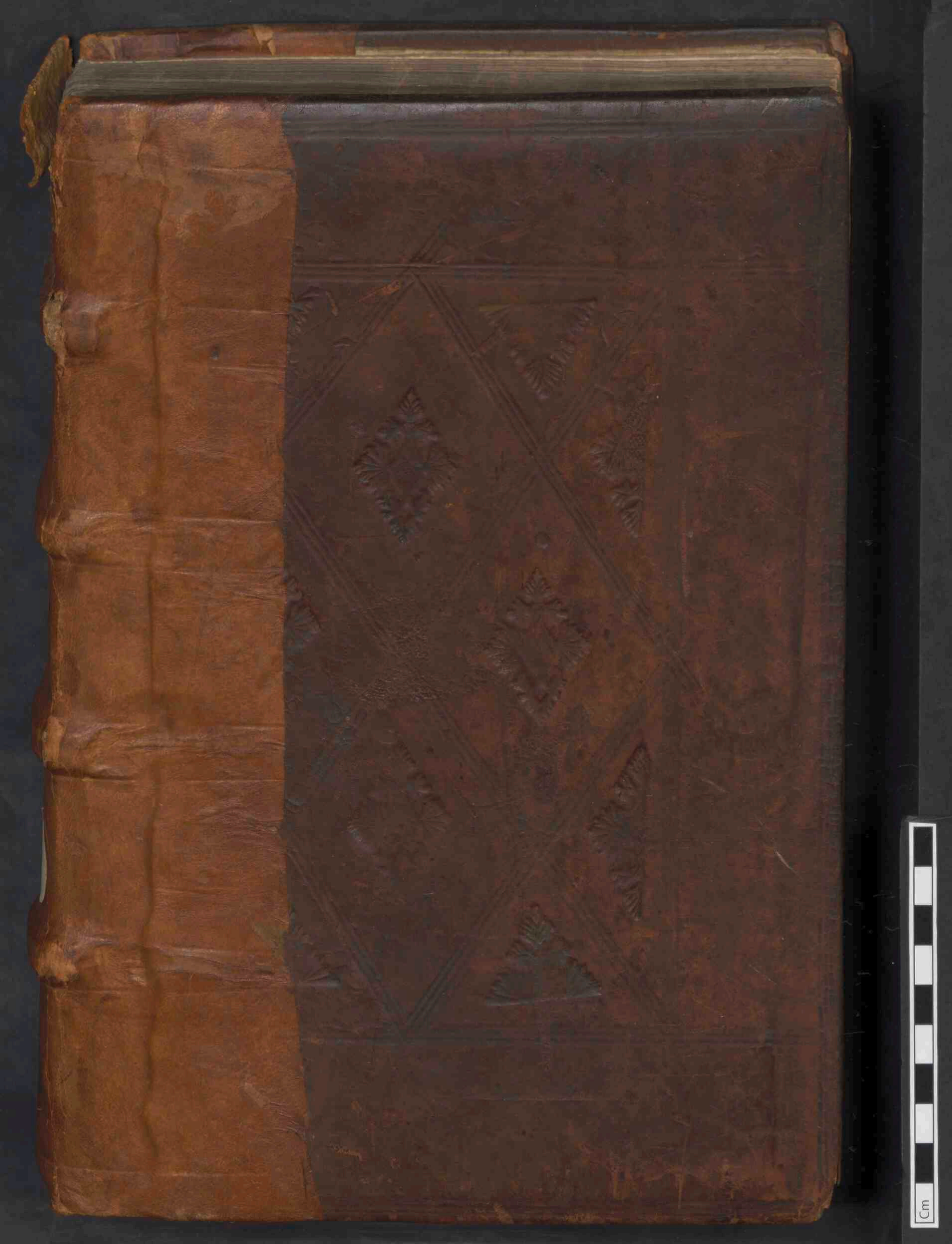
Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Textus abbreuiatus Aristotelis super octo libris Phisicorum: [et] tota naturali philosophia

https://hdl.handle.net/20.500.14918/461930

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
- de rug van het boek
- de kopsnede
- de frontsnede
- de staartsnede
- het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:
https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

cak forma ſbalis in eadē materia:tō mutatio in talib⁹ accītib⁹ vt in plurib⁹ arguit mutationē in ſubſtantijs ¶ Ad ſcōaz diceret Ar⁹.negādo ꝓnaz : qz ibi arguitur ea pte qua diſſimilia ſunt: ꝛ nō ea pte qua ſimilia ſunt ¶ Ad tertiam negat ꝓna. Aſſi opinio Ar⁹.in hac materia ꝓbabilior: videt eſſe:tum ꝓpter multitudinez inſequentium ipm. tum ꝓpter auctoritatem dicentiū:tum qz fide tenemus de ſubſtantijs ptim materialib⁹ ꝓuta de boſbus q generant:ideo ſimiliter videt dicenduz de aliſs ſubſtantijs:tñ ꝓpter vigorē rōnū non videtur ſufficienter ꝓbabilis:eo q diſcordat ab alia opinione in vno ꝓncipio phīe naturalis:qđ ꝓ ꝓpones notiozes ꝓbari non pōt ſcz in iſto:q non ē ponenda pluralitas ſine neceſſitate:mō oīa poſſunt ſaluari q̄ dīr de ſubſtātijs pure materialib⁹ ꝛ malatis ſm opionē alioꝝ:ſicut ſm opinionē Ar⁹.. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſituz. Aliquid gīnāt ſimpliciter.ptz:qz aliqua forma ſubſtantialis cū ꝓius non eſſet de nouo introducitur in materiam: ergo aliquid generatur ſimpliciter.

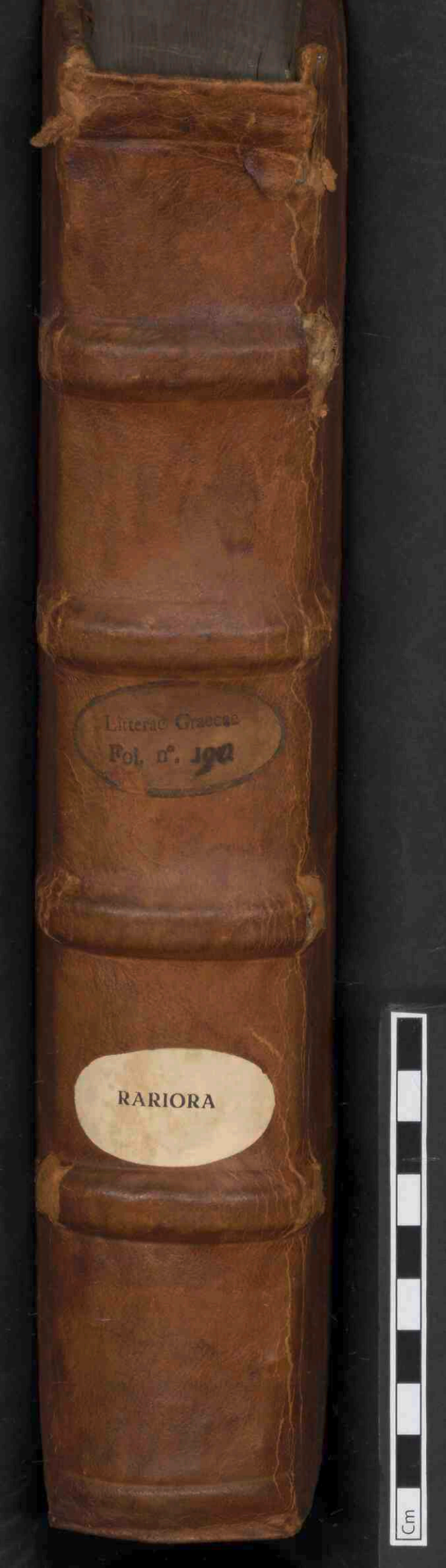
Dubitāt ꝓmo: vtz ſi non pōt eſſe gīnatio nō pōt eſſe alteratio. ¶ Et videt q nō:qz gīnatio ꝛ alteratio ſunt mutationes diſtincte:ergo vna pōt eſſe ſine alia:ꝛ ꝓna ad deſtructionē vni⁹ non ſequit deſtructio alterius. ¶ Secūdo ſic:poſſibile ē aliqđ alterari qđ in impoſſibile eſt gīnari:ergo non opz q ſi non pōt eſſe generatio q non poſſet eſſe alteratio. Aſſi ptz:qz hoiem genitum poſſibile ē alterari:ꝛ tñ non ē poſſibile ipz generari:qz qđ ſemel ē genitū amplius gīnari non potest ¶ Tertio ſic:gīnatio aliqn eſt: ꝛ tñ alteratio nō ē: ergo gīnatio pōt eſſe alteratōne non exiſtente. ¶ Quarto ſic:qz ſi ſic hoc eſſet qz alteratio ordinat ad gīnationez tanq̄ ad finem:ꝛ cum finis ē impoſſibilis:media ordinata in finem ſunt impoſſibilia:ſed hoc ē falsum:qz qđ libet ens maxime appetit ſe ꝓmanere:ꝛ oēs opatōnes dirigit ad hoc q ꝓmaneat:ꝛ tñ nō ē poſſibile ipm ꝓmanere:non obſtante q opationes ad illum finez ordinate ſint poſſibiles:ergo ſimiliter non ē neceſſe ſi gīnatio non pōt eſſe q alteratio non pōt eſſe. ¶ Quinto ſic:aliqua pars celi ē alterabilis:ꝛ tñ nulla ē gīnabilis:igīt. Maio:ptz:qz aliqn aliqua ps celi ē magis lucida ꝛ aliqn minus lucida. ¶ Sexto ſic:ala rōnalis ē alterabilis:ꝛ tñ non ē gīnabilis:igīt. ¶ In oppoſitum eſt p.im ꝓbans empedoclē in ꝓmo capitulo ꝓmi tract⁹ huius libri dicens:ſi non ē poſſibile ex igne fieri aquā vel econtra:nec ex albo nigrum. Unde in ꝓpoſito eſt ſermo de alteratione ꝓpe dicta: que eſt inter qualitates ꝛarias aut medias actiuas ꝛ paſſiuas adinuicem:ꝛ per hoc ſoluunt quintū ꝛ ſextum argumenta. ¶ Ad dubium ſm Ar⁹.dr q ſi non pōt eſſe gīnatio : non pōt eſſe alteratio:qz alteratio ordinat ad gīnationē ſicut medium neceſſario ad ſuum finem: ꝛ qz natura non fruſtratur a tota ſpecie:ideo ſi alteratio eſt poſſibilis gīnatio etiam eſt poſſibilis: ꝛ p ꝓnis ex oppoſito cōtradictorio ꝓnis ſequit oppoſituz ꝛtradictoziū añtis:ſed gīnatio non pōt eſſe:ergo alteratio non pōt eſſe. Et ſicut ſequitur ſm Ar⁹.alteratio ē ergo gīnatio erit:p locuz ab effectu cauſe finalis ad cauſam finalem:ita econtra ſequit gīnatio non erit ſiue non pōt eſſe:ergo alteratio nō eſt ſiue non ꝓtest eſſe:per locum a cauſa finali ad ſuum effectum:ꝛ hoc ſm Ar⁹. ¶ Ad dubiū tamē pōt aliter rñderi affirmatiue ꝓpoñter ad Ar⁹.ſcz:q ſi gīnatio nō pōt eſſe:alteratio non pōt eſſe:qz illa ꝓpō eſt ꝓpō ꝛditionalis:cuius añs ē ꝓpō impoſſibilis : ad quā quelibet alia nata ē ſeq̄:ꝛ ſic ꝓna illa tenet ꝛtute illius regule: ad impoſſibile quelibet ꝓpō nata eſt ſeq̄. ¶ Quereret tñ aliq̄s,ſeclusa impoſſibilitate antecedentis:an ne teneat illa ꝓna ꝓ aliquā regulā logicalem. Ad hoc dr q ſi ille terminus gīnatio capiat ꝓ gīnatōe ſimpliciter ſecundo mō:ſcz ꝓ mutatione ꝓpter quā de nouo incipit verificari tē.ſic tenet illa ꝓna per locum a ſuppoſitis ad ſuppoſita. Nam ſi a ſuppoſte ꝓſonaliter ſupponēte vere remouet poſſe eſſe:cū talis ꝓpō equiualet vniuerſali negatiue:vere remouet poſſe eſſe ab inferiozi. Sz ſi gīnatio capiē ꝓ gīnatōne ſubſtantie: tunc ſm opinionē ꝓpoſitam recitatam non tenet illa ꝓna ꝓ aliquā aliam regulam quā p iſtā:ad impoſſibile quelibet alia ꝓpō nata ē ſeq̄ cum ſm illam opinionem multe ſunt alterationes ſm qualitates actiuas ꝛ paſſiuas:ꝛ tñ ad illas nō ſequit aliqua gīnatio ſubſtantie. Etiam lz aliqua alteratio oz dimet ad gīnationē tanq̄ mediū ordinatuz in finem:nō agens mediante illo medio pōt fruſtrari q̄ ita non ſequat gīnatio:lz non ſemp per tale medū fruſtret:ideo ad eſſe alterationis non ſequit eſſe gīnationis:ꝛ ꝓ ꝓnis nec etiam ad non poſſe eſſe gīnatōnis:ſequit non poſſe eſſe alterationis:niſi ꝛtute regule allegate. ¶ Et ad rōnes ante oppoſitū dr ꝓcedendo añs: ꝛ ſm Ar⁹.negatur ꝓna:ſm iſti rei ꝛitatē ꝓna ē bona:ꝛ hoc capiendo ſillum terminū gīnatio ꝓ gīnatōe ſubſtātie. ¶ Ad ſcām dr negando añs:ꝛ ad ꝓbationē eius dr negādo q non poſſibile hoiem genitū gīnari capiendo poſſibile ꝓ illo gō non implicat ꝛdictionē. Et ad ꝓbationē eius dr qđ lz illud qđ eſt genitū non poterit ꝓ tpe pōti vel futuro gīnari tñ potuit gīnari. Argumentū tñ cōcludit q aliqn aliqđ alterat ꝛ q tñ ad illā alterationē nō ſequitur gīnatio ſubſtātie. ¶ Ad tertiā dr negādo añs loquēdo de gīnatione ſubſtātie ꝓpe dicta q̄ eſt acq̄ſitio q tis forme ſ balis poſt ple. ¶ Ad quartā dr ꝓcedendo q aliqua alteratio ordinat ad gīnationē ſz tñ nō opz q ſi finis ſit impoſſibilis q media ordinata in illum fines ſint impoſſibilia lz oporteat q ſint impoſſibilia vl fruſtra. ¶ Et ad ꝓbationē eius dr ꝓcedendo q q̄libet ens appetit ſe ꝓmanere ꝛ dirigit ſuas opatōes ad hoc q q̄ maneat tam diu ſicut placet ꝓmo directoꝝ: ꝛ qz apud ꝓmū directoꝛē nō ē impoſſibile q ꝓmaneat: nō ꝓ hīc ē ꝓmanere q̄ vis ſeq̄t gīnatio ꝛ tūc ille opatōes fruſtrāt de illo fine. Solutōes aliaꝝ rōnū patēt ex dictis.

Dubitāt ſcōo: vtrū omnū habentiū trāſmutationem adinuicem materia ſit vna. ¶ Et videt q non: qz illa quoꝝ materia eſt vna ſunt vnū numero: ſed nō oia tranimutationem adinuicem habentia ſunt vnū numero:q nō cīm tranſmutationem adinuicem habentium materia eſt vna. ¶ In oppoſitū eſt p.in ꝓmo capitulo ꝓmi tractatus huius libri:ꝓbans opionem ponēntium plura ꝓncipia materialia. ¶ Ad dubiū dr q oīm tranſmutationem adinuicem habentium materia eſt vna:capiendo ly oīz diſtributiue: cum de quolibz trāſmutabili verē eſt dicere q ipſi⁹ eſt vna materia:ꝛ etiaz materia ipſius eſt in potētia ad formas alioꝝ trāſmutabilium:ſiue ad formas euiſdē ſpēi:do materie trāſmutabilium adinuicem ſunt ſimilis nature:ita q vna nata eſt habere ſimiles formas illis:ꝛ equales alia,nata eſt habere. Et ſi querat vtū materie q̄ ſunt ptes diuerſoꝝ gīnabiliū vel corruptibiliū diſtinguant numero. Rñdeꝛ q ſic:q eadē materia in numero non eſt informata formis ſubſtātialib⁹ ſpecificis ſpē diſtinctis. ¶ Et ſi querat vlterius vtz oēs ille poſſint eſſe vna numero. Rñdeꝛ q ex oibus illis pōt ꝓſtitui vna materia numero totalis:ꝛ ſic ille erunt ptes vnius materie in numero:licet nunq̄ ſint oñes ille vna numero niſi capiat ly oēs collectiue:qz ptes ſimul ſumpte: ſunt totū, qđ eſt vnū numero. ¶ Et ad rationem dr q maior ē vera vūmodo capiat vnū numero ſecunde intentionalis ter:ꝛ non ꝓme intentionaliter.

Dubitatur tertio vtz generatio vni⁹ ſit corruptio alteri⁹. Et vr q nō.qz gīnatio nō eſt corruptio:q gīnatio vni⁹ nō ē corruptio alteri⁹. Añs pz.qz gīnatio ꝛ corruptō ſūt mutatōes diſtincte ¶ Scōo ſic.gīnatio vni⁹ aliqn ē corruptō multoꝝ:q nō ē ꝑcise corruptio alteri⁹ añs pz de gīnatiōe ignis ex multis ſtramib⁹ vel lignis ¶ Tertio ſic.ſi ſic ſeq̄ret q ſp eſſz eḡlis multitudo entium. ꝓnis ē falſa:q ꝛ añs. ꝓna pz:qz qđ vnū gīnat aliud corrūpit.ꝛ ſp manerēt eḡ multa entia. ¶ Quarto ſic.ī generatōe aſſimi ē alic⁹ gīnatio:ꝛ tñ nō ē alic⁹ corruptō igr. Maior pz:qz fōra embꝛionis nō corrūpit cū ipa diſponat materiā ad aſſimi gīnatōez:mō nihil agit ad corruptōez ſui.q nō videt corūpi ¶ Quito ſic.ī corrupto ne aſſimi nihil gīnat.q ad corruptōez vni⁹ nō ſeq̄tur gīnatio alteri⁹:ꝛ p ꝓnis nec ecōtra.añs pz: qz ſi ibi aliq̄d generaret hoc eſſz fōra q̄ manet ī cadauere:lz hoc nō.qz ibi manēt eadē accidētia ꝛ eadem q̄litas:q etiā manet eadē fōra. ¶ Sexto ſic.ī nutritiōe hois aliq̄d corrūpit. ꝛ tñ nihil gīnat.igr. Maior pz de cibo. Maior pz:qz ibi nō gīnat materia eo q ē ingīnabilis nec fōra hois:eo q pus erat ꝛ ē indiuiſibilis:nec totū cōpoſitū:qz qñ totū compoſitū gīnat.aliq̄ ei⁹ ps gīnat. lz illi⁹ cōpoſiti nulla ps gīnat.ergo illu.ī cōpoſitū nō gīnat. ¶ Septio. ſic.generatio lumis ī medio ſiue ſcie in aīa ē gīnatio:ꝛ tñ nulli⁹ ē corruptio:cū lumē ꝛ ſcia nō bēant ꝛraria ¶ Octauo ſic.ī corruptōe hois aliq̄d generat.ꝛ tñ ibi nihil corrūpit.igr. Maior pz:qz materia ꝛ fōra ſubſtātialis materiē.igr. ¶ Nono ſic.ī gīnatione mixti generat color: odor ꝛ ſapoꝝ:ꝛ ſic de aliſs:ꝛ tñ nulla q̄litas corrūpit.cū ī elemētis nō ſunt aliq̄ q̄litates oppoſite illis. ¶ In oppoſitū eſt p.ī ꝓcio ca.ꝓmi tractat⁹ d.q er eo materia ē cā ꝓpetuitatis generatōis ꝛ corruptiōis:qz generatio vni⁹ eſt corruptio alteri⁹. ¶ Pro ſolutōe dubij.

Sciēdū ē q in ꝓpoſito gīnatio ꝛ corruptio pōt capi ꝓ illo qđ gīnat vel corrūpit ſubiectiue: ꝛ ſic illud qđ ē gīnatio vni⁹ ē corruptio alteri⁹ ſucceſſiue.ita q ꝓio ab eo remouet vna fōra ſubſtantialis: ꝛ poſtea alia ītroducit. Aliomō poſſz capi gīnatio ꝓ illo qđ ꝓducit ſicut eſt fōra vel totū cōpoſitū:ꝛ corruptio ꝓ illo qđ corrūpit.puta ꝓ fōra vel toto cōpoſito ꝓmo capiendo iſtos duos terios.ſ.gīnatio ꝛ corruptio.dr q generatio vni⁹ nō ē ꝓpe corruptio alteri⁹:lz ad corruptionē vni⁹ ſeq̄tur gīnatio alteri⁹:qz ipa materia nō pt naturaliter eē ſine fōra ſubſtātiali: nec ēt pt ſil' ꝛ ſemel hīe plures fōras ſubſtātiales:q̄ ad corruptōez ſiue remotionē vni⁹ fōre a materia:ſeq̄t gīnatio vel īductio alterī⁹ fōre ſubſtātialis in eodē. Sz capiēdo illos terios ti⁹ cōpoſiti vbi nulla fōra ſubſtātialis corrūpit. ſeq̄tur aliq̄n generatio pluriū:ꝛ aliq̄n generatio vni⁹. Silr ad corruptōez alic⁹:aliq̄n ſeq̄t generatio toti⁹:vbi tñ nō ē generatio alic⁹ ptis:ſicut ī nutritione hois. Talis aūt generatio nō ē niſi q̄dā ꝛgregatio duaꝝ entitatuz: ex q̄b⁹ poſtꝛ ꝛgregate ſunt fit vnū ꝑ ſe:ſicut corruptio hois nō dr niſi q̄dā ſegregatio ptiū. Aliq̄n aūt ad corruptōez vni⁹ vel pluriū ſeq̄tur generatio toti⁹ cōpoſiti ꝛ fōre ſubſtātialis:ꝛ ſic vlr ad corruptōez ſ be vni⁹ vel pluriū q̄ ē corruptio cōpoſiti:vbi nō ē corruptio fōre:ꝛ ſilr ad corruptōez cōpoſiti vbi ē corruptio fōre. ſeq̄t generatio cōpoſiti vel fōre. Scōm tñ ponētes fōras ſubſtātiales elemtoꝝ manere ī mixto ī eē remiſſo:nō oportet q ad generatōez vni⁹ ſ. q̄reꝛ corruptio alterius. ¶ Silr apud ponētes aīaz vegetatiuā: ſenſitiuā: ꝛ intellectiuā:eē tres aīas in hoīe realr diſtictas:nō opz q̄ nō generat q aliq̄d qđ eſt ſba corrūpat. vel qñ hō corrūpitur.q aliq̄d de nouo generet. Iſte tñ opiniones poſtea ꝓbabūtur. ¶ De accidētib⁹ aūt dr q duplicia ſunt accidētia:qđā ſunt hītia ꝛtrariū: ꝛ qđā ſunt non habētia ꝛtrariū. De accidētib⁹ nō habētib⁹ ꝛtrariū tñ q ad corruptōez vni⁹ nō ſeq̄tur generatio alteri⁹:nec ecōtra. Sz accītia hītia ꝛtrariū ſunt duplicia:qz q̄dā ſunt quoꝝ altez ꝛtrariorꝝ ſp ē in materia ita q materia nunq̄ abstroꝝ illoꝝ ꝛtrariorꝝ ſepat.ꝛ ī illis ad corruptōez vni⁹ ſequit generatio alteri⁹:ꝛ ecōtra Alia ſunt a quib⁹ materia ꝑ ſepari ſic q nec ipm nec ſuū ꝛtrariū materie ineſt:ꝛ in illis ad corruptōez vni⁹ non ſeq̄tur generatio alteri⁹:nec ecōtra. ¶ Et ad rōnes dubij ante oppoſitū. ¶ Ad ꝓmaz dr diſtinguēdo ꝓnis: vel capiēdo ipm in ſenſu ꝓpo q̄ eſt iſte. Illud qđ eſt generatio vni⁹ rei nō eſt illa eadē res q̄ eſt corruptio alteri⁹ rei: et ſic ꝓcedit ꝓna ꝛ ꝓnis: vel in ſenſu ꝛpoſito q̄ eſt iſte: q ad corruptōez vni⁹ rei non ſequit generatio alteri⁹:ꝛ hoc loq̄ndo de reb⁹ q̄ ſunt ſubſtātie vel ꝛtraria:a quoꝝ quolz materia nunq̄ ſepat.ꝛ ſic negat ꝓna. ¶ Ad ſecūdā dr ꝓcedēdo q aliqn generatio vni⁹ nō eſt ꝑcise corruptio alteri⁹:ꝛ tñ bene ſtat q ſeq̄tur ad corruptionem vni⁹ rei. ¶ Ad tertiam dr negādo: qz aliqn generatio vni⁹ ſeq̄tur pluriū corruptōez ꝛ aliqn ad corruptionem vni⁹ ſeq̄tur pluriū generatio ¶ Ad q̄rtā dr negādo mi norē.ꝛ ad ꝓbationē ei⁹ dr negādo q fōra ſubſtātialis embꝛionis nō corrūpat. Et ad ꝓbationem ei⁹ dr q fōra ſubſtātialis embꝛionis vel ſeminis nō diſpōit ad aſſimi generatōez. Sz ē q̄dā virtꝰ cauſata a patre generātis: q̄ eſt q̄daz fōra accidētalis diſponēs ipam materiā ad formā ſubſtātialē aſſimi introducēdaz:tanq̄ inſtrumentū: ꝛ celū: ꝛ ꝓria cā: ꝛ ſol:ſunt agētia ꝓncipalia. ¶ Ad quintā dr negādo añs. Et ad ꝓbationē ei⁹ dr q lz materia eadem q̄litas ꝛ maneat aliq̄ q̄litates ſimiles q̄s fōra ſubſtātialis abiecta ſibi nō deteriat vt ꝓmaneat ī materia.tñ non manēt q̄litates quas fōra abiecta ſibi deteriabat ꝛ q̄ cōcurrebāt ad ꝓducēdaz talis fōre ꝛ cōſeruatōez ei⁹. ¶ Ad.vj. dr negādo minorē.ꝛ ad ꝓbationē dr q lz nullū totū generet generatōe ꝓpe dicta quin aliq̄ ꝓriuz generet.tñ bñ generat generatōe ꝓpriſſime dicta:q̄ eſt ꝛgregatio duaꝝ entitatū ex q̄bus fit vnū ꝑ ſe ſine ꝓductōe aliaꝝ entitatū ¶ Ad ſeptimā dr ꝓcedēdo totū argumētum:qz lumē non hz ꝛtrariū:ꝛ lz ſcia hēat ꝛtrariū.tñ ſubiectū ei⁹ ꝑt ſepari abvtroq illoꝝ rum. ¶ Ad octauā dr q lz in corruptiōe hois nihil corrūpat corruptiōe ꝓpe dicta:q̄ ē corruptio alic⁹ ſubſtantie ꝛ fōre ſubſtātialis.tñ ibi bñ aliq̄d corrūpit corrupti one large dicta:q̄ eſt ſegregatio duaꝝ entitatū ex q̄bus fiebat vnū totū cōpoſitū.ablōe corruptiōe alicui⁹ illaꝝ ptiuz. ¶ Ad.ix.dr ꝓcedēdo totū argumētū:qz ſubiecta illaꝝ qualitatū ꝑt eſſe ſine illis ꝛ ſuis ꝛtrarijs.

Ad rōnes q̄ſtiōis. ¶ Ad primā ptz ſolutio ex expōne terꝰ. ¶ Ad ſecūdā dr negādo ꝓnaz: qz ibi arguit a nō amplo ad ſpluz:cū diſtributione amplī ex parte minoris extremitatis. ¶ Ad tertiā dr ꝓcedēdo maiorem:capiēdo hoc cōpleꝝ:ſcz generatio ſimplr ꝓ generatōe ſbe.ꝛ accidēs ꝓ forma accidētali:ꝛ negat minor eodēmodo capiēdo accidēs. Et ad ꝓbationēz ei⁹ dr cōcedēdo:ꝛ diſtinguēdo ꝓnis:vel capiēdo accidēs ꝓprie ꝓ forma accidētali cui⁹ ſubiectū eſt hoc aliq̄d: ꝛ ſic negatur ꝓna.vel large capiēdo accidēs pro oī illo qđ nō eſt ps eſſentialis alteri⁹ nec ecōtra:cui tñ inhereꝛ: ſic cōcedatur ꝓna:ſz ſic nō capiebaꝫ in maiore ꝛ minore. ¶ Ad quartā dr cōcedēdo q fōra generat tertiatiue. Et ad ꝓbationē dr negando maiorez. Et ad ꝓbationēm ei⁹ dr q fōra ſit ex materia capiēdo ex ꝓ:m. ꝛ lz fōra nō fiat materia nec ecōtra: nec materia fiat ꝓs forme: tamē materia fit ſubiectū forme:ꝛ ipa materia in ſuo genere cauſandi cōcurrit ad fieri ipius forme: q̄. ꝓpe generat

Litteræ Græcæ
Fol. n°. 190
RARIORA
Cm

Cm

Cm

Cm

L. Graec
190

Litterae Graecae
Folio n°. 190

731. **Thomas** B r i c o t, Textus abbreviatus A r i s t o t e l i s super VIII libris physicorum et tota naturali philosophia. Lyon [Nic. Wolff] 13 April 1486. 2°. W. 2°. 190

Typen 1, 6 (61, 62 m.M.). — Rubr. α γ. — HC 3974. — Peddie I p. 136. — Pell. 2996.

In oorspr. led. stempelband. — In den catalogus van 1845.

Incipit textus abbreuiatus Aristotelis super octo libris Phisicorum: et tota naturali philosophia: nuper a magistro Thoma bricot vernantissimarum artium atq; diuine legis claro professore cōpilatus: vna cum continuatione textus magistri Georgii: et questionibus eiusdem: de recenti ab eodem Thoma bricot reuisus: atq; diligentissime emendatus. Et primo sequitur prohemium abbreuiationis in primo Phisicorum.

elementa ex eorum cognis

cognitis circa omnes scientias

Uoniam autem intelligere ⁊ scire con-

int: ante intellectum cum

tione. Tunc enim cognoscere arbitramur vnumquodq; cum primas cas ⁊ principia cognouerimꝰ vsq; ad elemẽta. Manifestum igitur quot ⁊ que sunt circa principia scientie que de natura est priꝰ determinare temptãdum. Innata autem ex notioribus nobis via ⁊ certioribꝰ incertioza nature ⁊ notioza Non enim eadem nobis nota ⁊ simpliciter. Unde necesse scõm modum hũc procedere ex incertioribꝰ nature nobis autem certioribꝰ incertioza nature ⁊ notioza. Sũt aũt nobis primum manifesta ⁊ certa confusa magis: posteriꝰ autem ex his fiũt nota elementa et principia diuidẽtibus hec. Unde ab vniuersalibus ad singularia opꝫ procedere. Totum autem scõm sensum notiꝰ est. vniuersale aũt totum quoddam est. Multa enim comprehendit vt partes vniuersale. Sustinent aũt idem hoc quodãmodo ⁊ nomina ad ratiõem Totũ enim quoddam ⁊ indistincte significat vtputa circulus. Diffinitio autem ipsius diuidit in singularia. Et pueri primo appellant omnes viros patres: ⁊ matres feminas. posterius autem determinant horum vnumquodq;.

¶ Innata est nobis via ex certioribꝰ nobis ad incertiora procedere.

¶ Abuliboꝰ ad singularia procedere oꝫ.

¶ Totum sm sensum notiꝰ ẽ

¶ Primi tractatꝰ primũ capũm in quo cõiter narrãtur opiones antiquorum: de rerum naturaliũ principijs: ⁊ etiã reprobãtur.

¶ Opioes antiquoꝝ de principijs rerum naturaliuꝫ.

Ecesse est aũt vnum esse principiuꝫ n rerum naturaliũ: aut plura. Et si sit vnum: aut est immobile sicut dicunt nõ naturaliter loqntes: vtputa parmenides ⁊ melissus: aut est mobile sicut dixerũt physici: quoꝝ aliq̃ dixerunt ipsum esse aerem: vt diogenes. Alij vero ignez: vt heraclitꝰ. Alij aũt aquã: vt thales milesius. Alij vero medium inter aquã ⁊ aerez. Si sint plura: tũc vel sunt numero finita: puta duo: tria: quatuor aut in aliquo alio nũero. Aut sunt infinita: ⁊ tunc vel sunt eiusdẽ generis: differẽtia tamen figura: positõe: ⁊ ordine: sicut posuit democritꝰ: q̃ posuit infinita atbomalia diuersa scõm priꝰ ⁊ posteriꝰ: penes ante ⁊ retro esse principia rerum naturalium. Aut sunt diuersoꝝ generuꝫ: sicut posuit Anaxagoras: ponens infinita atbomalia ossis esse principia: ⁊ infinita atbomalia carnis eẽ principia. Cũ pro reprobatõe istoꝝ phoꝝ non naturaliter loqntium: prio premittũtur due cõclusiones: quarum pria est. Physicus non bꝫ disputare cõtra negãtes sua principia. probatur dupliciter. Tum prio: qꝛ geometra q̃ non bꝫ aliqua notioza suis principijs non bꝫ probare sua principia: ergo nec physicꝰ bꝫ probare sua principia: quoꝝ vnũ est: q̃ multa sunt. Non em amplius principiũ est si vnum solũ sit: sicut dixerunt parmenides ⁊ melissus: principiuꝫ em eiusdem aut quorũdam est. Tuꝫ scõdo qꝛ physicꝰ non bꝫ disputare cõtra oẽm ꝓpõnem extraneam ⁊ improbabilem: sicut erat opinio heraclitana: qui dicebat oia esse in ꝑtinuo motu: ⁊ nihil posse sciri: ergo physicꝰ non bꝫ disputare cõtra parmenidẽ ⁊ melissum: negãtes principia ipsius phie. Scõa pclo est. adnaturalem phm nõ pertinet soluere rõnes parmenidis ⁊ melissi: quibꝰ pbant tm vnuꝫ ens imobile esse: pꝫ. Tuꝫ primo: qꝛ ad phm nõ pertinet soluere rõnes multuꝫ defectuosas quales fuerũt rõnes parmenidis ⁊ melissi: inter quas rõ melissi magis onerosa seu inuenilis ẽ: qꝛ ab eo vno inconuenienti dato alia contingũt. Tum scõdo: qꝛ sicut geometer non bꝫ soluere rõnem autipbõtis qua sic probabat circulũ posse quadrari: quecũq; vni ⁊ eidem sunt equalia: illa inter se sunt equalia sed circulꝰ ⁊ quadratũ sunt equalia: qꝛ in circulo possunt fieri tot quadrata: q̃ circulus erit totaliter diuisus: ergo quadratũ est eq̃le circulo: ex eo q̃ ibi supponit lineã circuli nõ esse diuisibilẽ in sp diuisibilia: qđ est contra geometrã. Sꝫ rõ brissonis sic arguẽtis. oẽs linee ducte ab eodẽ pũcto in idem punctũ sunt equales: sꝫ arcus ⁊ corda sunt linee ducte ab eodẽ puncto in idem pũctum: sicut sunt latera quadrati: ⁊ portões circuli: ergo illa sunt equalia: ex quo sumit ibi principium geometrie male intellectũ: sic etiã physicꝰ nõ bꝫ soluere rõnes: in q̃bꝰ negãtur sua principia

¶ Reprobatio non naturaliter loquentium. Conclo .i.

¶ Cõtra negãtes principia nõ est disputãdum.

Conclo .ij.

¶ Uno inconuenienti dato multa contingunt.

Conclusio .j. opinionū; reprobatiua.

¶ Ens dr multiplr de .x. predicamētis.

quales sunt ratiões parmenidis ⁊ melissi.

¶ Scdo ponūtur aliq; ꝓclusiones illaꝝ opinionū reprobatiue: quaꝝ pria est. Non est tm vnū ens: ꝓbatur triplr. Tum primo: qr si oia essent vnum ens: cū ens dicat multiplr: puta de decē ꝓdicamentis: aut ergo oia sunt vna substātia: aut sunt vna quātitas: aut vna qualitas. Et si oia sunt vna substātia: aut ergo sunt vir bō: aut vnus equs: ⁊ sic de alijs. Et si oīa sunt vna qualitas: aut oia sunt calidū: aut albus: aut frigidū: ⁊ sic de alijs: ſz nullum est dicēdum: igit. Tum scdo: qr si oia essent vnū ens: vel illud ens esset substātia: ⁊ hoc nō. qr tūc nō essz infinitū: qđ ē cōtra melissum: nec finitū q̄ est cōtra parmenidē. Qr

¶ Rō infiniti soli q̄titati cōgruit.

rō infiniti soli quātitati cōgruit: ⁊ nō substātie vel qualitati: nisi p accidēs: qr substātia infinitā: aut q̄litatez: aut passionē esse nō cōtingit nisi scdm accidēs. Vel illud ē accidēs tm: ⁊ hoc nō: qr tūc accidēs esset sine substātia qđ est falsum. nam oia de subiecta substātia dicūtur. Vel esset aggregatū ex substantia ⁊ accidēte ⁊ hoc nō: qr si substātia ⁊ quātū sunt: duo sunt ⁊ nō vnū est qđ ē. igit non ē tm vnū ens. Tum tertio: qr si esset tm vnum ens: vel esset vnū ꝓtinuitate: ⁊ hoc nō: qr tūc multa essent: cū cōtinuus sit diuisibile in infinitū. Aut est vnū indiuisibilitate: ⁊ tūc non erit infinitū: sicut melissus dicit. neq; finitū sicut dicit pmenides. cū termin⁹ indiuisibilis nō sit. Aut est vnū rōne: ⁊ hoc nō: qr tunc seqrent tria incōuenīetia. Primū est q̄ tūc eadē esset rō cōtrarioꝝ: scz boni ⁊ mali: ⁊ sic bonū esset malū. Scdm est q̄ eadē essz rō cōtradictoriorum: scz boni ⁊ nō boni. Tertiū est q̄ eadē esset rō diuersoꝝ generum: puta qualitatis ⁊ quātitatis: q̄ sunt falsa. Et si q̄rat aliquis circa primū modū vnitatis: vtruz partes ⁊ totū sint vnū an plura. Respōdetur q̄ ptes nō sunt sic eedē toti: q̄ vtraq; sit eadez ipi toti. Nam ex quo q̄cunq; vni ⁊ eidē sunt eadē: inter se sunt eadē: seq̄tur q̄ ptes essent eedē inter se: qđ falsum ē.

¶ Quecunq; vni ⁊ eidē sūt eadē inter se sunt eadē.

Conclusio .ij.

¶ Scda ꝓclo

Illi q̄ ne concederent plura esse, vnū: auferebāt istud verbū est: a ꝓpositionibus vt licoꝓbꝛon nō dicētes q̄ bō est albs: sz bō albus. Et silr illi q̄ mutabāt istud verbū est in verbū adiectiuū. dicētes nō q̄ bō est albs: sed q̄ bō albatur: decipiūtur. Tum prio: qr non est inconuenīēs aliq̄ diuersis rōnib⁹ idem signi ficare: vt albū ⁊ musicū. Tum scdo: qr aliqđ est vnum totum quod est plures partes: et ideo isti decipiebātur: qr credebāt vnum ⁊ multa in potentia non posse dici de eodem.

¶ Istis ꝓclusionib⁹ positis ⁊ ꝓbatis: solue de iunt rones parmenidis ⁊ melissi: q̄ faciles sunt ad soluendū: qr accipiūt falsa ⁊ male filogisant: inter quas rō melissi ē magis onerosa: qr vno incōuenienti dato ab eo multa contingūt. Et iō ad rōnem eius dr: cū sic arguit. Qđ est factuz bz principiū: ergo qđ nō est factū nō habet principiuz: ibi cōmittitur fallacia ꝓtis. Et cū vlteri⁹ arguit: qđ non bz principiū nō bz finē. ⁊ p ꝓns est infinitū: ibi cōmittitur fallacia equocatiōis: qr in maiore capit principiū pro principio generatiōis vel duratiōis: ⁊ in minore pro principio magnitudinis. Et cū vltra arguit: q̄ ē infinitū est immobile: ex quo nullū bz locum extra se. mala est ꝓbatio: qr lz non posset moueri motu locali: tamen posset moueri motu alteratiōis. Et vlteri⁹ cum ꝓbat ens nō esse factū sic arguēs: qr si ens esset factū: vel esset factū ex ente vel non ente. Non ex nō ente qr ex nihilo nihil fit vt oēs phi ꝓcedūt. Nec ex ente: qr tunc illud ens esset anteq̄ fieret. Ad illud dr q̄ talis diuisio melissi nō est sufficiēs: qr est dare mediū inter ens in actu ⁊ nihil: siue non ens simplr. puta ens in potētia: vt est materia prima: q̄ non ē actualiter ⁊ complete existens: tanq̄ essentia completa sub specie: ⁊ illud diceba tur esse, vnum ex quo aliqua fiebāt differētie spē. puta bō ⁊ asinus. Deinde soluēda est rō parmenidis qua sic arguebat: quicqđ est ꝓter ens nihil est: sed ens ⁊ vnū conuertūtur: igitur q̄cquid est ꝓter vnū nihil est: ⁊ p ꝓns tm vnuz est.

¶ Uno inconuenienti dato multa contingunt.

Solutio rōis melissi.

¶ Ex nihilo nihil fit.

Solutio rōis parmenidis.

¶ Ad hāc rōem dr q̄ peccat i materia ⁊ in forma. Cum ei accipit in maiore q̄cqđ est ꝓter ens nihil ē. id ē nō ens est. si capiat ens p illo qđ est substātia tm vel p illo quod est accidens tantuz: tunc illa propositio est falsa. Sed si capiatur ens cōmuniter: prout dr tam de ente qđ ē substātia: q̄ de ente qđ est accidēs: tūc est vera. Et cū vlteri⁹ infert ergo tm vnum est: si in ꝓnte fiat exclusio gr̄a alietatis: tunc ꝓna est bona: sed nihil ad propositū: bene tamen cōcederet ꝓns si in ipso fieret exclusio gratia pluralitatis: vtcunq; tamen accipiat nō seqtur q̄ illud sit immobile: qr licet non moueret de loco ad locum posset tamen moueri scdz suas ptes ⁊ motu

alteratiõis. Q aũt in predicta rõne nõ accipiat ens pro accidẽte tũ. pz: qz tũc si tũ esset vnũ ens qđ esset accidens sequeret̃ q̃ substãtia nõ esset: ⁊ sic qđ vere est non esset: qđ est falsum: qz si album est substãtia est. Nam album significat qđ vere est. Q etiam non accipiat ens pro substãtia: pz: qz si tũ esset ens qđ est substantia: sequeretur q̃ illud qđ esset non esset. ꝯns est falsum: igit̃. Consequntia tamen ptz: qz hoc posito nihil esset accidens: ⁊ tamen accidẽs predicaretur de substantia: dicẽdo homo est alb⁹: ⁊ per ꝯns essz ens: ergo nõ ens esset ens: qđ est falsum: licz nõ sit incõueniens dicere q̃ accidens aliud non est: puta substãtia. Et sic pz q̃ prima ratio pmenidis est mala. ¶ Sed ad scđaz qua pbabat tũ vnũ ens esse imobile sic arguẽs. Si illud ens esset corp⁹: esset diuisibile: vel ĩ diuisibile. Si idiuisibile: ergo tũ vnũ essz: ⁊ non multa. Si diuisibile: ergo erit ꝓcessus ĩ infinitũ: qđ est impossibile: vel erit stat⁹ ad indiuisibilia: q̃ erunt corpora ¶ Et has duas rõnes aliq̃ concedũt: sed hoc e incõueniens: qz tunc sequerẽtur duo inconuenientia Primum est. si ens solum significaret substantiam: tunc accidens nihil esset: ⁊ p ꝯns sequitur contradictio: qz accidẽs predicat̃ de aliquo: ⁊ sic aliq̃d esset: ⁊ p cõsequens qđ non esset: esset. Scõm incõueniens: qz si nihil preter substãtiam esset non esset aliqua multitudo. hoc aũt ẽ falsuz: qz adhuc essent plures substãtie. ¶ Et sic pz q̃ impossibile est esse tũ vnuz ens: sicut posuerũt pmenides ⁊ melissus. Qđ item duab⁹ rõmbus cõfirmatur. Prima est. si illud ens esset tantuz vnum ⁊ immobile: ⁊ esset substãtia solum: sequeretur q̃ non essz magnitudo: alias essent multa. ⁊ si illud nõ essz magnitudo: tũc neqz esset finitum neqz infinitũ: qđ est cõtra parmenidẽ ⁊ melissuz. ¶ Scđa rõ est: qz si illud esset substãtia: tũc diffinibile: qz vt dr septimo metaphisice, diffinitio ꝓprie nõ est nisi substantie. Et si illud ens esset diffinibile. tunc esset diuisibile in ptes diffiniti: quarũ quelz ẽ substantia: ergo si illud ens esset solũ substãtia: adhuc essz multitudo in partibus diffinitib⁹. Añs pz: ponẽdo gr̃a exẽpli. q̃ illud ens sit substãtia q̃ est hõ cui⁹ diffinitio sit aial bipes. Tũc phaṫ q̃ aial ⁊ bipes sunt substãtie: qz si nõ essent substãtie seq̃retur q̃ essent accidẽtia: ⁊ tunc vel essent accidentia homini vel alicui alteri. Sz qđlibet illoz est impossibile. igit̃ ⁊ añs: scz q̃ sint substantie Q aior pz: pro qua pria supponatur. q̃ accidẽs sit qđ contingit eidem inesse ⁊ non inesse. in cuius rõne ponitur subiectum cui accidit. ¶ Secundo supponatur q̃ quãdo aliqđ diffinitur per aliud: tunc illud non debet iterum diffiniri per ipsum. tunc probatur q̃ bipes non est accidens hominis: qz vel essz accidens separabile: ⁊ tunc contingeret hominem nõ esse bipedem: ⁊ diffinitiõem negari de suo diffinito: vel essz accidẽs in cuius ratione poneretur homo: ⁊ hoc est contra secundam suppositionem: cum ly homo diffiniatur per ly bipes. sic igitur: pz q̃ ly bipes non ẽ accidẽs hominis: sed q̃ non sit accidẽs alterius patet: quia tunc homo esset accidens alterius: quia si diffinitio quiditatiua sit accidens: etiam ⁊ diffinitum: sed ꝯns illum est impossibile: quia quod vere est: fit accidens nulli.

¶ Diffinitõ accidẽtis.

¶ Qđ vere ẽ nulli accidit.

q Quoniam quidem intelligere ⁊ scire contingit circa omnes scientias quaz sunt principia aut cause aut elemẽta ex horz cognitione. ¶ Iste est liber phisicorum Aristotelis: in quo determinatur de rebus naturalib⁹ cuius subiectuz attributionis est ens naturale: ⁊ ꝓpria passio, eius est mobile qui diuiditur in octo libros partiales. In primo determinatur de principijs intrinsecis: ex quib⁹ sunt ⁊ fiũt res naturales. ¶ In scđo determinatur de principijs doctrine sciẽtie naturalis. In tertio determinatur de motu: ⁊ de infinito. In quarto determinatur de loco ⁊ poze: ⁊ vacuo. In quinto de diuisione mor⁹ vel mutationis in ptes suas subiectiuas: ⁊ de vnitate: ⁊ contrarietate motuũ. In sexto determiatur de diuisione motus ⁊ quietis in partes quantitatiuas. In septimo de compatione motuum adinuicem. In octauo de finitate ⁊ infinitate mouentium ⁊ motuum. Partes videbũtur in ꝓcessu. Primus liber diuiditur in quatuor tractatus. Primus tractatus est prohemium huius libri. Secundus est de opinionib⁹ antiquorum circa principia rerum naturalium. Tertius est de numero principiorum rez naturalium. Quart⁹ est de specialiori notificatione principioz rez naturalium. Secund⁹ tractatus incipit ibi. Necesse est autez. Tert⁹ ibi. Qđs igitur contraria. Quart⁹ ibi. Subiecta aũt natura. Primus tractatus vnũ capitulum cõtinens: habz tres ptes ꝑm q̃ ponuntur tres cõclusiones in ꝓhemio huius libri. ¶ In prima pte ponit talem cõclusionem q̃ in sciẽtia naturali primo determinãduz est de principijs: causis ⁊ elementis rez naturalium: pz: qz prio determinãduz est de his que primo sciũtur: sz in omni sciẽtia cõsiderãte de causis ⁊ causatis: principijs ⁊ principiatis: elemẽtis ⁊ elemẽtatis: principiata: causata: ⁊ elemẽtata sciũtur ex cognitione principiorum: causaz: ⁊ elementoz: ergo primo determinãdum est in scientia naturali de principijs causis ⁊ elemẽtis. Maior nota est: ⁊ minor est prima ꝓpositio huius libri quam philosophus probat

Tūc arbitramur cognoscere vnūquodq; cū cās primas t pricipia prima cognoscimus vsq; ad elemēta.

ex cōmuni opinione hominum sic. Tunc enim arbitramur vnūquodq; cognoscere ꝑfecte t perfecte: cum primas causas: t prima principia cognoscimus: vsq; ad elementa: ergo in scientia naturali. t, similiter in qualibet alia scientia in qua sunt principia cause aut elementa contingit scire t intelligere causata: pricipiata: t elementata ex horum cognitione. vnde per per illuz terminum principia intelligit causas efficientes: t per illum terminum causas intelligit causas finales: t per illum terminum elementa intelligit materiam t formam. Unde philosophus dictos terminos coniungit per coniunctionem disiunctiuam: ad ostendendum q̄ non omnis scientia demonstrat per omnes causas: sed aliqua per vnam t aliqua per plures. Mathematica enim per vnam causam demonstrat: scilicet per causaz formalem. Phisica vero siue philosophia naturalis ꝑ plures causas: cum in ea per omnes causas rei naturalis demonstrationes fieri possunt.

¶ In scia naturali ꝓcedēdū ē ex notioribꝫ nobis ad notioza nature.

Innata est autem nobis ¶ Hec est secunda pars huius tractatus in qua philosophus ponit secundam conclusionem que talis est. In scientia naturali procedendum est a compositis siue effectibus ad simplicia siue principia. Probat sic philosophus: quia in scientia naturali procedendum est ex notioribus nobis ad notioza nature: sed composita naturalia siue effectus naturales sunt nobis notiozes q̄ principia siue simplicia: ergo in scientia naturali procedendum est a compositis siue effectibus ad principia siue simplicia. Maior patet: quia nos debemus procedere a notioribus nobis ad nobis minus nota: sed notioza nature sunt nobis minus nota: ergo a notioribus nobis procedendum est ad notiora nature. Minor patet: quia non eadem sunt nobis nota t nature. Unde ista propositio non eadem sunt nobis nota t nature ſm rigorez logice est falsa: ex quo est vniuersalis negatiua cuius contradictoria est vera: scilicz aliqua eadem sunt nobis nota t nature: quia (vt dicit commentator) in mathematicis eadem sunt nobis nota t nature. Similiter in naturalibus aliqua eadem sunt nobis nota t nature: quia corpora celestia sunt nobis notioza q̄ influentie t virtutes ab eis ꝓdu cte. Similiter colores sunt nobis notiozes q̄ species causate ab eis: ideo potest dici q̄ philosophus capit illam ꝓpositionem locovnius indefinite: scilicz loco istius: aliqua eadem non sunt nobis nota t nature. Unde illa sunt nobis notioza que sunt euidentius t certius sensibilia: siue ex sensibilibus cognoscibilia. Et illa dicuntur notioza nature: que sunt principia aut cause aliorum nō qz natura ipsa cognoscat: sed si ipsa cognosceret t per cognitionem ageret: ille cause essent sibi notiozes cum ab illis incipiat operari ¶ Aliter potest dici ad illam ꝓpositionez prius dictam q̄ phūs ꝑ notioza nobis intelligit illa que sunt nobis prius nota in demonstratione quia: ex eo q̄ de naturalibus t sensibilibus priꝰ cognoscimus qz sunt: quam ꝓpter quid sunt: t per notioza nature intelligit illa que sunt prius nota in demonstratione ꝓpter quid, t potissima: ex quo talis demōstratio ꝓcedit ſm ordinem nature: scz a causis ad causatum: t sic sensus ꝓpositionis philosophi erit iste: nulla eadem sunt prius nota in processu demonstratiuo qz est: t in ꝓcessu demōstratiuo ꝓpter quid t potissimo: t sic ꝓpositio philosophi est vniuersaliter vera. ¶ Sed diceret aliquis q̄ ista cōclusio videtur contradicere prime conclusioni huius ꝓhemij in qua dicebatur q̄ in scientia naturali ꝓcedendum est a principijs causis t elementis: ad principiata causata t elementata. Et in ista dicit: q̄ in scientia naturali ꝓcedendum est ab effectibus ad causas. ¶ Ad hoc dicitur q̄ prima conclusio intelligitur de processu demōstratiuo propter quid et potissimo. Sed secūda intelligitur de ꝓcessu demōstratiuo qz est: ita q̄ aliqñ in scīētia naturali fiunt demōstrationes qz est: t aliqñ demōstrationes ꝓpter q̄d. Textus.

¶ Non eadez sunt nobis nota t nature.

Unde ex vniuersalibus ¶ Hec est tertia pars huius tractatus in qua philosophus ponit tertiam conclusionem que talis est: q̄ in scientia naturali ꝓcedenduz est ab vniuersalib⁹ ad singularia: id est ad minus vniuersalia. Patz: quia ꝓcedendum est in scientia naturali a nobis notioribus ad nobis minus nota: sed vniuersalia sunt nobis notioza minus vniuersalibus: ergo in scientia naturali ꝓcedendum est a magis vniuersalibus ad minꝰ vniuersalia. Minorem ꝑbat phūs tribus signis. Primuz est sicut est de toto sensibili apud sensuz: ita est de toto intelligibili apud intellectū. sed totum sensibile est notius apud sentum q̄ sue pres: ergo similiter est de toto intelligibili apud intellectum: ſz vniuersale est totum intelligibile respectu minꝰ vniuersalis: ergo erit priꝰ notum q̄ sue spes: siue q̄ illa q̄ sunt minꝰ vniuersalia.

¶ Uniuersalia sunt nobis notioria minus vniuersalibus.

Textus. Sustinent autem. ¶ Scōm signuz est: sicut se habet diffinitum ad diffinitionem: ita se habet totū vniuersale ad minus vniuersale: sed diffinitum est nobis notius q̄ diffinitio: ergo totum vniuersale erit nobis prius notum q̄ sue pares subiective. Maior patz: quia sicut cōceptus diffiniti magis confuse repzesentat rem: q̄ cōceptus diffinitiōis: ita cōceptus totiꝰ vniuersalis: siue qui est totū vniuersale magis confuse repzesentat q̄ conceptꝰ qui est minꝰ vniuersalis. Minor patz: qz cōmuniter hoies prius cognoscunt res ſm conceptum diffiniti q̄ ſm cōceptum diffinitionis. Textꝰ Et pueri primo. ¶ Tertium signum est: qz pueri in pn cipio appellant omnes feminas matres: t omnes viros patres: postea discernunt dicentes q̄ ista est mater t non illa: t iste est pater t non ille: ergo prius apprehendūt confuse: hoc est non discretiue: quam apphendāt determinate t discretiue: ergo in acquisitione scīētia ꝑ res primo cognoscitur confuse t vniuersaliter q̄ minus vniuersaliter.

Queritur prio, vtruz de rebus naturalibus sit scientia speculatiua ab alijs distincta. ¶ Et videtur primo q̄ non: quia corruptibilium non est scientia primo posteriorum: nec possibilium aliter se habere: sed res naturales sunt corruptibiles t potentes aliter se habere: ergo de rebus naturalibus non est scientia. ¶ Secundo sic. de entibus per accidens non est scientia: sexto methaphisice: sed entia natura sunt entia per accidens: ergo de ipsis non habetur scientia. ¶ Tertio sic. scientia naturalis non est scientia: ergo de rebus naturalibus non est scientia. Antecedēs ꝓz: quia omnis scientia est habitus conclusionis: sed scīētia naturalis non est habitus cōclusionis: ergo non est scientia. Minor patet: qz aliqua scientia naturalis nō est qualitas de difficili mobilis a subiecto: vt puta scīētia naturalis actualis: ergo non est habitꝰ. ¶ Quarto sic omnis scientia vel est a priori vel a posteriori: sed scientia naturalis non est huiusmodi: t per consequēs de rebus naturalibus non est scientia. Minor patet quia in scientia naturali multe conclusiones ꝑbantur a priori vt dicit prima conclusio ꝓhemij: t multa a posteriori: vt dicit secūda conclusio. ¶ Quinto sic si de rebus naturalibus esset scientia: illa esset scientia naturalis: sed hoc est falsum: ergo de rebus naturalibus nō habetur scīētia. Minor patet: qnia omne naturale

ineſt a natura: ſed nulla ſcientia ineſt a natura: cuz omnis ſcientia eſt acquiſita: ergo nulla ſcientia eſt naturalis: ⁊ per conſequens de rebus naturalibus non habetur ſcientia. ¶ Sexto ſic. omnis ſcientia eſt diffinitiua vel diuiſiua: ſed ſcientia naturalis nō eſt huiuſmodi: ergo non eſt ſciētia. Minor patet: quia non docet diffinire nec diuidere. ¶ Septimo ſic. iſta ſcientia cōſiderat de omnibus: ergo non eſt diſtincta ab aliis ſcientijs. Antecedens patet: quia iſta ſcientia conſiderat aliquas ꝓpoſitiones conſtitutas ex terminis omnem rem mūdi ſignificātibus: ſicut iſta. nullum cozruptibile eſt incozruptibile ¶ Octauo ſic. iſta ſciētia cōſiderat de opabilib⁹ a nobis: vt ptz in libzo de aīa: ergo eſt practica ⁊ nō ſpeculatiua.

In oppoſitum eſt phūs tradēs nobis ſciētiaz de reb⁹ naturalib⁹. Pro ſolutiōe q̄ſtionis.

Sciendū eſt primo: q̄ ſcientia naturalis eſt ſcientia principaliter conſiderans de entibus naturalibus ſpeculatiue ⁊ non quiditatiue: vel de aliquo de per ſe pertinente ad ipſum inquantum huiuſmodi. Dicitur notanter principaliter: ad differentiam ſcientiarum ſermocinalium ⁊ mathematicalium que minus principaliter res naturales conſiderant. Dicitur notanter ſpeculatiue ad differentiam philoſophie moralis: que practice de rebus naturalibus conſiderat: ſicut de homine. Dicitur non quiditatiue ad differentiam methaphiſice que res naturales conſiderat quiditatiue ex quo conſiderat omnem rem mundi. Dicitur vel de aliquo ⁊ cetera ad includēdum partes philoſophie naturalis. Et dicitur inquantum huiuſmodi ad includendum primum motozem. Et dicitur de rebus naturalibus: ad explicandum ſubiectum attributionis huius ſcientie: vel ad explicandum res principaliter in iſta ſcientia conſideratas. ¶ Unde ſcientia naturalis non dicitur naturalis: quia inſit nobis a natura: vt bene probat quintum argumentum ante oppoſitum: nec etiam dicitur naturalis: quia res naturales conſiderat: quia tunc methaphiſica ita bene diceretur ſcientia naturalis ſicut phiſica: ipſa eñ ita bene res naturales conſiderat ex quo omnem rem mūdi cōſiderat ſicut phiſica. Sed ex eo dicitur naturalis: quia conſiderat res in ordine ad motus ⁊ mutationes per propoſitiones conſtitutas ex terminis qui res naturales ſignificant: ⁊ cum hoc materiam motum vel mutationem connotant quequidem ꝓpoſitiones ſunt ſcibilia propinqua ⁊ res naturales ſcibilia remotiſſima. ¶ Sed tunc quereret aliquis ex quo iſta ſcientia conſiderat de ꝓpoſitionibus ⁊ terminis quare ipſa magis dicitur ſcientia realis q̄ logica ſiue alie ſcientie ſermocinales. ¶ Ad hoc dicitur: quia tales ꝓpoſitiones et termini de quibus iſta ſcientia conſiderat ſignificant res que nō ſunt ſigna ſiue res non ea ratione qua ſunt ſigna: ideo iſta ſcientia dicitur realis: quia conſiderat res tanq̄ ſcibilia remotiſſima: non ea ratiōe qua ſunt ſigna. Sed logica conſiderat propoſitiones ⁊ terminos ſignificantes res ea ratione qua ſunt ſigna: quecq̄dem res conſiderantur tanq̄ ſcibilia remotiſſima: et ideo logica non dicitur ſcientia realis ſicut ſcientia naturalis.

Sciendum ſecundo: q̄ multipliciter poteſt intelligi q̄ philoſophus naturalis de omnibus conſiderat. Uno modo quia conſiderat de omnibus concluſionibus ſcibilibus eas demonſtrans. Secundo quia cōſiderat de omnibus premiſſis ex quibus poſſunt fieri demonſtrationes ex ipſis demonſtrās concluſiones Tertiomodo: quia conſiderat de omnibus termis ex bus formans ꝓpoſitiones. Quartomodo: quia ſubiectum attributionis eius eſt terminus communiſſimus omnes res mundi ſignificās ⁊ pro eis ſupponens. Tribus primis modis nulla ſcientia conſiderat de omnibus: ſed quartomodo methaphiſica conſiderat de omnibus. Quintomodo aliqua ſcientia de omnibus conſiderat: quia aliquas concluſiones demonſtrat compoſitas ex terminis omnem rem mundi ſignificantibus. Et iſto modo philoſophia naturalis bene cōſiderat de omnibus. Iam in philoſophia naturali cognoſcitur iſta ꝓpoſitio nullum cozruptibile eſt incozruptibile cuius ꝓpoſitiōis termum pro omnibus rebus mūdi ſupponere poſſunt. ¶ Sed cōtra iſtud diceret aliquis: aliqua eſt res de qua ſcientia naturalis nō conſiderat vt deus: ergo ſcientia naturalis non de omnibus conſiderat. Antecedens patz: quia de nullo ente immobili ſcientia naturalis eſt conſideratiua: ſed deus eſt ens immobile: ergo de dēo ſcientia naturalis non eſt conſideratiua. Maior patz: quia mouentia non mota nō ſunt phiſice conſiderationis: vt patz per philoſophum tertio huius. ¶ Ad hoc dicitur q̄ illud dictum philo. tertio huius debet ſic intelligi: q̄ mouentia non mota nō ſunt phiſice conſiderationis tanq̄ mobilia: tamen bene ſunt phiſice conſiderationis tanq̄ mouentia. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſpōſiua de rebus naturalibus habetur ſcientia ſpeculatiua ab aliis diſtincta. Prima pars patz: quia de rebus naturalibus poſſunt formari ꝓpoſitiones que poſſunt oſtendi per ꝓpoſitiones immediatas neceſſarias priozes notiozes de omni: de per ſe: ⁊ ſecundum q̄ ipſum: ex quarum poteſt in nobis cauſari noticia concluſionis: ergo de rebus naturalibus eſt ſcientia. ¶ Q̄ autem ſit ſpeculatiua patet: quia ipſa conſiderat de rebus a natura cauſatis ⁊ non prout ſunt a nobis per intellectum ⁊ voluntatem operabiles: ergo ſcientia naturalis eſt ſpeculatiua ⁊ non practica. ¶ Q̄ autem ſit diſtincta ab aliis patet: quia eius ſubiectū attributōis eſt diſtinctū a ſubiectis aliaꝝ ſciētiarum: ergo eſt diſtincta ab aliis.

Dubitatur primo. Utrū ex cognitione prīncipioꝝ cauſaꝝ ⁊ elemētorum cōtingat intelligere ⁊ ſcire principia cauſata ⁊ elemētata. ¶ Et arguit primo q̄ non: q⁊ ex cognitiōe effectus venim⁹ in cognitionem cāe ergo nō ex cognitiōe cauſe venim⁹ in cognitionem effectus. Patz conſequentia: quia tūcidem eſſet notius ⁊ ignotius. ¶ Secundo ſic. ſi hoc eſſet verum: vel hoc eſſet verum de omni ſcientia vel de aliqua ⁊ aliqua nō non primum: quia mathematica per ſolā formam diffinit ⁊ demonſtrat: nec poteſt dici ſecundum: quia non videtur maior ratio de vna ſcientia q̄ de alia. ¶ Tertio ſic. ſi ſic vel illa dictio ex: diceret circunſtātiam cauſe materialis aut formalis: aut efficientis: aut finalis: ſed nullum iſtozum eſt dicendum: igitur. Minor patz: quia vna cognitio intellectiua non eſt cauſa materialis vel formalis alterius: ex quo quelibz cognitio ſaltem adheſiua eſt forma ſimplex nullam aliam formaz habens tanq̄ cauſam intrinſecam eius: nec etiam eſt cauſa finalis cum cognitio principiozum non ſit finis cognitionis principiatozum: nec etiam cauſa efficiens: quia intellectus eſt cauſa efficiens noticie principiatozum. ¶ In oppoſitum eſt phūs in principio huiꝰ dicens. Quoniam quidem intelligere ⁊ ſcire contingit circa omnes ſcientias, quarum ſunt principia aut cauſe aut elementa ex horum cognitiōe. Unde in dicta ꝓpōne per intelligere datur intelligi cognitio principioꝝ: ⁊ p. ſcire cognitio concluſionum. Et p hoc q̄ dicit phūs circa oēs ſciētias quaꝝ ſunt principia tē. no vult p. dicere q̄ aliqua ſcia habeat principiacās ⁊ elemēta

tanꝫ principia causas ⁊ elementa scientie. Sed habz principia causas ⁊ elementa tanꝫ obiecta considerata ex quo cõsiderat causas principia aut elemẽta. ¶ Pro solutione dubij est aduertendum ꝙ hic p. non loquitur de noticia incomplexa quia principiata ⁊ causata ⁊ elementata: quorum sunt principia cause aut elementa possunt cognosci noticia incomplexa ita perfecte ꝙ non possunt perfectiori noticia incomplexa cognosci absq; hoc ꝙ cognoscantur cause saltem extrinsece: licz non absq; hoc ꝙ cognoscantur cause intrinsece. Sed phũs loquitur de noticia complexa nõ solum vnius cõclusionis: sed omnium cõclusionum que possunt sciri de aliquo subiecto: verũtamen noticia causarum ⁊ effectuum presupponit noticiam incomplexã tam causaz ꝙ effectuuz: quelibet tamen causa tam intrinseca ꝙ extrinseca potest cognosci noticia incomplexa perfecte quantum est ex sui natura siue noticia totius siue effectus: sed non ecõtra: effectus enim nõ potest cognosci perfecte sine causis intrinsecis. Et sic patz ꝙ in ꝓposito per principia causas aut elemẽta p. intelligit ꝓpositiones cõstitutas ex terminis res illas que sunt principia effectiua: cause formales: finales: aut materiales significantibus: ita ꝙ ex noticijs adhesiuis talium ꝓpositionum: venimus in noticiam adhesiuam conclusionis constitute ex terminis: illas res que sunt principiata causata ⁊ elementata importantibus. ¶ Isto notato dicitur ad dubium ꝙ ex cognitione principiorum causarum aut elementorum venimus in cognitionem principiatorum causatorum: aut elemẽtatoruz. Hãc ꝓpositionez probat philosophus ex communi opinione hominum vt satis patet ex expositione textus. Et debet ista ꝓpositio sic intelligi: ex noticia adhesiua ꝓpositionum constitutarum ex terminis res illas que sunt principia cause aut elementa importãtibus venim⁹ in noticiam adhesiuam conclusionis constitute ex terminis res illas que sunt principiata causata aut elementata importantibus. Et sic patz ꝙ illi termini: scilz principium causa ⁊ elementum: principiatum: causatum: ⁊ elementatum: capiuntur secũde intentionaliter. ¶ Et ad primam rationem dubij dicitur ꝙ licet ex cognitione effectuum venimus in cognitionem causarum a posteriori ⁊ per demonstrationem: qz nõ tamen a priori ⁊ demõstratione ꝓpter quid ⁊ potissima. ¶ Ad secundã dicitur ꝙ illa ꝓpositio habet veritatem in omnib⁹ scientijs: ⁊ ad improbationem eque dicitur concedendo antecedẽs ⁊ negãdo consequentiam: qz phũs nõ capit illos terminos copulatiue: sed disiunctiue seu disiunctim. ¶ Ad terciam dicitur dicitur ꝙ illa dictio ex: dicit circumstãtiam cause efficientis. Et licz intellect⁹ sit cã efficiens principalis: tamen cognitio principioꝝ est cã efficiens instrumẽtalis.

Dubitatur secundo, Utrum vniuersalia sint nobis notiora singularibus.

Et videtur ꝙ non: auctoritate philosophi primo methaphisice dicẽtis: ꝙ vniuersalia sunt difficilima ad cognoscẽdum: qz sunt a sensu remotissima: ergo vniuersalia non sunt nobis notiora singularibus. ¶ Secundo sic. dicit p. primo posteriorũ ꝙ nobis notiora sunt illa qne sunt proxima sensui: ⁊ illa dicit esse singularia ⁊ vniuersalia dicit esse a sensu remotiora: gͦ singularia sunt nobis notiora ꝙ vniuersalia. ¶ Tertio sic. diffinitum est nobis notius partib⁹ diffinientibus vt videtur velle philosophus in prohemio huius libri. Sed partes diffinientes sunt vniuersaliores ꝙ ipsum diffinitum: ergo vniuersalia nõ sunt nobis notiora. ¶ Quarto sic. vniuersalia fiunt nobis nota per abstractionem a singularibus: ergo oportet singularia prius esse nota intellectui: ꝙ ipse abstrahat ab eis vniuersalia: et per consequens singularia sunt nobis magis nota vniuersalibus. ¶ Quinto sic: que sunt propinquiora singularibus sunt nobis notiora: sed species sunt propinquiores singularibus sensibilibus ꝙ genera: cum inter genus et singularia ponantur species: ergo species est nõtior genere: et per cõsequens minus vniuersale est nobis notius quam magis vniuersale. ¶ Sexto: si vniuersalia essent notiora singularibus: sequeretur ꝙ methaphisica esset prior aliis scientijs via doctrine: cum ipsa sit de vniuersalissimis que sunt ad cognoscenduz facilima: sed consequens est falsum: ergo ⁊ illud ex quo sequitur: scilicet ꝙ vniuersalia sint nobis notiora. ¶ In oppositum est philosophus in prohemio huius libri: dicens ꝙ ex vniuersalibus ad singularia oportet procedere. Unde in proposito non est sermo de vniuersali in causando: vt bene probat primum argumentum ante oppositum: nec de vniuersalibus in essendo; cum talia non sint ponenda vt videndum est septimo methaphisice. Sed hic est sermo de vniuersalibus in predicando seu in representando siue significãdo: et talia sunt concept⁹ naturaliter plures res repsentantes. Et in ꝓposito singulare potest capi prime intentionaliter: et sic singulare est res que est vna ⁊ non plures: et solet vocari singulare in essendo: et isto modo capiendo quelibet res mundi est singularis: ⁊ isto modo non debet capi in dubio. Alio modo capitur secunde intentionaliter pro singulari in representando: et hoc modo capitur dupliciter. Uno modo pro singulari in respectu. vnde singulare in respectu dicitur minus vniuersale in representando in ordine ad magis vniuersale: et de isto intelligitur in dubio. Alio modo capitur pro singulari simpliciter: ⁊ ẽ illud ꝙ non representat nisi vnum et hoc singulariter et discrete. Et istud etiam est duplex: quoddam est singulare simpliciter determinatum: et est illud quod singulariter ⁊ discretissime representat vnam rem sicut conceptus qui exprimitur per illum terminum sortes. Aliud est singulare simpliciter vagum et illud vnam rem singulariter representat: non tamen discretissime: vt si aliquis a lõge videat illaz rem que ẽ sortes: tunc bene iudicabit ꝙ est hic homo: vel illud animal: vel illud corpus: et habebit conceptum singularem solum illam rem sibi representantem: sed tamen per illum non sciet distinguere illam rem a qualibet alia re eiusdez generis vel eiusdem specie: licet per illum sciet distinguere illam rem a re alterius generis: ⁊ de istis singularibus simpliciter non est sermo in dubio vt bene probant secundum ⁊ quartum argumenta. ¶ Pro solutione dubij est aduertendum: ꝙ titulus dubij potest dupliciter intelligi. vnomodo vtrum conceptus vniuersaliores sint nobis notiores ꝙ conceptus minus vniuersales: ⁊ istum sensum non querimus in ꝓposito: nec illum intendit phũs cum dicit ꝙ ꝓcedẽdum est ab vniuersalibus ad singularia. Sed tamen ad dubiũ sic intellectum dicitur ꝙ conceptus vniuersaliores aliquando prius cognoscuntur ꝙ minus vniuersales aliquãdo vero ecõtra. Aliomodo potest titulus dubij sic intelligi: vtruz res prius cognoscantur a nobis ſm conceptus magis vniuersales ꝙ ſm conceptus minus vniuersales: et hunc sensum intendit philosophus per dictam ꝓpositionem: sed tamen adhuc questio in hoc sensu capta potest dupliciter intelligi. vnomodo sic. Utrum res prius cognoscantur secundũ conceptus magis vniuersales ꝙ secũdum conceptus minus vniuersales a quolibet cognoscente illas res et in isto sensu non capit philosophus dictam ꝓpositionem cuz aliquando res

secundum conceptus minus vniuersales prius cognoscantur q secundum conceptus magis vniuersales cõceptus magis vniuersales a minus vniuersalibus abstrahantur. Secundum quem tamen illorum duorũ cõceptuum res concipitur magis distincte videbitur i libro de anima. ¶ Alius sensus est iste vtrum res ꝑus cognoscantur secundum conceptus magis vniuersales q secundum conceptus minus vniuersales a communitate humana cui aliqua scientia est tradenda: et in isto sensu capit ꝓpositionem ꝑus dictam. Unde aliquis volens tradere communitati humane aliquã doctrinam: debet incipere a ꝓpositionibus vniuersalib⁹ que ex terminis vniuersaliorũbus illius scientie cõstituuntur: quia ꝓpões ex terminis vniuersaliorũb⁹ illius scientie constitute prius a tota cõmunitate cognoscuntur: q ꝓpões ex terminis minus vniuersalibus composite. Etiam nulla res in aliqua scientia considerada ita cito cognoscitur per ꝓpões singulares: vl per ꝓpões ex terminis minus vniuersalibus compositas sicut cognoscitur per ꝓpões ex terminis cõmunissimis illius scientie compositas ista tamẽ cognitio vniuersalis ab vno habetur ꝑ aliquas singulares cognitiones siue minus vniuersales: t ab alio per alias Et sit ptz q noticie vniuersales rerum: a tota communitate habentur: noticie ño singulares siue min⁹ vniuersales non de qualibet re considerata in scientia habentur a tota cõmunitate. Et intelligitur istud dubiũ tam de noticia incomplexa q complexa: principaliter tamen de complexa. De noticia autem incomplexa satis manifestum est: q tota communitas omnia animalia cognoscit secundum conceptum qui exprimitur per illum terminum animal non tamen tota communitas quodlibet animal cognoscit secundum conceptuz specialissimũ: sed aliqui aliqua animalia cognoscũt secũdum conceptus specialissimos t ex illo causatur conceptus generic⁹ qui exprimitur per illum terminuz animal. Alij vero sunt qui non habet tales conceptus specialissimos: ne cilla animalia secundum illos ꝛceptus cognoscunt: sed alia animalia cognoscunt secundũ cõceptus specialissimos t ex illis causatur conceptus generic⁹ omniuz animalium repzesentatiuus. Et sic ꝑz q non tota communitas omnia animalia secunduz conceptus specialissimos cognoscit: sed bene secundũ conceptum generic⁹. Et sicut dictum est de noticia incõplexa similiter dicenduz est de noticijs complexis que habentur in vna totali scientia. Ex dictis patet q philosophus bene ordinauit librum phificorum ante alios libros quia in illis tradit ꝓpositiones ex terminis vniuersalissimis compositas: que quidam propositiones a tota communitate prius cognoscũtur q propositiones ex terminis minus vniuersalibus composite de q̃bus in alijs libris docetur. Istis notatis dicitur ad dubium q in scientia toti communitati tradenda procedendum est ab vniuersaliorũbus ꝓpositionibus talis scientie ad propositiones minus vniuersales: ex quo illa prius a tota communitate cognoscuntur. ¶ Et ad primam secundam t quartam rationes ante oppositũ dubij patet solutio ex dictis. ¶ Ad tertiam dicitur negando maiorem: nam p. nõ dicit q diffinitum prius cognoscitur partibus diffinientibus: sed dicit q diffinitum est notius q diffinitio: id est res a tota communitate prius cognoscitur conceptu diffiniti q conceptu q̃ est diffinitio: quoniam sic non solum oportet cognoscere conceptum generis: sed etiam differentie: t q vnus eorum se habet vt determinabile: alter vero vt determinatio: quod est valde difficile. ¶ Ad quintam dicitur q licet species specialissima sit propinquior singulari determinato eius q genus: non tamen est propinquior primo singulari vago quod ex prima cognitõne sensitiua causatur: licet etiã species apud aliquem sit propinquior ipi singulari in aliquibus q genus nõ tamen apud totam communitatem t in omnibus. Unde non debet volens erudire aliquos in aliqua scientia incipere a minus vniuersalibus: quia esset difficilius eos informare: q si inciperet a magis vniuersalibus. ¶ Ad sextam dicitur negando consequentiam: quia licet metaphisica considerat res vniuersalissime tamẽ descendit ad specialissima quidditatiue considerando. Et etiam considerat de deo t intelligentijs quorũ cõsideratio est summe difficilis. Vel dz cõcedendo q metaphisica rõne ꝑmor ꝓncipior est ꝑma scia vie doctrine: ex quo illa ꝓncipia in qualibet scientia, sunt presupponenda.

Dubitatur tertio: vtrum sit possibile nos aliquid perfecte cognoscere: t si sic vtrum ad illius rei cognitionem oporteat omnes eius causas cognoscere

¶ Et ad primam partem arguitur q sic: quia nisi sic: sequeretur q intellectus humanus frustraretur suo fine cum eius finis sit perfecta cognitio: sed hoc est falsum t contra Aristotelem primo celi t mũdi dicentem: de⁹ t natura nihil faciunt frustra. Sequeretur etiã q oẽs antiqui philosophi inutiliter laborassent volentes nobis tradere perfectam scientiam: quia si hoc sit impossibile homini inutiliter laborauerũt. ¶ Deinde arguitur contra secundam partem q non: quia si sic sequeretur q nullum effectum possemus perfecte cognoscere: ex quo non omnes causas eius cognoscere possum⁹ vt patet de prima causa: sed consequens est falsum: ergo t antecedens. ¶ Tertio sic: habens conceptum de homine in mente sua perfecte cognoscit omnes homines: t tamẽ non omnes causas hominis cognoscit: ergo ad habenduz cognitionem perfectam alicuius rei non oportet oẽs eius causas cognoscere. ¶ In oppositum arguitur primo quo ad primam partez: quia ad cognoscendum rem simpliciter et perfecte oportet eã cognoscere omnibus modis quibus est cognoscibilis: sed hoc est nobis impossibile: quia tũc scientia nostra esset equalis scientie dei: igitur. ¶ Quo ad secundam partem arguitur per philosophum in textu dicentem: tunc enim arbitramur cognoscere vnũquodq; cum primas causas t principia prima cognoscim⁹ vsq; ad elementa: ergo secundum ipsum ad cognitionez alicuius rei simpliciter perfectam oportet omnes eius causas cognoscere. ¶ Pro solutiõe dubij supponitur primo q cognoscibile siue scibile accipitur aliquando pro conclusione demonstrata vel demonstrabili: t aliquãdo accipitur pro subiecto illius conclusionis: aliquando vero pro re pro qua supponit subiectum conclusionis Secundo supponitur q non tot predicata quin plura sunt verificabilia de quolibet pronomine demonstrante aliquam rem. Tertio supponẽ q quia intellect⁹ noster est finite capacitatis: non potest infinita predicata cognoscere de aliquo. Quarto supponitur q duplex ẽ cognitio: quedam est complexa: alia est incomplexa. Cognitio incomplexa est simplex rei apprehẽsio siue conceptus. Sed cognitio complexa est apprehensio complexa alicuius rei siue conceptus complexus. Et diuidit: quia quedam est apprehensiua: alia est adhesiua. Quinto supponitur q cognitionum adhesiuarũ: quedam est perfecta simpliciter: et quedam perfecta in genere. Unde cognitio adhesiua perfecta simpliciter est cognitio qua aliquis cognoscit rem ẽ omnẽ modum secundum quem est cognoscibilis: t ad talem cognitionem requiritur q cognoscantur omnia predi

cata q̃ sunt verificabilia de illa re. Sed cognitio p̃fecta in genere dicitur cognitio qua quis cognoscit rẽ secundum aliqua p̃dicata de illa re: aut de ꝓnomine demonstrante illam rem verificabilia: & hoc siue per demonstrationem: siue per experientiam. ¶ Istis suppositis dicitur primo ad primaz partem dubij: q̃ accipiẽdo scibile ꝓ cõclusionis subiecto vel ꝓ re ꝓ qua supponit: nullum tale est pfecte a nobis cognoscibile simpliciter: ꝓbatur per rationem post oppositum. Probatur etiam vlterius: quia de quolibet tali infinita sunt predicata verificabilia per secundam suppositionez q̃ intellectus ꝓpter finitatem sue capaſcitatis nõ potest distincte cognoscere per tertiam suppositionem: ergo nullũ tale scibile siue nulla talis res est a nobis cognoscibilis perfecte & simpliciter. Tertio ꝓbat: q̃ cognitio perfecta simpliciter tollit omnem dubitationẽ: sed nulla res potest ita perfecte a nobis cognosci quin ad huc remaneat aliquod dubium de ipa igitur. Dicit secundo q̃ scibile ꝓpinquũ quod est cõclusio demõstrationis potest a nobis perfecte cognosci cognitione cõpleta: ptz quia illa cognitio est pfecta simpliciter que tollit omnem dubitationez sed noticia scientifica ꝓclusionis demonstrationis tollit omnem dubitationez de ipsa conclusione: alias non esset noticia euidens: & talis noticia potest a nobis haberi: ergo scibile ꝓpinquũ potest a nobis perfecte cognosci. ¶ Et ad secundam p̃tem dubij dicitur q̃ ad habendum cognitionem incõplexam alicuius rei perfectam: non oportet omnes eius causas cognoscere vt ꝓbat vna ratio facta ante oppositum: Dicitur secundo q̃ ad cognitionnem perfectam complexaz de re in genere habenda: non oportet oẽs causas illius rei cognoscere: ꝓbatur quia, cognitio p̃fecta in genere est qua cognoscitur aliqnod predicatũ de aliquo subiecto, determinate per demonstrationez: sed ad hoc cognoscendum non requiritur cognio oim causarum illius rei: ergo ad noticiam perfectam in genere complexam non oportet omnes causas rei cognoscere. Dicitur tertio: q̃ ad perfectam cognitionem cõplexam simpliciter alicuius rei oportet omnes eius causas cognoscere. ptz: quia cognitio perfecta simpliciter est qua habita nullum remanet dubium circa talem rẽ sed ad hoc q̃ remoueatur omnis dubitatio possibilis fieri de aliquo oportet omnes causas illius rei cognoscere & omnia que de ꝓnomine demonstrante illam rẽ sunt verificabilia. Ex predictis patet q̃ cognitio cõplexa perfecta simpliciter non est nobis possibilis de aliqua re. ¶ Et si argueretur: quia si esset impedimentuz perfecte cognitionis simpliciter: vel hoc esset ex parte rei cognoscibilis vel ex parte intellectus nostri: non ꝓmũ: quia ipe res sufficienter se repzesentãt intellectui Necꝫ secundum: quia vel res est finite cognoscibilitatis: vel infinite: si dicatur ꝓmũ: ergo intellectus potest eam cognoscere eẽm modo: ergo est cognoscibilis. Nõ secundum: quia non est infinite entitatis: ergo necꝫ cognoscibilitatis: consequẽtia tenet: quia sicut se habet res ad esse ita ad cognosci: secũdo metaphisice. Respõdetur: q̃ defectus prouenit ex parte intellectus nostri qui cum sit finite capacitatis non potest cognoscere rẽ infinitis modis. Et cum dicitur res non est infinite entitatis conceditur: ergo non est infinitis modis cognoscibilis: negatur consequentia. Et ad ꝓbationem dicitur: q̃ illa est vna indefinita ex qua non sequitur propositum. ¶ Ad rationes dubij. Ad primam negat maiorem & ad probationem dicitur q̃ finis intellect⁹ nostri non est cognitio perfecta simpliciter: cũ illa non sit nobis possibilis: dicitur etiaz q̃ ꝓ. bene laborauerunt: q̃ ad hoc laborauerunt vt traderent scientiam eo modo quo possibile est eam habere. ¶ Ad secundam dicitur concedendo q̃ nullum effectum possumus cognoscere cognitione perfecta simpliciter et hoc complexa quin omnes eius causas cognoscamus: sed tamen possum⁹ cognoscere cognitione complexa perfecta in genere aliquem effectum sine cognitione omnium suarum causarum. ¶ Tertia ratio est pro responsione data in secũda parte dubij.

Ad rationes questionis: ad primaz dicitur

q̃ licet de corruptibilibus non est scientia tanq̃ de scibili propinquo: si capiatur corruptibile secunde intentionaliter: tamen bene de eis est scientia tanq̃ de scibili remoto & remotissimo si capiatur prime intentionaliter. ¶ Ad secundam dicitur q̃ ens per accidens capitur dupliciter. Uno modo prime intentionaliter: & illo modo ens per accidens est res que potest esse et non esse. Alio modo capitur secunde intentionaliter & hoc dupliciter. Uno modo vt attribuitur propositionibus & sic conceditur q̃ de ente per accidens tanq̃ de scibili propinquo non est scientia & sic ens per accidens est propositio que potest esse vera & falsa. Alio modo capitur vt attribuitur terminis: & sic dicitur q̃ de ente per accidens quod attribuitur alicui accidentaliter et intransmutabiliter bene potest esse scientia tanq̃ de scibili remoto vel remotissimo: sed non de ente per accidens, quod conuenit alicui accidentaliter & transmutabiliter & hoc proprie capiendo illum terminum scientia ¶ Ad tertiam dicitur: q̃ licet scientia naturalis actualis non sit habitus nec scientia capiendo scientiaz pro habitu: tamen scientia naturalis potentialis est bene habitus & scientia. ¶ Ad quartam dicitur distinguendo maiorem: vel capiendo scientiaz pro simplici habitu vnius conclusionis: & sic conceditur maior: vel capiendo scientiam pro totali scientia que nõ est solũ vnius conclusionis sed plurium et sic negatur maior. ¶ Ad quintam patet solutio ex dictis. ¶ Ad sextam dicitur distinguendo maiorem: quia dupliciter aliqua scientia dicitur diffinitiua. Uno modo: quia docet, diffinire, et diuidere: & sic negat maior. Alio modo: quia in ea ponuntur diffinitiones & diuisiones: & sic conceditur maior. ¶ Ad septimam dicitur negando consequentiam: quia ꝓbatiua non considerat de omnibus secundũ omnem modum quo considerari possunt. ¶ Ad octauam dicitur negando consequentiam & causa illius patz ex principio logice: quia scientia practica docet quid: qualiter: & quomodo res operari debeat: qõ non facit hec scientia.

Necesse autem. ¶ Iste est secundus tractatus primi libri in quo philosophus reprobat opiones antiquorum circa principia intrinseca rerum naturalium. Et diuiditur in duo capitula: in primo reprobat opiniones philosophorum non naturaliter loquentiũ in secundo reprobat opiniones philosophorum naturaliter loquentium: ibi. sicut autem phici. Uocat autẽ philosophus in proposito philosophos naturaliter loquentes: qui phie naturalis principia concedebant scilicet motum et pluralitatem entium esse: licet aliquas falsas opiniones habebant. Illos vero philosophos vocat nõ naturaliter loquentes qui philosophie naturalis principia negabant: scilicet motum & pluralitatem entium esse. Primũ capitulum diuiditur in duas partes. In prima enumerat diuersas opiniones antiquorum. In secunda improbat opiniones non naturaliter loquentium: ibi. Id quidem igitur. Dicit ergo primo: necesse est vnum principium rerum naturaliuz esse aut plura: & si sit vnum: tunc queritur vtruz sit immobile: sicut dixerunt philosophi non naturaliter lo-

Opiones antiquoꝝ de ꝓncipijs rez naturalium

quentes sicut parmenides ⁊ melissus: aut erit mobile vt dixerunt philo. naturaliter loquentes: ⁊ horum phi losophorum naturaliter loquentium: quidam dixerũt illud principium esse aerem: vt diogenes. Alij vero a quam vt tales. Alij vero ignem vt heraclit⁹: nulli xo posuerunt tale principium esse terram ꝓpter ei⁹ grossitiem. Si vero sint plura p̃cipia: queritur an sint numero finita aut infinita: ⁊ si sint finita: aut sũt duo: aut tria: aut q̃tuor: aut in aliquo alio numero maiori. Si vero principia sint infinita: aut sunt eiusdem generis differentia tamẽ positione: figura: ⁊ ordine: vt posuit democritus dicens infinita corpora athomalia esse p̃n cipia rerum: ⁊ omnia esse eiusdem generis: differẽtia tamen positione: figura ⁊ ordine: ꝓpter quam diuersi tatem democritus dicebat diuersas res ex ipsis causa ri. Aut sunt diuersorum generum: vt posuit anaxagoras dicẽs infinita athomalia carnis esse principia car nis ⁊ infinita athomalia ossis eẽ p̃ncipia ossis. Et subdit p. q̃ sicut questiones sunt formate de p̃cipijs rez naturalium: ita possunt formari de ipsis rebus natu ralibus.

Jd quidem igitur. ¶ Hec est secũda pars huius capituli in qua philosophus intendit repzobare philosophos non naturaliter loquentes: ⁊ diuidit ista pars in duas particulas. In prima ponit duas co clusiões. In secunda incipit disputare ꝓ tra antiquos.

Prima' conclo Phisic⁹ nõ hz disputare con tra negantes sua p̃ncipia.

¶ Prima conclusio quam ponit p. est ista. Phisicus ex ꝓpzio habitu non habet disputare contra negãtes sua principia: ꝓbat philosophus duabus ratiõnibus: qua rum. Prima est: quia geometer nõ habet disputare cõ tra negantes sua principia: ergo nec similiter phisic⁹ consequentia patet: q̃ sicut se habet geometer ad sua principia ita q̃ non habet aliqua notioza per que pos set arguere contra negantes ea: ita similiter se habet phisicus q̃ non habet aliqua notioza per que possz ar guere contra negantes sua principia. Q| autem antiq negabant principia phie naturalis patet: quia nega bant motum esse: negabant etiam multitudinem enti um: ⁊ per consequẽs negant vniuersaliter aliquid eẽ principium: quia non potest esse principium nisi sit a licuius alterius principiuz. T. Simile igitur. ¶ Se cunda ratio talis est. Phisicus non habet disputare cõ tra quãlibet positionem extraneam ⁊ improbabilem: sicut erat opinio heracliti dicẽt| nihil posse sciri: eo q̃ omnia semper sunt in ꝓmuo motu: sed opiniones nõ naturaliter loquentium sunt huiusmodi: ergo phisic⁹ non habet disputare contra negantes' sua principia: cuiusmodi sunt illi qui ponunt tm̃ vnum principiũ im mobile vt parmenides ⁊ melissus. T. Nec' soluere.

Scda conclo Ad naturalez phm̃ non spe ctat soluere rõ nes negãtium sua p̃ncipia

¶ Secunda conclusio talis est. Ad naturalez phm̃ nõ pertinet soluere rationes parmenidis ⁊ melissi: qui bus probant tm̃ vnum ens immobile esse: probat phi. duabus rationibus quarum ꝓma est. Ad phm̃ natu ralem non spectat soluere rationes valde defectuosas ⁊ nullam apparentiam habentes: sed tales erant ra tiones parmenidis ⁊ melissi: ex quo peccabant in ma teria ⁊ forma: ergo ad philosophum naturalẽ non spe ctat soluere ratiões parmenidis ⁊ melissi. Dicit tamẽ hic p. q̃ ratio melissi est magis inc̃ueniens ⁊ mino rem habet apparentiam q̃ ratio parmenidis: q̃ mel lissus ex vno inc̃uenienti dato incidit in multa inc̃ue nientia. Et ex isto textu elicitur, hec auctoritas cõis

Vno' inc̃ueni enti dato mul ta ꝓsigunt.

Vno inc̃uenienti dato multa contingũt. T. Nobis autem subiiciunt. ¶ Secunda ratio talis est: p. natura lis non habet soluere rationes in quibus negant sua principia: sed tales erant rationes parmenidis ⁊ mel issi: ergo p. naturalis non habet soluere illas ratiões

Maiorem declarat per simile: quia geometer non ha bet soluere rationem antiphontis qui negabat prin cipia geometrie: ergo nec phũs naturalis habet solue re rationes in quibus negantur sua principia. Minor patet: quia in phia naturali supponitur ꝓ principio: omnia quodã modo moueri: hoc autem negabant an tiqui in suis rationibus. ¶ Ratio autem antiphontis qua ꝓbat circulum posse quadrari erat ista. Quecũq; vni ⁊ eidez sunt eqnalia: illa inter se sunt equalia: sed quadratum ⁊ circulus sunt figure equales figure ha benti multa latera ⁊ multos angulos: ergo quadratũ est equale circlo. In illa ratiõe supponebat antiphon lineam circuli non esse diuisibilem in semp diuisibilia

Rõ antiphõt

¶ Sed tamen ratio brissonis ex quo p̃supponit princi pia geometrie debet solui in geometria. Arguebat eñ brisso sic: omnes linee ducte ab eodem puncto in idem punctum sunt equales: sed latera quadrati ⁊ portiões circuli ꝓcedunt ab eodem puncto in idem punctum: er go sunt equales. Illa ratio ꝓcedit ex maiore male in tellecta ex quo illa solum habet veritatem in lineis re ctis: que ꝓcedunt ab eodem puncto in idem punctum per idem medium. T. Et quoniam de natura. ¶ Hec est secunda pticula in qua philoso. intendit disputare contra antiquos: dicens q̃ aliqualiter disputandum est contra illos: scz parmenidem ⁊ melissum licet hoc non potest fieri per icientiam naturalem sed per meta phisicam. T. Principium autez. ¶ Hic philosophus disputat contra illos non naturaliter loquentes: ⁊ pri mo destruit conclusionem eorum: secundo disputat cõ tra quosdam posteriores. Et tertio destruit rationes iporum. Secunda ibi. Conturbati autem. Tertia ibi. Et ex quibusdaz. Et ꝓ fundamentõ supponit phi. q̃ ens dicitur multipliciter siue de multis: vtpote de de cem p̃dicamentis: ⁊ tunc queritur ab antiquis omnia vnum esse dicentibus. Utrum omnia sunt vna substã tia: aut omnia sunt vna q̃tas: aut vna qualitas. Et si omnia sint vna substantia aut omnia sunt vnus ho mo: aut vnus equus: aut vna alia substantia. Et si om nia sint vna qualitas: aut omnia sunt calidum: aut al bum: aut aliquod aliorũ talium: ⁊ cum ista sint multa impossibile est illa esse vnum. Textus. Siquidẽ eñ esset. ¶ Hic philosophus intendit ꝓbare istam conclu sionem: q̃ non est tantum vnum ens. Quam conclusio nem probat philosophus duabus rationibus: quaruz ꝓma sumitur ex diuisione entis in substantiam ⁊ ac cidens: ⁊ est talis: quia vel illud ens esset substãtia vel accidens: vel aggregatum ex substantia ⁊ accidente. Non potest dici q̃ sit aggregatum ex substantia ⁊ acci dente quia tunc multa essent ⁊ non tantum vnum. Iã si substantia ⁊ quantum sunt duo sunt ⁊ non vnum est quod est. Nec potest dici q̃ illud ens sit substantia tm̃: qui tunc illud ens non esset q̃tuz ⁊ per consequens nõ esset infinitum: quod est contra melissum: nec finitum quod est contra parmenidem. Nazvt dicit phi. i' textu: infiniti ratio solum quãtitati congruit: ⁊ similiter fini ti: ⁊ non substantie: aut qualitati: aut alicui alteri: nisi per accidens. Nec potest dici q̃ illõ ens sit accidẽs tm̃: quia tunc sequeretur q̃ essz accidens sine subiecto: qõ est impossibile: quia omne accidens de substantia dici tur: ⁊ nullum aliorum a substantia extra substantiam est segregabile. Textus. Amplius ⁊ quoniaz. ¶ Hic philosophus ponit secundam rationez que sumitur ex diuisiõe vnius in modos eius: ⁊ est talis: si esset tantũ vnum ens: vel illud esset vnum continuitate vel indi uisibilitate: vel ratione. Non primum: quia si illud essz vnum continuitate, tam multa essent: saltem potentia ex quo infinitum continuum est diuisibile. T. Habz autem dubitationẽ ¶ Hic philosophus circa istã rõem

Ens dr multi pliciter de. x. p̃ dicamentis.

Si substãtia ⁊ q̃tuz sunt duo sunt ⁊ nõ vnũ est qd est.

Rõ finiti ⁊ infi niti q̃tati cõ gruit.

Oẽ accũs de sba dr: ⁊ nullũ alior a sba ex tra sbam ẽ se gregabile

mouet talem dubitationem: vtrum totuz ⁊ sue partes sint vnum: vel plura: ⁊ si sint vnū: quomodo sunt vnū ⁊ si sint plura quomodo sunt plura. Et non solum hꝫ dubitatio de ptibus ptinuis: sed etiaz de ptibus nō cōtinuis. T. Et si toti. ¶ Hic p. soluit illam dubitationem ostendendo q̄ totum ⁊ ptes non sunt vnū: sic scz q̄ vnaquecq̄ pars sit vna cum toto: qz tunc totum esſz vnum indiuisibile. ptz: qz que sunt vni ⁊ eidem eadem illa sunt inter se eadem: ergo si ptes sunt eedem toti: ptes erunt eedem inter se. T. At vero. ¶ Hic p. oñdit q̄ secundum non pōt dici: scz q̄ illud ens sit vnum indiuisibilitate: qz indiuisibile non est quātum: ⁊ p ꝓns neq̄ finitum neq̄ infinitum: qō ē ꝓtra parmenidem et melissum. T. At no si rōne. ¶ Hic p. oñdit q̄ nec pt dici tertium scz q̄ illud ens sit vnum rōne: qz tunc sequerentur tria incōuenientia. Primū est: q̄ eadem esſz ratio ꝓtrariorꝫ: scz boni ⁊ mali: ⁊ sic bonum esset malum. Secundum incōueniens est q̄ eadez esſz rō ꝓtradictorie oppositorum scz boni ⁊ non boni: entis ⁊ nō entis. Tertium incōueniens est: q̄ eadem esset ratio diuersorum generum vtpote qualitatis ⁊ quantitatis sed oia ista sunt falsa: ergo illud ex quo sequitur: scz q̄ omīa sunt vnum rōne. T. Conturbati autez sunt. ¶ Hic p. disputat ꝓtra quosdā posteriores phōs parmenidem ⁊ melissum insequentes dicens: q̄ antiqui posteriores conturbati sunt ne oporteat eos ꝓcedere multa eē vnum. Ad hoc autem incōueniēs vitandum diuersas inuenerūt vias: vnde licophron ne ad tale incōueniēs duceretur auferebat a ꝓpositionibus hoc verbum est ⁊ nolut dicere homo est albus: sed solum dicebat homo albus. Alij x̄o videntes tales oratiōes impfectas mutabant locutionez vtputa hoc x̄bum est: ⁊ p̄dicatū materiale in x̄bum adiectiuum: vt nō dicebant homo est albus: sed homo albatur: nec dicebant q̄ homo est ambulās: sed q̄ hō ambulat. Ista sic improbat philosophus: qz multa sunt vnum a parte rei: ⁊ tamen sunt diuersa ratione: vt album ⁊ musicum vnam ⁊ eandem rem de materiali significato significant: ⁊ tamen alia est diffinitio illius termini album: ⁊ alia illius termini musicum. Etiam aliqō est vnum qō est diuisibile in partes: sicut totum continuum. Ex isto ptz q̄ antiq̄ fuerunt decepti: ex quo credebant q̄ vnum ⁊ plura eidem ꝓuenire possunt: hoc autem falsuz est: quia illud quod est vnum actu est plura potentia. Et sic ista duo nō opponuntur vnum in actu ⁊ plura in potentia: sed vnum in actu ⁊ plura in actu opponunt.

Que sunt vni ⁊ eidē eadē illa iter se erūt eadem

Hic philosophus de

Ex quibus demonstrant . struit opiniones antiquorum dicēs q̄ non est difficile soluere rationes parmenidis ⁊ melissi: quia vtraq̄ ratio peccat in materia ⁊ forma. Ratio tamē melissi est magis fatua: ⁊ minorem habens opparentiam dubitādi. Et ideo subdit q̄ vno incōuenienti dato a melisso non erat graue siue difficile ipsum in alia incōueniētia incidere. T. Nō quidem igitur. ¶ Hic p. soluit rationem melissi arguebat enim melissus sic: quicquid est factum habet ꝓncipium: ergo quod non est factum non habet principiuz in illa consequentia committitur fallacia consequētis Et cum vlterius argui: quod non habet principiuz nō habet finem ⁊ per consequens est infinitum: ibi cōmittitur fallacia equiuocationis: quia in ꝓma consequētia capiebatur principium ꝓ principio generationis ⁊ in ſecūda capitur ꝓ principio magnitudinis. Et cū vltra arguit quod est infinitum immobile est: ex quo nullum locum haberet extra se: ibi falsum assumit: qz licet tale ens non mutaretur de loco, ad locum: tamen posset moueri localiter in suo loco: etiam posset moueri motu alterationis. Ulterius deficit in hoc: q̄ probat q̄ ens non sit factum sic arguēs quia si ens esset factū hoc esset aut ex ente aut ex non ente. Non ex non ente: quia ex nihilo nihil fit: vt cōmuniter phi ꝓcedunt: nec ex ente: quia tunc esset anteq̄ fieret. Dicta autem diuisio quam assumit melissus est insufficiens quia dādū est medium inter ens simpliciter ⁊ nihil siue non ens simpliciter: vtputa ens in potentia: sicut est materia ꝓma: que non est res actualiter ⁊ complete existens tam q̄ essentia perfecta ⁊ completa in specie. Et subdit philosophus in textu q̄ quidam philosophorum dixerūt esse vnum ens ex quo alia fierent: tamen plura differebant specie sicut homo ⁊ equus specie differunt: ⁊ similiter contraria. Istorum opinionez improbat philosophus in libris sequentib⁹. ¶ Hic p. soluit rationes parmenidis. Arguebat enim sic parmenides: quicquid est ꝓter ens est non ens: sed nonens nihil est: ergo quicquid est ꝓter ens nihil est: sed ens ⁊ vnum conuertunt ergo quicquid est ꝓter vnum nihil est: ⁊ per consequēs tm vnum est ⁊ illud est immobile: ex quo non habz locum extra se. Hanc rationez soluit philosophus: dicēs q̄ talis argumentatio peccat in materia ⁊ forma. Unde cum assumit quicquid est ꝓter ens est non ens: si capiatur ille terminus ens ꝓ illo quod est substātia tm: vel tm ꝓ accidente sic ꝓpositio est falsa. Sed si caperetur in sua tota cōmunitate: vt dicitur tā de substantia q̄ de accidente: tunc esset vera. Et vlterius cum arguit: quicquid est ꝓter vnum nihil est: ergo tantum vnum est: si in consequēte fiat exclusio gratia alietatis: tunc consequentia est bona: sed tunc non sequitur intentum: ex quo in illo sensu non capiebant antiqui illam ꝓpositionem scz tm vnuz est. Sed si fiat exclusio gratia pluralitatis: tunc non valet consequētia quia in simili non valet: posito casu q̄ non sint nisi alba. Omne ens ꝓter album nihil est: ergo tm vnuz album est: exponendo consequēs gratia pluralitatis: q: possunt esse multa alba ⁊ si non essent multa alba separata ⁊ distincta a se inuicem: tamen multa essent in potentia. Etiam adhuc esset alia ratio albedinis ⁊ ipsius albi: ⁊ cum vlterius assumit q̄ illud esſz immobile: falsum est. Dicitur enim q̄ licet non mouetur de loco ad locum: tamen posset moueri secundum suas partes et motu alterationis. T. Necesse igitur acciperet. ¶ Hic p. specialiter arguit contra parmenidem: ostendendo q̄ per ens non potest intelligere accidens: quia si esſz solum vnum ens: ⁊ illud esset accidens: sequeretur q̄ illud quod non esset: esset: consequens est falsum ⁊ impossibile: ergo ⁊ illud ex quo sequitur: ꝓsequentia ptz: quia secundum eum substantia non esset: cum ipa non sit accidens quod solum ponitur esse ens: ⁊ tamen substantia esset: quia de illa ꝓdicaretur ens: scz accidēs dicendo homo est albus: ergo substantia esſz que non esset Ex isto patet q̄ ꝓma ꝓpositio parmenidis ē falsa si capiat illum terminū ens solum ꝓ accidente.

Ex nihilo nihil fit.

Uno incōueniēti dato multa ꝓtingunt.

T. Si igitur quod vere est. ¶ Hic p. oñdit q̄ illa ꝓpositio etiam est falsa: si parmenides capiat illum terminum ens ꝓ substatia solum: quia si esset vnum ens scz substantia: sequeretur q̄ illud quod esset non esset: cōsequens est falsum ⁊ impossibile: ergo ⁊ antecedens: consequentia patet: quia illo casu posito nihil esſz accidens: ⁊ tamen accidens ꝓdicaretur de substantia: dicendo homo est albus: sed illud de quo ꝓdicatur nō ens debet esse non ens: ⁊ per consequens substantia q̄ ponitur esse non esſz. Et subdit p. q̄ non est incōueniēs dicere: q̄ accidens quodāmodo non est: ex quo nō est substantia: sed incōuenieus est dicere ipm omno nō esse hoc est nullo modo esse. Et consequenter subdit q̄ album multa significat: vtpote quod vere est: ⁊ cum hoc accidens. Ex istis rationibus patet q̄ ꝓpositio parme

nidis est falsa: siue capiatur ille terminus ens p substantia tantum: siue p accidente tantū ⁊ si capiat ipm in sua cōitate: tunc illa ppō non deseruit sibi ad ppositum ostendendum. ℣. Neq; igit magnitudo. ¶ Hic p. reprobat opiniones parmenidis ⁊ melissi simul duabus rōnibus. Quarum prima talis est. Si illud ens qō positum est esse vnum ⁊ immobile essz substantia solū sequeretur q magnitudo non esset: ⁊ per consequens nec finitum nec infinitum: quod est contra parmenidē ⁊ melissum: consequentia patet: quia si substantia et magnitudo essent tam multa essent ex quo essent plures partes quantitatiue in quas illa magnitudo esset diuisibilis. ℣. Quod autem diffinitur. ¶ Secūda ratio talis est: si illud ens esset substantia tunc ipm esset diffinibile: q̄ vtdicit p. vij. metaphisice: diffinitio non est ppe nisi substantie: ⁊ per cōsequens illud ens esset diuisibile in partes diffinientes: quarum quelibet est substantia: ergo posito q illud ens solum esset substātia adhuc esset multitudo in substantijs. Q. autem partes diffinitionis sunt substantie: ostendit p. ponendo gratia exempli: q illud ens sit illa substantia que ē homo: ⁊ q eius diffinitio sit animal bipes: tūc probatur q animal ⁊ bipes sunt substantie: q̄ si non essent substātie essent accidentia: ⁊ tūc vel essent accidentia hoi vel alterius: ⁊ quodlibet illorum est impossibile: ergo ⁊ illō ex quo sequit: scz q non sint substantie. ℣. Accidēs enim dicitur. ¶ Hic p. pro probatione vltime consequentie ponit duas suppōnes: quarum prima est: q accīs ē quod contingit inesse ⁊ non inesse: aut in cuius rōe ponitur subiectum cui accidit. ℣. Amplius quecunq;. ¶ Secunda suppositio est: quando aliquid diffinitur per aliud tunc illud aliud non debet iteruz diffiniri p ipz: ⁊ hoc in absolutis. Istis suppositis probat p. minorem: scz q quodlibet illorum sit impossibile. Primo q bipes non sit accidens hominis: quia vel esset accidēs speabile: ⁊ tunc contingeret hominem non esse bipedē homine existente: suppositō q homo bene diffiniatur per hoc complexum animal bipes: hoc autē est falsum ⁊ impossibile: ergo ⁊ illud ex quo sequitur: scz q bipes sit accidens separabile hominis: vel bipes essz accīs in cuius rōne ponitur homo ⁊ hoc est impossibile: quia homo per li bipes diffinitur: ergo li bipes non debet diffiniri per ly homo: iuxta secundam suppositionem

Qō vere nulli accidit.

Q. autem bipes non posset esse accidens alterius ab homine: probat sic p. quia sequeretur q homo esset accīs alterius: sed hoc est falsum ⁊ impossibile: quia qō vere est nulli accidit: i. quod est substantia non est accīs alicuius: consequentia patet quia si diffinitio quidditatiua alicuius sit accidens: oportet diffinitum esse accidens. ℣. Et quod est ex his. ¶ Hic philosophus tāgit ⁊ aliam rationem parmenidis: qua voluit probare: q erat tantum vnum ens immobile: ⁊ est talis. Si illō ens esset corpus ipsum esset diuisibile aut indiuisibile: si indiuisibile: ergo tantum vnum esset ⁊ non multa: si diuisibile: ergo erit processus in infinituz: quod est impossibile: vel erit status ad indiuisibilia que erunt nō corpora: quod etiam est impossibile. ℣. Quidaz autem rationibus. ¶ Hic philosophus ponit q quidā antiquorum concesserunt ambas rationes parmenidis: eam scz qua probabat omnia esse vnum: ⁊ etiam secundam qua probabat illud esse indiuisibile. ℣. Manifestum autem est. ¶ Hic philosophus duo incōuenientia ponit contra predictos. Primum est: si ens solū substantiam significaret: tunc accidens nihil esset: ⁊ p consequens sequeretur contradictio: scilicet q aliqō essz ⁊ q illud idem non esset: puta ipsum accidens. Secundum incōueniens est: q si nihil preter substantiam essz non esset aliqua multitudo: hoc tamen falsum est: cum adhuc esset multitudo in substantijs: vt prius dictum est. Ex istis concludit philosophus q ex dictis manifestum est: q impossibile est sic esse vnum sicut posuerūt parmenides ⁊ melissus.

Queritur vtrum sit tantuz vnum ens immobile: sicut posuerunt parmenides ⁊ melissus. ¶ Et videtur q sic ratione melissi: quicquid est factum habz principium: ergo quod non est factum non habet principium: sed ens non est factum: ergo ens non habet principium: sed quod non habet principium non habet finem: ⁊ per consequens est infinitum: ⁊ illō quod ē infinitum est vnum ⁊ immobile: q autem sit vnum patet: quia extra infinitum nihil est: ergo est tantum vnum: ⁊ cum non habeat extra se locum ad quem moueatur idem est immobile: ⁊ per consequens est tantum vnuz ens: immobile: ⁊ infinituz. Sed q illud ens non sit factum probat sic melissus: quia si illud ens fieret: hoc esset ex ente vel ex non ente: non ex ente quia tunc essz ante q̄ fieret: nec ex nō ente: quia in hoc omnes phi cōueniunt: q ex nihlo nihil fit. ¶ Secundo arguitur ratione parmenidis sic: quicquid est preter ens: est non ens: sed non ens nihil est: ergo quicquid est preter ens nihil est: sed ens ⁊ vnum conuertuntur: ergo quicquid est preter vnum nihil est: ⁊ per consequēs tantum vnū est: ⁊ illud est immobile: quia non habet locuz extra se ad quem posset moueri: ergo est tantum vnum ens immobile. Alie rationes sophistice possunt formari que patent in sophismatibus.

Ex nihlo nihil fit.

In oppositum est philosophus in textu ostendens q non sit tantum vnum ens et immobile. Unde titulus questionis debet sic intelligi siue exponi: vnū est ⁊ nulla plura sunt. Alij sensus quos titulus potest habere: patent in sophismatibus.

Conclusio responsiua. ¶ Non est tantū vnū ens ⁊ immobile. Hanc conclusionem probat philosophus duabus rationibus: que satis clare patent in textu.

Dubitatur primo. Utruz quantitas sit res distincta a re quanta. Et videtur q sic: auctoritate philosophi dicentis: si substantia ⁊ quātum sunt duo sunt que sunt: ⁊ non vnum est quod est: quod non videtur esse verum: nisi substantia ⁊ quantitas sint distincta entia. ¶ Secundo sic: omne accidens est in subiecto: scz quantitas est accidens: ergo quantitas est in subiecto ⁊ per consequens quantitas non est substantia. ¶ Tertio sic: ratio infiniti quantitati congruit ⁊ non substantie: nec qualitati: nisi per accidens: ergo nec substātia nec qualitas est quantitas: et per consequens quantitas est res distincta a re quāta. ¶ Quarto sic: dicit philosophus primo posteriorum omnis propositio est immediata: in qua diuersa generalissima de se inuicē negantur: ergo hec est vera: nulla substantia est quantitas: ⁊ similiter ista: nulla qualitas est quātitas: ergo quantitas distinguitur a substātia ⁊ qualitate. ¶ Quinto sic: quantitati nihil est contrarium: similiter quantitas non suscipit magis nec minus: sed aliqua res q̄ta habet contrariuz ⁊ suscipit magis ⁊ minus: ergo aliqua res q̄ta non est quātitas. ¶ Sexto sic: si sic sequeretur q omnis generatio: ⁊ similiter omnis alteratio essent motus ad quantitatem. Consequens est falsum ergo et antecedens: falsitas consequentis patet: quia omnis motus ad quantitatem est augmentatio vel diminutio: sed non omnis generatio est augmentatio vel diminutio: ergo non omnis generatio vel alteratio est motus ad quantitatem. ¶ In oppositum arguitur. Omne equale vel inequale secundū ex

tensionem est quãtitas:sed omnis substantia materialis est equalis vel inequalis secundum extensionem: ergo omnis substantia materialis est quãtitas. ¶ Secundo sic:omnis res habens extensiue ⁊ situaliter ptẽ extra partem est quantitas:sed omnis substantia materialis est res hãs extensiue ⁊ situaliter ptẽ extra ptẽ ergo omnis substantia materialis est quãtitas: maior patet:quia ibi prẽdicatur diffinitũ de diffinitione:minor patet:quia substantia materialis habent vnam ptem loco ⁊ situ distantem ab alia. ¶ Tertio sic:omnis res cuius partes copulantur ad aliquem terminũ cõmunem est quantitas continua: sed substãtia pure materialis est res cuius partes copulantur ad aliquẽ terminum communem: ergo substantia pure materialis est quantitas continua.maior patet per diffinitionem quantitatis continue:⁊ minor nota est. ¶ Quarto sic: omne album est substantia: ⁊ aliquod albũ est magnitudo siue quantitas: ergo magnitudo siue quantitas est substantia:maior nota est:⁊ minor ꝓbatur:quia album est quantitas per accidens:vt dicit philosophus in prædicamentis:ergo album est quantitas. ¶ Ad dubium probabiliter pro presenti dicitur:q̃ quãtitas nõ distinguitur realiter a re quanta: vt patet per ratiões post oppositum factas. Unde licet aliqua substãtia sit sua quantitas:non tamen omnis substantia est quãtitas quia substantia imaterialis non est quantitas: sicut est anima:⁊ intelligentia:nec etiam omnis substãtia quanta est sua quantitas continua:vt patet de illa substantia cuius vna pars est indiuisibilis:sicut est homo:quantitas enim hominis est materia hominis: sed homo non est materia eius:ergo homo nõ est sua quãtitas:⁊ hoc loquendo de quantitate continua: sed omnis substantia pure materialis cuius nulla pars ẽ simpliciter indiuisibilis:est sua quantitas continua:nõ tamen omnis quantitas est substantia:patet de quantitate que est qualitas extensa:vt puta albedo:nec etiam omnis quantitas est qualitas: capiendo qualitatem ꝑ ente realiter inherente alicui:capiendo tamen illũ terminum qualitas sicut capitur quando est genus generalissimum:sic omnis quantitas bene esset qualitas: sed non omnis qualitas esset quantitas: vt patet de q̃litate indiuisibile:⁊ immateriali. Et ad primã rationẽ dubij dicitur:concedendo propositionem phĩ: sed tamẽ illa multa non sunt ipsa substantia ⁊ quantitas realiter distincta ab ea:sed sunt plures partes ipsius quantitatis cum nullum ens possit esse quãtum quin plures habeat partes. Sed quereret tunc aliquis: quomodo cõsequentia phĩ valebit:si substantia ⁊ quantum sunt:iã duo sunt que sunt:⁊ non vnum. Ad hoc dicitur:q̃ illõ antecedens scz si substantia ⁊ quantum sunt:valet istã copulatiuam:substantia est:⁊ quantum est:⁊ tũc ꝑma pars illius copulatiue potest verificari de substantia que non est quanta:⁊ secunda pro re quanta:⁊ sic consequentia est clara: quia substantia imaterialis ⁊ res quanta non sunt vna res nisi illa se habeant sicut informans ⁊ informabile:⁊ tunc sunt bene vnum totum cõpositum ⁊ diuerse res simplices non compposite ex ptibus diuersarum rationum. Uel prima pars copulatiue:⁊ similiter secunda verificantur pro vna ⁊ eadez re de qua siue de cuius pronomine demonstrante verum est dicere q̃ est substantia ⁊ q̃ est q̃tũ: ⁊ tunc consequẽtia p.sic valet:si substantia ⁊ q̃tum sunt:ergo q̃tum ẽ: ⁊ vltra quantum est: ergo pars extra partem est: et si pars extra partem est: duo sunt:ergo de primo ad vltimum sequitur:si substantia ⁊ quantũ sunt:multa sunt ⁊ non solum vnum est quod est. ¶ Ad secundam dicit concedendo q̃ aliqua quantitas est insubiecto:⁊ q̃ illa non est substantia:sed est qualitas: vna enim quantitas potest esse subiectum alterius quãtitatis: vt quãtitas que est substantia: est subiectum q̃titatis que est qualitas. ¶ Ad tertiam dicitur negando consequẽtiã quia licet finitum vel infinitum ꝑdicetur de illo termino q̃titas per se:sicut passio de ꝓpo suo subiecto: ⁊ nõ ꝑdicet ꝑ se de illis terminis substantia ⁊ qualitas:cuz non sint subiecta ꝓpa illius passionis: tamen bene ꝑdicatur vere per accidẽs de illis diabilibus. ¶ Ad q̃rtam ptz solutio ex dictis in libro posteriorꝝ circa illum passum. ¶ Ad quintaz ptz solutio ex dictis in ꝑdicamẽtis. ¶ Ad sextam dr negãdo ꝑmã ꝓñam. Et ad ꝓbationem eius dr:q̃ concesso antecedẽte negãda est ꝓña:qz non dr motus ad quãtitatem:eo q̃ q̃titas acq̃rat: sed qz ꝓpter talem motum aliq̃ dicibilia ꝑdicant de ꝑma substantia que sunt de genere quãtitatis maiorem vel minorem quantitatem importantia q̃ imꝑortabant dicibilia ꝑdicamenti quãtitatis que ante talem motũ de illa ꝑma substantia verificabantur:de ista quidez materia plura alia videbunt in metaphisica cuz ad metaphisicam ptineat oñdere distinctiones rerum.

Dubitatur secũdo circa ꝑmã rõnez phĩ qua

probat q̃ non ẽ tm̃ vnum ens ĩmobile.: suppositis his que dicta sunt in ꝑmo dubio:vtz illud verum est:q̃ ꝑdicit: si illud ens esset solum substantia tunc non esset quãtum:nec finitum nec infinitum. Et videt q̃ non:qz oĩs substantia pure materialis est sua quãtitas vt ptz ex ꝑmo dubio:⁊ ꝓñs ipa est quãta:finita vel infinita: sed si essz tale ens sicut parmenides ⁊ melissus posuerunt:illud esset substantia pure materialis:cũ antiqui ponebant materiam esse totam substantiam rei: ergo illud ens si essz:esset quantum:⁊ ꝓñs finitum vel infinitum. ¶ Secundo sic:non sequit socrates est solum substantia:ergo non est quantus:nec finitus vel infinitus ergo similiter ꝓña p.non valet: si illud ens esset soluz substantia:non essz q̃tum finitum vel infinituz:añs pz qz añs illius ꝓñtie est verus ꝓñte existente falso. ¶ In oppositum est p.ponens illaz ꝓñam in sua rõne. ¶ Ad dubium dr q̃ si phũs in añte sue ꝓñtie capiat illam dictionem solum vt facit ꝑpõnem excluſiuam:sic ꝓña p. est bona:qz añs illius ꝓñe est impossibile:⁊ ad impossibile sequ̇tur qlibet: siue quelibet ꝑpõ nata est seq̃:q̃ añs añs talis ꝓñtie sit impossibile:ptz ꝑ exponentez eius que est ista:illud ens est substantia ⁊ nihil aliq̃ est illud ens est substantia: mõ scda ps illius copulatiue est falsa ⁊ impossibilis: qz ad eam seq̃tur ista. Nulla ps illius entis est substantia:⁊ ista infert vlterius istam q̃ illud ens nõ est substantia:⁊ sic añs dicte ꝓñtie icludit istas duas ꝑpõnes:illud ens est substantia:⁊ illud ens non est substantia. Uel p.põt capere illam dictionem soluz vt faciat ꝑpõnem de excluso ꝑdicato:⁊ hoc ꝓngit dupliciter. Uno mõ vt denotat tale ꝑdicatuz ꝓuenire subiecto:⁊ suum ꝓtradictorie oppositum negari de eodez ⁊ sic sensus illius añtis est:q̃ illud ens est substantia ⁊ non est non substãtia:⁊ tunc ꝓña philoso.non valet:vt bene patet per secundum argumentum dubij. Uel põt capi illa dictio solum:vt per eam denotentur alia ꝑdicata ab isto ꝑdicato substãtia remoueri a tali subiecto ⁊ tunc sensus antecedentis est iste q̃ illud ens est substantia ⁊ non est quantum:nec quale: nec ad aliquid: et sic de alijs. Uel sensus potest esse iste:si ille termin̄ substantia predicetur de illo termino ens supponente pro illa re quam antiqui ponebant:⁊ nullus alius terminus alterius predicamenti: tunc illud ens non erit quantum finitum nec infinitum: ⁊ sic consequentia p. bene valet. Et ad primam rationem dubij dicitur: concedendo totum argumentum. Ad secundam patet solutio ex dictis.

Dubitatur tertio circa eandē rationē: ⁊ circa illam rationē quā phūs solū arguit cōtra Parmenidē phando q illud ens nō sit accūs. Utrū illud sit vel nō dicit p. Si illud ens esset accidēs tūc: q tūc illud ens p se existeret: quod ē ipossibile: ⁊ quod illud ens diceret de substantia: ⁊ sic illud quod non esset esset. ¶ Et videtur q nō: q: si illa res est accidēs: ex quo realiter distinguit a substantia: nec est pars essentiaľ substantie nec substātia est necessario requisita ad sui existētiā: pōt existere sine substantia: ergo nō ē impossibile accūs p se existere: sic q nō in subiecto existat. ¶ Secūdo sic. si illud ens eēt accūs tūc illud accūs nō ingrederet ppositionē ex quo nō eēt signū: ⁊ pdicatus nō predicaretur de substantia. ⁊ sic etiam nō sequeret q illud qō non esset. ¶ In oppositum est p. dicens talia. ¶ Ad dubiū dicitur q ille terminus accidens potest capi a philosopho primo intentionaliter ⁊ tūc bene valet: si illō ens esset accidens tantus q per se existeret sic q nō existeret in subiecto: sed falsum est q illud est simpliciter impossibile: ꝫ forte ab antiquis reputabatur ipossibile. Sed alia ꝫsequētia nō valet qua pbat q illud qō non esset esset: ex quo accidens illomodo capiendo accūs non dicitur de substantia: sed si capiatur ille terminus accidens secundo intentionaliter: tunc processus philosophi est bonus: et illa dictio tantum in antecedēte excludit omnia alia predicta a tali predicato respectu subiecti: ⁊ sensus antecedentis est: q de illo termino ens supponente pro illa re quam antiqui ponebāt diceretur predicabile accidens: et nullum aliud et cum inferitur: ergo accidens per se existeret. sensus illi⁹ consequentis est iste: q illud verbū est siue illud verbū existit predicatur de aliquo predicabili accidente persōaliter supponente ⁊ q non predicetur de aliquo alio pdicabili: modo illud est impossibile: ⁊ illud accūs bene dicitur de substantia: ⁊ sic si hoc verbū est verificaret de accidente ⁊ non de termino qui dicitur substantia prima vel secunda: tunc sequeretur q illud quod non eēt esset: vt si ista esset vera album est: ⁊ etiā substantia nō est: et cum hoc ista esset vera: substantia est alba: cū ex ista substantia est alba: sequitur ista: substantia est Et similiter ad istam substantia non est: sequitur ista: substantia non est alba. et sic manifeste sequitur q illud quod non esset esset. Ex dictis patet q p. debet capere illum terminum accidens ⁊ similiter illum terminum substantia secundo intentionaliter: ⁊ supponit p. pro fundamento in omnibus suis rationibus: q non pūt haberi plures conceptus non sinonymi quo ad significationem essentialē ⁊ principalem sine pluralitate rerum. ¶ Et ad rationes dubii dicitur q procedunt capiendo illum terminum accidens primo intentionaliter sed non capiendo illum terminum accidens secundo tentionaliter.

Ad rationes questionis ꝑz solutio ex expositione textus.

Queritur vtrū totum ⁊ sue partes simul vnite sint idem realiter. ¶ Et arguitur q non: auctoritate p. distinguentis totum compositum a materia et forma que sunt partes eius: ergo totum compositum et partes sue simul vnite non sunt idem realiter. ¶ Secūdo sic. compositum non est elementum ex quo componit: nec est idem vt dicit p. vij. methaphisice. Nam illa sillaba ba non est b nec a: quia b ⁊ a manent ipsis ab inuicem separatis: ⁊ tamen non manet illa sillaba ba: ergo partes et totum non sunt idem. ¶ Tertio sic. materia ⁊ forma sunt partes totius: ⁊ totum non est pars ipsius: ergo totum non est materia et forma: ꝫper cōsequens totum ⁊ partes vnite non sunt idem realiter Quarto sic. totus componitur realiter ex partibus: ꝫz partes non componuntur ex partibus saltem q̄ sunt ipsemet: ergo totum non est sue partes. ¶ Quinto sic totum componitur ex partibus: ⁊ totum non componitur ex toto: ergo totum non est partes. ¶ Sexto sic totum diuiditur in partes: ⁊ non diuiditur in totum: ergo totus non est sue partes. ¶ Septimo sic. materia et forma sunt cause compositi: sed totum compositū non est causa compositi: ergo totum cōpositum non ē materia ⁊ forma. ¶ Octauo sic. materia ⁊ forma sunt priores composito: sed totum compositum non ē prius composito: ergo totum compositum non est materia et forma.

In oppositū ē pbūs ꝑmo buius dicēs q̄ cōtinuum est multa. Pro solutione questionis.

Sciēdū ē q in ꝓposito capit totū cathegoreumatice. vt tantum valet sicut ens habēs partes integrantes ipsum: ⁊ similiter ille terminus partes vnite debet capi collectiue ⁊ nō diuisiue: et sic ista propositio: totum sue partes: si capiatur ille terminus partes collectiue valet vnam propositionem cathegoricam de copulato predicato: siue de copulata parte pdicati: sicut est ista. totum est ista pars: ⁊ illa: vel totū est aliquid existens illa pars ⁊ illa. Sed quando tenetur diuisiue tunc valet vnā hipoteticam copulatiuā: et sensus eius est: totus est ista pars: et totum est illa pars et ille sensus est falsus: vt bene probant plures rationes ante oppositum facte. Isto notato sit conclusio responsiua.

Cōclusio respōsiua ad q̄sitū. Totū ⁊ sue ptes simul vnite sunt idem realiter. ꝑz quia dicitur in simbolo Athanasij sicut anima rationalis ⁊ caro sunt vnus homo: ita deus et homo vnus ē xp̄us ergo totum ⁊ ptes simul vnite sunt idem realiter. Secūdo sic. actus ⁊ ppria potētia sunt idem realiter: sed partes sunt actus et ppa potentia: ergo partes simul vnite sunt vnū: et non sunt vnum aliud q̄ totū: ergo totū ⁊ sue ptes sūt idem realiter. Et ꝫz potest ꝓbari auctoritate p. primus allegata.

Dubitatur ꝑmo. Et⁹ subña sit diuisibil⁹ p se. Et⁹ q sic: q: oē qō hz ptes ē diuisibile p se: ꝫz subña hz ptes: ḡ subña ē diuisibilis p se. ¶ Scōo sic. oē illud quod ē quantitas ē diuisibile p se: subña pure materialis ē q̄tas: ergo substantia pure materialis ē diuisibilis per se. minor ꝑz: quia albū ē quantus: ⁊ albū ē substantia: ergo substantia est quantitas. ¶ In oppositum arguitur auctoritate p. q si solū substantia essz non esset q̄tum nec quale. ¶ Ad dubiū dicitur q dupliciter potest intelligi q substantia pure materialis sit diuisibilis. Uno mō in partes substātiales q̄ sūt diuersarū rationū: ⁊ sic substantia pure materialis bene est diuisibilis in materiam ⁊ formam. Alio mō pōt intelligi q sit diuisibilis per se in ptes quantitatiuas ⁊ isto modo capiendo diuisibile iste terminus diuisibile pdicat per se de isto termino quantus ⁊ de suis per se inferioribus: ꝫz non predicatur per se de aliquo termio alterius pdicamenti. ¶ Ad primā rationē dubij dicit negando ꝓnaz: q: ex maiore de per se cōposita ⁊ minore de in esse: nō valet consequētia: si vero maior capiatur in sensu dimso: tunc bene valet cōsequētia: sed ipsa maior est falsa. ¶ Ad secundā dicitur similiter: q si maior capiatur in sensu composito tunc non valet cōsequentia: q ibi arguitur ex maiore de per se in sensu

compositor: & minore de inesse: ex quib⁹ tñ non sequit̄ ꝯclusio. Si ꝟo capiat̄ maior in sensu diuiso: tūc ꝓña ē bona: sz sicut ꝯclusio ē falsa: ita & maior. & b capiēdo p se strictissime: ꝓprie intētionaliter: & sincathegoreumatice.

Dubitatur secundo circa rōnem illaz qua re

probat p. opinionē pmenidis & melissi simul. Utrum illud sit verū qđ dicit p. q ptes diffinitōis sunt substātie. Et vr q nō: qz ptes diffinitōis sunt gen⁹ & differētia: sz gen⁹ & differētia nō sunt substātie: sed sunt qualitates: puta ꝯcept⁹ mētis: vt videbit̄ in methaphisica: ḡ ptes diffinitionis nō sunt substātie. ¶ In oppositū est p. di. illā ꝓpōnem. ¶ Ad dubiū dr: q ille termin⁹ substātia capit̄ dupliciter. Uno mō prio intētionaliter: & hoc mō ptes diffinitionē ingredientes nō sunt substātie: nec illo mō capit p. Alio mō capit̄ secō intētionaliter: & b mō ptes diffinitionis bū sunt substātie: & hoc mō capit p. et sensus ꝓbatōis phi est iste. Si solū ille termin⁹ substantia ꝑdicet̄ de illo termiō ens supponente p illa re quā antiq̄ posuerūt: & cum termin⁹ ille q̄ est terminus de gñe substātie sit diffinibilis in sua diffinitione ponentur plures termini diuersi & nō sinonymi substantiam significātes: quoz termiōz vn⁹ significabit vnaz ptē illi⁹ rei q̄ est substātia: & ali⁹ aliā ptē. Ex quo sequitur: si illud ens sit substātia pure materialis q̄ erunt plura entia. Et ad rōm dubij pz solutio ex dictis.

Ad rationes questionis. ¶ Ad primam dicitar distiguēdo añs: capiēdo illā coniunctōez & ꝯiunctim: & sic negat̄: vel diuisiue siue copulatiue: & sic conceditur. ¶ Ad secām dr q̄ lz illa syllaba ba. nō sit b nec a vt est vna copulatiua: tñ bene est b & a vt illa. ꝓpō ē cathegorica de copulato ꝑdicato: & illa ꝯiunctio & tenetur ꝯiunctiue. ¶ Ad tertiā dr distinguēdo maiorem et ad ꝯclusionē. ¶ Ad q̄rtā dr distinguēdo maiorē vel capiēdo illū terminū ptib⁹ collectiue: & negatur maior. vel diuisiue siue collectiue: & sic ꝯcedit̄. Silr dr ad maiorē quīti argumēti: & ad ꝯclusionē. Et similiter ad maiorē sexti argumēti. ¶ Ad septimā dr: concedo maiorē: si illa cōiunctio & teneatur ꝯiunctim: sed negatur si teneatur diuisiue siue copulatiue. Et simuliter dicit̄ ad maiorem octaui argumenti. T.

¶ De opinione phōz naturaliť loquētiū de principijs rerū naturaliū: b̄ est nō negātiū motum et multitudinē entiuz.

Philosophoz naturaliť loquētiū duo p sunt modi. Nam quidā posuerūt vnū principiū materiale qđ aliq̄ dixerunt esse ignē: alij aquā: alij aerē: alij qđā mediū inter ignē & aerē: & duo formalia: q̄ aliq̄ dixerūt esse calidū & frigidū: alij raruz & spissum: alij plenū & vacuū: qz dixerūt vnū illoz se habere p modū excellētie siue habit⁹: & alteruz p modū defect⁹ siue priuatōis. ¶ Secūdus mod⁹ est eoz qui posuerūt duo principia materialia. s. magnū & paruū: que se habēt vt excellentia & defect⁹: & vnū principiū formale scz ideam: sicut fecit plato. Alij ꝟo dixerunt oēs gñationes nobis apparentes fieri p cōgregatōes & segregatōes: sicut fuerūt Anaxagoras & Empedocles: qui sic differūt: qz Anaxagoras posuit infinita principia materialia: et mundū solū fieri semel. Sed Empedocles posuit quattuoz elemēta: & cum b̄ posuit mūdū plies fieri et corrūpi. Quia aduemiente vli lite elemēta segregabātur & fiebat mūdus. Sed aduenīēte vli amicicia: elementa ꝯgregabātur & destruebat̄ mūd⁹. ¶ Istorum antiquoz Anaxagoras p sua opinione duo ponebat fundamēta. Primū est q̄ ex nihilo nihil fit: vt dicūt oēs naturaliter loquentes. Scōm q̄ ꝯtraria fiūt ex alterutris: & per ꝯis qđlibet fit ex quolibet. Ex quibus sic arguebat. Oīne qđ fit: fit aut ex nō ente: aut ex ente. Non ex non ente vt ptz p primā suppositionē: ergo fit ex ente: et p ꝯis erat anteq̄ fieret. Sed tūc erat inclusum in illo ex quo fiebat: ergo qđlibet ex quolibet Et si dicat̄ ei si in aere sint multa mixta simul puta caro & sāguis: q̄re illa nō nobis apparent? Respōdet q̄ ꝓpter nimiā puitatē nobis nō pñt̄ appere Et si obijciat̄ secō cū qđlibet sit in quolibet: quare potiꝰ dicim⁹ q̄ illud est aer q̄ aqua: q̄ illud est caro & nō sanguis. Respōdet q̄ hoc est: qz ibi sunt plures ptes aque vel aeris: q̄ alicui⁹ alteri⁹. Sed ꝯtra istā opinionē ponūtur ānq̄z ꝯclusiones. ¶ Pria est q̄ rei naturalis nō sunt infinita principia. Probat̄ sic prio: qz si rei naturalis essent infinita principia. Cum res naturales non cognoscim⁹ nisi principia earū cognoscam⁹: & infinitū secōm qđ infinitum est nobis ignotū: seqūtur q̄ rem naturalē cognoscere nō possum⁹: qđ est falsum. Probatur secō: qz si totū haberet certā q̄titatē: ita & ptes eius: cum q̄titas totius ex q̄titate ptiū resultet. Sed qlibet res naturalis est determiate q̄titatis: cum nō ꝯtingat q̄tā cūq̄z esse plātā: neq̄z q̄tūcunq̄z aial: neq̄z os: et sic de alijs: igit̄ principia rei naturalis sūt solum finita. ¶ Secōa cōclusio. Non qđlibet fit ex quolibet. Probat̄ sic: qz dat̄ aliqua aq̄ finita a qua fiat segregatio: vel ergo segregatione facta nihil est segregādum: & tunc habetur intentum: vel aliquid est segregādū: cum quodlibet fimtum per ablationem finite ptis frequenter factam tandem consumatur: seqūtur q̄ totiens fiet segregatio q̄ amplius nihil erit segregandum: & per ꝯis nō quodlibz est in quolibet. ¶ Tertia conclusio est. Non quodlibz est segregabile a quolibz. Probatur Tum primo: qz ex minima carne mihi ē segregabile: alias esset minus minimo. Tum secundo: quia tunc sequeretur q̄ in quolibet

Ex nihilo nihil fit.

Pria conclo.

Infinitū. secūdū q̄ infinituz est nobis ignotum.

Quātitas totius ex q̄titate partium resultat

Ꝯclusio. ij.

Quodlibet finitū p ablatione frequēter facta tandē consumatur.

Conclusio iij.

Passiões nõ sunt segregabiles a suo sb iecto.

Concl'o q̃rta.

Concl'o quita

Frustra fit p plura qđ pot fieri p paucio ra.

esset ifinita coꝛpa:puta ifinite ptes sanguinis ⁊ ifinite ptes carnis. Et etiã q̃tũcũq; p uuz sepatũ ab aliquo adhuc remanerẽt infinita:qđ ẽ incõueniẽs. Tũ tertio qꝛ passiões insepabiles nõ sũt segregabiles a suo subiecto. Et icirco intellect⁹ q̃rẽs segregare illa q̃ nõ pñt segregari q̃rit ipossibilia. ¶ Quarta ꝓcl'o. nõ oẽ qđ fit:fit ex sibi sili in spẽ. pz:qꝛ lateres nõ fiũt ex laterib⁹:nec aq̃ ex aq̃:sed ex aere. ¶ Quita ꝓl'o: ẽ melꝰ ponere ꝓncipia rerũ naturaliuz finita sicut posuit empedocles:q̃ ifinita:sicut anaxagoꝛas:Qꝛ frustra fit per plura qđ põt fieri per paucioꝛa.

Sicut aũt phĩci dicunt. ¶ Istud ẽ scõm ca. scõi tractat⁹.i quo p. determiat de opĩonib⁹ naturaliꝝ loquẽtiũ de principijs rerũ naturaliũ. Et diuidit istũ capitulũ i tres ptes. In prima narrat opiones antiquoꝝ:⁊ ꝓbat eas adiuicẽ. In scõa ponit opĩonẽ Anaxagoꝛe:ubi. Videt aũt Anaxagoꝛas. In tertia ip̃obat opinionẽ Anaxagoꝛe:ibi. Si igitur ifinitũ. Dicit ḡ prĩo sic.q; antiquoꝝ naturaliꝝ loquentiũ qđã ponũt vnũ pñcipium p modũ materie:⁊ duo ꝓtraria tã q̃ pñcipia formalia. Pñcipiũ ẋo materiale:aliq̃ dixerũt esse ignẽ:alij aquã:alij aerã:alij medĩũ qđã inter aerã ⁊ aquã. aqua subtili⁹ ⁊ aere grossius. Sz pñcipia formalia q̃ ponũtur ab antiq̃s ꝓtraria:aliq̃ posuerũt caliduꝫ ⁊ frigiduꝫ:aliq̃ rarũ ⁊ spissum: alij plenũ ⁊ vacuũ. In b̃ tñ ꝓuenĩũt q; dicũt vnũ illoꝝ ꝓtrioꝝ se habere p modũ excellẽtie ⁊ hĩtus:⁊ alterũ p modũ defect⁹ ⁊ ꝑuatõis. Sz plato posuit duo pncipia materialia:magnũ ⁊ puũ:q̃ se hẽbãt vt excellentia ⁊ defect⁹:⁊ posuit vnũ pñcipiũ formale.s. ideam. Alij ẋo direrũt oẽs gñatões nobis apparẽtes fieri p ꝯgregationẽ ⁊ segregatõem:ita q; ex mltis pñcipijs fiebat vnũ p ꝯgregationẽ:⁊ ex vno fiebãt multa p segregatões:⁊ isti⁹ opionis fuerũt Empedocles ⁊ Anaxagoꝛas. Sed tñ differũt in b̃ q; Anaxagoꝛas posuit infinita pñcipia materialia:⁊ cũ b̃ posuit mũdũ semel fieri solũ. Sed Empedocles posuit q̃ttuoꝛ elemẽta:et cũ b̃ ponebat mũdũ pluries fieri ⁊ coꝛrũpi:qꝛ aduenie ente vl̃ amicitia ĩter elemẽta:tũc elemẽta ꝯgregabãt ⁊ mũd⁹ coꝛrũpebat:sz aduenięte vl̃ ũmicitia siue lite q̃ttuoꝛ elemẽta segregabũt a seiuicẽ ⁊ gñabat mũd⁹.

Videtur autem Anaxagoꝛas. ¶ Hec est scõa ps huius capituli:in qua p. in speciali ponit opinionẽ Anaxagoꝛe. Opinio aũt Anaxagoꝛe habuit duo fundamenta. Primũ fundamentuz est:q; ex nihilo nihil fit: qđ cõcessum est ab oĩbus naturaliꝝ loquẽtibus. T. Amplius ex eo. ¶ Scõm fundamentum:q; ꝓtraria fiunt ex alterutris:⁊ per ꝓsequens ex quolibet fit quodlibet. T. Si ẽm omne. ¶ Hic p. ponit rõnem Anaxagoꝛe que talis est: omne qđ fit:aut fit ex ente:aut ex non ente:vt ptz per primã suppositionem seu fundamentum:ergo fit ex ente:⁊ per consequens erat ens anteq; fieret: sed non erat nisi erat inclusum in illo ex quo fiebat:ergo qõlibet est in quo libet. T. Sed ꝓpter paruitatem. ¶ Hic p. remouet duas obiectiones que fiebant contra opinionem Anaxagoꝛe. Prima obiectio est. Si in aere sunt simul multa mixta:sicut caro ⁊ sanguis: quare illa nobis nõ apparent. Ad hoc respõdet Anaxagoꝛas: q; ꝓpter nimiam paruitatem illa nobis non possunt apparere. T. Apparere autem. ¶ Scõa obiectio erat:quare dicim⁹ magis q; illud est aer ⁊ nõ aqua:vel caro vel sanguis. Ad hoc respondet Anaxagoꝛas:quia plus abundant partes aeris:q; aq̃: vel alicui⁹ alterius partes: ⁊ ideo magis illud dicitur aer: q; aliquid aliud.

Si igitur infinitum. ¶ Hec est tertia pars hui⁹ capituli.in qua p.improbat opinionem Anaxagoꝛe. Et diuiditur ista ps in quinq; ptes culas scõm quinq; cõclusiones. ¶ Prima ꝓclusio quã ponit p.ꝓtra Anaxagoꝛem est ista. Nullius rei naturalis pncipia sunt infinita. Probat p. duabus rõnib⁹ Quarũ pria est:si sic seq̃retur q; res naturalis nõ esset scibilis:ꝓsis est falsum:ergo ⁊ añs. Cõsequentia patz quia si pncipia essent infinita:tunc nõ essent scibilia quia infinitum sm q; infinitum est ignotum:siue b̃ sit sm multitudinem: siue sm magnitudinẽ: ⁊ p ꝑs res naturalis nõ est scibilis ex quo non põt cognosci:nisi cognoscantur pncipia:quia tunc cõpositum arbitramur cognoscere cum cognoscimus ex quibus ⁊ quantis sit. ¶ Scõa ratio talis est:si partes alicuius toti⁹ non habeant q̃titatem determinatam nec etiam totum habebit:cum q̃titas totius resultet ex q̃titatib⁹ partium. Sed quodlibet totum est determinate q̃titatis cum non cõtingat res naturales esse ifinite q̃titatis:ergo quelibet pars eius est determinate q̃titatis:⁊ per consequens nõ sunt infinita pncipia. T. Amplius si oĩa. ¶ Hec est scõa particula hui⁹ partis: in qua p.ponit scõam cõclusionẽ:que talis est.nõ qõlibet fit ex quolibet. Hanc ꝓclusionem ꝓbat p.sic: quia detur aliqua aqua finita:⁊ ab illa segregetur caro:vl̃ igitur illa segregatiõe facta:est adhuc caro ex illa aq̃ segregãda vel nõ. Si nõ:habetur intentum: scz q; nõ quodlibet est in quolibet. Si vero sit segregãda:iterũ segregetur caro:⁊ cum illa caro sit finita:⁊ quodlibet finitũ per ablationem alicuius partis finite multotiens factam tandẽ cõsumatur:sequitur q; tandem deueniendũ erit ad aliquã aquam ex qua nulla caro segreganda est:⁊ sic hẽtur intentũ:q; nõ qõlibz ẽ in quolibet. Ex ista rõne elicitur ista cõis autoꝛitas. Qõlibz finitũ p ablatiõem alicuius ptis finite multotiens factam tãdẽ ꝓsumitur. Et dz illa autoꝛitas sic intelligi. qõlibet finitũ p ablatõem ptis eiusdẽ q̃titatis siue p tis que potest p seipsam existere naturaliter multotiens factam tãdez ꝓsumẽ:⁊ nõ dz intelligi de ablatione partium eiusdem ꝓportionis. T. Adhuc autem ¶ Hec est tertia ptícula in qua p.ponit tertiã ꝓclonez que talis est. Non qõlibet est segregabile a quolibet. Hanc ꝓclusionẽ ꝓbat p.trib⁹ rõnib⁹. quaꝝ prima talis est. Ex minima carne nihil põt segregari:ḡ nõ qõlibet põt segregari a quolibet. Añs ptz:qꝛ si ex minima carne segregaret caro:tũc esset min⁹ minimo. T. Amplius aũt. ¶ Scõa rõ talis est. Si qõlibet eẽt segregabile a quolibet:seq̃ret duo incõuenientia. Primum est.q; in coꝛpore finito essent infinita coꝛpa qđ est absurdũ. Consequẽtia ptz:quia in eo a quo quodlibz est segregabile essent infinite partes que separate actu constituent infinitum coꝛpus. T. Separata autez. ¶ Scõm incõueniens est q; qõlibet q̃tũcũq; paruum separatum ab aliquo:adhuc contineret infinita quoꝝ quodlibet esset infinitum:quod est absurdum. T. Sequaq̃. ¶ Tertia ratio est. passiones insepabiles non possunt segregari a suis subiectis:ergo non qõlibet segregatur a quolibet. Et subdit p. q; intellectus querens illa segregare que nõ possunt segregari:querit impossibilia. T. Non necesse. ¶ Hec est quarta pticula in qua p.ponit quartã cõclusionez que talis est q; non omne quod fit: fit ex sibi simili in specie. Probat inductiue:quia lateres nõ fiunt ex laterib⁹: sed

Concl'o pria.

Infinituz sm quod infinitũ est ignotum.

Tunc ꝓpositum arbitramur cognoscere cum cognoscimus ex qb⁹ ⁊ q̃tis sit

¶ Concl'o .ij.

Qõlibet finitũ p ablatõez finiti multotiens factã tandẽ ꝓsumitur.

Conclusio.iij.

Concl'o.iiij.

Concio ⁊nta. Frustra fit p plura q̄ pōt fieri per pauciora.

ex luto:⁊ domus non fit ex domibus:sed ex lateribus et aer non fit ex aeribus:sed ex aqua:⁊ sic de alijs: ergo non omne q̄ fit:fit ex sibi simili ſm spēm. ¶ Hec ē quinta particula in qua p. ponit quintā cōclusionem per modum correlarij:q melius est ponere principia rerum naturalium finita sicut posuit Empedocles:q̄ ponere infinita sicut posuit Anaragoras. Ex quo frustra fit per plura q̄ pōt eque bene fieri per pauciora.

Queritur Utrum infinitum scōm q infinitū sit nobis ignotum. ¶ Et arguitur primo q nō:quia de quocūq; habetur scīa illud non est ignotum: sed de infinito habetur scientia:ergo infinitum non est ignotū Minor ptz per p.tertio huius. Maior ptz:quia scientia est entium ⁊ notoꝝ. ¶ Ad hoc pōt dici:q de infinito est bene scīa per ꝓpones negatiuas: sed non affirmatiuas. ¶ Cōtra hoc arguitur. De quocūq; habetur scientia diffinitiua:de illo etiam habetur scīa per propositiones affirmatiuas:siue pōt haberi:sed de infinito habetur scīa diffinitiua:ergo etiā de ipo pōt haberi scīa positiua:siue per ꝓpones affirmatias. Minor ptz per p.tertio huius diffinientē infinitum. Maior ptz:quia omnis diffinitio aliquid ponit eo q̄ indicat quid est esse rei. ¶ Scōo sic.si infinitum ſm q̄ infinitū est ignotum:hoc maxime esset ſm rōnem spēi spālissime:sed hoc est falsum:igitur. Minor pz: q̄ si infinitū est:ipsum esset notū ſm rōnem dupli: sed dupli est rō spēi spālissime:igitur. Maior ptz:q̄ si infinitum esset ipm esset quoddā totū:sed omne totuz est duplum ad medietatem:igitur si infinitum esset:esset notum ſm rōnem dupli. ¶ Tertio sic.cōtinuū est infinitū ſm magnitudinē ⁊ tñ est a nobis cognoscibile ſm certā ⁊ determinatā rōnem specificam:igitur infinitū ſm q̄ infinitum est nobis notum. Maior ptz:quia habet infinitas ptes.igitur est infinituz. Antecedens patet:quia continuū non habet tot partes quin haberet plures Igitur habet infinitas.

In oppositum est p.ponens illam conclusionem ꝓtra Anaragorā. ¶ Pro solutione questionis

Sciendum est primo q in ꝓposito non capitur ille terminus infinitum sincathegoreumatice:sed cathegoreumatice:⁊ non ꝑ infinito ſm vigorem siue durationē:sed capitur pro infinito ſm q̄titatem continuam vel discretam. Unde infinitum ſm q̄titatem continuam tantū significat:sicut hec oratio ens extēsum:siue terminās:vel sicut hec oratio q̄tum non terminatum. Sed infinitum ſm multitudinem:tm̄ significat sicut ista oratio:multitudo innumerabilis: vl'm' titudo vnitatum totaliter a seinuicem distinctarum: quarum consequenter numerando non est deueniendum ad vltimam vnitatem. Unde si infinitum ſm magnitudinem possit fieri nobis notum:requiretur q̄ de ipso possemus habere certam rationem siue conceptum quo perfecte ⁊ distincte cognosceremus q̄tuz ipsum esset ſm magnitudinem. Sed ad cognoscendum infinitum ſm multitudinem requiritur: q cuiuslibet vnitas distincte totaliter ab alia possemus habere rationem discretiuam:siue conceptum quo possem⁹ distincte cognoscere vnam partem:⁊ q̄ de qualibet alia talem rationez habere possumus. Unde ista dictio ez q̄ in ꝓposito nō debet capi reduplicatiue:sed specificatiue:ita q̄ specificat rationes speciales infiniti ſm quas ipsum infinitum si posset esse:pōt cognosci q̄tñ ipsum esset extensum:vel quot ipsum haberet vnitates. Et debet titulus questionis capi nō in sensu cathegorico:ex quo tunc esset falsa:quia essz vna affirmatiua cuius subiectū ꝑ nullo supponit:cum ille termin⁹ infinitū cathegoreumatice capt⁹:⁊ vt attribuit quantitati continue ꝓ nullo supponit. Sed debz capi in sensu ypothetico:ita q̄ sic debz intelligi. Si infinitum secundum magnitudinem vel multitudinem esset:ipsum esset ignotum nobis ſm propriam ⁊ specialem rationem:scōm quam eius quātitas esset a nobis cognoscibilis. Dicitur notanter scōm specialem ⁊ propriam rationem:quia si ipsum esset nobis notum: hoc esset ſm rationem generalē:puta q̄ esset ens vel quantum. ¶ Isto notato sit

Conclusio. Infinitum scōm magnitudinē vel multitudinem si esset:esset nobis ignotum ſm ꝓpriā et specialem rationem eius. Patet:quia ad hoc q̄ aliqua q̄titas ſm magnitudinez sit nobis hoc modo nota requiritur:q ipsa sit mensurabilis a nobis: ſm certā mensuram nobis notam per quam sciremus quanta esset talis quantitas:sic q̄ non esset maior nec minor ¶ Sed si esset quātitas infinita ſm magnitudinez nō esset huiusmodi:quia in tali quantitate non esset assignanda tanta quantitas:quin etiaz in ea esset maior Similiter quātitas infinita ſm multitudinem si deberet nobis esse nota:requiritur q̄ quelibet vnitas a q̄libet alia vnitate totaliter distincta posset a nobis cognosci:ita q̄ possemus cognoscere quot vnitates essent in ea. Sed si esset quātitas infinita ſm multitudinem vnitatum:quarum quelibet esset distincta ab alia:nō esset hmōi:igitur esset nobis ignota.

Dubitatur primo Utrum q̄libet sit in quolibet. ¶ Et videtur q̄ sic:rationibus Anaragore:quarum prima est. Ex nihilo nihil fit:ergo omne quod fit: fit ex aliquo q̄ est:⁊ per consequens prefuit in illo:sz quodlibet fit ex quolibet:ergo q̄libet est in quolibz. ¶ Scōo sic. Contraria fiunt ex alterutris:ergo quelibet alia res ex qualibet alia fit:⁊ cum omne q̄ fit preexistat in illo ex quo fit:sequitur q̄ q̄libet est ex quolibet. ¶ In oppositum est p.ostendens q̄ nō q̄libz est in quolibet:nec q̄ q̄libet fiat ex quolibz. ¶ Et ad primam rationem dubij dicitur q licet ex nihilo simpliciter nihil fit naturaliter: tamen supernaturaliter aliquid potest fieri ex nihilo:⁊ cū dicit Anaragoras. Oē quod fit:fit ex ente:aut ex nō ente. Dicitur q̄ illud q̄ fit naturaliter sicut res naturalis fit ex ente in potentia ad formam acquirendam: puta ex ipsa materia:q̄ non est ens in actu cōpleto ⁊ perfecto per formam acquirendam. Alterius dicitur etiaz negando q̄ q̄libz fiat ex quolibet:sed omne illud quod fit naturaliter tanq̄ res naturalis:fit ex determinata materia ⁊ a determinato agente. ¶ Ad secundaz dicitur q licet vnū contrarium fiat ex altero:vt ly ex dicit ordinem:nō tamen fit ex altero:vt ly ex denotat causam materialez et sic negatur consequentia.

Dubitatur scōo. Circa primam rationem p. qua ꝓbat q̄ nullius rei naturalis principia sunt infinita. Utrū ad hoc q̄ totū cōpositū cognoscatur: requiratur q̄ oēs eius ptes cognoscātur. ¶ Et videtur q̄ nō qz infinita ſm q̄ infinita sūt ignota: sed ptes totius cōpositi sunt ifinite:ergo non possunt cognosci. ¶ In oppositum arguit autoritate p. dictis in textu. Tūc em̄ ꝓpositū arbitramur cognoscere cū cognoscim⁹ ex quibus ⁊ quātis sit. ¶ Pro solutione dubij est aduertendum:q duplices sunt partes in aliqua re naturali per quas ipsa cognoscitur:scz partes essentiales q̄rum cognitio valet ad cognoscendum rem quidditatiue:siue essentialiter ⁊ in se:⁊ ille partes solent vocari ſm cōmentatorem partes ſm qualitatem. Et istas ptes vat p.nobis intelligere per illum terminū quib⁹ qui ponitur in propositione prius allegata:⁊ istarum partium vna informat aliam:puta forma ipsam mate

riam:Alie sunt ptes rei naturalis ſm q̃titatez:t iste sunt duplices.quedã sunt ptes eiusdem q̃ntitatis ſm se totas ab inuicẽ distincte:vel diuerse vnitates totaliter distincte:t si tales ptes sint finite ſm magnitudinem vel multitudinẽ:totũ etiã erit finitũ. Et si essent infinite ſm magnitudinẽ vel numerũ:totũ esset ifinitũ. Et istas ptes tãgit p.in ꝓpõne sua pu⁹ allegata:p hoc q̃ dicit ex quãtis. Istarũ ꝯo ptũ cognitio req̃rit ad cognoscendũ q̃ntitatẽ toti⁹. Alie sunt ptes eiusdez ꝓportionis:t in quolibet ꝓtinuo tales sunt infinite ſm numerũ:t nõ optz oẽs istas distincte cognoscere: et discrete:ad hoc q̃ cognoscatur quantitas rei. Et de istis ptibus ꝺcludit ratio dubij ante oppositum.

Dubitatur tertio circa tertiam rationez quã ponit p.cõtra Anaragoram. Utruz illud sit verũ q̃ p. supponit.ſ.q̃ est dãda minima caro. ¶ Et videt q̃ nõ: q̃ omne ꝓtinuũ in infinitũ est diuisibile:ergo in continuo non est dandũ minimũ:t per ꝯs nõ est dãda minima caro. ¶ In oppositũ est p.in sua prima rõne:quapbat q̃ nõ gõlibet est segregabile a quolibet. ¶ Ad dubiũ põt dupliciter responderi. Uno mõ sic q̃ p.supponit hoc tanq̃ ꝓcessum ab Anaragora.ſ. q̃ est dãda minima caro. Nam ipse ponit cuiuslibet spẽi infinitas ptes minimas in quolibet existere:t sic siue sit danda minima caro siue nõ:eque bene valet rõ p.ꝓtra Anaragorã. ¶ Aliter dicitur ad dubiũ:q̃ dupliciter potest intelligi q̃ sit dãda minima caro. Uno mõ q̃ nulla sit caro minor.t hoc est falsum vt bene pbat ratio dubij ante oppositũ. Alio mõ q̃ nulla alia minor põt per se extra totũ existere.t per notabile tẽpus durare:t hoc cõtingit dupliciter. Uno mõ q̃ nec realiter nec supnaturaliter possit existere:t per notabile tẽpus durare: et hoc est falsum. Alio mõ naturaliter t hoc etiã ꝓtingit dupliciter. Uno mõ q̃ nulla alia minor posset p se t extra totũ suũ:t ex natura sua existere:t p notabile tẽp⁹ durare. t ꝟ etiã est falsum. Alio mõ q̃ nulla alia minor possz p se t extra suũ totũ existere t p notabile tẽpus durare ꝓpter cãm extrinsecã corrũpẽtẽ illã:t ꝟ ꝟ verũ est. Ex dictis ꝺtr solutio ad rõnez dubij.

Ad rationes questionis. ¶ Ad primam dicitur sicut dictũ est in argumento. Et ad replicã dr̃:q̃ lz infinitũ diffiniatur diffinitione quid nois:nõ tñ diffinitione ãd rei:mõ ad hoc q̃ aliq̃d sciatur p ꝓpositiones affirmatiuas:sine scia positiua:nõ sufficit q̃ habeat diffinitionẽ ãd nois:sed opz ipsum habere diffinitionem ãd rei. ¶ Ad scãm dr̃:q̃ licet si infinitũ eẽt cognosceretur scm rõnem duplitũ illa rõ nõ est ꝓpria determiata t spãlis:sic q̃ cognoscaẽ p illud q̃tũ esset illud ſm extensionẽ:vel quot essent ptes siue vnitates totaliter distincte. ¶ Ad tertiã dr̃ negãdo maiorẽ Et ad ꝓbationẽ dr̃:q̃ licet habeat infinitas partes eiusdem ꝓportionis:nõ tñ eiusdẽ q̃ntitatis: quarũ q̃libet ẽ eq̃lis vel maior respectu alicui⁹ certe ptis date.

Dubitatur Utrum entia naturalis sint determinata ad maximum. ¶ Et videtur q̃ nõ: q̃ ignis nõ est determinatus ad maximum:t tñ est ens naturale. Maior ptz:quia si igni apponerẽtur multa cõbustibilia:quis cresceret in infinitũ vt dr̃ scõ de aĩa. Et confirmatur: quia si detur maximus ignis apponatur ei stuppa:tunc ignis aget in ipam:quia est maioris virtutis q̃ sit resistentia stuppe:ergo ille ignis augmentabitur. ¶ Scõo sic arguitur.homo nõ est determiatus ad maximũ:q̃ nõ determinat sibi quãcũq̃ magnã aut paruam magnitudinẽ:quia si determinaret sibi aliq̃ talem:vel hoc esset ex pte materie:sed hoc nõ:q̃ materia est indifferẽs ad magnã q̃ntitatẽ: vel paruã. Nec etiã ex pte forme:q̃ forma est indiuisibilis. ꝟ põt indifferenter informare paruam aut magnam materiã ¶ Tertio sic arguitur. Numerus põt augeri in infinitum:ergo entia naturalia nõ sunt determiata ad maximũ. ¶ Item Omni motu dato dabilis est mot⁹ maior.t quolibet tpe dato dabile est maius cũ motus sit ꝑpetu⁹:t similr̃ tẽpus: ꝟ talia nõ sunt determiata ad maximũ. ¶ Itẽ suppositio est in geometria q̃ oĩi magnitudine data dabilis est maior:igitur. ¶ Itez si res naturalis esset determiata ad maximũ: nõ posset augeri vel rarefieri vel subtiliari:sed ista sunt icõuenientia.igr̃. ¶ In oppositũ arguit̃ p p.in textu q̃ dicit:neq̃ aĩal:neq̃ plãta:neq̃ aliq̃ ptem ipoz ꝓtingit esse quãtãcũq̃ in magnitudine t puitate. Dicit etiã hoc ponẽdo minimã carnez. Et scõo de aĩa dicitur.oĩm natura cõstantinm dabilis est certus terminus augmenti et decrementi. ¶ Pro solutione dubij

Sciendum est q̃ magnũ: maius: et maximũ nõ dicunt̃ nisi de diuisibilib⁹ t hũtub⁹ magnitudinem et ꝑe dicunt̃ ſm extẽsionẽ corpoꝛeã: lõgitudinẽ:latitudinẽ:t ꝓfunditatẽ. Tmoꝛopie ꝯo dicũtur quo ad intẽsionẽ:duratõem t potẽtiã. Uñ ly maximũ põt dupliciter exponi:ex quo est suplatiui grad⁹:vno mõ positiue:t tũc maximũ est magnum quolibz alio maius. Alio mõ põt exponi negatiue:t tũc maximũ dr̃ magnũ quo nihil ẽ mai⁹. Uñ aliq̃d eẽ maximũ põt itelligi dupliciter. Uno mõ quo ad actũ:sic q̃ nihil sit mai⁹ ipsoꝛ vel q̃ sit quolibet alio mai⁹. Alio mõ quo ad potẽtiaz sic q̃ nihil possit esse mai⁹ ipso. Et ꝟ põt esse dupliciter Uno mõ simplr̃. Alio mõ in determẽato genere vel spẽ et ſm quẽlibet modũ adhuc duplr̃ põt ꝓtigere:vel ſm potẽtiã naturalẽ:vel ſm potẽtiã supnaturalẽ. ¶ Hoc notato dr̃ prio:q̃ aliq̃ coꝛp⁹ est maximũ: sic q̃ nihil ẽ maius eo. Ptz de vniuerso:si põat aliq̃d vnũ:sed si nõ ponatur vnũ:ptz de vltima spera. Dr̃ scõo:q̃ aliq̃s est maxim⁹ hõ vel maxim⁹ ignis: exponẽdo ly maximum negative. Ptz:oꝛ nisi sic secundetur q̃ essz multitudo actu infinita entiũ ab inuicẽ sepatoꝛ:hoc est ipossibile:igr̃. Cõsequẽtia ptz:q̃ vel est aliq̃s hõ quo nullus est maioꝛ.t tũc habeẽ intẽtũ:vel est aliq̃s maioꝛ eo:et tũc q̃ritur de illo hoĩe an ipo null⁹ sit maioꝛ.t si sic habetur intẽtũ:vel aliq̃s est maioꝛ eo:t sic tãdẽ erit status vel ꝓcedẽ in infinitũ. Et hec ꝓpõ dr̃ intelligi de hoĩbus t ignibus qui sunt actu. ¶ Et si q̃ratur an sit maximus hõ inter hoĩes actu existentes: exponendo ly maximũ affirmatiue:t similiter an sit maxim⁹ ignis Ad primũ dr̃:q̃ nõ potest scin naturaliter. Ad scõz dr̃ q̃ sic:vt ptz de igne in sua spera. ¶ Et si queratur vltrius an posset esse tãtus ignis q̃ nullus posset maior per naturã. Dicitur q̃ sic:quia celum potest esse in optima dispõne ad generationem t cõseruationẽ ignis et aliorum elementorũ. Ideo si agentia libera supioꝛa:puta ipe deus dimittat coꝛpa celestia agere modo naturali in tali optima dispositione ꝓducent ignem maximũ:qui potest fieri per naturaz. ¶ Dicitur tertio: q̃ nullũ est coꝛpus ita magnum:quin possit fieri mai⁹ per potentiam supnaturalem. Patet: quia nõ potest esse coꝛpus actu infinitum nec multitudo entium nõ facientium vnum actu infinitũ:vt hic supponitur t ꝓbabitur tertio huius:sed quocũq̃ coꝛpe finito producto:deus põt ꝓducere maius:igr̃. ¶ Dicitur quarto:q̃ nullius coꝛpis est aliqua maxima pars. Ptz:qz illius coꝛpoꝛis alia ps que remanet:esset diuisibilis ꝓtinua illi maxime parti date:ꝟ medietas illi⁹ pue ptis t illa pars que ponitur maxima:sunt maioꝛ ps q̃ illa q̃ ponebatur maxima:ergo prima data nõ erat maxima. ¶ Dicitur vltrius q̃ nulla est maxima linea. Similiter nulla est maxima velocitas aut tarditas. Prima

pars pātz: quia si aliqua linea esset maxima: maxime esset dyameter mūdi: sed hoc non: quia vt nunc suppo nitur ꝛ postea ꝓbabitur in sexto: linea hz latitudinez et etiā mūdus est speric⁹: ḡ habz duas ptes laterales quarū q̄libz est breuior media pte: ꝛ capiaꝫ adhuc me dia ps illa hz tres ptes: qz est sp diuisibilis in duas la terales: ꝛ vnā mediā q̄ media est lōgior duab⁹. Et sīr media medie ill⁹ ptis: ꝛ sic in infinitū. Scōa ps pz: qz si esset aliq̄ maxia velocitas: eēt velocitas ill⁹ ptis ce li q̄ maxie distat a polo: qz ptes celi ꝯto distant a po lis tāto veloci⁹ mouētur: sed illa ps est diuisibilis i du as medietates: quarū vna magis accedit ad polum ꝯ altera: ḡ illa ps q̄ min⁹ accedit ad polū veloci⁹ moue tur: ꝛ iterū illa ps est diuisibilis in duas medietates: et sic in ifinitū. Et eodē mō ꝓbareꝫ de tarditate. ¶ Dr̄ vlteri⁹: q entia naturalia corruptibilia nō sunt deter mināta ad suas magnitudines: sic q nō possunt habe re maiorem p rarefactionem: vel minorē: p cōdēsatio nem: vel p violentiā aut impinguationē. ¶ Dicit vlti mo ꝛ respōsiue ad dubiū: ꝛ magis ad ītentionē Arist⁹. q entia naturalia hic infer⁹ existētia sunt determina ta ad maximū exclusiue: sic q nō possunt habere aliq̄ tantam magnitudinem neq; maiorem: possunt tn̄ ha bere minorē: vel dicunt determiata ad maximū: qz ex natura īpoz rarefactōe ꝛ ꝯdēsatione siue violētia de termināt sibi tātaz ꝯtitatē sic q nō maiorē: ꝛ hoc lo quēdo de potētia naturali. Et p hoc respondeꝫ ad rō nes dubij. Ad primā negaꝫ añs: ꝛ ad ꝓbatōem dr̄ q Arist⁹. nō vult q ignis possit crescere in īfinitū: sz vult q si in aīali nullū esset principali⁹ agēs īpo calorē: tūc corp⁹ aīalis multo plus creseret p additōem nutri mēti ꝯ crescat. Vel pōt dici q lz nō repugnet igni ex natura sua crescere in infinitū: tn̄ rector vniuersi pro pter bonū vniuersi ß ꝓhibet. ¶ Dicit vlteri⁹ q ꝯditio illa allegata est īpossibilis. s. q ignī apponātur infini ta ꝯbustibilia: mō ad īpossibile seq̄tur q̄libz. Et ad cō firmatōez dr̄ negādo casuz: qz maxim⁹ ignis i sua spe ra est: ad quē nō pōt ampli⁹ talis materia p agēs na turale. Vel dr̄ q rector vniuersi ꝓhibet hmōi actōem Cui⁹ rōnem assignat Auicēna: qz sicut se hz aīa natu ralis ad corp⁹ suū: ita aīa mūdi q̄ de⁹ est ad regendum mūdū: sed aīa aīalis mediāte corde ꝛ calore naturali corrigit oēs errores ꝛ diminuit q̄litates excellētes et auget deficientes: alias post aliq̄ febrē natura aīalis nūq̄ reduceret ipm aīal ad ōstinā sanitatē: ḡ pariformiter est de aīa mūdi q̄ mediāte celo corrigit: ꝛ aufert errores ꝛ nimis crescentia diminuit: ꝛ diminuta au get: ꝛ sic oīa sunt determiata ad maximū vel minimū. ¶ Ad scōam negatur añs. ꝛ ad ꝓbationē dr̄ q hoc p̄ uenit ex ordinata actōe agētiū vniuersaliū ꝛ pticula rium ꝯcurrentiū ad ꝓductiōem hoīs: etiā bene ꝓuenit ex pte formē: sed principaliter ꝓuenit ex pte agen tium: q̄ sic res ad determinatā magnitudinē ꝓducunt. ¶ Ad tertiā ptz solutio ex respōsione ad dubiuz. ¶ Ad quartā dr̄ similiter. ¶ Ad quintā negatur ꝯña: vt patz ex vltima ꝓpōne data ad dubium.

Dubitatur vlterius. Vtrum entia naturalia sint determinata ad minimū. ¶ Et videtur q nō: quia oīne ꝯtinuū est diuisibile in infinitū nec est dabilis mi nima ps ei⁹: sed entia naturalia sunt ꝯtinua: ḡ nō sūt determiata ad minimū. ¶ Scōo sic. q̄libet ens natu rale est corpus habēs ptes: quarū quelibet est minor toto: ꝛ quelibet illarū partium habet infinitas ptes: igitur. ¶ Tertio sic. si entia naturalia essent determi ta ad minimū: dabilis esset minimus homo: ꝛ dabilis esset minima aqua: hoc est falsum: igitur. Añor ptz: qz si daretur minimus homo: tūc ille posset macerari: et ante mortē diminui: ꝛ sic redderetur minor q̄ ante: ergo esset dabile minus minimo. De ptib⁹ aque patz: qz data il'a aqua: tūc quelibet ps illius est eiusdē rōnis cum illo toto ꝛ suscipit ꝑdicationē totius: ꝛ tn̄ q̄li bet est minor toto: igitur. ¶ In oppositum est philoso phus in textu. Pro solutione dubij

Sciendum est q ly minimum potest exponi positiue siue affirmatiue ꝛ negatiue. ¶ Affirmatiue sic. Minimū est puū quoꝫ alio min⁹: ꝛ sic nullū est mini mū in rebus naturalib⁹: ꝛ dato q̄ sint indiuisibilia in rerū natura: adhuc nō sūt mīma: qz nō sunt ꝯta. ¶ Ne gatiue sic exponitur: mīmū est puū quo nihil est min⁹. et ß pōt duplr esse. vno mō quo simplr nihil est min⁹. alio mō respectiue. s. q̄ nihil est minus in aliqua certa spē: ꝛ adhuc hoc pōt duplr: vel quo ad esse vel quo ad posse esse: ꝛ pōt deduci sicut deductū est in dubio pre cedenti. ¶ Isto notato dr̄ prio ad dubiū: q nullum est corpus mīmū simplr: nec pōt esse: ꝛ ita pōt dici de li nea: superficie: motu: tpe: ꝛ quolibz alio ꝯtinuo. Ptz: qz īpossibile est aliqō tale eē sine suis ptib⁹: quarū q̄libz est mior toto: ḡ ꝑclō ꝝa: alias dareꝫ min⁹ mīmo. ¶ Dr̄ scōo: q entia naturalia realr distincta ab inuicē nō cō tigua: sunt bn̄ determiata ad minimū in respectu: licz nō ad minimū simplr. ¶ Prima ps ptz: qz nisi sic: seq̄ retur q̄ esset dabilis infinita multitudo entiū nō faci entiū vnū actu sepatoz ab inuicē hoc ē īpossibile: igr̄. Maior ptz: qz in spē hoīm: vel est aliq̄s hō quo null⁹ est minor: ꝛ sic habetur intētū vel non: si detur minor eo: tūc q̄ritur de illo vtrū nullus sit minor eo. si sic ha betur intentū: si nō: tūc oportet q̄rere de illo: ꝛ sic sta bitur in minimo hoīe exponēdo ly minimū negatiue: vel erit ꝓcessus in infinitū. Scōa ps ptz ex dubio pre cedenti. ¶ Sed si queraꝫ vtrū sit aliq̄s minus hō expo nendo ly minimū positiue. ¶ Respondeꝫ q hoc nō po test naturalr sciri: sed bene scitur q̄ est minimū hō to talis: exponēdo ly minimū negatiue: loquendo aūt de minimo quo ad potentiā supnaturalē pōt responderi cōformiter ad ea q̄ dicta sunt in dubio ꝓcedenti. ¶ De maximo aūt ꝛ minimo fm qualitatē: fm intensionem durationē: ꝛ potentiā: videbitur peramplius in libro de celo. Et ad oēs rōnes simul dr̄ q ꝓbant duas con clusiones positas in respōsione ad dubiū.

De ꝙrarietate pricipiorū rerū naturaliū.

Principia rerum naturaliū sunt p contraria. ¶ Probatur primo autoritate omnium antiquoꝝ qui principia rerum naturaliuꝝ posuerunt esse contraria. Nam permenides ponens q vnum sit omne et immobile cal dum et frigidum principia facit: que ipse ap pellat ignem et terram. Anaximādros autez posuit rarum et densuz. Democritus vero fir mum et inane: quorum vnum est quod est. s. plenum: et aliud quod non est scilicet vacuuz Similiter in positione ponebat sursum et de orsum ante et retro. Et in figura angulum re ctum et circularem: sed omnia ista suut con traria: igitur principia rerum naturaliū sunt contraria. ¶ Secundo probatur ratione: p q̄ prio supponaꝫ q principia nō fiūt ex aliis Scōo supponaꝫ q̄ nō fiūt ex alterutris. Tertio

Conditiones tres primoꝝ principioruꝝ

q̄ oīa q̄ fiunt ex illis fiūt. Tūc sic arguit̄ primis ꝓtrarijs ꝙuenīūt iste tres ꝓditōes: igit̄ sunt ꝓia ꝓncipia ēntis ꝑz Et ꝓio: q̄ nō fiāt ex alijs: q̄ sunt ꝓia. Et q̄ nō fiūt ex alteru tris: q̄ sunt ꝓtraria. Et q̄ oīa fiāt ex illis: q̄ oē qd̄ fit: fit ex ꝓtrario: vel ex medio: ꝛ oē qd̄ corrūpit̄ in suū ꝓtrariū corrūpit̄ vel mediū. Oē qd̄ corrūpit̄ in suū contrariuz corrūpit̄ vel mediū

Q̄ nō qd̄cūq; natuz ē idifferēter agere ī qd̄ cūq; neq; pati a q̄cūq; neq; fit qd̄lz ex q̄lz nisi ſcd̄z accīs: vt ꝑz īducēdo: taz ī simplicib⁹ q̄ ī cōpot̄. ¶ In simplicib⁹ albuz q̄dē fit ex non albo: ꝛ nō ex oī. ſz ex nigro vel medio. Silr musicū fit ex nō musico: ꝛ nō ex oī. ſz ex īmusico aut medio: si aliq̄d ē mediū. Silr albuz nō corrūpit̄ in musicū nisi ſcd̄z accīs: ſz in nigrū aut mediū. Et musicuz ī nō musicū ꝛ nō in q̄dlz: ſz in īmusicū aut ī mediū: si ipi⁹ aliq̄d ē mediuz. ¶ Idē ꝑz in cōpositī. lz non fit ita manifestū sicut in simplicib⁹: et eo q̄ eoꝝ cōposita nō sunt nobis noīata. Necesse est eī oē ꝙsonās ex īconsonāti fieri: ꝛ incōsonās ex ꝙsonāti. ꝛ corrūpi ꝙsonās incōsonātiā ꝛ nō in quācunq; ſz ī oppositā. siue talis fit in ordīe: sicut ī exercitu: siue cōpositiōe sicut ī domo. ꝛ silr ē in alijs. Dom⁹ q̄dē fit nō ex eo q̄ cōposita sunt: ſz ex eo q̄ diuisa sunt hec. Et silr statua ꝛ alia figurata in q̄b⁹ ē ordo vel cōpositio: fiūt ex ꝓtrarijs vel medijs

Media aūt fiūt ex ꝓtrarijs vt colores medij ex albo ꝛ nigro: igr̄ oīa q̄ natura fiūt aut sūt ꝓtraria: aut fiūt ex ꝓtrarijs. ¶ Et q⁹ ꝑz oēs ātiquos ī hoc ꝙuenisse: q̄ posuerūt ꝓncipia rerū naturaliū ee ꝓtraria. Differūt tm̄ ad inuicē: q̄ q̄dā ponūt ꝓncipia ee ꝓpria: alij ℞o posteriora. Silr q̄dā ponūt ipa esse notiora ſcd̄z sensuz. alij ℞o notiora ſcd̄z rōnem. Naz quidā posuerūt raꝝ ꝛ dēsum esse ꝓncipia. alij vero magnū ꝛ paruum. alij aūt parē ꝛ īmparez. alij calidū ꝛ frigidum. alij humidum ꝛ siccuz. alij ℞o cōcordiaz ꝛ discordiā cās ponunt generatōis: ꝛ isti dicunt eadē ſcd̄m triplicem ꝓportōez. Primo ī contrarietate. Secundo ī hoc q̄ vnuz ē melⁱ⁹ aliud pei⁹. Tertio ī hoc q̄ est q̄dā esse notiora sensui: alia rōni. Nā calidum ꝛ frigidum notiora sunt secūdum sensum. magnum autem ꝛ paruum secūdum rationem. Vniuersale enī ſcd̄m ratiōez notum est: singulare autem ſcd̄m sensuz. Ratio quidē enī vlis sensus autem ꝑticularis vt magnum ꝛ paruum ſcd̄m rōnem: raꝝ ꝛ dēsum ſcd̄m sensum notiora sunt.

Vle ei ſm rōnē notū ē singulare aūt ꝑz sensum.

¶ De nūero ꝓncipioꝝ rerū naturaliū.

c Onſeq̄ns aūt erit dicere. vtruz duo aut tria aut plura sint rerū naturaliū ꝓncipia sup quo ponūt̄ quatuor cōclones. ¶ Pria est. ipossibile ē vnicum esse ꝓncipiū rerū naturaliū. Pz: q̄ vnū nō ē cōtraria: ſz ꝓncipia rerū naturaliū sunt ꝓtraria igr̄ nō est vnicū ꝓnciꝑium rerū naturaliū. Conclo.j.

¶ Scda ꝙclo ē. ꝓncipia rei naturalis non sūt īfinita: ꝑz. Tū ꝓio: q̄ tūc res naturalis nō essz scibilis vt antea dictū ē. Tuz ſcd̄o: q̄ pria ꝓncipia sunt cōtraria: ſz in vno quoq; gīe ē vna pria ꝓtrarietas: sicut in ꝓdicamēto ſbe: ꝛ illa nō bz infinita cōtraria: ſz solum duo: igr̄ nō sunt infinita ꝓncipia rei naturalis. Tuz tertio: q̄ res naturalis ꝑt fieri ex finit̄. sicut posuit empedocles melⁱ⁹ q̄ ex infinit̄. sicut posuit Anaxagoras: igit̄ frustra ponerētur īfinita ꝓncipia. Tum q̄rto: q̄ si essent īfinita ꝓncipia rei naturalis: tūc oīa ꝓtraria essent ꝓncipia: qd̄ ē falsuz. Tū q̄ aliqua ꝓtraria sunt ꝓpria ꝛ aliq̄ posteriora. Tū q̄ altera fiūt ex alterutris: vt dulce ꝛ amaꝝ albū ꝛ nigrū: ꝛ illa nō ſp manēt. ꝓncipia aūt ſp oz manere. Conclo.ij.

Invnoquoq; gīe ē vna prima ꝓtrarietas

Pncipia ſp oz manere.

¶ Tertia ꝙclo cuiuslz rei naturalis plura sunt ꝓncipia q̄ duo: ꝑbat. Tū ꝓio: q̄ oē qd̄ fit ex aliquo fit: ſz ꝓtraria non fiūt ex alterutris. nā neq; raritas dēsitatez facit. nec discordia cōcordiā cōducit ꝛ facit aliq̄d ex ipa: ſz suppōit alteꝝ q̄d tertiū: igit̄ ꝑter cōtraria oz pōere tertiū ꝓncipiū. Tuz ſcd̄o: q̄ oz aliq̄ ꝓncipia ee cōtraria vt dictū est: ꝛ oz aliqua ꝓncipia nō esse cōtraria: q̄ talia sunt ſbe. cū nō oporteat ꝓncipiuz dici de aliq⁹: alias essz ꝓncipiuz ꝓncipij. ſz ſbe nihil ē cōtrariuz: igit̄ ꝑter cōtraria ponenduz ē tertiū ꝓncipiuz: qd̄ erit subiectuz eoꝝ ꝛ ꝑ ꝙs ꝓncipiuz. nā alias ex nō substātijs ſba erit: aut aliq̄d q̄ nō ē substātia pei⁹ erit ſba. Tuz tertio: q̄ antiq̄ ꝑter duo cōtraria posuerūt tertiū ꝓncipiuz vt aquā aut ignez aut mediū boꝝ: aut aerem: q̄ minime babz dias sensibiles alioꝝ: ꝛ oēs illud figurant raritate vel densitate: magnitudine vel quitate: sicut plato qui ꝑter magnū ꝛ paruū posuit ideam. ¶ Quarta conclo: ꝓncipia rerū naturaliū sunt tm̄ tria. Pz duab⁹ rōmbus. Conclo.iij.

Subſtātie nihil ē ꝓtrariū.

Ex nō subſtātijs nō fit substantia.

¶ Pria est: q̄ ad trāsmutatōem naturalem sufficit vnū subiectū. ꝛ ꝑter ipm sufficit vna contrarietas: q̄ si essent due cōtrarietates essent duo subiecta: igr̄ tm̄ sunt tria ꝓnci-

pia rez naturaliū. ¶ Scđa rō ē. qz nō est nisi vna pria cōtrarietas: cū soluz sit vnū primuz genꝰ sbe in quo solū sunt duo cōtraria. dria scđz priꝰ & posteriꝰ: igit est vnū solū subiectū: & p ons tīū sunt tria prīcipia rez naturaliū. scz materia: forma: & ꝓuatio.

Tīū ē vna prima contrarietas.

¶ De prīcipijs rez naturaliū in spāli.

Opz fz naturā cōia pꝰ dicere & sic circa vnū qđcq; ꝑpa speculari.

Primuz preābulum.

Igit nos dicamꝰ ꝑmū de oi gnatione: qz priꝰ de illa cōiter dicēdū est q̄ ꝑpe iccirco tria ponūt preābula & sex ꝙcloes. ¶ Primuz ꝑambulū ē. q̄ ī simplicibꝰ & ī cōpositꝫ dicimꝰ boc fieri ex b vel b fit ex boc. Exēpluz de simplicibꝰ vt dicimꝰ boiez fieri musicū: & q̄ ex īmusico fit musicꝰ Exēpluz de cōpositꝫ vt boiez īmusicū dicimꝰ fieri boiem musicū: & ex boie īmusico fit bō musicꝰ. ¶ Scđm preābulū est: q̄ de subiecto: trāsmutationis dicimꝰ boc fit boc: vt bō fit musicꝰ. Sz de ꝓuatōe q̄ nō manet: dicimus boc fieri ex boc: vt q̄ ex īmusico fit musicꝰ ¶ Tertiū preābulū ē. q̄ subiectū manet ante trāsmutatōez & pꝰ. ꝓuatio vō forme nō manet post trāsmutatiōem. ¶ Cūc sit pria conclo. ī oi trāsmutatōe naturali aliq̄d subijcit ei qđ fit qđ fz sit vnū nūero cū priuatiōe: non tīū vnū spē siue rōne: sicut nō est idē boi & īmusico esse. Pz tuz prio: qz ī oi trāsmutatione duo p̄cedūt: scz subiectū & oppositum forme: fz oppositū nō manet: & subiectū manet: & nō sicut terminꝰ a quo vel ad quē. ergo sicut illud qđ subijcit transmutationi. Scđa rō. qz oē qđ fit: fit simplr vel scđz q̄d. simplr sicut sbe. scđz q̄d sicut accidētia: & in oibus illis aliq̄d subijcit. sicut semē in plātis & aīalibꝰ: igit. Tertia rō. qz ī illis q̄ fiūt p trāsmutatiōem: vt statua ex ere: & in illis q̄ fiūt p appōnem: vt cumulꝰ lapidū ex lapidibꝰ: & in illis q̄ fiūt p abstractiōem vt mercuriꝰ ex lapide: & in illis q̄ fiūt p alteratiōez ꝑsupponit subiectū: igit in oi trāsmutatiōe subijcit aliq̄d ei qđ fit. ¶ Scđa ꝙclo. z materia & ꝓuatio sint vnum nūero: non tīū rōne: qz post transmutatiōez manet materia & nō priuatio sicut acquisita musica manet bō. & non īmusicꝰ: igit illa rōne differūt. ¶ Tertia conclo. materia & forma sunt p se cause & principia rez naturaliū: qz ex materia & forma p se componitur res naturalis: sicut rō rei naturalis ex rōnibus forme et materie: et rō hominis musici ex rōnibus bois et musici. ¶ Quarta ꝙclo. priuatio nō est nisi prīcipium p accidens: qz nō manet in re naturali sicut materia. ¶ Quinta conclo. rez naturaliuz prīcipia sunt quodāmodo duo: & quodā modo nō cōtraria pz: qz materia & priuatio non cōtrariātur: & sunt tīū duo ¶ Sexta cōclusio. prīcipia rez naturaliū sunt quodam modo tria: & quodāmō contraria. Pz: qz priuatio et forma cōtrariant sicut calidū et frigidū: fz vnū cōtrariorꝫ non patit ab altero: igit ꝑter ea ponēdū ē tertiū prīcipiū. Et sic pz q̄ sunt solū tria prīcipia rez naturalium: quoꝝ duo sunt vnū numero: specie tīū admiucem differentia.

Cōclusio. iiij.

Conclusio. v.

Conclusio. vj.

Omnes autem contrarīa

¶ Iste est tertius tractatus huius libri. in quo p. determinat de nūero prīcipioꝝ rez naturaliuz ſm veritatem. Et diuiditur iste tractatꝰ in tria capitula. In primo determinat de contrarietate prīcipioꝝ. In secūdo de numero ipoꝝ prīcipioꝝ in generali. In tertio facit hoc in speciali. Primum capituluz diuiditur in duas ptes. In prima ostēdit q̄ prīcipia sunt contraria. In secūda ostendit cōuenientiam & differētiam antiquoꝝ circa prīcipia ibi: vsq; quidem: igitur. ¶ In prima pte intēdit talem conclusionem: q̄ prīcipia rez naturalium sunt cōtraria. Hanc cōclusionem probat p. auctoritate antiquoꝝ: & ratione. Auctoritate antiquoꝝ. ꝓbat sic. q: quiđ antiquoꝝ: puta illi qui tīū posuerunt vnū ens īmobile: & dixerūt calidum et frigidū esse prīcipia: & hec duo appellabant ignem & terram: & sic ſm istos illa q̄ erant vnū ſm rōnem: erāt plura ſm sensum. Alij vero posuerūt rarum & densuz Alij vero plenū & vacuum. Alij vero rectum & circulare: & ista oīa sunt cōtraria: igitur prīcipia rerum naturalium sunt cōtraria. Textus. Et hoc rationabiliter ¶ Hic p. ꝓbat eandem conclusionem ratione: que talis est. Quecūq; sic se habent q̄ non fiunt ex alijs: nec ex alterutris: & q̄ omnia fiunt ex ipsis sunt prima prīcipia: sed prima cōtraria sunt huiusmodi: ergo prima contraria sunt prīcipia: igitur prima prīcipia sunt pria cōtraria per conuersionem simplicem. Maioꝝ pz ex conditionibus primoꝝ prīcipioꝝ. Minorem probat p. quo ad primam ptem: scz q̄ prima contraria non fiunt ex alijs: qz ipsa sunt prima: & si fierent ex alijs ipsis essent aliqua prioza: & per consequens non essent prima. ¶ Quo ad secūdam partem probat sic philosophus: scilicet q̄ non fiunt ex alterutris: quia vnuz contrariorum non potest esse de substantia alterius: ergo non fiunt ex alterutris. Probatio prime partis tangitur ibi. Propter illud q̄ prima. Et ꝓbatio secunde partis ibi. Ob id vero. T. Sed oz. ¶ Hic p. intendit ꝓbare tertiā ptez minoris: scz q̄ oīa alia a primis contrarijs fiant ex ipsis. Et pro ꝓbatione illius supponit phūs duo. Primum est: q̄ non qōlibet natū est agere in qōlibet indifferēter: nec pati a quolibz. Secūda suppositio est: q̄ non qōlibet fit ex quolibz nisi ſm accidens. Hanc conclusionem declarat tam in simplicibus q̄ in compositis. In simplicibus sic. quia album non fit ex musico: nisi ſm accidens: inquantum nigro vel non albo accidit esse musicum: sed album fit ex non albo per se: & non ex quocunq; non albo: sed ex nō

¶ Nō qōlz natuz ē agere in qōlz idifferēter nec pati a quolibz.

albo qđ est nigrū vel medio colore coloratū:cū solum ipsum nigrū seu medio colore coloratū sit in potentia ad eē albū. Silr albū nō corrūpit in musicū nisi fm accidēs:sed corrūpit in nō albū qđ est nigrum vel medio colore coloratū p se. Et silr dicendū est in alijs simplicib⁹. Sed in cōpositis nos istud magis latet:eo q̄ opposita ꝓpositoꝝ nō sūt nobis notata nec manifesta:vt oppositū dom⁹ nō ē nobis notatū:ſz possum⁹ ibz notia re isto notie incōsonās:r sic ꝓsonās.i. ꝓpositū fit ex nō cōsonāti:r nō ex quolibet nō ꝓsonāte:sed ex incōsonā ti sibi oppositoꝝ:r etiā corrūpit in incōsonās sibi oppositū. T. Si igit̄ ꝫ verū est. ¶ Hic p.formatr rōnez per quā ꝓbat tertiā ptē minoris:r ē talis. Oē qđ fit: fit ex suo ꝓtrario vel medio. Et silr oē qđ corrūpit: corrūpit in ꝓtrariū vel mediū:r ipa media fiūt ex ꝓtrarijs:ğ oīa q̄ fiūt sūt ꝓtraria vl fiūt ex ꝓtrarijs:r p ꝑns ꝑmis ꝓtrarijs ꝓuenit q̄ oīa alia q̄ fiūt:fiāt ex ipis. Hñ cū dicit p. q̄ ipa nō fiāt ex alijs nec alterutris: dz itelligi:q̄ principia nō fiāt ex alijs vel alterutris:tāq̄ ex ptib⁹ essentialib⁹ vel integralib⁹ eoꝝ:sed tū bene possunt fieri ex alijs siue ex alterutris tāq̄ ex termīo a quo r termino ad quē:r isto mō etiā alia frequēter fiūt ex ipsis.

Elsq; quidem igitur. ¶ Hec est scda ps hui⁹ cap̄.in qua p.ponit ꝓueniētiā r differentiā antiquoꝝ. Cōueniūt em̄ oēs antiq̄ in hoc: q̄ ponunt prīcipia esse ꝓtraria:nō rone ducti siue moti: sed veritate coacti. T. Differūt aūt. ¶ Hic p.ponit differentiā eoꝝ dicēs:q̄ antiq̄ in ꝫ differūt. qr aliq̄ posuert calidū r frigidū esse prīa prīcipia ꝓtraria: r illi dixerūt prīcipia esse priora fm sensum. Alij posuerūt rarum r densum:alij magnū r puum:alij litez r amicitiā:r isti dixerūt prīcipia ꝓtraria eē priora fm intellectū. Et illi q̄ dixerūt prīcipia eē priora fm sensum dixerūt principia esse singularia:ex quo sensus nō est nisi singularū Et q̄ dixerūt principia esse priora fm itellectū: dixert illa esse vniuersalia. Et subdit p.q̄ vle fm rōnez notū est:singulare aūt fm sensum. Cōsequēter subdit q̄ rō est ipsius vlis:sensus vero ptic̄laris. Ex isto quidam elicūt:q̄ intellect⁹ nō cognoscit singulariter siue rem ꝯceptu singulari: sed solū cognoscit vlr siue cōceptu vlr. Isti tñ hoc ex isto textu elicere nō possūt:qr p. hic solū recitat dicta antiquoꝝ: ō ꝓpōnes ꝓ autoritatibus sumi nō debēt. Et si dicte ꝓpōnes ꝓ autoritatibus p.reputarēt̄:tñ ex ipsis nō posset haberi nec inferri:q̄ intellect⁹ nō cognoscit singulariter. Hec enim ꝑna nō valet:intellect⁹ cognoscit vlr:ğ nō pōt cognoscere singulariter:nō ꝓpter dictā ꝓpōnē nullus negare debet intellectū cognoscere singulariter. T.

Ratio ē vlis sensus xo singularis.

Consequens autem. ¶ Istud est scōm capi. tertij tractat⁹ in quo p.oñdit quot sunt principia rerum naturaliuz. Et diuiditur istud capitulū in quattuoꝝ partes fm quattuoꝝ conclusiones ¶ Prima cōclusio quā intendit probare est ista. q̄ non est tñs vnū principium rei naturalis siue rerum naturalium. Hanc conclusionem probat p.sic: quia principia rei naturalis debent esse cōtraria: vt prius ostendit p. sed nihil est sibijpsi cōtrariuz:ğ rei naturalis nō pōt esse tñs vnum principiū. T. Infinita aūt. ¶ Hec est scda ps in qua p.premittscdam ꝯclusionē que talis ē q̄ principia rei naturalis non sunt infinita. Hanc conclusionem ꝓbat p.quattuoꝝ rōnibus:quarū prima est Nihil cognoscitur nisi cognoscanē ea ex quib⁹ ꝓstituitur:sed si principia rerum naturalium essent infinita nō cognoscerentur:ergo nec illud qđ ex ipsis ꝓstituit: et per cōsequēs nō haberetur scientia de rebus naturalibus:cōsequens est falsum:ergo r illud ex quo seq̄ tur. T. Et prima ꝓtrarietas. ¶ Scda ratio talis est. prima cōtraria sunt principia:vt prius ostensum est: sed illa non sunt infinita:igitur principia rerū naturalium non sunt infinita. Minoꝝ ptz:qr in vnoquoq; genere est vna prima ꝓtrarietas: sed illa cōtrarietas nō habet infinita cōtraria:sed solum duo: ergo prima cōtraria nō sunt infinita. T. Et qōcū ꝓ igit̄. ¶ Tertia ratio est:illud qđ potest fieri per finita: eque bene vel melius sicut per infinita magis ponēdū est fieri per finita q̄ per infinita:sed oēs res naturales possunt fieri per finita principia:ergo magis ponendū est ea magis fieri per finita prīcipia q̄ infinita. Ex isto textu elicitur ista autoritas. Frustra fit per plura qđ pōt eque bene fieri ꝑ pauciora. Et subdit p.q̄ Empedocles melius locutus est de principijs rerum naturaliū q̄ Anaxagoras:qui posuit principia rerum naturalium eē infinita. T. Amplius sunt alia. ¶ Quarta ratio est:si principia rerum naturalium essent infinita: tunc omnia contraria essent principia:sed hoc est falsum: igit̄ principia rerū naturalium non sunt infinita. Minoꝝ patet:quia aliqua ꝓtraria sunt prioza: r aliqua posterioza. Etiam principia debent permanere:sed non omnia contraria possunt permanere:ergo nō oīa ꝓtraria sunt principia. Ex dictis cōcludit p.q̄ nō est solū vnuz principiū:nec sunt infinita principia rerum naturaliū T. Quando autem finita. ¶ Hec est tertia ps hui⁹ capi.in qua phūs ponit tertiam cōclusionez que talis est. Cuiuslibet rei naturalis sunt plura prīcipia q̄ duo Hanc cōclusionem ꝓbat p.duabus rationibus:r vno signo:quarum prima ratio talis est. Omne qđ fit naturaliter:fit substantialiter ex aliquo:vt cōcedūt omnes phi naturaliter loquētes:sed vnum cōtrarioꝝ nō fit ex alio substantialiter:ergo preter contraria oportet ponere aliquid ex quo res fiant tanq̄ ex subiecto illorum cōtrariorum:r p ꝑns erunt plura principia q̄ duo. T. Adhuc aūt amplius. ¶ Scda rō talis est.oz aliqua principia rerum naturalium esse contraria: et etiam oportet aliqua principia non esse contraria: sz hec saluari non possunt nisi ponendo cum contrarijs tertium principiū:ğ cuiuslibet rei naturalis plura sūt principia q̄ duo. Maioꝝ quo ad primā ptem ptz p capitulum precedens. Sed quo ad scdam ptem ꝓbatur quia substantie nihil est cōtrariū:r tamē prīcipia substantie sunt substantie:ergo illa principia nō sunt cōtraria. Simulrer cōtraria habent fieri circa idem subiectum:ergo si illa cōtraria sunt principia: subiectum erit principiū:cū subiectū sit prius ꝑdicato.i.eo qđ sibi realiter inheret:r illud subiectū nō est ꝓtrariuz alicui:ergo aliq̄ sunt principia non cōtraria. Minorē ꝓbat sic p.qr nullus potest saluare rationē: que probat q̄ principia nō sunt contraria r rōnem probantem q̄ principia sunt cōtraria que posita est in capitulo precedenti:misi ponat cum cōtrarijs tertium principiuz. ergo preter contraria ponendum est tertium principium:r per ꝑns cuiuslibet rei naturalis plura sunt principia q̄ duo. T. Quēadmodū dicunt. ¶ Hic p.ꝓbat dictam cenclusionē autoritate antiquoꝝ. Nam omnes antiqui preter ꝓtraria tertiū posuerūt principiuz Nam plato ideam posuit:cum istis duobus prīcipijs cōtrarijs magnum r paruum. Alij cum cōtrarijs posuerunt aerem:aquam:r sic de alijs opinionibus antiquoꝝ:ergo cum cōtrarijs ponendum est tertiū principium. T. Plura autem trib⁹ ¶ Hec est quarta pars huius capitulian qua p.ponit quartam conclusionez que talis est. Rerum naturalium nō sunt plura principia q̄ tria. Cōclusionem istam ꝓbat p. duab⁹ rōnib⁹: quarum prima talis est. Si in transmutatione naturali est tñs vnum subiectum circa ipsum: primo erunt duo prima contraria. Sed in transmutatione naturali est solum vnum subiectum:ergo circa ipsum solum

In vno quoq; gñe ē vna prima contrarietas.

Frustra fit ꝙ plā qđ pōt eq̄ bene fieri per pauciora

Opz prīcipia semp permanere.

Conclusio.iij.

Sbñe nihil ē cōtrarium. Ex nō ſnitis nō fit ibña.

Conclusio.iiij.

Prīa ꝯclusio.

Scda ꝯclusio

erunt duo prima ptraria: ⁊ per ꝓns erunt solū tria principia. Maior ptz: qz subiecto multiplicato multiplicatur ptrarietas ⁊ ecōtra. Minor ptz: qz vnū subiectū est sufficiēs: ꝯ frustra ponerentur plura. Silr vna contrarietas est sufficiēs: ergo frustra ponerentur plures cōtrarietates. T. Silr aūt ⁊ ī possibile. ¶ Scōa ratio talis est. Si est vna sola prima ptrarietas erit vnū solū primū subiectū: ⁊ per consequens erūt solum tria principia: sed est vna sola prima ptrarietas: ꝯ est vnū solū primū subiectū. Minor ptz: qz est vnū solū primū genus: puta substantia: ꝯ est vna sola pria ptrarietas Cōsequētia ptz: qz vni⁹ ꝑmi gn̄is est vna pria ptrarietas. Et subdit p. in textu: q⁹ principia q̄ sunt ptraria differunt ſm pri⁹ ⁊ posteri⁹: ꝫ est ſm magis cōe ⁊ minus cōe: vel sicut substātie ⁊ accidētia: sed tū nō differunt genere: qđ dupliꝫ pōt intelligi. Uno mō: q⁹ conueniunt in modo principiandi: ⁊ significanꝫ p ista tria gn̄a principiorū: materia: forma: ⁊ priuatio. Aliter pōt intelligi sic: q⁹ sunt eiusdem ꝺicamenti: ⁊ differūt sicut magis cōmune ⁊ minus cōmune. T.

Uni⁹ ꝑmi generis est vna prima contrarietas.

Sic igitur nos dicamus ⁊c.

¶ Istud est tertium capi. hui⁹ tracta. in quo p. determiat de principijs rerū naturaliū in spāli. Et diuiditur istud capi. in duas ptes. In pria ponit q̄daz ꝑambula In scōa deteriat de ipis principijs: scōa ibi. Deteriatis igitur hijs. Dicit ꝺ prio sic: q⁹ prius determinandū est de generatiōe siue trāsmutatione ſm rōnem cōem q⁹ ſm rōnem specialem. T. Dicimus cm̄. ¶ Hic p. ponit suū primū preambulū qđ est tale. q⁹ multis attribuitur fieri cōplere: ⁊ multis incōplere. vt hoīem vicimus fieri musicū: ibi incōplere accipiꝫ ille termin⁹ hō et etiam ille terminus musicus. Similiter vicim⁹ īmusicum fieri musicum. Simuliter etiā ꝓplere vicim⁹: ex hoīe īmusico fit hō musicus. Et iter ista aliq̄ precedunt mutatōem sicut hō ⁊ īmusicū: siue hō īmusicus: et aliqua sequūtur: vt musicū ⁊ hō music⁹. Et omnib⁹ istis attribuiꝫ hoc ꝺicatū fieri ex diuersos modos loquēdi: quia de aliq̄b⁹ vicim⁹ hoc fieri hoc: vt hominez vel īmusicū fieri musicum. Et alijs attribuitur ali⁹ modus loquēdi: vt hoc fit ex hoc: sicut hō music⁹ fit ex homine īmusico. Iulr musicus fit ex īmusico. T. Horum aūt. ¶ Scōm preambulū est: q⁹ ōcedentia transmutatiōnē que est generatio sunt subiectum ⁊ priuatio opposita forme acquirēde: vt hō ⁊ īmusic⁹: ⁊ q̄tum ad subiectum vtimur isto mō loquēdi: hoc fit hoc. sed q̄tū ad priuatiōnē cōiter vtimur isto mō loquēdi: hoc fit ex hoc: ⁊ iste diuersus modus loquēdi ꝓuenit ex eo: q⁹ in transmutatione aliquid abijcitur. s. priuatio. Et iō q̄n ꝓto termino a quo suminus priuationem: tunc vtimur locutione in obliquo per quā denotatur priuatio abiici. Aliud est in trāsmutatione qđ ꝑmanet scz subiectū ⁊ rōne eius vtimur locutione in recto ad denotādum subiectum ꝑmanere. T. Horum aūt que fiunt. ¶ Tertium preambulum est q⁹ differētia est inter subiectum ⁊ oppositum: quia subiectū manet ante transmutatōem ⁊ post: sed oppositū siue priuatio forme acquirende non manet post transmutationem: vt homo postq̄ factus est musicus manet: ⁊ tamen post transmutationem non est musicus. T.

Opz fz natura cōia pri⁹ dicere: ⁊ hic circavnū qđq; ꝑ pria ſpecu a: ī

Preābulū. i.

Preābulū. ij.

Preābulū. iij.

Determinatis igitur his ⁊c.

Cōclusio p:la

¶ Hec est secunda pars huius capi. in qua p. determinat de ipsis principijs. Et diuiditur ista pars in sex ptes. ¶ Prima cōclusio quā ponit est ista: q⁹ in omni transmutatione naturali aliq̄d subijcitur qđ fit. Ptz: quia in omni trāsmutatiōe duo precedunt: scilz subiectum ⁊ oppositum: sed oppositum non manet: ⁊ subiectum manet: ⁊ non manet: sicut terminus a quo: nec sicut terminus ad quem: ergo manet sicut illud quod dicitur subijci transmutationi et illud dicitur fieri subiectiue. T. Et hoc si vero.

Conclusio. ij.

¶ Hec est scōa particula in qua p. ponit scōam cōclusionem q̄ talis est. q⁹ materia ⁊ priuatio licet sint vnū numero: differunt tamen ratione. Probat sic p. quia illa que sic se habent q⁹ in transmutatione vnum destruitur: ⁊ alterum manet. distinguuntur rōne: sed sic est de materia ⁊ priuatione: ergo distinguuntur rōne. Minorem declarat p. quia cum ex homine immusico fit musicus: transmutatione facta permanet homo: sed non permanet immusicum. ¶ Istud tamen non ꝓuenit propter diuersitatem rei que est materia: ⁊ rei q̄ est priuatio: sed propter diuersitatem rationum istorū terminorum scz materia ⁊ priuatio. T. Multipliciter autem. ¶ Hec est tertia particula in qua p. resumit primā cōclusionem. scz q⁹ in omni transmutatione aliquid subijcitur: ⁊ probat eam duabus rationib⁹: quarum prima est: q⁹ omne quod fit: fit simpliciter: vel ſm quid: ⁊ vtrobiq; est subiectum ꝓsuppositū: igitur in omni transmutatione aliquid subijcitur. Minor patz quia in transmutatione accidentali requiritur subiectum: cum accidens non posset esse sine subiecto. Similiter in transmutatione substantiali res naturalis nō potest fieri naturaliter: nisi fiat ex aliquo qō subijciatur: vt plante ⁊ animalia fiunt ex semine ꝓsupposito.

Modi fiendi

T. Fiunt autem. ¶ Hic p. ꝑbat dictam cōclusionem ꝓ inductionē: q⁹ aliqua fiūt per transfigurationem: vt statua ex ere. Alia fiunt per appositionem: vt cumul⁹ lapidum ex lapidib⁹. Et alia fiunt ꝓ substractionem: vt mercurius ex lapide. Quedā vero per alterationez et in omnib⁹ istis ꝓsupponitur aliqd: ergo in oī transmutatione est subiectū ꝓsuppositū. Et subdit p. q⁹ illō qō fit est cōpositū qō intelligendū est de eo qō fit totalitatiē. T. Manifestū est ergo. ¶ Hec est quarta ꝓticula: in qua p. ponit tertiā cōclusionē dicens: q⁹ materia ⁊ forma sunt principia per se rerum naturaliū Probat sic p. q⁹ illa ex quib⁹ substātialiter fit ⁊ cōponitur res naturalis sunt principia per se rerum naturaliū. sed materia ⁊ forma sunt hmōi. Minorez ꝑbat sic p. q⁹ ratio rei naturalis hoc est. diffinitio ꝓstituitur ex rōne forme ⁊ materie: ergo res naturalis cōponē ex materia ⁊ forma. Exemplum dat p. vt homo musicus cōponitur ſm suā diffinitionē ex rōne hoīs: ⁊ rōe musici. T. Est autem subiectum. ¶ Hec est quinta particula in qua p. ponit quartā cōclusionem que talis est q⁹ priuatio est principiū p accidēs rei naturalis: ptz: q⁹ materia est illud ex quo fit aliquid: ⁊ manet in illo qō fit: ⁊ ꝓ ꝫns est principiū per se: priuatio vo nō manet: ergo priuatio est principiū per accidens ⁊ non per se. Uñ licet priuatio sit vna ⁊ eadem res: cū materia tū postq̄ cōpositū factum est: non est amplius priuatio ad formam iam acq̄sitam: ⁊ tamen adhuc ē materia. T. Unde est q⁹ sunt duo quodāmō. ¶ Hec ē sexta particula in qua p. ponit quintam cōclusionē: q⁹ rez naturaliū principia sunt quodāmō duo: ⁊ sunt quodāmō tria: ⁊ quodāmodo contraria: ⁊ quodāmodo nō cōtraria: ptz: quia forma ⁊ priuatio adinuicē cōtrariātur: materia vero ⁊ forma nō cōtrariantur: ⁊ ex quo priuatio est eadem numero cuz ipsa materia: sequiꝫ q⁹ re aliter sunt duo principia ex quibus fit et constituitur res naturalis: ⁊ ex quo materia ⁊ priuatio habent diuersas rōnes: ideo principia rerū naturaliū sunt quodāmodo tria: hoc est tribus diuersis rationibus ipsa principia explicantur: materie quidem conuenit vna ratio inseparabiliter: puta esse subiectum siue esse materiam. rō tamē priuationis talis forme vel talis nō cōuenit materie post transmutationem. T. Quedā

Conclusio. iij.

Cōclusio. iiij.

Cōclo. v. ⁊ vi.

ergo principia. ¶ Phūs hic recapitulat ea que dicta sunt dicēs q ex dictis ptz quot sunt principia trāsmutationis naturalis: t quō opz aliqd subijci: t quō opz duo esse ptraria: t quō quodammō sunt tria principia realiter tñ nō sunt nisi duo ex quib⁹ res naturalis constituit: qz vt dicit p. in textu alterū cōtrariox puta forma sui absentia t pentia sufficiens est facere trāsmutationem qō oz intelligi tanq terminus transmutationis rei naturalis. ¶ Quoniā textus huius tractatus aliquas speciales in se continet difficultates cognitu q plurimū vtiles haud immatura deliberatiōe Cōmentatoris Auerrois atq Buridani explanatōes adijciūtur: quatenus mens autoruz. consensu oīm approbatissimox: super eodē facile poterit intuentibus apparere. ¶ Unde quod Georgius in primo capi. hui⁹ tractat⁹ dixit (Sed in ꝓpositis illud magis latet tc.) longo sermone ꝯmentator in hec verba prosequitur.

Alterū ptranox sui absentia t pentia sufficiēs ē facere transmutationem.

Cōmēto. xlv.

¶ Dicit. Et similiter est de omnibus speciebus generabilium t corruptibilium scz quoniam generātur ex contrario: t corrumpuntur in cōtrarium. videm⁹ enim q illa que generātur ex pluribus vno: t sunt illa que non sunt singularia: sed cōpositā: talem dispositionez habent in generatione t corruptione: sed qr dispositiones oppositē existētes in istis rebus inter illud qō generatur: t illud ex quo generatur: t inter illō qō corrūpitur t illud in qō corrūpitur non habēt noīa: ideo latet contrarietas existens in istis rebus t non percipitur: sed cum inspicitur videtur necessario existere in eis. necesse esse vt omne cōpositū fiat ex non cōpositō et non ex quolibet non compositō: sed ex nō compositō termīato: t est illud in quo est priuatio ꝓpria illi cōpositioni. Et similiter cōpositum corrumpitur in nō compositum: t non in quodlibet nō cōpositum: sed in illud in quo est priuatio illius compositionis. Manifestum est igitur etiam in hoc modo generationis et corruptionis q sit ex oppositis scōm habitū t priuationē. ¶ Subdit cōmento. xlvi. Dicit: q non est differētia in hoc sermone inter hoc q aliquis ponat: q generatio istorum scz que generantur ex pluribus vna sit fm cōpositionem: aut fm ordinez: aut alijs modis eadem enim est consecutio in hoc. Et ita est in artificialibus sicut in naturalib⁹: domus esse generatur ex aliquo non compositō compositione domus: sed separata: sed illa separata sunt terminata t in dispositionibus terminatis: t hoc intendebat cum dixit: t sunt talia in tali dispositione: t similiter idoluz: t vnūqōq artificialium quorū generatio est in figura: generanē ex non habente illam figurā: ita q ista priuatio sit ꝓpria. Deinde dixit: t vnūqōq istorum tc. i. vt mihi videtur t vnūqōq eorum ex quibus generatur compositum quoddam habet ordinē ꝓprium inesse compositi: t quoddam habet cōpositionem propriam inesse eius: t dixit hoc demonstrando q compositum cōponitur ex rebus termīatis: hec ille. ¶ Quod postea subdit Georgius sub obscure in fine capituli. (Unde cuz dicit philosophus: q principia non fiunt ex alijs: nec ex alterutris debet intelligi tc.) Buridanus luce clarius tetigit dicens. ¶ Notandum est q prima principia intrinseca rerum naturalium debent esse simplicia id est non composita ex partibus diuersaruz rationum. Ideo sequitur q non fiunt substantialiter t intrinsece ex alijs: essent enim composita: tamen possūt fieri ex alterutris prout ex dicit circunstantiam termini vel ordinis. Caliditatem esse dicimus fieri ex frigiditate tanq ex termino a quo. Uel ex frigiditate id est post frigiditatem. Similiter vnum principiuz dicitur bene fieri ex alio prout ex dicit circunstantiam subiecti: sic enim forma fit ex materia id est in materia subiectiue. ¶ Preterea tactum a Georgio in secunda parte capituli primi. (Consequenter subdit q ratio est ipsius vniuersalis tc.) Commentator. xlix. Commento prosequitur in hec verba. ¶ Deinde declarat quod est motus apud intellectum: t quod apud sensum dixit vniuersalem enim tc. Et secundum hoc proportio calidi aut frigidi apud sensum est: sicut proportio paris et imparis apud intellectum. t similiter proportio additionis et diminutionis apud intellectum. Et cum declarauit q vniuersale est notius apud intellectum et particulare apud sensum dedit causam in hoc: t dixit: intelligere enim tc. id est et causa in hoc est: quoniam comprehensibile apud intellectum est vniuersale: t comprehensibile apud sensum est particulare.

Cōmēto. xlvi.

Buridanus.

¶ Deinde dixit: verbi gratia tc. id est verbi gratia quoniam magnum t paruum sunt magis vniuersalia q̄ rarum t densum: ideo attribuuntur magis intellectui et rarum et densum magis sensui: t hoc ita est: quia rarum t densuz comprehenduntur in corporibus sensibilibus naturalibus. Magnuz autem et paruum cō prehenduntur in corporibus naturalibus t mathematicis. hec ille. ¶ Preterea pro conclusione secunda principali secūdi capituli in Georgio quattuor adducuntur rationes. Quarum secunda t quarta quibusdam insufficientes vise sunt: quasi propositum nō attingentes. Cum enim vniuersaliter probandum fuisset: principia rei naturalis non esse infinita: hoc tantum verum esse de principijs ptrarijs assueuerant. veluti Buridani est testimonium: t contueri licet: preter que materialia principia contendi possent adhuc esse infinita. Anaragora Democritoq testantibus.

Obiectio.

Solutio

¶ Sed absit tanta ab Aristotele insufficientia: qui sepe sepius conclusis minus principalibus. patēter cōclusa supponit principalia in eisdem conclusa. Lū. n. non multo post dicturus esset: vni contrarietati subiectum correspondere propium: t econtra: quis non videt (nisi cecutiens) si principia cōtraria (que in duplo sunt plura) non dicantur infinita: neq materialia principia esse infinita. His igitur t illis finitis: euidentissime sequitur principia rei materialis infinita non esse: quod erat probandum. ¶ Ceterum iuxta rationem secundam dicit Buridanus. ¶ Sed contra dicta in hac ratione obijcitur. In qualitate sunt plures primee contrarietates: quia quattuor ponuntur primae qualitates: que faciunt duas contrarietates: ergo non est veruz: q in vnoquoq genere est vna prima cōtrarietas. ¶ Solutio: hic loquitur large de contrarietate: prout se extendit ad priuationem t habitum: et sic est contrarietas in predicamento substantie. Et est vna prima contrarietas in predicamento qualitatis. Prima dico fm communitatem rationis que attenditur inter hoc nomē qualitas: ei hoc nō priuatio qualitatis. ¶ Et si dicatur q illa nomina nō sunt principia. ¶ Dico: q verum est: tamen principia naturalia exprimuntur in scientia naturali: non secūdū infinitas rationes. nec secundum omnes rationes speciales contrariorum: sed per rationes communes penes habitum et priuationem. ¶ Postremo contra quartam rationem obijcitur: post dicetur. Priuatio non manet: ergo non oportet principia manere. Dicit posse sic solui: q illa propositio. Oportet principia manere: undefinita est quare non oportet eam veram esse de omnibus principijs. ¶ Deinde in tertia parte eiusdem capituli: contra probationem secunde partis maioris secunde rationis principalis: dicit Buridanus.

Buridanus.

¶ Sed hic dubitatur. cum forma sit in subiecto: t sub

iectum sit prius (vt dicit philosophus) quomodo ergo erit forma de primis principijs. ¶ Respondendum q materia t forma sunt sibijnuicem cause (vt dicetur in scdo huius) ideo sunt sibijnuicem priores: cum causa sit prior naturaliter causato: sed hoc est fm diuersos modos prioritatis: materia enim est prima via generationis: quia presupponitur necessario ipsi generationi: t forma est prima via perfectionis t actu alitatis: ideo vtraq est de primis principijs.

Cõmẽto.lij. ¶ Ad intellectum etiam rationis dicte facit cõmentatoris.lij. cõmento sic inquiens. Quia ratio coegit principia esse contraria induxit scõm sermonem contradicentem illi: vt contradictio istorum duorum sermonũ cogat nos ad ponendum aliquod tertium aliud a contrarijs: vt est proprium sermonibus disputatiuis: dicẽtibus scz quando illud quod accipitur simpliciter in vtroq terminatur fm partem veram: t iste sermo disputatiu9 est: q contraria non sunt substantia alicui9: contraria enim dicuntur in subiecto: substantia autẽ non dicitur in subiecto: ergo contraria non sunt substantie: sed principia debent esse substãtie: quia principium substantie est substantia: ergo contraria non sunt principia. sed ista consecutio non est recta cuz apparuerit q prima contraria sunt priuatio t forma.

¶ Deinde induxit scõam rationez istius generis: t est q contraria non sunt substantie: cum substantia non sit contraria substantie: t principia sunt substantie: quoniam principia substantie sunt substantie: t modus conuenientie inter has duas rationes est: quoniam cum posuerimus subiectum principiorum quod ẽ substantia: et q alterum contrariorum est priuatio: t q est hic subiectum illius priuationis t forme dissoluentur omnes questiones t verificabitur q principia sunt contraria. Et similiter etiam nihil phibet vt substantie sint contrarie fm formas non fm subiectum: et sic dicere q substantia non est contraria substantie est verum fm subiectum: t q substantia est contraria substantie fm formam est verum. Et hoc adiuuat Alexandrum cum dicit q in substantijs simplicibus potest esse contrarietas non in compositis. t Alexander intelligit hoc q Aristo. dicit in predicamentis: qui dicit q proprium est substantie non habere contrarium de substantijs compositis: non de simplicibus. Aristoteles enim dicit in libro de generatiõe: q corpora simplicia sunt contraria.

Cõmẽto.liij. ¶ Subdit commento.liij. Et propter hoc necesse ẽ vt opinatur q primus sermo dicens q principia sunt contraria: est verus fm partem: t q iste sermo dicens q principia non sunt contraria: est etiam verus scõm partem: t q isti duo sermones non sunt falsi simpliciter si ponat hic tertiam materiam: t est alteratio contrariorum inuicem: quoniam ponendo istam naturaz poterit soluere dubitationez accidentem ex istis duobus sermonibus oppositis. ¶ Deinde dixit sicut dixerunt ꝛc. id est sicut dixerunt quidam q omnia entia facta sunt ex eadem natura: t q substantie rerum diuersarum sunt in rei veritate ista natura vna ex quibus sunt facte. Quidam igitur opinantur q ista natura communis omnibus entibus est vnum quattuor elementorum: quidam autem ipsam esse medium inter contraria eorum. hec ille. ¶ Deinde quod habetur a Georgio in principio capituli tertij (Q prius determinandum est de generatione siue transmutatione secundum rationem communem q secundum rationem

Cõmẽto.lvij. specialem) Commentator exponit commento. lvij. dicens: tunc enim procedimus ꝛc. et in via doctrine: et quasi dicat: t intendimus considerare prius de rebus vniuersalibus communibus: quia ista doctrina est naturalis. Est enim doctrina cuius propositiones accepte in ea sunt maxime t sine medijs t cum hoc manifestiores: t nõ accidit in ea iteratio. t intendit per cõmunem generationem: generationem que fit in substantia t in omnibus predicamentis: t de substantia generationem communem quattuor corporibus scilz ignis: t aque: t aeris: t terre: t corporibus compositis: t vniuersalem generationem que est vnius ex vno: ista enim generatio est quattuor elementorum t compositorum: generatio autem que est vnius ex pluribus perscrutanda est in libro de generatione: t hoc intendebat cum dixit. ¶ Deinde considerabimus post de propriis id est de propriis existentibus in generatione vniuscuiusq generum generabilium: t hoc est in omnibus partibus istius scientie.

¶ De generatione autem corporum simplicium t compositorum loquitur in libro perigeneos: et in quarto metheorœum. t de propriis vnicuiq composito loquitur in libro de mineruis: t in libro de plantis: t in libro de animalibus: sed librum de mineruis non habemus: neq de plantis nisi duos tractatus. hec ille.

¶ Verum: quia translatio nostra communis dicit. Et enim scõm naturam communia prius dicere: t sic circa vnumquodq propria speculari: videbitur forte cuipiam repugnare illi quod in principio huius innuebatur vniuersalia scõm naturam esse posteriora.

¶ Sed nulla est aduersitas: q9 enim vniuersalia secundum naturam sunt posteriora: de illis tamen pri9 scõm naturam id est ordinem scientie naturalis dicendum est: quoniam in scientia naturali procedendum est ab vniuersalibus ad singularia: vt dictũ est in prologo. ¶ Deinceps circa primam conclusionem secunde ptis tertij capituli. Ponit hoc notabile Buridan9.

Buridanus. ¶ Notandum q sensus conclusionis debet esse q omni transmutationi necessario supponitur subiectum: sed ad rationem transmutationis exprimendam oportet illud subiectum intelligere secundum duplicem rationem. ¶ Primo quidem secundum rationem sibi cõuenientem ante generationem et post: quia manet: Et hec est ratio materie. ¶ Secundo oportet intelligere ipsum ante generationem carentem forma seu dispositione que sibi acquiritur: et hec est ratio priuationis que sibi non conuenit post generationem.

¶ Vult ergo dicere q generationi necessario presupponitur subiectum t priuatio forme: et ita sunt idem in numero id est eadem res: sed differũt ratione id est alia et alia est ratio per quam illa res dicitur subiectũ siue materia: t scõm quam dicitur priuatio seu priuatum forma: t sic attribuatur sibi manere secundũ vnã rationem: t non manere secundum aliam rationem.

¶ Ne tamen decipiamur in logica. Notandum est q debemus dicere q taz homo q musicus manebit quãdo factus erit musicus. sed manebit homo et non manebit immusicus. ¶ Unde immusicus erit quando ipse non erit immusicus propter hoc q predicatum appellat formam. hec ille.

Cõmẽto.lxiij. ¶ Paulo post circa modos fiendi in tertu Georgij magnam facit Commentator t pulcherrimam deductionem inquies commento. lxiij. Et apparet per inductionem: q generatio indiget necessario subiecto: nõ solummodo in naturalibus: sed et in artificialibus. Generatio enim aut est in qualitate: vt ydolum ex cupro: aut in quantitate vt augmentum et diminutio: aut scõm compositionem: vt domus ex lateribus t lapidibus: aut scõm transmutationem que est in ipsa substantia: t hoc intendebat cum dixit: et quedaz per

alterationem:vt illa que mutatur secundum materiam:id est quorum materia transmutatur:omnia ista videntur esse ex subiecto⁊ necessario est vt omne generatum sit ex subiecto⁊ in subiecto:⁊ verificat hoc inductione ⁊ he due transmutationes:scilicet que est in accidentibus rei: et que est in substantia conueniunt in hoc:quoniam sunt alteratio eiusdem rei de vna qualitate in aliam:⁊ de vna dispositiome in aliam:sed quia viderunt q̄ quando res transmutatur in quibusdam istis dispositionibus statim nomen ⁊ diffinitio ei⁹ trāsmutabuntur:⁊ in quibusdam non vocauerunt primū modum transmutationem in substantiam ⁊ alteratio nem substantialem:⁊ vocauerunt istas dispositiones substantiales. Secundum vero transmutationez in q̄ neq; nomen rei neq; eius diffinitio transmutatur:vocauerunt alterationem accidentalem. et cum considerauerunt illud quod defert vtramq; transmutationez inueniunt ipsum idem numero: et est corpus demonstratum. Videmus enim idem corp⁹ in eodez loco trāsferri de carneitate in terrestreitatem:⁊ de terrestreitate in vegetabilitatem:⁊ mutabitur nomen eius ⁊ diffinitio:et videmus etiam ipsum transferri de albedine in nigredinem:sed non amittit nomen et diffinitionem: et ex hoc scitur q̄ corpus quod est subiectum isti transmutationi permanet in nomine ⁊ diffinitione: ⁊ q̄ est eius dispositio substantialis qua fit vnuz numero:corpus autem cuius nomen ⁊ diffinitio mutantur p transmutationem dispositionum:non est vnum per dispositionem existentem in ipso dantem ei nomen et diffinitionem propriam. vnde necesse est vt istud subiectum sit vnum:quia non habet formam dantem nomē ⁊ diffinitionem vnam:⁊ est necesse etiam vt tres dimensiones que videntur inseparabiles ab ipso ō eodem numero que dicuntur corpus sint accidentia ⁊ vnum: q̄ subiectum eorum non habet nomen neq; diffinitionē vnam numero:non per subiectum habens formā substantialem:quoniam si essent de dispositionibus substantie non mutaretur nomen istius subiecti neq; ei⁹ diffinitio per mutationem alicuius dispositionis eius et esset tota transmutatio in accidentibus et cum ita sit:est igitur vnum subiectum numero non habens dispositionem substantialem:sed habens naturam recipiendi istas dispositiones substantiales. est igitur in potentia ens omnes dispositiones substantiales⁊ accidentales:et hec dicitur prima materia et primuz hyle. Etiam manifestum est q̄ ista materia non venudat̄ a corporeitate:quoniam tunc haberet dispositionem substantialem:⁊ haberet nomen et diffinitionem. ⁊ ex hoc patet q̄ qui ponit hanc materiaz esse corpus peccat:et similiter qui ponit illud quod defert dimensiones subiectum habens formam in actu vt existimat Auicenna:et hoc quidem verificato:dicamus q̄ generatio et corruptio aut est alteratio in substātia:aut cōgregatio et segregatio et quomodocunq; fuerit nō ens nisi ex aliquo:⁊ ideo antiqui conueniunt in hac positione:⁊ quia non intelligebant naturam illi⁹ subiecti:negauerunt quidam generationem et corruptionem:⁊ quidam posuerunt omnem transmutationem de genere alterationis. ⁊ quidam appropriauit generationem et corruptionem ⁊ congregationem ⁊ segregationem. ¶ autem individuum substantie: scilicet compositum ex materia ⁊ forma fit et trāsmutetur secundum totum de non esse in esse sine aliquo deferente transmutationem:impossibile est omnino: nisi non esse individui compositi mutaretur in esse individui substantie compositi: ⁊ morari in hoc est superfluum. Et quia corpus celeste caret potentia ad aliquam dispositionem nisi potentia generata:ideo istud subiectum caret potentijs: et quia caret hoc subiecto: ideo caret forma que sustentatur per hoc subiectum:⁊ fuit necesse vt forma eius esset liberata ab hoc subiecto:⁊ vt non haberet constitutionem per corpus celeste: ꝫ corpus celeste constituitur per illam vt scies alibi. Hec ille. ¶ Finaliter circa quartam conclusionem eiusdem partis in Georgio que dicit priuationem esse principium per accidens rei naturalis notat Buridanus dicens. ¶ Notandum q̄ cum dicimus aliqua esse principia per se rei naturalis. hoc potest intelligi dupliciter. ¶ Uno modo q̄ perfectas attendatur ex intrinseca et reali constitutione rei naturalis ex illis principiis:et sic rei naturalis principia per se non sūt nisi materia et forma. quia priuatio realiter non distinguitur contra materiam:nec materia quando iam res est facta amplius dicitur priuatio vel priuata:nisi sit in respectu alterius generandi. ¶ Alio modo potest intelligi q̄ perfectas attendatur ex inclusione rationum illorum principiorum in ratione principiati: ⁊ sic tam materia q̄ forma ⁊ priuatio dicuntur principia per se trāsmutationis:quia non potest exprimi ratio generationis nisi exprimendo q̄ aliquid est cum ante non esset vel erat:et per hoc q̄ tu dicis cuz ante non esset:tu exprimis precedentem carentiaz forme aduenientis:et hoc vocatur priuatio:sed in ratione rei naturalis que facta est non oportet exprimere priuationem: quoniam ille ignis non minus esset ignis si nunq̄ precessisset priuatio:aut q̄ semper fuisset ignis:⁊ ideo priuatio ad rem que facta est comparatur modo accidentali:licet non ea ratione qua est aliquid:sed ea ratiōe q̄ non semper fuit. Hec ille. Buridanus.

Queritur. Utrum principia rerum naturalium sunt contraria. ¶ Et arguitur q̄ non:quia principia rerum naturalium sunt priuatiue opposita: ergo non sunt contrarie opposita. Antecedens patet: quia priuatio priuatiue opponitur forme. ¶ Secundo sic. principia rerum naturalium sunt substantie: ergo non sūt contrarie. Antecedens patet:quia principia reruz naturalium sunt materia et forma que sunt substantie. ¶ Tertio sic. contraria sunt actiua et passiua adinuicem:sed principia rerum naturalium non sunt actiua et passiua adinuicem:ergo principia rerum naturalium non sunt contraria. ¶ Quarto sic. cōtraria sub eodem genere posita sunt:ergo ipsa non sunt principia saltem prima: cum genus sit prius ipsis:et per consequens si principia rerum naturalium essent contraria non essent principia. ¶ Quinto sic. omne illud qō est principium intrinsecum rei naturalis est materia vel forma:sed nullum illorum alteri contrariatur: ergo nulla principia rei naturalis contrariantur.

In oppositum est philosophus in textu ostendens principia rerum naturalium esse contraria. Pro solutione questionis.

Sciendum q̄ res naturalis dicitur tripliciter. Uno modo aliquid dicitur res naturalis: quia est res in rerum natura existens.

Secundom̃ quia est natura: & istom̃ capiendo rẽ naturalem nulla sunt principia intrinseca rei naturalis. Aliomodo aliquid dicitur res naturalis: q̃ est res cõposita ex naturis: & isto modo res naturalis hz principia intrinseca. Unde principia intrinseca sunt principia intrinseca essentialiter & quiditatiue cõcurrentia ad aliquod tertium. s. ad totum compositum quorũ tñ neutra est pars alterius. Uel principia intrinseca sũt partes naturales rem naturalem constituentes. Duplicia tamen sunt principia rerum naturalium. Quedam sunt principia essendi: ex quibus res realiter constituuntur. Et de illis intelligũtur ꝺ scriptiones iã date. Alia sunt principia cognoscendi siue notificandi: & ista sunt duplicia. quedam sunt ꝓbatiua et ostensiua sicut sunt propositiones que assumuntur ad probandum aliquas conclusiones. Et de istis principijs non fit mentio in titulo questionis. Alia sunt principia diffinitiua: & sunt termini ingredientes diffinitiões terminorum transmutationes naturales significantiũ & de istis est hic sermo. Unde secundum q̃ dupliciter capitur principium in proposito. secundum hoc dupliciter sumitur contrarietas. Uno modo primo intentionaliter: et hoc dupliciter. Unomodo communissime: & sic contrarietas capitur pro omnibus rebus a quibus possunt sumi denominationes incompossibiles respectu eiusdem: & sic materia & forma ad transmutationem naturalez concurrentes dicerentur contraria: quia ante transmutationem materia denominatur non informata tali forma. Et post transmutationem denominatur informata tali forma. modo iste denominationes sunt incompossibiles. Et isto modo forma abijcienda et forma introducenda dicerentur contrarie. Similiter ipsamet forma introducenda diceretur cõtrariari sibi ipsi: quia ab ipsa ante transmutationem materia denominatur priuata tali forma: & post trãsmutationem denominatur informata tali forma. Et iste denominationes sunt sibi inuicez incompossibiles respectu eiusdem subiecti. Aliomodo capitur proprie, p repugnantia duarum qualitatum gradualiter distantium: non potentium simul & semel conuenire eidem: sed bene successiue. & istomodo non capitur in proposito sed primomodo. Alio modo capitur contrarietas secundo intentionaliter et hoc dupliciter. Unomodo communissime pro omni repugnantia dicibilium non potentium simul et semel eidem subiecto singulari singulariter & vniuoce tento conuenire: mediante ꝺ verbo est non modificato & sumpto cum hoc addito ĩ qualibet parte temporis presentis: sed bene successiue, propter transmutationem naturalem: & isto modo etiam potest capi in proposito. Alio modo capitur proprie, p repugnantia terminorum formas gradualiter contrarias importantium: non potentium simul et semel cõuenire eidem sed bene successiue: & illo mõ nõ capitur in proposito. Istis notatis sit.

Conclusio responsiua. Principia rei naturalis quo ad fieri ĩ concurrentia sunt contraria. Quã conclusionem satis probauit philosophus in textu dupliciter tamen potest intelligi. Unomodo realiter. Aliomodo logicaliter. Realiter sic q̃ principia intrinseca ex quibus res naturales sunt & constituuntur sunt contraria contrarietate communissime dicta: & non prope dicta. et iste sensus est verus: quia in qualibet trãsmutatione naturali a principijs illius transmutatõis sumuntur denominationes incompossibiles: cum subiectum transmutationis ante, transmutationem denominetur esse non informatũ tali forma: & post trãsmutationem denominetur esse informatum tali forma. Iste autem denominatiões sumuntur a materia & forma vel a forma tantum secundum q̃ ad fieri concurrunt quia quando sunt principia rei in facto esse tunc a forma solum vel a materia simul non sumuntur tales denominationes incompossibiles. Alio modo potest intelligi logicaliter sic q̃ principia intrinseca diffinitiua terminorum transmutationes naturales significantium sunt contraria contrarietate communissime dicta: & iste sensus etiam est verus: vt pz per diffinitiones terminorum transmutationes naturales, significantium. Nam generatio est progressio de non esse ad esse. Et corruptio est progressio de esse ad non esse: modo isti termini. s. esse & nõ esse cõtrariant̃ q̃ tanta contrarietate cõmunissime dicta.

Dubitatur primo. Utrum transmutationis naturalis principia intrinseca sint contraria. Ad dubium dicitur q̃ ille terminus trãsmutatio capitur dupliciter. Uno modo actiue: & sic transmutatio est res transmutans. Et isto modo non capitur in proposito. Alio modo capitur passiue: & sic est res transmutata: vel res que transmutatur. Et hoc modo capitur tripliciter. Uno modo pro subiecto transmutatiõis: cuiusmodi est materia prima: que solet vocari transmutatõ subiectiua. Alio modo capitur pro termino talis trãsmutationis: siue pro illo quod per talem transmutationem acquiritur: cuiusmodi est forma que solet vocari transmutatio terminatiua. Alio modo capitur, p toto composito quod transmutatur: siue per transmutationem producitur quod solet vocari transmutatio totalitatiua. Et secundum istam triplicem acceptionem aliquid dicitur tripliciter transmutari. Unomodo subiectiue: et est illud quod efficitur subiectum alicui9 forme: cuius prius non erat subiectuz: et sic materia trãsmutatur. Alio modo aliquid dicitur transmutari terminatiue: et est illud quod secundum se & quodlibet sui producitur de non esse ad esse: et hoc modo forma transmutatur. Alio modo aliquid dicitur transmutari totalitatiue siue completiue: et est illud quod realiter constituitur siue resultat ex eo quod transmutat̃ subiectiue: et ex eo quod transmutatur terminatiue. & sic totum compositum dicitur transmutari capiendo hoc modo illum terminum transmutatio. Unde capiẽdo illum terminum transmutatio primo modo vel secundo modo: non habet aliqua principia intrinseca contraria: que sunt principia essendi vel fiendi illius rei q̃ dicitur transmutatio: sed tertiomodo capiendo illum terminum transmutatio: tunc transmutationis sunt principia intrinseca contraria: sicut principia rem naturalem principiantia: & hoc quo ad fieri concurrentia quocunq; tamen modo capiatur transmutatio principia cognitiua siue diffinitiua sunt contraria cõtrarietate communissime dicta.

Dubitatur secundo. Utrum tantum sint tria principia rei naturalis. Et videtur q̃ non: quia infinita sunt principia rei naturalis: ergo non sunt tantum tria. antecedens patet: quia infinite sunt partes materie quarum quelibet est principium: ergo plura sunt principia q̃ tria. ¶ Secundo sic. quattuor sunt cause rei naturalis: ergo quattuor sunt principia rei naturalis: cum quelibet causa sit principium: et per ꝓns non tñ sunt tria pricipia. ¶ Tercio sic. nõ est vnũ principiuz

rei naturalis:ergo non sunt tria principia rei natural' Añs pz auctozitate p.in fine pmi capituli secūdi tractatus dicētis q impossibile ē vnū eē principiū rei naturalis. ¶ Quarto sic.solū illa sunt principia rei naturalis q sufficiunt ad esse rei naturalis:sz illa sunt duo et nō plura:ergo nō sunt tm tria principia rei natural' Minoz pz:qz materia t forma substantialis sufficiūt tanq̄ principia intrinseca ad esse rei naturalis: et illa sunt solū duo:igit̄. ¶ Quinto sic.materia nō est principium rei naturalis:ergo nō sūt tria principia rei naturalis. Antecedens patet:quia materia non est causa rei naturalis:ergo nec principium rei naturalis. Añs patet:quia materia non agit rem naturalem: ergo non causat rē naturalē:cum ipsa nulli⁹ sit actiuita tis. ¶ Sexto sic.forma non est principium rei natural' igitur non sunt tria principia rei naturalis. Añs pz: quia omne principium est prius principiato: sed forma non est prioz composito:ergo non est principiuz eius. Minoz patet:quia que simul incipiunt t desinunt esse sic se habent q vnum non est prius alio: sed sic est ꝺ forma pure naturalis t de toto cōposito ergo forma nō est prioz compositō. ¶ In oppositum est p. ponens tria esse principia rerum naturaliū. Pro solutione dubitationis est aduertendū:q hic est sermo de principijs intrinsecis t essentialibus t nō extrinsecis:cuiusmodi sunt efficiēs t finis:nec etiaz ē sermo de principijs accidentalibus cuiusmodi sūt qualitates p̄me Unde principia intrinseca essentialia sūt duplicia: q̄dam sunt totalia:t quedā ptialia.de partialibus vero non est hic ad ꝓpositū:cum infinita sint talia vt bene ꝓbat primū argumentum añ oppositū: sed est hic sermo de p̄ncipijs totalibus. ¶ Isto notato dicit̄ ad dubium q ista ꝓpō tantū sunt tria principia rei natural' hz duos sensus. Unus sensus est iste.tm sūt tres res reales que sunt principia intrinseca totalia essentialiter et specifice distincta:t iste sensus est falsus : qz solum sunt duo principia intrīseca totalia essentialiter t specifice distincta:vt ipsa materia t ipsa forma substātialis. Pz:qz illa duo sufficiūt ad eē rei naturalis:ergo si sunt ponenda plura principia essentialia totalia inter se specifice distincta. Alio mō capit̄ in sensu ip̄opō:et tunc sensus est iste.tm sunt tres termi nō coincidētes in significando fm suas rōnes formales illas res que sunt p̄ncipia essentiali intrinseca totalia inter se specifice distincta significantes. Et iste sensus est verus: et hunc intēdebat ari. qñ dicebat q materia t p̄uatio sunt vnum numero:dīntia tm specie. per hoc satis innuens q due diuerse rōnes vni t eidē rei q̄ realiter est ipsa materia cōuenientes:quaz rationū vna illi rei q̄ē materia ante transmutationē in transmutatiōe et p⁹ transmutationē cōuenit vtpote ratio materie. Sz alia ratio.s.ratio p̄uationis talis forme introducēde añ trāsmutationē illi rei q̄ est materia conuenit ita q̄ verum ē dicere.hec res demonstrando materiam est priuata tali forma introducenda.t post transmutationē t acquisitionem eiusdem forme talis ratio non conuenit ipsi materie:cum non sit verum dicere.s. q hec res scilicet materia et priuata tali forma que iam est introducta et prius erat introducenda. Et preter has duas rationes est tertia.s.ratio forme. ¶ Et ad primam rationez dubij patet solutio ex dictis. ¶ Ad secundam dicit̄ q hic est solum sermo de principijs intrinsecis. ¶ Ad tertiam dī q auctozitas p.debet sic intelligi q impossibile est sic esse vnū principiū rei naturalis:sicut posuerit parmenides t melissus. ¶ Ad quartā dicitur concedēdo totū argumentuz:accipiēdo consequēs in sensu p̄prio:sed si capiatur in sensu ip̄oprio: tunc negat̄ ꝓña ¶ Ad quintā dicitur negando añs. Et ad ꝓbationem dicitur negando antecedens. Et ad illius ꝓbationem concesso antecedente negatur consequētia:quia causare subiectiue sicut materia causat non est inferi⁹ ad agere:sed dispate se habet cum agere:et magis se habet vt inferius ad pati. ¶ Ad sextam dicitur negando antecedēs:t ad probationem eius dicitur q licet forma non sit prior toto ꝓposito tpe est tm p̄or eo natura.

Ad rationes principales questionis dicitur q concludunt de contrarietate proprie dicta: sed non de contrarietate cōissime dicta.

Queritur vtrum omne quod fit fiat ex subiecto presuppositō. Et arguitur primo q non:quia aliq̄d fit naturaliter ex nihilo:ergo nō omne quod fit:fit ex subiecto presuppositō.antecedens patet : quia aliter in causis rerum naturaliuz esset processus in infinitū. consequens est falsū t impossibile:ergo t illud ex quo sequitur.maior patet:quia si res naturalis est facta ipsa est facta ex aliquo vel ex nihilo. Si ex nihilo habeē intentum. Si ex aliquo tunc de illo quentur vtrum illud sit factum ex aliquo vel ex nihilo.si ex aliquo iterum quentur de illo:et sic infinitum.si ex nihilo habetur intentum. ¶ Secundo sic.forma fit naturaliter:et tamen non fit ex subiecto presuppositō: ergo non omne quod fit fit ex subiecto presuppposito. antecedens patet quo ad secundam partem:quia non fit ex materia cum ex non ente nihil fiat t ipsa materia prima est non ens vt dicit p.primo hui⁹:nec etiam fit ex aliquo alio vt satis manifestum est. ¶ Tertio sic.totum compositum fit naturaliter t tamen non fit ex subiecto p̄suppositō:igitur. Minoz patz: quia si fieret ex aliquo maxime esset ex materia:sed hoc non ex quo materia non sufficit ad generationem cōpositi.

In oppositum est p. in tertio capitulo tertij tractatus dicens q in transmutatione oportet aliq̄d subijci. Pro solutione questionis.

Sciendum est q dupliciter potest intelligi titulus questionis. Uno modo sic. Utruz omne quod fit sine naturaliter siue supernaturaliter fiat ex subiecto presuppositō:concurrente quo ad fieri et esse eius : et sic non omne qō fit fit ex subiecto presuppositō. Alio modo potest sic intelligi. Utrum omne quod fit naturaliter fiat ex subiecto presuppositō: t istud potest ad huc dupliciter intelligi. Uno modo vtrum omne quod fit naturaliter:siue subiectiue siue termiatiue: siue totalitatiue fiat ex subiecto presuppositō: et hoc modo non omne quod fit naturaliter fit ex subiecto presuppositō:quia illud quod fit subiectiue non fit ex subiecto presuppositō:vt ipsa materia que dicitur subiectiue fieri nō fit ex subiecto p̄suppositō. Et hz materia naturaliter fiat subiectiue nō tm dī fieri: qz materiā fieri subiectiue nō ē aliud q̄ materiā fieri subiectuz forme modo nō sequitur.materia fit naturaliter subiēm forme:ergo materia fit naturaliter capiēdo fieri ꝓprie in consequēte. Alio mō pōt intelligi vtrum oē quod fit naturaliter termiatiue siue totalitatiue fiat ex aliquo sīc ex subiecto p̄suppositō:t istomō intelligit̄ titul⁹ q̄stionis.s. q oē qō fit naturaliter termiatiue vel totalitatiue fit ex aliquo subiecō p̄suppositō. Añ aliq̄d fieri ex subiecto p̄suppositō ē aliq̄d fieri ipō subiecto.s.materia p̄currente i suo gñe causādi quo ꝓcurrit ad ꝓductionē rei de nō eē ad esse. Et p oppositū aliq̄d fieri sine subiecto presuppositō est aliquid fieri ipa materia nō ꝓcurrente in suo genere causandi:quo ꝓcurrit ad ꝓductionē rei de nō eē ad eē. Isto notato sit.

¶ Cōclusio. Omne quod fit naturaliter terminatiue vel totalitatiue fit ex subiecto presuppositō:cuius conclusionis probatio satis clare patet ꝑ

tertus expositione.

Dubitatur primo vtrum ex non ente possz fieri aliquid. Et videtur q sic: qz ex formali q̄ nō est p̄t fieri aliquid: ergo ex nō ente p̄t aliquid fieri. ¶ In oppositū arguitur p cōem animi cōceptionē: ex nihilo nihil fit. ¶ Ad dubiū dicit q ista ꝓpō ex non ente p̄t fieri aliquid est duplex: eo q illa negatio nō p̄t capi neganter: ꝛ tunc valet ista: ex nullo ente p̄t fieri aliq̄d: et tūc ē falsa: qz ex aliquo ente. s. materia p̄t fieri aliquid. Vel illa negatio nō p̄t teneri infinitāter ꝛ tunc adhuc ē duplex. Vnā vnus sensus ē ex eo: q nō est ens posset fieri aliquid. tūc dr̄ q sic vt bene ꝓbat argumētū ad oppositū. Alius sensus ē an ex eo q ē nō ens vl̄ potest cē non ens possit fieri aliquid: ꝛ sic dr̄ q nō: qz subiectū illi⁹ ꝓpōis affirmatiue ꝓ nullo supponit: eo q nihil est nō ens nec p̄t cē nō ens: ly possit nō cē ens ¶ Sed q̄reret aliq̄s an ista est cōcedenda: possibile est ex nō ente aliquid fieri: ꝛ differt ista ꝓpō a titulo dubij sicut ꝓposita a diuisa. ¶ Ad ly dr̄ q illa negatio non p̄t capi dupliciter. vnomō negāter: ꝛ tūc sensus dicte ꝓpōnis est iste q hec est possibilis. ex nullo ente aliq̄d fit: et iste sensus est verus: p̄t enī de⁹ oīa cōseruare siue alicui⁹ rei generatione: ly hoc nō p̄t fieri p naturā siue per agens naturale. Aliomō capit̄ illa negatio nō infinitanter: ꝛ tūc habet duplicē sensū. Un⁹ cē q hec ē possibilis ex eo q est nō ens fit aliquid: ꝛ talis sensus est falsus cū de nullo sit vez dicere q est non ens. Ali⁹ sensus est iste q hec est possibilis ex eo q nō est ens fit aliquid: ꝛ iste sensus in aliquib⁹ est ver⁹: qz q̄n fit aliq̄d totum cōpositū successiue tunc ex forma q̄ nō ē ens fit ipsum totū cōpositum. In his tamē q̄ fiunt instantanee nō est verū dicere q ex eo q̄ nō est ens fit aliquid. ¶ Similiter quereret aliquis an ne ista est concedēda aliquid p̄t fieri ex nihilo: ita q negatio inclusa i illa dictione nihilo teneatur infinitanter. Dicit̄ q illi⁹ propositionis sensus est duplex. vnus ē iste. aliquid p̄t fieri ex eo quod nō est ens: nec potest esse ens. Alius sensus est aliquid potest fieri ex eo q̄ ē non ens: vel p̄t esse non ens: ꝛ uterq; sensus falsus est. Similiter quereret aliquis de ista: an possibile est aliquid fieri ex nō ente: ita q negatio teneatur infinitanter. Dicit̄ q illa habet duplicem sensum. vnus est q hec est possibilis aliquid fit ex eo quod est nō ens. ꝛ ille sensus ē falsus Alius sensus est iste q hec est possibilis aliquid fit ex eo q̄ nō est ens: ꝛ tunc dicit̄ q in illis q̄ fiunt successiue quox forma substantialis successiue acquirit̄ aliq̄d fit ex eo quod nō est ens: in aliis vero non. ¶ Similit̄ potest quen de ista ꝓpositione ex nihilo nihil fit: dr̄ q si illa negatio nō inclusa in illa dictione nihilo teneat̄ neganter: tunc illa est falsa: qz equalet isti ex quolibet aliquid fit. vel p̄t capi infinitanter ꝛ tunc hz duplicez sensum. Unus ē iste. ex eo q̄ nō est ens: nec p̄t cē ens nihil fit: ꝛ ille sensus est verus: ꝛ fm hūc sensum dicta ꝓpō solet cōiter accipi. Ali⁹ sensus ē iste: q ex eo q̄ ē non ens vel p̄t cē nō ens nihil fit: et iste sensus etiaz verus est. Tertius sensus posset dari talis ex eo q̄ nō est ens ꝛ tñ p̄t cē ens tanq̄ ex termino ad quē nichil fit et iste sensus ē falsus. Quartus sensus posset dari ex eo quod nō ē ens tanq̄ ex subiecto transmutatiōis nihil fit: et iste sensus est verus.

Dubitatur .ij. Utrum materia et priuatio sit vnū numero ꝛ differāt ratione. Et arguitur ꝓ tra p̄mā partē q non: quia quecūq; sic se habent q vnū manet: et aliud non manet post trāsmutationē non sūt vnum numero: sed materia ꝛ priuatio sunt hmōi: igitur materia et priuatio ñ sūt vnū nūero. Maior pz: qz nō est possibile q̄ aliqua res sit: ꝛ q̄ ipsa eadem numero non sit: minor pz: qz ante trāsmutationē vez ē dicere q materia ē priuata forma introducēda: ꝛ post trāsmutationē nōvez ē dicere q materia ē ꝑuata illa eadē forma q̄ erat introducēda: ꝛ tamen ante transmutationem et post transmutationē verū est dicere q illa res q̄ ē materia est materia. ¶ Secundo sic. priuatio est in materia: ergo ꝑuatio nō ē materia: cū idē nō sit in seipso: et per ꝓns materia ꝛ ꝑuatio nō sūt vnū numero. ¶ Tertio sic nihil subijcit̄ sibijpsi: sed materia subijcitur priuationi. igitur ꝑuatio non est materia: ꝛ per ꝓns materia ꝛ priuatio nō sūt vnū numero. minor pz per p. dicē tem q oportet aliquid subijci cōtrarijs: scilicet forme et priuationi. Quarto sic. dicit cōmentator auerrois: q priuatio corrumpitur in aduentu forme: sed materia non corrumpitur: ergo priuatio non est materia: et per ꝓns priuatio ꝛ materia non sunt vnum numero. ¶ Quinto sic. dicit p. q priuatio est principium per accidens: ꝛ tunc quentur de illo ꝓ quo stat ille terminus priuatio: aut ꝓ subiecto: scilicet materia: aut ꝓ nomine: aut ꝓ aliquo alio a parte rei. Si ꝓ subiecto vel materia falsum dicit: quia materia non est principium per accidens sed per se. Si ꝓ nomine etiam falsum dicit: quia illud nomen priuatio non est principium per se nec per accidens rei naturalis. Si ꝓ aliquo alio a parte rei habetur ꝓpositum: scilicet q priuatio est aliquid aliud a materia: quod est tertiū principium: et per consequens priuatio non est materia: nec materia ꝛ priuatio sunt vnum numero. ¶ Arguit̄ contra secundam partem. Omnis ratio illius rei que est materia: est ratio illius rei que est priuatio: et econtra: ergo materia ꝛ priuatio non differunt ratione. Antecedens patet: quia detur oppositus q aliquid fit ratio illius rei que est priuatio ꝛ non sit ratio illius rei q̄ est materia: tunc sequitur q materia ꝛ priuatio ñ sūt vnum numero: cuius oppositum dicit philosophus. ¶ In oppositum arguitur auctoritate philoso. in tertio capitulo tertij tractatus. Ꝓ solutione dubij est aduertendum q ille terminus priuatio multipliciter capitur. Uno modo ꝓ forma expellenda: tristomodo capiendo priuationem priuatio non est vnum nnmero cum materia: sed est realiter distincta a materia: ꝛ isto modo capiendo priuationem. clarum est videre quomodo sunt tria principia transmutationis naturalis: siue rei naturalis quo ad fieri eius inter se realiter distincta licet tamen non in qualibet generatione concurrant illa tria principia. Nam in generatione luminis non requiritur forma expellenda. Nam cuz aer recipit lumen non abijcitur ab aere aliqua forma. Etiaz forma expellenda non dicitur ex alio principium trāsmntationis naturalis: misi quia ab expulsione eius incipit generatio siue transmutatio naturalis: et non dicitur principium generationis: ex eo q est causa intrinseca illius rei que est genita. Alio modo capitur priuatio ꝓ subiecto aliqua forma priuato: et sic priuatio et priuatuz sūt termini sinonymi: ꝛ hoc modo capit p. quando dicit q subiectū ꝛ priuatio sunt vnū numero: et istomō capiendo illū terminū priuatio clarū est, q ipsa est principiuz rei naturalē. ¶ Sed est difficultas quo modo est tertium principium a materia ꝛ forma distinctum. ¶ Ad quod dicendum est q philosophus nō vlt dicere q sunt tres res extra animam realiter distincte que sunt principia rerum naturaliū quo ad esse et quo ad fieri. Sed capit philosophus illā propositionem ō actu exercito: loco vnius de actu signato: scilicet istaz propositionem tria sunt principia rerum naturalium: loco istius: principia rez naturaliū trib⁹ terminis diuersas rationes habentibus significantur: vel loco istius

tres sunt termini cōmunes non coincidentes in significando: secundū suas rōnes formales omnia p̄ncipia rez naturalium significantes: vel loco istius iste terminus p̄ncipium p̄dicat de tribus terminis diuersis rōnibus p̄ncipia rez naturaliū significantibus. Tertio mō accipit hoc nomen p̄uatio p termino p̄uatiuo: secūdū q̄ dr in p̄dicamētis: habitus opponit p̄uationi. Quarto mō accipit hoc nomen p̄uatio non p aliquo vno termino: sed p vna orōne: vt tantum valet sicut aliquid ē p̄uatum: t isto mō capit cum dicitur: a p̄uatione in habitum non potest fieri regressus: id est post q̄ aliq̄d est p̄uatus isto vel illo non pōt iterū fieri regressus ad illud. Quinto modo capitur p̄uatio vt tantum valet sicut hoc complexū: forma non existens in materia potens tamen esse: t isto modo p̄uatio nihil est. ¶ Isto notato dr ad dubium: q̄ materia t p̄uatio sunt vnuz numero licet differant rōne: patz q̄ quecūq̄ dicibilia supponūt p eodem t diuersas habent rōnes sunt vnū numero t differunt rōne: sed materia t p̄uatio sunt huiusmodi: igitur sunt vnum numero t differūt rōne. Minor patz q̄ ista duo dicibilia scz homo t imusicum se habent sicut materia t p̄uatio: t illa supponunt p eodem numero: t differunt ratione: ergo etiam materia t p̄uatio. Aliter pōt p̄bari sicut p̄bat phūs que p̄batio satis patz in textu. Et debet titulus dubij sic intelligi. Ista duo dicibilia scz materia t p̄uatio p vna t eadem re numero supponunt vel vnam t eandez rē numero significant: t tamen illa dicibilia habēt diuersas rationes: ex quo patz q̄ illi termini scz materia t p̄uatio debent supponere materialiter vel simpliciter t non p̄sonaliter. Sed quereret aliquis an ne ista sit cōcedenda: materia t p̄uatio sunt vnum numero t differunt ratione: illis duobus dicibilibus scz materia et p̄uatio personaliter supponentibus. Ad hoc dicitur q̄ secundum sensum p̄ium non est concedēda: vt bene p̄bat sextum argumentum: sed secundū sensum impropriū bene posset concedi. Sensus autem p̄prius erit iste: q̄ est vna t eadem res numero que ē materia t p̄uatio: t q̄ illa res que est materia secundum aliquam rationem differt ab illa re que ē p̄uatio: t ecōtra: modo iste sensus est falsus. Alius sensus impropriu3 est iste: q̄ est vna t eadem res numero que ē materia t p̄uatio: t ratio illius rei secundum quam dicitur materia nō est alia ratio eiusdem rei secundū quā dicitur p̄uatio. Iste autem sensus impropriu3 nō correspondet isti copulatiue: materia t p̄uatio differūt ratiōe: istis duobus dicibilib9. s. materia t p̄uatio in vtraq̄ parte copulatiue supponentibus personaliter licet hoc cōmuniter dicatur: sed ipsis in p̄ma parte copulatiue supponentibus personaliter: t in secunda parte copulatiue supponentibus simpliciter vel naturaliter. ¶ Et ad p̄mam rationem dubij dicitur negando consequentiam quia ibi committitur fallacia figure dictiōis: quia sub signo distributiuo substantie: scilicet quecunq̄: sumit ille terminus p̄uatio qui non est de genere substantie. Aliter potest dici ad minorem: scilicet q̄ p̄uatio post transmutationem non manet: quia illius propositionis duplex est sensus: scilicet proprius t impropriu9 Sensus proprius est iste q̄ illa res que est vel fuit p̄uatio illius forme non manet post transmutationem: t iste sensus est falsus. Sensus impropriu3 est iste: q̄ illa res que est vel fuit p̄uatio illi9 forme non manet p̄uatio eiusdem forme post transmutationem: t ille sensus est verus: sed tunc nō valet consequentia: q̄ ergo materia t p̄uatio non sunt vnum numero: t istuz secundū sensuz bene probat probatio allegata. ¶ Ad secundam dicitur: distinguendo antecedēs: vel capiēdo ipsum in sensu proprio t capiendo illum terminuz p̄uatio secundo modo: t sic negatur antecedēs: quia sensus eius est q̄ illa res que est p̄uatio realiter inheret materie: modo hoc est falsum quia idem non inheret sibi ipi. Vel capiendo antecedēs in sensu improprio: t illam propositionem de actu exercito loco vnius de actu signato: t sic conceditur antecedens: cum sensus eius est: q̄ ille terminus p̄uatio p̄dicatur de nominatiue de illo termino materia: t tunc ille terminus p̄uatio t ille terminus materia supponunt simpliciter vel materialiter: t illud verbum inest capitur secūde intentionaliter. ¶ Ad tertiam dicitur distinguēdo minorem: vel capiendo ipam in sensu proprio: t sic negatur: cum sensus eius est. Materia est illud cui realiter inheret p̄uatio: vel capiendo in sensu improprio: et sic conceditur minor: quia sensus eius est q̄ ille terminus materia subijcitur in propositione denominatiua respectu illius termini p̄uatio: t vlteri9 negatur consequentia. ¶ Ad quartaz dicitur q̄ propositio communis tatoris capiendo illum terminum p̄uatio secūdo modo potest dupliciter intelligi: vno modo secunduz sensum proprium: t illo modo ipsa est falsa: cū sensus ei9 sit: q̄ illa res que est p̄uatio corrumpitur siue desinit esse in aduentu forme. Alio modo capitur in sensu improprio: t sic conceditur: cum sensus eius sit. P̄uatio corrumpitur in aduentu forme: id est post q̄ forma introducta est in materia: ipa materia nō est amplius p̄uata tali forma: vel post q̄ forma est introducta in materia hoc complexum p̄uatio talis forme vere negatur de illo termino materia personaliter supponente. ¶ Ad quintam dicitur q̄ ille terminus p̄uatio in hac propositione: p̄uatio est principium per accidēs: supponit pro illo termino p̄uatio: cum hoc totum p̄uatio est principium supponat materialiter vel simpliciter: t sensus illius propositionis sit iste. Hec propositio est per accidens: p̄uatio est principium. Et ad improbationem dicitur concedendo: q̄ ille terminus p̄uatio non est principium: nec hoc denotatur per dictā propositionem: sed tamen de illo termino p̄uatio bñ p̄dicatur iste terminus principium ambobus terminis personaliter supponentibus: t talis propositio est propositio per accidens. ¶ Sed quereret aliquis quare magis ille terminus principium siue hoc complexū principium rei naturalis p̄dicatur per se de istis terminis materia t forma personaliter supponentibus: q̄ de isto termino p̄uatio. Dicenduz est q̄ hoc ē ideo: quia ille terminus principium soluz p̄dicatur per se de illis dicibilibus principiis rei naturalis significantibus: que transmutatione facta de pronominibus principia demonstrantibus vere t affirmatiue p̄dicātur sed huiusmodi sunt ista, dicibilia materia t forma: et non istud dicibile p̄uatio: nam transmutatiōe facta verum est dicere de aliquo ipsius rei facte q̄ est materia. Et similiter de aliquo q̄ ē forma: de nulla tamen re est verum dicere q̄ est p̄uatio formie eiusdem rei. Ad sextam patet solutio ex dictis.

Ad rationes questionis. ¶ Ad p̄mam dicitur q̄ est status in materia. ¶ Ad secundam dicitur: q̄ licet materia non sit ens in actu completo et perfecto per formam substantialem tanq̄ per partez substātialem eius: tamen est ens actualiter existens nō in potentia ad hoc q̄ fit: sed in potentia ad formam recipiēdam. ¶ Ad tertiam dicitur: q̄ licet materia sola nō sufficiat ad productionem compositi: tamen in suo genere scz in genere cause naturalis sufficit.

¶ De materia p̄mo p̄ncipio rei naturalis

Ad cognoscendum naturam materie ponuntur alique conditiones
§ Quarum prima est subiecta natura. i. materia scibilis ē scdm analogiam ad formā: & ad trāsmutationē naturalem vel artificialē: ptz. Nā si ex ere fiat statua: aut ex ligno lectulus: materia illoꝝ ꝓpius erit informis: & postea erit sub forma: ita si fiat substantia puta aer ex aqua: tunc materia ꝓpius fuit sub vna forma: que corrūpitur: & postea sub altera: & p hoc cognoscitur. ¶ Scda ꝙditio materie est: q materia non est ens vnū per se sicut hoc aliq̄d: sed ē ꝓncipiū entis. interdū sub forma ei⁹: interdum sub ꝓuatione q̄ ē ꝙtraria forme. ¶ Ex quo ptz antiquos erasse q̄ dixerūt materiā esse totā substātiā rei naturalis: & nihil trāsmutari nisi accītaliter ꝓpter istā rōnem. Si aliq̄d fit simpliciter fit ex ente: & hoc non: qz tunc ens esset anteq̄ fieret vel ex nō ente: et hoc nō: qz ex nihilo nihil fit. ¶ Ad hanc eīm rōnez dicerēt q̄ aliq̄d nō fit ex ente nisi per accīs: qz cū ex materia fit aliq̄d nō erat ente ens per formā illi⁹. Sil'r ex nō ente nō fit aliq̄d nisi per accīs: qz cū ex materia fit aliq̄d: ipsa amplius nō est nō ens per illam formā cōpositi. Et huic simile est q̄ neqz per se edificat medicus: neqz per se fit albus musicus: qz nō est necesse vt sit musicus cū edificat: vel sit alb⁹. Sic igr̄ ꝓz antiquos erasse qui ꝓpter rōnem factā auferebāt oēm gnationē. Nos eīm dicim⁹ nihil fieri ex ꝓuatōne que ē per se nō ens: sicut ex ente fieri non dicerem⁹ aliq̄d. Cū eīm fit aīal nō ꝓius erat: & cum hoc stat ens fieri ex illo quod est in potentia ad formam.

¶ De ꝓuatōe altero rei naturalis ꝓncipio.

Tangentes quidē de ipsa ꝓuatōe
¶ ꝓpter duo eīm tetigerunt sufficiēter. Primo qz ipsi cōcedebāt parmenidē recte dicere cum dicebat quicquid est ꝓeter ens nihil est: & tamē per ens nō intelligebat nisi ens in actu completo: ad quod sequitur materiam nihil esse: qd falsum est. Nam materiam & ꝓuationem alterum dicimus: sed materiam dicimus non esse secundum accidens: ꝓuationē aūt per se non esse. ¶ Secūdo quia credebant vnū non dici multipliciter: & per consequens sicut materia & ꝓuatio sunt vnuz: ita dicebāt materiam & ꝓuationem nullo modo differre: quod ē falsum. Tum primo: quia materia est non ens per accidens: ꝓuatio vero est non ens per se. Tum secundo: quia materia est prope substantiam rei: ꝓuatio autē nequaq̄. Et propter predictam rationem negabant antiqui ꝓuationem esse principiū pluribus de causis. Prima quia materia et ꝓuatio sunt vnum numero: ideo credebāt q̄ nullo modo differret a materia: quapropter non ponebant ipsam principium a materia distinctū. Haz licet Plato preter ideā posuerit magnum & paruum: posuit tamen magnum & paruum pro principijs materialibus. Secunda q̄ forma cum materia sufficienter causat compositum. Tertia causa: quia ꝓuatio erat altera pars contrarietatis que multotiēs imaginabatur ad maleficium ipsius protendenti intellectum: & nullo modo erat sed erat extra omne. ¶ Sed p istoꝝ antiquoꝝ reprobatione ponunt duc conclusiones: quaruz prima est. In oīi generatione naturali presupponitur ꝓuatio. patet: quia materia appetit formaz que est bonum quoddam diuinum & optimum & appetibile ab ipsa materia: et non appetit illam ratione materie: quia tunc ipsaz appeteret cum habet. Nec ratiōe forme: quia tūc ipa tenderet ad sui ipsius corruptionē: igitur appetit ipsam ratione ꝓuationis: sicut femina masculum & turpe bonum: & per ꝙsequens in omni generatione presupponitur ꝓuatio. ¶ Secunda conclusio: materia est per se ingenerabilis & incorruptibilis: licet generetur & corrumpatur per accidens: prima pars huis conclusionis patet: quia omne quod fit: fit ex subiecto presupposito: ergo si materia generaretur fieret ex subiecto presupposito: & per consequens fieret ex alia materia vt patet per diffinitionem materie. Materia est subiectum vnicuiqz primū: ex quo fit aliquid cum insit nō secundum accidens: et si corrūpatur in hoc abibit vltimum. Ex quo patet: q̄ si materia generaretur ipsa esset anteq̄ esset: et si corrumperetur ipsa esset post sui corruptionē. Secunda pars patet: quia materia nūc vnā formam: nunc aliam suscipit. Et de istis satis dicta sint quo ad phīcam: quia determinare an forma sit vna vel plures ad metaphīcam pertinet. Et hec de ꝓmo libro.

Prima condo

Forma est q̄d diuinum optimum & appetibile.

Materia appetit formā sicut femina masculuz & turpe bonum

Conclusio. iij.

Diffinitio materie

Subiecta autem natura. Iste est quartus tractatus huius libri:in quo philo.specialiter determiat de pncipijs rerum naturaliu.diuiditur iste tractatus in duo capitula. In primo determinat de materia et remouet errores antiquorum ex parte materie prouenientes. In secundo determinat de priuatione:t de erroribus antiquorum ex parte priuationis venientibus:et cum hoc excusat se quare non facit ampliorez mentionem de forma. Secundum capitulum incipit ibi. Tangentes quidem igitur. Primum capituluz diuiditur in duas. In prima declarat quasdã conditões materie.in secunda remouet errorem aliquorum de materia. secunda ibi. Q| autem singulariter. Dicit ergo primo sic. q subiecta materia scibilis est secundũ analogiam:id est proportionem ad formam:t ad transmutationem tam substantialem q accidentalem hoc modo. Nã si ex ere fiat statua:ibi est aliquid quod permanet ante et post. quod prius erat subyna figura:t post sub alia. Sic etiam quando ex aere fit aqua: ibi est aliquod quod prius est sub forma aeris: t postea sub forma aque:et illud nec est aer nec aqua nec aliqua illarum formarum. Q| autez illud non sit aer patet:quia aer corrumpitur et sic non manet post transmutationem:nec etiam est aqua:quia aqua primo generatur: et per consequens non fuit ante transmutationem. Nec etiam est aliqua illarum formarum:quia vna illarum formarum abijcitur et alia de nouo producitur: ergo relinquitur q est aliquod tertium quod est receptiuum illaruz formaruz quod vocatur materia. T. Unum quidem ergo principium. ¶ Hic philosophus declarat secundam conditionem materie:scilicet quomodo materia est ens dicẽs q ipsa materia non ẽ ens sicut aliquid vnum per se existens:quia tale est hoc aliquid et compositum:sed materia est principium entis:et sic dicitur ens sicut principium entis dicit ens. Etiam ipsa est ens per formam. nam ex eo q ipsa habet formaz sibi inherentem habet tale esse. Et subdit q contrarium forme priuatio est. T. Hec autez quomodo. ¶ Hic philosophus recapitulat t resumit ea q dicta sunt de pncipijs rerum naturaliu:t tangit illa que sunt dicenda. Dicit ergo sic q prius dictum est quomodo sũt duo principia et quomodo plura: t quomodo principia sunt contraria:et quomodo oportz aliquid subijci in trãsmutatione:et quomodo se habẽt ad inuicem principia:sed tamen nondum manifestum est:vtrum subiectum:scilicet materia sit magis natura q forma:vel econtra:sed istud ostendetur in secundo libro.

Quod autem singulariter. ¶ Hec est secunda pars huius capituli in qua philosophus remouet errores antiquorum ex parte materie prouenientes. Credebant enim antiqui ipsam materiam esse ens in actu et totam substantiam rei naturalis ppter qõ vlterius dixerunt nihil generari aut corrumpi:sed dixerunt omnem mutationem esse accidentalẽ: et erat eorum ratio ista. Si aliquid fit simpliciter vel fit ex ente vel fit ex non ente:sed ens fieri ex non ente est impossibile:cum semper in transmutatione oportet aliquid subijci:vt ostensum est prius. sed etiam ens fieri ex ente est impossibile:quia tunc esset ens anteq̃ fieret: qõ etiam est impossibile. T. Nos autem dicemus. ¶ Hic philoso.accedit ad soluendum predictum errorem antiquorum dicens q dupliciter potest contingere vl' intelligi q aliquid fiat ex ente vel ex non ente: scilicz p se et per accidens sicut est de facere et pati: vt si medicus edificet hec non est per se inq̃tum medicus: sed ẽ per accidens inq̃tum sibi accidit q sit edificator:t edificator edificat per se. Ex quo pz q hec est per accñs: medicus edificat t hec per se:edificator edificat. Non tamen in proposito debet capi per se pro propositiõe que est in aliquomõ perfectatis de quo loquitur philosophus primo posteriozũ:sed capitur hic per se vt idẽ est q fm se:vel p propositione cuius subiectum connotat aliquod extraneum ad hoc q tale predicatũ cõueniat subiecto pro illa re pro qua supponit:t opposito modo dicitur per accidens. Unde hec propositio medicus edificat dicitur per accidens ex eo q est secũduz accidens:vel q subiectum cõnotat medicinã q extranee se habet ad hoc q illa res edificet que est medic⁹: siue q tale predicatũ scilicet edificat vere predicetur de pronomine demonstrante illã rem Et ex oppositio ista est perse edificator edificat. T. Nos autem et ipi ¶ Hic p. soluit rationẽ antiquoz dicens q ex non ente non fit aliquid per se:sed per accidens vt ex priuatiõe que est non ens per se non fit aliquid per se sed per accidens. Similiter ex ente non fit aliquid per se:cũ tñc ex omni ente posset aliquid fieri:quod est falsum. Uñ ex illo dicitur aliquid fieri per se:ex quo res substãtialiter constituitur:vt aquam dicimus fieri per se ex materia:quia ipsa essentialiter constituitur ex materia t non dicitur fieri per se ex priuatione:quia ipsa nõ essẽtialiter constituitur ex materia priuata forma. T. Alius autem. ¶ Hic philosophus ponit aliaz solutionẽ que talis est:scilicet q illud quod fit fit substãtialiter ex ente non quidem completo et perfecto: sed ex ente existente in potentia ad formam acquirendam: et illꝰ etiam fit ex non ente. Non autem ex non ente simpliciter:sed ex non ente in actu id est ex ente quod non est in actu per formam acquirendam tanq̃ per partẽ ei⁹: sed fit ex materia. et fm hoc potest dici ad rationes parmenidis et melissi quando arguunt sic. Si aliqd simpliciter fieret vel fieret ex ente vel ex nõ ente. Dicitur q fit ex ente:non quidem existente in actu completo et perfecto:sed ex ente existente in potentia ad formã acquirendam. et etiam illud fit ex non ente non quidẽ ex non ente simpliciter:sed ex nõ ente in actu:ente tamen in potentia ad formam acquirendam. ex quo patet q parmenides et melissus in hoc deficiebãt q solum dicebant ens quod erat per se actualiter existens tanq̃ hoc aliquid et totum compositum:et omne illꝰ quod non erat existens:dicebant simpliciter nõ ẽ ens modo hoc modo capiendo ens:t non ens non contradicunt:sed est dare medium:quia materia hoc mõ nec est ens nec non ens.

Tangentes quidem igitur. Istud est secũdũ capitulum q̃rti tractatus in quo specialiter philosophus determinat de priuatione t de errore prouenientẽ ex parte priuationis. et diuiditur in duas ptes. In prima facit quod dictum est. In secunda excusat se de ampliori determinatione de forma:secũda ibi. De principio aũt. Pria pars cõtinet quĩq̃ pticulas. In prima narrat insufficiẽtiã antiquoz in determinãdo de pũtione. In secunda declarat cõditionẽ pũationis p differentiã eius ad materiã. In tertia narrat cãs ppter quas antiqui nõ posuerũt pũationẽ esse principiũ. In quarta ostendit eam esse principium ad generationez concurrens. In quinta declarat quomodo materia est generabilis et corruptibilis ratione priuationis: partes videbuntur in processu. Dicit ergo primo q dicta antiquoz sunt insufficiẽtia ppter duo: q ipi cõcedebãt pmenidẽ recte dicere cum dicebat: q̃q̃d est pz

ter ens nihil est: et tamē p ens non intelligūt nisi ens complet̄ū et perfectū in actu. et ad istud victum sequitur q̄ materia nihil eēt: et q̄ ꝓuatio nihil esset: et iō negabāt gñatōez simpliciter fieri: q̄ dō simpliciter fit ex nichilo fieret si nō eēt ipa materia: nīō (vt ipsi dicūt) impossibile ē aliq̄d fieri ex nihilo. Scōm victum eorū erat, ꝓpter dō insufficienter dixerūt q̄ hoc nomē vnū nō dr̄ꝫ multiplicit: ad dō seq̄tur q̄ q̄cūq; sūt vnū aliquomō nullomō differunt: modo materia et ꝓuatio sūt quodāmodo vnū. s. vnū numero: ideo illi habebant dicere: q̄ nullomō differunt nec fm rem nec fm rationem.

T. Ens quidē eni materia. ¶ Hec est secūda pticula in qua p. ponit differentias ꝓuationis ad materiā: q̄z prima talis est q̄ ꝓuatio ē nō ens per se. materia vō ē nō ens per accns. Unde p nō ens in ꝓposito intelligimus tm̄ sicut per hoc cōplerū ens nō existēs in actu p formā acq̄rendā. modo ista, ppō est per se: ꝓuatio ē ens non existēs in actu p formā acq̄rendā: et ista, ppō ē per accns. Materia ē ens nō exns in actu per formā acq̄rendā: cū aliq̄n materia est ens in actu p formā q̄ erat prius acquirenda. et aliquando nō ē in actu: sz nunq̄ ꝓuatio est ouin ꝓuatio est ens nō exns in actu per formā acq̄rendam. Aliter tn̄ totū cōpositū est in actu: et ipsa materia: quia ꝓpositum est in actu per formā que est eius pars essentialis: sed materia dicit in actu per formā non que est eius ps essentialis: sed que sibi realiter inheret. T. Hanc quidē ppie. ¶ Secunda differentia est: q̄ materia est ppe substantiā: hoc ē pars essentialis rei naturalis q̄ est in actu ꝓpleto et pfecto sed ꝓuatio nequaq̄. Impossibile enī est ꝓuationez siue materiā forma cōpositi priuatā esse partē eiusdē compositi. T. Quidā q̄ non est. ¶ Hec est tertia pticula in qua p. ponit cās ꝓpter quas ꝓntiq̄ negabant ꝓuationē eē p̄ncipiū. ¶ Prima ē: q̄ ꝓuatio et materia sunt vnū numero: ideo credebant q̄ nullomō differant: et ꝓpter hoc nō ponebant ꝓuationē esse p̄ncipiū distinctū a materia. Et ly plato posuit tria principia: scz magnū et parū et ydeā. p materia tn̄ posuit duo: scz magnū et parū: dimittens ꝓuationē. ¶ Secūda causa est: q̄ subña facta sufficienter integrat̄ ex materia et forma. ¶ Tertia cā est: q̄ credebāt q̄ ꝓuatio nihil faceret ad generationē: sed magis ad maleficiū et corruptionē. Et ex hoc solēt aliq̄ elicere diffinitionē ꝓuationis. s. q̄ ē altera pars otrarietatis q̄ multotiens imaginabitur ad maleficiū ipius forme. Ex isto pōt haberi tertia dr̄ntia ꝓuationis et materie: q̄ materia ē cā illius rei q̄ fit sicut mr̄ dr̄ quodāmō cā filij: ꝓuatio vero nō est cā. T. Existente enī quodā diuio. ¶ Hec ē q̄rta pticula ꝓme ptis in q̄ p. ponit talē cōclonē otra antiquos q̄ in ol gñatōe naturali ꝓsupponit ꝓuatio. i. materia ꝓuata. Et p. pbatiōe illi⁹ ꝓmittit q̄ ē quoddā bonū diuinū optimū appetibile et pfectio materie. s. ipsa forma q̄ est otraria ꝓuationi. Et materia nata est pfici per formā quā appetit et desiderat fm eius naturam. Isto supposito ꝓbat sic p. suam conclusionē: q̄ appetere formā nō cōuenit materie scōz q̄ ē materia: quia tunc materia adhuc appeteret formā quando haberz eam: quod nō est verum loquēdo de appetitu carentie fm formam quam haberet ante generationē alteri⁹: quia tunc illa forma inclinaretur ad sui ipi⁹ corruptionem: quod est inconueniens vt dicit cōmentator. Q̄ ē ens naturaliter diligit se permanere ineſſe: ergo appeter cōuenit materie scōz q̄ caret ipsa forma: et sic materia ratione ipsius priuationis: appetit formaz: sicut turpe appetit bonum et femina virū: turpe aūt appetit bonum non quidē per se: sed per accidens. Ex isto textu potest haberi alia differentia inter materiam et priuationem. s. q̄ materia est aliq̄n sub forma quā appetit: priuatio vero non. Ex isto textu aliq̄ elicit̄ diffinitionē forme q̄ forma est quoddā diuinū optimū tappetibile. T. Corrūpit ergo. ¶ Hec ē quinta pticula t qua p. ponit talez cōclusionē q̄ materia est per se ingenerabilis et incorruptibilis: sed generat et corrūpit per accidens. Prima partē ꝓbat p. sic: quia oē dō fit fit ex subiecto priori ōsupposito: sz materia nō hz subiectū prius ex quo posset generari: ergo est per se ingenerabilis et incorruptibilis: etiam seq̄retur q̄ materia esset anteq̄ generaretur. oña est falsum: ergo et illud ex quo sequitur. oña pz. q̄ si ipsa generatur generatur ex subiecto presupposito. quod etiā esset materia vt otz per diffinitionem materie a philosopho datam. Materia est subiectū vnicuiq; primū: ex quo fit aliquid cū insit. non fm accidens: et si aliquid corrumpatur in hoc abibit vltimum. Ex isto textu potest haberi alia differētia inter materiam et priuationem: q̄ priuatio corrumpit et gñat: materia vero non. hoc est aliquid icivit esse ꝓuatio hui⁹ vel illi⁹: et aliq̄d ōsinit eē ꝓuatio h⁹ vel illi⁹ sz nihil desinit eē materia. Q̄ aūt materia gñet et corrūpat p accns pz: q̄ aliquando materia est in potentia ad formā et fit informata: et aliquando illa forma materia est informata et desinit esse informata tali forma. Unde cū dicit p. q̄ materia non generatur nec corrumpitur: hoc debet intelligi tanq̄ totum cuius pars essentialis est materia ratione et specie differēs ab alia parte eiusdem compositi.

Forma ē quod dā diuinū optimū t appetibile.

Diffinitio materie.

Diffinitio ꝓuationis.

Materia appetit formā sicut turpe bonū t fcia viz.

De principijs autem. Hec est secunda ps capituli in qua philosophus excusat se de amplioꝛi determinatione ipsius forme. quia determinare de ipsa forma vtrum sit vnum principium formale vel plura: pertinet ad primam philosophiam. id est ad methaphisicam: cum ad illam scientiam pertineat determinare de vnitate et pluralitate rerum fm conceptus quiditatiuos: sed de formis corruptibilibus dicetur in libris sequentibus philosophie naturalis: et ideo nō est opus determinare de forma in isto libro. Et subdit philosophus que et quot sunt principia rerum naturaliū patet ex prius dictis: sed in libro sequenti de principijs doctrine est dicendum et hec de expositiōe primi.

Queritur vtrū materia prima sit ens in actu

Arguitur q̄ non: quia materia prima non est ens: ergo non est ens in actu. Antecedens patet: quia materia prima nec est quid nec quale nec quantum et sic de aliis predicamentis vt dicit p. septimo methaphisice: ergo materia prima non est ens. ¶ Secūdo sic: materia prima est non ens: ergo materia prima non est ens. antecedens patet per philosophum primo huius dicentem q̄ materia est non ens. ¶ Tertio sic. materia prima nec est ens notum nec ignotum: igitur non est ens in actu. Antecedens patet: quia si esset notuz hoc est vel per sensum vel per intellectū. Non per intellectuz quia esset notum intuitiue vel discursiue: Non primū quia materia prima non potest intueri. Nec discursiue quia non est dabilis discursus per quem cognoscibilis est materia prima: igitur non est cognoscibilis discursiue. añs patet: quia si esset aliquis discursus dabilis maxime eēt iste. Si trāsmutatio naturalis est materia prima ē: sed trāsmutatio naturalis ē: ḡ materia prima est: sed tn̄ per illū discursū nō ꝓbat̄ materiā prima esse: q̄ si alia sortis trāsmutaret nō ꝓpter hoc seq̄tur materiā primam esse. Q̄ aūt materia prima non sit ignota patet: q̄ de ea habeē scientia. Etiā dicit p. q̄ ipsa est cognoscibilis secūdum analogiā ad formaz

¶ Quarto sic. materia ꝑma nec est ens corporeū: nec ī corporeū: igit nō ē ens ī actu. añs pz q nō sit ens corporeū: qz nō ē cōpositū ex materia ⁊ forma. igit non ē ens corporeū. ¶ Aūt nō sit ens incorporeū pz: qz materia prima ē extensa ⁊ dimēsionata: g nō ē incorporea ¶ Quinto sic. materia ꝑma nec ē subña nec accūs: igit nō est ens in actu. añs ptz quo ad ꝑmā partē: qz nō est ens p se existens cū nō solitarie subsistat: igit nō ē substātia. q nō sit accidēs notū est. ¶ Sexto sic. si materia prima esset ens in actu seqret q ex duobus exñtibus in actu fieret vnū tertiū quod ē ꝓtra p. vij. metha. ꝓña pz: qz ex materia ⁊ forma fit vnū tertiū: g si materia esset ens in actu cū forma sit ens ī actu: seqtur q ex duobus exñtib⁹ in actu fieret vnū tertiū. ¶ Septimo sic. illud qđ est mediū inter eē ⁊ nō eē nō ē ens in actu: sz materia ꝑma ē mediū inter eē ⁊ nō esse: g nō est ens in actu. maior pz: qz eē ⁊ nō eē sūt ꝓtradictoria inter que nō ē dare mediū. ¶ Minor pz p cōmētatorē ꝑmo huius dicentē q materia ꝑma ē mediū inter eē ⁊ nō esse. ¶ Octauo sic. materia ꝑma nō hz ꝑpam operationē: g nō ē ens in actu. ꝓña pz: qz oē ens in actu hz aliquā ꝑpam operationē. minor pz: qz materia nihil operatur.

In oppositū arguitur. illud quod nō est non est principiū intrīsecū ⁊ ps eētialis alicuius: sed materia ꝑma ē principiū intrīsecū ⁊ ps eētialis ipsi⁹ substantie: g materia ꝑma est. ¶ Scdo sic. oīs substātia ē ens actu exñs: sed materia ꝑma ē substātia: g materia ꝑma est ens actu exñs. Minor pz: qz subña ꝓpleta et perfecta ꝓponit ex materia ⁊ forma mō nulla substantia ꝓponit ex nō substātijs: igit materia ꝑma ē subña. ¶ Tertio sic. oē illud qđ ē añ trāsmutationē ⁊ p⁹ transmutationem est ens in actu. sed materia ꝑma est ante transmutationē ⁊ etiā post trāsmutationē: g materia ꝑma est ens in actu. minor pz: qz illud qđ ꝑsupponit siue in trāsmutatione subsistit: est ante trāsmutationez et post trāsmutationē: sed materia ꝑma ē hmōi vt ptz per p. primo huius: igit. ¶ Ro solutione questionis.

Notandū est q dupliciter aliquod ens dicitur ē in potētia. Vnomō qz nō est ⁊ potest eē: ⁊ illō qđ sic est ens in potentia solet dici ens in potētia obiectiua: ⁊ tale ens nō est effectus alicui⁹ agentis: sed ꝑt eē effectus agētis. Aliomō dr ē in potētia qđ ē in rerum natura exñtēs: aliquo carens qđ pōt habere: ⁊ illō qđ est sic in potētia solet dici esse in potētia subiectiua: ꝑmomō materia nō est in potētia: sed bene sēdomō. Similiter aliqđ dicit dupliciter ē in actu. vnomō vt esse ens in actu opponat ad eē ī potētia ꝑmomō: ⁊ illō qđ est sic in actu solet vocari ens in actu ꝑsentiev ē illud quod actualiter ⁊ ōsentialiter est: ⁊ sic omne ens mūdi est ens in actu. Aliomō aliqđ dr eē ens in actu forali: ⁊ illud dicit ipsa forma vel ens habēs formā tanq̄ partē essentialē eius. ꝓmodo materia dr ens ī actu sēdomō vero nō. ¶ Sed quereret aliqs vtz materia sit actus. Ad hoc dicit q actus capitur multipliciter. Uno modo stricte, p actu informante aliud ⁊ realiter alicui subiecto inherēte: ⁊ sic materia nō est actus. Aliomodo capit large, p oī illo quod actualiter ē ⁊ istomō materia est actus. ¶ Sed cōtra istud diceret aliquis materia substētatur per posse: ergo materia est potētia: ⁊ per cōs non est actus. añs pz auctoritate cōmētatoris. ¶ Secundo sic. si materia esset de se actus sequeretur q non esset in potentia ad omnem actū: qđ videt eē cōtra cōmentatorē dicentē q materia de se nullū actum habet. ¶ Ad ꝑmū istoz dr q cōmentator nihil aliud intelligit per illā ꝓpositionē nisi q materia semper est ī potentia ad aliquā formā. Et cū ifertur q nō est actus concedit⁹ ꝑmomō capiendo actum: sed negat secūdo modo capiendo actum. ¶ Ad secundum dicitur cōcedendo cōsequētiam capiendo secundomō illuz terminum actus: sed negatur capiendo illum terminum actus ꝑmomodo. et illo modo capit cōmentator qm dicit q materia de se nullum actum habet. Isto notato sit.

Conclusio responsiua ad quesitum. Materia prima est ens in actu primomodo capiendo ꝟ complexum ens in actu: patet quia omne illud cui realiter aliquid inheret est ens in actu: sz materia prima ē huiusmodi cum sibi realiter inhereat forma substantialis: ergo materia prima est ens in actu. Aliter potest probari ꝛclusio per rationes post oppositū factas.

Dubitatur primo. Utruz materia sit potētia ad formaz recipiendā. Et videtur q non: quia illa que sic se habent q vnum corrūpitur ⁊ alterum manet nō sunt vnum: sed potentia materie ad formam non manet materia manente: igitur materia nō est potentia ad formā. minor patet per cōmentatorem primo huiꝰ dicentem q potentia materie in aduentu forme corrūpitur. ¶ Secundo sic. potentia accidit materie: igitur potentia non est materia. antecedēs patet per cōmentatorem primo huius dicentez q accidit potentie materie vt sit subiectuz forme. ¶ Tertio sic. illa que sic se habent q vnum multiplicatur alio non multiplicato non sunt vnum et idem: sed materia ⁊ potentia materie sunt huiusmodi vt patet per cōmentatorem primo huius dicentem q materia manente vna potentie eiꝰ sunt multe. ¶ Quarto sic. materia prima non est potētia ad omnes formas: nec ad aliquas ⁊ ad aliquas nō igitur non est potentia ad formam. antecedens patet quia impossibile est materiaz habere omnes formas nec videtur maior ratio q sit potentia advnam formā q̄ ad aliam. igitur. ¶ In oppositū arguitur: quia si potentia materie non esset ipsa materia: sequeret q eēt res existens in materia qđ est falsū: igit ⁊ illud ex qno sequit. minor patet: quia vel esset substantia vel accidens. Non substantia: quia tunc essz aliqua substātia in materia ante formam substantialem quod nō vr eē dicendum. Nec etiam accidens: quia in aduētu forme corrūperetur: quod est falsum cum forma nullam habet repugnantiā ad illā potentiā. ¶ Ad dubiū dicit q hic non est sermo de potentia actiua: sed solum de potentia passiua. Unde duplex est potentia passiua. quedam est instrumentalis et est illa per quam materia disponitur ad formam substantialem recipiendaz: sicut sunt qualitates ipsi materie inherentes et talis potētia passiua non est materia. Alia est potentia passiua principalis: et est illa que in se recepit formam tanꝰ q̄ subiectum effectum agentis: ⁊ talis potentia est ipsa materia. ¶ Et ad primam rationē dubij dicitur q ꝑ positio cōmētatoris habet duos sensus. vnus sensus est iste q illa res que est potentia ad formam aduenīte forma corrumpitur: et in isto sensu propositio commentatoris est falsa. Alius sensus est iste q postq̄ forma est in ipsa materia ipsa materia non est plus potētia ad formam: et hoc loquendo de potentia distante ab actu: quia tunc non est verum dicere q materia nō habet illam formam et potest eam habere: et iste sensus est verus. ¶ Ad secundaz dicitur distinguendo antecedens: quia ille terminus accidit potest capi secundo intentionaliter: et ille terminus potentia et similr ille terminus materie supponant materialiter vl' simpliciter: et sic cōceditur añs. vel potest capi ꝑmo intē-

tionalik:t hoc dupliciter:q; vel ille termin⁹ potentia capik p potẽtia passiua istrumẽtali:t sic cõcedik añs: vel p potẽtia passiua ꝑncipali:t sic negak. ¶ Ad tertiam dicitur distinguẽdo minorẽ: q; ille terminus potentia potest capi dupliciter. vnomõ secũdo intentionaliter p dicibilibus potẽtiã iportãtibus: t sic ꝓcedik mior:cũ sensus eius sit q plures termi potẽtiã ipor'tantes ꝑdicank de illo termio materia ꝓsonaliter supponente:t tamẽ nõ erũt plures termi importãtes materiã q̃ predicenk ō illo termino materia ꝓsonalik supponente. Vel ꝑõt capi ille termin⁹ potẽtia ꝑmo intentionaliter:t tũc ſi capiak p potẽtia instrumẽtali:cõceditur minor t ꝓña. Sic ō,p potẽtia ꝑncipali negatur minor. ¶ Ad q̃rtã dr̃ q ille termin⁹ oẽs potest ibi capi collectiue:t tunc ꝓcedik q materia ꝑma nõ ẽ ī potẽtia ad oñs formas. vel distributiue et sic est in potentia ad oẽs illas formas q̃s nõ hz nõ tñ ad illã quã hz loquendo de potentia distante ab actu.

Dubitatur.ij. vtrũ ꝓuatio sit materia ꝑuata

Et arguik ꝑmo q nõ:q; materia t ꝓuatio nõ sũt vnũ in re:g ꝓuatio nõ ẽ materia ꝑuata. añs pz: q; ex materia aliquid fit:ex ꝑuatione vero nihil fit cuz nihil' ex ꝓuatione constituak. ¶ Secũdo sic. ꝑuatio nõ ẽ ꝑuatuz:igik ꝓuatio nõ est materia ꝑuata. ꝓña tenet a superiori ad inferius negatiue. añs pz: q; cecũ nõ ẽ cecitas:ergo nec ꝑuari ẽ ꝓuatio:t per ꝓñs ꝑuatio nõ est materia ꝑuata. añs pz per p.in ꝑdicamẽtis. ¶ Tertio sic. nullũ alterũ a ꝓuatione est ꝑuatio:sed materia est altera a ꝑuatione:igik materia nõ ẽ ꝓuatio. t p ꝓñs ꝓuatio nõ est materia. minor pz per'p. primo hui⁹ dicentẽ. nos aũt materiã t ꝓuationẽ aliã t aliã dicim⁹ ¶ Quarto sic materia est,ppe substantiã rei ꝓuatio vero nõ. igitur ꝑuatio nõ est materia: t per ꝓñs nõ est materia ꝑuata. maior pz per p. in quarto tractatu huius primi. ¶ Quinto sic. illa q̃ differũt nũmero sic se habent q vnum nõ ẽ aliud: sed materia t ꝓuatio differunt numero:g sic se habent q vnũ nõ est aliud. minor pz:q; q̃cũq; differũt specie dr̃nt numero: sed materia et ꝑuatio differũt specie:g materia t ꝑuatio dr̃nt numero. mior pz per p.i. hui⁹. ¶ In oppositũ aguik. materia t ꝑuatio sunt vnũ numero:g ꝑuatio ẽ materia:t non ẽ materia nõ ꝓuata: g ẽ materia ꝑuata. Unde i ꝓposito iste termin⁹ ꝑuatio nõ capik hic vt tantũ valz sicut hoc cõplexũ forã nõ existens in subiecto apta nata tamẽ esse:sed capik hic ꝑuatio pro re ꝑuata. Similiter hoc cõplexũ materia ꝓuata capik duplicik. vno modo vt tñ valet sicut materia ꝑuata forma. Aliomõ vt tantũ valet sicut hoc cõplexũ materia forma ꝓuata et isto secũdomõ dz capi ī titulo dubij. ¶ Et tũc ad dubium dr̃ q ꝓuatio ẽ materia forma ꝑuata: t nõ ẽ materia ꝓuata forma. Prima pars pz:q; ibi ꝑdicak diffinitio q̃d nois de diffinito personaliter supponẽte sine additione alicuius veritatẽ,ppositionis ipediẽtis: ergo,ppositio est vera. Secunda ps pz:q; est ,ppositio affirmatiua cuius ꝑdicatũ p nullo supponit:g illa est falsa. pz ꝓña:q; adveritatẽ affirmatiue req̃ritur q predicatũ t subiectũ supponant ,p eodẽ. ¶ Ed ꝑmã rationem dubij dicitur:negando q ex ꝓuatione nihil fiat licet hec non sit per se ex ꝓuatione aliquid fit. ¶ Ad secundam dicitur distinguendo antecedens:vel capiẽdo illum terminum ꝓuatio loco istius cõplexi:scilicz forma non existens in subiecto apta nata tamen esse in subiecto:t sic conceditur antecedẽs: vel capiendo illum terminum ꝓuatio ꝓout tantuz valet sicut materia aliqua forma ꝓuata:et negatur antecedens. ¶ Ad tertiam dicitur distinguendo minorem eo q̃ illi termini scilicet materia t ꝓuatio possunt supponere simpliciter vel materialiter:et sic conceditur minor:t etiaz ,ppositio p. vel possunt stare personaliter t sic negatur minor:nec deservit ,ppositio philosophi ad probandum eam:ex quo committeretur fallacia equiuocationis. ¶ Ad q̃rtam dicitur distinguendo secundam partem antecedentis scilicet ꝓuatio non ẽ ꝓpe substantiam:quia hoc potest dupliciter intelligi. Unomodo q illa res que est vel fuit ꝓuatio non ẽ de substantia compositi:et sic negatur. Aliomodo q illa res q̃ est materia seu ꝓuatõ non est de substantia cõpositi:manens forma compositi ꝓuata: siue q ratio ꝓuationis non conuenit materie quãdo forma substantialis est introducta:et sic conceditur. ¶ Ad quintam dicitur negando minorem: et ad ꝓbatianez ei⁹ dicitur q licet illa que differunt specie essentiali differunt numero:et non tamẽ illa que differunt specie accidentali.

Ad rationes questionis. Ad primaz dicitur

negando antecedens. Et ad ꝓbationem eius dicik q dupliciter potest intelligi q materia nõ sit quid. Uno modo q non sit aliquid nec substãtia nec pars substãtie:t sic negatur q non est quid. Aliomodo potest intelligi q materia prima ẽtum est ō se non est determinata ad aliquam formam substantialem nec est determinata ad certam quantitatẽ vel qualitatem:t sic cõceditur:sed negatur ꝓsequentia. ¶ Ad secundam dicitur q dupliciter põt intelligi q materia sit nõ ens ex q hoc complexuz non ens capitur dupliciter. Unomõ q sit non ens simpliciter:et sic negatur antecedens. Aliomodo q sit non ens. i. q sit ens non determinatũ forma substantiali introducenda:vel q non sit ens in actu completo et perfecto:et sic conceditur q est non ens. t negatur ꝓsequentia nisi ille terminus ens in cõsequente capiatur impꝛopꝛie vt tantũ valet'sicut ens determinatum forma que erat introducẽda. ¶ Ad tertiam dicitur negando añs:quia ipa materia est cognita per intellectũ. Et ad imꝓbationẽ dicitur q ipa cognoscitur discursiue:sed non per discursum ꝑus factũ sed per istũ. si transmutatio substantialis naturalis ẽ: materia prima est:sed transmutatio substantialis naturalis est:ergo materia prima est. ¶ Ad q̃rtaz dr̃ q licet materia prima non est ens corporeũ ꝓpositum ex materia t forma:tamen est ens corporeũ quod habet partem extra partẽ. ¶ Ad q̃ntã dicik negando añs:et ad,ꝑbationẽ eius dicitur q licz materia nõ sit p se existens:tamen est ps rei per se existentis:t ideo nõ valz ꝓña. ¶ Ad sextã dicitur q licet ex duobus existentib⁹ ī actu formali nõ fiat vnũ tertium:tñ ex duobus quorũ vnũ est in actu pfentiet alterum in actu formali bene fit vnũ tertium. ¶ Ad septimã dr̃ negãdo minorez. Et ad ꝓbationem ei⁹ dicik q licet materia sit medium inter nõ eẽ simpliciter t esse in actu formali: tñ nõ ẽ medium inter nõ eẽ simpliciter siue vniuersaliter t eẽ vniuersaliter:hoc est nõ est mediũ inter illa duo capiendo illum terminum esse in tota sua communitate pro oi illo de quo est veruz dicere q est:et non esse ꝓ sibi cõtradictorie opposito. ¶ Ad octauam dicitur q licet illud quod est in actu formali debeat habere aliquã operationez:non tamẽ illud quod est in actu ꝓsentie.

Queritur vtruz materia appetat formã. Et

videtur q non:quia si materia appeteret formã ꝑ maxime esset rõne sue imꝑfectionis:sed hoc nõ:ergo materia non appetit formã. minor patet:quia forma non potest perficere materiã igik. añs patet: quia nullũ finitum eternum perficit eternum:sed forma est quoddam fin̄ eternum:cum sit corruptibilis. materia vero est quoddam eternum:cũ ipsa sit incorruptibilis: igitur forma

non pōt pficere materiā. ¶ Scōo sic.materia prīa est pfectior ipsa forma:ḡ materia prīa nō appetit formā vt p eam pficiatur. Añs ptz: qr materia est diuturnior ḡ forma pure naturalis:ſz diuturniora sunt meliora ⁊ pfectiora vt dicit p.tertio topicoꝝ:igitur materia est pfectior forma. ¶ Tertio sic:si materia prīa appeteret formā:hoc esset appetitu naturali:vel aīali:sed nullū istorū est dicēdū: ḡ materia prīa nō appetit formā. Minor ptz quo ad primā ptē.ſ.qr nō appetitu naturali:quia materia appetit formā cū cognitione previa.ſ.cū cognitione dei:ḡ materia nō appetit formaz appetitu naturali. Quo ad scōam ptē ptz:qr materia nō cognoscit formā:ḡ nō appetit formā appetitu aīali. ¶ Quarto sic.si materia appeteret formā b maxime esset appetitu naturali:ſz hoc nō:ergo non appetit formā. Minor ptz:qr materia appetit formā sicut femia virū:ſz femia appetit virum appetitu aīali: ḡ materia appetit formā appetitu aīali. ¶ Quinto sic. materia prīa appetitu naturali appetit seipsā: igr nō appetit formā. Ptz añs:qr qōlibet ens appetitu naturali appetit seipm ꝓseruari in esse. Ad hoc posset dici q licet materia appeteret seipam ꝓseruatiue:tñ appetit formā subiectiue. ¶ Contra b añ sexto sic: si materia prīa subiectiue appeteret formā:seqret q appeteret suam impfectōem:ꝓñs est falsum:ḡ ⁊ añs. Ꝓña ptz: qr materia appetit esse subiectū forme:mō eē subiectū forme est esse iperfectionis:ex quo materia in hoc qō est subiectū forme patitur:⁊ passio est iperfectio illi⁹ cui⁹ est: ergo si materia appeteret formā:subiectiue appeterz suā iperfectionē. ¶ Septio sic.materia prīa nō hz appetitū naturalē:ḡ nō appetit appetitu naturali. Añs ptz:qr materia prīa nō hz appetitū violētum nec pōt habere:ḡ nō hz appetitū naturalē. Ꝓña ptz:qr si vnuz ꝓtrarioꝝ nō pōt inesse nec reliquū inest: sed appetit⁹ naturalis ⁊ violētus se hūt vt oppositа:ḡ si vnū illoꝝ nō pōt inesse nec reliquū. ¶ Octauo sic.si materia haberet appetitū naturalē:vel ille esset iōa materia:vel distinct⁹ a materia. Nō primū:qr tūc idē haberet seipsum:qō est incōuenīs. Nec etiā scōm:qr si esset aliqd distinctū a materia esset in materia:⁊ tūc vel illud eēt substātia vel accidēs. Nō substātia:qr ex quo nō ē materia esset forma:⁊ p ons eēt forma substātialis ī materia anteq̄ esset in materia:hoc aūt est incōueniens: igitur. Nec etiā pōt dici q sit accidēs:qr illud posſz abesse:sed appetitus materie non posset realiter abesse materie:igitur non est accidens.

In oppositum est philoso. in quarto tractatu huius primi. ¶ Ꝓo solutione questionis

Sciendum est :q appetitus in proposito est inclinatio ad aliqd vel ad aliq̄ ꝓsequendū vel ꝓsequēda:fugiendū vel fugiēda:patiēdū vel:patienda:tanq̄ verū bonū vel apparēs bonū:⁊ est dupler appetitus. Quidā est naturalis:⁊ est ille q̄ ferr in bonū sine cognitione previa ipsius particulariter appetētis. Alius est aīalis:⁊ est ille qui ferr in bonū verū vel apparēs: mediāte cognitione previa ipsius ꝑticulariter appetētis. Unde appetit⁹ naturalis ferr semp in verū bonū: qr dirigit ab agente infallibili nō errante: qō recte ipsum dirigit ⁊ nō oblīq̄:puta a prīa cā:sed appetit⁹ aīalis q̄nq̄ ferr in bonū apparēs qō nō est verū bonū:qr talis dirigitur ab intellectu vel ab alio agēte fallibili. ¶ Appetit⁹ ẋo aīalis est dupler:q̄daz est sensualis et est ille q̄ ferr in suū obiectū mediāte cognitiōe sensitiua previa. Alius est intellectualis:⁊ est ille q̄ fertur in suū obiectū mediāte cognitōe intellectiua ꝓuia: et vterq̄ eoꝝ est dupler. Quidā ē respectu boni ꝓsentis et iam habiti:⁊ ille vocat appetit⁹ cōplacētie. Alius est respectu boni nō habiti sed habēdi:⁊ talis vocat appetit⁹ carētie. Añ est adhuc dupler appetit⁹ aīalis.ſ. ꝓsecutiu⁹ ⁊ fugitiu⁹. Prosecutiu⁹ ē ille quo aliq̄s de quo facto ꝓseq̄t obiectū sibi ꝓsētatū. Et fugitiu⁹ ē ille q̄s fugit de facto obiectū sibi ꝓsentatū Isto notato sit

Diffinitões ⁊ diuisiones appetitus.

Conclusio responsiua ad quesitum. Materia prīa appetitu naturali appetit formā substātialez et nō appetitu aīali. Prīa ps ptz:qr vnūbōq̄ appetit suā pfectionē:sed pfectio materie est forma substātialis:ḡ materia q̄ est qōdā ipfectū appetit formā substātialē:⁊ cū nō appetit cognoscēdo ipam formā:ḡ sequitur q̄ appetit appetitu naturali ipsam formā. Secunda ps ptz:qr materia prima nō cognoscit formā:ergo nō appetit eam appetitu animali.

Dubitatur primo: vtrum generatio substantialis sit forma substātialis vel materia:vel totū ꝓpositū:vel aliq̄ accidēs supadditū. ¶ Et vr prīo q̄ nō sit forma:qr q̄quid est accidēs nō est forma substātialis sed gnatio substātialis est accidēs:ḡ nō est forma substātialis. Minor ptz:qr forma substātialis ꝓtingēter cōuenit ipi materie:cū aliq̄n ꝓuenit materie ⁊ aliq̄n nō. ¶ Scōo sic.nulla gnatio substātialis est substātia:igr est accidēs. Añs ptz:qr nulla gnatio substantialis est res p se existēs:sed res alteri inherēs cum gnatio substātialis sit forma substātialis q̄ inheret ipi materie: igr nō est substātia. ¶ Tertio sic. Omis motus est accidens:sed gnatio substātialis est mot⁹:ḡ est accidens. ¶ Quarto sic.oīs gnatio est actio:ḡ oīs gnatio est accidēs:ꝓña tz:qr actio est accidēs. ¶ Quinto sic.gnatio substātialis est materia:igr nō est forma. Añs pz:qr vt dicit ꝓmētator materia in rei vitate gnatur:ḡ gnatio substātialis est materia. ¶ Sexto sic.materia prīa est genita:ḡ potuit gnari ⁊ semel gnabat:⁊ p ons erat generatio substātialis. Añs ptz:qr materia prīa incipit eē post nō eē:cū materia prīa ē aliud a prīo ente a quo ipsi materie deriuatū est eē:ḡ ipsa est genita. ¶ Septimo sic.gnatio substātialis est subiectū gnatōis:igr et materia prīa. Añs pz:qr subiectū generatōis est materia substātialis:igr generatio substātialis est subiectū generatōis:ꝓña tz p ꝓuersionē simplicē. Añs ptz: qr subiectū augmētatōis est augmētatio:ḡ subiectuz generatiōis est generatio:ꝓña tz p simile. ¶ Octauo sic.generatio substātialis est totū ꝓpositū:igr nō ē forma. Añs pz:qr illud qō ꝓcedit de nō esse ad esse ē generatio substātialis:ſz totū ꝓpositū ꝓcedit de nō esse ad esse:ḡ totū ꝓpositū est generatio substātialis. ¶ Nono sic:illud qō fit est generatio substātialis: sed totuz ꝓpositū fit:⁊ nō materia vel forma: vt dicit p. vij. methaphisice:ḡ totū ꝓpositū est generatio substātialis. ¶ In oppositū arguit: qr illud qō generat fit ī aliquo subiecto:ſz totū ꝓpositū nō fit in aliquo subiecto: nec etiā ipa materia:ḡ generatio substātialis est forma:⁊ nō est forma accidētalis:qr illa nō est de substātia alicui⁹:igr est forma substātialis. Pro solutiōe dubij est

Aduertendū q dupler est generatio.ſ. substātialis ⁊ accidētalis. Accidentalis est progressus a nō esse tali vel tāto:ad esse tale vel tātum:⁊ hec est accidentis:⁊ de ista non est hic sermo. Sed generatio substātialis est dupler siue capitur dupliciter. Uno modo pro introductione forme substātialis mediātibus q̄litatibus dispositiuis:⁊ hoc modo capitur in ꝓposito. Alio modo pro introductione forme que acquiruntur:⁊ corruptione forme que deperditur: ⁊ hoc modo non capitur in proposito. ¶ Isto notato dicitur ad dubiuz q generatio substantialis est forma substātialis que generatur:⁊ non est accidens: nec materia: nec totuz compositum. Prima ps ptz per rōnem dubij post op-

positum. Q; aũt non sit accidẽs superadditum ptz: qz ex quo ipa hz esse post nõ esse ipa generatur: vel ergo generatur seipsa vel alia generatione que est accidẽs ℓ nõ seipa: qz pari rõne diceret ꝙ forma substãtialis se ipsa generaret. ℓ Hec est dicendũ scõm: quia tũc iterum queritur de illa generatõe: ꝛ sic esset ꝓcessus in infinitũ. Q; aũt nõ sit materia ptz: qz materia est subiectuz generatiõis substãtialis: ergo generatio substãtialis nõ est materia. Q; aũt nõ sit totũ ꝯpositũ: ptz: qz totũ ꝯpositũ nõ est illud qõ fit in alio fit: sed generatio substãtialis est illud qõ fit in alio: ꝯ generatio substantialis nõ est totũ ꝯpositũ: ꝛ p ꝯs relinq̃tur ꝙ est forma substãtialis q̃ acq̃rit: ꝛ solet vocari generatio termiatiua a qua materia denoiat generatio subiectiua: ꝛ totũ cõposituz generatio totalitatiua. ¶ Ad rones dubij. Ad primã dr distinguẽdo mino: ẽ. qz accidẽs capit dupl'r. Uno mõ generalr ꝓ oi illo qõ alicui aliqñ ꝓuenit ℓ ꝛ aliqñ nõ: ꝛ sic ꝓcedit mior. Alio mõ spãliter ꝓ oi illo qõ realr inheret rei p se existenti: puta substãtie ꝯplete: et nõ est ps rei p se existentis: ꝛ sic negat minor. ¶ Ad scõam dr negãdo ꝯsam: qz hz generatio substãtial' nõ sit p se existẽs: tñ est vel erit ps rei p se existẽtis. ¶ Ad tertiã dr distinguẽdo maiorẽ: qz ille termin' mot' põt capi dupliciter. Uno mõ spãliter vt est ꝓcessus de affirmato in affirmatũ: ꝛ sic ꝓcedit maior: hoc aũt modo capit p. illũ terminũ mot'. v. ꝛ. vi. phisicor. Alio mõ capitur generalr vt est actus entis in potẽtia ℓm qd ẽ potẽtia: ꝛ sic negat maior: capiẽdo ꝓpꝛie illũ terminũ accidẽs ꝓ forma substãtiali realr inherẽte alicui substãtie ꝯplete. ¶ Ad quartã dr negãdo ꝯsam: qz nõ omis actio est accidẽs capiẽdo illũ terminũ actio ꝓ re acta. ¶ Ad quintã dr qz hz materia generatur subiectiue: nõ tñ terminatiue. ¶ Ad sextã dr: qz hz materia est genita large capiendo illũ terminũ genita: vt se extendit ad oẽ illõ qõ ꝓcedit de nõ esse ad esse: siue hoc fit per gñationem naturalẽ: siue ꝓ creationẽ: ꝛ sic ꝓcedit. Vel capiendo ꝓpꝛie illũ terminũ, genita: vt solũ se extendit ad illa q̃ ꝓcesserũt de non esse ad esse per transmutationem pure naturalẽ: quor altera ps scz materia supponebatur: ꝛ sic negat maior. ¶ Ad septimã dr negando antecedẽs. Et ad ꝓbationẽ ei' dr negãdo consequentiã: qz nõ est simile de augmentatione ꝛ generatione. Aliter põt dici: qz hz subiectũ generatõis sit generatio subiectiua nõ tamen generatio terminatiua. ¶ Ad octauã dr negãdo ãtecedẽs. Et ad ꝓbationẽ ei' dr negãdo cõsequentiã: qz illud ꝓpꝛie dr generari qõ ꝓducitur de nõ esse ad esse ℓm se ℓm qõlibz sui. Modo tale nõ est totũ: sed ipa forma q̃ ꝓcedit de non esse ad esse ℓm se ꝛ qõlibz sui subiecto tamen ꝑsupposito. ¶ Ad nonã dr qz hz materia ꝛ forma nõ generãtur totalitatiue siue ꝯpletiue sicut ipm totũ ꝯpositũ: tamen forma bene generat terminatiue: materia vo subiectiue mõ hic nõ est sermo de illo qõ generat terminatiue.

Dubitatur scõo. Ctrum forma substantialis ante eius generationem habeat aliquod esse substantiale in materia distinctum ab ipa materia. ¶ Et videtur qz sic: qz dicit p. primo hui' qz qõlibz fit ex quolibz sed hoc non põt esse nisi forma fuisset prius in materia. ¶ Ad hoc dicitur qz p. dicit illã ꝓpositionez disputatiue tãꝯ datã ab Anaxagora. ¶ Contra hoc arguit scõo sic: qz ex quo libet ente fit ens: ꝛ q̃ ratione ex quo libet fit vnum ens: eadẽ rõne ꝛ qõlibet aliud: ergo ex quolibet ente fit qõlibet ens. Antecedẽs pz: qz ex nõ ente nõ fit ens: ergo ex quolibz ente fit ens. ¶ Tertio sic. essentia forme ante ei' generationẽ fuit: ꝛ nõ fuit extra materiam: ergo forma ante eius generationem habet esse in materia distinctum ab ipa materia. Ad ior ptz: qz essentia forme est qõdam vle: sed vniuersale semp est: vt dicit p. ꝓio posterior: ꝯ essentia forme ante eius generatõez fuit. ¶ Quarto sic: quãdo forma substãtialis generat aliqd ipsi' ꝑfuit in materia: igit. Antecedẽs ptz: qz ante generatõem scõe ptis fuit prima ps: igr antecedẽs verũ. ¶ Quito sic. Si forma substãtialis ante sui generatõem nõ haberet esse in materia: seqꝛet ꝙ nõ magis deberet ĩtroduci vna forma substãtialis ꝙ alia: cũ nõ videtur maior ratio ex ꝛe vna debet magis introduci ꝙ alia. ¶ Sexto sic. si forma substantialis ante eius generatõem nõ haberet esse ĩ materia: seqꝛetur ꝙ nõ esset differẽtia inter generationez et creationẽ: ꝯsequẽs est falsum: ꝯ ꝛ antecedẽs. Patz ꝯsequẽtia: qz si forma nõ haberet esse in materia ante sui generatõem: tũc fieret ex nihilo: ꝛ per ꝯsequẽs generatio nihil ꝑsupponeret sicut nec creatio. ¶ Septimo sic. oĩs forma substantialis est effectus: ꝯ ꝑistit in sua causa. Consequẽtia pz: qz effectus ꝓexistit in sua cã. ¶ Octauo sic. Forma substãtialis educitur de potẽtia materie: ꝯ ꝓfuit in materia. Cõsequẽtia pz: qz nihil educitur de alio nisi prius fuerit in eo. ¶ Ilono sic. nisi sic seqꝛetur ꝙ quelibet generatio substãtialis esset violenta: ꝯsequẽs est falsum: ꝯ ꝛ antecedẽs. Cõsequẽtia ptz: qz forma substãtialis fieret ab agente extrinseco passo nõ ꝯferente vim: cum ipsa materia nullius sit actiuitatis. ¶ In oppositũ arguitur auctoritate p. dicentis: sufficiẽs est alterũ cõtrariorꝫ sui presentia ꝛ absentia circa subiectum ꝓsuppositum facere transmutationẽ: ergo ante trãsmutationem nihil ipsius forme fuisset in materia: cuz aliter non fuisset absens. ¶ Ad dubiũ dr: qz forma substãtialis ante sui generationem totalem non hz aliquod esse in materia distinctũ ab ipsa materia: licet anteꝯ cesset generatio habeat aliqd esse ptiale in materia distinctum ab ipa ꝓma pars ptz: qz alias sequeretur ꝙ aliquid habuisset esse anteꝯ incepisset esse ꝯsequẽs implicat ꝯtradictionẽ: ergo ꝛ antecedẽs: Cõsequẽtia ptz: qz p generationẽ res incipit esse: cũ generari sit de non esse ad eẽ ꝓduci: ergo si forma habuisset esse in materia: sequeretur ꝙ prius habuisset esse anteꝯ incepisset. Etiam si forma substãtialis haberz aliqd esse substantiale in materia ante sui generationem distinctum ab ipa materia: sequeretur ꝙ totum compositum esset ante sui generationẽ: ꝯsequẽs est falsum ꝛ impossibile: ꝯ ꝛ illõ ex quo seqꝛtur. Cõsequẽtia ptz: qz ipa forma substãtialis ꝛ materia vnite sunt totum cõpositũ: ergo si forma fuit in materia ante sui generatõem erat totum compositum. Et ex hoc videtur sequi opinio anaragore. s. ꝙ in quolibet ente pure naturali: esset quodlibz aliud ens pure naturale. Secũda pars ptz ꝓ vnã rationem ante oppositũ factam. Et ad primã rõnem dubij patz solutio ex dictis. ¶ Ad scõam dicitur negando antecedens. Et ad ꝓbationem eius dicitur cõcesso antecedẽte: negando ꝯsequẽtiã. Quõ aũt talis ꝯsequẽtia valet aut non: ptz ex scõo topicorum de ꝯsequẽtijs in ipo et ecõtrario. ¶ Ad tertiã dicit negãdo antecedẽs. Et ad ꝓbationem eius dicitur cõcesso antecedẽte negãdo cõsequentiã. ¶ Ad quartã dicitur: qz licet ante ptialẽ generationem forme aliquid eius ꝓfuit in materia: nõ tamẽ ante totalem. ¶ Ad quintam dicitur negãdo cõsequentiã. Et ad ꝓbationez eius dicitur negãdo qz non sit maior ratio: qz in materia sunt producte dispositiones ab agente naturali que disponunt ipsam ad vnã formam specificam ꝛ non ad aliam: ꝛ etiam ꝓia causa ad hoc concurrit determinans ipsam materiam ad vnam formam. ¶ Ad sextam dicitur negãdo consequentiã: qz in creatione nõ ꝓsupponitur concurrẽs in suo genere causandi ad fieri rei. Sed in generatiõe

naturali presupponitur subiectum concurrens in suo genere causandi ad fieri rei: licet non presupponatur aliquid ipsius forme. ¶ Ad septimam dicitur negādo antecedens. Et ad probationem eius dicitur q licet omnis effectus sit in sua causa virtualiter: scz in causa efficiente: quia potest produci ex ea: t in causa materiali: quia potest produci ex ea vel in ea: non tamen est formaliter in sua causa. ¶ Ad octauā dicitur q dupliciter potest intelligi: q vnū educatur de alio. Uno modo ppie: t sic illud educitur de alio quod ducitur extra aliud. t sic negatur antecedens. Alio modo impropie: t sic aliquid educi de alio: est aliquid fieri ex alio cōcurrentibus agentibus principalibus t particularibus: sine cōcursu miraculoso prime cause mediātibus qualitatibus dispositiuis. ¶ Ad nonam dicitur negando consequentiam. Et ad probationem eius dicitur: q licet passum non conferat vim actiuam: tamē bene confert vim passiuam id est bene habet naturalem inclinationem ad formam substantialem: t talis inclinatio fit ab agentibus t dispositionibus qualitatiuis ipsum passum disponentibus.

Ad rationes. ¶ Ad primam concessa maiore negatur minor. Et ad probationem dicitur: q licet nullum corruptibile perficiat eternum per se existens sic q constituat cum eo aliquod vnum: tamen bene perficit aliquod eternum non per se actualiter existens. Unde cum dicitur q materia appetit formam ratione priuationis: sensus est q hoc predicatū appetere formam non conuenit illi subiecto materia personaliter supponenti: nisi eidem subiecto conueniat priuatio illius forme. Illa enim res que est materia non appeteret appetitu carentie formam substantialem nisi careret ea: cum non sit possibile materiam appetere aliq̄ formam appetitu carentie q̄ habet. ¶ Ad scām dicitur negando antecedens. Et ad probationē dicitur: q illa propositio thopicalis intelligitur de hijs que sūt eiusdem speciei. ¶ Ad tertiam dicitur: q materia appetit formam appetitu naturali. Et ad improbatōem dicitur: q licet materia appetat formam cuz cognitione previa dei: non tamen cum cognitione particulariter appetentis scz ipsius materie. ¶ Ad quartam dicitur: q illa dictio sicut non dicit oīmodam similitudinē sed aliqualem. Nam femina appetit virum sicut perfectum imperfectum: t similiter materia appetit formā ¶ Ad quintam dicitur sicut dictum est. ¶ Ad sextā dicitur negando consequentiam: quia esse subiectū forme non est imperfectio materie. ¶ Ad septimam dicitur negando consequentiam: quia materia ex sua natura determinat sibi vnum oppositorum: scz appetitū naturalem. ¶ Ad octauam dicitur: q duplex est appetitus naturalis materie: scz essentialis t accidentalis Essentialis est ipsamet materia: t illum materia non habet nisi illa constructio transitiua capiatur loco illius intransitiue materia est appetitus essentialis. ¶ Alius est appetitus accidentalis materie: t est qualitatiua dispositio ipsius materie per quaz disponitur materia ad formam recipiendam: t istum appetitum materia bene habet: t est distinctus a materia intensibilis t remissibilis: appetitus vero essentialis non. Et hec de primo libro t questionibus eiusdem primi libri dicta sufficiunt.

¶ Secundi libri primus tractatus: in cui⁹ primo capitulo ostēditur quid sit natura.

Quum que sunt alia sunt a natura: vt aīalia queq̄: partes ipsoz: plāte t cozpora simplicia: vt terra: et
e ignis: t aer t aqua: que a natura esse dicūtur. Alia xo sunt ppter alias causas: puta p volūtatē vel artē. Et ista differt abiuicē: q̄ naturalia bīt in seipsis prīcipiū mot⁹: vt puta augmētatōis vel diminutōis: locimutatōis: vl' alterⁱ. Ea aūt q̄ sūt ab arte nō bīt in se tale prīcipiū inq̄tū hmōi. Naz lz lectul⁹ vel īdumētū vel dom⁹ inq̄tū lapidea sunt aut terrea: aut mixta ex his: habeāt i se prīcipiū mutationis īnatū: nō tīi scdm q artificialia sunt. ¶ Ex dictis ptz q natura est prīcipiū t cā mouēdi t q̄escēdi ei⁹ in quo ē primū p se t nō scdm accidēs. Dico aūt non scdm accidēs. Nā lz medic⁹ interdū sanet: nō tīi inq̄tū medic⁹: sz accidit sibi vt sanetur: q medicinā bēat. Nā aliq̄n sanat q̄ nō bz medicinā: sicut dom⁹ fit ab exteriori domificatore. Sz bīs naturā est illud qd bz prīcipiū p se mot⁹ vel q̄etis: qd est subiectū foze: vl' ipa foza. Et ens scdm naturā: est ens habēs naturā: vel illud qd ineſt enti habēti naturā: vt igni ferri surſuz. ¶ Ex pdictis clarū est q̄d est natura: īmo ridiculū est tētare demōstrare naturā eē. Naz si q̄s ignoret naturam: hoc nō est ppter ipsaz: sed ppter īperfectōez cognoscētis sicut cecus non potest de colloribus sillogizare.

Diffinitio nature.

Ridiculū est tētare demonstrare naturā esse.

Cec⁹ non pōt de colorib⁹ sillogizare

¶ Scdm capitulum primi tractatus. in quo ostenditur quotuplex est natura.

Et ipsa natura ponūtur tres cō-
d clusiones. ¶ Quaz pria ē. Materia ē natura. Probat. Tū prio q̄ materia ī trāsmutatōe naturali defert vtrūq̄ terminū trāsmutatōis: sicut lignū in putrefactōe ligni. Nā si lect⁹ deorsū pject⁹ putrescat: nō remanebit lect⁹: sed lignū. Et es ī pjectōe statue. Sz tale prīcipium passiuū est natura: vt ptz p oēs ātiquos q̄ posuerūt aquā: terrā: ignē: vel aerē eē naturā rei naturalis: q̄ vtrūq̄ terminū trāsmutationis deferebat: ig̃ materia ē natura: t borū autoritas posset sumi p scda rōne. ¶ Secūda pclo. forma ē natura: patz trib⁹ rōnib⁹. Pria est: q̄ p formā ens naturale dr̄ naturale: sicut p formā artificialē dr̄ artificiale. Nā sicut lignū qd pōt eē lectulus nō dr̄ lectulus

Pria pclusio

Signū Antiphontis.

Scda pclusio

actu:nisi p formã lectuli:ita qõ ꝑt eẽ carovel os:nõ dr̃ esse carovel os nisi p formã carnis vel ossis:igr̃ fo3a est natura. Et posset sumi illa similitudo ꝓ scda rõne. Scda rõ:qz agẽs rõne forme assimilat sibi passum:vt hõ rõne forme generat hoiem:sicut ex ligno generat nõ lectus: sed lignũ: igr̃ fo3a ẽ natura. Et ꝓpter hãc rõnẽ dicit Antiphon figurã nõ esse naturã:sz lignũ. Tertia rõ:qz rõne forme generatio dr̃ naturalis:sicut rõne sanitatis dr̃ sanatio:sz nõ dicat medicatio:qz sit ad medicinã:t in hoc differt ars a natura: igr̃ fo3a q̃ deuotat ens naturale est natura pfectio: quidẽ q̃ materia:qz p illã res naturalis ẽ in actu:ꝙ materiã ẽo in potẽtia. ¶ Tertia cõclusio:ꝓuatio est quodãmõ natura:patz qz ipsa est quodãmõ materia:vel forma destructa:sz qlibet illoz est natura:igitur.

Forma ẽ magis natura q̃ materia. Coclusio.iij.

Priuatio est quodã mõ natura.

Omnium que sunt quedam sunt a natura t quedã sunt ꝛc. ¶ Iste est secundus liber phisicoꝝ Thist. in quo p. determinat de principijs scie naturalis. Et ꝓtinet iste liber sex tractatus. In primo determinat de natura. In secundo determinat qualis est ꝓsideratio naturalis. In tertio determinat de causis p se. In q̃rto de causis p accidens. s. de casu t fortuna. In quinto ostẽdit naturalem p. ꝓsiderare de q̃ttuoꝛ gñib9 causaꝝ: t p ea demonstrare. In sexto ostẽdit: q̃ natura agit ꝓpter finẽ: t q̃ ex fine ꝓuenit necessitas in naturalib9: scõus tractatus incipit ibi. Cm̃ aũt determinatũ est: tertiꝰ ibi. De termiatis aũt bis. q̃rtus ibi. Dr̃ aũt fortuna: quintus ibi. Que aũt sunt cause. sextus ibi. Dicendũ q̃dẽ igitur Primꝰ tractat9 ꝓtinet duo capitula. In primo ostẽdit q̃d sit natura. In scõo de quib9 dr̃ natura. Primũ capitulũ ꝓtinet q̃ttuoꝛ ptes q̃ videbũtur in ꝓcessu. In prima pte ponit vnã diuisionẽ q̃ talis est. Eoꝝ q̃ sunt: q̃dam sunt a natura: vt aialia: ptes aialiũ: plãte: t corpora simplicia. Et q̃dã sunt ꝓpter alias causas: sicut illa q̃ fiũt p volũtatẽ t ab arte fm cõmentatoꝛẽ. T. Oia aũt q̃ dicta sunt. ¶ Hic p. ponit differẽtiã iter ista duo mẽbra dicẽs q̃ naturalia inq̃tũ naturalia habẽt in se ꝓncipiũ motꝰ innatũ. Aliqua quidã principiũ motus localis. Alia ꝛo principiũ augmẽtatõis t diminutionis. Alia ꝛo principiũ alteratõis. Sed artificialia inq̃tũ artificialia nõ habẽt principiũ motꝰ innatũ. vnde ibi. Est igitur natura. ¶ Hic p. infert ex dictis diffinitionẽ nature: q̃ talis est. Natura est principiũ t cã mouẽdi t quiescẽdi eius in quo est primũ per se t non fm accidẽs. Ultimã ꝓpositã declarat p. sic qz cũ medicus aliq̃n sanatur: hoc est fm accidẽs. Nam accidit medico fm q̃ medicus est q̃ sanetur. Sic etiã artificialibus accidit q̃ habẽt principiũ motꝰ. T. Naturã aũt habẽt. ¶ Hec est scda ꝓpositio huius capituli in qua p. ostendit quid est habens naturã vicẽs. Q| habẽs naturam est illud quod habet principium sui motus vel quietis per se primo: t non fm accidẽs in seipso: tanq̃ principiũ essentiale eius. Et subdit p. q̃ tam natura q̃ habens naturã est substantia: t q̃ quedam natura est subiectũ. s. materia: t quedã est in materia. s. forma

Diffinitio nature.

T. Scõm aũt naturã. ¶ Hec est tertia ꝓpositio in q̃ phũs ostẽdit quid est ens fm naturam dicẽs. Q| ens fm naturã est ens habẽs naturã. Vel est illud quod in est per se habenti naturam: sicut ferri sursum cõuenit igni fm naturam t ratione nature. T. Si quidem igitur est. ¶ Hec est quarta particula in qua p. infert: q̃ ridiculum est tẽtare t demonstrare naturam esse: qz naturam esse est per se notum: modo ridiculum est tẽtare t demonstrare per se notum: ergo ridiculuz est tẽtare t demonstrare naturam esse. T.

¶ Ridiculũ ẽ tẽtare demõstrare naturã esse.

Videtur autem et subiecta.

¶ Istud est scõm capi. primi tractatus: in quo p. ostendit de quibus dicitur natura. Et diuiditur istud capitulum in tres partes. In prima ostendit: q̃ materia ẽ natura. In scõa q̃ forma est natura: ibi. Alio aũt mõ. In tertia ostẽdit: q̃ priuatio quodãmõ est natura: ibi. Sed forma. In prima parte ostendit talem conclusionem: q̃ materia est natura. ¶ Hanc conclusionem probat ratione t autoritate antiquoꝛũ. Ratiõe sic. Illud quod manet in transmutatione substantiali deferẽs transmutationem substãtialẽ est natura: sed materia est hmõi: igitur materia est natura. Maioꝛ põt ꝓbari ab antiquis: dicentib9 materiã esse totã substantiam rei naturalis: t esse naturã eo q̃ deferebat trãsmutationẽ: sicut in artificialibus lignũ est tota substãtia lectuli: t natura lectuli. Maioꝛ tñ põt ꝓbari. Tale est principiũ motus: ergo est natura. Minoꝛ ptz: qz sicut materia artificialiũ manet in transmutatione artificiali: ita materia rei naturalis manet in trãsmutatõe naturali. T. Unde sane alij. ¶ Hic p. ꝓbat dictã cõclusionem autoritate antiquoꝛũ. Unde antiqui qui crediderunt materiã esse aquam: vel ignem: siue aliq̃s aliud elementum: dixerunt ipsam materiam esse totam naturam rei naturalis: t semper manere t deferre transmutationes naturales. Ex isto ptz: q̃ natura vnomõ dicitur de materia: que se habet vt subiectum. Unde licet ipi antiq̃ in ꝑ bene dixerũt: q̃ materia est natura: et q̃ defert trãsmutationẽ substãtialẽ: in hoc tñ deficiebãt q̃ dixerunt materiã esse totam substantiaz rei.

¶ Pria cõclo. Q| materia ẽ natura.

T. Alio vero mõ. ¶ Hec est scda pars huius capituli: in qua p. ponit scdam cõclusionẽ que talis est: q̃ forma est natura. ¶ Hanc cõclusionem ꝓbat p. tribus rõnibus. Quarũ pria est: illud ꝑ q̃s res naturalis est in actu cõpleto t pfecto: t sine quo nõ esset in actu cõpleto t perfecto est natura: sed forma est hmõi: g̃ forma est natura. Minoꝛẽ ꝓbat p. per simile.: qz artificiale nõ dr̃ actu artificiale sine forma artificiali: g̃ res naturalis non dr̃ naturalis sine forma naturali: t per ꝓns forma est natura. Et subdit p. q̃ totũ cõpositũ ipsum q̃s ex naturis cõstituitur nõ est natura: sed est ens fm naturã: vel ens habẽs naturã: T. Et magis materia ¶ Hic p. ostendit q̃ forma est magis natura q̃ materia: qz illud per q̃s res naturalis est in actu est magis natura q̃ illud per q̃s res naturalis est in potẽtia. Sz forma est per quã res naturalis est in actu: t per materiã solum in potentia: g̃ forma est magis natura q̃ materia. T. Amplius aũt. ¶ Scda ratio talis est: illud quod generat sibi simile est natura: vt ptz ex rõne antiphontis: sed forma naturalis generat sibi simile: siue est illud rõne cuiꝰ aliq̃d generat sibi sile. g̃ forma est natura. Minoꝛẽ ꝓbat sic p. Nam ex ligno gñatur lignũ: t ex hoie gñatur hõ. i. hõ rõne sue forme generat sibi simile. T. Amplꝰ natura si dicta. ¶ Tertia ratio talis est: illud a quo aliq̃d dicitur esse naturale ẽ vere natura: sed a forma generatio dicitur naturalis que quidẽ gñatio est via in naturam: g̃ forma est vere natura. Un noia actia t passiua actiones siue passiones naturales importantia: important terminum ad

Conclusio. ij. Q| forma est natura.

¶ Forma est magis natura q̃ materia

¶ Gñatio est natura qz via in naturam.

quē. Sed in artificialib⁹ talia noīa īportāt principiuz actōis sicut medicatio īportāt medicinā: que est principiū medicationis: sed generatio dicit formā q̄ est finis trāsmutationis. ¶ Sed forma. ¶ Hec est tertia particula huius capi. in qua p. ostendit q̄ priuatio est quodāmō natura: qz priuatio est forma abiscienda vel materia priuata: sed qlibet illoz est natura: g̃ ꝛc.

¶ Priuatio ē quodāmō natura.

Queritur Utrum diffinitio nature sit bene assignata: in q̄ dicitur: q̄ natura est principium ꝛ causa mouendi ꝛ quiescēdi eius in quo est primū per se ꝛ nō ſm accidēs. ¶ Et arguitur prīo q̄ non: qz substātie nō debēt diffiniri p accidentia: sed nature sunt substātie: ꝛ motus accidētia: ergo male diffinitur natura per motū. ¶ Scōo sic. absolutū nō debz diffiniri per respectiuū: sed natura est quid absolutū cum sit substātia: principiū ℞o ꝛ cā sunt respectiua: g̃ diffinitio est īsufficiēs. ¶ Tertio sic. ista diffinitio nō ꝓuenit offi ꝓtēto sub diffinito. g̃ est insufficiēs. Añs ptz: qz celū natura liter mouet: ꝛ tamē nūq̄ quiescit: g̃ male dr̄ q̄ natura est principiū mouēdi ꝛ quiescēdi. ¶ Quarto sic. lapis existens sursum p violentiā hz in se naturā: ꝛ tamē ille nō est principium motus aut quietis: g̃ diffinitio nō ꝓuenit oī ꝓtento sub diffinito. ¶ Quīto sic. aīal cadēs deorsum naturaliꝛ mouet: ꝛ tamē nūq̄ quiescit: g̃ male dr̄ q̄ natura est principiū mouēdi ꝛ quiescēdi. ¶ Quarto sic. lapis existens sursum p violentiā hz in se naturā: ꝛ tamē ille nō est principium motus aut quietis: g̃ diffinitio nō ꝓuenit oī ꝓtento sub diffinito. g̃ est insufficiēs. Añs ptz: qz celū naturaliter mouet: ꝛ tamē nūq̄ quiescit: g̃ male dr̄ q̄ natura est principiū mouēdi ꝛ quiescēdi. ¶ Quarto sic. lapis existens sursum p violentiā hz in se naturā: ꝛ tamē ille nō est principium motus aut quietis: g̃ diffinitio nō ꝓuenit oī ꝓtento sub diffinito. ¶ Quīto sic. aīal cadēs deorsum naturaliꝛ mouet: ꝛ tamē nūq̄ quiescit: g̃ male dr̄ q̄ natura est principiū mouēdi ꝛ quiescēdi. ¶ Sexto sic: q̄litates disponētes materiā sunt nature: ꝛ tamen diffinitio nō ꝓuenit eis: g̃ diffinitio est insufficiēs. Maioꝛ ptz p Albertū magnū dicentē: q̄ natura ē vis insita rebꝰ ex similibꝰ similia ꝓcreās: sed q̄litas disponentes res naturales sunt hmōi. Minoꝛ ptz: qz tales q̄litates nō sunt primū principium. ¶ Septimo sic: ens est oīm eneoꝛ natura: vt dicit p. quinto methaphisice et tū diffinitio nō ꝓuenit sibi: g̃ diffinitio est insufficiens. Maioꝛ ptz: qz es est ens habēs naturā q̄ est principiū motꝰ ꝛc. g̃ es nō est principiū primum motus. ¶ Octauo sic. diffinitio conuenit alijs a diffinito: g̃ est insufficiens. Antecedens ptz: qz ꝓuenit cordi boīs: et tamē coꝛ boīs nō est natura: cū sit ens habēs: igitur. Maioꝛ ptz: qz coꝛ est principiū mouēdi et quiescendi. ¶ Nono sic: solus deus est primū principiū: g̃ male dr̄ q̄ natura est primū principiū. Antecedēs pz per expositionē illius termini primū. ¶ Decimo sic. materia prima est natura: ꝛ tamē diffinitio nō sibi ꝓuenit: g̃ diffinitio est insufficiēs. Minoꝛ ptz: qz ipa est effectꝰ: g̃ nō est causa. ¶ Undecimo sic: idem inq̄tum idem non est causa oppositoꝝ: sed motus ꝛ quies sunt opposita: ergo natura nō est cā motus ꝛ quietis. ¶ Duodecimo sic. oīs causa per se est cā intendens suū effectum: sz natura non intendit suum effectum: cum non cognoscat ipsum: ergo natura non est causa per se.

Albertus

In oppositū est p. in principio huius scōi tradens nobis illā diffinitōem. Pro solutione q̄stionis

Sciendum est q̄ iste terminus natura in proposito nō capitur pro natura naturante solum cuiusmodi est deus: vel intelligentie: sed solum capitur hic pro naturata: que est materia vel forma materialis producta. ¶ Unde ille terminus natura non significat illam rem que est forma vel materia absolute: sed respectiue in ordine ad motus ꝛ quietes naturales: ꝛ sic de materiali significato illā rem que est materia: vel illā rem q̄ est forma significat: ꝛ connotat q̄ ab ea dependent motus ꝛ quietes naturales. Ex quo ptz q̄ ille terminus natura non est terminus predicamenti substātie: sed predicamēti aliquid. Unde diffinitio nature debet sic intelligi. Natura est principium principale: ꝛ cā actiua vel passiua ex naturali inclinatione motus vel quietis eius in quo est tanq̄ ps essentialis Dicitur notāter principiuz p quāto est prius alio. Et dicitur principale ad differentiā principiorum instrumentalium: sicut sunt q̄litatiue dispōnes. Et dicit cā ad explicandum q̄ motus ꝛ quietes naturales dependent ab ipsa natura. Et dicitur notāter actiua vel passiua ad denotāduz q̄ non oportet q̄ natura sit cā actiua motus vel quietis. Dicitur notāter ex naturali inclinatione ad differentiā causas ꝛ fortune. Dicitur notanter eius in quo est ad denotādum q̄ illud quod est natura non dicitur natura: nisi respectu motuū ꝛ effectuum intrinsecorum ipsius mobilis: qui quidem effectus cōuenit ipsi mobili naturaliter. Unde licet ignis sit cā ꝛ principium calefactionis ligni: tamē materia vel forma ignis non dicitur natura respectu talis effectus vel motus: sed dicitur natura respectu motus sursum ipsius ignis. Isto notato sit

Conclusio responsiua ad quesituz. diffinitio nature intellecta vt dictum est: est sufficiens. Patet per conditiones bone diffinitionis.

Dubitatur primo. Utrum res artificiales distinguantur a rebus naturalis. ¶ Et videtur q̄ sic. autoritate p. dicētis scōo huius q̄ quedā sunt a natura. alia vero ꝓpter alias causas: sicut artificialia. ¶ Secundo sic. dicit p. ex quo naturalia habēt principiū motus innatum: artificialia vero nō: ideo artificialia differūt a naturalibus: igitur. ¶ Tertio sic. Domus ē res artificialis. ꝛ tū non est res naturalis: igitur res artificialis differt a re naturali. Minoꝛ ptz: quia domꝰ non est composita ex vna materia ꝛ vna forma pure naturali: nec est forma naturalis: nec materia: igitur mīoꝛ vera. ¶ Quarto sic. scientia ꝛ virtutes sunt res artificiales: ꝛ tamē non sunt res naturales: cū ꝓpter nullum naturale laudemur vel vituperemur: vt dicit p. secundo ethicorum: ergo res artificiales distinguuntur a naturalibus. ¶ Quinto sic. nisi sic seq̄retur q̄ res artificiales non essent posteꝛiores rebus naturalibus: cōsequēs videtur esse falsum: ꝛ contra p. scōo huius. Cōsequentia ptz: qz idem non est posterius seipso. ¶ Sexto sic. aliqua res artificialis coꝛrumpitur sicut domus: ꝛ tamen nulla res naturalis coꝛrumpitur: igitur res artificialis distinguitur a re naturali. ¶ Septimo sic. non omnis res naturalis est artificialis: igitur nec ecōuerso. Añs ptz: de terra: igne: ꝛ aqua. Consequentia pz: qz non videtur ratio diuersitatis. ¶ Octauo sic. nisi sic sequeretur q̄ ista esset cōcedenda: statua est es: statua est lignum: cōsequens videtur esse ꝓtra phm̄ septimo methaphisice dicentem illā esse negandam: statua est es: ꝛ illā esse concedendā: statua est ex ere vel est erea. ¶ In oppositum arguitur: res a natura producta taliter vel taliter se habens per artez est res naturalis: sed res artificialis est res a natura producta taliter vel taliter se habēs ab arte: ergo res artificialis est naturalis. ¶ Secundo sic. demōstrādo ciphum aureum: hoc ens sic figuratum est res artificialis: ꝛ b̄ ens sic figuratū est res naturalis: g̃ res artificialis est res naturalis. Maioꝛ ptz: qz oīs ciphꝰ est res artificialis: ꝛ b̄ ens sic figuratū est ciphꝰ: g̃ hoc ens sic figuratū est res artificialis. Minoꝛ ptz: qz oē aurū est res naturalis: b̄ ens sic figuratū est aurū: g̃ hoc ens sic figuratū est res naturalis. ¶ Pro solutōe dubij est aduertēdū: q̄ res naturalis in ꝓposito capiť q̄druplicit. Uno mō ꝓprie p re p se existēte ꝓposita ex materia ꝛ forꝫ substātiali. Aliomō p ipa natura. s. materia vl forma. Tertiomō p aliq̄ dispositione vel q̄litate ꝓuenīte forꝫ substātiali rei naturalis: sicut caliditas respectu ignis. Quartomō p qualitate vel dispōne ꝓueniente

materie prime: licet discōueniat forme substātiali: et hoc mō caliditas diceret res naturalis respectu aque q̄ est ꝓueniēs materie aque: licet sit discōueniēs forē substātiali ei⁹. Sed res artificialis in ꝓposito dr̄ res facta ab intellectu practico cū voluntate libera vel ē res facta aliqualiter se habere q̄liter se non haberet: vel plures res facte aliq̄liter se habere qualiter se nō haberēt: si intellectus practicus nō cōcurrisset cū voluntate libera. ¶ Isto notato dicitur ad dubiū: q̄ res artificialis extra aīam existens non distinguitur a re naturali: vel a rebus naturalibus. Ptz per rōnes post oppositum factas. Dicitur notāter extra aīaz existēs ꝓpter scīētias ⁊ virtutes. Dicitur notāter vel a rebus naturalibus: q̄ aliq̄ res artificialis bene distinguitur a re naturali: licet non a rebus naturalibus: sicut domus distinguit̄ a lapidib⁹ ex quib⁹ fit sicut totū a ptē: licet nō a reb⁹ naturalibus. Posset etiā ꝑbari aliter ista cōclusio: q̄ per solā remotionez vel ablationē alicuius rei ab alia re nō generatur alq̄ res de nouo: sed per solā remotionē aliq̄rum ptium a lapide: ex lapide fit mercurius: vel aliq̄ res artificialis vt ptz per experientiā: igitur res artificialis extra aīam existens non distinguitur a re naturali vel a rebus naturalibus.

¶ Item per solum motum localem non generatur aliqua forma de nouo vel aliquid qō prius non fuit: sed aliq̄ res artificialis potest fieri per solum motum localem: sicut cum lapides congregātur in eodem loco causatur cumulus lapidum: ⁊ cum virga que est recta per solum motuz localem efficitur circularis: ergo res artificialis extra animā existens nō distinguitur a re naturali vel rebus naturalibus: alias idem esset sub diuersis formis specifice distictis successiue: oībus rebus eodē mō se habētibus sicut prius: excepto q̄ illō esset motum localiter. ¶ In isto dubio supponitur: q̄ motus localis non distinguitur a mobili vt videbitur tertio huius. ¶ Scōo supponitur q̄ figura non distinguitur a figurato: vt videbitur in questione sequēti ¶ Et ad primā rōnem dicitur concedēdo q̄ phūs hoc dicit: sed membra illius diuisionis non sunt distincta nisi quo ad rōnes eorum: cum vni ⁊ eidem rei cōuenire possunt. Aliter potest dici q̄ p. per scōm mēbrum diuisionis intelligit artificialia in anima existentia. Aliter pōt dici q̄ illa diuisio debet sic intelligi. Rerū q̄dā sunt a natura tales: siue taliter se hūtes: ⁊ q̄daz sunt taliter se habētes ab arte: ⁊ tunc negat̄ ꝓña. ¶ Ad secundā dr̄ ꝓcedēdo q̄ p. hoc dicit: sed illud sic intelligit̄ q̄ naturalia habēt a natura q̄ moueantur vel q̄escāt naturaliter. Artificialia xo nō hñt ab arte q̄ moueantur vel q̄escāt naturaliter: ⁊ ex hoc bene sequit̄ q̄ alia ē ratio huius termini naturale: ⁊ alia est ratio huj⁹ termini artificiale: ſ nō sequit̄ q̄ illa res q̄ ē artificialis nō sit natural'. ¶ Ad tertiā dr̄: q̄ lz dom⁹ distīguat̄ a re naturali: nō tñ distinguit̄ a reb⁹ naturalib⁹. ¶ Ad q̄rtā dr̄ q̄ lz scīe ⁊ ꝟtutes sint res artificiales ī aīa exītes nō tñ extra aīaz existētes: mō hic ē sermo de reb⁹ naturalibus extra aīam existentib⁹. ¶ Ad quintā dr̄ distinguēdo ꝓñs prime ꝓñtie: quia dupliciter potest intelligi: q̄ res artificiales sunt posteriores reb⁹ naturalib⁹. Uno mō sic q̄ ille res que sunt vel erunt res artificiales: sunt posteriores illis rebus que sunt vel erūt naturales: ⁊ sic ꝓcedit̄ ꝓña: sed negat̄ minor. Alio modo potest itelligi q̄ illa res que est vel erit artificialis: posterius erit artificialis q̄ est naturalis: ita q̄ prius res sic se hz per naturā: q̄ q̄ sic se habeat ab arte: ⁊ sic negatur ꝓña: cum ꝓñs sit falsum. Ex quo ptz q̄ licet denominatio artificialis posterior sit denomiatiōe naturali: tamē non sequit̄ q̄ res artificialis distinguatur a re naturali. Sicut licet posteri⁹ aliquis dicatur senex et prius iuuenis: non tamē sequit̄ q̄ senex distinguatur a iuuene vel qui fuit iuuenis. ¶ Ad sextā dicit̄ negando maiorē. ſ. q̄ domus corrūpatur: q̄ exponēs ei⁹ est falsa. Nam licet aliquid corrūpitur domus siue desinat esse domus: tamē domus nō desinit esse: ⁊ lz domus distinguatur ab vna re naturali: non tamē distinguitur a pluribus rebus naturalib⁹. ¶ Ad septimā dr̄ negando ꝓñam: quia res naturalis non presupponit artem vel rem artificialē: sed res artificialis ꝑsupponit rem naturalem. ¶ Ad octauam dicitur negādo primā ꝓñam: ⁊ vlterius negatur minor. Et ad eius probationem dicitur q̄ p. non negauit illā propositionez tanq̄ falsam: sed negauit ibi esse predicationez famosaz. Uel potest dici q̄ p. voluit dicere q̄ statua non est es: absolute considerando es: sed statua est es sic figuratum: ita q̄ ad hoc q̄ es sit statua nō sufficit es: sz requiritur q̄ illud es sit sic figuratum: sic tamen sufficit es: q̄ nō requiritur alia aliqua entitas inherens eri q̄ distinguatur realiter ab ere.

Dubitatur scōo. Utruz differentia posita ab Aristotele inter entia naturalia ⁊ artificialia sit sufficienter assignata: ¶ Et videtur q̄ non: q̄ si esset sufficienter assignata: sequeretur q̄ omnia naturalia haberent in seipsis principium motus vel quietis: consequens est falsum: ergo ⁊ añs. Minor ptz: q̄ materia prīa est res naturalis: ⁊ similter q̄libet forma materialis: ⁊ tamē nō hz in se principiū mot⁹ vel q̄etis: cuz ipsa sit res simplex. ¶ Scōo sic. Securis est res artificialis: ⁊ tñ hz in se principiū motus ⁊ quietis: g̃ differentia est insufficiens. ¶ Tertio sic. vel differentia data ab Aristo. intelligitur de principio actiuo vel passiuo. Non actiuo: q̄ tunc celū nō haberet principiuz sui motus: qō videtur falsum: eo q̄ mouetur ab intelligētia que nō est ps eius. Nec etiā de passiuo: quia tunc res artificiales haberent in se principiū motus vl q̄etis: ergo differentia est insufficiens. ¶ Quarto sic. celum est res naturalis: ⁊ tamen non hz in se principiū motus ⁊ quietis: cum celum non potest quiescere: vt patet per p. ⁊ commentatorem primo de celo ⁊ mundo: igitur differentia est sufficiens. ¶ Quinto sic. celū non habet in se principium motus: igitur non habet in se principium motus ⁊ quietis. Antecedens patet quia celum non habet in se materiam: vt dicit commentator: sed in omni eo quod mouetur siue potest moueri necesse est ymaginari materiam vt dicit p. secundo methaphisice: ergo celum non potest moueri. ¶ Sexto sic. si celum esset mobile: sequeretur q̄ esset corruptibile: sed celum non est corruptibile: ergo nō est mobile: ⁊ per consequens non habet in se principium sui motus. Maior ptz: q̄ vt dicitur quarto huius: ⁊ primo celi. Omne corpus naturaliter mobile est corruptibile: ergo si celum est mobile est corruptibile. ¶ Septimo sic. terra est res naturalis: ⁊ tamen non habet in se principium motus ⁊ q̄etis: igitur nō oīs res naturalis habet in se principiū motus ⁊ quietis. Minor ptz: quia vt dicit p. scōo de celo ⁊ mundo. Si celū moueatur necesse est terram in medio quiescere. ¶ Similiter autor de spera dicit: q̄ necesse est terrā in medio mundi quiescere. ¶ In oppositum est p. ponēs nobis illam differentiā inter artificialia ⁊ naturalia. vnde ens naturale in proposito debet capi pro illo quod cōpositum est ex naturis: puta ex materia ⁊ forma. Et intelligitur differētia sic. ad hoc q̄ aliqua res dicatur naturalis requirtur q̄ in se hēat principiū motus vel quietis qō dicitur natura. Uel de rōne istius complexi ens naturale est hoc cōplexū in se habere principiū motus vel quietis: ⁊ tamen de ratione istius cōplexi

res artificialis nō est hoc complexū in se habere principium motus vel quietis. Etiam illa res que est artificialis non habet in se ab arte principium sui motus vel quietis. ¶ Ad dubium dicitur: q differentia posita ab Arist̄o. est sufficienter assignata: sez q naturalia inq̄tum naturalia habent in se principium motus et quietis: artificialia vero nō. ¶ De naturalibus patet: quia omne ens naturale est elementum vel elementatum: sed omne tale habet principium sui motus: ergo omne ens naturale habet principiū sui motus. ¶ Minor ptz: q omne elementum est graue vel leue ex sua natura: t omne elementatum mouetur fm naturaz siue motum elementi predominantis in ipso. ¶ De artificialibus pz: quia entia artificialia ab artifice formā motuam non recipiunt: ergo talia entia ab arte non habent principium motus. ¶ Et ad primā rationē dubij dicitur negādo minorem. Et ad probationem eius dicitur: q licet materia t forma sint res naturales: capiendo hoc complexum res naturalis scō mō: non tamen primo mō. ¶ Ad scōam dicitur negando cōsequētiam: quia phūs non vult dicere q artificialia non habeant principium sui motus: sed q non habēt principium sui motus inq̄tuz artificialia: siue q nō habent principium sui motus ab arte. ¶ Ad tertiā dicitur: q differentia illa intelligitur tam de principio actiuo q passiuo: sed maxime de actiuo. Et ad improbationem eius dicitur concedendo q celum non habet principium actiuum in se tanq̄ partem essentialem eius: licet bene habet principium sui motus per assistentētiā intelligentie mouentis celum. Etiam celum fm cōmentatorem nō est res naturalis: capiendo hoc cōplexum res naturalis primo mō. Ad aliā ptem dicitur q licet res artificiales habeāt principium sui motus actiuū vel passiuū: tamen hoc non habent ab arte. ¶ Ad q̄rtam dr negādo cōsequentiā: qz illa cōiunctio t capitur loco illius cōiunctōis vel. ¶ Ad quintā dicitur fm cōmentatorē: cōcedendo q celum nō habet materiā: capiendo materiā p altera pte essentiali cōpositi: t dicitur q dictū p. scō methaphisice dz sic intelligi. In oī eo qđ mouetur necesse est imaginari materiā: hoc est quādocūq̄ est motꝰ ibi est subiectū motꝰ: t sic p. capit materiā p subiecto motꝰ: qđ quidē subiectū dz eē res habēs ptem extra partem. Aliter potest dici negando q celum nō habet materiā: t ad cōmentatorē dicit: q ipse voluit dicere q celū non habet materiam eiusdē rōnis cum istorū inferiorum materia: cum tunc esset corruptibile celum: siue tamen habeat materiam siue non: passiue se habeat ad hoc q moueatur. ¶ Ad sextaz dicitur q dictū p. intelligitur de corpore qđ mouetur motu recto. ¶ Ad septimā dicitur negando minorem. Et ad eius probationē dicitur q p. nō vult aliud dicere: nisi q necesse est terram quiescere a motu circulari: sicut quidam imaginabantur. Etiaz autor de spera loquitur disputatiue contra illos qui dicebāt terrā moueri ab oriente in occidentem.

Ad rationes questionis. ¶ Ad primam dicitur: q licet substantie nō debeāt diffiniri diffinitiōe quidditatiua p accidētia: siue capiatur ille terminus substātia primo intentionaliter: siue scō intentionaliter: tñ bene possunt diffiniri diffinitiōe descriptiua. Et ad minorē dr: q si capiatur ille terminus substātia scō intentionaliter: dicitur negando eam: ex quo ille terminus natura nō est predicamēti substātie: sed predicamēti adaliquid. Sed si capiatur ille termin⁹ substantia primo intentionaliter: tūc cōceditur q̄ natura est substantia: t negatur cōsequētia. ¶ Ad scōam dicitur, distinguendo minorem: vel capiendo illum terminum absolutū primo intentionaliter: t sic conceditur minor. Vel scō intētionaliter: t sic negatur. ¶ Ad tertiam dicitur negādo ꝓbationem: quia illa cōiunctio t. debz capi loco illius cōiunctionis vel. ¶ Ad quartaz dicit q licet natua rlapidis sursum existētis nō sit actualiter principium motus vel quietis: tamē potest eē principium motus vel quietis. ¶ Ad quintam dicitur q ille motus quo animal mouetur deorsum: nō est sibi pure naturalis: sed est partim naturalis t violētus siue contra naturam: modo in diffinitione est sermo de motu pure naturali. ¶ Ad sextam dicitur: q duplex ē vis insita rebus: sez principalis: t illa est forma substātialis existens in materia: alia est instrumentalis. f. qualitas disponēs subiectum. primo modo capitur in diffinitione Alberti: t non scō modo: t sic nō sequitur q qualitas sit natura vt in proposito capitur natura. ¶ Ad septimā dicitur: q p. non capit illum terminum natura ppie: sed cōmunissime: ita q sensus eius est: q es est de substātia eris. ¶ Ad octauaz dicitur: q cor excluditur per illam particulaz eius in quo est: nō fm accidens: ex quo cor non est pars essentialis hois: sed se habet sicut pars integralis. ¶ Ad nonam dicitur q in diffinitione non capitur primū superlatiue: sed positiue: vt tantum valet sicut principale. ¶ Ad decimā dicitur q dictum p. sic intelligitur: q vnum t idem nō est causa t effectus respectu eiusdem t in eodem genere cause. ¶ Ad vndecimam dicitur. q licz vnū videz non sit actualiter causa oppositorum: tamen idez potest esse potentialiter causa oppositorum: precipue cū vnum ad alterum ordinetur sicut motus ad quietem. ¶ Ad duodecimam dicitur q licet natura non intendit motum intentione animali: tamen bene intendit intentione naturali que non est aliud q̄ naturalis inclinatio eius.

Queritur Utrū figura sit res distincta a re figurata. ¶ Et videtur q sic. quia figura fundatur in q̄titate vt dicit commentator: sed illud quod fundatur in aliquo distinguitur ab illo: ergo figura distinguitur a re figurata. ¶ Secūdo sic. figura accidit rei figurate: ergo figura distinguitur a re q̄ta. Antecedēs patet: quia triangularitas aliquādo rei conuenit: t aliquando non. ¶ Tertio sic. nisi sic sequeretur q̄ statuefactor faciens statuam nihil faceret: ꝓsequens videt esse falsum: ergo t antecedens. Consequētia ptz: quia ille non facit rem que figuratur de nouo: nec per figurationem aliqua entitas de nouo producitur: nec aduenit illi rei que figuratur: igitur statuefactor faciēs statuaz nihil faceret si figura non esset res distincta a re figurata. ¶ Quarto sic. subiectum forme distinguit a forma: sed res figurata est subiectū figure: ergo res figurata distinguitur a figura. ¶ Quinto sic. illud ex quo fit aliquid distinguitur ab illo quod fit: sed ex ere fit statua: et ex ferro cultellus: ergo es distinguitur a statua: t ferrum a cultello: t per cōsequens figura a re figurata. ¶ Sexto sic: impossibile est rez aliter t aliter se habere sine alietate saltem naturaliter: sed quādo res figuratur: aliter se habz q̄ prius se habebat: ergo ibi est aliqua alietas: t illa non videtur esse nisi figura ergo figura distinguitur a re figurata. ¶ Septimo sic. res q̄ta potest separari a figura sperica: t tamen non potest separari a re q̄ta que ipsamet est: ergo res q̄ta distinguitur a figura. ¶ Octauo sic. quicquid res q̄ta hodie hoc cras erit: dummodo nulla entitas addatur vel remoueatur: sed ipsa res q̄ta hodie est figura sperica: ergo ipsa cras erit figura sperica: consequens est falsum: ergo t antecedens: non maior: ergo minor.

In oppositum arguitur. Omne illud quod

clauditur termio vel termin⁹ est figura: sed res figurata termino vel terminus clauditur: ergo res figurata est figura: ⁊ per consequens figura non distinguitur a re figurata. ℙro solutione questionis est

Sciendum q̄ multipliciter potest cōtingere q̄ vna ⁊ eadem res posset aliter ⁊ aliter se habere naturaliter: sic q̄ de illa re: siue de ꝓnomine demōstrāte illā rem vere ⁊ affirmatiue successiue p̄dicantur medi ante hoc verbo est: non modificato: p̄dicata ꝓtradictoria: vel q̄ vnus ⁊ idem termin⁹ ꝓio affirmetur: et postea negetur de ꝓnoīe demonstrāte illā rem. ℙro mō: qñ tale p̄dicatū connotat aliq̄d qđ est extra illam rem que aliter ⁊ aliter se hz ꝑm prius ⁊ posterius: tūc ꝓpter existentiā vel nō existentiā: vel ꝓpter aliquaz mutationē illius rei existentis extra illud qđ aliter et aliter se hz ꝓdicata contradictorie opposita possunt successiue verificari de ꝓnomine demonstrāte illam rem: que aliter ⁊ aliter se hz successiue vel vn⁹ ⁊ idem termin⁹ primo vere affirmatur ⁊ postea vere negatur vt hō dicitur pater filio vel filia existente: sed filio vel filia nō existēte nō amplı⁹ dicit pater. Similr hō dicit diues quādiu in sua possessiōe hz multa bona: sz post q̄ illa sunt ab eo remota dicit paup ⁊ nō diues. Secūdo mō hoc pōt ꝓtingere: qñ tale ꝓdicatuz connotat situm ptium illius rei adinuicē: tūc ꝓpter motū localē ptū vl alicui⁹ illaꝝ ptiūres vr aliter ⁊ alit se hr̄e: ꝛ ip ꝓns duo p̄dicata ꝓtradictorie opposita: successiue pñt verificari de ꝓnoīe demonstrāte illā rem: que aliter ⁊ aliter se habet successiue: vt sunt ista p̄dicata: sedere: stare: rectum: curuū: triangulare: ⁊ quadrangulare: et sic de aliis. ¶ Tertio mō pōt hoc accidere: quando taꝫ predicatū non cōnotat aliq̄ rem existentem extra illam rem que aliter ⁊ aliter se habet: nec connotat habitudinē ptiū illi⁹ rei adinuicē: tūc nō pōt assignari aliqua cā quare p̄dicata ꝓtradictorie opposita successiue verificātur de ꝓnoīe demōstrāte illā rem: nisi q̄ est aliqua res addita illi rei siue producta in illa re: vel q̄ est aliqua res corrupta: vt qñ aliq̄s hō pri⁹ nō fuit alb⁹ ⁊ fit albus: hoc est ex eo: q̄ aliqua noua entitas que nō erat ante trāsmutatōem causata est in ipso. Ex isto pz quō diuerse spēs figuras significātes vni ⁊ eidem rei successiue cōuenire possunt siue vere ⁊ affirmatiue p̄dicari de ꝓnoīe illā rem demōstrāte. Isto notato sit

Conclusio responsiua. Figura nō est res distincta a re figurata. Ptz: quia oēs res alias siue distinctas essentialr abinuicē: quarū vna nō est ps alterius nec sunt cōicantes in aliqua parte eadez: deus pōt separare abinuicē ⁊ separatim cōseruare: sed videtur impossibile q̄ sit res q̄ta ⁊ nō sit figura: ⁊ silr videt impossibile q̄ sit figura ⁊ q̄ nō est res q̄ta: vt non est possibile q̄ sit triāgul⁹ quin sit linea q̄ē q̄ntas: q̄ figura nō distinguit a re figurata. ¶ Scōo sic. si figura esset res distincta a re quāta essentialiter: cum non sit pars essentialis eius: sed esset forma accidētalis: tūc posset separari a re q̄ta sine motu locali ipsius rei q̄te: quo facto res q̄ta adhuc esset figurata: q̄ supflue ponit figura tanq̄ entitas superaddita. ¶ Tertio sic. si figura esset aliqua forma distincta a re figurata. Aut illa forma esset tota in toto figurato: ⁊ tota in qualibet parte eius. Aut est tota in toto: aut ps in pte. Aut est tñ in pte figurati. Nō pōt dici primū: q̄ nullus accidens existēs in substātia materiali: aliud ab accidēte aīe rōnalis est indiuisibile: existēs totū in toto ⁊ totū in q̄libet pte ei⁹. Etiā accidēs pure materiale nō est indiuisibile. Nec pōt dici scōm: q̄ si dom⁹ ꝓstruat ex lignis ⁊ lapidib⁹: tūc artifex faciēs domū nō facit nisi mouere partes localiter: sed p solū motū localē: nulla entitas absoluta acquiritur in illo qō mouetur localiter: ergo artifex non causat aliquā entitatem que entitas ē toto in rota ⁊ ps in parte. Etiam illa entitas esset vnuz accidens ⁊ forma simplex: sed talis non potest esse nisi in subiecto quod est res vna indiuisibilitate: vel cōtinuitate: vel ꝓpositione ex propio actu ⁊ propria potentia: vel aliqua alia ꝓpositione illi cōueniente. Sed nullū subiectū tale est assignādū in quo est figura domus: ex quo totum quod dr esse figuratū nō est vnum cōtinuitate: nec indiuisibilitate: nec cōpōne p quā fit vnū: sed est solū vnū ꝓtiguitate: vel colligātia ⁊ iuxta positione. Nec pōt dici tertiū: q̄ nō videt maior rō q̄re magis esset in vna pte q̄ in alia. Etiā q̄libet ps sic situatur p solū motū localē p quē nō opz alıq̄ nouā entitatē acq̄ri ipsi mobili realiter inherentem.

Dubitatur Utrum in substantijs materialibus forme substantiales sunt pprincipaliter actiue et productiue motuū ⁊ opationum illarū substātiarum vel qualitates siue dispōnes qualitatiue. ¶ Et videt primo q̄ qualitates principaliter agant: q̄ aqua calefacta calefacit corp⁹: ⁊ nō rōne materie: q̄ illa nulli⁹ est actiuitatis: nec rōne forme substātialis ei⁹: q̄ illa poti⁹ frigefaceret: ⁊ calefaciēti resisteret: cum caliditas sit sibi discōueniēs: ⁊ ipam aquā calefactaz ad frigiditatē reducat: q̄ relinquit q̄ caliditas pricipaliter agit. ¶ Scōo sic: qñ aliq̄d frigefit ab aqua: frigiditas aque est cā principalis: q̄ non est forma substantialis aque. Antecedēs ptz: q̄ frigiditas aque est illud quo posito sequitur notabilis frigiditas in passo: ⁊ quo remoto nulla seq̄tur frigiditas: q̄ est causa principalis. ¶ Tertio sic: vapor eleuat⁹ ab aqua ascēdit ad aerem et tū illi⁹ mot⁹ cā est leuitas genita in aqua vaporosa: igitur non forma substātialis. ¶ Quarto sic: illud ē agens principale ꝑm cuius intensionē ⁊ remissionem intenditur vel remittit effectus: sed sic est de qualitate ⁊ nō de forma substātiali: igitur q̄litates sunt principaliter actiue. Minor ptz: q̄ q̄cūq̄ forma substātialis sit: si est caliditas in substātia materiali erit calefactio: ⁊ si ent frigiditas erit frigefactio: ⁊ si est leuitas erit ascēsus: ⁊ si est grauitas erit descēsus: ⁊ si est maior caliditas: erit maior calefactio: igitur minor vera. ¶ Quinto sic. si forma aque esset frigefactiua naturaliter seq̄retur q̄ calefactio aque deberet dici mot⁹ oīno ⁊ simplr violēt⁹: ꝓns videt eē falsū: q̄ ⁊ añs. Maior ptz: q̄ dicim⁹ aquā naturalr calefieri ab igne: ꝓña tñ tenet p simile: nam mot⁹ terre sursum dr simplr violentus: q̄ terra existēs grauis resistit illi motui ⁊ iclinat ad cōtrariū: ita aqua resistit calefactioni. ¶ Sexto sic. in sacramento altaris accidētia nobis apparētia non habēt substātiā subiectā: ⁊ tñ illa mouēt ⁊ agūt sicut si haberent substātiā subiectā: ergo grauitas mouet deorsum: color ⁊ sapor mouent sensum: igit ille q̄litates sunt cause effectiue motuū pricipales qñ sunt in suis subiectis existētes. ¶ In oppositum arguitur. Si qualitates essent cause principales opationū naturalium: sequeret q̄ diffinitio nature magis conueniret talibus qualitatib⁹ q̄ formis substātialib⁹ que sunt nature: sed ꝓns est falsum: cum ille qualitates non sint nature: igit ⁊ añs. Cōsequētia tñ ptz: q̄ grauitas terre esset p se prio ⁊ principalr pricipiū mouēdi terram deorsum: ⁊ nō forma substātialis nisi rōne qualitatis ¶ Scōo sic p. scōo de aīa: ponit aīam esse causam principalem corporis scōm triplex genus cause: scz secundum causam formalē: quia ipsa est pars essentialis intrinseca ⁊ formalis toti⁹ cōpositi: ⁊ etiam informat ipsum corpus. Similiter in genere cause finalis: quia ipsum corpus et dispositiones naturales corporis sunt

et fiunt ppter ipam aiam. Sīr in gñe cause efficiētis: qz ipa ē pmū principiū opationū vitaliū ipi⁹ corporis. Un calor naturalis viuētis nō agit ad opatiões vitales q̄ sūt nutritio augmētatio ⁊ sic de alijs: nisi mediā te ipsa anima: cū ipa aīa talē calorē cōseruat. Tertio sic. ignis generat ignem ex lignis ⁊ illu⁹ ignis generati principalis causa nō est caliditas: igit ē forma substātialis ignis. Minor pz: qz caliditas ē multo impfectior q̄ ignis genitus: igitur nō ē causa pricipal ignis geniti: cum nihil agat vltra gradum sue pfectionis

Ad dubium dicitur q̄ in substātijs materialibus forme substantiales sunt pncipales cause actiue siue productiue motuum ⁊ operationū cōuenientiū: ⁊ īmanentium illarū rerū q̄rū forme substātiales sūt ptes eēnales. hoc pz per diffinitionē nature: ⁊ per duas rōnes post oppositū dubij factas. Dicit notāter opationū cōuenientiū ad dām motuū ⁊ operationū disconueniētium de q̄b⁹ argutū est in tertio argumēto añ oppositū. Dicitur notāter īmanētū ad dām motuū trāseūtium in extrinsecū subiectū de q̄bus pcedunt pmū secūduz et quartum argumēta ante oppositū. Unde motus cōuenientes sūt illi q̄ disponūt ad cōseruationē forme substantialis: siue ad esse vel bene esse rei sicut calefactio respectu forme ignis: ⁊ frigefactio respectu forme aq̄ Sed motus disconueniētes sūt illi qui disponūt ad corruptionem forme substātialis: vel ad nō bene eē rei: sicut calefactio respectu forme aque. Et mot⁹ manētes sūt illi qui non pducuntur in alia re a re cuius forma substantialis est pars: sicut motus grauis deorsum ⁊ motus leuis sursum. Sed motus trāseuntes sūt illi q̄ producuntur in alia re a re in qua est forma producēs. Et intelligitur istud dictuz de formis substātialibus que non sunt aīe. Alia enī est causa principalis aliquoruz motuum trāseūtiū vtputa nutritionis ⁊ augmētationis. Et ad quattuor pmas rationes dubij pz solutio ex dictis. ¶ Ad quītam dicit negando ꝓnam. Et ad probationē eius dicitur vnomodo: negando q̄ sit simile: qz caliditas disponit materiā ad formā substantialez introducendam: ⁊ ideo est naturalis ipsi materie: sed motus localis sursū nō disponit materiā ad formā substantialem introducendā: ⁊ ideo talis motus pōt dici simpliciter violentus ⁊ non alius. Aliter dicitur cōcedendo q̄ est simile: ⁊ vlterius negando q̄ ille motus ē simpliciter violentus: cum non sit violentus ipsi materie. ¶ Ad sextam dicitur distinguendo ꝓns: vel motuum cōuenientiū ⁊ īmanentiū: et sic negatur ꝓna: vel disconuenientium siue transeuntium: ⁊ sic conceditur ꝓna. ¶ Et ad rationes post opposituz: due prime arguunt pro solutione data ad dubium. Et ad tertiaz dicit negando minorem: et ad probationem eius dicitur q̄ licet causa particularis sit imperfectior effectu: tamē causa vniuersalis est perfectior. Etiā forma substātialis aliquando potest esse causa principalis in actionibus siue motibus transeuntibus.

Ad rationes questionis. Ad primam dicitur q̄ dupliciter potest intelligi q̄ figura fundatur in q̄titate. Unomodo q̄ illa res que est figura presupponit illam rem que est q̄titas: tanq̄ subiectuz eius: ⁊ sic negatur: nec illo modo intelligit commentator. Aliomodo q̄ in diffinitiōe figure cadit termin⁹ de gñe q̄titat⁹ siue q̄ termini figuras significantes vltra q̄titatē cōnotant habitudinē ptiū q̄titatis vt q̄titas est: ⁊ b̄ mō intelligit dictū cōmentatoris: ⁊ sic negat ꝓna. ¶ Ad secundā dicit q̄ dupliciter pōt intelligi q̄ figura accidit rei quāte. Unomo sm sensum propium: q̄ est iste q̄ illa res q̄ ē figura est res realiter inherens rei q̄te: ⁊ sic cōcedit illa ppō tanq̄ manifestā: ⁊ sic negat ꝓna: vlis tñ eēt falsa. Aliq̄ xo figura inheret rei q̄te: ⁊ aliq̄ nō: puta figura q̄ est subña nulli inheret: figura xo q̄ ē q̄titas accītalis realiter a substātia distincta realiter alicui inheret: sicut figura albedinis exīstis in pariete q̄ est ipa albedo: realiter inheret parieti: figura xo albedinis in sacramēto altaris q̄ ē ipsa albedo nulli inheret Ali⁹ sensus ē iste q̄ iste terminus figura pdicat accītaliter de hoc cōplexo. s. res q̄ta: ⁊ sic cōceditur q̄ figura accidit rei q̄te: ⁊ negat ꝓna. ¶ Ad tertiā dicit negādo minorē: qz statue factor nullā rē de nouo pducit: ⁊ facit statuā hoc est facit aliquā rē taliter vel taliter sic se habere per motū localē. ¶ Ad quartā dicitur negādo minorē: ⁊ hoc capiendo eā in sensu ppō q̄ est iste q̄ res figurata est res cui realiter inheret figura: capiēdo tamē eā in sensu īpropio q̄ ē iste. ℔ cōplexū. s. res figurata siue res q̄ta est subiectū illius termini figura: ⁊ tunc cōceditur maior: ⁊ sic negare ꝓna. ¶ Ad quintā dicit distinguēdo minorē vel capiēdo eam in sensu ppō: et sic negat: qz sensus eius est q̄ ex illa re q̄ est es fit illa res que est statua tanq̄ ex parte eius. Alius sensus īpropius eius est iste q̄ es fit statua: ⁊ ille est verus: et pmo valebat consequētia: sed negatur cōsequētia vltima. ¶ Ad septimā dicitur distinguēdo maiorē: qz habet sensum propium ⁊ impropium. Sensus propius ē iste q̄ res q̄ta potest separari ab illa re que est vel pōt esse figura sperica ipsa permanente: ⁊ sic negat maiorem Sensus īpropius est iste q̄ res q̄ta potest fieri nō sperica: vel q̄ hoc pdicatū scz: sperici pōt vere negari de isto subiecto. s. res q̄ta supponēte p aliquo: ⁊ sic cōceditur maior ⁊ negatur ꝓna. ¶ Ad octauā dicitur negādo ꝓnam: quia ibi cōmittitur fallacia figure dictionis vt patet per dicta circa fallaciā figure dictionis. Sumitur enim terminus de predicamento qualitatis sub distributiuo substantie.

¶ Secundi tractatus primū capm de differentia phīci a mathematico.

Uoniā aūt determiatū ē quot modis natura dr: post hec speculādū ē quō differt mathematicus a phīsico. Uidetur enī q̄ phīsica ⁊ mathematica nō differāt. Cū primo qz ambe cōsiderāt lineas: superficies: corpora ⁊ puncta. Cū secūdo qz phīsicus cōsiderat de corporibus celestibus: puta de sole ⁊ luna et de accidētibus ipsoz de quib⁹ etiam considerat mathematicus: igitur phīsic⁹ et mathematicus nō differūt. ¶ Sed bis ñ obstātibus dr q̄ mathematicus differt a phīsico. Et ad primaz rōnē dr q̄ iz phīsica ⁊ mathematica de eisdē rebus cōsiderent: hoc ē tñ diuersimode. Nā phīsicus de illis cōsiderat per terminos cōnotantes motus ⁊ materiaz sensibilē: sicut sunt caro ⁊ os. Mathematic⁹ aūt per terminos nō cōnotantes motū: ficut sunt par et impar. rectum ⁊ curuū: et figura. ¶ Et ad rōnē dicitur q̄ phīsica et mathematica diuersimode cōsiderāt de corporib⁹ celestibus: vt pz ex dictis. Mathematicus ei abstrahit a motu nō autē phīsicus. nec tñ ppter hoc in naturalibus ponēde sūt idee separate

sicut posuit plato. ¶ Et dictis patz q̄ phīca dīſt a mathematica. Tū p̄mo q̄ phīsica et mathematica diuersimode diffiniūt: illa enī per motum: hec vero sine motu. Tū secundo quia scie medie sicut sunt perspectiua harmonica et astrologia q̄ sūt magis phīsice q̄ mathēatice p̄ hoc dīſnt a mathematica per quod conueniūt cū phīsica cū lineas ⁊ magnitudies cōsiderat per terminos cōnotantes motum.

Scie medie ſt magis phīsice q̄ mathematice.

¶ Secundū capitulū in quo oñditur de quibus est consideratio naturalis.

Ē cōsideratiōe nāli ponuntur due cōclusiones. ¶ Prima est scia naturalis habet considerare materiā ⁊ formaz Patet: tū p̄mo: q̄ ipe habet cōsiderare naturā q̄ dicīt de materia ⁊ forma. Tū secūdo: q̄ scia considerans de simo cōsiderat de materia ⁊ forma: cū simū diffiniatur p̄ materiā et formā q̄ ē nasus curuus: igit etiā scia naturalis hz cōsiderare de materia ⁊ forma: et sic solute sūt ille due dubitatiōes q̄bus dubitatur: an phīsica hz cōsiderare de tract̄ natura: ⁊ de cōposito ex eis. Nā si ad antiquos aspiciam⁹ ipsi vidētur solū ō materia determinasse: lz parū Empedocles ⁊ democritus speciem ⁊ qō q̄d erat eē tetigerint. ¶ Sz bis nō obstātib⁹ ponīt secūda cōclo q̄ ē hec. Sz eiusdem scie. ſ. phīe naturalis est considerare materiā et formā. pz: q̄ ars imitatur naturā: sed eiusdē artis est considerare materiā ⁊ speciē siue formā: vt medicine ē cōsiderare sanitatē et colerā ⁊ ſ. egma i q̄bus ē sanitas: ⁊ edificatoris est cōsiderare formā domus ⁊ lateres et ligna: igit phīsice est ꝓsiderare materiā et formā. Tū secūdo: q̄ eiusdē scie est ꝓsiderare finē ⁊ mediū ordinatū i finē: lz forma ē finis trāsmutationis: cum sit vltimū ⁊ optimū modo vltimū ⁊ optimū est finis: vt dicit poeta: lz nō quodlibet vltimū vt moz̄ sit finis. Materia aūt ē mediū i formā ordinatū: igit eiusd̄ scie est considerare materiā ⁊ formā. Tū tertio q̄ oēs artes cōsiderant ea q̄ req̄rūtur ad faciendū rē artificialez: vt pz de arte p̄parati ua materie: q̄ per approximationem causarū naturaliū trāsmutat substātiā rei: sicut est ars faciendi vitra vel lateres. Et de arte faciente materiam operose: que non inducit aliquam formam: sed facit rem sic se habere per remotionem aliquarum partium: sicut est ars nauifactiua. Et de arte que vtitur rebus artificialibus q̄ nos vtimur oībus: quia sum⁹ quo dāmodo finis omnium: igitur etiam phīsica habet considerare materiam et formam ex q̄bus fit res naturalis. Tum quarto quia cuj⁹ est considerare vnum relatiuorum eius est cōsiderare reliquum: sed phīsice est considerare materiam que relatiue dicitur ad formā: igit eius est considerare formam. Et sic patet q̄ consideratio philosophi se extendit vsq̄ ad ō q̄ cōsiderat ea q̄ sunt p̄ncipia motus ⁊ transmutationis: sicut sunt sol ⁊ bō: homo enī hominem generat ex materia et sol: ⁊ ibi est status considerationis naturalis.

Eōclusio.i.

Eoncl'o.ij.

Ars imitatur naturā inq̄tū potest.

Eiusdē scie est ꝓsiderare finē ⁊ media ordīata ad finē. Forma ē finis ⁊ āsmutatōis finis ēvltimū ⁊ optimum.

Sumus quodāmō finis oīum.

Materia relatiue dicitur ad formam.

Nō gñat hoīnē et sol.

Quoniā autem determinatū. ¶ Iste ē scdus tractat⁹ hui⁹ scdi libri: in quo ostendit q̄lis est cōsideratio naturalis: et de q̄bus cōsiderat ī phīa naturali. Et ꝑtinet iste tractatus duo cpla. In p̄mo oñdit q̄lis sit consideratio naturalis per dīſnam ad considerationē mathematicā. In scdo ostēdit de q̄bus cōsiderat phīa naturalis: scdm ibi. Oñ aūt natura. Primū caplm dividit in duas ptes. In p̄ma arguit q̄ phīsica et mathematica nō dīſnt: ⁊ soluit aliquas rōnes. In scda oñdit q̄ mathematica differt a phīca: ibi. Fiet vbiq̄. Dicit g̃ p̄mo sic: q̄ post: ꝑ determiatū est quot modis dicīt natura: deinde cōsiderandū est quomodo mathematicus dīſt a phīco. T. Eteni ⁊ plana ¶ Hic p. ponit p̄mā rōnem p̄ quā ꝓbat: q̄ mathematica ⁊ phīca nō dīſnt: ⁊ est talis: mathematica cōsiderat lineas: ſupficies: corpa: ⁊ p̄ncta: et illa eadē cōsiderat phīca: ergo: mathematica ⁊ phīca nō dīſnt. Tex. Ampli⁹ astrologia. ¶ Scda rōē: ad phīm ꝑtinet cōsidare substātiā solis: celi: et lune cū sint corpa naturalia: siue cētia mobilia: ergo ad eā pertinet cōsiderare accētia eis per se conuenientia sicut sunt q̄titas: figura: ⁊ sic de alijs: ⁊ de illis considerat astrologia: ergo mathematica ⁊ phīa naturalī non differunt. T. De his quidē mathematicus. ¶ Hic p. soluit dictas rationes dicens q̄ mathematicus considerat de lineis ſupficiebus ⁊ coꝛporibus: nō inq̄tum sunt termini coꝛpoꝛū naturalium quod sic intelligit: q̄ mathematicus non cōsiderat de illis per ꝓpositiones constitutas ex terminis motuz siue transmutationem ipoꝛtantibus: nec ostendit tales terminos ō terminus phīe: sed considerat de illis per ꝓpositiones cōstituas ex terminis non imꝑtantib⁹ motū siue trāsmutationem: vt nō consideret de istis propositionib⁹. Oīnis ſupficies est terminus coꝛporis mobilis: oīne coꝛpus habens tres dimēsiones est mobile: sed considerat istas propositiones: oīnis ſupficies habet duas dimensiones: oīne coꝛpus habet tres dimensiones: et per hoc soluitur p̄ma ratio. T. Neq̄ enim. ¶ Hic p. soluit secūdā rationem dicens q̄ mathematicus non considerat accētia siue ꝓpietates phīsicales: nec oñdit aliquas ꝓpietates de dicibilibus phīsicalibus.

Abstrahentiū nō ē mēdaciū.

T. Videt. ¶ Hic philosophus remouet vnum dubiū posset enim aliquis credere q̄ mathematici mentiuntur abstrahendo magnitudinem a motu ⁊ a materia sēsibili: cum non sint separate a motu ⁊ materia sensibili. Ad hoc respondet philosophus q̄ mathematic⁹ nō abstrahit nisi per intellectum. Et subdit philosophus q̄ abstrahentium non est mendaciuz. ¶ Unde multis modis potest contingi abstractio per intellectum. Unomodo quando sunt due res se habētes sicut subiectum et accidens eius: vel materia et forma: et totum ⁊ ps: vt intellectus intelligit vnam illarum rerū

nō intelligēdo aliā:hoc est abstrahere sicut intellect⁹ potest cognoscere albedinē in lacte nō intelligēdo ei⁹ dulcedinē. Etiaz intellect⁹ pōt intelligere vnā rē vno modo q tamē nō intelligat illā rē alio modo ⁊ manifestum est q in ista abstractione nō ē mēdaciū. Alia ē abstractio qñ vle abstrahit a suis singularibus:qō quidē vle non est idē cū singularibus:lz p eisdē supponat.p quibus singularia supponūt:⁊ sic res possunt intelligi cōceptu vli absq; hoc q intelligant conceptu singulari.⁊ iste due abstractiones siue modi abstrahēdi i oi scientia reperiūtur. Alia est abstractio qñ vna scientia considerat aliquā propositionē in quavnū dicibile predicatur de aliquo subiecto:⁊ tñ non cōsiderat ppōnē de alijs dicibilibus. Et ista abstractio pōt fieri dupliter. Uno modo generaliter.s.qñ aliqua scia aliqs ppones considetat ⁊ aliq dicibilia siue terminos:⁊ nō considerat alias ppones siue alia dicibilia:⁊ hoc mō in qlibet scia est abstractio. Alio mō stricte:qñ scz aliq scia cōsiderat pozaꝛ cōiozaꝛ cōitate pdicationis:⁊ aliqua posteriozaꝛ a siue illa posteriozaꝛ sint cōsequētie:siue pdicationes siue diffinitiones:⁊ hoc mō mathematica abstrahit:qz ipsa cōsiderat res secūdū cōceptus priozes:ꝫ ē simpliciozes siue pauciozaꝛ cōnotantes:⁊ phisica ē posteriozaꝛ:qz cōsiderat res per conceptus magis connotatiuos:et plura in suis rōnibus includentes q cōceptꝰ quibus mathematicus res considerat. T. Lateat aūt nos. ¶ Hic p.infert vnū corelariū ex tra platonē qō est tale:q in naturalibus nō sunt ponēde idee separate a sensibilibus ppter hoc q phisica minus abstrahit q mathematica:quia phisica minꝰ abstrahere q mathematicaz nihil aliud ē q phisicā considerare res sm cōceptus magis cōnotatiuos q mathematica faciat.

Fiet autem. Hec est secunda pars huius capituli in qua p.intendit conclusionē.s.q phisica differt a mathematica. Hanc conclusionem probat duabus rationib⁹. Quarum prima est. ille scientie sunt diuerse que diuersimode diffinūt:sed mathematica ⁊ phisica sunt hmōi:igit ꝛc. maioꝛ pz:qz p hoc scientie sunt differentes:qz habent diuersas diffinitōes diuersa diffinita ⁊ diuersos terminos cōsiderare. Minoꝛ pbaꝫ sic:qz in diffinitionibus mathematicalibus nōn ponunt aliqui termini motū siue trāsmutationez explicantes:sicut in diffinitionibus illoꝝ terminoꝝ numerus:par:impar:rectū:curuū:figura linea:nō ponuntur termini motū siue materiā sensibilē explicantes sed in diffinitionib⁹ dicibilium phisicaliū ponūtur termini significantes motū siue materiā sensibilē. T. Monstrat. ¶ Secūda ratio ē scientie medie inter phisicum ⁊ mathematicū:vt perspectiua:musica:astrologia:distinguntur a mathematica per hoc q cōueniūt cū phisica:ergo phisica differt a mathematica. ꝓña patz: qz si medīū differt ab vno extremoꝝ p hoc q cōuenit cum alio extremo:tunc extremū differt ab extremo. antecedens patz:qz scientie medie econtrario se habent ad mathematicam:qz geometria que ex scientia pure mathematicalis linea cōsiderat que a phisico cōsideratur:et abstrahit eam a materia sensibili:hoc est non considerat eam sm conceptus explicantes materiam sensibilem. Sed perspectiua applicat eam ad materiā sensibilem:hoc est considerat eam in ordine ad motuz et ad materiam sensibilem:⁊ silr dicendū ē de musica respectu arithmetice ⁊ astrologia respectu geometrie.

Scientie medie sunt, magis phisice q mathematice.

Quoniam autem natura. Istud est secundū capitulum huius tractat⁹ in quo p.ostendit de quibus considerat philosophia naturalis ⁊ diuiditur in duas partes sm duas conclusiones. secunda ibi. Si aūt ars. Prima cōclusio quā pōit p.est ista siue quā intendit q scia naturalis habet considerare materiam ⁊ formam. hanc conclusionē ꝓbat p.duabus rationibus. Prima est scientia naturalis cōsiderat de natura ⁊ natura dicitur de materia ⁊ forma ergo scientia naturalis cōsiderat de materia ⁊ forma

Cōclusio.i.

T. Sicut de simo. ¶ Secunda ratio est:consideratio naturalis est sicut consideratio de simo: sed consideratio de simo est ō materia ⁊ forma exquo diffinit pytrū qz:ergo scientia naturalis habet considerare materiā et formam. T. Eteni. ¶ Hic p.remouet duas dubitationes quarū ꝑma est talis exquo sunt due nature:scz materia ⁊ forma. queritur vtruz phisica habeat ōtra q considerare vel deuna tantum ⁊ de qua hz considerare. T. Sed si de eo. ¶ Secunda dubitatio est si scia naturalis habet considerare de toto composito ex ambabus naturis:an eadē scientia hz considerare de vtraq:aut vna de vna ⁊ alia de alia. Et mouentur iste questiones siue dubitationes ea ō causa:qz si quis respiciat ad antiquoꝝ dicta videbitur sibi q phīcus habeat solum considerare materiā:cum plures eorum posuerunt materiam esse totā substantiā rei naturalis. Empedocles tamen ⁊ democritus materiā ⁊ formam tetigerunt:lz non semper pfecte et complete.

Ex parua parte Empedo. ⁊ Demo. quāda spēm ⁊ qō qd erat esse tetigerunt. Cōclo.ij.

Si autem. Hec est secunda pars huius capituli in q p.ponit secundam conclusionē:ostendit ad quid terminatur consideratio phīce naturalis. Conclusio quam ponit est ista q eiusdē scie.s.phīce naturalis est considerare materiam ⁊ formā. Hanc conclusionem ꝓbat p.quattuoꝝ rationibus quarū prima ē. Sicut se habet ars ad artificialia:ita scientia naturalis ad naturalia: sed eadem ars considerat materiam et formam:ergo similiter scientia naturalis considerat materiam et formaz. maioꝛ patet:quia ars imitat naturā inq̄tum potest. minoꝛ pz:qz ars considerat quomodo artificiale fit ⁊ ex quibus fit:ergo oportet considerare materiam ⁊ formam artificiati:ita similiter scientia naturalis considerat quomodo ⁊ ex quibus res naturalis fit. Cum autē dicitur q ars habet considerare formam:ibi non capitur ille terminus forma pro prie:sed ipropie.s. pro esse taliter vel taliter per artē vel motum localem qualiter non esset per naturā. Et licet ars aliquando veraz formā causat:qñ scz artifex approximat agentia naturalia passiuis naturalibus sicut per ignem artifex aliquando corrumpit aliquid et aliud producit:hoc tamen non est attribuenduz arti fici:sed cause pure naturali:qz si artifex solum operaretur sine causis naturalibus:non causaret veraz formam. Ex isto tñ textu aliqui volunt elicere q forma artificialis sit forma realiter distincta a re naturali siue a subiecto quod nō est dicenduz vt patuit ex prius dictis. T. Adhuc. ¶ Secūda rō est eiusdē scientie est considerare finem ⁊ media ordinata ad finem. Sz forma est finis gratia cuius ipsius materie:ergo eiusdez scientie est considerare materiam ⁊ formā. minorē ꝓbat sic p.quia illud quod est vltimū motus tendentis ad pfectionē:⁊ ppter qō materia disponit ē finis gra cui⁹ ipi⁹ materie:lz forma ē hmōi:igr ipa ē finis gra cuius ipius materie. Et subiūgit p.q nō oē vltimū est finis:quia nō eē siue mot⁹ tunc deberet dici finis hoīs cum sit quidvltimū. Sed finis est illud quod est qd vltimū ⁊ quid optimum. T. Nñ aut̄ faciunt. ¶ Tertia ratio est:scientia naturalis debet considerare omnia illa que oporteret eam cognoscere si ipsa produceret res naturales: sicut ars est cognoscitiua illoꝝ que operatur: sed omnis ars habet cognoscere materiam et formam artificiati: ergo similiter scientia naturalis habet considerare materiam et formam: que sunt principia rei naturalis. minorem probat philo-

Eiusdez finis est considerare finem ⁊ media ordinata ad finē.

Finis est illud quod ē qd vltimū ⁊ optimū.

Sumus enī ꝛ nos quodāmō finis oīm.

Materia ē ad aliquid.

hō hoiez generat ex materia ꝛ sol.

inductiue:q; q̄dā est ars simpliciter factiua materie q̄ per approximationē causarū naturaliū trāsmutat substantiā rei:sicut est ars faciendi vitra vel lateres. Alia est ars faciens materiā operose q̄ nō inducit aliquam formā:sed facit rē sicvel sic se habere p remotionē aliquarū ptiū vel' per approximationē aliq̄rū rerū,vt ars nauifactiua. Alia ē ars q̄ vtimur ipō artificiato iam factovt ars naualis:ꝛ oēs iste artes considerāt materiā et formā:igitur minor vera. Et subdit p.q nos sumus quodāmodo finis oīm:hoc est nos sumus illud ꝓpter quod res fiūt.nā aliter res nō fierent nisi vteremur ipsis:dicte aūt artes p̄cedētes solent alitervocari. Que daz ē pars p̄paratiua materie:sicut illa q̄ disponit materiā. Alia dicit formefactiua sicut illa que iducit formam in materiam dispositā. Et tertia dicitur vsualis: quavtimur re facta:ꝛ illa tertia dicit iperatiua:q; imperat formefactiue:formefactiua vero imperat p̄paratiue:ꝛ ideo sicut forma se habet advsum tanq̄ ad finē ita materia se habet ad formā tanq̄ ad finē. T. Amplius. ¶ Quarta ratio est cuius considerare vnū relatiuum eiusdem est considerare ꝛ reliquū:sed materia dicitur relatiue ad formam cum sit subiectum forme vl' natum est esse subiectum:ergo si scia naturalis considerat de materia:etiam cōsiderabit de forma. T. Usq; ad q̄tū. ¶ Hic p.ostēdit vsq; ad quē terminū phisicꝰ habet considerare siue quis sit terminus cōsiderationis phisice. Ad hoc respondet p.q consideratio naturalis se extendit ad illa q̄ nata sunt esse cause ꝛ principia motuum ꝛ trāsmutationū:ꝛ nō vltra:hoc est ea nō habet considerare res quiditatiue siue methaphisice. Et subdit p.q hō hominē generat ex materia ꝛ sol. Et quo patet ē aliqua forma substantialis puta aīma rationalis ipsi materie coniuncta:que tamen separabilis est.hoc est que tamen pōt separari ab ipsa materia vel que res coniuncta ipsi materie pōt itelligere non intelligendo materiam.

Queritur vtrū phisicus differat a mathematico:p hoc q naturalis diffinit per motuz ꝛ mathematicus non. ¶ Et videt q nō:qz vnus ꝛ idē habet p̄ phisicā ꝛ mathematicā:ergo phisicus nō differt a mathematico. ¶ Secūdo sic.scia naturalis nō differt a mathematica:igit.aīs p;z:qz illud ē ens naturale cuiꝰ cause sunt naturales:ſz cause scie mathematice sunt naturales.s.intellectus agēs:ꝛ itellectus possibilis:ergo mathematica est scia naturalis:ꝛ p ꝑns scia naturalis nō differt a mathematica. ¶ Tertio sic.scia naturalis et scia mathematica de eisdem rebus cōsiderant: cū cōsiderent de figuris ꝛ magnitudinibus:ergo nō sūt scientie distincte. ¶ Quarto sic.naturalis diffinit sine motu ergo nō differt a mathematico.aīs p;z: qz diffinit motum ꝛ nō per motum:qz tunc idē diffiniret per seipm. ¶ Quinto sic.naturalis considerat immobile ꝛ tamē non diffinit ipsum per motum cū sibi nō cōueniat motus:igitur. ¶ Sexto sic.naturalis diffinit formaz:ꝛ tñ non diffinit eam per motuz:igit. Minor patz:qz i ista diffinitione forma est q̄ dat esse rei non ponitur terminus motuz importans. ¶ Septimo sic.phisicꝰ diffinit istos terminos cōtinuū ꝛ cōtiguū ꝓsequēter se habēs et tamē nō diffinit illos per motū:igitur. Minor p;z: qz cōtinua sunt quoz vltima sunt vnum:sed cōtigua sunt quorū vltima sunt simul:sed tamen non sūt vnuz Consequenter se habentia sūt illa inter que nihil mediat eiusdem rationis specifice. In istis enī diffinitionibus non ponitur terminꝰ motū importans. ¶ Octauo sic.ꝓ phisicus diffinit vacuū ꝛ infinitū:ꝛ tamē in eoz diffinitionibus non ponitur terminus motum importans:igitur. Minor p;z:qz vacuū diffinitur q̄ ē locꝰ nō pletus corpore:aptus natus repleri. Et infinitū q̄ est cuius partes accipiētibus sp est accipere aliquid extra:modo in istis diffinitionibus nō ponitur terminus motū importās. ¶ Nono sic.scientia mathematicalis diffinit per motum:igit q̄ vna est insufficiens. Aīs p;z. quia scientia mathematica diffinit istum terminū numerus q̄ est multitudo ex vnitatibus aggregata: mō ille terminus aggregatum importat motū:igit. ¶ Decimo sic.mathematicus diffinit illum terminū circuli per motū:igitur. Aīs p;z:quia circulus ē figura plana vnica supficie cōtenta:in cuius medio est punctus: a quo oēs linee ducte ad circūferentiā sunt equales. modo iste terminus ducte ipōrtat motū:igitur. ¶ Undecimo sic.mathematicus diffinit lineas palellas p motum:igitur. Aīs p;z:qz linee palelle sunt linee que si in infinitū ꝓtraherentur nunq̄ cōcurrerent ibi etiā ponitur terminus importans motum.

In oppositum. est p.assignans illam differentiam. ꝓ solutione q̄stionis.

Sciendū q̄ titulus q̄stionis hz duos sensus.s.sensum ꝓpriū ꝛ sensum improꝑium. Sensus ꝓprius est iste q̄ ille homo qui est phisicus differt a mathematico: et ill'e sensus est falsus.si capiaē tanq̄ ꝓpō vlis:q̄ē admodū intendit capere p. Aliꝰ sensus ē ꝓprius q̄ est iste q̄ scientia naturalis siue phisica differt a mathematica arguitiue p hoc q̄ vna diffinit p motum:alia vo nō.scia enī naturalis illas res q̄s cōsiderat solū cōsiderat sub ratiōe motus ꝛ trāsmutationis et ideo dicibilia que in scientia naturali considerantur res important connotantes motum vel mutationem sed scientia mathematica illas res considerat:cōsiderat abstrahendo a motu ꝛ in ordīe ad q̄tum vel ad mēsuram:ꝛ ideo dicibilia que in mathemat ca cōsiderantur:significant res cōnotantes q̄titatem vel mēsurā. Et tales termini non debēt diffiniri per terminos motum importantes:nisi fieret ꝓpter penuriam terminorum. Et hz scientie medie inter phisicaz ꝛ mathematicam:q̄ sunt musica:astrologia ꝛ perfectiua: considerant illa que considerant sub ratiōe motus: ꝛ diffinit per terminos motū ipōrtātes:nō tñ solum: ꝛ ideo ī talibus scientijs sūt aliqui termini motuz importantes et aliq̄ abstrahentes a motu. Isto notato sit.

Conclusio responsiua ad quesitum. Nō omnis naturalis siue phisicus dr̄ a mathematico:hz phīca differat a mathematica. Prima ps pz p primā rōnem ante oppositum. Secunda pars patet per differentiā quā ponit p.in textu. Et licet vna scientia differat ab alia se ipsa intrinsece:tamen per hoc quod est diuersimode diffinire tanq̄ per mediū possumus arguere differentiam inter mathematicam et phisicam.

Dubitatur primo:quot et que sūt scientie medie inter phisicā naturalē ꝛ mathematicā. Rñdetur q̄ cōiter solēt assignari tres scie medie totales communiter vsitate inter phīam naturalē ꝛ mathematicam: non reducibiles ad se inuicem. Dicitur notanter totales ꝓpter scias partiales cū plures sint scie ptiales medie inter p̄hisicā ꝛ mathematicam q̄ tres. Dicit notanter cōiter vsitate:qz sicut ponitur vna scia media ꝺ sonoita pōt poni vna scientia de gustu:de odoratu:ꝛ sic de alijs sensibus vel sensibilibus. Dr̄ notāter nō reducibiles ad se inuicem:quia bēne possunt tales reduci ad se inuicem:puta quando subiectum vnius cōtinetur sub subiecto alterius. Et dicuntur iste scientie medie per participationem:quia aliquid habent ꝺ philosophia naturali:et aliquid de mathematica:subiectum enim attributionis in istis scientijs mediis cō

stituitur ex termino philosophie naturalis: ꝛ ex termino scie mathematicalis: vt subiectū musice ē hoc complexū numerus sonorus vbi ille termin⁹ numer⁹ est terminus mathematicalis: ꝛ ille termin⁹ sonorus est terminus phisicalis. Subiectū vero astrologie ē hoc cōplexum magnitudo mobilis. Et subiectū perspectiue ē linea visualis siue linea radiosa.

Dubitatur secundo. Vtrum scie medie pl⁹ debeant dici phisice ꝙ mathematice vel ecōtra. ¶Ad ꝟ dicit ꝙ dicte scie nec sūt phisice nec mathematice: ꝛ p ꝟs ꝓpe nō debent dici plus phisice ꝙ mathematice nec ecōtra. ¶Sed tunc peteret aliquis an tales scie medie plus participant naturā scie naturalis vel mathematicalis. ꝛ videtur ꝙ plus participant naturam scie naturalis: auctoritate p. dicentis. Demū ant aūt et que sunt magis phisice ꝙ mathematice ¶Secūdo sic a fine debet fieri denominatio: sed conclusio videt esse finis in scientijs: ergo scientia debet denominari a conclusione: sed in predictis scientijs conclusiones magis participant naturam scientie naturalis ꝙ mathematicis: igit. ¶In oppositū arguitur. vnūquodq; debet denominari a fine: sed premisse videntur ee finis: cum primo intendatur conclusio probanda: ꝛ postea sumantur principia. ¶Itē sicut se habet finis in agibilibus: ita principium in speculabilibus: sed in agibilibus fit denominatio a fine: ergo in speculabilib⁹ fit denominatio a principio: sed principia in dictis scientijs medijs vident esse mathematicalia magis ꝙ phisicalia: ergo iste scietie plus participant cū mathematica ꝙ cū phisica. Ad dubiū dicitur ꝫm commētatorez ꝙ tales scientie magis participant naturā scietie mathematicalis. ¶Et ad primam rationē dubij dicitur ꝙ p. vult dicere ꝙ scientie medie plus merentur dici participatiue phisice ꝙ pure mathematice. ¶Ad secūdā dicitur ꝙ conclusio non est finis in scientijs: sed ē primum in intentione. Etiam non semper fit denomiatō a fine: sed hoc solum fit in agibilibus.

Ad rationes questionis. ¶Ad primam ptz solutio ex dictis. ¶Ad secundam dicitur negando cōsequentiam: quia scientia non dicitur naturalis: quia eius cause sunt naturales: sed quia considerat res ī ordine ad motum ꝛ transmutationem. ¶Ad tertiam dicitur ꝙ lz mathematica et phisica considerent de eis tanꝫ de scibilibus remotissimis: non tamen tanꝫ de scibilibus propinquis vel remotis. ¶Ad quartā dicit ꝙ licet in diffinitione motus non ponatur ille termin⁹ motus: tamē bene ponitur terminus motū importās puta ille terminus actus: vel ille terminus dispositio naturalis siue ens ꝫm naturam. Et licet tales termini non ponantur explicite tamen debent subintelligi. ¶Ad quintam dicitur ꝙ licet ille terminus immobile non diffiniatur per illum terminum motus positiue: ꝟ est sine negatione prepposita: tamen bene diffinitur p illum terminum motus priuatiue: hoc est cum negatione prepposita. ¶Ad sextam dicitur ꝙ ille termin⁹ forma capitur dupliciter. vnomodo vt est terminus metaphisicalis non connotans motum siue mutationē nec quantitatem siue mensuram: ꝛ sic potest sic diffiniri. Forma est res que dat esse rei: et istomodo non ē terminus phisice considerationis. Alio modo capit iste terminus forma vt est per se infimus ad illū terminū naturā: siue ad hoc complexum principium intrinsecū rei naturalis: ꝛ tunc debet sic describi. Forma est natura que dat esse rei vel forma est principium quod dat esse rei naturalis: ꝛ similiter potest capi ille terminus materia. Isto aūt secūdomodo capiebat p. quando dixit ꝙ materia ꝛ forma sunt ad aliquid. ¶Ad septimā dicitur ꝙ illi termini possunt capi dupliciter. vnomodo vt sunt termini mathematicales: ꝛ sic p genere diffiniti debet capi ille terminus ꝙta nec illomō diffinit phisicus illos terminos. Aliomō pūt capi vt sunt termini phisicales: ꝛ sic p genere diffiniti debet poni hoc complexum entia naturalia. ¶Ad octauam dr ꝙ ī diffinitione vacui debet addi naturale sic. vacuum ē locꝰ non repletus corpore naturali. Silr in diffinitione infiniti debet poni pro genere ens naturale. ¶Ad nonā dicitur ꝙ ille terminus aggregata debet capi loco illius termini composita. ¶Ad decimam dicitur ille terminꝰ ducte capiē ibi loco illi⁹ termini determiate: ita ꝛ sus est ꝙ circulus ē figura plana ī cui⁹ medio est pūct⁹ ad quē oēs linee determiate in circūferētia sūt eq̄les. ¶Ad vndecimā dicit ꝙ licet illi termini motū important tñ ꝓpter penurīā terminoꝝ ponūtur loco terminorum motum non importantium. Et similiter posset dici ad duo argumenta proxima.

¶Tertij tractatus primum capitulum de generibus causarum.

Determinatis autem bis considerādū est de causis que et quot numero sint. Nam res naturales non considerām⁹ vt eas faciamus: sed solum vt cognoscamus: ipsas autem cognoscere non possumus nisi causas earum cognoscamus: igitur de illis ē determinandum que sunt quattuor. ¶Vna quidem ex qua fit aliud cum insit: sicut es est materia statue: ꝛ argentum phiale ¶Alia vero que est species et exemplum et ratio ipsi⁹ quod quid erat esse: vt numerus ꝛ proportio dupla respectu dupapsō: et partes diffinitionis respectu diffiniti. ¶Alia vero ē causa efficiens que est pmū principiuꝫ mutationis ꝛ quietis. Et est multiplex. quedam est consilians que dat consilium alteri vt agat. Alia est disponens materiam ad susceptionem form e Et alia est introducens formam. ¶Quarta causa finalis gratia cuius aliquid fit: et hoc modo sanitas est causa ambulationis. nam si queratur propter quid ambulat: respondendo per causam finalem dicimus: vt sanetur: ergo sanitas est finis ambulationis. et etiam ea q̄ media sunt inter sanitatem et ambulationem: vt matices: purgatio: potiones: organorum autem ambulatio videtur esse finis: et generaliter illud propter qđ fit aliud dicitur ee causa illius. ¶Istarū aūt quattuor causaruꝫ tres sūt ꝓprietates. Prima ꝓprietas est ꝙ eiusdem rei sunt plures cause: sicut statue statuifica est causa efficiens: ꝛ es est causa materialis. Secūda ꝓprietas est ꝙ cause sūt adinuicem cause. nam laborare est causa efficiendi sanitatem: ꝛ sanitas est causa laborandi. Tertia ꝓprietas est ꝙ vna causa est causa plurium causatorum: sicut sanitas est causa laborandi: ꝛ ambulandi: ꝛ comedendi. Et ista ꝓprietas est ꝙ vnius causati sunt plures cause: sicut statue statuifica est causa efficiens: ꝛ es est causa materialis.

Diffinitiones ꝙttuor causaꝝ

Partes diffinitiōis sunt ꝺ genere cāe formalis.

Proprietates causarum.

ens boni habit⁹:⁊ bon⁹ hitus siue sanitas est causa finalis laborādi. Tertia p̄prietas ē q̄ cadē res ē causa cōtrariorū: vt gubernator nauis per sui p̄sentiā est causa salutis nauis et per sui absentiaz est causa submersiōis nauis. ¶ Et hec dicta sunt de quattuor causis ad quarū genera omnes cause reducūtur. Nā ad cām materialem reducunt elemēta syllabarum:⁊ materia vasorū:⁊ corpora simplicia respectu mixtorum:⁊ suppositiones respectu cōclusionis cū sint partes demonstrationis. Sed ad causam formalez reducuntur diffinitio respectu diffiniti:⁊ cōpositus respectu partiū. Sed ad cām efficiētez reducuntur semen: medicus: cōsilians:⁊ oīne p̄cipiū motus vel status. Ad causam vero finalē reducitur bonū: verum: vl apparens respectu aliorū que fiunt p̄pter ipsum.

finis ē potissima causarum.

¶ Secunduz capitulū tertij tractatus d̄ modis causarum.

Odi aūt cārū multi sunt numero: p quorū capitalibus ponūtur q̄ttuor diuisiones. ¶ P̄ria est causarū q̄dam est prior:⁊ quedā posterior vt medicus est cā efficiens posterior sanitatis:⁊ artifex prior. Sed ip⁹ dyapason numerus est cā formalis prior⁊ duplū cā posterior. ¶ Secunda diuisio causaz: q̄dā sūt p se:⁊ q̄dā per accīs sicut statuā faciens est cā per se statue: policletus aūt per accīs: vel bō vel albū cū illis accidat esse cām statue:⁊ magis albo q̄ boi. Tertia diuisio causarū q̄dā sūt ī actu⁊ q̄dā in potētia vt edificās est cā in actu dom⁹: edificator āt est cā in potentia. Et sicut posite sūt tres diuisiones de causis: ita p̄nt poni de effectibus q̄ aliq̄ sūt p̄ores: vt statua vel es:⁊ aliq̄ posteriores: vt hec statua: hoc es. ¶ Quarta diuisio cārū q̄dā est cōplexa vt policletus statuā faciens.⁊ q̄dā incōplexa vt policletus. Et mēbra oīuz istarū diuisionū p̄nt diuidi p mēbra tertie diuisionis: ita q̄ cārū incōplexarū q̄dā est in actu vt statuā faciēs:⁊ q̄dā ē in potētia vt statuefactor:⁊ sic de aliis diuisiōib⁹. ¶ P̄z igit̄ ee sex modos cārū d̄ q̄b⁹ ponūtur tria documenta. ¶ Primū est q̄ dīnt causa in actu et causa ī potentia. q̄ cause ī actu particulares simul sūt cū suis causatis: sicut hic medicans cū illo q̄ sanus fit. Sed cause in potentia nō simul sūt cuz suis causatis: cor rūpitur enī nō siml dom⁹ et edificator. ¶ Secūdū documētū est q̄ in doctrina demonstratiua opz p̄cipaliter q̄rere sūmaz causaz vt si q̄rat cur iste edificat: q̄ edificator: sed cur edificator? quia habet artem edificatiuam:⁊ ibi est summa causa. ¶ Tertium documentū cause vniuersales sunt cause vniuersaliū: vt statue statuā faciēs:⁊ singl'ares singl'ariū vt hui⁹ statue hic statuam faciēs. Sil'r cause potētiales effectuū possibiliū⁊ actuales actualium. Et hec de causis.

Tertiuz documentum.

Determinatis autem bis. ¶ Iste est tert⁹ tractatus huius secundi libri in quo p. determinat d̄ causis rerū naturaliū: distinguēs genera causarū⁊ modos earūdē:⁊ habet iste tractatus duo capla. In primo determinat de generibus causarum. In secundo de modis causarum. ibi. Una aūt causarū. Primum caplm continet quattuor partes. In prima ponit intentū suum. In secūda enumerat⁊ declarat genera causaruz. ibi. Uno quidē mō. In tertia declarat q̄sdaz p̄petates causarum. ibi. Contingit aūt multiplicer. In quarto ostendit oēs causas cōtineri sub illis quattuor generibus vel ostendit q̄ non cōtinētur sub illis generibus stricte⁊ p̄pe captis:⁊ tñ cōtinētur sub illis large. ibi. Omnes aūt cause. ¶ Dicit q̄ primo sic. Post⁹ dictum est de natura. s. de materia⁊ forma: cōsequēter cōsiderandum est quot sunt genera causarū:⁊ q̄ sunt. Et cā quare b̄ debet fieri est ista: q̄ istud negociū b̄ ē ista sciā nō est inuēta vt p eā faciam⁹ res naturales: cū eas facere non possum⁹: sed solū vt habeamus sciaz de reb⁹ naturalibus quā habere nō possim⁹ nisi causas reruz naturaliū tā p̄pinquas q̄ remotas siue p̄mas cognoscam⁹: q̄ in scia naturali in q̄ tractaē de generatōe corruptione:⁊ de qualibet physica transmutatione debet tractari de cuiuslibet transmutatōis p̄cipijs: vt cognoscam⁹ cuiuslibet trāsmutatōis principia.

Primum documentū.

Secūdum documētū.

Uno quoq̄. ¶ Hec est secunda pars hui⁹ capituli in qua p. incipit determinare de generibus causarum: dicens q̄ causa d̄ vnomodo illud ex quo tanq̄ ex p̄supposito fit aliquid cū insit. Exemplum textus vt es dicitur causa statue:⁊ argentum phiale:⁊ horuz genera dicuntur cause materiales: non q̄ ipsa genera sint vere cause materiales: p̄mo intentionaliter capiēdo hoc cōplexū causa materialis. ¶ P̄z isto tamen modo est aduertendū q̄ materia siue cā materialis capitur tripliciter. Uno modo p̄z illo quod est altera pars essentialis toti⁹ cōpositi: et recipit in se formā substantialem realiter ab ea distinctam. et isto modo es non est materia statue: nec subiectum forme sibi inherentis. Alio modo capit̄ p̄z illo quod in se recipit formam realiter ab eo distinctam:⁊ illud solet vocari causa materialis ī qua:⁊ isto modo subiectum respectu forme accidentalis dicitur causa materialis: non quidem ex qua: sed in qua. Similiter materia respectu forme substantialis. Isto tamē modo es nō est cā materialis statue. Tertiomō capitur p̄z illo quod aliqualiter se habet qualiter ante se nō habuit: siue hoc sit p̄pter formā receptaz siue non:⁊ istomō es bene diceret causa materialis statue. Istis tñ p̄mis modis capit̄ hoc cōplexū causa materialis p̄mo intentionaliter. Et similiter posset capi hoc

cõplexum causa materialis scõo intentionaliter captum tripliciter ſm tres modos prius dictos. T.Alios aũt mo. ¶ Hic phi.dicit q aliud genus cause est cã formalis que dicitur species exemplum t rõ q ꝺ erat esse. Hoc ẽ illud a quo capitur completiue diffinitio q ditatiue rei significans siue est ipsa diffinitio t partes diffinitionis q explicant ꝺ ipa res est: t ſm hunc modum partes diffinitionis dicunt cause formales respectu diffiniti: vt ꝓportio dupla dicit causa propinqua huius speciei dyapason: t ꝓportio numeralis dr causa remota. ¶ Pro isto modo est aduertendũ q hoc coplexũ cã formalis ꝑmo intẽtionaliter captũ capit tripliciter. Unomodo ꝑ parte essentiali alicui⁹ q dat esse rei formaliter: t isto modo solũ subña pure materialis dr habere cãm formalẽ. Aliomõ capit ꝑ qualiber forma informãte aliqꝺ subiectũ: t istomõ forma substantial' diceret causa formalis respectu materie t forma accñ talis respectu sui subiecti. Tertio mõ capit ꝑ talitervel taliter ee: siue ꝑ re q taliter vel taliter se hz q̃liter ante se nõ habuit: t istomõ statua diceret cã formalis respectu eris: nullo tñ istoꝝ modoꝝ ꝓportio dupla siue ꝓportio numeralis dr cã formalis dyapason. Sz capiendo hoc cõplexũ cã formalis scõo intẽtional' capitur quadrupliciter. Unomõ ꝑ vicibili significãte rẽ q est pars alicui⁹ cõpositi q dat esse formaliter. Aliomõ capit ꝑ vicibili significante illã rẽ q inheret siue informat aliã rẽ. Tertiomõ ꝑ vicibili significãte aliquã rez cõnotando eã talitervl taliter se habere. Quartomõ ꝑ vicibili qꝺ est diffinitio vel pars diffinitiõis alicui⁹ diffiniti: t sil' ꝑ vicibili rẽ pfectioẽ significantẽ: t isto modo partes diffinitionis dñr cãe formales: sil' terminus significans totũ diceret cã formalis in ordine ad terminũ significantẽ ytẽ eẽntialẽ siue integralẽ alicuius toti⁹ ꝓpositi. Unde ex eo aliq ptes diffinitõis pñt dici cause formales: q ille ptes q illã rẽ q est cã formalis significant in suis rationibus pauciora includunt q̃ ipsũ diffinitũ: q cõiter solet dici q simpliciora t magis abstracta sunt formaliora. T.Amplius vende ẽ ¶ Hic p.dicit q tertium genus cause est illud qꝺ ẽ primũ principium mutationis t q̃tis sicut est cã efficiẽs Unde causarũ efficiẽtiũ quedã est pficiẽs: sicut illa q̃ cõplet motũ t mutationẽ introducẽdo formãvel facie do rem talitervel taliter se habere. Alia ẽ disponens q̃ preparat materiã siue subiectũ ad hoc q forma ītro ducatur. Alia ẽ coadiuuans: q̃ nõ operatur ad finẽ ꝑ prium. Alia est cõsilians t illa est reperta in agentib⁹ volũtarijs: sicut hõ dicit causa cõsiliãs q̃ dat alteri modum agendi. T.Adhuc aũt. ¶ Hic p.ponit quartuz genus cause qꝺ est finis siue illud gratia cui⁹ aliqꝺ fit: vt sanitas dicit causa finalis ambulationis: qꝺ ꝓbat sic p.quia illud per quod rñdetur ad questionẽ factam per ꝓpter quid ẽ causa: sed finis est huiusmodi: igitur finis ẽ cã. T.Et quecũq. ¶ Hic p.subiũgit q illa q̃ sunt media intervltimũ finẽ simpliciter t primũ mouens simpliciter dicuntur fines respectu ꝓcedentiũ et media ordinata ad finem respectu sequentium.

Contingat autem. Hec est tertia pars huius capituli in qua p.ponit tres proprietates causaꝝ quarum prima est q eiusdem rei possunt esse plures cause. s. materialis efficiens formalis t finalis. T.Sũt autem quedam. ¶ Secunda proprietas est q cãe sũt sibijnuicem cause: non tamen in eodem genere cause sicut laborare siue ambulare post cenã dicit cã effectiua sanitatis: t sanitas dicitur causa finalis talis ambulationis. T.Amplius autem eadem. ¶ Tertia ꝓprietas est q aliquando eadem est causa effectuũ contrariorum successiue: sic tamen q eadẽ res q̃n est ꝑns est causa vnius effectus, t q̃n est absens ẽ causa cõtrarij effectus: vt gubernator nauis ꝓ sui ꝑntiã siue aduertẽtiam est causa saluationis nauis: t ꝑ sui absentiã siue inaduertẽtiã ẽ aliq̃n cã submersionis nauis.

Omnes auten. Hec est quarta pars huius capituli in qua p.ostendit oẽs cãs ꝓtineri sub illis quattuor genericis vel oñdit q̃ nõ cõtinent sub ill' gñib⁹ ꝓprie captis: lz tñ bñ ꝓtinent sub illis large captis: dicens q lre dicunt cause materiales sillabarũ: t matia vasoꝝ dr cã materialis respectu vasoꝝ t elemẽta respectu murtoꝝ t ptes respectu toti⁹. sil' suppões siue ꝑmisse dicunt cãe materiales respectu ꝛclonis: ex quo ꝛclo ex aliqb⁹ terminis synonymis cũ termis ꝑmissaꝝ ꝓstituit: t oĩa ista dicunt cẽ materiales ꝛpõe capiendo hoc cõplexũ cã materialis. ¶ Sil' diffinitio respcũ diffiniti t totũ cõpositũ t spẽs respectu simpliciũ: t cõpositio respectu cõpositoꝝ dñr cause formales ꝛpõe capiendo hoc ꝛplexũ cause formales. ¶ Sil' semẽ: me dicus: cõsiliãs: t oĩno aliqꝺ faciens sunt cause efficiẽtes mutationis status t motus. ¶ Sil' illud qõ se hz vt finis t vt bonũ respectu alterius: t qõ est cã causarum dicitur cã finalis. Et subdit p. q mbũ dr an finis sit vere bonus vel apparenter bonus.

Finis ẽ causa causarum.

Modi autem cãrum. Istud est secundũ capitulum istius tractatus in quo p.distinguit t enumerat modos causaꝝ. Et diuidit istud cap'm in duas ptes. In ꝑma facit qõ dictum ẽ. In secũdo ponit quedã documenta. ibi. Dñt enĩ. Dicit g ꝑmo sic ex quo modi causarũ ſm numerũ sunt multi: ideo reducẽdi sunt ad modos capitales siue principales qui erũt pauciores

Prĩa diuisio.

T.Prius et posterius. ¶ Hic p.ponit ꝑmam diuisionẽ siue modũ causarũ dicẽs q in eodẽ genere cause q̃dam est cã prioꝝ: t qꝺã est cã posterioꝝ. Exẽplũ de causa efficiẽte: vt artifex dicitur cã prioꝝ sanitatis: t medicus cã posterioꝝ. Sil' numerus dicit causa prioꝝ dyapason: t ꝓportio dupla est cã posterioꝝ dyapason: et ꝓ loquendo de causa formali. Unde in ꝓposito capit cã secundo intentionali: t sic cã ꝑ est cã vlis t cã posterioꝝ causa ꝑticularis. Unde cũ dr q artifex est cã ꝑ: non est intelligenduz q illa res que est artifex est causa ꝑ: t illa res ō est medic⁹ ẽ cã posterioꝝ. Sz ille terminus artifex illã rẽ que est cã efficiens significans ẽ termin⁹ magis vniuersalis: t ille terminus medic⁹ est terminus minus vniuersalis illã rem que est cã efficiens importans. similiter ille terminus numer⁹ siue ꝓportio numeralis est terminus magis communis: t ꝓ complexũ ꝓportio dupla est terminus minus cõis: q tamen predicatur essentialiter de illo termino dyapason siue ingreditur diffinitionem eius. Per causam tñ prioꝝem põt intelligi res que est cã plurium effectuuz et per cãm posterioꝝem res que est causa paucoꝝ effectuum: vt illa res que est sol potest dici causa prioꝝ: et illa res que est homo causa posterioꝝ. In proposito tamen capitur ille terminus causa scõo intentionaliter vt patet ex exemplo p. T.Amplius. ¶ Alia diuisio talis ẽ q in eodẽ genere cause reperiunt cãe p se: t cãe per accidens. Unde per causam ꝑ se t per causam per accidens intelligit p.vicibilia illas res que sunt cause importantia de quoruzvno predicatur ille termin⁹ causa per se: t de altero per accñs. Exmplũ textus vt hec est per se. Statuefaciẽs facit statuam t hec ẽ ꝑ accidens Policletus est cã statue. Similiter ista: hõ ẽ cã statue. Et subdit p. q inter vicibilia de quibus predicatur ille terminus causa per accidens quedam sunt de quibus predicatur magis per accidens t

Scõa diuisio.

vt ista est magis per accidens: album est causa statue vel musicum est causa statue: q̄ ista: homo est causa statue: quia illa dicibilia album et musicum aliquid
Tertia diuisio importāt qō accidēt̄aliter se hz ad hoc q̄ tale p̄dicatū scz causa conueniat illi rei p̄ qua suppomit. ille tñ terminus hō nihil connotat extranee se habere ad ꝺ̄ qō illud predicatū. s. causa ꝓueniat illi rei que ē homo: licet tñ cōueniat illi accidentaliter. T. Potest omēs enim. ¶ Hic p. ponit tertiā diuisionē que talis ē. Causarum quedā est in actu t quedā in potentia: hoc est dicibilū cās importātiū: quedā importāt cās actualit agere: t quedā importāt cās posse agere: siue de aliq̄bus personaliter supponētibus verificaī hoc cōplexū causa in actu: siue ille terminus causa mediante ꝺ̄ verbo est t de aliquibus p̄dicatur hoc cōplexū causa ī potentia. vel ille terminus cā mediante hocverbo potest Exemplum textus vt ille terminus edificās importat cām in actu: t ideo ista est vera: edificās est cā domus. et ille terminus edificator importat cām in potētia: t ideo ista est vera: edificator pōt ee causa domus vl̄ est causa domus in potentia: t nō oportet istā esse veram edificator est cā domus. T. Similiter aūt dicuntur.
Quarta diuisio. ¶ Hic p. subiungit q̄ sicut sunt cause priores t cause posteriores: ita sunt effectus priores t effectus posteriores. hoc ē dicibilū effectus importantiū: quoddā ē magis cōe t quoddā est minus cōe: vt statua t hec statua. Similiter q̄dā sunt effectus p̄ accidēs: t q̄dā effectus per se: sicut statua t albū. T. Amplius autem.
Primum documentum. ¶ Quarta diuisio est ista q̄n quolibet genere cāe pōt reperiri causa incōplexa: t cā cōplexa. hoc est illa res que est causa potest complexe significari: t etiam icōplexe potest significari. Exempluz de incōplexe significare: vt policletus siue statuefaciens. exēplum ꝺ̄ cōplexe: vt policletus statuefaciens. T. Sed tñ oīs.
Secundū documentū. ¶ Hic p. reducit huiusmodi modos causarum ad certum numerū dicens q̄ membra duaz primaruz diuisionū t etiā quarte diuisiones sunt sex: sed quodlibet illoz membroz pōt subdiuidi per mēbra tertie diuisionis sic. Causarū priox quedā sūt actu t quedā in potētia. Similiter causarū posteriorum quedam sunt in actu et quedā in potentia. Et similiter debet dici de mēbris secunde t quarte diuisionis.
Tertiū documentum. **Differunt autē.** Hec secunda pars huius capituli in qua p. ponit tria documēta circa modos siue genera causarum quoz p̄mū est q̄ dīntia ē inter causā in actu t causam in potētia: quia cause in actu particulares simul sunt t nō sunt cū suis causatis: vt si medicans est aliquid sanefit: t si nihil sanefit nihil est medicans. Similiter si edificans est: ergo edificatū ēvl̄ fit et ecōtra: sed cause in potētia nō sunt sil̄ cū suis causatis: vt nō oportet q̄ si domificator sit q̄ domus sit vel fiat: nec ecōtra si domus est q̄ edificator sit. T. Dz autem semper. ¶ Secundū documentū est q̄ in doctrina demonstratiua oportet principaliter q̄rere sūmam causam ipsius effectus: quia demōstratio dz ee ex causis p̄mis: vt si queratur quare iste edificat et rñdeatur quia est edificator: ibi nō cessat questio: sed contingit vlterius q̄rere: quare iste est edificator: q̄ hz artē edificandi: t ibi est status exquo ibi cessat omnis questio
T. Amplius autem. ¶ Tertiū documentū est q̄ cause vl̄es sūt cause vniuersalū t cause particulares sūt cause particularium: quod sic debet intelligi q̄ terminus vl̄is cām importans dicit ad conuertentiā cū termino minus vl̄i effectum importante. Et similiter cause in potentia sunt cause causatorū in potentia: t cāe in actu sunt causatoruz in actu: hoc est termini causā importantes de quib⁹ p̄dicatus ille terminus cā mediā te hocverbo pōt dicunt̄ ad conuertentiā cū terminis effectus importantibus de q̄bus p̄dicat̄ ille terminus effectus mediante hocverbo potest. Similiter termini causam in actu importantes dicūtur ad conuertentiaz cū terminis effectū in actu importantibus.

Queritur. Utrū finis sit cā operatiōis agentis. Et vr̄ q̄ nō: q̄ finis nō ē p̄ncipiū: g̃ finis nō ē causa ꝓña pz: q̄ idē ē p̄ncipiū t cā. Añs pz: q̄ finis ē q̄d vltimū: g̃ nō ē p̄ncipiū: cū vltimū t p̄ncipiū sūt oppositā. ¶ Secūdo sic ad eē finis nō seq̄tur aliud: g̃ finis nō est cā. ꝓña pz p̄ locū a diffinitione. Añs patz: q̄ finis est q̄d vltimū: igitur ad eē ei⁹ nō sequit aliud. ¶ Tertio sic. si finis eēt cā hoc videretur eē ex eo: q̄ agens agit ꝓpter finē: sed hoc ē falsū cum tūc seq̄retur q̄ ista infinita essent fines ipius dei: igitur finis nō ē cā ex eo q̄ ꝓpter ipsum agens agat.

In oppositū est p. oñdens finem esse cām cū conuenienter respondeaī. ad q̄stionē factā per ꝓpter quid. Pro solutione questionis est.

Sciēdū ē q̄ duplex est finis. s. finis gratia cuius (quī a cōmētatore vocatur finis rei operate: et finis primaria intentione) t est ille ꝓpter quē amatū et desideratū amore amicicie agens ꝓducit aliq̄d: t iste finis est nobilior vel eque nobilis sicut aliqua aliarum causarū: Alius est finis quo (que dicit a commentatore finis secūdaria intentione: siue finis generationis) et est ille ꝓpter quem amatuz amore cōcupiscētie vel oditū: agens aliquid facit. Et iste finis nō est t̄ per nobiliorvl̄ eque nobilis sicut aliq̄ aliarū causarū. Unde ex eo aliquid dicitur finis primaria intentione: quia ipsum primo intendit ab agente t amatur ꝓpter se. t ille dicitur finis secundaria intentione qui nō primo intēditur: sed ex eo intendit: quia aliud intendit t ipsum agens amat ipsum ꝓpter aliud: t iste finis respectu finis primario intenti dicitur effectus cause finalis t in ordine ad illa que fiunt ab agente ꝓpter ipsum amatum t desideratum dicitur causa finalis. Verbigratia homo dicitur finis gratia cuius domus: sz domus dicitur esse finis quo respectu illoz precedentium domum: que agens disponit t ꝓparat vt inde fiat domus. ¶ Unde duplex solet assignari causa finalis. s. sufficiens siue totalis et insufficiens siue partialis. Unde illud dicitur causa finalis sufficiens: ꝓpter quod amatum et desideratū ipsum agens ꝓduceret: etiam si ab eo nihil aliud amaretur siue intenderetur. Sed cā finalis insufficiens ē illa ꝓpter quem amataz et desideratam ab efficiente: efficiens non agit nisi aliud amet ab eo. Exēplum de cā finali efficiente: vt si aliquis accedat ad aliquem locum ꝓpter thesauruz amatum t desideratum inuemendum ab ipso: t si nihil aliud speraret inuenire: tunc thesaurus dicit cā finalis sufficiens ambulationis: t isto modo loquendo de causa finali sufficienti eiusdem rei pñt esse plures cause finales sufficientes: vt aliquis potest accedere ad aliquem locum ꝓpter pecunias recipiendas ꝓpter quas iret si nihil aliud speraret. potest etiam ad eundem locum ire vt ibi bona victualia reperiret: t ꝓpter que ad illum locum accederet q̄uis nichil aliud speraret. Exemplum de causa finali insufficienti: vt si aliquis ad aliquem locum accedat vt bene comedat t bibat: ita q̄ non solum ꝓpter potum nec solum ꝓpter comestionem sed solum ꝓpter vtrūq; accederet tunc vtrūq; illoz est cā finalis insufficiens. Ex dictis pz q̄ nō ē vliter verum q̄ vnus et eiusdem rei est solū vna causa finalis: cūvnius rei possunt esse plures cause finales: sicut vna res potest esse causa plurium effectuum: iz tamen omnū rerū creatarū sit solum vnus

¶ Quid finis quo et grans cuius.

finis simpliciter vltimus: vtpote ipe deus: tamen possunt esse plures fines non simpliciter vltimi sufficientes & non subordinati. Isto notato sit.

Conclusio respōsiua Finis ē cā opationis agētis. Pz: qz illud ppter qđ agēs principalr agit tā q̄ amatū & desideratū ab eo: est cā opationis ei⁹: sz finis ē hmōi: g̃ finis ē cā opationis agent⁹.

Dubitat̄ p̄mo. vtz ad hoc q̄ aliq̄d sit cā finalis: req̄ratur q̄ habeat esse reale extra aīaz. ¶ Et videt q̄ sic: qz illud qđ non ē nō p̄t esse cā. ergo illud qđ dz esse cā finalis: dz hr̄e esse reale. ¶ Scđo sic. finis dz esse nobilior his q̄ sunt ad finē. sz illud qđ non ē. nō est nobili⁹: ergo qđ non est: non ē cā. ¶ In oppositū arguit̄ p cōe dictū quo dr q̄ finis est vltimū in executione: & primum in intētione. ¶ P̄mo solutiōe dubij ē aduertēdum q̄ finis nunq̄ est cā. nisi qñ efficiēs est cā: cui⁹ rō est. qz si finis est cā: est cā alicui⁹ effectus: & oīs effectus est ab aliquo efficiēte: ergo finis non ē cā nisi efficiēs sit cā. finis tñ mouet ipm efficiēs: hoc est amat̄ & desiderat̄ ab efficiēte & ppter ipm amatū & desideratū efficiēs agit illud. Ex quo pz q̄ duo requiruntur ad hoc q̄ aliq̄d sit cā finalis. P̄mū est q̄ ipm amet̄ & desideret̄ ab agēte Scōm ē. q̄ agēs p̄ducat aliq̄d ppter ipm: siue ipm faciat ppter aliud siue nō. & sic cā finalis p̄t describi: q̄ ē illud ppter qđ amatū & desideratū siue oditū agēs p̄ducit aliq̄d. ¶ Isto notato dr ad dubiū q̄ ad hoc q̄ aliquid sit cā finalis: nō req̄ritur q̄ ipm habeat esse reale extra aīam. Pz: qz ad hoc q̄ aliq̄d sit cā finalis: sufficit ipm esse amatū & desideratū: ppter qđ amatū & desideratū agens aliq̄d p̄ducit: sed ad hoc q̄ aliquid sit desideratū & amatū: ppter qđ amatū & desideratū agens aliq̄d p̄ducit: nō req̄ritur ipm hr̄e esse reale extra aīaz ergo ad hoc q̄ aliq̄d sit cā finalis: nō req̄ritur q̄ habeat esse reale extra aīam: verūtamen finis gr̃a cui⁹: vt i plurib⁹ hz esse reale extra aīam: anteq̄ ipm mouet efficiens: sed finis quo non: qz ē effect⁹ p̄duct⁹ ab agente. ¶ Et ad p̄ma rōez dubij dr negādo añs. Iz em̃ ad hoc q̄ aliquid sit cā materialis: formalis: vel efficiēs: req̄ratur q̄ ipm sit non tñ de cā finali: requirit̄ tñ q̄ ipz sit vel sit intētum ab agēte. ¶ Et ad scđam dr negādo q̄ finis sp sit nobilior his q̄ sunt ad finem: vel eq̄ nobilis. vnde finis gr̃a cui⁹ ad quē alie res ex suis naturis habēt ordīari vt in plurib⁹ ē nobilior vel eq̄ nobilis sicut media ordinata ad ipm: non tñ finis quo: nec finis gr̃a cui⁹ ad quē media ex suis naturis nō sunt uata ordinari: Iz ab efficiēte ad illū ordinātur.

Dubitatur scđo vtz sunt tñ quatuor genera cāy. Ad dubiū dr q̄ iste termin⁹ cā non capit̄ in p̄posito solū. p illo qđ actualiter causat: vel p illo qđ potentialiter causat: sz capitur largissime: & describit̄ sic diffinitiōe quid nois. Causa ē aliq̄d a quo aliq̄d dependet vel dependebat in esse fieri vel cōseruari simpliciter vel inesse tali vel tāto: cōmissiue siue omissiue: mediate vel imediate: positiue vel priuatiue: vel aliq̄d amatum vel desideratū ppter qđ amatum vel p̄sideratum agens aliq̄d p̄ducit. Dr̄ notāter a quo aliq̄d dependet ppter cās in actu. Dr̄ notanter vel dependebat ppter cās in potētia: sicut domificator dr cā dom⁹ diu costructe. Dr̄ notāter in esse ppter cām q̄ p̄duct rem in esse sicut est de⁹ & alie cāe. Dr̄ notāter p̄seruari ppter qualitates materiā disponētes q̄ formam in materia p̄seruant. Etiā hoc ponit̄ vlr ppter cās sine quib⁹ res esse non p̄t. Dicitur notāter simplr: ad explicādum esse essentiale. Dr̄ notāter in esse tali vel tāto: ad explicāduz esse accidētale: sicut artifex est cā alicui⁹ rei quo ad eē tale. Dr̄ cōmissiue vel omissiue: qz peccator est cā peti ab eo p̄ducti aliq̄n: qz cōmittit aliquez effectū fm aliquas circūstātias fm quas nō dz fieri: & aliq̄n omittit effectum p̄ducendum quez p̄ducere deberet. Dicitur notāter mediate vel imediate: qz aliq̄n aliqua res est cā immediata alicui⁹ rei: sicut caliditas ignis est cā caliditatis aque. Et aliq̄n aliqua res est cā alicui⁹ rei mediate vt forma substātialis ignis ē cā dicte caliditatis aque imediata. Ad p̄z: q̄ pater est cā filij mediate. Ilaz pater est cā seminis: & semen ē cā filij. Sic patrem esse cām filij nō est aliud: nisi patrē esse illud a quo dependēbat aliq̄d: a quo p̄ fili⁹ dependebat. Dr̄ notāter positiue vel priuatiue: qz nauta ppter sui absentiā dr cā submersionis aut periclitationis nauis: vel ppter sui negligētiam. Et ipe ppter sui p̄ntiā & bonā p̄uidentiam est cā saluatiōis nauis. ¶ Isto notato dr ad dubiuz: q̄ tñ sunt quatuor genera cāy. hoc est quatuor sunt termini cōes: nō coincidētes in significādo fz suas rōnes formales &c. Et possz numer⁹ talis p̄bari p sufficiētiaz que talis ē. Dē gen⁹ cause aliq̄ cām significat: vel ergo cām intrinsecā significat vel extrinsecā. Si intrinsecam hoc ē dupl'r. vel illā rez q̄ disponit̄ per qualitates ad recipiēduz aliq̄ formā: & sic est istud gen⁹ scz cā materialis: vel illā rem q̄ introducit̄ in ipam materiaz: et sic est hoc gen⁹: scz cā formalis. Si cām extrinsecam significat. hoc ē dupl'r: aut illā a qua aliq̄d effectiue p̄cedit̄: & sic ē hoc gen⁹ cā efficiens: vel illā ppter quam effect⁹ p̄ducit̄. & sic ē hoc gen⁹: scz cā finalis.

Sufficientis causarum.

Ad rōnes q̄stionis. ¶ Ad p̄mā dr q̄ lz finis sit aliq̄n q̄d vltimū in executōe tñ est p̄mū in intētione. ¶ Ad scđam dr q̄ lz ad esse finis reale non sp sequatur aliud: tñ ppter finez amatū & desideratū bene sequit̄ aliud. ¶ Ad tertiaz dr negādo minorē. Et ad p bationez eius dr negādo p̄iam: qz finis quo nō: est cā finalis ipius efficientis.

¶ Quarti tractat⁹ p̄mū capl'm de opinionibus ātiquoz circa casuz & fortunā.

Onsiderādū ē de fortuna & casu q̄d sint: in q̄b⁹ inueniant̄. & cui⁹ gīis cause sint. Pz: qz multa dicūtur fieri a fortuna & casu: igr̃ de illis ē phisici p̄siderare. ¶ De q̄b⁹ tres fuer̄t ātiquoz opiones. Opio. j.

Quidā ei dicūt nihil fieri a casu & fortūa: sz aliq̄ eē deteriataz cām: vt si q̄s vadat ad forū gr̃a emēdi aliq̄d: & cūdo inueniat pecuniaſ illi⁹ inuētiōis est deteriata cā. scz voluntas emētis: & volūtas vēdētis: alias ei⁹ inuētio nō mag⁹ in effectū poneret q̄ ei⁹ oppositū. Luz scđo: qz null⁹ ātiquoz sapiētuz de gīnatiōe & corruptōe determinās dicit aliq̄d de casu & fortuna: igr̃ nihil fit a casu & fortuna. Confutatio.

¶ Sz hec opio videt eē falsa: cū multa dicūtur fieri a casu & fortūa. Nec valz rō in oppositū: q̄ oīm sit aliq̄ cā deteriata: qñ multoz experientia testat̄ oppositū. Etiā antiqui destruētes casuz & fortunā debuissent effectuū fortuitoz alias assignare cās: vel de casu & fortuna facere memoriā. p̄cipue. Anaxagoras & ēpedocles q̄ p litē & amicitiā interduz agrē a casu supi⁹ ꝯgregari posuit: iterdū in

Opio.ij. Confutatio.

feri⁹. Dixit ēt in mūdi creatiōe sicut collisit se currēs tūc multotiēs aūt aliter plurimas aīaliū ptes a casu fieri. ¶ De scda opioe dicūt q casus ē cā celi ⁊ oiz mūdanoz: ⁊ volutatōz: ⁊ motū celi fieri a fortūa, q̄re fortūa depingit voluere rotā ¶ Sz hec opio falsa est. Tū prio: qz dicit ī aīalib⁹ ⁊ plātis nihil a fortūa fieri: nō ei ex quolz semie sz ex tali fit oliua: ex tali aūt bō. igr cū celuz qđ est coz⁹ diuinū regulari⁹ se bēat q̄ aīalia: nō ē in celo ponēdū aliqđ a fortūa fieri. Tū scdo: qz videm⁹ ī celo oīa regulariter ⁊ ordiati⁹ euenire q̄ ī ist̄is inferioribus: igr nō ē ponēdū ī celo euenire aliqđ a casu. ¶ Alij vo de tertia opione dicūt fortunā esse ens diuinū ⁊ ens felicius intellectui humano nō manifestuz. Et iō determinādum est qđ sit casus ⁊ fortuna: ⁊ quomodo differunt.

Opio.iij.

¶ Scdm caplm in quo ostēditur qđ casus: ⁊ quid fortuna.

Prīa diuisio. Scda diuisio Tertia diuisio. Quarta diuisio

Dcognoscēdū qđ sit fortuna ponūtur aliq̄ diuisiones ¶ Prīa ē. Eoz q̄ fiūt q̄daz fiūt ex necessitate ⁊ sp vt oz⁹ ⁊ occasus solis. Quedā vo frequēter: vt bō cū q̄nq; digit⁹ ī vna manu. Quedā vo extra sp ⁊ frequēter: fortuna aūt nō est cā duoz⁹ prioz: sz ē cā tertioz: qz talia dicūtur fieri a fortuna. ¶ Scda diuisio: eoz q̄ fiūt: quedā fiūt ppter deteriatuz finē. Alia vo nō sicut fricatio barbe, ⁊ iter ea q̄ fiunt ppter finem Quedā sūt notabilis bonitat⁹ vel malicie ppter q̄ agēs vel aliud intendēs ageret q̄daz vo nō. ¶ Tertia diuisio. eoz q̄ fiūt: quedā fiūt ab agēte scdm ppositū: sicut ab intellectu ⁊ volūtate. Alia vo ab agente nō scdm pposituz sicut a natura. Et in oibus istis inuenit effect⁹ ppter boc. ¶ Quarta diuisio cāz: quedā sunt p se: ⁊ quedā p accidēs Silr effectuū quedā sunt p se, ⁊ quedā p accidēs. Et differūt sic adinuicē. qz cā per se est finita ⁊ deteriata. Causa vo p accidēs est infinita: cuz infinita vni accidūt. ¶ Ex istis diuisionib⁹ inferr̄ prio diffinitio: effectus fortuiti: que est hec. Effect⁹ fortuit⁹ est: qui ē ab agēte scdm ppositū ⁊ p accidēs: extra sp ⁊ frequēter: ⁊ est eoz que ppter boc sunt. vt si aliquis inueniat pecunias quas nō intēdit: inuentio eīus illaz est ppter boc: qz ppter eam quis oparetur: ⁊ est sine intentiōe: ⁊ etiā extra sp et frequēter eoz que ppter boc sunt. ¶ Scdo inferr̄ q̄ intellect⁹ practic⁹ est fortuna: cū intellect⁹ sit cā agēs scdm ppositū licz respectu alteri⁹ effect⁹ dicaf intellect⁹ ⁊ respectu alteri⁹ dicatur fortūa. ¶ Tertio inferr̄ q̄ tres sunt ppietates fortune. Prima est: q̄ fortuna est infinita: ⁊ q̄ effect⁹ fortuiti infinite sunt cause: qz ipi⁹ cā multi⁹ modis variari pōt. Scda ppietas est: q̄ fortuna est imanifesta boī. Tertia est: q̄ quodam modo: puta sp nihil fit a fortuna. Prima ppietas pz. qz multis modis variari pōt fortuna: igr ipa est indeterminata. Scda ppietas pz: qz fortuna non pōt rōne practica depebēdi: igr est immanifesta. Tertia ppietas ꝓbata est. ¶ Sed circa predicta queritur. Ctrum ois cā per accidēs sit fortuna? Rñdetur q̄ si aliqua cā sit multū ppinqua cause per se: vt est ambulatio respectu sanitatis: aut spūs: aut estus: tūc non debz dici fortuna. Sed si sit ita remota a cā per se: q̄ extra semp ⁊ frequēter ꝓducat effectū debz dici fortuna. ¶ Quarto inferr̄ ex predictis: q̄ quedā est fortuna bona. cuz aliquod bonum nō intētum euenit: ⁊ vocatur. Eu fortunium cū scilz magnum bonuz accidit: vel magnum malū recedit: vel qđ primum erat malum non accidit. Quod eīm ppe est nihil distare videtur. Et istud eu fortuniuz est incertum: cū fortuna sit incerta ⁊ indeteriata. Alia vero est fortuna mala cū aliquid prauī accidit: ⁊ vocatur infortunū. ¶ Quinto inferr̄: q̄ fortuna et casus sunt cause per accidens extra semper ⁊ frequenter: eorum que ppter boc sunt.

Correlariū se cundū. q̄ intellectus practic⁹ ē fortuna. Tertiū correlariū ꝓtinēs. Tres ꝓpietates fortune.

Dubium

Quartuz correlariū q̄d ens fortunū ⁊ infortunū oīs.

¶ Nō pauz distat nihil ab stare videtur.

¶ Tertium capitulū in quo ostēditur quō differūt casus ⁊ fortuna: ⁊ ad qđ genus cause reducuntur.

Dcongnoscēdaz dzīam casus ⁊ fortune: ⁊ etiā quemētiā: ponūtur tres cl̄ones. ¶ Prīa est: in plurib⁹ inuenitur casus: large capiēdo casum: q̄ fortuna. Probaf sic. qz fortuna inuenit solū in agentib⁹ scdm ppositum: sz casus inuenitur tam in agentibus scdm ppositū: q̄ in alijs q̄ aliqđ agunt ꝓter intētum extra semp ⁊ frequenter: igitur in plurib⁹ inuenitur fortuna q̄ casus. Maioz pz. Tum primo: qz in illis inuenitur fortuna: in quibus pōt aliqđ bene vel male contingere scdm ppositum voluntatis: ⁊ scdm rationē practicam: sed hnc est solum in agente scdum propositum: igitur.

Conclusio.j.

¶ Fortūa aut ē felicitas aut ppe felicitatē

¶ Inaiatū in fans ⁊ bestia nō faciūt aliq̄d a fortuna.

¶ Protarch⁹ phūs.

¶ Tum scdo: quia fortuna est eadem cum felicitate aut ppe felicitatem. felicitas autem est praxis: cum sit eupraxia. Sz praxis siue actus nō cōuenit nisi agentibus scdm propositum: igitur nec fortuna. ¶ Tuz tertio: quia neq; inanimatuz: neq; infans: neq; bestia: facit aliquid a fortuna: neq; infortunium: vel eufortuniū inest illis nisi scdm similitudinem: sicut dixit Protarchus phūs Eufortunatos esse lapides are: quia bonorantur: ⁊ alios qui conculcantur pedibus Infortunatos. Et hoc quia patiūtur aliqua a fortuna ab agente scdm propositum: igitur maior vera. Minor patet. Tum primo: quia si fures veniant ad furandum equum qui fame redit domum: ⁊ propter hoc non est captus: hoc dicitur esse a casu. ¶ Tum secundo: quia si tripoda de alto cadat: ⁊ fit apta sedes: hoc dicitur esse a casu. ¶ Tum tertio: quia frustra ⁊ vanum sunt prope casum: ⁊ tamen talia inueniuntur in animatis ⁊ in inanimatis: igitur et casus. Minor patet per diffinitiones eorum. Nam frustra dicitur quod natum est sequi aliquem finem: quem non consequitur vt si aliquis ambulet propter depositionem cibi et non fiat depositio: illa ambulatio dicitur frustra. Sz derideretur ille: qui diceret se frustra balneatuz quia sol non eclipsatur: cuz balneatio non fiat propter ipsum. Vanum autem est quod non est alicuius commodi vel damni: vel quod agit aliquid ppter aliud quod non est natum sequi ad suum effectum. ¶ Secunda conclusio. Casus proprie inuenitur in bis que non habent propositum: fortuna vero in bis que agunt scdm ppositum. ¶ Tertia cōclusio: casus ⁊ fortuna sunt cause agētes posteriores intellectu ⁊ natura: que nō sunt cause celi. Prima pars patet: quia casus est ipsa natura: ⁊ fortuna est ipse intellectus. Sed natura ⁊ intellectus practicus sunt cause agentes: igitur casus ⁊ fortuna sunt cause agentes. Secunda pars patet: quia cause per accidens sunt posteriores causis p se: sz casus ⁊ fortuna sunt cause p accidens: intellect⁹ autem ⁊ natura sunt cāe per se: igitur. Tertia ps pz: qz si casus ⁊ fortuna essent cā celi cū sunt cause posteriores sequeretur q̄ esset aliqua cā prior causa celi: quod est impossibile.

Quid frustra ⁊ vanū.

Conclusio .ij.

Cōclusio.iij.

Dicitur autez ⁊ fortuna ¶ Iste est quartus tractatus huius secūdi libri: in quo determinatur de casu ⁊ fortuna: ⁊ continet quatuor capitula. ¶ In primo ponūtur opiniones antiquorum: de casu ⁊ fortuna. ¶ In secundo ponuntur diffinitiones casus ⁊ fortune: ⁊ incipit ibi. Primum ergo quoniam videmus. ¶ In tertio ponit differentiam inter casum ⁊ fortunam: ibi. Differunt autem. ¶ In quarto ostendit ad quod genus cause reducuntur casus ⁊ fortuna: ibi: Sed modus causarum. Primum capitulum diuiditur in duas partes. ¶ In prima parte ponit intentum suum. ¶ In secunda prosequitur intētum suum. secunda ibi. Quidam enim si sunt. ¶ Ponit ergo primo talem conclusionem. Q| naturalis philosophus debet cōsiderare de casu ⁊ fortuna. Probat sic philosophus: quia de illis habet considerare naturalis philosophus: a quibus dicunt omnes: multas res naturales esse ⁊ fieri: sed omnes dicunt multas res naturales fieri a casu ⁊ fortuna: ergo naturalis philosophus habet considerare de casu ⁊ fortuna: ostendendo an casus sit fortuna: siue differt a fortuna: ⁊ vtrum casus ⁊ fortuna sint. Textus. Quidam enim si sint. ¶ Hic philosophus prosequitur intentum suum: ponens opiniones antiquorum de casu ⁊ fortuna. Et diuiditur hec pars in tres partes: ꝑm tres opiniones antiquorum. ¶ Prima opinio antiquorum ponebat nihil fieri a casu ⁊ fortuna: quod ipsi antiqui probabant duabus rationib⁹. ¶ Quarum prima est. Omne quod fit habet causam determinatam: ergo nihil fit a casu ⁊ fortuna. Antecedens declarat philosophus. Nam si quis ad forum vadat gratia emendi aliquid: ⁊ eundo inueniat aliquem sibi dantem pecunias: illa inuentio habet causam determinatam: quia voluntas ementis ⁊ vendentis sunt causa illius inuentionis. Etiam si causa non esset determinata: sed indifferens ad effectum producendum ⁊ ad suum oppositum: non magis produceretur effectus quam oppositū effectus. Textus. Quoniam si aliquid. ¶ Secunda ratio antiquorum est. Si casus ⁊ fortuna essent aliquid: tunc antiqui determinassent de eis: sed ipsi non determinauerunt de eis: ergo videtur q̄ casus ⁊ fortuna non sunt.

Opio prima.

Textus. Sed hoc mirabile est. ¶ Hic philosophus soluit rationes antiquorum dicens: q̄ mirabile est nihil ponere fieri a casu ⁊ fortuna: cum tamen multa fiant a casu ⁊ fortuna: vt patet per experientiam: ⁊ ideo antecedens illius rationis est falsum: ⁊ consequentia non valet cum infertur consequēs: cui⁹ oppositum est omnibus notum. Textus. Unde ⁊ quodammodo. ¶ Hic philosophus soluit secundam rationem: ⁊ consistit solutio in hoc: q̄ consequentia non valet: antiqui nō determinauerunt de casu ⁊ fortuna: ergo nihil sunt quia in hoc deficiebant antiqui q̄ de eis non determinauerunt: nam ex quo dicebant casum ⁊ fortunam non esse debuissent ostendisse hoc. Similiter empedocles ⁊ anxagoras qui posuerunt aliquid fieri a casu ⁊ fortuna: debuissent fecisse aliquam mentionem de casu ⁊ fortuna. T. Sunt aūt. ¶ Hic p. ponit scdam opinionem que talis est q̄ casus est causa celi ⁊ omnium mūdanorum ⁊ similiter fortuna: ⁊ ideo fortuna depingitur voluere rotam. i. celum ꝑm cuius motuz homines a natiuitate sunt fortunati vel infortunati. T. Sed multū. ¶ Hic p. improbat istā opinionez duab⁹ rōnib⁹ Quaꝝ prima est: si id qō magis videtur inesse nō inest nec id qō min⁹ videtur inesse inest: sed magis videtur q̄ oīa ista inferiora fiunt a casu ⁊ fortuna q̄ celestia: eo q̄ inferiora min⁹ regulariter se habēt q̄ celestia: et tamen multa istoꝝ inferioꝝ nec fiunt a casu nec a fortuna: sz p naturam: ergo etiā celestia nō fiūt a casu. T.

Opio scda.

Adhuc. ¶ Secūda ratio est. Illud est inconueniens cui⁹ contrariū videm⁹ cōtingere: sed in celo nihil videmus cōtingere a casu: cū celum se habeat regulariter ⁊ ordinate. sed in istis inferioribus videm⁹ multa contingere a casu ⁊ fortuna: cuius ista inferiora nō se habent regulariter ⁊ ordinate: ergo inconueniens est dicere q̄ celestia sunt magis a casu ⁊ fortuna q̄ ista inferiora.

Tertia opio. ¶ Tertia opinio antiquorū est: q̄ fortuna est quoddaz diuinum: immanifestū intellectui humano. Hāc opinionez nō improbat p. sed iñ falsitas ei⁹ apparebit in capitulo sequenti.

Primum ergo quoniam ¶ Istud est scōm capi. hui⁹ tractat⁹: in quo p. ostendit q̄d sit casus: ⁊ quid fortūa: ⁊ diuiditur in tres partes. In prima facit quod dictuz est. In secūda ostēdit q̄tum veritatis habuerunt opiniones antiquorum circa casum ⁊ fortunam. In tertia determinat de quibusdam modis fortune. Prima ps hz duas pticulas. In prima ponit quasdaz diuisiones. In secūda infert

Pria diuisio. diffinitōem effect⁹ fortuiti ⁊ fortune. ¶ Prima diuisio quam ponit est ista Eorum que fiunt q̄dam fiunt semp similiter vt ort⁹ ⁊ occasus astroz. Quedā vero fiūt frequenter: vt q̄ homo nascatur cū quinq̄ digitis in vna manu: q̄daz fiunt preter hec: scilicz q̄ non fiunt semper aut frequenter eodem modo sicut illa q̄ fiunt vt in paucioribus vel ad vtūlibet: vt q̄ homo nascatur cū sex digitis in vna manu. Ex ista diuisione infert p: duo corelaria. Primum est q̄ si fortuna est aliquid ipsa est causa eorum q̄ non semper vel frequenter eueniunt: q: illa que semper aut vt in plurib⁹ eueniūt non dicūtur fieri a casu vel fortuna: ergo casus ⁊ fortuna nō sunt cause eorum q̄ fiunt semp vel frequenter: sed eorum q̄ non sunt semper ⁊ frequenter. Text⁹. Manifestum q̄. ¶ Secūdum corelarium est: q̄ fortuna est aliquid: patz: q: illud est aliquid a quo multa alia dicūtur fieri: sed multa dicuntur fieri a casu ⁊ fortuna: ergo casus ⁊ fortuna sunt aliquid. Text⁹. Eorum aūt. ¶ Secūda diuisio ē.

Scōa diuisio q̄ eorum q̄ fiunt: q̄dam fiunt ppter finem determinatum: ⁊ quedam vero non: sicut eleuatio festuce ⁊ fricatio barbe. Et inter effectus qui fiunt ppter finem: quidam sunt notabilis bonitatis vel malicie: ita q̄ agens ppter illos ageret si illos precognosceret: ⁊ tales effectus dicūtur aliquādo fieri a casu ⁊ fortuna. Alij sunt effect⁹ qui nō sunt tāte bonitatis vel malicie: q̄ agens ppter illos ageret si eos precognosceret ⁊ tales nō dicuntur fieri a casu ⁊ fortuna. Text⁹. Horum autem.

Tert iadiſio. ¶ Tertia diuisio est: q̄ eorum que fiunt: quedam fiunt ab agente sine ppposito: scilicz a natura: ⁊ q̄dam fiunt ab agente sm ppositum: scilicz ab intellectu ⁊ voluntate. Et subiungit q̄ vtrobiq̄ inuenitur effectus ppter hoc. i. effectus notabilis bonitatis: ⁊ etiaz quidam effectus non ppter hoc sicut sunt effectus notabilis malicie. Vel per effectum propter hoc posset intelligi effectus intentus: ⁊ per effectum non propter hoc effectus

Quarta diſio non intentus. T. Huiusmodi ergo. ¶ Hic philosophus ponit quartam diuisionem que sumitur ex parte cause: ⁊ etiam ex parte effect⁹: que talis est: q̄ causarum: quedam sunt per se: ⁊ q̄dam sunt per accidens. Et similiter effectuum: quidam sunt per se: ⁊ quidam per accidens. Et subiungit philosoph⁹ differentiaz inter causam per se ⁊ causam per accidens: quia causa p se est finita ⁊ determiata: causa vero p accidens est infinita ⁊ indeterminata: cum infinita vni accidunt. i. non sunt determinata que ⁊ quot debeant alicui accidere. Unde ex isto textu elicitur ista communis auctoritas.

In finita vni accidunt. Infinita vni accidunt que sic intelligitur valde multa vni et eidem accidere possunt: que nobis sunt indeterminata. Text⁹. Sicut ergo dictum. ¶ Hic philosophus infert diffinitionem effectus fortuiti: ⁊ ipsius fortune. Diffinitō effect⁹ fortuiti. Iam effectus fortuitus est qui est ab agente sm ppositum ⁊ per accidens: extra semper ⁊ frequenter: ⁊ est eorum que propter hec sunt. Declarat per exemplum philosophi vltimam particulaz. Iam si aliquis inueniat pecunias quas non intendebat inuenire: ⁊ libenter inuenisset si prescisset cum sit notabilis bonitatis vel malicie dicitur effectus fortuit⁹: ergo effect⁹ fortuitus debz esse propter hoc id est notabilis bonitatis vel malicie. ¶ Q̄ autem talis effectus eueniat per accidēs. Probat sic: quia talis effectus non est intent⁹ ab agente: sed accidit cum intento vel loco intenti. Q̄ autem fiat extra semper ⁊ frequenter: patet: quia si accideret vt in pluribus non diceretur fieri a casu vel a fortuna. Diffinitio fortune. Text⁹. Manifestuz ergo. ¶ Hic philosophus infert diffinitionem fortune que talis est: q̄ fortuna est causa per accidens sm ppositum: extra semper ⁊ frequenter: eorum que ppter hoc sunt. Text⁹. Unde circa idem. ¶ Hic philosophus infert vnum corelarium quod est tale: q̄ intellectus practicus ⁊ fortuna sunt circa idem. i. sunt vnum ⁊ idem: quia causa agens sm ppositum est intellectus practicus vel habens intellectum practicum: sed fortuna est causa agēs sm ppositum: ergo fortuna est intellectus practicus: sed tamen respectu effectus intenti vocatur intellectus practicus: ⁊ respectu effectus non intentivocatur fortuna. Ex quo patet: q̄ illi duo termini intellectus practicus: ⁊ fortuna: vnam ⁊ eandem rem de materiali significato important secundum tamen diuersas rationes. T.

Infinitas ergo cauſas ¶ Hec secunda pars huius capituli: in qua philosophus ponit aliquas proprietates siue conditiones ipsius fortune. Tres ꝓpetates fortune. ¶ Quarum prima est: q̄ fortuna est infinita id est indeterminata: ⁊ q̄ effect⁹ fortuiti sunt causa infinite id est sunt multe: quarum multitudo non est determinata: vel causa eius multis modis variari potest. Secunda conditio: siue proprietas est: q̄ fortuna est immanifesta. Tertia est q̄ quodammodo nihil fit a fortuna: puta semper aut in pluribus: et quodammodo aliquid fit a fortuna. Q̄ sit indeterminata patet: quia causa a qua prouenit effectus fortuitus est indeterminata: cum multis modis variari potest: et talis est fortuna: ergo fortuna est indeterminata ⁊ infinita. Q̄ autem sit immanifesta patz: quia illud in agibilibus est immanifestum quod ratione practica apprehendi non potest: sed fortuna est huiusmodi: ergo fortuna est immanifesta. Non tamen sic intelligendum est: q̄ ipsa sit simpliciter ignota: sed sic est ignota q̄ ignoramus quis effectus ab ea contingat. Textus. Cum etiam quibusdam. ¶ Hic philosophus remouet vnum dubium. Dubitaret enim aliquis. vtrum omnis causa per accidens sit fortuna. Ad hoc respondet philosophus q̄ si causa per accidens sit ita distās a causa per se: sic q̄ non sit intendens effectum: nec ex ea talis effectus est natus euenire semper et frequenter: tunc est fortuna. Sed si talis causa sit ita propinqua cause per se: q̄ intendat effectum: vel q̄ vt in pluribus producatur talis effectus: tūc illa causa non est fortuna.

Fortuna autem bona. ¶ Hec est tertia ps huius capituli: in qua p. ponit quosdam modos fortune dicens: q̄ quedam est fortuna bona: ⁊ est illa cū bonus aduenit non intentum: ⁊ quedam est fortuna mala: cū malus aduenit non intentū. Unde fortuna bona euforQuid eſt fortunū ⁊ infortunū.

tunium solet vocari: ⁊ fortuna mala infortunium. Et qz bonū ⁊ malū non dicūtur euenire a fortuna nisi qñ sunt notabiliter bona vel notabiliter mala: iō non dz eufortunū: nisi qñ aliq̄d notabiliter bonū nō intētum euenit: neq; dz infortuniuz: nisi qñ aliquid notabiliter malū non intentū euenit. Et qz priuari bono malū est: ⁊ etiam priuari malo bonū est. iō non soluz dz hoī bonum euenire: siue hō eufortunū habere: qñ aliq̄d notabiliter bonuz p̄ter ei⁹ intentōez sibi eneniat: sz qñ etiam priuat aliquo magno malo p̄ter intētōez. Et simiter nō solū dz illi euenire infortunū: cui aliq̄d notabiliter malū p̄ter intētiōez euenit: sz etiā ille q̄ priuat aliquo notabilr bono p̄ter ei⁹ intentōem. Qz illud qō ppe ē tanq̄ nihil distare videt. Et iō si aliq̄d sit nobis ablatū qō nr̄m tūnō erat. ex quo tū multū nō distabat tanq̄ nr̄m reputabam⁹: dicim⁹ nos magnū bonū pdidisse: ⁊ valde infortunatos esse. Et subdit p. q̄ eufortunū incertū est. ex quo fortūa est incerta: nec etiā fit sp vel frequēter: ex quo etiā fortuna nō fit semp vel frequēter. Ex dictis ꝛcludit p. q̄ casus ⁊ fortūa sunt cāe per accidēs: ⁊ non pducūt suos effect⁹ semp vel frequēter: sed agūt ꝓpter finem.

Cōs pax distat nihil distare videt.

Differunt aūt ¶ Istud ē tertiū capl'm hui⁹ tractat⁹ in quo p. ponit diam inter casum et fortunā. ⁊ ptinet duas ptes. In pria ponit diam inter casum ⁊ fortunā. large capiēdo illum terminū casus. In scda ponit diam inter casum ⁊ fortunā stricte capiendo illū terminū casus: ibi. Maxime aūt sepatim. Dicit ergo pzio sic. q̄ casus ⁊ fortūa differūt: qz casus ē in pl⁹ q̄ fortuna: igit casus ⁊ fortuna differūt. Hūs pz qz omne qō fit a fortūa fit a casu. sed nō omne qō fit a casu fit a fortuna. igit casus est in pl⁹ q̄ fortūa. Idinorem declarat sic p. qz solū illud qō fit p̄ter intentionez agentis a ꝓposito ꝓpter aliq̄d in minori pte fit a fortuna: sed illud qō fit p̄ter intentōem agētis in minori pte: siue agat fm ꝓpositum siue naturaliter fit a casu: ergo omne qō fit a fortūa fit a casu. Qz aūt illud qō fit p̄ter intētōem agētis a ꝓposito in minori pte: siue raro fiat a fortuna ꝓbat sic. Qz illud qō fit a fortuna ⁊ similiter ipa fortuna solū inueniūtur in illis in quib⁹ aliquid potest bene vel male cōtingere fm ꝓpositum volūtatis: ex quo fortuna est circa prarim. i. circa aliquid qō est in potestate volūtatis: sed nihil potest male vel bene cōtingere scōm ꝓposituz volūtatis: nisi respectu agentis scōm ꝓpositum: igit respectu illius solum dz aliquid fieri a fortuna. T. Signū autem est. ¶ Hic philosoph⁹ ꝓbat illud idem: sz q̄ fortūa nō habet fieri nisi in agentib⁹ fm ꝓpositum: qz fortuna dz esse felicitas non reperit nisi in agentib⁹ fm ꝓpositum cum felicitas sit eupraxis siue eupraxia. i. bona operatio: que non potest esse nisi respectu agentis fm ꝓpositum: ergo fortuna nō potest esse nisi respectu agētis fm ꝓpositum. Ex dictis concludit philosoph⁹. Ex quo fortuna nō reperitur in illis nisi que agūt fm ꝓpositū ideo infans inammatū ⁊ bestia nihil facit a fortuna: cum non agāt fm ꝓpositum: neq; in ipsis est eufortunium: vel diffortuniū: nisi fm similitudinez: sicut dicit Protharcus id est talis philosophus: qui dicit lapides ante altare iacentes valde infortunatos: ex quo pedibus conculcātur: ⁊ lapides esse bene fortunatos: ex quibus fiunt are siue altaria: cum illis fiat reuerentia. T. Textus. Sed casus. ¶ Hic philosoph⁹ ꝓbat secundam ptem: scilicz q̄ casus est in illis que nonagūt fm ꝓpositum per duo exempla. Primum est. si tripoda de alto cadat: ⁊ cōtingat q̄ recte stet vt super eam aliquis sedere possz hoc dicimus esse a casu. Aliud exemplum est. si latrones venant ad furādum equum: qui equ⁹ ꝓpter appetitum comedendi veniat domuz: et ꝓpter hoc non furatus sit. hoc dicitur esse a casu: ⁊ cum hoc casus sit i hijs qui agunt fm ꝓpositū. Textus. Secundum autem. ¶ Hic philosoph⁹ declarat q̄ casus tam reperitur in animatis q̄ in inanimatis per quoddā signum qō est tale: qz vanum siue frustra est ꝓpinquū casui: sed vanū ⁊ frustra inuenūtur tam in agentib⁹ non fm ꝓpositum q̄ alijs. Illud etiam dicitur frustra siue vanum quod est ordinatū ad aliquez finem quem natum est consequi ⁊ non consequitur: siue fiat ab agente fm ꝓpositz siue non: ergo casus reperitur tam in agente fm ꝓpositum q̄ in agente non fm ꝓpositum. ¶ Est tamen differētia inter vanū ⁊ frustra: ⁊ casum. Unde aliquid dicitur vanum ex eo: quia non consequitur finem ad quem est ordinatum: ⁊ casus cōsequitur finem ad quem non est ordinatum. Unde quandoq; vnū ⁊ idem dicitur vanum siue frustra ⁊ casus: ⁊ quādoq; nō. Agens tamen frustra ꝓpe dicit illud qō natum est ꝓducere aliquem effectum quem nō producit. Et illud dicit agere in vanum: qō aliq̄d agit quod nō est alicui⁹ nocumenti: vel alicui⁹ vtilitatis: vel qō agit ꝓpter aliq̄d qō non est natū sequi ad suuz effectum. Et ideo solet vocari agens otiosum demonstrās suā fatuitatem in opatiōe sua.

Dria inter vanū frustra: et casum.

Maxime autem separatuz ¶ Hec est secunda pars hui⁹ capituli: qua philosoph⁹ ponit differētiam inter casum ⁊ fortunam: ꝓprie capiendo illuz terminum casus: dicens q̄ casus ꝓprie capiendo illum terminum est in hijs que non habent propositum. fortuna est in hijs que habent propositum. Unde ille terminus casus qñ generaliter capit potest sic describi. Casus est causa per accidens eorum que fiunt ꝓpter finem ⁊ in minori parte sz quādo capit specialiter describit sic. Casus est cā per accidens eorum q̄ non fiunt fm ꝓpositū fm finem ⁊ in minori parte.

Diffinitio casus.

Modorum ⁊ causarum ¶ Istud est quartū capitulū istius tractatus: in quo ostendit ad qō genus cause reducūtur casus ⁊ fortuna. Et continet istud capitulum tres partes fm tres conclusiones. ¶ Prima conclusio quam ponit philosophus: est ista: q̄ casus ⁊ fortuna sunt cause agentes. Probat sic. qz casus est ipsa natura ⁊ fortuna est ipe intellectus practic⁹: sed natura ⁊ intellect⁹ sunt cāe abētes: igit casus ⁊ fortuna sunt cāe agentes. T. Quoniam aūt. ¶ Hic philosoph⁹ ponit secūdam conclonez q̄ talis est: q̄ casus ⁊ fortuna sunt cāe posteriores ipso intellectu ⁊ natura. Probat sic: quia cāe per accidens sunt posteriores causis per se: sed casus ⁊ fortuna sunt cause per accidens: intellectus vero ⁊ natura sunt cāe per se: ergo casus ⁊ fortuna sunt cause posteriores intellectu ⁊ natura: T. Quare si qua. ¶ Hic philosoph⁹ ponit tertiam conclusionem que talis est: q̄ casus non est cā celi. Probat sic: qz si casus esset cā celi seqretur q̄ essent aliq̄ alie cāe priores cā celi: qō falsum est: igit. Cōsequnta tenet: qz casus ⁊ fortuna sunt cāe posteriores intellectu ⁊ natura.

Infās laiatū ⁊ bestia nihil facit a fortuna.

Conclo pma.

Conclo scda.

Conclo. iij.

Queritur vtrum diffinitio fortune sit bene assignata in qua dicit: fortuna est cā per accidens fm ꝓpositum eorū que ꝓpter hec sunt extra semper ⁊ frequenter. ¶ Et videt q̄ non: qz fortuna non potest diffiniri: ergo eius diffinitio non est bona. Antecedens patet: qz illud qō homini est ignotuz nec ab homine ratione practica apprehendi potest: nō potest diffiniri: sed sic est de fortuna: vt patz per p. dicētem fortunam esse immanifestam. ¶ Secūdo sic. Diffinitio fortune est superflua: igit non valet. Antecedēs patz: qz in ea ponitur illa particula paccidēs: ⁊ illa particula extra sem-

per ꝛ freqūter:q̄ videnꝫ idem dicere. ¶ Tertio sic. Fortuna est causa per se:ergo male dicitur in diffinitione: ꝙ est cā per accidens. Conseqūtia patz:qz per se ꝛ per accidens sunt opposita. Et antecedens ꝓbatur: quia intellect⁹ practicus est causa per se sed fortuna ē intellectus practicus: vt patz per philosō. ergo fortuna est causa per se. ¶ Quarto sic: fortuna diffinitur per terminum effectum fortuitum explicantem:ergo fortuna sibi determinat effectum fortuitum:ꝛ per consequens est causa per se effectus fortuiti. ¶ Quinto sic. Fortuna non agit ꝓpter finem:ergo male ponitur in diffinitione fortune ꝓpter finem. Antecedens patet: quia fortuna non intendit effectum suū: cum alias nō diceretur fortuna: ꝛ omne agens ꝓpter finem intendit suum effectum:igitur. ¶ Sexto sic. Effectus fortuitus non est ꝓpter hoc:ergo male dicitur in diffinitione fortune eorum que ꝓpter hoc sunt. Antecedens patet:quia effect⁹ non dicitur ꝓpter hoc nisi quia agens agit ꝓpter ipsum:sed fortuna non agit ꝓpter effectuꝫ fortuitum:cum non intendat ipsum: igitur fortuna nō est eorum que ꝓpter hoc sunt. ¶ Septimo sic. Fortūa non est causa: igitur diffinitio fortune est insufficiens. Antecedens patet per philosō. in littera dicentem: ꝙ quodammodo a fortuna nihil videtur fieri. ¶ Octauo sic. Quicquid fit hoc ex certis ꝛ determinatis causis: sed illud quod fit a fortuna: non fit a certis causis ꝛ determinatis:igitur illud quod fit a fortuna non fit: ꝛ per consequens fortuna non est causa. Maior patet per platonem in tymeo dicētem. Nihil est ortuꝫ sub sole:cuius legitima causa non precesserit. ¶ Nono sic. Omnis causa est causa per se: igitur fortuna non est causa per accidens. Antecedens patet: quia ꝓpositio vera in qua predicatur idem de seipso est per se. ¶ Decimo sic:illud quod vere est ꝛ nō est causa est vere causatum:sed omne quod fit siue a natura siue ab intellectu vere est ꝛ non est causa: ergo vere est causatum:et per conseqūs habz determinatam cām: ꝛ sic nihil fit a casu nec a fortuna.

In oppositum est p. in textu tradens nobis illam diffinitiōem. Pro solutiōe q̄stionis est.

Sciendum Quod terminus fortuna capitur dupliciter. Uno modo pro effectu fortuito: ꝛ sic capitur in cōmunibus sermonibus hominum dicentium illum habere bonam fortunam: illum vero malam. ¶ Descriptio fortune. Et potest sic describi. Fortuna est effectus non intentus ab agente ꝑm ꝓpositum: productus ab eo extra semper ꝛ frequenter: qui est notabilis bonitatis vel malicie: hoc est commodi aut incommodi: vt thesaurus inuentus ab aliquo ꝓter intentionem eius dicitur fortuna:capiendo isto modo fortunam:quia est effectus non intentus ab agente ꝑm ꝓpositum: scilicet ab illo a quo inuenitur: ꝛ ꝓducitur ab extra semper ꝛ frequenter. ꝛ hoc est notabilis vtilitatis vel damni: ꝛ sic illa intentio thesauri respectu illi⁹ qui inuenit thesaurum dicitur effectus fortuit⁹. Aliomodo capitur ille terminus fortuna ꝓ causa effect⁹ fortuiti: scilicet ꝓ intellectu practico: ꝛ isto modo capit̄ in proposito. Et debet diffinitio data ab Aristo. sic intelligi fortuna est causa: non intendens effectum fortuitū: agens ꝑm ꝓpositum ꝛ ꝓducens eundem effectum extra semper ꝛ frequenter: qui effectus est de numero illorum effectuū qui sunt notabilis vtilitatis vel damni. Dicitur notanter non intendens ad differentiam cause intendentis. Dicitur notanter ꝑm ꝓpositum ad differentiam cause non agentis ꝑm ꝓpositum. Dicitur notanter extra semper ꝛ frequenter:ad differentiam causarum ꝓducentium: effectus semper vel frequenter quibus causis positis semper vel vt in pluribus producitur effectus ab eis: et tamen posita causa que fortuna dicitur:nec semper nec freqūnter ꝓducit̄ effect⁹ fortuitus. Dicit̄ notāter notabilis bonitatis ꝛc. ad differētiam cause alicui⁹ effect⁹ qui nō est alicui⁹ notabilis bonitatis vel dāni. Isto notato sit.

Conclusio respōsiua Diffinitio fortune data per Aristotelem est sufficiēs: patz per cōditiōes bone diffinitionis.

Dubitatur primo. Utrum casus ꝛ fortuna sint cause agentes. Et videtur ꝙ non: quia infinitas siue indeterminatio conuenit materie: sed casus ꝛ fortuna sunt quedam infinita ꝛ indeterminata:ergo sunt cause materiales. ¶ Secundo sic casus est forma substantialis vel materia:ꝛ fortuna est intellect⁹:sed forma substantialis ꝛ materia sunt cause quarum vna est formalis:ꝛ alia materialis: ꝫ casus ꝛ fortuna sunt cause materiales vel formales: vel vna formalis ꝛ alia materialis. ¶ Tertio sic. cause indetermiate non sunt cause agentes:sed casus ꝛ fortuna sunt cause indeterminate:ergo non sunt cause agentes. Maior patet: quia causa indeterminata ex quo non est maior ratio ꝙ ꝓducat vnum effectum ꝙ eius oppositum:vtrumq; effectum producet vel neutrum: sed non vtrumq;: ergo neutrum: ꝛ per consequens non est causa agens. ¶ In oppositum est philosoph⁹ in textu ostendens casum ꝛ fortunam esse causas agentes. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ casus ꝛ fortuna respectu effectuū casualium ꝛ fortuitoꝝ nō dicūtur cause materiales formales vel finales sed cause agentes. Prima pars pz: qz non sunt principia intrinseca effectus fortuiti: nec effect⁹ fortuiti fiunt ꝓpter ipa:ergo nō sunt cāe materiales:formales:vel finales: respectu fortuitoꝝ vel casualiū. Scōa pars pz per p. in textu. ¶ Et ad primam rationem dubij dicitur: ꝙ licet indeterminatio respectu effectuū intentoꝝ ꝓueniat ex parte materie: tamen indeterminatio respectu effectuum non intentoꝝ prouenit ex pte agētis. ¶ Ad secūdam dicitur: ꝙ licet casus ꝛ fortuna sint cause formales: vel vna causa materialis:ꝛ alia formalis respectu aliquoꝝ effectuū: respectu quoꝝ non dicūtur casus ꝛ fortuna: tamen respectu effectuū fortuitoꝝ vel casualium non sunt cause formales: vel vna causa formalis: ꝛ alia materialis: sed sunt cause efficientes. ¶ Ad tertiam dō. ꝙ dupliciter ꝑt intelligi: ꝙ aliqua causa sit indeterminata. Uno modo: qz nullū effectum intendit ꝓducere:ꝛ isto modo casus ꝛ fortuna nō sunt cause indeterminate. Aliomodo qz nō intēdit illū effectū ꝓducere qui ab ipo ꝓducitur: ꝛ ꝓpter quē non agebat: ꝛ sic casus ꝛ fortuna bene sunt cause indeterminate:ꝛ tūc negatur ꝓña.

Dubitatur secundo. Utrum casus ꝛ fortuna reperiantur in contingenti ad vtrumlibz. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ dupliciter potest intelligi ꝙ aliquod agens sit contingens ad vtrumlibet. Uno modo: qz indifferens ē ad omnem effectum ꝓducēdum ꝛ ad eius oppositum licet, nullum effectum ꝓducat: ꝛ sic casus ꝛ fortuna non reperiuntur in contingenti ad vtrumlibet. Aliomodo aliquod agens dicitur contingens ad vtrumlibet:nō qz est indifferēs ad quēlibet effectū ꝓducendū ꝛ eius oppositū:sed est indifferēs ad istū effectum producendum ꝛ eius oppositum:cum hoc tamen est determinatum ad effectum producendum ꝛ sic casus ꝛ fortuna bene reperiuntur in cōtingenti ad vtrūlibet. i. sunt cause contingētes ad vtrumlibet: sicut homo trāsiens ad fox vt emat aliquas res:dicit̄ ad vtrūlibet se habere vt inueniat thesaurum ꝛ non inueniat

Et similiter inuentio thesauri vr effectus contigens ad vtrūlz respectu cūtus ad fozt.

Aduertendū est tñ vlteri9:q9 nullū agens totale agit a casu ⁊ fortuna:nec est ꝓmgēs ad vtrūlz respectu alicui9 effect9. Pz:qz qlz agens totale est plia cā vel plures cāe.quaꝝ vna est plia cā.lz prima cā non agit a casu vel a fortuna: nec se hz ad vtrūlibz ad effectū ꝓducēdum:igr. Sz agens partiale ⁊ pticulare bene agit a casu vel a fortuna respectu effect9 fortuiti vel casualis:⁊ bene se hz ad vtrūlz ad effectū ꝓducēdum: sic q9 nō magis intēdat effectū q9 oppositū suū. ¶ Sz q reret aliqs: an ne effect9 euenies in ludo taxilloz est effectus fortuit9. Ad hoc vr q9 lucrū non est effect9 fortuitus:qz lucrū intēditur:lz dānuz vr effect9 fortuitus Si tñ effect9 vr fortuit9:qz fit sine cognitiōe ꝓuia agentis:ita q9 ipm agens nō cognouit effectū: sic nō est effectus fortuit9: cū taxillator dānuz ꝓcognoscebat cū sciat q9 pdet vel lucabit. Sz si dicat effectus fortuit9 qui nō intēditur ab agēte: ita q9 agens nō agit ꝓpter ipm lz ipm ꝓcognoscat.tūc dānum vr effect9 fortuit9 respectu taxillatoris: qz dānum non intenditur a taxillatore. ¶ Simuliter q̄reret aliqs. Si aliqs saltet vcorsum cuz intentiōe:⁊ cadat in ignez se nesciēte: an talis casus in ignem sit effect9 fortuit9. Dicitur q9 lz talis mot9 nō sit effectus fortuit9 cū homo intēdat illū motum: tñ talis casus in ignem est effect9 fortuit9. ¶ Alteri9 q̄reret aliquis quō intelligit auctoritas illa phi. in libzo de bona fortuna. Ubi est minoz intellect9 ibi est maioz fortuna. Dr q9 sic q9 ꝯto cā q̄ fortuna vr min9 intēdat effectū eius tāto ille effect9 vr magis fortuit9.

Ad rōnes q̄stionis. ¶ Ad primā vr negādo añs. Et ad pbatiōem eius vr: q9 p. nō voluit dicere q9 fortuna nō sit nobis nota vel manifesta:lz voluit dicere q9 nō sit notū vel manifestum qui effect9 fortuitus ꝓduceret a tali cā. ¶ Ad scdam vr negādo añs. Et ad pbatiōem eius vr negādo q9 significat vnū ⁊ idem:qz peraccidēs sumit hic pro cā nō intendēte effectū ¶ Ad tertiam vr distinguendo añs. qz hec dictio perse capit dupliciter. Unomō scde intentionaliter:vt est passio ꝓpositiōis:⁊ peraccidēs opposito modo:⁊ sic cōceditur añs ⁊ pña.lz illo modo nō capit peraccidēs in ꝓposito. Alio modo capit perse prime intentionaliter. Et hoc dupliciter. Unomō sincathegoreumatice:⁊ ex opposito paccidēs:⁊ sic nō capiūtur in ꝓposito. Aliomō accipitur perse vt tñ valet sicut intēdens effectū: ⁊ paccidens sicut nō intēdens effectuz:⁊ sic negat añs. ¶ Ad quartam vr distinguēdo pñs. vel capiēdo perse vt est passio ꝓpōnis:⁊ sic concedit pña: vel capiendo p se vt tñ valet sicut intendēs suū effectū: ⁊ sic negatur pña. ¶ Ad quintā vr negando añs. Et ad pbatōem eius vr q9 lz fortuna non intēdat effectū fortuituz nec agat fm ꝓpositum respectu illius:tñ bene intēdit effectū nō fortuitum ⁊ agit fm ꝓpositum ꝓpter ipm. ¶ Ad sextam vr distinguēdo añs: qz dupliciter aliqs effectus vr effectus ꝓpter hoc. Unomodo qz est effect9 ꝓpter quez intentum agēs agit: ⁊ sic ꝯcedit añs. Aliomodo qz est notabilis vtilitatis vel dānī: ⁊ sic negatur añs. ¶ Ad septimam vr negando añs. Et ad pbationem eius vr negando pñam. ¶ Ad octauam vr: q9 lz illud quod fit a fortuna intēdatur ab aliqua eius causa: tamen ab illa causa que fortuna vr non intenditur:nec illa est determinata ad illum effectū ꝓducendum: licz bene ab aliis causis intēdatur:que sunt determinate ad illum effectum ꝓducēdum: ⁊ sic pz q9 minoz est falsa. ¶ Ad nonam vr distinguēdo antecedēs: vel capiēdo perse pro perse ꝓpōnis: ⁊ sic concedit añs: vel vt tñ valz sicut agens ex intentione siue intendēs effectum: ⁊ sic negatur antecedēs. ¶ Ad decimam dicitur cōcedēdo q9 omne quod est ⁊ non est causa est vere causatum: ⁊ habet deterīatam cām vniuersalem. Et vlteri9 negat pña: scz q9 nihil fit a casu ⁊ fortuna:qz vn9 ⁊ idem effect9 respectu vni9 cause vr effectus fortuit9: ⁊ respectu alterius nō fortuitus: quilz em effectus mūdi respectu ꝓxie cause est effectus itent9 aliquis tñ effect9 respectu cāe particularis nō est intentus: ⁊ aliquis effectus respectu vnius cause particularis est intentus ⁊ respectu alterius non.

¶ Quint9 tractat9 in quo oñditur phisicū per oē gen9 cause demōstrare.

Lonclusio.j.

Dcognoscēdaz phisici cōsideratio a nez ponunt aliq̄ ꝓclones ¶ Pria ē quatuoz sunt gña cāz:sicut dictuz ē scz materia:forma:finis:⁊ efficiēs. Pz:qz p qō lz illoz pōt respōderi ad q̄stionem factā per ꝓpter q̄d: vt si querat ꝓpter quid linea est recta vel curua.rīdetur p cām formalez qz ē longitudo sine latitudine ⁊ pfunditate. Et si querat ꝓpter q̄d isti certant.rīdet per cām efficiētem:qz sunt furati. Et per causaz finalē vt dominētur. Et si querat ꝓpter q̄d hoc est corruptibile .respondet : qz est bñs materiaz ¶ Scda conclusio.lz causa efficiens formalis ⁊ finalis in idē coincidant: nō tamē coincidit causa efficiēs cuz materiali. Pz. quia forma substātialis ē causa formalis :et causa efficiens et cā finalis respectu dispositionū materie. ¶ Tertia cōclusio: lz phisicus habeat cōsiderare mouētia mota: nō tamē habet cōsiderare mouētia nō mobilia:que nō habēt in se principiū motus . Ex quo pz q9 triplex est studiū phīe. Nz quedā phīa ē cōsiderans mobile ⁊ incorruptibile: sicut ē astrologia. Alia vero cōsiderat mobile corruptibile. idest terminos cōnotantes materiaz ⁊ mutationez:sicut est phīsica Alia vero que cōsiderat res immobiles et incorruptibiles : sicut est metbaphīsica.

Lonclusio.ij.

¶ Efficiēs forma ⁊ finis in idē coincidūt

Lōclusio.iij.

Nota triplex studiū phīe

Lōclusio.iiij.

¶ Quarta conclusio. phīsici est considerare quatuor genera causarum: ⁊ per ipsa demonstrare. Probatur sic: quia phīsici est considerare generationes ⁊ corruptiones rerum naturalium Sz in talibus oportet cōsiderare illud qō fit post aliud:puta formaz: et illud quod facit illud:puta efficiēs ⁊ illud quod suscipit:puta materiam:igitur phīsici est considerare quatuor causas . Et inter efficientia quoddam est immobile et nō phīsicum:aliud est mobile ⁊ phīsicum ¶ Quinta ꝓclo.:phīsici ē ꝓsiderare cāz finalē pbaf sic. Tuz pzio:qz phīsici ē ꝓsidrare de forma:

Lonclusio.v.

sed forma ⁊ finis coincidunt: igitur phisici est considerare de fine. Tum secundo: quia natura agit ppter finem: igitur phisici est de fine considerare. ¶ Sexta conclusio. Phisicus hz demõstare p quatuor genera cãz. Pz: qz tales cause sufficiẽter respõdentur ad q̃stionem factaz per ppter q̃d de effectu: ⁊ talis effect⁹ ad eas sequitur semp vel vt in pluribus: igitur phisicus habet p illa genera causarum demonstrare.

Conclusio. vj.

¶ Sexti tractatus primũ capitulũ q̃ natura agit ppter finem.

Opinio antiquorum.

Is dictis: dicẽdum est quõ natura agit ppter finem. ¶ Sup quo dixerũt antiqui naturã non agere ppter finem: sz oẽm necessitatem in naturalib⁹ ex pte materie puenire. Quod pbãt duab⁹ rõmbus. Prima est: qz pluuia nõ descẽdit deorsum: vt frumẽta destruãtur aut augmẽtantur: sz rõne dispositionis eius. Scda rõ est: qz dentes anteriores sunt acuti ⁊ apti ad comedendũ: ⁊ boc ex necessitate ⁊ nõ ppter finem: igitur natura nõ agit ppter finez: sz qz calidũ natum est miscerι cũ frigido: ⁊ humiduz cũ ficco: q̃ se tenẽt ex pte materie: ex qua necesse est fieri generabilia ⁊ corruptibilia. Et ideo Empedocles qui posuit litez ⁊ concordiã esse principia: ⁊ Anaxagoras q̃ posuit intellectũ dixerunt naturã non agere propter finem: sz oĩa puenire ex necessitate materie: vt q̃ nascantur bouigene vel viripere.

Opio phi.

¶ Sed ptra istos antiquos ponit talis cõclusio. Natura agit ppter finem. Probatur quinq̃ rõmbus. Pria est quecũq̃ non fiunt ppter finem: fiunt a casu vel a fortuna. Sed ea que fiunt a natura nõ fiunt a casu vel fortuna: cũ talia fiãt semp vel frequẽter: igitur que fiunt a natura fiũt ppter aliud: ⁊ per cõsequens natura agit ppter finem. Scda rõ est: illud agit ppter finẽ quod eodẽmodo sp pducit vel vt in plurib⁹ ipm finem: sz natura est huiusmodi. Nam si domus fieret a natura: sic fieret sicut nunc fit ab arte ordinando priora ante posteriora: igit̃ natura agit ppter finem. Tertia ratio: quia ars que imitatur naturam ⁊ perficit opera nature agit ppter finem. igitur etiam natura agit propter finem. Quarta ratio: quia animalia que neq̃ arte: neq̃ consideratione neq̃ deliberatiua operantur; et similiter plante; agunt propter finem: vt patet de aranets et formicis: que ita ordinate operantur: vt credãt aliqui eas intellectũ habere. Et similiter de plãtis: fiunt enim in eis folia: sed folia agunt per modum nature: igitur natura agit ppter finem. Quinta ratio: natura agit ppter formam que est finis ⁊ quid vltimuz: igitur agit ppter finem. ¶ Neq̃ valz p̃mo dicere: q̃ si natura ageret ppter finem: ipa nunq̃ pduceret monstrum: cum monstrũ nõ habeat rõnem finis. Tum p̃mo: quia in arte que agit ppter finem multa contingunt monstra. Scribit enim non recte grãmatic⁹ ⁊ potat medicus nõ recta potiõe: igitur mõstra non impediunt naturam agere ppter finem. Tum secundo: quia in naturalibus est determinatus ordo mediorum. Nam oportet primo in animalibus semen prius dispoi anteq̃ fiant animalia: ⁊ similiter in plantis: igitur est ibi aliquis finis mediorz. Tuz tertio. nam licet in illis plãtis sint vitigene ⁊ obliuigene: sicut in animalibus sunt bouigene ⁊ viripere: boc tñ non impedit naturã. Tum quarto: nã nisi natura ageret ppter finem: tũc ex quolibz semine possz q̃libz mixtum gñari: quod est impossibile. ¶ Nec valz secundo dicere: q̃ omnis necessitas puenit ex parte materie: ⁊ non ex parte finis. Tuz primo: quia illa dicuntur fieri a natura: que incipiunt ab aliquo principio ⁊ ad aliquem finem terminãtur: igitur natura agit ppter finem. Tum secundo: quia finis semper ⁊ frequẽter sequitur ex actiõe materie. Et in boc differt ab effectu fortuito: ergo signum est q̃ natura agit ppter finẽ. ¶ Nec valz dicere tertio: q̃ natura non agit ppter finem: quia non deliberat de fine. ¶ Tum primo: quia ars que agit ppter finem non semper deliberat de fine. ¶ Tum iecũdo: quia ars que agit propter finem: eodemmodo operatur ac si esset natura: vt nauifactiua eodem modo opatur ac si esz natura in ligno: igit̃ natura agit propter finez. Tum tertio: quia natura cooperatur arti ad consequẽdum finem: vt patet in medicina: igitur cum ars agat propter finem: sequitur q̃ etiam natura agit propter finem.

Motiuũ primũ antiquoꝝ

Confutatio eiusdem.

Motiuũ. ij.

Confutatio.

Motiuũ tertium.

Confutatio

¶ Ars imitat naturã ⁊ pficit opa eiusdẽ ¶ Rõ inducti ua pulcherrima.

¶ Secundum capitulum: in quo ostẽditur necessitatez ex parte materie: in naturalib⁹ non pouenire

Hinc dicendum est an necessitas in naturalib⁹ sit necessitas ex suppositione siue ex parte finis: an necessitas simpliciter siue ex parte materie. ¶ Super quo diterunt antiqui q tota necessitas in generatione rerum naturalium est ex parte materie. Nam si fiat domus oportet grauia ponere deorsum: vt lapides: et leuia supereminere: vt terrā ⁊ ligna que sunt leuissima. ¶ Sed contra banc opinionem ponitur talis conclusio: q licet naturalia vel artificialia non possint fieri sine materia: tamen non fiunt propter illam: neq; conuenienter respondentur ad questionem factam per quid. Nam licet domus nō possit fieri sine lignis et lapidibus: neq; serra sine ferro: non tamē hec fit propter ligna et lapides: sed ad protegendum nos. Neq; etiam illa serra habet dētes quia est serrea: sed vt per ipsam possint corpora dura diuidi. Probatur hec conclusio sic: quia sicut se habent principia in speculabilibus ad conclusiones: ita in agibilibus finis ad media in ipsum ordinata. Et enim necessariuz ⁊ in doctrinis et in his que secundum naturam fiunt quodāmodo similiter. Sed in speculabilibus necessitas cōclusionis prouenit ex necessitate principiorum. Quia enim triangulus est figura plana ⁊ cetera ideo bz tres igitur etiaz in naturalibus necessitas materie prouenit ex parte finis: vt si lapides et lateres sic disponantur ad faciendaz domū et necessario ad hoc respondeantur: sicut respondetur triangulum habere tres ad hoc q sit figura: non tamē hoc fit propter lignū ⁊ lapides: sed ad protegendum nos a ventis ⁊ imbrib⁹. ¶ Ex predictis inferuntur duo corelaria. Primum est q phificus habet considerare tam finem q̄ materiam: licet per finem magis habeat demonstrare q̄ per materiam: quia finis est principalioz causa. ¶ Secundū corelarium ex quo causa materialis est propter formam et finem: ideo diffinitio phificalis principaliter debet sumi a forma ⁊ fine: et potest ista sumi ad demonstrandum diffinitionem materialem. Et hec de secundo libro phificoz̄ Aristotelis.

Opio ātiquoꝝ

Concło p.

Sicut se hñt principia in speculabilib⁹ ita finis i agibilibus.

Primuz corelarium

Corelariū. ij. Diffinitio materiale demōſt per formalem

Que autem sunt cause. ¶ Iste est quintus tractatus huius libri: in quo philosophus ostendit q ad naturalez philosophū spectat determinare de quatuoz generibus causarum: ⁊ per eas demonstrare. Et continet iste tractatus solum vnum capitulum continens tres partes. In prima ostēdit q quatuoz sunt genera causarum: scilicet materia forma efficiens ⁊ finis In secunda ostendit q ad naturalez pertinet de huiusmodi generibus causarum determinare: ibi. Quoniā autem quatuoz sunt cause. In tertia ostendit quomodo sit demonstrandum per illas causas: ibi. Et penit⁹ reddēdum. Ponit ergo primo talem conclusionē: quatuoz sunt genera causarum scz materia: forma: efficiēs ⁊ finis. Probat sic p. quia ille sunt cause reruz naturalium: per quas respondetur ad questionem factaz per propter quid de rebus naturalibus: sed ista quatuoz scz materia: forma: finis: ⁊ efficiēs sunt huiusmodi: igitur sunt cause rerum naturalium. Minoreꝝ probat sic p. exemplariter: vt si queratur propter quid linea ē recta vel curua. Respondetur per causam formalem: q̄ est longitudo sine latitudine ⁊ profunditate cuius extrema sunt duo puncta. Unde in propposito hoc cōplexum forma siue causa formalis capitur largissime. Similiter si queratur ꝓpter quid isti certant. Respondetur per causam efficientem q̄ furati sunt. Et p causam finalem: vt dominentur. Similiter si queratur ꝓpter quid hoc corpus est corruptibile. Respondetur p causam materialem quia habet materiam priuationi admixtam: siue habet materiam aliqua forma ꝑuatam.

Concło p.

Concło. ij.

Quoniam autem cause quat. ¶ Hec est secunda pars huius tractatus: in qua p. ponit scōam cōclusionem que talis est: q̄ ad phificum ptinet quatuoz genera causarum cognoscere ⁊ per illa demonstrare.

Forma ⁊ finis coincidūt ī vnū numero. Efficiēs ⁊o cū eis in idē spē.

T. Ueniunt. ¶ Hic p. ꝓbat suam conclusionē ponēs ꝓuenientiam inter aliquas causas dicēs: q̄ multotiēs tres cause coincidunt in vnum: hoc est tria diuersa genera causarum ꝓ vna ⁊ eadem re supponunt: vt forma ⁊ finis (loquendo de fine generationis) Est enim vna ⁊ eadez res que dicitur causa formalis respectu totius compositi: ⁊ dicitur causa finalis respectu dispositionū materialiuz: que in materia causantur vt forma substantialis in ea ꝓducatur: ⁊ post ꝓductionem conseruetur. Similiter causa efficiens est aliqñ eadem in specie cum forma ⁊ fine generationis: vt qñ homo hominem generat: tunc forma hominis geniti ⁊ finis dispositionum materialium sunt vna ⁊ eadem res in numero: ⁊ illa forma est eiusdem spēi cum forma generātis. ¶ Similiter efficiens forma ⁊ finis coincidūt ⁊ idē numero. Nam forma substantialis que est finis generatiōnis est causa dispositionū in materia existentiū: et est causa formalis totius cōpositi: ⁊ causa efficiens respectu aliquoꝝ que ab ea causanē. Et hz de eodē fit vex dicere: q̄ sit causa efficiēs: causa formalis: et cā finalis hoc tñ non est respectu eiusdē sed respectu diuersoruz. ¶ Sed causa materialis ex qua (ꝓprie loquēdo de cā materiali q̄ est ps essentialis totius ꝓpositi) nunq̄ coincidit cum efficiente: cum illa res q̄ dr materia ex qua nullius sit actiuitatis: ideo non causa efficiens alicui⁹ Nec coincidit etiam cū cā formali. Sz cā materialis in qua: cā formalis: ⁊ efficiens bñ coincidūt: sicut aīa rōnalis dr cā materialis in qua ☧tutū ⁊ scientiaꝝ: ⁊ causa formalis hoīs: ⁊ causa efficiens opationū eius. Similiter causa materialis in qua: que est totum compositum: ⁊ causa efficiens bene coincidunt: vt aqua que dicitur causa materialis in qua frigiditatis in ea existentis est causa effectiua frigiditatis in alio. Text⁹ Et tenetur phificus. ¶ Hic philosophus distinguit da

plicia mouentia dicens. Quedā sunt mouentia mota: et de illis phisicus habet cōsiderare. Alia sunt mouentia non mota: sicut illa que non habent in seipsis motum neq; principium motus: sed sunt immobilia: et illa non sunt phisice considerationis. Et debet sic intelligi q mouentia non mota non sunt phice considerationis: tanq; entia mobilia habentia p̄ncipiū sui motus: cum hoc tamen bene stat q sunt phice cōsiderationis tanq; mouentia. Ex dictis ptz q̄s est sensus cōis auctoritatis que cōiter allegatur ex dicto textu scz: q mouentia non mota non sunt phisice cōsiderationis. T. Unde tria negocia. ¶ Hic p. infert vnum correlariū: q sunt tria negocia siue triplex est studium siue intentio philosophie: ꝑm tria causaꝝ genera. Nam quedam est scientia considerans res non sub rōne motus ⁊ mutatōis: hoc est p. ꝓpōnes ꝓstitutas ex terminis motum siue mutationem non explicantibus sicut est metaphisica que ab Ar. dr esse circa immobile ꝓpter cām iaz dictam. Alia est circa mobile ⁊ incorruptibile que ꝓsiderat res per ꝓpōnes ꝓstitutas ex terminis ꝑ rebus mobilibus ⁊ incorruptibilibus supponentibus: que cōnotant motum sicut est astrologia. Alia est scientia circa corruptibilia ⁊ mobilia que cōsiderat res per ꝓpōnes constitutas ex terminis ꝑ rebus corruptibilib⁹ supponentibus ⁊ motum siue mutationem ꝓnotantib⁹. T. Quare ꝓpter quid. ¶ Phūs hic ꝓbat dictam ꝓclusionem sic. Phisicus habet considerare generationes et corruptiones: sed circa generationem concurrunt materia ⁊ forma efficiens ⁊ finis: ergo phisicus habet cōsiderare quatuor causas. Minor patz: quia in oīni generatione oportet considerare aliquid quod fit post aliud sicut post aerem fit ignis. Similiter ibi concurrit forma: per quaz ignis est actu illud quod est. Etiaz ibi concurrit causa efficiens: que est ꝓductiua ipsius formе. Et etiam ibi concurrit materia deferens transmutationem naturalem: in quam efficiens agit: cum efficiens non potest causare formaz nisi in materia q̄ prꝰ sit ab eo dispōsita. ¶ Et subdit q duplicia sunt principia mouentia. Quoddam enim est quod non est phisicum: puta quod est immobile ⁊ principium omniū: qđ ꝑ tanto potest dici non phisicum: quia non consideratur in phisica tanq; ens mobile. Vel ex eo dicitur non phisicum: quia non agit in omnia ista inferiora actiōe phisica: cum nō repatiatur. Aliud est mouens quod cōsideratur in phisica tanq; ens mobile ⁊ quod in agendo repatitur. T. Et quicquid est. ¶ Hic ostēdit p. q phisicus habet considerare causaz finalem dupliciter Primo: quia forma ⁊ finis coincidunt: sed phisici ē cōsiderare de forma: ergo ⁊ de fine. Secundo ꝓbat idez ad phsicum ptinet cōsiderare de illo ꝓpter qđ natura agit: sed finis est hmōi: ergo ad phisicum ptinet ꝓsiderare de fine.

Mouētia non mota nō sunt phice ꝓsiderationis.

Et penitus reddendum pro. ¶ Hec est tertia pars huius tractatus: in qua p. ostendit modum p queni contingit phisicum per omnes causas demōstrare. Et primo ostendit: q phisicus habet demonstrare p materiam ⁊ causam efficientez: quia per illas causas habet phisicus demōstrare per quas potest fieri respōsio ad questionem factam per propter quid: sed sic est de materia ⁊ efficiente: igitur phisicus habet demonstrare per materiam ⁊ causaz efficientem. Et subdit p. q non oportet q efficiens semper sequatur suam causam: hoc est q ad esse illi⁹ rei que est vel potest esse causa semper sequatur esse effectus: sed sufficit q sequat semper vel frequenter. Per causam vero formalem cōtingit demonstrare materiam esse: ⁊ efficiens esse siue fuisse sic arguēdo: talis forma est: ergo talis materia ē ⁊ tale efficiens est vel fuit. Similiter pe causam finalem sic: talis forma debet introduci in materiaz: ergo propter eaz materia debet sic vel sic disponi. Et ibi est sermo de fine generatōis que est ꝑs substātialis rei.

Dicendum quidez igitur. ¶ Iste est vltimꝰ tractatus huius libri in quo p. ostendit q natura agit propter finem: ⁊ q ex fine prouenit necessitas in naturalibus. Et diuiditur iste tractat⁹ in duo capitula. In primo ostendit q natura agit propter finem. In secundo q ex fine prouenit necessitas in naturalibus: ibi. q autem ex necessitate. Primum capitulum diuiditur in tres partes. In prima narrat opiniones antiquorū negantium naturam agere propter finem. In secūda ꝓbat q natura agit propter finem. In tertia ponit motiua antiquorum ⁊ reprobat. Dicit ergo primo sic: q primo dicendum est: q natura est de numero illorum que agunt propter finem. Deinde dicendum est vnde prouenit necessitas in rebus naturalibus. T. Natura aliam causam. ¶ Hic p. narrat opiniones antiquorū dicens q aliqui negabant causam finalem: ⁊ reducebāt omnes effectus in causam materialem: ita q propter hoc q calidum natum est commisceri cuz frigido: similiter humidum cum sicco: que (vt ipsi dicunt) se tenēt ex pte materie necesse ē q fiāt generabilia ⁊ corruptibilia. Similiter empedocles qui posuit litem ⁊ amiciā eē p̄ncipia: ⁊ anaragoras q̄ posuit intellectū dixerūt q natura non agit propter finē: sed q res sic vel sic fieret: hoc prouenīebat ex parte materie. T. Habet autem. ¶ Hic p. ponit rationē antiquorū que talis est: illud non est ponendū fieri propter finē: quod nō minꝰ fieret licet ille finis non intenderetur: sed omnia que fiūt nō minus fierēt si finis nō intēderet: ergo talis nō fiunt propter finez. Minorē declarat p. duobus exemplis: vt pluuia nō descēdit deorsuz vt frumēta augmētātur vel destruātur: sed ex sua natura ⁊ rōne materie siue dispositionū eius descendit deorsuz. Et licet tunc frumenta augmentāturvel deperdantur: nō tamē propter hoc descendit pluuia. Secundo declarat p. idem in animalibus. Nam licet dentes anterriores sint acuti: ⁊ posteriores siue maxillares sint lati: hoc tamē nō est propter finem: sed prouenit ex parte materie. Nam aliquādo ex parte materie prouenit: q fiunt animalia mirabilia quēadmoduz dicit empedocles fieri bouigenas ⁊ aliquando viriperas.

Opinio antiquorum.

Sed impossibile. ¶ Hec est secunda pars huius capituli: in qua p. destruit opinionem antiquorū ponens talem conclusionem: q natura agit propter finem. Hanc conclusionem probat p. quinq; rationibus. Pro prima ratione presupponit duo. Primuz est q illa que fiunt a natura: fiunt semper vel vt in pluribus eodēmodo. Secūdum est q illa que fiunt a casu ⁊ fine intentione: non fiunt semper aut frequēter. Istis suppositis arguit sic p. Omne qđ fit: fit propter aliquid: vel a casu: sed illa que fiunt a natura non fiunt a casu: vt patet per suppositōes datas: ergo illa que fiunt a natura fiunt propter aliquid: ⁊ per consequens natura agit ꝓpter finez. T. Amplius in aliquibus. ¶ Hic p. ponit secundam rationem pro qua supponit: q in quibuscunq; est aliquis finis. tam priora q posteriora fiūt gratia illi⁹ finis. Isto supposito arguit sic: illud agens agit ꝓpter finem qđ illo mō sp vel vt in pluribus producit ipm finē quod nat⁹ est ꝓduci: ꝛ sic ē de natura: ergo natura agit ꝓpter finē: minorē ꝓbat sic p. Nā si natura domuz faceret eodēmodo eam faceret sicut fit ab

Opio phi.

arte:ergo cum ars agat propter finez ordinando priora ⁊ posteriora in ipsum : sequitur q̄ natura agat propter finem. Textus. Omnino autem ars. ¶ Tertia ratio est talis. Sicut est in arte ita est in natura:sed sic est in arte q̄ ars agit propter finem : ergo sic est in natura q̄ ipsa agat propter finem: maior patet: quia ars imitatur naturam inquantum potest: quia aliquando iuuat ad opera nature:sicut ars colendi terram preparat terram propter frumenta. T. Maxime autem. ¶ Quarta ratio talis est. Animalia bruta agunt p naturam ordinando debite priora in posteriora : sicut hirundines ⁊ aranee:⁊ similiter formice: que nec ſm artem nec ſm consuetudinem opanť. Et similiter in plāntis fiunt folia ꝓpter fructus coopimentum:ergo ista agunt ꝓpter finem:⁊ per consequens natura agit propter finem. T. Quoniam natura. ¶ Quinta ratio talis est. Forma est finis ⁊ vltimū in generatione:sed natura agit ꝓpter formam:ergo etiam agit ꝓpter finem Minor patet:quia natura disponit materiam ſm exigentiam forme.

Ars imitať natūrā inquātuz potest

Nō inductiua pulcherrima

Peccatum autem. ¶ Hec est tertia pbus

ius capituli in qua p. ponit motiua antiquorum. Et diuiditur ista pars in tres particulas ſm tria motiua. Primū motiuū est. Si natura ageret ꝓpter finem ipa nunq̄ ꝓduceret monstrum: cum monstrū non habeat rationem finis. Contra istud p. ponit talem conclusionem:q̄ licet in operationibus nature contingant mōstra:non tamen ꝓpter hoc negandum est naturam agere ꝓpter finem:sed concludenduz est ipam agere ꝓpter finem. Hanc conclusionem ꝓbat p. tribus rationibus. Quarum prima talis est. Ars agit ꝓpter finez vt notum est:⁊ tamen in operibus artis contingunt peccata. Sicut grammaticus aliquando non recte scribit Et medicus non recte dat medicinam:ergo etiam non est negandum naturam agere ꝓpter finem:eo q̄ in eiꝰ operibus contingunt monstra:sed potius contrarium dicendum est. T. Amplius semel fieri. ¶ Secūda ratio talis est:vbicūq̄ sunt determinata principia et determinatus ordo ꝓcedendi per determiāta media necesse est esse aliquem finem determinatum: ꝓpter quē talia fiunt:sed hoc reperitur in naturalibus: ergo necesse est in naturalibus esse aliquem finem determiātum. Minorez ꝓbat sic p. quia in generationibꝰ animalium oportet semen disponi : vt forma substātialis introducatur. Et similiter in plantis: oportet semē disponi mediātibus dispositionibus naturalibus vt plāte fiant. T. Adhuc autem oportet. ¶ Tertia ratio talis est. Si vna quecq̄ res esset a casu ⁊ non ꝓpter determinatum finem : sequeretur q̄ ex quocunq̄ semine et quacunq̄ mixtione elementorum posset quecunq̄ res indifferenter fieri:sed hoc est incōueniens: igitur licet in operibus nature monstra contingant non tamen ꝓpter hoc est negandum naturam agere propter finem

Motiuū ꝑmū antiquoꝝ Concło phi. Confutatiua

Motuum. ij.

Concło phi Confutatiua.

T. Omīno igitur. ¶ Secundum motiuum antiquorum est istud. Credebant enim antiqui q̄ ea que fiunt naturaliter procedunt ex ꝓximis causis que sunt materia ⁊ efficiens:⁊ non ex intentione finis siue propter finem. ¶ Contra istud motiuum p. ponit talem conclusionem:dicentes naturam non agere propter finez:destruunt naturam et ea que fiunt per naturam. Probat p. duabus rationibus. Prima est illa dicūtur fieri a natura que incipiunt ab aliquo ꝓncipio determinato:et terminantur ad aliquem finem certum ⁊ determinatū ergo qui dicunt naturam non agere ꝓpter finē destruunt naturam ⁊ ea que fiunt ſm naturam. T. Quātum cuius causa. ¶ Secunda ratio talis est. Illud quod p uenit ex actione alicuius semper vel frequenter ē illud propter quod agens agit:sed finis ex actiōe nature ꝓuenit semper vel frequēter : ergo finis est illud gratia cuius natura agit:ergo dicentes naturam nō agere ꝓpter finem destruunt naturam. T. Incōueniens opinari. ¶ Tertium motiuum est : q̄ agens propter finem debet deliberare de fine: ex quo ergo natura non deliberat de fine:cuz non cognoscat finem: dicunt antiqui naturam non agere propter finem. ¶ Contra illud ponit p. talem conclusionē : q̄ incōueniens est opinari naturam non agere propter finem:eo q̄ in suis operibus non deliberat:probat sic p. quia ars agit propter finez ⁊ tamen non semper deliberat:ergo non sequitur si natura non deliberet de fine q̄ non agat propter finem. ¶ Sed dicet aliquis q̄ non est simile de arte ⁊ natura:quia ars agit ad extra ⁊ natura est principiū intrinsecum. Istam cauillationem remouet p. duabus rationibus: ostendendo q̄ ars est natura in hoc cōueniunt q̄ agant propter finez. Prima ratio est. Illud quod eodem modo agit ⁊ propter eundem finem quando non est natura sicut ageret quando est natura non differt a natura in agendo ꝓpter finem:vel in non agendo ꝓpter finem:sed ars domificatiua eodēmodo iaz producit domū:⁊ propter eundem finem agit sicut si esset natura existens in ligno:ergo ars non differt a natura in hoc quod est agere propter finem. T. Manifestum autem. ¶ Secunda ratio est. Illud quod cooperatur arti ad vnum finem consequendum cōuenit cum arte in hoc quod est agere propter finem: sed natura aliquando cooperatur arti ad aliquem fiuem consequendum: ergo natura ꝓuenit cum arte in hoc quod est agere propter finem. Minor patet quia quando medicus sanat seipsum:tunc natura medici cooperatur arti medicine ad sanitatem acquirendam.

Remouet ca cauillatio

Quod autem ex necessitate. ¶ Istud est se

cundum capitulum huius tractatus:in quo determiat de causa necessitatis dispositionum naturalium. Et diuiditur in tres partes. In prima ponit questionem dicens sic:q̄ considerandum est an necessitas in rebꝰ naturalibus sit necessitas ſimpliciter vel ex suppositōne Unde per necessitatem simpliciter intelligit p. necessitatem prouenientem ex causis prioribus ſm esse: sicut sunt materia ⁊ efficiens. Et per necessitatem ex suppositione intelligit necessitatem prouenientem ex causa posteriori ſm esse: cuiusmodi est finis generationis siue transmutationis. T. Nunc autem. ¶ Hec est secūda pars huius capituli: in qua p. narrat opiniones antiquorum:qui ad dictam questionem p. respondebant q̄ tota necessitas dispositionum rerum naturalium ꝓuenit parte materie ⁊ non ex parte finis: ita q̄ causa q̄re res sic fiebāt vel sic:vel quare tales vel tales dispositiones fiebant:erat ipa materia ⁊ nō finis. Quod declarabant per exemplum : vt si aliquis faciat domū ille operabitur ſm exigentiam materie:ponendo grossiores lapides in fundamento:⁊ minores in pariete:cū illi sint leuiores alijs:⁊ ligna cum inter ista sint leuissima ponebant in summitate. Nec est alia querenda causa: quare tales res sic ordinantur nisi ipa materia.

Opinio antiquorum.

Et tamen nō sine bijs ¶ Hec ē tertia pars

capituli in qua p. ostendit veritatem. Et continet ista pars tres particulas. In prima ponit intentionem suā In secunda ꝓbat intentum suum:ibi. Est autē necesse rium. In tertia infert vnum corelarium: ibi. Utraq̄. Dicit ergo primo sic: q̄ licet aliqua que fiunt (sicut domus vel alia huiusmodi) non possunt fieri sine lapidibus ⁊ lignis vel alijs hmōi:ista nō sunt vel fiunt ꝓpter illa. Nec etiā p illa ꝓtingit rīdere ad q̄stionē factā p q̄re siue ꝓpter quid. Si enim quis querat quare domus

fit: siue ꝓpter quid domus fit: non ꝙuenienter respōdetur ꝙ fit ꝓpter ligna ⁊ lapides: sed ad talem questionem ꝓtingit apte respondere per finē: scz vt defendat nos a pluuijs ⁊ frigoribus. Et sicut est de artificialib⁹ ita est de naturalibus: licet enim ipsa entia naturalia non possunt fieri vel esse sine materia. Et similiter dispositiones que fiunt per transmutationes naturales non possunt naturaliter esse aut fieri sine materia: tamen nec entia naturalia nec dispōnes naturales fiunt ꝓpter materiam sed ꝓter finem. Nec ꝙ cām materialē pōt fieri respōsio ꝙuenīēs ad q̄stionē factā ꝙ ꝓpter q̄d vt si quis querat: ꝓpter quid in materiaz aq̄ introducitur caliditas ⁊ siccitas: non ꝙuenienter respondet ꝙ hoc fit ꝓpter materiam: sed cōuenienter respondetur ꝙ hoc fit ꝓpter formam substantialem ignis introducendam. Sicut in artificialib⁹. Si quis querat ꝓpter quid serra habet dentes. Non ꝙuenienter rñdetur q: est ferrea: sed bene rñdet: vt ꝙ ipam possint diuidi dura: lz tñ materia sit necessaria siue necessario req̄sita i tali serra. Ex dictis ꝙcludit p. ꝙ in naturalibus est necessitas ex suppōne: hoc est necessitas sumit ex parte finis: ⁊ non est necessitas simpliciter: hoc est non sumit necessitas ex parte materie. T. Est aūt necessarium.

Sicut se habent ꝓncipia i speculabilib⁹: ita finis in agibilibus.

¶ In ista scōa partícula p. ꝓbat intentum suum: scz ꝙ necessitas in rebus naturalibus ꝓuenit ex pte finis: ⁊ hoc sic. Sicut se habent ꝓncipia in speculabilibus ad ꝙclusionem: ita se habz finis in agibilibus ad illa que ordinant ad finem sed in speculabilibus necessitas cōclusionis dependet ex necessitate ꝓncipiorum: ita ꝙ si ꝓncipia sint necessaria: ꝙclusio erit necessaria: ⁊ si ꝓncipia sint ẋa ꝙclusio erit ẋa: ergo similiter in agibilibus siue naturalibus necessitas ꝓuenit ex pte finis: ita ꝙ si talis finis debeat esse oportet media ordinata ad talem finē sic vel sic disponi siue fieri. T. ¶ Quare si erit domus. ¶ Hic p. declarat illud idem ꝙ simile: naz domus debeat fieri oportet ligna: lapides: ⁊ lateres esse: ⁊ tñ domus non fit ꝓter illa: sed ꝓpter finem: vt puta ad saluandum nos a frigoribꝰ ⁊ pluuijs: ergo etiā ita in naturalibus ipa materia ꝙcurrit: sed tñ ꝓpter ipam dispōnes naturales non fiunt: nec etiam res naturales: licet sine materia fieri nō possent naturaliter

Correlariū ꝓmū.

T. Et vtraq̄. ¶ In ista tertia ꝑticula p. ponit quedā correlaria quoꝝ ꝓmū est: ꝙ tam causa materialis ꝙ finalis ꝙsiderant a phisico: sed tñ magis debet ꝙsiderare causam finalem ꝙ materialem: ⁊ magis per eam demonstrare ꝙ per materiam: quia finis est causa materie ⁊ est principalior causa ꝙ materia: igitur phisicus magis debet ꝙsiderare causam finalem ꝙ materialem

Scōm corr. Diffi terianitio magistralis demōstrat. ꝙforma-

T. Et finis. ¶ Secundum correlarium est ꝙ ex quo causa materialis est ꝓpter causam finalem ⁊ formalē igitur diffinitio naturalis sumit ꝓncipaliter a forma vel a fine: ⁊ talis diffinitio potest sumi ꝓ medio ad demonstrandum diffinitionem que sumitur ex pte materie de diffinito: sicut ista diffinitio: ꝓhibens nos a frigoribus ⁊ pluuijs que sumit ex parte forme vel finis: potest esse medium ad ꝙcludendum istam diffinitionē compositum ex lignis ⁊ lapidibus de isto diffinito scz domꝰ. Et quia aliqs possz dubitare siue credere ꝙ materia nunq̄ intraret diffinitionem siue terminus materiam explicans: ideo dicit p. ꝙ materia aliq̄n ingredit diffinitionem rei naturalis. Et sic patet ꝙ est ps quiditatis rei naturalis.

Queritur vtrum natura ꝓducens monstrum intendat monstrum.

Et videtur ꝙ sic quia natura nutrit ⁊ augmentat monstrum: ergo natura intendit monstrum. ¶ Secundo sic: natura intēdit illud qō de possibilibus est melius: sed melius est monstruz ꝙ nihil: in casu quo non potest fieri rectum: ergo natura intendit monstrum. ¶ Tertio sic: homo generans hominem intendit illuz: ⁊ ille est monstrum: ergo homo intendit monstrum. ¶ Quarto sic: natura intendit finem sui operis: sed monstrum videtur esse finis operationis nature: cum monstrum quādoq̄ opationem nature terminet: ergo natura intendit monstrum.

In oppositum arguitur: natura non intendit

errorem sui effectus: sed monstrum est error effectus nature: ergo natura non intendit monstrum. ¶ Secundo sic: monstrum est effectus discōueniens: ergo nō intenditur a natura. ¶ Tertio sic: natura non deficit i necessarijs nec abundat in superfluis: ergo natura monstra non intendit. ¶ Quarto sic: entia nolunt male dispoi vt dicitur. xij. metaphisice: ergo natura monstrū nō intendit: Pro solutione questionis est.

Sciendū ꝙ monstrū solet sic describi.

Diffinitio mōstri

Mōstrum est ens ꝓductum sub dispositionibus notabiliter rebus sue spēi discōuenientibus ꝓter solitum cursum nature. Dicitur notanter notabiliter discōuenientibus: quia si tales dispositiones non essent notabiliter discōuenientes nature illius effectus: tunc ille effectus non dicitur monstrosus vel monstrum. Dicitur rebus sue spēi: quia si tales dispositiones discōuenirēt notabiliter rebus alterius spēi a specie effectꝰ: ꝓpter hoc talis effectus non diceretur monstrosus: vt homo non dicitur monstrosus quia homo est ꝓductus sub dispositionibꝰ notabiliter discōuenientibꝰ asinis.

Cause mōstri.

¶ Hñ quadruplex solet assignari causa monstri ⁊ hoc in generali. Primo ꝓpter superfluitatem materie quādo scz materia nimis abundat tunc contingit homines generari nimis magnum vel habentes membra nimis magna. Secundo quādo materia est nimis parua: tūc cōtingit hoīem generari sine manibus vel pedibus. Ex parte vero dispositionis materie: vno modo cōtingit monstrum quādo materia est nimis humida ⁊ nimis fluxibilis: ⁊ tunc cōtingit homines generari nimis lōgos in comparatione ad latitudinem ⁊ ꝓfunditatem Secundo quando materia est nimis sicca: ratione cuius siccitatis nō potest sufficienter extendi effectus siue ipa materia: ⁊ sic contingit ꝙ generantur homines breues. Ex parte vero agentium contingit multipliciter. Primo quando virtus distinctiua membroꝝ est nimis fortis: rōne cuius distinguitur vnum membruz in plura membra: ⁊ diuidūtur membra que debēt esse cōiuncta: vel debent esse vnum membrum ⁊ sic contigit homines generari cum sex digitis in vna manu. Secūdo quando illa virtus est nimis debilis: ⁊ sic cōtingit homines generari habentes digitos cōiunctos qui debent esse diuisi. Tertio ex concursu seminū aialium diuersarum specierum: ⁊ sic cōtingit animal generari ꝑticipans duarum specierum naturam: vt ex concursu asini ⁊ eque generantur muli. Quarto ex parte influē tie celestis nate ꝓducere alicuius speciei effectum: cōcurrente causa particulari nata ꝓducere effectum alterius speciei: vt si in generatione hominis fieret cōstellatio vel influentia ꝓductiua porci: tunc generatur homo habens faciem longam ad modum porci. Ex parte vero continentis contingunt multipliciter monstra Nam quādoq̄ contingit celulam in qua semen recipit corrumpi: ⁊ sic contingit ꝙ generātur homines gibbosi: ⁊ aliquādo semen in pluribus cellulis recipit: et sic contingit hominem nasci cum duobus capitibus: quādo scz ille cellule sunt inferius coniuncte ⁊ superius diuise: ⁊ quādoq̄ contingit hominem nasci cum duobꝰ corporibus: habentem tantum vnum caput quādo cellule sunt supi⁹ ꝓiuncte ⁊ inferi⁹ diuise. Isto notato sit.

Conclusio responsiua ad quesitum. Natura ꝓducens monstrum: monstrum intendit: sed non intēdit monstrum. Prima pars patet per rationes ante oppositum factas: ponendo illum terminū monstrum in conclusione ante illud verbum intendit. Secunda ps patet: quia nihil quod dirigitur ab agente infallibili siue quod agit secundum ꝓpositum intendit aliquem defectum: sed monstrum est quidam defectus: ergo natura non intendit monstrum. Et hoc est quod cōmuniter dicitur ꝙ natura non intendit ipam diffformitatem id est non intēdit rem sub ea ratione qua est diffformis sed bene intendit rem sub ea ratione qua est natura: ⁊ quoddam bonum.

Dubitatur primo: vtrum necessitas in reb? naturalibus ꝓueniat ex parte materie vel ex parte finis. Pro solutione dubij est.

Aduertendū ꝙ hic non est sermo de necessitate simpliciter dicta: sed de necessitate ex suppone siue de necessitate conditionata: ⁊ sic sensus dubij ē iste Vtrum in opationibus naturalibus ordo ꝓueniat ex parte materie vel ex parte finis: sic ꝙ vna opatio naturalis est prior ⁊ alia posterior: ⁊ similiter vna dispositio prior ⁊ alia posterior. ¶ Tunc ad dubiuz dr: ꝙ ex pte finis sumitur necessitas in rebus naturalibus: id est ordo opationum siue dispōnū ꝓuenientiū sumit ex pte finis: qz vt in pluribus id ē est efficiens ⁊ finis: sed efficiens est causa talis ordinis: ergo ⁊ finis. ¶ Item ex pte illius ꝓuenit ordo in opationibus naturalibus ꝓpter quod agens sic agit ⁊ nō aliter: sed illud est finis ergo ex parte finis sumit ordo in opationibus naturalibus. Dicitur notanter opationū ꝓuenientiuz: qz opatiōes discōuenientes siue dispōnes discōuenientes multotiēs ꝓueniūt ex pte materie: sicut apparet i mōstris.

Dubitatur secundo: vtrum natura agat ꝓpter finem. Et videtur ꝙ non: qz illud non est ponēdū agere ꝓpter finem quod non minus ageret si finis nō intenderetur: sed sic est de natura: ergo natura non agit ꝓpter finem. ¶ Scōo sic: illud a quo aliquādo vnū ꝓducitur: ⁊ aliquando reliquum non agit ꝓpter finez sed sic est de natura: ergo natura non agit ꝓpter finem ¶ Tertio sic: si natura ageret ꝓpter finem: sequeretur ꝙ ipa nunq̄ monstrum ꝓduceret: cum monstrum non habeat rationem finis: ergo natura non agit ꝓpter finem. ¶ Quarto sic: omne agens ꝓpter finem p̄cōcipit finem ⁊ deliberat de medijs ordinatis ad finem: sz natura non p̄concipit finem nec deliberat de medijs ordinatis ad finez: ergo natura non agit ꝓpter finem ¶ In oppositum est p. in vltimo tractatu huius secūdi libri. ¶ Ad dubiū dr ꝙ natura agit ꝓpter finem: hoc satis ꝓbat p. in textu quinq̄ rōnib? que patent in expōne textus. Et ad p̄mā rōnem dubij dr negando minorē Et ad scōam dr negando maiorez. ¶ Ad tertiam dr negando consequentiam. ¶ Ad quartam dicitur negando maiorem: quia solum agens per intellectum ⁊ voluntatem p̄cognoscit finez: ⁊ deliberat de medijs ordinatis ad finem: sed agens pure naturale non p̄cognoscit finem: nec deliberat de medijs ordinatis ad finem: sed dirigitur ab agente p̄cognoscente finem.

Ad rationes ante oppositum dicitur ꝙ bene concludunt istam p̄positionem: natura illam rem que est monstrum intendit: sed non concludit istam ꝓpositionem: natura intendit monstrum: cuz natura nō inclinetur ad hoc ꝙ aliqua res sit monstrum. ¶ Ad rationes post oppositum. ¶ Ad primam dicitur: negando ꝙ natura errorem siue defectum intendat: licet natura non intendat errorem siue defectum. ¶ Ad secundam dicitur negando consequentiam. ¶ Ad tertiaz dicitur: ꝙ licet natura nō deficiat in necessarijs nec abūdat in superfluis quo ad totam speciem: tamē bene potest deficere in necessarijs ⁊ abūdare in superfluis quo ad aliquam indiuidua alicuius speciei. ¶ Ad quartaz dicitur: ꝙ licet entia nolunt male dispoi quo ad totā speciem: tamen aliqua indiuidua alicuius speciei possunt male dispoi. Et hec de secundo libro phisicorum Aristotelis dicta sufficiant.

¶ Tertij libri ꝓemiuz ostendens de quibus in phia sit determinandum.

b Quoniam autez natura est principium motus et mutationis: iccirco phisicus qui considerat naturā habet de motu considerare. Quia ignorato motu necē est naturam ignorare. Ex quo inferuntur quatuor correlaria. ¶ Primum est ꝙ phisicus habet considerare de continuo. Patet: quia habz considerare de motu: sed motus est de numero continuoz̄: igitur habet de continuo cōsiderare. ¶ Secundum correlarium est: phisicus habet determinare de infinito. Patet: quia phisicus habet considerare de continuo: sed continuum diffinitur: ꝙ est in infinitum diuisibile: ⁊ hoc vt in pluribus: igitur habet considerare de continuo. ¶ Tertium correlariuz est phisicus habet considerare de loco vacuo? tempore. Patz: quia sine loco ⁊ tempore nō potest fieri motus: secundum veritatez. Neq̄ sine vacuo: secundum antiquos: igitur cū phisicus considerat de motu: considerabit etiam de loco tempore ⁊ vacuo. ¶ Quartū corrolariuz est ꝙ in hoc tertio libro phisice determinandum est de loco: tempore: ⁊ vacuo. Patet: quia talia sunt communia omnibus rebus naturalibus modo speculatio de cōibus ꝓz est speculatione de ꝓprijs.

Ignorato motu necesse ē naturā ignorare

Correla.i. Motus est de numero ꝓtinuoz̄.

Correla.ij.

Diffinitio cōtinui.

Correlariū.iij

Correla.iiij

Posterior est de ꝓprijs speculatio ea que de cōibus est

¶ Primi tractatus primum capitulum: in quo ponuntur diuisiones valentes ad diffinitionē motus.

a D babendam diffinitionem motus ponuntur quatuor diuisiones. ¶ Prima est: entium quoddam est ens in actu: ⁊ quoddam est ens in potentia. ¶ Secunda diuisio est coz̄ que sunt actu: hoc quidez est hoc aliqd siue substantia: aliud quantum: ⁊ aliud quale: et sic de alijs predicamentis. ¶ Tertia

Diuisio.i.

Diuisio.ij.

Diuisio.iij

diuisio est: eoꝝ que sunt ad aliquid: quedam dicunt ad aliqd scdz supabūdantiā ⁊ defectum: alia vo scdm actiuum ⁊ passiuuz: siue motiuum ⁊ mobile. Motiuum enim mobilis est motiuum. Ex istis diuisionibꝫ sequūtur duo correlaria. Primū est qꝫ motus nō est preter res ad quas est motus. Nam oīne quod mutatur: mutatur secundum substātiā aut secundum quantitatem: aut secundum q̄litatem: aut scdm locum. Secundum correlarium est: qꝫ motus non est aliquid cōmune p̄ter quale quātum et sic de alijs: neqꝫ est qd cōe ad illa diuersa predicamenta. ¶ Quarta diuisio est: in vnoquoqꝫ predicamento inuenitur duplex motus: scz motus acquisitiuus: vt motus quo aliquid fit album: vel fit perfecte quantitatis: aut sursum: ⁊ motus deperditiuus: vt motus quo aliquid fit nigrum: vel imperfectum scdm quātitatē: aut deorsum. Ex ista diuisione patet: qꝫ tot sunt species motꝫ quot sunt species entis per motum acquisiti.

Motus nō est preter res ad qs est motus

Diuisio. iiij.

Tot sunt spēs motꝫ quot sunt spēs entis

¶ Secundū capitulū: in quo diffinit motꝫ.

Conclo. j.

Diffinitio motus formalis.

Primuz correlarium

Scdm correlarium.

Oīne mouēs physicum i mouendo mouet.

a

Ad cognoscendum quid sit motꝫ ponuntur alique cōclusiones. ¶ Prima est qꝫ motus est endelechia siue actus entis in potentia scdm quod in potentia. Probatur. Tum primo: quia alteratio est actus alterabilis inq̄tum alterabile et augmentatio est actus augmētalibus inquātum huiusmodi. Et similiter de generatione: corruptione: ⁊ loci mutatione: diminutiōe: igitur motus bene diffinitur: qꝫ est actꝫ entis in potentia secundum quod est in potentia. Tum secūdo: quia edificatio est actꝫ edificabilis inquātum aliquid eius est: ⁊ aliquid non est. Et similiter doctrinatio: medicatio: volutatio: sanatio: adolescētia: ⁊ senectus: igitur motus est actus entis in potentia. ¶ Ex quo sequuntur duo correlaria Primū est: qꝫ ex quo idem est in actu ⁊ in potentia non secundum idem: sed caliduz in potentia ⁊ frigidum in actu: ideo multa agunt ⁊ patiuntur ad inuicem. ¶ Secundum correlarium est: qꝫ omne mouens physicum est mobile: quia omne tale in mouendo mouet: ⁊ propter hoc quibusdā visuz est: omne mouens moueri: sed de hoc postea. Sed qꝫ motus sit actus entis in potentia secundum qꝫ huiusmodi. Patet: quia es non fit statua inquantum es: sed inquantum in potentia statua: alias adhuc fieret statua: quando ē statua: quod est falsuz. Ex hoc infertur qꝫ es: ⁊ potentia statua diuersas habēt rationes alias statua fieret statua inquantuz es: sicut inquantum in potētia statua. Patet hoc correlarium dupliciter. Tum primo: quia si illa haberent eandem rationē hoc esset quia de seinuicem verificantur: sed hoc non sufficit. Nam posse sanari ⁊ posse languere de eodē verificantur: ⁊ tamen habēt diuersas rationes: alias idez posset esse simul sanū ⁊ egrū. Tum secundo quia color ⁊ visibile de eodez verificantur: ⁊ tamen diuersas habent ratōnes: igitur ⁊ es: ⁊ in potentia statua. ¶ Secunda conclusio: dicta diffinitio motus est sufficiens. Probatur dupliciter. Tum p̄mo quia motꝫ est illud quo presente mobile mouetur: sed illud est actus entis in potentia ⁊ cetera igitur motus est actus entis in potētia ⁊ cetera. Tum secundo: quia nulla diffinitionum datarum ab antiquis est sufficiēs igitur ista est sufficiens. Antecedes patet: quia antiqui dixerunt motum eē alteritatē: inequalitatem siue non ens: et esse quandaz indeterminationem: ex eo qꝫ talia ponuntur in ordine priuationuz sicut motus: modo tales diffinitiones non valent. Tum: quia alicubi inueniūtur alteritas ⁊ inequalitas: vbi non inuenitur motus. Tum: quia motus nō magis debet diffiniri per illa qꝫ per sua opposita. ¶ Neqꝫ valet ratio antiquorum: nā diceretur qꝫ motꝫ est actus: non quidem perfectus: sed imperfectus. Quod patet dupliciter. Tum quia illud quod mouetur est imperfectum ⁊ in potentia ad aliud. Tum: qz motus non est actus perfectus: neqꝫ est purum nihil: igitur est actus imperfectus. Et sic patet qꝫ difficile est cognoscere motum. ¶ Tertia conclusio. Omne mouēs physicū in mouēdo mouetur. Patet. Tum primo: qz illud cui accidit esse in potentia potest moueri: sed sic est de mouente physico: igit. Tū secundo: quia illud potest moueri cuius immobilitas est quies: sed mouens physicum est huiusmodi: igitur. Tum tertio: quia mouens physicum habet qualitatem contrariā qualitati passi: igitur ipsuz in mouendo mouetur. ¶ Quarta conclusio. Motus est actus mobilis inq̄tū mobile. Patet: quia nō est actus mouentis scdm qꝫ mouens: igitur est actus mobilis secundum qꝫ mobile.

Color ⁊ visibile distinguunt ratione.

Conclo. ij

Confutant diffinitiones motus date ab antiquis.

Soluit rō coꝝ rūdem.

Conclo. iij.

Quarta cōclo q̄ est diffinitio motꝫ materialis.

¶ Tertium capitulum in quo soluūtur quedam dubitationes.

Dubitatio prima.

Arca predicta mònenᵗ aliq̄ dubitationes. ¶ Prima ē: in quo ē motᵘ subiectiue. ¶ Ad quā respōdeᵗ q̄ est in mobili subiectiue. Patz: qz motus est actus mobilis a mouente: igiᵗ non est i mouente sed in mobili. ¶ Scōa dubitatio ē an sit idem actus mouentis ⁊ mobilis. ¶ Ad hoc dz q̄ sic. Tū p̄mo: qz illoz est vnᵘ actᵘ q̄ sic se bñt q̄ ad vnū ptinet alium recipere: ⁊ ad alterz causare: sed sic est de mouēte ⁊ mobili: igiᵗ. Tum scōo: qz idem est spaciū vni ad duo ⁊ duoz ad vnū: lz rō non sit vna. Similiter idem est spaciū ascendentis ⁊ descēdentis: igitur etiam idē est actᵘ mouentis ⁊ mobilis. ¶ Tertia dubitatio est hec: vtrum actio ⁊ passio sint idem motus. Et oriᵗ ista dubitatio: qz actio ⁊ passio sunt motus: ⁊ actio est actus actiui: cuz sit opus ⁊ finis eiᵘ passio aūt ē actᵘ passiui. Ideo queriᵗ: vtz actio ⁊ passio sint idē motᵘ an diuersi ¶ Et arguiᵗ q̄ non sunt diuersi motᵘ: qz vel essent ambo in agente: vel ambo in patiente: vel actio in agente ⁊ passio in patiente: vel econtra. Non p̄mū: qz tunc oē mouēs moueretur qđ est falsum. Nec scōm. Tū p̄mo: qz ppzius actus alicuius non esset in eo cuius ē actᵘ: qz actio que est actᵘ agētis nō essz in agēte Tum scōo: qz tunc idē moueretᵉ diuersis motibus ad vnā ⁊ eādē formā scōm spēm. Nec est dicendū tertiū: qz cū actio sit motus: sequetur q̄ oē mouēs moueretᵉ qđ ē falsuz: ⁊ ita impugnaretᵉ quartū membz̄: videl ergo q̄ actio ⁊ passio sunt idē motᵘ. ¶ Sed q̄ non sint idem motus patet. Tum p̄mo: quia tūc diuersoz scōm speciem puta agentis ⁊ patientis esset idem actus quod est incōueniens. Tū scōo: qz si doctio sit doctrina: tūc omne docens esset adiscens: ⁊ omne agens esset patiens: quod est falsum. Tum tertio: quia tunc quicūq̄z doceret adisceret: ⁊ quicunq̄z ageret pateretur. ¶ Ad hanc dubitationem dicitur q̄ actio ⁊ passio non sunt p̄ prie idem saltem scōm rōnem sed cui bec insunt sz motus: hoc est: sunt idem motus: licet diuersis rōnibus dicatur actio ⁊ passio Actio vt ab hoc: ⁊ passio vt i hoc. Sicut eadem est via a thebis ad athenas: ⁊ ab athenis ad thebas. ¶ Et ad rōnez p̄mā dicitur q̄ non est incōueniens q̄ idē actus sit actio et passio. Neq̄z est incōueniēs q̄ actus agētis: hoc est qui est ab agente: nō sit in ipso agente. ¶ Similiter ad scōaz rōnem dicitur q̄ non est incōueniēs q̄ diuersoz scōm speciem sit vnus et idem actus cui diuerse rōnes ꝓueniunt. Similiter licet doctio et doctrina sint eadem res cui ꝓueniunt diuerse rationes: non tamen opoꝛtet q̄ docens discat vel q̄ agens patiatur. ¶ Ex predictis patet in vniuersali quid sit motus: et eodez modo possunt diffiniri species eius: puta alteratio est actus alterabilis secundum q̄ alterabile: et sic de alijs. Licet aliter possit diffiniri motus. Q̄ est actus actiui et passiui existentis in potentia inquantum huiusmodi. Et ita possunt diffiniri omnes species motus.

Scōa dubitatio. Solutio

Tertia dubitatio

Arguiᵗ ad ptē affirmatiuam

Arguiᵗ ad ptē negatiuam

Solutio dubij

Soluunᵗ i nō ueniētia ptis oppositē.

Epilogus

Quoniam autez natura est p̄n

q

cipium motus. ¶ Iste est tertius liber phisicoꝝ Aristotelis: in quo philosophus postq̄ in primo libro determinauit de p̄ncipijs reruz naturaliuz intrinsecis. Et in secundo determinauit de p̄ncipijs scientie naturalis. consequenter hic determinat de motu ⁊ infinito. Et diuiditur iste liber in duos tractatus. In primo determinat de motu. In secundo de infinito: ibi. Quoniam autem de natura. Primus tractatus cōtinet tria capitula. Primum capitulum est de aliquibus premittendis ante diffinitionem motus. Secundū est de diffinitione: ⁊ incipit ibi. Diuisio autem secundum vnū qđq̄. Tertium est de solutione quoꝝūdam dubioꝝ circa motum ibi. Dubium autez. Et primo anteq̄ accedat ad primū capitulum premittit quasdam conclusiones Quaram prima est: q̄ ad philosophum naturalem ptinet considerare de motu. ꝓbat sic p. quia ad quem ptinet determinare de natura ad eūdem ptinet determinare de motu: sed ad naturalem philosophuz pertinet determinare de natura: ergo ad eundem pertinet determinare de motu. Maiorez ꝓbat sic philosophus quia ignorato motu ignorare naturā est necesse. ⁊. Determinantibus autez. ¶ Hic philosophus infert: q̄ ex quo ad naturalem philosophum pertinet cōsiderare de motu: ⁊ motus est de numero continuoꝝ: ideo habet considerare de mota ⁊ de hijs que consequūtur motum. Textus. Sed infinituz. ¶ Hic philosophus ponit secundam conclusionem que talis est: q̄ ad philosophum naturalem pertinet considerare de infinito. ꝓbat sic philosophus: quia ad ipsum pertinet considerare de continuo: ergo ⁊ de infinito. Consequentia patet: quia cōtinuum multotiens diffinitur per infinitum: cum in infinitum diuisibile sit continuum. Dicitur notanter multotiens: quia continuum aliquando alia descriptione describi potest: in qua non ponitur infinitum sic. Continuuz est cuius partes copulanᵗ ad aliquē terminū cōmunem. ⁊. Adhuc aūt. ¶ Hic p. ponit tertiam cōclusionē: que talis est: q̄ ad naturalē philosophum pertinet determinare de loco: ⁊ vacuo: ⁊ tēpore ꝓbat sic: quia naturalis debet ea considerare sine quibus non possunt esse motus naturales: sed nō

Conclō.i.

Ignorato motu necesse ē ignorare naturam.

Adoꝛ ē de numero ꝓtinuoꝝ

Concluſio.ii.

Diffinitio cōtinui.

Concluſio.iii.

tus non possunt esse sine loco et tempore: secundum rei veritatem: nec sine vacuo: scōm antiquoꝝ opinionem: ergo ad naturalē philosophū pertinet determiare de loco vacuo ⁊ tempore. T. Et vniuersaliter hic.

Conclo.iiij. Quarta ꝓclusio est: ad naturalem p.pertinet cōsiderare de motu: infinito: loco: tpe: ⁊ vacuo: ꝓbat sic p. qz in isto libro debent ꝓsiderari oīa illa q̄ sunt cōia oīb⁹ rebus naturalibus: sed motus: infinitus: ⁊ ps: locus: ⁊ vacuum sunt cōia oībus rebus naturalibus: ⁊ vacuum fm opinionem antiquoꝝ: ergo de istis debet p. naturalis in isto libro ꝓsiderare. Maior em. ꝓbat sic p. qz ꝓsideratio de cōibus est ꝑ: ꝙ ꝓsideratio de ꝑprijs: ⁊ cuz iste liber sit ꝑmus totius phie naturalis: seqtur ꝙ in isto libro debent ꝓsiderari illa q̄ sunt cōia oībus rebus naturalibus. Unde dicta auctoritas phī. s. ꝓsideratio de cōibus est ꝑ: ꝓsideratōe de ꝑprijs debet sic intelligi ꝙ ꝑns res debent ꝓsiderari fm ꝓceptus cōes ꝙ̄ fz ꝓceptus ꝑprios in scia toti cōitati tradenda.

Cōsideratō de cōib⁹ ꝑ: ē ꝙ̄ cōsideratio de ꝓprijs.

Primū aūt sic. Hic incipit ꝑmū capitulū

ꝑmi tractatus: in quo p. ꝑmittit aliqua ꝓambula ad diffinitionem motus valentia. Et diuidit istud caplm in quatuor ꝑtes: que videbunt in ꝓcessu. In ꝑma ꝑte ꝑmittit quasdam diuisiones. Quaꝝ ꝑma est: ꝙ entium quoddā est ens in actu: ⁊ quoddaz est ens in potentia. Exemplū ꝑmi vt aliq̄d est actu calidū. Exemplum scōi vt aliq̄d non est actu calidū: sed pōt esse calidū. T. Et horꝝ que sunt in actu. Scōa diuisio est. Eoꝝ q̄ sunt in actu: quedam sunt adaliq̄d: quedam sunt ꝙ̄ta: quedaz sunt qualia: ⁊ sic de alijs ꝑdicamentis. T. Sed eius qō adaliq̄d.

Prima diuisio

Diuisio.ij

Diuisio.iij.

Tertia diuisio est: ꝙ eoꝝ que dicunt adaliq̄d: quedā dicunt adaliq̄d fm supabūdantiam ⁊ defectum: quedaz fm actiuū ⁊ passiuū ⁊ oīno fm motiuū ⁊ mobile. Unde ex ꝑma diuisione habetur ꝙ motus ē actus. Ex scōa habet ꝙ mot⁹ est adaliq̄d: puta ad quātitatem vel qualitatem ⁊ sic de alijs. Ex tertia habetur ꝙ est alicuius ⁊ ab aliquo: ex quo est actus ꝓcedens a mouente in mobile.

Non ē aūt. Hec ē scōa ps huius capitu

li in qua p. infert duo correlaria. Quoꝝ ꝑmū est: ꝙ nullus est motus ꝓter motum ad substantiam: aut qualitatem: aut quātitatez: aut vbi: ꝓbat sic p. qz nullus est motus ꝓter res fm quas mobile mouet: sed oē qō mouetur: mouet fm substantiā: qualitatem: quātitatem: aut vbi: ergo nullus est motus ꝓter motū ad substātiā quātitatem qualitatem aut vbi: mino: ē declarauit p. quinto huius. T. Commuui aūt. Scōm correlariū ꝙ motus non est vniuocum ad diuersa ꝑdicamenta: ⁊ res que per motum acq̄rit in diuersis ꝑdicamētis reperitur: ⁊ ꝓpter motū aliqū variat predicatio dicibiliuz predicamenti substantie: aliqñ qualitatis: aliqñ quātitatis: ⁊ sic deinceps.

Motus non ē ꝓter res ad qs mouetur.

Uniquodq; aūt. Hec est tertia ps capi

tuli: in qua p. ponit quartam diuisionem que talis est ꝙ in vnoquoq; dictoꝝ ꝑdicamentoꝝ repit duplex motus: scz motus acq̄sitiuus alicuius: ⁊ motus depditiu⁹ alicuius: siue motus oppositi vt motus p quem aliq̄d fit album: ⁊ motus p quem aliq̄d fit nigruz. Similiter motus fm quem aliq̄d fit magnū siue pfectā quantitatem acquirit: ⁊ motus fm quem aliq̄d impfectā quātitatem acquirit. Similiter fm loci mutationez aliqs est motus sursum fm quem mouet leue: ⁊ aliqs est motus deorsum fm quem mouet graue. T. Quas autē motus.

Diuisio.iiij.

Tot sunt spēs mot⁹ quot sūt spēs entis.

Hec est scōa ps in qua p. infert vnū correlarium qō est tale: scz ꝙ tot sunt spēs motus siue mutationis: quot sunt spēs entis p motū acquisibiles Et debet istud correlariuz sic intelligi. Tot sunt termini specifice distincti appropiate positiue siue ꝓpriatiue dispositiones fm quas est mot⁹ vel mutatio significātes quot sunt spēs motus ⁊ mutationis.

Diuisio aūt scōm vnū. Istud est scōm ca

pitulum huius tractatus in quo determinat de motu diffiniendo ipm. Et diuidit istud capitulum in duas ꝑtes ꝑncipales. In ꝑma ponit vniuersalez diffinitionē motus. In scōa ponit vnam aliam diffinitionem: scōa ibi. Unde motus actus. Dicit ergo ꝑmo sic: ꝙ diuisiōe facta fm vnūqōq; genus puta ꝙ hoc est in actu: ⁊ aliō in potentia. Motus est actus: entis in potētia: scōm ꝙ hmōi. Hanc diffinitionem declarat p. ꝑmo p inductionem sic: qz alteratio est actus alterabilis inq̄tum alterabile. Augmentatio est actus augmentabilis inquantum augmentabile. Diminutio est actus diminuibilis inquantum diminuibile. Gñatio est actus gñabilis inquātum gñabile. Corruptio est actus corruptibilis inquātum corruptibile. Et loci mutatio: ē actus loci mutabilis inquātum loci mutabile: ergo motus est actus entis in potententia scōm ꝙ hmōi. T. Scōm autem hoc. Hic p. ꝓbat dictam diffinitionem p particulas: ⁊ ꝑmo ꝙ motus est actus entis in potentia: qz edificabile inquātum hmōi: hoc est ꝓ quāto aliq̄d eius factuz est: ⁊ adhuc aliq̄d est fiendum: ōz actu edificari: ⁊ eius actus ōz edificatio. Similiter doctrinatio est actus alicuius qō aliq̄d habet: ⁊ quod est in potentia ad aliud acquirenduz: ⁊ sic de alijs motibus: ergo motus ē act⁹ entis in potentia. Et subdit p. ꝙ quedam naturalia simul sunt in actu vno modo: ⁊ alio modo in potentia: hoc est sunt in actu ⁊ in potentia: sed non fm idem: sicut aliquid est in actu calidum: qō est in potentia frigidum. T. Multa iam agunt. Hic p. infert aliqua correlaria. Quoꝝ ꝑmū est: ꝙ ex quo idem est in actu et in potentia in ordine ad diuersa: seqtur ꝙ multa agūt ⁊ patiunt ad inuicem: sicut sunt actiua ⁊ passiua adinuicem: qz habens vnam qualitatez ꝓtrariam alteri ꝓt habere aliam: ergo pōt pati ab illo qō habet ꝓtrariaz qualitatem. T. Ergo ⁊ mouens. Scōm correlariū est: ꝙ oē mouens phisicum est mobile. patz: qz oē illud qō in mouendo mouetur est mobile: sed oīe mouens phisicum in mouendo mouet: ergo oīe mouēs phisicum est mobile. Unde p mouens phisicum p. intelligit mouens qō agit p ctactum habens qualitatem ꝓtrariam qualitati ipsius passi: ⁊ natum recipere similem qualitatem qualitati ipius passi. Et ꝓpter dicta credebant aliq̄ ꝙ oīe mouens essz mobile: de hoc tū dicit p. ꝙ videbit in sequentib⁹ puta in. viij. huius: ⁊ in. xi. metaphisice. Unde p mouens phisicum non intelligit p. oīe mouens qō est phisice ꝓsideratōis: cum aliquod sit tale qō est immobile: sz intelligit illud qō nūc ꝑus dictum est. T. Sed potentia existētis. Hic p. declarat vltimaz ꝑticulam diffinitionis motus: scz scōm ꝙ hmōi: ꝑmittens ꝙ subiectum qō mouet est in actu per vnum: ⁊ in potentia ad aliud. Isto sic supposito ꝓbat p. dictam particulam: qz es non fit statua inquātū es: sed inquātum est in potentia statua: ergo motus ē act⁹ entis in potentia: ⁊ non inquātum in actu: ergo inquātum in potentia. Ans quo ad ꝑmā ꝑtem: scz ꝙ es non fit statua inquātuz es. ꝓz: qz tunc es posset fieri statua quando esset statua. Ex hoc concludit phi. ꝙ si essent simpliciter idem es: ⁊ potentia statua: ita ꝙ non haberent diuersas rōnes: tunc sicut es fit statua inquātuz ē in potentia statua: sic etiam es fieret statua inquātum es: sed ex quo habēt diuersas rōnes: ideo vna est vera ⁊ reliqua falsa. T. Manifestum est. Hic p. ostēdit duabus rationibus ꝙ ista duo scz es: ⁊ potentia statua habent diuersas rationes. Quarum ꝑma est: si illa

Diffinitio motus formalis

Primuz correlarium

Scōm correlarium

Oīne mouens phisicū in mouendo mouet

habeꝛent eandē rōnē hoc esset:qꝛ de seinuicē veꝛe pdicātur:t de eodē:sed ꝑ nō sufficit: igitur nō hñt eandez rōnem. Minoꝛē ꝓbat sic p.qꝛ posse sanari t posse languere distīguūtur rōne:t tñ pñt de seinuicē t de eodem vere ꝑdicari:igit minoꝛ xa. Maioꝛ hui⁹ ꝓbatio nis minoꝛis ptz:qꝛ si posse sanari t posse lāguere non distinguerētur rōne:seqꝛet q vnū t idē simul esset sanū t lāguidū:siue q sanū t lāguidū vni t eidē simul t semel copulatiue ꝓuenire possent:mediāte ꝑ xbo est nō sumpto cū aliquo ꝗpliatiuo:sed ꝑ est falsum:g t illud ex quo seqꝛtur.s.q posse sanari t posse lāguere nō distinguūtur rōne. T. Añ aūt nō est idē. ¶ Scōa rō talis est:qꝛ color t visibile de eodē subiecto t de seinuicē vere ꝑdicātur.t tñ color t visibile distinguuntur rōne:g silr lz es t potētia statua vere ꝑdicent de eodē tñ nō sunt idē rōne. Ex dictis ꝓcludit p. q mot⁹ ē act⁹ entis in potētia ſm q in potētia. T. A quidē igitur est. ¶ Hic p.,ꝓbat totā diffinitionē esse sufficiētem dū dupliꝛ. Prīo sic:qꝛ mot⁹ est illud quo pñte mobile mouetur t nō prī⁹ neq posteri⁹:sed mobile mouetur quā do sibi ꝓuenit act⁹ entis i potētia ſm q i potētia:t nō prī⁹ nec posteri⁹:g mot⁹ ē act⁹ entis in potētia.ſm q i potētia T. A aūt. ¶ Scōa rō ē:qꝛ vel dicta diffinitio ē sufficiēs vel aliq eaꝝ q danť ab antiq̄s:sz nulla earum q̄ datur ab antiq̄s est sufficiēs:g ista videť eē sufficiēs. A aūt nulla alia sit sufficiēs ꝓbat sic p.qꝛ aliq̄ antiq̄ dixerūt q mot⁹ ē alteritas ineqlitas siue nō ens sed alicubi est alteritas inequalitas siue non ens:vbi nō est mot⁹:igr. Etiā mot⁹ nō dz magis describi p hec q̄ p sua oppositā:igitur. Añ ex eo dixerūt antiq̄ motū esse alteritatē:inequalitatē:vel non ens:qꝛ ipi posuerunt indeteꝛmiata in coꝛdiatōe ꝓtionum:t mot⁹ ſm eos est qōdam indeteꝛmiatū:g mot⁹ est in coꝛdinatōe ꝓtionū. Añ illa ve cā dicūt motū esse qōdā indeteꝛmiatū:qꝛ mot⁹ nec est de nūero eoꝝ q̄ sunt i potentia:nec de nūero eoꝝ q̄ sūt in actu ꝓpleto t pfecto: et nō ꝑceperūt mediū inter illa duo nō dixerūt motum esse indeteꝛmiatū t nō ens. T. Et mot⁹ qdē. ¶ Hic p. soluit rōnes antiquoꝝ di.q mot⁹ est qdā actus iperfectus:cui⁹ cām assignat p.qꝛ illud qō mouetur est iperfectū t in potētia ad aliud:igr mot⁹ est act⁹ iperfect⁹ Ex isto infert p.q difficile est accipe qd sit mot⁹. ¶ Aliter ꝓbat sic p.q mot⁹ sit actus iperfectus: qꝛ vel motus est pura ꝓtio sic.ſ.q nihil entitatis dicat: vl est actus pfect⁹:vel est actus iperfectus: sz duo prīa nō sunt dicēda:g seqꝛtur q mot⁹ est actus imperfectus.

Mouetur autem et mouens.

¶ Hec est scōa ps huius capituli in qua p. ingrit diffinitōem materialē motus. Et prīo ondit q oē mouens phīsicū mouetur tribus rōnibus. Quaꝝ prīa est: quia ille cui accidit eē in potētia ꝓtingit moueri: sed mouēti phīsico accidit esse in potētia: g ꝓtingit mouēs phīsicū moueri. T. Et cui⁹. ¶ Scōa rō est: illi accidit motus cuius īmobilitas est q̄es vel pōt esse: sed mouēti accidit q īmobilitas eius sit q̄es: g cōtingit mouens moueri. Maioꝛ ptz:qꝛ q̄es est ꝓtio mot⁹: mō prīuatiue opposita habent fieri circa idem. T. Adhuc aūt agere. ¶ Tertia rō est:illi accidit moueri qō tangitur a mobili habēte formā ꝓtriā forme ipsius agētis:sed mouēs tāgitur a mobili habēte formā ꝓtriā forme ipius agētis:g mouēs mouetur. T. Añ mot⁹ actus. ¶ Hic p.ponit diffinitōem materialē motus dicq motus est actus mobilis inquātū mobile: pz qꝛ motus est act⁹ mouētis ſm q mouēs: vel actus mobilis ſm q mobile:sed mot⁹ nō est actus mouētis ſm q mouens:saltē tanq̄ subiecti:g est act⁹ mobilis ſm q mobile. Et vocat cōmentaꝛ hāc diffinitionē materialē: quia ꝑ ipam magis determiate exprimitur illud quod mouetur q̄ ꝑ primā:nō ista vocatur materialis.

Color t visibile distinguuntur rōne.

Quō antiqui diffinieꝛt motum.

Motiuū antiquoꝝum.

Solutō eiusd

Diffinitio motus materialis

Dubium autem manifestum.

¶ Istud est tertiū capitulū huius tractat⁹ in quo ꝓmouet quasdā dubitatiōes. Et diuidit in tres partes ſm q sunt tres dubitatōes. ¶ Prima dubitatio quaz remouet est ista:in quo est mot⁹ subiectīe. ¶ Ad istud dubiū rndet p.q mot⁹ est subiectīe in mobili. Probat sic p.qꝛ mot⁹ est act⁹ mobilis q̄ fit a mouēte i mobili: ergo motus nō est subiectiue in mouēte: sed in mobili. Nō dz intelligi:mot⁹ est in mobili subiectiue p predicationē denoiatiuā:vel p realē inherentiā. T. Adhuc aūt. ¶ Hec est scōa ps hui⁹ ca.in q̄ remouet scōaz dubitationē q̄ talis est. Utrū idē sit actus ipsius mobilis t ipsius mouētis. ¶ Ad hāc dubitatōez rndet p.q sic:t ꝓbat dupliꝛ. Prīo sic:illa hñt eūdē actū quoꝝ vni ꝓuenit actus in recipiēdo:t alteri in causando: t quorū vnū agit in alterū:sed sic est de mouēte t mobili: g idē est actus mouētis t mobilis. T. Sicut spacium. ¶ Hic p.,ꝓbat istā dubitatōem p simile.qꝛ sicut ē idez spaciū ascēdentis t descēdentis: siue ascēsus t descēsus:ita est vnus actus agētis ad passum: t ecōtra: lz illi actui diuerse rōnes ꝓueniāt:ita q ille act⁹ est agētis vt cause:t patiētis tanq̄ subiecti. T. Habez eñ defectū. ¶ Hec est tertia ps hui⁹ cap. in qua p. remouet tertiā dubitatōem q̄ talis est. Utrū actio t passio sint idē motus:t oꝛitur ista dubitatio ex duob⁹ dictis ¶ Primū dictū est:aliq̄s act⁹ est actiui: t aliq̄s ē act⁹ passiui:t actus actiui vocatur actio:actus xo passiui passio:qō sic ꝓbat p. Illud q̄ est alicui⁹ op⁹ t finis est eius actus:sed actio est op⁹ actiui: t passio passiui:g actio est act⁹ agētis:t passio patiētis. ¶ Scōm dictū est:q actio t passio sunt motus. T. Si quidē alteri. ¶ Hic p.arguit q actio t passio nō sunt diuersi motus sic.si essent diuersi motus:vel ambo essent in agente: vel ambo in patiēte:vel actio in agente:t passio in patiēte:vel ecōtra. Nō pōt dici quartū: qꝛ ꝑ esset equiuoce vt termis.ſ.vocare ipsam passionē actionē:t ipsaz actionē passionē. Nec pōt dici primū mēbrū:qꝛ tūc seqꝛetur q oē mouēs mouereť:qō videť esse falsum. Nec pōt dici scōm ꝓpter duo icōueniētia. Primū est:q prius actus alicui⁹ nō esset in illo cui⁹ est act⁹:qꝛ actō est actus agētis:t tñ esset in patiēte. Scōm icōueniens est q aliq̄ vnū t idē simul t semel mouereť diuersis motib⁹ ad vnā t eandē formā ſm spēm. Nec pōt dici tertiū:qꝛ cū actio sit mot⁹:seqꝛetur q vnū t idē essz mouēs t mouereť:vel q hñs motū nō mouereť. T. Sed vn⁹ erit act⁹. ¶ Hic p.ostēdit q actio t passio nō sunt vnus mot⁹:qꝛ si sic seqꝛetur tria icōueniētia. Primū est:q diuersoꝝ ſm spēm esset vn⁹ t idez actus:qō videtur icōueniēs. Scōm icōueniēs. si doctio t doctrina essent idē:tūc idē esset docēs t addiscēs:agens et patiēs:qō videtur eē falsum. Tertiū icōueniēs ē: q quicūq̄ ageret pateret:t quicūq̄ doceret addiscerz qō videtur esse falsum:igr. T. At neq̄ alteri⁹ actus ¶ Hic p. soluit dictā dubitatōem:t prīo soluit icōuenientia adducta ad ꝑ q actio t passio nō sunt diuersi motus:dicens q nō est icōueniens:q sit vn⁹ t idem actus qui sit actio t passio ꝑductus ab agente:t receptus in patiente. ¶ Et ad primā ꝓbatōem istius dicitur:q nō est icōueniēs q actus vnius tanq̄ illius a quo ꝓducatur:nō sit in illo a quo ꝑducitur:sed eēt icōueniens q actus alicuius tanq̄ subiecti nō sit in illo cuius est actus. ¶ Ad scōam simili dicitur:q actō et passio nō sunt duo motus:sed sunt vnus t idē. T Neq̄ vnum duobus. ¶ Hic,phūs soluit inconuenientia que adducebantur ad ꝓbanduz q actio t passio

Prima dubitatio cum solutione.

Dubitatio .ii.

Solutio.

Dubitatio.iii.

Arguit ad ptem affirmatiuam.

Arguitur ad ptē negatiuā

Solutio.

nō sunt vnus motus. ¶ Ad primū dr: q nō est incōueniens: q diuersoꝝ fm spēm est vnus t idē actus: cui tñ actui ꝓuenunt diuerse rōnes. ¶ Ad aliud dr negādo ꝓñaz. Unde lz doctio t doctrina vni t eidē rei ꝓueniāt tñ habēt diuersas rōnes. Et istud dicit p. subdistis ver bis: q doctio cū doctrina: t actio cū passione nō sunt ꝓprie idē: sed cui insunt hec mot⁹ est: qō nihil aliud ē dicere: nisi q actio t passio habēt diuersas rōnes: t tñ ꝓueniūt motui q̄ est vn⁹: ita q motus fm vnā rōnem dr actio: t fm aliā rōnem dr passio. ¶ Ad tertiū inconueniens dr negādo ꝓñam: q actio t passio nō important nisi formam siue rez ꝓductā: sed agere t pati importāt subiecta. T. Quid quidem igitur sit motus. ¶ Hic p. recapitulat illa que prius dicta sunt dicēs. q ex prius dictis patet qd sit motus in vli: t ex hoc pōt patere diffinitio motus in spāli fm diuersas eius species: vt alteratiē est actus alterabilis ꝺz q alterabile ¶ Etiā motus pōt aliter describi: q motus est actus actiui t passiui existētis in potētia inq̄tū hmōi. Et similiter pōt dici de alijs motibus in speciali.

Queritur Ūtrum ignorato motu necesse sit ignorare naturā.

¶ Et videt q nō: q̄ si sic sequeretur q ordo p. nō valeret ponēdo scōm librū ante tertium. Cōsequentia tz: q̄ in scōo huj⁹ ponit diffinitōem nature: t in tertio ponit diffinitiōem motus qō deberet ecōuerso esse si dicta ꝓpositio esset vera. ¶ Scōo sic. si ignorarek iste motus nō esset ncē ignorare naturā: ḡ si ignoraretur motus nō est necesse ignorare naturam. ¶ Tertio sic ignorato motu scitur natura: ḡ ignorato motu nō necesse est ignorare naturā. Añs pz: q̄ multi sciūt diffinitōem nature: t tñ ignorāt diffinitionem motus. ¶ Quarto sic. ꝺcept⁹ nature t ꝺcept⁹ motus realiter distinguūtur: ḡ stat aliquē hr̄e ꝺceptū nature: t q tñ nō habeat ꝺceptū motus: ꝓña tz: q̄ illa q̄ sunt distincta realiter t essentialr: t vnū nō est ps alterius: nec cōcāt in aliquo tertio: possunt separi abinicē: t sepatī ꝓseruari. ¶ Quinto sic. natura t motus plus differūt q̄ hō t asinus: ḡ motus nō pōt nos ducere in cognitōem nature: t p ꝓñs nō est ncē ignorato motu ignorare naturā. Añs ptz: q̄ natura t mot⁹ differūt sicut substātia t accidēs: sed hō t asinus solū differūt spē: igitur. ¶ Sexto sic. natura pōt cognosci sine motu: ḡ ignorato motu nō est necesse ignorare naturā. Añs ptz: q̄ sicut se hz res ad esse ita se hz ad cognosci: sed natura prius hz eē q̄ motus: ḡ natura prius cognoscitur q̄ motus. ¶ Septio sic. ignorato effectu nō est necesse cām illius effectus ignorare: igr ignorato motu nō est necesse ignorare naturā. Añs pz: quia multe cause a nobis cognoscūtur: quarū effect⁹ a nobis nō cognoscuntur. ¶ Octauo sic. natura est notior motu: igr nō cognoscit p motū: t p ꝓñs nō est necesse ignorato motu ignorare naturā. Añs ptz: q̄ oīs cā ē notior suo effectu: sed natura est cā: t motus est effectus: igr. ¶ Nono sic. motus est ens in ꝓtinuo fieri: et fluxu: ḡ nō inducit cognitōem pmanentis cuiusmodi est natura. Cōsequentia ptz: q̄ pmanentia t successiua opponūtur: siue disparate se habent: mōvnū dispatorum non ducit in cognitionem alterius per se: licet forte bene per accidens.

In oppositum est p. tradens nobis illam ꝓpositionem.

¶ Pro solutione questionis est

Sciendū est q in titulo questionis non est sermo de notitia diuina: q̄ tunc ista ꝓpositio mot⁹ ignoratur esset simpliciter impossibilis: cum illa valet ista motus a nullo cognoscitur: t per ꝓñs a deo nō cognoscitur: quod est falsum: t impossibile: ḡ t illud ex quo sequitur. s. q motus ignoraret. Etiā ad illam sequitur ista modalis composita: naturam ignorare est necesse et sua opposita cum ad impossibile sequitur quodlibz Sed hic est sermo de notitia humana: t tunc titulus questionis potest esse vna modalis cōpositā: vel vna cōditionalis: cuius cōsequens est modalis composita siue modalis diuisa. Si titulus questionis sit vna modalis composita: hoc potest dupliciter contingere: fm q ille ablatiuus motu pōt poni post illud participiuz ignorato: ita q distribuatur t appellet suam rationez formalem: t tunc sensus questionis est iste. Hec ꝓpositio est necessaria: si ab homine ignoratur motus: ab homine ignoratur natura: t iste sensus est verus: cum ista cōditionalis sit bona cōsequentia. Si aliq̄s ignorat motum: aliquis ignorat naturam: cum ex oppositō contradictorio consequentis: sequatur oppositum cōtradictorium antecedētis. s. aliquis cognoscit naturam: ergo aliquis cognoscit motuz vt ptz ex diffinitione nature: ergo illa conditionalis est necessaria. Alio modo potest cōtingere q̄ ille terminus motu pōnatur illi participio ignorato: ita q nō distribuatur nec appellet suaz rōnem formalem: tunc sensus ē iste. Hec est necessaria: si aliquis motum ignoret: aliquis ignorat naturam: t tunc antecedēs illius ꝺditionalis pōt habere duos sensus. Unus est iste. Si aliquis de aliquo motu nullam habet cognitionem siue nullum conceptum: tunc etiā de natura nullū habet cōceptū: et illa est vera: ex quo est vna cōditionalis que est bona ꝓña. t per cōsequens est necessaria. Alius sensus ē iste: si aliquis motum ignorat: hoc est si aliquis conceptum de motu nō habet: ignorat naturam: t tunc illa est falsa: cum sensus eius est: hec est necessaria. Si aliquis de motu conceptum nō habeat aliquis ignorat naturam quod est falsum. Si vero titulus questionis est vna cōditionalis: cuius cōsequens est modalis cōposita vel modalis diuisa: hoc cōtingit dupliciter: fm q antecedens pōt habere duos sensus. Unus sensus est iste. si a nullo cognoscatur motus tc. t tunc illa ꝓpositio est vera. s. si a nullo cognoscatur motus hec est necessaria natura ignoratur: vel aliquē necesse ē ignorare naturam: cum antecedens illius cōditionalis sit impossibile. Alius sensus antecedentis pōt esse iste. si ab aliquo homīe ignoratur motus: hec est necessaria ab aliquo ignoratur natura: vel aliquē necesse ē ignorare naturam: t illa est falsa: cum est vna conditionalis que est mala cōsequentia: cuius antecedens est ꝓpositio mere cōtingens: t cōsequens ꝓpositio falsa et impossibilis. Isto notato sit

Conclusio respōsiua: necesse est si aliquis homo ignorat motum q ipse ignorat naturam.

Patz: q̄ ista ꝺditionalis est bona ꝓña: si aliquis homo ignorat motum ille ignorat naturam: saltem diffinitiue: cū bene sequitur: aliquis cognoscit naturam diffinitiue: ergo cognoscit motum: hoc est habet cōceptū qui exprimitur per illum terminū motus: cum non est possibile aliquem habere conceptum diffinitiuuz nature: quin habeat conceptum motus: cum conceptus motus sit pars conceptus diffinitiui ipsius nature.

Dubitatur Ūtrum motus sit res successiua a qualibet re permanente distincta.

¶ Et videtur q sic: quia motus est quidam fluxus: sed res permanens nō est quidam fluxus: ergo motus distinguitur a re pmanente. ¶ Secundo sic: motus est successiuus: sed res pmanens non est successiua: igitur motus distinguitur a re permanente. ¶ Tertio sic. res permanens potest esse sine motu: sed motus nō potest esse sine motu: igitur motus distinguitur a re permanente. ¶ Quarto sic. motus non est per se in genere: sed reductiue: sed

res permanens est per se in genere: ergo motus distinguitur a re permanente. ¶ Quinto sic. motus est quātus ⁊ nō ẽntitate rei permanẽtis: cum nō hz ẽntitatem permanentẽ: sed successiuā: igitur motus nō est res pmanens. ¶ Sexto sic. partibus motus repugnat esse simul: sed ꝫ nō repugnat partibus rerū pmanentium: igitur. ¶ Septimo sic: nullus mot⁹ pōt esse in instanti⁹ sed oīs res pmanēs est instāti: igr mot⁹ distinguitur a re pmanēte ¶ Octauo sic. oīs via ad aliquē terminus distinguitur ab illo termio ad quē: sed mot⁹ est via ad rem pmanentē: vt dicit ꝓmētator ārto metaphisice: ā motus distinguit̄ a re pmanēte. ¶ In oppositū arguit̄ frustra fit ꝑ plura qō eque bñ pōt fieri vel saluari per pauciora: sed oīa q̄ dicunt̄ de motu possunt eque bene saluari nō ponēdo motū distinctū a re permanēte: sicut ponēdo motū distinctū: ā frustra poneretur motus distinctus a re pmanēte. ¶ Ad istud dubiū rident aliqui: q̄ mot⁹ formal̄ accipiēdo motū. ſ. ꝑ fluxu forme: est res successiua a q̄libet re pmanēte distincta. Dicūt ẽm q̄ mot⁹ aliq̄n accipit̄ ꝑ forma fluēte: siue ꝑ forma que successiue acq̄ritur in mobili. Et aliq̄n accipit̄ pro fluxu illius forme: q̄ quidē flux⁹ causat̄ a mouēte in mobili: tanq̄ in subiecto. Et a tali fluxu siue entitate successiua: denominatur mobile formaliter moueri: ⁊ mouens mouere. Et ista res est talis nature: q̄ nulla hz ꝑtem in esse pmanēte: sed solū in esse successiuo vnam post aliā: sic scz q̄ q̄n vna ps desinit ee: alia ps incipit esse: sine tpe intermedio: ⁊ sic in pūcto nūc nulla ps motus est: sed tm̄ aliq̄d ipsi⁹ mot⁹ est. ſ. mutatū ee: oō ſm eos est oō dare idiuisibile: qō est principiū ẽntiale ipsius mot⁹. Vñ ſm istos sicut de tpe nō habem⁹ nisi nūc: qō est oō dā idiuisibile: ⁊ principiū ẽntiale ipsius tpis: ita cōtinuatiuū ptū tpis ad quē: oō est finis ꝑteriti et initiū futuri: ⁊ ꝑ tāto dr̄ tēpus esse: q; nūc est. Sic imaginātur de motu: q̄ nō habem⁹ nisi mutatū ee: oō est cōtinuatiuū ptū mot⁹: ⁊ est finis ꝑteriti: ⁊ initiū futuri: ⁊ ꝑ tāto dr̄ mot⁹ esse: q; mutatū esse est. Et hz sufficit in entib⁹ successiuis ad hoc q̄ talia sint. Isti mouentes rōnib⁹ ante oppositū factis. ¶ Alia est opinio cōtraria isti: tenens q̄ mot⁹ nō est res successiua a qualibet re pmanēte: vel rebus pmanentib⁹ distincta: sed est forma que nō tota simul acq̄ritur in mobili: sed successiue. ſ. ps post ptem. Aut iō mobile oō successiue aliter ⁊ aliter se hz ſm suas ptes in ordine ad totum: vel ad locum: modo manifestum est q̄ omis talis est res permanens. quare est

Opinio prīa

Opinio scda.

Conclusio responsiua ad quesitū. Nullus motus est res successiua a qualibet re permanēte distincta. Patet prīo: q; si mot⁹ esset res successiua a qualibet pmanēte distincta: sequerek q̄ esset ponenda multitudo entium successiuorum non facientium vnū actu infinita: cōsequēs est falsum: igitur ⁊ añs. Consequentia patet: quia talis entitas successiua produceretur i mobili: non in instanti: sed successiue: ⁊ per consequēs acquireretur per motū: ⁊ iterum ille motus per alium et sic in infinitum. Q; autem talis entitas non acquiritur in instāti: sed successiue: patet: quia illa entitas fit in tempore ⁊ pars post partem: ergo non acquirit̄ talis entitas in instāti: sed successiue. ¶ Secundo sic. illa entitas successiua ex quo esset distincta ab alia re que acquiritur: nec est intrinseca illi nec communicat cum ea in aliqua parte: potest separari ab illa re que acquiritur: ⁊ per consequens aliquod mobile posset successiue acq̄rere aliquid sine tali entitate ⁊ sine motu: puta ipsum mobile quod successiue acquirit aliq̄d moueretur sine motu: quod est impossibile ꝫ illos: q; tunc aliquid moueretur: ⁊ tamen nō esset in eo illa entitas que diceretur motus. Ex quo patet: q; nō est necesse ponere illam entitatem successiuam a rebus permanentibus distinctam. ¶ Tertio sic. si sic tunc mot⁹ non esset actus entis in potentia scōm q; in potentia: cuius oppositum dicit philosophus tertio phisicorum: ergo motus non distinguitur a re permanente. Consequentia patet: quia nec pars preterita est actus mobilis: cum ipsa non sit: sed fuit. Non etiam pars futura: cum ipsa non est: sed ent: ⁊ non sunt plures partes ipsius motus nisi preteritum ⁊ futurum: igitur mot⁹ non esset actus entis in potentia scōm q; in potentia. Nec potest dici q; ideo motus dicitur esse actus entis in potentia: quia mutatum esse: est actus mobilis. Patet: quia ipsum mutatum esse: ſm istos est quoddam indiuisibile: ⁊ est in instanti: ⁊ per consequens nō est motus. Nec motus dicitur esse quando mutatum esse est: igitur motus nō ex eo dicitur esse: quia mutatum esse est. ¶ Quarto sic. si sic sequeretur q; esset aliq̄ res extra animā cōposita ex partibus quarum nulla pōt esse in rerum natura: ⁊ per cōsequens essz cōposita ex impossibilibus cōponi: quod nullus sane mentis concederet. Consequētia patet: quia ſm istos quelibz ps motus est preterita vel futura: ⁊ neutrum illorum pōt esse. Minor ptz. Nam si pars preterita posset esse: vel potest esse prescise preterita sicut nunc est: vel pōt eē ipso nunc existēre presente: vel potest esse futura. Nō primū: quia quod est perfecte preteritum: nunc nō est. Etiam scōm istos de illa parte preterita: verum erat dicere q; fuit: ⁊ tamen de illa nunq̄ erat verum dicere q; est: quod est contra veram doctrinam logicalē. Nec potest dici scōm: quia quod est preteritum non potest naturaliter esse presens. Nec potest dici tertiuz: quia quod est preteritum non potest esse naturaliter futurum. Et sicut dictum est de parte preterita: ita dicendum est de parte futura. ¶ Ad hoc forte diceretur: q; licet ad esse rerum permanentium requiritur coexistētia partium: nō tamen ad esse rerum successiuaruz: ſz sufficit ordo ⁊ cōtinuitas partium: ita q; pars futura cōtinuetur parti preterite mediante mutato esse presenti ⁊ existenti. ¶ Sed contra hoc arguitur: quia totum est omnia illa quorum quodlibet est pars eius: igitur impossibile est q; aliquod totum sit: nisi quelibz pars eius sit. ¶ Etiaz que nō sunt nec possunt esse: nō sibi inuicē succedūt: nec ad vnum sequitur reliquum: sed sic est de partibus temporis: quia ille non sunt: vt notum est: nec possunt esse: quia preteritum non pōt esse: pars etiam futura motus non potest esse: q; nūq̄ in presenti habetur de motu nisi mutatum esse: quod non est motus: sed solum est cōtinuatiuum partiū motus ¶ Ultimo arguitur sic. Si sic sequeretur q; motus fieret in instāti: vel q; plures partes motus essent simul in eodem: sed vtrūq; eorum reputatur impossibile a parte opposita: ergo antecedens est impossibile. Consequētia patet: quia omnis motus est in mobili: aut ergo est in eo in instāti: aut in tempore: si in instāti solum: sequitur q; motus fit in instanti: si in tempore: ergo illa pars motus que per aliquod tempus est in mobili est cum illa parte motus que acquiritur in illo tempore: ergo plures partes motus sunt simul.

¶ Ad rationes dubij ante oppositum. ¶ Ad primā dicitur distinguendo maiorem: vel capiendo eam in sensu ꝓprio: ⁊ sic cōceditur. Sensus proprius est iste: q; motus est quedā entitas successiua que est in continuo fieri: ⁊ ille sensus est falsus. Sensus vero improprius est iste: q; quādo aliquod mobile mouetur successiue acquiritur aliquid: vel successiue aliter ⁊ aliter se habet in ordīe ad aliquid aliud: ⁊ ille sensus est verus. ¶ Ad secundam

dicitur similiter distinguendo maiorem: quia vn⁹ sensus eius est iste. q motus est res successiua distincta a re permanente: ⁊ sic negatur maior. Alius sensus est iste. q quando aliquid mouetur: mouetur successiue: ⁊ sic maior est vera: sed cōsequentia non valet. ¶ Ad tertiam dicitur distinguēdo minorem: vel capiendo eam in sensu diuiso: ⁊ sic negatur minor: vel in sensu composito: ⁊ sic conceditur minor. sed cōsequentia nō valet. Ad quartam dicitur negādo antecedens. Ūñ illa res que significatur per motum: est in aliquo predicamento per se tanꝫ significatum: ⁊ ille terminus motus passiue sumptus est in predicamento passionis.

¶ Ad quintaz dicitur q dupliciter pōt intelligi: q motus nō habet q̄titatem permanentē: sed successiuam Uno mō q illa res que mouetur nō habet q̄titatē permanentē: ⁊ sic negatur. Alio mō q illa res que per motum acquiritur: nō acquiritur tota simul sed successiue: ⁊ sic cōceditur: sed ꝓpter hoc nō sequitur q distinguatur a re permanēte. Unde si motus capiatur ꝓ ipso mobili quod cōtinue mouetur: siue aliter ⁊ aliter se habet: tunc ipse motus est res permanēs: sed si capiatur motus pro forma que fit siue acquiritur: tunc motus non distinguitur a re permanente: nec etiā est res permanens: sed erit res permanens. ¶ Et si dicatur q illa cōceditur: motus est: ergo vel est res permanens vel successiua. Dicitur q illa cōceditur loco istius: mobile mouetur: ⁊ non loco istius forma que fit est. Unde licet aliquid forme que fit sit: tamē illa forma que fit non est. ¶ Ad sextā dicitur distinguēdo maiorez: q illa habet duos sensus. Unus sensus est iste: q mobile q̄ mouetur nō acquirit: vel deperdit totū simul: et sic cōceditur maior. Alius sensus est iste. q illud quod mouetur: vel acquirit: vel q̄ fit nō pōt habere suas ptes simul: ⁊ sic negaꝫ. ¶ Ad septimā dr̄ distinguendo maiorē: quia illa habet etiam duos sensus. Unus est iste: mobile non pōt mouen in instāti: ⁊ sic cōceditur. Alius sensus ē iste: q nulla res que mouetur: vel nulla res que fit pōt esse in instanti: ⁊ sic negatur. ¶ Ad octauam dicitur distinguendo minorem: quia illa habet sensum duplicem. Unus est iste. q motus est quedam entitas distincta a termino a quo: ⁊ a termio ad quē a mobili: ⁊ ab illo quod acquiritur: mediante qua mobile acquirit terminū ad quem: ⁊ sic negatur minor. Alius sensus ēst iste: q q̄ mobile mouetur successiue acquirit terminum ad quē: ⁊ sic cōceditur.

Dubitatur scōo Utrum mutatio subita et instantanea distinguatur a re permanente.

¶ Et videꝫ q sic. q cōiter dicitur q mutatio subita ē indiuisibilis et inextensa: sed res permanens mobilis est extensa et diuisibilis: ergo mutatio subita distinguitur a re pmanente. ¶ Scōo sic. per mutatōem subitā acquiritur forma: sed p rem pmanentē nō acq̄rtur forma: igitur mutatio subita distinguitur a re pmanēte ¶ Tertio sic mutatio subita fit in instāti ⁊ nō in tēpore: cum p hoc distinguitur a motu: sed res permanēs nō est solum in instanti: sed etiam in tēpore: igitur. ¶ Quarto sic. mutatio cessat esse quando res desinit mutari: sed nulla res permanens cessat esse q̄n res desinit mutari: igiꝫ. ¶ In oppositum arguitur: quia si sic seq̄retur q infinite res totaliter distincte ꝼm se in motu essent destructe ⁊ corrupte: sed hoc est falsum: igitur. Cōsequentia pz: q in quolibet tēpore sunt infinita instātia: an quorum quolibet mobile habet aliquid quod pr⁹ nō habuit: vel nō habet illud q̄ prius habuit: ⁊ per consequēs sunt infinite mutationes: ⁊ si tales mutationes essent tales res distincte a reb⁹ pmanentib⁹: tūc eēnt infinite res generate ⁊ corrupte in motu. ¶ Ad dubiū istud dicunt quidam: q mutatio est quedam res distincta a re permanente: non durans nili per instans: ꝼm quā aliquid dicitur mutari: que nec est illud quod mutatur: nec illud q̄ acq̄rtur vel deperditur per ipsam mutationem. Contra istos ponitur talis. ¶ Conclusio responsiua ad dubium. Nulla mutatio est res distincta a re permanente. Patet: quia si distingueretur illa produceretur per aliam mutationem: ⁊ illa iterum p aliā et sic in infinitum: ⁊ per cōsequens infinite entitates non faciētes vnū: essent simul ⁊ semel in eodez: quod est incōuenies. ¶ Scōo sic. Si illa mutatio subita esset quedam entitas distincta (vt quidam dicunt) vel illa entitas esset simul genita ⁊ corrupta: vel primo genita ⁊ postea corrupta. Non primū: quia tunc simul esset ⁊ non esset: quod est impossibile. Nec illud quod est genitum est: ⁊ illud q̄ est corruptum non est. Nec potest dici scōm: quia tunc illa mutatio esset temporalis ⁊ non subita: cum inter instans in quo esset genita ⁊ instans in quo esset corrupta esset tempus medium per quod duraret illa entitas subita. ¶ Ad rationes dubij. Ad primā dicitur distinguendo maiorez: q illa habet duos sensus. Unus est iste. q illa res q̄ mutatur quando mutatur acquirit vel deperdit totum simul: ⁊ nō partem post partem: ⁊ sic cōceditur maior. ⁊ negatur cōsequētia. Alius sensus est iste: q illa res q̄ mutatur subito vel acquiritur siue deperditur est indiuisibilis ⁊ inextensa: ⁊ sic negatur. ¶ Ad scdam dicit distinguendo maiorem: quia vnus sensus est. q p mutationem hoc est per aliquam entitatē que non erit forma que acquiritur: vel forma que deperditur: nec est illud quod mutatur: acquiritur ipsa forma: ⁊ sic negatur. Alius sensus est. q per hoc q mobile mutatur acquiritur forma in mobili: ⁊ sic cōceditur maior. ⁊ negatur cōsequentia: cum ibi sit fallacia amphibologie. ¶ Ad tertiam dicitur distinguendo maiorem: vel capiendo eam in sensu proprio: ⁊ sic negatur: vel in sensu improprio. ⁊ sic cōceditur: ⁊ negatur cōsequentia. Sēsus proprius maioris est iste. q illa entitas que est mutatio ⁊ nō est res q̄ mutatur: nec q̄ acquiritur vel deperditur est in instāti: ⁊ iste sensus est falsus. Sensus impropriꝰ est iste: mobile mutatur in instanti: ita q aliquid acquirit vel deperdit totum simul: non ꝼm aliq̄d prius ⁊ aliud posterius. Ex quo patet quid sit mutari in instanti. ¶ Ad quartam dicitur similiter distinguendo maiorem: vel capiendo eam in sensu proprio: ⁊ sic negatur. vel in sensu improprio: ⁊ sic cōceditur: sed negatur cōsequentia. Sensus vero proprius est iste. q illa res q̄ est mutatio: ⁊ nō est illud q̄ acq̄rtur vel deperditur: nec illud quod mutatur cessat esse quādo res desinit mutari: ⁊ iste sensus est falsus: cum talis res nec vnq̄ fuit nec est. Alius sensus est iste: q tunc mobile cessat mutari: quando ipsum cessat acquirere subito: et ille sensus est verus.

Ad rationes questionis.

¶ Ad primā dicitur negādo ꝓñaz: q phūs seruat ordinē nature ⁊ non ordinē doctrine. Ordo aūt nature est a priori: ordo autem doctrine vt in plurib⁹ a posteriori. ¶ Ad scdaz dr̄ distinguēdo añs: q dupliꝫ pōt itelligi q ignoretur iste motus. Uno modo ꝼm cōceptum singularem: ⁊ sic conceditur antecedens: licet ille non sit proprius sensus illius propositionis. Alio modo q ignoretur iste motus ꝼm ꝓceptū q̄ exprimitur p illud ꝓplexū iste motus et sic negatur añs. Nam si nullus cōceptus habeatur de motu: tunc non habetur conceptus qui exprimitur per illum terminum motus: et per consequens nō posset cognosci natura diffinitiue. ¶ Ad tertiam dicitur q licet aliqui sciant incomplete diffinitionem

nature:non habendo diffinitionem motus: non tamē sciunt diffinitionem nature complete siue scientifice. Aliter dicitur cōcedendo antecedēs ꝛ negando consequentiam:quia ad hoc ꝙ natura cognoscatur nō opꝛ habere diffinitionē motus siue cognoscere motū diffinitiue:sed sufficit cognoscere motum ſm cōceptum q̄ exprimitur per illum terminum motus. ¶ Ad quartam dicitur cōcedendo antecedēs:ꝛ similiter pmā ꝓnam: sed negatur vltima cōsequentia:quia ille qui habꝫ cōceptum qui exprimitur per illū terminū natura:habꝫ conceptum motum cōnotantem:licet non habeat cōceptum qui exprimitur per illū terminū motus. Etiā philosophus non vult dicere:ꝙ nullus potest habere conceptum q̄ exprimitur per illum terminum naturam nisi habeat conceptum q̄ exprimitur per illum terminum motus:sed vult dicere ꝙ nullus potest cognoscere naturam diffinitiue siue habere cōceptuꝫ diffinitionis nature:quin habeat cōceptum qui exprimitur per illum terminum motus. ¶ Ad quintam dicitur ꝙ licꝫ homo ꝛ asinus plus cōueniant cōuenientia naturali: tamen alia ꝛ maior est cōuenientia inter motum ꝛ naturam:loquendo de cōuenientia cognitionis ꝛ representationis. Etiam consequentia non valet: quia homo ꝛ asinus non se habent sicut causa ꝛ effectꝰ: sicut natura ꝛ motus. ¶ Ad sextam dicitur negando antecedens. Et ad probationeꝫ eius dicitur:ꝙ licet res sic se habeat ad cognosci a priori sicut se habet ad eē:nō tamē ad cognosci a posteriori:imo a posteriori res cognoscitur ex cognitionibus rerum siue effectuuꝫ sine quibus potest esse. ¶ Ad septimā dicitur negando antecedens. Et ad probationeꝫ eius dicitur ꝙ licet multe res que sunt cause cognoscantur secundū aliquos conceptus: ꝙ tamē ille res q̄ sunt effectus nō cognoscantur scōm aliquos cōceptus:tamē nunꝙ cognoscū tur ille res scōm cōceptū diffinitionis cause quin etiā cognoscantur effectus. ¶ Ad octauam dicitur:ꝙ licet causa sit notior suo effectu a priori:non tamē a posteriori. ¶ Ad vltimam dicitur distinguendo antecedēs: vel capiēdo ipsum in sensu proprio:ꝛ sic negatur: vel capiendo ipsum in sensu improprio:ꝛ sic conceditur. sed negatur consequentia Sensus proprius est iste: illa entitas que est motus est ens successiuum:cuius esse est suum fieri:ꝛ iste sensus est falsus. Sensus improprius est iste:ꝙ quando mobile mouetur:mouetur successiue acquirendo vel deperdendo primo aliq̄d et postea aliud:ꝛ iste sensus est verus.

Quærtur Utrū ad alterationem proprie dictam requiritur fluxus distinctus ab alterabili:ꝛ a q̄litate scōm quam aliquid dicitur alterari. ¶ Et videt ꝙ sic.quia dicit cōmentator tertio huius ꝙ motus capitur pro forma fluente:ꝛ etiam capitur pro fluxu:ꝛ p formā fluentem ſm quam est motus intelligit qualitatem que successiue acquiritur:ergo per fluxum ītelligit aliquid aliud:puta entitatem successiuam distinctam ab alterabili:ꝛ a qualitate que successiue acquiritur:cum aliter distinctio nulla esset. ¶ Secundo sic. quecūq̄ differunt genere generalissimo nō sunt eadē sed alteratio ꝛ qualitas differunt genere generalissimo:ergo alteratio distinguit a qualitate que successiue acquiritur. Minor patet:qa alteratio est de predicamento actionis vel passionis: quia vt dicit cōmentator:alterare ꝛ alterari sunt agere ꝛ pati: sed forma q̄ acq̄ritur est de ꝓdicamēto q̄litatis:ergo. ¶ Tertio sic. omnis motus est nature successiue ꝛ non permanentis:sed alteratio est motus:ergo est nature successiue et non permanentis:ꝛ per consequens distinguit a q̄litate ꝛ alterabili q̄ sunt res permanentes. ¶ Quarto sic.alteratio fit in tempore:ꝛ est in tempore:ꝛ mensuratur tempore:sed alterabile ꝛ qualitas non mensurantur tempore:ergo alteratio distinguitur a qualitate ꝛ alterabili. ¶ Quinto sic.qualitas ꝛ alterabile erūt quando non erit alteratio:vel ad minus possunt esse: ergo alteratio distinguitur a qualitate ꝛ alterabili. ¶ Sexto sic.terminus differt ab eo cuius est terminꝰ: sed qualitas est terminus alterationis:ergo alteratō differt a qualitate:et cum alterabile sit subiectum alterationis:etiam differt aba lterabili. ¶ Septimo sic. qualitas non est generatio partis post partē:nec etiā alterabile:ergo qualitas ꝛ alterabile non sunt motus et per consequens non sunt alteratio. Antecedēs ꝓꝛ quia nulla generatio est generationis: sed aliqua generatio est ipsius qualitatis:ergo qualitas nō est generatio.similiter alterabile est subiectuꝫ generatōis. ergo nō est generatio. ¶ Octauo sic. ad formā acquirendam est motus siue alteratio:sed ad alterationem non est alteratio:ergo alteratio distinguitur a forma acquirenda. ¶ Nono sic.albefactio est motus siue alteratio:vt dicit cōmentator quinto huius: ꝛ tamen albedo non est motus siue alteratio: ergo alteratio distinguitur a qualitate.

In oppositum arguitur: quia si ad alterationem req̄reretur talis fluxus distinctus a qualitate et alterabili:vel ipse fluxꝰ esset prior ipsa q̄litate vel posterior. Non primū:qꝛ fundamentū est prius eo quod fundatur in ipso:sed qualitas que acq̄ritur esset fundamentū talis fluxus ſm ponētes talē fluxuꝫ: ḡ illa q̄ litas que acq̄ritur esset prior:ꝛ nō ecōtra. Nec pōt dici scōm:qꝛ q̄litas per talē fluxum acq̄ritur ſm ponentes talē fluxum: ꝛ talis fluxus est via ad q̄litatem: et generatio ipsius q̄litatis: modo generatio alicuiꝰ nō pōt esse posterior termino ad quē:ergo talis fluxꝰ non pōt esse posterior ipsa qualitate que acquiritur:

¶ Ad istā dubitationem q̄dam dicūt ꝙ alteratio est q̄ dam entitas successiua:mediante qua acq̄ritur qualitas vel corrūpit de nouo in aliquo subiecto:que q̄dez entitas distinguitur ab illa q̄litate:ꝛ a subiecto quod mutatur ſm illam q̄litatē. Unde dicūt eodem modo:sicut prius dictum est de motu. ¶ Sed cōtra istos ponitur talis Conclusio.alteratio nō distinguitur a re permanente. Ꝓꝛ primo:quia sine aliq̄ re distincta a re permanente potest aliq̄d vere alterari:agitur alteratō nō distinguitur a re permanēte. Añs patꝛ:quia aliq̄ substantia potest nunc habere aliq̄ partē forme quā īmediate ante nō habuit:ꝛ īmediate post habere aliā ptē quā nūc nō habet absq̄ aliqua entitate successiua sibi inherente:ꝛ talis substantia vere alteratur:cum illud dicatur alterari in quo successiue aliqua q̄litas introducitur:ergo sine aliqua re distincta a re permanente pōt aliquid vere alterari. ¶ Scōo sic.si alteratio distingueretur a re permanente:seq̄tur ꝙ aliq̄d alterat vel posset saltem alterari alteratione acq̄sitiua: qō tamē nullā q̄litatē acq̄reret:cōsequēs est falsum ꝛ ipossibile: ergo ꝛ añs. Cōsequētia ꝓꝛ:qꝛ ex quo alteratio distingueretur a q̄litate q̄ fit:pōt esse in subiecto.ſ. in alterabili absq̄ hoc ꝙ forma acq̄rat in alterabili:ꝛ p ꝛ̄s alterabile posset ꝓpetuo alterari alteratione acquisitiua:ꝛ tū nūꝙ acq̄reret aliq̄d:qꝛ deus pōt illā entitatem a qualitate separare:ꝛ separatim conseruare in alterabili. Et sic etiā aliquid posset perpetuo denigrari quod iā de facto album est:ꝛ tū nunꝙ esset nigruꝫ vel minus albuꝫ. Simlr aliqō acq̄reret successiue aliquā q̄litatē qō tū simplr quiesceret:mō oīa ista sunt absurda:ḡ alteratio non distinguit a re permanēte. ¶ Tertio sic.si alteratio non distingueret a re permanente:cū ip-

sa; pcedat de nō esse ad esse: ꝛ pducatur nō in instāti: sed successiue: illa entitas successiua acq̄reretur p aliq̄ motū: ꝛ tūc vel ille motus distinguiē ab illa alteratione: vel nō. Nō pōt dici primū: quia tunc esset pro cessus in ifinitū: ꝛ in alterabili eēt actu multitudo ⁊entium successiuoꝝ nō faciētiū vnū actu ⁊infinita: qō est falsum ꝛ ipossibile: ꝝ ꝛ illud ex quo seq̄tur. Nec pōt dici scōm: qꝛ nō est maior rō q̄re illa entitas successiua nō pducatur p motū ab ipsa distinctū: ꝝ q̄ q̄litas pducatur p motū distinctū ab ipa. ¶ Quarto sic. q̄litas que acq̄ritur est acq̄sitio ptis post partē illius pfectō nis ad quā tēdit motꝰ: ergo ipsa est vere motus ꝛ non alius motꝰ q̄ alteratio: ꝝ q̄litas q̄ acq̄ntur est alteratio. Añs ptz: qꝛ tūc dr̄ q̄litas acq̄ri successiue: qñ prio vna ps acq̄riē ꝛ post alia: sine interruptione tpis: sed pria ⁊ña ptz p locū a diffinitiōe. Cōmētatoꝛ em̄ tertio huius sic diffinit motū acq̄sitiuū: q̄ est generatio ptis post ptem. Item dicit cōmentatoꝛ tertio huius illam opinionem esse verā q̄ dicit: q̄ motꝰ nō differt a perfectione ad quā tendit: nisi fm magis ꝛ minꝰ: ꝛ fm perfectū ꝛ iperfectū. ¶ Possunt etiā adduci eedē rōes: q̄ facte sunt ad pbādū: q̄ motꝰ nō est entitas successiua a q̄libet re pmanēte realr distincta. Ex dictis ptz

Conclusio responsiua ad quesitum. Q̄ ad alteratōem ꝓprie dictā non req̄ritur fluxus distinctꝰ ab alterabili ꝛ q̄litate q̄ acq̄riē: ptz: qꝛ alteratio nō distinguiē a re pmanēte: ꝛ nō ꝛcurrūt alie res pmanētes ad alteratōez nisi alterās alterabile: ꝛ q̄litas q̄ acq̄riē: ꝝ illa alteratio nō distīguiē ab illis: ꝛ a quolibz illoꝝ.

Dubitatur Vtrum qualitas scōm quā est alteratio p se ꝛ ꝓprie dicta acq̄rat tota simul vl' ps post ptem. ¶ Et arguiē prio q̄ tota simul: qꝛ ois forma ẽ in diuisibilis: ꝝ tota simul acq̄riē vel nihil eiꝰ. Añs patz p auctoꝛē sex principioꝝ: sic diffiniētē formā. Forma est cōponi ptingēs simplici ꝛ inuariabili essentia ꝓsistens ¶ Scōo sic. pducēs aliq̄ q̄litatē: nō est magis deteriatum ad pducendū vnū gradū q̄ aliū: vel vnā ptē q̄litatis q̄ aliā: ꝝ tale pducēs: vel pducit simul oēs illos gradus siue partes: ꝛ non vnum gradum prius ꝛ aliū posterius: vel nullū gradū pducit: ⁊ña ptz: quia ex opposito ⁊ñtis sequitur oppositū añtis. Iam bene seq̄tur. pducens priꝰ pducit gradum a q̄ gradū b: ꝝ est magis deteriatū ad pducendū gradū a q̄ gradum b. Añs ptz: qꝛ oēs gradꝰ eiusdē q̄litatis sunt eiusdē rōnis: ꝝ nulla videē eē rō q̄re pducēs plus esset deteriatū ad pducendū vnū gradū q̄ aliū. ¶ Tertio sic. si q̄litas in alteratōe nō acq̄reret tota simul. tūc nō maneret eadē q̄litas essentialiter nec eadē gradualr ī tota alteratōe: ⁊ñs videē esse falsum: ꝝ ꝛ añs. Minoꝛ ptz qꝛ tunc alteratio nō posset dici vnꝰ motꝰ: cū vnꝰ motus sit vna forma q̄ p ipm acquiritur. ¶ Quarto sic. p totā alteratōem manet idem nomē essentiale vnuoce qualitatē q̄ acq̄ritur significās: igitur est vna ꝛ eaꝫ q̄litas in tota alteratōe: ꝛ in q̄libet pte eius. Cōsequētia ptz: qꝛ prio vniuocatōe dz esse correspondētia nois essentialis ꝛ rei significate. ſ. q̄litatis. Añs ptz: qꝛ illō q̄ est acquisitū in principio motus est q̄litas. ꝛ simiꝛ acquisitū in fine motus: ꝛ acquisituz in medio motus est qualitas. ¶ Quinto sic. multe sunt alterationes ꝓprie dicte que fiunt in instanti: ergo qualitas que fm talem alterationem acquiritur: producitur tota simul et non vna pars prius ꝛ alia posterius. Añs ptz de illuminatione ꝛ visione. ¶ Sexto sic. si alteratio fieret per additionem gradus ad gradum: sequeretur q̄ ex plurib⁹ entibus in actu existētib⁹ fieret vnū tertium ens in actu existens: ⁊ñs est falsum: ergo ꝛ añs. Consequētia ptz: qꝛ q̄libet gradꝰ est ens in actu: ergo si vnus componeretur alteri ex duobus existentibus in actu fieret vnum tertium. ¶ Septimo sic: qꝛ si sic seōretur q̄ accidentia solum numero differentia possunt esse in eodem subiecto fm eādem ptem: cōsequēs videtur esse falsum ꝛ ꝓtra phm̄ quinto metaphisice: ꝝ ꝛ añs. Añs ptz: qꝛ plures gradus eiusdem q̄litatis solū numero differunt: ꝛ insunt eidem subiecto fm eandez partem. ¶ Octauo sic. si qualitas successiue acquireretur hoc est pars post partem: tunc etiā per alteratōez successiue deperderetur: sed hoc nō ꝛgitur. Minoꝛ ptz quia non videtur penes quem gradum prius fieret remissio. Non em̄ fm primū gradum: quia ille diuturꝰ fuit in subiecto radicatus. Nec etiam fm vltimum: qꝛ fm vltimum q̄litas maxime intenditur: ꝛ ille est maxime actiuus: ergo fm illum qualitas est minus remissibilis. ¶ Nono sic. aliqua qualitas iam non est in subiecto: ꝛ immediate post hoc ent: ergo ipsa tota simul acquiritur. ¶ In oppositum arguitur. Omnis motus ẽ generatio partis post partem: saltem motus acquisitiuus: sed alteratio est motꝰ acq̄sitiuus: ergo alteratio est generatio partis post ptem: ꝛ non alicuiꝰ rei ꝝ qualitatꝭ: ꝝ q̄litas fm quā est alteratio nō acquiritur tota simul: sed successiue. ¶ Ad istā q̄stionem respondent aliqui: q̄ ipsa forma tota simul acquiritur ꝛ non ps post ptē: ita q̄ tota essentia forme in instāti producitur: sed illa successiue ꝓcedit de esse imperfecto ad esse perfectū. ¶ Sed ꝓtra istā opiōnē arguiē prio sic: q̄ alterationē ꝓprissime dictā acq̄ritur esse ⁊vt dicit dicta opinio ⁊vel ꝝ illud esse acquiritur in instāti: vl' successiue. Nō successiue: qꝛ vel ipm totū ꝙtum ad id qō est producitur simul: ꝛ prius tū ꝙtum ad esse iperfectum ꝛ posteriꝰ fm esse pfectū: vel prius pducitur aliquid eius ꝛ deinde aliud: ꝛ sic deinceps. Non pōt dici primū: qꝛ tunc iterū quereret de illo esse: ꝛ sic esset pcessus in infinitū qō non est dicendum. Nec potest dici scōm: qꝛ esse forme nō distinguitur ab ipsa forma: sed est idem realiter cum ipsa forma: ergo si esse acquiraē successiue: ita q̄ ps post ptem acquiratur: etiā forma successiue acq̄ritur: ita q̄ ps post ptem acquiritur. Añs ptz: qꝛ si esse distinguaē ab ipsa forma: tūc ipsum esse esset: ꝛ tūc quereretur de illo esse ex quo ipm esset vel esset distinctū ab esse cuiꝰ est vel non. Si primum: ergo est ꝓcessus in infinitum: qō nō est dicenduz. Nec pōt dici scōm: qꝛ qua rōne illud esse nō distīguitur ab esse illo qō p ipm existit: eadē rōne nec esse quo forma existit distingueretur ab ipsa forma. Item si esse distingueret a forma: cū ipm esse nō sit ps eēntialis ipsius forme: nec cōicat in aliq̄ pte cum ipsa forma: ꝛ est posterius ipsa forma: sequitur q̄ deus pōt cōseruare illā formā destructo illo esse: ꝛ per cōsequens forma esset sine illo esse. ꝛ sic aliquid esset qō nō esset: qō est ipossibile: ꝝ illud ex quo sequitur. ſ. q̄ esse forme distinguitur ab ipsa forma. ¶ Scōo sic. Ois motus est ad substantiā quātitatē: q̄litatē: vel vbi: sed si tota essentia forme siue entitas ipsius forme in instāti acquireret: tunc esset aliquis motus qui non esset ad substantiā qualitatem: q̄titatem: aut vbi: ꝛ per ⁊ña aliquis esset motus qui non esset motus: quod est impossibile. ¶ Tertio sic: qꝛ vel illud eē iperfectū in alteratōe maneret cū esse pfecto: vel corrumperetur. Non pōt dici scōm: qꝛ tunc eēnt infinite res nō facientes vnū generare ꝛ corrupte qō est impossibile. Nec pōt dici primū qꝛ tunc forma simul haberet esse perfectum ꝛ esse imperfectum siue esset perfecta ꝛ iperfecta quod est impossibile: qꝛ esse prrfectum ꝛ esse imperfectum repugnāt ꝛ opponūtur respectu eiusdē. ¶ Dimissa igiē ista opinione. Prio solutōe dubij est Sciendū: q̄ duplices sunt partes qualitatis: scz quātitatiue ꝛ graduales:

Opinio prīa.

Confutatio.

Opinio contraria.

Quid ptes ꝙ titatiue ⁊ gradiales forme et diffinitio gradus.

Partes autem ꝙtitatiue forme sunt partes extra se inuicem loco situ existentes: facientes vnum vel continuitate vel cõtiguitate. Sed ptes graduales sunt ptes penetratiue ⁊ vnitiue se habentes: eidem subiecto precise ⁊ adequate inherentes: ⁊ iste ptes vocantur gradus. Unde gradus est qualitas qui apta nata est esse penetratiue ⁊ vnitiue cuz alia ql̃itate vni⁹ speciei essentialis in eodem subiecto precise: absq; hoc ꝙ de perse seq̃tur maior magnitudo. Unde ꝑm istas duplices ptes. dubiũ potest dupliciter intelligi. Uno modo de ptibus quãtitatiuis. Et tunc dicitur ad dubium: ꝙ in alteratione in qua alterãs est extrinsecum ipsi alterabili: primo acquiritur vna ps ꝙtitatiua forme ꝙ alia. Cuius ratio est: qz alterãs per contactum agit prius in ptem propinquiorem ꝙ in ptem distãtiorem aliꝙ ql̃itatem causando in eadem pte propinquiori: et per cõsequens acquiritur prius vna ps ꝙtitatiua ql̃itatis ꝙ alia. Sed in alteratione in qua alterãs est intrinsecum ipsi alterabili: ptes ꝙtitatiue ipsius qualitatis possunt eque cito produci: ptz: qz in tali alteratione alterãs est eq̃liter approximatum omnibus ptibus ipsius alterabilis: ergo eque cito potest producere in vna pte subiecti ptem ꝙtitatiuã ql̃itatis: sicut in alia parte subiecti aliã ptem ꝙtitatiuam qualitat| vt ptz in frigidatione aque. Quãdo em̃ aqua calefacta seipsam ad frigiditatez reducit: tunc eque cito introducit vnã ptem ꝙtitatiuã sicut aliam. Et hoc ideo quia forma substantialis aque equaliter est approximata cuilibet parti eiusdem. Et istud voluit dicere p. in libro de sensu ⁊ sensato dicens: ꝙ mobile frequenter alteratur totũ simul: dũmodo sex alterãs ẽ intrinsecum ipsi alterabili. De isto sensu tñ dubiũ nõ est hic principaliter ad ꝓpositum. Aliter põt intelligi dubium de partibus gradualibus. Et tunc dr̃ ad dubium ꝙ qualitas ꝑm quã est alteratio ꝓprie dicta nõ acquiritur tota simul: sed ps post ptem: ptz: qz oĩs alteratõ est motus per quã acquiritur ql̃itas: sed quelibet ps alterationis: siue quelibet ptialis alteratio est alteratio: ergo quelibet ps alteratõis siue quelibet ptialis alteratio est motus per quẽ acq̃ritur ql̃itas: ⁊ vna ps alteratõis fit in priori pte temporis ⁊ alia in posteriori: ergo ql̃itas que per priorem ptem alterationis acq̃ritur: prius acq̃ritur ꝙ illa que per posteriorem ptem alterationis acq̃ritur: ⁊ per cõsequens ql̃itas que per alterationem ꝓprie dictã acq̃ritur. non acquiritur tota simul: sed ps post ptem. Aliter põt istud probari p rationem in oppositum factam. Ad rationes dubij. Ad primã dicitur negando antecedens. Et ad pbationem eius dicitur negando auctorem ser principium. Uel aliter potest dici: ad pbationem scz ꝙ dupliciter potest itelligi ꝙ forma sit simplex essentia. Uno modo: ꝙ nullomodo sit cõposita: ⁊ sic illa diffinitio nõ valet. Alio modo: quia non est composita ex ptib⁹ diuersarum rationum: ⁊ sic conceditur ꝙ forma sit simplex essentia: sed etiam ex hoc non sequitur ꝙ ipsa sit simpliciter indiuisibilis: licet sequatur ꝙ sit indiuisibilis in ptes diuersarum rationum. Ad scõam dicitur negando antecedens. Et ad pbationem eius dicitur negando ꝯiam: quia motus celi ⁊ eius influentie cuz agente ptic⁹lari nata sunt in aliquo tempore ꝓducere vnum gradum ⁊ nõ alium. Etiam totalis qualitas introducenda sic nata est introduci ⁊ nõ aliter ab agẽte naturali: sic ꝙ prius introduceretur talis grad⁹ ꝙ alius. Etiaz talis gradus ex natura sua talis est: ꝙ natus est prius introduci ⁊ deinde alius. Uel põt dici ꝙ determinatio ꝓueniat ex voluntate diuina. Ad tertiam dicitur concedendo maiorem ⁊ negando minorem: ⁊ ad pbationem dicitur: ꝙ motus non dicitur ex eo vnus: quia per ipsum ⁊ quãlibet eius partem acq̃ritur vna ⁊ eadem forma: sed qz per illum motum acq̃ritur vna forma totalis: que ꝑm se ⁊ quodlibet sui de nouo in subiecto producitur: to⁹a per totum motuz ⁊ pars eius per partem motus. Uel dicitur negãdo maiorem: quia licet non maneat eadem qualitas totaliter in numero eadem: tamen bene remanet eadem secundum continuationem partium ⁊ eiusdem ratõis. Ad quartam dicitur negando cõsequentiam: quia vni nomini cõmuni essentiali bene possunt correspondere in re plura significata. Ad quintam dicitur negando antecedens. Et ad probationem eius dicitur: ꝙ illuminatio medij fit in tempore: sed ex quo illud tẽpus non est bene a nobis perceptibile: ideo dicitur fieri in instanti. Etiã illuminatio medij ꝙtuz est ex parte medij totaliter dispositi ad recipiendum lumen ⁊ non resistentis potest fieri in eo lumen in instanti: sed ꝙtũ est ex pte agentis nõ quia agens potest equaliter applicari cuilibet parti medij in instãti: sed per motuz local̃ successiue applicatur diuersis partibus medij. Aliter dicitur ꝙ illuminatio medij non est proprie alteratio: nec similiter visio: qz illuminatio ⁊ visio nõ fiunt cum abiectione contrarij: quod tamen requirit ad alterationem proprie dictam: sed illuminatio deberet magis proprie dici generatio luminis. Ad sextã dicitur: licet ex duobus existentibus in actu diuersaꝝ rationum non fiat vnum tertium: tamen ex duob⁹ existentibus in actu eiusdem rationis bene fit vnum tertium: ⁊ hoc tam in substantijs ꝙ in accidentibus. In substantijs autez: quia ex duabus aquis fit vna aqua continuitate. In accidentibus vero: vt ex duabus vtralibus qualitatibus fit vna totalis qualitas. Ad septimã dicitur: ꝙ licet duo accidentia totalia eiusdem speciei per motum acquisibilia: non possunt naturaliter esse in eodem subiecto pro eodem tempore precise: tamen duo accidentia ptialia eiusdem speciei p motum acquisibilia bene possunt esse in eodem subiecto precise. Ad octauã dicitur negando minorem: ⁊ ad probationem eius dicitur: ꝙ ille gradus qui est vltio introductus primo abiscitur: quia ille est minus radicatus in subiecto: quia ꝙto materia magis forma caret tãto magis eam appetit: ⁊ per cõsequens magis forma radicatur in materia ⁊ sic ꝙto materia plus habet de forma tãto minus appetit eaz: ⁊ per cõsequẽs forma minus radicatur in materia: ⁊ sic gradus vltio introductus in materia est minus radicatus: ⁊ per cõsequens facilius ⁊ prius remouetur ab ea. Etiam potest dici ꝙ forma totalis acquisita est talis nature: ꝙ quãdo debet corrũpi prius debet corrumpi gradus vltimo introductus: ⁊ sic cõsequẽter ꝑm ordinez. Alij dicunt: ꝙ in remissione ql̃itatis gradus primo introductus primo remouetur: quia ille habet debilius eẽ in materia vt ipsi dicunt ex quo materia minus erat disposita. Uterq; istorum modorum dicendi est probabilis: primus tamen aliquibus probabilior videtur.

Sed tunc quereret aliquis si deus perfectã ql̃itatẽ crearet in aliquo subiecto: quis gradus primo remoueretur in remissiõe talis qualitatis. Dicitur ꝙ ille q̃ fuisset posterius introductus: si talis qualitas fuisset introducta successiue ab agẽte pure naturali: vel ille gradus qui fuisset primo introductus ꝑm alteruz modum dicendi. Ad nonam dicitur negãdo cõsequentiam. Nam illa propositio ĩmediate post hoc erit: valz ista aliqua ql̃itas ante quodlibet instãs post hoc erit: modo ad istã non sequitur: ꝙ ql̃itas acquiratur tota simul: qz ante qõlibet instãs post hoc instãs est tẽpus medium in quo acquiretur ql̃itas.

Ad rationes questionis. Ad primã dicitur

ꝯ cõmentator per illud dictũ non voluit dicere ꝙ motus esset fluxus distinctus a re permanente: sed per illud dictum voluit narrare duas opiniones. Quarum vna erat ꝙ motus esset quidã fluxus distinctus a re ꝙ manente: & alia dixit: ꝙ motus erat forma fluens. Et harum opinionum cõmentator dixit scõam esse veriorem. ¶ Ad scõam dicitur: ꝙ licet illa dicibilia actio et passio distinguũtur ab illis dicibilibus: scz substantia et q̃litas: tamẽ illa res que est actio: & illa res q̃ ẽ passio non distinguũtur a q̃litate & substantia. Faciliter etiã posset negari maior: quia dicibilia diuersorum p̃dicamentorum bene supponunt pro eadem re: & eadẽ res tanꝙ subiectum ponitur in diuersis predicamentis. ¶ Ad tertiam dicitur distinguendo maiorẽ penes amphibologiã: qr illa habet duos sensus: scz proprium et improprium. Sensus ꝓprius est iste: ꝙ illa entitas que est motus est nature successiue & nõ permanentis et sic negatur maior. Sensus improprius est iste ꝙ q̃n mobile mouetur non acquiritur vel deperditur aliqd totum simul: sed successiue: & sic cõceditur maior, sz negatur cõsequentia. Unde si mobile acquirat vel deperdat totũ simul: non dicitur moueri: sed quãdo non acq̃rit vel deperdit totũ simul: sed ptem post ptem mobile dicitur moueri. ¶ Ad quartam dicitur similiter distinguendo maiorem: vel capiendo eã in sensu improprio: & sic cõceditur: sed negatur ꝓsequẽtia: vel in sensu proprio: & sic negatur. Sensus quidez proprius est iste: ꝙ illa res qne est alteratio mensuratur tempore: que quidem res est distincta a re permanẽte. Sensus vero improprius est iste: ꝙ quãdo mobile alteratur: alteratur in tempore. ¶ Ad quintã dicitur negãdo consequentiã. ¶ Ad sextã dicitur negãdo minorem: sed q̃litas potius erit terminus alterationis: siue illud qõ per totam alterationem acquiritur ꝓ se & quodlibet eius. Ad septimã dicitur: ꝙ p. v. huꝰ non voluit simpliciter negare illã ꝓpositionem gñationis nõ est generatio: siue alterationis non est alteratio: sed voluit dicere ꝙ illa oratio non erat locutio famosa: & p̃dicatio ꝓsueta. ¶ Ad octauã & nonã negatur p̃na.

Queritur Utrum in alteratione proprie dicta ps qualitatis que primo acquiritur maneat cum pte qualitatis que posterius acquiritur.

¶ Et videtur ꝙ non: qr scõm phm̃ generatio vnius est corruptio alterius: sed in fine alterationis aliquid forme de nouo est genitum: ergo aliquid ibi corrũpitur: & non nisi forma precedens: ergo ps prius acquisita non manet cũ posterius acquisita. ¶ Scõo sic, sicut est in motu localiter ita videtur esse in alijs motibus: sed sic est de motu locali: ꝙ mobile cõtinue est in alio & in alio loco: ergo similiter in alteratione forme pars precedens abijcit et corrumpitur: & per cõsequens pars prius acquisita nõ manet cum parte posterius acquisita. ¶ Tertio sic termini motus sunt incõpossibiles: sed alteratõis terminus a quo est forma precedẽs siue ps prius acquisita: & terminus ad quem est forma sequens: siue ps acquirenda: ergo ps prius acquisita siue acq̃renda sunt incõpossibiles: & per cõsequẽs vna nõ manet cũ alia. ¶ Et si dicatur ꝙ terminus a quo non est forma precedens siue pars prius acquisita: sed est non esse forme sequentis. ¶ Contra hoc arguitur sic. alteratio est motus inter terminos positiuos: ergo priuatio non ẽt terminus a quo. Antecedens ptz: quia omnis motus ꝓprie dictus est de subiecto in subiectum: vt dicit philosophus quinto huius: sed alteratio est motus ꝓprie dictus: ergo est de subiecto in subiectum. Et per subiectum intelligit philosophus terminum positiuum. ¶ Quarto sic. pars prius acquisita pertinet ad alterationem: vel ergo pertinet ad ipsam tanꝙ subiectum alterationis: vel tanꝙ terminus ad quem: vel tanꝙ terminus a quo: sed non tanꝙ subiectuz vel tanꝙ terminus ad quem: quia mobile tunc non amplius mouetur: ergo relinquitur ꝙ pertinet ad alterationẽ tanꝙ terminus a quo: sed terminus a quo in omni motu abijcitur: ergo pars prius acquisita non manebit cuz parte posterius acquisita vel acquirenda. ¶ Quinto sic. Impossibile est contraria esse in eodem simul: sed forma intensior & forma remissior cõtrariantur: ergo non possunt simul manere in eodem subiecto: & p̃ consequens pars prius acquisita que est remissior. nõ manet cum parte posterius acquisita que est intensior. Minor ptz per p. quinto huius dicentem: ꝙ nimus album & magis album sunt cõtraria. ¶ Sexto sic. sicut se habet illud quod augmẽtatur in augmẽtatione ꝙtitatis molis ita se habet illud quod augmẽtatur in augmentatione ꝙtitatis virtutis: sed in augmentatione ꝙtitatis molis: ꝙtitas prius acquisita corrumpitur q̃n posterior introducitur: ergo etiã in augmentatiõe ꝙtitatis virtutis (hoc est in alteratõe forme) pars prius acquisita corrũpitur quãdo posterior itrõducitur. Minor ptz: quia ponatur ꝙ aer rarefiat: tũc queritur an quãtitas precedens manet aut corrumpitur. Si scõm habetur ꝓpositum. Si primũ: aut igit manet ꝼm se totam prescise in eodez subiecto in quo prius erat: aut manet in alio. Si primum tunc queritur in quo recipitur ꝙtitas aduenies: aut in illo eodem subiecto: aut in aliqua parte eius: aut in aliquo alio: aut in nullo. Non potest dici ꝙ in illo eodem subiecto nec in parte eius: quia tunc due quãtitates simul essent in eodem que essent eiusdem rationis: quod videtur esse falsum. Nec potest dici: ꝙ illa ꝙtitas in nullo recipiatur: quia tunc maneret accidẽs separatũ. Nec potest dici ꝙ recipiatur in alio: quia tunc illa res in q̃ ꝙtitas prius fuit non redderetur maior ꝓ illam ꝙtitatem. Nec potest dici scõm: ꝙ ꝙtitas precedens ꝼm se totam non mãet in eodem: quia tunc accidẽs mutaret de subiecto in subiectum naturaliter ꝼm se totum vel ꝼm partem sui: hoc est impossibile: igitur.

¶ Septimo sic. si gradus prius acquisit? maneret cuz gradu posterius acquisito: sequeretur ꝙ fieret penetratio dimensionũ: cõsequens videtur esse falsuz & impossibile: agr̃ & añs: p̃na ptz: qr vterq; gradus est extẽsus & dimensionatus. ¶ Octauo sic. ꝓ primũ gradum terminatur alteratio: ergo nõ est ponendus scõus grad? et ꝓ p̃ns nõ acquiritur aliqua ps posterior. Cõsequẽtia ptz: qr habito termino ad quem cessat motus. Et añs ꝓbatur: qr quicquid ꝓ notũ acquiritur terminat motum: sed primus gradus per motum acquiritur: ergo primus gradus terminat motum.

In oppositum arguitur. In individuis eiusdem rõnis siue eiusdẽ spẽi eẽntialis: nõ est ordo ꝼm perfectionem & imperfectionem essentialẽ: nisi ꝓpter maiorem pluralitatẽ ptium eiusdẽ ꝙtitatis in vno ꝙ in alio: sed si ps prius acquisita corrũperetur q̃n alia introduceretur: non esset maior pluralitas ptiuz in forma sequente ꝙ in forma precedente: & per cõsequens forma sequens non esset perfectior forma precedente. Minor ptz: qr q̃n aliq̃ sic se habent ꝙ nihil intrinsecum vni est simile alicui intrinseco alterius: nec ipsum est simile alteri: illa plus differunt ꝙ numero: sed sic illud quod nullam pluralitatez partium includit sit perfectius alio qõ etiam nullam pluralitatem partiũ includit & nihil intrinsecum vnius est simile alicui intrinseco alteri? nec ipmmet est simile alteri. illa differunt plus ꝙ numero: & per ꝓsequẽs non sunt eiusdez speciei specialissime. ¶ Pro solutione questionis ẽt

Sciendū q̄ gradus qui posterius acquiritur ꝑm se totū vnitur gradui acq̄sito: sic q̄ ipse tot⁹ totī vnitur: ꝛ ps parti penetratiue: ita q̄ vbi ẽ totus vn⁹ grad⁹ ibi ꝛ in eodē subiecto ẽ totus alt⁹: ꝛ vbi ẽ vna ps vnius gradus: ibi ẽ aliq̄ ps alterius gradus: ita q̄ secūd⁹ cū ꝓmo ꝯstituit vnā qualitatē totalē: ꝛ cū introducit̄ tertius grad⁹: tūc ex ipor q̄litate ꝓus acq̄sita q̄ cōstituta est ex duob⁹ gradibus ꝓuib⁹ fit vna q̄litas realiter distincta a q̄litate duor graduū: ꝛ sic deincepsq; ad vltimū gradū inclusiue. Dece enī grad⁹ eiusdē forme dicunt tota latitudo graduū eiusdē speciei. ¶ Sed q̄reret aliquis qua vnitate isti grad⁹ cōstituūt vnū: vl vnitate ꝯpōnis vel vnitate omogeneitatis aut aliq̄ alia vnitate. ¶ Dicitur q̄ faciūt vnū vnitate ꝯpōnis large capiendo ꝟ ꝯplerum vnitas ꝯpōnis. Unde oīa illa dicuntur facere vnū vnitate ꝯpōnis hoc mō q̄ vnū ꝯstituunt. Sed si caperet stricte hoc ꝯplexū vnitas ꝯpōnis: sic solū illa q̄ sunt diuersar rōnū: ꝛ vnū se habeat vt in formās ꝛ aliud vt informatū oēs vnitate cō pōnis: sic isti gradus nō faciūt vnū vnitate ꝯpōnis.

¶ Alterius q̄reret aliq̄s q̄ vna forma magis ꝟ gradus q̄ alia. Dicit̄ q̄ vna ex sua natura talis ẽ ꝛ alia nō Unde illa forma pfecta vel impfecta q̄ pōt facere vnū cū alia forma eiusdē rōnis ꝛ spēi eētialis siue maiori extensione q̄titatiua talis vel sibi silis in spē pōt habere gradus ꝛ pōt intendi ꝛ remitti. Que vero non est hmōi: nō ꝟ gradus nec pōt intendi vel remitti. Ista notato sit.

Conclusio responsiua ad quesitum. In alteratiōe ꝓbe dicta pars qualitatis q̄ ꝓmo acq̄rit̄: māet cū parte q̄litatis q̄ posteri⁹ acq̄rit̄. Ptz sic: qr sicut q̄litas corrūpit̄ siue destruit̄: ita ꝙ oppositū ꝓducit̄: ꝟ in corruptione siue destructiōe q̄litatis nō manet ps q̄ prius fuit cū illa pte q̄tā ẽ corrupta: ꝯ oppō mō in productione forme ps ꝓus acq̄sita manet cū parte posterius acq̄sita. ¶ Secūdo sic. nisi sic seq̄ret̄ q̄ in vna alteratione acq̄sitiua infinite res nō faciētes vnū generarent̄ ꝛ corrūperent̄: qd̄ videt̄ esse incōueniēs: ꝯ ꝛ illud ex quo seq̄tur. ꝯña pz: qr tot sunt mutata ẽ in alteratione quot sūt instātia in tpe: sed infinita instātia sūt in tpe: ꝯ sunt infinita mutata ẽ in alteratione ꝛ in quolibet mutato esse est aliq̄ forma q̄ imediate añ nō fuit nec imediate post ꝟ erit: igit̄. ¶ Tertio sic. si sic seq̄ret̄ q̄ nulla q̄litas successiue ꝓducer̄ ꝯñs est falsū: ꝯ et añs. ꝯña pz: qr q̄libet q̄litas ꝑm se ꝛ qōlibet sui ꝓduceretur in instāti: ꝛ p ꝯñs nō ꝓducer̄ successiue. ¶ ăt ꝓducer̄ in instāti pz: qr illud de quo vez ẽ dicere q̄ nunc est: ꝛ imediate ante ꝟ nō fuit nec aliq̄d eius ꝓducitur in instāti: ꝟ sic eēt de q̄libet pte q̄litatis ꝑm quā est alteratio. ꝓbe dicta: igitur ꝓducit̄ in instāti. ¶ Dicit̄ pz: qr capiendo caliditatē q̄ per calefactionē ꝓducit̄: vel ꝓducta ẽ illa ante terminū calefactionis siue finē non fuit nec aliq̄d eius si illud quod prius acq̄rebatur non manet cū eo qđ posterius acq̄ritur. et illa calefactio finitur in instanti: ꝯ illa caliditas que ẽ terminus transmutationis ꝓducitur in instanti.

Dubitatur vtrum gradus qui aduenit̄ gradui ꝓus acq̄sito differāt realiter ab eo. Et videbitur q̄ nō: qr si aliq̄d sibi aduenire tunc totū seq̄ns esset ꝯpositus ꝙ illud qđ ꝓus fuerit: ꝛ p ꝯñs impfectius: cum maiorē pluralitatē entiū includeret: sed ꝯñs est falsum ergo ꝛ añs. ¶ Minor pz: qr ꝙ to est aliq̄d implici⁹ tanto simplicius tāto est perfecti⁹: ꝛ per ꝯñs qualitas precedens si eēt simplicior esset pfectior. ¶ Secundo sic. indiuiduis eiusdē rationis siue eiusdē spēi essential nō est ordo essentialis perfectionis: ergo vnū individuum ꝑm suā essentiam non est perfectius alio individuo eiusdē rationis eētialis. ꝛ tamē si aliq̄s essentiale pfectū aduenret gradui prius acq̄sito tunc vnū individuum. i. forma ex illis gradibus cōstituta esset perfectior ꝙ gradus ꝓcedens. Et hoc vī esse ꝟ ꝛa p. tertio methaphisice dicēt̄ q̄ in individuis eiusdē spēi nō ẽ hoc prius: et illud posterius. ¶ Tertio sic. vel illud qđ aduenit esset essentiale illi cui aduenit vel accidentale. Nō essentiale: qr illud qđ ꝓus erat potest esse sine illo quod aduenit. Nec etiā accidētale: qr tē nō faceret vnū per se cū illo cui aduenit: ꝙ videtur q̄ nihil aduenit realiter distinctū a prior. ¶ In oppositū arguit̄. impossibile est eē realē transmutationē siue realī acq̄sitiōe alicuius noui: vel reali destructione alicuius antiq̄: vl̄ realī acq̄sitione alicuius ꝓexistentis: sed talis trāsmutatio est realis trāsmutatio alicuius subiecti: ergo ī illo subiecto de nouo aliquid ꝓducitur: vel aliq̄d destruit̄ vel aliquid ꝓexistens de nouo in eo acq̄ritur: sed in tali transmutatio nihil ꝓexistens acq̄ritur de nouo: nec aliquid destruitur: cū tunc illa forma nō perficeretur: sed imperficeret̄: ꝙ aliquid de nouo ꝓducitur.

¶ Ad dubiū dicitur q̄ in alteratiōe aliquid realiter distinctū ab illo quod prius acq̄sitū est aduenit illi gradui prius acq̄sito: vt ꝓz per rōnem post oppositum factam. ¶ Et ad primā rationem ante oppositū factā dī negando minorē: et ad ꝓbationem eius dicitur q̄ illa ꝓpositio q̄to aliquid est simplici⁹ tanto est perfecti⁹: non est vniuersaliter vera: qr in multis cōpositiora sūt perfectiora. vt boues sunt ꝯpositiores suis materiis ꝛ formis accidētalib⁹: ꝛ tamē sunt perfectiores suis materijs et formis accidētalibus. ¶ Ad secūdā dicitur q̄ licet non in omnibus individuis eiusdē spēi siue rōis essentialis sit ordo perfectionis essentialis: sicut in individuis speciei ꝓdicamenti substantie: tamen ī aliquibus individuis eiusdem speciei essentialis bñ pōt esse ordo eiusdem perfectionis essentialis. Et ꝓpo p. est vna indefinita q̄ compatitur suā subcōtrariā in veritate. ¶ Ad tertiā dicit̄ q̄ illud quod aduenit gradui prius acq̄sito est sibi accidentale: capiendo accidentale ꝓ illo quod nō est pars essentialis illius cui aduenit: et sine quo illud cui aduenit potest esse. Sed si capiatur accidentale ꝓ illo quod non est de essentia alicuius ꝛ sine quo illud potest eē: nec facit vnū ꝑ se cū illo. sic gradus secundus qui aduenit gradui pri⁹ acq̄sito non dicitur sibi accidētalis: sed potius diceretur essentialis capiendo essentiale vt distinguitur contra accidentale secundo mō. Unde similiter dicendū est de istis gradibus q̄tum advnionē eor: siue quo ad hoc q̄ vniantur essentialiter vel accidentaliter: sicut de materia et forma substantiali. Nam sicut forma substātialis non potest esse naturaliter quin sit in materia: nec etiam materia quin sit informata forma. Sic etiā vn⁹ gradus nō potest esse naturaliter in subiecto ꝛ per notabile tempus durare sine alio gradu. Et sicut forma substantialis vnitur materie penetratiue sic vnus gradus alteri penetratiue vnitur. Differentia tamen est ī hoc: quia materia et forma sunt diuersar rationū esse tialium: et ideo per aduentuz forme in materia nō fit intensio: sed gradus sunt eiusdem speciei essentialis: et ideo per aduentum vnius ad alium eorum quo sic fit vnum per se fit intensio.

Ad rationes questionis. Ad primā dicitur: q̄ illa ꝓpositio nō est vniuersaliter vera: sicut ꝓz in illuminatione medij: id est aeris vbi aliquid generat̄ et nihil corrūpit̄. ¶ Ad secūdā dicitur q̄ non est simile de motu locali et alteratione. ¶ Ad tertiam dicitur sicut dictum est. Et ad probationē eius dicitur q̄ alteratio totalis que est abiectiua ꝛ productiua fit inter termi-

nos positiuos quoꝝ vn⁹ abijcit ⁊ alter acq̃rit: tñ altera tio totalis solū acq̃sitiua vel alteratio partialis soluz acq̃sitiua nō sp ẽ inter termios positiuos: ⁊ sic illa ꝓ positio dꝛ itel'ligi: alteratio q̃ est acq̃sitiua vn⁹ ⁊ dep̃ditiua alteri⁹ ẽ iter termios positiuos. ¶ Ad q̃rtā dicitur q̃ ps p̃us acq̃sita ptinet ad alterationez: nō tanꝝ subiectū: nec tanꝝ termin⁹ a quo nec tanꝝ termin⁹ ad quē alteratiōis seq̃ntis: sꝫ tanꝝ illud qō facit vnuz p se cū termio ad quē: ⁊ cū quolibet alio ab ipso qō p tale alterationē acq̃rit. vez tñ ẽ q̃ glibet pars illius forme bñ ẽ termin⁹ ptialis alteratiōis: eo q̃ ẽ ps illi⁹ forme totalis. ¶ Ad q̃ntā dꝛ q̃ lz illa dicibilia min⁹ albū: et magis albū opponant large capiẽdo oppositionez nō tñ stricte. Et silr forma pfecta ⁊ forma iperfecta ñ contrariātur ꝓtrarietate, p̃pe dicta: sed largissime dicta, p̃pto ab eis p̃t sumi denoiatiões incōpossibiles ¶ Ad sextā dꝛ negādo minoꝛē: ⁊ ad pbationē eius dꝛ q̃ in rarefactiõe nō cozrūpit aliq̃ q̃litas: nec introducit alia q̃litas: sed solū fit extēsio partiū p motū locale. Sed in augmẽtatione, p̃pe dicta ipsius viuẽtis: bñ aduenit noua q̃titas cū adueniat noua materia q̃ cōtinuatur p̃cedẽti materie: ⁊ aliq̃n noua forma ptialis que etiā aliq̃n cōtinuat forme p̃cedẽti. Et de isto magis videbit in libꝛo de gñatione. ¶ Ad septimā dꝛ dupliciter intelligi fieri penetrationē dimensionū. Vnomō q̃ ille dimẽsiones sunt entia non nata facere vnū: nec ẽ ĩvno: ⁊ sic nō p̃t fieri penetratio dimẽsionū naturaliter. Aliomō q̃ ille dimẽsiões sūt nate facere vnū vel esse ĩvno: ⁊ sic penetratio dimẽsionū bñ ẽ possibil naturaliter. ¶ Ad octauā dꝛ q̃ lz p̃m⁹ grad⁹ sit ꝛminus alteratiōis ptialis nō tñ ẽ termin⁹ alterationis totalis nec cuiuslibet ptis ei⁹. Prim⁹ ei grad⁹ ẽ termin⁹ alteratiōis p̃cedẽtis ptialis sꝫ nō alterationis seq̃ntis.

Queritur vtrum forma pure materialis intẽdatur. Et arguit q̃ nō: q; vl pars p̃cedens vel pars seq̃s ĩtendit. sed nullū istoꝝ est dicendū: igit forma ñ intendit. Minoꝛ pꝛ: q; illud qō intẽdit ẽ p̃mo ĩpfectū et postea pfectū: sed nec pars p̃cedẽs nec ps sequens est p̃mo ĩperfecta: ⁊ postea perfecta: cū q̃libet ps forme q̃diu est: est eq̃ perfecta ⁊ iperfecta. ¶ Secūdo sic. in omni intẽsione est dare primū intẽsuz esse: q̃ forma nō intendit cōtinuo: ⁊ per ꝯns nō intẽditur. q̃a pꝛ: q; in motu cōtinuo ante q̃libet mutatū ẽ fuit moueri: vt vult p. sexto huius: ergo si intensio aliq̃ esset cōtinua ante q̃libet intẽsū esset ẽ aliq̃ ĩtendi: ⁊ sic nō eẽt dare p̃mū intensū ẽ. Añs pꝛ per p. sexto huiꝰ q̃ vꝛ velle q̃ in alteratiõe est dare p̃mū mutatū ẽ. ¶ Tertio sic. cuiuslibet forme de nouo acq̃site p motū, p̃pe dictū ẽ dare p̃mū instans eẽ: q̃ forma nō intendit cōtinue: ⁊ p ꝯns non ĩtendit. Añs pꝛ per p. viij. huiꝰ: ⁊ q̃a, pbaf: q; ñ est dare p̃mū ĩstãs tp̃is mensurātis motū ꝛtinuū: q̃ si daf p̃mū instãs esse forme ipsa nō acq̃rit successiue sue per motū, p̃pe dictū. ¶ Quarto sic. cuiuslibet forme materialis q̃ p motū, p̃pe dictū acq̃rit daf mīmū: q̃ nulla talis forma p̃t ꝛtinue ĩtendi. q̃a ptz: q; tota forma ĩtensa ĩtegrat ex mīmis: ⁊ q̃libet mīmū acq̃rit in ĩstanti ⁊ nō ĩ tpe cū alis dareẽ min⁹ mīmo: q̃ si ĩtēsio essꝫ cōtinua seq̃reẽ q̃ aliq̃s motus ex mutatis eẽ ꝯponereẽ: siue ex indiuisibilib⁹ qō est ꝛtra p. sexto huius.

In oppositum arguitur auctoꝛitate omniuz philosoph̃oꝝ dicẽtiū formas intẽdi. Silr dicẽtiū eẽ intẽsionē ꝛtinuā ⁊ successiuā. Pro solutiõe q̃stionis.

Sciendum primo q̃ formā intendi nō ẽ aliud nisi forme existenti in subiecto aliā formā similez eiusdez speciei essentialis penetratiue addi: que faciat cū precedenti vnū per se: et cōstituat vnā formā eiusdem speciei eẽntialis: perfectioꝛ ẽ intensiue q̃ erat illa forma p̃existens cui additur alia. Et ex opposito forma dicitur remitti. quādo ab ea aliqua pars remouef: ita q̃ forma remanẽs est ĩpfectioꝛ q̃ fuit totalis forma p̃cedens que ante remotionē partis erat ĩ tali subiecto Et similiter p̃t dici q̃ ista, ppositio forma suscipit realiter magis ⁊ min⁹ p̃t admitti sm eundem sensum cū ista forma ĩtendit ⁊ remittit. ¶ Ista tñ, ppositio forma suscipit magis ⁊ minus: si sit de copulata pte p̃dicati non est cōcedenda: cū nulla sit vna eadem forma de qua est vez dicere q̃ suscipiat magis ⁊ minus: cuꝝ tunc simul ⁊ semel fieret perfectioꝛ ⁊ imperfectioꝛ: sed in sensu copulatiuo bene potest concedi. s. q̃ forma suscipit magis: et forma suscipit minus: ⁊ hoc loquẽdo de susceptione magis et minus logicali: ⁊ non ꝺ susceptione realiter ita q̃ suscipere magis ⁊ minus capiãtur secundo intentionaliter ⁊ non primo intentionaliter: sic q̃ sensus sit magis ⁊ minus predicantur de illo termino forma et illi, ppositioni de actu signato cozrespõdet ista copulatiua de actu exercito. Forma est maioꝛ siue intensioꝛ: ⁊ forma est minoꝛ siue remissioꝛ.

Sciendum secūdo q̃ formarū quedā sunt q̃ indiuisibiliter et tote simul acquirunt ĩ subiecto vt pz de anima rationali: ⁊ quedā sunt q̃ diuisibiliter ꝺm se et quālibet sui partem acq̃runtur: siue nate sunt acq̃rita q̃ ante q̃libet partem que acquiritur est acq̃sita aliqua pars: vt patet de lumine quod acquiritur successiue in aliquo cozpoze tenebꝛoso. Tamen talis forma p̃t partim diuisibiliter: et partim indiuisibiliter acquiri: vt si aliqua eius pars crearetur ⁊ tali pti create per motū naturalē p̃prie dictum alie partes adderẽtur: vt si aliqua pars luminis fuisset creata: ⁊ alie p̃tes per motum naturalē p̃prie dictuz et successiue fuissẽt adgenerate. Unde q̃ aliqua forma siue aliqua res habeat p̃mum instans sui esse: potest dupliciter intelligi. Unomodo q̃ ipsum sit in aliquo ĩstanti ⁊ ante illud instans nihil eius fuit acquisitum. Aliomodo q̃ ipsum sit in aliquo instanti et ante illud instans nō fuit: licet aliquid ei⁹ fuerit. ¶ Simliter dupliciter potest intelligi q̃ aliquid habeat vltimum instans sui esse. Unomodo: quia in aliquo ĩstanti sit: et nihil eius erit post illud instans. Aliomodo quia ipsum est in aliquo instãti: ⁊ nō erit post illud instãs: q̃uis aliquid ei⁹ erit. Isto notato sit.

Conclusio responsiua ad quesitum: forma ĩtenditur continue. patet: quia omnis alteratio est cōtinua: sed intensio forme est alteratio: ergo intensio forme est continua: et per consequens forma intenditur continue.

Dubitatur. Utrum forma intendatur p̃ depurationē a suo cōtrario: ⁊ remittaf p̃ admixtionē sui ꝛtrarij. Et vꝛ q̃ sic auctoꝛitate p. tertio topicoꝝ vicẽt]. Que ꝛtraria sūt min⁹ p̃mixta sūt magis talia: vt illud dꝛ albi⁹ q̃ ẽ nigro ĩpmixti⁹: q̃ ĩtẽsioꝛ albedo ẽ min⁹ p̃mixta nigredini: ⁊ remissioꝛ magis p̃mixta. ¶ Sc̃o sic ꝓmẽtatoꝛ dicit. v. phi. q̃ albū nō ẽ min⁹ albū nisi ex mixtione ꝛtrarij. ¶ In oppositū arguit. foꝛe ꝛtraria non p̃t eẽ sil'ĩ eodẽ subiecto ꝺm eãdē ptẽ: vt pz p diffinitionē ꝛtrarioꝝ: q̃ nulla forma intẽdit p̃mixtionē ei⁹ cum suo contrario. ¶ Ad istam dubitationē respondet simpliciꝰ q̃ forma suscipit magis et minus: et simiꝛ q̃ intenditur et remittitur per hoc q̃ magis vel min⁹ miscetur forme contrarie. Unde dicit q̃ quanto forma est magis permixta forme contrarie: tanto est remissioꝛ: et quanto est purioꝛ ⁊ minus permixta forme contrarie tanto est intensioꝛ. Et secundum istum mo- Opio simplicij.

dū dicēdī formā intendi: est ipam cū suo ꝯtrario mīꝰ miscerī. Et formā remitti ē ipam cū suo ꝯtrario magis miscerī. ¶ Sed ꝯtra istā opinionē arguit primo sic. alique forme intendūtur & silr remittūtur q̄bus nulla est forma ꝯtraria: vt ptz de lumine & visione. Lumē est aliquando est intēsius & aliq̄n remissius: & tamē lumi nihil ē ꝯtrario: igit. ¶ Secūdo sic. forme spūales habentes cōtraria intenduntur & remittuntur aliquādo sine permixtiōe ꝯtrarij: ergo etiā forme corpales intēdūtur et remittūtur sine pmixtione ꝯtrarij. Cōsa ptz p simile. Añs ptz: qr nisi sic seq̄ret q̄ aliq̄s carēs virtute & vitio sibi ꝯtrario nō posset acq̄rere virtutē illā q̄ caret autvicīū oppositū: nisi simul acq̄reret vtrūq; aut alterū i sūmo. Ons ē falsū: g & añs. Cōa ptz: qr ponat q̄ aliq̄s acq̄rat vicīū si illud nō est sūmuz: g erit remissum: & tñ nō erit pmixtū vtute ꝯtrarie qō repugnat dict̄ pdicte opinionis: vel habeat Cons illatū. s. q̄ simul acq̄rat vtrūq; ¶ Tertio sic. si sic seq̄ret q̄ nō fieret itensio forme nisi solū apparēter: Cons ē flm igit & antecedēs. Cōa ptz: qr forma q̄ dr itensior in reiveritate, nō ē itensior nec pfectior q̄ prius fuerit. sed solū apparet maior, ppter eī apparētiā. Sicut cū pānus lineus aq̄ madefactus ponitur ad solē, ppter corruptionē aq & humoris apparz albior q̄uis in reiveritate in se nō sit albior. ¶ Quarto sic si sic seq̄retur q̄ nunq̄ forma itenderet i aliquo subiecto: q̄n sil in eodē subiecto itenderet forma ꝯtraria et sic impossibile eēt aliq̄d fieri magis albū nisi ipz fieret prius magis nigrū qō ē absurdū & ipossibile naturaliter. Cōa ptz: qr cū albedo intēdit minꝰ miscet nigredini: g nigredo minꝰ miscetur albedini: & p Cons dū albedo intendit nigredo itendit. Ista vltima cōa ptz: qr impossibile ē q̄ aliq̄d sit mixtū alicui magis vel minus: g si albedo minus miscet nigredini nigredo etiā minus miscetur albedini: ergo si albedo intēdit nigredo intenditur. Ex dictis ptz.

Conclusio respōsiua ad dubiū q̄ forma corporalis non intēdit p depurationē eius a suo ꝯtrario: nec remittitur per admixtionē eius cū cōtrario. Ptz cōclusio per rationē post oppositum.

Ad rationes ante oppositum. Ad duas primas dr q̄ p permixtionē cōtrarij pōt intelligi ꝯpositionē ꝯtrarij cū alio: & illomō nō intelligūt p. & ptātor sua dicta. Vel ppermixtiones pōt itelligi maior conuenientia vel minor: siue maior discōuenientia vel minor. Et istomō intelligunt p. & cōmētator sua dicta. Unde sensus auctoritatis p. s. q̄ ꝯtrarij sunt impermixtio ra sunt magis talia ē iste. q̄ illa q̄ sunt minus conuenientia siue magis discōuenientia cū cōtrarijs sūt magis talia: vt illud dicit albius q̄ō minus cōuenit cū nigro vl magis discōuenit cū nigro. ¶ Sēsus aūt alterī auctoritatis. s. albū nō fit minus albū nisi ex mixtione ꝯtrarii ē iste. albū nō fit minus albū nisi p maiorē cōuenientiā cū nigro: vl p priuationē plurū graduū. Illa nunq̄ albū plurib⁹ gradib⁹ albedis caret q̄ magis albū.

Dubitatur secūdo: vtrū qualitates contrarie possunt se simul ꝯpati in eodem subiecto flm aliquos gradus earum. Et videtur q̄ sic: quia vnum contrariū est subiectum alterius: ergo contraria possunt stare in eodem. Antecedēs patet: q̄ bonum est subiectum mali. nam voluntas est bona: et est subiectuz mali: & tamē bonum & maluz cōtrariantur: igitur. ¶ Secundo si deus suspenderet actus contrariorum: tunc contraria possunt esse in eodem: sed deus potest suspendere actꝰ cōtrariorum: ita q̄ non agunt ad inuicem: ergo contraria possunt simul esse in eodem. ¶ Tertio sic. nulla sūt contraria: ergo questio presupponit falsum. Antecedēs patet: quia nec forme que sunt contrariantur: nec forme que non sunt igitur. Prima pars patz quia forme diuerse que sunt eidem subiecto vicissim inesse nō possunt: cum accidens non potest migrare de subiecto in subiectum. Secunda pars patet: quia q̄ nō sunt nulli contrariantur. ¶ Quarto sic: si contraria non possunt simul stare in eodem subiecto sed successiue sequeret q̄ possibile esset ignem frigefieri. consequentia patet quia aliter caliditas ignis non contrariaretur frigiditati aq̄ flm se vel sibi simile. falsitas consequentis patz per p. in predicamentis dicentem impossibile est enim ignē fieri frigidum. ¶ Quinto sic: possibile est certos gradꝰ contrariorum stare simul in eodem subiecto: ergo qualitates contrarie possunt simul stare in eodem subiecto. antecedens patet: quia duo gradus caliditatis et duo gradus frigiditatis: sunt gradus qualitatum contrariarum: et illi possunt simul esse in eodem subiecto: igitur. Minor patet: quia in aqua tepida que tēdit ad intensissimaz frigiditatē sunt gradus frigiditatis: et etiam in eadem sunt gradus caliditatis: igitur minor vera. ¶ Sexto sic. agens naturale non remittit vnam formam nisi causat in eius subiecto aliquid incompossibile illi forme flm aliquē gradū: ergo contraria possunt simul esse in eodez. ¶ Septimo sic. dicit p. sexto huius q̄ omne quod mouetur habz aliquid vtriusq; extremi: ex quo partim est in termino a quo et partim in termino ad quez. ergo omne quod alteratur habet aliquid vtriusq; contrarij. ¶ In oppositum arguit per diffinitionem contrariorum. ¶ Ad dubium dicitur q̄ impossibile est formas contrarias pro eodem tempore precise esse in eodem subiecto flm eandem partē naturaliter. patz per diffinitionem contrariorum. ¶ Secundo dicitur: q̄ impossibile est naturaliter aliquos gradus formarum contrariarum esse simul et semel i eodem subiecto flm eandem partem. patet: quia i quo cunq; sunt naturaliter gradus formarum contrariaz tanq̄ in subiecto in eodem sunt forme contrarie eo q̄ illi gradus non sunt gradus formaz contrariarum nisi quando sunt forme contrarie: sed impossibile est formas contrarias esse simul in eodem subiecto flm eandem partem naturaliter: ergo etiā impossibile est aliquos gradus formaz contrariarum esse simul in eodē subiecto flm eandem partē naturaliter. ¶ In istis aūt duobus dictis conueniunt omnes philosophi qui ponunt intensionem fieri per additionez gradus ad gradum: & q̄ gradus prius acquisitus maneat cum gradu posterius acquisito. Et q̄ remissio fiat per separationem gradus a gradu. ¶ Sed tamen isti in hoc differūt qua quidam eorum dicunt q̄ non quilibet gradꝰ vnius forme alterius forme sibi cōtrarie cuilibet gradui contrariatur: & q̄ contrarietas non solum attenditur flm spēm essentialē formeata q̄ non ois caliditas omni frigiditati contraria est. sed quedam caliditas est i eodem subiecto cum quadam frigiditate: sed attenditur contrarietas inter formas contrarias flm spēm numeri ipsoz graduū: ita q̄ si numerus graduū vnius forme eēntialis & numerus graduū alterius forme alterius spēi essentialis ꝯtrarie excedāt numerū denariū: tunc vna forma ꝯtrariatur alteri: vt caliditas ser graduū ꝯtrariat frigiditati ser graduū: ita q̄ nunq̄ possunt simul esse in eodē subiecto. ex quo numerus graduum caliditatis & numerus graduuz frigiditatis excedunt numerum denarium. Numerus enim denarī gaduum est tota latitudo vnius forme perfecte. Sed si numerus graduum vnius forme et numerꝰ graduū alterī nō excedāt numerū denariū: tūc tales forme nō

Opinio pma.

ꝓtrariaꝶ:sicut caliditas q̄ttuoꝝ graduū nō ꝓtrariaꝶ frigiditati quiqꝫ graduū:vel frigiditati sex graduū: sz ex caliditate quattuoꝝ graduū ꝛ frigiditate q̄nq; vl sex graduū ꝓstituiturvna q̄litas totalis q̄ dicit tepiditas Et vlterius dicūt isti q ꝫ in alteratiõe ꝓpriissime dicta nō remouet aliqs gradus vni⁹ q̄litatis ꝓtrarie q̄n itro ducaꝶ aliqs gradus alteri⁹ q̄litatis sibi ꝓtrarie vt ī calefactione aq̄ sil ꝛ semel remouet vn⁹ grad⁹ frigiditat⁹ et ītroducit gradus caliditatis:q̄ q̄dē gradus caliditatis ꝟm istos facit vnū cū nouez gradibus frigiditatis. Et sicut dicūt ō ꝑmo gradu:ita dicūt de alijs gradib⁹. Ex quo manifestū ē q ꝫ posito q ꝫ tota latitudo forme sit decē graduū:ꝛ q̄n corrūpit vnus grad⁹ forme ꝓtrarie ī troducit alⁱ⁹ gradus forme alteri⁹ spēi q ꝫ nunq̄ ꝑ̄ñt se ꝓpati ī eodē:nisi ꝟm grad⁹ quoꝝ numerus vtriusq; forme nō excedit numerū denariū. ¶ Sz tenēdo istā opinionē nō videt possibile qūo illi grad⁹ ꝑ̄ñt facere vnuz cū q̄libet horꝝ sit ens ī actu:et ex entibus ī actu diuersaꝝ rōnū nō fit vnū ꝑ se. Nec pōt dici q vnus ē ī potētia ad reliquū:sicut materia ē potētia ad formam: qꝛ ꝟm istos vnū accīs nō realiter inhereret alteri. Etiā nō vr vez q frigiditas nouē graduū nō repugnet caliditati vni⁹ gradus:qꝛ ꝓtrarietas cōuenit forme ex sua natura eēntiali:vt vr̄ dicere p.r.methaphisice. Et cum vna forma vni⁹ spēi ē silis actiuitatis cū q̄libet alia forma eiusdē spēi:nō sivna nata sit agere ī aliā vr q ꝫ q̄libet alia nata ē agere in aliā:qꝛ q̄cq̄d repugnat vni idiuiduo vnius spēi repugnat ꝛ alteri. ¶ Ista aūt opinio ꝓbabilis est ꝛ fundaꝶ ī q̄nta sexta ꝛ septīa rōnibus añ oppositum. ¶ Et ad illud q̄ñ argutū est de ꝓpositõe siue vnione illoꝝ graduū posset dici q vnus gradus vni⁹ spēi ē in potētia ad alterū.nō sicut subiectū ad illud cui⁹ est subiectū:sed ē in potētia ad aliū gradū sicut ad illō cū quo facit vnū per se. Et ad aliud dicūt q forma vnius speciei eēntialis non agit ī formā alterius spēi eēntialis corrūpendo eā:nisi numerus graduū vnius forme: numerus graduū alterius excedāt numeꝝ ōnariū. Et q hoc ꝑ̄dicatū.s.natū corrūpere nō cōuenit forme ꝟm rationē specificā eēntialē:sed ꝟm rationē specificā numeri graduū. ¶ De ista aūt opinione latius videbiꝫ in libro de celo:ꝛ in libro de generatiõe. ¶ Alia est opio dicētiū q ꝫ sicut totalis forma totali forme ꝓtrariatur ita q̄libet gradus vni⁹ forme totalis: cuilibet gradui alterius forme totalis sibi cōtrarie ꝓtrariaꝶ:ita q ꝫ q̄libet gradus caliditatis decē graduū cōtrariaꝶ cuilibz gradui frigiditatis decē graduū.et q ois caliditas oī frigiditati ꝓtrariaꝶ:ꝛ ecōtra.et q ꝫ ꝓtrarietas ē oppositio ꝟm spēm eēntialē:ita q ꝫ sivna forma vnius spēi esse tialis ꝓtrarietur alicui alteri forme alterius spēi eēntialis:tunc q̄libet forma eiusdē spēi eēntialis illi eidē forme alterius spēi ꝓtrariaꝶ. ¶ Et vlterius dicunt isti de ista opinione q ꝫ in alteratiõe ꝓpriissime dicta que ē de ꝓtrario ī ꝓtrariū.prius totaliter abijcitur forma cōtraria anteq̄ ītroducaꝶ alia forma vel aliqd eius in alterabili:vt in calefactione aq̄: anteq̄ caliditas totaꝶ siue aliqd ei⁹ introducaꝶ in aqua: ꝑus remouet totaꝶ frigiditas ꝛ q̄libet eius ꝑs.et postea ītroducitur successiue caliditas ꝛ additionē gradus ad gradū. Ita simiter in infrigidatiõe aq̄ prius corrūpit tota caliditas successiue:et postea successiue frigiditas introducitur:ꝛ sic ꝟm istos nec qualitates ꝓtrarie que sūt forme cōpletē ꝛ perfecte:nec gradus talū qualitatū ꝑ̄ñt naturaliter esse in eodem subiecto ꝑcise ꝓ eadē differentia tpis ꝟm eandē partē:sed tū bene possūt eē in eodē subiecto ꝟm diuersas partes:vt bñ cōcludit septima ratio añ oppositū. ¶ Ulterius dicit ista opinio q ꝫ nō q̄libet forma ē latitudis decē graduū:vt ꝑz de caliditate aeris:ꝛ leuitate aeris. Nā caliditas ignis est latitudis decē graduū. Et cū caliditas aeris nō sit ita intensa sz multo remissior:seqtur q ipa nō ē latitudis decē graduū. Nec caliditas aeris ꝓponiꝫ ex sex vel septē vel octo gradibus caliditatis:ꝛ duob⁹ vel trib⁹ gradibus frigiditatis penetratiue se habētibus. vt magis ꝑ̄ssi videbiꝫ in libro de celo ꝛ in libro de generatiõe Et sil⁹ dicēdū est de leuitate aeris. ¶ Ex isto ꝑz q̄d sit dicendū ad dubiū ꝟm ꝓdictas opiniões. ¶ Et ad ꝑmā rationē dubij ante oppositū dr̄ q malū malicia mor⁹ et bonū bonitate entis nō opponunt:immo vuū ꝛ idē est bonū bonitate entis et malū malicia moris. ¶ Ad secundā dr̄ q licet forme ꝓtrarie possunt sil esse in eodem subiecto ꝟm eandē partem supnaturaliter:nō tñ naturaliter. ¶ Ad tertiā dr̄ negando añs. Et ad ꝓbationem eius dr̄ q forma q̄ est cōtrariatur forme que ē Et ad ip̄robationē eius dr̄ q licet forma que est eadez in numero non posset naturaliter esse in eodem subiecto in quo est forma sibi contraria. tamē sil⁹ in spē que pōt esse:pōt esse in eodē subiecto ī quo est forma sibi ꝓtraria. ¶ Ad quartā dr̄ negando ꝓñam:qꝛ cū caliditas ignis ꝛ sil⁹ siccitas corrumpūtur:tunc etiā corrūpitur forma subst̄ialis ignis. ¶ Ad q̄ntā dr̄ primo ꝟm primā opinionē dicentē aliquos gradus caliditat⁹ et aliquos frigiditatis nō cōtrariari negando añs. Et ad ꝓbationē eius dicit concedēdo q ꝫ duo gradus caliditatis et duo gradus frigiditatis vel plures sunt ī eodem subiecto ꝟm eandem ptēvtpote in aliqua tepida sed tamen illi gradus nō cōtrariaꝶ: nec sunt gradus qualitatum cōtrariaꝝ. ¶ Aliter dicitur ꝟm aliam opinionē negando añs:ꝛ ad ꝓbationē eius dr̄ negādo q ꝫ aliqui gradus caliditatis ꝛ aliq̄ gradus frigiditatis: sint in eodē subiecto ꝟm eandē partē:sz bene sint ī eodem ꝟm diuersas partes. Unde tepidū ꝟm aliquā sui partē habet aliquos gradus caliditatis ꝛ nullos frigiditatis .et ꝟm aliam partē nō habet aliquos grad⁹ frigiditatis ꝛ nullos caliditat⁹.ꝛ ille qualitates mutuo agunt ꝛ patiuntur ad inuicē:ꝛ ꝓpter paruitatem partium in, qua, vna est caliditas ꝛ in altera frigiditas: et ꝓpter mutuā actionē illaꝝ ad inuicē: nō parcitur a nobis notabiliter ꝛ distincte que pars sit calida ꝛ que pars sit frigida:siue que habet caliditatem:ꝛ que habet frigiditatē.ꝛ tale corpus tepidū approximatū corpori calido ratione frigiditatis siue partis in qua est frigiditas:agit in corpus calidū actione corruptiua: et patitur ab eo passione corruptiua: ꝛ q̄n approximatur corpori frigido tunc rōne caliditatis siue partis in qua ē caliditas agit in corpus frigidum ꝛ patiꝫ ab eo. ¶ Ad sextā dicit negādo añs ꝟm secundā opinionē:imo agens naturale ꝑmo oēm gradū forme ꝑexistēs remouet anteq̄ aliqd in alterabili causat. ¶ Aliter rñdetur ꝟm primā opinionē cōcedēdo añs: ꝛ negādo ꝓñaꝝ quia gradus q causaꝶ q̄n alius remouet nō cōtrariaꝶ gradibus remanētibus:nec illi grad⁹ sunt grad⁹ q̄litatū ꝓtrariaꝝ. ¶ Ad septimā dr̄ ꝟm ꝑmā opinionē cōcedendo q oē q̄ mouetur hz aliquid vtriusq; extremi vt pote aliqd q̄ erat aliqd termini a quo siue forme abiiciende ꝛ aliqd q̄ erit aliqd termini ad quē siue forme acquirende:sed negaꝶ ꝓña:qꝛ illa q̄ sunt in mobili nō sunt forme cōtrarie nec gradus formaꝝ ꝓtrariaꝝ. Aliter dicitur ꝟm aliam opinionē q ꝫ omne quod mouetur habet aliquid vtriusq; extremi:hoc ē cōuenit quodāmodo cū vtroq; extremo:qꝛ illud q̄ mouet ꝑ quātō ē in potentia ad aliqd acq̄rendum se hz sicut se habeat ī principio motus vel ad aliquid deperdendum:ꝛ omne ipsum habet aliquid acquisitum se habet sicut se habebit in termino ad quem:vel aliquid deperdit sicut ī termino ad quem completo et perfecto motus et vltimus negatur ꝓña.

Opinio.ij.

Ad rationes questionis. Ad primā dicitur q̄ nec gradus p̄cedēs itendit nec grad⁹ seq̄ns. Illā vt dictū est formā intēdi nihil aliud ē nisi forme exīti in subiecto aliā formā eiusdē spēi penetratiue addi q̄ faciat vnū cū parte p̄cedente. cū ergo dr̄ q̄ forma itendit sēsus est q̄ aggregatū vel cōpositū ex parte p̄cedente et seq̄nte est perfectius ⁊ plures hūs partes q̄ pars p̄cedens. ¶ Ad secūdā dr̄ q̄ lz in oī itentiōe sit dare p̄mū intensū eē cōpletū ⁊ perfectū: nō tū icōpletū ⁊ iperfectū. ¶ Ad tertiā dr̄ q̄ dupliciter p̄t intelligi q̄ sit dare p̄mū instās esse forme q̄ acq̄rit successiue. vno modo q̄ sit dare p̄mū instās esse in quo forma p̄mo ē. et ante h̄ nec ipsa nec aliq̄d eius fuit: ⁊ sic negat q̄ sit dare p̄mū istās forme p motū p̄prie dictū acq̄site. Alio modo q̄ sit dare p̄mū instās i quo ēt vere dicere q̄ forma iā ē ⁊ immediate ante h̄ ipa nō fuit: lz aliq̄d eius fuerit: ⁊ sic cōcedit q̄ ē dandū p̄mū instās esse forme p motū p̄prie dictū acq̄site. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo añs: multis tū modis p̄t itelligi q̄ sit dādū minimū forme. Uno modo q̄ sit dāda aliq̄ forma q̄ nulla forma ē minor: nec p̄t eē minor in aliq̄ specie siue hoc sit fm extēsionē: siue fm itensionē: ⁊ h modo nō est dandū minimū forme diuisibilis fm partes extensiuas: neq̄ fm ptes graduales. Alio modo q̄ sit mīmū qō in tali specie p̄t existere in aliquo subiecto sic q̄ nō sit pars alicuius forme: ⁊ sic etiā nō est dādū minimū: q̄ fm potentiā supernaturalē q̄cūq̄ forma data p̄t dari minor. ¶ Sed si intelligat fm potentiā naturalē hoc cōtigit dupliciter. Uno modo q̄ nō possit dari min⁹ qō q̄tū est ex se naturaliter posset existere p notabile tp̄s in rer̄ natura: absq̄ hoc q̄ sit pars alicuius alterius: ⁊ sic etiā nō est dandū mīmū forme. Alio modo q̄ nō p̄t dari min⁹ in rer̄ natura per notabile tp̄s existens ꝓpter corrūpens circūstās: ⁊ sic bñ est dabile minimum in rer̄ natura: quod est maximū inter illa q̄ non possunt per se existere: ⁊ omne maius eo siue intēsius p̄t in rer̄ natura existere.

Queritur. Utrum motus localis sit res distincta a mobili et a loco. Et arguit̄ p̄mo q̄ sic: q̄ oīs motus localis cōsistit in continue fieri partē post partez sed esse mobilis nō est hmōi nec esse loci: ergo motus localis distīguit̄ a loco ⁊ a mobili. Maior patet p cōmētatorē tertio huius. Minor p̄z: q̄ esse mobilis consistit in esse permanēti ⁊ i facto esse. ¶ Secūdo sic. motus localis ē res pure successiua: sed mobile est res p manēs: ⁊ silr̄ locus igit̄. ¶ Tertio sic. mobile est in īstāti: ⁊ silr̄ locus. motus vero localis nō igitur. ¶ Quarto sic. motus localis est subiectiue i mobili: mobile et locus nō: igit̄. ¶ Quinto sic. motus localis ē act⁹ entis in potentia: mobile ⁊ locus nō: igitur. ¶ Sexto sic mobile mouetur localiter: motus vero nō vt p̄z ex quinto huius: igit̄. Septimo sic. motus terre sursū est violētus terre ⁊ innaturalis: ergo talis motus distīguit̄ a terra. ꝓña p̄z: q̄ vnum ⁊ idē nō ē naturale ⁊ violētū sibīpsi. ¶ Octauo sic. nisi sic sequerē q̄ mouens aliq̄ mobile nihil ageret in īpm mobile: ꝓñs videtur eē falsum. igit̄ ꝓña patet: quia mouēs aliq̄ mobile localit̄ nō agit īpm mobile nec agit motū localē: cum mot⁹ localis sit īpm mobile per aduersariū: nec videtur quid aliud ageret: igit̄. ¶ Nono sic. nisi sic sequerē q̄ q̄cumq̄ mobile moueretur localiter īpm mobile de nouo ꝓduceretur: ꝓñs est falsū: ergo ⁊ añs. ꝓña patet: q̄ q̄cūq̄ mobile mouet̄ motus de nouo ꝓduc̄it̄: g̃ si motus eēt īpm mobile īpm mobile de nouo ꝓduceretur. ¶ Decimo sic. si sic seq̄retur q̄ eēt mot⁹ añ q̄ mobile moueret̄: ꝓñs ē falsū: g̃ ⁊ añs. Lona p̄z: q̄ īpm mobile erat ante q̄ moueret̄ localiter: g̃ si mot⁹ localis sit mobile: motus localis erit ante q̄ mobile moueatur.

In oppositū arguitur q̄ oīa possint saluari ponēdo q̄ motus localis sit īpm mobile: igitur motus localis non ē res distincta a mobili. Lona p̄z: q̄ non ē ponenda pluralitas sine necessitate: ⁊ antecedēs p̄batur: quia omnia q̄ dicuntur de motu locali possunt saluari ponendo q̄ mobile fit successiue supra diuersas partes spacij sine tempis interruptione. ¶ Ad istā quēstionem respondent aliqui q̄ motus localis est entitas successiua distincta a mobili et loco. qua entitate mobile dicitur formaliter moueri localiter. ⁊ p̄ huius p̄bationē supponunt tria. Primum est q̄ moueri localiter est aliter se habere fm prius et posterius. Secundo supponunt q̄ non implicat ꝓtradictionem q̄us solus lapis esset vna cum prima causa adhuc illum lapidē sine ꝓductione alterius subñe posse a deo moueri motu essentialiter sili motui locali quo nūc lapis potest moueri deo: sum. Tertio supponunt articulum parisiensez continentē q̄ deus potest mouere totum mūdū motu recto: cum hoc nō sit maioris virtutis q̄ fuit creare mūdū aut subito iustificare impiū. ¶ Istis suppositis p̄bāt sic q̄ motus localis distīguit̄ a loco. quia motus localis p̄t eē nullo loco existēte: vt p̄z p secundā suppositionē: ergo motus localis distinguit̄ a loco. ¶ Qañt distinguatur a mobili, p̄bant sic: q̄ retento casu secunde suppositionis: tunc si deus remoueat lapidem lapis mouetur: ergo se habet aliter ⁊ aliter fm prius ⁊ posterius. ⁊ non in ordine ad aliq̄d extrinsecū: cum nullum esset extrinsecū nisi deus ad quē non diceretur aliter et aliter se habere: ergo se hz intrinsecaliter et aliter: ⁊ non per suā p̄priam entitatē: q̄ illa sp̄ manet eadem: ergo per entitatē de nouo acq̄sitam vel per entitatē ablatā: sed non per entitatē ablatam cum non oporteat aliquam entitatem a mobili remoueri ad hoc q̄ localiter moueatur: ergo se habet aliter ⁊ aliter per entitatem de nouo acquisitam: et nō videtur esse alia entitas de nouo acquisita nisi motus localis. ergo motus localis distinguitur a mobili et a loco. ¶ Sed ꝓtra istam opinionem arguit̄ p̄mo ꝓtra p̄mā suppōem: q̄ diffinitio hui⁹ q̄ō est moueri localiter cōuenit alys a diffinito: ergo diffinitio insufficiens. añs p̄z: q̄ illud q̄ō alteratur solum et nō moueꝫ localiter se habet aliter ⁊ aliter fm p̄us ⁊ posterius. ¶ Secundo sic: si sic sequeretur q̄ vnum et idē corpus simꝫ et semel moueretur localiter ⁊ quiesceret per se. consequens est falsum impossibile igitur ⁊ antecedens. Lonsequentia patet: quia ponatur q̄ sortes quiescat in aliquo loco et et permaneat in illo loco per tres horas: ⁊ causat tunc deus illum motum localem quo sortes posset moueri localiter eo modo sicut si non eēt locus: tunc de sorte esset verū dicere q̄ sortes quiescit et cum hoc moueretur localiter. ¶ Tertio arguitur cōtra ꝓncipalem conclusionem dicte opinionis: scilicz q̄ motus localis distinguatur a mobili ⁊ loco: q̄ si sic sequerē q̄ sortes manens in vno ⁊ eodem loco simul et semel moueretur: iret romā ⁊ rediret de roma. consequens est falsum ⁊ impossibile: ergo ⁊ antecedens. Lōsequentia patet: quia ex quo motus localis distinguitur a loco et a mobili (vt dicit dicta opinio) et potest esse in mobili absq̄ hoc quod mobile variat locum: vt patet per secundam suppositionem dicte opinionis. sequeretur q̄ per potentiam dei in sorte existente i aliquo loco: posset causari illa entitas qua sortes si nō esset in loco posset moueri romam. Et etiam illa entitas qua posset redire de roma: cum ille entitates non habent aliquam oppositionem: quia motus non opponuntur: nisi ꝓpter oppositionem terminorum ad quos: si vero termini ad quos nō repugnāt: illi mo-

Opinio ꝓmi.

Opinio alia.

tus nō repugnāt. sed ī ppōsito termī ad quos nō repugnāt: ergo nec illi motꝰ iter, se repugnāt. ¶ Dimissa igr ista opinione ēvna alia opinio dicēs motū localē nō distīgui a mobili: r illa dicit q moueri localiter est successiue eē in aliō r ī alio loco sine tpis ītermptōe: r sic diffinitio data de dicta opinione de ꝑ qō ē moueri localiter nō ē admittēda, ꝓpter rōes ꝑ factas ꝯtra eas. ¶ Et ad secūdā suppōem dicit ista opinio q si illa determiatio scz sine, pductione alterī subñe se teneat a pte subiecti: tūc ꝓcedit sc̄da suppō: cū tūc ē vna modalis diuisa cuiꝰ illa de iesse ē possibilis: qr ipa sic ꝺz pōi ineē: ꝑ deꝰ mouet motu essētialiter sibi motui locali quo ꝑ nūc pōt moueri deorsū: ista āt ꝓpō ē possibil: qr deꝰ possz cāre spaciū vel locū quo cāto possibile ē q tale corꝑ moueatur localiter: sz si illa determinatio se teneat a pte ꝑdicati: tūc illa suppō nō ē admittēda: qr ēvna modalis diuisa cuiꝰ de ineē ē ipossibilis. Nā ista ē sua de ineēre tento casu. s. q sit solus lapis cū ꝓma cā: lapis mouebit a deo localr sine, pductōe alteriꝰ subñe siue ipsiꝰ loci: ꝑ aūt nō ē possibile. ¶ Et ad tertiā suppōem dicit ista opinio ꝓcedēdo articulū perisiēsem: qr deꝰ pōt cāre spaciū p oō pōt mouere localiter totū mūdū. Et ad ꝓbationē ꝓclōnis ꝓme opinionis ꝺr q nō ē possibile q deus moueat lapidē localiter sine loco: pōt tñ deꝰ facere q ille lapis se habeat aliter r aliter ſm pꝰ r posteriꝰ: cuz pōt aliquā entitatē cāre in lapide: ꝓpter ꝑ tñ nō seqr q moueat localiter. ¶ Istis suppositis ponit cōclō ſm secūdā opinionē. Motꝰ local nō ē res distincta a mobili vel a loco. Ista ꝓclō ꝓz rōem post oppositū: r ꝓ rōnes factas ꝯtra ꝓclōnē ꝓme opinionis. Aliter ꝓbat ꝓmo sic: qr ex quo motus localis distīguit a mobili r loco: nec ē ps essential alicui illoꝝ nec cōicat in aliq̄ pte cū aliquo illoꝝ sequit q posse saluari abstq; mobili r loco. Sed ꝺr eē falsū: qr tūc eēt aliqs motꝰ q̄ nullius esset actus ex quo nihil moueret. ¶ Secūdo sic: qr si distinguerēt seq̄rēt q vnꝰ motus localis nō esset velocior altero: cōs ē falsū igit r añs. Cōña ptz: qr si motus local eēt res superaddita mobili successiua cuiꝰ nulle due partes manēt simul nō posset intēdi cū intētio fiat p additionē gradus ad gradū: ḡvnꝰ motus local nō eēt velocior altero. ¶ Tertio sic. si motus localis distīgueretur a mobili tūc motus localis moueret vel igit moueret ꝑ se: vel p aliud. Si per se ꝓbr dicēdū est ō mobili q mouetur ꝑ se: et nō p aliquā entitatē superadditā. Si p aliud q̄rit de illo alio: vtrū p se vel p aliud moueret: et sic deficeꝝ: r sic tandē deueniet ad aliquid qō ꝑ se mouetur vel erit ꝓcessus ī infinitū. ¶ Sibr si motꝰ localis esset mobili moueret motu mobili: qr motis nobis mouentibus ea q̄ in nobis sūt. aut ḡ moueret in instāti: aut in tpe. Nō ꝓmū qr tunc motus non esset entitas successiua. Etiā motus nō fit in instanti. Nec ꝙ secūdū qr tunc plures ptes motꝰ eēnt sibi: quod etiā est falsum. Etiam posset ꝓbari ꝓclō illis rōmbus q̄bus ꝓbatū est q motus nō distinguitur a re permanente.

Ad rationes. Ad primā dicitur distinguēdo maiorē. Vel capiēdo eā in sensu ꝓpꝛio r sic negat: vel in sensu ipꝛopꝛio: r sic cōcedit. Sensus, ꝑus ē iste q illa entitas que est motus localis consistit in cōtinuo fieri partē post partē. r iste sensus est falsus. Sensus impꝛopꝛius ē iste q quādo aliqd mobile mouet localiter ꝓmo ptransit vnā partē spacij deinde aliā. ¶ Ad secūdā ꝺr sibr distīguendo maiorē vel capiēdo eam ī sensu ꝓpꝛio r sic negat. vel ī sensu ipꝛopꝛio r sic cōcedit. ¶ Ad tertiā ꝺr distīguendo mioꝛē vel capiendo ipam sensu ꝓpꝺo r sic negat: vel ī sensu ipꝛopꝛio r sic cōceditur. Sēsus enī ipꝛopꝛius ē iste mobile nō mouet localiter in instāti. ¶ Ad quartā ꝺr: sz motꝰ localis sit subiectiue ī mobili per ꝑdicationē: nō tñ per realē ſherentiā. ¶ Ad quītā ꝺr distīguēdo maiorē: vel capiendo eā in sensu ꝓpꝛio r sic negat cū sensus talis ē q illa res que est motus ē qdā actus existens ī mobili ꝙ quē mobile ē ī actu ipfectō vel in potētia ad aliqd: vel capiēdo eam in sensu ipꝛopꝛio: r sic cōcedit maior et negatur ꝯña. sensus eī ipꝛopꝛius est iste. qñ mobile mouetur localiter actu ē in aliqua parte spacij in q̄ ꝓus nō fuit: r ī potētia essendi ī alia parte in q̄ nō ē: sed sine interruptione tpis erit. ¶ Ad sextā ꝺr negādo minorē r ad phm ꝺr q ipm voluit q hec nō est per se siue ſm se vl famosa ꝑdicatio motꝰ moueat. sicut ista mobile mouet. ¶ Ad septimā ꝺr distīguēdo añs vel capiēdo ipm in sensu ꝓpꝛio r sic negat. vel in sensu ipꝛopꝛio r sic cōceditur. Sensus enī ꝓpꝛius ē iste: q illa entitas q̄ est motus terre sursū est violenta ī terra r ꝺtrariat terre: et ille sensus ē falsus. Sensus ipꝛopꝛ ē iste. qñ tra mouetur sursū mouet violenter: r ille sensus ē verꝰ. ¶ Ad octauā dicit negādo minorem: qr ad hoc q aliqꝺ mouens moueat aliqd nō req̄rit q agat aliquid: sz sufficit q agat aliquid vel faciat rem se habere aliqualiter qualiter se ꝓius non habuit. ¶ Ad nonā dicit negando cōña. Et ad probationem eius dicitur q ista motus de nouo producitur habet duos sensus. Vnus est, q illa entitas que est motus de nouo producitur. et sic illa est falsa: sicut quandocūq; mobile mouetur motus de nouo producitur. Alius sensus est iste. mobile de nouo mouetur: r ille sensus est verus: et tūc cōceditur propositio assumpta: sed negatur cōña. ¶ Ad decimam dicitur distinguendo cōñs: quia vnus eius est sensus q illa entitas que est motus esset anteq̄ mobile moueretur: que quidem entitas distīgueret a mobili: et sic negatur. Alius sensus est q mobile quod ē motus vel erit motus esset anteq̄ mobile moueretur. et sic conceditur.

Queritur. Vtrū diffinitio motus data a p. ī qua ꝺr motus est actus entis in potentia secundū q huiusmodi sit bene assignata. Et arguitur q non: qr motus non est actus: ergo non est actus entis in potētia ꝛc. Añs patet: quia per motum mobile est in potētia: sz per nullū actum aliqd dicitur esse in potentia: sed potius in actu: igitur sequitur q motus nō actꝰ entis in potentia. ¶ Secundo sic. motus est via in actu: ergo motus nō est actus. Cōña patet: qr via et terminꝰ distinguuntur. añs patet: qr per motum mobile tēdit ad actum. ¶ Tertio sic. si motus esset actus: vel esset actus substantialis vel accidentalis: sed nullum illoꝝ potest dici. igitur non est actus. Minor patet primo: q non est actus substantialis: quia tunc motus alterationis non esset motus. Nec etiā accidentalis cum tunc generatio non esset motus.

In oppositum arguitur auctoritate p. tradē tis nobis illā diffinitionem. Pro solutione questionis est.

Sciendū q ille terminus motus capitur mlr tipliciter. ¶ Vnomodo ꝓ qualibet mutatione successiua vel instātanea: r istomō creatio diceretur motus r sibr annichilatio. ¶ Alio modo capit ꝓ mutatione successiua et temporali ſm quam subiectū existens ꝑ aliquid in actu mouet: r istomō capit ab ar. quinto huiꝰ ¶ Tertiomō capit ꝓ mutatione successiua r tpali ſm quam subiectū existēs hoc aliqd ī actu mouet q̄ tñ mutatio fit immediate a mouēte non ꝓsupposita alia mutatione ipsius mobilis ad quam ipsa sequit: Et ꝑ modo capitur ab ar. viij. phisicoꝝ. ¶ Quartomodo capitur pro mutatione successiua et temporali secundum

Acceptiones motus.

quã subiectũ existẽs ꝺ aliq̃d i actu vl'ipamet materia siue subiectũ mouet: siue talis trãsmutatio ꝓsuppoat aliã siue nõ. Et ꝺ modo capit in ꝓposito: ꝛ i postꝺicamentis: ꝛ ꝺz diffinitio motus sic intelligi. Motus est ipsum mobile qꝺ hz aliquid qꝺ ꝓius nõ habuit. vel haberet si aliquid circũstaret vel deperdit aliq̃ꝺ qꝺ ꝓ habuit: ꝛ est in potẽtia ad aliqꝺ immediate acq̃rendũ vel depdendũ. Dicit notãter in potẽtia ad aliq̃ꝺ imediate acq̃rẽdũ: ꝓpter motus acq̃sitiuos: ꝛ dicit deperdendũ ꝓpter motus depditiuos. Ex dictis patet q̃ ille terminus motus q̃ capit ꝑ diffinito in ꝓposito: capitur ꝑ illo qꝺ mouetur successiue acquirẽdo vel deperdendo aliq̃ꝺ: siue illud quod mouetur sit ens cõletuz siue ipsa materia. Et silr si ꝑbatione q̃ ꝑbat diffinitio nẽ inductiue: debet capi ille termin⁹ generatio ꝑ illo qꝺ generat subiective: ꝛ corruptio ꝑ illo qꝺ corrũpit subiective. Silr alteratio ꝑ illo quod alterat subiective: ꝛ sic de alijs speciebꝫ motus. Isto notato sit.

Conclusio reſpõſiua. Diffinitio motus data ab ar'. ꝛ intellecta vt dictũ est: est sufficiens ptz ex exꝓsitione textus.

Dubitatur ꝓimo vtrum motus sit de essetia termini ad quẽ. ¶ Ad dubiũ ꝺr q̃ nullus motus est de essentia termini ad quẽ: qz cũ motus ẽ termin⁹ ad quẽ motus nõ ẽ: qz si termin⁹ ad quẽ motus eẽt: iaz ampli⁹ nõ eẽt motus: mõ ad hoc q̃ aliquid sit de essentia alicuius: opz q̃ illud qꝺ est de essentia alicui⁹: ꝛ ipsuz de cuius essentia est aliq̃ꝺ sint simul: mõ sic nõ ẽ ꝺ motu et termino ad quẽ igit. Si tamẽ ꝑ eẽntiã intelligat diffinitio: ꝛ ꝑ terminũ ad quẽ intelligat dicibile: qꝺ ꝓpter motũ incipit verificari de subiecto supponente ꝑ mobili: tunc termin⁹ ad quẽ bñ eẽt de diffinitione motus. Etiã in motu acq̃sitiuo alicui⁹ rei in ipo mobili aliud qꝺ ante terminũ cõpletũ ꝛ ꝑfectũ in mobili acq̃rit nõ ẽ actualiter de essentia termini ad quẽ cõpleti ꝛ ꝑfecti: sed erit de essentia termini ad quẽ vt ꝑz i alteratione acq̃sitiua vbi gradus ꝓmo acq̃situs q̃n mobile adhuc mouet nõ ẽ de eẽntia termi ad quẽ: cõpleti ꝛ ꝑfecti: sed bñ erit de eẽntia termini ad quẽ: cũ erit pars forme eẽntialis totalis q̃ ꝑ totalẽ motũ acquirit. Et istud solum vez ẽ ꝺ generatiõe substãtiali successiua ꝺ augmẽtatiõe ꝛ alteratiõe acq̃sitiua: siue generatione accidẽtali: ꝛ nõ de motu locali acq̃sitiuo vel depditiuo: nec etiã de a'ijs motibus depditiuis.

Dubitatur ſcꝺo vtrũ mot⁹ sit eiuſdez ſpeciei eẽntialis cũ termio ad quẽ. Ad hoc ꝺr q̃ multipliciter hoc põt intelligi. Uno modo q̃ ille termin⁹ motus cõtinetur sub eadẽ specie eẽntiali tanq̃ ꝑ se inferi⁹ cũ dicibili qꝺ ꝓpter motũ de nouo incipit verificari de subiecto supponente ꝑ mobili. Et tunc ꝺr ad dubiũ q̃ nõ: qz ille terminus motus ẽ de genere actionis vel passiõis. Aliusvero terminus nõ: ꝛ iste sensus dubij est logicalis: Aliꝰ sensus est iste. an illud qꝺ mouetur sit eiuſdẽ speciei eẽntialis cũ illo qꝺ ꝑ motũ acq̃ritur tanq̃ inherens vel coassistẽs: ꝛ tunc ꝺr q̃ aliqñ illud qꝺ mouetur est eiuſdẽ spẽi eẽntialis cũ illo qꝺ acq̃rit tanq̃ coassistens siue tanq̃ cõtinens vt quãdovna pars aq̃ contenta ab alia pte aq̃ mouetur localiter ad aliã ptẽ. Si militervna ꝑs aeris cõtẽta ab alia aliqñ recedit ab illa ꝛ tendit ad aliã: tũc illud qꝺ mouetur ꝛ illud qꝺ per motũ acq̃ritur tanq̃ coassistens sũt eiuſdẽ spẽi eẽntialis. Silr i augmẽtatione plãte illud qꝺ ꝑ augmẽtationem acquirit est eiuſdẽ speciei essẽtialis cũ illo qꝺ augmentat. In generatione aũt ꝛ alteratione non sic ẽ. Similiter in multis motibus localibus nõ sic est. Iaz in generatione ꝛ alteratione acq̃sitiua illud qꝺ mouetur differt specie essentiali ab illo quod ꝑ motũ acq̃rit Similiter in motu locali hominis lapidis vel equi vel asini: illud quod mouetur differt spẽ essentiali a termino q̃ ꝑ motũ acq̃ritur. ¶ Aliter potest dubiũ sic intelligi: vtrũ illud qꝺ per motum acq̃rit sit eiuſdẽ spẽi essẽtialis cũ illo qꝺ erit acquisitũ in termino mot⁹. Et tũc dicitur q̃ quando mobile acq̃rit aliquid sibi inherens: tunc illud qꝺ ꝓius acq̃ritur ꝑ motum significat ꝑ vnaz et eandẽ spẽm essentialem: per quam significatur illꝺ quod erit acq̃situz ĩmobili quando cessabit motus vt in generatione substantiali pars ꝓius acq̃sita in vna ꝑte materie est eiuſdẽ speciei eẽntialis cum illa ꝑte forme q̃ acq̃ritur in alia ꝑte materie. Similiter in alteratione puta in calefactione aque. Sed q̃n non acq̃ritur per motum aliq̃d inherens ipsi mobili: tũc si illud qꝺ acquiritur nõ faciat vnũ cũ mobili sicut in motu locali: non opz q̃ illud qꝺ est ꝓius acq̃situm sit eiuſdẽ speciei essentialis cum illo quod est posterius acquisitum vt si lapis per aerem descendat in aquam: tunc ꝓius ille lapis acquisiuit diuersas partes aeris successiue ipsum circundantes: et postea acquirit diuersas partes aque successiue ipsum circundantes: tunc illud qꝺ ꝓius est acquisitum per motum non est eiuſdem speciei essentialis cum illo quod est acquisitum in termino ad quem motus. Si tñ spacium per quod fit talis motus localis ꝓmjonnes suas partes. esset eiuſdẽ speciei essentialis: tunc illud quod ꝓius acquirit per motum esset eiusdem speciei essentialis cum illo quod erit acquisitum in termino ad quem completo motus. Si vero illud quod ꝑ motũ acq̃ritur faciat vnuz cũ mobili: tũc illud quod ꝓius acquiritur est eiuſdẽ speciei essentialis cũ illo quod posterius acquiritur: sicut patet in augmentatione ꝓprie dicta.

Dubitatur vtrũ oĩs actio sit passio. Et videtur q̃ non: quia passio ẽ effectus actionis vt dicit auctor ser principio: ergo nõ oĩs actio est passio. ꝓba tz quia effectus distiguitur a sua causa. ¶ Scꝺo sic passione manente corũpitur actio: ergo actio nõ ẽ passio. ¶ Tertio sic. actio nõ distiguitur ab agẽte: ꝛ tñ passio distinguitur ab agente: ꝙ actio non est passio. Maior ptz: quia si distingueretur ab agente tunc ꝓducereẽ: ꝛ tunc actionis esset actio. ¶ Quarto sic. dicit p. tertio huius q̃ actio ꝛ passio nõ sũt ꝓprie idẽ: cꝺ motus cui hec insunt: ergo actio distinguitur a passione. ¶ Quinto sic. illa negatiua est ĩmediata in quav num genus generalissimum remouetur ab alio: ergo actio non ẽ passio. ¶ Sexto sic: oĩs forma dat suo subiecto eẽ: sz actio nõ dat aliquid esse passo cuius tñ esset forma si actio esset passio: ꝙ actio nõ ẽ passio. Minor patet: qz actio nõ dat eẽ agens: nec eẽ passũ ipi passo: igit, miior vera. ¶ In oppositũ arguit. oẽ quod ꝓcedit ab agẽte ꝛ recipit in passo ꝺr passio: sed oĩs actio pure naturalẽ aliquid' ꝓductũ ab agẽte ꝛ receptũ in patiẽte: ꝙ omis actio est passio. ¶ Pro solutione dubij est aduertendũ q̃ iste terminus actio capitur multipliciter. Uno mõ ꝑ omni actu formali alicuius siue iam sit acquisitus: siue continue acquiratur: ꝛ sic aĩma diceretur actio coꝛ positis. Alio modo ꝓ actu puro sigmificato per modũ actus secundi: ꝛ sic intelligere velle intellectio ꝛ volitio in deo: sunt actiones dei ꝛ silr in alijs. Tertio mõ illud ꝺr actio quod ẽ ꝓductũ ab agente ꝓplete: post cuiꝰ ꝓductionem ipsum agens desinit agere et sic dicitur q̃ caliditas ꝓducta i aqua dicitur actio. Quarto modo capitur actio ꝓ actione ꝓuenient ab agente: ratione cuius agens dicit ꝑncipaliter agere. Et isto modo capitur in ꝓposito. Quinto sumitur ꝓ operatione electiua a voluntate procedente. Et isto a

Acceptiones actionis.

¶ Acceptiões passionis.

modo sumitur a p. sexto ethicoꝝ vbi distinguit' actiones et agibile contra factionē ⁊ factibile. Sexto capiē ꝓ ipo agente. Silr multipliciter capiē passio Uno modo pro accidente realiter alicui subiecto inherēte: ⁊ sic albedo diceret passio ipius parietis. ⁊ scia ipsius aie. Secundomō capitur ꝓ qualitatibus q̄ dicūtur passiones sensuum: ⁊ sic capitur in tertia specie qualitatis. Tertiomō capiē ꝓ motu appetitus sensitiui: ⁊ sic delectatio tristitia vel gaudiū ⁊ timor dicūtur passiones. ⁊ isto modo solet capi iste terminus passio in moralibus. Quartomō sumiē ꝓ termino connotatiuo cōuertibiliꝫ se hñte cum alio termino q̄ oꝛ subiectū eius: ⁊ sic risibile dicē passio hois. Quitomō capiē ꝓ aliqua rōe cuius passum dicitur pati: ⁊ istomō capitur in ꝓposito. et solet vocari passio naturalis. ¶ Isto notato dicitur ad dubiū q̄ omnis actio pure naturalis ē passio. Ptz. quia oīs actio pure naturalis ē operatio q̄ ꝓducē ab agente ⁊ recipitur in passum: ergo omnis actio pure naturalis dicitur passio. Cū actio pure naturalis in ꝓposito ⁊ stricte capta est res que ꝓducitur ab agente in passum: ⁊ istomō corruptio non diceretur actio pure naturalis. Si tamē large capitur hoc cōplexum actio naturalis: vt se extendit ad operationē acq̄sitiuaꝫ et ōptiuā: ⁊ similiter passio sic corruptio diceret actio et similiter passio. ¶ Et ad rationes dubij. ¶ Ad p̄mā dicitur q̄ ille terminus actionis capitur in diffinitiōe passionis vltimo mō p̄ ipso agēte. Et sic est sensus passio est effectus actionis. i. agentis. ¶ Ad secundā dicitur cōcedendo añs: ⁊ negando ꝓñam. ¶ Ad tertiā dicitur distīguendo añs: vel capiendo illuꝫ terminū actō vltimomō: ⁊ sic cōcedē: vel q̄rtomō: ⁊ sic negaē. Et ad ꝓbationem eius dicē q̄ actionis est actio capiendo illum terminum actio vltimomō: ⁊ illum terminū actionis quartomodo. ¶ Ad quartam dr distīguendo ꝓñs: eo q̄ ille terminus distinguē potest capi scdo intētionaliter: ⁊ sic concedit totum argumentum: cum tūc ille terminus actio ⁊ similiter ille abblatiuus passiōe supponunt simpliciter: vel potest capi p̄io intentionaliter: ⁊ sic negatur ꝓña: q̄ p. non voluit aliud dicere nisi q̄ illi termini actio ⁊ passio habēt alias rationes: sed tamen ille termin⁹ motus de quo illi termini accidentaliter p̄dicantur habet eandem rationem. ¶ Ad quintā dicē concesso añte: negatur ꝓña. ¶ Ad sextaꝫ dicitur negando minoꝛē. Et ad ꝓbationem eius dicē q̄ illa res que est actio ꝓducta ab agente in passū dat esse passum ipsi passo: hoc est ipsa ē res p quā passū ē passum sine patiens: ita q̄ passū denominatione intrinseca ab illa entitate denomīatur pati ⁊ agens ab illa entitate denominatur agere denominatione extrinseca. ¶ Quereret tū aliquis: an ne i omni motu reperiatur talis actio ⁊ etiā talis passio que est ꝓducta ab agente ⁊ recepta in passum. ¶ Ad hoc dicitur q̄ nō. Nā in motu locali nō ꝓducitur ab agente aliqua res que recipitur in passo: in tali tamen motu est res acta sine res que agitur. ⁊ res que patitur sine passiue se habet puta ipsa res que mouetur.

Ad rōnes questionis. ¶ Ad p̄mā dr distinguendo añs: quia dupliciter potest intelligi q̄ motus sit potentia. Uno modo q̄ per motuꝫ mobile nullomō est in actu: sed solum in potentia. ita q̄ quando mobile mouetur nihil acquisiuit vel deperdit: sed solum est in potentia ad acquirendum vel deperdēdum: ⁊ sic negatur añs. aliomō p̄t intelligi q̄ motꝰ ē potētia nō tū pura sed p̄mixta actui: ita q̄ q̄n mobile mouē dr acq̄siuit aliq̄d vel depdit: tū adhuc est in potētia ad aliud immediate acq̄rēdū vel depdendū ⁊ sic concedit. ¶ Ad secundam dicē distinguēdo añs. Uel capiendo eam i sensu ꝓp̄io et sic negatur: vel in sensu improꝓpo ⁊ sic conceditur: sed negaē ꝓña. Sensus enī ꝓp̄ius ē iste q̄ motus est quedam entitas distincta a termīo a quo et termino ad quē ⁊ a mobili mediante qua mobile acquirit terminū ad quē: et ille sensus est falsus. Sēsus improꝓrius est iste q̄ quādo mobile mouē successiue tendit ad terminū ad quē. ¶ Ad tertiā dr distīguendo añs: q̄ ille terminus motus pōt ibi capi ꝓ mobili: ita q̄ sensus antecedētis sit: si mobile habeat aliq̄d acq̄situm vel deperditū: vel ipm mobile est actus subñalis vel accidētalis: ⁊ tunc dicitur q̄ nec ē ꝓp̄rie actus substātialis nec accidētalis: sed illud q̄ ꝓ motum acq̄sitū est: est aliq̄n actus subst̄ialis: sicut in generatiōe substantie. aquādo ē actus accn̄talis: sicut in alteratiōe. Alius sensus antecedētis ē iste: si illud q̄ ꝓ motū acq̄situm est in mobili est actus ipsius mobilis vel ergo ē actus substātialis vel accidētalis. ⁊ sic concedē maior sine añs: q̄ quoddā quod acq̄ritur est actus substātialis et quoddā accidentalis.

¶ Secūdi tractat⁹ p̄mū capitulū in quo narratur opiniones antiquoꝝ de infinito.

Cōclusio tractat⁹ totius p̄cēdēte.

Philopbus naturalem spectat de a termīare de infinito. Ptz: tum p̄mo q̄ ad ipm spectat cōsiderare de magnitudībus motu et tempoꝛe: sed quodlibet istoꝝ est finitū aut infinitū: alias esset punctus vel quid idiuisibile: igitur ad pbm̄ naturalē spectat determīare de infinito. Tū secundo: quia omnes de rebus naturalibus considerantes fecerunt mentionē de infinito: igitur ad pbm̄ naturalē spectat determīare de infinito de quo oīs antiqui dixerunt q̄ ē p̄ncipium et substātia per se existens sicut plato ⁊ pythagoꝛas. Differunt tn̄ adinuicē. Oꝛ pythagoꝛici dicunt infinitum non inueniri nisi in sensibilibus. ⁊ dicūt numerū nō eē abstractum a sensibilibus: sed extra celum esse infinitus. Sed platonici dicūt nihil esse extra celum. Idee enī scōm ipsos nullibi sūt. dicūt etiam infinitum tā in sensibilibus q̄ in insensibilibus inueniri. ¶ Secundo differunt: q̄ platonici ponebant infinitum esse magnū et paruū. Pythagoꝛici vero numerum parem esse infinitum. Tū q̄ terminatur per numerum iparem: cum numero pari si addas numerū iparez nō sp cōueniat diuidi in paria. Tū secundo: q̄ circūscriptis gnomonib⁹ circa numerum parem aliquando fit eadez spēcies. et aliquando diuersa. Sed si cōtinue addatur numerus impar remanet eadem spēs et si ponatur numerus par mutatur species. ergo numer⁹ par videtur esse infinitus. Et hec de opinione non naturaliter loquentiū de infinito. ¶ Sed omnes naturaliter loquentes cōueniunt cum alijs: quia ponunt infinitum esse p̄ncipiū, differūt tamen ab eis: quia di-

¶ Opiniones non naturaliter loquentiū de infinito.

¶ Idee secūdu platonicos nullę sunt.

Opiniones naturaliter loquentiū de infinito.

cūt ipz ee accidēs: sicut Anaxagoras ⁊ Democrit⁹: q̄ dr̄it ab iuice. Prio q̄ Anaxagoras posuit illud cōponi ex infinit⁊ corpib⁹ silibus. Democrit⁹ vo posuit illud cōponi ex infinit⁊ athomalib⁹ dr̄itib⁹ scdz figuras Scdo dr̄it: q̄ Anaxagoras posuit q̄lz ex quolz fieri: puta banc carnē boc os ⁊ sic de alijs. Democrit⁹ vo nō. ¶ Et sic pz q̄ fuerūt opiniões de infinito cui⁹ dicūt q̄ttuor ee p̄prietates. Pria ē. q̄ ifinituz ē pricipiū. Pz: q̄ nō est pricipiatū: cū alias bēret aliqd excedēs ipz. Scda ē. q̄ infinitū ē ingenitū ⁊ incorruptibile. Pz: q̄ oē qd gīatur bz p̄ncipium: sz infinitū nō bz p̄ncipiū: ergo nō ē gīabile nec corruptibile. Tertia ē. q̄ ifinitū cōtinet ⁊ gubernat oīa. Pz: q̄ b̄ quemt primo pricipio: cuiusmōi ē infinitū. Quarta ē. q̄ infinitū est qd diuinū. Pz: q̄ ē qd imobile ⁊ incorruptibile vt affirmat Anaximādros: igitur est quid diuinum.

Propzietates quartuoz infiniti

¶ Scdum capitulū in quo disputaf an infinitum sit: an nō sit.

q Clerik an sit ifinitū. ¶ Et videf primo q̄ sic: q̄ tps ē. ⁊ tm ipz ē infinitū q̄ nec icepit nec definet ee. igitur.

quinq rōnes pbātes infinitum esse

¶ Scdo sic: q̄ magnitudo ē divisibilis i ifinitū scdz matbematicos. igit ifinitū ē. ¶ Tertio: q̄ ifinite fiūt gīatōes ⁊ corruptōes: igit ifinitū ē. ¶ Quarto. q̄ oē finitū teriaf ad aliō ex ipz. Aut ergo illō ad qō teriaf ē finitū: ⁊ sic teriaf ad aliud ⁊ sic i infinitū. Aut ē infinitū ⁊ sic sequit intētū. ¶ Quito sic: q̄ sicut ē in itellectu: ita ē in reb⁹: sz itellectus imaginaf ifinitū. Luz q̄ quolz nūero dato cōcipit maiorē. Lū q̄ ex celū imaginaf spacū infinitū: aut g⁹ illud ē plenū vel vacuuz. Si plenū: sequit q̄ ē corp⁹ infinitū qd repletur. Si vacuū: pōt repleri corpe ifinito. Et cū in ppetuis nibil differāt posse ⁊ esse: seq̄tur q̄ ē corp⁹ infinitū. ¶ Ex p̄dictis dubitatōibus pz: q̄ q̄firmatio de ifinito ē difficilis: q̄ tā apud ponētes ifinitū q̄ apd nō ponētes multa sequūtur incōuenientia. Et etiā dubiū est an infinitū sit substātia: an accidens: ⁊ iō pbisici est de istis q̄siderare.

In perpetuis nō differūt esse ⁊ posse.

¶ Tertiū capitulū: in quo oñditur infinitū non esse.

a D videndū quō nullū est infinitū ponunt aliq̄ q̄clusiōes. ¶ Pria ē infinitū dr̄ quattuor mōis. Primomodo dr̄ ifinitū: qd ē intrāsibile: seu qd nō pōt trā

Conclusio prima continens acceptiões infiniti.

sirī q̄ nō bz aliquaz diuisionez sicut vox dr̄ inuisiblis. ¶ Scdo mō capit infinituz p̄ illo qd nō bz trāsitum facile q̄summabilem. ¶ Tertio mō capit infinitū p illo qd natuz est bēre trāsitum vel finē. nō tn bz. ¶ Quarto mō capit infinitū p̄ infinito scdz appōnez vel diuisionem aut scdum appositioem et diuisionem simul. ¶ Scda cōclusio. Nullū est corp⁹ actu infinitū sepatum a sensibilibus: ⁊ p se existēs pz. Luz p̄io q̄ illud essz vel sba vel accidens. Si sba esset p se idiuisibilis: ⁊ p q̄s nō essz infinitū nisi sicut vox inuisibilis dr. Cōsequntia q̄z: q̄ sba p se ē indiuisibilis. Diuisibile enim aut magnitudo aut multitudo erit. Si accidēs: nō erit p̄ricipiū eoz q̄ sunt: sz magis subiectū eius qd ē contra p̄dictas opiniones. Tum scdo q̄ illud nō est sepatuz a sensibilib⁹ cuius subiectuz non est a sensibilibus sepatum. Sz magnitudo ⁊ nūerus nō separātur a sensibilibus: ergo finitas ⁊ infinitas que sunt eoz passiões nō separātur a sensibilib⁹. Luz tertio: q̄ vel tale infinitū esset ptibile ⁊ imptibile. Si iptibile: nō essz ifinitū nisi p̄io mō: de quo nō est sermo. Si ptibile: cū scdm eos ponaf primuz p̄ricipiuz opz q̄ sit substantia simplex vel composita ex ptibus diuersaz rōnum: ⁊ sic ptes recipiāt p̄dicatōez totī⁹: ⁊ p q̄s erit cōpositum ex infinitis. Nam sicut quelz pars aeris est aer: sic ⁊ ps ifiniti erit ifinita ⁊ sic patz q̄ nō est aliquod corpus sensibile actu infinitum. Si autem sit an non sit aliquod ifinitum isensibile ad altiorez sciam p tiū discutere: puta ad matbematicā. ¶ Tertia q̄clusio: nō est ponēduz aliqd corp⁹ sensibile actu ifinituz. Probaf. Tum p̄io: q̄ oē corp⁹ sensibile est superficie terminatum: igit nullū est corp⁹ sensibile actu ifinituz. Tum secundo: q̄ omne nūerabile pōt nūerari: sed omnis nūerus est nūerabilis: ergo ois nūerus pōt numerari: ⁊ per q̄s nullus est ifinitus. Et iste rationes sunt logice siue cōes. ¶ Sz illud idē pbatur quīq rōnibus naturalibus. Prima: q̄ si esset aliquod corp⁹ sensibile actu infinitum: vel illud esset simplex vel cōpositum ex simplicibus. Non primuz: quia cum ipsum haberet contrarietatem ad alia corpora finita: et esset virtutis infinite: destrueret omnia alia. ¶ Nec valet primo dicere: q̄ illud corpus esset debilioris potentie in agendo: q̄ sint alia corpora

Cōclusio. iij. q̄ pbatur duabus rōnib⁹ logicis.

¶ Pria rō naturalis.

Tollitur ea sio prima.

in resistēdo: ⁊ iō nō corrūperētur alia corpa. Tū q capiaf aliqua ps illi⁹ corpis ifimti: illa se bz ī aliqua ꝓportiōe ad ꝟtutez corpis finiti: pōaf ergo q se hēat ī cētupla: tūc capiant centū ptes de illo corpe ifinito: ⁊ totū aggregatū erit equalis ꝟtuti cū corpe finito. Et cū in corpe ifinito sint ifinite tales ptes: sequif q ꝟtus ei⁹ excedit in ifinitū virtutē corpis finiti. ¶ Nec valet scdo dicere q illd infinitū nō essz aliqd ḡtuor elemēto rū: essz esset qdā mediū inter ipsa. nō bīs cū ipis ꝓtrarietatē: ⁊ p ꝓns nō corrūperet ea. Nā vnūqdqz cōpositū resoluif in ea ex qb⁹ cōponitur. Dis mutatio est de ꝓtrario in ꝓtrariū: seqtur q tale corp⁹ nullā bz cōtrarietatem cū elemēt⁹. Si ꝟo dicaf scdum puta q tale corp⁹ essz cōpositū ex simplicib⁹: q vel essz cōpositū ex oīb⁹ finit⁹. ⁊ sic nō essz infinitū. Vel esset cōpositū ex infinitis: ⁊ sic oēm locū occupabit: ⁊ per ꝓns nō poterūt esse plura infinita. Vel erit cōpositū ex aliquo finito: ⁊ aliquo ifinito: ⁊ cū crescentib⁹ corpib⁹ crescāt ille ꝟtutes: seqtur q virtus corpis infiniti erit ifinita: ⁊ cū tale corpus ifinitū ꝓtrarietur corpi finito: sequif q ipz destruet. Ipz ergo: q nullū est corp⁹ sensibile actu infinitū. ¶ Pro scda rōe supp̄ōitur ꝓmo: q oē corp⁹ naturale bz aptitudinez naturalez vt sit ī aliquo loco. Scdo q cuilz corpi naturali ꝓuenit aliqs locus naturalis. Tertio q idē est locus naturalis toti⁹ et pt⁹. ¶ Istis suppositis sic arguif. si essz aliqd corp⁹ sensibile actu ifinituz vel essz omogeneū vel etherogeneū. Si primū: cū oē corpus sit in loco: seqtur q tale corp⁹ erit in loco: vel ergo erit in loco naturali vel nō. Si ī loco naturali: cū sit adeqtus locato: oportebit illū locū esse ifinituz: ⁊ per ꝓns extra ipm nō erit alius locus: ⁊ sic tale corpus in loco perpetuo quiesceret: ⁊ sic tolleref oīs mot⁹. Si ꝟo sit in loco nō naturali: sic in infinitū distaret a loco naturali: ⁊ p ꝓns nunq̄ ad locū naturalē ꝓueniret ⁊ sic tolleref quies: q⁹ si pōeretur tale corp⁹ sensibile ifinitū omogeneū destrueretur mot⁹ vel quies. Isz vtrūqz est incōueniens: igitur. Si scdz: tūc vel cōponitur ex finitis scdm multitudinē ⁊ magnitudinez: ⁊ sic ex ipis nō resultabit nisi finitū: vel ex ifinitis: ⁊ cuz cuilz corpori naturali debeatur locus naturalis: seqtur q erūt ifinita corpa: et infinita loca scdm ispēm distincta. ¶ Nec valet dicere sicut dicebat Anaxagoras q tale corp⁹ ī seipo quiesceret: q extra ipz nō essz locus. Cum ꝓio: q nō seqtur: infinitū est ī seipo: ergo naturaliṫ quiescit in seipo: q aliqd sepe ē alicubi p violētiaz: ⁊ nō naturaliṫ. Cuz scdo: q iz infinitū quiesceret in seipso: tū n essz rōne ifinitat⁹ vt dicebat Anaxagoras: sed opz aliā assignare rōnez. Naz si terra essz infinita eā bene quiesceret: sicut nūc. Cum tertio. q iz Anaxagoras assignaret cām toti⁹ ifinitū: tū nō assignauit cām part⁹ iō. aliā rōnem opz assignare. ¶ Tertia rō. Oīe corp⁹ sensibile est graue vel leue. Si graue: ergo naturaliṫ fertur ad mediū. Si leue: ergo naturaliṫ fertur ad sursuz. Sz ī infinito nō est dabile aliqd sursuz vel mediū aut deorsuz: ergo nō est ponendū aliqd corp⁹ sensibile actu infinitū. ¶ Quarta rō. Oē corpus sensibile est in aliquo loco: iz quilz loc⁹ ē determiatus ⁊ finitus: ergo qdlibz corpus sensibile est determiatum ⁊ finitum: ⁊ p consequens nullus est actu infinitum. ¶ Quinta rō est. Nullus locus est actu infinitus: cū sint solum sex differentie loci: scilicet sursuz deorsum: ante: retro: dextrum: ⁊ sinistrum: igitur sunt finite: ergo nullum est corpus actu infinitū. Tenet consequētia: q cuilz corpori naturali debetur loc⁹ naturalis.

¶ Quartuz capitulū. in quo ostēditur quō infinitum est vel non est.

Ex predictis manifestuz est q nullum est corpus infinitum actu iō videndum est quomodo est infinitum. Si enim nullo modo sit infinitum: multa impossibilia accidunt. Primū est: q tempus habebit principium ⁊ finem. Secundum est: q magnitudo erit diuisibilis in non magnitudines. Tertiuz est: q numerus non erit infinitus scdm appōnem: ideo ad videndum quō est infinitum ponūtur alique conclusiones. ¶ Prima est: q infinitum est in potentia et non in actu. Non quidem in potentia ad actum completum reducibili: sicut est in potētia qua es pōt fieri statua: sed est in potētia: q ipsum pōt cōtinue diuidi: vel ipsi pōt continue aliquid

Tollitur euasio secūda.

Vnūqdqz cōpositū resoluit in ea ex qb⁹ cōponitur.

Dis mutatio est de ꝓtrario in ꝓtrariū

Scda rō naturalis.

Tollitur euasio Anaxagore

Tertia rō naturalis.

Quarta ratio naturalis

Quinta ratio naturalis

Cuilz corpori naturali debetur loc⁹ naturalis.

Conclusio.i.

apponi: sicut dies ⁊ agon in olympijs consistūt in cōtinuo fieri. ¶ Scda cōclusio. qꝫ aliter inuenitur infinitū i pmanētib⁹ ⁊ successiuis. Nā in pmanētib⁹ illud qđ accipit remanet cū eo qđ posteri⁹ aduenit. Non aūt in successiuis. Ē trobiqꝫ tñ infinitū non est in actu cōpleto: sꝫ incōpleto: ⁊ illud qđ accipit est finitū. ¶ Tertia cōclusio ē. magnitudo ē infinita scdꝫ diuisionē in ptes ꝓportiōabiles: ⁊ nō in ptes eiusdē q̄titat⁹. Pꝫ: qꝝ magnitudo nunqꝫ ꝓsumitur scdꝫ diuisionē in ptes ꝓportionabiles: sꝫ bñ scdꝫ diuisionē in ptes eiusdez q̄titat⁹: ergo ē infinita scdꝫ ptes ꝓportionabiles ⁊ nō scdꝫ ptes eiusdē q̄titat⁹: qꝝ qđlꝫ finitū remouet a quolꝫ finito ¶ Quarta cōclusio ē. magnitudini ꝙuenit infinitas scdm apponez ptiū eiusdē ꝓportiōis: ⁊ nō eiusdez q̄titatis. qꝝ qđ ab vna magnitudie auferꝫ alteri apponꝫ. Sꝫ magnitudo ē infinita scdꝫ diuisionē in ptes ꝓportiōabiles ⁊ nō eiusdē quātitat⁹: ergo ē infinita scdꝫ apponez ptiū eiusdē ꝓportiōis ⁊ nō eiusdē q̄titatis. alias oī magnitudine data esset dabilis maioꝝ. Pꝫ: igitur qꝫ nō est dabile aliqđ infinitum actu: sicut dicūt phīsiologi qđ sit extra coꝝp⁹ mūdi. ⁊ cui⁹ substātia sit aer vel aliqđ elemētoꝝ: sed est solū infinitū in potētia. et hoc scdm apponem vel diuisionem. ¶ Quinta ꝙclusio. Plato male locut⁹ ē de infinito ꝓpter duo. Tuꝫ: qꝝ ponebat duo infinita: scꝫ magnū ⁊ paruū. quoꝝ vnū ponebat esse infinitū scdꝫ apponem ptiū eiusdē quātitatis: ⁊ alteꝝ esse infinitū scdꝫ diuisionem in ptes eiusdē quātitat⁹. ⁊ sic scdꝫ ipm oī magnitudie data possit dari maioꝝ. Tuꝫ secūdo: qꝝ ipe nō posuit infinitatē in nūeris qꝝ posuit ibi statū scdꝫ diuisionē in vnitate ⁊ scdꝫ apponem in numero denario.

¶ Quintū capitulū i quo diffinitur infinitum: ⁊ reꝓbātur antiqui.

Infinituꝫ non est: cuius partes accipientibus nihil est extra accipe: sed est cui⁹ partes accipiētib⁹ semper est aliqđ extra accipere. ¶ Pria pars bui⁹ cōclusionis pꝫ. Tum ꝓmo: qꝝ illud extra qđ nihil est accipere est totū et perfectū: cuꝫ pfectum ⁊ totū idē sint aut sibi ꝓxima scdꝫ naturā. sed nihil est pfectum quod nō bꝫ finez ⁊ terminū: ergo illud cuius ptes accipientibus nihil est extra accipere est finitum et determinatū: ⁊ per ꝓns nō est infinitum. Ideo melius est opinat⁹ Parmenides: dicens mūdum esse finitum: qꝫ Melissus dicens ipm esse infinitum. Tum secūdo: qꝝ infinitum nō habet ratiōem totius seu perfecti: sed magis rationem partis et imperfecti. Negꝫ est oia ꝙtinēs actu: sed semper est in potētia diuisionis vel appōnis: ergo infinitū nō est cuius partes accipiētibus nihil est extra accipere. ¶ Secūda ps pꝫ a signo: quia vulg⁹ dicit anulos esse infinitos: qꝝ extra quodcunqꝫ acceptū in eis: semper est aliquid similitudinarie accipiēdum. Signum est igitur: qꝫ infinituꝫ est cui⁹ partes accipiētibus semper est aliquid extra accipere. Patet igitur: qꝫ infinitum habet rationem ptis ⁊ materie: ⁊ ideo est ignotū. Patꝫ insuper qꝫ infinitum non continet sensibilia ⁊ intelligibilia sicut dicit Plato. quia quod est ignotum sicut infinitum non habet omnia continere.

¶ Secūdum capituluꝫ in quo ostendūtur cause finitatis et infinitatis.

Ē causis finitatis ⁊ infinitat⁹ ponūtur quinqꝫ ꝙclusiones. ¶ Pria est In magnitudinib⁹ nō est dabile infinitum secundum appositionem quod omnem magnitudinem excedat. ꝓbatur Tuꝫ ꝓmo. qa quātācunqꝫ cōtingit cē magnitudinem in potentia⁹: tantam contingit esse in actu. sed non contingit esse magnitudinem actu infinitam: ergo nec in potentia⁹ que omnem excedat magnitudinez. ¶ Tum secundo. quia tūc posset dari coꝝpus maius celo quod est ipossibile. ¶ Scda ꝙclusio. in magnitudine est infinitu secūduꝫ diuisionē: sic qꝫ omni magnitudine data ꝙtingit dare minoꝝem. Et ista diuisibilitas ꝙuenit pri⁹ magnitudini: et ꝑ posterius motui ⁊ tpi. Et sic pꝫ qꝫ lꝫ nō sit magnitudo actu infinita. nō tñ destruitur cōsideratio mathematicalis: qꝝ mathematic⁹ nō vtitur magnitudie actu infinita: sꝫ magnitudine quātacūqꝫ voluerit. ¶ Tertia cōclusio est. Numerus non est infinitus scdm diuisionem. Patet: quia in numeris deuenimus ad indiuisibile puta ad vnitatem. ¶ Quarta ꝙclusio. omnis numerus est infinitus secūdum appositionez: ita

Conclusio .ij.

Cōclusio .iij.

Ōmne finitū ablationē finitā dez consumitur.

Cōclusio .iiij.

Conclusio .v.

Confutat diuisio infiniti ab ātiqs data ¶ Do ū ⁊ pfecta ⁊ pens tus idē aut ꝓxima fm naturam sunt.

Ꝓbat diuisio infiniti q est phī.

Infinituꝫ hz rōnem ptis et materie.

Conclusio .i.

Conclusio .ij.

Cōclusio .iij.

Cōclusio .iiij.

q̄ omni nūero dato cōtingit dare maiorez Patet: qz ex diuisiōe magnitudinis crescit numerus. sed magnitudo est infinita scōm diuisionē: ergo ⁊ nūerus scōm appositōez

Nūer⁹ causat ex diuisiōe cōtinui.

¶ Quinta cōclusio. infinitū reducit ad genus cāe materialis: pz. Tum primo. qz infinito cōuenit ratio priuatiōis ⁊ potētie que se tenet ex pte materie. Tum scōo: qz quod est infinitū scōm diuisionem est tale ratiōe materie: et non rōne forme. Tum tertio: qz antiqui reducebāt infinitū ad genus cause materialis: ergo signū est q̄ reducetur ad genus cause materialis. Et iō incōuenienter dixerūt ipm esse cōtinens ⁊ non contentum.

Conclusio .v.

Soluūtur rōnes habite supra capitu. ij. huiꝰ tractat⁹.

¶ Ex p̄dictis soluī possunt rōes prōbantes infinituz esse. ¶ Ad primam dz. q̄ tempus non est infinitū: nisi secundum potentiā diuisionis. Et similiter motꝰ. ¶ Ad secundā dicitur. q̄ magnitudo non est actu ī infinitū diuisa: ſz est infinita secunduz potentiam diuisionis. Et similiter nūerus est infinitꝰ scōm potētiaz appositiōis. ¶ Ad tertiā dz q̄ generatōes ⁊ corruptōes sunt infinite scōm successionem. non tamen propter hoc est ponēdum corp⁹ sensibile actu infinitum. quia ad corruptionem vnius sequitur generatio alterius. ¶ Ad quartaz dz. q̄ illud quod finitur: non finitur ad aliquid aliud: sed ad superficiem. ¶ Ad quintam dz. q̄ intelligētie semper credere incōueniens est: quia nō semper res sic se habz vt concipitur se habere. Et hec de tertio libro phisicorum.

Corruptio vnius est generatio alterius.

Intelligētie credere incōueniens est.

Quoniam autem de natura.

¶ Iste est secundus tractatus tertij libri phisicorum in quo philosophus determinat de infinito: qui diuiditur in sex capitula. In primo ostendit. q̄ ad naturalem pertinet considerare de infinito: et narrat antiquorum diuersas opiniones. In secundo disputat de infinito vtrum sit. vel non sit. In tertio ostēdit. q̄ nullum corpus sensibile est actu infinitum. In quarto ostendit quomodo infinitum est: et quomodo non est In quinto quid sit infinitum. In sexto determinat de causis finitatis et infinitatis in rebus naturalibus: et soluit rationes factas in secundo capitulo. Capitula autem videbuntur in processu. Dicit ergo primo sic. q̄ ad naturalem pertinet considerare de infinito: quā conclusionem probat ratione et signo. Ratione sic: ad illum pertinet considerare de infinito ad quem pertinet considerare de motu: magnitudine: et tempore: sed ad naturalem philosophum pertinet considerare de istis: igitur ad philosophum naturalem pertinet considerare de infinito. Maior patet: quia finitum et infinitum sunt passiones motus: temporis: et magnitudinis. Minor patet: quia magnitudo tempus et motus rebus naturalibus conueniunt. Et subiungit philosophus q̄ punctum nullum talium est: hoc est finitum et infinitum puncto non conueniunt: capiendo pūctum pro indiuisibili in continuo existente. Textus. Signum enim. ¶ Hic philosophus probat dictam cōclusionem signo: quod est tale. Omnes antiqui de rebus naturalibus tractare volentes de infinito fecerun. aliquam mentionem: ergo ad phisicum pertinet considerare de infinito. Textus. Et omnes tanq̄ principiuz. ¶ Hic philosophus narrat opiniones antiquorum non naturaliter loquentium. Secundo narrat opiniones naturaliter loquentium: ibi. Natura autez. Philosophi autem de infinito non naturaliter loquētes in hoc conueniunt: q̄ ponunt infinitum esse principium et substantiam per se subsistentem: sicut sunt Plato et Pythagoras. Sed tamen isti duo differunt inter se: quia pythagorici non dixerunt infinitum reperiri nisi in sensibilibus. Sed platonici posuerunt ipsum reperiri tam in rebus sensibilibus q̄ in rebus abstractis a sensibilibus. ¶ Secunda differentia est: quia pythagorici dixerunt infinitum esse extra celum sed Plato non: quia Plato nihil ponebat extra celum ¶ Tertia differentia est. quia Plato posuit infinitum esse magnum et paruum. Pythagoras vero numerum parem. et hoc ostendebat Pythagoras ratiōe et signo ¶ Ratiōe sic. Illud quod per aliud terminatur ⁊ claudit de se est infinitum: ⁊ illud quod terminat est finitum: sed numerus par terminatur per numerum imparem: ita q̄ non est amplius diuisibilis in duo equalia sibi vnitate addita: vel numero impari sibi addito ergo numerus par est infinitus. ¶ Signo probat sic. quia circunscriptis gnomonibus circa vnum siue circa numerum parem: aliquādo fit alia species: ⁊ aliq̄ diuersa. Si enim cōtinue addatur numerus impar remanet eadem species. Si vero ponatur numerus par mutatur spēs: ergo numerus par est causa multitudinis specieruz: et numerus impar causa vnitatis. T. De natura autem oēs. ¶ Hic philosophus narrat opiniones philosophorum de infinito naturaliter loquentium: qui conueniunt cum aliis in hoc q̄ ponūt infinitum esse principium. ¶ Differunt tamen in hoc: qz physici non naturaliter loquentes ponunt ipsum esse substantiam. Isti vero ponunt ipsum esse accidēs ⁊ habere subiectum: sicut sunt Anaxagoras et Democritus: qui tamen inter se sic differunt. quia Anaxagoras ponebat illud cōponi ex infinitis cōsimilibus corporib⁹. Democritꝰ vero posuit illud cōponi ex infinitis āthomalib⁹ fm figuras differētib⁹. ¶ Scōo differūt. qz Anaxagoras posuit qōlibz fieri ex quolibz: vt visuz ē in prio huiꝰ. Democritꝰ vo nō posuit qōlibet fieri ex quolibet. qz posuit q̄ ex corpore indiuisibili pōt fieri aliud corp⁹. De ista aūt opinione. Democriti videbitur in libro de gñatione. T. Rōnabiliter autem ⁊ principiū ¶ Hic p. ponit aliquas conditiones siue proprietates quas antiqui ipsi infinito attribuebant. ¶ Prima est q̄ infinitum est principium. qō probāt sic: qz infinitum vel est principiū vel principiatū. ſz nō est principiatuz cū tunc haberet principiū qō ipm excederet: qō est falsum: igit ipm est principiū. T. Amplꝰ aūt ⁊ ingenitum. ¶ Scōa cōditio est: q̄ infinitū est ingenitū ⁊ incorruptibile. qō probāt sic. qz oē qō generat hz principiū ⁊ similiter. oē quod corrūpitur: sed infinitū nō hz principiū fm aliquos: ergo nec est gñabile nec corruptibile. Tex. Et continere omnia. ¶ Tertia conditio est. q̄ infinitum continet et gubernat omnia. Probant

Opiniones antiquorum de infinito nō naturaliter loquentium.

Idee (ſz platonicos) nulle sunt.

Opiniones naturaliter loquentium.

Quattuor cōditiones infiniti.

Conclusio totiꝰ tractatꝰ p̄ ambula.

sic: q3 primū principiū oz gubernari oīa: sz infinitū est primū principiū: g° oz gubernare oīa T. Et hoc eē qđ dā diuinū. ¶ Quarta pdicio ē. q infinitū est qđdā diuinū: q3 infinitū est imortale ⁊ incorruptibile: vt affirmat. Anaximādros ⁊ plēs alij phī. ergo ipm ē qđ diuinum.

Esse aūt aliquid. ¶ Istud ē scōz capl'z buj' tractat°: in quo p. disputat de infinito: vtz sit vel nō sit Et p3io pōit rōes. pbātes: q infinitū sit. ¶ Quaz p3ia talis ē. Tps ē. g° ifinituz ē. Loña p3 q3 tps ē infinitū cū fm p. tps nō incipit nec desinit eē. Tex. Et in magnitudinib°. ¶ Scda rō est. magnitudo ē in infinitū diuisibilis fm mathematicos: g° infinitū ē. T. Amplius. ¶ Tertia rō talis ē. gnatiōes ⁊ corruptiōes sunt infinite cū sint ppetue: ergo infinitū ē. T. Ampli° iducēdo ¶ Quarta rō est. Oē finitū finit p aliqđ extra ipm: vel ergo illō extra ipz ē finitū vel infinitū. Si infinitū: hētur ꝓpositū. Si finitū: ergo illō finit p aliqđ extra ipm ⁊ itez ārit de alio: ⁊ sic erit ꝓcessus in infinitū vel ē deuenīdū ad vnū infinitū. T. Maxie aūt ¶ Quita rō talis ē. ita videt eē in rex natura sicut cōcipit intellectus noster: sz intellect° nr̄ ꝓcipit infinitū: q3 quocūq3 nūero dato pt ꝓcipe maiorē. ⁊ p ꝓs pt ꝓcipe infinitū nūex et etiā magnitudinē infinitā. Silr extra celū imagiamur spaciū eē infinitū: ergo vel tale spaciū ē totū plenū: vel totū vacū: aut p vna pte plenū ⁊ p alia pte vacū. Si primū cū ipm nō pōt repleri nisi corpe infinito: sedt q erit infinitū. Nec pt dici scōm: q3 illud vacū nihil essz q locus nō replet° corpe: aptus nat° tñ repleri corpe infinito. Et tūc cū in ppetuis nō differūt eē ⁊ posse: sequit q si sit talis loc° nat° repleri corpe infinito: q iaz repletus ē corpe infinito: ⁊ p ꝓs infinituz ē. Nec pōt dici tertiū: q3 tale spaciū in oīb° suis ptibus essz infinitū: ergo vna ps eius non pōt repleri nisi corpe infinito. T. Hz aūt. ¶ Hic p. subdit: q ꝓsideratio de ifinito magnā hz dubitatōez: q3 tā fm ponētes infinitū: multa vident se qui ipossibilia: q etiā fm nō ponētes. Etiā dubitāduz est: an illud infinitū essz ſba vel accīs: aut neutrū horū Alteri° subdit p. q ad phisicū pertinet ꝓsiderare si est magnitudo sensibilis infinita.

Primū igit. ¶ Istud ē tertiū capl'z buj' tractat° in quo p. deterīat ⁊ oñdit infinitū nō eē. Et diuidit tur istud capl'm in tres ptes. In p3ia pōit multos mōs infiniti. In scda oñdit: q non ē ponēduz infinitū separatuz a sensibilib°. In tertia oñdit: q nullū est corp° sensibile actu infinitū. Partes videbūtur in ꝓcessu. Dicit ergo p3io sic: q p3io deterīanduz ē quot mōis dr infinituz. Uno aūt mō dr infinitū: qđ ē intrāsibile cū non ē aptum trāsiri: nec hz aliq3 dim ensionē. sic vox dr inuisibilis ¶ Scdomō capit infinitū p illo qđ hz trāsitū in cōsummabilē. vel cū difficultate ꝓsummabilē. Tertio mō capit infinitū p illo qđ aptū natuz ē hēre trāsituz non tñ hz trāsituz aut finē ⁊ istomō capiet in isto tractatu. Quartomō capit infinitū p infinito fm appōem: aut fm diuisiōez: aut fm appōez ⁊ diuisiōez simul T. Sepatuz igit qđē ¶ Hec ē scda ps buj' capl'i. in qua p. intēdit. pbare istā ꝓcloez. q non ē ponēduz aliqđ corp° infinitū actu: sepatuz a sensibilib°: pse exīs vt ſba quedam: sic posuerūt pythagoras ⁊ Plato: ⁊ hoc trib° rōibus. Quaz p3ia talis ē. Si esset tale infinitū: vel esset substātia: vel accidēs. Non ſba: cū ipa fm se ē indiuisibilis: ⁊ sic tale infinitū esset fm se indiuisibile: ⁊ p ꝓs nō esset infinitū nisi primomō. de quo nō loquūtur Pythagoras ⁊ Plato. Si ẋo illud sit accīs' nō erit princip̄iū illoz q̄ sunt: sz magis illud cui accidit T. Ampli° quō ꝓtingit. ¶ Scda rō talis ē. q3 illō non ē sepatuz ab istis sensibilib° cui° subiectū non ē sepatū ab eis: sz numer° ⁊ magnitudo nō sunt sepata ab istis sensibilibus ergo infinitū non ē sepatū a sensibilibus. Ex isto textu elicit ista auctoritas Si subiectū non ē sepabile: passio min° sepabilis erit. T. Manifestuz aūt. ¶ Tertia rō talis ē. si illo mō poneret infinitū: vel essz ptibile vel ipartibile. Si ipartibile: tūc non ē infinitū nisi p3imomodo: de quo hic non ē ad ꝓpositū. Si ptibile: cū ab ipsis ponat primū principiū oz q sit ſba simplex nō cōpositā ex ptibus diuersaz rōnuz: ⁊ p ꝓs partes pdicatiōez totī° recipiūt: ⁊ sic si infinitū essz talis ſba: tūc qlz pars infiniti essz infinita ⁊ tūc infinitū ex multis infinitis cōponeret. qđ ē incōueniēs ⁊ falsum: ergo incōueniēter Plato ⁊ Pythagoras posuerūt infinitū sepatū a sensibilib°. Et subdit p. q forte ista ꝓsideratio ptinet ad altiorez sciaz: puta ad mathematicā. cū illa ꝓsiderat de magnitudinib° abstrahēdo a singularib° vel sensibilibus tñ ad phisicū ptinet ꝓsiderare an sit aliqđ corp° sensibile actu infinitū vel nō. T. Rōabiliter quid. ¶ Hec ē tertia ps h° capli in qua p. intēdit istā ꝓcloneī. pbare q non ē ponēduz aliqđ corpus sensibile actu infinituz. Quā ꝓclonez pbat p. p3io duab° rōibus logicalib°. Quaz p3ia talis ē. Oē corp° ē supficie terīatuz: g° nullus ē corpus actu infinitū: ⁊ p ꝓs non ē ponēduz aliqđ corpus sensibile actu infinitū ꝓia p3: q3 nullū terīatuz ē infinitū T. Ad nō neq3 nūerus ¶ Scda rō talis ē. Oē nūerabile pt nūerari: sz ois nūer° ē nūerabilis: ergo ois nūerus pt nūerari ⁊ p ꝓs nō est aliqđ infinitū multitudie

Iste aūt rōnes dicūtur logice: q3 ex cōib° ⁊ pbabilibus ꝓcedūt: ⁊ sic sunt solū ꝓbabiles. Et p3ia oñdit nō esse infinitū fm magnitudinē c° aūs negaret a. ponēti bus actu infinitū. Scda ẋo pbat q non ē infinituz fm multitudinē: ⁊ ad illā diceret ponētes infinitū: q multitudo infinita non ē nūerabilis fm se totā ⁊ qđlz sui. T. Phisice aūt. ¶ Hic Ar|. ꝓnr̄ pbat dictā ꝓcloem ān q3 rōibus naturalib°: ⁊ p p3io pōit talē ſuppōez: q eleměta sunt finita multitudie. Isto supposito ē p3ia rō talis. Si essz aliqđ corp° sensibile actu infinitū: vel esset simplex vel cōpositū ex simplicib°: sz nullū istoz ē dicēduz: g° non ē corpus sensibile actu infinitū. Adno: p3 p3io: q nō sit ponendū q sit cōpositū q3 vel cōponeret ex oībus finitis: vel ex oīb° infinitis fm magnitudinē vel ex aliquo infinito: ⁊ ex aliquo finito. Non pt dici p3mum: q3 illud cui° oēs ptes sunt finite magnitudie: ⁊ etiam multitudine est finitū. Nec pt dici scōm: q3 corp° hz tres dimēsiones: sc3 longitudinez: latitudinē: ⁊ pfunditatez: ergo si tale corp° ē infinitū habebit dimensiones infinitas: ⁊ per ꝓs totū locū occupabit: ⁊ sic erūt plura infinita. Nec pt dici tertiū: q3 ẋtutes corpoz sensibilū crescūt crescētib° corpibus: ergo virt° corpis ifiniti erit infinita: ⁊ cuz illa ꝓtrariet virtuti corpis finiti cū quo ꝓstituit vnū: sequt q tale corpus infinitū pemitus destruet ipz finitū: ⁊ per ꝓs nullus ē corpus sensibile actu infinitū cōpositū ex aliquo finito ⁊ aliquo infinito. Quaūt tale corp° nō sit simplex p3: q3 ipm haberet ꝓtrarietatez ad alia corpa finita: ⁊ cū essz virtutis ifinite: destrueret oīa alia corpora: sicut Heraclit° dixit Oia q̄nq3 in ignez cōuerti. ¶ Et si diceret aliq3s: q tale infinitū essz debilioris virtutis in agēdo q3 sint alia corpa finita: nō nō corrūpit alia quertēdo ipa in sui naturam. Ad hoc remouēdū dicit p. q quātūcunq3 potentia vnius deficiat a potētia alteri° corporis finiti: si tñ virtus eius sit multiplicata fm aliq3 ꝓportionē. tādez fiet equalis virtutis cū corpore finito: sicut si potentia ignis essz in cētuplo maiori q3 virt° aeris: si virt° aeris centuplaret. tūc erit eq̄lis virtuti ignis. g° si ponat corpus sensibile infinitū: ẋtus ei° excederet in infinitū virtutē alteri° corpis T. Sint ei qđā. ¶ Cōtra dictā rōez

Quīq3 rōnes ꝓbantes infinitum esse.

In perpetuis nō differūt eē ⁊ posse.

Acceptōes infiniti.

Conclusio.

Si subiectum nō ē sepabile passio min° sepabilis erit.

Conclusio.

Rōes logice.

Prima rō naturalis.

¶ Remouet cauillatio.

Remouet instantia.

posset aliquis dicere: q illud corp⁹ simplex non est aliqđ quatuor elemẽtorum: sz ẽ aliqđ mediũ inter ea: qđ nõ hz ptrarietatẽ cũ ipis: t p ꝓnis nõ corrũpet ea. ¶ Lõtra hoc arguit sic p. q: vnũqđq; cõpositus resoluit in ea ex quib⁹ cõponit. Sz si esset aliqđ corp⁹ simplex aliud ab elemẽtis ex illo ꝓstituerent corpa: t p ꝓnis illa deberẽt resolui in illđ. Etiã ꝓz illos sic dicẽtes: ex illo corpe medio fierẽt alia corpa: t cũ eis mutatio fiat ex ptrario: sequit qđ si ponat illud corp⁹ mediũ q hẽbit ptrarietatem cũ elemẽtis: t p ꝓnis puertet elemẽta in sui naturã

Vnũqđq; cõpositũ resoluitur in ea ex q̃bus cõponit.

Eis mutatio fit de ptrario in ptrarium.

T. Q| aũt ipossibile. ¶ Hic p. p scõa rõne ponit tres suppões. Quaꝝ pria talis ẽ. q oẽ corp⁹ naturale hz naturalẽ aptitudinẽ vt sit in aliquo loco T. Et loc⁹ ¶ Secũda suppõ est q cuilz corpori naturali ꝓuenit aliqs locus naturalis T. Et idẽ. ¶ Tertia suppõ talis ẽ q idẽ est loc⁹ naturalis totius t ptis: hoc ẽ ad eũdez locũ naturalẽ ad quẽ totũ mouebit naturaliter: si extra ipm essz t naturaliter in illo q̃esceret si essz in illo le corad illuz eundẽ locũ moueret ps naturalr si essz extra illũ locũ t naturalr q̃esceret in eo si essz in eo. ¶ Istis suppositis formar p. sic rõem. Si essz aliqđ corp⁹ sensibile infinitũ: vel illđ essz omogemũ vel etherogemũ: sz nullũ istoruz ẽ dicẽduz: igit ẽ ponẽduz corp⁹ sensibile actu infinitũ. Q| aũt nõ sit o mogemũ. Ꝑz: q oẽ corp⁹ ẽ in aliquo loco: tale corp⁹ etiã erit in aliquo: vel g⁹ ẽ in loco naturali vel ñnaturali Si i loco naturali cũ sit loc⁹ adeq̃t⁹ locato: oportebit locũ naturalẽ corpis infiniti eẽ infinitũ: t p ꝓnis extra ipz nõ erit aliꝰ loc⁹: t tũc tale corp⁹ infinitũ q̃escet ppetuo in ipo: t tolleret oĩs mot⁹. Si essz in loco nõ naturali: tũc in infinitũ distaret a loco naturali: t p ꝓnis nũq̃ ad locũ naturalẽ pueniret: t sic tolleret q̃es: g⁹ si ꝓneret tale corp⁹ sensibile infinitũ omogenũ destrueret q̃es vel mot⁹: sz vtrũq; ẽ incõueniẽs: igr

Scõa rõ naturalis.

T. Si aũt. ¶ Hic p. cõdit q tale corp⁹ nõ sit etherogenũ: q vel cõponit ex finitis vel infinitis fm multitudinẽ. Nõ ex finitis: q oporteret vnã partez esse infinitaz fm q̃titatez: cũ alias cõpositũ nõ essz infinitũ. g⁹ illa ps infinita destrueret alias ptes ppter ptrarietatez quã hz ad ipas. Nec etiã ex infinitis fm multitudinez q: cũ cuilz corpi naturali debeat loc⁹ naturalis: seq̃tur q cũ sint corpa infinita spẽ distincta: q etiã erũt infinita loca fm spẽz distincta: sz hoc ẽ falsuz: ergo t illud ex quo sequit. scz q ẽ aliqđ corp⁹ sensibile etherogenium actu infinitũ T. Anaxagoras aũt ¶ Hic p. incidẽtaliter remouet errorẽ Anaxagore dicẽtis tale corp⁹ infinituz q̃escere in seipo: cũ extra ipm non ẽ loc⁹. Istud dictuz ipz probat p. trib⁹ rõibus. Quaꝝ pria talis est. q ista ꝓña nõ valet: infinituz ẽ in seipo. g⁹ naturalr q̃escit in seipo: q aliqđ sepe ẽ alicubi p violentiã t nõ naturaliter: ergo nõ oz si tale corp⁹ ẽ in seipo qđ naturalr q̃escet in seipo T. Sz quare nõ aptũ natũ ¶ Scõa rõ est. q lz infinituz q̃esceret in seipo. tũ hoc nõ essz rõne infinitatis vt Anaxagoras dicebat: sz oporteret assignare aliã rõem. Si esset terra essz infinita: ipa ppter eãdem rõem vel simile q̃esceret naturaliter ppter quã nũc q̃escit: q manẽte natura ꝓsimili q̃etis naturalis oz eẽ ꝓsimilis rõ T. Similiter aũt manifestũ. ¶ Tertia rõ est: q lz Anaxagoras cãm q̃etis totiꝰ infiniti assignauerit tũ cãm q̃etis ptis nõ assignauit. nõ oporteret assignare aliã cãm de toto t de pte: cũ eiusdẽ rõnis sint ptes t totum: respectu mot⁹ t q̃etis naturalis: ex quo idez ẽ locus totiꝰ t ptis T. Dino aũt manifestũ. ¶ Hic p. probat ꝯclusionez ꝓncipalem tertia rõne q̃ talis ẽ. oẽ corpus sensibile ẽ graue vel leue. Si graue: ergo naturaliter ferẽt ad mediũ. Si leue: ergo naturaliter ferẽt sursum: sz in infinito non ẽ dãduz surſuz: nec mediũ: ergo nõ est ponendũ aliqđ corp⁹ sensibile actu infinitũ T.

Tollit error Anaxagore.

Tertia rõ naturalis.

Amplius omne corp⁹. ¶ Quarta rõ talis est. oĩe corpus sensibile ẽ in aliquo loco: sz quilz locus ẽ determinat⁹ t finit⁹: ergo qđlz corp⁹ sensibile ẽ determinatus t finitũ q ꝓnis nullus ẽ infinitũ T. Ut ẋo qđ alicubi. ¶ Quinta rõ talis ẽ. Nullus loc⁹ ẽ actu infinit⁹: ergo nullũ corpus ẽ actu infinitũ. Conseq̃ntia ꝓz: q vnicuiq; corpi naturali debet locus ꝓpri⁹: t aĩs ꝓz: q solũ sunt sex differentiae loci: scz sursuz: deorsuz: dextrorsuz: sinistrorsuz: ante: t retro: que sunt finite: igit.

Quarta rõ naturalis.

Quinta rõ naturalis continens sex loci differentias.

Quod quidẽ. ¶ Istud ẽ quartũ cap. huius tractatus in quo p. oñdit quõ infinitũ ẽ: t quõ non ẽ. t q qđdãmodo ẽ. t qđdãmodo non ẽ dicẽs. q non ẽ ponendum corpus actu infinitũ vt dixerũt antiqui: t satis ꝓz ex ꝓcedẽti capitulo: sz tñ quodãmodo ẽ infinitũ ꝓpter tria: q si infinitũ non esset quocũq; modo acciperẽt ille termin⁹ infinitũ multa impossibilia seq̃rent. Primũ est q tps haberet principiũ t finẽ. Scõm ẽ. q magnitudines essent diuisibiles in nõ magnitudines hoc ẽ in indiuisibilia. Tertiuz ẽ. q nũerus non esset infinitus fm appõem. Ex quo ꝓz. q quodãmodo infinitũ ẽ. t quodãmodo nõ est. T. Dicit igitur esse aliqđ. ¶ Hic p. oñdit quõ infinitũ est dicẽs. q Eox q̃ sunt: quedam sunt in actu t quedam in potẽtia: sz infinitũ siue appõne: siue ablatione nõ est in actu: sed in potẽtia: non sic tamen in potentia: q nullomodo sit in actu: nec sic in actu quin remaneat in potẽtia vt magnitudo nõ dr ꝓprie esse infinita fm diuisionẽ. q possibile ẽ infinitas diuisiones eẽ accepte: t nullas ãplius eẽ accipiẽdas T. Nõ oz autem. ¶ Hic p. subdit q duplex ẽ potẽtia: quedam est potẽtia ad actũ cõpletũ: cui⁹ nulla ps ẽ accipiẽda: t illo modo infinitũ nõ est in potẽtia: cũ nunq̃ infinitũ fm diuisionem erit tot diuisionib⁹ diuisuz q̃n plurib⁹ possz diuidi: nec vnq̃ alicui multitudini erunt tot vnitates apposite: q nõ sint plures apponẽde. Aliomodo aliqđ dr in potentia ad fieri siue ad actũ incõpletuz: sicut infinitũ fm diuisionem. qñ eñ fiunt diuisiones aliq̃ facte sunt: t aliq̃ sunt fiende: t nunq̃ sunt tot facte q̃n plures fieri ꝑnt. Similiter in infinito fm appõem: qñ cõtinue fit appõ: tunc aliq̃ vnitates sunt apposite: t aliq̃ sunt apponẽde t nõ sunt tot apposite quin plures ꝑnt apponi. Et ideo dicit p. q infinitum nõ sic ẽ in potẽtia: sicut res est in potentia statua: sed sic est in potentia: sicut dies t olimpia q̃ sunt quedã festa aghonalia: q̃ sunt in cõtinuo fieri. T. Aliter aũt t in tpe. ¶ Hic p. ponit cõuenientiaz t diam inter infinitum i ꝓmanentibus: t infinituz in successiuis. Differũt eñ sic. q illud qđ ꝓius accipit de infinito in successiuis nõ manet cum eo qđ posteri⁹ accipitur: sed in ꝓmanẽtibus qđ ꝓri⁹ accipit manet cũ posteriori: sed dupliciter cõuenĩt. Primo: q vtrobiq; infinitum non ẽ in actu completo: sed in actu incompleto t in fieri. Secundo conueniunt: quia vtrobiq; illud qđ est acceptum est finitum T. Q| autem ẽ. ¶ Hic p. subiungit: q quodãmodo similiter ẽ infinitum fm appõnem in magnitudinibus t fm diuisionem: q quod ab vna magnitudine remouetur per diuisionem potest alteri magnitudini apponi: t ita sicut magnitudo ẽ infinita fm diuisiones: ita etiaz põt esse infinita fm appositiones T. Infinita eñ. ¶ Hic p. oñdit quomodo magnitudo ẽ infinita fm diuisionem: ponens talem ꝯclusionem: q in infinituz magnitudo diuisibilis ẽ fm partes eiusd ꝓportionis: sed non fm partes eiusd q̃titatis. Ꝓbat sic p. quia sicut magnitudo per diuisionez consumitur sic fm illum modum non est in infinitum diuisibilis: t sicut non potest consumi per diuisionem sic in infinitum diuisibilis est: sed per diuisionem in partes eiusdem ꝓportionis magnitudo nunq̃ consu-

Cõclusio ꝓria

Oē finitum p ablatōez ptū tand ꝯsumīt. ¶ Quid diuisio in partes eiusd ẽtitatis ⁊ in ptes eiusdē ꝑportōis.

metur:ꝛ sp restabit aliq̄d diuidēduz:⁊p diuisiōez in ptes eiusd ẽtitatis magnitudo tādez ꝯsumet. cū oē finitū ablatōez finitū multotiēs factā tādez ꝯsumīt. ergo magnitudī ꝓuenit infinitū ſm diuisiōez in ptes eiusdē ꝑportōis. ⁊ nō in ptes eiusd ẽtitat. Ad ill diuisiōes fiūt in ptes eiusdē ẽtitatis: qū partes p ꝗs fit vna diuisio sunt tāte ẽtitat sicut ptes per ꝗs fiūt alie diuisiōes Et ille diuisiōes fiūt ſm partes eiusd ꝑportōis: qū cuiꝰlꝛ diuisiōis ptes hñt ꝯsilez ꝑportōez ad totū: sicut ptes alteriꝰ diuisionis ad suū totū: vtputa medij ad duplū. Ut qñ diuidit vnū totū ī duas medietates: ⁊ vna medietas ī suas duas medietates ⁊ sic ī infinitū ille diuisiōes sunt eiusd ꝑportōis T. Et ꝛz appōez. ¶ Hic p. pōit aliā ꝓcōez q̄ talis ẽ q̄ magnitudī ꝓuenit infinitas ſm appōez partiū eiusd ꝑportōis: ꝛz nō ꝓuenit ei infinitas ſm appōez partiū eiusdē ẽtitat. Pria ps pz: qz magnitudini ꝓuenit ifinitas ꝛz diuisiōez ī ptes eiusdē ꝑportōis: qꝰ ẽt magnitudī ꝓuenit ifinitas ꝛz appōem partiū eiusdē ꝑportōis. 2da ps: qz qō ab vna magnitudie remouet. alteri appōi ꝑt ¶ Scōaz partē ꝑbat sic p. supponēdo p̄io q̄ nō ꝓtingit oī magnitudie finita data eē maiorē. cū ex hoc seq̄ret q̄ posſz eē actu infinitū: qō tū ꝛprobatū ẽ p̄i. Isto suppositō arguit sic p. Illomō nō ẽ ponēdū infinitū ī magnitudinib⁹ quō oīs magnitudo finita data excelleret. ſz p appōez partiū eiusd ẽtitat oīs magnitudo finita excelleret. gꝰ infinitas ſm appōez partiū eiusd ẽtitat nulli magnitudini ꝓuenit.

Conclusio .ij.

T. Am⁊ plato ¶ Hic p. reꝓbat platonē ẽtū ad duo Primuz ẽ. qz posuit duo infinita: ſz magnū ⁊ paruū: et dicebat vnū eē infinitū ꝛz diuisiōez partiū eiusdē ẽtitatis. ⁊ aliud infinitū ſm appōez partiū eiusdē ẽtitatis. ⁊ sic ſm ipz oī magnitudie finita data ꝓtingebat dari maiorē. vt Ar. sibi ꝛponit: qō tū falsuz ẽ naturalr siue ſm naturā: cū nullū agēs pure naturale hoc facere posset. Scōm ẽ. q⁹ plato ponēs duo infinita nō bñ vsus ẽ eis: cū in nūeris nulla posuit infinitatē ſm diuisiōez siue in min⁹: cū ī nūeris ẽ statꝰ in vnitate: nec ẽt in maiꝰ siue ſm appōez: qz deueniēduz ẽ ad maximū nūez: vtpote ad nūez denariū: vt ipe dicebat ꝛz spēs nūeri multotiēs reiterenť. hoc tū falsuz ẽ. qz sp ex appōne vnitatis ad aliꝗ maltitudinē variať spēs nūeri.

Dio infiniti.

Accidit autē ¶ Istud ẽ quintū capl'm huiꝰ tractatꝰ in quo p. ꝓio narrās insufficiēte diffinitiōez antiquoz ipius infiniti: pōit diffinitōez sufficiēte: ⁊ scōo ꝛprobat diffinitōez antiquoz ⁊ eoz motiua. Dicit ergo ꝓio sic. q⁹ infinitū nō est illud cuiꝰ nihil ẽ extra accipe: vt antiqui dixer ūt: ꝛz ẽ illud cuiꝰ ẽtitatez accipienti⁹ aliq̄d semp ẽ extra accipe. Hanc diffiniōem ꝓbat p. a signo: qz ꝛpe Ar. vulgꝰ ꝯsueuerat anulos rotūdos vocari infinitos. eo q⁹ qnacūq⁹ ꝑte capta sp ꝓtingebat vltra accipe: ergo infinituz ẽ cuiꝰ ẽtitatē accipiēti⁹ semper ẽ aliq̄d extra accipe. Subdit tū p. q⁹ illa acceptio infiniti in anulis vel circulis nō erat ꝓpria: ꝛz si nulitudinaria: qz ad infinitū req̄rit ur: q⁹ vltra oē acceptū sit aliq̄d accipiēduz: qō nō fit in anulis vel circulis ꝛz reiterādo accipiť in eis p̄i⁹ acceptū T. Cuiꝰ aūt nihil ẽ.

Totū ẽ cuiꝰ nihil ẽ extra.

¶ Hec ẽ scōa pars huiꝰ capituli in qua p. ipꝛobat diffinitōez antiquoz sic: qz illud extra qō nihil ẽ totuz est: cū totuz ẽ cui nihil deest de hīs q̄ requirūtur ad sui

Totū ⁊ perfectū aut pemtus idē aut ꝓxima ꝛz naturā sunt.

perfectiōez: ꝛz totū ⁊ perfectū idē sunt: aut sibi inuicem ꝓxima sunt ſm naturā. ꝛz perfectū hz finē: ⁊ per ꝛps ẽ finitū: ⁊ sic dicta diffinitio infiniti finito ꝓueniret: ⁊ infinitū esset finitū T. Ad meliꝰ opinādum. ¶ Hic p. subdit. q⁹ Parmenides meliꝰ locutus est ꝙ Melliſſus: qz Parmenides dixit totū mūdū esse finitū. Melliſſus vero infinitum T. Am hinc accipiūt. ¶ P. hic remouet motiua antiquoz: crediderūt em antiq infinitū eē actu ⁊ totū qdam oīa continens. Hoc remouens p. dicit q⁹ infinitum magis hz rōem partis ꝙ totius: qz infinituz nō est in actu: sed in potētia: diuisionis vel appōnis: ergo infinitū hz rōem impfecti. ⁊ per ꝛps nō hz rōem totius: ꝛz magis rōem partis: ⁊ etiā magis rōem cōtenti ꝙ ꝛtinentis cū perfecti sit ꝛtinere: ⁊ imperfecti ꝛtineri

Infinituz ī ẽtuz hmōi ẽ ignotū ⁊ hz rōnem partis ⁊ materie.

T. Am ignotū. ¶ Hic p. subdit: q⁹ infinitū inquātum hmōi est ignotū: qz infinitū se tenet ex parte materie q̄ nō cognoscit nisi per formā: igit infinitū inq̄tuz hmōi est ignotū T. Am si ꝛtinet. ¶ Hic p. subdit ꝛtra Platonez: q⁹ infinitū nō ꝛtinet sensibilia ⁊ intelligibilia: sicut dicit Plato: qz illud qō hz rōem ignoti ⁊ partis: mō dz ꝛtinere alia: ꝛz infinitū est hmōi: ergo infinitū nō cōtinet sensibilia ⁊ intelligibilia.

Cōclusio p̄ia

Secūdum ¶ Istud ẽ sextū capitulū huiꝰ tractatꝰ qō diuidit in duas partes Jn p̄ia oñdit cāz finitatis ⁊ infinitatis. Jn secūda soluit rōnes p̄ius factas ibi. Reliqua aūr. Prima pars ꝛtinet quatuor particulas que videbūtur in ꝓcessu. Jn p̄ia ponit quatuor conclusiones. Quarum prima talis ẽ. q⁹ in magnitudinibus non ẽ infinitum ſm appositionem: sic q⁹ oēm magnitudinem excedat. ¶ Secūda cōclusio ẽ. q⁹ in magnitudine ẽ infinitum ſm diuisionem: sic q⁹ oī magnitudine data cōtingit dari minorem. Istas duas cōclusiones ꝑbat sic p. qz totum se hz vt perfectum ⁊ vt continēs: ⁊ ptes se būt per modum materie ⁊ cōtenti: ergo ꝓcessus ſm appōem qui ẽ ad totum: debet esse perfectus ⁊ determinatus: ⁊ ꝓcessus ſm diuisionem qui ẽ ad partes debz esse imperfectus ⁊ indeterminatꝰ T. Jrrationabiliter autem. ¶ Tertia cōclusio ẽ. q⁹ numerus ẽ infinitus ſm diuisionem. ꝑbat sic p. q⁹ cōposituz ex indiuisibilibus non ẽ infinitum ſm diuisionem: sed numerus ẽ cōpositus ex indiuisibilib⁹: cum componatur ex vnitatibus: ergo numerus non ẽ infinitus ſm diuisionem ¶ Quarta cōclusio ẽ. q⁹ numerus ẽ infinitus ſm appositiōem: sic q⁹ omni nūero dato contingit dare maiorem. Probat sic p. quia ex diuisiōe magnitudinis crescit numerus: sed magnitudo in infinitum diuidi potest: ergo numerus in infinitum augeri potest: ⁊ per cōsequens numerus ẽ infinitus ſm appositōez T. Quātum ei. ¶ Hic p. ꝑbat primam conclusionem duabus rationibus: quarum prima ẽ. quantam contingit esse magnitudinem in potentia: tantam cōtingit esse in actu: sed non contingit aliq̄ magnitudinem actu esse infinitam: vt prius ostensum ẽ. ergo non contingit aliq̄ magnitudinem esse infinitam in potentia ¶ Secundo ꝓbat sic. si omni magnitudine data contingeret dare maiorem: sequeretur q⁹ esset dabile corpus maius celo: consequens ẽ falsum vt videbitur de celo ⁊ mundo: igitur ⁊ antecedens T. Infinitum autem. ¶ Hec est secunda particula prime partis: in qua philosophꝰ ostendit quomodo diuersimode reperitur infinitas in motu: magnitudine: ⁊ tempore: ponens talem ꝯclusionem: q⁹ infinitum ſm diuisionez reperitur in motu: magnitudine: ⁊ tempore. ſm tamen prius ⁊ posterius: qz propter magnitudinem esse diuisibilem: motus est diuisibilis: ⁊ quia motus est diuisibilis: tempus est diuisibile: igitur magnitudo est prius diuisibilis ꝙ motus ⁊ motus ꝙ tempus. T. Non remanet autem ratio. ¶ Hec est tertia particula in qua p. remouendo dubium infert tale corelarium. q⁹ licet magnitudo non sit infinita ſm appositōem siue actu infinita: tamen ꝓpter hoc non destruitur consideratio mathematicalis ꝓbat sic p. Illud non destruit considerationem mathematicalem: quo mathematicus non vtitur in suis demonstrationibus: sed magnitudinem esse actu infinitam non assumit mathematicus in suis demonstrationib⁹: ꝛz vtitur magnitudine ẽtracūq⁹ voluerit: ergo licet magnitudo nō sit actu infinita: non ꝑpter hoc de

Cōclusio .ij.

Cōclusio .iij.

Cōclusio .iiij.

Nūer⁹ causať ex diuisiōe cōtinui.

Cōclusio .v.

Conclusio.vj.

Corruptioni us ē generatō alterius.

Intelligentie credere incō ueniens ē.

ſtruitur conſideratio mathematicalis. T. Aſſ autez ¶ Hec ē quarta particula prīe ptis. in qua p. oſtēdit ad qō genus cāe reducitur infinitū. ponens talē cōclusiōez Infinitū reducitur ad genꝰ cauſe materialis. pbat p. taibus mediis quorum primum ē. quia infinito conuenit rō priuatiōis ⁊ rō potētie: que ſe tenet ex parte materie: ergo infinitum reducit ad genus cauſe materialis T. Perſe ſubiectum. ¶ Scōm medium ē. qz illud quod ē infinitū ſm diuiſionem ē ſubiectū ſenſibile: qō non ē infinitum rōne formе: ſed rōne materie: ergo infinitum reducit ad genus cāe materialis T. Videtur autē ⁊ oēs. ¶ Tertium medium ē. antiqui reducebant infinitum ad genus cauſe materialis: igitur T. Unde inconueniens. ¶ Hic p. concludit contra antiquos: qꝫ inconueniens eſt dicere: qꝫ infinitum ē continens et non contentum.

Reliquum autem ¶ Hec ē ſecunda pars huius capituli: in qua p. ſoluit rationes factas in capitulo ſecūdo huius tractatus: dicens: qꝫ nūc ſoluende ſunt rationes ꝓpter quas credebant infinitum non ſolum eſſe in potentia: ſed in actu completo ⁊ perfecto. Et inter illas rationes quedam non ſunt neceſſarie: hoc eſt neceſſario concludentes: ⁊ alie ſumunt ꝓpoſitiones falſas. T. Neqꝫ enim. ¶ Hic p. ſoluit dictas rationes: ⁊ primo ſoluit tertiam ſic: qꝫ licet generationes ſunt infinite: ſm ſucceſſionem: non tamen ꝓpter hoc ē ponendum aliquod corpus ſenſibile actu infinitum ſiue materiale principium: quia ad corruptionem vnius ſequitur generatio alterius: ⁊ ecōtra: quādo vna res generatur alia corrumpitur: ⁊ ſic materia que eſt pars rei que corrumpitur: fit pars illiꝰ rei que generatur. Simpliciter tamen ſm fidem dicendum eſt qꝫ generatōnes non ſunt infinite ſm ſucceſſionem: ſed inceperunt ⁊ deſinent. T. Amplius tāgere. ¶ Hic p. ſoluit quartam rationem: negando qꝫ omne quod finitur: finitur ad aliquid aliud extra ipſum: ſed finitur ꝓ ſuam ſuperficiem vel partem intrinſecam. T. Intelligentie autem credere. ¶ Hic p. ſoluit quintam rationem: dicens qꝫ inconueniens ē ſemper intelligētie credere: hoc ē. credere rem ſic ſe habere ſicut apprehenditur ſe habere. T. Tempus autem ⁊ motus. ¶ Hic p. ſoluit primam rationem: dicens qꝫ tempus non ē infinitum: niſi ſm potentiam diuiſionis: ⁊ ſimiliter motus T. Magnitudo autem. ¶ Hic p. ſoluit rationem ſecundam: dicens qꝫ magnitudo non eſt actu in infinitum diuiſa: ſed ē infinita ſm potentiam diuiſionis. Et ſimiliter numerus ē infinitus ſm potentiam appoſitionis. Neutrum tamen horum ē infinitum capiendo tertiomodo infinitum.

Queritur. Utrum ſit aliquod corpus ſenſibile actu infinitū. ¶ Et videtur qꝫ ſic. quia aliquod corpus actu infinitum ē intelligibile: ergo aliquod corpus actu infinitum ē ſenſibile. conſequentia patet auctoritate p. tertio de anima dicentis: qꝫ nihil ē in intellectu quin prius fuerit in ſenſu: ergo ſi ē aliquod corpus intelligibile actu infinitum: erit aliquod corpus actu infinitum ſenſibile. ¶ Secundo ſic. celum ē magnitudo actu infinita ſenſibilis: ergo ē aliquod corpus ſenſibile actu infinitum. Antecedens patz: quia celum ē magnitudo ſenſibilis nō terminata: cuz non terminatur nec ad plenum: nec ad vacuum: ergo celum ē magnitudo ſenſibilis actu infinita. Tertio ſic. continuum ē extēſum: ⁊ ipm ē infinitum: ergo continuum ē extenſum in infinitum. ¶ Quarto ſic. Infinitum actu ē. ergo quantitas infinita actu ē. Antecedens patz: quia infinitum eſt cuius quantitatem accipientibus ſemper ē aliquid extra accipere: ergo infinitum ē. conſequentia patz a poſitione de eſt tertio adiacente: ad propōem de eſt ſecundo adiacente ¶ Quinto ſic. Omne corpus interminatum ē infinitum: ſed aliquod corpus ē interminatuz ergo aliquod corpus ē infinitum. Conſequentia patet quia materia prima eſt interminata vt patet per commentatorem dicentem: qꝫ in materia prima ſunt dimenſiones interminate: et per conſequens ipſa eſt interminata.

In oppoſitum eſt p. in ſecundo tractatu huius tertij. In illa queſtione ſupponūtur illa que dicta ſunt de illo termino infinitū in exponibilibus.

Concluſio reſpōſiua. Non eſt aliqd̄ corpus ſenſibile actu infinitum: capiēdo infinitum tertio modo poſito ab Ariſtotele. Probatio huius ſatis patz ex expoſitōe textus per rationes quas fecit p. ad probandum qꝫ nullum eſt corpus: actu infinitum. ¶ Patet etiam ſic. quia non eſt ponenda pluralitas ſine neceſſitate. Sed omnia que apparent nobis fieri: generari: et corrumpi: vel aliqualiter ſe habere poſſunt ſaluari nō ponendo infinitum: ergo fruſtra poneretur tale infinitum. Similiter nullibi apparet: neq; ad hoc ratio conuincens adduci poteſt: quare nullum tale eſt ponendum.

Dubitatur. Utrum poſſibile ſit aliquod corpus ſenſibile eſſe actu infinitum capiēdo cathegoreumatice illum terminum infinitum. ¶ Et videtur qꝫ ſic. quia implicatur cōtradictio ad hoc qꝫ ponatur corpus actu infinitum: cum infinitas non tollit rationem magnitudinis: nec aliquid conſequens ad magnitudinem: nec ecōtra: ergo poſſibile eſt aliquod corpus ſenſibile eſſe actu infinitum. ¶ Secundo ſic. Deus poteſt facere corpus infinitum ſm longitudinem ab vna parte: ergo etiam ab alia parte ⁊ eſt ſm alias dimenſiones: cum non videatur maior ratio de vna parte ⁊ de vna dimenſione: qꝫ de alia parte ⁊ de alia dimenſione: ⁊ per conſequens poſſibile eſt aliquod corpus ſenſibile eſſe actu infinitum. Antecedens vero patet. Nam capiatur aliquod corpus longitudinis decem palmarum: quod vbicq; ſit latitudinis vnius palme: tunc in iſto corpore ſunt infinite partes proportionabiles: quarum quelibet ſecundum latitudinem eſt vnius palme: et per conſequens quelibet cuilibet ſecundum latitudinem equalis. Hoc ſuppoſito arguitur ſic. Poſſibile eſt deum omnes huiuſmodi partes diuidere: et coniūgere alteri dimenſioni: vtpote longitudini: et eidem continuare: hoc facto erit corpus actu infinitum: cum tale corpus infinitas habebit partes eiuſdem quantitatis: vtpote quantitatis vnius palme. ¶ Tertio ſic. Magnitudo ſortis habet infinitas partes eiuſdem extenſionis: ergo magnitudo ſortis eſt actu infinita. Antecedens patet: quia magnitudo ſortis habet infinitas partes eiuſdem proportionis: et quelibet illarum partium continet infinitas partes: ergo quelibet eſt tante extenſionis ſicut alia. ¶ Quarto ſic. deus poteſt producere magnitudinem: et non tantam quin maiorem: ergo poteſt producere magnitudinem infinitam. ¶ Quinto ſic. Niſi ſic ſequeretur qꝫ deus non eſſet omnipotens: conſequens eſt falſum: ergo et antecedens. Conſequentia patet: quia ille non eſt ommpotens qui non poteſt omnia poſſibilia facere. ¶ Sexto ſic. Non repugnat ex parte potentie dei nec ex parte effectus: ergo deus poteſt facere aliquod corpus ſenſibile actu infinitum. Septimo ſic. oēs partes ꝓportionabiles alicuius cōtinui deus diſtincte cognoſcit: ergo pōt quālibet a qualibet ſeparare: ⁊ alteri magnitudini ꝓpor-

fere: quo facto erit aliquod cozpus actu infinitū. ¶ In oppositum arguitur: quod non pōt fieri p potentiā naturalem nec supnaturalez: non ē possibile fieri: sed sic est de cozpe sensibili actu infinito: ergo non ē possibile aliquod cozpus sensibile esse actu infinitum. ¶ Maioz ptz pmo: quo ad potentiā naturalez qz vt dicit p. scōo de aīa. oīm natura constantiuz est certus terminus augmenti ⁊ decrementi. Etiā hoc repugnaret ordini vniuersi: qz si esset magnitudo actu sensibilis infinita oīa ista inferioza ab eo cozrumpent: aut ab eo excederent cum ipm oēm locum occuparet. De potentia supnaturali ptz: qz tunc potentia dei esset terminata ⁊ euacuata: quod videtur incōueniens: igit ⁊ illud ex quo sequit ¶ Ad dubium dz pbabiliter: q non est possibile aliqō cozpus actu infinitum esse sensibile: nec p potentiā naturalem: nec per potentiam supnaturalem: pz p rōem post oppositum factam. Ptz etiam sic: qz sicut ē de pfectione: ita videt esse de extensione vel multitudine: sz non ē possibile q sit aliquod cozpus ꝓductum infinite pfectōnis (saltē aliud a deo) ergo non ē possibile q sit magnitudo in infinitum extensa vel multitudo infinita. ¶ Pōa ptz: quia non vr maioz rō de vno q de alio: ⁊ minoz ptz: qz si esset aliquod tale esset deus quod est impossibile. ¶ Et ad pmā rōem dubij dz: negando añs: qz ex quo illud cozpus esset ꝓductum ipm esset cozruptibile: cum omne generabile sit cozruptibile: ⁊ omne ꝓductum posset destrui: ⁊ cum illud cozpus esset infinitum esset incozruptibile: cum esset infinite virtutis et pōtis equalis potentie cum deo: modo a ꝓportione eqlitatis non fit actio. ¶ Ad secundam dz: negando añs: ⁊ ad pbationem dr: negando q possibile sit deuz oēs hmōi ptes diuidere ⁊ conseruare. ¶ Ad tertiam dz: negando añs. Et ad pbationem eius dz: q licz quelibet pars ꝓportionabilis habeat infinitas ptes: non tamē quelibet pars tantas habet ptes sicut alia: quod tñ requirit ad hoc q aliqua magnitudo habeat infinitas ptes eiusdem extensionis: nec magnitudo dz maioz: qz plures ptes habeat: cum quelibet infinitas habeat: sz ideo dz maioz qz plures tantas continet. ¶ Ad quartā dr: q deus pōt facere magnitudinem infinitam: capiēdo ly infinitum sincathegoreumatice: sed non capiendo cathegoreumatice. ¶ Ad quintam dz: ꝓcedendo antecedens ⁊ negando pñam: ⁊ ad pbationem eius dr: concesso añte negādo pñam: qz infinitum in actu non est possibile fieri. ¶ Ad sextam dr q hoc repugnat potentie diuine: q ipa poneret sibi terminum et produceret effectum quo maioze produceremus non potest. Etiam repugnat ex parte effectus qui non est producibilis. ¶ Ad vij. dz: negando pñam: quia non quodlibet quod deus distincte cognoscit ꝑducere pōt. nā seipm distincte cognoscit: ⁊ tñ non pōt seipm producere Sili deus distincte cognoscit ptem essentialem alicuius totius ⁊ ipm totum: ⁊ tamen non pōt separe ipz totum a qualibet sua pte essentiali: cum cōtradictionem implicet: aliqd esse boiem: ⁊ non habere aīam rōnalē siue materiam: sicut ꝓtradictionem implicat: q sit magnitudo vni⁹ pedis: ⁊ nō sit magnitudo dimidij pedis

Ad rationes questionis. Ad pmaz dz: negādo pñam. Et ad probationem eius dz q auctoritas p. debet sic intelligi: q nihil est quod apprehendit intuitive ab intellectu erīs extra aīam: quin illō pus apprehendit sensu a nobis. Aliter pōt dici q p. in illa auctoritate non vult dicere: q quicqd ab intellectu apphenditur pus idem a sensu apphēdit: nisi hoc esset de sensibilibus pse sed vult dicere q nulla p intellectū apphendimus: qn aliq pus p seipm cognouerimus. ¶ Ad scōam dz: negādo añs. Et ad pbationē eius dz: negādo añs: ⁊ ad illius pbationez dz. negando pñam: qz ceīum terminat p superficiem suam ꝓueram: siue p suas ptes intrinsecas. Nam si globus in vacuo poneret: ille non esset magis infinitus q si in pleno poneret: tñ in vacuo positus non terminat ad aliquod extrinsecum: sed terminat p suas ptes intrinsecas. ¶ Ad tertiaz dz q si capiat infinitum tertio mō in añte: ⁊ cathegoreumatice: tunc talis pña ē bona: sed negat pma ps añtis sed si capiat sincathegoreumatice: ⁊ in añte cathegoreumatice: tunc concesso añte negat pña: cum tunc cōmittit fallacia eq̄uocationis. ¶ Ad quartam dz: distinguendo añs: vel capiendo infinitum quarto mō ⁊ sincathegoreumatice: ⁊ sic ꝓcedit añs: vel tertio mō ⁊ sic negat añs. Et ad pbationem eius dz: q dupliciter pōt intelligi: q infinitum est cuius q̄titatem accipientib⁹ ⁊c. Uno mō de infinito in actu: ⁊ cathegoreumatice capiēdo illum terminū infinitum: ⁊ tunc illa ppō sm sensuz ꝓpium ē falsa: cum sensus eius est iste: q infinitum in actu est q̄tum: cuius q̄titatem determinatam accipientibus semp ꝓtingit vltra quātitatem tante extensiōis accipere: mō illa ppō est falsa cum ē vna affirmatiua cuius subiectum p nullo supponit. Sed sensus impro prius ē iste: infinitum in actu significat tñ sicut hoc cōplexum: quātum cuius quantitatem determinatā accipientibus: semp ꝓtingit quātitatem tante extensiōis extra accipere: ⁊ ille sensus ē ver⁹: ⁊ sic illa de actu exercito poneret loco vnius de actu signato: sed si capiat ille terminus infinitum in illa diffinitione quarto mō tunc sicut pbatio añtis ē xa: ita et añs. ¶ Ad quintaz dr: q dupliciter pōt intelligi q in materia sunt dimensiones interminate. Uno mō q ille dimensiones careant terminis extensionis: ⁊ sic negat. Alio mō q materia de se non determinat sibi tantā extensionē vel tantaz sic q repugnat sibi maioz vel minoz: ⁊ sic ꝓcedit.

Queritur vtrum omni numero dato sit semper dabilis numerus maioz. Et videt q sic: qz binario est numerus maioz: similiter ternario ⁊ sic deinceps: ergo quocūq numero dato dabilis ē numerus maioz. ¶ Secundo sic: sicut magnitudo in infinitum diuisibilis est: sic numerus in infinitum augmentabilis ē: ergo quocunq numero dato ꝓtingit dare maiorē ¶ Tertio sic: dicit p. q numerus infinitus est sm potentiā appositōis: ergo quocūq nūero dato ꝓtigit dare maiorē

In oppositum arguit: qz multitudine infinita non ꝓtingit dare maiorem: sed cum aliqs numerus est multitudo actu infinita: puta numerus ptium numerus continuus: ergo aliquo numero dato non contingit dare maiorem. Pro solutione questionis est.

Sciendū q duplex est numerus scilicet: numerus numeratus: ⁊ numerus numerans. Numerus numeratus est res que per rōes discretiuas ab aīa cognoscuntur: sicut sunt quatuoz homines: quatuoz equi ⁊ sic deinceps. Et iste est duplex: quia quidem est rerum separatim existentium: ita q vna non est pars alterius: nec plures sunt partes eiusdem totius. Et isto modo capiendo numerum bene est aliquis numerus rerum: quo nullus est maioz sm multitudinem: vt res in rerum natura exites: quaz vna non est ps alterius nec plures sunt ptes alicuius totius: sunt indeterminata multitudine: sz illa sit nobis ignota. Alius ē numerus rez ꝓtinuataz adinuicem: que tñ sunt diuerse adinuicem: sicut sunt ptes ꝓtinui. ¶ Sed numer⁹ numerans ē ipa aīa: res discrete ⁊ distincte abinuicē cognoscēs vel est ipamet ratio discretiua qua anima cognoscit res distincte ⁊ discrete abinuicē: sicut est cōceptꝰ q̄ exꝑmik p illū terminū duo: vel p illū terminū tria ⁊ sic deinceps. Et de isto numero intelligitur dictum p. dicentis: q idem est numerus decem hominum ⁊ decem

Diuisio nūeri.

equorum.hoc est:est eadem aīa vel eadem rō discretiua (ad minus in specie) que discernit:vel p quem anima discernit inter decem homies ⁊ inter decez equos Et iste numerus est duplex: quidam est rez discretarū ⁊ sepatarū abinuicem:quarū vna non est pars alterius nec plures sunt ptes eiusdem totius. Alius est rez cōtinuatarū adinuicem. ¶ Isto notato nūdeꝫ ad questionem per duas ꝓclusiones. ¶ Prima ꝓclusio:q in rebus sepatis abinuicem offi numero dato ꝓtingit dare maiorem. Ista ꝓclusio ptz per rōnes ante oppositū. ¶ Secunda ꝓclusio:in rebus ꝓtinuatis adinuicem non offi numero dato ē dabilis numerus maior. ptz per rōnez post oppositum factam. Unde numerus rez ꝓtinuatarum adinuicem solet vocari numerus magnitudinis. Alius .ro solet vocari numerus multitudinis. ¶ Sed tamen aliquis diceret:q nullus esset numerus magnitudinis:quia omnis numerus ē compositus ex vnitatibus sed nulla magnitudo ē composita ex vnitatibus ergo nullus ē numerus magnitudinis. Minor patet: quia vnitas ē indiuisibilis: ergo si magnitudo ex vnitatibus componerēt: ipa componerēt ex indiuisibilibus. ¶ Ad hoc dr q licz aliqua vnitas ē indiuisibilis: non tamen omnis vnitas ē indiuisibilis. Unitas autē rei non quāte indiuisibilis ē. Et silr talis vnitas opponitur pluralitati:ita q nihil sit vnum illo modo ⁊ plura. Sed tamen vnitas linee siue rei q̄te diuisibilis est ⁊ talis vnitas non repugnat pluralitati:q aliq̄d idez est sic vnum:⁊ cum hoc plura ¶ Ex dictis corelarie sequit:q oīs vnitas rez ꝓtinuatarū adinuicem ē numer⁹ binarius:numerus ternarius:numerus quaternari⁹: ⁊ sic deinceps. Secundo seq̄tur:q in ꝓtinuis oīs binarius ē centenarius ⁊ oīs centenarius est nullenarius Tertio seq̄tur q binarius est ternario equalis:q vna medietas ꝓtinui que ē binarius: est equalis alteri medietati que ē ternarius. Quarto seq̄tur: q binari⁹ est aliquo ternario maior: ⁊ silr binarius ē aliquo ternario minor:nam binarius q̄ est totum: est maior sua pte qui ternarius est. Silr binarius s q̄ est pars alicuius totius ē minor suo toto qō ē ternarius: ⁊ hoc fm exēsionem. ¶ Sed diceret aliq̄s:q mathematici dicūt:q numerus ternarius ē maior binario: ⁊ q numerus q̄ternarius duplus ē ad binarium: ergo binarius non ē eq̄lis q̄ternario nec ternario. ¶ Ad hoc dr:q dictum mathematicor intelligiē de binarijs ⁊ q̄ternarijs rez nō ꝓtinuatarū adinuicem:sicut ternarius angelor est numerus maior q̄ binarius angelor Silr numerus quaternari⁹ angelor ē duplus ad binarū angelor. ¶ Etiā dictum mathematicor pōt intelligi de numero numerante:⁊ tunc dr q mathematici nihil aliud intendunt nisi q rō discretiua q̄ exp̄miē p illum terminū ternari⁹ est plurium discretiua: q̄ rō discretiua q̄ exp̄miē p illū terminū binarius. Et sil'r rō discretiua q̄ exp̄miē p illū terminū quaternarius: est dupla ad rōem discretiuaz que exp̄miē p illum terminū binarius. Ex quo patz:q licet sit eadem res q̄ dr binarius ⁊ ternarius: tn non ē eadē rō discretiua fm quam dr binarius: ⁊ fm quā dr ternarius:q non eodēmodo aīa discernit: qn discernit aliq̄d esse duo:⁊ illud idem esse tria. Cn aīa sic nūerat siue discernit:nam cognoscit hoc esse hoc: ⁊ illō ē illud:⁊ hoc non esse illud:⁊ sic formal vnam rōem discretiuam inter illa duo:que q̄dem rō discretiua dr numerus numerās:⁊ est ꝓceptus cui'subordinat ista vox duo. ¶ Unde triplex repit in mente discretio numeralis. Quedam est qua actualiter inter ptes numeri q̄libet seorsum secernit: sine x̄po ⁊ distincto ꝓceptu res numerāte ꝓcipiunt:sicut q̄n aīa numerat vnū duo tria Alia ē discretio:qua apprehēdimus determinate summaz ex diuersis discretionibus ꝓclusam: vt numerando vsq̄ ad centum:⁊ dimittendo ꝓceptus numerales p̄cedentes:tenet ꝓceptus centenarius ꝓclusus ex ꝓceptibus numeralibus p̄cedentibus. Tertia ē discretio numeralis:que sumit p adequationem siue ꝓportionem numeratoꝝ ⁊ non numeratoꝝ: vt si aliq̄s sciat q aliquod corpus ē sue due medietates discernendo inter eas:ille pōt p hoc scire:q illud corpus ē centum cētesime:⁊ mille millesime. Quinto seq̄tur ex dictis:q i ꝓtinuo non ē numerus impar: capiendo impar p illo quod nullo mōdo est par: ⁊ sic q̄dam ternarius nō erit numerus impar. Sz bene repit numerus impar in cōtinuis:capiendo impar p illo quod fm aliquam rōem aīe non ē par:sicut due medietates vnius totius accepte fm illam rōem discretiuam:que exp̄miē p illū terminū ternarius:dr numerus impar: ⁊ fm illam rōem que exp̄miē per illum terminū binari⁹ est nūerus par.

Conclusio.j.

Conclusio.ij

Tres discretiones nūerales in mente.

Dubitatur ꝓmo: vtr in quolibet ꝓtinuo sūt infinite ptes. Et videꝫ q non: q: in ꝓtinuo sunt tm due medietates: ergo nō sūt infinite ptes in ꝓtinuo. ¶ Secundo sic: si in ꝓtinuo essent infinite ptes: sequereꝫ q ꝓtinuum esset diuisibile in infinitas ptes: sed hoc videtur esse falsum: cum in naturalibus deuemꝫ ad minimum. ¶ Tertio sic: si sic sequereꝫ q pars esset equalis toti: ꝓns ē falsum: ergo ⁊ añs: ꝓña ptz: q: que cūq; eq̄libus diuisionibus diuidunꝫ illa sunt equalia: sed totus ⁊ ptes sunt hmōi: cum vnūq̄q; sit diuisibile in infinitas ptes: ergo totum ⁊ ptes sunt equalia. ¶ Quarto sic: si sic sequereꝫ q ꝓtinuū posset actu esse diuisum in infinitas ptes: ꝓns ē falsum: ergo ⁊ añs: ꝓña patz quia si in ꝓtinuo essent infinite ptes: ꝓtinuū in infinitū esset diuisibile: ⁊ p ꝓns posset esse actu diuisum in infinitas ptes: cuz frustra sit potentia que non reducaꝫ ad actū ¶ In oppositum arguiꝫ: in quolibet ꝓtinuo sunt due ptes: tres partes: quatuor: ⁊ sic deinceps: ergo in quolibet ꝓtinuo sunt infinite partes. ¶ Ad dubium dr: q in quolibet ꝓtinuo sunt infinite partes: capiendo infinituz sincathegoreumatice: ⁊ vt exponiē per ly duo: tria quatuor: ⁊ sic deinceps. ptz: q: nisi sic: ꝓtinuum nō esset in infinitum diuisibile. ꝓns est falsum: ⁊ ꝓtra phm ꝓti mo physicoꝝ. ꝓña patz: q: dato illo numero finito amplius illud ꝓtinuum nō esset diuisibile. ¶ Ad rōes dubij. Ad ꝓmam dr concedendo añs: ⁊ negando ꝓñam: capiendo illum terminuz infinite sincathegoreumatice: vt exponitur per hoc complexum vnū: duo: tria: ⁊c. ¶ Ad secundam dicitur: q licet in naturalibus deueniatur ad minimū: quod per notabile tempus pse existit sine speciali concursu dei: non tamē simpliciter deuenitur ad minimū ¶ Ad tertiam dicitur: q licet pars sit equalis toti fm multitudinem: non tamen fm extēsionem. Et ad ꝓbationem ꝓñe dicitur negando maiorem: loquendo de equalibus fm multitudinem. Nam licet totum ⁊ pars equalibus diuisionibus diuidi pñt fm multitudinem: ⁊ sic pars in tot partes diuidi posset sicut totum: non tamen diuisibilis est in tot ⁊ tātas partes sicut totum. ¶ Ad quartam dicitur: q licz potētia qua continuum diuiditur vel dicitur in infinitas ptes diuisibile reducitur ad actum incompletum: nō tn reducitur ad actum completum.

Dubitatur secundo: vtrum possibile sit aliquam multitudinem actu sepatorum abinuicem esse infinitam. Et videtur q sic: quia non est magis impossibile esse aliquā multitudinē infinitā aliquoꝝ nō faciētū pse vnū: q̄ esse aliquā multitudinē infinitā aliquorum facientiū pse vnū: ergo sicut est multitudo infinita entiū continuatoꝝ adinuicem: ita videꝫ possibile eē aliquā multitudinē infinitā entiū non facientiū pse vnum. ¶ Scōo sic: deus ⁊mediate se solo quālibet en-

ritatem pōt ꝓseruare in esse: sine alia q̄ nō est de eēntia eius. Etiam pōt quālibet ptem ptinui diuidere a q̄libet alia eiusdē proportionis: ⁊ quamlibet talium conseruare in esse: quo facto erit multitudo infinita rerum non facientiū vnum. ¶ Tertio sic. deus pōt in qualibet pte ꝓportionabili hore creare vnum lapidē ⁊ ipm ꝓductuz ꝓseruare: ergo pōt facere multitudinē lapidum actu infinitam. ꝓña ptz: q̄ tot essent lapides in fine illius hore: quot fuissent ptes ꝓportionabiles illius hore: sed tales fuerunt infinite: igit̄. ¶ Quarta sic: nulla ꝓtradictio implicat in illo q̄ ponat multitudo actu infinita: ergo deus pōt facere talez multitudinem añs ptz: q̄ infinitas non tollit multitudinez: nec aliq̄d pse sequens eā: nec econtra. ¶ Quinto sic: deus oīs ptes ptinui distincte cognoscit: ergo possibile est deum oēs ptes ptinui separe: ⁊ sepatim ꝓseruare: ⁊ p ꝓña possibile est esse aliquā multitudinē actu infinitā rez non facientium vnū actu. ¶ Sexto sic: oīs ptes cōtinui natura ꝓiunxit: ergo deus pōt oīs illas separe: ⁊ sepatī ꝓseruare: ⁊ p ꝓña erit multitudo infinita. ¶ In oppositum est p. dicens non esse ponendum infinituz in actu. ¶ Ad dubium dicitur: q̄ impossibile est esse multitudinem actu infinitā entium sepatoꝝ abinuicē. ptz q̄ impossibile est q̄ aliq̄s totum quātitatiuuz non ptineat plures ptes minores fm extensionē: siue plures numeros minores: q̄ ptes maiores fm extensionez non cōicantes: vel plures maiores numeros nō cōicantes: sed hoc ptingeret in multitudine actu infinita: ergo impossibile est esse aliquā multitudinē actu infinitam entiū non facientiū pse vnū: ꝓña ptz: q̄ si esset ita totū nō esset maius sua pte: cū ps eiꝰ ptineret infinitas ptes eiusdē quātitatis nō cōicantes. piret etiā illō pncipiū pmū. Omne totū integrale est maius sua pte: q̄ ps infiniti esset infinita: ⁊ p ꝓña nō esset miꝰ suo toto infinito. ¶ Et ad pmā rōem dubij dr: negādo ꝓña: cū ex ꝓpone cathegorica negatiua nō sequat affirmatiua. ¶ Ad scōam dr: negando pmā ꝓpōnem: cū ipa habeat instantiā de qualibz re creata: quax nulla pōt cōseruari sine ipo deo: q̄ tū nō est de eēntia creature. Secundo hz instantiā de rebus cōicantibꝰ fm aliquā ptē Secundo negat alia ꝓpō scz: q̄ deus posset quālibet ptē ptinui a qualibz alia eiusdē ꝓportionis diuidere. cum repugnet: cuilibet ptinuo: q̄ fiat ptrāsitus oīm partium ꝓportionabiliū. ¶ Ad tertiā dr: distinguēdo istā ꝓpōnem deus pōt in qualibet pte ꝓportionabili hore creare vnum lapidē: eo q̄ illa determiatio in qualibet pte ꝓportionabili hore pōt determiare illō x̄bum pōt: ⁊ sic ꝓcedit: vl illud x̄bū creare ⁊ sic negat. Quō aūt debeāt dari ꝓpōnes de inesse illius modalis diui se q̄ illa determiatio determiat copulam: ⁊ q̄ determinat illud x̄bum creare: ptz ex tractatu de appellationibus. ¶ Ad quartā dr: negādo añs: q̄ ex tali pōne seq̄tur: q̄ aliquot totū tot maiores ptes fm multitudinem ptineat quot minores partes secundum multitudinē ptinent. Etiā licz ꝑdicta ꝓpō non implicet manifeste ꝓtradictionē: sic q̄ ex ea manifeste ꝓtradictio nō posset inferri euidēter bene rūdenti: nō tū ꝓpter hoc seq̄tur: q̄ res posset sic se habere sicut ipa ꝓpō significat: siue q̄ deus posset rem facere sic se habere. ¶ Ad quintā dr negando ꝓña: q̄ instantia est de pte essentiali ⁊ de toto: q̄ deus distincte cognoscit: ⁊ tū illa non pōt separe: ⁊ sepatim ꝓseruare. ¶ Ad sextam dr: negādo añs: q̄ natura nō ptiunxit ptes ptinui ipius celi: et hoc loquendo de natura naturata: Etiam ꝓcesso antecedente de aliquibus ptinui ptibus: negat ꝓña: sed deberet ꝓponi ille actus oēs huic x̄bo pōt: sic dicendo ergo oēs ptes ptinui deus pōt separe: capiendo ly oēs distributiue: ⁊ sic ꝓcedit totuz argumentū. ¶ Ad rōes ante oppositū ptz solutio ex dictis.

¶ Questio addita per magistrum Thomā bricot sacre theologie ꝓfessorem.

Queritur. Utrum implicet ꝓtradictionem infinitū esse in actu. Et arguit̄ q̄ sic: q̄ si infinitum eēt in actu tunc esset q̄titas: aut ergo q̄titas continua: vl discreta. Si discreta: esset numerus: sed oīs numer⁹ est finitus: igitur infinitum esset finitum. Si q̄titas cōtinua aut esset quātitas bicubitalis: vel tricubitalis: sed quelibet talis est finita: ergo infinitum esset finitū ¶ Secundo sic: qua rōne posset esse infinitum in actu posset esse inter duo puncta finita: sed implicat infinitum esse inter duo puncta finita: igit̄ implicat infinitū esse in actu. Minor ptz: q̄ tunc infinitum esset finitum. Maior ꝓbat: q̄ p oēm rōem qua ꝓbat infinitū posse esse: scz q̄ possibile est deum in qualibet pte ꝓportionabili vnius hore causare q̄titatem pedalem: ⁊ posteriorem pōt addere. p oēm (in q̄) talem rōnem ꝓbare tur infinitum posse esse inter duo pūcta finita: q̄ possibile est in qualibet pte ꝓportionabili vnius hore q̄titatem pedalem causari inter a. ⁊ b. posteriori addita pōt. ¶ Tertio sic: qua rōne posset esse infinitū in actu posset esse quadrangulus infinitus in actu: sed hoc implicat ꝓtradictionem: igit̄. Minor patz: q̄ talis quadrangulus esset finitus: q̄ esset figura termino vel terminis clausa: igit̄ non esset infinitus. Maior ꝓbatur q̄ ita argueret̄ de quadrangulo sicut de infinito. Possibile est cēm quadrāgulum certe q̄titatis in qualibet pte ꝓportionabili vnius hore augeri in duplo: ⁊ sic in fine hore erit infinitus quadrāgulus. ¶ Quarto sic: si posset esse infinitum in actu: vel hoc esset vex de infinito multitudine: vel magnitudine: vel de infinito intēsiue. Non pmū: q̄ tunc possibilis esset tanta multitudo rerum q̄ non possent alie illis supaddi. Nec scōz: quia medietas illius infiniti esset infinita: ⁊ infinito nihil ē maius: igitur illa tota magnitudo non esset maior sua medietate: quod est falsum. Nec est dicendum tertiuz quia si posset esse infinitum intensiue tunc ageret in instanti: quod est impossibile.

In oppositum arguitur. infinitum non tollit rōnem magnitudinis: neq̄ aliquid necessario cōsequens ad ipm. Similiter non tollit rōnem multitudinis vel forme: igit̄ non implicat aliquod esse infinituz actu magnitudine: multitudine: vel intensiue. ¶ In ista questiones tres erunt articuli. In pmo ponentur notabilia. in scōo conclusiones. in tertio dubia. ¶ Notandum est pmo: q̄ infinitum potest capi dupliciter. s. incathegoreumatice ⁊ cathegoreumatice. Et hoc dupliciter: vel vt attribuit multitudini vel magnitudini hic autem pncipaliter est sermo de infinito: capiendo ipm cathegoreumatice. Et est questio: vtruz implicet contradictionem magnitudinem esse infinitam actu: Siliter multitudinem Et etiam formam aliquam esse intensiue infinitam. ¶ Et quoniam fere omnes rōnes que possunt fieri contra infinituz actu fierent eque apparenter contra infinitatem partium ꝓportionabiliū in continuo: ideo prius videndum est: vtrum sint actu infinite partes ꝓportionabiles in ptinuo. Super quo due sunt opiniones. ¶ Una est Buridani: dicētis q̄ quē admodū infinita est linea giratiua: capiendo ly infinita sincathegoreumatice: ⁊ tū nulla linea giratiua est infinita. Ita etiam infinite sunt ptes ꝓportionabiles in ptinuo: capiēdo ly infinite sincathegoreumatice: ⁊ tū nulle ptes ꝓportionabiles sunt infinite: q̄ neq̄ due: neq̄ tres: neq̄ q̄tuor: ⁊ sic de aliis: imo quotquot acciperiant ipe sunt finite. ¶ Et si arguat sic: oēs ptes ꝓportionabiles ptinui sunt infinite: capiendo ly oīs colle-

Articulus.

Opio Buriani.

ctiue:ergo alique ptes ꝓtinui sunt infinite Añs ptz qz oñs ptes ꝓtinui sunt tot ꝙ eaꝝ nō est dabilis vltia:igr oēs sunt infinite ¶ Jtē deus cognoscēs oēs ptes ꝓtinui nullā videt cē vltimā:qz ipaꝝ nulla ē vltia:t p oñs sūt infinite. ¶ Ad ista ō:: ꝙ nulle sunt oēs ptes cōtinui:qz nec due:nec tres:nec q̄tuor:t sic de alijs. Sicut em nō sunt dabiles oēs ptes apphensibiles ab aīa: sed quotquot apphensis aīa plures pōt apphendere: sic nulle sunt oēs ptes ꝓtinui: sed quotquot datis dabiles sunt ples:t hoc loquēdo de ptib⁹ ꝓportionabilib⁹. ¶ Uoco aūt hic ptē ꝓportionabilē illā: q̄ relinq̄t aliq̄d eq̄le retro se. Et ita ꝑma medietas ē ꝑma ps ꝓportionabilis t ꝑma medietas scōe medietatis ē scōa ps ꝓportionabilis:t sic oñr. Suppositā hac opione:facilimū ēet sustinere ꝙ nullaten⁹ posset cē infinitū in actu:qz inconuenientia sequētia ad infinitū in actu nō inferrent ex aliquo Xo. ¶ Est alia opinio Gregorij tenētis ꝙ sunt infinite ptes ꝓportionabiles in ꝓtinuo:qz oībus acceptis non ē dabilis vltia t ibi oēs sunt actu. ¶ Et cuz ō: ꝙ in ꝓtinuo nō sūt infinita nisi in potētia. Ñdeꝝ ꝙ hoc duplr̄iter intelligi pōt. Uno mō vt ly in potentia ē determiatio copule:t sic sensus ē: ꝙ hec nō est Xa de pñti t de inesse:infinita sunt in cōtinuo:t hoc ē falsum. Alius sensus ē ꝑut ly in potētia determiat ly ptes vel ly infinita:t tūc sensus est:ꝙ in ꝓtinuo nō sunt infinita actu: supple diuisa:ſz sunt infinita in potētia.i.diuisibilia t hoc verū ē. Et hac opione suppositā: difficile ē dare contradictionē que sequtur ad infinitū actu:siue multitudine:siue magnitudine:siue intēsiue. Jō ꝓfomiter ad hanc opionē ō: ꝙ nō sꝑplicat ꝓtradictionē ē infinitam multitudinē entitatū sepataꝝ.ptz: qz nō magis sequtur ꝓtradictio ad infinitatē entitatū sepataꝝ: ꝙ ad infinitatē ptiū ꝓportionabiliū: ſz ad hāc scōaz infinitatē nō sequit ꝓtradictio:igr nec ad ꝑmā. ¶ Notādum scōo:ꝙ de infinito magnitudine possum⁹ loq̄ tripl̄r. Uno modo de infinita fm vnā dimēsionē. Alio mō de infinito fm duas. Tertio mō de infinito fm tres. Et hoc pōt ad huc duplr̄ intelligi. Uno mō de infinito ex vtraq; pte. Alio mō de infinito fm vnā ptē vt si darek aliq̄s infinitū Xus oziētē:q̄ ēet finitū Xus occidētē:t vtroq; mō adhuc pōt intelligi duplr̄: infinitū magnitudine ē in actu. Uno mō ꝙ possit cē inter duo puncta finita. Alio mō ꝙ possit esse simplr̄ t non inter duo puncta finita Jtez duplr̄ intelligi pōt ꝙ inter duo pūcta finita sit infinitū in actu. Uno mō ꝙ tale infinitū obtineat nomen alicuⁿ figure. Alio mō ꝙ nō obtineat nomē alicuⁿ figure Et dr̄ valde isti duo mōi.nā ſz aliquos inter duas lineas rectas nō eq̄ distātes ꝓtractas a cētro circuli in infinitū ꝓtenenk distātia infinita:eo ꝙ ꝙto ille linee magis ꝓtendunk tāto magis distār:ſz ꝓtendunk in infinitū p ipothesim:igr distant in infinitū: t tñ talis distātia nō ē triāgula:neq; q̄drāgula. nā ex pte illa q̄ est infinita:puta ex pte altitudinis non posset claudi aliq̄ linea vel aliquo pūcto: lz bū ex pte illa q̄ intercipik inter duas lineas. Pro nūc aūt videk ꝓbabilē:ꝙ sicut ꝑplicat aliquā cē figurā infinitā.ita ꝑplicat aliquā magnitudinē infinitā ex ea pte q̄ ē infinita claudi aliq̄b⁹ terminis. ¶ Et sꝛguuk de illa distātia q̄ intercipik inter illas duas lineas magis semp distātes,ptractas a cētro circuli in sublime in infinitū. ¶ Ñdeꝝ ꝙ illa distātia ex ea pte q̄ claudik inter duas lineas ē sp finita lz sit infinita ex pte altitudinis q̄ nullis lineis claudik lz igr nō possit cē infinita magnitudo inter duo pūcta nō repugnat tñ simplr̄ cē aliq̄d corp⁹ infinituz vel fm vnā dimēsionē:vel fm duas vel fm tres. Tū qz nō implicat deū in q̄libet pte ꝓportionabili ꝑducere vnā q̄titatē pedalē t posteriorē ꝑor addere. Tū etiā qz (vt q̄dā doctor arguit) si cēnt due magnitudines a:t b:cō

Quid pars ꝓportionabilis

Opīo Gregorij.

stituētes ā gulū:cui⁹ basis sit magnitudo c:t ꝙ q̄escētib⁹ b t c:magnitudo a tātū eleuek ex pte q̄ ꝓstituit angulū c.cū b:vt sit eq̄ distās ipi b. t cū hoc ꝙ ꝓtinue duz eleuak magnitudo a.de⁹ augeat eā tm̄ t silr̄ b.indirectū:ꝙ ꝓcurrāt actualiter toto tpe ꝑcedēte instans quo ꝑmo erūt eq̄ distātes:tūc ille magnitudines erūt infinite qñ erūt eq̄ distantes. Nā si erūt solū finite:seq̄k ꝙ vl'nō semp dū a:eleuak tm̄ i sua rectitudie augek vt cō currat:qđ ē ꝓtra positū:vel q̄tūcūq; modicū a.de ꝑme rek Xus b:ex pte in q̄ ꝑus eleuabat neutra crescēte cōcurrerēt:qđ ē ꝓtra sensum. Seq̄k ergo ad istū casuz q̄ ē possibilis:ee magnitudines infinitā:t p oñs possibile est cē infinitū in actu. ¶ Notādū ē tertio circa infinitū intēsiue: ꝙ duplr̄ pōt intelligi aliquā formā cē infinitā intēsiue. Uno mō de forma q̄ nō est activa neq; passiva actōne reali:sicut de albedine vel alio colore:t tunc si albedo ēet infinita: dubiū ēet vtz ēet gñatiua vēi infinite Alio mō de forma q̄ ē activa vel passiva: siē ē caliditas vel siccitas vel q̄ ē motiua motu locali: sicut est grauitas vel leuitas. Et vtroq; istoꝝ modoꝝ intelligi pōt triplr̄. Uno mō: ꝙ sit aliq̄ talis forma infinita intēsiue:vt si ēet calor infinitoꝝ graduū. Alio mō: ꝙ sit aliqua talis forma finita intēsiue: infinita tñ extensiue t quo ad actionē:vt si essz infinit⁹ ignis extēsiue:hūs calorē finitū intēsiue. Ille em̄ videret calefacere infinite:q: ꝙto calor ē maior ēt extēsiue:tāto actiuior. Silr̄ si ēet grauitas ifinita extēsiue:illa videret descēdere i instāti. Tertio mō intelligi pōt ꝙ ponak forma infinita actiue vel intēsiue solū:finita tñ tā intēsiue ꝙ extensiue. Et iste mod⁹ videk ē possibilis vt vtz in quodā i strumēto quo ponderenk lanc:t cetera silia:ꝙto ei pōdus trahēs lineā cui impēdit lana in distātioze pūcto ponik tāto trahit magis pond⁹. Et iō si in ifinitū distaret:infinitū pōdus traheret. Et ꝓpter illū modū applicandi grauitas illi⁹ pōderis finita intēsiue t extēsiue posset vocari infinita motiue vel attractiue:neq; ēet inconueniens aliquā formā finitā intēsiue t extēsiue trahere ad se grauitatē infinitā:seu ē infinitā attractiue Tertio mō pōt cē sermo de forma q̄ nō ē solū actiua actione reali:ſz etiā ē act⁹ vitalis:siē ē visio vel intellectio. Et si ponerek ꝙ ēet infinita q̄litas q̄ esset visio:dubiū ēet vtz talis ēet infinita visio. Quidā em̄ dicūt:ꝙ vt talis q̄litas sit actus vitalis:opz potētiā vitaliter i mutabilē ad eā actiue ꝓcurrere. Et qm̄ actiuitas potētie solū ē finita:nō ꝙuis talis visio ēet infinita q̄litas: ēet tñ finita visio. Alii Xo dicūt:ꝙ vt talis q̄litas sit visio nō opz potētiā cognitiuā in ipam agere actiōe ꝓpe dicta:ſz solū actōne large dicta:q̄ se extēdit ad oēz motū ꝓpe vel large dictū. Jta ꝙ vt talis q̄litas sit ibi potētie visio:nec̄ est vt ipa potētia mediāte ea ferak in obiectū. Et hoc ē ipam q̄litatē mouere ad obiectum motu large dicto. Et fm hūc modū nō plus videk impossibile:ꝙ mediāte tali q̄litate infinita potētia finita ferak i finite in suū obiectū: ꝙ ꝙ mediāte calore ifinito ignis finit⁹ agat calorē infinitū. ¶ Jstis notatis sit ꝑma cōclusio. Nō implicat ꝓtradictionē: infinitā ee multitudinē rez:nō facientiū vnū. Ptz:qz nō implicat ꝓtradictionem:infinitā esse multitudinē rez facientiū vnū:ergo neq; implicat ꝓtradictionē infinitā ee multitudinē rerum nō facientiū vnū. ꝑa tenet: qm̄ vnū eq̄ bū ē sustinibile:sicut t alterꝝ. ¶ Scōa cōclo. nō implicat ꝓtradictionē:infinitā magnitudinē actu poni in rez natura. Patet ex dictis. ¶ Tertia conclusio. non implicat contradictionez:aliquā formā esse actu infinitā intensiue Patet sicut ꝓius.

Artic'l's scōs Conclusio.j.

Cōclo.ij.

Cōclo.iij

Dubitatur ꝓmo circa infinitatez magnitudinis vtrum ipsa posset saluari absq; contradictione. Arguitur ꝙ non: quia sit magnitudo

Artic'l's.iij.

infinita versus oriētē et versus occidētez. et moueantur fortes ꝛ plato sup eam pnaz hozā pert. ⁊ seūdo in qualibz parte ꝓportionabili vnius hore vnā partē pdalē illius magnitudinis: fortes moueaꝭ versus occidentem: et platovers⁹ orientē: tunc vel sibi obuiabūt vel nō. Si nō. ergo platonō ent in oriente: ꝛ fortes in occidēte in fine illius hore: alias obuiasset sibi in medio magnitudinis. Si sic. ergo in aliquo loco instanti terminate aliquā ptē ꝓportionabilē añ instās terminās illā hozam: ꝛ tūc illā partē ꝓportionabilez pcessissent infinite partes ꝓportionabiles eiusdez hore quod est falsuz. ¶ Scōo sic: sint infiniti lapides versus orientez ꝛ auferatur: secūdus: quartus: sextus: ꝛ sic alternatiz ꝛ cōtiguantur residui lapides: vel sufficiāt ad occupāduz totū spaciū qō prius: vel nō. Si sic. Cōtra: sunt infiniti lapides remoti: igit residui nō sufficiēt totū spaciū occuppare. Si nō: ergo a pte orientis vnde erat infinitas: erit aliquis locus vacuus. ꝛ per ꝯns tota multitudo lapidū remanēciuꝫ erit finita: ꝛ sic ante nō erat infinita. ¶ Ad oppositum arguit per ea q̄ dicta sunt in scōo notabili ¶ Ad dubiū rñdet ꝙ sic. Et ad primā rationē ōz: ꝙ illa nō habz apparēciaz: si ponatur magnitudinē infinitā non posse esse inter pūcta finita: qm̄ si fortes ꝛ plato sic ponātur moueri nō incipiēt ab extremis magnitudinis: sed ab aliquibus medijs eius: et ita poterūt ibi obuiare in q̄nta vel sexta pte ꝓportionabili ipsius hore: absq; hoc ꝙ ptrāsiuerūt infinitas partes pedales ꝛ finē mot⁹ (ex vi cuiꝰ casus) nō erūt in aliqua pte magnitudinis: sed vbi voluerit de⁹. Si aūt ponam⁹ magnitudinē infinitā posse eē inter pūcta certa: infinite ti distātia: argumentū habebit apparēciā. Silr tñ fiere de magnitudine finita: si ponaꝭ ꝙ ī vna quaꝙ pte ꝓportionabili hore solū ptrāsiret vna ps ꝓportionabili magnitudis: capiēdo in ipa magnitudine ptes ꝓportionabiles fm duas imaginationes: capiēdo primā quartā ab vtroq; extremo pro pria parte ꝓportionabi: ꝛ primā quintā nō coincidēterem cū illa quarta ꝓ scōz ꝛ priaz sextā ꝓ tertia: ꝛ sic ꝓsequēter. ¶ Ad casuz icē ōz: ꝙ illo casu posito: fortes ꝛ plato sibi obuiabūt inedio nō in aliqua pte ꝓportionabili hore: sed in ipa hora: ꝛ in nullo instanti eius. Dicitur secūdo ꝙ in nullo instāti ante venerūt ad mediū ꝙ ad extremū. Ista potest imaginari si cōsiderem⁹ ꝙ tota hora infinitas ptes proportionabiles cōtinet: ꝛ tñ nullum est instās in hora: quod precedāt infiniter partes proportionales eiusdem hore. ¶ Ad secūdam rationem dicitur: ꝙ lapides residui (si incipiat fieri contiguatio a parte qa talis multitudo est finita) sufficiēt ad occupādum tocum spaciū: quia remanent infiniti sicut ante erant.

Dubitatur tcūdo. quō saluari pōt scōdum Aristo. ꝙ nō sit infinita multitudo aiaꝝ: viso ꝙ posuit aiam eē immortalē: nec ponit resurrectionē posse fieri ꝛ cū hoc ponit aiaꝝ eē formā corpis vt ps in scōo de aia. ¶ Ad hoc ōz ꝙ si Ar. posuerit aiam eē immortalē: nec aiam vni⁹ posse redire ad aiam alteri⁹: ꝛ cū hoc ipam esse formā corpis: necessario habuit ponere infinitatez aiaꝝ rōnaliū. Ideo qm̄ cōstat eū negasse talē infinitatem: dicēduz est: vel ꝙ ipe nō posuisset aiam rōnalē eē formā corpis: sz vnū ntellectū adeē oibus hoīb⁹: sicut posuit auerrois cōmēcator ei⁹. Vel (si hoc nō placeat ꝓpter rōnes cuiusdā doctoris sufficiēter ꝓbātes Ar. sensisse: ꝙ aīa ītellectiua est forma corpis) Diceret ꝙ fm euz fuisset cert⁹ nūerus aiaꝝ creataꝝ: quaꝝ aliquę redirēt aliq̄n ad corpa: ꝛ si redirēt ad eadē corpa: idez homo corrupt⁹ reproduceret, ꝛ ita fm Aristo. resurretio particularis esset possibilis ꝛ idem corruptuz sine corruptiōe alicui⁹ partiū posset idē in numero redire sicut pz de duab⁹ guttis aque discontinuatis quę pūt iteꝝ cōtinuari. Vel (si iste mod⁹ nō placet) diceret ꝙ Aristo. nō posuisset aīam eē immortalē. sz pire cū corpore. Dibi tñ videt ꝙ nullū istoꝝ Ar. firmiter tenuit sed sub dubio: nūc vnum nūc alteꝝ reliquit.

Dubitatur tertiovtz sustinet i posse ꝙ motus localis sit res successiua distincta a reb⁹ pmanentibus. Arguitur ꝙ nō: qz talis motus localis nō esset: cū partes eius nō essent. Ptē talis mot⁹ esset cōpositus ex preterito ꝛ futuro q̄ nō sunt: ꝛ p ꝯns q̄ non pūt cōponi sic: ergo esset chimera. ¶ In oppositū arguit rōne Buridani. si deus ofa annihilaret dēpto lapide: ꝛ illū moueret motu recto: ille se haberet aliter prius ꝛ posteri⁹ non in ordine ad extrinsecū: ergo in ordine ad intrinsecū: ꝛ nō nisi in ordine ad illā qualitatē successiuaz q̄ est mot⁹ localis: igitur. ¶ Ad dubium ōz ꝙ dictes nō posse esse trāsitum de cōtradictorio in cōtradictorium sine acquisitiōe vel corruptiōe alicui⁹ rei: aut motu local aut transitu tēporis ad hoc sufficiēte: p quācunq; potēciam: habēt multiplicare multas res: quas dicentes maximā assumptā intelligi solum de potēcia naturali non habēte ponere. Habēt eīm ponere vnionē: inherentiam: informationē esse respec⁹ distinctos a reb⁹ vnitis: a rebus informātibus: ꝛ sic de alijs. Habēt etiam ponere motū localez (vel simulē motui locali) esse rem distinctā a reb⁹ pmanēcubus: non tñ quin possz tota simul a deo fieri: sicut aliqui imaginantur de motu cōtra quos multāt rōnes Gre. Sz dicūt illā qualitatē posse fieri a deo totā simul: ꝛ tūc ampli⁹ nō esset mot⁹ Quia tñ ofa eque bñ saluātur sine multiplicatiōe rez ideo pformiter ad dicta ōz: ꝙ mot⁹ localis non est res successiua a reb⁹ permanēcib⁹ distincta. ¶ Et ad rōem post oppositum dictum est prius.

Ad rōnes q̄stionis. Ad primā ōz ꝙ tale infinitum posset esse nūerus non tñ esset infinit⁹ nūerus sed esset infinita multitudo: sicut oēs partes continui sunt infinita multitudo: ꝛ tñ sunt finitus numerus: qz finite solū numerabiles. Posset etiā tale infinituz esse ꝙtitas cōtinua. Et ad improbationez ōz ꝙ illa diuisio est insufficiens: qz ille solum sunt spēs ꝙtitatis finite. ¶ Ad scōam ōz negādo ꝯnām. naz principalis ratio ꝓbans infinitatē est: qz ad eam non sequitur ꝛdictio modo cōtradictio sequitur ad infinitū: poni inter duo puncta finita. ¶ Ad tertiam ōz similiter: sz ēm in qualibet parte proportionabili vnius hore deus possit in duplo augere quadrāgulum: tamen nō est possibile ꝙ in duplo quadrāgulum augeat in qualibet parte proportionabili vnius hore: ꝓpter cōtradictionē erōssaz in argūēto. ¶ Ad quartam ptz ex dictis: ꝙ quolibet modo pōt esse infinitū. ¶ Ad improbationez primi ōz: ꝙ creata infinita multitudine aiaruz deus bene posset alias addere: sed ille nō facerēt plures ꝙ ante: qz erāt infinite. ¶ Ad improbationem secūdi ōz: ꝙ licet vnuz infinitum non sit maius altero: capiendo maius pro illo quod continet tantūdem et amplius: bene tamen est maius capiendo maius pro illo quod continet aliud: et aliquid quod non est illud neq; aliquid eius. ¶ Ad improbationem tertij dicitur: ꝙ non est inconueniens qualitatem infinitam moueri in instanti. Verū tamen de motu infiniti: videbitur (deo fauente) in libro de celo. Et tantum de ista questione: et per consequens de tertio libro.

¶ Primi tractat⁹ quarti libri phisicoꝝ primū capitulū in quo disputat⁹ an locus sit.

Cōclusio totius tractat⁹ pambula.

Similiter autez necesse est phisicum ⁊ de loco sicut ⁊ de infinito cōsiderare: si est ⁊ quō est ⁊ quid est. Probatur. Tum primo: qz sicut illud qđ nō est sicut tragelapbus aut philax: nusq̄ est. ita oēs antiqui opinātur oē qđ est esse alicubi: ⁊ sic locꝰ quenit oibus entib⁹ naturalib⁹: quare phisici erit de ipo ꝙsiderare. Tum scđo: qz phisicus bz ꝙsiderare de motu locali qui nō fit sine loco: igit ipe bz ꝙsiderare đ loco.

¶ Qđ non est nusq̄ est.

¶ Hec aūt ꝙsideratio ē difficilis. Tuz: qz ꝓpter eꝰ diuersas ꝓditiōes videt esse alteriꝰ ⁊ alterius nature. Tum: qz ātiqui nihil de ipo nisi dubitatiue dixerūt. ¶ Videt ei aliq̄b⁹ q̄ locus sit: qđ quidē rōibus ꝓbat: qz in loco corꝑa naturalia sibīuicē succedūt: in quo ei aer ē nūc: aqua in đ prius erat: igit locꝰ ē aliquid: ⁊ receptaculū alid ab vtriusq̄: ⁊ ab illo in qđ mutatū est: ⁊ ab illo ex quo mutatū est.

Alia cōclusio

¶ Tū scđo: qz ad locū mouētur corꝑa naturalia tāq̄ ad coꝝ ꝙseruatiuū: puta b̄ sursum ⁊ illud deorsuz: ergo signū ē q̄ locꝰ ē. ¶ Nec valet dicere: q̄ ille differētie locoꝝ sursuz ⁊ deorsuz nō distinguūtur ex natura rei in rebus inaiatis: ꝛ solū quo ad nos. Tum prio: qz ꝓpter eꝰ differētias distinguūtur motꝰ corꝑoꝝ naturaliū. Nā ignis ferē sursum: qz leuis ē ⁊ terra deorsuz: qz grauis: igit sursū ⁊ deorsuz distinguūtur ex natura rei. Tum scđo: qz nisi loca corꝑoꝝ naturaliū distingueren ex natura rei: tūc naturalia nō eēnt magis in loco inq̄tū hmōi q̄ mathematicalia quib⁹ possem⁹ assignare locū: ꝙns ē falsum: igit.

Probatur locus esse.

Tollit̄ euasio

¶ Tertia rō p̄cipalis: scđm ātiquos vacuū est: ⁊ scđz eos vacuū est locꝰ p̄uatꝰ corꝑe: ergo signū ē q̄ locꝰ ē. ⁊ q̄ oē corꝑus sensibile ē in loco. ¶ Quarta rō est: qz Hesiodus dixit q̄ in factōe mūdi erat vnū chaos vacuū in quo alia corꝑa fiebāt. Tuz igit tale vacuū sit locus: sequit̄ q̄ locus ē. immo q̄ locꝰ ē ens primū entiū. ¶ Sz alijs videt q̄ locꝰ nō sit: ꝓpter sex rōnes. ¶ Pria ē. qz si locus esset aliq̄d. Vel esset corꝑus ⁊ b̄ est impossibile: qz cū locus ⁊ locatū simul sint: in eodem essent duo corꝑa. Vel esset aliud a corꝑe: sic nō haberet lōgitudinez: latitudinē: ⁊ ꝓfunditatem: ⁊ ꝓ ꝙns nō esset eq̄lis locato: qđ est falsuz ¶ Scđa rō est: qz si locus esset aliud a corꝑe et receptaculū ipius: eadē rōne locus superficiei distingueret a superficie: ⁊ locus pūcti a pūcto: quod ē impossibile: qz locus pūcti esset aliq̄d indiuisibile. mō duo idiuisibilia simul iūcta nō videtur eē nisi vnum: ⁊ sic eadē rōe locꝰ ⁊ superficies ñ eēnt nisi vnū: qđ ē impossibile. ¶ Tertia rō est: qz vel locꝰ esset de nūero corꝑoꝝ ⁊ tūc duo corꝑa simul eēnt vel de nūero incorꝑoreoꝝ: ⁊ sic nō esset eq̄lis locato. Nec valet dicere q̄ locꝰ nō est corꝑ⁹ ꝛz corꝑ⁹ elemētum. Qz vel est elemētum ensibile: et sic duo corꝑa simul erūt. vel est hmōi elementum intelligibile: ⁊ sic nō habebit longitudinem: nec latitudinē: ⁊ ꝓ ꝙns nō erit equalis locato. ¶ Quarta rō est: si locus esset: esset causa locati: ꝛz hoc nō: qz nō videtur in quo genere cause sit causa: igitur locis non est.

¶ Ex itelligibilib⁹ elementis nulla fit magnitudo.

¶ Quinta rō quā facit Zeno. Cuius qđ est est in loco: ꝛz locus nō est in loco qz tūc esset processus in infinitum: ergo locis non est.

¶ Sexta ratio: quia cum locus non sit maior neq̄ minor locato: augmētad locatū oporteret locum augmentari. ⁊ sic locus esset mobilis: quod videtur esse falsum. Propter ꝓdictas rōnes vidēdum est vtrum sit locus: et quid est locus.

¶ Secūdum capitulum in qu narrantur opiniones antiquoꝝ de loo.

Quis locꝰ ꝓpꝛ⁹ ⁊ q̄s cōis

Ocoꝝ quidā est cōmunis: qui non continet solum vnum ꝛd multa. Et quidā est proprius qui nō continet nisi vnū locatū vel partem eius. Et differūt ista loca: qz nihil dicitur esse ꝛopꝛie et per se primo in loco cōmuni: sed oīa scđm quid sed aliq̄d bene dicitur esse ꝓrse ꝓio in loco ꝓꝓio. ¶ De hoc loco dixerunt quidam antiquoꝝ: q̄ ipse est forma locati: qz ipse est terminꝰ locati. modo forme videtur esse terminare. ¶ Sed alij dixerūt ipm esse materiam: eo q̄ loco plures ꝓprietates materie cōueniūt: cū sit receptiu⁹ aloꝝ corꝑoꝝ. Et huiꝰ opinionis videt esse Plato in Timeo: qui inter oēs maxime conat⁹ ē dicere q̄d sit locꝰ: ꝛz oēs asseruerint locū esse aliq̄d Sed si ita sit: q̄ locus sit materia vel forma

Opiniōes antiquoꝝ.

Locus non est materia neq; forma.

Difficile est cognoscere locū: sicut difficile est cognoscere materiā. ¶ Attū de hac materia pōit talē ꝓclo. Locꝰ nō ē materia neq; forma. Probat ꝯttuor rōibꝰ. Pria ē q locꝰ bū ē sepabilis a locato: neq; ē ps corpis locati: sz hz modū vasis ꝓtinent aliquā rē extrinsece: t sepabilis ab illa re. Sz nō sic ē de materia vel forma: qz neq; materia neq; forma sūt sepabiles a ꝓposito: neq; sūt oīno aliud ab ipo: sicut locꝰ a locato igit. Scda rō est: ad locū mouent naturaliter corpa naturalia: nō aūt ad suā materiā vel formā. Silr locoꝝ differētie sūt sursū vl deorsū nō autē materie vl forme: ergo locꝰ nō ē materia neq; forma. Tertia rō ē: si locꝰ eēt materia vel forma locꝰ eēt ī aliquo loco: aut ergo eēt in seipo: qd ē ipossibile. aut ī alio: t sic erit processus in infinitū. Quarta rō ē: si locꝰ eēt materia vel forma: tūc sequeret q corrupto locato corrūpet locꝰ: qd ē falsū: qz cū ex aere fit aqua nō pdit locꝰ ei. ¶ Tertiū capitulum in quo ponunt octo modi essendi in.

Totum nō est preter partes.

Post hec aūt accipiendū ē quot modis aliqd ī alio dicit. ¶ Primo mō: sicut ps ī toto: vt digitꝰ ī manu. ¶ Scdo mō: sicut totū ī ptibꝰ. Nō ei ꝓter ptes ē totū. ¶ Tertio mō sicut spēs ī gñe: vt hō in aīali ¶ Quarto mō sicut genꝰ in spē: t ps spēi ī rōe ei. ¶ Quīto mō: sicut accīs ī subiecto: vt sanitas ī calidis t frigidis. ¶ Sexto mō: sicut ī regēte vt regnū grecoꝝ ī rege ipoꝝ. ¶ Septimo mō: sicut ī fine t optimo. ¶ Octauo mō: sicut ī vase vl loco. Et circa istos modos dubitaē vtz aliqd possit esse in seipo. Si ei dicaē q sic: tā nō oportebit locū aliō eē a locato. ¶ Sed ad hāc dubitationē dr ꝓmo q aliquid pōt esse ī aliquo duplr. Uno mō p se ꝓmo: qz ē ī illo scdz se totū t qōlibz sui. Alio mō scdm alteꝝ: qz ē in illo scdz aliō: aut scdz ptē: sicut hō dr albꝰ rōe corpis: t scīēs rōne aīe. ¶ Scdo dr: q totū bū ē ī seipo scdm alteꝝ. qz scz vna ps totiꝰ ē ī alia pte: sz nō est in seipo ꝓmo: sicut albedo ē ī superficie: t scīa in aīa. ¶ Tertio dr: q nihil ē in seipo pse ꝓmo Ptz Tū: qz nihil ē ī seipo pse ꝓmo: sicut ps ī toto: neq; sicut totū ī pte. t sic de aliis modis essendi ī: ergo nihil ē ī seipo pse ꝓmo Tū scdo: qz si aliqd eēt ī seipo perse prio: vt ampbora vinū ī ampbora vinū: tūc ampbora t vinū eēnt vnū qd ē falsū. Et ptz ꝓna: qz vt nū eēt illud qd eēt ī ampbora: t etiā ampbora eēt illd idē: igit ābphora t vinū eēnt vnuz t idē. Et confirmaē qz eē ī seipo t eē ī alio habēt rōes repugnātes: ergo nō pōt eidē quīre t p ꝓna nihil pōt eē in seipo pse primo

Conclusio. iiii

¶ Quarto dr q nihil pōt eē ī seipso paciens t primo. ptz: qz si ampbora vinū esset in seipsa ꝓmo t paccīs: tūc vinū t ampbora eēnt in eodē loco qd ē impossibile. ¶ Et sic ptz q rō zenonis pbāt locū nō eē: qz si essz esset in loco: nō est difficilis ad soluēdū Na aliqd pōt eē in aliquo: absqz hoc q sit in illo tanq in loco. Ptz insuper: q locꝰ nō est materia nec forma: cū locꝰ sit separabilis a locato: nō aūt materia vel forma.

¶ Quartum capitulum in quo ponunt aliqua valentia ad diffinitionem loci.

Pria cōclusio ꝓtinens ꝓpietates loci

Dabendā diffinitionem loci ponunt due ꝓclones. ¶ Pria ē q qnqz sūt ꝓpietates loci ¶ Una est q locꝰ ꝓtinet locatū t nihil est ip.ꝰ: t sic neq; ē materia neq; forma. ¶ Secunda ē: q locꝰ ppriꝰ neq; ē maior neq; minor locato. ¶ Tertia ē: q locꝰ nō defficit locato. ¶ Quarta ē: q ī loco mueniunt differentie ex natura rei distincte. ¶ Quīta est q vnū qdqz mouet ad locū naturalē in quo natuz ē quiescere.

Secunda conclō ꝓtinens ꝓditiones bone diffinitōis.

¶ Scda ꝓclo ē quattuor sunt ꝓditões bōe diffinitōis Pria est: q debet manifestare quid sit res significata per diffinitū. ¶ Scda est: q p eā debēt solui obiectões t difficultates ꝓtingentes circa diffinitū. ¶ Tertia est: q p ipam debēt cognosci ppietates diffiniti ¶ Quarta est: q debent p eā notificari cause difficultatum et discordiaz circa diffinitū Si aūt be ꝯttuor ꝓditões ꝓueniāt diffinitōi loci: bēt plena loci diffinitio: p qua ponunt ꝯttuor ꝓambula. ¶ Primū est: q si nō fuisset mot' localis nō fuisset mentio facta de loco.

Preābula ad loci diffitōem.

¶ Scda est q aliquid mouet localiter duplr. naz aliqñ mouet pse: vt totū pse existens. Aliqñ per accidens t illd est duplex. Quoddā natū est moueri perse: vt pars integralis t clauus nauis. Aliud vero non est natū perse moueri: vt scientia t qōlibet accidens. ¶ Tertium preambulū est: q locꝰ ꝓtinēs locatuz nō est aliquando locus proprius ipsius qz nō est eqlis illi: sicut celuz non est proprius locus istoꝝ inferioruz neqz aer: nisi scdz partē

Conclusio.i.

Conclusio.ii.

Conclusio.iii.

Conclusio.iiii.

¶ Quartū ꝓambulū ē qñ ꝙtentū ē ꝙtinuum cotinenti: nō est in eo sicut in loco. Tuz: qz tale nō pōt moueri sine cōtinente. Locatuz aūt mouet sine loco. Tū: qz illud ē in cōtinēte sicut in toto: ergo nō est i eo sicut in loco

¶ Quintū ꝓeambulū est: qñ aliqđ corpus est in cōtinente tangēte ipsuz: tūc est in ipo scđm ptem tangentē ipm. ¶ Jstis ꝓeābulis positis ponunt due cōclusiones. Pria

¶ Cōclusio .j.

loc⁹ ē termin⁹ corpis cōtinentis ptz: qz loc⁹ non est spacium separatum existens inter latera corpis cōtinentis: neqz est forma locati: neqz est materia ipsi⁹: igitur est termi nus corporis cōtinētis Prima pars aūtis patet primo: soluendo rationem antiquorū tenentiū locum esse tale spacium: qua sic ar gumentātur: loco permanēte corpora trās mutantur: z manet eadem distantia inter la tera corporis continentis. Sicut cum vas intrat vnū corpus z aliud abscedit: vas nō ꝓpter hoc mouetur: neqz distantia laterum variatur. Sed talis distantia nō videt esse aliud q̄ spacium separatum a loco: existēs in ter latera corpis cōtinentis: igit locus est tale spaciū. Ad hāc ei rōez dicit: q̄ trāsmu tato loco nō manet eadez distantia inter la tera corpis cōtinentis: licet maneant eadē latera distantia. Patet secundo: qz si locus esset tale spaciuz sequeret q̄ essent infinita loca: qđ est impossibile. Et ptz ꝙna: quia si cut totū habet locū: ita z quelibet ps nata est habere locū: z cū ad diuisionē locati nō oporteat locū diuidi: sequtur q̄ loc⁹ toti⁹ est diuisus in infinita loca: qđ ē impossibile. Patz tertio: qz si sic tūc vn⁹ loc⁹ indigeret alio: cū ipe moueret ad motū locati: sed hoc ē falsū qz tūc cuiusl̄bet loci esset alter loc⁹. Patet quarto: qz scđm illā imaginationē sol⁹ mun dus esset in loco: cū solus mūdus sit in tali spacio sepato. ¶ Scđa ps aūtis ptz: qz lz forma sit termin⁹ cōpositi sicut locus locati: nō tn eodē mō: qz forma ē termin⁹ intrin secus nō aūt loc⁹. ¶ Tertia ps aūtis patz Tum primo: qz licet loc⁹ recipiat diuersa lo cata sicut materia diuersas recipit formas: nullū tn illoz locatoz haberet loco sicut fo rma haberet materie. Tū secūdo: qz materia nō est oīno diuisa a cōposito: sicut loc⁹ a locato. Patz igit q̄ loc⁹ neqz ē spēs siue fo rma: neqz materia: neqz spaciū separatū: re linqtur ergo q̄ ē termin⁹ corpis ꝙtinentis

Q locus non est spacium se paratum.

Q locus non est forma.

Q locus non est materia.

¶ Scđa ꝙclusio ē. Loc⁹ ē imobilis primuz Ptz: qz sicut vas ē imobile primū ita loc⁹ ē imobilis primū. Nā nauis dr esse in flumie sicut in vase z nō sicut in loco. ¶ Ex ꝓdict⁹ infert diffinitio loci scz: q̄ loc⁹ ē terminus corpis ꝙtinētis imobilis ꝓmū. Q aūt sit i mobilis ptz: qz vltimū celi: z medū mundi: dicunt esse loc⁹ sursum: z loc⁹ deorsum: qz sūt imobilia ꝓmū: ergo loc⁹ ē qđ imobile ꝓ mū. z ideo locus videt esse quoddā planū si cut vas. ¶ Quintū capitulū in quo ostēdi tur quō aliqua diuersimode sunt in loco.

¶ Cōclusio .ij.

¶ Diffinitio loci.

Ad videndū quō corpa variō mō sunt in loco ponunt quattuor cō clusiones. ¶ Prima ꝙclusio est oē corp⁹ habēs extra se aliud corpus cōti nens ipm ē in loco: aliud vero minime. Ptz qz cōditio loci videt esse ꝙtinere locatū: er go oē qđ ꝙtinet ab alio ē in loco. ¶ Secun da ꝙclusio: totū vniuersum nō ē in loco nisi rōne ptū. ptz: qz nō bz corp⁹ circūdās ipm z ideo nō mouet sursum vel deorsum: sed so luz circulariter. ¶ Tertia ꝙclusio. eoz que sunt in loco: quedā sunt in loco scđm actum: vt totū pse existens. Alia vero scđm poten tiam: vt ptes illius totius. Similiter. eoruz que sunt in loco: quedā sunt in loco pse: sicut oē corp⁹ mobile motu recto. Et similiter il la que possunt augeri vel minui. Alia vero nō sunt i loco nisi p accīs sicut aīa z celū qđ mouet circulariter. ¶ Quarta ꝙclusio est. totus mūdus nō ē in loco pse. Ptz qz extra totum mundū nihil ē. Cū extra totū z oē nihil sit: ergo totus mūd⁹ nō est in loco. Sz alia a celo sunt in ipo celo tanq̄ i vltimo ei⁹ terra eni est in aqua aqua in aere: aer i igne et ber aūt in celo celum aūt nō amplius in a lio. ¶ Ex ꝓdictis solui possunt rōes que p bant locū non esse. ¶ Ad ꝓmā dr q̄ nō opz duo corpora esse in eodem loco cuilibet eo rum proprio: licet bene possint esse in eodez loco communi vtriqz. ¶ Ad secundā dicit q̄ si punctuz capiat ꝓ indiuisibili non est in loco: sed si capiatur pro parua parte conti nui non est in loco nisi scđm potētiā ¶ Ad tertiā dicit q̄ due sūt ꝓpetates loci Pria est: q̄ vnūqđqz corp⁹ graue vel leue fert ad suū locū naturalē: ex eo q̄ in illo saluatur: li cet aliquādo locus z locatū agant z patian tur adinuicem: qz possunt in vna qualitate

Conclusio .j.

¶ Conclusio .ij. Conclusio .iij.

¶ Alia z celus sunt in loco p accīs.

¶ Conclo .iiij. Extra oē z toti mu nihil est.

¶ Solumtur rones ꝓbantes locus non esse que posite sunt ca.j

Due ꝓpietates loci.

cōuenire ꝛ in alia repugnare: sicut ꝓz de aqua ꝛ terra. ¶ Scōa ꝓpetas ē. q vnūqōdq; corꝓ naturale natū est q̄escere i suo loco naturali: sicut ꝓs in toto: ꝛ materia sub forma. Et sic ꝓz q locꝰ ē elementū vel aliqd elemētoꝝ ꝛ de natura corꝓoreoꝝ. ¶ Ad quartaz dr q locꝰ i ordie ad motū localē ē cā finalis sz i ordie ad locatū: est cā efficiēs ꝓseruans. ¶ Ad q̄ntā dr. q ꝓia nō valet: locꝰ ē in aliquo igit ē in illo tanq̄ in loco. ¶ Ad sextam dr q nō oz locum augmētari ad augmentationem locati: licet oporteat ipsum fieri maioris continentie.

Similiter aūt necesse est phisicū ē. ¶ Iste ē quartꝰ liber phisicoꝝ Ar. in quo p. determiat de passionib⁹ extrinsecis corꝓoꝝ naturaliuz. Et diuidit iste liber in tres tractatꝰ. In prio determiatur de loco. In scōo de vacuo: ibi. Eodē aūt mō accipiēduz. In tertio determiat de tpe ibi. Cōsequēs aūt. Primꝰ tractatꝰ ꝓtinet septē capla. In prio disputat an locꝰ sit aut nō. In scōo inquirit q̄d sit locꝰ disputatiue. In tertio enūerat mōs essendi in alio: vt appareat qualiter locatū sit in loco. In quarto ꝓmittit quasdā suppōnes valētes ad diffinitiōem loci. In q̄nto inquirit diffinitōem loci. In sexto declarat qualiter diuersa entia sunt diuersimode i loco. In septio declarat cās quarūdaz ꝓprietatū loci: ꝛ soluit rōnes in prio capitulo factas: ad ostendū q locꝰ nō sit. Capitula patebūt in ꝓcessu. ¶ Ponit ergo prio talē ꝓcl'oem. Ad naturalē phūm ptinet ꝓsiderare de loco. Probat sic. p. q̄ de illo dz nāturalis cōsiderare: qđ obus naturalib⁹ cōuenit: sz locꝰ cōuenit obus naturalib⁹: igr. Minorē ꝓbat sic p. p rōem ātiquoꝝ. Quicqd non ē nō ē in loco: ergo oē qđ ē. est in loco. Circa istā ꝓbatōem mouis ē aduertendū: q ipa peccat triplr. Prio penes fallaz ꝓntis Scōo q: falsuz ē. q oē qđ ē. est in loco: vt dz de subst̄ati is sepatis: ꝛ sic añs ē vez: ꝛ ꝓns ē falsuz. Tertio peccat q: si oē qđ ē esz in loco: tūc cōsideratio de loco nō pertineret ad naturalē. sz magis ad metaphisicum. T. Et de motu ¶ Hic p. ꝓbat dictā ꝓcl'oem scōa rōne sic. Qui cūq; cōsiderat de loci mutatōe dz cōsiderare de loco: sz naturalis cōsiderat de loci mutatōe: ergo dz ꝓsiderare de loco. Maiorꝰ ꝓz: q loci mutatio nō ꝑt esse sine loco T. Hz aūt multas dubitatōes. ¶ Hic p. pōit scōam cōclusiōez q̄ talis ē. q ꝓsideratio de loco ē difficilis. ꝓbat p. duab⁹ rōibus. Quaꝝ ꝓia ē. Illud qđ ꝓpter ei⁹ diuersas ꝓpetates videt eē alteri⁹ ꝛ alteri⁹ nature: est difficilis cognitōis: sz locus ē hmōi: igit ꝓsideratio de loco est difficilis. Minor ꝓz: q locꝰ quātuz ad aliquas ei⁹ ꝓprietates videt eē materia: ꝛ q̄tū ad alias forma T. Amplr aūt neq;. ¶ Scōa rō ē. illud ē difficilis cogniti onis de quo ꝑdecessores Ar. determiauerūt nisi dubitatiue ꝛ disputatiue: sz sic ē de loco: ergo ꝓsideratio de loco ē difficilis. T. Q; quid igr locꝰ ¶ Hic p. ponit tertiam ꝓcl'oem q̄ talis ē. q locus ē. quā ꝓcl'oem ꝓbat tribꝰ rōib⁹. Quaꝝ ꝓia ē. Illud in quo aliqua corꝓa mutuo succedūt ē. sz in loco corꝓa sibi mutuo succedūt: ergo locus ē. Minor ꝓz: q vbi nūc ē aqua postea erit aer: ergo ex trā smutatōe locali manifestuz ē. q locus ē. ꝛ q in loco corꝓa sibi mutuo succedūt. T. Amplr aūt. ¶ Secūda rō talis ē. Illud ad qđ mouētur corꝓa tanq̄ ad aliquid eis cōuenies ꝛ eoꝝ ꝓseruatiuū: est aliqd in rerū natura: sz ad locū mouētur corꝓa naturalia tanq̄ ad aliqd eis ꝓueniens: ꝛ eoꝝ ꝓseruatiuū: ergo locꝰ ē aliqd in rerū natura. Minorē ꝓbat p. q: vnūqōdq; corꝓ nō ꝓbitū exns extra locū ꝓpriū ferē naturalr in suū locū ꝓpriū vt graue naturalr ferē deorsuz: ꝛ leue sursuz: ergo locꝰ hz virtutē ꝓseruatiuaz locati: ꝛ ꝓ ꝓns locꝰ ē aliqd. ¶ Et q: posz aliqs dicere. q in rebꝰ aliis a nobis scz in imaiatis sursuz: ꝛ deorsuz: ātē: ꝛ retro: ꝛ sic de aliis differētijs positionū non essent naturalr distincta: sz solū quo ad nos. Iō Ar. oñdit q ille differētie sunt distincte ex natura rei duab⁹ rōibus. Primam pōit ibi. Sūt aūt hmōi. ꝛ ētalis. Ille drie locoꝝ sunt distincte ex natura rei ꝓpter quas motus elementoꝝ sunt distincti: sed ꝓpter drias locoꝝ motꝰ elemētoꝝ sunt distincti: ergo drie loci sunt ex natura rei distincte. Minor ꝓz: q videm⁹ q oīa leuia naturalr mouent ꝛsus celū: ꝛ grauia versus mediū: qđ nō esz nisi locꝰ sursuz distingueret ex natura rei a loco deorsuz T. Ostēdit aūt ¶ Secūda rō ē. nisi sic seqret q naturalia nō magis essent i loco q̄ mathematicalia: sz ꝓns ē falsuz: ergo ꝛ illud ex quo sequit. Cōsequētia ꝓz: q si essent entia mathematicalia q̄ de facto nō essent naturalia possem⁹ in eis assignare locaꝝ drias loci: ergo si drie loci solū distingueret quo ad nos: nō plꝰ naturalia essent in loco q̄ mathematicalia si essent T. Amplr vacuū. ¶ Hic p. probat dictā ꝓcl'oem ꝑncipalē tertia rōne q̄ talis ē. Vacuū est (vt antiq affirmabāt) ergo locꝰ ē. ꝓns ꝛ ꝓz ꝓ diffinitionē vacui. describebāt sic antiq vacuū Vacuū ē locꝰ priuat⁹ corꝓe. T. Videt aūt ¶ Hic p. confirmat dictā rōem auctoritate Hesiodi q̄ dicebat: q in factōe mūdi. primo factū fuit qōdā chaos qđ erat locꝰ vacuꝰ in quo alia fiebant: ergo locꝰ ē. T. At xo hz. ¶ Hic p. ꝓbat sex rōnibus q locꝰ nō ē. Quaꝝ ꝓia talis ē. si locus esz vel esz corꝓ vel aliud a corꝓe. Non corꝓus: q: cū locatū sit corꝓus: ꝛ locus ꝛ locatū sunt simul sequit q duo corꝓa essent simul in eodē loco: qđ ē impossibile. Nec ē aliud a corꝓe: q: locus hz tres dimēsiones cū sit equalis locato: ergo locus nō ē aliud a corꝓe. T. Amplr si. ¶ Secūda rō ē. si locus corꝓis esz aliud a corꝓore ꝛ receptaculū ipius corꝓoris eadē rōne pūctus linea superficies haberēt locū distinctū ab eis: sz hoc ē impossibile: q: locus pūcti nō ꝑt esse distinctus a pūcto: eo q locus pūcti nō esz nisi aliqđ indiuisibile: mō duo indiuisibilia sibi inuicē iūcta nō vident eē nisi vnū: ꝛ simili rōne locꝰ superficiei nō erit aliud a supficie: ꝛ locꝰ linee a linea: ergo locꝰ corꝓoris nō erit aliđ a corꝓe. T. Quid ei forte ¶ Tertia rō ē. si locꝰ esz aliqd: aut esz de nūero corꝓoreoꝝ: aut de nūero incorꝓoreoꝝ: sz nō est de nūero aliquoꝝ istoꝝ: ergo locꝰ nō ē aliqd. Minor ꝓz: q non ē de nūero icorꝓoreoꝝ: q: tūc locus nō esz equalis locato: cū locatū sit corꝓus. Q; nō sit de nūero corꝓoreoꝝ: ꝓz: q: tūc esz corꝓus: ꝛ sic duo corꝓa essent simul ¶ Sed diceret aliqs: q locꝰ non ē corꝓus: sz ē elementū corꝓoris. ¶ Cōtra hoc arguit p. sic. q: si locus esz elementuz aut esz elementū sensuale vel intellectuale. Nō primū q: tūc seqret q duo corꝓora starēt simul. Nec scōum: q: tūc nō haberet magnitudinē. ꝛ per ꝓns non esz equalis locato. T. Ampius ꝛ cui⁹. ¶ Quarta rō ē. Si locꝰ esz aliqd: ꝓporteret q aliquomō esz cā locati: sz locus non ē cā locati: ergo locus nō ē aliqd. Minor ꝓz: q: locus non ē cā efficiēs: q: si locus esz cā efficiēs maxime esz locus naturalis: sz hoc ē falsuz: q: aliqn locatum ē alibi q̄ in suo loco naturali. Nec etiā ē cā materialis nec formalis: q: tales sunt cāe intrinsece rei cuius sunt cause: sz locus non ē intrinsec⁹ suo locato. Nec etiam cā finalis: q: forma ꝛ finis coincidūt. T. Amplr. ¶ Quinta rō que ē zenonis talis ē. Oē qđ ē: est in loco ergo si locꝰ ē locus ē in loco: ꝛ si sit in loco: querit de il

Conclusio .i.

Qđ nō ē nusq̄ est.

Conclusio .ii.

Conclusio .iii.

Q locus ē.

Tollit euasio

Descriptio vacui ex ātiquoꝝ

Probat locus non esse. Prima ratio.

Scōa ratio.

Tertia ratio.

Ex elemētis i telligibilibus nulla fit magnitudo.

Quarta ratio

Quinta ratio

Sexta ratio.

lo loco ⁊ sic in infinitum. T. Amplꝰ sicut oꝫ corpus. ¶ Sexta rō est locꝰ non ẽ maior nec minor locato: ergo si locus ẽ. locus augmentabiꝫ le cato augmẽtato: isz hoc ẽ impossibile: cū locꝰ sit immobilis: vt postea dicꝫ ergo locus non est.

Qm̃ aūt aliud quidē ¶ Istud ẽ scōm ca. huius tractatus in quo p̄ disputatiue. mārit q̄d sit locꝰ. Et diuidiꝫ in duas ptes. In pma narrat opiones antiquoꝝ. In scōa ip̄robat illas: ibi. At vero q̄ ip̄ossibile. Dicit ergo p̄mo sic. q̄ duplex ẽ locꝰ: scz locus p̄pꝛiꝰ ⁊ locus cōis. Cōis est. q̄ nō solū vnū locatū cōtinet sz multa alia. Sz locꝰ p̄pꝛius ẽ. q̄ ꝓtinet locatū ⁊ nihil aliud qō nō est in illo. Et subdit p. q̄ nihil p̄t ⁊ p se ōr p̄mo esse in loco cōi: sz in loco p̄pꝛio: vt aliq̄d nō ōr esse in celo: nisi q⁊ ẽ in aere: nec aliq̄d ōr esse in toto aere: nisi q⁊ ẽ in vna pte aeris: nec ẽ terra nisi q⁊ ẽ in vna pte terre. T. Si igr̄ est locus. ¶ Hic p. narrat opiniones antiquoꝝ. Dicebāt enī quidā antiq̄ q̄ locus ẽ forma: qō p̄bāt sic: q⁊ locus est terminꝰ locati: isz terminꝰ rei est forma rei. g° locꝰ est forma locati. T. Scōz aūt q̄ videꝫ. ¶ Hic p. narrat scōaz opiōem antiquoꝝ. Dixerunt enī antiq̄: q̄ locꝰ est q̄dam distātia q̄ quidā distātia erat ip̄a materia: qō p̄bāt sic. Illud cui ꝓueniūt p̄prietates materie: est materia: sed loco conueniunt p̄prietates materie: igr̄ locus est materia. Et huius opinionis videꝫ esse plato q̄ dixit locū esse qōdaz receptaculū qō quidā receptaculū erat ip̄a materia. Et subdit p. q̄ solꝰ Plato conatꝰ est dicere q̄d sit locus. T. Aderito autez ex hijs. ¶ Hic p. infert vnū corelariū: qō est tale. Si locus essz materia vel forma: difficile essz cognoscere locū: cū difficile sit cognoscere materiā ⁊ formā. T. At vero. ¶ Hec est scōa ps hui⁹ cap̄li in qua p. oñdit. q̄ locus nō est materia vel forma locati quatuoꝛ rōibus. Et p̄ pria pōit tres p̄petates loci. ¶ Quaꝝ pria est: q̄ a loco bene sep̄aꝫ locatū: seu corpus qō est in illo: ⁊ tñ illud nō p̄t separi a materia vel forma eius T. Quare nec ps. ¶ Scōa p̄petas est: q̄ locus nō est ps corpis locati q⁊ corpus locatū ꝺm se totū sepabile est a loco: ⁊ materia ⁊ forma sunt ptes eius a q̄bus locus separabilis est

Quid locus cōis ⁊ p̄pꝰ

Opio ārīquorum̄ ma.

Opio .ij. platonis.

Tres p̄petates loci.

T. Et videꝫ. ¶ Tertia p̄prietas est: q̄ locus se hz ad modū vasis ꝓtinentis extrinsece rem: ⁊ sepabilis est a re: nō aūt sic est de materia vel forma. Istis suppositis formaꝫ sic pria rō: q⁊ materia ⁊ forma nō sepant a re cuius sunt re p̄manēte in esse: sz locus separaꝫ a re cuius est illa re p̄manente in esse: ergo locus non est materia vel forma locati. T. Scōm q̄dem. ¶ Hic p. p̄bat spāliter q̄ nō est forma: q⁊ illud qō est sepabile a re cuius ẽ non est forma eius: isz locus est hmōi. igr̄. T. Scōm q̄ aūt. ¶ Hic p. p̄bat spāliter q̄ locꝰ nō est materia: q⁊ locus cōtinet locatū: materia vero nō. T. Videtur autē ¶ Hic p. cōfirmat p̄mā rōem sic. Illud qō est in loco ẽ totaliter aliud ab ip̄o loco: sz locatū nō est totaliter aliud a materia vel forma: igiꝫ locus non est materia vel forma ip̄ius locati. T. Platonici igr̄. ¶ Hic p. trāsgrediendo p̄positū. dicit q̄ ex quo Plato posuit esse locuz cōem oībus entibus: ergo etiaz habuit ponere nūeros ⁊ ideas esse in loco: qō tñ negauit: ⁊ sic opio eius videꝫ p̄tradictōem includere. T. Amplius quomō ferenꝫ. ¶ Scōa rō est: q̄ ꝓtinet duplex medīū. Primū est: q⁊ ad locū mouenꝫ naturaliter corpora naturalia: ⁊ non mouenꝫ ad materiā vel formā: cū habeāt eas in se: igitur.

Cōfutatio opinionum.

Digressio,

¶ Scōm medīū est species loci q̄ dicunꝫ esse sursum et deorsuz: ⁊ tñ nō sunt materie vel forme: cū aliq̄n materia ⁊ forma eidem rei insint: nō aūt sursum ⁊ deorsum.

T. Si aūt in seipō. ¶ Tertia rō est. si locus essz materia vel forma: locus essz in loco: ⁊ si locus essz in loco vl essz in seipō: qō est impossibile. vt postea oñdetur: vel in alio: ⁊ sic essz p̄cessus in infinitū. Prima ꝑa pz: q⁊ materia ⁊ forma transmutaꝫ de loco in locū ad trāsmutationem totius cōpositi: ergo si locus essz materia vel forma totiꝰ cōpositi essz mobilis: ⁊ per ꝑs essz in loco ¶ Amplꝰ cū ex aere. ¶ Quarta rō ẽ. Si locꝰ essz forma locati: sequeretur q⁊ ad corruptiōez locati corrūpetur locus: ꝑs ẽ falsuz: ergo añs. Cōsequētia pz: q⁊ ad corruptiōez locati corrūpiꝫ forma eius: gꝰ si locus essz forma locati: locus corrūpetur ad corruptiōem locati: qō ẽ falsum. ¶ Aūt hoc fit falsuz pz: q⁊ qñ equꝰ corrūpiꝫ ⁊ cadauer generaꝫ nō corrūpitur locꝰ qui fuit locus eq̄.

Post hec autem ¶ Istud ẽ tertiū ca. huiꝰ tractatus in cuius p̄ria parte p. enūerat modos essendi in. In scōa mouz dubitatiōem: scōa ibi. Dubitabit aūt. Modi aūt essendi in hic eodē mō ponūtur sicut in summulis positi sunt: ⁊ eoꝝ expōnes ibidez patent. T. Dubitabit aūt. ¶ Hec ẽ scōa ps huius capituli in qua p. mouet dubitatiōem. Utrū aliq̄d p̄t esse in seipō: q⁊ si aliq̄s diceret: q̄ aliquid essz in seipō: tunc non oporteret locuz esse aliq̄d aliud a rebus locatis. ¶ Pro solutiōe huius dubij notat p. q̄ aliq̄d dupliciter p̄t esse in seipō: scz ꝺm se p̄mo ⁊ ꝺm alterū. Unde illud ōr esse in aliquo p se p̄mo: qō ẽ in aliquo ꝺm se totū. ⁊ ꝺm qōlibet sui: sic q̄ non ẽ in eo soluz per aliud. ¶ Et illud ōr esse in aliquo p̄mo ⁊ ꝺm accidens: qō ꝺm se totum est in eo: sed hoc ẽ per aliqō extrinsecum in quo ip̄m ẽ. qō facit ip̄m esse in illo: vt homo p̄mo ⁊ ꝺm accidens ōr esse in mari: q⁊ ẽ in naui exīte in mari. Et illud ōr esse in aliquo per se p̄mo ⁊ nō per alterū: qō ẽ in aliquo ꝺm se totum. ⁊ nō rōne alicuius p̄tis siue alicui⁹ extrinseci. ¶ Sed illud ōr esse in aliquo ꝺm alterū: qō ẽ in eo rōne partis eius vt albedo ẽ in hoīe ꝺm alterū: scz rōne partis puta corporis. Et subdit p. q̄ totuz ẽ bene in seipō: non p̄mo: sed ꝺm alterū: q⁊ vna pars totius ẽ in altera: vel in ipō toto: ergo totum ẽ in seipō per alterum scz ꝺm partem. Unde cum ōr: q̄ totum ẽ in seipō ꝺm alterum siue ꝺm partem: tñ intelligiꝫ sicut per istaz oōnem: pars alicuius totius ẽ in ipō toto: vel ẽ aliqua pars ip̄ius totius sicut dicimus q̄ homo ẽ scīēs: siue q̄ in homīe ẽ scientia: hoc ẽ anima hoīs ẽ sciens: siue q̄ in anima hominis ẽ scīa: modo tales ꝓnes sunt improp̄e siue figuratiue ⁊ sinechdotice. T. Primum autem. ¶ Hic p. ponit talem ꝯclusionem: q̄ nō contingit aliq̄d esse in seipso p̄mo ⁊ perse: quemadmodū ẽ albedo in corpore: ⁊ scīa in anima. Hāc cōclusionez ꝑbat p. inductiue ⁊ rōne. Inductiue sic: q⁊ idem non ẽ in seipō sicut in toto: nec sicut in parte: ⁊ sic de aliis modis essendi in: igr̄. T. Et rōne manifestum. Hic p. p̄bat idez rōne: quis si aliquid essz in seipō p̄mo perse: puta amphora vini: intelligendo per se complexum amphora vini aggregatum ex amphora ⁊ vino sequitur q⁊ amphora essz vinum: ⁊ ecōtra: quia vinum posituz in amphora essz in ea perse p̄mo: ⁊ ex quo amphora perse p̄mo essz in seipa: tunc amphora ⁊ vinum essent vnuz ⁊ idē. T. Scōm esse quid igr̄. ¶ Hic p. confirmat dictam rōnem sic. Quādocūq̄ sunt diuerse diffinitiones aliquoꝝ ⁊ competunt diuersis per diuersa: non possunt competere eidez perse siue sine omni alio: sz eius qō ẽ esse in alio: ⁊ eius in quo ẽ aliud sunt diuerse diffinitiones ⁊ distinctis cōueniunt per distincta: igitur non possunt eidem cōuenire per se. T. At vero nec. p. hic ponit scōam ꝯclusionez que talis ẽ. q̄ non cōtingit idem esse in seipō p̄mo ⁊ ꝺm accidens. Probat sic. q⁊ si sic sequereꝫ q̄ vno corpora essent simul ⁊ semel in eodem loco: qō falsum ẽ igr̄. ꝑa pz: q⁊ ponatur q̄ āphora sit in seipa p̄mo: hoc ẽ ꝺm se totam: tūc ꝓtinet se totam p̄mo: ⁊ paccidens: scz rōne vini: tunc vinum ⁊ amphora ꝓtinent ab eodem: ⁊ sic essz penetratio dimensionum: quia ex quo amphora sit in seipa paccidens: oz

Octo modi essendi in.

Cōclusio pria.

Conclusio.ij.

q̄ aliquid sit sibi intimus: sez illud rōne cui⁹ ōz esse p accidens in seipo: t vbi ē illud ibi est ipa amphora: ergo duo essent simul in eodē loco. T. Q; aūt zeno opposuit. ¶ Hic p. remouet opionez zenonis dicētis q̄ locus non ē. q: si essz: essz i aliquo loco: t ille itez in alio loco: t sic essz ꝓcessus in infinitū. Ad hoc dicit p. q̄ ꝓia nō valet: scilz locus ē in aliquo: ergo loc⁹ est in aliquo loco: cum loc⁹ pōt esse in alio ſm aliquem aliuz modū essendi in. T. Illud aūt manifestum. ¶ Hic p. remouet opioem illoz dicentiū locū esse materiā vel formā: dicens q̄ loc⁹ non ē materia vel forma ipius locati: cū locus sit separat⁹ a locato.

Quid autem forte ius tractat⁹ in quo p. premittit ¶ Istud ē quartū capitulū hu quasdā suppositiones valentes ad inquirendū diffinitionem loci. Et diuidit istud capitulū in duas partes. In prima facit qđ dictum ē. In scda ponit aliquas conditiones bone diffinitiōis: ibi. Opz aūt tentare. ¶ Pria suppositio quā ponit ē ista: q̄ loc⁹ continet locatū t nihil ē ipius: hoc ē nō est ps eius: t per hoc q̄ non est ps eius differt a materia t forma locati: t per hoc q̄ cōtinet locatum ōz ab antiq̄s differre a vacuo. T. Amplius nec̄ primū. ¶ Scda suppō ē. q̄ loc⁹ non ē maioz nec̄ minoz locato. Q; sic intelligit. locus ꝓpri⁹ tm̄ continet sicut ipm locatum: t nō plus nec min⁹. T. Adhuc aūt ¶ Tertia suppositio ē. q̄ locus nō deficit locato: ex quo locatum nō est sine loco: loc⁹ tm̄ separabilis ē a locato: locato pmanente in esse. T. Adhuc aūt oēm locum. ¶ Quarta suppositio ē. q̄ in loco inuenīūtur differentie positionū ex natura rei distincte. Quinta suppō est. q̄ vnūq̄q̄ naturaliter mouet ad suum locū in quo natum ē quiescere: vt aliqua ferūtur sursuz: aliqua deorsum. Ista tm̄ sunt intelligēda de locis corpoz generabiliū t corruptibiliū. T. Opz aūt tentare. ¶ Hec ē secunda ps hui⁹ capituli: in qua p. ponit quatuoz conditiones ad bonam diffinitiōem req̄sitas. Quarum prima ē. q̄ diffinitio oz explicare q̄d ē res significata per diffinitum. T. Et quecūq̄. ¶ Secūda cōditio ē. q̄ per diffinitiōes possunt solui obiectiones difficultates: siue questiones circa diffinitū cōtingentes. T. Et q̄ videtur loco inesse. Tertia cōditio ē. q̄ per illam diffinitionem cognoscūtur ꝓprietates diffinito cōuenientes quod oz sic intelligi: q̄ille difficultates habēt solui: et ille ꝓprietates de diffinito habēt cognosci per diffinitionem q̄ ignozarent si diffinitio exprimens q̄d rei siue q̄d nominis ignozarek. T. Et amplius discolie. ¶ Quarta conditio ē. q̄ per diffinitōem debēt ostēdi cause difficultatum t discordiarum circa diffinitū cōtingentiuz: Et subdit p. q̄n habetur diffinitio cui ꝓueniūt iste cōditiones erit perfecta.

Primum quidem ctatus in quo p. inq̄rit diffinitio ¶ Istud est q̄ntum capi. huj⁹ tranem loci. Et diuidit istud caplm in tres partes. In prima p̄mittit q̄ed preambula valentia ad inquisitiōem diffinitionis loci. In secūda inquirit vnam particulaz diffinitionis loci ibi. Jam igitur manifestum ē. In tertia inquirit aliam particulā diffinitionis loci: ibi. Sicut autem vas. Primū preambulū q̄ ponit ē istud. Si non fuisz motus localis nō fuisset facta inquisitio de loco. T. Est autem q̄ mouetur. ¶ Scōm pambuluz est. q̄ aliquid mouet localiter dupliciter: sez perse: t p accidens. Unde illud q̄ mouetur pse ē aliq̄d totum perse ex p̄is diuisuz ab oī alio q̄ non ē pars alterius vt homo vel lapis. Sed illud mouet peraccidēs: q̄ mouetur ad motū alterius. Et hoc est duplex: q: q̄dāz ē q̄ est natū moueri pse naturaliter sicut ps q̄titativa alicuius totius q̄n est in toto mouet peraccidēs: t q̄n est separata a toto: tūc pōt moueri perse. Aliud est q̄ nō pōt moueri perse naturaliter: sicut sunt accidētia que non pñt naturaliter pse subsistere. iō non pñt naturaliter pse moueri. T. Q; aūt dicim⁹. ¶ Tertiū preābulum est: q̄ totū corp⁹ ꝓtinens locatū aliq̄n non ē loc⁹ ꝓpri⁹ ipius locati: q: locus ꝓpri⁹ locati oz esse equalis locato: ita q̄ non pl⁹ oz ꝓtinere q̄ locatum: sed totū corpus continēs aliq̄n non ē equale locato: cū aliq̄n plus cōtinet q̄ ipm locatū: sicut aer ꝓtinens sortem non ē loc⁹ ꝓpri⁹ ipius sortis: sed vltimū ipius aeris nō est pl⁹ ꝓtinens q̄ sortem T. Cū quid igit. ¶ Quartū preābulū ē q̄ cum aliq̄d ꝓtinen sit cōtinuum ipi cōtento: tunc corpus ꝓtentum non ē in illo sicut in loco: sed potius sicut pars in toto. T. Cū vero dimsum. ¶ Quintum pambulum ē. q̄ cū aliq̄d corpus fuerit in cōtinente tangēte ipm: tūc erit in termino illi⁹ corpozis ꝓmo ipi locato: hoc ē in illa parte ꝓtinentis que solum ꝓtinet locatum. T. Et cū continuz. Hic p. phat quartū preambulū dupliciter. Prio sic. q̄d ē in aliquo sicut in loco pōt moueri in illo siue ad illud: siue ꝓtinens moueatur siue non: sed quod ē continuū alteri nō sic se hz ad illud: igit non ē in illo sicut in loco. T. Amplius cuz nō diuisum. Hic p. phat secūdo illud idez sic. Illud q̄d est in aliquo sicut in toto non ē in illo sicut in loco: sz sic est de illo q̄d ē ꝓtinuū alteri: igr. T. Jaz igr manifestum. ¶ Hec ē secūda pars hui⁹ capituli: in qua p. inq̄rit vnam particulā diffinitionis ipius loci. Et intendit phare istam cōclusionez: q̄ locus ē terminus corpozis continentis: quam phat sic p. q: loc⁹ vel ē materia vel forma vel spacium sepatum: aut terminus corpozis cōtinentis: sed non ē materia vel forma locati: nec spacium sepatum: ergo reliq̄tur q̄ ē termin⁹ corpozis ꝓtinētis. T. Sed ꝓpter illud q̄ ꝓtinet. ¶ Hic p. pōit rōem phātem q̄ loc⁹ sit forma: q: loc⁹ ꝓtinet sicut t forma: igitur. Ad hoc respōdet p. q̄ diuersimode forma ē terminus t loc⁹. Nam forma ē termin⁹ illius cui⁹ est forma: t in quo ē. sed locus est termin⁹ corpozis ꝓtinētis t non est in illo quod ꝓtinet. T. Sed ex eo. ¶ Hic p. ostendit q̄ loc⁹ non ē spaciū sepatum. Primo tamen ponit rōnem phātem q̄ loc⁹ sit spaciū separatum: q: loco permanēte corpora sepe transmutātur: t manet eadem distantia inter latera loci: sicut vase non mutato exit vnum corpus t intrat aliud: t latera vasis semper equaliter distāt: que quid distātia nō videtur aliud q̄ spaciū sepatum a locato exīs inter latera corpozis ꝓtinentis. T. Hoc autem nō est. ¶ P. hic soluit dictaz rōnem dicēs: q̄ loc⁹ non ē aliqua vna dimensio remanēs inter latera corpozis ꝓtinentis nec ē eadez distātia: nisi caperetur distātia p̄o corpore diſſ ātē: sed tm̄ illa acceptio ē impropria: q: distātia ꝓpria t ē corpus rōne cuius alterū ōz distare: t ex quo in loco nō semp ē vnū et idez corp⁹: sed successiue diuersa corpora: iō non ē semper vna t eadem distātia: sz semp sit equalis distantia cū illa que illa pri⁹ fuit t postea erit inter latera loci siue corpozis ꝓtinētis: duz tm̄ corp⁹ ꝓtinens nō mutatur T. Si aūt aliq̄d essz spaciū. ¶ P. hic phat duab⁹ rōibus: q̄ locus non ē spaciū separatum a corpore ꝓtinente t locato: exīs inter latera ꝓtinentis. Quaz prīa talis ē. q: si sic sequerek q̄ essent infinita loca in actu: cōsequns ē falsum: ergo t aīs. Cōsequntia pz: q: si tale spaciū essz ex quo eadem rō essz de toto t de suis partibus q̄tum ad esse in loco: siue posse esse in loco: si totuz haberet locum in actu: t q̄libet pars ei⁹ habebit locum in actu: t cum partes sint infinite: erūt infinita loca. Et lz pars non sit diuisa a toto: nec tūc habeat locū perse: tn̄ q̄n erit diuisa habebit locū perse: t ad diuisiōem tot⁹ nō oz locū dividere siue tale spaciū: ergo pri⁹ erat diuisum tot diuisionib⁹ quot totū locatū diuidi pōt: t p ꝑs erāt infinita loca in actu. T. Simul aūt t erit. ¶ Se-

Suppō pria.

Scda suppō.

Tertia suppō

Suppō .iiij.

Suppō q̄nta.

Quatuoz conditiones bone diffinitionis.

Preābulū .j.

Preābulū .ij.

Preābulū .iij

Preābulū .iiij

Preābulū .v.

cunda ro̅ est. si sic seq̃retur q̃ vn⁹ locus indigeret alio ⁊ ille ite alio: ⁊ sic in infinitu̅: ꝫ hoc ē falsu: ergo ⁊ illud ex quo sequit. Lo̅seq̃ntia pz. q; si loc⁹ essz tale spaciu̅ possz moueri cu̅ corpibus locatis: ⁊ tu̅c oporteret q̃ recipetur in aliquo loco: ⁊ ille loc⁹ ite in alio: ⁊ sic in infinitu̅. ¶ Et confirmat p. ista ro̅em: q; fm istu̅ modu̅: videt q̃ nihil haberet locu̅ nisi tot⁹ mu̅dus: cu̅ sol⁹ mundus videt esse in spacio sepato ab ipo mu̅do in quo totus mu̅dus ptinet. qo̅ ab aliq̃bus vocat vacu̅ extra celu. T. Et materia au̅t. ¶ Hic p. oñdit q̃ loc⁹ no̅ ē materia: ⁊ pmo pōit ro̅em ꝓbātem q̃ loc⁹ sit materia: q; materia manēs vna ⁊ eadez ē susceptiua diuersaꝝ formaꝝ ⁊ diuersaꝝ transmutationu̅: sic etiā loc⁹ manens vnus ⁊ idez ē susceptiu⁹ diuersaꝝ rez motaꝝ. nam in loco in quo ē iam aer: prius erat aqua. ¶ Hāc ro̅em non soluit p. sed pt dici q̃ ē aliqualis similitudo: ꝫ tm̄ ē talis dia: q; materia succes̄siue recipit diuersas formas siue dispones q̃ sibi succes̄siue realiter inherēt. loc⁹ vero succes̄siue recipit res motas: no̅ tam̄ realiter sibi inherētes: ꝫ tam̄ realiter in eo ptētas. T. Sz materia quidē. ¶ Hic p. oñdit q̃ loc⁹ no̅ ē materia locati: q; materia locati no̅ ē diuisa a locato: nec ptinet locatu̅ sicut locus: igr̄. T. Si igit nihil. ¶ Hic p. infert pncipalez ꝯclusioem: scz si loc⁹ nihil hoꝝ ē. scz nec forma: nec materia: nec spaciu̅ sepatu̅: seq̃tur q̃ ē termin⁹ corpis ptinentis. T. Videtur au̅t magnuz. ¶ Hic p. infert tale corelariu̅: scz q̃ cōsideratio de loco ē difficilis: q; loc⁹ ꝓpter aliquas eius ꝓpietates videt esse materia: ꝓpter alias forma: ⁊ ꝓpter alias spaciu̅ sepatum. T. Est autem sicut vas. ¶ Hec est tertia pars huius capituli in qua p. inquirit aliam particulam diffinitiois loci: ⁊ secundo infert diffinitionem loci. Et tertio intendit queꝺ corelaria. Intendit ergo talem ꝯclusionem principaliter intētam. ¶ loc⁹ ē immobilis saltē primu̅ Conclusioem hāc ꝓbat sic p. q; sicut vas ē locus mobilis: sic locus ē vas imobile: igit loc⁹ ē immobilis. Añs pz: q; cuz nauis sit in flumine moto magis ꝺr esse in flumine sicut in vase: q̃ sicut in loco ptinēte ipz. T. Quare terminus ptinentis. ¶ P. hic ex dictis ꝯcludit diffinitioem loci: que talis ē. q̃ locus ē terminus corpis ptinentis immobilis primu̅. T. Et ꝓpter hoc mediu̅ celi ¶ P. hic ꝓbat illā diffinitōem quo ad vltimā particulaz: scz q̃ sit immobilis primu̅: q; vltimu̅ celi: scz superficies ꝯcaua ipius celi ꝺr maxime esse loc⁹ sursuz ⁊ mediu̅ mu̅di quo ad superficiem ꝺeoꝝ sum: ꝫ ista ꝺicu̅tur esse immobilia primu̅: igit loc⁹ ē immobilis pm uz. T. Quare cm̄ q̃ leue. ¶ P. hic infert corelariu̅ qꝺ ē tale: q̃ loc⁹ illoꝝ q̃ sunt deorsum ē vltimu̅ corpis ptinentis in medio mu̅di: ⁊ loc⁹ sursum ē vltimu̅ celi. T. Et ꝓpter hoc. ¶ Scꝺo infert p. q̃ locus videt esse eꝺem planu̅ ⁊ ptinens sicut vas. T. Amplio simul cu̅ re. ¶ Tertio infert q̃ loc⁹ est quoꝺa̅modo simul cu̅ locato: q; finis locati ⁊ locus sunt simul siue mutuo se tāgu̅t.

Diffinitio loci

Cum quidez igitur corpori ¶ Istud ē sextu̅ capitulum huius tractatus: in quo p. oñdit quo̅ diuersa diuersimode sunt in loco. Et diuidit istud caplm in duas partes. In pma ponit aliquas ꝯclusiones. In scꝺa ponit aliquas diuisiones: se cūꝺa ibi. Sicut autem dictu̅ est. ¶ Pria ꝯclusio qua̅ ponit p. ē ista. Q; omne corp⁹ h⁹ extra se aliud corp⁹ ptinens ipm ē in loco: ⁊ qꝺ non habz aliquod corpus extra se ptinens ipm non ē in loco: saltē perset. ꝓpter capiendo locu̅ qua̅ ꝯclusioem no̅ ꝓbat p. Pōt tm̄ pbari: q; locus hz ptinere locatu̅ ⁊ circūdare ipm: vt satis pz ex diffinitiōe eius: ergo oē corpus h⁹ aliud corp⁹ extra se ptinens ipm est in loco: aliud vero no̅. T. Añ et si aqua. ¶ Scꝺa ꝯclusio ē. q̃ totu̅ vniuersuz no̅ est in loco nisi rone suaꝝ partiuz: pz: q; totum vniuersum: non hz aliqꝺ corp⁹ extra se cōtinens ipm: ergo non ē in loco perse. Et q; fm eius partes mouetur localiter: puta alique partes mouent sursum: ⁊ aliq̃ deorsum: ergo tales partes sunt in loco: ⁊ p ꝑs totu̅ ē in loco rone suarum partiu̅. T. Sic au̅t dictum. Hec ē scꝺa ps capituli in qua p. ponit aliquas diuisiones. Quaꝝ prima talis ē. q̃ eoꝝ q̃ sunt in loco: queꝺ sunt in loco fm actum: ⁊ qꝺam fm potētiaz. Illa au̅t que sunt in loco fm actu̅ sunt entia naturalia q̃ no̅ sunt partes alicui⁹ totius qꝺ est vnuz. Sed illa q̃ sunt in loco in potētia sunt partes integrales que exīstes in toto no̅ ꝺicu̅tur actu esse in loco: eo q̃ no̅ sunt separate ab aliis ⁊ perse exīstes extra totum. T. Et alia quiꝺ perse. ¶ Secunda diuisio ē. q̃ eoꝝ q̃ sunt in loco: qꝺam sunt in loco pse: sicut oñe corpus mobile motu recto: qꝺ fm se totum pt mutare locum. Et similiter illud qꝺ pt naturaliter augeri vel minui: q; qꝺlibet tale habz aliqꝺ corpus extra seipm qꝺ cōtinet ipm. Et subdit p. q̃ celum non ē istomodo in loco capiendo celum ꝑ octaua spera: siue ꝑ supmo celo: siue ꝑ omnib⁹ corporib⁹ celestibus simul: cum non habeat aliqꝺ corpus extra se cōtinens ipm. Partes tam̄ eius habēt locu̅ perse: q; spere iferiores ptinent a spera superiori. Alia sunt in loco paccidens: sicut anima ⁊ celum. Anima enim ē in loco: eo q̃ corpus in quo ipa ē est in loco: ⁊ celuz capiendo celum ꝑ omni aggregato ex omnib⁹ speris ē in loco: eo q̃ aliq̃ eius partes sunt i loco: puta spere inferiores in speris superioribus. Sed si capiatur celum pro suprema spera: tu̅c ꝺicitur esse in loco p. centrum mu̅di: puta p ipam terram circa quam movet. T. Oñe au̅t non alicubi. Hic p. intendit ꝓbare istam ꝯclusionem: q̃ totus mu̅dus non ē in loco p se. Ptz: q; omne qꝺ ē alicubi perse: habz aliqꝺ corpus extra seipm cōtinens ipm: sed extra totum mu̅dum nihil ē. ergo totus mu̅dus non ē in loco perse: quamuis tamen fm suas partes sit i loco: q; omnia generabilia ⁊ corruptibilia sunt in celo: ⁊ celum ē omne. i. totum cōtinens omnia alia. ideo ipm non ē in loco perse. Ex ista rone habetur ista auctoritas. Extra omne ⁊ totum nihil ē. ⁊ per omne ⁊ totum intelligitur totus mu̅dus ¶ Et quia ꝺictum ē. q̃ celum ē locus istoꝝ inferioꝝ: ideo posset aliquis credere: q̃ celum fm se totum esset locus istoꝝ inferioꝝ. Hoc remouet p. ꝺicens: q̃ celum fm se totum non ē locus rerum corruptibiliu̅m: sed vltimum celi: puta concauum orbis lune. Ex isto pz tet: q̃ nullum totu̅ ꝺicitur esse locus alicuius fm illas partes fm quas no̅ tangit ipm: sed solu̅ fm illas quas tangit ipm. ¶ Ex isto infert p. q̃ terra ē in aqua sicut in loco: vel saltem esset in aqua sicut in loco fm se totam: si esset reducta ad perfectam speritatem. Sed ꝓpter salutem viuentium alique partes terre sunt discoperte aq̃s: ⁊ aqua ē in aere sicut i loco: ⁊ aer in ethere hoc ē in igne: ⁊ ether siue ignis in celo: ⁊ celuz non ē in aliquo ptinente ipm ⁊ circūdante: ⁊ hoc capiendo celu̅ pro vltima spera.

Conclusio. 5.

Diuisio pma.

Diuisio scꝺa.

Alia ⁊ celu̅ sit in loco per accidens.

Extra oē ⁊ totu̅ nihil ē.

Manifestuz autem ex hijs ¶ Istud ē vltimuz capitulum isti⁹ tractatus: iu quo p. soluit rationes prius factas. Ilam vt ꝺictum ē hoc requiritur ad bonam diffinitionem loci: q̃ per eam soluantur rationes ⁊ obiectiones facte contra locum. T. Nec simul augmentari. Hic p. soluit sextam rationem prius factam: ꝺicens q̃ non oportet locum augmentari fm eius q̃titatem ⁊ extensioez ad augmentatioem locati: tamen si locatum augmētaretur: oporteret locum augmentari fm cōtinentia: q; q̃to locatum sit maius: tanto oz locu̅ esse maioris continentie. T. Nec puncti. ¶ Hic p. soluit secundam

Solu̅tur ro̅nes ꝓbantes locu̅ no̅ esse q̃ posite su̅t ca. j. hui⁹ tractatus.

rationem dicēs: q nō oz pūctuz esse in loco: t hoc capiendo pūctū pro aliquo simplr indiuisibili exīte in ꝓtinuo: cū tale nihil ē. Sz si capiaꝫ pūctū ꝓ aliqua pte diuisibili: tñ ꝓtinuatiua ptū ꝓtinui: tūc non ē in loco nisi fz potētiaz: sicut ps ꝫ ē in loco. T. Nec ꝙ duo corpa ¶ Hic p. soluit primā rōem: dicēs q nō oz duo corpora esse in eodē loco cuilibz eoꝝ ꝓprio: fz bñ pōt esse in eodem loco cōi. T. Et ē locꝰ. ¶ Hic p. soluit ꝙntam rōem dicēs q ꝓia nō valz: locꝰ ē. ergo ē alicubi. Vel locꝰ ē in aliquo: ergo ē in loco: cū pōt esse in aliquo sic̄ ps in toto vel fm aliū modū eēndi in. T. Et ferē igit. ¶ Hic p. ponit duas ꝓprietates ipius loci. quaꝝ prima talis ē. Q| vnūqȝq corpꝰ graue vel leue fertur ad suū locū naturalē naturaliter. Pz: q: vuūqȝq mouet naturaliter ad locū in quo saluatur: fz locꝰ ꝓtinēs ꝓximꝰ ipi ꝓtēto t nō incōpossibilis sibi: est illud in quo saluaꝫ ꝓtentū: ergo ꝓtentū naturaliter mouet ad ipm qñ ē extra ipm

Et ex quo aliquis posset credere: q locus t locatū nunq agūt adinuicē. iō dicit p. q locꝰ t locatū se tāgunt: t sunt actiua t passiua adinuicez. Et lz in aliqua qualitate ꝓuenīūt: tñ in alijs qualitatib⁹ differūt. Vñ aqua t terra lz habeāt frigiditatē. tñ differūt in humiditate t siccitate: fm quas qualitates agūt adinuicez

T. Et manet igit natura. ¶ Sc̄da ꝓpetates ē q vnūqȝq corpꝰ naturale naturaz ē quiescere in suo loco naturali. Pz: q: vnaqȝq ps qñ ē in toto naturaliter manet t quiescit in eo: fz locatū se hz ꝑ modū ptis ad locās naturale: ergo qñ ē in suo loco naturali ꝙescit in eo: t appetit pmanere in eo. T. Sic aūt aer. ¶ P. hic sc̄do ꝓbat dictā ꝓpetatē sic. Illud qȝ se hz ad aliud sicut materia ad formā naturaliter ꝙescit in illo: fz vnū elemētuz se hz ad aliud sicut materia ad formā: ergo vnū elementū quiescit in alio sicut in suo loco naturali t appetit permanere in eo. Ex dictis ꝓpetatibus pōt patere solutio ad tertiā rōnem prius factā: scilz q locus ē elementū vel ē ex elemētis: t ē de natura corpoꝝ eoꝝ ¶ Ad quartam dicitur: q locus in ordine ad motum localem quodāmodo se hz vt cā finalis. Etiaz locꝰ in ordine ad locatū se hz vt cā efficiens cōseruatiua.

Queritur vtrū diffinitio loci data a p. sit bene assignata. in qua dī q locus ē terminus corporis cōtinentis immobilis primū.

Et arguitur q nō: quia si locus essz terminus: locꝰ essz terminus qui ē superficies: fz hoc nō: igitur. Minor pz: quia locus plāte cūtis pro vna parte in terra: t pro alia parte extra terram ē locus: t tamen non ē superficies: cum non sit vna superficies: ergo non ē terminus. ¶ Secūdo sic. si locus esset superficies maxime essz superficies concaua: fz hoc non igitur. Minor pz: q: quadratum ē in loco: t oēs superficies eius sunt plane: ergo locꝰ eius oz esse superficies plana: t nō superficies cōcaua. Tertio sic. aliqs est locus qui nihil ꝓtinet: igitur male dī q locus ē terminus corporis cōtinentis. Vñs pz de aere in quo prius erat corpus: t iaz non ē. ¶ Quarto sic. illud quod ē continuū alteri non ē locus eius: sed locus ē continuus ipsi locato: igitur. Minor pz: q: si locus essz diuisus a locato: tunc locus t locatum essent separata: sed hoc ē falsum. Minor pz: quia quecūqȝ sunt separata nō sunt simul: cum tūc duo corpora essent simul in eodem loco sed locus t locatum sunt hmōi igitur. Quinto sic. vltima spera dicitur esse in loco: t tamen talis locus non est terminus corporis continentis ipam vltimam speram: igitur. Minor pz: quia vltima spera non habet aliqd corpus circūdans ipam. ¶ Sexto sic. vel illa dictio primum posita in diffinitione loci: ē determinatio illius termini cōtinentis: vel illius termini immobilis. Non primū: q: tunc nulluz essz cōtinens nisi vltima spera: quod falsuz ē. Nec pōt dici sc̄m: q: tunc non videtur per quid excluditur superficies conuexa a diffinitione loci. ¶ Septimo sic. locus ē de genere actiuorum: superficies vero non: quia vt dicit cōmentator: quanti tas non ē de numero formarum actiuaruz: ergo locus non ē superficies.

In oppositum est p. tradēs nobis illaz diffinitiōem. Unde ꝓ solutiōe.

Sciendū est q in ꝓposito capitur ille terminus locꝰ ꝓprie: t nō improprie: nec hic ē sermo de loco cōi. fz de loco ꝓpo. Locꝰ vero qñ capit ꝓprie: ōz eē corpus ꝓtinēs t circūdans ipm locatū: t fm aliquas sui ptes ipz tāgens. Sz illud ōz locꝰ improprie: per qȝ ꝙescēs siue in eodē situ manēs aliud iudicaꝫ moueri: t sic aliqua turris possz dici locꝰ celi: q: p turrim iudicamꝰ tale corpus moueri: eo q partes talis corporis totaliter moti aliter situantur in ordine ad corpꝰ ꝙescens. Debz tamen diffinitio loci sic intelligi. Locꝰ ꝓximus ē vna vel plures superficies: viuꝰ vel plurium corporū ꝓtinentiū: immediata vel imediate ipi locato: diuisa vel diuise ab eodez: de cuiꝰ rōne non ē q sit mobilis ad motiōem locati. Istis notatis sit.

Conclusio respōsiua diffinitio loci data a p. ē sufficiēs. Pz: q: sibi ꝓuenīūt cōditiōes bone diffinitiōis ab Ar|. in te. date Et lz Ar|. illas ꝓticulas diuisa t sepata nō ponunt in diffinitiōe loci: tamen bñ habentur ex hijs que dicta sunt ante diffinitionem loci.

Dubitatur vtz locus sit immobilis. ¶ Et arguitur primo q non: q: omnis locꝰ ē superficies corporis cōtinentis: fz superficies corporis cōtinentis mouetur ad motōem corporis locātis: ergo locꝰ non ē immobilis. Sc̄do sic: locꝰ ignis ē orbis lune vel supficies orbis lune. Silr locꝰ aeris ē ignis: fz ista sunt mobilia: igit locꝰ ē mobilis. ¶ Tertio sic. locꝰ extenditur qñ locatum augmentat siue rarefit: fz illud qȝ extenditur ē mobile: ergo locꝰ ē mobilis. Quarto sic. nihil ē in rebus corruptibilib⁹ ꝓductū qȝ ē puz naturale ḡn sit corruptibile vēpta materia. fz locꝰ nō materia ē. vt prius ostēsum ē. ergo locus est corruptibilis: t per ꝓns mobilis. ¶ In oppositum est p. in cextu dicens locū esse immobilem. Unde

Aduertendum est q multipliciter intelligitur q locus sit immobilis. Uno mō q nullomō sit mobilis: t hoc ē falsum. Alio mō q non ē mobilis perse: ita q ista ꝓpositio non ē pse locꝰ ē mobilis. Et istū sensum dat cōmentator Auerrois q̄ simpliciter verus est. Tertio mō pōt intelligi: q non ē de rōne loci moueri ad motiōem locati: t iste sensus etiam ē verꝰ. Ad hanc tñ dubitatiōem diuersi diuersimode respondent. Quidam enī dicūt. q in loco sunt duo cōsideranda. Unuz ē materiale loci: t ē superficies corporis ꝓtinentis. Aliud ē formale: t ē ordo ipius corporis locantis ad vniuersum siue distantia ad vniuersum t ad centrū mundi. Et tūc dicunt isti q licet locꝰ ꝯtum ad materiale sit mobilis: non tamen ꝯtuz ad formale: nec perse nec paccidens. ¶ Sed tūc ab istis queriē. si locꝰ formaliter sit talis ordo vel distātia ad centrū mundi t polos celi vel talis ordo siue distātia ē substātia vel accidēs. Si substātia: cū quelz substātia q̄ ē inter mediū mūdi t polos celi sit mobilis: locꝰ erit mobilis ꝯtuz ad eiꝰ formale. Si vero talis ordo vel distantia sit accidens: cū accidens nō possz esse sine subiecto: erit in aliqua substantia q̄ est inter polos mūdi t centrū eius: t per ꝓns locus ē mobilis paccidens ꝯtuz ad formale eiꝰ: vel oportet q vnum. t idem accidens nūero succedens essz in**

Opīo prima.

Conf utatio.

diuersis subiectis naturaliter p realez inherētiaz: mō hoc est falsum ⁊ impossibile: ergo ⁊ illud ex quo sequitur: scz q loc⁹ sit īmobilis. ¶ Confirmat. q⁹ fm istos illud formale ꝺr accidēs exīs in supficie q̄ ꝺr materiale in loco: ſz talis supficies ē mobilis: ergo ⁊ illud formale. Consequntia ptz: q⁹ moto subiecto mouētur ola q̄ in eo sunt p realē inherentiā fm solitū cursuz nature: si p maneāt in esse. ¶ Sz aliq̄ ista soluere nituntr dicētes: q̄ lz nō sit sp eadē distātia in nūero corpis locātis siue superficiei ei⁹ ad polos celi ⁊ centrum mūdi: tn̄ sp manet equalis distātia: ⁊ sic corp⁹ p tāto ꝺr manere in eodez loco: q⁹ lz superficies corpis ptinētis moueat .tn̄ illud corp⁹ locatum manet in equali distātia ad polos celi ⁊ mediū mūdi ¶ Sz otra istos ad min⁹ seq̄tur: q̄ ex quo nō ē vna ⁊ eadez distātia in nūero: sed solū in specie: q̄ non ē vn⁹ ⁊ idez loc⁹ in nūero: ſz solū in spē. Etiā illa distātia vel ē ipm corpus distās: vel accidens eius: vel ipm mediū inter locatū ⁊ polos celi ⁊ centrum terre. ⁊ q̄cunq̄ ꝺetur ipm ē mobile ⁊ diuisibile: ergo locus q̄tum ad materiale ⁊ formale ē mobilis. ¶ Etiam stat q̄ vnū ⁊ idez moueat localiter ⁊ q̄ maneat in equali distātia siue eadem distātia ad polos mūdi ⁊ centrū terre ⁊ q̄ idē sit corp⁹ locās ꝟt pz ꝺe igne moto motu circulari ad motō nē celi: g⁹ falsuz ē q̄ talis distātia sit īmobilis Etiā ista opio ꝓcedit ex falsa imaginatōe imaginat enī q̄ in celo sunt aliq̄ poli īmobiles ⁊ in terra aliq̄ centrū immobile: ſz hoc ē falsum: q⁹ vel illi poli ⁊ similiter illud centrū sunt ſbe vel accidētia. Non ſbe: q⁹ tūc tales poli essent celi vel ptes celi. ⁊ centrū essz terra vel pars terre Sz q̄libz istoz ē mobile ⁊ diuisibile: cū nec in celo nec in terra sit aliqua ſba īdiuisibilis. Nec p̄t dici q̄ sint accidentia: q⁹ illa essent diuisibilia ⁊ mobilia ad motiōem ⁊ diuisionē suoz subiectoz. Nec p̄t dici q̄ poli sint ſbe intellectuales vel spūales: cū tūc essent itelligētie qs nō est dicendū. ¶ Alij ẋo dicūt: q̄ formale loci ē quedā relatio distincta a tali supficie q̄ ē materiale loci: q̄ quidem relatio nō mouetur localiter q̄n corp⁹ vel supficies ei⁹ moueat localiter: ſz tūc corrūpitur. Sz hoc nō videt esse vez: q⁹ illi relationi nō ꝟuenit q̄ sit vltimuz corpoz̄is ꝓtinentis: ⁊ q̄ sit equalis locato: ⁊ q̄ cōtineat locatū: ergo talis relatio non p̄t dici loc⁹. ¶ Etiam stat q̄ vnū ⁊ idē corpus habeat vnā ⁊ eādem relatōem ad aliud: vtpote ignis ad celū habeat relatiōem cōtenti: ⁊ in ordine ad aerem habeat relatōez cōtinentis: ⁊ tn̄ moueat circulariter: ergo isti male ꝺicūt q̄ tale formale loci ē immobile motu locali. Istis opioibus ꝺimissis Aliter ꝺicendū ē ad ꝺubiū: q̄ locus ē mobilis per accidēs: ita q̄ ista ꝓpō ē paccidens: loc⁹ ē mobilis. Et hoc intelligit p. p hoc qs ꝺicit: q̄ loc⁹ ē immobilis ꝑmum. ¶ Sz tūc quereret aliq̄s: quō tūc p̄t saluari vnitas loci Dicimus ei turrim esse in eodē loco in quo ꝑus fuit: et tn̄ corpus locās ipam non ē illud qs fuit ante: ſz ē aliꝰ.

Dicitur q̄ manet vn⁹ ⁊ idem locus per equiualentiā Dicitur aūt vn⁹ locus p equalentiam: locus vn⁹ permanens circa locatū: vel plura loca successiue ipm locatū circunstātia: q̄ quidez plura loca sic sibi inuicē succedētia tn̄ valent ad cōseruatōem locati ⁊ ad saluāduz ea q̄ ꝺe loco ꝺicūtur: sicut si essz loc⁹ permanens ⁊ īmobilis. ¶ Sz ꝺiceret aliq̄s: q̄ oē corpus qs ē ptinue in alio ⁊ in alio loco moueat localiter: ergo oē corp⁹ qs succedens hz ꝺiuersa loca moueat localiter ¶ Ad hoc ꝺr q̄ non oē illud qs ē in alio ⁊ in alio loco simplr moueat localiter: ſz cū hoc oz addere: q̄ ipm nō maneat in eodē loco fm equiualentiā: siue q̄ sit in ꝺiuersis locis fm eqūalentiā. ita q̄ si essz aliq̄s locus simpliciter īmobilis: et tale corpus essz in alio loco: tūc ipm moueret localiter Et ī ista ꝺeterīatio primū: q̄ ponitur ī ꝺiffinitiōe loci p̄t capi vt tn̄ valet sicut fm equiualentiam: ſz tūc nō valet ꝓña locus ē immobilis fm eqūalētiā: ergo loc⁹ ē immobilis. ¶ Ex ꝺictis sequūtur alia corelaria. Quoruz p̄muz ē q̄ oīs loc⁹ ē mobilis ¶ Pz: q⁹ oīs loc⁹ ē corpus mobile vel in corpoze mobili: ⁊ hoc loq̄ndo ꝺe loco gñabiliū ⁊ corruptibiliū: ergo oīs loc⁹ ē mōbilis. ¶ Scōm corelariū ē. q̄ non ē possibile naturaliter locatum exire totalez locū ꝓpriū in quo ē. sine motu loci vel alicui⁹ partis eius: q⁹ loc⁹ vndiquaq̄ circūdat locatum: ergo locatum nō p̄t exire a loco: nisi locus fm aliquas sui partes moueat. vel oportet q̄ locatū penetret ꝺimēsiones loci qs ē impossibile naturaliter: ergo non ē possibile naturaliter locatū exire locū ꝓpriū sine motu ipius loci vel alicui⁹ partis eius. Tertiū corelarium ē. q̄ possibile ē locū moueri locato quiescēte: sicut pz ꝺe turri que nō mouetur: ⁊ tn̄ locus eius (vtpote aer) aliq̄n mouetur. ¶ Sed tūc quereret aliq̄s: quō ergo iudicatur tale corp⁹ esse in eodē loco. Dicit q̄ iudicam⁹ ipm esse in eodē loco per aliud corp⁹ quiescēs in ordine ad qs se hz in equali distātia: licz nō, sit semper eadē distātia in nūero. Illa tn̄ identitas distātie in ordine ad aliud corp⁹ q̄escens: non ē ꝺe rōne loci: q⁹ si essz lapis qui nō mutaret locū nec realiter nec eqūalēter: ⁊ q̄ aer circūdans ipm cōdensaretur: ⁊ similiter tota spera ignis ⁊ supficies cōcaua ozbis lune per potē tiam supernaturalē ꝺiminueretur. ⁊ simlr supficies cōuexa ei⁹: ⁊ sic ꝺe aliis corpibus celestib⁹: ⁊ q̄ nō essz aliud corpus manēs in eodē loco realiter vel eqūalenter q̄ lapis: tūc talis lapis ꝺiceretur manere in eodem loco: cum nullomō moueretur localiter: ⁊ tn̄ nō manet in equali distātia in ordīe ad aliqs quiescēs: ad qs p⁹ fuit in tali distātia: ergo talis eqūlitas distantie non ē de rōne loci. ¶ Quartū corelariuz ē. q̄ idē corpus per aliqs totum tps ꝓtinue moueat localiter: ⁊ tn̄ manet in vno⁹ eodez loco ꝓpr̄io per illud idē tps: vt pz ꝺe igne permanēte in supficie cōcaua ozbis lune: qui tn̄ ignis mouetur localiter ad motū ozbis lune. Sz ꝺiceret aliqs: q̄ hoc videt impossibile: q⁹ illud qs manet in eodē loco ꝓpr̄io q̄escit localiter: ergo nō mouetur localiter. ¶ Ad hoc ꝺr. q̄ nō oz q̄ illud qs manet in eodē loco q̄escat localiter cū possz moueri in suo loco: lz non mouet motu quo recedat a tali loco. Quintū corelariuz ē. q̄ possibile ē aliqs corpus per aliqs totuz tps q̄escere: ⁊ tn̄ cōtinue vel multotiens esse in alio loco: sic q̄ successiue habeat ꝺiuersa loca: que tn̄ tn̄ valent ad cōseruationem locati: ⁊ ad ea q̄ ꝺe loco ꝺicūtur sicut valeret locus si essz vnus ⁊ idē loc⁹ īmobilis. Et ad primā rōem ꝺubij ꝺr: q̄ ipa concludit. Et similiter ꝺicenduz ē ꝺe aliis rōnibus. ¶ Et ad auctoritatem p. post oppositum allegatam ꝺicitur q̄ p. nihil aliud voluit: q̄ q̄ ista ꝓpositio non ē perse locus ē immobilis: vel q̄ locus ē immobilis per equiualentiaz: vel q̄ non ē de rōne loci q̄ sit mobilis.

Alia opinio.

Confutatio.

Opio ꝓpria.

Ad rōnes q̄stionis. ¶ Ad primā ꝺr q⁹ loc⁹

est supficies. Et ad eius improbatōem ꝺr cōcedendo q̄ non ē vna supficies per quā ptinetur plāta: ſz plures supficies: ⁊ iō ille terminus termin⁹ in ꝺiffinitione loci posit⁹ ꝺz capi ꝓout indifferēter attribuitur vni rei vel plurib⁹: sicut ille terminus pōdus siue on⁹.

Ad scām ꝺr q̄ locus ē supficies concaua. Et ad improbationem eius ꝺr q̄ alique partes quadrati in supficie sunt curue. Et lz nulla essz curua: sed quelibet plana: adhuc locus eius esset supficies concaua: capiendo supficiem concauam ꝓ supficie interiori: fm quam locans ē immediatum locato. Ad tertiam ꝺr vnomō: negando q̄ sit aliquis locus qui nihil cōtinet. Ed ad pbatiōem eius ꝺr q̄ qn̄ in aere in quo p⁹ fuit corp⁹ non ē aliqs corp⁹ quin sit ptinuum aeri: tuncalle

aer non est ãplius locꝰ. ¶ Aliter dr q̃ lz illeloc⁹ non ꝓti neat aliq̃d actu: tñ ꝓtinet aliq̃d potẽtialiter Nec ꝓpter hoc ẽ ponendũ vacũ: qz ad hoc q̃ sit vacuuz req̃rit q̃ latera loci maneãt sic. sicut pz erãt q̃n circũdabãt locatũ. ita q̃ ĩter illa latera nihil sit qđ sit sepatũ a locꝝ vel q̃ sit aliqđ ipi⁹ loci. Ad quartã dr negãdo mino rez. ꝛ ad pbatõez ei⁹ dr ite negãdo mioꝛem: capiẽdo sepatũ vt tñ valet sicut distinctũ locoꝝ situ. Et ad ei⁹ pbatõez dr q̃ lz illa q̃ distincta sunt locoꝝ situ nõ sunt simul simultate ꝓtinuitatis: bñ tñ sunt simul simultate ꝓtiguitatis. ¶ Ad q̃ntã dr q̃ lz vltia spera sit i loco: tm ꝓpe capiẽdo locũ: nõ tñ ꝓpe capiẽdo locũ vt videbit in q̃st ĩõe ꝓxia. Ad sextã dr q̃ illa deterĩatio primuz dz deterĩare illũ terminuz ĩmobilis: ita q̃ hoc totũ im mobilis ꝑmũ tñ dz sicut mobilis nõ ꝑse vel ñ mobilis ꝑse. ¶ Sz tũc q̃reret aliq̃s: p q̃d excludit supficies cõue xa locãtis. Dr q̃ excludit p illã ꝓticulaz ĩmediate loca to. Ad septimã dr q̃ lz nõ ois supficies sit de nũero actiuoꝝ entiũ. tñ qued ẽ de nũero entiũ actiuoꝝ vtpote illa q̃ ẽ locus: lz hoc nõ sit de rõne superficiei.

Querit vtz vltia spera sit i loco. ¶ Et vide tur q̃ sic: qz vltia spera ẽ alicubi: ergo vltia spera ẽ in loco. ꝓña tz: qz exñs alicubi ꝛ exñs in loco synonime se bñt vel ꝓuertunt. Scõo sic vltia spa mouet localiter ergo ẽ in loco. ꝓña tz: qz nihil mouet localiter q̃n ẽ vel erit in loco. Et añs ꝓbat. qz vltia spa maioꝛẽ circulũ de scribit in equali tpe q̃ aliq̃ spa inferioꝛ. gꝰ p maiꝰ spaci um mouet ¶ Tertio sic vltia spa mouet motu locali: er go ẽ in loco. ꝓña tz: qz illud qđ mouet localiter succes siue ẽ in alioꝛ alio loco. Añs pz: qz vltia spa mouet aliq̃ spẽ motꝰ ꝛ nõ alia q̃ spẽ motꝰ localis. igr. ¶ Quarto sic vltia spa ẽ in sua supficie: ergo ẽ in loco. ꝓña ptz: qz p tes extremales supficiales ꝓtinẽt ptes interioꝛes: gꝰ ĩ teriꝛes sunt i eis sicut i loco. ¶ Quito sic. dicit p. celũ ꝛ aiam eẽ in loco paccũs: ergo vltia spa ẽ in loco.

In oppositũ aꝝ. auctoꝛitate p. dicẽt q̃ celũ nõ ãpli⁹ ẽ in alioꝛ: cũ nihil sit ꝓtinens ipz: ꝛ hoc nõ vide turꝛ nisi de vltia spa. igr. Pro soluõe q̃stionis.

Sciẽduz ẽ q̃ scõz p. p vltimã sperã itelligit vltimũ mobile: qđ dr octaua spa siue firmamẽtum. Sz fm rei ☧itatez: vltia spa ẽ qđdam coꝛp⁹ celeste simplr ĩmobile ex sua natura: ꝛ ita etiã nõ est q̃escibile. ¶ Et tũc dr q̃ ꝑmũ mobile qđ fm p. dr vltia spa fm rei ☧ita tez ẽ in loco ꝛ quelz alia spa intra eã. qz q̃lz talis hz coꝛ pus extra ꝓtinẽs ꝛ circũdãs eã. Et sic pz q̃ illud qđ dr primũ celũ apd p. ꝛ qđ põit ĩmobile ẽ ꝑse in loco. Et eti am totũ aggregatũ ex oĩb⁹ coꝛpibus celestib⁹ mobilib⁹ est ꝑse in loco. Sz diceret aliq̃s q̃ p. hui⁹ oppositũ di cit: qz dicit q̃ celũ nõ est in loco ꝑse. fz paccũs. ¶ Dr̃ q̃ p. supponit q̃ vltra octauũ celũ qđ ab ipo primũ mobi le vocat nõ ẽ aliqđ celũ: hoc aũt falsuz gꝰ ẽ. nimiꝝsi ex illo falsuz seq̃t. ¶ Vel põt dici q̃ p. capit celũ ꝓ aggre gato ex oĩb⁹ speris celestib⁹ q̃ ab aliq̃bus ponũtur in nũero denario: ꝛ ab aliq̃bus in nũero vndenario: ꝛ tũc dictũ p. hz ☧itatez: qz illud aggregatũ nõ est in loco ni si rõne suaꝝ ptiũ. Pbũs tñ (vt patebit in libris sequẽti bus) vltra octauã sperã non põit aliã sperã. Sz ãre ret aliq̃s posito q̃ nõ essz aliqua spera siue celũ ĩmobi le vltra octauã sperã. vtz tũc ꝑmũ mobile essz in loco. ¶ Dr̃ q̃ locꝰ capit dupliꝛ. Vnomõ ꝓpe ꝓ aliquo circun dãte locatũ: vel aliq̃bus ipm locatũ circũdãtibus: ꝛ sic dr q̃ ipz nõ essz i loco. Aliomõ capit locꝰ ipꝛopꝑ ꝓ ali quo coꝛpe quiescẽte: ꝓ qđ aliud coꝛpus iudicat moueri ꝛ i oꝛdie ad qđ illud q̃ mouet fz suas ptes aliter ꝛ ali ter situat. Et istomõ dicit cõmentatoꝛ q̃ primũ mobile esset ĩ loco per centrũ terre siue ꝓ mediũ mũdi: cũ per terram quiescẽtez iudicamus celũ moueri Et similiter aliud coꝛpꝰ q̃scẽs: vt pote terra: domꝰ: vel aliq̃d hmõi posset istomõ dici locus ꝓmi celi. Isto notato sit.

Conclusio respõsiua. Coꝛpꝰ celeste qđ scõz rei ☧itatez ẽ vltia spera nõ ẽ in loco ꝑse nec paccũs. pz qz illud qđ fm rei veritatẽ est immobile: ex natura sua fm se ꝛ suas ptes nõ ẽ in aliquo loco: sz sic ẽ de tali coꝛ pore celesti: igitur.

Dubitat̃ prio. Utz locꝰ sit equalis locato. ¶ Et videt q̃ nõ: qz ꝓtinẽs ẽ maꝛus ꝓtento: sz locꝰ ẽ ꝓti nens: ergo non ẽ eq̃lis locato. Maioꝛ pz: qz eq̃le nõ cõ tinet ab eq̃li: nec maꝛ a minoꝛi. Scõo sic. locatuz hz tres dimẽsiones: ꝛ locꝰ solũ duas: igit locus non ẽ eq̃ lis locato. Minoꝛ qz: qz locꝰ ẽ supficies q̃ ẽ longitudo cũ latitudie siue ꝓfũditate. In oppo. ẽ p. dicẽs locuz esse equalez locato. Pro solutione dubij.

Notandũ q̃ locũ eẽ aqualẽ locato: ꝑt intelli gi multis mõis. ¶ Unomõ q̃ locꝰ ꝛ locatũ eq̃liter extẽ dãtur fm oẽs eoꝝ dimensiões ꝛ istomõ locus ꝛ locatuz non sunt eq̃lia. Aliomõ fm ꝓtinentiã. ita scz q̃ locꝰ p ꝑtẽ ꝓtinet q̃tũ ẽ locatũ: ꝛ nõ plus neq̃ minꝰ. ¶ Ter tiomõ q̃ supficies ꝓcaua coꝛpis locãtis siue linea men surãs supficiez ꝓcauã coꝛpis locãtis: ꝛ linea mensurãs superficiẽ ꝓuerã coꝛporis locati sunt eq̃les. Quarto mõ q̃ tãta ẽ distãtia inter latera coꝛporis ꝓtinentis si ue inter ptes superficiei ꝓcaue coꝛporis locãtis: sicut ẽ inter ptes superficiei coꝛporis locati. Isto notato dr prio q̃ eiusdõ locati infinita sunt fz multitudinẽ loca ꝑ pria: puta hui⁹ mũdi aggregati ex oĩbus elemẽtis: ꝛ si militer cuiuslz alteri⁹ locati. Probat. qz ois superficies ꝓcaua vndiq̃ tãgens hũc mũduz inferioꝛez ꝛ nihil pl⁹ est locus ꝓpius eius: sz infinite sunt tales supficies: igr Maioꝛ ẽ de se manifesta: ꝛ mino: pz: supponẽdo q̃ su perficies non ẽ distincta a coꝛpoꝛe: nec terminꝰ coꝛpis distinctꝰ a coꝛpoꝛe: vt ꝓbabit in sexto. ¶ Hoc supposi to sic aꝝ. sicut sunt infinite vltie ptes linee: ita ꝛ coꝛpo ris: sz infinite sunt ptes vltie linee: ergo ꝛ coꝛpis. Mi noꝛ pz: qz quacũq̃ parte linee data: vltia illa hz duas medietates: quaꝝ vna ẽ ante aliã: ꝛ vltia medietas da ta semp ẽ ante alias medietates: ꝛ sic in infinitũ. diuida t ergo oꝛbis lune oꝛbiculariter in duas medietates vel in tres tertias: vel in decez decimas: ꝛ sic deiceps sp vltia erit tãgens sperã ignis: gꝰ infinite sunt tales supficies tãgentes sperã ignis. Nec valet si aliq̃s obijciat: q̃ quelz illaꝝ ꝓtinet aliq̃d vltra istũ mũdũ in feriꝛez: qz ꝓtinet suas partes Dicẽduz ẽ essi: q̃ non ob stat q̃n quelz illaꝝ sit locus ꝓpius: qz cũ locus nõ debe at esse ꝓtinuꝰ locato: sz diuisus (vt dicit Aristo.) ideo loco ꝓuenit q̃ nihil aliud a se diuisum ꝓtineat ꝑter lo catum eius: lz possit ꝓtinere suas partes non ab eo di uisas ¶ Et si arguat. nullus ẽ locus sine locato: ergo si infinita sint loca: infinita erunt locata. Rñdet ꝓcedẽ do añs: ꝛ distinguendo ꝓñs: vel si infinita sint loca nõ participantia adinuicez: ꝛ sic ꝓceditur. vel participan tia: ꝛ sic negatur: sicut essi vnius linee non sunt plures termini q̃ duo: quin vnus participet cum alio: sic vnꝰ locati non est nisi vnus locꝰ: nec possunt simul esse plu res quin vnus participet cum alio. Dr̃ scõo q̃ idez lo catum hz locũ ꝓpriũm equalem sibi maioꝛem se: ꝛ mi noꝛem se. Pro quo, supponitur: q̃ magnitudo coꝛpo ris non attenditur solũ penes lõgitudinez: aut latitu dinez: vel ꝓfũditatez: sz fm ista tria simul. cera essi nõ est maioꝛ si ꝓtendat in longũ: q̃ si retrahat in globuz rotundũ: lz sit lõgioꝛ. ¶ Hoc supposito ponat q̃ supfici es voliꝛ tãgentis vinũ sit locus vini: ipa essi ẽ minoꝛ vi noꝛ: qz si trũcaretur asseres ꝛ ligent in vnũ globũ vel

cumulus: ille cumulus erit minor vino: ꝛ fm longitudinē. ꝛ fm latitudinē. ꝛ ꝓfūditatez: ergo vltima ps vera. Similiter si superficies magni aeris tāgens vndiq; granū milij sit locꝰ ꝓprius illi⁹ gram: capiat vna pars multū ꝓfunda ipius aeris: illa erit maior locata: ꝛ capiat vna alia q̄ sit equalis ẽtitatis fm p̄dictas dimēsiones illa erit eq̄lis locato: ergo due ptes sunt vere. ¶ Dr̄ tertio ꝙ trib⁹ vltimis mōis (qui a pte rei coincidūt) locꝰ ẽ equalis locato ꝛ hoc loq̄ndo de loco ꝓpo

Opinio q̄d locus ꝓprius.

Est aūt locꝰ ꝓprius (fm aliquos) locꝰ ptinēs aliq̄ locatum: ꝛ nihil q̄ ẽ de essentia locativel ps eius: siue accidēs sibi vel sue pti inherēs: vel pars ipiusmet loci. ¶ Sed fm istā diffinitōem q̄d nois nullū corpus erūs infra vltimā speraz essz in loco ꝓprio: q; q̄lz tale cōtinet aliq̄d in se: q̄ non ẽ de essentia eius nec ps ei⁹: nec accidēs sibi vel sue pti inherēs: nec pars ipius loci. Et ideo aliter describēduz ẽ siue dādum ẽ q̄d nois loci ꝓprij. Cū locus ꝓprius ẽ locus ptinēs aliq̄ corꝓ cōmē suratiue fm certā dimēsionem vel dispōem fm quā simul non ẽ natū continere maius eo. Dr̄ notāter fm certam dispōem vel dimēsionem tē. ad immūēdum ꝙ ois figura alia a figura sperica ẽ etiā locꝰ ꝓprius sui ꝓpij locati. Quis talis fm aliā dispōem quā actu nō hz licz pōt habere: nata sit ptinere maius eo ꝙ iam ptinet. tñ fm dispōem quā actu hz non ẽ nata ptinere maiꝰ eo ꝙ actu ptinet. Naz si figura triāgularis: quadrāgularis: oualis: vel lenticularis: vel q̄cunq; alia reduceret ad figurā sphericam: tūc ptineret maius corpus ꝙ priꝰ cōtinebat: cū figura sperica sit capacissima. ¶ Ex p̄dictis pz responsio ad rubrū: ꝙ locꝰ ꝓprius ẽ equalis locato fm ptinētiam: sz nō opz q̄ sit equalis fm extensionez triū dimensionū. Pz: nisi sic sequeretur ꝙ essz locꝰ sine corpe: vel corꝓ sine loco q̄ tñ natuz ẽ esse in loco: hoc aūt ẽ incōueniens: igit. Consequētia pz: qz si locus esset maioris capacitatis siue posset cōtinere maiꝰ ꝙ essz locatum: tūc locꝰ nō esset vndiq; plenus: ꝛ p ꝑs fm aliq̄ sui ptem essz vacuꝰ. Similiter si corꝓ locatū essz maius ꝙ posset locꝰ cōtinere: tūc non fm oēs suas partes circūdaretur a suo loco: ꝛ p ꝑs aliq̄ ptes eius eēnt sine loco. Q; aūt locus non sit equalis locato fm dimensionez. pz de pellicula que ẽ in ouo cōtinente albumen ꝛ vitellū oui. nam illa multū minoris ẽtitatis est ꝙ albumē. Similiter locus aeris siue corpus locās aerem. ẽ maioris ẽtitatis ꝙ aer. ¶ Et ad primaz rōnem dubij dicitur: ꝙ bene concludit: ꝙ locus non ẽ equalis locato fm trium dimensionuz extensionem: nō tamen concludit ꝙ non sit equalis fm continētiam. ¶ Ad secundam dicitur negando minorem. Et ad probationez eius dicitur: ꝙ licet non sit de ratione superficiei ipsa profunditas: tamen illa res que est superficies est profunda: et hz tres dimensiones: et similiter locus.

Opinio ꝑpria

Confutatio.

Dubitatur secūdo. Vtrum locus ꝓprius ꝛ naturalis terre sit superficies concaua aque.

¶ Et arguitur ꝙ non: quia aqua terre cōtrariatur: ꝛ similiter aer terre cōtrariatur: ergo nec aer nec aqua: est locus ꝓprius ꝛ naturalis ipsius terre. Secūdo sic: locus ꝓprius debet circundare locatum: sed aqua vel aer non circundat terram totam: ergo aqua non est locus ꝓprius ipsius terre. ¶ Tertio sic. locus ꝓprius debet continere locatum ꝛ nihil aliud: aut quod non sit pars locati vel accidens eius: sed nullum ẽ tale respectu terre: ergo terra non ẽ in aqua sicut in loco ꝓprio. ¶ In oppositum videtur esse p. in textu dicens. ꝙ terra est in aqua sicut in loco ꝓprio. Pro solutione dubij est.

Aduertendum ꝙ locus naturalis est locus

in quo mobile naturaliter quiescit: siue natum ẽ quiescere: quiete oppositā motui quo a tali loco recederet ꝛ ad quem mobile natum ẽ moueri fm lineam breuissimam: qui locus ẽ conseruatiuus locati. ¶ Quid aūt ẽ sit locus ꝓprius: ptz ex dictis. Et que ẽ differētia inter locum naturalem ꝛ locum ꝓprium pōt patere ex diffinitiōnibus quid nominis. Vnde naturalis ordo elemēt totum: ꝛ cuilibet elementi locus naturalis: concluditur ex ipsis influentiis celestibus: qualitatibus primis qualitatibus secundis motiuis: ex distantia ꝛ propinquitate: ex natura propria vel cōmuni ex salute animātium: ex raritate ꝛ densitate ipsorum elementorum: ita ꝙ semper rarius elementum erit supra elementuz densius: vt influentie celestes possint ptingere ad elementum vltimum: siue remotius situatum a concauo orbis lune. Nam si elementum plus compactum ꝛ densum (vt terra) situaretur immediate sub concauo orbis lune: tunc influentie celestes non possent peruenire ad elementum remotius situatum a concauo orbis lune. ¶ Ad dubium dicitur: ꝙ aliqua partialis terra (que non est tota massa terre) aliquando ẽ in aere sicut in loco ꝓprio: vt patet de gleba terre sursum proiecta: ꝛ aliquando ẽ in aqua siue in superficie concaua aque. Sed tota massa terre non ẽ in aqua sicut in loco ꝓprio: nec in aere: nec in ambobus simul: quia a quo cunq; terra continetur: siue a quibuscunq; continetur maius ab illo vel ab illis commensuratiue potest contineri fm certam dispositionem: siue certas dispositiones. Nam illa que continent terram plura alia corpora continent: que sunt contenta a terra: modo terra et corpora contenta in terra: maiorem locum occupant ꝙ terra sola. Ex quo pz ꝙ tota massa terre non habet locum ꝓprium sed communem. Et similiter dicendum est de aliis elementis: nisi quis vellet dicere locum ꝓprium esse locum non continentem aliquid aliud a locato: parte loci: accidente locati: ꝛ contento a locato tunc aggregatū ex terra: ꝛ omnibus corporibus in terra existentibus haberet locum ꝓprium: qui est plura corpora illud totum aggregatum fm eorum superficies concauas circundantia. Sed locus naturalis totius masse terre ẽ aqua ꝛ aer fm eorum superficies concauas: quia si tota massa terre esset extra illum locum: fm lineam breuissimam ad illum locum moueretur: et naturaliter quiescit in illo loco: ꝛ conseruatur in illo: ꝛ sibi in illo loco existenti conueniunt omnia illa que requiruntur ad ordinem naturalem elementorum.

¶ Ad primam rationem dubij dicitur: negando consequentiam: quia ad hoc quod aliquod elementum non sit naturaliter locatum in alio non sufficit ꝙ non conueniat cum eo in qualitatibus primis vel in aliqua qualitate prima: sed requiritur ꝙ sibi non conueniant in tali situ illa que requiruntur ad naturalem ordinem elementorum. Vel dicitur negando consequentiam: quia ad hoc ꝙ aliquod elementum sit locus naturalis alterius: sufficit ꝙ ad ipsum naturaliter moueatur: ꝛ ibi conseruetur modo licet vnum elementum alteri contrarietur in vna qualitate: tamen conuenit cum eo in alia: ꝛ sufficienter resistit actioni alterius. Aliter potest dici: ꝙ licet aqua vel aer ratione qualitatis prime contrarientur terre: non tamen ratione qualitatis conseruatiue. ¶ Ad secundam ꝛ tertiam dicitur: ꝙ bene concludunt: ꝙ tota terra non habet locum ꝓprium.

Ad rationes q̄stionis. ¶ Ad primam dr̄ negando ad icedēs: capiēdo alicubi ꝑprie

id est in aliquo loco: sed capiendo ꝓprie vt de illo dicatur esse alicubi: quod ſm se totum vel ſm aliquã sui ptem aliquo mõ situat in ordine ad aliud: tũc bene cõcedendũ esset vltimã ſperam esse alicubi. ¶ Ad ſcdam dr negando añs. Et ad ꝓbationem eius dr: negãdo q vltima ſpera maiorem circulum deſcribit in equali tẽpore: qui q̃dem circulus diceret locus eius. Illõ tñ corpus qõ ſm rei ṽritatem est vltima ſpera: maiorem ſuperficiem conuexã alterius corpis ꝓtinet q̃ aliud corpus: tñ ſupra illã nec circa illam mouet: nec tale corpus ab aliqua ſupficie concaua illius ꝓtinet. ¶ Ad tertiam dr pcedendo añs & ꝓñam. Nam aliquod celum in ſuo loco ꝓpõ mouet: & iõ non mirũ ſi ſit in loco. Sz ſm p. q̃ ponit q vltima ſpera ſit ꝓmũ mobile qõ ꝓtinue mouetur diceret: q ipſm est in loco impropꝛe capiẽdo locũ. ¶ Ad quartã dr negando añs. Et ad ꝓbationẽ eius dr negãdo ꝓñam: qr ad hoc q aliq̃d ſit in loco non ſufficit q cõtineat ab illo: ſed opz q ſit diuiſuz ab eo. ¶ Ad quintã dr: q p. capit ibi celuz ꝓ aggregato ex oĩbus corpibus celeſtibus.

¶ Secundi tractatus ꝓmuz capl'm: in quo diſputatur: an vacuum ſit: an non.

Eõcluſio totiꝰ tractatꝰ ꝓam-bula

Odem autẽ mõ ſicut & de loco: pbiſici est cõſiderare de vacuo ſi est: an non: quõ est: & quid est. Ptz: qr vacuum & locus ſimilez habent incredulitatem & credulitatem: qr ſicut ꝓpter motum localem ponit motus: ita & ꝓpter ipm dicunt ponendum esse vacuum. Nam tunc aliquid dicit esse locus: cũ est plenum: & qñ priuatum est corpe dr vacuum. De ipo tamẽ determinando prius tractanda est opinio que dicit vacuum esse: deinde opinio que dicit vacuũ non esse: & tertio diſſerenda est ṽitas. ¶ Eorum autem qui poſuerunt vacuum esse duplex est opinio. Qr quidam dicunt vacuum esse: qr illud est vacuum in quo nihil est. Aer autem ſcdm eos nihil est: qr non est ſenſibilis. ¶ Sed cõtra iſtos arguit. Anaxagoras ꝓbãdo q aer ſit aliquid quia vtres repleti aere ſuſtinẽt magnum pondus: ergo aer est aliq̃d forte Item quia clepſydra repleta aqua: ſi foramen ſuperius obſtruat: non emittit aquam: & tñ ſi aperiat emittet aquaz: ſed boc videt esse qr aer inferius reſiſtit: git aer ẽ aliq̃d. ¶ Rõnes tñ iſtoꝝ non ſunt valide: qr multis modis potest imaginari vacuum esse. Primo modo potest imaginari esse ſpaciũ ſeparatum a corpe: exñs extra celum. Alio mõ põt imaginari esse corpibus imbibituz: ſicut dicunt Democritus & Leucippus: & alij multi philoſophoꝝ. Alio mõ potest imaginari:

Opio pma diſcentiũ vacuuz esse.

Opio ſcda diſcentiũ vacuuz esse.

ſi locus qui tam repletus est corpe oñi corpore ꝓuet Iſtos aũt modos non improbat Anaxagoras. ¶ Secunda opinio tenet vacuum esse ꝓpter quinq̃ rõnes. Prima est: motus localis est: ergo & vacuũ. Conſequẽtia patz: qr vel illud qõ mouet recipit in vacuo: & ſic habet intentum. vel in pleno: & tũc duo corpa ſimul essent. Si ṽo ſint duo in eodem: contingit & quelibet corpa ſimul ee: cũ non ſit maior ratio de duobus q̃ de pluribꝰ ¶ Nec valet dicere: q locato aduenĩte locus cedit: qr tũc moto paruo corpe oporteret mundũz moueri: cum cuilibet corpi aliõ cederet. Et ſic ptz q ex motu locali non concludi poſſit vacuum esse: licet oppoſito mõ arguerit Ariſtoteles. ¶ Secunda ratio: dolium potest tantum recipe de vino cum vtribus ſicut ſine vtribus: ſed boc nõ poſſet fieri niſi in vtribus eſſent quedaz vacuitates: igitur vacuũ est. ¶ Tertia ratio est: augmẽtatio non põt fieri niſi corpeo aduenĩente: & illud non potest recipi in pleno: qr duo corpora impoſſibile est ſimul esse: ergo recipit in vacuo. & ꝓ ñs vacuuz est. ¶ Quarta ratio: vitrum plenum cinere tantuz recipit de aqua ſicut ſine cineribus: quod fieri non potest ſine vacuo. ¶ Quinta ratio: qr pythagorici dicunt extra celum esse ſpacium in finitum vacuum: igitur vacuum est. ¶ Sz ad diſcernenduz de bis opinionibus: videndũ est quid ſit vacuum. Quidam enim dixerũt vacuum esse in quo non est corpus: quia crediderunt omne quod est esse corpus. ¶ Sz bec diffinitio non valet: quia in puncto nihil est: & tamen ipſum non est vacuum. ¶ Alij vero dixerunt. vacuuz esse in quo non ẽ grue vel leue: quia imaginabantur omne corpus esse tangibile: & ee graue vl leue. ¶ Sz bec diffinitio non valet: quia ſi eſſet corpus ſolum babens colorem vel ſonum: non babens tamen grauitatem vel leuitatez: et eet in aliquo: illud non eſſet vacuum. ¶ Alij vero dicunt: vacuum esse in quo non est boc aliq̃d neq̃ ſubſtantia corpea: & illud dixerũt esse materiam. ¶ Sed bec opinio falſa est: qr materia nõ est ſepabilis a compoſito. vacuum aũt est ſepabile. ¶ Ideo diffiniendus est vacuum: q est locus priuatus corpore. Ex qua diffinitione patet q vacuum nõ est quia ſi eſſet: eſſet ſeparatum vel inſeparabile. non ſeparatum: quia boc est improbatuz

Ratio.ij.

Ratio.iij

Ratio. iiij.

Ratio.v.

Pria diffinitõ vacui.

Confutatio eiuſdem

Diffinitio ſcda vacui

Confutatio eiuſdem

Tertia diffinitio vacui.

Confutatio eiuſdem

Alera diffinitõ vacui

de loco.nec iſepabile:qz ſcdz iſtos vacuū nō eſt corpus naturale:ſed ſpaciū ſepatū.nam ipi poſuerūt illud ppter motū localē ſicut t locū. ¶ Ex pdicta diffinitione ſolui pūt rō nes pbātes vacuū eſſe. ¶ Ad pmaz negaf ꝓña. Et ad pbationem dz:qꝫ aer cedit: nō tñ vſqz ad vltimū ſui:ſed vſqz ad certā diſtantiam in qua cōdenſaf. ¶ Ad ſcdam dz:qꝫ ppter ꝓdēſationē nō opz ponere vacuū:qz illa pōt fieri p egreſſum ptium ſubtiliū:vel p alterationē. ¶ Ad tertiā dz:qꝫ augmētatio fit p alterationē: t illud qđ aduenit recipiť in pleno qđ ei cedit. ¶ Ad q̄rtā negaf ꝓña: qz cā illius ē ſiccitas cinerū q̄ deſtruit multas ptes aque: t extitus multaz ptiuz ſubtiliū: t etiam porꝫoſitas ptiū cineris. ¶ Ad quintam negaf auctoritas pytbagoꝛe.

Soluunť rōes pbātes vacuū eſſe.

¶ Scdz capłm in quo ꝓbaf vacuū nō eſſe.

Videndū vacuū nō eſſe ponī tur q̄tuoꝛ ꝓclones. ¶ Prima ē qꝫ ppter motū nō opz ponere vacuum.ꝓbaf ſic:qz oīa corꝓa ſimplicia habēt motus locales naturales: quorum natura eſt cā: vt natura ignis moť ſurſum: t natura terre moť deoꝛſum: ergo ꝓpter motū nō opz ponere vacuū. ¶ Ptz ſecundo:qz ſi vacuū eſſet:eēt locus ꝑuatť coꝛꝓoꝛe: t p ꝓñs corpus in ipo poſitū nō moueref:qz vel moueref ad loca ꝓtraria qđ ē impoſſibile. Vel magis moueref ad vnā ptē qꝫ ad alteraꝫ: t buť nō pōt dari rō: vel ſcdz vnā ptem moueref ſurſum t ſcdm aliā deoꝛſum qđ etiā videf impoſſibile:ergo ſi eēt vacuuz in ipo non poſſet fieri moť. ¶ Patz tertio: ſi vacuū eſſet:ſaltē ſpaciū ſepatū: tunc ptes eque bene eſſent in loco ſicut totuz: t p ꝓñs ſicut infinite ſunt ptes: ita erunt infinita loca:qđ eſt impoſſibile. ¶ Ptz q̄rto:qz locus non eſt tale ſpaciū: vt ꝓbatū eſt:ergo nec vacuum. ¶ Ptz quinto:qz ſi vacuuz eſſet tale ſpaciū eſſet eiuſdē nature in oībus ſuis ptibus: t p ꝓñs coꝛpus in ipo poſitū nō moueref:ſicut nec terra:ſcdm aliquos: mouetur i medio mundi:qz eq̄liter trahiť ab oībus ptibus celi. ¶ Ptz ſexto: qz ſi vacuū eſſet non poſſet in eo fieri motus naturalis:qz in vacuo non eſſet ſurſum neq̄z deoꝛſum:ſed eſſet quaſi infinitū Neq̄z in eo ptes differrent:qz ſicut nullus neq̄z vna differentia eſt: ſic t nō entis. Vacuū aūt videf eſſe ꝑuatio: ergo ꝓtes eius nō differrēt. t p ꝓñs in ipo nō poſſet fieri motus naturalis:ergo nec violentť Cum motus violentus poſterioꝛ ſit motu ſcdm naturā: neq̄z poſſit eſſe ſine illo ¶ Ptz ſeptimo: qz ſi vacuum eſſet in ipo nō poſſet moueri ꝓiectum:qz tale ꝓiectum non mouetur poſt manum talis ꝓiicientis niſi ppter antiperiſtaſim:aut ppter velocitatez aeris mouentis ipm:ſed talia non eſſent in vacuo ¶ Ptz octauo:qz ſi vacuū eſſet:ipm eſſet ſimilis nature in oībus ptibus:t p ꝓñs i ipo non poſſet eſſe quies:qz qua rōne eēt quies in vna ptē eadem rōne in alia:quod eſt ipoſſibile. Et ſi in vacuo nō poſſet eſſe quies neq̄z motus:tunc mobile in eo poſitum ad quā libet ptem equaliter moueref quod eſt ipoſſibile. ¶ Secunda concluſio. Ex pte velocitatis t tarditatis poteſt ꝓbari vacuum nō eſſe. ¶ Ptz. Tum ꝓmo:qz velocitas t tarditas dupliciter accidit Uno mō ex pte medij puta aeris:aque:vel terre:qz ſcz illud medium eſt ſubtilius:t tūc minus reſiſtit. aut dēſius:t ſic magis reſiſtit. Alio modo ex parte mouentis:puta grauitatis vel leuitatis: qz illa eſt maioꝛ vel minoꝛ. Sed in vacuo nō poteſt fieri motus velocioꝛ vel tardioꝛ rōe alicuius iſtoꝝ: ergo ex pte velocitatis vel tarditatis poteſt ꝓbari vacuum non eſſe ¶ Patet minoꝛ: primo de prioꝛe modo dupliciter:qz qualis eſt ꝓpoꝛtio vacui ad plenū in ſubtilitate et ſpiſſitudine: talis ē ꝓpoꝛtio inter tempa illoꝝ motuum: qz in motib grauium vel leuium ꝓpoꝛtio in tarditate t velocitate:ſequitur medium in denſitate et raritate:puta ſi aer ſit in duplo minus reſiſtens qꝫ aqua:tunc per aerē fit motus in duplo velocioꝛ qꝫ per aquaz. Sed vacui ad plenuz nulla eſt ꝓpoꝛtio in ſpicitudine aut ſubtilitate:ſicut neq̄z nihili ad numeꝝ: ergo nulla ē ꝓpoꝛtio inter tempa motuum factoꝝ in pleno t vacuo:ſed cuiuſlibet motus ad alium motum eſt certa ꝓpoꝛtio in tarditate vel velocitate: ergo in vacuo nō fiet motus tardioꝛ vl velocioꝛ: ſed mutatio ſubitanea ¶ Secundo ꝓbaf: qz ſi fieret motus velocioꝛ vel tardioꝛ i vacuo: ſequeretur qꝫ aliqđ mobile eque velociter moueretur per plenū ſicut per vacuum:quod eſt impoſſibile. Cōſequentia patz:quia motus factus ab a mobili per z.medium vacuum: excedit in velocitate motū factum in d.medio pleno:t non

Prima ꝓclo cōfutatiua:ponē tiū vacuū ꝓpt motum

Prima ratio.

Ratio.ij.

Ratio.iij.

Ratio.iiij

Ratio.v.

Ratio.vj

In vacuo t infinito nō ſunt ſurſum t deoꝛſum

Non entis nulla ē ꝓña.

Motus violentus poſterioꝛ eſt motu ſignaturam Ratio.vj

Ratio.viij.

Scda ꝓclo confutatiua vacui ex pte velocitatis t tarditatis

Probatio minoris de ꝓpoꝛtio

Vacui ad plenuz (ſi enihili ad numeruz) nulla ē ꝓpoꝛtio

infinite: ergo in certa ꝓportõe. Ponaꝫ: ergo ꝙ hoc fit in cẽtupla ꝓportõe: tũc capiaꝫ mediũ subtiliꝰ in centuplo q̃ ꝑus: sequiꝫ ꝙ motꝰ factꝰ ꝑ illũ mediũ plenũ ⁊ motꝰ factꝰ i vacuo erũt eque veloces: qđ est impossibile

Probatio mĩoris ꝺ̃ scđo mõ.

¶ De scđo mõ ꝓbaꝫ mĩor: qz maior grauitas vel leuitas nõ mouet citius q̃ mĩor: misi qz citꝰ diuidiꝫ mediũ: ꝛ in vacuo nõ est media: ergo in ipo nõ fieret motꝰ velocior vel tardior rõe grauitatꝭ vel leuitatꝭ: ⁊ ꝑ ꝯns si eẽt vacuũ in ipo nõ fieret motꝰ. Ptz igiꝫ ꝙ vacuũ nõ ẽ.

Concl̃o tertia vacui ꝺ̃ se cõsiderata.

¶ Tertia ꝓclo. Ex pte vacui ꝓbari põt vacuũ nõ eẽ tale spacium sepatum

¶ Ptz q̃tuor rõnib⁹. Ꝓma rõ ẽ: qz q̃ liq̃d mouet in aq̃ vel in aere: puta cubꝰ tñ cedit de aq̃ q̃tus ipe ẽ: ꝛ boc nõ põt fieri i vacuo qz vacuũ nõ ẽ cozꝓ naturale: ergo vacuum nõ ẽ.

¶ Scđa rõ ẽ: qz si eẽt vacuum: ipm nõ posset cedere cozpi ipz ingrediẽti: ergo duo cozpa eẽnt in eođe loco: ⁊ si duo sint simul, ꝓpter qđ nõ quelibz erunt: puta tria: q̃tuor et sic in infinitũ.

¶ Tertia rõ ẽ: qz qđlibz cozpꝰ naturale bz ꝓpas dimẽsiões: ergo q̃ cubꝰ est in vacuo: ꝓpter dimẽsiões ipi⁹ cubi nõ sũt ponẽde alie dimẽsiões ipi⁹ vacui. Nichil eĩ ꝙfert si alterꝫ circa ipm eq̃le spaciũ bmõi fit

¶ Quarta rõ ẽ: si vacuũ eẽt aliq̃d ipz debet ret⁹apparere: nũc aũt nusq̃ infra mũdũ apparet. Nã aer ẽ aliq̃d: alias nõ possꝫ videri: sicut neqz in aq̃ si eẽnt pisces ferret: igiꝫ vacuũ nõ ẽ saltẽ spaciũ sepatũ.

De pisciꝫ⁹ ferreis

Eõcl̃o ꝓbatiua vacuꝫ esse cozpiꝫ⁹ imbibitum

¶ Quarta cõclusio ẽ: vacuũ non ẽ cozpiꝫ imbibitũ: sicut dixerũt antiq̃: q̃ posuerũt inter cozpa q̃sdaꝫ vacuitates ad moduꝫ puoꝝ foraminũ: rõne quoꝝ aliq̃ cozpa erant rariora vel densiora

¶ Patꝫ. Tũ ꝑmo: qz scđm illos vacuũ non esset nisi cã leuitatꝭ ⁊ raritatis: q̃ sũt cã motus sursuz: ergo si eẽt vacuũ nõ eẽt cã cuiusliꝫ scđo: qz si vacuũ eẽt ꝓpter raritatẽ ⁊ leuitatẽ: tũc nõ eẽt cã motꝰ sicut illũ in quo aliq̃d mouerꝫ: sed magꝭ sicut illũ qđ mouet: sicut vtres q̃n mouent sursuz: mouẽt secũ vacuuꝫ ⁊ si vacuũ eẽt cã huiꝰ motꝰ tũc sibi deberet assignari aliꝰ locꝰ: quod videt impossibile.

¶ Tũ tertio: qz si vacuũ eẽt cã raritatꝭ ⁊ leuitatꝭ: cũ scđm illos nulla sit alia cã motus: nõ posset dari cã motꝰ deorsuz qđ ẽ falsum.

¶ Tũ q̃rto: qz si vacuũ essꝫ cã raritatꝭ vl leuitatꝭ ⁊ motus sursuz: cũ ipi⁹ ad plenũ nulla sit ꝓportio: sequereꝫ ꝙ fieret motꝰ in instãti: qđ ẽ ipossibile. Ptz ergo ꝙ nõ ẽ ponẽduz vacuũ corpiꝫ imbibitũ.

Quõ sine vacuo fieri ꝑñt rarefactiõ cõdensatio.

¶ Et ideo ad motiuũ antiquoꝝ dr: ꝙ sine vacuo ꝑñt fieri rarefactio ⁊ cõdensatio. Probaꝫ dupl̃r. ꝓmo supponiꝫ ꝑ ꝓria rõe: ꝙ ꝛtraria bñt fieri circa idẽ subiectũ. Scđo supponiꝫ: ꝙ ex eo qđ est in potẽtia fit aliq̃d in actu: vt ex potẽtia calido fit actu calidum. Tertio supponiꝫ: ꝙ materia sp est cũ altero ꝛtrariorꝝ. Quarto supponiꝫ: ꝙ eadẽ matia ẽ succeſſiue matia ꝛtrariorꝝ. Istis suppositꝭ fit ꝓria rõ. q̃n aliq̃d rarefit vel ꝺẽsaꝫ nichil acq̃rit vl̃ depdit ꝫ eadẽ ẽ matia q̃ ꝓꝛ⁹ erat ꝙa ⁊ postea magna. Sicut idẽ ꝓꝛ⁹ ẽ calidũ ⁊ postea frigidũ. Et ꝓꝛ⁹ ẽ maior circul⁹ ⁊ postea minor: ergo sine vacuo ꝑñt fieri ꝺẽsatio rarefactio. ¶ Scđa rõ est: eadẽ ẽ matia q̃ ꝓꝛ⁹ bz grauitatẽ ⁊ postea leuitatẽ: ⁊ idẽ cozpꝰ qđ ꝓꝛ⁹ ẽ calidũ ⁊ postea frigidũ: igiꝫ ẽ idẽ qđ ꝓꝛ⁹ ẽ magnũ ⁊ postea ꝙũ. ¶ Ex dictꝭ ꝑz ꝙ nõ ẽ ponẽdũ vacuũ spaciũ sepatũ nec cozpiꝫ ibibitũ: cũ sine ipo possint saluari ꝺẽsatio rarefactio ⁊ motus locales.

Eodẽ aũt mõ. ꝑ. determiat de vacuo. Et diuidit⁹ iste tractatꝰ in sex capla. In ꝓmo disputat vtꝝ vacuuꝫ sit vel nõ. In scđo ponit descriptões vacui. Et solut rões q̃s ꝓbaꝫ vacuũ eẽ. In tertio ꝓbat vacuũ nõ esse ex pte motꝰ. In q̃rto ℞o ex pte velocitatis vel tarditatis ipius motꝰ. In q̃nto ꝑ ꝓpas ꝺitões vacui. In sexto ꝓbat vacuũ nõ esse ibibitũ cozpiꝫ. Capla patebũt i ꝓcessu. In ꝓmo aũt capl̃o ponit ꝓmo talẽ ꝓclonez. Q̃ ad naturalẽ ptinet ꝓsiderare de vacuo: ꝓbat sic ꝑ. Q̃ ad quẽ ptinet ꝓsiderare de loco: ad illũ ptinet ꝓsiderare de vacuo: ꝫ ad naturalẽ ptinet ꝓsiderare de loco vt ptz ex tractatu ꝓcedẽti: ergo ad eũ ptinet ꝓsiderare de vacuo. Maior ptz: qz vacuũ ⁊ locꝰ silem bñt credulitatem ⁊ fidẽ an sint vel nõ. Etiã multi crediderũt vacuũ esse locũ: ⁊ vacuũ eẽ ꝓpter motũ localẽ sicut locuz. Cũ ꝫm antiquos vacuũ ⁊ locꝰ se bñt sicut plenũ ⁊ non plenum: ita ꝙ aliq̃d ꝛtinẽs ꝺr locꝰ: q̃n in eo ẽ locatũ: et ꝺr vacuũ q̃n in eo nõ ẽ locatũ.

Eõcl̃o totiꝰ tractatꝰ ꝑambula

T. Incipe autẽ. ¶ Hic ꝑ. subdit: ꝙ in hoc tractatu sic ꝓcedendũ ẽ ꝙ ꝓmo ponẽtur opiniones illoꝝ q̃ ponũt vacuũ esse. Deinde opiniones illoꝝ q̃ ponũt vacuũ nõ eẽ. Et postea sp̃aliter determinãdũ ẽ de vacuo: inuestigãdo diffinitões q̃d nois.

Opio ꝓma dicentiũ vacuuꝫ esse.

Alij quidem. Hec est ꝫda ps huiꝰ capl̃i: in q̃ ꝑ. ostẽdit insufficientiã rõnuz ꝓbãtiũ ꝙ vacuũ non sit. Voluerũt eĩ antiq̃ dicere ꝙ aer nihil esset ꝓpter eoꝝ insensibilitatẽ: ⁊ iõ dixerũt vas plenuz aere esse vacuũ: ⁊ hũc modum loquẽdi vulgus adhuc tenet ¶ Sed contra istos aliqui arguebãt sic. Aer est aliq̃d ergo vas plenũ aere nõ ẽ vacuũ: ꝙ aũt aer sit aliq̃d sic ꝓbãt: qz vtres vel vesice repleti aere magnũ põdus sustinẽt: qđ nõ eẽt nisi aer aliq̃d eẽt: igiꝫ. Silr hoc idẽ ptz de clepsydra repleta aq̃: qz si foramẽ supius obstruaꝫ non cadet aq̃ ꝑ foramĩa inferiora deorsuz: ⁊ hoc videt esse ꝓpter aerẽ inferius existentẽ: ⁊ sustinentẽ aquam

Exꝑimẽtuz de clepsydra.

Isto ꝓbato ꝙ aer sit aliq̃d ꝓcludũt ꝙ nihil sit vacuuz Modo ista ꝓña nõ valet: qz multꝭ aliis modis põt opinari vacuũ eẽ. Vñ ꝑmo modo põt opinari vacuuz esse

quoddã spaciũ sepatum a corpe exñs supra celũ. Alio mõ põt imaginari vacuũ eẽ corpibus imbibitũ: ⁊ huĩ opinionis fuit Democritus. Tertio mõ põt ꝙs imaginari vacuũ: si locus repletus corpe p̃uek corpe locato: ita ꝙ ex loco auferak corpus ꝓtentuz loco manente in sua figura: sic ꝙ latera loci non approximenk adinuicez: sicut si oẽs ptes mũdi dẽpto celo annihilarenk: celo maniente in sua figura sicut nũc: tũc superficies orbis lune diceret vacuũ vel ipm celum. T. Sed affirmãtes esse vacuum. ¶ Hec ẽ tertia ps capl̃i in qua p. ponit q̃nq̃ rões pbantes vacuũ eẽ: quaꝝ prima ẽ: motus localis ẽ: ergo vacuũ est. Pria ptz: qz ex quo motus localis ẽ illud qõ mouek localiter ⁊tinuo recipik in alio: ergo illud in quo recipitur ẽ plenũ vel vacuum. Si vacuum habek ꝓpositũ: si plenũ: tunc plura corpa essent simul in eodẽ loco. Et qua rõne essent duo corpa eadem rõne eẽnt tria: ꝙtuor ⁊ sic in ifinitum: qõ ẽ incõueniẽs. Et si dicak ꝙ vno corpore adueniẽte aliud cedit. ¶ Arguik ꝙ nõ: qz si sic sequerek ꝙ vno corpe moto oporteret totuz mundũ moueri: ꝓis ẽ manifeste falsum: ergo ⁊ añs. Pria ptz: qz cũ manus alicuius mouek aer sibi cedit: ⁊ illi aeri cedẽti cedit aliud corpus ⁊ sic deinceps: igik. T. Mellissus quidem. ¶ Hic p. subdit ꝙ mellissus ꝓtrario mõ arguebat ad pbandũ ꝙ non esset motus localis sic: vacuum non ẽ: ergo motus localis non ẽ. Hãc pñam pbauit sic: qz si motus localis esset vacuũ esset hanc vltimã pñaz pbauit: sicut p̃us pbata est: ergo p̃ma pña erat bona.

T. Alio ẋo mõ. ¶ Scõa rõ ẽ: antiq̃ dixerũt voluz recipe tñ cum vtribus sicut sine vtribus: qõ non põt esse nisi p cõpactionem ⁊ ꝺẽsationem corpoꝝ: que q̃dẽ cõdensatio siue cõpactio non põt fieri: nisi p̃us exñte vacuo in ptibus illoꝝ corpoꝝ. T. Amplius aũt. ¶ Tertia rõ ẽ: augmentatio fit adueniẽte aliquo corpeo: sed illud corpeum recipi non põt in pleno: cum tũc duo corpora essent simul in eodez loco cuilibet eoꝝ ꝓpor: ergo recipik in vacuo. T. Testimoniũ aũt. ¶ Quarta rõ ẽ vas plenũ cineribus vel farina tñ recipit de aq̃: sicut recipet sine cineribus vel farina: hoc tũ nõ esset nisi interptes cineꝝ ⁊ farine eẽnt quedã vacuitates: ergo est ponendum vacuuz. T. Esse aũt affirmãt. ¶ Quinta ratio ẽ: vacuum infinitum est extra celum: (vt dicit pythagoras) ergo vacuum est.

Ad quale aũt se. Istud ẽ scõm capl̃m huius tractatus in quo p. põit diuersas descriptiones vacui datas ab antiq̃s. Et ꝓtinet istud capl̃m duas ptes. In p̃ma facit qõ dictum ẽ. In scõa ostendit vacuum non esse. Et solut rões factas in p̃mo capl̃o: ptes videbunk in pcessu. Dixerunt eñ quidaz antiq̃ ꝙ vacuum est in quo nihil ẽ: qz ipi crediderunt vacuũ eẽ in quo non ẽ corpus: ⁊ oẽ qõ ẽ esse corpus: ⁊ oẽ corpus esse in loco. ¶ Alij ẋo dixerunt ꝙ vacuuz est in quo nõ est graue aut leue: qz crediderunt oẽ corpus esse tangibile: ⁊ omne tangibile esse graue aut leue: ideo ꝛcluserunt ꝙ vacuum ẽ in quo non ẽ graue aut leue. T. Sz inconueniens ẽ ¶ P. Hic improbat p̃mã diffinitionem: cum illa ꝓueniat puncto: qz punctum ẽ in quo nihil est igik illa diffinitõ est insufficiens: sed oporteret addere illum terminũ locus: dicendo vacuum est locus in quo nihil ẽ. T. Sic igik videk. ¶ Hic p. improbat scõaz descriptionem: qz illa põt ꝓuenire pleno: ergo est insufficiens. Pñs ptz: qz si esset aliqs locus repletus corpe solo: nullam grauitatem aut leuitatem habente: tunc talis locus diceretk plenum: ⁊ tñ esset locus in quo non esset graue aut leue: ergo victa diffinitio ꝓuenit pleno. Non ẽ tñ intelligendũ ꝙ p. velit asserere ꝙ sit tale corpus: sed vult dicere ꝙ si esset tale corpus repleret locum. Etiam illa diffinitio ꝓuenit deo: igitur est insufficiens. T. Alio ẋo mõ. ¶ Hic p. ponit aliã descriptionem. Dixerunt eñ q̃dã antiquoꝝ ꝙ vacuũ ẽ in quo nõ est hoc aliq̃d: neq̃ substantia aliq̃ corpea: ⁊ isti dicunt locum esse materiam corpis. ¶ Sed hanc diffinitionez dicit p. ucn esse sufficientem: qz materia nõ est sepabilis a rebꝰ: ⁊ tñ vacuũ est sepabile: vt antiq̃ dixerunt.

Quoniã aũt de. ¶ Hec est scõa ps capituli: in qua p. oñdit vacuũ nõ esse: ⁊ soluit rões p̃us factas: ⁊ anteq̃ hoc faciat p̃mittit veraz diffinitionem vacui dicens: vacuũ est locus p̃uatus corpe. T. Manifestum. ¶ Hic p. pbat vacuum non esse: qz si eẽt vel esset sepatum vel insepatum. Non sepatum vt ostẽsum est in capl̃o de loco. Nec insepatum: qz ꝼm sic ponẽtes vacuuz non diceret esse corpus naturale sed qõdã spacium sepatum a corpe naturali. Et subdit p. ꝙ antiqui eadem de causa posuerũt vacuũ qua posuerunt locum: scz ꝓpter motum localem. T. Nec ꝙ vna. ¶ Hic p. soluit rões factas in p̃mo capl̃o pbantes vacuũ eẽ. ¶ Ad p̃mã dicit negando pñam. Et ad pbationem ꝺ ꝙ lz aer cederet: nõ tñ cedit ad vltimũ: sed vsq̃ ad certum spacium: ⁊ ibi ꝺensak. T. Contingit aũt. ¶ Hic p. soluit secundã rõnem dicens ꝙ ad saluandũ ꝺensationem non opz ponere vacuũ: qz aliq̃d põt ꝺensari p exitum ptium subtilium: vel etiam p alterationez: ⁊ sic negãda est pña. T. Et augmẽtari. ¶ Hic p. soluit tertiam rõnem dicens: ꝙ augmentatio non solum fit per intus susceptionem: sed etiam per alterationez. Unde illud qõ aduenit in augmentatõne naturali recipit in corpe pleno: sed illõ qõ p̃us erat sibi cedit. T. Vino aũt. ¶ Hic p. soluit quartam rõnem negãdo pñam: qz alie causẽ solẽt assignari quare tale corpus tñ recipit de aqua. Primo ꝓpter siccitatem cineꝝ siue farine ꝓpter quam siccitatem aqua corrũpik. Scõo q: ptes talium corpoꝝ sunt multum subtiles: ⁊ ideo talia corpa sunt multũ porosa. ¶ Ad q̃ntã ꝺz negãdo pythagoraã.

Quoniã aũt nõ est vacuũ. Istud est tertium capitulum huius tractatus in quo p. ꝓbat vacuum non esse: ⁊ p̃mo improbat opinionem dicentium vacuum esse spaciũ sepatũ exñs inter latera corpis ⁊tinentis. Deinde ꝓbat vacuũ non esse corpibus imbibituz ibi. Et per se aũt ꝓsideantibꝰ. Et adhuc p̃mo ꝓbat vacuum non esse ex pte motꝰ multis rõnibus: ponens talem ꝛclonez. ¶ Ponẽtes vacuũ ꝓpter motum oino destruũt motum. Probat sicp. p: nia rõne: qz si vacuum sit causa alicuius motus: maxie esset causa motus localis vt illi dicebant q̃ posuerunt vacuum esse. Sed ꝓpter motum localem non opz ponere vacuum: igitur vacuum non est. Mino: ptz: qz oĩa corpa simplicia habent motus locales naturales: quorum motuũ natura est causa ⁊ non vacuuz: ergo vacuũ non ẽ causa alicuius motus localis: per istã aũt rõnem ꝛcludik: ꝙ rõ antiquoꝝ nõ erat bona qua sic arguebãt motus localis est: ergo vacuum est. T. Amplius si ẽ ¶ Secunda rõ talis ẽ. Si vacuum ẽ locus p̃uatus corpore: ⁊ ẽ causa motus localis: tunc corpus positum in vacuo: aut non mouebitur ad aliquam partez eius: vt pote nec sursum nec deorsum: eo ꝙ equaliter traheretur ad sursum vel deorsum: aut mouebitur ꝼm se totum ad loca ⁊traria: aut ꝼm aliquas eius partes mouebik ad vnum locum ⁊ ꝼm alias ad alium: sed scõm ⁊ tertium sunt impossibilia: ergo tale mobile non mouebitur in vacuo: ⁊ per ꝺns vacuum non est causa motus eius. Nec põt dici p̃mũ qz ex quo corpus non moueretk vacuum non esset causa motus eius: ⁊ tñ si poneretk in vacuo aliqõ corpus illud nõ posset moueri ad aliquaz determinatã ptẽ: cum non esset rõ quare potius moueretur ad vnã ptem ꝙ ad aliaz: ideo si moueretk oporteret ꝙ equaliter moueretk ad oẽm ptem: qõ ẽ falsum: et

Rões pbãtes vacuum esse.

Pria diffinitõ vacui

Diffinitio. ii

Lõfutatio pme diffinitõis

Confutatio. i

Tertia diffi.

Confutatio et iusdem.

Vera diffinitio vacui.

Soluunt rões pbãtes vacuũ eẽ: habite ca. i.

Lõclõ ꝓtatiua ponẽtiũ vacuũ ꝓpter motum localem

impossibile T. Et quō iam. ¶ Tertia rō est: si vacuū esset tunc ptes alicuius corpis eēnt ita bene in loco sicut totum corpus: sz hoc ē falsum: cū tunc essent infinita loca: ex quo sunt infinite partes: ergo ꝛ illud ex quo sequit. ꝓña ptz: qz si ponat vacuū spacium sepatuz qđ sit locus: ptes essent tunc ita bene in loco sicut totuz vt oīsum ē in tractatu de loco. T. Amplius si non est locus. ¶ Quarta rō ē: si locus non ē spacium sepatum vacuum non ē spaciū separatū: sz locus non ē spaciū sepatum: ergo nec vacuū. Maior ptz: qz vel vacuū ē dimensio sepata ab oī corpe vel ē ꝓuatio oīm. Nō pōt dici secundū: qz tūc vacuū nihil eēt. Nec pōt dici ꝑmuz: qz tūc vacuū esset locꝰ separatꝰ. Minor ẋo pz ex tractatu de loco. T. Accidit aūt dicentibꝰ. ¶ Quinta rō talis est si vacuū esset: nō esset motꝰ localis: sz motꝰ localis ē: ergo vacuū non ē. Maior ptz: qz vacuū ē oīno ꝓsilis nature in oībus suis partibꝰ: ergo corpus positū in eo: ꝙ rōne moueret ad vnā partem: eadem rōne moueretur ad aliā. Sicut quidā dixerūt terrā in medio mūdi ḡescere: qz silr trahit in oībus suis partibus a celo. T. Deinde qm̄ oīs. ¶ Sexta rō est: oīs motus ē naturalis vel violentus: sz si vacuū esset nō esset motus naturalis nec violentus: ergo si vacuū est: motus non ē. Minorem ꝓbat ꝑmo de motu violento: qz si motus violentꝰ est: necesse ē motū naturalem posse esse: cum motꝰ violentus ꝛ motus naturalis se habeant ſm ꝑus ꝛ posterius: sz motus naturalis nō pōt esse in vacuo: ergo nec violentus. ℚ aūt motꝰ naturalis nō pōt esse in vacuo Probat sic p. qz oē qđ mouet motu naturali mouet ad aliqđ in quo est sursum ꝛ deorsum: sz in vacuo nō ē sursum aut deorsum: ergo in vacuo nihil mouet motu naturali. Minorem ꝓbat p. duplr: qz si vacuuz esset ipm esset infinitū: sz in infinito non ē sursum nec ꝙ deorsum ergo nec in vacuo. Scđo ꝓbat sic: qz si vacuū esset i eo non esset diuersitas naturaꝝ ſm sursuz ꝛ deorsuz: ꝙ rñ reḡrunt ad motū naturalem: igit si vacuū eēt in eo nō esset motus localis. Añs ptz: qz in illo qđ ē ꝓuatio corpis naturalis non est diuersitas naturaꝝ: sz vacuū est hmōi: igit. ℚ aūt sursum ꝛ deorsum in illo in quo fit motus naturalis differāt realr. ptz: qz vna loci mutatio dr̄ ab alia naturaliter: ergo etiā loca ad ꝙ fiunt tales motus differunt a seinuicez naturaliter. T. Amplius nunc moueret. ¶ Septīa rō ē: si vacuū eēt: seḡretur ꝙ ꝓiectū non moueret postꝙ exiuisset manuz ꝓicientis: ꝛ ꝓñs destrueret motus ꝓiectoꝝ. ꝓña ptz: qz si ꝓiectū mouet: aut hoc ē ꝑ successionē aliox corporuz vtpote ꝑ antiparistasim (sicut q̄dā dicunt) aut ꝑpter velocitatez motus aeris: ꝙ mouerēt motu velocioꝛi ꝙ ꝓiectū: sz neutrū istoꝝ pōt ꝓtingere in vacuo: ergo motus talis non pōt esse in vacuo. Minor ptz: qz ex quo i vacuo nihil ē: in eo non ē aer: nec aliqđ aliꝰ qđ pōt sucedere in locꝰ ꝓiecti: aut moueri motu velocioꝛi ꝙ ꝓiectum: Et subdit p. ꝙ in vacuo nihil pōt moueri violēte nisi moueretur ab aliquo deferente ipm̄ siue vehēte.

T. Amplius. ¶ Octaua rō est: si vacuū esset: tūc nulla esset ḡes naturalis in eo: nec ꝑ oñs motus naturalis ꝓña ptz: qz si vacuū esset ipz eēt ꝓsilis nature in oībus suis ꝓtibus: ergo qua rōe aliqđ corpus ḡescereti vna ꝑte eadem rōne ḡcesceret in alia: ergo in ea nulla esset ḡes naturalis. T. Amplius aūt nūc. ¶ Nona rō est: si vacuū esset: tūc seḡret ꝙ mobile in eo positū ad oēm partem equalit er moueret: ꝛ sic nūꝙ quiesceret quod est inc̄ueniens

Amplius aūt ex bis. Istud est quartum capitulum buꝰ tractatus in quo p. oīsdit vacuū nō eē ex ꝑte velocitat; ꝛ tarditat;. Et diuidit in tres ptes. In ꝑma ponit cās velocitat; ꝛ tarditat;. In scđa ponit inte

tum. In tertia ponit fundamēta rōnū. ptes videbunt in ꝓcessu. Dicit ergo ꝑmo sic: ꝙ vnū corpꝰ graue aut leue dr̄ moueri velocius alio duabꝰ de causis. Prīa ē ꝓpter mediū: sicut aliqđ corpꝰ tardiꝰ mouet ꝑ medium spissius: ꝙ ꝑ mediū subtilius: ex quo mediū spissi fortius resistit sue diuisiom ꝙ mediū subtiliꝰ. Scđa cā velocitat; aut tarditat; in motu: ē grauitas vel leuitas: qz corpꝰ graui velociꝰ mouet deorsum ꝙ corpꝰ minus graue ꝑ idē mediū: ceteris silibꝰ pmanentibꝰ. Silr corpus leuius velociꝰ mouet sursum ꝙ corpꝰ minꝰ leue ꝑ idē mediū: ꝛ ceteris silibꝰ pmanentibꝰ. Añ inter illa ꝙ resistūt motui ipiꝰ mobilis: qđđ mouet motu ꝓtrario motui ipius mobilis. Aliud ē qđ nō mouet motu ꝓtrario: sz ḡescit: ꝛ ꝑmū magꝛ resistit ꝙ scđm. T. Quid igit ¶ Nec ē scđa ps capli: in ꝙ p. intēdit talē ꝛclōnem: ꝙ si eēt vacuū: tūc corpꝰ simpler graue aut leue i eo positū non moueret in tpe: nec successiue: sz in instāti. Probat p. duabꝰ rōnibꝰ: ꝑ ꝑma supponit: ꝙ sint aliꝙ duo corpora eqlia in grauitate ꝛ leuitate: figura: ꝛ magnitudine: ꝛ ceteris ꝙditōibꝰ paribꝰ ꝙ aliqđ faciūt ad velocitatem vel tarditatē motꝰ: ꝛ ꝙ vnū eoꝝ moueat ꝑ plenuz ꝛ aliꝰ ꝑ vacuū. Jsto supposito arguit sic p. Qlis ē ꝓportio vacui ad plenū in subtilitate vel spissitudine: talis est ꝓportio inter tpa motuū illoꝝ: sz vacui ad plenum nulla ē ꝓportio in spissitudine ꝛ subtilitate: ergo silr inter tpa illoꝝ motuū nulla ē ꝓportio: sz tps motꝰ ꝙ ē in pleno ē diuisibile: ergo tps motus ꝙ ē in vacuo erit indiuisibile: ꝛ ꝓñs motus ꝙ ē in vacuo erit i instāti: qđ est ipossibile. Maior ē declarat sic p. qz si sint duo corpora eqlia in figura: magnitudine: grauitate vel leuitate: ꝛ vnū moueat ꝑ aquā: ꝛ reliquū ꝑ aerē: tūc Qlis ē ꝓportio aeris ad aquā in spissitudine vel raritate: talis ē ꝓportio motus facti ꝑ aquā ad tps motus facti ꝑ aerē. Minor ē ꝑbat sic p. qz oē qđ excellit alteꝝ ꝓtinet illud: vel tm̄ ꝙtū est illđ qđ excellit: ꝛ cū hoc ꝓtinet aliqđ aliđ: sz vacuū nō ꝓtinet plenū nec ecōtra: ergo vacuū nō excellit plenuz i subtilitate: nec ē sibi eqle ergo nulla ē ꝓportio vacui ad plenū in subtilitate vel spissitudine. T. Sed si ꝑ subtilissimū. ¶ Scđa rō est: talis Si motus fieret successiue in vacuo: seḡret ꝙ idē mobile eq velociter moueret ꝑ spaciū plenū sicut ꝑ spaciū vacuū ꝓñs ē falsum: ergo ꝛ añs. s. ꝙ motꝰ fieret successiue in vacuo. Loña ptz: qz capiat aliqđ spaciū plenuz ꝛ mobile moueat ꝑ illđ spaciū plenū in aliquo tpe: et postea capiat aliđ mobile qđ ē sile ꝑ ꝓportionaliter quo ad oia ꝙ faciūt ad velocitatē motus: ꝛ moueat illđ successiue ꝑ vacuū: tūc mouebit in tpe: ꝛ tps in quo mouet ꝑ vacuum habebit determiatā ꝓportionē ad tps in quo aliđ movetur ꝑ plenū: ꝛ tūc ponat: ꝙ illđ plenū subtilieē in tāta ꝓportione in ꝙta vnum tps excedit aliđ: tūc motus etiā tm̄ velocitabit: ꝛ ꝑ ꝓñs mobile motū ꝑ plenū i eq̄li tpe mouebit ꝑ plenū sicut aliđ ꝑ vacuū. ¶ Jste autez rōnes ꝓcedūt ex suppone data ab antiqs: ꝙ est ista: ꝙ tota successio motus ꝓuenit ex ꝑte medij: qđ tm̄ est falsum: sicut ptz de motu celi ꝙ ē successiuus: ꝛ tm̄ illa successio nō ꝓuenit ex parte medij: cū talis motus nō fiat ꝑ mediuz. Etiā ꝑ pluribus aliis modis pōt fieri successio motus ꝙ videbunt in questionibus.

Sed sicut in. Hec est tertia pars buius capituli: in qua ponit quadam fundamenta. rōnum ꝓdictarum. ¶ Primū est: ꝙ vnius motus ad alteꝝ motum est determinata ꝓportio in velocitate vel tarditate. Et similiter tēporis vnius motus ad tps alterius motus. ¶ Scm̄ est ꝙ vacui ad plenū nulla est ꝓportio in subtilitate. ¶ Tertium est: ꝙ in motibus grauium et leuium ꝓportio in velocitate aut tarditate: sequitur ꝓportionē mediox in raritate ꝛ densitate. Textus

Motꝰ violētꝰ posterior ē motu ꝑm naturaz

In vacuo ꝛ infinito nō sunt sursum ꝛ deorsum.

Nō ent; nulla est diuisa.

Conclusio ꝓtatia vacui ex ꝑte velocitat; ꝛ tarditatis.

Vacui ad plenū (sicut nihil ad numeꝝ) nulla ē ꝓportio

Nulle est excellēs inuidi ex cellētiaz ꝛ iud qđ excellitur.

Scōm aūt hoz ¶ Phi. hic ꝓbat ꝓclonem ꝓdictaz alia rōne. Si in vacuo fieret motus: seq̄ret q̄ nō fieret motus velocioz vel tardioz ꝓpter differentiā in grauitate: leuitate: vel figura: ꝑñs ē falsuz: ergo ⁊ añs. ꝓña pz q̄ grauiꝰ nō mouek velocius: nisi q̄ p fuā ꝛrutē citius pōt diuidere mediū: ſz hoc nō pōt ꝓtingere in vacuo: igit̄. T. Q̄ q̄dē igit̄. ¶ Hic p. ꝓcludit ꝓncipale intētum: ſcz q̄ si vacuum est nō eēt motus localis: ⁊ p ꝑñs non ē ponendū vacuū ad saluandū motū localez.

Lōfutatio vacui ſm ſe.

**Et per ſe aūt ꝓſideran. Iſtud est q̄ntū capitulum huius tractatus: in quo p. oñdit vacuū nō eē ex pte ꝓpe rōnis vacui. Et ꝓtinet q̄tuoz ꝓticulas: ſm quatuoz rōnes q̄ videbunt in ꝓceſſu. Dicit ergo ꝓmo ſic: q̄ videbit ꝓſiderantibꝰ naturā vacui ex ꝓpa rōne vacui eſſe manifestū: q̄ vacuū bū nolak vacuū: q̄ oī entitate caret: ⁊ p ꝑñs non ē ens. T. Sicut em̄ in aq̄. ¶ Hic p. ponit ꝓmā rōem ꝓbantē q̄ vacuū nō est: q̄ talis ē: q̄n aliq̄s ponit cubū in aliquo coꝛpe: vt pote in aq̄ vel in aere: tunc cedit tm̄ de aq̄ vel aere illi mobili q̄tū est ipm mobile: ſed istud ē impoſſibile fieri i vacuo: igit̄ non ē ponendū fieri vacuū. Minoꝛ pz: q̄ vacuū non ē coꝛpꝰ naturale: nec aliq̄d eius: ergo nō pōt moueri localiter ⁊ p ꝑñs nec cedere alteri coꝛpi. T. At ꝛo. ¶ Scōa rō si ponerek vacuū vt in ipo coꝛpa mouenk: ſeq̄rek q̄ duo coꝛpa ſil'eēnt in vno ⁊ eodē loco: ⁊ pari rōe tria ⁊ nulle ꝑñs ē falsum: ergo ⁊ illud ex quo ſeq̄tur ꝓña pz: q̄ ſm ſic ponentes vacuū: ipm nō pōt cedere coꝛpi ipz ingredienti: q̄ ex quo non ē coꝛpus naturale nō pōt moueri: ergo dimenſiones vacui ſil'erunt cū dimenſionibus coꝛpis ipm ingredientis: ⁊ cū duo coꝛpa nō habeāt repugnātiā quo ad eē ſil'in eodē loco ꝓpo: niſi rōe ſuaꝝ dimenſionū (dūmō tm̄ ſint coꝛpa p ſe exiſtentia) ſequitur q̄ ſi dimenſiones coꝛpis locati. ⁊ ipius vacui: q̄ ſūt coꝛpa p ſe exiſtentia pñt eē ſil': q̄ etiā quecūq; duo coꝛpoꝛa poterīt eē ſil': ⁊ ſilr tria: q̄tuoz ⁊ ſic deinceps. T. Amplius aūt manifestū ē. ¶ Tertia rō ē: q̄libet coꝛpꝰ naturale hz ſuas ꝓpas dimēſiones: ergo cū dimenſiones vacui penetrent dimenſiones coꝛpis ꝓtenti: ⁊ ſint ſil'cū eis ſm ponentes vacuū: ſeq̄tur q̄ ꝑter dimenſiones coꝛpis ꝓtenti nō erūt ponende alie dimenſiones: cū tales nihil facerēt ad locati ꝛſeruationē: ⁊ p ꝑñs nō est ponendū vacuū. T. Amplius aūt manifestū eſſe ¶ Quarta rō ē: ſi vacuū eēt alicubi deberet alicui appere: ſz nullibi appet: ergo non ē ponendū vacuuz q̄ est ſpaciū ab oī coꝛpoꝛe naturali ſeparatuz.

Hic textꝰ loq̄t̄ de piſcibꝰ ferreis

Sunt aūt quidā. Iſtud est ſextū capl'm buiꝰ tractatus: i quo p. oñdit q̄ vacuū nō est coꝛpibus ibibitum. Et diuidit in tres ptes. in ꝓma ponit opinionem antiquoꝝ cū eoꝝ rōne. In ſcōa deſtruit illā opinionez In tertia ſoluit rōem. Partes videbunt in ꝓceſſu. Dicit ergo ꝓmo ſic: q̄ quidā antiq̄ dixerūt vacuū eſſe coꝛporibus naturalibus imbibitum: ita q̄ inter ptes coꝛpoꝝ erant quedā vacuitates: loco ⁊ ſitu diſtincte a ptibus plenis ad modū quoꝛūdā pueꝝ foꝛaminū: q̄ vocanť poꝛi. Et hoc ſic ꝓbabāt. Si vacuū non ē nec rarū nec denſum ē. Silr ſi vacuū non ē: nihil rarefit aut cōdenſat: ⁊ p ꝑñs nec motus ē. Hoc autez est impoſſibile igitur vacuum est.

Lōcl'o ꝓfutatiua vacuū eſſe coꝛpibꝰ imibibitum

**Si quidē igit̄. Hec est ſcōa ꝑs capl'i in qua p. intendit ꝓbare iſtā ꝓclonem q̄ non est ponendū vacuū coꝛporibus ibibitū vt ſit cā motus localis ipoꝝ coꝛporum vel alicuius alterius motus. Hāc ꝓclonem ꝓbat p. q̄tuoꝛ rōnibus. Quaꝝ ꝓma talis ē: q̄ ſi illo mō vacuum ponerek: ſequerek q̄ nō eſſet cā cuiuſ libet motꝰ localis: q̄ ſm illos vacuū eēt cā raritatis ⁊ leuitatis: ſed leue non ē cā niſi motus ſurſum: ergo vacuū nō erit cā niſi motus ſurſum: ⁊ per ꝑñs non ē cauſa cuiuſ libet motus localis. T. Poſtea mo. Scōa rō ē: ſi vacuum illo mō ponerek: tunc vacuū non eēt cā motus localis: ſicut illud in quo debet fieri motus: ſz magis ſicut illō q̄ mouek: ꝑñs ē falsum: ergo ⁊ añs. ꝓña ptz: q̄: ipſi dicebant q̄ vacuū eēt cā leuitatis ⁊ raritatis: ⁊ q̄ eēt in ipſis coꝛporibus: ergo vacuū mouerek. Etiā ſeq̄rek q̄ vacuo deberet aſſignari aliꝰ locus: hoc tm̄ erat falsuz ſm iſtos: cuz tunc eſſet ꝓceſſus in infinitū: ergo ⁊ illud ex quo ſeq̄tur. ꝓña patz: q̄ illud q̄ mouek motu recto dz habere locum recipientez ipm: ſed vacuū ſm ponētes ipm moueret motu recto: ergo ſibi debek locus. T. Amplius quō. ¶ Tertia rō ē: ſi vacuū eſſet cā leuitatis ⁊ raritatis: ſeq̄rek q̄ non poſſet aſſignari cā motꝰ deoꝛſum: ꝑñs ē falsum: ergo ⁊ añs. ꝓña ptz: q̄: non ē alia cā motus localis niſi vacuū: ſm ponentes vacuū. ⁊ ipſuz ſolum ē cā motus localis ſurſum: ergo non ē aſſignanda cā motus localis deoꝛſum. T. Et manifestum est ¶ Quarta rō ē. Si vacuū eſſet cā leuitatis ⁊ raritatis ⁊ motus ſurſum: ſeq̄rek q̄ motus poſſet fieri in inſtāti: ꝑñs ē falsum: ergo ⁊ añs. ꝓña ptz: q̄: q̄to coꝛpus ē leuius tanto velocius mouek: ⁊ ex quo vacuū mouerek ſurſum: ⁊ vacui ad plenū nulla ē ꝓpoꝛtio: ⁊ plenū mouea tur in tpe: ſeq̄tur q̄ vacuum mouebit in inſtanti. T. Q̄m aūt. ¶ Hec est tertia pars capl'i in qua p. ſoluit rōnez dicte opinionis qua ꝓbabāt: ſi non eſſet vacuū nō eſſet motus: nec ꝓdēſatio: nec rarefactio. ſilr q̄ nec eēt rarū nec denſum. Iſta aūt ꝓña non valet vacuuz non ē ergo motus non ē: q̄ motus ē: ⁊ ſilr ꝓdēſatio ⁊ rarefactio ſunt: ⁊ ſilr rarꝝ ⁊ denſum: ⁊ tm̄ vacuum nō est. T. Nos aūt dicimus. ¶ Hic p. ponit quaſdā ſuppōnes ad maioꝛem declarationē dicte ſolutōis valentes. Quaꝝ ꝓma est: q̄ ꝓtraria hūt fieri circa idē ſubiectum: q̄ dr materia. T. Et ex eo q̄ potentia. ¶ Scōa ſuppō est: q̄ ex eo q̄ ē i potentia fit ens in actu: vt actu calidum fit ex eo q̄ erat in potentia ad caliditatem T. Et nō ſepabilis. ¶ Tertia ſuppō est q̄ in materia ſemp ē alterum ꝓtrarioꝝ: cū materia nunq̄ oībus ꝓtrarijs careat

Optie ſuppōnes ex q̄bꝰ infert ver⁹ motus rarefactō nis ⁊ ꝓdēſatio nis

T. Et vna numero. ¶ Quarta ſuppō est q̄ vna ⁊ eadem materia numero ſucceſſiue ē materia diuerſoruz ꝓtrarioꝝ: ⁊ diuerſaꝝ formaꝝ. T. Est igit̄ coꝛpus ¶ Hic p. infert ex dictis q̄ vna ⁊ eadē materia ſucceſſiue ē magna ⁊ pua: hoc ꝓbat p. tribus rōnibꝰ quaꝝ ꝓma talis est: q̄ q̄n aliq̄d rarefit vel ꝓdenſat: nō oꝛtet aliq̄d ſibi addi vel ab eo aliq̄d remoueri: igit̄ manet vna ⁊ eadē materia q̄ ꝓmo ē ipius magni: ⁊ poſtea pui vel ecōuerſo. Añs ꝓbat ſic p. q̄ q̄n ex aqua fit aer: tūc materie aque nihil addit: ſed ipa fit actu tāte q̄titatis: q̄te ꝓius erat in potētia. T. Sicut q̄n nec maioꝛis. ¶ Hic p. ꝓbat ſcōa rōne idem per ſil'e: q̄ ē vnū ⁊ idē q̄ ꝓmo est frigidum ⁊ poſtea calidū ⁊ ecōuerſo: ergo ſilr erit vnū ⁊ idē q̄ ꝓmo est magnū ⁊ poſtea paruū. Silr q̄n maioꝛ circulus fit minoꝛ tūc totum q̄ erat maioꝛ circulatio iam ē minoꝛ circulatio: ergo eadem materia q̄ ꝓmo est magna: est poſtea pua. ⁊ ecōuerſo. T. Eſt aūt denſum. ¶ Tertia rō ē: eadē ē materia q̄ ſucceſſiue hz grauitatē ⁊ leuitatē: ergo etiā eadē est que ſucceſſiue est magna: et parua. Silr q̄n ex maioꝛi circulo fit minoꝛ manet vnum ⁊ idem concauū. Silr q̄n ignis ē calidus ⁊ poſtea magis calidus: est vnum ⁊ idem q̄ ꝓius erat minus calidum ⁊ poſtea magis calidum: ergo ē vnum ⁊ idem q̄ ꝓius erat paruū ⁊ poſtea magnuz. T. Duo ſunt em̄. ¶ Hic p. ſubdit q̄ ad denſuz ſeq̄tur eſſe graue ⁊ contraria bis ſcz leue ⁊ mobile ſequuntur ad rarum

T. Ex dictis ergo manifestuz. ¶ Hic p. concludit ꝑncipale ꝓpoſitum: ſcilicet q̄ non est ponendum vacuuz ſpaciuꝝ ſepatum: nec coꝛporibus imbibitū: nec eſſe in

raro vt ptz ex his que dicta sunt.

Argumēta ꝓbantia vacuuz posse eē potentia naturali.

Querit vtz possibile sit vacuū eē ꝑ aliquaz potentiā. Et videt ꝙ sic:ꝑ potentiā naturalē: qz extra celum de facto est vacuū: ergo vacuuz naturaliter pōt esse. Añs ptz:qz ponat ꝙ deus creat aliqō ꝓtinuus extra celum:ꝛ moueat cuz celo:vel ergo mouebit ad plenum vel ad vacuū:nō pōt dici ad plenum: cuz extra celum nihil sit:ergo mouebit ad vacuū: cum mouebitur ad locum in quo ꝓus fuit. ¶ Secūdo sic:vel est ponēdū vacuū vel est vādum corpus rarissimo rarius:ſz nō est vādum scōm:ergo est vādum ꝓmū. Mino: patz:qz ponat ꝙ ignis sit summe dispositus in sua spera: et ꝙ ponat ibi aliqō corpus qō moueat deorſuz:tunc ignis qui est rarissimus fieret rarior:vel poneret vacuuz:qz si nō poneret vacuū tunc ptes ignis rarefierent vel intrarent locum corpis moti. ¶ Tertio sic:nisi essz ponēdum vacuū:seqret ꝙ aq̄ in vase exñs nullo mō possz cōgelari:qñ vas ab oīpte essz bñ obstructū: ꝓñs ē falsuz ergo ꝛ añs. ꝓña ptz:qz ꝓgelatio est ꝓdensatio: ergo si aq̄ ꝓgelaret nō videt q̄d repleret locuz aque. ¶ Quarto sic:nisi sic seqret ꝙ si essz vas plenū niue ꝙ nix nullo mō possz dissolui: dūmō vas essz bñ obstructū: ſz hoc ē falsum:igit. ꝓña ptz:qz si nix dissoluerek: tunc aq̄ post dissolutionem ninoꝛez locū caperet ꝙ ꝓus habuit nix ꝛ cuz non videt aliud corpus intrasse sequit ꝙ ibi erit ponendū vacuū. ¶ Quinto sic:vel est ponendū vacuū vel motus fit in instāti:sed scōm non est ponenduz:ergo relinquit ꝓmū. maioꝛ ptz: qz si ꝓiūgerent duo asseres adinuicem plani sine oīi gibbositate:ꝛ etiaz sine eleuatōe vnius ptis supza aliā: ꝛ sīlia:tunc tales non possent abinuicem separi nisi committeret vacuuz vel fieret motus in instanti si abinuicem separent:qz tunc aer in eodem instanti moueret ad ptes centrales ꝛ ad ptes circūferentiales:cum asseres vniformiter separētur abinuicem. ¶ Sexto sic: in cineribus vel pecuniis est ponendum vacuū:igit vacuū naturaliter est. Añs ptz ꝓmo de cineribus. Nam si essz aliqō vas plenuz cineribus: tunc adhuc tanta aqua infunderet ac si non essent cineres in tali vase:ergo in tali vase erat qōdaz vacuum in quo talis aq̄ recipit vel erit penetratio dimensionū. De pecuniis ptz. Nam si aliqō vas sit repletum aq̄:tunc illud pōt adhuc recipere denarios: ergo in pecuniis est ponendum vacuuz:vel in ipa aq̄. ¶ Septimo: infra testā oui nō fractā aliqñ reperit aliq̄ ꝓcauitas in qua nullum corpus videt esse:igit est ponēdū vacuum. Añs ptz:qz si essz aliqō corpus:maxime esset aer:sed hoc non est dicendum:igit. Mino: ptz:qz per testam non pōt intrare aer. ¶ Posset añt aliqs ad hoc dicere ꝙ aliq̄ portio oui euaporat:ꝛ in aerem resolui ꝛ ꝙ talis aer talem ꝓcauitatem repleret. ¶ Cōtra hoc añ sic:qz ex vno pugillo aque fiunt decē aeris:ergo aer multo maioꝛem locum occupat q̄ occupabat illa pars oui:que est in aerē puersa:qō tñ ibi nō videt fieri possibile:igit ibi est ponendum vacuum ¶ Deinde videt ꝙ vacuum non pōt esse per potentiam supernaturalem: qz si deus faceret vacuum:tunc faceret nihil:cū vacuū nihil est. ꝓñs falsuz est:ergo ꝛ añs. ¶ Scōo sic:ꝓplicat ꝓtradictionem vacuum esse:ergo vacuum non pōt esse per potentiā supnaturalem. Añs ptz: qz bñ sequit ibi est vacuum:ergo ibi non est locus. ꝓña ptz: qz locus ꝛ relatiue ad locatum:sed si vacuum essz non essz locatū in eo:ergo non essz locus. Etiam bñ sequit:vacuuz est ergo locus est: qz vacuuz est locus non repletus corpe aptus natꝰ repleri:ergo si vacuū essz:locꝰ essz:ſz iste ꝓplicāt:locꝰ ē:ꝛ locꝰ nō ē: cū ista locꝰ nō ē tollit istā nullus locus est:que ē ꝓtradictoria istius:locus est.

Argumēta ꝓbāna vacuum nō posse eē potētia supnaturali.

In oppositū arguit. Oīe qō non implicat ꝓtradictionem fieri per aliquā potentiaz pōt fieri: sed vacuum esse non implicat ꝓtradictionez:ergo possibile est vacuum esse per aliquam potentiam. Pro solutione questionis est.

Sciendum ꝙ dupl̄r pōt imaginari vacuum. Uno mō ꝙ sit qōdam spacium distinctum a corpe locāte:exñs tñ inter latera corpis locātis:in quo non cedēte recipenk corpa naturalia de quo spacio vnūqōq; corpus naturale occuparet sibi equalem ptem:ꝛ sic multi imaginati sunt illud spacium debere poni locuz:qui esset plenus qñ in eo essz corpus ꝛ diceret vacuus qñ i eo non essz corpus naturale:ꝛ isto mō diceret vacuum esse quedam magnitudo:extensa ſm longitudinez: latitudinem:ꝛ ꝓfunditatem. Et ſm istam imaginationē locutus est p. in ꝑdicamētis de loco:qñ dicebat ꝙ partes loci copulank ad eundez terminū ꝛc. Alio mō pōt imaginari vacuum sic: si ex loco pleno corpus locatuz annihilarek:loco remanente in sua figura ꝛ magnitudine:ita ꝙ latera loci non approximarenk adinuicem vt si mundus iste inferior annihilarek: celo remanēte in sua magnitudine ꝛ figura: sicut nunc est: ꝛ ꝙ nihil esset inter latera eius Isto notato sit.

Conclusio responsiua ad quesitum possibile est vacuum esse per aliquam potentiaz:scz supnaturalem:sed non per potentiaz naturalem vtroq; mō capiendo vacuuz:ptz qz possibile est duo corpa esse in eodem loco:ꝛ fieri penetrationem dimensionū:ergo possibile ē vacuum esse ꝓmo mō per potentiam supnaturalem. Etiam possibile ē corpus locatum annihilari: loco in sua magnitudine ꝛ figura remanente: igit possibile ē esse vacuum per potentiaz supnaturalem:scōo mō accipiendo vacuum. ¶ Et licz hoc possit ꝓbari dyaletice:non tñ pōt demonstrari: qz aduersarius dicere posset:ꝙ deus nō pōt facere res naturales aliter q̄ nate sunt fieri:vel illo mō quo impossibile ē eas fieri:mō diceret ꝙ impossibile ē duo corpa esse simul: ꝛ ꝙ ipossibile ē dimensiones esse sepatas a subiecto: ꝛ sīlr ꝙ impossibile ē locatum corrumpi vel egredi:nullo alio corpore ingrediente: quia hoc repugnat rebus naturalibus sicut repugnat calori:ꝙ sit frigiditas: nec pōt eē per aliquam potentiam ꝙ calor sit frigiditas. Ita diceret aduersarius ꝙ non pōt esse ꝙ locus sit sine locato. ¶ Et licz deus possit ola possibilia: tñ non pōt ea aliter q̄ fieri possint:ideo hec ꝓclo non ē demonstrata: ſz potissime eaz fide tenemus. ¶ Scōa pars ptz:qz natura abhoꝛret vacuum:cum graue ad fugiendum vacuū ascendit:ꝛ leue descendit:vt ptz ꝑ experientiaz:ergo nō est possibile vacuuz esse per potentiam naturalem.

Dubitatur ꝓmo. vtz in motibus grauiu ꝛ leuium tota successio ꝓueniat ex resistētia medij. Et videtur ꝙ sic:qz si non esset medium: mobile exñs extra suum locum: subito poneret se ad suum terminum ad quem:cum non videtur esse alia ratio successionis nisi resistentia medij. ¶ Secūdo sic:quanto resistentia medij diminuitur:tanto motoꝛ velocius mouet:ꝛ mobile velocius mouetur:vt experientia docet:ergo si tota resistentia medij remoueretur: nulla successio remaneret. ¶ Tertio sic:si aliqua esset causa successiōis in motu:maxime videretur limitatio potentie motiue: sed hoc non igitur. Mino: patet quadrupliciter. Primo auctoritate p. secundo metaphisice ꝛ ꝓmo politice dicentis:ꝙ appetitus finis ē in infinituz:ergo inclinatio ad locum non ē limitata. Secundo patet rōne:qz vel i maioꝛi corpe esset, maioꝛ limitatio: ꝛ sic maius graue non deberet velocius descendere ꝙ minus graue: qz ꝙcunq; additur de grauitate tantum additur de limitatōe potentie:ꝛ sic semp videt manere eadē ꝓpoꝛ

Probatio ꝓme munoris

Probatio.ij.

tio. Vel nō esset in maiori corpe maior limitatiō. Sed hoc ē impossibile: quia illa limitatio ē qualitas vl forma substantialis: ⁊ quanto corpus ē maius: tanto maior ē qualitas vel forma: ⁊ per consequens tanto maior ē limitatio. Tertio ptz sic vel illa limitatio soluz resisteret cuz corpus esset in vacuo vel semper resisteret Non pmū: quia tunc frustra ponerek: eo ꝙ nunꝗ corpꝰ ponit in vacuo. Nec secundum: qz tunc sequerek ꝙ nō semp maius graue in equali libza traheret minus graue sursum remota resistentia medij: consequentia ptz qz si ponat in vno brachio libze graue vt tria: ⁊ in alio graue vt vnuz: tunc constat ꝙ graue vt tria habet tres gradus limitationis ⁊ graue vt vnum nisi vnuz: ergo limitatio grauis vt tria erit tripla: in ordine ad limitationem grauis vt vnum: ⁊ per consequens magis resistit. Quarto ptz: qz vel illa limitatio esset materia: vel forma: vel qualitas Non materia: qz ipa nullius ē actuitatis. Non forma: qz nihil ſeipm limitat. Nec qualitas: quia illa in grauí esset grauitas: que toto conatu mouet deorsum. ¶ Quarto arguit ur ꝓncipaliter sic. si esset alia causa successionis motus: maxime esset distā tia terminoꝝ: siue partium magnitudinis: in quibꝰ mobile non pōt esse simul pcise ꝑ eodem tempe: sed hoc non: igitur. Minor ptz: qz illa distantia terminoꝝ magnitudinis non facit successionem in alijs motibus: ergo nec etiam in motu locali. ¶ Quinto sic: auctoritate p. dicentis: ꝙ si esset vacuuz graue in eo posituz moueretur ī instāti: ergo tota successio in motu ꝓuenit ex resistentia medij. ¶ In oppositum arguitur: qz si sic sequeretur ꝙ corpus maioris virtutis non citius pertransiret vnum spaciuꝫ: ꝙ corpus minoris virtutis: sed ꝓms est falsum: igit ⁊ illō ex quo seqt. Pro solutōe dubij ē.

Tertia ꝓbatō

Quarta ꝓbatio.

Aduertendum. Qꝫ successio est ipemet motus qui fit partibiliter ⁊ diuisibiliter: ⁊ nō totus simul ita ꝙ motus non dicit successiuus per vnam entitatez sibi supadditam que diceret successio: sed tamen ille terminus successio tempus cōnotat: motus vero nō cōnotat tempus. ¶ Sed iste terminus resistentia capit dupliciter. Uno modo ꝓ aliquo inclinante ad oppositam dispositionem dispositioni: quam motor intendit ꝓducere: vt frigiditas aque resistit calori ignis: quez ipe intendit ꝓducere. Alio modo capit ꝓ aliquo: qō fm sui naturā impossibiliter se habet: quo ad eē simul respectu plurium commensurative: que loco ⁊ situ distinguunt. Vel ꝓ aliquibus non potētibus simul ⁊ naturaliter existere! in eodem loco commensurative. primo modo capiendo illum terminū resistentia: nō ē necesse in omni motu successiuo esse tale resistens: cuz in motu locali celi non ē talis resistentia. Secūdo modo tamen oportet: ⁊ maxime in motu locali recto. ¶ Unde titulus dubij pōt dupliciter intelligi. Uno mō ꝓpe siue fm sensuz ꝓpum: ⁊ hoc sic. Utrum resistentia medij ꝓpe sit causa effectiua successionis in motibus graium ⁊ leuiū. Alio modo impꝛopꝛe: ⁊ hoc sic. Si nulla esset resistentia medij: vtrum adhuc in motibus grauium ⁊ leuiū essz successio. ¶ Istis notatis dr ad dubiuz ꝙ scōm sensuz ꝓpum successio non ꝓuenit ex parte medij in motibus grauium ⁊ leuium: licet cōm motus localis rectus non pōt esse naturaliter sine resistentia medij: nec esse successiuus: tñ ipa resistentia medij non ē causa effectiua eius: sed ipm efficiens. ¶ Sed fm secūdum sensum dr: ꝙ si nulla essz resistentia: nec primo mō nec secundo mō accipiendo resistentiam: nec ex pte potentie motiue: non essz successio in motibus grauium ⁊ leuium: cum tuncuon esset alicuis motus: ista tñ cōsequentia non valet. Si nulla esset resistentia medij: motus grauium ⁊ leuiū non esset successiuus: sed ipsa grauia ⁊ leuia mouerenk in instanti: ⁊ hoc capiēdo illum terminū resistētia primo mō. Ptz qz illa ꝓpō ē vna cōditionalis: cuius añs pōt esse vera: ꝑmite exīte falso. Nam si essz vacuum quoddam spaciuꝫ sepatum (vt q dam opinat: i sunt) nullo mō resistēs mobili: ⁊ ꝙ in eo ponerek graue: qō commensurarek vni pti illius spacij: tunc illud non possz commensuratiue se habere cū qualibz alia pte spacij: que ē inter terminū a quo motus: ⁊ inter terminū ad quez motus. ¶ Similiter si sic ponerek vacuum: ꝙ omnia corpora que sunt inter terram ⁊ concauum orbis lune annihilarenk: terra ⁊ celo sic permanentibꝰ sicut nunc sunt: ⁊ postea ponak lignū decem pedum supra terram ⁊ sus celum: ⁊ cum hoc ponak vnū corpus graue vnius pedis: quod cōmēsuratiue se habz cum supremo pede illius ligni vel baculi. Tunc arguik sic. Unūquodꝙ corpus commensuratiue se habens cum alio corpore: ⁊ pertransiens aliqō spacium: prius commensuratiue se habz cum parte ꝓpinquiori ꝙ cum parte distantiori: ⁊ sic primo transit minus eo ꝙ maius eo: ⁊ tñ ibi per casum nulla ē resistentia medij: capiendo primo mō illum terminū resistentia: ergo si nulla essz resistentia medij adhuc motꝰ essz successiuus. ¶ Itez nisi tale corpus prius pertransiret partem magnitudinis sibi ꝓpinquam ꝙ remotam sed ita cito esset in vna pte sicut in alia: sequerek ꝙ corpus vnius pedis essz equale corpi decem pedum. hoc autē est falsum ⁊ impossibile: ergo ⁊ illud ex quo sequitur. Pña ptz: qz cñ aliād commensuratiue se habz cum alio ita ꝙ nihil vnius ē quin se habz commensuratiue cum aliqua alterius: ⁊ econtra: illa sunt equalia: sed sic est ꝙ si esset tale corpus simul ⁊ semel commensurarē tur cuilibet pedi talis baculi: ergo tale corpus vnius pedis si in instanti mouerek essz equale corpi decez pedum. ¶ Item sequerek: ꝙ duo mobilia equalis ꝛtutis vel vnum maioris ꝛtutis ⁊ aliud minoris ꝛtutis eēnt ⁊ ꝙ tñ nullum illoꝝ equalis ꝛtutis vel minoris ptransiret eque cito maius spaciuz: sicut aliud quod ē equalis ꝛtutis vel maioris ptransiret medietatem illi⁹ spacij: hoc videk esse falsum ⁊ impossibile: ergo ⁊ illō ex quo sequik. Consequētia ptz: qz retento ꝑmo casu: ponatur ꝙ corpus vnius pedis quod ponik in summitate baculi habeat ꝛtutem ⁊ quatuor: ⁊ ponak aliud corpus in medio talis baculi: quod habeat ꝛtutem motiuam vt octo: tunc si quodlibet illoꝝ corpoꝝ in instanti moverek ad terram: sequerek ꝙ corpus minoris ꝛtutis positum in summitate baculi: eque cito ptransiret decem ptes illius baculi: sicut aliud quod est maioris ꝛtutis quinqꝫ: istud autem videk impossibile: ergo et illud ex quo sequik: scz ꝙ si non esset resistentia medij non esset motus successiuus. ¶ Unde dicendū ē ꝙ successio in motu locali recto ꝓuenit ex distantia terminorum magnitudinis: ita ꝙ repugnat ipsi mobili simul commensuratiue se habere cum diuersis partibus magnitudinis distantibus: quarum quelibz ē equalis ipi mobili. Etiam potentia motiua ē sic determinata siue talis nature: ꝙ prius mouet mobile supra vnam partē spacij ꝙ supra aliam: fm determinatam velocitatem. ¶ In motu autem locali circulari: successio maxime ꝓuenit ex pte potētie motiue: sicut successio celi ꝓuenit ex parte mouentis: quia sic mouet celum sicut vult. ¶ Etiam in tali motu ꝓuenit successio ex pte magnitudinis circa quam fit talis motus: cuz repugnet tali mobili fm suam determinatam ptem simul commensuratiue se habere cum diuersis ptibus magnitudinis multum distantibus. ¶ Et ad pmā rōem dubij dr ꝙ duplr potest intelligi ꝙ non sit medium. Uno modo ꝙ non sit aliquod corpus mediās inter terminū a quo ⁊ ter-

minum ad quē. resistens ipi mobili: siue naturaliter in clinās ad oppositā dispoēz: ꝛ sic negak. ꝙ mobile se poneret subito deoꝛsuz si nō essz tale mediū. Alio° ꝙ non sit aliq̄ magnitudo: siue illa iclīet ad oppositā dispoēz siue nō: ꝛ sic ꝓcedit ꝙ mobile se pōeret subito ad terminū ad quē. aut ḋesceret ¶ Ad scōaz ꝺꝛ negādo ꝟñam: ꝛ hoc capiēdo illū terminū resistētia ꝑmomō. Ad tertiam ꝺꝛ ꝙ limitatio potētie motiue: q̄ nihil aliud ē ꝙ ipa ponīa motiua certe ꝛ ꝺeterīate ẋtutis ꝛ nō ẋtutis ifinite (sicut deꝰ) ē cā successiōis ipi⁹ motꝰ. Et vlteriꝰ ꝺꝛ negādo minorē ¶ Et ad ꝑmā ꝓbatōez eiꝰ ꝺꝛ ꝙ ꝓpō p. sic intelligit ꝙ appetitꝰ finis i infinitū ē. i. incōsūmabilis facilī: vel nō ē tātꝰ q̄n possz esse maioꝛ: ꝛ sic negak ꝟña. ¶ Ad scōaz ꝓbatōez ꝺꝛ ꝙ in maioꝛi corpe ē maioꝛ limitatio extēsiue: ſz nō oꝛ ꝙ sit maioꝛ intēsiue. Etiā si esset maioꝛ intēsiue: illa nō essz motiua tardiꝰ ꝙ minoꝛ limitatio: imo veloci⁹. Ad tertiā ꝓbatōez ꝺꝛ ꝙ illa limitatio nō solū faceret in vacuo (si ipz essz) ꝙ coꝛpꝰ i eo positū mouereť successiue: ſz ēt i pleno faceret: ꝙ tale coꝛpꝰ magis tarde ptrāsiret aliq̄ spaciuz: q̄ limitatio q̄ ē virtꝰ intēsioꝛ: ꝛ sic illa resistit: hoc ē sibi repugnat facere motū ita velocē sicut limitatio q̄ ē maioꝛ virtꝰ ceteris similibꝰ ꝑmanētibꝰ q̄ ad velocitatē motꝰ ꝑsunt. Et ad i ꝓbatōez ꝺꝛ negādo ꝟñaz. Ad q̄rtā ꝓbatōez ꝺꝛ ꝙ limitatio ꝓncipalis ē forma ſbalis. ꝛ limitatio instrumētalis ē qualitas. Et ad ipꝰ probatiōez ꝺꝛ ꝙ lz forma nō limitet seipam tanq̄ cā efficiēs: ipa tñ ē limitatio (hoc ē est res limitata q̄ ē certe ꝛ ꝺeteriate ẋtutis) siue ē virtus finita. Et lz grauitas toto conatu moueat deoꝛsum ꝛ iclinet illud in quo ē ad mouēdū deoꝛsuz: tñ intēsioꝛ grauitas magis iclinat: q̄lz tñ eaꝝ finite iclinat. ¶ Ad quartā ꝺꝛ negādo minorē. Et ad ꝓbatōez eiꝰ ꝺꝛ ꝙ lz q̄ titas nihil faciat ad successiōez in motibꝰ ad formā. q̄n ſz forma ab intrīseco acq̄rit. tñ nō sic ē in motu localī: qꝛ in qualz ꝑte magnitudis ꝑt simul acq̄rī forma: tñ nō in qualz ꝑte magnitudis supra q̄ fit motꝰ localis ꝑt simul mobile esse cōmensuratiue. Ad q̄ntā ꝺꝛ ꝓcedēdo ꝙ Ar⁹. hoc ꝓbat: sed supponit ab antiq̄s: ꝙ tota successio motꝰ ꝓueniat ex resistētia mediī: capiēdo primo modo resistentiam: nō hoc ē falsum: ergo nimirū si ex illo falsum sequatur.

Dubitať vtꝝ si vacuū essz coꝛpꝰ graue vel leue in eo positū mouereť successiue vel subito.

¶ Et videť ꝙ subito: duabꝰ rōibꝰ p. positis in q̄rto caplō. qꝛ q̄ lis ē ꝓpoꝛtio vacui ad plenū in subtilitate ꝛ spissitudie talis ē ꝓpoꝛtio iter tpa illoꝝ motuū: ſz nulla ē ꝓpoꝛtio vacui ad plenū i ſubtilitate ꝛ spissitudine: ergo silr iter tpa illoꝝ motuū nulla ē ꝓpoꝛtio: ſz tps motꝰ facti in pleno ē diſsibile: ergo tps motꝰ facti in vacuo erit idiſsibile ꝛ per ꝟñs motꝰ qui ē in vacuo erit i instāti. Maioꝛ ꝛ minoꝛ satis patēt ex expōne textꝰ. ¶ Scōo sic. si motus fieret successiue in vacuo: sequereť ꝙ aliq̄s mobile eq̄ velociter mouereť p spaciū plenū: sicut aliq̄s per spaciuz vacuū ꝟñs videť ee falsum: gꝰ ꝛ añs. Loña pz: qꝛ capiať aliq̄s spaciū plenū: et mobile moueať p ipm in aliquo tpe: ꝛ postea capiať aliud mobile ꝙ moueať per vacuū successiue: tūc ēt mouebiť in tpe: ſz tps in quo fit motus per vacuū habebit deteriatam ꝓpoꝛtionē ad tps i quo fit motꝰ p plenū: ꝛ tūc ponať ꝙ illud plenū subtiliet in tāta ꝓpoꝛtione in ꝙta vnū excedit alterū: tūc ēt motus tñ velocitabiť: ꝛ per ꝟñs mobile motū p plenū mouebiť in eq̄li tpe: sicut mobile motū p vacuū ¶ Jn oppositū arguit: qꝛ nihil ptrāsit maꝰ spaciū seipso cōmēsurato: q̄n ꝑus ptrāseat spaciuz sibi eq̄le: ꝛ ēt minꝰ: ergo cū in vacuo (si eēt) esset dabile spaciū eq̄le ipsi mobili et ēt maꝰ. ꝛ silr minꝰ ipso coꝛpoꝛe mobili: sequit ꝙ tale coꝛpꝰ mobile ꝙ ꝑus ptrāsibit spaciū minꝰ eo ꝙ eq̄le sibi ꝛ prius equale sibi ꝙ maꝰ eo ¶ Ad dubiuz ꝺꝛ. ꝙ si capiať vacuū p spacio exīte iter latera coꝛpis cōtinētis: qō quiꝺ spaciū ē magnitudo q̄dā: tūc graue aut leue in eo positū mouebiť successiue: nō ꝓpter resistentiā mediī ꝑmo° capiēdo illū terminū resistētia: ſz capiēdo secūdo°. Etiā mouebiť successiue ex ꝓpoꝛtiōe ẋtutis motiue ad mobile: qꝛ virtꝰ motiua ex sua natura talis ē. ꝙ nō ꝑt tñ mobile p tale spaciū velociꝰ mouere: ceteris (q̄ ad velocitatē motꝰ ꝑsunt) manētibꝰ paribꝰ? Sz si capiať vacuū p supficie ꝓcaua alicuiꝰ coꝛpis nati ꝛinere locatum sicut ē supficies ꝓcaua spere lune: ꝛ ꝙ oīa destruerenť q̄ sunt iter supficiē illā ꝛ ipaz terrā: ita ꝙ nō maneret spaciū nec coꝛpꝰ aliqꝺ: tūc si pōeret aliqꝺ graue vel leue i ꝓcauo oꝛbis lune illud nō mouereť. ſz ibi maneret aut subito mutareť. ꝛ talis trāsmutatio vocať mutatio subita: ꝛ nō motꝰ capiēdo ꝓpe illū terminum motꝰ. ¶ Añ ꝓrio nō capiēdo vacuū: trib⁹ mōis ꝑt ꝓtingere ꝙ aliqꝺ coꝛpꝰ i eo positū moueať successiue. Prīo ex ꝓpoꝛtiōe ẋtutis motiue ad mobile: ita ꝙ ipz mouēs ex sua natura talē ꝓpoꝛtiōem hz ad suū mobile. Scōo ꝓuenit ex incōpossibilitate terꝺoꝝ spaciꝰ vel magnitudinis: supra quā fit motꝰ. Tertio ꝓuenit ex ipi⁹ mobilis: qꝛ mobile resistit ipi ẋtuti motiue: sicut graue resisteret virtuti motiue: q̄ intenderet mouere ipm a terra versus celū: si inter terrā ꝛ celū essz vacuū ꝑmomō. Et ꝓter istos mōs ꝓuenit quarto mō successio motꝰ facti p plenū: ex pte ipi⁹ mediī resistētis: qꝛ ꝑm ꝙ tale mediū ē rariꝰ vel ꝺēsiꝰ: ſz hoc maꝰ vl' minꝰ resistit. ¶ Et ad ꝑmā rōez ꝺubiī ꝺꝛ negādo maioꝛē. Et ad ꝓbatōez eiꝰ ꝺꝛ negādo ꝟñam qꝛ nō oꝛ si iter media plena sit aliqua ꝓpoꝛtio: ꝙ etiaz inter medium plenū ꝛ mediū vacuū sit aliqua ꝓpoꝛtio in subtilitate ꝛ spissitudie ¶ Et si ꝺicat aliq̄s ꝙ ꝑcapit illā ꝓpēz ad ꝓbāduz ꝙ fieret motus in instāti. ¶ Ꝺꝛ ꝙ ꝑ. ꝓcedit ex suppōne data ab antiq̄s ſz ꝙ tota successio in motu ꝓuenit ex resistētia mediī: ꝓmomō capiēdo illū terminū resistētia: qō tñ falsuz ē vt ꝑz ex dictis. Ad scōam ꝺꝛ ꝓcedēdo ꝙ aliqꝺ mobile possz velocius moueri per plenū q̄ aliud ꝑ vacuū. naz coꝛpus maxie virtutis motiue motū p mediū subtilissimū citiꝰ mouereť. q̄ mouereť mobile minime ẋtutis p vacuū: capiēdo vacuuz ꝑ spacio separato: ſz tū mobile equalis ẋtutis motiue cū alio mobili: nunq̄ mouebiť ita cito per plenuz: q̄tūcūq̄ illꝺ plenū subtiliet. dūmō illud plenū sit natū resistere resistētia ꝑmomō dicta: sicut ipmmet vel aliud eq̄lis virtutis per vacuuz.

Ad rōnes q̄stiōis.

¶ Ad ꝓrimā ꝺꝛ negādo añs. ꝛ ad ꝓbatōez eiꝰ ꝺꝛ ꝙ illo casu positoꝛ: illꝺ coꝛpus nō mouereť ad plenū vel ad vacuū: cū ipz ꝓpe nō essz alicubi. Ad scōaz ꝺꝛ negādo maioꝛē. Et ad ꝓbatōem ꝺꝛ ꝙ possz rarefieri ignis vltra ꝺispōez naturalī sibi cōuenientez. Nec ē dabilis raritas sūma: lz sit dabilis raritas ꝓueniēs ei ſz ei⁹ naturalē dispōez ¶ Ad tertiā ꝺꝛ ꝙ illo casu stāte: illud vas coꝛrūpereť. vel si nō coꝛrūpatur nō fiet cōgelatio. Ad quartā ꝺꝛ negādo ꝟñaz. Et ad ꝓbatōez eiꝰ ꝺꝛ ꝙ in niue ē multū de aere iclusuz: ꝛ ille aer repleret locū: quē nō repleret aqua. ¶ Ad q̄ntā ꝺꝛ ꝙ tales asseres nō ꝑñt ꝛiūgi ad inuicez sine aere inter medio: vel si ꝛiūgerētur adinuicē quo ad oēs ptes superficiei: tūc nō ꝑñt separi ab inuicē equalr ꝑm oēs suas ptes simul: ſz ꝑus ad vnā partē: ꝛ posteri⁹ ad aliā. Ad sextā ꝺꝛ ꝙ in cineriꝰ ē aer iclusus: q̄ expellit postꝙ aq̄ intrat. Etiā ꝓpter nimiā siccitatē cineꝝ aliqua pars aq̄ destruit. ꝛ silr aliq̄ pars cineꝝ. Silr ꝺꝛ de pecunia: ꝙ ꝓpter siccitatē eiꝰ aliq̄ ps aq̄ ꝓsumit. Ad septimā ꝺꝛ ꝙ per testā oui q̄ ē porosa trāsit aer: quo aere repleť illꝺ cōcauū nō repletū ꝑte oui. Et ad rōnes alias ꝓbātes vacuū nō posse esse ꝙ potētiā supnaturalē. Ad ꝑmaz

ꝺr q̄ ſi capiatur vacuū ꝓ tali ſpacio: ꝺe⁹ ꝑt facere iꝑz ⁊ iꝑz faciẽdo aliq̄ꝺ facit: cuz illud ſpaciū eſſe aliq̄ꝺ. Sz ſi capiat vacuū ſcꝺm ꝺ: tūc ꝺe⁹ faciẽdo vacuū nihil facit ꝓſtruẽdo ſiue ꝓducẽdo rez aliq̄ẽ: ſz faceret rẽ taliter ſe hr̃e. ¶ Ad aliā ꝺr negãdo añs. Et ad ꝓbatõez ei⁹ ꝺr q̄ ꝺupl'r capit ille termin⁹ loc⁹. Uno⁹ vt ꝓnotat actualez ꝓtinẽtiã. ⁊ sic ꝺr relatiue ad locatū: ſz hoc mõ nõ capit in ꝺiffinitõe vacui. Aliomõ capitur vt ꝓnotat aptitudinẽ ad cõtinendū locatū: ⁊ sic nõ ꝺr relatiue ad locatuz: ſz ad locabile: ⁊ iſtomõ capit in ꝺiffinitõe vacui.

Querit vtz rarefactio ⁊ ꝺẽſatio ſint poſſibiles. ¶ Et videt q̄ nõ: q⁹ ſi ſic ſeq̄ret q̄ vnū ⁊ idẽ ſimul poſſz moueri motib⁹ ꝓtrarijs. ꝓñs ẽ falſuz: g⁹ ⁊ añs. Maior ꝓz: q⁹ aliq̄ꝺ ꝑt rarefieri ꝑz lõgitudinez: ⁊ ꝺẽſari ꝑz latitudinẽ. mõ ꝺẽſatio ⁊ rarefactio videtur eſſe motꝰ cõtrarij. Scꝺo ſic. ſi ſic ſeq̄ret q̄ ſpera aeris ⁊ ſpa aq̄ eſſent maiores in eſtate q̄ in hyeme: q⁹ in eſtate ẽ maior caliditas in hmõi ſperis q̄ in hyeme: ⁊ p ꝓñs magꝭ rarefieret. ꝓñs ẽ falſuz: g⁹ ⁊ añs: cũ tũc videret ſeq̄: q̄ tot⁹ mũꝺ⁹ extẽderetur ſiue fieret maior q̄ prius erat. ¶ Tertio ſic: ſi ſic ſeq̄ret q̄ fieret penetratio ꝺimenſionũ: vel q̄ accñs migraret de ſubiecto i ſubiectũ: vtrũq; eſt inconueniẽs: g⁹ ⁊ illud ex quo ſeq̄tur. Maior ꝓz: q⁹ i rarefactõe: vel manet eaꝺẽ q̄titas q̄ prius fuit vel nõ. Nõ ꝑt ꝺici ſcꝺz: q⁹ nõ videt a quo talis q̄titas expellit nec videt q̄ꝺ tam ſubito: ⁊ in qualz pte tpis: ꝓꝺuceret aliã ⁊ aliã q̄titatẽ. Nec ꝑt ꝺici ꝑmũ: q⁹ tũc talis q̄titas q̄ manet vel maneret in eoꝺẽ ſubiecto cũ q̄titate q̄ aduenit: ⁊ sic eſſz penetratio ꝺimenſionũ vel nõ maneret in eoꝺẽ ſubiecto: ⁊ tũc migraret de ſubiecto i ſubiectuz ¶ Quarto ſic. ſi rarefactio eſſz poſſibilis: ſeq̄ret q̄ granũ milij poſſz replere totũ mũꝺuz: ſz ꝓñs videt eſſe falſum: g⁹ ⁊ añs. Maior ꝓz: q⁹ granũ milij ꝑt rarefieri: et q̄tũcunq; rarefiat poſſz magis rarefieri: cuz poſſz cõtinue addi cã rarefactiõis. Quinto ſic. q̃lz ꝑs materie poſſz rarefieri ⁊ cõꝺenſari: ſi rarefactio ⁊ ꝺenſatio eſſent poſſibiles: g⁹ ⁊ tota materia. ꝓñs videt eſſe falſuz ergo ⁊ añs. Minor ꝓz: q⁹ ſi tota materia rarefieret maiorez locũ occuparet q̄ nũc occupat: ⁊ ꝑ ꝓñs oporteret celũ corrũpi vel rarefieri: qꝺ eſt inconueniens.

In oppoſitũ aſſ. q⁹ ex aere generat aq̄ retenta eaꝺẽ materia. Silr ex terra gñat aqua: etiã retenta eaꝺẽ materia: ſz hoc nõ ꝑt fieri ſine rarefactiõe vel cõꝺenſatiõe: ergo rarefactio ⁊ ꝺenſatio ſunt poſſibiles. Minor ꝓz: q⁹ ꝑtes materie aeris plus diſtãt q̄ qñ fuerunt ſub forma aq̄. Silr ꝑtes materie terre min⁹ diſtãt ſub forma terre: q̄ diſtarẽt ſi eſſent ſub forma aq̄ vel aeris. Ꝓ ſolutione queſtionis eſt.

Acceptiones Rarefactiõis ⁊ Condenſationis.

Sciendũ eſt ꝓmo q⁹ rarefactio ⁊ cõꝺenſatio capiũtur ꝺupl'r. ¶ Uno mõ impꝛoꝑe: ⁊ tũc Cõꝺenſatio ꝺr eſſe appꝛoximatio partiũ alicui⁹ corꝑis ad inuicem: ꝓpter exitũ alicui⁹ corꝑis ſubtilis iclusi: vel corꝑoꝛ ſubtiliuz incluſoꝛ iter partes illi⁹ qõ cõꝺenſatur: ⁊ sic cõꝑſſio lane ꝺicerek cõꝺenſatio: ⁊ ſilr cõꝑreſſio cinez farine vel ſpõgie ꝺiceretur cõꝺenſatio. Et p oppoſituz Rarefactio ꝺr elõgatio ptium alicui⁹ corꝑis ad inuicem: ꝓpter ingreſſum alicui⁹ corꝑis ſubtilis vel corꝑoꝛ ſubtiliu inter partes illi⁹ qõ rarefit: ⁊ sic extẽſio lane ꝺr rarefactio: ⁊ ſimilr extenſio ſpõgie ¶ Aliomõ capiunt ꝓprie: ⁊ tũc Rarefactio ꝺr maioratio alicui⁹ corꝑis abſq; aduentu alicui⁹ extrinſeci: ita q̄ corꝑus fiat maiꝰ q̄ prius erat nullo extrinſeco adueniente. ⁊ Cõꝺenſatio ꝺr minoratio alicui⁹ corꝑoꝛis: abſq; egreſſu alicui⁹ corꝑoꝛis ab intrinſeco. Et iſtomodo capiũtur in ꝓpoſito.

Quid Raruz ⁊ Denſum.

¶ Uñ raz cõiter ſolet ſic ꝺeſcribi Raz ẽ. qꝺ ſub magna q̄titate paz hz ꝺe materia: vt aer pedalis ſub q̄titate pedali paucũ hz ꝺe materia: in oꝛꝺie ad terrã pedalez non q⁹ ſunt pauciores partes materie in vno pedali q̄ in alio: ſz q⁹ ſi partes materie pedalis aeris eiuſꝺez q̄titatis (vtpote quatuoꝛ quarte) eſſent ſub forma terre: non tñ ꝺiſtarent nec eſſent tãte q̄titatis. Silr ꝑtes materie terre pedalis ꝺiſtãtes inter ſe: ſi ſtarẽt ſub forma aq̄ vel aeris multo plus inter ſe ꝺiſtarent. ⁊ iõ ꝑtes materie eiuſꝺẽ q̄titatis ſtãtes ſub forma aeris ꝺicũtur pauce: in oꝛꝺine ad ꝑtes materie terre q̄ ẽ eiuſꝺẽ quãtitatis cũ aere: q⁹ terra in centuplo plus ꝓtinet de materia q̄ aer ſibi equalis: cum ex terra vni⁹ pedis fiant centum pedes aeris ⁊ ex centum pedibus aeris vnus pes terre. Et sic patz q̄ terra continet tot partes materie equales inter ſe q̄ ſunt parue quãtitatis: ſicut cõtinet magn⁹ aer q̄ ſunt magne quãtitatis: ſic q̄ parua ꝑs terre tñ quãtitatis hz: quãtuz pars aeris q̄ multo maioꝛ ẽ. Ex quo pz q̄ ꝺenſum ẽ. qꝺ ſub parua quãtitate multum hz ꝺe materia.

Opinio.

Sciendũ eſt ſcꝺo q̄ ꝙdaz ꝺe cõꝺenſatiõe et rarefactiõe loquentes ꝺicũt q̄ rarefactio fit per aduẽtum noue quãtitatis: ⁊ cõꝺenſatio per remotiõem quãtitatis. ¶ Sz cõtra iſtos arguitur sic. in rarefactõe ⁊ cõꝺenſatione manet eaꝺem materia: ergo ⁊ eaꝺẽ quãtitas. Añs pz per p. in tractatu ꝺe vacuo ꝺicẽtem: eãꝺez eſſe materiã rari ⁊ ꝺenſi: ⁊ ꝓña pz: q⁹ materia ẽ ſua q̄titas vt pz ex ꝓmo phiſicoꝝ. Uel (vt alij volũt) eſt inſeparabilis a quãtitate. ¶ Secũꝺo sic. ſi cõꝺenſatio fieret per corruptiõem quãtitatis: vel hoc eſſz p corruptiõem totius q̄titatis illius q̄ cõꝺenſatur: vel per corruptionem partis: non p corruptiõem totius. Primo: q⁹ ageꝝ introducens aliq̄ formam alicuius ſpẽi: nõ corrumpit aliã eiuſꝺez ſpẽi Scꝺo: q⁹ ſeq̄renk q̄ eſſent infinite res vtpote q̄titates genite ⁊ corrupte: q⁹ in quolz inſtanti condenſatiõis: q̄titas p̃cedens corrupta eſſet: ⁊ noua introducta: ⁊ sic eſſz multitudo (entium pmanentium non facientium vnũ per ſe) conſummata ſiue perfecta. Nec ꝙt ꝺici ſcꝺm: q⁹ non eſt maior ratio quare vna pars quãtitatis corrumperetur q̄ alia: cum corꝑ⁹ vbiq; ſui cõꝺenſetur. ¶ Tertio sic. ad condenſatiõem ſufficiunt iꝑm ꝓꝺenſans: ⁊ partes rei que cõꝺenſantur minus loco ⁊ ſitu ꝺiſtantes q̄ prius diſtabant: ergo non requiritur q̄ aliqua quantitas corrumpatur: ⁊ alia de nouo generetur. Et ſicut argutum eſt ꝺe condenſatione: ita põt fieri ꝺe rarefactione: quia vel in rarefactione quantitas que erat in toto quod rarefit tanq̄ in ſubiecto erit poſtea in parte illi⁹: ⁊ sic ipa migrabit de ſubiecto in ſubiectum: quod eſt impoſſibile naturaliter: vel ſi maneat in toto illo ſubiecto: cuz (ſm illos) tunc noua quantitas acquiratur: duo accidentia eiuſꝺẽ ſpeciei per motum acquiſibilia: ⁊ non facientia vnum per ſe eſſent ſimul in eoꝺez ſubiecto quod non põt fieri naturaliter: ergo condenſatio ⁊ rarefactio non fiunt per generationem ⁊ corruptionem quãtitatis. ¶ Unde iſti ꝺe iſta opinione ponunt quãtitatez ꝺiſtingui a re quãta: ⁊ ideo argumenta que poſſunt aꝺꝺuci ad ꝓbanꝺum quantitatem non ꝺiſtingui a re quanta: poſſunt etiam aꝺꝺuci ad ꝓbanꝺum: q̄ condenſatio ⁊ rarefactio non fiunt per generationem noue quantitatis totalis ſiue partialis: vel per corruptionem totalis ſiue partialis. ¶ Quiꝺam tamen eorum ꝺicunt: q̄ cõꝺenſatio ⁊ rarefactio non fiunt per gernerationem vel corruptionem q̄titatis: ſed q̄ manet vna ⁊ eaꝺem quantitas: que p rarefactionez magis extenꝺitur: ⁊ per condenſationem minus extenꝺitur. ¶ Et inter iſtos quiꝺam ponũt q̄titatem ꝺiſtingui a re quãta: ⁊ eoꝝ opinio eoꝺẽmodo impꝛobatur: ſicut ꝺiſtinctio quãtitatis a re quanta. ¶ Alij vero ſunt qui ponunt quantitatez non ꝺiſtingui a re quanta: ⁊ illi ꝺicunt q̄ aliquid rare

Confutatio.

Opio ꝓpria.

fit: ex eo ꝙ fit maioris quantitatis: ⁊ partes illius qđ rarefit: inter quas sunt partes eiusdem rōnis: magis distant situaliter ꝙ prius distabant. Et per oppositum in condensatione partes minus distant situaliter ꝙ prius distabant. Notanter dicitur partes inter quas sunt partes eiusdem rationis: quia partes immediate: non magis distant ꝙ prius. Et ſm istam opinionem respondendo ponitur.

Conclusio responsiua Rarefactio ⁊ condēsatio sunt possibiles: patet ista conclusio per rationem post oppositum factam. ¶ Patet etiam per experiētiam. Unde rarefactio vt in pluribus fit per calefactionem: ⁊ condensatio per frigefactionem. Aliquando autem possunt fieri per motuz local: vt aliquando fit rarefactio ꝓpter motum locale alicuius coꝛporis ad fugiendum vacuum: sicut patet in vase bene obstructo: pro media parte repleto vino: a quo vase potest trahi modicum vini absq; hoc ꝙ aer intret. Similiter fit condensatio per motum locale vt patet de aqua: quando per eam aliquod coꝛpus mouetur velociter: tūc aqua ſm aliquas sui partes cōdensatur: ne fiat penetratio dimensionum coꝛporum p se existentium.

Ad rationes. ¶ Ad primam dicitur ꝙ non est inconueniens aliquid rarefieri ſm longitudinez ⁊ non ſm latitudinem. ¶ Ad secundam dicitur negando consequētiam: quia alique partes aeris ⁊ aque coꝛrumpūtur per caliditatem: sicut alie generātur. ¶ Ad tertiam dicitur negando consequentiam: ⁊ ad ꝓbationem dicitur: ꝙ manet vna ⁊ eadem quantitas: sed non manet tanta siue tantum extensa in condensatione sicut ante fuit. Nec ꝓpter hoc sequitur: ꝙ accidens migret de subiecto in subiectum: quia quedam quātitas ſm quam fit rarefactio vel condensatio non est accidens: ⁊ si quedam sit accidens: non tamen hoc sequitur. Nec etiam sequitur: ꝙ duo accidentia eiusdem speciei non facientia vnum perse: essent in eodem subiecto: sed sufficit ꝙ illa quantitas: siue sit substantia: siue accidens fit magis extensa vel minus extēsa. ¶ Ad quartam dicitur concedendo maioꝛem ſm potentiam supernaturalem: sed non ſm potentiam naturalem. Et licet granum milij quantūcunq; rarefiat: magis potest rarefieri: attendendo rarefactionem ſm partes eiusdem ꝓpoꝛtionis: non tamen ſm partes eiusdem quantitatis. Uel licet in rarefactione grani milij non sit status in maximo ſm naturam: bene tamen est status in minimo in quod non potest: ita ꝙ licet cuiuscunq; quantitatis sit granum milij posset fieri maioris quantitatis: tamen est danda aliqua quantitas ad quaz nō potest peruenire granum milij: que est minima inter omnes quantitates quas non potest naturaliter habere. ¶ Ad quintam dicitur: ꝙ licet quelibet pars materie posset rarefieri ſm potentiam supernaturalem: nō tamen ſm potentiam naturalem.

¶ Tertij tractat⁹ primū capitulū in qno inquiritur an tps sit: ⁊ quid sit.

C Onsequēs ē dicere de tpe. Et prio videndum ē an sit p rōnes dyaleticas: ⁊ postea que sit natura eius.

Probatur tps non esse.

¶ Prio igit̄ q̄rit̄ an tps sit? Et videt̄ ꝙ nō: qz illud qđ cōponit̄ ex his q̄ non sunt nō est. ſz tps cōponit̄ ex his q̄ non sunt: puta ex ꝓterito qđ amplius nō ē: ⁊ futuro qđ nondū est: igit̄ tps nō ē. Tuz scđo: qz cuiusliz toti⁹ qđ est: aliqua ps ē. ſz tpis nulla ps est: qz de tpe nō bēm⁹ nisi nūc: qđ nō est ps tpis: ergo tps non ē. De tpe nō habem⁹ nisi nūc

¶ Q⁹ aūt nunc nō sit pars tpis: pz. Tuz prio: qz oīs ps aliquotiēs sumpta mēsurat suū totū. Nūc aūt nō mensurat tps. Tum scđo: qz tps nō cōponit̄ ex nūc: totuz aūt cōponit̄ ex ptib⁹: ergo nūc nō est ps tpis. Probat Nunc esse nihil

¶ Scđo. Querit̄ an nūc sit aliqđ? Et arguit̄ ꝙ nō: qz si nūc essz aliqđ: vel essz vnū ⁊ idē in toto tpe: vel aliud ⁊ aliud. Si scđz: sequitur ꝙ plura nūc nō poterūt esse simul. sicut nec plures ptes tpis: ⁊ p ꝛ̄ns ipm nunc aliqū coꝛrūpetur. Aut ergo coꝛrūpetur in seipo: ⁊ boc nō: qz nihil coꝛrūpitur qū prio est sed potiꝰ generat̄. Uel coꝛrūpetur anteq̄ esset: qđ est impossibile: vel coꝛrūperetur in instāti immediate seq̄nte ipm: ⁊ sic duo instātia essent sibi imediata. Uel in instāti mediate seq̄nte: ⁊ sic duraret per totū tps medium inter instās sequēs ⁊ seipm: ⁊ cum in quolz tpe infinita sint instātia: seq̄tur ꝙ simul erūt infinita instantia: qđ est impossibile. Si primum detur: sequit̄ ꝙ alicui⁹ diuisibilis erit idem termin⁹ a parte ante ⁊ a parte post: qđ est impossibile. Seq̄tur secundo: ꝙ que fuerunt in annū millesimū: ⁊ q̄ nūc sunt hodie simul erunt: cum sint in eodez nūc. Probat Nunc esse nihil

¶ Tertio queritur: quid est tps? Ad qđ dixerunt aliq ꝙ tps est circulatio. Q⁹ tps nō est circulatio.

¶ Sed contra hos arguitur. Tum primo: qz nulla ps circulatōis est circulatio: sed quelibet ps est tps: ergo tps non est circulatio. Tuz scđo: qz si tps esset circulatio: sequeretur ꝙ si essent plures celi: essent simul plura tpa: qđ est impossibile. Q⁹ tps nō est circulatio.

¶ Alij vero dixerunt: tps esse vltimā speraz: eo ꝙ in tpe sunt omnia: sicut ⁊ in vltima spera. Q⁹ tps nō est vltima spera.

¶ Sed bec opinio stultā assignat rōnem cū aliomodo aliquid sit in tpe: ⁊ in vltima spera. Stulti⁹ est qđ dz ꝙ ⁊ qđ ē de hoc impossibilia ꝓsiderare

¶ Tertij dicunt: ꝙ tps est motus celi. Q⁹ tps nō ē mot⁹ celestis.

¶ Sz bec opinio falsa est. Tum: qz motus est in mobili: et nō vbiqz. Temp⁹ aūt similiter ⁊ vbiqz: ⁊ apud oīa est. Tum scđo: qz oīs motus est velox aut tardum: tps aūt non: qz tardum ⁊ velox rempoze determinātur siue diffinitūr. Uelox em̄ est qđ in pauco multū mouetur. Tarduz aūt: qđ in multo paucū. Tempus aūt nō diffinitur tpe: neq; quo q̄tum aliqđ est: neq; quo quale: igitur motus nō est tēpus. Uez ē tamen: ꝙ tps nō est sine motu: qz non pōt pcipi sine motu. Quid Velox ⁊ Tardum.

De dormienti b⁹ in Sardo.

li enim qui fabulant dormisse in sardo apud heroes cum expgefacti nō perceperūt tps esse trāsactum: qz non pceperunt mediū inter nūc prius ⁊ nunc posteri⁹. ¶ Pro solutione istaꝝ questionū: ponēda est diffinitio tpis p qua ponūtur tria pambula. ¶ Primuz e. qp mot⁹ est tps vel aliqd tpis. Pz: qz sine motu ad extra vel in aīa non pcipimus tps: ergo motus vel ē tps vel aliquid tpis. ¶ Scdm pambulum est. qp sicut magnitudo est cōtinua: ita ⁊ mot⁹ continuus: ⁊ sicut motus ē continuus: ita ⁊ tps. Nam sicut omne quod continue mouetur: mouet cōtinue supra magnitudinem: ita ⁊ continue mouet in tpe. ¶ Tertium pambulum: qp pri⁹ ⁊ posterius pmo inueniūtur in magnitudine: deinde in motu: deinde in tpe. Et sicut pus ⁊ posteri⁹ in magnitudine sunt ipa magnitudo: ita ⁊ in motu sunt ipe motus: ⁊ sit alia ratio motus ⁊ alia prioris ⁊ posterioris. ¶ Ex istis infertur diffinitio tpis scz: qp Temp⁹ ē nūerus mot⁹ scdm pus ⁊ posteri⁹: pz qz tūc pcipimus tps: qñ in motu pcipim⁹ pus vnā partem: ⁊ postea alterā ⁊ inter eas appbē dimus mediū: igitur tps est illud quo iudicamus de prius: ⁊ posteriori: ⁊ medio inter illa in motu: ⁊ p ons tēpus est nūerus mot⁹: non quidam nūerus numerans: sed nūerus nūeratus. ¶ Ex ista diffinitione pmo solui possunt rōnes pbantes tēpus ⁊ nunc nō esse. ¶ Ad duas primas dz. tempus ē sicut motus est: ita qp sicut aliquid motus ē factū ⁊ aliud ē fiendum: ita ⁊ de tēpore. ¶ Ad aliam de ipo nunc dicitur: qp ē idem nunc in toto tempore: sed tamen habet aliam ⁊ aliam rationem scdm pus ⁊ posterius. Sicut licet in toto motu maneat vnuz mobile: ipm tamē successiue habet aliam ⁊ aliam rationem. ¶ Secundo sequūtur quatuor pprietates ipius. Nunc. ¶ Prima est: qp ipm nunc est notius motu. Patet: quia ex cognitione ipius nunc cognoscim⁹ motū: quia scilicet cognoscimus ipm successiue esse in alio ⁊ alio scdz pus ⁊ posteri⁹. Et sicut est idem mobile quod successiue est in alio ⁊ alio vbi: sic etiam tunc remanet idem nūc. ¶ Secūda pprietas est: qp neqz nunc est sine tēpore: nec econtra: sicut nec motus est sine mobili nec sine tpe: nec econtra. Nunc enim ē numerus mobilis: sicut tps ē nūerus motus. ¶ Tertia pprietas ē qp temp⁹ ē continuuz ipi nūc: ⁊ diuiditur scdm ipsum nunc: qz sicut se habet punctū ad lineam: ita ⁊ nūc ad tempus: nisi qp pūctum in linea potest bis sumi ppter ei⁹ permanētiam. Nūc autem non: sed pūctum continuat longitudinē siue lineam: quia est principium ⁊ finis illius: igitur nūc continuat ⁊ diuiditur tempus scdm ipm. ¶ Quarta pprietas est. nūc non ē pars tpis. Patet: qz pūctuz non est ps linee. igitur nec nūc ipius tpis. ¶ Sequūtur tertio sex pprietates temporis. ¶ Prima est qp temp⁹ ē continuum. Patet: quia motus ē continuus: igitur ⁊ tempus. ¶ Secunda pprietas est: qp in tē pore est qnodāmodo assignandum minimū: quia tempus est numerus: modo minimus numer⁹ videtur esse dualitas. Et in eo quodāmodo non est dādum minimum: quia est continuuz: modo in numero ptium continui non est danduz minimuz. ¶ Tertia pprietas est: tps scdm qp temp⁹ dicitur multum vel paucum: quia ē numer⁹. Et breue vel longum: quia continuū. Sed non dicitur velox vel tardū inqntum tēpus: quia nec inquantū nūerus nec inqntuz continuū. Quarta pprietas est: qp ē vnum ⁊ idez tēpus omniū simul existentiuz: sed tamen ē aliquod tps pus: et aliquod posterius. Pria ps patet: quia est vnus primus motus respectu omniuz motuuz ⁊ mobiliū: etgo etiā est idez tps omniū: sicut idez nūerus centū hominuz: ⁊ centum equoꝝ. Et secūda ps patz: quia in motu nō est idē pri⁹ ⁊ posteri⁹. ¶ Quinta pprietas est. Sicut contingit eundē motū in specie reiterari: ita cōtingit idez tēpus reiterari: puta eandē hyemē: idem ver: aut eundē autūnum. ¶ Sexta pprietas est: non solū mensuramus motū tpe: sed etiaz mēsuram⁹ tēpus motu. Ptz: quia cognito vno equo: ⁊ postea alio: venimus in rationez discretiuam multitudinis equoruz: ergo etiā aliquando p motum mensuramus tēpus. Itez etiā aliquando p motū mensuram⁹ magnitudinē spaciū: igitur ⁊ tpis. Alīs pz: qz dicimus spaciū esse maguū: quādo mot⁹ ē mult⁹.

¶ Sōz capm in quo oīdit quō aliq̄ sunt in tpe: ⁊ patiūtur a tpe.

Tempus ē metruz ⁊ mensura motus. Patet: qz p vnā partez temporis mensuram⁹ vnaz ptem motus: ⁊ p aliā partē tpis aliā ptez mot⁹: sicut p vnam partē magnitudinis: pu

Præambulus .j.

Præambulū .ij.

Præambulū. iij.

Diffinitō tpis

Soluūtur rōnes facte ō tē pore nunc.

Quatuor pp ctates ipsius Nunc

Differūt Punctū ⁊ Nunc.

Ser pprietates Tēporis.

ta longitudinez: aliā partem magnitudinis mensuram⁹ agit tps ē mensura mot⁹. ¶ Ex isto pz pio: q motū esse in tpe: nō est aliud q̄ mensurari tpe. ¶ Aliqd aut est in tpe dupliciter: sicut ⁊ in nuero. Enomō sicut ps numeri in nūero. Aliomō sicut passio nūeri nūero. Et etiā aliquid dr dupl̄r esse in tpe. Uno modo sicut ps tpis in tpe ⁊ sic pus ⁊ posterius dicuntur esse in tpe. Aliomō sicut illud qđ mensurat tpe. Et sic tēporalia sunt i tpe: qz nūerātur tpe. ¶ Scđo inferk. q esse in tēpore nō est esse qn tps est. pz. Tum pio: qz tūc tps esset in tēpore. Tum scđo: qz tūc celum esset in grano milij. ¶ Tertio inferk. q ea q̄ sunt in tēpore:: ⁊ cōtinenk. ⁊ patiūtur a tēpore. Pz: qz tps ē per se cā corruptionis: ergo ea q̄ sunt in tēpore patiūtur in tēpore. Et ꝓpter hoc illa q̄ sunt semper nō sunt i tēpore: qz nō excedūtur ⁊ p ons nō mēsurank a tpe: ⁊ talia etiaz nō patiūtur a tpe. ¶ Seq̄tur quarto: q tps est mēsura quietis. Pz: qz per tps possum⁹ cognoscere q̄diu aliqđ corp⁹ q̄escit. Et sic pz: q illa q̄ nec mouenk nec quiescūt: nō sunt in tēpore: qz neqz mot⁹: neqz q̄etes ipsoz mēsurank tēpore. Pz etiā q impossibilia nō sunt in tēpore: qz q̄tuz ad nō esse ipsoz nō excedūtur a tēpore. Sz generabilia ⁊ corruptibilia: q̄ aliqn̄ sunt: ⁊ aliqn̄ non sunt: sunt in tēpore. ¶ Pro maiori aūt notitia istoz babēda: ponūtur diffinitiones aliquoz noīm. Pria diffinitio ē ipsi⁹ Nunc q̄ talis ē. Nūc est cōtinuatio tēporis preteriti ⁊ futuri. Et scđm hoc diuerse rones sibi attribuūtur: sicut ⁊ pūcto put cōtinuat partes linee. ¶ Scđa diffinitio ē. q Tūc significat tēpus determinatuz: cū certa distātia ad presens: vt cū dr. tūc destructa est troia: tunc erat diluuiū. ¶ Sz cōtra istā diffinitionem instak. qz si ipsa esset bona: segr̄etur q oē temp⁹ preteritū esset tūc. Naz cū nullū tē pus sit perpetuū: qđlibet tēpus preteritū finite distat a nunc: ⁊ per ons qđlibet tēpus est tūc. ¶ Ad hoc dr q totū temp⁹ nec incepit nec definet esse: qz oē temp⁹ finitū termina tur ad nūc: ⁊ nūc est principium futuri: ⁊ finis preteriti: ergo nullum temp⁹ potuit esse: quin post ipsum erit aliqđ temp⁹: ⁊ q̄n ante ipsuz fuerit aliqđ temp⁹: ⁊ per ons nec incepit esse: nec definet esse tēp⁹. ¶ Tertia diffinitio ē. q Jam est tēpus ꝓpinquū ipsi nunc vt cuz dictum⁹ q aliqs iam recessit: vel q aliquis iam vadit. ¶ Quarta diffinitio. Modo significat temp⁹ preteritū ꝓpinquū ipsi nunc. Sz Olim significat tēpus preteritum remotū a nūc. ¶ Repente aūt significat tēpus imperceptibile: ꝓpter sui paruitatem. ¶ Istis diffinitōib⁹ positis. ponk talis cōclusio. Temp⁹ ꝑse magis est cā corruptōis q̄ generatōis Probak supponēdo duo Primū est: q cū res fuerit in sua summa pfectione q̄ sibi cōuenire ꝑt: mot⁹ sibi aduenīēs aufert illā rez ab illa pfectiōe: dūmodo illa res sit de nūero generabiliū ⁊ corruptibiliū. Secūdo supponk. q oīa fiūt ⁊ corrūpunk i tpe Et ꝓpter hoc ꝓthagorici dixerūt: q tps ē sapientissimū: qz oīs sapientia ⁊ disciplina fit in tpe. Alij vero dixerūt. tps esse indisciplinabile: qz oīs oblīuio fit in tpe. ¶ Istis suppositis ꝓbatur sic conclo. mutatio ē magis cā corruptiōis q̄ generatiōis: ergo tps in quo fit mutatio ē magis cā generatōis q̄ corruptionis. Item nbil videm⁹ generari quin habeat agens determinatū. sz videm⁹ multa corrūpi sine determiato corrūpente ergo tps est cā corruptiōis magis q̄ generatiōis. Non q tps faciat illā corruptiōem sed qz in tpe fit talis corruptio. ¶ Scđa cōclusio est: oīs mot⁹ ⁊ mutatio est in tpe. Pz: qz omne velociꝰ vel tardius est in tpe: sz oīs motus vel mutatio ē velocioz vel tardioz: ergo omnis mot⁹ vel mutatio est in tpe. Tum scđo: quia ꝓpus ⁊ posterius sunt in tpe. Prius enim in ꝓterito est qđ est remotiꝰ a nunc. Et in futuro qđ est ꝓpinquꝰ ipsi nunc: sed in motu ⁊ mutatiōe sunt ꝓpus ⁊ posterius: ergo oīs mot⁹ ⁊ mutatio est in tpe. ¶ Tertia cōclusio est: q apud oīa corpa naturalia est tps. Patet: quia tps est omniū corpoꝝ naturalium mensura vel nūerus: igitur apud oīa corpa naturalia est tps. Alīs pz: qz omnia corpa naturalia vel mouentur: vel nata sunt moueri. Modo mot⁹ ⁊ tps idez sunt: ⁊ scđz actum ⁊ scđm potētiam. ¶ Quarta conclo: si nō possz eē aīa nō posset esse tps. Pz: qz si non posset esse aīa q̄ est nūerans: non posset esse nūerus nūeratus: ⁊ p ons nō posset esse tps. ¶ Quinta conclo. Tps posset esse q̄uis nulla esse aīa. Pz: qz ꝓpus ⁊ posterius in motu possunt ⁊ nata sunt esse: dato q nulla esset aīa: ergo tps possz esse dato q nulla sit aīa. ¶ Sz circa ꝓdicta q̄reret aliqs: an tps sit cuiuslibz mot⁹ nūerus: ¶ Ad hoc dr p

Modo.
Olim.
Repēte.
Conclusio.j.
Dis mot⁹ est remotiu⁹ rei a sua natura.
Paron phūs.
Conclusio.ij.
Conclusio.iij.
Cōclusio.iiij.
Conclusio.v.
Questio
Dictuz.j.

Tabefacit tēp⁹ ⁊ senescunt oīa in tpe.
Nunc.
Tunc.
Jam.

mo: ꝙ tps est cuiuslibet motus nūerus. Nec tñ tot sunt tpa quot mot⁹. Nā sicut ē idē nūerus deceꝫ camꝰ ⁊ decē boim: ita oīm motuuꝫ est idē tps: ꝫ vnus mot⁹ sit velocior vel tardior altero. ¶ Scdo dr ꝙ tps est nūerus p̄mi mot⁹: siue est ipe p̄m⁹ motus. Tum: qr p̄muꝫ in vnoquoꝙ genere est mēsura aliorū. Modo mot⁹ celi est p̄im⁹ motuū. Tum: qr ille mot⁹ videt esse tps qui ē maxime regularis. Ille aūt videt esse mot⁹ vltime spere: ergo mot⁹ vltime spe est tēpus. Et tō vulg⁹ dicit oēs res naturales pduci scōm circulationem. ¶ Tertio dr ꝙ idē est temp⁹ oīm corpoꝝ naturaliū: sicut idē est nūerus deceꝫ bominū ⁊ deceꝫ camꝰ: licet nō sit idem denari⁹ Sicut equilaterus ⁊ quadrat⁹ nō sunt idem triāgulus: ꝫ sunt eadem figura.

Dictum. ij.

Res humane sunt circulus.

Dictuꝫ. iij.

¶ X. canū ⁊. x. boim ē idē numer⁹: ꝫ nō tō denari⁹.

Consequens autem dictis ¶ Iste ē terꝛius tractatus huⁱ libri: in quo p. deterīat de tpe. Et diuidit in sex capitula. In p̄mo disputat de esse ⁊ ḡditate ipius tpis: ⁊ ipius nūc. In scdo inārit diffinitōeꝫ tpis. In tertio assignat quasdā p̄prietates tpis. In quarto deterīat de tpe per comparatōeꝫ ad ea q̄ fiunt in tpe. In q̄nto declarat aliqua pri⁹ dicta. In sexto declarāt quō tps ē. ⁊ quō ē vnum. Partes videbūtur in pcessu. Primū capitulū ptinet duas partes. In prīa disputatiue inārit: an tps sit. In secūda disputatiue iquirit: q̄d sit tps: scda ibi. Quid aūt est tps. Dicit ergo prīo sic. ꝙ p̄mo disputādum ē de tpe per rōes extraneas: hoc ē dyalecticas siue sophisticas Utrū tps sit de nūero illoꝝ que sunt: aut de nūero illorum q̄ nō sunt: ⁊ postea q̄d sit natura ipius tpis. ¶ Q| igit. ¶ Hic p. ponit rōnes p̄bātes ꝙ tps non ē. Quarū prīa talis ē. illud q̄ cōponitur ex bijs q̄ nō sunt non ē. sed tps cōponit ex bijs q̄ nō sunt: ergo tps non ē. Minor pr: qr tps cōponitur ex p̄terito q̄ non ē. ꝙuis fuerit: ⁊ ex futuro q̄ nōdū ē. ꝙuis erit. T. Adhuc. ¶ Secunda rō. oē diuisibile exīs hz oēs vel aliquas partes exītes: ꝫ tps nō hz oēs partes exītes: vel aliquas partes exītes: cum de tpe nō habeam⁹ nisi nunc q̄ non ē pars tpis. Q| autē nūc nō sit pars tpis. p̄bat sic p. prīo qr oēs pars mēsurat totū cuius ē. sed nūc nō mensurat ipm tps: ergo nūc non ē pars tpis. Scdo sic. oē totū cōponitur ex suis partib⁹: ꝫ tps nō componit ex ipis nūc ergo nūc non ē pars tpis. T. Ampli⁹ aūt iōm. ¶ Hic p. ponit tertiā rōem per q̄ p̄bat ipz nūc nihil esse: qr si nunc essꝫ: vel essꝫ aliud in alio⁹ in alio tpe. Vel essꝫ idē nūc per totuꝫ tps: sed neutruꝫ ē dicēdum: igit nūc nō ē. Minor p̄bat sic p. p̄mo q̄ nō ē: est alter: qr tūc seqret q̄ plura nūc nō possent esse simul: cum nulla eoꝝ q̄ sunt in tpe p̄ūt esse simul nisi vnū sit pars alteri⁹: ⁊ per cōs seqret q̄ oporteret ipm nūc corrūpi: cū non possꝫ stare cum alio aduenīte: ꝫ hoc videt esse impossibile: qr nō corrūperet in seipo cum tūc prīo ē. ⁊ nihil q̄n prīo ē dr corrūpi: ꝫ potiꝰ generari. Nec dr nūc corrūpi in nūc precedente ipm: qr nihil corrumpit aute q̄ ē. Nec corrūpitur in nūc immediate seq̄nte: cuꝫ nō sint duo nūc sibi inuicem immediata. Nec in nūc mediate seq̄nte ipm: qr tunc duraret per tps ī quo sunt infinita nūc: ⁊ sic essent plura nūc simul q̄ videt impossibile: ergo nō ē aliud ⁊ aliud nūc: ꝫ ē vnuꝫ ⁊ idē nūc. T. At vero neq̄. ¶ P. hic p̄bat duab⁹ rōibus: ꝙ non ē vnū ⁊ idez nūc p totū tps. Quar p̄ma talis ē. nullꝰ finiti diuisibilis ē idez terminus abutraq̄ parte: ꝫ nūc ē termin⁹ tpis finiti: sicut punctum ē termin⁹ linee: ergo ipius tpis sunt diuersa nūc: ⁊ nō vnuꝫ ⁊ idem. T. Ampli⁹. ¶ Scda rō talis ē. illa dicimus esse simul q̄m tps q̄ sunt in eodem nūc: ergo si maneret vnū ⁊ idez nūc in toto tpe: tūc Ar⁹. ⁊ Antichristus essent ī eodē nūc: ⁊ per cōs essent simul: ⁊ sic vn⁹ nō essꝫ por alio scōm tōs: qđ ē manifeste falsum.

Q| tps non ē circulatio.

Q| tps nō ē spera.

Quid aūt tēp⁹ ¶ Hec ē scda pars capituli: ī qua p. ꝫuestigat: q̄d ē tps ꝙm opiones antiquoꝝ. Dixerūt essꝫ quidā antiquoꝝ: tps esse motuꝫ celi. Quidā vero dixerūt esse tps circulatōem. Alij vero spheram vltimā. T. Qr ⁊ circulatōis. ¶ P. hic ipr: obstat scdam opionem: q̄ ponit tps esse circulatōem duab⁹ rōnibus. Quar prīa talis ē. Nulla pars circulatōis ē circulatio: ꝫ quelz pars tpis ē tps: ergo tps non ē circulatio. T. Ampli⁹ si plures. ¶ Scda rō talis ē. si tps essꝫ circulatio sequeret ꝙ si essent plures celi: ꝙ essent plura tēpora: ꝫ impossibile videt esse ꝙ sint plura tēpora simul: ergo tps nō ē circulatio. T. Tertiꝰ autez spere. ¶ Hic p. oñdit ꝙ tps nō ē spera celestis sic: oēs partes spere sunt simul permanentes: partes vero tpis nō: ergo tps non ē spera celestis. Dicebāt essꝫ quidā antiqui iō tps esse sperā: qr sicut oīa sunt in spera: ita oīa sunt in tpe. Ista autem rō peccat penes fallaciam eq̄uocatiōis: qr res sunt in spera sicut in cōtinēte: ⁊ sunt in tpe sicut in mensurāte motus ⁊ quietes eaꝝ. T. Qñ aūt videtur ¶ P. hic oñdit ꝙ tps nō est mot⁹ duabus rōnib⁹. Quarum prīa talis ē. qr mot⁹ est in mobili: ⁊ nō est vbi: tēpus aūt est vbi: ⁊ apud oīa: igit tps non ē mot⁹. T. Amplius aūt mutatio. ¶ Scda rō est: oēs mot⁹ ē velox vel tardus: nulluꝫ temp⁹ ē velox vel tardum: ergo nullum temp⁹ est motus. Minorem p̄bat sic p. qr velox ⁊ tardum tempore diffinīt̄ur: sed tēpus nō diffinitur tēpore: ergo temp⁹ non ē velox tardum. T. At vero si neq̄ ē mota. ¶ P. hic ostendit ꝙ tps non est sine motu: quia tps non est sine illo ad cuius p̄ceptionez pcipitur ⁊ quo non p̄cepto non pcipitur: sed motus est hmōi: ergo temp⁹ nō est sine motu. Minorem p̄bat sic p. quia si quis dormīerit p lōgum temp⁹ (vtpote per centum annos) sicut dr de quibusdā qui in sardos dicīt̄ur dormiuisse apud heroes: hoc ē apud alios magnoꝝ dñoꝝ: quos tanq̄ deos siue deas ferculis ⁊ bacho colebant: qui postq̄ expergefacti sunt: nō crediderunt temp⁹ esse trāsactum: ex quo nullum motū perceperūt: aut tps mediuꝫ: inter illud nunc in quo inceperāt dormire ⁊ illud tempus in quo non cessauerunt dormire: ergo tps nō pcipitur sine motu.

Probat tēp⁹ non esse.

De tpe nō habem⁹ nisi nūc.

Probat nunc nihil esse.

De dormiente bⁱ in cuuaꝫ Sardis.

Accipiamus autem quoniam ¶ Istud est scdꝫ capituluꝫ huius tractatus: in quo p. inuestigat diffinitionem temporis ⁊ continet duas partes. In prīa ponit quedam prēabula. In secunda elicit diffinitionem temporis: secunda ibi. At vero tempus. ¶ Primuꝫ pambuluꝫ quod ponit p. est istud: ꝙ tempus ē aliquid ipsius motus. Probat sic p. quia illud quod nō potest cognosci sine alio: nec pt esse sine eo est aliquid ipius vel ipm: sed temp⁹ non pt cognosci nec esse sine motu: ergo tempus est aliquid ipius mot⁹ vel motus. Minor pr: qr cum nos lateat oēs mot⁹ nō apphendimus tps. T. Qñ autez qđ mouetur. ¶ Scōm pambulum ē. sicut magnitudo ē cōtinua: ita mot⁹ est cōtinu⁹: ⁊ tps continuū. Ptz qr oē qđ mouet ex quodam in quodā mouet. ergo si mot⁹ ē continuus oz magnitudinē esse continuā: cum mot⁹ nō sit cōtinuus nisi magnitudo sit cōtinua: ⁊ ꝙtus ē mot⁹ tñ est tps: ergo si motus ē cōtinuus: temp⁹ ē continuum. Unde in pposito p. capit cōtinuum (cū dicit ꝙ magnitudo ē continua si motus sit cōtinuus) large vt se extē

Preābuluꝫ .i.

Preābuluꝫ .ii.

dat ad contiguū. Nam supra magnitudines contiguas
Preābulū. iij. potest fieri motus cōtinuus. T. Aīm autem in magni
tudine. ¶ Tertium pambuluz ē. q̄ prius ꝛ posterius p̄
us inuenīūtur in magnitudine siue loco: deinde in mo
tu: ꝛ postea in tempore. Et subdit p. q̄ prius ꝛ posteri⁹
in motu sunt ipi motus: tamen esse eoꝝ ē alterū ab esse
motus. i. p̄us ꝛ posterius in motu supponunt pro eodē
pro quo supponunt mot⁹: tamen habēt alias descripti
ones ab illo termino motus.

At vero tempus ¶ Hec est secunda pars huius ca
pituli. in qua p. elicit diffinitōem
temporis dicens: q̄ tunc pcipimus temp⁹: quando mo
tum distinguim⁹ per p̄us ꝛ posterius quod facim⁹ quā
do aliquid ipius mot⁹ capitur prius: ꝛ aliud posteri⁹: ꝛ
aliquod mediū inter p̄us ꝛ posteri⁹. Sicut anima quā
do accipit duo nūc. vnum tanq̄ p̄us: ꝛ alterū tanq̄ po
sterius: ꝛ accipiat aliquod mediū inter ea tūc pcipit tē
pus: ꝛ sine talib⁹ nunc distinctis tps non p̄t percipi: ita
Diffinitō tpis q̄ si anima pcipiat vnum nūc tm̄: vel du onūc quoꝝ
vnum ē prius ꝛ alter posteri⁹: ꝛ non pcipiat mediū in
ter illa: tunc nō pcipiet tempus. Et his cōcludit diffi
nitionem. temporis dicēs. Temp⁹ ē numer⁹ motus ſm
prius ꝛ posteri⁹. Hanc diffinitōem. pbat sic p. a signo:
quia illud ē nūerus quo iudicamus aliquid esse plus
Quid nūerus nūerās ꝛ nūe ratus vel min⁹: sed temp⁹ ē huiusmodi: cum per temp⁹ iudi
cemus motū esse maiorem vel minorez: ergo tps ē nūe
rus mot⁹. T. Aīm autem. ¶ Hic p. subdit q̄ duplex ē
numerus: scilz numerus nūeratus: ꝛ numer⁹ numerās
Solunt rō nes facte de tpe ꝛ nūc ca. j. Tempus enim ē numerus numeratus: siue illud quod
numeratur: ꝛ non illud quo numeram⁹: siue numerus
numerans. T. Et sicut motus. ¶ Hic p. soluit ratiōes
prius factas de tempore: ꝛ de nunc. Et ad ratiōes de tē
pore dicit p. q̄ tempus ē. sicut motus est. Motus autē
sic ē. q̄ aliquid eius factum ē. ꝛ aliquid fiendū. Et simi
liter temp⁹. T. Ipsum autem nūc. ¶ Hic p. soluit ra
tionem factam de ipo nūc. dicens q̄ ē vnum ꝛ idem nūc
in toto tēpore: tamen diuersas habz rationes: cum ſm
aliaz rōnem dicatur nūc prius: ꝛ ſm aliam nūc posteri
us. T. Sequitur enim. ¶ Hic p. ostendit q̄ ipm nunc
est alterum ꝛ alter ratiōe sic: sicut temp⁹ sequitur mo
tum: ita ipm nūc mobile: sed mobile manet vnum ꝛ idē
respectu motus: licz motus habeat diuersas rōnes: er
go etiam ē vnuz ꝛ idez nūc in tempore: licz diuersas ha
beat rationes.

Notum autem ¶ Istud est tertium capitulum hui⁹
tractatus. In quo p. ponit ꝓprieta
tes ipius temporis: ꝛ ipius nunc. Et diuiditur in duas
partes. In prima ponit ꝓprietates ipius nunc. In se
cunda ꝓprietates ipius temporis: secunda ibi. Quod
Quatuor ꝓp etates ipius nunc. quidem igitur tps. ¶ Prima ꝓprietas quam ponit p. ē
ista: q̄ ipm nunc est notius motu. Probat sic p. quia il
lud est notius motu ex cuius cognitione cognoscitur
motus: sed ex cognitione mobilis quod est nūc cogno
scitur motus: pro q̄to mobile pcipitur esse in alio ꝛ in
alio loco prius ꝛ posterius: ergo per ipm nunc mot⁹ co
gnoscitur: ꝛ p conseqūs est notius motu. Et subdit p. q̄
ipm nūc est idem subiecto: sed ē alterum ꝛ alterum ſm
esse. Quod sic intelligitur. nunc prius ꝛ nūc posterius
idem de materiali significato significāt: sed tamen ha
bēt diuersas rōnes. T. Manifestum autem. ¶ Secū
da ꝓprietas: q̄ nunc ꝛ tempus simul sunt: ita q̄ vnum
non est sine relinquo. Pz quia nunc ꝛ tempus quodā
modo se habent sicut motus ꝛ mobile: sed mobile ꝛ mo
tus simul sunt: igitur etiam nunc ꝛ temp⁹. Et subdit p.
q̄ nūc ē numer⁹ eius quod fertur ſm quod fertur: sicut
tempus ē numerus motus. Nunc vero non ē numerus
nisi capiēdo nūerum pro ꝓncipio numeri. T. Et conti
nuum ē iam. ¶ Tertia ꝓprietas ē. q̄ temp⁹ ē cōtinuum
ipsi nūc: ꝛ diuiditur ſm nūc hoc pz sic: q: nūc se habet
ad tps sicut p̄ctus ad lineam: sed ptes linee cōtinuā
tur ipi p̄cto adinuicem: ꝛ diuisio linee cadit supra pū
ctum: ergo ipi nunc tps ē cōtinuum: ꝛ ſm ipm tps diui
ditur. T. Sed cum sit. ¶ Hic p. subdit dziam inter pū
ctum ꝛ nūc: q: p̄ctum in linea p̄t bis sumi ꝓpter eius
permanētiaz: sz idem nunc non p̄t bis sumi: sed ē alter
nūc qō sumit ante: ꝛ qō sumit post. T. Et adhuc ma
nifestum. ¶ Quarta ꝓpetas ē. q̄ ipm nūc non ē pars
temporis. pbat sic. q: sicut se hz p̄ctuz ad lineam: ita
nunc ad tps: sed p̄ctum non ē ps linee: ergo nunc nō ē
pars temporis.

Differūt punctū ꝛ nunc.

Quod quidem igitur tempus ¶ Hec ē secun
da ps hui⁹ capi
tuli: in qua p. ponit ꝓpetates tēporis: quarum ꝑma ta
lis ē. q̄ temp⁹ ē continuū. Patz: quia motus ē continu
us: ergo temp⁹ ē continuū. Tempus tm̄ mēsurat discre
te siue ſm rōnem mensurādi ē discretum T. Minus
autem numerus. Secūda ꝓpetas ē. q̄ in tempore ē
quodāmodo assignare minimuz: ꝛ quodāmodo non:
quia ꝑ q̄to ē continuū nō ōz habere minimū: sed ꝑ q̄
to ē numerus ōz habere minimū. T. Manifestū autē
¶ Tertia ꝓpetas ē. q̄ tempus ōz multum vel paucum
longū vel brene: sed non ōz velox vel tardum. Unde tē
pori ſm q̄ ē numerus attribuitur multum ꝛ paucum: ꝛ
ſm q̄ ē continuū longū ꝛ breue: sz tm̄ ſm rōnez qua ōz
tempus nō sibi cōuenit q̄ sit velox vel tardum. T. Et
idem autem vnus. Quarta ꝓpetas est. q̄ ē vnum ꝛ
idem tps omniuz existentiū: sed tamen ē aliud tempus
prius ꝛ alind posterius Quo ad ꝑmaz ptem patz: quia
primus motus ē vnus ꝛ idem respectu aliorum motuū ꝛ
mobiliū: ergo temp⁹ quod ē mensura eius ē vnum ꝛ
idem. Quo ad secūdam ptem patz: quia in motu non ē
idem p̄us ꝛ posterius. Et subdit p. ꝑmo: q̄ tempus est
numerus nō quo numeram⁹: sed quod numerat. Se
cundo subiūgit p. q̄ ē vnus ꝛ idem numerus numerās
(saltem in specie) centum equoꝝ: ꝛ centū hoim: cū sit
eadem rō discretiua: vel plures eiusdez speciei: ꝑ quā
vel quas discernim⁹ inter centū holes ꝛ centū equos.
T. Amplius sicut cōtingit. Quinta ꝓpetas est. q̄ si
cut cōtingit vnū ꝛ eūdem motū in specie reiterari: ita
cōtingit vnuz ꝛ idem tps in spē reiterari: sicut in quolz
anno reuertit estas in eadez spē cuz p̄cedenti. Simili
ter hyems: ver: ꝛ autūnus. T. Non solū tpe. ¶ Sexta
ꝓpetas est: q̄ nō solum mensuram⁹ motū tpe: sed etiā
tps mensuram⁹ motu. Probat sic p. ꝑ simile: quia vno
equo cognito: ꝛ etiam alio: tandez venim⁹ in cognitio
nem rōnis discretiue multitudinis equoꝝ: siue ex co
gnitione rerum numeratarum: venim⁹ in cognitiōem
numeri numerantis: ꝛ quādoq̄ ecōtra: ergo similiter
non solū mensuram⁹ motum tpe: sz etiā ecōtra. T. Et
hoc rōnabiliter accidit. Hic p. aliter. pbat hoc idem
ex pte magnitudinis: sicut motus cōsequit magnitudi
nem in q̄titate: continuitate: vel diuisibilitate: ita tps
etiam cōsequit motuz: sz motu aliquādo mensuramus
magnitudinem: ꝛ ecōtra: dicentes si mot⁹ fuerit mult⁹
viam fuisse multā: ꝛ ecōtra: ergo similiter motus men
surat tpe ꝛ econtra: ita q̄ dicimus tps fuisse multum si
motus fuerit multus: ꝛ motuz fuisse multuz si tempus
fuisset multum.

Sex ꝓpetates tpis.

Quoniam autem ¶ Istud ē quartuz ca. huius tra
ctatus in quo p. determinat de tē
pore quo ad compationem ad ea q̄ sunt in tpe. Et ꝓmo
ostendit: quid ē motū esse in tpe. Scdo que entia sunt
in tpe: ꝛ que non: scda ibi: Quoniā añt sicut in numero
Premittit ergo tale ꝑambuluz q̄ tps ē metruz (hoc est
mēsura) mot⁹: ꝛ eius quod mouet. q: ꝓmo mensurat
vna ps que ē ipius motus: ꝛ p illā ptem mot⁹ tpe men

suratã: mensuramꝰ totũ motum: sicut p vnã ptem magnitudinis mensuratam: mensuramus totam magnitudinem. T. Et motũ esse in tpe. ¶ Hic p. oñdit qđ est motum esse in tpe. dicens qꝫ nihil aliud est ꝫ motum ꝛ esse motus mensurari tpe. T. Manifestum ẽ autem. ¶ Hic p. subiũgit: qꝫ alia a motu esse in tpe nõ est aliud ꝫ eoꝝ esse mensurari tpe: quod sic declarat p. qꝛ aliqđ non dꝛ esse in tpe nisi duobꝰ modis: vel qꝛ est tũc quando tps ẽ. vel est in tpe sicut aliqđ dꝛ esse in numero. Et hoc cõtingit dupliciter. Uno modo sicut ps numeri vel passio nũeri dꝛ esse in nũero. Alio modo sicut illud qõ numerat dꝛ esse in numero. Unde aliqđ esse in tpe accipit hic sicut esse in illo a quo numerat. Et qꝛ tps ẽ numerus motus: ideo aliqđ dꝛ esse in tpe sicut aliquid dꝛ esse in numero: puta sicut ps numeri. Nam nũc ꝑus et posteri sunt in tpe: sicut vnitas ꝛ pars nũeri in nũero: ita etiam aliqua sunt in tẽpore: qꝛ mẽsurant tpe. T. Manifestũ autez ẽ. ¶ Hic p. dicit qꝫ esse in tpe nõ est esse qñ tempꝰ ẽ. qõ sic ꝓbat: qꝛ si esse in tempore essz esse qñ tempꝰ ẽ. sequeret qꝫ celum essz in grano milij: qꝛ celum ẽ quãdo granuz milij ẽ. sed hoc ẽ manifeste falsuz ergo esse in tempore nõ est esse qñ tps est.

Quod aũt sicut in nũero ¶ Hec est scđa pars ca. in qua p. põit duo pãmbula quoꝝ ꝑmum ẽ. Q̃ omnia q̃ sunt in tempore cõtinentur sub tempore: sicut illa q̃ sunt in loco continentur a loco. T. Et necesse ẽ pati. ¶ Secũdum pãmbulum est: qꝫ omnia q̃ sunt in tempore patiũtur in tempore. ſm qꝫ vulgariter dꝛ qꝫ omnia senescũt in tẽpore: qꝛ tempꝰ ẽ perse causa corruptionis: cum tempꝰ sit numerus motꝰ: quiđem motꝰ facit rem distare a termino qui ẽ esse rei: ergo tempus facit distare: ꝛ per cõsequns illa q̃ sunt in tempore patiũtur a tempore. T. Quare manifestuz est. Hic p. ex dictis infert quinq; corelaria. Quoꝝ primuz est: qꝫ illa q̃ sunt semper ſm qꝫ sunt semper: non sunt in tempore. Probat p. dupliciter: primo sic: qꝛ omnia q̃ sunt in tempore contineuñ sub tempore: ꝛ mensuranñ tempore: vt dicit primuz ꝑambulũ: sed illa q̃ sunt semper ſm qꝫ sunt semper non sunt in tẽpore: nec mensuranñ tempore: ita qꝫ tempꝰ excedat illa: ergo: ipsa nõ sunt in tẽpore. T. Signũ autem huius. ¶ Secũdo ꝓbat p. hoc hoc idem a signo sic: qꝛ illa q̃ sunt in tempore patiũtur a tempore: sed illa que sunt semper inꝫtum sunt semper non patiũtur a tempore: ergo non sunt in tempore. T. Qm̃ aũt tempus ¶ Scõm corelariuz est: qꝫ tempꝰ ẽ mensura q̃tis: qõ sic ꝓbat p. qꝛ tempꝰ est mensura motꝰ: ergo tempꝰ est etiam mensura q̃tis: quies tamen est in tempore per accidens. Unde q̃tem esse in tempore ꝛ mensurari tẽpore non est aliud: ꝫ aliquod per tempꝰ cognoscere ꝫ diu aliquod corꝑ quiescit. Et subdit philosophꝰ qꝫ nõ omne immobile quiescit: sed illud quod est priuatum motu aptum natum moueri. Secundo subdit philosophus qꝫ res quantum ad motus ꝛ quietes earum sunt in tempore: hoc est per tempus potest cognosci ꝫ diu moueatur: non tamen per tempus cognoscuntur quãtum ad illud quod sunt. Textus. Quare quecunq;. ¶ Tertium corelarium est: qꝫ illa que non mouentur nec quiescunt non sunt in tempore: quia nulla sunt in tempore nisi pro tanto: quia motus eorum mensurantur tempore: cuiusmodi non sunt talia. Textus. Manifestum est autem. ¶ Quartum corelarium est: qꝫ nõ entia siue impossibilia non sunt in tempore: sicut dyametrum esse symetrum: quia non esse eorum non excedit̃ a tempore. Textus. Quecunq; igitur generabilia. ¶ Quintum corelarium est: qꝫ generabilia et corruptibilia sunt in tempore. Similiter illa que nõ sunt sed fuerunt vel erunt sunt in tempore: quia esse vel non esse eorum excedit̃ a tempore: ꝛ continetur sub tempore: igitur sunt in tempore.

Tabefacit tẽpꝰ ꝛ senescũt ola in tpe.

Primũ corelariũ de his q̃ sunt semp.

Scõm corel. de q̃te.

Corelaꝛ. iij.

Quartũ corꝛ. de nõ entibꝰ.

Quintũ corꝛ. de gñabilibꝰ ꝛ corruptibilibus

Ipsum autem ¶ Istud est quintum capitulum huius tractatus: in quo philosopus cõplet determinationem quorundam: de quibus prius locutus est. Et continet istud capitulum tres partes.

In primo complet determinationem de ipso nunc. In secunda: quomodo tempoalia patiuntur in tempore ibi. Omnis autem mutatio. In tertia ostẽdit omnem motum esse in tempore. ibi. Hijs autem nobis sic determinatis ¶ Dicit ergo primo sic: qꝫ ipsum nunc est illud quod continuat partes temporum ad inuicem: ꝛ est terminus temporis: ita quod secundum qꝫ intellectus capit ipsum nunc esse finem preteriti: ꝛ principium futuri: diuidimus preteritum a futuro: ꝛ diuerse rationes attribuuntur ipsi nunc: scilicet ratio principij: ꝛ ratio finis. Etiam nunc aliquando accipitur pro aliquo tempore preterito paruo: vel paruo tempore futuro: quia vulgares dicunt qꝫ aliquis venit nunc: quia venit hoc die. Textus. Ipm autem tunc. ¶ Hic philosophus ponit significationem isti⁹ termini Tunc dicens: qꝫ Tunc significat tempus determiate per certam distantiam ad presens nunc. Textus. Si vero. ¶ Hic philosophus mouet dubitationem que talis est Utrum tempus sit perpetuum: aut non. Et respondet p. primo conditionaliter dicens. Si semper fuit motus: semper fuit tempus: ꝛ si non semper fuit motus non semper fuit tempus: ꝛ si est vnus ꝛ idem motus: est vnum ꝛ idem tempus. T. Quoniam autez. ¶ Hic philosophus soluit dictam dubitatiõem dicens: qꝫ tempus nec incipit esse nec desinit esse. Probat sic. philosophus: quia omne tempus finitum terminatur ad nunc ꝛ nunc est principium futuri: ꝛ finis preteriti: ergo nullum tempus potuit esse quin ante ipsum fuit aliquod tempus: ꝛ post ipsum erit aliquod tempus. ¶ Isto autem non obstante: ad istã dubitationem dꝛ: qꝫ tempus non est perpetuum: vt fide tenemus: ꝛ in hoc negandꝰ est Aristo. Etiam Aristoteles in sua probatione falsum assumit: scilicet qꝫ sit de ratione nunc: qꝫ sit finis ꝑteriti ꝛ initium futuri: cum solum hoc ẽ verum de nũc continuante ptes temporis. Textus. Ipsum autem. ¶ Hic philosophus describit illam dictionem Jam dicens: qꝫ Jam est tempus propinquum presenti nunc. Nam sicut dicimus: qꝫ aliquis nũc recessit: aliquis nũc veniet: ita dicim⁹ qꝫ aliquis iam recessit ꝛ aliquis iam veniet. T. Ipm autem modo. ¶ Hic phũs describit illam dictionem Modo dicens: qꝫ Modo significat tẽpus preteritum ꝓpinquuz ipi nunc. Sed tamen in nostris sermonibus vtimur illa dictione modo tam pro preterito qꝫ pro futuro. Textus. Olim autem procul est. ¶ Hic p. dicit: qꝫ Olim significat tps ꝑteritum multum distãs a ꝑsenti nunc: sicut iste dictiones. Pridem ꝛ Antiquit⁹. Et ista dictio Repente significat tps impercipibile a nobis ꝓpter sui paruitatem sicut hec dictio subito.

Acceptiões nũc.

Tunc.

Solutio cõditionalis

Soluto catholica.

Solutio catholica.

Jam.

Modo

Olim.

Repente

Mutatio autem ¶ Hec est secunda pars huius capituli: in qua philosophus ostendit illud quod prius supposuit: scz qõ omnia patiũtur a tempore: gratia cuius intẽdit ꝓbare talem conclusionem: qꝫ tempus perte magis est causa corruptionis qꝫ generationis: pro cuius ꝓbatiõe p. primo premittit: qꝫ omnis mutatio est remotiua rei a sua natura. Nam cum res in summa perfectione fuerit que sibi contingere potest ſm naturam eius: motus sibi adueniens aufert ab illa re talem perfectionem: dummodo talis res sit de numero generabilium ꝛ corruptibilium. ¶ Secundo premittit p. qꝫ omnia fiunt ꝛ corrum

Cõclusio publica.

Omis mutatio est remotiua rei a sua natura.

puntur in tempore. Et ideo aliqui phōr sicut pythagorici dixerunt tempus esse sapientissimū. Nam ois disciplina ⁊ doctrina p studium fit in tempore: quasi vellent dicere: q tempus sit causa scientie. Alij vero (sicut paron) dixerūt tempus esse insipientissimū ⁊ indisciplinabile: qz obliuio fit in tempore: quasi vellent dicere: q tempus est magis causa corruptionis ⁊ obliuionis q generationis ⁊ scientie: ⁊ isti rectius dicebant q primi. ¶ Istis suppositis ꝓbat p. suam conclusionem rōne qz mutatio est magis causa corruptionis q generationis: ergo tempus est magis causa corruptiōis q generationis: cum tempus sit numerus motus ⁊ mutatō nis. T. Signo aūt. ¶ Signo ꝓbat p. sic: qz nihil videmus generari quin appareat agens determinatū: sed videmus res corrūpi p vetustatem: absq; hoc q appareat aliqō corrumpens aliud a tempore: que q̄dez corruptio attribuit tpi: ergo tps ē magis corruptiōis causa q generationis. T. At ño neq; tps. ¶ Hic p. specificat suam conclusionem dicens: q tps non facit per se talem corruptionem: sed ideo tps est causa corruptionis: qz talis corruptio fit in tpe: ⁊ non pōt naturaliter fieri nisi in tpe: qz nisi esset mutatio ꝑmi mobilis nulla esset corruptio scōm viam Aristotelis.

Paron pythagoricus phūs

Mutatio est magis cā corruptiōis q generatōis

Dijs autem nobis. ¶ Hec est tertia ps capituli in qua p. intendit talem ꝯclusionez: q ois mutatio vel motus est in tempore. Probat p. duabus rōnibus. Quaꝝ ꝑma est: qz omne velocius vel tardius est in tempore: sed omnis motus ⁊ mutatio aliquo motu vel mutatiōe velocior vel tardior est: ergo omnis motus vel mutatio est in tempore. Maiorem declarat p. per descriptionem velocioris. Unde velocius dicitur: q in minori tēpore venit in subiectuz (hoc ē in terminum ad quem motus) motum fm idem spacium continue regulariter. T. At vero ꝑus. ¶ Secunda ratio talis est: omne ꝑus ⁊ posterius sunt in tempore: sed in omni transmutatione sunt ꝑius ⁊ posterius: ergo ois transmutatio est in tempore. Maiorem declarat p. qz aliqd dicit esse ꝑus ⁊ posterius fm distantiam quam habet ad nunc ꝓsens: sed nunc est finis vnius temporis: ⁊ principium alterius: ergo cum ipsa nūc sint in tēpore: sequitur q distantia ipsoꝝ sit in tēpore. T. Ecō trario autem ꝑius dicit. ¶ Hic p. ostendit quomodo ꝑius ⁊ posterius cōtrario modo se habent fm tempꝰ ꝑteritum ⁊ futurum: dicens q fm tempus ꝑteritum illud dicit ur esse ꝑius alio: quod est remotius a ꝓsenti nūc. Et illud dicitur posterius quod est propinquiꝰ ipi ꝓsenti nunc. Sed in tempore futuro illud dicitur ꝑius quod minus distat a ꝓsenti nunc. Et illud posterius quod magis distat.

Lonclo q ois motꝰ ē in tpe.

Quid velociꝰ ⁊ tardiꝰ.

Quid ꝑus et posteriꝰ in ꝑterito ⁊ i futuro

Dignum autem. ¶ Istud est vltimū capitulum huius tractatus in quo p. mouet aliquas dubitationes. Et diuiditur istud capitulum in duas partes. In ꝑma mouet duas dubitationes. In secunda mouet tertiam: ibi: Dubitabit autez aliquis. Prima dubitatio quam mouet phi. est ista quomodo se habet tempus ad animam. ¶ Secunda est quomodo est tempus ⁊ ꝓpter quid est tempus. ¶ Ad secundam dubitationem dicit p. q apud omnia corpora naturalia est tempus. Patet: qz apud emia mobilia est tempus per modum numeri vel mensure: sed omnia corpora naturalia sunt mobilia: ergo apud omnia corpora naturalia est tempus per moduz numeri vel mensure. Et subdit p. q tempus ⁊ motus simul sunt fm actum ⁊ potentiā hoc est non soluz illud est in tempore quod actu mouetur: sed etiam illud quod potētialiter mouetur ⁊ actu quiescit: cuz tempus non solum sit mensura motꝰ: sed etiam quietis. T. Utrum autem cum sit. ¶ Hic p. respondet ad primam dubitationem per duas ꝯclusiōes Quarum prima est: si non posset esse anima non posset esse tempus: ꝓbat sic p. qz si non posset esse anima non posset esse numerans: ⁊ si non posset esse numerans nō potest esse numerus: cum nihil numeratur vel ē numerabile nisi ab anima: ⁊ si non posset esse numerus non posset esse tempus: cum tempus sit numerꝰ: ergo si nō possit esse anima non possit esse tempus. T. Sed ad hoc aliquando. ¶ Secunda conclusio quam ponit p. ē ista: q tempus esset licet nulla anima esset: ꝓbat sic p. qz tempus est motus celi: vel est ꝑus et posteriꝰ in motu: sed motus celi ⁊ similiter ꝑus ⁊ posterius in motu essent q̄uis non esset anima: ergo tempus esset: ly nulla esset aīa: ⁊ hoc capiendo illum terminū tps vt numerationem potentialem ꝓnotat ⁊ non actualem.

Prima ꝯclo

Conclo.ij.

Dubitabit autem. ¶ Hec est scda pars capitulj: in qua p. mouet talem dubitationez: qualis motus tempus est numerus. Utruz cuiuslibet vel nō. Ad hanc dubitationem dicit p. q ois motus est in tempore: ⁊ vniuscuiusq; motus tempus ē numerus. T. Sz est nunc mouere. ¶ Hic p. ponit obiectionem ꝓtra ꝑdicta: que talis est: si tempꝰ esset numerus cuiuslibz motus sequeret q tempus multiplicaret ad multiplicationem motuum: ⁊ p ꝓns erūt plura tempora simul: sz hoc videt esse falsum ⁊ incōueniens: igit ⁊ illō ex quo sequitur. T. Aut non esse. ¶ Hic p. soluit istā instātiam: ⁊ stat solutio in hoc: q ꝓna non valet: tempus ē numerus cuiuslibet motus: ergo tempus multiplicat ad multiplicationem mobilium siue motuum: qz tempus est vnuz ⁊ idem non multiplicatum. Unde in simili non sequit: est vnus ⁊ idem numerus decem boūm ⁊ decem equoꝝ (⁊ hoc capiēdo numez p numero numerante) saltem in specie. Et tamen decem equi sunt diuersi a decem hominibus specifice: ergo sunt numeri diuersi specifice. Et subdit p. q vnus motus bene ē velocior q alius: eo q fit in minori tempore q alius: sed tamen omnes motus qui simul sunt sunt in vno ⁊ eodem tempore: licet ille qui diutius durat maiori tempore mensuretur: q alius non tantum durans. T. Quoniam autem loci mutatio. ¶ Hic p. ostendit q tēpus est numerus ꝑmi motus: siue est ipe ꝑmus motus ꝓbat p. Primo sic: qz ꝑmuz in vnoquoq; genere debet esse mensura alioꝝ eiusdē generis: sed ꝑmus motus ē hmōi: ergo est mensura alioꝝ motuum vel ꝑmo mensuratur tempore. ¶ Secundo ꝓbat sic: qz illi motui ꝑmo ꝓuenit tempus qui maxime regularis est: sed sic ē de ꝑmo motu: igit maxime videt esse tps. Et subdit p. q tps videt esse motus spere: cum per illum motū alij motus mensurant: ⁊ ꝓter hoc dicebat vulgus oēs res naturales ꝑz aliquā circulationē ꝓcedere: ex quo ꝓcedunt in tempore qō est motus circularis. Et q̄daz alij dixerunt tps esse circulum: hoc est motum circularem. T. Dicitur autem q. ¶ Hic p. manifestat illud quod ꝑus dixit: scz q est vnus ⁊ idem numerus decem canū ⁊ decem boūm: dicens q licz numerus decem canum ⁊ decem equoꝝ est idem numerus: non tū est idē numerus denarius: sicut equilaterus ⁊ gradatus non sunt idem triangulj: sed sunt eadem figura. Unde in ꝓposito p. non loquitur de identitate numerali: nec specifica: nec generica ꝓprie: sed de identitate fm quēdam modum dicendi vsitatum in idiomate suo: sicut si esset aliquis terminus cōmunis puta animal habens alipuam spēm sub se: puta boūem: tūc de pluribꝰ cōtentis sub boūe p̄dicaret iste terminus animal: cum additione istius termini idem: dicendo q Sortes et Plato sunt idem aīal: qz ꝓtinentur sub aliquo contento sub aīali: ⁊ tamen fm istum modum non diceretur:

Dubitatio.iij. Solutio eiusdem.

Res humane sunt circulus.

Decem equoꝝ et decē canū ē idē nūerꝰ: sed nō idem denarius

Due dubitatōnes.

Solutio scde.

Solutio ꝑme

q̄ sortes ⁊ plato sunt idem homo: quia non continentur sub aliquo ꝓtento sub hoc. Sic etiam numerus decem canū ⁊ numerus decem hoīm sunt idē numerus ⁊ tñ non sunt idē denarius: hoc ē ꝓtinent sub aliquo contento sub illo genere numerus: ⁊ tñ non ꝓtinent sub aliquo ꝓtento sub illa spē denarius.

Querit. Utr tps sit motus. ¶ Et videt q̄ non: q̄ nulla passio motus ē mot⁹: sed tps ē passio motus: ergo tps non est motus. Maior ptz: q̄ nihil quod ineſt alicui ē illud cui ineſt sed passio ineſt suo subiecto ergo passio non est suum subiectum. ¶ Scdo sic: aliq̄s est motus q̄ non ē tps: ergo tps ⁊ motus non sunt idez Añs patet: q̄ pōt dari motus mediante quo nihil mẽsurat: ⁊ talis non est tps: cuz tps non sit nisi habeat rōnem mensure. ¶ Tertio sic: tps reuertit ſm p. sed motus non reuertit: ergo tps non ē motus. Minor ptz: q̄ motus corrumpit: mō illud qō corrumpit non reuertitur. ¶ Quarto sic: motus est in mobili: tps vo vbiq̄ et apud oīa: ergo tps non ē motus. ¶ Quinto sic: oīs motus ē velox vel tardus: sed nullum tps ē velox vel tardum: ergo nullum tps est motus. minor ptz: q̄ velox ⁊ tardum diffiniunt tpe: sed tps non diffinit tpe: ergo tẽpus non ē velox vel tardum. ¶ Sexto sic: si tps eēt motus: maxime essz motus q̄ est circulatio: sed hoc nō: igitur tps non ē motus. Minor ptz: q̄ nulla ps circulatōnis est circulatio: ⁊ quelibet ps tpis ē tps: ergo tps nō est circulatio. ¶ Septimo sic: si tps essz circulatio: seq̄retur q̄ si eēnt plures celi q̄ essent plura tpa simul: ſz impossibile est plura tpa esse simul: ergo impossibile ē tps esse circulationem. ¶ Octauo sic: si tps essz motus maxime esset motus ꝑmi mobilis: sed hoc nō: ergo tẽpus non est motus. Minor ptz: q̄ motus ꝑmi mobilis est ipsum ꝑmū mobile: vt ptz ex tertio huius: sed tempus non est ipsum ꝑmū mobile: ergo tps non est mot⁹ minor ptz: q̄ oēs ptes ꝑmi mobilis sunt ꝑmanentes: sed ptes tpis non sunt ꝑmanentes: ergo tempus non ē ꝑmū mobile. ¶ Nono sic: dicit cōmentator quarto huius: q̄ tempus est accñs motus: ⁊ sequitur naturaliter ipsum motuz: sed nihil est accñs sui ipsius nec precedit seipsum: ergo tempus non est motus. ¶ Decimo sic: dicit cōmentator q̄ tempus non est motus sed numer⁹ motus: igit tempus non est motus. ¶ Undecimo sic: si tempus essz motus: maxime essz motus ꝑmus: sed hoc non: igit. Minor ptz: q̄ si oīa corpa celestia starent ad huc posset esse motus: ⁊ p ꝑns tempus: vt ptz: q̄ tẽpore Josue non fuit motus celi: ⁊ tñ fuit tempus: cū fuit motus inferior. nam tũc filij israel pugnabant ⁊ vincebāt: celo cessante moueri. ¶ Duodecimo sic: si tempus esset motus ꝑmi mobilis: sequeret q̄ esset ipsum ꝑmū mobile: sed hoc est falsuz: igit. minor ptz: q̄ si tempus essz ꝑmū mobile: ⁊ cum ꝑmum mobile semper manet vnum ⁊ idem: sequeret q̄ illud qō fuit vltra centū annos ⁊ illud qō iam est: essent simul in eodem tpe. ꝓns est falsum: ergo ⁊ añs. ꝓña ptz: q̄ de illis vez est dicere q̄ fuerunt sub eodem mobili: ⁊ mobile est temp⁹: ergo fuerunt sub eodem tempore.

In oppositum arguitur: quia ꝑus ⁊ posterius in motu sunt motus: sed tempus est ꝑus ⁊ posterius in motu: ergo tempus est motus maior ptz: q̄ totum integrale est sue partes simul sumpte. Et minor ē Ar'. in hoc quarto: ⁊ etiam cōmentatoris dicentium q̄ tempus est ꝑus ⁊ posterius motus numerata. Item dicit Ar'. in hoc quarto: q̄ tempus ē motus aut aliq̄d motus: igitur tempus est motus. Ꝓ solutione istius questionis.

Opinio ꝑma.

Sciendum est ꝑmo: q̄ circa banc materiam de tempore tres sunt opiniones. Quarū ꝑma opinio est: q̄ tempus est quedaz entitas successiua realiter distincta a motu ⁊ mobili: se habens ad ꝑmuz mobile sicut ꝑꝑa passio ad suum subiectuz. ¶ Secunda opinio est: q̄ tempus est motus ꝑmi mobilis: sed distinguitur realiter a mobili: sicut ⁊ motus: ⁊ addit vltra rōnez tẽporis q̄ sit mensura alioꝝ motuum. Iste autez due opiniones solum differunt in duobus pūctis: q̄ secūda tenet q̄ tempus est ipse motus ꝑmi mobilis. prima vo dicit oppositum. Secundo differūt: q̄ scda tenet q̄ in tpe non sunt aliqua indiuisibilia continuantia partes temporis: cuius oppositum imaginatur ꝑma opinio. Sed in alijs quiescunt iste due opiniones. Ꝓ quarū intellectione.

Opinio.ii

Sciendum est scdo: q̄ scdm ꝑdictas opiniones: sicut motus est res pure successiua: cui⁹ pars ꝑior ⁊ pars posterior non manent simul: quia si sic essz: motus esset nature ꝑmanentis. Ira tempus est res pure successiua: habens partes ꝑiores ⁊ partes posteriores adinuicem: que non possunt esse simul in eodem tempore adequate: licet bene possint esse in eodem tempore cōmum: puta: q̄ in eodem die: sed hoc est ratione diuersaꝝ partium illius diei. Et sicut motus habet diuisibilitatem ⁊ magnitudinem ex parte ducꝝ. Primo ex parte mobilis: q̄ in alia parte mobilis est alia ps motus: ⁊ sic ſm hanc diuisionē partes motus sunt simul: q̄ mobile simul ſm oēs suas partes mouet: ⁊ extēdit talis motus ad extensionem magnitudinis ipsius mobilis. Secūdo modo motus habet extensionem ⁊ diuisibilitatem ſm diuisibilitatē magnitudinis supra quā fit motus ſm partes ꝑiores ⁊ posteriores: ⁊ sic mot⁹ nō habet plures partes simul: ita similiter tempus habet magnitudinem ⁊ diuisionem ex parte mobilis: sicut alia accidentia que extendunt ⁊ diuidunt ad extensionem ⁊ diuisionem sui subiecti: quare sic oēs partes tẽporis ſm hmōi diuisionem sunt simul: ⁊ non vna ꝑs q̄ alia. Et hoc modo tempus non est mensura motus: q̄ si sic in eodem tempore essent adequate maiores motus ⁊ minor: q̄ motus totius est in duplo maior motu sue medietatis: eo q̄ eius extensio est in duplo maiori: ⁊ tamen sunt adequate in eodez tempore. Alio modo tẽpus diuidit in partes ꝑiores ⁊ posteriores: ⁊ hoc ſm diuisionem spacij: cuius vna pars ꝑus pertransitur: ⁊ deinde alia sine interruptione. Et ſm hanc diuisionez tempus mensurat motum: ⁊ sic tempus est vna forma pure successiua: non habens plures partes simul saltē de illis quas habet ad diuisionez spacij supra quod fit motus. ¶ Sed ꝓtra istos duos modos arguit sic: quia si tempus poneretur esse tale accñs: tunc esset in subiecto. Et tũc vel essz in subiecto diuisibili vel indiuisibili. Non in subiecto indiuisibili: q̄ (ſm istos) essz in celo: ⁊ celum ſm qōlibet eius est diuisibile: ergo in eo non ꝑt esse accñs materiale indiuisibile. Nec est in subiecto diuisibili: q̄ tũc esset extensum: ⁊ haberet plures ꝑtes simul: quarum vna non esset alia nec pars alterius: quod est contra ꝓbm dicentem: q̄ non ꝑnt esse plures partes temporis simul diuerse quaꝝ vna non est pars alterius. ¶ Secundo sic: si tẽpus esset in toto celo. Vel esset in qualibet parte celi. Vel in nulla. Vel in aliqua ⁊ in aliqua non. Non potest dici q̄ in nulla: cum tũc nō esset in celo: cum illud quod debet esse in toto sicut accidens in subiecto debet esse in aliqua ꝑte totius. Nec in qualibet ꝑte celi: q̄ vel totū esset in qualibet ꝑte celi. Vel vna ꝑs in vna ꝑte: ⁊ alia in alia ꝑte. Non primū q̄ tps est accñs materiale: ergo debet extendi ad extēsionem sui subiecti. Etiā in istis inferioribus non sunt alique entitates indiuisibiles materiaz informantes: nisi ipsa anima rationalis: ⁊ accidentia sibi inherentes

tia: que sunt indiuisibilia ſm ptes quantitatiuas: ergo tempus non ē entitas indiuisibilis ſm partes quātitatiuas exſis in qualibet parte celi. Nec pōt dici q̄ ſz vnam partem ē in vna parte celi: ⁊ ſm aliam in alia: quia cum quelibet pars temporis ſit tempus: ſequeretur q̄ essent plura tempora: quorum vnuz non esset ps alterius: hoc autem ē falsum: igitur ⁊ illud ex quo ſeqūtur. ¶ Tertio sic: impossibile ē aliquid exſis in rerum natura componi vere ⁊ realiter ex his que nō sunt: vel ex his que impossibile ē esse: sed si tempus esset talis entitas successiua ſm se totam distincta a rebus pmanentibus: composita ex ꝑterito ⁊ futuro essz integrata ex his que non sunt: immo que impossibile ē esse: igit minor ptz: quia ꝑteritum non ē: immo impossibile ē eē (ſm p̄dictos opinantes) cuz ad ꝑteritum nulla sit potentia. Nec similiter futurum ē: quia de tempore non ē nisi nunc: quod non ē tempus nec pars temporis: igit Alij vero dicunt q̄ tempus ē motus p̄mi mobilis: ⁊ q̄ motus p̄mi mobilis nō distinguitur a p̄mo mobili: qz vt ꝓbatum ē in tertio huius: motus localis nō ē res distincta a mobili: ⁊ sic tp̄s ē primū mobile. Ista aūt opinio ꝑ p̄senti tenenda ē ſm quam.

Sciendum q̄ ille terminus. Tempus capit

quadrupliciter. ¶ Uno modo ꝑpriſſime ꝑ motu p̄mi mobilis: siue ꝑ ipō p̄mo mobili circulariter ⁊ regulariter moto. ¶ Alio modo capitur ꝑ motu solis: siue ꝑ mobili cuius pars ē sol: quod successiue regulariter et vniformiter mouetur. Et isto modo cōiter capitur iſte terminus tempus: quia per motum solis motum aliarum rerum mensuramus: vt in pluribus ¶ Tertio modo capitur cōiter ꝑ omni motu siue pro corpore moto quo mensuramus durationem siue motum alicui⁹ rei Et isto modo mot⁹ horologij diceretur tēpus: ⁊ similiter quilibet alius motus per quem possumus mensurare motum vel quietez alterius rei. Et isto modo mechanici cognoscunt per suas operatōes q̄ diu fuerūt in aliquo loco. ¶ Quarto modo capitur imꝓpe ꝑ rebus tēporalibus. Et isto modo dicitur q̄ parisius sunt bona temporalia: cuius sensus ē. Parisius sunt res temporales bone vel in bono ⁊ competenti foro. Istis notatis sit.

Conclusio p̄ma. ¶ Tempus est motus. ptz

auctoritate p. quarto phisicoꝝ dicentis. Uidet autem tempus motus p̄me spere esse. Et alibi Temp⁹ ē mot⁹ vel aliquid ipius motus. ¶ Secundo sic ptz: illud per quod oēs motus mensurantur ē tempus: sed motus p̄mi mobilis ē hmōi: ergo motus p̄mi mobilis ē tēpus Minor ptz: qz motus p̄mi mobilis ē primus inter motus: ⁊ p̄muz ē metꝝ ⁊ mensura oīm aliorum sui generis ergo motus p̄mi mobilis ē mensura oīm aliorū motuū ¶ Tertio sic: omne illud quod ē numer⁹ motus ſz pri⁹ ⁊ posterius ē tēpus: sed motus p̄mi mobilis qui ē vniformis ē numerus ſm p̄us ⁊ posterius: ergo mot⁹ p̄mi mobilis ē tempus. Minor patet: quia per motū p̄mi mobilis certificamur q̄ diu mobile mouetur vel quiescit: ergo motus p̄mi mobilis est numerus motus ſm p̄us ⁊ posterius. ¶ Quarto sic: quicquid ē prius ⁊ posterius ipius motus numerata ē motus: sed tempus ē p̄us ⁊ posterius ipius mot⁹ numerata: ergo temp⁹ est motus. Maior ptz: quia p̄us ⁊ posterius motus numerata sunt partes motus ⁊ quelibet pars motus est motus: ergo p̄us ⁊ posterius numerata sunt motus. Minor ptz: qz tempus est numerus motus: ⁊ nō est numerus numerans motum: sed numerat⁹ vt dicit p. mō numerus numeratus motus est motus numeratus: vel aliqua in motu numerata: ⁊ illa que in motu numerant sunt motus vel partes motus: ergo tempus est motus

¶ Quinto sic. Omnia possunt saluari de motu ⁊ de tē pore: non ponendo tempus esse aliquam entitatem distinctam a motu p̄mi mobilis vel ab alio motu: igit nō est ponendum tempus distinctum ab ipō motu. Antecedens ptz: quia q̄uis non essent talis entitas: adhuc esset numerus motus ſm p̄us ⁊ posterius: cum esset aliquid per qō mensurarent mot⁹ puta motus p̄mi mobilis. ¶ Sexto sic: ois entitas absoluta realiter ⁊ essentialiter distincta ab alia pōt ītelligi ⁊ cognosci alia nō intellecta: dūmodo illa non sit pars essentialis ei⁹: ſz tp̄s non potest cognosci sine motu: q̄ quidē motus non est pars essentialis ipius tpis: ergo tp̄s nō est entitas absoluta distincta ab alia entitate que est motus. maior ptz: qz illa entia absoluta que possunt realiter separari ſm esse: ita q̄ vnū pōt esse alio non exīte: vel ambo p̄nt esse loco ⁊ situ distincta: ista p̄nt cognosci vnum sine alio: ⁊ econtra: cum res minus dependeant ad cognosci q̄ ad esse. ¶ Item si tp̄s esset distincta entitas a motu realiter ⁊ essentialiter: cum tp̄s non sit pars eēntialis ipsius motus nec econtra: seqꝛ q̄ posſz esse tp̄s: ⁊ q̄ non esset motus: ꝓns est falsum ⁊ impossibile ergo ⁊ añs. Pña ptz: qz entia absoluta essentialiter distincta quoꝝ vnum non est pars essentialis alteri⁹ p̄nt separari abinuicem ⁊ vnum destrui alio pmanente: ſz si tp̄s esset talis entitas motus ⁊ tp̄s essent hmōi: ergo si tp̄s esset talis entitas posset esse tp̄s sine motu. Minor ptz. Primo: qz nulla passio pōt vere negari de suo subiecto supponente ꝑ aliquo. Silr hoc ꝟbum est ſm adiacens non pōt vere affirmari de passiōe ⁊ vere negari de ꝓpo subiecto illius passionis. Sed ſm omnes phōs: tp̄s est ꝑpa passio respectu motus p̄mi mobilis ergo tp̄s nō pōt vere negari de motu exīte: nec hoc ꝟbum est scōm adiacens pōt vere affirmari de tpe ⁊ negari de motu. Scō ꝓz sic: q̄licūq; est numerus motus ſm p̄us ⁊ posterius (saltem numerus numerat⁹) tūc est motus: ergo si non esset motus non essz numer⁹ numeratus ſm p̄us ⁊ posterius: ⁊ si non est numerus numeratus ſm p̄us ⁊ posterius non est tp̄s: ptz per locuz a diffinitione: ⁊ sic si tp̄s posset esse nullo motu exīte: sequeret q̄ tp̄s esset: ⁊ q̄ nullum tp̄s essz: hoc aūt ē falsum ⁊ ipossibile: ergo ⁊ illud ex quo sequit: scz q̄ posſz esse tempus nullo motu existente.

Conclusio scōa est ista: q̄ motus solis diurnus est tp̄s: ⁊ ꝓuenientius iudicat tp̄s q̄ aliquis alius motus. Ptz: qz de rōne tpis est q̄ sit mensura alioꝝ motuum: sed vulgares maxime (⁊ quasi oēs) mensurant per motus solis: vtputa per dies per annos: vel ꝑ horas alios motus: ⁊ durationes rez tpalium: qz ille motus est notissimus igitur.

Conclusio tertia est: q̄ opatiōes nostre p̄nt

dici tp̄s: cōiter accipiendo tp̄s. Ptz: qz de rōne tpis est: q̄ sit mensura alioꝝ motuū: sed ex opatōnibus nostris iudicamus de duratione motuum ⁊ quietum: ergo tales opationes sunt tempus cōiter accipiendo tempus Mechanici cū vtunt sua opatione per moduz tpis: qz ex vsu siue ꝓsuetudine quantitas sue opationis est eis nota: ideo sepe ex ea mensurant alios mot⁹: immo motus solis: cum eū non videant solem tamen ex q̄titate sue opationis concludunt q̄ est talis hora. Et similiter vtimur horologio per modum temporis: ideo ista dicuntur esse tempus similitudinarie: ⁊ nō ꝓpe: quia p̄mo indigent q̄titates durationis ipoꝝ mensurant motu solis: ⁊ deinde ex vsu ⁊ ꝓsuetudine ista fiunt nobis nota: ⁊ possumus mensurare motus solis: ⁊ mot⁹ aliarum rerum.

Dubitatur. Utz instans sit quedaz entitas

successiua indiuisibilis ſm durationez distincta a tem
pore ⁊ ab ipo mobili. Et videk q sic: q⁹ si esset ſba mo
bilis: tūc ipm nullo modo esset aliud ⁊ aliud quod ta
men ē contra phm quarto huius dicecentez: nunc esse
aliud ⁊ aliud. ¶ Secundo sic: mutatio ē in instanti: et
tamen mutatio non ē ſba primi mobilis: ergo instans
non ē ſba pmi mobilis. ¶ Tertio sic: nullꝰ diuisibil' ē
tm vnus terminus: sed tps ē qdaz diuisibile cuius in
stans ē terminus: ergo in tpe sunt plura instantia: sed
ibi non sunt plures substantie pmi mobilis: ergo istās
non ē substātia pmi mobilis. ¶ Quarto sic: illud quod
ferk sequik ipm nūc: sed nihil sequik sei ipm: ergo illud
qđ ferk non ē ipm nūc: nec ipm nūc ē illud qđ ferk siue
mouek localiter. ¶ Quinto: instans ē terminus tpis et
ptinuat tps pteritū cum futuro: sed ista non ꝓueniunt
mobili: igik ipm instans non ē mobile. ¶ In oppositz
arguik: q⁹ frustra fit per plura qđ eque bñ pōt fieri per
pauciora: sed sine tali re que instās diceret: distincta a
motu ⁊ mobili oīa pñt eque bñ saluari: sicut si ponere
tur talis res: igik talis entitas sic distincta non ē ponē
da. minor ptz: q⁹ per hoc q pmū mobile ꝓtinue mouek
localiter: ⁊ q ſm aliquam sui ptem sit nūc situatum in
ordine ad aliqđ q̄escens: ad quod ꝓus non situabatur
nec immediate post situabik: oīa saluank que de tpe ⁊ i
stanti dicunk. ¶ Ad istam dubitationem qdā dicunt: q
Opinio pma. instans ē quedam res fluens que statim corrūpik ⁊ de
sinit esse: ita q in tpe sit ꝓtinue aliud ⁊ aliud instās: et
q ipm instans ē talis nature: q non possz per tps pma
nere: ⁊ ē indiuisibile ſm durationē: ⁊ ē ptinuatiuū ptiū
tpis adinuicem: qđ tm non ē tps nec pars tpis: sed p q
to terminat ptes tpis ⁊ ptinuat eas adinuicem: se ha
bet vt pncipiuz formale temporis: ⁊ p q to ex fluxu ei⁹
imaginak causari tps: dicik pncipiū materiale tempis
Confutatio. ¶ Sed ꝓtra istam opinionem arguik pmo sic. Si istās
essz talis res sequerek q in quolibet tpe essent infinite
res ſm se totas distincte: non facientes vnū ꝓducte ⁊
corrupte: ꝓns ē falsuz ⁊ impossibile: ergo ⁊ aīs. ꝓnia pz
q qđlibet instās essz ſm se totum aliqđ qđ non esset a
liud instans: ⁊ vnū non facit cuz alio aliqđ vnū: ⁊ sunt
infinita ſm eos in tpe. ¶ Scđo sic: si instans esset talis
res statim desinens esse: vel igik desinit esse ad ꝓduc
tionem sui ꝓtrarij: vel ad subtractionem sue cause: vl'
ad corruptionem sui subiecti: sed nullum istoꝝ ē dicen
dum vt pz inducenti: igik instās non ē talis res. ¶ Ter
tio sic: si instans essz talis res indiuisibilis statim desi
nens esse: cum illud non sit substantia sequik q erit ac
cidens: aut igik est accidens diuisibile aut indiuisibi
le. Non pōt dici q sit indiuisibile: q⁹ in istis inferioꝝ
corporibus non ē aliqđ accīs indiuisibile: cum non sit
aliqua substātia materialis indiuisibilis: nisi ipa aīa
intellectiua: ergo ipm instās non ē accīs indiuisibile.
Tum scđo: q⁹ nullum accīs materiale ē indiuisibile:
sed ipm instās si esset talis entitas essz accīs materia
le: ergo ipm nō esset indiuisibile. minor ptz: q⁹ oēs en
titates de gñe q̄titatis (ſm illos) sunt accidentia ma
terialia. Tum tertio: q⁹ si istans esset indiuisibile: cuz
ponik esse accīs: non possit esse nisi in mobili: ⁊ non ē
maior ratio q sit in vna parte mobilis q̄ in alia parte
ergo erit in qualibet pte mobilis: ⁊ p ꝓns ipm instans
erit in toto mobili: ⁊ in qualibet parte mobilis admo
dum quo aīa intellectiua ponik esse tota in toto ⁊ in q̄
libet pte corpis tota. Vel erūt plura instantia sil': quoꝝ
vnum erit in vna parte mobilis: ⁊ aliud in alia parte.
Nec etiā pōt dici q sit in mobili ⁊ in nulla parte mobi
lis: q⁹ bene seqūtur: non ē in aliqua parte mobilis: ergo
non ē in mobili. Nec pōt dici q sit accīs diuisibile: cuz
tunc esset longum latum ⁊ pfundum: ⁊ per ꝓns ha
beret partes: quaꝝ quelibet, vel esset istās: vel alicuius
alterius nature: sed non videk cuius alterius nature
possent esse: ergo relinquitur q istle partes sint instan
tia: ⁊ per ꝓns simul ⁊ semel essent infinita instātia qđ
reputak absurdum apud' tenentes istam opinionem.
¶ Quarto sic: si instans esset talis entitas sequeretur
q duo instantia essent sibiuicem prima: ꝓns ē falsuz
⁊ impossibile (ſm eos) igik ⁊ aīs. ꝓnia ptz: q⁹ si instās
esset talis entitas tunc essz dādum primū instans esse
instantis: ⁊ pmū instans esse vnius instantis esset vlti
mum instans non esse instantis sequentis: ⁊ per conse
quens post esse vnius istātis immediate sequeretur
esse alterius. Q autem pmuz instans esse vnius instās
tis sit vltimū instans non esse alterius. patet: quia pri
mum instans esse vnius instantis ē vltimū instans nō
esse temporis sequentis: ergo etiam ē vltimū instans
non esse instantis sequentis. consequentia patz: quia
quādocūq; fit tempus fit instans: ⁊ ante quācūq; par
tem temporis factam fit instans sine ipsum nunc: ergo
si pmū instans esse vnius instantis sit vltimū instans
non esse temporis sequentis: etiam erit vltimū instās Opinio pma.
non esse instantis sequentis. ¶ Propter autez istas rō
nes aliter dicendum ē ad dubium: scz q ipsum instans
non ē res distincta a pmo mobili: sed ē ipsum pmū mo
bile. ¶ Unde iste terminus instans de materiali signi
ficato pmū mobile significat: ⁊ de formali connotat q
ipm sit in aliquo loco: vel alicubi situatum ſm aliquā
sui partem vbi prius immediate ante non fuit situatū
nec immediate post erit situatum. Et sic sensus istius
ppōnis. Instans ē: est iste: aliquid quod mouetur ve
locissime ⁊ vniformiter: ē in aliquo loco ſm aliquam
sui partem: in qua immediate ante non fuit: nec imme
diate post erit. Iste tamen sensus ē sensus improprius
q⁹ verus. Sensus autem ꝓprius illius ꝓpōnis est
iste. Entitas que dicitur istās distincta a motu: a mo
bili: ⁊ a tempore que ē nature successiue ⁊ indiuisibilis
continuens partes temporis ē. Et iste sensus ē falsus:
vt pz per rōnes contra dictam opinionem factas: per
quas ꝓbatur ista conclusio. ¶ Potest etiam ꝓbari per
rōnes factas in tertio: ꝓbantes q mutatio subita non
est res distincta a rebus permanētibus. Propter tamē
similem modum loquendi cum aliis multis locutioni
bus credebant illi de pma opinione: q sicut per istā p
positionem. Homo ē: denotatur q sit quedaz entitas
p qua supponit ille terminus homo: qui ē in reruz na
tura existens: q ita in ista oratione Instans ē: denota
taretur q esset quedam entitas indiuisibilis ſm dura
tionem: distincta a re permanente: a motu: ⁊ tempore
que esset in rerum natura existens. Hoc autē non ē cre
dendum: vt satis videntur rationes contra dictaz opi
nionem facte concludere. ¶ Et ad rationes dubij. ¶ Ad
pmā dicitur: q dupliciter pōt intelligi q sit aliud ⁊ a
liud instans: Uno modo in sensu ꝓprio: qui ē iste q in
tempore sunt diuerse res totaliter distincte sibiuicē
succedentes: quaruz quelibet indiuisibilis ē ſm dura
tionem ⁊ distincta a re permanēte: ⁊ sic conceditur: q
nullo modo ē aliud ⁊ aliud instans: ⁊ negatur q sit a
liud ⁊ aliud. Alio modo intelligitur in sensu impropo
qui ē iste: q mobile velocissime ⁊ vniformiter motum
successiue ſm eandem partem ē in diuersis locis vel a
libi ⁊ alibi situatum: in quibus prius non fuit nec po
stea erit: ⁊ sic negatur q nullo modo ē aliud instans: ⁊
conceditur q ē aliud ⁊ aliud. ¶ Ad secundam dicitur
distingendo maiorem: ⁊ minorē: q⁹ vel possunt capi in
sensu ꝓpo: ⁊ sic maior negak: minor ꝓcedit. Vel in sen
su impropo: ⁊ sic ꝓcedit maior: ⁊ negak minor. Vel ma
ior in sensu impropio ⁊ minor in sensu propio: et ne
gatur consequentia ꝓpter fallaciam amphibologie.
Sensus aūt propius maioris ē iste: q mutatio que ē

quedam entitas successiua a qualibet re permanente distincta: que est aliquid ipsius motus est in instanti. Et sensus proprius minoris est iste: q talis entitas indiuisibilis: successiua: continuatiua partium temporis: non est substantia primi mobilis: nec est in substantia primi mobilis. ¶ Sensus vero improprius maioris est iste: aliquid qñ acquirit vel deperdit totū simul est qñ mobile velocissime ⁊ vniformiter motum: est alicubi situatum ſm aliquam sui partem: vbi immediata ante non fuit: nec immediate post hoc erit situatuz ſm eandem partem. Et sensus improprius minoris ē iste q aliquid qñ alicubi ē vbi immediate ante nō fuit: nec immediate post hoc erit non ē ſba p̄mi mobilis: ⁊ ille sensus particularis bene ē verus: si tñ tanq̄ vniuersalis sumerē essz falsus. ¶ Ad tertiam dr distinguendo minorem: q dupliciter pōt intelligi q instans sit terminus tē poris. Uno mō ſm sensum p̄pium qui ē iste: illa res q̄ ē instans distincta a motu mobili: ⁊ tpe: ē terminus tpis ⁊ sic negat minor. Alio mō ſm sensum improprium qui est iste: mobile qñ velocissime ⁊ vniformiter mouetur ſm aliquam sui ptem est alicubi situatum vbi p̄us non erat: nec immediate post hoc erit situatum ſm eandem ptem: ⁊ sic p̄cedit: q instans ē terminus tpis: ⁊ q sunt plura instātia successiue. i. q mobile velocissime ⁊ vniformiter motum successiue ē alibi ⁊ alibi situatum: ſm aliam ⁊ aliam ptem. ¶ Ad quartam dr distinguendo maiorem: vel capiendo illum terminū seqtur p̄me intentionaliter: ita q sensus sit: illa res que fertur sequitur illam rem que ē nunc: ⁊ sic tanq̄ pticularis bñ admittit: sed tanq̄ vniuersalis negat. Uel pōt capi scōe intentionaliter ly sequit: ⁊ ille terminus nunc supponet simpliciter vel materialiter ⁊ sic concedit. Naz bñ sequit aliqd fert: ergo nūc ē. Silr bene sequit nūc ē: ergo aliqd fert: ⁊ vlterius dr p̄cedendo maiorez: ⁊ negā do p̄ñam. ¶ Ad quintā dr q dupliciter pōt intelligi q nūc est termin⁹ tpis: ⁊ q nūc p̄tinuat ptes tpis. Uno modo ſm sensum p̄puz q̄ ē iste: entitas indiuisibilis ex duratione distincta a mobili motu ⁊ tpe ē terminus tpis: ⁊ p̄tinuat ptes tpis: ⁊ sic negat maior. Alio mō ſm sensum improprium qui ē iste: mobile velocissime ⁊ vniformiter motū ē in aliquo loco: vbi immediate p̄us nō erat nec immediate post hoc erit: ⁊ p̄mū mobile velocissime ⁊ vniformiter motū p̄tinue mouet: ita q semp ē in aliquo loco in quo ante non erat: nec immediate post hoc erit: ⁊ sic p̄cedit maior. ⁊ negat minor. Et quo patz: q tps esse p̄tinuū nō ē aliud q̄ p̄mū mobile p̄tinue moueri. Et silr partē tpis esse p̄teritā: ⁊ ptem tpis esse futurā non ē aliud: nisi q p̄mum mobile immediate ante mouebat: ⁊ post mouebit: vel erit in loco in quo non est ⁊ nūc ē in loco in quo immediate ante non fuit. Silr cuz dr instans ē finis p̄teriti ⁊ initiū futuri: sensus ē: q primū mobile ē in aliquo loco ſm aliquā sui ptem: ⁊ immediate ante non fuit in illo loco: ⁊ immediate post erit i alio loco ſm aliquā ptem: ita q vere dr q mobile p̄us mouebat ⁊ postea mouebit. Ex quo etiā vlterius patz quomodo intelligende sunt multe p̄pones que dicuntur de tempore.

Ad rones questionis. ¶ Ad p̄mā dr: q licz ille terminus tps sit passio illius termini motus: tñ illa res que ē tps non ē passio illius rei que ē mot⁹. Unde in argumento cōmittit fallacia eq̄uocationis: argu endo a suppone psonali ad materialem ex pte hui⁹ termini tempus: q̄ supponit in minori materialiter ⁊ i cōclusione psonaliter. ¶ Ad scōam dr p̄cedendo: q non ois motus ē p̄pe tps: sed motus p̄mi mobilis ē temp⁹. ¶ Ad tertiā dr: q lz nō reuertit idē motus in numero: tñ bene reuertit idem motus in spē. ¶ Ad quartam dr p̄cedendo q alia ē rō tpis: ⁊ alia rō motus. Nam sicut tps ē vbiq̄ ⁊ apud oia: sicut vniuersalis mensura apō mensurata: sic etiam aliq̄s motus ē vbiq̄ ⁊ apud oia: sicut mensura vniuersalis apud mēsurata: sed hoc nō est de rōe motus q̄ sit mensura siue nūerus: sicut ē de rōne tpis. Etiam ab illo motu non ois res denoiat moueri saltem corruptibilis ⁊ generabilis: sed dr esse i tē pore vel tpalis rōne tpis. Uel dr faciliter q motus nō est in mobili nisi p̄ dicationez denoiatiuā: ideo illa de actu exercito motus ē in mobili ponit loco vni⁹ de actu signato: scz loco istius motus p̄dicatur de mobili ¶ Ad quintam dr negando minorem: ⁊ ad p̄bationez eius dr distinguendo p̄ñs: vel capiendo ipm in sensu p̄prio qui ē iste: q illa res que ē tps nō ē velox vel tarda siue non velociter mouet: ⁊ sic negat p̄ña Uel in sensu improp̄o qui ē iste: q alia ē rō hui⁹ termini tps: ⁊ alia huius termini velox: ⁊ silr huius termini tardum ⁊ sic p̄cedit. ¶ Ad sextam dr q bene p̄cludit: q alia ē rō huius termini tps: ⁊ alia ē rō huius termini circulatio: lz supponant ⁊ significent eandem rem. ¶ Ad septimaz dr negando p̄ñaz sicut formak: sed si sic formarē: si tē pus essz circulatio: sequerē q essent plures primi celi quoz quodlibet essz p̄mū mobile: sequerē q eēnt plura tpa: tunc p̄ña essz bona: ⁊ cum dr p̄ñs ē impossibile: p̄cedit naturaliter: sed non supnaturaliter: ⁊ sic añs ē impossibile naturaliter: sicut q sunt plures primi celi quoz quodlibet ē p̄mū mobile: sed nō ē impossibile supnaturaliter. p̄ña tñ philosophi bene p̄bat q tps ⁊ circulatio non sunt termini p̄uertibiles: ⁊ q habēt diuersas rōes. ¶ Ad octauā dr: q dupliciter pōt intelligi q ptes tpis non sunt p̄manentes. Uno modo ſm sensum p̄ppium qui ē: q ptes illius rei successiue que dr temp⁹ non sunt p̄manentes: sed sibi succedētes: ⁊ sic negatur Alio modo in sensu improp̄o que ē iste: q p̄mū mobile non simul ⁊ semel qñ ſm aliquam sui partez ē alicubi situatum: ē etiam alibi situatum ſm eandem ptez: ⁊ sic p̄cedit ⁊ negat p̄ña. ¶ Ad nonam dr distinguendo maiorem: eo q ille terminus accīs pōt capi scōe intentionaliter: ita q ille terminus partes supponat materialiter vel simpliciter: ⁊ silr ille terminus sequit secūde intentionaliter: ⁊ sic p̄cedit maior. Uel possunt capi illi duo termini p̄me intentionaliter: ita q ille termin⁹ tempus supponat personaliter: ⁊ sic negat maior: ⁊ cō sequentia ē bona: sed p̄mo modo p̄ña non valet. ¶ Ad decimā dr cōcedendo dictum cōmentatoris: sed debet sic intelligi: q ad hoc q aliqd sit, tempus nō sufficit q sit motus: vel q sibi p̄rescise p̄ueniat rō motus: sed requiritur q sit numerus motus: hoc ē sit motus numeratus vel numerabilis. ¶ Ad. xj. dr negando minorez Et ad p̄bationem dr: q licet pars esset tempus cōmuniter capiendo illum terminū tempus ⁊ tertio modo: non tamen p̄mo modo vel secundo modo. ¶ Ad. xij. dicitur: negando minorem. Et ad p̄bationem eius dr negando consequentiam: quia licet sit vnum ⁊ idem mobile quod iam est ⁊ vltra mille annos fuit: tamē illud tempus iam non est quod fuit vltra mille annos: nec ipm primū mobile ē illud tempus quod fuit vltra mille annos: licet ipm sit tempus quod iam ē: sicut ambulans non est sedens quod fuit: tamen est illud idez qđ fuit sedens.

Queritur vtrum diffinitio temporis sit bene assignata in qua dicitur: tempus est numerus mot⁹ ſm p̄us ⁊ posterius. Et videtur q non quia tēpus ē q̄ titas continua: ergo non est numerus. añs patz p phm in predicamentis. ¶ Secundo sic: si tps essz numerus motus: vel essz numerus numerās vel numer⁹ numeratus. Nō scōm q: tps numerat partē motus: nec p̄mū q: numerus numerans ē ipa aīa siue rō discretiua existens in aīa. ¶ Tertio sic: tempus ē numerus mobilis:

ergo non est numerus motus. antecedens patet: quia illud qđ mouet in tempore mensurat tempore: sed mobile mouet in tempore: ergo mensuratur tempore. Cōsequentia ptz: qz idem non ē numerus rei ꝓmanentis ⁊ rei successiue. ¶ Quarto sic: ꝑtes ⁊ posterius sunt tēpus vel partes temporis: ergo diffinitio ē insufficiens ¶ Quinto sic: tps ē tei minus absolutus: ergo nō debz diffiniri per terminos respectiuos: ⁊ ꝓ ns nō debz diffiniri p istos termios ꝑtes ⁊ posterius. ¶ Sexto sic: nullus numerus ē infinitus: sed tps ē infinitū: qz ab eterno: ergo tps non ē numerus. maior ptz: qz ois numer⁹ est numerabilis.

In oppositum est p. in textu tradens nobis illam diffinitionem. Pro solutione questionis.

Modi mensurandi.

Sciendum est qꝫ multiplex est modus mēsurandi aliquam rem vel aliquas res. ¶ Primus est qñ aliqđ mensurat per mensuram intrinsecā vt totū mensurat suis ptibus. Et iste modus mensurandi ꝓncipaliter ꝓuenit numeris: ⁊ deinde ꝓtinuis. Numeris sic ꝓuenit: si qs velit scire numer⁹ hoīm in ista domo exītiuz: deueniret p vnitates in cognitionem istoꝝ hoīm: ita qꝫ aīa p rōnem discretiuā: siue per ꝓceptuz quo discernit vnam rem ab alia: ꝑmo ꝓcipit vnū hoīem deinde aliū ⁊ sic deinceps: tandē habebit cognitionē numeri istoꝝ hoīm: ⁊ ex ꝓnti ꝓcludimus: qꝫ numerus denarius ē numerus istoꝝ hoīm. Cōuenit etiaz iste modus mensurādi ꝓtinuis: qz qñ cognoscimus ꝗta ē quelibz vnitas cōtinui: siue qñ cognoscimus quot sunt tante ptes in ꝓtinuo: tunc ꝓcludim⁹ totū esse tāte quātitatis. ¶ Scōus modus mensurādi ē per applicationē mensure extrinsece: scz qñ ponimus magnitudinē notā ad magnitudinē ignotā: ⁊ tunc si nō excedāt se mutuo: tunc p qūtitatem ꝑus notā: cognoscimus ꝗtitatem ꝑus ignotā: ⁊ hoc aliqñ fit per reiterationē siue replicationē: applicando reiteratis vicibus mensurā notā ad quātitatē ignocātā: vt annus longus mēsurat p vnā multotiēs replicatā. ¶ Tertius modus ē: p ꝓportionabilem diuisionē quātitatis note cum ꝗtitate ignota: siue mensure ad mensuratum: ita qꝫ per maiorem ptem mensure: mēsuramus maiorem ptem mensurati: ⁊ per minorē minorem: ⁊ isto mō p celum siue ambitū celi venimus in cognitionem ambitus terre. Nam in celo sunt trecenti ⁊ lx. gradus: ⁊ vni gradui in celo correspondent sexcentum ⁊ xxx. leuce in terra: ⁊ ſm hoc ꝓportionabiliter pōt ꝓcludi ꝗtus ē ambitus terre: ⁊ isto modo mensura non est equalis mensurato: sed pōt esse multo maior. Ad ſm ꝑmū modum tps ē mensura motus: non autez ſm scōm. Secundus aūt modus mensurādi ꝓuenit solum ꝓmanentibus quo ad esse ꝓmanens.

Sciendū scōo qꝫ diffinitio tpis debet sic intelligi ſm cōmentatorem. Tempus est ꝑus ⁊ posterius ꝑmi mobilis numerata siue numerabilia. Sz clarioꝛi modo potest expoi sic. Tēpus est ꝑmū mobile vniformiter motū: ꝓsideratū vel aptū natū ꝓsiderari ab aīa prius esse in tali loco ſm aliquā sui ptem: siue respicere ꝑmo vnā partē spacij qꝫ ꝑus non respiciebat: ⁊ deinde eē in alio loco siue respicere aliam partē spacij quā ꝑus immediate non respiciebat: nec ĩmediate post respiciet ſm eandem partem sui. Ex isto ptz qꝫ tps non ē entitas distincta a re absoluta ⁊ ꝓmanente: quod possz ꝓbari sicut ꝓbatum est de motu locali. Et ꝓinter patz: qꝫ tempus non ē qđam compositum ex ꝑterito ⁊ futuro que sunt partes distincte a rebus ꝓmanentibus. Secundo ptz qꝫ sensus istius ꝓpōnis. Tempus ē: est iste: qꝫ per aliquod mobile regulariter ⁊ vniformiter motum: cōsideratum siue considerabile ab aīa esse prius ſm aliquam sui partem alicubi: ⁊ postea scōm eandez alibi: pōt ipa anima certificari ꝗ diu alique res mouerentur vel quiescerent. Iste tamen sensus ē sensus impropr⁹. Sensus vero ꝓprius ē iste: qꝫ illa res que est tempus: ē successiua ⁊ a qualibet re permanēte distincta: ⁊ iste sensus est falsus. Isto notato sit conclusio responsiua.

Conclusio responsiua diffinitio tempis data a p. ē sufficiens: ptz per ꝓditōes bone diffinitionis

Dubitatur ꝑmo: vtz tps cuiuslibet mot⁹ sit mensura. Et videtur qꝫ non: qz tps non ē mensura motus sempiterni ⁊ infiniti cuiusmodi ē motus celi: ergo tps non est mensura cuiuslibet motus. ¶ Scōo sic: motus alteratiōis non ē mensurabilis tpe: ergo cuiuslibz motus tps non ē mensura. Añs ptz: qz motus alterationis non habet ꝗtitatem ex se. ¶ Tertio sic mensura ⁊ mensuratū debent esse vnum genere: sed mot⁹ ⁊ tēpus non sunt vnū genere: ergo tps non ē mensura motus. Addno: ptz: qz tps ⁊ motus localis sunt diuersoꝝ generꝫ. ¶ Quarto sic: tps nō mensurat tpe: sed aliquis motus ē tps: ergo aliqs motus non mensurat tpe: maior ptz: qz idem non mensurat seipso. ¶ In oppositum est p. dicens: qꝫ ois quod mouet: ⁊ silr omis mutatio mensurat tpe: ergo cuiuslibet motus tps est mensura. ¶ Ad dubium dr: qꝫ cuiuslibet motus tps est mensura actualis vel potētialis: intrinseca vel extrinseca. Istorum autem motuū inferioꝝ tps ē mensura extrinseca: qz tps non ē motus inferior: nec pars eius: ideo non ē mensura intrinseca: sed extrinseca. Mensura enim intrinseca alicuius ē pars vel partes eius: sicut in numero vnitas vel vnitates: ⁊ qñ aīa actu certificatur per motum ꝑmi mobilis qꝫ diu aliqđ mouet vel qescit: tūc tps ē mensura actualis: sed qñ non certificat actu: tūc tps ē mensura potentialis. Ipsius aūt motus ꝑmi mobilis tps ē mensura intrinseca: non qz inheret ipsi primo mobili: vel qz ē pars essentialis ipius ꝑmi mobilis sed qz mot⁹ ꝑmi mobilis cognoscit ꝗtus ē p suas ptes Nam ꝑmo vnam ptem motus cognoscimus: deinde aliam: ⁊ sic deinceps: ita qꝫ tandez cognoscimus ꝗtus ē totus motus: ⁊ qñ aīa actualiter cognoscit: tunc tps est mensura actualis: qñ vo non actualiter tūc ē mensura potentialis. ¶ Ad rōnes dubij. Ad ꝑmā dr: negādo qꝫ aliqui mot⁹ sunt sempiterni vel infiniti. Et lz Ar⁹. hoc dicat in octauo huius: tū in hoc non ē tenendus. ¶ Ad secundam dr negando qꝫ alteratio non habet ꝗtitatē cum in alteratione ꝓpe dicta sit quātitas graduz: quia quātitas ē diuisibilis in plures gradus: ꝗuis ibi non sit quātitas: vt cōiter accipit quantitas ꝑ illo qđ habet partem extra partem. ¶ Ad tertiam dr: qꝫ licet mensura ⁊ mensuratum que sunt comparabilia ad inuicem ſm certam ⁊ determinatam ꝓportionem numeralem excessus vnius ad alterum sint eiusdez generis non tamen oportet sic de aliis. Vel dicitur qꝫ licet tempus ⁊ motus non sint eiusdem generis predicamentalis: bene tamen sunt eiusdez generis naturalis. ¶ Ad quartam dicitur negando maiorē: ⁊ ad ꝓbationez dicitur concedendo: qꝫ idez non mensuratur seipso: ⁊ negatur consequentia. vnde tempus non mensuratur tēpore quod est ipmmet: sed mensurat partibus suis: ⁊ dies mensurat per horas: ita qꝫ aīa ꝑus ꝓcipit mobile ꝑmo pertransiuisse tantam partem magnitudinis circa quam fit motus terre: ⁊ ille motus dicitur hora: tandē percipit idē mobile ſm eandem partem ptransiuisse tantam partem magnitudinis ꝗta fuerit prīa: ⁊ sic deinceps: ⁊ sic horis diei cognitis que sunt partes diei: tandem anima cognoscit quantus ē dies ⁊ similiter motus vnius diei. Ex isto ptz qꝫ mensura intrinseca ⁊ mensuratū nō

sunt totaliter distincta a semuicē: sicut mensura extrinseca ⁊ mensuratum.

Dubitatur scdo vtruz possibile est tempus esse anima non existente. Et videtur q̄ non quia si tēpus est numerus est: et si numerus est numerans est: ⁊ si numerans est anima est: ergo si tempus est anima est: ⁊ p̄ ꝯs impossibile ē: q̄ tps ē: ⁊ q̄ aīa non sit. ¶ In oppositum arguitur: qz possibile ē q̄ motus p̄mi mobilis sit: ⁊ aīa non sit: ergo possibile ē q̄ tps sit: si aīa non sit. Pro solutione dubij est.

Aduertendum q̄ ille terminus tps captus p̄ motu p̄mi mobilis capit dupliꝛ. Uno mō vt cōnotat actualem numerationem ita q̄ tps ē ipm̄ p̄mū mobile q̄ō aīa actualiter ꝓsideras p̄us ⁊ posterius eē aliter ⁊ aliter situatum: fm aliquam sui partē in ordine ad aliq̄ō q̄escēs actu: certificat q̄ diu aliqua res mouet vel q̄escit: ⁊ isto modo capiendo illum terminū tēpus p̄dicat accidētaliter ⁊ transmutabiliter: de istis duob⁹ terminis: p̄mū mobile ⁊ motus p̄mi mobilis. Et isto modo capiēdo non ē possibile eē tēpus: ⁊ non eē aīam cuz ista p̄ña sit bona: tēpus ē: ergo aīa ē. Illud tamen q̄ō ē tēpus pōt eē: ⁊ sibi non repugnat eē posito q̄ aīa non essz. Alio modo capit ille terminus tēpus vt dicit numerationem potētialē: ⁊ sic tēpus ē p̄mū mobile aptuz natum cognosci ab aīa fm aliquam sui partē aliter ⁊ aliter se h̄e fm p̄us ⁊ posteriꝰ: per q̄ō aīa pōt certificari q̄diu aliqua res mouet vel q̄escit: ⁊ isto modo capiēdo ille terminus tēpus se habz vt ꝑpa passio respectu illius complexi: motus p̄mi mobilis: vel huiꝰ complexi p̄mū mobile q̄ō mouet: ⁊ habz se vt p̄dicabile accīs in ordine ad hoc complexū p̄mū mobile: sicut etiā ille terminus motus. Nec isto modo capiēdo illum terminum tēpus valet p̄ña: tps ē: ergo aīa ē: vt bñ probat rō post oppositum. ¶ Ex quo ptz q̄ possibile ē tēpus eē ⁊ ciaz non eē: ꝫnon ē possibile tps eē quin aīa sit. ¶ Sz diceret aliq̄s q̄ illa entitas q̄ ē tēpus non habet eē nec dep̄dēt ab aīa: ergo ipa possit eē q̄uis aīa non possit esse. ¶ Dicit: q̄ licz illa entitas non habeat eē eius ab aīa: nec dep̄dēt ab aīa: tamē ipa non pōt dici tempus quin possz eē aīa: ita q̄ ipa denoīatur tps ab aīa numerante: siue ab actu numerandi potēte eē. Sicut deꝰ nō pōt dici creās: nisi sit creatura: ⁊ tamē illa res q̄ ē deus non hz esse: nec dependet a creatura: sed tñ non denominat creans nisi a creatura. Ista aūt denoīatio nō ꝓuenit ab aliqua re de nouo acquisita in ipō sed ex parte creature que p istum terminū creās de formali significato significat: cum ille terminus creās de formali significato ꝓnotat ipm̄ ꝓducere creaturam. Sic silr ille terminus tps de formali significato ꝓnotat numerās siue ipaz aīam: ideo illa res que tps ē non pōt dici tps: quin posset numerari ab aīa: ⁊ p̄ p̄ña si debeat dici tēpus req̄rit q̄ possit esse aīa. ¶ Et ad rōnem dubij ante oppositum dr: q̄ cōcludit capiendo tps p̄mo modo. Et rō post oppositum ꝓcludit de tpe scdo modo.

Ad rōnes. ¶ Ad p̄mā dr: q̄ p. in p̄dicamentis locutus est fm opinionem tpe suo famosam ⁊ non fm rei ꝟitatem: vt pz ex dictis in p̄dicamentis: ⁊ vt dicit cōmentator in quinto metaphisice. ¶ Uel dr: q̄ tps non est spēs numeri: lz sit numerus: tñ ista ē accītalis p̄dicatio: tps ē numerus: qz lz tps ꝓnotet rōnem aīe dicretiuā sicut numerus: tñ vltra hoc ꝓnotat q̄ illa que sunt discrete cognita faciunt vnū ꝓtinuū: q̄ō non ꝓnotat numerus: qz de rōe tpis ē q̄ sit ꝓtinuū. ¶ Ad scdaz dr q̄ tēpus ē numerus numeratus: ⁊ ē numerus numerāz: cum mediante tpe motus inferiozes numerātur Sicut decem digiti sunt numerꝰ numeratus: ⁊ p. x. digitus numerant alie res. ¶ Ad tertiā dr: negādo ꝓñaz Et ad p̄bationē eius dr: q̄ tps ē mensura mobilis q̄tū ad motū eius: ita q̄ per tps cognoscimus ipm̄ mobile tam diu vel tā diu moueri vel q̄escere: sed non ē mēsura mobilis p quā possumus cognoscere q̄ longū latuz ⁊ pfundum sit mobile. ¶ Ad quartā dr: q̄ p̄us ⁊ posterius in diffinitione tpis dicunt ptes motus: ⁊ nō dicūt ptes tempis: ita q̄ p̄us ⁊ posteriꝰ tñ valent: sicut prima ps motus ⁊ posterior ps motus: non ꝓnotando numerationē actualem vel potentialem: sed q̄n dicunt p tes tpis: tunc ꝓnotant numerationem actualem vel potentialem: ⁊ sic nō accipiunt in diffinitione. Et hoc pōt patere ex diffinitione. vñ p̄ter illos termios ponit ille terminus numerus: ⁊ in explicatōne diffinitōis ponit numerata vl innumerabilia: mō istos termios nō oportet poni: si illi tñ numerationē actualem vel potentialem importarent. ¶ Ad quintā dr: q̄ licet terminus absolutus nō debeat diffiniri p terminos respectiuos diffinitōe q̄ditatiua: tamē bñ diffinitōe descriptiua. ¶ Ad sextā dr: q̄ si capiat ille terminus infinitum sincathegozeumatice: tunc negat maioz: sed si capiatur cathegozeumatice: tunc negatur minoz: ⁊ si in maiori cathegozeumatice: ⁊ in minori sincathegozeumatice capiat: tunc ambe p̄misse ꝓcedunt: ⁊ negat p̄ña: cuz tunc cōmittat fallacia equiuocationis.

Questio addita per magistruz Thomā bricot sacre pagine pfessozem.

Querit. Utz tps sit motus localis celi. Et arguit q̄ non: qz motus localis celi non ē nisi locꝰ quē celum circuit inter mouendū tali eī loco q̄uenit diffinitio motus localis: qz ē actus feribilis in ipm̄ feribile: igitur cum tempus sit p̄mū mobile non ē motus localis celi.

In oppositū arguit p̄mo p diffinitionē temporis. Tempus ē numerus motus fm p̄us ⁊ posterius hoc ē: tps est p̄us ⁊ posterius numerata in motu: ꝫ talia sunt motus celi: igit tps ē motus celi. ¶ In hac questione erunt tres articuli. In p̄mo ponent notabilia. ī scdo ꝓclusiones. in tertio dubia.

Notandum est p̄mo. ¶ Circa motū localem quatuoꝛ sunt modi dicendi. ¶ Unus ē dicentiū: q̄ motus localis ē quidā fluxus cuius ptibus repugnat esse simul: que ī cōponūt totalem motū: eo q̄ ꝓtinuant per vnū indiuisibile. s. mutatū esse. ¶ Sed (vt arguit quidā doctoꝛ) hec opinio ponit incompossibilia: dicendo q̄ ptes motus non p̄nt esse: ⁊ tñ ipe ptes ꝓtinuātur per mutatū esse. Ea enī que non p̄nt esse non p̄nt per aliquod tertiū ꝓtinuari: alias dici posset q̄ hircoceruus vel tragelaphus ⁊ chimera sic possent cōtinuari: vt ex eis vna fieret area q̄ ē impossibile. ¶ Secundus modus dicendi ē: q̄ motus localis ē quidam fluxus: cuius tñ partibus non repugnat simpliciter simul esse: licet de facto non simul sint. Et ita fm hanc opinionē z: que est sustinibilioꝛ p̄ma: tps possz dici esse motus localis celi. Et cuz queriꝫ de ptibus tēpis si sint simul. Respōdendum essz q̄ simul sunt: id est in aliquo toto tpe: sed non simul. i. in eodem instanti. Uñ fm hanc imaginationem tps p̄ns ē diuisibile. Et potest dici tps p̄ns vel hoza p̄sens: aut mensis: aut annus. Uel totum tps cōprehendens ⁊ p̄teritum ⁊ futurum. ¶ Et sic (forsitan) inueniaꝫ ab aliquo doctoꝛe dictum: millenariuz annoꝝ p̄teritoꝝ non esse p̄sentem. ¶ Dicendum est q̄ millenarius annoꝝ preteritoꝝ nō est p̄sens: capiendo p̄sens pro existente in instanti p̄senti: vel vtendo tempoze p̄senti sicut consueti sumus vti eo ī nostris communibus sermonibus. ¶ Uel dicitur q̄ p̄teritum capitur ibi absolute ⁊ non respective. Uñ hec nomīa preteritum ⁊ futurum possunt capi dupliciter:

Primꝰ articlꝰ Opinio. i.

Confutatio.

inio. ij.

scz absolute ⁊ respectiue. Preteritum ẽ illud quod in nullo tempore presenti ẽ presens ⁊ tñ fuit (etiã q̃tum cunq; large vtamur tempore presenti) ⁊ sic implicat aliquid esse preteritum: ⁊ similiter aliquod esse futurum: er eo enim q̃ aliq̃d fuit vel erit: inferre potest q̃ ipm est in toto tpe: ⁊ ita põt dici ꝓsens: vt dictũ ẽ. Alio mõ capiunt̃ pteritum ⁊ futur̃ respectiue: p illo qõ fuit ante istõ tps (demonstrãdo istã horã vel istũ mẽsem) ⁊ non ẽ in illo tpe: ⁊ sic pteritũ bene ẽ ⁊ silr futur̃: si ly est ipor tet tps pñs valde longũ. Et fm illum modũ dicendi: etiã iste essent ꝓcedende: antirps est: antirps predicat: non tñ si ly ẽ importet tps pñs quo vti solemus in nostris cõibus sermonibus.

Opinio iij.

Opinio iiij.

Notandũ est scõo: q̃ tertius modus dicẽdi de motu locali est: q̃ motus localis ẽ ipm met mobile qõ mouet localiter. Et ista est opinio q̃ fuit recitata in tertio. ¶ Sed pter illũ modũ dicendi ẽ alius mod⁹ dicendi: q̃ sicut q̃libet alius motus a motu locali est res que acquirit̃ in mobili: ita motus localis ẽ locus: quẽ mobile localiter dũ mouet ptibiliter acq̃rit: tali em̃ loco ꝓuenit diffinitio motus localis: scz esse actu feribilis in potentia fm q̃ in potentia: ly em̃ locus non sit actus intrinsecus ipsius mobilis localiter: est tñ actus extrinsecus ipsius. ¶ Et si dicat q̃ tunc celum non habeat motũ localem (loquendo de vltimo celo) q: tale non acq̃rit locum inter mouendũ: ⁊ sic aliq̃d moueret localiter sine motu locali: qõ implicat. ¶ Ad hanc rõnem dr: q̃ omne celum mobile habet locum quo ꝓtinet q: pter speras mobiles ponenda est vna spera imobilis ꝓtinẽs alias speras mobiles. Vel dr fm Arl. (qui vltra firmamentũ non ponit aliud celũ) quẽadmodũ celum dũ mouet acq̃rit locum ip: ꝓpe dictũ: successiue respiciẽdo diuersas ptes terre. Ita põt suo mõ dici habere motum localem: ⁊ motus localis eius erit ipa terra: successiue fm diuersas ptes eius ab ipo celo ꝛz eandem ptem inspecta. Et fm hunc modu; dicerek q̃ tẽp⁹ non est mot⁹ celi: sed essz ipm celũ motũ. ¶ Et si arguatur: q: Arl. dicit tps esse passionẽ motus celi: ergo hec est vã: tps ẽ mot⁹ celi. ¶ Ad hoc dr: q̃ tps dr esse passio motus celi: id est celi moti: ita q̃ p eodem supponunt tempus ⁊ celum motum.

Acceptiões tẽporis

Notandũ est tertio: q̃ tps põt capi quadrupliciter (vt aliquo modo tactus est) Uno mõ p oĩ illo quo possum⁹ metiri motus ⁊ mutatões ⁊ sic non solus mot⁹ locales: vel mobilia localiter pñt dici tpa: sz etiã mobilia aliis motibus. ¶ Scõo mõ põt capi tps p omni mobili localiter regulariter: quo metiri possumus motus ⁊ mutatões: ⁊ sic cõprehendit hozologia ⁊ corpa celestia. ¶ Tertio mõ capit̃ p corpe celesti moto regulariter: quo metiri possumus motus ⁊ mutatões ⁊ sic sol possz vocari tps. ¶ Quarto mõ capit̃ p corpe celesti regularissime ⁊ velocissime moto: quo metiri possumus motus ⁊ mutatões: ⁊ sic fm Arl. tps idem essz q̃ firmamentũ. Scõm astrologos aũt q̃ ponũt nonã sperã mobilem: tps non essz firmamentũ: q: dicũt ipz nõ regularissime moueri: nec velocissime: q: dicunt ipm moueri non solum motu diurno: sed etiã motu ꝓpo. Quia tñ firmamentũ est nobis notius ꝓpter eius stellas: q̃ sit nona spera. Ideo rõnem tpis magis attribuim⁹ firmamento q̃ alteri corpi. ¶ Et si arguak q̃ firmamẽtũ mouetur in tpe: ⁊ non mouek in seipo: igit̃ tps nõ est ipm firmamentũ. ¶ Itẽ tunc quecũq; fuissent sub eodez firmamẽto fuissent sub eodẽ tpe. ¶ Item tunc annus ade ⁊ annus abrahe fuissent idem tps: q: fuerũt idem celũ ¶ Item tunc adam ⁊ abrahã fuissent in eodẽ tpe: quia sub eodem celo fuerunt. ¶ Propter ista dr: q̃ hz hoc nomen tps ⁊ sue spẽs supponant p ipo celo: q̃n tñ ponuntur cum aliqua ꝓpõne non accipiunk tales orões fm significatões incomplexas eaz: sed fm significatões complexas. Dicere em̃ q̃ firmamẽtũ mouek in tpe: nõ est aliud dicere: nisi q̃ mouek dũ ipm mouek: vel dum aliud corpus mouek: si large capiak tps. Similiter dicere: q̃ adam ⁊ abraham fuerũt in eodem tpe: non est dicere q̃ fuerunt sub eodem celo: sed est dicere: q̃ tota vice voluebak celum dum adã erat: quota vice voluebatur dum abrahm erat. Silr dicere: q̃ millesim⁹ et centesimus annus fuerunt idez annus: ẽ dicere q̃ tota vice voluebak celuz q̃n voluebak centesima vice: quot ta vice voluebak q̃n voluebak millessima vice. Et vtor hoc mõ loquendi: q̃ q̃ eum ineptum plurimi reputent q̃n error cõis facit ius. Et si dicak: q̃ saltem fm Arl. adam ⁊ abrahm simul fuissent: nam ponendo eternitatem mũdi: tota vice voluebatur celum tpe ade: quotiens reuolutum erat tpe abrahe. Nam infinities ante vtrũq; fuerat reuolutum. ¶ Ad hanc rõnem dr: negando ꝓnam: nam licz ponendo eternitatem mũdi: ⁊ imaginando q̃ adam ⁊ abrahm fuerũt tpibus illis q̃bus fuerũt ꝓcedendum sit simplr q̃ totiens reuolutũ erat celum tpe ade quotiens tpe abrahe: q: infinities ante vtrũq; tñ signando aliquam certam reuolutionẽ ante eos: non totiens ab illa reuolutõe reuolutũ erat celuz tpe ade: quotiens tpe abrahe: ⁊ ideo non dicunk fuisse in eodem tpe. ¶ Istis notatis sit ꝓma ꝓclo. Tẽpus nõ est aliqua res successiua: cuius ptibus repugnet simul eẽ: sed ẽ ipm celum: ptz ex dictis. ¶ Scõa ꝓclo. Instãs idem ẽ q̃ ipm celum: licz hoc nomẽ instans non tñ connotet sicut tps: ptz q̃n instans non ꝓnotat celũ aliquã partẽ terre respexisse: sed solam aliquam partẽ terre respicere: igit̃ non tñ ꝓnotat sicut tps. ¶ Tertia ꝓclo. Instans ẽ idem manẽs p totum tps: nec; ponẽda sunt plura instãtia: sicut nec plures celi regularissime ⁊ velocissime moti: ptz satis ex dictis.

Articul⁹ scõs Conclo. i Conclo. ii

Conclo. iii

Dubitak ꝓmo: vtr̃ vacuũ possit esse naturaliter. Et arguit̃ q̃ sic: q: orbis lune põt eẽ naturaliter: immo de facto ẽ: ⁊ idẽ orbis põt eẽ vacuus: q: deꝰ põt annihilare oĩa exĩtia in ꝓcauo orbis lune ipo ꝓseruato in esse: igit̃ vacuz põt esse naturaliter. ¶ Scõo sic: ponak q̃ deus vel angelus in instanti trãsferat montẽ sancti victoris vsq; ad Secanã: aere cõtinente relicto in suis naturalibus: aut ergo latera aeris continentis mouebunt̃ in instanti: ⁊ hoc nõ: q: impossibile ẽ aliq̃d naturaliter in instãti moueri: aut remanebit vacuz et sic vacuũ põt esse naturaliter. ¶ Tertio sic: possibile ẽ duo corpa dura se tangere fm latum: tũc sepetur vnuz ab altero: cũ aer ꝑus moueak ad extrema q̃ ad mediũ: aliqñ post sepationẽ illor̃ corpor̃ erit in medio vacuũ: igit̃ vacuũ põt esse naturaliter. ¶ In oppositũ arguit̃ auctoritate Arl. in isto quarto ꝓbantis q̃ impossibile est esse vacuũ. ¶ Pro solutione dubij aduertendum ẽ: q̃ hec ꝓpõ. Uacuum põt esse naturaliter: habet duplicem sensuz. Unus sensus ẽ: vtr̃ illud quod ẽ vel põt eẽ vacuum possit eẽ p naturam: ⁊ sic ꝓcedendum ẽ vacuũ posse esse naturaliter: vt dñ ꝓbat ꝓma rõ dubij. Alius sensus ẽ: vtrũ possibile sit p naturam q̃ sit aliqs locus vacuus. Et hoc dupliter intelligi põt. Uel ꝑsupposito miraculo: ⁊ sic dicunt aliqui q̃ sic: vt ptz ex scõa rõne dubij: q̃uis aliqui dicant q̃ in illo casu latera aeris circũstantis concurrerent in instanti: aut q̃ natura pmitteret vacuum. Alio modo hoc inteligi põt non ꝑsupposito miraculo: ⁊ sic dr q̃ impossibile ẽ vacuum esse naturaliter. ¶ Et ad tertiam rõnem dubij dr: q̃ impossibile est duo corpa dura se tangere fm latum: ⁊ si se tangerent non posset vnum ab altero equaliter fm quãlibz partẽ eleuari; sed necesse essz vnum illor̃ frãgi ad mitandum vacuum.

Dubitatur secundo. Utrum graue positum in vacuo moueret in instāti. ¶ Et arguit q nō: q leue positū in vacuo nō moueret in instāti: igitur neq graue. Añs pz: q si aer essz destructus manente spacio vacuo inter ignez z terrā: z edificia sup eaz ꝓstructa: tūc ignis existēs in aliqua domo exiens per fenestras vel camīnū non exiret in instāti: si em exiret in instāti: tūc exiret p camīnuz qñ essz extra camīnū: qđ videtur esse intelligibile. Item tūc ille ignis simul essz in diuersis locis: puta in oibus locis mediis saltez imaginari is inter ignem z terrā: z sic possibile essz idem corp9 esse in diuersis locis per suam naturā. ¶ Scđo sic. si graue positum in vacuo descēderet in instanti ponat q illud sit pedale: z descēdat per vacuum vbi sit colūna de cem pedū: tunc in tali motu adequabit illā colūnaz decem pedū: qz nulla erit pars illius colūne: cui nō corresponideat aliqua pars grauis: igit corpus pedale z corpus decem peduz seinuicem cōmēsurabunt: z per ꝓns erunt equalia: qđ est impossibile. Tertio sic. si graue positum in vacuo moueretur in instanti: hoc maxime essz: q: nō haberet resistētiam: sz hoc ē falsum Tum: qz adhuc corp9 motū resisteret grauitati. Tuz: qz intelligētia mouens celū mouet soluz successiue: z tñ nō hz resistentiā. Tum: qz eadē rōne angelus possz mouere corpus gloriosum in instāti sua virtute naturali: z si illud corp9 gloriosum implebat aliquez locum: tūc ad illum motum naturalē ipius vel fieret vacuuz: vel latera aeris circunstātis cōcurrerent in instāti: qđ ē impossibile ¶ Quarto sic. si graue posituz in vacuo moueret in instanti: tunc sic mouēdo adequaret virtuti diuine. Nec maius graue velociꝰ moueret q̄ minꝰ graue: qz nihil pt moueri citius q̄ in instāti. Confirmat. qz sm tenētes ꝓtraria nō posse esse simul in eodē subiecto: calefactiuū non inuenies aliqđ frigus in passo nō inducit in ipm calorem in instāti: sz successiue: igit etiā graue positum in vacuo: quis nō habeat resistentiā. tñ non mouebit in instanti: qz magis repugnat motui locali fieri in instāti q̄ alijs motibus. ¶ Quinto sic. si graue positum in vacuo moueat in instāti: ponat ergo q inter terram z ignem sit vacuuz: z graue moueat deorsum z leue sursum per eādez lineā. tunc vel inuicem sibi obuiabunt z se impedient vel nō. Non ē dicēdum scđm: qz cū per eādē viā moueātur: necesse ē vt sibi inuicē obuiēt: z cum etiam tendāt ad cōtraria: seqtur q mutuo se impedient. Nec ē dicēdum primū: qz in instāti motus grauis erit deorsum: ergo nō impediet a leui: nec econtra. Assumptū pz: qz omne illud qđ mouet in instanti qñ mouet mutatum est ad terminū ad quem mouet. ¶ In oppositum arguitur ex rōne Ar⁹. in isto tractatu de vacuo ꝓbantis valida rōne: q graue positū in vacuo moueretur in instāti: z nō successiue. Pro solutione dubij

Opinio ꝓma. ¶ Notādum ē. q circa hanc materiam duplex ē opinio

¶ Una q̄ prius fuit recitata. dicens q graue posituz in vacuo si moueret. moueretur successiue z nō in instāti z talis successio ꝓueniret ex ineōpossibilitate termino rum spaciꝰ in quibus nō posset esse simul illud graue.

Opinio scđa. ¶ Sed alia opinio videt ꝓbabilior: z cōformior mēti. Ar⁹. scz q in motu locali oīs successio ꝓuenit ex parte mediꝰ: z iō si mediuz nullomodo resisteret sue dimēsioni: graue si moueret. moueretur in instāti. Et cōformiter ad illam opionez dz. q si graue poneretur in vacuo ipm moueret in instāti: z nō successiue. ¶ Et ad primam rōnem dubij dz. q ignis sic exiens per caminum vel fenestram: cū exiret simul esset in camino vel fenestra z in omni loco imaginati medij inter terminum a quo: z terminū ad quem: hec ē em natura motus instāntanei: vt dum aliquid eo mouetur. primo non sit in termino a quo: sed sit in termino ad quez: z in omni loco medio inter terminū a quo: z terminū ad quem. ¶ Et ideo ad cōfirmatiōem cōceditur q positio vacuo vel facto aliquo miraculo: possibile ē per naturā aliqđ corpus esse in diuersis locis in trāsitu: nō tñ permanēte. ¶ Ad scđam rōnem dz admisso casu eius: q corpus pedale nō cōmensuraret corpus decem pedum: qz cōtpa scimicē cōmensurare: nō est solum cuilz ptī vnius aliquam alteri us corrīdere: sed ē cuilz parti vniꝰ aliquam alteriꝰ: et alteram alteri corrīdere: mō sic non esset in ꝓposito. ¶ Ad tertiam rōnem dz negādo minorez. Ad primam improbatōem dz: q corp9 graue nō resistit grauitati: sz ad motū deorsum naturaliter inclinat. Ad scđam ipro batōem dz: vel q intelligētia mouet per libex arbitriū sicut veritas ē. vel sm Ar⁹. est aliqua resistētia corporis ad intelligētiam: qz corp9 illud de se nō hz inclinationem ad motū circularem: sz nō habeat inclinatōem oppositam. Ad tertiaz improbatōem ꝓceditur ꝓns. Et ad casum qui vltra ponit. cōceditur q si tale corpus prexoccupasset locum: tūc in ablatiōe eius instantanea: vel fieret vacuū vel latera aeris circūstantis cōcurrerēt in instāti. ¶ Ad quartam dz negādo primā ꝓnam: qz virtus diuina resistēs posset mouere in instāti: qđ nō posset facere grauitas. Ad aliam ꝓnam ꝓceditur: q maiꝰ graue nō posset velocius mouere in vacuo: q minꝰ grauе: sed per plenū posset velocius mouere q̄ minus graue. ¶ Ad cōfirmatōem dz ꝓcesso añte negando ꝓnam. qz in talibus motib9 ē aliqua res acquisibilis per motum que ex natura sua acquiritur successiue: non autez in motu locali facto in vacuo. ¶ Ad quintam dz. q illa corpora sibi inuicē obuiarēt: z se mutuo impedirent in medio spacij imaginati. Et cum dz. q tunc graue esset sursuz in extremo. Negatur illud qz sz illud graue fuisset in termino ad quez dum mouebatur: nisi fuisset impeditum. qz tamen fuit impeditum: tūc non potuit esse in termino ad quem.

Ad rōnes q̄stionis. ¶ Ad rōem ante oppositum pz quid dicendum ex dictis. ¶ Ad rōem posit oppositum tenēdo quartaz opionem dz. q tempus dz esse numerus motꝰ sm prius z posterius: quia ē ipsuz celum motum: numerabile sm q prius vnam partez terre respicit q̄ aliam.

Finis quarti phisicozum.

¶ Primus tractatus quinti libri phisicorum primū capm in quo agit de multiplici distinctiõe mot⁹ & mouẽtis: & de distinctõe spẽi mutationis.

Quid ḡnatio simplr & ꝑ quid. Quid corrup pno simplr & ꝑm quid. Exceptiones non entis.

¶ Diuisio ex pte mobilis.

Omne trãsmutans trãsmutatur. Aut scõz accñs: vt cũ dicimus musicũ ambulare. Aut scõz ptem: vt cũ dicim⁹ boiez sanari. Aut neqz scõm accidẽs: neqz scõm ptẽ. sz secundũ se totũ: vt cũ aliqd alteratur.

Diuisio ex pte mouentis.

¶ Silr aliqd dr mouere triplr. Uno mõ paccñs: vt cũ music⁹ edificat. Scõo scõz ptẽ: vt cũ dicimus aliquẽ pcutere: qz man⁹ pcutit. Tertio perseipm pmo: vt cũ medic⁹ sanat.

Quĩqz ad motũ req̃rũtur ista: mouẽs: mobile: tps: terminus a quo: & terminꝰ ad quẽ.

¶ Ũñ ad motũ req̃rũtur ista: mouẽs: mobile: tps: terminus a quo: & terminꝰ ad quẽ. Et inter ista mobile ẽ aliud a termiõ a quo: & termino ad quẽ: vt lignũ ẽ aliõ a caliditate & frigiditate.

Conclusio.j.

¶ Pro declaratõe istoz ponũtur aliq̃ pcliones. ¶ Pma est. Motꝰ nõ est in dispõne q̃ acq̃ritur per motũ. sz est in mobili. Probat Tum pmo: qz talis dispõ nõ mouetur: sz ipz mobile. Tum scõo: qz talis dispõ nõ est motus vt albedo fortasse nõ est motꝰ: sz dealbatio: ergo etiã in ea nõ est motꝰ: sz ab ipa magis denoiatur motꝰ q̃ a termio a quo: vt corruptio dr esse ad nõ esse: & ḡnatio ad ẽ. & sic de aliis. Et sic pz q̃ duplex ẽ terminꝰ motꝰ: scz pse & paccñs: sicut aliqd mouet perse: & aliqd paccñs. Silr aliqd mouet pse: & aliqd peraccñs.

Mot⁹ magis denoiat a termino ad quez q̃ a termino a quo.

Diuisio ex pte termini.

Conclusio .ij.

¶ Scõa pclo: de illis q̃ mouẽtur perse ẽ hic ꝓsiderãduz: sz nõ de illis q̃ mouẽtur peraccñs. ¶ Pma ps pz: qz q̃ attribuũtur motui perse cõpbendi pñt sub certa scia ergo de talibus ẽ hic cõsiderandũ. ¶ Scõa ps pz: qz talia sub certa scia compbẽdi non pñt.

Conclusio.iij.

¶ Tertia pclo ẽ oĩs mutatio ẽ de quodam in qõdã. Pz: qz in oi mutatõe est aliqd prius & aliqd posteri⁹: vt pz inductiue. Naz oĩs muatio est de subiecto in subiectũ. Aut de non subiecto in subiectũ. Aut ex subiecto in nõ subiectũ. Aut ex nõ subiecto in nõ subiectum. Et hoc intelligẽdo per subiectũ terminũ affirmatiuũ.

Modi mutationum.

Quarta pclo continẽs tres species mutationis.

¶ Quarta pclo. solũ sunt tres spẽs mutatiõis. Pz: qz non pt esse mutatio de nõ subiecto in non subiectũ: cum talia nullomõ opponãtur & oĩs mutatio sit inter oppositas: ergo sunt solum tres mutationes: scz de nõ subiecto in subiectuz: q̃ vocat Generatio. Et illa ẽ duplex. Quedã est ḡnatio simpliciter. q̃ est ex non esse simpliciter. Et alia ẽ generatio scõm qd: q̃ est ex nõ esse scõm qd. Et cũ aliquid ex non albo fit albũ.

¶ Scõa mutatio ẽ de subiecto in nõ subiectũ: & vocat Corruptio. & illa ẽ duplex. Quedam est Corruptio simplr q̃ fit a nõ esse simplr. Uel scõm qd. que fit a nõ esse scõm quid.

¶ Ũñ Non ens capit multiplr. Primomõ p falso. Scõomõ p illo qõ nõ est in actu simplr pse exist̃es: sz est in potẽtia ad formam. Tertiomodo dr nõ ens scõz qd: puta nõ ens albũ. & isti non enti bene attribuitur mouerí peraccñs: sz nõ ipi nõ enti scõmõ.

Conclusio.i.

¶ Quinta pclo: cũ generatio & corruptio nõ sint motus seq̃tur q̃ sola mutatio que ẽ de subiecto in subiectũ erit motus. ¶ Prima ps pz de generatiõe: Tum pmo: qz illud qõ mouetur est cũ sit in loco. qõ aũt ḡnatur nõ ẽ. ergo generatio nõ est motꝰ. Itẽ oẽ qõ mouet est alicubi: sz illud qõ generatur nõ ẽ alicubi: igitur.

Conclusio.ij.

¶ De corruptõe pz: qz cuilz motui ꝓrariat motꝰ vel q̃es: sz corruptiõi ꝓrariat ḡnatio q̃ nec est motꝰ nec q̃es: ergo corruptio nõ est motꝰ. ¶ Scõa ps pz: qz vt dictũ est nõ pñt imaginari nisi quatuor mutationes: scilz de subiecto in subiectũ: de nõ subiecto in subiectum: de subiecto in nõ subiectũ: & de nõ subiecto in non subiectũ Sz tres vltime nõ sunt motꝰ: ergo sola pma est motꝰ.

Conclusio.iij.

¶ Sexta pclo Sunt solũ tres motus: scz motus scõm q̃titatem: scõm qualitatẽ: & scõm vbi. Probatur fic: qz sunt solũ tria ꝑdicamẽta ad q̃ est motus: vt patebit p pclones sequẽtes.

Cõclusio .vij.

¶ Septima pclo. scõm sbam nõ est motꝰ. Ptz: qz substãtie nihil est ꝓrariũ.

Octaua pclo

¶ Octaua pclo in adaliqd nõ est motus. Pz: qz cõtingat dicibilia de ꝑdicamẽto ad aliqd successiue de eodẽ variari sine mutatiõe illi⁹: igitur in ad aliqd nõ est motus.

Nona concio.

¶ Nona pclo. in actiõe & passione non ẽ motus. Pz: qz ad nullũ motum est motꝰ. Sz actio & passio sunt motus: igitur ad actionẽ & passionem non ẽ motus.

Q̃ mot⁹ non est motus tam q̃ termini.

Maioz pz. qz si ipius motꝰ esset motus: vel ipius esset motꝰ tanq̃ subiecti: vel tanq̃ termini: perse vel peraccidẽs: sz nullũ istoz est dicendũ igitur. Minoz pz pmo: q̃ ad actionem nõ fit motus tanq̃ ad totalẽ terminum Tum pmo: qz tũc mobile semp moueret. Si eĩi ad sanatiõem fit egrotatio: & ecõtra cessante sanatiõe incipiet egrotatio: & econtra & sic mobile sp mouebitur. Tum scõo: qz tũc

idem motus esset ad terminos contrarios. Nam si sanatio sit ad egrotatiõem: erit etiã ad egritudinem q̃ est termin⁹ egrotatõis: ꝛ tamen ẽ ad sanitatez: ergo erit ad terminos contrarios. ¶ Tum tertio: qz si ad motũ esset motus: tũc in mobili essent infinite mutationes iter quas nõ daretur prima. ꝛ per ꝓñs nullus esset mot⁹: igitur ad motũ nõ est motus tanꝯ ad terminũ. ¶ Sz q̃ ipius motus non sit alius mot⁹ tanꝯ subiecti pz. Tuz pz mo tũc motus esset subiectũ quietis pse: qđ est falsuz etiaz tũc generatio erit subiectum corruptiõis. Conꝯntia tñ pz: qz ꝓtraria habent fieri circa idẽ: ergo si mot⁹ sit subiectũ mot⁹: erit etiam subiectum q̃ctis. Tuz scđo qz si vn⁹ motus esset subiectũ alterius motus: cũ cuilz motui oporteat esse aliqđ subiectum: seq̃retur q̃ simul essent infiniti motus: qđ est impossibile. Tum tertio: qz illius non est subiectũ qđ non mouetur: sz mot⁹ nõ mouetur: ergo ipius mot⁹ alius motus non est subiectũ. Tuz quarto: qz doctrina nõ est subiectũ doctrine sz discipulus. Sicut generatio nõ est generatiõis: neq̃ generatio est corruptionis: ergo vn⁹ motus nõ est subiectum alteri⁹. Tuz quinto: qz nec alteratio bz perse alteratiõem neq̃ augmẽtato augmentatõem: neq̃ locimutatio aliaz locimutationem: ergo cum solũmodo nt tres spẽs motus: sequitur q̃ nullius mot⁹ est alter mot⁹ tanꝯ subiecti. Ex p̃dictis pz q̃ non sunt nisi tres spẽs mot⁹: scz mot⁹ ad q̃titatẽ: ad qualitatem: ꝛ vbi. ¶ Et si q̃ratur: an motus de minus perfecto ad magis pfectum sit motus: cum videatur esse de non contrario in contrarium. ¶ Dicendum q̃ talis mutatio est verus mot⁹: ꝛ q̃ est de contrario in contrarium: vt ad motũ sufficit: ꝛ per ꝓñs aliquid dr immobile tripliciter. ¶ Primo modo: si nullo modo possit moueri: sicut deꝰ: ꝛ in hac significatione sonus dr inuisibilis. ¶ Secũdo modo: si ipsum cum difficultate vel timide moueatur. ¶ Et tertio modo: si natum est moueri ꝛ non mouetur pro illo tempore pro quo natum est moueri: et illud proprie dicitur quiescens.

Quis mot⁹ nõ ẽ motus tanꝯ subiecti.

Acceptõs im mobilis.

Transmutat aũt trãsmutãs oẽ aliõ q̃dẽ fm accñs: vt cũ dicim⁹ musicũ ãbulare: qñ hic cui accidit musicũ esse ãbulat ꝛc. ¶ Iste ẽ quintus liber phisicoꝝ Ar⁹. in quo p. determinat de diuisiõe mot⁹ in ptes subiectiuas: ꝛ de aliq̃b⁹ aliis q̃ sequũtur motũ. Et diuidit iste liber i tres tractat⁹. Primus ẽ de diuisiõe mot⁹ in suas ptes subiectinas. Scds ẽ de vnitate mot⁹: ꝛ incipit ibi. Posthec aũt dicemus. Tertius ẽ de ꝓtrarietate motuũ: ꝛ incipit ibi. Aplius aũt ꝓsiderandum. Primus tractat⁹ ꝓtinet tria capla q̃ videbũtur in pcessu. Primũ capl'm ꝓtinet tres partes. ¶ In pria põit quasdã diuisiões. q̃z pma talis ẽ. q̃ triplr aliq̃d dr trãsmutari. Uno⁰ fm accñs: sicut dicimus musicũ ãbulare. Iste aũt termin⁹. s. ãbulare p̃dicat de isto terio musicũ fm accñs. Scdo⁰ dr aliq̃d trãsmutari fm ptẽ qñ scz termin⁹ trãsmutatoꝝ significãs: affirmatur de terio totuz significãte: ppter hoc q̃ ꝛe affirmat de terio ptez significãte: vt hõ sanat. qz oculꝰ eius sanat. Tertiomõ dr aliq̃d trãsmutari: nõ fz accñs nec fz ptez sz pse ꝛ prio: sicut qñ alicui subiecto termin⁹ trãsmutatioez significãs ꝓuenit: q̃ q̃dẽ trãsmutatio toti ꝛ cuilz pti eius ꝓuenit: ꝛ sicut dictũ ẽ de illo qđ trãsmutat. ita pt dici de trãsmutabili. T. Est aũt in mouẽti silr. ¶ Hic p. ponit silem distinctiõez ex parte mouẽtis. Nã aliq̃d dr Uno⁰ mouẽs paccñs: ita q̃ termin⁹ actiẽ tcãsmutatoez significãs: affirmat de aliquo terio p mouẽte supponẽte fz accñs: sicut hec ẽ fz accñs: music⁹ edificat. Scdo⁰ dr aliq̃d esse mouẽs rõne sue ptis: ita q̃ termin⁹ actiue trãsmutatoez significãs: affirmat de terio supponente p toto: ppter hoc: q̃ ꝛe affirmat de terio supponẽte p pte: vt hõ pcutit eo q̃ man⁹ pcutit. Tertio⁰ aliq̃d dr mouẽs fz se: hoc ẽ termin⁹ trãsmutatoez actiue significãs de aliquo p̃dicat fz se vt hec ẽ fz se: dõificato⁹ edificat silr edificans edificat. T. Qñ aũt aliq̃d est mouens. ¶ Hic p. subiũgit q̃ ad motũ ꝓcurrũt ista. s. mouẽs: mobile: ꝛ tps: termin⁹ a quo: ꝛ termin⁹ ad quẽ: ꝛ mobile ẽ alterꝝ a terio a quo ꝛ terio ad quẽ. Non ẽ tñ intelligẽdũ q̃ in quolz motu mobile i terio a quo: hẽat aliq̃ entitatem sibi realr inherẽtem: q̃ per motũ abiscit. ꝛ in terio ad quẽ hẽat aliã entitatẽ sibi realr inherẽteez: q̃ p trãsmutatoez acq̃rit. cũ instãtia ẽ in motu locali: vt ostẽsuz est tertio huj⁹. In oi tñ motu ꝓpẽ dicto ẽ termin⁹ a quo qui ẽ vel forma realr inherẽs ipi mobili: vel loc⁹ vel q̃titas: siue talis entitas separet a mobili: siue nõ. Et simiuter terminus ad quez distinguit.

Diuisio ex pte mobilis.

Diuisio ex pte mouentis.

Quicq̃ ad motũ requisita.

Manifestũ ergo ¶ Hec ẽ scda ps huj⁹ capli. in q̃ p. oñdit talẽ ꝓcloem: q̃ mot⁹ nõ est in forma fz quaz ẽ mot⁹ fz i mobili. Probat sic p. qz mot⁹ ẽ in eo qđ mouet tanꝯ in subiecto: sz hoc ẽ mobile: ꝛ nõ forma fz quã ẽ mot⁹: ergo mot⁹ nõ ẽ subiectiue in forma siue dispõne fz quã fit mot⁹: sz i mobili. T. Magis aũt in q̃ mouet. ¶ Hic p. subiũgit q̃ mot⁹ magis denoiat a terio ad quẽ q̃ a terio a quo: hoc declarat p. exẽplariter: qz magis ꝓsueti sum⁹ dicere q̃ corruptio sit ad nõ eẽ q̃ ad eẽ: sz ꝓcedat ab eẽ. Silr gñatio ẽ ad esse magis q̃ ad nõ esse: q̃ uis ꝓcedat a nõ esse. Silr trãsmutatio q̃ ẽ a caliditate ad frigiditatem dr frigefactio: ꝛ q̃ ẽ de frigiditate ad caliditatẽ dr calefactio. Cõsequenter subiũgit p. q̃ dispões sicut sunt forme: locus: ꝛ passiões q̃ per motũ acq̃runt vel depduntur: sicut sunt scia ꝛ calor nõ mouent tanꝯ subiectũ trãsmutationis.

Mot⁹ magis denoiat a termino ad quez q̃ a terio a q⁹

T. Et dubitabit. ¶ Hic p. remouet vnã dubitatiõem: dubitaret ei aliq̃s vt⁹ dispõ fz q̃ fit mot⁹ sit ipemet motus: vt vt⁹ caliditas sit ipamet calefactio⁹ albedo ipamet dealbatio ¶ Ad hoc rñdet p. q̃ albedo fortasse nõ est mot⁹: sz dealbatio ẽ mot⁹. T. Est aũt in illis ¶ Hic

Diuisio ex ptē termini.

p.ponit diuisiones ex ptē terloꝝ motꝰ. dicēs q aliq̄d ē terminꝰ motꝰ paccūs:ꝛ aliq̄d ē terminus motꝰ ſm ptē ꝛ aliq̄d ē terminꝰ motꝰ ꝑſe. T.Aſſm q̄dē igr. ¶Hic p. infert q ex dictis ꝑz:quō aliq̄d mouet ꝑſe: ꝼz accūs:et ſm aliū. Silr aliq̄d ē mouēs ꝑſe:ꝛ ꝼz accūs:ꝛ ꝼz aliud. Et ſilr q̄dā eſt terminꝰ motꝰ ꝑſe:q̄dā ꝼz accūs:q̄dā ſm aliud. Etiam manifeſtuz ē q motus non ē in forma ſm quaz ē motus: ſz in mobili tanq̄ in ſubiecto.

Conclusio.

Scōm quidē ¶Hec ē tertia ps capli. i qua p. oſtdit de q̄bus motui ꝓueniētibus ē ꝓſiderā duz ponēs talē ꝓcl̄oem. de hijs q̄ attribuūtur motui ꝼz accūs nō ē ꝓſiderādū in hac ſcia: ſz debijs q̄ attribuūt motui ꝑſe i hac ſcia ꝓſiderādū ē. ¶Primā ptē ꝑbat p. ſic:q: tūc oporteret hāc ſciaz de oībus ꝓſiderare:cū oia peraccūs motui ꝑnt attribui:ſz hec ſcia nō ꝓſiderat oia ergo nō hz ꝓſiderare de hijs q̄ motui attribuūtur peraccūs ¶Scōam partē ꝑbat p.ſic:q: talia ſunt veteriſta ꝛ ſub certa ſcia comphēdi ꝑnt: vt pote q oīs motꝰ ē de vno ꝓtrario in aliud ꝓtrariuz vel in mediū: ꝛ q oīs mutatio ē de ꝓtradictorio in ꝓtradictoriū:ꝛ ſic de ſimilibus:ergo de illis q̄ motui perſe ꝓueniūt pertinet ꝓſiderare ad hanc ſciam.

Oīs motus ē ex ꝓtrario medio aut cōtradictorio.

Aſſm autem ¶Iſtud ē ſcōm capl̄m p̄mi tractatus:in quo Ar|.deterlat de ſpēbus mutatōis:ꝛ diuidit iſtud capl̄z in tres ptes: q̄ videbūtur in ꝓceſſu Dicit ergo ꝓlo ſic:q oīs mutatio ē a quodā in q̄dā vt ꝑz per interꝑtatiōez hui⁹ noīs mutatio. Nam mutari ē aliter ꝛ aliter ſe hr̄e ſm p̄us ꝛ poſteri⁹:ꝛ cuz p̄us ſit aliud a poſteriori:ꝛ mutatio ē a ꝓiori ad poſteri⁹:ſequitur q mutatio ē a quodā in q̄dā. T. Mutabit autez mutās. ¶Hic p.ponit talē diuiſiōez:q quadrupl̄r poſſet aliq̄d imaginari mutari. Ꝓlo ex ſubiecto in ſubiectū. Scōo ex ſubiecto i nō ſubiectū Tertio ex nō ſubiecto in ſubiectū. Quarto ex nō ſubiecto i nō ſubiectū. Et ſubdit p.q p ſubiectū intelligit terminū affirmatiue deſignatū ꝛ per nō ſubiectū intelligit terminū negatiue deſignatuz. T.Quare neceſſe ē. ¶Hec ē ſcōa pars hui⁹ capl̄i. in qua p.ponit talē ꝓcl̄oem q tres ſunt ſpēs mutatiōis:ſcz mutatio de ſubiecto in ſubiectum. De ſubiecto in nō ſubiectū. De nō ſubiecto in ſubiectū:ꝛ nō plures. Ꝓbat ſic.p.q: nō poſſum⁹ aliq̄d imaginari mutari niſi quatuor mōis p̄us dictis: ſz de nō ſubiecto in nō ſubiectū nihil mutat.ergo relīquit q nō ſunt niſi tres ſpēs mutatōis. Minor ꝑz: q: oīs mutatio dr̄ eſſe ex oppoſito in oppoſitū: ſz nō ſubiectū: nō opponit nō ſubiecto:cū nō opponat ſibi ꝓtrarie: ꝓtradictorie: vel p̄uatiue: g⁹ nō eſt mutatio de nō ſubiecto in nō ſubiectū. T. Ex nō ſubiecto q̄dā. ¶Hic p.declarat dictas ſpēs mutatiōis dicēs:q mutatio q̄ eſt ex nō ſubiecto in ſubiectū ē Generatio. Et illa ē dupler. Naz q̄dā eſt gn̄atio ſimpl̄r ꝛ q̄dā eſt gn̄atio ſm q̄d. Per generatōem ſimpl̄r intelligit p. mutatiōez ꝓpter q̄ ille terminꝰ ens vel eē perſonaliter ſumptꝰ incipit verificari de aliquo de quo p̄us nō verificabat. Sz gn̄atio ꝼz q̄d ē mutatio ꝓpter q̄ ille terminꝰ ens vel eſſe cū additiōe aliqua incipit de nouo verificari de aliquo de quo p̄iꝰ non verificabat. Exemplū primi.gn̄atio ſortis. Exemplū ſcōi: vt calefactio ſortis:ſiue q̄n ſortes ſit albus. T.Quo ꝛo ex ſubiecto ¶Hic p.ꝛnr ſubdit q illa mutatio que ē de ſubiecto i nō ſubiectū,eſt Corruptio. Et talis ē dupler: q: q̄dā eſt corruptio ſimpl̄r:ꝛ q̄dā eſt corruptio ſm q̄d. Corruptio ſimpl̄r eſt mutatio ꝓpter q̄n̄ deſinit verificari eē de aliquo ſumptū ſine aliqua additione:de quo p̄ius verificabat. vt corruptio ſortis. Sz̄ corruptio ſm q̄d.ē mutatio ꝓpter quā deſinit ꝛificari eſſe de aliquo ſumptū cū aliqua additiōe.de quo p̄us verificabatur.ſicut q̄n ſortes deſinit eſſe albus:tūc corrūpitur ſortes albꝰ ꝛ nō ſortes nō corrūpitur. T.Si igr q nō eſt ¶Hic p. ſubiungit multiplicitatez iſtiꝰ termini non ens:dicens q nō ens multiplicat̄ dr̄. Anomō vt idez ē qō falſuz:ꝛ iſtomō capitur ꝓmo poſterioꝝ:q̄n dr̄ q de nō ente non eſt ſcia. Scōomodo capiē nō ens ꝓo illo qō non ē ens in actu ſimpl̄r:tanq̄ ens cōpletum ꝛ perſe ſubſiſtēs: ſz eſt in potentia ad formā:ſicut materia ꝓma. Tertiomō dr̄ nō ens ſm q̄d:ſiue cū additione vt nō eus albū:non ens nigrū. Unde nō enti ſcōmō nō attribuitur mouēri:ſed nō enti tertiomō bene attribuit moueri peraccidens.hec eſſ̄ eſt peraccidens:nōiens album dealbat.

Acceptiones nō entis.

T.Q| autem ſimpliciter. ¶Hec ē tertia pars huius capituli in qua p.ponit tres cōcluſiones. Quaꝝ ꝓma talis ē. Generatio non ē motus. Hanc cōcluſionem ꝑbat p. duabus rōnibus. Quarū ꝓmia ē. Omne quod mouetur ē.ſz q generat non ē. ergo generatio non eſt motus. Maior ſic intellgit.omne illud cui attribuit motus a nobis ē hoc aliquid perſe exiſtens cum illud ſit nobis magis manifeſtum. Minor ſic intelligit. q̄ generat ſubiectiue non ē ens cōpletum ꝛ perfectū per ſe exiſtens. T.Et ſi oīne q̄ mouet. ¶Scōa rō eſt talis. Oē q̄ mouet ē alicubi ſiue i aliquo loco:ſz nō q̄ generat nō ē alicubi:cuz ipm non ē. ergo gn̄atio nō eſt motꝰ. T.Neq; iaz corruptio. ¶Scōa ꝓcl̄o ē. q Corruptio non ē motꝰ. Hāc ꝓcl̄oem ꝑbat ſic p. Illa mutatio cui nō ꝓtrariat motꝰ vel q̄es non ē motꝰ:ſz corruptioni nō ꝓtrariat motꝰ vel q̄es:ergo corruptio non ē motus Maior ꝑz per p.in poſtp̄dicamētis:ꝛ minor ꝑz:q: corruptioni ꝓtrariat gn̄atio:ꝛ gn̄atio nō eſt motꝰ nec q̄es:ergo corruptiōi nō ꝓtrariat motus vel q̄es. T.Aſſm aūt oīs motus. ¶Hic p.ꝑīt tertiā ꝓcl̄oez q̄ talis ē. Ex quo tres ſunt ſpēs mutatiōnis:ꝛ generatio:ꝛ corruptio non ſunt motꝰ:ſola mutatio q̄ ē de ſubiecto in ſubiectū erit motꝰ. Pz:q: mutatio de nō ſubiecto in ſubiectū non eſt motus vt dicit p̄ma ꝓcl̄o. nec mutatio de ſubiecto in nō ſubiectū:vt dicit ſcōa ꝓcl̄o. nec etiā mutatio de nō ſubiecto in nō ſubiectū:vt ꝑz ex ſcōa pte hꝰ capl̄i. Ꝑō relinquit q ſola mutatio q̄ ē ex ſubiecto in ſubiectū ſit motus:hec aūt ē inter ꝓtraria aut media ꝓtrariꝝ.

Loncluſio.ij.

Loncluſio.iij.

Loclusio.iiij.

Si igitur ¶Iſtud ē tertiū ca. huius tractatꝰ:in quo p.deterlat de diſtinctōe ſpēz motus. Et diuidit iſtud ca. in duas ptes. In ꝓma oſtdit ad q̄ ꝓdicamenta nō eſt motꝰ. Scōo oſtdit ad q̄ ꝓdicamēta ē motꝰ ſcē ꝛ ibi. Aſſm aūt neq; ſba. Ponit ergo ꝓlo talē ꝓcl̄oez principalez:quā intēdit ꝑbare in iſto capl̄o. dicēs q cū ꝓdicamēta ſint diſtincta puta ſba a qualitate:vbi:q̄n: adaliq̄d:quātitate:facere:ꝛ pati: neceſſe ē tres eē motꝰ:ſcz ḡritatis:qualitatis:ꝛ ꝼz locū. T.Scōz ſba aūt ¶P.hic ponit alquas ꝓcl̄ones valēres ad ꝑbāduz cōcluſiōem principl̄r intentā. Quaꝝ ꝓma talis ē. q ꝼz ſubſtantiā non ē motus. Ꝓbat ſic p. q: oīs motꝰ ē de contrario in ꝓtrarium:ſz ſba non ē motus. ¶Neq; in aliq̄d. ¶Scōa ꝓcl̄o ē. In adaliq̄d nō ē perſe motꝰ. Ꝓbat ſic p.q: in illo ꝓdicamēto non ē perſe motꝰ cuius denominationes de nouo attribuūtur alicui ipō nō mutato: ſed ſic ē de relatōe ſiue adaliquid: ergo i adaliq̄d nō ē motus perſe. Minor ꝑz:q: ſortē exiſte albo:ꝛ platone exiſte nigro:platone mutato ad albedinem:ſortes denominat̄ ſimilis platoni:ipō ſorte exiſte nō mutato qui p̄us nō erat ſimilis platoni:ſz diſſimilis:ergo denominatō ſm terminos de genere adaliq̄d attribuit de nouo alicui ſubiecto:ſine mutatiōe rei ꝓ quā tale ſubiectū accipit. ¶Ex iſto tertio manifeſte hr̄:q termini ō genere relatiōis nō importāt aliq̄ entitatez realiter diſtinctā a re abſoluta:ſiue a re p terminos abſolutos importata q: ſi tales termi ꝓportaret aliq̄ entitatez diſtinctā a re abſoluta:tūc tales termini nō poſſent p̄dicari de nouo de terio ipz mobile ſignificāte:niſi in illo qō mouet ac

Loncluſio.v. minus principalis.

Loncluſio.vi. Videtur Baconales.

Conclusio.iij. minus principalis.

quireretur aliqua entitas: & sic illud qđ denoiatur mutarek. qđ tñ nõ oz (vt dicit p.) ad hoc q aliqua res denoiek p terios ỗ gñe relatõis. T. Neq; ei agẽt. ¶ Tertia ꝯclo ẽ. q in actõe & passiõe nõ ẽ mot⁹ pse. pbat sic p. ad nullũ motũ ẽ mot⁹ pse: ꝫ actio & passio sunt mot⁹ vt patuit tertio hui⁹: ergo ad actõez & passiõez nõ ẽ mot⁹ pse. ¶ Pro. pbatiõe maioris subdit p. q duplr̃ põt ꝺtingere q ipi⁹ mot⁹ sit mot⁹. Uno⁹ q mot⁹ sit subiectũ motus. Aliomõ q mot⁹ sit termin⁹ motus. Et vtroq; mõ duplr̃. vnomõ pse: & aliomõ paccñs. Jstis suppositis pbat p. q ad motũ tanq̃ ad terminũ nõ ẽ mot⁹ tribus rõib⁹. Quaꝝ pria ẽ. qz si sic seq̃rẽk q mobile sp moueret ꝫ põs ẽ falsũ: g⁹ & añs: põa pz qz si sanatõ sit ad egrotatiõez: & egrotatõ ad aliã mutatõez: & sic deiceps: g⁹ qñ cessabit sanatio erit egrotatõ: & qñ cessabit egrotatio. erit alia mutatõ: & sic deiceps: g⁹ mobile sp moueret.

Probaꝫ mot⁹ nõ esse ad motum tanq̃ ad terminũ

T. Ampli⁹ ĩ nõ ꝺtigẽtez. Scda rõ ẽ. qz si sic seq̃rek q eadẽ mutatõ essꝫ simlr ad ꝺtrarios terios ꝫ põs ẽ falsũ ergo & añs. põa pz: qz si sanatio sit ad aliũ motũ pse tãq̃ ad terminũ: hoc maxie erit ad egrotatõez: cũ motus debeat eẽ de ꝺtrario in ꝺtrariũ: & si sanatio sit ad egrotatõez: tũc erit ad terminũ egrotatõis scz ad egritudinez: & tñ ipa ẽ ad sanitatẽ. ergo vn⁹ & idẽ mot⁹ ẽ ad sanitatẽ & egritudinẽ q̃ ꝺtrianẽ: possibile tñ est motũ esse ad motũ paccñs tanq̃ ad terminũ. T. Amplius aũt. ¶ Tertia rõ ẽ. si ad motũ essꝫ mot⁹ pse tanq̃ ad terminũ: seq̃rek q nulla essꝫ mutatio siue mot⁹: põs ẽ falsum ergo & añs. põa pz: qz in mobili essent infinite mutationes q̃ essent pse ordiate: & sic nõ essꝫ dare ꝑmã mutatõ nez vel vltimã: & p põs nulla essꝫ mutatio in mobili: qz si in pse ordiatis nõ sit dare ꝑmũ nec aliq̃d aliꝯ. T. Ampli⁹ eiusdẽ. ¶ Hic p. pbat scdaz ptẽ. scz q mot⁹ nõ ẽ subiectũ motus pse q̃nqꝫ rõib⁹: q̃ꝫ pria talis ẽ. Qz si sic seq̃rek q mot⁹ essꝫ subiectũ q̃ꝫ pse. põs ẽ falsuz: ergo & añs. põa pz: qz mot⁹ & q̃es ꝑuatiue opponunt. q⁹ k̃ sit si eri circa idẽ subiectũ. g⁹ si mot⁹ sit subcñs mot⁹. ẽt erit subiectũ q̃etis. Etiã seq̃t q gñatio essꝫ subcñs corruptõnis: qz gñatio & corruptio ꝺtrariãt. & gñatio essꝫ subcñs gñatõis: g⁹ ẽt essꝫ subcñs corruptõis. T. Ampli⁹ opz. ¶ Scda rõ ẽ. si mot⁹ essꝫ subiectuz mot⁹ (cũ in oĩ motu oporteat aliq̃d subijci) seq̃rek q essꝫ pcessus ĩ infinitũ ĩ subiectis motuũ: ꝫ põs ẽ falsuz: ergo & añs. põa pz: qz si vn⁹ motus essꝫ subiectũ mot⁹ pse: tũc illius mot⁹ q̃ ẽ subiectũ essꝫ alius mot⁹ subiectũ: & sic ĩ infinitũ. T. Et itez aliq̃d i q Tertia rõ ẽ. Illud ẽ subiectũ motus qđ mouek. ꝫ motus nõ mouek. ꝫ alia a motu: ergo motus non ẽ subiectũ motus: ꝫ alia a motu sunt subiecta motus. T. Silr aũt quõ erit. Quarta rõ ẽ. doctrina nõ est subiectũ doctrie: ꝫ discipul⁹: ergo nec mot⁹ ẽ subiectũ motus: ꝫ mobile. T. Amplius si tres sit. ¶ Quinta rõ ẽ. Tres sunt spẽs mot⁹: & tñ nulla videk esse subiectũ pse motus: cũ alteratio nõ sit subiectũ motus localis pse: nec ecõtra & sic de alijs motib⁹: ergo nullus motus ẽ subiectũ motus perse. Et subdit p. q nõ est inconueniẽs motũ moueri: & esse subiectũ motus paccñs: vt si aliq̃s sanek & curraꝫ: tũc sanatio mouek peraccidens

Tres sũt spẽs motus.

Inferk conclo principalis.

T. Qñ aũt neq; substãtie. ¶ Hec ẽ scda ps huius ca. in qua p. ex dictis infert ꝑncipalẽ cl̃oem: per quã oñdit in q̃bus ꝑdicamẽtis ẽ motus perse: & ẽ talis: cũ non ad sbam: neq; adaliq̃d: neq; facere aut pati sit motus: relinquit q q̃ ẽ motus ad q̃titatem qualitatẽ: & vbi. Pro bat sic p. q: ĩ vnoquoq; illoꝝ ꝑdicamẽtoꝝ ẽ ꝺtrarietas sufficiẽs ad motũ: ergo ad illa ẽ mot⁹. T. Et mot⁹ q̃dẽ ¶ P. hic noiat spẽs mot⁹. dicẽs q mot⁹ fm quale siue ad qualitatẽ vocak alteratio. Motus xo fz q̃titatem siue fm q̃tuz nõ noiak vno noie sz duobus. Qui vero ẽ ad q̃titatez pfectaz ẽ Augmẽtatio. Qui xo ab illa nominak Diminutio. Mot⁹ vero fm vbi siue fm locũ: ꝺ loci mutatio. T. Que aũt ẽ in eadẽ spẽ. ¶ P hic remouet vnum dubiũ siue vnaz obiectiõem ꝓtra pri⁹ dicta: dictũ essꝫ ẽ pri⁹ q ois mutatio ẽ de ꝺtrario in ꝺtrariuz.

Acceptões ĩmobilis.

Contra hoc possꝫ aliq̃s instare. q est aliq̃s motus de magis in min⁹: vel ecõtra: & tñ non videk esse ibi ꝺtrarietas: igr̃. Ad hoc rñdet p. q illa sunt ꝺtraria sufficiẽtia ad motũ. T. Jmmobile aũt ẽ. ¶ Hic p. põit tres acceptões illius termini ĩmobile. Unomõ ꝺ ĩmobile: qđ nullomõ põt moueri sicut de⁹: & sicut sonus ꝺ ĩuisibilis. Aliomõ ꝺ ĩmobile qđ cũ difficultate aut tarde mouek vel incipit moueri. Tertiomõ aliq̃d ꝺ ĩmobilẽ qđ aptũ natum ẽ moueri: & nõ mouek p illo tpe p quo natum ẽ moueri: nec vbi natuz ẽ moueri: nec taliter qualiter natum ẽ moueri. Et subdit p. q immobile tertiomõ idez ẽ qđ quiescens siue quies.

Queritur vtz generatio sit mot⁹. ¶ Et videk q sic: qz mot⁹ ẽ generatio ptis post ptez: vt dicit cõmẽtator tertio hui⁹: ergo mot⁹ ẽ generatio: & p põs generatio ẽ motus. Scdo sic. diffinitio mot⁹ data a p. tertio huius ꝙuenit gñationi: cũ generatio sit act⁹ gñabilis ꝫ q generabile: ergo generatio ẽ mot⁹. ¶ Tertiõ sic: ois mutatio successiua & ꝓtinua ẽ motus: ꝫ generatio ẽ mutatio ꝓtinua & successiua: ergo generatio ẽ motus. Adnoz per p. pz cõparẽtem septimo hui⁹ gñationes admiscez in velocitate & tarditate. Etiã pz p p. sexto hui⁹ dicẽtem: q illud qđ generak ꝑus generabak.

Quarto sic: generatio ẽ gñatio: ergo generatõ ẽ motus. põa tz ab inferiori ad supius. ¶ Quinto sic: ois mutatio cuius subiectum ẽ ens in actu ẽ motus. ꝫ generatio ẽ hmõi: igr̃ generatio ẽ motus. Adnoz pz: qz idez ẽ subiectũ generatõis & alteratõis: cũ illud ꝑus disponatur per alteratõem in quo forma substãtialis postea introducik. Sexto sic: alteratio ẽ generatio: ergo generatio ẽ motus. Kõsequntia pz: qz ois motus ẽ alteratio: & añs pbak. qz calefactio ẽ generatio caliditatis: ergo est generatio: & p põs alteratio ẽ generatio. ¶ Septio sic: ad substãtiã ẽ mot⁹: & nõ alius q generatio & corruptio: ergo generatio ẽ mot⁹. Adnoz pz: qz si ad substãtiam nõ essꝫ motus: hoc essꝫ iõ: qz in substãtia nõ ẽ contrarietas ad motũ sufficiens: ꝫ hoc ẽ falsum: cũ forme substantiales eidm subiecto successiue ĩesse possunt & non simul.

In oppositũ est p. in textu dicens q generatio nõ ẽ motus. Pro solutiõe q̃stionis ẽ.

Acceptiones motus.

Sciẽduz Q iste termin⁹ mot⁹ capik triplr̃. Unomõ p omni mutatione successiua & tpali: & istomõ capit p. tertio phisicoꝝ. Aliomõ capik p mutatione successiua tpali: cui⁹ subiectuz ẽ hoc aliq̃d actu pse existens: & istomõ capik in isto libro. Tertiomõ capitur strictissime p mutatione successiua & rẽpozali: cui⁹ subiectum ẽ hoc aliq̃d: immediate pcedente ab agente sine alio motu prẽuio in eodem subiecto ad quez sequik talis motus: & hoc mõ capik ille terminus motus. vij. huius: cũ ꝺ: q ad solas qualitates tertie spẽi ẽ pse motus siue alteratio. Similiter iste terminus generatio capik multipliciter. ¶ Unomõ p omni transmutatiõe per quez aliq̃d pcedit de nõ esse ad esse: siue illa trãsmutatio sit instantanea siue successiua: subiecto tñ aliquo p̃supposito: & istomõ pductio hois dicerek gñatio nõ q̃dẽ successiua ꝫ istãtanea. Scdomõ capik p trãsmutatiõe successiua: p quã aliqua ſba pcedit a nõ esse ad esse: & istomõ pductio plãte dicerek gñatio: cum sit trãsmutatio successiua: p quã aliqua ſba pcedit de nõ esse ad eẽ subiecto p̃supposito. Talis tñ transmutatio nõ ẽ successiua ex pte graduũ formẽ: sicut ex pte partiũ gradualiũ: cũ forma substãtialis non ẽ intẽsibilis & remissibilis: nisi q̃s ꝫ cõmẽta. tertio celi velit dicere: for

Acceptiones Generatõis

mas substãtiales elemẽtoꝝ posse intẽdi ꝛ remitti: cuꝰ tãmen oppositũ cõiter tenek. ſz ꝓuenit ista ſucceſſio ex ꝑte partiũ ꝙtitatiuaꝝ: qz vna ꝑs formę ꝓio introducit in vna ꝑte materię: ꝛ deide alia ꝑs formę in alia parte materię: vt clare pz: qñ virga viua fit mortua: ibi ꝓmo vna ꝑs formę a materia remouek. deide alia ab alia ꝑte materię. ¶ Tertiomõ capik ꝓ mutatiõe ſucceſſiua q̃ aliqua forma accñtalis ꝓcedit de nõ ẽ ad eſſe: et iſtomõ ꝓductio caliditatis poſſz dici gñatio. q̃lz autez iſtoꝝ moꝝ ꝑt dici gñatio ſimplr: capiẽdo generatiõem ſimplr ꝓ mutatõe ꝓpter q̃ de aliquo ẽ verꝫ dicere q̃ ꝑ tus nõ fuit ꝛ idẽ iaz ẽ. Quartomõ capik ꝓ oĩ ꝓductõe ſiue trãſmutatiõe: qua aliq̃d ꝓcedit de nõ eſſe tali ad eſſe tale: ſiue hoc ſit ꝑ acq̃ſitiõez noue entitatis in illo qõ denoiak trãſmutari: ſiue nõ. Jn ꝓpoſito aũt oz capi ille termin⁹ generatio ſcõmõ vt ſatis pz ex ꝓbatõe ꝓ. q̃ oĩdit generatõez nõ eſſe motũ: cũ dicit: illud qõ gñatur nõ ẽ. hoc ẽ ſubiectũ generatõis non ẽ ens in actu ꝑ ſe exñs. Et oz diffinitio generatõis data a ꝑ. ſic ĩtelligi q̃ talis ẽ. Generatio ẽ mutatio de nõ ſubiecto i ſubiectũ hoc eſt: ẽ mutatio ꝓpter q̃ ĩmediate de aliquo verꝫ erat dicere q̃ nõ erat: ꝛ iam ẽ verꝫ dicere q̃ ẽ. ꝛ hoc capiẽdo illũ terminũ gñatio ꝓmõ. Sz ſi capek ſcõmõ tũc ſic mtelligik. q̃ ẽ mutatio ꝓpter q̃ de aliqua ſba verꝫ ẽ dicere q̃ ĩmediate ante nõ fuit: ꝛ iam ẽ. Et ſilr dicerek qñ capik tertiomõ ponẽdo illũ terminũ accñs loco illi⁹ termini ſba. ¶ Ex dictis pz: q̃ iſta ꝓpõ Res gñak hz exponi per vnã negatiuã de ꝓterito: ꝛ vnaz affirmatiuã de ꝓſti: quocũq; mõ accipiak ille termin⁹ gñatio: vel per vnam negatiuam de ꝓſenti: ꝛ affirmatiuam de futuro Jſtis notatis ſit.

Concluſio reſpõſiua ad q̃ſitũ: generatio nõ

eſt mot⁹ capiẽdo illũ terminũ generatio ſcõmõ: ꝛ illũ terminũ mot⁹ ſcõmõ ꝛ tertiomõ. Pz: qz ſubiectũ motus ẽ hoc aliq̃d ꝛ ens ꝑſe exñs: ꝛ ſubiectũ gñatiõis non ĩgr. Etiã illud qõ denoiak moueri ẽ vnũ ꝛ idẽ ante motũ ꝛ poſt motũ: nõ aũt ſic ẽ de illo qõ denoiak generari Nã forma ſubſtãtialis: ſiue totũ cõpoſitũ denoiak gñari: ꝛ tñ nullã illoꝝ ẽ vnũ ꝛ idẽ ante trãſmutatõez ꝛ poſt tranſmutatõez: nec ẽ ſubiectũ trãſmutationis: ſz materia ẽ illud qõ tali trãſmutatiom ſubijcik. ſz ex quo ipſa non ẽ nota: nec ita manifeſta vulgo ſicut totũ cõpoſituz vel forma. iõ iſtud ꝑdicatũ generari: nõ ſibi attribuik. ſz toti cõpoſito vel formę: ſicut in calefactõe aq̃ illõ qõ calefit (puta ipa aqua: ex quo ẽ motum vulgo ꝛ manet vnũ ꝛ idẽ ante ꝛ poſt: denoiak calefieri: licz tñ materia ipius aq̃ ſit illud in quo introducit caliditas: ꝛ ẽ illud cui realiter inheret illud qõ per trãſmutatiõem acq̃rik tñ ex quo non ẽ nota vulgo non denominak calefieri: ſz ipſa aqua manens vna ꝛ eadez aqua ante ꝛ poſt trãſmutationem.

Dubitatur ꝓio. Utꝝ ad ſubſtãtiaz ſit motꝰ

¶ Ad dubiũ oz q̃ ad ſubſtãtiaz non ẽ motꝰ capiẽdo illũ terminũ motꝰ ſcõ aut tertiomõ: ſz bñ eſt motꝰ capiẽdo illũ terminũ motus ꝓmõ. Ad ĩ ꝓ tanto oz eſſe motus ad ſbam: capiẽdo ꝓmomõ illũ terminũ motus: qz ꝓpter trãſmutatõez aliq̃ aliqõ dicibile ꝑdicameti ſbe: i cipit de nouo ṽificari de ꝓnoſe demõſtratiuo: de quo immediate ante nõ verificabak. ꝛ ſine tranſmutatõe illa: nullũ dicibile ꝑdicameti ſbe ꝑt verificari de tali ꝓnoſe illã rem demõſtrãte de quo tñ ante nõ verificabatur ¶ Sz q̃reret aliq̃s. an rõ ꝓ. qua ꝓbat q̃ ad ſbaz nõ eſt motꝰ: ꝓpter hoc q̃ ſbe nihil ẽ ꝓtrariũ ſit ſufficiens ¶ Ad hoc oz q̃ ſic. capiẽdo ꝓtrietatẽ ꝓ repugnãtia ſiue incõpoſſibilitate aliquoꝝ reſpectu ſubiecti tranſmutatiõis: qõ quidẽ ſubiectũ ẽ hoc aliq̃d ꝛ perſe exñs nõ talis ꝓtrietas non reperik in ſubſtãtijs. Et ſz due forme ſubſtãtiales quaꝝ vna ẽ abijciẽda: ꝛ alia introducẽda: ſunt entitates: magis repugnantes inter ſe ꝛ circa ipam materiaz: q̃ ꝙtitas triũ pedũ ꝛ ꝙtitas duoꝝ pedũ. ꝛ ſilr q̃ vnus loc⁹ a quo ꝛ ali⁹ locus ad quem. qz tñ ſubiectũ tranſmutatiõis q̃ ẽ de vna forma ad aliã: nõ ẽ tiõis de ꝙtitate maiore ad ꝙtitatẽ minorez vel trãſmutatiõis de vno loco ad aliũ locũ. iõ talis ꝓtrietas non ſufficit ad motũ ſcõ vel tertiomõ dictum.

Dubitatur ſcõ. Utꝝ oĩs mutatio ſit ex quo

dã in qõdã ¶ Ad hoc oz. q̃ duplr ꝑt intelligi: q̃ oĩs mutatio ſit ex quodã in qõdã. Vnomõ q̃ in oĩ trãſmutatiõe ſit aliqua res q̃ abijcik. ꝛ aliqua res q̃ acq̃rik. ꝛ iſto modo nõ oĩs mutatio ẽ ex quodã in qõdam: ſicut pz de illuminatõe medij ꝑ q̃ ꝓducik lumen in aere: ꝛ ibi ab aere nihil remouek licz aliq̃d acq̃ritur. Silr in corruptõ ne luminis aliq̃d ꝓdik. ꝛ tñ nihil acq̃ritur qõ ſibi realiter inheret. Silr in rarefactione nihil remouek ab illo qõ rarefit: nec aliq̃d acq̃ritur qõ ſibi realiter inheret: qõ cõcurrit ad rarefactiõez tanq̃ termin⁹ a quo vel trã q̃ termin⁹ ad quẽ. licz acq̃ratur nou⁹ modus ſit⁹ partiũ ¶ Aliomõ intelligik ſic. q̃ ãte trãſmutatiõez de ꝓnoſe demonſtrãte illã rem q̃ trãſmutak ſiue q̃ trãſmutatiõi ſubijcitur: aliq̃d ꝑdicak vere affirmatiue: vel negatiue ꝛ poſt trãſmutatõez aliud. Ex iſto pz quõ oz itelligi aliud dictũ ꝑ. ſcz q̃ ad oẽm motũ cõcurrũt q̃nq; ſcz mouens: mobile: tps: termin⁹ a quo: ꝛ termin⁹ ad quem. Non eñ intẽdit: q̃ ad oẽm motũ ꝛcurrũt quinq; res diſtincte. quaꝝ vna ſit mouens: ꝛ alia mobile: ꝛ alia tps: alia termin⁹ a quo: alia termin⁹ ad quẽ. cũ habeak inſtantia in illuminatõe medij: rarefactiõe ꝛ cõdenſatione: licz tñ in aliq̃bus motib⁹ q̃nq; res diſtincte ꝛcurrant: ſcz in alteratõe ꝓpꝛie dicta: ꝛ in motu locali recto: ſz intendit ꝑ. dicere: q̃ ad oẽm motũ requirik q̃ aliquid ſit mouens: ꝛ q̃ aliq̃d ſit mobile: ꝛ q̃ ſit tps: ꝛ q̃ aliquid ꝓdicek affirmatiue vel negatiue ante trãſmutatiõez ꝛ q̃ aliq̃d ꝑdicetur affirmatiue vel negatiue poſt trãſmutatiõez de ꝓnoſe demonſtrãte iſtm mobile: ſiue q̃s ſubijcitur iſti motui ſucceſſiue.

Ad rõnes q̃ſtionis. ¶ Ad quatuoꝝ ꝓmas

oz: q̃ bene ꝛcludũt capiẽdo illũ terminũ motus ꝓmo modo: quocũq; etiã mõ capiak ille termin⁹ gñatio: vãmõ generatio ſit ſucceſſiua: ſz ſi capiak ille termin⁹ motus ſcõmõ. tũc aliqua gñatio bene ẽ motus capiẽdo illũ terminũ generatio ꝓio tertio aut quarto mõ: vt bene ꝓbat q̃nta ꝛ ſexta rõnes. ¶ Ad ſeptimã rõem pz ſolutio ex ꝓmo dubio. Rõ vero poſt oppoſitũ ſolũ cõcludit de generatione ſubſtãtie.

Queritur vtꝝ ſolũ ad q̃titatez qualitatez: ꝛ

vbi ſit ꝑſe motus. ¶ Et videk q̃ nõ: qz in q̃titate non ẽ ꝓtrietas: vt pz per ꝑ. in ꝑdicamentis: ergo ad q̃titatem non ẽ motꝰ. Scõo ſic. ſi ad q̃titatem eſſz motꝰ ꝑ. ſeq̃retur q̃ ad oẽm q̃titatez eſſz motus. ꝓñs ẽ falſus ergo ꝛ añs. Cõſeq̃ntia pz: qz perſe ꝓſuppoit de oĩ. Añs pz: qz ad q̃titatem corꝑis celeſtis non ẽ motꝰ. Tertio ſic. ſi ad q̃titatem eſſz motus: ſeq̃rek q̃ ad ſubſtãtiã eſſz motꝰ: cũ q̃dã q̃titas ſit ſba. ¶ Quarto ſic. ad qualitatez ẽ motꝰ: ergo ad aliq̃d ẽ motꝰ: ꝛ ꝓ ꝓñs nõ ſoluz ad tria ꝑdicameta ẽ motꝰ. ꝓñs ẽ falſuz: ergo ꝛ añs. ꝓña pz qz ad albedinez ẽ motꝰ: ergo ad ſimilitudinem ẽ motꝰ eo q̃ albedo ẽ ſimilitudo. ¶ Quito ſic. qõlz ꝑdicamentuz ẽ intẽtio vel intentões: ſeu ꝛceptões aĩe: ſz ad intentões nõ ẽ motꝰ: ergo ad ꝑdicamẽtũ nõ ẽ motꝰ. Sexto ſic. ꝓpter motũ localẽ nõ oz variare denoiatões ſz dicibilia ꝑdicameti vbi: igr ĩ ꝑdicameto vbi nõ ẽ ꝑſe motus. Maior pz: qz deꝰ ꝑt mouere totũ mũduz motu local recto: ꝓpter quẽ motũ non oz variare denoiatões

fm dicibilia predicamenti vbi: ergo. Etiã si deꝰ moueret totũ mundum motu circulari: tũc per illum motum non oporteret variare denominationes fm dicibilia ꝓdicamenti vbi.

Jn oppositũ est p. quinto buꝰ oñdens qꝫ ad illa tria ꝓdicamẽta ẽ motus: et nõ ad alia. Pro solutiõe questionis est.

Quid motꝰ ꝓse et paccidẽs.

Sciendũz ꝙ duplr põt esse motꝰ scdm aliqõ ꝓdicamẽtum: vel fm aliꝙ spẽm ꝓdicamẽti. Vnomõ qꝫ sit motus ꝓse. Aliomõ qꝫ sit motꝰ peraccns. ¶ Motꝰ aũt perse ꝟ aliqõ ꝓdicamentũ: siue fm aliꝙ spẽm ꝓdicamẽti: est motꝰ ad aliꝙ dispoem ꝓpter qꝫ de re q̃ mutat oz mutare respõsiõem fm dicibilia talis ꝓdicamenti: q̃ quiõ dicibilia nõ verificant de aliquo de nouo nisi ꝓpter motũ seu mutatiõem facta in illo qõ significat per tale subiectũ. Et quo ꝑz qꝫ ista deteriatio ꝓse: mõ capit hic scde intẽtionaliter vt ẽ passio ꝓponis: et vt facit ꝓpoem modalez cõpositã. Nec capit ꝓie intẽtionaliter et sincathegoreumatice: vt faciat ꝓpoem modalẽ diuisaz. ſz capit ꝓie intẽtionaliter et cathegoreumatice: vt ẽ deteriatio illi⁹ termini motꝰ. ¶ Sz motus paccidens ꝟ aliqõ ꝓdicamentũ. ẽ motꝰ ꝓpter quẽ nõ oz variare denoiationes ꝟ dicibilia talis ꝓdicamẽti: q̃ dicibilia de nouo possunt verificari de aliquo sine trãsmutatiõe illius: et illa deteriatio peraccns ẽ deteriatio illius termini motꝰ. ¶ Motꝰ vero ẽ aliqõ ꝓdicamẽtuz ꝓpter quẽ de ꝓnoĩe demonstrãte rem q̃ mouet. variãtur denoiationes fm aliqua dicibilia eiusdẽ ꝓdicamẽti. Et hoc ꝓtingit duplr sicut dictuz ẽ. Non aũt oz motꝰ esse ad aliqõ ꝓdicamẽtuz: qz per talem motuz acquirit vel deperdit res significata p tale ꝓdicamentuz: siue p dicibilia eiusdẽ predicamẽti: ſz vltra hoc requirit qꝫ ꝓpter talẽ motũ varient denoiatiões fm dicibilia talis ꝓdicamẽti: siue qꝫ acq̃ratur vel deperdat res significata p dicibilia alicui⁹ ꝓdicamenti: fm illã rõem ꝟ qꝫ ponitur in tali ꝓdicamẽto: et istud debemꝰ cognoscere per variatiõez denoiationũ fm dicibilia talis ꝓdicamenti. Vnde si solũ requireret ad hoc qꝫ ad aliqõ ꝓdicamẽtũ esſz motus qꝫ res significata per tale ꝓdicamentũ acq̃reretur: tũc ad aliꝙd: ad actiõem: et passionez: et ad alia ꝓdicamenta esſz ꝓie motus: cũ per mutatiõez acquirat res significata p qõlibz istoꝝ ꝓdicamentoꝝ.

Multiplex contrarietas.

Sciendũ est scdo: qꝫ triplex reputr ꝓtrarietas (vt ad ꝓpositũ sufficit): Quedam ẽ ꝓtrarietas forma ꝓxime a semuicẽ gradualr distantiũ: et de illa non loquit̃ p. qñ dicit: qꝫ in illis trib⁹ ꝓdicamẽtis ẽ ꝓtrarietas: scilz in q̃litate: qualitate: et vbi. Nec requirit talis ꝓtrarietas ad hoc qꝫ sit motꝰ. ¶ Alia ẽ ꝓtrarietas terlo p. in passu ꝓallegato. ¶ Alia ẽ ꝓtrarietas q̃ ẽ incõpossibilitas ter loꝝ: nõ potentiũ simul et semel (ſz bñ succes siue): ꝓdicari de eodẽ qõ ẽ hoc aliqd et res ꝓse ẽris: q̃ est subiectũ motꝰ: et isti termini cõnotãt res: que lz non ꝓtrarieẽt adinuicẽ. tñ incõpossibiliter se hñt ad hoc: qꝫ simul inhereãt rei q̃ est hoc aliqd: vel circũstant vel circundãt illã rez q̃ mouet. Et istom̃ capit p. ꝓtrarietatẽ qñ dicit: qꝫ i illis ꝓdicamẽtis: scz q̃tate et q̃litate: et vbi ẽ ꝓtrarietas. Jn q̃tate tñ attẽdit ꝓtrarietas q̃ regrit ad augmẽtatiõez vel diminutiõez ipropzie dictã: nõ pones aliqua successiue inhertia: nec penes circũstãs: ſz penes aliꝙ ꝓtez acq̃sitã vel remotã. q̃ incõpossibiliter se hz ad illiõ qõ augmẽtat quo ad hoc qꝫ sit ꝓtinuata cũ ptib⁹ eiusdẽ siue qꝫ sit ps ei⁹ siue qꝫ nõ sit ps eius.

Conclusio

Respõsiua ad q̃stiõ. solũ ad q̃titatẽ. qualitatẽ. et vbi ẽ motꝰ ꝓse. Pz: qz solũ denoiatiões fm dicibilia illoꝝ ꝓdicamẽtoꝝ opz variari ꝓpter motũ: et sine motu talia dicibilia de nouo nõ ꝓdicãtur de aliquo qõ ẽ hoc aliquid: igitur solũ ad illa ꝓdicamẽta ẽ motus perse exponendo illã ꝓpoem sicut dictuz ẽ in primo notabili.

Dubitat vtz ad aliqd sit motꝰ ꝓse. ¶ Et arꝫ qꝫ sic. qz ad qualitatez ẽ motꝰ ꝓse: et qualitas ẽ adaliqd ergo adaliqd ẽ motꝰ ꝓse. ¶ Scdo sic. q̃cuq̃ sunt vnũ et idẽ sic se hñt: qꝫ si qd vnuz ẽ motꝰ et ad reliquũ: ſz adaliqd et qualitas sunt hmõi: ergo si ad qualitatez ẽ motꝰ ꝓse: etiã adaliqd ẽ motꝰ ꝓse. ¶ Tertio sic in adaliqd ẽ contrarietas: ergo in adaliqd ẽ motꝰ ꝓse. Cõsequtia tz: qz i quocuq̃ ꝓdicamẽto ẽ ꝓtrarietas in illo etiã ẽ motꝰ ꝓse ¶ Quarto sic. ꝓpter motũ variat rñsio fm dicibilia ꝓdicamẽti adaliqd: ergo in adaliqd ẽ motꝰ ꝓse. Añs ꝑz qz si sortes et plato sint albi tũc sunt simules: et mutetur plato ab albedie in nigredinẽ. tũc si q̃rat post trãsmutatiõez: qualr se hz plato ad sortẽ. rñdebit qz ẽ dissimilis. Quito sic. variatio rñsionis nihil facit ad hoc qꝫ ad aliqõ ꝓdicamẽtuz sit motꝰ: qz posito qꝫ nunq̃ aliqs interrogaret vel rñderet ad interrogatiõez: adhuc ad aliqõ ꝓdicamẽtũ esſz motꝰ: ergo si ad rez q̃ ẽ adaliqd ẽ motꝰ ꝓse: ita adaliqd ẽ motꝰ ꝓse. Jn oppositũ ẽ ꝓ. in ꝓmo tractatu q̃nto buꝰ dicẽs: qꝫ alterꝫ relatiuoꝝ verificatur de aliquo: sine aliqua mutatõe facta i re ꝓ qua supponit illud de quo verificat. ¶ Pro solutiõe. Sciẽduz ẽ qꝫ (vt ꝓbus dictũ est) motꝰ nõ ꝺr esse ad aliqõ ꝓdicamẽtũ: eo qꝫ p ipm acquirit res significata p terlos illius ꝓdicamẽti: ſz iõ ꝺr ad aliqõ ꝓdicamentũ esse motꝰ: qz nõ cõtingit ꝓdicabilia illius ꝓdicamẽti de nouo verificari de aliquo: nisi facta mutatiõe in re ꝓ qua supponit tale subiectũ de quo verificat. et qz talia ꝓdicabilia sine dicibilia ꝓdicamẽti adaliqd ꝓfit verificari de nouo de aliquo subiecto: nulla mutatiõe facta in re ꝓ qua tale subiectũ suppõit. iõ in adaliqd nõ ẽ perse motꝰ. Et hoc satis ꝓbat rõ Ar⁹. posita in textu. Et p hoc ꝑz rñsio ad dubiũ. Et ad ꝓmã rõem dubij ꝺr ꝓcedẽdo maiorẽ. et similiter minorẽ et negat ꝓña: et hoc capiẽdo illã deteriatiõez perse vt ẽ deteriatio illius termini motꝰ: qz in tali mõ arguẽdi fm vnũ modũ soluẽdi variat appellatio illã sensus maioris ẽ iste: ad illã rem q̃ ẽ albedo ẽ motꝰ ꝓpter quẽ ꝟ ꝓcretiõ illi⁹ terminmi variat rñsio ad q̃stionem factã p ꝓnomẽ demõstratiuum de re q̃ mouet. Et sensus p̃tis ẽ iste: qꝫ ad illã rez q̃ ẽ adaliqd ẽ motus ꝓpter quẽ oz variare rñsionez ſz dicibilia ꝓdicamẽti ad aliqd ad q̃stionez factã de re q̃ mouet. mõ maior fm illũ sensum cũ minore nõ infert ꝓcloem. ¶ Alius possz dari sensus maioris qui ẽ iste. ad illã rem q̃ ẽ albedo ſz illaz rõem qua ꝺr albedo ẽ motus. Et sensus p̃tis ẽ iste qꝫ ad illã rem q̃ ẽ adaliqd ſz illã rõem qua ꝺr adaliqd est motus: et fm hũc modum maior in sensu illo capto cũ minore non infert p̃ñs fm sensuz datũ: cũ manifeste ꝑz variatio appellatiõis. Aliter ꝓt dici tenẽdo qꝫ illa dictio ꝓse valeat tñi sicut fm se: tũc si maior et ꝓclo sint ꝓpones modales cõpositẽ: nõ valz ꝓña. Sz si ꝓclo sit modalis diuisa: ꝓ qua denotat qꝫ hec ẽ fm se: ad hoc ẽ motꝰ demõstrãdo illã rez q̃ ẽ adaliqd: tũc ꝓña ẽ bona et sicut ꝓmisse sunt vere: ita et ꝓclo. nec tũc ꝓñs ꝓtradicit ꝓclom Ar⁹. cũ iste nullomodo ꝓtradicat nec repugnat: hec ẽ fm se ad hoc ẽ motꝰ: et in adaliqd non ẽ motꝰ ꝓse: et siue capit perse: vt tñi valz sicut ꝟ se: cũ tũc sensus ei⁹ est: hec nõ ẽ ꝟ se in adaliqd ẽ motꝰ: si ꝓse sit deteriatio illi⁹ termini motꝰ ¶ Ad scdam ꝺr negãdo ꝓñam: qz ibi cõmittit fallatia figure dictõis: cũ sub signo distributiuo sit bẽ sumat terminꝰ de ꝓdicamẽto adaliqd Silr ꝓñs nõ ẽ ꝓpõ care. ſz ypote. ipossibilis. Ad tertiã ꝺr qꝫ lz inter res p dicibilia ꝓdicamẽti adaliquid sigmificatas sit ꝓtrarietas: nõ tñ inter dicibilia ꝓdicamẽti adaliqd. Et vlteri⁹ negat ꝓña: et ad ꝓbatiõez ꝺr. qꝫ ꝓtrarietas i ex si

gnificata per dicibilia alicuius predicamẽti: non sufficit q̃ sit mot⁹ ad illud p̃dicamentũ: saltez pse: ꝫ cum hoc requirit q̃ ꝓpter talẽ motũ oporteat aliqua dicibilia de nouo verificari: de quo ante trãsmutatiõem non verificabant. ⁊ q̃ de illo eodẽ nõ pñt de nouo verificari sine mutatiõe eiusdẽ: siue desinere verificari naturaliter sine motu: modo sic nõ ẽ de dicibilib⁹ p̃dicamenti adaliq̃d. ¶ Ad quartam dr. q̃ bene ꝓcludit: q̃ in adaliquid ẽ mot⁹ peraccidẽs: qz talis variatio rñsionis pt fieri circa illã eãdem rez sine mutatione eiusdem rei. ¶ Ad q̃ntaz dr q̃ ad hoc q̃ sit mot⁹ ad aliq̃d p̃dicamẽtũ nõ requirit q̃ sit actualis variatio rñsionis: ꝫ requirit q̃ fiat potẽtialis variatio respõsionis ꝑm potentiã ꝓpiquã. ita q̃ si fieret actualis ĩterrogatio post q̃ mot⁹ ẽ finit⁹ ꝑm interrogatiuũ illius p̃dicamẽti ad qđ ẽ mot⁹ per se: oporteret p aliud dicibile bene rñdentez respondere q̃ ante transmutatiõem interrogatus respõdisset. ¶ Ex iſtis pz fundamentũ opinionis ponentis relationem non esse rem distinctã a re absoluta cuius oppositum multi tenent.

Dubitat vtr ad actionez: passionez: ⁊ motũ sit mot⁹ perse. ¶ Ad hoc rñdet p. q̃ ad nullã mutatiõez est mot⁹ perse tanq̃ ad terminũ mot⁹. Per quã ꝓbat p. nihil aliud intendit: q̃ q̃ quãdo aliquid mouet ꝑm alteratiõem illa alteratio nõ ꝓducit per aliã alterationem: nec locomutatio per aliã locomutationem: nec generato per aliã generatiõem: sicut termin⁹ ad quem dr generari terminatiue. Ex iſto pz q̃ motus ⁊ generatio nõ sunt res distincte a reb⁹ permanẽtibus: q̃ sicut res permanẽtes generant generatiõibus ab eis distinctis (ꝑm ponẽtes talem distinctiõem) ex eo q̃ ꝓcedunt de non esse ad esse: ita illa res successiua generaret generatione distincta ab ipa: eo q̃ ꝓcedit de nõ esse ad esse vt satis deductus ẽ in tertio huius: ꝫ ipius motus (capiendo motũ ꝓ forma q̃ fit) motus bene ẽ subiectũ: capiendo motũ ꝓ illo quod subijcit transmutationi: siue ꝓ illo qđ mouet. ꝫ non capiẽdo eodẽmodo illũ terminũ motus. Etiã perse motus non ẽ subiectũ motus Similiter generatio subiectiua bene ẽ subiectuz generatiõis terſatiue: ꝫ ĩ eodem mõ capiẽdo generatiõez generatio non ẽ subiectũ generatiõis.

Ad rõnes q̃stionis. ¶ Ad primã dr q̃ ꝫ in q̃titate non ẽ ꝓtrarietas ꝓprie dicta: tamen ẽ contrarietas sufficiens ad motũ. ¶ Ad secãdam dr negando cõsequentiam. Et ad pbationem eius dr primo q̃ licz aliquod perse presupponat de omni nõ tamen omne perse: vt satis pz in libro posteriorum. Secũdo dr q̃ hic nõ capit perse vt idem ẽ q̃ ꝓpositio alicuius modi perseitatis: sed hic capit perse vt ẽ determinatio illius termini motus: ⁊ prime intentionaliter ⁊ cathegorematice ¶ Ad tertiam dr concedendo q̃ ad subſtantiam ẽ motus: sed non ẽ motus perse. Ad quartaz pz solutio ex primo dubio. ¶ Ad quintam dr concedendo maiorem Et ad minorem dr q̃ licz ad intentiões aĩe non est mot⁹ tanq̃ ad illa q̃ realiter acquirunt vel deperduntur: tamen ad intentiones anime bene ẽ motus tanq̃ ad illa que de nouo incipiunt vel desinunt verificari de ꝓnomine demonſtrãte illud qđ mouet. Ad sextam dr q̃ ꝫ de⁹ potest mouere totũ mũduz motu recto locali: creando locum vel spacium per quod totus mundus moueretur: non tamen põt mouere totum munduz motu locali recto: non creando spaciuz per qđ fieret motus. Etiam si deus totum mũdum moueret motu circulari qui ẽ motus ad vbi vel ꝑm vbi: tunc oporteret q̃ esset aliquod quiescens: ⁊ sicut potest mouere totum mundum motu circulari: ita põt extra mũdum creare aliq̃d corpus quiescens: in ordine ad quod mundus aliter ⁊ aliter se haberet ꝑm diuersas eius partes: sed si deus moueret totum mũdum motu circulari non creãdo aliquod corpus quiescens in ordine ad quod mũdus aliter ⁊ aliter se haberet: tunc talis motus non debz ꝓprie dici motus: cum diffinitio motus sibi non conueniat. Etiam supposito q̃ essz motus: nõ essz motus ꝑm aliquod trium predicamentorum: cum non essz ad q̃ntitatem: nec ad qualitatem: nec ad vbi: cum omnis motus ad vbi: vel ẽ ad locum si ẽ motus rectus: vel circa locũ quiescentem: si ẽ motus circularis. Etiam ꝑm ponentes deum posse mouere sic totum mundum: mundus non se haberet aliter ⁊ aliter: ergo non essz mutatio: vt pz per interpretationem huius nominis mutatio: ⁊ per consequens non essz motus. Etiam ꝑm sic dicẽtes ꝓpter talem motum non oporteret variare responsionem ꝑm dicibilia alicuius predicamenti: igitur talis motus non esset ad aliquod tale predicamentum. Etiam totus mundus non se haberet aliter ⁊ aliter: per illam entitatem que dr motus localis: cum motus non sit entitas distincta a mobili.

¶ Secundus tractatus huius libri: in quo agitur de vnitate motus.

b Ds dictis dicẽduz est q̃d sit simul ⁊ quid sit sepatim ab altero: q̃d ẽ tangere: ⁊ q̃d est esse mediũ: ⁊ q̃d ꝓnter: ⁊ q̃d cõtinuũ esse. ¶ Unde illa dicũtur esse simul: que sunt in aliquo loco cuiꝫ ꝓprio. ¶ Sz illa dicuntur esse sepatim: q̃ sunt in alio ⁊ alio loco. ¶ Illa vo dicũtur se tãgere: quoꝝ media sunt simul p ĩmediatõez ¶ Sz mediũ scdm locũ est: in qđ natũ est prius ptingere mobile q̃ in vltimũ ¶ Sz cõtinuuz dr esse illud qđ alteri ꝓtingit cuius ⁊ primi sit aliqđ vltimũ vnũ: siue talis cõtinuitas attribuat magnitudini: siue motui: siue tpi. Sz contrariũ scdm locũ: est scdz rectitudinẽ locoꝝ attendẽduz. ¶ Uteruz cõsequenter se habere dicuntur: inter que non est mediũ eiusdem rationis: vt linea consequenter se habet ad lineam si inter hanc et illam nullum sit mediũ. ¶ Sed habita sunt que se tangunt: et consequenter se habent. ¶ Ex predictis diffinitionibus inferuntur aliqua correlaria. ¶ Primum est: q̃ oĩs mutatio est de oppoſito in opposituz vt dictum est: ⁊ per consequẽs mediũ in quo libet motu est inter oppoſita quodãmodo. ¶ Scdm corrolarium est: q̃ cõtinuuz aliq̃d addit supra habitũ: qz addit q̃ partes eius sunt vnũ. ¶ Ex predictis pz: q̃ non est idez esse cõtinuuz: esse tãgens: esse cõtiguũ. Naz ꝫ oẽ cõtinuũ alteri: ipm tangat: non tamen econtra: qz non oĩa quoꝝ vltima sunt simul

Simul. Separatim. Tangentia.

Medium. Continuum.

Consequẽter.

Habita.

sic se habent q eorum vltima sunt vnum. Et ideo si punctum ⁊ vnitas essent res indiui-
sibiles: sicut aliqui sunt imaginati: nō opor-
teret illas res simul diuisibiles esse easdez
adinuicem: quia vnitates se haberent conse
quenter: pūcta vero non. ¶ Deinde ad ostē
dendum vnitatem vel diuersitatem motus
ponuntur alique conclusiones. Prima est.
Prima ꝯclo. De vnitate et diuersitate mlt̄iplici ipi⁹ mo tus. ¶ Multipliciter motus dicitur vnus scilicet
vnus genere: vt loci mutatio alteri loci mu-
tationi est eadem genere: ⁊ alteratio alteri
alterationi: sed alteratio est altera genere a
loci mutatione. Secundo modo aliquis mo
tus dicitur esse idem scōm speciem specia-
lissimam cum altero: vt dealbatio alteri de-
albationi est eadem scōm speciem. Sed de-
migratio est altera a dealbatione scōm spēm
Tertio modo aliquis motus est alteri idez
scōz spēm subalternā: vt doctrinatio in grā
matica doctrinationi alteri puta que est in
phīfica. ¶ Non est tamen credenduz: q oīs
motus qui sunt ab eisdem terminis ad eos-
dem terminos scōm spēm sint vnus motus
scōm spēm. ¶ Nam licet motus circularis
⁊ motus rectus sint ab eisdem terminis ad
eosdem terminos: quia tamen non fiunt per
Scda ꝯclo de ꝑpīssima vnitate motus eadem spacia scōm spēm ideo non sunt idē
motus scōm spēm. ¶ Secunda ꝯclusio: ad
ꝑpīssimam vnitatez motus requirunt tria
scz vnitas numeralis mobilis: vnitas termi
ni ad quem: ⁊ vnitas tpis. Et sic pz: q si idē
pus moueat ad sanitatem ⁊ etiam posteri⁹
non erit idem motus in numero: cum nō cō-
tingat eandez sanitatez in numero reꝑodu
ci: imo si aliquis sanaretur mane ⁊ sero: nō
esset eadem sanatio similiter ⁊ scōm nume-
rum: quia non esset eadem sanitas oīno ma-
ne ⁊ sero. Et q̄uis esset eadem sanitas tota
lis: non oporteret tamen eandem esse sana-
Tertia ꝯclo ꝑ vnitate motus tionem: quia posset esse interruptio tpis in
acquisitione illius sanitatis. ¶ Tertia con
clusio: omnis motus simpliciter vnus ē con
tinuus. Pz q: oīs motus vnus est diuisibi
lis: ⁊ non in motus discontinuos: q: ad hoc
q aliqua sint cōtinua non sufficit q vltima
eoz sint simul: sed requirit q sint vnū: igitur
ad motum esse vnum oportet q sit ꝙtinuus
⁊ diuisibilis in mot⁹ ꝙtinuos. Sic ergo pz
Quarta cōclo de regularitate motus q ad idētitatem numeralem motus requiri
tur vnitas dispōnis: vnitas tpis sine inter-
ruptione: ⁊ vnitas mobilis. ¶ Quarta con
clusio: inter oēs motus: mot⁹ regularis ma-
xime dr vnus. Pz q: siue motus dicat regu
laris rōne partiū mobilis que equaliter mo
uentur: siue rōne tpis in quibus mobile eq̄-
liter mouet: tū talis motus dr vnus rōne cō
tinuitatis: ⁊ etiam rōne vniformitatis: q̄tū
ad partes mobilis vel tpis. Sed motus ir-
regularis non dr vn⁹ nisi rōne ꝙtinuitatis: er
go motus regularis maxime dicitur vnus.
¶ Ex predictis patet: q neq; velocitas et
tarditas: neq; grauitas ⁊ leuitas faciūt mo
tus specie differre: quia motus localis ve-
locior qui fit a maiori grauitate ⁊ motus lo
calis tardior qui fit a minori sunt eiusdem
speciei. Item etiam motus velox ⁊ mot⁹ tar
dus constituunt eundem motum irregula-
rem quem non faciunt motus diuersarum
specierum.

Post hec autem dicemus. ¶ Iste est secun
dus tractatus huius quinti libri: in quo Ar⁹. determi-
nat de vnitate motus: ⁊ continet iste tractatus duo ca
pitula. In primo describit diuersas dictiones quibus
utitur in sequentibus. In secundo determinat de vni-
tate motuum. Secundum capitulum ibi. Unus autem
motus. Dicit ergo p̄mo sic: q post illa que dicta sunt p̄
us: dicendum est quid significat simul: quid significat
separatim: quid tangere: quid medium: quid cōse quē
ter: quid habitum: ⁊ quid continuum. T. Simul er-
go dicuntur. ¶ Hic p. ostēdit quid significat illa dictio Simul.
sil: dicens q sil fm locum dicūtur esse illa que sunt in
loco primo: hoc est ꝑpīo: non quidez vni: sed omnib⁹
illis que dicuntur simul. T. Separatim autē. ¶ Hic
p. dicit q illa dicūtur esse separatim fm locū: que sunt Separatim
in alio ⁊ in alio loco. T. Tangere autez. ¶ Hic p. di-
cit q illa dicuntur se tangere: quorum vltima sunt si- Tangere
mul. T. Medium vero. ¶ Hic p. dicit: q Medium Mediuz
fm locum ē illud in quod primo fm naturaz continue
mutans aptum natum est pertingere: q̄ in vltimū ter-
minū motus. Et subdit p. q ad hoc q aliquid sit medi
um tria requiruntur: scz ipm medium ⁊ duo extrema:
quorum vnum alteri est contrarium. T. Continue
autem mouetur. ¶ Phūs hic dicit: q illud dicitur con- Continue moueri
tinue moueri: cui nihil aut paucissimū deficit rei: ⁊ nō
temporis. Unde per istud quod dicit phūs nihil autez
paucissimū deficit rei: vult phūs habere: q licz magni
tudo supra quam fit motus non sit continua: sed conti
gua tamē motus bene dicitur esse continuus si nō fiat
interruptio per quietem mediam: sicut patet de illo q̄
mouet cordas cithare: licet enim corde non sint contī-
nue: tamen motus videtur esse continuus: siue soni di-
cuntur esse continui. T. Contrarium autem fm lo- Consequēter.
cum. ¶ Hic p. dicit q contrarium fm locum est fm re-
ctitudinem plurimū distans: a quo specialiter ad suuz
contrarium grauia ⁊ leuia nata sunt moueri. T. Co
sequenter autez. ¶ Hic p. dicit q illa dicuntur se ꝙter
habere: quorum vnū est post aliud: ⁊ inter que non est
medium eiusdem rationis: sicut due domus dicuntur
se consequenter habere: quādo inter illas nō mediat
alia domus. T. Habitū aūt. ¶ Hic p. dicit: q illa dicū Habits.
tur habita: que se tangunt: ⁊ consequenter se habent,

Unde habitus est terminus sinonymus cū illo termio contiguum. T. Quoniam autem omnis mutatio. ¶ Hic phūs dicit: q medium fm locum prius descriptum inuenitur inter contraria. Probat sic philosophus: quia tale medium est inter opposita: cum omnis mutatio sit de opposito in oppositum: sed tale mediuz nō inuenitur inter contradictoria: cum inter illa nullū est medium: ergo reperitur inter contraria. T. Continuum quidem. ¶ Hic p. dicit q ptinuum aliquid addit supra habituz. Et subdit p. q continua sunt: que cū se tangunt vltima eorum sunt vnum. Ex isto patet: q illud per quod partes continue copulantur adinuicez non est aliquod indiuisibile. quia nulla duo vltima diuersarum partium sunt aliquod vnum indiuisibile: cū tam non essent duo: sed sic illa vltima sunt vnuz: quia sunt vnum continuuz quod fm aliquid sui est ps vni⁹ medietatis cōtinue: t fm aliquid sui est pars alteri⁹ Et subdit p. q continuum inuenitur in illis ex quibus natum est fieri vnum per contactuz: t sicut diuersimode ex rebus fit vnum continuum: sic etiam diuersimode fit vnum totum. Unde aliquando fit vnum colligātia: aliquando tactu: aliquādo adiacentia. T. Manifestum autem. ¶ Hic p. subdit: q ꝓiter se habere est prius (hoc est cōmunius) q tangere. Probat sic p. qz illa que se tangunt ꝓiter se habent: sed nō omnia que ꝓiter se habent se tangunt: igitur. Etiam ꝓiter se habere reperitur tam in numeris q in magnitudinibus. Tangere vero solum in magnitudinibus reperitur.

Continuum

T. Et si quidem continuum. ¶ Hic p. comparat continuum ad tangere: dicens q tangere se habz in plus q continuum: quia quecūq sunt continua se tangunt sed non econtra. T. Quare si vnitas. ¶ Phūs hic infert vnum corelarium quod ē tale: q si vnitas t punctum essent separata a sensibilibus (sicut aliqui direxūt puta platonici vt eis imponē) adhuc vnitas t pūctū non essent idem: quia fm vnitates non fit contact⁹ linearum: sed bene per puncta. Etiaz vnitates bene se habent consequenter: puncta vero non: eo q inter q̄cūq puncta cadit linea media in qua sunt multa puncta t per consequens inter quecūq duo puncta cadit medium eiusdem rōnis: t sic non se habent consequēter.

T. Quod quidem sumus. ¶ Recapitulat hic p. illa que dicta sunt: dicens q ex p̄dictis ptz: quid est simul: quid contactum siue sepatum: t quid tangere: t quid medium: quid consequenter quid habituz: et quid cōtinuum.

Unus autem mot⁹. ¶ Istud est secundum capitulum istius tractatus in quo p. determinat de triplici vnitate motus. Et diuidit in duas partes. In prima parte p. determinat de triplici vnitate motus. In secunda complet suam determinationē de vnitate numerali: ibi. Continuus autem omnis. Dicit ergo pmo sic: q motus dicit vnus tripliciter. Uno mō ꝺ vnus genere: sicut illi motus quoꝝ termini ad quos sunt eiusdem generis siue eiusdem p̄dicamenti: dicunt idez genere: vt omnis motus ad vbi est eiusdem generis cuz alio motu ad vbi: t omnis motus ad qualitatez ē eiusdem generis cuz alio motu ad qualitatem. Et ex opposito illi motus distinguunt genere: quoꝝ termini ad quos non sunt eiusdem generis: vt motus fm qualitatem est alterius generis a motu ad vbi. ¶ Sed illi motus dicunt eiusdem spēi specialissime: quoꝝ termini ad quos sunt eiusdem spēi specialissime: vt omnis dealbatio omni dealbationi ē eadem spē: t omnis denigratio omni denigrationi. ¶ Et illi motus dicuntur eiusdem spēi subalterne: quoꝝ termini ad quos cōtinent sub eadem spē subalterna: vt doctrinatio in grāmatica est eiusdem spēi subalterne cum doctrinatone in logica: cum grammatica t logica sint eiusdem spēi subalterne. T. Dubitabit autez aliquis. ¶ Hic p. mouet vnam dubitationem: que talis est: vtruz semp motus qui sunt ex eisdem terminis fm spēm ad eosdē terminos fm spēm sunt eidem fm spēm ¶ Respondet p. q non semper: quia aliquando vnitas specifica motuum non solum sumit ex vnitate specifica terminoꝝ: sed etiam ex vnitate mediotum siue spacij per quod fiunt illi motus. Unde motus localis rectus t motus localis circularis quoꝝ sint ab eisdez terminis ad eosdē terminos fm spēm: tñ non sunt eiusdē spēi specialissime: quia spacium circulare siue linea circularis: non ē eiusdem spēi specialissime cū spacio recto vel linea recta: ideo ad vnitatez specificam motus: requirit vltra p̄dicta vnitas specifica medij vel spacij per quod fiat ille motus. T. Simpliciter autem motus vn⁹. ¶ P. hic ponit tertium modum vnitatis mot⁹: dicens q motus vnus simpliciter est motus vnus numero ad quaz vnitatem motus tria requirunt: scz vnitas numeralis mobilis: vnitas numeralis termini ad quem: t vnitas temporis. T. Socratē autem. ¶ Phūs hic rñdet ad quādam tacitam questionem siue dubitationez: possz enim aliqs dubitare: q ad vnitatem motus non requiritur vnitas tpis: qz si sortes pmo moueat ad sanitatē t postea itez moueat ad sanitatez: tunc videt q ibi sit vnus motus numero: t tñ tps ē interruptuz. Ad istud rñdet p. ꝺditionaliter: q si sit possibile idem corruptū in numero redire: tunc bene ē possibile q sit idē mot⁹ in numero qui pus erat: sed si non ptingat idem corruptum in numero redire: tunc non erit idem motus in numero: sed in spē: sed ex quo non ptingit idem corruptum in numero naturaliter redire: ideo ille alterationes non sunt eedem in numero: sed eedem in spē. T. Habet autem dubitationem. ¶ Hic p. mouet vnam dubitationem q talis ē. An in sorte sit eadē sanitas in numero de sero que fuit de mane. Et videt q non: qz sanitas consistit in ꝓportione pmaz qualitatum que quidem ꝓportio non manet eadem: sed ptinue mutat: ergo videt q non manet eadem sanitas. Ad hoc rñdet p. q eadez est ratio de qualitate t de motu: puta de sanitate t alteratione quo ad hoc: q si esset aliquod corruptum vel appositum de motu vel qualitate: tunc nō essz totaliter idem motus vel qualitas in numero loquendo de idētitate numerali ppriissime dicta. Differentia tñ est in hoc inter motum t qualitatem: q si motus sit vnus: qualitas erit vna: sed nō requirit: q si sit vna qualitas q sit vnus mot⁹: qz vna qualitas numero: puta caliditas sex graduum duobus motibus acqri pōt: quoꝝ vno acquirunt tres grad⁹: t alio alij tres: qui quidem gradus vnam qualitatem in numero constituunt.

De vnitate et diuersitate multiplici ipi⁹ motus.

Quoniam ptinuus est oīs. ¶ Hec est secūda pars hui⁹ capituli: in qua p. complet determinationem de vnitate numerali motus: t pmo hoc facit rōne ptinuitatis: scdo rōne pfectionis. Scda ibi. Amplius autem ꝺz vnus. Tertio rōne regularitatis: ibi. Amplius p̄ter dictos. Dicit ergo pmo sic: q oīs motus vn⁹ simpliciter ē ptinuus. Probat sic p. qz oīs motus vn⁹ simpliciter est diuisibilis: t non in motus discontinuos sine non ptinuos: ergo in motus ptinuos: ergo ipe mot⁹ est ptinuus. Et subiungit p. q ad ptinuitatem mot⁹ nō sufficit ptinuitas tpis: sed etiaz reqrit ptinuitas distōnum: siue termini ad quem. Patet: quia ad hoc q aliqua sint continua non sufficit q vltima eorum sint simul: sed cum hoc oportet q vltima eorum sint vnum: ergo etiam ad hoc q motus sit continuus: non sufficit q vltima illarum dispositionum que acquīūtur sint simul: sed cum hoc requiritur q sint vnū: ergo ad con-

De ptinuitate motus.

tinuitatem motus requiritur vnitas dispositionis.
T. Unde necesse est. ¶ Hic consequenter subiungit phūs: q ad vnitatem numeralem motus requirit vnitas temporis: ꝛ hoc large capiendo tempus. Probat sic p. quia si non esset vnitas numeralis temporis: tūc fieret interruptio per quietem mediam: ꝛ si fieret interruptio per quietem mediam: tunc motus non esset continuus et per consequens non esset vnus. Textꝰ Amplius aūt ōr vnus. ¶ Hec ē scōa pticula huius scōe ptis in qua p. ponit motū esse vnū rōne pfectōis dicēs q motus ōr vnus q̄ est completus ꝛ pfectus siue q̄ ē ad entitatem completam ꝛ pfectam: pbat sic p. q: sicut ē maliꝰ entibus: ita videt esse in motu sed sic ē de aliꝰ entibus qñ sunt completa ꝛ pfecta tunc cōlibet eoꝝ ōr vnū: ergo sil̄r motus cū est completus ꝛ pfectus ōr vnꝰ Et subdit p. q aliqñ motū impfectum dicimus ē vnū eoꝝ q est ꝓtinuus: sicut motus ad tepiditatem: sed motus q̄ est ad summū magis ōr vnus: q: non solū ōr vnꝰ q̄ ē ꝓtinuus: sed q: ē ad terminū ad quem pfectū. T. Amplius p̄ter dictos. ¶ Hec ē tertia pticula scōe ptis: in qua p. determinat de vnitate motus rōne regularitatis dicens: q inter oēs motus: motus regularis maxime ōr vnus: cum ibi non sit diuersitas: nec spacij: nec velocitatis. vñ motus regularis ōr: in quo aliq̄d in eq̄libus ptibus tpis equales ptes spacij ptransit. Et subiungit philosꝰ. q motus regularis magis ōr vnus q̄ irregularis. Scōo subiungit: q aliq̄d ꝓtingit regulariter alterari: augmentari vel minui: ꝛ moueri localiter siliꝫ irregulariter. ¶ Uñ in p̄ti passu p. nō ponit differentiam inter vniformitatem ꝛ regularitatem: licet aliq̄ talem dr̄iam ponant: q: vniformitas attendit ex pte ptium mobilis: qñ scz ptes mobilis eque velociter mouent: ꝛ ideo dicunt corpus sphericum (puta celum) non posse moueri vniformiter: q: ptes propinquiores centro tardius mouent q̄ remotiores. ¶ Sed regularitas attendit ex pte tpis: scz qñ motus ē eque velox i vna pte tpis sicut in alia: ꝛ sic motus circularis bñ p̄t esse regularis. Et per oppositū motus ōr irregularis Unde regularitas ꝛ irregularitas attēdunt penes eq̄lem vel inequalem: velocitatez motus in equalibus p tibus tpis vel in ineq̄libus. T. Unus ergo irregularis. ¶ Hic p. dicit q motus ōr irregularis duplr. Uno modo rōe magnitudinis: q: magnitudo ē irregularis Uñ magnitudo irregularis ōr: cuius non quelibet ps vniformiter sequit ad aliā: vt ptz in duabus lineis angulum facientib⁹. ¶ Alio mō ōr motus irregularis rōne velocitatis: q: in vna pte tpis ē velocior q̄ in alia p te tpis eq̄li ꝓpoꝝ pte. ¶ Et sil̄r motus duplr p̄t dici irregularis rōne ptium mobilis: q: aliq̄ ptes mobilis velocius mouent ꝛ aliq̄ tardius. Et p. oppositū tot modis ōr motus regularis. T. Uñ neq; s. ¶ P. hic infert duo correlaria. quoꝝ p̄mū ē: q velocitas ꝛ tarditas non faciunt motus differre spē: nā motus localis velox ꝛ motus localis tardus bñ sunt eiusdem spēi. T. Quare neq; gra. ¶ Aliud correlarium ē: q maior grauitas et minor grauitas non faciunt motus differre spē. ptz: q: motus vnius pue portiōis terre deorsum: ē eiusdē spēi cum motu deorsum vnius magne portiōis terre. Et q: dictum ē motum regularem potissime esse vnum. Ideo possꝫ aliqs credere: q motus irregularis nullo modo esset vnus. Ido ad hoc remouendū infert p. q motus irregularis ōr vnus q̄ est ꝓtinuus. ¶ Consequenter infert p. q motus diuersaꝝ spēꝝ nō sunt vnus motus: q: ois motus vnus est regularis vel irregularis: sed motus compositus ex motibus diuersaꝝ spēꝝ nō est regularis vel irregularis: ergo talis non est vnus.

Primum correlarium.

Scōm correlarium.

Querit vtꝝ ad vnitatez motus req̄rat vnitas mobilis: vnitas tpis: ꝛ vnitas dispōnis siue termini ad quē. Et arguit̄ p̄mo q nō q: ponatur q̄ canis cadat de turri: ꝛ q moriat̄ anteq̄ ad terram veniat: tunc ibi est vnus motus: ꝛ tñ non ē ibi vnitas mobilis: cū p vna pte motus mobile erat aliꝰ viuū: ꝛ ꝓ alia pte cadauer: ergo ad idētitatem motus non req̄rit idētitas mobilis. ¶ Scōo sic: in quolibꝫ motu sunt plura mobilia: ergo ad idētitatem motus non req̄rit idētitas mobilis. Ultis patz: q: in quolibet motu est mobile plures partes habens: quaꝝ quelibet ē mobilis: ergo in quolibet motu sunt plura mobilia. ¶ Tertio sicā quolibet motu sunt plures dispōnes cum sint ibi plures partes eiusdem forme quaꝝ quelibet ē forma vel dispō: ergo ad vnitatem motus non req̄rit idētitas numeralis dispōnis. ¶ Quarto sic: si lapis ꝓpijciat̄ sursum ꝛ cadat ecōuerso deorsum: tunc ibi non ē vnus motus: cuꝫ motus sursum sit violentus: ꝛ motus deorsum naturalis: ꝛ tñ ibi sunt tria ꝓus enumerata: igit̄. ¶ Quinto sic arguit̄: si ad vnitatem motus req̄rat vnitas dispōnis: vl̄ ergo req̄rit vnitas diuisibilis vel vnitas indiuisibilis Non ꝓmuꝫ: q: dispō ōr esse indiuisibilis: vt dicit phūs. Nec scōm: q: motꝰ est diuisibilis: ergo ꝛ dispō ꝑm quā est motus. ¶ Sexto sic: motus pōt esse q̄us nullꝰ essꝫ motus ꝓmi mobilis: ergo ad vnitatem motus non requirit vnitas tēpis. ¶ Septimo sic arguit: si lapis descendat a concauo orbis lune q̄te non interueniente: ibi est vnus motus: ꝛ tñ ibi non est idētitas tpis: cum aliud est tps in fine q̄ in ꝓncipio.

In oppositum est p. dicens: q ad vnitatem motus req̄rit vnitas mobilis: vnitas dispōnis ꝫ quā est motus: ꝛ vnitas tpis. Ꝓ solutione.

Sciendum q titulus questionis pōt duplr intelligi. ¶ Uno mō q ad vnitatem illius rei q̄ est motus req̄rat vnitas mobilis: vnitas dispōnis: ꝛ vnitas tpis: ꝛ hoc non est vex: cum illa res que est motus posset esse q̄us nullum tps esset. ¶ Alio mō ꝓt intelligi q de rōe istius complexi scz motus vnus: sunt ista tria scz mobile vnū: dispō vna: siue terminus ad quē vnus ꝛ vnitas tpis: large capiendo tps: ita q hoc complexū motus vnus debet sic describi. Motus vnus ē motus cuius mobile ē vnū ad vnū terminū ad quem sine q̄te media: siue in vno tpe. Et in ꝓposito debet capi tēpus large p quocūq; motu (per quem possum⁹ cognoscere alios motus) qui ē sine q̄te media. Et p dispōnē in ꝓposito debemus intelligere ofie illud qō p motuꝫ acquirit̄: siue sit aliqō mherens ipi mobili: siue non: siue sit pars ipius mobilis. Isto notato sit.

Quid motus vnus.

Conclusio responsiua ad quesitum: ad vnitatem motus req̄rit vnitas mobilis: vnitas dispōnis: vnitas tpis patz q: oia illa req̄runt̄ ad vnitatem motꝰ quibus ꝓsentibus motus ōr vnus: ꝛ quoꝝ vno deficiēte motus non ōr vnus: sed sic est de illis tribus: igitur. Non est intelligendum: q ad vnitatem motus requiruṅt tres res distincte: quaꝝ vna ē mobile alia dispō: alia tps. Sed req̄rit q si motus debeat dici vnꝰ: q de aliquo sit vex dicere: q ē mobile: ꝛ q de aliquo sit verum dicere q erit terminꝰ motus: ꝛ q sit vex dicere q sit vnū tps: per qō mobile ꝓtinue mouetur.

Dubitatur ꝓmo. Utꝝ ista tria sufficiunt ad vnitatem specificam motus: scz vnitas specifica termini a quo: ꝛ vnitas specifica termini ad quem: ꝛ vnitas specifica temporis. ¶ Et videtur q sic: quia (vt cōiter dicitur) motus est eiusdem essentie cū termino ad quē ergo si terminus ad quem est vnus in specie motus erit vnus in specie. ¶ Secundo sic: si vnitas termini ad quem nō sufficeret: maxie esset in motu locali: sed hoc

non:q; oē spaciū est eiusdē spēi cū alio spacio:cū omne spaciū p vnā ⁊ eandē spēm significari p̄ōt. ¶ In oppositum est phūs dicēs:q; motus locales qui sunt ab eisdem terminis secundum speciem ad eosdem terminos ꝺm speciem:vnus per lineam rectam:⁊ alius per lineam curuā esse alterius spēi:sicut motus circularis ⁊ motus rectus dicunt ꝺifferre ispē. ¶ Ad dubiuz ꝺo:q; ad vnitatem specificā motus non sufficit vnitas specifica termini a quo:⁊ vnitas specifica termini ad quem nec vnitas specifica tpis: iz cū hoc requirit vnitas specifica spacij siue medij: non tñ quecūq; vnitas specifica:sed illa que sufficit ad vnitatem specificā motus:et cuius diuersitas sufficit ad diuersitatem specificā motus. Iste aūt spēs spacij siue medij sunt rectū ⁊ curuū. ¶ Et ad p̄mā rōnem ꝺo:q; illud cōe dictū in sensu p̄po est falsum:cum sensus eius est:q; illa entitas q̄ est motus siue q̄ mouet est eadem essentialiter cum termino ad quē:qō falsum est:q; qñ motus ē terminus ad quē: motus non est:⁊ p ꝑs motus non ē de essentia termini ad quē. Sed ꝺm sensum impropōrum pōt p̄cedi:q; est iste:q; motus significat illud idez qō erit essentialiter illud qō erit terminus ad quez siue illud qō p motum acquirit est simulis spēi essentialis: cum illo qō erit in termino ad quem acquisituz. ¶ Ad scōam ꝺo:q; iz oīne spacium cuz alio sit alicuius eiusdem spēi: non tñ oīne spacium cum quolibet alio est eiusdem spēi que sufficit siue requirit ad idētitatez specificam motꝰ localis.

Ad rationes questionis. Ad p̄mā ꝺo: negādo q; ibi sit vnus motus:cum ibi non est vnitas mobilis. ¶ Ad scōam ꝺo:q; licz in quolibet motu sint plura mobilia partialia:tñ est vnuz mobile totale. ¶ Ad tertiam ꝺo:q; licet in quolibet motu sint plures dispōnes quaꝝ vna est abijcienda ⁊ alia acquirenda: tñ est solū vna totalis acquirenda. ¶ Ad quartam ꝺo: negādo q; ibi est idētitas dispōnis:q; motus sursum ē motus violentus:⁊ ē ad locum non naturalem ⁊ motus deorsum est naturalis ⁊ ad locum naturalem. ¶ Ad quintā ꝺo: q; requirit vnitas dispōnis,diuisibilis. Et ad ph̄m ꝺo: q; vult dicere q; talis dispō non debet esse diuisibilis ī partes diuersaꝝ rōnū essentialiuz. ¶ Ad sextā ꝺo:q; iz ad vnitatem motus non requirit vnitas, tpis p̄pe capiendo tps:tñ bene requirit vnitas tpis large capiendo tps. Secundum enim cursum nature non potest fieri motus vnus sine vnitate tpis p̄pe capiendo tps: supernaturaliter tñ p̄ōt fieri: cum supnaturaliter p̄ōt eē q; nullum celum moueat: ⁊ q; tñ aliq̄d hic inferius cōtinue moueat: tunc talis motus esset vnus sine vnitate tpis p̄pe capiendo tps: non tñ large capiendo tps. ¶ Ad septimam ꝺo:q; licet ibi sit aliud ⁊ aliud tps partiale:non tamen totale.

¶ Tertius tractatus in quo agit de ꝓtrietate motuum ⁊ quietum.

a

Quib⁹ modis intelligi p̄t motꝰ eē ꝓtarios

Aplius aūt ꝺeterminānduz est qualiter motus ꝓtariat motui ⁊ qeti sed p̄us ꝺeterminānduz est: vtꝝ illi motus sint ꝓtarij: quorum vnus est ab vno termio ⁊ alter ad secūdum puta ad illū. Vel illi motꝰ q; sunt ex contrarijs terminis: vtputa qui sunt ex sanitate ⁊ ex egreditudine. Vel illi q; sunt in cōtrarios termios: puta q; sunt in sanitatē ⁊ egritudinē. Vel illi quoꝝ vnꝰ est ex sanitate:⁊ alter ad egritudinē. Vel illi quoꝝ vnꝰ ē ex sanitate in egritudinē ⁊ alter ex egritudine in sanitatem. ¶ Pro quo ponunt alique ꝓclōnes. Prima ē motꝰ q; est ex vno ꝓtrario non est ꝓtrarius motui q; est ad aliud ꝓtrarium. Ptz:q; tunc sanatio sanationi: ⁊ egrotatio egrotationi ꝓtrariaret. Cū quelibet eaꝝ sit ex vno ꝓtrarioꝝ in aliud. ¶ Scōa ꝓclo:motus q; sunt ex ꝓtrarijs terminis vel medijs illoꝝ termioꝝ nō ꝓtrariant:sicut motꝰ a calidissimo ad tepidū: nō ꝓtariat motui q; ē a frigidissimo ad tepiduz. Ptz:q; tales motꝰ sunt ad eundē terminū in spē. ¶ Tertia cōclusio est: iz ꝓtrarietas motuū magis attendēda sit ex parte termioꝝ ad quos q̄ ex pte termioꝝ a qbꝰ: tñ ꝓtrarietas motuū nō sufficienter attendit ex pte terminoꝝ ad quos sed ex pte amboꝝ terminoꝝ. ¶ Prima ps ptz:q; motꝰ magis denoiant a terminis ad quos q̄ ex terminis a quib⁹. ¶ Scōa pars ptz:q; si essent motus ad termios ad quos contrarios: ⁊ non a terminis a quibus contrarijs:non essent motus contrarij sed gñationes. ¶ Tertia pars ꝑz:q; motus ꝺo: esse de termino affirmato in terminū affirmatū ergo penes contrarietatem vtriusq; termini debet attendi ꝓtrarietas motus. ¶ Iteꝝ sanatio ⁊ egrotatio:addiscere ⁊ decipi:motus sursum ⁊ motus deorsum q; sunt motus contrarij sunt de terminis contrarijs in terminos ꝓtarios: ergo signum est q; ꝓtrarietas motus attendit ex ꝓtrarietate amboꝝ terminoꝝ. Et sic ptz:q; motꝰ qui sunt ex cōtrarijs ad medium nō ꝓtariant:⁊ sunt ad eūdem terminū scōz spēm. Sed motus q; sunt ex medio ad contraria ꝓtariant:q; mediuz quodāmodo vtriq; extremoꝝ contrariat. ¶ Quarta conclo:iz motus cōtrariet q̄ti non tñ q̄ti in termio ad quē: sed in termio a quo. ¶ Prima ps ꝑz:q; q̄es ē q̄uatio motus:ergo motꝰ contraria t q̄ti. ¶ Secunda ps ptz:q; motus tendit ad q̄tē in termino ad quē:vt ptz in motu terre deorsum:relinquit igit tertia ps p̄a. ¶ Quinta ꝓclo: quietes in terminis ꝓtarijs: puta sursuz ⁊ deorsum:ꝓtariant. Ptz:q; motus qui opponunt illis quietib⁹ ꝓtariant: igit et ipe quietes adinuicē. ¶ Sexta ꝓclo:iz imutatio in termino a quo gñationis nō fit quies tñ oppont mutationi que est ab illo termino. Prima pars ptz:q; mutatio ab illo termino non est motꝰ: ergo immutatio ab illo

Prima ꝓclo

Scōa ꝓclo.

Conclo.iii

Medium vni extremoꝝ ꝓpe iū iz ꝺem alteri extremi.

Quarta cōclo q; motu cōtriat q̄es ī termio a quo.

Quinta cōclo ꝓtarietate q̄tum.

Sexta ꝓclo de ꝓtarietate imutationum

termino non est quies. ¶Secūda pars pz: quia motus opponitur quieti in termino a quo:igitur ⁊ immutatio ab illo termino mutatōni que est ab illo termino. ¶Sed circa p̄dicta mouentur alique difficultates.

Dubitatio.j.

¶P̄ima ē.vtrū sicut in motu locali inueniūntur motus naturalis ⁊ motus violentus Et silr q̄es naturalis ⁊ q̄es violenta: an ita sit in alijs motib⁹.

Solutio.

¶Ad hanc dubitationē dr q̄ sic. Nā quedā sunt corruptiones violente:que fiūt ex malo regimīe:⁊ quedā naturales que fiūt p̄ senīū: ⁊ ille sunt dulces in ordine ad p̄mas ⁊ p̄trariant̄ admiscē. Silr q̄dā sunt gñatōes extra naturā: vt gñatio floꝝ in byeme:⁊ quedā scōm naturā: vt gñatio floꝝ in estate:⁊ ille p̄trariant̄. Silr quedā sunt alteratōes violente: vt sanatio i die bus creticis:⁊ quedā nō violente: vt sanatō in diebus nō creticis:⁊ iste p̄trariant̄ admiscē scōm naturale vt violentū. Et sic pz:q̄ non solū gñatio p̄trariat̄ corruptiōi: sz etiā gñatio gñationi. Nā corruptio dulcis tristi corruptioni contrariat̄. Modo illa quoꝝz vnū est violentū ⁊ aliud naturale cōtrarian tur: vt motus terre sursum motui terre deorsum:⁊ q̄es terre sursum q̄ti terre deorsum.

Dubitatio.ij

¶Scōa difficultas est. Vtr̄ q̄tis violente fit gñatio naturalis.

Solutio.

¶Ad hoc dr q̄ non: q̄ p̄ gñationem naturalem gñat̄ quies naturalis:⁊ non violenta. Itez motus naturalis est velocior in p̄ncipio q̄ in fine:sed non sic est de gñatōne q̄tis violente:ergo talis gñatio non est naturalis. Sic ergo pz q̄ nō gñatur q̄es violenta nisi p̄ accīs: q̄n scz mouens non pōt vltra mobile mouere ⁊ sufficit ipm̄ p̄ aliquātulum tp̄is in eodem loco tenere.

Dubitatio.iij.

¶Tertia difficultas est: vtr̄ motui contrarietur q̄es in termino a quo. Et videtur q̄ non q̄ q̄diu aliq̄d mouetur habet aliq̄d de termino a quo: ergo si q̄es in termino a quo cōtrariet̄ motui:contraria simul erunt.

Solutio.

¶Ad hoc dr q̄ q̄es in termīo a quo nō contrariat̄ tīi motui quātū mot⁹ q̄ sunt ad terminos cōtrarios: q̄ isti motus nō p̄nt eidē cōuenire:sz q̄es ⁊ mot⁹ aliquo mō p̄nt eidez cōuenire.

Dubitatō.iiij.

¶Quarta dubitatio ē.vtrū q̄es violenta sit cōtraria motui naturali: vt motus ignis sursuz motui terre deorsuz: ⁊ etiā motui terre sursuz.

Solutio.

Rīdet̄ q̄ motus naturalis ⁊ q̄es violenta cōtrariant̄ scōm naturale ⁊ violentū. Et licz mobile cū mouet̄ sit in termino a quo:non tīi quiescendo sed mouēdo. ¶Scōo dr q̄ motus ignis sursum contrariat̄ motui terre deorsum p̄pter contrarietatez terminoꝝ: ⁊ motui terre sursum penes naturale ⁊ violentum. Et hec de quinto libro phisicorum.

Amplius determinādū.

¶Iste est tertius tractatus huius libri: in quo determinat̄ de p̄trarietate motuū: ⁊ p̄tinet tria capitula. In p̄mo determinat p. de p̄trarietate motus ad motum. In scōo de p̄trarietate motus ad quietem: ⁊ de p̄trarietate q̄tis ad q̄tem: ibi. Mīi aūt motui. In tertio mouet q̄dam dubia ⁊ soluit ea:ibi. Dubitabit aūt aliq̄s. P̄mū capitulū p̄tinet duas p̄tes. In p̄ma p̄te p̄mittit quādam diuisionem: ⁊ oīndit qui motus non p̄trariant̄. In scōa oīndit qui motus p̄trariant̄. Scōa ibi. Relinquit̄ ergo. Dicit ergo p̄mo sic:q̄ p̄mo determinādum est qualiter motus motui p̄trariat̄: ⁊ silr determināduz est de mansione hoc est de quiete: ⁊ tīi p̄mo determinādum est: vtr̄ motus ad aliquem terminū sit p̄trarius motui qui est ab illo termino:sicut motus ad sanitatem motui a sanitate: ⁊ generatio alicuius forme corruptioni eiusdem. Aut illi motus sunt p̄trarij qui sunt ex p̄trarijs terminis: sicut motus ex sanitate ⁊ ex egritudine. Aut illi motus sunt p̄trarij: qui sunt ad p̄trarios terminos: vt motus ad sanitatem ⁊ motus ad egritudinem. Aut illi mot⁹ sunt p̄trarij: quoꝝ vnus est ex termino p̄trario: ⁊ alius ad terminū sibi p̄trariū: sicut motus quoꝝ vnus est ex sanitate ⁊ alter ad egritudinē. Aut illi motus sunt cōtrarij quoꝝ vnus est ex vno p̄trario ad aliud p̄trariuz: ⁊ alius ecoutra:sicut motus quoꝝ vnus est ex sanitate ad egritudinem: ⁊ alius ex egritudine ad sanitatem: non aūt pluribus modis p̄tingit nos imaginari p̄trarietatem inter motus. ¶Est aūt. ¶Hic p. ponit talē p̄clusionem:q̄ motus qui est ex vno p̄trario non est cōtrarius motui qui est ad aliud p̄trarium. P̄obat sic p. q̄ tunc sanatio sanationi p̄trariaret̄: ⁊ egrotatio egrotationi p̄trariaret̄: p̄ñs est falsuz:ergo ⁊ añs:scz q̄ motus qui est ex vno p̄trario p̄trariat̄ motui qui ē ad aliū p̄trarium. Consequentia p̄z q̄ vna ⁊ eadē est sanatio de egritudine ad sanitatem: ⁊ vna egrotatio est de sanitate ad egritudinem: ergo si motus qui ē ex p̄trario termino p̄trariet̄ motui q̄ ē ad p̄trariū terminū:tūc sanatio sibi ipi p̄trariaret̄: ⁊ egrotatio egrotationi. T. Neq̄ qui ē. ¶Secunda p̄clusio ē:q̄ motus q̄ sunt ex cōtrarijs terminis ad vnum contrarium vel mediū illoꝝ contrarioꝝ non sunt contrarij. P̄z q̄ motus qui sunt ad idem in specie non sunt contrarij:sed motus q̄ sunt ex contrarijs terminis sunt ad idez in spē:ergo illi motus non sunt contrarij. Mīno: p̄z:q̄ motus qui ē a calidissimo potest esse ad tepiditatem. Et similiter mot⁹ qui est a frigidissimo pōt etiaz esse ad tepiditatem:modo oīs tepiditas omni tepiditati est eiusdem spēi. T. Sed magis. ¶Tertia conclusio est:q̄ cōtrarietas motuum magis attendenda est penes terminos ad quos q̄ penes terminos a quibus. p̄z:q̄ motus capiunt denominationem a terminis ad quos:ergo illi mot⁹ magis debent dici contrarij qui sunt ad contrarios terminos:q̄ qui sunt ex contrarijs terminis. T. Relinquit̄ autem. ¶Hec est scōa p̄s capituli: in qua p̄hūs ponit duas p̄clones. ¶P̄ima ē q̄ illi mot⁹ q̄ sunt ex contrarijs terminis in p̄trarios terminos contrariant̄: p. p̄bat p̄hūs rōne ⁊ inductōe. ¶Rōne sic:q̄ motus debet esse de termino affirmato in terminuz affirmatum:ergo penes contrarietatem vtroꝝq̄ terminoꝝ (scilz

Quib⁹ modis itelligi p̄t mot⁹ ē p̄trarios.

Conclo.i.

Conclo.ij

Conclo.iij.

Mot⁹ denoīatur a termino ad quē magis q̄ a termino a quo

Conclo.j

a quibus ⁊ ad quos) debet attendi ꝓtrarietas motuū: ⁊ per consequens illi motus qui sunt ex contrarijs terminis in contrarios terminos sunt contrarij. Antecedens patz: quia per hoc distinguit mutatio a motu: qz motus est de subiecto in subiectum: mutatio vero non.

Concl'o.ij.

T. Manifestū aūt ¶ Inductiõe, ꝑbat sic p. qz egrotatio ⁊ sanatio sūt motꝰ ꝓtarij: ⁊ tñ sūt de ꝓtarijs terminis in ꝓtarios terminos. Silr addiscere ⁊ decipi: et motus sursum ⁊ motꝰ deorsum ꝓtrariant: cū sint de ꝓtarijs terminis in ꝓtarios terminos: igit. T. Qui autē est. ¶ Scda ꝓclo est: qꝝ nõ sufficienter attendit ꝓtrarietas motuū penes termios ad quos ꝓtrarios: ꝑbat sic p. qz si essent mutatões ad termios ꝓtrarios: ⁊ non ex cõtrarijs terminis: non eẽnt motꝰ sed solum gñatões: ergo non sufficẽter attendit ꝓtrarietas ex ꝑte termioꝝ ad quos ſz cū hoc reqrit ꝓtrarietas termioꝝ a q̃bus in ordine ad termios ad quos. T. Qui aūt in medium ¶ Ꝑbi. hic remouet vnū dubiū: dcm est eñ motꝰ esse cõtrarios q̃ sunt ad ꝓtrarios termios. Ideo aliꝝ dubitaret de motu q̃ est ex vno ꝓtrarioꝝ in mediū. Et silr de motu q̃ est ex alio ꝓtrario in idem mediū: an tales sint cõtrarij. Et silr motꝰ q̃ sunt ex eodẽ medio ſz spẽm ad extrema ꝓtraria. Ut vtz motꝰ q̃ est ex albo in fuscū contrariẽ motui q̃ est ex nigro in fuscū. Et silr vtz motus qui ẽ ex fusco in albū ꝓtrariẽ motui q̃ est ex fusco i nigrum. ¶ Ad scdaz rñdet p. qꝝ sic: qz mediū ẽ quodãmõ ꝓtrariõꝝ vtricꝫ extremoꝝ. ¶ Ad ꝑmã dicendū ẽ qꝝ nõ: cũ illi motus sunt ad eũdem terminũ ad quẽ in spẽ.

Medium vni extremoꝝ ꝓpatũ hz rõem alterius extremi.

Quoniã aūt. ¶ Istud est scõm capl'm huius tractatꝰ in quo p. determiat de ꝓtrarietate motuum in ordine ad q̃etes. Et cõtinet tres ꝑtes. In ꝑma facit dictũ est: in scda determiat de ꝓtrarietate q̃etum: scda ibi. Silr aūt adinuicẽ. In tertia determiat de ꝓtrarietate mutationũ: ibi. Quibꝰ aūt non sunt. Dicit ergo ꝑmo sic: qꝝ motui nõ solũ motꝰ est ꝓtrariꝰ: ſz etiã q̃es: ſz tñ q̃es non ẽ ꝓtraria motui simplr: sicut motꝰ motui: ſz oppoit sibi ꝑtiue. Et intelligit de oppõne termioꝝ ⁊ non de oppõne reꝝ. T. Qualis aūt. ¶ P. hic remouet talem dubitationẽ. Nã dictũ est qꝝ motꝰ ꝓtrariatur q̃eti: vtz ergo ꝓtrariat q̃eti in termio a quo vel q̃eti in termio ad quẽ. T. Manifestũ igit. ¶ Hic p. soluit dictam dubitationẽ dicens: qꝝ motui ꝓtrariat q̃es in termino a quo: ꝑbat sic p. qz q̃es in termio ad quẽ non cõtrariat motui: cũ motꝰ tẽdat ad q̃etẽ in termio ad quẽ ⁊ nihil tendit ad suũ ꝓtrariũ: ergo motui ꝓtrariat q̃es in termio a quo. T. Silr aūt. ¶ Hec ẽ scda ꝑs capli: in qua p. determiat de ꝓtrarietate q̃etũ: ponẽs talem cõclonem: qꝝ q̃etes in terminis ꝓtrarijs ꝓtrariant vt q̃es in termio a quo motꝰ: ⁊ q̃es in termio ad quẽ motꝰ: sicut q̃escere sursum ⁊ q̃escere deorsum: ptz qz illa q̃ opponunt motib⁹ ꝓtrarijs inter se ꝓtrariant: sed sic ẽ de q̃ete in termio a quo ⁊ de q̃ete in termio ad quẽ: ergo ꝓtrariant. mior ꝑz: qz q̃es sursum opponit motui deorsum: ⁊ q̃es deorsum opponit motui sursum. T. Quibus aūt. ¶ Hec est tertia ꝑs huius ca. in qua p. determinat de ꝓtrarietate mutationũ ponẽs duas ꝓclones: qꝝ ꝑma talis ẽ: qꝝ imutatio in termio a quo gñatõis nõ ẽ q̃es: ꝑbat sic p. qz sicut se hz mutatio ad motũ ita imutatio ad q̃etẽ: ſz mutatio nõ ẽ motꝰ: ergo imutatio nõ ẽ q̃es. T. Silr aūt. ¶ Scda ꝓclo est: qꝝ imutatio in termino a quo opponit motui q̃ ẽ ab illo termio: ꝑbat sic p. qz sicut se hz motꝰ ad q̃etẽ in termio a quo ita mutatio se hz ad imutationẽ in termio a quo: ſz motꝰ opponitur q̃eti in termio a quo: ergo mutatio opponit mutationi in termino a quo. Et sicut motꝰ se hz ad q̃etẽ in termio ad quẽ: ita mutatio in ordine ad immutationẽ in termino ad quem.

Motui ꝓtrariat motꝰ ⁊ q̃es.

Concl'o de contrarietate q̃etum.

Ꝑma cõcl'o de contrarietate mutationum.

Concl'o.iij

Dubitat aūt. ¶ Istud ẽ tertiũ capl'm huius tractatus: in quo p. mouet ⁊ soluit aliꝝ dubitationes circa ꝑus determiata. ¶ Prima dubitatio ẽ ista. Utꝝ sicut in motu locali inuenit motꝰ naturalis siue violẽtꝰ: siue extra naturã ⁊ ꝑm naturã. Et Silr q̃es. An etiam in alijs motibus repiant motus ꝑm naturã ⁊ extra naturam ⁊ q̃etes: puta sanatio naturalis ⁊ sanatio violẽta: augmentatio naturalis ⁊ augmentatio violenta.

Dubitatio.i.

T. Aut si ẽ q̃d violenti. ¶ Hic p. soluit dubitationem iam motã dicens: qꝝ q̃dã sunt corruptiones extra naturam seu violente: sicut ille q̃ fiunt cuz gladio vel malo regimine. Et q̃dã fiũt ꝑm naturã: sicut corruptões q̃ fiunt ꝓpter senũ. Ista corruptio ꝑm naturã ⁊ corruptio extra naturã ꝓtrariant. Silr q̃dã sunt gñatões extra naturã siue extra cõem modũ nature: vt gñatões floꝝ in hyeme. Alie sunt ꝑm naturã: vt gñatões floꝝ in estate. Ista gñatio extra naturã ⁊ gñatio ſz naturã ꝓtrariãtur adinuicẽ. Silr ẽ aliꝝ alteratio ꝑm naturã: sicut sanatio in diebus creticis. Alia ẽ sanatio extra naturaz: sicut sanatio a febrib⁹ nõ in dieb⁹ creticis. T. Erũt ergo corruptiones. ¶ Hic p. declarat q̃ motus ⁊ mutationes siue q̃etes adinuicem ꝓtrariant: dicens qꝝ non solum corruptio ꝓtrariat gñationi: ſz etiam corruptio corruptioni. Nã corruptio extra naturã ⁊ corruptio ſz naturã ꝓtrariant. Vocat aūt p. corruptionẽ ꝑm naturã dulcem: ⁊ corruptionem extra naturã tristem. Nam ex quo corruptio naturalis minus amara ẽ: qꝝ corruptio extra naturã: ideo dulcis vocat. T. Vino q̃dẽ. ¶ Hic p. ꝑmo subiungit qꝝ motus sursum ⁊ motus deorsum cõtrariant accipiendo ꝓtrarietatẽ penes ꝑm naturam et extra naturã: qz motus terre deorsum ẽ ꝑm naturaz: ⁊ motus terre sursum ẽ extra naturã: ergo motꝰ illi sunt ꝓtrarij ꝑ hoc: qꝝ vnus ẽ ꝑm naturã ⁊ alius extra naturã.

Solutio.

T. Et q̃etes. ¶ Subdit hic p. scõo qꝝ motus ꝓtrariat q̃eti in termio a quo penes ꝑm naturã ⁊ extra naturã. Nam motus terre sursuz q̃ est extra naturã: ⁊ motꝰ terre deorsum q̃ est ꝑm naturã ꝓtrariant adinuicez. Silr q̃es in termio a quo extra naturã: ⁊ q̃es in termino ad quẽ ꝑm naturã ꝓtrariant adinuicẽ: sicut q̃es terre sursum violente: ⁊ q̃es terre deorsuz naturalis ꝓtrariant adinuicẽ. T. Habet aūt. ¶ Remouet hic p. aliã dubitationẽ q̃ talis ẽ: vtz oĩs q̃etis sit gñatio naturalis. Ad hoc rñdet p. qꝝ non oĩs q̃etis ẽ gñatio naturalis. ptz qz ꝑ gñationẽ naturalẽ gñaũ quies naturalis ⁊ non violẽta: ergo q̃etis violente non ẽ gñatio naturalis. ⁊ ꝑ ñs non oĩs q̃etis ẽ gñatio naturalis. Etiã motus naturalis ẽ velocior in fine qꝝ in ꝓncipio: sed sic non est de motu ꝑ quẽ gñaũ q̃es violenta: ergo talis non ẽ naturalis. ¶ Sed q̃reret aliq̃s quõ gñaũ quies violẽta. ¶ Dicitur qꝝ gñaũ ꝑ accñs ꝑ motũ violentũ: qñ ſcz mouens non pot amplius ipm mobile mouere: ⁊ tñ sufficit aliq̃tulum tpis tenere in aliquo loco ꝓtra naturalez inclinationẽ eius: tunc ipm mobile q̃escit q̃ete violenta.

Dubitatio.ij. Solutio.

T. Hz aūt. ¶ Mouet hic p. aliã dubitationẽ q̃ talis ẽ: vtz motui ꝓtrariat q̃es in termio a quo. Et videtur qꝝ non: qz si sic seqrẽt qꝝ ꝓtraria simul essent in eodez subiecto: ꝑñs ẽ falsum: ergo ⁊ añs. ꝓña ptz: qz q̃diu aliq̃d mouet hz aliq̃d determio a quo: hoc est non est adhuc in termino ad quẽ ꝑfecto. T. Aut si q̃escit. ¶ Soluit hic p. dictam dubitationem dicens: qꝝ quies in termio a quo ⁊ motus nõ ꝓtrariantur simpliciter: sed quodãmodo. Et subiũgit ꝑ. qꝝ motus magis contrariatur motui qꝝ quieti in termino a quo: quia motus cõtrarij (puta motus sursum ⁊ deorsum) nullo modo possunt simul inesse eidem: non sic est de quiete ⁊ motu.

Dubitatio.iij. Solutio.

T. Dubi. autem. ¶ Mouet hic ꝑhũs alias dubitationes. Prima est. Utrum quies violenta sit contraria motui naturali. Respondet p. qꝝ sic: quia sicut illud quod

Alie dubitatões cũ soluti-bus.

est extra naturam ꝛ ſm naturā. T. Añ aūt. ¶ Dicit phūs mouet aliā dubitationem que talis ē: vtꝝ motus ignis ſurſum ꝓtrarietē motui terre deorſum: ꝛ etiā motui ignis deorſum. Rñdet philoſophus q̄ vtriq; ꝓtrariatur: nam motus ignis ſurſum: et motus terre deorſum ꝓtrariantur penes terminos ad quos ꝛ a q̄bus: ꝛ non penes ſm naturam ꝛ extra naturā: cuꝫ vterq; motus ſm naturam ē. Et ꝓtrariē motui ignis deorſuꝫ penes terminos ꝛ penes ſm naturam ꝛ extra naturam.

T. Forte aūt q̄eri. ¶ Hic p. reſumit dubitationē p̄us factam: ſcꝫ vtrum motui ſit ꝓtraria q̄es: ꝛ ſoluit roēm p̄us factam dicens: q̄ lꝫ mobile cum moueaē ſit in termino a quo mouendo: nō tñ q̄eſcendo: hoc ē nō q̄eſcit i termino a quo: ſed mouetur a termino a quo.

Queriē. Vtꝝ motus ꝓtrariē motui ꝛ q̄eti. Et arguiē q̄ non: qꝛ motus non maxime diſtant: igitur non ꝓtrariaē. p̄ña pꝫ p diffinitionem ꝓtrariorꝫ. ¶ Secundo ſic: ſi motus motui ꝓtrariē hoc eſſꝫ rōne terminoꝝ a q̄bus ꝛ ad quos: ſed hoc non: igiē. Minoꝛ pꝫ: qꝛ calefactio ꝛ frigefactio dñr eſſe motus ꝓtrarij: ꝛ tñ alicui ſunt ad eūdem terminū ſm ſpēm: ſcꝫ ad tepiditatē igitur. ¶ Tertio ſic: mobile non ꝓtrariaē ipi mobili: ergo nec motus motui. p̄ña ptꝫ: qꝛ q̄dam motus ē ipꝫ mobile. ¶ Quarto ſic: motus ꝓtrariaē motui: ergo non cō trariatur q̄eti. p̄ña ptꝫ: qꝛ tñ vnum vni opponiē. Añs p̄baē: qꝛ motus ſurſuꝫ ꝓtrariaē motui deorſuꝫ. ¶ Quinto ſic: nihil ꝓtrariatur q̄eti: cum q̄es nihil ē: ergo motꝰ non ꝓtrariatur q̄eti. Añs ptꝫ: qꝛ p̄uatio nihil ē. ¶ Sexto ſic: mouere ꝛ q̄eſcere nō ꝓtrariaē: ergo nec motus nec q̄es. Añs pꝫ: qꝛ vnū ꝛ idē mouetē ꝛ q̄eſcit: ſicut celū mouetē circulariter ꝛ q̄eſcit a motu recto: ergo mouetē ꝛ q̄eſcit. Conſequētia ptꝫ: ab inferiori ad ſuperius.

In oppoſituꝫ eſt p. in tertio tractatu huius quinti: in quo oñdit q̄ motus motui ꝓtrariatur ꝛ q̄eti. Pro ſolutione queſtionis.

Sciendum q̄ iſta ppō. Motus motui ꝓtra riatur hꝫ plures ſenſus. Unus ē iſte: q̄ illa res q̄ ē motus ꝓtrariatur illi rei q̄ ē motus. Alius ſenſus ē iſte: q̄ iſtud dicibile motus ꝓtrariatur illi dicibili motus. Et iſtis duobus modis non ē hic ad ꝓpoſitum. Aliꝰ ſenſus ē iſte: q̄ aliq̄ ſpēs ꝓtente ſub illo termino motus inter ſe ꝓtrariaē: puta ille q̄ ſignificant trāſmutatōnes que ſunt de ꝓtrarijs terminis ad ꝓtrarios terminos et iſto modo motus motui ꝓtrariatur: vt motus de frigiditate in caliditatem: puta calefactio ꝛ frigefactio contrariātur: cū iſta dicibilia paſſiue capta: non p̄nt ſimul ꝛ ſemel verificari de eodem ſubiecto ſingulari: ſingulariter ꝛ vniuoce capto mediante hoc ꝟbo ē. Silr cuꝫ dr q̄ motus ꝓtrariatur q̄eti: non ē ſenſus: q̄ illa res q̄ ē motus ꝓtrarietur illi rei q̄ ē q̄es: cū ē vna ꝛ eadē res q̄ p̄mo ē q̄es ꝛ poſtea motus: ſed ē ſenſus q̄ illa dicibilia ſcꝫ motus ꝛ q̄es opponūtur: cū non ē poſſibile q̄ vnū et idem p eodem tpe moueatur ꝛ q̄eſcat: ſiue in termino a quo: ſiue in termio ad quem. Licet tñ p. dicat: q̄ q̄es in termio a quo ꝓtrariatur motui ab illo termino: ipe tñ nihil aliud vult habere: niſi q̄ illa diſpoſitio quam habet mobile in termio a quo opponiē illi diſpoſitōni quā mouens p motuꝫ intendit acq̄rere: ꝛ tñ illa diſpō quaꝫ mouens intendit acq̄rere non opponitur q̄eti in termino ad quē: ſiue diſponi ſub qua intendit mouēs q̄eſcere: nihilomiꝰ tñ q̄eſcere in termio ad quē opponitur illi termio moueri: ſicut q̄eſcere in termio a quo Silr cū dr q̄ q̄es in termio a quo ꝛ q̄es in termino ad quem ꝓtrariaē: non ē ſenſus q̄ illa res q̄ ē q̄es in termino a quo: ꝛ illa res q̄ ē q̄es in termio ad quē ꝓtrarientur: cū ſit vna ꝛ eadeꝫ res q̄ p̄mo ē in termio a quo ꝛ poſtea in termio ad quē q̄eſcens: ſed ē ſenſus q̄ illa dicibilia: ſcꝫ q̄es in termio a quo: ꝛ quies in termio ad quem ꝓtrariaē: vel q̄ diſpō quā hꝫ mobile in termino a quo: ꝛ diſpō quā habebit mobile i termio ad quē ꝓtrariaē ꝓtrarietate ſufficienti ad motū. Primus tñ ſenſus ē verior: qꝛ in motu alteratōis nunq̄ diſpō quā hꝫ mobile in termio a quo ꝓtrariatur diſpōni quaꝫ hꝫ mobile in termio ad quē: cum nunq̄ ille diſpōnes ſint ſimul: ꝛ p p̄ñs non ꝓtrariaē. Et iſto ptꝫ: q̄ hic ē magiſ ſm de ꝓtrarietate logicali q̄ reali: ꝛ ſic ille ſpēs motus debent dici ꝓtrarie adinuicē q̄ p terminos ꝓtrarios a q̄bus ꝛ ꝓtrarios terminos ad quos diffiniuntur: ſicut ſunt calefactio ꝛ frigefactioꝰ: motus localis ſurſum et motus localis deorſum. Añ frigefactio ē motus a caliditate in frigiditatē: ꝛ calefactio ē motus a frigiditate in caliditatē: ibi pꝫ quō ille ſpēs ꝓtrarie diffiniunē per terminos a q̄bꝰ ꝛ ad quos ꝓtrarios. Iſtis notatis ſit.

Concluſio motꝰ ꝓtrariaē motui ꝛ q̄eti. Ptꝫ ꝛcl̄o ex expōne textus: ꝛ capitur hic ꝓtrarietas vt ſe extendit ad q̄uatiuam oppoēm.

Dubitaē vtꝝ motꝰ qui ſunt ex ꝓtrarijs ēminus ad mediū illoꝝ ꝓtrarioꝝ ſint ꝓtrarij. Ad dubiuꝫ dr q̄ ſi illi motus ſint ad idem mediū ſm ſpēm non tñ in eq̄li gradu: ſed vnus ad mediū q̄nq̄ graduū: ꝛ alius ad medium ſex vel ſeptem gradū: tunc illi motus ꝓtrariātur cuꝫ illa media ꝓtrarieē ꝓtrarietate ſufficiente ad motum: ſed ſi ſint ad media equaliuꝫ graduū ſolū numero differentia: tūc illi motus non ſunt ꝓtrarij. ¶ Et ſi dicat aliq̄s q̄ p. ponit illos motus eē ꝓtrarioꝝ. ¶ Dr q̄ ipe addidit illam dictionem quodāmō: mō non valet ſunt quodāmō ꝓtrarij: ergo ſunt ꝓtrarij. ¶ Uel dicitur q̄ ille intelligebat de illis motibꝰ q̄ ſunt ad media nō eq̄liū graduū. Si ẋo p. q̄ mediū intelligat aliquos gradus vnius ſpēi: ꝛ alios gradus alteriꝰ ſpēi erūtes in eodem ſubiecto ſm diuerſas ptes eius: tunc motus qui ſunt ad tale mediū bene ꝓtrariantur: ꝛ mediū vtriq; extremoꝝ ꝓtrariatur.

Dubitaē ſcdo: vtꝝ ſit aliqua gñatio naturaē lis ꝛ aliqua violenta. ¶ Ad dubium dr q̄ aliq̄ trāſmutatio dr violēta multis modis. Uno mō q̄n mobile actiue inclinatur ad motum oppoſitum ſicut motus terre ſurſum. ¶ Alio modo: qꝛ mobile velocius mouetur q̄ moueretur ſi ſm naturam p̄pam moueretur: ꝛ iſto modo motus lapidis deorſum ꝓiecti diceretur violentus: in illo tñ motu lapis non inclinaē actiue ad motuꝫ oppoſitum. Alio mō: qꝛ talis trāſmutatio ē ꝓtra naturalem inclinationem alicuius diſpōnis ipius mobilis ſicut q̄n in aliquo ſubiecto ē aliqua diſpō que per aliquam tranſmutationem abijciē: tunc talis tranſmutatio dr violenta reſpectu illius diſpōnis que abijciē: ſiue illa diſpō ſit forma ſ balis ſiue accidētalis. ¶ Alio modo: qꝛ fit ab agentibꝰ ꝓter cōem curſum nature: puta in alio tēpe vel facilius q̄ ꝓſueuit fieri. Primo et ſecundo modo nulla generatio vel coꝛruptio ē violenta ſed tertio modo aliqua generatio ē violenta: ſicut generatio caliditatis in aqua dr eſſe violenta iſto tertio modo. Et ſimiliter generatio forme ſubſtātialis ignis vel aeris dr iſto modo violenta: qꝛ illa eſt contra naturalem inclinationem diſpoſitionis: puta forme ſubſtātialis abiſciende in materia exiſtentis. ¶ Similiter aliqua generatio dicitur violēta quarto modo: quia q̄dam eſt generatio que fit non ſm ſolitum curſuꝫ nature: ſicut generatio floꝛuꝫ in hyeme. Et iſto quarto modo p. loquitur principaliter in iſto paſſu. Similiter aliqua augmentatio ꝛ diminutio ſunt violente tertio aut quarto modis: ſed non p̄mo ꝛ ſecundo modis: capiendo proprie augmentationem ꝛ generationē. Sed rarefactio ꝛ condenſatio ſunt violente oībus modis.

Et simliter alterationes ⁊ loci mutationes. Proꝑe tñ loquendo de motu violento siue transmutatione violenta: solum alterationes ⁊ loci mutationes dicuntur violente. Et oppositio modo pōt dici motus naturalis ppᷣissime tñ loquendo ille motus dicitur naturalis qui ē a p̄ncipio intrinseco actiue concurrente sine inclinatione aliqua actiua ipius mobilis ad oppositum: et qui fit debito modo⁊ debito tempe. Sed large dicitur motus naturalis: q̄ nec ē ꝓtra inclinationē actiuā moti nec fm inclinationē mouentis: nec ꝓtra aliquā dispositionem ipius moti: ⁊ fit debito tpe ⁊ debito mō. ¶ Alijs modis pōt dici motus naturalis per oppositū ad modos motus violenti. Violentuz tñ ⁊ naturale sunt termini respectiui: ⁊ ideo nō opponunt nisi accipiant fm acceptionem oppositā ⁊ respectu eiusdē.

Ad rōnes. ¶ Ad p̄maz ōz: negādo ꝓñam: q⁊ non est hic sermo de ꝓtrarietate ppᷣissime: sz large dicta sufficiente ad motum. ¶ Ad scōam ptz solutio ex p̄mo dubio. ¶ Ad tertiā pz solutio ex notabili. ¶ Ad q̄rtam ōz: q̄ lz tñ vnuz vm ē oppositū fm spēm: ⁊ in eodē genere oppōnis: tñ vni plura opponunt in diuersis generibus oppōnis. ¶ Ad q̄ntā ōz negādo q̄ p̄uatio nihil est. ¶ Ad sextā ōz negādo añs. Et ad p̄bationē eiꝰ ōz negādo ꝓñam: q⁊ ibi arguit ab inferiori ad supᵘᵐ cū distributione supioris: q⁊ sili arguit ac si sic argueret: hoc non mouet motu recto: ergo non mouetur.

¶ Questio addita per magistrum Thomam bricot sacre pagine ꝓfessorem.

Queritᷣ. Utrū tñ ad tria p̄dicamēta sit p se motus. Et arguit q̄ nō: q⁊ ad ſbam ē motus ⁊ etiā ad relationē: ergo nō solum ad tria p̄dicamēta: scz quātitatem: qualitatem. ⁊ vbi: est per se motus. Añs ptz: q⁊ gñatio ⁊ corruptio sunt motus: ⁊ tñ sunt ad ſbaz. Itē ad ẋtutem ē motus: que tñ ē ad aliq̄d: igit ad ſbam et relationem ē motus.

In oppositū arguit ꝑ Arᵗ. in isto q̄nto dicē tem q̄ solum ad tria p̄dicamenta scz quātitatez: qualitatem: ⁊ vbi ē per se motus. ¶ In hac questione erunt tres articuli. In p̄mo ponent notabilia. In scōo cōclusiones. Et in tertio dubia.

Primꝰ articlꝰ Acceptōes motus.

Notandū est p̄mo q̄ suppositā distinctione de motu: scz q̄ pōt accipi quadruplr. Primo mō ꝑ oīm mutatōe. ¶ Scōo mō ꝑ oī mutatōe successiua. ¶ Tertio ꝑ oī mutatōe successiua cuius subiectū ē in actu formali. ¶ Et q̄rto ꝑ oī mutatōe successiua nō p̄supponente aliā mutatōem: cuiꝰ subiectū ē in actu formali. Supposito etiā cū illa distinctiōe: q̄ non ē hic sermo de motu: nisi sumendo ipm tertio mō. ¶ Tunc dupliciter intelligi pōt: q̄ solū ad tria p̄dicamenta sit motᵘᵐ. ¶ Uno mō: q̄ solū per motū acq̄renᵗ res triū p̄dicamentoꝝ: et si intelligat questio i isto sensu: tūc oēs iste sunt simul vere. Solū ad tria p̄dicamenta ē motus. Solū ad duo p̄dicamenta ē motus. Solū ad decem p̄dicamēta ē motus. Solū ad vnū p̄dicamentū ē motus. Illaz res acq̄sibiles per motū sunt in vno p̄dicamēto: sunt etiā i duobus: in tribus: ⁊ in decem p̄dicamētis. ¶ Et si dicat: q̄ ꝓpōnes p̄us posite repugnāt: igit nō simul stant in veritate. Añs ptz: q⁊ bū seqūtur: solū ad duo p̄dicamenta est per se motus: igitur nō ad plura p̄dicamenta q̄ ad duo ē p se motus: ⁊ vltra: igit nō ad tria p̄dicamenta ē p se motus. ¶ Ad hoc ōz negādo assumptū. Et ad p̄bationem ōz q̄ accipiendo añs ⁊ ꝓñs illius ꝓñtie scōz intellectionem p̄us positā: ꝓma ꝓña nō valet. Non enim sequit Solū ad res duoꝝ p̄dicamentoꝝ ē motᵘᵐ: igit nō ad res pluriū p̄dicamentoꝝ ē motus. Nam res duoꝝ p̄dicamentoꝝ sunt res pluriū p̄dicamentoꝝ. ¶ Possz tñ distingui de illa ꝓña: q⁊ vel dictio exclusiua cadit supra terminū numeralem: ⁊ sic tenet ꝓñtia: sed fm illuz sensum non sumit hic añs ⁊ ꝓñs. Alio mō pōt capi dictio exclusiua vt non cadit supra terminū numeralem: sed supra terminū p̄cedentem implicite terminū numeralem: ita q̄ sensus sit: ad tria p̄dicamenta: id est ad res trium p̄dicamentoꝝ: ⁊ sic ꝓña non valet sumendo ꝓñs in eodem sensu.

Notandum est scōo q̄ sensus tituli q̄stionis pōt esse iste: vtᵘᵐ p motum solum debeāt p se variari dicibilia triū p̄dicamentoꝝ. Et hoc dupliciter pōt intelligi. Uno mō vtᵘᵐ ꝓpter hoc q̄ aliq̄d mouet: solū varientur circa ipm denoiatōes trium p̄dicamentoꝝ p se: id est sic q̄ non alias variarent circa ipm. Alio mō intelligit: q̄ ex eo q̄ aliq̄d mouet: soluz varient circa q̄cū q̄ denoiationes trium p̄dicamentoꝝ: loquendo tā de illis denoiationibus que variarent sine motu: sicut de illis que variant cum motu. ¶ Si scōo mō intelligitur clauᵘᵐ ē ex dictis: q̄ non solum ad tria p̄dicamenta ē motus: scz q̄titatem: qualitatem: ⁊ vbi: sed etiam ad p̄dicamentum relationis: actionis: ⁊ situs. Ilaz de aliquo p motuz localem vere dī: q̄ ē ꝑus iacens postea sedēs Sili q̄ ꝑus ē dextrum: postea sinistrum. Sili p calefactionem ꝑus aliq̄d non ē agens: postea ē agēs. Si aūt p̄mo mō intelligat: tunc adhuc hoc pōt intelligi dupliciter. Uno mō q̄ ꝓpt hoc q̄ aliq̄d mouet: circa ipz cauſaliter varient solum denoiationes trium p̄dicamentoꝝ: que circa ipm alias non variarent. Alio mō q̄ ex hoc q̄ aliq̄d mouet: solum circa ipz varient illatiue denoiationes trium p̄dicamentoꝝ: que circa ipz alias nō variarent. Si scōo mō intelligat: notum ē q̄ non solū ad p̄dicamentuz qualitatis: q̄titatis: ⁊ vbi ē motus sed etiam ad p̄dicamentum passionis. Ilam ex eo q̄ aliq̄d mouet motu calefactiōis: infert illatiue q̄ aliq̄d calefit: non aūt cauſaliter: hec cñ bona ē ꝓña: hoc mouetur motu calefactionis: ergo calefit: sed hec non est ẋa cauſalis: q⁊ hoc mouet motu calefactionis: ideo calefit. Ideo p̄mo modo intelligendo non est ad passionez per se motus. ¶ Et si dicatur q̄ hec est vera: quia hoc mouet motu calefactiōis: ideo nigre fit. Itē hec ē ẋa: q⁊ hoc mouet motu frigefactionis: ideo albefit. Ilā caliditas ē mater nigredinis ⁊ frigiditas mater albedinis: igit ad passionem ē p se motus. ¶ Ad hoc dī q̄ licet caliditas in aliquo sit mater nigredinis: vtpote in humido: non tñ in quolibet: nec frigiditas in quolibet ē mater albedinis: ideo ille cauſales ꝑus accepte nō sunt vere nec⁊ p se: ⁊ p ꝓñs semp vez ē: q̄ ad passionem non ē p se motus.

Notandum est tertio q̄ adhuc circa illam p positionem dubiuz ē de p̄dicamento situs: si ad ipz nō est p se motus: nam p motum localem hec dicibilia sedens: ⁊ iacens p se videnᵗ variari de ipo mobili localiter: nec pñt alias variari de ipo mobili localiter: nō ei possibile ē aliq̄d ꝑus sedere ⁊ postea iacere nisi p motum localem: videt ergo q̄ ad p̄dicamentum situs sit p se motus. ¶ Sed dici possz q̄ hec dicibilia sedens et iacens pñt variari de aliquo sine motu locali: q⁊ dicibilia p̄dicamenti situs cōnotant ptes situari certo mō se habere in ordine ad locum vez vel imaginarium: ⁊ ideo si non esset locus verus: adhuc talia dicibilia possent variari de aliquo: ⁊ p ꝓñs variari possint sine motu locali. ¶ Uel dici possz: q̄ licet talia dicibilia possint de aliquo p se variari p motum localem: non tñ p̄mo: sz mediāte variatiōe dicibiliū alteriꝰ p̄dicamēti: puta p̄dicamēti vbi. ¶ Sz ꝓtra p̄mā solutionē instari possz. Primo: q⁊ sicut aliq̄d pōt esse sedens ⁊ iacens sine loco vero: ita pōt moueri localiter sine loco vero: ita pōt

deus aliquod corpus moueret per vacuum. ¶ Item si illa solutio valeret: tunc ad predicamētum vbi non esset perse motus: q̄ hec dicibilia: esse hic: ⁊ esse illic possunt variari de aliquo sine motu: vtpote per mutationem subitaneam. ¶ Itē contra secūdam solutiōem arguitur: q̄ tūc ad p̄dicamentuz qualitatis rōne concretorum significātium qualitates secūdas nō esset perse motus: nam talia concreta nō variātur de mobili: nisi per variationem cōcretorum significātium qualitates primas. Item tūc ad p̄dicamētum q̄titatis nō esset perse motus. Nam dicibilia eius variātur de mobili ꝓpter variatiōem concretoꝝ de p̄dicamento qualitatis: q̄ essi aliq̄d est calidius q̄ ante: ideo ē maius per rarefactionem. ¶ Ad primaz istaz ⁊ cōnum dici pōt: q̄ nihil pōt moueri localiter per vacuū: ⁊ nō dicibilia p̄dicamē ti vbi nō variātur sine motu locali. Ad scōam dr q̄ ly dicibilia vbi varientur de aliquo sine motu locali stricte capto: non tñ sine motu vel mutatione locali. ¶ Ad primaz rōem ꝓtra scōam solutiōem dr negādo cōsitiaz. Nam ly cōcreta significātia qualitates scōas nō variētur de aliquo nisi per variatiōem ꝓcretoꝝ significanti um qualitates primas: nō tñ variātur precise ꝓpter variatiōem ꝓcretoꝝ alterius p̄dicamēti variatoꝝ perse ⁊ causaliter q̄ motum. Et ad scōam rōem que pōitur ꝓ ꝛo replica. dr q̄ argumētum bñ ꝓbat q̄ rarefactio ⁊ cōdensatio nō sunt perse motus ad q̄titatem: sed ad vbi: bene tamen augmētatio ⁊ diminutio per quas p̄se variātur de mobili dicibilia p̄dicamenti q̄titatis sine variatione perse ⁊ causali dicibiliū alterius p̄dicamenti. ¶ Pria ꝛclusio: ad solum p̄dicamentuz q̄titatis perse sunt augmētatio ⁊ diminutio. p̄z: q̄ ꝓpter tales motus perse variantur de mobili dicibilia p̄dicamēti q̄titatis. Scōa ꝛclusio: sicut ad solam qualitatem ē p̄z simili rōne sicut p̄cedens ꝛclusio. ¶ Tertia ꝛclusio. Ad tria p̄ñta solum ē perse motus p̄z ex dictis.

Secūdus articulus. Conclusio.i.

Conclusio.ij. Conclusio.iij.

Tertius articulus.

Dubitatur primo. Utrū ad substātiam sit p se motus: capiendo motum stricte ⁊ tertiomodo. ¶ Et arguitur q̄ sic: q̄ subiectū generationis ē eque bñ ens in actu: sicut subiectū alterationis: aut augmentatiōis igitur generatio ē eque bene motus sicut alteratio vel augmentatio: ⁊ ipa ē ad substātiaz. igitur. Añs primū p̄z: q̄ idem est subiectum inhesionis: generationis: et alterationis: scz materia prima. Idem ē etiaz subiectū denominationis: generatiōis: ⁊ alterationis: scz totuz compositū: quod sicut dr alterari: ita dr generari: igit quēadmodum subiectuz alterationis ē ens in actu: ita subiectum generatōis Secūdo sic. ꝓpter augmentationem per se variātur dicibilia p̄dicamenti substātie: que alias non variarētur: ergo ad substātiam ē perse augmentatio que ē motus. Antecedēs p̄z: q̄: ꝓpter augmentationem veram aliqua pars incipit esse animal que prius non erat animal. ¶ In oppositum arguitur per Aristo. ꝓbantem q̄ ad generationem non ē mot? q̄: illud quod mouetur ē. sed quod generatur non est igitur generatio non ē motus. Ad dubium dr q̄ ad illud p̄dicamentum solum dr esse perse motus (vt p̄z ex dictis) cuius dicibilia perse ⁊ causaliter variantur de eo quod mouetur: que alias non variarētur circa ipm oportet ergo id quod dr moueri idem manere ante et post: sicut alterabile manet idem ante ⁊ post. In generatione autem licet materia prima maneat eadem ante ⁊ post ipsa tamen minime dr generari: quapropter generatio non debet dici motus: sic ergo ad substantiam non est perse motus. Ad primam rationem dubij dicitur: negando q̄ subiectum denominationis ipsius generationis sit ens in actu: sicut subiectum alterationis. Nam licet totum compositum quod generatur sit postea ens in actu: non tamen cum generatur. ¶ Ad secundam dicitur similiter: q̄ licet per augmentationem varientur de aliquo dicibilia substantie: nō tamen de eo quod augmētatur.

Dubitatur secundo. Utrum iste sint concedende in rigore logice. Est perse motus ad relationez Est perse motus ad situm: actionem: vel passionem: sicut ista ē concedenda. Est perse motus ad q̄titatem: qualitatem: vel vbi. ¶ Ad dubium dicitur: q̄ si ex vsu auctorum ly perse appelleꝝ ꝓprias rationes concretorum terminoꝝ sequentium: vel suarum specierum variari perse causaliter de mobili ꝓpter motum: tunc iste sunt concedende. Est perse motus ad qualitatem: q̄titatem: vel vbi non autez alie. Si autez ly perse talem non habuerit appellationem: videntur omnes ille concedende: q̄ q̄ concedi non debeat q̄ ad predicamentum relationis: actiōis: vel passionis sit perse motus: sicut ad p̄dicamētum q̄titatis: qualitatis: vel vbi ꝓpter causas superius dictas.

Dubitatur tertio. Utrum ad vnitatem motus requiratur vnitas subiecti. Arguitur q̄ non: quia tunc rediret opinio heraclii (immo discipuli eius (dicentis eundem hominem non posse ire ad fluuium semel: hoc est vno motu: quia cōtinue aliquid defluit ab ipso homine. ¶ Item si homo ceciderit e turri ⁊ in medio casus moriatur: erit vnus casus: scilicet ablatiuus vite: ⁊ tamen non ē vnitas subiecti. In oppositu arguitur per Aristo. in isto quinto ¶ Ad dubium dicitur q̄ (sm aliquos) si est vnitas termini in motu: cum vnitate medij: satis est vnitas subiecti totalis vel materialis ad vnitatem motus: non quidem vnitas primomodo dicta: que omnem varietatem excludit: sed vnitas tertiomodo dicta: que in consimili situ: ⁊ figura partium sibi succedentium consistit. Ideoq̄ fluxus secare posset vnus dici. Et per hoc p̄z solutio. Ad rōnes dubij. ¶ Ad rōnes principales questionis: p̄z quid dicendum ex dictis.

Finis quinti.

¶ Primū capm̄ sexti libꝝ i quo ostēditur ꝓma ū nō esse cōpositus ex indiuisibilibus.

s

Jautem est continuum: et qđ tāgit ꝛ ꝓiter: sicut diffinitū ē pr̄: ita q cōtinua sunt quoꝝ vltia sunt vnū. Et ꝓtigua quoꝝ vltia sunt simul. Et ꝓnr se bñtia iter q̄ nullū ē mediū eiusđ gñis

Principalis cōclusio. Jm possibile ē aliqđ ꝓtinuū eē cōpositū ex indiuisibilib⁹: vtpote lineā ex p̄ctis: si linea sit qđdā ꝓtinuū ꝛ p̄ctū qđ indiuisibile. Pro bat hec ꝛcio plurib⁹ rōib⁹ Prima rō ē. q: si cōtinuū ꝓstitueret ex indiuisibilib⁹: vel illa essent ꝓtinua: vel ꝓtigua: vel ꝓnr se bñtia. Non tertiū: q: iter q̄cūq; p̄cta mediat p̄ctū: sicut iter duo nūc sp ē aliud nūc. Nō iter ꝓnr se bñtia nō est mediū eiusđ gñis. Neq; dicēda sūt duo p̄ia. Tuz: q: ꝓtinuoꝝ vel ꝓtiguorū vltia sūt vnū vel sil. Indiuisibilia aūt non bñt p̄mū neq; vltimū. Tuz etiā: q: ꝓtinua et ꝓtigua se tāgūt. Sz indiuisibilia nō p̄nt se tāgere. Nam vel totū tāgeret totū: ꝛ sic vnū nō essz extra aliđ. neq; duo facerēt maiorē extēsionē q̄ vnū. Vel ps tāgeret ptez, vel ps totū: ꝛ hoc nō: q: indiuisibilia nō habent ptes

Prima ratio.

¶ Scđa rō ē. si ꝓtinuū cōponeret ex idiuisibilib⁹ i illa possz diuidi. ꝛ sic illa aī diuisiōez fuissent ꝓtinua: qđ est ipossibile. Pz: igit q ꝓtinuū nō est cōpositū ex idiuisibilib⁹: sz est diuisibile i sp diuisibilia

Scđa ratio.

¶ Tertia rō ē. si cōtinuū essz cōpositū ex idiuisibilib⁹: mot⁹ sup ipz fact⁹ essz cōposit⁹ ex idiuisibilib⁹: sz ꝓnis est ipossibile: g⁹ ꝛ aīs. Cōsa pz: q: sit magnitudo a.b.c. sup quā mouet mobile ○. motu d.e.z. Vel g⁹ ○. mobile p̄r⁹ mouet. sup vnā partē magnitudis scđm vnā ptez mot⁹ q̄ sup̄a totā magnitudinē ꝛ scđm totū motū vel ecōtra. Si p̄mū: vel ergo simul mouet sup vnā ptez magnitudis scz a. ꝛ motus est in a. scđm p̄mā ptē mot⁹ q̄ est d. Et b nō: q: impossibile ē simul aliqđ moueri ad aliquē terminū: ꝛ iaz eē motū ad illū terminū: vtputa ire thebas: ꝛ eē thebis. Vel p̄r⁹ mouet sz m a. q̄ motū sit in a. ꝛ p ꝓnis in a. est aliqđ scđz qđ mouet. ꝛ aliqđ scđz qđ nō ē motū: ꝛ sic a. erit diuisibile: qđ ē cōtra hypothesim: igit in a. mobile ○. nō pōt moueri: ꝛ p ꝓnis p̄ia ps mot⁹ q̄ est d. cōsidens ipi a. nō est motus q: scđm qlibet partem motus p̄tem: necesse est aliqđ moueri. ꝛ si aliquid mouet ne cesse est motus esse. Si scđm: tūc motus erit cōposit⁹ ex mom̄tis: ꝛ đ est impossibile. ꝓia pz: q: vel p̄ia ps mot⁹ q̄ est d. est mot⁹: ꝛ sic scđm ipam aliqđ mouebitur sup a. qđ est impossibile. Vel nō est mot⁹: ꝛ sic motus cōponitur ex nō motib⁹ siue ex mom̄tis: sz hoc ē ipossibile. Tum p̄io: q: tūc aliqđ essz motū ad aliquē terminū: qđ nūq̄ mouebat ad illū verbigr̄a. ○ mobile scđm d. essz motū ad a. ꝛ tm nunq̄ mouebat in a. cū sup indiuisibile nō possz fieri mot⁹. Tuz scđo: q: tūc vnum idē ꝓtinue q̄esceret ꝛ moueret. Nā ○. mobile pōtur moueri sup̄a totā magnitudinē ꝛ ex quo scđm nullā ptez eius mouet. seqūtur q̄ sup eam q̄escit. Tum tertio: q: si mot⁹ cōponatur ex mom̄tis: cōponetur ex nō motib⁹: qđ est impossibile.

Secunda ratio.

¶ Cōstat igitur ex rōne mot⁹. q̄ cōtinuū nō est cōpositus ex indiuisibilib⁹. Nā magnitudo: mot⁹: ꝛ tp̄s: simlr se habēt ad esse diuisibile vel idiuisibile. Naz sicut i toto tpe sup̄a totā magnitudinē fit totus mot⁹: ita sup̄a ptez magnitudis in pte tp̄is fit ps mot⁹: ꝛ sup̄a minorē partem in minori pte minor. ꝛ sup̄a maiorez ptem in maiori pte maior.

Quarta ratio.

¶ Quarta rō. Si cōtinuum cōponeret ex idiuisibilib⁹ seq̄ret q̄ tp̄s cōstitueret ex idiuisibilib⁹: ꝓnis ē falsum: ergo ꝛ aīs. cōseqūtia pz. Tuz p̄io: q: velocior pertrāsit in equali tpe maiorē magnitudinē q̄ mobile min⁹ velox siue tardū. Et i minori tpe pertrāsit equalem magnitudinē. ꝛ in minori maiorē. ergo magnitudo diuidit scđm diuisionem tp̄is et per ꝓnis si magnitudo ex indiuisibilib⁹ cōstituat ctiaz ꝛ tp̄s

Diffinitio velocitatis.

¶ Assūptum pz: quo ad p̄mam ptem: q: si mobile a. velocius: ꝛ mobile b. tardius pertranseat magnitudinez. c. d. in tpe z i. Tunc cū a. peruenerit ad p̄ctum d. B nō ita cito peruenit q: alias eque velociter moueret̄: ponatur ergo q̄ p̄ctum ad quod peruenit b. sit e. Tunc arguitur magnitudo c. e. minor est q̄ magnitudo c. d. ergo a. in tempore z. i. pertransit maius spaciū q̄ b.

¶ Quo ad scđam partem pz: q: a. citius pertransit spacium minus c. d: q̄ b. ergo in minori tempore q̄ b pertransit spaciū equale.

¶ Quo ad tertiā partem pz: q: si b. pertranseat spacium c. e. in tempore z i. Tunc a. pertransibit in eodez tempore c. d. ꝛ per ꝓsequens in tempore minori q̄ z i. pertransibit spacium maiꝰ q̄ c. e.

¶ Ex istis rōmbus pz: q̄ magnitudo ꝛ tp̄s

consimiliter diuidūtur. Nā si b. ptrāseat magnitudinē datā in aliquo tpe. a. ptrāsibit eādē in maiori tpe. r si illā maiorez b. ptrāseat in aliquo tpe. a. ptrāsibit eandē in maiori tpe: r sic ꝑinr. g° si ꝓtinuū sit ꝓstitutū ex idiuisibili b°: etiā r tps ¶Tū scdo: qz mobile regulariter motū in maiori tpe ptrāsit maiorem magnitudinē r in maiore maiorez: g° si magnitudo ꝓstituat ex idiuisibilib°. ēt r tps. ¶Tū tertio: qz sic magnitudo ē finita vel infinita: ita r tps: g° ēt sic magnitudo se bz ad ꝓstitui ex diuisibilib° vel idiuisibilib°: ita r tps. ¶Assumptū pz. Tū prio rōe zenonis volēt pba re q̄ nulla magnitudo pōt ptrāsiri: qz si aliq̄ magnitudo debeat ptrāsiri: oz qualz ptē ei° esse tactā r ptrāsitā: r cū infinita ñ possint p trāsiri r i magnitudie sint infinita diuisibilia seqtur q̄ nullā magnitudinē ꝓtingit ptrāsiri tpe finito: cui° rōnis efficatia vī in b stare. q̄ tps r magnitudo ꝓsilr se bñt: quo ad eē finitū vel infinitū. r b vez ē. Nā sicut magnitudo ē infinita scdz diuisiōez r nō scdz extēsionē. ita r tps ¶Tū scdo: qz magnitudo finita nō pōt ptrāsiri tpe infinito: ergo tps r magnitudo se bñt silr quo ad eē finitū vel infinitū. Añs pz dupl'r. Prio qz fit magnitudo finita a. b. r tps infinitū g. i quo accipiat ps finita g. d. i illa pte ptransit aliq̄ ps finita magnitudis: q̄ multotiēs replicata reddit totā magnitudinē. igr illa ps g. d. multotiens replicata reddit totū tps: r p ꝑns tps g. erit finitū. Scdo: qz tale mobile ptrāsit ptē finitaz magnitudis i finita pte tpis. r sic de oib° aliis ptib° magnitudis: g° tota magnitudo ptrāsit tpe finito ¶Tū tertio qz magnitudo infinita nō pt ptransiri tpe finito: g° magnitudo r tps eodēmō se bñt q° ad eē finitū vl i finitū. Assūptū pz: qz i pte finita illi° tpis nō ptrāsit nisi ps finita magnitudis. Sz talis ps finita tpis aliquotiēs r finite sūpta reddit totū tps: g° ps magnitudis aliquotiēs r finite sūpta reddet totā magnitudinē. r per ꝑns tpe finito non pt pertrāsiri magnitudo infinita ¶Quīta rō ē. qz si ꝓtinuū cōponerē ex idiuisibilib° deꝯ magnitudo a. b. c: cōstituta ex trib° indiuisibilib°: r ponat q̄ a. mobile velociº i ppoꝛtiōe dupla pertrāseat eā in tpe z. i. Tūc q̄ritur. an b. pertrāseat solaz a: in medio tpe: r tūc nō pertrāsit mediētatē spacij dati. Vel pertrāsit a. r b. r sic pertrāsit pl° q̄ mediētatē. Vel pertrāsit a. r mediuz ipi° b. r sic b. qđ est indiuisibile erit diuisibile qđ ē impossibile. Pz ergo q̄ ipossibile ē ꝓtinuū ex indiuisibilib° cōponi.

Quinta ratio

Saūt cōtinuū est: r qđ tāgitur: r ꝑnter: sicut diffinitum est r̄. ¶Iste ē sext° liber phisicoꝝ Ar⁹. in quo p. deterīat de diuisiōe mot° in ptes suas q̄titatiuas Et ꝓtinet iste liber tres tractat° Jn prio oñdit q̄ nullū ꝓtinuuz ē ꝯpositū ex indiuisibilib°. Jn scdo oñdit: quō mot° r q̄es diuidūtur ibi. Necesse ē saūt r ipm nūc. Jn tertio destruit opīoem quoꝛūdā errātiuz circa motuz: ibi. Zeno saūt rōcinat. Primus tractat° ꝓtinet quatuoꝛ capl'a. Jn prio oñdit q̄ nullū ꝓtinuuz ē cōpositū ex idiuisibilib° p rōnes sūptas ex diffinitōe ꝓtinui: ꝓtigui: r ꝑnr se hñtis. Jn scdo oñdit h° idē p rōes sūptas: ex eo q̄ mot° fit supra magnitudinē. Jn tertio p rōnes sūptas ex velocitate r tarditate mot°. Jn quarto oñdit: q̄ tps r magnitudo seimuicē ꝓsequunt penes finitatē r infinitatez Partes videbunt in ꝓcessu. Dicit g° prio sic. Si ꝓtinuum: tāgens: r ꝑnr se hñs ē. sicut pri° diffinituz ē. ita q̄ Cōtinua sunt quoꝛ vltia sunt vnū: r Tāgētia quoꝛ vltima sunt siml'. Et ꝑnr se hūtia iter q̄ nihil ē mediū eiusdē gñis. ipossibile ē aliqđ ꝓtinuū ex idiuisibilib° cōponi: puta lineā ex pūctis. ¶Hec saūt ꝓpō impossibile est aliqđ ꝓtinuū ex idiuisibilib° eē cōpositū. ē scdo pncipalis hui° capli. quā ꝓbat p. duab° rōibus Quaꝛ prīa talis ē. si ꝓtinuū essz ex idiuisibilib° cōpositū: vel igr illa indiuisibilia in cōtinuo se haberēt cōtinue: vel ꝓtigue: vel ꝑnr: sz nullū istoꝝ pt dici. igr cōtinuū non cōponit ex idiuisibilib° Mioꝛ pz: q̄ si se bz ꝓtigue vel ꝓtinue p diffinitōes ꝓtinuoꝝ r ꝓti quoꝛ. Naz ꝓtinua sunt quoꝛuz vltia sunt vnū. Et ꝓtigua sunt quoꝛ vltia sunt sil'. sz idiuisibilia nō hñt vltia: qz nō hñt prīcipiū nec mediū: cū aliter indiuisibile essz diuisibile. g° nec hñt vltimū. Et oē hñs vltimū ē diuisibile i vltimū: r illud c° ē vltimū sz idiuisibile nō ē hmōi. g° nō hñt vltimū T. Amplº necesse. ¶P. hic spāliter ꝓbat: q̄ idiuisibilia nō pñt eē ꝓtinua: qz si idiuisibile essz ꝓtinuū alteri: tūc vnū idiuisibile tāgeret aliū. ꝑns ē falsuz: g° r añs. ꝓña pz: qz oīa ꝓtinua adiuicē sunt se tāgētia. Mioꝛ pz: qz si idiuisibile tāgeret idiuisibile: vel totū tāgeret totū: vel ps ptez vel ps totū. Nō pt dici scdz. nec tertiū: qz idiuisibile nō bz partes. Nec pt dici primū: qz si totū tāgeret totū: tūc vnū ñ essz vltra aliū. Nec vnū cū alio vllā faceret extēsionē maiorē q̄ vnū eoꝝ solū. g° vnū indiuisibile nō tāgit aliud T. At xo nō ꝑnr. ¶P. hic ꝓbat aliā ptē mioris prie rōnis: scz q̄ illa idiuisibilia nō pñt se hre ꝑnter: qz sp iter illa idiuisiblia mediat aliqđ eiusdē gñis: igitur añs pz: qz iter duo pūcta mediat linea in qua sunt pūcta. silr inter duo nūc in tpe mediat tps T. Amplius ¶Scda rō talis ē. si ꝓtinuū essz cōpositū ex idiuisibilib°: tūc ꝓtinuū essz diuisibile in idiuisibilia. ꝑns ē falsa ergo r añs. ꝓña pz: qz vnūqđq̄ essz diuisibile i ea ex q̄b° cōponit. Sz falsitas ꝑntis pz: qz tūc illa idiuisibilia ante diuisionē fuissent ꝓtinua: qđ iā fuit ꝓbatū T. Manifestū ē saūt. ¶Hic p. infert vnū correlariū qđ ē tale: q̄ ꝓtinuū ē diuisibile in sp diuisibilia: qz ꝓtinuū ē diuisibile: r nō in idiuisibilia: cū ipm tūc essz idiuisibile: ergo ē diuisibile in diuisibilia.

Eiusdē saūt ¶Jstud ē scdz caplm isti° tractat°: in q° p. oñdit q̄ nullū ꝓtinuū cōponit ex idiuisibilib° p rōnes sumptas ex pte mot°. Et intēdit p. talē scdoem Si magnitudo sit cōposita ex idiuisibilib°: motus super ipaz fact° etiā erit cōposit° ex idiuisibilib° vt sit magnitudo a. b. c. supra quā mouet mobile qđ ē o. r

Principalis cōclusio.

Conclusio.

sit motus d.e.z.si ergo ille tres ptes magnitudinis scz a.b.c.sint indiuisibiles:ita etiã ille tres ptes mot⁹:scz d.e.z.erũt indiuisibiles. Pro isti⁹ ꝯclusionis ꝓbatõe ꝑ mittit p.duas suppõnes. Quaꝝ pria tangit ibi:cu dicit Si igit pũctis. Et ẽ talis:q̃ fm q̃libet partẽ motus pũctis:necesse ẽ aliq̃d moueri:ꝛ si aliq̃d mouek.aliq̃d esse motũ ẽ necesse. Hãc suppõez capit ꝑ.ab illis ꝓtra quos arguit. ¶ Si igit necesse. ¶ Scda suppõ ẽ.ipossibile ẽ aliq̃s simul moueri ad aliquẽ terminũ:ꝛ iaz eẽ motuz ad illũ terminũ:vt ipossibile ẽ aliquẽ ire thebas ꝛ ituz simul eẽ thebas. ¶ Istis suppositis arguit p.sic. Si o. mobile moueak supra magnitudinẽ datã fm motũ datum. Vel pri⁹ moueak fm vnã partẽ magnitudinis fm vnã partẽ illi⁹ motus:q̃ supra totã magnitudinẽ ꝛ fm totũ motũ. Vel ecõtra Si primũ. Vel igit mouek simul supra vnã partẽ magnitudinis: scz a.ꝛ motuz ẽ in a.fz primã partẽ mot⁹ q̃ ẽ d.q̃ nõ ꝑt dici:cũ sit ꝓtra scdam suppõem. Vel pri⁹ mouebit tale mobile fm a.q̃ motũ sit in a.ꝛ tũc oporteret q̃ in a. essz aliq̃d fm q̃ mobile prius mouek anteq̃ motũ essz:ꝛ aliud fm q̃ motũ essz in a.ꝛ sic ĩ fm a.essz diuisibile:q̃ ẽ ꝓtra ꝑsuppositũ:ergo fm a.ipm o.nõ ꝑt moueri:ꝛ p ꝓns mot⁹ qui ẽ d.correspõdens vni parti magnitudis q̃ ẽ a.non ẽ motus:q̃ alias motu existẽte ꝑte alicui mobili: ipm nõ mouerek fm illũ motũ:q̃ ẽ ꝓtra primã suppõem:ergo si partes magnitudis sunt idiuisibiles:ꝫ partes mot⁹ eẽ indiuisibiles:ꝛ nõ esse mot⁹. Nec ꝑt dici scõm:q̃ ipm o.mouek fm totã magnitudinẽ toto motu:ꝛ tñ fz nullã ptez magnitudis prius mouebak.q̃ tũc seq̃t q̃ mot⁹ essz cõposit⁹ ex momẽtis:q̃ ẽ impossibile:ergo ꝛ illud ex quo sequit. Cõsequntia pz:q̃ vel pria pars mot⁹ q̃ ẽ d.ẽ motus vel nõ. Non primũ:q̃ fm ipaz oporteret ipm o.moueri in pria parte magnitudis: eo q̃ partes motus correspõdent partib⁹ magnitudis: mõ ostẽsum ẽ prius:q̃ super ipartibile nihil ꝑt moueri. Si vero dicak q̃ non sit mot⁹:tũc sequit q̃ mot⁹ erit cõpositus ex ñ motib⁹ si ue momẽtis:q̃ ẽ ipossibile. T. Erit vtiq̃ mot⁹. ¶ Hic p.oñdit falsitatẽ ꝓncis dicte ꝓne:scz q̃ ipossibile ẽ motum cõponi ex momẽtis ducẽdo ad tria icõuenientia. ¶ Primũ icõueniẽs ẽ.q̃ tũc aliq̃d essz motũ in aliquo oõ tũ prius nunq̃ movebak ad illud:q̃ ẽ impossibile. Consequntia pz:q̃ si iste tres ptes mot⁹:scz d.e.z.essent momẽta:tũc ipm o.fm illã partẽ mot⁹ scz d.essz motuz in a.ꝛ tñ pri⁹ nõ mouebak in a.cũ ipm a.est idiuisibile (vt supponit) per q̃s nõ ꝓtingit fieri motũ:vt pri⁹ ostẽsum ẽ. ¶ Secõm icõueniẽs ẽ.q̃ vnũ et idẽ cõtinue moueret ꝛ q̃esceret:q̃ ipm mobile scz o.ponit supra totã magnitudinẽ moueri:ꝛ nõ fm aliq̃ partẽ eius: ergo simul mouek ꝛ non mouek supra totam magnitudinem. ¶ Tertiũ icõueniẽs ẽ.q̃ motus essz cõpositus ex idiuisibilibus:q̃ essz cõposit⁹ ex d.z.ꝛ e.q̃ sunt idiuisibilia:ꝛ per ꝓns nõ sunt motus. T. Silr aũt necesse ẽ. ¶ P. hic intẽdit talem ꝛlem:q̃ magnitudo supra quaz fit motus:ꝛ tps mensurãs talẽ motũ consilr se hñt quãtũ ad esse cõpositũ ex indiuisibilib⁹ vel diuisibilibus:ꝓz q̃ sicut tota magnitudo pertrãsit in toto tempore:ita partes magnitudis in partibus tẽporis:ꝛ minor pars in parte minori:ꝛ maior in maiori: ergo magnitudo ꝛ tps cõsimilr se habent: quãtum ad esse composituz ex diuisibilibus vel indiuisibilibus:et ex quo nulla magnitudo ẽ composita ex indiuisibilibus nec motus: sequit q̃ tẽpus non ẽ compositũ ex indiuisibilibus.

Conclusio.

Quoniam aũt ois ¶ Istud ẽ tertiũ ca. isti⁹ tractatus in quo p.oñdit q̃ nulla magnitudo ẽ cõposita ex idiuisibilibus ꝓnes sumptas ex pte velocitatis ꝛ tarditatis. Dicẽs ꝓio:q̃ ois magnitudo ẽ diuisibilis in magnitudies: q̃ nullũ ꝓtinuum ẽ compositũ ex idiuisibilibus:ꝛ ois magnitudo ẽ ꝓtinua ergo nulla magnitudo ẽ cõposita ex idiuisibilib⁹ ꝛ per ꝓns ẽ cõposita ex diuisibilibus:q̃ quid diuisibilia sunt magnitudines:igr ipa in magnitudines diuidit. T. Necesse ẽ velociꝰ. ¶ Hic p.ꝓmittit diffinitõem velocioris q̃ valet ad ꝓbãdum intentũ suũ dicẽs. q̃ velocius ẽ qd in equali tpe maiꝰ spaciũ pertrãsit: vel in minori maius: vel in minori equale. T. Sit eñ in quo a. ¶ Hic p. declarat dictã descriptõem:quo ad primã partẽ eiꝰ:sumank eñ duo mobilia scz B.velocius:ꝛ B.tardiꝰ:ꝛ ps transeat B.totã magnitudinẽ scz c.d.in tpe z.i.tũc cuz B.venit ad pũctuz d.in tpe z.i.nondũ pertingit B.ad ipm punctũ d.q̃ alias eq̃ velociter mouerek supra magnitudinez c.d.ꝛ tũc vlterius signek illud pũctũ ad qd pertingit ipm B.ꝛ sit illud c.e. Tũc vlteriꝰ arguit. c.d. est magnitudo maior ꝛ spaciũ maius q̃ c.e.ꝛ illud spaciũ pertrãsit mobile B.in tpe z.i.ꝛ B.in eodẽ tpe soluz pertrãsit magnitudinez c.e. ergo velociꝰ motũ in equali tẽpore pertrãsit maiꝰ spaciũ q̃ tardiꝰ motũ. T. Et vero ꝛ in minori. ¶ Hic p.ꝓbat scdam partẽ diffinitõis: scz q̃ velocius in minori tẽpore pertrãsit maiꝰ spaciũ: retinẽdo eadem mobilia:idez tps: ꝛ eãdez magnitudinẽ sicut prius diuidak.igr magnitudo q̃ ẽ inter c.e.ꝛ ips d in puncto t.ita q̃ illa magnitudo sit maior q̃ magnitudo c.e.ꝛ minor q̃ magnitudo c.d. Tunc arguit sic. B.ꝑ transit totaz magnitudinez c.d.in toto tẽpore z.i.ergo cũ idem mobile equalr motũ pertrãseat minꝰ spaciũ in minori tẽpore:tũc ipm B.pertrãsibit totã magnitudinem c.t.in minori tẽpore q̃ sit z.i. Dividak igr tps in pũcto l.ꝛ tũc B.in tẽpore z.l.q̃ ẽ minꝰ tps q̃ z.i pertrãsibit magnitudinem c.t.ꝛ B.in tẽpore z.i.pertransit tñ mõ magnitudinem c.e.mõ magnitudo c.t.est maior q̃ magnitudo c.e. ergo B velocius motũ in minori tẽpore pertrãsit maiꝰ spaciũ q̃ B.tardius motũ. T. Manifestũ aũt ex hijs. ¶ Hic p.oñdit tertiã partem descriptiõis:scz q̃ velocius in minori tẽpore pertrãsit equale spaciũ:retinẽdo eũdem casum sicut priꝰ. Tunc arguit sic. Nam cũ B.pertrãsit magnitudinem c.e.in aliquo tẽpore:vel ergo pertrãsit B.in eodez tẽpore idez spacium:vel in minori tẽpore:vel in maiori:vel in equali. Nõ in equali: q̃ tũc eq̃ velociter mouerenk B.ꝛ B.qd est ꝓtra suppositũ. Nec etiã in maiori: q̃ tũc A.tardiꝰ mouek q̃ B.cũ ponit tñ velocius moueri: ergo sequit q̃ A pertrãsit spaciũ c.e.in minori tẽpore q̃ b. Ex hijs cõcludit q̃ velocius in equali tẽpore maiꝰ spacium pertransit:aut in minore maiꝰ:aut in minore equale. T. Cõclusio. Qñ aũt ois. ¶ P. hic ponit vnã ꝛclusiõem quã intẽdit ꝓbare:scz q̃ magnitudo tps ꝛsimiliter diuidunk ꝛ similiter motꝰ. Pro hui⁹ ꝛclusiõis ꝓbatõe p. ꝓmittit tria. Primũ est:q̃ ois motꝰ ẽ in tẽpore. Secõm ẽ.q̃ in oi tempore ꝑt esse motꝰ. Tertiũ ẽ.q̃ omni motui velociori ꝑt vari motꝰ velocior. Istis suppositis ꝓbat p.suam ꝛclusionem duab⁹ rõibus. ¶ Quaꝝ pria talis ẽ. Sit A mobile velocius:ꝛ B.mobile tardius:ꝛ vlteriꝰ ponak q̃ B.in tẽpore z.i.pertrãseat magnitudinez c.d. tunc sequit q̃ A.pertrãsit eãdem magnitudinez in minori tẽpore ꝛ sit illud tps z.t.tũc in illo tẽpore z.t.B.mobile tardius pertransit minorez magnitudinem:ꝛ sit illa c.l.ꝛ sic in infinitũ: ergo fm velociꝰ sumik divisio tẽporis:ꝛ fm tardius divisio magnitudinis. T. Amplius aũt. ¶ Secũda rõ talis ẽ:aliq̃d mobile regulariter motũ in minori tẽpore pertãsit minorez magnitudinem:ꝛ in maiori maiorem: ergo magnitudo ꝛ tps ꝛ similiter motus cõsimiliter diuidũtur.

Et si quodcũq̃ ¶ Istud ẽ quartũ ca. hiuꝰ tractatus in quo p.oñdit q̃ magnitudo ꝛ tps similiter se hñt penes finitũ ꝛ infinitũ. dicens ꝓio sic. q̃ magnitudo ꝛ tps simiꝛ se hñt penes finitates ꝛ infinitates: tam fm divisiõem q̃ fm extensiõem. T. Ẽñ ꝛ

Diffinitio velocioris.

Rō Zenonis

zenonis rō. ¶ Hic p. pōit rōem zenonis per q̄ pbabat q̄ magnitudo nō ē diuisibilis in semp diuisibilia. Arguebat em̄ sic. nā si sic seq̄rē q̄ nullā magnitudinē cō tingeret ptrāsiri in tpe finito. ꝫns ē falsuz: ergo ꝛ illud ex quo seq̄tur. ꝫna pz: q: qñ aliqua magnitudo ē ptrāsita ꝫtinue ꝛ sine interruptiōe oz q̄libz ei⁹ partē esse tactā ꝛ ptrāsitā a mobili qō mouet supza eā. si ergo talis magnitudo essz diuisibilis in sp diuisibilia: tūc in illa magnitudie eēnt infinita q̄ oporteret ipz mobile tāgere ꝛ ptrāsire: sz nō ꝫtingit infinita pertrāsire i tpe finito: ergo nō ꝫtigit magnitudinē aliq̄ ptrāsiri tpe finito: si talis magnitudo essz diuisibilis i sp diuisibilia. T. Duplr ei ōz. ¶ Hic p. soluit dictā rōem dicēs: q̄ duplr ōz aliq̄ magnitudo infinita: ꝛ silr tps. Unomō sz diuisiōez: ꝛ illo mō sicut magnitudo ē infinita: ita ꝛ tps. Aliomō ōz magnitudo infinita sz vltia: ꝛ sic nulla magnitudo ē infinita: ꝛ si aliq̄ talis essz illa nō possz ptrāsiri tēpore finito

Solutio rōis

T. Nec⁹ iā infinitū. ¶ Hic p. ꝫnr pōit duas ꝫclones: q̄ valēt ad ꝫcludēdū ꝓpositū. ¶ Pria ꝫclo ē. q̄ magnitudo infinita nō ꝑt ptrāsiri tpe finito ¶ Scōa ꝫclo ē. q̄ magnitudo finita nō ꝑt ptrāsiri tpe infinito. Scōam cōclusiōez ꝓbat p. duab⁹ rōib⁹. q̄z pria talis ē. sit magnitudo finita a b. ꝛ tps infinitū g. tūc in illo tpe infinito sumat aliq̄ pars finita scz g. d. tūc in illa parte tpis aliq̄d ipi⁹ magnitudis ptrāsitur ꝛ ponat illud esse b. e. tūc illa pars b. e. multotiēs resūpta: mēsurabit totā magnitudinē. vel excedit eā q̄ magnitudo ē a. b. ponat igr q̄ in a. b. sint centū partes eq̄les ipi b. e. tūc erūt ille ptrāsite in centū partib⁹ tpis eq̄lib⁹ g. d. ꝛ per ꝫns tota magnitudo a. b. i toto tpe cōposito ex illis centū partibus erit ptrāsita: qō q̄dez tps ē finitū cū ptes ei⁹ sunt finite: igr ꝫclo vera. T. Ampli⁹ aūt signū. ¶ Scōa rō est: mobile aliq̄ partē magnitudis q̄ ē a. b. ptrāsit i minori tpe q̄ sit tps ifinitū: ergo illa ps magnitudis ptrāsitur in tpe finito: ꝛ sic de aliis partib⁹ magnitudis eq̄lib⁹: ꝛ cū ille ptes magnitudis nō sunt ifinite sz finite ꝑm multitudinē. etiā ptes tpis erūt finite ꝑm multitudinē: ꝛ per ꝫns totū tps erit finitū. T. Eadē aūt demōstratio. ¶ Hic p. pbat primā ꝫclōez. scz q̄ magnitudo ifinita nō ꝑt ptrāsiri tpe finito per motū regulares: q: in parte finita tpis nō ptrāsitur nisi ps finita magnitudis ꝛ cū pars finita tpis aliquotiēs sūpta reddit totū tps: ꝛ i magnitudie infinita sunt infinite ptes equales q̄z vna nō ē pars alteri⁹: seq̄tur q̄ i nullo tpe finito p̄ ptrāsiri magnitudo ifinita. T. Manifestū igr

Probatō prie conclusionis.

Continuū nō cōpōitur ex athomis

¶ Hic p. infert cōclariū tale: q̄ ex dictis manifestū ē. q̄ nullū ꝫtinuū cōponit ex athomis: hoc ē ex idiuisibilib⁹. Qđ ꝓbat p. sic: q: tūc seq̄rē q̄ idiuisibile essz diuisibile: si aliq̄ ꝫtinuū ex idiuisibilib⁹ cōponerē. sz ꝫns est falsum ꝛ impossibile: ergo ꝛ añs. ꝫna pz: q: denē duo mobilia q̄ se bñt adinuicē in velocitate ꝛ tarditate ꝑm ꝓportiōez hemiolīā vel duplā: ꝛ sit A. veloc⁹: ꝛ B. tardi⁹: ꝛ trāseat a. magnitudinē a. b. c. cōpositā ex trib⁹ indiuisibilib⁹ i aliquo deteriato tpe: tūc b. mobile tardi⁹ in eodē tpe nō ptrāsibit nisi medietatē illius magnitudis: sz medietas illius magnitudis nō ē vnū indiuisibile: nec duo indiuisibilia: g⁹ oz q̄ sit vnū cū dimidio q̄ magnitudo nō cōponat nisi ex trib⁹ indiuisibilibus (vt supponit) ergo idiuisibile ē diuisibile. sz hoc ē manifeste falsuz: ergo falsuz ē q̄ aliqđ ꝫtinuū cōponat ex indiuisibilib⁹: ꝛ per ꝫns oppositū eius ē verū: scz q̄ nullū ꝫtinuū ex idiuisibilibus cōponat. Añ in ꝓposito p ꝓportiōez hemiolīā intelligit ꝓportio qua totū ꝫtinet minus ꝛ mediā partē ei⁹: vt tria se bñt in ꝓportiōe hemiolia ad duo: cū tria ꝫtinēt duo ꝛ medietatē duoꝝ.

Querit vtrū pūcta sint res idiuisibiles in linea exīstes. ¶ Et arguit pmo q̄ sic: q: si pūctus ē. ipm ē res indiuisibilis: sz pūctum ē. ergo pūctum est res indiuisibilis. Maio: patz per diffinitōez q̄d nois hui⁹ termini pūct⁹: cū pūctus sit cui⁹ pars nō ē bñs positōez in ꝫtinuo: ꝛ per ꝫns pūctus ē res nō bñs partes ꝛ per ꝫns est indiuisibile. Etiā dicit p. q̄nto metaphi. q̄ oē indiuisibile ꝑm ꝟtitatez bñs pōnez in ꝫtinuo ōz pūctus. Maio: pz pmo sic: q: punctū ponitur in diffinitiōe circuli ꝛ spere: ꝛ tñ nō poneret si nihil essz pūctus: cū nullus termin⁹ nō supponens debeat poni in diffinitōne termini positiui. Scōo pz sic: si nihil essz punctū: tūc scie demōstratiue nō deberēt vti illo termio punctuz: sz aliq̄ scie vtūtur illo termio pūctuz: vtpote geometria: igitur pūctum ē aliq̄d Tertio pz sic. Illud ad qō partes alicuius copulātur ē aliq̄d: sz ad punctū partes ꝫtinui copulantur: ergo pūctum ē aliq̄d: ꝛ per ꝫns pūctum ē. Quarto pz sic. Illud supza qō cadit, diuisio linee ē aliq̄d. sz pūctum ē hmōi: igr. ¶ Scōo arguit sic ꝓncipaliter: corp⁹ perfecte sperici positū supza corpus perfecte planū tāgit ipm planū ꝑm aliq̄d ꝛ nō nisi ꝑm punctū indiuisibile: ergo pūctuz ē res idiuisibilis in magnitudie exīs. ¶ Tertio sic: linea terīatur ad aliq̄d: ꝛ nō nisi ad punctuz idiuisibile: ergo pūctuz ē aliqđ idiuisibile in linea exīs. Mino: pz: q: si illud ad qō linea terīat essz diuisibile: illud visibile essz linea: ꝛ illa linea ītex terīaret ad aliud: ꝛ sic i infinitū termin⁹ hēret terminū. Quarto sic dicit p. pmo posterio⁹: q̄ sba linee ex pūctis ē. ergo punctū est aliqđ indiuisibile in linea exīs. ¶ Quinto sic. sicut se hz vnitas ad nūez: ita se hz punctuz ad lineam: sz vnitas ē res indiuisibilis exīs in nūero: ergo punctuz ē indiuisibile exīs in linea. Sexto sic: punctuz ē pncipiū linee ꝛ nō pūctuz visibile: ergo pūctuz indiuisibile: ꝛ per ꝫns pūctum ē res indiuisibilis in linea exīs. Mio: pz: q: si illud pūctuz essz diuisibile iaz haberet aliud punctū tanq̄ pncipiū.

In oppositū arguit. nō est ponēda plurālitas: sine necessitate: sz oia q̄ dicunt de cōtinuis pūt saluari eq̄ bene nō ponēdo pūcta idiuisibilia: igr talia nō sunt ponēda. Pro solutione questionis est.

Sciēduz q̄ circa istā questiōez due sunt opiniones. ¶ Pria ē. q̄ ponit ꝟtitatez distingui a re ꝟta: lineaz a superficie: superficiē a corpore: motū a mobili: ꝛ a termio a quo: ꝛ a termio ad quez: ꝛ tps ab oībus rebus permanentib⁹ ꝛ ipo motu. Alteri⁹ pōit ista opinio punctū esse entitatez idiuisibilez bñtem pōnem in cōtinuo. Et q̄dam talis entitas ē ꝫtinuatiua partiū linee: q̄ dam terminat lineā ab vna parte: ꝛ q̄dā ab alia parte: ꝛ ista vocātur pūcta terīatiua. Alia sunt posita inter ptes linee ꝫtinuantia ipas ꝛ ista vocātur pūcta ꝫtinuatiua. Dicunt isti ꝫnr. lineam nō esse diuisibilez ꝑm latitudinē nec ꝓfunditatez: ꝛ superficiē nō esse diuisibilē ꝑm ꝓfunditatē. Alia vero ē opinio (q̄ breuitatē veritate gaudet) nō ponēs pluralitatem sine necessitate q̄ ponit ꝟtitatem nō distingui a re ꝟta: nec lineaz a superficie: nec superficiez a corpore. ¶ Et ista dicit: q̄ iste terminus punctū capiē dupliciter vt ad ꝓpositū sufficit. Unomō vt ē sinonimū cū ista oōe: aliq̄d nō bñs ptez: bñs tñ pōnez in ꝫtinuo. Et istomō capiēdo illū terminū punctus ōz (ꝑm istā opionem) q̄ pūctuz nihil ē. ¶ Aliomō capiē ꝓ linea partiali ꝫtinuatiua partiū ꝫtinui nō tñ ꝑm aliq̄ totā ptem capiendo totū sincabte. ꝛ tūc possz punctū sic describi. Pūctum ē linea ptialis que ē termin⁹ totalis linee: nō ꝑm se totam: sz ꝑm q̄libet ptem eius. Istis suppositis ponit.

Opinio ꝓma.

Opinio scōa.

Acceptiones puncti.

Conclusio respōsiua ad q̄situm scōm scōam opioem Pūcta nō sunt res idiuisibiles in linea exīstes Pz pmo sic: q: si ponerent tales entitates idiuisibiles in linea exīstes: ille essent accītia nō immaterialia: sz

Conclusio. j. Conclusio .ij. Probatō scōe conclusionis.

Quid hemiolia.

materialia: modo accidētia materialia extendūtur ad extensiōez sui subiecti ita q̄ tota in toto subiecto: ⁊ partes in partib⁹ subiecti existūt: ergo nō sunt ponēda pūcta īdiuisibilia in linea exñtia. ¶ Scdo sic. si essent ponende tales entitates max̄ie essent ponēde ad ꝓtinuēdum partes cōtinui: ſz hoc nō: igit. Adinor pz: q⁹ illud q̄ cōtinuat ptes cōtinui ē vltima partiū cōtinui: vt pz per diffinitōez ꝓtinui. ſz ipm pūctum q̄ ponit indiuisibile nō est vltimū partiū ꝓtinui: ergo ipm nō ꝓtinuat ptes ꝓtinui. Adinor pz: q⁹ nulluz īdiuisibile ē plura: sed pūctū ponit indiuisibile: ergo pūctuz nō ē plura: ⁊ per ꝓns nō est q̄dāz vltimū. Aliter pz nuno: p̄ncipalis sic. si poneret tale pūctuz ad ꝓtinuādum partes ꝓtinui tūc ipm mediaret inter partes ꝓtinui: ſz hoc ē falſuz: ergo ⁊ illud ex quo sequit. Adinor ptz: q⁹ inter illa q̄ sunt immediata nihil mediat: ſz vltima ꝓtinui sunt īmediata: puta due medietates ꝓtinui: ergo inter illa non mediat illa entitas q̄ dr pūctuz. ¶ Tertio sic. si poneret tale pūctuz īdiuisibile in linea: vel ipm esſz ps integralis linee vel ps' ēntialis: vel totalis linea vel accñs linee. Non p̄muz vt satis ꝓbat Ar'. in textu. Non scōm: q⁹ vel illa sola entitas ꝓstituereт lineā vel cum alia entitate. Non p̄muz: q⁹ quelz pas essentialis realiter distinguit ab illo cui⁹ ē pars. Etiā tunc illa entitas esſz linea: cuz linea nihil entitatis hēret q̄u esſz illud pūctum: ⁊ tūc ſi cut linea ē diuisibilis: ita pūctuz esſz diuisibile. Non p̄t dici scōm: q⁹ illa alia entitas cū qua cōſtituit lineā. vel est pars integralis vel aliud a parte integrali. Non p̄mum. Tum: q⁹ oēs ptes integrales simul sumpte sunt ipm totū: ergo illud pūctuz nō unit cuz partib⁹ integralibus. Tuz scdo: q⁹ vel illud pūctum cuilz parti integrali vniret fm q̄libz partē eius: ⁊ sic nō esſz nisi vnū pūctum in tota linea: vel pūcta essent sibijnuicez p̄xima: q̄ duo sunt ꝓtra oēs p. naturaliter loquētes. ꝓba tñ pz: q⁹ si illud pūctū cuilz parti integrali linee esſz ps̄ens: ⁊ cuilz' parti partis: tūc vnum sufficeret ad terminādum. ⁊ cōtinuādum: ⁊ cuz in qualz parte integrali linee sit punctuz: ⁊ tñ punctuz q̄ cum ea cōſtituit ipam lineaz: est p̄ſens cuilz parti eiusdē. ⁊ sibi unit non fm aliq̄ ei⁹ partē diuisibilē. ſequtur q⁹ unit sibi ſz partē indiuisibilem: ⁊ sic punctū pūcto erit p̄xim⁹. Vel ſi illud pūctum unit parti integrali nō fm q̄lz eiusdē cum non p̄t sibi uniri fm aliq̄ diuisibile relinquit q⁹ sibi unit fm indiuisibile: ⁊ sic ite⁹ pūctum erit pūcto p̄xim⁹. Nulluz ēñ indiuisibile p̄t ꝓtinuari alicui diuisibili siue facere unum cū eo retinēs situm extra illud. Non scōm p̄t dici q⁹ vel esſz materia vel esſz forma. Non ē dicendum q⁹ sit materia: q⁹ tunc pūctuz esſz forma linee: cum ex illo alio⁹ puncto ꝓstituereт linea. Nec etiā dicēdum q⁹ illō aliud sit forma: q⁹ tunc pūctum esſz alia pars: ſcz materia. Nec p̄t dici: q⁹ illud punctū sit totalis linea: cū tūc ipm esſz diuisibile. Nec p̄t dici q⁹ sit accidēs linee: q⁹ q̄libet accidēs realiter inherens alicui p̄t separari ab illo realiter pmanente in rer̄ natura: ⁊ per ꝓns posset linea esse ꝓtinua ⁊ terminata sine tali accidente: ⁊ p ꝓns non oz ponere ad cōtinuādum ꝓtinuum. ¶ Quarto sic si talis res indiuisibilis esſz ī linea vel illa esſz actu in linea: vel in potētia: sed nullum istoz ē dicendum: igit non ē ponēdum tale īdiuisibile. Adinor pz p̄mo: q⁹ non sit in potētia tm̄: q⁹ illa potentia nō posſz duci ad actū nisi p diuisiōem: ſz per diuisiōem illa entitas diuidere tur: vel corrumpereт. vel in vna parte linee maneret. Nō p̄t dici p̄muz: q⁹ ipa ē indiuisibilis. Nec p̄t dici scōz q⁹ tunc non reducereт ad actum: ſz ad oppositum act⁹. Nec p̄t dici tertiuz: q⁹ nō est maior ratio: quare magis deberet manere ī vna parte q̄ in alia. Nec p̄t dici q⁹ sit actu in linea: q⁹ hoc esſz ad cōtinuitatem linee: sed hoc non: igit. q⁹ tunc ubicunq̄ linea esſz continua ibi esſz punctum cōtinuans: sed linea ubiq̄ sui cōtinue ⁊ sine interruptiōe ē cōtinua: ergo ubiq̄ sui cōtinue ⁊ sine interruptiōe sunt puncta: quod videt esse falſuz ⁊ impossibile: ergo ⁊ illō ex quo sequit. ¶ Quinto sic. Si linea nō terminareт ad punctum indiuisibile: nō essent ponenda talia puncta indiuisibilia: sed linea nō terminatur ad punctum indiuisibile: ergo nō sunt ponenda talia puncta indiuisibilia. Adinor ptz: q⁹ ponētes huiusmodi puncta indiuisibilia dicunt illa puncta esse ponēda quedam ad terminādum: ⁊ quedam ad cōtinuandum. Adinor pz: q⁹ ex quo pūctum ē realiter distinctū a linea: nec ē pars linee: deus p̄t ipm separare a linea: sine p̄uctione alicuius alterius rei vel corruptione: hoc posito quer̄t. An illa linea sit terminata vel non. Non scōm: quia tunc ipa esſz infinita: cum quodlibz q̄tum nō terminatum ē infinitum: sed hoc ē falſum: ergo illa linea esſz terminata. Nec p̄t dici p̄mum ſcz q⁹ sit terminata: q⁹ vel esſz terminata per punctuz indiuisibile vel per aliquod diuisibile: puta per partem eius. Non p̄mum: q⁹ ex quo nulla entitas de nouo genita ē ſequtur q⁹ ante ablationem puncti punctum ablatū: ⁊ illud punctum quod iam est terminans fuissent sibijuicez p̄xima: quod ē falſum ⁊ impossibile: ergo ⁊ illud ex quo sequitur: ſcilz q⁹ sint ponenda talia puncta indiuisibilia. ¶ Sexto sic. si in linea ponereтur talia puncta: cum inter illa ē dare p̄mum: medium: ⁊ vltimum: situm: ordinem: ⁊ permanentiam habentia: sequeretur q⁹ in linea non essent infinita puncta. Consequētia p⁹: quia in infinito fm multitudinem non est dandum p̄mum: medium: ⁊ vltimuz: vt p̄t patere per quid nominis huius termini infinitum cathegoreuma. accepti: ⁊ hoc vt attribuitur multitudini. ¶ Septimo sic. si essent ponenda talia entia' indiuisibilia. tunc si perfecte sperictum poneretur supra planum: nunq̄ tangeret ipm nisi fm punctum indiuisibile: signetur illud punctum ⁊ vocetur b. tunc ſi illud sperictum moueretur supra illud planum: prius pertransiret equale sibi q̄tum ad illud fm q⁹ tangit planum: q̄ pertransiret maius cor: ⁊ prius p⁹ transiret immediatum q̄ remotum: sed nihil est equale ipi b. immediatum sibi: nisi sit punctum: ergo sequitur q⁹ punctum erit immediatum puncto: puta punctū primo pertransitum ipi puncto b. hoc reputatur falſuz apud omnes phōs naturaliter loquētes: igitur nō est ponendum tale pūctum indiuisibile.

Dubitatur p⁹io. Utz in eodem cor̄pe lōgitudo sit res distincta a latitudie ⁊ p̄funditate. ¶ Et videtur q⁹ sic. quia que sic se habēt q⁹ unuz augeт ⁊ aliud diminuit illa distinguuntur realiter. ſz sic ē de lōgitudine ⁊ latitudie: igit distinguunt realiter. Adinor pz: q⁹ aliquid p̄t augeri fm lōgitudinem ⁊ diminui fm latitudinem: igitur. ¶ Secundo sic. nisi distingueretur sequereтur q⁹ latitudo pedalis esset centupedalis. consequens est falſum: ergo ⁊ antecedens. Consequentia p⁹: capiendo aliquod cor⁹ quod ē longitudinis centū pedum: ⁊ latitudinis pedalis: tunc arguit sic. Hec longitudo ē centupedalis: ⁊ hec longitudo ē latitudo pedalis: ergo latitudo pedalis ē centupedalis. ¶ Tertio sic. latitudo corporis non ē eadez cū longitudine eiusdem: puta latitudo capitis cum longitudine pedis: ergo distinguunt realiter. ¶ In oppositu arguit. res diuersarum spēz essentialiū p̄nt separari: ita q⁹ una existeret sine alia ⁊ econtra: sed sic non est de corpore: ⁊ superficie: ⁊ longitudine: q⁹ possunt esse sine illa re que ē linea (⁊ tamen illa res que est corpus) ⁊ illa res que

ẽ superficies (ſm ponẽtes diſtinctiões inter iſtas dimẽ
ſiones) eſſent res ꝓtẽte ſub aliq̃bus ſpẽb⁹ eſſentialib⁹
ꝓtẽtis ſub eodẽ gñe cũ iſta ſpẽ linea) g⁹ iſte res iter ſe
nõ diſtinguunt. ¶ Etiã tũc eſſz penetratio dimẽſionũ: qz
in eos corpe eẽnt linea: ſuperficies: ꝛ corp⁹: q̃ eẽnt diuer
ſe ꝓtitates ſi faciẽtes vnũ pſe: qõ reputak ꝓ incõuenĩẽ
ti apõ ſic loq̃ntes: igr. Ad dubiũ dz q i eos corpe lõ
gitudo totalis: latitudo totalis: ꝛ pfũditas totalis: nõ
ſunt res realr diſticte iter ſe. Pz ꝓ rõem p⁹ oppoſitũ fa
ctã. Etiã oĩa pñt ſaluari q̃ vñr de illis reb⁹ ſine diſtictõ
ne reali. ¶ Silr nulla res appet viſibilis fz lõgitudi
nẽ. q̃n ipa ſit viſibilis fz latitudinẽ ꝛ pfũditatez. Et in
phia illõ nõ dz negari qõ appet oĩb⁹ ꝛ cui⁹ oppoſitũ ẽ
ꝓtra expiennã. igr tales res nõ ſunt diſticte. Et ad ꝓ
maz rõem dubij añ oppoſitũ dz q lz aliq̃d augeak fz lõ
gitudinẽ. ꝛ diminuak ſm latitudinez. tñ ſicut lõgitudo
augeẽ ita latitudo augeẽ. ſz nõ augeẽ latitudo ſic q̃n il
la res q̃ ẽ lõga augeẽ. etiã illa res q̃ ẽ lata augeẽ. nõ tñ
opz q augeak in latũ. ¶ Ad ſcõam dz. q eq̃uoce capiẽ
ille termin⁹ cẽtupedalis ĩ maioze. ꝛ in ꝓclone: qz i ma
ioze includit in ſe ſubſtãtiuũ a ꝓte ſubiecti poſitũ. puta
iſtũ terminũ lõgitudo ꝛ ĩ ꝓclone illi⁹ icludit illõ ſubſtã
tiuũ: ſcz latitudo: ꝛ iõ deberet ſic ꝓcludi: q latitudo pe
dalis ẽ lõgitudo cẽtupedalis: ꝛ illa ꝓcedit in caſu. ſz la
titudo pedalis nõ ẽ latitudo cẽtupedalis: qõ denotat
ꝓclõ ꝓdicta. ¶ Ad tertiã dz q hic ẽ ſermo de lõgitudie
ꝛ latitudie totalib⁹: ꝛ nõ partialibus.

Ad rõnes q̃ſtiõis. ¶ Ad primã dz negãdo

minoꝛẽ capiẽdo illũ terminũ pũctuz ꝓ idiuiſibili Et ad
primã ꝓbatiõez ei⁹ dz. ꝓcedẽdo q illę termin⁹ pũctum
ponit in diffinitõe ſpere ꝛ circuli capiẽdo pũctuz nõ ꝓ
aliquo idiuiſibili: ſz ꝓ o aliquo corpe paruo diuiſibili.

Ad ſcõaz ꝓbatõez dz. q i geometria nõ ẽ ſermo de il
lo termio pũctuz ꝓ aliqũo idiuiſibili capto ¶ Ad terti
am ꝓbatiõez dz. diſtinguẽdo minoꝛẽ. vel capiẽdo pun
ctũ ꝓlomõ. ꝛ ſic negak. vel ſcõmõ: ꝛ ſic cõcedit. Ad
quartã ꝓbatõez dz ſilr. diſtinguẽdo maioꝛẽ vel capien
do ꝓlomõ ꝛ ſic negak. vel ſcõmõ ꝛ ſic cõcedit minoꝛ.
ita q̃ ſenſus mi⁹ ẽ iſte. diuiſio linee cadit ſupꝛa pun
ctũ. i. ſupꝛa lineaz ꝓtialẽ ꝛ nõ ſupꝛa aliq̃ totã partẽ ei⁹
capiẽdo totã ſincago. cũ hoc tñ ſtat q̃ cadit ſupꝛa totaz
partẽ ꝛ ſupꝛa totã lineã: capiẽdo totã cathegozenmati
ce. Ad ſcõaz rõem ꝓncipalẽ dz. q dupl̃r ꝓt intelligi q̃
ſpera poſita ſupꝛa planũ tãgat planũ ſm pũctuz idiui
ſibile. Anomõ. q tãgat ſm illã entitatez indiuiſibilẽ q̃
pũctuz dz: ꝛ hoc ẽ falſuz. Aliomõ: q tãgat planũ indiui
ſibiliter. i. q tãgat ipz ſm aliq̃ magnitudinẽ partialẽ.
ſz nõ ſm aliq̃ partez ꝓ o: ſic q illa ps ſm ſe ꝛ qõlz ei⁹
tãgeret ipz ꝛ hoc ẽ vez: ꝛ iõ dz tãgere idiuiſibiliter nõ
q tãgens ẽ indiuiſibile: ſz qz eodẽmõ tãgit ac ſi eſſz idi
uiſibile: eo q nõ tãgit diuiſibili ſiue rõe pluriũ partiuz
quaz q̃lz ſm aliq̃ dimenſionẽ tãgeret. ¶ Ad tertiaz dz
negãdo minoꝛẽ. Et ad ꝓbatõem ei⁹ dz. q ꝓceſſus i in
finitũ nõ ẽ ꝓhibit⁹ in ꝓtinuis ſm partes eiuſdẽ ꝓpoꝛ
tõis ſiue ĩ partes quaz vna ꝓtinet aliã vel ẽ pars alteri
us. Añ in lineis ꝓ tãto pũctum dz eſſe termin⁹: qz linea
partialis ẽ termin⁹ nõ tñ ꝓ o: ita q illa linea tota non
eſt termi⁹ ſiue vltimũ: capiẽdo totũ ſincathe. tñ illa to
ta capiẽdo totũ cate. ex eo dz termin⁹: qz vltra illã iclu
ſiue nihil ẽ linee. ¶ Ad quartã dz q p. ponit dictã ꝓpõ
nem gfa exẽpli: mõ exẽploz poſitio nõ req̃rit veritatẽ.
Scõo dz q capit illũ terminuz punctũ ſcõomõ. Tertio
dz q loq̃tur ſm opĩoem platonis. ¶ Ad q̃ntam dz cõce
dendo maioꝛẽ. ſi capiak punctũ ſcõomõ. ſed ſi caperet
primomõ negaret maioꝛ. ¶ Ad ſextã dz negãdo mino
rem. pũctum tñ diuiſibile nõ eſt pũncipiũ linee primũ
hoc eſt ſm qõlibet eius.

¶ Scõm capitulũ in quo oĩditur quõ mo
tus ꝛ quies diuidũtur.

a D videndũ diuiſiõez mot⁹ ꝛ q̃etis
ponũtur aliq̃ ꝓclões. ¶ Pria ẽ. q ta in ꝓterito q̃ in futuro ẽ nũc. Pz: qz ꝓteritũ ẽ teriatuz a pte p⁹ ſic q nihil ipſius ẽ futuz. Silr futuz eſt ter
minatũ a pte ante ſic q nihil ipſi⁹ ẽ ꝓterituz igitur dabilis ẽ termin⁹ finalis ꝓteriti ꝛ ini
tialis futuri: q̃ dz eſſe Nunc. ¶ Scda ꝓclo. Nũc eſt indiuiſibile. pz. Tum pria: qz ſi eſſet diuiſibile tũc vna ps eius eſſz ꝓterita: ꝛ alia futura. ꝛ ſic nec eſſz finis toti⁹ ꝓteriti. nec fi
nis toti⁹ futuri. Tuz ſcõo. qz ſi eſſet diuiſibi
le: tũc vna ps eius eſſz ꝓterita: ꝛ alia futura ꝛ ſic ĩ ꝓterito eſſz aliq̃d futuz: ꝛ ĩ futuro ali
q̃d ꝓterituz. ꝓna pz: qz ẽ idẽ nũc q̃d eſt finis
preteriti: ꝛ initiũ futuri. Nam ſi eſſent duo nũc quoz vnũ eſſet finis ꝓteriti: ꝛ aliud ini
tium futuri. tũc inter illa mediaret tps: ꝛ ſic tps futuz nõ eſſet immediatum tpi futuro. Tuz tertio qz ſi nũc eſſz diuiſibile: tũc nõ eẽt ſcõm ſe totũ finis ꝓteriti ꝛ initium futuri: ſz ſcõz vnã ꝓte finis ꝓteriti ꝛ ſcõz aliã initiũ fu
turi: q̃d ẽ falſuz. Tũ quarto: qz ſi nũc eſſz di
uiſibile bẽret pr⁹ ꝛ poſteri⁹: ꝛ nõ bẽret totũ eſſe ſimul: ꝛ ſic eſſz tps: q̃d ẽ falſum. ¶ Ter
tia ꝓclo ẽ. in ipo nũc nihil cõtingit q̃eſcere: pz. Tum pria: qz in ipſo nunc nihil cõtingit mouer i: ergo nec q̃eſcere. Tum ſcõo: qz ſi in ipſo nũc poſſet aliq̃d q̃eſcere: tunc cũ coꝛp⁹ mouetur ꝓtinue q̃eſceret. cũ p q̃lz nunc ma
neat in eodẽ loco. Tuz tertio: qz q̃d quieſcit ſilr ſe bz pr⁹ ꝛ poſteri⁹ ſcõm ſe ꝛ ſuas ptes ſed in ipo nũc nõ eſt pr⁹ nec poſterius: g⁹ i ipſo nunc nihil cõtingit q̃eſcere. ¶ Quarta concl̃o eſt. Oẽ q̃d mutatur ẽ diuiſibile. Pz qz oẽ q̃d mouetur partiz eſt in termio a quo ꝛ partim in termio ad quẽ. cum nec ſit ad
huc pfecte in termio ad quẽ nec in termio a quo: igitur oẽ tale eſt diuiſibile. Et quo ẽ in termio a quo incõplete ꝛ ĩ termio ad quẽ in cõplete. ¶ Quinta ꝓclo eſt. Mot⁹ diuidit ſcõm diuiſiõem mobilis. Probak. Tuz pria qz ſicut tot⁹ motus eſt toti⁹ mobilis puta d. z. ipius a. c. ita ptes ipſius motus: ſcz d. e. ꝛ e. z. ſunt partiũ ipius mobilis: ſcz a. b. ꝛ b. c. Tuz ſcõo: qz oĩs motus eſt alicuius mobilis ergo totus mot⁹ erit totius mobilis ꝛ ptes ipſius partium mobilis: ꝛ p cõſequens mo
tus diuidit ad diuiſiõem mobilis. Tuz ter

Conclusio .j.

Conclusio .ij.

Cõclusio .iij.

Cõclusio .iiij.

Conclusio .v.

tio: qz vel mot⁹ adequatur ptibus mobilis: et sic diuiditur ad diuisionem eius. Vel excedit eas: ꝛ sic erit aliquid mot⁹ p quod motus excedet mobile: ꝛ scdm illud nihil mouebitur qd est impossibile. Vel motus excedit a partibus mobilis: ꝛ sic erit aliqua ps mobilis que mouebitur: cui tamen nō conuenit motus: qd est impossibile. ¶ Sexta conclusio est, motus diuiditur scdm diuisionem temporis. Probatur sic. qz sicut totus mot⁹ alicui⁹ est in aliquo toto tpe: ita ptes illius mot⁹ sunt in ptibus illi⁹ tpis: ita q ficut motus maior est in maiori tpe: ita minor in minori: ergo mot⁹ diuidit ad diuisiōez tpis. Imo hec quinqz q̄ requirūtur ad motū: scz tēpus: mobile: mot⁹: moueri: ꝛ in quo est mot⁹ puta spaciū vel dispō scdm quā est mot⁹ similiter diuidūtur: lz aliqua istoꝝ sint q̄ta p se: ꝛ aliqua scdm accidens. ¶ Septima conclusio est. Mot⁹ ꝛ moueri simili ter diuidū tur. Pz: qz nō est mot⁹ sine moueri nec econtra: ꝛ scdm totū motū est totū moueri: ꝛ scdm medium motū medium moueri: ergo simlr diuidunt. Item moueri: vel est equale motui: vel excedit motū vel exceditur a motu. Si equale: ergo equaliter diuiditur. Si excedit: ergo erit moueri sine motu. Si exceditur: ergo erit mot⁹ sine moueri qd est impossibile. ¶ Octava ꝛclo est. Motus ꝛ illud in quo est mot⁹ cōsimiliter diuidūtur. Pz: qz sicut p totū motū acquiritur tota dispō. ita ꝛ p partialem motū partialis dispositio. Pz ergo q̄ hec q̄ dicta sunt cōsimiliter diuiduntur. lz diuisio primo inueniatur in mobili: ꝛ consequenter in alijs que sequūtur mobile penes finitatem ꝛ infinitatem. ¶ Nona conclusio. Omne quod mutatur quando mutatum est est in termino ad quem mutatū est. Probat Tum primo: supponendo q̄ mutatum esse ē defeciſſe siue separatū esse a termino a quo sicut mutari est deficere siue separari a termino a quo. Isto supposito formak sic ratio Sicut est in mutatiōe scdm contradictionē ita est in alijs mutatiōibus: sed sic est in mutatiōe scdm contradictiōem: q̄ omne quod mutatum est: ē in eo ad quod mutatum est: igitur ꝛ in alijs mutationibus. Tum secūdo quia illud quod mutatum est. Vel est in termino a quo: ꝛ boc non: quia mutatuz esse est defeciſſe a termino a quo. Vel est in medio. ꝛ boc non: quia impossibile est aliquid moueri ad terminū ad quem: ꝛ esse in termino ad quem. Vel quiescit anteq̄ perueniat ad terminum ad quem: ꝛ boc nō: quia omne quod mutatum est: est in termino a quo: vel in medio vel in termino ad quem. Relinquitur ergo: q̄ illud qd̄ mutatū est: est in termino ad quē Et sic omne quod factum est quando primo factum est: est. Et omne quod corruptuz est quando prio corruptum est: non est. Et omne quod mutatum est: est in illo in quo mutatum est. ¶ Decima conclusio. In quo aliqd primo mutatum est: est atbomum siue indiuisibile. Patz: quia si diuisibile vocetur a.c. ꝛ diuidatur in duas partes a.b. ꝛ b.c. Aut ergo quod mutatum est: in neutra parte mutatum est: ꝛ tunc non est mutatū in a.c. Aut solum mutatū est in vna parte: ꝛ tūc non essz motū in a.c. primo: sed rōne partis. relinqtur ergo si mutatū est in a.c. est mutatum in indiuisibiliter: et p consequens illud in quo aliquid mutatū est: est indiuisibile. Pz ergo q̄ illud in quo aliquid corruptū est vel factū est: est indiuisibile. Et q̄ illud in quo aliqd ē mutatū: siue complete: siue incōplete etiam est indiuisibile. ¶ Undecima conclusio. In omni motu ē dabile primū mutatū esse completum et perfectū: ante qd̄ non ē aliud mutatum esse: nec post. Patz: qz in oi mutatione dabilis ē termin⁹ ad quez cōpletus et vltimus: et in illo ē mutatum esse et completuz: igitur conclusio vera. ¶ Ultima conclusio est. In motu non est dabile primum mutatum esse incompletū. Probatur. Tum primo: qz si essz dabile: sequeretur q̄ esset diuisibile quod est contra decimā conclusionez Consequētia pz: qz in illo instanti in quo incipit motus nihil ē adhuc mutatū. Et illi instanti non ē aliud indiuisibile imediatū: cū indiuisibilia non sint sibi inuicez proxia: et tñ si darek incompletū mutatū esse: oporteret illud esse imediatū prio instāti: et sic essz diuisibile. Tuz secūdo: qz si dādum essz primum mutatū esse incompletū. vel illud essz diuisibile: et boc est improbatū: vel essz indiuisibile: et sic indiuisibile essz proximū alteri indiuisibili vt probatū est. Tū tertio: qz non est dabilis pria pars mobilis q̄ pertrā fit illud spaciū: ergo nō est dabile primū mutatū esse incōpletuz. Tuz quarto: qz non est dabilis pria pars spacij pertransita: ergo non est dabile primū mutatū esse.

Conclusio. vj.

Tps mobile mot⁹. moueri spaciū. silr diuidūtur.

Cōclusio. vij.

Concio. viij.

Conclusio. ix.

Propōnes notande.

Conclusio. x.

Conclusio. xi.

Ultima cōclo

¶Tertium capitulū.in quo agitur de mutato mutari:7 moueri:de infinitate:7 diuisione motus:quietis:7 status.

Cōclo.i.

a D cognoscendū diuisionē motꝰ: q̄etis:7 statꝰ ponunt nouē ꝓclones. ¶Prima est. Oīne qđ mutaf in aliquo tpe ꝑmo:mutaf in q̄libet pte illiꝰ tpis. ptz: qz illud dī mutari i aliquo tpe primo:qđ mouef in aliquo tpe ꝑ cisse 7 nec in minori nec in maiori Sicut illđ dī mutari in aliquo tpe nō primo:qđ solum in aliqua parte eiꝰ mutaf: igf oē qđ mutaf i aliquo tpe primo: mutaf in q̄libet pte illius tpis. ¶Itē si aliq̄d mouear in tpe b lz 7. vel ergo mouef in qualibet pte illiꝰ tpis 7 tunc habef intentuz: vel in nulla pte mouef:7 sic non mouef in illo tpe. Vel mouef solū i vna parte eiꝰ 7 sic nō mouef in ipo ꝑmo. Relinq̄ tur ergo q̄ oē qđ mutaf in aliquo tpe ꝑmo: mutaf in q̄libet parte illius tpis.

Cōclo.ii. ¶Scđa ꝓclo est:aīa oē mutari ē mutatū esse. Proba tur.tū ꝑmo:qz si a mobile moueaf super spa cium lz l.in tpe 7 r.7 B super aliqđ spacium in duplo velocius: tūc anteq̄ a quentat ad B.B est mutatū ad illud punctū:7 etiā anteq̄ A quentat ad scđam medietatez ipius lz l.B est ad illā mutatū:igf ante oē mutari est mutatū esse. Tū scđo:qz aīa quālibz partem tp̄is in qua aliq̄d mutaf est alia pars eiusdē tēporis:igf aīa oē mutari ē mutatum esse. Tū tertio: qz aīa qđlibet nūc tēporis in quo aliq̄d mutaf est aliud nūc in quo est mutatū:igf aīa qđlibet mutari ē mutatum esse.

Tertia ꝓclo ¶Tertia ꝓclo.aīa oē mutatū eē est mutari. Probaf.Tū ꝑmo:qz vel illud qđ mutaf ex a in b:simul mutaf ad a:7 mutatū ē in b.7 boc non:qz tūc sil eēt in a 7 in b. Vel in alio 7 in alio nūc ē mutatum:7 cū inter quecūq̄z duo nūc mediat tps:seq̄tur q̄ illud qđ mutatum est in b.pus mutabaf in illo tēpore iter medio:7 itez qđlibet nūc post ꝑmū ꝑcedit aliquod tps: ergo aīa oē mutatū esse ē mutari. Tū scđo:qz aīa oēm partē tēporis in quo aliq̄d ē mutatū:est pars in qua mutabaf:igf aīa oē mutatū esse ē mutari.Tū tertio:qz aīa oēm partē magnitudinis complete pertrā sit:am a mobili:est alia pars pertransita vel que pertrāsif:igf aīa oē mutatū eē est mutari. Non solū in motu scđm q̄litatē:sed etiā in motu scđm substātiā:7 scđm locū. ¶Ex ꝑ

Optie.ppōes

dictis ptz:q̄ oē qđ factū est ꝑus fiebat:7 oē qđ fit ꝑus scđz aliqđ eiꝰ factū ē.Et etiā illđ qđ ē corruptū prꝰ corrūpebaf:7 qđ corrū pit prꝰ scđm aliq̄d sui ē corruptū.

Quarta ꝓclo ¶Quarta ꝓclo. Impossibile ē aliq̄d moueri tēpore infinito per spaciuz finitū. Probaf ꝑmo de motu regulari: supponēdo q̄ ois motꝰ ē in tēpore.7 q̄ oē mobile regulariter motum in maiori tempore pertransit maius spacium 7 in minori minus: qz in parte tēporis infiniti que est finita pertransit pars finita magnitudinis:q̄ multotiens sumpta reddit totā magnitudinē: igif etiā illa pars tēporis finiti multotiēs sūpta reddit tps finitū.Tū scđo:qz lz in motu irregulari vna pars pertrā seaf ꝑus q̄ altera:tū q̄libz pars spacij ꝑ trāsit tpe finito: ergo sicut certa pars i magnitudine finite sūpta reddit torā magnitudinē finitaz:ita certa ps sūpta in tpe reddit totū tps finitū:qđ neqz ex infinitis scđz magnitudinē:neqz ex infinitis scđz multitudinē ꝓstituaf. ¶Ex hac' ꝓclone pz:q̄ nihil ꝑt quiescere supza magnitudinē infinitā tpe infinito:sicut nō pōt moueri sup eā tpe infinito. ¶Pz etiaz q̄ ipossibile ē aliq̄d semp generari vel corrūpi: qz oē gnabile vel corruptibile ē infinite magnitudinis.

Quinta ꝓclo ¶Quinta ꝓclo:impossibile est aliq̄d tpe finito moueri ꝑ spaciū infinitum. Ptz:qz sicut pars tp̄is multotiens sumpta reddit totū tps finituz ita 7 pars magnitudinis multotiens sūpta reddit totā magnitudinem finitā. Et sic pz q̄ etiā mobile infinitū non possz pertrāsire spacium infinitū tempore finito.

Cōclo.vi ¶Sexta ꝓclo: impossibile ē mobile infinituz ptransire spaciuz finitū tpe finito. Pz:qz sicut mobile ptransit spaciū ita ptrāsif ab ipo: ergo si infinitū possz pertrāsiri finitū tēpore finito:ita etiā finitū possz pertrāsire infinitū tēpore finito:qđ ē improbatū. ¶Ex ꝑdictis pz:q̄ impossibile ē motū infinitum esse tempore finito. Pz: qz motꝰ magnitudo:mobile:7 tps:silr se bāt quo ad esse finitū vel infinitum.

Cōclo.vii ¶Septima ꝓclo ē. Oīne quod stat mouef. Ptz:qz oē qđ natū est moueri: eo tēpore quo natum est moueri 7 sicut natū est moueri si non quiescit:mouetur. Sed illud quod stat est huiusmodi:7 nō quiescit:ergo mouetur.Et sic patz q̄ omne quod stat:stat in tpe. Tuz:qz oīne qđ mouef:mouef in tpe Tum etiam quia contingit stare velocius 7

tardius ¶Modo velocitas ꝛ tarditas sunt in tpe. Patz scdo: qz oē qđ stat in aliquo tpe ꝑmo stat in q̄libet pte illi⁹ tpis: alias nō staret in tpe: vel non staret in illo tempe ꝑmo.

Lōcl'o.vi ¶Octaua ꝓcl'o. In statu nō est dare ꝑmuz mutatū eē: vel statū eē. Ptz: qz in motu nō ē dabile ꝑmū mutatū esse: igitur nec in statu.

Ultima ꝓcl'o ¶Ultia ꝓcl'o ē. Oē qđ q̄escit in tpe q̄escit. Ptz Tū ꝑmo: qz in nūc nihil ꝓtingit q̄escere Tū scdo: qz q̄escēs se hz sik̄r ꝑus ꝛ posteri⁹ ꝛ ꝑ ꝓns in tpe q̄escit. ¶Ex ꝑdict⁹ inferunt aliq̄ correlaria. Primū ē. qđ illd qđ q̄escit in aliquo tpe ꝑmo q̄escit in q̄libet pte ei⁹. Secūdū est. qđ nō ē dabile ꝑmū q̄tatū eē: sicut nec in tpe. Tertiū ē. qđ nihil qđ mouet dum mouet: est in eadē dispōne ꝑ aliqđ totū tps. Ptz: qz tūc in illo tpe simul moueret ꝛ q̄escēret quod est impossibile.

Necesse est autē. Iste est secundus tractat⁹ huius libri in quo p. ostendit quō motus ꝛ q̄es diuidunt Et diuidit iste tractatus in sex copl'a q̄ videbunt in processu. In ꝑmo capl'o ponit aliās ꝓcl'ones. Quaz ꝑma talis est: qđ ipm nunc ē indiuisibile'. Scda ē. qđ in oī tpe est nūc. T. Est eñ aliqđ vltimū. ¶Dic p. ꝑbat scdaz ꝓcl'onem: scz qđ in oī tpe ē nūc: qz tā in ꝑterito q̄ in futuro ē nūc: qz ꝑteritū est terminatū a pte post: sic qđ nihil ipius sit futuz: ꝛ futuz est terminatū a pte añ: cū nō se extendat ad aliq̄d in ꝑterito: ergo in ꝑterito est terminus finalis: ꝛ in futuro ē terminus initialis: ꝛ cū nihil aliud vocemus nunc q̄ terminū vltra quē nō est ꝑteritum: ꝛ citra quē nō est futuz in vtroq; tpe est nūc. Añ ꝑ nunc in ꝓpositō nihil aliud intelligit nisi ꝑmū mobile sm aliquā ꝑtem sui respiciens aliquā ꝑtem spaci: quā immediate ante non respiciebat: nec immediate post respiciet: siue qđ immediate añ mouebat: ꝛ immediate post mouebit. T. Hoc aūt si. ¶Dic p. ꝑbat ꝑmaz ꝓcl'onem: qđ ipm nūc ē indiuisibile q̄tuor rōnib⁹. ¶Prima est: qz si nunc esset diuisibile: tūc vna ps eius eēt ꝑterita ꝛ alia futura: ꝛ sic non esset terminus totius ꝑteriti ꝛ totius futuri qđ supponit eē falsum. T. Necesse ē igit. ¶Dic p. in fert vnū correlariū tale: qđ vnū ꝛ idē nūc ē finis ꝑteriti ꝛ initiū futuri. Ptz: qz si eēnt duo nūc quoz vnū eēt finis ꝑteriti: ꝛ alterū initium futuri: tunc inter illa duo nūc esset tps mediū: ꝛ sic tps futuz non esset imediatū tpi ꝑterito: ꝛ ꝑ ꝑns ꝑteritū ꝛ futuz non esset vnū tps ꝓtinuū. Etiā si inter ꝑteritū ꝛ futuz esset aliqđ mediū: illd videret eē nūc: ꝛ ꝑ ꝑns ipm nūc esset diuisibile. qđ ē ꝓtra ꝑmā ꝓcl'onem. T. Si autē diuisibile. ¶Scda rō talis ē: si ipm nūc esset diuisibile tunc vna ps eius eēt ꝑterita ꝛ altera futura: ꝛ cum sit vnū ꝛ idē nunc in ꝑterito ꝛ futuro: sequit̄ qđ in futuro essz aliqđ ꝑteritū: ꝛ in ꝑterito aliqđ futuz: qđ videt̄ inconueniens. T. Sik̄r aūt ꝛ nō ꝑse. ¶Tertia rō est: si nūc essz diuisibile tūc nō eēt sm se terminus ꝑteriti et futuri: eo qđ extra vnā ꝑtem essz alia: ꝑns ē falsuz: ergo ꝛ illud ex quo sequit̄. T. Adhuc autē ipsi⁹. ¶Quarta rō est: si ipm nunc essz diuisibile: tunc haberet ꝑus ꝛ posterius: ꝛ nō haberet totum suū esse simul: ꝛ ꝑ ꝑns essz tps. Ex dictis ꝓcludit p. qđ ipm nunc est indiuisibile

Lōcl'o.iij T. Aūt nihil' ¶P. hic ponit tertiam ꝓcl'onez: q̄ talis est: qđ in nunc nihil ꝓtingit moueri. Probat sic p. qz ois motus est velox vel tardus: sed in nūc nulla est velocitas aut tarditas: ergo in nunc nihil ꝓtingit moueri. Minoz ptz: qz si signetur magnitudo mobilis A B: ꝛ sit mobile velocius A: ꝛ mobile tardius B: tunc moueatur B per magnitudinem A B in vno nunc: scz n. tunc mobile velocius A: pertransibit illam eandem magnitudinem in breuiori mensura q̄ in nūc: ꝛ ꝑ ꝑns ipm nunc essz diuisibile: qđ ē ꝓtra ꝑus dicta. T. Ad ho neq; q̄escere. ¶P. hic ponit tertiā ꝓcl'onez que talis est: qđ in nunc nihil ꝓtingit q̄escere. pbat p. tribus rōnibus. Quaz ꝑma talis est: qz illud in quo nihil aptū natum est moueri in illo nihil pōt q̄escere: sed in nunc nihil aptum natum est moueri vt ptz per ꝓcl'onem precedentem: ergo in nūc nihil ꝓtingit q̄escere. T. Amplius si idem. ¶Scda rō est: si aliqđ quiesceret in ipo nunc: sequeretur qđ vnum ꝛ idem moueret ꝛ q̄esceret simul ꝛ semel: ꝑns ē falsum: ergo ꝛ añs. Loña patz: qz moueatur aliqđ per vnum totum tempus: tunc in illo toto tpe non q̄escit: cum aliter motus non essz ꝓtinuus ꝛ tū ponit quiescere in ipso nunc igit̄. T. Amplius autem quiescere. ¶Tertia rō est: illud dr q̄escere qđ ꝑm se ꝛ suas ptes sik̄r se hz nūc ꝛ ꝑus: sed in ipso nūc nō ē dabile ꝑus ꝛ posterius: ergo in ipso nunc nihil ꝓtingit quiescere. Ex dictis infert p. correlariuz: qđ oñe quod monet vel q̄escit mouet vel q̄escit in tpe. T. Aūt ¶Phūs hic ponit quintam ꝓcl'onez que talis ē: qđ oñe qđ mutat est diuisibile: ꝑbat sic p. qz oñe mobile duz mouetur partim est in termino a quo: ꝛ partim in termino ad quem: sed oñe tale ē partibile vel diuisibile: ergo oñe mobile est diuisibile. Maioz ptz: qz tūc mobile non mouetur qñ est ꝑfecte in termino a quo. Sik̄r qñ est ꝑfecte in termino ad quem non mouet: sed iam mutatum est: ergo qñ mobile mouet. partim est in termino a quo: ꝛ partim in termino ad quem. T. Dico autem. ¶Hic p. exponit dictam ꝓcl'onem dicens: qđ dū mobile mouet non est in termino a quo completo et ꝑfecto: sed est in termino a quo incompleto: ꝛ in termio ad quem incompleto. Ex dictis ꝓcludit p. qđ oñe quod mutatur est diuisibile.

Oē qđ mouet vel q̄escit mouet vel q̄escit in tpe. Lōcl'o.v.

Oē qđ mutat est diuisibile

¶Motus autem ¶Istud est scdm capitulū huius tractatus: in quo p. oñdit qđ motus est diuisibilis sm diuisionē tpis ꝛ mobilis. Et ꝓtinet quatuor ꝑticulas sm quatuor ꝓcl'ones ꝑtes videbunt in processu. Dicit ergo ꝑmo sic: qđ motus dupl'r est diuisibilis. Uno modo ad diuisionem tpis. Alio mō ad diuisionem mobilis qđ mouet. T. Et si ipsum. ¶Hic p. ponit ꝑmaz ꝓcl'onem que talis ē: qđ motus diuiditur sm diuisionē mobilis. Quam ꝓcl'onem ꝑbat tribus rōnibus. quarū ꝑma ē: sicut totus motus totius est ipsius mobilis: ita ꝑtes motus sunt ꝑtium mobilis: vt sit totuz mobile a c. ꝛ ꝑtes eius a b: ꝛ b c: ꝛ totus motus sit dz: cui⁹ ꝑtes sūt d e: ꝛ e z: sicut igitur totus mot⁹ scz a c: ita ꝑs motus que est e d: est ꝑtis mobilis que ē a b. Et sik̄r ꝑs motus que ē e z: est ꝑtis mobilis que est b c: ergo motus diuiditur sm diuisionem mobilis. T. Amplius autem si ois. ¶Secunda ratio talis est: omnis motus est alicuius mobilis motus: ergo totus motus est alicuius totius mobilis et ꝑ ꝑns ꝑtes motus ꝑtiuz mobilis. T. Amplius autem si quidē. Tertia ratio ē: totus motus equaꝑtib⁹ mobilis vel excedit eas vel excedit ab eis: si ꝑmū habetur intentū. Si scdz tunc capiaꝑ illud in quo motus excedit mobile ꝛ ꝑtes eius: ꝛ sm illud excedens nulla ꝑs mobilis moueatur ꝛ cum illud excedens sit motus sequt̄ qđ aliqs motus erit sm quem nihil mouebit. Nec pōt dici qđ scdm illud excellens aliqđ aliud mobile moueaꝑ: qz totus ille motus debet esse, ꝓtinu⁹: ers

Lōcl'o.ij

Lōcl'o.iij

Lōcl'o.j.

Due ꝑme ꝓcl'ones capituli.

Probatio secū de conclu.

Quid intelligitur ꝑ nunc

Probatio ꝑme ꝓcl'onis.

go non debet esse diuersoꝝ mobiliū discontinuatoꝝ. Nec pōt dici tertiū: qꝛ tūc capiaꝯ illa pars mobilis ꝑm quā mobile excedit totū motū: ⁊ cū totū mobile suppoꝯ moueri: ergo etiā illa pars mouebiꝯ: ⁊ tñ sibi non ꝙueniet motꝰ: qđ est ipossibile cū ipossibile sit ꝙ aliqđ moueaꝯ: ⁊ ꝙ nō sit motus: ergo sicut totū mobile toto motu mouebiꝯ: ita partes mobilis partibꝰ motus mouebiꝯ ⁊ per ꝓ̄s motꝰ diuidiꝯ ꝑm diuisionē mobilis. T. Alius aūt ꝑm tp̄s. ¶ Scđa ꝙcl'o est: ꝙ motꝰ diuidit ꝑz diuisionē tp̄is: ꝓbat sic p. qꝛ sicut totus motꝰ alicui⁹ est i aliquo toto tpe: ita partes illi⁹ motꝰ sunt in partibꝰ illius tēporis. ita ꝙ maioꝛ motꝰ est in maioꝛi tēpore: ⁊ minoꝛ motꝰ in miꝨoꝛi tēpore: ergo motꝰ diuidiꝯ ad diuisionem tēporis. T. Ad̄m aūt oē qđ mouebiꝯ. ¶ Hic p. subiūgit ꝙ hec q̄nq; .s. tp̄s: mobile: motꝰ: moueri: ⁊ illud in quo est motꝰ vtpote spaciū siue dispō ꝑm quā est motꝰ silr diuidunt: ꝛz aliq̄ illoꝛ sunt ꝙta per se: ⁊ aliq̄ ꝑm accidēs: hoc est de aliqbꝰ illoꝛ dicibiliū ille termin⁹ q̄tū ꝓdicaꝯ per se: ⁊ de aliqbꝰ ꝓdicaꝯ per accūs. istud dictū ꝓbat p. de motu ⁊ tēpoe vt in scđa ꝙcloe ꝓbatū ē. T. Eodē aūt mō. ¶ Tertia ꝙcl'o per quā ꝓbat vnā partez dicti ꝓcedēt̄ est ista: motꝰ ⁊ moueri ꝓsilr diuidūt. Quā ꝓbat p. nō est motꝰ sine moueri: nec eōtra: ⁊ ꝑm totuz motū ē totū moueri: ⁊ ꝛz mediū motū mediū moueri: ꝙ ꝓsilr diuidūt. Itē vel moueri ē eq̄le motui vel excedit motū: vel excedit a motu si eq̄le: ergo eq̄liter diuidunt: si excedat motū: ergo erit moueri sine motu: qđ est inconueniens: si excedaꝯ a motu: tūc etiā erit motus sine moueri: qđ etiā ē inconueniēs. T. Silr aūt demōstraꝯ. ¶ Hic p. ponit q̄rtā ꝙcl'onē: ꝑm quā oñdit aliaz ꝓtem dicti ꝓcedēt̄: ꝙ motꝰ ⁊ illđ in quo ē motꝰ: hoc ē dispō ꝛz quā ē motꝰ ꝓsilr diuidunt. ꝓz: qꝛ sicut aliqđ mobile toto motu pertrāsit aliqđ totū spaciū: siue aliq̄ totā dispōem acq̄rit: sic ꝑm partē motꝰ partez illi⁹ spaciꝰ vel dispōnis pertrāsit: ergo motꝰ ⁊ illđ in quo ē motꝰ ꝓsilr diuidunt. T. Ad̄ eām mutaꝯ. ¶ Hic p. ꝓmo subdit: ꝙ diuisio ꝓmo reperiꝯ i mobili: ⁊ ad diuisionē eiꝰ alia diuidunt. T. Et in ipo ꝙ est. ¶ Scđo subdit p. ꝙ oīa alia sequunt mobile penes finitatē ⁊ infinitatē: ita ꝙ si mobile est finitū: motꝰ: tp̄s: moueri: ⁊ illđ in quo ē motꝰ sunt finita: ⁊ si mobile ē infinitū illa sūt infinita.

Quoniā aūt. ¶ Istud ē tertiuz capl'm buiꝰ tractatꝰ: in quo p. determiat de mutato esse: ⁊ ꝓtinet q̄tuoꝛ particlas ꝑm q̄tuoꝛ ꝙcl'ones. Ponit ergo talē ꝙclonem: ꝙ oñe qđ mutaꝯ qñ mutatū est: in termio ad quē mutatū est. T. Q̄ aūt mutaꝯ. ¶ P. hic ponit vnā suppōem valentē ad ꝓbationez dicte ꝙcl'onis: ⁊ ē talis: ꝙ mutatū esse est deficere: siue separatū esse a termino a quo mutatū est: qđ sic ꝓbat p. qꝛ sicut se hz mutari ad deficere siue separari a termio a quo ita se hz mutatū eē ad defecisse siue separatū esse a termio a quo: ꝛz dū aliqđ mutaꝯ a termio a quo: tūc separaꝯ ab illo termio a quo: ꝙ⁹ cū aliqđ mutatū ē a termio a quo: tūc separatū est ab eodē: ergo mutatz esse ē defecisse siue separatuz esse a termio a quo. T. Ad̄m ergo vna. ¶ P. hic ꝓbat dictā ꝙclonez duab⁹ rōnib⁹. q̄z ꝓma ē. Sicut ē in mutatōne ꝛz ꝓtradictionē: ita ē in aliis mutatōib⁹: ꝛz in mutatōne ꝑm ꝓtradictionez sic est: ꝙ oñe qđ mutatum ē: est in illo ad qđ ē mutatū: ergo etiā ita erit in aliis mutatōib⁹. T. Amplius aūt ꝑm. ¶ P. hic ponit scđaz rōnez: ꝓ q̄ ꝓmittit duas suppōes. ¶ Prima est: ꝙ oīs mutatio est sine interruptione: de vno termio in aliuz terminū. ¶ Scđa ē: ꝙ ipossibile ē aliqđ esse mutatuz ad aliquē terminū: ⁊ moueri ad illuz terminū. ¶ Istis suppositis aī sic: illđ qđ mutatuz est vel ē in termio a quo vel in medio: vel in termio ad quē: nō in termio a quo qꝛ mutatum esse est defecisse a termio a quo: ergo qđ mutatum ē nō est in termio a quo. Nec in medio: quia tunc vnuz ⁊ idē mutatuz essz in terminū ad quē: ⁊ moueret ad terminū ad quē: qđ est ipossibile ⁊ ꝓtra scđaz suppōem: ergo relinq̄tur ꝙ illud qđ mutatū est qñ mutatum est: ē in termio ad quē. T. Manifestum igit ē ¶ Hic p. infert vnum cozrelariuz qđ est tale: ꝙ oñe qđ factum est qñ ꝓmo factuz est: est. Et oñe qđ cozruptuz est qñ ꝓmo cozruptū est: nō est. Silr oñe qđ mutatum est qñ ꝓmo mutatuz ē: est in eo ad qđ mutatū est. T. In quo aūt ꝓmo. ¶ Hic p. ponit scđam ꝙclonez q̄ talis est: ꝙ illud in quo aliqđ ꝓmo mutatuz ē illđ est indiuisibile: ꝓbat sic p. qꝛ si illđ in quo aliqđ ꝓmo mutatum est essz diuisibile: capiaꝯ illđ ⁊ sit a c: ⁊ diuidaꝯ ꝑm b ita ꝙ ꝓia pars eius sit a b: ⁊ posterioꝛ b c: aut ergo quod mutatuz ē in neutra parte mutatū est: aut solum in a b aut solum in b c: aut in vtraq̄ parte. Nō pōt dici ꝓmuz qꝛ tunc nō essz mutatuz in toto. Nec pōt dici scōm. Nec tertium: qꝛ tunc nō essz mutatuz in toto ꝓmo: ꝛz solū rōne partis. Nec pōt dici q̄rtuz: qꝛ q̄cqđ mutatum est per aliqđ diuisibile: opz ꝓmo mutatū esse in parte ꝓore ꝙ posterioꝛe: ergo in quo aliqđ ꝓmo mutatuz est: ē indiuisibile. Ad̄m per hoc ꝙ dicit p. illud in quo aliqđ ꝓmo mutatū est esse indiuisibile: nihil aliud intendit: nisi ꝙ aliqđ sit mutatuz in illo toto ⁊ nō rōne partis. Ex quo ꝓz ꝙ in nullo diuisibili aliqđ est mutatuz ꝓmo. T. Manifestuz igit ē. ¶ Hic p. infert cozrelarium tale: ꝙ oñe qđ factū est vel cozruptuz ē factū ē vel cozruptū est in indiuisibili. T. Dr̄ aūt in quo ꝓmo. ¶ Hic p. ponit vnā diffinctionez de mutato esse: dicēs ꝙ duplex ē mutatum: ꝛz ꝙpletuz ⁊ perfectuz: qđ est in termio ad quē cōpleto ipius mot⁹. Alterꝫ est mutatū esse incōpletum qđ est in termio ad quem incōpleto motꝰ. T. Scōm eđem igit. ¶ Hic p. ponit tertiā ꝙcl'onem q̄ talis est: ꝙ in oī motu est dabile ꝓmū mutatū esse cōpletū ⁊ perfectum: añ qđ nō est tale mutatum esse nec post. Istō ꝓbat p. sic: qꝛ possibile est mutationez perfici: ergo i oī mutatiōe dabilis est termin⁹ ad quem cōpletus ⁊ vltimus: ⁊ in illo termio ad quem est primuz mutatuz esse cōpletum ⁊ vltimū: igit ꝙcl'o ꝛa. T. Qđ aūt ꝑm ꝑncipium. ¶ Hic p. ponit q̄rtā ꝙcl'onem q̄ talis est: ꝙ in motu nō est dabile ꝓmū mutatum esse incōpletum: ꝓbat p. ꝓmo sic: qꝛ si essz dare tale sequit ꝙ ipm esset diuisibile: hoc aūt est ꝓtra scđam ꝙclonem ꝓus dictā: igit tale nō est dāduz. ꝓña ꝓz: qꝛ in illo instāti in quo incipit motus nihil adhuc mutatum est: ⁊ illi instāti nō est aliqđ indiuisibile i mediatum: cum indiuisibilia nō sint sibi inuicem ꝓxima: ⁊ tñ si essz dāduz ꝓmuz mutatuz esse incōpletuz: oporteret illđ esse imediatuz illi ꝓmo instāti in quo incipit motus: ⁊ per ꝓns illđ nō essz indiuisibile: ꝛz diuisibile: cuius tñ oppositum ꝓus ꝓbatum est. T. Amplꝰ aūt. ¶ Scđa rō est: si essz dāduz ꝓmū mutatum esse incōpletuz: vel essz diuisibile vel indiuisibile. Non indiuisibile: cum tunc essz ꝓrimuz indiuisibili. qđ falsum est. Nec etiā est diuisibile: vt ꝓz per secundam ꝙclusionem: ergo non est dāduz ꝓmuz mutatum esse incōpletum. T. Neq; itaq;. ¶ Hic p. ꝓbat dictam ꝙclusionem ex parte mobilis sic: qꝛ nullum diuisibile ꝓmo mutatū est per aliqđ spaciu⁹: sed pars ꝓor ꝓus mutata est: ⁊ pars posterioꝛ posteriꝰ: ⁊ cum non sit dare ꝓmā partem mobilis que pertrāsit ꝓmo aliqđ spaciu⁹: sequitur ꝙ non est dāduz ꝓmuz mutatuz eē.

T. Ipm autem quod mutatur. ¶ Hic p. ꝓbat suā cōclusionem ex parte spaciꝰ: ꝓmo ꝓmittens ꝙ illđ qđ mutatur: ⁊ illđ ꝑm qđ fit motus nō oīno silr se hūt ad esse diuisibile: nec quo ad posse vari ꝓmuz. Et subdit p. ꝙ tria req̄runt ad nutatōnem. .s. illđ qđ mutatur vtpote mobile: ⁊ tempus: et illud ad quod fit motus: de vno

Lōcl'o.ij. Tps: mobile. motꝰ. moueri spaciuz. silr diuidunt. Lōcl'o.iij. Lōcl'o.iiij. Lōcl'o.j. Lōcl'o.ij. Lōcl'o.iij. Lōcl'o.iiij. Propones notande

obus ꝓmis ꝓdicat diuisibile ꝫz se:de tertio ẋo ꝫz accidens. Isto suppositio formatꝑ phūs sic suam rōnez:qñ in spacio nō ē dāda ꝓma ps supra quā fit motꝰ ptrāsita ergo nō est dāduz ꝑmū mutatū esse in motu q̄ fit supra tale spacium.

Quoniā aūt oīne qđ mutat ¶ Istud est q̄r-

tū cap'lm huiꝰ tractatꝰ:in quo p.determiat de mutato eē in ordine ad moueri.ꝛ ꝓtinet istō ca.tres ptic'las ꝫz tres ꝓcl'ones:ptes videbunt in ꝓcessu:ꝓmittit ergo ꝓmo talē distinctionez:q̄ aliq̄d dr̄ moueri in aliquo tpe duplr̄.s.ꝓmo:ꝛ nō ꝓmo siue ꝫz altez. Añ illō dr̄ moueri in aliquo tpe ꝓmo: qđ mouet in aliquo tēpe p̄cise:et nō in maiori nec miori. Et illō dr̄ moueri in aliquo tpe nō ꝓmo:qđ mouet solū in aliq̄ pte illiꝰ tpis ꝛ nōi toto tpe. T. In quo ꝓmo tpe. ¶ Hic p.ponit ꝓmā ꝓcl'onē q̄ talis ē:q̄ oē qđ mutat in aliquo tpe ꝓmo: mutat in q̄ libz pte illiꝰ tpis.ꝑz ꝑ diffinitionē ꝓmi:q: ꝓmū (vt ī ꝑ posito capit) dr̄ qđ nec ꝑm ptē nec ꝑm accñs: ꝫz solū ꝫz totū ꝓuenit alicui:hoc ē ꝑm quālibz eiꝰ ptē si sit diuisibile. T. Sz ex his manifestū est. ¶ Hic p. ꝓbat eādē ꝓcl'onē alia rōe:supponēdo q̄ oē tp̄s ē diuisibile:ꝛ q̄ aliqđ mobile moueat in aliquo tpe ꝓmo: qđ q̄dē tp̄s sit b x.qđ diuidat ꝫz l:rūc sic aī Vel mobile mouet ī vtra q̄ pte illiꝰ tpis.s.b l:ꝛ l x.ꝛ sic hētur ītētū. Vel ī neutra mouet:ꝛ sic nō mouet in toto qđ ē ꝓtra positū Vel mouet solū ī vna illaꝝ ptiū:ꝛ tūc nō mouet in toto tpe ꝓmo ꝫz solū rōe ptis:qđ etiā ē ꝓtra positū. T. Ostenso aūt hoc. ¶ Hec ē scđa ptic'la huiꝰ capli:in q̄ p.p̄it talē ꝓcl'onē q̄ añ oē mutari ē mutatū eē. ꝓbat sic p.qz oīne mutari ē diuisibile: ergo añ oīne mutari ē mutatū esse Istud declarat p.in lr̄is: ponat q̄ A mobile moueat ī tpe x r:supra spaciū l z l.ꝛ vlteriꝰ ponat q̄ B eq̄ velociter moueat supra aliud spaciū in medietate illiꝰ tpis: tūc aī B transacta medietate illiꝰ tpis erit motū siue mutatū: ergo silr̄ ꝛ A:ꝛ ꝑ ꝑns A motū ē ꝑus q̄ totum tp̄s sit transactū. T. Amplᵘ aūt ꝛ terminās. ¶ Alia rō ē:añ aliq̄d motū ē ꝑ totū tp̄s dicimꝰ illō mutatū esse ꝛ cū q̄libet ps tpis sit tp̄s:in cuius libet ptis tpis termino:vez erit dicere q̄ mobile mutatū ē. T. Amplius si ꝓtinue. ¶ Tertia rō talis ē: tp̄s in quo aliq̄d mouet est diuisibile:sic q̄ añ qđlibz tp̄s ē nūc:ergo si aliq̄d cōtinue moueat ꝑ totū tp̄s:ꝛ in quolibz nūc ē vez dicere q̄ mutatū ē:scāt ergo q̄ añ oē mutari ē mutatū eē T. Nō solū aūt. ¶ Hec ē tertia ptic'la capli:ī q̄ p.ponit tertiā ꝓcl'onē q̄ talis ē q̄ añ oē mutatū eē est mutari ꝓbat p.trib⁹ rōnib⁹ quaꝝ ꝓma talis ē. Quia si mutet aliq̄d ex a in b:vel ergo in vnoꝛ eodē nūc mutat ex a in b:vl' in alio ꝛ alio. Nō in eodē:qz tūc sil'ꝛ semel eēt in'a ꝛ b: qđ ē impossibile:ergo in alio ꝛ alio nūc: ꝫz inter q̄cūq; duo nūc mediat tp̄s:ergo qđ mutatū ē in b:ꝑus mutabat in tpe intermedio: ergo añ oē mutatū eē in b ē mutari:ꝛ ꝙ tp̄s intermediū sit diuisibile ꝑ nūc:ꝛ añ illud nūc sit tp̄s: seq̄t q̄ añ illō mutatū eē in illo nūc ē mutari:ꝛ sic in ī finitū. T. Añ igr̄ in tpe. ¶ Scđa rō talis est:oē qđ mutatū ē puenit ad illō in quo ē ꝑ tp̄s:ꝛ cum tp̄s diuisibile in medietate illiꝰ tpis illō mobile transmutatuz ē:ꝛ adhuc ꝑus in medietate medietatis q̄ in medietate illa:igr̄ añ oē mutatū eē ē mutari. T. Manifestū aūt. ¶ Tertia rō talis ē:q̄libet magnitudo diuisibilis ē in ī finitū:ergo nō ē dabilis ꝓma ps: ergo etiā in mutari supra illā magnitudinē nō ē dare ꝓmā ptez:ꝛ ꝑ ꝑns añ oē mutatū esse ē mutari. T. Eadē aūt est demōstratio. ¶ Hic p.subdit:q̄ in trāsmutatōe ꝫz substantiāꝝ:ꝛ in trāsmutatōe ꝑm q̄litatē (puta in gñatōne ꝛ alteratōe) añ oē mutari ē mutatū eē:ꝛ añ oē mutatū esse ē mutari:qz diuisio in illis fit sicut in magnitudinibus ꝑm quas fiūt augmētatiōes ꝛ diminutōes. T. Manifestū igr̄. ¶ Hic p.infert vnū corelariū:qđ ē tale:q̄ oē qđ fcm ē ꝑus fiebat:ꝛ oē qđ fit ꝑm aliquid sui ꝑus fcm ē. Et istō intelligit in ꝓximis siue diuisibilib⁹ Silr̄ oē qđ corꝛupit ꝑm aliq̄d sui ē ꝑus corꝛuptū:ꝛ q̄cq̄d corꝛuptū ē ꝑus corꝛūpebatur. Ex isto corelario eliciunt iste,ꝓões q̄ oē qđ mouet ꝑus mouebat:ꝛ quod gñat ꝑus gñabat:ꝛ hoc in ꝓximis siue diuisibilib⁹ ꝑm partes q̄titatiuas vel graduales.

Quid moueri ꝓmoꝛ ꝑm alterum.

Prima ꝓcl'o.

Diffinitō ꝓmi

Conclusio.ij

Cōcl'o.iij

Cōcl'o.i.

Cōcl'o.ij.

Cōcl'o.iij.

Cōcl'o.iiij

Qđ mouet ꝑus mouebat Qđ qđ gñat ꝑus gñabat.

Quoniā aūt oē. ¶ Istud ē q̄ntū cap'lm bu-

ius tractatꝰ:in quo p.determiat de finitate ꝛ infinitate motus:ꝓ ꝓationē ad magnitudinē ꝛ tp̄s. Et ꝓtinet tres ptes ꝑm tres ꝓcl'ones q̄ videbunt in ꝓcessu. Ꝓmittit ergo duas suppōes. Quaꝝ ꝓma talis ē:q̄ omotus fit in tpe. Scđa suppō est q̄ idē mobile regulariter motū in maiori tpe maius spaciū ptrāsit. T. In infinito. ¶ P.hic ponit ꝓmā ꝓcl'onē q̄ talis ē. Impossibile est aliq̄d moueri in tēpe infinito per spaciū finitū nō reteratū:ita q̄ illō mobile in q̄libet pte tpis moueat:probat p.duab⁹ rōnib⁹:q̄ꝝ ꝓma ꝓcedit de motu regulari ꝛ ē talis:qz in vna pte tpis infiniti ptrāsit aliq̄ ps spacij:ꝛ illa ps multotiens sūpta reddit totū spaciū:ergo silr̄ illa ps tpis finiti multotiens sūpta reddit totū tp̄s in quo ptrāsit illō spaciuz. T. Sed si nō sit. ¶ Scđa rō q̄ sumit ex pte motꝰ irregularis ē talis:qz q̄libz ps magnitudinis ptrāsit tpe finito:lz q̄dā ps in maiori tē poze:ꝛ q̄dā in minori:ergo sicut illa ps magnitudinis multotiens sūpta reddit totā magnitudinē ita ptes tē poris adinuicē sūcte reddūt totū tp̄s:ꝛ cū illō nō cōponāt ex infinitis ꝫz multitudinē q̄ extra se inuicē eristūt ꝛ nō sunt ptes eiusdē ꝓportiōis: nec sunt ifinite ꝫz magnitudinē:ergo ipm tp̄s ē finitū ꝛ nō infinitū. T. Similiter aūt ꝛ in q̄te. ¶ P.hic infert vnū corelariū qđ est tale:q̄ nō ē possibile aliq̄d q̄escere supra magnitudinē finitā tpe infinito:qz sup quo:ꝛ in quo:ꝛ quo nō ē possibile moueri: supra illud ꝛ in illo nō ē possibile q̄escere:ꝫz supra magnitudinē finitā nō ē possibile moueri tpe infinito:ergo nec q̄escere. T. Quare neq; fieri. ¶ Aliud ē corelariū:q̄ nō ē possibile aliqđ vnuz et idē semp gñari: vel semp corꝛūpi: qz oē gñabile ꝛ silr̄ corꝛuptibile ē magnitudinis finite. T. Eadē aūt rō. ¶ Hec ē scđa ps ca.in q̄ p.ponit scđam ꝓcl'onē:q̄ talis ē q̄ impossibile ē aliq̄d tpe finito moueri ꝑ spaciū infinitū: ꝓbat sic p.qz aliq̄ ps illiꝰ spacij infiniti ptrāsit in aliq̄ pte tpis finiti:ꝛ nō tota magnitudo infinita cū illa nō ponit ptrāsiri nisi in toto tpe: ꝫz illa ps tpis multotiens sūpta reddit totū tp̄s:ergo illa ps magnitudinis multotiens sūpta reddit totā magnitudinē in illo tpe ptrāsitā:ꝛ ꝑ ꝑns illa magnitudo (ex quo cōponit ex infinitis eiusdē q̄titatis) nō erit infinita sed finita. T. Demōstrat aūt his. ¶ P.hic infert vnū corelariū qđ est tale:q̄ ipossibile ē mobile infinitū pertrāsire spaciū infinitū tpe finito. T. Añ aūt. ¶ Hec ē tertia ps cap. in q̄ p.ponit tertiā ꝓcl'onē q̄ talis ē: q̄ ipossibile est mobile ifinitū pertrāsire spaciū finitū tpe finito:ꝓbat sic p.qz si infinitū pertrāsiret spaciū finitū tpe finito:tunc seq̄ret q̄ finitū pertrāsiret ifinitū tpe finito: qđ ē ꝓtra scđas ꝓcl'onē. ꝓña ꝓz:qz q̄cūq; vna magnitudo mouet iuxta aliā:necesse ē q̄ sicut vna pertrāsita ē ita ecōtra.

Cōcl'o.iiij

T. At ẋo neq; infinitū. ¶ P.hic infert duo corelaria:quoꝝ ꝑmū est:q̄ ipossibile est mobile infinitū pertrāsire spaciū ifinitū tēpoze finito:vel ecōtra: vt ꝑz ex secunda ꝛ tertia ꝓcl'onibus. T. Quomodo aūt neq;. ¶ Secundum corelarium est:q̄ impossibile est motū infinitum esse tempoze finito. Patet:quia magnitudo supra quam fit motus est finita. Similiter mobile ꝛ tēpus:ꝛ cum motus similter se habet ad esse finitum vl' infinitum cuz magnitudine:sequitur q̄ nō ē possibile

motū esse infinitū: magnitudine ꝛ tpe finitis.

Qñ aūt mouet ista cap̄lm: in quo

Prīa ꝓclo omne qđ stat mouetur.

p. determiat de diuisione motus ꝛ ḡtis. Et diuidit istud cap̄lm in tres ptes ꝑm tres ꝓclones: ḡrū ꝑma talis ē. ¶ omne quod stat mouet: ꝓbat sic p. qz oīe qđ natum ē moueri eo tpe quo natum ē moueri: ꝛ sicut natum ē moueri: si nō ḡfecit mouet: sed illud qđ stat vbi ꝛ qñ stat natum ē moueri ꝛ non ḡfecit: cum tunc simul tenderet ad ḡtem ꝛ essz in ḡte: ergo oē qđ stat mouetur. T. Hoc aūt demīato. ¶ Hic p. infert vnum cozrelariuz quod ē tale: quod oē qđ stat: stat in tpe: ꝓbat sic p. qz oē quod mouet: mouet in tpe ꝛ oē qđ stat mouet ergo oē qđ stat: stat in tpe. T. Amplius si velocius.

Tōcl'o. ij.

¶ Hic p. ꝓbat eandem ꝓclonem scđa rōne: qz velociꝰ ꝛ tardius sunt in tpe: sed ꝓtingit stare velocius ꝛ tardiꝰ ergo qđ stat: stat in tpe. T. In quo aūt tpe. ¶ Hic p. infert aliud cozrelariū qđ est tale: q oē qđ stat in aliquo tpe ꝑmo: stat in q̄libz pte illius tpis: ꝓbat p. quia ex quo tps ē diuisibile: vel igit illud qđ stat: stat in q̄libet pte eius: ꝛ sic habet intentum. Vel in neutra: ꝛ sic non stat in toto quod ē ꝓtra positum. Vel stat in vna p te tm̄: ꝛ tunc non stat in toto tpe ꝑmo sed rōne ptis: qđ est ꝓtra positum. T. Sicut aūt q. ¶ Hec ē scđa ps capitul: in q̄ p. ponit scđam ꝓclonem dicēs: q in statu nō est dare ꝑmū mutatum esse: siue status esse. Probat sic p. qz in motu non ē dare ꝑmū: ergo nec in statu. ꝓña pz qz status ē motus. Etiam status non ē in tpe indiuisibili: sed in infinitum diuisibili in quo non ē dare primuz igit. T. Neq; igit ḡfecens. ¶ Hec ē tertia ps huius capitul' in qua p. ponit talem ꝓclonem: q oē qđ ḡfecit in tpe ḡfecit: ꝓbat sic p. qz qđ ḡfecit: vel ḡfecit in tpe: vl' i nunc: sed non ḡfecit in nūc: ergo illud qđ ḡfecit: ḡfecit in tpe. Minorem ꝓbat p. dupl'r: qz in nunc nihil ꝓtingit mouer': ergo nec ḡfecere. ¶ Scđo sic: qz ḡfecere est ꝓfil'r se habere ꝛm ꝑus ꝛ posterius: sed in nunc non ē ꝑus ꝛ posterius: ergo in nunc nihil ꝓtingit quiescere.

Tōcl'o. iij

T. Et in q̄libet. ¶ Hic p. infert tria cozrelaria: quoꝝ ꝑmū ē: q illud qđ ḡfecit in aliquo tpe ꝑmo ḡfecit in q̄libet pte eius. T. Quare nullum erit ꝑmū. ¶ Scđm cozrelarium ē q non ē dādum ꝑmū in quo aliq̄d ꝑmo ḡfecit. Rō ē: qz ois ḡes ē in tpe: sed in tpe nō ꝓtingit dare ꝑmuz: ergo nec in ḡte. T. Qñ aūt omne qđ mouetur ē in eadem diſpōne per aliqđ totum tps Patz qz tūc simul ꝛ semel ḡfeceret ꝛ moueret qđ ē impossibile igit. ꝓña ptz: qz ḡfeceret ē in eadez dispōne ꝑus ꝛ posterius manere: ergo si aliq̄d dum mouet esset per totum tps in quo mouet sub eadē diſpōne: tūc etiā ḡfeceret.

Querit vtz aī oē mutari sit mutatū esse: et

econtra. Et videt q non: qz motus ē perpetuus tam a parte aī q̄ a parte post: ergo non aī oē mutari ē mutatū ꝛ per ꝓns nec mutatum esse: cuz in nulla parte illiꝰ fuit status. ¶ Scđo sic: aī totalem motum ꝑmi mobilis non fuit motus: ergo non aī oē mutari ē mutatum esse. aīs ptz: qz totalis motus primi mobilis ē primus motus: ꝛ aī illū motū non fuit motus. ¶ Tertio sic: in causis non ē ꝓcedendum in infinitū: ergo nec in effectibus. ꝓña pz: qz effectꝰ subordinat suis causis. ¶ Quarto sic: aliqua ē mutatio instātanea in qua nullū mutatum esse eius ꝑcessit mutari: ergo non aī oē mutari est mutatū esse. ¶ Quinto sic: sicut se hz ꝑctum ad lineā ita mutatum esse ad motum: sed in linea finita ē dare ꝑmū ꝑctum: aī qđ nihil ē ipius linee: ergo sil'r in mutatione ē dare ꝑmū mutatū esse: aī qđ nihil ē de mutatione illa: ergo nō aī oē mutatū esse ē mutari.

In oppositū est p. in quarto ꝛ sexto cap'lo.

Pro solutione questionis est.

Quid mutari ꝛ mutatum eē

Sciendū q mutatū esse nō est aliud: q̄ illud

qđ ē vel fuit mutatū. Et mutari nihil aliud est q̄ illud qđ mutat: ꝛ sic ista ꝓpō: Aī oē mutari ē mutatū eē ꝛm sensum ꝓpum ē falsa. Cum sensus eius ē q aī oē illđ qđ mutat ē aliq̄d qđ ē vel fuit mutatū mō hoc ē falsum cum ante celū qđ dz mutari non ē mutatū esse: ꝛ p ꝓns non aī oē mutari ē mutatū esse. Sopponendū tū est q Ante ꝛ oē non se impedīāt in distribuendo Et quo ptz q ꝓclo p. non debet capi ꝛm rigorez logice. Aī p dictā ꝓpem nihil aliud intelligebat p. q̄ q aī oēm motuz fuit motus: ꝛ aī oēm mutationē fuit mutatio. ¶ Sed istud pōt adhuc intelligi dupl'r. Uno mō quo ad inceptionē: ita q̄ sensus ē: q quocūq; motu dato aī illū incepit motus eiusdē mobilis: siue q aī motū eiusdē incepit alia ps motus: vel q̄libz pte motus alicuiꝰ mobilis data aī illā incepit alia ps ꝓpria: mō istud ē falsū: qz multi motus sil'incipiūt ꝛ infinite ptes motꝰ sil'incepe runt: vt tps vnius hore non ꝑus inceꝑit esse q̄ dies: nec medietas hore q̄ hora: nec ꝑma medietas hore q̄ media hora: imo qñ incipit ꝑma medietas ꝑme medietatis: incipit ꝑma medietas hore: ꝛ incipit ipa hora: ꝛ dies septimana: mēsis: ꝛ ann'. ¶ Alio mō intelligiꝫ quo ad desitionē: ita q q̄libz pte motꝰ desinēte eē: desinit ꝑus ps motus: vt ps motus desinit ꝑus eē q̄ totꝰ motus et qua cūq; pte illiꝰ motꝰ data medietas illiꝰ ꝑus desinit esse q̄ illa ps: ꝛ isto mō intelligiꝫ dictū p. Sil'r ista ꝓpō Qñ motu vel mutatōe ē motꝰ vel mutatio posterior: dupl'r intelligiꝫ. ¶ Uno mō quo ad inceptionē: sic q q̄cunq; pte motus data posterius incipit alia ps motus diuidēdo motū in ptes eiusdē ꝓportionis: qz posteriꝰ incipit vltima medietas motus q̄ totus motꝰ. ¶ Alio mō pōt intelligi quo ad desitionē: ita q quocūq; motu siue mutatōe alicuius mobilis desinēte eē: alius motus eiusdē mobilis posterius desinit esse: mō hoc ē falsum: cū multi motus ꝛ multe ptes eius sil' desinūt esse vt qñ desinit eē vltia medietas medietat' hore desinit esse medietas hore. Et sic ꝛt dictū est de motu: ita dicēdum est de statu ḡte ꝛ tpe. Isto notato sit.

Conclusio ante omni mutari est mutatū eē:

ꝛ ecōuerso. Patet ꝓclusio ex expōne textus.

Dubitat ꝑmo vtz ipm nunc sit indiuisibile

Et vr̄ q sic rōmbꝰ textꝰ: qz si ipm nūc eēt diuisibile: tūc vna ps eiꝰ eēt ꝑterita ꝛ alia futura ꝛ sic nō eēt terminꝰ totius ꝑteriti nec totiꝰ futuri: qđ videt eē falsuz. ¶ Secundo sic: si ipz nūc eēt diuisibile: tūc vna eius eēt ꝑterita ꝛ alia futura: ꝛ cū sit vnū ꝛ idē nūc in ꝑterito ꝛ futuro: seq̄t q in futuro eēt aliq̄d ꝑteritū ꝛ in ꝑterito eēt aliq̄d futurū: qđ ē manifeste falsum. ¶ Tertio sic: si nūc non eēt indiuisibile tūc nō eēt ꝛm se totū terminus ꝑteriti ꝛ terminus futuri: eo q extra vnā ptē eius eēt alia ps: ꝓns videt esse falsum: ergo ꝛ aīs. ¶ Quarto sic: si ipm nūc eēt diuisibile tūc hēret ꝑus ꝛ posterius: ꝛ non hēret totū suū eē sil': ꝛ p ꝓns eēt tps: qđ videt eē falsuz.

¶ In oppositū aī arte p. vi. huius in fine ꝑmi tractatus dicēt: q nihil ꝓtinuoꝝ imptibile ē. ¶ Ad hāc dubitationē q̄dā dicūt ipz nūc esse quādā entitatē distinctā a mobili: motu: ꝛ tpe: q̄ ē ꝓtinuatiua ptiū tpis ꝛ terminat tps ꝑus: ꝛ isti dicūt ipm nūc eē indiuisibile: ꝛ fundāt se i dict' p. ꝑmo caplo scđi tractatꝰ huius ¶ Sz alia est opio dicēt'ū q nō sūt ponēda talia indiuisibilia. Et q ille terminꝰ. Nūc ꝑt dupl'r capi. Uno mō vt tm̄ valet sic hoc ꝓplexū entitas successiua ptiū ꝓtinui ꝓtinuatiua nō hns ptes: ꝛ hoc mō nihil ē nūc: qđ poz ꝓbari eisdē rōib' sic, ꝓbatū est de instāti: ꝛ pūcto. ¶ Ytez si essz tale ꝛ ꝓtinuaret ptes motꝰ ꝑmi mobilis: ꝛpteret q eēt ita magnū sicut ꝑmū mobile: ꝛ per consequens essz vi

Opinio. j.

Opinio. ij.

nisibile.consequētia ptz:quia vna pars motus ē in toto mobili:ꝛ illa pars continuatur alteri que postea recipietur in toto mobili:ꝛ hoc non ē nisi per illud nunc ergo illud nunc indiuisibile ē ita longum:latum:ꝛ profundū sicut p̄mū mobile:quod videtur esse absurdum Alio modo capiē nunc vt tm̄ valet sicut hoc complexū p̄mū mobile respiciēs aliq̄d spacij qō immediate ante nō respiciebat: nec immediate post respiciet ꝛ hoc mō capiendo nunc ip̄m nunc bene ē ponendum:ꝛ ē aliq̄d. Et hoc mō capit p. ārto huius:cum dicit: q nūc ē notꝰ motu. Etiam p̄ōt capi nunc ꝓ quo tpe p̄ñti:qō terminat ptes tpis non fm se totum:capiendo totū sincathe.nec fm aliquam eius pt̄em p̄mo.¶ Et ad p̄mā rōem dubij dr̄:q ipa bn̄ ꝟcludit si poneret ip̄m nunc p̄mo mō acceptum aliq̄d in tpe ꝓtinuās ptes tpis.¶ Et ꝟsilr̄ dicēdū est de alijs rōnibus: ita q ꝟclusio p. non debet capi in sensu cathegorico: sed in sensu hypotetico:q̄ talis est. Si ip̄m nūc eēt talis entitas q̄ p̄mo eēt terminꝰ tpis:ꝛ ꝓtinuatiua ptū eius p̄mo:talis nō eēt diuisibilis sz in diuisibilis.¶ Sed si capiat ip̄m nunc ꝓ quo tpe p̄ñti: tunc dr̄ q ip̄m ē diuisibile in ptē p̄orē ꝛ posteriorē. Nec est terminus tpis p̄mo sed rōne ptis:ꝛ etiam haberet p̄us ꝛ posterius.ꝛ hoc mō capiendo nunc silr̄ dicendū est de nunc: sicut de p̄ncto in ordine ad lineā.¶ Sed si capiat ip̄m nunc ꝓ p̄mo mobili:tūc ip̄m nūc nō est indiuisibile siue res indiuisibilis: sz bn̄ respicit aliquā ptē spacij indiuisibiliter:cū respiciat in aliquo tpe: non tm̄ in toto tpe:nec in aliq̄ tota pte tpis: capiendo totuz sincathegoreumatice: sed respicit illā ptē spacij in tpe rō ne ptis tpis:sicut p̄ncta termiat lineam rōne ptis eiꝰ ꝛ tm̄ nulla ps tota termiat lineam.

Dubitat scdo vtz sit aliqua mutatio instantanea.

Et videt q sic:qz creatio ē mutatio ꝛ tm̄ fit in instanti:ergo ē aliq̄ mutatio instātanea.¶ Scdō sic:dicit cōmentator sexto huius q quedā sunt mutatiōes indiuisibles q̄ sunt in nō tpe: igr̄ sunt instātanee.¶ In oppositū ar̄ p ph̄m in isto sexto dicēt̄:q oē qō mutat p̄us mutabat:ergo nulla mutatio ē instātanea ¶ Itē nulla sunt ponenda instantia distincta a tēpe ꝛ mobili: ergo nulla ē mutatio instātanea.¶ Ad dubiū dr̄:q mutatio p̄ōt dici instātanea triplr̄.¶ Uno mō qz fit in instāti in diuisibili:ꝛ isto mō nulla ē mutatio instātanea:cū non sint ponenda talia indiuisibilia..¶ Scdo mō dr̄ mutatio instātanea:qz lz fiat in tpe:tm̄ in nullo toto tpe:sz fit tota simul:ꝛ isto mō aliq̄ mutatio bn̄ dr̄ instātanea: vt pote ꝓductio alē rōnalis: lz tm̄ naturaliter nō posset fieri mutatio instātanea:ꝛ talis nō distinguit a mutato esse:siue a termīo ad quē: vt creatio angeli ꝛ ipe angelus nō distinguunt:a tm̄ ista nolā mutatū esse ꝛ mutatio distinguunt fm rōem: put em̄ intelligimus q angelꝰ non ē ꝛ postea erit:dicimꝰ ip̄m eē creandū: ꝛ put intelligimus q ipe ē ꝛ p̄us nō fuit: dicimꝰ ip̄m eē creatū et put intelligimꝰ ip̄m p̄us nō esse ꝛ posterius eē dicimꝰ ip̄m creari. Ex quo ptz q non ē dr̄a in re q̄ dr̄ creari:sed solum in rōne siue locutōe fm respectū ad tps p̄ñs vel ht̄erītū.¶ Tertio mō p̄ōt dici mutatio instātanea:qz lz fiat in tpe:tm̄ illō tps ꝓpter eius puitatē non ē ꝓceptibile a nobis:ꝛ isto modo bn̄ fit aliq̄ mutatio instātanea.¶ Et ad p̄mā rōez dr̄:q lz creatio alē nō sit instātanea p̄mo mō:tm̄ bene p̄ōt dici instātanea scdo mō. Etiā p̄ōt dici instantanea ex eo q p illam mutationē res sit tota simul ꝛ nō plus vna ps q̄ alia.¶ Ad scdaz dr̄:q dictuz cōmentatoris debet sic intelligi: q illud qō acq̄rit vel deperdit p̄us vnā ptē ꝛ postea aliā ptē non acq̄rit vel deperdit aliq̄d in aliquo toto tpe:capiendo totum sincathegoreumatice.¶ Et ad rōnem post oppositum dr̄:q Ar̄.loq̄batꝫ de illo qō mutat mutatiōe distincta a suis terminis: modo mutatio instātanea non ē distincta a termino ad quē.¶ Et si dicat Ar̄. dicit q oē qō mutatur p̄us mutabat:ꝛ hoc ē vez tam in ꝓtrarijs q̄ in ꝓtradictorijs.¶ Ad̄et q non ē intentio sua leq̄ de ꝓtradictione simplr̄ dicta:sed de ꝓtradictione impꝛopē dicta ꝛ scdm̄ q̄d put diceremus:post gñationem summū calorem esse:ꝛ ante gñationem nihil ip̄ius esse Hec enim non ꝓtradicunt: sed ē medium scz non totum summum calorem esse:sed esse aliquam ptem eius:qz ꝓpte gñationis summi caloris calor summus non ē: licet sit aliquid sui:vel saltez illud qō erit aliq̄d sui: sed omnino nullum ētps medium in quo aqua non habet calorez ꝛ in quo habet calorem. Et hoc ē quod cōiter dr̄: q inter ꝓtradictoria non ē dare medium: quia si vna ꝓtradictoriaꝝ sit v̄a in aliquo toto tpe: tunc in illo toto tpe non erit mutatio:ꝛ alia sit v̄a in aliquo toto tpe immediato alteri: ibi non erit mutatio distincta a termino: sed simul erit mutari ꝛ mutatum esse:ideo mutatio de ꝓtradictorio in ꝓtradictorium dr̄ esse instantanea.

Dubitatur tertio. Utrum omne quod mutatur sit diuisibile.

Et arguitur q non: qz fieri ē mutari: sed multa indiuisibilia fiunt: sicut sunt alē humane in quibus etiam cognitio causat. Et etiam puncta fierēt ꝛ corrumpent si essent puncta indiuisibilia: ergo non omne quod mutat ē diuisibile. Et confirmat:quia motis nobis localiter mouentur ꝛ oīa que in nobis sunt: ꝛ cum in nobis sint aliqua indiuisibilia:vt intellectus ꝛ ꝓceptus simplices: sequeret q illa moverent localiter nobis motis localiter: igr̄. ¶ Itē tenemus ex fide angelum posse moueri localiter ꝓ: qui tamen ē indiuisibilis:ergo nō omne quod mutat ē diuisibile.¶ In oppositum ē philosophus in isto sexto: ꝓbans q oīne quod mutat est diuisibile. Pro solutione dubij.

Sciendum est p̄mo:q dupliciter possumus imaginari indiuisibile.

Quid non hꝫ ꝛ q̄d hꝫ p̄ñs in ꝓtinuo

¶ Uno modo imaginat indiuisibile non habens p̄nem (id est ordinem situs) in cōtinuo:sicut ē anima intellectiua:intelligentia vel angelus:licet em̄ anima informet corpus humanum:tamen nō est ei coextensa:nec habet determinate sitū in vna parte corpis:ita q nō est in alia Et similiter deus cōditor adesse toti mundo: tamen non ē illi coextensus. ¶ Aliud vero ē indiuisibile habens positionem in continuo:sicut imaginantur puncta indiuisibilia in linea Et licet nullum istoꝝ habeat partem extra partem:tamen vnū quodq istoꝝ imaginat esse in aliqua parte linee:sic q non in alia: ꝛ etiam ista puncta se haberent adinuicem(si essent)equaliter: ꝛ signato p̄ncto linee extreme:quecūq alia puncta possent signari in illa linea illa non essent eque ꝓxima puncto extremo signato:sed semper vnum quod ꝓpinquius: ꝛ aliud qō remotius fm ordinem situs:ꝛ hoc vocamus habere positionem in continuo.

Sciendum est secundo q Mutatio: vt hic accipitur ab Aristotele in ꝓposito:est illa per quā res non simpliciter se habet anteq̄ sit mutatio: ꝛ quando est mutatio:ꝛ quando perfecta ē mutatio: ita q ꝓprie non debet vocari mutatio:nisi sit differens a termino a quo:ꝛ termino ad quem: vel saltem q illud qō mutatur aliter se habeat quando mutat:ꝛ quaodo mutatum ē. Verbigratia:si generatur caliditas:non ē eadē res que ē generatio caliditatis tempore quo generat ꝛ que ē totalis caliditas postq̄ perfecta est calefactio. Unde nulla generatio caliditatis ē ipsa caliditas cuius est generatio. Nam si caliditas que generatur vocetur a. ꝛ signetur tempus in quo p̄cise ē eius generatio:constat q in illo tempore non ē a. ꝛ tamen illo tempore est eius generatio: ergo illa generatio non est a

Quid mutatō ꝓpe dicta

Q aũt in illo tpe non sit a. apparet: qz dicit Ar. ĝnto phicoz: qõ gñaĸ nõ ẽ. Silr si eĕt: esset genituz: ꝛ p ꝓns nõ amplꝰ gñarek: tũ in tpe sequẽte tps gñationis a. illud qõ fuit tota gñatio erit a. Nõ sic aũt ẽ qñ aliq̃d fit diuisibiliter vl totũ sil. Nã si fiat angelus nunc ẽ alia res factio angeli ꝙ ille angelus: ideo Ar. intendit ꝙ ibi nõ sit mutatio, ꝓpe dicta: qz nõ distinguik a mutato esse: ĝliter repik in mutatõne diuisibili ꝛ tpali: gñatio eñ caloris distinguik a caloze qui generatur.

Sciendũ ẽ ẽtio: ꝙ diuisibiliũ ꝑt eẽ gñatio i stantanea: qz illa pñt tota sil fieri: ita ꝙ nõ ꝑus ꝟz vnã ptẽ ꝙ ẽm aliã: lz (forte) hoc nõ sit ab agẽte naturali. Uñ ẽm Ar. fieret lumen intensum ad longã distãtiaz si sil sine successione pũtarek lucidũ dyaphano: ꝛ non fieret ꝑus lumẽ remissuz ꝙ intẽsum: nec ꝑus, ꝓpe ꝙ remote: ꝟz qz pũctatio corpis lucidi sine motu successiuo nõ ẽ possibilis p naturã: iõ nõ põt fieri illuminatio medij in instãti p naturã. Si eñ aer sit tenebꝛosus opz ꝙ hoc sit ex defectu lucidi: sicut ẽ de nocte: vl ex, phibẽte lucidũ: puta in aliquo loco clauso: ꝛ si talis aer debeat illumiari opz ꝙ tale lucidũ aduenias: qõ nõ põt esse sine motu locali: ꝛ silr ꝙ, phibẽs remoueak: qõ nõ ꝑt eẽ sine motu locali: vt pz qñ apik fenestra vt intret lumẽ in cameraã: ergo illumiatio sp fit successiue: lz nõ repugnet sibi fieri totã sil. Q Istis notatis dz ꝑmo: ꝙ nullũ indiuisibile ꝑt mutari: gñari: aut corũpi: mutatõne q̃ sit distincta a suo termio. Pz: qz tale indiuisibile fit totuz sil: ꝛ mutatio eiꝰ nõ ẽ res distincta a mutato eẽ: igr Q Dr scõo ꝙ nullũ indiuisibile siue hũs põnez: siue nõ ꝑt ageri vel diminui. Pz qz ipossibile ẽ indiuisibile eẽ maius aut minꝰ: siue añ siue post: ergo nõ ꝑt augeri vl diminui Q Dr tertio: ꝙ si eĕt pũctũ indiuisibile: ipossibile eĕt ipm alterari alteratiõe, ꝓpe dicta ꝛ successiua. Pz ꝑmo ex pte alterabilis: qz in alteratõne, ꝓpe dicta vna ps alterabilis ꝑus alterak ꝙ alia: sed indiuisibile nõ hz ꝑtes: ergo nõ ẽ ibi successio ex pte alterabil. Q aũt nõ sit successio ex pte q̃litatis pz: qz oporteret eẽ resistẽtiã alterãtis: ꝟz in pũcto nõ ꝑt eẽ resistẽtia: igitur. Probak mior: qz si eĕt resistẽtia i pũcto ipa eĕt aliq̃ta ꝛ in quolibet alio pũcto eĕt ꝙta: ꝛ quotquot sũt pũcta in aliquo corpe: totiẽs i illo corpe eĕt tãta resistẽtia ꝙta erat in illo pũcto: si infinita eẽnt pũcta in tali corpe: ergo in illo corpe eĕt infinities tãta resistẽtia: ꝙta est i illo ꝑmo pũcto: ꝛ p ꝓns eĕt infinita resistẽtia in ꝙta cũ ea pua linea q̃ a nullo agẽte superi posz Et eodẽ mõ, p barek ꝙ in linea eĕt infinita ẋtus: si qõlibet pũctũ sit a lucuꝰ ẋtutis. Q Nec ẽ sile de ptib linee q̃ sunt alicuius ẋtutis: ꝛ de illis pũctis si eẽnt: qz nõ sunt infinite ptes linee eiusdẽ quãtitatis: nec eiusdẽ ẋtutis: ꝛ tũ sunt in finita pũcta: q̃ si sint alicuiꝰ ẋtutis sunt eĝlis ẋtutis: ꝛ sic ex eĭs illis ẋtutib resultat vna ẋtꝰ infinita. Q Dr vltimo ꝙ indiuisibilia ꝑt moueri localiter de loco ad locũ: ꝛ sic nõ oñe qõ mutak ẽ diuisibile. Sz Ar. intellexit de illis q̃ mutanc ꝛ hñt cõmẽsurabilitatẽ ad illa loca vel dispões ẽm q̃s mouenc. Existis ptz q̃d sit dicẽdũ ad rões añ oppositũ. Q Ad ꝑmã ei dz ꝙ lz, pdu ctio ale rõnalis sit mutatio largissime capiẽdo mutationẽ: mõ tũ, ꝓpe capiẽdo mutationẽ. s. p mutatõe successiua ꝛ ꝙtinua de q̃ ẽ ẽmo i hoc sexto. Productio etiã cognitõis in aĩa tñ ẽ mutatio vel motꝰ large capiẽdo illũ terminũ motꝰ. Q Ad ꝓfirmationẽ dz ꝙ hoc ẽ p accidẽs tñ: hic aũt loqẽr p. de mutatõe pse. Q Ad scõz dz: ꝙ lz angelus moueak localiter diffinitiue: nõ tũ circũscripti ue: qz angelꝰ nulli loco coexistit cõmensuratiue et quantitatiue..

Dubitak q̃rto. Utꝝ illud in quo aliq̃d ꝑmo mutatũ ẽ sit indiuisibile Ad hoc dz ꝙ hoc dictũ phi scz illud in quo aliq̃d ꝑmo mutatũ est: ẽ indiuisibile plesbẽt sensus. Q Unꝰ sensus ẽ cathegoricus ꝛ ꝑus: q̃ est iste: ꝙ illa entitas in q̃ aliq̃d ꝑmo mutatũ est: ẽ res indiuisibilis: ꝛ ille sensus ẽ falsus: qz nulla ẽ talis mẽsura indiuisibilis. Q Alꝰ sensus cathegoricus ẽ iste: ꝙ illõ qõ mutatũ est in aliquo tpe: mutatũ est in eo indiuisibiliter: ita ꝙ nõ ꝟz aliquã ptẽ tpis ꝑmo: ꝛ iste sensus ẽ verus: lz sit ipropꝰus. Q Alꝰ sensus cathegoricꝰ impꝛo ꝑus ẽ iste: ꝙ in nullo indiuisibili aliq̃d mutatũ ẽ ꝑmo: ꝛ ille sensus etiã ẽ verus. Q Alꝰ sensus hypotetic est iste: si eĕnt instãtia indiuisibilia in tpe: tũc illõ in quo aliq̃d ꝑmo mutatũ esset: eĕt indiuisibile: ꝛ ille sensus est verꝰ. Q Alꝰ sensus hypotetic ꝑt eẽ iste: si aliquid mutatũ ẽ in aliquo ꝑmo illõ in quo aliq̃d ꝑmo mutatũ est: ẽ indiuisibile: ꝛ iste sensus etiã ẽ verꝰ. Primũ aũt sensum nõ videk velle Ar. ꝓpter vltimã ꝓõem ꝑmi tractatꝰ huiꝰ vi. s. ꝙ nihil ꝙtinuoꝝ ẽ indiuisibile siue i ptibile: ꝛ qz ꝓpõ p. nõ recipik i aliis sensib a sensibus allegatis: nõ debz capi in sensibus impꝛopꝛijs quãdo venit concedenda.

Ad rões questionis. Ad ꝑmã dz: ꝙ lz non quolibet motu sit motꝰ ꝑor quo ad inceptionẽ: sic motu celi nullꝰ motꝰ est ꝑor: tñ quolibet motu ẽ motꝰ ꝑor quo ad desitionẽ. Q Ad scõm dz silr: ꝙ lz añ totalẽ motũ celi nõ incepit aliꝰ motꝰ nec fuit aliꝰ ꝑor quo ad inceptionẽ: ũ est aliꝗs ꝑor quo ad desitionẽ. Q Ad tertiaz dz: ꝙ lz in effectib totalib nõ sit ꝓcessus in infinitum tñ bñ in effectib ptialib. Etiam ꝓcesso añte ꝑt negari ꝓña: cũ ab vna ꝛ eadẽ cã infiniti effect totales ꝓcedere possint: capiendo illum terminũ infiniti sincathegoreumatice. Q Ad q̃rtã ptz solutio ex scõo dubio. Intellexit eñ Ar. de mutatõe q̃ dr a suis terminis ꝛ de illa bñ ꝛcludit. Etiã hic ẽ ẽmo de mutatione successiua: Q Ad q̃tã dz negãdo maiorẽ: qz mutatũ eẽ ꝑsupponit motũ ꝓtinuũ ꝑus fcñ: sed pũctũ nõ ꝑsupponit lineã ꝓcedentẽ ipm q̃ non est aliq̃d ei. Et ad minorẽ dz: ꝙ duplicit ꝑt intelligi ꝙ in linea finita sit dare ꝑmũ punctũ. Uno mõ ꝙ in linea sit dare aliq̃d qõ est terminꝰ linee ẽm se ꝛ qõlibet ei siue cuiꝰ nihil ẽ q̃n sit terminus eius: ꝛ isto mõ minor ẽ falsa. Alio mõ ꝙ sit dãdũ ꝑmum pũctũ: hoc ẽ aliquã ptẽ determinate ẽtitatis: q̃ non hz aliã añ se tante ẽtitatis: ꝛ vltra quã ptem totalẽ nihil est linee: ꝛ isto mõ minor est vera.

Quartũ capl'm in quo reꝓbant opiones zenonis Democriti ꝛ Eracliti.

Ex predictis ꝑz error ãtiquoꝝ: quoꝝ e aliqui dixerũt nullũ spaciũ posse pertrãsiri sicut zeno q̃ mouebak sex rõibus. Q Pria ẽ: qz qñ aliq̃d ẽ i loco sibi eq̃li nõ mouet ꝟz q̃escit: ꝟz qñ mobile mouet ẽ sp in loco sibi eq̃li: qz i quolibz nũc ẽ i tali loco: igr tũc nõ mouet ꝟz q̃escit ꝛ p ꝓns nullũ spaciũ ꝙtingit ptrãsiri. Minor pz: qz i nũc mobile nõ põt mutare locũ: igr i quolibz nũc ẽ in loco sibi eq̃li. Q Ad hãc aũt rõem dz: ꝙ lz mobile i quolibz nũc ꝛpis in quo mouek sit in loco sibi equali scdm potentiã: ꝛ non secũdum actum: non tamen in quolibet tempore in quo mouetur: cum tempus ex nunc non constituak: sicut nec magnitudo ex punctis

Pria rõ zenonis:

Solutio.

Q Secũda rõ est, impossibile est infinita ꝙ

transiri tpe finito: ſz in quolibet ſpacio ſunt infinita: ergo nullum ſpacium poteſt ptranſiri. ¶ Ad hanc rōem dr: q in quolibet ſpacio ſunt infinita ſcdm potentiam diuiſiōis: ſz nō ſunt ifinita ſcdz actuz. ¶ Tertia rō ē ſi ptingeret aliquid moueri ſequeret q mobile A velocius in duplo q̄ b non poſſet ad aliquē terminū ſpacij ita cito puenire ficut b. poſito q b iciperet citr moueri q̄ a. ꝓñs eſt falſum: igit nullū ſpaciū ptingit ptranſiri. ꝓña ptz: qr dum a puenit ad illū terminuz in quo b erat qñ a incipiebat moueri: a adhuc non eſt in illo termino: qr tūc b in illo qeſceret: igit eſt in alio: r cū a puenīat ad illuz b adhuc non erit in illo: cū tūc in ipo quieſceret: ergo erit in vlteriore: ad quē cuz puenerit a, nō erit in ipo b, ſed in alio itez vlteriore: r ſic in infinitum: igit nunq̄ a attinget b. ¶ Ad hanc aūt rōem dr negādo ꝓñam. Et licet in nulla pte ꝓportionabili ſpacij a attigat b, tñ b non pueniet pus ad terminū completū q̄ a. ¶ Quarta rō. ſi ptingeret aliqd moueri tps cōponeret ex nūc: qd eſt falſum ptz ꝓña: qr lapis duz mouet ſemp eſt in loco ſibi equalis: r tñ nō eſt in illo niſi p nūc: igitur tps cōponit ex nūc. ¶ Ad hanc rōnem rñdet ſicut ad pmā. ¶ Quinta rō eſt: ſi ptingeret aliquid moueri: tunc idē tps eſſet duplum ad ſeipm: qd eſt impoſſibile. ptz ꝓña: qr tps in quo mobile equaliter motū cum alio pt ranſit duplū ſpaciuz ad ſpaciū alterī: eſt duplū ad tps menſurās motuz alterī: ſz ſtat q in eodem tpe mobile aliqd ptranſeat magnitudinē ꝓtra motā: duplā ad magnitudinē non ꝓtra motā quā ptranſit altez: igit tunc idem tps duplum eſt ad ſeipm. ¶ Ad hanc rōem dr negando ꝓñtiam. Et ad ꝓbationem negat maior: qñ vnū ſpaciuz eſt cōtra motum r altez non. ¶ Sexta rō: ſi ptingeret aliquid mutari ad formā: ſequeret q inter ꝓtradictoria eſſet mediuz: quod eſt impoſſibile. ptz qr qñ aliquid mutat de nō albo in album: tunc non eſt non album: cum recedat a termino a quo: neq eſt album: qr adhuc mouet ad eſſe albū: r p ꝓñs non eſt mutatum ad eſſe album: r ſic dū mouet neq eſt album neq nō albū. ¶ Ad hanc aūt rōnem dr negando ꝓñam. Et ad ꝓbationē dr: q qñ tale mobile mouet ſemp eſt non albuz. Et ſz recedat a non eſſe albo ſcdm aliquam ptem albedinis: non tñ a quolibet non eſſe albo.

¶ Ex ꝓdictis ptz q̄ rōnes Zenonis nō cōcludunt nihil poſſe moueri. ¶ Neq etiam illa ratio: qua ꝓbat ſperam non moueri circulariter: qr ſemp eſt in eodem loco. ¶ Nam licet talis ſpera non mutet locuz ſcdm ſe totam: bene tamen ſcdm ptes. Licet etiam nō mutet locum ſcdm rem: bene tñ mutat locuz ſcdm rōem. Nam imaginando puncta cadē pars prius eſt in vno puncto r poſterius in alio. ¶ Secūdi dixerunt indiuiſibilia poſſe moueri. ¶ Contra quos ponit talis cōcluſio. impoſſibile eſt imptibile moueri: loquendo de impartibili ſcdm quātitatem: quod alio motu mouet q̄ pars eius. Nam in ſpera vna pars velocius mouet q̄ alia. Probat hec concluſio. Tum primo: quia ſi aliquod impartibile moueatur ſupra ſpacium a, b, c vel ergo eſt totum in a: r tunc non moueretur. vel eſt totum in c. r ſic non moueretur ſed eſſet motum. vel eſt totum in a. r ſic eēt diuiſibile: qd eſt cōtra ſuppoſitum. Tum ſecundo: qr ſi indiuiſibile moueret prius pertranſiret locum ſibi equalem q̄ maiorem: r per ꝓñs loco quem habuit quando incipiebat moueri eſſet aliquod indiuiſibile in ſpacio primum: r per conſequens ſpacium pertranſitum componeret ex indiuiſibilibus: r per conſequens tempus ex inſtantibus: qd eſt impoſſibile. Tum tertio: quia oīne quod mouet prius pertranſit locum minorem ſe q̄ equalem ſe. Sed nō eſt aliquis locus minor indiuiſibili: igit impartibile non poteſt moueri. Tum quarto: qr omne mobile ptrā ſit in aliquo tempe locum ſibi equalem: r p conſequēs in medietate illius temporis locum minorē: ſed nihil eſt minus indiuiſibili: igit imptibile nō pōt moueri. Conſtat igitur opinionē Democriti eſſe falſam. ¶ Certi vero, ſicut Eraclit⁹, dixerunt omnia ſemper moueri. Contra quos ponunt due concluſiones. ¶ Prima eſt: impoſſibile eſt generationem corruptionem: augmentationē diminutionem vel alterationem eſſe infinitam. Patet: quia quelibet illaz mutationū eſt inter terminos finitos r ꝓtrarios vt ptz inducēdo in oībus: igit. ¶ Secda ꝓclo ē: impoſſibile ē motū localē eē infinitū: ꝓz: qr impoſſibile ē aliqd moueri ad infinitū: ergo impoſſibile ē motū localē: ſaltē rectū, eē infinitum: licz ptingat motū circularē eē infinitū: ſicut r tps. Et hoc de ſexto libro.

Solutio.

Tertia rō que vocat Achilles

Interfectō Achillis

Ratio. iiij.

Solutio. Ratio. v

Solutio.

Sexta rō de motu ad formam

Solutio.

Ratio de motu circulari

Solutio.

Concluſio contra Democritum.

Prima ꝓclo contra Eraclitum

Secda ꝓclo.

Zeno autem ¶ Iste ẽ tertꝰ tractatꝰ huiꝰ sexti. In quo p.remouet opiões aliquoꝝ errãtiũ circa motũ. Et diuidit in tria.ca. In pria ponit rões zenonis:ꝛ soluit eas. ¶ Pria rõ zenois (q̃ pbabat motũ nõ esse) est ista:mobile sp in nũc q̃scit:ꝫ ipm mobile dũ mouet sp ẽ in aliquo nũc:cũ de tpe nõ habeamus nisi nũc:ergo mobile dũ mouet sp q̃scit. Maio:pz:qꝛ mobile q̃cũqꝫ ẽ in spacio sibi equali mouet. vel q̃scit ꝫ nõ mouet in nũc:ergo q̃scit. T. Hoc aũt falsum ẽ. ¶ Hic p.soluit istã rõez v.q̃ tps nõ cõponit ex ipis nũc indiuisibilibꝰ:ꝛ p hoc dꝛ ad rõem:q̃ mobile nõ mouet nec q̃scit in nũc. Et ad pbationẽz maioris dꝛ fz cõmẽta. q̃ mobile duz mouet nunq̃ ẽ pcise in spacio sibi equali saltẽ in actu:ꝫ fuerit in eo ī potẽtia fz longitudinẽ vel fm magnitudinẽ. Ista tñ rõ zenonis bñ pbat: q̃ nullũ corꝑ exñs pcise in loco sibi equali p aliqꝺ tps mouetur motu recto: ꝛ q̃ illud qꝺ mouet motu recto q̃ diu mouet non ẽ in loco sibi equali:ꝫ in loco maiori. T. Quatuor aũt sunt rões. ¶ Hic p.põit alias quatuor rões zenonis fz ordinẽ. quaꝝ pria talis ẽ. q̃ ipossibile ẽ infinita pertrãsire in tpe finito: fz in quolz spacio sunt infinite ptes:ergo nullũ spacium pt pertrãsiri. ¶ Ad hoc rñdet p. q̃ ꝫ in quolz spacio sunt infinita fm potẽtiaz diuisiõis: nõ tñ in actu: sic q̃ ibi sint infinite ptes diuise:siue extra se inuicẽ exñtes. Ista tñ rõ bene ꝺcludit: q̃ nõ ꝓtingit aliqꝺ mobile pertrãsire aliqꝺ spaciũ infinitũ fz extensiõez tpe finito: vel etiã spaciũ finitũ ꝓcedendo fm ptes eiusdẽ ꝓportõis. T. Scda aũt vocata ¶ Scda rõ talis ẽ. Si possibile essꝫ aliqꝺ moueri de loco ad locũ:sequerek q̃ velocissime motũ nunq̃ attingeret tardissime motũ. ꝺns ẽ falsum:ergoꝛ illud ex quo sequit. ꝺna pz:qꝛ ponaꝫ velocissime motũ in ꝑncipio alicui⁹ spacij:ꝛ tardissime motuz in medio spacij:ꝛ simul incipiãt moueri:cũ gꝝ velocissime motũ nõ pueniat ad mediũ nisi in tpe:vel igr cũ peruenit ad mediũ:tardissime motuz ẽ adhuc in medio: vel in aliquo alio pũcto anteriori Si sit adhuc in medio:sequꝛ q̃ quieuit:ꝛ tñ ponebaꝫ simul incipe moueri cũ velocissime moto. Si aũt sit in aliquo pũcto anteriori:ꝛ cũ mobile velocissime motũ a medio ad illud pũctuz nõ pueniat nisi in tẽpore:vel igr tardissime motũ erit in illo pũcto:ꝛ sic nõ est motũ:ꝫ q̃euit:qꝺ ẽ ꝓtra suppositũ: vel ẽ in alio puncto anteriori ꝛ sic infinitũ. ¶ Ad hãc rõem dicit p.q̃ p cedẽdo fz ptes eiusdẽ ꝓportõis: corꝑ velocissime motũ nunq̃ ptingit ad tardissime motũ: ꝫ bñ ꝓcedẽdo fz partes eiusdẽ q̃titatis. T. Tertia aũt q̃ nũc dicta est. ¶ Hic p. resumit ꝑmam rõem prⁱ factã q̃ dꝛ formari ꝛ solui sicut prⁱ dictum ẽ. T. Quarta aũt. ¶ Quarta rõ ẽ si essꝫ motꝰ localis:sequꝛ q̃ idẽ tps essꝫ duplũ ad seipm. ꝺns ẽ falsuz igr. ꝺna pz: qꝛ si duo mobilia eq̃ velociter moueãtur:ꝛ vnũ pertrãseat maiꝰ spaciũ in duplo q̃ aliud in eodẽ tpe: tũc illud tps erit sibi ipi duplũ: vt si ponaꝫ q̃ vnũ illoꝝ mobiliũ moueaꝫ supra spaciuz q̃scens:ꝛ aliud moueaꝫ supra spaciũ ꝓtra se motũ: tũc illud q̃ mouet supra spaciũ ꝓtra se motũ:in duplo citius pertrãsibit suũ spaciũ. q̃ illud qꝺ mouet supra spaciuz quiescẽs:hoc declaraꝫ per litteras exẽplariter in textu

T. Rõ quidẽ. ¶ Hic p.soluit rõem dicẽs q̃ nõ sequit idem tps esse duplũ subipi:qꝛ cetera nõ sunt paria:qꝛ vnũ mobile mouet supra spaciũ ꝓtra se motuz: ꝛ aliud supra spaciũ quiescẽs Ista aũt rõ bene ꝺcludit q̃ ad veri⁹ moueri nõ sufficit: q̃ vnũ mobile maiꝰ spaciũ pertransit in eodẽ tpe: ꝫ cũ hoc requꝛitur q̃ cetera sint paria. T. Hincqꝫ igr. ¶ Hic p. ponit aliã rõem:q̃ ẽ de motu ad formã. q̃ talis ẽ. Si possibile essꝫ aliquid moueri ad formã. sequꝛetur q̃ de eodẽ simul ꝛ semel negarent ambo ꝓtradictoria: ꝛ q̃ essꝫ mediũ inter ꝓtradictoria. ꝺns ẽ falsum:ergoꝛ ans. ꝺna pz: qꝛ illud qꝺ mouet de non albo ad albũ non est in aliquo terꝛioꝛ:ergo ꝛ ẽ mediũ inter ꝓtradictoria. T. Nõ em si nõ. ¶ Hic p.soluit dictã rõem dicẽs. q̃ ex quo mobile ẽ diuisibile: vna ps pt esse alba:ꝛ alia nõ alba:ꝛ sic duo ꝓtradictoria incõplexa bñ pñt negari de illo toto fz diuersas ptes. Ista tñ rõ bñ ꝺcludit. q̃ ista ꝺna nõ valet:hoc prⁱ nõ fuit albũ:ꝛ iam ẽ albũ:ergo motũ ẽ siue mutatũ ad albedinẽ ꝛ hoc loq̃ndo de mutatiõe successiua:qꝛ pt tota albedo nõ successiue ps post partẽ. fz tota simul. pduci. Sz ad hoc q̃ aliqꝺ mutek. requirik q̃ ipm prⁱ nõ fuerit tale: ꝛ successiue fiat tale:ꝛ q̃ postea sit talevt si aliqꝺ debeat mutari ad albedinẽ mutatõe successiua:oz prⁱo q̃ albedo nõ sit in illo:ꝛ post ꝓtinue vna ps post aliã acq̃ratur:ꝛ q̃ postea sit albedo. T. Ité in circulo. ¶ Sexta rõ q̃ est de motu circulari ẽ talis. Si essent motꝰ circulares: sequꝛetur q̃ idẽ simul moueret ꝛ q̃scet. ꝺns ẽ falsuz:igr. ꝺna pz: qꝛ illud q̃scit fz locũ qꝺ ꝓtinue manet in eodẽ loco:sic aũt ẽ de illo qꝺ mouet circulariter: ergo. Ad hoc rñdet p. q̃ ptes mutãt locũ:cuz vna ps moueatur ab oriẽte in occidẽtez. Scdo dicit p. qꝛ ꝫ totum nõ mutet locũ fm rez:tñ bene fm rõem: vt signentur plura pũcta in celo siue in circulo: ꝛ a quolz pũcto ī cipiat circulꝰ alter:ꝛ alter:tunc corꝑ circulariter motũ dꝛ moueri de vno circulo ad alterum:ꝛ sic dꝛ mutare locum fm rationem.

Solutio

Sexta rõ de motu circulari.

Prima rõ zenonis de motu locali.

Solutõ eiusdẽ

Scda rõ vocata Achilles.

Solutõ achillis.

Tertia rõ ponitur in ꝓncipio capituli.

Quarta ratio

Solutio

Quinta rõ de motu ad formam.

Ostensis aũt ¶ Istud ẽ scdm ca. huiꝰ tractatus. In quo p. destruit opiõem Democriti. dicẽtis idiuisibilia pse moueri. Contra quã opiõez p. põit talẽ ꝺcõez:q̃ nõ ꝓtingit ipartibile moueri pse. ꝫ bene fm accñs. Et subdit p.q̃ hic ẽ sermo de ipartibili fm q̃titatez:qꝺ ẽ in ipa q̃titate. ¶ Et qꝛ aliqs crederet: q̃ nõ essꝫ aliꝰ motꝰ ptis q̃ totiꝰ:eo q̃ dictum ẽ partẽ moueri ad motũ totiꝰ:puta fm accñs. Dicit Arꝛ. q̃ alius ẽ motꝰ ptis:ꝛ alius ẽ motꝰ totius. Nã spera celesti mota: quelz ps eiꝰ mouek. fz diuersaꝝ partiũ sunt diuersi motus:cũ motꝰ ptis iuxta polum ẽ tardior:q̃ motꝰ ptis remote a polo. T. Mouek. ¶ Hic p. pbat dictã ꝺcõez q̃ tuor rõibus. Quaꝝ pria talis ẽ. Si tale ipartibile mouek. vel ergo mouek in aliquo tpe:puta in tpe v. ex a.b. in b.c.ꝛ tũc vel totuz ẽ in a.b. vel in b.c. vel aliqꝺ sui ī a.b.ꝛ aliqꝺ sui in b.c. Non pt dici vltimũ:qꝛ tũc ipm haberet ptes ꝛ essꝫ diuisibile. Nec pt dici ꝑmum: qꝛ tũc nõ moueret. fz q̃scet. Nec pt dici scdm:qꝛ tũc essꝫ pfecte motũ ꝛ nõ amplꝰ moueret. qꝺ ẽ ꝓtra positũ: ergo non ꝓtingit ipartibile moueri siue mutari T. Solũ em sic essꝫ. ¶ Scda rõ est. si idiuisibile moueret pse:sequꝛek q̃ tps essꝫ cõpositus ex ipis nũc idiuisibilibꝰ ꝛ linea ex pũctis:qꝺ improbatuz ẽ prⁱ. ꝺna pz prⁱo de linea: qꝛ idiuisibile haberet locũ pse idiuisibilẽ quez pcise occuparet: ꝛ si deberet moueri oporteret illi loco esse aliuz locuz primũ indiuisibilẽ. ꝛ sic in linea supra quã moueret essent pũcta sibi inuicẽ prima:ꝛ p ꝺns linea ex punctis cõponeret. Silr cũ indiuisibile moueret nõ pertrãsiret locuz sibi equalẽ in tpe. fz in instãti:ꝛ sic tps in quo moueret essꝫ cõpositũ ex instãtib⁹ indiuisibilibꝰ. T. Amplⁱ aũt. ¶ Tertia rõ talis. Oẽ qꝺ perse mouek de loco ad locũ: necesse ẽ perse trãsire prⁱ locũ sibi equalem q̃ maiorẽ. ꝛ minorẽ prⁱ q̃ equalẽ. fz ipm indiuisibile non pt pertrãsire locũ minorẽ. eo q̃ idiuisibili nihil est minꝰ. Nec etiã pertrãsit locuz equalẽ. cũ tũc indiuisibile essꝫ immediatũ indiuisibili: ergo etiã nõ pertrãsit locũ maiorẽ. ꝛ p ꝺns nõ pt moueri. T. Amplⁱ antez. ¶ Quarta rõ. oẽ qꝺ perse mouek trãsit aliquẽ locũ sibi equalẽ signatũ in spacio:ꝛ cũ oĩs motꝰ sit in tpe: signetur illud tps in quo pertrãsit tale mobile locũ sibi equalem:q̃ quiꝺ locꝰ ẽ indiuisibilis:ꝛ cũ illud tps sit diuisibile:tũc in medietate illiꝰ tpis mobile pertrãsibit locũ minorem q̃ in toto tpe: ergo loco indiuisibili erit dare

Conclusio cõtra Democritum

locum minorem: quod est falsum igitur.

Mutatio aũt nõ est

¶ Istud ẽ tertiũ ca. huiꝰ tractatꝰ. In quo p. destruit opiniones Heracliti ponẽtis oia semp moueri. Et põit duas ꝓclones. ¶ Quaꝝ ꝓia talis ẽ. Impossibile ẽ generationes: corruptiões: augmẽtatiões: ⁊ diminutiões: vel alteratiõem: esse infinitã. Probat sic p. q; inter terios certos finales non ẽ mutatio infinita: ſz oẽs mutatiões prius notate sunt inter certos terios finales: ergo non sunt infinite. Minor pz: q; vel sunt inter terios ꝓtrarios: sicut augmẽtatio. diminutio. ⁊ alteratio: vel inter terios ꝓtradictorios: sicut gñatio ⁊ corruptio. T. Loci aũt mutatõ ¶ Scõa ꝓclo talis ẽ ista. q; mutatio loci nõ sic ẽ finita: sicut alij motꝰ: q; nõ ois ẽ inter terios ꝓtrarios: sicut pz de motu circulari: ſz tñ ois mutatio localis recta ẽ finita: q; impossibile ẽ aliq̃d naturaliter moueri ad illud: ad qõ impossibile ẽ ipm motũ esse: ſz impossibile ẽ aliqõ mobile esse motũ in infinitũ: igit impossibile ẽ aliquid moueri ad infinitũ. T. Si sit. ¶ P. hic subdit q; nõ cõtingit vnũ ⁊ eundẽ motũ circularem semper esse: q; ls motus in infinitum durare posset: tamen ibi non ẽ vnus ⁊ idem motus in numero circularis: sed diuersi motus.

Prima cõtra Heraclitũ.

Conclusio. ij.

Impossibile ẽ fieri qõ nõ cõtigit factũ eẽ.

Queritur vtꝝ possibile sit aliquid moueri.

¶ Et arꝝ. primo q; non de motu locali: quia nunq̃ mobile exns in loco sibi equali mouet. ergo nunq̃ mouet. ⁊ tñ mobile cõtinue sp ẽ in loco sibi equali: igit. Maior pz: q; si sit in aliquo loco sibi equali p aliqõ totũ tps nõ mouet in illo tpe ad illũ locũ: ſz q̃scit in eo p illud tps Si vero sit in illo loco sibi equali in solo nũc indiuisibili. seq̃tur etiã q; in illo loco nõ mouet. q; non ꝓtingit moueri in nũc idiuisibili. Sz minor rõnis ꝓncipalis pz: q; oẽ corpꝰ totale (saltez ꝓter vltimã sperã) hz locũ sibi ꝓprium quẽ oz esse equalẽ locato: vt dr quarto huius ¶ Et confirmat. q; siue lapis exns in aere moueat siue q̃escat. tñ necesse ẽ q; ꝓtinue aer circunstãs tãgat ipz: aliter essz vacuũ: ⁊ si vndiq̃ tãgit ipm: tũc lapis nõ occupat ꝓprie nisi locũ sibi equalẽ. ¶ Itẽ sic arguebat zeno Si ẽ motꝰ localis rectꝰ oporteret aliq̃d pertrãsire: ſz impossibile ẽ aliqõ spaciũ ptrãsiri: q; ipossibile ẽ infinita esse pertrãsita (saltẽ successiue in tpe finito) ⁊ tñ in quolibz spacio infinite sunt ptes: igit. Maior pz: q; quotiscunq̃ partibꝰ extra inuicẽ signatis: oz maꝰ tps apponere ad transeũdũz plures q̃ paucior es: ergo ad trãseũdũ infinitas: oz infinitũ tps apponere. ¶ Itẽ sic arguebat aliter zeno. Si essz motꝰ localis rectus: seq̃retur q; equus velocissime mouẽs nõ possz attingere formicaz tardissime curr ẽtem ante ipm: ſz hoc ẽ falsum. Et ꝓña ꝓbatur: q; ante q̃ incipiat moueri sit equꝰ in signo a. ⁊ formica in signo b. si ergo simul incipiãt moueri quando equꝰ venit ad illud signũ b. formica q̃ non q̃scit nõ remanebit in signo b. ſz erit in alio signo ante: puta in signo c. ⁊ sic itez simul incipiũt moueri: ⁊ cũ equꝰ venerit de signo b. ad signũ c. formica q̃ non q̃scit erit ante ſz in signo d. ⁊ sic in infinitũ ꝓcedẽdo sp formica erit ante equuz. ¶ Item si aliq̃d mouerẽt localiter: seq̃rẽt q; duoꝝ tẽporũ sibi inuicẽ equalium vnum essz alteri duplum: hoc ẽ impossibile: igit. Et ꝓña pz: q; si duo mouẽtur eã velociter per equalia spacia tũc tẽpora in quibꝰ pertrãseunt illa spacia sunt equalia: ⁊ tñ ꝓbabit in casu possibli q; vnũ tps erit alteri duplũ: q; ponat q; sol in aliquo certo tpe pertrãsit circuitũ terre q̃scentis: ſz ponatur vlteriꝰ q; sole eq̃ velociter moto sicut nũc mouetur: terra etiã eq̃ velociter ꝓta moueat cõstat q; sol in dimidio tpe pertrãsibit circuitũ terre: nõ seq̃tur q; dimidiũ tps ẽ equale duplo. Item arguebat q; non pt esse mutatio fm ꝓtradictiõem: q; ponat q; debeat esse mutatio de non albo ad album: tunc q̃diu est non albũ nondũz mouet de nõ albo ad albũ. sed q̃scit in nõ albo: ⁊ qñ est albũ nõ mouet ad esse album: ſz iam mutatum ẽ in esse album: ſz constat q; oẽ semper ẽ album vel nõ albuz: ergo nunq̃ aliq̃d mouet de nõ albo in albuz nisi qñ mouet sit vez dicere: q; nec albũ nec nõ album qõ ẽ impossibile. ¶ In opposituz arguit auctoritate p. ꝓprio phisicoꝝ dicẽtis. subjciãtur nobis oia aut q̃dam moueri. Notũ eñ ẽ ad experiẽtiam notum circulares: ⁊ motum localẽ rectum: similiter motũ fm ꝓtrarietatez: ⁊ fm ꝓtradictiõem esse. Nec zeno facit has rõnes ad negãdum motus vel mutatiões: cum hoc sit notuz ad experiẽtiam: ſz voluit habere alias ꝓpões veras ⁊ necessarias. ¶ Ex quibꝰ ꝓmaz rõem bene cõcludit: q; si aliquod mobile moueat super aliqõ spaciũ quiescẽs: nunq̃ dum mouet ẽ super spacium ꝓxime sibi equale: ſz super spacium maiꝰ eo. Implicat eñ aliqõ corpus ꝓxime exns in loco sibi equali dum ẽ in illo moueri: dũmodo sit sic ꝓxime q; nihil eius sit extra illũ locum. Nam signet qõcunq̃ spaciũ sibi equale: illud mobile nõ est ꝓxime in illo: nisi in instãti indiuisibili qñ mouet. ⁊ quia non ẽ dare instãtia indiuisibilia. iõ ꝓ nulla mensura ẽ ꝓxime precise in loco sibi equali. Et adhuc si essent instantia indiuisibilia: cuz in instãti nihil ꝓtingat moueri sequitur q; dum essz in loco ꝓxime sibi equali nõ moueretur. ¶ Et si dicat si lapis moueat per spacium cẽtum pedũ continue: ⁊ sit ille lapis pedalis: ⁊ in medio spacij signetur ps pedalis: nõne lapis transit super illam partem. Dicitur cum cõmẽtatore q; nunq̃ erit ꝓxime ꝓto aliqua tota mensura in qua mouet super illã partem nisi in potẽtia. Et dr in potentia: q; possibile erat q; ibi quiesceret ⁊ tũc fuissz in actu. Sz tunc bene dicebat in rõne q; corpꝰ cõtinue motuz ꝓ tpe in quo mouet ẽ in loco sibi equali: negat illud. Et istud dictum oẽ corpus ẽ in loco sibi ꝓprio debet intelligi de corporibus que q̃escunt: ⁊ quorum loca quiescũt. ¶ Et ad confirmationem illius rationis concedit. q; dum lapis mouetur continue vndiq̃ aer circunstans tangit lapidem: q; ibi aer supponit ofuse tñ: tñ nullꝰ aer tãgit vndiq̃ ipz: ⁊ per nullum totum tps tangit vnam ptem quin etiam tangat aliam. ¶ Secũda autez rõ zenonis qñ ꝓbat: q; mouendo fm ptes eiusdẽ ꝓporõnis nunq̃ mobile in tpe finito pertransiret aliqõ spacium finitum: sed mouendo fm partes eiusdez q̃titatis: ita q; signata aliqua pte spacij in illo spacio nõ sunt infinite tales. iõ bene pertransit tpe finito. ¶ Alie aũt rõnes concludũt eo modo quo dictum ẽ in expositiõe textus. Ex quibꝰ pz: q; zeno non voluit simpliciter negare motum esse: sed voluit habere illum intellectum: ⁊ sensum declaratum in solutiõibꝰ illaꝝ rationũ positaꝝ in textu.

Achilles Zenonis.

¶ Questio addita per magistruz Thomaz bricot sacre theologie ꝓfessorem.

Queritur vtrum magnitudo componitur

ex semp diuisibilibus. Et arguit q; non: q; omnis pars magnitudinis dabilis ẽ aliqua minor: aut ergo illa minor ẽ diuisibilis: vel indiuisibilis. Si secũdus habetur intentum. Nec ẽ dicendum ꝓmum: q; tunc illa non esset minor sua parte que ẽ pars magnitudinis: et per consequẽs non esset omni parte magnitudinis minor ¶ Secundo: si magnitudo essz composita ex semp diuisibilibꝰ: tunc imaginando pũcta in magnitudine nulla pũcta essent immediata: sed hoc ẽ falsum. Nam illa sunt immediata inter que non ẽ dabile medium: sed inter primum pũctum ⁊ omnia alia pũcta simul non ẽ dabile medium: igitur primuz pũctuz ⁊ oia alia pũcta (capiẽdo omnia collectiue) sunt immediata. Tertio sic

Si magnitudo esset diuisa in omnes suas partes (per possibile vel impossibile) ipa essz resoluta in indiuisibilia: igitur nūc ē ex indiuisibilibus composita: consequēcia pz: qz vnūqdcz resoluit in illa ex quibus cōponitur. Assumptū pz: qz si resolutio essz facta in diuisibilia: tūc non quelz pars essz diuisa ⁊ sic magnitudo non esset in omnes sui partes diuisa: cum oppositū assumitur. ¶ Quarto sic arguitur. Si magnitudo essz composita ex semper diuisibilibus: tūc in magnitudine essent infinite partes: quia vltra q̄libet esset alia: sed consequens est falsum. Ilam tunc magnitudo esset infinita quod est impossibile.

Articulus. j. **In oppositum arguitur per Aristo. in isto** sexto. In ista questione erunt tres articuli. In primo ponentur notabilia. In secundo conclusiones. Et in tertio dubio.

Notanduz est prio q̄ preter rōnes quas ad Prima rō mathematica. ducit Aristo. ad pbandū magnitudinē non esse cōpositam ex indiuisibilibus: possunt adduci alie rōnes mathematice. ¶ Quaz pma est. Si magnitudo componatur ex indiuisibilib⁹ aut componit ex infinitis multitudine: aut ex finitis tm̄: sumendo infinitum cathegoreumatice. Non primū. naz tūc magnitudo essz infinita ꝼz extensiōez: qō pz: qz haberet in se partes inuicez equales ꝼm magnitudinē infinitas multitudine: vtpote infinitas partes: quaz q̄libet essz ex quatuor indiuisibilibus: vel decem indiuisibilib⁹ constituta: qm̄ in infinita multitudine indiuisibiliū essent infiniti quaternarij ⁊ infiniti denarij indiuisibiliū: ⁊ quilibet quaternari⁹ cuilibet alteri quaternario. Et similiter q̄libet denari⁹ alteri denario dicte multitudis foret equalis magnitudinis. Nec pōt dici q̄ magnitudo componat ex finitis indiuisibilib⁹: qm̄ tūc non quelibet linea recta possz diuidi in duo media: pz de linea septem pūctoz. Si enim diuideret in duo media equalia: tunc pūctuz essz diuisibile. ¶ Tum secūdo: quia tunc circulus possz quadrari. Patz: quia ponatur q̄ vna linea recta perpēdiculariter cadens super aliam rectaz secet eam per modum crucis. Et sit pūctus cōmunis b. deinde in quolibz quatuor angulorz circa b. signetur pūctus primus: ⁊ similiter in qualibz quatuor partiū linee. hoc facto patz q̄ circa b. sunt octo pūcta immediata: tūc ducatur vna linea per oīa illa tunc erit circulus: qz omnes linee tracte ad b. centrum erunt equales. ¶ Item erit quadratus: quia est nouenarius punctorum qui est numerus quadratus. Tum tertio: qz tunc circūferentia semicirculi esset equalis diametro circuli qō est penitus impossibile. Consequentia pz: trahendo a quolibet puncto circūferentie lineam perpēdicularem ad diametrū tunc nulle due terminabūtur ad idem pūctum diametri: ergo tot erunt pūcta diametri quot circunferentie: ⁊ per consequēs diameter erit equalis circunferentie Eodem modo arguitur q̄ diameter quadrati sit equalis coste eius.

Scōa ratio.

Tertia ratio.

Notandum est secundo: q̄ etiam rationib⁹ Prima rō naturalis. naturalibus ostendi potest magnitudinez non esse cōpositam ex finitis indiuisibilibus. ¶ Quarum prima ē philosophi in isto sexto. Si vnum corpus additum alteri corpori sic tangeret ipm q̄ nihil eius essz qō nō tāgeret alterum vel aliquid alterius: ⁊ ecōuerso: ista corpora non occuparent maius spacium: nec essent aliq̄d maius q̄ alterum. Ista igitur nullum indiuisibile alteri additum ⁊ contingens illud: occupat cum illo maius spacium: aut maius aliquid constituit q̄ alterum: consequentia clara est. Secunda ratio hec ē. Si magnitudo componeretur ex finitis indiuisibilibus: sequeretur q̄ equales magnitudines vel equalia spacia in eadem mensura primo pertransirent mobile velox regulariter ⁊ continue motum: ⁊ mobile tardum continue ⁊ regulariter motum: qō est contra diffinitiōem velocis ⁊ tardi. Consequētia pz: sint em̄ duo spacia quoruz vtrūq̄ sit centū pūctorum ⁊ super vnū nūc incipiat moueri velox: super alterū vero simul incipiat moueri tardum: constat q̄ (ex quo vtrumcz mouebitur continue) vtūcz primus attinget ppinquiorem partez spacij q̄ remotiorem: tunc sic. In quacūcz mensura velox transit primum pūctum sui spacij: tardum transit primum sui spacij: ⁊ in quacunq̄ velox transit secūdum pūctuz: tardum simul transit secūdum: ⁊ sic de singulis: igitur in eadem mensura primo ambo transiuerunt spacia illa: consequentia ē euidens: ⁊ antecedens pbaī: quoniaz dum velox transit primū punctum: vel tardum transit minus pūcto: vel precise pūctum vnum vel plus. Si p̄mum: tunc pūctum erit diuisibile. Si tertiuz: tūc tardum velocius mouebit q̄ velox. Si secūdum habeī intentum. Et eodem modo pbatur q̄ dum velox transit secūdum pūctum tardum transit secūdum: ⁊ sic de ceteris. Nec potest dici q̄ dum velox transit primum punctum: tardū nihil transit: sed residet in priori loco: qm̄ non inciperet simul moueri: qō ē contra posita. ¶ Tertia ratio possz esse: qm̄ tunc indiuisibile esset diuisibile patz in casu vbi ponerentur duo mobilia: quorum vnū essz in duplo velocius q̄ alterum: ⁊ velocius pertransiret magnitudinem quindecim punctorum tunc transacta magnitudine quindecim punctoruz a velociori: non essz a tardiori transacta nisi magnitudo septez pūctorum: ⁊ dimidij pūcti: ergo punctum esset diuisibile. ¶ Quarta ratio: quoniaz tūc esset impossibile aliquod corpus rare fieri ꝼm omnem dimentionem sine acquisitione noue q̄ntitatis ⁊ noue materie. Pz: qm̄ tūc punctum vel esset extensius q̄ ante: vel esset in plurib⁹ locis qō est impossibile.

Tertia ratio.

Quarta ratio

Notandum est tertio: q̄ licet rationes facte Prīa rō cōtra ponēteī pūcta idiuisibilia ī magnitudine non pcedant contra eos directe qui ponūt pūctum in magnitudine: non tamen dicūt magnitudinem ex eis componi. Aliq̄ tamen rationes Aristo. conuincūt nulla pūcta indiuisibilia esse in magnitudine. ¶ Et primo illa q̄ probat nullum indiuisibile posse moueri: quia nihil potest moueri per spacium maius se nisi pr⁹ moueatur per equale: ⁊ per consequens si indiuisibile moueret primus moueretur per equale sibi q̄ per maius: ⁊ sic motum semper sibi cōmensurabat spaciuz per indiuisibilia: ⁊ erit continue in situ sibi equali: ⁊ per consequens spacium supra quod fiet motus erit compositus ex indiuisibilibus. Nec valet si dicatur. q̄ ratio Aristo. pcedit de diuisibili moto perse. non autem de indiuisibili moto paccidēs: quoniam eque bene oportet motū peraccidens esse in loco sibi equali sicut motum perse. ¶ Item si essz aliquod tale indiuisibile in magnitudine: tūc in magnitudine diuisibili essz aliq̄d primo pertransitum: qō est contra Aristo. ¶ Et si arguatur: q̄ sit ponendum pūctum: qz corpus spericuz positum supra planuz tangit ipm: ⁊ non in diuisibili: igitur in indiuisibili. ¶ Item centrum circuli ē indiuisibile: alias non omnes linee ducte ab eo ad circūferentiaz essent equales: qz haberet vnam partez ppinquiorem circūferentie: ⁊ aliam remotiorem: ⁊ linea protracta a parte remotiori: non esset equalis linee protracte a parte propinquiori. ¶ Ad p̄mam dicunt aliqui: q̄ non ē dabile perfecte spericuz: qō ē falsum ppter corpora celestia. Alij dicūt q̄ spericum tangeret planum in diuisibili ꝼm aliquas ptes illi⁹ diuisibilis p̄mo Sed hoc ē falsuz demōstrat Gregori⁹ rōne mathematica demonstratiua. Dicendū est ergo q̄ spericuz tangeret planū in diuisibili.

Scōa rō

Obiecto prīa

Obiecto scōa

Solutio p̄me

sed non ꝑmo. i. non ꝑm alicuꝰ diuisibilis q̄libz ptem.

Solutio scde ¶ Ad secūdam rationem dr q dupliciter potest intelligi omnes lineas ductas a centro circuli ad circunferētiam eius esse equales. Uno modo capiendo ly cētrum ꝑm significatiōem incōplexam ꝑ medio circuli: ⁊ tunc non omnes ptes ducte a centro circuli ad circunferētiam eius: sunt equales. Alio modo capiēdo ly centrum ꝑm significatiōes complexas: vt valet tm̄ sicut hec oratio: ista distanter a circunferētia ꝑm quālibz ptem eius

Articulus .ij. cum distantius ꝓtrahi non possunt: ⁊ sic omnes linee ducte a centro ad circunferētiam sunt equales. ¶ Prima cōclusio. magnitudo non est cōposita ex pūctis indiuisibilibus: patz ex duob⁹ primis notabilib⁹. ¶ Secunda

Conclusio .ij. ꝯclusio: in magnitudine non sunt ponenda aliqua pūcta indiuisibilia: patz ex tertio notabili. ¶ Tertia conclusio: magnitudo ē composita ex semper diuisibilibus ꝑz ex dictis.

Cōclusio.iij.

Articulus. **Dubitatur vtrum in qualibet magnitudine** sint infinite ptes ꝓportionabiles: capiēdo infinite categoreumatice. ¶ Et arguitur q non: quia in qualibz magnitudine ē dabilis vltima ps ꝓportionabilis: igit non sunt in ea infinite ptes. Antecedēs ꝑz. Tuz primo qr sit magnitudo A. tangēs magnitudinez B. ⁊ supra q̄libz ptem ꝓportionabilem constituat deus vnuz hominem: constat q aliquis homo ē ꝓpinquissimus ipi b. ⁊ nō nisi ille qui est super vltimam ptem ꝓportionabilem ipius a. igit in magnitudine ē dabilis vltima ps ꝓportionabilis. ¶ Secūdo sic. sint duo mobilia quoꝝ vnum ē velocius in duplo altero scz a. ⁊ b. Et sit a. velocius ⁊ moueātur sup aliq̄ magnitudinem sic q a. q̄ cito pertransierit vnam partem proportionalem: expectet b. quousq̄ illuc veniat: ⁊ sit terminus magnitudinis supra quam fit motus c. tūc vel a. ꝑus puenit ad c. q̄ b. vel non. Si. non Contra a. q̄libz ptem illius magnitudinis ꝑus pertransiuit q̄ b. igitur omnes ptes illius magnitudinis prius ptransiuit q̄ b. ⁊ ꝑ conseqūs prius peruenit ad c. q̄ b. Si primum tūc vel quando a peruenit ad c. Uel b. est in vltima parte ꝓportionabili illius magnitudinis. Uel est in aliqua que non est vltima. Si ꝑmum habetur intētum: scz q datur vltima ps ꝓportionabilis illius magnitudinis. Si secūdum: sequeretur q non in qualibz parte transacta a. expectabat b. quousq̄ illuc veniſſet: quod est contra positum. ¶ Tertio sic arguitur: in qualibz parte magnitudinis non sunt plures partes q̄ due: igitur in nulla magnitudine sunt infinite partes. Antecedēs patz: quia due ptes magnitudīs sunt tres tertie: quatuor quarte: mille milleſime: ⁊ sic in infinituz: ergo in magnitudine nō sunt plures patres q̄ due medietates. ¶ In oppositum arguitur sic. quia magnitudo est composita ex semper diuisibilibus: igitur eius non est dabilis vltima pars ⁊ per consequēs ipius sunt infinite partes. ¶ Ad dubium dicitur. q quelibet magnitudo habz infinitas partes ꝓportionabiles: capiēdo ly infinitum cathegoreumatice. Patet: quia omnes partes magnitudinis sunt tot q earum non est dabilis vltima: igitur sunt infinite capiendo infinitum cathegoreumatice. ¶ Ad rationes dubii. ¶ Ad primam negatur antecedēs. Et ad ꝓbationem dicitur q casu posito nullus homo esset propinquissim⁹ ipi b. sicut nulla ps ꝓportionabilis ipius a. esset ꝓpinquissima ipi b. sed infinita multitudo hominum esset ipi b. ꝓpinquissima. ¶ Ad scdam dicitur: q in illo casu a. non ꝑus peruenīret ad c. q̄ b. Et cuz dr sic. a. ꝑus q̄libz partem illius magnitudinis pertransiuit q̄ b. conceditur illud: sed negatur consequntia qua infertur: q prius ptransiuit omnes partes illius magnitudinis q̄ b. licz enim q̄libz ptem prius pertrāsiuit q̄ b. in nullo tamen instanti prius pertransiuit q̄libet partem q̄ b. quod denotatur per alam ꝓpōnem. ¶ Ad tertiam dr distinguendo antecedēs: vel q in magnitudine non sint aliquot ptes: quin due medietates sint tot partes: ⁊ sic cōceditur: vel ad hūc sensum: q in magnitudine sic sint due ptes q non sint ibi tres vel quatuor: ⁊ sic in infinitum: ⁊ sic negatur.

Ad ratiōes principalis questionis. ¶ Ad primam negat supposituz in minori. Nam ex hoc q cōcessuz est q omni pte magnitudinis dabilis est aliqua minor. nō potest inferri q sit aliqua ps magnitudinis minor omni parte magnitudinis. ¶ Ad secūdam dr cōcedendo ꝑmiaz consequētiam: ⁊ negando q consequns sit falsum: si intelligat q nulla duo pūcta sunt imediata: concedit tamen bñ: q aliquod pūctuz ⁊ oīa alia pūcta (collectiue sumēdo ly oīa) sunt immediata. ¶ Ad tertiam rationem dr: q si magnitudo est diuisa ꝑm omnes partes esset diuisa in indiuisibilia: capiendo indiuisibile pro illo qō non potest amplius diuidi: non autem capiendo indiuisibile pro illo qō non habet partes: sed adhuc non sequitur q erat composita ex indiuisibilibus primomodo: sicut non sequit. magnitudo resoluitur in diuisa: ergo componebatur ex diuisis. Et in illo argumento cōmittitur fallacia figure dictionis mutando substantiaz in aliud predicamentum. ¶ Ad quartam rōnem ꝑz quid dicenduz ex dictis.

Finis sexti.

¶ Primum capitulū septimi libri phisicorum: in quo agit de finitate motūs: et motoꝝ: et de diuisione alterationū.

Conclusio ꝓambula.

Omne qđ mouet: necesse est ab aliquo moueri. Probat supponendo ꝓmo qđ illud đr moueri ꝑse: qđ a se: et non ab alio mouet. Scđo supponendo: q aliqđ đr moueri a se: qꝝ vna ꝑs mouz alia: ad cuius motū mouet vt aia ad motū corꝑis. Tertio supponendo: q nihil mouet a se ꝓmo: qđ ꝗescit ad ꝗetez alteri⁹. ¶ Tūc aſſ. sic. nihil mouet a se ꝓmo qđ ꝗ escceret ad ꝗetez alteri⁹. Sz oē qđ mouet ꝗescet si alterꝝ ꝗescet: vt si a.b.c. moueat tūc ꝗescet si ꝑs ei⁹ a.b. ꝗescet: igit nihil mouet a seipo ꝓmo ¶ Nec valet dicere q a b.c. nō ꝗescet ad ꝗetez a.b. qꝝ adhuc mouerꝫ ad motū b.c. Tūc ei nō mouerꝫ ꝑse ꝓmo sz solū ad motū ꝑtis b.c. ¶ Ex istis sequūt aliq̄ ꝛckoes. Pria ē. q in mouētib⁹ et motis nō est ꝓcessus in infinitū. Probat sic. qꝝ si in mouētib⁹ et motis sit ꝓcessus in infinitū. ita q a moueat ad b. et b. ad c. et c. ad d. et sic in infinitū: qꝝ mobile simul moueret cū mouens mouet. Cū ei cuiuslz mobilis sit vn⁹ motus nūero in tpe finito: seq̄ret q mot⁹ infinit⁹ fieret tpe finito: qđ ē impꝛobatū sexto phisicoꝝ. Pz tū ꝛña. qꝝ mot⁹ b. fit finito tpe. silr mot⁹ c. et sic de oīb⁹ alijs: g⁹ mot⁹ aggregat⁹ ex oībus illis: q erit infinit⁹: fiet tpe finito.

Conclo. Q in mouētibus et motis nō ē ꝓcessus in infinitum.

Tollit euasio ꝓma.

¶ Nec valet ꝓmo dicere: q mot⁹ b. erit minoꝝ q̄ mot⁹ c. et mot⁹ c. minoꝝ q̄ mot⁹ d. qꝝ impossibile ē motū infinitū esse tpe finito: siue sit equaliū ꝓtiuz: siue inequaliū ¶ Nec valz scđo dicere: q lz sit ipossibile idē mobile moueri motu infinito tpe finito: tū nō ē ipossibile diuersa mobilia moueri infinit⁹ motib⁹ tpe finito qꝝ cū talia mobilia sint subordiata erit ꝗtinua vel ꝗtigua et nō repugnabit eis contiguari: et ꝓ ꝛñs si talia motib⁹ infinit⁹ ꝗtiguē tur tpe finito: nō repugnabit idē mobile motu infinito tpe finito moueri. ¶ Nec valet tertio dicere: q talia mobilia nō poterūt ꝗtinuari neq̄ mot⁹ eoꝝ. nā lz boc eis repugnet ꝑ aliquas rōnes ꝓpas: nō tū per rōez cōem mot⁹ vł mobilis ¶ Scđa ꝛckō ē. Oē mouēs simul ē cū moto ꝓbat bec ꝛckoꝝ. qꝝ ois motus vel ē mot⁹ scđm locū: qui đr Omot⁹ localis. vel scđz qualitatez: q đr Alteratio: vel secundū q̄titatez: q đr Augmētatio vel diminutio. Sz in omni tali mouens simul est cum moto: igitur. ¶ Minoꝝ ꝓz et ꝓmo de motu locali: qꝝ vel talis ē a principio intrinseco: et tūc simul mouēs est cū moto. Vel ē a principio extrinseco: et tūc: vel ē pulsio: vel tractio vel vectio: vel vertigo. Si sit pulsio vel ē impulsio vel expulsio: in qua mouēs interdū deficit moto: sicut ꝑjciēs ꝑiecto. Si sit tractio q̄ ē mot⁹ qua aliqđ mouet ad trahēs vel ad alterꝝ velociꝝ motū: q̄ illđ qđ trahit. Vel ē tractio ꝑ modū finis: sicut locus đr trahere corꝑus qđ mouetur naturalr. Vel est tractio ꝑ modū cāe efficientis alterātis: sicut cū magnes attrahit ferrū. Vel ꝑ modū efficientis mouētis localiter: sicut in motibus naturalibus et volūtarijs. Si sit vectio tūc illud qđ vehitur mouet ad motū alteri⁹ ad qđ trahitur: vel mouet motu pulsus: tract⁹: vel vertiginis. Si sit vertigo. sic ē motus cōpositus ex pulsu et tractu: vt cū doliū impellit et illud trahit. Sz cōstat q ī quolz istoꝝ motuū mouens ē simul cū moto saltez īmediato. Cum igit oēs alij mot⁹ reducātur ad istos: puta inspiratio: et expiratio: expulsio reducuntur ad pulsuz: vel tractū. Et silr spatesis et kerkesis: et silr congregatio vel disgregatio: qꝝ sunt mot⁹ emissiui vel attractiui: sequitur q mouēs ē simul cū moto ¶ Scđo ꝓz de alteratiōe: qꝝ ois talis scđm qualitates sensibiles vt patebit ꝑ ꝛckones sequētes. Sz scđm illas mouēs nō ꝓmo mouet corꝓ⁹ remotū q̄ ꝓpinquū: igitur oē alterās simul est cū alterato. ¶ Tertio ꝓz de augmētatione et diminutiōe q̄ fiunt ꝑ appositiōem vel diminutionē nutrimēti. In illis eīm augēs et diminuēs simul sunt cū moto: igit oē mouēs sil est cū moto. ¶ Tertia ꝛckō ē. scđm qualitates de quarta spē qualitatis nō est ꝑse alteratio. Pz: qꝝ tales qualitates nō acq̄runt nisi ad acq̄sitōez alteri⁹ qualitatis: puta scđz aliquos: ad acq̄sitioez raritatis et densitat⁹ q̄ sunt cāe figuraꝝ. ¶ Pz scđo: qꝝ noīa qualitatū ad quas ē alteratio. dicūtur de noīb⁹ ſbaꝝ: sz noīa figuraꝝ nō sunt bmōi. Nō eīm dicim⁹ statuā esse es: sz ereā. igit ad ipas q̄litates de quarta specie nō est ꝑse alteratio ¶ Pz tertio: qꝝ nihil đr alterari dum ꝑficit sed dū aliqđ accipit figurā ꝑficitur: igit nō alteratur: et ꝓ ꝛñs ad figuras nō est ꝑse alteratio q̄ eque bene acq̄runtur ꝑ motū locales

Probatio de motu locali.

Impulsio. Expulsio.

Tractio.

Vectio.

Vertigo

De spatesi et kerkesi.

Probatio de motu alterationis.

Probatio de motu augmētationis et diminutionis.

Cōclusio. iij.

Tollit euasio secunda.

¶ Non repugnat infinitis mobilib⁹ subordinatis actu esse ꝗtinuari.

Tollit euasio tertia.

Conclusio .ij.

Cōclusio .iiij. Probatio de habitibus corporalibus.

ficut per qualitates primas. ¶ Quarta cōclusio ē. Ad qualitates de pria spē qualitatis nō est pse alteratio. ¶ Pz prio de habitib⁹ corporalib⁹: qz ad adaliqd nō ē pse mot⁹: sz habit⁹ corporales: sicut sanitas ⁊ egritudo: dicūtur in relatiōe ad aliud: igit ad tales habit⁹ corporales non est pse alteratio. ¶ Minor pz: qz sanitas cōsistit i debita pportiōe humoz ⁊ pulcritudo in debita mēbroz cōmensuratiōe. ¶ Pz scdo de habitib⁹ moralib⁹. Tuz prio: qz p acqsitōez habituū moraliū aliqd perficit vel corrūpitur siue īperficitur: igit tūc nō alteratur. ¶ Tuz scdo: qz tales habitus morales acquirūtur in nobis post acquisitōez aliaz qualitatū: puta affectionū appetitus: delectationū: ⁊ tristiciaz igitur ad illos habit⁹ morales nō est pse alteratio. ¶ Tertio pz de habitib⁹ intellectualibus. Tuz prio: qz habitus intellectualis sicut scia scqtur aliā mutatōez: puta cognitionem exprimentalē in pte sensitiua ex qua generatur: igit ad illos habitus nō est alteratio. ¶ Tuz scdo: qz tales habitus magis insunt nobis p quietez q̄ per motū. In quiete enī ⁊ residētia sciēs fit aīa ⁊ prudēs. Et iō cū dormiēs excitatur: vel cū ebrius pausat: vel infirm⁹ cogitat: nō fit sciens: ppter nimias perturbatōes spiritū aut vapoz. Neq; etiā infantes possunt addiscere: neq; seniores bene iudicare. multa enī pturbatio circa īpas ⁊ mult⁹ mot⁹. Signū est igitur q̄ habitus intellectuales in nobis nō acquirūtur per motū: vel alterationem. Ex p̄dictis pz q̄ alteratio pprie dicta solum est scdm qualitates sensibiles.

Probatio de habitibus moralibus.

Probatio de habitibus intellectualib⁹.

In qete ⁊ residētia sciēs fit aīa ⁊ prudēs. ¶ Dormiens: ebri⁹: infirm⁹: infātes: ⁊ seniores: nō sunt apti ad scias.

Omne aūt qd̄ mouet: necesse est ab aliquo moueri. ¶ Iste ē septimus liber phisicoz Ar⁹. i quo determinat de cōparatiōe mot⁹ adinuicē Et diuidit in duos tractat⁹. In prio excludit p. infinitatē in mouctib⁹ ⁊ motis. In scdo oñdit qui mot⁹ sunt cōparabiles adinuicez. ibi Dubitabit aūt aliqs. Primus tractat⁹ ptinet quatuoz capitula: q̄ videbuntur in pcessu. In prio capitulo intēdit p. talē pclōem q̄ oē qd̄ mouet ab alio mouet. Conclōnez hāc pbat p. prio in illis in quib⁹ ē manifesta. Nam illa q̄ mouent violente sicut lapis piect⁹ sursum in illis manifestuz ē q̄ mouent ab alio. T. Si aūt in se ¶ P. hic pbat suā pclōnez in his q̄ sunt dubia puta in his qbus mouēs ē intrinsecū motoꝝ pmitēs tres suppositiones. ¶ Quaz pma talis ē. q̄ illud dr moueri perse in pposito: qd̄ mouet a se ⁊ nō ab alio extrinseco. ¶ Scda suppositio ē. q̄ ex eo aliqd videtur moueri pse: qz vna pars mouet aliā ⁊ ad motuz vni⁹ partis mouet alia: sicut aīa mouet corp⁹: ⁊ ad motuz ei⁹ mouet. ¶ Tertia suppō ē. q̄ nihil qd̄ mouet a se primo quiescit ad quietez alteri⁹: qz si quelz pars moueret se nulla q̄sceret: ⁊ per ꝓns illud qd̄ mouetur ad nullū exītis in eo quietez q̄sceret. T. Hoc aūt manifestū. ¶ P. hic format suā rōem q̄ talis ē. oē qd̄ quiesceret si alteꝝ q̄sceret mouet ab alio: ⁊ nō a se prio: sz oē qd̄ mouetur q̄sceret si alteꝝ q̄sceret: g⁹ nihil mouet a se primo ⁊ per ꝓns illud qd̄ mouetur: mouet ab alio. Maior pz per tertiā suppōnem. Minor pbatur: qz oē qd̄ mouetur pse ē diuisibile vt patuit sexto hui⁹. Nam si a. mouetur: tūc a. c. est diuisibile. diuidat ergo in a. b. ⁊ b. c. tūc a. b. ē aliud ab a. c. cū sit ps eius: sz a. c. q̄sceret si a. b. q̄sceret: ergo a. c. nō mouet a se prio: sz ab alio. ¶ Sz diceret aliqs q̄ a. c. non q̄scit ad q̄tez a. b. cū ad huc moueatur ad motū b. c. Cōtra hoc arguit p. sic: qz tūc a. c. nō mouereꝝ perse prio: sz rōne partis: qd̄ est inconueniens: cū ponebatur moueri perse primo.

Rō p̄clōne

Quoniā aūt ¶ Istud ē scdm ca. hui⁹ tractatus i quo p. oñdit q̄ in mouētibus ⁊ motis nō est ꝓcessus in infinitū. Et intēdit p. talem pclōnez: q̄ non est ꝓcessus in infinitū in mouentib⁹ ⁊ motis. p cui⁹ p batiōe ꝑmittit tres suppōnes. ¶ Prima ē. q̄ si in mouētibus ⁊ motis essz ꝓcessus in infinitum: tūc ponaꝝ q̄ a. moueatur ad b. ⁊ b. moueaꝝ ad c. ⁊ c. moueatur ad d. ⁊ sic in infinitū. T. Ām ergo simul. ¶ Scda suppō est: q̄ simul tpe mouēs mouet ⁊ mobile mouet. Alaz falsuz essz dicere: q̄ aliqd mouet: ⁊ nihil mouetur. Et quo sequit q̄ infinitis exītibus mouentibus ⁊ motis: oēs illi mouētes simul mouent: ⁊ oīa mobilia simul mouētur: sz (vt dicit cōmentator) mouēs ⁊ mobile simul incipiant vnum moueret ⁊ aliud moueri: tū possibile ē q̄ mouens ꝓncipale siue primū ꝑus desinat mouere q̄ mobile moueri. Tertia suppō ē. q̄ cuiuslibz mobilis motus ē vnus nūero ⁊ finit⁹ qui fit tpe finito. Et circa hāc suppōnem resumit p. qui mot⁹ dr vnus genere: vn⁹ spē ⁊ vnus nūero. T. Accipiātur igit. ¶ P. hic pbat suaz conclōem sic: si in mouētibus ⁊ motis essz motus in infinitū: seqretur q̄ mot⁹ infinit⁹ fieret in tpe finito: hoc aūt ē falsuz (vt patuit sexto hui⁹) ergo ⁊ illud ex q⁹ sequitur. Cōsequentia pz: qz mot⁹ ipius a. ē finitus: ⁊ fit in tpe finito: ⁊ sic de aliis: ⁊ cū oīm mobilium motus sunt in eodem tpe (vt dicit scda suppō) seqtur q̄ motus aggregatus ex his oībus essz infinitus qui tū fieret in tēpoze finito. Nec obstat si dicaꝝ. q̄ mot⁹ ipius b. sit minoz aut maioz q̄ motus ipius b. qz qualitercūq; hoc dicatur impossibile ē q̄ tēpoze finito fiat mot⁹ infinitus siue ille motus sit equalium partiuz siue inequalium.

Conclusio.

Suppō ꝑma. Secūda

Tertia.

Conclusio. Suppō ꝑma.

Secūda

Tertia.

Probatio conclusiōis.

T. Sic quidem igit. ¶ Hic p. pōit instātiam cōtra rōnem suam: possz enim aliquis dicere: q̄ in sexto huius ostensum ē. q̄ in tēpoze finito non possz esse motus infinitus vnus nūero: sed nō ostensum ē. q̄ nō possunt esse motus infiniti numero in tempoze finito quozum quilibet est finitus. T. Sed ſi qd̄ mouet primū. ¶ P. hic remouet istam instantiam dicēs: q̄ omne mouens simul est cum moto: ergo si sint infinita mouentia ⁊ mobilia essentialiter ordinata: vel omia se tangūt: vel sunt cōtinua: vel contigua: ⁊ nō repugnat eis continuari. contingit ergo ad inuicem: tunc erit motus vnus infinitus in numero: qui tamen fieret in tēpoze finito. T. Manifestuz igitur. ¶ P. hic infert pclōem ꝑus pbatā sz q̄ nō est ꝓcessus in infinitū in mouētibus ⁊ motis: ⁊ cū hoc remouet vnā instātiam. Diceret enī aliqs q̄ impossibile illatū nō sequit ꝓpter pōnem aduersarii: sz ꝓpter falsum assumptuz. ¶ Ad hoc dicit p. q̄ sz illis mobilib⁹ ⁊ mouentibus q̄ sunt diuersaz spēz repugnat cōtinuari adinuicē sz suas rōnes ꝓprias: nō tū sm rōnes generales: hoc ē sz per rōnes spāles cōcludit p. q̄ mobilia diuersaz spēz nō possunt adinuicē cōtinuari: nō tū per rōnem cōem mobilis. Etiā sz illud qd̄ assumptū

Instantia.

Solutio ¶ Non repugnat infinitus mouētibus et mobilib⁹ subordinatis essentialiter continuari adinuicez.

Cōtingēti cōcesso nullū inconueniens poterit accidere. ¶ Lonclo. Oē motus simul est cum moto.

est sit falsuz nō tñ est ipossibile: modo vt dicit phūs: cōtingenti concesso nullū inconueniens pōt accidere.

Primum aūt ¶ Istud ē tertiuz ca. huius tractat⁹: i quo p. ondit q oē mouens simul ē cū moto. Dicit ergo pmo sic: q mouens nō in genere cāe finalis: sz in genere cāe efficientis ē simul cuz moto: sic q ipm ē immediatū ipi moto. Et pro huius declaratōe p. pmo enūerat genera motuū: dicens q tres sunt species motus: scz mot⁹ fm locum: t ille vocatur locimutatio. Mot⁹ fm qualitatez: t ille motus vocat alteratio. Et mot⁹ fm q̄titatem: q̄ vocat augmentatio vel diminutio. T. Primū quidē. ¶ Hic p. pmittit quasdā diuisiones mot⁹ localis t spēz eius: dicens pro sic: q oē qđ mouet localiter vel mouet a pncipio extrinsecovel intrinseco. Ūñ aliqđ mouet a principio intrinseco: manifestū est q in tali motu mouens t motuz simul sunt.

Impulsio. Expulsio.

T. Qđ aūt ab alio. ¶ Hic p. subdiuidit altez mēbruz dicte diuisiōis dicēs q motuū localiū q̄ fiunt ab extrinseco: quid ē pulsio: quid tractio: quid vectio: t quid vertigo. Alij vo mot⁹ locales (vt dicit p.) pōt reduci ad istos. T. Pulsiōis quidē igit. ¶ Hic p. subdiuidit pulsionem dicēs: q due sunt spēs pulsiōis: scz ipulsio: t expulsio. Impulsio ē mot⁹: in quo mouens non deficit ei qđ mouet. Sz expulsio ē motus in quo mouens deficit ei qđ mouet. sic q nō sp manet per totū motū cū moto: sicut ē piectio lapidis.

Vectio.

T. Vectio aūt. ¶ Hic p. describit vectōez dicēs: q vectio ē motus quo illud qđ vehit mouetur ad motū alterius supra qđ vehitur. vel illud qđ vehitur mouet motu pulsus: tract⁹: vel vertigmis Ex quo pz: q vectio in trib⁹ motibus repitur.

Tractio

T. Tractio aūt est. ¶ Hic p. dicit q Tractio ē mot⁹ alterius ad ipm trahēs vel ad aliud: t mot⁹ trahētis ē velocior q̄ motus illi⁹ qđ trahit. nec mouēs sepatur ab eo qđ trahitur. Ūñ triplex repitur tractio. Quedā est p modā fluxus: sicut loc⁹ dr trahere illud qđ naturaliter mouetur ad ipm: t istomō capit tractio metaphorice: nec de ea est hic ad ppositū. Alia ē tractio in qua mouēs se hz vt pncipiū vñ motus: t illa ē duplex: q: q̄dam fit altera do: sicut magnes dr trahere ferrum. Alia fit mouendo localiter: sicut in motibus naturalib⁹ t violentis: t de ista ē hic ad ppositu.

Hic habetur ē terra de spate si t herlecti.

T. Et reliq quidē. ¶ Hic p. reducit alios mot⁹ ad tractum. Ūñ inspiratio reducitur ad tractum: sz expiratio t spuitio reducūtur ad pulsiōem Et subdit p. q oēs aggregatio per motū localez fit per tractuz: t disgregatio per pulsum.

Vertigo

T. Vertigo igitur. ¶ Hic p. dicit: q Vertigo est motus cōpositus ex pulsu t tractu: sicut q̄ vnū dolium vertit. vna pars trahitur t alia pellit.

Probatio in motu locali.

T. Manifestum igitur ē. ¶ Hic p. declarat dictā pclusiōem: scilz q omne mouens ē simul cum moto: in motu locali qui fit ab extrinseco: quia in motu pulsus t tractus mouens ē simul cum moto: t cū omnes alij motus reducāt ad istos: vel includant istos sequitur q in omni motu locali ab extrinseco mouens est simul cum moto. Unde per motorem extrinsecum: intelligit p. motorem extrinsecū fm situ: qui ē in alio situ q̄ illud qđ mouetur.

Probatio in motu alterationis.

T. At vero neq; alterati. ¶ Hic p. declarat suam pclusiōem in motu alterationis: q: oēs qualitates fm quas ē alteratio (ppie capiendo illuz terminum alteratio) sunt qualitates sensibiles de tertia specie qualitatis: sz fm illas non pōt aliqđ corp⁹ alterari ab alio corpore remoto nisi pus alterarē aliud corpus ppinqui⁹: sicut calefaciens nō pōt p: ius calefacere corp⁹ distans q̄ corpus ppinquū: immo pus calefacit primum: t deinde remotum. Similiter color primus mouet mediū q̄ visuz.

Probatō ī motu augmētatōis t diminutōis

T. Et qđ augetur. ¶ Hic p. declarat pclusiōem in augmētatiōe t diminutōe: q: augmētatio fit per appōem nutrimenti ad illud qđ auget ur: t diminutio per ablatiōez nutrimēti: ergo augens t diminuens sunt simul cum moto.

T. Manifestum igitur. ¶ Hic p. infert pclusiōem pncipalez: q mouens primū est simul cum moto: sic q inter ipm t motum nihil mediat: hec cōclusio pz ex inductiōe facta in singulis motibus.

Vareš capm

Quoniam aūt ¶ Istud ē quartū ca. huius tractat⁹ in quo p. intendit ostēdere ad quas qualitates ē perse alteratio: siue ad quas species qualitatis. Et diuidit istud capitulū in duas partes fm duas pclusiōes. Prima cōclusio quaz intendit ē ista: q fm qualitates de quarta specie nō est alteracio perse. Probat p. tribus rōnibus: quarum prima talis ē. qz soluz fm illas qualitates ē alteratio perse: que acquirūtur in subiecto nō ad acquisitiōem alterius qualitatis sed qualitates d quarta specie acq̄runt in subiecto ad acquisitiōem alterius: ergo fm eas nō est alteratio perse. Unde aliqui credentes rarū t dēsum esse cās generatiōis: dixerūt figuras generabiliū t corruptibiliū puenire ex cōdensatōe t rarefactōe: sed fm rei veritatem figure fiunt vel veniūt per alteratiōem vel mot⁹ locales

Conclusio .i.

T. Et quo quidē. ¶ Secūda ratio q̄ sumitur ex parte modi loq̄ndi ē ista: q subst̄atie siue nōa substantialia recipiunt p̄dicatiōes qualitatum fm quas ē alteratio perse: sed sic nō est de nominib⁹ qualitatum de quarta specie: ergo fz qualitates de quarta specie nō est alteratio pse. Maior pz: qz bene dicim⁹ calidū vel frigidum est es. Similiter es ē calidū vel frigidum: t sic de alijs nominib⁹ qualitatū fm quas ē alteratio perse. Minor pz: qz nō cōsueti sumus dicere Statua ē eo vel statua ē lapis: sed statua ē erea vel lapidea. Unde ista ppositio Statua ē erea: fuit tēpore Arj. magis vsitata q̄ ista Statua ē es: tamen sicut vna ē vera ita t alia.

Conclusio .ij.

T. Amplius t aliter ¶ Tertia ratio ē. ridiculuz ē dicere aliqđ alterari alteratiōe corruptiua cum perficitur t accipit cōplementum: sed cum res accipit figuram perficit. ergo nō alterat. Etiam nō fit mutatio fm figuras nisi ppter mutationes fm qualitates primas vel ppter motum localez: ergo ad qualitates de quarta specie nō est alteratio perse.

Probatō .ij. habitibus corporalibus

T. Neq; em̄ in habitibus. ¶ Hic p. ponit secūdam cōclusiōem que talis ē. q fm qualitates de prima specie non ē alteratio perse et primo: hoc pbat p. de habitibus corporalib⁹ sic: fm illas qualitates non ē alteratio perse quaz esse cōsistit i relatiōe ad aliud: sed sic ē de habitib⁹ corporalibus: ergo fm illos nō est alteratio perse. Maior pz per p. q̄nto huius: vbi pbauit q in adaliquid non ē motus perse. Minor pz: qz sanitas consistit in debita ppōrtione quatuor qualitatum primarum Et pulchritudo in commensuratōe membrorum: modo ista sunt adaliq̄d: igitur

Probatō .ij. habitibus moralib⁹.

T. Neq; ita q̄ circa. ¶ Hic p. pbat q fm habitus morales nō est alteratio perse: duabus rationib⁹. Quarū prima ē. qz nihil dicitur alterari duz perficitur aut corrumpitur: sed per virtutem aut maliciam aliquid perficitur aut corrumpitur siue imperficitur: ergo fz illas qualitates nō est alteratio perse.

Probatō .ij. habitib⁹ intellectualib⁹.

T. Quidem igitur ¶ Secūda ratio ē. Illud qđ fit ad pductōem alterius non acquirit per alteratiōem perse: sed sic ē de virtutibus: ergo ad illas non ē alteratio perse. Minor pz: qz consequūtur actiones t passiones fm delectationes t tristicias.

T. At vero neq;. ¶ P. hic pbat q ad habitus intellectuales non est alteratio perse duabus rōnibus. Quaz prima ē. quia habitus intellectuales sicut scientie: intellectus &c. dicūtur adaliq̄d: ergo fm tales non ē alteratio perse. Acq̄sitio em̄ eoz consequit motū factū in parte sensitiua: pro q̄to ex experimento pluriū singularium (quod ē principium artis t scientie) generetur habitus.

T. Que autem ē. ¶ Secūda ratō est illud nō aduenit alicui per motū: qđ acquirit per q̄

tationem ad omnibus passionibus ⁊ motibus corporalibus: ⁊ per motum impedit. sed sic ē de habitibus intellectualib⁹: vtpote de intellectu sciētia: ⁊ sic de alijs igitur non acquirūtur per motum. ¶ Minor pz: quia aīa in quiete ⁊ residentia fit sciens ⁊ prudens: ⁊ per motū impedit. ¶ Ex isto textu elicit ista auctoritas cōmunis q̄ sedēdo ⁊ quiescendo ab⁹ omni motu ⁊ turbatione fit anima sciens ⁊ prudens. ¶ Ideo videmus q̄ ebrius: vel infirmus: propter motum ⁊ turbationem nō est aptus ad scientiam: sed impedit abvsu sue scientie. Et similiter infantes: ⁊ senes: q̄ habent intellectū multum inquietum: ⁊ ꝓpter fluxum ⁊ refluxum spirituū ⁊ humorum nō sunt apti ad sciaz.

In q̄tarit ⁊ residere aīa sciens fit ⁊ prudens.

¶ Dormiens: ebri⁹: infirmi⁹ itātes ⁊ senes nō sunt apt ad scias.

Queritur. Vtrum omne quod mouetur: mouetur ab alio. ¶ Et arguitur q̄ non: quia anima mouet seipam. ergo non omne qđ mouetur ab alio mouetur. Antecedēs pz: quia anima mouet corpus: ⁊ ad motionem corporis mouetur anima: igitur aīa mouet seipaz ¶ Secūdo sic. anima in seipa formatꝫ ꝓpositiōes ⁊ silogismos: ergo aīa mouetur a seipa. Tertio sic. voluntas in seipa ꝓducit actū volendi: ergo idē mouet seipz ¶ Quarto sic. angelus mouet seipm localiter: ergo nō omne qđ mouetur ab alio mouet. Quinto sic. aīal mouet sei pſuz de loco ad locum: ergo nō oē qđ mouet ab alio mouetur.

Obiectio.

Scda.

Tertia.

Quarta.

Soluto

In oppositum est p. in principio huius septimi ostendēs q̄ omne qđ mouetur ab alio mouetur. Pro solutiōe questionis.

Sciendum est q̄ dupliciter dr aliquid mouere seipz. vnomodo perse. aliomodo paccidēs. Unde idem posse seipm mouere pse pōt intelligi dupliciter. Unomō sic q̄ ndn concurrat aliqđ aliud agens magis aut min⁹ principale. Aliomō: q̄ aliquid moueat se siue concurrat aliud agens ꝓncipale: siue nō. ¶ Isto notato dr ad questionem fm duas cōclusiones. Prima conclusio: possibile ē aliquid mouere seipm: ⁊ moueri a seipo paccidens siue ad motū alterius. Hoc pz per ꝓmaz ratiōem ante oppositum factam. Similiter possibile ē aliquid mouere seipm per se non ꝓmo vt probatur per quintum argumentum ante oppositū. ¶ Pz etiam de grauib⁹ ⁊ leuibus que mouent seipa perse. Similiter possibile ē aliquid agere in seipm vel pati a seipo sic q̄ ad talem actionem non concurrat aliquod aliud agens ꝓncipale a ꝓma causa: ⁊ ipo quod mouet seipm nec concurrit aliud patiens: vt pz per secūdum tertiuz ⁊ quartum argumenta ante oppositum facta. ¶ Secūda cōclusio ē. que ē de intentione p. q̄ nihil mouet seipm perse ꝓmo: sic q̄ ad talem motiōem non cōcurrat aliquod aliud agens: vel aliud passum principale instrumentale vel dispositiuum. Probatur hec conclusio ꝓmo: qz ad omnem operatiōem actiue concurrit de ius tanq̄ primuz agens: qui tamen nō mouetur nec patitur: ergo quādocūq̄ aliquid mouet seipm concurrit aliquod agens principale instrumentale vel dispositiuum. ¶ Pz etiam de actionib⁹ que fiunt circa subnantias materiales ad quas concurrit passiue materia que est alia ab actiuo: quia ipsa non est alicuius actiuitatis

Conclusio .f.

Conclusio .ij.

Similiter pz de passionibus que in sensu vel intellectu recipiuntur: ad quas concurrūt actiue obiecta que non patiunt ab illis. ¶ Similiter si angelus mouet se indiget recepisse ab alio speciem vel actum intelligendi. Et vniuersaliter si agens non sit liberum: impossibile est q̄ de nouo agat in se vel in alio: nisi ꝓua aliqua mutatione: qz si ante non agebat hoc erat. Vel qz non erat sufficienter approximatum passo: ⁊ oz per motum approximari. Vel quia agēs nō erat sufficienter dispositum ad agendum: aut passum ad patiendum. Vel qz erat ꝓhibens quod oz remanere: ergo anteq̄ agat oz q̄ sit mutatio prouia. Si autem sit agens voluntarius ⁊ illud sit deus: constat q̄ nihil patitur: ⁊ si sit creatus ⁊ agat in se: oz q̄ ante moueat ad actū intelligendi ab obiecto vel specie intelligibili. ¶ Sed diceret aliquis contra ꝓmam conclusiōem: q̄ nihil idem fm idez agit in se: vel patit in se vt dicit cōmentator nono metaphisice: igitur nihil mouet seipm. ¶ Item dicit p. ꝓmo de generatione q̄ simile non patit ab omnino sibi simili: ergo nihil mouet seipm. Item sequeret q̄ idem esset in actu ⁊ in potentia respectu eiusdem: quod videt esse inconueniens ¶ Item agens debz esse ꝓstantius passo ergo si idem ageret in seipm idem esset nobilius seipo: quod ē impossibile. Ad ꝓmam concedit. q̄ nihil fm idem agit in se sine concursu alterius agentis. ¶ Et ad aliam dr: q̄ iz idem a seipo ꝓmo patī sit inconueniens: hoc est sine cōcursu alterius cause: non tamen inconueniens est idem pati a seipo peraccidens: vel pati a seipo perse non primo: hoc est concurrente alio agente. ¶ Ad aliam dicitur: q̄ licet vnum ⁊ idem sit in actu et in potentia respectu eiusdem: non tamen fm idez: sed fm diuersa. Unde non est inconueniens: q̄ aliquid sit in actu aliquo per quem agat: ⁊ in potentia ad alium actum ad quem mouetur vt dicit cōmentator tertio celi. Idem enim est actu graue per grauitatem quaz habet: ⁊ est in potentia deorsum: ⁊ sic mouet se fm q̄ est actu graue: ⁊ non fm q̄ est in potentia deorsum. Ita intellectus habens species intelligibiles vel concepts simplices est in potentia ad sillogismos: ⁊ sic habens actum primuz potest mouere se per illum ad actum secundum: sed mouet se ad illum actum quem actu habz ¶ Ad aliam dicitur q̄ dupliciter pōt intelligi q̄ agens sit prestantius passo. Unomō de agēte totali intelligendo per agens totale omnia illa que concurrunt ad aliquem effectum: ⁊ sic conceditur: quia semper deus concurrit actiue: ⁊ est nobilior quocunq̄ effectu producto. Aliomodo potest intelligi de agēte particulari: ⁊ hoc dupliciter. Unomodo q̄ illa res que ē agens sit nobilior illa re que ē patiens: ⁊ hoc semper non ē verum: sicut quando idem agit in se: ⁊ quando ignis agit in hominez. Aliomodo q̄ illa res que ē agens nobilior modo se habz in agendo q̄ patiens in patiendo: quia conditio agentis ē nobilior conditione patiētis: ⁊ iste sensus est verus.

Obiectio.

Dubitatur primo. Vtrum demonstratio p. qua nititur ꝓbare in principio huius septimi: q̄ omne quod mouetur ab alio mouetur sit sufficiens ⁊ suppositiones sue sint vere. ¶ Et videtur q̄ non: quia si valeret nō solum ꝓcluderet: q̄ nihil mouetur a se perse primo: sed etiam q̄ nihil moueretur perse primo. consequēs est falsum: ergo ⁊ antecedēs. Consequentia patz sic arguendo: nihil q̄ quiesceret si pars eius quiesceret mouetur perse primo: sed omne quod mouetur quiesceret si pars eius quiesceret: ergo nihil mouetur pse primo. ¶ Item vna suppositionum est falsa: scilicz omne quod mouetur quiesceret si pars eius quiesceret: quia quod mouetur fm plures ⁊ principaliores partes non debz dici quiescere: si aliqua eius parua pars quiescat: vt si homo haberet digitum alligatum trabi ita q̄ non posset mouere ipsum: potens tamen resistere corporis mouere: tunc non diceretur quiescere ꝓpter hoc q̄ digitus eius quiescat. ¶ Itez illa ratio supponit: q̄ cuiusibz quod mouetur pars potest quiescere: hoc autem falsum est: vt patet de celo fm philosophum. ¶ In oppositum est p. tradens nobis illam rationem: ⁊ illas suppositiones.

Sciendū est ꝙ ista suppō: ois̄ie qđ mouetur est diuisibile nō est simplr ẋa: qz ſm fidez tenemus ꝙ angeli sunt mobiles: ⁊ multe alie res indiuisibiles: ſz illa ē ẋa de his q̄ mouenť ⁊ sunt cōmensuratiue se habentia ad locū. ¶ Silr tertia suppō videlicet: ꝙ oē qđ mouet quiesceret si aliqua ps illius q̄esceret pōt sic cōcedi: ꝙ ois̄ie qđ mouet q̄esceret si aliqua ps eius q̄esceret: qz nō amplius moueret p se p̄mo: ⁊ sic negatiō inclusa in illo ẋbo q̄esceret dz ferri supra hoc totū: moueri p se p̄mo: ⁊ sic ē ẋa: qz nullū totuz cui⁹ aliq̄ ps q̄escit mouet p se p̄mo: tñ aliq̄d mouet p se p̄mo cui⁹ vna ps pōt q̄escere: sed qñ q̄escet nō amplius mouebit p se primo. Ex quo ptz ꝙ ista regula illō qđ ꝓuenit alicui per se p̄mo nō remouet ab eo ꝓpter remotionē eius a quo cūq; alio debet intelligi: nisi illō aliud a quo remouet sit de rōne eius cui tale ꝓuenit p se p̄mo: nō ita ē ꝙ de rōne huius qđ ē moueri p se p̄mo circūscriptiue: ē habere ptes tñ si ad huius remotionē remouet illud: nō sequeret quin illud moueret per se p̄mo.

Sciendū est vlterius: ꝙ impossibile est aliq̄d bñs ptē mouere se p se p̄mo ⁊ moueri a se p se p̄mo taliter: ꝙ ꝓterea debeat negari ipm moueri ab alio: ⁊imo sequitur: a diuisibile mouet a seipo p se p̄mo: ⁊ mouet se: p̄m p se p̄mo: ergo a mouet aliud ⁊ mouetur ab alio. Nā si a: mouet aliq̄d p se p̄mo tūc q̄libet ps ei⁹ mouet illud: ergo illō mouet ab a: ⁊ a qualibet pte ei⁹ si ergo illud qđ mouet sit a: sequit ꝙ est aliud a sua pte a qua tñ mouet: ergo mouet ab alio: ⁊ si illud quod mouet sit aliud ab a: etiā: mouet ab alio. ¶ Jdeo oīno illa ꝓclo: oē qđ mouet ab alio mouet: faciliter ē demōstrabilis: qz oē qđ mouet p se ⁊ nō p̄mo ab alio mouet: sez a sua pte ⁊ oē qđ mouet p se p̄mo ab alio mouet vt patz ex dictis: ⁊ oē qđ mouet ab extrinseco ab alio mouetur: ergo oē qđ mouet ab alio mouet. ¶ Jstis notatis dz ꝙ demonstratio phī est sufficiens: ⁊ silr suppōnes intellecte sicut dictū est sunt vere. ¶ Et ad p̄mā rōnē duby dz negando ꝓnam: qz p̄ma ꝓpō quā sumit p. admittitur in isto sensu. s. ꝙ nihil cuius altera ps q̄escit mouetur p se p̄mo: ⁊ illa ꝓpō non valet ad ꝓbandū ꝙ nihil moueat per se p̄mo. Jste tñ sensus non est ꝓprius sensus illius ꝓpōnis licet sit verus. Sed ꝓprius sensus est iste: de quocūq; vez est dicere: ꝙ q̄esceret si vna pars eius q̄esceret non mouet per se p̄mo. Jste autem sensus est falsus: cum tūc illa ꝓpō valeat ad ꝓbandū ꝙ nihil mouet per se p̄mo. Et sic ad formā argumenti pōt dici: ꝙ si maior capiat in sensu ꝓprio: tūc ꝓña ē bona: sed sicut ꝓclo est falsa ita ⁊ maior: sed si capiat maior in sensu improprio: tunc est vera ⁊ non valet ꝓña. ¶ Ad secām dz ꝙ illa suppō in sensu ꝓpo capta est falsa: cuz sensus eius sit ꝙ nihil mouet per se p̄mo quod quiesceret si altera ps eius q̄esceret. Et silr est falsa si non adderet illa determiatio p se p̄mo vt bñ ꝓcludit ratio. Sed si capiat in sensu improprio est ẋa q̄ est iste: omne illud cuius altera ps q̄escit non mouet p se p̄mo ¶ Ad tertiam dz ꝙ licet sit impossibile naturaliter siue ſm naturam: ꝙ cuiuslibet qđ mouet pars possz q̄escere: tñ supnaturaliter non est impossibile.

Que mouētia eēntialiter ⁊ q̄ accītalit subordinata

Dubitať secdo vtz in mouentibus et motis posset esse ꝓcessus in infinitū. ¶ Pro solutione dubij ē aduertendū: ꝙ duplicia sunt mouentia subordinata ī agendo. Quedā sunt essentialiter subordinata: ⁊ quedam sunt accītaliter subordinata. ¶ Mouentia essentialiter subordinata dicunť: quoꝝ posterius mouēs nō pōt mouere in suo genere mouendi: nisi p̄mū mouens moueat. Sed mouentia accītaliter subordinata dicūtur illa quoꝝ posterius pōt mouere vel esse: ꝓte non mouente vel exīte. ¶ Jsto notato dz ad dubiū: ꝙ si mūdus ab eterno fuisset: ⁊ in eternū esset tūc in mouentibus ⁊ motis accītaliter subordinatis possz esse ꝓcessus in infinitum: cum ꝓcessus in infinitū in accītaliter subordinatis non sit incōueniens. Non tñ sic intelligēdum est: ꝙ essent infinita mouentia accītaliter subordinata totalia actu mouentia: ⁊ exītia: sed solum eēnt ſm successionem tempis infinita: sicut hois iam genuti fuissent cause infinite accītaliter subordinate: quaruz vna diceret immediata causa: vt pater illius hois: et deinde pater patris: ⁊ sic in infinitū a parte ante. Et sicut in causis a parte añ ꝓcederet sic in infinitū: ita in effectibus siue remotis a parte post. Sed ſm rei ẋitatez in mouentibus ⁊ motis naturalibus ⁊ totalib⁹ nō est ꝓcessus in infinitū: nec in accītaliter subordinatis nec in eēntialiter subordinatis: vt ꝓbat satis rō Ar|. ¶ Sed diceret aliq̄s ꝙ rō p. ꝓcedit ex suppōne impossibili: qz supponit ꝙ oīa corpa admiscem ꝓrima' pñt fieri ꝓtinua: hoc aūt est impossibile ſm p.m in speris celestibus. ¶ Scdo diceret aliq̄s: ꝙ inter p̄maz cām ⁊ eām particularē q̄ sunt cause essentialiter subordinate pñt esse infinite cause medie: q̄bus homo essentialiter subordinarek: ⁊ q̄ essentialiter subordinarenť p̄me cause: ergo in causis essentialiter subordinatis pōt esse ꝓcessus in infinituz. ¶ Ad p̄mā dr ꝙ lz illa suppō nō possz esse ẋa per potentias naturales: tñ bñ pōt esse ẋa per potentiam supnaturalem. ¶ Sed diceret aliq̄s ꝙ p. non credidit illam simpliciter esse possibilē: ergo non debet illam acceptare tanq̄ possibilez. ¶ Dicitur negādo añs: qz p. multa supponit simpliciter eē possibilia: que tñ per potentiam naturalem non sunt possibilia. Et hoc videť velle p. p̄mo phīcoꝝ vbi nō vult dicere simpliciter ꝙ impossibile est ex nihilo aliq̄d fieri: ſz dicit ꝙ oēs naturaliter loquentes dixerunt: ꝙ impossibile est ex nihilo aliq̄d fieri: quasi vellet dicere: hoc non esse possibile naturaliter possibile tñ simpliciter. Etiā hoc idem satis innuit in pñti passu cum dicit: contingēti enim concesso: nulluz incōueniens oportebit accidere. ¶ Ad aliud dr: ꝙ dupliciter pōt intelligi: ꝙ aliqua causa sit alteri cause essentialiter subordinata. ¶ Uno modo ꝙ causa posterior per nullam potentiam pōt agere quin causa ꝓr agat: ⁊ isto modo nulla alia causa a p̄ma causa subordinať alicui alteri cause essentialiter: nisi p̄me cause. ¶ Alio modo dr causa essentialer subordinata: qz causa posterior non pōt naturaliter agere sine causa ꝓri quecūq; sit illa: ſm cursuz nature siue ſm ordinem rez iam positum: hoc supposito dr: ꝙ deus pōt causare infinitas causas medias inter eum ⁊ boiem: capiendo illum terminū infinitas sincathegoreumatice: vt tñ valet sicut duo tria: ⁊ sic de aliis: ita ꝙ sensus ꝓpōis sit iste: deus pōt causare duas causas medias: deus pōt causare tres: ⁊ sic deinceps. Ad minorem ptz ex dictis q̄d' sit dicendū. ¶ Et per hoc patet responsio ad dubiuz: videlicet ꝙ in mouentibus ⁊ motis siue accītaliter siue essentialiter subordinatis non est ꝓcessus in infinitum.

Obiectio ꝓma

Secunda

Solutio ꝓme

Solutio scde.

Dubitatur tertio: vtrum in omni motu mouens sit simul cum moto. ¶ Pro solutione dubij est aduertendum: ꝙ dupler est mouens: siue dupliciter aliquid mouet. Uno modo immedietate ⁊ sine medio. Alio modo mediate et cum medio. ¶ Jmmedietate contingit dupliciter. vno modo per contactuz. Alio modo per ẋtutem spālem. Per contactum quidē sicut vnū mouēs naturale mouet aliud ipm tangendo. Per ẋtutem ꝙdo: sicut intelligentia mouet celū p intellectū ⁊ voluntatē. ¶ Jsto notato dr ad dubiuz: ꝙ non omne

mouēs est ĩmedietate se hñs cū oī eo qđ ab ipo mouet sicut ignis distās ab aqua p aerem intermediū calefacit aquā: ꝛ tñ nō est ĩmedietate se hñs cū aq̃. ¶ Dr̃ scđo oē mouēs cū aliquo moto qđ ab ipo mouet est simul si mulate in ĩmediatiōis ꝛ indistātie: sic q ipm mouens non distat ab illo moto p spaciū intermediū. ¶ Jstō satis pbauit Ar⁹. inductiue: vt patuit in expōne textus. Jstō solet sub alijs ẋbis sic dici q mouēs cum aliquo motu dz esse sil' fm ꝓtactū ẋtualē vel exñtiam.

Dubitat q̃rto: vtꝝ ad q̃litates ꝑme aut secunde aut q̃rte spēi sit motus p se. Pro solutōe dubitatiōis supponit ex ẏnto hui⁹ q hic capit mot⁹ strictissime: p motu successiuo cui⁹ subiectū ē hoc aliqđ ĩmediate ꝓcedēte ab agēte: ꝛ nō mediāte alio motu ꝓcedēte. ¶ Tūc dr̃ ad dubiū q vupl'r p̄t intelligi q ad ꝑmaz scđam vel q̃rtā spēm q̃litatis sit mot⁹ p se. Uno mō: q aliq̃ res q̃ significat p dicibilia ꝑme spēi scđe vel q̃rte acq̃rat in aliquo subiecto successiue: qđ ē ens ꝓpletū ꝛ immediate ꝓducit ab agēte sine ꝓductōe alterius rei p̄cedēte: ꝛ sic ad q̃litates ꝑme scđe vel q̃rte spēi q̃litatis: igr̃. Alio mō q ad illaz rē sit mot⁹ p se: sic q ꝓpter illā opz variare denoiatiōes fm dicibilia ꝑme scđe aut q̃rte spēi: absq̃ hoc q fiat variatio fm dicibilia tertie spēi: siue alicui⁹ alteri⁹ eiusdē ꝓdicamenti: ꝛ sic ad ꝑmā scđam aut q̃rtam spēm non ē mot⁹ p se: ſz solū ad tertiā spēm q̃litat⁹ non tñ ad oēs q̃litates tertie spēi ē mot⁹ p se: qr nō oēs q̃litates tertie spēi p̄nt ab agente ꝓduci ĩmediate: mō naturali sine alteri⁹ rei ꝓductōe p̄cedēte: sicut albefactio p̄supponit alterationez fm q̃litates ꝑmas vel denoiatio fm ꝓcreta taliū spēꝝ nō variat nisi variata vl' variabili denoiatōe fm ꝓcreta alterius spēi. Qualitates aūt tertie spēi ad q̃s ē mot⁹ p se sunt q̃litates ꝑme ꝛ mot⁹ p quos acq̃runt tales q̃litates nō p̄supponūt ĩ eodē subiecto alios mot⁹: nec denoiatōes fm dicibilia tertie spēi q̃litatis illas' q̃litates significantia p̄supponūt denoiatōes: ſz dicibilia aliq̃ꝝ aliaꝝ spēꝝ circa idez subiectū. ¶ Solutōes rōnū ꝓncipaliū patēt ex dictis.

¶ Secundum capitulum in quo agit de cōparatione motuum.

Questio. Dubitabit vtiq̃ aliq̃s: vtꝝ oīs motus oī motui sit cōpabilis an nō: ꝛ q̃ mot⁹ sunt ꝓpabiles. ¶ Uidetur eñ q nō oēs mot⁹ sint ꝓpabiles. Tū ꝑmo: qr tūc mot⁹ rect⁹ ꝛ mot⁹ circularis eēnt ꝓpabiles: ꝛ p ꝑms spaciū rectū et spaciū circulare eēnt ꝓpabilia qđ est falsum Arguit ad p̄tē negatiuam

¶ Tū scđo: qr si oēs mot⁹ eēnt ꝓpabiles tūc mot⁹ alterationis eēt ꝓpabilis motui locali: ꝛ p ꝑms qualitas scđm quā ē alteratio esset ꝓpabilis spacio scđz qđ ē mot⁹ localis: qđ ē falsum: igit nō oēs mot⁹ sunt adinuicē ꝓpabiles.

¶ Sed in oppositū arguit. Tū ꝑmo: qr tā mot⁹ rect⁹ q̃ mot⁹ circularis ē velox vel tardus. Uel igr̃ sunt eq̃ veloces: vel ĩequaliter veloces: ꝛ qđcūqz dct̃ seq̃tur q sūt ꝓpabiles. Arguit ad p̄tē affirmatiuā

¶ Tū scđo: qr mot⁹ circularis et mot⁹ rect⁹ p̄nt eē eq̃ veloces: vel vn⁹: velocioz altero: igr̃ sunt ꝓpabiles: ꝛ per ꝑms oēs mot⁹ sunt ꝓpabiles. ¶ Ad hanc dubitationem rñdet per aliquas ꝓcl'ones. ¶ Pria ē: q tres sunt ꝓditōes ꝓpabiliū. ¶ Pria ē q illud in quo aliqua ꝓpanr̃ ꝓuemiat eis vniuoce: ꝛ nō eq̃uoce. Et ideo nō dicim⁹ stilum eē acutioꝛē voce: qr acuties eq̃uoce ꝓuenit stiloꝛ voci. Et ſz eadē diffinitio eq̃uoca acuti. ſ. pungere sensum ꝓuemiat stilo ꝛ voci: nō tñ eadē diffinitio vniuoca: qr stilus dr̃ acut⁹ q pungat sensuz tact⁹: ꝛ vox acuta q sensuz audit⁹ pūgat. Primus ꝓditio ꝓpabiliū

¶ Scđa ꝓditio ē: q ea q̃ ꝓpanr̃ ꝓuemiāt in aliquo cōi qđ ponat in diffinitōe termini in quo fit ꝓpatio. Jdeo mel et vox nō ꝓpanr̃ in dulcedine. Nā in diffinitōe vniuoca dulcis nihil ponit q sit cōe melli ꝛ voci. Lōditio. ij.

¶ Tertia ꝓditio ē: q ꝓpabilia debent ꝓpari scđm spēm spālissimā: ideo dicim⁹ q vna res ē albioꝛ altera: ſz nō dicim⁹ q sit coloꝛatioꝛ ea. Lōditio. iij.

¶ Scđa ꝓcl'o ē: ad hoc q mot⁹ sint'eq̃ veloces nō satis ē q illi fiūt in equali tpe: qz tūc mot⁹ localis ꝛ mot⁹ alterationis possent eē eq̃ veloces: aliter mot⁹ rectus et mot⁹ circular⁹ possent eē eq̃ veloces: qđ falsum ē. Sz ad hoc q mot⁹ sint eq̃ veloces requirit q dispōnes eoꝝ sint eiusdez spēi. Et ideo illi mot⁹ recti dicunt eq̃ veloces: quoꝝ spacia q̃ sunt equalia in equalib⁹ tpib⁹ sunt pertrāsita: ꝛ sic de alijs. Lōclo. ij. Lōclo. iij.

¶ Tertia conclusio ē. nō opz si aliq̃ motus fiat sup equales magnitudines in equalib⁹ partib⁹ tpis q sint ꝓpabiles. Pz: qr mot⁹ rectus ꝛ circularis p̄nt eē hmōi: ꝛ tñ nō sunt cōparabiles qr velocitates eoꝝ nō sunt penes talia spacia cōparāde. Et sic ptz q mot⁹ alteratōnis ꝛ motus localis nō sunt cōparabiles. Sil'r motus rectus ꝛ motus circular⁹. Sil'r nec volatio nec ambulatio. Nō qr fiāt per diuersa ĩstrumēta: ſz qr nō sunt eiusdē spēi. Ubi eñ nō est idētitas specifica: ibi est eq̃otio qr in gñe latēt mlte eq̃ocatōes. Lōclo. iij. In gñe latent multe eq̃ocationes

Lōclo. iiij. ꝓpatōe alterationum

¶ Quarta cōclo ē: alteratio ē alterationi ꝓpabilis. Ptz: qr possibile est duas alteratiōes esse eq̃ veloces: puta si duo de eisdem infirmitatibus eque velociter sanentur: ꝛ in dispositiones ꝓpositas mutētur. Tales enim alterationes comparantur: quia sunt eiusdez speciei Similiter possibile est vnam sanationē esse velocioꝛez altera: igitur alteratio est alteri alteratōi ꝓpabilis. ¶ Et si dicat q eq̃litas

Solutio

nō iuenīt in q̄litatib⁹:ſz i q̄ntitatib⁹: ig̃r alteratiões nō ſūt ꝓparabiles. ¶ Rñdet q̄ alteratiões nō dñr eq̄les rōe q̄litatū: ſz rōe tpm in q̄b⁹ fiunt. Ille eñ alteratões dñr eq̄ veloces ꝑ q̄s acq̄runt q̄litates eq̄ intense in eq̄libus tpib⁹. Nā ſi ꝑ vnā acq̄rerēt remiſſior q̄litas q̄ per aliā:ille non cēnt eque veloces.

Quīta ꝙclo de ꝓpatõe mutationum

¶ Quīta ꝙclo ē:ille g̃natões ſunt eq̄ veloces ꝑ q̄s acq̄runt forme eq̄les in eq̄libꝰ tpibus idō ſi ſubīe cēnt nūeri: tūc ille g̃natões cēnt eq̄les: ꝑ q̄s acq̄rerent nūeri equales ⁊ eiuſdē ſpēi ſcdm opionē antiquoꝝ.

Sexta ꝙclo

¶ Sexta ꝙclo ⁊ vltīa ē:ad cognoſcēdā ꝓpabilitatē motuū ponende ſunt aliq̄ regule.

Prīa regula

¶ Prīa ē Si aliq̄d mouēſ puta a:moueat d:mobile ꝑ aliq̄d ſpacium in tpe c: illd mouēs mouebit medietatē illi⁹ mobilis ꝑ duplex ſpaciū i eq̄li tpe.

Regula.ij

¶ Scda regula ē:ſi mouēs a:moueat b:mobile in aliquo tpe:tūc ip̄z a vel eq̄le ſibi mouebit medietatē ip̄i⁹ ꝑ idē ſpaciū in ſubduplo tpe.

Regula.iij.

¶ Tertia regula ē:ſi aliq̄ ẋt⁹ moueat aliq̄d mobile ꝑ aliq̄d ſpaciuz in aliquo tpe:eadē ẋtus mouebit idē mobile ꝑ mediatatē illi⁹ ſpacij in medietate illi⁹ temporis.

Regula.iiij.

¶ Quarta regla ē:ſi aliq̄ ẋt⁹ moueat aliq̄d mobile per aliq̄d ſpaciū in aliquo tēpe: tunc medietas ẋtut⁊ mouebit medietatē mobil⁹ per idē ſpaciū in tali tpe.

Regula.v.

¶ Quīta regla ē: ſi aliq̄ ẋt⁹ moueat aliq̄d mobile ꝑ aliq̄d ſpaciū in aliquo tpe:nō ē nccē illā candē ẋtutez mouere duplū mobile ꝑ idē ſpaciū in duplo tpe vl ꝑ dimidiū ſpacij i eq̄li tpe

Regula.vj

Serta regula:ſi aliq̄ ẋtus moueat aliq̄d mobile i aliquo tpe:nō ē nccē mediatatē illi⁹ ẋtut⁊ mouere idē mobile i duplo tpe per eq̄le ſpaciū: vt ſi nouē boiēſ traberēt nauē i aliquo tpe ꝑ aliq̄d ſpaciū: nō ꝓpter hoc opz q̄ ānq̄z poſſint trabere nauē i duplo tpe per eq̄le ſpacium.

Rō zenonis

Et ſic pz q̄ rō zenonis ꝓbāt⁊ q̄ mia ps grani milij faceret ſonū ſupza trā: q: media pars ei⁹ facit ſonū ⁊ media pars illi⁹ mediat⁊ dimidiū ſonū:⁊ ſic in ifinitū nō vz:q: nō q̄libz ps grani milij ſufficit ad diuidēdū ac rē.

Regula.vij.

¶ Septia regla eſt: ſi duo mouētia moueāt duo mobilia diuiſim i aliquo tpe ꝑ eq̄lia ſpacia:tūc aggregatū ex ill̄ mouētib⁹ mouebit aggregatū ex ill̄ mobilib⁹ per aggregatum ex illis ſpacijs in eq̄li tēpore. Et p̄nt hec regle applicari ad oēs mot⁹ in ſpāli.

Dubitabit.

¶ Iſte ē ſcds tractat⁹ bui⁹ vij in quo p. determiat de ꝓpatõe motuū:⁊ ꝓtinet tria capla. In p̄mo ponit ꝓditões ꝓpabiliū: i ſcdo determiat de ꝓpatõe motuū adiuicē: ibi. ſic ⁊ circa: in tertio determiat de ꝓpatõe motuū in o:dine ad mouētia: ibi. Q̄ſt aūt mouēs. Primū capitulū diuidit in duas ptes. In p̄ma ꝓponit q̄ſtionē:⁊ arguit ad vtrāq̄ partez. In ſcda ponit ꝓditões ꝓpabiliū: ibi. Sz q̄cūq̄ nō eq̄uoce.

Queſtio.

Queſtio quā ꝓponit p. eſt iſta. Vtr̄ ois mot⁹ oi motui ſit cō parabilis in velocitate aut tarditate.

Arguit ad ꝑtem negatiuā

¶ Si igitur. ¶ P. hic ponit duas rōes ad partē negatiuā: quaꝝ p̄ma talis ē: ſi ois mot⁹ oi motui eſſz ꝓparabilis: ſeq̄rek q̄ mot⁹ rectus motui circulari eſſet ꝓparabilis ꝑñs eſt falſum (vt poſtea ꝓbab̄) ergo ⁊ añs.

Arguit ad ꝑtē affirmatiuā

T. Ampli⁹ aūt ¶ Scda rō ē: ſi ois motus oi motui eſſet ꝓpabilis: tunc motus alteratōis eſſz ꝓparabilis motui locali: ⁊ ꝓ ꝑñs qualitas penes quā attēdit velocitas in motu alteratiōis eſſz equalis longitudins cū ſpacio penes q̄d attēdit velocitas in motu locali: ꝑñs ē falſum: ergo ⁊ añs.

Arguit ad ꝑtē affirmatiuā

T. In circulo. ¶ Hic p. arguit ad partē affirmatiuā duab⁹ rōibus. Quaꝝ p̄ma talis ē: tā mot⁹ circularis q̄ motus rectus ē velox vel tardus: ergo mot⁹ circularis ⁊ motus rectus ſunt eq̄ veloces: vel inequaliter veloces: ⁊ q̄litercūq̄ dicāt ſunt ꝓpabiles adiuicē igr̄. T. Ampli⁹ nihil. ¶ Scda rō ē: tā mot⁹ rect⁹ q̄ mot⁹ circularis ꝑñt eſſe eq̄ veloces vel vnus velocior altero: cuz fiant in eodē tpe: vel vn⁹ in minori q̄ ali⁹: ergo ſunt cō parabiles adiuicē. T. Ar̄ ẋo ſi ſunt. Hic p. ꝓbat falſitatē ꝑñtis ꝓme rōnis iſtaꝝ duaꝝ vltimaꝝ q: ſi motus rectus ⁊ motus circularis eēnt ꝓpabiles adiuicē tūc ſpaciū circulare ⁊ ſpaciū rectū eſſent adiuicē ꝓpabilia: q̄d eſt falſuz. ꝓña pz: q: velocitates hmōi motuū ſumūtur penes hmōi ſpacia.

Prīa ꝓditio cōpabilium.

Et quecūq̄ nō. ¶ Hec ē ſcda pars huius capli: in qua p. ponit tres ꝓditões ꝓpabiliū. Quaꝝ p̄ma ē: q̄ illd in quo dz fieri ꝓpatio aliquoꝝ adiuicē nō dz eis ꝓpetere eq̄uoce: ſz vnīuoce: hoc declarat p. exemplariter. Naz lz accutum ꝓueniat ſtilo: voci: ⁊ vino: ex quo tñ nō ꝓuenit eis vnīuoce ſz eq̄uoce: illa tria nō ſūt ꝓpabilia adiuicē in acutie: nec de illis trib⁹ terminis ꝑſonaliter captis ꝑdicāt ille termin⁹ acutū: de vno illoꝝ cū hoc addito magis: ⁊ de alio cū hoc addito mīꝰ vt nō dicimus ſtilū eſſe acutiorē voce vel vino: ⁊ hoc ē ideo: q: acutū ꝓuenit eis eq̄uoce. Silr nō dicim⁹ alterationē velociorē eſſe loci mutatione: q: ille termin⁹ velox ꝓuenit eis eq̄uoce.

Prīa ꝓditio cōpabilium.

T. Aut p̄muz quidē. ¶ Hic p. remouet dubiū qd ē tale: q: aliq̄n ꝓtigit q̄ nō fiat ꝓpatio in aliquo: ⁊ tñ vtrobiq̄ eſt eadē diffinitio: vt vinū ⁊ ſtilus nō ꝓpanē in acutie: ⁊ tñ acutū diffinit⁊ eadē diffinitõe. ſ. ꝑ pūgere ſenſum: q: dicim⁹ vinū eē acutū: q: pūgit ſenſum: ⁊ ſilr ſtilū dicim⁹ eē acutū q: pūgit ſenſū

Prīa ꝓditio cōpabilium.

T. Aut ⁊ in hijs. ¶ Hic p. ſoluit dubium d. q̄ ſicut nomē eſt eq̄uocū: ita ⁊ diffinitio. Ex dictis ꝓcludit p. q̄ cō parabilia debēt hr̄e vnā naturā: hoc ē diffinitionē eis ꝓpetentē vnīuoce ⁊ nō eq̄uoce ſumptā ſm nomē ſz qō fit ꝓpatio.

Conditio ſcda

T. Aut q: ſunt. ¶ Scda ꝓditio ē: q̄ ꝓpabilia habeāt idē ſuſceptiuū: ita q̄ illa q̄ ꝓpanē adiuicē ꝓueniāt in aliquo ꝑmo ſuſceptiuo: ita q̄ ſint eiuſdē generis vel ſpēi: de quo gñe vel ſpē termin⁹ ſm quē fit cōpatio vere ꝑdicāt: ⁊ q̄ illd gen⁹ vel illa ſpēs ponatur i diffinitione q̄d nois termini ſm quē fit ꝓpatio: ꝓpter aūt defectū huius ꝓditōis: vox nō eſt ꝓpabilis melli in dulcedine: q: dulce nō diffinit ꝑ aliquē terminū q̄ ē ꝑpium ſubiectū eius ꝓueniēs vnīuoce voci ⁊ melli. ¶ Ex iſto aūt textu volūt aliq̄ elicere: q̄ ẏtas eſt ſubiectuz quo q̄litatū materialiū ſubſtātijs materialibus realiter inherentiū: ⁊ ſ̄ba materialis ē ſubiectū qō: ⁊ ſic ẏtas diſtingueret a ſ̄ba: cui⁹ tū oppoſitū dictū eſt: ⁊ dicendum eſt. Et ideo per p̄mū ſuſceptimū non intelligit ſubiectū cui aliq̄d realiter ĩheret: ſz intelligit ſubie

cū p ꝓdicatiōē vniuoce ſignificās ꝓabilia pōmbilia in diffinitōe q̄d nominis termini ſm quē fit compatio

T. Sic ergo non ſolum. ¶ Hic p. ponit tertiam conditionē que talis eſt: q ꝓabilia debēt adinuicē ꝓpari ſm ſpēm ſpāliſſimaz t non ſm genus: vt dicimus q vna res eſt magis alba q̄ alia: non tñ dicimus q vna res eſt magis colorata q̄ alia.

Sic t circa motuz. ¶ Iſtud eſt ſcd̄m cap'm huius tractatus in quo p. determiat de ꝓpatōe motuū ſm ſe: t ꝓtinet iſtud cap'm. iiij. ptes q̄ videbunt in ꝓceſſu. Dicit ergo p̄mo ſic: q ad hoc q aliq̄ mot⁹ ſint eq̄ veloces: nō ſufficit q fiāt in eq̄li tpe: t ideo nō ſequit alteratio t motus loq̄lis fiūt in eq̄li tpe: vel in eodem tpe: ergo motus localis t alteratio ſunt ꝓpabiles adinuicem: ſz cū hoc req̄rit q illa ſint ꝓpabilia adinuicē penes q̄ attendunt velocitates illoꝝ motuum: velocitas aūt motus localis attendit penes ſpaciū ptrāſitū in tāto vel tanto tpe: velocitas aūt alteratōis attendit penes q̄litatē t nō penes ſpaciū: mō illa duo nō ſunt ꝓpabilia adinuicē. T. Quare ſi q̄. ¶ Hec ē ſcd̄a ps. capli: in qua p. determiat de ꝓpatōe motuū localiū dicēs: q non opz ſi aliq̄ duo mot⁹ fiāt in eodē tpe ſiue eq̄li ſupra ſpaciū eq̄le: q illi mot⁹ ſint adinuicē ꝓpabiles: q mot⁹ localis rectus t circularis pūt fieri eodē tpe ſupra eq̄les magnitudines: t tñ illi mot⁹ nō ſunt ꝓpabiles adinuicē: ex quo illa penes q̄ attēdunt velocitates eoꝝ non ſunt ꝓpabilia adinuicē: velocitas eñ motus localis recti attendit penes ſpaciū rectū: velocitas aūt motus circularis penes ſpaciū circulare ſiue lineaz circularē. Ex dictis habent duo. p̄mū eſt: q mot⁹ localis et motus alteratōis nō ſunt adinuicē ꝓpabiles. Scōz eſt q motus rect⁹ t mot⁹ circularis nō ſunt ꝓpabiles adinuicem. ¶ Quereret eñ aliq̄s: q̄re illi mot⁹ nō ſunt ꝓpabiles adinuicē: aut q: dñt ſpē: aut q: diſpōnes ſm q̄s fiūt dñt ſpē. ¶ Rñdet q ꝓpter vtrūq: marie tñ ꝓpter diſpōes diuerſaz ſpēz. T. Aliq̄n aūt. ¶ Hic p. excludit vnā cām quā aliq̄ aſſignauerūt: q̄re aliq̄ mot⁹ non ſunt ꝓpabiles adinuicē: q: tales mot⁹ fiūt p diuerſa in ſtrumēta: ſicut ptz de volatōe t ambulatōe q̄re illos motus nō dicūt eē ꝓpabiles adinuicē. ¶ Ad hoc rñdet p. q inſtrumentoꝝ diuerſitas ꝓpabilitatē motuū nō impedit. T. Quare aūt. ¶ P. hic infert vnū corelariū q illi motus q̄ nō ſunt eiuſdē ſpēi nō ſunt adiuicē ꝓpabiles: ſaltē vūmō fiāt ſm diſpōnes diuerſaz ſpēz. Iſtō declarat p. ſic: q: vbi ē eq̄uocatio ibi nō ē ꝓpatio: vt ptz p p̄mā ꝓditionē: ſz in hiis q̄ nō ſunt eiuſdē ſpēi ſz eiuſdē gn̄is ē aliq̄lis eq̄uocatio q: vt dicit p. in textu circa gn̄a latent multa: ergo ſz gen⁹ nō debēt fieri ꝓpatōes Et ſubdit p. in textu q triplices ſunt eq̄uocatōes Que dā ſūt multū diſtātes: ſicut ē in eq̄uocatōe a caſu. Que dā quādā ſilitudinē ſunt hītes ſicut in eq̄uocatōe a cōſilio. Et q̄dā ſunt prime: ſicut ſunt gn̄a: q tñ gn̄a nō ſūt ſic eq̄uoca: q: p ipa poſſz cāri falla eq̄uocatiōis penes p̄mū aut ſz modū: vūmō pſonaliter accipiāt. ¶ Ex dict⁹ ptz q illō dicibile ſm od̄ dz fieri ꝓpatio ꝓpriſſime dicta dz de formali ſignificato ſignificare res eiuſdē ſpēi ſpāliſſime: ex q̄bus vel eaz ſilibus p̄t fieri vnū in nūero: ſicut ſunt iſta dicibilia albū: migz: calidū: frigidum:

T. De alteratōe aūt. ¶ Hec ē tertia ps huius capli: i qua p. oñdit q alteratio alteratōi ꝓpabilis ē: qō ſic p bat p. q: poſſibile ē alterationē alteratōi eſſe velociorē t eq̄ velocē: ſicut alia alteratio: ergo alteratio alterationi ē ꝓpabilis añs ꝓz q: poſſibile ē aliquos de eiſdē i firmitatibus ſanari: t in diſpōnes oppoſitas mutari: t ille alteratōes erūt eq̄ veloces: t fiūt ſz foꝝas eiuſdē ſpēi: ergo alteratio alteratōi ꝓpabilis ē. T. Sz q̄d al alteratū eſt. ¶ P. hic remouet inſtātia q̄ talis ē: ſm q̄litatē aliq̄ dñr eq̄lia vel ineq̄lia: t ſm q̄litatē ſilia vel diſſimilia: ergo cū alteratio fiat ſm q̄litatē t nō ſm q̄titatē: vna ſi dz dici eq̄lis ſz ſilis alti. ¶ Ad hoc rñdet p. q eq̄litas vel ineq̄litas in alteratiōe ſumit ex pte tēporis. Eñ aliq̄ alteratōes ex eo dñr eq̄les: q: in eq̄li tēpore fiūt. Etiā lz eq̄le vel ineq̄le nō ꝓdicēt per ſe de vi cibilibus ꝓdicamenti q̄litatis: tñ vere ꝓdicāt de eis: t res q̄ p dicibilia ꝓdicāmēti q̄litatis ſportant vere ſunt eq̄les vl' ineq̄les. T. Utr̄ ergo. ¶ P. hic mouet q̄ſtionem talē vtr̄ ad hoc q fiat ꝓpatio inter alteratiōes: oz ꝓpare qualitates adinuicez. Rñdet p. q ſic: vñ ad hoc q alteratōes ſint eq̄ veloces: opz q ſint ſm eaſdē q̄litates i ſpē eq̄ intēſas: q: ſi q̄litates eēnt diuerſaz ſpēz: tunc etiā motus q̄ fierent ſm illas eſſent diuerſaz ſpērum: t ſic nō eſſent ꝓpabiles adinuicē. Si vo vna eſſz intenſior t alia remiſſior: cū tñ ambe fierent in vno toto tpe: tūc vna alteratio eſſz velocior altera: ergo relinquit q qualitates dñt eē eiuſdē ſpēi t ꝓpari adinuicē.

T. Et in gn̄atiōe. ¶ Hec dē quarta pars hui⁹ ca. i qua p. determiat de ꝓpatōe mutationū adinuicē: d. q ille gn̄atōes dñr eq̄ veloces q̄ fiunt in equali tēpore vel eodē ſm formas eiuſdē ſpēi. ¶ Ex iſto ptz q gn̄atōnes non ſunt mutatōnes inſtātaneе: ſz ſucceſſine t hoc loquēdo de formis ſ̄baz pure materialiū. T. Et ſi nūerus. ¶ P. hic ponit opinionē antiquoꝝ de cōparatione mutationū q̄ dixerūt q ſi nūerus eſſz ſ̄ba: tūc ille gn̄atiōes eſſent eq̄ veloces ſm quas in equali tēpore gn̄arent nūeri equales t eiuſdem ſpēi: t ſi gn̄are nūerus maior eſſz gn̄atio velocior: t ſi minor tardior.

Quoniā aūt mouēs. ¶ Iſtud ē tertium cahuius tractatus: in quo p. determiat de ꝓparabilitate motuū in ꝓparatōe ad mouentia. p̄mittēs p̄mo talem ſuppōnez: oñe qō mouet localiter aliq̄d: mouet aliqō mobile i aliquo tēpore per aliqō ſpaciū: t oñe qō mouet p̄us mouit. T. Sit igit. ¶ Hic p. ponit. vij. reglas p ꝓparabilitate motuū. Quaz p̄ma talis ē: ſi aliquod mouens (vtpote a) moueat b mobile p ſpaciuz aliqō in tēpore c: illō mouens mouebit medietatē illius mobilis per duplex ſpaciū in equali tēpore. T. Ipz aūt ¶ Scōa regula ē: ſi mouens a moueat b mobile in aliquo tēpore: tūc ipm a: vel mouens equale mouebit medietatē ipius mobilis per idē ſpaciū in ſubduplo tēpore. T. Et ſi eadem. ¶ Tertia regula ē: ſi aliqua ẋtus moueat aliqō mobile per aliqō ſpaciū in aliquo tēpore: eadē ẋtus mouebit idē mobile per medietatē illius ſpaciꝝ in medietate illius tēporis. T. Media ẋtus: ¶ Quarta regula eſt: ſi aliqua ẋtus moueat aliqō mobile per aliqō ſpaciū in aliquo tēpore: tūc medietas ẋtutis mouebit medietatē mobilis p idē ſpaciū i equali tpe. T. Et ſi ipm. ¶ Quinta regula ē: ſi aliqua ẋtus mouet aliqō mobile per aliqō ſpaciū in aliquo tēpore non ē neceſſe illaz eandē ẋtutē mouere duplū mobile per idē ſpaciū in duplo tēpore: vel per medietatē ſpaciꝝ in equali tēpore. T. Si vo a ipm b. ¶ Sexta regula eſt: ſi aliqua ẋtus moueat aliqō mobile in aliquo tempore: nō ē neceē medietatē illius ẋtutis mouere idē mobile in duplo tēpore per equale ſpaciuz: vt ſi. ix. homines trahāt nauē in aliquo tēpore per aliqō ſpaciū: nō tñ ꝓpter hoc opz q̄ nouē pūt trahere nauē in duplo tēpore per equale ſpaciū. T. Propterea zenonis. ¶ P. hic infert vnuz corelariū ꝓtra zenonē d. q rō zenonis (qua voluit ꝓbare q mīma pars grani miliꝝ cadens ſupra terrā faceret ſonū) nō valuit. ¶ Arguebat eñ ſic: granum miliꝝ cadens ſupra terrā facit ſonuz: ergo medietas eius faceret mīoꝝ ſonū: t ſic deinceps vſq; ad mīmā partē grani miliꝝ. ¶ Dicit eñ p. illā rōnem nō valere ꝓpter hoc q nō q̄libz parſi grani miliꝝ ſufficit velociter diuidere aerē: qō tñ req̄rit ad hoc q faciat ſonuz

T. Si vero duo. ¶ Septīa regula eſt: ſi aliqua duo

Quēſtio.

Solutio

De ꝓparatiōe mutationum.

De ꝓparatiōe motuū localiū

Iuxta gn̄a latent multa.

Triplex eq̄uocatio

De ꝓparatiōe alteratōnum.

Rō zenonis

Solutio ph̄i.

Regula. vij.

Pīa regla ꝓparabilitate motuum

Regula. ij.

Regula. iij

Regula. iiij

Regula. v.

Regula. vi

mouentia vel due virtutes motiue moueant aliq̃ duo mobilia diuisim in aliquo tempore per equalia spacia tunc aggregatum ex illis virtutibus siue mouentibus mouebit aggregatũ ex illis mobilib⁹ p idẽ spaciũ in eq̃li tpe. ℣. Sic igit in alterã. ℣ P. hic applicat dictas reglas ad alios mot⁹: vtpote ad alterationẽ ⁊ augmẽtationẽ: ita q̃ regule pñt eodẽ mõ formari de alterãtibus ⁊ alterabilib⁹ augmẽtãtib⁹ ⁊ augmẽtabilib⁹: sicut de mouentibus localiter ⁊ localiter mobilibus.

Querit vtz. vij. regle de ꝓpabilitate motuum a p. tradite sint vere. Arguit ꝑmo q̃ nõ: q: nõ opz si aliq̃s pt trahere nauẽ p vnã leucã in vna hora: q̃ ille possit trahere medietatẽ nauis p duas leucas ī vna hora: igit ꝑma regula nõ ẽ xa. ℣ Scõo sic: nõ opz si aliq̃s possz portare aliq̃d p aliquod spaciũ in vna hora q̃ possz portare medietatẽ ei⁹ in dimidia hora p idẽ spaciuz: igit scõa regula nulla. ℣ Tertio sic: si tertia regula eẽt xa tũc oporteret motũ esse eq̃ velocẽ in ꝓncipio: medio: ⁊ fine: ꝙ hoc ẽ falsum: igit tertia regula nulla. ℣ Minor ꝓz: q: mot⁹ naturales grauiũ ⁊ leuiũ sunt velociores in fine q̃ in ꝓncipio: silr mot⁹ violenti grauiũ ⁊ leuiuz sunt velociores in ꝓncipio q̃ in fine. ℣ Quarto sic virtus motiua celi nõ põt mouere medietatẽ celi separatã ab alia: cũ celũ sit indiuisibile: nec medietas illius x̃tus põt mouere medietatẽ illi⁹ mobilis: cũ x̃tus illa sit indiuisibilis: igr q̃rta regula falsa. ℣ Quito sic x̃t⁹ motiua aĩalis nõ põt mouere medietatẽ aĩalis: cum nõ possz eẽ eadẽ x̃tus motiua in toto aĩali ⁊ in pte. Similiter x̃tus motiua grauis nõ põt mouere medietatẽ ipsi⁹ grauis: cũ ad diuisionẽ grauis diuidat x̃tus: igr q̃rta regula nulla ℣ Sexto sic: si arcus emittat sagittã p aliq̃s spaciũ: nõ opz q̃ emitat medietatẽ sagitte per duplũ spaciũ in eodẽ tpe: vel q̃ medietas x̃tutis emitteret medietatẽ mobilis p idẽ spaciũ in eq̃li tpe: igr q̃r ta regula nulla. Septio sic: magnũ graue citi⁹ descendit q̃ medietas ei⁹: igit q̃rta regula nulla. ℣ Octauo sic: si q̃rta regula eẽt vera seq̃ret q̃ q̃libz ps grani milij cadẽs supra terrã faceret sonũ ꝑfis ẽ falsum vt dicit p. igit q̃rta regula nulla. ꝓna ptz q: medietas grani milij facit sonũ (vt dicit regula) ergo medietas medietatis facit medietatez soni: ⁊ sic deinceps. ℣ Nono sic: gravitas ⁊ leuitas mouent duo mobilia diuisim: ⁊ tñ illa ꝓiũctim nõ pñt mouere idẽ mobile: cũ ex illis duab⁹ x̃tutibus nõ possz fieri vna x̃tus: igit. vij. regula nulla.

In oppositum est p. tradens nobis illas regulas. ℣ Pro solutione questionis.

Quid cõpatio ⁊ diuisio eiusdem

**Sciendũ est q̃ ꝓpatio in ꝓposito ẽ vn⁹ rei ad aliã rem vel ad seĩpam relatio. Et est dupler. Nam quedã est abusiua: q̃ñ. s. illud in quo fit ꝓpatio nõ quidem ꝑm q̃ fit ꝓpatio ꝙuenit vtriq̃ ꝓpabiliũ: ⁊ de ista nõ ẽ hic ꝑmo. Alia ẽ im q̃ illud ꝑm q̃ fit ꝓpatio ꝙuenit vtriq̃ ꝓpabiliũ: ⁊ ista solet vocari ꝓpatio ꝓpe dicta. Et ẽ dupler: q: q̃dã fit ꝑm certam ꝓportionẽ illi⁹ in qua fit ꝓpatio: ita q̃ excedẽs habeat se ad excesum ꝑm determinatã ꝓportionẽ: vtpote in ꝓportione dupla vl tripla: ⁊ sic dicim⁹ q̃ sortes ẽ in duplo albio: platone. Alia ẽ q̃ nõ fit ꝑm certã ꝓportionẽ ꝑm quã dicim⁹ q̃ sortes ẽ pfectio: accõte sibi iherente. De ꝓpatõe aũt isto mõ dicta nõ ẽ hic ad ꝓpositũ sz de ꝓpatõe ꝓpe dicta ⁊ ꝑmo mõ. ℣ Et ad istã ꝓpationẽ q̃nq̃ reg̃runt. Primo q̃ aĩa cõparãs cognoscat vtrũq̃ ꝓpabiliũ ꝑm ꝓceptũ ꝓpuz. ℣ Scõo: q̃ illõ in quo fit ꝓpatio ꝙueniat vtriq̃ ꝓpabiliũ. ℣ Tertio: q̃ ꝓceptus ꝓprij ꝓpabiliũ nõ sint respectiui respectu ꝓcept⁹ ꝑm quẽ fit ꝓpatio. ℣ Quarto q̃ ꝓcept⁹ ꝑm quẽ fit ꝓpatio sit cõnotatiu⁹: ⁊ suscipiẽs ꝓpationẽ grãmaticalẽ. ℣ Quinto q̃ ꝓcept⁹ ꝑm quẽ fit ꝓpatio ꝙueniat vtriq̃ ꝓpabiliũ vnivoce: sic q̃ nõ eq̃uoce. Tũ in multis ꝓpatiõib⁹ (ꝓcipue ꝓprissimis) nõ sufficit vniuocatio ex genus: hoc ẽ nõ sufficit q̃ illõ ex q̃ sumit ꝓpatio sit genus siue ꝓcretũ gẽus vniuoce ꝙuenies vtriq̃ ꝓpabiliũ: vt bñ dicim⁹ sortem esse albiorẽ platone: ⁊ tñ nõ dicimus q̃ sortes ẽ colloratio: platone ⁊ hoc ꝙuenit ex eo: q̃ genus nõ suscipit magis vl minus bene tamen species eius suscipiũt magis et minus. Unde aliq̃n fit ꝓpatio ꝑm genus: sed hoc raro ⁊ nõ ꝓpe: vt sortes ⁊ plato ꝓpanꝭ adinuicem ꝑm hoc genus magnũ. Silr duo ⁊ tria in hoc gẽe plus siue multũ. Posset tñ dici: q̃ q̃n fit ꝓpatio ex illa dicibilia q̃ illa dicibilia ponũtur in ꝑdicamento ad aliq̃d: ⁊ q̃ sunt spes: nullũ tñ vr incõueniẽs q̃ illa dicibilia sint gẽa de ꝑdicamẽto q̃titatis ⁊ q̃ ꝑm illa fiat ꝓpatio.

Sciendũ est scõo q̃ duplicia sunt mouentia Quedã sunt libera: ⁊ sunt illa q̃ mouent tñ q̃tũ volũt ⁊ nõ sp tñ quãtũ pñt. Et ista sunt duplicia. Quedã sũt penitus imaterialia: sicut cã ꝑma: ⁊ sbe separate. Alia sunt ptim materialia ⁊ ptim imaterialia: sicut sunt homines: ⁊ de istis nõ intelligunt regule in textu posite ℣ Alia sunt mouentia pure naturalia: ⁊ sunt illa q̃ mouent ꝑm vltimũ sui posse: ⁊ tñ q̃tũ pñt: ⁊ de istis intelligunt regule sequẽtes. ℣ Ad in regulis sequẽtibus per mobile intelligit totalis resistentia: siue oĩa illa q̃ actiue resistũt motori: siue potentie motiue. Et p medietatem mobilis oz intelligi medietas resistẽtie totalis: siue illoz q̃ actiue resistunt. Istis notatis sit.

Conclusio respõsiua regule de ꝓpabilitate motuũ tradite a p. in textu sunt sufficientes. ptz q: non repit instãtia. ℣ Prima aũt regula oz sic intelligi: q̃ aliq̃ mouens mouet aliq̃ mobile p aliq̃ spaciũ in aliquo tpe: tũc illõ idẽ mouens (si sit mouẽs pure naturale) aut aliud q̃ se habeat in ꝓportõne dupla ad totam resistẽtiã mouebit medietatẽ illius mobilis p duplex spaciũ in eodẽ tpe. ℣ Scõa regula sic intelligitur Si aliq̃ mouẽs moueat aliq̃ mobile in aliquo tpe p aliq̃ spaciũ: tũc illõ idẽ mouens vel sibi eq̃le pure naturale se hñs ad totã resistentiã in ꝓportõe dupla mouebit medietatẽ mobilis p idẽ spaciũ in sub dupla tpe. ℣ Tertia regula intelligit dũmõ sit motus regularis. ℣ Quarta regula intelligit. Si talis x̃tus motiua sit dimidiabilis: ⁊ silr ipm mobile: ⁊ q̃ sit talis ꝓportio medietatis potentie motiue ad medietatẽ totalis resistentie: q̃lis erat ꝓportio totalis potentie motiue ad totalem resistentiã: ⁊ q̃ nõ int. ꝙueniat aliq̃ circũstantia rõe cuius talis motus posset velocitari siue tardari. ℣ Septia regula intelligit: dũmõ tales x̃tutes sint eiusdẽ rõnis: ⁊ q̃ sint vnibiles adinuicẽ: ⁊ silr mobilia siue resistentia: ⁊ q̃ nõ interueniat aliq̃ circũstãtia: rõne cuius motus põt velocitari siue tardari. ℣ Iste aũt q̃nq̃ regle fundant sup isto: q̃ ois actio cãtur ex victoria agentis supra passum: siue a ꝓportõne ineq̃litatis maioris: ⁊ sic q̃to x̃tus motiua plus excedit resistẽtiã mobilis tanto velocius mouet ipm: ⁊ q̃to minus excedit tanto tardius mouet. ℣ Regule aũt negatiue (vtpote q̃nta ⁊ sexta) sunt vlr vere: q: a ꝓportõne ineq̃litatis minoris nunq̃ fit actio: igit regule sunt vere.

Uide intellectũ ꝑdictaꝝ regularum

Dubitat ꝑmo vtz ad hoc q̃ aliq̃ sint ꝓpabilia adinuicẽ reg̃rat ⁊ sufficiat q̃ ipa vniuocent in spẽ spãlissima: Et vr q̃ nõ: q: deus est melior asino: ⁊ sbabilior accite: vt dicit cõmentato. vij. metaphi. ⁊ tñ ista non sunt vniuoca vniuocata in spẽ spãlissima: igit non oportet q̃ ꝙueniant spẽ spãlissima vniuoca. ℣ Secundo sic: homo dicitur vniuoce de sorte ⁊ platone: et tamen vnus homo nõ dicitur magis homo q̃ alius: ergo ad hoc q̃ aliqua sint ꝓpabilia non sufficit vniuocatio in spẽ spãlissima. ℣ In oppositũ videtur esse p. vij.

Quinq̃ cõditiones ꝓpationis ꝓpe dicte.

huius. ¶ Ad dubiū dr: q ad hoc q aliq̄ ꝓpenk adinuicem ſm determiatā ꝓportionē: nō req̄rit̄ q termini ſupponentes p rebus ꝓpatis adinuicem ſunt eiuſdez ſpēi ſpecialiſſime: cū equus ⁊ canis pñt adinuicē ꝓpari ſm albedinez vel migredinē: ⁊ iñ illi termini equus ⁊ canis non ſunt eiuſdem ſpēi ſpecialiſſime. Etiam ad hoc q fiat talis ꝓpatio: nō ſufficit q terminus ſm quē fit ꝓpatio ſit ſpēs ſpāliſſima: vt ptz p ſcōm argumentū dubij: cū oporteat (vt ꝑus dictum ē) q talis terminus ſuſcipiat ꝓpationem grāmaticalez: ſed req̄rit q terminus ſignificās res ſm q̄s ſit ꝓpatio ꝑdicet vniuoce de terminis ſupponentib⁹ p rebus q̄ adinuicem ꝓpantur capiendo vniuoce ꝑdicari vt ſolū diſtinguit ꝓtra eq̄uoce ꝑdicari: ⁊ obſeruatis ꝓditionib⁹ in ꝑmo notabili poſitis: ⁊ in exp̄one textus. ¶ Et ad ꝑmā rōuem dubij dr: q lz ibi ſit ꝓpatio non ſm determinatā ꝓportionez: tñ ibi non ē ꝓpatio ſm certā ⁊ determiatā ꝓportionez: de q̄ eſt hic ſermo: deus em̄ in infinitū melior ē aſino ⁊ pfectior: ita q q̄tūcūq̄ aſinus pficeret manens eiuſdē ſpēi numq̄ perueniret ſiue puenire poſſet ad pfectionē dei. Sili⁹ ſubſtantia in infinitū nobilior ē accīte ¶ Ad ſcdam ptz ſolutio ex dictis.

Dubitaſ ſcdo vtz ꝓportio velocitatum motuū attendak penes ꝓportionē potentiaꝝ motiuaꝝ ad ſuas reſiſtentias. ¶ Ad dubiū dr ꝑmo: q ꝓportio velocitatū motuū non attendik penes ꝓportionē potētiarū motiuaꝝ inter ſe. Ptz q: tūc ſeq̄ret q a ꝓportōne inēq̄litatis minoris fieret actio: ꝑus eſt falſum: ergo ⁊ añs Loña ptz: q: poſito q a mouēs vt ſex moueat aliquod mobile vel aliquā reſiſtentiaz: vt .iiij. aliq̄ velocitate: tūc mouens vt tria moueret eandē reſiſtentiā vel idez mobile vt .iiij. in duplo tardius cū ꝓportio potentiaꝝ motiuaꝝ inter ſe ſit dupla: ergo etiā ꝓportio velocitatum erit dupla: qđ ē falſum: ⁊ p ꝑus non attendik proportio velocitatū motuū penes ꝓportionem potētiaꝝ motiuarū inter ſe. ¶ Scđo dr: q non attendik ꝓportio velocitatū motuū penes ꝓportiouem reſiſtētiaꝝ inter ſe: q: ſuppoſito caſu ꝑdicto q ſex mouerent q̄tuo: aliquata velocitate: tunc tria moueret octo in duplo tardius cū ꝓportio reſiſtentiaꝝ eſt dupla: ꝛper ꝑus ꝓportio velocitatū eſſet dupla: hoc aūt eſt falſum: ergo ꝓportio velocitatū motuū non ſumik ex ꝓportione reſiſtentiaꝝ inter ſe. ¶ Dr tertio: q ꝓportio velocitatū motuū non attendik penes exceſſū potentie motiue ſupra ſuā reſiſtentiā: q: ſi ſic ſeq̄retur q iſta regula p. nō eſſz ṽa. Si aliq̄ ẋtus moueat aliq̄ mobile aliq̄ta velocitate in aliquo tp̄e: medietas ẋtutis mouebit medietatem mobilis eq̄li velocitate: ꝑus ē falſuz: igr ⁊ añs. ꝓña ptz: q: ſex in maiori ꝓportione excedūt q̄tuor: q̄ tria et duo: q: ſex excedūt q̄tuor in binario: tria ẋo excedunt duo in vno: ergo tria non mouebūt duo eq̄li velocitate qđ ē ꝓtra regulā: ergo dictū vez. ¶ Dr quarto: q ꝓportio velocitatū motuū debet ſumi penes ꝓportionē maioris ineq̄litatis potētiaꝝ motiuaꝝ ad ſuas reſiſtētias ptz: q: ꝓportio velocitatū in motibus non attendik penes ꝓportionē potētiaꝝ motiuaꝝ inter ſe: nec penes ꝓportionē reſiſtentiaꝝ inter ſe: nec penes exceſſuz potētie motiue ad ſuā reſiſtētiā (vt ꝑus dictū eſt) ergo relinquitur q ꝓportio velocitatū motuū debet attendi penes ꝓportionem maioris inequalitatis potentiarū motiuaꝝ ad ſuas reſiſtentias.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad duas ꝑmas dr: q ꝓcedūt de mouētibus liberis. ¶ Ad tertiā dr negādo ꝑſiam. ¶ Ad quartā dr: q q̄rta regula intelligik de ẋtute dimidiabili: ſiue de ẋtute diuiſibili: ⁊ ſili⁹ de mobili diuiſibili. ¶ Ad quintaz dr: q ſi ẋr⁹ motiua alia diuideret: ⁊ vna ps in vna pte maneret ⁊ alia in alia vel tota ẋtus in vna pte maneret illa ſe haberet ſicut quarta regula exp̄imit: ⁊ ſili⁹ dr de ẋtute motiua grauis. ¶ Ad .vj. dr: q ſi p medietatē ſagitte ſolū intelligamus medietatē illius rei q̄ eſt ſagitta ſic ꝓcedik añs ſed illo mō nō capik in regula: ſz ſi p medietatē intelligatur medietas totius reſiſtentie: ſic negak añs ⁊ illo mō capik in regula. ¶ Ad .vij. dr: q lz magnū graue citius deſcendit q̄ minus graue p medīū eq reſiſtēs nō tñ citius deſcendit magnū graue q̄ medietas grauis deſcēdēs p medīū ſm medietatē reſiſtētie. ¶ Ad .viij. dr: q ſi p ptē ſolū intelligak ps ipius grani milij retēto eodē medio: tūc negak ꝑña: lz ſi p ptē intelligak ps ipi⁹ grani milij ⁊ ps reſiſtentie: ⁊ ſic ꝓcedit. ¶ Ad nonam dr: q regula intelligitur de ẋtutibus eiuſdem rōnis ⁊ non diuerſaꝝ rōnuz.

¶ Queſtio addita per magiſtruz Thomā bricot ſacre theologie pfeſſorem.

Querik vtz i mouētib⁹ ⁊ motis ſit ꝓceſſus in infinitū. Et aī q ſic: q: totū vniuerſum mouek (cetā ꝓbendēdo deū ſub ipo vniuerſo) igit mouek ab alio: q: oñe qđ mouek ab alio mouek: ⁊ ntez illud aliud vniuerſum mouebik eadē rōne qua ꝑmū: igit ab alio mouetur: ⁊ ſic in infinitū: igit in mouētib⁹ ⁊ motis erit ꝓceſſus in infinitū. añs ptz: q: ad hoc q aliq̄d moueatur non opz q̄ aliter ſe habeat ꝑus ⁊ poſterius ſm ſe totū ſed ſufficit q aliter ſe habeat ꝑus ⁊ poſterius ſm ptē alias celum nō diceretur moueri. Sed ipm vniuerſuz aliter ſe hz ꝑus ⁊ poſteri⁹ ſm ptes: igit vere mouetur

In oppoſitū aī p Ar⁹. in iſto ſeptio ꝓbantē q in mouentib⁹ ⁊ motis nō eſt ꝓceſſus in infinitū. In hac q̄ſtione erūt tres articuli. In ꝑmo ponentur notabilia: in ſcđo q̄ſtiones: in tertio dubia.

Primus articulus Que mouētia ſunt eēntialr ⁊ que accīdentalr ſubordinata

Sciendū eſt ꝑmo: q mouētia ſunt in duplici dra. Quedaz ſunt eēntialiter ſubordinata: alia ſunt accīdentaliter ſubordinata. Eſſentialiter ſubordinata ſūt illa: quoꝝ poſtremuz depēdet actualiter in mouere ab ipo ꝑmo. Sed difficile ē videre quō ſm Ar⁹. celū magis dicak dependere a deo in agēdo vel mouēdo: ſicut em̄ celū nō ꝓt mouere ſine deo: ita nec deus ſine celo: ⁊ p ꝑus nō dicek magis celū eēntialiter ſubordinari deo in mouendo q̄ ecōtra. ¶ Et ſi q̄s dixerit forſitan: q lz ſm Ar⁹. deus nō poſſit mouere ſine celo: iñ ſimplr loquēdo ⁊ ſm ẋitatē deⁱ ſine celo mouere ꝓt: nō nō eēntialr ſubordinak deⁱ ipi celo in mouēdo. Tūc ſeq̄tur: q nulle erūt cauſe eēntialiter ſubordinate inter ſe excepto deo cui oēs cauſe ſcōe eēntialiter ſubordinantē ſicut ſimplr ⁊ ſm ẋitatē deⁱ ꝓt mouere ſine celo: ſic et oēs cauſe ſcōe ſimplr agere ⁊ mouere ꝑñt ſine ipo celo ¶ Ad hoc dr: q ſi cauſe dñr eēntialr ſubordinate in mouendo quaꝝ vna. ſ. poſterior: p nullā potētiā ꝓt mouere ſine ꝓore: tūc nulle cauſe ſcōe (q̄ꝝ ſaltē vna nō ē ps alteri⁹) ſunt eēntialr ſubordinate: ſz ſi ille cauſe dicātur eēntialr ſubordinate: q̄ poſterior nō ꝓt naturalr agere ſine ꝓore: tūc cauſe ſcōe bñ dñr inter ſe eēntialr ſubordinari. ¶ Et ad dubiuz ꝑmū inductū dr: q lz ſm Ar⁹. deus nō poſſz mouere ſine celo: iñ nō dependet i mouere a celo: ſz ecōtra: q: ſi p poſſibile vel ipoſſ. celuz nō moueret: adhuc nō ꝛplicaret ꝛtradictionē magina ri deū mouere: ſz ſi p poſſibile vel ipoſſibile deus non moueret celū nequaq̄ mouere poſſz. Alia ẋo ſunt mouentia accīdentalr ſubordīata: quoꝝ poſteri⁹ in eē a ꝓori (ſed nō neccārio) depēdet ſp in mouēdo a tali ꝓori ⁊ in talib⁹ mouētib⁹ ⁊ motis ꝓpter eternitatē mūdi cē ꝓceſſum in infinitū ꝓcedit Ar⁹. neq̄ ad illud ſeq̄tur vniū eſſe mouēs infinitū vel vnū motuz cū ſint talia mouentia ⁊ mota nō ſemper ſimul ſunt: nō em̄ opz patrē: filiū: ex nepotē ſimul ſemper vel mouere vel eſſe.

90

Scendū est scdo: q ppter illud assumptum ab Ar⁹. in isto. vij. s. q si infinita essent mouētia ⁊ mota non iplicaret vnuz esse mouens infinitū vel vnū motū infinitū: q: ꝓtinuari possent: diuersi diuersas vias adinuenerūt ad saluandū illud esse possibile ¶ Buridan⁹ esn ꝓfitet Ar⁹. maiorē potentiam cognouisse q̄ sit naturalis ꝑm quā non ē possibile oīa corpa mota ꝓtinuari Et hoc ex diuersis passib⁹ doctrine Ar⁹. vult ꝓuincere Dz esn Ar⁹. iiij. phīcoꝝ ꝓtra diffinitionē eoꝝ q̄ diffiniebant sic vacuū: vacuū est corpus in quo non ē graue neq; leue: q si esset aliq̄s corpus vel superficies corpis i q̄ esset corpus sonoꝝ qō non ē graue ⁊ leue: tūc talis superficies non esz vacua: ⁊ tn in ea nō eēt graue neq; leue: ꝓstat aūt q ꝑm potētiā naturalē impossibile ē dare corpus sonoꝝ qō nec sit graue nec leue: igit Ar⁹. nouit aliam potētiā maiorē naturali. ¶ Jdē ar de eo qō assumit in isto septio qō ꝑus declaratū ē. ¶ Jdē etiā vī insinuasse ꝑmo phīcoꝝ non esn (inqt) simplr ipossibile ē aliq̄d ex nihilo fieri sed ad hūc dit: vt dicūt naturaliter loquētes. ¶ Albert⁹ vo saluat hec oīa: nō ponendo Ar⁹. nouisse aliquā potentiā maiorē naturali: vñ dicit in sententia dupler eē impossibile: qdā est explicās ꝓtradictionē. Aliō est impossibile non explicās ꝓtradictionē. Añ impossibile explicās ꝓtradictionē est ipossibile ad qō seqūtur ꝓtradictio p ꝓsiam non tenentē ꝑcise p illā marimā: ad ipossibile seqūtur qlibet. Sz ipossibile iplicās ꝓtradictionē solū est illō ad qō sequit ꝓtradictio p ꝓsiam ꝑcise tenētem in ꝛrute illius marie: ipossibile ergo explicās cōtradictionē nō cadit in pfecta imaginatōe: sz bn ipossibile iplicās ꝓtradictionē. Tūc dicit q ipossibile explicans ꝓtradictionē non pōt assumi p casu ad pbandum aliquā ꝛritatē simplicē: sz bn ipossibile iplicans ꝓtradictionē: lz ergo ꝑm Ar⁹. ipossibile sit corp⁹ eē sonoꝝ ḡn sit graue vl leue: lz etiā ipossibile sit mediū i infinitū rarefieri: ⁊ qlibz corpa motu ꝓtinuari: q: tn hec nō explicant ꝓtradictionē: ideo assumi pōt ab Ar⁹. ad pbandū suū intentū talia esn impossibilia frequēter a scoto ⁊ a Gregorio in arguēdo assumunt p añte ꝓditionalis ex qua inferre volunt cathegoricam.

Opinio Buridani

Opinio Alberti.

Opinio cōtra pōm.

Sciendum est tertio q quāq̄ rō Ar⁹. pbans non esse ꝓcessum in infinitū in mouentibus ⁊ motis: ⁊ pōns dabile esse vnū ꝑmū mouēs sit valde pbabilis: ipa tn (ꝑm aliquos non est demōstratiua: patit ei multas calūnias: ⁊ ideo non est vt dicūt euidens neq; gñatiua scie: sz solū opinionis: ⁊ cum (vt dicūt) ipa sit vna ex potissimis rōnibus quas facit Ar⁹. in sua phīa ꝓns est q tota phīa Ar⁹. non est scia: sed opinio: vñ q̄n incidit in isto ꝓcessu quo pbat dabile esse ꝑmū mouens imobile: q: aliq̄d mouet: igit ab alio: aut igit illō aliō est mobile vel non: si nō: habet intentū: si sic cū non sit ꝓcessus in infinitū in mouētibus ⁊ motis deueniendū est ad vnū ꝑmū mouēs imobile. ¶ Ad istā rōem dicūt: q non est euidēs aliq̄d moueri: lz esn hoc appareat: tn non est euidens: q ita sit. ¶ Jtem: etiā dicūt nō est euidens: q ossit qō mouet ab alio moueat. Nā idem possz dici seipm mouere. ¶ Jtem non est euidens: q in mouentibus ⁊ motibus non sit ꝓcessus in infinitū: ⁊ dato q hoc esset euidens: tn non sequit euidenter: q deueniendū sit ad vnū ꝑmū mouens imobile: q: diceret: q esset circulatio in mouentibus ⁊ motis. ¶ Uez si qs velit defendere hanc rōem esse demonstratiuā ⁊ nō solū pbabilem posset dicere q tripler est euidentia. Una ē materialis: altera formalis: altera incalūniabilis. Pri

Defensio phī in q̄ tangit tripler euasio

mo mō aliq̄ rō est euidēs: qñ ipa ē ex veris appentib⁹ naturaliter ⁊ certis: lz aliq̄ eiusdez forme cū ea nō sint eiusmōi hoc mō hec ꝓpō ē euidēs. Nihil idem pōt esse ens ⁊ non ens lz ista eiusdem forme cū ipa. Nihil idem pōt esse hō ⁊ non hō non sit euidēs: q: falsa est: nā eēntia diuina q̄ est filius ē hō: ⁊ ipa eadem q̄ est pr̄ ē nō hō ¶ Propō ẋa vel rō dr̄ euidēs euidētia formali: qñ ipa sic est euidens q q̄libet eiusdem forme cū ea ē euidēs: ⁊ sic ꝓntie facte debito mō in modis ⁊ figuris sunt euidentes. Pauce tn alie sunt hoc mō euidētes. ¶ Tertio mō dr̄ rō vel ꝓpō euidens: qñ cū ꝑdictis ꝓditionibus opposita eius non pōt a pteruo sine ꝓtradictōe defendi: ⁊ sic pauce sunt ẋitates euidentes. ¶ Dico igit ad ꝓpositū: q lz non sit euidens euidentia formali vel in calūniabili vnū esse ꝑmū mouēs imobile: bn tn est euidens euidentia materiali. Nā ꝓpōes aceepte in rōe iā facta sunt vere ⁊ appentes in lumie naturali: ⁊ cū sunt certe ideo euidentes: lz pteru⁹ opposita defendēs nō possz incalūniabiliter ad ꝓtradictionez duci. ¶ Prima ꝓclo: in mouētibus ⁊ motis accūtaliter subordinatis ē ꝓcessus in infinitū. Ptz ꝓpter eternitatē mūdi. ¶ Scda ꝓclo in mouentibus ⁊ motis essentialiter subordinatis non ē ꝓcessus in infinitū: patz ex dictis in isto septimo ¶ Tertia ꝓclo: non solū est ꝓbabile: sed etiā est euidēs in mouentibus ⁊ motis non est ꝓcessus in infinitum vt patet ex dictis.

Scda articul⁹ Conclo. j.

Dubitat ꝑmo: vtz oē qd̄ mouet ab alio moueat. Et ar q nō: q: volūtas ⁊ intellectus mouent a seipsis. Sil⁹ grauia ⁊ leuia mouent a seipsis p se ⁊ non solū p accns. Jtez etiā aialia mouent a se: igit nō ossie qō mouet ab alio mouet. ¶ Scdo sic: non ossie qō mouet diuidit in ptem p se mouentē ⁊ ptem p se motā: igr aliq̄d idem pōt a seipo p se ꝑmo moueri. Añs pz. ꝑmo de angelo: q non diuidit in ptem p se mouentez ⁊ ptē p se motā: hoc idem ptz de grauitate exīte in hostia ꝓsecrata: cuius q̄libet ps seipam mouet: hoc etiam ptz de forma sbali grauis q̄ seipam ꝑmo mouet. ¶ In oppositum ar⁹ Ar⁹. in isto septimo. ¶ Pro solutōe dubij supponit quot modis aliq̄d dr̄ a seipo moueri Ultra quos modos adiungunt alij. Primus ē: q aliq̄d dr̄ moueri a seipo dupl⁹. Uno mō p se. Alio mō p accns. ¶ Jtez aliquid dr̄ moueri a seipo dupl⁹. s. ꝑmo ⁊ non ꝑmo. ¶ Jterum aliq̄d dr̄ moueri a seipo ꝑmo dupl⁹ Uno mō: quia ad hoc q moueat nullū aliud mouens ꝓcurrit: siue ꝑmariū siue secundariū: ⁊ sic nihil mouet a seipo ꝑmo ⁊ p se: q: ad quēlibet motū ꝑmū mouens ꝓcurrit ¶ Alio mō: q: ad eius motū nullū aliud mouēs scdario cōcurrit: ⁊ sic bn aliq̄d mouet a seipo ꝑmo: vt patz de angelo ⁊ formis grauiū ⁊ leuiū. Cōmentator tn videt dicere: q forme grauiū ⁊ leuiū nō mouent a seipsis p se: sed p accns. nā ipe forme mouēt materias: ⁊ ad motuz materiaz ipe mouent: sicut hō mouet nauē: ⁊ ad motū nauis mouet. Et istud (vt dicit q̄dā doctor) est imaginabile. Nam anteaq̄ hō mouet nauē: seipm mouet applicādo membra sua nauī: igit ꝑus naturaliter mouet seipm q̄ nauē. Et ita dicenduz est de forma: q ꝑus naturaliter se mouet q̄ materia. Añ grauitas separata adhuc seipam mouet q̄uis materiā non habeat: cum aūt dicit Ar⁹. q ossie qō mouet diuidit in ptem p se mouentem: ⁊ ptem per se motā: intelligitur de composito substantiali qō mouetur. Utrum autez ratio Ar⁹. qua assumit: q nihil mouet a seipo p se qō quescerz altera pte eius q̄escente valeat vel non valeat: dictum est prius. ¶ Ad rationes dubij. Ad primaz conceditur: q voluntas ⁊ angelus ⁊ illa que numerātur bene mouentur a seipsis p se: non tn sic ꝑmo q ad eoꝝ motū nullū aliud mouens ꝓcurrat. ¶ Ad scdam rationē patet solutio ex

Articul⁹ scdus.

dictis. ¶ Ad rōnem ꝗstionis negak: ꝙ vniuersum comprehendēs deū moueak: ⁊ cū ōr ꝙ aliter ⁊ aliter se habeat ꝑm suas ptes: ōr ꝙ hoc nō sufficit lz hoc sufficeret in illo ꝙ esset ens vnū sicut est ipm celum.

Finis septimi.

Questio.

Truz aūt motus factus sit aliqñ: cū non esset ꝑus ⁊ corrumpik iterū: sic ꝙ moueri nihil sit: est dubitādū. ¶ Nā oēs naturaliter loquentes affirmāt motū esse: ⁊ credūt gñatōea ⁊ corruptōnes fieri q̄ non pñt esse sine motu. Sz aliq̄ istoz dixerunt motū semp fuisse: ⁊ infinitos motus successiue fuisse: ⁊ infinitos mūdos scōm interruptionē: ⁊ illos multotiens gñari ⁊ corrumpi: cū tñ gñatōes eoz nō possent fieri sine motu. Sz alij posuerūt vnū mūduz fuisse sed non semp: sed aliqñ incepisse: quēadmodū fuit Anaxagoras q̄ posuit oēs res tpe ī finito in vno ꝯfuso chaos: ⁊ illas postea ab intellectu disgregari. Alij ẋo sicut Empedocles, posuerūt motū nō fuisse ꝑtinuū: sz res aliqñ segregari ꝑ litē: ⁊ tūc mūdū fieri: ⁊ aliqñ ꝯgregari ꝑ amicitiā: ⁊ postea quiescere. Cuz igik tot sint opiniones sup difficultate mota: sequik ꝙ de ea ꝑsiderandū est: qz non solum valet ad ꝑsiderationē rez naturaliuz sed etiam ad ꝑsiderationē de ꝑmo motore.

Opiniões ātiquoz de motu

Prima ꝓclō.

¶ Pro hac aūt difficultate soluenda sit ꝑma ꝓclusio. Si debeat motus esse opz mobile ꝑus esse. Ptz. Tū ꝑmo: qz motus ē actus mobilis. Tū scdo: qz si alteratio est: opz alterabile esse: ⁊ si augmentatio est: opz augmētabile esse ⁊ sic de oībus aliis motib⁹: igitur

Conclō. ii

¶ Scda ꝓclo ē. Mot⁹ nūq̄ incepit esse: neq̄ vnq̄ definet esse.

Prima rō pro pte ꝑma ꝓclonis

¶ Prima ps ꝓz dupliter. Prima ē: qz si fuisset aliq̄ mutatio ꝑma ante quā nulla ꝑfuerat. Vel illius mutationis motor ⁊ mobile ab eterno fuerūt. Vel de nouo fuerūt. Si scōm: tunc ante ꝑmā mutationē fuit mutatio ꝑ quā fiebat motor vel mobile. Si ꝑmū tunc motor ⁊ mobile quieuerunt: quousq̄ vnū incepit mouere ⁊ aliū moueri: ⁊ tūc querik quare motor non mouebat. Aut hoc erat qz impediebak: vel qz sibi deficiebat aliq̄ ꝯditio req̄sita ad motū: ⁊ tunc oportebat esse ꝑmā mutationē ꝑ quā removebak ꝓhibens vel dispō req̄sita acq̄rebak. Item si erat mobile quod non mouebak tūc quiescebat: ⁊ tūc ante ꝑmū motū fuit motus ꝑ quē causa quietis remouebak. Sed hoc ē impossibile: igik ꝑmus mot⁹ semper mouit.

Euasio

¶ Nec valet dicere: ꝙ ideo ꝑm⁹ motor non semp mouit: qz non voluit neq̄ sibi placuit. Nam ipossibile est aliq̄d aliter ⁊ aliter se habere ꝑus ⁊ posterius: misi ꝑ mutationē ergo si ꝑmus motor nō semp voluerit mouere: sz postea voluerit: tūc ante ꝑmaz mutationem fuit mutatio ipius ꝑmi motoris de non volitiōe in volitionē: q̄d est impossibile.

Lōfutatio

¶ Secūda rō est: semp fuit tps: igik semp fuit motus. Ans ptz: qz in quolibet tpe ē nūc. Modo de rōe nūc est ꝙ sit finis ꝑteriti ⁊ initiuz futuri: igik ante oīe tps est aliō tps.

Scda rō.

¶ Secunda ps ꝓclonis ꝓbak: qz vel post vltimuz motū erūt motor ⁊ mobile: ⁊ tūc non videbitur quare mobile non mouebik: vel tūc vnuz corrūpek vel ambo: ⁊ tūc post vltimū motū erit alius motus: qd est ipossibile.

Probak secunda ps ꝓclonis

¶ Patz igik ꝙ Anaxagoras ⁊ Empedocles loquiuntur cū figmento: cū dicūt intellectū diuinuz aliqñ mouere ⁊ aliqñ nō. Illius eñi dicti nulla potest assignari rō.

Dicere aliqd sine rōe ꝓbāti assimilak figmento.

¶ Tertia ꝓclo ē. Opinio Anaxagore de inceptione mundi est cōtra naturā. Ptz: qz natura est ꝑncipiū ordinationis: igik in naturalib⁹ nihil debet poni inordinatū: sed tpis finiti ad tps infinitum nulla est ꝓportio: ergo non ē tenendū a pbō ꝙ res tpe infinito fuerint in ꝯfuso chaos: et postea fuerunt sepate ab intellectu diuino. Non eñi videtur quare plus vno tēpe illas segregaret q̄ alio.

Lōclō. iii. ꝯfutatiua Anaxagore

In naturalib⁹ nihil ponē iordinatū ⁊ finē

Finiti ad īfinitū nulla ē ꝓportio

¶ Quarta conclō. Opinio Empedoclis de frequēti gñatōne ⁊ corruptione mundi non est rōnabilis. Patz qz illa opinio ab alio non manifestak: neq̄ ipi⁹ pōt assignari causa. Nec valet dicere: ꝙ ut ꝑpetuis nō est querenda causa. Naz in aliqb⁹ necessarijs bene est querenda causa: vt quare trigonus habet tres. Ptz igik ꝙ mot⁹ nō incepit nec definet esse.

Quarta cōclo ꝯfutatiua Empedoclis

Euasio tollit. Lōclo ⁊ ꝑncipia demōstratōis sunt ꝓpria.

¶ Ex ꝓdictis soluūt pñt rōnes ꝓbantes motū non esse ꝓpetuum.

Soluunt rōes ꝓbātes motū nō esse ꝓpetuum

¶ Prima est: nullus motus q̄ ē de ꝗtrario in ꝗtrariū est ꝓpetuus: cum distantia ꝗtrariorū sit finita: sed oīs motus est de ꝗtrario in ꝗtrariū: igik nullus motus est perpetu⁹.

Prima ratio

Solutio

¶ Ad banc rōnem ōr negando minorem: qz ipa est falsa de motu circulari.

Scda rō

¶ Secunda ratio est: videmus aliqua corpora moueri que ante non mouebanť: ⁊ aliqua quiescere que ante non quiescebant: igitur nullus motus est perpetuus.

Solutio.

¶ Ad banc rōnem ōr: ꝙ licz aliqua corpora incipiebant moueri: hoc

est tamen per precedentē mutationē p̄ quā vel mouens approximatur vel, phibens remouetur. ¶ Tertia rō est. Sicut est ī minori mūdo: ita et in maiori: sed in minori mundo: puta in homine: aliquid mouetur quod antenō mouebaḳ igiḳ ꝛ in maiori mūdo. Ad hoc dicitur ꝙ homo qui est minor mundꝰ non pōt inci pere moueri nisi aliquo motu precedente.

Ratio tertiā.

Solutio.

Trum autem aliquando factus sit motus. ¶ Iste est octauꝰ liber phicorū. Arſ: in quo ōtermi natur de finitate ꝛ infinitate mouentiū ꝛ motuū in duratione. Et continet quattuor tractatus. In primo ꝓbat ꝙ motꝰ est infinitꝰ ꝙz durationē. In ſcō determinaḳ de ētibus in ordine ad motum ꝛ quietē: ibi. Principiū aūt. ¶ In tertio inquirit quis sit motꝰ primꝰ: ibi. At vero aliud ¶ In quarto determinaḳ de impartibilitate primi motoris: ibi. Q; aūt hoc est. Primꝰ tractatꝰ continet quattuor cap. que videbunt in ꝓcessu. Primus ca. cōtinet tres ptes. In prima ꝓponit questionē que talis est. Utrū motus aliquando factꝰ sit: sic ꝙ nō esset primꝰ: aut corrūpeḳ: sic ꝙ omnino nō erit: aut neq; fcūs est neq; corrūpeḳ: ſz semper est fuit ꝛ semp erit. T. Esse quidē igiḳ. Hec est secunda ps ca. In qua p. recitat opiniones antiquorum naturaliter loquentiū de motu: dicens ꝙ oēs naturaliter loquētes affirmātes motū esse: cōcedunt fieri gnationes ꝛ corruptiones que nō p̄nt fieri sine motu. T. Sed q̄ti quidē. ¶ Hic p. subiūgit: ꝙ quidā antiquorum dixerūt motum semp fuisse: ꝛ infinitos mot̄ successiue fuisse: ꝛ infinitos mūdos: ꝛ illos multotiens gnari: ꝛ multotiēs corrūpi: ꝛ illorū mūdorū gnationes ꝛ corruptiones nō posse fieri sine alio motu. Sz alij posuerūt solum vnū mundū fuisse: sed non semp sed aliq̄n incepisse: ꝛ vlteriꝰ dixerūt nō semp fuisse motū sed incepisse aliq̄n. ꝛ istiꝰ opinionis fuit. Anaxago. ponēs oēs res ꝛpe infinito fuisse in vno cōfuso chaos: ꝛ postea p̄tel lectū separata. Hmōi autē separationē dixit. Anaxago. eē factionē mūdi. Silr. Empedo. dixit motū nō semp fuisse continue: q; dixit res aliq̄n segregari per litē: ꝛ congregari per aliā: ꝛ q̄n res ꝛgreganeṫ tūc erat motꝰ: ꝛ mundꝰ desinebat eē: ſz q̄n segregabaneṫ tūc mūdꝰ incepit esse. T. Cōsiderandū. ¶ Hec est tertia ps capi. in qua p. infert tale corelariū: ꝙ ꝛsiderādū de q̄stōe ꝓpus mota. Tū ꝓmo: q; ꝛsideratio de ea valz ad cognoscēdū res nāles Tū ſcō: q; valz ad cognoscēdū primū motorē

Questio.

Opiones antiquorum de motu.

Incipiemus. ¶ Istud est secundum capitu. in quo ponit rōnes ꝓbantes ꝙ motꝰ non incepit esse nec desinet eē. Et ꝓtinet tres ptes In ꝓma ponit duas rōes ꝓbantes motū nō incepisse: ſz semp fuisse: ꝛ prima rō ꝓmittit ꝛ talē supponē. Si dēat esse motꝰ ꝙz primꝰ mobile esse: hāc supponē ꝓbat p. rōe ꝛ inductiue. Rōe sic: q; motꝰ est actꝰ mobilis: ergo ꝙz aī motū eē mobile. T. Neḉe ergo existere ¶ Hic ꝓbat eās supponē inductiue q; vbi est alteratio ꝙz alterabile p̄cedere ꝛ vbi est ꝛbustio ꝙz ꝛbustibile p̄esse: ꝛ sic de aliis motibus: igiḳ ꝛ sicut ꝙz mobile p̄cedere: ita ꝙz motorem precedere vt dicit cōmenta. cū motꝰ sit actꝰ motiui sicut ꝛ mobilis. T. Ergo ꝛ hoc. ¶ Hic. p. ponit primaz rōnē q̄ talis est. Uel semp fuit aliqua mutatio: vl fuit aliq̄n mutatio noua ꝛ ꝓria anteq̄ nō fuit alia. Si veḳ primū: habeḳ intentū. Non pōt dici ꝼm: q; si fuisset aliqua prima mutatio anteq̄ nulla: tūc queritur an illi⁹ mutationis motor ꝛ mobile fuerūt eterna: vel aliq̄s eoꝝ fuit factū de nouo. Si dicaḳ ꝼm: tūc oportebat eē aliq̄ mutationē qua illud fiebat: ꝛ illa erat ꝓr motu vator: ergo aī ꝓmū motū vatū p aduersariū erat motꝰ vel mutatio priꝰ: q̄s est falſuz. Si dicaḳ primū ꝙ taz mobile q̄ motor fuerūt eterna: ꝛ motor ꝛ nō mouebat. nec mobile mouebaḳ: ſz q̄euerūt quousq; motor ꝛcepit mouere ꝛ mobile moueri: ꝛ tūc vel erat ꝛpedimētū vel deficiebat dispō req̄sita ad motū vel ꝓter rōnē verum erat dicere ꝙ nō erat motꝰ primꝰ sed post erat. Si vero erat ꝛpedimētū vel deficiebat dispō req̄sita: tūc anteq̄ motor moueret ꝛ mobile moueret oportebat eē mutationē priorē p quā ꝛpedimētū remoueret vel dispō requisita acq̄reret: ꝛ sic eēt motꝰ aī ꝓmū motū. Etiaz si erat mobile ꝛ nō erat motꝰ: tūc erat q̄es ꝛ aliq̄ cā q̄et quā oportebat remoueri aīq̄ motor moueret ꝛ mobile moueret: ſz illa remotio nō pōt fieri sine mutatiōe ergo aī ꝓmū motū vatū fuit alia mutatio. T. Alia q̄ dē esſi. ¶ Hic p. ponit vnā aliā rīsionē ad dictā rōnem. Diceret esſi aliq̄s: q; primꝰ motor est vna cā libera ꝛ voluntarie agēs: ꝛ sic ꝛcepit moueri q̄n voluit ꝛ q̄n sibi placuit. Nec est q̄rēda alia cā: ꝛ sic nō oportebat ꝓmo remouere cām q̄etis vel aliq̄s ꝛpedimētū. T. Neḉe aūt in hijs. ¶ Hic. p. arguit ꝓtra dictā solutiōem: q; nō est possibile aliq̄ se habere adiuicē aliter ꝛ aliter priꝰ ꝛ posteriꝰ ita q; de eodē ꝓtradictoria ꝛificent successiue si ue aliq̄ mutatiōe ꝓuia: ſz si eēt ꝓmꝰ motꝰ q̄ de nouo inciperet: tūc mouēs aliḳ ꝛ aliter se hēret ad mobile q̄n moueḳ ꝛ q̄n nō moueḳ: ergo priꝰ oporteret mutare mobile aut motorē: et sic eēt mutatio ꝓr mutatiōe p̄ria: q̄s est incōueniēs. ¶ Hāc replicā nō soluit p. sed ad eā dr cōcedēdo ꝙ primꝰ motor aliter ꝛ aliter se habebat in ordīe ad celū vel motū ꝼm priꝰ ꝛ posteriꝰ: ſz hoc nō erat p motū p̄cedētē ipſz totalē motū: ſz p ipmmet motū q̄ priꝰ nō erat ꝛ postea erat. T. Adhuc aūt. ¶ Secūda rō est: ſp fuit tps: ergo ſp fuit motꝰ. ꝓa pz: quia motꝰ ꝛ tps simul sunt ꝛ nō sunt vt dictū est q̄rto huiꝰ Añs pz: q; nō est possibile tps eē sine nūc: ſz de rōne nūc est ꝙ sit p̄cipiū tpis sequētis ꝛ finis p̄cedētis: et sic cuiuscūq; tpis nūc ē finis: ergo aī oē tps fuit aliud tps: ꝛ sic ſp fuit tps. ¶ Ad istā rōnē dr negādo: ꝙ hoc sit de rōne nūc ꝙ sit finis ꝛtenti ꝛ iniciū futuri: ſz hoc forte solū hēret ꝛitatē de nūc ꝛtinuāte. T. Eadez rō est. ¶ Hec est seda ps cap. in q̄ p. ꝓbat: ꝙ motꝰ nunq̄ desinet eē sic. Si nō ſp erit motꝰ. Uel motor ꝛ mobile manebūt post cessationē motꝰ Uel alterū eoꝝ corrūpetur. Uel ābo. Nō pōt dici primū: q; nō videt rō: quare motor nō mouet ꝛ mobile nō moueretur sicut aī. Nec pōt dici ꝼm. Nec tertiū: q; tūc post vltimū motū esset motꝰ vel aliq̄d fieret ſimplr nihil: q̄d nō videt posse fieri. Nam sicut ex nihilo nihil fit: ita nihil pōt fieri ſimpliciter nihil. ¶ Ad istam rōnez dr ꝙ mobile ꝛ motor manebūt: ꝛ motor ex eo nō mouebit: q; sibi nō placebit. T. Si igiḳ. Hec est tertia ps huiꝰ capi. in qua p. concludit ꝙ motus est ꝓpetuus: sic ꝙ nec incepit nec desinet eē vt ꝓbauit p tres rōnes p̄cedētes: quaz due ꝓbāt: ꝙ motus nō ꝛcepit: ꝛ tertia ꝙ motus nō desinet esse. In ista tū ꝛclusione p. nō est tenēdus cū fide oppositū teneam⁹. T. Sed nō aliq̄n. ¶ Hic p. subdit ꝙ Anaxago. ꝛ Empedo. loquūtur ulla q̄ dicūt fictitie: cum asserant aliqua sine rōne. Nam nō videt rō quare itellectus diuinus ab eterno fuisset sine mūdo: ꝛ post ea fecisset mūdū vt dicit Anaxagoras. Silr nō videt rō q̄re p litē ꝛ amicitiā in vno ꝛpe fierent gnatōes et corruptōes: ꝛ nō in alio: sicut dicebat Empedocles.

Ratio.ij.

Probaḳ motus nūq̄ desinere esse.

Cōcludiḳ motus esse perpetuus.

Dicere aliq̄d sine rōe ī philosophia assimilatur figmento.

At vero non est. ¶ Istud est tertiū capi. huius tractatus in quo p. oñdit ꝙ Anaxagoras ꝛ Empedocles deficiūt circa illud quod dixerunt

Defectꝰ Anaxagore.

Nihil ē in natura ordiatū et sine rōne.

de ppetuitate:finitate vel infinitate mūdi. Anaxagoras em ex quo dixit mūdū incepisse p motū et ante ppetuo nō fuisse in hoc locutus est ꝓtra naturā. Hoc pbat p.sic:qz cum natura sit principiū ordinationis in rebus nihil debet poni inordiatū a phō:sed infiniti tē potis gō pcessit motū ad tps finitū ī quo duraut motus nō est ꝓportio:nec ordo:ḡ in hoc Anaxagoras irrōnabiliꝫ locutus est ꝫ ꝓtra naturā. Etiā non pōt assignari cā ḡre itellectꝰ nūc magis icepit segregare res illas ab illo ꝓfuso chaos ꝫ mūdū ꝓstituere q̄ añ. Añ licet Arꝰ.redarguat Anaxago.ponētē mūdū ꝫ motū incepisse magis tñ redargutōe dignꝰ est:cū dictū Anaxagore quo ad ꝫ sit verū:ꝫ ꝓsonū fidei nr̄e. Dictū autē Arꝰ.nullo mō ꝓsonat. ¶ De ꝫ aūt qō dixit Arꝰ q̄ nō pōt assignari cā: dr̄ q̄ nō pōt assignari alia q̄ q̄ itellectui diuino placuit tūc pducere mūdū ꝫ nō añ. T. Quare dignꝰ. Hic p.pōit defectū Empedo. Dic em Empedo. mūdū multotiēs gñari ꝫ corrūpi p litē ꝫ amiciciā. Sz illud dictū ē irrōnabile:qz ponēs aliqō prīcipiū dz illō manifestare eo mō quo est manifestabile ꝫ assignare cām dicti sui:sed ꝫ nō fecit Empedocles: ḡ dictū suuz est irrōnabile. Et lz ꝓcedat q̄ amicicia congreget ꝫ lis disgregat: tñ nō est cā siue rō ḡre lis ꝫ amicicia sic sibi succedāt. T. Oino q̄dā existimare. ¶ Hic p.ponit solutionē antiquoꝝ ad rōnem phī:dixerūt em antiq̄ q̄ in ppetuis nō est q̄rēda cā:ꝫ ro cū q̄ritur ab Anaxagora:q̄ est cā ḡre intellectus diuinꝰ tūc segregare icepit. Rñdet Anaxagoras:q̄ illius nō est q̄renda cā cū illud sit ppetuū. ¶ Ēotra ꝫ obicit p.dicēs:q̄ aliquoꝝ ppetuoꝝ est q̄renda cā:ꝫ aliquoꝝ nō. Ēconclusionū em demōstrabiliū q̄ sunt ppetue [capiēdo scōe intētionaliꝫ ppetuum] bene est querenda cā:sed principioꝝ demonstrationis que etiam sunt perpetua [scōo intentionaliter capiendo perpetuū] nō est q̄renda causa.

Clōclo ꝫ prīcipia demonstratōis sunt perpetua.

Cōtraria. ¶ Istud est q̄rtū capitulū. In quo p.ponit rōnes pbātes:motū nō esse ppetuū

Rō.i. pbans motū nō eē ppetuū.

Quarū prima talis est:oīs motus est de ꝓtrario in cōtrariū:vt pz quinto huiꝰ:ḡ nullus motus est ppetuꝰ: ꝓna ptz:qz distantia ꝓtrioꝝ est finita:ergo motꝰ qui est de vno ꝓtrario ad alterū est finitus. T. Amplius videmus. ¶ Scōa rō est:videmus aliqua incipere moueri que ante nō mouebātur. Similr videmus aliqua corpa:q̄ nec ipsa nec eoꝝ partes ante mouebantur. Etiam videmꝰ aliqua corpora quiescere: que ante nō quiescebāt nec eoꝝ partes:ergo sicut est de vno mobili ita videtur esse de quolibet alio:ꝫ per ōns celū incepit aliq̄ moueri. T. Multo aūt magis. ¶ Tertia rō est:sicut est de minori mūdo:ita videtur esse de maiori:sed in minori mūdo [vt puta in hoīe] sic est q̄ homo pōt incipere moueri postq̄ quieuit:ꝫ incipere quiescere postq̄ mouit:ergo sic erit in maiori mūdo [vt puta in celo] q̄ pōt incipere moueri postq̄ quieuit:ꝫ incipere quiescere postq̄ mouit. T. Horū aūt prīcipiū. ¶ Hic p.soluit primā dictarū rōnū dicēs:q̄ licz motus qui est de ꝓtrario in ꝓtrariū non posset esse perpetuꝰ: tamē motꝰ qui non est de ꝓtrario in ꝓtrariū:sed de eodem in idem bene est ppetuus:ꝫ sic maior non est ṽa nisi de motibus localibus rectis:ꝫ de aliis gñibus motuū a motu locali. T. Moueri aūt. ¶ Hic p.soluit secundā rōnem dicq̄ licet aliq̄ incipiāt moueri: hoc ē tñ ꝓpter motū precedentē: cuz prius oporteat mouens approximari mobili vel remouere phibēs. T. Maxime aūt vtiq̄. ¶ Hic p.soluit tertiā rōnez dicēs:q̄ hō nō pōt incipere moueri nisi pcedente aliquo motu qui sit causa illius motus. ¶ Unde licet illa que dicit Arꝰ. in his duabus solutionibus vltimis essent vera si nullus motus fieret nec incepisset:nisi fm cursum nature:simpliciter tñ loquēdo nō sunt vera:cum aliquid incepit moueri nō mō naturali:sed supnaturali: nec ante illū motū oportebat remouere phibēs: nec approximari mouēs ipsi mobili:sed pria cā q̄ deus est:ex sua mera ꝫ libera volūtate ipsum primū mobile creauit et in eodem instāti in quo creatū est moueri cepit.

Solutio ꝓ.ā rōnis.

Solutio.ij.rationis.

Solutio.iij.rationis.

Queritur Utrū primꝰ motus sit eternus. ¶ Et arguit q̄ sic auctoritate p.hoc pbantis tribus rōnibus. ¶ Scōo sic:semp fuit motus:ḡ primꝰ motus est eternus. Añs ptz:qz in oī tpe fuit primus motus:nūq̄ em fuit aliqō tps quin in illo fuerit primꝰ motus:nec vnq̄ erit aliqō tps quin in illo erit primꝰ motus. ¶ In oppositum arguitur auctoritate fidei catholice:que ponit q̄ nihil aliud a deo est eternum. Et ideo indubitanter tenendum est q̄ motus non est eternus Pro solutione questionis.

Sciendū est q̄ Arꝰ.in presenti textu nititur ꝓbare ppetuitatē primi motus:qz quirit an motus qui est vt vita his que subsistunt fm naturā sit factus vel nō:hoc aūt ꝓpue dr̄ de primo motu. ¶ Item etiam in capi.vltimo primi tractatus soluit p.rationes que videnē eē ꝓtra primā cōclusionē huiꝰ libri: sed iste rōnes probāt q̄ nō est ppetuus motꝰ: ꝫ nō pbāt successionē motuū nō eē ppetuā:nō cōcludit cōmen. q̄ hic phūs pbat ppetuitatē primi motꝰ. ¶ Et si dicat:p.assumit hic media cōia:ergo inquirit de ppetuitate motus in cōi:siue cuuslibet motus. ¶ Itē phūs facit inferius inquisitionē de ppetuitate primi motus:sed ꝫ nō faceret si in hoc principio ꝫ idē fecisset. ¶ Silr p. vtit inferius aliquibus demōstratis hic. ¶ Ad primā pōt dici:q̄ licz illa media sunt cōia:sunt tñ spāliter approꝓriata ad primū motū. ¶ Ad scōam dr̄.q̄ nō est inconueniens facere mentionē de eadem q̄stione difficili in pluribus. ¶ Ad tertiā dr̄:q̄ lz p.iferius vtaē aliquib⁹ hic demōstratis: tñ nō vtitur ꝓclusiōe demōstrata ad pbandū ppetuitatē primi motus. ¶ Hoc notato rīdetur ad q̄stū q̄ primus motus nō est eternus: hoc ptz per rōnem post oppositū factā. ¶ Et ad primā rōnem Arꝰ.cū arguit sic:aut mouens vel mobile fuerūt ppetua vel nō. Rñdeē q̄ nō fuerūt ppetua. Nam oīe mobile factū est ꝫ incepit esse. Et cū vlteriꝰ ꝓceditur:si factum est:factū est p aliquē motū. Rñdeē q̄ nō [saltē p aliquē motū ab Arꝰ.datū] qz oēm talē ꝓcedit subiectū. Istud aūt p creationē factū est ex nihilo. Et cū addebatur:q̄ mouēs acquirebat aliq̄ dispōnē p quā incipiebat movere:si ꝓus nō mouebat. Rñdetur q̄ nō:imo semp fuit in eadē dispōne:ꝫ sine mutatione sui res ad extra pduxit. ¶ Et si replicetur sic:deus potuit pducere mūdū ab eterno:ꝫ voluit pducere mūdū ab eterno:ergo de facto pduxit:qz si nō voluit ab eterno pducere:cū aliqñ voluerit incepit velle ꝫ ꝓus nō volebat:et p ōns fuit mutatio in volūtate eius. ¶ Rñdeē q̄ ly ab eterno pōt determiare hoc ṽbū voluit:ꝫ sic añs est vera. Nam deus ab eterno habuit volūtatē vt pducere mūdū. Uel pōt deteriare ly pducere:ꝫ sic est falsū: qz aliq̄d voluisset qō nō fecisset. ¶ Ad scōaz rōem Arꝰ dr̄ q̄ sicut motus nō est eternus ita nec tps est eternū ¶ Et ad auctoritatē antiquoꝝ dicendū est:q̄ male dixerūt. ¶ Ad rōnē de instāti dr̄ q̄ concludit bñ de instanti cōtinuāte:sed nō de instāti initiante tps. Qualit aūt sint ponēda instātia in tpe:visum est in sexto ꝫ quarto huius. ¶ Et ad tertiā rōnē ptz solutio in expōne textꝰ ¶ Et ad aliā rōnē factā añ oppositū dr̄ q̄ ista ꝓpō Sē per fuit motꝰ:est duplex. Nam vnus sensus est: oī tpe fuit motus:ꝫ oñi tpe erit motus:sic q̄ nūq̄ fuerit tēpus quin fuerit motus:ꝫ sic illa est vera. Alius sensus est:semp fuit motus.i.nō icepit esse motus:ꝫ semper erit motus.i.motus non desinet esse:ꝫ iste sensus est falsus:ꝫ in hoc sensu cepit p. ¶ Et si dicatur si tēpus

Obiectio.i.

Obiectio.ij.

Solutio ꝓ.ā rōnis ꝓbi.

Replicatio.

Solutio.ij.rationis ꝓbi.

incepert esse:de⁹ fuit ante tēpus: sed ante significat tēpus:ergo ante primū tpūs fuit tēpus. ¶Respondetur q̄ qñ dr añ primū tēpus fuit de⁹:ly ante nō significat tēpus ꝓprie dictū:sed magis eternitatē.

Dubitatur Utrum implicet contradictōem mundū fuisse factū ab eterno. ¶Et arguitur q̄ sic. Implicat cōtradictionē illud quod habet esse post nō esse fuisse ab eterno:sed omne factū habet esse post nō eē: ergo iplicat cōtradictionē mundū fuisse factū ab eterno. ¶Scō sic:qr sequeret q̄ essent infinita in actu:ꝛ hoc est ipossibile:ꝓña ptz: qr si mūdus fuisset ab eterno fuissent infiniti dies: sed in quolibet die potuisset deus ꝓducere vnā animā:ꝛ eam ꝓseruare sine destructione alterius anime: ergo possent esse infinite anime in actu. ¶Tertio sic. si mund⁹ fuisset ab eterno sequeretur q̄ nō fuissent plures dies q̄ anni:qr fuissent infiniti dies ꝛ infiniti anni:sed vnū ifinitū nō excedit reliquū:igitur. Cōsequēs tū est ipossibile: ergo ꝛ añs. ¶Quarto sic: si mund⁹ potuisset esse ab eterno deus potuisset ab eterno ꝓducisse vnū hoiem q̄ adhuc esset et tūc ḡrerek: vtrū iste hō durasset finite vel infinite. Si infinite sequetur q̄ esset infinitus. Si finite sequitur q̄ fuit in tpe finito:ꝛ per ꝓns non ab eterno. ¶In oppositū arguitur. Si implicaret cōtradictionē mūdū fuisse ab eterno:hoc ideo esset qr iplicat ꝓtradictōem effectū esse coeternū sue cause efficiēti:sed hoc nō implicat:igr. Minor ꝓbatur:qr si ignis esset etern⁹ splēdor ab eo genit⁹ esset etern⁹:ꝛ si pes fuisset ab eterno in puluere:vestigiū pedis ab eterno fuisset in puluere et tū vestigiū pedis effectiue ē ab ipo pede:igr. ¶Itē si mūdus fuisset ab eterno ꝓpterea nō excederet limites creature:qr q̄tacūq; duratio nō repugnat creature:maior em̄ duratio nō ponit in re facta maiorē pfectionē. Nam vt dicit Arist⁹,ꝓio ethi.albedo q̄ durat p duos dies:nō est pfectior illa q̄ durat p vnū die: ergo nō repugnat:vel nō iplicat mūdū fuisse factū ab eterno. ¶Item ad illam positionē nō sequūtur ꝓtradictoria:nec inter istos termios mūdū:ꝛ esse factū ab eterno:apparet ꝓtradictio:igr. ¶Itē rōnes ꝓbātes ipossibilitatē infiniti tēporis ꝓteriti cōsimiliter ꝓbāt impossibilitatē infiniti tēporis futuri: ꝛ tñ nulli negant talem possibilitatem:ideo sequitur q̄ ille ratiōes non sunt bone. ¶Et sic respōdetur ad dubiū:q̄ non iplicat cōtradictōem mūdū fuisse factū ab eterno. ¶Ad ꝓmā rōnez añ oppositū distinguēk maior:qr aliq̄d dr hēre eē post nō esse dupl⁹. Uno mō ordine duratōis:ꝛ sic maior est vera. Alio mō ordie nature:ꝛ sic est falsa. ¶Ad secām negaē ꝓña:ꝛ cū ꝓbatur:qr tunc fuissent infiniti dies:ꝓcedēk:ꝛ cū subdēk q̄ in quolibet de⁹ potuisset facere vnā aīam nō destruendo aliā distinguēk: qr illa pōt accipi in sensu cōpositō:ꝛ sic est falsa:vel in sensu diuisō:ꝛ sic est vera. Nam in hōr die potuit facere vnā aīam ꝛ illā ꝓseruare:ꝛ silr in illo die:ꝛ sic de alijs. Nec debet talis poni in esse p istā de⁹ ꝓducit quolibet die vnā aīam:nec q̄ ꝓpōnes singulares ꝓiuncti sumptas sed per singulares incōiūctim sūptas. Q; aūt sit fla in sensu cōpositō ptz:qr hec est impossi. si fuerūt infiniti dies in quolibet de⁹ ꝓdurit vnā aīam. Cū istud argumētū nō hz maiorē difficultatē de ifinit; dieb⁹ q̄ de ifinitis ptib⁹ ꝓportiōabilib⁹ vni⁹ horę. ¶Ad tertiā dr q̄ aliq̄ dr eē plura alijs dupl. Uno⁰ q̄ ꝓtinent oīa illa q̄ ꝓtinēt alia:ꝛ cū b aliq̄ icerta ꝛ veteriata q̄titate:ꝛ sic nō fuissēt plures dies q̄ āni. Alio⁰ qr ꝓtinēt oīa q̄ ꝓtinēt alia:ꝛ cū b aliq̄ nō se hūtia ī determiata q̄titate:ꝛ sic fuissent plures dies q̄ anni. ¶Ad quartā ꝓcedēk assūptū:ꝛ ꝓcedēk q̄ durasset infinite:ꝛ cū ifertur: ergo essz infinitus:negatur ꝓña nisi saltem in duratione.

¶Scōm capitulū in quo ostenditur quō entia se habēt ad motū ꝛ quietez.

Principiū aūt ꝓsideratōis est q̄stionē motā soluere. Ꝓio cui⁹ solutione querit. An oīa sp q̄escāt Aut oīa sp moueanť. An quedā moueanť:aut q̄dā quiescāt. An q̄dā sp moueanť: ꝛ alia q̄nq; maneā tur:ꝛ q̄nq; q̄escāt. An q̄dā sp quiescāt: ꝛ oīa alia q̄nq; q̄escāt ꝛ q̄nq; mouēātur. ¶Hui⁹ eñi q̄stionis solutio:finis ē hui⁹ negotij: ꝛ id circo p ei⁹ solutiōe ponūtur alię conclones. Questio.

¶Ꝓia est. Nō oīa semp q̄escūt:ptz. Tū ꝓmo:qr oīa dicere q̄escere ꝓtra sensuz est. Et hui⁹ rōnē ḡrere dimittēdo sensuz ifirmitas q̄daz est itellect⁹. Et de toto aliquo: sz nō de pte ābiguitas est:cū igit sit experimētaliter notū nō oīa q̄escere sequit q̄ b nō est negandū a pho. Tuz scdo:qr dicēdo motū nō esse: nō solū bēret error ꝓtra phīcā: sz ꝓtra oēs scias q̄ vtūtur motu:igit nō oīa semp q̄escūt Tum tertio:qr q̄tū ad act⁹ nr̄os vtimur motu:imo si negarem⁹ motū mouerem⁹ linguā: igit nō oīa semp q̄escūt. Tum ḡrto:qr motuz esse est ꝓncipiū in phīa naturali: ergo q̄ negāt motū eē negāt ꝓncipiū phīe naturalis. Conclo ꝓma. Querere rōnē vbi viget sensus ē debilitas itellect⁹. Motū esse ē ꝓncipiū naturalis phīe.

¶Scda ꝓclo est. Non oīa semp mouētur:pz qr dicētes oīa semp moueri ꝛ nihil q̄escere: ita bñ negāt ꝓncipiū phīe naturalis:sicut illi q̄ dicunt oīa semp q̄escere et nihil moueri. Conclo scda. Euasio.

¶Et si dicat aliq̄s:q̄ nō est ꝓtra experientiā oīa semp moueri:qr ly oīa semp mouean tur:tñ aliq̄ ita tarde mouētur vt videanť q̄escere. ¶Nam ꝓio b dici nō pōt de aīatis:q̄ nō q̄diu sunt augētur:nec semp diminuūtur Non em̄ augeri ꝛ minui ꝓtinue est possibile: sed est medium:igitur animata nō semp mouentur. Tum scdo. Nam licet gutte ꝓtinue disponāt ad cautionē lapidis:nō tñ q̄libz gutta cauat lapidē:sicut nec q̄libet disponēs ad putrefactionē putrefacit:ergo non semp lapis cauať neq; semp lignū putrefit. Tuz tercio:qr ꝓtingit si aliq̄d sanet ipm ī aliquo tpe sanari:ꝛ nō vlteri⁹:igr. Tuz ḡrto: qr si aliq̄s lapis p aliq̄d tps idureť p aliquā partē illi⁹ tpis:nō appet durio⁹ neq; mollio⁹:igr tunc nō ꝓtinue alterať. Tuz quīto:qr si aliq̄d graue moueať violēte deor̄suz:tūc ꝓstat ipm alt qñ q̄escere:igitur nō mouek. Conclo ꝓnia. ¶Tertia ꝓclo est. Nō semp aliq̄ mouentur:ꝛ oīa ab eis semper q̄escūt. ꝓbatur. Tum ꝓio: qr videm⁹ aliqñ lapidē ad krā descēdere:ꝛ sup eā q̄escere Conclo tertia.

Tum scdo:q; qñ augmẽtabile attigit perfectã q̃titatẽ:tũc cessant ab augmẽtatõe. Tuz tertio:q; aliq̃ violẽte mouẽtur:q̃ nõ pũt sic ꝑpetuo moueri. Tum q̃rto:q; q̃ gñant vel corrũpunt aliq̃n cessant gñari vel corrũpi. Tuz q̃nto:q; fere oĩs motꝰ ẽ gñatio vel corruptõ alicuꝰ. Sed nõ ꝙtingit idẽ semp gñari vl corrũpi:ergo nõ semp aliq̃ mouentur:ꝛ oĩa alia ab eis semp q̃escũt. Et iõ de alijs partibꝰ q̃stionis videndũ est. Pro quibꝰ ponũtur aliq; diuisiões. ¶ Pria ẽ Mouẽtiũ ꝛ Mobiliũ. Quedã mouẽt ꝛ mouenꝫ pse: q̃ nec mouent gña alteriꝰ: nec ad motũ alteriꝰ mouentur. Quedã ℣o mouẽt vl mouẽtur ꝑ accidẽs q̃. ſ. vel mouẽt gña alteriꝰ vel mouẽtur ad motũ alteriꝰ: sicut accidẽtia: vel ptes alicuiꝰ cõpositi. ¶ Scõa diuisio. Eoꝝ q̃ mouẽtur pse Quedã mouẽtur a seipis vt aĩalia. Quedaz ℣o mouẽtur ab alio. ¶ Tertia diuisio. Eoꝝ q̃ mouẽtur vel mouẽt. Quedã mouẽt vel mouentur naturalr vt si aĩal moueatur ab aĩa: vel ignis sursũ: vel ptes aĩaliũ scõm debitaz mẽsurã. Quedã ℣o mouẽtur violẽte: vl extra naturã: vt cũ aĩal mouef sursũ: vl ignis deorsuz: vel ptes aĩaliũ vltra certã mẽsurã: vt cũ brachia nimis plõgãtur. ¶ Tũc sit q̃rta cõclusio. Ea q̃ mouẽtur violẽte: mouẽtur a motore extrinseco. Ptz q; violentũ est cuiꝰ ꝓncipiũ est extra: passõ nõ ꝙferẽte vim. ¶ Quinta ꝙclo. Illa q̃ mouentur a seipis: mouẽtur a motore distincto. ptz: q; ĩ illis aĩa est mouens et corꝓ est ipm motũ. ¶ Sexta ꝙclo est: in motib' grauiũ ꝛ leuiũ mouẽs ꝛ motũ distinguũtur. Ptz. Tũ prio: q; moueri a seipo ẽ ꝑ priũ aĩatoꝝ: ergo nõ est gñib' ꝛ leuib'. Tum scdo: q; q̃ mouẽtur a seipis possunt cum voluerint a motu cessare: nõ aũt sic est de grauibus ꝛ leuib': igitur mouẽtur ab alio. Tuz tertio: q; que mouẽtur a seipis mouẽtur ad plures differẽtias positionũ: qõd nõ ꝙuenit gñibus ꝛ leuib'. Tuz q̃rto: q; que a seipis mouẽtur diuidũtur ĩ ptẽ pse mouentẽ: ꝛ partẽ pse motã: qõd gñib' ꝛ leuib' mime cõuenit. ¶ Septima cõclo: nullũ gñe vel leue mouef a seipso ꝓbatur prio sup̃onẽdo: q; Quedã mouẽt naturalr: vt cũ calidũ calefacit. Et quedam violẽte: vt cum aliq̃d mouet vehendo vl trahendo. ¶ Simlr aliq̃ mouẽtur naturaliter: que habẽt ĩ se prĩcipiũ motꝰ. Et quedã violenter: q̃ ne habent extra se prĩcipiũ motus. ¶ Sup̃onẽdo scõ: q; duplex est potentia ꝓpinqua: cum aliquid habet virtutẽ non impeditam qua põt agere: vt calidũ est ĩ potentia ꝓpinqua ad calefaciendũ: ꝛ graue nõ impeditũ est in potẽtia ꝓpinqua ad moueri deorsum. ¶ Sed ẽ alia potẽtia remota qua aliquid est in potẽtia ad virtutẽ mediante q̃ poterit agere: vt non habẽs sciam est in potentia remota ad cõsiderationẽ actualez et frigidũ ad calefaciẽdũ: ꝛ leue ad mouendum deorsum: ꝛ simlr gñe ꝓbibitũ ad mouenduz deorsum. ¶ Tunc ꝓbatur sic cõclusio: q; vl tale gñe est in potẽtia ꝓpinqua graue: ꝛ tunc vel q̃escit in loco naturali: ꝛ sic a seipso non põt moueri extra illũ. Vel est extra locũ naturalẽ: ꝛ sic a sua grauitate mouetur. Vel est solum graue in potẽtia remota: ꝛ tũc vel est leue: ꝛ sic mouetur a generãte grauitatẽ. Vel ẽ graue ꝓbibitũ: ꝛ sic mouetur a remouente ꝓbibẽs. Ptz igitur: q; nullũ graue vel leue mouetur a seipo. ¶ Octaua cõclusio in mouentibus essentialr subordinatis deueniendũ ẽ ad vltimũ mouẽs. Probatur supponẽdo primo: q; Quedã sunt que mouẽt ꝓpter seipsa: hoc est ꝓpria ℣tute: vt hõ cũ mouet lapidez ¶ Alia sunt que mouent non ꝓpter seipsa: sed ꝓpter motũ alteriꝰ vt cũ baculus motus mouet lapidẽ. ¶ Scõo supponẽdo: q; inter mouentia primũ mouẽs magis mouet q̃ secundũ. Tũ: q; primũ mouet scõm: ꝛ scõm mouet tertiũ: ꝛ nõ ecõtra. Tum: q; sine prio cetera moueri nõ possunt: sed bene ecõtra. Quia pria cã plus influit in effectum q̃ secunda. ¶ Tunc ꝓbatur sic cõclusio: q; in mouentibus essentialiter subordiatis nõ est ꝓcessus ergo deueniendũ est primũ mouẽs ꝛ illd nõ mouetur ab alio: q; tũc nõ esset primũ: igitur vel nõ mouetur sicut est primũ mouens simpliciter. Vel mouetur a se sicut est primum mouens inter mouentia corꝓoralia: quẽadmodum est celum.

¶ Tertium capitulum in quo ostẽditur esse vnũ primũ mouẽs ĩmobile ꝛ ꝑpetuũ.

a Dcognoscendã vnitatem: ĩmmobilitatẽ ꝛ ꝑpetuitatẽ primi mouentis: ponũtur alique cõclusiones. ¶ Prima cõclusio est. Non est necesse oĩe mouẽs moueri: sed est deueniendũ ad aliquod mouens quod non mouetur. Probatur hec conclusio: quia si oĩme mouẽs moueref vel moueretur per accidens: vel per se. Non primũ

Nullũ violentuz perpetuo durat.

Diuisio prĩa.

Diuisio scõa.

Diuisio tertia

Conclo .iiij.

Conclo.v.

Conclo.vi.

Cõclo. vij. de motu grauiũ et leuium resolutoria.

Diuisio ꝑtis q̃. ſ. ꝑpinq. vel remote. Aut accipit ꝑ essentialia.

Conclo. iiij.

Conclo. v.

Conclo. vi.

Pria cã plus influit in effectum q̃ scõa.

Conclo. vij.

Tum primo:quia poſſet non moueri: ⁊ cum primo mouēte nō mouēte nihil moueaſ poſſibile eſſet nihil moueri:quod eſt falſuz. Tuz ſcdo:qz aliquod eſt motū qđ nō mouet: vt pz de materia prima:igitur etiā ē aliqđ mouēs qđ nō mouetur ſaltē p accidēs. Tum tertio. qz Anaxagoras ponit intellectū agentē eſſe immixtū: vt oīa moueat:igitur nō eſt neceſſe omne mouēs moueri p accidens. Nec ē dicē dum ſcđm:qz ſi moueretur pſe: vel moueret ſcđm eandē ſpēm motus ſcđm quā mouet: ⁊ ſic oporteret docēs doceri:ſanans ſanari:et calefaciens calefieri:qđ eſt falſum. Vel moueretur ſcđm aliam ſpēm motus ⁊ hoc non: qz cum ſpecies motus ſint finite:tādem eſſz deueniendū ad aliquid quod moueret: ⁊ tamen nō moueretur ſcđm aliam ſpēm motus: igitur erit deueniendū ad aliquod mouens quod non mouebitur. ¶Scđa cōcluſio.pri Conclusio.ij. mū mouens non mouetur: ptz qz vel mouet ab alio ⁊ ſic nō erit mouēs primū: vel a ſe. Et cum nihil moueaſ a ſe perſe primo habebit aliquod mouēs prius eo:⁊ per ꝯns non erit Conclusio.iij. primū. ¶Tertia concluſio. Omne mouens perſe primo diuidiſ in ptem perſe mouētem et partē perſe motez. Probatur ſic:qz vel in mouēte ſeipſuz totū mouet totū perſe primo et hoc nō. Tum primo:qz tunc idez eſſet actꝰ mouentis ⁊ mobilis:ita ꝙ idez eſſet motꝰ in numero:ſcđm quē aliquid moueret ⁊ moueretur:⁊ eadem ſanitas ſcđm quā ſanaret et ſanareſ:⁊ eadē ſcia ſcđm quā doceret ⁊ doceretur:qđ eſt ipoſſibile. Tum ſcđo: qz mouēs mouet ſcđm qđ eſt in actu:⁊ mobile mouetur ſcđm qđ eſt in potentia. Sed nihil reducit ſe ipſum de potentia ad actum :cum nihil ſit in actu ⁊ in potentia reſpectu eiuſdē:igitur nihil ſic mouet ſeipm:ꝙ totū per ſe primo moueat totū. ¶Vel quelibz ps mouet aliā reci proce:⁊ hoc nō. Tum:qz nullū eſſet primum mouēs:et quo quelibet ps ab alia moueret. Tollitur eua Tum:qz vel eſſet proceſſus in infinitum in mo ſio. uētibꝰ. vel eadē ps moueret ſeipſam qđ ē impoſſibile. Nec valet dicere ꝙ illa ps que eſt primū mouēs mouet ſolū per accidēs. Tum primo:qz tunc poſſet non moueri: ⁊ per ꝯns poſſibile eſſet nihil ſimpliciter moueri. Tuz ſcdo:qz motꝰ primi mouētis a nullo dependet ergo ad hoc ꝙ primū mouēs moueat nō oz ipm moueri per accidēs. Tum tertio:qz tūc omne docēs doceret p accidens: ⁊ ſimiliť oē calefactēs calefieret: qđ eſt impoſſibile: igit nō quelibet ps mouet aliā recipproce. ¶Vel quelibet ps mouet ſeipſam:⁊ hoc non: qz vel primū mouēs mouet ſeipſum pſe primo: vel ſolum aliqua ps eius mouet ſeipſam pſe primo. Si ſcđm:tūc illud nō eſt primū mouens ſed magis ps eius. Si primū:tūc illi pti non cōuenit mouere ſeipſaz niſi paccidēs:qđ eſt falſum:igitur nō quelibet ps mouet ſeipſam et per ꝯns in tali mouēte ſeipſum vna ps eſt mouēs īmobilis ⁊ alia mota nō mouēs:quia non pōt pluribus modis imaginari idē mouere ſeipſum. ¶Nec valet dicere:qđ quedā Tollitur eua ſunt que mouētur ab alio:⁊ quedaz que mo ſio. uent ⁊ mouētur:⁊ alia que mouēt ⁊ nō mouētur:⁊ ideo poteſt dici ꝙ primū mouēs nō cōponeretur ſolū ex duabꝰ partibus: ſed ex tribus:quarū vna mouet ⁊ moueretur. Quia ſi iſta pars tertia moueretur:adhuc illud eſſet mouēs ſeipſum:ex quo vna ps eius mouez et alia moueretur:⁊ ita primū mouēs ſeipm nō erit cōpoſitū niſi ex duabus ptibus: que quidem partes vniūtur adinuicē p cōtactuz vel ppric dictum: ſi ſint ambe corporee: vel Tollitur alia mathematicū ſi vna ſit corpea. ¶Neqz valz euaſio. ſcđo dicere:ꝙ ſi primū mouēs ſeipſum diuideretur in partē perſe mouentē ⁊ partē perſe motā:ꝙ tūc medietas partis mouētis deberet mouere medietatē partis mote:vt ptz per quartā regulā de cōparatione motuum Tum primo:qz talis pars mouēs eſſet indiuiſibilis. Tuz ſcđo:qz licet eſſet idiuiſibilis: tamen fortaſſis medietas eius diuiſa:nō haberet eandē virtutē quā habuit in toto. Ptz igitur ex predictis ꝙ primū mouēs ſimpliciter eſt īmobile:alias eſſet proceſſus in infinitum in mouētibus:Quarta cōcluſio:neceſſe eſteſſe aliquod mouēs vnum primū ⁊ ppetuū īmobile tam perſe ꝙ per accidēs. ¶Qđ tale ſit īmobile:patet:qz eſt ingenerabile: ex quo nō bz cauſam prioꝛem que facit ipm aliquādo eſſe ⁊ aliquādo nō eſſe. ¶Qđ ſit perpetuū ptz. Tum prio:qz eſt ingenerabile licz eiī nō omne ingenerabile ſit ppetuū:vt patz de aīa rōnale:tū primū mouēs quod eſt ingenerabile eſt perpetuū. Tum ſcđo:qz primus motus eſt ppetuus:igitur ⁊ primū mouens. ¶Qđ aūt ſit vnum patet:qz rationabiliꝰ eſt mouentia eſſe finita ꝙ infinita: et vnum eſſe primum mouens ꝙ plura:igitur. ¶Quinta concluſio. Semper eſt aliquid quod nō mo Conclusio.v.

netur:sed quiescit. Et etiam aliqua sunt que aliquādo mouentur ⁊ aliquando quiescunt. Similiter aliquod est motū qđ semper mouetur. Et etiā aliquod quid est penitus īmobile. Prima pars ptz de terra. Scda pars ptz de animalibus. Nam licet animalia moueantur a se:nō tamen semp se mouent. Neqz mouent nisi precedente alio motu:nam motū localem animaliū precedit motus augmentationis:nutritionis:vel respiratiōis. Animalia enim prius dormiunt ⁊ facta digestione surgunt. ¶ Tertia ps ptz de celo. ¶ Quarta ps ptz:qz ostē quod mouetur ab alio mouetur:cum igitur non sit pcessus in īfinitum in mouentibus deuenīendum erit ad primum mouens īmobile. Sexta cōclusio est:primus motor est īmmobilis. Ptz:qz si moueretur: moueret per accidēs ad motū celi:sicut anima ad motū corporis. Sed boc nō. Tum primo:quia primus motor est perse existēs nō autem anima. Tum scdo:qz si primus motor moueretur per accidēs:posset nō moueri. et per ꝙns oīs mot⁹ posset cessare quod est falsum. ¶ Septima cōclusio: necesse est eē vnū primū motū:continuum:⁊ perpetuum:patet. Tum primo:qz vnus est primus motor perpetuus:igitur vnus est prim⁹ motor perpetuus. Tum scdo:qz perpetue sunt generationes ⁊ corruptiones:igit ipse reducēde sunt ad vnum motum perpetuum. Tum tertio:qz primus motor semper eodē modo se habet ad primū mobile:igitur ipsum cōtinue ⁊ perpetue mouet:⁊ qz primū mobile ꝙtinue aliter ⁊ aliter se habet ad bec inferiora: ideo causat generationes ⁊ corruptiones in istis inferioribus. Ex p̄dictis ptz:q̄ est dādus vn⁹ primus motor. vnus primus mot⁹. ⁊ q̄ aliqua aliqū mouētur. ⁊ aliquādo quiescunt.

Alia prius dormiūt ⁊ facta digestiōe surgunt.

Conclo sexta

Conclo.vij.

Principium autem. ¶ Iste est scdus tractat⁹ huius libri in quo hpūs determinat de entibus in cōparatione ad motum ⁊ quietem:⁊ cōtinet iste tractatus septem capitula. In primo ostēdit q̄ aliqua aliquando quiescūt:⁊ aliqua aliquando mouentur. Primū capitulum cōtinet tres partes:in prio ponit vnam diuisionē:in scda ponit tres cōclusiones: et in tertia resumit prius dicta:partes patebunt in pcessu. Dicit ergo prio sic:q̄ principium cōsiderationis est solum soluere dubitationem q̄daz in capitulo precedenti motam:scz quare aliqua aliquando mouētur et aliqua aliquando quiescunt. T. Necesse est. ¶ Hic phūs subiūgit vnam diuisionem que talis est (iurta septenariū p̄mētatoris) q̄. Uel oīa sp q̄escūt. Uel oīa sp mouentur. Uel quādoq̄ mouentur: ⁊ quādoq̄ quiescunt. Uel aliqua semper mouentur:⁊ omnia alia semper quiescunt. Uel aliqua semper mouentur: ⁊ omnia alia aliquando mouentur ⁊ aliquando quiescunt Uel aliqua semper quiescūt: ⁊ omnia alia aliquando mouentur ⁊ aliquando quiescunt. Uel aliqua semper mouentur:⁊ aliqua semper quiescūt. Et aliqua quandoq̄ mouentur ⁊ quādoq̄ quiescunt.

Principium autem

Omnia igitur. ¶ Hec scda ps capituli. In qua ponit tres cōclusiones ad remouendum aliqua membra dicte diuisionis: quarum prīa talis est:q̄ non omnia semper quiescunt. Probat sic p. quia si sic sequerentur quattuor incōuenientia. ¶ Primū est:oppositum huius quod sensu percipimus dicetur:percipimus enim sensu aliqua moueri: ergo dicere omnia quiescere est dicere contra sensum. Nam vt dicit phūs in textu:querere rationem diuittēdo sensum est infirmitas quedā intellectus. Hec quedam auctoritas solet sic allegari. Querere rationē vbi viget sensus est debilitas intellectus. T. Et de totum. ¶ Secundum incōueniēs:quia sic dicere est dubitare nō solum de vno particulari ente sed de toto:⁊ inducere errorem non cōtra vnam sciam solum:sed cōtra omnes: quia omnes scientie vtuntur quodam motu. T. Amplius aūt de principijs. ¶ Tertiū incōueniens est: q̄ ꝙtum ad actus exteriores nostros manifestum est motum esse:quia negātes motum mouent linguaz: ergo non omnia semper quiescunt. Tex. Ad phīsicum. ¶ Quartum inconueniens est. Nam motū esse est vnū principium in phi. naturali:ergo ille qui negant motum negant principium phīe naturalis: sed hoc est inconueniens:igitur non omnia semper quiescūt. T. Fere autem. ¶ Hic phūs probat scdam conclusionem que talis ē q̄ non omnia semper mouentur probat sic phūs:primo quia concedentes omnia semper moueri et nulla quiescere ita bene negant principium in phi naturali sicut concedentes omnia semper quiescere:. cum natura sit ita bene principium quietis sicut ⁊ motus. T. Et dicunt quidaz moueri. ¶ Hic phūs ponit vnam cauillationem. diceret enim aliquis:q̄ oīa mouentur:sed aliqua mouentur ita tarde q̄ motus eorū nos lateat. ¶ Contra hoc arguitur sic:animata nō tādiu augentur q̄diu sunt:nec ita diu diminuūtur: et cū res primo augetur ⁊ postea diminuitur: ⁊ illi motus sunt contrarij:sequitur q̄ non possunt subijnicez fucedere sine quiete media:⁊ si ponat quies media: tūc non omnia semper mouentur. T. Est autem simul. ¶ Hic phūs declarat defectum dicte opinionis per similē. Unde ista opinio imaginatur: q̄ aliqne res ita tarde moueantur q̄ motus earuz non percipiantur a nobis:sicut cum quis aliquod lignum videt putrefieri in principio:tale continue putrefiebat:sed ita tarde q̄ non percipiebatur. ¶ Dicit tamen Aristo. q̄ non valet. Nam licet lignum antea disponeretur ad putrefactionem. tamen non putrefiebat. Et ponitur de hoc simile de guttis aque cauantibus lapidem. Nam multe gutte aque supra lapidem cadunt:⁊ tamen non queli bet earum cauat lapidem:licet disponebat lapidē vt aliqua alia gutta cauaret:igitur non semper lapis in illo toto tempore cauabatur:⁊ per ꝙns aliquādo quiescebat a cauatione. T. Amplius cum infirmetur. ¶ Hic phūs probat suam conclusionem aliter:si aliqs infirmus sanetur illa sanatio est ad sanitatem: ⁊ non ad aliq̄ aliā dispositionē:ergo illa dispōne habita cessabit mobile moueri. T. Lapisq̄ neq̄. ¶ Tertia ratio est. si per longa tempora lapis indurescat vel mollior fiat in fine illius tēporis:non appareat durior neq̄ mollior. qđ tamen non esset si cōtinue fuisset altera tio:igitur nō oīa semp mouētur. T. Et sm q̄ fertur. ¶ Quarta ratio est. Expiētia docz:si graue moueatur

Cōclusio prīa

Querere rō ubi viget sensus est debilitas intellectus.

Motū eē principiū est phīe naturalis.

Euasio.

Confutatio.

Conclusio.iij.

de suo loco ꝑ ipso per violētiā qō ibi quiescebat: ergo non semp mouebat. ℣. At vero neq; alia ¶ Tertia ꝓclō est. Non semp aliqua mouent et omia alia ab eis semp quiescūt probat p .quinq; rōmbus. ¶ Prima ratio est: qr ad sensuz videmus idē aliqñ moueri ⁊ aliquādo quiescere: sicut lapidē primo descēdere ⁊ post supra terrā quiescere: igit non semp aliq̄ mouent et oia alia semp quiescunt. ℣. Et adhuc. ¶ Scōa ratio est: qñ illud qō augmētat attingit pfectā q̄titatez illius cessatab augmētatiōe: ergo aliquid aliqñ q̄escit et aliqñ mouet. ℣. Neq; violētus erit. ¶ Tertia rō ē: aliqua aliqñ mouent violēte: et cū nullū violētū ꝑpetuo durat: sequit q̄ aliq̄d aliqñ mouet et aliqñ quiescit. ℣. Ōnationez igit ¶ Quarta ratio est: illa que generātur vel corrūpunt aliqñ cessant gñari vel corrūpi: talia qñ q̄mouent et qñq; quiescūt. ℣. Fere autem. ¶ Quinta ratio est: fere oīs motus ē gñatio alicuius vl' corruptio alicuius: sed nō contingit semp aliquid gñari vel corrūpi: ergo talia qñq; mouent et qñq; quiescūt. ℣. Oīa autē velle. ¶ Dic p. subdit q̄ alia mēbra dicte diuisionis in sequētibus tractabunt. ℣. Principiū aūt ¶ Hec est tertia pars capi. in qua p. recolligit illa que prius dicta sunt vt pote diuisionem et conclones.

Nullū violentuz perpetuo durat.

Relīquum vero considerandū ¶ Istud est secunduz capi. in quo p. oñdit: q̄ in omni motu mouēt et motū distinguñt. Et diuidit in tres ptes que videbunt in ꝓcessu. ¶ dicit ergo ꝑmo sic: q̄ vlterius cōsiderandū est: an possibile sit oīa moueri et quedā quiescere: aut quedā sic: et quedā nō: et quedā semp moueantur: et quedā semp quiescāt. ℣. Mouentium igitur ¶ Hic p. ponit aliquas diuisiones. quarū prima talis est q̄ Mouētiū et mobiliū: quedā mouent et mouent per se: et quedaz peraccūs. ¶ Unde illa mouēt ſm accūs: que sunt in his que mouēt per se: vel illa que mouent per se sunt in ipsis. Et illa mouent ſm accūs que sunt in his que mouent pse: aut sunt partes eorū. ¶ Sed illa dicunt moueri perse: que nō mouent ad motionez alterius. Et illa mouēt perse que nō mouēt gra alterius. ℣. Eorū autē que mouent. ¶ Hic p. subdividit ſm membrū dicēs: q̄ Eorū que mouent pse: quedā mouētur a seipsis: vt aīata: quedā vero mouēt ab alio: sicut sunt illa que nō hñt p̄ncipiū sui motus intrinsecum actiuū: ad mouendū extra locū in quo naturaliter q̄escunt. ℣. Et alia quidē. ¶ Hic p. ponit vnā aliā diuisionem que talis est: q̄ Eorū que mouent vel mouēt: quedam mouent vel mouēt naturaliter: et quedā violēte. ℣. Quod enī ipsuz ¶ Hic p. declarat istā diuisionē primo in his que mouent a se: qr aīalia naturaliter mouent ab aīa: cum sit natura eorū: et tñ possunt moueri violente: sicut qñ mouent sursuz. ℣. Et eorū que mouent. ¶ Hic p. declarat eandē diuisionē in his que mouent ab alio qr talia q̄nq; mouent naturaliter: et q̄nq; violente sicut ignis qñ mouet sursuz mouet naturaliter: et qñ mouet deorsuz mouet nō naturaliter: ſz violente. Similiter partes animaliū qñ mouent ꝑ exigētiā iuncture: vt qñ brachia plicant ad ante tūc mouentur naturaliter qñ ꝺo plicāt ecōtra tūc mouēt violēte

Conclusio.i.

Et maxime moueri. ¶ Hec est secūda pars huius capituli: in qua p. intēdit tres ꝓclusiōes q̄rū prima est q̄ illa q̄ mouēt violēte mouēt a mouēte distincto a moto. Ptz qr violētū est cuius p̄ncipiū ē extra passo non ꝓferēte vim actiue: ergo mouēs est distinctū a moto. ℣. Postea autē. ¶ Hic ponit secunda ꝓclō que talis est: ea que mouent a seipsis mouent a motore distincto. Ptz qr in illis ipsum mouēs est ipsa aīa: ⁊ motum est ipsum corpus: sed corpus ⁊ aīma distinguñt: ergo mouēs ⁊ motū distinguñt. ℣. Maxime autē dubitatur ¶ Hic p. proponit vnā dubitationē que talis est vtrū in grauibus et leuibus mouēs et motū distinguā tur. ¶ Ad hoc respondet p ponendo tertiā cōclusionē que talis est. Grauia et leuia nō mouēt a seipsis. Probat p. quattuor rōmbus. Quarū prima est: qr moueri a seipso est ꝑpriū aīatoz: sed grauia et leuia nō sunt animata: ergo non mouent a seipsis. Et hoc debet sic intelligi: q̄ nō mouent a seipsis recedēdo a suis locis naturalibus. ℣. Et facere stare. ¶ Scōa ratio est que cunq; mouent a seipsis possunt a seipsis stare et cessare a motu [vt patz de aīalibus] sed grauia et leuia nō possunt a seipsis cessare a motu anteqū sint in suis locis ꝑpriis et naturalibus: ergo grauia et leuia nō possunt moueri a seipsis. Maioz istius rōnis intelligitur de his que mouent a seipsis recedēdo a suis locis naturalibus in quibus naturaliter quiescūt. ℣. Quare si in ipso. Tertia ratio est. Illa que mouent a seipsis mouent ad plures dīas positionū naturaliter: sed grauia et leuia non sunt hmōi: ergo nō mouent a seipsis. Maioz intelligit de his que naturaliter recedūt a suis locis ꝑpriis. ℣. Amplius quō cōtingit. ¶ Quarta ratio est omne quod mouet a se diuidit in partē per se mouentē et in partē perse motā: sed grauia et leuia non sunt hmōi: ergo non

Resolutio p. de motu grauiz ꝛ leuiz.

potentia aũt leue. ¶ P. hic subdit: ꝙ dupliciter aliquid dicit graue vel leue: scz in potẽtia ꝓpinqua: ꝛ in potẽtia remota. Vnde illud qđ est graue in potẽtia remota mouet ab ipso generante: qz opz prio in illo gravitatẽ introduci: anteꝙ debeat moueri naturaliter deorsuz Et illud dicit in potẽtia graue ꝓpinqua: qđ exis in suo loco naturali nõ põt se mouere ad aliũ locũ: sed solũ ab extrinseco põt moueri ab illo loco: ꝛ si esset extra locũ suũ naturalẽ ꝛ detineret a, phibẽte: nõ posset incipere motũ a se nisi prius remoueret phibẽs: sz remoto phibẽte naturaliter moueret deorsuz ꝛ simliter dicẽdũ est de leui. T. Q| quidẽ igit. ¶ P. hic ꝓñr subdit: ꝙ nihil horz [vt pote grauiũ ꝛ leuiũ] mouet seipsũ sed vnũ quodqz habet principiũ nõ mouẽdi nec faciẽdi sed patiẽdi. Qđ sic intelligit: ꝙ nulluz graue vel leue in potentia remota vel in potẽtia, ꝓpinqua mouet seipsum ex suo loco naturali. Nec hẽt principiũ mouẽdi se extra se extra suũ locũ naturalẽ: sed solũ passiue se habet in ordine ad illũ motuz. T. Si igitur. ¶ P. hic resumit diuisiones prius positas: scz ꝙ quedã mouent naturaliter: ꝛ quedã violẽte: ꝛ in oĩbus illis mouens distinguit a moto. Et eoz que mouent naturaliꝫ quedã mouent a seipsis: siue ab aliquo ẽtrinseco: quedam sunt que non mouent a seipsis [saltẽ extra locuz naturalẽ eoz] sicut sunt grauia aut leuia: que si sint in potẽtia remota grauia vl leuia mouent a generãte: ꝛ si sint actu grauia vl leuia tunc nõ mouent extra sua loca natrualia a seipsis. Simliter si sint extra sua loca naturalia ꝛ sit aliqđ ꝓhibẽs: nõ mouent ad sua loca naturalia a seipsis nisi remoueat ꝓhibens ¶ Ex dictis concludit p. ꝙ oĩa que mouent ab alio mouentur

Conclusio.

Hoc autẽ dupliciter ¶ Istud est tertium capitulum huius tractatus: in quo p. ostendit: ꝙ deueniendum est ad vnũ primum mouens qđ non mouet ab aliquo: ꝛ si moueatur mouet a seipso: ꝛ pro probatione huius supponit phũs duo. Primo supponit vnã diuisionem mouentiũ que talis est: ꝙ dupliciter cõtingit aliquid esse mouẽs. ¶ Vnomõ nõ ꝓpter seipsum: hoc est nõ virtute ꝓpria sed inquantũ ab alio mouet vt baculus mouet lapidẽ pro quanto mouet a manu: et manus pro quanto mouetur ab hoĩe.

¶ Alio mõ aliquid mouet ꝓpter seipsum: hoc est virtute ꝓpria: ita ꝙ non hẽt virtutem mouẽdi per hoc qđ mouetur ab alio: vt homo mouẽdo lapidez Et tale mouens dicit primũ. Alia vero dicunt mouẽtia scda.

T. Et hoc autem modo. ¶ Scõm ꝙ supponit p. est istud: ꝙ inter mouẽtia primũ mouẽs magis mouet ꝙ scõm. Probat phũs dupliciter. ¶ Primo mõ sic: quia mouens primũ mouet scõm: ꝛ mouens scõm tertium et non econuerso: igit primũ magis mouet ꝙ secũduz ¶ Scdo sic: scõm mouẽs non põt mouere sine primo cum habeat virtutẽ mouẽdi a primo: ꝛ primuz potest mouere sine scdo: ergo primum mouẽs magis mouet ꝙ secundũ ¶ Ex isto textu elicit ista auctoritas. Quicquid põt causa prima agere cũ secũda: illd potest agere sine secunda: dũmodo illa causa secũda cõcurrat in genere cause efficientis: ꝛ non in genere cause materialis ex qua vel formalis ad talẽ effectũ. Deus enĩ nõ potest supplere causaz materialẽ ex qua: qz nõ põt informari nec põt eẽ ps alicui⁹ cõpositi. Nec potest supplere cãm formalẽ: qz nõ põt informare. T. Si ergo necesse est. ¶ Hic p. ponit cl̃onẽ principaliter intẽtaz in isto capitulo: ꝙ in mouẽtib⁹ essentialiter subordiatis deueniendũ est ad aliqđ primũ mouẽs qđ non mouetur ab alio. Probat sic p. qz in mouentib⁹ essentialiter subordinatis non est ꝓcessus in infinitũ: cũ aliter non esset dare primũ mouens: ꝛ si non esset, dare primũ: nec etiã secundũ: ꝛ sic deinceps: et sic tolleret vlr motus: ergo deuemendũ est ad primũ mouẽs qđ non mouetur ab alio. Text⁹. Si ergo. ¶ Hic philosoph⁹ infert vnum corelarium quod est tale: si tale mouens primum moueatur mouetur a se: patet quia si moueretur vel moueretur a se vel ab alio: sed non moueretur ab alio [vt ostensum est] ergo mouetur a se. Textus. Amplius hac. ¶ Hic philosoph⁹ resumit rõnem pr⁹ factam ad ꝛcludẽdũ finaliter: ꝙ omnia mouẽtia corꝓalia reducunt ad aliquod mouẽs primũ corꝓale qđ ex se mouet. Ptz qz oĩe quod mouetur in ordine mouentiũ: aut mouet a se ipso: aut ab alio. Nõ secundũ: quia sic esset ꝓcessus in infinitum: ꝛ per ꝓñs non esset dandum primum mouẽs nec vltimũ: ergo relinquitur ꝙ est dandum primum quod mouetur a seipso. Et illud dicitur esse celum: capiendo celũ pro aggregato ex intelligentia ꝛ corꝓore celesti.

Conclusio.

Ad dicta autem. ¶ Istud est quartum capitulum huius tractatus: in quo phũs intendit probare istam conclusionem ꝙ non est necesse omne mouẽs moueri: sed deueniendũ est ad vnum mouẽs quod nõ mouetur: nec a se nec ab alio. Probat sic phũs: quia si nullum mouens posset mouere nisi moueretur: vel ergo moueretur perse: vel peraccidens: sed nullum istorum potest dici: ergo non est necesse ꝙ omne mouens moueatur ad hoc ꝙ moueat. Minorem probat phũs Primo ꝙ non potest dici ꝙ moueatur peraccidens: qz tunc sequeretur ꝙ posset non mouere: sed motore primo non mouente nulli alij motores mouerent: ergo si primus motor posset non moueri sequeretur ꝙ possibile esset nullum motum esse: quod tamen improbatum est. Etiam aliquid inuenitur motum quod nõ mouet: ergo aliquid inuenitur mouens quod non mouet. Añs patet de materia prima: ꝙña patet: quia quandocunqz aliqua duo sibiinuicem accidunt si vnũ reperiatur sine alio ita ꝛ alterum sine illo: dum tamen vtrũqz vtriqz accedat: ergo sicut reperitur motum quod non mouet: ita reperitur mouẽs qđ non mouetur. T. Vn de anaragoras. ¶ Hic p. probat suam conclonem testimonio. Anaxago. ponentis intellectuz agentẽ: vt omnia moueret: ꝛ immixtum vt imperaret: ergo non potest dici ꝙ quodlibet mouẽs moueat paccns. T. Et vero si non. ¶ Hic p. ꝓbat aliam partez minoris scz ꝙ primuz mouens nõ mouet perse: qz si moueret: vl moueret fm eandem spẽm mot⁹ fm quam mobile mouet vel fm aliam spẽm mot⁹ ab illa fm quam mouet. Non potest dici ꝓmũ: qz tũc sequeret ꝙ ncẽe esset oĩe vocens voceri: ꝛ oĩe sanans sanari: ꝛ oĩe calefaciẽs calefieri: ꝛ sic ỗ aliis: qđtñ falsuz est: ergo nõ põt moueri fm eandẽ spẽm mot⁹ fm quã mouet. Nec põt dici fm qz spẽs mot⁹ sunt finite: ꝛ silr motores sunt finiti: ergo tandẽ deueniet ad aliqđ mouens: qđ nõ mouebit fm aliam spẽm mot⁹ a spẽbus motuũ aliorũ mobiliuz et sic erit ĩmobile ꝛ per ꝓsequẽs habeꝫ intentũ. ¶ Nec potest dici: ꝙ cum deficient omnes species motus ꝙ fieret reditus ad vnam speciem pr⁹ acceptam per modum circulationis: qz tunc tandem oporteret deuenire ad aliquid quod moueretur fm eandem speciẽ motus fm quam mouet: quod ĩprobatum est.

Optima regula.

Non ergo necesse ¶ Istud est quintum capitulum huius tractatus: in quo p. ostendit ꝙ primum mouẽs est immobile. Et continet istud capitulum duas partes: que videbuntur in processu. In prima parte premittit talem ꝓpõnẽ: ꝙ primũ mouẽs non mouet: qz si moueret vel moueret a se vel ab alio. Si ab alio: tunc

Quicqđ põt cã ꝓma agere cũ scda illud põt agere ꝛ sine illa

Conclusio principalis.

nō esset primū moueus. Si a se: tūc hz aliud mouens
Cōclusio. priº eoz cū nihil moueat a se p se prio. T. Nccē ē igr.
¶ Hic p. ponit cōclusionē quā intēdit in isto capitulo:
q oē mouēs seipm diuidit in ptē pse mouētē: t ptē p-
se motā. pbat sic p. qz in mouēte se: vel totū mouet se
pse prio: vel vtraq; ps mouet vtraq; ptē reciproce: vl
qlibet ps mouet seipam: vel vna ps mouet t nō mo-
uet: t alia mouet t nō mouet: sed nullū triū mēbroū
pōt dici: ḡ relinquit quartū. s. q ex eo mouēs mouet se
ipm: qz vna ps eiº mouet t alia mouetur: t p ꝯns om
ne mouēs seipm diuidit in ptē pse mouētē: t in ptem
per se motā. T. Totū ēm. ¶ P. hic pbat minorem
quo ad primā ptem eiº. s. q totū nō mouet totū perse
Primo. pbat duplr. ¶ Primo sic: cum sit vnus t idem
actus mouētis t mobilis si totū pse prio moueret to-
tum: tunc idem fm eundē motū in numero moueret t
moueretur: t p ꝯns idē fm eandē sanitatem sanaret t
sanaretur: t fm eandē sciam doceret t doceretur: qō
est incōueniens: ḡ relinquit q totū mouēs seipm non
mouet totū pse prio. T. Amplius aūt. ¶ Hic p. scōo p
bat idez: qz mouēs mouet fm dispōnez fm quā est in
actu t mouet fm dispōnem fm quā est in potentia: t
cum nihil a seipso prio reducatur de potētia ad actuz
sed reducit p aliqd qō est actu tale: ḡle est ipm in potē
tia: ḡ opz mouēs esse in actu respectu illiº cd qō mobi
le est in potētia: sed nihil idez respectu eiusdem t fm
idem est in actu t in potētia: ḡ nihil idem pōt esse pse
prio totale mouēs t totale motū fm idez: t p ꝯns nō
pōt dici primū mēbrū. T. Nō aūt. ¶ Hic pbat scōaz
partē minoris. s. q totū nō ex eo mouet seipz: qz qlibz
ps mouet aliā reciproce. ¶ Primo sic. q si qlibet pars
moueret alā reciproce nullū essz ꝑmū mouēs: qz nihil
qō mouetur ab alio est primū mouēs. ¶ Scōo sic. si qli
Euasio. bet pars moueret aliā: tūc quelibet illaz moueret se
ipsam: t tūc vel idē moueret seipsuz: vel esset ꝓcessus
in infinitū: sed nō est ꝓcessus in infinitū: ḡ idē moue-
ret se: qō est icōueniēs. T. Amplº nō necesse. ¶ Hic
pbūs remouet vnā cauillationez. Diceret ēm aliqs q
primi mouētis seipsum vna ps mouet aliā pse: t mo-
Confutatio. uetur ab alia per accidēs: tūc illa q mouet aliā pse licz
moueret p accidēs ab alia: tñ diceret primū mouens.
¶ Pbūs h ꝓbat duplr. prio sic. Jd qō est accūs con
tingit nō esse: ponat ḡ q illa ps q mouet p accūs non
moueat: tūc erit aliq pars mouens nō mota: t sic pri-
mū mouēs non mouebit. T. Amplius si nō necesse.
¶ Hic p. hoc idem scōo ꝓbat: qz nō est necesse ꝑmū
mouēs mouen ad h q moueat cum motº eiº nō depē-
deat ab alio: ḡ nō est necesse q moueatur ab alio p ac
cidēs. T. Amplº ādez. ¶ Hic p. pbat tertio idem: si
ꝑmū mouēs moueret pse siue p accidēs: tūc oē docēs
doceretur: t oīne calefaciens calefieret: sed h est falsū
igitur. T. At vero nec primū. ¶ Hic p. pbat tertiaz
ptem minoris: q mouens nō mouet seipm: eo q qlibz
pars mouet seipam: qz tūc primū mouēs mouet seip-
sum: vel ḡ mouet seipsum perse prio: vel solū aliq ps
eiº mouet seipsam. Si scōm: tunc ipm nō erit primum
mouens seipsum. sed magis illa pars. Si detur ꝑmū:
tūc nulli pti ꝓuenit mouere se nisi p accidēs: qō ē con
tra positū. T. Totiº igitur. ¶ Hic p. ꝯcludit quartuz
membrū. s. q in mouēte seipm vna pars est mouēs im
mobilis t alia mota. Nam alij modi qbus aliqs possz
imaginari primū mouens moueri se: sunt ꝓbati: er
go solū relinqtur iste modº. Nec opz in diuisiōe adde-
re ista duo membra. s. q totū moueat partez t ps to-
tum: quia reprobato primo membro t tertio reprobā
tur illa duo membra: quia pars non mouet totuz: nec
econuerso: nisi pars moueat seipsam: vel totum mo-
ueat totum. ¶ Sequitur textus.

Quoniam autem. ¶ Hec est scōa ps cap. in qua p.
ostēdit quō hmōi partes se ha-
beant adinuicem: t prio ꝑmittit quādā diuisionē. s. q
Nōdā est qō mouet ab alio t nō mouet. t Nōdam est
qō monetur t mouet. t Nōdaz est qō mouet t nō mo
uetur: t sic erit aliqō cōpositū ex mouēte imobili (sal-
tem perse) t aliquo qō mouet t non mouet pse. T.
Sit ēm a mouens. ¶ P. hic ponit vnā obiectionē con
tra dicta q talis est: qz diceret aliqs q primū mouens
seipsuz: nō solū est ꝯpositū ex duabº partibº: sz ex tri-
bus: vel pluribº: t q ēct vna ps q moueret t moueret-
tur. ¶ Hāc cauillationē remouet p. dicens: q illud nō
esset primū mouēs seipsuz: qz si illa ps auferaī adhuc
moueret seipm: t essent due ptes in mouēte: quaruz
vna moueret t nō mouerek perse: t alia moueretur t
nō moueret: t sic ꝑmū mouens seipm esset ꝯpositū ex
duabº partibº: t nō ex tribº. T. Cōtracta aūt. ¶ Hic
pbūs oīdit quō in mouēte seipm ps mouens t pars
mota vniunt: dicēs q vniūtur per ctactū. Si ēm am-
bo sint corporea: tūc mutuo se tāgunt tactu ꝓprie di
cto. Si vo pars mouens sit icorporea: tūc ipa taugit
aliā ptem motā tactu methaforico. T. Dubitatiōnē
aūt hz. ¶ Hic p. remouet dubitationē q talis ē: ex quo
primū mouens seipm est ꝯpositū ex parte mouente t Dubium:
ex parte mota. Dubitaret aliqs vtrū vtraq; parte diui-
sa ab alia: medietas moueret medietatez: vt videk di-
cere regula p. vij. huiº de ꝯparabilitate motuū. ¶ Ad Solutio.
hoc dicit p. q primi mouētis se ps' mouēs nō est diui-
sibilis: sed ex quo nōdū h ōnsum est: iō dicit p. q si ps
mouēs esset diuisibilis: tūc possibile esset q diuidereK
in ita paruas ptes: q ille nō retineret vtutez moti-
uam q habebāt in toto. t iō lz qlibet ps mouentis se
esset diuisibilis: nō tñ oporteret q medietas eiº mo-
ueret medietatē partis mote: nisi illa retineret simile
vtutez q habebat dū erat in toto. T. Manifestuz
ergo est. ¶ Hic p. infert corelariū tale: q ꝑmū mouēs
est imobile: qz in mouentibº t motis est statº: vel er-
go ad mouens imobile: vel ad mouens mobile. Si pri
mū habeK itentū. Si scōm: tūc est aliqd prius mouens
qō nō mouek perse: qō ante ipbatum est.

Quoniam autem. ¶ Jstud est sextum capi. huius
tractatº: in quo p. determiat de
vnitate t perpetuitate primi mouentis vi. q ex quo
motº est perpetuus: opz esse aliquod mouēs primum:
vnum vel plura: qō sit perpetuū: t imobile tam perse
q per accidens. T. Sit aūt si aliqs. P. hic respōdit Obiectio.
cuidā obiectōi: posset ēm aliqs dicere: q ista ꝓna non
valet: primū mouēs est ingñabile t incorruptibile: er
go ipm est perpetuū. ¶ Ad h respōdet p. q illa ꝓna nō Solutio.
valet ad ostendendū q primº motor sit imobilis t p-
petuus: pōt ēm aliqd esse nō perpetuū: t tñ nō esse ge
nerabile nec corruptibile: sicut ptz de aīa rōnali. T.
Manifestum. ¶ P. hic ponit duas suppōnes p ꝯclu-
sione principali huiº capituli pbāda: quarū prīa est. q
oīne illud qō aliqn est t aliqn nō est: hz cām quare ali-
quādo est: t aliqn nō est. T. Jpm quidez ēm. ¶ Se-
cūda suppō est: q oīne mouens seipm est diuisibile in
partē mouentem t partem motā: non tñ opz q omne Principalis
mouens sit diuisibile: cū aliqd possit esse indiuisibile. conclusio.
T. Si quidā igitur. ¶ P. hic ponit ꝯclusionē principa
lē hutº cap. q ncce est esse aliqō vnū ꝑmū mouēs ppe
tuū t imobile tā p se q p accidēs. ¶ Aūt sit perpe
tuū, pbat sic p. qz primus motº est perpetuº: t non est
possibile motū esse sine motore: ḡ necesse est q sit ali-
qō mouens primū t perpetuū. ¶ Aūt sit vnū, pbat
sic p. qz rōnabiliº est monētia esse finita q infinita: t si
milit rōnabiliº est vnū esse primū mouens q plura: cū
eque bene per vnum primū mouens saluetur cōtinui-

tas ⁊ ppetuitas ipsius motus.⁊ similiter gñationum et corruptionū. Ex dictis ꝯcludit p. q̄ necesse est esse vnum primū mouēs perpetuū ⁊ īmobile. ¶ Q⁹ aūt tale sit immobile ptz ex capitulo precedenti.

Et iterum. ¶ Istud est septimū capitulum huius tractatus:in quo p.oñdit q̄ sp est aliq̄d immobile:⁊ aliq̄d sp motū:⁊ aliq̄ q̄ aliq̄n mouenť:⁊ aliquādo q̄escūt. Q⁹ aūt aliq̄ q̄escūt quiete opposita motui locali:manifestū ē de tota terra. Similr aliq̄ sunt q̄ aliq̄n mouenť ⁊ aliq̄n nō:vt ptz de aīali qō nō semp mouet se:nec incipit motū suū nisi motu p̄cedēte. Q⁹ aūt aliq̄d sit sp īmobile. Probat sic p.q̄ oē qō mouet ab aliquo mouet:ḡ est deueniendū ad vnū p̄mū mouens īmobile:cū nō sit p̄cessus in īfinitū in mouentibus:⁊ per ꝓns nō oīa sp mouenť. T. Videm⁹ autē. ¶ Hic p.ostēdit q̄ aīal nō sp mouet se:nec incipit motū suū nisi motu p̄cedēte:sicut motu nutritionis:augmētatōis:⁊ respiratōis.⁊ iō dū aīalia dormiūt facta digestiōe surgūt.⁊ sic sp p̄cedit ali⁹ mot⁹ puta nutritōis: augmētatōis ⁊c. Nō tñ ox motū celi sic p̄cedere alium motū. Ex quo ptz q̄ aīalia non mouenť ex seipīs sine alio motu p̄cedēte:⁊ ipm mouēs ꝓiūctuz corpi aīalis mouet per accns T. Ex quib⁹ est. ¶ Hic p.ostendit spāliter q̄ p̄mus motor est īmobilis. Nā aīa mouens aīal mouet per accidēs ad motū aīalis:ex quo ipa nō est primū mouēs simplr:⁊ ipi mobili īheret:ḡ p̄mū mouens simplr est oīno īmobile:cū ipz sit per se existens et nulli īherēs. T. Nō est aūt rō. ¶ Hic p.remouet dubiuz. Posset em aliq̄s imaginari:q̄ in celo eēt motus per accidēs:ita q̄ p̄mū mouēs ad motū celi moueret. Hoc remouet p.dicendo nō.q̄ ois mot⁹ per accidens est corruptibilis ⁊ pōt nō esse:sic aūt nō est de motu celi: ḡ in celo nō est mot⁹ per accidēs:sed mot⁹ per se. T. At vero si est. Hic p.ponit cōclusionē principalez huius capituli.s.q̄ necesse est eē vnū p̄mū motū ꝓtinuū ⁊ ppetuū. Ptz:q̄ est vn⁹ p̄m⁹ motor ppetu⁹:⁊ est īmobilis pse ⁊ p accns:ḡ est vn⁹ prim⁹ motus ꝓtinu⁹ ⁊ ppetu⁹. ¶ Etiā gñatōes ⁊ corruptōes sunt ppetue: ergo opz ipārū eē aliq̄ cām:q̄ nō videť esse alia nisi p̄m⁹ mot⁹ ꝓtinu⁹ ⁊ ppetu⁹. ḡ ncce est esse vnū ꝓtinuū motū ⁊ ppetuū. ¶ Et subdit p.q̄ p̄mū mouēs sp se bz eodēmō ad p̄mū mobile:⁊ iō primū mouēs mouet motu ꝓtinuo ⁊ vnifōmi:⁊ mobile ꝓtinue se bz aliť ⁊ aliter fm suas ptes in ordīe ad ista īferiora:nō facit diuersitatē in istis īferioribus.⁊ est aliq̄n cā gñationis ⁊ aliq̄n cā corruptōis. T. Manifestū igiť factū est. ¶ P.hic infert tale corelariū.q̄ aliq̄d est qō sp mouet:⁊ aliq̄d qō sp mouet:⁊ quedā sunt ā qnq̄s mouētur ⁊ quādoq̄s nō:⁊ q̄ in ordīe mouētiū ncce est esse vnū p̄mū mouēs perpetuū penit⁹ īmobile:⁊ vnū p̄mū mobile qō semp mouetur. ¶ In isto aūt p̄cessu nō est tenendus p.cussus ꝯclusio principalis q̄ posuit in capitulo p̄cedēti scz q̄ ncce est eē vnū p̄mū mouēs perpetuū ⁊ īmobile:⁊ q̄ necesse est esse vnuz primum motū ꝓtinuū ⁊ perpetuū sunt simplr falsе:ex quo ꝓtingēs est esse vnū primum mouēs:q̄ pria cā mere ꝓtingenter mouet.

Aialia prius dormiūt ⁊ facta digestiōe surgūt.

Remouet dubium.

Cōclusio principalis.

Quer̄itur vtrū aīal moueatur a se: et nō grauе aut leue inaīatū. ¶ Et videtur q̄ nō ꝓtra primā prē q̄ aīal mouet ab alio:ḡ nō mouet a se. Nūs ptz de motu augmentatōis ⁊ diminutōis. ¶ Scōo sic. aīal mouetur ab obiecto:cū obiectū moueat aīal multotiēs motu alteratōis:⁊ similiter motu attractōis vt ad ipsum aīal moueatur:ḡ aīal nō mouetur ex se. ¶ Tertio sic. aliqua sunt aīalia terre affixa q̄ nō mouentur a se:igr aīal nō mouetur ex se. ¶ Quarto sic. oñe qō mouetur ab alio mouetur:vt ptz septimo phīsi.ḡ aīal non mouetur a se. ¶ Quinto arguit ꝓtra scōam partē. Si ponatur corp⁹ graue supra trabē debilē:sic q̄ sua grauitate⁊ pōderositate frāgat trabē:tūc nō mouet ab alio ergo graue inaīatū mouet a se. ¶ Sexto sic. lapis pjectus sursum mouetur a se deorsum:⁊ tamen est graue inaīatū:ergo graue inaīatum mouetur a se.

In oppositū est pbūs in octauo huius dicēs. q̄ ppriū ē aīatoz a se moueri. Pro solutōe q̄stionis.

Sciēdum est:q̄ aliquid dicitur moueri ex se vel a se multiplr. ¶ Uno mō:q̄ illud qō fm se totū mouet aliquo motu:⁊ fm se totū mouet illo motu:et isto mō grauitas mouet se:silr leuitas anima ⁊ angelus. ¶ Alio mō:q̄ nō idiget aliquo motore extrinseco nec aliquo ītrinseco:⁊ isto mō nihil mouet ex se nisi celum capiēdo celum ꝑ aggregato ex primo motore ⁊ orbe. ¶ Tertio mō:q̄ ꝓponitur ex motore ⁊ moto.i. ex partibus quarū vna mouet ⁊ alia mouet:⁊ isto mō aīalia grauia ⁊ leuia inaīata mouenť ex se:sed istis trib⁹ modis nō est hic ad ꝓpositū. ¶ Quarto mō dr aliq̄d moueri ex se vel a se:q̄ pōt incipere motū postq̄ quieuit. nullo motore extrinseco priculari ocurrēte:⁊ pōt terminare motū nullo ipedimēto supueniente. ¶ Et ad b q̄ aliq̄d moueat ex se isto mō:tres ꝯditiōes req̄rūtur. ¶ Pria est:q̄ tale mobile sit diuisibile in ptē ꝑ se mouentē:⁊ in ptē ꝑ se motā. ¶ Scōa est:q̄ tale motū valeat seipm q̄tare ad q̄ venīat ad terminū ad quē ꝓpletū. ¶ Tertia est:q̄ valeat se mouere ad diuersas positionū differentias:⁊ isto modo capitur moueri ex se in ꝓposito. Isto notato sit

Aliq̄d moueri ex se dupliciť multipliciť

Conditiones moti ex se.

Cōclusio rōnsiua aīal mouet ex se: et nō grauе aut leue inaīatū: ptz ꝯclō ꝑ ꝯditōes prius positas.

Dubitať prio vtrū mot⁹ icepit:sic q̄ ātea nullus fuerit mot⁹. ¶ Et videť q̄ nō:q̄ si icepisset:vel icepisset in īstanti:vel in tpe. Nō in tpe:q̄ an motum nō fuit tempus. Nec in īstanti:q̄ repugnat rei successiue īstātanee ꝓduci. ¶ Scōo.si sic tūc primus motor ab eterno potuisset ꝓducere motū: sed b nō:igr. Minor ptz:q̄ vel potuit ⁊ voluit:vel voluit ⁊ non potuit:vel potuit et non volut. Non primū::quia tunc ab eterno ꝓduxisset. Nec scōm:quia tunc fuisset impotens. Nec tertium:quia tunc deus esset mutatus cum prius noluit ⁊ postea voluit. ¶ Tertio sic.posita causa sufficiēte ponitur effectus:sed causa sufficiēs motus fuit ab eterno:ergo motus fuit ab eterno:⁊ per ꝓns nō incepit. ¶ Quarto sic.deus.⁊ natura faciunt de possibilib⁹ id qō melius est.sed melius fuisset motū fuisse ab eterno q̄ nō:agitur motus fuit ab eterno. Minor ptz:quia positio et esse rei melius est priuatione. ¶ Quinto sic. actio dei fuit eterna:⁊ illa videtur esse motus:ḡ motus fuit ab eterno. ¶ In oppositum arguitur auctoritate fidei. ¶ Ad dubiū dicitur:q̄ fm rei veritatē motus incepit esse:nō per generatiōem sed per creatiōem ex nihilo. Et licet huius cōclusionis oppositus determinet phūs qui loquitur pure naturaliter:⁊ q̄tum ex industria naturali siue principijs naturalibus perpendere potuit:in hoc tñ nō est tenēdus. Et ratiōes sue ꝯquas fecit in principio octaui ꝯsolute sunt in expositōe textus. ¶ Et ad primaz rationez dubij dicitur:q̄ nec in instanti:nec in tempore fecit motum:sed simul tempus et motū fecit. ¶ Ad scōam dicitur distinguēdo minorē quia illa determinatio ab eterno pōt determinare illud verbū voluit:⁊ sic negatur minor. Uel pōt determinare illud verbum ꝓducere:⁊ sic conceditur minor sed negatur maior. ¶ Ad tertiā dicitur:q̄ ly cā sufficiēte pure naturali posita ponať effect⁹:nō tñ posita causa sufficiente libera ⁊ volūtaria. ¶ Ad quartā dicitur negādo minorē. Et ad ꝓbationē eius dr,q̄ licz positio

rei sit melior priuatione (ppie capiēdo priuationē) que hz fieri circa subiectū determinatū preexistēs: nō tñ capiēdo ꝓuatōem ꝑ simplr nō esse. ¶ Ad quintam dr ꝙ hz actio dei fuit eterna capiēdo illū tm̄inū actionis. tñ de⁹ nō fuit ab eterno agēs actione transeunte: nec fuit actio dei eterna: capiēdo illū terminū actō passiue pro re acta siue ꝓducta ad extra ab ipso.

Dubitatur scdo. Utrū graue existens sursuz remoto ꝓhibente moueatur deorsum per se. ¶ Et vr ꝙ nō: qz ipsa mouetur a suo loco naturali: cum locus naturalis sit cā finalis mot⁹: agitur mouetur per se. ¶ Scdo sic: graue exīs sursum mouet a gñante grauitatē: ḡ nō mouetur ꝑ se: añs ptz: qz gñans grauitatez est causa cause motus deorsum: ḡ est cā motus deorsū. cum q̄cquid sit cā cause est cā causati. ¶ Tertio sic graue mouet deorsum ꝑ grauitatē: ergo nō mouetur ꝑse. ¶ Quarto sic: graue mouet deorsuz a celo: ḡ nō mouetur ꝑse: añs ptz: qz celū per suū motū est cā oīm istorū motuū inferiorū. ¶ Quinto sic. graue īmediate mouet a medio: cum remoto medio nō amplius moueretur: ergo nō mouetur ꝑse. ¶ Sexto sic. naturalis inclinatio grauis est ad quietē: ḡ nō ad motū: ꝑ ꝙs nō mouet perse. Cōsequētia ptz: qz eadē inclinatio naturalis nō est ad oppositā. ¶ In oppositū ar. qz existēs ī actu primo pōt se ipm reducere ad actū scdm: sed sic est de graui existēte sursuz: q actu hz grauitatē ꝛ formā grauis. Igitur pōt se moueri deorsum. ¶ Pro solutione dubij est aduertēdū: q ꝑse (vt ad ꝓpositū sufficit) capitur tripliciter. ¶ Uno mō scdo intētionaliter: et vt est passio propositionis: ꝛ illo mō nō capitur in ꝓposito. ¶ Scdo primo intētionaliter: vt tñ valet sicut solitarie: ꝛ illo mō etiā nō capit hic. ¶ Tertio mō vt tñ valet sicut ꝑ suā uaturā. ꝛ isto mō capit in ꝓposito: ꝛ sic sensus dubij est: graue existēs sursum remoto ꝓhibēte ꝑ suā naturā mouetur deorsum: ꝛ iste sensus est verus. Tale añt nō mouetur a generante tanq̄ a mouente immediato: qz possibile est ipm generās ꝑ illo tpe nō esse. vel si sit nihil faceret ad motū eius deorsum. Similr si detineatur graue sursum non mouetur a remouente ꝓhibens: qz remouēs ꝓhibēs solū mouet illud qđ detinet ipsum graue: ideo dr cā mot⁹ grauis: qz si nō egisset mouēdo ipm ꝓhibēs. graue nō fuisset motum deorsum. Ex quo ptz responsio ad dubium. ¶ Et ad primam rōnē dubij dr: ꝙ hic est sermo de cā efficiente: et nō de cā finali: locus autē bene est cā finalis mot⁹ grauis deorsum: sed non cā efficiens. ¶ Ad scdaz dr: ꝙ lz generans grauitatem sit causa particularis mediata non tamē est causa particularis immediata ipsi⁹ motus. ¶ Ad tertiā dr negādo ꝙñam: qz ista duo stant simul: graue mouetur per suā naturā: ꝛ graue mouetur per accidens sibi inherēs tanq̄ per instrumentale mouēs. ¶ Ad quartā dicitur. ꝙ licet celū sit causa mediata ꝛ vniuersalis: nō tñ est causa īmediata ꝛ particularis. ¶ Ad quintā dr negādo añs. Et ad ꝓbationē ei⁹ dicitur negādo ꝙñaz: qz licet mediū sit causa sine qua nō esset mot⁹: nō tñ est causa efficiens ipsius motus. ¶ Ad sextā dr: ꝙ licet nulla eadē inclinatio naturalis sit ad oppositā: quorū vnū nō est cōuenies ad acquirēdum aliud: tñ bene est ad oppositā quorū vnum conueniens est ad acquirendum aliud:

Ad rationes questionis ¶ Ad primā dicit ꝙ cōclusio intelligitur de motu locali. ¶ Ad secundaz dicitur: ꝙ licet obiectum moueat añal motu locali in genere cause finalis: non tamen in genere cause efficientis. ¶ Ad tertiaz dicitur. ꝙ cōclo intelligitur de añalibus potentibus se mouere ad diuersas differentias positionū ꝼm se tota. predicta añt añalia bene mouēt se de loco ad locum cōstringēdo ꝛ dilatando se. ¶ Ad quartam dicitur: ꝙ licet añal moueatur ab illo quod ē pars intrinseca eius: nō tamē mouetur ab a to qđ est extrinsecum sibi: ꝛ vlterius negatur cōsequētia. ¶ Ad quintam dicitur: ꝙ licet graue inalatum moueatur ex se capiendo tertio modo moueri ex se: non tamē capiēdo quarto mō. ¶ Ad sextā dicitur similiter.

¶ Quartum capituluz in quo ostenditur ꝙs est prim⁹ motus.

a T vero aliud facientib⁹ principium magis erit manifestū. Considerandum ē eīm ex quo in mouētib⁹ ꝛ motis nō est ꝓcessus in infinitum: sed est dabile primū mouēs: ꝛ per ꝙs prim⁹ motus: quis est ille prim⁹ mot⁹. an motus ad q̄titatez: an ad qualitatē: an ad vbi. ¶ Pro quo ponunt aliq̄ cōclusiones. Prima est. primus motus non est augmentatio vel diminutio. Prima pars patet: quia augmetatio ꝓsupponit motum localē ꝑ quā apponatur cibus alito vt ī eius substantiam cōuertatur. ¶ Scda pars patet: quia diminutio ꝓsupponit augmentationem. ¶ Scda cōclusio: neq̄ alteratio: neq̄ generatio vel corruptio est prim⁹ mot⁹ Prima pars patz: qz alteratio ꝓsupponit motum localem: per quē alterabile approximetur alteranti. ¶ Scda pars patet: qz generatio ꝛ corruptio: scdm antiquos ꝓsupponunt rarefactionem ꝛ condensationē: que iterum ꝓsupponunt motum localez: igitur generatio non est primus motus: siue dicat motus primus: quia potest esse sine alijs: siue scdm substantiā, siue scdm tēpus. ¶ Tertia cōclusio: motus localis oībus modis est primus motum. Probatur. Tum primo: qz solus motus localis est perpetuus: vt postea patebit: igitur ipse solus est primus motum. Tum secūdo. quia licet in eodem mot⁹ localis ꝓsupponat alios motus: ꝛ sine eis non possit esse vt patz in animali in quo ꝓsupponit generationem ꝛ augmentationem tamen simpliciter motus localis potest esse sine alijs motibus: ꝛ non econtra: igitur ipse est primus motum. Tum tertio: quia generatio in animalibus precedit alios motus: sed motus localis precedit generationem añalium: igitur precedit omnes alios mot⁹. Tum quarto: quia Posteriora scdm generationez priora sunt scdm perfectionem: sed inter motus animaliū motus localis est posterior secundum generationē: igitur est prior scdm perfectionē. Tum quinto: qz motus localis in

Conclo pria.

Conclo scda.

Tertia cōclo

¶ Posteriora ꝼm gñationē ꝛ priora sūt ꝼm perfectionez.

Acceptiones perse.

uenitur solum in animalibus perfectis. Alij vero etiam inueniũtur in animalibus imperfectis: igitur motus localis est primus perfectione. Tum sexto: qz per motum localem nihil abijcitur de esse vel substantia mobilis vt ptz de motu celi: igitur ille est primus motum scdm perfectionem. Tum septimo. quia motus localis conuenit primo mouenti seipsum: puta celo: nõ aũt alij motus: igitur motꝰ localis est primus motuum scdm perfectionem. ¶ Quarta cõclusio: nullus alius motꝰ a motu locali potest esse continuus ⁊ perpetuus ꝑ Patet: quia quilibet alius motus a motu locali est inter terminos contrarios: non autem motus localis: saltem circularis: licz rectus bene sit de vno contrario in aliud contrarium. ¶ Nec valet primo dicere: qꝫ inter contraria potest bene fieri motus perpetuꝰ per reflexionẽ. Nam mutatiões que sunt ante reflexionem ⁊ post: non sunt vna mutatio sed tales contrariantur: ideo non possunt cõtinuari. Etiam mobile in termino reflexiõis quiescit: ⁊ ideo inter illas duas mutationes est medium: sicut inter generationẽ ⁊ corruptionem. ¶ Nec valet secundo dicere, qꝫ illi motus non contrariantur: quia motus ꝓtrarius quieti ⁊ nõ motui: qz eidez ben ⁊ cõtrariã ⁊ diuersa scdm aliud ⁊ aliud genus oppositionis. ¶ Ptz scda ꝯclusio: qz sicut est in generatione ⁊ corruptione: ita ⁊ in alijs. Phisicum est qõ silr se habet in oibus. Sed inter generationez ⁊ corruptionem est medium: alias immediate corrũperetur post qꝫ esset aliquid genitum: ⁊ sic frustra generatur: igitur inter omnes motus oppositos est medium: ⁊ per consequens nullus alius motus a motu locali potest esse perpetuus. ¶ Quinta conclusio: nullus alius motus a motu circulari põt esse perpetuus. Patet: quia oĩis motus localis vel est rectꝰ: et tũc non est perpetuus: quia fit supra spacium finitum: supra quod nihil potest perpetuo moueri. Vel est mixtꝰ ex recto ⁊ circulari, ⁊ tũc non est perpetuus: cum rectus nõ sit perpetuus. Vel est circularis: ⁊ sic est perpetuus. ¶ Sexta conclusio: Motus ante reflexõez et post reflexionem non sunt vnus motus cõtinuus: ¶ Probat primo sic Illi motus qui sunt contrarij non sunt vnus motus: sed tales motus sunt hmõi. Tum quia sunt ad contrarios terminos: puta vnus sursum ⁊ alter deorsum. Tum quia impediunt seinuicẽ. Nam si duo mobilia mouerentur, vnum ab a in b, et aliud a b in a per eandem lineam. Vel vnũ impediret aliud si esset fortꝰ. Vel mutuo se impedirent si essent eque fortia: igitur tales motus non sunt vnus motuus continuus. ¶ Probatur scdo: quia inter illos motꝰ opz esse quietem in puncto reflexionis: igitur nõ sunt vnus motus. Antecedens probatur primo supponenda, qꝫ in motu continuo est dare principium: medium: ⁊ finem: et medium in ordine ad finem dicitur principium: et in ordine ad principiuz dicitur finis. ¶ Secũdo supponendo qꝫ aliquid dicitur principiũ alicuius motꝰ dupliciter scz in actu ⁊ in potentia. Principium in actu est: in quo est mobile adequate: ⁊ vnde mouetur. Sed principium in potẽtia est in quo mobile põt eẽ adequate: ⁊ vnde põt moueri. ¶ Similiter finis in actu est: in quo est mobile adequate: ⁊ ibi quiescit. Sed finis in potẽtia est: in quo põt esse mobile adequate ⁊ ibi quiescere. ¶ Tũc formatur sic ratio. Illud quod est in aliquo loco in actu: est in illo per tempus: sed quod reflectitur ẽ in pũcto reflexionis in actu: ergo est in illo per tempus: ⁊ per consequens in illo quiescit. ¶ Item si mobile non fuisset in puncto reflectionis in actu: puta in a: tũc adhuc moueretur in puncto a: neqꝫ recederz ab a: cũ nihil recedat ab illo in quo nũqꝫ fuit in actu: igitur oportet mobile in pũcto reflexionis quiescere. ¶ Et si arguitur ꝓtra predicta ponẽdo qꝫ sint due magnitudines, s. a c et z i. ⁊ sit pars ipsius a c b c equalis z i. Tunc moueatur D super primam: ⁊ quando recedet a b E. eque velociter moueatur sup z i. recedendo a z. Tunc vel est idem nunc in quo D recedit a b, ⁊ E a z, ⁊ sic D. non quiescit in b. a quo tamen ꝓcedit: quod est cõtra predicta. Vel non ẽ idem nunc: ⁊ tunc sequit qꝫ E prius perueniet ad i qꝫ D ad c. quod est falsum. ¶ Ad hanc rationem dicitur negando casum: quia ponitur qꝫ D aliquando recedat a b: ⁊ per ꝓsequẽs qꝫ sit in actu in b: ⁊ tamẽ qꝫ moueatur cõtinue per a b: quod est impossibile. nam tunc esset solum in b in potentia. Et sic soluitur ratio zenonis. Nam licet infinita in actu non possint pertransiri: bene tñ infinita in potentia. ¶ Et si queratur an istãs trãsmutatõis debeat attribui posteriori passioni qꝫ ꝓpri. ¶ Ad hoc dz qꝫ dz attribui

Conclo ẽrta.

Tollitur eua sio prima.

Tollitur 'eua sio scda. i.

Phisicum est qõ silr se habet in oibus.

Conclusio. v.

Cõclusio. vi.

Probatio i.

Probatio ii.

In pũcto reflexionis necesse ẽ esse ẽ tem mediam

Quid principiũ ⁊ finis in motu: aut actu vel potẽtia

Obiectio ꝓ ea.

Solutio.

Dubium.

Solutio q̄ instans attribuitur posteriori passioni.

posteriori. Nā si aliquid fiat in instanti. tūc aliud est tempus in quo nō est: ⁊ aliud i quo ē interq̄ mediat instans. Vel ergo i illo instanti id quod ꝓducitur est: ⁊ sic habetur intentū Vel nihil eius est: ⁊ sic in illo non transmutaꝝ Vel aliquid eius est: ⁊ aliquid eius non est: et sic illa transmutatio esset diuisibilis quod est falsum. ¶ Probaꝝ tertio eadē cōclusio: qz si esset idem motus ante reflexionem ⁊ post tūc mobile moueretur in termino reflexionis et cum nō sit maior ratio quare moueretur motu accessus q̄ recessus: sequitur q̄ moueretur motibus cōtrarijs. ¶ Probaꝝ qrto: qz cū motu ante reflexionē: puta cū motu deorsū stat quies oppositā motui post reflexionem. ſ. motui sursum: igitur illi motus sūt vnus motus.

Probatio. ij.

Probatō. iiij.

Probatio. v.

Probatur quinto: qz tunc in eodem instanti aliq̄d fieret albū et non albuz: puta in instāti terminātē dealbationem in quo incipit denigratio. ¶ Probaꝝ sexto: quia motus ante reflexionem ⁊ post reflexionez cōtriantur sicut dealbatio et denigratio: igitur non sunt vnus motus. ¶ Sexta cōclusio. motus circularis est perpetuus. ¶ Probatur primo sic: qz motus circularis fit ab eodez in idem sine reflexione. ergo potest esse perpetuus: cū hoc non sit impossibile. Item motꝰ illi qui fiunt supra circulum a diuersis terminis non contrariātur: quia non fiunt supra spacium rectuz: igiꝝ possunt esse vnus motus. Probatur secundo: quia motus circularis potest perpetuari ⁊ reterari sine reflexione: igitur est perpetuus.

Probatio. vj.

Sexta conclo Probatio. i.

Probatio. ij.

¶ Ex ista conclusione sequunꝝ tria corelaria. ¶ Primum est q̄ in semicirculo non potest fieri motus perpetuus. patet: qz non pōt ibi fieri circulatio sine reflexione. ¶ Secūdū est: nullus alius motꝰ a circulari pōt esse perpetuus: quia quilibet alius est de contrario i contrarium. ¶ Tertium est: non est verus q̄ omnia semper alterātur: gn̄antur vel corrumpātur: qz tales motus sunt finiti. ¶ Septia conclusio: motus circularis est primus motuum. Probatur. Tū primo: qz vel motus localis est rectus: et tunc motus circularis est poꝛ et perfectioꝛ: qz fit supra spaciū circulare qđ est simplicius et sine interruptione. Vel ē mixtus ex recto ⁊ circulari: et tunc motus circularis est prioꝛ: quia simplex est prius compositō: igitur motus circularis est primus. Tū

Corelaria.

Conclo. vij.

Simplex ē ꝑ compositō.

secūdo: quia motus circularis est perpetuuꝰ neq̄ in eo est principium medium vel finis: quia in linea circulari sunt infinita puncta equaliter distantia a centro: inter que non est primum nec vltimum. Sed alij motus nō sūt perpetui: igitur motus circularis est primus motuum. Tum tertio: quia omnia mensurantur primo: et primum necesse est esse mensurā sed motus circularis est mensura aliorum: igitur est primus motuuz. Tum quarto: quia motus circularis est regularis cuz non sit velocioꝛ in principio q̄ in fine. Sed alij motus non sunt regulares: quia si sint naturales sūt velociores in fine. Si vero violenti sunt velociores in principio: igitur motus circularis est primus. Tum quinto: quia Empedocles ponit litem et amicitiam esse causas omniū motuum per segregationem et congregationem: que sunt motus locales: igitur motꝰ localis est primus. Item Anaragoras posuit mundum fieri per hoc q̄ elementa segregabātur a confuso chaos per intellectum diminum igitur posuit motum localem primum motuum. Item democritus posuit omnes motus fieri per motum localem athomalium: igitur posuit motum localem primum motuuz. Itē secūdum vulgares nihil proprie mouetur nisi quod mouetur localiter: igitur.

Via mensurātur primo: ꝛp̄mum mēsura aliorum est.

Probatur cōclo autoritatibus ātiquoꝝ.

Advero aliud. ¶ Iste est tertius tractatꝰ huius octaui in quo p.inquirit quis sit primus motꝰ. Et continet iste tractatus quattuoꝛ capitula: que videbūtur in processu. Primum capitulū continet tres ptes fm tres conclusiones. que in processu patebūt. Dicit ergo primo sic q̄ considerandū est primo vtrū sit motꝰ aliquis continuus aut non: ⁊ quis est ille: ⁊ quis ē primus motuum. Nam exquo est vnum primum mouens continuum hoc est infinitum siue perpetuum: ideo necesse est esse vnum motum continuuz ⁊ perfectum. Et exquo tria sunt genera motuum. ſ. motus ad quantitatem motus ad qualitatem: ⁊ motus ad vbi (vt oñ sum est quinto quius) et nec motus fm quantitatem nec fm qualitatem posset esse perpetuꝰ et primus (vt postea ostendetur) sequitur q̄ motus localis erit primus et perpetuus. ¶ Impossibile enim est. ¶ Hic p.ponit primā conclusionem que talis est q̄ motus p̄mus non est augmentatio nec diminutio. Prima pars patet: quia augmentatio presupponit conuersionem cibi in substantiam alitiqui cibus in principio est dissimilis et in fine similis: ⁊ hoc fit per alterationē precedentē augmētationē: g̃ augmētatio non est p̄mꝰ motus. Secūda pars pz: qz diminutio ꝑsupponit augmētationē: igiꝝ non est primus motus. ¶ At verosi. ¶ Hec est secūda ps capli i q̄ p.ponit secūdā cōclusionem q̄ talis est q̄ alteratio non est primꝰ motus. pz: qz

Prima cōclo.

Conclusio.ij. omnem alterationem precedit alterans: quod quidē alterans oportet primo approximari passo per motum localem antequ alteret ipsum: ergo motus localis precedit alterationem. T. Si igitur necesse. ¶ Hic p. ex duabus conclusionibus predictis infert tale correlarium q motus localis est primus motuum. Pz: qz motus primus vel est augmentatio vel diminutio vl alteratio: aut generatio aut corruptō aut loci mutatio: sz tria prima mēbra non possunt dici vt pz per conclusiones precedentes. Nec etiam alia duo: patet auctoritate antiquorum dicētium generationes ⁊ corruptiones fieri per rarefactionē et condensationem: que nō pñt fieri sine motu locali: sed motus localis potest fieri sine illis: vt pz de motu celi: ergo relinquitur q motꝰ localis est primus. T. Amplius et hinc. ¶ Hec est tertia pars capituli in qua p. anteq ponat tertiā conclusionem premittit vnā distinctionē dicens q multis modis motus potest dici primꝰ. Uno modo qz potest cē sine alijs motibus: sed non econuerso. Secūdo modo fm substantiā: hoc est fm perfectionē. Tertio modo fm tēpus

T. Quare qñ motum. ¶ P. hic ponit tertiā cōclusionem q talis est q motus localis est primus motuum fm tempus: fm ꝓñam subsistendi et fm subsistātiā siue perfectionē. Hanc cōclusionē probat p. septem rationibus: quaꝝ prima talis est. Motus localis est ppetuus ⁊ solū ille vt postea pbabitur: ergo motus localis ē primus motuū tpe. Ꝓña patet: qz perpetuū ē priꝰ tēpe non perpetuo. T. Secunda. ¶ Secunda rō est. Motus localis potest cē sine alijs motibus: sz alij nō pñt esse sine eo: ergo motus localis est primus motuū fm subsistendi ꝓñam. T. Sed in vno quidez. ¶ Hic p. remouet cauillationem. diceret enī aliquis q opz aīal ꝑus generari alterari ⁊ augmētari anteq moueaē localiter: ergo videtur q motus localis est postremꝰ. Ad hoc respondet p. q̄ lz in eodē cſcz in aīali in quo oīm generuz motus aliq reperiuntur) loci mutatio ipsius aīalis sit postrema: tū motus localis alterius (vtpote primi mobilis) oēs alios motus localis p̄cedit. T. Qñ igitur. ¶ Tertia rō est si generatio nō est ꝑma mutatio loci mutatio erit prima mutatio si aliq̄ sit prima mutatio: sed generatio nō est ꝑma mutatio: ergo si debeat cē aliqua prima mutatio: loci mutatio est prima Maior pz: qz generatio augmētationē ⁊ alterationez p̄cedit: vt patet in animalibus: ergo si ipsa nō ē prima nec aliqua illarū erit pria. ⁊ per ꝓñs reliquē si aliqua mutatio est prima q loci mutatio est pria. Minor pz: quia motus localis precedit generationē. T. Dino aūt videē. ¶ Quarta ratio ē: qz posteriora fm generationē sunt priora fm perfectionē: ex quo fm viam gñationis fiat processus de imperfecto ad perfectum: sed motus localis est posterior via generationis vt pz in animalibus q̄ prius generantur: deinde alterantur: ⁊ augmentant: ⁊ postea localiter mouent: ergo motꝰ localis est priꝰ fm perfectionē. Unde ex eo motus localis dicitur perfectior alijs motibus: qz qō mouet localiter est perfectius: cū ꝑmo mouet localiter: q̄ cū ꝑmo generatur: augmentatur: vl alteratur: vt aīal pfectionem virtutē habet qū primo pōt potentia propinq̄ mouere se localiter ad diuersas dīnas positionū: q̄ quando priꝰ generatur: alteratur: aut augmētat. T. Unde alia oīno. ¶ Quinta ratio est: i le motus q̄ solum reperitur in naturaliter perfectis est priꝰ via perfectionis q̄ alij motus q̄ magis reperiunt in imperfectis: sed sic est de motu locali q reperitur in corporibus celestibus: que sūt corpora perfecta alij aūt motus reperiūtur in impfectis: ergo motus localis est priꝰ alijs motibus perfectione. Ex ista ratione patet: qñ motus localis dicitur perfectior alijs, ſ. ratiōe perfectionis mobilis. T. Et qz nequaq̄ substantiam. ¶ Sexta ratio est. Ille motus est perfectior q̄ nihil abijcit de subña illius quod mouetur: ⁊ fm quē illud quod mouetur non mutatur fm eē eius: hoc est intrinsece: sed sic est ō motu locali ⁊ non de alijs motibus: quia per motū localē celi nihil abijcitur de substantia celi: ergo motus localis est priꝰ alijs motibus perfectione. ¶ Existo textu elicitur ista auctoritas q motus localis non est dependitiuus nec acq̄sitiuus alicuius quod inheret mobili. In isto aūtē textu fundatur opinio dicens q motꝰ localis nō distinguitur a mobili. T. Maxime aūt manifestū. ¶ Septima ratio est: ille motus est priꝰ nobilitate vel perfectione qui ineſt primo mouenti ſeiꝑm: et cui non insunt alij motus: sed sic est de motu locali celi quod est primum mouens seiꝑm cui non insūt alij motus: ergo motus localis est primus motuum perfectione vel nobilitate. Unde in proposito capitur celū pro aggregato ex intelligentia motrice: ⁊ orbe q̄ non faciunt vnum vnitate compositionis: sed p modum amantis et amati: intelligentia enī coassistit primo mobili in mouendo: et non ipsum informando.

Motus localis nō est dependitiuus nec acq̄situs alicuius qō inheret mobili.

Septima rō

Quid celū in proposito.

Que aūt loci mutatio. ¶ Istud est secūdū capitulū huius tractatus in quo p. intendit oñdere istā conclusionē q nullus alius motus a motu locali ē cōtinuus ⁊ perpetuus. Dicens primo sic q inquirenduz est que loci mutatio sit primus motus: ⁊ cum primus motus debeat esse perpetuus: ideo inquirēdū est quē motum localē possibile est esse perpetuum. T. Q̄dem igitur. ¶ P. hic ponit conclusionem suam que talis est q nullus alius motus a motu locali vnus ⁊ iō existens potest esse continuus et perpetuus. Conclusionem hanc probat p. duabus rationibus. Quarum prima est. nulla mutatio inter terminos oppositos potest esse continua et perpetua naturaliter: sed oīs mutatio alia a motu locali ē huiusmodi: ergo nulla alia mutatio a motu locali potest esse perpetua. ¶ Sz diceret aliquis q motus localis est intēr terminos cōtrarios: ergo etiā nō potest esse perpetuus. Ad hoc pz q omnis motus est ō contrario in contrariū: vt pz. v. huius. ¶ Ad hoc dicitur vno modo q̄ licet oīs motꝰ alius a motu circulari sit inter contraria: nō tamē motus circularis. ¶ Aliter dicitur q licet aliqua contraria inter que est motus impediant perpetuitatem motus: alia tamen contraria ad motum sufficientia non impediunt perpetuitatem motus. T. Contrarij aūt sunt. ¶ P. hic remouet tres cauillationes quarum prima ē q̄ licet deuno contrario ad aliud contrarium non est mutatio perpetua absq̄ reflexione: ex quo est distātia finita inter cōtraria: tū mutatio illa per reflexionē pōt perpetuari. ¶ Ad hanc cauillationē respondet p. dicēs q licet contingat fieri reflexionem inter contraria: tū nō est eadē mutatio ante reflexionē ⁊ post: eo q tales mutationes sūt cōtrarie: ⁊ sic nō pñt adinuicē cōtinuari. ¶ Etiam mobile in termino reflexionis quiescit: ergo nō est vna mutatio. ¶ Et similiter dicendū est de generationibus ⁊ corruptionibus ex quo inter generationē rei et corruptionem est tempus medium. T. Nihil enim differt. ¶ Secunda cauillatio est diceret enī aliq̄s q p. nō pbauit oēs mutationes nō posse perpetuari: cū solū pbauit de motibus q̄ fiunt inter contraria. ¶ Ad istud dicit p. q impossibile est mutationē inter contradictoria perpetuari: cum impossibile ē motus ad contradictoria eidem inesse. T. Non oportet autem. ¶ Tertia cauillatio est: diceret enim aliquis q motus contrariatur quieti: ergo non cōtrariatur motui: ⁊ per ꝓñs illi motus possunt continuari. ¶ Ad istō dicit p. q vnum bene opponitur diuersis fm diuersa genera oppositionis. Textus. Amplius in genera

Obiectio.

Solutio.

Cauillatio. i.

Solutio.

Cauillatio. ij

Solutio.

Cauilla. iij.

Solutio.

tione. ¶ Secūda rō ē: sicut ē in gñatione ⁊ corruptiōe ita ē in alijs motib⁹: sed sic est in gñatiōe ⁊ corruptiōe q̄ inter gñationē ⁊ corruptionē sibi oppositā ē tps medium: g̃ ita est in alijs mutationibus oppositis: g̃ nō pñt esse cōtinui ⁊ ppetui. Maior ē. pbat phūs p istā cōem auctoritatē quod phisicū ē (id ē naturale) fūr se habet in oībus. Minor ptz: qz tunc q̄n aliquid generaretur corrūperet: ⁊ sic frustra gñaret: g̃ iter gñationē ⁊ corruptionē sibi oppositā est tempus mediū. ¶ Cōclusio tn huius capi. ē falsa: quia fide tenemus omnem motum incepisse.

Phisicū est q̄ fūr se bz in oībus.

Quoniam aūt cōtigit esse. Istud ē tertiū capi. huius tractatus ī quo p. oñdit q̄ nullus motus p̄ter motū circularē pōt eē ppetuus. Et diuidit istō capi. in duas ptes fm duas cōclusiones. ¶ Prima cōclo quā ponit p. est ista: q̄ nullus motus localis alt⁹ a motu circulari ē ppetuus. pbat sic p. q̄. oīs motus local' vel est circularis vel rect⁹ vel mixtus ex circulari ⁊ recto: sed mot⁹ local' rect⁹: ⁊ motus localis mixt⁹ ex circulari ⁊ recto nō sūt ppetui. g̃ nullus alt⁹ a motu locali circulari ē perpetuus. Minor ptz quo ad secūdā ptez q̄: motus rectus nō ē ppetuus: g̃ nec mixt⁹. Quo ad p̄mā partē pz: q̄: mot⁹ rectus fit supra spaciuz finituz nō supra spaciū finitū nō pt esse motus ifinitus: ⁊ hoc nisi per iterādo motum: igit̄ motus rect⁹ nō ē infintus.

Cōclo prima.

T. Dō aūt ferē. ¶ Hec est secunda pars hui⁹ capituli ī qua p. ponit secūdā cōclusionez q̄ talis ē. q̄ nullus motus reflexus est vnus ⁊ cōtinuus cū motu p̄mo. Prohat sic p. q̄: motus reflexus ⁊ motus p̄mus sūt cōtrarij: g̃ nō sunt vnus ⁊ idē motus. Añs pz: q̄: illi motus fiunt fm dispōes ꝓtrarias. nā motus añ reflexionē fit deorsum: T. Sursum: ⁊ motus post reflexionē fit deorsum. T. Signum aūt. ¶ Hic p. pbat idē añs sic illi motus sūt cōtrarij qui mutuo se impediunt: sed sic est de motu ante reflexionē ⁊ post: igitur illi motus sunt cōtrarij. Minor ptz: q̄: si essent duo mobilia quoz vnum moueret ab a xpō b: ⁊ aliud ecōuerso supra eādē lineā: tūc illa duo mobilia sibiūicē obuiarent ⁊ pausarent si eēnt eq̄ fortis xtutis. Velvnuz ipediret alterz si essz maioris xtutis. T. Marie aūt. ¶ Secūda rō est inter motum reflexū ⁊ motū p̄mū necesse ē esse q̄tē in pūcto reflexionis: g̃ nō ēvnus ⁊ idē mot⁹ añ ⁊ post reflexionē. ¶ Probatione añtis supponit p. p̄mo: q̄: ī motu ꝓtinuo est dare p̄mū mediū ⁊ finē: qd̄ q̄dē mediū in ordine ad primū dicit finis: ⁊ in ordine ad finē dr̄ p̄ncipiū. ¶ Secundo supponit p. q̄ dupl'r pt aliq̄d dici p̄mū alicui⁹ mot⁹: scz p̄mū ī actu ⁊ p̄mū ī potentia. Primū ī actu dr̄ illō in quo mobile est adeq̄te q̄n incipit moueri. Sed p̄mū in potētia dr̄ illud in quo mobile pōt esse adeq̄te q̄n incipit moueri. Silr duplex est finis motus. s. finis in actu ⁊ finis in potentia. Finis in actu dr̄ in quo mobile est adequate q̄n nō amplius moueat. Sed finis ī potētia dr̄ illud in quo mobile pt esse adeq̄te anteq̄ dīmit mobili. ¶ Istis suppositis formaī sic rō. oē q̄ dz esse in aliquo loco in actu debet esse in illo p aliq̄d tps diuisibile: sed illud q̄ monet ante reflexionē debet esse in aliquo loco in actu: g̃ opz q̄ sit adequate in ipo per aliq̄d tps diuisibile: sed talis locus est ī quo ē mobile ante reflexionē: igit̄. Etiā si mobile moueatur ab a: per b ad c: nō est vez dicere q̄ simul accedat ad c: ⁊ simul recedat a c: ⁊ etiā q̄ sit in ipso b: ⁊ recedat ab ipso b. g̃ cū mobile puenerit ad c: nō quiesceret in c: nisi accederet ad c: qz mobile solū accedit ad illud ī quo dz eē ī actu. Nec etiā recedit a b: qz nunq̄ recedit aliq̄d ab illo in quo nō fuit dus in actu: g̃ in pūcto reflexiōis mobile quiesceret. T. Añ ad dubitationē. ¶ Hic p. remouet vnā dubitationē q̄ talis ē. Nā ponaī q̄ sint due magnitudines: q̄z vna sit e b c: ⁊ alia z i: ⁊ postrema ps p̄ie magnitudinis. s. b c. sit equalis toti magnitudini z i. Deiñ ponanī duo mobilia eq̄velociter mota. s. A ⁊ D. et moueaī a ꝓtinue a pūcto e vsq̄ ad pūctū b. ⁊ d mobile recedat a pūcto z. q̄n a recedit a b. vel g̃ ē aliō nūc in quo a recedit a b. ⁊ d recedit a z. ⁊ si sic: tunc d p⁹ p̄ueniret ad i. q̄ a ad c. qz p⁹ recedit a pūcto z: q̄ a a. puncto b. Sed istud vī incōueniēs: gvī eē flm qō dictū est scz q̄ ē aliud nūc in quo mobile accedit ad pūctū ⁊ recedit ab eoō pūcto ⁊ p ꝓns relinq̄tur q̄ sit iō nūc. Hāc dubitationē soluit p. negādo casū. Casus eī ponit q̄ a moueaī ab e in c p b ꝓtinue. ⁊ vltra ponit q̄ a aliq̄n sit in b mō h̄ sunt icōpossibilia: qz illud qō ꝓtinue moueī per b nō est in b nisi in potentia: ideo falsū est q̄ aliq̄d mouetur cōtinue per b ⁊ sit in b. Et subdit phūs q̄ similiter soluitur ratio zenonis qua. pbat q̄ non contigit aliquod spaciuz in aliquo tpe finito pertrāsiri: qz ñ contingit infinita pertransire: sed in quolibet spacio sunt infinita. igitur. ¶ Ad hoc respondet p. q̄ licet nō contingat infinita in actu pertransiri: tamen infinita in potentia possūt pertransiri: ⁊ illo mō sicut spacium pertransituz est infinitū: ita tps ⁊ motus sunt infinita fm potentiā diuisionis. T. Manifestū autē ē. ¶ Hic phūs mouet aliā dubitationē q̄ talis est. An instans transmutationis debeat attribui posteriori passioni aut priori. Unde p posteriorē passionem debemus intelligere terminū ad quē et per priorez terminū a quo ¶ Ad dubiū dr̄ q̄ si essent instantia indiuisibilia ⁊ trās mutationes indiuisibiles a suis terminis differentes tunc instans trāsmutationis deberet attribui posteriori passioni: qz si aliq̄d ꝓducaī in instanti tunc aliud est tps in quo nō est: ⁊ aliud in quo est: ⁊ sit tunc istās inter mediū inter illa tempa in quo ꝓducīt a: tunc ārgitur vel in illo instanti totū est: vel nihil eius est: vl' aliquid ipsi⁹ est ⁊ aliquid ipsius nō est: Si dicatur p̄mum habetur intentū. Nō pōt dici secūdū: qz sic in a nō trās mutaretur. Nec potest dici tertium: qz tunc illa transmutatio esset diuisibilis ex quo ipsum acquireret fm partē post partē. T. Rationabiliter autez ex his. ¶ Hic phūs ponit alias rationes ad. pbandum q̄ motus reflexus ⁊ primus non sunt vnus motus cōtinu⁹. Quaz p̄ma est: q̄: si esset vnus motus continu⁹ tunc mobile in termino reflexionis moueret: p̄ñs est falsuz ergo et antecedens. falsitas cōsequētis patet: qz tūc mobile moueretur motibus contrarijs: quia moueret et non esset maior ratio quare moueretur motu accessus q̄ recessus: vel econuerso: ergo ambobus motib⁹ moueretur. T. Amplius ⁊ ex his. ¶ Secunda rō est illi motus non sunt vnus cū quoz vno stat quies opposita alteri: sed sic est de motu ante reflexionē ⁊ post: ergo non sunt vnus motus continuus. Minor patet quia si aliquod mobile moueatur a loco deorsum ad locum sursum: et econtra. tunc motus ante reflexionem dicitur motus sursum: cum quo stat quies oppositi motui deorsum: et motus post reflexionem dicitur motus deorsum. cum quo stat quies oppositi motui sursum. T. Amplius autem ex his. ¶ Tertia ratio est: si sic sequeretur q̄ in eodem instanti aliquid fieret album et non album simul et semel. scilicet in instanti terminante de albationem in quo incipit denigratio: consequens est falsum: ergo et antecedens.

Dubiū plēbrū

Solutio.

Solmitur ītez rō zenonis.

Aliud dubiū.

Solutio q̄ instans attribuitur posteriori posseſſioni.

T. Amplius autem. ¶ Quarta ratio est: illi motus non sunt vnus qui sunt cōtrarij: sed sic est de motu ante reflexionem et post: ergo illi motus non sunt vnus motus. Minor patet: quia sunt ad terminos contrarios sicut motus de albationi set denigrationis.

Qui aūt in circulari Istō ē ārtū caplm huius tra-

Conclo.i.

etatus in quo p.oñdit q̄ motꝰ circularis est ppetuus et p̄mus. Et diuidit istō caplm in duas ptes fm duas cōclones. ¶ Pria ꝓclo est ista: q̄ motus circularis est perpetuus. Probat p. duabus ronibus. Quarū p̄ma est. Illud est possibile quo posito in esse nullū sequit impossibile: sed q̄ motus circularis sit ppetuus nullū sequit ipossibile: g̈ motū circularē eē ppetuū est possibile. Minoꝛ ptz: qꝛ ille motus q̄ est ab eodē i idē sine reflexione potest esse ppetuus: sed sic est de motu circulari: g̈ motū circularē esse ppetuū nō est ipossibile T. Nō enī oīs. ¶ P. hic remouet vnū dubium. diceret enī aliquis q̄ motus q̄ sunt abvno termino ad aliū terminū oꝛdine ecōuerso sūt ꝓtranj t nō sūt vnꝰ motus: sz sic est de motibus quoꝛvnus ē abvno semicirclo: t alius ab alio igit. ¶ Ad hoc dicit p. q̄ sz illi motꝰ sint contranj quoꝛvnus est abvno termino ad aliū terminuz: et alius ecōuerso si fiant supra spaciū rectū: nō tñ si fiant in spacio circulari. T. Et q̄ qđē in circulo. ¶ Secūda rō est ille motus pōt esse ppetuus q̄ pōt cōtinuari vltra ꝓcedendo: t in idē redeūdo sine reflexione: sz sic est de motu circulari t nō de motu recto: ergo motꝰ circularis pōt eē ppetuus t nō rectus. T. Quare neq̄. ¶ Hic p. p̄ir infert tria corrolaria: quoꝝ primū est q̄ nullus motus q̄ fit fm semicirculum aut poꝛtionē vimidij circuli pōt eē ppetuus: qꝛ ibi nō pōt fieri regressus de eodē in idē nisi p reflexionez: sz oñsum est priꝰ q̄ motus ante reflexionē t post nō sūt vnus motus: g̈ fm semicirculū nō pōt fieri motus ppetuus. T. Manifestū aūt t ex b. ¶ Secūdū corrolariū est q̄ nullꝰ motus alius a motu locali circlari pt eē ppetuꝰ. Ptz: qꝛ oīs motus alius a circulari est ō ꝓtrario. i ꝓtrariū: motalis nō pōt eē ppetuus: igit. T. Manifestū igitur. ¶ Tertiū corrolariū ē: q̄ falsū ē oīa sp moueri: t oīa eē in cōtinuo motu t fluxu: tā fm alkationē q̄ fm gñationē: t sic de aliis motibus. qꝛ oēs tales motus sūt finiti et termiabiles ad quietē: g̈ flim est oīa sp moueri.

Dubium.

Solutio.

Conclusio.

Quod autē lationū circu. Hec est secūda ps capituli in q̄ p. vult ꝓbare istā ꝓclōem. q̄ inter motus locales motus circularis est p̄mus. Probat p. q̄nq̄ rōnibus t auctoꝛitatibus. Prima rō talis est: oīs motꝰ localis vel est circularis vel rectus vel mixtus ex circulari t recto: sz iter oēs istos motꝰ: motꝰ circularis ē p̄mus. igit. Minoꝛ ꝓbat sic p. p̄mo q̄ sit ꝓꝛ motu mixtoꝛ: qꝛ simplex ē ꝓus ꝓposito: motꝰ aūt circularis ē simplex: mirtꝰ vo ꝓpositꝰ: g̈ motus circularis ē prior mixto. T. Recto aūt circularis. ¶ Hic p. oñdit q̄ motꝰ circularis ē prioꝛ recto: qꝛ motus circularis est simplicioꝛ t pfectioꝛ motu recto: g̈ est ꝓꝛ. Cōsequētia tenet qꝛ simplicꝰ t pfectꝰ est ꝓus minꝰ simplicꝰ t minꝰ pfecto. Assis ptz p̄mo q̄ sit simplicioꝛ: qꝛ fit in spacio circulari sine reflexione: viscōtinuatione: vl̄ iterruptiōe sic aūt nō est de motu recto: igit est simplicꝰ. q̄ aūt sit pfectioꝛ ptz: qꝛ ē incoꝛruptibilis: motus vo rectus ē coꝛruptibilis igit. T. Amplius prioꝛ. ¶ Secunda rō est: motus ppetuꝰ ē ꝓꝛ motu nō ppetuo: motꝰ circularis est ppetuus alij vo nō: igit motꝰ circlaris ē ꝓꝛ aliis. Et subdit p. q̄ illud q̄ mouet circulariter quodam mō q̄escit. Nā q̄escit fm q̄d vtpote q̄ete opposita motu recto: cum videtur sp manere in eodē loco. T. Cā aūt est. ¶ Hic p. assignat cām q̄re in linea circulari et i motu circulari non est principium: mediū: nec finis: qꝛ i tali motu aliquid dicit moueri respectu cētri. t circumre centrū qō equaliter respicit pūctū quodlibet: t eq̄liter distat ab eo: t cū in linea circulari sūt infinita pūcta nō est magis assignandū principiū mediū aut finē inuno puncto q̄ in alio. t per oñs motus qui fit fm illam lineā est ppetuus t ꝓꝛ nō ppetuo. T. Accidit aūt. ¶ Tertia ratio est: mēsura est ꝓꝛ mēsurato: sz motus circularis est mensura aliox motuū. igitur ē ꝓꝛ. Maioꝛē. pbat p. q̄ istā cōem auctoꝛitatē oīa mensurātur p̄imo: t p̄imū est mēsura aliox. T. Amplꝰ aūt. ¶ Quarta rō est. motus regularis est ꝓꝛ motu irregulari: sed motꝰ circularis ē regularis: aliꝰ vo nō. igit motus circularis ē ꝓꝛ aliis motibus. Minoꝛē. pbat sic p. q̄ motus circularis nō est velocioꝛ in p̄cipio medio aut fine: aut ecōtra. sed motus recti si sint naturales sunt in fine velocioꝛes q̄ in p̄ncipio: si aūt sint violēti tūc sūt in fine tardioꝛes q̄ in p̄ncipio: t p ons sūt irregulares. T. Q. aūt fm locū. ¶ Hic p. quita rōne. pbat dictā ꝓclōem plurib⁹ auctoꝛitatibus. ꝓmo auctoꝛitate Empedoclis ponētis litē t amicitiā esse p̄ncipia motuū p segregationē t cōgregationez que sūt motus locales: fm ipm igit motus localis est ꝓꝛ aliis motibus. Secūdo auctoꝛitate Anaragoꝛe dicētis omnia fuisse in vno cōfuso chaos a quo p intellectuz diuinū segregabant: q̄ segregatio dicit motus localis igit. Tertio auctoꝛitate democriti ponentis p̄ncipia reꝝ esse corpa athomalia que segregabant t cōgregabant: t p talem motū dicebat fieri gñationes t coꝛruptiones. ¶ Etiā ponentes vnū p̄ncipiuz materiale direrunt motuz localez esse ꝓꝛē. ¶ Silr plato ponēs aīam mouere localiter coꝛpus: dixit motū localem eē ꝓꝛē. Etiā fm opinionem vulgariter loq̄ntū nihil ōr ꝓprie moueri nisi quod mouetur motu locali: igit motus localis est p̄imus motuum.

Ōia mēsurantur p̄mo: t p̄imū mēsura aliox est.

Probat ꝓclō auctoꝛitatib⁹ antiquoꝝ.

Simplex ē prius cōposito.

Queritur vtrū oē quod reflectitur in pūctō reflexionis quiescat. Et videtur q̄ non: qꝛ si faba ꝓjaciatur sursū cui obuiat molaris descēdens tunc faba reflectetur: t tñ in puncto reflexionis nō quiescit: igitur non oē q̄ reflectit̄ in puncto reflexionis q̄escit. Minoꝛ patet: qꝛ si faba in pūcto reflexionis q̄esceret tūc molaris q̄esceret. hoc autez falsum: ergo non omne q̄ reflectitur in puncto reflexionis q̄escit. ¶ Secūdo sic. pila ꝓiecta ꝓꝛa terram reflectitur a terra: t tñ nō quiescit in puncto reflexionis: g̈ nō omne quod reflectit̄ i puncto reflexionis quiescit. Minoꝛ ptz: qꝛ si quiesceret tunc queritur a quo itez moueret sursū. Non enim a terra cum hoc esset pulsu vel tractu: quoꝝ nullus est dicendum: igitur non mouet a terra. Nec etiam ab aere ꝓtinente: qꝛ aer iam quieuit. Nec etiam ab impetu quia postq̄ illud q̄ mouetur q̄euit iam cessat impetꝰ ergo si illud ꝓiectum q̄esceret in puncto reflexionis: t postea moueretur: tunc a nullo moueretur. ¶ Tertio sic: deus pōt sine tempe intermedio mouere aliq̄d reflectendo ipm: cum hoc non sit maioris potentie q̄ ipsum annihilare: ergo nō omne q̄ reflectitur oꝛtet i puncto reflexionis quiescere. ¶ Quarto sic: si lancea pendeat ad trabē t musca ascendat eam: t in illo ascēsu cadat lancea deoꝛsum: tunc musca mouetur motu reflexionis: et tamen in puncto reflexionis musca nō quiescit: ergo non omne quod reflectitur in pūcto reflexionis quiescit.

In oppositū videtur esse p. in tertio tractatu huius viij. ꝓbans per hoc q̄ motus rectus non potest perpetuari: quia ex motu ante reflexionem et post reflexionem non potest fieri vnus motus totalis: et inter illos cadit tempus medium. Ꝓꝛo solutione questionis.

Quis punct⁹ reflectionis naturalis t violētus.

Sciēdū est q̄ dupler est punctus reflexionis: scilicet naturalis et violentus. Naturalis dicitur ille ad quem mobile naturaliter mouetur si non impediretur: et a quo naturaliter reflectitur. Sed violentus dicit ille a quo aliquid reflectitur contra naturam eiꝰ: ita q̄ mobile nō mouebatur naturaliter vt quiesceret

Obiectio

in illo. In pñcto aũt reflexiõis violẽto nõ opz illud qõ reflectiẽ q̃escere vt bñ ꝓbãt pria ⁊ q̃rta rões añ oppositũ. In pũcto ẋo reflexionis naturaliter mobile añ reflexionẽ naturaliter quiescit: licet hoc nõ oporteat supnaturaliter: vt bene ꝓbat tertia ratio añ oppositũ. ¶ Sz diceret aliquis: q̃ p. facit talẽ rõnez q̃ si tale mobile in puncto reflexionis nõ q̃sceret: sequereẽ q̃ mobile moueret siue recederet a termio ĩ quo nũq̃ fuit: qõ vr̃ impossibile. Loña patet: qr si a moueaẽ ve b. ad c: ⁊ reflectaẽ ve c. ad b. tunc si a. nõ quieuit in c. nunq̃ fuit in c et tamẽ moueẽ a c. ¶ Ad hoc dicẽ: q̃ lz a. nõ fuerit in c. actu: tñ bene in potẽtia qr potuit manere in puncto per aliquod totũ tp̃s: ⁊ si ibi mansisset fuisset actu in c per illud totũ tp̃s. ¶ Etiã potest dici: q̃ a nũq̃ fuit in c precise ⁊ adequate sm se totũ per aliqõ totum temp9 cum totũ mobile qõ moueẽ localiter q̃ diu mouet est in loco maiori per aliqõ tp̃s: ⁊ per nullũ totum tp̃s est in loco sibi equali: vt satis concludebat ratio zenonis posita in fine. vi. p. Sed tñ pars ipsius mobilis per aliquod tp̃s fuit in puncto. c. ¶ Sed quereret tũc vlteri9 aliquis ponaẽ q̃ aliquid sic reflectaẽ violẽte sine quiete media ꝓpter corpus sibi obuiãs: vtrũ illud q̃ reflectitur tãgat illud corp9 sibi obuians. Nõ põt dici q̃ nõ cum tunc nõ fieret reflexio. Nec põt dici q̃ sic: qr si tangeret tunc qñ tãgeret esset in loco sibi equali: ⁊ p ꝓns quiesceret: qõ ẽ ꝓtra positũ. ¶ Ad hoc dr̃: q̃ illud qõ reflectiẽ violẽte nõ tangit illud qõ sibi obuiat in aliquo toto tempore: nec ĩ aliqua tota pte tp is capiendo totñ sincathe. sed tñ tangit in aliqua parte tẽporis in diuisibli: sic q̃ p nullã partẽ totã tpis. Isto notato sit

Conclusio. ¶ Si aliq̃d moueẽ ad aliquẽ terminum naturaliter vt ĩ illo termio q̃sceat ⁊ ab eo reflectitur naturaliter nisi ĩueniat impedimẽtum ĩ termino reflectiõis q̃sciti. Ista ꝓclo pz ex expositõe text9

Dubitatur. ¶ Primo vtrũ mot9 naturalis sit velocior in fine q̃ in pricipio. Et vr̃ q̃ nõ: quia mobile citius moueẽ p mediũ rari q̃ p mediũ densi9: sz sic ẽ q̃ illo qõ moueẽ naturaliter: aliq̃n moueẽ p mediũ dẽsi9 circa finẽ mot9 q̃ erat mediũ circa pncipiũ motꝰ igr̃ mot9 naturalis nõ ẽ velocior ĩ fine q̃ ĩ pncipio. ¶ Scõo sic ẋt9 motiua nõ ẽ maior ĩ fine q̃ in pricipio cũ nõ vr̃ a quo fortificareẽ: igr̃ mot9 naturalis nõ ẽ velocior in fine q̃ ĩ pricipio. ¶ In oppositũ ẽ p. in tertio tractatu huius octaui: per hoc ꝓbans motuz circularem esse primũ: qr talis est regularis: rectus vero non ita quidã est velocior in fine q̃ in principio sicut motus naturalis: quidã vero econuerso: sicut motus violentus. ¶ Ad dubiuz dr̃ q̃ motus localis naturalis: q̃ fit per medium vniforme: hoc est equaliter densuz vel equaliter rarũ in omnibus suis partib9 est velocior in fine q̃ in pricipio: ⁊ hoc ꝓuenit exeo qr in illo mobili causata est quedã qualitas in mobili que vocaẽ impetus: actiue cõcurrens ad motũ: que quidẽ qualitas nõ fuit in pricipio motus: ⁊ q̃tuz mobile magis accedit ad terminũ ad quem tantũ illa qualitas magis cõcurrit: igitur mot9 naturalis velocior est in fine q̃ in pricipio. Hec autẽ causa a famosis doctorib9 datur. ¶ Alia tamẽ causa potest dari: q̃ ex eo motus naturalis est velocior in fine q̃ in principio quia mediũ magis resistit in pncipio q̃ in fine: cum plus sit de medio inter mobile ⁊ terminũ ad quẽ in pricipio mot9 q̃ in fine: modo totum est maioris resistentie q̃, sua pars. Nam si aliquid debeat mouen motu naturali decem pedũ magis resistit aer decem pedũ q̃ aer q̃nq̃ pedum: ⁊ aer quinq̃ pedũ q̃ aer vnius pedis ⁊ hoc clarius potest videri de aqua. Et iõ si nõ esset aliquod medium resistens siue actiue inclinãs ⁊ concurrẽs ad impediendũ motum ipsius mobilis vtpote si poneretur vacuum quodam spacium separatum inter ignem ⁊ terram: tunc si lapis moueretur deorsum: nõ citius moueretur in fine q̃ in principio: cum ibi non sit maior virtus motiua in fine q̃ in principio: cum motus localis non est deperditiuus de perse nec acquisitiuus. ¶ Etiam si virtus motiua esset maior in fine hoc maxime esset ꝓpter talem impetum quem aliqui ponunt sed ille non est ponendus: cum non videtur a quo causaretur: vel per quid destrueretur: ⁊ hoc maxime dum modo fieret motus in vacuo: si autez fieret motus per plenum tunc talis impetus posset destrui a medio resistente posq̃ mobile est in loco naturali De motu autẽ alterationis acquisitiuo clarum est: q̃ est velocior in fine: q̃ in principio: dumodo qualitates actiue acquiruntur: quia in tali alteratione semper augmentatur virtus actiua siue alteratiua: ⁊ diminuitur resistentia. ¶ Et ad primam rationem dubij dicitur: q̃ dictuz phi intelligitur: dũmodo mediũ sit vniforme quo ad densitatem vel raritatẽ. ¶ Ad scõaz dicẽ: q̃ licet virtus motiua non sit maior siue intentior in se tamẽ virt9 resistiua est minor. Etiã posset negari q̃ virtus actiua non sit maior tenendo q̃ causetur impetus in mobili.

Quid prior ⁊ posterior passio.

Dubitatur. Scõo. vtrum instans transmutationis debeat attribui posteriori passioni. ¶ Ad dubium dicitur q̃ per posteriorez passionez debemus intelligere in proposito terminũ ad quem transmutationis: siue talis transmutatio fuerit acquisitiua: siue deperditiua. Et p priorẽ passionẽ debem9 intelligere terminũ a quo. Unde aliq̃ ꝓpter istud dictũ p. scz q̃ istãs est attribuendum posteriori passioni crediderunt q̃ p. voluit ponere instantia indiuisibilia: ⁊ etiam crediderunt q̃ est dabile primũ instãs in quo res nature pmanentis est: sz nõ est dare vltimũ instãs in quo ipa ẽ. Et hoc tãq̃ pncipiũ tenuerũt. Añ ponũt quatuor regulas de re pmanẽte: duas de esse: ⁊ duas de non esse.

Opinio quorundam.

Prima regla ꝺ pmanẽtib9

¶ Prima regula est: q̃ rei pmanẽtis dabile est pmũ instans sui esse. Probãt sic. qr res pmanẽs ꝓducit in eẽ per alterationẽ p̃cedentẽ: ⁊ tunc in instãti terminate illã totam alterationẽ, res pmanẽs est aut nõ. si sic: habeẽ intentũ. si nõ tunc opz preter illã alterationẽ totalem eẽ vnã aliã alterationẽ que ꝓducit in eẽ: qõ nõ est vicẽdũ. ¶ Scõa rla talis: q̃ rei pmanẽtis nõ est dabile vltimũ instãs sui esse. Patz: qr si eẽt dabile vltimuz instans sui esse cum sit dabile primum instans esse forme sequentis: tunc queritur: ant est vnum ⁊ idem instans: aut aliud ⁊ aliud. Non primuz: qr tũc idez simul ⁊ semel: puta eadẽ materia informareẽ formis specifice distinctis. Si fm: cũ inter quecũq̃ duo instãtia mediet tp̃s: tunc in illo tpe materia erit sine forma: qõ ipossibile est naturaliter. ¶ Tertia rla est. q̃ rei pmanẽtis non est dabile vltimũ nõ esse. Patet: qr est dabile primũ instans esse: ergo nõ est dabile vltimũ instans non esse. Consequentia patet: quia tunc vel esset vnum ⁊ idem instans vel aliud ⁊ aliud. Non primuz: quia tunc simul esset et non esset. Si secundum: cum inter illa duo instantia mediet tempus: ĩ illo tempore nec res erit nec non erit. ¶ Quarta regula est: q̃ rei permanentis est dabile primum instans non esse post esse. Patet: qr est dabile primum instans forme permanentis sequẽtis corruptionẽ prioris forme: ⁊ illud ẽ primũ istãs nõ eẽ forme p̃cedẽtis: igr̃. ¶ Ponũt etiã ꝓformiter q̃tuor rlas de reb9 successiuis. ¶ Quarũ pria ẽ q̃ rei successiue nõ ẽ dabile primũ istãs eẽ. Pz: qr fit in tpe. ¶ Secũda est q̃ nõ est dabile vltimũ istãs eẽ rei successiue. ¶ Tertia regula est: q̃ est dabile vltimum instans non esse rei successiue. ¶ Quarta est quod est dabile primum instans non esse post esse rei successiue. Et probant istas regulas conformiter sicut precedentes.

Scõa regula

Tertia regla

Quarta rla.

Quatuor rle conformes ꝺ successiuis.

¶ Contra quos ponuntur due conclusiones: quarum

Confutatões

Conclo.pma. Pila talis est: si essent instantia indiuisibilia et transmutationes indiuisibiles: a suis terminis differētes instans transmutationis attribueretur posteriori passioni. patet. quia ponatur q̄ a producat in instanti et indiuisibiliter: tunc est dare tēpus in quo a nō est: et tps in quo a est: et sit b instans medium inter istaduo tpa in quo a producat per aduersarium: tunc vel in b instanti totum a est. vel nihil eius est: vel aliquid ipsius est: et aliquid ipsius nō est. Si det primus habetur propositū. Non potest dici scōm: quia sic a non transmutaretur in illo instāti: cuz nō se haberet aliter q̄ se habebat in tēpore precedente. Nec potest dici tertiuz

Conclusio.ij. q̄a tunc illa transmutatio esset diuisibilis: ex quo in a acquiretur pars post partē: et istud itendit phūs octauo huius. Etiam si vna pars a esset: et alia non esset tunc a: nō esset. ¶ Secunda conclusio. Si essent instātia indiuisibilia et mutatiōes indiuisibiles a suis terminis differentes: instans transmutationis esset attribuendum priori passioni: ita q̄ illud qō generaret in illo instanti in quo generaret non est. Ptz. quia vel illud esset totaliter in illo instanti in quo generatur: vel nihil eius est in illo instanti: vel vna pars eius est: et alia non est: sed fieret. Non potest dici tertium propter causam dictā in precedēti conclusione. Si vero dicatur scōm habetur propositū. Si primum: tunc duo inconuenientia sequētur. Primū est: q̄ illa generatio non differt a termino ad quez qui est esse perfectuz ipsius a: qō est contra positionē ipsius aduersarij Scōm est: q̄ in illo instanti illud nō generaretur: sed esset perfecte genitū: quia omnino ita se haberz sicut in tpe sequente: et sic nō magis generaretur in illo instanti q̄ in tpe sequenti: et tamē in tēpore sequēti nō dicitur generari sed esse genitū: igitur nec in illo instāti. Etiam sexto huius dicit: q̄ illud qō mutatur dū mutat non est ī illo ad quod mutat. Frustra enim mutaretur ad illud: si iam perfecte esset in illo. igitur illud quod generatur q̄n generatur non est. ¶ Ex istis duabus conclusionibus sequit correlarie q̄ impossibile est esse in tēpore instantia indiuisibilia: et transmutationes indiuisibiles a suis terminis differentes. patet. quia illud est impossibile ad quod cōtradictoria sequūtur: sed ad positionem instantiū et transmutationum indiuisibiliū sequunt contradictoria: cuz sequat q̄ in eodem instanti res esset: et ipsa eadē non esset. Etiaz sequeretur q̄ instantia essent sibi inuicē immediata et non essent sibi inuicem immediata. ¶ Sed istis nō obstantibus: ex quo dictum est prius q̄ pūcta sunt in lineis: et instantia in tpe que nō sunt res indiuisibiles sed puncta sunt partes linee: et instantia pūt dici par-

Alia conclo. tes tpis: cum instās pro tpe pūti capi posset qō terminat et continuat nō primo: sed indiuisibiliter: quia nō est diuisibile in plura quoruz quodlibet terminat aut continuat. ¶ Ideo ponitur alia conclo: scz q̄ est dare instans in quo a primo est: et in quo a vltimo ē: posito q̄ a indiuisibiliter fiat et indiuisibiliter corrūpat ptz. quia si a duret precise per vnā totā horam: tūc instantia terminantia illā horam sunt prima pars eius et vltima: et a primo est in illa pria parte: ex quo in illa prima parte est et nō erat ante q̄ iceperat illa prima ps. Et similiter a est in illa vltima parte: cū aliter nō esset ī illa tota hora. Et sicut a dicit esse in primo instāti et

Questio. etiam in vltimo ita dandū est etiam vltimū instās in

Solutio quo a non est ante q̄ esset: et post esse eius est dādum primum instās in quo a nō est: et ante eius inceptionez fuit. ¶ Sed tūc quereret aliquis. an sit dare aliqō totum tps: in quo res primo est: capiendo totū cathegoreumatice. ¶ Ad hoc dicit: q̄ ē dare aliqō totū tps in quo res primo est: loquēdo de prioritate quo ad inceptionem. pz. qz si sortes duret precise per vnā horā et diuidat illa hora in decē partes: tūc prima pars est tps in quo sortes primo est: sic q̄ ipse non fuit ante q̄ illud tps incepit: nec prius incepit esse q̄ illud tps incepit esse. Ita etiā est dare tps in quo sortes vltimo ē vt puta vltima pars illi⁹ horze: quo ad desitionē. Nam sicut illa pars est vltima quo ad desitionē sic q̄ post desitionē illi⁹ nihil illi⁹ tpis desinet esse: ita sortes post illud tps nō desinet esse: nec aliquid ei⁹. Sed tū impossibile est esse aliq̄ rē primo in aliquo toto tpe [capiēdo ly totū sincategoreumatice: et ly prio aduerbialiter vt determinet illud verbū esse: et hoc quo ad desitionem tpis] ptz. quia detur illa ps in qua illa res primo dicitur esse tunc in medietate illius temporis primus fuit: et adhuc pri⁹ in medietate illius medietatis: igit. Et sicut nō est dare primū instās quo ad desitionē ata nō Questio est dandū vltimum quo ad inceptionē. Si tū totū caperet cathegoreumatice: tūc bñ eēt aliqō totū tps in Solutio. quo res prio eēt: capiēdo pmo aduerbialit: vt puta me dietas tpis ī quo res dr eē. ¶ Quereret ei aliqs: si deꝑ ꝓduceret hoiem totū simul: an illa productio esset idiuisibl' cū illa ꝓductio nō sit aliud q̄ homo producꝰ q̄ est diuisibilis. ¶ Dicit q̄ illa productio est ꝓductio i diuisibilis: sed tū nō est res indiuisibilis: qz illa productio fit indiuisibiliter et tota simul.

Ad rationes questionis. ¶ Ad primā tertiā et quartā patent solutiones ex dictis. ¶ Ad scōam dicitur: q̄ pila sic ꝓiecta ad terrā reflectit ab impetu impresso a proiciente et talis pila [vt aliquib⁹ placz] quiescit in puncto reflexionis: eo q̄ partes posteri⁹ terraz non tāgētes mouent ad terrā: et sic resistunt partibus priozibus terrā tangentib⁹ ne sine quiete recedant a terra: hoc pōt experimētaliter videri de lapide ꝓiecto contra murū: qui ꝓpter violentiā partiū distantiuz a muro frangit: et tandez partes posteriores ad murum mouent. Ex quo pz: q̄ partes posteriores priozib⁹ resistunt ne ad oppositum moueantur.

¶ Quintum capitulum in quo agitur de impartibilitate primi motoris. Conclo.i.

A videndā impartibilitatē primi mouētis ponunt aliq̄ cōclones. ¶ Prima est: impossibile est mouēs finitum scōm durationē mouere per tempus infinitū probat primo supponendo. q̄ mouens finitū puta. a. non potest mouere mobile puta b. per tēpus infinitū. c. ¶ Secūdo supponēdo q̄ medietas ipsius. a. mouebit medietatē ipsius. b. in minori tpe q̄ c. ¶ Tertio supponēdo q̄ auferēdo ab. a. eq̄les partes tādē cōsumit Similit auferēdo a. b. eq̄les ptes ¶ Tunc sic arguit: si a. moueat b. per tēpus infinitū: medietas ipsius a. mouebit medietatē b. per tēpus minus qō erit finitū: ergo sicut illa medietas bis sumpta reddz totū a. ita tēpus finitū bis sumptū reddet totū tēpus in quo b. mouebit et sic illud tēpus erit finitū ¶ Secūda cōclusio: virtus infinita nō pōt esse in magnitudine finita. Probat primo supponendo: q̄ maior virtus in minori tpe pficit effectū q̄ minor virtus: et sic potētia infinita mouet mobile ī mi- Conclo.ij.

nori tempore q̄ finita. Secundo supponēdo q̄ omne qđ mouetur mouet in tēpore finito. Tūc sic arguit. Si in magnitudine finita eēt virtus infinita tunc virtus finita et virtus infinita eque cito moueret: quod est impossibile. Probatur consequentia: quia si virtus infinita moueat a: mouebit ipsum in tempore: et virtus finita mouebit ipsum in maiori tpe Ponatur ergo q̄ hoc sit in tempore maiori in millecuplo maiori q̄ illa finita que sumpta ē: tunc ipsa eque cito mouebit sicut virtus infinita: quod est impossibile. ¶ Tertia ꝯclusio In magnitudine infinita non potest esse ꝝt⁹ finita. probatur. Tum primo: quia si in magnitudine infinita a b: sit virtus finita: tunc in parte eius finita erit virtus minor: in certa proportione: ponatur ergo q̄ hoc sit in millecuplo tunc in parte ipsius a b: que erit in millecuplo maior erit tanta virtus sicut in tota magnitudine finita quod est impossibile. Tum secūdo: quia talis virtus mouebit aliquod corpus in aliquo tempore. et illud idem corpus mouebitur a virtute corporis finiti in aliquo tempore licet minori: ponatur ergo q̄ hoc sit in minori tempore in centuplo: et accipiat̄ aliud corpus maius in centuplo: tunc eque cito mouebitur aliquod corpus a virtute corporis finiti: sicut corporis infiniti quod est impossibile. ¶ Quarta conclusio. corpus proiectus post exitū a manu proiicientis non mouetur ab aere moto a proiciente: neq; ab aere ipm proiectū velociter insequēte: sed mouet̄. qz aer propinquus ꝓiicienti mouetur a ꝓiciēte et iterū ille mouet alterū: et sic consequenter. ¶ Prima pars pz: qz non videtur qđ mouet aerē postq̄ ꝓiciēs desinit mouere cū tal' aer nō moueat̄ a se. ¶ Secūda pars pz: qz si b̄ esset verū: oporteret vno moto oīa moueri. qđ est falsū. ¶ Tertia pars pz: qz nō est dabilis alius modus quo ꝓiectū moueat̄. Et sic ptz q̄ motus ꝓiecti nō est ꝓpe vnus: qz nō fit ab vno solo mouente. ¶ Quinta conclusio. Primus motor est īmobilis pz. Tū ꝓmo qz si moueretur mouer̄ ab alio: et sic nō esset prim⁹ motor. Tū secūdo: qz si eēt nō eēt fatigabilis et sic nō semper moueret regulariter: qđ ē falsum. Sexta conclusio: primus motor ē in circūferentia primi mobilis: pz qz talis circūferentia velocius mouetur q̄ alie partes: igitur in ipsa videtur esse primus motor. ¶ Septima cōclusio: prim⁹ motor ē sine magnitudine et īpartibilis. pz: qz vel haberet magnitudiem infinitā: sed hoc nō: qz nulla talis pōt esse vel finitam. et hoc nō: qz i magnitudine finita nō pōt esse virtus infinita: sed prim⁹ motor ē infinite ꝝtutis: cū perpetuo tēpore moueat: igitur nō ē magnitudine finita.

¶ Et h̄ ō octauo phisicoꝝ: et per ꝓ̄ns ō toto.

Quod autem hoc necesse. ¶ Istud est quart⁹ tractatus huius libri in quo p. determinat de partibilitate et impartibilitate primi motoris et continet iste tractatus quattuor capitula que videbūtur in processu. ¶ In primo capitulo premittit p. conclusionem in hoc tractatu principaliter intentā. s. q̄ necesse ē eē vnum primum mouens impartibile: nullam hūs magnitudinem. T. Horū aūt vnūqq̄q;. ¶ Hic p. ponit cōclusionem primi capituli q̄ impossibile est mouens finitum mouere p temp⁹ finitū aliquod mobile. Pro cui⁹ pbatione premittit p. tres suppōnes. ¶ Prima est cū mouens finitum posset mouere mobile finitū per tēp⁹ infinitum. sit ipm mouens a. et mobile b. et tempus infinitū cum quo aduersarius diceret a mouere b. T. Sit igitur a. ¶ Secunda suppō est: q̄ medietas ipsi⁹ a: mouebit medietatē ipsius b: in minori tempe q̄ est tempus in quo a mouet b: et illa pars tpis non erit infinita sed finita. T. ¶ Sic ita q; ipsi. ¶ Tertia suppō ē q̄ auferendo ab a equales partes tandē consumitur. similiter auferendo equales partes a b. ¶ Istis suppositis probatur sic conclusio. Ipsum a mouens finitum mouebit b in tempe c: ergo per secundam suppōnem: medietas eius mouebit medietatem ipsius b in minori tempe: q̄ erat tempus infinitum: et cum illa pars ipsius mouentis aliquotiens sumpta reddit totū mouēs: sequit̄ q̄ps tpis aliquotiēs sūpta reddet totū tēpus per quod a mouebit ipm b. Hoc autem non pot esse infinitum: sed finitum: ergo non contingit mouēs finitū mouere mobile finitū in tpe infinito.

Quod autem. ¶ Istud est secūdū capitulum huius tractatus in quo p. ostendit q̄ virtus infinita in est in magnitudine finita. Et continet istud capitulum duas partes fm duas conclusiones. ¶ Prima conclusio est ista: p non contingit potentiam infinitam esse i magnitudine finita. Pro cuius probatione premittit p. aliquas suppōnes. ¶ Prima est q̄ maior virtus i minori tempe perficit effectum q̄ minor virtus: vt maior potentia calefactiua equalem caliditatem ꝓducit in minori tēpe q̄ minor potentia calefactiua. Ex ista suppositione infert p. q̄ infinita potentia mouet aliquod mobile in minori tempore q̄ finita. ¶ Secunda suppositio est q̄ omne quod mouetur mouetur in tempe finito. ¶ Istis suppositis probatur sic conclusio si i magnitudine finita esset virtus infinita sequeretur q̄ virtus infinita et virtus finita eque velociter moueret idē mobile. ꝓ̄ns est contra primam suppositionē: igit̄. ꝓ̄na patet: qz sumatur mobile quod potentia finita potest mouere in aliquo tempore illud idē potest mouere potentia infinita in minori tempore q̄ potentia finita: vt patet per primam suppositionem: et cum non possit mouere ipsum in instanti: sed in tempore: vt patet per secundam suppositionē: sit ergo illud temp⁹ min⁹ in cētuplo q̄ tps i quo mouet potētia finita: tunc centuplet̄ potētia finita: quo facto mouebit p min⁹ tps in cētuplo q̄ prius mouebat: et tū illa virtus centuplata remanebit finita: ergo virtus finita et virt⁹ infinita mouebunt idem mobile in equali tpe per equale spaciū

quod est ꝓtra ꝑmā suppōnē. T. Nō igr. ¶ Hec ē scōa ps capi. in q̄.p. ponit talē cōclusionē q̄ in magnitudie infinita non potest esse v̄tus finita: ꝓbat p. duab⁹ rōnibus. ¶ Quarum prima est. Si in magnitudine infinita esset virt⁹ finita: seq̄retur q̄ virtus finita exīs in magnitudine infinita esset infinita. ꝯñs ē falsū: igitur ꝯña pz: qz illa virtus ē infinita q̄ mouet aliq̄ mobile velociꝰ q̄ posset mouere quecūq; virtus finita: sed sic ē de virtute q̄ ē in magnitudine infinita: ex quo q̄cunq; virtute data in magnitudine infinita esset dare maiorē: q̄ nō est totalis magnitudo: ⁊ ꝑ ꝯñs virtus exīs in tali magnitudine mouebit velocius q̄ q̄cūq; alia virt⁹ finita posset mouere: ⁊ der ꝯñs est infinita: vt satis ꝓbatū est superius. Verbi gratia sumatur magnitudo ī finita a b: q̄ habeat virtutē finitā: ⁊ moueat in aliquo tpe. deinde sumaꝫ ps magnitudinis infinite q̄ sit a c: cuius virtus ē minor v̄tute toti⁹: ⁊ itez ī ipsa magnitudine capiaꝫ aliqua pars eq̄lis ꝓcedēti: ⁊ sic cōsequēter. tunc poterūt accipi tot ptes in magnitudine infinita: q̄ virt⁹ ipsaꝝ erit eq̄lis virtuti toti⁹ si ipa essz finita: ⁊ tñ nō ē possibile accipere totā magnitudinē: q̄ ne q̄ totā virtutē illius magnitudis. T. Est aūt ꝑ demōstrare. ¶ Scōa rō est. si in magnitudie infinita eēt v̄t⁹ finita: seq̄reꝫ q̄ potētia corpis infiniti moueret equali velocitate ꝓcise sicut ꝯña corpis finita: sed hoc ē falsū ex quo in maiori corpe ē maior v̄tus ceteris paribꝰ ⁊ maior virt⁹ velociꝰ mouet. Cōña tñ pz: qz moueat potentia corpis finiti aliq̄ mobile ī aliquo tpe: tūc potētia corporis ifiniti mouebit illud idē mobile mīori tēpore puta in duplo: augeat ergo virtus corpis finiti ī duplo quo facto ipsa remanebit adhuc finita: ⁊ tamē tunc mouebit idē mobile in eq̄li tpe ī quo mouetur a virtute corpis infiniti: ergo in magnitudie infinita ñ potest esse virtus finita.

De his aūt. ¶ Istud ē tertiū capl̄m buiꝰ tractatus in quo p. vult oñdere q̄ ad vnitatē ꝑmi motꝰ re q̄ritur vnitas motoris dicēs q̄ ꝑmo determinādū est de motu ꝓiectoꝝ. Nā ex quo ꝓiectū post recessū a māu ꝓicientis mouet: ⁊ nō mouet ex se naturaliter: ſz a motore extrinseco q̄ nō tangit ipsū post recessū a ꝓiciēte: ideo dubiū ē a quo tale ꝓiectū mouet. T. Si autem ¶ Hic p. remouet vnā falsā solutionē ad dictā dubitationē q̄ talis ē q̄ ꝓiciens simul cū ꝓiecto mouet quod dā corpus: vt puta aerē: vel aliud q̄ vltra mouet ꝓiectū. ¶ Hanc solutionē remouet p. dicens: q̄ tunc rediret dubitatio q̄d mouet aerē post q̄ ꝓiciens cessat mouere. Non enī mouet ex se: nec v̄ a quo alio moueatur

T. Necesse ē aūt. ¶ Hic p. soluit dictā dubitationē dicens q̄ ꝓiciēs ꝑmo mouet corꝑ sibi ꝓpinquū: q̄ vltra mouet ꝓiectū: ⁊ etiā dat corpori ꝓpinquo virtutē mouēdi aliud mediū: ⁊ illud itez aliud: ⁊ sic ꝓiectū anteqū cessat moueri a pluribus mouētibus mouet. T. Hec quidē igit. ¶ Hic p. concludit q̄ motus ꝓiectiōis non ē ꝓpriissime continuꝰ vnus: qz nō ē ab eodē motore habēte se cōtinue silr in ordie ad ipm mobile: q̄ tamē ad cōtinuitatē motus ꝓpriissime dictā requirit: q̄ talis motus nō ē vnus ⁊ cōtinuus ꝓpriissime. Ter. Impossibile aūt ¶ P. hic remouet vnā falsā ⁊ apparentem solutionē ad dictā dubitationē. Dicebāt enī aliq̄: q̄ ex quo ꝓiectū mouet velociter: necesse est aliq̄ corpus velociter ipm insequi ne fiat vacuū: ⁊ illud corꝑ sic insequēs pellit ipm ꝓiectū donec cessat moueri. ¶ Dicit enī p. q̄ ille modꝰ dicēdi nō est cōueniēs: qz nisi adderet aliud seq̄retur q̄ oporteret omia moueri vno motu: ⁊ tandē celū turbari. hoc aūt falsū ē: ergo falsū est ꝓiectū sic moueri. Illi aūt q̄ dicunt ꝓiectū sic moueri dicunt ipm moueri per antiparistasim.

Solutio falsa

Confutatio.

Solutio vera

Alia sol. falsa

Confutatio.

Quoniā aūt in his. ¶ Istud ē q̄rtū capl̄m huius tractatus in quo p. oñdit q̄ ꝑmus motor ē ꝓmue et regulariter mouēs per tp̄s infinitū ⁊ q̄b coꝓcedit motus regularis: continuus: ⁊ sempiternꝰ q̄ est vnius mobilis ⁊ abvno motore. Et ponit p. in isto capitulo duas cōclusiones: ⁊ postea inferꝫ conclusionē ꝓcipalem totius tractatus. ¶ Pria cōclusio quā ponit p. est ista q̄ ꝑmus motor ē immobilis: ꝓbat p. duabꝰ rationibus. ¶ Quarū ꝑma est: si esset mobilis: hoc esset ab alio ⁊ sic nō eēt ꝑmū mouēs: quod ē cōtra suppositū. ꝯña pz: qz omne q̄ mouet ab alio mouet. ¶ Secunda ratio est: si esset mobilis esset fatigabilis: ⁊ aliter ⁊ aliter cōtinue se habēs: ⁊ sic aliq̄n non moueret regulariter: sed ꝑmꝰ motor ē infatigabilis ⁊ regulariter mouēs igitur nō est immobilis. T. Necesse est aūt. ¶ Secūda conclusio est q̄ primus motor est in circūferentia ꝑmi mobilis: qz in circūferētia ꝑmi mobilis motus ē velocior: ergo ibi debet eē ꝑmꝰ motor: ꝯña pz: qz vbi est maior effectus ibi ē maior influētia: sed hoc ē in circunferētia: ergo ibi debet eē ꝑmus motor. aūs pz: qz ptes ꝑmi mobilis circūferentiales mouentꝫ velociusꝫ aliis ptibus. T. Determinatis aūt his. ¶ Hic p. concludit cōclusionē principalē huius tractatus q̄ est ista q̄ ꝑmus motor ē impartibilis: nullā penitus habēs magnitudinē. ꝓbat sic p. qz si haberet magnitudinē aliquā vel illa esset finita vel infinita. Nō infinita cuz nulla talis ponenda. Non finita: qz cū ꝑmus motor moueat p tp̄s infinitum: seq̄tur q̄ est virtutis infinite sed virtus infinita non potest esse in magnitudine finita: ergo ꝑmus motor nullā penitus hz magnitudinem. Hic aūt est sermo de magnitudine ꝓprie dicta q̄ est extēsio corporea. Et hec de expositione textus.

Lōclusio. i.

Lōclusio. ii.

'Partes circuferentiales' locius mouentur' partibꝰ

Queritur. Vtrum ꝓiecta post recessū a ꝑmo ꝓsciente moueatur a medio vel ab aere. Et v̄ q̄ non ab aere: quia trocus mouet motu circūgirationis: ⁊ tñ hoc nō est ab aere cū ibi vna pars aeris nō pellat aliā ex quo trocus quādā sic mouetur mouet in suo loco. Secundo sic. nullus potest mouere aerem ad distantiam viginti vel triginta pedū nō ꝓiciēdo corꝑ grauē: ergo etiaz nō potest mouere aerem per tantā distantiam ꝓsciendo corpus graue. ꝯña tenet per locū a maiori. Magis enī videtur q̄ aliq̄s posset mouere aerem sine graui resistente q̄ cum graui resistente. aūs pz: qz per aerem nullus potest cōmouere flāmā candele distantem per viginti vel triginta pedes: quod tamē faceret si aerē ita remote moueret. ¶ Tertio sic. si tale corpus moueretur a medio: sequeretur q̄ aliquis deberet ad maiores distantiā mouere fabā q̄ pilaz: vl'a pidem vnius libre. ꝯñs ē falsū: ergo ⁊ aūs. ꝯña patet: qz aer motus ad maiorē distantiā debet mouere minꝰ graue siue minus resistens q̄ magis resistēs. ¶ Quarto sic. nauis velociter tracta contra fluxum aq̄: cessantibus trahētibus adhuc mouetur ascendendo contra fluxuz: et hoc non potest saluari p aerez pellentē: ergo tale corpus non mouetur ab aere. maior patet per experientiaz. ⁊ minor patz: quia nulla virtus pellebat aerem. Etiam percipit aer ab ante ⁊ nō percipitur a retro. Nā si nauis feno vel straminibus repleta eēt: straмina a parte anteriori separarentꝫ ab aere resistente: et nō a pte posteriori ab aere pellente. ¶ Quito ꝓbat q̄ ꝓiectū nō moueaꝫ ab aliquo alio: q̄ si moueretꝫ ab aliquo alio: maxime eēt ab ipetu: sed hoc nō igit. Maior ptz: qz ille impetus nihil ē: igit nō mouet. aūs pz: qz si aliquid eēt: vel esset motus vel qualitas. Nō motus cuz tunc idem esset causa sui ipsius. Nec qualitas cum non sit qualitas ꝑma nec secūda: cum qualitas

secunda generatur a primis. ¶ Serto sic. si l'e impetus moueret proiectum: tunc aliquādo aqeret sine pmanente agente: qđ aūt videt eē falsū: cuius instrumentum non agat sine principali agente. aūs tamen patet qr proiectēs cessat mouere anteq̄ proiectū cessat moueri. ¶ Secundo sic. si tale proiectū moueret ab ipetu tunc proiectū semper moueret. oūs est falsū: ergo t aūs. oña pz qua nō videt a quo destrueretur impetus. ¶ Octauo sic. si proiectū ab impetu moueret seqret q maius proiectū velociꝰ moueret. oūs ē falsū: ergo t aūs. oña pz: qr maiori proiecto maior ipetus ipmitt: er quo accña materialia ad subiectorū extensionē extendantur. ¶ Nono sic. si proiectū moueret ab ipetu: tūc talis ipetꝰ eēt in proiecto: t sic qlibet proiectū moueret motu naturali cū moueret a principio intrinseco. oūs est falsū: ergo t antecedēs. nā lapis proiectus sursū violente moueť. ¶ In oppositū tamē videt eē. p. in textu dicens q mouēs mouet aerem vel aquā vl aliquod aliud tale qđ natum ē mouere t moueri. ¶ Pro solutione questionis.

Opinio.i. **Sciendum q de ista questione sūt tres opiones.** ¶ Una ē dicētiū q proiectū post recessū a manu proicientis moueť ab aere p antiparistasim: ita q aer subintrat locum proiecti: t sic pellit proiectū ad aliā ptē aeris: t iterū alius aer subintrans locū proiecti pellit proiectū ad aliā partē t sic cōtinue quousq̄ proiectū ad tantā distantiā deueniat: ad quantā potest deuenire tali proiectione. ¶ Hanc aūt opinionē p. reputat eē falsam octauo huius. ¶ Etiam hoc idē bene pbant quattuor pme rationes ante oppositū facte.

Cōfutatio. ¶ Alia ē opinio q proiectū post recessum a manu proicientis moueť ab aere ꝑ mō quia cū proiectū dimittit proiciens mouet aerē primum ipsi proiecto: t ille aer mouet aerē sibi primū a quo proiectū mouetur: t sic deinceps quousq̄ proiectū ad tantā distantiā pueneri ad q̄tam pertingere potest tali proiectione.

Opinio.ij. ¶ Ista aūt opinio videt eē falsa vt bene pbant quattuor pme rōnes ante oppositū.

Cōfutatio. ¶ Etiam ista opinio relinquit dubitationē insolutā cū maneat eadē dubitatio de aere a quo moueť. Nā si diceret q aer mouetur a quodā impetu sibi posset dici de proiecto.

Exasio. Confutatio ¶ Dicerz tamē aliquis q hanc opinionē videt tenere p. octauo huiꝰ. sigit. ¶ Ad hoc dicitur q lz illa opinio phō attribuatur sm cōiter exponentes: tū potest dici q ipse loquebat sm opinionē tpe suo vigētē t famosam.

Opinio.iij. ¶ Secundo potest dici q hoc nō potest euidēter cōcludi ex dictis phī. Dicit enī phūs sic q mouēs mouet aerē aliquē vel aquā vel aliqđ aliud tale qđ aptum natum est mouere t moueri: sed nō simul pausat t mouetur. Ex istis aūt verbis nō potest euidēter cōcludi q proiectum moueat a medio. ¶ Tertia opinio est dicens: q cū proiciens mouet ipsum proiectū imprimit sibi quēdā impetū siue quandā virtutem motiuā per quā ipsuz proiectū potest moueri ad illam partē ad quā proiciens intendit Iste aūt impetus est qualitas quedā distincta ab ipso mobili: que est passio: siue passibilis qualitas vl dispositio. Et sm istam opinionem manifeste possunt sustineri et saluari experientie adducte ī quattuor primis rōnibꝰ. ¶ Istis notatis ponit cōclusio responsiua.

Cōclo responsiua ad questiū secdm tertiā opionē. s. q proiectu post recessum a proiciente moueť a virtute sibi impressa. Patet quia proiecta non vicūtur nisi tribus modis mouen. s. per aūparistasim a medio t ab impetu: sed duo primi modi non sunt acceptā di (vt docet experientia) ergo relinquitur tertiꝰ modꝰ

Dubitatur. vtrum omnis ipetus sit eiusdem speciei specialissime essentialis. ¶ Ad dubium dicitur q non: quia impetus mouens graue sursum corrumpitur a forma grauis et a grauitate. et impetus mouens graue deorsum magis conseruatur a forma grauis: modo illa que sunt eiusdem speciei essentialis: habent ab eodem naturaliter conseruari: t similes effectus sm speciem debent habere: modo sic non est ō oībus impetibus cum aliquis impetus moueat sursū et aliquis deorsum. ¶ Sed diceret aliquis q impetus mouens graue: scilicet stophum deorsum: etiam mouet ipsum sursum: resiliendo ab aliquo. Dicitur q hoc est per accidens: quia ille impetus natus est mouere deorsum: et cum propter obstaculum impediatur p accidens mouet sursum. ¶ Sed quereret aliquis vñ diuersificantur isti impetus essentialiter et specifice. Dicitur q hoc est propter diuersum modum imprimendi et ex diuersis motibus manus proiscientis. ¶ Alteriꝰ quereret aliquis ex quo iste impetus est fortissimus ī principio: quare proiectum non mouoretur velocius in principio q̄ in medio. Dicitur q hoc est ideo: quia licet ille impetus in primo impressus in partem quam tangit proiciens sit fortissimus: tamen in partes distantes impressus est paruus t remissus. et sic in principio impetus non est per totum proiectum eque fortis: sed fit fortior in partibus distantibus: et postꝰ est equaliter fortis in omnibus suis partibus: tunc proiectum velocius mouetur quod accidit in medio motus Iste aūt impetus dicitur esse nature permanentis.

Ad rationes questionis. ¶ Ad quattuor primas dicitur q concludunt. ¶ Ad quintam dicitur q proiectum mouetur ab impetu: et ad ꝓbationē eius dicitur q impetus est qualitas secunda: large capiendo qualitatem secundam: pro omni qualitate que non ē qualitas prima. Nec oportet q omnis talis causetur a qualitatibus primis: licet hoc sit verum de qualitatibus secundis proprissime capiendo hoc complexū qualitas secunda. ¶ Ad sextaz dicitur q lz istrumētū non incipiat motum sine agente principali particulari: bene tamen potest continuere motum inceptum sine agente particulari principali quod ad inceptionez motus concurrebat. ¶ Ad septimam dicitur negando consequntiā: quia talis impetus destruitur a medio resistente: a forma vel virtute proiecti actiue resistentis. ¶ Ad octauam dicitur q licet maior impetus intē siue maiorem motum producat: non tamen maior impetus extensiue. ¶ Ad nonaz dicitur q licet proiectū moueatur a principio intrinseco ei violento: non tamen a principio intrinseco sibi naturali. Iste autem impetus ineſt proiecto contra naturaz eius: et ideo mouet ipsum proiectum contra naturam.

¶ Et hec de octauo phisicorum. Et per ꝓns de toto libro qui passim vulgo Phisicorum appellatus est: tametsi a cōmentatore Auditus siue Sermo dicatur naturalis quoniā principiū et radix totius est artis ī potentia omnes partes naturalis phie sicut elementuz in potentia est omnia generata ex eo: quippe q̄ cōprehendit res q̄ sunt sicut principia t radices vniuersales illorum in quibus vult loqui naturalis. ¶ Nomen xo autoris (vt dictus Commentator in pheumio ꝓsentis libri testatur) est Aristoteles: filius Nicomachi sapientissimus Grecoz: qui composuit libros in hac arte et in Logica t in Methaphisica: ipseq̄ inuenit t opleuit has tres artes. Inuenit: q̄ quicqđ inuenit scriptū ab antiquis in hac scientia non est dignū q̄ sit pars artis huius: nec principium: nec ambiguitas etiaz nedū q̄ principia essent. Cōpleuit: quia nullus eoz q̄ secuti sunt eum vsq̄z ad hoc tps (qđ est mille t quīgētoz annoꝝ) aliqđ addidit nec inuenit in verbis eius errorē

alicui⁹ ẽtitatis:ꝛ talẽ vrtutẽ eẽ in indiuiduo vno:miraculosũ ꝛ extraneũ existit:q̃re cũ hec dispõ in vno homine reperit:dign⁹ ẽ eẽ diuin⁹ magis q̃ hũan⁹. Hec ille ¶ Questio addita per magistrum Thomã Bricot sacre pagine professorem.

Queritur vtrum implicet contradictionem mundũ fuisse ab eterno cũ suis dispositionibus naturalibus. Et arguitur q̃ sic:q̃ si mundus fuisz ab eterno tunc inter pũcta finita daretur infinitũ:ꝛ ĩter extrema determiata darenẽ media infinita:qđ implicat cõtradictionẽ. Loña tñ pz:q̃ inter primũ hoiem:ꝛ eũ qui nunc nascitur fuissent infiniti hoies. ¶ Secũdo sic. implicat contradictionẽ ab eterno fuisse pductã mulierẽ pregnantẽ:igitẽ ꝛ mũdũ fuisse ab eterno pductũ. Añs pz:q̃ vl'fetus illius mulieris secutus fuisset eã vl'nõ Non secundus vt notũ est. Si primum tunc sic. Filius ille non fuit ab eterno:ꝛ mater eũ pcessit ad summũ per nouẽ mẽses:igitur ipsa nõ fuit ab eterno. ¶ Tertio sic Implicat cõtradictionẽ graue relictũ in sua naturali dispositione fuisse in aere,pductũ:igitur ꝛ mũdum ab eterno fuisse. Añs pz:q̃ tale graue nõ fuisset ab eterno in terra:ꝛ tamẽ per finitũ tp̃s solum ante fuisz in aere. Illã in aere violẽte erat ꝛ a nullo detinebaꝛ:vt pz per ipotesim:igitur nõ fuit ibi tẽpe infinito. ¶ Quarto sic. si mundus fuisset ab eterno:tunc vel sol fuisset creatus in cãcro:vel in alio signo:ꝛ quodcũq̃ dicatur: tunc non fuisset in signo sequẽte ab eterno:ꝛ cum nõ fuerit nisi per finituz tẽpus i signo prioze: sequitur q̃ non fuit ab eterno in illo signo in quo ponebaꝛ creari ¶ Quinto sic. si possibile esset mundũ ab eterno fuisse creatũ:possibile fuisset aliquẽ hominẽ ab eterno fuisse mortuum:postq̃ fuisset viuus. ○ñs implicat contradictionẽ:qm̃ tunc ante eternũ esset aliquid:quod est impossibile. Loña tñ pz:q̃ ponatur q̃ quotiens sol fuit i ariete:sortes fuit viuus:ꝛ quotiẽs fuit in thauro:sortes fuit mortuus:tunc sic. Stante eternita mundi ab eterno sol fuit in ariete:ꝛ etiaz ab eterno fuit in thauro. Sed quotiens fuit in thauro sortes fuit mortuus postq̃ fuerat viuus:igitur sortes ab eterno fuit mortuus postq̃ fuit viu⁹ ¶ Sexto sic. si mundus fuisset ab eterno:tunc vel prior fuisset eclipsis q̃ nõ eclipsis ei⁹: et ecõtra:ꝛ qcũq̃ dicatur cum posterius altero nõ fuerit ab eterno et prius eo precessent ipsum solum p finituz tempus sequitur q̃ prius non fuit ab eterno.

In oppositum arguitur. Tũ quia Aris. ponit in hoc octauo libro mundum fuisse ab eterno. Tuz:q̃ si causa naturalis potens pducere mundum fuisz ab eterno:mundus fuisset ab eterno:igitur si causa libera sufficiens ad pducendum mundũ fuerit ab eterno mundus potest fuisse ab eterno: sed causa libera sufficiens ad pductionem mundi fuit ab eterno: igitẽ possibile est mundum fuisse ab eterno. ¶ In ista questiõe primo ponentur notabilia:deinde conclusiones: deinde dubia.

Articul⁹ pm⁹.

Opinio.

Sciendum est primo q̃ aliud est q̃rere vtruz possibile sit mundũ fuisse ab eterno: ꝛ quererevtrum possibile sit mundum fuisse pductũ ab eterno. ¶ Quidam enim dicunt implicare contradictionẽ q̃ mund⁹ fuerit productus ab eterno:qui non dicerent cõtradictionem sequi ad hoc q̃ est mundum fuisse ab eterno. Videtur enĩ eis prima facie q̃ mundum fuisse pductũ inferat mundum aliquando primo fuisse. ¶ Sed istos fallit equiuocatio. ¶ Pro quo aduertendum est q̃ omnia hec verba:pducere:generare:facere:ꝛ sua passiua eorũq̃ participia possũt capi dupliciter. ¶ Vnomodo vt important nouitatem essendi:ita q̃ esse factum valeat tantũ sicut aliquãdo non fuisse ꝛ postea fuisse:vl' tantuz sicut hec oratio aliquando primo fuisse. Et tũc manifestum est q̃ implicat contradictionem mundum fuisse creatum:factum vel productum ab eterno:quia sequitur mundus est,pductus (capiendo hoc modo,pduci) igitur mundus aliquando primo fuit:ꝛ vltra aliquando primo fuit:igitur non fuit ab eterno productus. Et similiter diceretur de istis participijs: creatus genitus ꝛc. ¶ Alio modo possunt capi hec verba et eorum participia vt importãt per se dependentiam:ꝛ nõ nouitatem essendi:fm quam significationẽ dicit Augustinus q̃ aer non est factus lucidus: sed fit lucidus volens dicere q̃ non sic aer est factus lucidus q̃ nõ fiat:siue q̃ non dependeat actualiter q̃tum ad suum lumen a sole:sed adhuc fit lucidus:qđ non est verum capiendo fieri vt importat nouitatẽ essendi: sed precise importat dependẽtiam fm quem sensuz dicerem⁹ mũdum continue fieri a deo:non quia aliquid eius incipiat esse:sed quia continue dependet in suo esse a deo. Et sic sumẽdo hec vocabula non magis implicat contradictionẽ mundum fuisse productum creatum vl' factum ab eterno:q̃ ipsum fuisse ab eterno. Et sic obijciatur:quia qua ratione diceretur aliquid esse genitum pductum vel creatum quod nunq̃ incepit esse:eadez ratione aliquid diceretur eẽ corruptum vel annihilatũ quod nunq̃ desijt eẽ:imo quod nunq̃ habuit eẽ: sed semper habuit non eẽ:sicut aliquid dicitur eẽ genitũ quod semper habuit esse. Et per consequens chimera posset dici corrupta vel annihilata:quia semper habuit non esse ad bonum sensum:id est nunq̃ habuit esse. ¶ Itez si aliquid diceretur eẽ genitum quod semp habuit eẽ:eadem ratione diceretur creatum:et sic nõ esset differentia inter creari ꝛ generari. ¶ Ad primũ isto rum dicitur q̃ si capiatur annihilare vl' corrumpere:vt idem est quod facere nõ eẽ materia non presuppositam et capiatur facere large ad facere positiue ꝛ priuatiue quẽadmodum dicimus deum facere non eẽ que nõ sũt sic non est inconueniens concedere aliquid eẽ corruptum vel annihilatum quod semper habuit non esse. Et quando instatur q̃ chimera diceretur annichilata dici potest q̃ hoc non esset inconueniens in illo sensu vel dicitur q̃ sicut nõ omne illud quod semper fuit dicitur productum vel creatum:vt patet de deo:sed solum illud quod potuit non esse ꝛ fuit:ita non omne illud dicitur corruptũ quod semper habuit non eẽ:sz solum illud quod potuit habere eẽ. Si autem capiaꝛ corrumpi et annihilari stricte:vt opponuntur generare ꝛ creare prio modo dictis sic negatur ꝓña. Nec̃ producti et creari secũdomodo dicta opponuntur annihilari et corrumpi:sed istis priuationibus increari et impro duci. ¶ Ad confirmationem dicitur negando consequentiam:quia si illud quod fuit dependebat a materia cõ currente in suo genere causandi dicitur fuisse pductũ vel genitum. Si autem sic non dependebat:dicẽ fuisse creatum.

Cõfutatio i q̃ tãgit acceptõ illoꝛ x̃boꝛ pducere:gñare: facere ꝛc.

Obiectio.i.

Obiectio.ii.

Solu. primi.

Solutio.ii.

Sciendum est secundo q̃ dupliciter intelligi potest aliquid eẽ eternum siue coeternum sue causẽ. Vnomodo capiendo eternũ prope:prout dicit immutabilitatẽ:ꝛ hoc modo solus deus potest fuisse eternus. ¶ Aliomõ capiẽdo eternũ large:p eo qõ sp fuit:ꝛ sic pria facie videtur q̃ possibile sit aliquid fuisse coeternum sue causẽ. Si enim ignis fuisset eternus: splẽdor eius etiaz eẽt eternus. Similiter si pes ab eterno fuisset in puluere:vestigium eius fuisset ei coeternum. ¶ Sed cuidã doctoꝛ multũ subtili videẽ ũimaginabile q̃ vestigium pedis fuerit eternum. Nam (vt dicit Ita) le vestigium fuisset factum per ipressionem pedis: et p motum localem:sed omnis motus localis est de ter

Opinio cuiusdã doctoris.ii.

102

Secda ratio. mino a quo ad ūminuz ad quē:ergo tale vestigiū aliqñ nō fuisset. ¶ Itē nullꝰ motus localꝭ pōt fuisse eternus: igit̄ cūvestigiū illꝰ nō potuerit fieri nisi p motū localē sequit̄ q nō pōt fuisse eternū. ¶ Sed ad has rōnes (videre meo) rñderi pōt p distictionē ꝓius posita. vnde cōcedit̄ q tale vestigiū fuisset fcm̄ p motū localē: capiendo factuz vt nō ip̄ortat nouitatē eēndi: nō aūt put im portat nouitatē eēndi. Sed qm̄ ip̄licat hoc ꝯtradictionē. nā fm hanc distictionē pes ille sp fuisset ī eodē puluere: ergo nō fuisset motus localiter: et p ꝯs vestigiū illud nō fuisset factuz p motū localē ipius pedis ī puluere: nō nego q tale vestigiū fuisset fcm̄ p motū localē Et cū dr q fuisset factū p impssionē pedis in puluerē: distinguit illa impssio: vel q tale vestigiū, fuisset factū p hoc q talis pes ꝑmo aliqñ ip̄rimebat in puluerez: t sic negat̄. vel p hoc q talis pes semper fuisset impssus in puluerem: t sic cōceditur.

Solutio.

Sciēdū ē tertio: q aliud est querere: vtrum possibile sit munduz fuisse ab eterno: t vtrum mūdus potuerit fuisse ab eterno: vel vtrū mūdus possit fuisse ab eterno. Quā q̄ enī q̄libet illaz cōcedatur ab illis q̄ tenēt q ad ꝑteritū nō est potētia. Illā ꝑma fm eos concederet: si capiat possibile large. p ꝓpōe ad quā nō se quat cōtradictio p ꝯnam simpliciter bonā: et nō soluz p ꝯnam bonā vt nūc. Sed neutra aliaz duaz cōcederet: vtēdo hoc verbo pōt sicut vtimur: qm̄ dicimus q illud qđ fuit nō pōt nō fuisse: vel illud qđ nō fuit nō pōt fuisse: q̄ enī hec cōcederet: ab eterno mūdus pōt fuisse (quā etiā oēs cōfitētur) nō tñ cōcederet ista: mundus potuit eē ab eterno: q nec heri potuit eē ab eterno: nec añ quīq̄ milia annoz potuit eē ab eterno. t sic ꝺ aliis. et ita int oēs ē discordia ꝺ ista: ab eterno pōt fuisse mūdus: t etiā de istis duabus: mūd⁹ nō pōt fuisse ab eterno. Sz de ista modali cōposita possibile ē mūdū fuisse ab eterno (capiendo possibile sicut dictū est) ē discordia. ¶ Sup qua sit ꝑma cōclusio. Possibile ē aliquē effectū eē coeternū sue cāe: ptz: q aliqs ē effectus q̄ nō nēcio p tps sequit̄ causā suā: sed solū ē ea posterior naturalr: igit̄ si cā illius eēt eterna: effectus eius eēt ei coeternus. ¶ Secūda ꝯclo: possibile ē mūdū fuisse ab eterno. ptz: q causa sufficiēs ad ꝓducēdū mūdū fuit ab eterno: t effect⁹ pōt eē coeternus sue cāe vt dicē ꝑma ꝯclo: igr̄ possibile est mūdū fuisse ab eterno. ¶ Tertia ꝯclo: nō ip̄licat cōtradictionē mūdū fuisse ꝓductū ab eterno cū suis naturalibus dispōnibus sic opīatus ē ar⁹. hec cōclo ptz p solutionē rōnū adductaz ante oppositum.

Scda artick⁹.

Pīa concl'o.

Scda concl'o

Tertia ꝯclo.

Dubitatur primo. Utrū scdz ar. mūdus eēt factus a ꝑmo motore. Et arguit̄ q nō: q fm ar⁹. nullū necessariū hz pricipiū: sed fm eū mūdus eēt ens necessariū q ponit mūdū eē ꝓpetuū: igit̄ nō haberet cām efficientem. ¶ In oppositū arguit̄ sic: q ar. hic deducit eternitatē mūdi siue ꝑmi motus: ex eternitate ꝑmi motoris demōstratiōe ꝓpter qđ [vt sibi videt] igit̄ posuit ꝑmū motorē eē cām efficiētē ꝑmi motus: t p ꝯs ipi⁹ mūdi. ¶ Pro solutiōe dubij aduertēdū est q circa hāc materiā duplex ē opinio. ¶ Una ē gregorij dicētis ar⁹. sensisse q necessaria nō bnt cām efficiētē: licet bñ habeant cām finalē: t ita dicit oīa necessaria fm ar⁹. eē independentia in gñe cāe efficiētis. ¶ Et si obiciat. q: ar⁹. v. metha. dicit q aliquoz necessarioz bene est causa. ¶ Itē ponit primum motorem esse causam efficientem ꝑmi motus. ¶ Item dicitur in secundo de generatione: motum solis eē cām generationū et corruptionū: t tamē ponit generationes et corruptiones esse perpetuas. ¶ Ad primā respondetur: q cū dicit ar⁹. necessariorū esse aliquam causam: nō capit necessariū pro ente per

Opio bregorij ō arimio.

¶ Obiectio prima.

Obiectio. ij.

Obiectio. iij.

Solutio ꝑme

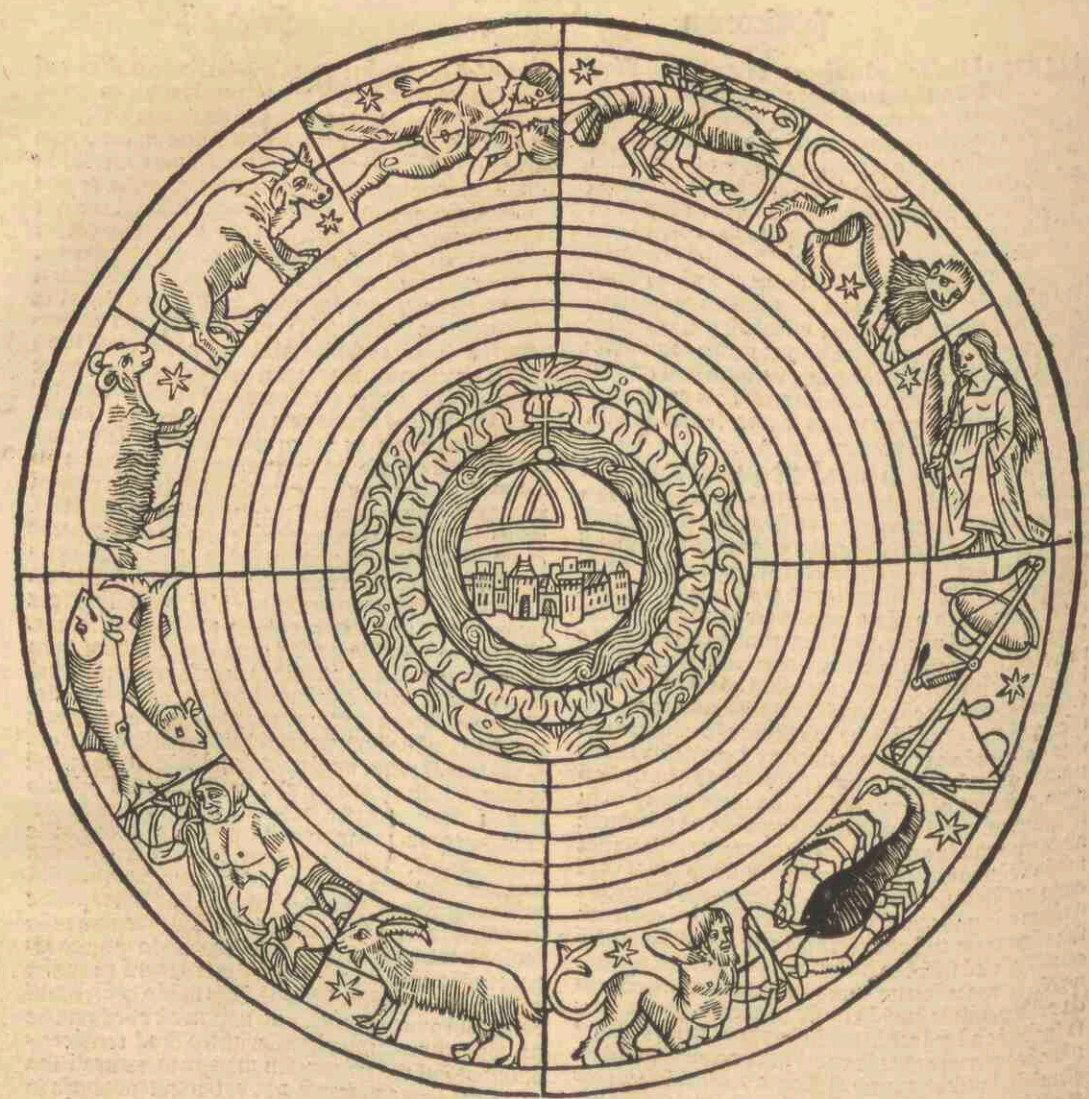
petuo: sed pro ꝓpōne necessaria habentem aliaz ex q̄ inferē causā: iter: sicut ista triāgulus hz tres: ex ista triangulus ē figura plana ꝛc. ¶ Ad alias duas obiectiones: dicitur q nullus motus ē perpetuus: licet ꝑpetuus sit motus. nulle etiā generationes vel corruptiōes sunt perpetue: licet ꝑpetue sint generationes t corruptiones: et ideo bene concedi potest aliquam esse causam efficientez generationū et corruptionum: t etiaz motuum celestiū. ¶ Dicit ī super hec opinio q ꝑm ar⁹. et cōmenta. nulla est factio: generatio vel ꝓductio: sine nouitate essendi: neq̄ apud eos haberet locuz illa distinctio que posita est in primo notabili ipsi enī ponunt simpliciter ex nihilo nihil fieri posse: quod falsū esset si necessaria essent facta: quia tunc facta eēnt ex nihilo. ¶ Alij magis attēdentes ad id qō naturaliter ratio dictat q ad opinionem ar⁹. direrunt ar⁹. sensisse mundū fuisse factum a deo: non capiendo fieri vt dicit nouitatē essendi: sed solū vt dicit dependētiam ab altero in genere cause efficientis. Videtur enī rationi naturali dissonare: concedere plura esse indepēdētia ī vniuerso. Item causalitas cause finalis presupponit causalitatē cause efficientis: sed talia necessaria ponunt habere causam finalez: igitur t cām efficientez. ¶ Utraq̄ istaz opinionuz mihi videt ꝓbabilis: eligat quam teneat q̄ voluerit: t rōnes ad oppositū soluat. ¶ Ad rationes q̄stionis. Ad primā negat assumptum et ad ꝓbationē eius dicitur: q in casu eternitatis mūdi non fuisset dabilis primus hō: t vbi dabilis fuisset ille fuisset tempe perpetuo: t nullus fuisset dies vite sue: inter quē t alium hominē fuissent infiniti hoies. ¶ Ad secūdā rōnez negatur assumptū: t ad ꝓbationē dicitur: q casu posito vel non fuisset dabilis primus filius ī ⁹ mulieris: sed habuisset infinitos: quoz primus non poterat dari vel si datus fuisset primus ille tempe infinito stetisset in vtero matris: t exiuisset vterum per infinitum tempus post esse sue matris. ¶ Ad tertiam distinguitur assumptū: quia dupliciter potest intelligi graue in sua naturali dispositione remanēs fuisse ab eterno in aere positū. Uno modo q nullo tempore fuisset ibi detentū preter suam naturā proprijaz et hoc implicat cōtradictionē. Alio modo q fuerit ibi detentum a virtute diuina cui natum est obedire: t sic per infinitum tempus stetisset antea q̄ ad terrā cecidisset: t tamē diceremus ipm manere in naturali sua dispositione: quia factum erat vt pareret potentie superiori. ¶ Ad q̄rtaz dicitur q posita eternitate mūdi sol ab eterno fuit creatus in cancro: sol etiam ab eterno fuisset creatus in libra: sed argumentū non currit quia in eo supponitur sol aliquando primo fuisse vel in cancro vel in ariete quod falsum est. ¶ Ad quintaz conceditur consequēs sicut bene ꝓbatur. Et si inferatur ex hoc q aliquid fuit ante eternum: negatur consequētia: quia nunq̄ illi⁹ hominis daretur ꝑma moris neq̄ prima vita. ¶ Ad sextam dicit q neq̄ fuisset primus eclipsis solis q̄ non eclipsis: nec econtra: sed quālibet ipsius eclipsim precessisset aliqua non eclipsis: et quālibet nō eclipsim aliqua eclipsis precessisset: quia nunq̄ primo fuisset sol eclipsatus nunq̄ etiam primo fuisset non eclipsatus.

Ad alias duas.

Alia opinio.

¶ Fata regunt finem: spero vij cepta secundent.

¶ Fortuna opes auferre non animū potest.

Ut Celũ signis prefulgens est duodenis.
Sic hominis corpus assimilatur eis.
Nã caput ꝛ facies Aries sibi gaudet bñe.
Gutturis ꝛ colli ius tibi Thaure detur
Brachia cũ mãib⁹ Gemis sũt apta decẽt.
Naturã Cancri pectoris aula gerit
At Leo vult stomacũ reb⁹ sibi vẽdicat idẽ.
Sed intestinis Virgo prefesse petit
Ambas Libra natesiãbas sibi vẽdicat bãcas
Scorpio vult anũ vultq; pudenda sibi
Inde sagittari⁹ in coxis vult dominari
Ambor genuũ vim Capricornus habet.
Regnat in Aqrio cruꝛ vis apta decẽter
Piscibus ꝛ demum congrua planta pedum

Fata regunt finem: spero dij cepta secũdẽt.

d

E natura scientia fere plurima videt circa corpora ⁊ magnitudines ⁊ corū passiones ⁊ motū. Adhuc aūt circa pncipia q̄cunq; talis substantie sunt. Natura eīm constantiū: hec q̄dez sunt corpa ⁊ magnitudines: hec aūt habent corpa ⁊ magnitudinē. hec aūt pncipia habētium sunt.

Conclusio.i.

¶ Pro quoꝝ declaratiōe ponūtur aliq̄ cōclusiones. Pria est: corpa ē vndiquaq; diuisibile. pbaf supponēdo q̄ continuū est diuisibile in semp diuisibilia. ¶ Luz pio: qz nō sunt nisi tres spēs magnitudis: scz: linea: q̄ est diuisibilis in longitudinē. Superficies: q̄ est diuisibilis scdz longitudinē ⁊ latitudinē ⁊ corpa: qd̄ est diuisibile scdm tres dimēsiones: igitur corpus est vndiquaq; diuisibile.

¶ Luz scdo: qz scdm pythagoricos pfectio rei cōsistit in trib⁹: scz in pncipio: medio: ⁊ fine: sz corpa est scdm tres dimensiōes diuisibile: igif vndiquaq;.

¶ De trib⁹ dicimus omne.

¶ Luz tertio: qz antiq̄ circa diuinū cultū vtebātur trib⁹: scz: thure: igne: ⁊ ozōmb⁹: quasi nūerus ternari⁹ essz pfect⁹: igif scdm tres dimēsiones diuisibile: est vndiquaq; diuisibile.

Conclusio .ij.

¶ Luz quarto: qz de duob⁹ nō dicim⁹ oē. sz ambo de trib⁹ vero dicimus oē. igif taliter diuisibile ē vndiquaq; diuisibile.

Cōclusio .iij.

¶ Scda cōclusio ē. Oē corpus ē magnitudo pfecta. pbaf pio: qz oīe totū: ⁊ pfectū: nō differūt adinuicē. sz totum hz oēs dimensiōes: igif est pfectū.

Cōclusio .iiij.

¶ Luz scdo qz corpa est cōtinuū ⁊ vndiquaq; diuisibile: igif est magnitudo pfecta.

Cōclusio .iiij.

¶ Tertia cōclo. Inter oīa corpa mūdus ē pfect⁹. Pz: qz non est ps alterius. Tum: qz hz vniuersitatē: quasi oīa cōtinens: igif est perfectū.

¶ Conclusio quarta. Preter quatuor elemēta ē ponendū quintū corpa simplex: mobile scdm naturā p pria: motu circulari.

¶ Pro hac cōclone supponif pio: q̄ oīa corpa vel magnitudines possunt moueri scdm locū: eo q̄ in se habent naturā. q̄ est pncipiū motꝰ.

¶ Scdo supōif q̄ oīs motꝰ localis corpoꝝ simpliciū. quez vocam⁹ latiōz: aut ē rect⁹: aut circular⁹: aut mixt⁹ ex bis.

¶ Supponif tertio: q̄ motus circularis ē qui est circa mediū. sed motus rect⁹ ē qui est a medio: si sit sursuz: vel ad medium: si sit deorsuz.

¶ Quarto supponif. q̄ corpoꝝ q̄daz sunt simplicia: q̄ habent pncipiū vnius motꝰ scdm naturā: vt ignis: ⁊ terra. Et q̄dam cōposita: q̄ habēt naturas pluriū motuū: ⁊ istoꝝ motꝰ sunt cōpositi: sicut simpliciū motus: sunt simplices.

¶ Contingit mixta moueri fm elemētum ꝑdominans.

Probatur conclo. pio sic. ¶ Oīs motꝰ simplex est alicui⁹ corpis simplicis scdm naturā ppriam eius: sz est aliq̄s motꝰ simplex circularis: et nō est alicui⁹ quatuor elemētoꝝ: qz talia mouentur motu recto: mō vnius corpis simplicis est tm̄ vnus motꝰ simplex scdz spēm: igitur motus circularis ē alicuius corpis simplicis ꝑter quatuor elemēta.

¶ Pro scda ꝓbatiōe supponif pio: q̄ motus ꝙuenies alicui ꝑter naturā: est ꝙtrarius illi q̄ ꝙuenit ei scdm naturā: vt motꝰ sursuz terre: motui deorsuz ipius.

¶ Scdo supponif. q̄ tm̄ vnuz vni opponif.

¶ Tertio supponif. q̄ ē aliqd̄ corpus circulariter motū. Tūc arguif sic. vl illi corpi ꝙuenit motꝰ circularis scdz naturā ⁊ tūc ipm ē aliud a quatuor elemētis q̄ naturaliter mouētur motu recto: vel ꝙtra naturā ⁊ tūc ꝙtrariabitur motui qui ꝙuenit igni vel terre scdz naturā. sz boc nō: qz motui naturali ignis ꝙtrariaf motꝰ deorsuz: igif ei nō cōtrariatur motꝰ circularis. tenet ꝓna: qz vnum vni ē ꝙtrariū.

¶ Tm̄ vnum vni ē ꝙtrariū.

¶ Tertio ꝓbaf sic. motꝰ ꝑfect⁹ ⁊ nobilior ē nobilioris corpis. sz motꝰ circularis est ꝑfect⁹ ⁊ nobilior motu recto: q̄ ꝙuenit elemētis: qz fit scdz lineā circularē. cui nō ꝑt fieri additio: ⁊ q̄ ē simplr linea recta: igif talis motꝰ ꝙuenit nobiliori corpi. q̄ sit aliqd̄ quatuor elemētoꝝ.

¶ Pro quarta ꝓbatiōe supponitur ꝓmo: q̄ motus cōueniens alicui corpi scdz naturā ꝓpaz ei⁹: ꝙtrariaf ei q̄ cōuenit ꝑter naturā.

¶ Supponif scdo: q̄ motus ꝙuenies vni corpi scdz naturā ꝙuenit alteri ꝙtra naturaz. Tūc arguif sic. Aliqd̄ corpus mouetur circulariter: ⁊ nō aliquod quatuor elemētoꝝ: igif ꝗnta eētia Dico: pz: qz si aliqd̄ elemētoꝝ moueref circulariter: vel moueref scdm naturā: ⁊ boc nō. qz scdz naturaz mouētur motu recto: vel ꝙtra naturā: ⁊ tūc aliq̄d elementū mouebif circulr scdm ꝓpriā naturā qd̄ pz ꝑ scdaz suppōem: ⁊ tūc eodez mō improbaref sicut ꝑius.

¶ Nullū violētū ꝑpetuo durat.

¶ Quīto probatur sic. motꝰ circularis ē ꝑpetuus: sz nullū violentū ꝑpetuo durat: igif nō est violentus: sz naturalis. Et nō est naturalis alicui elementoꝝ: igitur quinto corpi: quod est tanto nobilius ⁊ bonorabilius: q̄to plus elongatur a nobis.

¶ Scdm capm in quo agitur de differētia quā corpis ab ipis elementis.

Conclusio.j.

Probationes

Diffinitiones

a

D videndū diam celi ab elemētis ponit prio talis ꝯclo. Celuz non bz grauitatē nec leuitatez. Probatur prio sic. qz oē graue vel leue natuz est ferri a medio vel ad mediū. Graue eñ ē qđ est natuz ferri ad mediū. Et leue ē qđ ē natū ferri a medio Et grauissimū est qđ substat oib⁹ deorsuz latis. Leuissimū vero ē qđ supfertur oib⁹ alijs ab eo sursuz latis. Alia aūt habēt grauitatē ⁊ leuitatez: vel ābo respectu diuersoꝝ: puta aer bz leuitatē respectu aq: ⁊ grauitatez respectu ignis. Sz celū nō ē natū moueri: nec a medio: nec ad mediū: igitur nō bz grauitatem nec leuitatē. Minor pz: qz vel talis motus ineſſet sibi scdm naturā: ⁊ boc nō. qz qlz motꝰ rectus ꝙuenit alicui elemētoꝝ scdz naturam: igit nō ꝙuenit celo: cū vnꝰ motus tm̄ sit vnius corpis. Vel ꝙtra naturā: ⁊ nūc motus sibi oppositus cōuenit celo scdm naturā qđ est impbatū. Probat scdo eadez conclo. qz idez ē motꝰ totꝰ ⁊ ptis: sicut idez est locus totius ⁊ ptis: sz nulla ps celi nata est moueri sursuz vel deorsuz: qz nec scdz naturā. nec cōtra naturam vt deductū est: igit

Conclusio .ij.

¶ Scda ꝯclo. Celū est ingenerabile ⁊ incorruptibile: pz: oē qđ generatur vel corrumpitur: generatur vel corrūpitur subiecto ꝑsupposito: ⁊ cōcurrente suo ꝙtrario: sz celū non bz ꝙtrariū: alias motui eius aliqs motꝰ cōtrariaret. qđ postea patebit esse falsuz: igit

Cōclusio .iij.

celū est ingenerabile ⁊ icorruptibile. ¶ Tertia ꝯclo. Celum ē inaugmentabile ⁊ indiminuibile: pz: qz oē qđ augetur vel diminuitur: ꝙtum ad aliquā eius ptez generatur vel corrūpitur: sz celū est ingenerabile ⁊ incorruptibile: igitur ⁊ inaugmētabile ⁊ indiminuibile

Cōclusio .iiij.

¶ Quarta conclo est. Celū est inalterabile. pz: qz quecūqz scdm passiones ⁊ passibiles qualitates alterātur: possunt augeri vel diminui: vt pz d: aialibus. plātis: ⁊ ptibus ipaz: sz celum est inaugmentabile ⁊ indiminuibile: igitur est inalterabile. Item oēs taz barbari: ꝙ greci qui aliquā estimatiōem de celo habuerūt: attribuerūt ipz celū deo prio loco: adaptātes mimortali locū immortalē. Item si cōsiderem⁹ oia que dicta sunt de celo ⁊ ptibus eius: nihil inuenim⁹ in eo trāsmutatū: igit signū est qđ ē ingenerabile: inalterabile: ⁊ incorruptibile. Itez antiqui sicut anaxagoras vocauerūt celuz etheram: quasi sempiterne currēs: iz abusus fit ether. (noie prio ignis: igit celum ꝑpetue currēs: ē ꝑpetuum: ⁊ p ꝙs ingenerabile ⁊ incorruptibile: ⁊ adhuc hec opio apud nos tenet. Nonem se mel neqz bis: sz infinities oz ponere easdem aduenisse opiniones ad nos ¶ Quinta ꝯclo motus circularis ⁊ motꝰ rectus nō contrariantur: pz: qz motus recti cōtrariatur adinuicez: sed vnū tm̄ vni est cōtrariū: igitur nō contrariat motui circulari. ¶ Sexta ꝯclo ē diuersi motus facti sup diuersos semicirculos ex eadem ꝑte dyametri factos. i. descriptos nō contrariātur adinuicē. Pz: qz tunc infinita vni contrariarētur: cum sup eūdem dyametrū possint ꝙstitui quasi infiniti semicirculi. ¶ Septima ꝯclusio est. Motus facti sup eūdem semicirculū terminis trāspositis nō contrariātur. Pz: qz tales motꝰ nō fiunt scdm lineā breuissimam: qđ requiritur ad contrarietatez motuum: ex quo cōtraria scdm locū maxime distāt. ¶ Octaua cōclo Motus facti supra diuersos semicirculos eiusdem totalis circuli nō ꝙtrariatur. Ptz: qz nō fiunt scdm lineā breuissimam: nec fiūt scdm idem mediū: ⁊ cū boc possunt ꝓcedere ab eodem in idem. ¶ Ultima conclo. Totalis circulatio nō contrariatur totali circulationi. pz: qz vel tales fierent scdm eūdem circulum: vel scdm diuersos. Si scdm: tunc nō contrariātur: ex quo motus cōtrarij debēt fieri scdm eādem lineā breuissimam. Si primum: vel igitur illi motus sunt in eodem mobili: ⁊ boc non: qui a tunc idem mobile moueretur motibus contrarijs. Vel sunt in diuersis mobilibus: ⁊ tunc vel illa mobilia sunt eque fortia: ⁊ tunc mutuo se impedirent: vel vnum erit fortius alio: ⁊ sic vnum impediet alterum: ⁊ per consequens illud alteruz erit frustra: cum frustra fit calciamentum cuius non est calciatio: sed boc est falsum: quia deus ⁊ natura nihil faciunt frustra.

Conclusio.iiij.

Conclusio.v.

Conclusio.vi.

Conclusio.vij.

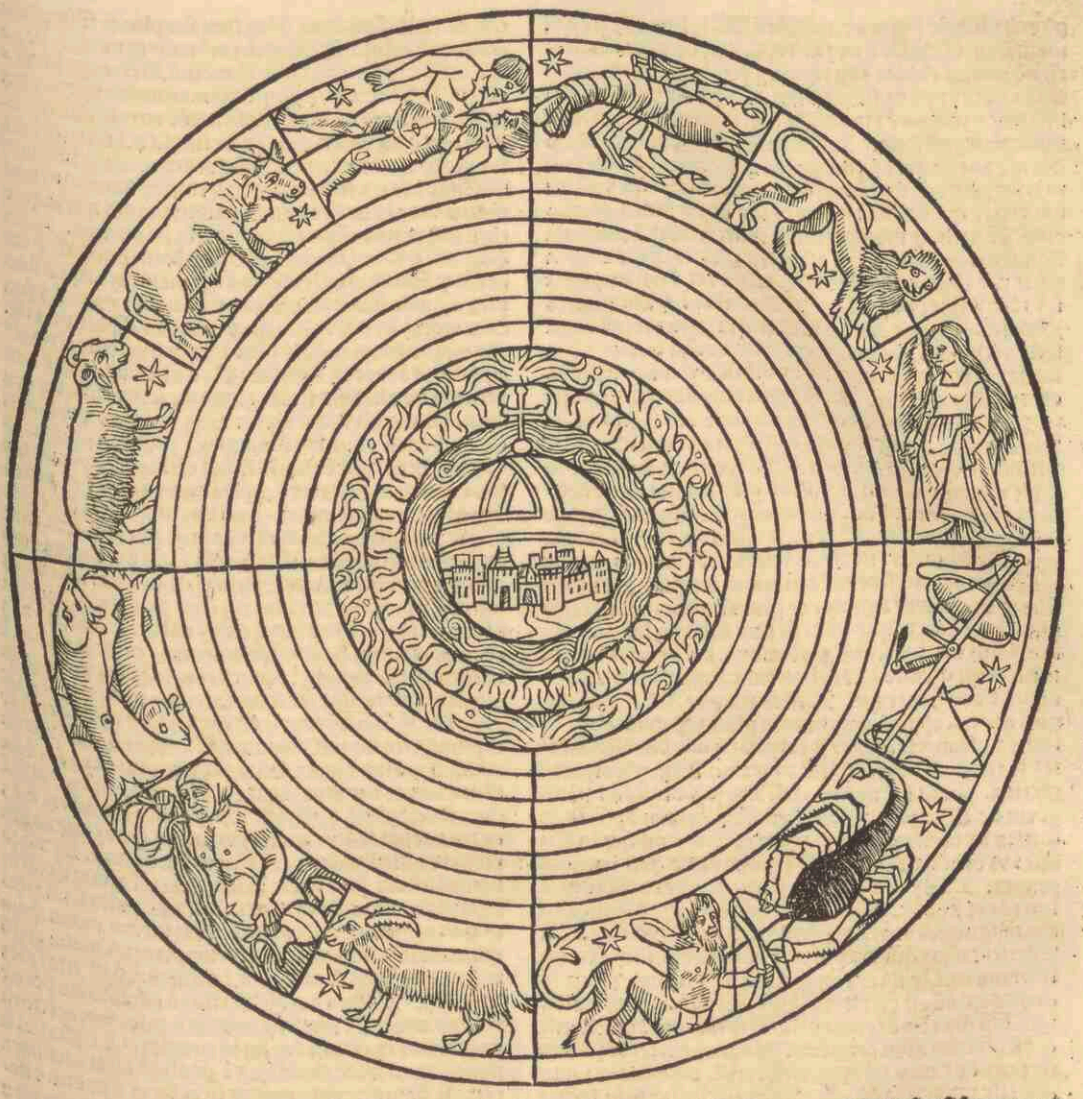
Conclo.viij.

Conclusio.ix.

Non semel tm̄ ꝙz infinities eedē redibūt opiniones.

Frustra fit calciamentuz cuius nō ē calciatio

De⁹ ⁊ natura nihil faciunt frustra.

E natura aũt ſcia fere pluri
ma videt circa corpa ⁊ magnitudi-
nes ⁊ hoꝝ exñs paſſiões ⁊ motꝰ ad
huc aũt circa p̃ncipia q̃cunq; talis
ſũt ſ be ⁊c. Iſte ẽ p̃imꝰ liber de
celo ⁊ mundo: in quo determinatur de
corpe mobili localr. cuiꝰ ſubiectum
attributiõis circunloq̃mur p hoc cõplexum: corpꝰ mobi
le localr: ſiue ens naturale mobile localr. Et p̃ pa ſſi-
ſio eiꝰ ẽ hoc cõplexum: mobile localr. vel hoc cõplexum:
mobile vel ſcibile localr. Et diuidit iſte liber in qua
tuor libros ptiales. In p̃mo determinat de toto vniuerſo
In ſcõo determinat de p̃cipalioꝝ pte totiꝰ vniuerſi. ſ. de
celo. In tertio determinatur de corpib⁹ mobilib⁹ motu re
cto: ſcz de quatuor elemẽtis ⁊ de p̃cipijs eoꝝ ſm opi-
nionez ãtiquoꝝ. In q̃rto determinat de eiſdẽ ex opinioez p
priã. Primꝰ liber ptiet q̃tuor tractatꝰ. In p̃mo determi
natur de pfectõe mũdi. In ſcõo de finitate ⁊ infinitate cor
poris. In tertio oñdit q̃ ſit tm̃ vnꝰ mũdꝰ ⁊ nõ ples. In
q̃rto oñdit q̃ mũdꝰ ẽ igenitꝰ: ppetuꝰ ⁊ icorruptibilis. p
tes patebũt i pceſſu. Primꝰ tractatꝰ ptiet q̃tuor ca. In
p̃mo p̃mittit talẽ pcl'oem: q̃ mũdꝰ ẽ pfectꝰ ſm magnitu
dinẽ. p̃mittẽs i m̃ p̃mo talẽ ſuppõem: q̃ ſcia naturalis ẽ
circa corpa ⁊ magnitudies ⁊ eoꝝ paſſiões ⁊ motꝰ: p3: q̃
ſcia naturalis ẽ de his q̃ hñt p̃ncipiũ motꝰ ⁊ alteratio
nis: ſz corpa ⁊ magnitudies ſunt hmõi: igr̃ ſcia natura
lis hz p̃ſiderare de ip̃is. Dicit p. i textu. Fere ſcia natu
ralis ẽ de corporib⁹ ⁊ magnitudinib⁹: q̃ nõ oia natura
lia ſunt corpa ⁊ magnitudies: ſz q̃dam hñt corpa ⁊ ma-
gnitudies: ſic̃ ſunt hoies: ⁊ q̃dã ſunt res q̃ nõ ſunt cor-
pa nec magnitudies. ſic̃ aĩa ⁊ motores oꝝbiũ: de q̃bus
m̃ in iſta ſcia p̃ſiderat. T. Cõtinuũ q̃dẽ. ¶ Hic p. p̃m̃
p̃mittit alia q̃s ſuppões: q̃ꝝ p̃ia talis ẽ. q̃ ꝓtinuuꝫ eſt q̃d
diſibile ẽ in ſp diſibilia T. Corpꝰ aũt. ¶ Scõa ſuppõ ẽ
q̃ corpꝰ ẽ q̃d ẽ vndiq̃q; diſibile. Hãc ſuppõem declarat
p. q̃druplr. p̃mo ſic. Oẽ triplr diſibile ẽ vndiq̃q; diſibi-
le: ſz corpus ẽ triplr diſibile: igr̃ corpus ẽ vndiq̃q; diſi-
bile. mino: p3: q̃ nõ ſunt niſi tres ſpẽs magnitudis. ſ. li
nea: ſuperficies: ⁊ corpus. Et iter iſtas: linea ſolũ diſtat i
vnaz dimenſiõez: vel ſolũ eſt de rõne littee: q̃ ſit diſibi
lis ſm vnã dimẽſiõez: ⁊ de rõne ſuperficiei: q̃ ſit diſibilis
ſm duas: ⁊ cuz nõ ſint niſi tres dimẽſiões: ſeq̃tur q̃ cor

p⁹ erit visibile ꝟz tres dimēsiões. Vñ lz linea ꝟz tres dimensiões visibilis sit ⁊ silr superficies: sic ⁊ corpus: hoc tñ nō ꝓuenit eis ſm eaꝫ rōnes ꝓpas: ꝟz ꝟz rōem corpis dicta aūt suppō dz sic intelligi. Corpus ē vndiqꝫ visibile hoc ē corpus ē ſm cuiuslz spēi dimensionuz aliquā dimensiōez visibile. T. Quō ad modū. ¶ Hic p. scdo ꝓ bat idē auctoritate pythagoricoꝝ dicētiuz pfectōez rei in trib⁹ ꝓsistere. s. in ꝓncipio: medio: ⁊ fine: ꝙsi volenti um dicere ꝙ hīs illa tria hz oīa in q̄bus ꝓsistit pfectio eius. Jō dicūt ꝙ nūerus ternari⁹ ist⁹ triuz. s. ꝓsumma tio: mediū: ⁊ ꝓncipiū. ē i q° ꝓsistit pfectio. Ex isto textu elicit ista cōis auctoritas. Perfectio rei i tribus ꝓsistit s. i ſba: vtute: ⁊ opatōe. T. Hec aūt ei. ¶ Hic p. tertō ꝓbat idē ex dictis ātiquoꝝ. Antiq̄ ei circa diuinū cultū trib⁹ vtebant. s. thure: igne: ⁊ ozōibus: q̄si dicētes nūer ternariū oīa ꝓtinere: g° qō ē visibile ꝟz tres dimēsiões est vndiqꝫ visibile. T. Assignamus aūt. ¶ Hic p. q̄r to ꝓbat idez sic. de duob⁹ nō dicimus oēs lz ābo. de tri bus dicimus oēs: g°. signuz ē qō ꝟz tres dimensiones est visibile. ē vndiqꝫ visibile Vñ lz tpe ar|. fuit modus lo q̄ndi vsitatus talis ꝙ ñ vtebāt ozōe formata de duob⁹ pcise: in q̄ ponebat hoc signuz oēs: tñ apō nos ⁊ ꝟz rigo rez logice alius ē mod⁹ loq̄ndi vsitatus. Vlaz sic hoc signuz oīs singular| nūeri cuilz terio cōi singularis nūe ri addi pt debite: siue tal' terminus accipiat ꝓ plurib⁹ siue ꝓ vno: ita h° signuz oēs pluralis nūeri cuilz terio pluralis nūeri debite addi pt siue talis terminus ꝓ duo bus soluz accipiat. siue ꝓ pluribus. Dicimus em in cōi mō loq̄ndi ꝙ oēs eq̄ hērici currunt: suppositio ꝙ nō hēat nisi duos q̄ currunt. T. Vñ itaqꝫ oē. ¶ Tertia supō ē ꝙ oē corpus ē magnitudo pfecta. Probat p. qz oē totuz ⁊ pfectuz idē sunt: ſz corpus hz oēs dimēsiões sal tez ꝟz spēz: cuz hēat tres ſm diuersaꝫ spēz: g° corpus ē pfectuz. T. Et sic diuisiões. ¶ Hic p. ꝓbat eādem sup pōem sic. Magnitudo q̄ est vndiqꝫ ꝓtinua ē pfecta: ſz corpus ē hmōi: igr. Maior ꝓz: qz corpus vndiqꝫ ē visibile: vt dicat scda suppō. g° ē magnitudo q̄ est vndiqꝫ ꝓtinua. T. Sz de illo q̄dez. ¶ Hic p. ꝓbat scda rōne il lud idez ⁊ hoc sic. Illa magnitudo q̄ nō hz trāsituz i ali am magnitudinem ē pfecta: ſz corpus ē hmōi: igr. T. Particulariuz q̄dē corpus. ¶ Hic p. pōit ꝛcloez ꝓncipa lē huius ca. s. ꝙ inter corpa mūdus ē pfectus. Pz qz oē corpus qō nō est ps alteri⁹ ē pfectuz: lz mūdus ē hmōi: igit. Vñ ista rō nō solum ꝛcludit ꝙ mūdus ē pfectus: ſz ꝙ est pfectior aliis corpibus. Istō idez declarat p. ex in terp̄tatiōe huius termini vniuersuz. Dicimus ei mun duz esse vniuersuz q̄si oīa ꝓtinētez: g° mūdus ē pfectus Vñ ꝓpe capiendo illuz terminū corpus: mūdus nō est corpus: ſz magis corpa q̄ facūt vnuz vnitate ordis: aggregatiōis: ⁊ ꝓtiguitatis: ⁊ sic mundus pt dici corpus capiendo corpus ꝓ illo qō est vnum vnitate ordinis vel contiguitatis.

De bijs aūt

¶ Istō ē scōm ca. huius ꝓmi tractatus i quo p. itendit ondere istā ꝛcloem ꝙ p ter q̄tuor elemēta ē ponēduz q̄ntuz corpus simplex alterius nature ab eis. Et ꝓ huius ꝛcloīs ꝓbatōe ꝓmittit q̄tuor suppōes. ¶ Pria est. ꝙ oīa corpa phīsica ⁊ magnitudies ꝟz seipa sunt mobilia ꝟz locuz. Probat sic p. qz hīt in se ꝓncipiū motus localis. s. naturā. g° ipa ꝟz seipa sunt mobilia motu locali. T. Oīs autē. ¶ Scda suppō ē. ꝙ oīs motus localis q̄ vocat latio aut ē rectus aut circularis: aut mixtus ex his: ⁊ hoc motuum duo sunt simplices. s. rectus ⁊ circularis q̄ fiunt ꝟz magnitudines simplices. T. Circularis q̄dez. ¶ Tertia supō ē ꝙ motus curcularis est q̄ ē circa mediuz: rectus aūt q̄ ē sursuz vel deorsuz. Motus aūt rectus sursuz: est mot⁹ q̄ est a medio. Motus aūt rect⁹ deorsum: est motus q̄ ē ad mediuz. T. Vñ aūt. Quarta suppō ē ꝙ corpoꝝ quedā sunt cōpositā ⁊ q̄daz sunt simplicia. Simplicia aūt sunt q̄ soluz hīt ꝓncipiū vni⁹ mot⁹ ꝟz naturā. Cōpositā sūt q̄ hīt ꝓncipia pluriū motuū. Vel corpa simplicia sūt q̄ nō hīt vtutē pluriū formaꝝ motuaꝝ diuersaꝝ spēz: ſz solū vnius. Sz cōpositā hīt virtutē pluriuz formaꝝ motuaꝝ diuersaꝝ spēz. Et subdit p. i textu ꝙ sicut sunt corpora simplicia cōpositā ⁊ mixta: ita ēt sunt motus simplices ⁊ motus mixti: ⁊ corpoꝝ simpliciuz sunt motus simplices ꝟz eoꝝ naturā: mixtoꝝ aūt mixti: qz cōtigit mixta sive cōposita moueri ꝟz pdominās. T. Si q̄dez est. ¶ Hic p. itendit ꝓbare ꝛcloem ꝓncipalē itentaz. s. ꝙ ꝑter q̄tuor elementa est ponenduz corpus simplex a quolz q̄tuor elementoꝝ distituz: ꝟz naturā ꝓpaz eius motuz circulē: ⁊ hoc q̄nq̄ rōmbus. Quaꝫ pria est? oīs motus simplex ē alicuius corpis simplicis: ſz mot⁹ circularis ē motus simplex: g° est alicuius corpis simplicis: ⁊ nō alicuius q̄tuor elementoꝝ cuz vnūqōq; eoꝝ mouek naturalr motu recto: ⁊ cuz vnius corpis simplicis nō sit nisi vnus mot⁹ simplex ꝟz naturā ꝓpaz eius vt pz ex q̄rta suppōe: nulli q̄tuor elementoꝝ ꝓuenit motus circularis ꝟz naturā ꝓpriā eius: ⁊ ꝓ ꝟs est ponenduz aliō corpus simplex circulr notū a quolz q̄tuor elementoꝝ distinctuz. T. Adhuc aūt. ¶ Hic p. ꝓ scda rōne ꝓmittit tres suppōes. Quaꝫ pria talis ē ꝙ motus ꝓueniens alicui ꝑter naturā. ꝓtrari⁹ est ei q̄ sibi cōuenit ꝟz naturā. sic motus terre sursuz q̄ est ꝓtra naturā ꝓtrariatur motui terre deorsuz q̄ est ꝟz naturā. T. Sz vnuz est. Scda suppō est: ꝙ tm vnuz vni ꝓtrariū. Qō sic i telligit ꝙ tm vnuz ꝟz spēm vni ſm spēz ſm idez genus oppōis ⁊ qō tanꝫ extremuz extremo ꝓtrariat. T. Ille cesse aūt. ¶ Tertia suppō est ꝙ est aliqō corpus circulr motuz. Istis suppositis formā ē sic scda rō aliqs motus circularis est: vt pz ex tertia suppōne: aut ergo ꝓuenit alicui corpi ſm naturā: aut ꝓtra naturā. Si ſm naturā cuz tale corp⁹ nō possz esse aliqō q̄tuor elemētoꝝ: vt pz ex pria rōne: seqtur ꝙ erit ponenduz q̄ntuz corpus simplex cui ꝓuenit motus circularis ſm naturā. Si vo cō ueniat alicui ꝑter naturā: tūc ꝓtrariat motui q̄ eidem ꝓuenit ſm naturā: vt dicit pria suppō: ⁊ ita si tale corpus sit ignis: tunc ille motus ꝓtrariabitur motui ipius ignis sursuz: ſz mot⁹ ignis sursuz ꝓtrariat motui eius deorsum: g° nō tm vnuz vni ē ꝓtrariū: qō est ꝓtra scdaz suppōez. T. Sz ⁊ hec. ¶ Tertia rō est. Motus ꝓz est prioris corpis: ſz mot⁹ circularis ē prior motu recto cū sit pfectior ex quo fit ſm lineā circularez q̄ ē pfectior linea recta cū linee circulari nō pt aliqd addi sicut linee recte si' sit ūnita: ergo motus circularis ē prioris ⁊ nobiliozis corpis ꝙ mot⁹ rectus: ſz cuilz q̄tuoz elementoꝝ conuenit motus rect⁹ naturalr: ergo motus circularis erit naturalis alicui corpi perfectioni ⁊ nobiliori q̄tuoz elementa: qō corpus a ꝑhis solet vocari q̄nta essentia. T. Et vniq̄. Hic p. ꝓ q̄rta rōne ꝓmittit duas suppōes. Quaꝫ pria ē. ꝙ oīs motus simplex ꝓuenit alicui corpori ſm naturā aut ꝓtra naturā. Scda ē. ꝙ motus ꝓueniens alicui corpi ꝓtra naturā ꝓuenit alteri ꝟz naturā. Istis suppositis arguit sic. aliqō corpus mouetur circulariter ⁊ nō aliqō q̄tuoz elemētoꝝ: igit ē q̄ntuz corp⁹. Minor ꝓz: qz vel illud corp⁹ puta aliqō quatuoz elemētoꝝ mouerek circulariter: vel mouerek contra naturā: vel ſm naturā. Nō ſm naturā: qz ſm naturam mouek motu recto: ⁊ cū vni⁹ corpis simplicis sit tm vnus motus simplex ſm naturā. seqtur ꝙ nō mouek ſm naturā motu circulari. Nec ꝓtra naturaz: qz tūc oporteret ponere aliqō aliud corp⁹ ab eo ꝙ moueret ſm naturā vt pz ꝑ scdaz suppōem: ⁊ illud nō est aliqō quatuor elemētoꝝ: ergo ē ponendū aliqō aliud corp⁹ distinctum a quatuoz elemētis. T. Si aūt ꝑter naturā. ¶ Quintā rō ē. Mot⁹ circularis ē perpetu⁹ vt patuit octauo phīs

Perfectio rei in trib⁹ ꝓsistit

De trib⁹ dicimus omne.

Cōtingit mixta moueri ſm elementū pdominans.

sicor: ergo cōuenit naturaliter alicui corpori sic moto. Consequentia tz. qz (vt dicit p.) illa q̄ fiunt p̄ter naturā hoc ē ꝓtra naturā citissime videnť esse corrupta: ſz nulla elementū mouebť naturaliter motu circulari vt pz̄ oñ: ſuz ē. g⁹ p̄ter q̄tuor elemēta ē ponendū aliq̄d corp⁹ simplex circulariter motū a quolz quatuor elementor̄ distinctū: tāto habēs naturā honorabilior: ez. q̄nto magis elōgatū ē a corpib⁹ ist⁹ inferioribꝫ. Cū ex ista ꝓpõe p. q̄ fiūt p̄ter naturā citissime videnť ee corrupta: elicitur ista cōis auctoritas: nullū violētuz ꝑpetuo durat.

Nullū violētū ꝑpetuo durat

Q̄ñ aūt ⁊ q̄das ¶ Istud ē tertiū ca. hui⁹ tractatus in quo p. ponit diam iter corp⁹ circulariter motū ⁊ q̄tuor elemēta. Et ꝓtinet q̄tuor ptes: fm q̄tuor ꝓclones. Quar ꝓia talis ē. q celū nō hz gravitatē nec levitatē. Hāc ꝓclōem ꝑbat p. duab⁹ rōibus: ⁊ p ꝓia suppōit p̄mo: q grave est qđ natū est ferri ad mediū p duo elemēta: ⁊ leve ē qđ natū est ferri sursum a medio p duo elemēta: ⁊ gravissimū est qđ substat oīb⁹ alijs deorsuz latis. ⁊ levissimū ē qđ supfertur oīb⁹ alijs sursuz latis. T. Necesse ē aūt. ¶ Scđa suppō ē. q oē qđ ferť deorsuz aut sursuz: hz gravitatē. aut levitatē aut ambo: nō respectu eiusdez: ſz respectu diuersor̄: vt ignis hz levitatē. ⁊ terra gravitatem. sed aer respectu ignis ōr gravis: hoc ē mi⁹ levis: ⁊ respectu duor̄: scilz terre ⁊ aq̄ ōr levis. T. Q aūt ¶ P. hic ite⁊ resumit cōclusiōez p⁹ dictā. ſ. q celū nec hz gravitatē nec levitatem. Et ꝓtinet rō ad ꝑbāduz hoc ē talis. Oē grave vel leue natū est ferri a medio: vel ad mediū: ſz celū nō ē natum ferri a medio vel ad mediū: igit non est grave aut leue. Minor ē ꝑbat p. sic. q⁹ vel hoc essz ex naturā: aut ꝓtra naturā. Nō p̄imū: q⁹ oīs mot⁹ a medio vel ad mediū ē naturalis alicui q̄tuor elemētor̄: mō vnus motus simplex ē solū vni⁹ corpis simplicis fm naturā ꝓpriam ergo celū nō ē natū moueri a medio: nec ad mediū fm naturā ꝓpriaz ei⁹. Nec p̄t dici ex: q⁹ tūc mot⁹ ei oppositꝰ inesſz ei ex naturā: vt si mot⁹ deorsuz ꝙueniret celo p̄ter naturā: mot⁹ sursuz ꝙueniret ei ex naturā vt pz per quādez suppōez in ca. p̄cedēti dictā. q̄ tū nō p̄t esse: q⁹ vni⁹ corpis simplicis ē tm vn⁹ motus simplex ex naturaz ꝓpriaz eius: ⁊ cū mot⁹ circularis ꝙueniat celo fm. ꝓpriā naturā ei⁹: seq̄tur q nō ꝙuenit celo ex naturā motus sursuz vel deorsuz. T. Scđz aūt ¶ Scđa rō talis ē idem ē mot⁹ toti⁹ ⁊ p̄tis: saltē fm spēz: ſz nulla ps celi nata ē moueri sursuz aut deorsuz: g⁹ nec totū celū. Maior ꝑz: q⁹ idez ē loc⁹ toti⁹ ⁊ p̄tis: saltē fm spēz: ergo ēt ⁊ idē mot⁹. Ista aūt maior: itelligit q̄n totū ⁊ ps sūt eiusdē rōnis: tūc ēt mot⁹ toti⁹ ⁊ p̄tis sunt eiusdē spēi. Minorez ꝑbat sic p. q⁹ vel ps moueret sursuz aut deorsuz: fm naturā aut p̄ter naturā: ſz nullū istor̄ ē dicendū vt possz deduci sicut deductum ē in ꝓia rōne: ergo nulla ps celi ē nata moueri sursuz aut deorsuz. T. Silr rōnabile. ¶ Nec ē scđa ps ca. ī qua p. pōit scđaz ꝓclōem q talis ē. q celū est ingenerabile ⁊ incorruptibile. Prob bat sic p. q⁹ oē gñabile generabile ex aliquo ꝓtrario ⁊ sub tecto: ⁊ silr oē corruptibile corrūpitur subiecto p̄supposito ⁊ ꝓtrario: ſz celo nihil ē ꝓtrariū: igr celū est ingnabile ⁊ incorruptibile. Minorez ꝑbat sic p. q⁹ ꝓtraria corpor̄ ꝓtrarij sunt mot⁹ locales q̄ sunt naturales ⁊ ꝓpriꝫ ipis: ſz motui naturali celi null⁹ ē mot⁹ ꝓtrari⁹ vt ondetur in ca. seq̄nti: ergo celo nihil ē ꝓtrariū. Et subdit p. ī textu q recte videtur natura ingenitū ⁊ incorruptibile exemisse a ꝓtrarijs inter q̄ est gñatio ⁊ corruptio. T. Ar ꝛo nec augmētať. ¶ Hec ē tertia ps ca. in q̄ p. pōit tertiā ꝓclōez q celuz nō est augmētabile nec dīnubile Probat sic p. q⁹ oē qđ augeť vel diminuiť ex aliq̄d gñatur vel corrūpiť. ſz celū nō est gñabile nec corruptibile ergo nec augmētabile nec diminuibile. Maior ꝑz: q⁹ oē qđ ꝓprie augmētať augeť aliquo corporeo aduenīē te qđ ꝓius exñs diuisibile efficitur simile: ⁊ ꝙuertitur in ſbam illi⁹ qđ augeť. ⁊ sic illud qđ augmētatur: fm aliq̄d sui gñatur. Silr illud qđ diminuiť. diminuiť aliquo corpeo itrinseco recedēte: ergo fm aliq̄d sui corrūpiť. T. Si aūt ⁊ augmētabile. ¶ Hec ē quarta ps ca. ī qua p. ponit q̄rtaz ꝓclōez q talis ē. q celū ē inalterabile. Probat sic p. q⁹ q̄cūq corpa sunt trāsmutabilia fm passiōes ⁊ passibiles q̄litates: p̄ñt augeri vel minui: ſz celū nō p̄t augeri neq⁹ diminui: ergo celū nō est trāsmutabile ex passiōes ⁊ passibiles qualites: ⁊ p ꝓñs ē inalterabile: saltē alteratōe corruptiua: p quā ad corruptiōez disponeret. Maiorē declarat p. exēplariter de corpib⁹ aialiū ⁊ de ꝓtib⁹ eor̄: ⁊ silr de plātis ⁊ elementis: q̄ oīa p̄ñt augeri vel dīnui ꝑpter alteratōez q̄tuor qualitatū p̄q̄r: ⁊ hoc large capiēdo augmētatōez ⁊ diminutōez: vt ſnb se cōprehēdūt rarefactōez ⁊ ꝓdēsatōnez. T. Videť. ¶ P. hic ꝑbat aliq̄b⁹ signis q celū est ingñabile: incorruptibile: ⁊ ialterabile. Primū signū ē q oēs hoies taz barbari q̄ greci q̄ aliq̄ estimatōez de deo habuerūt ⁊ ō substātijs sepat attribuerūt ipi deo celū ꝓ loco coaptātes ip̄m ꝓtali locū ip̄mortalē. g⁹ signū ē q celū est ip̄mortale: igñabile: incorruptibile: ⁊ ialterabile

T. Accidit aūt. ¶ Scđz signū ē. Illā si ꝓsiderenť ea q nūc in toto celo apparēt ⁊ suis ptib⁹: ⁊ cōpenť ad ea q ab antiq̄s tradita sunt in scripturis de celo: nihil ꝓcipimus esse mutatū: nec fm totū: nec ex aliq̄ ptez: ergo signuz ē q celū nō est alterabile. T. Videť aūt ⁊ motū ¶ Tertiū signū ē. antiq̄ ipm celū ethera vocauerūt: q̄si sempiterne currēs: ex q sempiterne currit est sempiternū: ergo videť q celū ē ingñabile: ⁊ incorruptibile Et celū vsq⁹ ad hoc p̄ñs tps sibi illud nomen retinuit: nec mirāduz ē. q⁹ vt dicit p. ī textu nō semel neq⁹ bis: ſz infinities oz putare easdez opiniones aduenisse ad nos. Istud q̄dez dictū sub talib⁹ x̄bis allegari solet. Infinities eedē opiones reddidit: saltē ex spēm. Et subdit p. q anaxagoras vtebatur hoc nomine ether: sed nō bene attribuebat ei illud nomen igni credens celuz esse de natura ignis.

Nō semel neq⁹ bis sed infinities eedem redidunt opiones.

Textus.

Quoniā aūt ¶ Istud ē quartum ca. hui⁹ tractat⁹ in quo p. oñdit illud qđ supposuit in ca. p̄cedēti: q⁹ scz motui circulari non ē aliq̄s mot⁹ ꝓtrari⁹. Et divisit istud ca. in q̄nq⁹ ptes: scđm quinq⁹ ꝓclones. Quar ꝓia est q mot⁹ rectus ⁊ mot⁹ circularis nō ꝓtrariant̄r: ꝑbat sic p. q⁹ motui recto opponiť mot⁹ rectus ergo mot⁹ circularis nō opponiť motui recto. ꝓña ꝑz: q⁹ ī nō vnū vni ē ꝓtrariū: vt ꝑz ex scđo ca. hui⁹ tractat⁹ Et añs ꝑz: q⁹ motui recto sursum: ꝓtrariat mot⁹ rectus deorsuz. T. Deide si q̄s. ¶ Scđa ꝓclo ē. Diversi mot⁹ facti sup diuersos semicirculos ex eadez pte dyametri descriptos: nō ꝓtrariant̄r: ꝑbat sic p. q⁹ tūc seq̄reť q infinita vni ꝓtrariaret̄r. ꝓñs ē falsuz: igr. ꝓña ꝑz: q⁹ supra eādem dyametrū ex eadez pte p̄ñt describi infiniti semicirculi: ergo si mot⁹ qui fieret supra vnū semicirculū ꝓtrariet motui facto supra aliū semicirculū: vni motui infinita ꝓtrariarent. T. Silr aūt. ¶ Tertia ꝓclo ē q mot⁹ facti supra eūdez semicirculū terminis trāspositis: nō sunt ꝓtrarij. ꝑbat sic p. q⁹ tales mot⁹ nō fiunt fm lineā brevissimā: qđ tū req̄rit ad hoc q mot⁹ locales sint ꝓtrarij Cōtraria esſi fm locū: dicunť fm rectuz plurimū distare. T. Silr aūt ⁊ vtiq̄. ¶ Quarta ꝓclo ē Mot⁹ facti sup diuersos semicirculos eiusdē totalis circuli nō sunt ꝓtrarij: ꝑz: q⁹ tales mot⁹ nō fiūt ex lineā brevissimā: igr. Etiā tales mot⁹ p̄ñt ꝓcedere ab eodē in idē. Et ex a diuersis terminis a q̄b⁹ ad diuersos terios ad quos ꝓcedāt: hoc tū nō est ex eādem lineā: siue fm idē medium. T. Si aūt ⁊ esſz. ¶ Quinta ꝓclo. q totalis circulatio nō ꝓtrariať totali circulatioi. ꝑbat sic p. q⁹ si tales mot⁹ essent ꝓtrarij: vel fierēt fm eundē circulū

Infinita vni ꝓtrariari ē impossibile

Cōtrarioꝝ corpoꝝ contrarij sunt motus.

vel fm diuersos. non fm diuersos: qz tunc non essent cõtrarij: ex quo mot⁹ cõtrarij debent fieri fm lineam breuissimã. Nec etiã fiũt fm eundẽ circulum: qz vel illi mot⁹ essent in eodẽ mobili: vel in diuersis. nõ in eodẽ qz idẽ simul ⁊ semel nõ mouet motib⁹ ꝓtrarijs: neq; diuersis: qz vel illi mot⁹ essent cũ fortes: vel nõ. si primũ tũc mutuo se impedirẽt: ⁊ sic ambo mobilia frustrarentur: si vn⁹ vincret. tũc ipediret aliũ: ⁊ sic alt⁹ esset frustra qz (vt dicit p.) frustra ẽ calciamẽtũ cui⁹ nõ ẽ calcatio. Hoc tñ videt esse falsuz: scz ꝙ frustraret. qz deus ⁊ natura nihil faciũt frustra: ergo illi mot⁹ nõ sunt ꝓtrarij: ⁊ p ꝑns motus circulari nihil ẽ ꝓtrariũ. cũ nõ posset plurib⁹ modis aliqs imaginari q̃ mot⁹ circularis alteri sit ꝓtrarius: q̃ quinq; modis. Ex prius dictis auctoritas nũc allegata: scz de⁹ ⁊ natura nihil faciũt frustra dz sic intelligi. De⁹ ⁊ natura nõ faciũt aliq̃d frustra in tota spẽ. siue nõ frustrãtur in oĩb⁹ idiuiduis siue singularibus vni⁹ spẽi. ꝑsit tñ frustrari in vno indiuiduo.

¶ frustra est calciamentuz cuius nõ ẽ calcatio.

¶ Deus ⁊ natura nihil faciunt frustra.

Queritur ¶ Utrũ vnus corpis simplicis sit tñ vn⁹ motus localis simplex. ¶ Et arguit ꝓmo ꝙ nõ. qz non cum alijs corpis simplicis est mot⁹: igitur ꝑns pz: qz oĩs motus localis videt esse de loco ad locum: scz celũ qđ est corp⁹ simplex non mouet de loco ad locum: cũ semp in vno ⁊ eodẽ loco ꝑmaneat: ergo celuz non mouet motu locali. ¶ Scõo sic. Totalis terra ẽ corpus simplex: ⁊ tñ sibi nõ conuenit aliqs motus localis simplex: cum semp in medio mũdi videatur quiescere igitur. ¶ Tertio sic. Ultimũ celuz simpliciter ẽ corpus simplex: ⁊ tñ illud ab astrologis ponit immobile: igit. ¶ Quarto sic. Oĩs mot⁹ ẽ diuisibilis in ptes: vt patuit vi. phisicoz: ergo nullus mot⁹ ẽ simplex. ¶ Quinto sic. oĩs motus ẽ naturalis vel violẽtus: scz celo qđ est corp⁹ simplex non cõuenit mot⁹ naturalis nec violẽtus: cuz tales nõ sint regulares: igit. ¶ Sexto sic. orbis lune ẽ corpus simplex: ⁊ tñ ei cõueniũt plures motus simplices: quoz vnus est ab oriente in occidentem supra polos mũdi: ⁊ alius econuerso supra polos zodiaci: igitur

Septimo sic. Ignis in sua sphera mouetur circulariter: ⁊ cum hoc ẽ mobilis sursum: igit. ¶ Octauo sic. Si terra poneret sursum in cõcauo orbis lune: ipa nõ ꝓhibita descenderet vno motu simplici: vsq; ad sphera aeris: ⁊ alio motu simplici specie distincto a primo ad aquã: cuz termini ad quos illeq; motuũ specie distinguũtur: igit. ¶ Nono sic. Aer nat⁹ ẽ naturaliter moueri sursuz ⁊ etiã deorsuz: ⁊ tñ ẽ corp⁹ simplex: igit. añs pz: qz si aer essz in loco aque ascenderet sursum: ⁊ si esset in loco ignis descenderet deorsum.

In oppositum videtur esse p. in secundo ca. primi tractatus huj⁹ primi. Pro solutiõe q̃stionis ẽ.

Sciendũ primo q̃ motus in ꝓposito nõ dr simplex: qz nõ est cõposit⁹ ex ptibus q̃titatiuis: cũ quilibet habeat tales ptes. Nec etiã dr simplex: eo q̃ non hz partes quarum vna est velocior ⁊ alia tardior: cum tũc motus celi nõ essz simplex ex quo vna eius ps tardius mouet ⁊ alia velocius. Nec etiam dr simplex: qz fit fm lineam siue magnitudinẽ simplicem: qz tũc motus mole fabri essz simplex: qz ille motus fit fm lineam circularem q̃ est magnitudo simplex: sed hoc tñ est falsuz cum ille mot⁹ sit cõposit⁹ ex pulsu ⁊ tractu. Sed ex eo dr motus simplex in ꝓposito: qz fit hz lineã breuissimã per quam pt ferri ad medium mũdi: vel a medio mũdi: sine aliqua circulatiõe: vel circa medium mũdi fm lineã circularem vel ptem eius: sine ascensu vel descẽsu. Ex istis pz primo: q̃ si corp⁹ existẽs sursum descẽdat fm lineam rectã: mouet motu simplici: ⁊ si descendat fm lineam arcualez: nõ mouet motu simplici: cũ talis mot⁹ non fieret fm lineã breuissimam: nec fieret ad medium sine circulatione. Scõo pz qz licet planete moueantur in ecẽtrico vel epiciclo (vt dicit ptholomeus) quo motu planete accedũt vel recedũt aliqñ a medio mũdi: tñ ille motus ẽ simplex: ⁊ fit sine ascensu vel descensu cuz talis accessus ⁊ recessus non fiant infra concauũ orbis lune: ⁊ in sphera actiuoz ⁊ passiuoz: naz ascẽsus ⁊ descẽsus ꝓprie habẽt fieri infra ꝓcauuz orbis lune: vtpote in sphera actiuoz ⁊ passiuoz: sicut sunt sphere quatuor elementoruz.

Sciendũ scõo q̃ in proposito est sermo de corpe simplici mobili localiter: ⁊ tũc hoc cõplexum corpus simplex mobile localiter ola corpa simplicia localiter mobilia signãs diuidit ꝑ duo genera subalterna: scz per corpus simplex mobile localiter motu recto: ⁊ p corpus simplex mobile localiter motu circulari. Istud aũt genus scz corp⁹ simplex mobile localiter motu recto. diuidit p duas spẽs: scilz p corpus simplex mobile motu recto ad mediuz: ⁊ p corp⁹ simplex mobile motu recto a medio. Et vtraq; illaz spẽz diuidit p duas spẽs scz p corp⁹ simplex mobile motu locali recto ad mediũ qđ ẽ terra: ⁊ p corp⁹ simplex mobile motu recto ad mediũ: qđ ẽ aqua: ⁊ he spẽs ꝑnt vocari spẽs specialissime. Alia etiam spẽs diuidit per duas spẽs: fm q̃ mot⁹ fit ad aerem vel ad ignẽ. Sz istud genꝰ subalternuz: scilz corpus simplex mobile circulariter: diuersas spẽs hz sub se: ⁊ tot quot sunt corpora celestia mobilia: tenẽdo (vt communiter tenet) q̃ qõlibz corpus celeste a quolibet alio corpe celesti differt spẽ essentiali. Si tñ ola illa corpa essent eiusdẽ spẽi essentialis: tũc hoc cõplexuz corp⁹ simplex mobile circulariter essz spẽs spãlissima: vel loco spẽi spãlissime ponerẽt. Ex isto pt patere quõ intelligit illud dictuz: q̃ tñ q̃nq; sunt corpa simplicia: qđ dictũ in sensu ꝓprio falsuz ẽ. vt pz ꝑ expõnem eius. Et in sensu impropõ vez ẽ. qz sunt solum q̃nq; termini cões nõ coincidentes ⁊c. quoz aũt tres loq̃ quatuor: sunt spẽs spãlissime: scz ignis: aer: aqua: ⁊ terra: ⁊ vn⁹ spẽs subalterna fm cõiter loq̃ntes: scz corp⁹ celeste. Similiter istud cõplexũ mot⁹ simplex: oĩs mot⁹ simplices ipportat. Et diuidit p duas spẽs subalternas: scz ly mot⁹ simplex rectus: ⁊ ly mot⁹ simplex circularis. Ista autẽ spẽs: scz mot⁹ simplex rect⁹: diuidit p motũ simplicẽ rectũ a medio: ⁊ p motũ simplicẽ rectũ ad mediũ. Prima spẽs subdiuidit p duas spẽs: scz per ly motus simplex rectus a medio ipius ignis: ⁊ p ly mot⁹ simplex rectus a medio ipius aeris. Silr alia spẽs diuidit p duas species: scz per ly motus simplex rect⁹ ad mediũ ipius terre: ⁊ p ly motus simplex rect⁹ ad mediũ ipius aque: et haz spẽz quelz est spẽs spãlissima. Sed ista spẽs subalterna: scz motus simplex circularis: diuidit per motuz simplicẽ circularẽ qui fit supra polos mũdi: ⁊ p motum simplicem circularez qui fit supra polos zodiaci. Et ille spẽs iteruz subdiuidũtur: saltẽ secũda: fm diuersitatem corpoz celestium mobiliũ aliorum a primo mobili. Ex dictis pt patere quõ istud cõe dictũ scilz tñ tres sunt motus simplices hz veritatem. hz em veritatẽ in sensu impropõ qui ẽ iste: tñ sunt tres termini cões ⁊c. scz mot⁹ simplex rectus ad mediuz: mot⁹ simplex rect⁹ a medio: ⁊ motus simplex circularis: quoz quilz ẽ spẽs subalterna: vel supplet vicẽ eius.

Sciendũ tertio q̃ dupl'r dr aliqđ corp⁹ moueri fm naturã: Uno modo fm naturã ꝓpaz et⁹. Alio modo fm naturaz cõem: nõ quidẽ in pdicãdo: sz in causando: cui natura ꝓpria illius qđ mouet nata ẽ obedire. sicut ignis fm naturaz ꝑpaz eius nat⁹ ẽ moueri motu recto sursuz: ⁊ fm naturaz cõem: puta fm naturã ipius celi: vel intelligẽtie: vel ipius motricis cui natus ẽ obedire ipe ignis mouet circulariter fm naturã. ⁊ ad motũ ipi

us orbis lunaris in quo situatur. Etiaz tali modo gra-
uia ascendūt ad fugiēduz vacuū:⁊ leuia descēdunt. Si
militer aliqō corp⁹ ōr moueri p̄ter naturā dupl'r. Uno
modo:qz ꝓtra naturā ꝓp̄am eius mouek.⁊ tūc mouek
violēte. Aliomō:qz nō mouetur fz naturā ꝓp̄riā eius
lz bene moueak fm naturā cōem:siue virtute supiorez
Et illud qō sic mouek nō mouetur violēte: fz mouetur
motu nō ꝓueniēti sibi fm naturā ꝓp̄riā illius:nec con-
tra naturā illius. Istis notatis sit.

Conclusio rcspōsiua ad q̄situm Cuiuslibet

corpis simplicis mobilis localiter fm naturā ꝓp̄riam
eius ē tm̄ vnus mot⁹ simplex simul ⁊ semel fm idē me
dium:lz plures mot⁹ simplices eiusdē spēi sibi possu nt
successiue ꝓuenire. Pz qz vni⁹ corpis simplicis ē tātuz
vna natura simplex:siue vna virt⁹ motiua nō eq̄lēs
diuersis virtutib⁹ motiuis diuersaz spēz: q̄ q̄dē virtus
nō est nata ꝓducere mot⁹ diuersaz spēz:cū tūc nō essz
simplex. Et qōlz corp⁹ simplex mobile local'r est hmōi:
ergo cui⁹ lz corpis simplicis local'r mobilis ē tm̄ vnus
mot⁹ simplex fm naturā ꝓp̄am illi⁹. Dī notāter mobi
lis local'r:ꝓpter tertiū argumētuz ante oppositū:cū fz
theologos vltimū celū est corp⁹ imobile: qō tm̄ ē corp⁹
simplex:⁊ ex quo ista virt⁹ motiua nō solū ē deterlata
ad vnū motū in nūero:sz ad vni⁹ spēi oēs mot⁹. iō suc-
cessiue corp⁹ simplex plurib⁹ motib⁹ simplicib⁹ eiusdē
tm̄ spēi moueri p̄t fm naturā ꝓp̄riā eius.

Dubitatur vtz mixtū moueak scōz naturaz

elemēti ꝓdominātis. ¶ Et videk q nō.qz nullū elemē-
tuz dīnatur i mixto:ergo mixtū nō mouek fz naturā ele
mēti ꝓdīnantis. añs pz.p p.in fine ꝑmi de gñatiōe dicē
tez q necesse ē elemēta in mixto esse adeq̄ta potētijs:⁊
si sint adeq̄ta:nullū dīnatur ¶ Scōo sic.nihil elemēti ē
in mixto vt oīdek in de gñatiōe:ergo mixtū nō mouek
fm naturā elemēti ꝓdīnantis. Tertio sic.si mixtū mo
uerek fm naturā elementi ꝓdīnantis:tūc seq̄rek q alia
elemēta in mixto exītia siue substantialr siue virtualr
essent frustra:cū nō possent ꝓducere suas actiōes.ꝓñs
est falsuz:igr ⁊ añs. Q| ꝓñs sit falsuz pz:qz de⁹ ⁊ natu-
ra nihil facit frustra. ¶ Quarto sic.natura mixti ē di-
stincta a natura elemēti spē essentiali:g⁹ mixtū dz hē-
re aliū motū fm spēz a motu elemēti.⁊ p ꝓñs nō moue
tur fz naturaz elemēti ꝓdīnantis. Quito sic.in ligno
dīnatur terra vt vult p.q̄rto metheororū:⁊ tm̄ lignū exi-
stēs in fundo aq̄ nō mouek fz naturaz terre:cū ascēdat
donec sit supra aquā:ergo ipz nō mouek fz naturā ele
mēti ꝓdīnantis. ¶ Sexto sic.oleū exīs i fundo aq̄ ascē
dit donec sit supra aquā:⁊ tm̄ ille mot⁹ nō ē fm naturā
terre ⁊ aq̄:cū neutz eoz sic ascenderet naturalr. Et silr
oleū si sit in aere descēdet donec sit sub aere:⁊ ille mo-
tus nō ē fm naturā aeris vel ignis:cū neutz eoz sic mo
uetur naturalr.ergo oleū nō mouek fz naturā elemēti
ꝓdīnantis:sz fz aliā naturā. In oppositū ē p.in scōo ca.
primi tractat⁹ huius libri. ¶ Pro solutiōe dubij ē aduer
tendū: q dupl'r p̄t itelligi q mixtū mouek fm naturaz
elemēti ꝓdīnantis. Unomō q ipa elemēta siue nature
eoz sint realiter ⁊ formalr in mixto:⁊ tm̄ vnū elemētuz
siue natura ei⁹ dīnek.ita qō ipm qōlz aliud elementuz
eiusdē mixti excedit quo ad virtutē motiuaz: ⁊ istomō
nullū mixtū mouek fz naturā elemēti ꝓdīnantis. Alio-
mō q ipz mixtū maiorē hz ꝓuenientiam cū vno elemēto
q̄ cū alio:quo ad virtutē motiuā eius: vel cū plurib⁹ q̄
cū vno:⁊ hoc mō mixtū ōr moueri fz naturā elemēti ꝓ
dīnantis:qñ cū virtute motiua ei⁹ magis ꝓuenit cū vno
elemēto q̄ cū alio:⁊ tūc ōr moueri fz naturas elemēto
ruz ꝓdīnantiuz:qñ fz naturā ei⁹ magis ꝓuenit cū pluri
bus elemētis:quo ad hoc qō est mouere q̄ cuz vno. Ex
isto pz q mixtū nature de nouo genitū nō ē mixtū p̄ es-
sentiaz:sic q de diuersis naturis ipox elemētox diuer-
saz spēz misceak. fz ē mixtū p ꝓuenientiaz eq̄lentiam ⁊
virtualē ꝓtinētiaz:sic dicebak de intētione formē:q for-
ma ipfecta erat ꝑmixta ꝓtrarijs. De hijs aūt ap̄li⁹ vide
bik in libro de gñatiōe. Et ad rōnes dubij āte oppositū
¶ Ad ꝑmā ōr negādo q p. dicat illā ꝓpōem in fine pri
mi de gñatiōe. Ad scōaz ōr distinguēdo ꝓñs: vel ca-
piēdo ipz i sensu ꝓpo:⁊ sic ꝓcedik.vel in sensu ip:opo
⁊ sic negak.q̄s aūt sit sensus ꝓp̄ri⁹:⁊ q̄s ip:opus:pz ex
notabili dubij. Ad tertiā ōr negādo ꝓñam. Et ad p̄
batōez ōr q lz mixtū nō sp mouek fz naturā elemēti p̄
dīnantis: tm̄ aliqñ mouek. Quō aūt auctoritas assūpta
dz itelligi pz ex expōne text⁹. ¶ Ad q̄rtā ōr ꝓcedēdo q
mixtū hz motū ꝓp̄uz fz naturā ei⁹:cū hoc tm̄ stat q mi
xtū hz aliquē motū similē motui elemēti: cū mixtū eq̄
ualet plurib⁹ x̄tutib⁹ elemētox fz naturā ei⁹ ⁊ hz ꝓue
nientiaz cū eis. Ad q̄ntā ōr q lignū i illo casu nō mo-
uek fz naturā elemēti p̄dīnantis: sz fz naturā elemēto
ruz p̄dīnantiū. Ilā x̄t⁹ motiua ligni i casu posito:maio
rem hz ꝓuenientiā in mouēdo sursuz ⁊ nō deorsum:cum
igne ⁊ aere: q̄ cū terra solū. Ea aūt pte q̄ ꝓuenit cū aq̄
nec trahit sursuz nec resistit: sic nec ipa aq̄ exīs in suo
loco naturali hz x̄tutē motiuā q̄ mouet se de illo loco:
⁊ cū lignū sit supra aquā tūc q̄escit:cū tūc fz naturā ei⁹
tm̄ ꝓuenit cū terra ⁊ aq̄.q̄tū cū aere ⁊ igne:q̄tū ad hoc
qō ē trahere sursuz vel deorsum. Ad vi.ōr silr q i di
cto casu oleū nō mouek fz naturā elemēti p̄dīnantis:sz
fm naturas elemētox p̄dīnantiū. Ilā qñ oleū ē sub aq̄:
tūc fm naturā ei⁹ magis ꝓuenit cū igne ⁊ aere:q̄ cum
terra soluz:⁊ quādo ē in aere:tūc magis ꝓuenit cū ter-
ra ⁊ aqua:q̄ cum igne solum: quo ad hoc qō ē trahere
sursum vel deorsum.

Ad rōnes q̄stiōis. ¶ Ad ꝑmā ōr q lz oīs

mot⁹ localis rect⁹ sit de loco ad locū:sic q totū mobile
mutet locū:nō tm̄ mot⁹ localis circularis. lz ptes illius
qō mouek circulr mutēt locū vel sitū:nō tm̄ totuz corp⁹
qō mouek circulr mutat locū siue sitū. Ad scōaz ōr ne
gādo minorē.qz lz tota terra i medio mundi q̄escat:tm̄
si essz extra locū ꝓp̄uz ei⁹:fz naturā ꝓp̄az moueretur
motu simplici ad locū ꝓp̄uz: misi ipediret. ¶ Ad tertiā
ōr q hic ē sermo de corpib⁹ simplicib⁹ mobilib⁹:⁊ iō ar
gumētuz ꝓcludit q ꝑmi corpis simplr nō ē aliqs mot⁹
simplex:⁊ dicēduz ē ad p.q loq̄tur de corpib⁹ mobilis
bus. Ad q̄rtaz pz solutō ex p̄cio notabili. ¶ Ad.v.ōr
negādo minorē capiēdo motū naturalē p motu q̄ ꝓueit
al icui corpi fz naturā ꝓp̄riā ei⁹:qz mot⁹ circular| quo
ignis mouek circulr.nō ē sibi illo mō naturalis necvio
lētus:sz si capek mot⁹ naturalis ꝓ oī motu q̄ fit fm na
turā ꝓp̄riā vel cōez:sic ꝓcedik maior. Et ad minorē ōr q
lz oīs mot⁹ naturalis rect⁹ sit velocior i fine q̄ in ꝑnci
pio:dūmō fiat p mediū vniforme quo ad densitatē vel
raritatē.nō tm̄ mot⁹ naturalis circular| q̄ nō ē ad termi
nū. Ad.vj.ōr distinguēdo minorē.vel fz naturā ꝓp̄am
illi⁹:⁊ sic negak minor.vel vn⁹ fz naturā ꝓp̄riā ⁊ alius
fm naturā cōem:⁊ sic ꝓcedit minor:⁊ negak ꝓña. ¶ Ad
vij.ōr q lz ignis mouek fm naturā cōem circulr.nō tm̄
fm naturā ꝓp̄az ei⁹. Ad.viij.ōr q lz i illo motu ter-
mini ad quos ipfecti:⁊ i potētia differāt spē.nō tm̄ ter-
mini ad quos pfecti:⁊ pfect⁹. ¶ Ad.ix.ōr vnomō q lz vni
us corpis simplicis possint eē plures mot⁹ simplices p di
uersa media spē distincta:nō tamē p vnū ⁊ idē mediū:q̄
mot⁹ differāt spē. Aliter ōr q lz vni⁹ corpis simplic| no
possint eē plures mot⁹ simplices tēdētes ad diuersos ter
minos ad quos:tm̄ bñ p̄nt eē plures mot⁹ simplices ad
vnū ⁊ eūdē terminū ad quē tēdētes:mō illi diuersi mo
t⁹ aer| tēdūt ad eūdē terminū ad quē.s. ad sursuz in re
spectu ⁊ null⁹ eoz tēdit ad deorsuz:misi capiak deorsuz

pro m'n⁹ sursuz:loc⁹ aũt deorsum ꝺr loc⁹ ad quẽ nata sunt moueri grauia naturaliꝝ.cuiusmõi nõ est loc⁹ aer|.

Querit vtꝝ celũ hẽat materiã.Et vr q sic: qz dicit p.pzio hui⁹:q differt dicere celum:z hoc celũ: qz q dicit celũ:dicit formã:z q dicit hoc celuz:dicit formã cũ materia:hoc ẽ cõpositũ ex materia z forꝺa. ¶ Secũdo sic:illud qꝺ ẽ vnũ nũero hꝫ materiã.qz vnũ nũero qnto methaphisice diffinit sic.Eadẽ nũero sunt quoruz materie sunt eedẽ.sz celuz ẽ idẽ z vnũ nũero:ergo celi materia ẽ vna Tertõ sic:oẽ sẽsibile hꝫ meteriã.sz celuz ẽ sensibile:ergo celũ hꝫ materiã. ¶ Quarto sic.i segatis a materia nõ est possibile esse plura idiuidua eiusdẽ spẽi.sz in corpibus celestib⁹ iuenũtur plura idiuidua eiusdẽ spẽi:vt pote plures stelle i vna spera:igr celũ nõ est sine materia. ¶ Quito sic. in celo repit raritas z dẽsitas(cũ dicat cõmẽ.q stella ẽ dẽsior ps sui orbis)ergo i celo repit materia.ꝓña pz p diffinitiõez rari z dẽsi. Sexto sic.si celũ nõ haberet materiã:celum esset indiuisibile.ꝓñs ẽ falsuz:ergo z añs.Conseqntia pz p cõmẽtatorez in libro de sba orbis dicẽtem:q si nõ essz dimẽsio in materia ãte formã substãtialem:forma substãtialis nõ essz diuisibilis:g⁹ si celũ nõ hẽat materiam:nõ hꝫ dimẽsionez i materia:z p ꝓñs nõ est diuisibile. ¶ Septio sic.si celũ essz sba simplex:seqret q celuz nõ suscepisset eẽ ab alio:z q nõ possz pdere suũ esse:z per ꝓñs celũ essz icreabile z ianichilabile.ꝓñs ẽ falsuz:igr z añs.Cõseqntia pz:qz q̃cquid recipit eẽ hꝫ in se duo: scz recipiẽs:z receptũ.z silr illud qꝺ possz redigi in nõ esse hꝫ i se duo:scz receptiuũ ipi⁹ esse:z ipz eẽ recedẽs.

In oppositũ arguit auctoritate cõmẽta.celuz nõ habere materiam tanꝝ partẽ essentialem eius. Pro solutione questionis est.

Sciendũ q circa istã materiã sunt tres opiniões. Opinio egidij de roma. Pria ẽ opio egidij de roma dicẽtis q celũ hꝫ materiã tanꝝ ptẽ essentialẽ ei⁹:z q illa materia ẽ eiusdẽ rõnis cũ materijs istoꝝ inferioꝝ:sz tñ ipz celuz ẽ ingñabile z icorruptibile:eo q nõ hꝫ ptrariũ:vel qz celũ eminẽter ptinet oẽs formas istoꝝ inferioꝝ:z sic appetitus materie celi ẽ saciat⁹. Sz ptra istã opionem arguit⁹ primo sic.q̃cuq̃ cõicant in materia: pñt agere z pati adinuicẽ.vel ad min⁹ vnũ habẽs aliquã formã qualẽ nõ hꝫ aliud:pt ꝓducere similẽ formã in alio nõ habẽte talez formã dũmõ illõ sit ꝓductiuũ sibi similis:sz sic ẽ de celo z igne:igr ignis pt ꝓducere similẽ formam in materia celi:qualis ẽ forma ignis:z p ꝓñs celũ essz corruptibile. Scõo sic.si sic seqret q aliqꝺ toto tpe frustraret sz hoc nõ videt eẽ ꝓcedẽdũ a p.naturali:g⁹ celũ nõ hꝫ materiã eiusdẽ rõis cũ materia istoꝝ inferioꝝ.ꝓña tñ pz:qz ipa materia celi hẽret potentiã ad forꝺas similes formis istoꝝ inferioꝝ:q tñ potẽtia nunq̃ reduceret ad actũ:z p ꝓñs ipa toto tpe essz frustra. ¶ Tertio sic.celũ nõ ptinet eminẽter formã hois:z tñ materia celi fz dicta opioem ẽ eiusdẽ rõnis cũ materia hois:igr caret forma hois.sic materia hois:forꝺa hois carebat anteq̃ hẽbat. Cõseqntia pz:qz materia celi nõ hꝫ illã formaz formaliꝝ nec eminẽter:z ẽ eiusdẽ rõis cũ materia hois: igit tali forma caret:sic materia hois anteq̃ eaz hẽret ipa forma carebat.Et ꝓfirmat.si materia celi nõ esset i potẽtia ad formas istoꝝ inferioꝝ:eo q eminẽter ptinet illas sicut cã effectiua ꝺr ptinere suos effect⁹:seqretur q nulli⁹ qꝺ est ꝓductiuuz forme substãtialis alterius spẽi a sua forma materia essz i potẽtia ad similẽ formã qz ipa eminẽter ptineret aliã formã.ꝓñs tñ est falsum: igit z añs.Si aũt ꝓñs sit falsum pz:qz ignis eminẽter ptinet formã aeris:cũ sit ꝓductiu⁹ forme aeris i materia aq̃:z tñ materia ignis ẽ in potẽtia ad formã aeris. ¶ Quarto sic.quicqꝺ hꝫ materiã ꝓuationi admixtaz ẽ corruptibile:sz celũ si hꝫ materiã: hꝫ materiã ꝓuationi admixtã.ergo celũ ẽ corruptibile. Primo pz:qz materia celi ẽ eiusdẽ rõnis cũ materijs istoꝝ inferioꝝ (vt dicit dicta opio)sz materijs istoꝝ inferioꝝ est naturale q aliqbus formis careãt:ergo etiã est naturale materie celi.ꝓña pz:qz q̃cquid est naturale indiuiduo alicuius spẽi:siue ꝓueniat: etiaz est naturale cuilz indiuiduo eiusdẽ spẽi. Quinto sic.si celũ hẽret materiã.tũc ex illa possz fieri aliqꝺ:z in eam aliqꝺ possz corrũpi:vt ptz p diffinitiõez materie ꝓmo phisi.ꝺatam:z p ꝓñs celuz essz generabile z corruptibile.ꝓña pz:qz si ex materia celi possz aliqꝺ fieri:tũc in ea posset forma introduci z ad introductiõem vnius forme:seqtur remotio alteri⁹ forme:igitur forma celi essz corruptibilis Ex istis rõnibus pz:q si celũ haberet materiã tanꝝ ptem essentialem eiusdẽ rõnis cũ materijs istoꝝ inferioꝝ: ipm celuz esset generabile z corruptibile. ¶ Alia ẽ opinio sancti Thome dicẽtis:q celũ hꝫ materiã tanꝝ partẽ essentialem ei⁹:ita q celũ sit cõposituz ex materia z forma substantiali:tanꝝ ex ptib⁹ essentialib⁹ eius:z q illa materia non ẽ eiusdẽ rõnis cũ materijs istoꝝ inferioꝝ:qz materia celi nõ est immixta ꝓuationi: nec ẽ in potẽtia ad aliam formã substãtialez: sicut materie istoꝝ inferioꝝ Et sicut sunt diuersa corpa celestia: sic sunt diuerse materie:quaꝝ q̃libz ẽ alteri⁹ rõnis ab altera. Cõtra istã opinionem arguitur sic. Non ẽ ponẽda pluralitas sine necessitate:sed nulla ẽ necessitas in celo ponere materiam z ꝑcipue tot diuersas materias quot sunt diuersa corpa celestia. Naz neq⁹ ex fide: neq⁹ ex sacra scriptura hoc habetur:neq⁹ experiẽtiam:siue sensum:nec per rõnem euidẽtem cõuincitur:igit. Nam nullã viam habemus ad cõcludẽdum in aliquo esse materiam nisi p transmutatõem substantialem: sz nulla transmutatio substãtialis ponitur in celo cum celũ ab omni⁹ ponatur ingenerabile z incorruptibile: ergo celum nõ habz materiam. Etiã omnia que dicũtur de celo in phi.naturali:possunt eque bene saluari non ponẽdo materiã in celo tanꝝ ptem essentialẽ eius:sicut ponendo materiam:igitur. ¶ Tertia ẽ opinio cõmentatoris ꝓ nunc tenẽda:pro cuius defensione ẽ aduertẽduz:q materia vt ad ꝓpositum sufficit capitur tripliciter. Uno modo pro ptibus quãtitatiuis: ita q omne illud dicit habere materiã:istomodo capiẽdo materiã: q habz ptes q̃titatiuas.Secundomodo capitur materia pro substãtia q̃ta: motui z trãsmutationi subiecta z istis modis celum hꝫ materiã ꝑm cõmentatorem: quia hꝫ ptes q̃titatiuas: z est substãtia motui circulari subiecta. Tertiomodo capit materia pro ente existẽte in potẽtia ad formã substãtialem: quod cum forma substãtiali natũ est constituere vnũ totum composituz: z istomodo capit p.istum terminuz materia primo phisi. vbi diffinit materiã: z istomõ capiẽdo illum terminũ materia:celum non hꝫ materiã. Isto notato sit.

Conclusio responsiua ad quesitum. Celum nõ hꝫ materiã que ẽ altera ps essentialis eius: ex qua cũ forma substãtiali celũ cõponit. Pz qz si in celo esset talis materia illa ꝓcluderet esse ptrãsmutatõez substãtialẽ.sz in celo nulla fit trãsmutio sbalis:igr in celo nõ est materia Etiã in natura nihil hꝫ pom frustra:sz si in celo pẽeret materia aliqꝺ essz frustra: cũ oĩa q̃ de celo dicũtur in phi. naturali.ꝓñt eẽ nisi saluari nõ ponẽdo i celo talem materiam: sicut ponendo: ergo non est ponenda.

Dubitat primo Utruz motus circularis celi hꝫ cõtrariũ. At videtur q sic. qz motus contrariat quietẽ:igit. Etiã dicit cõmẽ.x.methaphi.q

motus nõ ꝓpetuaꝫ ex se:qz hz ꝓtrariũ:scz ꝙtẽ:igitur.
¶ Scõo sic. Mot⁹ circularis ⁊ mot⁹ rect⁹ sunt differẽ
tie diuiẽtes motũ:ergo opponunt. ¶ Tertio sic. Illi
mot⁹ q̃ fiũt ex ꝓtrarijs terminis ad ꝓtrarios terminos
opponunt:sz sic ẽ de motib⁹ planetaꝝ ⁊ diurno motu.
Nã mot⁹ planetaꝝ fiũt ab occidẽte in orientẽ:mot⁹ ℞o
diurn⁹ ecõtrario. ¶ In oppositũ ẽ p.in q̃rto ca. ꝑmi tra
ctat⁹ hui⁹ ꝑmi. Pro solutõe dubij ẽ aduertendũ: q ad
ꝓtrarietatẽ locoꝝ ꝓpẽ dictã due ꝙditões req̃runt. Pri
ma ẽ:q maxĩe distãt fm viãas loci:q̃ sunt sursuz ⁊ de
orsuz. Scõa ẽ q hẽant ℞tutes ꝓtrarias: siue potẽtias
ꝑseruatiuas ꝓtrarias: ita q in vno scz sursum ꝑseruet
leue ⁊ in altero scz deorsum graue. Silr ad ꝓtrarieta
tẽ motuũ localiũ:tres ꝙditões req̃runt. Pria ẽ:q fiant
de ꝓtrarijs locis ad ꝓtraria loca. Scõa ẽ: q fiãt ꝑ line
am breuissimã eãdẽ formalr:vel equalenter. Tertia ẽ
q si vn⁹ illoꝝ motuũ sit naturalis alicui: q alter sit ei
violent⁹:⁊ ecõuerso: ⁊ ista p̃cipue intelligunt de moti
bus simplicib⁹:⁊ locis simplicib⁹ corpoꝝ. ¶ Istis nota
tis dr ad dubiũ:q mot⁹ circularis celi:nõ hz mõtũ con
trariũ.ptz:qz nõ possunt imaginari nisi q̃nq̃ modi q̃b⁹
mot⁹ circularis celi diceret hre motũ ꝓtrariũ: sz nullo
alloꝝ modoꝝ mot⁹ celi hz ꝓtrariũ: vt patz ex expõne te
xtus:ergo mot⁹ celi nõ hz ꝓtrariũ. ¶ Et ad ꝑmã rõem
dubij dr:q hic nõ ẽ fmo de oppõne ꝙuatiua: sz de ꝓtra
ria. ¶ Ad scõm dr q sz vãe diuidẽtes aliq̃d cõe sint di
uerse:quo ad rõnes eaz:nõ tñ opz q sint ꝓtrarie:ꝓtra
rietate ꝓpẽ dicta. ¶ Ad tertiaz dr q sz mot⁹ q̃ sunt de
ꝓtrarijs terminis ad ꝓtrarios terminos fm lineã bre
uissimã sint ꝓtrarij:nõ tñ opz de eis q̃ nõ fiũt fm lineã
breuissimã. Etiã mot⁹ planetaꝝ ⁊ mot⁹ diurn⁹ nõ fiũt
fm eosdẽ polos:nec fm idẽ medium.

Dubitaꝫ scõo vtrum mundus sit perfectus

¶ Et videt q nõ:qz illõ nõ ẽ ꝓfectũ cui põt fieri additio:sz mũdo pt fieri additio: ergo mũd⁹ nõ est ꝓfectus
¶ Scõo sic. Mũd⁹ includit multas impfectiões:ergo non ẽ ꝓfect⁹ añs ptz: qz in mũdo ꝓtingũt multa monstra. ¶ Tertio sic. Mũd⁹ ẽ ꝓfectior vna vice q̃ alia:ergo mũd⁹ aliq̃n ẽ impfect⁹.añs pz:qz aliq̃n in mũdo sũt plura individua:vt puta plures hoies:⁊ aliq̃n paucio ra. Etiã aliq̃n ẽ ꝓfectior ꝓstellatio:⁊ aliq̃n impfectior.
¶ Quarto sic. Mũd⁹ nõ ẽ ens:sz entia: ergo nõ ẽ q̃d ꝑfectũ añs ptz:qz nec ẽ ſba:nec accĩs: sz aggregatuz ex pluribꝰ corpib⁹. In oppositũ videt eẽ p. ¶ Pro solutõe dubij ẽ aduertendũ:q iste termin⁹ mund⁹ solet capi q̃tuor modis fm cõiter loquẽtes. Uno mõ ꝑ aggregatõ ne oĩm entiũ. Scõo mõ ꝑ aggregatõe oĩm aliaꝝ rex a deor:⁊ sic capit q̃n dr q de⁹ creauit celũ ⁊ terrã:⁊ oĩa q̃ in eis sunt. Tertio mõ ꝑ aggregatõe oĩm rex corpeaꝝ ⁊ hoc mõ capit in tractatu de spera:cũ dr q mũd⁹ diuidit in sperã celestẽ ⁊ sperã elemẽtalẽ. Quarto mõ capit ꝑ aggregato ex elemẽtis ⁊ elementatis: ⁊ isto mõ capit in libro metheoroꝝ cũ dr q nccẽ ẽ hũc mũdũ inferiorẽ eẽ ꝓtiguũ lationib⁹ supioribꝰ ei⁹: vt tota ℞t⁹ inde gubernet. ¶ Ulteri⁹ ẽ aduertẽdũ q aliq̃d dr dupliꝑfectũ. Uno mõ simplr. Alio mõ scõm q̃d. Uñ illõ dr ꝑfectũ simplr de quo ille termin⁹ ꝑfectũ sine addito est verificabilis affirmatiue:siue de ꝓnoĩe demõstrãte illud:sz ꝑfectũ fm q̃d dr illõ: de quo siue de ꝓnoĩe, ipm demõstr ãte ille termin⁹ ꝑfectũ sumpt⁹ cũ addito verificabilis ẽ affirmatiue:sicut dr sortes ẽ ꝑfectus hõ. Uñ ad hoc q aliq̃d sit ꝑfectũ simplr:req̃rit q nihil ei deficiat:⁊ q nõ possit ei fieri additio alicui⁹ ꝑ qõ reddere tur ꝑfect⁹ ⁊ q nõ sit aliq̃d ꝑfect⁹:nec possit eẽ. ¶ Isto notato dr ad dubiũ q mund⁹ ẽ ꝑfect⁹ simplr: ꝓmo mõ capiendo illũ terminũ mũd⁹.ps ꝑ ꝙditões req̃sitas ad hoc q aliq̃d sit ꝑfectũ simplr Et sz mũdus ples possz habere ꝑfectões vno tpe q̃ hz alio actualr ⁊ formalr: nõ tñ ẽ vno tpe mag⁹ intẽse ꝑfectus q̃ alio. Ex quo patz q̃ totus mũdus capiendo ꝓmo mõ illũ terminũ mũdus non ẽ ꝑfectior sua ꝑte.s.deo:ita q̃ intẽsiorẽ hz ꝑfectionẽ sz hẽat plures. Sz capiẽdo illũ terĩm mũd⁹ trib⁹ aliꝭ modis:mũd⁹ nõ est ꝑfect⁹ simplr vt bñ ꝓbat argumentũ ꝓmũ:scõm:⁊ tertiũ:⁊ sz mũd⁹ sit ꝑfect⁹: nõ tñ ẽ ꝓpẽ loquẽdo corp⁹ ꝑfectũ: vt bñ ꝓbat q̃rtũ argumẽtũ dubij. ¶ Sz q̃reret aliq̃s q̃d tũc intẽdit Ar⁹. dr q intẽdit q mũd⁹ ẽ ꝑfect⁹ ⁊ q nõ sit aliq̃d corp⁹ ꝑfectꝰ mũdo nec ꝑ potẽtiam naturalẽ possz eẽ. Et ex isto textu nõ ꝓt hñi q mũd⁹ sit corp⁹ ꝑfectũ:cũ hoc tñ bñ stat q mũdus q̃tũ ad ptes gñabiles ⁊ corruptibiles ꝓt naturalr fieri ꝑfectior:vt bñ ꝓbat tertiũ argumẽtũ. Ad rõnes dubij ptz solutio ex dictis.

Ad rões q̃stionis.

¶ Ad ꝑmã dr q ꝑ.dicit illã ꝓpõnẽ disputatiue:⁊ nõ doctrinalr. ¶ Ad scõaz dr q ibi diffinit vnũ nũero scõe intẽtionalr captũ:⁊ nõ ꝓme intẽtionalr. ¶ Ad tertiã dr q sz oĩe sensibile hẽat materiã ꝑmo mõ vel scõo mõ capiẽdo materiaz:nõ tñ tertio mõ. ¶ Ad q̃rtã dr negãdo maiorẽ:nã ꝑ potẽtiaz supnaturalẽ possibile ẽ mille eẽ ãgelos eiusdẽ spẽi spãlissime eẽntialis. ¶ Ad. v. dr q sz in celo reperiaꝫ raritas ⁊ dẽsitas q̃ se tenẽt ex ꝑte forme: nõ tñ ibi repiunt raritas ⁊ dẽsitas q̃ se tenẽt ex ꝑte materie:⁊ q̃ causanẽ ex mutuis actõib⁹ q̃tuoꝝ q̃litatũ ꝓmaꝝ. Uñ sicut in ist⁹ inferioꝝib⁹ raꝝ fm materiã dr q paucũ hz de materia sub magna q̃ntitate: ita raꝝ fm formaz dr q paꝝ hz de forma sub magna q̃ntitate:⁊ silr dr de dẽso. Ex hoc ptz q entitas celi ẽ forma materialis nõ informãs: sz ꝑ se exñs:sicut intelligẽtie vñr forme spũales ꝑ se exñtes.
¶ Ad. vj. dr q sz celũ nõ eẽt diuisibile si nõ hẽret materiã:ꝓmo aut scõo mõ capiẽdo materiã: tñ bñ eẽt diuisibile sz nõ hẽret materiã ⁊tio mõ. ¶ Ad. vij. dr negãdo ꝓnam:⁊ ad ꝓbationẽ ei⁹ dr negãdo illõ qõ recipit ĩ se esse hz in se duo q ipm eẽ nõ ẽ aliq̃d supadditũ illi qõ existit vt aliqualiter visum est in tertio phi.sed ipsum esse est ipamet res existens.

¶ Scõus tractatus duo capitula cõtinẽs oñdit nec celum: nec aliq̃d elementoruz: nec vllum corpus esse actu infinitum. Primum capitulum oñdit q neq̃ celũ:neq̃ aliq̃d elementoꝝ est actu infinitum.

Ed quoniã manifestuz est de ꝑdicti⁹:de reliq̃s ẽ intẽdẽdum. Et ꝓmo vtꝝ sit aliq̃d corp⁹ infinitũ sicut aliq̃ pbõꝝ dixer⁹:an nullũ tale. Nã super illo sunt multe cõtrouersie: ideo declarãda ẽ ℞itas:nã multũ differt ponere aliq̃d corp⁹: et nõ ponere:qz si essz actu ĩfinitũ: ipm essz ꝑncipiũ entiũ ⁊ maxĩmã hẽret ℞tutẽ:mõ circa ꝑncipiũ ẽ multũ sollicitãduz. Qz sz ꝑncipia sint parua in q̃ntitate sunt tñ magna in ℞tutute. Et etiã minim⁹ erroꝝ in ꝑncipio: maximus est in fine. Si enĩ q̃s modicũ trãsgressus sit a veritate discedens fit longe plus decies millies: vt si quis dicat minimam esse magnitudinem: aufert considerationem mathematicam: ideo dicendum est an sit

Principia parua sunt in q̃ntitate: sz in ℞tute magna Minimus error in principio maximus ẽ in fine.

Conclo.j. aliqđ corp⁹ infinitū. Pro quo sit pria ꝯclo. Nullū corp⁹ ꝓpositū ē actu ifinitū: ꝓbaf: qz si nullū corp⁹ simplex ē infinitū: nullū corp⁹ ꝓpositū est ifinitū: sz nullū corp⁹ simplex est infinitū: igf nec corpus cōpositū. ps maior: qz tāta bz q̄titatē corp⁹ mixtū: q̄ta est quā-titas corpoꝝ simpliciū ex q̄bus cōponitur: igf.

Conclo.ij ¶ Scđa ꝯclo: impossibile est aliqđ corp⁹ circulariter motū esse ifinitū. Probatur ꝑmo: qz si corpus circulariť motū essz ifinitū tūc distātia ifinita ptrāsiretur tpe finito qđ est impossibile. ptz tñ ꝑia: qz si a centro illius corpis ptrahātur due linee nō eq̄ distātes iter eas essz ifinita distātia: q̄ tñ p motū illi⁹ corpis ptransiretur. Scđo ꝓbatur: qz si corpus circulariť motū sit infinitū: signetur extra centrū ei⁹ linea finita ab vtraq; pte q̄escēs: ꝛ a cētro ei⁹ ptrahaf linea a c infinita ꝟsus c: q̄ moueaf: tūc af sic. Magnitudo ꝛ tps codē mō se bñt quo ad cē finitū vel ifinitū: sz tps in quo linea a c ptrāsit lineā q̄escētē ē finitū: qz celū voluit in viginti q̄tuoz boris: igf illa linea q̄escens erat finita. Tertio ꝓbaf sic: qz celū ptrāsit circulū descriptum circa cētrū mūdi in tpe finito: sicut in viginti q̄tuoz boris: igf ab eodē circulo ptrāsiť in eodē tpe finito: ꝛ sic magnitudo ifinita erit ptransita tpe finito: qđ ē impossibile. Pria tñ ꝑia pz: qz si aliq̄ magnitudo moueaf ꝓtra a liā q̄escētē: cq̄ cito se absoluēt. Sz si vna cō-tra aliā moueaf: citi⁹ se absoluent. Quarto sic: oē termiatū ē finitū: sz oē corp⁹ circulari ter motū ē tmiatū ꝛ figuratū: igf est finitū. Quīto sic: ꝑ cētrū corpis ifiniti ptrahaf li-nea g d ifinita ab vtraq; pte ꝛ q̄escēs. Si⁹ extra centrū ptrahaf linea ifinita ab vtraq; pte q̄escēs: ꝛ ꝑpēdiculariť pēdēs supra g d. Deinđ ptrahaf a cētro linea c d: ifinita ꝟsus d q̄ moueaf ad motū corpis. Tūc si tale corpus moueaf linea c d: ptrāsibit duas lineas q̄escētes q̄ sūt ifinite: sz hoc ē impossibile: igf Sexto sic: tps in quo celū reuoluiť ē finituz igf: cū diuidaf ad diuisionē mobil⁹: celū etiā erit finitū. ¶ Tertia ꝯclo: nullū corp⁹ recte

Conclo.iij. motū est actu ifinitū: ꝓbaf sic: qz loc⁹ sursuz est finit⁹: ꝛ sic⁹ loc⁹ deorsū: qz si vnū ꝓtrariorū sit finitū: etiā ꝛ alterū. Si⁹ loc⁹ medi⁹ est

Si vnus ꝓtrariorū sit finitus etiā ꝛ alterus finit⁹: alias si aliqđ corp⁹ essz extra suū locū naturalē: nō possz ad ipm puenire: igf oīa loca corpoꝝ recte motoꝝ sunt finita: ꝛ ꝑ ꝑia ipa corpa sūt finita. Probaf scđo. Si aliqđ corp⁹ recte motū essz ifinitū: ipm bēret gra uitatez vel leuitatez ifinitā: sz hoc est impossi-bile: igf. Maior ptz: qz si graue infinitū ba beat solū grauitatē finitā: tūc accipiaf solū vna ps ei⁹ finita: ipa bēbit grauitatem fini tam: q̄ aliquoties sumpta: reddet totā gra-uitatez: ergo etiā illa ps corpis aliquoties sumpta: reddet totū corp⁹. Item etiā posset esse tāta grauitas in graui finito: sicut i gra ui infinito: sz hoc ē falsuz: qz in maiori corpe est maior ꝟt⁹. Nec valet dicere: q̄ grauitas corporis finiti: ꝛ grauitas corpis infini-ti nō sunt cōmensurabiles: qz grauitas cor-poris finiti adeq̄te: cōmensurabit grauita-tem infinitaz corpoꝝ infiniti: aut excedet eā: aut ab ea deficiet. Nec valet scđo dicere q̄ tale graue erit anomomeron: boc est dissi milū partiū: ꝛ nō omiomeron. i. similū par tiū. Quia quocūq; mō dicaf: grauitas cor-poris finiti: vel adeq̄bitur grauitati corpo-ris finiti: aut excedet eaz: aut deficiet ab ea scđm aliquā ꝓportionez: relinq̄tur ergo ma-ior ꝟa. Sed mior ꝓbatur: qz si essz grauitas infinita: ipa moueret ꝛ nō moueret: ꝛ moue-ret q̄dem: qz si mior ꝟt⁹ moueat in aliquo tē-pore: maior mouet in minori. Sz mior grau-tas mouet: ergo grauitas infinita q̄ essz ma ior moueret. Sz q̄ nō moueret pz: qz q̄lis ē ꝓportio grauitatū: talis est ꝓportio tēpoꝝ in q̄b⁹ mouet: ꝛ ꝑ ꝑns grauitas mouet in in-stanti: ꝛ sic non moueret. Nec valet dicere q̄ grauitas infinita mouet in tpe minimo scđz sensum: qz tūc illđ tps haberet certā ꝓpor-tionem ad tps in quo moueret grauitas fi-nita: ꝛ tūc si grauitas finita augetur scđz il-lam ꝓportionez: ita cito moueret sicut gra-uitas infinita: quod est impossibile.

Si⁹ maior ꝟtas moueat in aliquo tēpe maiorē ꝟt⁹ mouet in minori

In maiori corpore ē maior ꝟtas

¶ Scđm caplm̄ i quo oñdiť ꝑ rōes naturales ꝛ logicas nullū corp⁹ esse actu infinituz.

Est aūt intendendū est: vtz sit qđ-cunq; corp⁹ infinitū: ꝛ postea vide-bitur de vnitate mūdi. Sit igf ꝑma ꝯclo. ¶ Impossibile est ee aliqđ corp⁹ sensi bile actu infinitū anomiomeron: boc ē dissi milū partiū. pz: qz vel tale cōponeretur ex i finitis differētib⁹ spē: ꝛ boc nō qz corpa sim plicia sūt finita: vl ex finit⁹: ꝛ tūc vl illa sūt fi nita multitudiez magnitudiez: ꝛ sic ex eis nō resulat nisi finitū. Vel vnū illoꝝ ē infinitū: ꝛ boc nō. tū ꝑmo: qz vel illud esset celum vel a-quod elementoruz: quod non est dicendum:

Conclo.j.

qꝛ oñsum est qdlibꝫ illoꝝ eē finitū. Tū scdo qꝛ tūc locꝰ illi⁹ essꝫ ifinit⁹:⁊ p ꝓns motꝰ quo moueret essꝫ infinit⁹:ꝫ ipossibile ē motū eē infinitū:qꝛ qđ nō cōtingit fcm̃ esse nō cōtingit fieri:ꝫ nō cōtingit motū infinitū eē fcm̃ igit nō cōtingit ipm fieri. ꝑꝫ ergo ꝙ nullus coꝛpꝰ anomiomeron ē actu infinitū. Nec valet dicere ꝙ illd coꝛpꝰ nō essꝫ vnus coꝛpꝰ ꝓtinuũ ꝫ plura:qꝛ tūc illa possent cōtinuari:et sic ex eis fieret vnū coꝛpꝰ cōtinuū infinitus qđ est ipossibile. ¶ Scda cōclo:ipossibile ē esse aliqđ coꝛpꝰ sensibile omiomeron actu ī finitū.ptz:qꝛ non sunt nisi tres motꝰ simplices:ꝫ qdlibꝫ coꝛpꝰ circulariter motū est finitū:⁊ silr recte motū:qđ ptz: qꝛ si eēt aliqđ coꝛpꝰ recte motū infinitū:ipm bēret motus naturalē vel violentū: qꝛ illi motꝰ imediate cōtrariant:⁊ p ꝓns bēret duo loca infinita qđ est ipossibile:igr nullū coꝛpꝰ simplex recte motū est ifinitū. ¶ Tertia ꝙclo. Simpliciter nullū coꝛpꝰ est ifinitū.ꝑꝫ:qꝛ oē coꝛpꝰ ē anomiomeron vel omiomeron: ꝫ nullū tale est ifinitū:vt ꝓbatū est:igr. ¶ Quarta ꝙclo Coꝛpus infinitū nō pōt pati a finito:nec finitū ab ifinito:nec ifinitū ab ifinito. Prima ꝑs ꝑꝫ:qꝛ sit patiens a:⁊ finitū agēs b:⁊ tps in quo fit actio g: tūc vna ꝑs agētis ꝙ fit d: mouebit min⁹ mobile puta e:in tpe g:⁊ tunc d:bz certā ꝓportionē ad b: tunc sumaꝫ in a: ꝑs ꝙ talē bēat ꝓportionē ad e:⁊ fit illa z:tūc sic aꝛ:sicut se bz d:ad b: ita e:ad z:ergo ꝙ locuz a trāsmutata ꝓportōe sicut se bz d:ad e: ita b:ad z:sed d:mouet e:in tpe g: ergo b:mouet z:in tpe g:⁊ in eodē tpe mouet a: ergo b: in eodē tpe mouet finituz ⁊ ifinituz: qđ est ipossibile. ¶ Scda ꝑs ꝑꝫ:qꝛ tunc finitus moueret eꝙ cito a finito⁊ ifinito qđ ē ipossible ¶ Tcia ꝑꝫ:qꝛ si finitus moueaꝫ ab ifinito:tūc aliꝙ ꝑs finiti mouebiꝫ a pte ifiniti: ⁊ tunc si capiaꝫ alia ꝑs infiniti similē bñs ꝓportionē ad ptez iā acceptā:sicut ꝑs finiti ad ifinitū:tūc ab illo finito mouebiꝫ coꝛpꝰ finitū eꝙ cito sicut a coꝛpe infinito. ¶ Tertia ꝑs ptz qꝛ nisi sic seꝝret ꝙ infinitū in eꝙli tpe moueret finitū ⁊ ifinitū:qđ ē ipossibile. Et ꝑꝫ ꝓna qꝛ infinitū mouebit ifinitū in maiori tpe ꝙ finitū. Et tūc si illd finitū augmēteꝫ scdm ꝓportionē scdz quā maius tps excedet min⁹ ipm in eodē tpe mouebiꝫ ab infinito sicut in finitū:qđ est falsum:igr. Ex ꝓdicta cōclone ptz ꝙ nullū coꝛpꝰ est infinitū. Nec est dicendū ꝙ extra celū est coꝛpꝰ infinitū:qꝛ extra ī poꝛtat locū: modo extra celum nō est locus

Quod non ꝓtinuum fcm̃ eē: nō ꝓtingit fieri.

Corclo.ij

Corclo.iij.

Corclo.iiij

Corrolarium. Extra celū nō est locus

¶ Quinta ꝙclo. Nullū est actu infinitū ptz qꝛ tale moueret circulariter:⁊ hoc nō: qꝛ vl moueret motu recto:⁊ tūc oporteret ipz habere duo loca infinita:qđ ē ipossibile. ꝑtz scdo.qꝛ agēs dz excedere resistentiā passi: sed nihil pōt excedere infinitū: igr infinitū nō possꝫ moueri:nec valet dicere ꝙ tale moueret a se:qꝛ hoc ē ꝑpuz aiat⁊:mō aiata bñt determiatā ꝙtitate. Nec valet dicere ꝙ ē aliqđ infinitū discōtinuū:sicut dixerūt leucippus ⁊ democrit⁹:ponētes coꝛpa cōponi ex infinit⁊ athomalib⁹: qꝛ tūc talia athomalia essent eiusdē spēi:⁊ si vnū essꝫ graue: totum esset graue:⁊ si vnū essꝫ leue: totū esset leue: Probaꝫ tertio ꝓdicta ꝙclo:si essꝫ aliqđ infinitū in ipo nō essꝫ medius neqꝫ extremus:sed si essent grauia vel leuia:eēt medium vel extremum:igr nullū est tale infinitus. ꝑtz ꝙr to:qꝛ si esset tale infinitū ipm eēt graue vel leue: qꝛ esset aliqđ elementoꝝ: ⁊ non esset graue nec leue:qꝛ nō esset mobile: igr nullus est tale infinitum.

Nihil pōt excedere infinitū

Corclo.v.

¶ Tertius tractatus in quo agitur de vnitate mundi:⁊ continet vnum capitulum.

De vnitate mundi ponūtur aliꝙ ꝙclones. Pro qb⁹ ꝑmo suppoītur:ꝙ oē coꝛpꝰ naturale inferi⁹ extꝝs ē mobile naturaliꝛ: qꝛ bz in se naturā elementi:⁊ etiā violēte: qꝛ trāsferri ꝑt a suo loco naturali. Scdo supponiꝫ ꝙ oē coꝛpꝰ naturale ꝙescēs in aliquo loco naturaliꝛ ad illū naturaliꝛ mouet: ⁊ si in aliquo loco violente ꝙescat:ad illū mouet violente Supponiꝫ tertio: ꝙ si aliꝙs motꝰ cōuenat alicui scdm naturā:motꝰ ei cōtrari⁹ ꝓuenit ei violēte. Quarto supponiꝫ ꝙ si essent plures mundi:ptes illoꝝ eēt eiusdē spēi. Pꝫ ꝑ mo:qꝛ alias illi duo mūdi dicerent mūdi eꝙ uoce:⁊ nō vnuoce. Tū scdo:qꝛ motꝰ coꝛporum vni⁹ mūdi essent eiusdez spēi cū motib⁹ alteri⁹ mūdi. Tunc sit ꝑma ꝙclo. ¶ Si eēnt ꝓles mūdi:terra vni⁹ moueret ad medium alteri⁹ mūdi:⁊ ignis vni⁹ ad ignē alteri⁹. ꝑꝫ:qꝛ coꝛpa illoꝝ mundoꝝ essent eiusdez spēi: ergo cuz terra vni⁹ moueret ad cētruz illi⁹:terra alterius mundi moueret ad illd centrum Nec valet si dicatur ꝙ terra vnius non moueretur ad medium alterius ꝓpter nimiam distantiam: quia cum motus naturalis

Corclo.i.

quenīat alicui a ꝓncipio intrinseco non potest ab eo remoueri ꝓpter quācunq; distantiam. Nec valet si secundo dicatur: q̄ q̄ uis terra vnius sit eiusdem speciei cum terra alterius: quia tamen ille differunt numero: ideo mouent ad diuersa loca nūero. Q̄z ex quo ille terre sunt eiusdē spēi: poterūt ad eundē locū in nūero moueri. Nec valet si tertio dicat: q̄ mot⁹ grauiū ⁊ leuiū nō sunt ad determiata loca: ſz grauia ⁊ leuia mouent ꝑ extrusionē ⁊ violentiā. Tū ꝓmo: q̄z oīs motus naturalis ē de quodā determiato loco in alīd determiatū: puta de ꝯtrario i ꝯtrariuz Et ſz tot⁹ mot⁹ circular⁹ nō ꝯtrariet toti motui circulari: i ipo tū iuenīt q̄daz ꝯtrarietas ſcdm termios dyametri. Tū ſcdo: q̄z ſi gra-

Mot⁹ violēt⁹ tardior ē i fine q̄ in ꝓncipio.

uia ⁊ leuia mouerent violētia: tūc terra deſcēdēs nō moueret velociꝰ in fine q̄ in ꝓncipio. Oīa cī inferēte vim aliquo: lōgi⁹ facta tardi⁹ ferunt. Tū ēttio q̄z ſi elemēta violēta recedant ab aliq̄b⁹ loc⁹ determiat⁹: naturalit mouent ad alia loca determiata: ergo motus elemētoꝝ ſunt ad determiata loca. ¶ Scda

Concl.ij.

ꝓclo ē. Non ſunt plures mūdi. ꝓz ꝓmo: q̄z ſi eēnt ꝑles mūdi terra vni⁹ moueret ad medium alteri⁹: ſz boc ē ipossibile: q̄z tūc aſcēderet: igit. Probat ſcdo: q̄z tīn ē vn⁹ mot⁹ infinit⁹ ⁊ ſempitern⁹: ſicut ē vn⁹ ꝓm⁹ motor infinit⁹ ⁊ ſempitern⁹: igit tīn ē vn⁹ mūd⁹. Tū tertio: q̄z ſunt tīn tria corpa ſimplicia: ⁊ ſic ſolū eſt vn⁹ mūd⁹. Nec valet dicere q̄ ē aliq̄s locus extra celū: q̄z tūc ille nō q̄uenīret alicui ſcdm naturā: nec ꝯtra naturaz: q̄d ē ipossibile. ¶ Tertia ꝓclo: nō ſolū ipossibile ē eē plures mūdos: ſz etiaz impossibile ē fieri ꝑles mūdos. Probat hec ꝓclo ꝑ ſolutionē rōnis antiquoꝝ: q̄ intēdebāt arguere posse eē plures mūdos: ſic arguētes. Celum ⁊ hoc celū differūt: q̄z celū ē forma ⁊ hoc celū ē forma i mixta materie: ſz vbicūq; ē vle distinctuz a ſinglari: ibi ē possibile eē pla idiuidua: igit possibile ē eē plures celos: ſub boc vl̄i celum. Maioꝝ ꝓz ꝓmo: q̄z i oīb⁹ hūtib⁹ materiā et formā: forma ſignificat ſcdm ſe p vle: ⁊ forma mixta materie ꝑ ſingulare. Oīs cī circulus ſingularis ē ex ere: vel ligno: vel aliquo hmōi: ⁊ ideo ſingulare icludit materiā: ⁊ nō vle. Licz cī eſſet vn⁹ ſol⁹ circul⁹: ligneus: adhuc in diffinitōe circuli nō poneret lignum. Sz ſic ē q̄ celū hz formā in materia: q̄z ē ſenſibile: ⁊ oē ſenſibile hz formā in materia: igit celū ⁊ hoc celum differūt mō ꝓdicto. ¶ Ad hanc eīm rōem dr: q̄ celū ⁊ hoc celū differūt rōne: ⁊ admiſſo q̄ hoc celū ſignificet formā materie mixtā: q̄z tīn illd celū cōponit ex oī materia potēte ſuſcipe formā mutat: ⁊ cum boc illd ē incorruptibile: ideo nō ꝓfit eē plures mūdi. Nā ſi eſſz vnus naſus cōpoſitus ex oī materia potente ſuſcipe formā naſi: et eſſet incorruptibilis: non poſſent eſſe ꝑles naſi. Siīr ſi eſſz vn⁹ bō incorruptibilis ꝓpofit⁹ ex oī materia potente ſuſcipe formā bomis: nō poſſent eſſe ꝑles boies. Sz ſic eſt q̄ mūdus cōpoſit⁹ ē ex oī materia potente ſuſcipe formā mūdi: igit nō poſſunt eſſe plures mūdi. Aſſumptū ꝓz: ſupponendo ꝓmo q̄ celū capit tripliciter. vnomodo ꝑ vltima ſpbera. ſcdo mō ꝑ aggregato ex oīb⁹ ſpber⁹ circulariter mot⁹: tertio mō ꝑ aggregato ex oībus ſpberis circulariter motis: ⁊ ex grauibus ⁊ leuib⁹. Tūc ꝓbat aſſumptū. Extra iſtū mūdū nullū ē coꝝ⁹ naturale nec pōt fieri: igit iſte mūdus eſt cōpoſit⁹ ex oī coꝝe naturali ſenſibili. Añs patz: q̄z ſi eſſet extra mūdū aliq̄d coꝝ⁹ vel illd eſſz ſimplex vl cōpoſitum: ⁊ eſſz ibi ſcdm naturā: vel ꝯtra naturam: non ſcdm naturā: q̄z oīa loca naturalia coꝝoꝝ naturaliū ſunt ſub cōcauo oꝛbis lune: ⁊ nō ꝯtrā ſcūt ipm: nec etiā cōtra naturā: q̄z tūc illc locus nō eſſet alicui coꝝi ſcdm naturā: q̄d ē ipossibile. cū nullū coꝝoꝝ naturalium creat cōcauū oꝛbis lune. Probat ſcdo aſſumptū: q̄z oīa coꝝpa naturalia ſunt tota materia ipius mūdi: ſed mūdus cōponit ex oī materia potente ſuſcipe formā mūdi: igitur. ¶ Quarta cōclo: extra celū nō eſt loc⁹: coꝝp⁹: neq; tps. Q̄ nō ſit coꝝp⁹ ꝑz ex ꝓdictis. Q̄ nō ſit locus ꝑz: q̄z nō eſt locus ſine coꝝe. Sz q̄ nō ſit tps ꝑz: q̄z extra celū ſolū ſunt entia inalterabilia ipaſſibilia optimaz vitā ducentia quā pficiūt toto cuo. ſed talia nō ſunt in tpe: igit extra celū nō eſt tempus Sed manifestū. ¶ Iſte eſt ſcds tractat⁹ bu

Opio ātiquorum ⁊ ꝓbatio

Dicēs celū dicit formā: ⁊ dicēs hoc celum dicit formā in materia.

Concl.iij.

Non ē locus ſine coꝝe Extra celū ſūt entia materialia ipaſſibilia optimā vitā ducentia.

ius libri in quo p. determiat de finitate ⁊ infinitate vniuersi. Et cōtinet q̄tuor capi. In ꝓmo capi. oñdit q̄ nullū coꝝ⁹ circulariter motū eſt actu infinitū. In ſcdo oñdit q̄ nullū coꝝ⁹ recte motū eſt actu infinitū. In tertio oñdit hoc idē ꝓbōes naturales. In q̄rto oñdit hoc idē ꝓbōes cōes ſiue logicas. Partes videbunt in ꝓceſſu In ꝓmo ca. ꝓponit ꝓmo intentū ſuū d. q̄ determiādū eſt de mūdo vtz ſit finit⁹: vel infinit⁹. Pz: q̄z de illo determiādū ē de quo plurimi diuerſas habuerūt opiones ⁊ ex quo ꝓb⁹ ꝯtradictōes ⁊ errores circa naturalia habuerūt oꝛtū: ſz ſic ē de queſtione iam mota igitur determiādū ē de mūdo vtz ſit finit⁹ vel infinit⁹. Ad

Linea ꝓncipiū opꝫ ee sollicitum

Error i ꝓncipio maximus ē in fine. Licet ꝓncipia sint pua i quātitate sunt tñ magna i ⁊tute.

ior pz:qz illō ex quo oriunt opiniones diuersitates in phi. debet ꝓmo considerari tanq̄ ꝓncipium ꝓsideratio nis alioꝝ:mō circa ꝓncipiū ꝓsideratōis opz esse,valde sollicitū:qz minim⁹ error in ꝓncipio maxim⁹ erit i fine Nā si dicat aliq̄s q̄ ē dare minimā magnitudinē:plurimā ꝓsiderationez mathematicoꝝ destruit: qz ly ꝓncipia sint pua in q̄titate:tñ sunt magna i ⁊tute. Etiā si i finitū essz actu (vt aliq̄ dicūt) ipm essz ꝓncipiū entiū ⁊ hēret maximā ⁊ infinitā ⁊tutē:nō videndū est si ē aliq̄d corpus actu infinitū. Diuersimode tñ ꝓsiderat p. de infinito in isto libro ⁊ in tertio phi. qz in tertio phi. ꝓsiderat de infinito ꝑm rōes vlziores cū ibi oñdebat q̄ nullū est corpus mobile actu infinitū. In isto āt libro hoc oñdit ꝑm rōes spāliores:qz hic oñdit q̄ nullū corpus mobile motu locali ē actu infinitū:mō corp⁹ mobile bz rōez vlziorez ⁊ cōiorē q̄ corpus mobile motu locali q̄tuz ad ꝑdicationē q̄dditatiuā. Etiā in isto libro de pluribꝰ i particulari oñdit q̄ nō sit ponendū corpus infinitū q̄ i tertio phisicoꝝ:cuz hic oñdat de corpe circulariter moto: qđ tū ibi nō oñdebat spāliter: cū ibi nondū oñsuz erat celū esse alterius nature a naturis ⁊ q̄tuoꝝ elementis.

T. Necesse itaq̄. ¶ Hic p. ꝓsequit intentū suū ⁊ intēdit duas ꝓclones. Quaꝝ ꝓma talis est q̄ nullū corpus ꝓpositū est actu infinitū. Probat sic p. qz nullū corpus simplex est actu infinitū';ergo nec aliq̄d corpus mixtū siue ꝓpositū. Cōña pz:qz corpus mixtū tantā bz quātitatem:quāta est quatitas corpoꝝ simplicū:ergo si corpora simplicia sunt finita magnitudine ⁊ multitudine corpus mixtū ex eis erit finitū magnitudine ⁊ multitudine. añs ꝓbabit in sequentibus. T. Qđ igr̄ nesse. ¶ Scōa ꝓclo talis ē:q̄ ipossibile ē corpus circulariter motū esse actu infinitū. Probat p. sex rōnibus q̄z ꝓma est:si corpus circulariter, motū esset actu infinitū impossibile essz ipm circulariter moueri: sz manifestū est ipm circulariter moueri :;ergo ipz nō est actu infinitum. Maiorē ꝓbat p. qz si corpus circulare sit actu infinitū ⁊ moueat localiter:opz ipm infinitā distantiam pertrāsire hoc aūt non ē possibile:igit nō ꝓtingit ipm moueri. T. Et adhuc a finito tpe. ¶ Hic p. p scōa rōne suppōit q̄ motus:tps ⁊ magnitudo silr se bñt ad eē finitū ⁊ infinitū isto supposito formatur sic ratio: sit corpus infinituz extra cuius centrū describat linea b d ex vtraq̄ pte infinita: quiescēs: ⁊ a centro eiusdē corporis infiniti ꝓtrahat linea a g e infinita ⁊sus e que moueat:tūc tps in quo linea a g e cōplet' circuitū i corpore celesti est finitū:cum celuz in viginti q̄tuoꝝ horis voluatur circa medium mūdi: ⁊ cū tps sit finitū seq̄t q̄ linea b d erit finita vt ptz p suppōnē datā. T. Ad huc aūt. ¶ P. hic p tertia rōne ponit duas suppōnes quaꝝ ꝓma ē:si vna magnitudo moueat iuxta aliā: tūc ille due magnitudines eq̄ cito se absoluēt siueyna moueat ⁊ alia ꝺescat siue ambe moueant: sed tñ si ambe mouerent cicius seinuicē absoluerēt supposita equali velocitate q̄ si vna sola moueret. Ex hac suppōne habetur q̄ si linea infinita trāseat finitā in aliquo tpe: i eodē tpe linea infinita ptrāsit a linea finita. Secūda suppō est q̄ spaciū infinitū nō pt ptrāsiri in tpe finito Istis suppositis añ sic. Celū ptrāsit circulū descriptū circa centrū mūdi tpe finito scz in viginti quatuoꝝ horis:ergo ab eodē in eodē tpe ptrānsit: ⁊ per ꝓns ipsuz celum est finitū. ꝓna tenet per suppōnes ꝓus factas.

T. Adhuc quēadmodū. ¶ Quarta rō est. Oē figuratū est finitū:sed corpus circulariter motū est figuratum:igit ē finitū. maioꝝ ptz: qz oē qđ termino vel terminis claudit est finitū:⁊ oē figuratū, termino vel terminis claudit:ergo oē figuratū est finitū. Minoꝝ ptz qz corpus circulariter motū vtputa celū est circularis figure. T. Adhuc añē. ¶ P. hic pro quinta rōne supponit q̄ signet vel figuret cētrū in corpe circulari qđ sit g:per qđ ꝓtrahat linea a b q̄escēs ab vtraq̄ pte infinita:⁊ extra centrū ꝓdicti corpis ꝓtrahat alia linea q̄escens ꝓpendiculariter cadens supra lineā a b:deinꝺ ꝓtrahat alia linea a cētro corpoꝝis q̄ sit g d q̄ moueatur ad motū corpis. ¶ Isto supposito añ sic. Si ꝓdictū corpus moueat circulariter opz lineā g d q̄ ponit moueri pertrāsire lineā a b:⁊ lineā q̄ cadit ꝓpendiculariter supra lineā a b: sed hoc ē impossibile cū vtraq̄ sit infinita:ergo si corpus celeste essz infinitū non moueretur circulariter: cuius oppositū ptz ad sensum. T. Adhuc siq̄dē. ¶ Sexta rō ē. Tps in quo pficit celū circulum est finitū: ergo spaciū per qđ mouet est finitū:et p ꝑns ipz mobile qđ mouet est finitū:qz magnitudo:mobile:motus:⁊ tps:silr se bñt ad esse finitū ⁊ infinitū vt patet sexto phisicoꝝum.

Sed adhuc. ¶ Istud ē scōm ca. buꝰ tractatus in quo p. oñdit istā ꝓclonem: q̄ nullū corpus rectum motū est actu infinitū. Hanc ꝓclonez ꝓbat ꝓmo ex pte locoꝝ:scōo ex pte grauitatis:⁊ leuitatis. Ex pte locoꝝ ꝓbat sic. Illa corpa sunt finita quoꝝ loca ad q̄ mouentur sunt finita sed sic ē q̄ medii deorsum siue locus deorsum est finitus:ergo etiā locus sursuz:⁊ p ꝑns corpora q̄ mouent ad illa loca sunt finita. Primā ꝑnam ꝓbat p. p istā cōem auctoritatē. Si altex ꝓtrariox est determinatū hoc ē finitū: altex etiā erit determiatū siue finitū:sed locus sursum ⁊ locus deorsum sunt ꝓtraria: ergo si vnus ē determiatus ⁊ finitus etiā ⁊ alius. T. Adhuc. ¶ Hic p. oñdit q̄ si locus deorsum ⁊ locus sursum sunt determiata:locus medius etiā erit determiatus. Ptz:qz si locus medius essz infinitus: tūc si eēt aliq̄ corpus extra suū locū naturalē nunq̄ posset venire ad locū suū naturalē:⁊ p ꝑns nunq̄ q̄iescere in suo loco naturali:ꝑns est falsum ergo ⁊ añs. Relinquit igitur q̄ si loca extrema sint determinata ⁊ finita:q̄ locus medius erit determiatus ⁊ finitus. T. Sz adhuc. ¶ Hic p. ꝓbat ꝓclonē suā ex pte grauitatis ⁊ leuitatis:⁊ ē rōtalis. Si essz aliq̄d corpus graue actu infinitū necesse est grauitatē eius esse actu infinitā: sz ipossibile ē grauitatē esse actu infinitaz in aliquo corpe: ergo ipossibile est corpus graue actu eē infinitū. Et silr argueret ex pte leuitatis. T. Palā aūt. ¶ Hic p. ꝓbat suā maiorē sic:si nō sit sic dek oppositū: sic. s. q̄ sit aliq̄s corpus grauе infinitū cuius grauitas sit finita: tūc capiat aliqua pars illius corpis q̄ bz grauitatē minorez q̄totū graue: tūc ista grauitas minor aliquotiens sumpta reddet totam grauitatē:ergo silr ps corpis aliquotiens sumpta reddet totū corpus graue: ⁊ p ꝑns si grauitas sit finita corpus erit finitū. Etiā seq̄ret q̄ in corpe finito esset maioꝝ grauitas q̄ in corpe infinito qđ tñ videt incōueniens:cū in maiori corpe oz eē maior ⁊tus ⁊ in minori. T. Nihil aūt differt. ¶ P. hic subdit q̄ in ꝓposito nihil differt si grauitas corpis finiti ⁊ grauitas corpis infiniti sint cōmensurabiles adinuicē vel non: qz grauitas corpis finiti multotiens sumpta adequate mensurabit totaz grauitatē corpis infiniti: aut excedet eā:aut ab eā deficiet in aliq̄ certa ꝓportōne. T. Neq̄ magnitudini. ¶ P. hic scōo subdit q̄ non differt in ꝓposito si tale corpus sit homogeneū hoc est similiū ptiū ⁊ vnifoꝛme: vel etherogeneū hoc ē dissimiliuz ptium:qz grauitas ptis q̄tacunq̄ sit illa aliquotiens sumpta mensurabit totā grauitatē corpis infiniti: aut excedet eam:aut in aliqua certa ꝓportione deficiet ab ea. T. Adhuc qñ. ¶ P. hic ꝓbat maiorē dcē rōnis scz q̄ impossibile ē infinitā grauitatē esse in aliquo corpe qz tunc sequeret q̄ illa grauitas moueret ⁊ non moueret:ꝑns est impossibile:igitur ⁊ añs. Pro ꝓbatōe illi⁹

Si altex ꝓtrariox ē finitū altex etiā ē finitum

In maiori corpore oz maiorem esse ⁊tus

ꝓñe ponit p. tres ſuppoões. Prima ē q̄ maior grauitas mouet ꝑ maius ſpaciū q̄ minor grauitas. ¶ Scōa ſup pō eſt q̄ q̄lis eſt ꝓportio grauitatū: talis eſt ꝓportio tēpoꝝ q̄ ecouerſo: ita q̄ creſcēte grauitate decreſcit tēpus ſm eādē ꝓportionē. Dicta aūt ſuppō ſz rigoſē logice ē falſa: cū ſz rigoſē logice habeat ſenſus hypotetic̄ copulatiuū q̄ talis ē. Aliq̄lis ē ꝓportio grauitatū ꝛ talis ē ꝓportio tēpoꝝ: mō iſta copulatiua ē falſa ſi forme tur de vna grauitate finita ꝛ alia infinita: ſz dz capi in ſenſu hypotetico ꝑ cōnali: q̄ talis ē. Si aliq̄ ꝓportio tēpoꝝ ē aliq̄ ꝓportio grauitatū ē: vel ſi ē aliq̄ ꝓportio grauitatū: ē aliq̄ ꝓportiō tēpoꝝ: i q̄b⁹ talis grauitas cauſat motū. ¶ Tertia ſuppō ē q̄ grauitas finita mouet tēpore finito. T. Neceſſe ergo ē. ¶ P. hic format ſuā rōnē q̄ talis ē: ſi grauitas finita mouet ſuū mobile p aliq̄ ſpaciū tpe infinito: grauitas infinita ſi eēt moueret ſuū mobile p maiꝰ ſpaciū in eodē tpe: ꝛ ſic grauitas infinita moueret. Maior ptz p ꝑmā ſuppōnē. Ex iſta autē rōe hēt̄ q̄ ſi eēt aliq̄ corpus infinitū: illō eēt maiꝰ corpore finito: vel ſi eſſz grauitas infinita' illa eſſet maior grauitate finita: ꝛ cū corpus infinitū ꝺz maius alio puta finito: ſeq̄t q̄ poſſz eē eq̄le alicui corpi: puta corpi infinito: ꝛ cū illō q̄ ꝺz eē maius vel eq̄le pōt etiā dici minus: cuius oppoſitū dicūt illi q̄ ponūt q̄ poſſibile ē eſſe corpus actu infinitū: vt dic̄ greg. de arimino. Q| āt talis grauitas nō moueret ꝑz: q̄ q̄lis ē ꝓportio grauitatuz talis ē ꝓportio tēpoꝝ ꝛ ecouerſo: vt dic̄ ſcōa ſuppō: ſz grauitatis infinite ad finitā nō ē ꝓportio: ergo neq̄ tēporis in quo mouet grauitas infinita ad tps in quo mouet grauitas finita. Et cū cuiuſlibz tpis diuiſibilis ad tps diuiſibile ē ꝓportio: ſeq̄t q̄ ſi nō eēt ꝓportio q̄ grauitas infinita moueret in idiuiſibili: ꝛ ꝑ ꝯs non moueret: cū in nūc ſiue in tpe indiuiſibili nō ſit motus. Nec pōt dici q̄ illa grauitas moueret ī tpe minimo ſm ſenſum: q̄ illō tps eſſz finitū ꝛ diuiſibile: ꝛ haberet certā ꝓportionez ad tps in quo moueret grauitas finita. Et tūc ſm illā ꝓportionez illa poſſz augeri: ꝛ ꝑ ꝯs grauitas finita moueret in eq̄li tpe cū grauitate infinita: q̄ ē impoſſibile: ergo ꝛ illud ex quo ſequit̄.

Poſt hec aūt. ¶ Iſtud ē tertiū cap'm buiꝰ tractatus. In quo p. oñdit nullū corpꝰ eē actu ifinituz rōibꝰ naturalibꝰ. Et diuidit iſtō ca. in duas ptes. In ꝑma pte facit hoc ex pte motꝰ localis. In ſcōa ex pte cuiuſlibz alterꝰ motꝰ ſcōa ibi: q̄ aūt oīno. In ꝑma pte primo p̄mittit intentū ſuū dicēs: q̄ vlr intendēduz ē de oī corpe: vtz ſit poſſibile aliq̄ corpꝰ eē actu infinitū: ꝛ iō deiū videndū eſt: vtz poſſibile eſt eē plēs celos. i. plēs mūdos. T. Neceſſe ita q̄. ¶ P. hic p̄mittit q̄ſdaz diuiſiones. Quaꝝ ꝑma talis ē. Q| ncce ē mūdū eē finitum aut infinitū. Scōa ē ſi infinitū ē: nccē ē ipm eē de nūero omiomeroꝝ vel de nūero anomiomeroꝝ. Tertia ē: ſi aliq̄ eſt anomiomeꝝ ꝛ infinitū: nccē eſt ipm eē ꝓpoſitū ex infinitis ſpē dñitibꝰ aut ex finitis. T. Aut quid igitur. ¶ Dic p. ponit ꝑmā ꝛclonē q̄ talis ē: q̄ ipoſſibile ē aliq̄ corpꝰ eſſe ſenſibile actu ifinitū anomiomeꝝ. i. diſimiliū ptiū ſm ſpēm. ptz: q̄ vel rale ꝓponeret ex ifinitis ptibꝰ ſpē dñitibꝰ aut finit|. Nō ꝑmū: q̄ corpa ſimplicia ſunt finita vt ꝑus oñſuz ē. Nec ex finit|: q̄ vel ille partes eſſent finite multitudie ꝛ magnitudie: ꝛ ſic totū eēt finitū: q̄ ex finit| magnitudie ꝛ multitudine nō reſultat niſi finitū: vl' vna eaꝝ ē infinita magnitudie: q̄ improbat p. duplr: q̄ vel illa eſſz celū vel aliq̄ ālioꝝ elementoꝝ: ſz nullū iſtoꝝ ē dicendū vt ꝑus oñſuz eſt: ergo nulla ꝑs ē infinita magnitudine. T. Adhuc. ¶ Dic p. ſcōo ꝓbat illud idē: nā ſi vna ꝑs eſſz infinita magnitudine: oporteret locū ei⁹ ad quē moueret eē infinitū: ꝛ ꝑ ꝯs oporteret motū ei⁹ eſſe infinitū: ſz hoc ē ipoſſibile q̄ vt dic̄ p. q̄ nō ꝓtingit fieri eē ipoſſibile ē fieri: ſz nō ꝓtingit motū infinitū fieri. Nec valet ſi aliq̄s dicat q̄ nō eſt aliq̄ corpꝰ infinitū ꝓtinuū ꝛ vnū: ſz ſunt infinita corpa diuiſa: q̄ vt dic̄ p. illa corpa pñt admīcē ꝓtinuari: ꝛ ſic redibit idē q̄ ꝑus. Cū dicta auctoritas. ſ. q̄ nō ꝓtingit fieri eē nō ꝓtingit fieri: intellig̈t q̄ nō ꝓtingit fieri eē nec ī actu ꝑpleto: nec ī actu incōpleto: nō ꝓtingit fieri. T. Sz adhuc. ¶ Scōa ꝓbō ē. Impoſſibile ē aliq̄ corpus ſenſibile omiomeꝝ eſſe actu ifinitū. ꝓbat ſic p. q̄ tale corpꝰ eſſz mobile aliquo motu: ꝛ cū nō ſint niſi tres motꝰ ſimplices hēret aliquē illoꝝ triū: ſz hoc eſt ipoſſibile: q̄ oē corpꝰ recte motū ē finitū vt ꝑus oñſum ē: ꝛ ſilr oē corpꝰ circulariter motū: ergo tale corpꝰ nō poſſz moueri: ꝛ per ꝑns ipm nō eſt ifinitū. T. Sz adhuc. ¶ Dic ꝓbat p. q̄ tal' corpꝰ nō pt moueri motu recto: q̄ vel tale corpꝰ moueret naturaliter vel violente. Si violente tūc ſeq̄ret q̄ hēret aliquē motū naturale: cū motui violēto ꝓtrariat motꝰ naturalis: ꝛ ſi haberet motū naturalē: ſeq̄t q̄ hēbit locū naturalē ad quē naturaliter ferat: ſz hoc ē ipoſſibile: cū tūc ſeq̄ret q̄ eēnt duo loca infinita: hoc oñſuz ē ipoſſibile eſſe: ꝛ per ꝑns nullū ē corpꝰ actu infinitū ſenſibile: ergo tale corpꝰ nō pt moueri motu recto. T. Q| āt. ¶ Nec ē ſcōa ꝑs ca. ī qua p. oñdit q̄ nullū ē corpꝰ infinitū ex parte cuiuſlibz motꝰ ſiue ex parte actōis ꝛ paſſiōis. Et intēdit p. iſtam ꝛclonē. ſ. q̄ corpꝰ infinitū nō pōt pati a finito: nec ifinitū ab ifinito: nec finitū ab ifinito. Primā partez ꝓbat ſic: q̄ ſi nō ſit ita deꝝ oppoſitū: ꝛ ſit ifinitū patiēs a: et finitū agēs b: ꝛ tps in quo fit actio finitū g: ꝛ vlterius capiaꝝ pars agēt| q̄ ſit d: tc̄ū xt⁹ part| ſit mīor q̄ xtus totius ſeq̄t q̄ illa pars mouebit in tēpe g mīꝰ mobile q̄ ſit a. Deꝝ ergo aliq̄ pars ipi⁹ a mota ab ipo d: i tpe g: ꝛ ſit illa pars c. Cūigr ipſz d: hēat ꝓportionē ad b: capiatur ī ipo a aliq̄ pars q̄ ſe hz ad partē iā acceptā ſic ſe hz d ad b: ꝛ ſit illa pars z. Tūc aī ſic: ſic ſe hz d ad b ita ſe hz c ad z: ergo per locū a trāſmutata ꝓportioe ſic ſe hz d ad c ita ſe hz b ad z: ſz d mouet c in tempe g: ergo b mouebit z in eodē tēpore: ꝛ per ꝑns b mouēs finitū ī eodē tēpore mouebit a ꝛ z: quoꝝ vnū ē finitū: ꝛ aliū infinitum. Eō ē ipoſſibile: ergo ipoſſibile eſt infinitū pati a finito. Aliter pōt ꝓbari iſta pars q̄: xt⁹ actiua agēt| ꝺz excedere reſiſtētiā paſſi: ſz xtus corpor| finiti nō pt pati a finito. T. Sz adhuc. ¶ Dic p. ꝓbat ſcōaz partē ꝛclonis ſz q̄ finitū nō pt pati ab ifinito. Ptz: q̄: tūc ſeq̄ret q̄ finitū moueret a finito ꝛ ifinito: hoc aūt ē falſum: ergo et illō ex quo ſeq̄t. ꝑña ptz: q̄ ſi finitū moueat ab ifinito: tūc pars finiti pt moueri a parte infiniti: ꝛ illa pars finiti hz aliquā ꝓportionē ad finitū: capiaꝝ ergo in ifinito aliq̄ pars ſimilez ꝓportionē hūs ad partē mouētē illa pars erit finita: ꝛ tūc poterit mouere ipz finitū: cū ipm hēat ſimilez ꝓportionē ad totū finitū ſic pars ei⁹ ad partez finitā: ꝛ per ꝑns ipz finitū mouet a finito et cū hoc pt moueri ab ifinito: igr. ꝑña erat bona. Aliter pt ꝓbari: q̄ xtus ifinita deſtrueret xtutez corpor| finiti in iſtāti: ergo corpus finitū nō pt pati a corpore infinito: cū actio ꝛ paſſio debeāt fieri in tēpore. T. Nec ꝙ infinitū ab ifinito. ¶ Dic p. ꝓbat tertiā partez ſcz q̄ in finitū nō pt pati ab ifinito: q̄: ſi ſic ſeq̄ret q̄ ifinituz in eq̄li tempore moueret finitū ꝛ infinitū: ꝑns eſt falſum ꝛ ipoſſibile: ergo ꝛ illud ex quo ſequit̄: ſcz q̄ infinituz patiꝝ ab infinito. ꝑña ptz: q̄ ſi infinitū poteret ab infinito: hoc eſſet in aliquo tempore: ꝛ ſimiliter finitū patietur ad infinito: licet in minori tempore: augmentetur tunc virtus motiua corporis finiti in tali ꝓportione ſm quā ſe habet minus tempus ad maius ipſe: quo facto corpꝰ finituz, mouebiꝝ a corpore infinito in equa

Ex finitis magnitudie ꝛ multitudine nō reſultat niſi finitum

li tpe:sicut corpus infinitū:igit̄ ꝓña erat bona. Aliter ꝑt ꝓbari ista tertia ps. Jn oi actōe xtus agentis dz se hre in ꝓportōe ineq̄litatis maioris ad xtutē passi:sed sic nō se haberet si agēs ⁊ patiens eēnt infinita:ergo i finitū nō pōt pati ab infinito. Nec pōt dici q̄ corpus infinitū mouet passum infinitū in tpe infinito: q̄ tūc ille motus non haberet nec̄ p̄ncipiū nec̄ finē. Sz diceret aliq̄s:Iz non sit aliq̄d corpus actu infinitū infra celum tñ bene est extra celū. Remouet hoc p.dicēs:q̄ extra ⁊ intra:locum importāt: sed extra celum non ē locus:ergo extra celum non est aliq̄d corpus infinitū. Jste aūt due ꝓpōnes:scz extra celum est corpus infinitū:⁊ extra celum non est locus:implicant inter se: ⁊ ꝓtradictionē includunt.

Ratōnabilius. ¶ Jstud est quartū ca.buj⁹ tractatus:in quo p.oñdit q̄ nullū est corpus mobile infinitū:quatuor rōibus logicis:quaꝝ ꝓma talis ē: q̄ oē corpus similiū ptiū:aut est ꝓtinuū: aut discōtinuū: sed nullum tale est infinitū: cū tale est mobile motu circulari vel recto:q̄ motus sunt circa mediū vel ad mediū: ⁊ cū in infinito non est dandū mediū: sequit̄ q̄ nullū ē corpus mobile actu infinitū. T. Nec̄ in recto. ¶ Probat hic p.spāliter q̄ tale corpus non essz mobile motu recto:q̄ vel hoc essz naturaliter vel violente: sz nullū istoꝝ dici pōt:cū tūc oporteret duo loca esse infinita: et ꝑ ꝓns duo corpa esse infinita:cū locus non sit sine loco. T. Adhuc sine natura. ¶ Scōa rō talis ē:xt⁹ motuentis dz excedere resistētiā mobilis: siue illō mobile moueat̄ ꝑm naturā siue violente:ergo si infinitum corpus debeat moueri: seq̄t̄ q̄ agēs erit maioris xtut⁹ q̄ corpus infinitū:qđ tñ est ipossibile: ⁊ etiā tūc oporterz q̄ essent duo infinita:puta ipm infinitū mobile: ⁊ ipm mouens:cū infinitū nō pt moueri a finito: vt patuit in ca.p̄cedenti:sz ipossibile est duo esse infinita: igit̄ ipossibile est q̄ sit corpus infinitū mobile. T. Adhuc mouet. ¶ P.hic remouet caulationē. Possz eñ aliq̄s dicere q̄ corpus infinitū mouet̄ a seipō. P.hoc excludit dicēs:q̄ tūc oporteret ipm esse aiatū:⁊ oē aiatū dz determinatā formā ⁊ xtutē:⁊ ꝓ ꝓns finitā. T. Si aūt non in cōtinuis. ¶ P.hic oñdit q̄ tale corpus nō posset esse discōtinuū remouēdo opiniones democriti ⁊ leucippi: qui dixerūt hmōi corpa fieri ex infinitis athomalibus ꝑm locū distātibus:q̄ ꝑm istos athomos sunt eiusdē nature:dñtes: solū figura: pōne:⁊ ordine: ergo ipoꝝ est vnus motus:⁊ ꝓ ꝓns si vnus illoꝝ athomaliū sit leuis totū erit leue:⁊ si vnus sit grauis:totū erit graue: ⁊ ꝓ ꝓns finitū. T. Adhuc si grauitatē. ¶ Tertia rō ꝓncipalis ē:si ponerent talia corpa nullū ipoꝝ essz medium vel extremū:sz si eēnt grauia ⁊ leuia haberēt mediū ⁊ extremū:ergo non ē ponēdū corpus mobile actu infinitū. T. Nec igit̄. ¶ Quarta rō ē:q̄ si essz tale corp⁹ infin ūū:seq̄ret̄ q̄ nullū essz graue aut leue: ⁊ essz graue vel leue:ꝓns ē ipossibile ergo ⁊ illō ex quo sequit̄.ꝓña ptz:q̄ si essz tale corpus infinitū ipm: non essz mobile ⁊ ꝓ ꝓns non esset graue vel leue. Etiam si essz tale corpus:esset terra vel aliq̄d aliꝝ elemētoꝝ: ⁊ sic essz graue vel leue.

Quoniā aūt. ¶ Jste ēst tertius tractat⁹ huius libri in quo determiat̄ de vnitate mūdi. Et ꝓtinet duo capitula. Jn ꝓmo oñdit q̄ ē tñ vn⁹ mūdus. Jn secundo q̄ ipossibile est ee plures mūdos:ibi. Nō autez nō solū. Jn ꝓmo ca.intēdit duas ꝓpōes:⁊ ꝓ pbatōe ꝑme ꝓpōnis ꝓmittit q̄tuor suppōnes:quꝝ ꝓma ē. Oē corpus naturale hic iferi⁹ exñs ē mobile naturaliter:⁊ etiā violēte. Naturaliter q̄dē:q̄ hz in se naturā: vel ē natura. Violente xo quia q̄libz tale pōt trāsmutari a suo loco ꝑpo. T. Et scōm naturā q̄dē. ¶ Scōa suppō est q̄ oē corpus naturaliꝝ q̄escēs in aliquo loco:est mobile ad illū locū naturaliꝝ. Et si violēte q̄escat: ē mobile violente ad illū locū. T. Sz adhuc. ¶ Tertia suppō ē si aliq̄s motus violente ꝓueniat alicui corpi: motꝰ ꝓtrarius ꝓueniet eidē naturaliꝝ: ⁊ hoc si fuerint motus simplices ꝑm surſz vel deorſuz. T. Adhuc necē. ¶ Quarta suppō est. Si essent plures mūdi oporteret corpa ex q̄bꝰ vnꝰ ꝑstituit esse eiusdē spēi ⁊ xtutis cū corpib⁹ ex q̄bꝰ alius mundus ꝑstituer̄.ꝓbat p.duplr:q̄ nisi sic tūc illi mūdi eēnt quoce dicerent mūdi: ⁊ in solo noīe ꝓuenirent. Scōo ꝓbat idē sic:q̄ motus corpoꝝ simpliciuz ex q̄bus dz alius mūdus ꝑstitui sunt finiti ꝑm spēm:cū non sint nisi tres ꝑm spēm subalternā:vt ꝓus oñsuz ē: ergo si eēnt plures mūdi:oporteret corpa alterius mūdi hre vnū vel plures illoꝝ motuū q̄ ꝓuenīut corpibus huius mūdi ꝑm naturā: ergo corpa huius mūdi ⁊ alterius mūdi essent eiusdē nature ꝑm spēm. T. Et nate sunt. ¶ Hic p.ponit ꝓmā ꝓclōem q̄ talis ē. Si eēnt plures mūdi:terra vnꝰ moueret naturaliter ad terrā alterius:⁊ ignis vnꝰ ad ignē alterius. Hāc ꝓclōem probat p.sic:q̄ corpa eiusdē spēi hīnt motꝰ eiusdē spēi:ergo si terra vnius mūdi moueāt ad mediū alicuꝰ mūdi ⁊ terra alterius mouebīt ad mediū eiusdez: ⁊ ꝓ ꝓns si eēnt plures mūdi:terra vnius moueret ad mediū alterius T. Si aūt hoc acciō. ¶ Scōa ꝓclo ē: nō sunt plures mūdi. ꝓbat p.tribus rōibus. Prīa ē:q̄ terra huiꝰ mūdi nō pōt moueri ad terrā alteriꝰ mūdi:cū tūc naturaliter ascēderet:qđ ē impossibile: tñ si eēnt plures mūdi terra vnius moueret ad terrā alteriꝰ mūdi:qđ ē ipossibile:ergo nō sunt plures mūdi. T. Diuersificari. ¶ Hic p.remouet vnā caulationē q̄ possz fieri ad rōem p̄cedentē. Diceret ei aliq̄s q̄ terra vniꝰ mūdi nō moueret ad terrā alterius mūdi ꝓpter nimiā distātiam. Cōtra hoc dicit p.q̄ ex quo motꝰ naturalis cōuenit mobili a p̄ncipio intrinseco: nō pt remoueri ab eo p distātiā localē. T. Sz adhuc. ¶ P.hic remouet scōaz caulationē:diceret ei aliq̄s q̄ quis terra vniꝰ mūdi eēt eiusdē spēi cū terra alterius mūdi: differt tñ nūero: ⁊ sic dñt mouere ad locū nūero dñtē: ⁊ ꝓ ꝓns terra vnius mūdi nō mouebīt ad terrā alterius mūdi. Remouet hoc p.dicēs:q̄ ex quo ille terre sunt eiusdē spēi:pūt moueri naturaliꝝ ad cūdē locū nūero. Silr dicerz aliq̄s q̄ motus corpoꝝ nō sūt ad determiata loca. Ad hoc dic̄ p.q̄ oīs motꝰ naturalis ē ex quodā determiato terio in quēdā determiatū teriz: ex quo oīs motꝰ naturaliꝝ ē de ꝓtrario i ꝓtrariū: ⁊ tāgit p. istā rñsionē cū dicit:q̄ aūt ē aliq̄d. T. Ofn aūt. ¶ Remouet hic p.tertiā obiectionē. Diceret ei aliq̄s q̄ motu circlari nō ē aliꝰ motꝰ ꝓtrariꝰ Ad hoc dic̄ q̄ lz totali motui circlari nō sit aliꝰ motꝰ cōtrariꝰ:tñ i motu circlari repit̄ quodāmō ꝓtrarietas: q̄ attēdit ꝑm terios diametri. T. Sz adhuc ¶ P.hic remouet opionē dicētiū q̄ grauia ⁊ leuia nō mouenb ad loca determiata:ex quo crediderī huiſmōi corpa moueri p extrusionē ⁊ quādā violētiā:q̄ si sic eēt:tūc seq̄t̄ ꝓmo q̄ maioꝝ terra tardiꝰ descēderet q̄ mioꝝ: q̄ facilꝰ est extrudere siue violēte moueri minꝰ corpꝰ q̄ maius Scōo seq̄ret̄ q̄ terra descēdēdo nō moueret velociꝰ in fine motꝰ q̄ i p̄ncipio:cui⁹ oppositū manifestū ē ad sensuz. ꝓñaz ꝓbat p.p istā cōez ꝓpōnē. Oia q̄ mouenb violēte:ꝑto logiꝰ mouenb tāto tardiꝰ mouenb Scōo ꝓbat idē:q̄ si elemēta violēte recedāt ab aliq̄bꝰ loc⁹ determiat:mouēb naturaliꝝ ad illa loca determiata. T. Adhuc āt. ¶ Scōa rō p̄cipalis ē:solū ē vnꝰ motꝰ infinitꝰ et sēpiternꝰ:ergo solū ē vnꝰ mūdꝰ.añs pz:q̄ tñ ē vnꝰ motoꝝ imobilꝫ ⁊ vniꝰ motor ē tñ vnꝰ motꝰ ⁊ vnū mobile:ergo. T. Tribꝰ āt enti. ¶ Tertia rō ē. tñ sūt tria elemēta corpalia:gꝰ tñ sūt tria loca. ꝓña ptz:q̄ elemēta sūt corpora simplicia:⁊ quot sunt corpa simplicia tot sunt

Impossibile ē ee duo infinita.

Motus violētus tardioꝝ ē ī fine q̄ in p̄ncipio.

Unius motoris ē tñ vnus motus

loca corū: igit: ⁊ p̄ ꝯns nō sunt plēs mūdi: nec p̄t dici q̄ extra celū sit aliq̄s locus p̄ter naturā: q̄ oporteret q̄ ille ꝓueniret alicui corpi scōum naturā: ergo non ē ponendus ibi talis locus.

Dicēs celum dicit formā ⁊ dicens hoc celū dicit formā in materia.

Quod aūt. ¶ Istud ē scōz ca. hui⁹ tractat⁹ in quo p. oñdit p̄ncipaliter q̄ ipossibile ē eē plures mūdos dicēs p̄m o sic: q̄ nō solū ipossibile ē eē plures mūdos: sed ipossibile est fieri plures mūdos: q̄ mūdus ē ingenit⁹ sempitern⁹: ⁊ incorruptibilis: vt videbit i tractatu sequēti. T. Videt enī. ¶ P. hic p̄mittit rōez antiquoꝝ p̄ quā ipsi ꝓbabāt q̄ possibile ē esse plures mūdos: ⁊ posuerūt talē suppōnē q̄ celū ⁊ hoc celū dr̄ūt: p hoc q̄ celū est forma: ⁊ hoc celū ē forma mixta materie hoc ē celū ē ꝓpositū ex materia ⁊ forma. Suppōnē hāc ꝓbāt antiq̄ sic Jn oīb⁹ hūtib⁹ formā in materia: forma p̄m se q̄ p̄ terminū vl'em significat (vt ipi dicūt) differt a forma mixta materie quā dicūt significari p̄ idiuiduum: ſz hoc celū ē forma i materia: ⁊ celū forma: ergo celū ⁊ hoc celū dr̄ūt. Maiorē declarant antiq̄ exēplis: q̄ ois circulus singularis ē de ligno: de ere: vl' aliquo huiusmōi: ergo singulare includit materiā: ſz circul⁹ vl' is nō includit materiā: ex quo in diffinitiōe circuli in cōi nō ponit⁹ es: neq̄ lignū. Et si eēt vn⁹ circul⁹ q̄ eēt ligne⁹ sicut ē vnic⁹ mūd⁹: adhuc lignū non ptineret ad diffinitionē circuli: ergo in hūtib⁹ materiā vl'e ⁊ singlārē differunt: ex eo q̄ vl'e formā solā ipoꝛtat: ⁊ singulare ꝓpositū. Minorem dicte rōis ꝓbat p. ſz q̄ hoc celū hz formā in materia: q̄ oē sensibile ē singulare hūs formā i materia: ſz hoc celū ē sensibile: ergo hoc celū hz formā in materia. T. Quoꝝ aūt ē forā. ¶ P. hic habita suppone ponit rōem antiquoꝝ q̄ talis ē. Ubicūq̄ est vl'e distinctū a singulari: ibi possibile ē esse plura individua sub vna spē: ſz sic ē de celo ⁊ hoc celo: ergo possibile est plura esse individua sub isto vl'i celū: ⁊ capit iste terminus celū loco illi⁹ termini mūdus. T. Consideāduz aūt. ¶ P. hic soluit rōem antiquoꝝ dicēs q̄ celuz ⁊ hoc celū differūt s̄m rōez: ita q̄ alia ē rō hui⁹ termini celū ⁊ hui⁹ termini hoc celū: capiendo ly hoc celū loco vni⁹ termini singularis: ⁊ ideo non ē necesse eē plures mundos. Nā ly hoc celū significaret formā cuz materia (vt dicūt antiq̄) tūc hoc celū ē ꝓpositū ex oī materia in qua p̄t eē forma celi: ⁊ illa materia nō p̄t separi a forma celi: cū celū sit incorruptibile vt postea dicet. ⁊ iō nō p̄t fieri aliud celū ex ea dē materia. Et cū nō ē alia materia que possz suscipe formā celi: seq̄t q̄ nō possent eē plēs celi siue mūdi. Jstō declarat p. duobus exēplis sequētib⁹. Primū ē si eēt nasus ꝓposit⁹ ex oī materia siue ex oī carne ex q̄ p̄t fieri nasus: ⁊ q̄ ille eēt incorruptibilis tūc nunq̄ possz fieri aliq̄s ali⁹ nasus. Aliud exēplū est: si eēt vn⁹ hō incorruptibilis, ꝓposit⁹ ex oī materia que possz suscipe formā hois: nunq̄ possz fieri ali⁹ hō: ⁊ ex quo celū. i. mūdus est ꝓposit⁹ ex oī materia q̄ p̄t recipe formā mūdi siue disponē mūdi: iō nō ē possibile fieri alū mūdū. Aūt p materiā mūdi p. intelligit corpa sensibilia ex q̄b⁹ mūdus ꝓposit⁹ ē: ⁊ p formā intelligit ordinē siue disponē corpoꝝ simpliciū in cōstitutōe mūdi: et hoc ipoꝛe capiendo illū terminū forma: vl' intelligit olim spēz formas in materijs exītes. T. Dicam⁹ aūt. ¶ Hic p. oñdit illō q̄ ꝓius suppōebat. s. q̄ mūdus ē ꝓpositus ex oī materia ad formā mūdi ptinēte: dicēs p̄mo q̄ hoc nomē celū capit tripliciter. Uno mō p̄ supma spera. Alio mō p̄ aggregatiōe ex oīb⁹ sperīs circulariter mot⁹: ⁊ istis mōis nō capit in ꝓposito. Tertio mō capitur celuz p̄ totali mūdo ꝓpositō ex grauib⁹: ⁊ leuib⁹: ⁊ ex oīb⁹ sperīs circulariter mot⁹. T. Circulariter aūt. ¶ Hic p. ꝓbat intentū suū sic: extra istū mūdū nulluz ē corp⁹ naturale nec p̄t fieri: ergo mūdus ē ꝓpositus ex oī corpe naturali sensibili: Aūs pz: q̄ si extra mūdū esset aliq̄d corp⁹ naturale: vel ipm eēt simplex: vel ꝓpositū: vel s̄m natūrā: vel p̄ter naturā: nullū istoꝝ p̄t dici: igit Minor pz: q̄ corpa celestia q̄ mouent circulariter s̄m naturā: nō exeūt sua loca: ⁊ sunt extrema corpa huius mūdi: ⁊ extra illa nō sunt corpa mobilia ad medīū vel a medio. s. grauia ⁊ leuia: igit extra celū nō ē corp⁹ sensibile. Minor pz: q̄ si extra celū essent talia corpa: vel ibi eēnt s̄m naturā: vel ꝓtra naturā. Nō s̄m naturā: q̄ loca coꝝ naturalia sunt sub ꝓcauo orbis lunevt ꝓius dictū ē. Nec etiaz p̄ter naturā: q̄ tūc talis locus ꝓueniret alicui corpi ſz naturā q̄d ē ipossibile: cū nō sint alia genera corpoꝝ naturaliū q̄ p̄dicta: ergo extra celū nullū est corp⁹ simplex: ⁊ p ꝓns nec ꝓpositū nec mixtū: q̄ vbi nō p̄nt eē simplicia: nō p̄nt etiā eē ꝓposita ex ipis. T. Sz nec ꝓx fcm. ¶ Hic p. oñdit scōam p̄tē scz q̄ extra celuz nō p̄t fieri aliq̄d corp⁹ naturale: q̄ vel esset ibi s̄m naturā: vl' p̄ter naturā: ſz nullū istoꝝ ē dicēdū: igit. Minor p̄t deduci sicut deducta est in p̄ma p̄te antecedēt. T. Manifestū ergo. ¶ Hic p. infert ꝯclusionē p̄ncipalē. s. q̄ iste mūdus ꝓstat ex oī materia ad formā mūdi ptinēte. ptz: q̄ corpa naturalia sunt totalis materia ipi⁹ mūdi: ⁊ ipe mūd⁹ ꝓstat ex oī materia ad formā mūdi ptinēte. T. Et ita q̄. ¶ Hic p. infert ex dict⁹ aliō corelariū q̄d ē tale: q̄ nō sūt plēs mūdi nec ptingit eē plures mūdos. Ptz: q̄ mūd⁹ ꝓstat ex oī materia q̄ ē vel p̄t eē sub forma mūdi vt ꝓius oñsum est: ergo nō sunt plures mūdi nec ptigit eē plures mūdos. T. Simul aūt. ¶ Hic p. incidēt aliter oñdit quēntia sunt extra mūdū ⁊ q̄ nō dicēs: q̄ extra celū. i. mūdū nō ē locus: nec vacuū: nec tps. Q| aūt ibi nō sit loc⁹ ꝓbat sic p. q̄: ibi nō p̄t eē corp⁹: vt ꝓius oñsum est: ergo nec loc⁹: ⁊ p ꝓns nec vacuū. Q| aūt ibi nō sit tps ptz: q̄: ibi nō p̄t eē corp⁹ naturale: ergo nec mot⁹: ⁊ p ꝓns nec tps. Etiā q̄ nata sunt extra celū esse nō sunt in loco: nec sunt nata in tpe senescere: nec sunt trāsmutabilia: igit ibi nō ē locus: tps: nec mot⁹: ſz entia illa sunt inalterabilia: ipassibilia: optimā vitā ducētia: quā p̄ficiūt toto euo. Aūs ꝓ ista entia p. intelligit s̄bas sepatas. s. deuz ⁊ intelligētias. Et subdit p. q̄ illis entibus dz attribui vita eterna simpl'r optima ⁊ sufficientissima: a q̄b⁹ oīb⁹ cōicatū ē eē ⁊ viuere: ſz sic ē de entib⁹ extra mūdū exīstib⁹: ergo talia dūt eē eterna optimā vitaz ducētia: ⁊ a talibus entibus mouet celum motu inc̄essabil'.

Ubi nō p̄nt eē simplicia non p̄nt etiā eē cōposita ex iis

Extra celū sūt entia inalterabilia ipassibilia optimā vitam ducentia

Querit vtz possibile ē esse plures mundos Et arguit p̄mo sic: rōe antiquoꝝ. Dē vle p̄dicat de pluribus actu vel aptitudine: ſz mūdus ē q̄dā vle: ergo p̄dicat de pluribus actu vel aptitudine: ⁊ p ꝓns p̄nt esse mūdi. ¶ Scōo sic. Deus p̄t facere aliū mūdum ab isto mūdo: ergo p̄nt esse plures mūdi. ¶ Tertio sic: melior est multiplicatio pluriū bonoꝝ q̄ vnū tm: ergo melius ē esse plures mūdos q̄ vnū tm: ⁊ p ꝓns si possibile ē esse vnū mūdum: possibile ē esse plures mūdos. ¶ Quarto sic: nō ē idē mūd⁹ hoc anno cū illo q̄ fuit anno p̄cedēti ⁊ q̄ erit anno sequēti: cū plures ptes corrūpent ⁊ multe generabunt: ergo possibile ē plures esse mūdos. ¶ In oppositum ē p. in textu. ¶ P: o solutione questionis est.

Sciendu⁹ q̄ pluribus mōis p̄t imaginari q̄ sint plures mūdi. Uno mō q̄ sint plures mūdi ꝓcentrici: sicut si supra celū nr̄i mūdi eēt orbis terreus: ⁊ vltra illū orbis aqueus: ⁊ post aereus: ⁊ deīn igneꝰ: ⁊ post alia corpa celestia. ⁊ ꝓtra istā pluralitatē mūdoꝝ nō ꝯcludūt rōes p. q̄ cuilibz mūdi terra naturalr̄ quiesceret. Alio mō q̄ sint plures mūdi ecētrici: ⁊ hoc p̄t igit tripl'r. Uno mō q̄ vn⁹ sit totalr̄ extra alū tāgēs in ipm. Alio modo q̄ sint oīno sepati ab inuicez: ⁊ vtroq̄

istoꝝ modoꝝ possunt esse plures mũdi supnaturaliter. Nec obstat auctoritas p. cũ in hoc nõ sit tenẽd⁹ nec vex sit qõ dicit. s. q celũ istud ẽ cõpositũ ex oi materia possibili potẽte recipe formã celi. Silr q nõ ꝑt fieri aliqõ corp⁹ naturale extra istũ mũdũ: qõ quidẽ corp⁹ essz ibi naturalr. sic in isto mũdo sunt corpa naturalia taz simplicia q̃ mixta. Illa sic in isto mũdo corpa simplicia ordinãtur sursuz ⁊ deorsuz: sic ẽt in alio mũdo si essz: essz sursuz ⁊ deorsuz: ⁊ essent ẽt corpa simplicia eiusdẽ spẽi cũ corpib⁹ simplicib⁹ eiusdẽ spẽi. Aliomõ cõtingit esse plures mũdos: quoꝝ vn⁹ nõ ẽ extra alterũ: sz vn⁹ ẽ in alia pte alteri⁹: sic si in luna essz ali⁹ mũd⁹ ⁊ silr in aliis planetis essz vn⁹ ali⁹ mũdus. Istomõ etiã est possibile eẽ plures mũdos supnaturalr. tã eiusdẽ spẽi cũ isto mũdo: q̃ alteri⁹ spẽi: in quo mũdo ꝓnt eẽ corpa diuersaꝝ spẽꝝ sic in isto mũdo: eiusdẽ tñ spẽi cũ corpib⁹ hui⁹ mũdi: si ali⁹ mund⁹ sit eiusdẽ spẽi cũ isto: ⁊ diuersaꝝ: si sit alteri⁹ spẽi. ¶ Sz diceret aliqs q Ar⁹. intẽdit soluz oñdere q nõ ꝓnt eẽ vel fieri plures mũdi naturalr. Dr q illa ꝓbatio nõ vz ad ꝓbãdũ q nõ ꝓnt eẽ plures mũdi vl fieri: qz mũd⁹ q nũc ẽ. nõ est fact⁹ naturalr. sz supnaturaliter. Et tõ silr possz dici q nõ possz eẽ vn⁹ mũd⁹ naturaliter: sic nõ ꝓnt eẽ plures mũdi: cũ illõ dr eẽ naturalr vl fieri: qõ ab agẽte naturali vel ab agẽtib⁹ naturalib⁹ ꝓducit vl ꝑseruat mõ naturali. mõ sic nõ ẽ de isto mũdo igr. ¶ Alio⁹ ꝓtigit plures eẽ mũdos successiue: ⁊ hoc dupliꝝ. vnomõ q sint plures mũdi successiue totales: ⁊ hoc mõ supnaturalr possibile ẽ eẽ plures mũdos. Aliomõ q sint plures mundi successiue ptialr. ⁊ hoc dupliꝝ. vnomõ q beat alias ⁊ alias ptes: taz ꝑncipales q̃ min⁹ ꝑncipales: ⁊ hoc ẽt supnaturalr ẽ possibile. Alio⁹ quo ad ptes min⁹ ꝑncipales q̃ sunt elemẽta ⁊ corpa mixta: ⁊ isto mõ ꝓnt succe ssiue eẽ plures mũdi ꝑ potẽtiã naturalẽ. cuz ꝑ agẽtia naturalia aliq̃ corpa gñent ⁊ alia corrũpant. vt ben e ꝓbat quartũ argumẽtum ante oppositũ. Isto no. sit conclusio.

Concło rñsiua ad q̃stũ Possibile ẽ eẽ plures mũdos ꝑ potẽtiã supnaturalẽ. Iz non ꝑ aliquã potẽtiã naturalẽ. Prĩa ps pz: qz illa cã q̃ ꝓduxit hũc mũdũ: est eiusdẽ virtutis sic fuit qñ mũdũ hũc ꝓduxit: q̃ similez effectũ ꝑt ꝓducere. Scda ps pz: qz nulla ẽ pña natura lis q̃ ꝑncipaliores ptes mũdi ꝓducere ꝑt: cũ ille ptes sint ingñabiles: ⁊ icorruptibiles: vt ꝓ oñsum ẽ. q̃ nulla ẽ potẽtia naturalis q̃ totũ mũduz ꝓducere ꝑt. Alter ꝑt ꝓbari scda pars sicut ꝓbat ꝑ.

Dubitaꝝ vtz si essent plures mũdi terra vn⁹ moueret naturalr ad mediũ alteri⁹. Ad istũ vr ꝑ. dicere q si essent plures mũdi: terra vn⁹ moueret ad mediũ alteri⁹. ⁊ silr si essent plures mũdi terra vn⁹ nõ moueret ad mediũ alteri⁹: qz aũs istaꝝ duaꝝ ꝓditionaliũ reputaꝝ a ꝑ. ipos. nõ ad ꝓpoem ipos. q̃lz ps ꝓtradictõis seq̃ ꝑtẽm tñ rei veritatẽ est possibile: cũ fide teneam⁹ deũ posse creare plures mũdos: ⁊ iõ ꝓna ꝑ. nõ valz. s. si essent plures mũdi: terra vn⁹ moueret ad mediũ alteri⁹: cũ aũs possz eẽ vex ꝓnte exnte falso. Illa iz terra hui⁹ mũdi sit eiusdẽ spẽi cũ terra alteri⁹ mũdi: cũ tñ nũero differat: nõ oz q ipa ex sua natura moueaꝝ ad mediũ alterius mũdi. Si tñ ꝑ potẽtiã supnaturalẽ tota terra huius mũdi vel aliq̃ ps ei⁹ sub ꝓcauo alteri⁹ mũdi ꝑ cetur ꝑ potẽtiã supnaturalẽ. tũc moueret ad mediũ alterius mũdi. Etiã iz terra hui⁹ mũdi sit eiusdẽ spẽi cũ terra alteri⁹ mũdi: qz tñ in mouẽdo sursuz vel deorsuz dependeat a corpib⁹ celestib⁹: ⁊ a deo: sic q inferiora huius mũdi dependeãt a celo hui⁹ mũdi: vel a deo mediãte celo: q̃tuz ad esse. ꝑseruari: mouere vel moueri: seq̃tur q terra isti⁹ mũdi ex sua natura nõ moueret ad mediũ alteri⁹ mũdi. Et iz ipa haberet naturalẽ inclinatõem ad moueri ad mediũ alteri⁹ mũdi: non tñ oporteret q vn q̃ essz in medio alteri⁹ mũdi. Nec ꝓpter hoc dr frustra ri cũ sufficiat q sit in medio eiusdem spẽi.

Ad rõnes q̃stionis. ¶ Ad ꝓmã dr ꝓcedẽdo q ꝓnt eẽ plures mũdi supnaturalr. Illa ad hoc q aliqs termin⁹ sit cõis: nõ requritur q possint esse ꝑles res iez de quib⁹ sine de quaꝝ ꝓnoib⁹ demõstrãtibus talis termin⁹ sit ꝑdicabilis nec tãte hoc ẋbo ẽ: iz sufficit q ex ipositõe vel sua natura sit cõis in significãdo: ita q hoc ꝑ cã assignari dz ad hoc q aliqd sit vle. ⁊ nõ quia ꝓnt esse ples res significate ꝑ ipz. ¶ Ad scdaz dr ꝓcedẽdo totũ argumẽtuz. Ad tertiã dr q nõ sp maioꝝ multitudo bonoꝝ melior ẽ q̃ mi⁹: sicut nõ ẽ melio⁹ plures esse deos: q̃ vnũ tñ. ¶ Ad q̃rtaz dr q bñ ꝓnt esse ples mũdi ꝑ potẽtiã naturalẽ successiue: diuersi quo ad ptes min⁹ ꝑncipales: iz nõ ꝓnt fieri ples mũdi naturalr diuersi totalr. siue quo ad ptes ꝑncipaliores.

¶ Quart⁹ tractat⁹ ẽ de ꝑpetuitate mũdi: ⁊ continet duo capla. ¶ Primũ capl'm in quo agit de opione antiquoꝝ circa ꝑpetuitatez mũdi: ⁊ de distinctiõe nom ad illam materiam pertinentium.

b Is aũt deteriatis: dicam⁹ post hec vtz ingenit⁹ sit: an genit⁹. ⁊ vtz incorruptibilis sit: an corruptibilis: narrãdo opiones ãtiquoꝝ. Cuz ꝑmo: qz de hac materia ꝓtrarie sunt opiones Et b mõ dubitatoꝝ solutio ẽ veritat⁹ q̃site manifestatio. Cuz scdo: qz iuxta opiones ãtiquoꝝ ipobatas: magis postea apparebit veritas: Cũ tertio: qz nõ debem⁹ aliquẽ ꝑdẽnare grat⁹. sz oz nos inq̃sitores veritat⁹ nõ esse iimicos. iudicaturos vex sufficiẽter. Iõ narrãde sunt opiones ãtiquoꝝ circa hãc materiã. Quoꝝ aliq̃ puta platonici posuerunt mũduz eẽ genitũ: ⁊ icorruptibilẽ a pte post Alij ẋo sicut democrit⁹ dixit mũdum fuisse genitũ ꝑ ꝓgregatõez athomoꝝ: ⁊ eẽ corruptibilẽ semel ꝑ segregatõez coꝝ: sic q postea nunq̃ regenerarẽt. Alij ẋo sicut epedocles posuerũt mũdũ corrũpi ꝑ amicitiã: ⁊ generari ꝑ litẽ vicissim. ¶ Sz ꝓtra ꝑmos põitur ꝟ ꝓcło. Irratõabile ẽ dicere mũdũ fuisse genitũ ⁊ esse icorruptibilẽ a pte p⁹ Probat ꝓio: qz illõ irratõabiliter dr in phia naturali cui⁹ oppositũ in plurib⁹ exꝑit. sz i plurib⁹ exꝑitur q q̃ facta sunt tãdẽ corrũpũtur: igr irratiõabile ẽ dicere mũdũ esse genitũ: ⁊ nõ iri corruptũ. Cũ scdo: qz cũ ex nihilo nihil fiat: illud qõ fit: fit ex materia ꝑsupposita que erat ꝓr⁹ i potẽtia ad formã illi⁹: g⁹ etiã poterit eẽ postea sine illa forma: ⁊ ꝑ ꝑns si mũdus ẽ genit⁹ ẽt est corruptibilis. Nec valz dicere q plato nõ asserunt mũdũ esse genitũ. sz posuit ipz esse genitũ gña doctrie ⁊ disputa

¶ Dubitatoꝝ solutio ẽ veritatis q̃site manifestatio.

¶ Opz inq̃sitores ẋitatis nõ eẽ iimicos iudicaturos vex sufficiẽter.

Conclusio. s.

tionis: ficut in descriptionib⁹ geometricis: volẽtes describere figuras simul exñtes: ꝑ⁹ us describũt vnã q̃ aliã: Nõ ei est file de illa descriptõe linea ꝙ: ⁊ de positõe platonis: q⁹ nihil refert ad mathematicũ: si ille linee describank fil' vel successiue: nec ꝑ hoc destruũ tur demõstratões mathematicales: ſz ꝑ hãc positiõez platõis destruũtur multe demonstratões naturales. ¶ Contra empedoclẽ ponit scda ꝙclo. Irratõabile ẽ dicere mũdũ sepe nũero gñari ꝑ litẽ. ⁊ corrũpi ꝑ amicitiã Pz: q⁹ qđ manet idẽ scđm suã substantiã nõ corrũpit. ſz ꝑ cõgregatiõez vel segregatõez q̃ sunt mot⁹ locales nihil aufertur de substãtia rei: igr̃ mũdus nõ gñatur ꝑ segregationem: neq; ꝑ ꝙgregatiõez corrũpit. ¶ Contra democritũ põit tertia ꝙclo. Irrationabile est dicere mũdum sic corrũpi ꝙ nõ possit postea gñari. pz: q⁹ scđz istos materia ante mũdi ꝓductiõez erat ī potẽtia ad formã mũdi: igr̃ post ꝓductõez erit etiã in potẽtia ad formã mũdi: ⁊ ꝑ ons poterit gñari. pz igit̃ illas opiones de generatiõe mũdi esse falsas Jõ ꝓo discutiẽda veritate ponũtur aliq̃ distinctões box noim gñabile: ingñabile: corruptibile: incorruptibile. Nã talia noia dicũ tur multipl'r: ⁊ iõ si nõ distinguerentur parent in oõe ꝙfusiõez: ¶ Pria distinctio: ingenitũ vno mõ đr qđ non erat ⁊ mõ est: sine eius gñatiõe ⁊ trãsmutatõe: ⁊ hoc mõ mot⁹ scđm ãtiquos ẽ ingenit⁹. Scđo đr ingenitũ qđ ꝑt gñari ⁊ nõduz ẽ. sicut antixps. Tertio mõ đr ingenitũ qđ nõ ꝑt fieri nec hẽre eẽ p⁹ nõ esse: ⁊ illđ đr ingñabile. ¶ Scđa distictõ impossibile đr vnomõ qđ nullo mõ põt esse. Alio mõ qđ nõ ꝑt facile: aut cito: aut bñ esse ¶ Tertia distictio: genitũ đr vnomõ cđ bz esse post nõ esse. siue b̃ sit p trãsmutatiõem naturalẽ. siue aliter. scđo mõ qđ nõ ẽ ſz ꝑt eẽ siue b̃ sit facil'r siue nõ. tertio mõ cđ ꝑ trãsmutatiõez ꝑt bre eẽ post nõ esse. ¶ Distinctio quarta: possibile đr vnomõ qđ ꝑ aliquã potẽtiã naturalẽ vel supnaturalez ꝑt eẽ. ⁊ ꝑ oppositũ đr impossibile. scđo mõ đr possibile respectu alicui⁹ potẽtie actiue vl' passiue naturalis. ¶ Distinctio ąnta. corruptibile đr vno mõ qđ ẽ ⁊ ꝑt nõ eẽ. siue b̃ sit p trãsmutatiõez naturalẽ siue nõ. Scđo mõ qđ ꝑ transmutatiõez naturalez ꝑt nõ eẽ. Et tertio mõ qđ facile ꝑt corrũpi ¶ Sexta distictio. īcorruptibile đr vno mõ qđ nõ est vel ꝑt nõ esse cuz fuerit: sine transmutatõe ꝓpie dicta: sicut mot⁹ vel tact⁹. Scđo mõ qđ impossibile ẽ corrũpi: sicut de⁹. Tertio mõ qđ nõ ꝑt facile corrũpi. Tũc de potẽtijs ponit talis ꝙclo. ¶ Lonclo.iiij. ¶ Potẽtia actiua teriat per maximũ in qđ ꝑt: ⁊ ꝑ minimũ ī qđ nõ ꝑt. Pz: q⁹ ꝑ illđ teriatur potẽtia actiua ꝑ qđ appet ei⁹ distictio a maioꝛib⁹ ⁊ miozib⁹ potẽtijs: ſz hoc ẽ per minimũ in qđ nõ ꝑt: q⁹ ei non ꝑt ī mai⁹. iõ distinguit a maioꝛib⁹: ⁊ q⁹ ꝑt in qđlz min⁹: distinguit a minoꝛib⁹. Et si dicat aliq̃s q⁹ non q̃lz potẽtia potes ī mai⁹ ꝑt ī minus vt aliq̃s ꝑt videre festucã: ⁊ tñ non poterit videre mille simã ptez ei⁹. Ad hoc đr q⁹ b̃ nihil refert ad ꝓpositũ: q⁹ si dicak potẽtia maioꝛ q̃ ꝑt ī ma ius ipa teriatur ꝑ maximuz in qđ. Si ẋo dicatur maioꝛ potẽtia q̃ ꝑt in min⁹: ipa teriat per minimũ in qđ. id est ꝑ maximũ in qđ nõ. ¶ Capl'm scđz in quo oñditur q⁹ mũd⁹ ẽ ꝑpetuus a parte ante ⁊ a ꝑte post.

¶ Multiplex indistinctũ parit ꝙfusiõem.

Ẽ ꝓpetuitate mũdi ponũt aliq̃ cõ
o clões. Pꝛo qb⁹ põitur ꝓma ſuppõ q⁹ si aliq̃d ẽ possibile ad esse ⁊ nõ eẽ illa potẽtia ẽ per tps deteriatuz: vt si aliq̃d est in potẽtia ad esse albũ: vel calidũ vel tricubitũ: illa potẽtia erit solũ tpe finito ⁊ non ꝑ tps infinitũ. Nã si potẽtia ad esse albũ sit ꝑ tps infinitũ: ⁊ potẽtia ad nõ esse albũ etiã per tps infinitũ: erũt duo tpa infinita: qđ ẽ impossibile. Scđo suppõit. q⁹ falsuz ⁊ impossibile nõ sunt idẽ. Sil'r nec vez nec posłibile. Nã si sortes nõ sedeat: sortẽ sedere ẽ possibile: ⁊ nõ vez. Et sortẽ sedere ẽ falsum: ⁊ non ipossibile. Et hic ẽ sermo de vero simpl'r: qđ non est idez cũ falso simpl'r: ſz sit idẽ cũ falso ex suppõne. Vez est eñ triangulũ habere tres cẽ. Et tñ falsũ essz si triangul⁹ essz circul⁹. Suppõitur tertio: q⁹ ad positiones ipossibilis seq̃tur incõueniẽs ipossibile qđ non seq̃tur ad falsuz possibile. Suppõit quarto: q⁹ idem bz potentiã ad oppositã: vt sortes ad sedendũ: ⁊ ad nõ sedendũ. ſz nõ bz potentiã vt sit simul sub oppositis: q⁹ nõ est possibile sortẽ sedere ⁊ nõ sedere. ¶ Tũc sit ꝓpia ꝙclo. Oẽ sp ens est ĩcorruptibile: Pꝛo bat sic. Oñe sp ens non ꝑt nõ esse. igr̃ est ĩcorruptibile. Ẽtis pz: q⁹ si sp ens possit non esse: tũc dek aliq̃d de quo sit verũ dicere q⁹ ẽ semp ens: ⁊ q⁹ nõ est ꝑ positõez ī esse: ⁊ fit illud a. Tũc arguit sic. A nõ est: ⁊ a est sp ens ergo sp ens nõ est. ꝙclo ẽ impossibilis: ergo ¶ Lonclo.i. ¶ Lonclo.ij. ¶ Lonclo.iij.

Conclusio .ii. aliqua p̄missaruꝫ, non minor: ergo maior. ¶ Scđa ꝓclo Oīne sp̄ens est ingñabile: ꝫ qꝫ non bꝫ potentiā ad nō esse: ſꝫ oē gñabile bꝫ potētiā ad nō eē. ⁊gf. Maior pꝫ: qꝫ si semper ens bēret potētiā ad nō esse. hoc erit tpe infinito: vel finito. Si p tps infinitū: habebit etiā ⁊ p tps finitū: cū in infinito icludat finitū: ⁊ tūc in illo veꝝ erit dicere qꝫ sp̄ens

Conclusio .iii. nō est qđ est ipossibile. ¶ Tertia ꝓclo idem possibile ē aliqñ esse ⁊ nō eē. Pro ꝓbatione supponit. qꝫ sp̄ens: ⁊ non sp̄ ens ꝓtradicūt. Silr sp̄ens: ⁊ sp̄ nō ens ꝓtrariātur. Sꝫ non semp ens: ⁊ non sp̄ nō ens subcōtrariantur. Silr sp̄ possibile esse: ⁊ non sp̄ possibile esse contradicūt: ⁊ sic de alijs. Tūc ꝓbat sic ꝓclo de sorte negat sp̄ens: ⁊ sp̄ non ens: ergo de ipo affirmantur coꝝ ꝓtradictorie: scz aliqñ ens: ⁊ aliqñ nō ens. Nam illud copulatū aliqñ ens: ⁊ aliqñ non ens: mediat inter sp̄ens ⁊ sp̄ non ens. Scđo ꝓbat idē. qꝫ sit sp̄ens a

Cōclusio .iiij: ⁊ sp̄ non ens b. qñqꝫ ens c. ⁊ qñ nō ens d. tūc si a ⁊ b nulli eidē ꝙuenire pñt. ergo c ⁊ d alicui eidez cōuenire pñt. ¶ Quarta conclo. Nullū genitū vel corruptibile est sp̄ens: vel non ens: ſꝫ esse ingñabile siue ingenitū est sp̄ens. Pria pars pꝫ: qꝫ oē gñabile vel corruptibile est aliqñ ens: ⁊ aliqñ non ens: ⁊gf nullꝫ tale est sp̄ens: vel sp̄ nō ens ¶ Scđa ps pꝫ: qꝫ ingñabile đꝫ qđ est ⁊ non pt gñari: ⁊ similiter incorruptibile qđ est ⁊ non pt corrupi: mō talia ꝙuertūtur cū sp̄ente.

Conclusio .v. ¶ Quinta ꝓclo. Generabile ⁊ corruptibile ꝙuertunt adinuicē. Silr ingenerabile ⁊ icorruptibile. Pria pars pꝫ ꝓio sic: qꝫ oē gñabile ē corruptibile: ⁊ ecōtra: ergo gñabile ⁊ corruptibile conuertūtur. Añs pꝫ: qꝫ oē generabile est corruptibile vel incorruptibile: ſꝫ non icorruptibile: qꝫ tūc esset ingenerabile. ⁊gf. oē generabile est corruptibile. Silr oē corruptibile est gñabile vel ingenerabile: ſꝫ nō ingñabile: qꝫ tūc esset incorruptibile: ergo oē corruptibile est gñabile. Probat scđo: qꝫ generabile ⁊ corruptibile cōuertūtur: qꝫ cōuertūtur cū isto copulato qñqꝫ ens ⁊ qñqꝫ nō ens ⁊gf ꝙuertūtur iter se. Probat tertio. sit a sp̄ens: ⁊ b semper nō ens. c gñabile: ⁊ d corruptibile: tūc c ⁊ d non sunt a nec b. qꝫ a tpe infinito est: ⁊ b tpe infinito non ē. Sꝫ c ⁊ d aliqñ sunt: ⁊ aliqñ nō sunt: ⁊gf generabile ⁊ corruptibile cōuertūtur. Scđa ps pꝫ: qꝫ oē qđ est generabile vel ingñabile ē corruptibile vel incorruptibile: sed oē generabile est corruptibile. ⁊ ecōtra: ergo oē ingñabile est incorruptibile: ⁊ econtra. Nec valꝫ ꝓio si dicatur: qꝫ ſꝫ oē genitū sit corruptibile: tñ bene ē aliqđ genitum qđ nunqꝫ corrūpetur. Quia vel tale corruptibile erit tpe infinito: vel solum tpe finito. Si scđm: tunc post illud tps corrūpetur. Si primū: cuz illud sit corruptibile: habebit potentiā ad non esse. ponat. ergo qꝫ non fit: tūc ī illo tpe infinito simul erit ⁊ non erit. Nec valet scđo dicere qꝫ illud qđ non fuit in aliquo tpe bꝫ potentiam ad non esse in illo tēpore hoc ēm est falsum: qꝫ ad p̄teritum nulla est potentia: alias annus p̄cedens posset redire: qđ ē impossibile. Et hoc de primo sufficiat.

¶ Ad p̄teritū nulla ē potentia.

Vijs nō determiatis ¶ Iste ē quart⁹ tractat⁹ huius libri in quo p. deteriat de perpetuitate mūdi. Et ꝓmet iste tractatus tria ca. In primo recitat ⁊ improbat opiones ātiquoꝝ. In secūdo ponit distinctiones corruptibilis: ⁊ icorruptibilis. In tertio deteriatur de ꝙuertibilitate generabilis: et corruptibilis: ingñabilis: ⁊ incorruptibilis. ptes videbūtur in ꝓcessu. Dicit ergo primo sic: qꝫ post ea q̄ dicta sunt. de finitate: et vnitate mūdi determinād uz ē. vtrū mūdus sit genit⁹: vel ingenit⁹: corruptibilis: vel incorruptibilis: ⁊ anteq̄ illius veritas determinet. cōuenies est p̄narrare opiones antiquoꝝ de illo: ꝓpter tres causas: quas ponit p. in textu. Quaꝝ pria talis ē. qꝫ rōnes opionum cōtrariaꝝ: sunt dubitatiōes: hoc est obiections contrariorꝝ: modo dubitationes ⁊ obiectiones contrariorum sunt veritatum quesitaꝝ manifestationes. ¶ Scđa cā. qꝫ si iuxta opiones antiquoꝝ falsas et improbatas: ponat opio vera: eius veritas magis apparebit: ex quo oppolita iuxta se posita magis eluscescunt. Tertia causa ē. qꝫ volētes veꝝ discernere a falso: sufficiēter ⁊ pfecte: debēt vtriusq̄ opionis rōnes pfecte videre: ⁊ ad neutrā partē se declare ꝓpter amorem vel odiū aduersarioꝝ: ſꝫ ꝓpter purā rōnum euidētiaz. T. Demōstratū qđ est ergo. ¶ Hic p. recitat opiones ātiquoꝝ d. qꝫ plurimi ātiquoꝝ posuerūt mūduz esse factū vel genitū: ⁊ istoꝝ aliq̄ dixerūt mūduz eē genitū ⁊ eē incorruptibilē a pte post. ⁊ ista opio attribuit pla. q̄ opio ē cōformis nře fidei: capiēdo illū terminum genitū largeꝫ vt se extēdit ad creatū. hec aūt opio ꝓ pñti tenēda ē. Alij dixerūt mūduz eē corruptibilē sic qꝫ nū q̄ postea regñaret. sicut democrit⁹ d. mūdū eē genitū p aggregatōez athomoꝝ: ⁊ eē corruptibilē p segregationez eorūdē. Alij posuerūt mūdū vicissim gñari ⁊ corrūpi: ⁊ hui⁹ opionis fuit empedocles' ponēs mūdū corrūpi p amicitiā. ⁊ gñari p litē. T. Et factū ē. ¶ Hic p. pōit ꝓclōem ꝓtra opionez pla. q̄ talis ē. qꝫ irratiōabile est dicere mūduz fuisse genitū: ⁊ tñ eē incorruptibilez. Probat p. duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ pria ē. qꝫ illud qđ rōnabiliter đr in phīa naturali: đꝫ habere veritatē in oībus vel in plurib⁹: ſꝫ cōiter illa q̄ apparēt nobis facta: videntur eē corruptibilia: ergo nō est ponēdum in phīa naturali qꝫ mūd⁹ sit genit⁹ ⁊ nō corruptibilis. ¶ Ad hāc rōnem đr cū platōe: qꝫ maior essz x̄a si auctoritas fidei (q̄ auctoritati phīe ⁊ phōꝝ pferēda est) nō essz ad opposituz. T. Adhuc aūt. ¶ Scđa rō talis ē. Oīne qđ fit: fit ex materia p̄suppolita: cū mbil possz fieri ex nihilo: ex

Opio platōis

Opio democriti.

Opio empedoclis.

go si mūd⁹ fuit fact⁹ oportuit ꝓncipiuz materiale ꝑexistere ex quo fiebat: ⁊ ex quo illud principiū materiale ante mūdi ꝓductōez erat sine forma mundi: seq̄tur q̄ etiā possz esse sine forma mūdi: ergo si mūd⁹ fuit fact⁹ nō est corruptibilis. ¶ Ad hāc rōez dr cū platōe: q̄ aīs hz vitatez de illo qđ fit ab agēte pure naturali: nō aūt de illo qđ fit a ꝓria cū per creationē. Eñ sicut de⁹ mundū creauit: ita possz mūduz ānichilare: sz nunq̄ ānichilabit. Rōnes aūt phi satis ꝯcludūt q̄ mūd⁹ non est factus p gñatiōem mō naturali. T. Auxiliū aūt. ¶ Hic phūs remouet cauillatiōem ātiquoz volētiuz platonē excusare qui dicebāt mūdū esse factū gra doctrīe: sicut in descriptionib⁹ geometris volētes facere demōstrationes i figuris q̄z linee sunt simul: sicut de figuris corpoz celestiū: tūc nos faciētes figurā describim⁹ primo vnā lineā: ⁊ postea aliā. Dicit p. q̄ nō est sile de dictis descriptionib⁹ ⁊ de ista materia: q⁹ nihil refert in demonstratōe mathema. siue oēs linee facte sunt simul: siue nō: sz multū refert ad demōstratiōes phisi. q̄ inqrūt de motib⁹ ⁊ causis trāsmutationū T. Vicissiz aūt ¶ Hic p. ipꝛobat opīoem empedocis ponēs talē ꝯclōnem q̄ irrationabile ē dicere mūdū multotiēs gñari et corrūpi p litē ⁊ amicitiā. Pz: q⁹ mūd⁹ manet sp vn⁹ et idē fm substātiā ei⁹ ⁊ p segregatōem ⁊ cōgregatiōem solū fit vnio ĩter elemēta in situ ⁊ ordīe: vel segregatō sed p gñatiōez ⁊ corruptiōem acq̄ritur aliq̄d de ſba rei vel depdit. ¶ irrationabile ē dicere mūdū multotiēs corrūpi ⁊ gñari p litē ⁊ amicitiā. T. Totalr ei aūt. ¶ Hic p. ipꝛobat opīoem democriti ponēs talē ꝯclōem d. q̄ irrationabile ē mūduz corrūpi: sic q̄ postea nō pt regñari: q⁹ fm sic ponētes mūd⁹ ē genit⁹ siue ꝓduct⁹ ex materia ⁊ forma q̄ quidē materia āte gñatiōez mūdi fuit in potētia ad formā mūdi ⁊ post q̄ mūd⁹ erit corrupt⁹ adhuc manebit materia: sequit̄ q̄ adhuc erit in potentia ad formā mūdi sicut pri⁹ erat: ⁊ p ꝯs poterit mundus regñari. T. Sūt aūt qđā ¶ Hic p. resumit opīoez plato. d. q̄ qđā dixerūt aliq̄ ingenitū esse corruptibile: ⁊ aliq̄ genitū esse ĩcorruptibile: vt dicit plato ĩ thimeo: ubi eñ dixit celū esse factū: ⁊ de cetero esse sempiternū. dictū aūt pla. est vez capiēdo factū large: vt sub se cōprehēdit creatū.

Primū aūt ¶ Istud ē scdz ca. hui⁹ tractat⁹: in quo p. post q̄ in ca. p̄cedēti posuit opīones antiquoz d mūdo an sit gēit⁹ ⁊ corruptibilis: nūc deteriat de eo fm opīoem ꝓpriā d. prio sic. q̄ prio dicēduz ē de multiplicate dꝛ teriez gñabile ingñabile: corruptibile ⁊ ĩcorruptibile: ⁊ cām assignat phūs: q⁹ illa noīa dicunt multipl'r: ⁊ q̄uis ordēs ĩ quib⁹ talia noīa ponunt essent ꝛe in ci sensu: ñ vtile ē ista noīa distinguere: cū alias necesse essz intellectū ꝯfuse se hr̄e: ⁊ nō bene scire ad quā intētionez vteremur tali noīe: si vteremur sine distictiōe. Eñ ex isto tertio elicit ista auctoritas: multipler indistinctū parit ꝯfusiōem. T. Dr aūt ingenitū. ¶ Hic p. pōit multiplicitatē hui⁹ termini ingenituz dicēs. q̄ ingenitū dr vnomō qđ ante nō erat ⁊ mō est: sine ei⁹ gñatione vel trāsmutatiōe: ⁊ istomō aliq̄ vtebātur isto tertio ingenitū: dicētes mūdū vel celū ē ingenituz: cū ipi dicebāt mūdū esse: cū ante nō essz sine ei⁹ generatiōe. T. Alia aūt. ¶ Scdo mō dr ingenituz qđ sz fieri possit ⁊ gñari nondū tñ est: ⁊ illud nō dr ingñabile. sz ingenitū: q⁹ nunduz genitū vt antiꝛps. T. Uno aūt. ¶ Tertio mō dr ingenitū qđ oīno fieri nō pt: nec pt h:re esse post nō esse. ⁊ illomō idem est qđ ingñabile: vt chimera vel de⁹. T. Impossibile aūt. ¶ P. hic ponit multiplicitatē hui⁹ termini ipossibile: dicēs q̄ aliq̄d dr impossibile dupl'r. Unomō q⁹ nullo mō pt ee. Aliomō fm qđ: sic q̄ nō faciliter: aut cito: aut bene pt ee. Sz simpliciter possz ee. Ex istis duob⁹ modis aliq̄d pt etiā dici ingenitū. T. Si aūt eodēm:ō. ¶ Hic p. ponit multiplicitatē istiꝰ termini genitū dicēs: q̄ genitum dr vno modo oē illud qđ habuit esse post nō esse: siue hoc sit p trāsmutatiōez naturalē siue nō. T. Alo aūt modo. ¶ Scdomō dr genitū qđ nō est: sz tñ pt esse vel fieri: siue mō hoc sit faciliter ⁊ cito: siue nō. T. Uno autem. ¶ Tertio dr genitū qđ post trāsmutatiōem pt esse post nō esse. ¶ Aduertēduz tñ est: q̄ isti duo termini scz possibile ⁊ ipossibile: capiūtur vnomō simpli:r ⁊ tunc illud dr possibile qđ p aliq̄ potētiam pt esse: siue naturalem siue supnaturalez: ⁊ illud dr ipossibile qđ nullomō pōt esse. Aliomō dr possibile ⁊ ipossibile: respectu alicuius potētie actiue vel passiue: ⁊ sic repiūtur in reb⁹ naturalib⁹. Eñ illud dr possibile respectu alicui⁹ potētie actiue: qđ pt fieri a tali potētia actiua: ⁊ illud ipossibile qđ non pt fieri a tali potētia naturaliter. T. Sz corrupti bile. ¶ Hic p. ponit multiplicitates hoꝛ ter ioꝛ: sz corruptibile ⁊ incorruptibile dicēs: q̄ corruptibile dr vno modo qđ est ⁊ pt nō esse. siue hoc sit trāsmutatione naturali siue nō. T. Est aūt. ¶ Scdomodo dr corruptibile qđ p transmutatōem naturalez pt nō esse. T. Ad huc aliter. ¶ Tertiomō dr corruptibile qđ pt faciliter corrūpi: ⁊ tale dr ex carīon. i. bene corruptibile. T. Sz ĩcorruptibile. ¶ Hic p. dicit q̄ ĩcorruptibile dr vno modo qđ nō est vel pt nō esse: cū tñ ante fuerit sine corruptiōe ꝓprie dicta. sicut mot⁹ vel tact⁹. T. Aut ens quidaz possibile. ¶ Scdomodo dr incorruptibile qđ ipossibile ē corrūpi: vt de⁹. T. Dicitur aūt incorruptibile. ¶ Tertiomodo dr incorruptibile qđ non pt faciliter corrumpi. T. Itaq̄ aūt. ¶ P. hic subiūgit q̄ incorruptibile ꝓprie dr qđ non pt corrūpi: ⁊ ingenitum qđ non pt fieri. T. Si itaq̄ aliquis. ¶ P. hic intēdit talē conclusiōem q̄ potētia actiua terīatur p maximū in qđ pt aut p minimuz qđ non pt. Probat sic p. p illud tertiatur potētia p qđ apparet distinctio ei⁹ a maioꝛ ⁊ mīoꝛi potentia: sz hoc est per maximuz in qđ pōt: aut per minimum in quod non pt: igitur potētia actiua terīatur in maximū in quod pt: aut per minimuz in qđ nō pt. T. Nihil aūt. ¶ P. hic remouet vnū dubiū. Illaz ex quo virtus dr terminari: per excellētiorem terminuz: ⁊ ꝓpter hoc virtus que pt in magnuz pt in paruū: ⁊ non ecōtra vt virt⁹ potens cemū libras portare: pōt leuare decez libras ⁊ non ecōtra. Dicere aliq̄s quod nō est vez in aliquibus: q⁹ aliq̄s pt videre granū framēti per aliquod spaciū: qui nō possz videre millesimā partem ei⁹. Ad hoc respōdet p. q̄ hoc nō facit drām in ꝓposito: q⁹ in ꝓposito potētia terminat per extremū terminū: ex parte cui⁹ est accipiēda maioꝛitas potētie: si eñ potētia dicatur maioꝛ: q⁹ pt in maius: tūc debz terminari p maximum in quod pt: vel per minimū in quod non pt: ⁊ in omni mi⁹ illo potest. Et si dicatur potentia maioꝛ que potest in min⁹: tūc terminatur per minimū in quod pt vel per maximum in quod nō potest: ⁊ in omni maius eo potest.

¶ Multiplex indistictuz parit ꝯfusiōem.

Determiatis aūt ¶ Istud ē tertiū ca. hui⁹ tractat⁹ in quo p. vult oñdere q̄ oē gñabile est corruptibile ⁊ ecōtra: ⁊ oē ingñabile ē incorruptibile ⁊ ecōtra. Pro cui⁹ ꝓbatiōe ꝓmittit quatuoꝛ suppōnes. Quaꝝ ꝓria est. si est aliq̄d possibile esse: ⁊ possibile nō esse: vtraq̄ potētia tā ad esse q̄ ad nō esse ē in tpe deteriato: ita q̄ potētia ad esse ē potentia ad esse p tps deteriatum: ⁊ nō ad esse p tps in infinitū. Silr potētia ad nō esse ē ad nō esse p tps deteriatuz: ⁊ nō per tps infinitū: ⁊ hāc suppōem dicit p. esse intelligēdaz in oib⁹ p̄dicamētis vt ad esse hoiem: ad eē albū: ad esse tricubituz: ⁊ sic de aliis. Et isti⁹ suppōnis p. assignat cām: q⁹ si non quelz talis sit in tpe deteriato: tunc vna erit in tpe infinito ⁊ alia etiā in tpe infinito: qđ est etiā impossibi

¶ Nō ꝓtingit esse plura tpa infinita.

le:q; nō ꝓtingit esse plura tpa infinita:eo q; vnū tps infinitum si esz:ꝓtineret oē tps. T.Principiuz autem. ¶ Scōa suppō est.q. talis est q falsum ⁊ ipossibile non sunt idē ꝙuertibiliter.similiter nec vex ⁊ possibile: pz. nam si sortes de facto nō sedeat:tūc sortē sedere ē falsum:⁊ tñ nō est ipossibile.sūr non ē vex:⁊ tñ est possibile:ergo nō oē possibile ē vex nec oē falsuz ē impossibile Et subdit p.q loqtur de ẏo ⁊ falso simplr.similiter de possibili ⁊ ipossibili simplr. ⁊ sine addito. Ad vex simpliciter ⁊ vex ex suppōne nō sunt idē ꝙuertibiliter:nec falsum simplr nec falsuz ex suppōne: q; triāguluz hr̄e tres est vex simplr.⁊ tñ esz falsum si triangul⁹ esz circulus.Silr diametrum quadrati esse cōmēsurabilem coste ē impossibile simplr.⁊ tñ esz vex si linea esz ex īdiuisibilib⁹ cōposita. ¶ Tertia suppō est q ad positionem ipossibilis seq̄tur inconuenīēs: qō nō sequit ad positōez falsi possibilis:q; ad ipossibile seq̄tur bene ipossibile:licz bene sequit falsuz:⁊ iō si ꝑñs alicui⁹ bone ꝑñe est ipossibile:añs nō solū est falsuz:⁊ ipossibile. T.Hoc idez igit. ¶ Quarta suppō ē q idē hz simul potētiā ad oppositā:⁊ nō hz potētiā ad hoc vt simul ⁊ semel existat sub oppositis:vt sortes nūc sedēs hz potētiam sedēdi nūc:q; si nō possz sedere iam nō sederet nunc:⁊ cū hoc hz potētiaz nō sedēdi cuz ꝓt surgere. ⁊ non hz potētiā ad hoc q simul sedeat ⁊ nō sedeat. T.Sz itaq;. ¶ Pbic intēdit oñdere q oē semp ens est incorruptibile sic omne sp ens non ꝓt nō esse:ergo oē semp ens est incorruptibile.Añs pz:q; nisi sic detur oppositū scz q semp ens possz non esse:tūc erit aliquid qō est sp ens de quo erit vex dicere q non est:⁊ hoc ē falsum ⁊ impossibile: ergo ⁊ illud ex quo sequit. Cōsequntia ptz: q; ponat ita esse scz q sp ens ꝓt nō esse:scz q semp ens nō ē.⁊ signetur illud ⁊ sit a.tūc arguit sic.a non est ⁊ a est semp ens ergo semp ens nō est.hoc aūt est falsum ⁊ ipossibile:ergo ⁊ aliqua ꝓmissaruz:⁊ non alia q̄ ista a non est: ergo ipa est falsa:⁊ p ꝑñs ista ē vera semp ens nō ꝓt nō esse. ¶ Circa hāc ꝓbatōem est aduertēdum q; ⁊ ista de possibili diuisa ꝓcedatur scz semper ens ꝓt nō esse.⁊ tñ ista cōposita negatur possibile ē semp ens nō esse:sicut albuz pōt esse nigrū:⁊ tñ impossibile est albū esse nigrū. Vltrius ỏ q hec ē possibilis a sp est:intelligēdo per a mūdum siue celū. Silr hec est possibilis a non est:⁊ iō ad neutrā eaz seq̄tur ipossibile. Nec impossibile qō infert Ar⁹.sequit ex impossibilitate vni⁹ illarum ꝓpōnuz:⁊ ex impossibilitate copulatiue ex eis cōposite:⁊ iō sicut ꝑñs qō infert p.est ipossibile:sic etiā ⁊ añs:⁊ vtraq; ꝓmissaz sit possibilis.⁊ iō p.ex ipossibilitate ꝑñtis inferens ipossibilitatez vni⁹ ꝓmisse:cōmittit fallatiaz non cause vt cause. Sz diceret aliq̄s q ex ipossibilitate conclusionis ỏz referri ipossibilitas añtis. Ad q talis illatio est bona:⁊ tūc Ar⁹.nō oñdit ꝓpositū. vult eñ Ar⁹. ostēdere istā esse impossibilē.aliqō semp ens ꝓt nō eē. per hoc q a nō esse sit ipossibile ⁊ a esse: ⁊ sic Ar⁹. ex ipossibilitate ꝑñtis:⁊ bene inferat ipossibilitatē añtis non tñ pōt inferre ipossibilitatē illi⁹ ꝓpōnis scz a non est:cū ad ipossibilitatē copulatiue affirmatiue nō seq̄tur ipossibilitas alicui⁹ eius ptis. Ex istis ptz q si ꝓpō Ar⁹.debeat esse ẏa:oz q capiat eā in sensu composito.

T.Similiter aūt. ¶ Pbic p.ꝑñ oñdit q oē semp ens est ingenitū siue inq̄ñabile. Pz:q; nō est q̄ñabile:ergo est inq̄ñabile.añs pz:q; illud qō est q̄ñabile hz potētiā ad nō esse ⁊ semp ens nō hz potētiā ad nō esse:g nullū sp ens ē generabile. Adioz pz:q; si sp ens hr̄et potētiā ad nō esse: vel hoc esz tpe finito vel infinito. Si tpe infinito:seq̄tur q tpe finito talē potentiam habeat:cū sp in tpe infinito ꝛcludit finitū tps:⁊ tūc illa erit possibilis q illud sp ens in illo tpe non hz potētiaz ad esse:⁊ per consequns nō est generabile. T.Qñ autem. ¶ Pbic p. vult ꝓbare q nullū genitū siue corruptibile est sp ens ⁊ p hui⁹ ꝓbationē ꝓmittit quasdā suppōnes. Quaꝝ ꝓma ē ista:q ista se habēt p modū ꝓtrariōis sp ens ⁊ non semper ens:⁊ ista modo ꝓtrario semp ens ⁊ semper nō ens: ⁊ ista modo subcōtrario non sp ens ⁊ non semp nō ens: cū illa equiualeant istis q̄ñq; ens ⁊ q̄ñq; non ens. Silr ista contradicūt semp possibile esse ⁊ nō semp possibile esse:Etiā ista semp possibile nō esse ⁊ nō semp pos.non esse. T.Necesse ē. ¶ Pbic p. ponit scōam suppōem q talis ē.q idē q̄ñq; possibile ē esse ⁊ quādoq; possibile ē non esse:⁊ etiam idē q̄ñq; ē ⁊ quādoq; nō est. Hāc suppōnem declarat p. in termis significatiuis sic.semp ens ⁊ sp nō ens de vno ⁊ eodē falsificātur:puta de sorte:ergo negatiōes contradictorie illis insunt eidem sorti:q; de quolz ỏ vere alteuz contradictoriox ergo de sorte vex ē dicere q sortes q̄ñq; est ⁊ sortes q̄ñq; nō est.⁊ sic idem possibile ē quādoq; esse ⁊ q̄ñq; non esse.Et subdit p.q hoc copulatū scz possibile eē ⁊ possibile nō esse:similiter quādoq; eē ⁊ q̄ñq; nō esse: est medium inter ista duo:scz sp esse ⁊ sp non eē. T.Nō autez vniuersalis. ¶ Pbic p.declarat dictā suppōem in termis cōib⁹ siue nō significatiuis: ponēdo q sp ens sit a ⁊ sp non ens b:⁊ nō sp ens g.⁊ nō semp nō ens d.Tunc arguit sic.a ⁊ b nulli eidē cōuenire possunt simul ⁊ semel:ergo d ⁊ g vni ⁊ eidē ꝙuenire possunt:q; si vnū cōtradictoriox falsificat de aliquo subiecto:alterū ỏz verificari de eodē.vīmodo illud subiectū ꝑ aliquo suppōnat:⁊ sit eiusdē nūeri cū illis ꝓtradictoriis ⁊ nō sit termin⁹ collectiu⁹:q; si esz termin⁹ collectiu⁹:tūc ꝓtradictoria debēt eē alteri⁹ nūeri vt visuz ē in scōo ꝓarmemias. T.Sz itaq;. ¶ Pbic p.ꝓbat dictū suū scz q nullū genitū vel corruptibile est sp ens vel sp non ens sic: q; oē q̄ñabile vel corruptibile ꝓt aliq̄n esse ⁊ aliq̄n nō eē. ergo nullū tale ē semp ens vel semp nō ens. T.Ergo si ingenitū. ¶ Pbic p.infert vnū correlariū qō ē tale: oē inq̄ñabile siue ingenitū est sp ens siue sempiternū. Similiter oē incorruptibile ē sp ens siue sempiternū. T. Dico aūt.P.hic expōit q̄d intellexit p ingenitū ⁊ incorruptibile d.q ingenitū vel inq̄ñabile ỏ illud qō est et nunq̄ potuit nō esse:⁊ sic chimera nō ỏ inq̄ñabilis siue ingenita:nec etiā incorruptibilis. T.Aut si q̄dem. ¶ Pbic p.subdit q ex dictis apparet q inq̄ñabile ⁊ incorruptibile ꝙuertūtur cū sp ente: ex quo seq̄tur q inq̄ñabile ⁊ incorruptibile ꝙuertūtur iter se. T.Palam aūt. ¶ Pbic p.ostēdit q genitū ⁊ corruptibile inter se ꝙuertūtur:⁊ gr̄a isti⁹ p:ꝛio ꝓbat q oē corruptibile ē generabile ⁊ hoc sic.oē corruptibile est q̄ñabile:vel aliqō corruptibile ē inq̄ñabile:⁊ nullū corruptibile ē ingenerabile:cū tūc esz incorruptibile:ergo oē corruptibile ē generabile.Silr oē generabile ē corruptibile:pz.q; oē generabile ē corruptibile vel aliqō q̄ñabile ē incorruptibile.⁊ nullū q̄ñabile ē incorruptibile:cū tūc esz inq̄ñabile.g oē q̄ñabile ē corruptibile. T.Si aūt nō. ¶ Pbic infert q q̄ñabile ⁊ corruptibile ꝙuertūtur adinuicē silr inq̄ñabile ⁊ incorruptibile.Prīma ptē ꝓbat p.trib⁹ rōnib⁹.Pria ē.si q̄ñabile ⁊ corruptibile nō ꝙuerterent adinuicē.seq̄ret q aliqō q̄ñabile vel corruptibile esset inq̄ñabile ⁊ incorruptibile.ꝑñs ē falsuz:g ⁊ añs.falsitas ꝑñtis pz ex duab⁹ ꝓpōnib⁹ prī⁹ ostēsis:scz q oē corruptibile ē q̄ñabile: ⁊ oē q̄ñabile ē corruptibile. T.Si eñ a. ¶ Scōa rō ē.q̄cūq; ꝙuertunt cū vno tertio: iter se ꝙuertūtur: ⁊ q̄ñabile ⁊ corruptibile ꝙuertūtur cū vno tertio:scz cū illo copulato q̄ñq; ens ⁊ q̄ñq; nō ens:cum neutrū eoz ē sp ens nec sp nō ens:g inter se ꝙuertūtur

¶ Si vnū contradictoriorū falsificatur ỏ aliquo subiecto: alterū ỏz verificari de eodem.

T.Q; aūt. ¶ Tertia rō ē.ponat eñ q sp ens sit a.et semp nō ens sit b.⁊ q̄ñabile sit g.⁊ corruptibile d.tunc arguit sic.d ⁊ g nō sunt a nec b.q; nec a nec b habēt ꝑs

determinatū ad esse vel ad nō esse: qz a ē tpe infinito: ꝛ b tpe īfinito nō ē. ſz g aliqñ ꝑt esse: ꝛ aliqñ nō eē tpe determinato: ꝛ ſilr ipz v. g g ꝛ v nō sunt a ꝛ b siue ingñabile ꝛ icorruptibile. ℒ. Si itaqꝫ. ℙ. hic ꝓbat scōaz ptez corrolarij scz q ingñabile ꝛ icorruptibile ꝙuertūtur inter se: qz oē qđ ē. est corruptibile vel icorruptibile: gñabile vel ingñabile: ꝛ oē gñabile ē corruptibile ꝛ ecōtra. ergo oē ingñabile ē incorruptibile ꝛ ecōtra. Silr si essz aliqđ ingñabile qđ nō essz icorruptibile: illud essz corruptibile: ꝛ cū oē corruptibile sit gñabile seqr q aliqđ īgñable: essz gñabile: hꝰ aūt falsuz ē. cū oppositū de opposito nō ꝓdicat ꝛe affirmatie mediāte hꝰ ꝛbo ē. sine modificatōe. ℒ. Dicere itaqꝫ. ℂ Hic p. remouet q̄sdaz obiectōes ꝓtra prīs dicta. Diceret ei aliqs q oē genitū est corruptibile: tñ bene ē aliqđ genitū qđ nunqꝫ corrūperet. Et silr aliqđ gñabile qđ nunqꝫ gñabit. Cōtra q̄ argui sic p. vl tale corruptibile qđ nūqꝫ corrūpet tpe ī finito erit: vel tpe finito. Nō tpe ifinito: qz ex quo ē corruptibile: hz potētiā ad nō esse. Ponat ꝫ in illo tpe nō esse: tūc sequit impossibile: scz q illđ qđ tpe īfinito erit aliquo tpe nō erit. Nec ēt tpe finito: qz ex qꝰ ē corruptibile hz potētiā ad nō eē. ꝛ cū erit tpe finito: post illđ tēpꝰ nō erit. ꝛ cū pōit q nūqꝫ corrūperet pꝰ illđ tps finitū erit: qđ ipl̄icat. Est tñ aduertēdum: q si capiant isti termī genitū ꝛ corruptibile vt sub se cōprehēdūt creatūꝛ ānichilatū siue ānichilabile: tūc argumētū Arſ. nō ꝓcludit ꝓtra obiectōes: ꝛ obiectio ꝛa ē. Nā celū ē genitū ꝛ corruptibile: ex qꝰ ē ānichilabile: ꝛ tñ nunqꝫ corrūperet. ex qꝰ nunqꝫ ānichilabit. ℂ Et ad rōem Arſ. dr q celū erit q̄diu erit tps: ꝛ si ī infinitū duraret tps. celuz in infinito tpe essz: ꝛ cū hoc ꝑt nō esse: ꝛ ista ē possibilis celū nō ē. q ē de ie esse hꝰ vīse celū ꝑt nō eē. q vīsa ly stet ī ꝛtate cū ista celū sp ē siue sp erit: non tñ oz q sua vem esse possibilis stet in ꝛtate cū illa: qz ē sibi incōpossibilis: ꝛ iō qz illi⁹ modalis vīse vaꝫ vna de ineē ꝛa: cū tūc ista essz falsa: scz ī infinito tpe ē vel erit celū. Sz vlterius diceret aliqs q oē qđ ē. qđ antea nō fuit: ꝛ tpe īfinito erit: hz potētiā ad nō eē in tpe ꝓterito ī qꝰ nō erat: et nō ad nō esse ī futuro. hoc remouet p. d. q ad eē in ꝓterito nō ē potētia: ſz ad eē in ꝑfīti vel futuro: qz si essz potētia ad ānū ꝓcedēte. tūc illa possz ineē. scz ān⁹ ꝓcedēs ꝑt eē sic: ann⁹ ꝓcedēs fiue ꝓteritꝰ ē. hoc aūt ē impossibile: ꝫ ꝛ illđ ex qꝰ sequit. scz q ad eē in ꝓterito ē potentia. Ex isto textu elicit ista auctoritas: ad ꝓteritū nulla est potētia: qđ sic oz ītelligi: qđ nulla ē potētia vel naturalis vel supnaturalis p quā illud qđ ē ꝓteritū nō fuisse ꝓteritū ē possibile: p ꝑfīti vel futuro. Ex isto aliq volūt elicere q iste modꝰ possibile ꝛ silr iste modꝰ ꝓtiges nō amplīat ad tria tpa: ſz solū ad duo tpa: scz ꝑns ꝛ futuꝝ: qđ tñ falsuz ē. qz qñ sit ꝓmo de ꝛpliatōe illoꝝ mōꝝ illi mōi capiūtur large: ita q illđ ꝑt eē. ad cui⁹ eē nō sequit ꝛtradictio: siue nō implicat ꝛtradictōez: mō nō solū illud q ꝓ ꝑfīti ꝑt eē ꝛ ꝓ futuro ꝑt eē ne ipl̄icat ꝛtradictōez. ſz etiā ꝓ tpe ꝓterito qđ potuit esse ipm esse vel posse esse non implicat ꝛtradictionē.

℄ Ad ꝓteritū nō ē potentia

Quēritur vtꝝ oīs potētia teriatur ad maximū.

Et videt q sic. qz si potētia actiua non teriaret ad maximū in qđ ꝑt. tūc non essz dare maximū pondus q fortes ꝑt portare: ſz hoc videt esse falsuz: ꝫ potētia actiua teriat ad maximū. Dīn⁹ pz: qz tūc quocūqꝫ pōdere dato: fortes ꝑt portare maius pond⁹: ꝛ ꝓ ꝑns fortes ꝑt infinitū pond⁹ portare: qđ videt eē falsuz. Scōo sic ꝓtingit dare maximā velocitatē ſm quā mobile mouet a potētia motiua: igit potētia motiua ad maximū teriat. Dñs pz: qz ꝓtingit dare maximā velocitatē ſm quā mobile deſcēdit ꝓ aliqđ medīū: eo q potētia naturalis in sua actione agit ſm vltimū sui posse. Tertio sic. videt p. in secundo ca. huiua tractatus velle dicere q potentia actiua ꝓ maximū termīatur.

In oppositū tñ arguit. qz ab oī ꝓportōe ine qualitatis maioris ꝑt fieri actio: ꝫ ois potentia actiua excedit suā resistētia: ꝛ nō indiuisibilr: ꝫ diuisibilr: ꝛ ꝑ ꝑns quocūqꝫ passo dato in qđ ꝑt. pōt in maius: ꝛ ꝓ ꝑns potētia nō teriat ad maximū.

Sciendū ꝓ.io. Q potētia ꝙdaz est actiua ꝛ q̄dā passiua. Et passiua ꝙdam ē receptiua solū: sicut īpa materia: ꝛ de illa nō est hic ad ꝓpositū. Alia ē receptiua ꝛ resistiua: ꝛ de illa ē hic ad ꝓpositū. Īt potētia ruz actiuaꝝ q̄daz ē finita: q̄dā infinita. Potētia aūt finita cuiusmōi ē potētia dei. nō teriatur ad maximū: nec ad minimū: qz ad hoc q aliqua potētia teriatur ad maximū vel ad minimū: req̄rit q ī aliqđ resistēs possz agere ꝛ in aliqđ non: mō sic non ē de potētia infinita igitur Potētia aūt actiua finita ꝙ: q̄daz ē motiua: q̄daz ꝓtiua: q̄dam leuatiua: ꝛ q̄daz ꝓductiua. Potētia vo ꝓductiua ꝙ: q̄dam ē ꝓductiua effectꝰ sibi similis: q̄daz vero effectꝰ sibi dissimilis. Silr q̄dā est ꝓductiua effectꝰ: qui posit ꝙ ꝓductus ē iuuat potētiā ad vlteriꝰ ꝓducendū: vt ignis ꝓductꝰ ab igne: iuuat ipm ad ꝓducendū ignē. Quedā vero ē q ꝓducit effectū: qui nō iuuat potētiaz ad vlteriꝰ ꝓducēdū sicut pr ꝓducit filiū. Potētia aūt actiua ad ser cōparari ꝑt scz ad resistētiaz passi ad distātiam: ad effectū: ad tempus. ad velocitatem: ꝛ ad spaciuꝫ.

Sciendū ſcōo Q quadrupl̄r ꝑt intelligi potentiam finitā teriari ad maximum vel ad minimum: scz ad maximū in qđ: maximū in qđ nō: minimū in qđ: nunimū in qđ nō. Ēñ maximū in qđ oz illud in qđ passuz: vel a quo agēte: vel in quo tpe. vel p qđ spaciū: vel per quātam distātiaz: vel qua velocitate: vel tarditate aliqua potētia ꝑt agere vel pati: ꝛ in nullā maiorē resistentiā passi: vel a nulla maiori ꝛtute actiua agētis vel in nullo maiori tpe: vel p nullū maiꝰ spaciū: siue p nullam maiorē distātiaꝫ: vel nulla maiori velocitate: aut tarditate ꝑt agere aut pati: ꝛ tñ in qđlz minꝰ resistens vel a quolibet minori agēte: in minori tēpore: minori spacio vel distātia: minori velocitate: vel tarditate ꝑt agere vel pati. Sz minimū ī qđ oz illud in qđ aliqua potētia oz agere ꝛ pati: ꝛ in nihil minꝰ ꝛc. Sed maximū in qđ nō oz illud in quod nō ꝛc. aliqua potentia ꝑt agere vel pati: ꝛ quolz maiori illo vaꝫ minꝰ in qđ ꝛc. ꝑt agere vel pati. Sz minimū in qđ nō oz illud ī qđ nō ꝛc. aliqua potentia ꝑt agere vel pati ꝛ quolz maiori illo vaꝫ maiꝰ in qđ ꝛc. potētia ꝑt agere vel pati.

Sciendū tertio. Q ꝓ teriatione buiꝰ q̄stionis ꝓmittit tale ꝓeābuluz. Si quilbz excessus sufficit ad cōtinuādum motū inceptū. etiā quilibz excessus sufficit ad inchoādum motū: ptz: qz si nō quilibz excessus sufficiens ad inchoāduz motū sufficit ad motū ꝓtinuādum: hoc videt esse ex eo q inchoare motū est difficiliꝰ q ꝓtinuare motū: vel ergo ē difficiliꝰ finite vel infinite nō infinite: cū tūc oporteret eē excessuz infinitū ad inchoandū motū: qui nō est ponend⁹. Si finite: vel ꝫ est difficiliꝰ in duplo ichoare q ꝓtinuare: vel ī aliqua alia ꝓportōe: Si ī duplo. cū quilz excessus sufficiat ad ꝓtinuandū motū: medietas illi⁹ excessus ſm quē mouēs ꝓtinuat motū ꝛ excedit resistētiā mobilis sufficiet ꝓtinuare illū motū: ꝛ cū inchoare solū motū sit difficiliꝰ in duplo: sequit q tot⁹ excessus sufficit ad inchoādum motum cū ille se hz vt duplū in ordine ad medietatē eius. Consilr argueret si diceret q ichoare motū essz in decuplo difficiliꝰ q̄ cōtinuare motū. Nā si dicatur q ī decuplo sit difficiliꝰ ichoare motū q̄ ꝓtinuare: sit ꝫ excessus

sus a: q̄ nō sufficit ad ichoādū: ⁊ cū quilz excessus sufficiat ad continuādū: seq̄tur q̄ decima ps ipius a: sufficiat ad ꝓtinuāduz: ⁊ cū soluz in decuplo sit difficili⁹ in choare q̄ ꝓtinuare: seq̄tur q̄ decupla ps ipsi⁹ a sufficit ad ꝓtinuādum motū: ergo si quilz excessus sufficiat ad continuādū motuz: cū solum difficili⁹ finite sit inchoare q̄ continuare: q̄libz excessus sufficit ad inchoāndum: añs aūt istius ꝑambuli cōiter ab omnib⁹ cōcedit. Istis notatis sit prima.

Conclusio Non ē dare maximā resistētiaz ī quā potētia actiua p̄t. pz. Nam si sic dek illa potētia actiua ⁊ sit a. ⁊ ei⁹ resistentia sit b. tūc añ. sic a excedit b vel non. si nō: ergo a nō p̄t in b. cū ois potētia actiua q̄tuz ad posse agere: potētia ꝓpinqua debeat excedere potētiam resistitiuaz: q̄tum ad posse resistere. Si excedat: vel ḡ excedit excessu visibili vel idiuisibili. nō indiuisibili: cū null⁹ talis sit: si visibili: tūc sunt plures ptes illi⁹ excessus: si ḡ ipm b augeak in tm̄ q̄ ipm a solum excedat in medietate: excessus adhuc a ageret in b. cū q̄libet excessus sufficiat ad inchoāduz motū vt pz ex ꝑambulo: ⁊ cux tūc b sit maio⁹ q̄ erat ante: sequit̄ q̄ b nō erat maximū in q̄ō poterat a.

Conclusio scōa. Non ē dare minimā resistentiā in quā potētia actiua p̄t. pz: nam sit illa potētia resistitiua b. tūc añ. sic: potētia actiua p̄t in b resistentiā: ergo p̄t in suā medietatem. ꝓba pz: q⁹ q̄cquid p̄t agere in maiorē resistentiā. p̄t agere in minorē resistētiaz. Sz si potentia actiua p̄t in medietatē ipi⁹ b. cum illa medietas sit minor q̄ b. seq̄tur q̄ b nō erat minimū in q̄ō potentia actiua poterat.

Cōclusio tertia Non ē dare maximā resistētiā in quā potētia actiua nō p̄t. Probat. nā sit illa maxima resistētia b. tūc añ. sic: potētia actiua nō p̄t ī b. ḡ nō p̄t in maio⁹ in resistēdo. ꝓba pz: q⁹ q̄cquid nō p̄t in min⁹ siue in minorē resistentiā nō p̄t in maiorē ⁊ si potentia actiua non p̄t in maio⁹: tūc b nō erat maximū in q̄ō potētia actiua nō poterat.

Cōclusio quarta. Est dare minimā resistētiam in quā potētia actiua finita nō pōt pz: q⁹ ois potentia actiua finita ī aliq̄ resistentiā p̄t: ⁊ ī aliquā nō. vel ergo dab̄ maxia resistētia in quam pōt: vel minima in quam p̄t. vel maxima in qua nō pōt: vel mīma in quaz nō potest. Sz tria prima mēbra nō p̄nt dici: vt pz ex dictis: ḡ relinq̄tur quartū. Luz ꝑdictis tū bñ stat q̄ ē dare minimā vel maximā resistentiā in quā potētia actiua p̄t cū aliquib⁹ circūstātijs: vt pote cū tāta velocitate vel tarditate: in tali vel in tali medio: q⁹ Iz nō sit dare maximū pondus vel minimū pōdus simplr q̄ō fortes p̄t portare: tū bene ē dāduz maximū pond⁹ vel minimū q̄ō fortes p̄t portare: tanta vel tāta velocitate: ī tali medio: ita q̄ si pond⁹ essz maio⁹ ⁊ medū grossius siue min⁹ dispositū: fortes nō possz portare illud pond⁹ tāta velocitate. Ex dictis pz. q̄ tūc cognoscim⁹ potētiā actiuā terīari ad minimū in q̄ō nō p̄t: q̄n cognoscimus minimū in q̄ō non p̄t potētia actiua: q⁹ tūc cognoscim⁹ q̄ potētia actiua nō pōt in tm̄ nec in pl⁹: ⁊ tū quoIz minori illo dak maio⁹ in q̄ō ipa potētia p̄t. Per hoc ēm q̄ō nō pōt in tm̄ nec in pl⁹: distinguit̄ a potētia maiori ⁊ p hoc q̄ p̄t in q̄Iz minore illo maio⁹ distinguit̄ a potētia minori. ¶ Pro cōparatiōe potētie actiue ad distātiam est aduertendū q̄ distātia nō hz ꝓprie locum in teriatione potētie actiue motiue localiter: q⁹ sp in tali actione potētia motiua ē simul cū moto: vt pz. vij. phisi. ⁊ b leq̄ndo de mouēte. primo ⁊ immediato: nisi talis motus localis fieret p alteratiōez illomō quo magnes alterādo ferrū mouet ipm ⁊ trahit ipm per aliquā distātiaz: nō in ꝓposito vidēduz ē de cōparatiōe potētie alteratiue ad distātiam: quō illa terīetur per distātiam: ⁊ quō non. Et pro illius manifestatione.

Sciendū est: q̄ dria ē inter spaciū vltra q̄ō: ⁊ inter spaciū in quo. Ibi spaciū vltra q̄ō: dr̄ spaciuz inter mediū inter agēs ⁊ patiens: extra q̄ō tamen est patiens: sed spaciū in quo: dr̄ spacium in quo est ipsuz patiens. Isto notato sit.

Conclusio ꝓia. nō est dare maximā distātiam vltra quā potētia actiua p̄t agere: nec q̄ simplr nec q̄ cū certa resistētia. Primū pz: naz sit illa distātia a ⁊ resistentia b. tūc ex quo potentia actiua vltra agit in b. sequitur q̄ eadē potentia in dimidiū ad b ageret ad maiorem distātiaz: igit̄ distātia nō erat maxima vltra quā potētia actiua p̄t agere. añs pz: ex regulis de cōpabilitate motuū in. vij. phisi. traditis. Et ꝓfirmak. naz sit b ꝓ instāti p̄nti vltra maximā distātiaz vltra quā potētia actiua p̄t agere: ⁊ in hoc instāti incipiat elōgari ab a. sequit̄ q̄ in p̄nti instāti a agit in b. ⁊ in mediate a nō aget in b. ⁊ sic p̄ns instans erit vltimū instās esse actionis: ⁊ p ꝓns darek vltimū instās esse mot⁹: q̄ō ē impossibile. Scōa ps pz: q⁹ si agens ageret in b passuz cū certa resistētia ꝑm certū gradū velocitatis idē agens pōt agere in idē passum remoti⁹ miori velocitate siue miori gradu velocitatis: ḡ victa distātia non erat maxima simplr: nec maxia cuz certa resistētia: vltra quā victuz agēs p̄t agere ī passuz b. Cū isto tū bene stat q̄ victa distātia erat maxia vltra quā victū agēs poterat agere ī b passuz: cū certa resistētia ⁊ cū certo gradu velocitatis ¶ Scōa ꝓclo. nō est dare maximā distātiaz vltra quaz agēs nō pōt agere in passuz pz: q⁹ tūc vltra illā qualz maiori data darek miōr vltra quā agēs possz agere in passuz q̄ tū miōr essz maior illa data vltra quā nō pōt: mō hoc ē falsuz: q⁹ illud q̄ō nō p̄t vltra min⁹: nō pōt vltra mai⁹: saltē p remotōez. ¶ Tertia ꝓclo. nō ē dare minimā distātiā vltra quā agēs p̄t agere in passuz: q⁹ tūc vltra illā possz agēs ⁊ nō vltra minorē. ⁊ sic si passum incipet appꝛoxiari agenti: tūc essz dare vltimū instās esse actōis q̄ō ē incōueniēs igr̄. ¶ Quarta ꝓclo. est dare minimā distātiā vltra quā agēs nō pōt agere ī passuz: pz. q⁹ vltra aliq̄ distātiaz agēs p̄t agere in passum ⁊ vltra aliq̄ non: ⁊ nō est dare maximā vltra quā pōt: nec maximā vltra quā nō pōt: nec minimā vltra quaz pōt. Et cū talis potētia sit terīabilis. relinq̄tur q̄ ꝓtingit dare minimā vltra quā nō p̄t. Concl⁹ aūt victa intelligit̄ de agētib⁹ sic se habētib⁹: q̄ si vltra distātiā aliquā agere p̄nt. p̄nt agere vltra quācūq̄ distātiā: miorē. Sūt tū alia agētia q̄ Iz p̄nt agere vltra aliq̄ distātiā nō tm̄ vltrā quācūq̄ distātiā miorē vt visibile vltra aliq̄ distātiaz p̄t agere in ipm oculū: ⁊ tm̄ nō vltra q̄ cūq̄ miorē distātiaz p̄t agere in ipz oculū. Et ꝓpter ista agentia siue istox agētiū potētias: ponit̄ q̄nta ꝓclo q̄ talis ē Recedēdo ab oculo ꝓ receptōe visiōis nō est dare minimā distātiā vltra quā visibile nō p̄t agere visiōez in visuz. ꝓpter distātie puitatē. nec ē dare minimā vltra quā p̄t. Pria ps pz: q⁹ quacūq̄ distātia data vltra quā ꝓpter ei⁹ puitatē nō p̄t agere visibile ī visum: est dare minorē vltra quā nō p̄t agere ꝓpter ei⁹ puitatē. q⁹ q̄c q̄d nō pōt vltra mai⁹ ꝓpter ei⁹ puitatē nō p̄t vltra minus. Scōa ps pz: q⁹ si sit aliqua distātia minima vltra quā p̄t q̄ si essz miōr vltra ipaz nō possz: seq̄t̄ q̄ in appꝛoximatōe visibilis ad visuz essz dare vltimū instās nō esse illi⁹ visiōis. ꝓns ē falsum: ḡ ⁊ añs. ¶ Alia ꝓclo. recedēdo ab oculo ꝓ visiōis receptōe ē dare maximaz distātiā vltra quā visibile nō p̄t agere in visum ꝓpter distātie puitatē. pz q⁹ iter oēs distātias vltra quas visibile nō p̄t ꝓpter puitatē. ē dare vnā maximā vltra quā nō p̄t. ⁊ qualz maiore illa dak miōr vltra quā p̄t. Et si visibile essz vltra illā distātiā ⁊ incipet elōgari a visu

tūc nō ageret in visuz:sz imediate post hoc ageret. Similiter est dāda minima distātia vltra quā visibile nō ꝑt agere in visuz ⁊ hoc ꝓpter distātie magnitudinē.pz qz iter oēs distātias vltra quas visibile nō ꝑt agere ꝓpter distātiarum magnitudinem est aliqua minima vltra quā visibile non ꝑt agere ⁊ tñ qualz minoze illa datur maioz vltra quā potest.

Sz pzo cōpatiōe potētie actiue ad effectū

ponit talis ꝟcl'o. ¶ Potentia actiua q̄ iuuat suo effectu ad ꝓducēduz vlteriꝰ effectū non teriat ꝑ maximū vel minimū. q̄tum ē de se.pz: qz tali agēte dato puta igne ꝑt ꝓducere aliū ignē. ⁊ cū illo itez vnū aliū:⁊ sic deiceps q̄tuz ē de se.⁊ hoc ē q̄ dicit p.sc̄o de aīa:q̄ ignis in infinitū creſceret:ſi infinitū cōbuſtibile apponat.cū hoc tñ ſtat q̄ illa potētia teriat maxio effectu: qui ꝑt ꝓduci in tali materia in tāto tpe:⁊ tāta velocitate. Sz potētia ꝓductiua q̄ non iuuat ſuo effectu teriat mīmo effectu quē nō ꝑt ꝓducere. pz de cozpe lucido ſiue luminoſo. Illud eſt cozpꝰ lumē.ita intēſum ꝑt ꝓducere: qñ quolz intēſiozi illo dat intēſius q̄ ꝑt ꝓducere:igitur. Sz circa hoc q̄reret aliq̄s an aliq̄ cozpꝰ lucidū ꝓducere i aliq̄ mediū quēlz gradū circa ſummū gradū lucis exñtis in lucido ſit poſſibile. Ad hoc ðz q̄ nō:q: ponat a cozpꝰ lucidū q̄ ꝓducat in a mediū quēlz gradū lumis circa ſummū gradū lumis exñtis in a lucido ⁊ ſit lumē mediꝰ b.⁊ lumē ipi⁹ a c. Tūc q̄rit vtꝝ excedat b vel nō. Si dicat q̄ excedat b.vel hoc exceſſu diſibili vel īdiuiſibili.ſi diſibili ſequit q̄ circa ſummū gradū poſſz fuiſſe lumē intēſius q̄ ſit ꝓductū:⁊ ſic nō quilibz grad⁹ citra ſummū eſſz ꝓduct⁹: q̄ ē ꝓtra ipoteſim Nec exceſſu īdiuiſibili:cū null⁹ talis ſit. Si dicat q̄ nō excedat:tūc nō eſt ꝓduct⁹ quilz grad⁹ citra ſummū ili⁹:q̄ ē ꝓtra poſitū. Nec valz iſta ꝟa a lucidū quēlibet gradū citra ſummū ꝑt ꝓducere in aliq̄ mediū: ergo poſſibile ē a lucidū quēlz gradū citra ſummū ꝓducere in aliq̄ mediū. ¶ De cōpatōne aūt potentie actine ad velocitatē ponit talis ꝟcl'o. Nulla potētia pure naturalis q̄tuz eſt de ſe teriatur ad maximā velocitatē q̄ ꝑt facere:vel minimaz q̄ ꝑt facere.pz:qz velocitas ſeq̄tur ꝓpoztiōem potētie ad reſiſtētiaz:ſz hmōi ꝓpoztio in infinitū ꝑt diminui vel augeri:igit in infinitū velocitas aut tarditas ꝑt augeri vel diminui. Sz tñ reſpectu certe reſiſtentie date potētia pure naturalis ꝑ maximā velocitatez ⁊ ꝑ minimā q̄ ꝑt ꝓducere teriatur vt pz de lapide īm aere moto fm totū ſui conatū qui nō ꝑt moueri velociꝰ q̄ mouet retenta tali reſiſtentia:⁊ ceteris ſimilib⁹ ꝑmanentib⁹. ¶ De compatione potentie actiue ad tps ponit talis ꝟcluſio. Potētia actiua naturalis nō teriatur ꝑ maximū tps vltra q̄ non ꝑt durare:pz:qz illud q̄ nō ꝑt durare ꝑ minꝰ tps q̄ nō eſſet maximū inter illa ꝑ que non ꝑt durare ꝑ minꝰ tps non ꝑt durare ꝑ maius:ſz potētia naturalis ꝑt durare ꝑ maiꝰ tps ⁊ vltra maius q̄ eſſz illud q̄ dicere. maximū vltra q̄ nō ſiue ꝑ q̄ non: ergo ꝑt duarare ꝑ illō maximū q̄ eſt minꝰ illo: nec terminatur ad maximū vltra q̄ ꝑt durare:qz potētia illa actiua excedit diſibiliter ipm tps:ergo ꝑ maiꝰ durare ꝑt: nec teriatur per minimū vltra q̄ vel in q̄ durare ꝑt. Pz: qz quocūq; paruo tpe dato per q̄ illa potentia ꝑt durare: datur minus tps per q̄ ꝑt durare:ergo nō eſt dādum minimū tps ꝑ q̄ ⁊ i quo durare ꝑt. Sz potētia naturalis actiua teriatur ad minimū tps vltra q̄ nō ꝑt durare pz:qz ꝑ aliq̄ tps illa potētia nō ꝑt durare:nec i quolibz maiozi ⁊ quocūq; miozi illo dat maiꝰ per q̄: ⁊ vltra q̄ illa potētia ꝑt durare:igit. ¶ De cōpatiōe potentie actiue ad ſpaciū ponit talis ꝟcl'o Potētia naturalis motiua puta grauis vel leuis non teriat maxio ſpacio vel minimo ſimpli'r. Pz:qz quocūq; ſpacio dato ꝑ diminutionez potētie reſiſtiue: talis potētia ꝑt pertranſire illud ſpaciū. Et per augmētatiōez reſiſtētie ad equalem gradū.potētia motiua nō ꝑt ptrāſire tale ſpaciuz igit. Uñ quacūq; diſtātia ⁊ q̄tūcunq; graue diſtaret a centro:ipz graue deſcēderet ad cētruz ſi nō eſſz impedimentū:qz ꝑ nullā diſtātiaz ſiue magnā ſiue puā ꝑt aliquid ferri a graui q̄ ſibi ꝓuenit naturali:ſz ſic ē de eo q̄ ē deſcēdere deoꝛſuz:q̄ ꝓpter diſtātiaz nō remouet a gravi q̄n deſcēdat deoꝛſuz. Sz tñ cū certis circūſtātijs potentia actiua motiua teriat ad maximū ſpacium q̄ ꝑt pertrāſire:puta cū tanta velocitate ⁊ tāto tpe per tale medium. Potentia eñ pure naturalis motiua mouet fm vltimū ſui poſſe: ergo retēto eodē medio eodē tpe teriatur maxio ſpacio per q̄ ꝑt ptrāſire tali tpe. Similiter q̄cūq; alia potētia motiua q̄ nō ē pure naturalis cuz certa velocitate certo medio ⁊ deteriato tpe teriat in maxio ſpacio:q̄ eodē tpe ꝑt pertrāſire tali velocitate ꝑ tale medium. Ex iſtis pz quid ſit dicēdum ad queſtionem principalem. ſcz q̄ potētia actiua terminatur ꝑ maximū in q̄ non:vel ꝑ minimū in q̄ nō: que de ſe terminabilis eſt.

Ad rōnes q̄ſtionis. ¶ Ad primā ðz q̄ p.ca

pit ibi maximū pzo oī illo q̄ ꝑt cognoſci quāta eſt potentia actiua:puta ꝑ maximo in q̄ nō:ſiue ꝑ q̄ nō:et pzo mīmo in q̄ nō ¶ Ad ſcōaz ðz negādo miozez:⁊ ad ꝓbatiōep eius ðz ꝓcedēdo q̄ ſortes infinitū ponꝰ ꝑt portare: capiēdo illū terminū infinitū ſincathegoꝛematice ⁊ primomō: vt attribuit magnitudini: ſicut clare pz in expoſitib⁹. ¶ Ad tertiā ðz. q̄ lz ſit dāda maxia velocitas qua potētia naturalis ꝑt mouere cū certa reſiſtētia ꝑ tale mediū ⁊ ſic de aliis circūſtantijs q̄ conſtrūt ad velocitatē.nō tñ eſt dāda maxima velocitas ſimpliciter. ¶ Poſſz tñ aliq̄s dicere:q̄ motꝰ celi puta ꝑmi mobilis ē velociſſimꝰ:cū nullꝰ motus alteriꝰ cozpis eſt ita velox. Dicit q̄ lz motꝰ primi mobilis ſit velociſſimꝰ iter motꝰ cozpoꝝ q̄ nō ſunt ptes: nōtñ eſt velociſſimꝰ iter motꝰ ꝓueniētes tā cozpib⁹ totalib⁹ q̄ ptialib⁹ q̄ñ aliqua ps celi velociꝰ mouet q̄ totū celū: ⁊ non eſt dāda aliqua ps in celo q̄ velociſſime moueat.ſz quacūq; ꝑs pte velociter mota data:cōtingit dare ptem velociꝰ motā.qz quacūq; pte data que diſtat a polis:contingit dare ptem magis diſtātem a polis: ⁊ q̄to ps magis diſtat a polis:tāto maiozem circulū facit:⁊ cū non ſit dāda ps q̄ maxime diſtat: ſeq̄tur q̄ non ē dāda ps in celo que velociſſime moueat.⁊ ſicut non ē dāda ps q̄ velociſſime mouet.ita non eſt dāda ps in celo q̄ tardiſſime moueat.qz quacūq; pte data accedente ad polum:dat pars q̄ magis accedit ad polū.⁊ q̄to magis accedit ad polum:tāto minꝰ ſpacium circūſcribit: ⁊ per conſeq̄ns tardius mouetur. Velocitas autem motus celi ex quo celum fm aliquos velociter mouetur ⁊ fm alios tarde non debz attendi magis penes ptes velociter motas: ſiue penes ptem determinate quātitatis: velociſſime motam ſic q̄ nulla tante quantitatis ita velociter moueturꝰ ſed debet attendi velocitas talis motus ſcdm ptem mediā ſiue pūctuz medium:inter lineā equinoxialem ⁊ lineā amboꝝ poloꝝ.

Queritur Utrum potentia paſſiua per mi

nimū a quo ꝑt pati termiꝫetur. ¶ Et arguitur q̄ ſic, auctoritate Ariſto.⁊ ſui cōmentatoris. Uidetur eñ Ari. in fine huius primi vbi remouet vnam obiectionez circa hoc q̄ potentia terminatur ad maximū: velle dicere q̄ potentia paſſiua per minimum terminetur. ¶ Scōo ſic.dicit p.in libro de ſenſu ⁊ de ſenſato q̄ eſt dare minimū viſibile q̄ viſus ꝑt videre:⁊ cuz viſus eſt potētia paſſiua:ſeq̄tur q̄ potētia paſſiua ꝑ minimū termi-

nãtur. ¶ Tertio sic: dicũt pspectiui ꝙ ptingit dare mi-
nimũ angulũ sub quo visus pt pati: ergo talis potẽtia
terminatur ad minimum.

In oppositũ arguit. Potentia actiua nõ terminat ad
maximũ in qõ pt: ergo nec potẽtia pas
siua terminat ꝑ minimũ a quo põt pati. ꝓña ptz ꝑ simile
Dño solutione questionis.

Sciendum est. Q potẽtiaꝝ passiuaꝝ q̃dã est reſua-
tiua solũ siue receptiua: ⁊ q̃dã est refer-
uatiua: ⁊ cũ hoc resistitiua. Potẽtiaꝝ ño passiuaꝝ resi-
stitiuaꝝ quedaꝫ est passiua tm̃: sicut puũ frigidũ qõ pa
titur a magno calido ꝑ tam magnã distantiã: ꝙ ꝫ cali
dum agat in ipm̃: ũ ipm̃ non põt reagere in caliduꝫ ꝑ
pter nimiã distãtiam. Alia est potentia passiua resisti-
tiua: que cum hoc est actiua potẽtia ꝓpinqua: sicut fri
gidum qõ patit a calido: ⁊ iteꝝ reagit in calidũ. Poten
tiaꝝ ño passiuaꝝ que sunt actiue: quedã ðz cognitiua:
sicut potentia visiua: quedã ño non cognitiua. Poten
tiaꝝ ño passiuaꝝ non cognitiuaꝝ: quedã patiunt cũ ab
iectione ꝓtrarij: sicut cuꝫ calidũ patit a frigido vel ecõ
tra: quedã sine abiectione ꝓtrarij: sicut cum mediuꝫ il-
luminat. Potest aũt potentia passiua ꝙpari ad poten-
tiam actiuã a qua patit: vel ad distantiã: vel ad effectũ
vel ad tẽs: vel ad velocitatẽ: vel ad spaciũ: vel ad an-
gulum sub quo põt pati. Isto notato sit.

Conclusio ꝓma. Potentia passiua resistitiua nõ ter
minat ꝑ minimã potentiã resistitiuã a q̃
põt pati. ptz: nam sit illa potentia actiua a: ⁊ poña pas
siua b: tũc si b ðz pati ab a: oꝫ ꝙ a excedat b: eo ꝙ aliter
non fieret actio: vel fieret actio a ꝓportiõe equalitatis
vel inequalitatis minoꝛis: qõ est falsum. Si ño exce-
dat b: cum non excedat indiuisibiliter: ex quo nullꝰ ta
lis est excessus: ergo excedit diuisibiliter ⁊ cum q̃libet
excessus sufficit ad motum: sequit ꝙ si ꝑ solam media-
tatem illius excessus a excederet b: adhuc b possꝫ pati
ab a: ⁊ tunc a esset minus ꝙ ante erat: saltem ꝙtum ad
actiuitatẽ: ergo a non erat minimũ a quo b poterat pa
ti. Silr nulla potentia passiua terminabilis: terminat
maxima potentia actiua a qua põt pati. patz: q: q̃cq̃d
põt pati minoꝛi: põt etiaꝫ pati a maioꝛi: ⁊ sic nullum est
maximũ a quo potentia passiua põt pati. Silr nulla po
tentia passiua: termiat minimã potentia actiua a qua
non põt pati. patz: qꝛ tunc ab illa non posset pati: sed a
minoꝛi illo possꝫ pati: qõ tñ falsum est: qꝛ illud qõ non
potest pati a maioꝛi non põt pati a minoꝛi: ⁊ similiter
illud quod potest pati a minoꝛi: põt pati a maioꝛi. Sed
potentia passiua terminat maxima potentia actiua a
qua non põt pati. pz: qꝛ a tali potentia non põt pati: nec
ab aliqua minoꝛe: ⁊ qualibꝫ maioꝛe illa dat minoꝛ a q̃
põt pati: igit. ¶ Istud ptz exemplariter: ponat ꝙ poten
tia leuatiua sortis ⁊ potentia resistitiua sint equales:
ita ꝙ ꝑcise sortes põt tñ in leuando q̃tũ põt libra in resi-
stendo sine potentia resistitiua: tunc ño tus leuatiua sor
tis est maxima inter oẽs potentias leuatiuas q̃ nõ põt
leuare illam resistentiaꝫ ex quo nulla minoꝛ põt leuare:
⁊ quelibet maioꝛ põt ⁊ sic potẽtia illa actiua equalis po
tentie passiue resistitiue est maxima: a qua illa resisten
tia non põt pati. Et eadẽ potentia resistitiua est mĩma: ĩ
quam illa potentia actiua non põt agere. Et si potentia
leuatiua sortis insensibiliter augmentaret: tũc ipa mo
ueret ꝑ spaciuꝫ insensibile: ⁊ tũc sortes põt mouere siue
leuare: sic ꝙ u non percipiet se illud mouere siue leuare.
¶ Sed diceret aliq̃s si potẽtia actiua termiat minima
potentia passiua in quã nõ põt sez sibi eq̃li: tũc cũ visibi-
le se hẽat sicut potentia actiua respectu visus (vt dicit
scõ de aĩa) visibile termiabit minima potẽtia visiua
in quã non põt: ⁊ si in illã non põt: sed in minoꝛẽ ⁊ debi-
liorem illa possꝫ: qõ tñ falsum est: qꝛ si visibile non põt
agere in potentiã visiuã tante ño tutis: nõ põt etiã age-
re in potentiã minoꝛis ño tutis. ¶ Dicit ꝙ illud dictũ in-
telligit de potentia actiua agente in passiuã nõ cogni-
tiuã: nec coagẽte: siue ꝓcurrentẽ ad effectũ: vel ad actõ
nem illius potẽtie actiue: mõ sic non est in ꝓposito de
visibili ⁊ potentia visiua: qꝛ visibile nõ causat visionẽ
in oculo solũmõ: nec potẽtia visiua materie passiue cõ
currit: ꝫ visibile actiue ꝓcurrit: ⁊ etiam ño tus visiua: ⁊
sic totale agens visionẽ est ipm̃ visibile ⁊ ño tus visiua
cum specie visibili ẽm aliquos. ¶ De comparatiõe po-
tentie passiue ad distantiam sit talis conclusio.

Conclusio potentia passiua non cognitiua q̃tuꝫ est
de se: a quacũq̃ distãtia põt pati. Ptz: qꝛ
a quacũq̃ distãtia agẽs põt agere: ab illa potentia passi
ua põt pati: ergo potentia passiua nõ termiat distantia
q̃tũ ad magnitudinẽ. Sz ꝙ nõ sit terminata q̃tũ ad ꝑ
uitatẽ. ptz: qꝛ talis potentia nõ cognitiua põt pati a tã
pua distãtia ꝑ quã agẽs põt agere: ꝫ nõ est ꝑdãa mĩma
distãtia ꝑ quã agẽs põt agere in potentiã nõ cognitiuã.
ergo non ẽ ꝑdãa mĩma distãtia ꝑ quã termiat potẽtia
passiua. Sz potentia passiua nõ cognitiua respectu po
tentie passiue terminat mĩma distãtia vltra quã nõ põt
pati ab agẽte dato: ceteris silibꝰ manẽtibꝰ. pz: qꝛ deter
minatũ agẽs termiat mĩma distãtia vltra quã nõ põt a
gere respectu potentie passiue: ergo etiã ecõtra poten
tia passiua termiat mĩma distãtia vltra quã nõ põt pati
ab agẽte dato. Sz potentia passiua cognitiua: sicut est
potentia visiua: ⁊ etiã alia potẽtia req̃rẽs determiatã
distantiã: termiat maxia distãtia infra quã nõ põt pati
ꝓpter distãtie q̃litatẽ: ⁊ terminat mĩma distantia a q̃
non põt pati: ꝓpter distantie magnitudinẽ. ptz: qꝛ potẽ
tia actiua sic termiat in ordine ad eã vt ptz ex q̃stione
pcedenti: ergo passiua sic termiat in ordine ad actiuã.
Et inter oẽs angulos sub q̃bꝰ põt pati potentia passiua
cognitiua vel nõ pati: est vnꝰ angulꝰ mĩmꝰ inter oẽs
angulos: non sufficiẽtes ad visionẽ: ⁊ sic potẽtia passi-
ua cognitiua q̃ est cognitiua ꝑ angulos: terminat ꝑ mi
nimũ angulũ ꝑ quẽ nõ põt cognoscere: ⁊ si est cognitiua
circulariter siue ẽm figurã circularẽ: termiat ꝑ mĩmũ
circulum ẽm quem non põt cognoscere. De ꝓpatõne po
tentie ad effectum ponitur talis conclusio.

Conclusio potentia passiua receptiua põt recipe quẽ
cũq̃ effectũ q̃tũ ẽ de se ꝙ potẽtia actiua
põt ꝓducere. patz: qꝛ in ea nihil est repugnans: nisi ipa
etiã essꝫ actiua: sicut ẽ potẽtia visiua: igit quẽcũq̃ effe
ctũ põt recipe quẽ potẽtia actiua põt ꝓducere. Cũ ceteris
tñ circũstãtijs termiat ad mĩmũ effectũ quẽ nõ põt: ⁊ ad
maximũ ꝙ nõ põt: puta respectu determiati agẽtis: ꝑ de
terminatuꝫ spaciũ siue mediũ: in determiato tpe. ¶ De
ꝓpatione aũt potẽtie passiue ad velocitatẽ ⁊ spaciũ: ðz
eodẽ mõ sicut de potentia actiua. Sz de ꝓpatõne passi
ue potentie ad tempus ponitur talis conclusio.

Conclusio non est dare mĩmũ tẽs ꝑ qõ potentia pas
siua põt durare. Ptz: qꝛ quocũq̃ tpe da-
to: res coꝛruptibilis põt durare ꝑ minꝰ: ergo nõ termi
natur mĩmo tpe. Silr nõ est dare maximũ tẽs vltra qõ
res coꝛruptibilis põt durare. Ptz: qꝛ si sic seq̃ret ꝙ essꝫ
dare vltimũ instans talis rei: ꝫ hoc videt esse falsum:
igr. ꝓña ptz: qꝛ sit illud tẽs a: ⁊ sit b instãs terminans
inclusiue ipm̃ tempus: tunc si a est tempus maximũ vl
tra quod potest durare: tunc sortes potest durare vsq̃
ad instans b inclusiue: quod terminatur ad tempus in
clusiue ⁊ non vltra: si duret vltra: a nõ esset maximũ
tempus vltra qõ sortes possꝫ durare: cum posset vltra
magis tempus durare: sed si sortes duret vsq̃ ad b in
stans inclusiue ⁊ non vltra: tunc in b instanti esset ver
dicere ꝙ sortes est: ⁊ ĩmediate post hoc non erit: ⁊ sic b

esset vltimū instans esse fortis. Falsitas aūt ꝓntis ptz: qz in b instāti potētia duratiua fortis nō ē idiuisibilis & nō corrūpit subito: ⁊ ꝓ ꝓns b instās nō erit vltimum instās esse fortis. Silr non est dare maximū tempus p qđ res corruptibilis non pōt durare: qz quocūqz tēpe dato p qđ talis res non pōt durare: ē dare maius p qđ non pt durare: cū illō qđ nō pt durare p mīm: ⁊t nō pōt dura re p maius: igit. Sz bñ ꝓtingit dare minimū ips vltra qđ res naturalis nō pt durare q̄tū ē ex sua natura: qz inter tpa vltra q̄ res corruptibilis nō pt durare: dak minimū p qđ res nō pt durare: ⁊ quolibz maiori illo dak maiꝰ p qđ res pt durare: igr. Ex dict⁹ Oclomb⁹ ptz qđ sit dicendū ad questionē ꝑncipalem.

Dubitatur ꝑmo. Utꝝ oē corruptibile necessario corrūpet. Pro solutōe dubij ē aduertēdū: q̄ necessariū capit dupliciter: vno mō vt dicit necessitatē fm qđ: siue fm naturā. Silr corruptibile capit dupliciter: vno mō ꝑ oī illo qđ pt corrūpi: siue sit siue nō: alio mō ꝑ illo q̄ ē ⁊ pt corrūpi. Tūc dz ad dubiū q̄ capiendo ꝑmo mō necessariū: ista diuisa est falsa: oē corruptibile necessario corrūpet. cuz aliqđ corruptibile pt nō corrūpi: ex quo a potentia diuina ꝓpetuari pt. Silr eodē mō capiendo necessariū: hec ꝓpo sita ē falsa: necesse ē oē corruptibile corrūpi: ⁊ hoc quocūqz mō capiak corruptibile. ¶ Scđo dr q̄ capiendo necessariū scđo mō: tūc ista diuisa ē falsa: oē corruptibile de necessitate corrūpit. Ptz: qz oē corruptibile ꝓtingen ter corrūpit: ex quo corrūpit ab agente intrinseco vel extrinseco. Si ab extrinseco: hoc ē ꝑ applicationē ꝓtrarij: mō ois applicatio pt ipedirī: igr ꝓtingēter corrūpi tur ab extrinseco. Si aūt ab intrinseco corrūpak: hoc ē ex eo: qz vnū miscibiliū dnak supra aliud: sz hoc pt ipedirī: igr. Silr hec ꝓposita ē falsa capiendo, corruptibile ꝑmo mō: necesse ē oīe corruptibile corrūpi: qz aliqđ corruptibile nunqꝫ corrūpit: puta illō qđ nūqꝫ erit: igr. Sz hec hec ꝓposita ē xa: necesse ē oē corruptibile corrūpi capiendo necessariū ⁊ corruptibile scđo mō. patz: qz oē corruptibile pt corrūpi: ⁊ talis potētia nō pt ꝓpetuo frustrari fm cursum nature: ergo opz q̄ fm naturā reducak semel ad actū: ⁊ ꝓ ꝓns necesse ē oīe corruptibile corrumpi capiendo terminos vt dictum est.

Dubitak scđo. Utꝝ oē gñabile gñabik: dz q̄ supnaturaliꝫ loquendo aliqđ est gñablile totalitatiue termiatiue: siue subiectiue: qđ forte nūqꝫ gñabik vt ptz de materia asini corrupto asino deꝰ pt facere q̄ illa materia nunqꝫ gñek subiectiue: cū possz eā annihilare: vel possz etiā formā in ea ꝓpetuare. Sz naturaliꝫ loquēdo siue fm cursum nature: oē gñabile subiectiue gñabik: qz tale ē materia ꝑma: ⁊ illa gñabik subiectiue: igik. sz non oē gñabile termiatiue vel totalitatiue gñabik: licz de qualibet spē generabilium tam terminatiue q̄ totalitatiue aliqua res generabitur.

Dubitak tertio. Utꝝ aliqđ de nouo genitus possz ꝓpetuari. Ad dubiū dr q̄ possibile ⁊ ipossibile capiunk dupliciter. Uno mō capik possibile, ꝑ oī illo q̄ nō implicat ꝓtradictionē fieri ⁊ ipossibile ꝑ oī illo q̄ iplicat ꝓtradictionem fieri. Alio mō capik possibile, ꝑ illo qđ pōt esse fm cursum nature: ⁊ impossibile ꝑ illo qđ non pt ē fm cursum nature. Tūc dz ad dubiū: q̄ capiendo possibile ⁊ ipossibile ꝑmo mō: aliqđ de nouo genitū pt ꝓpetuari. Etiā aliqđ de nouo genitū nō ipossibile est ꝓpetuari: sed capiendo scđo mō possibile ⁊ impossibile: tunc genitū hūs ꝓtrariū: siue determinās sibi ꝓtrariuz siue p se: siue p accns ipossibile ē ꝓpetuari: sz si ē aliqđ de nouo genitū: siue hoc sit p gñationē: siue creationē: qđ non hz ꝓtrarium: nec determinat sibi ꝓtrariū: sicut celum: mūdus. lumē: tale potest ꝓpetuari quocūqz modo capitur possibile.

Dubitatur q̄rto. Utꝝ gñabile ⁊ corruptibile sint termini ꝓuertibiles. Ad dubiū dr q̄ illi duo termini capiunt dupliciter. Uno mō gñabile ꝑ illo qđ pt gñari ⁊ nōdū ē: ⁊ corruptibile ꝑ illo qđ pt corrūpi siue illō sit siue non sit: ⁊ sic corruptibile ē in plus q̄ gñabile: qz oē generabile ē corruptibile: sed nō ecōtra: cum illō q̄ iam genitū ē sit corruptibile: ⁊ tū non est gñabile. Alio mō capiunk illi duo termini gñabile scz ꝑ illo qđ pōt: potuit: vel poterit gñari: ⁊ corruptibile ꝑ oī illo qđ pōt potuit: vel poterit corrūpi: ⁊ isto mō bñ ꝓuertunk i ter se. Et cū dicit p. in textu q̄ ꝓuertunk cū aliq̄ ente ⁊ aliq̄ non ente: hoc scđm rigorē sermonis falsum ē: sic ue capiak corruptibile ⁊ incorruptibile primo modo, sic ue scđo mō: nisi capiak illō copulatū aliq̄ ens ⁊ aliq̄ non ens: ꝑ illo ꝓplexo scz q̄ pōt: potuit: vel poterit ee aliq̄ ens ⁊ aliq̄ non ens. Et silr dr de istis terminis scz ingñabile ⁊ incorruptibile: ⁊ de isto termio sp ens: ita q̄ ip ens ꝓuertak cū illo termio necessario: ⁊ sp non ens cum illo termino impossibile.

Ad rōnes questionis. ¶ Ad ꝑmam dr q̄ p. capit minimū ꝑ oī illo ꝑ qđ potentia passiua terminari pōt. ¶ Ad scđm dr q̄ dictū Ar|. intelligik de minimo sine fractōe. Et silr dr ad tertiā: vl pt dici ad duo vltima argumenta: sicut dictū est de ꝑmo.

¶ Secundus liber de celo et mūdo: in quo agitur de ipō celo: qđ est ꝓncipalio: pars vniuersi. Et diuiditur iste liber in tres tractatus: in ꝑmo agitur de ꝓpetuitate celi scđm opiniones Aristotelis: de multitudine sperax: figuris: et motibus ipax: et bz duo capitula: in ꝑmo agitur de ꝓpetuitate celi.

q Uod q̄dem igitur nec fcīm e st oīne celū neqz ꝓtingit corrūpi q̄admodū dicūt ipum: sed est vnū et sempi ternū. Ptz ꝑmo: qz mūdꝰ est ꝓpetuꝰ: ⁊ celuz est ꝓncipalioꝝ ps mūdi cuiꝰ motꝰ ē ꝓpetuꝰ: igr celum est ꝓpetuū ⁊ eternū. Ptz scđo: qz opiniones dicētiū celū esse factū: nō ꝓt rō nabiliter sustineri: cū scđz illas multa sequātur incōuenientia: igr ponēdū ē celū nō esse factū: sed eē ꝓpetuū. Pz tertio: qz scđm antiquos celū est imortale: ⁊ ꝓtinēs alia: ⁊ finis alioꝝ: sz ꝓtinēs dz eē pfectū: igr celū ē pfectū ⁊ ꝓpetuū. Pz q̄rto: qz scđm antiquos celū ē locꝰ deoꝝ ꝓpetuoꝝ: igr celū ē ꝓpetuum Pz q̄nto: qz celū mouek sine fatigatōe: qz in eo nulla ē violētia: neqz iclinatiuū ad aliud motū nec impedies: nec ꝓhibēs: igr rōnabile est celū esse ꝓpetuuz. Neqz valet dicere sicut antiq̄. Aliqui em antiquoꝝ vt empedocles dixerūt corꝑa celestia esse grauia et leuia: ⁊ eiusdem nature cum istis inferioribus: ⁊ q̄ non sunt corruptibilia. Et cuz querebak ab eis quare corꝑa celestia q̄ sūt grauia non descendūt deorsum. Tunc dicebant q̄ erat vnus bō q̄ vocak atblas būs pedes i

Opio antiquorum

vno polo: ⁊ caput in alio: dextꝝ in oriẽte: ⁊ si nistꝝ in occidẽte: quẽ dicebãt mouere celũ: sustinere eũ ne caderet. Alij vero dexterũ celum sustineri a virtute animata: puta a deo: sed isti fabulose ⁊ poetice loq̃bãt. Tertij vero dixerũ q̃ sicut lapis ꝓiectꝰ sursũ nõ cadit ꝓpter ipetũ velocitat̃: ita celũ ꝓpter velocitatẽ sui motꝰ nõ põt cadere deorsuz. Sz iste tertiꝰ modꝰ nõ valz: qz nulla virtꝰ põt sustinere aliq̃d ꝑpetuo ⁊ violẽte: sz talis virtꝰ aiata sustineret celũ violẽte: igr̃ nõ sustineret ipz ꝑpetuo. Neqꝫ valz etiã scdus modꝰ: ppt̃ cade rõnẽ. Jõ dicẽdũ ẽ q̃ celũ ẽ ꝑpetuũ. Nõ ꝓbat̃ sexto: qz de naturalibꝰ dñt põi rõnes q̃ cõcordãt sensat̃ ⁊ dictis ãtiquoꝝ sapiẽtũ sz tales sũt rõnes ꝓbãtes celũ esse ingenitũ ⁊ icorruptibile: igr̃ celũ ẽ ꝑpetuũ. Sz modo de differẽtijs põnũ est videndũ. Jn celo enim posuerũt pitagorici dextrũ ⁊ sinistrũ: ⁊ nõ sursuz ⁊ deorsuz: añ ⁊ retro. Et de hac materia sit ꝓma ꝙclusio. ¶ Si in celo sint dextrũ ⁊ sinistrũ: in ipo sunt sursuz ⁊ deorsuz. Pz ꝓmo: qz in aliꝭ ꝑfect̃ inueniunt oẽs differẽtie põnũ ex natura rei distincte: sz celũ ẽ aiatũ: igr̃ in ipo inueniũtur sex dñe põnũ. Probat̃ scdo: qz in ꝓmis corꝓꝭ cuiusmõi sunt corꝓa celestia: nõ debent inueniri dñe põnũ posteriores: sine ꝓꝓꝭ sz dextrũ ⁊ sinistrũ sunt dñe posteriores q̃ sursuz et deorsum: igr̃ si in celo sũt dextrũ ⁊ sinistrũ: in ipo erũt sursuz ⁊ deorsuz. Minor pz ꝓmo: qz sursum ⁊ deorsuz inueniũt plãt̃ ⁊ aialibꝰ: nõ aũt dextrũ ⁊ sinistrũ. Probat̃ scdo: sursuz ⁊ deorsuz attendunt̃ penes lõgitudinez: q̃ ẽ cõmunior latitudine: penes quã attendũtur dextrũ ⁊ sinistrũ. Probat̃ tertio: qz sursuz deseruit nutritiõi: dextrũ ꝙo ⁊ sinistrum motui locali: mõ ꝓpus nutrimur q̃ moueamur localit̃: igr̃ Et si q̃rat aliq̃s an ne dextrũ ⁊ sinistrũ: añ: retro: quodã mõ inueniant̃ in aiat̃. Rñdẽdus est q̃ inueniunt in illis quo ad nos: vel scdm filitudinez repñtatiuã: vt in statua dicim̃ illã ptẽ dextrã: eẽ que in nobis repꝛesentat ptem dextram vel scdm oppõnẽ: vt qd ẽ ẋ̃pus dextrũ nostrũ: dicim̃ eẽ dextrũ: vl ꝑ oppositũ: vt qd opponit dextro: dicim̃ esse sinistꝝ. Probat̃ tertio ꝓncipal̃r cadez ꝙclo ipossibile ẽ i aliquo corꝓe assignare dñas nullo mõ ꝓncipales dimittendo ꝓncipaliores sz sursũ ⁊ deorsuz sunt dñe ꝓncipaliores q̃ dextrũ ⁊ sinistrũ: qz ꝓme nõ solũ distinguũtur ẋ̃tutibꝰ: sz etiã figurã: igr̃ si in celo inueniant̃ dextrũ ⁊ sinistrũ: in ipo inuient̃ sursuz ⁊ deorsũ Probat̃ q̃rto: qz dñe cõtrores nõ debent negari ab illo cui ꝙuenũt min̄ cões: sz sursum ⁊ deorsuz sunt dñe cõtrores: qz ꝙuenũt tam plãt̃ q̃ aialibꝰ: dextrũ aũt ⁊ sinistrũ nõ: ergo si dextꝝ ⁊ sinistrũ celo attribuãtur: etiã sursuz ⁊ deorsuz. Probat̃ ẏnto. Sursuz ⁊ deorsum sunt ꝓme dñe: dextrũ aũt ⁊ sinistꝝ sunt posteriores: ergo cũ corꝓa celestia sunt prima corꝓa: si in eis inueniãtur dñe posteriores: etiã in eis repient̃ dñe ꝓres. Añs ptz ꝓmo: qz in aiali ꝑfecto sursuz ⁊ deorsũ dñt ẋ̃tute ⁊ figura: ⁊ attẽdunt̃ penes longitudinem: dextrũ aũt ⁊ sinistrũ solũ dñt ẋ̃tute: ⁊ attẽdunt̃ penes latitudinẽ: ergo sursuz ⁊ deorsuz sunt dñe ꝓres q̃ dextrũ ⁊ sinistꝝ. Pz scdo: qz in aialibꝰ ꝑfect̃ a sursũ originat̃ motus localis: ⁊ in dextro explicat̃: ergo sursuz ⁊ deorsuum sunt dñe ꝓres. Scda ꝙclo ẽ in celo sunt sex dñe põnũ: sz sursuz: deorsũ ante: retro: dextꝝ: ⁊ sinistrũ: ex natura rei distincte. Probat̃: qz in oi aiato inueniũtur sex dñe ex natura rei distincte: puta ps aq̃ originat̃: ps a q̃ explicat̃: ⁊ ps ẋ̃pus quã explicat̃: ⁊ etiã ptes ei⁹ oppolite: sz celũ est aiatũ igr̃ in celo inueniunt̃ sex dñe põnũ: ex natura rei distincte. Nec valet dicere q̃ dñe positionũ nõ solũ distinguũtur ẋ̃tutibꝰ: sz etiã figurã: mõ in celo nõ est distinctio figurarũ: igr̃ in eo nõ sunt dñe põnũ ad boc eñ dr̃ q̃ distinctio figurarꝝ min̄ ꝓncipal̃r req̃ritur ad distinctionẽ dñarꝝ põnũ. Nã si bõ fieret oino sperice figure: adhuc in ipo distingue rentur dñe põnuz. Nec valet scdo gicere q̃ motꝰ celi nõ incipit esse: ⁊ ꝑ ꝙns nõ est in eo ps a q̃ inceperit motꝰ Ad hoc eñ diceretur q̃ sz in celo non sit ps a q̃ defecto inceperit motus: tũ bñ est ibi ps a q̃ incepisz motus: si celũ incepisz moueri. ¶ Tertia ꝙclo. Lõgitudo celi scz sursuz ⁊ deorsuz sumitur scdz polos. ptz: qz in aialibꝰ sursum ⁊ deorsum sumũtur scdz extremitates q̃ maxie distãt: igr̃ ⁊ in celo: sz tales extremitates sunt poli: igr̃ lõgitudo celi sumit̃ scdz polos: ita q̃ polus arbticꝰ dr̃ deorsũ celi: ⁊ polꝰ anbarticꝰ sursuz: ⁊ nõ ecõtra. Si eĩ polus arbticꝰ cẽt sursuz: ⁊ imaginaremur atblãtẽ bre caput ĩ polo arbtico: ⁊ pedes in polo anbartico: ⁊ faciem versus meridiẽ: tunc haberet sinistraz in orente: ⁊ dextrã in occidente: ⁊ cũ motus

Opio. ij.

Opio. iij.

Nullũ violẽtũ ꝑpetuum

Opio pitagoricoꝝ. Conclo. j.

Conclo. ij

Conclo. iij.

Questio.

celi sit ab oriēte:ad occidēs: seq̄rek̄ q̄ mot⁹ celi esset a sinistro ad dextrū:sz boc ē falsuz: igr̄ pol⁹ arthic⁹ ē deorsuz:et pol⁹ antarthic⁹ sursū:et p ꝓns bitātes ī polo antarthico sūt in hemispio supiozi et ad dextrū celi: et boc q̄tū ad motū firmamēti. Sz q̄tū ad motum planetaꝝ ī obliquo circulo occidēs dz poni dextꝝ ⁊ oriēs sinistrū:pol⁹ arthic⁹ sursuz:et pol⁹ antbartic⁹ deorsuz:et quo ad talē motū nos sum⁹ in hemispio supiozi:et pol⁹ antbartic⁹ in hemisperio inferiozi.

¶ Scōm caplm in quo agit̄ de multitudie sperarū:de figuris et motibus ipsarum.

Um aūt motui circlari nō ē motus ⁊rari⁹: iō ingrendū ē ,ppt̄ q̄d sunt plures spere. Cū ei spere celestes mltū distāt a nobis: iō difficilis ē eaꝝ ꝓsidera tio. Sit igr̄ ꝑma ꝓclo. ¶ Si celū sit sempit̄nū:necesse ē motū ei⁹ eē sempiternū. Ptz.qz vnūq̄dq; cui⁹ ē op⁹:ē gra illi⁹ opis: dei aūtē opatio ē īmortalitas:hoc ē celi opatio ē motus. Cū ergo celū nūq̄ frustrek a suo ope:sequit̄ q̄ si celū ē sempit̄nū:mot⁹ ei⁹ erit sempiternus. ¶ Scda cōclo. Si mot⁹ celi sit sempiternus:necesse ē terraz ī medio mūdi q̄escere Probat:qz illō q̄d mouek̄:dz pus ⁊ posteri⁹ aliter ⁊ aliter se bre ī oꝛdie ad aliq̄d q̄escēs: sz illō nō p̄t esse aliq̄ ps celi.pz ꝑmo:qz q̄libz ps celi mouek̄.pz scdo:qz illa ps celi ibi essz violente ppetuo:q̄d ē falsum:igr̄ opz terraz in medio mūdi q̄escere. ¶ Tertia concło:si terra ē:necesse ē ignē esse pz ꝑmo: qz si vnuz cōtrariozꝝ ē in rez natura:etiā ⁊ alterꝝ:aliaſ materia q̄ est ī potentia ad formā:frustrare tur:sz ignis ⁊ terra cōtrariank̄: igr̄ si terra ē necesse ē ignē eē Probat scdo:qz si posteri⁹ ē:necesse ē pus eē:sz terra ē posterior igne: sicut affirmatio ē poꝛ puatōne:ignis ei caliđ⁹ ē ⁊ leuis:terra aūt frigida ⁊ grauis: igr̄ si terra ē:necesse ē ignē eē. ¶ Quarta ꝓclo: si ignis ⁊ terra sunt:alia elemēta sunt. patz:qz ignis ⁊ terra cōtrariank̄ alijs elemēt⁹: igr̄ si ignis ⁊ terra sunt:alia elemēta sūt. ¶ Quīta cōclo:si oīa elemēta sūt:necesse ē gnationes ⁊ corruptōes eē. pz ꝑmo:qz oīa elementa sunt adinuicē cōtraria:igr̄ ꝓtinue agūt et patiunk̄ adinuicē. Probat scdo:mot⁹ elemētoꝝ nō sunt sempiterni: igr̄ nec ipa elemēta sunt sempit̄na:⁊ p ꝓns ipa cōtinue gnank̄ ⁊ corrūpūtur. ¶ Sexta ꝓclo:si gnatōes ⁊ corruptōes sunt ppetue:opz plures eē mot⁹ celi. pz:qz vn⁹ mot⁹ nō sufficeret ad perpetuādū gnatōes et corruptōes: vt postea dicek̄:ergo ponēdi sunt plures mot⁹:et p ꝓns etiā ponēda sūt plā corpoꝛa celestia circulariť mota. ¶ De quoꝝ figur̄ sit septia cōclo int̄ figuras planas: figura circular̄ ē poꝛ ptz:qz vnuz pus ē mult̄: sz figura circular̄ se bz vt vnū in oꝛdine ad alias figuras:qz ipa vnica linea ꝓtinek̄: ergo ipa est poꝛ alijs. Probat scdo:qz figura circular̄ ē pfecta: qz ei nō p̄t fieri additio:alijs aūt fieri pōt:igr̄ ipa ē poꝛ alijs. ¶ Octaua cōclo:int̄ figuras solidas figura ꝑica ē poꝛ.pz sicut pus: scdo pbatur:qz platonici dixer̄t corpa diuidi in plures supficies:saltē rcā. Corp⁹ aūt sperici nō diuidik̄ in plures supficies:igr̄. Probat tertio. pitbagoꝛici attribuūt circlo vnitatē: ⁊ triāgulo dualitatē:ergo figura circular̄ poꝛ est triāgulari. ¶ Nona cōclo:celū est sperice figure. Probat ꝑmo: qz figura sperica est ꝑma figura:ergo ꝑmo ꝓuenit celo: ⁊ p ꝓns alijs sper̄ q̄ cōtinenť ab eo. Probat scdo:qz celū non est recte figure:nec oualis: nec lēticular̄:nec colūnar̄:nec alteri⁹ figure a figura sperica. Alias cū celū sp moueatur:ptes mag̃ distātes a medio mūdi aliq̄n essent sine loco:⁊ loc⁹ sine corpe q̄d ē ipossibile:igr̄ celū ē sperice figure. Probat tertio:qz motus celi est minim⁹ ⁊ velocissim⁹: igr̄ figura sperica q̄ est minima cōuenit ipi celo. Probatur q̄rto: qz aq̄ q̄ cōtinek̄ ab aere: ab igne: ⁊ tādez a celo est sperice figure: cū ipa tendat sp ad locū decliuioꝛē: ⁊ nūq̄ cessat quouſq; ptes ei⁹ eq̄lit̄ distāt a centro: ergo celū cōtinēs ipam est sperice figure ¶ Decima cōclo. Rōnabile est celū moueri ab oriente ī occidentez. pbat ꝑmo: qz in celo oīa sunt oꝛdinata ⁊ nbil a casu:ergo est certa cā ꝑpter quā mouek̄ ab oriente in occidentē. Probat scdo:natura facit de possibilib⁹ q̄d melius ⁊ bonoꝛabili⁹:sz bonoꝛabili⁹ est celū moueri ab oriente in occidentez: et a dextro in sinistrū q̄ ecōtra:ergo rōnabile ē celū sic moueri. Nec valet dicere q̄ sempit̄noꝝ nō est q̄renda cā:nā vt antea dictū est:aliquoꝝ ppetuoꝝ bñ est dabilis cā. Nec valet scdo dicere:q̄ q̄rens cām mot⁹ celi:assimilat illis qui volūt de mult̄ loq̄ et de nullis tacere:q̄d videk̄ esse stulticie et p̄sumptōis:cū talis videatur ignoꝛare de quo loquendum sit: et de quo non. Licet enim ille sit p̄esumptuosus

Jdē in ꝓtū idē temp̄ ꝓtūs est facere idē

Concło.vij.

Vnūq̄dq; cui⁹ est op⁹ ē gra illius operis.

Concło.viij

Concło.viij

Concło.ix.

Concło.viij

Concło.iij

Si vnum ꝓtriū ē in rez natura ⁊ alteruz

Si posteri⁹ est necesse est pus esse

Concło.iiij.

Concło.v.

Concło.vi.

Concło.x.

Natura facē de possibilib⁹ q̄d melius ⁊.

q̄ hoc faceret ꝓpter vanā gl̄iaz ⁊ fine rōne: aut minus ꝓbabiliter q̄ alij loquātur: q̄ ⁊a/men hoc facit amo:re sciē ⁊ vltra alios aliq̄d ꝓbabile dicit:non est ꝑsumptionis arguendus. ¶ Undecima cocl'o:mot' celi est regularis. Probat ꝓmo:q: in motu celi non est ītensio:remissio:⁊ virt': cū in ipo sit mediuz: ꝓncipiū:⁊ finis:igit' mot' celi est regularis Probat scdo: q̄ irregularitas mot' ꝓuenit ex parte motoris:q: trāsmutat: aut ex parte mobilis:q: alterat:augmentat: diminuit vel elongatur: aut q: motor ⁊ mobile non similiter se būt adinuicem: sed ista non cōtingunt in motu celi:q: ibi mouēs ⁊ mobile sūt intrāsmutabilia:igitur. Probatur tertio:q: si motus celi esset irregularis: vel hoc esset scdm aliquas ꝓtes celi:⁊ hoc non:q: aliquo longo tpe ille ꝓtes apparuissent aliter se habere ad inuicez:vel scdm totā sperā:et eo q̄ vna vice mouet velocius q̄ alia:⁊ hoc non: q: ois remissio fit per impotentiā ⁊ defectū que est contra naturā:modo nihil q̄ō est cōtra naturā est perpetuū: nec valet dicere q̄ mot' celi intendit tpe infinito:⁊ alio tpe infinito remittit. Nā intensio fit per potentiā ⁊ remissio per impotētiā:que est ꝓter naturam. Modo nihil ꝓter naturā pōt esse tpe infinito. Nec valet scdo dicere q̄ mot' celi ē infinitus ⁊ indeterminat': ⁊ ideo tpe infinito potest intendi ⁊ remittt. Ad hoc cū dr q̄ nullus motus q̄ est de ꝓtrario in ꝓtrariū est infinitus:sed intensio ⁊ remissio sunt hmōi: q: sunt de imperfecto ad perfectū: igr. Secundo dr:q: actus naturales sunt determinati scdm magnitudinem ⁊ paruitatē tpis ita q̄ dabile est minimuz tps in quo q̄s pōt cythariſare:igit' mot' celi non potest tpe infinito intendi vel remitti. Nec valet tertio dicere:q̄ celum mouet vicissim mō velociꝰ modo tardius:q: tūc hoc deberet nobis apparere: cum contraria iuxta se posita magis appareant. ⁊ tū hoc nobis nō apparet igr.

Conclo.xi

Ois remissio fit ꝑ impotentiā ⁊ defectum.

Nullū violentū ꝓpetuo durat.

Contraria iuxta se posita magis appeat.

Quod quidem igitur: neq; factū est omne celum neq; ꝓtingit corrumpi.

¶ Iste est scōus liber de celo ⁊ mundo In quo p. determiat de ꝓncipalioꝝ pte ipi' vniuersi scz de celo. Et continet iste liber tres tractatus: ⁊ ꝓm' tractatus ser capitula. Partes patebunt in ꝓcessu. In ꝓmo capitulo intendit ꝓbare istam ꝛclusionem:scz q̄ celuz est perpetuū. Quam ꝛclusionez ꝓbat p. sex rōnib': q̄z ꝓma talis est. Mundus est eternus ⁊ ꝓpetu': vt ptz ex ꝓmo libro:ergo celū est ꝓpetuū: cuz celū sit ꝓncipalior ꝑs ipius mūdi. Etiaz tps est eternū ⁊ motus celi ē eternus:ergo celum ē ꝓpetuū ⁊ sempiternū. T. Sed ꝓpter qō bene. ¶ Scōa rō est:q: opiniones aliter dicentium:vt puta dicentiū celum esse fcm:nō pōt rōnabiliter sustineri quin multa appareant scq̄ incōuenientia ergo magis ponendū est celum non esse factū: sed esse perpetuū. T. Propter qō. ¶ Tertia rō est:antiq̄ sapientes dixerunt celū esse imortale:⁊ esse finez ⁊ ꝓtinere alia:⁊ cum motus circularis sit ꝑfectus:rōnabile est ꝑfectum gubernare imꝑfecta ⁊ esse finez eoꝝ: ergo rōnabile est celum esse ꝓpetuū. T. Celum aūt est. ¶ Quarta rō est:antiq̄ dixerunt celum esse locum deoꝝ: ⁊ deos esse ꝓpetuos:⁊ cuz ꝓpetuis non debet attribui locꝰ corruptibilis:siue nō ꝓpetuus:seq̄tur q̄ celum est ꝓpetuū

T. Adhuc aūt. ¶ Quinta rō est: celū mouet sine fatigatione:cum in celo nulla sit violentia: nec inclinatio ad alium motū:nec ꝓhibens:nec impediens: ergo rōnabile est q̄ celum semp mouet: ⁊ ꝓ ꝑs q̄ ipz sit ꝓpetuum. T. Et ꝓpter q̄. ¶ Hic p. ponit opiniones antiquoꝝ quaꝝ vna fuit q̄ corꝑa celestia sunt grauia ⁊ eiusdem nature cuz istis inferioribus:⁊ ideo sunt corruptibilia. Sed cum querebat ab eis quare non cadūt deorsum cum sint grauia:dicebant q̄ erat vnus homo q̄ vocabatur athlas l. ūs pedes in vno polo ⁊ caput in alio ⁊ manū dexteram in oriente ⁊ manū sinistram in occidente:quem dicebant mouere celum ⁊ sustinere ne cadat. Sed alij non ponentes talem holem:dixerunt celum sustineri a virtute aīata ꝑ quam virtutem fortē intelligebāt deuz:sed isti fabulose loquebant vt dicit p.

T. Neq; ꝓpter. ¶ Alia opinio fuit q̄ sicut lapis ꝓiectus sursum nō cadit ꝓpter impetū velocitatis: ita celum ꝓpter velocitatem sui motus; non pōt cadere deorsum. Sed dicit p. q̄ hoc est incōueniens dicere: quia tunc illa circulatō essz violenta ⁊ ꝓtra naturalem inclinationē celi:mō non est rōnabile violentū tāto tpe durare. T. Sed adhuc. ¶ Hic p. oñdit q̄ incōueniens est dicere ẋtutem aīatam sustentare celum tpe infinito:q: nulla ẋtus aīata pōt sustinere aliq̄ō violente et ꝑpetuo:sed talis ẋtus sustineret violente: ergo non sustineret ꝓpetuo:⁊ sic aliq̄ caderet. T. Si itaq; est ¶ Sexta rō est de naturalibus dūt poni rōnes q̄ ꝓcordant dictis ⁊ sententijs antiquoꝝ sapientum: sed antiqui dixerunt celum esse ingenitum: incorruptibile:impassibile:semp motū circulariter: sine inclinatione ad alium motum:ergo celum est perpetuum.

Nullū violentuz ꝓpetuo durat

Quoniam aūt. ¶ Istud est scdm cap. huiꝰ tractatus in quo p. determiat de differentijs pōnū celo attribuendis reꝓhendens pithagoricos ponentes ī celo esse dextrū ⁊ sinistruz: ⁊ non sursum nec deorsum: nec ante nec retro. Contra quos ponit talem ꝛclonem si in celo debeat poni dextrū ⁊ sinistrū: ī eo dz poni sursum ⁊ deorsum: ꝛz pithagoras non posuit Et subdit p. q̄ de hmōi dr̄ijs pōnū determiatū est in libro de motibus aīalium: ⁊ in aīalibus repiunt quodā mō appropriate: hoc est magis manifeste ⁊ distincte q̄ in alijs.

T. Tribus ēm entibus. ¶ Hic p. ꝓbat dictaz ꝛclonē q̄nq; rōnibus q̄z ꝓma est. In aīalibus ꝑfectis inuenitur oēs dr̄ie pōnū: saltē fm spēm: ⁊ in imꝑfectis nō: ergo cum celū sit corꝑus ꝑfectū: si aliq̄ illaꝝ dr̄iaꝝ in celo inueniant: rōnabile est q̄ oēs in celo inueniant. T. Est aūt. ¶ Scōa rō est:in ꝓmis corꝑib' cuiusmodi sunt corꝑa celestia non dūt inueniri posteriores dr̄ie pōnū sine ꝓrioribus: sed dextrum ⁊ sinistrū sunt dr̄ie pōnum posteriores q̄ sursum ⁊ deorsuz: ergo si in celo sunt dextrū ⁊ sinistrū: in eo erūt sursum ⁊ deorsuz. Minor ꝑz tripli ꝓlo sic:q: ille dr̄ie sunt cōiores ⁊ ꝓres q̄ termini significātes eas de plib' ꝓdicant: ⁊ alie posteriores: sed sic ē de sursum ⁊ deorsum: q: illa ꝛcuniūt plā|

ꝛ aĩalibus :dextrum aũt ꝛ sinistrũ non ꝓueniũt plantis igitur. Aliter ptz mĩor sic:qz sursum ꝛ deorsum attenduntur penes longitudinem:dextrum ꝛ sinistrum penes latitudinem:ante ꝛ retro penes ꝓfunditatem:sed longitudo ẽm suam rõnez est ꝑ latitudine ꝛ profunditate: ergo similiter sursuz ꝛ deorsuz sunt dr̃ie ꝑtes. Tertio ptz minor ex ordine motuum:qz sursum deseruit nutritõi ꝛ augmentationi: ante deseruit motui sensationis:sz sinistruz: dextrũ motui localiꝫ mõ nos ꝓmo naturaliter nutrimur ꝙ vtimur sensu ꝛ ambulatiõe:ḡ sursuz ꝛ deorsuz sunt dr̃ie naturaliꝫ ꝑtes. T. Propt̃ qõ. ¶ Dic p. infert cozrelariũ tale sz ꝙ non in oĩb9 cozporibus sunt assignande ille dr̃ie põnũ : qz nõ in oĩb9 est assignandũ tale ꝓncipiũ motuũ ita diuersoꝝ: vt lapis nõ moueꝯ ẽm augmentationẽ nec ẽm sensum:cum non hẽat in se ꝓncipiũ taliũ motuũ:ꝛ si moueat ad suum locũ naturalẽ nõ equaliter mouet ẽm omẽs suas ptes:ꝛ sic in motu lapidis non ẽ cura q̃ ps sit ꝑor ꝛ q̃ posterior. T. Sz in hijs. ¶ Dic p. remouet dubiũ:possz essi aliqs credere ꝙ ꝓpter dicta cozpib9 maĩatis nullo modo deberẽt attribui dextrũ ꝛ sinistrũ: ante ꝛ retro. Dicit p. ꝙ ille dr̃ie attribuunt maĩatis in ꝓpatõne ad nos:ꝛ hoc ꝓtingit tribus modis. ¶ Primo mõ ẽm silitudinẽ repsentatiuã:vt in statua dicim9 illã ptẽ eẽ dextrã q̃ repñtat nobis dextrã: ꝛ illã sursum q̃ repñtat nobis sursuz:ꝛ sic de aliꝭs. ¶ Scõo mõ vt illud dicaꝫ dextrum qõ ẽ ꝛsus dextrũ nostrũ:ꝛ illud sinistrũ qõ ẽ versus sinistrũ nostrũ : ꝛ illõ sursum quod ẽ supra nos ꝛc. ¶ Tertio mõ vt illõ dicaꝫ dextrũ qõ ẽ ad oppositũ sinistre ptis nr̃e: ꝛ illõ sinistrũ qõ ẽ ad oppositũ dextre ptis nostre:sicut si duo hoĩes se ex diuerso aspiciãt :dextrũ vni9 aspicit sinistrũ alteri9 : ꝛ econuerso. T. Propter qõ. Tertia rõ est:incõueniẽs ẽ in aliquo cozpe assignare dr̃ias min9 ꝓncipales:dimittendo ꝓncipaliozes:sz sursum ꝛ deorsuz : ante ꝛ retro sunt dr̃ie ꝓncipaliozes quã dextrũ ꝛ sinistrũ:ex quo natura illas dr̃ias distinguit non solum ẽm virtutẽ:sz etiã ẽm figuras: igiꝫ incõueniens ẽ assignare in celo dextrũ ꝛ sinistruz:q̃ sunt dr̃ie minus ꝓncipales: dimittendo alias. T. Et sursum. ¶ Quarta rõ est:dr̃ie cõiozes non debent negari de celo:si min9 cõmunes sibi attribuaꝫ:sed sursum ꝛ deorsum sunt dr̃ie cõiozes:cũ ꝓueniant tam plantis ꝙ aĩalib9:dextrũ aũt ꝛ sinistrũ nõ:igr̃ si dextrũ ꝛ sinistrũ celo attribuaꝫ etiã sursum ꝛ deorsuz. T. Adhuc ãt ¶ Quinta rõ est:sursum ꝛ deorsum sunt ꝓme dr̃ie:ꝛ dextrum ꝛ sinistrũ posteriozes: ergo cuz cozpa celestia sint ꝓma cozpa:si in eis repiaꝫ dr̃ie posteriozes i eis etiã debẽt repiri differentie ꝑtes. aũs ꝓbat phũs dupliciter. Primo sic: in aĩali pfecto sursum ꝛ deorsuz differunt virtute ꝛ figura: ꝛ attenduntꝫ penes longitudinẽ:sed dextrũ ꝛ sinistrũ solũ differũt virtute:ꝛ attẽduntꝫ penes latitudinem: ergo sursum ꝛ deorsum sunt differentie ꝑtes. T. Nobis aũt qñ determinatum. ¶ Dic p. ponit scdam ꝛdonez huius capituli que talis est:in celo sunt sex differẽtie positionũ scz sursuz deorsum:ante:ꝛ retro:dextrũ:ꝛ sinistrũ:ex natura rei distincte Probat sic p. qz in oĩ aĩato habente ꝓ se motũ localem repiunt dr̃ie ex natura rei distincte: sed celuz est aĩatum habens ꝓ se motũ localem: ergo in celo reperiunt dicte differentie ex natura rei distincte. Maior ptz:qz in oĩ tali cozpe reperiũt ps vñ ozit mot9:ꝛ ps a qua explicaꝫ:ꝛ ps versus quã est mot9. Vñ in ꝓposito capit celũ ꝓ aggregato ex intelligentia ꝛ orbe. Si vero caperet celum ꝓ cozpe celesti tm̃ tunc celũ nõ diceret aĩatum. Et celũ nõ dr̃ eẽ aĩatũ qz habeat aĩam tã ꝙ ptem accidentalẽ eius:sz solum qz hz aĩam sibi assistentem:sicut motor assistit mobili. T. Nõ opz. ¶ Dic p. remouet duas camillatões quaꝝ ꝓma ẽ:sursuz : ꝛ deorsum. ante ꝛ retro:dextrũ ꝛ sinistrũ distinguuntur in cozpe in quo reperiunt:non solũ virtute: sed etiam figura:sed celuz quo ad oẽs eius ptes est similis figure: ergo in celo non reperiunt iste dr̃ie põnũ. ¶ Scda camillatio est. Motus celi:nõ incepit vt ꝓbaꝫ in octauo p. ergo in celo non est assignandũ dextrũ: vt ab eo incipiat motus ¶ Ad ꝓmã dicit p. ꝙ distinctio figure nun9 ꝓncipaliter ꝛcurrit ad distinctionẽ dr̃iaꝝ põnis ex natura rei:nec etiam req̃rit:sed sufficit distinctio scõz virtutem:ad hoc ꝙ dr̃ie põnũ ex natura rei distinguãtur Vnde si hõ fieret rotũde figure adhuc remanerent diuerse ☧tutes in diuersis ptibus.ꝛ dr̃ie põnũ remanerent ex natura rei distincte: modo sic est in celo ꝙ sunt diuerse ☧tutes in diuersis ptibus:que quidem ☧tutes sufficiũt ad distinctionem dr̃iaꝝ põnũ. ¶ Ad scdam dicit p. ꝙ hz non sit dare vñ mot9 celi incipiat:cum nõ incepit:nñ est dare vnde inciperet: si de nouo moueri inciperet:ꝛ hoc est dextrũ. T. Dico aũt longitudo. ¶ Dic p. oñdit ꝙ longitudo celi scz sursum ꝛ deorsum sumẽ scõm polos:sic ꝙ vnus poloꝝ scz antarticus est sursum ꝛ alter scz arcticus deorsum. Probat sic p. qz sicut videmus in aĩalibus sursum ꝛ deorsum sumi:ita debent sumi in celo:sed in aĩalibus sursum ꝛ deorsum sumũtur quãtuz ad extremitates q̃ maxime distãt a medio ipi9 aĩalis:ergo in celo ille ptes q̃ maxime distant a medio celi:cuiusmodi sunt poli:sunt sursum ꝛ deorsum. Per mediũ aũt celi in ꝓposito: intelligiꝫ linea eq̃noctialis

T. Poloꝝ aũt. ¶ Dic p. ꝓbat ꝙ polus arcticus ẽ deorsum in celo:ꝛ polus antarticus sursuz. ptz:qz nisi sic essz:sequereꝫ ꝙ mot9 celi essz a sinistro in dextrũ:redeũdo in sinistrũ:hoc aũt est falsum:ergo ꝛ illud ex quo sequiꝫ. ꝓa ptz:qz si polus arcticus poneretꝫ sursuz:ꝛ imaginaremur vnũ hoĩem habentẽ caput in polo arctico:ꝛ pedes in polo antarctico:ꝛ faciem ☧sus meridiem:tũc haberet manũ dextram in occidente:ꝛ sinistrã in oriẽte:ꝛ cum motus celi sit ab oriente in occidentem: sequitur ꝙ mot9 celi essz a sinistro in dextrũ: hoc aũt falsum est:ergo polus arcticus erit deorsum:ꝛ polus antarticus sursum. Existis infert p. ꝙ habitantes sub polo antartico:sunt in hemisperio superiori:ꝛ ad dextram celi:nos ☧o in hemisperio inferiori:ad sinistraz celi. T. Sed due quedã. ¶ Dic p. oñdit quõ dr̃ie põnũ ponẽde sunt in celo quo ad mot9 planetaꝝ in obliquo circulo dicẽs:ꝙ quãtũ ad illũ motũ occidẽs dz poni dextrũ: ꝛ oriens sinistrũ ꝛ polus arcticus sursum:ꝛ polus antarticus deorsum:ꝛ quãtũ ad istũ motũ fcm in zodiaco:illi q̃ habitant i hemisperio nostro:siue sub polo artico:ecent sursum ꝛ ad dextrũ celi:ꝛ illi q̃ habitãt sub polo antartico essent deorsum:ꝛ ad sinistrũ celi:qz mot9 planetarũ in zodiaco:fit oppositõ mõ ad motũ diurnũ:qz mot9 planetaꝝ est ab occidente in orientem : ꝛ ꝓ põis occidẽs est dextrum:ꝛ oriens sinistrum:ꝛ polus arcticus sursuz:et polus antarticus deorsum.

q Ueritur. Vtrum in cozpore celesti repe.

rianꝫ sex dr̃ie põnuz ex natura rei distincte. ¶ Et arguiꝫ ꝓmo ꝙ non:qz ignis in sua spera dr̃ esse sursum simpliciter:ergo in celo qõ est supra ipm non dr̃ eẽ sursum vel deorsum: ꝛ ꝓ põis in celo non repiunt sex dr̃ie positionũ ex natura rei distincte. ¶ Secundo:si sic sequitur ꝙ deorsum essz supra sursum: põis est falsum:ḡ ꝛ aĩs. Loña patz: qz deorsum in celo esset supra ignem: qui diceretur esse sursum. ¶ Tertio sic:differentie positionum reperiuntur in his que sunt diuersarum positionum:ex quo distinguuntur penes figuras: sed in

celo non sunt diuerse ptes diuersaꝝ figuraꝝ:ergo in celo non reperiunt tales dr̃ie positiones. ¶ Quarto sic: sursum ⁊ deorsum habent assignari ſm logitudinē:cū distantia alicuius rei inter sursum ⁊ deorsum dicatur longitudo: sed in celo non est longitudo: cum longitudo debet esse maior dimensione: et prior ꝙ alie: ergo in celo nō reperiuntur sursum et deorsum ex natura rei distincta. ¶ Quīto sic:a dextra pte deberet incipe motus:sed in celo nulla ē pars a qua incipit motus:cum motus ſm p. ponāt ppetuꝰ:ḡ in celo nō repiūtur iste dr̃ie pōnū. ¶ Sexto sic:sursum ē p̄ncipiū motꝰ augmenti:⁊ ante est p̄ncipiū motus sensationis: ſz augmentatio ⁊ sensatio non repiūtur in celo:igit. ¶ Septimo sic:dr̃ie pōnū assignant in aliquo ſm diuersos motus:sed in celo nō repiūtur diuersi motꝰ:ḡ nec dr̃ie pōnū. ¶ Octauo sic:illa ps celi q̄ mō est dextra:postea est sinistra:⁊ q̄ mō est ante postea est retro:ḡ distinctio differentiaꝝ positionis non ē sumenda in celo ex naturali distinctiōe ptiū eius. ¶ Nono sic. In solo corpe aīato distinguūtur ille dr̃ie ex natura rei: sed celū non est aīatū cū non videāt hr̃e aīam vegetatiuā:nec sensitiuā: nec; ōnalē:igit in celo nō repiunt sex dr̃ie pōnū ex natura rei distincte. ¶ In oppositū est p. in p̄mo caplo p̄mi tractat⁹ hui⁹ scōi. ¶ Pro solutōe questionis.

Sciēdū ē ꝙ iste dr̃ie sursuz ⁊ deorsū aliq̄b⁹

corporibus attribuūtur simpliciter ſm naturas eoruz. ſm diuersas x̄tutes diuersis ptibus inexistentes:sicut hominibus ⁊ aīalibus pfectis. Sursum em̄ est p̄ncipium augmentatōis ⁊ nutritiōis: ⁊ sic in hoīe caput est sursum:⁊ os per q̄ hō capit nutrimentū: ⁊ silr radices p quas plante capiūt suū alimentū:dr̃ie sursum. Luz hoc ita ſt ꝙ in ordine ad loca elementoꝝ silr in ordine ad nos radices sunt deorsum:⁊ sic ſm aliā ⁊ aliā acceptionem idē est sursum ⁊ deorsum. Sz in corpibus maiatis solū iste due dr̃ie repiunt:in ordine ad loca elementoꝝ siue in ordine ad nos. Ūñ in lapide illa ps dr̃ sursuz q̄ x̄sa est x̄sus locū leuiū:⁊ illa deorsum q̄ x̄sa ē x̄sus locum grauiū:⁊ si x̄tas lapis:tunc illa ps q̄ p̄us dicebat sursum:postea dicet deorsum:ſz sic non ē de hoīe:qualiterc̄q; em̄ hō x̄tas semp caput suū est sursuz:cū sp si bi retineat eandē x̄tutē:⁊ pedes deorsum: ſz in ordine ad loca elementoꝝ caput aliq̄n dicerēt sursum:⁊ aliq̄n deorsum. Ūñ in q̄buscūq; corpibus iste dr̃ie repiunt ex natura rei:in illis pōt repiri per ꝓpationē ad alia: licz non semp ecōtrario. ¶ Silr dextrū ⁊ sinistrū in aliq̄b⁹ reperiunt ex natura rei distincte: vt in hoīb⁹ illa ps dr̃ dextra a qua incipit motus localis:⁊ pars ei opposita dr̃ sinistra:ſz in ordine ad loca elementoꝝ pars dextra dicatur aliq̄n sursum: ⁊ pars sinistra aliq̄n deorsum. ¶ Silr pars dextra vnius hoīs dr̃ sinistra:vel sursum: vel deorsum:respectu alterius hoīs: in aliq̄bus x̄o sicut in maiatis solū repiunt iste dr̃ie pōnū quo ad nos: q̄ per motū lapidis illa ps efficit sinistra q̄ fuit, prius dextra:sic ꝙ illa amplius non ē dextra:ſz hō q̄liter cunq; moueat illa pars q̄ semel fuit dextra semper manet dextra:⁊ illa q̄ fuit sinistra:sinistra ⁊ sic de aliis differētijs pōnū:ſz variet per ꝓpationē ad aliū hoīem vel in ordine ad loca elementoꝝ. Silr añ ⁊ retro repiunt ſm pliciter ex natura rei in aliq̄b⁹ sicut in hoīe:⁊ illa pars que semel dr̃ ante simplr:semper manet ante simplr ꝙ diu res permanet in eē cui⁹ ē pars:ſz aliq̄n dicat retro per ꝓparationē ad alias res vel sursum. Aliq̄n aūt dr̃ illa pars ante in qua magis vigent x̄tutes sensuum: puta sensus visus:sensus audit⁹:olfact⁹: ⁊ sic de aliis: ⁊ pars opposita dr̃ retro. Corpora in q̄b⁹ dicte dr̃ie positionū reperiunt ex natura rei distincte: habēt partes diuersaꝝ x̄tutū:quaꝝ vna dr̃ ante: ⁊ alia retro. Aliq̄n etiā distinguūtur ſm figuras:hoc tñ non ē necessariuz ſz em̄ hō eēt rotunde figure:dūmō tñ in eo eēnt diuerse partes tales x̄tutes habētes q̄les habent partes hoīs recte figure:adhuc in eo eēnt iste differentie ex natura rei distincte. Sz corpora in q̄b⁹ dicte differentie solū reperiunt per cōparationē ad nos:vel in ordine ad loca elementoꝝ nō habēt partes diuersaꝝ x̄tutū sine diuersarum figuraꝝ:que req̄runtur ad tales differentias.

Sciendum scōo ꝙ aliter attenditur longitudo motus celi et aliter longitudo q̄titatis ⁊ similiter latitudo. Unde ſm processum de polo ad polum attendit longitudo q̄titatis celi:⁊ ſm eundē p cessuz attēdit latitudo mot⁹ celi. Et ſm pcessuz ab oriēte per meridiē ad occidentez:attendit latitudo q̄titat celi:⁊ longitudo mot⁹ celi: logitudo aūt mot⁹ celi attēditur penes terminū a quo explicat mot⁹:⁊ penes terminū oppositū:cuiusmōi sunt dextrū ⁊ sinistrū. Unde ex motu celi non apparet quare vnus polo magis debeat dici sursum:⁊ alter deorsum:q̄ ecōuerso:qz nō videtur ꝙ diuersimode deseruiāt motui. Nec intelligentia mouens celū existens indiuisibilis: magis ē in vno q̄ in altero. Nec etiā hoc apparet ꝓpter motū sensus ⁊ augmenti:qz tales nō reperiūtur in celo. Sz si debeāt reperiri in celo sursum ⁊ deorsum:ita ꝙ vnus polo sit magis sursum q̄ alter:hoc erit ꝓpter nobilitatē mot⁹ celi. Illā in corpore in quo dicte dr̃ie ex natura rei distinguūtur:pars superior:scz sursum dr̃ nobilior q̄ deorsū ⁊ sic ex quo polus antarticus est nobilior pars, dr̃ dici sursum:cum ſm aliquos astrologos illū polū x̄sus sūt nobiliores stelle:q̄ sunt nobiliores influētie:q̄ circa polum articū. Ista tamē causa nō videt esse sufficiens ad hoc ꝙ polus antartic⁹ debeat dici sursuz: ⁊ alter deorsum. Primo qz in corporibus maiatis vna pars est aliquādo perfectior altera: ⁊ tamē ibi nō inuenitur iste dr̃ie ex natura rei. Silr in hemīe cor est perfectissima pars:⁊ tamē illa non dr̃ sursum:⁊ alia minus perfecta deorsum:ergo illa cā non ē sufficiēs quare vnus polo debeat magis dici sursuz q̄ alter. Et pōt dici ꝙ in celo moto possunt assignari hmōi dr̃ie ponuz in ordine ad nos:⁊ hoc duplr. Uno mō ſm imaginationem p. ita ꝙ ille polus dicat sursuz:in quo athlas hēret caput:si haberet manū dextrā in oriente:⁊ sinistrā in occidente:⁊ faciē meridiē x̄sus:tūc em̄ hēret caput in polo antarticoꝝ:⁊ sic ſm talē imaginationē polus antarticus dicere tur sursum ⁊ polus articus deorsum. Alio mō ſm opinionē pithagore:astrologoꝝ: ⁊ vulgariū distinguētiū duplex hemisperiū. Nōdā em̄ est q̄ō est x̄sum ad nos ⁊ altex est q̄ō est nobis occultū. Hemisperiū em̄ est q̄ō est x̄sum ad nos dr̃ hemisperium superius: ⁊ dr̃ pars celi visa a nobis. Altex dr̃ hemisperiū inferi⁹: ⁊ dr̃ ps celi nobis occulta semp:⁊ linea diuidens ptem celi visam a parte non visa:dr̃ orizon⁹: ⁊ sic ſm istū modū q̄to aliq̄d magis distat in celo ab illa linea:tanto dr̃ magis sursum:ex quo fit ꝙ solem ab ortu vsq; ad meridiē dicamus ascēdere:⁊ in meridie esse in summo:⁊ deinde descendere:⁊ ſm istum modū polus articus dicere tur sursum:⁊ polus antarticus deorsum.

Sciendū tertio ꝙ circa distinctionē differē

tiarum positionis in celo fuerunt tres opiniones. Prima fuit opinio dicentiū ꝙ iste differentie distinguūtur in celo ex natura rei:⁊ hoc loquēdo de celo moto: ⁊ ratio istoꝝ est ista qz aliter non posset reddi causa quare celū magis mouet ad vnā ptē q̄ ad aliā: sed ponendo eas distinctas pōt reddi causa:dicendo ꝙ quedā pars celi est nobilior alijs: ⁊ ideo ē magis apta ad recipiendum ab intelligentia: licet em̄ oēs partes celi ad hoc apte sint:tū vna pars ē aptior altera ꝓpter eius nobilitatē: ⁊ iō dicim⁹ motū incipe ab illa:tā q̄ a ꝑiꝝ nō

quidem tempe:sed pfectōe: ꝛ illa ps ōr oriens naturale vbicūq; fuerit: ꝛ pars opposita dicitur occidens. ¶ Et cum queritur istis cum motus incipiat a dextro:quare magis est ad vnā ptem q̄ ad alterā. Ad hoc tñ dēt tenētes istā opinionē: q̄ inter dextrū ꝛ sinistrum ex vtraq; pte ē ps media: ꝛ vna illaꝝ ptiū mediaꝝ ē nobilior altera:ꝛ cū natura debeat tendere ad melioꝝ ꝛ honorabilius:rōnabile ē q̄ motus sit ad illā ptem q̄ ē nobilior:mō illa ōr esse ante. ¶ Dicūt tñ vlterius istā opinionē tenētes:q̄ iste dīne aliqñ attribuūtur celo ꝟz relationē ad nos:ita q̄ semp illud dicimus esse dextrum: vbi astra apparēt nobis moueri ꝛ oriri: ꝛ ps opposita ōr sinistra. Et ex quo illa ps q̄ mō est dextra: fuit nobis aliqñ ante ꝛ postea sinistra: ideo illa distinctio nō ē ex natura rei celi moti:sed in ordine ad nos. Jsta aūt opinio videt esse opinio plī. Videt ēm p. velle dicere q̄ celum est aīatum:q̄ tñ non ē vex:nisi capiendo aīatū valde impꝛope ꝓ illo qō ꝟz aīam sibi assistētē: ꝛ talis modus non sufficit ad hoc q̄ in aliquo repiant differētie pōnū ex natura rei distincte:qz aīa assistens corpi celesti est imobilis:ꝛ simul mouet totum celum:nec vna ps magis mouet ad aliā q̄ econuerso:ꝛ hoc loquendo de ptibus celi. Jntelligētia ei siue aīa mouens celū ex quo i mobilis ē:solet poni in oriente:ꝛ sic vna ꝛ eadē ps celi moti diceret semp oriens: aliquin cuz illa ps moueat etiam ipa intelligētia moueret:qō tñ est falsum. Etiaz tūc esset eadē influentia ꝓmo in oriente: postea in meridie:ꝛ deinde in occidente:qō tñ falsum ē:ideo videtur q̄ dīne pōnū nō debent distingui ex natura celi moti.

Opinio ꝓma.

Alia opinio

¶ Alia ē opinio dicentū:q̄ dicte differentie non distinguunt in celo ex natura celi moti:quia intelligētia simplex eodē mō applicata ē ad totum celum:nec diuersimode ad distinctas ptes:nec ab vna pte magis incipit motus q̄ ab alia:nec si inciperet:inciper magis ab vna q̄ ab alia:sed totū simul inciperet moueri. Etiāvna ps celi non'inclinat ad aliam ptem:qz frustra moueretur ad'illam:cū non possz ptingere ad eam. Nam (vt dicit cōmētator) nullū ens naturale mouet ad rem ꝑsimulter motā:cū non posset ptingere ad eā:ꝛ sic celū non ōr magis moueri ad vnā prē q̄ ad aliā:nec incipe ab vna pte magis q̄ ab alia:q̄tū est ex pte celi moti: sed ex pte voluntatis intelligentie q̄ libera est:pōt incipe ab'vna qz ipa intelligētia pōt se determiare ad quācūq; ptem voluerit. ¶ Etiam aliud dextrum assignat p.in eodē or be in ordine ad motum diurnū: ꝛ in ordine ad motum in obliquo circulo:ꝛ silr aliud sinistrū: ꝛ nō videt quō ista possunt saluari ex natura celi moti: cū tūc vna ꝛ eadem ps ex natura rei diceret dextra ꝛ sinistra: qō ē falsum:qz si celum motu diurno moueat ad ptem nobiliorem:tunc motu ꝓꝓo mouebit ad deteriorē ꝛ ignobiliorem. Etiam motus diurnus ōr esse ab ante ꝛ retro:mō retro ōr ps ignobilior q̄ pars anterior:ideo motꝰ diurnus erit ita bene ad partem ignobiliorē. ¶ Et ideo dicit tertia opinio:si differentie positionū debeant poni distincte in celo:illa distinctio non debet sumi ex parte celi moti:sed ex pte celi non moti: vtpote celi empirei. Jn illo ēm celo pōt dici vna ps dextra imobiliter pmanens:q̄ ōr oriens ꝛ sic de aliis ptibus:ꝛ iste ptes hūt diuersas ẋtutes ꝛ ẋpetates: ex quo celum diuersimode influit ꝛ diuersas ẋtutes causat scōm illas diuersas ptes. Et p illud celum imobile possunt saluari ola q̄ dicunt de differentiis positionū in celo. Jstud ēm celum ōr simpliciter esse imobile: nec hz naturalē inclinationez ad hoc q̄ moueat: lz sup naturaliter moueri possit

Tertia opio

¶ Sed diceret aliqs q̄ p. dicit celū habere dextrum et sinistrū:qz ē aīatū: ergo videt q̄ in celo moto sunt iste differētie ex natura rei distincte. Dicit q̄ si p. intelligit dictū suum de celo moto:nihil aliud voluit dicere q̄ nos debemus imaginari illas differentias in celo scōz relationez ad aīata. Vel pōt dici:q̄ ex quo p. nō posuit celum imobile:nec in ipo posuit differētias positionuz q̄ in hoc non ē tenendus:cum fide teneamus celū empireum esse ponendum.

Conclusio responsiua ad quesituz. ¶ In celo moto nō sunt differentie positionū ex natura rei distincte. ptz:qz tunc sequeret q̄ vna ꝛ eadē ps essz dextra ꝛ sinistra:cum per cōpationem ad motum diurnuz diceret dextra:ꝛ per ꝛpationē ad motū in obliquo circulo diceret sinistra. Etiam celum motum q̄rum est ex parte eius non est alterius nature qñ hz intelligentiā coassistentem:ꝛ qñ non haberet eam sed qñ non haberet eam assistentem magis sibi q̄ lapidi: non haberet differētias positionū ex natura rei distinctas: ergo nec etiam hz differētias positionū ex natura rei distinctas qñ hz intelligentiā sibi assistentē. Jnez si intelligentia lapidi assisteret:vt motor mobilis:non ꝓterea in lapide inuenirent differentie positionū ex natura rei distincte magis q̄ nunc inuenīūtur:ergo si mō non inueniuntur:nec tunc inuenirent:ergo silr est in celo moto. Jste etiam rōnes vident iñ ꝛcludere de celo non moto: sicut de celo moto:ꝛ ideo ꝓbabilius videtur esse dicendum q̄ in nullo celo reperiuntur iste differentie expiatura rei distincte.

Dubitat. Utz celuz moueat cum fatigatiōne. Et videt q̄ sic:auctoritate p. in libro de sōno ꝛ vigilia dicentis:q̄ cie ẋtus naturalis ē fatigabilis:ꝟz motus celi est a ẋtute naturali:ergo ē fatigabilis. ¶ Secundo sic.celum mouet cum resistentia ꝛ violentia: ergo mouet cum fatigatione.añs ptz:qz si non esset resistentia in celo:sequeret q̄ motus celi fieret in instanti hoc aūt est falsum ꝛ ipossibile:igit. ¶ Tertio sic:diuersi ẋtutes circa idē mobile diuersos motus intendēres sibiinuicem resistunt: ꝛ quādam violentiam sibi inferunt:sed hoc ē in celo moto:igit celū mouet cuz quada violentia:ꝛ p añs cum fatigatione:minoꝛ patz:qz sphere planetaꝝ mouent ab oriente ad occidentē motu diurno:ꝛ ab occidente in orientē motu ꝓꝓo: in obliquo circulo. ¶ Jn oppositū est p.in ꝓmo cap. ꝓnu tractaꝰ scōi libꝛi. Pro solutioue dubij est aduertendū: q̄ fatigatio est diminutio ẋtutis actiue cognitiue ꝛpter longā actionem:que q̄dem ẋtus diminuta p q̄ētē restaurari pōt. Dicit notāter ẋtutis actiue:ad denotādū q̄ potētia pure passiua non ē fatigabilis. Et addit cognitiue: ad denotandū q̄ potentia actiua nō cognitiua non est fatigabilis. Uñ lapidem descendentem deorsum nō dicimꝰ fatigari:nec ignē in comburendo. Dicit notanter ꝛpter longā eius opationē:qz hō non ōr ꝓpe fatigari qui est factus impotēs ex senectute: egritudie defectu mēbꝝ:sed si fiat impotens ex ambulatione: tūc dicimꝰ ipm esse fatigatū. Fatigatio aūt non fit sine actione disponente ad corruptionē. Ex dictis ptz:q̄ ad fatigationem duo reqrunt:scz ptrarietas siue resistentia:ꝛ potētia cognitiua. ¶ Isto suppositō ōr ad dubiū:q̄ celū moueatur sine fatigatione. ptz:qz mouet sine aliqua ptrarietate ꝛ sine diminutione ẋtutis actiue:igit mouetur sine fatigatione. ¶ Ad ꝓmā rōnem dubij dr:q̄ dictū p. intelligitur de ẋtute cognitiua. ¶ Ad scām dr negando añs:ꝛ ad ꝓbationez ōr q̄ lz in motu recto cēt vex si fieret sine aliq̄ resistētia q̄ fieret in instāti: nō iñ ops in motu circulari. ¶ Ad tertiaz ōr negādo maiorē saltem in motibus circularibus. Jlli ēm diuersi motus scilicz motus diurnus ꝛ motus proꝓrius: in obliquo circulo nō fiūt supra eosdē polos:nec sunt motus oppositi pe-

nes ſm naturam ⁊ ꝓtra naturam. ſz vn⁹ mot⁹ cōuenit ipſi celo ſm naturā ꝓpriam eius alter vero cōuenit ſi bi ſupernaturam.

Ad rōnes ḡſtionis. ¶ Ad primā dr tenēdo q nō ſunt drie diſtincte in celo ex natura rei cōcedēdo añs ⁊ ꝓbaz: ſz tenēdo q diſtinguātur. dr q lz ī celo nō ſit ſurſuz vel deorſuz ad qō fiat mot⁹ grauiū aut leuiū: aut in quo grauia ⁊ leuia nata ſunt q̄eſcere. tñ ibi ē ſur ſuz vel deorſuz: qō attēdit ex ꝓte xtutis corpis aīati. ¶ Ad ſcōaz dr vno mō ꝓcedēdo ꝓbaz: qr ibi nō eſt deor ſuz ex natura rei diſtincte. Aliter dr q deorſuz qō ſumi tur ex ꝓte xtutis corpis aīati bñ ꝑt eē ſupra ſurſuz: ad qō mouētur: ⁊ in quo q̄eſcūt leuia. ¶ Ad tertiā dr vno mō ꝓcedēdo totū argumentū. Aliomō dr q nō oz ad b qō repiāt drie pōnuz ex natura rei diſtincte: q ſit diuer ſitas figuraꝝ: ſz ſufficit diuerſitas xtutuz. ¶ Ad q̄rtaz dr q lz lōgitudo ſit p̄or ⁊ pfectior. nō tñ oz q ſit maior extēſiue. lz hoc vt in plurib⁹ repiat vbi ille drie diſtin guūtur: nō ſolū ſm virtutes: ſz etiā ſm figuras: Vel ꝑt dici q argumētuz ꝓcludit. ¶ Ad q̄ntā dr vnomō q lz i celo non ſit aliqua ps a quo mō incipit mot⁹: tñ eſt bñ aliq̄ a qua incepit: ⁊ a q̄ inciperet ſi incipet. Aliter dr ꝓcedēdo totū argumētuz. ¶ Ad ſextā dr vnomō q lz i illius in quib⁹ ē augmētatio ſeu ſenſatio ⁊ mot⁹ localis ille drie ſic ſe habeāt q ſurſuz ē principiū mot⁹ augmē ti: ⁊ ante p̄incipium mot⁹ ſenſationis: ⁊ dextrū princi pium mot⁹ localis: nō tamen opz de illis quib⁹ nō re pꝛiūtur tales mot⁹. Aliter dr ꝓcedēdo totū argumen tum. ¶ Ad ſeptimā dr ſimiliter. ¶ Ad octauā dr vno modo ꝓcedēdo q iſte drie nō repiūtur diſtincte ex na tura rei in celo motoꝛ: ſz in celo immobili. Aliter ꝑt di ci q nullibi repiūtur ex natura rei diſtincte: nec in celo motoꝛ: nec in celo immobili. ¶ Ad vltimam dr q licz ce lum non ſit aīatum aīa informante: eſt tamen aīatum anima aſſiſtente.

Quod aūt. ¶ Iſtud eſt tertiū capi. buj⁹ tra ctat⁹ ī quo p. vult oñdere q ſunt plures ſpere celeſtes dicēs primo ſic. q ꝓio inquirēdum eſt quare ſunt plu res ſpere: ⁊ plures mot⁹. Et cām difficultatis aſſignat p. dicēs q mot⁹ celi nō hz ꝯrarium: vt dictū eſt primo huj⁹. lō videt q nō debēt eſſe plures ſpere ſiue plures mot⁹ celeſtes. Si eñi mot⁹ circulares eſſent ꝯrarij ſi cut mot⁹ recti: tūc motum eſſz illos mot⁹ ꝯrarios ha bere ſperas diuerſas naturaliter mobiles ſz illos mo tus. Alia cā eſt: qr corpa celeſtia multū diſtāt a nobis ideo nō poſſum⁹ bene experiri accidētia ⁊ ꝓprietates eoꝝ: ſicut de corpib⁹ iſtis inferioꝛib⁹. T. Cā autē. ¶ Hic p. vult ꝓbare q ſunt ponēde plures ſpere p ſex ꝓtias: quaꝝ ꝓia eſt. Si celū ſit ſempiternū ⁊ ſemper motū: neceſſe eſt motū eſſe ſempiternū. ꝓbatur ſic: qr vnūquodq cuj⁹ eſt aliq̄d opus ꝓprium eſt gra illius operis: ſz dei hoc eſt celi eſt aliq̄d op⁹ ꝓprium: ſcz mo tus eius qui dr immortalitas ⁊ vita ſempiterna: ergo celum eſt gra illj⁹ operis. Et cū nihil deficiat a ſua pꝛo pria operatiōe: ſeq̄tur q ſi celū ſit ſempiternū: q mot⁹ eius qui eſt circularis ſit ſempitern⁹. Añ p. vocat ipm celū deū: qr ſibi ꝓuenit aliqua ꝓditio dei: ſcz eſſe ſempi ternū. Et maioꝛ iſtius rōnis oz ſic intelligi. Unūqdq cuj⁹ eſt aliq̄d opus: eſt gra illj⁹ operis: tanq̄ illj⁹ p q̄d perficit. vel tanq̄ illj⁹ q̄d pficitur ab eo: ſiue mediāte quo alia pficūtur. T. Semp quot ¶ Hic p. ꝓbat ſcōaz conſeq̄ntiaz q̄ talis eſt. Si mot⁹ celi ſit circularis ⁊ p petuus: neceſſe eſt in medio mūdi aliq̄d corp⁹ quieſcēs eſſe perpetuuz: quod vocāt terra: quā añam ꝓbat ſic p. Illud q̄d mouetur aliter ⁊ aliter ſe ſm priuſ ⁊ poſte rius reſpectu alicuj⁹ quieſcentis: ergo ſi nullū eſſet q̄e ſcens: celum nō diceretur moueri: ⁊ p añs ponēdum ē

Unūqdq cuj⁹ eſt aliq̄d op⁹ eſt gra illius operis.

aliquod corpus quieſcēs. Non poteſt eſſe aliqua pars celi q̄ ſic ꝓbat p. qr celum ſm ſe primo mouetur: ergo nulla eius ps pōt quieſcere in medio. Et ſi quieſceret: vel quieſceret ſm naturā. ⁊ tunc celum eſſet mobile ſz naturam ad medium q̄ pri⁹ improbatū eſt. Vel contra naturā. q̄ improbatū eſt: qr ex quo motus celi eſt ſempitern⁹: oporteret illud corpus quieſcere in medio vio lente q̄ tamen falſum eſt: cum nullū violētum ꝓpetuo durat. T. Sz adhuc. ¶ Hic p. ꝓbat tertiā conſequen tiam q̄ talis eſt. Si terra eſt neceſſe eſt ignem eſſe: pro bat p. dupliciter. primo ſic. Si vnum contrariorum ſit in rerum natura: neceſſe eſt reliquū eſſe. cū eadem ſit ma teria cōtrariorum ſucceſſiue q̄ eſt in potentia ad cōtraria que ſibi ſucceſſiue ineſſe poſſunt. Et qr talis potētia nō pōt perpetuo fruſtrari: ſequitur q̄ ſi vnum ꝯrariorum ſit in rerum natura: neceſſe eſt reliquū eſſe vel poſſe. Et ex quo ignis ⁊ terra contrariātur quo ad qualitates mo tiuas: eo q̄ terra ſit grauiſſima ⁊ denſiſſima: ignis ve ro leuiſſim⁹ ⁊ rariſſimus. Similiter terra eſt frigida ⁊ ignis calidus: ergo ſi terra eſt neceſſe eſt ignem eſſe.

Si vnū ꝯtra riorum ſit neceſ ſe eſt reliquū eſſe.

Eadem ē ma teria ꝯtrario rum.

T. Priuatiōe autem. ¶ Phūs hic ꝓbat idem ſcōo ſi poſteri⁹ eſt neceſſe eſt priꝰ eſſe: ſed terra eſt poſterior igne via perfectiōis: ergo ſi terra eſt neceſſe eſt ignem eſſe. Minorem ꝓbat ſic p. priuatio eſt poſterior habi tu: ſed terra ſe habz vt priuatio reſpectu ignis: ex quo igni conueniūt motus ⁊ leuitas terre vero quies ⁊ gra uitas: modo quies ⁊ grauitas ſe habent vt priuatiōes reſpectu motus ⁊ leuitatis: ex quo ſunt ꝓprietates mi nus pfecte: ergo ignis ſe habet vt habitus: terra vero vt priuatio. Unde ex iſta rōne ⁊ p̄cedēti habētur tres autoꝛitates: quarum prima eſt. Si vnum cōtrariorum ſit in rerum natura: neceſſe eſt reliquū eſſe: que ſic in telligitur. Si vnum cōtrariorum ſit in rer̄ natura: ne ceſſe eſt reliquū eſſe ſiue poſſe eſſe. Scōa autoꝛitas eſt: q̄ eadem eſt materia contrarioꝝ: que ſic intelligit. Ea dem eſt materia q̄ priuſ eſt ſub vno contrario⁹ poſtea ſub alio. Tertia autoꝛitas eſt: q̄ habitus eſt priꝰ priꝰ uatione. ex qua ſolet trahi autoꝛitas iſta. Affirmatio eſt priꝰ negatione: ⁊ ita pfectum eſt priꝰ imperfecto

Habit⁹ eſt priꝰ priuatiōe.

Affirmatio ē priꝰ negatōe Perfectū priꝰ eſt ꝯpfecto.

T. Sed adhuc. ¶ Hic p. ꝓbat quartam conſeq̄ntiaz que talis eſt. Si ignis ⁊ terra ſunt: neceſſe eſt alia ele mēta eſſe. Hāc conſequentiā ꝓbat ſic p. qr ſi vnuz con trariorum fuerit in rerum natura: etiam ⁊ reliquum: ſz ignis ⁊ terra contrariātur aliis elementis rōne quali tatum: ergo ſi ignis ⁊ terra ſunt: alia elementa ſunt.

T. His autem exiſtē. ¶ Hic p. ꝓbat q̄ntam conſequē tiam que talis eſt. Si oīa alia elementa ſunt: neceſſe ē generationes ⁊ coꝛruptiones eſſe. Hāc conſequētiam ꝓbat p. dupliciter: primo ſic: quia omnia elemēta ſunt adinuicem cōtraria: ergo agūt ⁊ patiūtur adinuicem: ⁊ hoc actione coꝛruptiua: ergo ſi omnia elementa ſunt neceſſe eſt generationes ⁊ coꝛruptiones eſſe. Scōo pro bat idem ſic. Non eſt ratiōabile aliq̄d mobile eſſe ſem piternum cuj⁹ motus nō eſt ſempiternus: ſz motus re ctus conueniēs elemētis nō eſt ſempitern⁹ vt oſtēſum eſt in octauo phiſicoꝛ: ergo nec elemēta ſunt ſempiter na: ⁊ per conſequens ſunt generabilia ⁊ coꝛruptibilia: ergo ſi elementa ſunt: generationes ⁊ coꝛruptōes ſunt

T. Si autem. ¶ Hic p. ꝓbat ſextam cōſequentiam q̄ talis eſt. Si generationes ⁊ coꝛruptiones ſunt: neceſſe eſt celum moueri pluribus motibus. Hāc ꝓbat phūs: quia vnus mot⁹ celeſtis nō ſufficeret ad perpe tuādum ⁊ ad diſtinguēdum generatōes ⁊ coꝛruptiōes iſtoꝝ inferioꝝ: ergo ſi generatiōe ⁊ coꝛruptōes ſunt neceſſe ē plures eſſe mot⁹ celeſtes ⁊ celū pluribꝰ mōis moueri. Añ in ꝓpoſito capit celū pro aggregato ex oī bus ſperis cū vni ſimplici corpi nō poſſunt ſimul ⁊ ſe mel plures mot⁹ ſimplices cōuenire ſm naturā ꝓpriā

Et subdit p. recapitulando necesse est plura esse corpa circularia ꝓpter gñatões ⁊ corruptões: ⁊ si celũ sp mouek necesse est terrã in medio ꝙescere: ⁊ necesse est oia elementa esse: ⁊ ꝓ ꝑs gñatiões ⁊ corruptiões.

Figuram aũt sphericã. ¶ Istud est quartum ca. huꝰ tractatꝰ in quo p. oñdit celũ esse sperice figure dicẽs ꝓio sic. Celũ hz figurã sphericã ⁊ ad hoc oñdẽduz aliqua de figuris dicẽda sunt. T. Utiqꝫ oẽs. ¶ P. hic põit primã ꝓclonem q̃ talis est. Inter figuras planas figura circularis ẽ ꝓior. Probat p. duabꝰ rõnibꝰ. ¶ Prima est: vnũ est priꝰ multis ⁊ simplex cõposito: sz figura circularis se hz vt vnũ ⁊ simplex cũ ipa vna linea cõtineat. Figura vero recti linea plurib⁹: ergo figura circularis ẽ ꝓior aliis figuris. T. Adhoc aũt ẽ. ¶ Scõa rõ est. Perfectũ est priꝰ impfecto: sz circularis ẽ pfecta cũ sibi nõ ꝑt fieri additio ꝙ quã reddat pfectior figura vel recta ẽ impfecta cũ ipa ꝑt suscipe additiõem: ergo figura circularis ẽ ꝓior aliis. T. Sili aũt. ¶ Secũda ꝓclo est. Inter figuras solidas figura sperica est ꝓior. ꝓbat p. eadẽ rõne qua ꝓbauit ꝓdictã ꝓclonem scz ꝓpria rõne ⁊ hoc idẽ ꝓbat p. auctoritate ãtiquoꝝ qui dixerũt corpa diuidi in supficies cũ oia corpa recta dicebãt diuidi in supficies: corpꝰ aũt sphericũ non. Silr pythagorici attribuẽbãt circulo vnitatẽ ⁊ trãgulo dualitatẽ. sz vnitas ꝓcedit dualitatẽ. ergo figura circularis dz ꝓcedere trãguluz. T. Ista. ¶ Hic ponit ꝓclonem in isto ca. ꝓncipaliter intentã q̃ talis ẽ. celũ est sphericuz seu sperice figure quã ꝓbat p. quatuoꝛ rõnibꝰ. Quarũ ꝓria talis est. Figura ꝓria dz esse ꝑmi corpis: sz figura sperica ẽ ꝓria figura vt ꝓbatũ est priꝰ ⁊ celũ est primuz corpꝰ cũ ꝓmeat oĩa alia corpa: ergo celũ est sphericũ seu sperice figure. Et subdit p. q̃ ita ꝑt ꝓcludi de aliis sex speris planetaꝝ q̃ sunt sperice figure ex quo ꝓtinẽtur a ꝓria spa: qz illud qõ ꝓtinek a sperico dz esse sphericuz dũmodo illud fm supficiẽ ꝙuexã tãgat vbiqꝫ corpꝰ sphericũ ꝓtinẽs ipm. T. Adhuc. ¶ Scõa rõ ꝓ qua supponit p. q̃ celũ sp mouek pluribus motibꝰ talis est. Lelum nõ est recti linee figure nec oualis nec lẽticularis nec colũnaris: nec alicui⁹ alterius figure a figura sperica: ergo est sperice figure. Añs pz: qz si esset alterius figure: tũc aliq̃ eius ꝑtes magis distarent a centro illius ⁊ aliq̃ minus ⁊ cum illud corpꝰ semp mouetur seq̃tur q̃ ille ꝑtes aliquãdo essent sine loco ⁊ locꝰ sine corpore: eo q̃ posiq̃ ꝑs magis distãs a medio mouek. tũc vbi ꝓius erat postea erit vacuũ: vel vbi iam est priꝰ nihil est vel erat: ergo est locꝰ sine locato: vel locatũ sine loco. Ista rõ bene cõcludit de speris celestibꝰ a supma spera contẽtis ⁊ de supma spera q̃tum ad supficiem cõcauam eius: sz nõ quo ad supficiem ꝙexã. T. Sz ad huc. ¶ Tertia rõ est motꝰ celi est oĩm motuũ minimus cum est velocissimꝰ ⁊ fm lineã minimã in tempore minimo ⁊ inter figuras in idẽ pũctuz redeũtes: figura sperica est minima: ergo seq̃tur q̃ celuz est sperice figure.

T. Sunt aũt. ¶ Quarta rõ talis est: aqua est sperice figure: ergo aer est sperice figure ex quo aer cõtinet aquã: ⁊ si aer est sperice figure: ignis est sperice figure ⁊ si ignis est sperice figure: necesse est esse celũ sperice figure. Q. autem aqua sit sperice figure q̃tum ad supficiem conuerã: ꝓbat p. qz aqua nata est semper fluere supra terrã ad locuz decliuiorem ⁊ non cessabit donec eius ꝑtes equaliter distãt a centro: sed cuius ꝑtes distant equaliter a centro est sperice figure: ergo aqua est sperica.

Quomã. ¶ Istud ẽ quintũ ca. in quo p. ostẽdit q̃re celũ mag⁹ mouek ad vnã ꝑtez quã aliã ad q̃rẽs talem q̃stiõez. Utiqꝫ celũ dz moueri ab vna ꝑte deteriorata: ad vnã ꝑtez deteriorataz: puta ab oriẽte ad occidẽtem. Et dicit p. ꝓio q̃ in sempiternis cuiusmodi est celum ⁊ motꝰ celi nihil est a casu: ⁊ nõ oĩum in celo nobis apparẽtium q̃rende sunt cãe ⁊ ꝓncipia: si principia non sunt ꝙ se nota: ergo cũ celũ mouek circulariter q̃rendũ est ꝓpter q̃d magis mouek ab vna ꝑte in aliã: puta ab oriẽte in occidẽtez q̃ ecõtra. ¶ Sz diceret aliq⁹ q̃ Aꝛ|tractãs istã q̃stiõem assimilat illis qui de oibus volũt loq̃ ⁊ de nullis tacere: sz hoc videk signũ maxime stulticie ⁊ ꝓsumptiõis cũ talis videk ignorare de quo sit diceneduz: nõ ꝓ. se excusat dicẽs: q̃ ante q̃ aliq⁹ aliũ arguat dz cõcipere cãm q̃re sic loq̃tur. Si aũt ꝓpter vanaz gloriã loq̃tur vel sine rõne vel min⁹ ꝓbabiliter q̃ aliq⁹ redarguẽdus est de fatuitate ⁊ ꝓsumptiõe: sz si amore scie loq̃tur ⁊ vltra alios aliq̃d ꝓbabile dicat: tũc diẽꝓ. q̃ non dz redargui. T. Hucusq̃ aũt. ¶ Hic p. ꝛñdet ad q̃tionem dicẽs. Rõnabile est celũ moueri ab oriẽte in occidẽtem. Probat p. nam natura facit de possibilibꝰ qõ melius est ⁊ honorabilius: sz celum moueri ab oriẽte in occidẽtem est honorabilꝰ q̃ ecõtrario cũ motꝰ fit nobilior qui est a nobiliori ꝑte versus ignobiliorem ꝑtez: ergo celum dz moueri ab oriẽte in occidẽtem. ¶ Sz diceret aliq⁹ q̃ motꝰ celi est sempiternꝰ. Sz| p. ⁊ sempiternum no est q̃renda cã. ergo nõ est q̃renda cã quare celum mouek ab oriẽte in occidẽtem. Dr q̃ nõ oĩm sempiternoꝝ est q̃renda cã fm viã Aꝛ|. tñ fm aꝛ|. aliqueres sempiterne habent cãs.

Marnra de possibilibꝰ facit qõ melius

Aliq̃ res sempiternas hũ cãs.

De motu. ¶ Istud est sextũ ca. istiꝰ tractatꝰ in quo p. intẽdit ꝓbare istã ꝓclonem q̃ motꝰ celi est regularis tribꝰ rõnibꝰ. Quaꝝ ꝓria talis est. In oĩ motu irregulari inuenik intẽsio ⁊ remissio ⁊ virtꝰ: sz in motu celi nõ inuenitur ista tria: ergo motꝰ celi non est irregularis. Minoꝛ pz: qz in motibꝰ quib⁹ nõ est ꝓncipiuz mediũ: neq̃ finis: nõ est intẽsio: remissio: neq̃ virtꝰ: motus aũt celi est hmõi: ergo in motu celi non est intensio: remissio: neq̃ virtꝰ. Unde p. intẽsionem p. intelligit motũ velociorem siue maiorẽ velocitatẽ. Et p. remissionem minorẽ. ⁊ p. virtutez velocitatẽ maximã. T. Adhuc ãt. ¶ Scõa rõ ẽ. Irregularitas i motu ꝓuenit aut ex ꝑte motoris: aut ex ꝑte mobilis q̃ alterat. augmẽtatur. diminuit. vel eiogatur. vel ex ꝑte ãborum: ita q̃ vtraq̃ trãsmutatur sic q̃ nõ similiter se habeãt fm ꝓpinquitatem distãtiam vel situm: sz nulluz istoꝝ hz locum in motu celi: qz tam motoꝛ q̃ mobile sunt oĩno intrãsmutabilia trãsmutatiõe corruptiua: vel trãsmutatione. qua magis vel minus distãt: ergo motus celi non est irregularis: sed regularis. T. Et enim si fiat. ¶ Tertia rõ est. si motꝰ celi esset irregularis: hoc esset fm aliquas ꝑtes celi: vel fm totam sperã. ita q̃ in vno tempore fieret motus velocioꝛ q̃ in alio: sz nullũ istoꝝ est dicẽdum: ergo motꝰ celi nõ est irregularis. Minoꝛ pz q⁹ ad primã ꝑtez: qz tũc ꝑtes celi valde longo tẽpore apparuissent aliter se habere admodum in distãtia ⁊ ꝓpinquitate q̃ antea se habuerunt. Hec põt dici secunda ꝑs: qz remissio fit ꝓpter impotẽtiam ⁊ defectuz virtutis ⁊ omnis defectus est ꝓter naturã. ⁊ illud qõ ẽ ꝓter naturã non potest semper esse: sed celuz ex quo est corpus simplex non habens cõtrarium non hz aliquid qõ sibi conueniat ꝓter naturã. ergo motus ei⁹ nõ potest remitti: ⁊ per ꝓs motꝰ eius non est irregularis

T. Abuc autem. ¶ Hic p. remouet tres cauillationes quarum prima est. Posset cũ aliq̃s imaginari q̃ motꝰ celi intenderek in infinitum tpe ⁊ alio tpe infinito remitterek. Hoc remouet p. dicẽs. q̃ intensio fit p. potẽtiam et remissio p. impotẽtiam: ⁊ ꝓter naturã sz impossibile est aliq̃d ꝓter naturã esse tpe infinito: ergo non põt dici q̃ motꝰ celi tpe infinito remitterek. T. Adhuc aũt ¶ Hic p. remouet scõam cauillatiõem. Posset cũ aliq̃s

dicere ꝙ motus celi est infinitus ⁊ interminatus: ideo tempore infinito ꝑt intēdi vel remitti. ¶ Hoc remouet p.dicēs ꝙ null⁹ mot⁹ qui est de cōtrario in cōtrarium: siue de imꝑfecto ad ꝑfectum est infinit⁹: sz intensio et remissio sunt mot⁹ de vno cōtrario in aliud siue de imperfecto ad ꝑfectum vel ecōtra: ergo tales mot⁹ nō cōuenīt ipi celo. ¶ Mot⁹ autem celi nō intendat̄ tempore infinito ꝓbat: qz actus naturales sunt terminati ꝑm magnitudinē ⁊ ꝓtitatem tꝑis: ita ꝙ est dare paruū tempus in quo ꝓtingit citharizare ꝑm diuersas notas ⁊ in minori tꝑe no ꝓtingit citharizare: ergo debz esse minimuz tꝑs in quo possibile est celū reuoluī: ergo motus celi non ꝑt in infinitum remitti sine totali cessatione. T. Relinqtur necꝫ. ¶ Hic p.remouet tertiā cauillationem. Posset em̄ aliꝗs imaginari ꝙ celū vicissimi mouetur modo velociꝰ ⁊ modo tardius. Hoc remouet p.dicēs: ꝙ hoc penitus est irrōnabile: qz talis mutatio deberet nobis apparere cum contraria iuxta se posita magis appareāt: sed intensio ⁊ remissio conseqnter se habētes non apparēt nobis in motu celi: ergo nō sunt ponende in motu celi.

Contraria iuxta se posita magis appēt

Queritur vtꝝ motꝰ celi sit regularis. Arguitur ꝓ̄o ꝙ non. qz ꝑtes ꝓpinquiores polis tardiꝰ mouentur ꝙ ꝑtes a polis distātiores: ergo motꝰ celi non est regularis. ¶ Scōo sic. motꝰ celi est motꝰ naturalis ergo nō est regularis. ꝓ̄a pz: qz motꝰ naturalis est velocior in fine ꝙ in ꝓncipio. ¶ Tertio sic. luna ⁊ alij planete aliqñ mouētur velociꝰ ⁊ aliqñ tardiꝰ: cum astrologi dicāt planetas esse aliqñ directiores aliqñ retrogrados ⁊ aliqñ stationarios: ergo ⁊ ipm celū aliquando mouet velociꝰ ⁊ aliqñ tardius. In oppositū vide tur esse p.in scōo ca. primi tract at⁹ scōi libri. Pro solutione q̄stionis est primo.

Secūdum Q̄ irregularitas ꝑt multipliciter ꝓuenire in motu. Unomō ex ꝑte mobilis: isz ꝙ mobile est difforme ⁊ irregulare: ⁊ istomodo motꝰ celi non est irregularis: qz nō ꝑt esse magnitudo magis regularis ꝙ magnitudo ipterica cuiusmodi est magnitudo celi. Aliomodo ꝑt esse motꝰ irregularis ex ꝑte spacij: qz fit supra spacium tortuosuz siue angulare ⁊ istomodo motꝰ celi nō est irregularis cū talis non fiat ꝓpter supra aliqd̄ spaciuz. Tertio mō ꝑt dici irregularis ex ꝑte velocitatis ⁊ hoc cōtingit dupliciter. Unomō quia vna ꝑs ipius mobilis velociꝰ mouet̄ ꝙ alia: ⁊ istomō motus celi ꝑt dici irregularis vt bene arguit prima ratio ārie oppositum: isz de isto modo nō est hic ad ꝓpositum. Aliomō qz ipm mobile velocius mouet̄ in vno tꝑe ꝙ in alio: ⁊ istomodo intelligit p.et sic motus celi simplex non est irregularis ex quo celum nō mouetur velocius motu simplici vno tꝑe ꝙ alio nec aliqua eius pars. Et oppositio modo dr̄ motus celi regularis. ¶ Sz vniformitas motus dupliciter ꝑt attendi. Unomodo ex ꝑte partium mobilis quādo ꝑtes equevelociter mouētur ⁊ istomodo capitur vniformitas ꝓpꝛie in motu sicut si lapis descenderet non obstāte ꝙ talis motꝰ sit velocior in fine ꝙ in principio adhuc tamen dr̄ vniformis ⁊ istomodo motus celi nō est vniformis: sed difformis cum vna ꝑs ipius celi moueatur velocius ꝙ alia. Aliomodo attenditur vniformitas ex ꝑte ꝑtium tꝑis ita ꝙ ille motꝰ diceretur vniformis ꝑm quem mobile ita velociter mouetur in vno tꝑe sicut in alio⁹ istomodo capitur vniformitas impꝛopꝛie vt sꝝnonime se bz scz cum ly regulare. ¶ Ex dictis pz: ꝙ non est incōueniens aliquem motū esse vniformē ⁊ non esse regularez vt ꝑtz de motu grauis deorsum in medio vniformi: qz vna ꝑs eius mouetur equevelociter sicut alia ⁊ tamen non mouetur regulariter: qz mouetur in fine velocius ꝙ in ꝓncipio. Similiter non est incōueniens aliquez motū eē regularē. ⁊ tñ nō esse vniformē vt pz de motu celi. Similiter possibile est aliquē motū esse simul ⁊ semel vniformē ⁊ regularem sicut si aliqꝺ graue descenderet per aliqꝺ medium sic ꝓportionatum ex ꝑte resistentie ꝙ illud graue in equalib⁹ ꝑtibus, tꝑis equalia spacia ꝑtrāsiret: tūc motus illi⁹ grauis esset vniformis ⁊ regularis simul. ¶ Mot⁹ autem celi quidā ꝑt dici simplex ⁊ quidā potest dici compositꝰ. Motꝰ simplex dr̄ qui est vnius mobilis simplicis supra eosdem polos ab eodez motore circūscripto omni motu qui fit supra alios polos. Sed motꝰ celi cōpositus dr̄ motus celi resultās ex aggregatiōe plurium motuū simpliciū eiusdem mobilis supra diuersos polos a diuersis motoribus ⁊ iste motꝰ compositus conuenit planetis. ¶ Istis notatis sit cōclusio respōsiua ad q̄situz. Motꝰ celi simplex est regularis ꝑz ex declaratiōe textꝰ.

Dubitatur circa scōm capi. primi tractatꝰ. Utrum ser ꝓ̄ntie qua ponit p.ad ostendēduz quot sint plures spere celestes sint bone. Ad dubium dr̄ ꝓ̄o de prima ꝓ̄ntia ꝙ ipa ꝑt esse vna conditionalis cuiꝰ ꝓ̄ns est modalis composita ⁊ sic necesse dicit necessitatem ꝓ̄ntis: ⁊ tūc manifestū est ꝙ ipa nihil valet cuz ꝓ̄ns sit ꝓpositio impossibilis ⁊ aīs ꝓpositio possibilis capiēdo illum terminū sempiternū vt tñ valet sicut ens qđ non desinet esse. Si tñ caperetur vt tñ valet sicut hoc complexum ens qđ non ꝑt non esse: tunc ꝓ̄a esset bona cum aīs esset impossibile ad qđ nata est sequi quelibet alia ꝓpositio. Aristo,. tamen ꝛz aīs in illo sensu capiat: non reputat ipm impossibile. Vel iste modꝰ necesse potest dicere necessitatem ꝓ̄ntie ita ꝙ est ꝓpositio modalis cōposita cuiꝰ dictuz supponit ꝓ̄o ista cōditionali. Si celum est sempiternū motꝰ celi est sempiternꝰ ⁊ tūc si ille terminꝰ sempiternū capiatur vt tñ valet sicut hoc cōplexum ens qđ nō desinet esse: tūc illa ꝓpositio est falsa ⁊ ꝓ̄a ꝓ̄o qua eiꝰ dictū supponit non est necessaria nec bona: ꝛz si capiat̄ sempiternū vt tñ valet sicut hoc cōplexum ens qđ non ꝑt nō esse: tūc illa ꝓpositio est vera ⁊ ꝓ̄a ꝓ̄o qua eiꝰ dictum supponit est bona ⁊ necessaria cum eius aīs sit ꝓpositio impossibilis: in sensu tñ impossibili non capit p. nec reputat aīs impossibile. ¶ Et ad rōnem Ar|. ꝓbātem illam ꝓ̄am supponēdo ꝙ aīs non sit impossibile capiēdo scōdomō sempiternū. Dr̄ ꝙ aliqđ bene ꝑt deficere ab operatiōe sua conueniēte sibi ab agente ꝑm intellectū ⁊ voluntatem duꝫ tale agens agat duꝫ vult ⁊ libere: ⁊ actōem ab eo ꝓcedētem suspendere ꝑt. ¶ De scōa autez ꝓ̄a q̄ talis est: si motus celi sit circularis ⁊ sempiternus necesse est in medio mūdi aliqđ corꝑ quiescere. Dicitur ꝙ si necesse dicat necessitatem ꝓ̄ntis ⁊ sempiternū dicatur primomō. tūc ꝓ̄a non valet cum aīs sit possibile ⁊ ꝓ̄ns impossibile. Si vero capiat̄ sempiternū scōmodo: tūc ꝓ̄a est bona: ex quo aīs illi⁹ ꝓ̄ntie est impossibile. isto autem modo non capit p. Si aūt necesse dicat necessitatem ꝓ̄ntie. ita ꝙ ꝓpositio p. sit vna modalis cōposita cuius dictū supp̄it ꝓ̄o ista cōditionali si motus celi sit circularis ⁊ sempiternꝰ in medio mūdi aliquod corꝑ perpetuo quiescet: tūc si sempiternū capiatur illa ꝓ̄a scōmodo: tūc ipa est bona cum aīs sit impoſſ bile: ꝛz si capiat̄ sempiternuz ꝓmomodo ⁊ ꝓpetuo vt tñ valet sicut hoc cōplexuz non possibiliter nō tunc illa ꝓ̄a nō valet cum aīs sit possibile ⁊ ꝓ̄ns impossibile. Si vo capiat̄ perpetuo vt tñ valet sicut indesinenter ⁊ capiat̄ corꝑ ꝓ̄o corꝑe vel ꝓ equiualēti corꝑi q̄escenti in ordine ad localē motū. tūc ꝓ̄a illa est bona ⁊ ꝓpositio p. vera vt satis ꝓbat rō sua cum nō possz esse motꝰ localis sine corꝑe quiescente formaliter vel equi

ualenter eo q̄ non posset esse motus localis sine loco ad quem vel circa quem qui immobilis est equivalenter vt patuit quarto phisicorum. ¶ De tertia aūt cōsequentia q̄ talis est. Si terra est ignis est. Dicitur q̄ nō valet. Et ad ꝓbationem p. ōz q̄ ex aūte assumpto icz si vnum cōtrariox est in rerum natura reliquū est in rex natura capiēdo illū terminum cōtraria vt tñ valet sicut hoc cōplexum entia actualiter repugnātiam habēntia circa idē subiectuz cui successiue inesse possunt ꝛ ex ista ꝓpōne ignis ꝛ terra, cōtrariātur bene sequitur q̄ ignis est si terra est: ita q̄ ex isto aūte totali terra est ꝛ terra et ignis contrariātur: sequitur ista ꝓpō ignis ē. Et ad scām ꝓbationem p. ōz concedendo aūs in sensu cōpositō vt necesse dicit necessitatez ꝓne ꝛ vt ꝓpōnes de est scō adiacēte assumpte valeāt ꝓpōes de est tertio adiacēte. cum ista ꝓna sit bona. aliq̄d est posterius ergo aliq̄d est prius. Ista tñ cōsequētia nō valet posterius est: ergo prius est vt satis pz ex ca. de adaliq̄d ꝛ ex tractatu ampliationū. ꝛ vlteri⁹ cōceditur minox ꝛ negatur ꝓna. ¶ autem ꝓna p. non valeat ꝑ sic patere: q: pōt ita esse sicut per aūs significatur ꝛ q̄ tamen nō sit ita sicut per ꝓns significatur lz hoc non fieret ꝑ potentiam naturalem. ¶ Ad quartā ꝓnam ōz similiter q̄ ipa non valet ꝛ ad ꝓbationem p. ōz q̄ ex totali aūte assumpto: scz ignis ꝛ terra sunt contraria aliis elemētis bene sequitur istud ꝓns: ergo alia elementa sunt cum nihil contrarietur alteri nisi illud alterum sit. tamen ex ista ꝓpōne sola scz ignis ꝛ terra sunt: non sequitur ista ꝓpositio alia elementa sunt cum talis ꝓntia si valeret teneret per istā maximaz. ¶ Quicquid sequitur ad aūs alicuius bone ꝓne hoc sequitur ad ꝓns eiusdez que est falsa ꝛ sophistica. ¶ Ad sextam ōz q̄ ipsa etiaz non valet sicut iacet cum aūs posset esse verum ꝓnte existente falso eo q̄ prima cā sufficiens est vt sint generationes ꝛ corruptiōes in istis inferioribus absq̄ hoc q̄ celum sit siue q̄ celum moueatur licet generationes ꝛ corruptiones ꝑm ordinem datum non possunt illo modo fieri quo nunc fiunt quin celum pluribus motibus moueatur. ¶ De quinta consequentia ōz q̄ etiam non valet cum ātecedens posset esse verum consequēte existente falso. Potest enim deus suspendere actiones elementoꝝ ꝛ contrariorum ipsis elementis conseruatis: ꝛ debite adinuicem applicatis illo posito antecedens esset verum consequēte existēte falso. Et ad ꝓbationem p. ōz negādo consequentiam. sed oportet addere ad ātecedens q̄ eoꝝ virtutes non suspendūtur ꝛ q̄ actiuitas vnius excedit resistentiam alterius: licet tamen naturaliter loquendo elementa non possunt esse debito modo adinuicem applicata sine actione vnius ad alteruz.

Ad rationes questionis. ¶ Ad primam patet solutio ex dictis. ¶ Ad secundam ōz q̄ licet motus localis rectus in medio vniformi sit velocior in fine q̄ in principio non tamen motus circularis naturalis p cedens ab agente ꝑm intellectum ꝛ voluntatem cuiusmodi est motus celi. ¶ Ad tertiam dicitur q̄ conclusio p. intelligitur de motibus simplicibus ꝛ non compositis cuiusmodi essent tales motus in quibus fiunt stationes ꝛ retrogradationes. Textus. De vocatis autem astris.

¶ Secundus tractatus vnum capitulum habet: ꝛ in ipso agitur de astris: motu: figura: ꝛ ordine ipsorum.

E vocatis aūt astris cōsequēs vtiq̄ erit dicere ex quib⁹ constāt: ꝛ in quibus figuris: ꝛ qui mot⁹ eoꝝ. ¶ Pro quib⁹ sit ꝓia cōclusio. Astra sunt de natura suoꝝ orbiū pz: q: rationabilissimum est vnū q̄q̄ esse eiusdē nature cū illis ex quib⁹ componitur: sz astra sunt ptes suoꝝ orbiuz: ꝑ ꝑ antiquos ponētes celū esse igneum: qui dicūt etiam astra esse de natura ignis: igitur astra sunt eiusdē nature cum suis orbib⁹. Et si quis rat aliquis quō ab astris ꝛ a celo causatur calox in istis inferioꝝib⁹: cū nec celū nec astra sint calida. Ad hoc ōz q̄ mot⁹ velox natus ē calefacere: q: si sagitta cui⁹ ps anterior est plūbea velociter moueatur: tunc poterit ps plūbea liquefieri. iō celum ꝛ astra per motū velocem caloꝛem causant hic inferi⁹. Et si q̄ rat vlteri⁹ aliquis. si per motū velocem causetur calox: quare celum ꝛ astra non calefiunt sicut hec inferiora. Dicitur q̄ hoc est: q: non sunt susceptibilia caloris. Et si q̄ras tertio q̄ spera magis calefacit. Rñdetur q̄ spera solis. maz sole appropinquāte ad nos: habem⁹ magnum calorem ipso recedēte: remissuz habemus. ¶ Scda conclusio: astra nō mouentur motu ꝓprio ab oriēte in occidentem vel ecōtra: sz mouētur ad motum suoꝝ orbium. Probatur primo: q: vel astra ꝛ orbes simul quiescunt: ꝛ hoc non: q: cū terra quiescat in medio mūdi non posset saluari diuersitas q̄ nobis apparet in ortu ꝛ occasu astroꝝ: vel ambo mouentur motibus diuersis specie: ꝛ hoc non: q: astrum ꝛ celum eque cito perficiunt suas circulationes: sz huius causa non potest esse natura: q: natura corpora maiora citius reuoluūtur: neq̄ etiam casus: quia in celo nihil fit a casu: igitur non mouētur motibus specie distinctis: vel astruz mouetur ꝛ orbis quiescit: ꝛ hoc non: quia tunc astrum diuideret orbem: relinquitur ergo q̄ astrum mouetur ad motum sui orbis. ¶ Secundo probatur: quia astra sunt sperica: ergo si moueantur motu proprio: mouebūtur motu volutationis vel circungirationis: sed hoc apparet falsum de luna: alias macula que apparet in luna deberet nobis aliquando non opparere ipsa apparente: igitur astra non mouentur motu proprio. ¶ Ter-

Conclusio.i.

Conclusio.ii.

tio pbatur:qz si mouerẽtur motu ppzio:mouerent motu pgressiuo:sz boc ẽ falsuz:qz habẽt figurã sphericã q̃ est maxie inepta ad motũ pgressiuũ. Relinqtur ergo q̃ astra mouẽtur ad motũ suoz ozbiũ. ¶ Tertia cõclo.ex motib⁹ astroz nõ causant̃ soni armonici sicut dixerũt pythagorici qui mouebant duabus rõmb⁹. Prima rõ pythagore. qz ex motib⁹ magnoz corpoz gñatur son⁹ apud nos igitur ⁊ ex motib⁹ corpoz celestium. Scõa eius rõ.qz corpa celestia sunt adinuicem bñ portionata mõ ex talibus ꝓportiomb⁹ causatur son⁹ armonicus. Et cũ queriẽ eis quare nõ audim⁹ tales sonos. Rñdebãt q̃ sic malleatores eris nõ iudicãt se audire sonos ꝓpter ꝙsuetudinẽ audiẽdi:ita qz sum⁹ a natiuitate assueti audire tales tonos:ideo ipos nõ percipim⁹. Hoc tñ non obstante ꝓbat̃ primo concło:qz in magnis sonis in istis inferioribus fiũt magne violeotie:ergo si corpa celestia causarẽt sonos:illi facerẽt magnas violentias in istis inferioꝛib⁹:qd̃ tñ nõ est. Probat̃ scõo:qz nõ deberem⁹ audire alios minores sonos:sicut nec malleatores eris audiũt minores suos. Probat̃ tertio:qz corpa celestia nõ diuidũt mediũ citi⁹ q̃ frãgi debeat: ergo nõ causant̃ sonũ armonicũ ¶ Quarta cõclusio.sicut sunt aliqua astra nobis ꝓpinqora ⁊ aliq̃ nobis remotioꝛa: ita astra nobis ꝓpinqora tardius mouent̃ motu diurno: ⁊ velocius motu ppzio ⁊ econtra. Prima ꝓs supponit̃ ex astrologia. Secunda pars patz quia ozbes ꝓpinquiores primo mobili in eq̃li tẽpoze maiorẽ circulũ describunt q̃ ozbes remotiores:ergo velocius mouent̃ motu diurno.⁊ cũ illi motui opponãtur motus ppzij sequit̃ q̃ tardius mouẽtur motu ppzio. Naz firmamentũ mouet̃ in tringinta sex milibus annis. Saturnus in tringinta annis. Jupit̃ in duodecim. Mars fere in duobus annis. Sol in vno anno. Uenus autẽ ⁊ Mercuri⁹ fere similiter. Et luna in vno mense. ¶ Quinta cõclusio.astra sunt sperice figure.patz. tũ primo qz minime mouẽtur motu pgressiuo: ergo habent figurã illi motui repugnãtem q̃ talis est figura sperica. Item luna est sperice figure:igitur ⁊ quodlibet aliud astrum. Ans patet tũ primo:quia luna crescit ⁊ decrescit circulariter. Tuz secundo:qz quãdo sol eclipsatur ꝓpter interpositionem lune: talis eclipsis est circularis:ꝓpter sphericitatem lune

Conclusio .iij

Conclo.iiij.

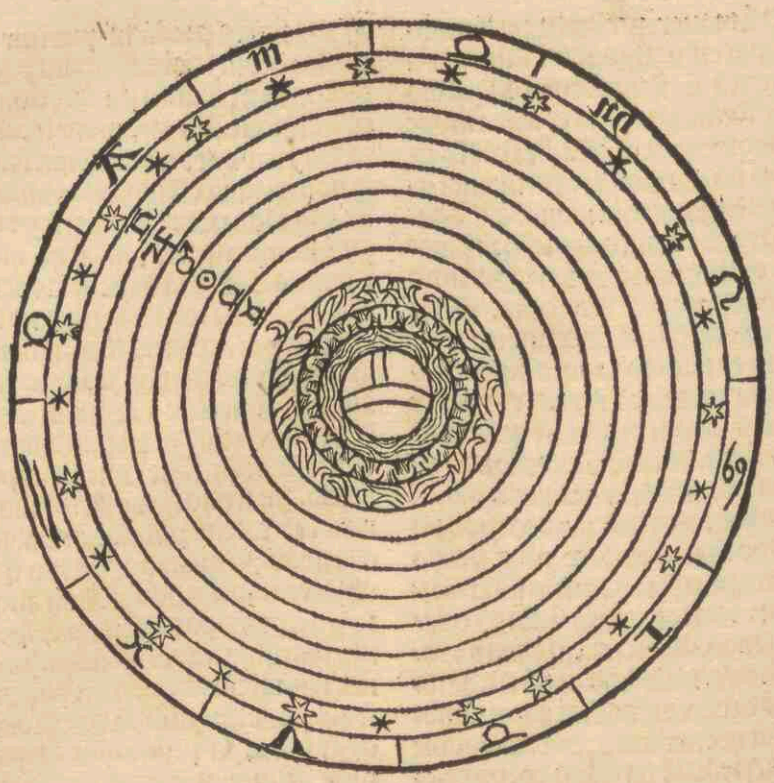
Tpis motus olim sphere.

Conclo. v.

¶ Sed circa predicta queritur primo vtrũ motus oꝛbiuz debeant multiplicari secundũ distantiam eorum a primo celo.ita q̃ primũ celum moueatur vno motu secundum duob⁹ tertiuz tribus:⁊ sic consequẽter. Et videtur q̃ non:qz luna est inferioꝛ planeta: cum visa sit aliquãdo occultare martez ⁊ eclipsare aliquãdo alia astra:⁊ tamen no mouet̃ tot motibus:igit̃. ¶ Ad hanc q̃stionem dꝛ q̃ non. Nam sicut est in aialibus:ita est in oꝛbibus: cum coꝛpoꝛa celestia sint animata: sed in animalibus sunt quinq̃ gradus. In primo sunt animalia que sine vita mutatione semper habent sanitatem. In secũdo animalia que vnico motu acquirunt sanitatem:puta deambulando. In tertio que plurib⁹ motibus acquirunt sanitatem: puta deambulatione ⁊ euacuatione. In quarto animalia q̃ non possunt obtinere sanitatem:sz solum aliquid ordinatum in ipsam:puta bonam dispositionem: et ista sunt alijs imperfectioꝛa. In quinto illa q̃ nec sanitatem:nec bonam dispositionem cõsequi possunt:igitur in celestibus sunt quinq̃ gradus. In primo sunt ea que sine mutatione attingunt esse perpetuum: sicut deus. In secundo que illud attingunt vnico motu: sicut primum mobile. In tertio sunt planete superioꝛes sole:qui attingunt esse ꝓpetuum pluribus motibus. In quarto sunt planete inferioꝛes qui non attingunt esse perpetuum: sed aliquid in ipsum oꝛdinatum:qz sunt cause generationum et coꝛruptionum. In quinto sunt elementa:⁊ potissimum terra: que nec attingit perpetuum: nec aliquid in ipsum oꝛdinatum. Et sic patz q̃ non opoꝛtet motum multiplicari secundum distantiam oꝛbium a primo celo: quia non omnes oꝛbes ad eundem finem oꝛdinantur. ¶ Secũdo queritur quare in octaua spera sunt tot stelle:⁊ non in alijs inferioꝛibus speris. Ad hoc dicitur q̃ hoc est primo:quia octaua spera est nobilissima:⁊ non decoꝛatur pluribus motibus:igitur opoꝛtet eam decoꝛari pluribus stellis. Item alijs oꝛbes excedunt eam in motibus: ergo opoꝛtet q̃ octaua spera excedat eos in stellis. Item octaua spera mouet alias speras et non excedit eas in motibus:igitur opoꝛtet eam alios oꝛbes excedere in astris.

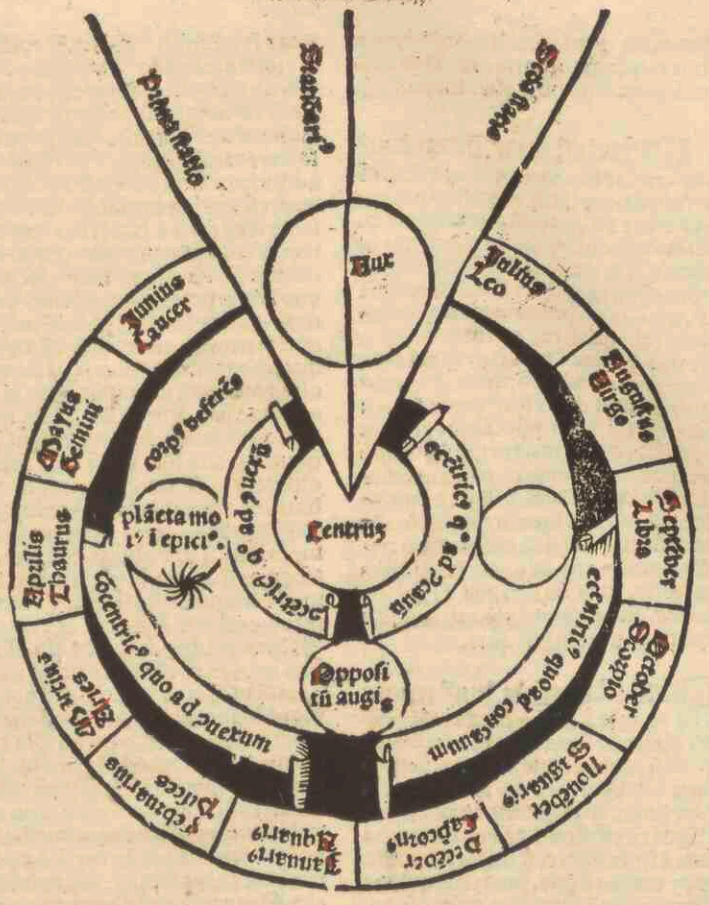
Nota' quinq̃ grad⁹ aialiũ terrestrium.

Quinq̃ Gradꝰ celestiuz

De vocatis. ¶ Iste est scōs tractat⁹ huj⁹ libri in quo p. determinat de astris ⁊ primet sex capi. In primo determinatur de substātia siue natura astrorū. In scō de motu astror. In tertio q̄ ex motu astrorum causatur sonus armonicus. In quarto de ordine astrorum. In quinto de figuris astror. In sexto determinatur de duab⁹ questionibus difficilib⁹: capitula videt ūtur in ꝓcessu. ¶ Dicit ergo primo sic: q̄ considerādum est de astris que sit natura eor ⁊ q̄ eorum figure ⁊ qui motus. T. Rōnabilis aūt. ¶ Hic p. ponit conclusionez ꝑncipaliter intentā in isto capi. ⁊ est talis: astra sunt de naturis suor orbium: ꝓbat sic p. q⁹ ps est eiusdem nature cum suo toto. Rōnabile enim est vnūquod q̄ est ps alterius constare ex hijs ex quibus est: hoc est esse eiusdem nature cum suo toto: sed astra sunt ptes orbium in quibus sunt: ergo sunt eiusdem nature cum suis orbibus. Minor pz per dictum cōmentato. dicentis q̄ stella est densior ps sui orbis. Dictam etiā cōclusionem ꝓbat p. autoritate antiquor dicētium tam celum q̄ astrum esse ignem: ⁊ per ꝑs astrum esse eiusdem nature cum celo cuj sit in celo sicut ps. Unde per hoc q̄ antiqui dicunt celum ⁊ astra esse de natura ignis non bene dicunt: sed in hoc q̄ dicunt esse eiusdem nature bene dicunt. T. Calor autem ab ipis. ¶ Hic p. remouet aliqua dubia quor primum est: quomodo in celo ⁊ astris generatur calor in istis inferioribus cuj celū ⁊ astra nō sunt ignea nec calida. Respondet p. q̄ celum ⁊ astra calefaciunt ista inferiora per motum ⁊ lumen. Nam motus localis velox nat⁹ est calefacere: quod declarat. per quodam signum sensibile. Nam si sagitta cuius ps anterior sit plumbea moueatur velociter per aerem posset ita velociter moueri q̄ in tātum calefieret vt ps plūbea liq̄ficret. Quō autem mot⁹ localis est calefactiuus videtur in metheororibus. T. Hec quidem. ¶ P. hic ponit secundā dubitationem q̄ talis est cum ex motu veloci calefiat aer: ⁊ similiter sagitta vel ne celum ⁊ astrum calefiant cuj velocissime moueātur Respōdet p. q̄ non: qr nō sunt susceptiua caloris sicut ista inferiora. T. Hoc maxime. Tertium dubium est: que sperarum celestiuj magis calefaciat. Respōdet p. q̄ spera solis ꝓpter solem sibi infixum. Videm⁹ enim q̄ sole nobis appropinquāte intendit apud nos calor: et sole a nobis recedente remittitur calor. Ex hijs cōcludit phūs q̄ astra nō sunt de natura ignis.

Quoniam aūt. ¶ Istud est scdm capi. huj⁹ tractatus in quo p. determinat de motu astrorum intēdens talem cōclusionem. Q̄ astra nō mouentur motu ꝓprio ab oriente in occidētem nec econuerso: sed mouentur ad motum suor orbium. Probat p. tribus rōnibus. Quaꝝ prīa est: qr vel astruj ⁊ orbis simul q̄escunt vel ambo mouentur motibus diuersis fm speciem vel astrum mouetur ⁊ orbis quiescat: vel orbis mouetur et astrum mouetur ad motum sui orbis. Non potest dici primum: qr cum terra semper quiescat in medio mūdi vt videbitur in fine huj⁹ libri non posset assignari ratio diuersitatis q̄ nobis apparet in ortu ⁊ occasu astrorum. Nec potest dici fm: quia cuj astrum ⁊ orbis simul compleant suas circulationes vel hoc esset naturaliter vel a casu. Non naturaliter: qr motu naturali maiora corpora velocius mouentur minoribus: ⁊ hoc loquendo de maioritate ⁊ minoritate virtutis: sed orbis est maius corpus q̄ astrum: ergo orbis citius complebit suam circulationem q̄ astrum. Nec pōt dici q̄ hoc fiat a casu: qr illa que fiunt a casu fiunt raro: sz illa que fiunt in celo fiunt sp eodēmodo vel vt in pluribus: ergo astruj ⁊ orbis non complent suas circulationes a casu.

Nec ꝺt dici tertiū: ſcz ꝙ aſtrū mouek ⁊ orbis q̃eſcat: qꝛ tūc ſeq̃retur ꝙ aſtrū diuideret ſuū orbē qō ē falſuz: cuz ſpe celeſtes ſint ĩdiuiſibiles: ḡ relinq̃tur q̃rtuz mẽbꝝ: ſcz ꝙ orbis mouek ⁊ aſtruz mouek ad motū ſui orbis.

T. Adhuc aũt. ¶ Scõa rõ talis ē. aſtra ſunt ſpica: ſz corpis ſperici nõ ſunt niſi duo motꝰ circa mediũ mũdi: ſcz volutatioꝛ circũgiratio: ḡ ſi aſtra motu ꝓꝑio moue renk hoc eſſz altero illoꝝ motuũ qō tñ falſuz ē. igit nõ mouẽtur motu ꝓꝑio. Nõ aũt aſtra nõ mouenk motu cir cũgiratõis pz: qꝛ ſi vnũ aſtroꝝ mouereк tali motu: etiã alia aſtra tali motu mouerẽk. ⁊ ſi vnũ aſtroꝝ nõ ſic mo uek nec aliud. ſz luna nõ ſic mouek cũ tũc ſeq̃reк ꝙ faci es ſiue macula appens in luna verteret ita ꝙ illa ꝑs q̃ nũc eſſz ℞ſus terrã eſſz poſtea ℞ſꝰ ꝑtẽ oppoſitã: qō tñ falſuz ē vt pz ꝑ expiẽtiaz: ḡ nullũ aliõ aſtrũ mouek mo tu circũgiratõis. Nec aũt nõ moueak motu volutatõis. pz: qꝛ tũc ẽt oꝑteret maculã lune aliq̃ ℞ti qō falſũ eſt: igr̃ T. Adhuc ãt irrõnabile. ¶ Tertia rõ ē. ſi aſtra mouerenk motu ꝓꝑio ⁊ nõ ad motũ ſui orbis cũ nõ mo ueank motu circũgiratõis nec volutatõis ſeq̃tur ꝙ mo uerenk motu ꝓgreſſiuo: ſz hoc ē falſum: qꝛ illa q̃ debẽt moueri motu ꝓgreſſiuo debẽt hr̃e iſtrumẽta ſiue orga na ad talẽ motũ req̃ſita: ⁊ figurã ad talẽ motũ aptã. ſz aſtra nõ habẽt inſtrumẽta nec orgona ad talẽ motũ re q̃ſita: nec figurã ad talẽ motũ aptã cum habeãt figurã ſpericã q̃ eſt ſeptiſſima ad talẽ motũ. ergo aſtra nõ mo uentur motu ꝓgreſſiuo.

Manifeſtũ aũt. ¶ Iſtud eſt tertiũ capi. bu ius tractatꝰ in quo ꝓ. oñdit ꝙ ex motu aſtroꝝ nõ cãtur ſonꝰ armonicꝰ. Et prio narrat oꝑonem pythagoꝛico rum dicẽtiũ ex motu aſtroꝝ ſonũ armonicũ cãri ꝓpter duas rõnes. Quaꝝ pria ē ex motibꝰ corꝓoꝝ apõ nos fit ſonꝰ: ḡ magis ꝺz fieri ſonꝰ ex motibꝰ corꝓoꝝ celeſtium cũ illa corꝓa ſint maioꝛa ⁊ velociꝰ moueãt. ¶ Scõa rõ talis ē. corꝓa celeſtia ſunt adinuicẽ bñ ꝓportionata in magnitudinibꝰ diſtãtijs ⁊ velocitatibꝰ motuũ ⁊ ex tali bꝰ ꝓportionibꝰ ꝓuenit armonia in ſonis: ḡ videk ꝙ oꝛ bes ſuis motibꝰ ⁊ aſtra cauſant ſonos armonicos. Et vlteriꝰ dicũt iſti ꝙ illos ſonos nõ ꝑcipimꝰ ꝓpter ꝓſue tudinẽ qꝛ ꝓſueti ſumꝰ eos audire a natiuitate. Iſtõ ꝓ bãt ꝓ vnũ ſimile. Nã videmꝰ ꝙ ꝓſueti audire magnos ſonos ſicut malleatoꝛes ꝓpter ꝓſuetudinẽ audiẽdi ſo nos ſuoꝝ malleoꝛum nõ iudicãt ſe audire illos ſonos. Iſtud ãt deſtruit ꝓ. ſic: qꝛ videmꝰ ex magnis ſonis ma gnas violẽtias fieri plãtis ⁊ corꝓibꝰ inalatis: ḡ ſi fierẽt magni ſoni ex motibꝰ corꝓoꝝ celeſtiũ maxiꝰ ⁊ velociſ ſime motoꝝ cauſabũtur maxie violẽtie ĩ iſtis inferioꝛi bꝰ. Etiã ſi malleatoꝛes ſonos ſuoꝝ malleoꝝ nõ audiãt ita nec miꝛes: ḡ etiã ſi ſonos corꝓoꝝ celeſtiũ ꝓpter cõ ſuetudinẽ nõ ꝑciperemur cũ illi ſm pythagoꝛicos ſunt maxi ſequk ꝙ nullos alios ſonos etiã ꝑcipe debeamꝰ

T. Sz rõnabiliter. ¶ Hic ꝓ. põit ꝓcõem ꝓncipaliter intentã in iſto ca. ⁊ ẽ talis ꝙ orbis ⁊ aſtra nõ cauſant ſo nũ armonicũ ſuis motibꝰ. Probat ſic ꝓ. qꝛ q̃cũq̃ corꝓa cauſant ſonũ armonicũ ſuis motibꝰ diuidũt ⁊ frãgunt aliqõ mediũ cirꝰ ꝙ natũ eſt frãgi: ſz orbes celeſtes vel aſtra nõ diuidũt aliqõ mediũ cũ nõ moueãtur ꝑ medi um ſm illã ꝓportõem. ¶ Querk quare hic ꝓ. deteriat de ſonis armonicis. Rñdek ꝙ hoc facit ad oñdendũ ꝙ

astra non mouentur motu ꝓprio totaliter distincto a motu sui orbis: ⁊ hoc concludit negatiue sic. Astra nō causant sonos armonicos: ergo nō mouentur motu ꝓprio siue per se.

De ordine aūt.

¶ Istud est quartū cap. buⁱ tractatᵘ: in quo p. determiat de ordine astroꝝ dicē. q ex astrologia debemꝰ suppōere q aliq̄ astra sunt prioza: hoc ē nobis ꝓpinquioza: ⁊ aliqua posterioza: hoc ē nobis remotioza. T. Accidit aūt. ¶ Ponit p. 2clonez in hoc ca. intētam q̄ talis est: q orbes supmo orbi mobili ꝓpinq̄ores motu ipius ꝑmi mobilis veloci⁹ mouētur: ⁊ motu ꝓpo tardi⁹. Pz quo ad primā ptem: qz orbes ꝓpinq̄ores prio mobili in equali ꝛpe maiores circulos describūt q̄ distātiores: ḡ veloci⁹ mouētur q̄ distātiores: ⁊ cū motᵘ ꝑmi mobilis quodāmō ꝓtrariat motib⁹ aliox mobiliū: seqūtur q illud qō veloci⁹ mouet motu ꝑmi mobilis: tardi⁹ mouet motu ꝓpo. Celū eñ stella tuz motu suo ꝓpo ptrāsit circulū in. xxxvj. milib⁹ ānis orbis saturni i. xxx. ānis orbis iouis in. xij. ānis orbis martis in duob⁹ ānis. sol ven⁹ ⁊ mercuri⁹ fere vnifor miter: scz in vno āno. Orbis aūt lune in vno mēse. Secundū eñ ptholomeū firmamētū siue celū stellatū trib⁹ motib⁹ mouet scz motu diurno ab oriēte i occidētez quē cōplet in. xxiij. hōris. Et motu accessus ⁊ recessus quē ꝑficit in. lxx. ānis. Et alio motu ꝓpo ab occidēte in oriētem quē cōplet in. xxxvj. milib⁹ ānis.

Ꝑs motuuz olim ſpheraꝝ.

Figurā aūt.

¶ Istud est q̄ntū ca. buⁱ tractatus in quo p. determiat de figura astroꝝ ponēs talē ꝛclonem astra sunt ſpice figure. Hāc ꝛcloem ꝓbat p. duab⁹ rōnib⁹. q̄ꝝ prīa est. illa q̄ sunt minime mobilia motu p gressiuo ⁊ ineptissimā hūt figurā ad illū motū sunt ſpice figure. ſz astra sunt hmōi. ḡ astra sunt ſpice ñgure.

T. Adhuc āt. ¶ Scōa rō est. sicut ē de vno astroꝝ: ita dz eē de alijs. ſz luna ē ſpice figure. ḡ ⁊ alia astra sunt ſpice ñgure. Mior pz duplici signo. ꝑmus est: qz luna crescit. ⁊ decrescit ſm portiōes arcuolas: ita q̄ qñ augmentat fit prīo arcuosa donec appeat semicirculus ⁊ tūc est semiplena ⁊ tādē auget sic q̄ appet circulariter plena. Scōm signū est: qñ fit eclipsis solis ꝓpter interpōnez lune fit arcualiter ꝓpter ſpicitatez lune: ergo signū est q̄ luna est ſperice figure.

Duab⁹ aūt.

¶ Istud est sextū ca. buⁱ tractatᵘ in quo p. determiat de duab⁹ q̄stionib⁹ difficilib⁹. d. ꝑmo sic: q̄ ꝛsideradū ē de duab⁹ q̄stiōib⁹ q̄s oēs vocat merito difficiles. Et si aliqs termiet dubitatōes dz terminare eas ꝓpter amorē scie: ⁊ ꝓmptitudo dicēdi dz magis reputari ad verecūdiā hoc ē modestiā q̄ ad audatiā hoc ē ꝑsumptōez ⁊ supbiā. T. Adhuc āt. ¶ Hic p. mouet primā q̄stiōez q̄ talis ē. vtꝝ motᵘ orbiū celesti um debeāt multiplicari ꝑz ꝓportiōez distātie orbis ad primū celū. ita q̄ si ꝑmū celū moueat vno motu: ꝑz mouebit duob⁹: tertiū trib⁹: ⁊ sic deiceps cui⁹ oppositū nobis appet. Sol eñ pauciorib⁹ motib⁹ mouet q̄ alij orbes ſupiores planetaꝝ. Silr luna ꝑz Ar|. pauciorib⁹ motib⁹ mouet q̄ alij plāete. T. Palā aūt. ¶ Hic p. supp̄it q̄ luna ē inferior plāeta: qz luna exñs semp plena visa fuit occultare martē. Etiā alīq̄ astrologi alia astra viderūt eclipsari p lunā qō nō essz nisi luna essz inferior plāeta. T. Et hic itaq̄ ¶ Hic p. mouet scōaz q̄stiōez q̄ talis est. q̄re in supma ſpa sunt tot stelle ⁊ in qualibz ſpa inferiori nō ē nisi vna stella. Iste aūt q̄stiōes vt d. p. indigēt maiori subtilitate: rōnabile tñ est de talibus aliqō ꝓbabiliter dicere. T. Sz ⁊ nos. ¶ Hic p. soluit primā dubitatōez ⁊ ꝓmittit tres suppōnes. Quaꝝ prīa talis est: q̄ cōꝛpa celestia sunt aiata ⁊ hoc aīa nō inherente ſz assistēte. T. Ut aūt optime. Scōa suppō est. q̄ optime se habēs nō indiget actione. T. Est autez. Tertia suppositio est: q̄ in paucis hoc ē semel vel bis facile est dirigere: hoc ē bene agere: ſz in multis hoc est multotiēs est difficile. T. Propter hoc. ¶ Hic p. vult soluere dictā q̄stiōem ⁊ ꝓ solutiōe vnā similitudinez adducit: qz sicut est in aīalibus: ita videt esse in orbibus celestib⁹: ſz in aīalib⁹ sic est q̄ q̄dam sunt aīalia q̄ semp sunt sana ⁊ habēt sanitatē absq̄ vlla mutatiōe motu: ⁊ illa sunt in primo gradu aīaliuz: ſz in scōo gradu sunt aīalia q̄ sanitatem cōsequūtur vna actiōe vel vno motu: puta de ambulatōe. In tertio gradu sunt q̄ consequūtur sanitatē plurib⁹ actionib⁹ ⁊ motib⁹: puta ambulatione ⁊ euacuatiōe. In quarto gradu sunt illa que cōsequi nō possunt sanitatem: ſz bene cōsequūtur aliq̄d ordinatū in sanitatez. Et ſz ista qñq̄ pauciorib⁹ motibus mouētur q̄ illa q̄ sunt in tertio gradu tñ ista sunt impfectiora cū non attingūt bonū ita pfectuz. In quinto grādu sunt illa q̄ nec habēt sanitatez nec aliq̄d ordinatū in sanitatē cōsequi pñt ⁊ ista manēt immobilia: sicut ⁊ prima de prīo gradu. ¶ Conformiter pñt dari q̄nq̄ gradus entiū in vniuerso. In prīo gradu ponitur prīa cā q̄ sine aliqua mutatiōe esse sempiternū attingit in scōo gradu ponitur ꝑmū mobile qō vnico motu esse sempiternū ꝛseqūtur. In tertio gradu sunt plāete supiores sole q̄ plurib⁹ motib⁹ ad illud esse ꝓtingūt In qrto gradu pon: ē sol ⁊ alij planete eo inferiores q̄ iuis motib⁹ ꝓprijs esse ꝑpetuū nō attingūt: ſz aliqō ordinatū in ipm cū sint cāe corruptionū ⁊ gñtionū. In v. gradu sunt elemēta ⁊ potissime terra q̄ nec esse ꝑpetuum nec aliqō ordinatū ad ipm attingūt. Et his pz q̄ nō opz mot⁹ orbiū celestiū multiplicari ꝑm ꝓportiōem orbis ad supmū celū. Pz: qz nō oēs motᵘ orbiū ordinātur ad eūdē finē immediatū. ḡ nō opz motᵘ eoꝝ sic multiplicari: ſz motᵘ orbiū qui immediate ordinātur ad vnū finē debēt multiplicari ꝑm illā ꝓportiōez. T. Dubitare aūt. ¶ P. hic soluit scōaz dubitatōez assignādo tres cās. Quaꝝ prīa est: qz octaua spera est supma ⁊ nobilissima inter spas q̄s ponit p. ḡ rōnabile ē q̄ ipa sit magis decorata vel plurib⁹ motib⁹ vel plurib⁹ stellis: ſz nō plurib⁹ motib⁹ est magis decorata cū solū vno motu diurno moueat. ergo rōnabile ē q̄ sit decorata multitudine stellaꝝ. Nobilitas ꝑmi celi pt attēdi ex pte trium. Primū est: qz ipm ē ꝓpinqui⁹ prīo motori. Scōo: qz oēs alios celos ꝓtinet. Tertio: qz hz motū velocissimū. T. Erit aūt. ¶ Scōa cā est: qz sicut ꝑmū celū alios celos excedit in astris: ita alij excedūt ipm in motibus ⁊ ita vt essz q̄dā adequatio primū celū hz vnū motum ⁊ plura astra: alij celi habēt plures motᵘ ⁊ vnum astrū. T. Et adhuc. ¶ Tertia cā est: qz ꝑmus celū mouet oēs celos inferiores ⁊ per ꝛsōnez hz deteriataz ꝓportionem in virtute ꝑm quā excedit ⁊ aliud excedit ⁊ iō ad saluādū hmōi ꝓportiōez ꝙueniēs fuit vt i prīo celo mobili essent plura astra ⁊ in alijs inferioribus tñ vnū. ¶ Ulterius est notādum q̄ ꝓ quolibet planeta excepto sole ꝓeter circulos ecentricos imagintaur circulus epiciclus in quo epiciclo planeta est infirus ⁊ ad eius motū mouetur. Unde epicicl⁹ est quidā paruⁿ orbis non ꝓtinēs centrū mūdi: sed est in circūferentia circuli deferentis ⁊ ibi hz centrū suuz. Et ōz ab epi qō est ſupra ⁊ ciclus quasi circulus existens supra circulum deferentem ⁊ in hmōi epiciclo quatuor sunt pūcta imaginanda. Primum est: qō est magis ꝓpinquum centro terre ⁊ vocatur oppositū augis epicicli. Secundus est sibi oppositus ⁊ vocatur aux epicicli. Tertiū est quod equaliter distat a duobus primis versus oriens: ⁊ vocatur statio prima: ⁊ sibi oppositum vocatur statio secūda. Unde planeta rōne sui epicicli ōr q̄nq̄ statiōari

In paucis facile est dirigere: in multis aūt difficile.

Quīq̄ gradꝰ terrestriū aīa lium.

Quīq̄ gradꝰ entiū vniuersi.

tus:qñq; direct⁹:⁊ qñq; retrogradari⁹. Uñ qñ planeta est in aliqua statione:tunc dr stationari⁹:qr tūc plane ta appet stare.⁊ nō apparz velocitari ꝓpter motū epi cicli. Sz qñ est in opposito augis epicicli: tūc dr retro gradari⁹:quia mot⁹ eius videtur retardari:eo q̄ mo uet ꝯtra motū ecētrici. Et qñ ē in auge epicicli: tunc dr direct⁹:qr mot⁹ ei⁹ apparz velocitari. Ilā tūc met⁹ ei⁹ in ecētrico iuuat ꝑ motū epicicli. ¶ Et si q̄ratur cū i luna ponatur epiciclus:quō pōt saluari q̄ ipa mouet in eo:sine diuisione:ꝺdēsatōe:vel penetratōe. Ruñ q̄ be ne saluat:qr non est imaginandū q̄ epicicl⁹ lune exeat ſupficiē ꝯcauā vel ꝓuexā ecētrici.⁊ sīr luna nō exit ſu perficiē ꝓuexā epicicli:⁊ ideo nō opz fieri diuisionē or bis ꝺdensatōem vel penetratōem.

Dubitatur quarto. vtrū sint octo spere celestes: ita q̄ non plures nec pauciores ¶ Et arguit q̄ nō sunt plures:qr si essent plures spere celeſtes:vel essent ꝯtinue vel ꝯtigue:sz nullū est dicendū igit. Maior.est nota:⁊ mīor ꝓbatur.ꝑmo q̄ nō ꝯtinue:qr ꝯtinuor est idē mor⁹ q̄nto metap.sed sperar celeſtiū nō est idē mo tus:imo diuersi:ḡ nō sunt ꝯtinue. Nec ꝑ dici q̄ sint cō tigue qr eadē est distātia a cētro mūdi vsq; ad ſupficiē ꝓuexā spere inferioris:⁊ ſupficiē ꝯcauā spere sibi īme diate:ḡ nō sunt ꝯtigue:ꝺña pz.qr alias eadē linea ter mīnareť ad ſupficiē ꝓuexā spere inferioris:⁊ ꝯcauā spe re ſupioris sibi īmediate. ¶ Deinde arguit q̄ sint plu res celi q̄ octo. Preter celos motos ponendū est vnus celū q̄escens:ḡ plures sunt spere q̄ octo.ꝺñs pz.qr ex pte celor motor nō ꝑñt saluari appētie ⁊ diuersitates ꝯtingētes i diuersis regiōib⁹ terre:ḡ tl̄es diuersitates ꝺñt reduci ad vnū celū q̄escens ꝑter celos motos. ꝺña est nota:⁊ añs pz:qr magne sunt diuersitates effect⁹ ⁊ in motib⁹ hoim'taz in oriente q̄ in occidente:mō q̄ ta lis diuersitas nō possit saluari ex pte celi moti pz.qr q̄ cūq; ptes celi moti nūc sunt in oriēte postea erūt in oc cidente. Et nō est rō q̄re nō haberēt efficaciā in oriente eandē q̄ hñt in occidēte ⁊ ecōtra:igit ponendū ē celuz quiescēs hūs ptes diuersas ad saluādas hmōi diuersi tates effectuū. ¶ In oppositū arguit auctr p.q̄ nō po nit plures speras q̄ octo. Pro solutōe dubij est.

Sciendū q̄ ille termin⁹ spera celestis i ppo sito dz accipi ꝑ aggregato ex orbib⁹ ptialib⁹ req̄sitis ad motū stelle. vel ꝑ vnico orbe req̄sito ad motū plu rium stellar fixar:⁊ scōm ptholomeū ꝑ quolibz plane ta ponēdi sunt tres orbes partiales ecētrici:scz duo ex teriores ⁊ vnus medius:qui vocatur circulus deferēs corpus planete:⁊ illi tres orbes reputātur ꝑ vna spe ra celesti totali.

Notandū.ij.q̄ pbūs ⁊ astrologi fuerūt moti ponere octauā sperā hac de causa.quia viderūt illam magnā multitudinē stellar cōtinue se habere in equa li distantia ad aliā:ita q̄ vna non est magis ꝑpe aliā vno tempore q̄ alio:ideo ꝑ illa multitudine posuerūt octauam sperā in qua omnes stelle figūtur sicut clau⁹ in rota:⁊ ad motuz illius ferūtur. ¶ Postea coacti fue runt ponere septē orbes vel speras ꝓ septē planetis hac de causa:quia viderunt q̄ septez planete diformi ter mouentur:⁊ qñq; sunt ꝑpinquiores: ⁊ qñq; distā tiores:ideo ad hoc saluandum coacti fuerunt ꝑ quoli bet ponere vnam speraz.quia planeta nō mouet sicut pisces in aqua diuidēdo suū orbē. ¶ Sed de ordine isto rum septez planetarū inter astrologos fuit controuer sia. Quidam em̄ ꝓmo posuerunt saturnū ⁊ sperā ei⁹: deinde iouē.deinde martē:deide mercuriū: deinde ve nerem:postea solem:⁊ vltimo lunam. Alij vero econ uerso ordinauerunt:quia post martez posuerunt vene rem:⁊ deinde mercurium.⁊ in sexto loco solem. Et mo tiuum fuit.quia si mercuri⁹ ⁊ venus ponerētur sub so le:deberēt eclipsare solem:sicut luna:sed hoc ē falsuz: igitur. Sed isti deficiūt vt dicit ptholome⁹ ideo sm eū sic ordinētur.qr ꝑmo ponitur saturn⁹:scōo iupiter: ter tio mars:quarto sol:q̄nto ven⁹:sexto mercuri⁹:septīo luna:ita q̄ sol est in medio septez planetar sicut rex ⁊ princeps eor.⁊ de ordīe istor habetur iste ℞sus. Post ūm sum seq̄tur vltima luna subest. intelligēdo ꝑ ꝑmā litterā hui⁹ termi sim:scilz ꝑ ſ.saturnū.ꝑ i iouē:per m martem. Et ꝑ ꝑmā litterā hui⁹ termū sum:scz ꝑ ſ.solez: ꝑ u venerē:per m mercuriū. ¶ Et ad motiuū alior pōt rūderi q̄ ꝓpter alterā istar causar vel ambas sīl ven⁹ ⁊ mercuri⁹ nō eclipsant solē. Dīa causa est magna ra ritas illor planetar: sic q̄ ꝓpter raritatē eor nō ipedi tur trāsit⁹ radior solis vsq; ad nos: q̄liter nō est de lu na:quia hz corp⁹ valde opacū. Scōa cā pōt eē magna distantia illor planetar a visu nr̄o. Ilā illi planete pl⁹ distant a nobis q̄ luna:ideo qñ opponūtur diametrali ter inter nos ⁊ solē:nō impediūt transitū radior sola riū:qr nō ꝑñt facere vmbrā vsq; ad nos. ¶ Istis notat ponūtur alique ꝯclusiones:quarū ꝑma est.

Conclusio.i. Ponende sunt septē spere celestes ꝑ septem planetis erraticis. ꝓbatur sic. Illud est ponendū in phīa naturali:ꝑ qō saluanť apparētie ⁊ di uersitatis in motib⁹ planetar:⁊ sine quo nō ꝑñt salua ri ille appentie:sed ponēdo septē speras ꝑ septē pla netis saluenť appentie:⁊ nō ponendo nō ꝑñt saluari; igitur.maior est nota⁊ minor ꝓbatur:qr ponendo se ptem speras saluam⁹ diuersitatē motuū planetar: q̄a qñq; sunt ꝓpinq̄ores ⁊ qñq; distantiores:qñq; iūgū tur ⁊ qñq; diametraliter opponunť. Saluatur etiā po nendo q̄ q̄libet spera hz motū ꝓpriū distinctū a motu alteri⁹:qr vna mouet veloci⁹ et alia tardi⁹. Sz q̄ non ꝑñt aliter saluari:ꝑz.qr si eēnt oēs illi planete i vna spera:cū nō moueanť sicut pisces in aqua: semp essent in eadē ꝓpinq̄tate ⁊ distantia:cui⁹ oppositū appareret ad sensum. ¶ Scōa ꝯclusio. Ponenda est octaua spera ꝑ stellis fixis. ꝓbatur ꝯclusio. q̄a ille stelle cōtinue ap parent in eadē distantia ⁊ ꝓpinquitate adinuicez ⁊ se hñt diformiter respectu septez planetar:qr q̄ñq; sunt ꝓpinquiores ⁊ q̄ñq; distantiores vt pz ad experientiaz ergo ꝑ illis ponenda est vna spera. ¶ Tertia ꝯclusio. Preter octauā speraz ponēda est nona spera. Pro cui⁹ ꝓbatōe ponūtur q̄ttuor suppōnes quar ꝑma est. q̄ oc taua spera mouet duobus motib⁹:scz motu diurno ab oriente in occidēte:⁊ hoc in.xxuij.horis sup polos mū di:⁊ motu ꝓprio ecōtra supra polos zodiaci in centuz annis ꝑ vnū graduꝫ sm ptholomeū. Nec suppō pz ꝑ actoritez de spera. ¶ Scōa suppositio est. Eadē spera cē lestis non mouetur plurib⁹ motib⁹ ab eadez intelligē tia:pz.quia cū illa sit oīno simpler et indiuisibilis: nō pōt īmediate ꝑducere diuersos motus in eodē mobili simplici. ¶ Item si hoc nō esset verū:seq̄retur q̄ eidez corpi simplici inessent diuersi mot⁹ simplices sm natu ram q̄ est ꝯtra ꝓdicta. ¶ Tertia suppō est. q̄ eidez spe re celesti:nōl sunt appropiate plures intelligētie. pz:q̄a aliter ꝓcessus ar.xij.methaꝑ.vbi ex nūero orbiū celeſtiū ꝯcludit numer⁹ intelligētiar nō valeret. ¶ Quarta suppō est:q̄ spera superior nō mouetur ab intelligētia inferiori:sz potī⁹ ē ꝯtra.vt pz.xij.methaph. Tūc ꝓbať ꝯclusio sic.octaua spera duob⁹ motib⁹ mouet vt pz ꝑ ꝑmaz suppōnem:⁊ nō mouet illis ab intelligētia sibi appropiata vt pz ꝑ scōam. nec mouet illis motib⁹ a plu rib⁹ sibi appropriatis vt pz ꝑ tertiā. nec mouetur vno illor motuū ab intelligētia spe inferioris ⁊ alio ab in telligentia appropiata:ḡ relinq̄tur q̄ mouet vno illor motuū ab intelligentia sibi appropriata:⁊ alio ab itel ligentia spere supioris:⁊ illa est nona:ergo ꝯclo vera.

Conclusio quarta. est ponenda' decima spe- ra mobilis. ꝓbatur supponēdo quattuor ꝑdictas sup- positiões. Et supponendo vltra q octaua spera mouet trib⁹ motib⁹ scz motu diurno motu ꝓprio ⁊ motu titu batois super capita arietis ⁊ libre. Hec suppō ptz per astrologos qui tales mot⁹ expti sunt qꝫ ꝓptū est q po lus est qñqꝫ magis eleuat⁹ ⁊ qñqꝫ min⁹: ⁊ hoc non po test saluari nisi per motū titubatois. quib⁹ suppositis ꝓbatur ꝓclusio sicut ꝑcedens.

Conclusio ąnta ꝑter celos motos ponendū est vnū celū ąescens vel nō motū ꝑz ꝓmo auctē theol'. celū ponētiū empireū sup celos motos. Scdo ꝓbat il lud est ponendū in scia naturali ꝑ qđ saluatur appen tie ⁊ diuersitates i dñtijs pōnū ⁊ i effectib⁹ appētib⁹ in hoc mūdo in diuersis regionib⁹ terre ⁊ sine quo nō ꝑnt saluari: sed sine tali celo ąescēte nō ꝑnt saluari hu iusmodi diuersitates effectuū: igit tale est ponendum maior ē nota minor ꝓbat ꝓmo. q nō sufficiēter possint distingui dñie pōnuz ex natura rei i celo vt ꝓbatū est in vna ąstione ꝑcedenti q etiā nō possit saluari diuer sitas effectuū in oriente ⁊ occidēte: qz quicūqꝫ planeta aspicit terrā i oriēte postea aspicit terrā in occidēte et ecōtra. igit ex pte illi⁹ aspect⁹ nō ꝑt saluari tāta diuer sitas effectuū. Sz ponēdo celū ąescēs optie saluātur ꝑ dicte diuersitates effectuū: ponēdo q tale hēat aliā ☌ tutē i oriēte ⁊ aliā in occidēte aliā in meridie ⁊ aliā in angulo noct'. aliā in polo artico. ⁊ aliā i polo ātartico Et ad ꝓmā rōnem dubij ꝺr q sunt ꝓtigue ⁊ ad ip̄roba tionē ꝺr q eadē ē distātia diuersimode tñ teriak: qz ad vnā supficiē teriak iclusiue ⁊ liā exclusiue. Ad scdaz ꝑz solutio ex ąnta ꝓclusiõe. Et ad auctoritatē post oppositum ꝺr q loc⁹ ab auctoritate nō tenet negatiue.

Queritur vtrum astra moueātur ꝓprio mo- tu distincto a motib⁹ suoꝝ orbiū. Et videt q sic: qz astra sunt corꝑa naturaliꝫ distincta a suis orbib⁹: ḡ hñt mo tū ꝓpriū aliū a motu suoꝝ orbiū. ꝓña ptz: qz oē corꝑus simplex naturale aliquo motu ꝑ̄o naturaliꝫ ē mobile ¶ Scdo sic: astra sunt spice figure: sz figura sperica est apta ad motū saltē circulare: z ḡ astra apta nata sunt moueri aliquo motu cū alias frustra eēt data tal' figu ra. ¶ Tertio sic: astra apparēt moueri de oriēte ad oc cidentē aut igit mouent ꝑter naturā aut ꝑm naturaz. Non ꝑter naturā qz in corꝑib⁹ celestib⁹ nihil est ꝑter naturā siue violēte: ḡ astra mouēt ꝑz naturā. ¶ Quar to sic: astra aliqñ apparēt scintillare qđ nō esset nisi ali ąliter mouerent ꝑter motū suoꝝ orbiū: ergo.

In oppositū est p. in scdo capi. scdi tractat⁹ Ꝓ solutione questionis.

Sciendum est primo. Q dupliꝫ pōt intelligi astra per se modi. Unomō q ꝑ suas naturas moueant lz hoc sit cum orbe ⁊ ad motū orbis sicut ꝑs mouet ad motū toti⁹ vel ꝓrtū ad motū ꝓtinētis ⁊ isto mō astra bñ dicūtur moueri ꝑ se cū nec moueātur ꝓtra eoꝝ natu ras: nec ꝑ violētiā. Alio mō pōt ītelligi q astra moue antur ꝑ se: sic q nō ad motum alterius et hoc contigit dupliciter. Unomō q moueant ꝺe oriēte ad occidentē per ipm orbē diu: dēdo ipm. Alio mō q moueant circū giratiue circa cētrū ꝓpriꝰ ⁊ supra polos ꝓ̄os ⁊ istis duobus modis astra nō mouētur ꝑ se. Un ista duo no mina scz astrū ⁊ planeta: sic inter se differūt. nā astruz dicit stella fixa in octaua spera exñs. Et ꝺr ꝑ tāto fixa qz semp in equali est distantia ⁊ ꝓpinquitate in ordi ne: ad alias stellas eiusdē celi. Sed planeta dicit esse stella erecta cū nō sit semp in equali distantia ⁊ ꝓpin quitate in ordīe ad alias planetas. Istud tamē nomē stella est nomē cōe ad istos duos terminos scz astruz ⁊ planeta: capiendo ꝓ̄e istū terminū astruz. In ꝓpositō tamen capitur ille termin⁹ astrū large: vt nō distin guatur cōtra planetam: ⁊ sinonime se hz cū illo termi no stella. Istis notatis sit.

Conclusio rel̄ōsiua ad quesitum. Astra nō mouent ab oriēte i occidētē: nisi ad motū suoꝝ orbiuz. Probat ꝑ. trib⁹ rōnib⁹ q ꝑatēt in expōne textus.

Dubitatur primo. vtrū celum ⁊ astra calefa- ciant ista inferiora. ¶ Ad dubiū ꝺr q sic: ⁊ marie sol et spera solis: qz ꝑ orbē solis ⁊ soleꝫ applicāt calefactiua calefactibilib⁹. Tripliciter aūt agit celū in ista inferio ra: scz motu: lumie: ⁊ influētia. Per motū eñ applican tur astra istis inferiorib⁹: sic q respiciēt aliq̄ q antea nō respexerūt. Per lumē ☌o calefaciūt ista inferiora: cuz hoc sit ꝓpriū lumis. Per influentiā ☌o astra causant in istis inferiorib⁹ aliqꝫ ☌tutes puta infra terraz quo non pōt ptingere lumen. Et qñ plures planete calefa ctiui ꝓiūgunt adinuicē: tunc causat maior caliditas ꝑ pter maiorē reflexionē luminū. Lumen eñ est repsen tatiuū caliditatis visibilis i medio existēs. lux ☌o est qualitas visibilis in lucido exīstens.

Dubitatur scdo. vtrum ad saluandū ea que in motib⁹ planetaꝝ apparēt opz ponere circulos epici clos ⁊ ecētricos. Ad dubiū ꝺr ꝑm opinionē nūc tpis fa mosaz. q sic. qz planete eąliter mouent aliqñ cir⁹ per transeūt vnū signū ☍ alio: ⁊ tñ signa sunt eiusdē logi tudinis. Etiā vno tpe mag' distāt a terra ☍ alio: sz ista non ꝑnt saluari vt videt sine circulis ecētricis ⁊ epici clio: ergo. Uñ circul⁹ ꝓcentric⁹ ꝺr circul⁹ hñs idē cētrū cū centro mundi. Et circul⁹ ecētric⁹ dicit q ꝓtinet cen trū mundi: ⁊ tales circuli ecētrici sunt triplices. qz qui dam sunt ecētrici scōz ambas supficies: scz ꝓnexā ⁊ cō cauā. Alij ꝑm supficies ꝓcauā tm. Et circul⁹ epicicl⁹ di citur circul⁹ non ꝓtinēs centrū mūdi: sed est in circūfe rentia circuli deferētis: ⁊ ibi hz centrū. Et ꝺr ab epi q est supra: ⁊ ciclus q est circulus: quasi circulus existēs supra circulū deferentē: siue ☌sus ꝑtem supiorē: ⁊ isto circulo aliqñ mouet planeta.

Dubitatur tertio. vtruz spere planetaꝝ mo- neant pluriꝫ motib⁹. ¶ Ad dubiū ꝺr q aliq̄d moueri pluriꝫ motib⁹ circulariꝫ pōt intelligi dupliꝫ. Unomō supra eosdē polos: ⁊ isto mō vn⁹ planeta nō pōt moue ri pluriꝫ motibus: cū tunc vnus talis esset ab oriente in occidētē: ⁊ ali⁹ ecōtra. ⁊ tūc tales mot⁹ siue ☌tutes motiue vel erunt eque fortes: ⁊ tūc spere nō moueren tur: cū vn⁹ nō esset fortior alio. Uel vnus esset fortior alio: ⁊ tunc nō moueret spera ꝑm aliū motū. Alio mō pōt ītelligi q moueat supra diuersos polos: ⁊ isto mō spere possunt moueri pluribus motibus.

Dubitatur quarto. vtrū ossis spere celestes sint eiusdē speciei spāliſſime. ¶ Ad dubiū ꝺr primo q orbes inter se sunt diuersaꝝ spēz spāliſſimaꝝ. quia vt dicit p. in li. de ꝓprietatib⁹ elementoꝝ: suba corꝑa sol est alia a substātijs aliaꝝ stellaꝝ: ⁊ etiā sol hz alia acci dentia ꝓpa ⁊ ☌tutes q̄ hñt alia astra: ḡ etiā et orbes. Dr scdo q stelle ⁊ planete fixe abiuicē dr̄nt spē spāliſſi ma. qz hñt diuersas ☌tutes ⁊ ꝓpetates ꝑz spēz: ⁊ sunt cē effectuū diuersarū spēz. Dr tertio q orbes sunt alte riꝰ spēi spāliſſime ab astris. qz astra illustrātur: orbes ☌o non igit. Etiā si orbes essent eiusdē spēi spāliſſime cū stellis: tūc stelle essent eiusdē spēi spāliſſime iter se cuiꝰ oppositū tñ victū est. et ꝑm istū modū dicēdi astra sunt in orbib⁹ sicut clau⁹ in ligno: vel ꝓtū in ꝓtinēte. ¶ Sz diceꝛz aliqꝫ corꝑa simplicia diuersaꝝ spēz habent mot⁹ simplices diuersaꝝ spēz: sed oēs motus sperarū non sunt eiusdē spēi spāliſſime: cū oēs sint spe riē ⁊ circa mediū: ergo spere nō differūt specie. ¶ Itē phūs ponit q stella est eiusdem nature cum suo orbe:

Sicut pars eiꝰ: modo pars naturalis corpis maxime in simplicibꝰ nō differūt spē a suo toto: ergo astrum ⁊ orbis nō differūt spē spālissima. ¶ Preterea si stella eēt alterius spēi ab orbe: deberet habere aliū motū naturalem a motu sui orbis: sed astra non habēt aliū motū naturalē: cuz non moueātur per se vt dicit p. ergo non differūt spē a suis orbibꝰ. ¶ Item astra sunt eiusdē figure cū orbe: ergo ⁊ eiusdē spēi spālissime. ¶ Ad pmā dicitur: q̄ lz oīs motus sperax sit eiusdē spēi subalterne: nō tn eiusdē spēi spālissime. ¶ Ad secundā dz: q̄ licet stella sit eiusdē nature cū orbe fm genus nō tn fm spēm spālissimā p̄dicamenti subē. ¶ Ad tertiā dz q̄ licet diuersitas motuū simpliciū arguat diuersitatē specificā mobiliū: nō tn idētitas motuū in spē arguit idētitatem specificā mobiliū. Possunt em̄ esse duo motus eiusdē spēi: quoz vnꝰ puenit vno corpori fm naturā ꝑ priam eiꝰ: ⁊ aliꝰ alteri supra naturā: que tn corpa differunt specie. ¶ Ad quartā dz q̄ ꝓba nō valet: quia nō semp idētitas specifica figurarū arguit idētitatē specificam fm spēm spālissimaz p̄dicamenti subē. ¶ Quo ad tertiū dictū dz fm antiquos ⁊ ꝓbabiliter q̄ astrum est eiusdem nature cū suo orbe: ⁊ q̄ est in orbe sicut in suo toto: licz aliqua differētia accidētali differat ab orbe cū vnū ⁊ idē corꝑ fm diuersas eius ptes pōt habere diuersas vrtutes. Primū tn dictū ꝓbabiliꝰ est.

Dubitatur quinto. Vtrū omne astrū aliud a sole lumen suū recipit a sole. Dicit fm cōiter dicentes q̄ sic. Quia illud qō in aliquo ordine plurū ē magis tale: illud est ꝓmo tale: sed sol inter oia astra est magis lucidus: ergo est ꝓmo lucidꝰ. Minor ꝓz ꝓmo ꝓpter magnitudinem eiꝰ habet lumen magis intensum. Secō ꝓpter spissitudinē hz lumē intensum ⁊ magis vnituz. Tertio ꝓpter hoc oportet q̄ oia astra a sole sint eque lucida: quia aliq̄ astra sunt nobiliores substātie q̄ alia: ideo fm exigentiā substātie magis vel minꝰ de lumīe recipūt. Luna vero ex quo est infimꝰ planeta ⁊ minoris trāsparētie q̄ aliq̄s alius planeta: tō recipit lumē suū per portiones arcuales. ¶ Aliter pōt tn dici ad vltimū q̄ lz luna recipiat lumen suū a sole: tamē non oportet q̄ alij planete recipiant lumīa sua a sole: quia sequeretur q̄ eoz lumen aliq̄n deberet intendi ⁊ remitti: cū nō sit maioz ratio de luna q̄ de aliis planetis: ꝓbs tamen est falsum vt ꝓz per astrologos. Et fm istū modū dicendi: alij planete nō recipiūt lumina sua a sole: sed habent ꝓpria lumīa. Et lz sol sit magis lucidꝰ: hoc nō est vt alij planete recipiant lumē a sole: sed vt luna recipiat lumē ⁊ vt i ista iferiora lumē diffundat. ¶ Quereret em̄ aliq̄s quare luna est ita difformis in suis ptibus: ⁊ quare macula apparet i luna. Dicit q̄ est ex eiꝰ natura: quia vna pars eius est densior ⁊ alia rarior: q̄ apparet obscurior.

Ad rōnes questionis. ¶ Ad primā dz vno modo: q̄ lz astra sint corpa naturaliter distincta a suis orbibus: sicut pars a toto: non tn sicut corpora per se existēna: ⁊ sic hūt motū distinctū a motu totiꝰ sicut motus partis distinguit a motu totiꝰ. Alio mō cōcedit q̄ astrū hz motū distinctū nūero a motu sui orbis: q̄ ē ab oriēte in occidentē: nō tn hz motū quo mouet orbe q̄escēte vel opposito motui orbis. ¶ Ad secām dz vnomō cōcedendo q̄ astra sunt sperice figure: sicut ps corpis sperici pōt dici sperica: ⁊ sic astra nō pūt moueri motu specifice distincto a motu orbis: nō tn sunt sperice figure: sicut corpa p se existēna q̄ nō sunt ptes alicuiꝰ totiꝰ. Alio mō dz ꝓcedendo q̄ sunt sperice figure: ⁊ q̄ mouētur motu circulari ad motū orbis ab oriente in occidētem vel ecōtra. ¶ Ad tertiā patet solutio ex notabili. ¶ Ad quartā dz q̄ lz astra appareāt scintillare ꝓpter eoz longam a nobis distantiaz sēm tamen rei veritatem non scintillant.

¶ Tertiꝰ tractatꝰ i quo agit de situ: figura q̄ete: et q̄titate ipsiꝰ terre: bz duo capitula. In ꝓmo agitur de ipis situ: figura: q̄ete: ⁊ q̄titate ipsiꝰ terre. Secōz opiniones antiquoz.

Aliquī aūt de terra dicere vbi situata sit ⁊ an q̄escat: an moueat: et quō figurata sit. Ex̄ de situ terre nō oēs eodē mō opinati sunt. Nā q̄dā dixerūt ignē esse in medio mūdi: et terrā esse ꝑ modū vnius astri: ⁊ ipam moueri circa ignē: ex cuiꝰ motu causabat nox vl dies: ⁊ ꝑter istā terrā ponebāt aliā terrā ꝑ motā dictā ātixtona: ⁊ inter bāt duabꝰ rōbꝰ. Prīa erat: qz ignis ē corpus nobilissimū: ergo sibi debet locꝰ honorabilior: sicut ē medū mūdi: cū sit terminꝰ ipsius. Secūda rō erat: ignis i medio mūdi bñ cōseruatur: cū i illo tupiter suū fecerit carcerē: igr̄ i medio mūdi ignis naturalissime locat. ¶ Opinio.i. Confutatio.

¶ Sz ad bas rōes dz: q̄ duplex ē medū. s. magnitudinis: ⁊ illō nō est nobilꝰ. aliō ē virtutis: et illō ē nobilꝰ: post corpa celestia. Et sic ptz q̄ isti irrationabiliter locuti sunt. qz nō q̄rebāt rōes ꝓcordātes appentijs nr̄is: sz intendebāt br̄e appentias ad suas rōnes. mō nō ē in scia naturali sic ꝓcedendū. Alij vo dixerūt terrā nō esse i medio mūdi. sz ipaz ⁊ mltas alias terras moueri circa axē mūdi. Et cū q̄rebatur ab eis si terra nō sit i medio mūdi. quō ecclipsat lunā i plenilunio. et etiā quō nobis appet vna medietas celi: alia vo nō. Ad hoc dicebāt q̄ distātia terre a cētro mūdi ē pua: ⁊ nō notabilis. ⁊ sic q̄titas terre in ordie ad firmamētū. iō oīa euenīūt ac si ipsa esset in medio mūdi. ¶ Opinio.ij. Confutatio.

¶ Sz isti deficiūt i hoc q̄ ponūt terrā moueri circa axē mūdi. vt ꝓtea videbitur. ¶ Sz de figura terre q̄dam opinati sunt eā ee sphericā. Alij dixerūt ipsaz esse tipanilis figure: ꝓpter duas rōes. Prīa rō. qz sol i oriēte ⁊ etiā in occidēte appet habere decisionē secōz lineā rectā. sz b nō eēt nisi terra esset tipanilis figure: igr̄. ¶ Ad hoc diceretur q̄ hoc ē ꝓpter q̄titatē terre: q̄ est ꝓpe sphericitat. Secūda rō erat qz figura lata magis cōuenit q̄escētib. mō terra q̄escit igitur ei cōuenies ē talis figura. ¶ Sz de q̄ete terre dubiū est q̄re ipa extis grauissima non cadit: cū videam. paruā glebā eleuatā cadere ⁊ si terra essz semp ꝓrata. semp vltro caderet. Ideo mirabile est q̄ terra nō cadit: et De figura terre. De q̄ete terre.

¶ Opinio nes ātiquo rū ac repro batiões.

adhuc mirabiliores sunt ātiquoꝝ solutões.

¶ Opinio secunda.

¶ Quidā eīm dixerūt terrā quiescere ppter eiꝰ infinitā pfunditatē: sed illiꝰ opionis falsitas patuit tertio phisicoꝝ. ¶ Scōi aūt dixerūt q terra existēs lata natat sup aquas ⁊ ppter eiꝰ latitudinē nō pōt descēdere: ſz hec opio nō est ℞a. Tū pmo qz nō videt q̄d sustineat aquā ⁊ q̄re ipsa nō descēdit. Tū secūdo qz aqua ē leuioꝝ terra: ideo dz supferri. Tuz tertio qz pars terre nō est nata super aquaz natare: ergo nec tota terra. Pz ergo istos errasse: qz curabāt solū euadere dubitatões factas: ⁊ nō cōsiderabāt quid verū ⁊ q̄d falsuz

¶ Repro batio scda. Opio. iij.

¶ Sed tertij dixerūt terrā ita esse late figure: q nō potuit diuidere aerē sub ea existētē ⁊ ita sustinebat ab aere. Ꝺ̄ pbant. tū qz aer resistit coꝝporibꝰ latis. tū qz aer inclusus alicubi in viscerib⁹ terre nō bñs exitū est valde fortis. tuz qz terra scdm suā latitudinē erat extēsa vndiqz vsqz ad centrū: ideo aer sub ea exīs non pōt extre: ⁊ sic sustinet terraz. Sed

¶ Repro batō tertia Opio. iiij.

bec opinio est falsa. nā vt postea pbabit: terra nō est late ſz sperice figure. ¶ Quarti vero dixerūt: q terra manet ibi ppter velocitatem circūgiratōis coꝝporis celestis. Et hec opinio supponit pmo: q cuilibz coꝝpi naturali est aliq̄s motꝰ naturalis vel nullꝰ. ⁊ si ei nō cōuenit motus naturalis: et cōuenit motus violētus vel nullus. Scdo q si nō essz aliq̄s motus naturalis q̄ posset coꝝporibꝰ naturalibus ꝙuenire: nō posset eis cōuenire motus violētus: ⁊ sic nihil moueret. Tertio q si coꝝporibus naturalibꝰ cōueniat q̄es: illa est naturalis vel violēta. Quarto q si non ē motꝰ naturalis nec violētꝰ: nō est q̄es naturalis nec violēta.

¶ Repro batio qrta.

¶ Sed hec opinio est falsa. tum primo qz tūc terra violēte maneret in medio mūdi: ⁊ sic violēte moueretur ad illud: et naturaliter ab ipo recederet q̄d ē falsum. Tū scdo qz elementa aliqīs ꝙgregātur per amicitiam: sed cū erant sic cōgregata nō est giratio vel motus celi: ergo terra nō sic maneret ppter velocitatē circūgiratōis. Tum tertio qz ptes terre descendūt deoꝝsuz: ⁊ nō ppter circūgiratōem celi q̄ nō attingit ad nos: igitur. Tū quarto: qz ignis fertur sursum: et nō ab illa circūgiratōe: igitur neqz terra mouetur deoꝝsum ab illa circūgiratōe. Tuz q̄nto: qz oīa grauia tendūt deoꝝsum ⁊ leuia sursuz p eoꝝ naturas: igitur hoc nō est ppter circūgiratōez celi. ¶ Sed q̄nti dixerūt terrā esse immobilē ppter equalē distātiā a circūferē tia coꝝpis ꝙtinentis. Sed hec opinio falsa ē Tum pmo: qz tūc si ignis esset in medio mūdi: nō moueret sursum: qz equaliter se habe ret ad circūferentiā celi. Tū scdo: qz ps terre naturaliꝝ mouet ad mediū mundi: ergo tota terra nata est ibi q̄escere. Tum tertio: qz nulla est cā q̄re ignis mouet sursum ⁊ ibi q̄escit nisi natura ipsiꝰ ignis: igr nec de tra. Tum q̄rto: qz eadez rōne posset dici q nullꝰ posset frāgere quū filū eq̄le in oībꝰ sinis ptibꝰ: cū ipsuz nō magꝭ posset frāgi i vna pte q̄ in alia. Tū q̄nto qz scōm hāc opinionē nō possz reddi cā q̄re tra mouet deoꝝsuz ⁊ ignis sursum imo scdz rōnes eoꝝ si ignis esset i medio mūdi: ⁊ tra sub ꝙcauo oꝛbis lune: ignis nō debet moueri qd̄ ē falsuz. ¶ Scdz caplm i quo agit scdz ℞itatē d̄ q̄ete: figura: ⁊ q̄titate tre

Repro batio qnta.

Opinio. vi.

Repro batio quinta.

Cōclusio. i.

Ē situ: quiete: figura: et magnitudine terre sit pma ꝙclusio. Terra nō mouetur circulariter: sed q̄escit in medio mūdi. probatur. Tū pmo qz si moueretur circulariter: vel moueretur naturaliꝝ ⁊ boc nō. qz videmꝰ glebā terre postq̄ descendit q̄escere: igit cū idē sit motꝰ totiꝰ ⁊ ptis: ita erit de terra: vel moueret violēte: ⁊ boc nō. qz motꝰ violētus nō est ꝑpetuꝰ mō si terra moueret circulariter scdz antiquos ꝑpetuo moueret. Tū scdo: qz oīa q̄ mouētur motu circulari ꝑter pmū mobile: mouerētur pluribꝰ motib⁹. ſz terra nō ē bmōi: igitur nō mouet circulariter. Tū tertio qz qd̄ q̄escit i medio mūdi nō mouet circa medium mūdi: terra ē bmōi: cū videamꝰ oēs ptes terre ad mediū mūdi descēdere et ibi q̄escere. Tū q̄ro. qz videmꝰ sagittā q̄ sursuz emittitur ad eūdē locū redire a quo emittebatur qd̄ mīme fieret si terra circulariter moueretur Tū q̄nto qz ignis ⁊ terra mouētur motib⁹ cōtrarijs. ſz ignis mouet a medio mūdi. igitur terra mouet ad illud mediū i quo nata ē q̄escere. Tū sexto: qz oēs astrologi volētes vti situ et aspectu astroꝝ: vtūtur tra tāq̄ q̄escente i medio mūdi: igr ipa i medio mūdi q̄escit

Cōclo. ij.

¶ Scda ꝙclo. terra est sperice figure. pbat tū pmo qz vnaqueqz ps terre bz grauitatē p quā tēdit ad mediū. ita q̄ maioꝝ ps pellit minoꝝē quousqz fit tāta grauitas ex vna pte cē tri sicut ex alia: igr oēs ptes terre eq̄liter recedūt a circūferētia: ⁊ accedūt ad mediū: et p ꝙns terra est sperica. ¶ Itē antiq̄ dixerūt terrā eq̄liter esse repulsaz a celo: igr ipsa est

ſpica. Nec vz dicere q̄ ꝑles ꝑtes ⁊re ſĩ magꝫ
i vno latere cētri q̄ i alio ꝑpẽ qđ ⁊ra ñ ẽ ſpi-
ca, hoc ei nō ob. qz ſp maioꝝ gũtaſ pellet mi
noꝝ ẽ quouſq; erit eq̄l acceſſuſ ad cētꝝ. pbaẽ
ſcđo eađ ꝓclo. ōs ꝑtes ⁊re vndiq̄q; tẽdũt ad
mediũ mũdi cãndo ãgulos rcōs: qđ nō eẽt ſi
⁊ra nō eẽt ſpica: ſz plana. Probaẽ ⁊tio: tũ q̄a
lũa eclipſaẽ ſpice: ꝑpt interpõnẽ ⁊re ĩter ſolez
⁊ lunã. Tum qz ꝓgredietib⁹ a meridie ꝟſus
aq̄lonẽ: aliq̄ ſtelle appent q̄ pri⁹ occultabant
Tũ qz ſol ꝑuſ oriẽ i oriẽtalib⁹ ꝑtib⁹ q̄ occidẽ
talib⁹: qđ ñ fit miſi ꝑpt ſpicitatẽ ⁊re. Pz ergo
q̄ ⁊ra ẽ ſpica: et q̄ ẽ modice q̄ntitat⁊ i ordine
ad celũ. qz circa colũnas bercuẽ i oriẽte ⁊ oc
cidẽte gnanẽ elepbãtes: qđ ẽ ſignũ eiuſdẽ in
fluẽtie i illis loc⁊ ¶ Tertia ꝓclo ẽ: qz ſcđz ã-
tiquoſ matbẽaticoſ ⁊ra i q̄ntitate bz. xl. milia
des ſtadioꝝ. ſz ſcđz alios ꝓtinet ducẽtũ q̄nq̄
ginta milia ſtadioꝝ: ⁊ iõ ẽ valde ꝓua in ordie
ad celũ ⁊ aſtra. Et h̄ ō ſcđo li. ō celo ⁊ mũdo.

Reliquũ aũt ¶ Iſte ẽ tert⁹ tractat⁹ b⁹ libri
in quo p. determiat de terra oñdẽs q̄ ipa ẽ centꝝ corpoꝝ
celeſtiũ: ⁊ ꝓtinet tria capla q̄ videbunẽ i ꝓceſſu. In p⁹
ca. ponit opinionẽ antiquoꝝ ō ſitu ⁊ figura terre v. p⁹
ſic q̄ ō terra reſtat dicere quõ ſit ſituata vtrũ ſit mota
vl̄ q̃ieſcẽs: ⁊ de e⁹ figura. ¶ T. De põne. Hic p. narrat o-
pinionez ãtiquoꝝ de ſitu terre: dicebãt em̃ pitbagorici
ignẽ eẽ i medio mũdi: ⁊ dixeꝝ terrã p. modũ vni⁹ aſtri
eẽ ⁊ p modũ vni⁹ orb: ⁊ moueri circa illũ ignẽ: ⁊ ex ſuo
motu nob cãre die vl̄ noctẽ: ⁊ adhuc ponebãt vnã aliã
terrã ꝓtra oppoſitã quẽ vocabãt ãtiſtena. Sz vt di. p.
iſti defficiebãt: qz ſi q̄rebãt rões ꝓcordãtes appentiꝫ
nr̄is: ſz intẽdebãt hr̄e appentias ad ſuas rões. mõ ſi ẽ
ſic. ꝓcedẽdũ i ſcia nali: ſz vt d. ꝓmitt. Exprimẽtũ x̄boꝝ
ab⁹ rõib⁹: q̄z ꝓma ẽ. Hõrabiliori corpi debeẽ loc⁹ hõra-
biliori: ſz ignis ẽ nobili⁹ corp⁹ aliis elemẽt⁊: ḡ vz hr̄e lo
cũ honorabiliorez: ſz tlis ẽ loc⁹ medi⁹: ḡ ignis vz eẽ in
medio mũdi. Q⁊ ãt loc⁹ medi⁹ ſit loc⁹ nobiliori: ꝑbant
ſic. qz termi ſũt nobiliorez: ⁊ mediũ mũdi ẽ termin⁹: ḡ
eſt loc⁹ hõrabiliori. ¶ Scđa rõ ẽ. ignis i medio mũdi val
de bñ ꝓſuaẽ: ⁊ ſil̄r iupiẽ i illo igne feẽ carcerẽ ſuũ: igiẽ
igis ẽ i medio mũdi. ¶ T. Tãq̄ mediũ. Hic p. ſoluit rõ
nes: ãtiquoꝝ d. q̄ dupler ẽ mediũ. ſ. magitudis qđ ẽ cẽ
trũ: ⁊ illõ nõ ẽ nobili⁹. Aliõ ẽ mediũ qđ. ẽ x̄tuoſi⁹ ⁊ no
bili⁹ qđ ẽ celo ꝓpinqui⁹: ⁊ illõ ẽ mediũ ũter corpa cele-
ſtia ⁊ iferiora: ⁊ ẽ ignis. ¶ T. Sil̄r ãt. Hic p. narrat opi
niones aliqꝝ ãtiquoꝝ d. terrã ñ eẽ i medio mũdi poſi
tãſz ipaz moueri circa axẽ mũdi: ⁊ ñ ſolũ iſtã terrã: ſz
ẽ aliã terrã. Sz hec opio ẽ ſſa q̄tũ ad h̄ q̄ poſit eã mo-
ueri ẽca axẽ mũdi. Subdit p. q̄ ipi dicebãt: m'ta corpa
moueri cũ ill terris: qz lũa plies eclipſaẽ q̄ ſol ꝓpter
illas plẽs terras. ¶ T. Quũ ei. Hic p. poſt obiectoez an
tiquoꝝ ꝓtra dictã opionẽ: qz ſi terra eẽt i medio mũdi
ipa ñ deberz eclipſare lunã directe i plenilunio: cui⁹ tũ
oppoſitũ videm⁹ fieri. Et tã vna medietas celi nob ap-
parz: alia x̄o nõ: ḡ terra ẽ i medio mũdi Ad h̄ rñdẽt il
li de dcã opione q̄ terra ẽ pua ⁊ nõ notabil̄ reſpcũ firmamẽti: ⁊ iõ
ſupficiei a cẽtro ẽ pua ⁊ nõ notabil̄ reſpcũ celi: et ẽt diſtãtia
dcã appent ac ſi eſſent i medio mũdi. ¶ T. Sil̄r ãt. Hic
narrat opiones ãtiquoꝝ ō figura terre v. q̄ qđã dixeꝝ
terrã eẽ ſpicã. aliꝫ ipaz eẽ latã: ⁊ hr̄e figurã tipamilẽ. ⁊
ſubdit duas rões coꝝ. Pria ẽ qz ſol i oriẽte ⁊ poſtea in
occidẽte appet hr̄e diſionẽ fz lineã rectã ita q̄ fz lineã
rectã appet dici ps orta a pte nõ orta. hec ãt diſio cuz
fieri ſic appet ꝓpter terrã: ſequiẽ q̄ terra ẽ lata. Hanc
rõnez ſoluit p. qz ps valde magna q̄ eſt portio alicui⁹
circuli videtur recta ex quo ẽ pue curuitatis. Scđa ra-
tio eſt: quare iſti dicũtur terrã ſic q̃eſcere: qz dicunẽ fi-
gurã latã magis ꝙuenire q̃eſcẽtib⁹ q̄ figurã ſpicã: cuz
corp⁹ ſpericũ aliqñ voluiẽ: ergo terra ẽ late figure.

Heſitare aũt. ¶ Iſtud eſt ſcđz eap. b⁹ tracta
tus: in quo p. deteiat de ſitu ⁊ q̃ete terre. Et ꝓmo mo
uet dubitatoez d. q̄ oĩb⁹ fuit dubiũ q̄re terra grauiſſi-
ma nõ cadat: ⁊ qđ ſuſtinet eã: cũ videm⁹ puã glebã ter
re cũ fuerit eleuata cadere: ⁊ ſi terra eẽt pfoza ta ſp vl-
tra cadere q̄ diu nõ haberz obſtaculũ: ḡ irrõnabile eſt ¶ Opiuio.i.
q̄ terra nõ cadit. T. Si qđẽ. ¶ Hic p. recitat opionez ¶ Opinio.ij.
antiquoꝝ de cã q̃etis terre. Quidã em̃ dixeꝝ ipam ter
rã q̃eſcere ꝑpter illi ifimitã pfunditatẽ deoꝛſuz. T
Que ãt. ¶ Scđa opio ẽ q̄ terra ẽ lata ſupra aq̄s: ⁊ ꝑpt
ei⁹ latitudinẽ deſcẽdere nõ ꝑt. Sz hãc opionẽ ꝙbat
p. trib⁹ rõnib⁹: q̄z ꝓma ẽ. Q⁊ remanet dubitatio qđ ſu
ſtinet aquã: cũ aq̄ ita bũ deſcẽdit ſic terra. Scđa rõ eſt
qz aq̄ ẽ leuioꝝ terra: ḡ vz ſupferri. Tertia rõ eſt. ſi tota
terra eſſet nata ferri ſupra aquã: etiã q̄libz ps ei⁹: ſed
h̄ eſt falſuz: g⁊ illõ ex quo ſeq̄t. Et ſubdit p. q̄ ex eo, iſti
errabãt qz ꝑſiderãtes de aliq̄ ꝓclusiõe ſiue dubitatõe:
nõ ꝑſiderabãt niſi vt euadere ꝑnt dubitatões factas:
⁊ ſic nõ ꝑſiderabãt qđ vez aut falſuz. T. Anaximan
dros. ¶ Tertia opio fuit illoz q̄ dixerũt terrã eẽ ita la ¶ Opinio.iij.
tã ſic q̄ nõ potuit diuidere aerẽ ſub ea exiſtez: ⁊ ſic ter
ra ꝑſeruabaẽ ab aere: qz aer reſiſtit corpib⁹ latis. Etiã
qz aer incluſus alicubi nõ bñs exitũ ẽ valde fort⁊. Ter
tio. qz terra fz latitudinẽ erat extẽſa vndiq̄ vſq; ad cẽ
trũ: iõ aer ſub ea exiũs nõ ꝑt exire: ⁊ ſic ſuſtinet terram
¶ Opinionẽ hãc ipobat p. qz ipa ſupponit falſuz. ſ. q̄
terra ẽ lata: cũ poſtea patebit q̄ ipa ẽ ipice figure. T
Et totaliter ãt ¶ Quarta opio ſuppoit ꝓmo q̄ cuilibz ¶ Opio,iiij.
corpi naturali ꝙuenit aliq̄s mot⁹ p naturã vel null⁹. ⁊
ſi ei nõ ꝙuenit mot⁹ natural: ei ꝙuenit violẽt⁹ vel nul-
lus. Scđo ſuppoit q̄ ſi nõ eſſet aliq̄s mot⁹ q̄ poſſet coꝛ
pozib⁹ naturalib⁹ naturaliꝫ ꝙuenire: eis nõ ꝑt ꝙuenire
aliq̄s mot⁹ violẽt⁹: ⁊ ſic nihil moueret Tertio ſuppoit
q̄ ſi corpib⁹ naturalib⁹ ꝙueniat q̃es: illa ẽ natural vel
violẽta. Quarto ſuppoit: q̄ ſi nõ ſit mot⁹ natural vl̄ vi
olent⁹: nec ẽ q̃es naturaliꝫ vel violẽta: cũ ſi nõ ſit ꝓtius
nõ erit poſteri⁹. T. Quare. ¶ Tũc dicẽ q̄rta opinio q̄
terra ſic manet ꝑpter velocitatẽ circũgiratõis celeſtis
corpis. T. Quãuis neq;. ¶ Hic p. ipobat dictã opio
nẽ q̄nq; rõnib⁹. Pria eſt qz ſcđm hãc opinionẽ terra vi
olente ꝓhibita manet i medio: ⁊ ſic p violentiã moue
tur p illõ mediũ: ⁊ ſic nõ naturaliꝫ moueẽ ad illõ: qđ tñ
fl̄z eſt. T. Adhuc aũt. ¶ Scđa rõ tal⁊ eſt. elemẽta erãt
aliqñ ꝙgregata p amiciã ⁊ p litẽ ſegregabãtur: ⁊ tũc
nõ erat circũgiratio vel mot⁹ celi: ergo terra nõ manet
ſic ꝑpter velocitatẽ circũgiratõis. T. Loquẽs aut ẽ
¶ Tertia rõ eſt: q̄ ꝓtes elemẽti reuertũtur ad illuz
locũ: cũ ꝓtes terre deſcẽdãt deoꝛſum. hoc aũt nõ eſt ꝓ
pter circũgiratõez: qz illa circũgiratio nõ ꝓtingit circa
nos. T. Adhuc ãt. ¶ Quarta rõ eſt. videm⁹ ignẽ na
turaliꝫ ferri ſurſuz: ⁊ h̄ nõ ẽ ab illa circũgiratione: ḡ ter
ra vz eſſe deoꝛſuz ⁊ nõ ꝑpter circũgiratõez. T. Sũt
aũt. ¶ Quinta rõ ẽ videm⁹ olia grauia tẽdere deoꝛſuz. ⁊
olia leuia ſurſuz ꝙ eoꝝ naturas: ḡ non ꝑpter circũgira-
tionẽ. T. Fuit aũt quidã. ¶ Quinta opinio eſt: q̄ ter
ra ſic ꝑmanet ĩmobilis: eo q̄ ſil̄r ſe bz vndiq̄q; ad cir-
cũferentiã nature corpis ꝓtmentis. Opinionẽ hãc im
probat pbũs q̄nq; rõnibus. Pria eſt q̃a ſicut eſt de ter

Expertimen
tũ ꝙbat debz
concordare, re-
bus ſenſatis,

De carcere
Jouis,

ra scoz istã opinionẽ:ita esset de igne si esset in medio mũdi:sed sic est de terra q ex quo silr se hz nõ põt moueri sursuz:ergo si ignis esset in medio mũdi:ex quo similr se haberet nõ posset silr moueri sursuz: qõ falsuz est. T. Sed ꝛ nõ. ¶ Scõa ratio est. Pars terre naturaliter mouetur ad mediũ mũdi:ergo ꝛ terra tota nata est moueri ad mediũ mũdi: ꝛ p ꝓns q̃escit in medio mũdi naturalr. T. Incõueniẽs. ¶ Tertia ratio est. Incõueniẽs est q̃rere causaz q̃re terra sic mouek vl q̃escit:ꝛ nõ q̃re ignis sic mouek aut quiescit sursum. quia sicut ignis ex natura sua quiescit sursum:ita terra deorsum. T. Si aũt. ¶ Quarta ratio est. qz silr de causa posset aliq̃s dicere q null9 possz frãgere filũ. ex quo est equalr siue silr ꝛ eque forte ex oĩbus suis ptibus. ꝛ sic nõ esset maior ratio quare magis frangeret in vna pte q̃ in alia. T. Naturale aũt. ¶ Quita rõ est. quia sic assignãtes cãm q̃etis terre:nihil dicũt de motu. nec possunt bñ dicere quare ignis in aere ascendit ꝛ terra descendit:modo incõueniens est loqui de q̃etet nõ de motu:igitur. T. Sz adhuc. ¶ P. hic vult soluere rationes antiquoꝝ di. q si ignis esset in medio mundi:ꝛ terra esset vndiq̃ extensa sub ozbe lune ozbiculariter tangens ozbẽ lune:tunc si ratio illoꝝ valeret ignis nõ mouerek sursum nec terra deorsum:qõ tamẽ falsuz est igitur ratio eoꝝ non valet.

Nos autem. ¶ Istud est tertiũ capitulũ butius tractat9 in quo p. determiat de situ et q̃ete:figura ꝛ magnitudine terre dicẽs ꝑmo sic. q nũc videndũ est de terra vtr mouetur vel q̃escat. Quidã em̃ dicũt ipaz moueri circa ignẽ. Alij dixerũt terrã esse mediũ mũdi ꝛ volui circulariter ꝛm polos mundi. T. Que autez ¶ hic p. ponit ꝓclusionẽ ꝑncipalẽ hui9 capituli q̃ talis est. Terra nõ mouetur circulariter sed q̃escit in medio mũdi. ꝓbat p. sex ratoĩb9. Prima ẽ q si terra moueret circulariter:vel sic naturaliter moueret vel violẽte:sz nullũ est dicẽdũ:igitur nõ mouek circulariter. Minor ptz:qz idẽ est motus toti9 ꝛ ptis ꝛm spẽm in homogenij:sed gleba terre eleuata nõ mouetur naturalr motu circulari:sed motu recto descẽdit deorsum:vbi post motũ q̃escit:ergo ꝛ tota terra. Nec põt dici scõm:scz q mouetur violẽte:quia mot9 violẽti nõ sunt ꝓpetui nec ꝙ durabiles:cuiusmodi esset motus terre si esset:ꝙ terra nõ mouek circulariter. T. Adhuc aũt. ¶ Scõa rõ est. Oia circulariter mota dẽpto ꝑmo mobili videm9 plurib9 motib9 moueri:ergo si terra moueretur circulariter:moueretur plurib9 motib9. hoc aũt falsum est. ergo nõ mouek circulariter. T. Adhuc ãt. ¶ Tertia ratio est. Illud qõ est in medio mũdi non mouek circa mediũ:sed terra est hmõi:igr. Minor pz qz gleba terre vndiq̃ eleuata mouetur directe ad̃sus mediũ mũdi: igitur cũ q̃escit quiescit i medio mũdi:ꝛ p ꝓns tota terra. ¶ Quarta ratio est. Sagitta q̃ mouetur sursuz itez cadit deorsum a loco ad quẽ mouetur. q tñ nõ esset verum si terra moueret circulariter:igitur. ¶ Quita ratio est. motus ignis ꝛ terre sunt naturalr ꝓtrarij: ergo ad locũ in quo naturaliter mouek ignis mouek naturaliter terra:sed hoc ẽ mediũ mũdi:ꝛ sic naturaliter q̃escit in medio mũdi:nec q̃escit in medio mundi. T. Testificak. ¶ Sexta rõ est. oĩs astrologi volẽtes iudicare de sitib9 ꝛ aspectib9 astroꝝ ad̃sus nos vtũtur terra quiescẽte in medio mundi:ergo terra quiescit in medio mundi. T. Figurã aũt. ¶ Hic p. ponit scõaz ꝓclusionem q̃ talis est. terra est sperice figure. ꝓbat p. tripliciter. ꝑmo sic. qz vnaq̃q̃ ps terre hz grauitatez per quã tendit ad mediũ:ita q maior ps terre pellat minorẽ quouiq̃ sit eq̃lis ex vna pte cẽtri sic ex alia: ꝙ oĩs ptes terre eq̃liter recedũt a circũferẽtia medij ꝛ accedũt ad mediũ:ꝙ terra ẽ sperica. Etiã antiq̃ di. terrã esse expulsaz ad mediũ mũdi a celo eq̃lr pellẽte terrã: ꝑptez q ꝓcoꝛditer ponebãt eẽ sphericã:ꝙ terra ẽ sperica. Sed di. aliq̃s. si oĩs ptes terre ad mediũ venirẽt ꝛ ples ptes abvno latere q̃ ab alio:tũc ille ñ reducerẽt se ad figurã sphericã. Hoc rẽouet p. d. q nõ obstat si ex vno latere sit pl9 de terra ꝛ grauitate:qz illa maioꝛ grauitas pellet minorẽ sibi oppositã:donec medium totale grauitat fiet mediũ mũdi. ¶ T. Igr. Scõa rõ ẽ. oĩs ptes terre ad mediũ mũdi descẽdẽtes:vñdũt ad terrã fz ãgulos rcos q̃ cãnt per lineã rectã ꝑ quã fit mot9:sz bnõ fierz si terra eẽt alter9 figure q̃ sperice igr. Cũ sz terra nõ sit sperice figure simplr:cũ i ea sint valles ꝛ mõtes ꝛ ꝓpter salurẽ viuẽtiũ:tñ si eẽt fz naturã ꝓpaz er sic q eẽt circũdata aq̃ eẽt sphice figure. ẽt ꝓcauitates valles mõtes nõ sũt notabil q̃titat i ordie ad q̃titatẽ toti9 terre:mi si fz q̃d. ¶ T. Adhuc ãt. Tertia rõ. lũa eclipsat fz figurã sp̃icã siue arcualẽ:ꝓpt ẽ q terra ponit iter solẽ ꝛ lunã:q q̃d terra facẽ vmbrã sp̃icã:ꝙ signũ ẽ q terra ẽ sphica. Etiã ꝓgrediẽti a meridie xl9 aq̃lone fiũt stelle manifeste q̃ꝑ9 erãt occlte ꝛ e contra:ꝛ nõ ẽ aliq̃ cã nisi rotũditas terre igr. Etiã sol ꝑus ozik ijs q̃ oriẽte q̃ ijs q̃ occidẽte q nõ fit nisi ꝙ rotũditatẽ terre. igr. ¶ T. Mathematica igr. Dic p. deteriat ẽ q̃titate terre d. q q̃d mathematicoꝝ di. rotũditatẽ terre hr̃e. xl. milia stadiorũ vnũ q̃drageſies decẽ milia:sz ꝝ astronoicos totꝰ terre ambit9 dicit ꝙtinere ducentũ q̃dragita duo milia stadioꝝ vt clari9 patebit in tractatu de spera.

Querit. Vtrũ totalr terra sp q̃escat i medio mũdi. Et arg q nõ:qz totalr terra hz i se ꝑncipiũ actiuuz sui mot9:ꝙ ꝛc. ꝓba pz qz bñ seq̃r terra sp q̃escit in medio mũdi:ꝙ potẽtia ad mouẽdum suo fine frustrabit. ¶ Scõo. cuilz corꝑi simplici ẽst vn9 mot9 simplex scõz naturã:ꝙ totali terre ẽst vn9 mot9 simplex ꝛm naturã ꝛ ꝓꝓns ñ sp q̃escit i medio mũdi. ꝓba ẽ nota ꝛ arg pz ꝙ dcã circa ꝑmũ h9 ¶ Tertio sic. nobilioꝛ ꝓdi.9 oꝛ attribuit corꝑib9 nobilioꝛib9:ꝛ min9 nobil corꝑib9 min9 nobilib9 mõ q̃es ẽ ꝓpetas nobilioꝛ q̃ mot9 ꝛ corꝑa celestia sunt nobilioꝛa q̃ terra:ꝙ mot9 oꝛ attribui terre ꝛ q̃es corꝑibus celestib9. maioꝛ pz. qz corꝑa nãlia mouẽt ꝓpt q̃es ẽ finis mot9 local:mõ finis ẽ nobilioꝛ his q sũt ordiata ad finẽ. ¶ In op. aĩ auctẽ p. i vltio tract. h9 scõi.

Sciẽdũ est q aliq̃ tenuerũt tanq̃ ꝓbabile q nõ ꝓtradicit appẽtijs cõib9 q terra nõ q̃escat:sz mouek circulariter ab occidẽte i oriẽtẽ:ꝛ ꝑ hũc modũ saluãt appentias i celo:ꝛ ꝑ quo ad octauã sperã. i. quo stelle ꝓtinue oriũt ꝛ occidũt. Et di. vlteri9 q sz octaua sp̃a q̃escat:ꝛ ñ q̃libz spera iferioꝛ mouek ab oriẽte i occidẽte ꝛ ecõtra. qz aliter ñ ꝓnt saluari ꝓiuctões ꝛ oppões ꝓplanetaꝝ Et ad suã opinionẽ adducũt aliq̃s rões q̃ꝝ ꝑma est. celũ ad acq̃rẽdũ sibi aliq̃ pfectõem nõ idiget terra imo ecõuerso terra idiget celo: qz recipit influẽtias ab eo. mõ rõnabili9 ẽ q illõ qõ idiget aliquo moueak ad hñduz illõ:ex quo ꝙ terra idiget celo ꝛ ñ e.9 videk rõnabili9 q terra vẽat moueri ẽculariter ad hñdũ influẽtias a celo q̃'q celũ moueak ad vandũ terre influẽtias. ¶ Scõa rõ ꝛm ar. optle se hñs nõ idiget acrõe:ꝛ ꝓpe optle se hñs indiget pauca actõe. mõ iter oĩa corꝑa, octaua sp̃a ẽ optle se hñs: ꝙ rõnabili9 ẽ terra moueri q̃ octauã sperã. Itẽ q̃es ẽ nobilioꝛ ꝓditio q̃ mot9: ꝙ q̃es oꝛ attribui octaue ipe ꝛ mot9 oꝛ attribui terre. ꝓba tz. qz octaua sp̃a ẽ corꝑ9 nobilissimũ:mõ nobilissimi corꝑoris ẽ nobilioꝛ ꝓditio. Et añs pz. q: q̃es ẽ finis mot9 localis:mõ finis ẽ nobilioꝛ ꝛ pfectioꝛ. Sz ꝓtra hãc opinionẽ añ ꝑmo sic auctẽ ar. Scõo sic. si terra moueret ab oriẽte i occidẽte:nos deberem9 ꝙcipe aerẽ nob resistentẽ. ꝛ re. nã si q̃s currat velociter bñ ꝙcipit aerẽ resistentẽ. ꝛ ita i ꝓpoito cũ terra velociter moueak deberem9 ꝙcipe

126

ne aeterne resistente nobis cui⁹ oppositū est vey. ¶ Itez etiam arguit rone Arist. qz si sic tūc sagitta emissa ab arcu recte furium nō deberet itez cadere in loco a quo emissa ē ꝫ ꝑs ē, ꝓtra experientiā. Sz ad has rones nūdū ⁊ ꝓmo ad ar⁹. dī. q ar⁹. nō demōstrat: sed tm̄ō ꝓbabiliter ponit illā ꝯclusionē: ⁊ rones ꝓbabiles adducit. Et ad scōam negāt ꝑs̄am: ⁊ causa ē. nā sicut terra mouet circulariter: ita ⁊ etiā aer. ideo nō opz q recipiant⁹ resistētiā. Ad tertiā dī q iacta ꝓmotū aeris deferet ꝙ⁹ sus occidentē: ⁊ sic cadit in eodē loco vel ꝓpe a quo emissa est. Sed q̄quid sit opinio ar⁹. est ꝓbabilior: vt ꝑz q rones adductas in textu. Ptz etiā hoc ad experientiam. Et ad psuasiones ipox nūdū. Ad ꝓmā ꝯcedit maior: ⁊ dī ad ꝙs q sufficit q terra passiue se habeat respectu influentiaꝝ ipsi⁹ celi recipiēdo eas. Et q celū ē nobili⁹: ideo se hz actiue ꝓducēdo illas: modo nobili⁹ est posse mouere se ad causandū aliq̄ pfectōem q̄ mouere se ad recipiendū. ¶ Ad scōaz dī q in sepat⁹ a materia cuiusmodi est de⁹ optime se hūs nō indiget aliq̄ actōe, tñ de ꝛone ei⁹ est mouere alia ad vandū eis suā bonitatē: ideo celum qō est ꝓpe optime se hns mouetur ꝓpter gñatōes ⁊ coꝛruptōes i his iferioꝛib⁹. ¶ Ad tertiā dī q corpib⁹ q̄ mouent vt q̄scāt: sicut grauia et leuia: q̄es est melioꝛ q̄ mot⁹: qz mouent ꝓpter q̄etem. Sed alijs q̄⁹ motus est perfectio: dī q q̄es nō est nobilioꝛ ꝯditio q̄ mot⁹: modo sic est de corpib⁹ celestib⁹: qz mouentur ad largiendū alijs suā bonitatem.

Sciendum est secūdo: q duplex imaginatur centrū terre. ſ. centrū magnitudinis ⁊ grauitatis. Añ centrū magnitudīs est ille pūct⁹ a quo oēs linee recte ducte ad ꝑferentiā si fuerit ꝑfectū sunt eq̄les. Sz centrū grauitatis alic⁹ corpis est punct⁹ existēs in medio linee diuidentis illud corp⁹ in duas ptes eq̄ graues. Et sic q̄tuoꝛ modis pōt intelligi terrā esse i medio mūdi. Primo q̄tum ad centrū sue magnitudīs: scz q centruz magnitudinis ei⁹ sit in medio mūdi. Scōo mō q̄tum ad cētrū sue grauitatis. Tertio mō q ipa sit ꝑs aggregati: cui⁹ aggregati centrū sit in medio mūdi. Quarto mō q ipsa circūdetur celo. ¶ Istis notatis dī ꝓmo ad ꝓmā ptez dubij q totalis terra nō mouet circulariter nec circa centrū ꝓpriū: nec etiā circa centꝝ ei⁹ extrinsecum: ſz q̄scit quiete opposita motui circulari. Hoc ꝑz q rones affirmatas in textu ¶ Dicit scōo q in terra nō est idē centꝝ magnitudinis ⁊ grauitat⁹. ꝑz q: terra est diffoꝛmiter grauis: ex quo aliq̄ ei⁹ ptes sunt leuioꝛes si ue min⁹ graues ⁊ aliq̄ mai⁹ graues. Illā ꝑs terre discoꝑta aq̄s sup quā fuit sol: leuioꝛ ē ꝓpter caloꝛē sol: ⁊ alia ꝑs aq̄s coopta grauis ē ꝓpt frigiditatē aq̄. ¶ Dī tertio: q verisile ē q terra ꝓtinue moueat motu recto. Ptz: qz ꝓtinue aliq̄ ptes terre sunt leuioꝛes ⁊ alie grauioꝛes: ita q fit variatio in terra penes granitatē ⁊ leuitatē: ergo ꝓtinue variat centrū grauitatis terre: sic q nō in eadē pte terre est semp centrū grauitatis ei⁹. ⁊ tūc vltra si ꝓtinue in alia ⁊ alia pte terre sit centrū grauitatis ei⁹: tunc ꝓtinue mouetur ad hoc vt alia et alia pars fiat centrū. ¶ Dicit q̄rto q si elemēta essent reducta ad suas naturas ꝑꝑas ⁊ loca naturalia, ꝑꝑa: tunc idem esset centrū magnitudinis terre ⁊ aq̄. grauitatis terre ⁊ aque. Ptz. qz iperarū ꝓtinentiū seinuicē est idē centrū: sed terra ⁊ aqua sunt huiusmodi: igit. ¶ Dicit quinto q cētrū grauitatis terre nō est in medio firmamenti. ꝑz: qz si terra imaginaret diuidi in duas ptes eque graues: tunc illa ꝑs que est aquis coopta: vna cū aqua circūdate pellit alias ꝓtem: quousq̄ centrū totī⁹ aggregati fiat centrū mundi. ¶ Dicitur sexto q totale aggregatū ex aqua ⁊ terra est in medio mundi. Scōo modo ptz. quia centrū grauitatis illi⁹ aggregati ē in medio mundi: eo q tale aggregatū est corp⁹ graue et nō impeditū: ⁊ sic mouet quousq̄ centꝝ grauitatis ei⁹ fiat centrū mūdi. Ex ꝓdictis sequit q terra nō ꝓpe q̄escit in medio mundi: nec est ꝓpie in medio mūdi: sed aggregatū ex terra ⁊ aqua: centrū ei⁹ est centrū mūdi. ¶ Ad ꝓmam rōnem dubij ꝯcedit añs: ⁊ dī q terra saltem ꝗtuz ad ꝓncipales ptes sepe mouet motu recto ꝓpter variatōem centri sue grauitatis. Vel dī negando ꝑñam. ⁊ ad ꝓbatōem dī negādo ꝑñam. qz ꝑ eandē potentiā ꝑ quā nata esset moueri si esset extra suū locum per illā nata est q̄escere in suo loco. ¶ Ad scōam dī eodem mō. ¶ Ad tertiā dī q q̄es ꝙuenit aliq̄b⁹ corpib⁹ ⁊ aliq̄b⁹ non. mō illis q̄bus ꝙuenit est nobilioꝛ ꝯditio q̄ mot⁹. Sz in corpib⁹ i quib⁹ nō ꝓpetit nō est ita. modo sic est q corpa celestia nō mouentur ꝓpter quietem.

Queritur. Utruz intentio ar⁹. sit centrū gra uitatis terre esset centrū mundi. ¶ Ad ptem affirmatiuam arguitur per cōes expositoꝛes. Ad partē negatiuam arguitur ꝓmo q nō ꝑ ar⁹. paulo añ determinātes q si i vna ꝓte hemisperij terre esset dupla grauitas illa alterā partez nō moueret: quia ipa est nata moueri quousq̄ centrū suū sit cū centro totī⁹: igit. ¶ Scōo. cētrū magnitudinis terre est in medio mūdi igit nō centruz grauitatis. Conseq̄ntia ptz. qz centrū magnitudinis ⁊ grauitatis scōz oēs autoꝛes nō sunt idē. Añs patebit ex argumētis seq̄ntibus. ¶ Tertio. si cētrū magnitudinis terre nō esset centrū mūdi: grauia ad terrā in diuersis locis cadentia. nō caderēt ad angulos rectos ad terrā q̄ est contra ar⁹. in hoc vltimo ca. ꝑña ptz. q̄a ad diuersa centra tres vel q̄tuoꝛ lineas rectas ad idē centrū tendētes cadere ipossibile est. ¶ Quarto. q̄uis ignis i vna medietate sue spere fieret min⁹ leuis q̄ in altera: nō iccirco descēderet: ergo neq̄ terra: q̄uis scōz vnā partē leuioꝛ fiat ascēdet. ꝑña ptz: qz sicut ignis se hz ad descēdere: ita terra ad ascendere ¶ Quito. Ar⁹. hoc vltimo capitulo ꝓra ātiquos ꝓbat terrā semp in medio q̄escere: ergo nō ꝓtinue mouet quousq̄ centrū grauitatis fiat centrū mundi. Illā moueri hoc mō ⁊ q̄escere sunt opposita. ¶ Sexto est verisimile scōm fidez nostrā centrū magnitudinis terre in ꝓncipio fuisse in medio mūdi. qz terra nō fuit facta in vna ꝑte grossioꝛ ⁊ in altera ꝑte min⁹ grauis: ⁊ tū in ꝓncipio vna ꝑs terre fuit discoopta aquis ꝑ aīalib⁹ terrestrib⁹ ⁊ plātis: igitur rones que ꝓtendūt centrū grauitatis terre esse in medio mundi: nō plus ꝯcludūt ꝑ nūc q̄ ꝑ tūc: ⁊ per ꝑñs centruz magnitudinis terre est in medio mundi. ¶ Septimo dicentib⁹ centrū grauitatis esse in medio mundi: multa accidūt incōmoda: vt q faba cadēte super terrā tota terra moueat: et q tūc in orientē mō in occidentē: nūc i meridiē ⁊ septētrionē: que vident esse absurda. qz vnūq̄q̄z habz ꝓpriaz resistentiā ne a suo naturali dimoueat situ. habz igit ⁊ terra maximā huiusmodi resistentiā: cū sit in suo situ olim grauissima ⁊ motui ineptissima ¶ Ad dubiū breuiter rndetur vtrā q̄ ꝑtē habere soliēnes autoꝛes. Sed illi q̄ ponāt centrū grauitatis esse i medio mūdi: magis astipulari videntur opinionib⁹ antiquoꝛū: q̄ eam ponūt ꝓtinue moueri q̄ determiationi ar⁹. q̄ eam semp secundū se totā q̄escere posuit. Et illi qui defendūt centrū magnitudinis esse in medio mundi magis consentire videtur ꝓtius ab aristoꝛele determiatis. Ideo hꝫ rones ꝑ determinatōe ar⁹. nūc ꝓbabiliter facte putentur. Et in hꝫ terminatur scōs de celo ⁊ mundo Aristotelis.

Quartus liber de celo et mundo duos tractatus hz. Primꝰ tractatꝰ hz vnū capitulū: in quo agit de distinctōe grauis ⁊ leuis scōz opinionē antiquoꝝ: ⁊ de ipꝛobatōe ipsoꝝ.

Grauī aūt et leuī et q̄d vtrūq; et que natura ipsoꝝ cōsiderandū est: ⁊ p d pter quā cāz bnt bas virtutes: qꝛ natura ipsoꝝ cō fistit in posse mouere vel moueri. Cū aliq̄d dꝛ graue vl leue, ī respectu. Aliud ẏo ē graue vl leue, simplr: qđ natū est ferri a medio vl ad me
Opinio, i. diū, trāseūdo ꝓ tria elemēta. Sed de natura grauiū ⁊ leuiū fuit ꝓma opinio dicētiū nihil esse sursuz aut deoꝛsuz simplr. sz solū quo ad nos: ⁊ cū boc dixerūt terrā esse specificā: ⁊ vbiq; habitare boies: ⁊ tūc aliq̄ sunt nobis antipodes: habētes pedes ꝓtra nos: ⁊ sicut habemꝰ vnū hemisperiū: ita ⁊ ipsi aliđ: ⁊ qđ est nobis sursum: est eis deoꝛsum. Sed bec
Opinio, ij. opinio nō videtur ē vera: qꝛ ī mūdo sunt ex natura rei mediū et extremū: modo bec non essent ita scōm bāc opinionē. Scda opinio fuit dicētiū q̄ nō erat celū nisi supꝛa hemisperiū nostrū. Sed bec opino est falsa: qꝛ cōtinue celū mouetur circulariter: igit cōtinue alia ꝑs est nobis sursum et alia deoꝛsuz
Opinio, iij. Tertia opinio fuit antiquoꝝ q̄ nihil dixerunt de grauī et leuī simplr. cū graue simpliciter sit qđ natū est ferri simplr deoꝛsuz: et leue qđ natū est ferri simplr sursum: grauꝰ autez vel leuꝰ qđ natū est ferri a medio vel ad mediū. et inter istos ꝓma opinio fuit platonis dicētis coꝛpoꝛa cōponi ex supficiebꝰ: et in supficies resolui: dicebat ergo illa coꝛpa esse grauioꝛa q̄ erant ꝓposita ex pluribꝰ trigonis et triāgulis. et illa ē leuioꝛa q̄ ex pauciozibꝰ: cuiꝰ signū dicebat esse, maius plumbum est grauꝰ minoꝛe plūbo: ⁊ maius lignū minoꝛe ligno. qꝛ ex pluribꝰ triāgulis cōponitur. Sed bec tertia opinio ē irratōabilis Tū ꝓmo: qꝛ nihil dicitur de grauī vl leuī simpliciter. Tuz secūdo: qꝛ tūc paruus ignis leuius ascēderet q̄ magnꝰ, ⁊ parua pars terre esset leuioꝛ q̄ magna pars aeris vl ignis
Opio, iiij. qđ est falsum. Quarta fuit opinio democriti dicentis q̄ grauia maioꝛa sunt grauioꝛa ceteris paribꝰ: ꝛz nō omia maioꝛa grauia sint grauioꝛa. sed aliq̄n graue minꝰ scōm q̄titatē ē grauꝰ maioꝛi scōm quātitatē: sicut paruuz plumbū est grauꝰ multa lāna. Item dicebat coꝛpa nō esse ꝓposita ex supficiebꝰ: sed ex īdiuisibilibꝰ: nō tñ dicebat illō eē grauius qđ est compositū ex pluribꝰ talibus īdiuisibilibꝰ: sed dicebat iter illa īdiuisibilia eē vacuū: qđ est causa grauitatis ⁊ leuitatis. ⁊ sic dicebat illud esse leuꝰ in quo est plus de vacuo: ⁊ illud esse grauꝰ in quo est minꝰ. Et qꝛ dicebatur democrito q̄ nō sufficit dicere illud esse leuꝰ in quo est plus de vacuo ⁊ minus de solido: qꝛ posset accipi ita magna aq̄ ⁊ ita puus aer q̄ in illa aqua esset plꝰ de vacuo q̄ in aere paruo: ⁊ tñ aq̄ illa nō esset leuioꝛ aere, ideo dicebāt aliq̄ illud esse leuꝰ qđ cōstat ex maioꝛi vacuo ⁊ minoꝛi pleno. et illud esse grauꝰ qđ cōstat ex maioꝛi pleno et ex minoꝛi vacuo. Sz bec opinio ipꝛobat Tum ꝓmo: qꝛ vel democritꝰ determiat leue ꝑ vacuū: et tūc magna aq̄ esset leuioꝛ puo aere, vel graue ꝑ solidū: ⁊ tunc magnꝰ aer esset grauioꝛ parua aq̄ vel vtrūq; ꝑ vacuū: ⁊ tūc magna terra esset leuioꝛ ꝑte eiꝰ: vl puo igne vel per ꝓpoꝛtionē vacui ad plenū: ⁊ tūc puꝰ ignis eque cito moueretur sursum sicut magnus. sed nullū est dicendū: igitur. Tū secūdo: qꝛ tūc vacuū maxime moueretur sursum sed boc ē falsum. cū ipm nullius sit nature. Tū tertio: qꝛ si vacuū esset solido cōmixtū: et vacuū tēderet sursuz solido tēdēte deoꝛsuz: nō videret q̄re aliq̄n nō separētur. Tū q̄rto: qa si vacuū esset: ipm esset locꝰ, sed nō est de rōne loci q̄ moueatur: igitur nec ratōne vacui Tuz q̄nto: qꝛ scōm bāc opinionē vacuū ⁊ soliduz simul mouerētur: ⁊ tñ buius nō posset
Opinio, v. assignari aliqua causa: igitur bec opinio est īsufficiēs. Quinta opinio fuit dicentiū illud esse grauꝰ qđ maioꝛē habz quantitatē
Opio, vi. et illud eē leuꝰ qđ habet minoꝛez. Sexta opinio fuit dicētiū materias esse cōtrarias per quas grauia ⁊ leuia distinguebātur. sed be opiniones sunt irrationabiles. Prīa quidem, quia tunc magnus aer esset grauioꝛ ꝑua aqua. Et si dicaꝝ ecōuerso magna aqua esset leuioꝛ paruo aere: qđ ē falsum. scda ẏo quia tunc nō possent saluari q̄ttuoꝛ elemēta simplicia: sed tñ duo, ⁊ etiaz maioꝛ aqua nō esset grauioꝛ minoꝛe et aere: maioꝛ aer grauioꝛ parua aqua: qđ est falsum.

Scōs tractatꝰ vnū capl̄m hz in quo agit de causa ꝓpter quā mouent aliqua, sursuz ⁊ alia deoꝛsuz: ⁊ de differētijs grauiū ⁊ leuiū.

Conclusio .i.

Os autez dicim⁹ primū determinā
n tes: de q⁹ maxie dubitāt aliq̄ ꝓpter
q̄d aliq̄ mouētur sursum ⁊ aliq̄ deor-
sum. Sup quo sit pria pclo. grauia ⁊ leuia mo
uetur ad sua loca naturalia: qz ipa sunt eoꝝ
naturales pfectiones ꝓbāt prio. supponē-
do q̄ sicut mot⁹ alterationis vel augmetatio
nis nō est de quocūq; terio in quēcunq; ter
minū. sz de ꝙtrario in cōtrariū. ita ⁊ mot⁹ ele
menti. Scdo supponendo q̄ sicut alterabile
vēl augmētabile nō a quocūq; alterāt vl̄ au
gmētatur: sz a determiato agēte: sic ⁊ mobile
localiter a determiato mouēte. Tertio sup-
ponēdo q̄ illud q̄d est in potētia vt naturali
ter moueāt sursum. ē etiā i potētia leue. Tūc
ꝓbāt sic cōclo. Elemēta mouētur ad sua lo-
ca naturalia: ⁊ nō nisi: qz sunt eoꝝ cōseruati-
ua: siue qz sunt ipoꝝ pfectiones: igit̄. Mior
pz. tum prio: qz motus elemēti no fit rone si
militudinis: qz si ignis essz in medio mūdi ⁊
terra sub ꝙcauo orbis lune: adhuc gleba ter-
re descēderet. igit̄ talis mot⁹ fit exco q̄ loc⁹
naturalis ē cōseruatiu⁹ locati: ⁊ ꝑ ons pfe-
ctio ei⁹: sicut sanitas q̄ est cōseruatiua sana
bilis ē pfectio ipius. Est tñ triplex dria
inter motū localē ⁊ alios mot⁹. Nam grauia
⁊ leuia habēt i se prīcipia suoꝝ motuū loca-
liū: ⁊ remoto ꝓbibēte nullo indigēt ad hoc q̄
moueātur. alterabile vero ⁊ augmētabile nō
Scda dria: qz idē prius naturaliter mouet
ad sanitatē vel auget deinde ad egritudinē
vel diminuit. sz nihil idē pōt moueri succes-
siue motib⁹ localib⁹ ꝙtrarijs naturaliter. Tertia
dria: qz mot⁹ localis in vnū eodē posterior
est alijs motib⁹. Est tñ ꝙuemētia in boc:
qz sicut ad boc q̄ aliq̄d moueāt ed sanitatez
opz q̄ fuerit sub egritudine: ⁊ q̄ remouet cā
ꝓbibitiua sanitatis: ita etiā ad boc q̄ aliq̄d
moueāt deorsuz: oz q̄ prius fit sursuz: ⁊ q̄ re-
moueāt ꝓbibēs: ⁊ sic generās grauitatē vel
remouēs ꝓbibēs prio mouet ipm graue. deī
Conclusio .ij. de graue seipm mouet. Scda pclo. aliter
inueniūtur graue ⁊ leue i simplicib⁹ ⁊ aliter
in mixtis. ptz: qz in simplicib⁹ graue simpl̄r
est q̄d oibus alijs naturaliter substat. vt terra.
Diffinitiones grauiū ⁊ leuium. Sz leue simpl̄r est q̄d oibus alijs supeminet
vt ignis. Grauе aūt vel leue in respectu est
q̄d nō oibus substat nec supeminet: sicut aer
⁊ aqua. Sz in mixtis illa dicunt grauiora q̄
plus ꝙueniūt cū grauib⁹. ⁊ illa leuiora q̄ pl⁹
cōueniūt cū leuib⁹: ⁊ iō magnū lignū est gra-
uius paruo plumbo in aere: non tñ in aqua
cuz plūbuz descēdat ad fundū aq̄ ⁊ nō lignū
⁊ boc est: qz vnumq̄dq; elementū ꝓter ignez
bz grauitatem: terra enī bz grauitatez in tri
bus: aqua in duob⁹: ⁊ aer in vno: puta i igne
⁊ etiā bz grauitatem in ꝑpria regione: qz ve
sica repleta aere pl⁹ trahit q̄ nō repleta: q̄d
nō esset nisi aer haberet grauitatē aliquā in
sua regione. Et sic pz quare lignū est grauⁱ
in aere q̄ plumbū: ⁊ nō in aqua: qz in ligno ē
multū de aere q̄ trahit sursum nō aūt in plū-
bo. Tertia concl̄o. terra ē grauis simpl̄r. Cōclusio .iij.
ignis leuis simpl̄r. aer leuis in respectu: ⁊
aqua grauis in respectu. Prima ꝑs pz. tum
prio: qz terra mouet sp ad mediuz: ⁊ nunq̄ a
medio nisi violēte: igitur est grauis simpl̄r.
Alīs pz: qz nō in infinitū feruntur grauia: er-
go termin⁹ ad quē mouet graue simpl̄r est fi
nit⁹ ⁊ determinat⁹: ⁊ sil̄r argueret de igne.
Tum scdo: qz ptes terre cadūt supra terraz
causando finues angulos: igit̄ mouētur ad
mediū terīatuz: ⁊ ꝑ ons etiā leuia mouētur
ad mediū terīatuz: qz si vnū ꝙtrariorū ē teria
tum: etiā ⁊ alterū. Scda ꝑs buⁱ concl̄ois pz
qz ignis mouet ad contrariū terre: igit̄ mo-
uetur ad extremuz: ⁊ ꝑ ons est leuis simpl̄r.
Ultie ptes patēt: qz inter graue simpl̄r ⁊ leue
simpl̄r sunt media graue in respectu ⁊ leue i
respectu: sz talia sunt aq̄ ⁊ aer: igit̄. Quar
ta cōcl̄o. quatuor sunt corpa simplicia natu- Cōclusio .iiij.
raliter mobilia sursuz ⁊ deorsuz. Tum prio:
qz est vnū corp⁹ qd oib⁹ naturaliter supfertur:
⁊ est vnū aliud qd ab oib⁹ naturaliter substat:
⁊ hec sunt ꝙtraria: inter q̄ oz esse media q̄ali
quib⁹ supferātur ⁊ aliq̄b⁹ substēt: igit̄ quatu
or sunt elemēta. Tū scdo: qz q̄tuor sunt mate
rie ꝓpe elemētoꝝ scom q̄litates ꝓpas ipoꝝ
⁊ vna ē cōis eoꝝ i qua ꝙuemūt: qz sunt gna-
bilia ⁊ corruptibilia: igit̄ quatuor sunt elemē
ta. Assumptū pz: qz vna natura scdz magni-
tudinē multiplicata: nō sufficit ad saluāduz
mot⁹ naturales grauiū ⁊ leuiū: nec due natu
re: ergo relinquitur q̄ sunt ponēde quatuor
virtutes siue nature. Alīs pz. tuz prio: qz vl̄
illa natura essz plenū vel vacuū: vel triāgul⁹
vel alia figura: ⁊ tūc si moueret deorsuz: oia
moueret deorsuz: ⁊ si sursuz: oia moueret
sursum: igit̄ nō sufficit vna natura. Tuz scdo
qz si illa natura fit grauis: tūc q̄d plus habe
ret de illa natura esset grauⁱ: ⁊ sic magnus
aer esset grauior parua aqua. vel esset leuis

¶ Si vnū con trariū est ter minatū etiā ⁊ alterū.

¶ Grauia ⁊ le uia hūt in se principia suoꝝ motuū.

Conclusio .i.

et sic magna aqua' esset leuior paruo' aere: igitur nō sufficit vna natura nec due nature qr tūc nō possent saluari q̄ dicūtur de elemētis mediis: nam tūc illud esset leuius in quo plus esset de igne: r illud graui⁹ in quo plus esset de terra: r sic magn⁹ aer esset grauior parua aqua: r magna aqua leuior paruo aere: igitur sc̄z quatuor naturas ꝓprias opz ponere quatuor elemēta: inter q̄ terra est sine leuitate: ignis sine grauitate. Sz aqua in regione terre bz leuitatez: qr ascēdit: sz in regione aeris r ignis bz grauitatem qr descēdit in regione vero ꝓpria bz grauitatem: qr si sub ea distrabatur aqua descendit: sed non bz ibi leuitatem: qr non ascendit nisi quādo

Expientie. ℸ corpus latum iūctum superficiei aq̄ velociter eleuatur: vel nisi quando os pbiale calescit r ip̄m applicatur aque frigide rōne cui⁹

Conclusio. v. aer interius existēs frigescit. ¶ Quinta cō clusio: figura non est causa motus deorsum vel sursum: sed est bene causa quare aliquid velocius mouetur vel tardius. Patz hec cō clusio: qr corpora late figure supernatāt aq̄: r tardius mouētur per aerem: r tamen corpora rotūda vel acuta non supernatāt aque r velocius mouētur per aerem: sz hoc non ē sicut dicit democritus ex eo q̄ exalationes eleuate ex aqua sursum pellunt corpora lata: r non corpora rotunda vel acuta. tum qr tunc sunt pauce exalationes. tum etiaz qr si ita esset tūc corpora supnatantia aque: per illas exalationes deberent pelli sursum: qd est falsum. ¶ Nec valet dicere q̄ ille exalationes in aere sunt disperse: ideo tunc pellere non possunt: sed bene in aqua vbi sunt vnite: hec ratio non videtur sufficiēs. Igitur hoc est: qr corpora acuta facilius diuidūt medium quam lata: ex eo q̄ latum plus comprehendit de aere vel aqua q̄ acutum: r virtus grauis aliquando est ita parua q̄ non potest diuidere medium: r tūc supernatat. Unde sicut sunt aliqua corpora difficulter diuisibilia: sicut sunt illa q̄ bene terminātur termino ꝓprio: r alia facile diuisibilia: q̄ male terminātur termino ꝓprio: r bene termino alieno. Ita sunt aliqua corpora difficulter diuidentia: sicut sunt corpora late figure. r alia facile diuisiua: sicut sunt corpa rotunde vel acute figure. Et hec de quarto libro de celo r mūdo.

¶ Que corpa facilr vel difficulter diuisibilia aut diuisiua

E grauī aūt r leui r q̄d est vtrūq; r q̄ natura eoꝝ ꝑsiderādū r ꝓpter quā cāz hūt virtutes bas r c̄. ¶ Iste ē quart⁹ liber de celo r mūdo

In quo postq̄ p. determiauit de corpib⁹ simplicib⁹ motu recto ꝑz opiocm ārtiquoꝝ determiat de eisdez ꝑm opiocm ꝓpriā. Et diuidit iste liber i. vij. ca. q̄ videbūtur i ꝓcessu. Dicit g̃ ꝓio sic: q̄ de graui r leui determinādū est q̄ sit natura eoꝝ r ꝓpter quas cās efficientes r finales hūt virtutes vnū mouēdi sursuz r aliū deorsuz. r hoc dic̄ p. primere ad istā sciaz: qr rōes grauis r leuis ꝑsistūt in posse moueri r hīe iclinatiōez ad moueri si sint extra sua loca naturalia T. Dr aūt. ¶ Hic p. dicit q̄ aliq̄d dr graue aut leue in respectu: qr ē grauī⁹ aliquel leui⁹ r sic antiq̄ locuti sunt. Et subdit p. q̄ aliqua corpa nata sunt ferri ad mediū r alia a medio. Illa aūt dicūtur ferri ad mediū q̄ nata sunt ferri deorsuz trāseūdo duovel tria elemēta. Et illa ferri a medio q̄ nata sunt ferri sursuz: trāseūdo duo vel tria elemēta

de ārtipodib⁹. T. Incōueniēs aūt. ¶ Hic p. pōit opiones ārtiquoꝝ: q̄dā ei. antiq̄ dixerūt nihil ē sursuz vel deorsuz simplr: sz solū q̄ ad nos: r cū hoc dixerūt terrā ē sperica r vbiq; hīe hoies: r tūc alii sunt nobis ārtipodes. i. hītes pedes ꝓtra nos. r sic hēm⁹ ptē celi supra capita nr̄a ita r illi: r hemisperiū nr̄m dr nobis sursuz r aliū deorsuz: r opposito mō ꝓtingit i ordie ad eos. Ista aūt opio ē insufficiēs ad motū simplr sursuz vel deorsuz i medio: qr mūd⁹ bz extremū r mediū. Medium aūt dr deorsuz simplr. extremū xo dr sursuz. Alij xo dicebāt q̄ nō erat celum nisi supra hemisperiū nr̄m. Ista aūt opio ē falsa.

Diffinitiones grauis r leuis simplr. T. Simplr aūt. ¶ Hic p. ifert descriptiōes grauis r leuis: graue simplr ē q̄ō ferē siue natū ē ferri deorsuz simplr. r leue simplr ē q̄ō ferē siue natū ē ferri sursū simplr.

Eoꝝ aūt ¶ Istud ē sc̄z ca. b⁹ libri i quo p. pōit opiones ārtiquoꝝ de graui r leui. Et ꝓio pōit opiofect⁹ eoꝝ v. q̄ antiq̄ deficiebāt i hoc q̄ nihil dicebāt de graui simplr r leui simplr: sz solū de grauiori r leuiori Etiā deficiebāt: qr rōnes eoꝝ de grauiori r leuiori non erāt ꝓuemētes. T. Dicūt ei. ¶ Hic p. pōit opiones plationis di. q̄ plato posuit corpa cōponi ex supficieb⁹ r i supficies resolui: r tūc dicebat corpa illa ē grauiora q̄ cōposita erāt ex plurib⁹ trigonis siue trīagulis: r illa leuiora q̄ ex pauciorib⁹ in cui⁹ signū dicebat mai⁹ plū bū miori plūbo ē grauī⁹ r mai⁹ lignū minori cū ex pluribus trīagulis cōponat. T. Sic aūt. ¶ Hic p. ipiobat dictā opiōez sic: qr illa opio nihil dic ō graui r leui simplr r tñ est dare aliq̄ō graue simplr: r aliq̄ō leue simplr. g̃ ista opio ē insufficiēs. T. Utriq; aūt. ¶ Scōa rō ē si sic seq̄ret q̄ pu⁹ ignis leuior essz r citi⁹ ascēderet q̄ magn⁹ ignis: r silr q̄ pua pars terre essz leuior q̄ magna ps aeris siue ignis. ꝓs ē falsuz: g̃ r a⁹ ꝓa ptz: qr paru⁹ ignis ꝑz ustos ex pauciorib⁹ trigōis ꝓstaret q̄ magn⁹: r etiā pua ps terre ex pauciorib⁹ trigonis ꝓstaret q̄ magna ps ignis vl aer. T. His aūt dic p. pōit opioez dicno. dic ei dicmo. q̄ grauia maiora sūt grauiora mīoribꝰ ceteris paribꝰ nō tñ sp maiora grauia sunt grauiora: sz aliq̄ mīn⁹ graue ꝑz g̃titatez ē aliq̄ō grauī⁹ maiori ꝑz g̃titatē sicut puū plūbuz ē grauī⁹ multa lana. Scōo dicebat corpa nō ee cōposita ex supficieb⁹ sz dicebat ipa cōponi ex idiuisibilib⁹ nō tñ dicebat illos esse grauī⁹ q̄ ē cōpositū ex plurib⁹ talib⁹ idiuisibilib⁹: sz dicebat iter idiuisibilia ee vacuū qō ē cā grauitatis r leuitat⁹ r sic dicebat illō ee leuī⁹ i quo ē pl⁹ de vacuo r illō grauī⁹ i quo ē mīn⁹. ¶ Sz q̄dā alij dixerūt corpa esse leuī⁹ qō ꝓstat ex maiori vacuo r mīori pleno: r illō esse grauī⁹ qō constat ex mīore vacuo r maiori pleno.

Confutatio. T. Necessariū aūt. ¶ P. hic oñdit opiones democriti esse insufficiētez: qr nō sufficit dicere illō ee leuī⁹ i quo est plus de vacuo: sz opz dicere illud esse leuī⁹ in quo ē

Opio demo. criti.

Opio plaōis

Confutatio.

plus de vacuo ⁊ mín⁹ de solido: qz posset capi tam ma gna aqua ⁊ tã pu⁹ aer q̃ pl⁹ essz de vacuo ī illa aq̃ ꝑm opioem demo. q̃ in illo aere ⁊ tñ illa aq̃ nõ essz leuior il lo aere: sz ecõtra. Etiã in maiori aq̃ est pl⁹ de vacuo q̃ in miori: ⁊ tñ maior aq̃ nõ est leuior q̃ miori. sz grauior

T. Necessariũ aũt simplr. ¶ Dic p. põit q̃nq̃ rões ad ꝓbadũ opioem demo. Quaꝝ pria talis ẽ. qz vel de terminat democrit⁹ leue ꝑ vacuũ ⁊ graue ꝑ solidũ vel vtrũq̃ ꝑ vacuũ vel vtrũq̃ ꝑ ꝓportiõez vacui ad plenũ sz nullũ vsuꝝ ẽ dicẽdũ. igr opio ẽ insufficiẽs. Mior ptz de pria: qz tũc aqua essz leuior quo aere cũ i ea essz pl⁹ de vacuo De scõo pz: qz tũc magn⁹ aer essz grauior pua aqua: qz ī ea essz pl⁹ de solido. De tertio pz. qz tũc ma gna terra essz leuior ꝑte ei⁹ vel quo igne. De q̃rto ptz: qz tũc pu⁹ ignis eq̃ cito moueret sursuz sic magn⁹. qz ī quo igne ꝑt eẽ similis ꝓportio sui vacui ad plenũ sicut in magno igne. T. Incõuenies aũt. ¶ Scõa rõ est. si corpa moueren sursuz ꝓp vacuũ ⁊ deorsuz ꝓpter ple nũ: tũc seq̃tur vacuũ maxie moueri sursum ⁊ illi⁹ mot⁹ nõ possz assignari cã ex quo vacuũ nõ est alicui⁹ nature motue cũ nõ est nisi dimensio q̃ ẽ indifferẽs ad oẽz locũ ⁊ sic nõ apꝑet rõ q̃re magis moueret sursuz q̃ deorsuz

¶ Vacuũ non est alicui⁹ nature motue.

T. Adhuc aũt. ¶ Tertia rõ ẽ. si vacuũ essz solido cõ mixtũ ⁊ vacuũ tẽdit sursũ ⁊ solidũ deorsuz: tũc nõ possz dari cã quare nõ sepanꝝ abinuicẽ. g̃ vacuũ nõ ẽ solido cõmixtũ. T. Irrõabile aũt. ¶ Quarta rõ ẽ. si sic vacu um essz: essz regio vel loc⁹: sz nõ ẽ de rõne loci qõ moue aꝝ cũ tũc oporteret assignare aliũ locũ ad quẽ moueret qõ ẽ incõueniẽs: g̃ nõ est sic ponẽdum vacuũ. T. Ad huc aũt. ¶ Quinta rõ ẽ. nã ꝑm oẽs solidũ ⁊ vacuũ simul moueret ⁊ tñ nõ dixert qõ illoꝝ erat cã actiã mot⁹ ⁊ qõ passiua: g̃ insufficiẽter dixerũt. T. Silr aũt. ¶ Dic p. põit alias opioes. dicebãt ei q̃dã illõ eẽ grauⁱ⁹ qõ ma iorẽ hz q̃titatẽ. ⁊ illud leuⁱ⁹ qõ minorẽ hz q̃titatẽ. Alij dixert materias eẽ ꝓtrarias ꝑ quas grauia ⁊ leuia di stinguebãt. T. Primũ q̃dẽ. ¶ Dic p. dictas opiones ī probat ¶ Et prio primã: qz tũc magn⁹ aer essz grauior pua aqua: ⁊ ī dicaꝝ ecõtra: tũc magna aq̃ essz leuior p uo aere ista oia sunt falsa. ergo ⁊ illa ex quib⁹ sequunꝝ

¶ Scõaz opioem ꝓbat sic p. qz tũc nõ ꝑnt saluari q̃ tuor elemẽta simplicia sz duo tñ. Etiã tũc maior aqua essz grauior minore ⁊ tñ nulla aq̃ essz grauior pua terra ex quo pua terra descẽdit ꝑ aquã. Silr in aere magna aqua sentiꝝ multo grauior q̃ pua terra.

Nos aũt dicim⁹ ¶ Istud ẽ tertiũ ca. hui⁹ libri ī quo p. oñdit ꝓpter q̃d corpa simplicia referũtur ad loca ꝓpria d. prio sic. q̃ pri⁹ deteriandũ ẽ ꝓpter q̃d corpoꝝ simpliciũ aliq̃ ferũtur sursum q̃nq̃ ⁊ aliq̃ deorsuz. T. Deferri q̃dẽ. ¶ Dic p. inq̃rit cãm fina lem motuũ grauiũ ⁊ leuiũ d. q̃ grauia ⁊ leuia mouenꝝ ad sua loca naturalia eo q̃ ipa sunt eoꝝ pfectiões ⁊ ꝑ mittit p. duas suppões. ¶ Pria ẽ sicut mot⁹ alteratio nis ⁊ augmẽtatiõis ẽ de ꝓtrario ī ꝓtrariũ ⁊ nõ indiffe rẽter de quocũq̃ terio in quẽcũq̃ terminũ. ita etiã ẽ de motib⁹ naturalib⁹ localib⁹ elemẽtoꝝ. ¶ Scõa suppõ ẽ q̃ siẽ nõ a quocũq̃ alterabile alterat ⁊ augmẽtabile au gmẽtat. sz deteriatuz a deteriato: ita mobile localr nõ a quocũq̃ mouẽte mouet siue ad quẽcũq̃ locũ mouet. sz a deteriato mouẽte ⁊ ad locũ deteriatum. T. Sur sum aũt. ¶ Dic p. infert vnũ correlariũ qõ ẽ tale q̃ illõ qõ est in potẽtia naturaliter ad moueri sursum: est in potẽtia ad leue ⁊ hoc loq̃ndo de potẽtia distãte ab actu sicut ẽ actu graue. Hoc suppositio ꝓbat p. q̃ elementa mouenꝝ ad sua loca naturalia eo q̃ sunt eoꝝ pfectões: pz: qz mot⁹ elemẽti ẽ de vno loco ad ꝓtrariũ locũ ⁊ nõ est rõ quare magis sit ad vnũ locũ q̃ ad aliũ nisi vn⁹ ẽ pfectio: ⁊ ali⁹ nõ: ⁊ etiã ꝓseruatiu⁹ ei⁹. Et subdit p. q̃ ꝑ⁹ ẽ sic dicere q̃ vt dicebãt antiq̃ dicẽtes glebã ter re descẽdere ad terram: qz simile inclinatur ad suuz si mile: hoc nõ est bñ dictũ: qz si ignis essz in medio mũdi ⁊ terra in ꝓcuo oꝛbis lune: tũc gleba terre nõ ascende ret: sz descẽderet: igr nõ sp fit mot⁹ localis rõne ꝑlitu dinis. T. Q| aũt. ¶ Dic p. oñdit q̃ loc⁹ naturalis est quodãmõ ꝓfectio locati: qz ꝓseruatiuũ est quodãmõ p fectio ꝓseruabilis: sz loc⁹ ẽ ꝓseruatiu⁹ locati: g̃ est quo dãmõ ꝓfectio locati. T. Quare aũt. ¶ Dic p. deteriat idẽ ꝑ simile nã siẽ sanitas se hz ad sanabile. ita loc⁹ ad mobile. sz sanitas ẽ ꝓfectio sanabilis: g̃ loc⁹ ẽ ꝓfectio mobilis localr. T. Nisi qz. ¶ Dic p. põit tres drias in ter motũ localẽ ⁊ alios mot⁹. Pria ẽ grauia ⁊ leuia in se ipis hñt ꝓncipia suoꝝ motuũ. ita q̃ q̃libz actu sunt grauia ⁊ leuia remoto ꝓhibẽte nõ indiget aliquo alio extriseco a prio mouẽte ad hoc qõ moueãtur localr cũ fuerint extra eoꝝ loca naturalia: alterabile vero ⁊ aug mẽtabile nõ. sz idiget extrinseco: alterabile alterãte: augmẽtabile vero nutrimẽto. Et ista dria pz manifeste q̃ actu graue existẽs sursuz ꝓhibitũ hz in se ꝓncipium actiuũ sui mot⁹: ⁊ tũ oppositũ cõiter tenet ꝑm opioem nũc ꝓis famosaz. T. Et oppositũ ¶ Scõa dria ẽ vnũ ⁊ idẽ successiue mouet naturaliter primo ad sanitatẽ ⁊ postea ad egritudinẽ vel ecõtra: ⁊ pri⁹ auget ⁊ postea diminuit. Sz nihil vnũ ⁊ idẽ mouet nũc naturalr sur suz ⁊ postea deorsuz. Graue ei naturalr mouet deorsuz uunq̃ aũt mouet naturalr sursuz. T. Magis autem. Tertia dria ẽ. qz mot⁹ localis ẽ posterior ꝺpe aliis mo tib⁹ in vno ⁊ eodẽ. T. Cũ quidã. ¶ Dic p. subdit q̃ si graue debeat moueri deorsuz oz ipm pri⁹ esse sursuz ⁊ si sit ibi ꝑ violẽtiã detentũ: tũc oz remouere ipediẽs ⁊ statim mouebit deorsuz sicut remota cã ipedite sanitatẽ statim fit mot⁹ ad sanitatẽ ⁊ sic cã mouẽs ipm gra ue vel leue ante ꝓductõem ei⁹: sz remouẽs ꝓhibẽs vel natura ipi⁹ grauis vel leuis mouet ipm graue vel leue post generationem eius.

¶ Grauia ⁊ leuia habẽt ī se ꝓncipia suoꝝ motuũ.

Differẽtias aũt ¶ Istud ẽ quartũ ca. hui⁹ libri in quo p. deteriat de differẽtijs grauiũ ⁊ leuiũ. Et prio hoc facit in simplicib⁹ ⁊ postea ī cõpositis. ¶ Dicit ergo prio sic. q̃ graue simplr est graue qõ oĩb⁹ alijs naturalr subst̃at Et leue simplr ẽ leue qõ oĩb⁹ alijs supeminet: vt terra ⁊ ignis. Sz graue ⁊ leue in respectu dicũtur q̃ nec oĩb⁹ subst̃at nec oĩb⁹ supemi nent alijs ab ipis: sz mediomõ se habẽt siẽ aer ⁊ aqua.

¶ Quid graue ⁊ leue sunt ⁊ q̃d graue et leue in respectu.

T. Mñ aũt. ¶ P. hic ponit driam in cõpositis siue in mixtis dicẽs q̃ grauioza sunt illa q̃ pl⁹ conueniũt cum grauib⁹. Et leuioza q̃ pl⁹ conueniũt cũ leuioꝛib⁹. Et sub dit p. q̃ non qõlz alio grauⁱ⁹ in aere ẽ eo vbiq̃ grauⁱ⁹. Ilaz magnũ lignũ est grauⁱ⁹ puo plũbo in aere: ⁊ in aq̃ est leuⁱ⁹ cũ plũbuz descẽdit ad ꝑfundũ aq̃ ⁊ lignũ nõ. Cur⁹ cãm assignat p. qz vnũqq̃z elemẽtuz ꝑter ipm ignẽ hz grauitatẽ. terra aũt hz grauitatẽ in tribus. Aqua vero in duob⁹: sz in aere ⁊ igne: aer vero in vno: sz in igne Etiã aer in sua ꝓpa regione hz grauitatẽ. qz vesica re pleta aere maiorẽ hz grauitatẽ ⁊ pl⁹ trahit deorsuz q̃ vesica vacua ⁊ cũ nihil vel modicũ est de aere ⁊ multũ de terra iõ est graue nõ solũ in aere: sz etiã in aq̃. Et in ligno multũ est de aere cũ lignũ sit valde deorsuz: nõ li gnũ est leue in aq̃ q̃uis sit graue in aere.

Quoniã aũt ¶ Istõ ẽ quintũ ca. hui⁹ tractat⁹ ī quo p. deteriat de nũero corpoꝝ simpliciũ. Et intẽdit ꝓbus talẽ ꝓclonem q̃ terra ẽ grauis simplr: ⁊ ignis leuis simplr ⁊ aliq̃d est graue in respectu: ⁊ ali q̃d leue in respectu. Primã ptez ꝓbat ꝓhibus dupliꝛ. Pri mo sic illud qõ sp ferẽ ad mediuz ⁊ nunq̃ a medio nisi violẽte ẽ graue simplr ⁊ sine leuitate: sz terra ẽ hmõi igit. Et silr ꝓbaret q̃ ignis ẽ simplr leuis. T. Sz ad huc. ¶ P. hic subdit q̃ mediũ ad qõ ferũtur grauia est deteriatuz. Qõ ꝓbat p. dupliꝛ qz nõ in infinitum ferũtur

grauia deorsum: ergo termin⁹ a quo et termin⁹ ad quē sunt finiti et terminati. Scdo sic. ptes terre cadūt supra terram et causant similes ăgulos: ḡ puenīūt ad vnū medium terre iatuz. T. Añ aūt. Scdo subdit phūs q extremū ad qō ferūtur leuia ē terminatum. Probat p. q⁹ mot⁹ sursum et mot⁹ deorsuz sunt cōtrarij: ergo sunt ad loca ptraria nō si vnū ptrariuz ē terminatuz etiā et aliud. T. Propter qō. ¶ P. hic ꝓbat scdā rōne primā ptes ꝓclōnis sic. duo sunt loca ptraria: scz medium et extremū quorum vnū est simplr sursuz et nullomō deorsum: et aliud simplr deorsuz et nullomō sursuz: sz loc⁹ simplr sursum ē loc⁹ leuis simpliciter q̄ est ignis: et loc⁹ simpliciter deorsuz ē loc⁹ grauis simplr q̄ est terra: igit̄ pria ps vera. T. Est etiā. ¶ P. hic ꝓbat scdaz ptez ꝓclōnis: scz q̄ est dare graue et leue in respectu: q⁹ simplr sursuz et simpliciter deorsum ex quo sunt ptraria nō debēt ee ꝓiuncta: sz debēt hre medium: ergo iter simpliciter graue et iter simplr leue ē dare medium: scz leue in respectu et graue in respectu et iter illa media vnū est ꝓpinqui⁹ graui simplr: scz aq̄ et aliud ꝓpinqui⁹ leui simplr scz aer.

¶ Si vnū cōtrariū est terminatū et aliud

Qđ aūt est ¶ Istud ē tertiū ca. hui⁹ libri in q° p. vult ꝓcludere nūc quaternariū elemētorum. Et intēdit istā ꝓclonez q̄ quatuor sunt corpa simplicia naturalr mobilia sursum vel deorsuz. Probat sic p. q⁹ vnū est corp⁹ q̄ oīb⁹ aliis substat et aliud ē qđ oīb⁹ aliis supemmet et hec sunt ptraria iter q̄ opz esse aliq̄ media q̄ aliquib⁹ supferūtur et aliqbus subsūt: igit̄ sunt q̄tuor corpa simplicia naturalr mobilia sursuz vel deorsum. T. Et ꝝ necesse. ¶ P. hic infert q̄ ex quo sunt quatuor corpa simplicia erūt q̄tuor nature ꝓpe et vna cōis. Q. sic intelligit̄ q̄tuor sunt elementa hūita q̄litates motiuas distinctas et puenīētia i materia. vltimā particulā ꝓbat sic p. q: elemēta sunt adinuicē gnabilia et corruptibilia: ḡ puenīūt i materia. Añ illa dicunt̄ puenire in materia quor materia vi⁹ ē in potētia ad formā alteri⁹ et ecōtra. Et subdit p. q̄ nihil phibet extremor ptrariorū ee duo media vel plura sic in coloribus.

¶ Cōtrariorū extremor nihil phibz ee duo vel plura media.

T. Et recte ¶ P. hic oīndit quō elemēta se hūnt ad gravitatē et leuitatē dicit q̄ terra in oi regiōe hz grauitatē sine leuitate: et ignis leuitatē sine grauitate: sz tā aer q̄ aqua in regiōe supiori habēt grauitatē et i inferiori leuitatē. De terra aūt pz clare et etiā de igne: q̄ aūt aq̄ in regiōe terre hēat leuitatē. pz q⁹ ascēdit: et in regionib⁹ ignis et aeris hz grauitatē q⁹ descēdit. Silr aer in regionibus terre et aq̄ hz leuitatem: q⁹ ascēdit et in regione ignis grauitatē q⁹ descēdit. Q. aūt aq̄ in regiōe ꝓpria hz grauitatē. pz: q⁹ si distrahat aliq̄d sub aqua: aq̄ descēdit ad regionē terre: igit̄. Ira etiā aer in ꝓpria regione hz grauitatē. q⁹ si sub eo distrahat aq̄ vel terra statī descēdit ad regionē inferiorē. Sz q̄ aq̄ non hz leuitatē in ꝓpria regiōe pz: q⁹ nō ascēdit ad regionē aeris sibi ꝓpinquā nisi p violentiā. ¶ Dupl⁹ aūt inuenit aqua ascēdere ad regionē aeris. Unomō si corp⁹ latuz adiūgat̄ superficiei aq̄ et velociter eleuet. tūc aq̄ ei ꝓiuncta eleuabit violente. Aliomō si aliq̄d vas siue phiola calefiat et os ei⁹ ponat in aq̄. tūc aer exīs in phiola calefact⁹ et rarefact⁹ refrigerabit et ꝺēsabit et minorē locū obtinebit q̄ pri⁹: et tūc aq̄ ascendit ne sit vacuū. T. Quod aūt sit. ¶ P. hic ꝓbat sm̄ correla. prius dictū sic vna natura fm magnitudinē et multitudinē multiplicata nō sufficit ad saluāduz mot⁹ naturales grauiuz et leuiū nec due nature ptrarie: ergo reliquit̄ q̄ sunt q̄tuor nature q̄ sunt diuerse ꝟrutes motiue. Añs quo ad p̄mam ptez declarat p. duab⁹ rōnib⁹. Pria ē. q: vel illa natura essz plenū vel vacuū vel triāgul⁹ vel alia figura: et tūc si illa inclinat ad sursuz oīa mouent̄ ad sursuz et si iclinat deorsuz oīa mouent̄ deorsuz: sz hoc ē falsuz ergo illa natura nō sufficit ad saluādum mot⁹ grauiuz et leuium.

Experientie.

T. Et inter medios. ¶ Scda rō est: si sic ses quer̄ q̄ magn⁹ aer essz grauior qua aqua vel magna aqua leuior aere qō est falsum: igit̄. pria pz: q: si natura aq̄ sit grauis sicut natura terre: tūc illud qō plus hz de illa natura erit grau⁹. mō aer magn⁹ plus hz de re q̄ illa aqua et si illa natura sit leuis: tūc illō qō pl⁹ hz de ea erit leui⁹. T. Si essi. ¶ P. hic ꝓbat scdam ptem antecedētis: q: vel sunt nature terre vel ignis cū nō videtur q̄ essent alie nature: et tūc nō possunt saluari illa q̄ dicūtur de elemētis mediis: scz de aere et aqua: q: tūc illud essz leuius in quo pl⁹ essz de igne et illud grauius in quo pl⁹ essz de terra qō falsum est.

Figura aūt ¶ Istud est vltimū ca. hui⁹ libri in quo p. soluere vult vnā dubitatōez d. pria sic q̄ figura nō est cā hui⁹ qō est ferri sursum aut hui⁹ qō est ferri deorsum: sz hui⁹ qō est veloci⁹ aut tardi⁹ ferri et mouet p. talem dubitatōem. Quare corpa late figure etiā si sint grauiora supernatāt aq̄ et tardius monēre p aerem et min⁹ grauia si sint rotūda vel acuta citius descendūt p aerem et per aquā. Ad hoc dicit democritus q̄ exalatiōes eleuate ex aq̄ sursum pellūt corpora grauia et si sint late figure impediūt ne descendāt sz si talia corpora sint stricte figure puta acute vel rocunde: tūc pauce sunt exalatiōes impedientes ipa. ¶ Sz cōtra istos diceret aliq̄s q̄ corpora late figure supernatāria aq̄ magis deberēt sursum pelli per huiusmōi exalatiōes sursum eleuatas. Ad hoc dicūt isti q̄ hmōi exalatiōes eleuate in aere sunt disperse in aqua vero nō. ideo magis possunt impedire in aq̄ q̄ in aere: sed p. d. q̄ ista rō non ē sufficiēs. T. Quoniā aūt. ¶ P. hic volens soluere dictā dubitationē ꝑmittit vnā diuisionem que talis est: q̄ corpoz quedā sunt facilis diuisionis et quedā difficilis. Añ corpora male termīata termino ꝓpio et bñ terminabilia termīo alieno sunt facilis diuisionis et q̄to magis hoc mō se habēt tāto facilius diuisibilia sunt: et iō aer facili⁹ diuisibilis ē aqua: sz corpora bene terīata termino ꝓpio sunt difficulter diuisibilia et quāto sunt magis talia tāto sunt difficili⁹ diuisibilia. Silr corpor q̄ nata sunt diuidere qđā facili⁹ diuidūt et penetrāt et quedā difficili⁹. Añ illa corpora facilius diuidūt que sunt stricte figure grauia et dura et quāto sunt magis talia tāto sunt magis diuisiua. Et per oppositum corpora late figure leuia et mollia difficulter diuidunt. T. Habentia autem. ¶ Hic p. soluit dubitationem d. q̄ latū plus comprehēdit de aere vel aqua supra quā est q̄ rotūdum vel acutum: iō difficilius descendit latum q̄ acutum siue hoc sit in aere siue in aqua. Et subdit philosophus q̄ virtus grauis aliquādo est ita pua q̄ non excedit virtutem corporis medij resistentis per qō debz moueri: et tunc non potest videri ipm: sed supernatat: et non potest descendere siue hoc sit in aqua siue in aere. Et hec de expositione textus huius quarti.

Queritur vtz aliq̄d sit simpliciter leue et aliq̄d simpliciter graue: et aliq̄d leue in respectu: et aliq̄d graue in respectu. Et arī. prio q̄ non: q: illud est graue vel leue simplr quo existēte grauī vel leui: non contingit dare grauī⁹ vel leui⁹: sz quodcūq corp⁹ graue aut leue detur cōtingit dare grauī⁹ aut leuius: ergo non ē aliq̄d elemētuz graue aut leue simpliciter. ¶ Scdo sic qōlibet elemētuz est graue aut leue simplr: ergo nullū est graue aut leue in respectu. Añs pz: q: aq̄ est ita grauis sicut terra cū magna ps aq̄ in aere eleuata pl⁹ ponderat q̄ pua ps terre. Silr magna ps aeris in aq̄ vel in terra exīs ē magis leuis q̄ pu⁹ ignis. ¶ Tertio sic. de aq̄ est verū dicere q̄ ē grauis et de aere q̄ ē leuis: ergo aq̄ est grauis simplr: et aer leuis simplr. ¶ Quarto

sic.si esset aliqꝫ graue aut leue in respectu hoc essz per comixtione grauitatis aut leuitatis:sz hoc nō.cum tūc nō essent corpa simplicia sz mixta. ¶ Quinto sic.aq̄ est grauis sine leuitate ⁊ aer est leuis sine gravitate:ergo aq̄ est grauis simpliciter:⁊ aer ē leuis simpliciter. In oppositum est philosꝰ.in quarto capi. huius libi. Pro solutione questionis.

Sciendū est pr̄io ꝙ quatuor mōis aliq̄d dr graue simplr̄.Unomō qr eo exīte graui nō cōtingit eē graui⁹ ⁊ istomō nō capit̄ in ꝓposito cū isto⁹ nihil dicat graue simplr̄. ¶ Scdo⁹ qr sue grauitati null⁹ ē grad⁹ leuitatis admixt⁹. ¶ Tertiomō qr de eo ē vex dicere ꝙ ē graue sine addito. ¶ Quartomō qr in quocūq; triū elemēto⁹ q̄ sunt ignis aer ⁊ aq̄ ipz natū ē descēdere: ita ꝙ graue simplr̄ isto q̄rto mō dr ꝙ natuz est descēdere per tria elemēta.⁊ istis trib⁹ vltimis mōis bñ repit̄ aliq̄d graue simplr̄.In titulo tñ q̄stiōis capit̄ q̄rto mō. ¶ Et sicut dictū est de graui simplr̄ ita aliq̄d ē leue simplr̄ q̄tuor modis.Unomō qr eo existēte leui nō ꝓtingit dare leuius:⁊ istomodo nihil ē leue simplr̄.Scdomō qr leuitati ei⁹ null⁹ ē grad⁹ grauitatis admixtus.Tertiomō qr de eo ē vex dicere ꝙ ē leue sine addito. Quartomō qr natū ē ascēdere p tria elemēta q̄ sunt terra aer ⁊ aq̄ trib⁹ vltimis modis bñ est aliq̄d leue simplr̄.sz de q̄rtomō est sermo in ꝓposito.

Sciendū scdo ꝙ aliq̄d dr graue in respectu dupl̄r.Unomō qr sue grauitati ē aliq̄s grad⁹ leuitatis admixt⁹.Aliomō qr p aliqꝫ elemētuz natū est ascēdere:⁊ p alia duo descēdere. Silr aliq̄d dr leue in respectu dupl̄r.vnomō qr sue leuitati ē aliq̄s grad⁹ grauitatis admixt⁹.Aliomō qr p vnū elemētuz natū est descēdere ⁊ p duo alia ascēdere. Pr̄iomō aliq̄ dicūt ꝙ aq̄ et aer sic se hñt ꝙ aq̄ dr grauis in respectu: ⁊ aer leuis in respectu sicut sunt illi q̄ dicūt ꝙ forme nō ꝓtrariātur nisi fm̄ deteriatas spēs graduū.De isto tñ mō postea videbit̄.sz scdo mō dr cōiter ꝙ aq̄ dr grauis in respectu: ⁊ aer leuis i respectu: qr aq̄ nata ē descēdere p duo elemēta ⁊ ascēdere p vnū ⁊ aer nat⁹ ē descēdere p vnū elementū ⁊ ascēdere p duo.Illud aūt dr graui⁹ qđ ē maioris actiuitatis fm grauitatē.⁊ illud leui⁹ qđ est maioris actiuitatis fm leuitatē.Illaz illud dr graui⁹ apđ cōiter loq̄ntes qđ in eāli tpe mai⁹ spaciuz ptrāsire pt mō talē ē graue qđ est maioris actiuitatis fz grauitatē.et silr dicim⁹ de leuiori.Ex istis ptz ꝙ ad hoc qđ aliq̄d dr graui⁹ nō sufficit ꝙ hēat maiorē grauitatē fm extēsionez nec ꝙ hēat intēsiorē grauitatē.qr aliq̄d qđ hz miorem grauitatē fm magnitudinē ⁊ etiā remissiorē in minori tpe mai⁹ spaciuꝫ pertrāsit cū sit maioris actiuitatis ꝙ illud qđ hz grauitatem magis extēsam vel intensiorem.Isto no.sit.

Cōclusio respōsiua ad q̄sitū.aliqđ elemētuz est graue simplr̄ ⁊ aliqđ ē leue simplr̄.⁊ aliqđ ē graue in respectu:⁊ aliqđ ē leue i respectu.Pz: qr aliqđ ē elementū qđ natū est descēdere p tria elemēta.ḡ aliqđ elemētuz ē graue simplr̄.Silr aliqđ ē elemētū natū ascēdere p tria elemēta: ḡ aliqđ est leue simplr̄.Silr aliqđ est elemētū natū descēdere p duo elemēta: igr̄ aliqđ ē graue in respectu.Etiā aliqđ est natum ascēdere p duo elemēta.igr̄ aliqđ est leue in respectu.

**Dubitaf pr̄io vtz aliqđ elemētū in suo loco ꝓpo ē graue.Et videf ꝙ sic.qr vesica repleta aere pl⁹ poderat ꝙ q̄n nō est repleta aere qđ nō essz nisi aer in suo loco ꝓpo essz grauis: igr̄ aliqđ elemētū in suo loco ꝓpo ē graue. ¶ Scdo sic aere exīte in loco suo ꝓpo aliqđ ē grau⁹ puta lignū. ḡ aer in suo loco ꝓpo ē grauis ꝑia tz ab expōibili ad expositā. ¶ Tertio sic.aer si essz in spera ignis descēderet ad locū ꝓpriū⁹ p suā grauitatem quā non amitteret: sz retineret in suo loco ꝓpr̄io: igit̄. ¶ Quarto sic.si aliq̄ magna ps terre ponaf supra aquā.tūc aq̄ natural̄r ascēdit supra illā terrā ex q° minꝰ graue appetit eē supra mai⁹ graue naturalr̄ ⁊ hoc fit p grauitatē p quā descēdet ad locū suū naturalē: ḡ aq̄ i loco suo ꝓpo hz grauitatē.Silr dic cōmē.iij.⁊.iij.h⁹ ꝙ si auferaf aq̄ q est sub aere:aer descēderet ad replenduz locū suū sine difficultate⁊ violētia: ⁊ tñ si supra aquā aliq̄ ps aeris auferaf.aq̄ nō ascēderet nisi cū q̄dā violētia:ḡ aq̄ ⁊ aer sunt grauia i suis loc⁹. ¶ Quito sic. terra i suo ꝓpo loco ē grauis grauitate actuali: igitur Añs pz:qr sibi q̄s niterēf leuare aliq̄ ptē terre adhuc ipa exīte i suo loco ꝓpo ipa resisterz eleuāti p suā grauitatē.igr̄ hz actualē grauitatē. ¶ Sexto sic.Partes inferiores terre sunt solidiores ꝙ supiores qđ nō videf eē nisi ex eo ꝙ ptes supiores eas cōprimāt ⁊ tute grauitatis:ḡ tales ptes hñt grauitatē. ¶ In oppositū ar̄.aliqđ ē elemētū qđ nō est graue aut leue in suo loco ꝓpo igr̄.cc.añs pz de aq̄. Illa si aq̄ essz actu grauis i suo ꝓpr̄io loco:tūc ille q̄ bret cētū modia aq̄ supra ipz bñ deberet pcipe grauitatē qđ tñ falsuz ē cū ille nō pcipit maiorē grauitatē ꝙ ille q̄ hz paucū de aq̄ supra ipz. ¶ Pro solutōe dubij ē notāduz ꝙ ille termin⁹ grad⁹ dr duplr̄. vnomō ꝑ disponē q̄dā bituali q̄ actu nō iclinat ad motū siue nō ocurrit actu ad motū:sz ocurrit ad q̄tē naturalē.Aliomō capit̄ p tali dispōne actualr̄ ocurrēte ad motū. ¶ Isto notato dr ad dubiū ꝙ elemētū exīs i suo loco ꝓpo naturali hz grauitatē bitualez:sz nō hz grauitatē actualē. Pr̄ia ps pz:qr ꝑ eādez q̄litatē elemētuz mouef ad suū locū naturalē ⁊ q̄escit postea in loco naturali.sz ꝙ grauitatē elemētū mouef ad locū naturalē. ergo postea q̄escit ꝙ eādē in loco naturali:⁊ p ons elemētū in suo loco naturali hz grauitatē bitualez. Scda ps pz:qr nullū elemētū exīs i suo loco naturali ⁊ ꝓpo inclinaf actualr̄ ad locū deorsuz: ḡ nullū elemētū i suo loco ꝓpo ⁊ naturali hz grauitatē actualē.Et ad primā rōem dubij dr negādo añs.dic̄ eñ cōmē. volēs sumere expientiā de illo ꝙ nō pcipit diam iter vesicā aere repletā ⁊ vesicā nō repletā aere.Aliter pt dici ꝙ si ē dia illa .puenit ex eo ꝙ aer exīs in vesica ē ꝺdensar⁹ vel p cōpactiōez vel p vesice naturā ⁊ sic fact⁹ ē min⁹ leuis. ¶ Ad scdaz dr negādo añs:qr aer nō est grauis ⁊ q̄n ignū ascēdit ⁊ aer descēdit:tūc aer nō erat i suo loco naturali cū aer exīs in suo loco naturali ē supra graue ⁊ nō sub grauī. ¶ Ad tertiā dr ꝙ bñ ocludit de grauitate bituali ⁊ nō actuali. Illa aūt grauitas q̄ pr̄io erat graniras actualis remaneti post cessatiōem mot⁹ localis. ¶ Ad q̄rtā dr ꝙ dupl̄r pt attēdi loc⁹ terre. vnomō ꝙ sit supficies vna vel plures q̄ se hñt fm certū situ ⁊ distātiam i ordine ad supficiē ocauā orbis lune. ⁊ silr dicerēf de loco aq̄ ⁊ aeris. Et hz istū modū dr ꝙ illa aq̄ nō erat in loco ꝓueniēte ei fm naturā ꝓpriā.sz supra naturā sicue fm naturā cōem. Et silr dicef ꝙ aer nō descēderz fz naturā ꝓpriā ei⁹:sz supra naturā siue fm naturā cōez silr aq̄ ⁊ aer nō ascēderēt fm naturā ꝓpriā.sz hz naturū cōem ⁊ cū difficultate. ¶ Sz tūc q̄reret aliqs q̄re tūc aer ⁊ aq̄ sine difficultate⁊ violētia hoc ē facilr̄ ⁊ sine instrumēto descēdit: ⁊ tñ non sine violētia ⁊ difficultate hoc est facilr̄ ⁊ sine instrumento ascēdit. Dr̄ ꝙ cā est:qr aq̄ magis fluxibilis est ꝙ terra ⁊ min⁹ ꝙ aer. ō si aliq̄ ps terre subtrahit̄ aer fugit ad replēdū illū locum nisi sit aliqđ instrumētū .phibēs aerē ne illū locū subitret: ⁊ si sit tale istrum ētū .phibēs aerē ne subitret illū locū tūc aq̄ ascēdit ⁊ silr dr de igne in ordīe ad aerē Et sic pz qaer ⁊ aq̄ sine .phibēte bñ descēdūt:sz sine .phibente instrumēto non ascendūt. Aliomō dr loc⁹ terre plures supficies pluriū corpoꝝ ipam terrā circūdātiū puta aq̄ ⁊ aeris siue habeāt deteriatā distātiā ad ocauū orbis

lune vel nō. Similiter locꝰ aque diceretur superficies cōcaua ipius aeris ⁊ ignis siue ille supficies corpoꝝ tñ distent vno ipe sicut in alio ipe siue moueꝛ siue nō ⁊ sic terra dꝫ eē sub aq̄ aere ⁊ igne. ⁊ aq̄ supza terrā ⁊ sub aere ⁊ igne: ⁊ aer supza aquā ⁊ sub igue: ⁊ ignis sub ꝓcauo orbis lune imediate ⁊ supza alia tria elemēta: ⁊ vñ istū modū dꝫ q aq̄ non erat in loco suo naturali cū ipsa debeat eē supza terrā nec etiā aer erat in suo loco ꝓpo ⁊ naturali cū deat imediate eē supza aquā: ⁊ subigne. ¶ Ad quintā dꝫ negādo añs. ⁊ ad ꝓbatōez eiꝰ dꝫ q q̄ cito aliq̄s violētat: siue incipit violētare aliquā ptem terre: tūc illa grauitas bitualis incipit eē actualis: ⁊ lz nō moueat actu. tñ actu resistit violentāti. ¶ Ad sextā dꝫ negādo maiozē. qz ptes supiozes nō ponderātur supza ipas: lz ptes supiozes sunt magis pozose. ⁊ magis replete aere q̄ ptes inferiozes iuxta centrū existentes que sunt multū solide.

Dubitatur scdo vtꝝ aer in igne ⁊ in sua ꝓ

ꝓpria regione hēat grauitatez. Et videt q sic auctozitate p. in q̄nto ca. huiꝰ q̄rti dicētis q aer ⁊ aq̄ sunt grauia cū quibusdā subst̄ā ⁊ leuia cū quibusdā supfert ūtur et tñ neutruꝫ hoꝝ dꝫ graue aut leue simplr. ¶ Scdo sic. p. dicit ꝓio huiꝰ q aliq̄ sunt q̄ habēt grauitatē aut leuitatē nō in ordine ad vnū quēadmodū aer ⁊ aq̄. igit ⁊c. ¶ Tertio sic. illud qđ mouet versus medium mudi hꝫ grauitatē. lz aer est hmōi: igr hꝫ grauitatē. ¶ In oppositū aī. sic. Mölz corpꝰ simplex dꝫ hre virtutem simplicem motiuā: lz aer est corpꝰ simplex: ergo dꝫ hre virtutem simplicē motiuā. lz simplex virtꝰ motiua nō est eq̄alens pluribꝰ motibꝰ spē differentibꝰ: ⁊ cū aer hꝫ leuitatem: seq̄tur q non hꝫ grauitatez. ¶ Itē tūc seqret q aer essꝫ corpꝰ mixtū. añs est falsum: ergo ⁊ añs. ꝓba ꝓz: qz corpꝰ non dꝫ mixtū: qz est compositū ex materia ⁊ forꝫ: vel qz hꝫ plures formas substātiales cū nullū sit tale vt supponit ex libro de gñatione. Nec dꝫ mixtū: qz forma substātialis eiꝰ est cōposita ex ptibus diuersarū rōnum: lz qz eiꝰ forma est principiū diuersoꝝ motuū qō sibi deberet q̄litatem motiuā equalētem pluribꝰ q̄litatibꝰ motiuis diuersaꝝ spēꝝ siue diuersoꝝ motuum. Sz sic essꝫ de aere si hꝛet grauitatem: ergo aer essꝫ corpus mixtū. ¶ Ad dubiū dꝫ q ille terminꝰ grauitas capit duplr. Unomodo ꝓo oī q̄litate motiua qua aliq̄d natū est moueri ad mediū mūdi trāseundo p vnum elementū. ⁊ istomō capiēdo illū terminū grauitas aer hꝫ grauitatez in igne: ⁊ etiā in ꝓpria regione. ¶ Aliomō capit ille ter minus grauitas ipāliter ꝓo omni q̄litate motiua qua aliq̄d natū est moueri ad mediū mūdi trāseundo duo elementa: ⁊ istomō capiendo illū terminū grauitas aer exīs in igne non hꝫ grauitatē nec etiā in ꝓpria regione. Et sicut dꝫ de grauitate: ita ꝑ dici de leuitate: q vnomō capit ille terminꝰ leuitas ꝓo omni q̄litate motiua qua aliq̄d natū ē moueri a medio mūdi trāseundo ad minꝰ vnū elementū ⁊ istomō aq̄ tam in terra q̄ in ꝓpria regiōe hꝫ leuitatē. Aliomō capit spāliter ꝓ oī q̄litate motiua q̄ aliq̄d natū est moueri a medio trāseūdo ad minꝰ p duo elemēta ⁊ istomō aq̄ nec in terra nec in ꝓpria regiōe hꝫ leuitatē. ¶ Ad rones dubij ante oppositū dꝫ q bene ꝛcludūt capitēdo primomō illū terminū grauitas. Et rōnes post oppositū ꝛcludūt capitēdo scdomodo illū terminū grauitas.

Dubitatur tertio vtꝝ ex ptē qualitatū moti

uaꝝ possꝫ ꝛcludi numerꝰ q̄ternariꝰ elementoꝝ. Ad dubium dꝫ q sic istomō qz oē elemētum hꝫ q̄litatem motiuam: vel ergo hꝫ grauitatem vel leuitatem. Si leuitatem hoc ē duplr. qz vel hꝫ leuitatez simplr ⁊ sic ē ignis vel leuitatem in respectu: ⁊ sic est aer. Si hēat grauitatem hoc ē duplr. qz vel hꝫ grauitatez simplr: ⁊ sic ē terra: vel in respectu: ⁊ sic est aqua. Sz quereret aliquis. An ite q̄litates motiue sint eiusdē spēi spāliissime vel diuersaꝝ spēꝝ spāliissimaꝝ. Ad hoc dꝫ q duplices sunt qualitates motiue elemētoꝝ: scz ꝓncipales: ⁊ ille sunt forme substātiales elemētoꝝ: ⁊ tūc dꝫ q q̄libz talis a q̄libz alia differt spē spāliissima. Alie sunt q̄litates motiue minꝰ ꝓncipales siue instrumētales: ⁊ de illis dꝫ q q̄libz a q̄libet alia deteriata spē accidētali sufficiente ad ꝛcludēdū diuersitatē morꝰ differt q̄s spēs circūloq̄mur p ista cōplexa q̄litas motiua sursum simplr q̄litas motiua sursum in respectu. q̄litas motiua deorsuz simplr. qualitas motiua deorsuz in respectu. Sz nō q̄libz a q̄lz alia spē spāliissima essentiali cuiꝫ q̄litas motiua terre ⁊ q̄litas motiua aq̄ instrumētales sunt eiusdē spēi spāliissime eētialis sicut q̄litas intēsa ⁊ q̄litas remissa. Ille tñ due differūt spē spāliissima eētiali a q̄litatibꝰ motiuis instrumētalibꝰ aeris ⁊ ignis: lz ille due inter se nō differāt spē spāliissima eētiali. ¶ Ad rōnes ꝓncipales ante oppositū patēt solutiōes ex notabili.

Queritur vltimovtꝝ loca naturalia grauiū

⁊ leuiū sint cāe ꝓncipia suoꝝ motuū. Arguit q nō: qz nō sunt cāe materiales formales efficiētes vel finales igit non sunt cāe. ⁊ ꝓncipia suoꝝ motuū. De materiali ⁊ formali ꝓz: qz materia ⁊ forma nō sepant ab eo cuius sunt cāe: lz locus bene sepatur a motu: ergo locus non est cā materialis ⁊ formalis motꝰ. De cā efficiēte ꝓz: qz graue mouet a generāte vel remouēte ꝓhibēs vel ab eius natura: lz nullū illoꝝ est locꝰ: ergo locꝰ non est cā efficiens motꝰ. ¶ Et confirmat. qz cā efficiēs naturalis motus dꝫ esse simul cū moto: lz locꝰ naturalis nō est simul cum illo qō mouet ab illo: igit non est cā efficiens motus. De cā finali ꝓz: qz forma ⁊ finis coincidūt vt ꝓz scdo phīcoꝝ. lz locꝰ non ē forma ipius morꝰ: ergo nō est cā finalis. ¶ Et confirmat. qz finis dꝫ esse nobilior ordinatis ad finez: lz loca naturalia grauiū aut leuiū nō sunt nobiliora grauibꝰ aut leuibꝰ cū locꝰ sit supficies q̄ non est nobilior locato. ¶ In oppositū arguit auctozitate cōmen. dicētis q loca naturalia grauiū ⁊ leuiū sunt fines motuū nō intrinseci: lz extrinseci. ¶ Etiā auctozitate Ar. dicētis q est simile de motu augmentatōis alteratiōis ⁊ motibꝰ localibus: qz sicut sanitas est ꝑfectio siue finis sanabilis: sic locꝰ naturalis est finis motꝰ localis vel ꝑfectio eiꝰ. Et dicit p. q ad suū locū ꝓpriū ferri est ad suū ipius spēm ferri: mō non videt aliud intelligere q ad spēm terri q̄ finez: ergo locꝰ naturalis ē finis motꝰ grauis vel leuis. ¶ Etiam dicit p. q ꝓpries se hꝫ ad ꝓpriū sicut forma ad materiā siue ꝑfectio ad ium ꝑfectibile: ergo videt q est finis motꝰ localis ipius grauis vel leuis. Istis notatis sit.

Conclusio.i.

Conclusio ꝓma locꝰ naturalis non mouet

naturaliter ipm mobile nec attrahit actiue ipm ad ipz ¶ Prima ps ꝓz per scdam ꝓbatōem ꝓmi ꝓpriū dictā per quā ꝓbatur q nō sit cā mouēs ⁊ silr per primā. ¶ Scda ps ꝓz: qz grauiꝰ tardius deberet accedere ad suū locū naturalē q̄ minꝰ graue. ꝓma ꝓz: qz grauiꝰ ē maioris resistentie ⁊ indiget maiori viꝛtute actiua siue motiua ad hoc qō moueat. ergo tardiꝰ mouet a loco naturali cuiꝰ locꝰ naturalis sit eiusdē virtutis respectu vniꝰ sicut respectu alterius. ¶ Scda ꝛclō locꝰ est cā agēs respectu locati conseruās ⁊ nō ꝓducēs vel mouēs. Silr est quo dāmodo cā finalis motꝰ. Pria ps ꝓz: qz locꝰ naturalis per suas virtutes ꝓseruat ipm locatū in sua ꝑfectiōe: ergo est cā agēs ꝓseruatiua. ¶ Scda ps ꝓz: qz vel motus ꝓducit a generante ⁊ mobile mouet a sua natura vel ab extrinseco qō nō est locꝰ eius: ergo locꝰ nō est cā ꝓducēs siue mouens ⁊ ē hic sermo de loco ꝓpo: qz locus cōis q̄ est ipm celū aliq̄n est bñ cā agēs ꝓducēs. ¶ Ter-

Conclusio.ii.

lis pars pz: q: locus est grauis cuius sit mot⁹ sal⁊ez; rectus: ergo locus est cā finalis mot⁹.

Dubitatur prio vtz grauitas ⁊ leuitas sint forme naturalr mobiles. ¶ Et videt q nō. q: mot⁹ naturales vidēt esse a pncipio intrinseco: sz tales forme nō habēt pncipia intrinseca quoz vnū ē actiuū motus ⁊ aliud passiuū. igit tales forme non sunt mobiles naturalr. Maior pz: q: p hoc differt motus naturalis a violēto: q: mot⁹ naturales fiūt a pncipio intrinseco. violēti vero a pncipio extrinseco. ¶ Scdo sic. tūc idem mot⁹ fm spēm ꝙueniret distinctis corpib⁹ naturalibus fm spēm. cui⁹ tn oppositū est ostēsum prio huj⁹ ꝓña tn pz: q: mot⁹ deorsum ꝙueniret terre ⁊ forme terre q̄ differunt spē. ¶ Tertio sic. si forma grauis que terre esset mobilis deorsuz: vel ergo mouet a se vel ab alio. Nō a se: q: oē qđ mouet ab alio mouet vt patuit. vij. phicoꝝ Non ab alio cū nō videt a quo. ¶ Jn oppositū ar. grauia leuis mouētur naturalr: ergo ⁊ forme coꝝ fm qs fiunt illi mot⁹ cū mouētib⁹ nobis mouentur oia q̄ in nobis sunt. ¶ Ad dubiū dr q forma substātialis grauis ⁊ etiā ipa grauitas mouētur naturalr: vt pz p rōem post oppositū. ¶ Ad primā rōem añ op. dr q maior bz veritatē de motib⁹ naturalib⁹ entiū cōpositoꝝ q se existentiū cuilmōi sunt entia naturalia cū talia diuidi debēt in ptem q se mouētez ⁊ ptē per se motā. mō forma substātialis grauis ⁊ ipa grauitas nō sunt entia naturalia. ¶ Ad scdaz dr q lz idē mot⁹ in spē ꝙueniat corpib⁹ spē distinctis: q se habēt sicut totū ⁊ sua ps sicut subiectū ⁊ accidēs sibi inherēs: nō tn ꝙuenit corpib⁹ spē distinctis q se exīstib⁹ q̄ sunt entia naturalia: ita q talis mot⁹ cōuenit cuilz fm naturā ppriā ei⁹. ¶ Ad tertiā dr q illa forma mouet a se tanq̄ a ptiali mouēte: sz non tanq̄ a totali. totale aūt mouēs ē ptia cā. forma substātialis ⁊ grauitas ¶ Sz q̄reret aliqs si fora substātialis grauis essz separata a materia an moueret naturalr deorsum: ⁊ silr q̄rit de grauitate. ¶ Ad hoc cōiter solz dici q talis forma substātialis nō moueret naturalr: q: tūc frustra daret tali fore grauitas. Etiā ipa qn est i graui nō ē nata mouere graue nisi mediāte grauitate: q̄ qn est separata nō ē nata mouere seipaz sine grauitate: sz si essz separata a materia ⁊ sibi essz ꝓiuncta grauitas: tūc moueret naturalr deorsuz cū ipa de sua natura talis ē. Silr grauitas separata cū tali fora substātiali vel aliq̄ supplēte vicē illi⁹ moueret naturalr deorsuz. Possz tn ꝓbabilr dici q tā fora substātialis q̄ ipa grauitas supposito cōseruāte nate sunt mouere se deorsuz. Et lz fora substātialis idiget grauitate ad mouēdū ipm graue tanq̄ disponē naturalr ꝓxīe q̄lificatiuas dispōes i materia requisitas ad hoc q fora substātialis sit ⁊ pmaneat in materia nō tn requrit formā substātialē. cū ipa nō ꝙcurrēte fora ad motū est pncipiū mot⁹ alicui⁹ sic si in aere pōeret grauitas illa moueret graue deorsum.

Dubitat scdo vtz aer mot⁹ ad motū piecti mouea naturalr. ¶ Ad dubiū dr q ps āteriox aer| mouet violēte cū mouet a pncipio extrinseco passo nō cōferēte vim: sz ps posterior mouet naturalr nō fm naturā ppriā. sz fm naturā cōem. ¶ Ad rōes q̄stiōis añ op. dr negādo añs de cā finali. Et ad pbatōez ei⁹ dr q lz finis q⁹ ⁊ fora coincidāt siue finis intrinsec⁹: non tn finis gra cui⁹ ⁊ fora sp coincidāt. Et ad confirmatōez dr q lz loca naturalia nō sunt pfectiora graui⁹ ⁊ leuib⁹ pōt dici pfectiora motib⁹ grauiū ⁊ leuiū: sic tn intellgēdo q grauia ⁊ leuia pfectiori mō se hāt qn sunt i suis locis naturalib⁹ siue q̄scūt q qn mouent ad sua loca naturalia. ¶ Ad rōnes aūt post op. dr q ꝙcludūt q loc⁹ dr quodā modo cā finalis mot⁹. Questio addita p Thomā buscor sacre theolo. pfesso.

Queritur vtz si corp⁹ infinitū essz ipm essz mobile. ¶ Et arg. q non: q: si corp⁹ infinitū essz mobile. vel essz mobile motu recto vel motu circulari. Nō pmū q: oē q mouet motu recto hz aliquem locū extra se ad quē pt moueri: sz extra infinitū nihil ē. igit corp⁹ infinitū si essz nō essz mobile motu recto. Nec etiā dicēdū est scdm: q: si corp⁹ infinitū moueret motu circulari: seqretur ꝓpio q distātia infinita ptransiret in tpe finito motu ꝓtinuo ⁊ successiuo qđ ē impossibile. ⁊ pz ꝓña: q: ptrahātur a cētro talis corpis due linee nō eq̄ distātes: sc̄z a ⁊ b q̄ sic se habeāt q̄ cto lōgi⁹ ptrahunt a cētro tāto magis distāt. ⁊ moueat a b q̄escēte. tūc sic: corp⁹ illud infinitū in finito tpe pficiet cursuz suū: vt pote viginti ꝙtuor horis si celū essz iusinitū. igit in finito tpe a ptransibit distātiā interceptā inter ipas a ⁊ b. sz ē infinita distātia intercepta inter a ⁊ b. igit finito tpe spaciū infinitū erit ptransitū ¶ Sequit scdo q i motu ꝓtinuo ⁊ successiuo spaciū cētū pedū erit ptransitū in instāti. ꝓña tn ē impos. q̄ ⁊ illō ex q⁹ seqtur. ꝓña tn pz q̄n ptrahant due linee c ⁊ d. a cētro illi⁹ corpis infiniti ⁊ sint eq̄ distātes vbiq̄ p spaciū cētū pedū ⁊ moueat c b q̄escēte. tūc sic. d ⁊ c nūc sūt linee eq̄ distātes ⁊ imediate p⁹ hoc nō erūt eq̄ distātes q: imediate d q̄escet c moto. igit c ⁊ d imediate p⁹ hoc ꝙcurrēt. Nā linee nō eq̄ distātes sunt q̄ si infinitū ptraberent ꝙcurrerēt ⁊ p ꝓña imediate p⁹ hoc erit ptransitū spaciū cētū pedū inclusuz inter c ⁊ d. ⁊ sic p motū ꝓtinuū spaciū cētū pedū ptransiret in instāti qđ ē impos. ¶ Scdo sic. si corp⁹ infinitū tū essz ⁊ essz mobile circulater: tunc possz eē circulare ⁊ p consequens corpus infinituz posset esse circular| figure. qđ ē falsuz ¶ Jn oppo. ar. corp⁹ infinitū si essz: essz eiusdē spēi cū corpib⁹ finitis. q̄ eēt eq̄ bñ mobile sic corp⁹ finitū. añs pz: q: si essz ignis infinit⁹ essz eiusdē spēi cū igne q̄ nūc est. Et silr de aqua ⁊ aere diceret. ¶ Jn ista q̄stione prio ponētur notabilia. deinde ꝓclones tertio dubia.

Sciēdū prio q duplr loq possum⁹ de corpe infinito ⁊ de ei⁹ motu. Prio loq possum⁹ de corpe infinito vndiq̄q. scdo de corpe infinito hz vnā dimēsionez vel duas solū. ⁊ de quolz duplr intelligi pt q possit moueri vnomō motu circulari. aliomō motu recto. Et loq̄ndo de motu recto itez hoc pt intelligi duplr. vnomō q possit moueri motu recto acq̄sitiuo ⁊ depditiuo simul. Aliomō possit moueri motu recto acq̄sitiuo tm vel depditiuo tm. Sidet aūt multis q infinitū vndiq̄q nullomō mouer possit motu recto qđ vez ē si intelligat q infinituz vndiq̄q nō possit moueri motu recto fm se totū. sz fm suas ptes nihil ab eo remoto pt bñ moueri motu depditiuo tm vt videt. Nā si essz ignis infinit⁹ ⁊ circular| que de⁹ duuideret i duas medietates eq̄les circa cētrū terre ⁊ vnā elōgaret ab alia p spaciū centū pedū hoc vt videt possz facere de⁹. tūc tot⁹ ille ignis ꝙtuz ad suas duas medietates moueret motu depditiuo nulli⁹ acq̄sitiuo: ⁊ si ille due medietates ei⁹ iterū vnirētur: tūc moueret illud corp⁹ aut saltez medietates ei⁹ motu acq̄sitiuo ⁊ nō depditiuo: ⁊ ita pz q si essz corp⁹ infinitū solum fm vnā dimēsionez vel fm duas solū tale corp⁹ posset moueri vel motu acq̄sitiuo vel motu depditiuo hz illā dimēsionē hz quā essz finitū nullū tn locū relinq̄ret vel acq̄reret fm illā dimēsionē fm quā essz infinituz. vñ si essz ignis infinit⁹ supi⁹ ⁊ finit⁹ ꝟsus terrā distās a terra p spaciū cētū pedū possz ille ignis descēdere versus terrā acq̄rēdo illud spaciū ⁊ nihil spacy depdēdo: ⁊ sic pz de motu recto corpis infiniti si essz. Sz de motu circulari solet dici cōiter q si essz corp⁹ infinitū ipm possz moueri circulariter circa cardines suos: si eē celū essz infinitū eq̄ bene possz a deo moueri sicut nūc Sunt tn aliqua dubia q̄ aliquomō tacta sunt circa illū motū circa terrā corpis infiniti. ¶ Prio quib⁹.

Sciendum est scdo q̄ si esset corpus infinitum vndiquaq; tūc ptrahi possent a centro ei⁹ due lince nō eque distātes q̄ ꝙto magis recederent a centro tāto magis distarēt: ꝛ arca illū casuz duplex ē difficultas. ¶ Prima vtz in tali corpe essz cētrum. Scdo vtruz inter illas lineas aliqñ interciperet infinita distantia. ¶ Primo enī videt q̄ in tali corpe nō essz cētrum: qz cētrum ē punct⁹ a quo oēs linee ducte ad circūferentiam sunt equales: ꝛ in tali corpe null⁹ esset talis pūctus: qz in ipo nulla est circūferentia: igitur in ipo nō esset centruz. ¶ Scdo etiaz videt q̄ inter illas lineas nunq̄ esset infinita distātia. Nam si essz aliqñ infinita distātia: tunc ibi inter illas duas lineas ponat tertia linea ipsa faciet cū eis triāgulum ꝛ sic dabilis erit triāgulus infinitus: ꝛ per ꝓns aliqua figura infinita qđ implicat contradictōez. Ideo ad istas duas difficultates respōdet Buridan⁹ per istas duas cōditiones. ¶ Si daretur corpus infinitū in ipo daretur centrū ꝛ nō daretur cētrum ꝛ si daret corpus infinitū a cui⁹ centro ꝓtraherentur due linee tāto magis distātes q̄to magis ascēdūt iter eas clauderet infinita distātia ꝛ nō clauderetur infinita distātia. Dicit enim ad qōlibet añs illarum cōditionalium sequi duas cōtradictorias. ¶ Sz qñ dictū est talia antecedētia esse possibilia. ad primam difficultatez respōdetur q̄ si capiat centrū ꝓ pūcto finite distātie ad circunferētia alicui⁹ corpis a quo oēs linee ducte vsq; ad illā circunferētiaz sunt equales: tūc in tali corpe nō esset dabile cētrum. Sz si capiatur centrum ꝓ pūcto in aliq⁹ corpe relinq̄te, vndiq; eq̄les ptes tūc dico q̄ in tali corpe infinita essent centra: qz in ipso sunt infinita pūcta quoz qōlibet relinquit vndiq; eq̄les ptes eiusdem corpis. ¶ Ad scdam difficultatem dr q̄ positis talibus duab⁹ lineis in corpe infinita distantia interciperet inter illas lineas capiēdo infinitū sincathegoreumatice: qz non tāta distātia intercipere inter eas quin maior. Et ex hoc sequitur q̄ nulla distantia infinita interciperet inter illas duas lineas capiendo infinita cathegoreumatice. Bene enim sequit infinita distātia interciperetur inter illas duas lineas: igitur nō infinita distātia intercipitur inter illas duas lineas capiendo ly infinituz in vna dictaꝝ ꝓpōnum sincathegoreumatice ꝛ in alia cathegoreumatice maxime pnnēdo q̄ infinito nihil est maius ponēdo etiam q̄ infinitum sincathegoreumatice exponatur sicut dictuz est. vnde sicut ille due linee nunq̄ maxime distarēt sic nunq̄ inter eas maxima distātia ab eis concluſa interciperetur.

Sciēdum est tertio q̄ sicut tactū est in prio argumento duo sunt alia dubia nō parua circa motuz circularem talis corpis infiniti de quo loq̄mur primū est aliquomō solutū. Nam vt ostēsum est inter tales lineas a ꝛ b nunq̄ clauderet infinita distātia: ꝛ per ꝓns nulla distātia infinita essz ptrāsita tpe finito: ꝛz bene cōcedatur q̄ in illo casu infinita distātia est finito tempore pertrāsita capiendo infinitū sincathegoreumatice. ¶ Sed de secundo dubio eodēmodo dicēdum est: scilz q̄ nullū spaciū centū pedū erit pertrāsituz in instāti a linea c. ꝛ tñ immediate post hoc instās erit pertrāsitū a c. spacium centū pedum. Valde enīz differūt iste due spacium centum pedum erit ptransitum a c immediate post hoc instās ꝛ immediate post hoc istās erit a c pertransitū spacium centū peduz. Nam in prīa: subiectuz supponit deterīate ꝛ in scda cōfuse tñ. ¶ Sicut ergo līne ille: scz c d nullibi maxie ꝓtrahūtur: ita nullibi aliqđ spaciū centū pedum prio ptranseūt. immo in tali casu vez est dicere q̄ ante oē spaciū mille pedū ptransitū a c est aliqđ spaciū centū peduz ab eo prī⁹ ptransitū et ante oē spaciuz centū pedū pertrāsituz a c est ab eo ꝑ transitū spaciū mille peduz ꝛ multe alie ꝓnes istis similes possent poni in hac materia. Istis no. sit.

Cōclusio prīa corp⁹ infinituz vndiquaq; si esset possz circulariter moueri: pz ex dictis. ¶ Scda cōclusio. corp⁹ infinitū vndiquaq; vel infinitū ꝑm vnā dimensionē nō possz moueri motu recto acq̄sitiuo ꝛ depditiuo simul: pz. qz tūc tale corpus hret aliqđ extra se ex illa pte ꝑm quā est infinitum qđ ē falsum. ¶ Tertia conclō. corp⁹ infinitū vndiquaq; vel ꝑm vnā dimensionem aut duas soluz possz moueri motu acq̄sitiuo soluz vel depditiuo solū ꝑm se vel ꝑz suas ptes: pz etiā ex dictis neq; rōnes Ar⁹. simplr ꝛcludunt ꝓtra istas ꝛcōes sed solū ꝓbāt q̄ naturaliꝛ corp⁹ infinitū nō possz moueri sic ꝛ ꝑm ipz nō possz ee aliqđ corp⁹ infinitū.

Dubitat prīo vtz oē generabile de necessitate gñabitur: ꝛ etiaz oē corruptibile de necessitate corrumpat. Et arguit q̄ nō. prīo de generabili: qz si ego applicē lignū igni: generabit aliquis ignis: ꝛ sit a. tūc sic. a est gñabile: ꝛ tñ non necessario gñabitur: igitur. Minoz pz: qz si ego nō applicem istud lignū igni. a nō generabit. sz est in ptāte mea nō applicare istud lignū igni: ergo a ꝓt nō generari. ꝛ p ꝓns nō necessario generabitur. assumptū pz: scz q̄ si non fuerit applicatum lignum igni. a nō gñabitur: qz a nō generabit in isto instanti in quo nō applicabo: nec etiā in alio pōt generari: quia in plurium instantium quolibz nō potest idem effectus in numero ꝓduci ꝓpter diuersitatem aspectuum celi: igitur a nunq̄ generabit. Item frig⁹ aque existēs sub polis est corruptibile: cuz sit eiusdē specici cū isto: ꝛ tamen nunq̄ corrūpetur: igitur non omne corruptibile necessario corrūpetur. ¶ In oppositum arguitur per Aristotelem in primo de celo ꝛ mūdo vbi ex intentione ꝓbat q̄ omne generabile necessario generabitur: ꝛ oīe corruptibile necessario corrumpet. ¶ Prīo solutione dubij est aduertēdum: q̄ nō est hic ꝑncipaliter sermo de accidēte generabili vel corruptibili: qñ est aliquod lumen in corpore celesti simile lumini nostro quod ꝓpter perpetuaz pñtiam solis ad ipsum nūs q̄ corrumpet. est ergo ꝑncipaliter sermo de substantia generabili vel corruptibili. Et de tali generabili vel corruptibili loquēdo dupliciter intelligi potest q̄ omne generabile necessario generabitur: ꝛ q̄ omne corruptibile necessario corrumpetur. Vnomodo loquendo de necessitate simpliciter dicta: ꝛ tunc manifestum est q̄ non cum deus mere cōtingenter agat ad extra. Aliomodo loquendo de necessitate naturali. ꝛ hoc dupliciter intelligi potest. Vnomodo loquēdo de necessitate naturali oppositā potentie remote ad sic non fieri. Aliomodo loquendo de necessitate naturali oppositā solum potentie ꝓpinque. ¶ Iterum est aduertendum q̄ stando in lumine naturali ponenduz est voluntatez hominis mere contingenter agere: vt supponitur prō nunc. Sunt autem aliqua in que liberum arbitrium potest ꝓpinque sicut in hec inferiora ad que homo ꝓtingere potest: sicut homo potest ꝓhibere ne lignum applicetur igni ꝛ potest etiam applicare lignum igni ad vrendum. Alia vero sunt ad que non potest homo attingere immediate sicut sunt substantie que fiunt in media vel suprema regione aeris ad quas homo pertingere non potest. Nulla est tamen materia ad quam homo aliquando non potuerit. Nam materia illa que est in suprema regione aeris vel in spera ignis ponendo mundi eternitatez aliquando hic fuit inferius sub forma aeris aque vel terre. ꝛ tunc homo per liberuz arbitrium circa ipam poterat sic vel sic operari ꝑm suam voluntatem. Istis notatis sit respondetur ad dubium

per aliquas ꝓpositiones. ¶ Prima ꝓpositio est loquẽdo naturaliter omne generabile quandocunq; generatur uere contingenter generabitur omne etiam coꝛruptibile qñcũq; coꝛrũpet mere ꝓtingenꝫ coꝛrũpetur: Ꝓbabꝫ hec pclo: qñ cuiuslibet gñabilis vel coꝛruptibilis: materia sic fuit aliqñ disposita vel ꝑparata ab agente libero: ꝙliter si non fuisset disposita in ea tũc nõ induceret forma substãtialis q̃ inducit: vl ab ea nõ expelleret forma substãtialis q̃ nũc expellit: istud claret de se: sed tũc materia poterat non sic disponi ⁊ non sic ꝑparari: qꝛ ab agẽte libero sic disponebaꝫ vl ꝑparabatur: igiꝫ oẽ gñabile qõ ex ea genitũ est qñcunq; fuit genitũ: mere ꝓtingẽter gñabaꝫ: ⁊ eodẽ mõ diceret de coꝛruptibili. ¶ Scõa ꝓpo: oẽ gñabile mere ꝓtingẽter gñabitur: sed oẽ coꝛruptibile necessario coꝛrũpet: loquẽdo de substãtia totali coꝛruptibili. Prima ps huiꝰ ꝓpois ꝑz: qꝛ supponit ad ꝑsens ⁊ loquẽdo naturaliter nõ ꝑt in pluriũ instãtiũ quolibz idẽ effectus in nũero ꝓduci: sicut em̃ a pluriũ agẽtiũ quolibz non ꝑt idẽ effectꝰ i nũmero ꝓduci: ita nec in pluriũ instãtiũ quolibz: hoc em̃ manifeste seqtur ꝛz aliquos. Nã ꝓtinue variaꝫ aspectꝰ celi q̃ est cã ꝙ se effectuũ gñabiliũ: ⁊ ido ipo variato necessario variaret effectꝰ gñabilis: tũc sic. Oẽ gñabile ꝑt nõ gñari qñ gñaꝫ: vt ꝑz ex ꝓma ꝓpõne: ⁊ si nũc non generet: nõ ꝑt in alio instãti gñari: vt ptz ex eo ꝙ dictũ est: igiꝫ oẽ gñabile mere ꝓtingẽter gñabitꝫ Scõa ps ꝑz qm̃ in pluriũ instãtiũ quolibz ꝑt idem effectꝰ in nũcro coꝛrũpi: alias oporteret dicere: ꝙ si ego phiberẽ nunc ignẽ extingui ab aq̃: talis ignis nunq; postea posset coꝛrũpi: ꝛz q̃ coꝛruptibile quotienscũq; coꝛrũpi posset nõ coꝛrũpi: qꝛ vel tũc ꝑt phiberi applicatio ꝓtrarij ad ipz vel materia eius aliqñ potuit sic disponi ꝙliter si fuisset disposita: coꝛruptibile ex ipa resultãs tũc non coꝛrũperet qñ ponit coꝛrũpi: tñ non ꝑt impediri quin aliqñ istud coꝛrurtibile coꝛrũpaꝫ. ¶ Tertia ꝓpo: nõ oẽ gñabile mere ꝓtingenter generabit: loquẽdo de ꝓtingẽtia ꝓpinqua: siue q̃ importat potentiaz ꝓpinquã ad fieri vel non fieri. Hec ꝓpo ꝑz: qm̃ aliq; generant in supma regione aeris: ad q̃ non ꝑt hõ de ꝓpinquo attingere. ¶ Ex hijs ꝑz solutio ad rõnes ante oppositũ. ¶ Ad aristotelem dr ꝙ in hoc non est tenendus: qꝛ dictum eius sustineri non ꝑt sustinendo libertatem arbitrij: quam etiã oportet tenere loquendo naturaliter.

Dubitatur Scõo. Altrũ in coꝛpib⁹ celestib⁹ ponendi sint epicicli ⁊ ecentrici. ¶ Et aꝛ ꝙ nõ. tũ qꝛ Aꝛ|. in scõo celi dicit diffoꝛmitates motuũ planetarum nobis apparentes ꝓuenire ex eo ꝙ plures motꝰ aggreganꝫ in eodem mobili: non aũt ponit hoc ꝓpter ecentricos vel epiciclos. ¶ Itẽ scõm Aꝛ|. ꝓmo celi: oẽs motus simplex est a medio mũdi: vel ad mediũ: vel circa mediũ: sed motꝰ epicicli non essꝫ circa mediũ: qꝛ hz in oꝛbe suũ centrũ: ergo non est ponendus epiciclus.

In oppositum tamen est ptholomeus ⁊ oẽs moderni astrologi: qꝛ sine ecentricis non possent saluari appꝛoximatões ⁊ elongatões planetarum a terra: cuius oppositum experimur. Nam luna aliqñ est ita alte ꝙ non ꝑt totaliter eclipsari: immo conus vmbre terre cadit in eius modio: ⁊ sic visa est eclipsata in medio: circũferentia eius remanente lucida. Aliqñ ꝛo luna est ita ꝓpinqua terre: ꝙ cadit ꝓfunde in vmbram terre: ⁊ manet longo tpe eclipsata: ⁊ simul causa est quare non fuit ponendi: nobis antipodes de meridie ad aquilonem: ꝙ ꝙ bene poneret ab oriente ad occidentem scõm ptholomeuz. dicit em̃. Albertꝰ de saxonia qꝛ sol apud nos in estate ẽ in auge: ⁊ in hyeme in oppolito augis: ideo habemꝰ estatẽ nõ nimis calidam: ⁊ hyemem nõ nimis frigidã: sed ꝓtrarió mõ est apud antipodes qꝛ apud eos sol est in oppolito augis in estate: ⁊ ideo nimis vehementer calozẽ hñt. In hyeme ꝛo est in auge: ⁊ ideo nimiũ hñt frigus. ¶ Ꝓ solutione dubij. Nontãdũ est: ꝙ in quolibz coꝛpe celesti totali deseruienti totali motu vniꝰ planete: astrologi ponunt q̃tuoꝛ ptiales speras: scz vnã eccẽtricã mũdo quãtum ad vtraq; supficiez q̃ defert ipm planetã: ⁊ in qua est epiciclus in quo planeta est infixus. ¶ Alie ꝛo sunt due spere extra ipm deferentẽ varie in sua latitudine: ne em̃ sit vacuuz inter speras opz ponere tales speras quaꝝ vna est ꝓcentrica mũdo q̃tũ ad supficiem̃ ꝓcauã Altera ꝛo est ei ꝓcentrica q̃tũ ad supficiem ꝓexam ⁊ aggregatũ ex illis q̃tuoꝛ speris mouet motu diurno de oriente ad occidentem ⁊ motu ꝓpo sup polos zodiaci de occidente ad orientẽ. ¶ Aduertendũ est itez ꝙ multe sunt diffoꝛmitates planetaꝝ ad nos ⁊ ad alias stellas. Primo apparẽt nobis retardationes diuerse planetaꝝ a motu diurno ⁊ ꝓpter hoc ponũtur moueri motu ꝓpo ꝓtra diurnũ. ¶ Scõa est accessus a tropico ad alterꝫ tropicum: ⁊ ꝓpter hoc ponit zodiacus circulus. ¶ Tertia est declinatio planete a media linea zodiaci que solet vocari ecliptica: ⁊ est declinatio ☌sus austrũ vel ☌sus septẽtrionez fm latitudinẽ zodiaci. ¶ Quarta est velocitas vel tarditas planetaꝝ in motu: vñ luna aliqñ mioꝛi tpe ptrãsit aliq̃d ⁊ qñq; maioꝛi. ¶ Quinta deformitas est retrogradatio: qꝛ aliqñ planete apparent q̃tum ad motum de occidente ad orientem cõtra motũ diurnũ retrocedere: ita ꝙ citius de oriente reuertũtur ad occidentẽ q̃ stelle fixe. Et tales diffoꝛmitates possunt saluari ꝑ positionem pluriũ motuũ. in eodez coꝛpe celesti sine põne ecentricoꝝ vel epicliozum. ¶ Sed est alia diffꝛmitas in appꝛopinquatõe planete ad nos: ⁊ in elongatõe eius a nobis: ⁊ talis non põt saluari sine ecentricis: sed bene posset saluari sine epiciclis. Sed qꝛ in appꝛopinquãdo vel elongãdo planetam: appet magna diffoꝛmitas: qꝛ aliqñ fit valde magna appꝛopinquatio anteq̃ reincipiat elongari: ⁊ aliqñ fit bene in subduplo mioꝛ appꝛopinquatio: ⁊ tũc reincipit elongari. ¶ In alijs aũt diffoꝛmitas non potest apparere sine epiciclo: ideo ponendus est epiciclus. Et si arguaꝫ qꝛ non est ponendus epiciclus ꝑ luna: ꝙ nec ꝑ alijs planetis. Assumptũ ꝑz: qꝛ si esꝫ epiciclus ꝑ planeta lune: tũc illa macla lune q̃ appet imago hois erecti sup pedes: sic aliqñ appꝛet ꝙ haberet pedes superius: cuius oppositũ docet experientia. Si em̃ pedes appꝛeant inferius in auge qñ venit ad oppositũ augis pedes apꝛẽt supꝛiozus. Diceret ad hãc rõnem ꝙ non est simile de luna ⁊ alijs planetis. Vel diceret ꝙ sicut luna mouet sup epiciclũ: ita epiciclus mouet econtra: sic ꝙ epiciclus ꝑficit suũ motũ equel cito sicut luna ita dicũt astrologi: sed cõmentatoꝛ negauit ⁊ ecẽtricos ⁊ epiciclos: dixitq; talia esse imaginata ab astrologis ad cõputatõem ⁊ ad sciendũ loca planetaꝝ ⁊ habitudines eoꝝ adinuicẽ ⁊ ad nos. Non aũt ꝙ vellent ponere astrologi tales epiciclos vel ecentricos. Per ista ꝑz responsio ad rõnes ante oppositũ. ¶ Ad ꝓmã dr ꝙ quinq; ꝓmas diffoꝛmitates appentes in motibus planetaꝝ Aꝛ|. saluare potuit ꝑ diuersitatẽ motuũ celestiũ in eodem coꝛpe celesti: sed non potuit alias duas saluare. ¶ Ad aliam dr ꝙ talis motꝰ epicicli: ꝛz nõ sit circa medium mũdi est tñ circa suũ mediũ: ⁊ hoc sufficit.

Ad rõnes ꝓncipales ꝙstiõis. ¶ Ad ꝓmã ꝑz solutio ex notabilib⁹. Ad scõaz dr ꝙ nõ oz si tale coꝛpꝰ moueaꝫ circulariter ꝙ sit circulaꝛ figure. Nã si celuz eet

infinitū ipm eque bene deus posset mouere circa suos cardines sicut nūc ipm mouet. ¶ Finis quarti.

¶ Primus liber de gñatiōe ⁊ coꝛruptione tres tractat⁹ bꝫ. Primꝰ tractatꝰ in quo agit de coꝛruptione: duo capitula bꝫ. In pmo capitulo agitur de gñatione ⁊ coꝛruptione.

Opio dicētiū iñ vnū cē pncipiū materiale.

Opio.i.

Concl'o.i.

Opio.ij.

Concl'o.ij

Si gñatio est ipossibil: etiaꝫ ⁊ alteratio

Diuꝫ gñabiliū ⁊ coꝛruptibiliuꝫ materia est vna.

Opio.iij

Concl'o.iij.

Opio.iiij

Tertiā ps pꝫ: qꝛ non determiat an illō in quo cōgregant elemēta fit pncipiū elemētoꝝ: vt vtꝝ elemēta sint pncipium illi⁹: ⁊ ita nec isti nec pmi possūt saluare dꝫaꝫ gñatōis ab alteratōe: quus pmi hoc potuissent: si posuissēt pncipiū materiale cē ensi potētia. ¶ Quarta opio fuit democriti ⁊ leucippi: q̄ dicebāt coꝛpa sensibilia cē cōpōsita ex ifinit⁹ coꝛpibus atbomalib⁹ diuersaꝝ figuraꝝ: ⁊ p coꝝ cōgregationē fieri gñatōes: ⁊ p segregationez coꝛruptōes: ⁊ p motū scdm sitū altationes. Et hoc sic psuadebāt: qꝛ idē aliter ⁊ aliter positū aliter ⁊ aliter se bꝫ: sicut ex diuersis ifis fiunt tragedie et comodie: et de hac opione ē pstrutādū: an gñatio differat a cōgregatōe an nō: ⁊ an dcā democriti sint bona. Prio q̄dē quo sic arguebat: possibili posito i esse nullū seq̄t ipossibile: ergo si coꝛp⁹ sit diuisibile vndiquaqꝫ: posito q̄ fit vndiqꝫ diuisum: nullū seq̄t ipossibile: ꝫ hoc ē falsum: agit coꝛp⁹ nō est vndiqꝫ diuisibile scd est cōpositū ex idiuisibilib⁹. mio: pꝫ: qꝛ i buiusmodi diuisiōe: vel remanerēt coꝛpa ⁊ magnitudies: ⁊ sic coꝛp⁹ nō essꝫ diuisuꝫ q̄tū cū qꝫ possꝫ diuidi. Vel remanerent pūcta: ⁊ sic coꝛp⁹ cōponeret ex pūct⁹: q̄d ē falsuꝫ: cū pūctū additū alteri nō faciat ipm maꝰ: vel remanerent passiōes sine magnitudie: hoc nō ¶ Tū pmo qꝛ nulla fieret extensio scdꝫ pfundi tatē. ¶ Tū scdo: pꝫ tūc passiones q̄ sunt accīa: p se existerēt ¶ Tū tertio: qꝛ magnitudo cōponeret ex nō magnitudinib⁹ q̄d ē falsuꝫ: igit nō remanēt magnitudies neqꝫ passiōes sine magnitudie: neqꝫ etiā pūcta. ¶ Tū pmo: quia tūc cuilibꝫ illoꝝ oporteret assignare ꝑpū locū. ¶ Tū scdo: qꝛ tūc talia pūcta mouerent⁹ ad motū coꝛpis: ⁊ tñ eēnt imobilia: qꝛ sunt indiuisibilia. ¶ Tū tertio: qꝛ tūc illa pūcta se tāgerent in coꝛpe. ¶ Tū qrto: qꝛ si pūcta iteꝝ cōiungant ex eis non fiet eq̄le q̄d pus: igit ipossibile est coꝛp⁹ esse diuisuꝫ vndiquaqꝫ. ¶ Adhāc aūt rōem dꝛ q̄ ad coꝛp⁹ esse diuisum vndiqꝫ seq̄t ipossibile: illo tñ non obstāte cōcedendū est q̄ coꝛp⁹ scdꝫ q̄libꝫ sui est diuisibile. ¶ Scda rō: si coꝛp⁹ essꝫ vbiqꝫ sui diuisibile: tūc seq̄t ipossibile. Prio q̄ nihil relinq̄ret post diuisionē. Scdo q̄ coꝛp⁹ essꝫ coꝛruptuꝫ ⁊ incoꝛporeum. Sed ad hanc rationem dicitur q̄ non est possibile continuū esse diuisuꝫ scdm q̄libꝫ sui ¶ Tertia ratio est: nisi in diuisione coꝛporis essꝫ status ad indiuisibilia

Opio.iiij

Pūcta addita pūcto nō reddit totū maꝰ.

tic in diuisione deuenirē ad partes insen-
sibiles q̄ non p̄nt apparere: qđ ē falsum. Ad
hanc rōem dr q in diuisione corpis bene de-
uenit ad ptes nūmas scdm sensum: nō tamē
simplr. ¶ Quarta rō eius est sine istis indiui-
sibilib⁹ non p̄nt saluari gnātões ⁊ corruptō-
nes: igit corp⁹ cōponit ex idiuisibilib⁹. Sz
ad hāc rōem dr q lz ꝑgregatio ⁊ segregatio
aliqđ faciāt ad hoc q aliqđ facilr gnet vel
corrūpat: non tn fiūt gnātões vel corrupti-
nes p cōgregationē vel segregationē: lz gna-
tio est mutatio bn⁹ totius in hoc totū: nullo
sensibili manēte eodē vt subiecto. Alteratio
vo est mutatio de vna q̄litate in alterā q̄lita-
tem. ¶ Quinta opinio fuit platonis ponē-
tis corpa cōponi ex superficieb⁹: ⁊ ī superficies
resolui. Et hoc sic ꝓbat. Oē illud ante qđ ni-
hil est ⁊ in qđ alia resoluūt: est ꝑncipiū illoꝝ
sed superficies ē hmōi: alias aīa trigonuz cēnt
multe alie figure qđ est falsum. Sz opio est
insufficiens: ⁊ irrōnabilior est q̄ opio demo
criti. Ꝓia ps pz: qr plato solū loqtur de ge-
neratōe ⁊ corruptōe elemētoꝝ: ⁊ nō mixtoꝝ
Itē ipe solū loqtur de gnātōe ⁊ corruptōe: ⁊
non alteratōe augmētatōe tactu ⁊ facere: si
cut nec alij phi: excepto democrito q̄ videt
oibus curā adhibuisse. Scda ps pz: qr pla-
to ponit diuisionē fieri in idiuisibilia: nullā
exterminē penit⁹ hntia: democrit⁹ vo in idi-
uisibilia: ꝑpter eoꝝ quitatē: mō rōnabilius
est corpa cōpōi ex corpib⁹ q̄ ex non corpib⁹
ergo opio democriti rōnabilior ē q̄ opinio
platonis. Itē plato nō pōt saluare gnātiōez
⁊ corruptōem: democrit⁹ vo hoc pōt. Item
democrit⁹ ꝓcedit p rōnes naturales: plato
vo p rōnes cōes ⁊ sophisticas: ⁊ hoc qr de-
mocrit⁹ erat doctus in naturalibus ⁊ in his
multū studuerat: platonici vo sunt de nūero
indoctoꝝ: ⁊ ad pauca respicientes enūciant
facile.

¶ Secundum capitulum eiusdem tractat⁹
in quo soluūtur questiones de generatiōe ⁊
corruptione.

Quer̄ ꝓmo an qđ gnet aut corrūpat simpliciter: aut non. Et arg ꝓmo
q non: qr tūc gnatio illa fieret ex ni-
hilo: qđ est impossibile. ꝓia tn ptz: qr gnatio
simpliciter est de non esse ad esse sed nō ens
nihil est: igit. mino: ptz: qr vel ibi capit ens
tam p substātia q̄ accīte: ⁊ sic nō ens nihil
est: vel capit ꝑ substātia: ⁊ cū remota substā-
tia remouent accīs: seq̄t adhuc q nō ens
nihil est: ⁊ p ꝑns nihil pōt gnari simpliciter.
Sed hac rone non obstante dr q aliqđ pōt
generari simpliciter. Et ad rōnez dr q nihil
fit ex nouo ente vniuersaliter: sed ex non ente
in actu qđ est in potentia ad formaz bene fit
aliqđ. ¶ Et si arguat contra: qr illō qđ ē so-
lum in potentia nihil est: cū nec sit quātum
nec quale: igitur ex illo nihil pōt fieri. Dici-
tur q materia nunq̄ sic est in potentia: quin
habeat aliquā formā substantialem. ¶ Se-
cundo quer̄t an materia sit causa ꝓpinqui-
tatis generationis ⁊ corruptionis: qr de cau-
sa efficiente pus visum est. Et arguit q nō:
qr qlibet genitum accipit certam ꝓportio-
nem de materia: sed quodlibet finitū p abla-
tionem finiti tandem consumit: materia aīt
est finita ⁊ non infinita vt ostensum est ter-
tio phīcoꝝ: igitur tandem cessabunt gene-
rationes ⁊ corruptiones. ¶ Ad hanc q̄stio-
nem dr q sic. Et ad rationem in oppositum:
dr q generatio vnius est corruptio alterius
ideo nunq̄ cessabunt generationes ⁊ corru-
ptiones. ¶ Tertio queritur ꝑpter qđ aliqua
dicūtur generari simpliciter: et aliqua scdm
quid. Ad hanc questionez dicebant antiqui
q magis sensibile est magis ens: ⁊ mur⁹ sen-
sibile minus ens: ideo generatio magis sen-
sibilis dicebatur generatio simplicit: ⁊ alia
generatio scdm qđ. Sz hec opio est falsa: cū
supponat in nobis non esse nisi cognitionez
sentitiuā. ¶ Ideo dr ad q̄stionē ꝓmo: q cum
substātia sit nobili⁹ ens q̄ accīs: ido substā-
tia dr ens simplr: ⁊ gnatio vel corruptio eiꝰ
est gnatio vel corruptio simpliciter: lz accīs
dr ens scdm qđ: ⁊ gnatio vel corruptio eius
ens scdm qđ. Scdo dr q gnatio q̄ fit scdm ꝑ-
dicamentū substantie est gnatio simplr: alia
vo q̄ fit scdz alia ꝑdicameta: dr gnatio scdz
qđ. ¶ Quarto q̄rit ꝑpter qđ illō qđ gnatur
ex aliquo corrupto gnat. Ad b dr q b est
qr gnatio ē ex nō ente: nō qdē ex nō ē ente oi
no: sed ex nō ente in actu a quo aliqua forma
abijcit: ⁊ qđ ē in potentia ad aliā formā: ido
merito non deficit gnatio. ¶ Quīto q̄ritur
vtr illud non ens ex quo fit gnatio q̄ est in-
ter ꝓtraria sit alterū ꝓtrariorū. Dr q illō nō
ens ē matia q̄ nō ē alterū ꝓtrariorū: lz ē ipoꝝ
successiue receptiua. ¶ Sexto q̄rit vtr sit
cadē matia in genito q pus fuit ī corrupto.
Dr q sic: lz bēat successiue aliā ⁊ aliā rōem.

Diffinitio gnationis.

Diffinitio alterationis.

Opio platonis.

Solt̄ democriti qui videt cuncta adhibuisse curas

Ad pauca respicientes faciliter enūciant

Remota substantia remouet accidens

Questio.i.

Questio.ii.

Quolibet finitū p ablatōem finiti tandē cōsumitur.

Questio.iii.

Questio.iiij.

Questio.v.

Questio.vi.

De generatione aũt ⁊ corruptiõe

¶ Iste est liber de gñatõe ⁊ corruptione Ar|. cuius subiectũ attributõis circũlo quimur ꝓ hoc ꝓplexũ ens mobile ad formã: qui diuidit in duos libros ptiales. In ꝑmo determiat de gñatiõibus ⁊ corruptõibus ⁊ aliꝫ mutatõibus eis annexis. In scõo determiat de gñabilibus ⁊ corruptibilib⁹: ⁊ ꝓncipijs generabiliũ ⁊ corruptibiliũ in cõi: scõus incipit ibi: de mixtione q̃dẽ. Primus liber diuidit in tres tractatus. Primus tractat⁹ est de gñatõe ⁊ corruptõe. Scõs ẽ de augmentatõe ⁊ alteratõe: ⁊ incipit ibi: de gñatõe autẽ ⁊ alteratõe. Tertius ẽ de q̃busdã req̃sitis ad istos motus: ⁊ incipit ibi: q̃m aũt. Primus tractatus primet duo capitula: q̃ videbunt̃ in ꝓcessu. In ꝑmo determiat de dicta inter gñationẽ ⁊ alteratõez ꝫm opionẽ antiquoꝝ ꝑmutẽs tñ suũ ꝓhemiũ dicẽs. De gñatõne aũt ⁊ de corruptõe: ⁊ de natura gñatoꝝ ⁊ corruptoꝝ ⁊ vl̃r de oĩb⁹ causis diuidendũ ⁊ rões eozũdẽ determiandũ ampli⁹ de augmentatõe ⁊ alteratõe q̃d est vtrũq; ⁊ vtꝝ eãdẽ existimandũ est eẽ naturaꝫ alteratõis ⁊ gñatõis aut semotam vt determiata sũt noĩbus. Vñ ꝓ hoc q dicit de generatõe ⁊ corruptõe: tãgit passiões ꝓncipales hui⁹ scie de q̃b⁹ dz determiare in ꝑmo libro. Deinde cuz dicit: ⁊ natura gñatoꝝ ⁊ corruptoꝝ: tãgit subiecta aliaꝝ passionum: de q̃b⁹ determiabit in scõo libro. Deinde cũ dicit ⁊ vl̃r de oĩbus: tãgit modũ determinãdi: q: ĩ hoc libro intendit determiare de gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ ꝫm rões gñales gñabiliũ ⁊ corruptibiliũ: ⁊ nõ intẽdit descẽdere ad rões spales in isto libro: cũ hoc fiet ĩ libris sequẽtib⁹. Deiñ cũ dicit ⁊ cãs diuidendũ: tãgit cãs generabiliũ ⁊ corruptibiliũ ingrendas in hoc li. Deiñ cũ dicit ⁊ rões eoꝝ determinãdũ: tãgit applicationẽ dcaꝝ cãꝝ ad sua cãta: cũ ad sciaz demonstratiuã nõ sufficiat cognoscere cãz rei: sz opz cognoscere q̃m illius ẽ causa. Deiñ cũ di. amplius de augmẽtatõe ⁊ alteratõe: tãgit passiões minus ꝓncipales hui⁹ scie: siue mutatões generatõi ⁊ corruptõi annexas. Deiñ cũ di. ⁊ vtꝝ eãdem rẽ. tãgit dubitatõez de q̃ tractat̃ in ꝑmo tractatu hui⁹ li. T. Antiquoꝝ q̃dã. ¶ Hic p. ꝓsir narrat opiones antiquoꝝ in gñali d. q̃ q̃dã antiquoꝝ nõ posuerũt dr̃iam inter gñatõez simplr dictã ⁊ alteratõez. Alij vo dicũt gñatõez simplr dictã differre ab alteratõe: ⁊ subdit p. q̃ illi q̃ ponũt vnicũ ꝓncipiũ materiale solũ nõ ꝓsir saluare distinctionẽ inter gñatõem simplr dictã ⁊ alterationẽ: ex quo illi q̃ posuerũt illũ ꝓncipiũ materiale: ponũt illũ eẽ ens cõpletũ in actu Sz illi q̃ posuerũt plura ꝓncipia materialia: quẽadmoduz empedocles democrit⁹ ⁊ anaxagoras dixerũt gñatõem simplr dictã differre ab alteratõe. Et subdit p. q̃ anaxagoras ꝓpã vocẽ ignorauit: q: ipe ponens plura ꝓncipia materialia: non ponit dr̃iam inter gñatõem ⁊ alteratõem: ex quo dicit q̃ vtrũq; istoꝝ est congregatio ⁊ segregatio istorũ ꝓncipioꝝ: mõ nec ꝓgregatio nec segregatio ẽ gñatio vel alteratio: sz ꝓgregatio ⁊ segregatio sunt mot⁹ locales. T. Empedocles aũt. ¶ Hic p. ĩ spãli distiguit opiones ãtiquoꝝ di. q̃ empedocles posuit: ex ꝓncipia. s. ignẽ: aerẽ: aquã: ⁊ terrã tã q̃ ꝓncipia materialia: litẽ: ⁊ amicitiã tã q̃ ꝓncipia effectiua. Sz anaxagoras deocrit⁹ ⁊ leucipp⁹ posuerũt infinita ꝓncipia. Drũt tñ isti inter se: q: anaxagoras dicẽ illa ꝓncipia ifinita eẽ homogenia: et eẽ ꝓncipia eterogenioꝝ: sicẽ caro os ⁊ neru⁹. Vñ ex ifinitis athomalib⁹ carnis ꝓstituit caro: ⁊ ex ifinit| athomalib⁹ ossis os ⁊c. Deocrit⁹ vo ⁊ leucipp⁹ dixerũt illa ꝓncipia eẽ diuersaꝝ rõnũ: ⁊ q̃ eoꝝ diuersitas maxie attẽditur ex ꝑte figure ⁊ oꝛdis. T. Cõtrarie ꝓtraria. ¶ Hic p. ponit dr̃iaz ĩter empedoclẽ ⁊ anaxagorã solũ: q: empedocles posuit q̃tuoꝛ elemẽta eẽ ꝓncipia ⁊ ex illis alia ꝓponi: sz anaxagoras posuit corꝑa hogenia: cuiusmõi sunt caro ⁊ os eẽ simplicia elemẽta ⁊ ꝓncipia aliorũ: sc̃z terre aeris: ignis: aq̃: ⁊ sic de aliis. T. His q̃dez igit. Conclo. i. ¶ Ex ist| sequit p. vnã ꝓclonẽ q̃ talis ẽ: q̃ tã q̃ ponẽtes vnũ ꝓncipiũ materiale nõ ꝓsir saluare distinctõez gñatõis ⁊ corruptõis ab alteratõe: ꝓbat sic p. q: ois trãsmutatio in q̃ manet subiectũ vnũ ⁊ idez in actu ꝓpleto ⁊ pfecto ꝛ alteratio: sz gñatio ⁊ corruptio sunt trãsmutatões q̃ꝝ subẽa manẽt eadẽ in actu ꝓpleto ⁊ pfecto: q̃ gñatio ⁊ corruptio sunt alteratões. T. His q̃dẽ igr̃. ¶ Hic p. ĩ tẽdit vnã ꝓclonẽ q̃ talis ẽ: ponẽtes plura ꝓncipia materialia: nõ ꝓsir saluare distinctionẽ ĩter gñatõem ⁊ alterationẽz: ꝓbat p. trib⁹ rõib⁹: q̃ꝝ ꝑma ẽ: q: alteratio ẽ mutatio ꝫm q̃litatẽ subẽa manẽte eodẽ in actu: sz hoc erat apũ eos ipossibile: q: dicebãt elemẽta nõ posse trãsmutari substãtialr adiuicẽ: q̃ nec ꝫm q̃litatẽ: q: ꝫ ipos q̃s libet elemẽtũ determiat sibi ꝑpaz q̃litatẽ: ⁊ ꝓ ꝑns nõ ꝑt eẽ mutatio q̃litat| subẽa manẽte eodẽ. ꝑna ꝓncipal' tenet ꝛtute isti⁹ ꝓpõis si gñatio vel corruptio nõ ẽ posibilis nec alteratio. T. Aut ẽt manifestuz ẽ. ¶ Scõa ratio est: omnis trãsmutatio naturalis est de contrario in contrariũ: sed vnum contrariũ non fit essenialiter aliud: ergo in omni trãsmutatiõe nẽce ẽ aliq̃s vnũ subijci ꝓ q̃s fiat trãsmutatio de vno ad aliũ: ⁊ per ꝑns nõ opz ponere pla ꝓncipia materialia: cũ vnũ sufficiat. T. Amplius ãt silr. ¶ Tertia rõ ẽ: oim trãsmutationẽ adiuicẽ hũtiũ materia ẽ vna: q̃ negãtes vnũ ꝓncipiũ materiale: destruũt oẽm trãsmutatõez T. Empedocles q̃dẽ igr̃. ¶ Hic p. ponit vnã ꝓclonẽ ꝓtra empedoclẽ q̃ talis ẽ Empedocles ꝓtradicit ĩ sua põne his q̃ apparẽt sensui: ⁊ ꝓtradicit sibi ꝑpi: ⁊ ĩsufficiẽter determiat an sit vnũ ꝓncipiũ vel pla. Primũ pz: q: ponit vnũ elemẽtũ nõ posse trãsmutari in aliũ: cui⁹ oppositũ apparet sensui. Etiã dicẽ elemẽta nõ posse trãsmutari adiuicẽ: ⁊ tñ ponit mixta fieri ex his: qõ ẽ ꝓtrariũ rõi. Scõz ptz: q: dicẽ elemẽta ingnabilia ⁊ incorruptibilia eẽ: ⁊ tñ ponit q̃ amicitia aduenientẽ ꝓgregãt adiuicẽ ⁊ sic corrumpũt. Tertiũ pz: q: empedocles nõ determiat an illoꝝ quo ponũt elemẽta sit ꝓncipiũ illoꝝ vel vtꝝ elemẽta sint ꝓncipia illi⁹. Ex dict| pz q̃ tã ponẽtes vnũ ꝓncipiũ materiale q̃ ponẽtes pla: nõ videt posse saluare dr̃iaz ĩter gñationẽ simplr dictã ⁊ alteratõez: q: q̃ posuerũt tñ vnũ ꝓncipiũ: posuerũt illũ eẽ ĩ actu ꝓpleto ⁊ pfcõ. Si tñ illi q̃ posuerũt vnũ ꝓncipiũ materiale posuissent illũ eẽ in pona ad formã substãtialẽ sicẽ Ar|. bñ saluassent distinctõez inter gñatõem simplr dictã ⁊ alteratõem sicut Ar|.

Opi. ãtiquoꝝ

Anaxagoras ꝓpãm vocem ignorauit

Distinctio opinionũ ãtiquorum.

Uniuersaliter ita q̃ Isti ẽ scõz ca. hui⁹ tractat⁹: ĩ quo p. deteriat de gñatõe et corruptõe ꝫ opionẽ antiquoꝝ di. ꝑmo sic: q̃ dicẽdũ est de gñatõe ⁊ corruptõe simplr dicta elemẽtoꝝ vtꝝ ẽ aut nõ ẽ: ⁊ quõ ẽ: ⁊ sic de aliis simplicib⁹ motib⁹. s. de augmẽtatõe ⁊ alteratõe dẽpto motu locali: sz ãt mot⁹ locales sit mot⁹ simplex: ptinet tñ ad libz̃ de celo ⁊ mũdo. ¶ T. Plo ci. Hic p. recitat opionẽ plonis q̃ posuit corꝑa ꝓpoi ex supficieb⁹ ⁊ resolui ĩ supficies: ⁊ b ꝓbabat sic: oẽ illd añ q̃s nihil ẽ ⁊ ĩ q̃s alia resoluũt̃ ꝓ diuisionẽ ẽ ꝓncipiũ eoꝝ q̃ ĩ ipz resoluũt̃: ꝫ supficies ẽ hmõi igit. mioz pz: q: nisi sic seq̃ret q̃ añ trigonũ eẽt multe figure q̃s tñ ẽ falsuz ꝫ ipz: cũ ipe ponit triãgulũ eẽ ꝑmã figurã: ⁊ triãgulo ẽ stat⁹ ⁊ ex illis ponit oĩa corꝑa cõponi. Ista ãt opio ẽ ĩsufficiẽs: ꝑmo q: solũ loq̃t de gñatõne ⁊ corruptõe elemẽtoꝝ: ⁊ nõ de gñatõe ⁊ corruptõe mixtoꝝ Secũdo: q: solũ loq̃t de gñatõe ⁊ corruptõe: ⁊ nõ loq̃t de alteratõe ⁊ augmẽtatõne quõ fiãt. ¶ T. Ulr ãt. Hic p. subdit q̃ oĩm antiquoꝝ: dẽpto deocrito ẽ duplex ĩsufficiẽtia. Prĩa ẽ: q: de gñatõe ⁊ corruptõe: alteratõe ⁊ augmẽtatõe nihil ꝓfunde dixerũt: democrit⁹ vo videt curã videt ha oĩbus curam adhibuisse. Secũda est: q: antiqui nihil locuti sunt de augmentatione ⁊ mixtione: de actõne et ꝑssiõe quõ fiunt ⁊ non fiũt. ¶ T. Democritus autem.

Opio| plonis.

Conclo. ii.

Conclo. iii.

Conclo. iiii.

Confutatio

Cõfutatõ alioꝝ Solꝰ deocrit⁹

Opō democriti ⁊ leucippi

Hic p. declarat opionē democriti ⁊ leucippi dicētiū q̄ corpa sensibilia magna erāt ꝓposita ex īfinitis corpib⁹ athomalib⁹ diuersay figuray: ⁊ p eoy ꝓgregatōes fieri gnātōes: ⁊ p segregationē fieri corruptōes: quoy athomaliū trāsmutatio fm ordinez ⁊ situ dicebat apud eos alteratio: ⁊ hoc psuadebāt sic: q̄ idem aliter ⁊ aliter positū: aliter ⁊ aliter appet se hre: sicut ex diuersis lris aliter ⁊ aliter ordinatis: fiūt diuersi fmones poetici: puta tragedia q̄ est fmo narratiu⁹ actuū magnoꝝ ⁊ comedia q̄ ōr fmo recitatiu⁹ actuū coīum. T. Ām aūt. ¶ Hic p. subdit q̄ rōnabile ē ꝓsiderare de gnatiōe ⁊ corruptōe: ⁊ videre an differāt a segregatōe ⁊ ꝓgregatōe: ⁊ corruptōes: ⁊ videre an differāt a segregatōe ⁊ ꝓgregatōe: vel non. Et sili⁹ de alteratōe an fiat solū ex trāspōne corpoꝝ athomaliū: sicut dicit empedocles: vel alio mō ptz: q̄ ad vtrāq̄ ptē sunt opiones multū ꝓbabiles: ⁊ rōnes multū cogentes: q̄ rōnabile ē ꝓsiderare de istis. T. Principiū aūt. ¶ Hic p. ptractat opionē platonis ac democriti: ꝓponēs q̄stiones a q̄b⁹ incipienda est ꝓsideratio. Prima q̄stio ē ista: vtz sint dabiles magnitudines: indiuisibiles fm q̄y ꝓgregationē ⁊ segregationē siue aliā, ⁊ aliā trāspōnē fiūt gnātōes ⁊ corruptōes: alteratōes ⁊ augmētatōes: vel vtz nulla sit magnitudo indiuisibilis. Scōa q̄stio est: posito q̄ magnitudo sit diuisibilis in indiuisibilia, vtz hoc sit in īdiuisibilia: sicut dicit democrit⁹ vel sicut dicit plō Plato ei posuit fieri diuisionē substātialiter in indiuisibilia nullā penit⁹ extensionē hīnia sicut sunt puncta vt sibi īponitur Democrit⁹ ꝙ posuit diuisionē fieri in īdiuisibilia: que tñ aliq̄ hīnt extensionē: non tñ possunt vlteri⁹ diuidi ꝓpter coy puitatē: ⁊ illa vocauit corpa athomalia. T. Ät q̄ō. ¶ Hic p. oñdit opionē platonis eē minus sufficiētē q̄ ē opio democriti trib⁹ rōib⁹. Prima ē: q̄ irrōnabilib⁹ ē corpa cōponi ex nō corpib⁹ q̄ ex corpib⁹ ḡ irrōnabili⁹ est corpa cōponi ex superficieb⁹ siue extrigonis vt posuit plato: q̄ corpa cōponi ex corpib⁹ indiuisibilib⁹ vt dicit democrit⁹. T. Si tñ ex ijs. ¶ Scōa rō est: q̄ plato ex suis ꝓncipijs nō ꝑt saluare gnatōem ⁊ alteratōez: sz democrit⁹ hoc ꝑt: ergo positio platonis est irrōnabilio: pōne democriti. T. Cā aūt. ¶ Tertia rō: q̄ democrit⁹ ꝓcessit ꝓrōnes naturales: plato ꝙ ꝓ rōes cōes ⁊ sophisticas: ḡ positio platonis ē irrōnabilior pōne democriti. Causam añtis dat p. q̄ democrit⁹ erat circa naturalia exp̄t⁹ ⁊ multū ī eis studuerat: plato ꝙ nō: ⁊ tō di. p. q̄ platonici erāt de nūero indoctoꝝ ⁊ erāt ad pauca respicientes: vtpote ad vlia: ⁊ de facili enūciātes. Ex isto ptz dīa inter platonē ⁊ demo. quia plato ꝓcessit rōnib⁹ logic⁹: ex quo ꝓcessit ex cōib⁹. democrit⁹ ꝙ rōnib⁹ phīic⁹ ⁊ ꝑpīs. T. Hz ei. ¶ Hic p. ptractat opionē democriti ponēs rōem ꝓncipalē eius supponēs q̄ ꝓssibili; posito inesse nullū seq̄tur ipossibile. Et tō si corp⁹ ponāt diuisum ḡ tūcūq̄ ē diuisibile nullū seq̄tur ipossibile. Et tō si corp⁹ ponāt diuisum ḡ tūcūq̄ ē diuisibile nullū seq̄tur ipossibile. T. Ām ḡ. ¶ Rō ꝓncipalis democriti ē talis: si corp⁹ ponāt diuisuz ḡ tūcūq̄ ē diuisibile nullū seq̄t ipos. sz seq̄ret ipos. nisi eēt cōpositū ex indiuisibilib⁹: ergo corp⁹ ex indiuisibilib⁹ est cōpositū. Minoꝝ ptz: q̄ vel in huy mōi diuisione remanerēt corpa diuisibilia siue magnitudines diuisibiles vel nihil vel pūcta: vel magnitudines indiuisibiles fm ꝓfunditatē: vel passiōes sine magnitudine: sz q̄libz eoy est ipossibile: ergo relinquit intentuz Minoꝝ pz de ꝓmo: q̄ tūc non esset corp⁹ diuisuz ḡ tūcūq̄ ꝙ posset diuidi. De scōo pz: q̄ seq̄ret q̄ illō corp⁹ ex nihilo esset cōposituz: ⁊ p ꝑs ipm nihil esset nisi forte fm apparentiā. De tertio pz: q̄ tūc corp⁹ esset cōposituz ex punctis q̄ ē ipos. q̄ ḡ tūcūq̄ pūcta apposita simul nō facūt extēsionē: eo q̄ pūctū pūcto additū non facit ipz maius nec esse extra situz ei⁹. De q̄rto ptz: q̄ tūc nulla fieret extensio fm ꝓfunditatē: cū tūc superficies se haberet ad corp⁹ ⁊ ad ꝓfunditatē sicut pūctuz ad lineā. De quinto ptz ꝓmo: q̄ tūc passiōes eēnt segregabiles ⁊ p se exītes q̄ sunt accīa q̄ ipse reputat ipossibile. Scdo ptz: q̄ tūc seq̄ret q̄ magnitudo esset cōposita ex nō magnitudinib⁹ q̄ etiā ē ipossibile: sicut dicere q̄ corp⁹ cōpositū sit ex pūctis: q̄ passio sine magnitudine nō pt̄ haberet extensionē q̄ pūct⁹ tact⁹ sine signū diuisionis id est pūctū fm q̄ sit ptact⁹ ⁊ signuz fm q̄d fit diuisio. T. Amplius. ¶ Hic p. regredit ad ꝓbāū q̄ remanēt puncta in diuisione ꝓtinui: ⁊ ad hoc ponit q̄tuor rōnes q̄y ꝓma talis ē. Quia tūc vnicuiq̄ istoꝝ punctoꝝ oporteret assignare locū ꝓꝑuz q̄d ē ipossibile: q̄r. Scōa rō est: q̄ tūc ista pūcta non eēnt īmobilia: q̄ moto corpore mouet ql̄ibz ps ei⁹: nec mobilia: q̄ sunt idiuisibilia ⁊ indiuisibile non mouet. Tertia rō est: q̄ seq̄retur q̄ ista pūcta in corpe se tāgerēt q̄ ē ipos. vt pz. v. phīsicoꝝ ergo nō remanēt pūcta in diuisione ꝓtinui. Quarta rō ē: q̄ si diuisa sicut pus reponant resultabit eq̄le pozi q̄ tñ non videt posse fieri ex pūctis: cū non resultat maꝝ ꝑ hoc q̄ indiuisibile ad modū pūcti alteri indiuisibili addat. T. Sz ⁊ hic. ¶ Hic p. soluit rōnem democriti d. q̄ ponendo corp⁹ diuisum fm q̄libz signū sequit ipos. cū hec sit ipossibilis. Corp⁹ fm q̄libz ei⁹ signū est diuisum: ⁊ tñ hec ē va: corp⁹ fm q̄libz ei⁹ signū est diuisibile. Tñ, ista ꝓpō: corp⁹ fm q̄libz ei⁹ signū est diuisibile vno mō ꝓcedit a p. vt diuisibile capiat ꝓ posse diuidi: ⁊ alio mō negat ꝑt diuisibile capiat ꝑ actu eē diuisum. T. Esse ät simul. ¶ Hic p. ponit alias rōes democriti min⁹ ꝓncipales. Prima ē: corp⁹ nō ē diuisibile oino ⁊ vbiq̄ sui: ergo stādū est ad ptes indiuisibiles Añs pz: q̄ si esset diuisibile oino ⁊ vbiq̄ sui: multa seq̄rent impossibilia. Primo q̄ nullū corp⁹ relinq̄ret post diuisionē. Scdo q̄ corp⁹ esset corruptū in incorporeum Tertio q̄ corp⁹ gnaret ex punctis: aut ex nihilo. T. Añq̄ diuidit. ¶ Scda rō est: non ꝓtingit aliq̄d diuidere in ptes insensibiles: cū ille nō ꝓnt appere: sz nisi eēt status fieret diuiso in ptes insensibiles: ergo ponend⁹ est status. T. Sic ⁊ taliter. ¶ Tertia rō est sine istis non ꝓnt saluari gnatōes ⁊ corruptōes ⁊ alteratōes: ḡ sunt ponenda. T. Añ aūt. ¶ Hic p. soluit rōnes democriti d. ad ꝓmā ꝓcedēdo q̄ ꝓtinuū fm q̄libz signū pōt diuidi ino tñ est possibile q̄ sit diuisuz fm q̄libz signū. Etiā non ē pos. q̄ vbiq̄ sit diuisum: q̄ signa diuisionis non sunt vbiq̄: cum non sint īmediata nec ꝓtigua. Et si dicāt q̄ q̄ rōne sunt alicubi eadem rōne sunt vbiq̄. Dī q̄ verū est si essent puncta res indiuisibiles ponēde in linea: mō nullibi sunt pūcta q̄ sint res indiuisibiles. T. Oportet in qua. ¶ Ad. scdam rōem d. p. q̄ lzm corpib⁹ sit dabilis ps minima fm sensum: nō tñ minima simplr: ḡ deuenīēdū est ad ptes q̄ amplius seozsum non apparēāt sensui: tñ vnite. cū alijs bñ ꝑt videri. T. Perfcā ät. ¶ Ad tertiā d. p. q̄ nō ē ita sicut democritus credidit: sz q̄ gnatio ⁊ corruptio nō fiūt nisi ꝑ ꝓgregationē ⁊ segre. corpoꝝ athōaliū. Añ gnatio nō soluz ē ꝓgregatio vel segregatio: sed ē trāsmutatio huius totī⁹ in hoc totū nullo sensibili manēte eodē vt subiecto: ⁊ alteratio est mutatio fm q̄litates absq̄ tali mutatione locali corpoꝝ athomaliū ¶ Differt aūt gnatio ab alteratōe: q̄ subiectū gnatiōis ē materia ꝓma: ⁊ subiectū alteratiōis ens cōpletū ⁊ hoc aliq̄d ꝑ se exīstens. Etiā gnatio est ad formā substātialē: ⁊ alteratio ad q̄litatē intensibilē ⁊ tenuissibilē. ¶ Quereret ei aliquis vtz segregatio ⁊ aggregatio nihil faciāt ad gnationē. Ad hoc di. p. q̄ lz gnatio ⁊ corruptio nō sunt: tñ disponūt ad hoc vt facili⁹ vel tardi⁹ fiet gnatio ⁊ corruptio. Aliqua enī diuisa in ptes puas citius corrūpūtur q̄ si essent vnita.

Impossibile ē passiōes extra subiectū eē segregabiles

Ad pauca respicientes de facili enūciant

Determinatis aũt ijs. ¶ Istud est tertium ca. huj⁹ tractat⁹ in quo p. determiat de gñatõe ⁊ corruptione ſm opinionẽ ꝓpaz ei⁹: mouẽdo aliq̃s q̃stiones q̃z ꝑma ẽ vtz aliq̃d gñet ſimpliciter ⁊ corrũpit ſimplr vel nihil. Et arguit ꝑmo mõ q nõ ſupponẽs q oĩs mutatio ẽ ex quodã in qõdã: ſeu de aliquo termĩo in oppoſitum terminuz. Hoc ſuppoſito arguitur ſic: ſi aliquid ſimpliciter generaretur: ſequeretur q generatio eius eſſet ex nihilo. ꝓñs eſt falſum: qz ſm omẽs naturaliter loquẽtes ex nihilo nihil fit: ꝓña tamẽ pz: qz gñatio ſimpliciter dz eẽ de nõ eẽ ad eẽ: ſed nõ ens ſimplr nihil eſt: g̃ ſi eſſz gñtio ſimpl eſſz ex nihilo. Q aũt nõ ẽ ens ſimpliciter nihil ſit: ꝓbat ſic p. qz vel ibi capit ens ꝓ oĩ eo qõ eſt: ſiue ſit ſba ſiue accidẽs: ⁊ tũc dicẽdo ſimplr nõ ens negat ens in tota ſui cõitate: ⁊ ſic nõ ens ſimpliciter dz nõ ſba: modo remota ſba remouent oĩa alia: g̃ ſi aliq̃d fiet ex nõ ente ſimplr: fit ex nihilo. T. De his. Hic p. ſoluit dictã rõnẽ v. q generatio quodã mõ fit ex nõ ente: ⁊ quodã mõ ex ente. Unde ex nõ ente ſimplr vt ſimplr: idẽ ẽ q vlr nulla fit generatio: ſz tamẽ ex nõ ente in actu p formã ſ balẽ acqrẽdã ente tamẽ in potẽtia ad illã formã bene fit generatio ſimpliciter. T. Om aũt determiat. ¶ Hic p. replicat ꝓtra dictã ſolutionẽ: qz cũ dz q illud ex quo fit gñatio: eſt ſolũ in potentia: vel g̃ eſt in potentia ad qd: ql vel quãtũ: ⁊ ſic de alijs vel nõ. Si ſcõz: tũc nihil ẽ. Vel eſt qd in potẽtia ⁊ in actu ad quale: ſiue ad q̃tuz ⁊ tũc ſeqũtur inconueniẽs q accidẽtia erũt ſine ſba. ¶ Ad hãc replicã pt dici q nunq̃ materia eſt in potẽtia ſic q̃ ſit ſine forma ſ balẽ: ſz forma nõ ſit de eius eſſentia. T. De his igit q̃tũ. ¶ Hic p. mouet ſcõam q̃ſtionez q̃ talis eſt: q̃ eſt cã q̃re ſp fiũt generatões ⁊ corruptões tã ſimpliciter q̃ ſm qd. Et ſubdit p. q due ſunt cauſe: ſcz cauſa efficiens ⁊ cã materialis. Et ex quo alibi tractatum eſt de cã effiente tã de cã efficiente ĩmobili cuiuſmodi eſt cã ꝑma q̃ de cã efficiente mobili cuiuſmodi eſt celũ Ideo vlteri⁹ querendũ eſt de cã materiali: vtz materia ſit cã ppetuitatis generatõis ⁊ corruptõis in iſtis iferioꝛib⁹. Et ꝓbat p. q nõ: qz qõlibet genitũ capit ſibi aliq̃ portionẽ materie: cũ non fiat ex nihilo: ⁊ cũ materia ſit finita: ⁊ oñe finitũ ꝑ ablationẽ finiti multotiens factã tandẽ ꝓſumak: ſeq̃tur q aliq̃n materia erit ꝓſumpta: ⁊ ſic non amplius erit generatio. ¶ Sz forſaz dicꝛet aliq̃s q materia nunq̃ erit ꝓſumpta ꝓper ei⁹ infinitatem. Contra hoc arguit p. materia non ẽ actu infinita vt oſtenſum eſt tertio phiſicoꝛ ⁊ ꝑmo de celo: ergo opz q ſit actu finita: ⁊ p conſequens ꝑ ablationẽ ptiuz eiuſdẽ q̃titatis tãdem ꝓſumet. T. Quo circa. ¶ Hic p. ſoluit rõnẽ ꝓnus factã dicẽs: q ex quo generatio vni⁹ eſt corruptio alteri⁹ ⁊ ecõtra: ideo q̃cũq̃ portionẽ materie capit genitũ illã dimittit corruptuz: ⁊ ſic materia eſt cã ppetuitatis generatõis ⁊ corruptõis: ꝑ hoc q ſuceſſiue eſt ſub diuerſis formis ſubſtãtialib⁹: ita cũ vna generak alia corrũpit ſiue abijcit. Ex iſto pz reſponſio ad replicã ꝓtra ſolutionẽ argumenti facti ꝓtra ꝓcluſionem p̃cedentẽ ſcz q materia nunq̃ eſt ſine forma T. Propter qd aũt hoc. ¶ Hic p. mouet tertiã q̃ſtionẽ ꝑncipalem q̃ talis eſt: ꝓpter qd aliq̃ dicunt generari ſimpliciter ⁊ corrũpi ſimpliciter: ⁊ alia ſm qd. Hãc q̃ſtionẽ ſoluit p. ꝓando ꝑmo ſ bam ad accidẽs dicendo ex quo ſba eſt ꝑncipalius ens: nõ ſba reſpectu accidẽtis dz ens ſimpliciter: ⁊ p conſequẽs generatio ſubſtãtie dz generatio ſimpliciter. Et accidentia ſunt entia ſm qd in ordine ad ſbam: ideo generatio accidentiuz dz generatio ſm qd. T. Differt enĩ. ¶ Hic p. ſoluit queſtionẽ ꝓpando ſbas adinuicẽ: q̃z generatio vni⁹ eſt corruptio alteri⁹ Nam generatio nobiliozis ſ be dz generatio ſimplr: et ignobiliozis ſ be dz generatio ſm qd: ⁊ ideo q̃n ignis generat ex aqua dz generatio ſimplr ⁊ corruptio ſm qd: econuerſo ño ẽ generatio ſm qd ⁊ corruptio ſimplr

T. Alio aũt mõ. ¶ Hic p. ſoluit q̃ſtionẽ alio mõ v. q generatio ſimplr dz q eſt nobiliozis entis: ⁊ generatio ſm qd q̃ eſt ignobiliozis entis: ⁊ ſimiliter dz de corruptione. T. Videk aũt magis. ¶ Hic phi. ponit ſolutionem antiquoꝛ ad iſtã q̃ſtioneſt: dicebãt eñ antiqui q magis ſenſibile eſt magis ens: ⁊ ideo quando generatur magis ſenſibile tũc eſt generatio ſimplr: ⁊ quando corrũpit: tũc eſt corruptio ſimplr. Sed quãdo generatur vel corrũpit minus ſenſibile: tunc eſt generatio vel corruptio ſm qd. T. Ita aũt dicẽtes. ¶ Hic p. dicit q iſti non dicũt verũ. Credebãt eñ in nobis non eẽ aliã cognitionem a cognitione ſenſitiua. Et Iz ſit opio vulgariũ: q magis ſenſibile ſit magis ens: hoc tamen non eſt vez: qz ſimplr ignis ⁊ aer ſunt magis entia q terra ⁊ aqua. T. Dicunt ⁊ qdã. ¶ Hic p. ſoluit q̃ſtionem ꝑus motã abſolute v. q bene determiatũ eſt quare diuerſis gũabilib⁹ ⁊ corruptibilibus: quoꝛ gñatio vni⁹ eſt corruptio alterius adinuicẽ ꝓpatis non attribuit ſimplr gñari ⁊ corrũpi ſimplr: ⁊ q vni ꝓpter maioꝛẽ nobilitatẽ attribuit gñari vel corrũpi ſimplr: ⁊ alteri ꝓpter ignobilitatẽ gñari vel corrũpi ſm qd. Jam querendũ eſt q̃re ſine aliq̃ ꝓpoſitõe ſiue ꝓpatõe vnius ad alteꝛ dicim⁹ hoc gñari ſimplr. i. ſine additõne aliq̃ ⁊ illud ſm qd. i. cũ additõe. ¶ Ad hoc rñdit p. q talis diuerſitas ꝓuenit ꝓpter diuerſitatẽ ꝑdicamentoꝛ ad que eſt mutatia: ita ſcz ſi ſit mutatio ſm ꝑdicamentoꝛ ad ſbe: dz gñatio vel corruptio ſimplr. Si ño ſm aliud ꝑdicamentũ dz gñatio vel corruptio ſm qd. T. Sz ad huc q̃rere opz. ¶ Hic p. mouet tria dubia trib⁹ q̃ſtionibus ꝑdictis annexa. Primũ eſt ꝓpter qd illũ gñak q̃ ſp ex aliquo corrupto gñak. Rñdit p. ad hoc q gñatio eſt ex non ente: ⁊ corruptio eſt in non ens: nõ tñ in non ens q̃ nllo mõ ẽ ens: ſz ĩ nõ ens ĩ actu p formã acq̃rendã: vt q̃ aer gñak nõ gñak ex totali nõ ente: ſed ex aliquo mõ ente: vt pote ex aliqua portione materie ꝑ q̃ to ex materia aque forma aq̃ corrupta gñak aer: ꝑ hoc q forma ſ balis aeris ĩtroducit in ipa materia. Ex iſto ꝓcludit p. corelariũ: q merito nõ deficit gñatio. T. Sed hoc non ens. Secũduz dubiũ eſt: ex quo gñatio ẽ inter ꝓtraria ⁊ repugnãtia: ⁊ ipa fiat ex nõ ente: vtruz illud non ens ſit aliq̃d illoꝛ ꝓtrioꝛ. Ad hoc rñdit p. q illud non ens ex quo aliq̃d gñak eſt materia que nõ eſt aliq̃d ꝓtrioꝛ: ſed ſucceſſiue eſt receptiua ꝓtrariorũ: hoc eſt diuerſaꝛ formaꝛ ſubſtãtialiũ. T. Sed aũt alia Tertiũ dubiũ eſt vtrũ eadẽ eſt materia in genito que ꝑus fuit in corrupto. Rñdit p. q eſt vna ⁊ eadẽ: ſz hz ſucceſſiue aliõ ⁊ aliõ eſſe: hoc eſt aliã ⁊ aliã formaz.

Querit. Utrum aliquid ſimplr generetur.

Et videk q non: ꝑmo rõne textus q̃ ſatis ptz in expõne textus. ¶ Scõo ſic. Nihil qõ ẽ gñak: ⁊ oẽ ens eſt ens qõ eſt: ergo nullũ ens gñak: ꝓña tenet in celarẽt ¶ Tertio ſic: ſi aliq̃d gñaret ſimpliciter gñaret ex materia: ſz nihil gñat ſimpliciter ex materia: g̃ nihil gñat ſimpliciter. Minoꝛ ptz: qz nullius accñtis eſt gñatio ſimpliciter: ſed oẽ qõ gñak ex materia eſt accñs: ex quo põt ad eſſe ⁊ abeſſe materie ꝓter ei⁹ corruptionẽ: g̃ nulli⁹ qõ generak ex materia eſt generatio ſimpliciter. ¶ Quarto ſic: ſi aliq̃d generaret ſimpliciter: maxime eſſet forma: ſed hoc non igit. Maioꝛ patz: qz forma eſt finis ⁊ terminus generationis. Minoꝛ probatur: quia ſi forma generaretur hoc eſſet ex nihlo: ſed hoc non igitur. Maioꝛ ptz: qz forma nõ fit ex aliquo ſui. Nec fit ex materia: cum ipſa materia nõ ſit forma nec pars ei⁹: ergo pure fit ex nihilo. ¶ Cõfirmat: qz ꝑncipia non fiunt ex

Dꝛfinitũ ꝑfinitũ ablatioez tãdẽ ꝓſumitur

Gñatio vni⁹ ẽ corruptio alteriuz

alterutris:ergo forma non fit ex materia: ⁊ p ꝓsequēs si fiat fiet ex nihilo. ¶ Quinto sic si sic sequeret q̄ aliq̄d posset gñari simpliciter ex nō ente ꝓñs est falsuz:ergo ⁊ añs ꝓña ptz:qz sicut se hz gñatio scōm q̄d ad non ens ꝯz quid:ita se hz gñatio simpliciter:ad nō ens simpliciter:sed gñatio ꝯm q̄d fit ex non ente scōm q̄d sicut ex ente non albo fit ens album: ergo gñatio simplr fit ex nō ente simplr. ¶ Sexto sic nulla ſba p̄t gñari:ergo nihil p̄t gñari simplr. Añs ptz qz si aliq̄ ſba posſz gñari hoc essz vex de materia forma vel toto cōpositō:sed nullū illox p̄t dici:igr̄. Mioz pz q̄ nec materia nec forma fiat per p.vij.metaphi.nec totum cōpositum fit cū totum compositum non sit aliud quā sue ptes: ergo si neutra ptium fiat totum compositum non fit. ¶ Septimo sic:corruptio nō ē possibilis: ergo nec gñatio. Añs ptz:qz si esset possibilis vel cēt naturalis vel violenta: sed nullū istox est dicendum:igr̄. Minor patz ꝑmo q̄ non sit naturalis:qz vnūq̄q̄ appetit ⁊ diligit se ꝑmanere in esse. Q| añ non sit violenta ptz qz nullū violētum ꝑpetuo durat vt dr̄ ꝑmo de celo ergo corruptio tādem deficeret ⁊ cum gñatio non posset esse sine corruptione vt dicit p.ꝑmo huius seq̄tur q̄ tandez deficeret gñatio. ¶ Octauo sic:non est nobis euidenter notum aliquam substantiam generari:ergo non est dicenduz q̄ aliquid generetur simpliciter.

In oppositū est p.in tertio capitulo ꝑmi tractatus Pro solutione questionis.

Sciendū est q̄ iste terminꝰ simplr̄ pōt capi quatuor modis:,vt ad ꝓpositum sufficit. Uno mō vt ē terminus sinonymꝰ cuz isto termino ꝓncipaliter:⁊ isto mō ens simpliciter diceret ſba:⁊ alia entia diceret̄ entia ꝯm q̄d. Alio mō capit̄ simpliciter:vt tñ valet sicut vlr. Tertio mō vt idem est q̄ sine addito. Quarto mō vt tñ valet sicut actualiter. ¶ Alterius aduertendum est:q̄ duplex ē gñatio:scz gñatio simpliciter: ⁊ gñatio ꝯm q̄d. Gñatio simpliciter:si ille terminus simpliciter capiatur ꝑmo mō:est gñatio ſbe. Et gñatio ꝯz q̄d ē generatio accidentis:ex quo substantia est principaliter ens accidentale. Sed scōo mō capiendo simpliciter:sic nulla est gñatio simpliciter naturaliter loquendo. Sz tertio mō loquendo simpliciter:qz est magis ad ꝓpositum:tunc aliq̄d bene fit simpliciter ⁊ aliq̄d ꝯm q̄d. Añ gñatio entis pfectionis p̄t dici gñatio simpliciter in ordine ad gñationem entis impfectionis: ⁊ gñatio entis impfectionis dr̄ gñatio ꝯm q̄d. ¶ In ꝓposito tñ p gñationem simpliciter ꝓprissime capiendo gñatiōez sim pliciter debemus intelligere gñationē ſbe ⁊ p gñationem ꝯm q̄d gñatio accidētis. Vel p gñationē simpliciter in ꝓposito debem⁹ intelligere mutationem ꝑpter quā de ꝑnoīe demonstrāte rem q̄ generat incipit hoc xp̄ū est scōm adiacens sine addito xp̄ificari q̄ tñ ꝑus non xp̄ificabat. Et gñatio ꝯm q̄d:est mutatio ꝑper quā de ꝑnoīe demonstrāte rez que transmutat incipit hoc verbum est cum aliquo addito xp̄ificari:de quo ꝑus nō xp̄ificabatur.

Sciendū scōo q̄ loquēdo de gñatiōe simpliciter ꝑmo mō q̄ ē gñatio ſbe:q̄dā antiquox dicebāt ad questionē nihil gñari simplr:cū dicebāt oīa esse vnum Hanc aūt opionē improbat p.ꝑmo phisicox. Dicebant em̄ illi q̄ materia erat tota ſba rei: ⁊ q̄ res naturalis non erat cōposita ex materia ⁊ forma: cuius oppositū fide tenem⁹ saltē de hoīb⁹: sed tñ ꝯm istos fiebat generatio simpliciter:scz ꝑ mutatiōe ꝑpter quā illud xp̄um nō. qz hz ꝯm illos nulla ſba generabat: tamē bene accidētia generabant. ¶ Sed q̄dā alij antiquox dicebāt q̄ in istis substātijs inferiorib⁹ inaiatis materia erat tota substātia rei:⁊ q̄ oēs substātie iferiores inaiate erāt eiusdē spēi eēntialis. Et tūc vlterꝰ dicebāt q̄ nihil generat simplr: capiēdo hoc cōplexū generari simplr ꝑ generatōe ſbe:saltē inter ſbas iferiores inaiatas:licz bene aliq̄d generabat simpliciter qō erat ſba aiata:hz bene capiēdo generationē simplr scōo mō:cum ꝑducbant forme accidētales. Isti em̄ diuidebāt ſbaz ꝑ materiā naturā ⁊ totū cōpositū:capiēdo illū terminū ſba vt se extēdit ad ſbas inferiores ⁊ supiores. Et ꝯz illos materiarū q̄dā erat materia q̄ erat ens ꝑ se exñs: sicut est terra:aqua:ignis:⁊ aer:⁊ alie ſbe materiales inaiate circa cōcauū oꝛbis lune exñtes ⁊ iste ſbe ptiales sūt vnū totū ꝑtinuz ꝯm suas diuersas ptes diuersimode figuratū ⁊ dispositū diuersis accīntib⁹. Isti aūt sic ꝓbabāt q̄ non ē gñatio simpliciter q̄ ē gñatio ſbe: qz si aliq̄d gñaret̄ simplr:hoc nō posset ꝓcludi nisi ꝑ nouā accidētiū apparitionē:ꝯz nō valet añs:ē mutatio in accidentib⁹:g̃ est mutatio in subſtātijs:igr̄ non ē ponendū aliq̄d gñari simplr. ¶ Scōo sic:sicut se hz ars ad artificialia:ita natura ad naturalia:sed ars transmutat suā materiā siue subiectū trāsmutatōis sine gñatōne noue ſbe: g̃ ēt natura trāsmutat suā materiā sine gñatione noue ſbe ꝑ ꝑñs nulla ſba pure materialꝫ ⁊ inaiata hic iferiꝰ exñs gñat simplr siue de nouo incipit ee: licz incipiat ee tāta talis vel hmōi. ¶ Tertio sic ꝯm cōmentatorē ponit aliq̄ ſba pure materialis q̄ ē forma ꝑ se existens:⁊ est nobilissima ſba inter ſbas pure materiales ⁊ inaiatas:g̃ silr ē ponēda vna ſba ꝑ se existēs:nō ꝓposita ex ptib⁹ eēntialib⁹ diuersax rōnū ꝑfectissimā inter ſbas pure materiales ⁊ inaiatas: q̄ nō videt ee,alia q̄ ipa materia:igr̄. ¶ Et cuz añ istis q̄ ignis generat:aq̄ generat:⁊ sic de alijs:g̃ ē aliq̄ generatio ſbe pure materialis ⁊ inaiate. Ad hoc dicūt negādo antecedēs:ꝯz bene ꝓcedūt aliq̄d generat ignis:⁊ aliq̄d ganerat aq̄. Et sic dicūt isti q̄ iste terminꝰ ignis aer:aq̄ ⁊ terra:⁊ sic de alijs terminis ſbas inferiores inaiatas significātibus sunt termini ꝓnotatiui:nec sunt in ꝓdicamēto ſbe sed q̄litatis saltē reductiue. ¶ Silr cū dr̄ eis q̄ Ar[.i in multis passib⁹ videt dicere q̄ elemēta habent formas subſtātiales. Dicūt q̄ hoc supposuit tāq̄ ꝓbatū: ⁊ hoc demonstrare ē multū difficile. ¶ Et cū q̄rit ab istis vtr̄ oēs iste ſbe inferiores pure materiales ⁊ inaiate sunt vna ſba numero. Ad hoc dicūt isti q̄ sic:scz q̄ sunt vna totalis in numero:sed sunt plures diuerse ptiales que sunt eiusdē spēi eēntialis: licz ꝑtinent̄ sub diuersis spēbus accidētalib⁹. ¶ Et si tūc argueret eis: aq̄ est corruptiua caloris:ig̃ ignis ē corruptiuus caloris:ex quo sūt eiusdē spēi eēntial. Ad ꝟ dicūt negādo ꝓñz:⁊ ꝟ capiēdo corruptiuū:vt tñ valet sic ens habēs naturalē potētiā corrūpēdi:qz hz aq̄ ⁊ ignis sint eiusdē spēi eēntialis tamē aq̄ non ē ignis:nec sunt eiusdē spēi accidentalis: ex eo q̄ habēt dissimiles dispōnes cū aq̄ in se hz frigiditatē rōne cui⁹ illū q̄ est aq̄ natū est corrūpere calorem. Illud ꝟo q̄ ē ignis nō hz illā dispōnē nec sibi similē in spē:sed hz calorē rōne cui⁹ est generatiū caloris. Ista aūt opinio valde ꝓbabilis ē:nec rōib⁹,demōstrationibus ꝓbari p̄t. ¶ Sz Ar[.bui⁹ opositū tenet⁊ ꝑ babili⁹ videt ee. Dicit em̄ p. q̄ tam in subſtātijs inaiatis pure materialib⁹ q̄ in subſtātijs pure aiatis repit gñatio simplr siue gñatio ſbe:⁊ q̄ ad oēm generationē ſbe ꝯcurrit materia tāq̄ subēm:⁊ forma tāq̄ terminus generatōis. Et ad rōnē alteri⁹ opionis ¶ Ad ꝑmā diceret p. q̄ mutatio ī accidētib⁹ ꝓpis bene arguit mutationē in subſtātijs:hz nō mutatio ī accidētib⁹ cōibus. Et accidētia aūt ꝓpa in ꝓposito dr̄ q̄ sūt ꝓpe dispōnes req̄site ī materia ad hoc vt fōa substātialis introducat ⁊ in ipa materia ꝓducat. Tales aūt dispōes nō causant̄ materia:nisi ad talē finē vt mediantibus ipsis introdu

eak forma ſ balis in eadē materia:tō mutatio in talib⁹ actcitib⁹ vt in plurib⁹ argunt mutationē in ſubſtantijs ¶ Ad ſcōaz diceret Ar⁹.negādo ꝓnaz : qz ibi arguntur ea pte qua diſſimilia ſunt: ꝛ nō ea pte qua ſimilia ſunt ¶ Ad tertiam negak ꝓna. Añ opinio Ar⁹.in hac materia ꝓbabilioꝛ videk eſſe:tum ꝓpter multitudinez inſequentium ipm. tum ꝓpter auctoꝛitatem dicentis:tum qz fide tenemus de ſubſtantijs prim materialib⁹ puta de hoibus q generank: ideo ſimiliter videk dicenduz de aliſs ſubſtantijs:tñ ꝓpter vigoꝛē rōnū non videtur ſufficienter ꝓbabilis:eo q diſcoꝛdat ab alia opinione in vno ꝓncipio phīe naturalis:qđ p ꝓpōnes notioꝛes ꝓbari non pōt ſcz in iſto:q non ē ponenda pluralitas ſine neceſſitate:mō oia poſſunt ſaluari q̄ vñr de ſubſtātijs pure materialib⁹ ꝛ imaiatis ſm opionē alioꝛ:ſicut ſm opinionē Ar⁹.. Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſituz. Aliquid gñak ſimpliciter.ptz:qz aliqua forma ſubſtantialis cū ꝓius non eſſet de nouo introducitur in materiam: ergo aliquid generatur ſimpliciter.

Dubitak ꝓmo: vtꝝ ſi non pōt eſſe gñatio nō pōt eſſe alteratio. ¶ Et videk q nō:qz gñatio ꝛ alteratio ſunt mutationes diſtincte:ergo vna pōt eſſe ſine alia:ꝛ p ꝓns ad deſtructionē vn⁹ non ſequik deſtructio alterius. ¶ Secūdo ſic:poſſibile ē aliqđ alterari qđ tñ impoſſibile eſt gñari:ergo non opz q ſi non pōt eſſe generatio q non poſſet eſſe alteratio. Añs ptz:qz boiem genitum poſſibile ē alterari:ꝛ tñ non ē poſſibile ipz generari:qz qđ ſemel ē genitū amplius gñari non poteſt ¶ Tertio ſic:gñatio aliqñ eſt:ꝛ tñ alteratio nonē:ergo gñatio pōt eſſe alteratōne non exiſtente. ¶ Quarto ſic:oꝛ ſi ſic hoc eſſet qz alteratio oꝛdinak ad gñationez tanq̄ ad finem:ꝛ cum finis ē impoſſibilis:media oꝛdinata in finem ſunt impoſſibilia:ſed hoc ē falum:qz qđlibet ens maxime appetit ſe ꝑmanere:ꝛ oēs opatōnes dirigit ad hoc q ꝑmaneat:ꝛ tñ nō ē poſſibile ipm ꝑmanere:non obſtante q opationes ad illum finez oꝛdinate ſint poſſibiles:ergo ſimiliter non ē neceſſe ſi gñatio non pōt eſſe q alteratio non pōt eſſe. ¶ Quinto ſic:aliqua pars celi ē alterabilis: ꝛ tñ nulla ē gñabilis:igit. Maioꝛ ptz:qz aliqñ aliqua ps celi ē magis lucida ꝛ aliqñ minus lucida. ¶ Sexto ſic:aīa rōnalis ē alterabilis:ꝛ tñ non ē gñabilis:igit. ¶ In oppoſitum eſt p.im ꝓbans empedoclē in ꝓmo capitulo ꝓmi tract⁹ huius libri dicens:ſi non ē poſſibile ex igne fieri aquā vel econtra:neq ex albo nigrum. Unde in ꝓpoſito eſt ſermo de alteratione ꝓpe dicta: que eſt inter qualitates ctrarias aut medias actiuas ꝛ paſſiuas adinuicem:ꝛ per hoc ſoluunk quintū ꝛ ſextum argumenta. ¶ Ad dubium ſm Ar⁹.oꝛ q ſi non pōt eſſe gñatio : non pōt eſſe alteratio:qz alteratio oꝛdinak ad gñationē ſicut medium neceſſario ad ſuum finem: ꝛ qz natura non fruſtratur a tota ſpecie:ideo ſi alteratio eſt poſſibilis gñatio etiam eſt poſſibilis: ꝛ p ꝓns ex oppoſito cōtradictoꝛio ꝓntis ſequik oppoſituz ctradictoꝛiū añtis:ſed gñatio non pōt eſſe:ergo alteratio non pōt eſſe. Et ſicut ſequitur ſm Ar⁹.alteratio ē ergo gñatio erit:p locuz ab effectu cauſe finalis ad cauſam finalem:ita econtra ſequik gñatio non erit ſiue non pōt eſſe:ergo alteratio nō eſt ſiue non pōt eſſe:per locum a cauſa finali ad ſuum effectum:ꝛ hoc ſm Ar⁹. ¶ Ad dubiū tamē pōt aliter rīderi affirmatiue ꝓfomiter ad Ar⁹.ſcz:q ſi gñatio nō pōt eſſe:alteratio non pōt eſſe:qz illa ꝓpō eſt ꝓpō ꝑditionalis:cuius añs ē ꝓpō impoſſibilis : ad quā quelibet alia nata ē ſeq̄:ꝛ ſic ꝓna illa tenet ꝛtute illius regule: ad impoſſibile quelibet ꝓpō nata eſt ſeq̄. ¶ Quereret tñ aliq̄s,ſecluſa impoſſibilitate antecedentis:an ne teneat illa ꝓna p aliquā regulā logicalem. Ad hoc oꝛ q ſi ille terminus gñatio capiak ꝓ gñatōe ſimpliciter ſecundo mō:ſcz ꝓ mutatione ꝓpter quā de nouo incipit verificari ꝛc.'ſic tenet illa ꝓna per locum a ſupoſito ad ſuum ferius. Nam ſi a ſuppoze pſonaliter ſupponēte vere remouek poſſe eſſe:cū talis ꝓpō equipolet vniuerſali negatiue:vere remouek poſſe eſſe ab inferioꝛi. Sz ſi gñatio capiak ꝓ gñatōne ſubſtantie: tunc ſm opinionē ꝑuis recitatam non tenet illa ꝓna p aliquā aliam regulam quā p iſtā:ad impoſſibile quelibet alia ꝓpō nata ē ſeq̄ cum ſm illam opinionem multe fiunt alterationes ſm qualitates actiuas ꝛ paſſiuas:ꝛ tñ ad illas nō ſequik aliqua gñatio ſubſtantie. Etiam lz aliqua alteratio oꝛdinek ad gñationē tanq̄ mediū oꝛdinatuz in finem:tñ agens mediante illo medio pōt fruſtrari q ita non ſequak gñatio:lz non ſemp per tale mediū fruſtrek:ideo ad eſſe alterationis non ſequik eſſe gñationis:ꝛ p ꝓns nec etiam ad non poſſe eſſe gñatōnis:ſequik non poſſe eſſe alteratiōis:niſi ꝛtute regule allegate. ¶ Et ad rōnes ante oppoſitū oꝛ ꝓcedendo añs: ꝛ ſm Ar⁹.negaretur ꝓna:ſm tñ rei ꝛitatē ꝓna ē bona:ꝛ hoc capiendo illum terminū gñatio ꝓ gñatiōe ſubſtātie. ¶ Ad ſcōam oꝛ negando añs:ꝛ ad ꝓbationē eius dr̄ negādo q non poſſibile hoiem genitū gñari capiendo poſſibile ꝓ oi illo qđ non implicat ꝓtradictionē. Et ad ꝓbationē ei⁹ oꝛ qđ lz illud qđ eſt genitū non poterit ꝓ tpe pñti vel futuro gñari tñ potuit gñari. Argumentū tñ tñ ꝓcludit q aliqñ aliqđ alterak ꝛ q tñ ad illā alterationē nō ſeq̄tur gñatio ſubſtātie. ¶ Ad tertiā oꝛ negādo añs loquēdo de gñatione ſubſtātie ꝓpe dicta q̄ eſt acq̄ſitio partis forme ſ balis poſt ptē. ¶ Ad quartā oꝛ ꝓcedendo q aliqua alteratio oꝛdinak ad gñationē ſz tñ nō opz q ſi fimis ſit impoſſibilis q media oꝛdinata in illum finez ſint impoſſibilia lz oporteat q ſint impoſſibilia vl' fruſtra. ¶ Et ad ꝓbationē ei⁹ dr̄ ꝓcedendo q qlibet ens appetit ſe ꝑmanere ꝛ dirigit ſuas opatōes ad hoc q ꝑmaneat tam diu ſicut placet ꝓmo directoꝛi: ꝛ oꝛ apud ꝓmū directoꝛē nō ē impoſſibile q ꝑmaneat: iō pt' in eē ꝑmanere q̄uis ſeq̄k gñatio ꝛ tūc ille opatōes fruſtrāt de illo fine. Solutōes aliaꝝ rōnū patēt ex dictis.

Dubitak ſcōo:vtrū omniū habentiū trāſmutationem adinuicem materia ſit vna. Et videk q non: qz illa quoꝝ materia eſt vna ſunt vnū numero: ſed nō oia tranſmutationem adinuicem habentia ſunt vnuz numero:g nō oīm tranſmutationem adinuicem habēntium materia eſt vna. ¶ In oppoſitū eſt p.in ꝓmo capi ꝓmi tractatus huius libri:improbans opionem ponēnium plura ꝓncipia materialia. ¶ Ad dubiū oꝛ q oīm tranſmutationem adinuicem habentium materia eſt vna:capiendo ly oīz diſtributiue: cum de quolibz trāſmutabili vez eſt dicere q ipſi⁹ eſt vna materia:ꝛ etiaz materia ipſius eſt in potētia ad formas alioꝝ trāſmutabilium:ſiue ad formas eiuſdē ſpēi:ndo materie trāſmutabilium adinuicem ſunt ſimilis nature:ita q vna nata eſt habere ſimiles formas illis::quales alia nata eſt habere. Et ſi querak vtrū materie q̄ ſunt ptes diuerſoꝝ gñabiliū vel coꝛruptibiliū diſtinguank numero. Rñdek q ſic:qz eadē materia in numero non eſt in formata formis ſubſtātialib⁹ ſpecificis ſpē diſtinctis. ¶ Et ſi querak vlterius vtꝝ oēs ille poſſint eſſe vna numero. Rñdek q ex oībus illis pōt ꝓſtitui vna materia numero totalis:ꝛ ſic ille erunt ptes vnius materie in numero:licet nunq̄ ſint omnes ille vna numero niſi capiak ly oēs collectiue:qz ptes ſimul ſumpte: ſunt totū qđ eſt vnū numero. ¶ Et ad rationem oꝛ q maioꝛ ē vera dūmodo capiak vnū numero ſecunde intentionaliter:ꝛ non ꝓme intentionaliter.

Dubitatur tertio vtz generatio vni⁹ fit corruptio alteri⁹. Et vr̃ q nõ. qz gñatio nõ est corruptio: g gñatio vni⁹ nõ ẽ corruptio alteri⁹. Añs pz. qz gñatio ⁊ corruptõ sũt mutatões distincte ¶ Scõo sic. gñatio vni⁹ aliqñ ẽ corruptõ multoz: g nõ ẽ pcise corruptio alteri⁹ añs pz de gñatiõe ignis ex multis stramib⁹ vel lignis ¶ Tertio sic. si sic seqret q sp essz eq̃lis multitudo entium. ꝓñs ẽ falsuz: g ⁊ añs. ꝓña pz: qz qñ vnũ gñak aliud corrũpek. ⁊ sp manerẽt eq̃ multa entia. ¶ Quarto sic. i generatõe asini ẽ alic⁹ gñatio: ⁊ tñ nõ ẽ alic⁹ corruptõ igr̃. Mior pz: qz foꝛa embꝛionis nõ corrũpik cũ ipa disponat materiã ad asini gñatões: mõ nihil agit ad corruptões sui. g nõ videk corrũpi ¶ Quito sic. i corruptõ ne asini nihil gñak. g ad corruptões vni⁹ nõ seqtur gñatio alteri⁹: ⁊ ꝓñs nec ecõtra. añs pz: qz si ibi aliq̃d generaret hoc essz foꝛa q̃ manet i cadauere: sz hoc nõ. qz ibi manẽt eadẽ accidẽtia ⁊ eadem q̃litas: g etiã manet eadẽ foꝛa. ¶ Sexto sic. i nutritiõe hois aliq̃d corrũpik. ⁊ tñ nihil gñak. igr̃. Mior pz de cibo. Mior pz: qz ibi nõ gñak materia eo q ẽ ingñabilis nec foꝛa hois: eo q ꝑus erat ⁊ ẽ indiuisibilis: nec totũ cõpositũ: qz qñ totũ compositũ gñak. aliq̃ ei⁹ ps gñak. sz illi⁹ cõpositi nulla ps gñak. ergo illud cõpositũ nõ gñak. ¶ Septio. sic. generatio lumis i medio siue scie in aꝛa ẽ gñatio: ⁊ tñ nulli⁹ ẽ corruptio: cũ lumẽ ⁊ scia nõ bẽant ꝓtraria ¶ Octauo sic. i corruptõe hois aliq̃d generak. ⁊ tñ ibi nihil corrũpik. igr̃. Mior pz: qz materia ⁊ foꝛa substãtialis manẽt. igr̃. ¶ Nono sic. i gñatõe mixti generak color: odor ⁊ sapor: ⁊ sic de alijs: ⁊ tñ nulla q̃litas corrũpik. cũ i elemẽtis nõ sunt aliq̃ q̃litates oppolite illis. ¶ In oppositũ est p. i ꝓio ca. ꝓmi tractat⁹ v. q ex eo materia ẽ cã p petuitatis generatõis ⁊ corruptiõis: qz generatio vni⁹ est corruptio alteri⁹. ¶ Ꝓo solutõe dubij.

Sciẽdus ẽ q in ꝓposito gñatio ⁊ corruptio pñt capi ꝑ illo qõ gñak vel corrũpik subiectiue: ⁊ sic illud qõ ẽ gñatio vni⁹ ẽ corruptio alteri⁹ successiue. ita q ꝓio ab eo remouek vna foꝛa substantialis: ⁊ postea alia introducik. Aliomõ possz capi gñatio ꝑ illo qõ ꝓducik sicut est foꝛa vel totũ cõpositũ: ⁊ corruptio ꝑ illo qõ corrũpik. puta ꝑ foꝛa vel toto cõpolito ꝓiomõ capiendo istos duos terios. s. gñatio ⁊ corruptio. dr̃ q generatio vni⁹ nõ ẽ ꝑpe corruptio alteri⁹: lz ad corruptionẽ vni⁹ seqtur gñatio alteri⁹: qz ipa materia nõ ꝑt naturalr̃ eẽ sine foꝛa substãtiali: nec ẽt ꝑt silr̃ ⁊ semel hr̃e plures foꝛas substãtiales: g ad corruptões siue remoti onẽ vni⁹ foꝛe a materia: seqr̃ gñatio vel introductio alteri⁹ foꝛe substãtialis in eodẽ. Sz capiẽdo illos terios gñatio ⁊ corruptio secõmõ. tũc aliqñ ad corruptõez totꝰ cõpositi vbi nulla foꝛa substãtialis corrũpik. seqtur aliqñ gñatio pluriũ: ⁊ aliqñ gñatio vni⁹ sicut ad corruptões hois: vbi nulla foꝛa substãtialis corrũpik. sequik aliqñ generatio pluriuz: ⁊ aliqñ generatio vni⁹. Silr̃ ad corruptiões alic⁹: aliqñ seqr̃ generatio totꝰ: vbi tñ nõ ẽ generatio alic⁹ ꝑtis: sicut i nutritione hois. Talis aũt generatio nõ ẽ nisi q̃dã ꝙgregatio duaꝝ entitatuz: ex q̃b⁹ postq̃ ꝙgregate sunt fit vnũ ꝑ se: sicut corruptio hois nõ ꝺr̃ nisi q̃dã segregatio ptiũ. Aliqñ aũt ad corruptõez vni⁹ vel pluriũ seqtur generatio totꝰ cõpositi ⁊ foꝛe substãtialis: ⁊ sic vlr̃ ad corruptões ſbe vni⁹ vel pluriũ q̃ ẽ corruptio cõpositi: vbi nõ ẽ corruptio foꝛe: ⁊ silr̃ ad corruptões cõpositi vbi ẽ corruptio foꝛe. seqr̃ generatio cõpositi vel foꝛe. Scõm tñ ponẽtes foꝛas substãtiales elemẽtoꝝ manere i mixto i eẽ remisso: nõ oportet q ad generatões vni⁹ ſ q̃rek corruptio alterius. ¶ Silr̃ apud ponẽtes aiaz vegetatiuã: sensitiuã: ⁊ intellectiuã: eẽ tres aiaꝝ in hoie realr̃ distinctas: nõ opz q̃ qñ hõ generak q aliq̃d qõ est ſba corrũpak. vel qñ hõ corrũpitur. q aliq̃d de nouo generek. Iste tñ opiniões postea ꝓbabũtur. ¶ De accidẽtib⁹ aũt ꝺr̃ q duplicia sunt accidẽtia: q̃dã sunt hñtia ꝓtrariũ: ⁊ q̃dã sunt non habẽtia ꝓtrariũ. De accidẽtib⁹ nõ habẽtib⁹ ꝓtrariũ tr̃ q ad corruptões vni⁹: nõ seqtur generatio alteri⁹: nec ecõtra. Sz accñtia hñtia ꝓtrariũ sunt duplicia: qz q̃dã sunt quoꝝ altera ꝓtrariozꝝ sp ẽ in materiata q materia nunq̃ abvtrozꝝ illoꝝ ꝓtrariozꝝ sepak. ⁊ i illis ad corruptões vni⁹ sequik generatio alteri⁹: ⁊ ecõtra Alia sunt a quib⁹ materia ꝑt separi sic q nec ipm nec suũ ꝓtrariũ materie inest: ⁊ in illis ad corruptões vni⁹ non seq̃tur generatio alteri⁹: nec ecõtra. ¶ Et ad rões dubij ante oppositũ. ¶ Ad ꝓmaz ꝺr̃ distinguẽdo ꝓñs: vel capiẽdo ipm in sensu ꝓpio q̃ est iste. Illud qõ est generatio vni⁹ rei nõ est illa eadẽ res q̃ est corruptio alteri⁹ rei: et sic ꝓcedit ꝓña ⁊ ꝓñs: vel in sensu impropꝛio q̃ est iste: q ad corruptiões vni⁹ rei non sequit generatio alteri⁹: ⁊ hoc loq̃ndo de reb⁹ q̃ sunt substãtie vel ꝓtraria: a quoꝝ quolz materia nunq̃ sepak. ⁊ sic negak ꝓña. ¶ Ad secũ dã ꝺr̃ ꝓcedẽdo q aliqñ generatio vni⁹ nõ est ꝑcise corruptio alteri⁹: ⁊ tñ bene stat q seqtur ad corruptiõnem vni⁹ rei. ¶ Ad tertiam ꝺr̃ negãdo: qz aliqñ generatio vni⁹ seqtur pluriũ corruptões: ⁊ aliqñ ad corruptiõem vni⁹ seqtur pluriũ generatio ¶ Ad q̃rtã ꝺr̃ negãdo minorẽ. ⁊ ad ꝓbatõem ei⁹ ꝺr̃ negãdo q foꝛa substãtialis embꝛionis nõ corrũpak. Et ad ꝓbatiõem ei⁹ ꝺr̃ q foꝛa substãtialis embꝛionis vel seminis nõ dispõit ad asini generatões. Sz ẽ q̃dã virt⁹ causata a patre generãte: q̃ est q̃daz foꝛa accidẽtalis disponẽs ipam materiã ad formã substãtialẽ asini introducẽdaz: tanq̃ instrumentũ: ⁊ celũ: ⁊ pria cã: ⁊ sol: sunt agẽtia ꝓncipalia. ¶ Ad quintã ꝺr̃ negãdo añs. Et ad ꝓbatões ei⁹ ꝺr̃ q lz maneat eadem q̃tas ⁊ maneãt aliq̃ q̃litates similes q̃s foꝛa substãtialis abiecta sibi nõ deteꝛiat vt ꝓmaneat i materia. tñ non manẽt q̃litates quas foꝛa abiecta sibi deteꝛiabat ⁊ q̃ cõcurrebãt ad ꝓducões talis foꝛe ⁊ cõseruatiões ei⁹. ¶ Ad. vj. ꝺr̃ negãdo minorẽ. ⁊ ad ꝓbationẽ ꝺr̃ q lz nullũ totũ generek generatõe ꝑpe dictam aliq̃ ptiz generek. tñ bñ generak generatõe impꝛopꝛie dicta: q est ꝙgregatio duaꝝ entitatũ ex q̃bus fit vnũ ꝑ se sine ꝓductiõe aliaꝝ entitatũ ¶ Ad septimã ꝺr̃ ꝓcedẽdo totũ argumẽtum: qz lumẽ non hz ꝓtrariũ: ⁊ lz scia bẽat ꝓtrariũ. tñ subiectũ ei⁹ ꝑt separi abvtrozꝝ illorum. ¶ Ad octauã ꝺr̃ q lz in corruptiõe hois nihil corrũpak corruptiõe ꝑpe dicta: q̃ ẽ corruptio alic⁹ substantie ⁊ foꝛe substãtialis. tñ ibi bñ aliq̃d corrũpik corruptione large dicta: q̃ est segregatio duaꝝ entitatũ ex q̃bus fiebat vnũ totũ compositũ. absq; corruptiõe alicui⁹ illaꝝ ptiuz. ¶ Ad. ix. ꝺr̃ ꝓcedẽdo totũ argumẽtũ: qz subiecta illaꝝ qualitatũ pñt esse sine illis ⁊ suis ꝓtrarijs.

Ad rões q̃stiois. ¶ Ad ꝓmã ptz solutio ex expõne text⁹. ¶ Ad secam ꝺr̃ negãdo ꝓñaz: qz ibi arguit a nõ amplo ad ãpluz: cũ distributione ampli ex pte minoꝛis extremitatis. ¶ Ad tertiã ꝺr̃ ꝓcedẽdo maiorem: capiẽdo hoc cõplexũ: sz generatio simplr̃ ꝑ generatõe sbe. ⁊ accidẽs ꝑ forma accidẽtali: ⁊ negak minorẽ eodẽmodo capiẽdo accidẽs. Et ad ꝓbatões ei⁹ ꝺr̃ cõcedẽdo: ⁊ distinguẽdo ꝓñs: vel capiẽdo accidẽs ꝓpꝛie ꝑ forma accidẽtali cui⁹ subiectũ est hoc aliq̃d: ⁊ sic negatur ꝓña. vel large capiẽdo accidẽs pro oi illo qõ nõ est ps essentialis alteri⁹ nec ecõtra: cui tñ inheret: sic cõceditur ꝓña: sz sic nõ capiebak in maioꝛe ⁊ minoꝛe. ¶ Ad quartã ꝺr̃ cõcedẽdo q foꝛa generak reriatiue. Et ad ꝑbatiõem ꝺr̃ negando maiorez. Et ad ꝓbatiõem ei⁹ ꝺr̃ q foꝛa fit ex materia capiẽdo ex pro in. ⁊ lz foꝛa nõ fiat materia nec ecõtra: nec materia fiat ꝑs formę: tamẽ materia fit subiectũ formę: ⁊ ipa materia in suo genere causandi cõcurrit ad fieri ipius formę: q̃ ꝑpe generak

terminatiue. Et ad confirmatiõez dr q̃ lz principia nõ fiant ex alterutris tanq̃ ex ptib⁹ essentialib⁹: sic q̃ vnuz fiat ex alio tanq̃ ex pte essentiali eius. tñ fiunt bene ex alterutris: sic q̃ vnũ fiat ex alio tanq̃ ex subiecto. ¶ Ad quintã dr concedẽdo q̃ aliq̃d pt generari ex illo qõ nõ est: qõ tamen pt esse ens terminatiue. Silr aliq̃d generat ex nõ ente simplr. i. ex illo q̃ nõ est ens in actu p formã acquirẽdam: ens tñ in potẽtia ad eam: lz non possz generari ex eo qõ nullomõ est ens: nec põt esse ens: r de isto visum est prio phicoz. ¶ Ad vj. dr negãdo añs. Et ad pbatiõem dr negãdo minorez. Et ad eã pbatiõem dr q̃ p. voluit dicere q̃ materia r forma nõ fiunt totalitatiue: sed totum bene fit totalitatiue: r lz neutra ps fiat: tamen ambe bñ fiunt: vna subiectiue r alia terminatiue. ¶ Ad. vij. dr negãdo añs. Et ad pbatiõem eius dr q̃ corruptio ex pte illius q̃ corrũpitur terminatiue: puta ipius forme est violenta: sed tamen ex pte efficiẽtis est naturalis: r etiaz ex pte materie per accidẽs. ¶ Ad viij. dr q̃ duplex est euidẽtia: scz euidẽtia absoluta: sicut est euidẽtia primi principij: r illa describitur sic. q̃ est assensus verus sine formidine causat⁹ naturaliter quo nõ est possibile intellectum alicui assentire: r in sic assentiendo decipi vel errare. De ista euidẽtia loq̃ndo concedit añs r negat ꝓña. Alia est euidẽtia cõditionata siue pm qd: r describitur sic: q̃ est assensus ver⁹ sine formidine causat⁹ naturaliter: quo nõ est possibile stante dei influentia generali r nullo facto miraculo: intellectum alicui assentire: r in sic assentiẽdo decipi vel errare: r istomõ loq̃ndo de euidẽtia negat añs.

¶ S. ds tractat⁹ in quo agit de alteratiõe r augmentatiõe vnũ cap'm bz.

Egnatione añt r alteratõe q̃d differant dicam⁹. Dicim⁹ eñ ipas esse diuersas trãsmutatiões: qñ aliud est subiectũ: r aliud est passio: r vtriusq̃ ẽ transmutatio. sit igit ꝓia ꝓclo. ¶ Generatio r alteratio differũt. pz: tum prio: qz alteratio est mutatio scdm qualitates cõtrarias vel medias subiecto manente eodẽ. Sz gnatio est huius toti⁹ in hoc totũ nullo sensibili manẽte eodẽ vt subiecto. Et ita pz q̃ lz maneat eadem qualitas in genito q̃ fuit in corrupto: nihilomin⁹ tñ est generatio: r illa maxie appareret qñ mutat insensibile in sensibile: puta aer in aquã. Pz scdo qz tũc est gnatio: qñ fit mutatio scdm substãtiã: vt cũ variatur respõsio ad interrogatõem factã p q̃d: sed tũc est alteratio: cũ est mutatio scdm qualitatem: puta qñ variat, respõsio ad interrogatõez factaz p quale. sz qñ fit mutatio scdm quãtitatem ẽ augmentatio vel diminutio: r qñ est mutatio scdm locũ: tunc ẽ loci mutatio: igitur gnatio r alij mot⁹ differunt. Pz scdo: qz subiectum gnationis ẽ yle. i. materia ꝓia. subiectũ añt alterationis est totũ cõpositũ. Pz ergo gnationem ab alteratiõe differre. iõ videndum ẽ quõ ipa differt ab alijs motib⁹: principaliter ab augmẽtatiõe r diminutõe. Sit ergo scda

Cõclusio .j.

¶ Diffinitõ alteratõis

¶ Diffinitio gnationis.

Conclusio .ij.

ꝓclo. ¶ Augmẽtatio r diminutio differunt ab alijs motib⁹ ex pte terminoz r ex pte modi trãsmutãdi. Primũ pz: qz augmẽtatio r diminutio sunt ad quãtitatẽ. gnatio r corruptio ad substãtiam: alteratio ad qualitatẽ. r loci mutatio ad vbi: Scdm pz: qz q̃d generat vel corrũpitur nõ mutat locum scdm totũ vel ptem: sicut illud q̃d augmẽtatur vel diminuit. Similiter in motu locali mobile mutat locũ scdm se totũ: saltem in motu locali recto. In motu autem circulari mobile retinet eũdem locũ totalem: non añt in augmentatione vel diminutiõe. ¶ Sed circa predicta queritur ex quo augmẽtatio r diminutio sunt motus scdm magnitudinem, an illud ex quo fit augmentatio sit actu corpus cuz. an sit potẽtia corpus eũ ab oi corpe sepatum: an sit potentia corpus eũ existens in aliquo corpe r sepabile ab ipso: ¶ Pro quo sit tertia ꝓclo. Augmẽtatio nõ fit ex corpus eo in potẽtia sepato ab omni corpe. pz: quia si sic tũc esset indiuisibile: r ex ipo nihil posset fieri maius: r illud q̃d esset in loco p se neq̃ per accidẽs: cũ sit indiuisibile: nec in vacuo: cũ ipm nõ sit ponẽdũ: igit ex illo nõ fit augmẽtatio ¶ Quarta ꝓclo. Augmẽtatio nõ fit ex aliq⁹ incorporeo incluso i aliquo corpe sepabili ab eo: pz tum prio: qz cũ augmẽtatio fiat cũ ptiali generatiõe: si augmẽtatio fieret ex materia in corporea extracta ab aliquo corpe: etiã r generatio q̃d est falsuz. Pz scdo: qz qua rõne in vno corpe possz esse materia sine q̃ntitate: eadez rõne r infinite: cũ materia secluſa q̃ntate nullũ occupat locũ. r sic ex eodẽ possent infinita fieri: q̃d est falsuz. Pz tertio: qz tũc generatio nõ esset nisi extractio vni⁹ ab altero: sz boc ẽ falsuz: cũ nõ sic appeat aer ex aq̃ fieri. Quinta ꝓclo. Oẽs ẽ dicere augmẽtationez fieri ex actu corpeo: pz: tuz: prio: qz ipsa nõ fit ex actu incorpeo. igit fit ex materia inseparata a q̃litate r q̃ntitate. Pz scdo: qz augmẽtatio nõ fit ex pũctis r lineis indiuisibilib⁹ si cut posuit plato: sz ex materia q̃ nuq̃ ẽ separata a passionib⁹ r foꝛa. Pz tertio: qz q̃dã gnatio fit ex materia quãta q̃ fuit alicui⁹ sensibilis: r ex illo eodẽ fit augmẽtatio: igit. Pz q̃rto: qz alias augmẽtatio nõ fieret p additõez magnitudis ad magnitudinẽ. igit augmẽtatio fit ex actu corpeo. ¶ Sz tũc q̃rit vtrum possibile sit aliq̃d augeri. Et añ. q̃ nõ: qz dictũ est augmẽtatõez fieri p additõez corpei

Conclusio .iij.

Conclusio .iiij.

Conclusio .v.

¶ Materia seiuncta q̃ntate nullũ occupat locum.

¶ Materia nũq̃ est sine forma r passionibus.

qđ augeť ⁊ ps augeť. sed illi⁹ qđ augeť q̄libz ps augeť. igit oporteret illđ corporeū qualz ptē illi⁹ penetrare qđ est ipossibile. ¶ Nec valz dicere sicut dicebāt antiq̄ q⁹ bñ fit augmētatio sine aduentu alic⁹ extrinseci, vt cū ex aq̄ fit aer p rarefactōez, ibi eī nō est augmētatio: sz ḡnatio aeris ⁊ corruptio aq̄. g⁹ vr̄ q⁹ nihil possit augeri. ¶ Scđo ad idē qđ augeť vel diminuitur manet vnū ⁊ idē. sz in trāsmutōe aq̄ i aerē nihil manet vnū ⁊ idē. igr̄ ibi nō est augmentatio. Ad hāc q̄stiōez fit sexta ꝓclo. ¶ Possibile ē aliq̄d augeri: pz. tuz prio ex pte nutrimēti in ordie ad illđ qđ augeť. qz corp⁹ aīatū fit maⁱ aduentē fibi nutrimēto: qđ pri⁹ erat ꝓtrariū ⁊ dissimile corpi aīato: ⁊ qđ tūc est in potētia ad corp⁹ aīatuz: ⁊ i actu aliđ p formā nutrimēti: ⁊ postea fit sile ⁊ querti tur i sbaz corpis aīati. tūc eī ex eo nō fit aliq̄d p se extīs: qz tūc essz ḡnatio: sz augmētat illud qđ pri⁹ erat p hoc q⁹ nutrimētuz qđ aduenit carni ꝓuertit in carnē. ⁊ qđ aduenit osi ꝓuertit i os. Pz scđo ex pte illi⁹ qđ augeť ⁊ ex pte cibi p duo exēpla. Nā corp⁹ aīatuz ꝓuertit cibū in sui naturā: sic vinū aquā fibi appositā. sz i hoc fit dria: qz vinū debilitat p appōnez aq̄. aīatū ẋo fortificat p additōez nutrimēti. ¶ Scđm exēplū: qz ignis cōuertit in sui naturam ligna fibi approximata sz ignis genit⁹ nō multū ꝓtinuet igni ꝑcedēti. Igit corp⁹ aīatū ꝓuertit cibū in sui naturaz q̄ fibi in magno tpe ꝓtinuať. ¶ Sz tertio q̄rit. qđ ē illud qđ augeť. an cib⁹ aduenies: an corp⁹ cui aduenit: an totū aggregatū. Et videť q⁹ vtrūq; augeať. qz vtrūq; p additōem alteri⁹ fit maⁱ. ¶ Ad hāc aūt q̄stiōez fit septima ꝓclo. Corp⁹ aīatū cui aduenit nutrimētū augeť. pz: qz tale corp⁹ ē illud qđ manet vnū ⁊ idē añ ⁊ post: ⁊ nō cib⁹: g⁹ tale corp⁹ aīatū augeť. sicut si aq̄ apponeret vino: aq̄ nō đ augeri: sz corrūpit: vinū aūt đ augeri. Pz scđo: qz cū caro calefit: caro ipa đ calefieri ⁊ nō caliditas q̄ nō erat ante. igit etiā corp⁹ aīatū augeť. Pz tertio: qz i corpe aīato ē pricipale alterās: puta aīa ⁊ colo⁹ naturalis: igr̄ ipz augeť. Pz q̄rto: qz illđ q⁹ augeť cui aduenit aliq̄d: sz illud ē corp⁹ aīatū ⁊ nō cib⁹: igr̄ corp⁹ aīatū augeť. ¶ Octaua ꝓclo. octo sunt ꝓditōes augmētatiōis. Pria est: qz illi⁹ qđ augeť q̄lz ps augeť. ⁊ illi⁹ qđ diminuiť q̄lz ps diminuiť. Scđa ē. q⁹ illud qđ augeť manet vnū ⁊ idē añ trāsmutatiōem ⁊ post. Tertia ē. q⁹ augmētatio fit alioquo extrinseco aduenīēte. Quarta ē. qđ ꝓpter augmētatōez nō oz ponere vacuū. Quita ē. q⁹ nō fit penetratio dimēsionū. Sexta ē. q⁹ augmētatio nō fit aliquo incorpeo aduenīēte. Septia ē. q⁹ ptes etherogenie augenť p hoc q⁹ ptes omogenie augenť. Pz: qz ptes etherogenie ex omogeneis cōponūtur. Octaua q⁹ illi⁹ qđ augeť. q̄libz ps augeť scđz formā ⁊ nō scđz materiā. Pz p duo exēpla: qz si p aliquā mēsurā trāseat aqua: sp aqua illa manet eadē scđm formā: ⁊ nō scđz materiā. Scđm ē q⁹ sicut etherogenia sp manēt eadē scđz formā. sz nō oino maneāt eadē. ita etiā ptes in augmētatōe manēt eedē scđm formā. sz eaꝝ q̄dā sint manifeste vt man⁹ ⁊ ocul⁹: ⁊ q̄dam sint occulte vt os. ¶ Ultima ꝓclo. sz augmētatio cōueniat cū ḡnatiōe ⁊ nutritōe: ipa tñ est mutatio ab eis differēs. Pria ps pz q⁹ tū ad ḡnatiōez: qz sicut nō generať aīal vle. sz singulare. ita nō augeť aīal aliud a singulari. De nutritōe pz: qz idē nutriť ⁊ augeť. ⁊ fere ex eodē fit nutritō ⁊ augmētatio. Scđa ps pz spāliter q⁹tū ad nutritiōez. Tuz prio: qz ex materia iq⁹tū ē in potētia caro vl̄ os đ fieri nutritio: sz iq⁹tū ē q⁹ta đ fieri augmētatio: qz augmētatio ē ꝓuersio nutrimēti i substātiā nutriti: p quā fit ipz maⁱ. Nutritio ẋo solū est cōuersio nutrimēti in sbam nutriti. Tum scđo: qz aīalia q⁹diu viuūt nutriunť. ex eo q⁹ vita ꝓsistit i calido ⁊ būido: q̄ nō pñt remanere nisi būidū ꝓtinue restaureť. sz aīalia nō sp augeňt. qz cū foza nō fit sine materia ipa inuenit aliq̄ materiā ita impurā q⁹ non pōt pl⁹ cōuertere q⁹ depditū fit: ex eo q⁹ materia cōtinue fit ipurior sicut p additionem aque: vinū cōtinue debilitatur.

Lōclo vltima

Alle nō ḡnať nec augmētať

Aialia q̄diu viuūt nutriūť sz nō sp augētur.

De generatiōe aūt ¶ Iste est secūdus tractat⁹ huius primi libri: in quo p. determinat de alteratiōe ⁊ augmētatiōe: ⁊ dividit in duo capitula. primū capitulū est de alteratōe. scđm est de augmētatiōe. scđm. ibi. de augmētatiōe. In prio capitulo ꝓmittit talē suppōem: q⁹ aliud ē subiectū: ⁊ aliud passio: q̄ illi subiecto inheret: siue de illo subiecto nata est dici: ⁊ q⁹ vtriusq; eoꝝ ē trāsmutatio. ¶ Ista aūt suppō pōt intelligi de terminis ⁊ de reb⁹. Si de terminis: tūc p subiectū intelligiť termin⁹ de pdicamēto substantie supponēs pro substātia p se existēte in actu. vel terminus absolut⁹ pdicabilis essentialiter ⁊ q̄ditative de ꝓnoie demōstrāte rem pro qua supponit. Et p passionem intelligiť termin⁹ pdicabilis accidētaliter de illo subiecto: ⁊ vtriusq; horꝝ est trāsmutatio. Nam aliq̄n est trāsmutatio ꝓpter quaz mutať responsio subiecti: hoc est fm terios de pdicamēto substātie siue terios pdicabiles q̄ditative de ꝓnoie demōstrāte rez ꝓ qua

Tđuctio .vi.

Tđuctio .vij.

Tđuctio .viij. cō tinens Condiciones Augmē tatiōis.

talis terminus supponit. Et aliqñ est transmutatio ꝓpter quã mutat rñsio ſm passiones: hoc ē terminos ꝑdicabiles accidētaliter de illo subiecto. Si vero intelligatur de reb⁹: tūc p subiectū intelligit substãtia per se existẽs: ⁊ p passiones intelligit passio realiter inherẽs ¶ Isto supposito dicit p. q alteratio ē mutatio alicui⁹ subiecti ſm qualitates ⁊trarias vel medias: ipo subiecto manẽte eodẽ. Sed gñatio est mutatio hui⁹ toti⁹ in hoc totũ nullo sensibili manẽte eodẽ vt subiecto. In ꝓposito aũt ꝺz capi ille termin⁹ totũ cathegoreumatice Ex ista aũt diffinitiõe gñationis ꝑz q nõ est incõueniens qualitates sensibiles ⁊ materiã qualitatib⁹ sensibilib⁹ informatã manere eadẽ in generatiõe: ꝫ substãtia cõpleta q̃ est hoc aliq̃d nõ manet eadẽ. ⁊ sic p sensibile subiectũ p. intelligit substãtiaꝫ cõpletã actu existẽtem. Dicta eñ descriptio gñatiõis nõ est ꝑcise gñatõis nec etiã corruptiõis: ꝫ aggregati ex corruptiõe vni⁹ ⁊ gñatõe alteri⁹. ⁊ sic ꝓprie diffinitũ est aggregatã gñatio vel corruptio. vel gñatio cñ corruptõe. T. Maxime aũt. ¶ Hic p. subdit q tũc euidẽtissime appꝛret generatio simplr. qñ ex insensibili fit sensibile subiectuꝫ: vt qñ ex aere fit aqua. T. Illi autez. ¶ Hic phũs scõo subiũgit q si in gñatiõe simplr maneret eadẽ qualitas in genito q ꝓi⁹ fuit in corrupto: nihilomin⁹ tñ essꝫ generatio simplr. Sup isto dicto aliq̃ fundãt istã ꝓpõnẽ q vna ⁊ eadẽ qualitas in nũero ꝑt manere naturalr in genito ⁊ corrupto: puta illa qualitas q̃ nata est ꝓuenire genito ⁊ corrupto. Et sibr illa q̃ ⁊trariaꝫ dispositionibus req̃sitis ad ꝓseruatiõez formę substãtialis corrupti: ⁊ ẽ cõuenies ad introducẽdum ⁊ cõseruãduꝫ formã substãtialem geniti. Aliq̃ tñ aliter dicũt q manet vna ⁊ eadẽ qualitas in spẽ. nõ tñ in nũero. T. Mñ q̃dez. ¶ Hic p. generaliter ponit ꝺriam gñalem inter generatiõem ⁊ alios mot⁹. dicẽs q si fiat trãsmutatione ſm quãtum: tũc est augmẽtatio vel diminutio: ⁊ hoc appet qñ mutatur rep̃sio ad interrogatiõez factã p illud q̃sitiuuꝫ q̃tum. Sed qñ fit trãsmutatio ſm locũ: est loci mutatio: ⁊ hoc apparet qñ mutat responsio ad q̃stionem factam per illud q̃sitiuum ꝺbr: sed quãdo est mutatio ſm passionem ꝓpter quaꝫ mutat rep̃sio ad q̃stionem factaꝫ p illud quesitiuum quale: tũc est alteratio. Sed si subiectũ nõ maneat idẽ ⁊ q mutet responsio ad interrogatiõem factã per illud q̃sitiuum quid: tũc est generatio vel corruptio simplr dicta. T. Est aũt yle ¶ Hic p. ponit ꝺriam inter gñatiõem ⁊ alteratiõez ex pte subiecti: q. ꝓpriũ subiectuꝫ gñatiõis est yle. i. materia prima: ꝫ sibi nõ attribuat gñari: sed toti cõpositi: ex quo totuꝫ cõpositũ est noti⁹ cõiter loq̃ntibus q̃ materia ꝓma. Sꝫ subiectũ alteratiõis saltez qñ denoiatur alterari de vna qualitate in aliã manẽs idez: est substãtia per se in actu subsistẽs: q̃ ꝺz hoc aliq̃d. Ex quo ꝑz q illud qñ denoiat gñari: nõ est vnũ ⁊ idẽ ante gñatiõez ⁊ post gñatiõem: cũ ipm ante generatiõez nõ sit: sed tñ illud qñ denoiat alterari: est vnũ ⁊ idẽ ante alteratiõem ⁊ post alterationem.

Diffinitio alterationis.
Diffinitio generatiõis.

Queritur vtrũ generatio ẽ alteratio? Et ꝟidetur q sic: q. omnis mot⁹ successiu⁹ qui nõ est ad quãtum: vel vbi: est alteratio: sed generatio est huiusmodi igitur. maior videtur esse p. quinto phisicoꝝ: vbi p. videtur velle q quilibet motus vel est ad qualitatem q̃ titatem vel vbi. ¶ Secũdo sic. generatio albedinis est generatio: ⁊ etiam est alteratio: ergo generatio est alteratio. ¶ Tertio sic. omnis mot⁹ ad qualitatem est alteratio: sed generatio est mot⁹ ad qualitatem: ergo generatio est alteratio. Minor ꝑz primo: q. generatiõ motus ad formã substãtialem diuisibilem: modo omnis talis est qualitas: cum ipsa sit paritas vel imparitas: igitur. Secũdo: q. a forma substãtiali aliq̃d denotatur quale. ergo ipsa est qualitas: ⁊ per 2ñs mutatio ad ipsaꝫ est mutatio ad qualitatez. ¶ Quarto sic. Motus ad grauitatẽ vel leuitatem ẽ gñatio ⁊ etiã alteratio: ergo gñatio est alteratio. Maior ꝑz: q. vt ꝺi. cõmẽta. grauitas ⁊ leuitas sunt forme substãtiales elementorum. Minor ꝑz: q. grauitas ⁊ leuitas sunt qualitates. ¶ Quinto sic: alteratio ē generatio: ergo econtra. antecedens ꝑz: q. alteratio est motus ad substãtiam. ¶ Sexto sic omnis alteratio ē de nõ esse qualitatis ad esse qualitatis: ergo oĩs alteratio ē generatio. ¶ Septimo sic. omnis mot⁹ ē generatio: sed alteratio ē motus: ergo alteratio ē generatio. Maior patz: per commenta. sic diffinitẽtem motum. Mot⁹ est generatio partis post partez illius. i. perfectionis ad quã tendit motus donec perficiat ⁊ sit in actu. ¶ Octauo sic. omnis mutatio per quam aliquid aliter ⁊ aliter se habz est alteratio: ꝫ ſm gñatiõem aliq̃d aliter ⁊ aliter se hꝫ: ergo generatio est alteratio. Minor patz: q. per generationem materia se aliqualiter hꝫ: qualiter se non habuit ante: cum sit aliqualis qualis ꝓius non fuit. ¶ In oppositum est p. in primo ca. secũdi tractat⁹ huius primi libri. ponens differentiam inter generatiõem ⁊ alterationem ex pte subiecti. ¶ Prosolutõe q̃stionis est.

Sciendũ q̃ iste termin⁹ alteratio vt ad ꝓpositũ sufficit capitur dupliciter: vnomodo ꝓ omni mutatione per quã acq̃ritur aliqua qualitas siue forma ꝓpter quã mutatur denoiatio ſm ꝓcreta ꝑdicamẽti qualitatis respectu subiecti supponentis ꝓ re que realiter trãsmutatur. Alimodo capit ꝓ mutatione p quam acq̃ritur aliqua qualitas in subiecto qñ est ens compositũ cõpletũ ⁊ perfectum manens vnũ ⁊ idez ante transmutationem ⁊ post transmutationem: ꝓpter quam variatur denominatio ſm cõcreta ꝓdicamenti qualitatis vel variaretur si noia essent impositaꝝ respectu subiecti supponentis ꝓ ente cõposito ⁊ ꝑfecto In notato sit.

Conclusio Generatio ꝓio modo capta est alteratio capiẽdo alteratiõem primomodo: sed nõ est alteratio scõomõ capiẽdo alteratiõem. Pria ps ꝑz: q. qñcũq̃ est gñatio substãtie acq̃ritur aliqua forma substãtialis in materia q̃ est qualitas ipi⁹ materie ꝓpter quã mutat denoiatio ſm ꝓcreta ꝑdicamẽti qualitatis respectu subiecti supponẽtis ꝓ ipa materia vel mutaretur si essent noia impositа: ergo gñatio substãtie est alteratio primomõ capiẽdo illũ terminũ alteratio: et hoc capiẽdo alteratiõem ꝓ subiecto qñ alterat siue in quo aliq̃d acq̃ritur vel ꝓ illo qñ acquirit. Q autem gñatio substãtie nõ sit alteratio scõomõ capiẽdo alterationem ꝑz: q. in generatiõe substãtie ante gñatiõem ⁊ post nõ manet subiectũ qñ est ens cõpletuꝫ ⁊ ꝑfectũ respectu cui⁹ variatur denoiatiões ſm cõcreta ꝑdicamẽti qualitatis: ꝫ maneat vnũ ⁊ idẽ subiectũ realis inhesionis. Nam ante generatiõnem denoiatur illud qñ ꝺz corrupti: ⁊ post generatiõem denoiatur illud qñ est genitũ. Materia tñ in qua qualitas acquiritur ãte gñationem est eadem cuz illa in qua est illa qualitas post generatiõez. ¶ Sed tñ si capiat gñatio scõomõ ꝓ trãsmutatiõe ꝓpter quã hoc verbũ incipit verificari de ꝓ noie demõstrante rem aliquã: ⁊ capiẽdo alteratiõem ꝓ illo qñ acq̃ritur ⁊ primomõ: tũc oĩs generatio ẽ alteratio: ⁊ oĩs alteratio generatio. ꝫ alia sit ratio generationis: ⁊ alia sit ratio alteratiõis. De rõne em generationis est q̃ sit de non subiecto in subiectuꝫ. De rõne aũt alteratiõis est qñ sit de subiecto in subiectũ. ¶ Similiter aliqua generatio ẽ alteratio: capiẽdo scõomodo alteratõez: siue ꝓ subiecto qñ alterat siue ꝓ forma q̃ acq̃ritur: cũ diffinitio vni⁹ ⁊ etiã alteri⁹ vni ⁊ eidẽ cõ

ueniant. Si ñ alteratio capetur non solũ pro introductione forme vel depditiõe forme: sed pro corruptione vnius forme succesiua ⁊ introductione successiua alterius forme cui⁹ subiectũ est materia pria manẽs eadez ante generatõem ⁊ post gñatiõez: ⁊ nullũ subiectũ generationis sit vnũ ⁊ idem: ⁊ aliqõ subiectũ denoiationis est vnũ ⁊ idem: tũc nulla generatio ẽ alteratio: capiẽdo illũ terminũ generatio vt distinguit̃ ꝓtra corruptiõem: iz bene se habeat vt ps alteratiõis: illo tñ mõ nõ capit p. qñ diffinit generatiõez. dicẽs q̃ est mutatio hui⁹ toti⁹ in hoc totũ nullo sensibili manẽte eodem vt subiecto: sz caput gñatiõem pro gñatione ⁊ corruptiõe simul: ⁊ intelligit diffinitio sic. Gñatio ẽ transmutatio qua subiectũ precedẽs nõ est cũ ante essz: ⁊ aliud est cũ ante nõ essz vel immediate post erit ⁊ iam nõ est: ⁊ nõ manet aliqõ idẽ subiectuz qõ ẽ substãtia cõpleta ⁊ p se existẽs q̃ denoiatur generari vel corrũpi ante generatiõem ⁊ post generationem.

Dubitatur vtz in corruptiõe substãtie ex p te formaz substãtialiuz fiat resolutio vsq̃ ad materiaz primã. ¶ Et arguit̃ q̃ nõ. q: pri⁹ erit vnã formã a materia abici q̃ alia introduci: ergo si abiciãtur oẽs forme substãtiales a materia: tũc materia maneret nuda: ergo nõ fit resolutio vsq̃ ad materiã primã. ¶ Scõo sic: nihil corrũpitur nisi a suo ꝓtrario: sed forma substãtialis nõ hz ꝓtrariũ: ergo ipa nõ corrũpitur: ⁊ p ꝯs a materia nõ ꝑt abici: ergo nõ fit resolutio vsq̃ ad materiã primã ex pte formaz substãtialiũ. ¶ Tertio sic ꝟz p. em bio pri⁹ viuit vita plãte q̃ vita aĩalis: ⁊ pri⁹ vita aĩalis q̃ vita intellectiua. vel ergo aduenĩte aĩa sensitiua abicitur vegetatiua: ⁊ aduenĩte intellectiua abicitur sensitiua: vel nõ si nõ: habeẽ intentũ. Non ꝑt dici q̃ sic: q: aĩa vegetatiua nõ contrariat̃ sensitiue: ergo nec sensitiua intellectiue: ergo vna nõ corrũpitur alia aduenĩte ⁊ sic habeẽ ꝓpositum. ¶ Quarto qñ ex viuo fit cadauer manet forma carnis ⁊ etiam ossis cũ adhuc illa corpora dicuntur caro ⁊ os: ergo in corruptione viui non omnes forme abiciunt̃ a materia: ergo non fit resolutio vsq̃ ad materiã primã. ¶ Quinto sic. cum generatur mixtũ ex elementis: forme substãtiales elemẽtorum manent in eo: quia vt dicit p. in ca. de mixtione non corrũpitur altez neq̃ ambo: sed saluatur virtus eorum: ergo in tali corruptione non fit resolutio vsq̃ ad materiam primã. ¶ Sexto si sic sequeret̃ q̃ ex semine hominis non deberet potius generari homo q̃ asinus vel aliquid aliud: sed hoc ẽ falsuz: igit̃. consequẽtia pz q: si sic in genito nihil manet quod fuit in corrupto ni si materia: ⁊ p ꝯs oẽs dispositiões ⁊ qualitates existẽtes in semine seminis hois ad gñatiõem hois disponẽtes remouẽtur a materia ãte gñatiõem: ⁊ tũc materia manet indifferẽs ad oẽm formã substãtialez recipiendam: ⁊ p ꝯs ex illa materia nõ pot⁹ generatur hõ q̃ bos vel asin⁹. ¶ Septimo sic arguit̃ aliqua forma substãtialis manet in genito q̃ fuit in corrupto: ergo in generatione sin pliciter siue substãtie nõ fit resolutio vsq̃ ad materiã primã. añs pz: q: manet eadẽ forma corpozeitatis cũ alias nõ maneret idem corp⁹ qõ falsuz ẽ ex quo materia manet eadem q̃ est longa lata ⁊ pfunda: igit̃ ⁊ corp⁹. Etiã dicit cõmen. in libro de substãtia orbis q: dimensiones interminate sunt eterne in materia. ¶ Octauo sic: si in generato manet eadẽ qualitas que prius fuit in corrupto: ergo nõ fit resolutio vsq̃ ad materiã primã. añs pz: de qualitate simbola. ¶ In oppositũ videt esse Ar. ponens viam inter gñatiõem ⁊ alterationẽ cum dicit q: subiectũ ꝓpriũ generatõis est vle: ⁊ per vle p. intelligit materiã. ¶ Pro solutiõe dubitationis est.

Sciendum Q̃ per resolutionem fieri vsq̃ ad materiaz primã in ꝓposito nihil aliud intelligim⁹ nisi q: in generatione ⁊ corruptõe non manet aliquod vnum ⁊ idem in genito quod prius fuit in corrupto aliud a materia: puta nec forma substãtialis nec forma accidentalis. ¶ De resolutiõe autem que fit ex pte formarum substantialium vtrum fiat vel non fiat videbitur primo vtrum: scz nulla forma substãtialis maneat eadem in genito que pri⁹ fuit in corrupto vel nõ. Postea vero videbitur de formis accidentalib⁹. ¶ Circa hanc dubitationem sunt diuerse opiniones. vna est aliquorum dicentiuz formas elementorum manere in mixto. ¶ Alia ẽ opinio dicentiũ q: sunt plures forme substantiales in eodẽ cõposito subordinate ꝟm ordinatõem p̃dicatoz quidditatiuoz: ⁊ q: semp forma correspõdens predicato cõtoz: cum materia se habeat p modum materie respectu forme minus cõis respondẽtis p̃dicato quidditatiuo min⁹ cõmuni: ⁊ qõ solum est vna forma specifica vltima correspondẽs predicato vltimo q̃dditatiuo cõi. qõ est spẽs spãlissima: vel singulari quod ẽ indiuiduũ respectu cui⁹ forme: oẽs alie forme dicũtur dispõnes materie: ⁊ illa sola est actus vltimat⁹: ⁊ hoc videtur velle cõmentato: primo phisicoz dicens q: q̃cunq̃ sunt inter materiã primã ⁊ vltimam formã sunt materie composite ⁊ forme composite: ⁊ videtur q: per intermedia illa non debeat intelligere aliud nisi huiusmodi formas subordinatas ꝟm subordinationez p̃dicatoz quidditatiuoz. ¶ Tertia est opinio aliquorum ponẽtium formã corporeitatis manere in genito ⁊ corrupto. ¶ Quarta est opinio dicentium q: in viuo aliqua ẽ forma carnis ⁊ aliqua est forma ossis. Et iste opiniones in hoc cõueniunt q: nõ semper in generatione ⁊ corruptione fit resolutio vsq̃ ad materiam primã ¶ Secũdum primam autez opinionem solum in generationibus ⁊ corruptionibus elementoz: ex pte formarũ substãtialium fit resolutio vsq̃ ad materiam primam: sed non in generationibus ⁊ corruptionibus mixtoz. ¶ Et secũdum secundã opinionem nunq̃ fit resolutio vsq̃ ad materiã primam ex pte formalium substãtialium: cum semper de ꝓnoie demonstrãte rem que manet eadem prius in genito ⁊ post in corrupto aliquod predicatum quidditatiuum vere predicatur: puta iste terminus ens. ¶ Secundum autem tertiã opinionem nunq̃ fit resolutio vsq̃ ad materiã primam ex pte formarum substãtialiuz: cum semp aliquid qõ fuit ps corrupti postea erit ps geniti: cum ipsum oz corpus ⁊ forma corporeitatis ¶ Similiter secũdum quartã opinionem in corruptione hominis vel alteri⁹ aĩalis non fit resolutio vsq̃ ad materiam primaz: cum forme substãtiales carnium ⁊ ossium que fuerũt in animato qõ corrumpitur: nunq̃ corrũpuntur aduenĩente alia forma. ¶ Alie sunt opiniones due ponentes fieri resolutionẽ ex pte formarum substãtialium vsq̃ ad materiã primã quarum vna est ponens in homine duas formas substantiales quarum vna est sensitiua ⁊ alia anima intellectiua que quidem forme sicfe habẽt ad inuicem q: simul introducuntur in materia ⁊ simul remouentur ab ipsa. ¶ Differentia tamen est in hoc q: vna per generationem ꝓprie dictam introducitur in materia ⁊ alia p creationem. ¶ In aliis tamen rebus ab homine nõ videtur ista opinio ponere plures formas substantiales in eodem composito. ¶ Alia vero est opinio ponens in quolibet composito solum vnam formam substãtialez ¶ De prima autem opinione que ponit formas elemẽtorum manere in mixto: videbitur in fine huius primi ¶ Secunda vero opinio que ponit tot formas substantiales subordinatas quot sunt predicata quidditati-

Opinio.j.

Opinio.ij.

Opio.iij.

Opio.iiij.

Opio.v.

Opio.vj.

na: probat dictum suum primo sic. si per eandem formam per quam homo est homo: homo esset animal: tunc omne quod ineſt homini per formā per quam est homo: ineſt homini per formā per quam est animal. et per ꝓns omne qđ ineſt homini inquātum est homo: est ei inquārum est aīal: qđ est falsum: quia risibile cōuenit homini inquātum est homo: t tamen risibile nō conuenit homini inquātum est aīal vt notum est. cōsequētia ꝓz: qz omne tale aut ineſt homini inquātuz homo: vel inquātum animal. Non inquātum homo: quia sensibile cōuenit homini inquātuz animal. Non inquātum aīal vt ꝓz de ribili. ¶ Scōo sic. forma generis pōt remanere corrupta forma spēi eius: ergo sunt realiter distincte: añs ꝓz: qz plura accidentia nō eadem nūero manēt in genere t corrupto quoz subiectū est cōpositū ex materia t forma: ergo eadē forma substātialis manet t illa nō est forma speciei. ergo est forma generis. ¶ Tertio sic. Partib⁹ diffinitōis corrūdent ptes rei: ergo generi corrūdet alia ps rei ab ea q̄ corrūdet differētie. añs ꝓz p. vij. metaphi. ꝓz generi nō correspōdet sola materia: qz gen⁹ dicit formā mediam inter potentiam t actū vt dicit cōmen. scōo metaphi. cōmento tricesimo tertio: ergo generi correspondet vel forma tm: vel forma cū materia: aut forma differētie. ¶ Quarto sic. phūs secūdo metaphisice. ꝓbat q nō est ꝓcessus in infinitum in causis formalib⁹: ꝓ hoc qđ nō est ꝓcessus in infinitum in ꝑdicatis quidditatiuis: ergo videtur p. velle q ꝑ diuersitatem taluz predicatoz diuersificātur forme in eadē re. ¶ Quinto sic. dicit cōmen. secūdo metaphisice cōmento tricesimo q materia primo recipit plures formas: t mediātibus illis recipit formas alias vsq; ad individuales. Tales aūt forme quaz vna mediāte alia recipiē differūt abinuicez: cū nihil sit medium recipiēdi scīm: ergo videtur q sint ponēde plures forme substātiales sibinuicem subordinate ꝓz subordinationem ꝑdicatoz quidditatiuoz. ¶ Contra istā opinionem ponitur talis.

Conclusio ¶ non sunt ponende tot forme substātiales vel accidentales in aliqua re quot predicata quidditatiua possunt predicari de tali re. siue de ꝓnomine demonstrante talem rem. Patz primo sic. qz tūc sequeretur q in angelo t in qualibet forma accidē tali essent tot forme quot predicata quidditatiua predicātur de ꝓnominibus illas res demōstrātibus. ꝓns est falsum: ergo t añs. ꝓña nota est t minor ꝓbatur: qz tūc in michaele esset vna entitas per quā est substātia t alia per quā est spīrit⁹: t alia per quam est michael: t sic michael esset substātialiter compositus ex tribus substantijs siue formis: quod omnes negant. Similiter in deo essent plures forme: cum de ꝓnomine demōstrante deum plura predicata quidditatiua predicari possunt: t tamen fide tenemus deum esse eēntiā omnino simplicem: t omni compositione carentem. Similiter in albedine esset aliqua entitas ꝑ quam essz qualitas: t alia per quam esset color. t alia ꝑ quā esset albedo: qđ apud oēs negatur: cū omnes cōcedūt nullā formam simpliciter vnaz cōponi ex ptibus essentialiter t specifice distinctis: t ꝓña ꝓz: qz si detur oppositū ꝓntis tunc forme nō multiplicātur ꝑm diuersitatem t multitudinem ꝑdicatorum quidditatiuorum. ¶ Secūdo sic si sic seq̄retur q possibile essz aliquem esse ignem t nō esse corpus aut substātiam: t aliquid esse hominem et non esse animal aut substātiam. ꝓns est falsum: igitur t antecedēs. ꝓña ꝓz: qz deus potest cōseruare materiā ignis cū sola forma igneitatis: sic q destruatur forma corporeitatis t forma a qua ds substantia. Similiter potest cōseruare materiā hominis cum aīa rōnali: destructa forma animalitatis t forma substantialitatis: cum iste sint distincte realiter: t vna non ē ps essentialis alterius: ex quo scōm sic loquentes compositum ex materia t forma correspōdente ꝑdicato superiori se hz vt potētia: t est prius tpe in ordine ad formā correspōdentem ꝑdicato inferiori: ergo cōpositum ex materia t forma correspōdente ꝑdicato superiori potest totaliter corrūpi remanēte cōposito ex materia t forma correspōdente predicato inferiori. ¶ Velibet tamen illaz formaruz ꝑm sic loquētes inberet realiter ipi materie. Et hz ꝑm sic loquētes forma correspōdens ꝑdicato superiori se hz vt dispositio materie requisita ad introductiōem forme correspōdentis ꝑdicato inferiori. deus tñ vicem illius supplere potest cū illa forma cōcurrat in genere cause efficiētis secunde: t q deus potest mediāte causa efficiente secunda: potest sine ea agere. ¶ Tertio: si sic sequeretur q nullū superius predicatur essentialiter t quidditatiue de suo inferiori. ꝓns ē falsum t destruens omnem doctrinam: ergo t antecedens. ꝓña ꝓz: quia superius predicatur essentialiter t quidditatiue de ꝓnomine demōstrante rem cōpositaz precise ex materia t forma correspōdente tali predicato superiori: t tamen inferius non potest predicari de ꝓnomine eādem rem demonstrāte: cū illa res se hz vt ps integralis vel essentialis in ordine ad rez de cuius ꝓnomine demōstrāte tale inferius predicatur. modo nihil vnum t idē vniuoce sumptum ꝑdicatur essentialiter t q̄dditatiue de toto t de pte. ¶ Quarto sic. si sic sequeretur q possibile esset aliqđ aīal esse qđ non essz rationale siue irrationale. ꝓns est falsum t destruens multos passus logice: cum ex diuersis passibus logice habeatur diuīctum ex specieb⁹ vnum genus dimidētibus cōuertibiliter se habere cum illo genere: t a negationib⁹ inferioz contētoz sub vno gerere ad negatiōez superioris esse bonam ꝓnam. ꝓña tamen principalis ꝓz: q: oē prius essentialiter t realiter distinctū a posteriori qđ pri⁹ non est cā prima: pōt ꝓseruari ineſſe a prima causa sepatum t distinctū loco t situ a posteriori. dum modo sint entitates reales: sed sic est de illo qđ correspondet illi generi animal t illi speciei spāliſſime homo: igitur illud qđ correspōdet illi generi animal pōt in rerum natura existere distinctum t sepatuz loco t situ ab illo qđ realiter est homo vel brutuz. Et similiter argueretur de ista specie homo in ordine ad sua individua: t sic ꝑm istos cōcederentur iste ꝓpositiōes homo laborat in vineis: homo potat: homo comedit: t tamen nullus homo laborat in vineis: nullus homo potat: t nullus homo comedit. Et sic ista opinio videtur coincidere cuz opinione que ab Aristotele platoni imponitur: qui vt Arꝛ. dicit posuit sic ordinem inter naturas cōes in essendo: sicut est ordo inter terminos cōes in significādo. Illa tamen opinio reꝓbata est ꝑdemnata est in consilio constātiensi: etiā multotiēs parisiis condēnata est. Peràpluis tñ videbitur in methaphisica vbi tractatur materia de vniuersalib⁹. Et ad rōnes huius opinionis. ¶ Ad primā dr: ꝓcedēdo añs t negādo ꝓnam. Et ad ꝓbatiōem dr: cōcedendo q aliquid cōuenit hoī inēxtum hō. t aliqđ cōuenit sibi inēxtum aīal vt ly inēxtum reduplicat cōconitātiam t denotat cōuertibilitatem inter terminum cui additur t ꝑdicatum. ¶ Ad scōam dr: negādo añs: t ad ꝓbatiōem eius dr: q licet plura accidētia eadem maneāt in genito que prius fuerūt in corrupto subiectum tñ manēs vnū t idem cui realiter inherēt: est ipa materia t non cōpositum ex materia t forma: licet thomiste t albertiste teneāt pro regula generali: q subiectum realis inhesionis accidētis est compositum ex materia t forma subsistentialis: t non materia tantum nec forma tm. t hoc loq̄ndo de

Opio r'berti ftaz t thome

accidentib⁹ pure materialib⁹:⁊ de illo plani⁹ videbit̄ in seq̄ntib⁹. ¶ Ad tertiā dr q dictū p.vij.metaph.itelligit̄ de diffinitiōib⁹ cōpositis ex termis obliq̄s: datis de reb⁹ materialib⁹ cōpositis q̄b⁹ tales diffinitōes cōuenit̄ ⁊ nō alijs:cū alijs deficiat dīa eētialis vt visus est in ca.de dīa. Et isti termini obliq̄ debēt sic se hr̄e q vn⁹ explicabit vnā ptē eētialē.puta materiā:⁊ ali⁹ alia:puta formā.⁊ nō itelligit illō dcīm p.de diffinitōibus datis p terios rectos q̄ sunt gen⁹ ⁊ dīa. ¶ Ad q̄rtā dr negādo ꝓam:qr p.supposita ꝓia ātiquor tenēti um opioez iā dictā q̄ talis ē.q sunt infinite fore substātiales: g̃ infinita p̄dicata q̄dditatiua: arguit a destructōe ꝓntis ad destructōez añtis:⁊ sic añs p̄ncipale p.ē ꝓpō negatiua:ad quā nō seq̄tur talis affirmatiua:per quā denorat plures eē fořas substātiales i eodē ꝓposito subordiatas fz ordinē p̄dicator q̄dditatiuor. ¶ Ad quintaz dr q cōmūnē. nō vult' dicere q simul ⁊ semel sint plures fore substātiales in materia eadē introducte:fz bene sunt successiue ¶ Tertia opio ponēs formā corporeitatis manere ppetuo i materia. Probat ꝓio dcīm sum sic.hō est corp⁹ ⁊ non p aīam intellectiuā.cū illa sit fořa spūalis non extēsa:ergo p aliā formā substātialez ⁊ nō videt̄ p aliā nisi p formā corporeitatis.igr̄. ¶ Secūdo sic.hō est cōpositū ex corpe ⁊ aīa rōnali vt oēs cōcedūt:aut igr̄ corp⁹ ex quo cōponit̄ ē sola materia: aut materia cū accidēte:aut materia cū aīa itellectiua:aut materia cū alia forma substātiali. Nō materia sola:qr tūc q̄libz elemētuz cōponeret̄ ex corpe q̄ ab oīb⁹ negat̄.cū solū aīalia dicūtur ex corpe ⁊ fořa cōponi Nec ē materia cū accidēte:qr nullū accidēs ē de eētia hois. Nec ē materia cū aīa itellectiua: qr aīa itellectiua ē altera ps hois a corpe distincta.igit̄ ē materia cū alia forma substātiali:⁊ non videt̄ cū qua alia nisi cū fořa corporeitatis:igr̄. ¶ Tertio sic.q̄n aliq̄ aīal moriť materia ꝑ nullo instāti ē sine fořa corporeitatis:aut illa ergo perat in aīali dū viueret:⁊ sic habeť ꝓpositū: aut ē nouiter introducta: ⁊ hoc rōnabilr dici non ꝑt: qr null⁹ effect⁹ vn⁹ fm spēm ꝓducit a quolz agēte ⁊ pluribus fm spēm. Nec etiā indifferēter p qualz trāsmutatiōem preuiā.fz a deteriata cā fm deteriatā trāsmutatiōez p uiā. Sz videm⁹ si bos aut aliq̄ aliud aīal gladio iterficiat̄.suffocet̄.submergat̄.aut aliquo alio mō moriat̄ ꝑ cadauer ei⁹ ē eiusd rōis:⁊ p ꝓns fořa ei⁹ ē einsdē rōnis.igr̄ de nouo nō ꝓducit̄.fz perat in viuēte ꝓducta a deteriata cā ⁊ ꝓprio generāte sue spēi. ¶ Quarto sic Mortuo aīali manēt eadē accidetia q̄ pri⁹ erāt: ergo idē subiectū in nūero. Consēq̄ntia pz: qr accidēs nō migrat naturalr de subiecto in subiectū. mō subiectū corp nō ē materia prīa:qr illaīmediate nō recipit accidētia ergo remanet aliq̄ fořa p̄cedēs:⁊ nō videt̄ aliq̄d manere nisi fořa corporeitatis: g̃ fořa corporeitatis manet eadez in nūero i genito q̄ pri⁹ fuit i corrupto/ ¶ Quinto sic.si in hoīe corpeitas non distingueret̄ ab aīa intellectiua: seq̄ret̄ q corp⁹ xpi in sepulchro exīs i triduo nū q̄ fuiss ps essentialis materie hūane in xpo: nec fuiss idē corp⁹ viuū ⁊ mortuū: ⁊ sic nō fuiss viuētes corpori vnita nisi ꝑ nouā assumptōem:qđ vr absurdū. Silr nō essent eadē corpa sctor viua ⁊ mortua:⁊ p ꝓns nō eēnt adorāda:cū sancti corpa illa mortua nunq̄ habuerunt cū illa nunq̄ sunt eadē cū viuis siue cū illis q̄ fuerūt viua:ergo magis ꝓcordat cū fide eccl̄e ponere distinctionem iter illas fořas: q̄ ponere solū vnā formā.siue ponere resolutiōez fieri vsq̄ ad materiā primā. ¶ Cōtra hāc oplonem ponit̄ talis.ꝓclo. Non ē ponēda fořa corporeitatis coeterna materie manēs eadē in genito ⁊ i corrupto:pz prīo aucto.cōmen.j.phīcor v. Si materia eternalr bret aliquā formā:ipa nulla aliā possz recipe Scdo pz aucto.p.ij.metha.v.q subiectū gnatiōis nō ē quid:nec quale:nec quātuz: ergo subiectū generatōis nō est ens in actu:⁊ per ꝓns nō debet hr̄e formā corporeitatis qñ i eo generat̄ alia fořa. ꝓma pz:qr si hr̄et formā corporeitatis cū illa sit fořa substātialis: tunc illud q̄ manet idē in gnatione ⁊ corruptione essz ens in actu ⁊ essz q̄d. ¶ Tertio sic arguit̄. nō est ponēda aliqua fořa in materia corrspōdens alijs p̄dicatis q̄dditatiuis distincta a fořa introducēda:ergo nō est ponēda fořa corrspōdens isti p̄dicato corp⁹. Cōsēq̄ntia pz: qr nō videtur maior rō de vno q̄ de alio. ¶ Quarto sic.si sic seq̄retur q dīa inter generatōez ⁊ alteratiōez ex pte subiecti a p.data nulla essz: ⁊ q diffinitio gnationis nihil valeret.ꝓns tm sic loq̄ntes reputant falsuz:ergo ⁊ añs ꝓma pz:qr fm p.subiectū generatōis ē yle:⁊ per yle intelligit entitatē potētialem:puta materiā primā: ⁊ nō ens in actu: cū tūc non bene redargueret ātiquos vnū principiū materiale ponētes. Etiā in gnatione maneret aliq̄ vnū vt subiectū: cum maneret ista compositā ex materia ⁊ fořa substātiali:q̄ ē ens per se ⁊ in actu cum ē substātia corporea ⁊ corp⁹:⁊ per ꝓns ens per se ⁊ sic diffinitio generatiōis nulla essz. ¶ Quinto sic.frustra fit ꝑ plura qđ pōt fieri per paucioza: sed oīa q̄ dicūtur de generatiōe ⁊ corruptiōe possunt saluari non ponendo formā corporeitatis formā quādam distinctā a materia vla forma introducēda manētem eādem ante generationē ⁊ post generatōem. ¶ Ad rōnes dicte opinionis. ¶ Ad primā dr ꝓcedēdo maiorez: siue capiatur iste termin⁹ corp⁹ vt est de predicamēto quātitatis: siue vt est terminus p̄dicamēti substātie qui est spēs huius generis substātia:⁊ negatur miōr: si capiat̄ ille terminus corpus vt est spēs p̄dicamēti substātie.fz si capiatur vt est spēs p̄dicamēti quātitatis:tunc bene ꝓcedit̄ minor ⁊ negat̄ ꝓna. Nam homo est corpus per suā materiam: qr dīa q̄ essentialiter p̄dicatur de illa re q̄ est homo:⁊ ponitur in diffinitiōe hui⁹ spēi corpus de predicamento substātie: de formali significato materiā importat:rōne cuī illud qđ est corpus vel homo dr quantum:⁊ sic pz q non opz ponere formā corporeitatis q̄ est forma substātialis in hoīe vel in aliquo alio:q̄ erit alia a forma introducēda in eadem materia. ¶ Ad secūdam dr q ibi capit̄ corpus pro illo ente qđ est materia: q̄ est tamen organisata. Et ad improbatōem illi⁹ dr q ex eo aīalia dicūtur cōponi ex corpe ⁊ nō alie substātie:quia aīalia habēt materiā organisatā.cum forma substātialis aīalis que dr anima diuersis indiget organis ad diuersas operatiōes exercendas:⁊ ideo materia que informatur ꝑ animā sensituam debet esse organisata ⁊ diuersimode figurata in diuersis partibus. Forme autem aliarum substātiaruz non requirūt materiā sic diuersimode organisatam ⁊ figurataz. ideo illa materia non dicitur corpus: ⁊ licz nō sit essentiale ipsi animali q̄ materia eius sit organisata vel organisabilis: tamē est ꝓprium eius ⁊ illud qđ organisatur:puta ipsa materia est pars essentialis ipius aīalis. ¶ Ad tertiā dicitur cōcedendo q materia prio nullo instāti est sine forma corporeitatis:capiendo formam corporeitatis prio quantitate eius vel forma substantiali que est altera pars essentialis illius rei que est corpus ⁊ secunda forma substātialis non precerat anteq̄ animal generaretur:sed de nouo producitur. Et ad improbationem illius dicitur q alquādo dyuus effectus secnudum speciem potest ꝓduci a diuersis cansis specie differentibus equiuocis: ⁊ per diuersas trāsmutationes dispositiue ad generationem talis effectus concurrētes. Aliquādo etiā in corruptiōe aīmalis causatur cadauer vnius specieī:aliquādo alteri⁹ spēi.fz ꝓpter figurā exteri us apparātem ⁊ accidētia indifferēter cōuenientia: et forme p̄cedenti ⁊ forme sequēti appareāt eiusdē spēi.

¶ Ad quartam dr cõcedendo antecedens ꝛ distinguẽ do ꝓñs vel loquẽdo de subiecto realis inhesionis ꝛ sic cõcedit̃ur: ꝛ illud est materia prima: vel de subiecto denoiationis: ꝛ sic negat̃ ꝓña. ꝛ cũ assumit̃ q̃ materia ꝑma nõ est subiectuz ullor̃ accidẽtium si est sermo de subiecto inhesionis sic negat̃. sed si est sermo de subiecto denoiationis sic concedit̃. ipsa aũt materia ex quo cõi populo est ignota ꝫ ei accidens realiter inhereat ipsa nõ denoiatur talis vel talis �fm locutiones vulgariuz: sed totũ cõpositum cuius ipa materia est ꝑs essentialis

¶ Ad quintã dr distinguẽdo primã ꝓñaz: q̃ per corpo reitatem ꝑ intelligi form̃ substãtialis existẽs in hoie ꝛ tunc negat̃ ꝓña: q̃ corp⁹ qõ fuit in sepulchro nõ erat illa forma substãtialis nec cõpositum ex materia ꝛ forma substãtiali: sed erat ipsa materia organisata ꝛ formis accidẽtalibus informata. Sed si per corporeitatẽ intelligatur ipsa materia. tũc etiã negat̃ ꝓña. Illa em̃ eadem corporeitas q̃ mãsit in triduo in sepulchro fuit ꝑs essentialis nature humane in xp̃o ꝛ prius fuit viua hoc est hñs formã que dr vita ꝛ postea mortua. hoc est illa: puta ipsa anim̃a sine receptiõe alterius forme substãtialis per substãtiam diuinã substentãte. Et ad illud qõ dicitur de corporibus sctõrum dicit̃ q̃ capiẽdo corpus pro altera ꝑte: scilz pro materia organisata: sic sunt eadem corpa sctõrum ꝓr⁹ viuaꝛ postea mortua: licz postea hñt aliã formã substãtiale: sed tñ non sunt eadem corpa: capiendo illum terminũ corpus vt ẽ species substãtie pro substãtia completa ꝛ perfecta ex duabus ꝑtibus essentialib⁹ q̃rum vna est materia ꝛ alia forma: nec talia mortua adoram⁹: sed ꝓr⁹ que fuit ꝑs essentialis sancti honorem attribuimus ꝓpter animã qua prius fuit informata: referendo illum honorez ad deum tã̃ ad vltimũ finez ꝛ p̃ncipalem. Et sic ꝑz q̃ nõ opz ponere formã substãtialem q̃ dr forma corporeitatis q̃ est distincta a forma specifica introducẽda siue introducta coeterna ipsi materie.

¶ Alia opio. ¶ Alia opinio ponẽs diuersas ꝑtes organicas hẽre diuersas formas substãtiales ꝓbat dictum suum per quartã rõnem dubij ãte oppositum. ¶ Aliter ꝓbat sic. q̃ homo est quid compositum ex carnibus ꝛ ossibus ꝛ anima rõnali: sed caro ꝛ os capiũtur ibi pro materia sola: cũ ipsa materia non dicitur os nec caro: ergo capiuntur pro aliquo cõposito ex materia ꝛ forma substãtiali: cum etiã non capiantur pro forma: ergo est ponenda vna forma ossis ꝛ alia forma carnis in homine alia ab anima rõnali. ¶ Tertio sic. diuerse qualitates ipsam materiã disponentes arguunt diuersas substantiales formas: sed in carne ꝛ osse sunt diuerse qualitates diuersimode ipsas materias disponẽtes: ergo in illis sunt diuerse forme substãtiales. ¶ Quarto sic. ista dicibilia scilicet caro ꝛ os ponuntur in diffinitione hominis ꝛ etiam in diffinitione cadaueris hominis quod est homo mortuus: ergo vnum ꝛ idem quod prius dicebatur os manet in cadauere ꝛ etiã dicitur os: ꝛ illud non est materia sola nec forma sola: ergo est compositum ex materia ꝛ forma. ¶ Sed contra istam opionem ponitur talis conclusio. In homine non sunt ponende diuerse forme substantiales partiales �fm diuersitatem partium integralium: probatur primo sic: quia tunc sequeretur q̃ totum compositum non esset aliquod vnum ꝑ se: sed solum vnum per aggregationem quod est inconueniens: igitur consequentia patz: quia �fm istos caro est ens in actu aliud substãtialiter ꝛ essentialiter q̃ os ꝛ os aliud q̃ caro: ꝛ similiter neruus: sed ex pluribus existentibus in actu specie differentibus non fit vnum tertium in actu perse: sed solum per modum cumuli. Diceret autem aliquis ad istud q̃ hec omnia: scilicz caro os ꝛ neruus dicũtur vnum perse: ꝓpter vnitatẽ anime que per totuz corpus est eiusdem rationis essentialis. ¶ Contra istam solutione ꝛ arguitur sic. quia cum anima sit forma ꝛ actus substantialis ꝛ etiã forma carnis ꝛ ossis sunt actus substantiales non fit ex eis vnũ perse: nisi dicatur q̃ vna illarum formaꝝ se habeat ad aliam sicut actus ad potentiã receptiuã. Et tunc queritur vtrum anima est actus informans formam carnis ꝛ ossis: ꝛ q̃ forma carnis siue ossis est potentia receptiua anime aut econtra: sed neutrum istorum potest bene dici. igitur. Minor patz primo: quia ille forme non informant animam: quia tunc essent nobiliores ꝛ actualiores substantie ꝛ nature q̃ anima cum forma substãtialis posterior: est prior ꝛ perfectior: quod est inconueniens: igitur. ¶ Secundo sic: q̃ tunc homo non esset suppositum: q̃ ex vnitate forme finalis siue vltime debet attendi vnitas suppositi: ꝛ ex diuersitate diuersitas suppositi: sed forme substantiales partiales que sunt vltime ipsam animam informantes sunt diuerse �fm speciem in homine �fm sic loquentes: igitur homo non est aliquod vnuz. ¶ Tertio sic. q̃ anima hominis est spiritualis ꝛ indiuisibilis: ꝛ forma ossis forma carnis ꝛ forma nerui sunt forme diuisibiles secundum sic loquentes: cum sint extense: modo forma pure materialis non potest recipi in forma indiuisibili ꝛ spirituali igitur. ¶ Quarto: si sic sequeretur q̃ equus non esset species spalissima: quod est inconueniens dicere: igitur ꝓña patz: quia si sunt plures forme substãtiales in eodem compositoꝛ non attenditur species spalissima nisi penes vltimã: ꝛ si est vltima: talis res est vn⁹ speciel. si plures: tales res sunt plurũ specierum: ꝛ cũ in equo sunt plures vltime forme substãtiales: sequitur intentum Quod autem anima non informat illas formas q̃ tiales: patet: quia si ex forma ꝛ informato debeat fieri vnum perse ꝛ naturaliter: tunc forma debet educi de potentia illi⁹ informabilis. ꝛ per ꝓñs forma ꝑsupponit informabile: ꝫ aĩa equi vel aĩm non ꝑsupponit ossa ꝛ neruos: cum fet⁹ prius viuit: nutritur: augetur: anteq̃ fiant ossa ꝛ nerui. Nam cõiter dr q̃ primo formatur ãpulla sanguine plena ex qua generatur corꝑ introductõez anime: ꝛ tũc illud incipit viuere: nutriri: ꝛ augeri: ꝛ post hec formãtur due alie ãpulle sanguine plene ex quib⁹ formatur cerebrũ ꝛ epar. ꝛ ꝓñter formã tur alie ex quib⁹ sunt ossa: nerui. vene: ꝛ inẽbra exteriora. ¶ Scdo arguit̃ principaliter: si essent tales diuerse forme substãtiales carnis ꝛ ossis: feꝝetur q̃ aĩa esset alterius rationis substãtialis: ꝛ alterius speciei de ꝑdicamento substãtie in principio generationis quãdo primum genitum est: ꝛ per longum tempus post generationem. ꝓñs reputatur falsum ab oĩbus: ergo aĩs ẽ falsum. ꝓña ꝑz: q̃ in principio generationis equus nõ habet ossa ꝛ neruos: ꝛ per longum tempus post habz. Modo illa quorum vnum est ex aliquib⁹ formis substãtialibus cõpositus: ꝛ aliud ex alijs formis specie differẽtibus differũt specie. ꝫ sic est de aĩali in principio generatõis: ꝛ ꝑ longũ tẽs post gñationez: igit̃ illa ꝓña est bona. Et ad rõnes istius opinõis. ¶ Ad primaz dr q̃ illi termini scz caro ꝛ os capiũtur equiuoce q̃n aliq̃d in cadauere dicitur os. ꝛ aliquid in animali viuo dicitur os. ¶ Ad secundaz dicitur q̃ caro ꝛ os capiũtur ibi pro materijs ptialibus diuersis accidẽtibus informatis: ꝛ non pro cõposito ex materia ꝛ forma substãtiali.

¶ Ad tertiam dicitur q̃ licet diuerse dispõnes solam materiam diuersimode disponentes ad receptionem forme substãtialis: ꝛ ad hoc q̃ forma sit in materia arguant diuersitatem formarum: non tamen diuerse species requisite in materia ex parte forme substantialis ꝓpter diuersas operationes exercendas arguunt diuersitatem forme substãtialis. Una enim ꝛ eadem for.

ma substãtialis diuersas potest exercere operationes mediãtibus diuersis instrumentis siue organis: et ideo ad tales operatione3 exercendas requirit diuersas q̃litates illa organa debite disponentes: vt mediãtibus illis forma substãtialis debite possit exercere operatiões suas. ¶ Ad quartã dr: q̃ si capiantur illa dicibilia p diuersis materijs ptialibus diuersis dispositiõibus accidentalib⁹ dispositis: sic bene concedit: sed si capiãtur p substãtijs compositis ptialibus: quarum vna pars essentialis est materia et alia forma substãtialis: sic illa dicibilia capiantur equiuoce quãdo ponunt in diffinitione hominis: et quãdo ponuntur in diffinitione cadaueris: vel quãdo dr hoc est os cadaueris. Isto tamẽ secundo modo deberent capi si ratio concluderet: et nõ primo modo. ¶ Istis suppositis fm alias duas opiniones respondetur ad dubium q̃ in corruptione substantiali ex pte formarum substãtialium fit resolutio vsq̃ ad materiã primã. pr3 per diffinitionem generatiõis data a philoz ex qua habetur q̃ quãdo vnum corrumpitur et aliud generatur: non manet aliquod subiectum sensibile idem: sed si non fieret resolutio ex pte formarum substãtialiu3 vsq̃ ad materiã primã: nam maneret subiectum sensibile idem et per consequens diffinitio non valeret. Etiam si non fieret resolutio vsq̃ ad materiã primã ex pte formarum substãtialium: tunc oporteret q̃ in corruptiõe substãtiali maneret aliqua forma substãtialis in materia: et hoc solet communiter dici fieri aliquo istorum quatuor modorum prius dictorum: sed nullo illorum, modorum põt dici vt ꝓbatum est: igitur in corruptione substãtiali nõ manet aliqua forma substãtialis: et per consequẽs fit resolutio vsq̃ ad materiã primã ex pte formaꝝ substãtialium. De diuersitate autem istaꝝ duaꝝ opinionũ in ista cõclusione cõsiderãtium videbitur in libro de anima. Et ad rões duas. ¶ Ad ꝓmã dr: q̃ 1z forma ꝓpria natura abijciat a materia q̃ alia introducatur: non tamen prius tẽpore: sic q̃ sit aliquod tempus medium inter tempus in quo forma vna abijcitur: et in quo alia introducitur ꝛ quoꝫa materia sit nuda: sed in aliquo tempore forma abijcit̃ et in tempore eodem alia forma introducitur. ¶ Ad secundã dr distinguendo minorẽ: sez q̃ forma substãtialis non habet ꝓtrariu3: vel ꝓtrariã per se qd̃ est forma que ponitur sub eodem genere ꝛmediato cum ea: et sic ꝓceditur: vel ꝓtrarium p accñs: et sic negat. Cõtrariu3 ẽ p accñs forme substãtialis dr forma accñtalis que ꝓtrariatur alicui forme que est dispositio materie: vt forma substãtialis introducatur: et quã forma substantialis sibi determinat in materia: et sic negatur minor. ¶ Ad tertiã dr q̃ dictum p. debet sic itelligi: q̃ embrio ꝓpius exercet opationes vitales per aiam vegetatiuaz que sunt similes opationibus plante: vt sunt nutrire: augere vel augeri: q̃ exerceat opatões vitales aĩe sentitiue. Et ꝓpius exercet opatões aĩe sensitiue: q̃ exercet opatões vitales fm potentiã intellectiuã: et fm hunc modum diceret: q̃ quando ex semine bois causat̃ embrio: q̃ tunc infundat̃ aĩa rõnalis. Aliter põt dici ꝓcedendo: et vlterius dr q̃ aduemente aĩa sensitiua abijcitur aĩa vegetatiua: et aduenięte aĩa rõnali abijcitur aĩa sensitiua: et hoc ꝓpter diuersas dispões req̃sitas in materia ex pte istarum formarum substantialium. ¶ Ad quartã pr3 solutio ex dubio. ¶ Ad quintaz dr q̃ ex dictis p. non habet aliud: nisi q̃ elementa maẽt virtualiter in mixto. De hoc aũt videbit in fine hui⁹. ¶ Ad sextã dr: negãdo ꝓpiam: qz in materia sunt dispões introducte ante abiectionem forme ꝓcedentis: q̃ dispõnunt materiã ad determinatã formã introducendã sine q̃bus forma introducenda non põt naturaliter recipi in ipa materia: et ille dispões non sunt ꝓuenientes alteri forme substãtiali: q̃ est alterius spẽi essentialis. ¶ Ad septimã dr negãdo añs. Et ad ꝓbatiõem. dr q̃ licet non manet vnum et idem corpus: capiendo illum terminũ corpus ꝓ substãtia composita ex materia et forma substãtiali: tñ manet vnum et idez corpus capiendo illum terminũ corpus ꝓ materia organisata: vel vt est terminus de ꝓdicamento q̃ntatis. Et ad auctoritatem commentatoris dr: q̃ commentator ꝓ dimensiones interminatas intelligit, ipam materiã: que q̃ntum est de se non determinat sibi certã q̃ntatem: sic q̃ non posset fieri maior aut minor: quẽadmodum forma substãtialis q̃ntatem certã sibi determinat et maxime forma viuentis. ¶ Ad octauã dr ꝓcedendo añs et negãdo ꝓpiam: qz hic est sermo de resolutione ex parte forme substãtialis: et nõ de resolutione ex pte forme accidentalis. ¶ Ad rões questionis. Ad ꝓmaz dr distinguendo maiorem: vel capiendo illum terminũ alteratio ꝓmo mõ: et sic conceditur: vel secundo modo et sic negatur. Et ad ꝓbationez eius dr q̃ p. quinto phiz̃orum loquitur de motu cuius subiectuz denominatõ mis est ens completum manens vnum et idem ante trãsmutationem et post trãsmutationem. ¶ Ad secundam dr ꝓcedendo maiorem: secundo mõ capiendo illuz terminũ gñatio. Et sibi ꝓcedit minor et ꝓpia capiẽdo illũ terminũ gñatio ꝓmo mõ. ¶ Ad tertiã dr ꝓcedendo maiorem: capiendo illum terminũ alteratio secõo mõ aut ꝓmo mõ: et similiter ꝓcedit minor et ꝓpia capiendo illum terminũ gñatio secõo mõ vel illum terminum alteratio secundo modo. Et similiter dr ad alias rões.

Quẽritur vtrum maneat eadez qualitas in genito que ꝓius fuit in corrupto.

Et videt q̃ non: qz si sic sequeret q̃ accñs migraret naturaliter de subiecto in subiectũ qd̃ est falsum et impossibile naturaliter igit̃ ꝓpia pr3: qz qualitas que ꝓius erat in corrupto vt i, subiecto: posterius est in genito vt in subiecto. ¶ Secũdo si sic: sequeretur q̃ subiectum gñatõis esset ens in actu pũs, est falsum: et ꝓtra p. ꝓmo huius et ꝓmo metaꝑ. ergo et añs. ꝓpia pr3: qz materia esset actuata per qualitatem manentem: cum per aduersarium eadez qualitas est in genito que prius fuit in corrupto. ¶ Tertio si sic sequeretur q̃ diffinitio generationis esset insufficiẽs: consequens est falsum et contra p. igitur: consequẽtia pr3: qz Ar⁹. diffinit generationem: q̃ est tranimutatio huius totius in hoc totum nullo sensibili manente eo dem: modo si maneat eadem qualitas in genito que prius fuit in corrupto: tunc etiam manet idem sensibile quod est contra diffinitionem. ¶ Quarto sic: si sic sequeretur q̃ substãtia non esset prior accidente: consequens est contra p. vij. metaꝑbilice igitur et antecedẽs est falsum: consequentia pr3: qz accidens in generatione precederet formam substantialem introducendam. ¶ Quinto sic: si sic sequeretur q̃ aliquod corruptibile posset perpetuari: consequens est falsum et contra p. ꝓmo de celo: igitur et antecedens: consequentia patz: qz si generaret̃ aer ex igne maneret qualitas eadem: et siterum ex aere generaretur ignis: etiam remaneret q̃litas eadem: et sic eternaliter maneret vna et eadem q̃litas in numero naturaliter: ista sunt inconuenięntia igitur. ¶ Sexto: si sic: sequeretur q̃ esset vna et eadem q̃litas in cadauere que immediate ante fuit in aĩali: hoc est falsum: qz calor in viuente ꝑseruat a putrefactione et in cadauere disponit ad putrefactionez qd̃ non videtur possibile si esz vna et eadẽ qualitas: igit̃. ¶ Septimo sic: si sic: sequeret q̃ esset vna et eadez calefactio cõtinua ipsius genniti que ꝓius fuit ipsi⁹ corrupti: ꝓns videtur esse falsuz et contra ph̃m quinto phisicoꝝ: igitur et antecedẽs: ꝓpia patet: quia caliditas primo in corrup

pto intenditur: ⁊ postea in eodē genito videt intendi.
¶ Octauo sic: si aliqua qualitas remaneret in genito: que ꝑus fuit in cozrupto: maxie videret remanere caliditas in gñatōe aeris ex igne: sed illa non remanet: ergo non videt ꝙ aliqua q̄litas remaneat. Minoz ptz qz in gñatōe aeris ex igne aliq̄s gradꝰ caliditatis cozrumpit: cuz aer non sit ita intense calidus: sicut ignis ⁊ cum oīs gradus sint eiusdē spēi: seq̄tur ꝙ oēs cozrūpuntur: cum non videt maioz rō de vno q̄ de alio: et ꝑ ꝑns: nihil illius caliditatis manet in genito q̄ fuit in cozrupto. ¶ Nono sic si sic: seq̄ret ꝙ compositio ꝑma: non ꝑcederet compositōem scdam: ꝑns est falsum: igit ⁊ añs ꝑntia ptz: qz compositio formie accidentalis cuz materia ꝑcederet compositōem materie cū forma substātiali introducenda: mō compositio forme substātialis cum materia ỽz compositio ꝑma: ⁊ compositio materie cum forma accītali ỽz compositio scda. ¶ In oppositum añ. Nisi sic: seq̄ret ꝙ in elementis habentibus symbolū: non essz facilioz trāsitus: q̄ in non habētibꝰ symbolū: ꝑns est falsum ⁊ ꝓtra p. scdo hui⁹: igit ⁊ añs ꝑntia ptz: qz si non essz qualitas symbola eadē in genito que ꝑus fuit in cozrupto: tunc oporteret duas qualitates ꝑmas cozrumpi in habentibus symbolum: sicut i in non habentibus: ⁊ ꝑ ꝑns non essz facilioz trāsitus in habentibꝰ symbolum q̄ in non habētibus symbolū ¶ Scdo sic. Omnia possunt saluari ponēdo ꝙ manet vna ⁊ eadē qualitas in genito que ꝑus fuit i cozrupto ergo non est necesse ponere q̄litates diuersas. ¶ Pro solutione questionis est.

Sciendum ꝙ de ista materia sunt due opiones oppositē: quaꝝ vna est: ꝙ non manēt eadē accītia in genito que ꝑus fuerunt in cozrupto: ⁊ in hoc ꝓueniunt thomiste ⁊ albertiste. Et isti ꝑ fundamento capiūt ꝙ subiecta accidentiuz pure materialiū sunt subst̄ātie compōsite ex materia ⁊ forma substātiali: ⁊ non materia tm̄: nec forma tm̄: ⁊ hoc loquēdo de accītibus q̄ requirūtur ex pte forme specifice. Et movenē rōnibꝰ ante opposituz factis. ¶ Et ad rōnes post oppositū. ¶ Ad ꝑmā dicerent ꝙ ꝑ tāto inter elementa symbolizātia ē facilioz trāsitus: qz fit cum vna ꝓtrarietate: ⁊ inter elementa non symbolizātia fit trāsitus cum duabus ꝓtrarietatibus: modo vbi non est nisi vna ꝓtrarietas: est facilioz trāsitus ꝙ vbi sunt due ꝓtrarietates. ¶ Ad aliaz dicunt ꝙ non oīa possunt saluari que dicūtur de generatiōe ⁊ cozruptiōe: si maneat vna ⁊ eadē q̄litas in genito que ꝑus fuit in cozrupto: nisi ponatur aliq̄ō ipossibile ſm naturā: puta ꝙ accīs migret de subiecto i subiectum: q̄ ỽz impossibile ſm naturā. ¶ Ex fundamēto aūt istoꝝ ptz: ꝙ q̄cūq̄ forma substantialis abijcit: q̄ etiā accītia cozrūpuntur: qz q̄ forma substātialis cozrumpitur: tunc totum compositum cozrumpitur: quod est subiectum accidentiuz: modo cozrupto subiecto accidentium: cozrūpuntur naturaliter accidentia sibi realiter inherentia. Et sic vlteriꝰ isti dicunt: ꝙ illud quod cozrumpit subiectum cozrumpit accidens illius subiecti: ⁊ illud q̄ generat subiectuz: generat accīs sibi inexistens a principio sui esse. ¶ Sed est alia opinio que ponit ꝙ aliqua eadem accidentia pure materialia manent in genito que ꝑus fuerunt in cozrupto: ⁊ ista opinio ꝑ suo fundamento capit istud dictum: ꝙ accidētia pure materialia insunt materie per realem inherētiā: ⁊ non toti compōsito nisi rōne materie. ¶ Pro istiꝰ dicti ꝓbatōne ꝑmittit ista opinio quasdā suppōnes: quarum ꝑma talis est: ꝙ q̄libet ens diligit se ꝑmanere in esse: vt ptz per commentatorem ꝑmo phisicoꝝ capitulo vltimo. ¶ Secunda suppō est: ꝙ nihil agit de per se ad cozruptionem sui: vt ptz per ꝑmā suppōnez. ¶ Tertia suppō est ꝙ effectus nō ꝓtrariatur per se sue causes sine qua non pōt naturaliter permanere. ptz: qz si ꝑ se ꝓtrariaretur sue causē: tunc ageret ad cozruptōem eiꝰ ⁊ per ꝑns ageret ꝑ se ad cozruptōem suuipsiꝰ. ¶ Quarta suppositio est: ꝙ qualitas illi subiecto realiter inheret: ꝙ disponat ad hoc ꝙ forma substantialis introducatur: sed subiectum qō qualitas disponit est ipa materia: ergo qualitas inheret ipsi materie: ⁊ per ꝑns subiectum inhesionis est ipsa materia cui inherent qualitates pure materiales: cuiusmodi sunt qualitates ꝓme: scz caliditas: frigitas: humiditas: ⁊ siccitas: ⁊ alie qualitates secunde ad istas sequentes. ¶ Istis suppositis ptz fundamentum secūde opinionis: qz caliditas introducta in aquam soli materie inheret: ergo dictuz verum. Antecedens ptz: qz si non inhereat materie: ꝙ toti composito tanq̄ ꝓprio ⁊ totali subiecto: seq̄tur ꝑmo ꝙ caliditas ageret ad cozruptōnem sue cause: sine qua ipa non pōt naturaliter permanere: ꝑns est cōtra tertiam suppositionem: ꝓntia ptz: qz caliditas per se ageret ad cozruptionem aque vt notum est: ⁊ tamen caliditas sine illa aqua non pōt naturaliter permanere in esse: cum aqua sit subiectum eius. ¶ Secūdo sequeretur ꝙ aliq̄d per se ageret ad suuipsius cozruptōnem: ꝑns est ꝓta secundam suppōnem: consequentia patet qz caliditas per se agit ad cozruptionem sue cause: sine qua non pōt naturaliter permanere: igitur agit ad cozruptionem sui: consequentia ptz: quia aliter illa caliditas non per se ageret ad cozruptionem aque: cum non immediate agat ad cozruptionem eius: sed immediate agit ad cozruptionem frigiditatis ⁊ generationem caliditatis: cum qua caliditate forma aque nō potest permanere. ¶ Ex istis ptz ꝙ accidentia pure materialia cuiusmodi sunt qualitates ꝑme ⁊ alie ad istas consequentes inherent ipsi materie ꝑme: ⁊ nō toti cōposito nisi rōne materie. ¶ Etiam in triduo fuerūt accidentia realiter inherentia ipsi materie ⁊ non toti cōposito: ⁊ tamen nullum erat factum miraculum ibi: nisi ꝙ materia erat sine forma substātiali: ⁊ cum illa accidentia tūc illi materie inherebāt sine miraculo facto circa ipam tanq̄ totali subiecto: sequitur ꝙ etiam ipsi materie inherebāt quādo erat forma substātialis i materia. ¶ Etiaz in homine sunt accidentia pure materialia: ⁊ tamen illa non habent ꝓ subiecto totuz compositum cui per se primo inherent: sed ipam materiā: igitur materia est subiectum per se ꝑmo talium accidentium. Minoz ptz: qz ex quo talia accidentia sunt pure materialia sunt extensa: ⁊ per consequens habēt subiectum extensum: sed homo non est per se primo extensus: cum neq̄ quelibet pars essentialis eius est extēsa: sed solum materia: ⁊ sic homo dicitur extensus secundum figuratiuam locutionem: pura synodoicaz: ita ꝙ illa homo est extensus valet istā: pars hominis est extensa: vel homo habet partem extensam: ratione cuiꝰ denominatur extensus: ergo homo non habz subiectū per se ꝑmo talium accidentium. ¶ Et cōfirmatur: qz talia accidentia non sunt in anima hominis: cuz talia accidentia sunt extensa. Anima vero saltem rōnali non ē cum non sit aliq̄d aliud ab aīa rōnali in hoīe q̄ materia: seq̄tur ꝙ si talia accidētia sunt in hoīe q̄ sunt i materia: ⁊ non in aliquo alio nisi rōne materie. ¶ Sz diceret aliq̄s ꝙ illa ꝓna non valet: qz paternitas ⁊ filiatio insunt homini ⁊ non aīe rōnali: ⁊ tñ non insunt materie: igitur. Et similiter multa sunt accīa q̄ attribuūtur toti ⁊ nulli parti essentiali eius: igit. Illis est dicendum ꝙ postq̄ ꝓbatum est ab eis ꝙ relatio sit res distincta realiter a subst̄ātia ⁊ qualitate. Et ꝙ totum distinguatur realiter a suis ptibꝰ simul sumptis: ꝙ tunc ꝓna bene valebit, Sed ante illius ꝓbationem non scirem

Opio Alberti magni: ⁊ thomistaruꝫ.

dare instãtiaz:loquendo de accidentibus realibus. Et ꝓtra illos supponit ꝓbãdum ꝙ relatio non distinguit ã re absoluta: sicut videbitur in metaphisica. ¶ Istis suppositis ponit ꝯclusio responsiua ad questitum scõz scõam opinionem que ꝑ nunc tenenda est.

Conclusio responsiua. ¶ Una ⁊ eadem ãlitas manet in genito que ꝑius fuit in corrupto.ptz ꝑmo auctoritatib⁹ p.quaz ꝑma talis ẽ.Nã dicit p.si in trãsmutabilibus maneat aliqua passio in genito que ꝑius fuit in corrupto:nihilominus tamen est generatio simpliciter. ¶ Secunda:q: v.ꝑbus scõo huius ꝙ in habẽtibus symbolum est facilioꝛ trãsitus:q: facilius est corrumpere vnuz ⁊ duo: ergo videtur esse de mente p.ꝙ in trãsmutatõe elementoꝝ symbolizãtiuz non corrumpitur qualitas symbola. Et sic patet ꝙ falsum dicunt alij dicendo ꝙ ibi est facilioꝛ trãsitus:q: fit cũ vna contrarietate:sed tamen due qualitates corrumpunt:cuz expresse p.dicat:ꝙ ideo est facilioꝛ tranſitus:q: facilꝰ est corrumpere vnum ⁊ plura. Etiã causa illoꝝ nõ valeret ad ꝓbãdum ꝙ esset facilioꝛ trãsitus. ¶ Aliter ꝓbatur ꝯclusio rõne:q: si hmõi qualitas symbola corrũperet:vel ergo corrũperetur a ſuo cõtrario: sed hoc nõ q: ipa non habet ꝓtrariũ in elemento: cuius qualitas est symbola. Vel corrumpitur ad corruptõez sui subiecti:sed hoc non:q: vt iam ostensum est ſubiectum eius est materia ꝑma:que est ingenerabilis⁹ incorruptibilis⁹vt ptz ꝑmo phisi. Nec corrumpit ad corruptõez sui ꝓseruatiꝛis:q: ꝑma causa ꝓseruãs semꝑ manet. ¶ Secũdo sic:si qualitates disponentes materiã rei corrũpende ad gñatõem noue forme corrumpent cuz forma rei corrumpẽde:queriꝝ q̃d educit formã generãdã ex materia siue causat eam in materia. Non põt dici ꝙ nihil cum ab illo qõ nihil est nihil fit: tanꝯ a causa efficiẽte ꝑncipali. Nec põt dici scõm ꝙ fit ab agente extrinseco: q: hoc nõ põt naturaliꝛ reducere formã ſ balẽ de poña materie: nisi per qualitates ipi materie introductas. Nec põt dici ꝙ ipa qualitas que corrumpit causat formã ſubstãtialem:q:illa qualitas scõz aduersarios corrumpit cum forma abijcienda: ⁊ corruptõ illa p̃cedit generationem forme ſubstãtialis introducende: ergo cum ipa non est in materia ipa nõ educit formã ſubstãtialem de materia.

**Dubitatur.Utrum idez effectus in numero a plurium agentium quolibet generari possit:vt puta ſi a generat a b: vtrum possit generari a c. Et videt ꝙ sic:q: agentia dicunt simul ꝓducere eundem effectuz: scz ignem igit. ¶ Secundo sic:eadem qualitas in numero põt a pluribus agentibus in numero ꝓduci:igit Antecedens ptz:q: aqua frigida diuersis ignibus applicari põt:⁊ ſi aliquo tpe vni igni applicet:vna qualitas generatur: ⁊ ſi eodez tpe alteri igni applicata fuisset:eadem qualitas ab illo generata fuisset. ¶ Tertio sic:dato vno ligno : ex illo ab agentibus pluribus põt generari ignis:igitur. ¶ Quarto sic:ſi ouũ galline poneretur ſub vna gallina: ex eo generaret gallina. Similiter ſi poneret ſub alia gallina: ex eodem eadẽ fuisset genita:cum ibi ſit idem ſemen qõ est ꝑncipale agẽs ⁊ aplatone: igit. ¶ Sexto sic:a diuersis boibus potest idem ꝯceptus in numero ꝓduci:igit. ¶ Septimo sic:a diuersis agentibus ſm spẽm põt idem effectus fz speciem ꝓduci: ergo a diuersis agentibus numero potest idem effectus numero ꝓduci:ꝓba ptz ꝑ ſimile. ¶ Octauo sic.oẽs cause agentes alie ꝑma causa.ſunt cause instrumentales:ergo ꝓpter eoꝝ diuersitatem non debẽt effectus numero diuersificari: ꝓba ptz: q: ꝓpter diuersitatem instrumentoꝝ fabri:non diuersificãtur effect⁹ ꝑncipales fabri. ¶ Nono sic:ex eisdez lignis a diuersis agentibus põt fieri eadem domus:igitur. ¶ In oppositum arguit: q: ex alia ⁊ alia dispositione materie in numero:fit alius ⁊ alius effectus in numero : sed a diuersis agentibus fit alia ⁊ alia dispositio in numero: igitur fit alius ⁊ alius effectus in numero. ¶ Secũdo sic:ſi sic sequereꝛ ꝙ idem effectus posset bis generari:ꝓbꝫ videtur esse impossibile:igit ⁊ añs.ꝓba patz:q: ſi vnus effectus posset ꝓduci a pluribus: ꝓducaꝝ tunc ab vno:⁊ ꝑ hoc ꝙ ab vno ꝓducit non gñaꝝ in potentia in alio:igitur etiã põt ꝓduci ab alio:⁊ ꝑ ꝓbꝫ bis ꝓduci põt. ¶ Tertio sic:commentatoꝛ.viij.metaphisice cõmẽto.xij.dicit:ꝙ diuersitas effectuũ est ꝓpter diuersitatẽ materie ⁊ motoꝝ siue agentis:igit. ¶ Ꝑro solutõne dubij est aduertendum : ꝙ ex diuersis causis intrinsecis nunꝯ põt causari vnus ⁊ idem effectus in numero: q: ad diuersitatem ptium essentialium effectuũ: sequitur diuersitas essentialis ipoꝝ effectuũ: ergo si materie et forme que sunt ptes essentiales sunt diuerse : effectus sunt diuersi:,⁊ sic ex causis intrinsecis diuersis totalibus in eodem genere cause ꝯcurrentibus non fit idem effectus:nec põt fieri idem effectus:nisi ille cause totales fiant ptiales:sed ipsis manentib⁹ totalibus nõ põt fieri. Sed loquendo de causis efficientibus dicunt quidam:ꝙ nullus vnus ⁊ idem effectus a diuersis causis efficientibus totalibus põt causari : ⁊ mouenꝫ rõnib⁹ post oppositum. ¶ Et ad quatuoꝛ ꝑmas rõnes ante oppositum dicunt:ꝙ non causatur vnus ⁊ idem effectus in numero:sed idem in spẽ. ¶ Ad quintã dicunt ꝙ sortes ⁊ plato non sunt cause influentes:sed sunt cause occasionales siue applicãtes actiua passiuis. ¶ Ad sextã dicunt sicut ad quatuoꝛ ꝑma argumenta. ¶ Ad.vij.dicunt negãdo ꝯiam:q: non est simile. ¶ Ad.viij.dicũt ꝙ cause agentes alie a ꝑma causa non sunt pure instrumentales:sed cum hoc dicũtur ꝓncipales ꝓnculares ¶ Ad nonã dr ꝙ illa non sunt agẽtia influentia:sed solum applicantia actiua passiuis : siue mouentia coꝛpa ſm locum. ¶ Contra tamen istos arguitur : q: oẽs agẽs approximatum passo põt causare oẽm formã ꝓducibilem in passum que poterit esse eiusdem spẽi cuz forma eius:cum non videtur maioꝛ ratio quare esset ꝓductiuum magis vnius forme ꝙ alterius. Similiter omne ꝓductiuum rerum alicuius spẽi põt ꝓducere oẽs res ꝓducibiles que poterunt esse eiusdem spẽi:cum nõ videtur maioꝛ ratio quare magis posset ꝓducere vnam rem ꝓducibilem eiusdem spẽi cum eo ꝙ aliam rem ꝓducibilem eiusdem spẽi:ergo ille effectus qui põt ꝓduci ab vno agente quod est eiusdem spẽi : põt ꝓduci ab alio agente eiusdem spẽi. Etiam sequeretur ꝙ agens naturale approximatum passo ⁊ non impeditum:non ageret in passum.consequens est falsum igitur ⁊ antecedens:consequentia patet: q: ſi sic esset tunc vnum agens naturale certi numeri effectus ꝓduceret: isto autem numero completo:applicetur ꝓpriꝰ agens ad passum:tunc ipsum non posset ꝓducere effectum ꝓducibilem ab illo agente ex quo ſuoꝝ effectuum numerus esset completus in tali spẽ. Ideo dimissa ꝑma opinione aliter dicendum est ad dubium de causis efficiẽtibus. Primo ꝙ est magna diuersitas inter istas duas propositiones ſm rigoꝛem logice: idem effectus in numero potest a pluribus agentibus, produci : vel potest a plurium agentium quolibet produci: ⁊ inter istam: idem effectus in numero a pluribus agentibus siue a plurium agentium quolibet põt ꝓduci: q: vna est falsa:cum ſua de ineſſe penes quam debet attendi veritas eius ẽ ipossibilis: loquendo de causis effectiuis to

talibus ⁊ ptialibus: ⁊ non loquēdo de totalibus quax vna est vlis ⁊ alia ptcularis: qz totale agens ptcularre est: qđ ꝓducit aliquē effectū non ꝓcurrente aliquo agente ptculari totali: mō non ē possibile q̄ sint plura agentia totalia ptcularia: ꝫ possunt esse plura quoꝝñ vnū est vl'e ⁊ aliud ptculare. Alia tamē ꝓpō ſcz q̄ idē effectus a pluribus agentibus siue a plurīū agentium quolibet pōt ꝓduci est xa: cuz illa de inesse vel ille de inesse penes quam vel quas attendit xitas eius sunt possibiles: ſcz hoc ꝓducit ab ista cā: mō quelibet talis est possibilis. ¶ Sz tunc restat dubitatio an ille effect⁹ qui ꝓducit ab vno agēte posset ꝓduci ab alio. Ad hoc dr ꝑmo de effectibus q̄ sunt substātie complete: q̄ si est sermo de possibilitate naturali q̄ semp vel frequenter reducit ad actum: q̄ nō: qz raro euenit q̄ materia que erat ps vnius agētis postea fiat ps seminis eius: ⁊ cōsequenter ps essentialis geniti ab eo: ita q̄ fiat ps alterius agentis ⁊ post seminis ei⁹ ⁊: ꝓsequenter ps essentialis geniti ab eo. Sed loquendo de possibilitate dei ⁊ possibilitate naturali: q̄ non semp vel frequenter reducit ad actum dr q̄ sic. Ertiā videmus q̄ vnus ⁊ idē cibus diuersoꝝ pōt esse nutrimentum: ⁊ si fiat nutrimentum vnius: tota materia illius nutrimenti pōt fieri tota materia feminis eius: ⁊ tota materia seminis pt fieri tota materia geniti ab eo: ⁊ cū illud idē nutrimentū pōt esse nutrimentū alterius: ⁊ tota materia nutrimēti potuit fieri tota materia seminis illius: ⁊ p ꝑs tota materia seminis illi⁹ tota materia generādi ab eo: sic videt q̄ ex pte materie non est defectus: nec etiā ex pte fomax agenitū: qz vna forma ē tāte actuitatis ⁊ xtut| sicut alia: ergo quēcūq̄ effectū pōt vna ꝓducere: etiaz ⁊ alia. ¶ De accīt⁹ xo dr q̄ vnū ⁊ idē accīs siue effectus q̄ est accīs a diuersis causis agētibus pt ꝓduci: ꝫ nunq̄ vex est qđ ꝓducak a diuersis agētibus: quox qđlibet est totale ꝑm modū ꝑus dictuz. Possibile tñ est q̄ vnū ⁊ idē in numero ꝓducak a plurib⁹ agētib⁹ ꝑticulatibus: quox qđlibet est sufficiens solitarie ꝓducere talem effectū: que tñ solēt diei eālia: ꝓ q̄to sunt sufficiētia. Sed loquendo de cā finali: vnus ⁊ idē effect⁹ in numero pt fieri ꝓpter diuersos fines: ita q̄ fit ꝓpter quē libet illox finū solitarie siue seo: suz. ¶ Et ad ꝑmū argumentū post oppositū ꝓcedit: q̄ null⁹ vn⁹ ⁊ idē effect⁹ fit a diuersis agētibus totalib⁹ ptialib⁹ nō seimicē adiuuātib⁹: sed ab illis plurib⁹ pōt fieri. ¶ Ad ſcdam dr negādo ꝓnam: capiendo añs in isto sensu q̄ idē effect⁹ a pluribus agētib⁹ vel a plurīū ⁊c. Et ad ꝓbatōem ei⁹ dr q̄ vnus ⁊ idē effectus non pōt ꝓduci a plurib⁹ agētibus totalib⁹ ꝑtialib⁹ non seimicē iuuātib⁹: ⁊ñ idem effectus a talibus pluribus pt ꝓduci. Et cū vlteri⁹ assumitur q̄ ꝓpter hoc non gñak in potētia generādi in alio: ꝓcedit: cum hoc tñ bene stat q̄ illud est impotēs generare illud qđ genitū est cuz nihil pt gñare aliud nisi sit generabile: sed post q̄ genitū est non ē amplius gñabile ꝓ ꝑsenti vel futuro: nō illud nō pōt generare ꝓ ꝑsenti vel futuro qđ genitū ē: ꝫ potuit illō gñare. ¶ Ad tertiū dr ꝓcedēdo auctoritatē cōmentatoris: cum dictū commentatoris non est ꝓtra ꝓius dicta.

Ad rōnes questionis.

¶ Ad ꝑmā dr q̄ licz accīs denoiatōis trāsit de subiecto denoiatōis in subiectū denoiatōis: nō tamē trāsit de subiecto inhesiōis ad subiectū inhesionis naturalis. Uñ accīs transire de subiecto in subiectū denoiatōis: non ē aliud q̄ diuersa subiecta q̄ sunt substātie complete successiue denoiari ab vna ⁊ eadē forma accidētali exīte in eodē subēo realiter q̄ subēm ꝑmo est ps essentialis vnius substantie: ⁊ postea est ps essentialis alteri⁹ substātie. ¶ Ad ſcdam dr q̄ dupliciter pōt itelligi q̄ subēm gñationis sit ens in actu. vel in actu entitatiuo: ita q̄ sit actu ens sit ꝓceditur: nec hoc ē ꝓtra Ar|. vl'm actu formali: q̄ actus est ps essentialis realiter materie inherēs: ⁊ sic negatur ꝑña: vel in actu p'formā accidentalē sibi realiter inherentē: ⁊ sic ꝓcedit ꝑña: nec istud est ꝓtra p. ſcz q̄ materia sit in actu p formā accidentalē: sed ē ꝓtra p. q̄ sit in actu p formā substātialē. ¶ Ad tertiā dr negādo ꝑnam q: p. q̄ subēm sensibile intelligit substātiā completaz ⁊ pfectā: mō materia q̄litate sensibili informata non est ens completū ⁊ pfectū p se exīs. ¶ Ad q̄rtā dr q̄ duplr pōt intelligi q̄ substātia non est ꝑo: accidente: vno mō via gñatōis ⁊ ꝑm tps: ⁊ sic aliqua substātia non ē, ꝑo: accidente: cum aliq̄ posterius incipit esse: q̄ aliqđ accidens: vel ꝑns incipiebat esse via pfectōis: ⁊ isto modo substātia non ē posterior accidente: ſz ꝑo: ⁊ hoc voluit p. vij. metaphisice. ¶ Ad. v. dr negādo ꝓsequētiā quia illa qualitas non semp stabit naturalr in materia que est ps aeris vel ignis: cū illa materia aliquando stabit sub alijs formis substātialibus: ⁊ tñc illa qualitas resmouebit. ¶ Ad sextā dr negādo ꝓsequētiā. Et ad ꝓbatōem dr negādo q̄ calor q̄ est in cadauere ⁊ ꝑus fuit in aīali disponat ad putrefactōem: cuz putrefactio fiat a calore extrinseco ⁊ circūstante: vt habet quarto meteoroꝝ. Aliter ad ip̄robatōez dr q̄ non ē inconueniens q̄ idē calor ꝑmo existēs cū vna forma substātiali a putrefactōe ꝑseruet: ⁊ tamen existēs cū alia forma substātiali p⁹ modū disponat ad putrefactōem: cū illa diuersitas effectuū ꝓueniat ꝓpter diuersitatem formaꝝ substātialiū: cū q̄b⁹ succesiue calor ille existit. ¶ Ad septimā dr distinguēdo ꝓsequēs: vel capiendo calefactōem ꝑ motu successiuo: p quē acq̄rit caliditas siue subiectū denoiatōis illius motus sit: ens completuz ⁊ p se existens: manens idē ante trāsmutōem ⁊ post trāsmutationē siue non: ⁊ sic ꝓcedit: vel capiendo calefactionē ꝓpe ꝑ motu ꝓpe dicto: cuius subēm ē hoc aliqđ manēs vnū ⁊ idē añ trāsmutatōe ⁊ ꝑ trāsmutatōez: ⁊ sic negak ꝑña. Et ad ꝓbatōez ei⁹ dr negādo ꝓsequētiā. ¶ Ad octauā dr negādo minorē: ⁊ ad ꝓbatiōem ei⁹ dr negādo ꝓsequētiā: qz agens ex sua natura tale ē: ⁊ etiā gradus vltimo ꝓducti tales sunt q̄ illi grad⁹ possunt remoueri ante alios ⁊ q̄ vltim⁹ pt remoueri: aliqs manentib⁹. ¶ Ad. ix. dr q̄ duplr pt intelligi q̄ compositio secunda pcedat ꝑmā: vel via generatōis ⁊ ſz ipse: ⁊ sic aliqua compositio ſcda aliquā cōpōnem ꝑmā bene ꝑcedit: ita q̄ non opz q̄ si in aliquo sit cōpō ꝑma: ⁊ etiaz compō ſcda: q̄ illa cōpō ꝑma pcedat illam compōnem ſcdam tpe: vel q̄ simul inceperūt: ⁊ q̄ tamē cōpō ꝑma sit ꝑo: natura. Alio mō q̄ sit ꝑo: via pfectōis: ⁊ sic compositio ꝑma pcedit cōpōem ſcdaz in eodē cōpositō: qz forma substātialis ⁊ materia q̄ cōponūtur adinuicem cōpōne ꝑma sunt pfectiores materia ⁊ forma accidentali que cōponūtur adinuicem cōpōne ſcda: ex quo forma substātialis est pfectior accidentali.

De augmentatione.

¶ Istud est ſcdz ca. but ius ſcdi tractatus in quo p. determiat de augmētatōe ⁊ diminutōe. Et diuidit istud ca. in quiq̄ ptes: q̄ videbunt in pcessu. Dicit ergo ꝑmo sic: q̄ dicendū est de augmentatōe quō fiat: ⁊ quō differt a generatōe ⁊ alteratione: ⁊ quō vnūq̄q̄ qđ augmentak: augmētak: ⁊ illō qđ diminuik: diminuit. ¶ Scrutantiū natura. ¶ Hic p. mouet vnā q̄stionē quā termiat in ꝑma ꝑte capituli ⁊ est talis: quō augmentatio ⁊ diminutio differunt ab alijs motib⁹. Uñ in ꝓposito nō capik augmētario ꝑ intēsione q̄litat|: nec vt attribuit q̄titati discrete q̄ nō ē ꝓtinua: nec capik ꝑ rarefactōe nec ꝑ appōe silis cum silī sine alterēratōe: sic aq̄ dr augeri quādo sibi apponit alia aq̄: nec capik ꝑ appōne dissilis qđ per altera-

tionē fit sile illi cui apponit ipo existente inalato: sicut ignis augmentatur per appōez combustibilium: sed capitur ꝓ appōne dissimilis ad aliquod aītum qō per actionem aīe ꝓuertit in substātiā eius: sic q̄ ꝓ aduentū illius aīatum augmentat ⁊ pōt sic describi. Augmentatio est mutatio ꝓ quā plus nutrimēti ꝓuertit in substātiā aliti q̄ depditum sit ab aīa mediāte calore naturali vt viuens suam debitaz q̄titatem attingat'. Et ad augmentatōem isto mō captā plures motus ꝓcurrunt ꝑmo ibi ꝓcurrit corruptio nutrimēti qua forma substātialis nutrimenti abijcit. Etiā ibi ꝓcurrit gñatō substātialis ptialis qua materia nutrimēti trāmutat vt stet sub forma viuentis vel sub forma ptiali simili cum forma viuentis. Etiā ibi ꝓcurrit alteratio: ex quo nutrimētum ꝑus est dissimile: ⁊ p alteratōem fit simile. Etiam ibi ꝓcurrit loci mutatio: qz nutrimenū applicat nutribili: ⁊ etiā post alteratōem mouet localiter ad singlas ptes viuentis. T. Ad hoc. ¶ Hic p. soluit questionem iam motā di. q̄ augmentatio ⁊ diminutio ex pte termino⁹ distinguūtur ab alijs motibus: qz augmētatio est mutatio ꝑm q̄titatem: ⁊ ꝓpterea mutat rōnem ꝓ terminos de genere q̄titatis ad questionem factā p q̄situiū p̄dicamenti q̄titatis: de termino substātiā significāte. Alteratio vō est ad qualitatem: ex quo est fz passiones: gñatio aūt ⁊ corruptio ad substātiā: loci mutatio vō ad vbi: mō iſti termini distinguūtur: ergo motꝰ ad illos terminos distinguuntur. T. Aut ⁊ motus. ¶ Hic p. scō ostendit q̄ ille trāmutatōes differūt penes diuersos modos trāsmutādi: qō generatur, aut alteratur: siue corrumpitur non opz mutare locuz nec secundum totum nec scōm ptem: sed illud qō augmentatur vel diminuitur mutat locum: saltem scōm ptē. Similiter in motu locali recto illud qō talit motu mouet: nmutat locum scōm se totum: sed illud q̄ augeꝫ non: nisi illud etiā moueatur motu locali recto: q̄ tñ non opz nec ad augmentationem req̄ritur. Similiter illud qō mouetur motu circulari: retinet eundem locum totalē sic q̄ non hz aliq̄n maiorez ⁊ aliq̄n minorē: sed illō qō mutatur habet aliq̄n maiorē locum ⁊ aliq̄n minorem.

T. Circa q̄d aūt. ¶ Hec ē scōa ps huius capituli: in q̄ ꝓpōs mouet talem questionem: nam ex quo augmentatio ⁊ diminutio sunt mutatōes scōz magnitudinem vt ptz ex questione p̄cedenti: queritur de illo ex quo fit augmentatio: vtz illud sit actu corporeū: vel potentia tñ corporeū: ⁊ actu incorporeū. Et si illud sit potentia corporeū: vtz illud sit ab effi corpe separatū: vel sit in aliquo corpe: sepabili tñ ab eo. T. Aut impossibile. ¶ Hic p. rñdit ad questionem p tres ꝓclusiones. Quarum ꝑma ē. Augmentatio non fit ex potētia corpeo ab effi corpe separato. ptz: qz si sic tunc esset indiuisibile sicut punctus: ⁊ ex ipso nihil fieret maius. Etiā sequeretur q̄ nō. essz in loco: nec p se nec p accīs. ꝑus est falsuz qz illud ex quo aliq̄d gñat est in loco. ꝑa ptz: qz ipsuz esset indiuisibile: ergo non essz in loco. Nec etiaz in vacuo: cum non sit ponendū vacuū vt patuit quarto phi.

T. Sed si in aliquo. ¶ Scōa ꝓclusio est q̄ augmētatio non fit ex incorpeo incluso in aliquo corpe sepabili tñ ab eo: ꝓbat p. tribus rōnibus. Quaꝝ ꝑma ē: qz tunc sequeretur q̄ gñatio non esset ex aliquo corpeo: qō tamen falsum est: igit. ꝑa ptz: qz augmentatio fit cum ptiali gñatōe: ⁊ sic hmōi gñatio. fieret ex materia extracta a corpe: in quo ꝑus erat sine corruptiōe illi⁹ corpis ex quo materia illa non erat aliq̄d eius: ⁊ cum ipa fit i corpea ⁊ ex ipa fiat gñatio: sequitur ꝓpositū. T. Infinitas em̄ nihil. ¶ Scōa rō est: qz qua rōne in vno corpe possz esse vna talis materia eadē rōne infinite: cū materia secluſa q̄titate nullum occupat locum: ⁊ p ꝑus nihil ꝓhibet ex vno corpe infinita gñari: q̄ videt inconueniens: igit. T. Amplius nec. ¶ Tertia rō est: qz si sic sequeret q̄ gñatio nihil aliud esset q̄ extractio vni⁹ ab alio ipso manēte ⁊ non trāsmutato: qō est contra sensum: qz nō apparet aer sic gñari ex aqua scz q̄ aer exeat de aqua ⁊ q̄ aqua remaneat: cum videt aqua corrūpi.

T. Melius igit. ¶ Hic p. ponit tertiā ꝓclusiōez que talis ē: q̄ augmētatio fit ex actu corpeo: sic q̄ illud qō augmentat est actu q̄tum: ⁊ illud ex quo augmentat ē actu q̄tum ptz: qz augmentatio non fit ex incorpeo: ergo fit ex corpeo. Hāc aūt ꝓclusionē tāgit p. sub iſtis x̄bis: q̄ melius ē dicere q̄ in oībus rebus augmentabilibus materia ex qua fit augmentatio est inseparata a q̄litate ⁊ q̄titate ⁊ q̄ illa materia ē vna ⁊ eadē numero sed alia rōne ꝺz subiectum gñatōis: ⁊ alia rōne subiectum augmentatōis. Ex isto textu ptz manifeste q̄ manet vna ⁊ eadē q̄titas materie in nutrito q̄ fuit in nutrimento: aliter q̄n materia nutrimenti aduenerit nutrito: esset corpea in potentia: ⁊ actu incorpea: cuiꝰ oppositum patuit ex cōclusione p̄cedenti. Et subdit p. q̄ puncta ⁊ linee non sunt materia augmentatōis: sicut plato dicit vt sibi imponit: qz corpus non ē diuisibile in pūcta vt alibi ꝓbatū est. Alterius subiūgit p. q̄ materie nunq̄ est sine passionib⁹ ⁊ sine forma. T. Ḡñat igit simpliciter. Scōa rō est: illud qō gñat: gñat ex aliquo puta ex materia q̄ sp ē alicuⁱ corpis sensibilis: et p ꝑus ē corpea: ⁊ cū ex illo eodē fiat augmentatio: sequit q̄ augmentatio fit ex actu q̄to. T. Amplius autem. ¶ Tertia rō est: si fieret augmentatio ex incorpeo: tunc ipa non fieret p additamentū magnitudis ad magnitudinē: qō tñ falsuz ē: cū aliās p augmentōez nihil augmentaret: igit augmentatio fit ex actu corpeo.

Materia nunq̄ est sine passionibus ⁊ forma

Conclusio.iij.

Suscipiendū itaq̄ ¶ Hec est tertia ps huius capituli: in qua p. mouet tertiaz q̄stionē q̄ talis est: vtz possibile sit aliq̄d augmentari. Circa istā q̄stionez p̄mittit ꝓpōs duas suppōnes de mō augmentatōnis. Prima ē q̄ eius qō augeꝫ q̄libz ps augeꝫ: ⁊ eius quod diminuit quelibet ps diminuit. Scōa q̄ augmentatio fit ex aliquo corpeo aduenīente scz alimēto: ⁊ diminutio fit aliquo corpeo recedente. T. Necesse aūt vtiq̄. ¶ Hic p. ꝓbat q̄ ꝓpossibile ē aliq̄d augeri: ⁊ hoc sic. Si aliq̄d augeret: vel hoc esset aduenīente aliquo corpeo vel incorpeo: sed vtrūq̄ eoꝝ ē impossibile: g augmētatio ē impossibilis. Minor patz: ꝑmo q̄ nō aduenit corpeū: qz oporteret illō corpeū penetrare totū corpꝰ qō augeꝫ: aliter non q̄libet ps aucti augeret: qō est cōtra suppositū: isz talis penetratio ē impossibilis: vt ptz ex dicto ꝓbatis ce ꝓcingit augmentatio non fit aduenīente aliquo corpeo: nec etiaz fit aduenīēte aliquo incorpeo: qz materia augmētatōis nō ē separata a magnitudie T. Sed nec q̄ sic ꝓtingit. ¶ Hic p. ponit solutōez antiquoꝝ ad hāc rōnez dicētiū: q̄ bñ fit augmētatio nullo extrinseco aduenīēte: sicut si ex aq̄ fieret aer: q̄ prarefactōem fit maior: ⁊ tñ ibi nō ē penetratio dimēsionū: cū nulluz corpꝰ extrinsecū aduenīat. T. Nō ē aūt. ¶ P. hic ꝓtra dicta solutōem arguit duab⁹ rōib⁹. Prima qz in dicta trāsmutatiōe nihil ꝓpe augeꝫ: sed ibi ē gñatio simplr ⁊ corruptio simplr: aer enī nō augeꝫ isz gñat. Silr aqua nō diminuit: isz corrūpit: nec etiā augeꝫ aliq̄d cōe his cū illud qō ē cōe his nō ē ens p se existens: q̄ req̄rit ad hoc qō fit subiectū augmentatōnis. T. Hec aūt tria. ¶ Hic p. p scōa rōe supponit tria: quoꝝ ꝑmū est: q̄ eiꝰ quod augeꝫ quelibet ps augeꝫ. Scōm est: q̄ augmētatio fit aduenīente aliquo extrinseco. Tertiū est: q̄ illō qō augeꝫ manet vnū ⁊ idez ante trāsmutationē ⁊ post Istis suppositis arguit sic p. In gñatōe ⁊ corruptione simplr non manet hoc aliq̄d: sed cum aliq̄d augeꝫ vel diminuit manet idem hoc aliq̄d: g ꝓdicta trāsmutatio

Diffinitio augmētatōnis

Conclusio.j.

Conclusio.ij

quãdo fiebat ex aqua aer cũ nõ manet ibi idem ante et post non est augmentatio. T. Quereret autẽ. ¶ Hec est quarta ps capituli in qua p. mouet quartã questionem que talis est: quid est illud quod augetur: scz vinũ cibus aduenies augeatur: aut corpus cui aduenit: aut totum aggregatum: videtur enim q totum augeatur qz vtrũq; per alterũ sibi ꝓiunctuz efficitur maius: sicut ptz de vino cui miscet aqua. T. Aut qñ q̃dẽ. ¶ Hic p. rñdet ad questionez dicens: q corpus aiatuz cui aduenit cibus siue nutrimentum augmentatur: ꝓbat p. quatuor rõnibus. Prima ẽ qz illud qõ augetur manet vnum t idem ante t post: vt ptz per suppõnem prius dictã: sed hoc est corpus aiatum t non cibus siue nutrimentũ: ergo corpus aiatuz augmentatur. Et ꝓfirmat per simile. Ilã si gutta aque ponatur in vitro pleno vini: non ỏr aqua augeri: sed corrumpi: sed vnum ỏr augmentari impꝛõe capiendo augmentationez: ex quo manet idem ante t post ergo similiter aiatum qõ manet idem ỏr augeri. T. Similiter autem. ¶ Secũda ratio est: in alteratione qñ caro calefit aut frigefit: dicimus carnem que manet alterari t non passionẽ siue qualitatem: ergo similiter caro que manet augmentatur t non cibus siue nutrimentũ. igitur. T. Quõ aũt ¶ Tertia rõ est: illud augmẽtatur in quo est ꝑmũ mouens siue ꝓncipale alterãs: sed hoc est corpus aiatum in quo est aĩa t calor naturalis: t non cibus siue nutrimentum: igitur. T. Qñ t ingrediens. Quarta rõ ẽ illud qõ aduenit alteri nõ augetur: sed illud cui aliq̃d aduenit: cum augmẽtatio debeat fieri aliquo aduenie̅te: sed cibus aduenit corpi t ingreditur ipsum corpꝰ t nõ ecõtra: igit corpus aiatũ augmentat t nõ cibꝰ. Si tñ de cibo aliq̃d ꝙuerteretur in fumũ vel spiritũ: nõ eẽt ex eo augmẽtatio: sed gñatio fumi vel spũs. Solũ eniz ex illo cibo est augmentatio q̃ ꝙuertit in substãtiã nutrimenti. T. Qñ aũt quesituz. ¶ Hic p. posq̃ disputatiue determinauit de augmentatõe: determinat ẋ ita tom ꝑmittens aliquas ꝓditõem ad augmentatõem requisitas. Prima est q illius qõ augeꝫ quelibet ps augetur: t illius qõ diminuit quelibet ps diminuit. Secunda est q illud qõ augmentatur manet vnum t idẽ ante augmentatõem t post augmentationem. Tertia est q augmentatio fit adueniente aliquo extrinseco. Quarta est q non opz ponere vacuũ ad hoc qõ fiat augmentatio. Quinta est q non opz q fiat penetratio dimensionũ. Sexta est q augmentatio non fit aliquo in corpore ꝙcedente. T. Suscipiẽda vtiq;. ¶ Hic p. suppositis ꝓditõibus ad augmentatõem req̃sitis: declarat modum per quem fit augmentatio ex pte illius qõ augeꝫ: dicens q ptes etherogenee augmẽtãtur p hoc q ptes homogenee augmẽtãtur: ex quo ptes etherogenee componunt ex homogeneis. Et subdit p. q ptes homogenee pñt dupliciter accipi t similiter vnũqq̃ eoꝝ ens habens formã in materia. Uno mõ ꝛz formã alio modo fm materiã: quomodo autem hoc debet intelligi videbitur in questionibus. T. Quecũq; igit. ¶ Hic p. infert talem ꝛclusionez: q illius qõ augetur q̃libet ps augeꝫ fm formã: t non quelibet fm materiam Probat p. duobus exemplis. Primũ si per aliquã mensurã puta per doliũ trãsiret semp aqua: illa aqua semper maneret eadẽ fm spẽm t figurã: cum semper ptes sint eiusdem spẽi substãtie: t eiusdem spẽi figure: ꝛz nõ est eadem fm materiã: hoc est fm idẽtatem simpliciter. Aliud exemplum est de etherogeneis: qz illa manent semper fm eandem spẽm figure: licet aliq̃d aduenat t aliq̃d defluat ꝓpter qõ non saluatur idẽtitas talis: sed tñ vt dicit p. ex quo figure sunt nobis notiores q̃ in homogeneis: ideo magis notuz: est q tales ptes maneãt eedem fm spẽm. Et subdit p. q inter ptes fm formã: quedã sunt manifeste t quedã occulte. Manifeste dñr que habẽt opatões extrinsequas nobis apparentes vt manus oculus ꝛc. Sed occulte sunt q̃ nõ habent opatões extrinsecas nobis apparentes: cuiusmodi est caro. T. Maius aũt totum. ¶ Hic p. ostendit quomodo nutrimentum se habet ad illud qõ augetur d. q corpus aiatum fit maius adueniente nutrimẽto ꝓtrario vel dissimili: quod p digestionez alteratur t tãdem in substãtiam viuentis trãsmutat. Illud enim de nutrimẽto quod aduenit carni: trãsmutatur in carnem: t illõ qõ aduenit ossi: in os: t sic de alijs. Ex quo ptz q illud quod augeꝫ: augeꝫ a quodãmodo: simili: t quodãmodo dissimili t postea facto simili. Et subdit p. q ante q̃ corpus augeatur: cibus est in potentia illõ t actu aliud. Materia enim nutrimenti ꝓmo stat sub alia forma substãtiali: scz sub forma nutrimẽti abiciẽda: t postea illa eadem materia stat sub forma nutriti t sic nutrimentuz est in potentia ad tale: quale est illõ q nutriꝫ in actu: hoc est materia nutrimẽti est in potẽtia distãte ab actu: vt informeꝫ: p forma substãtialem p quã informat materia illius q̃ nutriꝫ: vel vt informeꝫ p simile. T. Non igit. ¶ Hic p. remouet vnum dubiũ Crederet enim aliqs q ex cibo corrupto gñareꝫ aliq̃d p se solitarie exñs. Hoc remouet p. dicens q in augmẽtatõe nihil sic gñat ex cibo corrupto: qz tunc non esset augmentatio sed gñatio simpliciter sed aliq̃d carnis aut ossis ꝓiunctũ alteri pti vt totalis caro fiat maior: q ꝑus erat gñat: aut minor gñat non gñatiõe substãtie q̃ se exñtis: ꝛz generatõe substãtie ptialis. T. Quid igr patiens. ¶ Hic p. oñdit quõ fit augmentatio ex pte ei? q augetur: t ex pte cibi simul p duo exempla. Primũ ẽ qz cibus digestus miscetur corpi quod augetur: sicut si modica aqua in multo vino fundat t ei ꝑmisceat: ita q̃ vinuz diminuat: t aquã in sui naturã ꝙuertat: sic corpus aiatum nutrimentum cibi admixtũ in sui naturaz ꝙuertit. Dñia tñ est: qz vinũ p aquã sibi admixtã debilitatur: corpus autẽ aiatum per cibum in ipm ꝙuersus fortificat. Scõm exemplum est ignis ligna ei appositas ꝙuertit in ignem: t fit maior t fortior: sic corpus aiatũ ẋtute aĩe ꝙuertit cibum in sui substãtiã. Dñiañ est: qz ignis genitus nõ ꝓtinuat alteri igni p notabile tps: ꝛz exalatur. Etiã ibi non est ꝑpe augmentio: sed gñatio: cum ignis genitus non ꝑmisceat igni ꝓcedenti fm minutas ptes: in augmentatõe ẋo aiatu illud qõ gñat cõtinuat ꝓcedenti: t ꝑmiscet cum eo fm minutas ptes.

Cõditões augmentatõis. Prima. Secunda. Tertia Quarta Quinta. Sexta.

T. Quãtum aũt vle. ¶ Hic p. comparat augmentationem ad alias mutatões d. q sicut non gñat vle: puta animal q non est aliud a singulari: sed ipsum singulare: ita non augeꝫ vle aliud a singulari. T. Caro autem. ¶ Hic p. subiungit dñiam inter nutritionem t augmentationez d. q ꝑ q̃to materia cibi est in potentia caro vel os: sic ex ea dicit fieri nutritio: t ꝑ q̃to est in potẽtia caro ỹta: sic ex ea ỏr fieri augmẽtatio. Ex quo ptz q nutritio est ꝙuersio nutrimẽti in substãtiã nutriti puta in carnem vel os: siue per hoc nutrituz fiat maius siue non. Sed augmentatio est ꝙuersio nutrimenti in substãtiã nutriti plus q̃ deperditum est: per quã nutritum fit maius. Ex isto ptz q oĩs augmentatio est nutritio: sed non ecõtra. T. Sed ideo nutriꝫ. ¶ Hic p. infert vnũ corelariũ qõ est tale: q aiatuz q̃diu viuit nutritur: ita q non longo t notabili tpe durat sine nutritione: sed tñ non semper augeꝫ vel diminuiꝫ: cum p lõgum t notabile tps põt aiatuz viuere t q tñ non plus ꝙuertat de cibo in sui substãtiã q̃ deperditum est. Dña pars patet: quia q̃diu aiatum viuit videtur alimentũ sumere: t cũ vita ꝙsistat in calido t humido: opz q̃ q̃diu viuens viuat q calor t humidum remaneant: sed hoc non potest fieri nisi continue restauraretur humi-

Aiatũ q̃diu viuit nutritur: nõ aũt semper augetur

dum igit. Et subdit q idē corp⁹ nutrit ⁊ auget: alia est tamen rō nutritōis ⁊ augmētatōis. ¶ Hoc aūt spēs ¶ Hic p. subdit q forma nō est sine materia: sed forma q nō ē materia ē i materia: ⁊ iō fōa ꝯz q materia ē pri or: pt fortⁱ agere: p lapsuz tm tpis materia fit ipura ⁊ forme actio debilitatur. Et q̄diu forma pōt cōuertere cibum tādiu corp⁹ nutrit: ⁊ hoc est q̄diu est vita. ¶ Similiter q̄diu pōt ꝓuertere plus q̄ depditum sit: tādiu auget ⁊ non vltra: sed hoc non est q̄diu est vita: q: in fine ꝓpter impuritatem materie x̄tus debilitat vt nō possit ifm ꝓuertere q̄tum est depditū: ⁊ tunc non fit augmentatio: sed diminutio: ꝝ fiat nutritio. Et dicit p. q est simile de vino cui pōt tanta aq̄ misceri vt sit valde modice actiuitatis.

Queritur. Vtz illius qō auget quelibet ps augeat. ¶ Et arguit q non: q: illius qō auget aliq̄ ps diminuit: ergo non q̄libet ps auget. añs patz de corpe cuius vna ps est paralitica q in illis pubus auget in q bus x̄tus non deficit: ⁊ tm alia ps ꝓpter egritudinem diminuit. ¶ Scō sic: in nutritōe non quelibz ps nutritur: ergo nec in augmētatōe q̄libet ps aucti auget. ꝓña ptz: q: augmentatio p̄supponit nutritōem. Et añs ptz q: nutritio non est nisi restitutio depditi: mō non quelibet ps aucti aliq̄d pdidit: ergo nō q̄libz nutrit. ¶ Tertio sic: q: si sic seq̄ret q oporteret nutrimentū diuidi i infinitas ptes. ꝓñs est falsum ⁊ impossibile: igit ⁊ añs ꝓña ptz: q: infinite ptes sunt in corpe augmentādo: ergo si q̄libet ps debet augeri opz suū nutrimētū cuilibz dirigi: ⁊ p ꝓñs nutrimentuz in infinitas partes diuidi ¶ Quarto sic: si sic seq̄ret q augmentatiū post augmētatōem esset in duplo maius q̄ ante: ꝓñs est falsum et x̄ra experientiaz. ꝓña ptz: q: cuilibet pti q̄tūcūq; pue aliq̄d adderet: sic oporteret nutrimentū applicari: ita longum latum ⁊ pfundum sicut est corpus qō augetur: ⁊ p ꝓñs corpus auctum post augmentōez erit in duplo maius q̄ ante. añs ptz: q: detur q nutrimentū non sit: ita longum latum ⁊ pfundum sicut illud q auget: seq̄ tur q non quelibet ps longitudinis latitudinis ⁊ profunditatis augebit. ¶ Quinto sic nulla ps in aucto augetur: ergo non quelibet ps aucti augetur. añs ptz: q: nec ps que p̄fuit: cum illa non sit maior q̄ ante: nec ps que aduenit: cum illa non fuit ante: nec aggregatuz ex eo qō p̄fuit ⁊ ex eo q aduenit cuz illud antea nūq̄ fuit minus: nec etiā antea fuit. ¶ Sexto sic: ps que p̄fuit nō est aucta: ergo non quelibet ps aucti est aucta. añs ptz q: illa post augmentatōem non est maior q̄ fuit añ augmentatōem. ¶ Septimo sic: ps que aduenit nō augetur: igitur non quelibet ps aucti augetur. añs patz: q: illa nō fuit ante. ¶ Octauo sic: si sic seq̄retur q essz penetratio dimensionū ꝓña ptz: q: augmentatio fit aduenīente aliquo extrinseco modo non pōt aliq̄d extrinsecū cuilibet pti aduenire: nisi p penetratōem: cuz alias esset solum iuxta positio partium. ¶ Nono sic: ossa alatox non augentātur: cum ꝓpter duriciem non possunt aliq̄d suscipere in se: ergo. ¶ Decimo sic: multe ptes defluunt per euaporatōem a calido: sed ille ptes defluentes non augētur: cum illud qō auget debet manere vt dicit p. ergo non oēs ptes augētur. ¶ Undecimo sic: cō tingit dare minimā carnem vt dicit p. pmo phisicoruz ⁊ illa non augetur igitur. Minor ptz: q: non est dādū minus minimo nec equale: q: tunc pari rōne quelibet alia ps augeret per equale sibi additum ⁊ sic aīatū duplicaret q̄cūq; augmentaret. Nec potest dici q sit maior: cum tunc post augmentatōem esset maius q̄ in duplo. ¶ Duodecimo sic: materia est ps ⁊ tm non augmentatur: cum videt p. velle q corpus non auget ꝑm ptes materiales: sed formales igitur.

In oppositū est p. in scō capitulo scōi tractat⁹ huius li. Pro solutiōe questionis.

Sciendum est q duplex est augmētatio vt ad ꝓpositum sufficit: scz augmentatio ꝓpe dicta: ⁊ augmentatio improꝑ dicta. Augmentatio ꝓpe dicta fit p intus susceptōem nutrimenti: ⁊ p ꝓuertōem illius in maiores ptes q̄ sint depdite: ⁊ ad hoc q talis augmētatio fiat req̄ritur q corpus viuū habeat quosdā puros ad modū quox fornaminū. patz: q: nisi sic: seq̄ret q in viuo non esset locus receptiuus nutrimenti. ꝓñs est falsum igitur ⁊ añs. ꝓña ptz: q: nutrimentū non dividit corpus: cum tunc augmentatio esse multū doloza: nec etiā penetrat ipm: cuz penetratio corpox per se actualiter existentium nō est naturaliter possibilis: ergo cum nutrimentum recipiat in viuo: recipit in hmōi poris. Etiaz calor naturalis in corpe viuentis resolui multa p manꝰ ⁊ pedes vt si aliq̄s ante somnuz habeat manus mūdas post somnū inueniat eas i mūdas: scz ista resolutio non pōt fieri per diuisionem corpis: cuz tunc esset doloza: nec p corpa solida: cū tunc esset penetratio dimēsionū per se existētiū: fit ergo per hmōi poros hmōi aūt pozi fiūt in corpe viuentis ex calore naturali ipm corpus resoluente duplici de causa. Quax ꝑma est vt per poros supfluitates tertie digestionis corpis exeant habeant: que membris solidis: sicut carni ossi ⁊ similib⁹ nocerent si in corpe manerēt: ⁊ ideo a corpe p hmōi poros expelluntur. Scda est causa vt mediātib⁹ illis poris fiat nutritio ⁊ augmentatio. ¶ Sed quereret aliq̄s quare magis illi pozi sunt in vna parte q̄ in alia ipsius corpis viuēt. Rñdet q hoc iō est: q: calor naturalis alterando ptes viuentis inuenit vnaz ptem maioris resistentie q̄ alia: ⁊ ideo in pte minus resistēte causat poros ⁊ non in alia. ¶ Sed diceret aliq̄s q si pozi non possunt esse in corpe viuentis. Primo q: vel essent pleni vel vacui: non vacuit vt patz. iij. phi. nec pleni: q: tunc nutrimentum ingrediens ipsos faceret penetrationem corpox per se existentiū q est falsuz: q̄ non sunt ponēdi hmōi pozi. ¶ Scō sic: si essent hmōi pozi vel essent vbiq̄ qō non est dicenduz: cum sint aliq̄ partes non porose: vel essent in vna parte ⁊ nō in alia qō etiā non est dicendū: q: nō videtur maior ratio q̄re magis debent esse in vna parte q̄ in alia. ¶ Tertio sic: si sic seq̄retur q nihil augeretur: ꝓñs est falsum ergo ⁊ añs. ꝓña ptz: q: cum pozi sint pleni: non ꝓpter hoc corpus augetur: cum non fiat plus extensum post: q̄ ante licz fiat magis dēsum. ¶ Quarto sic: pars circundans ipsos poros nihil in se recipit cum ipsa sit solida: ergo ipsa non augetur: ⁊ per ꝓñs non quelibet pars aucti augetur ¶ Quinto sic: seq̄retur q augmentatio nō essz motus ꝓtinuus per totum corpus: ꝓñs videtur esse falsum: ergo ⁊ añs. ꝓña ptz: q: pars vbi est poros ē aucta alia vo nō. ¶ Ad p̄mū hox dr q illi pozi sunt pleni corporibus subtilibus: que corpa subtilia aduenīente nutrimento cedunt ⁊ sic non fit penetratio dimensionum ¶ Ad scōm dr q hmōi pozi non sunt vbiq̄: sed sunt in vna parte ⁊ non in alia: ꝓpter hoc q calor naturalis minorem resistentiam inuenit in vna parte q̄ in alia. ¶ Ad tertiū dr negādo ꝓñam. Et ad ꝓbatōem eius dr q licz illud corpus nō appareat sensui magis extēsum q̄ fuit ante: tamen fm rei x̄itatem est magis extensum ¶ Ad quartaz dr q pars circūdās poz mediāte parte porosa aliq̄d mediate recipit in se: scz non imediate recipiat aliquid in se: ⁊ illa pars nō porosa scz nō augmētetur per intus susceptionem alicuius in ea: tamen bene augmentatur per iuxtapositionem. ¶ Ad quintū dr vno mō negādo ꝓñam. Et ad ꝓbationem eius dr q licet vna pars est aucta per intus susceptionē: ⁊ alia nō quelibz tm est aucta per intus susceptionē vel iuxtaz ō

nem. Aliter dr̃ pcedẽdo pñaz: loquẽdo de augmẽtatõe p intus suſceptõem: qz in vno totali corpe viuente ſunt plures augmentatões quaꝝ q̃libet eſt motus ꝓtinuus Augmentatio ẋo impꝛopꝛie dicta non fit per intus ſuſceptõem: ſed per iuxta poſitionem: qz in tali augmentione nutrimentũ non recipiẽ in illo qđ augmentatat: ſed iuxta ponitur ꝛ puertiẽ in ſubſtãtiã corpis viuẽtis ꝛ ps gñata ex nutrimento iuxta ponit ꝛ ꝓtinuat ptiꝫ viuentis. Añ ſm augmentatõem ꝑpe dictã ptes pꝛoꝛe ſe augmentãtur: ꝛ ptes non pꝛoꝛe ſe augmentãtur augmentatione impꝛopꝛie dicta.

Sciendum ſcđo: q̃ in aiali nutrimentũ recipiẽ in oꝛe: aut in aliquo ipſi oꝛi ꝓportionabili: ꝛ in alias pfectis mittiẽ ad ſtomathuz: in quo digeritur: et ibi in vnã ſubſtantiã albã puertiẽ: ꝛ illa ſubſtãtia alba trahit̃ p venas mediãtes inter ſtomachum ꝛ epar: et ibi digerit̃: ꝛ in vnã maſſam rubeã puertit̃: que in pfuſo habet quatuoꝛ humoꝛes: ſcz coloꝛeram: flegma: ſanguinez: ꝛ melancoliã: ꝛ tunc ſeparãtur ptes apte ad augmẽtationem: a ptibus aptis: ꝛ ptes apte ad ſingulas ptes coꝛpis pꝛoꝛſas a virtute naturali attractiua nutrimenti mittunt̃: quaꝝ quelibet ſibi attrahit membꝝ de nutrimento ſibi ꝓueniente ſm eius exigentiã ꝛ ẋrutem. ¶ Sed ꝓtra iſtud diceret aliq̃s: ſi nutrimentum ſic mitteret̃ ad diuerſas ptes coꝛpis: vel hoc eſſet naturaliter vel violente. Non naturaliter: qz illud nutrimentuz eſt graue: ꝛ ſic graue naturaliter deſcendit ergo non mouet̃ naturaliter ad ſingulas ptes coꝛpis viuentis. Nec violente: cum non videt̃ eſſe violentãs: nec videt̃ cuius ſpẽi motus violenti eſſet motus nutrimenti. ¶ Secundo ſic: nutrimentuz non põt venire ad oẽs ptes pꝛoꝛſas: igit̃ nõ mouet̃ ad ſingulas ptes coꝛporis. Añs pz: qz multe ptes pꝛoꝛe ſunt in carne ꝛ extra venas: mõ non videt̃ quõ illud nutrimẽtũ ad illas ptes veniret: cum ſolum per venas deferet̃. ¶ Ad ꝓmũ hoꝛ đr̃ q̃ nutrimẽtũ mouet̃ violente motu tract9 a virtutibus naturalib9 ipꝛoꝛ mẽbꝛoꝛ: ſicut magnes trahit ferrum. ¶ Ad ſcõm dr̃ q̃ oẽs ptes pꝛoꝛi terminãtur ad capita venarũ: ꝛ per illas venas põt nutrimentum deferri ad ſingulos pꝛoꝛos. ¶ Sed quereret aliq̃s: quõ p hmõi pꝛoꝛꝝ repletionem põt coꝛpus augeri. ¶ Dicitur q̃ hoc mõ: naz poſtq̃ caloꝛ naturalis generauit pꝛoꝛos reſoluendo ipm coꝛpus ꝛ expellendo ſuperfluitates: extendit ꝛ ampliat illos pꝛoꝛos: ꝛ ſic in illis pꝛoꝛis pl9 põt recipi q̃ depditũ fuit ibi: ꝛ q̃ñ vna augmentatõe facta aliq̃ pꝛoꝛi claudunt̃: in alia pte aliꝫ pꝛoꝛi generãtur a caloꝛe naturali: expellente ſuperfluitatem: ꝛ per repletõez illoꝝ pꝛoꝛꝝ fit alia augmentatio. ¶ Iſtis notatis ſit.

Concluſio reſponſiua ad queſituz. Eius qđ augeꝫ non quelibet ps augeꝫ augmentatõe ꝑpe dicta nec eius qđ augeꝫ quelibet ps augeꝫ augmentatõe impꝛopꝛe dicta: ſed viuentis ſani quo ad oẽs eius ptes q̃libet ps augeꝫ vel augmentatõe ꝑpe dicta: vel augmẽtatõe impꝛopꝛe dicta. Pꝛima ps ptz: qz ps nõ pꝛoꝛſa nõ augeꝫ per intus ſuſceptionez: igit̃ ꝑma ps ẋa. Añs pz qz non habet in ſe pꝛoꝛos: nec etiã per diuiſionẽ factaz a nutrimento: qz tunc illa augmentatio in habentibus ſenſum eſſet multum doloꝛoſa: nec per penetratõez: cũ penetratio non ſit naturaliter poſſibilis. Scđa ps ptz de ptibus pꝛoꝛoſis. Etiã ptz de ptibus non ſanis. Tertia ps ptz: qz coꝛporis viuentis ſani ſm oẽs ſuas ptes quelibet ps hz ẋrutẽ ſufficientẽ puertendi nutrimẽtuz t̃mpoze angmẽtatõis in ſubſtãtiã eius plus q̃ deperditum ſit: ergo coꝛporis ſani viuentis ſm oẽs ptes q̃libet ps augeꝫ t̃mpoze augmentatõis vel augmentõne ꝑpe dicta ſiue impꝛopꝛe dicta. Partes ſcz pꝛoꝛe per intus ſuſceptõem ꝛ per puerſionez nutrimenti in ſubſtãtiam eaꝝ. Partes ẋo non pꝛoꝛe ſane per iuxtapoſitionem ꝛ puerſionẽ nutrimenti in ſubſtãtiã aucti.

Dubitatur. Utꝝ illud qđ augeꝫ manet vnuz ꝛ idem numero ante augmentatõem ꝛ poſt augmentationem. ¶ Et arguit̃ ꝓmo q̃ non: qz totum eſt ſue ptes vt cõiter ꝓcedit̃: ſed partes non manent eedem: ſed alique aduenĩt ꝛ alique defluũt: ergo totuz non manet vnum ꝛ idem. ¶ Scđo ſic: ſi illud qđ per augmentationem aduenit vocꝫ a: ꝛ totum reſiduũ qđ ꝓus fuit vocetur b: tunc ꝓſtat q̃ aliq̃d eſt a ꝛ b ſimul: ꝛ tñ illud ante augmentatõez non erat a ꝛ b: ſed b tñ: ergo non eſt vnum ꝛ idem poſt trãſmutatõez qđ erat ante trãſmutationem. ¶ Tertio ſic: illud qđ augmentat̃ nõ eſt idez ſcõm materiã ẋum partes materiales' aduenĩunt ꝛ defluũt: ꝛ non manent eedez vt dicit pꝛ̃s: ergo illud qđ augeꝫ non eſt idem ſcõm formã. ꝑña ptz: qz in alia ꝛ alia materia: eſt alia ꝛ alia forma: cũ forma non trãſeat de materia i materiã: loquẽdo de forma pure materiali: q̃ per agens naturale introducit̃ de potẽtia materie ꝛ per ꝑs illud qđ augeꝫ non manet idem. ¶ In oppoſitum eſt pꝛ̃s in ſcđo capitulo ſcđi tractatus: ponens illã ꝓpõnem p ſcđa ꝓdũe ad augmentatõem req̃ſita ꝓ ſolutione dubij.

Sciendum eſt q̃ illud dicit̃ augeri cui ẋtute aĩe ꝛ caloꝛis naturalis ꝓtinue alique partes q̃titative augmentantur: quouſq; totũ aggregatuz ex illis ꝑtibus ſit maioꝛis q̃titatis q̃ fuit illud q̃ deperditũ eſt ¶ Alterius eſt aduertẽdũ q̃ vt ad ꝓpoſitũ ſufficit idez numero ꝓme intentionaliter captũ đr̃ tripliciter. Uno mõ ꝓpꝛiſſime: ꝛ tunc illud đr̃ manere idez numero: q̃ nec in toto nec in parte ſubſtãtialiter variat̃ aut mutatur: ꝛ hoc mõ celũ đr̃ manere idez numero: ſimiliter de aliis aĩalibus ꝛ ſubſtãtie ſeparate. Scđo mõ aliquid manet idem numero: q̃ manet idem ſm ꝓncipaliozem partem: ꝛ ſic homo đr̃ manere idem numero in tota vita ſua: qz ꝓncipalioꝛ pars eiꝰ ſcz aĩa rõnalis manet ex toto eadez per totã vitã hoĩs cuius eſt aĩa. Tertio modo aliq̃d đr̃ manere idẽ numero: qz partes ſuccedũt cõtinue ſibiꝛnuicẽ in ſimili ſitu ꝛ figura: ſine magna differentia in oꝛdine ad totum: ꝛ hoc mõ dicim9 ſecanã manere eundem qui fuit vltra centum annos. ¶ Iſto ſuppoſito quereret aliquis vtꝝ ilia ſit ꝓcedenda: aliquod idem ſuſcipit maius ꝛ minus. Ad hoc dicendũ eſt ſicut dictum eſt tertio phiſicoꝝ de iſta ꝓpõne forma ſuſcipit maius ꝛ minus. ¶ Ad dubiũ đr̃: q̃ illud qđ augeꝫ non manet vnum ꝛ idem ante augmentatõez ꝛ poſt: loquẽdo de idẽtitate numerali ꝓmo mõ dicta: hoc ptz p diffinitionem augmentatõis. In omni eñ augmentatõne aliqua materia fit pars eſſentialis partialis alicuiꝰ cuius ꝓus non fuit pars: ꝛ per ꝑs illõ variat̃ ſubſtãtialiter. Sed in augmentatione hoĩs illud qđ augmentatur manet vnum ꝛ idez ſcđo mõ ꝛ tertio mõ. Pꝛima ps ptz: qz hoĩs q̃ augmentat̃ ꝓncipalioꝛ pars eſſentialis: puta aĩa rõnalis manet ex toto eadez igitur. Scđa ps ptz: qz ꝓtinue in hoĩe q̃ augmentat̃ ſuccedũt partes in ſimili ſitu ꝛ in ſimili figura ſine magna differentia in oꝛdine ad totum cuz partibus ꝓcedentibus. Sed in rebus aliis ab hoĩe que augmentãtur: illa que augmẽtãtur non manent eadem numero ꝓmo mõ: nec opz q̃ maneãt eadẽ numero ſcđo mõ: ꝛz in vna ꝓtiali augmentatõe aliq̃ maneant eadem numero ſcđo mõ: manent tamen eadem numero tertio modo. Pꝛima pars nota eſt. Secunda pars patet: quia alique partes illaruz rerum poſſunt defluere: poſſibile tamẽ eſt q̃ aliquid augmẽtatur ꝛ q̃ in nulla eius parte diminuatur. Tertia pars patet: quia continue ſibiꝛnuicem ſuccedũt partes ſimiles in ſitu ꝛ figura in oꝛdine ad totum cuz partib9

precedẽtibus:igitur Uñ si aliq̃d aliud ab hoie augeat et pfectã q̃titatẽ acq̃rat q̃ sibi determiat forma substãtialis eiꝰ qõ vt in pluribꝰ fit in multis augmentationibꝰ:nõ oz q aliq̃d qõ fuit ps illiꝰ anteq̃ icipiebat augeri sit ps illiꝰ qõ est postq̃ acq̃sita est q̃titas pfecta:t tũc qñ dr q est vnũ t idẽ qõ erat ante agumẽtationẽ illiꝰ:t q est post q̃titatẽ pfectã illiꝰ acq̃sitã: sensus verꝰ in quo admittit illa ꝓpõ est iste: q illud qõ erat ante t illud qõ ẽ post sunt similia eẽntialr:t ptes situãtur in ordine ad totũ:t silr figurãtur in vno sicut in alio. ¶ Sed tũc q̃reret aliqs q̃re illa dicũtur magis vnũ numero q̃ duo aiata:quoꝝ vnũ moritt aliud per manet in esse:qõ postq̃ acq̃siuerit q̃titatez pfectã est eiusdẽ spẽi eẽntialis:t ptes silr situãtur:t silr figurantur in ordie ad totũ:sicut ptes corrupti. Dr q hoc ẽ iõ qz ibi pcipit alietas loci totalis t ptialis. Etiã ibi pcipit iterruptio tpis:t si illa fuissent siml in diuersis locis totalibꝰ fuissent:sic nõ est de illo anteq̃ icipiat augeri t duret quousq; q̃titatẽ pfectã accepit. ¶ Quere ret tũc aliqs vtrũ aliqõ totũ põt manere cuiꝰõẽs ptes sint variate:cũ totũ nõ fit aliud q̃ sue ptes. Dr q totũ põt pmanere idẽ loquẽdo de idẽtitate nũerali tertio mõ dicta:ad quẽ sufficit simlitudo figure sit t ordis ptiũ essentialr simliũ sine iterruptõe: lz b nõ est verũ de idẽtitate priomõ dicta vel scõo mõ. Ex isto pz q lz totũ sit sue ptes simul sumpte:t tñ illud totũ manẽs idẽ tertio mõ põt nõ esse ille ptes:t ille ptes q̃ sũt iaz totũ pñt nõ eẽ ille ptes q̃ sunt totũ. Et si diceret aliqs q tũc vr q corruptibile posset ppetuari:q vr etiã contra p.in prio li.de celo t mũdo vbi ostẽdit q oẽ corruptibile corrũpek ¶ Ad b dr q aliqõ corruptibile põt ppetuari fm se totũ:lz nõ fm oẽs suas ptes:t b loquẽdo de possibilitate nature. Et ad p.dr q dictũ p.intelligitur q oẽ corruptibile corrũpek fm se vel scõz suas ptes. ¶ Ad rõnes dubij dr q bene concludũt q nõ manet vnũ t idem ꝓprie capiẽdo idez: licet maneat vnũ et idẽ tertio mõ t improprie.

Ad rõnes q̃stionis. ¶ Ad primã dr q hic ẽ sermo de aiali sano fm oẽs suas ptes. ¶ Ad scõam dr negãdo añs. Et ad ꝓbationẽ eiꝰ dr negãdo q nõ q̃libet ps aucti sana aliq̃d pdidit q fuit in eo susceptum vel q fuit ei mediate vel imediate iuxta positũ. ¶ Ad tertiã dr negãdo ꝓnam. Et ad ꝓbationẽ eiꝰ dr ꝓceden do q sunt infinite ptes:vt ly infinite tñ valet sicut duo tria q̃tuor tc. Et distinguit ꝓñs vel q dirigat cuilibz suũ nutrimẽtũ seorsum t spãliter imediate sibi ꝓiũctũ et sic negat:vel q cuilibz dirigat p intꝰ susceptionem vel p iuxta positionẽ mediate vel imediate:t sic ꝓceditur:t negat ꝓna. ¶ Ad q̃rtã dr negãdo ꝓnam. t ad prio bationẽ dr q nõ cuilibz pti applicat nutrimẽtũ p intꝰ susceptionẽ vel p iuxta positionẽ alicuiꝰ mediate vel imediate:t sic nõ opz q illud nutrimẽtũ sit ita magnũ sicut ps q̃ nutrit. Et ad ꝓbationem eiꝰ dr:q lz nõ q̃libet ps augeat p intꝰ susceptoez vel p iuxta põnẽ alicuius imediate ad ipm:tñ augmẽtat p intꝰ susceptionẽ vel iuxta põne mediate vel imediate factã ad ptez q̃ augek. ¶ Ad q̃ntã dr negãdo añs. Et ad ꝓbationez eiꝰ dr q ps q̃ fuit t manet augmẽtat. Et ad ꝓbationẽ eiꝰ dr negãdo ꝓnaz:qz ad b q aliq̃d augmẽtatur siue alicui fiat ꝓtinua additio:nõ opz q illud idẽ prio mõ capiẽdo idẽ sit maiꝰ post augmẽtationẽ: lz tñ post augmẽtationẽ aliq̃d sit maiꝰ q̃ est illud q fuit añ augmẽtationẽ:t illud dr idẽ nũero cũ illo q fuit añ.loquẽdo de tertio mõ idẽtitatis. ¶ Ad sertã dr distiguendo añs:qz duplr põt itelligi q aliq̃d ñ sit auctũ. Unomõ q ipm exist̃s ex toto idẽ qõ fuit ante nõ est maiꝰ post trãsmutationẽ q̃ fuit ante:t sic ꝓcedit. Alio mõ q sibi nõ sit aliq̃d additũ t in sui substãtiã ꝓuersum: ex quo cũ illo qõ ꝑfuit fit vnũ maiꝰ q̃ illud q ꝑcise fuit ante: et sic negat añs:cũ b tñ fiat q illa eadẽ ps loquẽdo de tertio mõ idẽtitatis bene est post augmẽtatõem maioꝝ q̃ fuit ante. ¶ Ad vij.dr q ꝓclo itelligit de ptibꝰ q̃ fuerũt ante augmẽtatõem q̃ de nouo fit t manẽt post transmutationẽ. ¶ Ad octauã dr negãdo ꝓnaz. Et ad ꝓbatõem eiꝰ dr q lz nutrimẽtũ nõ cuilibet pti aduenit p intus susceptiõez:tamen cuilet parti aduenit per intus susceptionẽ vel iuxta põnẽ alicuiꝰ mediate vel imediate:t sic nõ fit p penetrationẽ ¶ Ad nonam dr q ossa augent p iuxta põnẽ:qz nõ hñt poꝛos. ¶ Ad decimã ar q ꝓclusio itelligit de ptibꝰ manẽtibꝰ p totã augmẽtationẽ. ¶ Ad.xi.dr ꝓcedẽdo añs ad sensum datũ prio phisi.t negat ꝓna. Et ad ꝓbatõem eiꝰ dr q aliq̃ caro adiũcta est maioꝝ aliq̃ eq̃lis:t aliq̃ minoꝝ ita q in carne cui aduenit caro nõ est dãda ps ita pua illi carni q̃ aduenit:q̃n sit dãda minoꝝ eq̃lis:t maioꝝ. Et ad ꝓbationẽ illiꝰ dr q bene est dãdũ minꝰ minoꝝ: eo mõ quo p. posuit mĩmũ prio phisi.t lz caro q̃ addit sit alicui pti eq̃lis:nõ tñ opz q cuilibz pti sit eq̃lis:t sic totũ nõ duplat:nec fit maius ĩ duplo. ¶ Ad duodecimã dr negãdo q materia nõ augeat. Et ad ꝓbationẽ illiꝰ dr q p.p ptes materiales nõ intelligit materiã: ita q vellet dicere q ptes q̃ sunt materie corꝛpis nõ augmẽtatur:sed vult dicere q corꝛpꝰ qõ augmẽtat nõ manet idẽ scõm idẽtitatẽ numeralẽ prio mõ.

Queritur Utrũ augmẽtatio fiat scõm ptes formales t nõ materiales. ¶ Arguit q nõ. qz scõm illas ptes fit augmẽtatio scõm q̃s fit nutritio:sed nutritio fit scõm ptes materiales:igr t augmẽtatio. Maioꝝ ptz:qz augmẽtatio ꝓsupponit nutritionẽ. Minoꝝ ptz:qz scõm illas ptes viuũ nutrit:scõm q̃s aliq̃d deꝑditur:cũ nutritio sit restauratio deꝑditi:sed scõz ptes materiales aliq̃d deꝑdit:g scõm eas aliq̃d nutritur. Minoꝝ pz:qz vt dicit p.ptes materiales fluũt t refluunt. ¶ Scõo sic.vel sicut forma viui redditur maioꝝ in augmẽtatione ita materia:t si sic:tũc fit ita bene augmentatio scõz ptes materiales sicut formales: vl forma fit maioꝝ t nõ materia:t tũc forma extendet vltra materiã:t sic aliq̃ ps forme erit sine materia qõ est impossibile naturaliter. ¶ Tertio sic.diminutio fit scõm ptes materiales:igit augmẽtatio:ꝓña pz:qz augmẽtatio t diminutio sunt motus oppositi:g habent fieri circa idem:t añs ptz:qz ptes materiales fluunt et refluunt:g scõm eas fit diminutio. ¶ Quarto sic arguit. scõm ptes q̃titatiuas fit augmẽtatio: t tales videtur esse materiales:g augmẽtatio fit scõm ptes materiales. Minoꝝ ptz:qz tales ptes ad genus cause materialis reducũtur. ¶ Quito sic.pars q̃ aduenit viuo generata ex nutrimẽtoꝝ:ita bene hz materiã sicut formã: ergo viuũ ita bene augmẽtatur fm materiã sicut fm formã:añs ptz:qz aliter esset forma sine materia qõ ẽ naturalr ipossibile. ¶ In oppositũz est p.in scõo capi. huius tractatus. ¶ Pro solutione q̃stionis est

Sciendũ q dupliciter diuersi diuersimode exponũt p positionẽ p.scz augmẽtatio fit scõm ptes formales:siue scõm ptes scõm spẽm t nõ scõm ptes scõz materiã Nam quidã dicũt q p partes formales debent intelligi ptes forme substãtialis:t per ptes materiales debent intelligi ptes materie siue ipsa materia:ita q in acgmẽtatione forma extenditur sine additiõe alicuiꝰ entitatis que sit pars eius:t materie aliq̃ partes addũtur:t sic forma diceretur augeri p extensionem:et materia per iuxta positionem. Sed iste modus exponẽdi nõ videtur ꝓuenire qui p.ponit partes materiales fluere t refluere. Partes autez formales siue scõz

formã non fluunt ꝛ refluunt: sed manent durãte vita: modo si alique partes materie fluunt: etiam alique partes forme fluunt: cuz forma informat materiam: qz si partes forme non fluerẽt sicut partes materie: sequeretur q forma de potẽtia materie deducta maneret remota materia: ꝛ quod migraret de subiecto in subiectum: ita q ipsa nõ habet semper vnum ꝛ idem subiectum scõm primũ modum idẽtitatis licet bene scõm tertium. ¶ Alij dicunt q per partes scõm formã debent intelligi partes etherogenie: sicut manus ꝛ pes: ꝛ per ptes ẽm materiã ptes homogenie: ita q p. per illã ꝓpositionem intelligit: quod q̃libet ps etherogenia viui augmentatur augmẽtatione ꝓprie dicta. Non enim quelibet ps carnis aut ossis augmentatur augmentatione ꝓprie dicta. Partes autem etherogenias vocant isti partes secunduz formam: quia tales partes detetminãt sibi certam figuram: partes vero homogenie nõ. Sed iste intellectus non videtur esse de intentione p. quia phũs dicit q partes etherogenie non augmentãtur nisi ad augmentationem homogeniarum: qz ex illis cõponũtur. Etiam dicit q ptes homogenie possunt accipi secundum speciem siue formam: ꝛ etiam scõm materiam. Etiam aliqua animata augẽtur cuius omnes partes sunt homogenie: ꝛ similiter aliqua animalia sicut videmus in conchis ꝛ ostreis. ¶ Alij vero dicunt q per partes scõm formã p. intelligit humidum radicale qõ deriuatum est a ꝓducente: ꝛ per ptes scõm materiã intelligit humidum cibale: modo humidum radicale manet: ꝛ scõm illud aĩal augetur: ꝛ humidum cibale aduenit ꝛ defluit: ꝛ scõm illud animal non augetur. ¶ Sed iste intellectus non videtur verus: quia illud humidum radicale non manet per totam vitam ex toto idem: cum aliquãdo consumitur per calorem naturalem. Etiam dicit p. q quelibet ps aucti augetur adueniente corporeo absq; hoc quod fit penetratio: sed hoc nõ posset fieri si solũ humidũ radicale augmẽtaretur. ¶ Alij dicunt q per ptes scõm formã debent ẽtelligi ptes distincte sensibiles: ꝛ per ptes scõm materiaz ptes que propter earum puitatem sunt insensibiles. sed istud non videtur sufficienter esse dictum: qz quelibet pars vini q̃tũcũq; parua habet principium sufficiens conuertendi nutrimentum in substantiã eius: igitur potest augeri: antecedens ptz: qz habet ammã et calorem naturalem. Etiã si nulla ps insensibilis propter suã puitatem augmentaretur: nec etiã pars sensibilis: quia ps sensibilis nõ est aliud ab illis partibus insensibilib9 simul sumptis: ergo si scõm illas partes insensibiles nõ fit augmentatio: nec scõm partes sensibiles. Etiam si pars sensibilis augmentaretur: vl ipsa augmentaretur sic q nulla eius pars augmentaretur q non est dicendum: quia quicquid recipitur in aliquo q̃to vel sibi apponitur: recipitur in pte tãq; in ptiali recipiente: vel apponitur alicui pti eius: vel augmentatur sic q aliq eius pars augmentatur ꝛ alia nõ tunc iterum queritur de illa parte qne augmentatur quousq; deueniatur ad partes insensibiles: vl augmẽtatur sic q quelibet pars eius augmẽtatur: ꝛ sic habetur ꝓpositum. q etiã ille partes augmentãtur: siue ꝑ fit per intus suscepti onẽ vel iuxta positionem mediate vel ĩmediate. ¶ Alij dicunt q per partes scõm formã p. intelligit partes porosas: ꝛ per partes scõm materiã intelligit p. partes nõ porosas: ꝛ sic P. nihil aliõ intelligit nisi q augmẽtatio, ꝓprie dicta fit per partes porosas: ꝛ non per partes non porosas: ꝛ iste sensus ẽ verus: licet hoc nõ videt Arist. velle habere: cũ ꝓbat q̃ illud quod augmentatur debet manere vnum ꝛ idẽ et q partes materiales fluunt ꝛ refluunt: modo partes porose ita bene fluunt sicut non porose. Etiã dicit phũs q os quod est pars nõ porosa: potest accipi scõz materiã ꝛ scõm formã: ꝛ ipm augmẽtaẽ acceptũ secundum formã: ꝛ nõ accepium scõm materiã: ideo aliter dicendũ est q p. non vtitur istis terminis scz pars formalis ꝛ pars materialis: sed vtitur istis partes secundũ speciem siue formã: ꝛ partes scõm materiam. ꝛ intendit q partes dicuntur augen eo modo quo manent eedem: ꝛ illo modo quo non manent eedẽ scõm speciem subst̃tie: ꝛ scõm spẽm figure: ꝛ scõm idẽtitatem numeralem: que attẽditur ex cõtinua succes ione partium cõtinui adinuicem scõm simulem situm ꝛ figuraz ita q sensus ꝓpõnis p. est iste. Illud quod augmentatur manet vnum ꝛ idem ante augmentationez ꝛ post tertio mõ idẽtitatis: ꝛ nõ primo mõ: ꝛ hoc ꝑdicatũ scz augmẽtari debet attribui alicui rei scõm terminũ qui indifferẽter potest supponere pro re q̃ est ante augmẽtationẽ: ꝛ etiam pro illa tota re que est post augmentationem: ꝛ non debet attribui alicui scõm terminum qui ꝑcise suppomt ꝓ re que fuit ante augmentatoem vel ꝑcise pro re que est post augmentationem: qui qui dẽ termin9 significat distincte ꝛ discrete rem q̃ est ante augmentatoez: ꝛ nullã aliã q̃ est vel erit vel fuit. ꝛ tũc debet capi augmẽtari ꝓut idem est qõ fieri maius.

¶ Isto notato sit cõclusio responsiua ad quesitum.

Conclusio. Augmentatio fit scõm ptes formales ꝛ non materiales. Ptz: qz augmentatio fit secundum illas partes que habent virtutem conuertẽdi nutrimentum in substantiã nutriti plusq; deperditum sit: eomodo quo maneret idem ante transmutationem ꝛ post: sed sic de q̃libet parte viuẽtis quod hz virtutem cõuertendi nutrimentũ in substantiã alitiz manet eadem scõm spẽm ꝛ scõm simulem situz ordinẽ et figuram partium: ergo augmentatio fit secundum partes formales siue secundum formam: ꝛ non secundum partes materiales.

Dubitatur ꝓmo. Utrum augmentatio sit motus cõtinuꝰ. ¶ Et arguit ꝓmo q nõ. qz Arist. assignat differẽtiã inter augmẽtatoez ꝛ nutritionẽ: qz nutritio est motꝰ ꝛ ꝓtinuꝰ vsq; ad finẽ vite: augmẽtatio ꝛo non. ergo augmẽtatio nõ est motꝰ ꝛ ꝓtinuꝰ. ¶ Scõo sic. augmentatio nõ est motꝰ: q̃ nõ est motꝰ ꝛ ꝓtinuꝰ: antecedẽs ptz: oĩs motꝰ est de ꝛ ꝓtrario in ꝛ ꝓtrariũ: sed augmẽtatio nõ est hmõi: igitur. Minoꝛ ptz: qz augmentatio est inter q̃titates quibus nihil est contrariuz. ¶ Tertio sic. diminutio nõ est motꝰ ꝛ ꝓtinuꝰ: ergo nec augmentatio. cõsequẽtia ptz ꝑ simile. antecedẽs ptz: qz nõ videt q aliq̃d resoluaẽ ꝛ ꝓtinue a corpe nõ. Cõfirmatur: qz si cõtinue fieret diminutio fieret a calore naturali: sed hoc nõ est dicendũ: igitur. Maioꝛ ptz: qz nõ videtur vnde fiat aliũde. Minoꝛ ptz: qz si sic sequtur qõd idez esset generatiuũ carnis ꝛ corruptiuũ carnis. Similr idem corrũperet carnem ꝛ generaret aliã. Etiã idem ageret ad suiipsius corruptionẽ: sed omnia ista videntur inconuenientia: quia idem nõ est causa ꝛ ꝓtrioꝛ cum idẽ in quãtum idẽ natũ est facere idẽ: vt dicitur scõo huius. Etiã frustra caloꝛ naturalis carnẽ corrũperet ꝛ aliam generaret: cum prioꝛ sit purioꝛ q posterioꝛ. ¶ Quarto sic. augmẽtatio est ꝓuersio nutrimenti: sed ista ꝓuersio nõ est cõtinua: ergo nec augmẽtatio est motus ꝛ ꝓtinuꝰ. Minoꝛ ptz: qz corruptio forme cibi non est continua: cum quãdoq; in corpoze nõ est cibus siue nutrimẽtum approximatũ nutribili. ¶ Quinto sic. nutritio nõ est cõtinua: ergo nec augmẽtatio: añs pz: qz viuẽs nõ semꝑ

nutritur:qz si semper nutriretur non esset ratio quare famesceret. ¶ Sexto sic.in omni motu cōtinuo cuilbz parti tēporis dz correspōdere aliqua pars dispositōis scōm quē est motus:sed hoc nō est possibile in augmētatione vnius anni. ¶ Minor ptz:qz si aliquid augmentatur in vno anno acquirendo ꝯtitatē digitalē nō videtur possibile q̄ cuilibet parti anni correspondet aliqua pars dispositionis. ¶ In oppositum arguitur auctō.p.quinto t phisicorum vbi ponit augmentationem esse spēm mot⁹. ¶ Pro solutione dubij est

Sciendu3 q̄ in augmentatione efficiēs prīcipale t particulare est ipsa aīa habēs virtutē attractiuā nutrimēti:receptiuā attracti:t digestiuā assimilatiuā t vnitiuā attracti:t expulsiuā superflui. Et calor naturalis est efficiens instrumentale augmētationis et nutritionis:calor enī naturalis tanq̄ instrumentuz anime cōtinue agit in corpus humidū radicale t cibale cōsumēdo:qz nisi sic nō esset ratio quare animal indigeret nutrimēto:experientia tamē docet aīal nutrimēto indigere:t huius indigentie cā est vt fiat restauratio deperditi. Assumptū ptz.qz si nō desiccaret humidum radicale:tūc aīal sine cibo poterit longo tempore permanere:cum cibus ad nihil aliud deserui q̄ ad restaurationē humidi deperditi. Etiā sicut calor in lāpade desiccat oleum:ita calor naturalis in viuente desiccat humidum corporis. Etiaz animal ad suos actꝰ exercendos indiget spiritibus:propter quod si iunctura mēbri fortiter ligetur vt spirituū aduentus impediatur:mēbrū patitur tremorē t deficit cōuenīēs regimen eius:t isti spiritus ꝯtinue resoluuntur cum alias non indigerem⁹ ꝯtinuo aduentu ipsoruz:ideo oportz q̄ isti spiritus ꝯtinue generentur qō nō pōt fieri nisi ex materia apta:t cū in corpe non appart alia materia apta dispōsita ad hoc nisi humidum: sequitur qō per istā generationē humidū cōtinue desiccatur:t ad istā resolutionē spirituum iuuat corpus extrinsecum continue nostrum corpus a'rerās:sicut motus nutrimēta calida t studium. ¶ Sed cōtra istud diceret aliquis:qz humidū est subiectum ꝓprium calidi:ergo calidū no agit in humidum. ¶ Secundo sic.calidum nō cōtrariatur humido:igitur non agit ipsum humidū: ꝯsequentia ptz:qz actio corruptiua fit ratione cōtrarietatis. ¶ Ad primuz horū dī:q̄ calidū naturale est substātia quedā subtilis que nulli iheret:sed est ipsi humido in multis suis ptibus cōmixta agens in humidū generando sibi simile:t sic ptz q̄ humidū non est subiectuz inhelionis calidi:sed est subiectum in qō agit caliduz. ¶ Ad secām dī q̄ calidū naturale est multum igneum et siccum:sic rōne siccitatis corrūpit humidū t alterā do corpus acquirit poros:t de peraccidēs seipz soluit Etiam calidū naturale est magis calidū quaz ipm humidū:ideo agit ipsuz calefaciēdo. ¶ Ad dubiū dicitur q̄ nō est necesse a principio vite vsq̄ ad terminū augmenti esse ꝯtinuā augmentationē:cū in aliquib⁹ partibus viuēs posset esse ita debilis virtutis q̄ nō sufficeret plus ꝯuertere quā est deperditū. Possibile tn ē q̄ viuū quādiu viuat t nutrimentū est sibi approxima tū nutriatur dūmodo maneat sanuz:nō tn ꝯtinue sine interruptione tēporis nutritur:licet nō pōt per notabile tps pmanere sine nutritiōe:t hoc mō itelligit p. qn dicit q̄ aīal q̄diu viuit nutritur:hoc est q̄diu viuit manēs sanū nō pōt p longū tēpus pmanere in vita sine nutritione. Similiter augmentatio totalis viuentis que fit in diuersis poris non est ꝓprie mot⁹ continuus:qz in alio t alio fit alia t alia forma siue aliud t aliud cōpositum partiale:igitur augmentatio totalis nō est mot⁹ ꝯtinu⁹:t hoc loquēdo de illa q̄ fit in eodez tēpore sine tpis interruptione. Et si dicat q̄ ꝯtitas totalis est eadē:ergo motus est ideꝫ. ¶ Ad hoc dī q̄ licz totalis ꝯtitas viuētis sit vna t eadē numero: tn ꝯtitates partiales scōm quas fiunt diuersi motus in diuersis poris non sunt eedē nūero. Quelibet tn augmētatio per quā in vno poro vna ꝯtitas partialis acquirit sine tēporis interruptione est motus ꝯtinu⁹:cuz illa habeat omnia requisita ad ꝯtinuitatē motus. Et ad rōnes dubij ante oppositū. ¶ Ad primā dī q̄ Arist. intelligit augmentationē non esse motum cōtinuum per totā vitā ipsius viuētis. ¶ Ad secām dī negando añs. Et ad ꝓbationē eius negatur minor.qz inter ꝯtitates repetitur ꝯtrarietas sufficiens ad motuz. ¶ Ad tertiā dī negādo antecedēs:t ad ꝓbationem eius dicitur negādo qō non ꝯtinue aliquid resoluatur: calor enī naturalis semp se nutrit t humidum resoluit:t ex quo plus acquirit etiā tempore quo fit augmētatio q̄ deperditur:ideo non dī aīal diminui quāmis tempore augmentationis fiat resolutio. ¶ Ad cōfirmationem dicitur negādo minorem. Et ad ꝓbationem eius dicitur ꝓcedēdo qō idē est generatiuū t corruptiuū carnis Ex nutrimento enī generatur caro ab aīa mediāte calore naturali:t calor naturalis seipm nutriēs corrumpit carnē. Similiter calor naturalis in epate generat sanguinē ex cibo:t in corde eundem resoluit in spiritꝰ et calorē:t quādo dicitur q̄ idem non est causa cōtrariorū:verū est eodē mō se habens t de perse: t hoc loquendo de causa pure naturali t vnica: sed bene pōt esse causa vnius de perse t alterius per accidens. Calor enī naturalis est causa calefactionis t generatōis sibi similis:calefaciendo carnē generat ex nutrimēto et calefaciendo membra solui carnem:t sic calor naturalis est causa calefactionis ad quā sequūtur isti effectus.s.generatio carnis:t ad similē calefactionē sequitur corruptio carnis. ¶ Et vlterius negatur ꝓbatio:q̄ ideo frustra calor corrūpit carnē vt aliam generet cuz ipse calor naturalis non corrūpit carnē vt generet aliam:sed de perse generat vnā t de per accidēs corrumpit aliam:t sic de per accidens agit ad suppositis corruptionē. ¶ Ad quartā dicitur negādo minorē:t ad probationem eius dī negādo q̄ corruptio forme cibi non est cōtinua:qz licet non sit semper cibus: tamē quādo cūq̄ cibus aduenīet:tūc erit ꝯtinua. ¶ Ad quintā dicitur negādo añs:t ad ꝓbationē eius dicitur ꝓcedendo q̄ aīal nō semper:hoc est p̄ totuz tēpus vite sine tēporis interruptione nutritur:sed tamē quādoq̄ nutritur:t nutritio illa est cōtinua:t si animal semp nutriretur:adhuc esset causa quare famesceret:qz membra retentiua nutrimenti sennūt se euacuari p nutritionem.t appetūt repleri:t ꝓpter hoc fit fames. ¶ Ad sextam dī negādo minorem:t ad probationem eius dī negādo q̄ nō cuilibet parti anni correspondeat aliqua pars dispositionis acquisite: si per integruz annum fiat augmētatio sine interruptione.

Dubitatur secdo. Utrum augmentatio sit generatio. ¶ Et arguitur q̄ non. aucto.p. in post prędicamentis t quinto phisicorū. ¶ Secundo sic. generatio et augmentatio sunt mutationes distincte igitur. Antecedēs ptz:qz habēt diuersas terminos ad quos t diuersa subiecta. ¶ Tertio sic.nullus motus ad ꝯtitatē est generatio:igitur. Añs ptz:qz gñatio est motus ad substātiā. ¶ Quarto sic:nihil q̄ gñatur augmētat:ergo gñatio nō est augmētatio. añs ptz:qz illud qō gñatur nō est ens perse existēs:sed illud qō augmentatur est ens pse existēs:igit. ¶ Quinto sic. ois augmentatio est mot⁹ ꝓprie dict⁹:gñatio vero nō:igitur. ¶ Sexto sic.subiectū gñatiōis est ens in pura potētia:subiectū

augmẽtationis nõ igitur. ¶ In oppositum arguitur: qz qñ est gñatio maioris ptis quã fuit pars vepdita: tũc est augmẽtatio ⁊ ecõtra igr augmẽtatio ẽ gñatio. ¶ Itẽ ois ꝓuersio nutrimẽti in substãtiam alti plus q̃ vepditũ sit est augmẽtatio: ⁊ talis ẽ gñatio: g augmẽtatio est gñatio. ¶ Pro solutione dubij est

Sciendum ꝙ hic nõ capitur augmentatio ꝑ illo quod augmentatur: cum tũc augmentatio nõ eẽt generatio: vt bene ꝓbat sextũ argumentuz: nec capit ꝑ augmẽtante: sed capit ꝓ ꝓtinua additione ptium ꝓtinuatarũ quousq; totũ aggregatũ ex illis ptib⁹ fiat pars maior q̃ fuit ps vepdita: ⁊ ad talẽ augmẽtatoez requirit mot⁹ localis nutrimẽti ad nutribile: cũ nutribile nõ potest agere in nutrimentũ nisi sit approxima tũ. Simlr requirit alteratio nutrimẽti: cuz nutrimẽtũ est in principio dissimile: ⁊ per alterationez fit simile. Silr reqritur corruptio: qz nutrimẽtũ ꝓrio est dissimile substãtialiter: ⁊ nõ põt fieri simile substãtialr: nisi ꝑ corruptionẽ. Simlr reqritur gñatio: qz ad augmentationẽ requirit ꝙ aliqõ totũ ptiale ex materia nutrimẽti genereẽ. ⁊ hoc siue generetur forma substãtialis ꝓtialis sicut in alijs ab hoẽ vel nõ: sicut in hoẽ: semp tũ ptialis materia aduenit. Augmentatio vero non ẽ solũ mot⁹ localis cũ ꝑ solũ motũ localẽ nũq̃ aliq̃d augetur augmẽtatiõe ꝓprie dicta: nec est solũ alteratio siue digestio: qz per solã alterationẽ nũq̃ aliq̃d augeretur cũ in augmẽtatione opz nutrimẽtũ corrũpi. Etiaz augmẽtatio nõ est solũ corruptio: qz per hoc qõ soluz aliquid corrũpit nihil augetur. Et ꝑ hoc augmẽtatio rõne differt a nutritione ⁊ gñatione cũ alia est descriptio hui⁹ termini nutritio: ⁊ alia hui⁹ termini gñatio.

¶ Istis suppositis dicũt aliqui ad dubiũ ꝙ augmentatio nõ est vnus motus: sed est multi motus. ſ. mot⁹ localis: alteratio: corruptio: ⁊ generatio: ⁊ hẽ ꝓbãt sic: qz oibus istis motib⁹ positis ponitur augmẽtatio: ⁊ ipis nõ positis nõ ponit augmẽtatio igit. Et qñ dr istis ꝑ. quinto phicoz ponit augmẽtionẽ esse motũ pse. Dicũt ꝙ ꝑ. in aliqbus libris loquebat magis ſm opinionem famosaz tpe suo vigẽtez: quã ſm veritatẽ de illis quo rũ demõstratio spectabat ad alios libros sequentes. iõ ꝑ. parũ de augmẽtatione in quinto phisicoz exꝑsit nisi ſm opinionem tpe suo famosam. sed ex his q̃ ꝑ. in isto libro dicit videt apparere ꝙ augmẽtatio nõ ẽ vn⁹ mot⁹ simplex distinct⁹ a motu locali: gñatione: corruptione: ⁊ ab alteratione: qz ꝑ. ostẽdit augmẽtationẽ ꝓuenire ꝑ aduentũ corpis ab extrinseco: ⁊ ꝑ cõuersionẽ substãtialẽ nutrimẽti ⁊ ꝓiunctionez ei⁹ cũ corpe ꝓexistẽte: ⁊ ex his oibus apparet ꝙ augmẽtatio nõ est vn⁹ mot⁹ simplex: ⁊ sic nõ essent aliqui mot⁹ vel mutatões simplices nisi mot⁹ localis alteratio generatio substãtialis ⁊ corruptio. Sed cõtra istos ponitur

**Conclusio respõsiua. Augmẽtatio est generatio: ptz: qz oĩs ꝓuersio nutrimenti in maiorem ptem corpis aĩati quã fuit pars vepdita est augmẽtatio: ſz generatio est hmõi igr. Minor ptz: qz generatio maioris forme substãntialis ptialis in materia maiori q̃ fuit forma ptialis in materia vepdita est realiter generatio: saltẽ ptialis: ⁊ illa etiã est augmentatio igit. ¶ Secõdo sic. illud quo existente est augmẽtatio: ⁊ quo nõ existẽte nõ est augmẽtatio oĩbus alijs seclusis est vere augmentatio: sed generatio maioris ptis q̃ ẽ de perdita dũ ꝓtinuatur corpi viuẽti est hmõi igit generatio talis est augmentatio. Minor ptz: qz ꝓssibile est ꝙ maior ps quã vepdita corpi viuo in suis poris adgenereẽ nisi ipm viuũ augeat igr. Et ad rõnez aliorũ dr negãdo minorẽ: qz aliqb⁹ illoz motuũ nõ positis adhuc esset augmentatio: vt ptz ex ꝓbationib⁹ iaz dictis. Nec ex dictis ꝑ. in isto passu põt haberi ꝙ augmẽtatio est oẽs illi mot⁹ simul: sed qõ magis est generatio: cognotat tñ ille termin⁹ augmẽtatio qõ acq̃situm sit mai⁹ quã fuit vepditũ: ⁊ qõ ipm ꝓtinuet ẽe existenti Et ad rõnes dubij ante oppositũ. ¶ Ad primã dr ꝙ ꝑ. solũ ponit generatõem ⁊ augmẽtatoez rõne distingui ¶ Ad scõam dr ꝙ si fit sermo de distinctõe rõnis: ⁊ qõ illi termini supponãt simplr verum est: sed si fit sermo de distinctione reali ⁊ termini personaliter supponãt: tũc ꝓceditur añs tanq̃ ꝑticulare: sed si acciperet tanq̃ vle tunc negaretur. ¶ Ad tertiã dr negãdo antecedẽs Et ad ꝓbationem ei⁹ dr ꝓcedẽdo ꝙ generatio est motus ad substãtiã: qz ꝓpter generatoez variatur respõsio ꝑ dicibilia ꝑdicamenti substãtie: cũ hoc tñ stat ꝙ ꝓpter eandez mutationez etiã variat respõsio scõm dicibilia ꝑdicamenti ẽntitatis: sed hoc nõ est de rõne generationis: ⁊ ideo hoc non ꝓuenit illi mutationi scõm qõd dr generatio: sed hoc est rõne augmentatõis: ⁊ hoc sibi ꝓuenit ea rõne qua dr augmentatio. ¶ Ad quartã dr negãdo ꝓnam. ¶ Ad quintã dr negãdo ꝓnaz. ¶ Ad sertã dr ꝙ si capiat augmentatio ꝑ illo qõ augmentatur siue denominatur augmentari sic ꝓceditur: ſz si capiatur ꝑ illo qõ succesſiue acquirit siue generat cuius modi est forma substãtialis ptialis: tunc subiectũ qõ substat illi trãsmutationi nõ est ens in actu: sed est ipsa materia q̃ prius stabat sub forma nutrimẽti ⁊ postea sub forma noua ptiali nutriti: licet tamẽ subiectuz denominationis siue illud qõ ab illa augmentatione denominat augen sit ens in actu. ¶ Ad rõnes principales questionis. ¶ Ad primã dr ꝙ dupliciter põt intelligi ꝙ nutritio fiat scõm ptes materiales. Uno mõ ꝙ fiat scõm ptes q̃ de facto sunt materie: vel que aliquando aduenirũt ⁊ aliquãdo vepdunturː ⁊ sic ꝓceditur. vel ꝙ illud qõ nutrit maneat vnũ ⁊ idem ex toto ante nutritionẽ ⁊ post. ⁊ sic negat. ¶ Ad scõam dr ꝙ sicut aduenit forma ita aduenit materia: ⁊ sic augmẽtatio fit ſz ptes materiales: hoc est ſm ptes q̃ sunt materie: sed non fit scõm ptes materiales: ita ꝙ totum ⁊ similiter ps que augetur maneat eadem totaliter. Et similiter dicitur ad alias rationes.

Tertius tractat⁹ in quo agitur de tactu de agente ⁊ mouẽte de mõ agẽdi ⁊ patiẽdi: de ꝓditionib⁹ actõis ⁊ passionis bz duo capitula: in ꝓrio agitur de tactu: agẽte mouẽte: ⁊ de modo agendi ⁊ patiẽdi.

Quoniam aũt oꝑtet de materia ⁊ de elementis vocatis dicere an sint sempiterna: an nõ sed corruptibilia: ideo ad philosophũ naturalẽ spectat determinare de actione ⁊ passione. Et hec sit ꝓia conclusio: que sic ꝓbatur. Generationes ⁊ corruptões elementoꝝ nõ possunt fieri sine actione ⁊ passione: igitur phicus determinãs de generatione ⁊ corruptõe elementoꝝ determinabit de actione ⁊ passione. Antecedens patet. Tum ꝓrio: qz antiqui dicebãt generationes ⁊ corruptiones fieri per segregationem ⁊ ꝙgregatõem q̃ sunt actões. Tuz scõdo: qz dyogenes posuit elementa hẽre vnã materiã cõem alias non possent trãsmutari adinuicẽ cũ vnũ ꝓtrarioꝝ nõ fit subiectũ alte

Londo prima

Agēs qđ non repatit a pas si nō cōicat i materia cū eo

rius: igitur posuit illa agere ⁊ pati adinuicē licet nō sequaf ecōtra: qz agēs qđ nō repatitur a passo nō cōicat in materia cū eo.

Conclo. vij.

¶ Secūda ꝯclo: ad phīm naturalē spectat determinare de tactu: ptz: qz actio ⁊ passio nō possunt fieri sine tactu. ergo ad phīm determiantē de actōe ⁊ passione spectat determinare de tactu.

Conclusio. iij.

Et ideo pri⁹ de tactu qm de actione: qz tact⁹ est cōis: actōe ⁊ passione.

¶ Tertia conclo tact⁹ dr multiplr. Pmo⁹ dr tact⁹ aliquoz habētiū diuersas magnitudines quoz vltia sunt simul. Scdo mō dr tact⁹ aliquoz habentium magnitudinē quoz vltima sunt simul ⁊ agūt ⁊ patiūtur adinuicē. Tertio mō dr tactus habētiū diuersas magnitudines quoz vltia sunt simul siue vnī agat vel patiaf ⁊ alterī patiaf vel agat siue nō. Quarto mō dr tact⁹ coz qđ agūt ⁊ patiūtur adinuicē: z non habeāt magnitudinē.

Conclusio. iiij.

¶ Quarta cōclomo uere ⁊ agere ꝙueniūt adinuicē ⁊ etiā differūt. Pria ps ptz: qz sicut est aliqđ agēs ipassibile sicut itelligētia: ⁊ aliqđ agēs passibile puta terra: ita est aliqđ mouēs imobile puta intelligētia: ⁊ aliqđ mobile puta celū. scda ps ptz: qz mouens est in plus qm agēs.

Conclusio. v

¶ Quinta cōclo est qm simile nō patif ab oīno sibi sili. Et hec cōclo ponif ꝓpter opinionē antiquorum dicētiū qm simile non patif a simili ex eo qm nō esset maior rō ag̃re vnī magis ageret et aliud pateref qm ecōtra. Et cū dicebaf qm maior ignis extinguit minorē: dicebāt qm hꝰ erat rōne ꝛrietatis multi ad paucuz ⁊ magni ad paruū: pbaf igif ꝯclo. Tum pmo: qz tūc vtrū qz ageret ⁊ pateref: vel nullū ageret vel pateref qđ est falsum. Tuz scdo: qz tūc idē ageret ⁊ pateref a seipso cū nō esset diuersa ratio agēdi ⁊ patiēdi: ⁊ sic nō posset ostēdi aliquid esse imobile: qz de illo diceref qm mouebat seipm.

Conclo. vi.

¶ Sexta ꝯclo nihil patif ab oīno sibi dissimili. hec ꝯclo ponif ꝑ democrito q ponebat agēs ⁊ patiēs debere esse similia ⁊ nō dissimilia: ptz. Tum pmo: qz linea nō patitur ab albedine nec ecōtra nisi scōm accidēs. Tum scdo. qz oē qđ patif: patitur a suo ꝛrio mō ꝛria habēt aliquā ꝙueniētiā: igf.

Conclo. vij.

¶ Septima cōclo. agens ⁊ patiēs debēt esse quodāmō similia ⁊ quodāmō dissimilia. Ptz. tū pmo qz nō debēt esse oīno silia vt dictū est. neqz etiā oīno dissimilia: igf. Tuz scdo quia actio fit iter ꝛria ⁊ cū hoc agēs ⁊ patiēs cōicant in materia: mō ꝛtraria cōueniūt in genere ⁊ differūt spē: igf. Tum tertio: qz agere est passum sibi assimilare: ⁊ pati est agēti assimilari: igf. Et sic ptz qđ opiniones narrate sunt aliquomō vere: ⁊ qñ subcōtrarie: qz pro qñto attribuif pati subiecto fit actio a simili sed ꝑ qñto attribuif termīo ad quē fit a dissimili.

Conclo. viij.

¶ Octaua cōclusio. Nō oē agēs repatitur in agēdo. sed agēs cōicās in materia cū passo repatif ab eo. Pria ps ptz: qz sicut est de motore: ita est de agēte: sed est dabile aliqđ mouēs imobile: igf ⁊ aliqđ agēs ipassibile: sicut celū agēs in hec iferiora non repatif ab eis nec medic⁹ a cibo. Itez est aliqđ non cōicās in materia cū passo: ergo tale non est aptū natū repati a passo. Scda ps ptz: quia materia agētis cōicātis in materia cū passo est in potētia ad formā passi: igif tale agens natū est repati: ꝓña ptz: qz rōne materie aliquid natū est pati: ⁊ ꝑ formā natū est agere: et nō ꝑ finē actōis: qz habito fine cessat motus: vñ ignis patif a frigido ꝑ materiā ⁊ nō per formā: qz si illa cēt sepata ipa nō posset pati.

Habito fine cessat motus

Conclo. ix.

¶ Nona ꝯclusio. De mō actōis ⁊ passionis diuerse fuerūt opiniones antiquoz: ꝑz qz Empedocles posuit actionē ⁊ passionem fieri ꝑ poꝛos. Democrit⁹ ẋo ⁊ leucipp⁹ posuerūt corpa indiuisibilia esse pricipiū oīm sed Melissus posuit vnū ens imobile ⁊ infinitū. ⁊ hoc ꝑbat supponendo qm ipossibile ē esse vacuū: sic arguēs. Impossibile est aliqđ moueri: nam tūc illud qđ moueref reciperef in pleno: ⁊ tūc esset penetratio coꝛpoꝛū. Silr impossibile est esse plura entia. Tum qz illa nō possent moueri nisi ꝑ vacuū. Tū: qz si ens esset diuisibile: esset vndiquaqz sui diuisibile et posito qm esset vndiquaqz sui diuisū: nō remaneret nisi vacuū. Silr illud ens est infinitū ⁊ imobile: qz si cēt mobile plura essent entia qđ est reꝛobatū: ⁊ si cēt finitū vltra ipm cēt vacuū qđ est ipossibile.

Opiniones antiquoz.

¶ Sed hec opio cōtradicit sensui: cū nullus nisi demēs diceret ignē ⁊ niue cē idē ens. Plato vero posuit supficies triangulares cē pricipia rerum.

¶ Ptz scdo de Democrito ⁊ melisso. Tum: qz democrit⁹ et Leucipp⁹ ꝓfitebātur ea qđ apparēt sensui et nitebātur saluare gñatōez et coꝛruptōez et motū et multitudinē entiū. melissus ẋo nō. Tum qz tam democrit⁹ qm melissus dicebāt vacuū nō cē: sed democrit⁹ ponebat ifinita plena: melissus ẋo solū vnū. Tū qz melissus nullo mō ꝯcedebat vacuū cē. leu

cippus vero cōcedebat vacuū esse iter atbomalia. Tū qz democrit⁹ apparēter saluabat oēs mot⁹ p ꝯgregatōem ⁊ segregatōez atbomaliū: scdm diuersos ordies: situs: ⁊ diuersas figuras. Melissus aūt nō. Tum: qz licz vterqz cōcedat ex multis nō fieri plura simplicit tñ Democrit⁹ dicit q vnū corp⁹ ē vnū simplr. Melissus aūt dicit totū mūdū esse vnū simplr. Pz tertio de Leucippo ⁊ Empedocle. Tum: qz Leucipp⁹ dicit actōez ⁊ passionē fieri p vacuitates iter atbomalia. Empedocles ẋo p poros. Tū qz licz ad dcā empedoclis videāt seq dicta leucippi q loco poroz ponit vacuitates: tñ leucipp⁹ oia apparēter saluabat: puta gñatōes elemētoꝝ et mixtoꝝ. Empedocles ẋo nō potuit saluare: qz arguebat sicut plato. qz oē qđ gñatur ex priori gñatur: mō elemēta nihil habēt prius. Pz ꝯrto de leucippo ⁊ platone. Tū qz leucipp⁹ resoluit corpa in idiuisibilia corpa p pter eoꝝ puitatē: plato ẋo in diuisibilia simplicit. Tū qz lz plato ⁊ leucipp⁹ saluarēt generatōes ⁊ corruptōes p ꝯgregatōez ⁊ segregationē suoꝝ idiuisibiliū: tñ plato posuit b fieri p tactū ⁊ vacuū. ¶ Decia cōclo. opinio Democriti est irrōnalis: ptz tū prio: qz scdm ipm idiuisibilia nō paterētur: qz tunc b fieret p vacuū: qđ nō est possibile: cū vacuū nullius sit passiōis receptiuū: nec scdz aliquā formā mobile: ⁊ tñ ipa paterētur scdm eum: ptz: qz ipe attribuit figure circulari caliditatem: ergo alteri dz attribuere frigiditatē. Et silr de ḡuitate ⁊ leuitate: lz ꝯria agūt adiuicē: igr illa idiuisibilia paterent. Itē ponebat Leucippus ḡui⁹ ⁊ leui⁹ calidi⁹ ⁊ frigidi⁹ q̄ nata sunt agere: itē ipe ponit durū ⁊ molle q dicuntur rōne passionis ⁊ actiōis: igr illa idiuisibilia paterent: ⁊ tñ nō paterētur: qz illis vel soluz quenūt figure ⁊ sic nō agūt ⁊ patiūtur: vl cōuenīūt eis q̄litates: ⁊ tūc vel cuilibet insunt q̄litates ꝯrie: qđ est impossibile: vel vnū sibi determinat vnā q̄litatē ⁊ alterū alterā: ⁊ tūc nō sunt eiusdē rōnis qđ est cōtra eos. ¶ Scda rō ad eandē cōclonē est hec: magnū ⁊ puuz in istis corporib⁹ sunt eiusdē rōnis: sed Democrit⁹ nō dicit magna corpa cē idiuisibilia: ergo neqz hocdz dicere de puis. ¶ Tertia rō est: qz vel talia idiuisibilia sunt similis nature: ⁊ tūc ꝓtinuarētur etiā nō obstāte diuersitate figuraꝝ: cū aque eiusdē spēi diuersaruz figuraꝝ bene ꝓtinuent adinuicē: ⁊ tū: totus mūdus nō esset nisi vnū corp⁹: ⁊ etiā talia idiuisibilia nō essent actiua ⁊ passiua adinuicem: vl essent diuersaꝝ naturarū: ⁊ tūc tales nature magis deberēt poni principia actionū q̄ ipse figure diuerse: cū videam⁹ ignez ⁊ aquā eiusdē figure magis agere adinuicem q̄ aquas diuersarū figurarū. ¶ Quarta rō. talia idiuisibilia mota in vacuo scdz Leucippū: vel mouent a se: ⁊ sic idē indiuisibile erit mouēs ⁊ motū: vel ab alio: ⁊ sic aliud magis erit ponendū principiū actōis. ¶ Ultia ꝯclo opinio Empedoclis est irrōnabilis: pz: qz vl tales pozisū pleni: ⁊ sic eque bene ꝑ corp⁹ ꝑt fieri actio auditio vel visio sicut p poros: vl sunt vacui: ⁊ sic ponēdū erit vacuū qđ negat Empedocles. Nec valz dicere q illi pozi sūt vacui ꝓpter trāsparētiā: qz si sic illi pozi facile replerent ptib⁹ aeris: ⁊ tūc aer nō ēet amplius trāsparens qđ est falsū. Nec etiā valz dicere q tales pozi sūt ita pui q nō pūt recipe corp⁹: lz possunt recipe lumē ⁊ spēs colorum. Nā multi tales pozi possent ꝓiūgi adinuicē: et sic facerēt vnū māgnū vacuū. Itē vacuuz est loc⁹. sz ois loc⁹ pōt repleri corpe: igr posset tale vacuuz corpe repleri. ¶ Scda rō ad eandā ꝯclonē est hec: qz vel actio ⁊ passio fiunt sine cōtactu: ⁊ tūc ad ipas nō pficiūt pozi. vel fiūt p cōtactū: ⁊ tūc etiā nō sunt necessarij pozi: cū duo corpa nō pozosa possint se tangere. ¶ Tertia rō. corpa possunt diuidi: igitur per eoꝝ diuisionē sine pozis possunt fieri actio ⁊ passio.

¶ Scdm capitulū in quo agit de cōditionibus actionis ⁊ passionis.

E actione ⁊ passione sit prīa conclo. p ¶ Quinqz sunt cōditōes ad actōez reqsite. ¶ Prīa ē q lz passuz sit actui dissimile agēti: dz tñ esse in potētia tale qle ē agens. ¶ Scda est q passum etiis infra spēraz actiuitat⁊ agent⁊ dz pati scdm quālibz ptez q̄titatiuā ei⁹: vt i metallis extendūt: pasim vene magis ꝓtinue ¶ Tertia est q agēs magis agit i illud qđ est magis dispositū: vt ignis magis calefacit aerez q̄ aliud corpus ¶ Quarta est: q totalr simile nō patit ad totale simili. ¶ Quīta est: q p vacuuz nō pōt fieri actio: qz opz agens tāgere passū. ¶ Ex ista cōclusiōe sequūtur tria ¶ Primū q corpus vndiqqz sui est diuisibile cū sit vndiqqz sui passibile. ¶ Scdm est q nō fit actio p diuisionez passi ⁊ itroitū maioꝝ corpoꝝ i ipz

Lōclusio. E.

Vacuū nulli⁹ passionis est receptiuum.

Lonclo vltia

Lōclo pria cōtinēs cōditiones reqsitas ad actionem.

Ptz:qz idē corp' manēs indiuisum mō ⁊ bu midū:mō coagulatū: mō durū:mō molle mō calidū:mō frigidū. ¶ Tertiū est.q nō fit au gmentatio p iuxta positionē maiorz corporz ptz:qz tūc nō quelibz ps aucti eēt aucta scōz formā:vt pbari possz de corpib' athomalib' ingrediētib':sz ꝓns est falsuz:igr. ¶ Nūc au tē viso de actōe ⁊ augmētatōe:reliquū est q̄ stionē illā dissoluere q̄ q̄rit an mixtio sit pos sibilis:⁊ arguit q non: qz si fieret mixtio vel ambo miscibilia manerēt:vel ābo corrūperē tur.vel vnū maneret ⁊ aliud corrūpet. Non primū:qz miscibilia se bērēt sicut prius:nec se cundū:qz mixtio ē miscibiliū alteratorz vnio: sed q̄cūq corrupta sūt vniri nō pnt:igr. Nec tertiū:qz ī mixtione miscibilia debēt se habe re sibi:igit vnū nō dz corrūpi ⁊ aliō manere. ¶ Sed ad hāc q̄stionē sit scda cōclo rnsiua. Mixtio differt ab alijs mutationib':ps primo de gnatōe ⁊ corruptōe:qz ad gnatōem et corruptōez ꝓcurrūt materia ⁊ forma q̄ nō mi scent:silr i corruptōe forma corrūpit:hoc aūt nō sufficit ad mixtionē:igr. ¶ Patz scdo de augmētatōe ⁊ nutritōe:qz in illis illō ex quo aliq̄d augmentat vel diminuit corrūpit:⁊ in substātiā aucti vel nutriti ꝓuertet:nō aūt sic est de illo ex quo fit mixtio:qz vnū mixtibiliū nō ꝓuertit alterū in sui substātiā. ¶ Ptz ter tio de alteratōe:qz passio scdz quā fit altera tio nō miscet cuz suo subiecto:sz remanet di stincta a suo subiecto:vnū aūt miscibiliū mi scet cū alio:iō mixtio differt ab alteratōe. et iō ad rōnē q̄ fiebat ad pbādū mixtionē eē im possibilē:dr q neqz miscibilia corrūpuntur vnū in aliud:neqz ābo seruātur:sz manet vir tus corr:qz manet aliq̄d cātum ex actione ip sorz. ¶ Tertia ꝓclo.opiniones ātiquorz de mixtōe nō fuerūt sufficientes:ptz: qz ipi po suerūt mixtionez fieri p iuxta positionē mi nimorz vel scdm sensū vel scdm formā vel se cundū q̄titatē:sz qdlibz istorz est falsū: igit. Minor ptz pmo supponendo q oīne corp' est diuisibile. Scdo q si sit ẋa mixtio opz to tū esse omogenū:ita q q̄libz ps ei' sit mixta Tertio q opz ptez vni' miscibilis esse ī alia pte alteri' miscibilis. Tū pbat q nō fiat mix tio p diuisionez in mīma scdm formā:ptz: qz tūc miscibilia manerēt itrāsmutata scdz for mā qđ repugnat mixtōi:pbat etiā q nō fiat p mīma scdz q̄titatez:qz ipossibile est corp' diuidi i talia mīma. Nec etiā fit p diuisionez in mīma scdm sensuz:qz qđ essz mixtū vni ha benti debilez sensuz nō essz mixtum alteri qđ est falsū. ¶ Quata ꝓclo nō oia actiua ⁊ pas siua sunt miscibilia adinuicē:neqz oia mixti bilia sunt eodē mō miscibilia. Prīa ps patz. qz illa q̄ nō cōicant in materia nō possunt ad inuicē misceri. Scda ps ptz. Tum prīo:quia eorz q̄ sunt facile diuisibilia modi cū vni' non miscetur cū multo alteri' nec ecōtra:qz vnuz cōuertit in naturā alteri':vt gutta vini non miscetur cum centū amphorīs aque:sed opz miscibilia esse adequata in suis potentijs et virtutib':sic q neutrū sufficiat ꝓuertere al terum in sui naturā. Tum scdo:qz faciliꝰ mi scerent parua cū puis q̄ magna cū magnis: quia actiua ⁊ passiua iuxta se posita per mi nutas ptes attingūt se per plures ptes q̄ si iuxta ponerētur p magnas ptes: ptz tertio: qz bene diuisibilia ⁊ bene terminabilia ter mīnis alienis sicut sunt humida fluida bene miscentur adinuicē:qz scdz munitas partes possūt iuxta poni si nō sint viscosa sicut ole um. Tum quarto:quia parum passibile nō fa cile miscetur cum multo passibili eo q̄ paruz passibile statim corrumpitur in alterum. Ex dictis ptz quid sit mixtio:⁊ ex quibus fiat:⁊ q̄ mixtio est miscibilium alteratorum vnio. Et hec de primo libro de generatione et cor ruptione.

Conclusio. ij. Q̄ mixtio dif fert a gnatōe et corruptōe Q̄ mixtio dif fert ab aug mentatione.

Q̄ mixtio dif fert ab altera tione.

Cōclo tertia.

Cōclusio. iiij.

Quoniam autem. ¶ Iste est tertius tracta tus in quo p.determinat de quibusdā annexis ad ge nerationē ⁊ corruptionem tam mixtorū q̄ elementorz requisitis. Et diuiditur in quinqz capitula. In prīo determinat de tactu premittēs prīo determināda in isto tractatu dicēs q opz prīo dicere de materia ⁊ de voca tis elementis an sint vel nō. Et vtrū vnūqdqz sit sem piternū an aliqualiter generet: ⁊ si vnūqdqz aliqliter generet vtrū oia eodē mō ex se inuicē generātur:aut inter ipsa est aliqđ eorz primū siue aliqua est differen tia inter ipsa. De istis em in phisicis cōfuse ⁊ in gene rali determinatū est:nūc aūt in spāli determinādū est

T. Dēs em elemēta. ¶ Phūs hic ponit talē cōclusio nem q̄ ad naturalē p.ptinet determiare de actione et passione:ptz:qz volētib' determiare de gnatione ⁊ corruptione elemētorz ꝓuenit determiare de his q̄ cōiter exiguūtur ad elementorz gnationes ⁊ corruptōes:sed in hoc libro determinat de gnationib' ⁊ corruptōib' elemētorū adinuicē:q̄ nō possunt fieri sine actōe ⁊ pas sione:igitur hic determinādū est de actione ⁊ passiōe. Minorē pbat p.aucto.antiquorz dicētiū elemēta gna ri ⁊ ex elemētis aliq̄d gnari p ꝓgregatōem ⁊ segrega tionē:igr p actōez ⁊ passionē. Et subdit p.q Diogenes posuit elemēta trāsmutari p vnā naturā cōem: qz dice bat ipsa elemēta aliter adinuicē nō posse trāsmuta ri:nec adinuicē agere ⁊ pati:cū vnū cōtrarioꝝ nō pōt pati ab alio subiectiue:ergo pter ꝓtraria opz ponere subiectū cōe hoc ē debēt ꝓuenire in materia:sic q ma-

teria vnius est in potentia ad formã alterius ꝛ econtra. Subdit tñ p. q̃ nõ est necesse qõ oẽ agens cõicet in materia cũ passo: cũ ꝫ solũ sit verũ de his q̃ mutuo inter seinuicẽ agũt ꝛ patiũtur. T. Sed si de facere. ¶ Saba cõclusio est q̃ ad naturalẽ p. ptinet determiare de tactu. Ptz: qr qui hz determiare de actõe ꝛ passione etiã hz determiare de tactu: sed p. naturalis habz determiare de actione ꝛ passione: igitur ꝛ de tactu. Maior pz: qr actio ꝛ passio nõ possunt fieri sine tactu

T. Principiũ aũt accipiam⁹. ¶ Phũs hic subiungit q̃ pri⁹ determinãdũ est de tactu q̃ de actõe ꝛ passione qr quecũq; agũt ꝛ patiũtur ꝓprie adinuicẽ tãgũt seinuicẽ: sed nõ ecõtra: g̃ tact⁹ est cõior q̃ est actio ꝛ passio et per ꝫ̃s prius determinãdũ est de tactu: q̃ de actõe et passione. T. Fere quidẽ. ¶ Phũs hic ꝓsequtur de tactu dicens: q̃ tact⁹ multipliciꝫ dr̃. prio mõ capiẽ vt solum attẽditur ex pte magnitudinis ꝛ ad tactũ isto mõ captũ: tres ꝯditiones requirũtur. ¶ Prima est: q̃ vtrũq; tangentiũ habeat magnitudinẽ defectu cui⁹ intelligẽtia nõ tãgit orbẽ. ¶ Scõa est q̃ habeãt situz extra seinuicẽ defectu cui⁹ materia nõ tãgit formã. ¶ Tertia est q̃ eox vltima sint simul ita q̃ inter ꝫpa nõ sit aliq̃ quod coꝛp⁹ defectu cui⁹ celũ nõ tãgit terram: ꝛ iste tactus solet vocari tact⁹ mathematic⁹. ¶ Alio mõ capiẽ tact⁹ ꝓprie: ꝛ ad talẽ etiam requirũtur tres ꝯditiões. ¶ Prima est q̃ illa que debẽt se tãgere habeãt locũ siue positionem: ex quo patet q̃ tactus, nõ est ꝓprie nõ habentiũ magnitudinẽ. ¶ Scõa est q̃ tãgentiuz vltia sint simul. ¶ Tertia est q̃ tãgentia seinuicẽ sint actia et passiua adinuicẽ: ꝛ per hãc ꝯditionẽ differt tact⁹ ꝓprie dictus a tactu primo modo dicto. In tali eñ tactu agens magis ꝓprie tãgit passum q̃ ecõtra ſm cõmunẽ modũ loquẽdi: qr cõiter dicitur si aliquis pcutiat aliũ qõ pcutiens tãgit aliũ ꝛ nõ ecõtra: igitur tact⁹ ꝓprie dictus attribuitur agenti. T. Qua ꝓpter. Phũs hic infert diffinitionez tactus ꝓprissime dicti dicẽs q̃ illa se tãgunt quoꝝ diuersis viscõtinuio existẽtibus magnitudinibus vltima sunt simul: ꝛ sunt adinuicẽ actiua ꝛ passiua: motiua ꝛ mobilia. T. Quoniã aũt. ¶ Phũs hic ponit ꝙnientiã ꝛ differentiã inter mouere ꝛ agere. Cõueniũt eñ in hoc q̃ sicut est aliq̃ mouẽs ĩmobile puta intelligentia: ꝛ aliq̃ mouẽs motum: ita est dare aliq̃ agens ĩpassibile puta celum: et aliq̃ agens passibile sicut aqua vel terra: ꝛ sic de aliis inferioꝛib⁹. Sed tñ differunt sic: qr mouens ẽ in plus q̃ agens ꝓprie capiẽdo illũ terminũ agens: quia agens dr̃ respectu patiẽtis: sed patiens ꝓprie nõ dr̃ nisi scõm passiones ꝛ passibiles q̃litates: ꝛ sic illud qõ solũ mouetur localiter nõ dr̃ ꝓprie agere vel pati: sed tñ dicitur mouere vel moueri. Sed tñ cõiter capiẽdo illum terminum agens: conuertitur cum illo cermino mouẽs. T. Illud igit̃. ¶ Phũs hic ponit quattuoꝛ modos tactus. Unde tactus primo modo capitur ꝓ prissime: ꝛ tũc est habentiuz diuersas magnitudines quarũ vltima sunt simul que agũt ꝛ patiũtur adinuicem. Scõo mõ capitur vt est causa illorum quoꝝ vnũ mouet ꝛ aliud mouet: habẽtiũ vltimas magnitudies simul: ꝛ sic agens magis ꝓprie dr̃ tãgere passuz: ꝛ mouens motũ q̃ ecõtra. Tertius mod⁹ tact⁹ solũ attenditur penes simultatẽ vltimoꝝ siue illa agãt ꝛ patiãtur adinuicẽ siue nõ. Quart⁹ mod⁹ est ĩmꝓpriissime dict⁹ qui solũ attẽdit penes mouere ꝛ moueri: ꝛ sic intelligentiã dicimus tãgere celũ: ꝛ iste tactus dr̃ ĩpꝓpri⁹: tam ex pte agentis q̃ ex pte passi.

Conditiones tact⁹ mathematici.

Conditiones tactus ꝓpe dicti.

Modi tact⁹.

De facere autem. ¶ Jstud est scõm capitulum hui⁹ tractat⁹ in quo p. determiat de actiõe ꝛ passione. Et prio determiat de q̃litatib⁹ agẽtis ꝛ patiẽtis narrãs circa hoc duas opiniones antiquoꝝ: quarũ prima est quod simile non patitur a simili: qr tũc non esset maior ratio q̃re vnum magis ageret q̃ reliquum. Et cum dicitur illis qui sustinent talem opinionem q̃ ignis maior extinguit ignẽ minorẽ: ꝛ tñ est ei similis: ergo simile agit in sibi simile. ¶ Ad hoc dicebãt q̃ hoc non est ratione similitudinis: sed ratione contrarietatis: quia quodãmodo multum est contrarium pauco: ꝛ magnum paruo. T. Democritus aũt. ¶ Alia est opinio Democriti dicentis q̃ agens ꝛ passum debent esse similia ꝛ non dissimilia. Et subdit p. q̃ iste opiniones sunt subcontrarie ꝛ ptic̃lariter loquuntur: ꝛ quodãmodo veritatem tãgunt: quia illud quod debet agere in reliquum debet esse quodãmodo simile ꝛ quodãmodo dissimile. Sed tamen iste opiniones insufficienter determinauerunt: ex quo solum ad vnam partem declinauerunt. Unde prima opinio solum considerauit ad formã qua agens agit. Scõa considerat ad materiam: ꝛ sic vtraq; opinio aliquãtulum naturã actionis et passionis tetigit: non tñ totaliter. T. Simile eñ. ¶ Hic phũs ostendit veritatem ponens aliãs conclusiones: q̃rum prima talis est q̃ nihil patitur ab omni no simili. ꝓbat p. duabus rationib⁹. Prima est: qr q̃ ratione vnum pateret ꝛ alterũ: ꝛ qua ratione vnũ ageret: etiã ꝛ alterũ: ꝛ sic vtrũq; esset agens ꝛ passum secundum eãdem rationem: quod est incõueniens: igit̃.

Opinio antiquorum.

Alia opinio.

¶ Concordia opinionum.

Conclo prima.

T. Si autez a simili. ¶ Scõa ratio est: sequeretur q̃ vnum ꝛ idem ageret ꝛ pateretur a seipso: ex quo non est diuersa ratio agendi ꝛ patiendi: sed hoc est incõueniens: cum tunc non posset ostendi q̃ aliquid esset ĩmobile vel ĩpassibile: cum statim aduersarius diceret q̃ ipsum agit in seipm ꝛ mouet seipsum. ¶ Sed q̃reret aliquis. Utrum incõueniens sit q̃ idez agit in seipsum. Dicitur q̃ sic: si non cõcurrat aliquod aliud pta agens vel disponens ad actionem: sed quãdo aliq̃d aliud cõcurrit: tũc non est incõueniens. T. Si omni fariã. ¶ Secũda conclusio est q̃ nihil patitur ab omni no dissimili. ꝓbat phũs duabus rõnib⁹. Prima: qr linea non patitur ab albedine nec ecõtra: nisi forte esset per accidens pro quãto in linea esset nigredo: ergo omnino dissimile nõ patitur ab omnino dissimili. T. Non eñ exterius. ¶ Secunda ratio est: quicquid patitur a suo contrario patitur: sed contraria conueniẽtiã quãdã habent: ergo agens ꝛ patiens non debẽt eẽ omnino dissimilia: ꝛ per consequens nihil patitur ab omnino dissimili. T. Sed quoniã. ¶ Tertia cõclusio est q̃ agens ꝛ patiens debent esse quodãmodo similia et quodãmodo dissimilia. Patet: quia non debent esse omnino similia vt dicit prima conclusio: nec omnino dissimilia: vt dicit secunda conclusio: igitur. Etiaz illa que agunt ꝛ patiuntur adinuicem sunt contraria: sed contraria quodãmodo conueniunt ꝛ quodãmodo nõ cõueniunt. Cõuemunt enim in genere logico q̃ in genere phisico: ꝛ sunt specie differentia: ergo agẽs ꝛ patiens sunt quodãmodo similia ꝛ quodãmodo dissimilia. T. Quoniã autem. ¶ Philosophus hic subiungit q̃ agens ꝛ patiens sunt cõtraria vel media: hoc est habẽt cõtraria vel media: qr talia sunt cadẽ genere ꝛ diuersa specie. ergo sunt cõtraria vel media: ꝛ p ꝫ̃s adinuicẽ actiua ꝛ passiua. T. Ideo ꝛ rõnabile. ¶ P. hic infert ex dictis q̃ agere est sibi passum assimilare: et pati est agenti assimilari: quia trãsmutatio est de contrario in contrarium: ergo cum passum in principio sit contrarium agenti ꝛ dissimile transmutabitur ad eⁱ⁹ similitudinem. T. Et ſm rõnem. ¶ Hic phũs ostendit q̃tum veritatis habuerũt opiniones antiquoꝝ dicens q̃ quodammõ vtraq; bene dicit. Nam pati attribuit aliq̃ subiecto sicut dicim⁹ hoiem calẽri. Et

Conclusio .ij.

Cõclusio .iij.

aliqñ pati attribuit termino ꝓtrario: ⁊ hoc loquendo de termino a quo. Aliqñ vo attribuit termino ad quem. Si vero attribuat termio a quo tunc dicimus q̄ pati est a ꝓtrario ⁊ dissimili ⁊ nō a sili. Et si attribuat subiecto tūc est a quodāmodo sili ꝓ quāto passū est in potē tia ad similē formā cum forma agentis: ⁊ est a quodā modo dissimili ꝓ quāto passum actu habet formam ꝯtrariā forme ipius agentis. Aspiciētes ergo ad illō q̄ patit subiectiue dixerūt simile pati a sili. Aspicientes vero ad illud q̄ patitur terminatiue dixerūt ꝓtrarium pati a cōtrario ⁊ sic vterq; verū dicit: licet non sufficienter ex quo pz q̄ passū ſm eius formā est cōtrarium agenti ⁊ ſm materiam quodāmodo sile. Nō tamē oportet q̄ passum sit substātialiter sile vel dissimile in omni transmutatione: qz in agentib⁹ eq̄uocis sufficit similitudo vel dissimilitudo virtualis: sed in agentibus vniuocis inter q̄ est actio ⁊ passio ꝓprie capiēdo illos terminos requritur dissimilitudo formalis vel similitudo formalis. T. Eodēmō. ¶ P. hic oñdit que agētia repatiunt̄ ⁊ q̄ nō. Dicēs primo q̄ q̄dā agentia in agēdo repatiūtur ⁊ quedā nō. Probat hoc p. per simile ꝺ motore sicut se habet motor ad mobile ita actiuum ad passiuum: sed est dare motorē motū ⁊ motorē īmobilē ergo est dare agens passū ⁊ agēs īpassibile. Et subdit p. q̄ in agentibus subordinatis est ꝑmū īpassibile: vltimū passibile. Celū enī ē actiuū in ista inferiora: et tñ est īpassibile. Similiter medic⁹ in medicādo se habz ꝑ modū ꝓncipii actiui primi: ⁊ cibus per modū secūdi: ⁊ tamē medic⁹ nō repatit: sed cibus repatitur. T. Quecūq; aūt. ¶ P. hic ponit talē cōclusionē: q̄ agens cōicans in materia cū passo repatit ab eo: sed agēs nō cōicans in materia cum eo nō repatitur ab eo. Prima pars pz: qz que cōicant in materia: sic se habēt q̄ materia vni⁹ est in potētia ad formā alterius ⁊ ecōtra: q̄ ꝑsente agente sufficienter approximato vnū trāsmutatur ab alio. Secūda pars ptz: qz illa que nō cōicāt in materia non sunt apta nec dispōsita vt vnū recipiat formā similē cū forma alterius. T. Est aūt effectiua. ¶ P. hic subdit q̄ agens agit per suā formā ⁊ nō p suam materiā: qz materie ē pati ⁊ recipere: sed per suā formā est actu tale quale patiēs est in potētia. Nec ēt agens agit per finē actionis: hoc est p formā quā pduxit: qz habito tali fine cessat motus: igit relinquit̄ q̄ agens agit p suā formā: siue substantialē siue accidētalē. Non est tamen intelligendū q̄ finis nullomō moueat: sed nō agit nisi methaphorice: vel p tanto mouet: qz gratia ipsi⁹ finis aliq̄d mouet a quo talis finis est desiderat⁹. T. Materia aūt. ¶ P. hic secūdo subiungit q̄ passū patitur p materiā ⁊ non p formā: quia ignis calidus ex eo patit̄ a frigido: qz est i potētia ad frigiditatē ⁊ hoc p suā materiā ⁊ nō p formā: qz si caliditas esset separata a materia: ipa ēet īpassibilis a frigiditate. ⁊ hoc forte p. dicit qz reputat impossibile q̄ aliqua caliditas sit separata: sz tamē caliditas supernaturaliter ꝑt esse sine subiecto ⁊ qō nō destruat̄: ⁊ tūc erit passio terminatiua ⁊ non subiecta.

Quomodo. ¶ Istud ē tertiū ca. in quo p. determinauit ꝺ modo agēdi ⁊ patiēdi ſm opinionē antiquor. Et primo recitat ipsas opiniones dicēs q̄ pria fuit opinio Empedoclis ponētis actionē ⁊ passionem fieri p poros ⁊ etiam sensationē ⁊ mixtionē. T. Cōpendiose. ¶ Secūda opinio fuit Democriti ⁊ Leucippi ponētiū corpora indiuisibilia esse oīm principia. T. Quidam enī antiquor. ¶ Tertia opinio fuit melliſ si ponentis tm̄ vnum ens in numero qō dicit esse īmobile ⁊ infinitum. Et hec oīa credebat, pbare supponēs q̄ impossibile ē vacuum esse. ¶ Isto supposito arguit sic: pbās q̄ impossibile est aliq̄d moueri. qz illud quod mouet̄ vel recipit̄ in plenovel in vacuo. Non in pleno: qz ēet penetratio corpor. nec etiā in vacuo: cū nō ē dare vacuū. T. Neq; rursus multa. ¶ Hic ꝓnr Melissus pbat q̄ nō sunt plura entia: qz credebat q̄ entia non ꝑnt adinuicē diuidi nisi ꝓ vacuū intermediū: ⁊ cū nō ē dare vacuū: seq̄tur q̄ oīa sunt vnū. T. Si enim vbiq; ¶ Hic cōfirmatur ratio ꝓcedēs: qz si ens esset diuisibile vel multiplicabile: tunc esset vbiq; sui diuisibile cū non sit maior ratio quare magis sit alicubi q̄ alibi: sz hoc posito in eē q̄ vbiq; sit diuisum: seq̄tur impossibile: q̄ non posset dici quid remaneret: nisi diceret q̄ remaneret vacuū: quod iterū supponit impossibile: q̄ nō est ens diuisibile nec multiplicabile: ⁊ per ꝓns est solū vnum. T. Amplius autem. ¶ Hic vlterius ostendit q̄ illud est immobile: quia si esset motus oporteret vnū esse in alio: ⁊ sic oporteret ponere plura entia quod ē contra ꝓius dicta. T. Et infinitum. ¶ Hic pbat q̄ illud ens sit infinitum: quia si esset finitum: tunc vltra illud esset vacuum quod est impossibile. T. Amplius autem. ¶ Hic p. dicit q̄ nullus demens crederet oīa esse vnum: puta glaciem ⁊ ignē esse vnum cum hoc sit contra sensum. Et ideo p. non improbat hic istam opinionem: sed dimittit eam sufficienter improbatam ex primo phīsicor. ¶ Alia fuit opinio platonis ponētis superficies triangulares esse principia rerum. T. Ex. Leucippus autem estimatus. ¶ Hic p. comparat opinionem democriti: leucippi: ⁊ melliſſi adinuicē. ¶ Prima comparatio est quia leucippus cōfitebatur apparentia sensui: et nitebatur saluare generationē ⁊ corruptionem motuum: et multitudinem entium: melliſſus autem non. ¶ Secunda comparatio est: quia vterq; dicebat vacuum non esse: sed solum plenum. ¶ Tertia comparatio est: quia leucippus non dicit tantum vnū esse plenū: sed infinita corpora athomalia. Melliſſ⁹ vo dicit tm̄ vnū esse plenū. ¶ Quarta ꝓpatio ē: qz melliſſ⁹ nullomō ꝓcedebat vacuū ē leucipp⁹ vo ꝓcedebat vacuum esse inter corpora athomalia ¶ Quinta comparatio est: Leucippus apparenter saluabat gñationem: corruptionem: ⁊ alterationem: quas negauit melliſſus. Dicit enim leucippus generationem fieri p congregationem athomalium: et corruptionem fieri per segregationem eorum: et alterationem per mutationem ſm ordinem ⁊ situm. ¶ Sexta comparatio est. Uterq; concedebat q̄ ex multis non fit vnum simpliciter: nec ex simpliciter vno multa. Unde Leucippus nullum corporum nobis apparentium dicit esse vnum simpliciter: sed vnum ſm congregationes. Melliſſus autem dicit totum mundum esse vnum simpliciter sine mutatione rerum. T. Sed vt empe. ¶ Hic p. pōit tres comparationes inter leucippū ⁊ empedoclē. Prima est q̄ leucippus dicit actionem ⁊ passionem fieri p vacuitates introclusas inter corpora athomalia. Empedocles vero per poros. Secunda comparatio est q̄ ad dicta Empedoclis videntur sequi dicta leucippi: quia Empedocles ponebat q̄ sine penetratione corporum agens posset agere in passum: ⁊ ideo oportet poros quos ponit empedocles esse vacuitates. Et isti pori sunt valde ꝓpinqui ſm esse eor. Nō tm̄ dicit totū corpus eē vacuū: cū inter poros ponebat corpa valde parua: que vocabat leucippus indiuisibilia. Tertia cōparatio est: q̄ leucippus apparēter saluat oīa apparētia puta gñatōes ⁊ corruptōes elementor ⁊ mixtor. Empedocles gñatiōes elemētor nō ꝓcessit: nec cōcedere poterat: qz arguit siliter sicut Plato in thimeo sic. Oē quod generat̄ ex aliquo priore gñat̄: sed empedocles dicit elemēta nō habere priora: igit. T. In tm̄ ei differt. Hic p. ꝓparat leucippū platoni triplicit. Prio: qz

Leucippus resoluit corpa in corpa indiuisibilia: nō tamē oīmode idiuisibilia: t posuit illa eē ifinita figura. Plato vero posuit corpora resolui in supficies t lineas: t sic posuit corpa ꝯponi ex simpliciter indiuisibilibus: t illa corpora sic ꝯposita nō dicit esse diuersarum figurarū. ¶ Scōo: quia Leucippus t Plato saluabant generationes t corruptiones per congregatiōem et segregationem suorum indiuisibilium. ¶ Tertio qr Leucippus posuit hoc fieri per vacuuz t tactuz. Plato vero per tactum solū. T. Et de indiuisibilibus. ¶ Hic p. subdit q de supficiebus dictū est prius: scz sexto phisicorum: vbi ostēsum est q corpa t supficies nō ꝯponūtur ex pūctis: ideo de opinione platonis nō plus dicetur. T. Ut ad parum. ¶ Hic p. improbat opinionem democriti t leucippi ponens talē cōclusionē: q positō democriti t leucippi ē irrationabilis. Probat p. quatuor rōnibus. Primo: quia positio Leucippi habet cōcedere cōtradictoria: scz indiuisibilia pati t nō pati: scz hoc est impossibile: agitur. ¶ Q| aūt fm Leucippū indiuisibilia non possunt pati aut agere patz: qr hoc fieret per vacuum vt dicit Leucippus: sed hoc est impossibile: qr vacuuz non est receptiuū alicui⁹ passiōis: aut fm aliquā formā mobile: nisi ponat accidēs sine subiecto

Vacuū nō est receptiuū alicui⁹ passionis

¶ Q| aūt fm Leucippū opz indiuisibilia agere t pati: ꝓbat p. tribus rōnibus q̄rū ꝓma talis ē q democrit⁹ et Leucippus figure circulari attribuebant caliditatē: ergo alteri debebāt attribuere frigiditatem. Et similiter de grauitate t leuitate t alijs passionib⁹ ꝯrarijs: sed ꝯraria adinuicē agunt t patiūtur: ḡ indiuisibilia agebant t patiebātur adiuicē ¶ Secūdo sic. Leucipp⁹ ponebat grauius t leui⁹: t p oēs caliditē t frigiditas q̄ nata sūt agere t pati adinuicē: cū caliduz agit in frigidū ergo illa indiuisibilia fm ipm agunt t patiunt adiuicē. ¶ Tertio sic. Leucipp⁹ ponit duruz t molle: sz molle dr a quadā passibilitate. Ex eo enī aliq̄d dr mole qr cōprimenti cedit. T. Et tamen icōueniens. ¶ Hic p. oñdit q idiuisibilia nō possunt agere t pati adiuicem. qr vel talibus indiuisibilibus solū ꝯueniunt figure: et nō qualitates actiue t passiue: t tunc nō agūt nec patiunt adiuicē. Vel cōuenūt eis q̄litates actiue t passiue: t tunc cuilibet materie vna sola q̄litas conuenit quā sibi ex natura sua determinat vel plures qualitates inter se ꝯrarie. Nō scōm: qr cōtraria nō possūt eē in eodē. Nō ꝓmuz. qr tunc vnuz determinaret sibi vnā q̄litatē ꝯrariā: t reliquū aliā: t sic nō eēt eius dez nature: cui⁹ tñ oppositū dicūt Leucippus t Democritus. Etiā tunc vnum ca'efaceret: t reliquū frigefaceret: qō tñ ē falsum. T. Nec enī solida. ¶ Hic p. subdit q hoc idē sequit ad positionez Platonis: q posuit indiuisibilia nullā extensionem hñtia: t cuz hoc ad illā seq̄tur q nihil rarefieri posset sine vacuo: qō tamen vacuum negauit Plato. ꝯa pz: qr punctuz cū est indiuisibile nō dr fieri: maius q̄ est: ḡ si fieret rarefactio: hoc fieret p elōgationem ipuncti a puncto: modo talis elongatio non potest fieri nisi fierent vacuitates intermedie inter pūcta. T. Amplius aūt. ¶ Secunda ratio principalis cōtra Leucippū est talis. Inconuenies est corpa pua ponere simpliciter indiuisibilia et non magna: cum in homogeneis magnum t paruum sunt eiusdem rōnis: t oīe corpus tā magnū q̄ paruuz habet partes extra seinuicez existentes: licet tamen magnū facilī⁹ diuidamus ex quo ipm facilius attīgere possumus. T. Amplius aūt. ¶ Tertia ratio talis est: quia vel illa indiuisibilia sunt similis nature: vel diuersarum naturarum. Nō ꝓmuz: qr tunc iuxta seinuicem continuarētur et facerent vnum: t totus mundus nō eēt nisi vnū corpus: quod reputatur falsum. Nec obstaret diuersitas talū figurarum illorū indiuisibilū q nō adinuicē cōtinuarent: qr vna aqua quā cito agit alias cōtinuat illi: non obstāte diuersitate figurarū. Etiā si eēnt eiusdem nature nō essent actiua t passiua adinuicez. Nec potest dici secūdū: quia tūc iste nature magis deberēt poni principia actiua t passiua q̄ ille figure. Videm⁹ enim differētia in natura vt ignē t aquā magis agere et pati adinuicē q̄ differentia in figuris: q̄ sunt similis nature. T. Amplius aūt. ¶ Quarta ratio est. Indiuisibilia mota in vacuo fm Leucippū: vel mouent a se vel ab alio. Si ab alio: tunc illud aliud magis essz ponendū cā prima actōis vel passionis. Si mouētur a se tunc idem indiuisibile erit mouēs t motuz: qō ꝓbatum est septimo phisicoz. T. Quicūq. ¶ Hic p. ꝓbat opinionē Empedoclis: oñdens q positio eius est irrationabilis tribus rōnibus. Prima qr si ponāt quos ponit Empedocles sint pleni: tunc nō ꝓsunt: qr si per ipsos plenos fiat actio in passuz tūc ita bene fieret to corpore existente ꝯtinuo sine poris. Si aūt ponantur poni vacui hoc ē contra Empedoclē cū nō cōcedat vacuuz esse. Silr dicitur de videre t audire: qr sic spūs potest pertrāsire poros plenos: ita potest ꝓtransire p corpus continuum sine poris. Nō enī plus vel minus accidit penetratio in vno q̄ in alio. T. Si aūt alia. ¶ Hic p. remouet duas cauillationes quarū ꝓma ē: qr aliqs posset concedere poros vacuos per trāsparētia. Sed ꝯtra hoc arguit: qr facile esset poros illos partibus aeris iuxta positis repleri: t tūc aer nō esset āplius transparens: qō tñ est falsū: agitur. ¶ Alia cauillatio ē q illi poni sunt ita parui q̄ nullū corpus possūt recipere: iz possunt recipere lumē t species colorū t aliorū sensibiliū: t sic q̄uis negauit empedocles vacuū magnum: nō tamen paruū. ¶ Cōtra hoc arguit p. q inconuenies est concedere vacua parua t nō magna: qr mlta possunt cōiungi t facere vnum magnū. Etiam dicit vacuum si esset esset locus: t oīus locus potest repleri corpore: ergo non debent poni parua vacua que nō possunt repleri. T. Uliter aūt poros. ¶ Secunda rō est: quia vel actio t passio fiunt per cōtactum vel sine contactu. Si secūdū: tunc nō opz habere poros: quia bene fieret actio t passio sine poris sicut cum poris. Si primū tunc tales poni nō proficiunt: cum tacta possit fieri sine talibus poris. Quo enim corpora pro sa possunt se tangere: ergo non oportz ponere poros propter actionem t passionē: licet sint ponendi ꝓpter augmentationem. T. Diuidentibus autem. ¶ Tertia ratio est. corpora sunt diuisibilia: ergo non oportet ponere poros propter actionem et passionem: siue vt agens agat in passum: cum actio potest fieri per diuisionem passi.

Quo aūt.

¶ Istud est quartum capituluz huius tractatus in quo p. determinat de modo agendi t patiendi fm opinionem ꝓpriam eius: ponens primo quinq̄ conditiones ad actionem et passionem proprie dictam requisitas. Quarum prima est q passum debz esse in potentia tale: quale est agens in actu: licet passum sit actu contrarium agenti siue habens formā cōtrariam forme agentis. ¶ Secunda cōditio est q passum patiatur secundum quamlibet partem eius quātitatiuam: supposito q secundum quamlibet partem sit intra sperā actiuitatis agentis. Ista conditio tangitur cum dicitur tale innatum est. Tertus. Magis autem. ¶ Tertia conditio est q illud magis patitur quod est magis dispositum: t illud minus patitur quod est minus dispositum: supposita equali q̄ctiuitate agentis. Et ꝓpter hoc dicebant antiqui q magis pozosum esset magis passibile. ¶ Sequitur

Cōditōes actionis t passionis.

T. Cōtinuū aūt. ¶ Quarta cōditio ē: q totaliter sīle nō patiē a totaliter simili. T. Sīle ⁊ nō. ¶ Quita cō ditio ē q vnū corpus nō agit in alterū: nisi tāgat ipm: vel nisi tāgat corpus mediū p qō agit. T. Cū qdam. ¶ Hic p. īfert tria corelaria: quoꝝ pmū ē q corpus vn diuīs suī ē diuisibile: sic q nulla ei⁹ ps ē indiuisibilis: qz aliter nō eēt vndiq; suī passibile: cū indiuisibile sit ꝑpassibile. T. Aliter hoc mō. ¶ Scōm corelariū est q actio ⁊ passio nō fiunt p diuisionē passiuoꝝ ⁊ introitū alioꝝ. pz: qz videm⁹ idē corpus manēs ꝓtinuū ⁊ nō diui sū: fieri nō humidū: ⁊ fluēs mō coagalatū: mō caliduz: modo frigidū: sine ītroitu corpoꝝ exterioꝝ: ⁊ sine trāsmutatione situali suarū partiū: ⁊ actio ⁊ passio nō fiunt per passiuoꝝ diuisionē ⁊ introitu alioꝝ corpoꝝ. T. Amplius aūt sic. ¶ Tertiū corelariū est q augmētatio īvi uētibus nō fit solū p solū introitū corpoꝝ similiū ⁊ iuxta pōnē: sine trāsmutatione subñali: sicut aliq̄ crediderunt. pz: qz tūc nō ḡlibet pars aucti ꝑm formā esset aucta. ꝯñs est falsū cū oppositū ei⁹ sit ꝑus determiatū ꝯña pz: qz ꝟz istos ista corpa athomalia nō eēnt aucta sed soluz essent alia corpa iuxta se posita: tñ ꝑm istos ista corpa athomalia debēt dici ptes ꝑm formā: ergo augmētatio in viuētib⁹ nō fit solū p ītroitū corpoꝝ similiū ⁊ eoꝝ iuxta pōnē: sine subñali trāsmutatiōe: sed fit cibo aduenīte trāsmutato: ⁊ ī sbñaz aucti ꝑuerso.

Queritur vtrū sīle agat i sibi sīli. ¶ Et videt q sic: qz sīle cōfortat sibi sīle igit ꝑ̄ agere in ipz. ꝯña pz: qz fortificare ē agere ¶ Scōo sic. mag|calidū agit ī minus calidū ⁊ minus calidū: fūt silia: igit. ¶ Tertio sic. idē agit in seipm: igit idē agit in sibi sīle. añs pz ꝺ alia q̄ mouet corpus: ⁊ monēdo corpus mouet seipam. Scōo pz de forma grauis q̄ etiā mouēdo graue mouet seipaz. Tertio pz de aq̄ calefacta q̄ agēdo ī seipaz reducit seipsaz ad ꝑstinā frigiditatē. ¶ Quarto sic. min⁹ pōt agere in maius: ḡ videt q eq̄le pōt agere in eq̄le: ⁊ p ꝯñs sīle in sibi sīle. añs ptz: qz in reactione mun⁹ reagit in maius. ¶ Quīto sic. aer in hyeme ꝯgelat aquā: ⁊ p ꝯñs induc it maiorē gradū frigiditatis q̄ ipemet hz: ḡ reducto tanto gradu seq̄tur q sīle agit in sibi sīle. ¶ Sexto sic. ferrū fit calidius ab igne q̄ ipemet ignis ē: igit sīle agit ī sibi sīle. añs pz: qz ferrū magis calefacit q̄ ignis: qō tamē factū est calidū ab igne. ¶ Septimo sic. virt⁹ agēs in aliq̄d passū: primo assimilat sibi partē ꝓpinq̄o rem q̄ partē remotiorē: sed parte ꝓpinq̄ori assimilata non pōt in remotiorē agere: nisi agat in ꝓpinquiorē. ⁊ cum ꝓpiquior sit silis ei: seq̄tur q sīle agit in sibi simile. ¶ Octauo sic. actio fit ratione simlitudinis vel rōne dissimlitudis. Si primū habeā ꝓpositū Si secūdū sequereā q magnes ita bene attraheret vnū baculum sicut ferrū. Etiā seq̄reā q̄ ꝯto essent aliqua magis dissimilia: tāto magis agerent in seipa. ¶ Nono sic. ignis ꝑt ꝓducere caliditatē in aquā: qñ ipa ē resistitiua: ḡ ēt pōt agere in aquā qñ ipa nō ē resistitiua ⁊ p ꝯñs qñ ipsa est silis sibi. ¶ Decimo sic. caliditas existēs ī aliquo corpore circūdato aliquo corpe frigido: nō sufficiente ipm penetrare: nec ipm est sufficiēs penetrare corpus frigidū p antiperistasim fortificat seipam ⁊ seipam intendit: ergo sīle agit in sibi sīle. ¶ Undecimo sic. lumina duoꝝ cādelarum totaliter cōsilia, seinuicē intrēdūt ergo sīle agit in sibi sīle: añs pz: qz talia duo lumīa intensius illuminant medium q̄ solum vnum illoruz.

In oppositū ē p. ī. ij. ca. tertij tractat⁹ ponēs illā ꝑ̄ōnē ꝓtra democritū. Pro solutione questiōis.

Sciēdū q ī titulo q̄stionis ē sermo de actiōe ꝑ̄e victa: q̄ est inter q̄litates prīas cōtrarias: ad quā requirīē tact⁹ ꝓpriissime dictus: ⁊ nō ē sermo de actiōe spīrituali q̄litatū p̄marū vel alicui⁹ alterius vi tutis. Et ex quo aliqua possunt eē silia ꝑm q̄litates vni⁹ speciei: ⁊ dissimilia ꝑm alias q̄litates diuersarū spēriū: vt ignis ē silis aeri in caliditate: ⁊ tñ ē sibi dissilis ī siccitate: nō titulus q̄stionis ꝑt habere duos sensus: vn⁹ ē. vtrū illud qō est sīle alicui ꝑm vnā q̄litatē dissimile: tñ ꝑm aliam: agat in sibi sīle: non ꝑm qualitatē ꝑm quā ē simile: sz ꝑm q̄litatē ꝑm quā est dissīle. Et de isto sēsu nō est dubiū: ⁊ iō titulus q̄stionis non capit in illo sensu. Ali⁹ sensus ē iste. vtrū simile agat in suū sīle ꝑm illam qualitatē ꝑm quam ē sīle: ⁊ de isto sensu est dubiū et sic intelligit titulus q̄stionis. Unde aliq̄d dicit sīle alteri tripliciter: vt ad ꝓpositū sufficit. Uno modo ī q̄litate solū: qz hz qualitatē eiusdē spēi cū qualitate alterius: ⁊ istomō sīle bene agit in simile: vt bene cōcludit ꝑm argumētum ante oppositū. Alio mō magis stricte ꝓ illo qō est sīle in qualitate ⁊ gradu: vt caliditas decem graduū dicitur similis caliditati duoꝝ graduum primomō ⁊ similis caliditati decem graduū secūdomō. Tertiomō dicit sīle illud qō cōuenit cū alio ī qualitate ⁊ in agendo: siue quo ad virtutē actiuā: sic q virtus actiua vni⁹ sit tanta q̄ta est virtus alterius: et istomō duo ignes possunt dici silēs. Uñ sīle secūdomō bene agit in suū simile: sed non tertiomō. de quo est ꝺ principaliter sermo.

Sciēdū scōo q ꝑ maiorī declaratiōe q̄st iōis duo supponunt. Primū est q eadē virt⁹ vnita puta caliditas vel frigiditas est fortior q̄ ipsa dispersa. ꝓbatur experientia autoritate ⁊ rōne. Autoritate enīz primo metheoroꝝ dicētis il'am ꝓpositionez in forma Experientia. nam aer est calidior q̄ man⁹ hominis: et tamen manus hominis iudicatur calidior q̄ aer. Sīle ignis ē calidior q̄ ferrū calefactum ab eo: ⁊ tamen iudicatur ferrū calidius: cum fortius calefacit. Etiā aer medians inter ignem ⁊ corpus solidum quod calefit ab igne habet caliditatē intensiorē q̄ corpus solidum ⁊ tñ corpus solidū iudicat calidius ⁊ magis calefacit q̄ ille aer. Et hoz nō est alia causa assignāda: nisi q̄ in corpore denso virt⁹ est magis vnita q̄ ī corpe raro. Rōne ꝓbatur sic: supponēdo q agens fort⁹ agat p lineā rectā siue breuiorē q̄ per lineā lōgiorē silibus manētibus que iuuant vel nocēt ad actionē vel passionē. Ista aūt suppō pz p experiētiā: qz ignis fort⁹ agit in res ꝓpinq̄s q̄ in res remotas. Isto supposito sit virtus actiua a: ⁊ pars eius media c ⁊ ptes extreme b d: ⁊ pūct⁹ passi in quē debet agere illa virt⁹ e. Tūc arguit sic. In corpore dēsiori b d agūt ī e per lineas breuiores q̄ faciūt qñ fūt ī materia rara: ergo etiā fort⁹ agūt qñ fūt in materia dēsa. ꝯña pz per suppōnē. s. q eadē virt⁹ ꝓ breuiorē lineā fort⁹ agit in passū q̄ p lōgiorē. añs ptz ponēdo q ab extremitatib⁹ materie dēse ꝓtraherētur b. c. ⁊ d linee: ⁊ ꝓtrahant alie linee ab extremitatibus materie rare. s. b. c. ⁊ d. e. tunc ꝟstat q linea d e: ⁊ linea b c: in raro sunt longiores q̄ linee b c: ⁊ d. e in denso: ⁊ per illas lineas b ⁊ d partes agunt: ergo in raro agūt per lōgiores lineas q̄ in dēso. ¶ Secūdo supponit q caliditas existens cum siccitate fortius agit siue ē maioris actiuitatis q̄ existens cum humiditate. Patet: nam ferrum parum calidum multo fortius calefacit q̄ aqua multo intensius calida. ¶ Etiam reperitur in estate q calida sicca multo fortius calefaciunt q̄ humida: esto q sint eque calida. Et hoc prouenit ex eo q siccitas est qualitas magis conueniens caliditati quo ad esse et operari quam est humiditas. ¶ Istis notatis sit conclusio responsiua.

Conclusio respōsiua ad q̄stiū. Simile alteri in q̄litate: in gradu: in agēdo actōe reali directa ⁊ non actōe reflexa nō agit in sibi sile: pbat: qz ois actio est ꝓpter aliquē finē: sed talis actōis nullus est finis: ergo tale sile nō agit in suū simile. minor ptz: qz agens agit in passuz vt sibi assimileť. Sed cū passum simulit se hz in his oībus: nō est ratio q̄re in ipm ageret: igit minor vera. Et dr notāter in ꝯclusiōe actōe reali ad excludendū actōes spūales: ⁊ alias actōes q̄ nō fiūt ꝓtactū. ꝓpriissime dictū. Dr notāter actōe directa ⁊ nō reflexa: qz actōe reflexa aliqd agit in seipm fortificādo se: ⁊ p ꝯsequens in sibi simile vt bene ꝓbat decimū argumentum ante oppositum.

Dubitať. Utrū oīne agēs agit p cōtactū. Et arguit᷑ q̄ nō: qz de⁹ ⁊ agentia in copea agūt: ⁊ tñ nō tangūt illa in q̄ agūt: igr nō oe agēs agit p ꝓtactū: minor ptz: qz tact⁹ est solū respectu diuisibiliū: cū opz tāgentiū vltia esse simul. ¶ Scōo sic. Celū agit in ista īferiora: ⁊ tñ nō tāgit ea: igr. Minor ptz de prio celo: qđ nō simul cū aliquo istoz īferioz. ¶ Tertio sic. si sic seq̄reť q̄ nullū agēs agerz: oīs est falsū ⁊ ꝓta expientia: igr ⁊ añs: ꝓba ptz: qz solū ſm supficiē videť tāgere: ergo solū in supficiē agerz: ⁊ p oīs nō ageret in passuz. ¶ Cōfirmať: qz si sic seq̄reť q̄ sola superficies exteriōr agētis agerz. oīs est falsū: igr ⁊ añs: ꝓba ptz: qz agēs nō agit nisi ſm ꝓtactū: ⁊ solū tāgit ſm supficiē: g̃ soluz agit ſm supficiē. ¶ Quarto sic: si sic seq̄reť q̄ agēs agere ⁊ solū in passū ſm supficiē passi: oīs est falsū ⁊ ꝓta expientiā ꝓsequētia ꝓbať: qz solū ſm supficiez ipsum passū tāgiť. ¶ Quīto sic. visibile agit ī visū: ⁊ tñ nō tāgit visū: igr. ¶ Sexto sic: aliqđ agēs pōt fortⁱ agere ī distās q̄ in ꝓpīquū: g̃ aliqđ agens nō agit p ꝓtactuz. ꝓba ptz: qz si agēs ageret ī distās vt duo ⁊ in ꝓpīquuz vt simplū tūc gñ agēs in distās agit vt simplū: vr non agere ī ꝓpīquū. ¶ Septio sic. mlta agētia agūt ī seipa ergo nō oe agēs agit p ꝓtactū. añs ptz ꝫ grauī. ¶ In oppositū ē p. ī ꝓmo. ca. hu. tract. vbi vr dicere q̄ ad b q̄ aliq̄ agāt ⁊ patiāt᷑ adinuicē: req̄riť q̄ se tāgāt. In ista eni dubitatiōe ꝓncipaliť ē ſm de agētib⁹ corpalib⁹ q̄ agūt actōe reali ī materiā extrīsecā: ⁊ nō ē ſm de agētib⁹ icorporeis siue agētib⁹ actiōe spūali ī sevel ad extra. Et etiā ꝓncipaliť hic ē ſm de tactu ꝓpriissime dicto. Quid aūt sit taliť tact⁹ ⁊ quot ꝓditiōes ad ipm req̄runť: ptz ī expōe text⁹. ¶ Ad ō tñ agēs siue sit corpale siue spūale agit p ꝓtactū vl methaphoricū aut mathēaticū vl ꝓpriissime dictū: cū nullū tale pōt agere pvacuū nisi sol⁹ de⁹: exquo nullū talū pōt cāre aliqđ accñs ⁊ sustētare sine subiecto. Et iō si ē agēs spūale dz eē media tū passo liē motor mobili. Si corpale: tūc vltia ei⁹ debēt tāgere vltia passi ímediate: ob fuat saltꝫ ꝓditiōib⁹ siue illud agat actiōe reali ꝓpriissime dicta siue non. Uñ sēsus dubiī ōt eē iste. vtꝫ oē agēs corpale qđ agit actione reali trāseūte agat p ꝓtactum: siue tāgēdo aliqđ suoz passoz: nō tñ ī telligēdo q̄ agēs qōlibet passū tāgat qđ ab eo patiť: sed q̄ passū immediatū tangat. ¶ Isto supposito dr ad dubiū q̄ oe agēs corpale agēs actiōe reali ī extrīsecū: agit p cōtactū. pz: qz nullū tale ageret ī passū: nisi aliqđ suoz passoz tāgeret: igiť agit per cōtactū. añs pz: qz si ageret nō tāgēdo aliqđ tunc circa ipm eēt vacuū: vel ipm saltē eēt ī vacuo: sz pvacuum nō pōt fieri actio: exquo nulla ẋtus siue forma pōt ꝓduci ab agēte taliť ꝓseruari sine subiecto: qđ tamen oporteret si ageret p vacuū igiť. ¶ Sed dicceret aliqs ꝓtra. ꝓbationē ꝯclonis: si ponať ignis distās ab aq̄ per vnū pedē ⁊ annihileť mediū inter ignē ⁊ aquā: tūc arguitur sic. Ista duo sūt ímediata ⁊ sūt cōtraria: g̃ maxime possunt agere adinuicē. añs pz ꝑ ꝓma pte: qz inter illa nō ē aliq̄ alia distātia: nec aliqđ aliō mediū p casū: sūt ímediata. ¶ Scōo sic. oīa ꝓtraria seīuicē tāgentia pūt ī seīuicē agere sz ista sūt tāgētia adīuicē: igr. mior pz: qz vltīa istoz sūt inuicē exquo nō distāt ⁊ cū b hūt q̄litates ꝓtrarias. ¶ Ad ꝓmū hoz dr negā. ꝓnam: qz eis deficit scōa ꝓditio. s. q vltīa nō sūt sil ad tactū ꝓprissime dictū req̄sita. ¶ Ad secūdū dr negādo q vltima eorū sūt sil. Nec vaľ et ꝓna vltima: nō distāt q̄ sūt sil: qz b ē ſm de simultate loci. mō nulla dr eē sil ſm locū: misi sint in eodē loco ꝑpo ipsis duob⁹: cuilibet tñ illoz cōsic q̄ sine loci mutatione illoz duoz ſm totū vl ꝑs ptē nō pōt eē ali qđ cor⁹ iter illa duo extēsiue siue q̄titatiue se hñs ſm cursū nature. ¶ Ad rōes dubiī añ oppositū. ¶ Ad primā dr q̄ pcedit ō agētib⁹ icorporeis: q̄ nō tāgunt sua passa tactu ꝓprissime: sz tamen tactu methaphorico. ¶ Ad scōam dr q̄ sz celū nō tāgat ista īferiora: tñ tāgit cor⁹ sibi, primū: puta supmū celū tāgit celū sibi, ꝓpinquū: ⁊ sic ꝯsr celū infimū: puta spera lune tāgit ignē: nō tñ tactu ꝓpriissime dictō: sz tactu methaphorico. ¶ Ad tertiā dr negādo ꝯsām. Et ad ꝓbationē ꝑcedit añs: ⁊ negať ꝯna. ¶ Ad ꝓmationē ⁊ ad q̄r tā rōnē dr negādo ꝯnam. ¶ Ad q̄ntā dr q̄ sz visibile nō tāgat visū: tñ tāgit medīū: siue b̄ sit tactu methaphorico siue ꝓprissimo. ¶ Ad. vi. dr q̄ sz agēs fortⁱ agat in distās q̄ ī ꝓpīquū actiōe reflexa: vl ꝓpter ī dispositionē ꝓpinq: tñ nū. ỹ naturaliť agit ī distās quī agat ī ꝓpīquū: sz nō sp sil ez q̄litatē siue dispositionē illi dispositioni quā agit ī distās. Uñ sz sol gñet caloꝛē ī istis inferiob⁹: nō tñ ī cor⁹ celesti ex quo cor⁹ celeste nō est susceptibile caloꝛiſ. Si tñ ꝓpinquū ē susceptiuū dispositiōis sil is cū distāte ⁊ ē sil⁹ dispositū: tūc agēs fortⁱ agit ī ꝓpīquū q̄ ī distās. vt lumē qđ ꝓducit ī aere sfib⁹ ē iteſi⁹ q̄ lumē qđ ꝓducit ī istis īferiob⁹. Etiam qñ sol cāt caloꝛē ī ist⁹ īferioꝛib⁹ ī quolibz cor⁹ intimedio cāt aliqđ: qđ ē cātiuū caloꝛis: c⁹ mōi ē lumē vl aliq̄ alia ẋtus. ¶ Ad. vij. dr q̄ b ē ſm de actiōe trāseūte.

Ad rōnes. ¶ Ad ꝓmā dr ꝑcedēdo añs: ⁊ negādo cōseq̄ntiā: loq̄ndo de sil⁹ tertiomō. Sile eni sic suū sile ꝓfortat: nō qđ ī ipm agat: sz qz ipedit ꝓtra nū ne illud sile corrūpat: qz p hoc q̄ ipm sile multiplicat suā spēm ꝓseruat suū sile ipediēdo ꝓtrarium ne intrfortiter agat ī ipm. ¶ Ad scōaz pz sol⁹utio ex ꝓmo notabili. ¶ Ad tertiā dr distīguēdo ꝯns vl loquēdo de actione directa ⁊ sil, ꝓprissime dicto: ⁊ sic negať ꝯnam añs: vel de actiōe reflexa ⁊ sil⁹ tudie duob⁹ ꝓmis mod⁹. et sic cōcedit añs vel ꝯna. ¶ Ad q̄rtā dr q̄ dupliciť pōt ī eligi q̄ min⁹ agat ī maius. Unomō q̄ sit ſm de minoritate ⁊ maioritate q̄titatiua q̄titate ꝓtinua. ⁊ sic cōcedit q̄ min⁹ pōt ī mai⁹: vel q̄ fit ſm de minoritate ⁊ maioritate ẋtutis: ⁊ b dupliciť. Unomō q̄ ẋtus minor ī ẋtute ⁊ b dupliciť. Unomō q̄ ẋtus minor ī agēdo siue q̄ est minoris actiuitatis agat ī ẋtutē maioꝛē ī resistēdo q̄ alia ī agēdo: ⁊ sic negať añs. Aliomō q̄ q̄litas min⁹ intēsa agat ī maius intēsa: ⁊ hoc dupliciť: vl est dissimilis ī spē: vt caliditas min⁹ intēsa agit ī frigiditatē magis itēsā: ⁊ sic ꝑceditur añs ⁊ negať ꝯna. Alio modo q̄ agat in magis intēsā eiusdē spēi: ⁊ hoc etiam cōcedit ⁊ negať ꝯna: loq̄ndo ō similitudine ꝓprissime dicta. ¶ Ad q̄ntā dr negando añs: q̄ influētie celestis cōgelat aquā: ⁊ si aer congelaret: hoc nō est tanq̄ principale agēs: sz tanq̄ min⁹ ꝑncipale. ¶ Ad. vi. dr negando añs: sz ferrū iudiceť calidius q̄ ignis: hoc ē ꝓpter ꝓpactionē ⁊ dēsitatē. ¶ Ad. vij. dr q̄ postq̄ assimilauerit sibi ptē ꝓpinquā sil⁹ tudie tertiomō dicta: tūc non amplius agit in ipsa intendendo q̄litatez ei⁹: z mediāte illa agat in q̄rtē distantē. ¶ Ad octauā dr q̄ actio nō solum fit rone simil⁹ tudinis: sed quodāmō rone dissimil⁹ tudinis: ex quo passuz est in potentia ad tale et b loquendo de passo subiectiue quale ē agēs ī actu

et fit quodãmodo rõne dissimilitudis: ex quo passum subiectiue hz qualitatẽ cõtrariã q̃litati agentis ¶ Ad nonã dr negãdo vltimã ꝓnam.nã lz resistentia ipedia vltimã actionez:tñ reqrit ad actionez: sicut medium lz ipediat motũ:tñ reqrit ad motũ. ¶ Ad.x.dr q̃ fit per actionez reflexã ⁊ nõ directã:⁊ vlteri⁹ negat ꝓna. ¶ Ad.xi.dr negãdo añs. Nam illa duo lumina in medio existentia lz reddãt mediũ magis illũiatũ:tamẽ nõ intẽdũt se. Cui⁹ solet assignari causa:qz illa duo lumina duas faciũt vmbras ex oppositovt experiẽtia docz q̃ tamẽ vnuz lumẽ nõ facit:igit duo lumina non faciunt vnũ lumẽ:⁊ per ꝓns nõ intẽdũt se mutuo.

Queritur. Utrũ oẽ agẽs in agẽdo repatiat.

¶ Et videt q̃ nõ:qz oẽ mouẽs in mouẽdo remouet:ergo nõ oẽ agens in agẽdo repatit.ꝓna pz:qz sicut se habet mouẽs ad mouerisita agẽs ad agere.vt dicit p.ca. de tactu. ¶ Secũdo sic.de⁹ ⁊ intelligẽtia ⁊ celũ ĩ ista in feriora agũt ⁊ tñ nõ repatiunt ab eis:ex quo sunt inalterabilia igit:¶ Tertio sic.sensibile agit ĩ sensuz :⁊ tñ ab eo nõ repatit igit. ¶ Quarto sic.medic⁹ agẽs in infirmũ nõ repatit.nec verberãs semp reuerberat:igit nõ oẽ agẽs in agẽdo repatit. ¶ Quinto sic generãdo nõ regenerat:igit nec agẽs in agẽdo repatitur:ꝓna pz a sili ¶ Sexto sic aliq̃ est patiẽs q̃ in patiendo nõ reagit:ergo aliq̃ agẽs in agẽdo non repatit ¶ Septimo sic.si sic sequeret q̃ idẽ respectu eiusdẽ esset nobili⁹ ⁊ ignobili⁹ : ꝓns est incõueniẽs igit ⁊ añs: ꝓna pz. qz agẽs est nobili⁹ passo vt dicit p. tertio de aĩa:q̃ si agens agit in passũ:fm q̃ agit erit nobili⁹ passo:⁊ si etiam repatiat.tunc in q̃tũ repatit erit ignobilius. ¶ Octauo sic.si sic seqret q̃ idẽ respectu eiusdez esset in actu ⁊ ĩ potẽtia.ꝓns videt eẽ incõueniẽs igit ⁊ añs.ꝓna pz:qz agens qñ agit ẽ in actu respectu passi: et in q̃tum patit ab eo ẽ in potẽtia respectu eiusdem. ¶ Nono sic.si sic seqret q̃ essent infinite actiones ⁊ re actiones:vl vna actio erit infinita.ꝓns est falsũ: ergo añs.ꝓna pz:qz si a agat in b:⁊ ꝑpter hoc b reagat ĩ a: seq̃tur q̃ a itẽr reager in b:⁊ b iterũ in a.⁊ sic si actio ⁊ reactio sũt diuerse actiones erunt infinite actões ⁊ reactiões. Si vero sit vna actio:tũc illa infinite durabit. ¶ Decimo sic.si sic:seqret q̃ passũ ad quãcũq̃ distãtiaz posset reagere.ꝓns ẽ falsũ q̃ ⁊ añs. ¶ Undecimo sic.si sic sequeret q̃ a ꝓportione eq̃litatis fieret actio. ꝓns est falsũ q̃ ⁊ añs.ꝓna pz supponẽdo q̃ sũma caliditas et sũma frigiditas eq̃ multos gradus habẽt:puta decẽ ⁊ tũc sũma caliditas agat in sũmã frigiditatẽ ⁊ ecõtra:tunc a qualibet virtute fiet actio fm ꝓportionem equalitatis:ex quo virtutes iste sunt equales.

In oppositũ ẽ p. in secũdo ca. tertij tractat⁹ in quo determinat de actione ⁊ passione. In ista questione est sermo de actione ꝓpe dicta de agẽte cõicãte in materia ⁊ dr̃nte in forma: hoc ẽ de agẽte cui⁹ materia est in potẽtia ad formã passi:⁊ cui⁹ forma ẽ q̃litas actiua ꝓtraria forme passi. Et illud p tãto dr agere ĩ ꝓposito q̃ passũ virtute sua imutat. Et illud patit q̃ virtute alteri⁹ immutatur. Et p tanto agens repatitur:qz ipm immutat ab illo quod patitur ab eo.

Sciẽdũ ẽ primo q̃ in ista q̃stiõe supponẽduz est p principio:q̃ a qualibet ꝓportione ineq̃litatis miabilis põt fieri actio. Hec ꝓpõe p.⁊ su⁹ ꝓmetatorũ vtũ tur.iij.⁊ vij.phisicoz.p principio:⁊ intelligit illa p positio sic. Quãdocũq̃ virt⁹ agẽtis fortis agit q̃ x̃tus passi resistit:⁊ agens ⁊ paciẽs fuerint debite applicata:tũc ipm agẽs agere sufficit:nisi ab extrinseco fiat impedimentũ. Ista aũt suppõ manifesta est in libro õ celo. ¶ Secũdo supponẽdũ est q̃ taliset ordo iter q̃litates primas q̃tũ ad actiuitatẽ:qz caliditas ẽ maxie actiuitatis:post frigiditas:postea hũiditas:⁊ postremo siccitas. Q| aũt caliditas sit maioris actiuitatis q̃ frigiditas pz experimẽtaliter:qz aliq̃s p notabile tps põt tenere manũ in aqua frigida sine lesione:⁊ tamen nõ põt sine lesione eã tenere in igne siue in aq̃ buliẽte hui⁹ aũt nõ videt alia causa:nisi fortis actio caloris ⁊ debilis actio frigiditatis. Et q̃ frigiditas sit maioris actiuitatis alijs duab⁹.pz auctoritate p.dicẽtis alias duas q̃litates esse passiuas secõ hui⁹ tq̃rto metheoro rũ. Sed de hũiditate respectu siccitatis pz:qz aer humidus statiz res in eo existẽtes humectat:⁊ tñ res humide nõ ita cito desiccãtur. ¶ Econtrari⁹ vero ẽ ordo in istis q̃litatib⁹ quo ad resistẽtiã. Est enĩ siccitas maxie resistẽtie:post hãc humiditas:deide frigiditas:⁊ caliditas est mĩme resistẽtie. Q| aũt siccitas sic maxie resistẽtie:pz p experiẽtiã. Nã si aliq̃s fũdat aquam supra mappã siccã aq̃ illa nõ ĩtrat mappã:cũ tñ ex sua natura descẽdere dz:⁊ etiã appetit cõtrariũ sibi assimilari: ꝑpter tamẽ resistẽtiã sicci nõ descẽdit. Etiã siccũ difficilimũ ẽ humectari. ¶ Q| aũt humiditas sit fortior| resistentie q̃ frigiditas.pz in cale factõe aque:vbi facilius frigiditas remouet q̃ humiditas:⁊ hui⁹ nõ videtur a ĩa causa:nisi qz humiditas magis resistit q̃ frigiditas. ¶ Q| aũt frigiditas magis resistat q̃ caliditas pz qz multo difficiliꝰ corꝑ frigidũ calefit: q̃ corpus calidũ frigefit. Etiam ferrũ ignitũ in aquã frigidã posituz multo citius frigefit q̃ ferrũ frigidũ positũ in aquã calidam calefit.⁊ huius nõ videt eẽ alia causa:nisi qz frigiditas magis resistit q̃ qualiditas.

Sciẽdũ secũdo q̃ lz vna ⁊ eadẽ q̃litas sit actiua ⁊ passiua:tamen ipa multo fortiꝰ agit q̃ resistit:vl multo fortius resistit q̃ agit. ¶ Q| aũt vna et eadẽ sit actiua ⁊ resistitiua patet:quia caliditas calefacit ḡ est actiua:⁊ quia diligit se permanere ĩ esse:⁊ frigiditas tendit ad corruptionem:ideo ipsa resistit. Etiam si ipa nõ resisteret suo contrario nõ esset ratio quare suũ cõtrariũ non destrueret eaz subito:ex quo sibi repugnat et non inueniret resistentiã. Etiam si aliqua qualitas esset fortioris actiuitatis q̃ alia:et cum hoc fortioris resistentie:tunc illa destrueret alias: ⁊ sic oppositas q̃litates habentia destruerentur: ergo nulla qualitatũ pz, marum est equalis actiuitatis ⁊ resistentie. Etiam caliditas fortissime agit:⁊ tamen debilissime resistit. Similiter frigiditas magis agit q̃ resistit: et alie due magis resistunt q̃ agunt vt ostensum est prius experimentaliter. Frigiditas tamen magis resistit q̃ caliditas. Si enim caliditas agit vt octo:resistit vt tria:⁊ tẽ frigiditas aget vt septem ⁊ resistet vt quattuor. Et opposito modo est de humiditate ⁊ siccitate. Siccitas enim agit vt tria in ordine ad frigiditatem ⁊ resistit vt octo in ordine ad caliditatem. Humiditas vero agit vt quattuor et resistit vt septem. ¶ Unde ad hoc q̃ fiat reactio tres conditiones requiruntur. Prima est q̃ virt⁹ actiua passi excedat resistentiam agentis. Secũda cõditio est q̃ resistentia agentis nullo extrinseco iuuetur Tertia est q̃ agens cadat infra sperazactiuitatis passi:hoc est q̃ agens sit satis approximatum passo:sic q̃ passum possit agere in ipsum. Et per oppositum tribꝰ modis contingit q̃ non fit reactio. Primo modo quando resistentia ꝑsius agentis est maior q̃ actiuitas passi:sic q̃ agens fortius resistit q̃ patiens reagit. Secũdo non fit reactio quando agens tantum distat a passo q̃ passum non potest agere in ipsum: licet ipsum agens agat in passum. Tertio non fit reactio quãdo resistentia agentis iuuatur aliquo extrinseco.

Sciēdū ē tertio q̄ de mō quo agēs repatitur

a patiente diuerse sūt opiniones. ¶ Prima opinio est dicētiū q̄nō est inconueniēs q̄ a proportione ineq̄litatis minoris fiat reactio fm q̄litates alteratiuas lz nō sit possibile q̄ a tali proportione fiat actio i q̄litatib⁹ motiuis localiter cū ille tm̄ resistūt ȳtū agūt vt grauitas tā tum resistit mouēti ipm̄ graue surs̄ ȳtū mouet ipsum graue deors̄ vūmodo nō ipediat. Sed iste mod⁹ dicēdi nō videt valere. primo auctoritate p. t cōmētatoris q̄rto t. vii. phisicoꝝ qui pro ꝑncipio viunt̄ suppone p⁹ dicta. ¶ Secūdo sic. si sic tūc nō possz assignari penes q̄d deberet attēdi velocitas mot⁹ i motu alterationis sz hoc ē inconuenies: igit̄. ꝯa pz: q̄ nō videt penes q̄d attendat̄ nisi penes proportionē mouētis ad suā resistētiā fm aliquā proportionē: ergo si nō sit excessus pōne motiue nō videt penes q̄d in tali motu velocitas attēdit̄. ¶ Tertio sic. q̄ nō videt ratio q̄re eodēmodo in motu locali minus posset agere i maius q̄ in motu alterationis igit̄. ¶ Ad hoc forte dicerēt q̄ min⁹ nō pōt agere in mai⁹: sed bñ pōt reagere. Sed ꝫ nō videt valere: q̄ reactio ē actio: lz forte nō ita fort̄ sicut actio ꝑncipalis: igit̄ illa euasio nulla. ¶ Secūdo sic. sicut isti cōcedūt q̄ min⁹ pōt reagere in maius: ita silr debēt dicere q̄ equale pōt agere t reagere in eq̄le: sed ꝫ ē inconueniēs: t tūc ibi nō posset assignari aliq̄d q̄ ē ꝑncipalius agens ex quo sūt eq̄lia: t tūc oīno silr quo ad virtutem actiuā t resistitiuā egeret in sibi silr quo advirtutē resistitiuā t actiuā: q̄ ꝑ inconuenienti i phia natura li reputat̄. ¶ Secūda ē opinio dicētiū q̄ q̄uis vt⁹ actiua agentis nō pōt agere in totū agēs: tamē in puā pportē agētis sibi ꝑpinquorē: cui⁹ resistentia ē minor q̄ vt⁹ actiua: bene pōt agere: t sic semp actio erit a proportione ineq̄litatis maioris. ¶ Sz istud nō videt vez: q̄ q̄ videm⁹ q̄ totū agit t totū patit̄ sicut i vna mixtiōe oīa miscibilia agūt t patiūtur. ¶ Secūdo sic. si iste modus eēt verus: seq̄ret q̄ in oī actiōe eēt reactio vbi agens eēt sufficiēter approximatū passo. ꝯa est falsi: z ergo t añs. ꝯa pz: q̄ sp erit accipere aliquā ptē agentis ita puā q̄ erit minoris resistētie q̄ passū virtutis actiue. ¶ Tertia ē opinio dicētiū q̄ oē agēs vū agit repatitur nō a suo passo: sz a circūstāte ꝑpinquo vl remoto: puta ab aere vel a celo: t sic isti negabāt reactiones fieri a passo: lz dicāt agēs repati p influctiā. ¶ Contra istā opinionē arguit̄ sic. sensus iudicat q̄ illud q̄ calefacit aquā iuxta positā infrigidat̄: siue in eius calidita tē i mittit̄ ab aqua: ergo agēs repatit̄ a passo. ¶ Secōo sic. sicut illa influctia agit in agens ita agit i passū: q̄ ñ plus ꝓpter eā agens dz dici pati q̄ ipm̄ passū. ¶ Tertio sic. influctia magis videt iuuare p̄ seruatione q̄ p̄ destructione agētis in suo loco naturali existētis: q̄ videtur q̄ agēs nō ꝺbet sic repati. ¶ Quarta ē opinio dicentiū q̄ agens in agēdo nō ꝑprie repatit̄: sed quodā modo fatigat̄ aut debilitat̄: t ꝓpter ꝫ ei⁹ vt⁹ videt remitti. ¶ Sz contra hoc arguit̄ sic. sola fatigatio nō remittit virtutē: sz in alīq̄ reactione est vera remissio virtutis: ergo reactio nō fit p solā fatigationē. Maior pz q̄ vt⁹ aīalis p solā fatigationē nō remittit̄: lz lasset q̄ si fieret remissio vtutis: nō solū fieret fatigatio: sz vera corruptio. Minor pz de reactione miscibiliū vbi cuilibet virt⁹ remittit̄ t ad mediū reducit̄. ¶ Secōo sic. si frigiditas t caliditas sunt sūme t approximāt̄ ad inuicē: ibi erit mutua passio: t tūc ibi nō erit fatigatio: eo q̄ q̄ rōne vna illa: q̄litatū fatigari diceret̄ et t alia cū sint eq̄les. ¶ Tertio sic. oīs fatigatio fit p actiones ꝺtrarias: cū oē q̄ fatigat̄ ꝺbe patit̄: t ꝯa sī agēs agēdo fatigat̄ ipm̄ vere patit̄. ¶ Quinta opinio ē q̄ agens fm vnā q̄litatē agit: t fm aliā repatit̄. Nā vt isti dicūt vna q̄litas actiua nō est sine alia: sic frigiditas stat cū humiditate t siccitate: t q̄uis ille sint eq̄les in latitudine graduū: tñ sūt eq̄les i actiuitate. Et ió natura sic ordinauit q̄ si frigiditas ē debilioris actiuitatis caliditate: tūc hūiditas ꝺiūcta frigiditati ē maioris actiuitatis siccitate ꝺiūcta caliditati. Et sic fm istos si ignis agat in aquā: caliditas ei⁹ remittit: t frigiditatē aq̄: ꝺhumiditas aq̄ reagit in ignē remittēdo siccitatē ignis: et sic p modū eq̄le siue ex ꝰnti remittit̄ caliditas eius: et sic fm istos sp fiet actio a proportiōe ineq̄litatis maioris. ¶ Sed iste mod⁹ nō vr valere: q̄ in mixtione ambe q̄litates ignis tā caliditas q̄ siccitas agūt t patiūtur: ḡ nō solū sic fit reactio. añs pz: q̄ si vna earū nō ageret: nō videt q̄d ꝓseruaret eā cū illa cōtrariat alteri: et si nō pateret videt q̄ deberet manere in suo ē: ita intenso in mixto q̄ nō videt passibile: cū forma mixti nō possz stare i materia cū q̄litate tali ita intēsa. ¶ Secūdo sic. si sic eq̄ret q̄ caliditas aeris nō deberet agere in aquā t repati a frigiditate. ꝯa est ꝓtra experientiā: cū videm⁹ q̄ aq̄ ab aere calido calefit: t q̄ aer ē frigidior ꝓpe aquā q̄ remote ab aq̄. ꝯa pz: q̄ vtrāq; q̄litatū. s. frigiditas q̄ caliditas stat cū humiditate: igit̄ caliditas nō pōt repati fm modū dictū. ¶ Tertio sic. aq̄ calida pmixta frigido remittit frigiditatē t in caliditatez remittit̄: t tñ hoc nō est fm modū dictū: cū manifestū est ē q̄ caliditas t frigiditas stāt ibi cū hūiditate: igit̄ mod⁹ ille ī sufficiens. ¶ Sexta opinio est dicentiū q̄ agens i agendo repatit̄ a virtute mixta causata a virtute agentis t a virtute passi. Et suppoit ista opinio q̄ oē agēs multiplicat suā virtutez circa se ad modū vni⁹ sphere t fort⁹ agit in loco ꝑpinquo: t debil⁹ in loco distāte. Hoc videt velle cōmentator secūdo de aīa in tractatu de sono: t lincon. ēlis tractatu de radijs: t similiter perspectiuum. ¶ Secūdo suppoit ista opinio q̄ agens fm il la virtutē sine gradū: quē hz ad certā distātiam sibi assimulat passū in q̄tū pōt. ¶ Tertio suppoit q̄ si est aliud agēs i li ꝺtranū: hoc silr multiplicat suā virtutē vndiq̄q;: t si illud approximet alteri: tūc in ipō medio fiat vna virtus mixta: t tūc q̄cūq; passū ponit vbi est tal mixtio: illō fiet sub q̄litate media. ¶ Quarto supponit q̄ q̄cūq; vnū agēs ponit infra metas virtutis alteri⁹: tūc fit quedā mixtio ex virtutibus istis: t ista virtus mixta facit vnūqōq; istoꝝ agentiū talē ē in actu qualis ipa ē in virtute. Et sic vt unq; rendit ad medietatē recedēs ab extremo: t p ꝰns vtrūq; patit̄. t fit actio a proportione ineq̄litatis maioris ipius medij ad illa agētia. ¶ Sed ꝺtra hanc opinionē arguit̄ sic: nam posito q̄ caliditas t frigiditas sic approximent t agāt per modū duarū sperarū: vel ergo iste due virtutes multiplicant se realiter: ita q̄ caliditas vera caliditatem causat in ipso medio: t frigiditas frigiditatē: t q̄ tunc ex illis duabus qualitatibus fiat vna qualitas in medio in quo ꝺgreganꝫ: t tūc si caliditas vt decē repatitur a frigiditate vt octo: t unc a proportione ineq̄litatis minoris fieret actio: q̄d ē ꝺtra suppone p⁹ posita. Et illa q̄litates sūt ꝺtrarie: ergo ex eis nō pōt fieri vna q̄litas: cū ex his que sūt in actu formali diuersa cēntraliter t specifice nō fiat vnū tertiū. Vel ille qualitates multiplicāt spēs: ita q̄ caliditas cāt spēm caliditatis: que nō est caliditas: sed est gñatiua caliditatis: t frigiditas spēm frigiditatis: q̄ nō est frigiditas: sed gñatiua frigiditatis: tūc ex istis duab⁹ spēb⁹ nō pōt fieri vna virtus: q̄ spēs cōsimiliū virtutū sicut duo lumina nō possunt adinuicē vnīri. ergo nec spēs virtutū cōtrariarū possunt adinuicem vnīri. ꝯa tenet per locum a maiori ad min⁹. ¶ Secūdo sic. si fm istū modū caliduz et frigidum se tangerent: non deberet esse reactio: lz

Opinio.i.

Opinio.ij.

Opinio.iij.

Opinio.v.

Opinio.vi.

150

hoc ē falsū cū experiētia docz q ibi ē fort' reactio. ꝯña pz: qz lz calidū ⁊ frigidū sic sperice suas virtutes circū circa pducūt: puta spēs vel silles qualitates: tñ non pducūt illas in seipsa: ergo qñ tangūt se ille virtutes nō sic vniunt: nec fit media virtus per quaz fit reactio.

¶ Tertio sic. si calidū ⁊ frigidū fuerīt ambo fortia: tūc quocūq modo fiat ab ibis: vna virtus illa ppe calidū fortior erit in calefaciēdo: ⁊ ppe frigidū in frigefaciēdo vt docet experiētia: ⁊ sic nō videt quo p illū modum saluabit quin mediū calefieret ⁊ frigefieret: ⁊ quin caliditas in eodē pdalī simul ⁊ semel intēderet ⁊ remitteretur: nisi cū ꝓportione ēqlitatis minoris possz eē actio: qz ista virtus ad mediū reducta est minor aliqua virtutū cōtrariarū a quib⁹ causat: ⁊ tamē ibā agit ī qō libet extremū: ⁊ sicvī modus ille insufficiēs. ¶ Septima opinio q̄ p nō tenenda est talis q agēs ſm leandē virtutem agit et resistit. Nam vt prius dictū est: virtutum alteratiuarū illa que est fortior alijs in agendo: ē debilior illa eadem in resistēdo: ita q qualitatū cōtrariaz prima: quedā est fortior in agendo q̄ in resistendo: vt pz de qualiditate ⁊ frigiditate. In alijs est ecōtra. vnaquę pz enī aliarū fortius resistit q̄ ipamet agat et sic in actione, ppie dicta in q̄ reperiūtur tres cōditiones prius posite: sicut agens agit in passum remittēdo qualitatē passi: ita passū reagit in agēs remittēdo qualitatē agentis. Et ſm istū modū actio nō debet fieri ſm ꝓportione potētie actiue ī ordīe ad potētiā passiuā: ita q potētia actiua posset plus agere q̄ possz potentia passiua pati: qz agens naturale nō tm pōt agere q̄tum materia pōt pati. Nec debet fieri actio ſz ꝓportionē agentis ad patiens in pfectione: ita q agēs debet esse perfectius passo: vel q qualitas agentis debet esse intensior qualitate passi: qz tunc calidū vt dicē nō pateretur a frigido vt nouē: sed debet fieri actio ſm ꝓportionē potētie actiue in ordine ad potētiā resistitiuā: ita q agēs debet eē maioris actiuitatis q̄ passū est resistētie: ⁊ sic iste stant simul. potētia actiua nō est fortior q̄ ipsa potētia resistitiua: cū ipsa potētia resistitiua est potētia actiua: ⁊ tamē potētia actiua fortiꝰ agit q̄ resistitiua resistit: lz potētia passiua debilis est potentia actiua fortis: sicut album nō est intēsius q̄ simile vel perfectius: tamen aliquid est intensius albuz q̄ intensius simile: cum intense albū aliquando est remisse simile: ⁊ sicut nō sequitur hoc ē remisse simile: ergo remissū: cū aliter accipitur ille terminus remissū in antecedēte q̄ in cōnte. sic etiā nō seq̄tur: hoc est debilis resistentie: ergo ē debile. cum aliter capitur debile ī antecedente q̄ cōnte. ¶ Et si dicatur cū caliditas vt decez agit in frigiditatē vt octo: tunc si frigiditas reagat in caliditatē minus aget in maius: ⁊ p cōs a ꝓportione inequalitatis minoris fieret actio. Ad hoc dī distinguendo cōs: qz hz duos sensus. Vn⁹ est qualitas habens pauciores gradus agit in qualitatē habentem plures: ⁊ sic cōceditur cōs ⁊ prima cōa: sed negat vltima. Alius sensus est q qualitas minoris actiuitatis q̄ est q̄litas agētis in resistendo: agit in qualitatē maioris resistentie: ⁊ sic negatur cōs ⁊ p̄ma cōa. ¶ Quereret aliquis vlterius q̄re illud quod mouetur localiter non remouet: sicut in alteratione aliquid repatiē. Ad hoc plures possunt assignari cause. Prima est: qz duo corpora approximata possunt semicē alterari alterationibus cōtrarijs manentia approximata: sed tamen non possunt se mouere localiter motibus cōtrarijs simul et semel manentia approximata. Secūda est que est confirmatiua priorīs: qz calitas motiua localiter ē tāta ī mouēdo sicī in resistēdo ⁊ ecōtra. Sz in q̄litatib⁹ alteratiuis: illa q̄ est maioris actiuitatis est mīoris resistentie et ecōtra. Virtus aūt motiua lapidis deorsuz tm̄ resistit mouēti lapidē sui sā q̄tū mouet ipm̄ lapidē deorsū qñ nō ipepit: ⁊ sic si talis virtus vel corp⁹ hns talē virtutē moueat aliud localiter: tunc virt⁹ motiua eius erit maior in mouēdo q̄ virtus alterius in resistēdo. Et cū virt⁹ resistitiua mouētis sit ita fortis in resistendo sicut motiua in mouēdo: ⁊ virtus motiua moti ita debilis in mouēdo sicut virtus resistitiua ei⁹ in resistendo: nō potest corp⁹ mouēs aliud localiter remouere ab eo localiter: nisi fieret actio a ꝓportione inēq̄litatis minoris qō nō est dicēdū. Vlterius q̄reret aliqs: qñ agēs assimilabit sibi passū: cū agens in agendo repatiē ⁊ remittit: vt calidū approximatū frigido agit ī frigidū: ⁊ frigidū reagit in ipm̄ remittendo caliditatē in aliqua parte eius: puta ꝑima ipsi frigido. Dicit q̄ virtus actiua que ē in principio minoris resistentie q̄ passū est actiuitatis p cōtinuā eius actionē in passū eo q agēs quo ad actiuitatē ei⁹ magis excedit resistentiā passi: q̄ actiuitas passi excedit resistentiā agētis: ⁊ tunc postq̄ virtus actiua agentis destruxit virtutē actiuā patiētis ī tm̄ q̄ sit minoris resistētie: ⁊ cū hoc minoris actiuitatis q̄ agēs ē in resistēdo: tūc gradati destruit virtutē passi: ⁊ qualitatē sil'em sue q̄litati introducit. ¶ Ulteri⁹ q̄reret aliqs qūo pōt stare tal' reactio per aliquod mediū ⁊ q tm̄ illud mediū nō moueat motibus ꝓtrarijs. Dicit q̄ illud mediū ꝑ vna parte mouetur ab vno mouēte: ⁊ p alia ab alio: quousq̄ ille virtutes sibi mutuo obuiāt: ⁊ tunc vna ps illi⁹ mediī aliaz agit: ⁊ alia reagit ⁊ virtus fortior tandē destruit virtutem debiliorē ⁊ cāt virtutē in alia pte mediī sil'em sue virtuti: ⁊ si illa virtus causata ī illā pte mediī sit fortior virtute passi siue vni⁹ agētiū: tūc virtus agētis corrūpitur ⁊ alia introducit. Si vero ille virtutes sint eq̄ fortes: puta ambarū partiū mediī. ⁊ sil'r ambox agentiū: ita q vna sit tante resistētie q̄te ē alia actiuitatis et ecōtra: tunc fortificāt se inicē p antiperistasim. ¶ Ulterius q̄reret aliquis qūo pōt stare talis reactio: et q tm̄ vnū ⁊ idē simul ⁊ semel intēdatur ⁊ remittat. Illā cū calidū ē approximatū frigido ⁊ sibi frigidū similauit: tunc ꝑs calidi ꝓpinq̄or frigido q reactionē frigidi remittitur ī caliditate: ⁊ cū hoc videt q̄ intendit cū partes calidi distātiores agant in ptē ꝓpinq̄orē. Dī q̄ partes calidi distātiores nō agūt in ptē ꝓpiquiorē ipi frigido ante q̄ frigidū agebat in illā ptē: vel qñ frigidus agit ī illā partē: sed postq̄ calidū tm̄ remisit frigiditatem q̄ non potest impedire quin ptes distantiores reducant partem ꝓpiquiorē ad pristinū statū: ⁊ hoc est quando frigiditas est minoris actiuitatis q̄ caliditas est resistentie. ¶ Istis notatis sit.

Cōclusio respōsiua ¶ Oē agēs actione reali cōicans in materia cum passo habens formam actiuam contrariā forme passi obseruatis tribus conditionibus prius dictis in agendo reparatur. pz experientia ⁊ ratione. Experiētia sic. nam hō habēs manū cal'idā si pomū frigidū in manū recipiat: tunc frigiditas pomi remittet caliditatē man⁹: ⁊ eadē frigiditas remittitur a caliditate man⁹. Similiter ferrū ignitū in aquā ꝓiectum remittit frigiditatē aque: ⁊ illa eadem caliditas ab aq̄ frigiditate remittit. Rōne sic patet: possibile est caliditatē ⁊ frigiditatē sic eē approximata: q̄ qōlibet istorū respectu alterius erit maioris virtutis in agendo q̄ aliud in resistēdo: ergo qōlibet agit in aliud: ⁊ in agēdo repatiē ab alio. ꝯña pz per primam suppositionem.

Ad rōnes q̄stiōis, añ oppositū. Ad primā dicit cōcedendo totū argumētū. nō enī dī in cōclusione q̄ oē agens ī agēdo repatiat. ¶ Ad secūdam dī q̄ b est sermo d agēte cōicāte ī mā hūte formā ꝓtrariā cu-

Q| mixtio differt a gñatiõe ⁊ corruptiõe.

Q| mixtio dñt ab augmẽtatiõe ⁊ nutritione.

Q| mixtio dñt ab alteratiõe.

Opinio antiq̃ quorũ ō mixti.

Confutatio.

tusmodi nõ sũt vẽ intelligẽtia ⁊ celũ. ¶ Ad tertiã dr̃ q̃ hic est sermo de actione reali q̃ fit fm q̃litates p̃mas. ¶ Ad q̃rtã dr̃ q̃ medicus nõ ẽ agẽs cõicãs in materia cũ subiectũ medicie ẽ aĩa. et subiectũ infirmitatis siue sanitatis ẽ corpus. Etiã cõcedit q̃ verberans non semp reuerberatur: nec etiam omne agens repatit. ¶ Ad quĩtã dr̃ p̃cedendo añs ⁊ negando p̃ñam. Et ad p̃bationẽ eius dicitur q̃ non est sile: quia gñatio ⁊ regñatio sunt motus eiusdẽ spẽi: sed actio fm quam agens agit ⁊ reactio fm quã patit nõ sunt eiusdẽ spẽi: sed diuersarũ specierum. ¶ Ad sextam dicit q̃ hic est sermo de patiente terminatiue: et de patiente subiectiue. ¶ Ad septimã dicit p̃cedendo q̃ vnũ et idem respectu eiusdẽ est nobilius ⁊ ignobilius fm diuersas pprietates eius. Nam vt est actiuũ nobiliori modo se habet in agendo q̃ suũ passũ in patiendo: et vt est patiens ignobiliori modo se habet in patiẽdo q̃ suũ passum in agendo. Nec valet p̃ña: hoc est nobilius in agẽdo: ergo est nobilius et est ignobilius fm q̃ patit ergo est ignobilius. Sicut nõ sequit hoc nobiliori modo se habet q̃ illud ergo ẽ ignobili⁹ ⁊ hoc ignobiliori modo se habet q̃ illud: g̃ ẽ ignobili⁹. Et sic potest dici ad argumentũ negãdo p̃miã p̃ñam. Et ad p̃bationẽ ei⁹ negat etiã p̃ña. ¶ Ad octauã dicit q̃ vnũ et idem respectu eiudem bene potest eẽ in actu et in potentia non fm vnã ⁊ eadẽ rationẽ: sed fm̃ diuersas rationes ¶ Ad nonan dicit negando q̃ ꝓpterea b agit in a: q̃ a agit in b: quia vnũ cõtranat alteri. ¶ Ad decimã dicitur negando vltimã p̃ñam: et hoc obseruat cõditiõib⁹ ¶ Ad vndecimã dicit negando p̃ñam. Et ad p̃bationẽ dr̃ q̃ ly ille virtutes sint equales secundũ multitudinẽ graduũ: tamen virt⁹ actiua vnius et virtus resistitiua alteri⁹ nõ sũt eq̃les in agẽdo ⁊ alia in resistẽdo.

Reliquũ aũt ¶ Istud est vltimum capituluz an quo phũs determinat de mixtione. Et facit quattuor in isto capitulo. Prio ostendit q̃ mixtio ẽ possibilis. Scõo qualiter fiat mixtio: ibi. Cõtinuã aũt Tertio que ⁊ qualia sũt ad inuicem miscibilia: ibi. Sũt vtiq̃. Quarto cõcludit q̃d sit mixtio. ibi. Mixtio aũt. Dicit ergo primo sic: q̃ postea que determinata sunt: videndũ est de mixtione fm q̃ ꝓpositum erat in principio hui⁹ libri. Et videndũ est quid sit mixtio: quid miscibile: et ex q̃bus entib⁹ fit mixtio: et quõ fit et vtrũ ẽ mixtio aut non. ¶ Impossibile est enim. ¶ Hic p. ponit rationem ad p̃bandum q̃ mixtio non est possibilis q̃ talis est: quia si esset mixtio possibilis: vel ambo miscibilia manerent: vel ambo corumperentur: vel vnum maneret: ⁊ alterum corumperetur. Non primuz quia tunc miscibilia similiter se haberent sicut prius: ⁊ per p̃ñs nõ esset plus mixtio post q̃ prius. Non scõz: quia mixtio est aliquoz. s. miscibilium vnioꝛmodo miscibilia sic corupta nõ sũt entia: ergo nõ vnuntur ad inuicem. Nec tertiũ: q̃ in mixtione miscibilia debẽt se habere sili: ergo vnũ non debet corumpi ⁊ aliud manere. T. Hic q̃dẽ videtur. ¶ Hic p. ãte. q̃ soluit illã rõnẽ: ponit differentiã inter mixtionẽ ⁊ alias mutationes: dicẽs primo q̃ mixtio differt a gñatiõe ⁊ corruptione q̃ ad generationẽ ⁊ corruptionẽ cõcurrũt materia et forma q̃ non sũt miscibilia ad inuicẽ. Etiã ĩ corruptione forma corumpitur: sed ista nõ sufficiũt ad mixtionem: ergo mixtio differt a generatione ⁊ corruptione Non est tamen intelligendũ q̃ in mixtione de q̃ est hic principaliter sermo non est generatio substãtialis miscibilium de nouo genereẽ: sicut in his que ad generationẽ concurrunt vnũ de nouo generat. In mixtiõe tamen ex miscibilibus bene generat vnũ tertiũ. s. mixtũ

T. Secũdũ autem eundẽ. ¶ Hic p. oñdit qũo mixtio differt ab augmẽtatione ⁊ nutritione vi. q̃ in augmẽtatione illud quo fit augmentatio corumpitur: ⁊ in substãtiã aucti cõuertitur. Similiter illud quo fit nutritio corumpitur ⁊ in substantiã nutriti conuertitur modo sic non est in mixtione q̃num miscibilium corumpatur ⁊ in substãtiam alterius conuertatur: licet ambo in substãtiã mixti conuertãt. T. Nec̃ figurã. ¶ Hic p. ostendit q̃ mixtio differt ab alteratione: quia passio fm quã est alteratio non miscetur cum suo subiecto: sed manet distincta actualiter a suo subiecto: ⁊ tamen separabilis est naturaliter a suo subiecto: miscibilia non manẽt in actu: ⁊ tamen ante mixtionem sunt separabilia ab inuicem ⁊ per se existentia: igitur mixtio differt ab alteratione. T. Quoniã aũt sunt. ¶ Hic p. soluit rationẽ qua prius probauit mixtiones non esse possibilem di. q̃miscibilia non manent ĩ actu quando mixtum est actu: sed quando mixtum est actu tunc miscibilia que fuerũt actu partita ⁊ separata ab inuicem sunt in potentia: nec aliquod illoꝛum corũpitur in reliquũ: nec ambo in aliquod tertium miscibile: sed manent in potentia post q̃ ex eis genitũ est mixtum. Dicit enim p. q̃ nec̃ miscibilia corũpuntur: nec alterum nec̃ ambo: saluatur enim virtus eoꝛum. Cũ enim dicitur q̃ miscibilia non corumpuntur: intelligitur q̃num non corumpitur in aliud: licet bene corumpatur in mixtum: ⁊ manet quedam virtus que est causa ex mutua actione miscibilium ad inuicẽ. Ter. Continuam autez his. ¶ Hic p. ostendit quomodo fit mixtio: ⁊ circa hoc primo narrat opiniones antiquoꝛ qui posuerunt mixtionem fieri per iuxta positionẽ minimoꝛum: quod contingere poterat tripliciter: vel minimoꝛum fm sensum: vel minimoꝛum fm quantitatem. T. Si autem ⁊ omne. ¶ Hic p. pro improbatione illarum opinionum p̃mittit tres suppositiones. Prima est q̃ omne corpus ẽ diuisibile. Secunda est q̃ si sit vera mixtio oportet totũ esse hõgeniũm quod miscetur cuz alio ita q̃ quelibet pars est mixta alicui q̃ libet sit mixta. Tertia suppositio q̃ oportet q̃libet partem vnius miscibilium esse cũ aliqua parte alterius miscibilis. Tertus. ¶ Quoniã autem. ¶ Hic p. improbat dictas opiniones sic: sicuz q̃ mixtio non fit per diuisionem miscibilium in minima fm formam: quia talia minima manerent intransmutata fm formam: sed miscibilia non debent manere fm formam suue in actu in mixto: ergo per minima fm formam non fit mixtio. Nec mixtio fit per minima fm quantitatem: quia impossibile est corpus diuidi in minima: ergo non potest fieri mixtio per minima fm quantitatem. Nec etiam fit mixtio per minima fm sum: quia tunc illud quod vm puta habenti debilez oculos non esset mixtum: esset mixtum alteri quod ẽ conueniens. T. Quomodo vtiq̃. ¶ Hic p. ostendit que sunt miscibilia ad inuicem dicens q̃ non communicantia in materia non cõmiscentur ad inuicem. Pz: quia illa que debent miscere ad inuicẽ debent communicari in materia ⁊ debent esse actiua ⁊ passiua ad inuicem: sed non communicantia in materia non sunt huiusmodi: ex quo vtrũq̃ manet sub esse pfecto: ergo talia non miscentur ad inuicem. T. Actiuoꝛum ⁊ passiuoꝛum. ¶ Hic p. dicit q̃ actiuoꝛũ ⁊ passiuoꝛum aduicem que sunt faciliter diuisibilia modicum vnius non commiscetur cum multo alterius: nec magnum vnius cum paruo alterius. patet: quia tunc conuerteretur ĩ naturam alterius: quod non debet esse in mixtione. vt vna gutta vini nõ miscetur cum centum aquoꝛis aque ex quo vinum in aquã transmutatur. T. Nõ autem. ¶ Hic p. dicit q̃ communicantia in materia actiua et passiua aduicez adequata in potentijs ⁊ virtutib⁹ sic q̃ vnũ nõ sufficit corũpere alterũ ⁊ in sui naturaz

conuertere:nec ambo vnū tertiū sunt adinuicez'miscibilia:ꝑz:qz in mixtione miscibilia nō debēt manere in actu:ſz in potētia ⁊ ⁊trute:⁊ tūc illa q̄ sic se hūt trāsmutant in mediū cōe: q ex ipis gnāt. Ex dictis ꝓcludit p. q̄ miscibilia adinuicē hūt ꝓtrarietatē adinuicē.⁊ sunt actiua ⁊ passiua adinuicē. ¶ Parua aūt ¶ Hic p. oīdit q̄ sunt facilr miscibilia adinuicē v. q̄ facilr miscentur pua cū puis q̄ magna cū magnis:qz actiа ⁊ passiua iurta se posita p minutas ptes attingūt seinuicē p plures ptes q̄ si iurta seinuicē pōerent p magnas ptes:et ꝑ ꝑns citr pūt ouerti in tertiū. ¶ Et iō bñ. ¶ Hic p. scdo subdit q̄ bñ dīsibilia ⁊ bñ teriabilia terminis alienis sicut sunt hūida. sunt bñ ⁊ facilr miscibilia adinuicez:qz talia facilr iurta seinuicē ponūtur ſz minutas ptes: ex quo facilr sunt dīsibilia: hūida tñ viscosa sicut oleū nō sunt facilr miscibilia adinuicē. ꝓpter difficultatē dīsiōis. ¶ Mñ aūt. ¶ Hic p. tertio subdit q̄ pax passibile nō facilr misceт cū multo passibili: qz multuz passibile facilr corrūpit in altez. Et subiūgit p. q̄ ex dictis manifestū ē q̄ mixtio ē.⁊ q̄d ē mixtio ⁊ qualr fit mixtio:⁊ q̄ sunt miscibilia adinuicez ⁊ q̄ bñ ⁊ q̄ male:⁊ q̄ mixtio nō solū est iurta pō minimoꝝ ſz formā aut ſz q̄ titatē siue ſz sensuz:ſz illud qō ē miscibile dz esse bene teriabile ⁊ bñ dīsibile actiuū ⁊ passiuū ⁊ in suis ptibus homogeneū. Finalr ꝓcludit p. diffinitōem mixtiōis v. q̄ mixtio ē miscibilū alteratoꝝ vnio.

Diffinitio mixtionis.

Querit vtruz mixtio sit possibilis. Et aī. q̄ nō. qz si essz possibilis vel ābo miscibilia manerēt ī mixto:vel ābo corrūpenт. vel vnū maneret:⁊ altez corrūperet. Nou primū: qz tūc miscibilia silr se haberēt post mixtiōez sicut priꝰ:⁊ ꝑ ꝑns nō plꝰ essz mixtio q̄ prius. Nec ſz:qz mixtio ē miscibilū vnio: ſz miscibilia corrupta nō sunt:g̃ nō vnuntr adinuicē. Nec tertiū:qz ī mixtiōe miscibilia debēt se hře silr. g̃ vnuz nō dz corrūpi ⁊ aliud manere. ¶ Scdo sic. si mixtio esset possibilis:vel fieret p dimsiōem miscibiliū:vel nō. Nō primū:qz tunc non ālz ps mixti essz mixta: eo q̄ sp aliq̄ ptes manerēt indiuise. Nec ꝑt dici fm: qz tūc vel fieret mixtio p penetratiōez qō nō est possibile:cū penetratio dimēsionum fm p. est ipossibilis:vel p iurta pōnez qō nō ꝑt dici:cū tūc miscibilia manerent iu actu. ¶ Tertio sic. si mixtio essz possibilis vel miscibilia eēnt adeq̄ta ī potētia ⁊ virtutiбꝰ:⁊ tūc nō agerēt inter se. vel inadeq̄ta:⁊ tūc illō qō essz maioris potētie vel ⁊rutis corrūpet illud qō est set miꝰ potētie ⁊ sic itez nō essz mixtio ¶ Quarto sic si sic:vel corpa miscibilia se haberēt īdistincte fm situ: vel distincte:ſz nullū istoꝝ ē dicēduz: igr. Mior ptz de prio:qz tūc essz penetratio dimēsionum. De scdo pz: qz tūc solū essz iurta pō vni ad altez:⁊ sic nō ālz ps mixti essz mixta. ¶ Quito sic:si sic essz mixtio: vel illa essz naturalis:vel violēta. Nō violēta:qz tūc mixtū nō essz naturale. Nō naturalis:qz ī mixtiōe oz elemēta ꝓgregari ſz ista ꝓgregatio nō ꝑt fieri naturalr:cū oporteat vnuz elemētoꝝ violēte ascēdere vel descēdere. ¶ Sexto sic: silia nō sunt miscibilia adinuicē cū nō sint actiua ⁊ passiua adinuicē. nec ꝓtrariū ē miscibile cū ꝓtrario:cū contraria nō pūt simul stare. igr mixtio nō ē possibis.

Acceptiones mixtionis.

In oppositu est p. in ānto ca. huius tertij.

¶ Pro solutiōe q̄stionis.

Sciendu Q̄ vt ad ꝓpositū sufficit mixtio capit tripl. Unomō. sumit p aggregatiōe ⁊ iurta pōne miscibiliū adinuicē ſz se tota: vel ſz suas ptes:sicut est mixtio granoꝝ ⁊ spēi ſz minutissimas ptes. Aliomō capit mixtio p alteratiōe miscibiliū remotiōe formaꝝ substātialiū ipoꝝ miscibiliū: ⁊ vnione sine ꝓtinuatiōe materiaꝝ eoꝝdē. Tertio sumit mixtio p gnatiōe ipiꝰ mixti ꝓsupponēte mixtiōes ꝓdictas: ⁊ isto tertiomodo capiēdo mixtiōem oīs mixtio est generatio:cuz oīs talis sit ꝓductio formе substātialis in materia. sed tñ nō oīs gnatio ē mixtio:qz nō oīs generatio ꝓsupponit tales mixtōes:nec hoc ē de rōne generatiōis. Ad gnatiōez eni sufficit q̄ materia recipiat formā substātialē qua priꝰ caruit:hoc aūt nō sufficit ad mixtiōem tertiomō dictā. ſz cū hoc req̄rit q̄ materia in quā introducit forma mixti hēat diuersas ptes q̄ priꝰ stabāt sub diuersis formis elemētoꝝ siue miscibiliū: q̄ priꝰ fuerūt ꝓgregata adinuicē alterata ⁊ tādem corrupta ⁊ ex materijs eoꝝ adinuicē ꝓtinuatis fiebat vna materia in qua ītroducit forā mixti. Et sicut tripl. capit ille terminꝰ mixtio. ita tripl. capit ille terminꝰ mixtū. Unomō ꝓ miscibilibꝰ adinuicē ꝓgregatis:⁊ sic mixtū nō est aliquid vnū simpliciter:ſz vnū aggregatū. ⁊ istud mixtū cōpre hēdit in se miscibilia actualiter. Scdomō capit mixtū ꝓ totali materia cuiꝰ vna ps fuit materia vniꝰ elemēti. ⁊ alia ps fuit materia alteriꝰ elemēti:⁊ istomō capiēdo mixtū nō ꝓtinet in se miscibilia actualiter. ſz ipz sit in potentia ad formas miscibiliū. Tertiomō capit mixtuz ꝑ illo qō generat ex illa materia totali:⁊ illud ꝑ prie dr mixtū:⁊ solet vocari mixtū ꝑ modū termini a quo. Mixtuz eni sic fit: ex elemētis priꝰ elemēta ꝓgregātur adinuicem. deinde agēs p̄ncipale trāsmutat illa elemēta adinuicē. sic q̄ mediāte vno destruit dispōnes requisitas ex parte formе substātialis alteriꝰ:⁊ ecōtra:⁊ reducit ista elemēta ad qōdam tēpamētum:ita q̄ dispōnes elementoꝝ cōtrarie remouētur ⁊ corrūpunt formе substātiales eoꝝ: ⁊ agēs introducit qualitates scdas: q̄ solēt vocari qualitates complexionales: quaꝝ vna ē media inter caliditatē ⁊ frigiditatē. alia ē inter humiditatē ⁊ siccitatem:⁊ alia media inter grauitatez ⁊ leuitatem. ¶ Alij aūt ponūt solū vnā mediā inter q̄litates p̄mas ⁊ agēs naturale p̄ncipale ꝓtinuat illas materias ⁊ formā substātialē mixti introducit. ¶ Quereret tñ aliqs an mixtio possz fieri sine diuisiōe. Dr q̄ sic. nam post q̄ miscibilia sunt diuisa in puas ptes: tūc pūt ille ptes cō iūgi adinuicē. ⁊ ex eis pt fieri mixtio sine ampliori diuisione in ptes q̄titatiuas:etiaz sine aliqua diuisione facta circa illa q̄ pūt misceri adiuicē. pūt miscibilia adinuicez cōgregari ⁊ ex eis fiet mixtio. ſz nō ita faciliter ⁊ cito sicut fieret si per puas ptes diuidereт. Et ſz illud miscibile fm quālibz sui ptem ē diuisibile tñ magis diuiditur fm aliqs ptes q̄ fm alias. Prio: qz ipm miscibile nō in omni sua pte ē eq̄ forte. neq; eq̄ fortiter resistit diuisioni:⁊ iō fm partes minꝰ resistētes diuisioni diuidit. Etiā diuidēs nō vniformiter agit in qōlibz pūctum miscibilis:ſz fortius in vnuz pūctum q̄ in aliud. ¶ Quereret vlteriꝰ aliqs an simile possz misceri cū simili. Ad hoc dr q̄ simile cū alio substātialiter non miscetur cū suo simili:ex quo talia non sunt ꝓtraria: ⁊ sic agens p̄ncipale mediāte vno nō destrueret aliud ⁊ ecōtra. ¶ Alteriꝰ q̄reret aliqs an semp ad gnatiōem mixti quatuoꝝ ꝓcurrūt elemēta. Dr q̄ ad gnationem mixti cō currūt quatuoꝝ elemēta mediate vel imediate:formaliter vel equialēter: nam aliqñ ad generatiōez mixti concurrūt quatuoꝝ elementa formaliter: sicut aliqñ in media regiōe aeris ad gnatōnem alicuiꝰ aīati ꝓcurrūt terra:aqua:aer:⁊ ignis. Et simuliter ī istis inferioribꝰ vnū mixtū aliqñ generat ex alio mixto:⁊ tūc generat ex quatuoꝝ elemētis equialēter:ex quo mixtū concurrens ad generatiōez alteriꝰ mixti tñ valet:sicut si quatuoꝝ elemēta cōcurrerēt:⁊ si tūc illud mixtū sit generatū ex q̄tuoꝝ elemētis:tūc mixtū generādum ex scdo generabit mediate ex quatuoꝝ elemētis. Nō tñ est necesse q̄ quatuoꝝ elemēta formaliter ꝓcurrūt ad cuiuslz mixti generatiōem: qz aliqñ ex vno elemēto ꝓcurrēte celo

Acceptiones mixti.

Quō fit mixtio.

potest fieri mixtū. q; per virtutē celi materia vnius elementi pt sufficiēter disponi vt forma substātialis mixti introducat. t tūc illud agēs supplet vicez alioz elemētoz ex quo pz q ad generatiōez mixti sz ocurrūt quatuoz elemēta: vel aliqd supplēs vicem eoz siue vni⁹ vel aliquoz. ¶ Ulterius qreret aliqs an mixtū possz misceri cuz mixto. Ad hoc dr q sic dūmodo illa mixta sint cōtraria: t agēs pncipale vtrūq; illoz p alterum possz destruere t aliā formam substātialez in eoz materijs vnitis introducere. ¶ Ulterius qreret aliquis an simplex possz misceri cū mixto. Ad hoc dr q non: qz simplex hz vnam qualitatem pmā in summo: t sic destruit ipm mixtum: nisi mixtū essz maioris resistētie q simplex sit actiuitatis: t tūc ipm mixtum nō sufficiceret destruere ipm simplex: cū simplex esset maioris resistentie q mixtum sit actiuitatis. ¶ Etiam qreret aliqs vtrū mixtuz posset augeri. dr q mixtū inalteratum bene augeat ex simplici large capiēdo augmētationem: vt vnū modicam aquā sibi appositā destruit t in eius naturā ptuertit: sz tamen mixtuz alterum nec augeat ex simplici nec mutat ex simplici: qz alia p calorez naturalē non sufficit disponere materiā simplicis vt ipa alia introducat. ¶ Ulterius qreret aliqs an miscibilia debeant esse adequata in virtutib⁹ t potētijs. dr q sic. non tū est sic intelligēdum q equaliter resistūt sicut agūt. vel q vnū sit tamē resistētie adequate sicut suū contrariū est actiuitatis: sed sic intelligēdo q agēs siue generās pncipale mediante vno destruit aliud t econtra: t pducit ipm mixtū causando formā substātialem ipius mixti: t disponēs requisitas ex pte illius forme substātialis cōueniētes cū aliquibus qualitatibus primis alteratiuis: t similiter cū qualitatib⁹ motiuis ipoz elemētoz siue eis equivalentes. ¶ Istis notatis sit.

Conclusio responsiua Mixtio ē possibilis:

pz: qz cause mixtiōis ad mixtiōez sufficiētes sunt possibiles: igitur mixtio est possibilis.

Queritur vtz forme substātiales elementorum maneāt formaliter in mixto. Et arguitur q sic auctoritate p. dicētis i textu nō corumpit alterez necz ambo: sz saluatur virtus eoz: ergo ipa elemēta siue forme substātiales eoz manēt formaliter i mixto. ¶ Scdo sic auctoritate p. dicētis mixtio ē miscibilium alteratoruz vnio: sz vnio alteratoz ē vnio entium substātialiter et actualiter existentiū: ergo miscibilia manent in mixto formaliter: t p ons etiā forme elemētoz. ¶ Tertio sic. dicit p. ānto metaphi. q elementuz est ex quo fit aliqd cū insit: ergo elemēta manēt in mixto. ¶ Quarto sic. dicit p. in pmo hui⁹ q gutta vini nō miscetur cū mille aquis aq. ex quo forma substātialis ei⁹ corūpitur: ergo elementa nō miscētur adinuicem si eoz forme substantiales corūpātur. ¶ Quinto sic. si elemēta non manerent in mixto: seqretur q mixtuz esset eq simplex sicut elemētū qđ, videt esse falsuz: igr. ons pz: qz si elemēta nō manerēt in mixto: tūc in mixto nō essz aliud substātialiter q materia t foꝛa substātialis: sicut in elemento simplici: igr. ¶ Sexto sic. in mixto manēt qlitates et opationes naturales elemētoz: ergo ipa elemēta manent formaliter. ons pz: qz ppie passiones t opationes nō pñt separi a suis ppijs subiectis. ¶ Septimo sic: si elemēta nō manerent in mixto sequeret q nullū elemētoz dñaretur in mixto: sz hoc est falsum: qz dicit p. in pmo de celo q mixtū mouet sm elemētum pdominans. ons tñ pz: qz q corruptuz ē, nō dominat ¶ Octauo sic. nisi elemēta manerēt in mixto: mixtū non cōponeret ex eis. ons videt esse cōtra p. scdo hui⁹: igr. ons tñ pz: qz mixtū nō cōponit ex his q̄ non sunt in eo. Etiam si cōponeretur ex eis: vel cōponeret ex eis qñ ipm est: sed hoc non: qz tūc elementa ex quibus mixtum vt cereat cōponi nō sunt. Vel qñ mixtū non est: sz hoc non: qz qđ nō est. non cōponit ex aliquib⁹. ¶ Mono sic. si elementa non manerēt: vel oia corūperent. vel aliqua t aliq ia nō. Non pōt dici scdm: qz dicit p. in littera q qñ vnū corūpitur t aliud nō. tūc non est mixtio: sz est generatio vni⁹ miscibilis t corruptio alteri⁹. Nec pt dici primū: qz tūc mixtū generat ex simplr non entibus: ex quo generareť ex elemētis corruptis. ¶ Decio sic. nisi sic seqretur q forme mixtoꝛū nō reciperētur i materia mediātibus formis elemētoz. ons est contra cōmenta. tertio de celo. Dicit enī cōmētator q forme mixtoz recipiūtur in materijs mediātib⁹ formis elemētoz. ¶ Undecimo sic. in cōbustione ligni exp̄itur eē quatuoz elemēta. Haz ex ligno exit aqua t eleuat fum⁹ loco aeris t manet cinis loco terre: t flāma loco ignis. ¶ Duodecimo sic. nisi sic seqreť q mixtū possz ḡnari ex vno elemēto. ons ē otra phm scdo hui⁹: t falsitas ons pz: qz tūc alia elemēta viderenť supfluere. ona tñ pz: qz nō videť rō si fole materie elemētoz manerēt in mixto. qre materie terre aut aq̄ alijs elemētis nō ocurrētib⁹ non possunt disp̄i ad hoc vt reciperēt formā mixti.

**In oppositū arguit. q: dicit p. in vltimo cahui⁹ pmi. q materia nō misceť foꝛe. nec accides subiecto: eo q vtrūq; eoz saluat. t manet: ergo ad mixtiōez reqritur q neutz miscibilium saluet. ¶ Scdo sic. si elemēta manerēt in mixto seqreť q plures foꝛe substātiales eēnt in eadē materia: ex quo i eadē materia essz forma ignis t foꝛa mixti. ons ē falsum: t econtra phm dicē tem ānto phicoz q subiectū generatōis dz esse nō ens t etiā pmo h⁹ dicit p. q nullū sensibile vt subiectū manet idē. t tñ si elemēta manerēt formalr in mixto: tunc maneret aliqđ sensibile subiectū āte ḡnatiōez t p⁹: qđ dicereť trāsmutari. ¶ Tertio sic. si sic seqreť q ḡnatio mixti nō essz ḡnatio simplr. sz solū alteratio. ons ē falsuz t otra phm pmo h⁹: igr t añs. ona tñ pz: qz ois mutatio ad formā cui⁹ subiectū est hoc aliqd ē alteratio: sz si elemēta manerēt in mixto actualr ḡnatio mixti esset hmōi. igr ḡnatio mixti esset alteratio. ¶ Quarto sic. si sic seqreť q essz penetratio corpoz. ons ē falsuz t otra phm quarto phicoz. igr. ona pz: qz forma substātialis elemēti nō manet sine sua materia: cū totū elemētū dr manere qđ est quātum t corpeuz: t cū qlz ps mixti dz esse mixta: seqtur q in qualz pte sunt quatuo: elementa nō piuxta pōnem: cū tūc non qlz ps essz mixta: ergo per penetrationem.

Sciendū Q circa istā materiā sunt diuerse Opinio.i.

opiones. Una ē opio dicētiuz formas substātiales elemētoz manere in mixto absq; generatōe noue foꝛe mixti: ita q in mixto nō sunt nisi foꝛe substātiales elemētoz: cuz eoz materijs: t tm q hmōi elemēta habēt aliā t aliā ppiōez adinuicez: ex q mixtū est alterū t alterius spēi. ¶ Sed contra istaz opionem arguit pmo sic: qz nisi in mixto pōeretur forma aliqua distincta a forma elemēti: sequeret q grauia ascenderēt in mixto: et lenia descēderēt in mixto: qđ est falsuz: vt pz in homie t equo: ona tamen: pz: qz ex magis grauib⁹ generātur ossa: t magis leuib⁹ generātur spūs: t ex medio modo se habētibus caro t sanguis: ergo si nō esset aliqua forma regulās t conseruās formas elementoz adinuicez grauia ascēderent t leuia descenderent. ¶ Scdo sic. in mixto si non essz alia forma q̄ forma elemēti: seqretur q generatio mixti essz alteratio. ons ē falsum: ergo et añs. ona pz: qz p solam alteratōez fit talis ppoztio elemētoz: q̄ sufficit ad hoc sit mixtū: igit generatio mixti essz alteratio. ¶ Tertio sic. si sic seqreť q aia alalis nō essz aliud q̄ cōplexio elemētoz. ons ē falsuz: igr t añs

falsitas consequẽtis pz: qz si sic in aĩali oĩa ossa deberent esse inferi⁹: carnes in medio: ⁊ leuia superi⁹: qđ ẽ cõtra expiẽtiam. ꝓña tamen pz: qz ꝙtumcũq; elemẽta agunt ⁊ patiũtur adinuicẽ. semp grauia ex eoꝝ natura descẽdunt: ⁊ leuia ascendunt. ¶ Quarto sic. si sic. seq̃retur ꝙ equ⁹ ⁊ bos essent eiusdẽ spẽi spãlissime essentialis. ꝓñs est falsum: igr̃ ⁊ ãtecedẽs. ꝓña pz: qz equ⁹ non est aliud substãtialiter ꝙ illa elemẽta: similiter nec bos ¶ Alia est opio ponẽtium formas elemẽtoꝝ manere in mixto ꝼm esse completũ ⁊ perfectũ: sz eorum qualitates corrumpũtur: ⁊ ex illis quedã qualitates cõplexionales siue medie generãtur: ⁊ huⁱ⁹ opionis ꝺ: fuisse auicẽna. ¶ Sz contra hac opionem arguit sic. qz si sic seq̃retur ꝙ in mixto forma ignis cõpleta ⁊ pfecta staret sub maiori densitate ⁊ grauitate sine eⁱ⁹ corruptiõe: quaz stat forma aque in aqua: aut forma terre in terra. cõsequẽtia pz: qz in lapide marmoreo materia ẽ densior. et cum hoc grauior ꝙ est materia aq̃: ꝙ tamen ꝓseq̃ns sit falsuz pz: qz tũc nunq̃ aqua ex igne posset generari: qđ tamen ẽ falsum: igit̃. ꝓseq̃ntia pz: qz aqua nõ posset trahere ignez siue materiã ignis ad dispones: ita discõuenientes igni ⁊ forme substãtiali eⁱ⁹: quin sub dispõnibus magis disconueniẽtib⁹ forma ignis posset stare in materia eiusdez. Aqua eñ nunq̃ posset trahere ignem ad tãtam grauitatem ⁊ dẽsitatez sub quib⁹ stat in lapide marmoreo. ¶ Alij vero dicũt elemẽta formaliter manere in mixto: tam ꝼm formas substantiales eoꝝ ꝙ ꝼm formas accidẽtales: sz tamen ꝼm esse impfectum ⁊ remissiz: ⁊ huⁱ⁹ opionis videtur fuisse cõmentator. Añ cõmentator dicit ꝙ duplices sunt forme substantiales: q̃dam sunt pfecte: ⁊ sunt tãle q̃ simpliciter intrãt materiam: ita ꝙ materia recipiens talem formã non est in potentia ad recipiẽdum aliã formam illa manente. Alie sunt forme impfecte: q̃ sunt quedã dispones materie ad pfectiorem formã recipiendam: ⁊ tales sunt forme elemẽtorum. Et vlteri⁹ dicit ꝙ elementa tales formas habẽtia nõ sunt alicui⁹ pfecte spẽi: sed sunt magis vie in spẽs ⁊ medio mõ se habẽtes inter formas substãtiales pfectas ⁊ formas accidẽtales: ⁊ sic sunt spẽi impfecte de genere substãtie: ⁊ ꝓpter eaꝝ iperfectiõez pñt intendi ⁊ remitti. Et si dicat aliq̃s ꝙ substãtia nõ suscipit magis ⁊ min⁹. Cõmentator dicit ꝙ hoc intelligitur de substãtijs pfectis: q̃ nõ sunt vie ⁊ dispones ad substãtias pfectiores ¶ Et vlterius dicit ista opio: ꝙ bene pñt esse plures forme substãtiales i materia simul ⁊ semel dũmodo sint sibi inuicẽ subordinate. ¶ Sz cõtra istam opionem arguit sic. qz sicut ex caliditate ⁊ frigiditate ex hũiditate ⁊ siccitate causaꝝ qualitas media: sic etiam seq̃ret ꝙ ex forma substãtiali ignis ⁊ aq̃ per eaꝝ remissionẽ adinuicẽ resultaret vna forꝝ substãtialis media spẽ distincta a formis priorib⁹: ⁊ sil̃r ex forꝝ aeris ⁊ terre: ⁊ per ꝓns in eadẽ materia essent plures forme substãtiales nõ sibi inuicẽ subordinate. ¶ Alij dicũt sicut albert⁹ ꝙ elemẽta habẽt duplex esse: scz esse substãtiale ⁊ esse accidẽtale. Esse substãtiale ẽ duplex quoddam ẽ integrũ pfectũ ⁊ libeꝝ: ⁊ tale esse elemẽtum hz qñ per se ⁊ solitarie existit. Aliud ẽ esse substãtiale ligatũ ⁊ nõ liberuz: ⁊ tale esse habẽt elemẽta in mixto: ⁊ tũc albert⁹ dicit ꝙ elemẽta manẽt in mixto ꝛz esse ligatum taz substãtiale ꝙ accidẽtale: ⁊ nõ manẽt in mixto ꝼm esse liberꝝ. ¶ Eodẽ modo posset argui ꝓtra istã opionem sicut argutũ est ꝓtra opionem auicẽne. ¶ Alia est opio pro nũc ponẽda: ꝙ forme elemẽtoꝝ nõ manent in mixto nec pfecte nec impfecte. ꝓbaꝝ istud dictũ auctoritate p. in fine huⁱ⁹ ꝑmi dicẽtis: ꝙ ex ipis elementis aliquid generatur in actu ⁊ ipsa manent in potentia: modo ꝙ solũ remanet in potẽtia nõ remanet: sicut illud ꝙ solũ est in potẽtia nõ est. Aliter ꝑt ꝓbari istud dictuz ꝓ rõnes post oppositũ factas. ¶ Sz ꝑter istas rõnes pñt adduci alie: quib⁹ dictũ huⁱ⁹ opionis euidẽti⁹ ꝓbabit̃ ⁊ alie opiones improbabũtur: quaꝝ prima talis ẽ. qz si forme substãtiales elemẽtoꝝ manerẽt actualiter in mixto: vel tũc in qualz pte illius mixti essent quatuor elementoꝝ forme: vel in aliqua pte ꝙtitiua eiusdẽ mixti esset solũ vnⁱ⁹ elemẽti forma. Non scõm: qz tũc non q̃lz ps mixti essz mixta: cũ in illa pte nõ essent quatuor elementa. Nec ꝑt dici primũ: qz cũ forma substãtialis elementi nõ dimittit ꝓpiam materiã trãsiens ad alienaz: sicut nec accidẽs migrat de subiecto in subiectũ: sequitur ꝙ cũ illa forma erit sua materia ⁊ sua ꝙtitas: ⁊ sic in eodẽ situ erũt naturaliꝝ plura corpa per se existẽtia: ⁊ per ꝓns erit penetratio dimensionũ que ẽ impossibilis naturaliter. ¶ Scõa rõ est. si sic: aut forma vnⁱ⁹ elementi pnta ignis informat p̃cise eãdem portiõem materie buã informabat ante mixtiõem: aut nõ solũ suaz materiã informat: sz etiam informat materiã quã priⁱ⁹ informabat forma alteriⁱ⁹ elemẽti. ꝼm nõ est possibile naturaliter: qz nulla forma pure naturalis migrat de subiecto in subiectũ. Nec ꝑt dici primũ: vel nulla noua forma substãtialis est ꝓducta: ⁊ sic nõ erit vna substãtia nũero: sz quatuor substãtie aggregate. Aut ẽ noua forma substãtialis introducta: ⁊ tũc cũ materie elemẽtorum manẽtes ⁊ ipa elemẽta actualiter manẽtia non se mutuo penetrãt in eodez situ: vna erit situaliter extra aliam: ⁊ tũc vna ps mixti informabit forma ignis ⁊ forma mixti: ⁊ alia ps forma aeris ⁊ foꝝ mixti: ⁊ tũc nullũ mixtũ erit homogenũ. Etiã nulla ps erit mixta vel iꝑm elemẽtum erit mixtũ. Ista aũt oĩa sunt absurda ⁊ inconueniẽtia: ideo in mixto non manẽt elemẽta ¶ Tertio sic. si sic: aut vnũ elemẽtuz est in eodẽ situ cũ alio elemẽto: aut in alio ⁊ in alio situ. Si scõm: tũc mixtio non esset nisi iuxtapositio ⁊ seq̃rentur incõuenien in argumẽto p̃cedenti illata. Si in eodem cum tũc materie vnam essentiam cõstituũt ⁊ similiter forme: sicut due ptes albedinis in eodem subiecto existẽtes constituũt vnum formã numero: sequitur ꝙ materia suscipi et magis ⁊ minus: ⁊ naturaliter posset intendi ⁊ remitti: qđ est cõtra omnes phos naturaliter loquentes. Si vero dicatur ꝙ nõ constituũt vnam substãtiam: sed manent distincte: tũc quelibz retinebit suam ꝓpriam formam substãtialez: ⁊ sic erit penetratio dimẽsionuz naturaliter corpoꝝ ꝑ se existẽtiuz: q̃ ẽ impossibilis. ¶ Cõtra vnum dictũ comentatoris: scz ꝙ forme substãtiales elemẽtoꝝ intẽduntur ⁊ remittuntur: põt ꝓio sic argui. Si forme substãtiales elemẽtoꝝ intẽderẽtur ⁊ remitterentur ad intẽsionẽ ⁊ remissionẽ qualitatũ primaꝝ: sequeretur ꝙ nunq̃ elemẽta alterarẽtur sine corruptiõe substãtiali elemẽtoꝝ. ꝓns est falsuz: igr̃ ⁊ añs. ꝓña pz: qz qñ remittit̃ forma accidẽtalis: tũc remittitur etiam forma substãtialis elemẽti. sed remissio forme ẽ corruptio ptis eiⁱ⁹: ergo si forma substantialis remittat̃ ipsa corũpitur: ¶ Scõo sic: nullum nomen elementi ꝑdicat de aliquo cum hoc addito magis vel minⁱ⁹: ergo elemẽta siue forme eorum nõ suscipiũt magis ⁊ minⁱ⁹. ¶ Tertio sic. si forme substãtiales elemẽtoꝝ intẽderenẽ ⁊ remitterẽtur: hoc esset ex eo ꝙ q̃litates req̃site ex pte earum intẽdunt̃ ⁊ remittũtur: sz hoc nõ: qz eadẽ de cã forme elemẽtoꝝ intẽderenẽ ⁊ remitterẽtur. ¶ Quarto sic. si sic seq̃reẽ ꝙ aer frigidⁱ⁹ in hyeme magis deberet dici aqua ꝙ aer: cũ magis videẽ hr̃e qualitates aq̃ ꝙ aeris siue qualitates terre ꝙ aeris ⁊ ꝑ ꝓns magis videbit habere formã substãtialez aq̃ vel terre ꝙ aeris ¶ Quinto sic, si sic seq̃retur ꝙ forma elementoꝝ ꝓtrariarentur

adinuicem. consequens est falsum: igitur ⁊ antecedēs
consequntia pz: qz oēs ꝓditiones cōtrarioꝝ sibi cōuenūt:
igitur. Etiam tūc sequetur ꝙ idē contrariareꝫ plurib⁹
fm spēm: tanꝫ extremū extremoꝝ: cum forma substātia
lis ignis cōtrariaretur formis alioꝝ elemētoꝝ. ¶ Se
xto sic. si ille forme remitterentur: sequeretur ꝙ corru
ptio simpliciter essz alteratio. ꝓñs est cōtra p. ꝓtio hu
ius: igitur ⁊ añs. ꝓsequētia pz: qz forꝫ q̄ remittiꝫ cor
rumpitur. ⁊ p ꝓñs ibi esset corruptio forme substantia
lis: ⁊ tamen illa muratio essz alteratio: cuz essz de vna
qualitate in aliā subiecto manēte hoc aliquid. Ex istis
pz ꝙ forme elemētoꝝ non manēt in mixto. Nec etiaz
qualitates elemētoꝝ: sz quedaz qualitates scōe: qz
si cedē qualitates manerēt accidēs migraret de subie
cto in subiectum: qz caliditas q̄ erat in materia ignis
remanēs in mixto erit adhuc in illa eadem materia:
⁊ sic dicēdum est de alijs qualitatib⁹ q̄ dicerētur rema
nere si alique remanerēt: ⁊ tunc vna ps materie mixti
essz calida ⁊ alia frigida: quod tamen est falsum: cum
tunc non quelibz ps mixti essz mixta: ex quo nō habe
ret virtutem diuersoꝝ elemētoꝝ. Non etiam potest
dici ꝙ in qualibz parte sit qualitas eadem q̄ fuit in ele
mento: quia tūc accidēs migraret de subiecto in subie
ctum: ergo relinquitur ꝙ sunt qualitates scōe comple
xionales que habēt virtutes qualitatū primarum: vel
sunt similium virtutum.

Ad rōnes dubij āte oppositū. ¶ Ad primā

ōz cōcedendo dictū Ar⁹. Sz illud dictū ōz sic intelligi
q̄ nō corrūpuntur ambo nec aliqō eorum in aliqō ter
tium elemētuz: sz tamen bene corrūpuntur in mixtum:
sic ꝙ ad eoꝝ corruptiōem sequtur generatio mixti: ⁊ hoc
videt Ar⁹. satis innuere cū dicit ꝙ ipsa elementa ma
nent in potētia ⁊ non in actu: hoc est materie illorum q̄
erant prius diuise manēt ⁊ constituūt vnam materiaz
totalem: sz tamen saluaꝫ virtus eoꝝ: hoc est manent q̄
dam dispositiones causate ex mutua actione elemēto
ruz requisite in illa materia totali ex pte forme substā
tialis mixti. ¶ Ad secūdam ōz concedēdo ꝙ mixtio est
miscibilium alteratoꝝ vnio que quidem vnio fit
quo ad materias. Illa enim miscibilia prius alterata
postea corrūpuntur: ⁊ eoꝝ materie vnūtur: ex quo ptz
ꝙ p. capit ibi mixtionem secundo modo ⁊ ōz diffinitio
sic intelligi. Mixtio est miscibiluz alteratoꝝ ⁊ postea
corruptoꝝ vnio materialis: ⁊ tūc negatur ꝓña: qz il
la miscibilia nō sunt soluz alterata: sz etiam corrupta.
¶ Ad tertiam ōz ꝙ illa diffinitio datur de elemēto pro
prie capiēdo illum terminū elemētum. Vlaz sic capitur
precise pro materia ⁊ forma ⁊ corpa simplicia nō sunt
sic elementa: sed vocata elemēta. ¶ Ad quartā ōz con
cedendo añs ⁊ negādo ꝓñam: qz cum ex elementis fit
mixtio: vnuz elemētum nō corrūpitur in aliud: sed om
nia corrūpuntur in mixtū. ¶ Ad q̄ntam ōz distinguen
do ꝓñs: qz dupliciter ꝓt intelligi ꝙ mixtū sit eque sim
plex sicut elemētum. Uno modo qō non est compositꝫ
substātialiter ꝙ elemētum: ⁊ sic concedit. Alio mō: qz
est eque simplex fm virtutem quo ad qualitatem: ⁊ sic
negatur. Forma enim substātialis mixti equualet plu
ribus elemētis in virtute. Etiā qualitates mixti equi
ualent plurib⁹ qualitatib⁹ elemētoꝝ. ¶ Etiam mixtum
hz qualitates secūdas sensibiles alio sensu ꝙ sensu ta
ctus: puta colores: odores: sapores: ⁊ hmōi. Unde autez
de causis aliqd ōz mixtū: ⁊ ex opposito aliquid ōz sim
plex: qz forma substātialis est simplicis virtutis. Silr
qualitates sunt simplices in virtute ⁊ qōlz elemētum
vnaz qualitatē primā sibi determiat in summo. ¶ Ad
sextam ōz negādo añs. Iz essi maneāt in mixto qualita
tes ꝓuenientes cū qualitatib⁹ elemētoꝝ quo ad ꝛtutes
⁊ similiter maneāt similes opatōes: nō tñ eedē. ¶ Ad
septimam ōz negando consequentiam: qz elementum
non ōz dominari in mixto rōne sue substātie: puta foz
me substātialis: sz ex eo: qz causata est quedā virtꝫ in
mixto ex mutua actiōe elementoꝝ quo ad aliquā opa
tionem: magis cōueniens cum vno elemēto vel pluri
bus ꝙ cum alio. ¶ Ad octauam ōz distinguēdo minoꝛ
vel capiēdo mixtū primomō. ⁊ sic concedit añs: vel ter
tiomō ⁊ sic negat. Iz ex materijs q̄ fuerꝫ sub formis ele
mentoꝝ cōponaꝫ. Et ad ꝓbatiōem ꝓñe concedit ꝙ mi
xtum primomō componit ex elementis que sunt: ⁊ mi
xtum tertiomō ex materijs q̄ fuerunt ptes materiales
elemētoꝝ. ¶ Ad nonā ꝓceditur ꝙ oña elemēta corrūpū
tur substātialiter in generatiōe mixti. Et ad impro
batiōem eius ōz negādo ꝙ elemētū generaꝫ ex simpli
citer nō entibus: ex quo gñatur ex materijs ptialibus
elemētoꝝ: nec mixtū ōz gñari ex elemētis: nisi illa pre
positio ex dicat ordinem ⁊ ly elementis denotat termi
num a quo abisciēduz: sicut dicim⁹ ex hoīe fit cadauer
¶ Ad decimam ōz distinguēdo ꝓñs: qz ille gtūs eleme
torum ꝓt regi ex vi ptis: ⁊ sic ꝓceditur ꝓña: vel ex vi ef
fectus: ⁊ sic negatur ꝓña. Hoc essi est tñ dictu ꝙ forme
substātiales elemētoꝝ nō recipiūtur in materia media
tibus formis substātialib⁹ vel accidētalib⁹: q̄ sunt ptes
essentiales vel accidētia ipoꝝ mixtoꝝ: sed tñ bene reci
piūtur mediātibus formis causatis ex mutua actione
elemētoꝝ. ¶ Ad vndecimam ōz ꝙ qñ aliqd cōburitur:
de nouo generaꝫ ignis: ⁊ etiaz de nouo gñatur fumus: ⁊
ex quo illud qō comburiꝫ est multū pozosum: iō aliqñ
in illis poris cōseruatur corp⁹ humiduz: qō quidē cor
pus humidū non est ꝓpria ps ei⁹: puta aliqñ conseruā
tur aqua: ⁊ aliqñ aer. ¶ Quereret tamē aliquis quare
ignis agens in lignū non ex omni pte generat flammā
sicut ex omni pte oleⁱ in qō agit cōburendo generat.
flammā. ¶ Rñdetur ꝙ hoc ē ideo: qz lignū vel aliqō ta
le nō est simpliciter homogeniū: cum nō sit simpliciter
eodem mō dispositū in oibus suis ptibus sicut oleū. Iz
sensui appareat homogenū ⁊ ꝓpter istas etherogeneita
tes cōtingit diuersoꝝ generatio. ¶ Ad. xij. ōz distinguē
do consequens: vel ex vno elemēto formaliter cōcurrē
te sine alijs formaliter concurrentibus: ⁊ sic cōceditur
cōsequētia: nec ꝓsequēs est cōtra p. Uel ex vno elemē
to sine alijs cōcurrentib⁹ nec formaliter nec equualē
ter: ⁊ sic negaꝫ consequētia.

Ad rōnes questionis. ¶ Ad primam ōz ꝙ

omnia miscibilia corrūpuntur in mixtione tertio mo
do dicta. Et ad ꝓbationem dicitur ꝙ licet mixtio secū
domodo dicta sit miscibilium alteratoꝝ vnio: quo
ad materias eorum: non autem quo ad formas. Etiaz
in diffinitione est sermo de vnione materiarum. ¶ Ad
secundam dicitur ꝙ mixtio fit per diuisionem: ex quo
diuisio confert ad facilitatē mixtionis: sed tamen non
solum fit per diuisionem ¶ Ad tertiam dicitur ꝙ misci
bilia sunt adequata in potentijs ⁊ virtutibus ante ge
nerationem mixti: sic ꝙ generans mediāte vno destru
it aliud ⁊ econtra: ⁊ non aliomodo. ¶ Ad quartā ōz ꝙ
in mixtione tertiomodo dicta miscibilia nō se habent
nec distincte nec indistincte fm situ materie: tñ que fu
erunt partes eorum sunt distincte fm situm: continua
te tamen adinuicem. ¶ Ad quintam ōz ꝙ mixtio ex pz
te materie ⁊ ex pte agētium naturalium est naturalis
sed ex parte miscibilium puta elementoꝝ ⁊ formarum
que corrumpūtur est violenta ¶ Ad sextam dicitur ne
gando consequentiam: quia ad hoc ꝙ aliqua sunt mi
scibilia adinuicem mixtiōe tertiomodo dicta: non opz
ꝙ simul stent: sed sufficit ꝙ eorum materie simul stare
possint. ¶ Et hec de pmo libro de gñatiōe ⁊ corruptiōe.

¶ Scōs liber de generatiōe ⁊ coꝛruptione bꝫ quatuoꝛ tractat⁹. Prim⁹ tractat⁹ vnū capitulū bꝫ: in quo agitur de ꝓncipio materiali generabiliū ⁊ coꝛruptibiliū.

Cōmixtiōe quidem tactu facere: ⁊ pati. alteratiōe ⁊ augmētatione dictū est. Nūc aūt dicēdum ē de gñatiōe ⁊ coꝛruptōe coꝝ q̄ vocata sūt elemēta: ⁊ postea de gñatione mixtoꝝ q̄ nō fiunt sine elemētis. ¶ Pꝛo quo sit pꝛia ꝙclo. ¶ Antiqui male opinati sunt de pꝛincipio materiali gñabiliū ⁊ coꝛruptibiliū. pꝫ pꝛio: qꝛ q̄dā posuerūt illud ꝓncipiū materiale eē hoc aliq̄d puta ignē. aerez. vel aquā. vel ipa q̄tuoꝛ elemēta: ex quoꝝ actiōib⁹ fiūt alia. ¶ Modo isti errarūt: qꝛ oē ens i actu deteriat sibi aliq̄s q̄litates: ꝫ ꝓncipiū materiale nō est bmōi: cū ex ipo oia alia fiāt igit isti pꝛimi male opinati sunt. ¶ Scōi vero dixerūt illud ꝓncipium esse superficies: vel trigonos sicut plato: ⁊ in hoc deficiūt. Tum pꝛio: qꝛ nō determināt an illud ꝓncipiū sit p se exist̄es: an nō. Tū scōo: qꝛ nō ponūt dꝛiaꝫ inter trasmutatiōez artificialē ⁊ naturalem cum tū sit dꝛia: ex eo q̄ in trāsmutatiōe artificiali dicim⁹ illud ex quo fit aliud esse ipꝫ vt annulū factū ex auro dicim⁹ aurū: non aūt in transmutatiōe naturali cū nō dicam⁹ soꝛtez gemtū ex materia: esse materiā. Tū tertio: qꝛ isti ponūt vltimā resolutiōem fieri in indiuisibilia qō falsuꝫ ē. ¶ Scōa ꝙclo est. ponēdi sunt tres modi ꝓncipioꝝ. Prim⁹ ē q̄ ponenda ē materia pꝛia coꝛpoꝝ sensibiliū q̄ nō exist̄it ꝑse sine qualitatib⁹ sensibilib⁹: q̄uis nulla q̄litatē sensibilē sibi determinet: ex qua tū cū forma fit cōpositū. Scōs ē. q̄ ꝑter materiā opꝫ pōere ꝙtraria: qꝛ oꝫ in trāsmutatione aliq̄d acq̄ri: ⁊ aliq̄d deꝑdi: istoꝝ aūt nullū ē materia. Tertiꝰ mod⁹ ē q̄ vocata elemēta dicūtur ꝓncipia mixtoꝝ: qꝛ sunt eis simpliciora. ¶ Tertia ꝙclo ē. penes q̄litates tāgibiles sumēd⁹ est nūer⁹ elemētoꝝ: pꝫ: qꝛ tales qualitates cōueniūt oib⁹ gñabilib⁹ ⁊ coꝛruptibilib⁹: ⁊ scōm eas fiūt gñationes ⁊ coꝛruptiōes. Nō aūt alie qualitates: qꝛ sapoꝛes ⁊ odoꝛes q̄uenūt solū mixtis. Lumen aūt ꝫ fit primū obiectū visus q̄ est ꝓm⁹ sensuū. tū nō solū cōuenit gñabilib⁹ ⁊ coꝛruptibilib⁹ sicut qualitates tāgibiles: igit penes q̄litates tāgibiles sumēd⁹ ē nūerus elemētoꝝ. Non autez scōm oēs: qꝛ dꝛie contrarietatuꝫ sunt calidū frigidū: humidū siccū: graue ⁊ leue: duꝛum ⁊ molle: lubꝛicū ⁊ aridū: lene: ⁊ aspeꝛum: grossū ⁊ subtile. ¶ Modo nō scōm oēs istas qualitates attēdend⁹ ē nūer⁹ elemētoꝝ: vt patebit inferi⁹. ¶ Quarta ꝙclo. scōm grauitatē ⁊ leuitatē nō: est hic sumēdus nūer⁹ elemētoꝝ pꝫ: qꝛ grauitas ⁊ leuitas ꝙcurrūt solū ad motus locales: ⁊ nō ad gñatiōes vel coꝛruptiones: cū nō sint qualitates actiue vel passiue ¶ Quinta ꝙclo est. solū penes q̄tuoꝝ qualitates ꝓmas sumēdus ē nūerus elemētoꝝ. Pꝫ: tum pꝛio: qꝛ scōm illas fiūt gñationes ⁊ coꝛruptiōes: nam scōm Caliditatem fit cōgregatio omogeniorū: ⁊ scōm eam tollūtur etherogenia. Sꝫ scōm Frigiditatē cōgregātur ⁊ omogenia ⁊ etherogenia. Silr Humidū est bene terīabile terīo alieno: ⁊ male termino ꝓpꝛio: ⁊ Siccū ecōtra: igit penes illas qualitates sumēdus ē nūer⁹ elemētoꝝ. Tuꝫ scōo: qꝛ oēs alie qualitates ad istas reducūtur: igit penes eas sumēdus est nūer⁹ elemētoꝝ. Ans pꝫ: qꝛ Subtile reducit ad būiduꝫ cū sit bene terīabile terīo alieno: ex eo q̄ est bene repletiuū poꝛoꝝ ꝓpter ei⁹ fluxibilitatem. Grossum aūt reducit ad siccū. Silr Lubꝛicū reducit ad humidū aereū: sicut est oleum. Aridum vero ad siccum: cuꝫ Ariduꝫ sit qđ est ꝓfecte siccum ⁊ coagulatū ꝓpter defectum ꝓpꝛie humiditatis. Molle autez reducitur ad humidū. Nam molle est qđ subit in se ipm: ⁊ nō trāsmutans quidē facit humidum Durū aūt reducitur ad siccum. qđ dꝛ dupliꝛ: sicut est humidū. Nam aliq̄d dꝛ humidū humiditate intrinseca. aliud vero humiditate extrinseca. ¶ Sexta cōclo est: quatuoꝛ sunt elemēta ⁊ nō plura. Pꝫ: qꝛ non sunt nisi quatuoꝛ cōbinatiōes quatuoꝛ qualitatū pꝛimarum vtiles: igit nō sunt nisi quatuoꝛ elemēta Assumptū pꝫ: qꝛ qualitates cōtrarie nō pūt esse simul: igit vel in vno elemēto est caliditas cum siccitate: ⁊ sic est ignis: vel cū humiditate: ⁊ sic est aer: vel frigiditas cū humiditate: ⁊ sic est aqua: vel cū siccitate. ⁊ sic ē terra. ¶ Ex quo pꝫ q̄ male locuti sunt oēs antiqui de ꝓncipio materiali: quoꝝ quidā posuerunt vnū pꝛincipiū materiale: ⁊ duo formalia: qꝛ ex illo ꝓncipio materiali dicebant oīa fieri ꝑ rarefactiōem ⁊ cōdensatōez. Alij vero posuerūt duo pꝛincipia materialia: puta medīū inter ignem ⁊ aquā: ⁊ medīū inter ae-

Sept̄ ꝓtrarietates q̄litatū tāgibiliū

Concl̄o. iiij.

Concl̄o. v.

Proꝓietates pꝛimaꝝ q̄litatū cali. frigi. hūidi. ⁊ siccitatis.

Reductio q̄litatū scōarum ad q̄tuoꝛ pꝛimas.

Concl̄o. vj. Q̄ sunt q̄tuoꝛ elemēta.

Coꝛrelarium ¶ olim ātiquoꝝ ve ꝓncipio materiali ꝓfutatiuū.

Concl̄o. j. Cōfutatio ātiquoꝝ de ꝓncipio materiali

Cōfutatio pla tonis de tode

Impossibile est materiā ꝓximā materiā ꝓximā plantaꝝ esse

Concl̄o. ij. ꝓtes tres mōi ꝓncipioꝝ

Concl̄o. iij.

rem ⁊ terrā. Plato vero posuit tria elementa ⁊ vnū mediū. Democritꝰ similiter nō posuit nisi duo media. Empedocles ꝙo posuit quatuor ⁊ reduxit illa ad duo: quia reduxit aquā ⁊ terrā ad frigidū: vt possint resistere igni. ¶ Septima ꝓclo. Quinq; sunt ꝓprietates elemētoꝝ. ¶ Pria est: q; vnūqdq; elemētoꝝ inuenit alteri mixtū ⁊ nō purū: vt aqua inuenit mixta terre: ⁊ tale mixtū nō dz dici aliqd elemētorum: sz si plꝰ habeat de terra q; de aqua: pōt vocari terrestre. ¶ Scda ꝓprietas est. ignis pōt esse summe calidꝰ: et tūc vocatur arsio: ⁊ aqua summe frigida: et tūc dz glacies: ⁊ ex illis sic remanētibus nō ꝓt aliqd gñari. ¶ Tertia ē q; aer ⁊ ignis nata sunt ferri sursum: terra ⁊ aqua deorsum. ¶ Quarta est: q; ignis ꝓtrariat aque: ⁊ aer terre: qz habent qualitates oīno dissimiles. ¶ Quinta est: q; vnicuiq; elemētoꝝ ꝙuenit aliqua qualitas in summo. Naz ignis ē summe calidꝰ: aer summe humidꝰ: aqua summe frigida: ⁊ terra summe sicca.

Lōclo. vſ. cōtinēs q̄nq; ꝓprietates elementoꝝ.

E mixtione quidē igit ⁊ tactu et ve facere. ¶ Iste est scōs liber de gñatiōe ⁊ corruptiōe Ar'. in quo p. spāliter determinat de gñatiōe corruptiōe elemētoꝝ ⁊ mixtoꝝ ex elemētis Et diuidit in quatuor tractatꝰ. Primꝰ est de principiis elemēto rum tam materialibꝰ q; formalibꝰ. Scōs ē de gñatiōe ⁊ corruptiōe elemētoꝝ adinuicē. ⁊ incipit ibi. Q̄m aūt. Tertiꝰ est de gñatione mixtoꝝ ex elemētis ibi. De elemētis. Quartꝰ est de causis generatiōis ⁊ corruptiōis: ⁊ de perpetuitate corūdem: ibi. Qz iō. ꝓtes patebūt in ꝓcessu. Primꝰ ꝓtinet tria capi. in prio deteriat de ꝓncipio materiali: narrādo opiones antiquoꝝ de ꝓncipio materiali: generabiliū ⁊ corruptibiliū improbādo eas Dicit ergo prio sic. q; de mixtiōe: tactu: facere: ⁊ pati dictū est quō fiunt fm naturā. Ēt dictū est de generatione ⁊ corruptiōe simpliciter ⁊ alteratiōe: ⁊ quō alteratio differt a generatōe. Modo in isto scōo videduz est de generatiōe ⁊ corruptione corpoꝝ: q̄ sunt vocata elementa. Dr̄ notāter vocata: qz fm rei veritatē illa corpa nō sunt elemēta: cū elemētuz nō debeat esse cōpositum ex aliquo ꝓoꝝ se: mō qlz taliū corpoꝝ cōpositū est ex aliquibꝰ ꝓoꝝ ibꝰ se: sez ex materia ⁊ forma q̄ vere dicūtur elemēta: sz vulgꝰ ex quo nō ꝓcipit aliq; ꝓoza his quatuor: vocat hec quatuor elemēta. Et sicut dicit p. in textu generatiōes ⁊ corruptiōes substātiaꝝ gñabiliū ⁊ corruptibiliū q̄ nō dicūtur elemēta: sz mixta: nō sunt sine sensibilibꝰ corporibꝰ: hoc ē sine elemētis q̄m elemēta cōmiscūt vel formaliter vel equaliter. T. Hoc aūt ¶ Hic p. narrat opiones antiquoꝝ dicēs: q; aliqui antiquoꝝ dixerūt materiā oīm generabiliū ⁊ corruptibiliū esse vnū ⁊ aliqd in actu: ⁊ hoc qdam dixerūt illam esse ignem: ⁊ alij aerem: alij aquā: ⁊ alij aliqd mediuꝫ. Alij vero posuerūt plura ꝓncipia materialia: puta ipa quatuor elemēta esse ꝓncipia materialia generationū ⁊ corruptionū: ⁊ ex coꝝ actionibꝰ ⁊ passionibꝰ fieri generatiōes ⁊ corruptiōes. T. Q̄m quidē. ¶ Hic p. premittit vnā ſuppōnem q̄ talis est: q; illa dicūtur ꝓncipia ex quoꝝ transmutatione fiunt alia: vt etia ꝙ antiqui ꝓfitebātur. T. Sed facientes. ¶ Hic p. improbat antiquos in generali. Dicens q; ponētes principiū materiale generatiōis ⁊ corruptionis esse ens in actu siue ponentes plura ꝓncipia perse existētia peccāt: qz qlz ens perse existēs determinat sibi aliquas q̄litates: sed principiū materiale generatiōis ⁊ corruptionis nō determiat sibi aliquas qualitates: ergo nō est ens perse existēs. Maior ꝓz: qz qlz tale est graue vel leue: calidum vel frigidū. T. Ar: aūt in thi. ¶ Hic p. improbat opionem platonis reprobando ipm in tribꝰ. Primo: qz plato in thimeo posuit ꝓncipiuz materiale qō vocauit pādocheos. i. receptiuū formaꝝ: ⁊ tū non determinauit vtrum illud esset ſepabile. i. pse subsistens in actu vel non: ergo quo ad hoc fuit diminutꝰ. T. Nec ꝙ vtitur. ¶ Scōs defectꝰ est: qz nō posuit diam inter trāsmutatiōem artificialē ⁊ naturalē. inter quas tū est dia. Nā in artificiali trāsmutatiōe illud qō dicimꝰ esse factū: si ue de noie illi⁹ vere enūciamꝰ nomen signific⁹ illud ex quo dr illud esse factū: vt aurꝫ dicimꝰ esse annulū: ⁊ tū anulus cōiter dr esse factꝰ ex auro nō sic aūt est in trāsmutatiōe naturali. Dicimꝰ em̄ sortē esse genitū ex materia: ⁊ tū nō dicimꝰ q; sortes ē materia vel ecōtra. T. Sed ele. ¶ Tertiꝰ defectꝰ est. qz vltimā resolutiōez corpoꝝ posuit fieri in idiuisibilia simplr. mō hoc ē falsuz: qz ex quo fit in materiā primā vltimate: seq̄ret materiam primā esse idiuisibilē ⁊ inertēsam. T. Nos autez. ¶ Hic p. ponit opionez ꝓpriā: ponēs tres mōs ꝓncipioꝝ. Primꝰ est. q; ponēda ē materia pria corpoꝝ sensibiliū nō perse exīs sine qualitatibꝰ sensibilibꝰ: quis nullam qualitatē sensibilē sibi deteriat: ex qua cū formis fit totū cōpositū: sez tā mixta q; vocata elemēta. T. Secūdo aūt mō. ¶ Hic p. ponit scōm modū ꝓncipioꝝ dicens: q; ꝓter materiā requirit ꝓtrietas: qz trans mutatiōnē esse inter opposita. mō materia nulli opponit. et in trāsmutatione opz aliqd acquiri ⁊ aliqd depdi: ⁊ ex illo qō acquirit ⁊ ꝓncipio materiali dz fieri hoc aliqd. aliter em̄ nihil diceret fieri simpliciter: sz tale vel ibi: ⁊ ex quo nihil dr fieri simpliciter nisi fiat trāsmutatio fm qualitates ꝓtrias: sequit q; requritur ꝓtrietas

Lōfutatio ātiquoꝝ in gñali

Opiones ātiquoꝝ de ꝓncipio materiali

Lōfutatꝰ platonis.

Opio phi ꝓnentes tres modos ꝓncipioꝝ

Opz mutatiōnē esse ītr opposita.

T. Tertia aūt. Tertius modꝰ ꝓncipioꝝ est fm quez vocata elemēta dicūtur principia: qz talia sunt adinuicem trāsmutabilia: ⁊ ex qno cōponuntur ex materia et forma sunt posteriora his: ⁊ ꝓcedūt corpa mixta ex eis ex quo mixta dicūtur fieri ex eis formaliter vel equaliter ꝓtrietas

Sed nō minus ¶ Istud est scōm ca. huiꝰ tractatus in quo p. inquirit penes quas qualitates sumēdus est nūerus elemētoꝝ: ꝓpōnes imētuz suū dicēs: q; inquirendū est q̄ ⁊ quot sunt corpa prima vocata elemēta: ⁊ q̄ sunt qualitates fm quas ita sunt sumēda. T. Q̄m igitur. ¶ Hic p. pseq̄tur imētuz suuz ponēs tale ꝙclōnem: q; penes q̄litates tāgibiles dz sumi nūerus elemētoꝝ. Pz: qz penes illa sumēdꝰ est nūerus elemētoꝝ: que ꝙueniūt oībus generabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ ⁊ fm q̄ oia generabilia ⁊ corruptibilia agūt ⁊ patiūtur: sed ille sunt qualitates tāgibiles ⁊ non alie: igitur. Minor pz: qz alie qualitates vt soni: colores: sapores: odores: ⁊ sic de aliis: aut nō oībus generabilibꝰ conueniūt: aut cōueniūt aliis. ¶ Et si dicatur q; visus ē cōis: sensu tactꝰ fm immutatiōem: cū a pluribus obiectis immutet. ⁊ ē prioris obiect: qz ē circa generabilia ⁊ circa celū: ⁊ p ꝓns lumen ē qualitas ꝓpria qualitatibꝰ tāgibilibꝰ: ⁊ sic fm ipm dz sumi nūerꝰ elemētoꝝ. Dr̄ q; ꝓna nō valz: qz lumē nō solū cōuenit generabilibꝰ: sed etiā ingñabilibꝰ. T. ¶ Ipoꝝ tāgi. ¶ P. hic oñdit scōs quas q̄litates tāgibiles dz sumi nūerꝰ elemētoꝝ: ⁊ enumerat aliqs qualitates tāgibiles dicens: q; dr̄ ꝓtrietates q̄litatiū tāgibiliū.

Ꝓpē ꝓtrietates q̄litatiū tāgibiliū.

Loncło. i.

Conclusio.ij.

rietatum sunt hec:calidū ⁊ frigidum:humidū: ⁊ siccū graue ⁊ leue:durum ⁊ molle: lubricū ⁊ aridū: aspeꝛ et lene:grossum ⁊ subtile. T.Hoꝛ autem. ¶P. hic pōit scōam cōclusiōem q̄ talis est: q̄ fm grauitatē ⁊ leuitatem nō est sumēdus numeꝰ elemētoꝝ:pz: qꝛ grauitas ⁊ leuitas nō sunt qualitates actiue ⁊ passiue ad generationes ⁊ coꝛruptiōes ⁊ alteratiōes requisite:ꝫ actiue concurrāt ad motus locales:ergo fm illas qualitates nō est sumendꝰ nūerus elemētoꝝ. T.Caliduꝫ ⁊ frigidum. ¶P. hic ponit tertiā cōclusionem q̄ talis est. Inter qualitates tāgibiles:soluꝫ fm istas quatuoꝛ:scz caliditas:frigiditas:humiditas: ⁊ siccitas:sumitur nūerus elemētoꝝ: pbat p. ex dictis antiquoꝝ: qꝛ fm illas q̄litates ē sumendus numerus elementoꝝ :scōm quas actiōes ⁊ passiones fiunt gn̄ationes ⁊ coꝛruptiōes :ꝫ sic est de predictis quatuoꝛ q̄litatibus:ergo scōm illas sumendus ē numerus elementoꝝ. Minoꝛ pz:qꝛ scōm caliditatē fit congregatio ⁊ segregatio. congregatio homogenioꝝ: ⁊ segregatio etherogenioꝝ: ⁊ scōz. Frigiditatez fit cōgregatio. Frigiditas enī cōgregat ⁊ homogenia ⁊ etherogenia. Et subdit p.q̄ Humidū ē male terminatū termino proꝓrio: bene est tamen terminabile termino alieno. Et Siccum bene est terminabile termino ꝓprio: difficulter tn̄ termiabile termino alieno. T.Subtile. ¶P. hic ponit scōam rōnem ad pbā dum ꝓdictā ꝓclusiōem: qꝛ fm qualitates tāgibiles ꝓres dꝫ sumi nūerus elemētoꝝ: sed quatuoꝛ qualitates prime sunt hmōi: igitur. Minoꝛ pz:qꝛ alie reducūtur ad istas. nā subtile reducit ad humidū: qꝛ vt dictū est humidū est bn̄ teriabile termio alieno: ⁊ male termio ꝓprio: ⁊ subtile est hmōi. igitur reducit ad ipm. Sn̄ in ꝓposito nō dꝫ subtile ꝓpter raritatez nec velocē eius actionem: cū tūc magis reduceret ad calidum: sed dꝫ subtile q̄ existēs inter spissa ⁊ densa bene ē repletiuuꝫ poꝛozum ꝓpter facilem eius fluxibilitatē. Et Grossum reducit ad siccum:qꝛ grossum est male termiabile termino alieno: ⁊ bene terminabile termino ꝓprio: sicut ⁊ siccum. Similiter lubricū reducit ad humidum:non quidem humidā aqueum: cū illud nō est bene inflāmabile:sed ad humidū aereū qđ est bene inflāmabile: ex quo est pingue: qꝛ lubricum fit per hoc q̄ humidum foꝛtissime miscetur cum sicco. Et Aridus reducitur ad siccum:qꝛ aridum fit per consumptionem humidi. Similiter Molle reducitur ad humidum: qꝛ aliquid dꝫ molle ratione humiditatis intrinsece: ⁊ durum ratione siccitatis: ⁊ sic Durum reducit ad siccum. Unde dicit p.q̄ aliquid dꝫ esse humidus dupliciter. Uno modo humiditate intrinseca que prouenit ex natura ꝓpria ipsius humidi: ⁊ sic conuenit elementis ⁊ elementatis ratione ipsoꝝ: ⁊ similiter diceretur de sicco: ⁊ hoc modo humiditas ⁊ siccitas sunt qualitates prie. Alio modo dꝫ aliquid humidum humiditate extrinseca: et similiter siccum siccitate extrinseca: ⁊ illomodo aliq̄d fit humidū vel siccum: ꝓpter appositiōem alicuiꝰ alterius coꝛporis.

Proꝓrietates q̄ duoꝝ ꝓmaꝝ q̄litatū. Calid. Frigi. humi. ⁊ Siccitatis.

Reductio q̄liꝫ tatū scōaꝝ ad q̄uoꝝ ꝓmas.

Quoniam autem ¶Istud est tertiū ca. huiꝰ tractatus in quo q. primo inquirit nūerum elemētoꝝ. scōo assignat quasdā ꝓprietates eoꝝ. Ponit ergo primo talem ꝓclusiōem. Quatuoꝛ sunt elementa ⁊ non plura: ꝓbat sic. qꝛ tot sunt elemēta quot sunt combinationes quatuoꝛ qualitatū primarum vtiles:sed solum sunt quatuoꝛ cōbinatiōes quatuoꝛ qualitatum primaꝝ vtiles:ergo solū sunt quatuoꝛ elementa. Minoꝛ pz: qꝛ caliditas ⁊ frigiditas nūq̄ stāt simul similiter nec humiditas ⁊ siccitas: cum ille qualitates contrariētur: vel ergo in vno elemēto est caliditas cuꝫ siccitate: ⁊ sic est ignis. Uel caliditas cum humiditate ⁊ sic est aer. Uel in vno elemēto est frigiditas cuꝫ siccitate: ⁊ sic est terra. vel frigiditas cum humiditate ⁊ sic est aqua. Quādo enī dꝫ q̄ solum sunt quatuoꝛ cōbinationes: illa ꝓpositio accipit in sensu impꝛoꝓrio qui est iste:quatuoꝛ sunt termini cōes tē. ⁊ similiter dꝫ de ista solum sunt quatuoꝛ elemēta. T.Oēs enī. ¶Hic p. recitat opiones ātiquoꝝ. Quidā enī antiquoꝝ posuerūt vnicum principiū materiale ex illo per rarefactionem ⁊ condēsatiōem alia fieri: ⁊ sic illi posuerūt vnū principium materiale: ⁊ duo formalia. Alij posuerunt tāduꝫ duo: sicut Parmenides ⁊ sui sequaces: ⁊ illa posuerūt esse media inter ignem ⁊ aquā: aerem ⁊ terram. Plato vero posuit tria: ⁊ vnum dicit esse mediū. Consimiliter dicit Democritꝰ: nisi q̄ ponit duo media. Plato vero vnum. Sed Empedocles ponit quatuoꝛ principia: ⁊ reducit illa tria scz aquam terram ⁊ aerem ad vnuꝫ: scz ad frigidum: vt possint resistere actiuitati ipsius ignis. T.Non quod. ¶Hec est secunda pars capi. in qua p. ponit quinq̄ ꝓprietates elementoꝝ: quaruꝫ prima est: q̄ vnūquodq̄ elemētoꝝ non inuenitur purum: sed mixtum alteri: vt aqua terre ⁊ ecōtra: ⁊ illud aggregatum siue resultās ex tali mixtione nō debꝫ ꝓprie dici terra aut aqua: aut aliquo alio nomie elemēti: sed si plus habundat vnum elementum puta terra: tunc illud debꝫ dici terrestre: siue terreum: si ignis tūc debet dici igneū: ⁊ sic de aliis. T.Ignis autē. ¶Secunda ꝓprietas est q̄ ignis potest esse summe calidus ⁊ aqua summe frigida: tunc ignis vocat arsus: ⁊ aqua glaties: ⁊ ipsis manentibus sub illis excellentijs non potest ex eis aliquid generari. Non est tamen intelligendum q̄ ignis sit sic summe calidus q̄ nō possit fieri calidioꝛ: ꝫ quia nihil est eo calidiꝰ siue nihil potest fieri calidius fm cursum nature. T.Entibus autem. ¶Tertia ꝓprietas est q̄ loca naturalia ignis ⁊ aeris sunt sursum: ⁊ ideo ignis ⁊ aer ex suis naturis sunt nata ferri sursum: loca vero aque ⁊ terre sunt deoꝛsum: ⁊ ideo nata sunt moueri deoꝛsuꝫ. T.Igni igī. ¶Quarta ꝓprietas est q̄ ignis contrariatur aque: ⁊ aer terre ita q̄ due qualitates ignis duabus qualitatibus aque contrariantur: ⁊ similiter due qualitates aeris duabꝰ qualitatibus terre. T.Sed tamen sim. ¶Quinta ꝓprietas est q̄ vnicuiq̄ elementoꝝ conuenit vna qualitas primo. Tertia enīꝫ est magis sica q̄ frigida: et aqua magis frigida q̄ humida: ⁊ aer magis humidꝰ q̄ calidus: ⁊ ignis magis calidꝰ q̄ siccus.

Q̄ quatuoꝛ sunt elēta

Oꝓiones ātiquoꝝ circa ꝓncipiū materiale.

Proꝓrietetes elemētoꝝ.

Queritur vtrum cuiuslibet elementoꝝ cōuenit primo vna qualitatū primarū: ita q̄ terra sit primo sicca: aqua primo frigida: aer primo humidus: et ignis primo calidꝰ. ¶Et arguitur q̄ non: primo de terra. Tertia est primo frigida: ergo non est primo sicca: consequētia patet:quia nulli elemētoꝝ debent conuenire due qualitates prime in summo. Et antecedēs patet:primo: qꝛ illud quod summe distat a fonte caloꝛis:est summe frigidum:sed terra est huiusmodi: igit Minoꝛ pz:quia terra summe distat a sole qui est fons caloꝛis. Secundo apparet antecedēs: quia in terra maxime apparent effectus frigiditatis:ergo terra est maxime frigida. consequētia patet:quia magnitudo effectus arguit magnitudinem cause. Et antecedēs patet: quia in terra apparet summa grauitas ⁊ densitas que sunt effectus ipsius frigiditatis. Tertio patet antecedens:quia illud est maxime frigidum quod maxime contrariatur igni:ꝫ terra est huiusmodi:igitur. Maioꝛ patet:quia ignis est summe calidus:ergo suum cōtrarium debet esse summe frigidum. Minoꝛ patꝫ per p. in primo metheoꝛoꝝ hoc dicentem. ¶Scūdo' arguitur pricipaliter sic. terra non hꝫ siccitatem in summo:igit nō est primo cca. ꝓna pz:qꝛ qualitas q̄ prio cōs

uenit elemento debet esse summa. & antecedens ꝓbatur: qz si ipsa terra esset summe sicca & in ea nulla esset humiditas: tūc ipa nō essz ꝓmua: qō est simplr falsum igitur ipa nō est summe sicca. añs pz: qz sine būiditate non sit ꝓtinuitas: nt pz: p phm scdo huius dicentem: q aqua ineſt oibus mixtis ꝓpter continuatiōem partiū mixti: cum sine ea ptes terre in mixto nō possunt continuari: ergo pure siccum nō hz continuatiōem. ¶ Tertio arguit de aqua: aqua est magis humida ꝙ frigida ergo non est primo frigida. añs pz: qz illa qualitas primo ineſt aque que min⁹ potest separari ab aqua ipsa remanente: sed humiditas minus potest separari ab aqua: ergo humiditas pri⁹ ineſt aque. Minoz pz p experiētiam: qz ab igne aqua fit calida & non sicca: qz ꝙdiu manet aqua videt manere humida. ¶ Quarto sic arguit de aere Humiditas magis conuenit aque ꝙ aeri & tamen aqua nō est primo humida: ergo nec aer. Maioz ptz: qz aqua magis humectat ꝙ aer: qō non faceret nisi essz magis būida. Confirmat qz aqua sentitur magis humida ꝙ aer: igit est magis būida. añs pz: qz sensus non decipit circa suum ꝓpium obiectū: sed humiditas est ꝓpium obiectuz tact⁹: igitur. ¶ Secūdo confirmatur: humilitas facili⁹ auferet ab aere ꝙ ab aqua: igitur aer nō est primo humid⁹. añs pz per experientiam. Nam aer aliqn desiccatur: aqua vero non. ¶ Quinto arguitur de igne: qz ignis est tm calid⁹ sicut sicc⁹: ergo non est pri⁹ calidus ꝙ siccus. añs ptz ꝑmo: qz ignis nihil habet humiditatis: ergo est summe sicc⁹. Minoz pz: qz si non haberet siccitatem in summo: sequeret q posset vlterius desiccari. consequēs est falsum: ergo et antecedēs. ꝓna pz: qz quicquid est siccū citra summum gradū siccitatis potest vlterius desiccari: & falsitas cōsequētis pz: qz si nō possit magis desiccari cū ad maiorem siccitatem: seqtur maioz raritas stāte summa caliditate: seqretur q ignis pōt rarefieri. ¶ Sexto arguit contra idem: ignis pt calefieri qn est in naturali dispōne eius: ergo nō est primo calid⁹. añs ptz: qz influentie calefactiue vbicūq reperiunt materiā caloris suscepti nam remoto impedimēto calefaciūt: sz materia ignis est receptiua caloris igne existēte i sua naturali dispōne & influentie nō impediūtur: cū non habēt cōtrariuz igitur ignis possit calefieri. ¶ Septimo sic. nullum elementū determinat sibi primus vnā qualitatem quā aliā igitur non habet primo vnā quam aliā. ātecedens pz: qz alias elemētum in suis dispositionibus naturalib⁹ non perfectum: cū haberet aliquā qualitatez remissaz ¶ In oppositum est p. in tertio capi. primi tractatus. ¶ Pro cognitione qualitatum elementis conuenientium est primo.

Diuisiōes qlitatū.

Sciendum quod qualitatuz quedā sunt sensibiles: vt caliditas: frigiditas: coloꝛes: odoꝛes: saporꝛes: ꝛc. Et quedā sunt insensibiles: vt qualitates spirituales: species qualitatū sensibiliū: & qualitates virtuales: vt virtus attractiua magnetis: virtutes herbarū influentie celestes. Qualitatum vero insensibiliū quedam vocātur qualitates spirituales que non sequūtur actiōez qualitatū ꝓtrariaꝝ i aliquo subiecto: sicut sunt spēs sensibiliū: & influentie celestes. Alie dicūtur virtuales & non spūales vt virt⁹ magnetis: & virtutes herbarum. Sed qualitatū sensibiliū quedā sunt ingenerabiles & incoꝛruptibiles: sicut lux coꝛporis celestis: & alie qualitates coꝛporibus celestib⁹ cōuenientes. Alie sunt generabiles & coꝛruptibiles: sicut coloꝛes: odoꝛes: saporꝛes: lux coꝛporꝝ inferioꝝ: siue lumen Qualitatatū vero sensibilium generabilium quedā sunt de perse actione coꝛruptiua. Quedā vero nō sunt actiue actione coꝛruptiua de pse. De primo sicut qualitates ꝓpne inter tamen qualitates primas due vocantur actiue & due possiue: puta caliditas & frigiditas actiue. Alie due passiue: ex eo ꝙ caliditas & frigiditas sunt magne actiuitatis & parue resistentie: & alie sunt parue actiuitatis in ordine ad alias duas & magne resistentie: et hoc satis patet per ꝓpietates illarum qualitatum: quia dicit phūs ꝙ calidū congregat homogenia & disgregat etherogenia: & frigidum congregat vniformiter tam homogenia ꝙ etherogenia: & sic quo ad ꝓprietates apparet ꝙ sint qualitates actiue: & humiduz est qō terminat termino alieno: & siccū termino ꝓpo: modo terminari videt esse ꝓprietates passiua. De scdo sicut odoꝛ coloꝛ saporꝛ. Et hz iste qualitates causant spēz in medium vel in organū actiōe pfectiua: non tñ actione coꝛruptiua: cū ibi non sit cōtrarietas. ¶ Item qualitatum sensibiliū quedā sunt sensibiles sensu tactus: vt caliditas frigiditas & cetera. Alie sunt sensibiles aliis sensib⁹ vt coloꝛes: visu: soni: auditu. Qualitates eñ tāgibiles sunt iste: scz calidum: frigidū: humidū: siccuz graue: & leue: duꝝ: molle: grossum: & subtile: aspeꝝ: leue lubricum: & aridum: & capiūtur ista concreta ꝓ abstractis & alique illarum reducūtur ad alia vt pz in textu. Qualitatum vero conseqntiuz qualitates primas quedā consequūtur eas sine mutua actione qualitatū primaꝝ: vt raritas & leuitas consequūtur caliditatem iunctā cum humiditate vel siccitate. Alie consequūtur eas ꝓpter mutuā actionem illaꝝ qualitatū adinuicez vt coloꝛes & saporꝛes ꝛc.

De ordine qlitatū sensibiliū.

Sciendū scdo ꝙ inter qualitates sensibiles lux est ꝓma qualitas: qz lux ē perpetua qlitas & incoꝛruptibilis. Alie vero qlitates sunt coꝛruptibiles: igit lux est ꝓria. Etiā cā est ꝓioꝛ causato: sed lux est cā qualitatum sensibiliū inferi⁹ existētium: igitur. Sz inter qlitates sensibiles oibus generabilib⁹ cōuenientes que sunt caliditas: frigiditas: humiditas: siccitas: sunt ꝓioꝛes natura: ex quo sunt cause aliaꝝ qualitatum et alie non recipiūtur in subiectis nisi mediātibus istis. Etiā sunt ꝓioꝛes perfectione aliis qlitatibus ꝓprie sensibilibus: ex quo producunt alias qlitates sensibiles. Dicitur notāter ꝓprie sensibilibus: qz non opz q sint pfectioꝛes formis substātialib⁹. Etiā ille qlitates prime multis aliis qlitatibus sunt ꝓioꝛes via simplicitatis: qz conuenit elementis simplicibus siue conuenire possunt: multe autem alie non: cuiusmodi sunt coloꝛes saporꝛes ꝛc. Etiā iste qlitates prime vt in plurib⁹ sunt ꝓioꝛes tpe coloꝛibus: & odoꝛibus: & saporibus: qz aliqn mixta generātur ex emētis in quibus sunt iste qlitates prime: & tamen in illis non sunt ille qualitates alie scz coloꝛ: saporꝛ & odoꝛ: sed ille causantur ex mutuis actionib⁹ primaꝝ qlitatum. Unde ꝑdicte qtuoꝛ qlitates nō dicūtur prime inter qlitates sensibiles: qz nulla est ꝓioꝛ eis aliquo modo ꝓioꝛitatis: nec etiaꝝ quia nulla alia eas precedit in materia: cuz aliquando vna illarum qualitatum ꝓius est in aliqua materia ꝙ alia sed ideo dicuntur prime: quia in naturali generatione ille sunt cause aliaꝝ qualitatum sensibilium & inter istas nulla est de perse cā alterius: hz bñ de p accidēs.

Sciendū tertio: ꝙ qualitates sensibiles sensu tactus ꝓprie conueniunt elementis. licet non omnibus: puta caliditas: humiditas: frigiditas: & siccitas grauitas & leuitas: raritas & densitas:: bene cōuenīūt quatuoꝛ elemētis: nō tñ oēs cuiusliz: hz quedā vni & ēdā alteri. Illud patet experimentaliter: sed asperū lene lubricum & aridum: non cōuenīūt elementis in suis naturalibus dispositionib⁹ existentibus: qz ille qualitates sequūtur mutuā actiōem qlitatū ꝓmaꝝ: q nō reperiuntur in elementis naturaliter dispositis. Similiter elemen

tis in suis naturalibus dispositoib⁹ existētib⁹:non pueniūt qualitates sensibiles aliis sensib⁹:puta colores: odores:sapores:⁊c̄.qz ille q̄litates sequūtur mutuam actionē qualitatum ꝑmaꝝ adinuicem:mō talis mutua actio repugnat elementis in suis naturalibus dispositionibus ꝑmanentib⁹:cū in tali dispositōe:habēt vnaz q̄litatē in summo. ¶ Ex istis ptz:q̄ quāto aliq̄d est ꝓpinquius puro elemento:tāto min⁹ hz de istis qualitatibus secūdis:vt quāto aqua est min⁹ sapida ⁊ minus colorata:tāto est purior. ¶ Sed tūc diceret aliq̄s q̄ tūc aqua existēs in sua naturali dispōne non esset visibilis cum non est colorata:nec lucida:ꝺñs est tū falsuz: ⁊ cōtra experientiam:igit ⁊ añs. Secūdo sic. Dicit p. in libro de sensu ⁊ sensato:q̄ oē corpus colorē ptic̄ipat:q̄ ⁊ elementa. ¶ Tertio sic:in libro de coloꝛib⁹ p. dicit terram esse albā:ergo elementa recipiūt qualitates illas secūdas. ¶ Quarto sic. Dr̄ cōiter q̄ aqua est dulcis:qō non essz nisi haberet saporē igit. ¶ Ad ꝑmā ōr: q̄ terra in sua naturali dispōne nō est visibilis ꝙ colorē vel lumē ꝓpriū eius:nā est bene visibilis ꝑ reflexionem radiorū is sive luminis: ⁊ sic apparet colorata hz nō sit. ¶ Ad scōaz dr̄ q̄ dictū p. intelligit̄ de mixtis. ¶ Ad tertiū ōr q̄ nō loq̄tur de terra pura. Etiā pōt dici q̄ terra apparet alba ꝑ reflexionē radiorū luminis. ¶ Ad quartā ōr q̄ hz aqua mixta cum alijs coꝛpib⁹ sit, dulcis: nō tamē pura aqua.

Sciendū quarto: q̄ ꝑ solutōe questionis ali

qua sunt supponēda: quoꝝ ꝑmū est q̄ caliditas aeris ⁊ ignis sūt eiusdē spēi spālissime vt videbit̄ in vno dubio. ¶ Scōo supponēdū est q̄ ceteris pib⁹ in materia densa ẋtus eq̄lis: vel eiusdē spēi fortiꝰ agit q̄ in materia rara.ptz:qz virtus vnita est fortior ꝛeipsa dispsa vt ꝑpus ostensum est. ¶ Tertiū est q̄ aer est multo densior igne:qz vt dicit p. ij. buiꝰ ex vno pugillo aeris fiūt decē ignes. ¶ Quartū est q̄ sicut vnū elementū se hz a suas q̄litates ꝑmas ita aliud se hz ad suas q̄litates ꝓmas vt si vnū elementoꝝ in sua naturali dispōne determiat sibi ambas q̄litates ꝑmas in summo:tūc etiam sic erit de quolibet alio:⁊ si vnū nō determiat sibi ambas in summo:sed vnā in summo ⁊ aliā in remisso:etiā ⁊ aliud:qz elementa de se sunt eq̄ simplicia:ḡ non ē rō q̄re vnū sibi magis determiaret ambas q̄litates in summo q̄ aliud. ¶ Ex istis suppositionibus concludit̄ q̄ aer existens in sua naturali dispositione nō ex ꝓrio siue sume calidus. ꝑz. quia tūc sequeret̄ q̄ nō esset cōueniens mansio aialium. cōsequēs est falsū igit̄ ⁊ añs. ꝺña. ꝑz qz natura principaliter ordinauit aerē vt esset māsio aialium:et si esset sūme calidus tunc frustraret̄ tali fine:⁊ ꝑ ꝺñs esset frustra. ꝺña tamē ꝑz. quia ignis est inhabitabilis ꝓpter maximā caloris actionē. et si aer tantum calefaceret quātū ignis ⁊ plus:nō eēt magis mansio habitabilis q̄ ignis. Minoꝛ ꝑz. quia caliditas aeris est eiusdē spēi specialissime cuz caliditate ignis: vt dicit ꝓxima suppō:⁊ eēt ita intēsa ex quo eēt sūma ⁊ maioris actiuitat| q̄ caliditas ignis: ex quo ē in mā dēsiōr:cū aer sit dēsior: igne:vt ꝑz ꝑ scōam ⁊ tertiā suppōnē. Et cū aer nō determiat sibi caliditatē in sūmo: non determiat sibi ābas q̄liditates in sūmo:⁊ ꝑ ꝺñs nec aliq̄s aliō elemētū determiat sibi ābas q̄liditates i sūmo ꝺña ꝑz ꝑ quartā suppōnē. ¶ Istis notatis sit ꝓxia conclusio rñsiua. Ignis est ꝓrio calid⁹. ptz. quia ignis est nobilissimū elemētū:ergo ei debēt nobilissima qualitas:sed illa ē caliditas:cū ipsa sit qualitas maxīe actiua. Etiā nulli alteri elemēto ꝙuenit ꝓrio caliditas q̄ igni:igit̄ ignis est ꝓrio calid⁹. añs patz. q: si ꝙueniret alicui:maxīe ꝙueniret aeri:ſz hoc nō vt ꝓbatū est: igit̄ cōuenit igni. Ex istoꝝ ulteriꝰ sequit̄ q̄ ignis hz maximā raritatē q̄ ꝑ naturā pōt esse. ¶ Scōa ꝓclo. Aer ē ꝓrio humid⁹ aqua ꝓrio frigida:tra ꝓmo sicca. patz ꝓma pars q̄a aer ē calid⁹ ⁊ humid⁹:⁊ nō est ꝓmo calid⁹:cū caliditas ꝓmo ineſt igni:ergo est ꝓmo humid⁹. Scōa ꝑs ptz qz aque ineſt frigiditas ⁊ humiditas:⁊ sibi nō ꝙuenit ꝓrio humiditas:cū illa cōueniat ꝓmo aeri:ergo sibi inest ꝓmo frigiditas. Tertia pars ptz:qz terre ꝙuenit frigiditas ⁊ siccitas:⁊ sibi nō cōuenit ꝓmo frigiditas: ergo sibi cōuenit ꝓmo siccitas.

Conclusio responsiua ad quesitū. Cuilibet

elemēto ꝙuenit ꝓrio vna q̄litatū ꝑmaꝝ. ꝑz qz cuiuslibet elemēti naturā magis sequit̄ vna q̄litatū ꝑmarū q̄ alia:igit̄ cuilibet ꝙuēit vna q̄litas ꝓmo. añs ptz. qz cuilibet elemento cōuenit vna q̄litas in sūmo ⁊ non alia: mō illa que cōuenit sibi i sūmo magis ꝛequit̄ naturā rei q̄ q̄ sibi ꝙuenit remisse. Scōo ꝓbat̄ añs auctē pbi dicentis q̄ terra est magis sicci q̄ frigidi. et aqua magis frigidi q̄ humidi: aer aūt magis| humidi q̄ calidi et ignis magis calidi q̄ sicci

Dubitatur ꝓmo: vtz caliditas aeris ⁊ ignis

sint eiusdem speciei specialissime essentialis. ¶ Et| arguitur q̄ non. quia humiditas aeris ⁊ aque differunt specie specialissima. ergo etiam caliditas aeris ⁊ caliditas ignis. cōsequētia ptz. qz sicut se vna hz vna qualitas simbola elemēti ad aliā simbolā sibi sil'em': sic videt de alijs. añs ꝑz. qz humiditas aque est destructiua ignis: humiditas vero aeris nō igit̄. Scōo ꝓbatur sic añs. si humiditas aq̄ eēt eiusdē spēi cuz humiditati aeris: tūc humiditas aeris posset continuare mixta sic̄ humiditas aque: cui⁹ oppositum postea dicit p. ¶ Secūdo sic. siccitas terre ⁊ siccitas ignis dūt spē spālissiā ḡ etiā caliditas aeris ⁊ caliditas ignis ꝺfnt spē spālissima. ꝺña. ꝑz ꝑ silē: ⁊ añs ꝑz. qz siccitas terre deterīat sibi intēsissimā grāuitatē ⁊ densitatez: ⁊ siccitas ignis opposito modo. ¶ Tertio sic. leuitas aeris ⁊ leuitas ignis: differunt specie specialissima essentialiter: ergo etiam caliditates eorum. consequentia patet per simile quia sicut se habet leuitas aeris ad leuitatem ignis: ita caliditas ignis ad caliditatem aeris. Et antecedēs patet quia loca ad que mouent tales qualitates differunt specie specialissima: ergo ⁊ qualitates motiue differunt specie specialissima. cōsequentia patet. quia diuersitas effectuum ꝺm speciem: arguit diuersitatem specificam causarum. ¶ In oppsitum arguitur. quia si tales caliditates essent diuersaꝝ spēz specialissimarum essentialium: tunc vni essent plura contraria ꝺm speciem: quod est falsum. consequentia tamen patet: quia frigiditas contrariatur caliditati ignis: ⁊ cuz hoc contrariatur caliditati aeris que differūt specie specialissima ꝺm aduersarium. ¶ Ad dubium dicitur q̄ caliditas aeris ⁊ caliditas ignis sunt eiusdem speciei specialissime essentialis. patet: qz caliditas ignis intēdit caliditatem aeris producendo sibi simulem ꝺm speciē essentialem: ergo caliditas ignis ⁊ aeris sunt eiusdez speciei specialissime essentialis. consequentia patet: qz caliditas producta in aere| a caliditate ignis est eiusdem speciei specialissime essentialis cum caliditate aeris q̄ prius fuit: cū alias non fieret intensio: ⁊ illa est etiā eiusdem speciei essentialis cum caliditate ignis a q̄ producta est: ḡ caliditas ignis ⁊ caliditas aer| q̄ sunt ꝑus sūt eiusdē spēi spālissime eēntial: ꝺña ptz: qz q̄cunq̄ sunt eiusdez spēi spālissime cuz vno tertio illa iter se sūt eiusdē spēi spālissime essentialis. ¶ Scōo sic si nō eēnt eiusdē spēi spālissime: seq̄ret̄ q̄ i elemēt| simbolizātib⁹ nō eēt falcior trā sit⁹ q̄ in nō simbolizantib⁹ ꝺña est contra ꝓbm scōo buiꝰ: igit̄. ꝺña patz: quia tūc vel in illis ita beneficret transitio cum duabus contra

Cōclusio .i.

¶ Cōclusio .ij.

rietatib⁹ sicut eū, duobus elēmētis nō simbolizātibus cum tūc ambe qualitates ignis ambabus qualitatib⁹ aque contrariarētur. ¶ Tertio sic:caliditas aeris erit caliditas ignis ergo nondifferūt spē spālissima.patet añs:q: dicit p.scōo hui⁹ ex eo.est facilioꝛ trāsit⁹ in elmētis simbolizātib⁹ qꝛ facili⁹ est destruere vnū q̄ plura ⁊ destruit illud qō hz ꝓtrariū in elemento; dominā te:ergo q̄litas simbola manet: qꝛ si non maneret tam nō solū destrueret vnū sz plura. Ad rōes dubij. ¶ Ad p̄mā dr:negādo añs ⁊ ad ꝓbatiōem eius dr:q: aq̄ cali da magis destrueret ignē ꝓpter densitatē q̄ aer ⁊ nō magis ꝓpter humiditatē. Et hz humiditas aq̄:destruit ignē instrumentaliter:non tū p̄ncipaliter: hz fōa ſbalis aq̄:mō bene stat q̄ q̄litates eiusdē spēi subordinate agētib⁹ diuersarū spēꝝ: vel agētib⁹ similiū spēꝝ equocis:bene p̄t esse cause instrumentates:⁊ min⁹ p̄ncipales effectuū:diuersaꝝ spēꝝ. ¶ Ad scōam ꝓbatōem antecedētis dr:negādo ꝓñam:qꝛ humiditas aeris ē magis viscosa:⁊ iō non ita bene valet ad mixtionē: sicut humiditas aq̄. ¶ Ad stōam ꝓbatōem dr negando añs ⁊ ad ꝓbatōez dr negādo:q: siccitas sibi determinat in tēnsiuā densitatez:⁊ granitatē:hz ambe q̄litates simul scz intensiua siccitas:⁊ remissa frigiditas. Hec etiā sic citas ignis determinat sibi oppositas q̄litates: hz ambe q̄litates ignis simul:scz sūma caliditas:⁊ remissa siccitas. ¶ Ad tertiā dr negādo añs. Et ad ꝓbatōez ei⁹ dr: q: hz sint motiue ad diuersa loca scōm spēm instrumentaliter:non tū p̄ncipaliter. Principialia eīm mouentia sunt forma ſbalis aeris:⁊ forma ſbalis ignis que sibi determināt q̄litates duas eiusdē spēi:vna vnā in summo:⁊ alia aliam citra summū.

Dubitatur secundo:vtꝝ in elemētis sint ponende q̄litates x̄tuales distincte a q̄litatib⁹ actualib⁹ ⁊ formis ſbalib⁹ elemētoꝛ:puta in igne caliditas virtualis:⁊ similiter siccitas x̄tualis: in aere humiditas x̄tualis ⁊ caliditas remissa x̄tualis: ⁊ sic de alijs elementis. Et ad q̄ sic:qꝛ q̄litates repte in mixtis: p̄ pus repiunt in elementis:sed qualitates tales x̄tuales reperiūtur in mixtis:ḡ etiā in elementis. Maioꝛ ptz:qꝛ q̄litates mixtoꝝ ex q̄litatibus elemētoꝝ generant:ḡ q̄ cunq; q̄litas actiua reperit in mixtis:p̄us repit in elementis vel sibi similib⁹.minoꝛ pz:qꝛ hz piper sit actualiter frigidū:tñ adhuc est x̄tualiter calidū:vt docet experientia ⁊ medici ꝓcedūt. ¶ Scōo sic:in aq̄ calefacta gñat frigiditas remoto calefaciente:⁊ nō p̄t assignari a quo gñet nisi a frigiditate x̄tuali:igit est; ponēda talis frigiditas x̄tualis. Minoꝛ ptz:qꝛ si essz assignādum:maxime esset forma ſbalis aq̄: sed hoc nō igitur Minoꝛ ptz:qꝛ si hoc eēt hoc fieret imediate a fōa ſbali:sed hoc nō p̄t fieri:cū forma ſbalis nō agit sine īstrumento. ¶ Tertio sic. nisi sic: tūc aliq̄d corrūpet:⁊ tñ a nullo corrūpet:vt caliditas in aq̄ calefacta. Tū illa nō corrūpet a forma ſbali aq̄: cū illa ei nō ꝓtrariat:ergo si ibi nō ponat frigiditas x̄tualis:illa caliditas corrūperet:⁊ tñ a nullo corrūpet. ¶ Quarto sic: elemēta in suis locis naturalib⁹ ꝓseruātur: ⁊ nō videt a quo:nisi a q̄litatib⁹ x̄tualib⁹:igit sunt ponende q̄litates x̄tuales. ¶ In oppositū ar. Si tales q̄litates eēnt ponende seq̄ret q̄ eēnt octo q̄litates p̄me elemētoꝝ essentialiter ⁊ specifice distincte:ꝓñs est falsuꝫ ergoꝛ añs. ¶ Ad dubium dr: q: in elementis nō est ponenda q̄litas x̄tualis puta caliditas x̄tualis distincta a caliditate actuali et forma ſbali.pz:qꝛ si ponerēt aliq̄ talis q̄litas: hoc maxime eēt qꝛ aq̄ calefacta remoto calefaciēte reducit se ipsam ad p̄stinā frigiditatē: sed ꝓpter hoc nō dz poni talis q̄litas. Minoꝛ ptz:qꝛ vinū calefactum se reducit ad frigiditatē actualē intensioꝛem q̄ est frigiditas medij:⁊ tñ vinū nō hz frigiditatē x̄tualiter:ergo nec elementū hz talē q̄litatē x̄tualē ꝓpter cām dictam. Et sic ola p̄nt saluari sine illis q̄litatib⁹ x̄tualib⁹:ḡ non sunt ponende tales q̄litates x̄tuales a formis ſbalib⁹ ⁊ q̄litatibus actualib⁹ distincte: q̄ sunt q̄litates scōe conse quētes mutuā actiōem q̄litatū p̄maꝝ. Et ad rōes dubij ante oppositū. ¶ Ad p̄mā negādo maioꝛem:⁊ ad ꝓbationē,eius dr ꝓcedēdo añs ⁊ negādo ꝓñam:multe enim q̄litates scōe causant ex mutua actōe q̄litatū p̄maꝝ tā q̄ a causis eq̄ocis q̄ nō repiunt in elementis. ¶ Ad secundā dr negādo mioꝛē:⁊ ad ꝓbatōem ei⁹ dr q̄ gñat a forma ſbali aq̄:⁊ imediate. Et ad ipꝛobatōem eius dr q̄ hz forma ſbalis nō agat actōe trāseūte in materiam alteri⁹ forme sine instrumēto:tñ in materiā ꝓpam bene agit sine instrumento. ¶ Ad tertiā dr negādo ꝓñaz qꝛ illa caliditas corrūpit a forma ſbali. Et ad ipꝛobationē dr q̄ hz illa forma ſbalis nō cōtrariat ei formaliter ⁊ p se:tñ ꝓtrariat ei x̄tualiter ⁊ p accīs: p tāto:qꝛ sibi ex sua natura determiat q̄litatē foāliter ꝓtrariaz illi q̄litati. ¶ Ad quartā dr q̄ elemēta in suis locis naturalib⁹ ꝓseruant a x̄tutib⁹ celestib⁹ infusis ⁊ receptis in ipō locāte:mō de illis x̄tutib⁹ nō est hic ſmo: cū nullum elementū talē x̄tutē sibi determiat ex sua natura

Dubitat tertio:vtꝝ sit dare purū elementū.

¶ Et videt q̄ nō auctoꝛitate p.p̄mo hui⁹ dicētis:de,vocatis aūt elemētis ⁊c.in quo videt innuere q̄ non sunt vere elementa. ¶ Scōo sic:auctoꝛitate p.scōo hui⁹ ca. iij.p̄mi tractat⁹: non esset ignis ⁊ aer vnūqōq; eoꝝ simplex:sed mixtū:ḡ videt q̄ nō sit aliq̄ō elemētū puꝝ. ¶ Tertio sic:non ē aq̄ pura:ḡ non ē aliq̄ō elemētū puꝝ. ꝓña ꝓz p simile ⁊ añs ꝓz p̄mo: qꝛ si eēt aq̄ pura:maxime esset aq̄ maris: cū illa sit in loco naturali ipsius aq̄ vt dicit p.in libro metheoꝛ:sed illa nō est pura:cum sit salsa ⁊ p ꝓñs mixta. Scōo ꝓbat añs:qꝛ q̄libz aq̄ est sapida:ḡ non est pura. ꝓsequētia ptz:qꝛ nullū simplex puꝝ hz sapoꝛē. ¶ Quarto sic:non ē aliq̄s aer purus:igit nec aliq̄ō aliud elementū:antecedēs ptz:qꝛ si eēt talis aer purus:vl hoc eēt in suprema regione: sed hoc non cum hic ē quodā mō siccus:vel in media:⁊ hoc nō:cuꝫ ille est frigid⁹ ⁊ deberet esse calid⁹: vel ē in infima: et hoc non:qꝛ ille est cōmixtus ventis vapoꝛib⁹ vel exalationib⁹. ¶ Quinto sic:elementū ignis nō est puꝝ:ḡ nec aliq̄ō aliud antecedēs ptz: qꝛ sub polis viget maxima frigiditas:igit ignis non ē ibi in sua naturali dispōne ex pte caliditatis. Etiā ignis est in loco x̄tualiter frigido:puta in spera lune:q̄ ponit x̄tualiter frigida. Etiā p speraz ignis multiplicant influentie frigefactiue:et frigidoꝝ ꝓseruatiue: igit ignē infrigidāt. ¶ Sexto sic: nulla terra ē pura: igit nec aliq̄ō aliud elementū antecedēs ptz:qꝛ terra quoad alios sui ptes ē humida:igr ¶ In oppositū videt esse p.scōo hui⁹: vbi ponit q̄tuoꝛ elementa esse coꝛpa simplicia. Unde in ꝓposito elementum dr dupliciter puꝝ. Uno mō ſbaliter ⁊ in q̄litate:⁊ tūc illud dr elementū puꝝ qō est compositū ex fōa ſbali alicui⁹ elemēti ⁊ materia eiusdē:habēs vnā q̄litatuꝫ p̄maꝝ in summo:⁊ aliā citra summū: q̄s forma ſbalis ex sua natura sibi determinat in materia. Alio mō elementū dr puꝝ ſbaliter solū ⁊ nō q̄litatiue. Unde illud dr elemētū puꝝ ſbaliter solū: qō est cōpositū ex forma ſbali ⁊ materia alicui⁹ elementi:non habēs duas q̄litates p̄mas:vnā in summo gradu: ⁊ aliā citra summū in q̄libet pte ei⁹. ¶ Isto suppposito dr ad dubiuꝫ q̄ qōlibet elementū est puꝝ ſbaliter quo ad se totū ⁊ cōs ei⁹ ptes. Nullū tamen est puꝝ ſbaliter ⁊ qualitatiue quo ad se totū ⁊ quo ad omēs eius ptes. Ignis tamē ⁊ terra dicunt pura ſbaliter ⁊ qualitatiue quo ad aliquas partes:non tamē aer ⁊ aqua per notabile tps. Prima

ps pz:q3 qlibz tale ex fofa elemēti ⁊ materia eiusdez oponit:g qlibz tale ē puz ſbaluer. Scōa ps pz de a= qua p ſcm argumētū ante oppoſitū:de aere p quartū ⁊ ſcōm: de igne per ſecūdum ⁊ quintuz:de terra per ſe ſtum. Tertia ps pz auctoritate p.dicētis. Ex materia quidem ſincera ignis ⁊ terra:media aūt mixta magis aqua ⁊ aer. ¶ Ad rōnes vubij ante oppoſitum:Ad pz mā dz ꝓcedendo:q iſta corpa ſimplicia non ſunt ꝑpe elementa:q3 ꝑpe capiendo illū terminū elementū dz de materia ⁊ forma:⁊ ꝓpriſſime dr de materia:cuz p priſſime elementū eſt qđ eſt ꝓmū in compoſitōe:⁊ vl= timū in reſolutōe. Sed iſta corpa ſimplicia bene dicū= tur elementa:impropꝛie capiēdo elementuz p corpib9 ſimplicibus ex quib9 generātur mixta. ¶ Solutōes a= liaz rōnū patent ex dictis.

Ad rationes q̄ſtionis. ¶ Ad primā dz ne= gādo añs. Et ad ꝓbatōem eius dz negādo maiorez:q3 media regio aeris minus diſtat a fonte caloris q̄ infi= ma:⁊ tñ infima eſt nimis frigida q̄ media. Etiā ſi ma eor eſſet ẋa:ſolū eſſz ẋa de frigiditate extrinſeca:⁊ nō de frigiditate intrinſeca:quā frigiditatē aliqđ elemē= tum ſibi determinat ex ſua natura ꝑpa ita intenſam vl ita remiſſam. Huiuſmodi tñ qualitas intrinſeca pōt a liqñ intendi ⁊ remitti p qualitatē extrinſecā ſed tunc elementū habens illā qualitatē non eſt in ſua natura= li diſpōne. ¶ Ad ſcōaz ꝓfirmationē dz negādo añs. Et ad ꝓbatōem eius dr negando q̄ grauitas ⁊ denſitas ſunt effectus ipſius frigiditatis:ſed ſunt effect9 frigi= ditatis remiſſe:⁊ ſiccitatis ſumme. ¶ Ad tertiam ꝓfir= matōez dz minorē diſtinguēdo:vel ſm qualitates mo= tuas naturaliter ⁊ ſic ꝓcedit:vel alteratiuas:⁊ ſic ne= gatur. ¶ Ad ſcōz argumentū ꝓncipale dz negādo añs Et ad ꝓbatōem dr q̄ terra exiſte in ſua naturali diſpo ſitione nulla eſt humiditas:⁊ vlterius negat q̄ in ea nulla ſit ꝓtinuitas. Et ad ꝓbatōez eius dr q̄ dictū pbi debet intelligi q̄ in mixtis requirit aliqđ ſimile humi ditati aque:ſiue ipa humiditas aq̄:ſi elemēta debeant bene miſcere ad inuicē:⁊ materie eoz deberent ꝓtinua ri. ¶ Ad tertiā rōnem dz negādo añs:⁊ ad ꝓbatōnem eius dz negādo maiorē:q3 humiditas aque ꝓtāto mi= nus pōt ſeparari ab aqua:q3 eſt multū maioris reſiſten= tie q̄ eſt frigiditas ⁊ ſua oppoſita ſcz ſiccitas eſt mul= tum minoris actuitatis q̄ caliditas:⁊ non ex eo min9 ſepat ab aqua:q3 aqua magis determinat ex ſua natu ra humiditatem q̄ frigiditatez. ¶ Ad quartā dz negā do maiorē. Et ad ꝓmā ꝓbatōem dz q̄ aqua magis hu mectat:non ꝓpter maiorē humiditatē ⁊ intenſiorem: ſed ꝓpter denſiorem ⁊ magis vnitā. ¶ Ad ſcōam pro batōez dr q̄ ex eo aqua ſentit magis humida:q3 humi ditas aque eſt maioris actuitatis q̄ humiditas aeris Et ꝛz aqua iudicet intenſius humida non eſt tñ intēſi9 humida:ſed ſenſus in hoc decipit. ¶ Ad tertiam ꝓba= tionem dz ꝓceſſo añte negādo ꝓñam q3 hoc ꝓuenit p= pter diuerſam diſpōnem materie penes raritatē ⁊ dē= ſitatem. Etiam poſſet negari añs:⁊ ad ꝓbatōem ei9 dz q̄ aer ꝑtum eſt de ſe non deſiccat:ſed exalationes cali de ⁊ ſicce in aere exiſtes deſiccant. Prima autē ſolutio melioz eſt. ¶ Ad quintā rōnem dz negādo añs:⁊ ad ꝓ batiōnem dz negādo ꝓñam:⁊ ad ſcōaz ꝓbatōem dz cō= cedendo q̄ poſſet vlterius deſiccari:hoc tamē eſſet cō= tra naturā eius nullus tamē ignis determinat ſibi ſic= citatem in ſummo gradu:⁊ ad ꝓbationem illius dz q̄ ignis poſſet rarefieri:ꝛz non naturaliter dūmō eſt in ſua naturali diſpōne. ¶ Ad. vj. dz q̄ ꝛicz ignis poſſz calefieri ſm naturā cōem ⁊ ſupnaturaliter:non tamen ſm naturā ꝓpam eius:ex quo hz ita intenſam calidi= tatem ſicut naturaliter in aliq̄ materia pōt eſſe. ¶ Ad vltimā dz negando antecedēs:⁊ ad ꝓbationez eius dz negādo q̄ qlibz elementū hz ambas ſuas qualitates in ſummo:ſed ſolū hz vnā in ſummo ⁊ aliaz citra ſum= mū. Et illam quam habet in ſummo ſibi magis deter= minat q̄ aliam:etiam illam ſibi magis determinat q̄ aliquod aliud elementum.

¶ Secūdus tractatus vnū capitulū habet in quo agit de trāſmutatione elementorum.

Eliquū autē dicere quorum eſt ge= neratio corpoꝛ:⁊ ꝓpꝛ quid ē. Que ritur: ergo vtrum qlibet elemen= tū ex alio gnari poſſit:an nō. Pro cuius re= ſponſione ſit ꝓma concło. ¶ Quodlibz ele mētū pōt ex quolibz alio elemēto indifferēt gnari:ptz q3 qlibet elemētū cōicat in mate ria cū alio ⁊ habz ad ipſū cōtrarietatē: igit ex ipſo gnari pōt. ¶ Scōa cōcło: In elemē tis ſimbolizātib9 eſt facilioꝛ trāſit9 q̄ in nō ſimbolizātib9 patz q3 facilius eſt trāſmuta re vnū q̄ plura.modo elēmēta trāſmutātia trāſmutātur ad inuicē vna qualitate corru= pta q3 ignis trāſit in aerē ſiccitate corrupta ⁊ aer in aquā deſtructa caliditate: Elemēta aūt nō ſimbolizātia trāſmutāt adinuicē dua bus qualitatibus corrupt3: ignis nāq3 tran ſit in aquā deſtructis caliditate ⁊ ſiccitate. igit in elemētis ſimbolizātib9 facilioꝛ ē trā ſit9 ēt ſcōm circlatōez ita q̄ ex igne pt fieri aer et aqua. ¶ Tertia cōcło. Ex duob9 ele mētis nō ſimbolizātib9 pōt gnari tertiū ele mētū ab vtroq3 diſtinctū.ptz: q3 ex igne ⁊ a qua corrupta ſiccitate ignis:⁊ frigiditate a que:remanētib9 caliditate ignis:⁊ humidi= tate aq̄ fit aer: ſz corruptis caliditate ignis ⁊ hūiditate aque:remanētib9 ſiccitate ignis ⁊ frigiditate aque fit terra. Similit ex terra ⁊ aere fit ignis.q3 ex fumo qui pticipat na turā aeris q3 ſubtilis eſt. ⁊ naturā terre:q3 groſſus eſt:facile fit ignis ¶ Quarta cōclu ſio ex duob9 elemētis ſimbolizātib9 virtuti= b9 ꝓpꝛis eoꝛ nō pōt fieri vnū tertiū ab vtro q3 eoꝛ diſtinctū. patz: q3 vel ex actiōe illoꝛ remanerēt ſolū q̄litates ſimbole ⁊ tūc in cle mēto nō eſſet niſi vna q̄litas ſecūdū ſpeciē. vel remanerēt q̄litates nō ſimbole: et tunc i elemēto manerēt q̄litates contrarie: quod ē falſū. ¶ Quīta cōcluſio. Nullū quattuoꝛ ele mentoꝛ eſt materia alteri9 patz:q3 tūc oīa elementa eſſent vnū elemētū: puta aer:vel a qua et ſic de alijs: ſed cōſequēs eſt falſum: igitur patet tamē conſequentia: quia mate ria manet ſub vtroq3 termino trāſmutatōis ⁊ cū ipſa ſit boc aliquid. ipſa nō mutabitur

Queſtio

Cōcło.j. q̄ ele menta cōicant in materia

Concluſio. ij. In ſimboliza= tib9 ē facilioꝛ trāſitus

Facili9 ē vnuz q̄ multa trāſ mutare

Concło.iij.

Concło.iiij.

Concluſio. v. q̄ nullū elemē toꝛ ē materia alterius

substātialit ppt aliquā mutatōez, t sic ipsa manebit: t aer t aq̄ t ignis: sed boc ē ipossibile: qz ex quo qlibz elemētū determinat sibi vnā q̄litatē i summo: si oia elemēta sint vnuz in illo erūt q̄litates ptrarie i summo. ¶ Nec valz dtcere q ignis ē aer calid⁹ t aq̄ aer frigid⁹. ¶ Cū pmo: qz tūc cū ex aere fieret aq̄ nō essz gñatio, simpliciter: sz alteratio solum tum secūdo, qz tunc idem essz calidū t frigiduz. Nā ponit q aqua sit aer frigidus: t tamen ille aer erit calidus ex quo sibi deteriat

Elementa cōmunicant materia

caliditatē, patz ergo q elementa cōmunicāt in materia: t materia nō ē aliqd cozp⁹ mediū quod sit boc aliqd: sed ipsa ē forma carēs et elemēta sunt pma cozpa inter gñabilia t cozruptibilia. ¶ Cōfirmat pdicta cōclusio. Ex vno elemēto cozrupto fit aliud: ergo vnuz elemētuz nō ē materia alterius: sed cōmunicat in materia: Nec valet si dicat q nō quod libet elemētū potest in aliud trāsmutari boc enī falsuz ē, probat supponēdo q nō sūt infinita elemēta: alias in quolibz elemēto essēt infinite ptrarietates, ex quo ignis habet ptrarietatē ad oia alia. t sic nō possz fieri generatio cum sit impossibile infinita ptrāsiri.

Impossibile ē infinita p trāsire

¶ Isto supposito fic arguit. Elementa extrema habent cōtrarietatem adinuicē: igit pūt adiuicem transmutari. ¶ Sexta concło. Empedoclis opinio est irrōnabilis t impossibilis patz qz ipse dicit elementa non esse trāsmutabilia adinuicē t ipsa esse cōpabilia scōm eq̄litatē: aut ergo p illā equalitatē intelligit eq̄lem extensionem: t boc nō: cū ex vno pugillo terre ponat fieri decē aque: vel intelligit q ē eq̄liter de materia in vno pugillo terre sicut in decē aq̄: sed boc non pōt sciri nisi trāsmutata terra t aq̄ adinuicē: igit elementa sunt adinuicē trāsmutabilia. ¶ Septima cōclo: scōm Empedoclem non pōt saluari augmentatio, patz: qz cū elementa non sint trāsmutabilia adinuicez: solum fieret augmentatio p additōem similis ad simile: puta vini ad vinum: sed boc est solū: igit. ¶ Octaua cōclo: secūdū Empedoclē non pōt saluari gñatio natural, patz: qz ipse ponebat casuz t fortunā esse pncipia rez naturaliū cum quatuoz elementis, sed boc est falsum: qz q̄ fiūt a casu t fortuna non semp fiūt eodē mō sicut gñationes t cozruptōes. Item tīc non posset dici quare ex semine bois fieret bō: t ex semine oliue fiat oliua. ¶ Nona cōclo, Elemēta cū lite t amicitia non sufficiūt ad saluādū gñationes t cozruptiōes naturales, patz: qz non posset dari rō quare fieret segregatio vl cōgregatio magis i vno loco q̄ in alio: t i vno tpe mag⁹ q̄ in alio: igit lis t amicitia nō sufficiunt ad gñatōes t cozruptōes: sed ponēda est forma que determinat materiā ad tales vel tales dispōnes. Patet scōo: qz scōm Empedoclem litis solum est disgregare: et amicitie cōgregare: mō boc est falsum: qz p amicitiā aliqū fit putrefactio in qua vnitur calor exterior cū interiore: t ibi fit disgregatio. Item Empedocles dicebat celū cōponi ex elementis cū amicitia t sine lite: mō boc est falsum: qz tunc elementa essent pōza celo

Conclusio.v.

¶ Decima cōclo, Empedocles non pōt saluare motū localē, patz: qz non determinat quis motus cōueniat liti: t q̄s amicitie. Patz scōo qz scōm eū amicitia magis mouet cōtra naturam q̄ lis: cū agreget elementa q̄ non nisi cū violentia cōgregātur. Tū tertio: qz Empedocles non pōt dare rōem motus naturalis vel violēti: cū dicat esse litis disgregare mō eque bene ē aliqua disgregatio naturalis sicut aliqua violenta. Tū quarto: qz scōm Empedoclem amicitia vno tpe durat t alio tpe lis igit opz esse aliquā cām pozē quā ipse pōtermittit. ¶ Ultima cōclusio, Empedo, non pōt saluare alteratōes aie, patet: qz dicit animā esse ignē: aerem: vel aquā: igit ei debēt cōuenire ignis actiones: t nō sensatio: desiderium: t sic de alijs.

Conclusio.vi. contra Empe:

Conclusio.vij

Cōclusio.viij.

Conclusio.ix.

Cōclusio.vij.

Quoniam autem. ¶ Iste est scōs tractatus huius, libz: in quo determinat de gñatōe t cozruptōe elementoz t ptinet tria capitula. Primū est de mō trāsmutatōis elementoz adinuicem. Scōm est: q vnū elementū nō est materia alterius. Tertiū est de erroribus Empedoclis: ptes videbunt in pcessu. In pmo capitulo ponit talē questionē: vtz qlibet elemētū ex alio generari possit: vel vnum possit gñari ex alio: t aliud nō. Ad hanc questionem rndet p. ponendo talem cōclusionem. Qlibet elementū ex alio alterius spēi: pōt indifferenter gñari. Patz: qz qlibet elementū cōicat in materia cū alio: t hz ptrarietatē ad aliud t econtra: ergo vnum elementuz pōt alterari ab alio t econtra: t p cōs vnū ex alio generari. Pōia patz: qz si finis est impossibilis: media ordinata in finē sunt ipossibilia vel frustra: modo alteratio est via in gñatōem. T. Differūt aūt.

Questio.

Conclusio.

¶ Hic p. oñdit qñ est facilioz trāsmutatio elementoz adinuicē ponens scōam cōclusionē. In elemētis simbolizātibus est facilioz transitus ab vno in alterū: q̄ in nō simbolizantib⁹. Probat sic p. qz facilius est vnum trāsmutare q̄ multa: sed elementa simbolizantia trāsmutantur adinuicem: v na qualitate transmutata siue corrupta a suo ptrario. Sed elementa non habentia simbolum non trāsmutantur: nisi duabus qualitatib⁹ cozr-

Conclusio.i. q̄ simbolizātib⁹ t facilioz trāsitus

Facili⁹ t vnus trāsmutare q̄ multa

ruptis a suis ꝓtrarijs. Minorē declarat philosophus de elementis simbolizantibus. Nam si ex igne qui est calidus et siccus debeat generari aer: qui est calidus et humidus: tunc sufficit ꝙ humidus dominetur supra siccus: ꝛ erit aer. Similiter si ex aere debeat fieri aqua sufficit ꝙ frigiditas dominetur supra humiditatem: ꝛ sic de alijs elementis simbolizantibus. De elementis non simbolizantibus declarat sic phi. Nam si ignis debeat gñari ex aqua: necesse est humiditatē ꝛ frigiditatē corrūpi. Similiter si aer debeat gñari ex terra: necesse est frigiditatē ꝛ siccitatem corrumpi. Ex istis infert pbs vnū correlariū qđ est tale: ꝙ in elemētis simbolizātib⁹ pōt fieri circulatio quo ad gñatiōes eorū ꝛ corruptiōes. Nā ex igne pōt fieri aer: ꝛ ex aere aqua ꝛ ex aqua terra: ꝛ ex terra ignis. Unde ex isto textu videt satis patere ꝙ ꝗlitas simbola que ꝓus fuit corrupto manet in genito T. Si autē vni⁹. ¶ Hic p. oñdit ꝙ ex duobus elemētis nō simbolizātib⁹ pōt gñari tertiū per hoc ꝙ in vtroꝝ vna ꝗlitas corrūpit: ponēs talē ꝯclusiōez. Ex duobus elemētis nō simbolizātib⁹ virtutib⁹ ꝓpis eoꝝ pōt vnū tertiū elemētū gñari ab vtroꝝ distinctū. ꝓz. qz ex igne ꝛ aqua corrupta siccitate ignis ꝛ manente eius caliditate: ꝛ corrupta frigiditate aq̄ remanēte ei⁹ ꝛ humiditate fit aer. Similr corrupta caliditate ignis remanēte eius siccitate: ꝛ corrupta humiditate aque remanēte eius frigiditate fit terra. Silr ex aere ꝛ terra ꝑm eoꝝ diuersas trāsmutatiōes adinuicē pōt fieri aqua vel ignis. Q| aūt ex terra ꝛ aere fiat ignis ꝓbat p. ꝙ vnū signū sensibile. qz fumus videt participare aerē ꝙ quē habet subtilitatē: ꝛ terrā ꝙ quā hz grossitiē: ꝛ tñ ex fumo facilr geneat ignis ꝙ mflāmati onē ergo signū est ꝙ ex aere ꝛ terra pōt fieri ignis. Ex isto textu manifeste habet ꝙ eadē ꝗlitas ī numero manet in genito q̄ ꝓus fuit in corrupto. Dicit em̄ p. qñ tñ corrūpit aque frigidū: ignis aūt siccū: aer erit: relinq̄t em̄ hui⁹ q̄dē calidū hui⁹ aūt humidū: qđ tñ nō esset verū si nō maneret eadē ꝗlitas ī genito: q̄ ꝓ⁹ fuit ī corruꝓto. T. In his aūt. ¶ Hic p. ponit quartā ꝯclusiōez q̄ talis ē: ꝙ ex duob⁹ elemētis simbolizātib⁹ ꝛ trib⁹ ꝓpis nō ꝑt fieri tertiū elemētū ab eis distictū. ꝓz: qz tūc vnū ageret in reliquū: ꝛ tūc vel solū remaneret ꝗlitas simbola ꝛ alie due corrūpēt: vl corrūperet ꝗlitas simbola ꝛ alie remanerēt: ꝛ neutrū istoꝝ modoꝝ pōt fieri cū ī vno elemēto nō pōt eē solū vna ꝗlitas ī specie nec etiā ī vno elemēto posset esse due ꝗlitates cōtrarie igr. T. Qua ꝓpter igit. ¶ Hic p infert vnū correlariū qđ est tale: ꝙ est ī trāsmutatōe vnius elemēti cū alio simbolizāte cū eo: fit trāsmutatio de vno ī vnū: vna fit corrupta. ꝛ in nō hūtib⁹ ꝗlitate trāsit⁹ ad tertiū duab⁹ ꝗlitatib⁹ corruptis. Ex isto etiā textu manifeste ꝓz ꝙ eadē ꝗlitas in numero simbola manet in genito q̄ ꝓus fuit ī corrupto: vel alias dictū ar nullū eēt: cū dicit ꝙ qñ fit trāsit⁹ an habētib⁹ simbolū corrūpit vna ꝗlitas: ꝛ ī nō habētib⁹ simbolū corrūpūt due nisi ari. veller dicere ꝙ in hūtib⁹ simbolū solū vna ꝗlitas corrūpit. Ex dictis ꝯcludit p. ꝙ ex dictis ꝓz quō qōlibet elemētū ex alio generat: ꝛ quō trāsmutant ad inuicē.

Sed tamen adhuc.

¶ Istud est secundū ca. huj⁹ tractat⁹: ī quo p. oñdit ꝙ vnū elemētū nō ē mā alteri⁹: ꝛ ītēdit talē ꝯclonē: ꝙ nullū vcoꝝ elemētoꝝ ē materia alteri⁹: ꝓbat p. sic: qz si vnū dictoꝝ elementoꝝ esset materia alterius: tūc oīa essent vnū elementū: puta vel aer: vel ignis: vel aqua: vel terra: ꝓns est falsuz igitur ꝛ añs. ꝓna patz: qz materia manet sub vtroꝝ termino trāsmutatōis: ꝛ cū illa materia sit hoc aliq̄d in actu ꝓpter talē trāsmutatōem non variabit ꝑdicatio ꝙ dicibilia in q̄d: ꝑdicātia de ꝓnoīe demōstratiuo demōstratem q̄ trāsmutat. Q| aūt ꝓns sit falsū ꝓbat sic p. qz tūc solū erit alteratio ꝛ nō erit gñatio: ex quo subcēs trāsmutatōis ē hoc aliq̄d. Scōo ꝓbat falsitas ꝓntis: qz vnuz qoꝝ elemētū determiat sibi vnā ꝗlitatē primā ī sūmo si tūc elemētū qō diceret mā esset aer: tūc sibi determinabit sūmā humiditatē: ꝛ si illud fieret ignis vl terra tūc ī eo acq̄reret siccitas: ꝛ ꝙ ꝓns duo ꝓtraria eēnt simr in eodē subiecto. T. Neq̄ ꝛ. ¶ Hic p. remouet vnā dubitationē. Posz ei aliqs dicere ꝙ ignis eēt aer calid⁹ ꝛ aq̄ esz aer frigid⁹ Hāc cauillatoez remouet p. ꝓio sic qz tūc qñ ex aere fieret ignis vl aq̄: tūc ñ eēt gñatio simpliciter sed solū alteratio Etiā seqret ꝙ vnū ꝛ idē simul ꝛ semel eēt naturalr calidū ꝛ frigidū. ꝓns ē falsuz igit ꝛ añs. ꝓna tñ ꝑz qz aer de sua natra deterīat sibi caliditatē ꝛ cū aer fit aq̄: ita ꝙ aq̄ fit aer frigid⁹: tūc aer etiam habebit frigiditatē: ꝛ sic ꝓtraria essent in eodez. T. Igit aliō. ¶ Hic p. infert quatuoꝝ correlaria. Quorum ꝑmū est tale: ꝙ opz elementa cōicare in materia. ꝓz: qz elementa hūt adinuicem trāsmutatōem: ꝛ vnuz non est materia alterius vt iam ostensum est: ergo opz ꝙ cōicent in materia alia ab ipsis elementis. T. Nō aūt aliq̄d. ¶ Scōm correlariū est: ꝙ quatuoꝝ elementorum materia non est corpus medīū qđ sit hoc aliquid in actu grossius vno elemento ꝛ subtilius alio: qz tale determinat sibi aliq̄ qualitatū ꝓtrariarū: qđ tñ est contra natūrā materie. T. Sed ꝓuatio. ¶ Tertium correlariū est: ꝙ quatuoꝝ elemētoꝝ materia est forma carēs que non pōt sine formis naturaliter exulere. T. Similiter ergo. ¶ Quartū correlariū ē ꝙ quatuoꝝ elemēta sunt ꝑma corꝑa actu exīntia inter generabilia ꝛ corruptibilia. ꝓz: qz vel ipsa sunt ꝑma: vel nullū ipsoꝝ: vl aliqua ꝛ aliqua non. Non est dicēdū, vltimū: qz non est maioꝝ ratio de vno ꝙ de alio: etiā vnū non est materia alterius. Nec est dicendū scōm: qz nullū corpus generabile apparet ꝓus: ergo relinquit ꝑmū. T. Necesse est ergo. Ex his ꝯcludit p. ꝙ ex dictis manifestū ē quomodo elementa sunt adinuicē trāsmutabilia: ꝛ q̄ faciliter trāsmutātur adinuicē: puta elementa simbolizātia: ꝛ que difficulter: puta elementa non simbolizātia: ꝛ quō adinuicē ꝓtrianr ꝛ cōicant in materia ꝛ ꝙ solū sunt quatuoꝝ elementa ꝑm quatuoꝝ cōbinatōes qualitatuz ꝑmaꝝ vtiles. T. Qñ aūt. ¶ Hic p. ꝓbat suā ꝯclusionem in ꝑncipio ꝓsitā adhuc duabus rōnibus. Quarū ꝑma talis est: illa que sic se habent adinuicē ꝙ ex vno corrupto pōt fieri reliquū cōicant in materia, ꝛ vnum non est materia alterius: sed sic est de quatuoꝝ elementis: igit. T. In extremis. ¶ Secunda, rō est: si ignis essz materia alioꝝ: aut terra: tunc oīa elementa essent ignis aut terra. ꝓns est falsum ergo ꝛ añs. T. Aer q̄dem. ¶ Hic p. remouet cauillatōem ꝓtra ꝓbatōem ꝑmi correlarij. Posset em̄ aliqs dicere ꝙ non qōlibet elementū trāsmutat ad qōlibet alterꝝ siue trāsmutari pōt sed solum primoꝝ elementoꝝ est trāsmutatio T. Quidā ergo. ¶ Hic p. ad soluendū illā cauillatoez dat talem suppositionē: ꝙ elementa sunt finita ꝛ nō infinita ꝑm multitudinez: qz alias essent infinite ꝓtrarietates in vno. T. Ut terra sit. ¶ Hic p. remouet cauillationē ponens talem ꝯclusionē: elementa extrema sunt adinuicem trāsmutabilia: ꝓbat p. qz que habēt cōtrarietatē sūt adinuicē trāsmutabilia: cū sint actiua ꝛ passiua adinuicē: sed elementa extrema habēt adinuicē cōtrarietatē ergo. T. Qñ aūt. ¶ Hic p. ad longū ꝓbat suppositōem ꝓus factā: scz ꝙ in elementis non ꝓcedit in infinitū in rectū: siue ꝙ elementa non sunt infinita: qz si essent infinita: in vtroꝝ eoꝝ essent infinite ꝓtrarietates. consequētia ꝓz: qz cum ignis habeat trāsmutationem ad aerem ꝛ etiam ad aquaz: opz ipsam brē ad ista ꝓtrarietatem: ꝛ non eadē: sed aliā ꝛ aliam: ꝓpter

Prima ēt una ardens

Conclusio. iiij

alietatez elementoz: ꝛ ex quo ignis' ꝑt trāsmutari in terrā habet etiā ꝓtrarietatez in ordine ad eam: aliam ꝙ habet ad aerem vel aquaz. Et si in infinitum ꝓcedatur: tunc ignis ad infinita diuersa elementa habebit infinitas qualitates diuersas: quarū quelibet vni qualitati alterius elementi cōtrariat: ergo ignis infinitas haberet ꝓtrarietates. T. Si aūt. ¶ Hic p. ꝓbat falsitatem ꝓsequētis: q; si essent infinite ꝓtrarietates ꝛ tot qualitates: non possz fieri generatio: cū ipossibile sit infinita ptrāsire ¶ Etiā seqrēt ꝙ ex aere nō poset fieri ignis: ex quo tūc oppozteret infinitas ꝓtrarietates generari. ¶ Etiā tūc seqrēt ꝙ oīa essent vnū siue in vno: cum multitudo infinita oia ꝓtineret.

Admirabitur. ¶ Istud est tertiū capitulum huius tractatus in quo p. remoet errorem Empedoclis circa dicta elementa. Errauit em̄ Empedocles in duobus. Primo q; dicit ꝙ elemēta non sunt adinuicē trāsmutabilia. Secūdo q; dicit ea esse cōpabilia scōm equalitatem. T. Si ergo. ¶ p. hic ꝓtra dictā opinē ponit aliquas ꝓclusiones. Prima est ꝙ dicta Empedoclis sunt irrōnabilia. ptz: q; p equalitatē intelligit eq̄litatem extensionis: qđ nō est dicendū: q; ipse ponebat vnū pugillū aq̄ esse equalē decē pugillis aeris: qđ tn̄ ē impossibile lz ex vno pugillo aq̄ fiāt decē aeris. Vel p equalitatē intelligit equalitatē materie: ita ꝙ tm̄ ē de materia in vno pugillo aq̄: q̄tū est in decē aeris: lz hoc non pōt fieri nisi appareāt cōicare in materia: ꝛ ꝙ pūt fieri ex eodē: ꝛ p ꝑs essent adinuicem trāsmutabilia: qđ empedocles negauit. Vel p equalitatē itelligit eq̄litatem potentie ꝓducendi equales effect⁹ vel ꝓportionales effect⁹: ꝛ tūc non est ꝓpe equalitas elemētoz: sed potius similitudo: vel similis ꝓportio potentiarū ad suos effect⁹. T. Sed neq;. ¶ Hic p. ponit secundā ꝓclusionē ꝓtra Empedoclē q̄ talis est Empedocles p sua ꝓncipia non poterat saluare augmētatiōes q; si elemēta nō sint adinuicē trāsmutabilia: tunc non posset fieri augmētatio: nisi solū p iuxta pōnē similis ad simile: sicut vnū viuū auget p appōnē alteri⁹ viui: sed sic non apparet fieri augmentatio viuentiuz: sed p appōnē dissimilis ꝛ eius ꝙuersionē in sbam auctiꝰque ꝙuersio non fieret: nisi ꝓcessa trāsmutatōe elemētoꝝ

T. Multū quidē. ¶ Tertia ꝓclusio q̄ ponit ꝓtra Empedoclem est talis. Empedocles ex suis ꝓncipijs nō ꝑt saluare gñationē naturalē: posuit em̄ Empedo. p ꝓncipijs rez naturaliū cū quatuoꝛ elemētis litē ꝛ amicitiā casum ꝛ fortunā: ꝛ ꝙ litis erat disgregare ꝓiūcta: ꝛ amicitie sepata ꝙgregare: ꝛ cū lis disgregat ꝓiuncta: puta ignē: ꝛ aerem: terrā: ꝛ aquā: ꝙ tunc ignis ascēderet ꝛ terra descēderet: ꝛ ꝙ hoc essz a casu: ꝛ ꝙ a tali cōgregatōe vel segregatōne gñarenṫ res naturales. ¶ Isto suppositō aī sic: si sic fierēt gñatōes ꝛ coꝛruptōes: tūc casus ꝛ fortuna essent cause sufficiētes gñationū ꝛ coꝛruptionū naturaliū vt ipe dicit: sed hoc ē falsuz. M. sic ꝓtz: q; illa q̄ fiunt a casu ꝛ fortuna: nō fiūt semꝑ vel frequēter: nec ꝓsimili mō: sed gñatōes ꝛ coꝛruptōes naturaliū fiūt semꝑ vl frequēter ꝛ ꝓsimili mō: ergo casus ꝛ fortuna non sunt cause sufficiētes eaꝝ. Etiā tūc non posset assignari causa q̄re ex semīe hois fit hō: ꝛ ex semīe frumenti frumentū gñarek: ꝛ nō oliua. Nec possz assignari cā quare os sic componerek ꝛ situarek in alato. T. Que ergo hoz. ¶ Quarta ꝓclusio ꝙ ꝓdicta elemēta cū lite ꝛ amicitia non sufficiūt ad saluādū gñatōes ꝛ coꝛruptōes naturales. ptz: q; p ipsa non ꝑt assignari cā q̄re fit talis ꝙgregatio in vno loco ꝛ non in alio semꝑ vl frequenter: igit ꝓdicta elementa cū lite ꝛ amicitia nō sufficit. T. Natura entiū. ¶ Hic p. infert vnū coꝛrelariū tale: ꝙ gñabiliū ꝛ coꝛruptibiliū naturaliū ꝙa cā est forma ꝓpa cui⁹ est determinare materiā ad dispōnes si bi ꝓuenientes De ista aūt natura q̄ est qđā bonū ꝛ optimū nihil dicit Empedocles: sed solū laudat mixtionē.

T. Ateni elementa. ¶ Hic p. improbat duo dicta Empedoclis. Primū erat ꝙ disgregare non erat nisi litis: ꝛ ꝙgregare nisi amicitie: hoc non est ver: q; aliqñ per amicitiā fit disgregatio: sicut in putrefactōe caloꝛ extrioꝛ vnit cū caloꝛe interioꝛi: ꝛ sic fit putrefactio. Aliud dictū erat ꝙ dicebat celum esse compositū ex quatuoꝛ elementis ꝙcurrente amicitia siue lite: ꝛ sic ipsa elemēta essent ꝓxa deo hoc est celo: qđ tamen est falsuz igit

T. Amplius aūt. ¶ Quinta ꝓclusio est Empedocles non pōt saluare motū localem ꝓbat p. q̄tuoꝛ rōnibus: quaꝝ ꝑma est. Quia ipe non determinauit quali motu mouek amicitia: ꝛ quali motu lis: ꝛ tamē hoc deberet fieri: qđ tamē non fecit. ¶ Scōa rō est. Quia fm Empedoclem amicitia magis mouerek ꝑter naturā ꝙ lis qđ tamen videk incōueniens: igit. Consequentia ꝓtz: q; a micitia ꝙgregat elementa diuersa: qđ tamen non pōt fieri nisi mouendo aliqua extra eoꝛ loca ꝓpa ꝙ fit violente. Et lis habet ea disgregare: mouēdo vnūqđq; eoꝝ rum ad suum locum ꝓpium: ꝛ tales motus sunt naturales. T. Si aūt. ¶ Tertia rō est. Secūdū Empedoclē nullus est motus naturalis nisi p amicitiā ꝛ litem: sed hoc non pōt esse: q; lis non est determinata nisi ad disgregādum: mō ita bene pōt fieri disgregatio p motus violentos sicut p motus naturales: ꝛ sic non poterat assignari causa motus naturalis vel mot⁹ violenti.

T. Similiter ꝛ mūdum. ¶ Quarta rō est Empedocles dicit aliquo tpe de se dominari amicitiā: ꝛ aliquo tēpe litem: ꝛ huius alteratōnis est aliq̄ cā ꝓtioꝛ quā Empedocles non assignauit igit insufficienter determinauit.

T. Inconueniens. ¶ Sexta ꝓclusio ē Empedocles nō poterat saluare alteratōes: ꝛ spāliter illas scōm quas aia alterat: scz sensatōem: desideriū: voluntatem: obliuionem: sciam: ꝛ memoriā. ptz: q; dicit oīa esse elementa vel ex elementis: ꝛ sic aia vel esset elementuz vel ex elementis fm ipsuz. Sed si esset elementū puta ignis tunc non fierent nisi actōes ꝛ passiones ignis. Si aūt aia sit mixtū ex elementis: tūc ei non ꝓueniūt nisi passiones coꝛpales: ꝛ non spūales: hec aūt sunt falsa: igit De istis aūt determinare est alterius contemplationis cum ptineant ad librum de anima.

Error empodoclis circa elementa

Conclusio .j.

Conclusio .ij.

Conclusio .iij.

Conclusio .iiij.

Conclusio .v.

Conclusio .vi.

Queritur Utrum qōlibet elementū ex qōlibet elemento gñari possz. ¶ Et arguit ꝑmo q; non. Inihil qō est actu pōt aliq̄d trāsmutari: sed qōlibet elementum est actu: ergo in nullū elementum pōt aliq̄d transmutari. ¶ Secundo sic. Ignis nō pōt trāsmutari in aerem: igit non qōlibet elemētū ex alio generari pōt. antecedens ꝓtz: q; si ignis in aerem trāsmutari debeat: oꝛz eius caliditatem coꝛrumpi vel remitti: cuz aer nō sit ita calidus sicut ignis: vel ergo remitteret a caliditate aeris vel ab humiditate: sed nullum istoꝝ est dicēdū igit. Minoꝛ ꝓtz: q; remissio fit p ꝓtrariū: sed neutrū istoꝝ ꝓtrariat caliditati ignis igit. ¶ Tertio sic. Ignis non pōt immediate generari ex aqua: igit. Antecedēs ꝓtz: q; forma ignis in materia aque non pōt generari nisi in ea dominek siccitas: caliditas: ꝛ leuitas: lz istō non est possibile igit. Minoꝛ patz: q; ignis statim in aquā introducit caliditatē: siccitatē ꝛ o tarde: ꝛ sic in vehemēti calefactōe aq̄: stāt in aq̄ caliditas ꝛ humiditas ad aq̄s seqr̄t leuitas aeris ꝛ nō leuitas ignis: igit ex aq̄ generar aerꝛ nō ignis Et ꝑfirmat si sic: sequeret ꝙ aliqua possz manere sub maioꝛi leuitate: raritate ꝛ caliditate ꝙ aer. ꝓsequēs videk esse falsum: ergo ꝛ antecedens. Minoꝛ ꝓtz: q; tūc aer nunq̄ posset coꝛrumpere aquā ex quo in materia aque ipse aer non posset intro

ducere dispositiones ita discōueniētes forme aq̄: quin forma aque sub discōuenientiorib⁹ dispositionib⁹ posset stare: igr̄ maior ratio. ꝓna ꝑncipalis ptz: qr introducta tanta caliditate: leuitate ⁊ raritate sicut est in aere q̄ ex aqua debet fieri ignis: queritr̄ que forma est in materia aque. Si dicat q̄ forma aeris: tūc non immediate ignis fit ex aqua. Si forma ignis: seq̄tur q̄ ignis gñabitur cū equali raritate: leuitate ⁊ caliditate sicut forma aeris: qđ tñ videt esse falsum: qr tūc ex igne nō posset fieri aer: qr aer non posset in materia ignis causare dispōnes ita discōuenientes forme ignis: quin forma ignis sub illis posset stare. Si dicat q̄ sit forma aq̄ ergo etiā immediate post hoc erit forma eque in eadē materia: cum non sit vādum vltimū instās esse rei permanentis: ⁊ tūc erit in illa materia maior raritas: leuitas: ⁊ caliditas q̄ in materia aeris: ⁊ sic ex aqua nūq̄ fieret aer: cū aer in materia aque non possz introducere dispōnes forme aq̄ ita discōuenientes: quin sub dispōnibus discōueniētoribꝰ forma aq̄ possz stare. ¶ Quarto sic: aqua non pōt fieri immediate ex igne: agr̄. añs ptz qr introducta media latitudie frigiditatis in materia ignis: queritr̄ an in illa materia est forma aq̄ vel ignis Si aque: seq̄tur q̄ aqua gñabit in materia non actu frigida. Si ibi sit forma ignis: tūc de facto erit ignis ⁊ sic ex igne non possz gñari aer: cum aer non posset in materia ignis causare dispōnes ita discōuenientes sicut sunt dispōnes cum quibꝰ stat forma ignis. ¶ Quinto sic: ignis nō pōt immediate trāsmutari i terrā igitur. añs ptz: qr ignis ⁊ terra nimis distāt: mō agens ⁊ patiens debent esse adinuicem approximata: ex quo in actione ꝓpriissime dicta agēs agit p ꝓtractū. ꝓpriissime dictū. ¶ Secundo ꝓbat añs: qr vel transmutarent̄ ab inuicem subito: ⁊ hoc non: qr ois actio pure naturalis est successiua. Vel successiue fit: ⁊ hoc non: qr p nullum totum tps manerent simul: qr si in loco sursum ꝓiūgātur terra descendet deorsum: si in loco deorsum ignis ascendet sursum: si in loco medio: ignis ascendet ⁊ terra descendet. Tertio ptz añs: qr ignis ⁊ terra sunt elementa extrema: ⁊ talia non transeūt adinuicē: nisi illa ꝓus ptrāseāt media ex quo non fit trāsit⁹ de extremo i extremū nisi p medīū: igit̄ ignis non pt trāsmutari in terrā nisi p ꝓus mutet̄ in aerē ⁊ in aquā. Quarto patz añs: qr si trāsmutet̄ ignis in terrā: seq̄t q̄ forma ignis pōt stare sub maiori grauitate ⁊ densitate. q̄ sit grauitas ⁊ dēsitas aeris vel aque vel ecōtra: puta q̄ terra sic ue forma terre staret sub maiori leuitate ⁊ raritate q̄ forma aque vel aeris: sed vtrūq̄ istoꝝ est incōueniens igitur. Minor ptz: qr si dct̄ pmūtūc aer ⁊ aqua nō pōt ꝓtertere ignē in sui naturā: eo q̄ nō pōt disponere materiā ignis ad grauitatem ⁊ densitatē ita discōuenientes: quin sub discōuenientiorib⁹ pt stare. Si dct̄ scōm: tūc aer ⁊ aqua non pōt corrūpere terrā: ꝓna ptz: qr nec aer nec aqua pōt introducere in materia terre dispōes ita discōuenientes forme terre: quin terra sub discōuenientiorib⁹ dispōnib⁹ stare pōt. Si dicat q̄ ibi sit forma aeris vel aque: ⁊ non ignis vel terre: tūc non ĩmediate ex vno elemento fit aliud. ¶ Sexto sic: elemēta nō habentia symbolū non pōt ĩmediate ad inuicē trāsmutari: igr̄. añs ptz per p. scōo huius dicentē: q̄ q̄ elementa non symbolisantia trāsmutant̄ ad inuicē: ex eis tertium elementū gñat̄ ab vtroq̄ illoꝝ q̄ trāsmutant̄ distinctū. ¶ Septimo sic: non q̄libet mixtū pōt ĩmediate trāsmutari in quodlibet mixtū: ergo nec q̄libz elemētum in q̄libet elementū trāsmutat̄. ꝓna ptz: qr elemēta sunt magis ꝓtraria inter se ꝑm qualitates q̄ mixta: cum mixta non sunt ꝓtraria nisi ꝓpter ꝓtrarietatē elementoꝝ igit̄ si mixta q̄ minus sunt ꝓtraria nō pōt trāsmutari ad inuicē: ergo nec etiā elementa poterūt ad inuicem trāsmutari. añs ptz: qr nunq̄ ex equo gñat̄ ĩmediate bos. ¶ Octauo sic: totum elementū ignis non pōt ĩmediate trāsmutari in aerem igit̄. añs ptz: qr tunc fieret inordinatio in vniuerso: cum tūc non essent nisi tria elementa: q̄ non pmitteret natura vlis puta causa supiores ꝑm cōem cursum ⁊ ordinē iam datum. ¶ Nono sic: si sic sequeret̄ q̄ nunq̄ ex elementis fieret mixtum ꝓns est falsum igit̄. ꝓna ptz: qr elemēta approximata sunt ad inuicē trāsmutari ĩmediate: statim debilius ꝓuertet̄ in aliud: ⁊ ꝓns non fiat mixtio. ¶ Decio sic: si sic: vel elementa approximata sunt eq̄lia in virtute: vel non. Non pmū: qr tūc non poterūt ad inuicē trāsmutari: nec agere: nec pati ex quo a ꝓportōne equalitatis non fit actio. Si scōm: tūc illud qđ est fortius non poterit i aliqđ illoꝝ trāsmutari: ex quo nullū aliorum natum est agere: cum q̄libet aliorum sit minoris virtutis q̄ illud: ⁊ a ꝓportōe inequalitatis minoris non fit actio. ¶ In oppositum est p. in ꝓmo ca. huiꝰ tractatꝰ d. qua ꝓpter vliter manifestū est q̄ omne innatum est generare ¶ Pro solutione questionis est.

Sciendum. Q circa banc questionem sunt

tres opiones. Pria est q̄ substātiaꝝ pure materialiuz gñabiliū ⁊ corruptibiliū materia eit tota substātia rei ⁊ scōm hāc opionē ad questionē dr q̄ nullū elementuz ex alio trāsmutari pōt substātialiter: ex quo ipa elemēta sun ingñabilia ⁊ incorruptibilia substātialiter sunt tñ adinuicē trāsmutabilia: trāsmutiōe accītali: ex quo aqua bene gñat̄ siue fit ignis ⁊ ecōtra. Et ad rōnem dicūt isti ꝓcesso maiore: negādo minorē: scz q̄ elemēta cōicāt in materia: qr ꝑ cōicatōem elementoꝝ in materia: intelligit p. q̄ q̄libet elemētū hz vnā entitatē q̄ dr materia tanq̄ ptē materialē ⁊ eēntialē: ex qua cū forma sub stātiali ab ea essentialiter distincta ꝓstituit̄ ipm elemētum tāq̄ ex ꝑncipiis eēntialib⁹ ⁊ intrinsecis: q̄ nulla materia est eiusdē rōnis eēntialis cū materia alterius elementi: ⁊ ꝑ ꝓns est in potentia ad recipiendū formā substātialez alteri⁹ elemēti: siue aliā eiusdē spēi eēntialis mō sic non ē in elementis: ex quo materia ē tota sustantia in ipis. Et si vlteri⁹ aī ꝓtra istos: elemēta nō pōt gñari ex seipsis substātialiter vt ipsi ꝓcedūt: q̄ nec alterari ꝓna pz: qr si generatio ē impossibilis: q̄ ⁊ alteratō Ad hoc pz solutio ex istā opionē ex ꝓmo huiꝰ: vbi fcā ē ista obiectio in illa questione: vtr aliqđ simplr generetur. ¶ Cōtra istā tamē opionē aliq̄ arguūt ad ipsoban dum vnū fundamētuz istoꝝ qđ ē tale. Q elemēta sunt eiusdē spēi spālissime eēntialis: sic illa sunt diuersarū spēy eēntialiū: quoꝝ vnū est naturaliter ꝓseruatiuū alicuius: cui⁹ aliud a tota natura ē destructiuū: sed sic est de aere ⁊ igne: igit̄. Maior ptz: qr si aliq̄ sint eiusdē speciei spālissime eēntialis: illoꝝ opatiōes ⁊ effect⁹ etiam erunt simules ꝑm spēm. Et tā idē est naturaliter ꝓseruatiuū ꝓsimiliū vel earūdē q̄litatū. Minor ptz: qr aq̄ reducto calefaciente statī caliditatē corrūpit: quā ignis a sua natura ꝓseruat. ¶ Scdo sic: idē ē ꝓus aq̄ ⁊ postea ignis naturaliter ꝑm istos: q̄ caliditas disponēs illud ad esse ignis: ē illi ita ꝓximēs sicut frigiditas: ⁊ ꝓ sequēs aq̄ calefacta ꝓseruabit similiter caliditatez sicut aq̄ frigida frigiditatē: cui⁹ oppositum experientia docet ¶ Tertio sit: aliter respōdet ad questionez feām p q̄d de igne: q̄ de aq̄: vt si q̄rat̄ qđ ē hoc: demōstrādo ignē: respōdet q̄ est ignis. Et si q̄rat̄ qđ est hoc: demōstrādo aquā: respōdet q̄ est aq̄: ⁊ ideo ignis ⁊ aq̄ sunt diuersarum specierum essentialium: ⁊ ꝑ ꝓsequēs possunt ad inuicem transmutari. ¶ Quarto sic: aer in vesica non potest comprimi vt fiat ita densus sicut aqua: ergo differt specie essentiali ab aqua: ꝓsequentia pz: qr si eēnt similis spēi: non videt quid ꝓhiberet quin posset con

Oppo. f.

densari sicut aqua. ¶ Ad primū istor dr distinguendo maiorem: vel loquendo de natura substātiali: t de pncipali pseruāte: t sic pceditur maior: t negatur minor vel loquendo de natura accidentali ipsius pseruātis: t sic negatur maior: t pceditur minor. Et ad pbatōem eius dr q similes opatōes t similes effectus: arguūt si militudinem spēi essentialis val accidentalis ipsorum pseruātium agentium. Et similiter diuersitas arguit diuersitatem specificā effectuum. Et ad pbatōem dr negando q illud qđ est substātialiter aqua remouet realiter caliditatem: sed remouetur ab influentijs celestibus siue a causa vniuersali: que diuersas ptes ipsi⁹ substantie totalis diuersimode disponit ppter salutē animātium. Et iā caliditas remoto calefaciente: non pseruatur nisi in materia rara: vel rariori q̄ est aqua vel terra. ¶ Ad scōam dr pcedendo añs t pmā pñam: sed negādo vltimā: quia ista entitas que pus est aqua t postea ignis ex sua natura nullā hab̄ qualitatū sibi determinat: sed iste qualitates determinātur in tali substantia a natura vli ppter salutem alantium. ¶ Ad tertiam dr negādo añs: qr illi termini scz ignis: aqua: sūt termini pnotatiui: t non possunt puenienter respōderi ad interrogationem factā per qđ de pnoīe demonstrante aliqđ: nisi caperemus istos terminos loco terminor absolutor non impositor. ¶ Ad quartū dr cōcedendo añs t negādo pñam. Et ad pbationem dr q illud pbibet quare illud non pōt pdensari: qr pdēsatio aeris non fit illo modo. Aer em̄ p motū localem nō notabiliter pdensat: sed solum p alteratiōes pdensabilis est notabiliter. ¶ Alia est opinio ponens inter quelibz duo elementa mixtū impfectum vtrorūq; elementorum naturā pticipās vt exalatio sicca est mixtum impfectū inter terrā t ignem vapor humidus inter aerem t aquā t similiter inter quelibet duo elementa sunt alia mixta media licet illis non sunt nota imposita. Et tūc ista opinio dicit ad questiones q̄ qñ elementa debent trāsmutari vnum immediate trāsmutat in tale mixtū medium inter illa duo elementa t tunc pōt vlterius ex illo mixto medio aliud elementū pduci ad qđ fit trāsmutatio. Et ad p. dr q voluit solum q qđlibet elementum immediate in qđlibet aliud transmutari pōt sine hoc q trāmutat pmo in aliud elementum medium nō tamen voluit negare quin pus trāsmutaret in mixtum impfectum. ¶ Contra banc opinionem arguit pmo sic inter aerem t aquam non est ponendum tale medium ergo nec inter alia elementa. pña patz p simile. Et añs ptz qr vapor quem isti ponūt medium inter aerē t aquā est substātialiter aqua vel aer ergo nō differt spē essentiali ab aqua t aere. Añs ptz a signo qr si vapore ascēdente ab aqua ponat aliqđ frigidum reflectens vaporem experientia docebit q adherens illi corpi frigido de illo vapore erit aqua qđ tñ vt videt nō esset nisi vapor essz aqua. Etiam remota caliditate t leuitate introductis a sole sine trāsmutatiōe substātiali vaporis remanet aqua: igit vapor est substātialiter aqua. ¶ Secundo sic: exalatio ab argēto viuo eleuata est eiusdem spēi essentialis cum argento viuo: ergo similiter exalatio exalata ab aqua est eiusdem spēi spālissime cum aqua. pña ptz a simili. Et añs ptz p tale signum: qr si argentum viuum reseruet in vase discooperto: statim ppter exalationes totum deperderetur t in aerem dispergetur. Si tñ in vase coopto seruet: infra annū vel duos non notabiliter diminueret qđ non videt esse alia de causa: nisi qr vapor eleuatus in vase clauso reflectitur t est substātialiter argentum viuum. Si em̄ non essz argentum viuum: ita bene argentum viuum diminueret t vapor ille augmentaret. Etiā ola illa possunt saluari sine illis mediis substātialiter distinctis ab illis elementis: ergo frustra ponunt talia media. ¶ Tertia est opinio p. p nunc tenenda p qua supponendum est: q in ppōsito non capit ille terminus elementū strictissime: cum tunc elementū est illud qđ est pmū in compositione: t vltimū in resolutōe: t hoc mō materia pma solum dr elementum. Nec capit ille terminus elementum stricte: cū tunc elementum est ex quo fit aliqđ in existēte indiuisibili specie in aliā spēz: t sic pncipia intrinseca dicunt elementa: cum qđlibet eor est ex quo fit aliud: t est diuisibile in ptes diuersar spēr essentialiū. Sz capitur hic elementū impropr: t tunc describit sic a pho tertio de celo. Elementū est in qđ corpa dissoluunt. Illā mixtū natū est corrumpi in quatuor elemēta: t pōt sic describi. Elementū ē res magis simplex inter res gñabiles t corruptibiles cōpōsita ex materia t forma.

Sciendū scdo: q in titulo questionis potest esse distributio p singulis genex: t tūc capit titulus q̄stionis in sensu ppr io: t tūc est manifestū q non qđlibz elementū ex quolibet pōt gñari: cum nullū elementum ex seipso pōt gñari: nec etiā elementū in actu existens pōt in futurum ex alio gñari. Vel in titulo pōt esse distributio pro generibus singulor: t sic capit titulus in sensu ppr o: t ē iste: vtr cuius libet spēi elementi aliqđ elementū pōt ex cuius libet alterius spēi elementor elemento gñari: t de isto sensu est hic ad ppositum: t tunc iste terminus elementū pōt capi p totali corpe simplici generabili vel corruptibili qđ non ē pr alicuius elementi: sed est totale elemētum: sicut est totalis terra: totalis aer ꝛc. t tūc dr q non cuius libet spēi elemētor aliqđ elementū pōt naturaliter ex cuius libz spēi elementor elemento gñari: qr nō est possibile naturaliter q totalis ignis fit trāsmutatus in aquā: nec ecōtra: cum tunc esset deordinatio in vniuerso q natura vlis non pmitteret stante cōi cursu rer. Et si dicatur q ignis fm aliquā sui ptez sub polis puertit in aerē: ḡ ignis puertit in aerē: capiendo illū terminū ignis p totali elemento. Ad hoc dr negādo pñaz: qr ibi cōmittit fallacia fm qđ ad simpliciter: t sic negat pña. Vel pōt capi ille terminus elementū p omni corpe simplici generabili t corruptibili: siue illud sit totū, siue ps t isto mō debet capi in ppōsito. Istis notatis sit.

Conclusio responsiua ad quesitum. Quodlibet elementū ex quolibet alio gñari pōt substātialiter sic intelligendo. Cuius libet spēi elemētor aliquod elementū ex cuius libet alterius spēi elemētor elemēto pōt naturaliter gñari. ptz: qr qđlibet pedale alicuius elementi q̄tū est de sui natura: natū est in cuius libz alteri⁹ spēi elemētor aliqđ elemētū trāsmutari: igr vt pz sufficiēter p rōnem p. que ptz in expōne textus.

Dubitatur Utrum in elementis habentibus symbolū sit facilior trāsitus q̄ in non habentib⁹ symbolū. ¶ Et añ q non: qr inter illa elemēta ē facilior trāsitus inter q̄ est facilior actio: sed iter elemēta nō symbolisantia est facilior actio: ḡ inter ea ē facilior trāsitus. Maior ptz: qr trāsitus fit p actionē naturalē: ḡ p tro actio est facilior t fortior: tanto trāsitus est fortior t facilior. Minor ptz: qr inter elementa non habentia symbolum: due qualitates agunt t due patiunt. In habētibus vo symbolū non agit nisi vna: mō due fortius agunt q̄ vna igr. ¶ Scdo sic. Ubi est maior ptrarietas ibi ē facilior trāsitus: sed inter elementa non habēntia symbolū est maior ptrarietas: ergo est facilior trāsitus. Maior patet: quia actio fit ratione cōtrarietatis t mediante illa actione fit transitus. ¶ Tertio sic. Experientia docet: q aqua facilius transmutatur in ignem q̄ in terra: ergo in non habentibus symbolum est facilior

Oplo. ij.

Oplo. iij.

transit⁹:añs ptz:qz cũ gutta aque ꝓicit in magnum ignẽ multo citi⁹ in ignẽ ꝓuertit: ꝙ eq̃lis q̃titas terre ꝓuerteret. ¶Quarto sic:terra ⁊ ignis nõ faciũt⁹ transmutãtur adinuicẽ:ꝙ aer ⁊ ignis simbolizãt:igit. Maior ptz ꝓz:qz nimis distãt localiter terra ⁊ ignis: ꝑ non possunt faciliter adinuicẽ agere. ¶Scõo ptz ꝙ terra ẽ multũ dẽsa ⁊ ignis est multũ rarus:mõ inter talia valde difficulter fit trãsit⁹ ꝓpter maximã distantiã inter rarit̃atẽ ⁊ densitatẽ. Tertio ptz maior. qz terra est fortissime resistentie ꝓpter densitatẽ ⁊ vnitatẽ sue materie:ꝑ difficulter corrũpit. Quarto ptz:qz exprimur terram lõgo tpe durare in igne anteꝙ corrũpatur: igitur ¶Quinto sic.principalit inter aquã ⁊ terrã:⁊ similiter inter aerẽ ⁊ ignẽ:est difficilior trãsit⁹ ꝙ inter elemẽta nõ simbolizãtia:igit. Antecedẽs pz:qz inter ista fit trãsitus p actõez hũiditatis ⁊ siccitatis precise:mõ talis trãsit⁹ est multo tardior ꝙ trãsit⁹ inter alias q̃litates cũ alie⁊multo fortiũ⁹ agũt. ¶Sexto sic. Mixta simbolizantia difficiliũ⁹ trãsmutãtur adinuicẽ ꝙ nõ simbolizãtia:igitur sit⁊ erit in elemẽtis. Añs ptz:qz vinũ cũ vino hz simbolũ:⁊ tñ vinũ in aliud vinũ nũq̃ trãsmutat. Et ꝟfirmat:qz trãsit⁹ fit rõne actõis:⁊ actio rõne dissimilitudinis:ꝑ cũ magis dissimilia sũt nõ habẽtia simbolũ inter illa erit maior actio:⁊ ꝓ ons facilior trãsit⁹ ¶Septimo sic:si sic seqret ꝙ inter ignẽ ⁊ ignẽ eẽt velocissim⁹ trãsit⁹:ons est falsuz:ex quo nũq̃ individuũ vni⁹ spẽi trãsmutat in individuũ eiusdem spẽi.ons tñ ptz:qz illa q̃ magis habẽt simbolũ facilius adinuicem trãseũt:sed ignis cũ igne cũ vtraq̃ q̃litate hz simbolũ igitur. ¶Octauo sic:inter habẽtia simbolũ ⁊ nõ habẽtia simbolũ fit eque cito trãsitus:igit. Antecedẽs ptz. qz in qua ꝓportione vnũ agens se hz ad vnũ passum: in simili se habẽt duo agentia ad duo passa:ergo simulis est ꝓportio agentiũ ad passa in habẽtibus simbolum ⁊ in nõ habẽtib⁹ simbolũ:⁊ ꝓ ons eque velox erit trãsit⁹. Minor ptz:qz in nõ habẽtibus simbolum due qualitates sunt actiue: ⁊ due passiue: ⁊ in habentib⁹ simbolũ vna est actiua:vna passiua.

In oppositũ est phũs in primo capi. secũdi tractat⁹ huius libri dicens ꝙ inter habẽtia simbolum est faciliorꝫ transitus ꝙ inter elemẽta nõ simbolizãtia ¶Pro solutione dubij est aduertendũ ꝙ illa elemẽta dicũtur habere simbolum in ꝓposito quoꝫ vnũ habet qualitatẽ eiusdẽ spẽi essentialis cuꝫ qualitate alteri⁹ Et similiter illa dicũtur nõ habere simbolũ quoꝫ vnuꝫ nõ hz qualitatẽ primã eiusdẽ spẽi essentialis cũ qualitate ꝓpria alteri⁹ elemẽti. Unde facilitas trãsit⁹ ꝓprie loquẽdo de facilitate põt sumi tribus modis. Unomõ ex parte potentie actiue siue resistiue. Alio mõ ex pte cõditionis qualitatũ primarũ. Tertio mõ ex cõditiõe qualitatũ scõarũ sicut sunt dẽsitas:raritas:mollicies: et dnricies. Ex pte essi potentie triplir. Unomõ ex parte actiue tñ nõ habẽdo respectũ ad resistentiaꝫ. Alio mõ ex pte potẽtie resistiue tñ nõ habendo respectum ad potentiã actiuã. ¶Tertio mõ ex pte vtriuslꝫ simul Et pte essi potẽtie actiue tñi ceteris paribus in nõ habentibus simbolũ est faciliorꝫ trãsitus ꝙ in habẽtibus simbolũ vt bene ꝓbat duo ꝓria argumẽta ante oppositum. Ex pte vero resistentie tñi in habentibus simbolum est faciliorꝫ trãsitus ꝙ in nõ habentib⁹ simbolũ ꝓ tanto ꝙ solũ vna qualitas resistit que cum hoc est parue resistentie sicut inter aerem ⁊ ignem: non tamẽ sic ẽ in ꝏbus simbolizãtib⁹:qz nõ est sic inter terrã ⁊ aquã ex quo qualitates ꝟm quas fit actio inter illa elementa sunt maxime resistẽtie:⁊ sic inter illa elemẽta ẽ difficiliorꝫ trãsit⁹ ꝙ inter aquã ⁊ ignẽ. Sed ex pte actiuitatis ⁊ resistentie simul ceteris paribꝰ in nõ habẽtibus simbolum ⁊ in habentib⁹ simbolũ est eque facilis trãsitus vt ptz per vltimã rõnẽ ante oppositũ. Ex pte vero cõditionis qualitatũ primarum sumit sic facilitas Nam in elemẽtis q̃ sic trãsmutãtur adinuicẽ ꝟm qualitates marie actiuas ⁊ mũme resistitiuas faciliorꝫ est trãsitus ꝙ in elemẽtis que trãsmutãtur adinuicem ꝟm q̃litates parũ actiuas ⁊ multũ resistitiuas ceteris paribꝰ vt ꝑ solã actionẽ ⁊ passionem caliditatis ⁊ frigiditat⁹ ceteris paribꝰ fit faciliorꝫ trãsitus ꝙ ꝑ actionem ⁊ passionem siccitatis ⁊ hũiditatis vt ꝓbat quintũ argumẽtum ante oppositũ. Ex quo ptz ꝙ fortitudo actõis q̃litatis actiue ⁊ debilitas resistẽtie multum velocitant transmutationem:⁊ sic natura debite ordinauit in medio elementa multũ adinuicẽ actiua:puta q̃ agũt rõne caliditatis ⁊ frigiditatis adinuicẽ:qz locꝰ medi⁹ est locus gñationis istoꝫ mixtoꝫ:q̃ generatio hz fieri ꝑ actionẽ:mõ talia elemẽta fortissime adinuicẽ agũt. Ex cõditione ꝛo q̃litatũ scõaꝫ sumit sic facilitas. Nam ĩter multũ rarũ ⁊ multũ densuz difficulter fit trãsitio:vt ptz per tertiũ argumentũ ante oppositũ:⁊ ꝑ scõam ꝓbationẽ maioris q̃rti argumẽti: ⁊ sic ptz ꝙ terra ⁊ ignis sunt adinuicẽ difficulter trãsmutabilia: sed elementa rara sunt facili⁹ adinuicẽ transmutabilia. De nullo tñ istoꝝ modoꝫ sumẽdi facilitatẽ trãsit⁹ loq̃tur hic p. ¶Alio mõ sumit facilitas trãsit⁹ ĩꝓpõe:ita ꝙ ille trãsitus dr faciloꝫ q̃ fit cũ vni⁹ q̃litatis ꝓte corruptõe:et ille est difficiliorꝫ q̃ fit cũ duaꝫ q̃litatũ ꝓmarũ corruptione:⁊ h dr ꝑ.satis innuere cũ dicit ꝙ facili⁹ est vnũ ꝙ duo corrũpere qõ tñ nõ est verum de facilitate tpis vt patuit ex dictis:cũ aliqñ ad vnũ corrũpẽdũ mai⁹ tẽp⁹ reqrit ꝙ ad corrũpendũ duo:tñ ,ppter paruã actiuitatem ⁊ magnã resistẽtiã:tñ ,ppter q̃litates scõas cuiusmodi sũt raritas:densitas:duricies:⁊ mollicies. Ad rõnes dubij ¶Ad duas ꝓias dr ꝙ ꝟcludũt ꝙ ex pte actiuitatis solũ est faciliorꝫ trãsit⁹ inter nõ habẽtia simbolum cũ in illis sit actiuitas vt duo:in alijs vero actiuitas vt vnũ. ¶Ad tertiã dr ꝙ ꝟcludit ꝙ inter elementa nõ simbolizãtia est faciliorꝫ trãsit⁹ ex pte q̃litatũ scõaꝫ ꝙ inter terrã ⁊ ignẽ. ¶Ad q̃rtam dr ꝙ ꝟcludit ꝙ ex pte resistẽtie ⁊ q̃litatũ scõarũ nõ est faciliorꝫ trãsit⁹ ĩter terram ⁊ ignẽ:ꝑ inter aquã ⁊ ignẽ. ¶Ad quintã dr ꝙ cõcludit ꝙ inter elemẽta nõ simbolizantia cuiusmodi est aqua ⁊ ignis est faciliorꝫ trãsit⁹ ex pte potentie actiue ꝙ inter terrã ⁊ aquã. ¶Ad sextã dr negãdo ons̃am: qz nõ est simile:quia mixta reqrunt organisatiões diuersas in materijs ⁊ diuersas dispões q̃ sunt difficiliores acq̃sitõis in materia ꝙ sunt dispões elemẽtoꝝ. Et ad ꝟfirmatõem dr ꝙ ꝟcludit ex pte potẽtie actĩe soluz esse faciliorez trãsitũ ĩter nõ simbolizãtia ꝙ simbolizãtia. ¶Ad septimã dr negãdo ons̃am:qz inter ignem et ignem nullus est trãsit⁹ cũ nõ sit ꝛtrarietas:mõ hic est sermo de habentibus simbolum ꝑ contrarietatem. ¶Ad octauã dr ꝙ cõcludit eque facilẽ esse translitũ ex parte actiuitatis ⁊ resistentie simul in nõ habentibus simbolum sicut in habentibus simbolum.

Ad rationes questionis. ¶Ad primã dr negãdo ꝟsequentiã:quia ibi arguitur a nõ amplo ad amplum cum distributione ampli ex pte minoris extremitatis. ¶Ad scõam dr ꝙ caliditas ignis remittitur ab hũiditate aeris per modũ sequele sic scz ꝙ aer ꝑ suam humiditatem remouet igni siccitatẽ:⁊ ad remotionez siccitatis sequit remissio caliditatis:ex quo siccitas ẽ qualitas multũ cõnaturalis ipsi caliditati summe sic ꝙ sine ea summa caliditas nõ põt naturaliter ꝟseruari. Et ad improbationez dr ꝙ lz humiditas nõ cõtrarietur caliditati perse:tamẽ bene ꝛtrariat sibi ꝑ accidẽs ex quo ꝛtrariat siccitati que est cõnaturalis ipsi caliditati. Aliter potest dici ꝙ caliditas ignis remittitur a forma substãtiali aeris. Nam in materia ignis causat

ab aere hūiditas ⁊ remouet forma substātialis ignis et postea introducit forma aeris ⁊ illa forma substātialis remittit caliditatez ex quo ipa determiat sibi caliditatem circa summū. Et lz forma substantialis aeris nō ptrariet formali summe caliditati: tamen sibi bene cōtrariat virtualiter ¶ Ad tertiā dr negādo añs: ⁊ ad pbationez ei⁹ dr negādo minorem: qz lz ignis pri⁹ introducat caliditatem cū leuitate: tñ ignis sine tpe notabili intermedio introducit siccitatez: ⁊ gnatur ignis et non aer. ¶ Ad confirmationē dr negando cōsam: ⁊ ad pbationem eius dr q introducta tanta caliditate sicut est in aere: ⁊ similiter raritate ⁊ leuitate in ea: tūc similiter est forma ignis. Et ad improbationē illi⁹ dicitur: q forma ignis pōt introduci in materia in qua est caliditas nō intensior q caliditas aeris tāta raritas. ita ⁊ intēsa leuitas cū siccitate: ⁊ cū dr q tunc ex igne nō posset generari aer: negat cōsequētia. Et ad pbationem ei⁹ dr negādo q forma ignis potest stare sub dispositionibus discōuenientibus ib⁹ q sunt dispones aeris. Caliditas ignis esset equalis caliditati aeris: raritas equalis ⁊ leuitas eque intensa sicut est leuitas aeris: motiua tamē ad altiorē locū ⁊ siccitas remissa nō sunt dispositiones magis discōuenientes: nec ita discōuenientes forme ignis sicut dispones fore aeris. In pposito eñ dr leuitas ignea que stat cum caliditate ⁊ siccitate: quando eñ ex aqua generat ignis forma aque potest manere in materia sub maiori raritate q est raritas aeris. Nō tñ potest stare sub intēsiori leuitate q est leuitas aeris: pōt tamen stare sub leuitate motiua ad altiorem locū: qz illa leuitas stat cū siccitate: ideo est ad altiorē locū motiua q leuitas aeris. Etiā forma substantialis ignis potest generari in materia cuz minori caliditate: iuncta tamen cum leuitate ⁊ siccitate ignea: q est caliditas aeris. Sepe tamen ptingit q in materia ex qua generatur ignis sit maior raritas q in aere: qz in illa materia dominatur caliditas ⁊ siccitas ad quas sequitur maior raritas. ¶ Ad quartā dr q ibi est forma aque. Et ad improbationem illius dicitur q forma aque bene potest introduci in materiam in qua non est perfecta frigiditas: sed imperfecta: iuncta tamen cum humiditate. ¶ Ad quintam dicitur negando antecedens. ⁊ ad primā pbationem dicitur q licz terra ⁊ ignis multum distent: tamen aliquādo applicant adinuicem: quia aliquādo hic inferius generat ignis et infra terra detinetur. ¶ Ad scdaz pbationē dicitur q trāsmutātur adinuicez successiue: ⁊ ad improbationē dr negando q per nullum tēpus ignis ⁊ terra manet simul: licet vnū eoz detinetur violente. Ignis eñ aliquādo inclusus infra terrā qui ibi est genitus ex exhalatōe calida ⁊ sicca que substātialiter est terra. Etiam exhalatio calida ⁊ sicca que substātialiter est terra aliquando eleuatur vsq ad suprēmā regionē aeris: ⁊ ibi ex ea generatur ignis. ¶ Ad tertiā pbationem dr q licet ignis ⁊ terra sint extrema fm locū: ⁊ si debeant adinuicem transmutari: opz q vnuz moueatur localiter vsq ad locum alterius: sed postq sunt adinuicē approximata: nō opz q si vnū ex alio debeat generari q pri⁹ generet aer: ⁊ sic inter ipa non est mediū quo ad trāsmutationē substātialē naturalē: sicut nec inter aliqua duo elemēta: licet sint extrema quo ad mutationē fm locū ⁊ inter ipsa est mediū fm locū. ¶ Ad quartā pbationem dr procedendo cōnaz: qz forma ignis stat sub maiori densitate q est densitas aeris. Alterius negat minor. ⁊ ad pbationē dr negādo cōnam: qz aer nō corrūpit ignē: qz nimis dēsat materiā ignis: lz qz humectat. Maior eñ dēsitas cū caliditate ⁊ siccitate ñ sūt dispositiones ita discōuenientes forme ignis: sicut raritas aeris cū caliditate ⁊ hūiditate. ¶ Ad sextā dr negādo añs: ⁊ ad pbatōem ei⁹ dr q p. voluit q qñ elemēta nō simbolizātia ambo corrūpunt: tūc ex eis gnatur vnuz tertiū. s. opositū: lz qñ vnū illoz vñat alteri: sic q sufficit corrūpere ipm: tūc vnū corrūpit aliud: ⁊ in sui naturā puertit. ¶ Ad septimā dr q nō est silr de trāsmutatione mixtoz elemētoz: qz mixta nō hūt iter se tātā: et ita fortē ptrarietatē sicut elemēta. Etiā mixta aliq determiat sibi certas organisatōes: dispones ⁊ figuras in materia: nō ex alio mixto cui ille dispones: organisationes: ⁊ figure nō pueniūt: ⁊ ex quo imediate fieri nō possūt: illa mixta nō pñt imediate gnari: ⁊ sic nō qōlibet mixtū ex quolz mixto generari pōt: sic est i elementis. ¶ Ad. viij. ptz solutio ex dictis in prio notabili circa opinionē p. ¶ Ad. ix. dr negādo cōnam: ⁊ ad pbationē dr q si elemētis appropriatis vnū fuerit notabiliter forti⁹ alio: tūc nō fieret mixtū ex eis: sed vnū corrūpet aliud: ⁊ si tñ vnū nō sufficeret corrūpe aliud ⁊ puerte re in sui naturā nec ecōtra: lz generās mediāte vno destruit aliō ⁊ ecōtra: tūc fit mixtū vel tertiū elementum ¶ Ad. x. dr q nō sūt ex toto eq̄lia in xtute: lz vnū excedit aliō i tñ q vnā ptē alteri⁹ pōt puertere in sui naturā: scōm q natura vlis disponit ⁊ ordinat. Spera enim vni⁹ eleméti. s. aque sub polis est fortior q spera aer. et sub eque noriali ecōtra. Et lz vnū elemētū sit maioris xtutis q aliud: nō tñ seqtur q corrūpet aliō ex toto: cū nō corrūpat nisi scōm exigētiā nature vlis.

Querit. Utrū ex q̄buscūq duob⁹ elementis nō hūtib⁹ simbolū posset tertiū gnari. ¶ Et arr prio q nō: qz ex plurib⁹ entib⁹ exñtib⁹ in actu nō pōt fieri vnū tertiū: lz oia duo elemēta sunt entia in actu existētia: g ex nullis duob⁹ q̄ sūt pōt fieri vnū tertiū. Maior pz p pmenta. in li. de substātia orbis. ¶ Scōo sic. oē qd generat: gnatur ex simili sibi: lz tertiū elemētū qd fieret ex illis duob⁹ nō gnareť ex sibi simili: igr ex duob⁹ nō gnatur tertiū. ¶ Tertio sic: ex elemētis hūtib⁹ simbolū nō pōt fieri vnū tertiū: g nec in nō hūtib⁹ simbolū. pña ptz qz elemēta simbolizātia sunt magis similia q nō simbolizātia: añs pz p p. in prio capi. scdi tractat⁹ hui⁹ libri. ¶ Quarto sic. ex igne ⁊ aqua non pōt gnari terra: ⁊ tñ illa nō hūt simbolū: igr. Maior ptz: qz ex illis nō pōt fieri terra nisi aqua ⁊ ignis pdēsantur: puta ignis ab aqua ⁊ aqua ab igne: mō istud nō est possibile qz ignis nō est nat⁹ pdēsare sed rarefacere. ¶ Quinto sic: si sic seqretur q tertiū elemētū gnareť: ⁊ tñ a nullo gnareť: cñs vr impossibile: igr ⁊ añs: pña ptz: quia si ex igne ⁊ aqua sic fieret terra: tunc illa terra vel fieret ab igne: vel ab aqua: vel vel a q̄litatib⁹ derelictis ab eis. Nō pmū: qz illa corrūpunť: ⁊ fore substātiales eorum pri⁹ desinūt esse in suis materijs: q ille materie vnāt: vt fora substātial' terre introducať. Nō fm: qz q̄litates nō pñt pducere subām cū agerēt vltra gradū ppium pat: ⁊ nō vr ab alio generari illa terra: g si ex illis generareť: a nullo gnareť. ¶ Sexto sic: si sic seqreť q idē respectu eiusd eet fortis ⁊ debilis: nobilis ⁊ ignobilius in actu ⁊ in potētia: cñs vr incōueniēs: igr ⁊ añs: pña ptz: qz ignis corrūpit aquaz: g est fortior ⁊ nobilior in actu respectu aque: pña ptz: qz agēs agit fm q est fortis ⁊ in actu respectu passi vt vult p. prio hm⁹: ⁊ etiā ignis corrūpitur ab aqua: g est debilior ⁊ ignobilior in potētia respectu aque. ¶ Septimo sic: igne ⁊ aqua approximatis vel vnū eoz ē fortis⁹ alio: ⁊ sic puertet aliō in sui naturā: vel neutrū eorū est fortis⁹ alio: ⁊ sic vl' nō agūt adinuicem: vel si agūt tūc nō generatur elemētū sed mixtū mediū: ⁊ p cōsequens ex eis nō generatur tertium elementū. ¶ Octauo sic. igne ⁊ aqua approximatis: si ignis corrūpat frigiditatem aque videtur q per modū sequele eius hūiditatē corrūpat: ⁊ p cōsequens

non generabitur aer. Si etiã aqua corrũpit caliditatẽ ignis videt ꝑ modũ ſeqle ꝙ corrũpet ſiccitatẽ eiuſdẽ et ſic nõ gñabit terra: ꝯſequẽtia pz: qz nõ generat aer ſine hũiditate: nec terra ſine ſiccitate. ¶ Nono ſic ex tribus elemẽtis nõ fit q̃rtũ: q̃ nec ex duob⁹ fit tertiũ: ꝓña ptz a ſili. añs ptz: qz nõ vr̃ quõ illa elemẽta pñt appꝛoximari adinuicem: ſic ꝙ ex eis fiat quartum.

In oppoſitũ eſt p. in ſcõ capi. buꝰ ſcõi tractat⁹ di. ꝙ ex igne et aq̃ erit terra: et aer remota caliditate ignis et hũiditate aq̃ fit terra: remota enim ſiccitate ignis et frigiditate aque fit aer. Pꝛo ſolutõe q̃ſtõis eſt

Sciendũ pꝛio ꝙ dupl'r põt itelligi ꝙ ex duobus elemẽtis tertiũ generet. Uno mõ ꝑ actões ꝓpꝛias ipſoꝝ: et hoc põt adhuc dupl'r intelligi. Unom⁹ ꝙ illa elemẽta ſe mutuo deſtruant: et ꝙ in illoꝝ materijs vnitis et ꝯtinuatis adinuicẽ foꝛa ſubſtãtialis tertij elemẽti ſpẽ diſtincti ab eis introducat ab ipſis formis elemẽtoꝝ: et iſte ſenſus eſt falſus: qz illa elemẽta nõ ſũt quãdo forma ſubſtãtialis tertij elemẽti introducit in ipſas materias q̃ pu⁹ ſtabãt ſub formis alioꝝ elemẽtoꝝ ex quo forme p̃cedẽtes pu⁹ abijciũtur ꝙ ſequẽtes introducũtur. Alio mõ põt itelligi ꝙ illa duo elemẽta cauſãt aliq̃s q̃litates ſiue ex eoꝝ mutua actõe derelinquunt aliq̃s q̃ occurrẽtib⁹ cauſis vlibus inſtrumẽtal'r cauſant vnã foꝛam ſubſtãtialẽ tertij elemẽti: et iſte ſenſus ẽ verus. Alio mõ põt itelligi ex duob⁹ elemẽtis generari vnũ tertiũ ꝟtute alteri⁹ agẽtis: et iſtomõ ex duob⁹ elemẽtis nõ hũtibus ſimbolũ ꝟtute alicui⁹ alteri⁹ agentis ab vtroq; elemẽto diſtincti põt gñari tertiũ elemẽtũ a duob⁹ pumis diſtinctũ. vt ex vno pedali aeris et vno pedali terre ignis põt gñari ignẽ. Silr ex trib⁹ elemẽtis virtute agẽtis a quolibz illoꝝ triũ diſtincti poteſt gñari vnũ elemẽtũ alteri⁹ ſpẽi ab illis trib⁹ vt ex vno pugillo terre: et ex vno pugillo aque: et ex vno pugillo aeris: põt gñari ignis ab igne cũ oĩb⁹ illis ꝛtrariatur et cõicat cũ ipſis i materia. Silr ex elemẽtis ſimbolũ habentib⁹ ꝟtute agẽtis ab eis ſpẽ diſtincti põt tertium gñari ſicut ignis et aere et aqua pt gñare ignẽ: lz tñ ex elemẽtis ſimbolizãtib⁹ actõe ꝓpꝛia ipſoꝝ nõ fit vnuz tertiũ elemẽtũ vt pz ex p. ꝓio ca. ſcõi tract⁹. Elemẽta eñ nõ ſimbolizãtia tripl'r adinuicẽ ꝯbinari poſſunt Uno mõ ꝙ vnũ eoꝝ excedat aliud in ambab⁹ q̃litatibus ſic ꝙ quo ad ãbas ei⁹ q̃litates eſt maioꝛis actiuitatis q̃ aliud fit ex illis vnũ tertiũ a quolibz eoꝝ ſpẽ diſtictum vt ſi ignis ſuparet aquã ſm caliditatẽ et ſiccitatem gñaret ignẽ et nõ elemẽtũ ſpẽ diſtictũ ab eis. Alio mõ poſſunt ꝯbinari adinuicẽ ſic ꝙ vnũ elemẽtũ excedat aliud i vna q̃litate et excedat ab alio in alia q̃litate ita ꝙ vnũ elemẽtũ ſm vnã q̃litatẽ ei⁹ eſt maioꝛis actiuitatis q̃ aliũ elemẽtũ ſm vnã q̃litatẽ ei⁹ eſt reſiſtẽtie: et tũc ex duob⁹ elemẽtis nõ ſimbolizãtib⁹ ꝟtute ꝓpꝛia bene fit vnuz tertiũ vt ſi ignis ſuparet aquã ſm caliditatez ei⁹ et aq̃ ſuparet ignẽ ſm hũiditatẽ ei⁹: tũc gñaret aer. Tertio mõ ꝙ vnũ ſupet aliud in vna q̃litate notabilr et in alia nec ſupet nec ſupet: aut ſi ſupet nõ tñ multũ: et iſtomõ vnũ elementũ ex alio ſpẽ diſtincto ab eo põt generare vnũ tertium ab vtroq; diſtinctũ vt terra poteſt generare aquã ex aere: licet tamen ille idẽ aer nõ poſſet generare aquã ex terra: prima ps patet aucto. p. in libro metheoꝛoꝝ in capitulo de generatõe fontiũ: fontes eñ generãtur ꝑ trãſmutationem aeris in aquã. Scõa pars ptz: qz aer nõ dominatur ſupꝛa terram in aliqua qualitate notabiliter. Iſtis notatis ſit

Concluſio reſpõſiua ad q̃ſitũ. Ex duob⁹ elementis nõ habẽtib⁹ ſimbolũ actõe ꝓpꝛia ipſoꝝ põt generari tertiũ ab vtroq; ſpẽ diſtinctũ. Pz qz illa duo elemẽta in ambab⁹ q̃litatib⁹ ꝛtrariant et vnũ põt ab alio vnã q̃litatẽ remouere alia remanẽte et ecõtra: et tũc eſt diſpõ ꝓuenies tertij elemẽti ab vtroq; illoꝝ ſpẽ diſtincti

Dubitatur. Utrũ aer põt generare ignez ex terra. Et vr̃ ꝙ nõ: qz ſeqꝛet ꝙ aer introduceret maioꝛẽ caliditatẽ et raritatẽ q̃ ipemet hz: ꝯñs ẽ falſũ: q̃ et añs cõſequẽtia pz: qz agẽs nõ agit in materiã dẽſioꝛẽ maioꝛẽ caliditatẽ et raritatẽ quã hz: ꝯſequẽtia ptz: qz generaret raritatẽ caliditatẽ et leuitatẽ ignis: mõ iſta ſũt intẽſioꝛa q̃ caliditas rantas et leuitas aeris. ¶ Scõo ſic. poſtq̃ aer ꝓduxit in terra tãtaz caliditatẽ q̃taz ipſemet hz tota frigiditas terre eſt corrupta: q̃ nulla caliditas põt ab aere poſt itroduci: ꝯſequẽtia pz: qz non itroducẽt caliditas niſi frigiditas corrũpatur: antecedens pz: qz alias aer nõ poſſet ſic generare aerẽ ex terra niſi ꝑ itroductõem tãte caliditat⁹ q̃tã ipe aer hz: et ſic ſeqꝛetur corruptio toti⁹ frigiditatis terre. ¶ In oppoſitũ arr: qz aer quo ad caliditatẽ ei⁹ põt excedere terrã et nõ quo ad ſiccitatẽ: q̃ põt corrũpe frigiditatẽ terre et dimittere ſiccitatẽ ei⁹: ſed tãta caliditate in materiã terre itroducta q̃tã hz aer eſt ꝓuenies diſpõ ignis: igr̃. ¶ Ad dubiuz vr̃ ꝙ aer põt generare ignẽ ex terra: ptz ꝑ rõnẽ poſt oppoſitũ. Et ad primã rõnẽ ante oppoſitũ vr̃ negãdo ꝯñam: et ad ꝓbatõez ei⁹ vr̃ ꝙ aer nõ introducit in materia terre intẽſioꝛẽ caliditatem q̃ ipſemet hz: licet introducat caliditatẽ magis calefacientẽ ꝓpter denſitatem materie: et illa caliditate itroducta ſtãte ſiccitate q̃ fuit in terra itroducitur forma ſubſtãtialis ignis et illa vlteri⁹ intẽdit caliditatem. Et tiã aer cauſabatur in terra leuitas nõ itenſioꝛ q̃ ſua: ſz bene ad altioꝛem locũ motia cũ illa erat leuitaſ ignea ex quo cõſequitur caliditatez et ſiccitatẽ. ¶ Ad ſcõam vr̃ ꝓcedendo ꝙ ab aere itroducta tãta caliditate i materiã terre quantã hz aer. nulla p'us introducitur ab aere: ſed introducitur a forma ſubſtãtiali ignis q̃ reducit ſe ad diſpões ſibi ꝓuenientes.

Ad rationes queſtionis Ad primã vr̃ ꝙ licz ex p'urib⁹ exiſtentib⁹ in actu foꝛaliter nõ fit vnũ tertiũ ipſis manentib⁹: tamen illis corruptis bene fit vnũ tertiũ. ¶ Ad ſcõam vr̃ ꝙ lz illud qõ generatur a generante vniuoco generatur a ſibi ſimili: nõ tamen illõ qõ generatur a generãte equiuoco. ¶ Ad tertiã vr̃ negãdo cõſequentiã: et ad ꝓbatõem ei⁹ vr̃ ꝙ licet ſimilitudo faciat aliq̃d vt fiat facilioꝛ trãſit⁹ de vno in aliud tamen nihil facit vt ex vno et alio generetur vnũ tertiũ. ¶ Ad quartã vr̃ negãdo antecedẽs: et ad ꝓbatõem ei⁹ vr̃ ꝙ ignis ꝓdenſatur ab aqua ad tantã denſitatem ſicut eſt in aqua: et tũc foꝛa terre poſt remotionẽ formarũ ſubſtãtialiũ introducitur: et vlteri⁹ ſe reducit ad diſpoſitõez ꝓuenientẽ. ¶ Ad quintã vr̃ negãdo ꝓñam: qz illud generatur a q̃litatib⁹ derelictis et ab agẽte vl tã q̃ a generãte ꝓpꝛie dicto et generatur a formis ſubſtãtialib⁹ elementoꝝ ipꝛopꝛie ſcõm ſenſum primus dictus Et ad ꝓbatõem illi⁹ quãdo vr̃ ꝙ nõ generatur a caliditẽ. Dr̃ ꝙ nõ ꝓducitur ab illa tanq̃ ab agente principali: ſed tanq̃ ab agente inſtrumentali. ¶ Ad ſertã vr̃ ꝙ ß eſt ſm diuerſas q̃litates. ¶ Ad ſeptimã vr̃ ꝙ vnũ illoꝝ eſt fortius ſm vnã q̃litatem et aliud ſcõm aliam. ¶ Ad octauã vr̃ ꝙ ignis remouendo frigiditatẽ aque nõ corrũpit hũiditatez eius ex quo magis nata eſt ſtare cũ frigiditate q̃ cũ caliditate: ſed potiꝰ ecõtra. Silr quando aqua corrumpit caliditatem ignis non corrũpit ſiccitatem eius cum ſiccitas magis nata eſt ſtare cum frigiditate q̃ cum caliditate. ¶ Ad nonã vr̃ negãdo conſequentiã: qz nõ eſt ſimile ex quo illa tria non habent tantã ꝛtrarietatem adinuicem ſicut duo ex quo q̃libet eoꝝ cum aliquo eoꝝ ſimbolizat.

Tertius tractat⁹ vnū capitulū habet: in quo agitur de generatione mixtorum.

De generatione mixtorū. Prima cōclo

Concl'o prīa. ꝺ Necesse est elemēta cōicare in materia: ptz. Tum prīo qz ipa sunt adinuicē trāsmutabilia: igitur ⁊ in materia cōicātia. Tum scō: qz alias nō posset fieri mixtū ex eis: nisi sicut ex lapidibus ⁊ laterib⁹ fit domus per iuxtapositionem: ⁊ ideo Empedocles qui posuit elementa non trāsmutari ad inuicem: dicit generationem mixti soluz fieri per iuxtapositionē.

Concl'o scōa. Scōa cōclusio. mixtum generatur ex elementis qualitatib⁹ elementorū non remanentibus scōm suas excellentias: ⁊ ipsis reductis ad aliquod mediuz Patet hec cōclusio: qz si in generatione mixti manerēt qualitates elementorū manerent etiā ipsa elementa: ⁊ sic non esset generatio simpliciter. Si etiā non remaneret aliq̄ qualitas media: maneret solum materia: ⁊ sic iterum non esset generatio simpliciter.

Corrolariū cōtinens cām diuersitat⁹ mixtorum. Ex istis patz quare diuersa sunt mixta. Hoc enī est: qz q̄litates elementorz ad diuersa media reduci possunt: que quidē media non ꝓsistūt in ꝺuisibili: sed aliquā habent latitudinez et scōm tantam mediorū diuersitatem: diuersificantur mixta specie.

Cōcl'o tertia q mixtū pfectū ꝓponitur ex q̄ttuor elementis. Tertia cōclusio. ad cuiuslibet mixti perfecti: existentis circa mediū mundi: generationē cōcurrūt quattuor elementa. Ptz prīo inductiue: qz locatum ꝺz participare naturā loci: sed mixta locant vel infra vel supra terrā: igitur pticipāt naturam terre. Similiter pticipāt naturā aque qz opz mixta esse ꝓtinuata ⁊ terminata: sz sicut fine humido diu cōtinuari non pōt. igit pticipāt naturā aque. Sed terre ⁊ aque contrariant aer ⁊ ignis. Cum igitur generatio mixti sit ex ꝰrijs: seq̄tur q ad gñatiōez mixti cōcurrūt quattuor elementa.

Ex eisdez res sunt ⁊ nutriū tur. Probatur secūdo: quia ex eisdem res sunt ⁊ nutriūtur: sz mixtū non nutritur ex vno simplici elemēto: nec ex duobus solū. sed ex oīb⁹ cōmixtis: igitur ad gñationem mixti cōcurrunt quattuor elementa. Minor ptz: qz plāte nō nutriūtur ex vno elemento: sed Mortalani miscēt p nutrimēto plātarū fimū cum aqua: ergo mixta nō nutriūt ex vno solo elemēto: sz ex pluribus qz plura elemēta in sui naturā quertūt ratōe forme: sicut ignis videtur maxime nutriri ex eo q est maxime actiuitatis: ⁊ plura sibi apposita in sui naturam cōuertit.

De elementis autem. Iste est tertius tractatus huius libri in quo determinat de generatōe mixtorū ex elementis. et ꝓtinet duo capi. In prīo assignat modū generatōis mixtorū ex elementis. In scōo ostēdit q oīa mixta pfecta sunt ꝓposita ex q̄ttuor elementis scōm ibi oīa mixta corpa. Premittit q talez suppōnem q in elementis est materia cōis hoc est cōicāt in materia: ⁊ ipa sunt adiuicez trāsmutabilia. Unde ista duo ꝓsequenter se habent cōicare in materia et posse trāsmutari adinuicez. T. Quicūq; enī.

Concl'o prīa. Hic p. subdit q istā suppōnem negātes nō possunt saluare generationē mixtorū nisi sicut ex lapidib⁹ ⁊ laterib⁹ fit domus p ꝓgregatōem ⁊ iuxtapositionē mō talis trāsmutatio nō est generatio simplr. Cōcedentes tñ illā suppositionē debēt vlteri⁹ inqrere p quē modū mixtū sit generabile ex elementis. T. Illis aūt.

Concl'o scōa. Hic p. scōo subdit q illi loquūtur vt Empedocles. s. q nō generatur mixtū nisi p iuxtapositionē sicut q̄n fit domꝰ ligna et lapides sibijnuicē iuxtaponūtur sic etiā scōm istos mixtū generaret p iuxtapositionē illarū partiū. T. Simlr aūt.

Questio Hic p. declarat modū generatōis mixtorum mouens talem questionē: quō apuod oēs ponentes elemēta cōicare in materia fit ex elementis mixtū qz si elemēta manerent: tūc nō vr nisi quedā ꝓgregatō et nō generatio simplr. Si xo nō manēt sed corrūpuntur: tūc nō vr remanere nisi materia: ⁊ sic nihil generatur q̄ō sit hoc aliquid in actu. T. Qua ꝓpter.

Solutio. Hic phūs soluit q̄stionē motā: ⁊ prīo ꝺat modū generationis mixtorū ex elementis ꝺi. q q̄litates naturales sūt remissibiles: ⁊ sic ex elementis nō fit mixtū ipsis elementis remanentib⁹ scm suas q̄litates excellentes: sz ꝺebent reduci ad aliq̄ mediū: ⁊ tūc elementa corrumpūtur: ⁊ fōa substātialis mixti introducit. T. Secūdū xo.

Causa diuersitatis mixtorum. Hic p. assignat cām diuersitatis diuersorum mixtorū: qz q̄litates extreme ad diuersa media reduci possunt: ita q ex mutua actōe q̄litatū primarū diuerse q̄litates medie cāri possunt vt si calidū sit ꝺupluz aut triplū ad frigidū scm hoc alie ꝓportiones medie causari possunt. Et subdit p. q nō opz ꝓportionē q̄litatum ad mediū in vna spē mixti esse pūctualez: ita q qualitas media q̄ derelinq̄tur ex mutua actiōe elementorū nō plus ꝓueniat in vna q̄litate ꝓria in vno indiuiduo alicui⁹ spēi q̄nā i alio cū stat q̄litatē mediā vni⁹ indiui dui magis cōuenire cū qualitate vni⁹ elemēti q̄ cum qualitate alteri⁹: ⁊ ecōtra in alio indiuiduo.

Conclusio. q mixtū pfectū cōponit ex q̄ttuor elemēt. Omnia mixta corpora. Istud est secūdū capitulū huius tractatus in quo p. intendit ꝓbare istaz cōclusionez q ad cuiuslibet mixti perfecti (circa mediū mūdi existentis) generatōem cōcurrunt quattuor elementa: ꝓbat p. primo de terra: qz omne locatū in alio quo naturaliter pticipat naturā illi⁹ loci: sed sic est de mixtis pfectis: qz sunt locata naturaliter in terra vel circa terrā: q̄ participāt naturā terra. T. Natura aūt

Hic p. ostendit q in mixto sit aqua: qz opz esse mixta termiata firma ⁊ ꝓtinuata: sed terra nō pōt bene cōtinuari ⁊ terminari sine hūiditate ex quo ipa est sicca ⁊ nō sufficit hūiditas aeris ꝓpter subtilitatez ei⁹: igit requiritur humiditas aquea: ⁊ p ꝓsequens requiritur aqua. T. Aer aūt ⁊ ignis.

Ex eisdez res sunt ⁊ nutriūtur Hic p. ostēdit q ad generationem mixti pfecti cōcurrūt aer ⁊ ignis: qz generatio mixti pfecti ꝺebet esse ex ꝓtrarijs elementis: sz ele menta ꝓtraria aque ⁊ terre sunt ignis ⁊ aer. q ad generationē mixti cū terra ⁊ aqua req̄runtur ignis et aer.

T. Testificari aūt. Hic p. ꝓbat suā cōclusionem p quoddaz signum quod est tale. Ex eisdem res sunt et nutriuntur: sed res non nutriuntur ex vno simplici elemento nec ex ꝺuobus. sed ex omnibus adinuicem

cõmixtis:nam licz aliqua vt plãte videãtur nutriri ex vno simplici elemẽto nõ tñ hoc est verũ: sed plurib⁹ nutriunt:t iõ rustici q̃ tentãt irrigare ortos miscẽt simũ habũdãter cũ aqua t cũ aliquo alio. Unde:ista ꝓpõ ex eisdẽ res sunt t nutriũtur sic intelligit:similia ꝯcurrũt ad ꝓductõem rei in esse vel formalr vel equivalenter sicut cõcurrũt ad nutritionẽ rei forãliter vel eq̃lenter:t sicut illa q̃ ꝯcurrũt ad ꝓductõem rei forãliter vl virtualiter puta q̃ttuor elemẽta manẽt x̃tualr in ꝓducto:sic etiã illa ex q̃bus illa nutriũtur manent virtualiter in nutrito. T. Añ aũt manifestũ. ¶ Hic p. infert vnũ corrolariũ qđ est tale q ignis magis videt nutriri q̃ aliqđ aliud elemẽtũ:lz tñ nõ ꝓprie nutriat: qz illud qđ nutrit:nutrit rõne forẽ t nutrimẽtũ efficit ibi materia ei⁹. Et qz ignis est elemẽtũ maxie actiuitatis:nõ põt ꝯbustibilia sibi apposita in suã naturã ꝙuertere:ideo dicim⁹ ignẽ nutriri ex cõbustibilibus.

Queritur Utrũ ad generatõem mixti existẽtis circa mediũ mũdi cõcurrãt quattuor elementa. Et arr q nõ:qz aliqua sunt mixta in ꝓfundo maris:t ad illoz gñationẽ nõ cõcurrũt elemẽta supioza:igr. Maioz ptz:qz ibi nõ põt ꝯcurrere ignis cũ ab aqua corrũpat. ¶ Scõo sic.aliqua sunt mixta grauioza ipsa terra:ḡ ad eoz gñationẽ ꝯcurrũt q̃ttuor elemẽta:ꝓba ptz: quia si ad illoz gñationẽ ꝯcurrerẽt elemẽta supioza:tunc illa mixta ꝓticiparẽt de natura eoz:t ꝓ ꝓns non essent ita grauia sicut terra. Añs ptz de plũbo vel auro. ¶ Tertio sic:ad gñationẽ auri nõ cõcurrit aqua:igit. Añs ptz q:aurũ lõgo tpe durat in igne qđ non posset esse si ad eius gñationẽ ꝯcurrerz aqua cũ tũc ꝓticiparet naturã aque. ¶ Quarto sic.aliqua sunt mixta genita ifra terram vbi nullus ignis ꝯcurrit:añs ptz de aĩalib⁹ infra terrã genitis. ¶ Quinto sic.facili⁹ est gñare tantã caliditatem quãta sufficit ad esse aĩalis:q̃ tantã q̃ta reqritur ad esse ignis:ḡ ꝓpter gñationes aĩalis nõ oportet hic inferi⁹ ignẽ ꝯcurrere:ꝓba ptz:qz qđ ꝓ mĩ⁹ põt fieri:nõ dz poni fieri ꝓ mai⁹. ¶ Sexto sic.non mĩ⁹ põt mixtũ gñari ex vno elemẽto q̃ ex q̃ttuor:igr. Añs ptz: qz in mixto nihil manet de substãtia elemẽtoz nisi materia:sed vni⁹ elemẽti materia põt esse tanta sicut q̃ttuor elemẽtoz materia:igitur.

In oppositũ videtur esse phũs in primo capitulo tertij tractatus. Prio solutione questionis.

Sciendũ est q in ista questione supponitur ex dictis q elementa nõ manẽt formaliter in mixto sz solũ manẽt virtualiter siue manet aliquid qđ est simile virtutis cũ ipis elemẽtis ex quo sequit q mixtũ nõ dz ꝓprie dici ꝯpositũ ex elemẽtis cũ ipa non sint forãliter in eo:sed est ex eis ꝯpositus x̃tualiter siue ex aliquo qđ hz virtutẽ simile cũ ipis elemẽtis. Uel prio tanto mixtũ dr̃ ꝯponi ex elemẽtis:qz ad gñationẽ ei⁹ concurrũt elemẽta actualr vel virtualr. Ulteri⁹ supponit q mixtũ ex vno solo elemẽto actõe ꝓpria ei⁹ nõ potest generari:qz illud nõ corrũpit seipm qđ tamẽ opz fieri si actione ꝓpria mixtũ ex eo generat. Nec etiã generatur solũ ex duobus elemẽtis actõe ꝓpria ipoz:qz vel illa elemẽta essent eque fortia:t sic non corrũpent se mutuo:vel vnũ est fortiꝰ alio fm ambas q̃litates:t sic corrũperet aliud t in suã naturam illud ꝯuerteret. Uel fm vnã q̃litatẽ excedit fm aliã excedit:t sic ex eis fit vnũ tertiũ elemẽtũ vel vnũ excedit aliud fm vnã q̃litatem. Nõ aũt excedit nec exceditur fm aliã notabiliter. et sic excedens generat ex excesso vnũ elementum ab vtroq; spẽ distinctũ. Nec etiã ex trib⁹ elemẽtis nõ concurrente agẽte extrinseco disponẽte materiã põt fieri mixtũ:qz q̃litercũq; disponerẽtur duo habebũt symbolum in q̃litate actiua:t sic supabũt tertiũ t in eoz naturã ipm ꝙuertẽt:t ꝓ ꝓns nõ gñabit mixtũ. Põt tamẽ mixtũ ex vno elemẽto vel duob⁹ solũ vel trib⁹ p actionem alteri⁹ agẽtis ꝓduci x̃tute eñ celi ex sola terra substãtialiter t actualiter ꝯcurrẽte põt gñari mixtũ cũ nõ sit defect⁹ in materia nec in dispõnib⁹ cũ a celo illa materia põt sufficiẽter dispoi ad introductionẽ forẽ mixti. Si tñ mixtũ p actionẽ ꝓpriã elemẽtoz debeat ex elemẽtis fieri sine aliquo agẽte extrinseco eoz materias disponẽte opz ꝯcurrere q̃ttuor elemẽta cũ vnuz nõ sufficit:nec solũ duo nec solũ tria vt pr⁹ dictuz est: ergo si ex elemẽtis ꝓpria actione ipsoz mixtũ debeat gñari opz ꝯcurrere q̃ttuor elemẽta. Istis notatis sit

Conclusio responsiua ad q̃situ ad generationem mixti pfecti circa mediũ mũdi existẽtis ꝯcurrunt quattuor elementa formaliter vel x̃tualiter. Isti⁹ cõclusionis ꝓbatio ptz ex expõne textus.

Dubitatur vtrũ q̃litates prime sint principia actiua principalia in gñatione mixti ex elemẽtis ꝯcurrentia. ¶ Et arr q sic:qz illa sunt principia actiua principalia mixti quib⁹ positis ponit generatio mixti t quibus nõ positis nõ ponit:sed q̃ttuor q̃litates ꝓprie sunt hmõi:igitur. ¶ Scõo sic.illa sunt principia actiua ĩ generatione mixti p q̃ elemẽta agũt t patiunt adinuicez sed quattuor q̃litates prime sunt hmõi:igr. Maioz pz qz illa sunt principia actiua corruptionis elementoz: ergo t gñationis mixtoz:ꝓba ptz: qz cadẽ suut principia corruptiua elemẽtoz t gñatiua mixtoz. ¶ Tertio illa sunt principia actiua principalia elemẽtoz fm quoz ꝓportionẽ alia t alia gñantur alia t alia mixta: sed q̃litates prime sunt hmõi:igr. Maioz ptz: qz supposita idẽtitate materie diuersitas effectuũ ꝙuenit ꝓpter diuersitatẽ agentium:vt dicit cõmen. viij. metha. ¶ Quarto sic.in libro de sensu t sensato dicẽ p. q ignis nõ agit inq̃tũ ignis:sed inq̃tũ calid⁹:ḡ videt velle q caliditas est cã principalis actõis ignis:igit. ¶ Quinto sic.ad duplationẽ q̃litatis seq̃tur duplatio effectus ergo caliditas est cã principalis:ꝓba ptz:qz hoc videt esse cã principalis ad cui⁹ duplationẽ duplat effectus Añs pz:qz si ignis cũ caliditate ꝓducat effectũ cũ dupla caliditate ꝓducet duplũ effectũ. ¶ Sexto sic.illud est magis principale ad cui⁹ variationẽ variat effect⁹ et nõ illud ad cui⁹ variationẽ nõ variat: sed ad variationẽ q̃litatũ primarũ variatur effectus t nõ ad variationẽ formarũ elemẽtoz:igitur ꝛc. Minoz ptz:qz si caliditas ignis variaret sic q nõ ꝯcurreret ad effectũ variaretur effectus:si tñ forma substãtialis variet nõ variabitur effect⁹ vt si summa caliditas in ferro poneretur eque bene caliditatẽ ꝓduceret sicut in igne. ¶ In oppositũ arr.nullũ accidẽs est cã principalis substãtie cũ cã principalis equiuoca semp est pfectior suo effectu:sed q̃litates prime sunt accidẽtia:igr nõ sunt cause principales mixtoz q̃ sunt substãtie. ¶ Prio solutione dubij est aduertendũ q duplices sunt cause agẽtes quedã sunt essentialiter subordinate: t quedã sunt accidentaliter subordinate. Cause essentialiter subordinate dicũtur quaz posterior dependet quo ad esse t quo ad agere a priori sic q ipsa nõ põt esse nec agere priori nõ agente:t sic oẽs cause alie a deo subordinãtur essentialiter deo. Inter tñ alias causas a deo nulla dicitur simpliciter esse subordinata alteri cũ vna põt esse sine alia t ecõtra:lz fm Arist. t scõm cursuz nature positum oẽs cause inferiores alie a celo materiales subordinãtur celo cum fm Arist. prima cã que est deꝰ nõ posset agere cum infinito agente nisi celũ coageret: b tamen simpliciter falsum est t huius oppositus fide tenemus:põt eñ deus nulla scõa causa ꝯcurrente agere

¶ Que cause essentialr t que accidẽtalr ordinate.

Etiam potest agere mediãte causa inferiori nõ cõcurrente celo vel alia causa superiori. Cause vero accidentaliter subordinate dicũtur quarũ posterior nõ dependet in esse ꝛ fieri a priori vt pater ꝛ filius. Causarũ efficientiũ quedã sunt principales sicut ille qui dirigũt alias in agẽdo vt faber respectu mallei. Prima enim causa que deus est: est agens principale simpliciter ex quo dirigit oĩa alia ꝛ a nullo dirigitur. Alie sunt cause instrumẽtales sicut sunt ille q̃ dirigũtur a principali vt malleus respectu fabri. Omnes eĩ cause scõe respectu prie dicũtur instrumẽtales licꝫ aliq̃e dicantur principales in ordine ad posteriores. ¶ Istis suppositis dr ad dubiũ q̃ qualitates prime nõ sunt principia actiua principalia generatõis mixti ex elemẽtis: sꝫ solum sunt instrumẽtalia. ¶ Prima ps ptz: qr ipse nihil ꝓducũt nisi ratõe agentiũ superiorũ a quibus dependunt in esse ꝛ agere. Etiã non sunt nobiliora vel eque nobilia sicut mixta: igitur nõ sunt agẽtia principalia. ¶ Scõa pars ptz: qr mediãtibus qualitatibus primis tanq̃ mediãtibus instrumẽtis materiã disponẽtibus prime cause ꝓducunt formã mixti in materiã: igr secũda pars vera. Aĩs ptz: qr nunq̃ scõm cursum nature a causis principalibus ꝓducũtur forme mixtorum nisi materie disponãtur per qualitates primas. Etiam si cause prime nõ agerẽt: qualitates prime nullo modo agerent. Forme eĩ elementorũ pure accidẽtaliter cõcurrunt ad generatõem mixti cum mixta frequẽter generãtur formis elementorũ nõ cõcurrẽtibus substãtialiter. Etiam forme elementorũ q̃n substãtialiter cõcurrunt ad mixti generationẽ nullo mõ intendũt formam mixti generare: sꝫ intendũt generare sibi similia. ¶ Et ad primã rõnem dubij dr negãdo maiorẽ. Nam posita voluntate efficaci artificis posito instrumẽto ꝛ posita materia ponitur actio ꝛ remoto instrumento remouet actio: ꝛ tamen ꝓpter hoc instrumentum non est causa principalis. ¶ Ad scõam dicitur q̃ bñ concludit q̃ sũt agentia instrumentalia. ¶ Ad tertiam dicitur q̃ bene concludit q̃ sunt agentia principalia vel instrumentalia. ¶ Ad quartaꝫ dicitur q̃ phũs nihil aliud vult nisi q̃ ignis calefacit cum caliditate ꝛ non sine caliditate. ¶ Ad quintã dr negãdo ĩam: qr frequenter cõtingit q̃ ad duplationẽ instrumenti duplatur effectus. ¶ Ad sextã dr negãdo maiorẽ: qr vt in pluribus ad variationem instrumenti variatur effectus.

Ad rationes questionis Ad primã dr q̃ licꝫ ad talem generationem non concurrant elementa superiora formaliter: tamen bene virtualiter cum aliq̃d concurrit quod supplet vicem eorum. ¶ Ad scõam dicitur q̃ licet aliqua mixta sint grauiora terra indisposita siue a corporibus superioribus alterata: tamẽ nulla mixta sunt grauiora terra existente in sua naturali dispositione: ꝛ sic adhuc illa mixta ꝓueniunt cum elementis superioribus. ¶ Ad tertiam dicitur negando aĩs: ꝛ ad probationem eius dicitur q̃ aurũ ita diu durat in igne ꝓpter cõpactionẽ materie auri ꝛ vniformẽ eius mixtionẽ. Etiam forma substãtialis auri est maioris resistentie q̃ ignis est actiuitatis. ¶ Ad quartã dicitur q̃ ibi concurrit ignis virtualiter. ¶ Ad quintam dicitur similiter. ¶ Ad sextam dr concedẽdo q̃ minus mixtũ põt generari ex vno elemento actualiter ꝛ formaliter cõcurrente q̃ ex pluribus ab aliquo alio agente principali cõcurrente: si tamen debeat mixtum fieri ab elementis actionibus ꝓprijs ipsorum: tunc opꝫ q̃ omnia concurrant substantialiter: nec ꝓpter hoc q̃ vnũ elementũ sufficiat ad generationem mixti cõcurrente agẽte principali vicendũ est q̃ alia elemẽta sint superflua: qr alia sunt ad decorem vniuersi.

¶ Quart⁹ tractat⁹ vnũ capl̃m bꝫ: quo agit de causis ꝓpetuitat⁹ gñatõnũ ꝛ corruptõnũ

q Elia ꝟo sũt q̃dã gñabilia ꝛ corruptibilia. Jõ dicẽdũ est: quot ꝛ q̃ sũt prĩcipia gñationũ ꝛ corruptionũ: facile eĩ in singulari aspiciem⁹: cũ de vlĩb⁹ dixerimus. ¶ Pro quo sit prĩa ꝟcl̃o. Tria sũt prĩcipia gñationũ ꝛ corruptõnũ. ſ. materia: forma et efficiẽs: pbat. Tũ prĩo: qr tot sũt prĩcipia gñationũ ꝛ corruptionũ: quot reꝑiunt ĩ ꝓpetuo mot⁹: sꝫ tria ĩueniunt prĩcipia in ꝓpetuo mot⁹. vnũ vt materia: alterũ vt forma: ꝛ tertiũ vt efficiẽs: cũ duo nõ sufficiãt ad gñationes: igr etiã tria sũt prĩcipia gñatõis ꝛ corruptõnis. Ptz scõo: qr cũ entiũ aliq̃ sint de necessitate: vt de⁹. Alia vero põt esse ꝛ nõ eẽ: vt gñabilia ꝛ corruptibilia: opꝫ q̃ in trãsmutatõe illoꝝ de nõ eẽ ad esse fit aliq̃d deferẽs: puta materia: igr materia est prĩcipiũ gñatõis: ꝛ silr forma. Tũ prĩo: qr est illud gr̃a cui⁹ aliq̃d fit. Tũ scõo: qr ꝓ aduẽtũ forme mutat nomẽ ꝛ diffinitio substãtie: igr ipa est cã gñatõis. Et ꝓter illas opꝫ ponere cãm agentẽ: quã antiq̃ sõmauerũt sed nõ ꝓfecte ĩtellexerũt. Nam platonici posuerũt ꝓ cã agẽte ydeas: quarũ filitudies natura ꝓticular⁹ ꝓticipabat: ꝛ ꝓticipatões illarũ dicebãt fieri gñatões. Alij ꝟo puta democrit⁹ ꝛ leucipp⁹ posuerũt corpa idiuisibilia q̃ se mouẽt ꝙgregãdo ꝛ segregãdo eẽ causam agentẽ gñatõis. Sꝫ hec opiniones sunt falſe vt postea videbiꝫ. Ponẽda sũt igr tria prĩcipia gñationũ ꝛ corruptõnũ. ſ. materia: forma: ꝛ efficiẽs. ¶ Scõa ꝟcl̃o: ad gñationem nõ sufficiũt materia ꝛ ydea cõis: ptz. Tũ prĩo: qr tũc sp eẽt gñatio: ex quo matia ꝛ ydea semp eodẽmõ se baberẽt. Ptz scõo: qr in artificialib⁹ ꝓter materiã ꝛ formã reqrĩt efficiens: vt ꝓter sanitatẽ ꝛ corꝓ⁹ reqrĩt medicus igr ꝛ in naturalib⁹ reqrũtur materia: ꝛ forma: et efficiẽs. ¶ Tertia ꝟcl̃o. licꝫ Democrit⁹ ꝛ Leucipp⁹ rõnabili⁹ loquãtur q̃ Plato. tamẽ materia nõ est cã agẽs sicut ipi ponũt. Ptz. Tum prĩo: qr forme est agere: ꝛ materie pati: igr materia nõ est cã agens. Ptz scõo: qr in artificialib⁹ ꝓter materiã ponit agẽs: igitur et in naturalib⁹. Ptz tertio: qr isti dimittunt formam: q̃ est prĩcipalis cã: simlr celuꝫ ꝛ alia agentia superiora: ꝛ ita codẽ modo opinantur ac si attribuerẽt actionẽ agẽtis instrumẽto. puta ſerre: cũ agẽtia ista ꝓticularia peius se

Facili⁹ singularia i ſpicia⁹ q̃ de vlĩb⁹ ꝓ⁹ acci. primus. Concl̃o prĩa.

Cãm efficiẽtes oẽs antiq̃ formãt dicit aũt nullus.

Concl̃o scõa.

Concl̃o tertia Materie ẽpa ti et mouere: mouere aũt ꝛ facere alteꝝ potentie.

Ignis sine ce lo dicẽs⁹ agit q̃ organũ sit tificis lunear tifice.

Conclo ⁊ta. babeāt sine celo q̄ instrumēta sine pricipali agēte. ¶Quarta cōclo. elemēta suis virtutibus actiuis ⁊ passiuis nō sufficiūt ad gnatōes ⁊ corruptōes istoꝝ iferioꝝ sicut aliqui antiquoꝝ dixerūt. Ptz. Tū prio. qz agentia mota nō sufficiūt ad gnatōes ⁊ corruptōes: sed opz ponere agētia ipassibilia: elemēta ät sunt agētia mota: igf ipa nō sufficiūt ad gnationes ⁊ corruptōes. Tū scdo: qz ī artificialibus actio nō attribuit principalr instrumēto sz pter serrā opz ponere serrātē: igf etiā ī naturalib⁹ pter elemēta opz ponere alia agentia supioza. ¶Quīta ꝯclusio. mot⁹ celi ē cā gnatōis ⁊ corruptōis in istis iferioꝝ. ptz. Tum prio: qz p motū celi applicātur agētia suis passis: puta sol ⁊ alia astra q̄ sunt cause gnatōis ⁊ corruptōis. Ptz scdo: qz pmuz in vnoquoq; gne est cā alioꝝ: isz mot⁹ celi ē primus motuū: igf est cā gnatōis ⁊ corruptōis Ptz tertio: qz rōnabilius est id qd sp est: esse cām gnationū ⁊ corruptionū q̄ ecōtra. Cum ergo mot⁹ celi semp sit rōnabil⁹ est ipm esse causam gnationū ⁊ corruptionū: q̄ econtra. ¶Sexta cōclo: ad saluādū ppetuitatē gnationū ⁊ corruptionū: pter motū celi diurnuz opz ponere motum solis in obliquo circulo. Probat sic. qz idē eodēmō se bns sp natū est facere idē: isz mot⁹ celi sp eodēmō se bz: ergo si solū esset mot⁹ celi sp fierēt gnatōes: ⁊ nūq̄ corruptōes. Cū ergo ꝯtrarioꝝ effectuū cōtrarie sint cause: ad saluādas gnatōes ⁊ corruptōes: opz ponere motū solis in obliquo circulo: p quē sol aliqū accedit ad nos: ⁊ tūc ē cā gnatōis: aliqū ño recedit a nobis: ⁊ tūc est cā corruptōis ¶Ex ista ꝯclusione sequūtur tria corelaria. Primū est: q̄ tps gnationis est eāle tpi corruptōis: qz tēpus gnationis est accessus solis ad nos: ⁊ tēp⁹ corruptionis recessus solis a nobis: mō recessus eālis est accessui. ¶Sciēdū est tm: q̄ oia generabilia ⁊ corruptibilia sunt terminata ī suis durationibus. Tum: qz alias tempus generationis nō esset equale tēpori corruptōis. Tum: qz generabilia ⁊ corruptibilia reducūtur ad motū celestē seunduz determiatas reuolutiōes: licet aliqua illoꝝ scdm plures: et alia scdm pauciores: ppter quod non oīa eodem modo mensurant. ¶Et si dicat aliquis q̄ aliqua longo tempore generant que breui tpe corrūpunt. dr̄ q̄ hoc non est ex parte corporis celestis: sed ratione aliquaꝝ causarū particulariū. ¶Septima ꝯclusio ē aliqua est causa finalis ppetuitatis gnatōis et corruptionis: ptz: qz natura facit de possibilibus qd melius est. Sed melꝰ est ista gnabilia manere q̄ nō manere: sed nō possunt manere sub idētitate numerali: ideo natura ppetuādo gnatōes ⁊ corruptōes facit illa manere sub esse specifico: ⁊ ideo merito gnatiōes et corruptōes fiunt in circuitu: ita q̄ aliquā do ex terra ⁊ aqua fit aer ⁊ igis: puta sole accedēte ad nos. aliqū ño ecōtra: puta sole recedēte a nobis. Et hec ppetuitas ⁊ ꝓtinuitas mot⁹ puenit ex ppetuitate primi motoris ⁊ primi mobilis. ¶Sed circa p̄cedētia queritur prio: vtrū oia gnabilia eodēmō gnabuntur: ad hoc dr̄: q̄ aliqua de necessitate erunt et generabuntur: vt sol oriet̄ cras. Alia ve ro nō de necessitate erūt neq; generabūtur: vt q̄ sortes ibit ad forum. ¶Scdo queritur vtrū illud qd gnatur pr⁹: de necessitate inferat posteri⁹: dr̄ q̄ sic: vbi prioꝝ posito necesse est posterius esse: sicut in essentialr ordinatis: illud qd est prius necessario infert posterius: sed nō in illis in quib⁹ nō est necessariū prioꝝ posito posteri⁹ esse. ¶Tertio queritꝝ an gnationes ppetuanꝝ scdm circulum: ita q̄ fiat regressus ad idem in spē: an scdm rectū: ita q̄ nunq̄ fiat regressus ad idē specie. Ad hoc dr̄ primo: q̄ gnationes non ppetuantur scdm rectū. ptz: qz vel generabilia differētia spē sūt finita: ⁊ tūc eoꝝ gnationes nō erunt ppetue: vel sunt infinita: ⁊ hoc nō: qz in essentialiter ordinatis et differentib⁹ spē daf̄ primum a quo oīa alia dependēt: modo in infinitis nullū est primum. ¶Scdo dr̄ q̄ ppetue sunt gnatōes ⁊ corruptiōes scdm circulum. Ptz. Tum: qz in illis nō est ppetuitas scdm rectū: ergo est ppetuitas scdm circulum: ita q̄ gnanꝝ idiuidua eiusdē spēi: inter q̄ nō ē ordo essētialis. Item prim⁹ motoꝝ ppetuo mouet celū: ⁊ infinities planete ad nos accedūt et recedūt: igf possunt ppetuare gnatōes et corrptōes scdm circulū. ¶Quarto queritꝝ an idem in nūero possit reduci. dr̄ q̄ non: sed bene idez in spē. ¶Quinto queritur. an oīa gnabilia eodemmō reuertātur. Ad hoc dr̄ q̄ aliqua eadē nūero redibunt: sic̄ sol qui hodie occidit crastina die idem nūero oriet̄: alia vero solū redibunt eadē in spē: vt in gnationibus ⁊ corruptiombus. ¶Et hec de secundo libro de gnatione ⁊ corruptione.

Conclo septia

¶ Natura de possibilibus facit qd melius est.

¶ Melius est esse q̄ nō esse

Generatiōes ⁊ corruptōes perpetuantur scm circulum.

Corruptū idē nūero redire non potest.

Facili⁹ singularia inspiciemus q̄ ꝺ vlibus prius accipimus.

Quedam vero sunt. ¶Iste est quartus tractatus hui⁹ libri in quo p.determiat de causis gnationis ⁊ corruptōis ⁊ ptinuitate eorūdē: ⁊ ptinet tria capitula ptes videbūtur in ꝓcessu. In prio ca.p. ostēdit que ⁊ quot sunt' vles cause gnationū ⁊ corruptionum dicēs prio sic: cū sint q̄dā gnabilia ⁊ corruptibilia quorū gnatio ꝓsistit circa locū mediū dicēdum est q̄ ⁊ quot sunt principia gnationū ⁊ corruptionū: corruptibiliuz et gnabiliū: ⁊ postq̄ de istis ꝓsideratuz est scōm rōnes gnāles facili⁹ erit ꝓsiderandū scōm rōnes spāles. T. Sunt aūt nūero eq̄lia. ¶Hic p.dicit q̄ tot sunt principia siue genera principioꝝ gnabiliū ⁊ corruptibiliuꝫ quot sunt principia ppetue motoꝝ: sed in ppetue motis triū generū principia ꝓcurrūt: q̄ etiā ad gnationez et corruptionē: cum nō sufficiūt duorum generū principia vt dictū est prius: sunt igitur triū generū principia. Ex isto textu aliqui volūt elicere q̄ in celo est materia ex quo dicit p.in p̄senti passu q̄ in ppetuo motis cōcurrit vnū q̄ est materia. Ad hoc dicendū q̄ p.in p posito capit hoc genus materia: ⁊ hoc genus forma: ⁊ hoc genus agēs large. Materia eñ ꝑ omni illo quod est subiectū trāsmutatiōis siue illud sit ps essentialis siue non. Et formā ꝑ omni illo q̄ ꝑ motū acquirit vel ꝓ re ꝓpter motū taliter se habēte. Et agens ꝑ oñi mutante aliud siue localiter siue alio mō. T. Materia quidā. ¶Hic p.subiūgit q̄ ex quo sunt quedā de necessitate vt sempiterna puta deus: ⁊ alia sunt nō ex necessitate: ⁊ inter illa hec quidē impossibile ē esse ⁊ hec possibile est esse ⁊ possibile est nō esse sicut sunt gnabilia ⁊ corruptibilia: ideo in talibus opz esse principium quod est susceptiuū trāsmutationū taliū q̄ trāsmutatur a de non esse tali ad esse tale q̄ vocatur materia. Ex isto textu videt̄ p.ꝓbare q̄ ad gnationē corruptibilium cōcurrit materia: q̄ in trāsmutatione de nō esse tali ad esse tale opz q̄ sit aliquid deferēs trāsmutationem hoc aūt est materia: igitur cuius ꝓbatio magis clare patet ex prio phisicoꝝ. T. Et aūt q̄ grā cuius ¶Hic p.ostēdit q̄ forma est causa generationis ⁊ corruptionis dupliciter. Primo: q̄ illud cui⁹ gratia aliq̄d fit est causa generationis: sed forma est huiusmodi cū sit finis ⁊ terminus gnationis: igitur. T. Et forma species. ¶Scōo sic. illud ꝓpter cuius aduentum ⁊ recessum mutatur nomen ⁊ diffinitio substantie est principiū substātiale in gnatione: sed forma est huiusmodi igitur. T. Oportet autem ⁊ tertiū. ¶Hic p.vult ostēdere q̄ ꝓter causam materialē ⁊ formalē oportet eē tertiam causam scz causam agentem quā senes antiqui somniauerunt hoc est debiliter intellexerūt: null⁹ tamen dixit eam: licet quidam vt platonici posuerunt causas agentes ideas quarū similitudies materia deberet participare cum dicebant generationē fieri per participationem similitudinis hmōi ydearū. Alij vero sicut Democritus ⁊ Leucippus dixerūt materiam esse causam agentē. Nam corpora indiuisibilia ex quibus alia substātialiter cōponebātur dicebāt moueri se congregādo vel segregādo: ⁊ sic causabāt generationē et corruptionē. T. Neutrū aūt bene dictū. ¶Hic p.improbat istas opiniones ponēdo talē ꝯclusionē. s.q̄ ad generationē nō sufficit materia cū idea. Quā ꝓbat p. duab⁹ rōnib⁹. ¶Prima est: q̄ si ad gnationē sufficeret materia ⁊ idea nō videret̄ ratio quare nō semp eēt generatio ex quo idea ⁊ materia semp eodēmō se habet.

Causam efficientē oēs antiq̄ sōniāt dicit aūt null⁹.

Conclo ꝓria ꝓtra platonē.

T. Amplius antē in quibusdā. ¶Scōa ratio est: sicut est in artificialibus ita est in naturalibus: sed in artificialibus ꝓter materiam ⁊ formā requiritur efficiens, vt ꝓter sanitatem ⁊ corꝓ requritur medicus sanans: ergo in naturalibus ꝓter materiā ⁊ formā requiritur efficiciens. Unde si Plato per ideas intellexit formas non existentes in mente prime cause siue q̄ non sunt prime cause nec sunt in singularibus nec fuerunt singularia nec sunt in intellectu non est tenendus: sed si ꝑ ideam intelligit primā causam repꝛesentantem omnes res ita q̄ sunt plures idee rerū. i. idea plurium ponendo illam cōstructionem intransitiuam loco transitiue sic. ¶Plato est tenendus cum hoc si de tenemus q̄ prima causa est omnium aliorum causa: et q̄ ipsa non agente nulla aliarū agit: ⁊ etiaz iste due sufficiunt ad producendum rem naturalē cum sufficiunt ad producendum aliam partē rei naturalis: nō tamen sic sufficiunt q̄ post transmutationem non requirātur plures res ad hoc q̄ res naturalis composita ex partibus essentialiter ⁊ specifice distinctis cōseruetur in esse. T. Si autem materiam. ¶Hic p.ponit vnam conclusionem contra aliam opinionem que talis est: q̄ materia nō est causa actiua principalis: licet illi qui hoc ponunt naturaliꝰ loquantur q̄ plato. ¶Probat p.duabus rationib⁹. Prima est: materie est pati ⁊ forme est agere: ergo materia non est causa mouens siue agens. T. Manifestum eñ in bijs. ¶Scōa ratio in artificialibus ꝓter materiam oportet ponere aliud agens: ergo similiter in naturalibus. Unde isti dimittebant causam principalem scz formam cuius est agere: ⁊ similiter dimittebāt agentia vniuersalia scz corpora celestia ⁊ attribuebāt materie potentiam actiuā tanq̄ principali agenti cum tamen ipsa non cōcurrebat nisi tanq̄ subiectum transmutationis ⁊ dispositiones tanq̄ instrumēta. T. Oñ eñ innatum est. ¶Hic phūs recitat tertiam opinionem antiquorum dicentiū q̄ elementa per suas virtutes actiuas ⁊ passiuas sunt cause principales generationum ⁊ corruptionū. ¶Cōtra hanc opinionē ponit talem cōclusionem q̄ elementa suis virtutibus actiuis ⁊ passiuis nō sufficiunt ad generationem istoꝝ inferioꝝ. pbat p.duabus rōnib⁹ Quarum prima est: q̄ elemēta sunt agentia passiua ⁊ mouētia mota: sed talia nō sufficiūt cū oporteat agentia esse priora ꝑpassibilia: ⁊ mouētia ꝛmobilia cuiusmodi sunt corpora celestia ⁊ prima causa. T. Amplius vere. ¶Scōa ratio est. sicut est in artificialibus ita est in naturalibus: sed in artificialibus nulli instrumento attribuitur actio tanq̄ principali agenti: cum ꝓter serram opz ponere serrantē eo q̄ serra nō diuidit nisi mota a serrante: ergo etiam in naturalibus actiones non debent attribui istis inferioribus tanq̄ agentib⁹ principalibus ⁊ sufficientibus: ⁊ per consequens elementa per suas virtutes non sunt agentia sufficientia ad generationes istoꝝ inferiorum. Et subdit' p. q̄ ignis ⁊ alia agentia particularia deterius ꝙse habēt sine celo ad agendū q̄ organa siue instrumenta artificialia sine arte eo q̄ elemēta ⁊ agētia particularia dependent quo ad esse ⁊ operari a celo ⁊ a prima causa. Instrumenta vero artificialia non dependent quo ad esse ab artifice.

Conclo ij. cōtra alios antiquos.

¶Materie ē pati ⁊ mouere: mouere autē ⁊ facere alterī potētie.

Conclo tertia contra alios.

Ignis sine celo deterius agit q̄ organū artificis sine artifice.

Nobis autem vniuersaliter. ¶Istud ē scōm capitulum huius tractatus in quo p. postq̄ determiauit de causis in vniuersali scz de forma ⁊ materia: hic consequēter determinat ꝓpetuitatem generabiliuꝫ et corruptibiliū ex pte cause agentis: ⁊ prio ostendit motū celi esse causam generationis ⁊ corruptionis ponēs talē ꝯclonē. Mot⁹ celi est causa gnatōis ⁊ corruptionis in istis inferioribus. Ans ptz: q̄ per motuz celi applicatur generās passo: ergo mot⁹ celi est causa generatōis in istis inferioib⁹: ans ptz: q̄ ꝑ motū celi adducūt nobis sol ⁊ alia astra q̄ sūt cāe gnatōis i istis iferioꝝ. T. Silē aūt. ¶Scōo ꝓbat sic. mot⁹ celi est

Conclo prima.

ꝑm⁹ motuũ vt vult ẽ octauo phisico. mõ ꝑmũ ĩ quolibz gñe ẽ cã aliorũ ⁊ per ꝓns motus celi ẽ cã gñationis et corruptionis in istis inferioribꝰ. T. Multũ ei. ¶ Secũda ratio ẽ. rõnabiliꝰ ẽ q ens sit cã nõ entis q ecõtra: puta illud qõ est sp est cã illius q alĩ est ⁊ alĩ nõ ẽ q ecõtra: g motus celi q sp est rõnabiliꝰ dz poni cã gñationũ aliorũ q ecõtra. T. Añ aũt suppositũ. ¶ Hic ponit secũdã ꝓclusionẽ q talis est q ad saluandũ ꝓpetuitatẽ gñationũ ⁊ corruptionũ in istis inferioribꝰ ꝑ ter motum celi requirit motus solis factus ĩ obliquo circulo. Pro cuiꝰ ꝓbatione p. supponit duo. Primũ q idem silr se habẽs ad suũ passum semp natũ est facere idem vel simile ceteris similibus permanentibus. Secũdũ q ꝓtrariorũ ꝓtrarie sunt cause. Istis suppositis probat p. q ꝑter motum ꝑmũ opz q sit alius motus: sic q idem similiter se habens sp natum est facere idẽ: sz motus diurnus qui est primus sp est idẽ ⁊ silr se hñs: quo ad ista inferiora: g natum est facere idem: ⁊ p ꝓns si non esset alius motus a motu diurno qui ẽ primus oporteret vel sp generationẽ esse el sp corruptionez esse: ⁊ non contingeret ambo esse simul. Similiter cõtrariorũ ꝓtrarie sunt cause: igitur ꝑter primum motuꝫ est ponendus alius motus: sed q ille motus sit motꝰ solis factus in obliquo circulo. pz: qr ille motus ẽ cõtinuus diuersimode se habens in ordine ad nos: cum sol aliquãdo accedit ad nos: tunc talis motus est causa generationis. ⁊ alĩ recedit a nobis per talẽ motum et tunc talis motus ẽ cã corruptionis. T. In equali vero distãtia. ¶ Hic p. infert duo corelaria. Primũ q tempus generationis est equale tempi corruptionis. pz: qr tps generationis est tps accessus solis ad nos: ⁊ tps corruptionis: est tempus recessus solis a nobis sz tempus accessus solis ad nos est eq̃le tpi recessꝰ solis a nobis: ergo tps generationis est eq̃le tpi corruptionis. Secũdũ corelariũ est q generabilia ⁊ corruptibilia sũt naturaliter terminata in suis durationibꝰ quia aliter tps gñationis nõ esset equale tpi corruptionis quod ẽ ꝓtra primũ corelariũ. Etiam generabilia ⁊ corruptibilia reducũtur ad motus celestes: sed nõ reducũtur ad ꝓpetuũ motũ celestẽ tanq̃ ad causã. ꝓpaz ergo reducũtur ad certas ⁊ determinatas reuolutões Et subdit p. q nõ oĩa eadẽ periodo mẽsurant: sz aliq̃ longiori ⁊ aliqua breuiori vt aliq̃ periodo vnius diei: aliq̃ vero periodo vnius anni ⁊c. ¶ Sed diceret aliq̃s: q multoꝫ gñationes sunt tarde ⁊ corruptiones citio res: ⁊ sic illorũ tps generationis est magnum: ⁊ corruptionis est breue. Ad hoc respõdet p. q hoc non ꝓuenit ex parte corporis celestis: sed ꝓuenit ex ꝓfusione aliarum causarum ꝓcurrentiũ: puta ex meliori vel peiori dispositione materie. T. Semper aũt. ¶ Hic p. oñdit perpetuitatẽ generationis ⁊ corruptionis ex parte finis sic natura facit de possibilibus id qõ melius est si non sit impedita sed melius est esse q nõ ee: ergo inferiora ex quo nõ possunt perpetuari sub idẽtitate numerali saluantur per cõtinuas gñationes ⁊ corruptões sub idẽtitate specifica. T. Huius enĩ. ¶ Hic p. infert vnũ corelariũ quod est tale q rationabiliter istoꝝ inferiorũ generationes ⁊ corruptiones fiunt in circuitu hoc est ad modũ circulatiõis: sic q in vno tpe ex aqua fit aer vel ignis. ⁊ alio tempe illa ꝙuertũtur in aquã. Unde sole recedẽte a nobis ꝙuertuntur elemẽta supiora in inferiora: sed sole accedente ad nos ꝙuertũtur elementa inferiora in superiora. Ex his patet q continuitas et perpetuitas motꝰ ꝓuenit ex ꝓtinuitate ⁊ immobilitate primi mobilis: vna cum ꝓtinuitate ⁊ ꝓpetuitate primi mouentis.

Conclusio. ij.

Idẽ ingẽtũ idẽ genitum ẽ facere idẽ.

Contrariorũ contrarie sũt cause.

Motus celi ⁊ solis in zodia co sunt cãe ꝓpetuitatis generationũ ⁊ corruptionũ

Dies est ordo et tps ⁊ vita mẽsurãtur certa periodo

Natura de possibilibus facit q melius est. Melius ẽ esse q non esse.

Gñationes et corruptiones ꝓpetuãtur ex circulum.

Quoniam autem necesse. ¶ Istud est tertiũ capitulum huius tractatus in quo p. ostendit quomodo generationes ⁊ corruptiones sunt perpetue: mouẽdo quinq̃ questiones. Quarum prima est. Utrum oĩa generabilia de necessitate generabuntur: vel aliq̃ ⁊ aliqua non. Hanc questionem soluit p. dicẽs: q aliq̃ de necessitate generabunt ⁊ aliqua non: quia sicut est de fore et non fore: ita est de generari ⁊ non generari ĩ futuro: ex quo esse est terminus generatiõis: sed multa generabilia necesse est fore: vt q sol oriatur cras: ⁊ alia possunt non fore: vt q sortes ibit ad forum. T. Utrum aũt oĩa. ¶ Hic p. mouet secundã questionez q̃ talis est. an in ipsis generatis illud quod ẽ priꝰ de necessitate inferat illud quod posteriꝰ. Ad hoc rñdit p. premittendo talẽ suppositionem. In essentialiter subordinatis si posterius est ꝑius est vel fuit. Hoc supposito dicit p. q in eis in quibus necessarium est posterius euenire posito ꝑiore in esse: ex esse ꝑioris infert esse posterioris: vbi tamen ꝑiori posito non de necessitate sequitur posterius nõ valz: sed ecõtra posito posteriori ponitur ꝑius sine quo posterius non potest esse. T. Igitur alicuius. ¶ Tertia questio. an generationes perpetuantur ꝼm rectum vel ꝼm circulũ. ¶ Un de generationes perpetuari ꝼm rectum dicuntur: quãdo non reuertitur eadem forma in materia ꝼm numerum vel ꝼm speciem. ¶ Et dicuntur perpetuari ꝼm circulum quãdo supposita perpetuitate motus celi ĩ eodem reuertitur eadem forma ꝼm speciez. ¶ Hanc questionẽ soluit p. per duas conclusiones: quaꝝ prima est q nõ est necessariũ generatiões perpetuari ꝼm rectuz et hoc quo ad idẽtitatẽ specificam. probat p. sic: qr generabilia vel essent finita vel infinita: sed nullũ istorũ est dicendum: igitur. Minor patet primo q non sũt infinita: quia in per se ordinatis siue in his que sunt diuersa ꝼm speciem est dare aliquod primum a quo alia dependent: sed in infinitis non est dare primum: ergo diuersa ꝼm speciem non sunt infinita: ⁊ per ꝓns non ẽ ꝓcessus in infinitum in generationibus ꝼm rectum Sed q non sunt finita probat sic p. qr si generabilia essent finita: tunc non esset necesse procedere ĩ infinitum in gñatione ꝼm rectũ. Etiam sequeret q sp essent illa q̃ non sp erunt. ꝓns est falsuz: igitur ⁊ añs. ꝓña pz: qr ex quo essent perpetue generatiões nõ sp essent et tũ sp essent eo q sunt finita. ⁊ finita aliqñ essent ptrãsita: ⁊ tunc non essent gñatiões. Ex dictis infert p. q gñalibus existentibus finitis nõ ẽ necesse eẽ gñatões infinitas ꝼm rectũ: qr gñationes eoꝝ non sp essent: g nõ ẽ necesse in illis eẽ gñationes ĩfinitas ꝼm rectum.

Questio ꝑma

Questio scõa

Questio. iij.

Conclusio. i

T. Si g̃ alicuiꝰ. ¶ Hic p. ponit secũdã ꝓclonẽ que talis est q ꝓpetue sunt gñationes ⁊ corruptiões ꝼm circulum in p se ordinatis: in q̃bus ex ꝑiori seq̃tur posteriꝰ et ecõtra. pz: qr ꝓpetue sũt gñationes vt ostẽsum est: et nõ ꝼm ꝓcessũ rectũ: g̃ ꝼm circulũ. Et ex quo iter indiuidua eiusdẽ spẽi nõ ẽ ordo essentialis sic q vnũ infert aliud: sine q ab eẽ vnius seq̃tur eẽ alterius: ⁊ econtra: sz inter spẽs ⁊ idiuidua diuersaꝝ spẽrũ solet assignari ordo eẽntialis: nõ in idiuiduis eiusdẽ spẽi posset fieri ꝓcessus in infinitũ: supposita ꝓpetuitate mundi sed nõ ꝼm spẽm. T. In circuitu igr. ¶ Hic p. assignat cãm ꝓpter quã gñatiões ⁊ corruptões sũt ꝓpetue dicẽs q ꝓpter ꝓpetuitatẽ motꝰ celi: ⁊ ꝓpter ꝓpetuitatez et ĩmobilitatẽ ꝑmi motoris ꝓpetuãtur gñatões ⁊ corruptiones. Añ p hoc q ꝑm⁹ motor ꝓpetue mouet celũ et infinities planete ad nos accedũt ⁊ postea recedũt ꝓpetuãtur gñatiões ⁊ corruptões. T. Quare igit. ¶ Hic philosophus mouet quartam q̃stionẽ que talis est. Añ idem corruptum in numero potest reproduci: Ad hoc dicit philosophus q non reproducit vnũ ⁊ iõ in numero: sed benevnum et idem in specie. Tex

Conclusio. iij.

Questio. iij.

Corruptum iõ numero redire non põt.

Questio.ḡnta

tus.Pncipiū sūt. ¶ Quīta q̄stio ĕ vtrū oīa gñabilia eadē reuertāt. Ad hoc dicit q nō: q aliq̄ eaꝝ nūero reuertunt: sicut sol ⁊ ceteri planete q̄ mouētur ab oriēte in occidēs: ⁊ idē nūero redeūt ad oriēs. Silr corruptibilia q̄ mouētur motu locali eadē i numero redeūt. De isto tamē reditu nō ē hic sermo ꝓncipaliꝫ: sz ō reditu illoꝝ q̄ fit p gñatiōes ⁊ in illo nō redeūt eadē nūero: sed eadē i spē vt dictū ē i rnsione ad q̄rtā q̄stionē. Ex isto

Quoꝝ subña

tertu elicit ista autoritas: quoꝝ subña

deperit nō re

deūt eaꝝ nūe

ro.

deperit: nō redeūt eadē i nūero. Et hec de expositione textus.

Queritur vtrū oē viuēs habeat determinataz

periodū sue duratiōis. Et vr q nō: q si sic: tūc vita nō posset pl̄ogari. oīs apud medicos reputat falsū: igit et añs. ¶ Secūdo sic. si sic tunc eēt dare maximū tps p qō viuēs posset durare. oīs ē falsū: igit ⁊ añs. Minoꝛ pz: q tē eēt dare vltimū istās eē rei pmanētis: ex quo inultimo istāti periodi eēt viuū ⁊ nō vltra. ¶ Tertio sic q̄diu viuēs viuit adhuc posset diutius vinere. igit non determinatā periodū hz sue durationis. añs ptz: q in instāti termināte illud tps potētia ꝓseruās viuēs invita ē maioꝛ i ꝓseruādo q̄ corrūpētia sūt in corrūpēdo: ⁊ p oīs corrūpētia nō subito corrūpēt vitā ei⁹. ¶ Quarto sic. vita hoīs pōt ppetuari: igit. añs pz: q pssibile ē per artē medicine ⁊ astronomie humidū radicale tātū restaurari: sicut p actionē calozis naturalr destruit siue ꝓsumitur: exquo cognoscēs ꝓplexionē hoīs ⁊ incōmoda q̄ sibi p influxū astroꝝ ptingere pñt. pōt ptinue ipz pseruare ⁊ pxtutes humefactōis humidū radicale tā tū restaurare: q̄tū p calozē naturalē ꝓsumit: ḡ possibile ĕvitā hoīs ppetuari. ¶ Quīto sic. hō pōt i se ita putrū humidū, pducere sicut erat humidū ex quo gñabat ergo pōt humidū radicale restaurari: ad hoc q̄ sp̄ duraz ¶ Sexto sic. si sic hoc eēt a celo: sed hoc nō vr: igr. Minoꝛ pz: q diuersa viuētia fm spēm simul gñant sub ea dē ꝓstellatiōe: que tū hūt diuersas duratōes vite: ḡ periodus duratiōis nō ē a celo. ¶ In oppositū ē p. i scōo ca. q̄rti tracta. buiꝰ secūdi. Pro solutiōe questionis ē.

Sciēdū q̄ i ꝓposito periodus ē tps determinatū fm reuolutōes celi mīmū: vltra qō res nō pōt eē naturaliter. Vñ cā corruptiōis rei ē ꝓtrarietas: q̄ oīs corruptio ꝓpe dicta Cq̄ est subñe p se exītis) est p alterationē: ⁊ alteratio ĕ rōe q̄litatū ꝓtrariaꝝ: ḡ ꝓtrarietas ē cā corruptionis. Ex quo pz q oīs subña determinās sibi q̄litatē hūtē ꝓtrariū aliq̄n corrūpet. ¶ Scōo pz: q oīs subña hz actualr vel xtualr ꝓtrariū q̄litatibus ad sui ꝓseruationē req̄sitis. ¶ Tertiomō pz q̄ substātia nullomō hñs ꝓtrariū ē corruptibilis nec ad hoc q̄ lōgo tpe pmaneat in eē req̄rit aliquā xtutē intrinsecā resistitiuā corrūpēti: sed sufficit sola pūtia ꝓseruātis ipam: ⁊ ideo in talibus si aliq̄d diutiꝰ duraꝛ: non pter hoc ē maioris xtutis intrīsece. ¶ Alterꝰ pz: q nulla alteratio subñe q̄ ē ad corruptionē ē a pncipio intrīseco. Ptz pmo de simplici elemēto: q illud nō pōt alterare seviolēte: cū nō habeat i se q̄litates ꝓtrarias. De mixto etiā pz: q nihil agit de perse ad corruptōez sui: ḡ nullū tale alterat alteratione corruptiua ab intrinseco. Aliq̄ tñ mixta de paccīs ab intrīseco alterātur alteratiōe corruptiua: cūvnū agit in aliud: puta calor naturalis i humidū radicale. ¶ Alterꝰ pz: q q̄to aliquid munꝰ hz de ꝓtrario: tanto ē maioris vnratiōis ceteris paribꝰ: cū ꝓtrarietas sit cā corruptiōis vt ꝑus dictū est. Exquo pz q homogenea ceteris paribꝰ diutiꝰ pñt manere q̄ etherogenea: exquo nunꝰ hūt de cōtrario. Homogenea enī solū ab extrinseco corrūpuntur. Etherogenea vero ⁊ ab intrinseco ⁊ ab extrinseco.

Sciēdū scōo q̄ cause permanētie siue durationis rez corruptibiliū sūt multe cause. ¶ Pria ē hō

geneitas siue simulitudo ptiū quo ad disp̄ones rei ex pte eē rei req̄sitas: q̄ hōgeneū nō corrūpit ab intrīseco: sz solū ab extrīsecovt iā dictū est. ¶ Secūda cā est: quenietia loci: ita q̄ cōtinēs nō sit multū ꝓtrariū ꝓtentoꝛ ⁊ ideo aliqua diutiꝰ durāt i vno loco q̄ i alio: exquo vnus locus ē magis quenies q̄ aliꝰ. ¶ Tertia cā ē bona mixtio humidi cū calido ⁊ cū sicco terrestri: cū ad illaz mixtionē seq̄tur bona disp̄o i materia ad introductionē forme ⁊ cōseruationē req̄sita. ¶ Quarta cā ē. difficultas diuisibilitatis ⁊ fortitudo resistētie: per q̄ ei q̄ res fortiter relistit suo corrūpenti pseruat a corrupto ne. ¶ Quīta cā ē latitudo ꝓplexiōis siue ꝓportionis q̄litatū ꝓmarū: cū qua fōra pōt manere: eo q̄ q̄to fōra sub maioꝛ latitudine ꝓportionis q̄litatū prima: siue disp̄onū i materia ex pte ei⁹ req̄sita: ꝑ tstare: tāto res diutiꝰ ꝑt pmanere. Sūt āt aliq̄ corpoꝛa mixta q̄ sibi determinat aliquā ꝓportionē a q̄ lōge distare pñt: ⁊ alia sūt q̄ determinat sibi ꝓportionē a q̄ nō pñt lōge distare: ⁊ illa q̄ sub maioꝛi latitudīe stare pñt sunt maioris durationis ceteris paribus: q̄ illa que sub parua latitudine stare possunt.

Sciendū tertio q̄ nō ē dādū maximū tps vltra qō hō ꝑt naturalr viuere: q̄ quocūq; tpe dato vltra qō hō ꝑt viuere ē dare maius vltra qō iō hō ꝑt viuere: vt pz p secūdū argumētū ante oppositū: ḡ nō ē dare maximū tps vltra qō hō pōt viuere. Nec est dare maximū tps vltra qō hō ꝑtviuere: q̄ quocūq; tpe dato vltra qō hō pōt viuere est dare minꝰ vltra qō hō ꝑtviuere: cū illud qō pōt naturalr viuere p maius ꝑt etiā viuere p minꝰ. Silr nō est dare maximū tps vltra qō hō nō ꝑtviuere: q̄ quocūq; tpe dato vltra qō hō nō pōt viuere: est dare maius vltra qō hō nō pōt viuere. Ex quo pz q̄ p periodū i ꝓposito nō itelligit maximū p quod res pōt eē nec maximū per qō nō pōt eē: nec mīmū p qō ꝑt eē: siue vltra qō res posset eē: sed intelligit mīnimū tps vltra qō nō pōt eē. Et exquo hō sine miraculo nō ꝑt ppetuari: ex quo materia hoīs appetit aliā formā: qui appetitꝰ nō frustrabitur a tota spē: nō est aliq̄s tps determiatū spēi humane. vltra qō nullū idiuiduū spēi hūane p naturā ꝑtviuere: nec vltra illū terminuz ꝑt plōgari p artē medicine: vel p aliq̄s aliud adiutoꝛium nō miraculosum: ⁊ illud tps vocat periodꝰ speciei humane. Quodlibet tamen indiuiduū speciei humane determinatum habet periodum: ⁊ periodus cōuenies alicui hoī fm ꝓplexionem suā naturalem: potest p artem medicine ꝓlongari: ex quo per artē medicine pōt mutari ꝓplexio illius hoīs in meliozē ꝓplexionē: sub q̄ homo erit longioꝛis vite. Istis notatis sit.

Cōclusio responsiua. oē viuēs hz determinatam periodum: ⁊ hoc a celo huius autez conclusionis ꝓbatio patet ex expositione textus.

Dubitatur vtrū quodlibet corruptibile aliud ab homine habeat determinatā periodū. Et videt q̄ non: q̄ ignis existens in sua spera ē corruptibilis: ⁊ tñ non habet determinatā periodū: igit. Minoꝛ pz: q̄ ille ignis manet semper vnus ⁊ idem. ¶ econdo sic: ille exīs in octaua spera est corrupribile: ⁊ tamen non hz determinatam periodum: igitur. Maioꝛ patet: quia ē eiusdē speciei cum lumine in istis inferioꝛibbꝰ. Minoꝛ patet: quia semper manet vnum et idem. In oppositū videt esse p. in secūdo capi. vltimi tracta. ¶ Ad dubiū dicitur primo de substātijs a viuente: q̄ quelibet substātia corruptibil a sua natura hz determiatā pioduz a reuolutionibꝰ celi: cū nulla tal remaneat spvnia ⁊ eadem: pmo mō capiendo idē nūero fm modos positos

in illa dubitatiõe. Ultꝝ illud qõ auget manet vnã ꝛ iõ ãter post augmẽtationẽ: ꝙlibet tamẽ pars talꝫ spẽi cõposita ex materia ꝛ forma (saltẽ pedalꝫ) ꝙtũ ẽ de sua natura õtermiatã hz ꝓiodũ: cũ p certũ nũez reuolutio nũ disponẽs reꝙlite ex pte forme subñalis i tali materia manebũt in eodẽ: ꝛ postea corrũpẽtur: ꝛ dispones contrarie introducẽturvlꝫ citꝰ introducũtur ꝓpter inordinationẽ causarũ particulariũ ocurrẽtiũ: ꝛ cũ totalis ñia nõ ẽ alia ꝙ sue ptes seqñ qipa eaꝫ ꝓmomõ hz de termiatã ꝓiodũ: cũ ꝫ tñ stat ꝙ aliq̃ subña manẽs: eadẽ tertiomõ nõ hz determiatã ꝓiodũ: cũ illa ꝑm se totaz est semp manens eadẽ: sicut sũt ꝙttuor elemẽta: ꝛ tñ ꝙlibet ps determiatã hz periodũ: ẽ tñ aliq̃ subña q̃ ꝑt corrũpi siue desinere eẽ: nõ ex natura sua: sz p remotionẽ ꝓseruãtis: siue p ꝫ ꝙ ꝓseruãs desinit eã conseruare et illa nõ hz determiatã periodũ: ex quo ex sua natura nõ hz ꝛtrariũ sofalꝫ vlꝫ actualiꝫ: hmõi ẽ celũ. Sed õ accñtibꝰ dr ꝙ accñtia q̃ nõ sũt nata eẽ nisi i subiect cor ruptibilibꝰ: ꝛ hñt ꝓtranũ p se vl per accñs hñt õtermiatã periodũ. Sz accña q̃ idẽ inter ꝑñt eẽ i subiecto corruptibili ex sua natura: ꝛ i subiecto non corruptibili ex sua natura nõ hñt determiatã periodũ p se: eo ꝙ aliq̃ talia sp manere ꝑñt: sz bñ aliq̃ eoꝝ determiatã periodũ hñt p accñs: puta rõe subiecti: sicut lumẽ b ifertus rõe subiecti põt corrũpi. etiã suppositoꝙ ꝓseruãs sẽp maneat ꝑñs: ex quo subẽm i quo tale lumẽ ẽ ex sua natura ẽ corruptibile. Si tñ subiectũ ẽ icorruptibile: ꝛ cõseruãs eiꝰ sp ꝓseruaret ipũm nõ corrũpeꝝ. Sz accñtia exñtia i subiecto icorruptibili suppositaꝙ ꝑtia ꝓseruãtis: nullomõ hñt determiatã periodũ: cũ talia acñatia nõ sũt corruptibilia ex eo ꝙ nõ hñt ꝓtranũ: nec corrũpũt ad corruptionẽ subiecti: nec ad remotionẽ ꝓseruãtis: et nõ sũt ꝑles mõi ꝙbꝰ accñs dr corrũpi cõiter: q̃ tale accñs nõ hz õtermiatã periodũ: ꝛ de talꝫ accñte ꝓcedit secũda rõ alꝫ oppositũ. ¶ Et ad ꝑmã rõnẽ dr ꝙ lz maneat vnꝰ ꝛ iõ ignis tertiomõ capiẽdo idẽ: ꝛ illomõ nõ hz determiatã periodũ: tamẽ nõ manet vnꝰ idẽ ꝑmomõ: ꝛ ꝑm illũ modũ bene hz determinatã periodum.

Dubitatur scõo Utrũ tꝑs gñationis rei sit eq̃le tꝑi corruptõis eiusdẽ Et arꝫ ꝙ nõ: qꝛ aliq̃ plãta centũ annis gñaꝝ: ꝛ tñ breui tpe corrũpiꝝ: q̃. ¶ Scõo sic. q̃libet res gñaꝝ i ĩstãti: q̃ tꝑs gñatiõis rei nõ ẽ eq̃le tẽpi corruptiõis. añs ꝑz: qꝛ gñatio ẽ ꝓgressio õ nõ eẽ ad eẽ mõ eẽ ꝛ nõ eẽ sũt ꝓtradictoria: inter q̃ nõ ẽ mediũ: q̃ generatio fit i ĩstãti. ¶ Tertio sic. multe sũt gñatiões ꝑpetue: ꝛ tꝑs gñatiõis nõ ẽ eq̃le tꝑi corruptiõis. ꝫña ꝑz: qꝛ ꝓpetua nõ sũt sub tẽpe: ꝛ añs ꝑz õ gñatõe aer sb eq̃noctiali ¶ Quarto sic si sic. vl tũc res q̃ gñaꝝ sil corrũpiꝝ: ꝛ tũc tꝑs gñatiõis ꝛ corruptiõis nõ ẽ eq̃le sz idez vel res ꝑpus gñaꝝ ꝛ postea corrũpiꝝ: ꝛ tũc vnũ nõ ẽ eq̃le alteri: cũ illud qõ nõ ẽ: nõ ẽ eq̃le illi qõ ẽ: nec econtra. ¶ In oppositũ ẽ ꝑ. i secũdo ca. ĝrti tractatꝰ. ¶ Ad dubiũ dr ꝙ lz i his q̃ generãt ĩstãtanee (si q̃ talia sint) tꝑs gñatõis nõ ẽ eq̃le tꝑi corruptõis cũ illꝫ gñatio nõ fit in aliquo tpe: sic ꝙ tota fiat i toto: ꝛ ꝑs i ꝑte: lz fiat in tpe idiuisibiliter. Etiã i illis q̃ sp generanꝫ: sicut aer ꝛ ignis: tꝑs generatõis nõ ẽ eq̃le tꝑi corruptõis cũ illis ẽ idẽ tꝑs gñatiõis ꝛ corruptiõis: mõ idẽ non ẽ eq̃le sibiꝑi. Silr i successiuis (sicut sũt dictiões ꝛ voces plate) tꝑs gñatõis nõ ẽ eq̃le tꝑi corruptõis: cuz talia i eodẽ tpe generanꝫ ꝛ corrũpunꝫ. Silr i illꝫ q̃ generanꝫ successiue ꝛ sũt res ꝑmanẽtes nõ opz tꝑs gñationis eẽ eq̃le tꝑi corruptõis: cũ res ꝑt citꝰ corrũpi q̃ longo tpe genita ẽ: ꝓpter ꝛfusionẽ ꝛ cãrũ deordinationẽ ꝑticlariũ ocurrẽtiũ. Etiã i gñatiõe subñali successiua ꝛ nõ ꝓpetua rei ꝑmanẽtis: nullũ tꝑs gñatõis ẽ eq̃le tẽpori corruptõis: vt bũ ꝓbat vltia rõ aũ oppositũ. Sed ꝓpõ ꝑ. dz capi ad istũ sensũ ꝙto tpe idiuiduũ alicuius spẽi optie cõplexinatũ i illa spẽ: ꝛ optie rectũ obseruatis obꝰ his q̃valẽt ad cõsuationẽ vite: natũ ẽ i ꝟtute sua augeri: tãto tpe illõ taliter rectũ natũ ẽ i suaꝟtute diminui: huiꝰ ꝓbatio ꝑz ex expõne textꝰ. ¶ Et ad ꝑmã rõnẽ dubij dr ꝙ lz talꝫ plãta breui tpe corrũpaꝝ: tamen nata ẽ ꝑ tãtũ tꝑs corrũpi p ꝙtũ gnãbaꝝ. ¶ Ad secundã dr negãdo añs. Et ad ꝓbationẽ eiꝰ dr: ꝙ lz gnãtio sit de nõ eẽ i actu ꝓpleto ꝛ ꝑfecto: ad eẽ ꝓpletũ ꝛ ꝑfectũ. Vel de nõ eẽ simplr ad eẽ ꝓpletũ ꝛ perfectũ: iterque est bene mediũ: tamẽ nõ ẽ iter nõ eẽ simplr ad esse simpliciter: inter q̃ nõ ẽ mediũ. ¶ Ad tertiã dicit ꝙ b ẽ sermo de gñatiõibꝰ nõ perpetuis. ¶ Ad q̃rtã dr cõcedendo totum argumẽtũ: qꝛ ista ꝓpõ tꝑs gñatiõis ẽ eq̃le tꝑi corruptõis in sensu ꝓprio est falsa: licet in sensu in quo dat ꝑhũs est vera.

Dubitatur tertio. Utrũ corruptũ põt redire idem i numero. Et arꝫ ꝙ sic: qꝛ hõ corruptꝰ redibit iõ in nũero: q̃ corruptũ redibit idez i nũero. Añs ꝑz: qꝛ illa q̃ sunt ptes essentiales hois: ꝛ q̃ sil sumpta sunt ipse hõ i corruptiõe hois separanꝫ ꝛ permanent ꝛ postea itez vniunꝫ. ¶ Scõo sic. illa sunt eaꝫ nũero quoꝝ materia est eaꝫ: sz corrupti ꝛ postea geniti materia ẽ vna ergo genitus ꝛ corruptus sunt iõ nũero. ¶ Tertio sic: nisi sic seqꝛet ꝙ virtus dei ꝓtinue mior fieret: ꝑñs ẽ falsum: igr ꝛ añs. ꝫña ꝑz: qꝛ ꝙlibet gnãbile nõ genitum deꝰ põt facere: ꝛ si postq̃ ipm feciſſet nõ posset ꝛ facere: igr esset mioris virtutis q̃ fuit ãte. ¶ Quarto sic nihil differt priuatio caliditatis corrupte a priuatiõe caliditatis generãde: sz ꝓpria caliditatis generande põt reduci ad actuz: igiꝛ ꝛ ꝓpria caliditatis corrupte. ¶ Quito materia est i potẽtia ad formã corruptaz igitur illa potest reuerti. añs ꝑz: qꝛ materia est i potentia ad formã generãdã: ꝛ nõ est dr̃a iter formã generandã ꝛ corruptã: cuz nõ sit dr̃a nisi iter entia: ille ãt nihil sunt: igiꝛ est in potẽtia ad formã corruptã. ¶ In oppositũ est ꝑ. in fine huiꝰ secundi. ¶ Ad dubiuz dr: ꝙ idem corruptum subiectiue potest redire siue regenerari subiectiue: ꝛ pluries ad eandem formã ꝑm quid potest reuerti. Similiter idez corruptum ꝑm quid potest pluries reuerti vt hõ desinens esse sedens vel albꝰ idem i numero potest itez fieri sedens vel albus. Sed idem corruptum terminatiue vl totalitatiue nõ põt naturaliter reuerti idem i numero. ꝑz: qꝛ forma corrupta materia nõ est amplius ad eam in potentia: cum ad ꝑteritum nulla est potentia reducibilis ad actum in futuꝝ. Maior etiã est interruptio in esse ꝙ in magnitudine. Sed interruptio i magnitudine ipedit identitatez numeralez: cũ postq̃ lignuz est diuisũ nõ est ãpliꝰ vnum: ergo interruptio i esse ipedit identitatez nũeralẽ: ꝛ perꝑñs si aliq̃d nõ est ꝛ ꝑus fuit: hoc nõ põt naturaliꝫ reuerti. ¶ Sz q̃reret aliq̃s. vtꝝ b põt fieri ꝑ potentiã supnaturalem. dr̃. ꝓbabiliter ꝙ nõ. ꝑz: qꝛ si deꝰ i materia a ꝓduceret formã b: tũc forma b manẽte in materia a nunq̃ ꝓduceꝛ eadẽ forma i a: ꝛ nõ plꝰ õꝰ ꝑt ꝓducere eaꝫ formã si ipa eẽt corrupta: q̃ deꝰ nõ ꝑt reproducere corruptũ. Maior ꝑz: qꝛ si deꝰ fuaret formã b: nunq̃ illa foꝛa manẽte ꝑt reproducere eã: cũ illꝫ qõ ꝟz ꝓducit imediate ãteq̃ debeat ꝓduci nõ ẽ: ꝛ post ꝓductionẽ est: qõ nõ ꝟe põt dici de illa foꝛa. mior ꝑz: qꝛ nonvidek qõ potꝰ deꝰ ꝑt gnãre bꝛipso b corrupto q̃ ipo exñte. ¶ Et ad ꝑmã rõnẽ dubij dr ꝙ hõ nõ ꝓpe corrũpitur: qꝛ nulla ps eiꝰ desinit eẽ: ꝛ sic corruptio eiꝰ nõ ẽ nisi separatio ptiũ ꝑmanẽtiũ. Sz corruptio ꝓpe dcã alicuiꝰ ꝑtis est spatio ptiũ cũ destructiõe eiusdẽ. ¶ Ad scõaz dr cõcedẽdo maiorẽ: capiendo idẽ numero secũde ĩtẽtionaliꝛ: sed nõ ꝑme intẽtionaliꝛ: sz si capiaꝫ ꝑme intentiona

liter tē negak mīor. Ad tertiā dr negādo ꝓñz: t ad pbationē ei⁹ dr negādo ꝓñaz qz ꝓpter b q ē ipossible fieri i futuꝝ nihil redditur ipoñs. ¶ Ad q̄rtā dr negādo ꝓñam. ¶ Ad q̄ntā dr negādo añs: loquendo de potentia reducibili ad actum in futurum. Et ad pbationem eius dr negādo cōsequentiam.

Ad rōnes questionis ¶ Ad ꝑmā dr cōcedēdo q vita nō ꝑt ꝓlōgari vltra ꝓdū tal' spēi: lz possit ꝓlōgari vltra ꝓdū tal' vl' tal' ꝓplexōis. ¶ Ad scdaz dr negādo ꝓñam: qz p perioduz nō itelligit maximū tps per qđ alīqs pōt viuere: sz mūmū vltra qđ nō. ¶ Ad tertiā dr q̄cludit q nō ē dādū maximū tps p qđ viuēs ꝑt viuere tñ ē bñ dādū mūmū vltra qđ nō ¶ Ad q̄rtā dr negādo añs: t ad pbationē ei⁹ dr negādo añs. Tad illi⁹ pbationē dr negādo q medic⁹ b posset facere sine ꝯcursu celi mō celū alīd agit ad cōz uptionē rei. ¶ Ad q̄ntā dr q lz hō p aliqđ tps posset in se ita purū hūidū cāre nō tñ p totū tps vite sue. ¶ Ad. vi. dr negādo minorē. et ad ei⁹ pbationē dr q b ꝓuenit ꝓpter diuersas cās pticularcs mediātib⁹ q̄bus celū agit in ista iferiora: t ratione quarū fit variatio cōplexionū: q̄ quidē ꝓplexiones diuersas habent periodos.

¶ Questio addita per magistrū Thomam Bricot sacre pagine professorem.

Queritur vtrū a pluriū agētiū quolibet et in pluriū ista quolibet: iō effect⁹ i nūero possit ꝓduci. Et arr. q sic: qz eadē visio q̄ ꝓducit a vno ouo: pōt ꝓseruari ab alio ouo sibi simillimo i eodē situ ipceptibilit posito: igr idē effect⁹ nūero q ē ꝓducibil' a vno agente est ab altero ꝓducibil: qz ꝓseruari t ꝓduci nō dr nisi p b: qz illud dr ꝓduci qđ antea nō fuit. Illud aūt cōseruari qđ antea fuit. Assūptū ꝓbar: qm si de⁹ i eodē situ i quo ē vnū ouū alterū ei simillimū poneret: videns iudicaret se idē ouū videre: q eadē visio que prius fuit ꝓducta a vno: ab altero ꝓseruaret. ¶ Cōfirmar: qz visio nō ē silitudo visibil' a quo nō ꝓducit vl' conseruatur Sz visio primi oui erit visio secūdi ou. nā q̄cq̄d ē simili mū vni silimo ꝛ ē alteri silimū visio aūt ē silis suo obiect ovtputa ꝑmo ouo: q t scdo. t ita ꝓcedit a scdo. Secūdo sic si adā nō peccasset: soli electi fuissent nati ¶ vt dicūt theologi: sed multi electoꝝ nati fuerūt ex patribus reprobis. igr illi fuisset ex alijs patrib⁹ nati q̄ fuerūt. t p ꝑns a pluriū agētiū quolibz iō effect⁹ i nūero ꝓduci pōt. ¶ Cōfirmar. siue plato applicet lignum igni siue socrates: mō sit idē lignū applicatū eidē igni i eodē tpe. iō ignis i nūero gñabit: q a pluriū agētiū quolibz idē effect⁹ i nūero ꝓduci ꝑt ¶ Tertio sic. eadē caliditas a duob⁹ ignib⁹ ꝓduci posset: et ex quo posito sub vna gallina: si ponerē sub alia idē pull⁹ gñarē. Jdē etiaz cadauer ꝓducit post mortē guillermi: siue socrates siue plato eū occiōrit: q a pluriū agētiū quolibet iō effect⁹ in nūero ꝓduci ꝑt. ¶ Quarto sic. idē effect⁹ pōt habere plures cās totales. igr a pluriū agētiū quolibet iō effectus i nūero ꝓduci ꝑt. añs pz: ꝑmo qz si poneretur aer mūm⁹ iter duos maꝝios ignes: ex eo ꝓduceret ignis: q a quolibet illoꝝ ignū circūstātū totalr ꝓduceret. Nō enī dici posz q vna ps a vno igne ꝓduceret: talia ab alio: qz tūc ignis ille medi⁹ nō eēt minim⁹ q̄ p se ꝓduci posset. Hoc idē ptz: qm̄ q̄s p duos fines pōt ꝑgere ad foꝝ: quoꝝ q̄libet sit sufficiēs ad ꝓducēdū illā ābulationē ad foꝝ i gñe cāe finalis. ¶ Quīto sic. a pluriū agētium spē dr ntiū pōt idē effect⁹ spē ꝓduci: igitur a pluriū nūero dr ntiū pōt idē effect⁹ i nūero ꝓduci. añs pz q̄m idē calor a sole t igne ꝓducit. Jtē ex equa t asino gñat mul⁹. ¶ Sexto arguit q in pluriū instātiū quolibet idē effect⁹ i nūero ꝓduci possit: qz i pluriū instātiū quolibet ꝑt eedē cāe fm numerū cōcurrere ad ꝓductionē effect⁹ igr i pluriū instātiū quolibet idē effect⁹ in nūero ꝓduci pōt. ¶ Jtē idē effect⁹ i nūero i plurium instātiū quolibet ꝓseruat. igit i pluriū instātiū quolibz ꝓduci pōt. ¶ Jtē dicūt medici q idē puer i nūero in septimo octauo vel nono mēse gñari pōt: igr i pluriū instātiū quolibet idē effect⁹ i nūero ꝓduci pōt. ¶ Jtē alis nulla gñatio differri posset: qm̄ si differretur iā nō eēt eadē gñatio q̄ antea dr futura ¶ In oppositū ar. qm̄ si idē effectus i nūero ꝓduci posset: seq̄ret q duo essent applicata passa illis agētib⁹ q̄ rōe ille effect⁹ a vno p duceret i vno loco: eadē rōe ꝓduceret ab alio exīte in alio loco: t sic idē effectus i nūero bis ꝓduceret: qđ ē ipossibile. Relinq̄tur q q ad pluriū agētiū quolibet iō effectus i nūero ꝓduci nō pōt. Et cū respectus celi sit p se cā oīm effectuū q̄ fiunt in istis inferioribus: t talis respectu cōtinue variat: seq̄tur q in pluriū instātiū q̄libet idē effectus in numero ꝓduci nō pōt. ¶ In ista q̄stione erunt tres articuli. In prīo ponētur notabilia. In scdo cōclusiones. In tertio dubia.

Primꝰ articꝰ

Sciēdū ē ꝑmo q titulus q̄stiōis cōtinet tres difficultates. ¶ Prīa vtrū a quolibet pluriū agētium possit idē effectus in nūero ꝓduci. ¶ Secūda: vtrū idē effectus possit simul a plurib⁹ causis totalib⁹ dependere. ¶ Tertia: vtrū in pluriū instātiū quolibet idē effectus i nūero ꝓduci possit. De prima difficultate i prīo notabili. de scda in secūdo. de tertia in tertio videbit. ¶ Circa primam est aduertēdū q duplicia sunt agētia Quedā sūt nō attīgētia effectū. Alia sūt attīgētia effectuz. Nō attīgētiū effectū q̄dā sūt q nō se hñt nisi applicatiue ad effectuz ꝓducēdū: ita q nō disponūt materiā imediate ad formā suscipiēdā: quēadmodū se habent sortes t plato ad formā ignis ꝓducēdā ex applicatione lignoꝝ ad ignē. sic enī i agendo nō inducūt i materiā aliquā dispositiones req̄sitā ad formā introducendā. Alia vero sūt q inducunt aliquā dispositionem in materia req̄sitā ad formā suscipiendā: qz tñ ex potētia materie nō educit forma: nō nō dñr attīgere talem formā: quēadmodū se hñt ptes i gñatione filioꝝ: q̄ lz materiā disponāt ad susceptionē anīe rōnal': qm̄ tñ ex ipsa materia aīa rōnal' nō educit: nō ipam aīam attīgere nō dicuntur. Et de istis duobus agētibus dici pōt generalr: q ad pluriū agētiū ipz effectū nō attingētiū quolibet idē effectus i nūero ꝓduci pōt. Et p hoc soluit secūda rō ante oppositū: t ei⁹ confirmatio. ¶ Alia vo sūt agētia q̄ attīgunt effectū: t ō talibus difficultas ē vtrū ab eoꝝ quolibet idē effectus in nūero ꝓduci pōt. ¶ Quoꝝdā ei opinio ē q effectus sūt duplices. Quidā sunt q̄ nō sunt cognitōes alioꝝ sicut caliditas: albedo t alie forme q̄ nō sunt i aīa t tales bñ ꝑnt a pluriū agētiū quolibet ꝓduci. Si tamē sunt a vno ꝓducte: nō sunt ab alio ꝓducibiles. Nā si tales eēnt semel a deo ꝓducti: iā amplius nō eēnt ab agēte naturali ꝓducibiles. Alij aūt sūt effect⁹ q̄ sunt aliarū rez similitudines aut cognitiones. quēadmodū sunt hītus notitie: t species i aīa existētes. Et de talib⁹ dr q nulla eaꝝ ē pluriū agētiū quolibet ꝓducibilis vl' ꝓservabil' loq̄ndo de agentib⁹ naturalib⁹ t pticularibus. Nā si visio q̄ ē ꝓducibilis a vno visibili eēt ꝓducibil' ab alio: tunc vl visio effectus essz ꝓducibil' a sua cā t sic cecus habēs notitiam de q̄litatibus primis q̄ sunt cause colorum posset videre colores: quod est falsum. Vel res vna causaret visionem alterius rei sibi simillime: et sic color michi presens posset causare in me visionem coloris margarite existentis in archa regis tartaroꝝ quod est falsum. Et per hoc ptz solutio ad primam rationem. Diceretur enim q visio primi ou nō esset visio secūdi ou nec̄ maneret ꝑmo ouo remoto. Et lz sic videns iudica-

Opinio ꝑma.

ret'sevidere iõ ouuz qõ ꝑus ñ tñ eãdẽ hẽret visionem. Et ad ꝯfirmationẽ dicit ꝙ nõ solũ visio ẽ silitudovni⁹ rei: qz tal' est ſm spẽm. sed qz ẽ hec: ita ꝙ hec visio qz ẽ hec visio ẽ repũtatiua isti⁹ rei: ⁊ nõ alteri⁹. ¶ Sed qñvi detur alijs eẽ eadẽ ratio de istis effectib⁹. ⁊ õ alijs. Jõ dicũt vlr ꝙ nullus idẽ effectib⁹ ĩ nũero ẽ a plurũ agentiũ effectũ attingẽtiũ quolibet pducibilis. ¶ Et si dicat ꝙ tunc eẽt ordo eẽntialis ĩ indiuiduis eiusdẽ spẽi distiguẽdũ est. Vel ad hũc sensũ ꝙ indiuiduoz eiusdẽ spẽi vnũ ẽ ab aliquo pducibile a quo alterũ nõ ẽ pducibile et sic cõcedit. Vel ad hũc sensũ ꝙ indiuiduoz eiusdem spẽi vnũ sit perfecti⁹ eẽntialr ꝙ alterũ: ⁊ sic cõcedit ꝙ in aliq̃b⁹ indiuiduis eiusdẽ spẽi ẽ ordo eẽntialr: nõ tñ ĩ oĩbus. Et hec ẽ dria quã actores ponere voluerũt inter indiuidua eiusdẽ spẽi: ⁊ idiuidua diuersarũ spẽrũ. Vlã indiuiduoz diuersaz spẽrũ vnũ sp ẽ altero pfecti⁹ eẽntialr: nõ aũt sic ẽ sp ĩter indiuidua eiusdẽ speciei.

Scẽdũ ẽ secũdo ꝙ dupl̃r intelligi põt eũdez effectũ depẽdere a pluribus causis totalib⁹. Unomodo itelligẽdo ꝙ causas totales: cãs quaz q̃libet totalẽ effectũ attingit: ⁊ sic ois effectus q̃ pducit a pluribus causis subordinatis dependet a pluribus causis totalibus. Aliomõ intelligẽdo ꝙ cãs totales causas que totalr effectũ pducũt: ⁊ sic claz ẽ ꝙ nullus effect⁹ depẽdet a plurib⁹ causis totalib⁹: ꝛ enĩ ĩplicat manifestissime. Tertiomõ ꝙ effect⁹ depẽdeat a plurib⁹ causis totalib⁹. i. quarũ q̃libet ẽ sufficiẽs totaliter effectũ producere Et hoc dupl̃r intelligi põt. Unomõ ꝙ aliq̃s effectus depẽdeat a plurib⁹ causis: quaz q̃libet sit sufficiens aliquo tpe totaliter effectũ pducere: ⁊ sic idem ignis posset pduci a duobus ignib⁹ a quoz quolibet potissz sufficiẽter totaliter pduci: ꝛ non eq̃ cito sicut a duob⁹ pduct⁹ fuisset. Aliomõ itelligi põt ꝙ aliq̃s effectus depẽdeat a diuersis causis totalib⁹: sic ꝙ a q̃libet illarũ eq̃ cito pduci posset: ꝛ nõ eodẽmõ: ⁊ sic (vt dicẽ q̃dẽ doctor) eadẽ vmbra posset eq̃ cito pduci a duobus coꝛpibus sicut ab vno: nõ tñ eodẽmõ. Nõ põt ꝙ iõ effect⁹ a diuersis causis totalibus pduci: q̃z q̃libet eq̃ cito illũ pduceret: ⁊ eq̃li pcessu. ¶ Et per ꝟ pz solutio ad q̃rtã rõnẽ: maric q̃tũ ad hoc qõ arguit de finibus: qz nemo põt ire ꝓpter duos fines ad fortũ: sic ꝙ equali conatu vellet ire ꝓptervnũ illoz solũ. Uerũ ẽ tñ ꝙ aliquis effectus ẽ pducibilis a duob⁹ agentib⁹ simli: q̃ a nullo illoz nec ita cito nec lõgioꝛi tpe ẽ pducibil: vt pz de illo minimo a ere: de quo arguit in q̃rta rõe q̃ sic cõuerteretur ĩ ignez a duobus ignibus circũstãtibus ꝙ a neutro illoz esset conuertibilis.

Sciendum est tertio ꝙ scõum ar. in libꝛo metheoꝛoꝛ tota machina coꝛpoꝛ inferioꝛ' q̃ ꝓtigua ẽ lationibus supioꝛibus a machina supioꝛi disponit ⁊ ordinat: ⁊ oĩs motus eius ide gubernat. vñ Aris. i isto. ij. dicit motũ celi eẽ cãm gñationũ ⁊ corruptionũ ĩ istis inferioꝛib⁹: ⁊ tã necẽsaria ẽ ꝓcathenatio istaz cãrũ vt ꝟ aliquos si celũ non moueret ⁊ stipula applicaret ignis ipsa nõ cõbureret. Cũ q̃ aspectus celi sit causa effectuum q̃ fiunt inferius nõ ẽ miz si p. dixerũt in plurũ istãtiũ quolibet eũdẽ effectũ in nũero nõ posse pduci. Luz enĩ pbi nõ ponerẽt deũ cognoscere ad extra: ⁊ agere libere ad extra nõ potuerũt assignare cãm ꝓpter quam vno tpe pduceret vnũ individuũ vnius spẽi: ⁊ nõ alterũ eiusdẽ: nisi ꝓpter diuersitatẽ aspectuũ celi: ad hunc enĩ aspectũ reduxerũt naturas actuũ aie quare vnus circa vnã reuersaz ⁊ nõ circa aliã eiusdẽ spẽi. Sine illo aspectu celi nõ poterãt soluere rõnẽ q̃ cõcludit filũ tenuissimũ eq̃le ĩ oĩb⁹ ptib⁹ nõ posse frãgi: qz q̃ rõe ĩ vna parte frãgeret: eadẽ rõe ĩ q̃libet qõ ẽ ipossibile. Qz tñ ſm veritatẽ deter mi natio agẽtiũ ꝑticulariũ advnũ effectũ eiusdẽ spẽi nõ ꝓuenit solũ ab aspectu celi: ꝟ ab ipso deo libere ocurrẽte advnũ effectũ ⁊ nõ ad aliũ eiusdẽ spẽi. Jdeo vidẽdũ ẽ vtrũ ĩ pluriũ istãtiũ quolibet idẽ effectus ĩ nũero pduci põt. Hoc aũt itelligi põt dupl̃r. Uel de effectu q̃ pducit a solo deo ⁊ sic manifestũ ẽ ꝙ sic. Uel de effectu q̃ pducit ab agẽte ꝑticulari cũ ipso deo. Et hoc itez itelligi põt dupl̃r. Uel de effectu qui pducit ab agẽte libero. Et hoc itez dupl̃r. Uel de effectu q̃ ẽ mot⁹ vl actio: ad cui⁹ vnitatẽ dicũt reqriri vnitatez tpis: ⁊ sic manifestũ est ꝙ nõ. Uel de effectu q̃ ẽ res pmanẽs: ⁊ sic nõnulli credẽtes ꝙ volũtas se determinat ad suos actus: ⁊ ad illũ vel illũ ꝟ nũez: nõ aũt ab agente supioꝛe: al's ad malũ actũ determiãret ab iſo. Jdeo dicũt eũdez effectũ volũtatis posse ĩ plurũ istãtiũ quolibet pduci. Alij vero dicẽtes ꝙ volũtas nõ determiat se ad actus suos nisi q̃tũ ad spẽm: a deo vero determiat q̃tũ ad numerũ. Aliter tñ ad bonũ actũ: aliter ad malũ. Ad bonũ positiue ꝓ q̃to vult ocurrere ad illũ actũ cũ volũtate: ⁊ ad illũ stimlat volũtatẽ. Ad malũ vero nisi ꝑuatiue ꝓ q̃to nõ vult ocurrere ad alios actus q̃ ad illũ quẽ male agit volũtas dicũt ꝙ lz volũtas nõ subdat aspectui celi q̃tũ ad nẽcitatez: qz vt dicit ptolome⁹. Sapiẽs dñabit astris: qz tñ subiacet aspectui celi q̃tũ ad iclinationẽ: nõ ĩ plurũ istãtiũ quolibet iõ effect⁹ volũtatis in nũero pduci nõ põt: qz aspectus celi ẽ quodãmõ cã tal' effectus. Talis aũt aspectus cõtinue variat. ¶ Si vo intelligat de effectu pcedente a causis naturalib⁹ nõ liberis: tunc sit ꝑma cõclusio nõ põt iõ effectus ĩ nũero ĩ pluriũ istãtiũ quolibz naturalr pduci. ꝓz qz advarietatẽ causa variat effect⁹ ꝟ aspect⁹ celi ẽ cã ꝑ se istoz effectuũ ĩferioꝛ: ꝙ ipo' variato variatur ꝛtinue effectus b ĩferius exũtes. ¶ Secũda ocło. nõ põt idem effectus a pluribus causis totalibus dependere. ꝓz ex dictis ĩ scõo notabili. ¶ Tertia conclusio. nõ põt idẽ effectus a pluriumꝫ agentium natura' ium quolibet pduci. ꝓz ex dictis.

Opinio scõa.

Opinio ꝑma.

Opinio scõa.

Scõs articls.

Conclusio. i.

Conclusio. ij.

Conclusio. iij.

Dubitat ꝑmo vtrũ idẽ effectus ĩ nũero naturaliter possit reparari. Et arguit ꝙ sic: qr iõ hõ ꝟ ar'. põt reparari: igit. añs ꝓz: qz ꝟ ar'. mũdus fuit' eternus: et alia rõnalis ẽ imoꝛ tal' ⁊ cũ ꝟ nõ sũt nunc ifinite aie: nec etiã est iõ itellectus oĩm hoĩm ſm ipz: ꝙ fuit creatus certus nũerus aiaz q̃ ad suaꝫ coꝛpa redire possent et si aie q̃ fuerunt ĩ coꝛpibus possint ad alia coꝛpa redire. seq̃tur ꝙ possũt redire ad illa ĩ q̃bus fuerũt: ꝙ ſm eaz iõ ĩ nũero resurgere põt. ¶ Scõo sic. si fuerit aq̃ diuisa in duas guttas: ⁊ ille due gutte reuniãt: eadem aq̃ ĩ numero q̃ fuit corrupta reproducet: ꝙ iõ ĩ numero põt reparari. ¶ Tertio sic. eadẽ reuolutio celi q̃ ꝑus erat reparatur: qñ illa reuolutio nõ ẽ nisi ipm celũ qõ ẽ iõ sic ꝑus et ita argueret ꝙ iõ motus local' ĩ nũero repat: qz ẽ iõ mobile ĩ numero qõ post motuz qescit ⁊ iterũ mouet: ꝙ idẽ ĩ numero reparari põt. ¶ In oppositnz ar. p ar'. ĩ isto scõo de gñatiõe vbi dicit ꝙ iõ ĩ numero nõ põt reparari sed bñ idẽ ĩ spẽ. ¶ Pro solutiõe dubij est aduertendũ: ꝙ tripliciter aliq̃d dr corrupi. Unomõ ꝓcise ꝑ suaz ptiũ eẽntialiũ: ⁊ ꝺ illo solet coĩter dici ꝙ iõ corruptũ in numero nõ põt naturalr reproduci: ⁊ hoc quia idem

Tertius artic.

aspect⁹ celi ⁊ qvt dcm̃ ē. ē p se cā effectuū b ifer⁹ pdcō rū nō pōt idē i nūero redire. Et p.b pz qd dcēdū ad dubiū ⁊ ad duas rōes añ oppositas. ¶ Ad ertiā dr: q duplr itelligi pt eādē reuolutionē celi i nūero repari. vnomō q illa eadē res i nūero q̃ fuit reuolutio celi pmo desierit ee: ⁊ postea incipiat ee: et sic negat: qr talis reuolutio nō desinit ee. Aliomō q celū tota vice nūc reuoluatur: quota a vice reuoluebat: ⁊ sic iterū negatur

Dubitatur scdo. Utrū dabile sit mixtus tpatū ex elemēt. ¶ Et argr q sic. qvbi ē dabile mag ⁊ min⁹ ibi ē dabile eq̃le: sz ē dabile mixtū lapsū mag ad caliditatē ⁊ siccitatē: q̃ ad frigiditatē ⁊ hūiditatē. ⁊ ē etiaz dabile mixtū min⁹ lapsū ad caliditatē ⁊ siccitatē: q̃ ad hūiditatē vel frigitatē: q̃ ē dabile mixtū tpatū: eq̃lr habēs de illis q̃litatib⁹. ¶ Cōfirmat: qr habit⁹ poti⁹ iuenit i natura q̃ puatio: sz itēperātia ē puatio respectu tēperantie: q̃ si est dabile mixtū intpatū: etiā ⁊ tpatū. ¶ Cōfirmat scdo: qr nō fit pcess⁹ de extremo ad extremū nisi trāseūdo per mediū: sed de lapsu ad frigiduz ⁊ humidū: fit trānsit⁹ vsq; ad lapsū ad calidū ⁊ siccū: q̃ deuenit ad mediū. ¶ Scdo sic. dabile ē aliq̃ mixtū qō naturalr q̃scerz i medio elemētoz: vtpote si tm̃ habēt de leuitate ꝑtū ō grauitate: q̃ tale mixtū eēt tpatū. ¶ Itē est dare opꝑtionē tpatā ⁊ vt dicūt medici ⁊ gr ē dabile mixtū tpatū. ¶ In oppositū arguit p cōmētatorē in isto scdo de gnatione. Et idē vult i pmo celi: sz q non est dabile mixtū tēpatū. qō probat: quia tale corpus nō mouerē: ex eo q mixtū mouet fm motū elemēti p dñantis i ipso. ¶ Pro solutiōe dubij est notādū: q duplr potest imaginari mixtū tpatū. Uno mō ad pond⁹ q eq̃liter haberz de oīb⁹ q̃litatib⁹ tā alteratiuis q̃ motiuis elemētoz. Aliomodo pōt itelligi mixtū tpatū ad iuditiū: q̃ hz optimā q̃litatiuā dispōnē sibi debitaz fm opatiōes sue spēi. Triplr aūt intelligi pōt dabile esse mixtū tpatum ad pond⁹. Uno mō q dabile sit mixtū i quo oēs hmōi q̃litates eq̃liter inuenīantur sicut dictū est. Secūdomō q sit dabile mixtū i quo q̃litates alteratiue solum sint eq̃les. Tertio q dabile sit mixtū in quo q̃litates motiue solū sunt eq̃les. ¶ Tūc sit pma cōclusio. ipossibile ē dare mixtū tpatū ad pōd⁹ fm oēs q̃litates tā alteratiuas q̃ motiuas. pz: qm̃ sī aliquo debeat ee tāta leuitas q̃ta ē grauitas: opz multo maiorē ee caliditatē q̃ frigiditatē. q̃m magna caliditas in ferro ignito ꝑpatē maximā grauitatē: igr iplicat dare mixtū tpatū ad pōd⁹ naturalr. ¶ Scda ꝑclo. ipossibile ē dare mixtū itpatū q̃tū ad q̃litates alteratiuas diu durās. pz: qm̃ tūc caliditas facile exsuparet alias q̃litates cū sit maioris actiuitatis: igr nō multū duraret i tali tpamēto. ¶ Tertia ꝑclo. ipossibile ē dare mixtū tpatū ad pōd⁹ q̃tū ad q̃litates alteratiuas diu durās in tali tpamēto. pz: qm̃ vt argutū ē in pma ꝑclone: oporteret i eo multo maiorē ee caliditatē q̃ frigiditatē: ⁊ sic caliditas q̃ multo ē maior alijs q̃litatib⁹ ⁊ actiuioz facile suparet frigiditatē: ⁊ leuitatē maiorē cāret. ¶ Quarta ꝑclo. ē dabilis ꝑplexio tpata ad iustitiam pz p medicos. ¶ Ad rōnes añ oppositū. Ad pmā negatur añs vlr. ¶ Ad pmā ꝓfirmationē dr q intpatū non dicit puationē habit⁹ exñtis: sz imaginabil. ¶ Ad secūdā ꝓfirmationē dr q b ēverū in motu locali: sz nō i motu alterationis: qm̃ crines fiunt de nigris albi absq; b q fiant virides vel crocei. ¶ Ad scdam rōnē cōcesso añ cedēte negat ꝓña. saltē loquēdo de mixto tpato ad pōdus q̃tum ad oēs qualitates.

Ad rōnes principales q̃stionis. Ad primā et secūdā pz qd dicēdū ex notabilib⁹. Et silr ad q̃taz. Ad tertiā dr q ille calor q̃ produceret ab vno igne non posset ab alio produci: sz bene silis in spē. ¶ Ad illud de ouo galline dr vel q nō gnareē idē pullus in nūero vel q gallina nō attigit illū effectiue: sz semē extis i ouo. ¶ Ad quitā dr negādo ꝓñam: qr nō ē silē. Ad sextā negat añs. ¶ Ad ꝓfirmationē ꝓcedit añs ⁊ negat ꝓña. ¶ Ad secūdā ꝓfirmationē negat q b dicant medici. ¶ Ad iij. ꝓcedit ꝓñs. Iz impediri possit generatio.

¶ Incipit liber p̃m⁹ metheoroz tractat⁹ cōtinens tres. Primus tractatus vnū capitulum habet: in quo agitur de causis generabilibus impssionū metheorologicarū.

Ꝑ primis quidez causis nature: et de communi motu: et de corporibus celestibus astris ⁊ elemētis ⁊ de gnatione ⁊ corruptione cōiter dictum est. reliq̃ aūt pars huj⁹ methodi q̃ metheorologiaz vocant considerāda ē q̃ est de his que fiunt secūdū inordinatiorē naturā q̃ corpora ō q̃bus determinatum est: siue talia fiant circa locum propinquum astris: vt galacia ⁊ cometa: siue in aere inferius: vt nubes ⁊ ventus: halo et yris. siue in aquis vt salsedo maris: siue i terra vt q̃ fiunt per coagulationē. Postea vō dicendum erit vniuersaliter de animalibus ⁊ plantis: et etiā singulariter: ⁊ tunc erit finis.

¶ Sit igitur pro hac consideratione prima conclusio. Propter impressiones metheorologicas ponendū est vnū corpus circulariter motum: ⁊ etiā quattuor elemēta generabilia et corruptibilia: ex quibus ille fiunt. Probat̃ tum primo qr necesse est hunc mundū inferiorem esse continuum superioribus lationibus vt omnis ipsius virtus inde gubernetur: ergo ponenda sunt quattuor elementa quoruz aliqua moueantur a medio ⁊ alia ad medium et etiam celum vt sit causa principalis taliuz impressionum. Item motus celi est causa omnium aliorum motuum: ergo etiam et istaruz impressionuz. ¶ Secunda conclusio. elemēta habent certum ordinem adinuicem et certam magnitudinem. patet: quia per theoremata astrologica constat terram esse minorē quibusdam astris. ⁊ per consequens esse parue quantitatis in ordine ad celum. aqua vero que est maior terra nō est separata a terra: sz est in eis viscēribus collocata ⁊ iter terram et aquam ⁊ astrum sunt duo media: sz ignis et aer. Ex quo patet illam opinionē esse falsam que dicit celum totum replere quod est supra

Conclusio. i. cōtinens causas materiale ⁊ efficiēte gña. es sz impssionū. Nece est hunc mundū inferiorē ee cōtinuum. supioribus lationibus omib⁹: vt tota ei⁹ virtus inde gubernetur.

Motus celi ē causa oīz aliorum motuum.

Conclusio. ij.

Conclusio. iij.

Cōclusio. iiij.

Conclusio. ij.

terraz. ¶ Tertia conclusio. neqz opinio dicẽtium celum esse de natura ignis: neqz eorum qui dicebant totum intermedium inter celuz et terram esse ignem vel aerem est rationalis Primum patet. quia licet illi recte dixerunt in hoc qꝫ vocauerunt celum etbera id est sempiterne currens sicut adhuc apud nos tenetur: sicut infinities eedem opiniones apud nos redibunt tamen si considerassent ratiões mathematicas non dixissent celum esse de natura ignis. Secundo patet: quia si totum intermedium inter celum et terram esset ignis: ignis non haberet aliquam proportionem ad alia elementa. Similiter nec aer: sed hoc ẽ falsum. Tum quia tũc ignis annichilasset omnia elementa. Tum etiã quia pars terre determinatam habet proportionem ad partez aeris cum exuno pugillo terre fiant mille aeres: igitur tota terra determinatam habet ꝓportionem ad aerẽ. Sed circa predicta queritur ꝓmo qũo ignis ⁊ aer ordinantur respectu celi. ad hoc dicitur qꝫ ignis ⁊ aer sunt inter aquaz et concauum orbis lune. Et quia ignis est purior aere: ideo ponitur supra aerem: ⁊ ad motum celi mouetur similiter ⁊ superior regio aeris. ⁊ ideo illa regio est valde calida: sed inferior regio ẽ calida ⁊ humida. ꝓpter vapores qꝫ sunt corpora calida ⁊ humida ⁊ exhalatiões que sũt corpora calida ⁊ ficca. Media aũt regio aeris ẽ semper frigida. Terra vero que ẽ in medio mundi collocata est grauissima.

¶ Secundo queritur quare nubes non generantur in suprema regione aeris cũ illa sit frigidior qꝫ regio prope terram. Respondeꝯ qꝫ hoc est. tum qz illa regio proxima est igni qꝫ est calidꝰ ⁊ siccus. Tũ quia aer mouetur ibi circulariter ad motum celi ⁊ per illum motuz calefit. Tũ qz ibi non generãtur venti ideo nec nubes. ¶ Tertio queritur qũo a celo ⁊ astris que nõ sunt calida calefiunt hec inferiora.

Qꝫ autẽ ipa non sunt calida patz: ꝓmo quia astra non videntur discurrere igiꝯ non sũt calida. ¶ Item sol qꝫ videtur maxime esse calidus: videtur albus ⁊ nõ rubeus sicut ignis: igitur nõ est calidus. Respondetur qꝫ sicut in istis inferioribus aer vicinus violentia latus maxime fit calidus ⁊ hoc quia talis motꝰ maxime disgregat ipm ita et iaz celum ⁊ astra suis motibus calefaciunt hec inferiora.

Nõ semel aut bis sed infinities eedẽ redibunt opiniones.

E primis qꝺ̃ igitur causis nature ⁊ omi motu naturali ⁊c. ¶ Iste ẽ ꝓmꝰ liber metheororꝫ ar⁹. In quo ꝺ̃termiaꝯ ꝺ̃ ipsionibꝰ metheorologicis: cuius subiectũ attributiõis ẽ ꝺ̃ oplexũ. Impssio metheorologica vꝰ fm cõiter loqntes ꝺ̃ oplexum. Corpꝰ simplex mobile ad formã mixti impfecti. put ẽ invia ad talẽ mixtionez. Iste aũt termin⁹ Impssio vt ad ꝓpositũ sufficit tripliciter capiꝯ. Unomõ. ꝓ vestigio derelicto immobili a corpore duro: vt figura sigilli impssa in cera. Aliomõ ꝓ alteratione facta ꝓ qualitates primas. Tertiomõ ꝓ effectu derelicto ex actionibꝰ qlitatũ ꝓmarũ: ⁊ istomõ capiꝯ in ꝓposito. diuiditur aũt iste liber in. iiij. libros ptiales. Primꝰ liber ẽ de his qꝫ gñanꝯ ex exhalatione calida et sicca. Secũdus ẽ de his qꝫ generãtur ex vapore humido: siue illa gñenꝯ in regiõe aeris vel i terra. Tertiꝰ ẽ de his qꝫ gñanꝯ ex vapore sicco ⁊ terrestri: ⁊ ꝺ̃ his qꝫ generanꝯ ex reflexione radioꝝ. Quartus ẽ de impssionibꝰ qlitatũ primaꝝ ꝓ qꝫ cõstituꝯ mixtio corpoꝝ. secũdus liber incipit ibi. De loco aꝛ. tertiꝰ ibi. De spiritalibꝰ aꝛ. qrtus ibi. Qm aũt. Primꝰ liber cõtinet duos tractatꝰ. In ꝓmo determinat ꝓ. de cã impssionũ in gñali. s. ꝺ̃ efficiẽte ⁊ materiali. In secũdo determinaꝯ de causis ipressionũ in supma regione aeris generataꝝ in specialibi. His aũt. Primꝰ tractatus cõtinet sex capitula qꝫ videbũtur in ꝓcessu. In primo capitulo recolit illa ꝺ̃ qꝫ bus determinatũ ẽ in libris ꝓcedẽtibus: ⁊ de qbus determinãdũ est in libris sequẽtibus: ⁊ est sentẽtia capituli talis qꝫ prius dictũ ẽ de ꝓmus principijs rerũ naturaliũ. s. de materia ⁊ forma ⁊ ꝓuatione: de. iiij. causis: de motu: de. iiij. ꝓpetatibꝰ ꝓsequẽtibꝰ motũ: ⁊ ꝺ̃ specie bus motus in cõi: ⁊ hoc in octo libris phisicoꝝ ꝙr dictum ẽ de corporibus celestibus ꝓnatis astris: ⁊ de elementis qꝫ ⁊ quot sunt ⁊ hoc in libris de celo ⁊ mundo. Deinde dictum est de generatione ⁊ corruptiõe generabiliũ et corruptibiliũ in gñali: qũo differũt ab aliis mutationibus: ⁊ hoc in libro de generatione. Cõsequenter in ista sciẽtia quã ãtiqui vocant metheorologiam: considerãdum est de his que fiunt fm naturã in ordinationem qꝫ sit natura corporis celestis ⁊ inter ista que considerãtur i isto libro: quedã fiunt circa locũ maxime propinquum siue in loco propinquo astris vt galacia ⁊ cometa. Alia sunt in aere inferius: sicut nubes ⁊ venti: ⁊ quedã fiunt in aq̃: sicut salsedo maris. etiã considerãdum est de halone ⁊ iride: ⁊ de his qꝫ generãtur per coagulationẽ: sed in libris sequentibꝰ determinãdum est de animalibus et plãtis in vniuersali et pticulari: ⁊ hoc in libris de anima: ⁊ aliis libris puorum naturalium. Unde iste terminus metheorologia: dicitur a metha quod est trãs vel supra: ⁊ theon quod est visio siue speculatio: ⁊ logos sermo: quasi sermo de his que fursum apparent. Non tñ est solum sermo de his que solum apparent in ista scientia: licz ille sint nobis notiores ⁊ apud nos mirabiliores: sz etiam est sermo de his que inferius generantur.

Sic igitur. ¶ Istud est secundũ capitulum in quo philosophus dat causas impressionum ⁊ ẽ sententia talis qꝫ est vnum corpus circulariter motum in natura: et quattuor elementa quoꝝ quedã mouenꝯ a medio: ⁊ quedã ad mediũ: ⁊ ista elemẽta gñabilia ⁊ corruptibilia ex se inuicem sunt cẽ materiales ipsarum

Necesse ē būc mūdū inferiorē eē ꝓtiguum lationib⁹ supioꝛibus vt tota virt⁹ eius ide gubernetur.

impꝛessionum: cum iste impꝛessiones fiant ex aliquo vel aliquibus quattuoꝛ elementoꝛū. Ēt celū siue mot⁹ celi est cā efficiens istaꝝ ipꝛessionū q̄ sunt in mūdo iferiori. ¶Istā vltimā partē probat p:ꝛupliciter. ꝓmo sic necesse est būc mundū infeꝛioꝛē esse cōtinuū. i. ꝓtignū lationib⁹ supioꝛib⁹: hoc est coꝛpoꝛibus celestib⁹ circulant motis vt tota virtus mūdi iferioꝛ| que est coꝛpal' inde. gubernet: ergo. Dicitur notanē coꝛpalis: q̄ virtus spiritualis sicut volūtas et itellect⁹ non depēdēt a celo neꝝ gubernanē a celo. Celum autē gubernare ista iferioꝛa est ipsū celuz ista iferioꝛa diꝛigere istrumē taliter ī eoꝛū finale bonū. Ēt ꝓma cā gubernat ꝓpe et pꝛincipaliter. gubernatio aūt ꝓpe fit cum cognitioe. Celū āt istrumēt al' gubernat ista iferioꝛa tripliter: scz motu: lumine: et influentia: Motu quidē: quia per hoc q̄ celum mouet applicanē actiua passiuis. Lumie veꝛo: q̄ p lumē causaē caliditas in istis inferioꝛib⁹. Influentia aūt: q̄ p influētiā cāntur alie ꝛtutes. Influētia enī ē q̄litas spiritualis q̄ nullo sensu pcipit: diffusū p totū mediū q̄. ꝓpter spiritualitatē ei⁹ nō ipedit aliquo obstaculo coꝛpoꝛeo sicut ipedit lumē. Scōo pbat p. idē sic. q̄ mot⁹ celi ē cā efficiēs oīm alioꝛ motuū pure coꝛpaliū: q̄ etiā impꝛessionū. Āūs pꝛ: q̄ mot⁹ celi ē ꝓpetuus non habēs pꝛincipiū neꝝ finē: igitur ē aliozum coꝛpoꝛū motuū pꝛincipium effectiuū.

Primo quidē. ¶Istud ē tertiū ca. bu. tract. i

quo p. determiat de q̄titate elemētoꝛ: et ē seīa talis: q̄ per theoꝛemata astꝛonomica: hoc ē p demōstratōes mathematicas: siue astꝛonomie. pꝛ q̄ terra ē minoꝛ q̄busdā astris: et aqua nō est sepata nec ꝓtingit eā eē separatā a coꝛpe: q̄ locaē infra latera terre: puta a mari: et similibus. Ēt quo pꝛ q̄ terra est modice q̄titatis in oꝛdine ad celū: et sili' aqua: scz aqua sit maioꝛ terra. Ēt vlterius mouet talē dubitationē: vtrum intermedium inter terrā et astrū sit vnū coꝛpus fm naturā vl' plura: et si plura sint: quot et quāta vbi terminatur in locis suis. Ista aūt dubitatio tꝛivalet sicut quereꝛevt⁹ post terrā et aquā sint alia duo elemēta naturaliter ab ipsis distincta aut non. Ad hoc dicit vna opinio q̄ celū replet totū mundū q̄ est super⁹. Sed hec opinio (vt dicit phūs) nō est nꝛa: sed antiquoꝛ philosophoꝛū.

Opinio pꝛia.

Dictis e ni ether. ¶Istud ē q̄rtū ca. bu. trac.

in quo p. remouet tres opiniones. ¶Pꝛima opinio eꝛat dicentiū celum eē de natura ignis: et ideo anaxagoꝛicivocabāt celū ether: quasi sp ardens cum ipi credebant celum eē de natura ignis. ¶Sed ipsi nō recte dicebant (vt dicit p.) quia si ipsi ꝓsiderassent rōnes mathematicas ab illa opinione recessissent. Alij vero dicebant celū ether: quasi sēpiterne currēs: et illi fz p. recte diꝛerūt. Et ideo ne aliquis credat q̄ hec opinio sit noua dicit p. q̄ non semel aut bis: sed infinities (saltē fm spēm) eedem opiniones redibunt. Nā iz ista opinio tempoze aꝛist. fuerit renouata: tamē erat multū antiqua. Opiniones vero ab aliqua parte terre aliq̄n remouenē per guerras: aliq̄n per pestilētias: ita q̄ doctꝛinantes tales opiniones in aliqua parte terre ab illa plaga terre expelluntur. Etiā pꝛinuidiā opiniones minus bone sustinentur. ¶Secūda opinio quā remouet p. erat q̄ totū intermediū inter celū et terrā eēt ignis. Hanc opinionē remouet p. dicens q̄ iam alia elemēta essent annihilata: cū nō esset aliqua ꝓpoꝛtio ignis ad alia elemēta quo advirtutes actiuas et ꝛesistitiuas Alia erat opinio dicētiū q̄ intermediū inter celū et terram erat aer. ¶Hanc impꝛobat p. sic: quia tunc aer minus excederet alia elemēta: et non haberet debitā ꝓpoꝛtionē ad alia elementa: q̄ videtur irrationabile. Etiam tal' ꝛz eē ꝓpoꝛtio totalis terre ad totalē aerē: et ad totalē ignē: q̄lis est ꝓpoꝛtio partis terre ad partē aeris et partē ignis. Sed pars terre se hz in ꝓpoꝛtioe centupla respectu aeris: et millecupla respectu ignis: cū ergo pugillo terre fiant centū aeris: et mille ignis modo tota terra erit in centuplo minoꝛ q̄ aer: et millecuplo minoꝛ q̄ ignis: q̄ tū nō esset verū si intermediū esset solum aer vel solum ignis.

Cōfutatio.

Nō semel aut bis: sed infinities eedē redibunt opiniones.

Opinio scōa.

Confutatio.

Opinio tertia

Confutatio

Elemēta se habent adinuicē in multiplicata analogia.

Reliquum aūt. ¶Istud ē v. ca. bui⁹ tractat⁹

in quo p. mouet tres q̄stiones. Quarū pꝛima ē q̄liter ignis et aer sint oꝛdiata respectu celi. ¶Secūda ē quo a celoꝛ astro (puta a sole) cātur hic inferius caliditas cum celum et astrum nō sunt formaliter calida. ¶Tertia quare nubes non generanē in supima regiōe aeris cum supma regio aeris videē magis frigida q̄ regio ꝓpe terraz ¶Ad pmā dicit p. q̄ duo sūt elemēta iter cocauū oꝛbis lunē et terrā siue aquā. scz ignis et aer: et quia ignis est magis purus ideo ē supra aerē: et cōtinguatur coꝛpoꝛibus celestibus. Jgnis ei in sua sphera mouē circulariter: nō rarefit et calefit: et ex quo aer quo ad superioꝛē partē ei⁹ etiam monē circulariter: ideo supeꝛioꝛ pars eius est multum calida: et quo ad partē eius inferioꝛē aer est calidus et humidus ꝓptervapoꝛes et exhalationes. Vapoꝛ enī est coꝛpus subtile calidū et humidū: et est materia impꝛessionū humidarū Exhalatio autē est coꝛpus calidū et siccum siccitate terrestri. Terra autem est q̄ aussima in medio existens et aqua fꝛigidissima. ¶Aeris enī solent assignari tres regiones: scz infima media et suꝑema. Suꝑema enī regio aeris incipit ab igne: et durat vsq̄ ad tantā distātiam ad quantam ignis et radij solares aerem possunt calefacere. Et infima regio aeris incipit a terra siue aqua: et durat ad tantā distantiam ad quantā radij solares reflexi a terra habent virtutem calefaciendi. Media āt regio aeris durat a loco a quo radij solares cessant calefacere vsq̄ ad illuz locum in quo ignis et sol desinūt recte calefacere. ¶Et ista media regio aeris sēp dicitē frigida cuius solent assignari' alique cause. Pꝛima est quia radij solares directi et ignis non possunt calefacere illam regionem cuz nimis distāt: nulla est ibi reflexio radioꝛum. Et etiam radij solares reflexi sup terram vel aquam: qui calefaciunt inferioꝛē regionez aeris: non ꝓfit peꝛuenire ad illā mediā regionē aeris: igitur est semper frigida. Alia solet assignari causa: q̄ fꝛigiditas existens in infima regione aeris pellitur ad mediam regionem a radijs solaribus reflexis: et fꝛigiditas existens in suꝑema regione aeris etiam pellitē ad mediem a radijs solaribus directis et ab igne: et sic in media regione aeris vnitur fꝛigiditas et seipsaz fortificat. ¶Alia causa est ꝓpter salutem animantium vt scz in illa regione possunt vapoꝛes condensari: et pꝛ in nubes et postea in pluuias conuerti: vt tanto melius animalia supra terram viuere possunt ¶Et si dicat aliquis q̄ in montibus ad mediam regionem tendentibus: reperitur aliquādo q̄ niues liqueꝛiunt: ergo ipsa est calida. ¶Etiam aer naturaliter est calidus: ergo si ibi est fꝛigiditas: hoc est violente: sed nullum violentum perpetuo durat: ergo media regio aeris non est semper frigida. ¶Etiam media regio aeris est propinquioꝛ igni et celo: q̄ infima que est calida: ergo media regio aeris non est semper frigida. ¶Ad pꝛimum dicitū dicitur q̄ iez niues aliquando liqueꝛiant in inferioꝛi parte medie regione aeris: nō tamē in media. ¶Ad secundā dicit q̄ ꝛz nullum vnum violētū idem ī numero posset peꝛpetuo remanere: tamen bene vnum et idē in

Mouet tres questiones.

Solutio pꝛie questionis.

Quid vapoꝛ et exhalatio.

Tres regiōes aeris.

ſpecie. Ñ non eſt vn⁹ ⁊ idē aer ſp immedia regiōe aeris exiſtēs q̄ eſt frigid⁹: ſz eſt ali⁹ ⁊ ali⁹. ¶ Ad tertiā dr negādo ꝓña z: qr ſol p ſuos radios directos ſupmaz regionē aeris calefacit: ⁊ nō mediā nec infimā. ꝓpter diſtantiā ⁊ debilitatē radioꝝ ſolarium. Sz infimā regionem calefacit p radios directos ⁊ reflexos ſimul. ita q̄ radij directi fortifi̅cantur p radios reflexos. Et ex quo media regio aeris tñ diſtat: q̄ radij reflexi ad eā ptingere nō poſſunt: iō media regio aeris nō calefit: nec p radios directos nec p radios reflexos.

Soluto terc⁹ dubio.

De eo quidē. ¶ Iſtud eſt vltimuz capi. ꝑmi

ttract⁹ in quo p. ſoluit duas vltimas dubitatiōes in capi. ꝓcedēti motas. Et ꝓio ſoluit vltimā dando tres cās ¶ Prima eſt: qr ille aer eſt prim⁹ ignis: ⁊ iō eſt multum calid⁹ ⁊ ficc⁹: ⁊ nō poſſunt ibi gñari nubes. ¶ Secūda cā eſt. qr aer circulatiter mouet cuz celo: qr ignis cōtigu⁹ celo mouet circulariter ad motū celi: ergo etiā aer ptigu⁹ igni mouet ad motū ignis circuli: quouſq̄ ipediat p alios mōres: ⁊ ſic aer calefit: ⁊ p ꝑñs ibi nō poſſunt fieri cōdenſatiōes nec nubes. ¶ Tertia cā eſt: qr in tali aere nō ſunt vētι: ergo nec nubes ¶ Ad ſcōaz

Soluto ſcōe ꝗſtionis

ꝗſtionem dicit p. q̄ nō eſt inconueniēs iſta inferiora calefieri a ſuperiorib⁹ nō habentib⁹ caliditatē. qr celū per ſuū motū trahit ſecū q̄daz inferiora: puta ignē ⁊ ſuperiorem ꝑtez aeris: ⁊ mot⁹ localis natus eſt de ſua natura calefacere: igit celū ⁊ ſol calefaciunt iſta inferiora. ¶ Quāt celum ⁊ aſtra nō ſint calida ꝓbat p. duob⁹ ſi ḡnis. Primū eſt. qr aſtra nō diſcurrūt p orbē nec mouētur deorſum: igit ſignū eſt q̄ nō ſint calida. Scōz ſignū eſt: qr ſol q̄ videtur maxime eſſe calid⁹ videt eſſe alous ⁊ nō igne⁹: ergo ſignū eſt: q̄ non eſt calid⁹. Mot⁹ enim localis celi dupliciter calefactiuus. Unomō. qr applicat calefactiuū calefactibili: puta ſolē terre: qui p ſuos radios iſta inferiora calefacit: Scōo mō. qr per motū localem celi cauſat mot⁹ localis in aliis inferiorib⁹ corporib⁹: cuz q̄dā alia corpa mouētur ad motū celi ⁊ illi mot⁹ exquo fiūt p confricatiōem cauſant caliditatē. et ſic mot⁹ celi dr mediate calefactiu⁹: motus ℞o localis qui fit per cōfricatiōem ſz ſit calefactiu⁹: non tñ ſp calefacit: cū aliqñ ipediat p frigiditatez appoſitā. vñ ad hoc q̄ corpora celeſtia calefaciāt iſta inferiora duo requirunt. Primū eſt: q̄ ipa velociter moueātur. Scōm eſt: non longe diſtāt ab iſtis inferiob⁹:

Queritur vtz neceſſe ſit būc mondū inferio

rem latoib⁹ ſupiobus eſſe ꝓtinuū. vt tota virt⁹ eius inde gubernet. Arguit primo q̄ non. qr ꝓtinuoꝝ vltima ſunt vnū: ſed hui⁹ mūdi inferioris ⁊ mūdi ſupioris vltima nō ſunt vnū: igit iſte mūdus inferior no eſt continu⁹ mūdo ſupiori. Minor ꝓz: qr differētium ſpē vltima nō ſunt vnū: cū impoſſibile ſit dria ſpē adinuicē cōtinuari: ſz iſte mūdus inferior ⁊ mund⁹ ſupior differūt ſpē. cū mund⁹ ſupior ſit incorruptibilis: ⁊ mūdus inferior corruptibilis: ſiue compoſituz ex corruptibilibus. ¶ Scōo ſic. ꝓtinuoꝝ mot⁹ eſt vn⁹: ſed mūdi inferioris ⁊ ſuperioris non eſt motus vnus: maior eſt p. q̄nto phī cox. ¶ Et ꝓfirmāt ꝓtinuoꝝ vltima ſunt ſimul: ſz huius mūdi ſupioris ⁊ inferioris vltima nō ſunt ſimul: ergo iſte mūdus inferior nō eſt cōtinuus mūdo ſupiori: capiendo ꝓtinuum large: vt ſe extēdit ad ptiguuz. Maior eſt p. q̄nto phīcoꝝ. Minor ꝓbatur: qr vltimū mūdi inferioris: ⁊ vltimū mūdi ſupioris non ſunt in eodē loco ꝓprio: igitur nō ſunt ſimul. ¶ Tertio ſic. ſi oīs virtus huiꝰ mūdi inferioris gubernaret a mūdo ſupiori ſiue a celo: ſeqūretur q̄ oīa inferiora eodēmodoꝝ ſp ineuitabiliter ⁊ neceſſario euenirēt: cū virtus celi ſit naturalis ⁊ eodem mō ſe habēs. ꝑñs ē falſum. ⁊ ꝓtra phīm ſexto ethica. ⁊ primo ꝓgnemias. ¶ Quarto arguit. entia metheorologica accidūt ſm naturā inordinationez q̄ ea q̄ ſunt primi elementi corporis: vt dicit Ar⁹. ꝓio capitulo hui⁹ libri: ⁊ p primū elemētum corpoꝝ intelligit p. ipm celū: vt oēs expoſitores dicūt: igitur non oia iſta inferiora ꝓueniūt per naturā celi: ſed per aliam. ¶ Amnto arguitur ſic. iſta entia metheorologica accidunt ſm naturā inordinataz: ergo ſunt in ordinata: ⁊ per ꝑñs nō regūtur ⁊ gubernātur a celo. ꝓña ꝓz: qr gubernari eſt a gubernante ordiuate diſponi ſiue debite ordinari. añs ꝓz: qr accidūt ſm naturā inordinatiōē igit ſz naturā ſordiatā. ꝓña ⁊z ab expoſita ad exponētē ⁊ a compatiuo ad poſitiuū. ¶ Sexto arguit ſic. celum non eſt intelligēs neq̄ prudēs: cuz ſit inanimatum: igitur nō regit ⁊ gubernat iſta inferiora. ꝓña tenet: qr gubernare eſt actus intelligētis ⁊ prudētis. ¶ Septimo arguitur ſic. intellectus ⁊ volūtas ſunt virtutes exiſtentes in hoc mundo inferiori: ⁊ tñ non gubernātur a virtute celeſti: cuz ſint immateriales: igit. ¶ Octauo ſic. latones ſuperiores nō ſunt alie res q̄ mot⁹ celeſtes. ſz multa ſunt in hoc mūdo inferiori q̄ non regūtur motibus celeſtibus: ſz influētijs occultis vel luminib⁹ aſtrorum: cum ad illa motus celi non pertingat: ſicut ſunt illa q̄ generātur in terra que regūtur influentijs celeſtibus: igitur non omnia inferiora gubernātur a lationibus ſuperioribus

In oppoſitū eſt p. ſcōo cap. primi tractatus

hui⁹ libri. Pro declaratione q̄ſtionis.

Sciēdum eſt. q̄ neceſſe nō pōt accipi vt di-

cit neceſſitatem ſimplr: ſine neceſſitatē abſolutam: qr ſupnaturaliter ⁊ miraculoſe poſſz regi iſte mūdus inferior: abſq̄ hoc q̄ eſſz continu⁹ ſiue cōtiguus mundo ſupiori. Sed accipit ly neceſſe: vt dicit neceſſitatem: q̄ attendit ex non poſſe aliter ſe habere ſm naturā. Et p inferiorem mūdum: debem⁹ intelligere ſperā generabilium ⁊ corruptibiliū: ſcz aggregatū ex elemētis ⁊ elementatis: ſcz mixtis grauibus ⁊ leuibus: hoc eſt aggregatum ex oībus cōtentis infra orbem lune. Et per lationes ſuperiores debēt intelligi corpora celeſtia: cum motus celi non ſit res diſtincta a celo. Ponētes tamen motum diſtinctum a celo ꝓ quo ꝓprie accipit latio dicunt: q̄ hic accipitur impꝛoprie latio videz ꝓ corporibus celeſtib⁹. Et dz ly cōtinuum hic accipi: non ꝓ vt diſtinguitur cōtra cōtiguum: ſz vt ſe extēdit ad cōtiguum. Et p virtutem debem⁹ ſolum intelligere virtutem materialem. Sz cū dr vt oīs virtus ei⁹ inde gubernetur: vel ly omis diſtribuit ly virtus ꝓ generib⁹ ſingulorum: vt ſit ſenſus: de qualz ſpecie virtutis materialis aliqua virt⁹ ſiue de qualz ſpē corporum inferiorū aliq̄ ſingulare a celo gubernaret. ⁊ ſic nulli dubium: q̄n omnis virtus materialis a celo gubernet. ⁊ ſic ꝓpoſitio eſt vera: vel ly omnis diſtribuit pro ſingulis generꝝ vt ſit ſenſus: de qualibz ſpecie virtutis materialis vel corpoꝝ inferiorꝝ q̄libz ſingulare a celo gubernat: ⁊ in hoc ſenſu non videtur eſſe vera: accipiendo gubernare ꝓprie. Unde gubernare ꝓprie: eſt per prudētiaz vel ſapiētiam dirigere gubernatū in ſuum eſſe finale: ⁊ bonum ⁊ optimum: vel ipſum in tali eſſe bono cōſeruare: ⁊ ſic accipiēdo gubernare ſoli agenti per intellectum: cōuenit tanq̄ agenti ꝓncipali inanimato: tamen bene cōuenit vt inſtrumento. Corpora ergo celeſtia nō ꝓprie gubernāt ⁊ vt agentia ꝓncipalia: ſed per quendam ſenſum impꝛoprium cōcedūtur gubernare tanq̄ inſtrumēta principalis gubernātis: ſicut ſi diceremus themonem vel remū ducere nauē ⁊ martellū facere cultellum. Sic igitur gubernare ꝓprie acceptuz: vt attribuitur tam ꝓncipali gubernāti q̄ inſtrumento: eſt aliquid ꝓncipaliter vel inſtrumētaliter in ſuū finez ⁊ opti

mus dirigere vel disponere: vel in tali esse conseruare ō cū aliqua disponātur ad suā corruptiōez celo eo agē te: vt cū aqua disponāt ad corruptiōem: t ad hoc vt ex ea fiat aer: ipa nō ꝓprie regāt a celo: cum nō ꝓseruetur in suo esse t bono: quare p̄dicta ꝓpositio: scz oīs virt⁹ materialis a celo gubernāt. ꝓvt ly oīs distribuit ꝓ singulis genez nō videt esse vera. Istis notatis sit.

Conclusio respōsiua ad q̄situm: necesse ē ne-

cessitate naturali hūc mūdus inferiorem lationib⁹ superiorib⁹. i. corporibus celestib⁹ esse continuū. i. conti guum vt ois virt⁹ materialis eius. i. de qualz spē virtu tis materialis aliqua virt⁹: inde gubernet. id est a celo regat. Probat sic. q̄ aliter essz vacuū: sz hoc est im possibile: igit. Item ꝓbat. q̄ iste mūdus inferior cōti nue aliquā virtutem a celo recipit: ꝓ motuz t lumen: t influctiam: sz talis virt⁹ (cū sit accidēs) non p̄t diffun di ꝓ vacuum naturaliter eo q̄ naturaliter non p̄t esse sine subiecto: igit. ꝛc.

Dubitatur vtz mot⁹ localis sit calefactiu⁹

Arguit primo q̄ non: q̄ tūc seqūretur q̄ quāto aliquid esset frigidi⁹ tāto magis calefieret. ꝓñs est falsa: igit t añs. pz ꝓña: q̄ quāto aliq̄d est frigidi⁹ tāto est grauꝰ t quāto est grauius tāto velocius descendit: t quāto velocius descendit tanto velocius mouet. t ꝙ velo ciꝰ mouet tāto magis calefit. ergo quanto aliquid est frigidius tāto magis calefit. ¶ Scdo sic. soli⁹ pfecti est generare: sz mot⁹ est actus impfect⁹: ergo mot⁹ lo calis nō est generatiu⁹ caloris. ¶ Et cōfirmat. q̄ vnū qq̄z generet a sibi simili: sz calor nō est similis motui localis: ergo calor non ꝓducit a motu locali. ¶ Tertio sic. per expientiā videm⁹ q̄ multa corpa mouentur vt refrigerētur: igit mot⁹ localis est frigefactiu⁹: t ꝓ ñs non calefactiu⁹. ¶ Quarto sic. aqua stās velociꝰ cale fit q̄ aqua fluens: cui⁹ oppositū deberet esse si mot⁹ lo calis essz calefactiu⁹. ¶ In oppositū est p. in ānto capi tulo p̄mi tractat⁹ hui⁹ libri. ¶ Pro solutōe dubij est.

Opio bti Thome.

Aduertendū q̄ motū localē esse calefactiuū

oēs ꝓcedūt: sz cām hui⁹ diuersi diuersimode exponūt. Dicit enī btus Thomas q̄ mot⁹ localis ē prim⁹ omniū motuū. iō est cā oīm alter: post quē immediate est alte ratio: t maxime calefactiō: q̄ est ceteris nobilior t p̄nci palior iter alterationes materiales: nō (vt dicit) est de rōne mot⁹ localis calefacere.

Confutatio.

¶ Tamen hec opio vide tur deficere manifeste: q̄ nō ois mot⁹ localis est prim⁹ sed ille qui est celi: t maxime mot⁹ diurn⁹: cursus aūt hois non est p̄mis motib⁹ hois: sz de postremis: t tñ ille est calefactiu⁹. Jō ipe non assignat cām: quare cur sus hois sit calefactiu⁹. ¶ Item mot⁹ violētus nō est inter alios mot⁹ primus: sicut est mot⁹ sagitte ab arcu emisse: t tñ mot⁹ ille est calefactiu⁹. Nam vt dicit Ar⁹. sagitta cui⁹ anterior pars est plūbea. p̄t tam velociter

Opio petri d aluernia

moueri ꝙ aerez vt in tñ caleñat: q̄ liq̄scat eius ps plūbea: t tñ q̄ talis mot⁹ sit calefactiu⁹: nō videt esse rō ne primitatis illi⁹ motus. ¶ Petr⁹ autem de aluernia expositor Ar⁹. q̄ aer existēs naturaliter calidus: vnit t fortiter cōprimitur a corporibus duris motis ꝙ ipm: virt⁹ autem caliditatis in eo compssa t vnita intendit t calefacit ꝙ ipm mota: ideo (vt dicit) q̄ aqua non est

Confutatio

sic naturaliter calida: cōtingit q̄ mota per eam nō ca lefiunt: sicut mota ꝙ aerem. ¶ Hec opio videtur esse cō tra Ar⁹. qui dicit motū sic calefacere: nō ꝓpter compssi onem: sz potiꝰ ꝓpter dispregationem. Dicit enī sic. Et cū hac violētia latus vtriuꝰ aer maxime fit calidus: t hoc rōnabiliter accidit maxime cū mot⁹ solidi dispre gat ipm. ¶ Item sepe in hyeme aer est valde frigidus actualiter: t ferrum: t lapis: t tñ ex pcussione t ꝓfrica tione lapidū cum ferro fit calefactio t ignitio sicut in estate: ergo mot⁹ localis nō calefacit: eo q̄ corpora dis tra mota per aerem calidū fortiter exprimūt t compri munt ipm ꝓpter quam compressionez aeris caliditas

Opio alberti t Auerrois

vnitur t fortificat. t deinde calefacit mota per ipsum. ¶ Albertus vero dicit: q̄ mot⁹ localis est calefactiu⁹: q̄ dispregatꝰ distrahit: t rarefacit: t q̄ raritas natu raliter a caliditate generat. t pducitur: t concomitā tur seinuicem: nō ex veloci rarefactiōe t dispregatione sequit intensa caliditas in sic distractis t rarefactis. ¶ Eādem substinet cōmentator opionez exīsse ponēs motū celi esse calefactiuū istoꝝ inferiorū: non q̄ per ipz applicent calefactiua calefactibilib⁹: q̄ tūc pari rōne

Confutatio.

deberet dici frigefactiu⁹: sed p̄cise talis ōz q̄ hz dispre gare: distrahere: t rarefacere. ¶ Sed hec opinio (q̄ uis sit ꝓbabilis): tñ non videtur vera: q̄ raritas t de sitas sunt de secūdis qualitatibus cōsequētibus natu raliter ad primas: scz ad caliditatem t frigiditatez: sz hec opinio ponit oppositum: scz q̄ ad raritatem cōseq tur caliditas: t ꝓ ꝓñs q̄ raritas sit de qualitatib⁹ pri mis: igit hec opinio nō videt esse vera: cū caliditas sit naturaliter prior raritate. ¶ Item si mot⁹ solum cales faciat siue ꝓducat caliditatem solū consecutiue ad ra refactiōem: tūc nō deberet maiorem caliditatē ꝓduce re q̄ raritas exigeret: sed hoc apparet falsum de scin tillis igneis: q̄ ex pcussione lapidis cum ferro generā tur: q̄ ille sunt densiores aere: iō lucent: t grauiores aere ideo cadūt deorsuz: t tñ sunt multo calidiores ae re: igit maior caliditas ꝓducitur q̄ facta raritas exi gat. ¶ Item dicte scintille nō generātur ex aere: quia tūc hoc essz per cōdensatiōem t nō per rarefactiōem t dispregatiōem: cum sint densiores aere: vt in rōne pce denti ꝓbatuz est: generātur ergo ex pcussione ferri vel lapidis distracti t rarefacti: q̄ nō videtur ab alio ge nerari: t tūc nō apparet quomodo ille ptes valde den se possunt ita velociter rarefieri: q̄ debeat sequi tanta caliditas: ideo nō videtur q̄ predicta caliditas genez retur in illis scintillis ꝓpter raritatem. Ex quo pz q̄

Opio alia.

nō solum ꝓ modum sequele ad rarefactiōem fit talis calefactio: sed opz aliud esse. ¶ Ideo alij dicūt corpo ribus naturalibus multas virtutes conuenire a tota specie: t nō deberet dari de talibus aliaz cām: t sic a to ta specie cōuenit motui distractiuo calefacere: sicut a

Opio ꝓpria.

tota specie hominꝫ conuenit ridere: t igni calefacere. ¶ Sed dicēdum est: q̄ qualicūq̄ modo motū dicamus calefacere: opz q̄ hoc fit per corporum q̄ sic calefiūt cō fricatiōem: t ptium se tāgentium velocem t violentā distractiōem. Et tūc ōz ad dubium: q̄ non quilibet mo tus localis est calefactiuus cuiuscunq̄ qō per illuz mo uetur: q̄ videmus q̄ alique partes lente mote nō ca lefiunt. ¶ Scdo ōz q̄ ois mot⁹ localis qui fit ꝙ cōfrica tiōem ptium: (nisi sit impedimētuz) est calefactiu⁹: sic cut esset impedimētuz si aliqua ꝓfricarent in aqua fri gida. Primum pz: q̄ videm⁹ q̄ quāto est minor cōfric catio tāto est maior calor genitus: t quanto est maior tanto est maior color genitus. Item ferrum molen dini ꝓpter cōfricatōem cum alijs ptibus calefit. ¶ Item quādo lapis collidit cuz ferro generat ignis: t ad hoc magis valet lapis acutus q̄ obtusus: q̄ facilius divi dit aliquas ptes ferri t distrahit: ergo signū est: q̄ mo tus localis qui fit cum cōfricatiōe ptium est calefacti uus. Quomodo aūt ex motib⁹ corpoꝝ celestiū generet caliditas. dictū est in expōne text⁹. ¶ Sz arguit q̄ non posſz ꝓduci caliditas: q̄ mot⁹ nō est calefactiu⁹ nisi sit mobilis: t adhuc maxime cū illā ptem cū quā fit cō frictio: igit mot⁹ celi nō est calefactiu⁹ ignis t supme regionis aeris. ¶ Rñdetur: q̄ corpa celestia (t maxie orbis lune) secum mouent regionem ignis t supmā regionem aeris: t ita mediāte motu ignis t supme re-

gionis aeris: causant caliditatē suo motu in igne ⁊ suprema regione aeris. ¶ Sz ꝓtra arguit. ignis nō videtur distrahi: sz potꝰ volui cū ipo celo: sicut cōtentū mouetur ad motum continentis: vt homo in naui: sed cōtentū motū ad motū continētis nō calefit ꝙ motum cōtinētis: sicut hō in naui mota sedēs in fundo nauis ꝙ motū nauis nō calefit: qz nec per illū motū fit confrictio suaruꝫ ptium nec distractio: ergo similiter videt. ꝙ nec in igne nec in aere motis ad motū celi fit confricatio nec distractio: ⁊ ꝙ ꝑs nec ꝓducit caliditas ¶ Item celum pomt esse pfectissime leue ⁊ politū: ⁊ tale nō hz distrahere corꝰ qđ tāgit: cum distractio sit q̄dam fractio corpis: ⁊ fractio corporis a corpe extrinseco est motus violētus. igit non videt ibi esse motꝰ violētus: cuz nullū violētum sit ꝓpetuuz: seqtur ꝙ nec ignis nec aer calefiunt ad motū celi. ¶ Ad ista argumēta diuersi diuersimode respōdent. ¶ Sz omissa opionum varietate ꝓbabiliter ꝺr ꝙ ignis in sua regiōe circulariter mouetur a celo modo ꝑsimili sicut ferrū a magnete: videz: qz celū influit ꝙ motū qualitatē in elemēta: ꝑm quaz nata sunt sequi ipm: sicut ferrū seqtur ad magnetez: sz celū influit magis in illud qđ est ꝓpinquꝰ: iō qđ est ꝓpinquꝰ celo de ipo igne cōsequit perfecte ⁊ citissime motuz diurnū ⁊ qđ de igne est minus ꝓpe minꝰ pfecte consequit ⁊ retardescit a motu diurno. i. tardiꝰ mouetur: qz minꝰ intēse recipit de illa virtute: sicut ferrū magis distās a magnete tardiꝰ mouet ad ipm: ⁊ talis virtus diffundit ꝙ supmaz regionē aeris remissius ꝙ per ignē. remissius tū in vna ꝓte illꝰ regionis aeris ꝙ in alia: ⁊ tādem sic deficit virtꝰ illa ꝓpter lōge esse a celo qđ nō hz āplius ptātez mouēdi alia portionem aeris. ¶ Et per istud modū dicēdi pūt solui argumēta priꝰ facta: qz ꝙ illum modū ꝑz: ꝙ fit disgregatio in igne ⁊ in aere: opz effi ptes ignis ⁊ aeris dirūpi ⁊ distrahi: ⁊ cōfricari. si inequaliter ⁊ irregulariter sequātur motum diurnū: sz ille ptes ignis ⁊ aeris [vt dictū est] inequaliter ⁊ irregulariter sequūtur motū diurnū: eo ꝙ alia velocius: ⁊ alia tardiꝰ mouētur. ¶ Et ad primā rōem negatur maior. ⁊ ad improbatōez eius ꝺr ꝙ non solū mouetur sicut contētuz ad motū continētis: ⁊ sicut hō in naui mota: sed mouet a virtute sibi influra: ⁊ a simili virtute nō mouet homo in naui. ¶ Ad scdam ꝺr distinguē do maiorem: aut si soluz ad motum talis nature nulla impssa virtute moueat. ⁊ cum eo volui. ⁊ sic ꝓceditur maior. vel si illud qđ cuz eo volui moueat a virtute sibi influra diformiter ꝑm eius ptes: vt puta in vna intē sius ⁊ in alia remissius: ⁊ sic negat maiorem ¶ Ad rōnes dubii. ad primā ꝺr negādo ꝓnam. ⁊ ad ꝓbatiōem negat prima ps: scz ꝙ ꝙto aliqđ est frigidiꝰ tāto est grauius: eo ꝙ ly ꝙto explicat ⁊ denotat ꝙ frigiditas sit cā totalis grauitatis: mō frigiditas nō est cā totalis grauitatis: nec grauitas est cā totalis velocitatis motus. ¶ Aliter rndetur ꝓcedēdo oēs illos ꝓcessus: ⁊ negādo vltimā ꝓnam: qz ꝓna de ꝑmo ad vltimū [vt cōiter ꝺr] non tenet in ꝓpōnibus de paccidens: sicut in ꝓposito. ¶ Ad scdam ꝺr distinguēdo maiorē. vel ad sensuz ꝓpium: ⁊ sic negat. vel impropriū: ⁊ sic ꝓcedit. qz motꝰ localis nihil aliud est ꝙ mobile. ¶ Ad ꝓfirmatōez distinguit maior: vel de hoc ꝙ generat actōne vniuoca: ⁊ sic conceditur: vel actiōe equiuoca: ⁊ sic negat. ¶ Adtertiaz ꝺr ꝓcedēdo añs: ⁊ hoc est: qz aliqđ calidū adherēs eis ꝙ motum remouet ⁊ sepatur ab illis corpib⁹: ⁊ nouus aer frigidꝰ ꝙ illum motū adducit. ¶ Ad quartā ꝺr ꝙ aqua stās nō calefit rōne quietis: sz qz ipa melꝰ suscipit radios solis ⁊ virtute eius ꝙ aqua currēs: ⁊ radij solares diuciꝰ manēt in aqua stāte: ⁊ fortius infigūtur ꝑm eādem ptem: sz tū ceteris ptibus aqua fluēs est calidior aqua stante: citius enim aqua stans corrumpitur ꝙ aqua fluens.

Dubitatur secūdo vtz media regio aēris sit sp frigida. Et arguit ꝙ nō. nullꝰ aer est sp frigidus: qz nullꝰ aer sp est: cum oīs aer sit corruptibilis: ⁊ tñ media regio aeris est aer: ergo media regio aeris nō est sp frigida. ¶ Scōo sic. naturalis dispō aeris est caliditas ⁊ humiditas ⁊ vnūqđq elemētum ꝺz esse in naturali dispōne magis in medio sui ꝙ in extremis: vbi attingūt elemēta sibi ꝓpria. ¶ Tertio sic. in illa regiōe aeris fiunt impssiones ignite: vel corruscationes stellе cadētes: vel discurrētes: q̄ non fierēt ibi si illa regio esset frigida: cum frigiditas sit corruptiua caliditatis: ⁊ per ꝑs impeditiua ignitionis: ergo illa regio non est frigida. ¶ Quarto sic. si ita essz sequereꝫ ꝙ aer essz ibi grauis ⁊ densus: ⁊ sic deberet statim descēdere ⁊ non manere ibi: sz hoc est falsum: igit ꝛc. ꝓna ꝓz: qz caliditas calefacit: dilatat: aperit: rarefacit: ⁊ alleuiat: frigiditas ecōtra frigefacit: cōstrigit: claudit: cōdēsat: ⁊ aggrauat: ig. t aer ibi exutēs essz grauis ⁊ densus. ¶ In oppositū est p. in q̄nto capi. primi tractaꝰ huius libri. ¶ Ꝓro solutione.

Sciendum ē ꝓrio: ꝙ dria est inter locū ignis ⁊ regionē ignis: qz locꝰ ignis maximi est celū: vel ps celi: ⁊ locꝰ maximi aeris est ignis vel ps ignis. Sz regio naturalis ignis est inter celū ⁊ aerem: scz ab orbe lune vsqz ad aerez exclusiue: ⁊ sic regio ignis maximi nihil aliud est ꝙ maximꝰ ignis. Iraqz ꝓportionaliter dicendum est de loco maximi aeris: ⁊ de regione aeris: ꝙ scz locus maximi aeris est ignis: sz regio aeris: est ipe aer contētus inter ignē aquā vel terrā. Et locꝰ terre est aer vel aqua: vel aggregatuz ex eis. Sz regio terre est ipa terra. Apud tñ ponētes locū esse spaciū sepatum ꝓter corꝑa naturalia: esset imaginādum qđam spaciū qđ ignis occuparet: ⁊ hoc esset locus ⁊ regio ignis: sz qz non est ponēduz tale spaciū sepatuz. iō nō sunt idē locꝰ alicuiꝰ corꝑis: ⁊ regio eiusdē corꝑis.

Sciendū est scdo: supposita distinctiōe regionum aeris: ⁊ expōne textꝰ: ꝓro noticia diuersaꝝ figuraꝝ aeris: ꝙ ignis ꝙtuz ad eius supficiem supiorez est pfecte spericitatis: cū talis figura sit supficies cōcaua orbis lune: ⁊ regio ignis ponitur vndiqz ꝑm eius extremitatez tāgere orbem lune: iō necesse est ignem ꝙtum ad eius supficiez cōuexā esse specice figure: aliter esset penetratio corꝑoꝝ vbi essz eleuatio montū vel vacuū inter celū ⁊ lignem. Sz regio aeris ꝙtum ad eiꝰ supficiem inferiorem est diformis qz cū aer ꝑm illaz tāgat regionē terre ⁊ maris: ꝓz illaz figurari ꝑm exigentiā superficiei terre: q̄ est diformis ꝓpter mōtes ⁊ valles: ⁊ ꝑm supficiem maris: que est diformis ꝓpter ventos ⁊ inundationes: qz mare est altius in vno loco ꝙ in alio vt videbit cuz auget de fluxu maris. Sed regio ignis ꝙtum ad supficiem ei⁹ concauā ꝓbabiliter ꝺr oualis figure: ita ꝙ sit longior eius dyameter ꝑm eiꝰ ꝓcessuz de polo ad polum ꝙ sub equinoctiali: sicut de ouo qđ est ex vna ꝓte oblōgum: ⁊ ex alia ꝓte rotūdum. Istud ꝓbatur: qz vbi celū est fortioris virtutis in generādo calorem ⁊ cōseruādo: ꝺz ignis magis gñari ⁊ cōseruari ꝑm āpliorem ꝓfunditatem: ⁊ vbi magis viget frigiditas: ibi āpliores ⁊ plures generātur aq̄ ⁊ altiores: vt sub polis ꝙ sub eq̄noctionali: ⁊ iō maria septētrionalia fluūt in australia. Sz celum est fortioris virtutis in calefaciēdo sub eq̄noctiali ꝙ sub polis: qz sol ⁊ ꝓplanete supra illuz locū decurrūt: ⁊ nō supra loca q̄ sunt sub polis. Et tā celū generat ⁊ cōseruat calorē per suū motum mouēdo ignē ⁊ supmā regiōem aeris: ⁊ illi motꝰ sunt valde fortiores ⁊ velociores ad eq̄noctialez ꝙ ad polos: igit longior est dyameter ab vna ꝓte superficiei

concaue regionis ignis ꝺm ꝓcessum de polo ad polum ꝙ sub equinoctiali. Ex quo sequit ꝙ supma regio aeris ꝙtum ad superficiem superiorem siue conuexã est oualis figure: qz superficies inferior regionis ignis: ⁊ superficies supme regiõis aeris superior simul sunt vndiquaq; ꝺm contractũ. Sz superficies inferior regiõis aeris ẽ oualis figure: qz durat a regiõe ignis descẽdendo: donec possit superficies calefieri ab igne continẽte: vel a motu celi ⁊ hoc est ꝓfundius: vbi ignis est maior ⁊ ꝓfundior: ⁊ mot⁹ celi velocior. hoc aũt est magis ad eq̃noctialem ꝙ ad polos: vt dictũ est. ĩõ ꝓportionabiliter illa regio superior aeris est oblõgior tã ꝺm eius superficiẽ inferiorem ꝙ ꝺm superiorẽ vt sicut regio ignis est ꝓfundior: tã ad equinoctialez ꝙ ad polos: ita etiã supma regio aeris est ꝓfundior ad eq̃noctialem ꝙ ad polos. ¶ De inferiori aũt regione aeris ꝙtum ad eius superficiez superiorẽ dico ꝙ est lẽticularis: scz maioris dyameter ꝺm circulũ sub eq̃noctiali ꝙ ꝺm ꝓcessum de polo ad polũ: qz fortiores fiunt reflexiões radior⁹ solis a terra vel aqua vbi regio illa inferior altiꝰ ascẽdit: sz hoc est magis sub eq̃noctiali ꝙ sub polis: igr̃ tẽ. Ex quo ꝑz ꝙ in nostra habitatiõe regio inferior augẽt in estate: ⁊ diminuit in hyeme: qz refractiões sunt fortiores in estate. ĩõ virt⁹ eax altius ascẽdit. ¶ De media regiõe aeris ꝺr ꝙ est pue ꝓfunditatis ad eq̃noctiales: ⁊ valde magne apud polos quẽadmoduz ꝺr esse spaciũ ꝓtẽtum inter lineã oualem superiorez: ⁊ lineã lẽticularez inferiorẽ. ita ꝙ est oualis figure ꝙtum ad superficiem conuexã siue superiorez: ⁊ lẽticularis figure ꝙtum ad superficiẽ inferiorẽ siue concauam: qz ꝺr superficiem superiorem medie regiõis aeris esse talẽ. qualis est superficies inferior supme regionis aeris: sz superficies inferior supme regionis aeris est oualis figure: vt dictũ est. igit̃. Maior ꝑz: qz superficies inferior supme regionis aeris: ⁊ superficies superior medie regionis aeris vndiquaq; se tãgunt: ergo qualis figure est vna: talis est alia. Q autem media regio aeris sit lenticularis figure ꝙtum ad superficiem inferiorẽ ꝑz qz infima regio aeris ꝙtuz ad superficiem superiorez ẽ lenticularis figure tẽ. ergo ꝑna ꝑz: qz ille due superficies vndiquaq; se tãgunt. ¶ Ẽc ꝺr ad dubiuz quis nulla media regio aeris sit sp frigida: tũ semp media regio aeris est frigida: ꝓia pars ꝑz: per ꝓmum argumẽtum ante oppositum. Scõam ꝓtem ꝓbat p. in q̃nto capi. ꝓmi tractatus hui⁹ libri. ¶ Scõo ꝓbatur: nam vt dicit Ar|. scõo de generatiõe in penultimo ca. vbi ꝓbat ꝙ ꝓter motum celi requirit mot⁹ celi fact⁹ in obliquo circulo si aliq̃ agens est cã alicui⁹ in ꝙpe esse: ꝺm est cã contrarij in longe esse. Istum modũ causalitatis dat Ar|. scõo phicoz vbi dicit absentia gubernatoris nauis est cã submersionis: cũ eius ꝓsentia sit cã salutis: sz corpa celestia suis motib⁹ ⁊ luminib⁹ causant calorẽ in corpibus sibi ꝓpinquis: sicut in regiõe ignis: ⁊ in supma regione aeris: igitur in corporib⁹ ab istis distãtibus sunt cause contrarij scz frigiditatis. Sed ꝓter istum modũ causandi opz ponere aliquaz cãm ꝓsitiuã. qz opz effectuz positiuũ habere cãm positiuã. Ideo assignat alia causa scz antiꝑistasis. Nã vnum contrariũ naturaliter fugit reliquũ: ergo frigidum in aere fugit ab inferiori regione ⁊ a superiori. ꝓpter eax caliditates: ⁊ congregatur in media regione: ⁊ sic ibi intenditur frigiditas.

¶ Item alia cã est. nam stelle virtualiter frigide fortiter effectum suum: scilz frigiditatem imꝑmunt. vbi sol per suos radios: ⁊ celum ꝑ suum motũ: ⁊ ignis nõ habent fortitudinẽ in calefaciẽdo sicut nõ habẽt in media regione aeris: ergo ille stelle virtualiter frigide intensam frigiditatẽ ꝓducũt in illa regione. Ideo etiã in inferiori regiõe sub polis: ⁊ etiã hyeme apud nos sole recedẽte magna generat̃ frigiditas. ¶ Causa vero finalis frigiditatis medie regionis est salus animaliũm. ⁊ plãtarum vt in illa regione ⁊ per illã ab eius frigiditãte cõdensantur vapores: ⁊ in nubes: ⁊ pluuias conuertantur vt fiant venti deportãtes eas ꝑ vniuersam terram habitabilem ad irrigãduz eã vt fiat fertilis: ⁊ conueniens ad nutritiõem ⁊ gñationem herbaz: arborz et aialium. ¶ Ad rõnes ꝺubij. Ad ꝓmã concedit tor⁹ ꝓcessus: sed cũ hoc stat ꝙ semp media regio aeris sit frigida: ⁊ illã rõnem vult hr̃e Ar|. Ad scõam cõcedit maior: ⁊ distinguit minor: vel de ꝑse ⁊ ex sua ꝓpria natura: ⁊ sic concedit. vel de paccidens ⁊ ꝑ naturã vniuersalem: ⁊ sic negat̃. ¶ Ad tertiã concedit maior: ⁊ negatur minor: ⁊ ad ꝓbatiõem distinguit ꝓñs. vel de ꝑse ⁊ sic concedit. vel de paccidens ⁊ sic negat̃. qz vnũ cõtrarium ꝑ accidẽs est alteri⁹ fortificatiuũ ¶ Ad quartã ꝺr distinguẽdo ꝓñs: vel grauitate sufficiente ad diuidendum aerem sub eo existẽtem: ⁊ sic negat̃. vel grauitate non sufficiente ad diuidendum aerem sic ꝙ totalis aer ibi existẽs simul ⁊ semel possit infimã regionem aeris diuidere: ⁊ sic concedit.

Dubitatur vtꝝ calor possit frigefacere ⁊ frigus calefacere ꝑ antiꝑistasiz. ¶ Arguit̃ ꝓ̃o sic ꝙ non quia calor natus est calefacere: ergo non põt frigefacere. ꝓsequẽtia ꝓz: qz calor est virtus irrõnalis: virtutes autem irrationales non sunt eedem oppositorum: vt habet̃. v. ⁊. ix. methaphisice: ⁊ scõo ꝓiarmenias. ¶ Secundo sic. omne qđ fit fit a sibi simili ⁊ nõ a cõtrario vt habet̃. vij. metaphisice: sed caliditas nõ est simulis frigiditati: ergo talis non fit a frigiditate: nec econtra. ¶ Tertio sic. aquã ponimus ad ignem non vt frigefiat sed vt calefiat: nec panem ponim⁹ in furnoꝝ vt frigefiat ꝓpter calorem circunstãtem: sed vt calefiat. ¶ Quarto sic. vnum cõtrarium nutarali⁹ est corruptiuum alterius. igit̃ vnum contrariũ non est ꝓductiuũ alterius: nec fortificatiuum alteri⁹. ¶ Quinto sic. non videt modus ꝙ quem vnũ ꝓtrariũ sit alteri⁹ ꝓductiuũ: cuz vnũ contrariũ qualecũq; existẽs sit ꝓductiuũ sui similis: et corruptiuum dissimilis. ¶ In oppositum est ꝓ. in q̃nto ca. ꝓmi tractatus: ⁊ in multis aliis passibus. Et ꝓbatur: quia nisi ita esset non videt ꝙ tam ꝓfunde in terra esset caliditas tãta in hyeme nisi esset a forti frigore circunstãte. ¶ Item dicit hippocrates ꝙ ventres in hyeme ⁊ vere sunt calidiores. Et Aristo. ꝛ septimo politicorum dicit: ꝙ habitates in regionibus frigidis sunt animosiores habitãtibus in regionibus calidis: quod non videt posse esse: nisi quia habent cor ⁊ alia membra interiora magis calida: per antiparistasim a frigiditate circunstãte. Similiter grãdines grossissime fiunt in aere multuz calido quod non fit nisi quia aqua circunstante aere calido fortiter et velociter congelatur per antiparistasim: ideo caliditas illius aeris per antiparistasim congelat ⁊ frigefacit istaz aquã. ¶ Ꝓ̃o solutione ꝺu.

Quid antiparistasis.

Notãdum est ꝙ antiparistasis ꝺr ab anti qđ est contra: ⁊ para qđ iuxta: ⁊ stasis qđ est statio: quasi vni⁹ contrarij alteri iuxta statio: ĩõ fortificatio aliquo cõtrario circunstãte ꝺr antiꝑistasis vñ talis fortificatõ per antiparistasim solũ inuenit̃ in qualitatib⁹ actiuis et passiuis admixtẽ. sicut sunt caliditas ⁊ frigiditas: hũiditas ⁊ siccitas. Sz duplex est ꝓtrariuz vt distinguunt medici. Quedam est ꝓtrariũ circunstãs. Aliud est ꝓtrarium penetrãs. Contrarium penetrãs ꝺr illud qđ potenti⁹ est in agendo: ꝙ cõtrariũ iuxta qđ ponit in resistendo: ⁊ a tali ꝓtrario nõ fit fortificatio ꝓtrr. ꝺ: sed soluz corrũpit ꝓtrariũ. Sz contrariũ circũstãs ẽ illud qđ

Confutatio.

Explicta.

non est potẽtius in agẽdo: ꝙ contrariũ iuxta qđ ponit in resistendo: ⁊ a tali cõtrario fit fortificatio contrarij per antipistasim. ¶ Ad vidẽdum modũ ꝺm quẽ vnum contrariũ fortificat ab alio: ponit talis conclo. Unum contrariũ natũ est fugere ab alio sibi ꝓpinquo: qz vnũqđq; appetit esse ⁊ cõseruari in esse. ¶ Probat etiã per expiẽtias. nã videm⁹ etiã de lignis viridib⁹ positis ad ignẽ ꝙ cũ in eoꝝ medijs caleſiũt ⁊ ignũtur ab igne: aq; q̃ includit in illis fugit ad extremitates illoꝝ: ⁊ manifeste appet exire ꝙ poros illoꝝ distãtes ab igne. Scõa expiẽtia est: qz si gutule aq̃ vel vini diſperſe cadãt in mensa supra mappã siccam: ille nõ fluunt nec ſpgũtur supra illã mappã siccam: sed fugiẽtes siccitatẽ mappe faciũt se rotũdas: ſz tñ si mappa eſſz humefacta: statiz gutta flueret ⁊ diſpgereť supra mappã. Silr exhalatões calide mouẽtur velociter: ⁊ fiũt corruſcatiões: ⁊ tonitrua fulgura: ⁊ etiã etheneſie: q̃uis sint de materia leui. Sic etiã exhalatões aſcẽdẽtes ꝓcutiũtur a frigiditate medie regiõis aeris inferi⁹ ⁊ inflãmanť. ⁊ videnť esse ſtelle cadẽtes. Sic etiã mouẽtur vẽti lateraliter: ⁊ plures alie expiẽtie possent adduci. ¶ Sz ꝓtra istã cõclusionẽ arguit. qz vel ꝓtrariũ fugiẽs a ꝓtrario (vt caliditas fugiẽs a frigiditate: ſicut ẽ in thiponib⁹: fulgurib⁹: ⁊ etheneſijs: deſcẽdentib⁹ ex nubilb⁹: ⁊ i exhalationib⁹ aſcẽdentib⁹ repcuſſis a media regione aeris inferius: q̃ videtur esse ſtelle cadẽtes) fugit sine ſubiecto: vel trãſit de ſubiecto in ſubiectũ: vel cũ ipo fugiẽte ſuũ ꝓtrariũ mouet ſubiectũ ꝓpriũ. Non primũ: qz accidẽs non ꝑt naturaliter esse sine ſubiecto. Nec ſcõm: qz accidẽs nõ ꝑt naturaliter migrare de ſubiecto in ſubiectũ Nec tertiũ: qz vel talis mot⁹ quo mouereť ⁊ accidens ⁊ ſubiectũ eſſz naturalis vel violent⁹. Nõ naturalis: qz ſubiectũ est naturalr mobile motu oppoſito: cũ thiſones: fulgura: ⁊ etheneſie sint leues: ſz idez non ꝑt naturaliter moueri motib⁹ ꝓtrarijs: igit ille mot⁹ nõ est naturalis. Nec ꝑt dici ꝙ sit violẽtus: qz vel talis mot⁹ eſſet pulſus: vel tract⁹: ſz nullũ est dicẽdum: igr. Primũ non ꝑt dici: qz qđ pellit alterꝝ mouet cuz eo: talr in ꝑncipio: vt apparet vij. phicoꝝ. Nec ꝑt dici ſcõm: qz in motu tractus trahẽs nõ deficit a tracto: ſed mouet cũ tracto. Item mouet motu fugẽ recedẽdo a ꝓtrario: igitur non mouet motu tract⁹. Item fugit ⁊ mouet ꝓpter ſui ſalutem ⁊ ꝑmanentiã. igit ab illo ſic mouet qđ intẽdit eius ſalutẽ ⁊ permanẽtiã: ſz vnũ ꝓtrariũ nõ intẽdit ſalutem ⁊ ꝑmanentiã alteri⁹: imo ipmmet est qđ ſalutez ſuã intẽdit Juxta illud cõmẽtatoris ꝓio phicoꝝ: vnũqđq; ens naturaliter diligit ſe ꝑmanere in esse. ¶ Rñdetur ꝙ tale ꝓtrario fugit ab alio ꝓtrario cũ motu ſui ſubiecti. Et ad ꝓbatiõem ỏr ꝙ naturaliter leue (vt exhalatio ſicca ⁊ calida) mouet aliq̃ naturalr deorſum cũ eñ fugit a ꝓtrario ſibi obuiãte (vt a media regiõe aeris deſcẽdendo) mouet naturaliter: qz ꝑ ꝑncipiũ ſibi intrinſecũ ⁊ naturale: ſcz ꝑ caliditatẽ. ſz nõ mouetur ſic naturalr ea rõne qua leue mouet ſurſuz: ſz ea rõne qua calidũ obuiãs ſuo ꝓtrario. ¶ Aliter ꝑt dici ꝙ nihil idẽ mouet motib⁹ ꝓtrarijs naturalr: ⁊ de ꝑſe nullo ꝓtrario ſibi obuiãte: ſed idem bene duob⁹ motibus contrarijs ꝑt naturaliter moueri. vno de ꝑſe nullo cõtrario ſibi obuiãte ⁊ alio motu de paccidẽs aliquo contrario ſibi obuiãte. ¶ Aliter dicereť ꝙ vno illoꝝ motuum mouereť naturaliter ꝺm naturã ꝓpriaz: ⁊ alio ꝺm naturã cõem: ſcz illo motu quo fugit ſuũ ꝓtrariuz: hoc eñ est cõe cuilibz: eo ꝙ vnũqđq; appetit esse ⁊ ꝑmanere in esse: ſicut est q̃n graue mouet ſurſuz: ⁊ leue deorſum ne fiat vacuũ. Sic etiã leue ꝑt moueri deorſum: et graue ſurſum fugiẽdo ꝓtrariũ. ¶ Primo ſupponit ꝙ ſi ad calidũ condẽſaretur: nõ generato vel corrupto aliquo gradu caliditatis: ipm ageret ꝺm ſuã caliditatez fortius in paſſum ſibi approximatũ. Similiter diceretur de ſicco: frigido ⁊ hũido: virt⁹ eñ vnita fortior est ſeipſa diſperſa. i. ſi aliqua virt⁹ ſiue qualitas actiua q̃ est in materia rara: poneret in materia dẽſa: nullo gradu ſibi addito vel ab eo corrupto fortiꝝ ageret ỻ ꝑius egiſſet. Iſtud declaratũ est in ꝑio de generatõe. ¶ Secũdo ſupponit. ꝙ ſepe frigidũ vigorat in frigefaciẽdo ꝓpter calidũ circunſtãs ipm: vel ſibi approximatũ: ſicut ꝑz in argumẽtis poſt oppoſitũ. Etiã caliduz ꝓpter frigidũ circunſtãs corrũpitur vel debilitat. ⁊ etiã frigidũ ꝓpter calidũ. Iſtud ꝑz: qz aliter elemẽta non eſſent nata corrũpere ſeinuicẽ. ¶ Sz arguit. qz nõ videt rõ. quare calidũ aliq̃n fortificet ꝓpter frigidũ circunſtans: ⁊ aliq̃n corrũpat ⁊ debilitet ꝓpter frigidũ circũſtans. ¶ Rñdet ꝙ rõ est: qz q̃n frigidũ circunſtãs calidũ vel approximatũ calido est penetrãs. i. fortiꝝ in agẽdo ỻ sit calidũ in reſiſtẽdo: tũc calidũ corrũpitur a frigido. Sz si frigidũ ſit ꝓtrariũ circũſtãs ⁊ nõ penetrãs ita ꝙ frigidũ nõ ſit maioris actiuitatis ỻ calidũ ſit reſiſtentie: tũc calidum fortificat a frigido. ¶ Iſtis ſuppoſitis dicũt aliqui: ꝙ per iſtũ mdũ fit fortificatio vni⁹ contrarij ab alio cõtrario ꝑ antipiſtaſim: videlz ſi vnũ contrarium non ꝑt fugere ab alio cõtrario: corruptiue agunt adinuicem: et vtrumq; remittit reliquum: et ſi vnũ ſit multũ dñans corrũpit aliud. Si aũt vnũ contrariũ poſſit fugere ab altero vt frigidũ a calido: ⁊ ecõuerſo: tũc poſſibile eſt ꝙ fugiat ad locũ aliũ: vel ſi non põt: in ſeipm fugit cõdenſando ſe: ⁊ ſi fugiat in ſe ipm ⁊ ꝓdẽſetur: tũc caliditas vel frigiditas efficit fortior ⁊ actiuior qz virt⁹ vnita fortior est ſeipa diſpſa. Et ſi vnũ contrariũ fugiat ab alio in alium locum: tunc congregantur ꝑtes eius in illo loco ſimul: ⁊ efficit totum aggregatũ fortiꝝ. Sicut in hyeme a frigiditate exteriori partes calide fugiũt in terrã: ⁊ cõgregãt ſe in ꝓfundo terre: ⁊ fit multa caliditas: ⁊ ꝑtes q̃ illic erãt frigide ⁊ nate fugere: fugiũt extra a caliditate q̃ ibi ꝙgregatur. Et ita dicit iſta opio: ꝙ vnũ contrariũ est cã occaſionalis fuge alteri⁹: ꝓpter quã fugã fit vnio ꝑtium: ⁊ condenſatio cõtrarij fugiẽtis: ꝓpter quã condẽſatiõez fortius est in agẽdo: ꝙ ante ei⁹ cõdenſatiõem vel vnionẽ. Ideo dicit vnũ cõtrariũ fortificari ab alio per antipariſtaſim. Et q̃uis iſtud facit ad fortificatiõem cõtrarij tñ videm⁹ vnũ cõtrariuz fortificari ꝑ antipiſtaſim: ſcz per intenſiõem vni⁹ ꝓtrarij: ⁊ additiõez nouoꝝ gradum ꝓpter quoꝝ additiõez vnũ eſſ fortiꝝ alio: ſicut videmus de caliditate cauee in hyeme: ⁊ frigiditate aq̃ putei in eſtate. talis aũt intenſio caliditatis aq̃ putei in hyeme. non ꝑt ſaluari ꝑ ſolã condẽſatiõem. ¶ Jõ vltra dictã opionem: opz aſſignare aliũ modũ per quẽ intendať vnũ ꝓtrariũ ab alio. Modꝰ eñ talis est: qz in aere exiſtente in cauea ſunt ⁊ caliditas ⁊ frigiditas: q̃ ſuas ſpẽs diffundũt vlq; ad aerẽ extrinſecũ: in quo ſi ſit caliditas: ſpẽs caliditatis ꝓducte a caliditate cauee: nõ reperiẽtes cõtrarium vlteriꝰ diffundũtur nec reflectũtur. ¶ Sed ſpẽs frigiditatis diffuſe a frigiditate cauee vlq; ad aerem extrinſecũ. ꝓpter magnã caliditatẽ in aere extrinſeco exiſtẽtem reflectũtur: ⁊ fugiẽtes caliditatem: frigiditati a qua ꝓducũtur contrariãtur: et ipſe ſic reflexe nouum gradũ frigiditatis in cauea ꝓducũt: ⁊ ita ꝓpter talem reflexionẽ ſpẽz alicuꝰ qualitatis a ſibi cõtraria: intendit qualitas. Ecõtra vero in hyeme q̃n in aere extrinſeco est frigiditas. ¶ Ad rationes dubij. Ad primã ỏr concedẽdo añs. ⁊ diſtinguẽdo ꝓñs: vel de perſe ⁊ ſic concedit ꝓñs vel de paccidẽs in ꝙtum ꝓpter ipm reflectũtur ſpecies ꝓtrarij: ⁊ ſic negatur. ¶ Ad ſcõam diſtinguitur maioꝝ: vel ꝙ ſit actione vniuoca: ⁊ tanq; a cã de perſe ⁊ ſic conceditur: vel actione equiuoca: ⁊ tanq; a cã de paccidens ⁊ ſic negatur.

¶ Ad tertiam conceditur añs: ⁊ distinguit ꝓñs. vel de ꝑse: ⁊ sic concedit. vel de paccidẽs: ⁊ sic negat illo modo qui datus est. ¶ Ad quartã concedit añs: ⁊ distinguit consequẽs. Uel capiendo ly ꝓductiuum: vt idem est quod natum ꝓducere. Et fortificatiuũ: vt idem est quod natum fortificare: ⁊ de ꝑse: ⁊ sic concedit consequens. Uel capiendo ꝓductiuum: vt idem est q̃ potens ꝓducere. Et fortificatiuum: vt idem est q̃ potẽs fortificare ⁊ de peraccidens: ⁊ sic negat consequẽs ⁊ consequẽtia. ¶ Ad q̃ntam negat añs. modus eñ quo hoc fit positus est. Et ad ꝓbatiõem concedit añs: ⁊ distinguit ꝓñs: vel de ꝑse: ⁊ sic concedit. vel de peraccidens: ⁊ sic negatur.

Ad rõnes ante oppositũ questionis. ¶ Ad primã distinguit maior vel capiendo cõtinuum stricte vt distinguit contra cõtiguum: ⁊ sic conceditur maior: vel capiendo ly cõtinuum large vt se extendit ad contiguum: ⁊ sic negat. ¶ Ad secũdam ꝺr similiter. Et ad confirmatiõem eius ꝺr concedẽdo maiorem: ⁊ negando minorem: ⁊ ad ꝓbationem distinguitur ꝓñs: vel q̃ non sint simul per indistãtiam: ⁊ sic negatur. vel q̃ nõ sunt in eodem loco ꝓprio: ⁊ sic concedit. ¶ Ad tertiaz negatur ꝓña: ⁊ ad ꝓbatiõem concedit añs: ⁊ negatur consequẽtia. Iz eñ ipm celum siue virt⁹ celi sit naturalis: ⁊ eodẽmodo se habens: tamen cause secũde quib⁹ mediantibus celum agit in beclinferiora sunt variabiles ⁊ mutabiles: ⁊ non semp eodemmodo se habẽtes. ¶ Ad quartam ꝺr concedendo añs: ⁊ negando ꝓñam: sed non tanq̃ a causa totali: sed tanq̃ a causa partiali ⁊ instrumentali. ¶ Ad quintam negat añs: ⁊ ad ꝓbationem distinguit añs: vel capiẽdo istum compatiuum inordinationem ꝓprie: ⁊ sic negatur: vel improprie ꝑ minus ordinato: ⁊ sic concedit. sed hoc mõ non valet ꝓña a compatiuo ad positiuum. ¶ Ad sextã concedit añs: ⁊ distinguit ꝓñs: vel tanq̃ principale gubernãs: ⁊ ⁊ sic cõceditur: vel tanq̃ instrumentale: ⁊ sic negatur. ¶ Ad septimã concedit añs ⁊ ꝓñs: si ly virtus distribuat tam ꝓ virtute materiali q̃ spirituali. sed ly virtus solum debet distribui ꝓ virtute corporali. ¶ Ad octauam cõceditur maior: ⁊ distinguit minor: vel capiendo eam in sensu ꝓprio: ⁊ sic conceditur: vel in sensu improprio: ⁊ sic negatur.

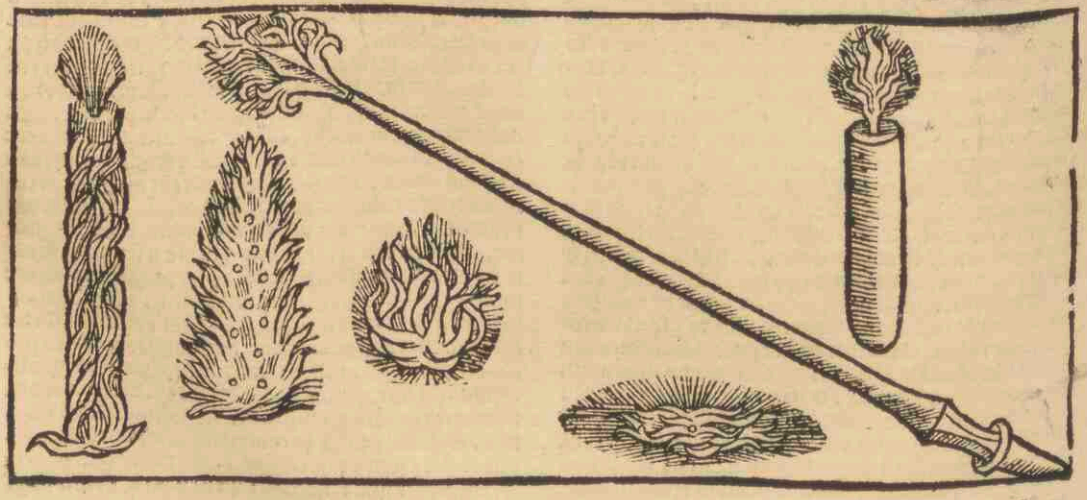
¶ Scõs tractat⁹ vnũ capitulum hz: in quo agitur de impssionib⁹ ignitis.

b Is añt deteriatis: dicam⁹ ꝓpter quã cãm flãme fiũt accense circa celũ ⁊ discurrẽtia sydera: ⁊ vocati a quibusdaz dali ⁊ Eges: hec eñ oia sunt idẽ. ⁊ ꝓpter eãdem cãm: differũt añt ꝑ mai⁹ ⁊ min⁹. Principiũ eñ istoz ẽ exhalatia calidaz sicca eleuata a terra: a caloze solis calefacta: q̃ postea inflãmatur: ⁊ scõm diuersitatẽ illi⁹ exhalationis in raritate ⁊ dẽsitate: bũlditate ⁊ siccitate: grauitate ⁊ leuitate: diuersificãtur impssiones ignite ex eis genite. Nam vel talis exhalatio est multũ calidaz leuis: ⁊ tũc sufficit ascẽdere vsq̃ ad supmaz regionẽ aeris: aut ergo ẽ equaliter subtilis in oib⁹ suis ptibus aut ineq̃liter. Si ineq̃liter: aut magis hz de grosso q̃ de subtili: ⁊ tũc inflãmatur ad modum Colũne piramidalis. Si ño tñ hz de grosso q̃tuz de subtili: apparet ꝑ modũ scintillaz ardẽtiuz. Si fit cõtinua: tuc si fit accẽsa in vna pte ⁊ nõ in alia apparet ꝑ modum Candele ardentis. Si vero talis exhalatio magis distrabatur in vna parte q̃ in alia vocatur Dalus: ⁊ fiunt iste impssiones in supma regione aeris.

Colũne piramidalis.
Scintille ardentes.
Lancea ardens.
Candele ardens.
Dalus.

Impressiones ignite supreme regionis aeris.

Colũna Piramidalis. Scintille ardentes Lancea ardens. Dali Candela ardens.

Sedsi exhalatio sit adeo mediocriter calida vt nō nisi ad mediā regionē aeris ascendere possit vel est non continua et sic apparebit per modū scintillaz ardētiū: vel ꝓtinua: ⁊ tūc vel materia ē globata: ⁊ vn⁹ globus ꝑus inflāmaf ⁊ postea alter: ⁊ sic apparent. Eges siue capr saltātes. Si aūt talis exhalatio circūdef nube frigida: ⁊ cū inflāmaf ꝑ antiperistasim frangit nubē: tunc apparent scintille ardentes. Si aūt talis materia non est compacta ⁊ sucessiue accendif: tūc apparet Candela ardens Si aūt sit cōpacta ⁊ sibi nō occurrat aliqđ frigidū: sed stet talis materia inflāmata in aere: tūc vocaf Ignis fatuus Si vero sibi occurat aliqđ frigidū: aut ergo fit supius vel inferius. Si supius: tūc ꝓpter ipetū talis exhalatio nō ꝑt ascēdere: sed moueb lateraliter: ⁊ vocaf sid⁹ volās Et qñqz ꝓtigit ꝙ tale frigidū occurrit añ inflāmatōez ⁊ tūc talis exhalatio inflāmaf ⁊ icuruaf: ⁊ apparet per modū draconis sufflātis ignē. Si ꝟo tale frigidū obruet inferius tūc exhalatio ascēdit ⁊ apparet ignis ascēdēs: ⁊ iste impressiones ghantur in media regione. Si vero exalatio sit debiliter calida: ⁊ mancat in infima regione aeris: tūc si materia sit simul cōtinuaꝫ ⁊ simul accēsa apparet ꝑ modū scitille ardētis. Si vero materia sit subtilis ⁊ leuis: ita ꝙ moueaf faciliter ad motū aeris tūc apparet impressiones ignite ꝑ modū cādelaz ardētiū: q̄ generentur ex fumo pingui et viscoso; sicut ex sudore equi vel alterius mixti.

Capre saltantes.

Scintille ardentes.

Candela ardens

Ignis fatuꝰ.

Sidus volās.

Draco sufflās ignem.

Scintilla ardens

Candelle ardentes.

Et iste omēs impressiones diuersificaf penes magnitudinē et peruitatē exhalationuz.

Dis autem ¶ Istud est scōs tractatꝰ huius primi libri in quo ꝑ. determinat de impressionibꝰ ignitis. Et ꝓtinet iste tractatꝰ sex capi. quevidebūtur i processu. In ꝓmo oñdit quō apparent sydera volātia capre saltantes: ⁊ sic de similibꝰ: ⁊ est sūia capli talis: ꝙ materia remota impressionū ignitaz ē corꝑ terrestre hūs aliqđ de humido aereo pingui et faciliter inflāmabili. Sed materia ꝓpinqua ē exhalatio calida ⁊ sicca siccitate opposita huiditati aquose ¶ Cā vero effectiōs est calefatiēs hmōi corꝑa nō enī fumāt corꝑa grossa et terrestria nisi ꝑus sint calefacta Calefacientia aūt sūt sol ⁊ astra per sua lumina: ⁊ alias suas virtutes ¶ Finis aūt ꝓpinquꝰ hmōi exhalationum: ē gñatio ignis. Finis aūt remotꝰ ē. salus viuentiū. Naz qz exhalatōes aliqñ sunt venenose: iō ꝓp salutē aīantiū surſū eleuāf ⁊ ibi cōburunf ne noceant aīantibꝰ. ¶ Hmōi aūt impressiōes sic generanf. Naz a calore solis eleuaf exhalatio calida ⁊ sicca: que postea a calore ignis inflāmaf: ⁊ secūdū diuersitatē exhalationū in caliditate: et siccitate dēsitate ⁊ raritate grauitate ⁊ leuitate cōtingit diuersitas figuraz ⁊ colorꝫ in impressionibꝰ ignitis. ¶ Nō enī generanf oēs in eodē loco. Quedē enī gñanf infra terrā Quedaz in ifima regione aeris. Quedām media: ⁊ q̄daz in supma: ⁊ quedā in supficie terre Nā omis impressio ignita fit exhalatiōe calida ⁊ sicca: vel ergo illa exhalatio ē multū excellēs in calore: ⁊ ꝑ ꝑns in leuitate: ita ꝙ sufficiat accēdere vsq; ad supmā regionē aeris: ⁊ tūc talis exhalatio aut ē equaliter subtilis in omibus suis ptibus aut in equaliter. Si in eqliter: aut magis hēt de grosso ꝙ de subtili: ⁊ tūc qñ inflāmaf apparet ꝑ modū colūne piramidalis. Si vero habeat tm̄ de grosso ꝙtū habeat de subtili: tūc apparet ꝑ modū lancee ardentis. Si vero talis exhalatio sit equaliter subtilis in omibus suis ptibus: aut ergo talis fumus est ꝓtinuꝰ aut discūtinuꝰ Si discūtinuus tunc apparet per modū stipulaz ardētiū. Si vero sit cōtinuus ⁊ puus: ⁊ i vna parte sit accēsus ⁊ non in alia: tunc apparet per modū candele ardentis. Si.

Que materia ꝓpinqua ⁊ remota impressionum ignitarū

Quid efficiēs earundē.

Quis finis ꝓpinquus ⁊ remotus illaruz

Modus generationis.

Locus in quo generanf.

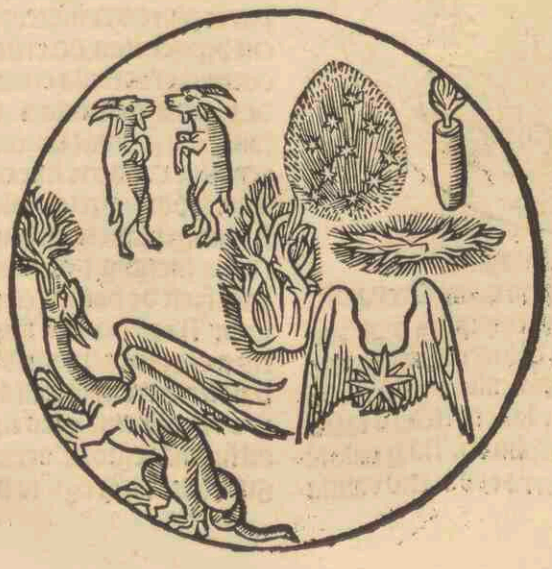
Colūna piramidalis,

Lancea ardēs

Stipule ardēstipulaz

Candele ardēs

Impressiones ignite medie regionis aeris. J.iij.

Valus siue Ticio.

Stipule ardētes.

Capre saltentes.

Scintille ardentes.

Candela ardens.

Ignis fatuus

Sidus volās

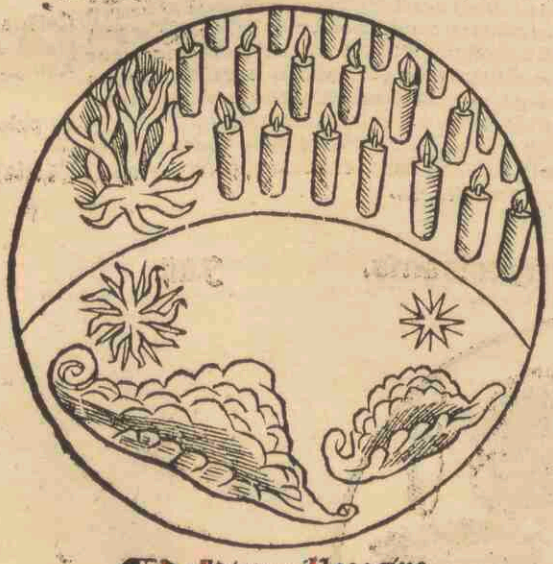
Draco sufflās ignem.

Ignis ascendens.

Stipule ardētes.

Candele ardētes.

vero magis distrahat illa exhalatio in vna parte q̄ in alia. tūc vocat valus siue ticio. Hmōi aūt impssiones gñant i supma regione aeris. Si vero talis exhalatio sit mediocriter calida: ita q̄ solū moueat vsq; ad mediam regionē aeris: tunc vel est ptinua: vel discōtinua. Si scōm apparebit ad modū stipularū ardētiū. Si vero materia sit cōglobata ⁊ vn⁹ globus primo inflāmet et postea alius: tūc apparebūt capre saltātes quas vocant Eges. cōtingit etiā q̄ talis materia siue exhalatio circundet nube frigida: ⁊ cū inflāmat per antiperistasim: ⁊ rūpit nubem: ⁊ tunc apparent scintille ardentes. Si vero talis exhalatio sit cōtinua: aut ergo est cōpactio: aut non. Si scōm ⁊ successiue intendat: tūc apparet per modū candele ardētis. Si vero sit globata: aut ergo sibi accidit aliq̄d frigidū aut non. Si nō tunc viu stabit in aere: ⁊ solet vocari ignis fatu⁹ siue ignis p̄cedēs. Si vero occurat ei aliq̄d frigidū aut fit supius aut inferius. Si supius tūc ꝓpter impedimētū talis exhalatio nō potest accendere ſz mouet lateraliter et vocat sydus volans. Et aliq̄n ꝓtingit q̄ tale frigidus occurrat sibi ante inflāmationē: ⁊ tūc inflāmat interi⁹ et incuruat: ⁊ tūc apparet p modum draconis tortuosi sufflātis ignez. Si vero tale frigidum obuiet inferius tūc exhalatio, ascendet: ⁊ apparet ignis ascendēs. Si vero exhalatio sit debiliter calida: ita q̄ maneat in ifima regione aeris: tūc si materia sit viscōtinua ⁊ simul accēsa: tūc apparēt stipule ardentes. Et si materia sit leuis ⁊ subtilis. ita q̄ pōt moueri ad motū aeris facili ter tūc apparēt cādele ardētes. Cādele aūt ardētes generātur ex fumo pingui ⁊ viscoso puta aliq̄n ex sudore equi: ⁊ iste impssiones aliq̄n apparēt maiores: ⁊ aliq̄n minores ꝓm magnitudinē ⁊ quitatē exhalatiōis.

De Diatu ⁊ Eloragine.

Parent aūt aliq̄n in nocte serena aliq̄ apptitiones in celo: puta diat⁹: vorago: ⁊ sāguinei colores: quaꝝ materia ꝓpinqua est exhalatio calida ⁊ sicca. Cā aūt efficiēs ē astrū vel planeta eleuās tales exhalatiōes: ⁊ aliq̄n inflāmās. Nā p̄ calorē solis vl astri eleuat a terra exhalatio calida ⁊ sicca: q̄ ꝓpter frigiditatē ispissat: ⁊ scōm q̄ lumē diuersimōe in ptib⁹ aeris recipit apparēt diuersi colores. Nā si ptes extreme appareāt albe ⁊ media nigra tūc cū nigrū minꝰ moueat visū q̄ albū vl sanguineū: ps nigra iudicabit esse distātior: ⁊ ita ibi iudicabit ee q̄dā ruptura: q̄ si sit magna: vocat vorago ⁊ si sit pua: vocat diatus. Sāguinei vō colores, cānt ex trāsitu lumis p nubem opacā: q̄ lucidū visuz p nigrū apparet rubeū ⁊ si totaliter dīet lumē videbit albedo. Si vero nubes ⁊ totaliter dīetur: videbit nigredo. Et vident iste exhalatiōes de nocte: q̄ d̄ die sol ꝓhibet visionē eaꝝ: ⁊ maxime q̄n not est serena videntur: quia nubes impedirent ip sarum visionem.

Vorago. Diatus.

De cometa.

Opinio antixagore et democriti.

E cometis aūt opinat⁹ ē ꝓmo Anaxagoras ⁊ etiā Democrit⁹: q̄ ipsi apparēt p plurū stellaꝝ cozuscātiū apparitionē. nā cū tales ꝓgregant faciūt apparere cometā.

Confutatio.

Sz hec opio ē falsa. Tū ꝓmo q̄: tūc dissipato cometa apparerent plures stelle q̄ tēpore comete. Tū scōdo: q̄: aliq̄n ꝓplanete ꝓiūgunt cū aliis stellis: ⁊ tūc nō apparet cometa. Tū tertio: q̄ q̄libet stella est per se quasi idiuisibilis: ergo cōiunctio stellaruz nō potest facere apparitionē comete.

Opinio pitbagoricoꝝ.

Pitabgorici vero dixerūt cometam esse vnam de stellis errantibus: que multo tēpore radiat sub radijs solis: ⁊ cuz exit illos apparet per moduz comete.

Confutatio.

Sed hec opio ē falsa. Tum ꝓmo: q̄ oēs stelle erratice mouētur sub zodiaco: extra quē tamē aliq̄n apparuit cometa. Tū scōdo: q̄: tūc nunq̄ simul apparēt plures comete: qd̄ ē falsuz.

Opinio hyppocratis.

Alij vero sicut hipocrates dixerūt q̄ cometa q̄tum ad corpus erat stella erratica: ⁊ q̄tuz ad caudā de natura elementari.

Confutatio.

Sed hec opinio ē falsa. Tū ꝓmo: q̄: tūc cometa deberet apparere sine cauda vl sine coma: quod est falsuz. Tuz scōdo: q̄: ꝓeter solem ⁊ lunā nō sunt nisi quinq; planete: cū quibus tū aliq̄n apparuit cometa: igit cometa nō est de natura celestī: ſz est de natura elemētari.

Quō causat cometa.

Et sic causatur Nā per colorē solis ⁊ aliorū astroꝝ ab istis corpib⁹ terrestrib⁹ ⁊ viscosis eleuat exhalatio terrestris, calida ⁊ ficca grossa pinguis ⁊ viscosa: cui⁹ ptes multū sibi aderēt vsq; ad supmā regionē aeris: in qua ꝓpter circūgirationē illi⁹ regiōis inflāmat ⁊ circulari-

ter mouek: ac scdm dispositionem diuersam materie apparet diuersimode. Cum enim cometa in medio est grossioris substantie t in extremis ptiu⁹ subtilioris: tūc i medio apparet lumē magn opacū: t i extremis magis clarū: t vocat stella comata: scd qn illa materia extendit i longū: vocat caudata: t qn bz ptes subtiles inferi⁹ vocat barbata. Et hic pz q cometa ē exhalatio terrestr calidat ficca: grossa piguis t viscosa: cui⁹ ptes multū admuicē circūtacēt: eleuata ab ist iferioribꝰ vsq ad supmā regiōez aer. in q pp motū illi⁹ regiōis inflāmat. t circularit mouek. Etiā pz q cometa ñ multū gnat i byeme ppter multā frigiditatez. Nec i estate ppter nimiā caliditatē. sz bñ in Autūno t in vere. Vin⁹ tñ in ver: ppter nimiam frigiditatez Pz ēt ppter qd cometa tā diu durat t vñ puenit diuersitas colorū. Durat em diu ppt grossitiē materie: t qz ptinue noua attrahit materia: q qñ est bñ inflāmabilis apparet cometa alb⁹ vel pallid⁹: qñ vo ē mediocris apparet cometa rube⁹: t qñ ē croce⁹ appet vt carbo ardēs. Cū cometa ē signū multoꝝ Prio ei est signū magne caliditat t multoꝝ vētoꝝ. Scdo est signū traditionū: mortalitatuz: bellorū: t pestiū: qz tpe gnatiōis comete viget caliditas ignea: t calor i boib⁹ multū augek. t etiā cōlera: t sic icitant boies ad iurgia t bella. Tertio ē signū mortalitat ppciū: qz pncipes delicati⁹ viuūt: t iō citi⁹ inflāmantur. Et si grak cui⁹ nature ē cometa.

Dr q est nature calide t ficce. Dō pz. Tū prio: qz tūc ē magna ficcitas qñ cometa apparet. Tum scdo: qz tūc ē multitudo magnoꝝ vētoꝝ. Itē est exptū q cū appuit cometa ficca: fuit byēs t vēt⁹ boreal⁹. Itē etiā tpe comete i egyptus fluius cecidit lapis ex aere a vēto eleuat⁹. Itē sub pncipe Nicomacho factus fuit cometes circa eqnoctialem circulū: q a vespa facies ortū paucis dieb⁹ durauit: t tūc vehemēs vent⁹. Corinthū vexauit igitur cometa est natura calide t ficce

De galacia seu via lactea.

Ē galacia direkt ātiq q sol semel ductꝰ a phetōte exiuit viā suā: t non recte duxit currū suū: t iō cōbussit illā ptez q nūc videk alba: t q dr via lactea Et hec opio est pithagoricoꝝ. Hec tñ est falsa et friuola. Tum prio: qz zodiac⁹ sub quo mouek sol iam essz combust⁹ qd est falsum. Sed anaxagoras t democrit⁹ dixerūt galaciā ee lumen quorūdā astroꝝ aggregatoꝝ. Et non videk tale lumen de die: qz obfuscatur a sole. Confutatio. Sz hec opio est falsa: qz tūc galacia aliqñ deberet appere circa aliquas stellas: et aliqñ circa alias: sicut sol: nūc istas: nūc illas stellas obfuscat. Item celum est maius magnitudie terre: ergo terra nō impedit qñ interpōik inter solē t illa astra qn illuminet illa astra. Opio alioꝝ Alij vo dixerūt q lumē astroꝝ immiscek vapori būido t reflectik ad celū: t sic galacia ē lumē reflexū ab aere vel corpe būido vsq ad celū. Confutatio Sz hec opio falsa est: qz tūc galacia sp deberet apparere in alio et alio loco: qd est ptra experientiā. Itē galacia pt appere denocte in aq vel in speculo. Opio ppria quid galatia. t tūc nō fit reflexio vsq ad celū igr. Iō dicendū est q galacia est lumen astroꝝ recepti⁹ in exhalationib⁹ calidis t siccis eleuat p calorem solis ab istis inferioribꝰ vsq ad supmam regionez aer. Probak. Tuz prio: qz p virtutem vni⁹ astri eleuak sufficiēs materia p cometa: igik per virtutem pluriū astroꝝ eleuatur sufficiens materia pro galatia. Tuz scdo qz galacia non fit inter tropicos: t hoc non est nisi qz ibi est nimia caliditas: igitur signū est q illo mō fit galacia.

Sed oppositum nunc tenetur: cum dicatur galacia esse circulus celestis qui parum recipit de lumine.

Stella cōata sel. caudata.

Sel. barbata. Diffinitio cometē.

Signata cometē.

De natura cometē.

Experimēta.

Opio pithagoricoꝝ. Confutatio.

Opio Anaxagoꝝ et Demo.

Apparent autem aliquando. ¶Istud est secundū capitulū huius tractatus in q° p. deteriat de hiatu et de voragine et sanguineis coloribus: q̄ apparēt p coloratōem et illuminatōez exhalatōis. Et ē sententia capituli talis: q hiatus et vorago ex sanguinei colores apparēt in aere siue in nube. Et hūt p materia ppinq̄ exhalati onē calidā et siccā: qz cū talia apparēt fiūt impssiones ignite: ḡ signū est q fiūt ex exhalatōe calida et sicca. Et cā efficiēs ē lumē alicuius astri. Et gñant sic. nā p colorē solis vel astri eleuat exhalatio calida et sicca: q̄ ppter frigiditatē supueniētez inspissat. et sm q lumen diuersimōe in aere recipit apparēt diuersi colores. Ūñ aliq̄ ptes extremales apparēt albe: et media nigra: et cū nigrū min⁹ mouet visuz q̄ albū vel sanguineū. ió illa ps nigra media appet magis distās q̄ ptes extremales: et sic appet q̄dā ruptura et fenestra in celo: et cū est magna vocat Vorago: et cū est pua vocat hiatus. Et sic pz q hiatus et vorago differūt penes magnū et puū. ¶Sanguinei aūt colores causant ex lumie trāseūte p exhalatiōem opacā. nā albū visuz p nigrū apperet rubeū. Ūñ q̄to lumē magis dominat supza exhalatiōez: tāto magis apparet albedo: et q̄to min⁹: tāto min⁹ appet albedo. Ūñ qñ medio mō dñatur apparet rnbedo: qñ totaliter appet albedo: qñ ño nullo mō apparet nigredo. Ite aūt impssiōes sunt in aere: q̄uis ppter dltātiā vident cē in celo. Et appent magis de nocte q̄ de die: qz lumen solis ipedit ne videat min⁹ lumē. Etiaz fiūt tpe sereno: qz tpe obscuro vēti et nubes ipedirēt visionem hmōi ipssionū ¶Quereret tū aliqs q̄d ē subst̄atialiter illa exhalatio calida et sicca. ¶Dr q est terra: q̄ per calorem solis est alleuiata: et mouetur sursum.

De hiatu et vorague.

De sanguineis coloribus.

De cometis autem. ¶Istud est tertium capitulum huius tractat⁹: in quo p. determinat de cometa sm opiniones antiquoz̄ et narrat p. tres opiniones. ¶Prima est anaxagore et democriti dicētium: cometā esse apparitiōem pluriū stellaz errātium ppter ppinq̄tatem et comūctōem eaz inter se. ita q̄ isti voluerūt: q̄ quādocūq̄ planete erant ppe ad inuicē: apparebat q̄ faciebāt viam stellaz habētez comaz siue caudā. ¶Alia est opinio pythagoricoz: dicētium cometā esse vnā de stellis errātibus: que multo tpe latet subradijs solis. ¶Alia fuit opinio Socratis dicentis: q̄ cometa q̄tum ad coz⁹ est stella erratica: et q̄tum ad caudam est de natura elementari. Et vlterius dicit q̄ cometa non apparet inter tropicos: cum raro apparet alibi q̄ versus septētrionem: et si apparet alibi: non habet comam siue caudā. ¶Tertia opinionem impzobat p. duabus rationibus. Quarum prima talis est: q̄ si cometa q̄tuz ad coz⁹pus esset de natura celesti: et quo ad caudam de natura elementali: tunc aliquādo appareret sine cauda siue coma: hoc tamen est contra experiētiam: igit. Secunda ratio est. non sunt nisi quinq̄ planete preter solem et lunam: sed nullus istoz̄ est cometa: quia aliquando apparuerunt illi quinq̄ planete simul cum cometa: igitur. ¶Secundaz opinionem improbat p. duabus rationibus. Quarum prima est. Omnes stelle errantes mouentur sub circulo annuluz: qui vocatur zodiacus: sed multi comete apparuerunt vltra illum circuluz: igitur cometa non ē planeta siue stella erratica. Secundo sic. quia tūc non possent apparere plures comete: quod tamen falsum est igitur. ¶Primaz opinionem improbat phūs tribus rationibus. Quarum prima est: si sic sequeretur q̄ dissoluta cometa: plures apparere deberent planete: sed hoc est falsum: igitur. Secunda ratio est: quia aliquando planete coniūguntur cum stellis fixis et tamen ppter talem coniunctionem non debet apparere cometa: igitur. Tertia ratio est: q̄ libet stella aliquando per se videtur indiuisibilis: ergo plures stelle coniuncte non possunt facere tātam apparitionem quanta est cometa. Textus.

Opīo Anaxagore et Demo.

Opīo pythagoricoz.

Opinio Socratis.

Cōfu. iij. opi.

Cōfu. ij. opi.

Confu. j. opi.

Quoniam autem. ¶Istud est quartum capitulum huius secūdi tractatus: in quo determinatur de cometa secundum opinionem ppriam: et est sententia capituli talis: q̄ Cometa sic generatur sm Aristo. Nam per calorem solis et aliorum astrorum a coz̄poribus terrestribus hic inferius existentibus viscosis: eleuatur exhalatio terrestris calida et sicca: grossa: pinguis et viscosa: cuius partes ad inuicem multum circūiacent vsq̄ ad supremam regionem aeris: et ibi ppter vicinitatem ignis et motum circularem supreme regionis aeris inflammatur et mouetur circulariter: ad motum supreme regionis aeris: et sm diuersaz dispositionem materie: diuersimode extenditur cometa. Quando enim in medio est grossioris substantie: et in extremis subtilioris: tunc in medio apparet lumen magis compactum: et in extremis magis clarum: et tunc vocatur cometa Stella comata. Et quando illa materia p trahitur in longum: tūc vocatur Stella caudata. Quando vero inferius habet partes continuas et subtiles: tunc dicitur stella barbara. ¶Ex dictis potest haberi quid nominis huius termini cometa. ¶Cometa enim est exhalatio terrestris: calida et sicca: grossa: pinguis: et viscosa: cuius partes multum circūiacent ad inuicez eleuata a coz̄poribus terrestribus hic inferius existentibus vsq̄ ad supremam regionem aeris: vbi ppter vicinitatem ignis: et dispositionem materie inflammatur et mouetur circulariter ad motum supreme regionis aeris. Ex dictis patet q̄ cometa est de natura elementari: et raro generatur in hyeme et estate ppter niniam caliditatem et frigiditatem: sed bene in vere generatur et in autumno: et magis in autumno q̄ in vere quia in vere nimis viget humiditas. ¶Sed quereret aliquis: quare cometa diu durat: et vnde ꝓuenit diuersitas colorum apparentium in eo. ¶Dicendum est q̄ diu durat ppter viscositatem et grossitiem materie: et ppter hoc q̄ cōtinue attrahitur noua materia: et quādo illa materia est bene inflammabilis: tunc cometa apparet albi coloris: vel pallidi coloris. Et quando illa materia est mediocriter grossa: tunc apparet rubeus quasi carbo ardens. ¶Cometa autem est signum multorum. ¶Primo enim est signum maxime caliditatis et multorum ventorum. ¶Secundo est signum seditionum: traditionum: mortalitatum: pestium: et bellorum: quia tempore generationis eius viget caliditas ignea: et sic multum calor augetur in hominibus: et incitat homines ad iurgia et bella. Etiam est signum mortalitatis principium: cum principes sint subtilioris complexionis propter delicacitatem nutrimenti. Etiam quia principes cadunt in bellis. ¶Quereret enim aliquis cuius nature sit cometa. Utrum sit nature calide et sicce. Ad hoc dicitur secundum philosophum q̄ sic. ¶Probat signis et experientijs. ¶Primum signum est: quia tempore quo apparet cometa sunt multe siccitates. ergo signum est q̄ cometa est nature sicce. ¶Secundum signum est: quia tunc est multitudo ventorum: ergo signum est q̄ cometa nature sicce. ¶Prima experientia est. nam sepe expertum est quando fiunt comete: tunc anni fiunt multum sicci et magis ventosi q̄ alijs temporibus. ¶Alia experientia est: quia quodam tempore fuit ventus ita impetuosus: q̄ lapis eleuatus est a vento et deportatus vsq̄ ad fluuium vel plurimum spacium: et tunc fuit cometa: igitur.

Generatio cometē.

Stella cōata stel. caudata.

stel. barbara.

Diffinitio cometē.

Signata cometē.

Qualiter autem.

¶ Istud est quintū capitulū huiꝰ tractatꝰ in quo p. determiat de galacia scōz opiniones antiquoꝝ ꝛ narrat tres opiniones. ¶ Prima est pythagoꝛicoꝝ dicētiuꝫ: q semel sol exiuit suā viam: ꝛ ꝓbuſſit illam ptem q̄ nunc apparet alba. ¶ Ista aūt opinio est friuola ꝛ ortum habens ex figmētis poetaꝝ. Et eam ꝛmprobat p. sic: quia tunc sequeret: q zodiacus sub quo mouētur planete ꝛ sol iā fuisset ꝓbuſtus: hoc autē est falsum: igit. ¶ Scōa opinio fuit anaxa. ꝛ demo. dicentiū galatiā esse lumia quoꝝūdā astroꝝ aggregatoꝝ adinuicem. Imaginabā tur. em isti: astra habere lumen ꝓpꝛium: sed nō apparebat lumē ꝓpꝛiū ipsoꝝ: nisi extra radios solis: cū maius lumen offuscat min⁹ lumē. Et ideo vlteriꝰ dicūt: q cum terra ponitur interſoleꝫ ꝛ lumen astroꝝ apparet nobis lumen istoꝝ astroꝝ adinuicē congregatoꝝ: ꝛ secundū illos illa apparitio est galatia. ¶ Hāc opinionem ꝛmprobat p. duab⁹ rōnibus. ¶ Prima est: quia secundum hanc opinionē galatia deberet apparere aliquando ꝓpe aliquas stellas: ꝛ aliquando ꝓpe alias: secundū q̄ sol secundū diuersum motum eius aliquādo recipit istas: ꝛ aliquādo alias sed galatia semp apparet sub eisdez stellis igit. ¶ Scōa ratio: magnitudo solis multo est maioꝛ magnitudīe terre: ergo terra nō impedit quin lumen solis respiciat omia astra siue lumen solis ad astra perueniat: igitur. ¶ Tertia opinio fuit quoꝝundā dicentiū: q lumen astroꝝ ꝛmiſcetur vapoꝛi humido: ꝛ iterum reflectitur ad celū: ꝛ sic secūdū istos galatia esset lumē reflexuꝫ ab aere siue a vapoꝛe humido ad celuꝫ stellatū. ¶ Hanc autē opinionē ꝛproꝛbat p. duab⁹ rōnib⁹. ¶ Prima est: qꝛ tūc sequeret: q galatia deberet semp apparere in alio ꝛ in alio loco. cuius oppoſitū est verū: igitur galatia nō est tale lumē sic reflexū. Secunda rō est: q galatia pōt de nocte apparere in aqua aut in speculo ꝛ tū ibi non est reflexio ad celū stellatū: igitur galatia nō est tale lumen.

Opio pythagoꝛicoꝝ.

¶ Cōfutatio.

¶ Opinio.ij.

¶ Cōfutatio

¶ Opinio.iij.

¶ Cōfutatio

Opinio ꝓpa. de Galacia.

Nos autem.

¶ Istud est sextū capi. huius tractatꝰ in quo p. determinat de galatia secundū opinionē ꝓpꝛiaꝫ. Et est sententia talis: q per caloꝛē solis ꝛ alioꝝ astroꝝ eleuant multe exhalatōes calide ꝛ sicce vsq; ad supꝛemā regionem aeris: in quib⁹ exhalationib⁹ recipitur lumē solis: ꝛ apparz claritas magna ꝛ alba que vocatur galatia siue via lactea. ¶ Et q̄ sic gñatur galatia. ꝓbat p. ratione et signo. ¶ Rōne sic: qꝛ p virtutē vni⁹ astri eleuatur materia ex qua generatur cometa: ergo p ꝛtutē multoꝝ astroꝝ potest eleuari materia ex qua pōt generari galatia. ¶ Signo ꝓbat p. sic: quia galatia nō apparet ꝛter tropicos ꝓpter nimiā caliditatē: igr. ¶ Opposituꝫ tamen huiꝰ repitur in antiqua translatōe: vbi inuenitur galatiā esse de natura celesti. Et hanc opinionem tenet. Albertꝰ cū Auicēna: ꝛ dicūt q galatia est circulꝰ albꝰ sine lactēs apparēs i celo: trāsiēs p pedes gemini ad ꝓncipiū sagittarij: itez rediēs ad signū geminoꝝ. Causa aūt materialis galatie est vna ps celi q̄ est spissioꝛ alijs: ꝛ ideo magis recipit lumē: ꝛ in illa pte sunt multe parue stelle ꝛ quedā magne: que nō videntur a nobis distincte adinuicē: ideo apparet nobis quedā via lactea. Et ista opinio cōiter tenetur: ꝛ negatur Arꝰ. i noua trāslatōe in q̄ dicit q cometa ꝛ galatia fiunt ex simili materia. Et hec de ex. te.

Opio Alberti magni Auicēne ꝛ Ptolomei.

Queritur. Utrum oēs metheoꝛologice impressiones ignite sint eiusdē spēi spālissime.

¶ Arguit ꝓmo q nō: quia ex diuersitate figuraꝝ arguit⁹ diuersitatem spēruꝫ: vt apparet in libꝛo de animalib⁹ ꝛ plātis: iꝫ diuerse impſſiones ignite sunt diuersaꝝ figuraꝝ: igitur sunt diuersaꝝ spērum. ¶ Scōo sic. diuersitas motuū arguit diuersitatē nature: quia natura est causa motus: sed impſſiones ignite hñt diuersos motus: q̄ quedā mouētur sursum: ꝛ q̄dam deoꝛsum: igit. ¶ Tertio sic. impſſionel ignite hñt diuersa ꝓncipia generatiua: q̄ q̄daz ex motu ꝛ caliditate generanē: alie a frigiditate: igit differūt spē. tenet ꝓña: q̄ diuersitas ꝓncipioꝝ efficientiū arguit diuersitatē specificā effectuum. ¶ Quarto sic. impſſiones ignite sunt in locis distinctis ꝛm spēm: igit differūt spē. ꝓña tz. q̄ vt dicit porphiriꝰ loc⁹ ē ꝓncipiū generatōis: quēadmodū ꝛ pater. ¶ Quinto sic. differētie idiuiduales i sciētijs nō cōsiderātur: cū ille sint ifinite: nec est scīa de sensibilib⁹: ꝛ sed oēs autores in hac scīa ꝓsiderauerūt de differētijs illaꝝ ipꝛessionū: q̄ ille nō sunt idiuiduales. sed specifice. ꝛ faciūt illas differre spē. ¶ Sexto arguit. plꝰ. differt stella cadēs a cometa q̄ duo comete adinuicē: sed duo comete differūt nūero: q̄ stella cadēs ꝛ cometa differūt plus q̄ numero: ꝛ hoc est differre spē igit.

In oppositum arguitur auctoꝛitate Ari. in ꝓmo ca. scōi tractat⁹ huiꝰ libꝛi dicētis.

Hec ei oia sunt idē: ꝛ ꝓpter eandē cām. differūt aūt p magis ꝛ minꝰ. Preter missis aūt causis materialib⁹ hanc ipꝛessionū: ꝛ causis finalib⁹: ꝛ causis efficiētib⁹ disponētib⁹ materiaꝫ ad lignitionē ꝛ inflāmatōez: de quib⁹ dictū in expositōe textꝰ: ꝛ locis in quib⁹ gñant iste impſſiones. Nam quedā generātur in supꝛema regiōe aeris p motū velocem ꝛ caliditatē supꝛme regiōis aeris inflāmant. Quedā xō i media p velocē motū ipsaꝝ: ꝛ a frigiditate medie regiōis aeris vel nubis: p antipistasim inflāmant. Alie aūt in infima regiōe aeris p motū velocē deoꝛsuꝫ descendētes: ꝛ p ꝛfricatiōem earū adinuicē i aere: ꝛ a frigiditate eaꝝ p ātipistasiꝫ ignūtur. Alie ꝓpe terrā sola frigiditate p antipistasim ignūtur. Pretermissis etiā motib⁹ eaꝝ: de q̄b⁹ dictū est etiā in expōne textus dicendū est de magnitudinib⁹ ipaꝝ. Hū magnitudinū impſſionū tres sunt cause. ¶ Prima est: magnitudo exhalatōis: ex qua fit impſſio ꝛm lōgū vel latū vl' vtroqꝫ mō. ¶ Scōa est: inflāmatio totiꝰ exhalatōis sil'. cū em̄ successiue inflāmat ꝛ disparet ps ꝓ ps anteq̄ inflāmet posteriꝰ: nō videt sil'nūl pua ps. ¶ Tertia causa ē: p pinq̄tas exhalatōis ad nos. Hū opinandū est: q cometa est maioꝛ q̄ aliqua flāma q̄ hic iferi⁹ nobis apparet sed ꝓpter distātiā apparz paruꝰ: sicut ē de sole ꝛ alijs astris. ¶ De diuersite figuraꝝ dictaꝝ impſſionū: q̄ pueniꝛ ꝓpter difformitatē vel vniformitatez exhalationis p totū: ꝛ ꝓpter diuersus motus: distractōes ꝛ curuationes: ꝛ agitatiōes eaꝝ p ventos: ꝛ impulſiones earū a ꝓtrarijs visum est expōne textus. ¶ De diuersitate colozis dictaꝝ impſſionū dꝛ: q talis ꝓuenit ex diuersitate exhalationū in raritate ꝛ densitate. Aliq̄ em̄ apparent albe: aliq̄ tendūt magis ad rubedinē: ꝛ aliq̄ apparent magis pallide. Lucēt em̄: ꝛ lux scōm se apparz alba. Rubescūt etiā ꝓpter grossitiē ꝛ nigredinē fumi Hū subtiliozes apparēt albiozes: si nō nimis deficiāt: id est non valde rare. Luz em̄ exhalatio est multū pinguis ꝛ rara non terminās visum: tunc ex paucitate lucis apparet pallida. De colozib⁹ aūt latius dicē in tertio libꝛo. ¶ De tpe appitōis ꝛ generatōis istoꝝ impſſionum dicendū est: q̄ ille nō apparēt in hyeme nisi foꝛte raro: qꝛ ꝓpter aquositatē ꝛ effectū calor| terrestria nō fiūt fuosa. Nec i vere: qꝛ ver adhuc ꝓcipat dꝛ aquositate. vñ lꝫ multe exhalatōes vēt⁹e eleuent i vere: ille tñ nō sūt digeste: nec sufficiēt calide ꝛ sicce iflāmatōez. In estate aūt dicūt aliq̄ q̄ ñ fiūt: qꝛ terra ē nimis desiccata ad fumādū: vl' qꝛ fumꝰ p nimio caloꝛe ꝓsumꝰ k vel sic subtiliatur: q̄ nō lucēt notabiliꝛ si iflāmant. Dicunt tū aliq̄: q̄ in istate calida ꝛ sicca. aer ē implet⁹ plurib⁹

Cause magnitudinis impſsionum.

De diuersitate figurarum.

De diuersitate colozis.

De tēpoze apparitionis.

exhalationib⁹ siccis ⁊ fumosis. Cui⁹ signū est: si fiant nubes aquose: q̄ sit mīritudo tonitruox magnox ⁊ coruscationū: ideo nō est remotū q̄ in estate fiāt plures inflāmatōes exhalationū: sed de die nō apparēt: quia maius lumen offuscat mīn⁹: nec de nocte: q̄ noctes in istis posteriozib⁹ climatib⁹ sunt valde breues: ⁊ nō p̄nt refrigerare aerē: vt fumi extra ascēdētes patiant̄ a frigido p̄ antipistasim: ideo nō apparēt sup terrā candele ⁊ cetere impssiones. Sz in autūno fiunt recte tales antipistases: q̄ noctes sunt frigide: ⁊ terre adhuc habentes etiā caliditatē ex estate fumāt sufficiēter: ⁊ noctes sunt satis lōge: ⁊ rustici colētes terrā adseminādum blada vigilāt illas noctes p̄ magna pte: ideo apparēt plures tales ipressiones ⁊ pauciozes i estate. ¶ Deduratōe dictax impssionū ꝺz: q̄ ille que sunt ex grossa materia ⁊ viscosa nō faciliter inflāmant̄: cui⁹ moi sunt ille q̄ p̄nt ptransire mediā regionem aeris absq; earū inflāmatōe: ⁊ que nec tota simul inflāmant̄: nec p flammā cito p̄sumūtur diu durant. Et per oppositū alie parū durant. ¶ Quereretur quare in cimiteriis ⁊ sub patibulis (vt in pluribus) apparēt candele accense: ⁊ lucerne ardētes. ¶ Rādetur q̄ ibi p̄tinue per aliquā aperturā exit fum⁹ pinguis ex cadaueri⁹ mortuox q̄ q̄dē fum⁹ p̄tinue exeūdo inflāmat̄ per antipistasiz. ¶ Quereret vlteri⁹ ārē aliq̄n apparēt pue exhalatōes ignite sup aures equox ⁊ etiā sup capita vel humeros eq̄tantiū vl' ambulantiū. ¶ Rādetur q̄ ptingit: q̄ exhalatōes p̄ aerē diſpse adherent pilis equox: vel vestib⁹ hominū: ⁊ ex eax leuitate ascendūt ad aures equox vl' ad capita hoīm: ⁊ inflāmant̄ motu ⁊ per antipistasim. ¶ Vel ꝺz q̄ aliquando hoīes ⁊ equi ⁊ alia aialia calefiunt calore sicco sine sudoze: ⁊ tūc fumāt ⁊ ab eis exit fumus siccus bñ inflāmabilis per eox motū ⁊ p̄ antipistasim. ¶ Ulteri⁹ ārere: quare aliquando lucerne ardētes vel cādele accēse sup terrā fugiūt aī hoīes ambulantes: ⁊ aliq̄n ad lat⁹: ita q̄ hoīes non p̄nt eas attingere. ¶ Rādet̄ q̄ ptingit: q̄ p̄ ambulatōem deportant illas: mouēdo aerē aī ipos exītem: ⁊ ita ārto magis currēdo mitūtur eas attingere: tāto magis elōgāt̄ur p̄pter aeris motuz velociorē. ¶ Istis notatis sunt due p̄clusiones. ¶ P̄ria est oīs flāme siue impssiones ignite sunt eiusdē spēi spālissime de p̄dicamēto subet p̄z q̄ oīs ignes sunt eiusdē spēi: ⁊ per eundē terminū specificū spālissimū vnuoce significātur: sicut ⁊ oīs aque sunt eiusdē spēi: nisi alienū fuerit cū aqua mixtū Et silr de igne nisi flāme admixtū sit aliq̄d de alia spē

¶ Conclo.i.

¶ Conclo.ii.

¶ Scōa p̄clo: diuerse impssiones per diuersos terminos accidētales spē differētes significant̄: nā sicut aq̄rum alia est clara: alia turpida: alia ē grauior alia ē leuior: alia dulcis: alia amara: alia salsa: alia acetosa. Sic flāmax ⁊ impssionū igniax: alia grossa: alia subtilis: alia leuior: alia min⁹ leuis: alia al'a: alia rubea alia cādidior: alia minus candida: alia breuis: alia lōga: ⁊ alia rotūda: ⁊ sic de alijs.

Dubitatur p̄mo. Utrum de nocte serenitate existente apparere debeāt quādoq; in celo hyat⁹ et vozagies: ⁊ sanguinei colozes. ¶ Arguit̄ p̄mo q̄ nō: quia color non videt̄ nisi in lumine: vt p̄z Ar'. scōo de aīma: sed de nocte nō est sufficiēs lumē sub quo possumus videre tales impssiones: cū debilia visibilia indigēt pluri lumie vt appareāt: vt si debeat legi minuta vel obscura littera: i talib⁹ aūt impssionib⁹ nō sunt intensi colozes: imo si sint colozes illi sunt debiles: igit̄. ¶ Et p̄firmatur. tales impssiones nō vident̄ de die: ergo nec de nocte. p̄ma tz. q̄ vt p̄dictuz ē: ārto alīs color est debilior: tāto idiget maioꝛi lumine. ¶ Scōo sic. isti colozes nō bñt esse reale: cū ibi nō sint hyat⁹ nec vozagines: nec tales colozes: igr tales colozes nō apparēt nec etiā hyat⁹ nec vozagines. p̄ma tenet. q̄ q̄s nō ē nō videt nec appet. ¶ Itē ibi nō apparēt colozes virides ⁊ croceꝰ: nec alurgi. i. blaueꝰ: igr nec dñt appere sanguinei colozes. p̄ma tz. q̄ nō videt maioꝛ rō: ārē magis apparēt isti ⁊ nō alij: q̄ēadmodū i Iride. ¶ Itē ar'. Media teria tal' vel exhalatio p̄pter quā apparēt tales colozes vel hyat⁹ ⁊ vozagies min⁹ distāt a nob q̄ a celo: ergo videtur q̄ tales ipressiones metheozologice nō debeant appere in celo: cum ille sint valde remote a celo ¶ In oppositū est Ar'. in. ij. c. scōi tractat⁹ hui⁹ primi. ¶ P̄ro solutōe dubij est.

Sciendū q̄ sicut trāquillitas est carētia ventoꝛ in aere: ita serenitas ē carētia nubiū ⁊ nebulax in celo vel i aere: ⁊ ita stat aerē esse serenū ⁊ in ipo eē lumē valde remissuz. ¶ Iō p̄ posset solui argumētū, q̄ fieret p̄tra q̄sitū p̄ būc modū. Dic̄ Ar'. hyat⁹ ⁊ vozagies appere luie disrupto et obscuro: ſz obscuritas vr eē ex nubib⁹ obūbrātib⁹ luia astroꝛ: igr nō apparēt hyat⁹ et vozagines nisi nubib⁹ exītib⁹ in aere: sed tūc aer non est serenꝰ vt dictū est: igit̄ serenitate exīte de nocte nō apparēt hiatus ⁊ vozagines. ¶ Rādet̄ q̄ Ar'. p̄ lumē disruptū obscuꝛ ⁊ nigrū: intelligit lumē valde remissuz: q̄ō q̄dē lumē p̄t esse in aere sereno vt dictū est: ⁊ talis remissio luis pōt esse nō exītib⁹ nubib⁹ vl' nebul' in aere: ⁊ sic p̄cedit̄ maioꝛ argumēti: ſz alio mō pōt p̄uenire obscuritas vt dz̄ ē: ſz nō q̄cūq; obscuritas siue remissio lumis fit taliter. s. ex nubib⁹ obūbrātib⁹ ⁊c. sed aliq̄n fit p̄ solū recessum solis a nostro hemispherio.

Sciendū est isup: q̄ appere i celo hyat⁹ ⁊ vozagies dñr: cū apparēt i celo apture p̄funde. Cū ei apparēt magne notabilr: dñr vozagies. cū aūt minozes dicūt hyat⁹. De mō ⁊ de cā dz̄ ē in expōne text⁹. Cū ei extreme ptes exhalatōis sint rare: vel multū de luie recipiētes apparēt albe ⁊ p̄s media p̄pter ei⁹ dēsitatē parū luis recipiēs appet nigra. Q; si pl⁹ recipiat p̄pter minozē dēsitatē appet rubea dū tñ nō sufficiēter recipiat ad albescēdū: ⁊ (scōm aliquos) q̄n p̄s media rubea appet: ꝺz dici vozago. q̄n x̄o p̄s media appet nigra: ꝺz dici hyat⁹. Posset etiā poni ali⁹ mod⁹ p̄babilis appendi tales apturas nigras videl; si exhalatio fuerit disrupta: tūc si albescūt ptes ei⁹ lumie astroꝛ apparēt albe: ⁊ aer itermedi⁹ ex obscuritate noct; appet niger. si cut obscurū vel vmbrosuz appet nigrū. ¶ Ulteri⁹ est.

Sciendū q̄ sanguine⁹ colox est rubedo declinās ad nigredinem: ⁊ alio nomie vocatur purpure⁹. ¶ Sed quereret: quare apparēt sanguinei colozes p̄pter refractōem lumis ab exhalatōe tali: ⁊ nō alij cozolozes: vt croce⁹: viridis: alurg⁹. i. blaue⁹. ¶ Dicendū ē q̄ lucidū visum p̄ nigrū appet rubeū: ſz tal' exhalatio fumosa sic p̄dēsata ē nigra: nō lumia astroꝛ apparēt rubea. vel facūt appere rubedinē: ⁊ nō apparēt alijs colozes in tali exhalatōe: q̄ croceū ex nigredine noctis trahit̄ ad rubedinē. i. visus p̄pter obscuritatē noctis nō p̄t discernere iter croceitatē ⁊ rubedinē. Uiride aūt ⁊ blaueū q̄ silitudinē bñt ad nigredinē noctis nō vident̄ distingui. ¶ Quereret vlteri⁹ ārē plurime ipressiones metheozologice apparēt in celo: cū ille sint valde remote a celo ⁊ nob p̄pinque. ¶ Rādet̄ q̄ hoc ē: q̄ sicut visus valde decipit̄ circa magnitudinē rei vise de lōge: sic valde decipit̄ circa distantiā: eo q̄ nō notam⁹ distantiā iter tales ipressiones ⁊ celū: iō credim⁹ tales impssiōes appere i celo: ⁊ p̄pter hāc cāz vulgares vocāt iridē arcū celi nō notātes distantiā iter Iridē ⁊ celū: sed solū distantiā de ipsis vsq; ad Iridē: ⁊ ita vetule putāt nubes attingere celū: ⁊ cozuscatōes venire p̄ apturaz celi ex luce paradisi: ad p̄nunciandū nobis futura tonitruox p̄icula. ¶ Quereretur viterius: quare

in cimiteriis aliquãdo ⁊ in patibulis ⁊ in aliqb⁹ aliis locis: apparentib⁹ candelis accensis ⁊ lucernis ardẽtibus: ⁊ aliis inflãmationibus supra terrã audiũtur aliquãdo soni q̃ apparẽt esse voces humane. ¶ Rñdetur q̃ hoc ꝓtingit: q̃ fum⁹ multus ex calore solis in die factus intrat corpus cadaueris vel alteri⁹ corpis ⁊ exiẽs per strictũ exitũ sonat diuersimode: scõz exigentiã structure ⁊ velocis exitus exhalatõis: ⁊ putatur ab audiẽtibus esse vox humana talis: qualẽ cogitãt: ꝓpter imaginatõem facientẽ putare: q̃ illi effect⁹ sunt animaruz mortuoꝝ: ꝓportionabiliter sicut cãpana sonãs videt dicere q̃ quid vis qõ dicat: lignis etiã calefactis cũ interius fumãtia fuerint: ⁊ fumus interior habundãs inuenerit foramẽ quũ siue poꝝ ad exeundum exiẽs velociter facit sonũ sibilatiuũ vel sufflatiuũ: vel aliuz scõm magnitudinẽ vel figurã foraminis. ¶ Tunc dr ad dubiũ q̃ sic q̃: de nocte serenitate existente: aliq̃n sunt cause sufficiẽtes apparitõis talium impssionum: igit⁹ ⁊c. ¶ Ad rõnes dubij. ¶ Ad pmã ꝓceditur maior: et ad minorez dicitur: q̃ apparent talia sub lumine alicuius astri: qõ sufficit ad hoc q̃ appareãt. ¶ Ad confirmatõez ꝓcesso añcedente: negatur ꝓsequentia: quia de die maius lumen offuscat minus. ¶ Ad scõam respondent Reales distinguẽdo añs: vel q̃ non habeãt esse reale. i. materiale coloris: ⁊ sic ꝓcedunt: vel q̃ non habeãt esse reale ẽtum ad esse formale coloris: ⁊ sic negãt. Añ iste terminus color capitur dupl'r. Uno mõ cõiter: put se extẽdit ad lucem. Alio modo spãliter: put supponit p q̃litate secunda: per actõem qualitatũ pmaꝝ causatã: cognoscibilis visu p ppriam spẽm: ⁊ talis qualitas que color dicit hz duo esse scz materiale ⁊ formale. Materiale est illud qõ causatur p actõem qualitatũ pmaruz. Formale est lumẽ: modo cum ibi sit lumẽ astri receptũ in exhalatõe: nõ ibi est formale coloris: sed q̃ talis exhalatio nõ est corpus terminatũ: ideo in ea non est materiale coloris. ¶ Aliter rñdetur ꝓcedendo añs: demõstrãdo per ly isti colores sanguineos: ⁊ capiẽdo istum terminũ color stricte. Sed capiendo istũ terminũ color large: isti colores hñt esse reale q̃ isti colores sunt lumina: ⁊ sic negatur añs: ⁊ vlteri⁹ ꝓceditur ꝓña ⁊ ꝓis: demõstrãdo per ly isti colores sanguineos: et capiẽdo istum terminũ color stricte: sed cũ hoc stat q̃ ibi appareãt colores rubei: quia lucidum visum per nigruz apparet esse rubeum: ⁊ ita apparet ibi rubeum sed rubeũ non apparet. ¶ Ad tertiã conceditur añs ⁊ negat̃ consequẽtia: ⁊ causa dicta est in quolibeto. ¶ Ad quartaz conceditur antecedens ⁊ negatur ꝓsequentia: ⁊ causa dicta est in quolibeto.

Solutio rationum.

Q̃ cometa sit de natura celesti.

Dubitatur. vtrum cometa sit de natura celi

vel de natura elemẽtari. ¶ Arguitur pmo q̃ sit de natura celesti: quia dicit Ar'. aliquę stelle vise sunt accipere comã: videt ergo q̃ cometa nihil aliud sit q̃ stella comata. ¶ Scõo sic. illud qõ mouet naturaliter motu circulari est de natura celesti: sed cometa est hmõi: ergo. ¶ Tertio sic. astrologi per cometã aliquid pnunciant vt mortẽ principũ: ⁊ multa alia: qõ non esset nisi cometa esset de natura celesti: ⁊ influeret in ista inferiora: igitur. ¶ Deinde arguitur q̃ nõ sit de natura elementari. primo quia impressiones metheorologice nõ multũ durãt: sed cometa multũ durat. nã per q̃dragintа dies visus est cometa: igitur. ¶ Scõo sic. cometa lucet ⁊ mouetur circulariter: ergo est vnuz de astris celi. ¶ Rñsio ad istud dubium satis pz in expõne text⁹. Et ad rõnes. ¶ Ad primã dicitur q̃ cometa non est de natura celesti: sed tamẽ alique stelle bñ ꝓcurrunt ad gñationez comete: p ẽto per lumen ⁊ calorẽ eaꝝ eleuatur materia: ⁊ ideo alique stelle vise sunt cape comã p ẽto cometa sub ipsis generat̃. ¶ Ad scõaz dr: q̃ cometa mouetur circulariter ad motuz aeris: ⁊ nõ ꝑm naturã ppriã. ¶ Ad tertiã dr q̃ cometa nõ est cã futuroꝝ: sed bene est signũ alicui⁹ ꝓstellatõis vigẽtis: q̃ est cã futuroꝝ. ¶ Ad rõnes post oppositũ. ¶ Ad primã dicitur q̃ causa pmanentie comete est ipsa materia comete: que est viscosa ⁊ grossa: ⁊ nõ cito ꝓsumitur a calore. ¶ Ad scõam negatur ꝓña: quia cometa lucet eo q̃ habet materiam viscosam ⁊ inflammatã calore solis: ⁊ nõ q̃ capitlumen suũ a sole.

Q̃ cometa sit de natura celesti.

Dubitatur. vtrũ galacia sit de natura elemẽtari.

¶ Arguitur q̃ sic: quia cometa ⁊ galacia fiunt ex eadem materia: vt habet̃ in textu: igitur sicut cometa est de natura elemẽtari: ita ⁊ galacia. ¶ Scõo sic. pbo q̃ galacia ẽ comia maximi circuli in celo ꝓpter segregationẽ exhalatõis eleuate superius sub illo circulo magno: ⁊ ibi per virtutẽ motus ⁊ lumis astroꝝ inflãmatur: igitur. ¶ Tertio dicit text⁹: q̃ galacia nõ est inter tropicos: ex eo q̃ exhalatio mun⁹ stat ibi: ⁊ nõ permittitur stare: ſz extra tropicos eleuatur exhalatio ex qua fit galacia: ⁊ ibi seruatur ergo galacia est de natura elemẽtari. ¶ Quarto sic. dicit phũs q̃ non fiũt multi comete nec̃ sepe: quia materia ex qua dz fieri cometa trahitur ad locum in quo fit galacia: igitur. ¶ Quĩ sic. celum est corpus homogeneum: igitur debet habere partes eque albas: quare vna non debet esse albior alia: ⁊ per ꝓns galacia non est de natura corporis celestis. ¶ In oppositũ arguitur: quia quelibet exhalatio statim euanescit ⁊ corrũpitur: sed galacia semp manet ⁊ est semp in eodẽ loco ẽtum ad situm partiũ celi: igit⁹ nõ est de natura elementari: ⁊ etiã hoc habetur expsse in antiqua translatõe. ¶ Rñdetur ad dubium: q̃ galacia est de natura celesti ⁊ nõ elementari: patz p rõnez post oppositum. Et auctoritate phi in antiqua translatione. ¶ Et ad rõnes ante oppositũ dicitur q̃ ꝓcedũt ex dictis in noua trãslatõe: que (reuerẽtia Ar'. salua) non veniunt recipienda.

Q̃ cometa sit de natura elementari.

Ad rationes ante oppositum questionis.

¶ Ad primã distinguitur maior: vl'er diuersitate figuraruz consequentiũ diuersitatẽ formaꝝ substantialiũ vt in etherogeneis: ⁊ sic conceditur. vel ex diuersitate figurarũ consequentiũ diuersitatẽ formaꝝ accidẽtaliũ: vt in homogeneis: ⁊ sic negatur. ¶ Ad scõam distinguitur maior. vel motũ quoꝝ forme substantiales sunt ꝓncipia ꝓncipalia: ⁊ sic conceditur. vel diuersitas motuũ non naturaliũ ⁊ quoꝝ forme accidentales sunt principia ⁊ cause: ⁊ sic negatur. ¶ Ad tertiã concedit̃ maior: ⁊ negatur ꝓña. Ad pbatõem distinguit̃. vel diuersitas ꝓncipioꝝ efficientiũ suos effectus ꝓducentiũ actione vniuoca: ⁊ sic ꝓcedit̃. vel diuersitas principiorum efficientiũ suos effectus ꝓducentiũ actione equiuoca: ⁊ sic negatur. ¶ Ad quartã ꝓceditur añs ⁊ negatur ꝓña: quia nõ oĩa loca in quib⁹ generãtur sunt illaruz impressionũ naturaliꝝ ꝓseruatiua. ¶ Ad quintã cõceditur maior tanq̃ subiectũ vel ꝑdicatũ ꝛclusiõis demonstrãte: ⁊ distinguit̃ minor. vel de differẽtijs specificis ⁊ essentialib⁹: ⁊ sic negat̃. vel de differentijs accidentalibus: ⁊ sic ꝓceditur: cuiusmodi sunt raꝝ: densuz longũ: curuũ: ⁊ sic de aliis: de quib⁹ visuz est in scõa cõclusione. ¶ Ad sextã distinguit̃ maior. vl' essentialiter ⁊ sic negatur. vel accidẽtaliter ⁊ sic ꝓcedit̃ur. Plurib⁹ eñ differentijs accidẽtalibus differũt stella cadens et cometa q̃, duo comete: sed non plus differunt substantialiter ⁊ essentialiter. Et hec de questione, ⁊ p ꝓns de toto metheororum libro primo.

¶ Secūdus liber metheororū continet tres tractatus. primus tractatus vnū capitulū habet in quo determinatur de pluuia: rore: pruina: niue ⁊ grandine.

Et loco autem positione secundo scilz de aqua: nunc dicendum est: et etiam de impressionibus aqueis q̄rum materia est vapor bumidus et calidus calidita te extrinseca. Causa autez efficiēs est sol ⁊ alia astra. sed finis propinquus est generatio aquarum ⁊ finis remotus est bonum vniuersi. ¶ Dicenduz est igitur primo quid sit pluuia. Vnde pluuia ēva por calidus et bumidus bumiditate aquea eleuatus ab istis corporibus per calorē solis et aliorū astrorū vsq̄ ad mediam regionē aeris. in qua propter loci frigiditatem condensatur ⁊ conuertitur in nubem. nubes autem in pluuiam descendentem per guttulas que si sint parue vocatur persecades. si magne labroceres: si mediocres pluuia. ¶ Et⁹ autem septem sunt signa ⁊ quinq̄ accidentia. ¶ Primū signuz est apparitio nubis: ⁊ ascensus fumi sursum. ¶ Secundum signū est diminutio fluuiorū fontium et rozis. cuz enim talia diminuūtur vapores eleuantur. ¶ Tertium signum est bumectatio parietū et lapidum: quia tunc viget cōstellatio' conuersiua aeris in aquam. ¶ Quartum ē scintillatio ⁊ quasi extinctio lampadum ardentium: quia tunc aer circūdans cōuertitur in aquam quia est plenus vaporib⁹. ¶ Quintū est rubedo matutina solis ⁊ pallor radiorum eius. ¶ Sextū est non visio astrorū: propter vapores eleuatos. ¶ Septimū est: cantus ranarum ⁊ auium: et etiam cum publices: et muscę fortius pungunt: ⁊ oues auidius pascuntur: aues autem diligentius nutrimentum querunt: quia tunc earum corpora alterantur. ¶ Primū accidēs pluuie est q̄ pluuia descendit per guttulas rotūdas: vt magis resistat aeri. ¶ Secūdū est: q̄ tales guttule aliquādo sunt grossiores. aliquādo subtiliores: ppter diuersitatē materie. ¶ Tertiū est: q̄ pluuia quandoq̄ est dulcis. ⁊ quādoq̄ amara. cum enim vapor est terrestris: tunc est amara: sed quando est aereus: tunc est dulcis. ¶ Quartum est: q̄ citius generatur pluuia q̄ alia impressio aquea: quia frequentius eleuatur materia sufficiēs ad pluuiā. ¶ Quintū est: q̄ cū pluuia aliqñ cadūt rane: vermes ⁊ pisces: quia cū materia pluuie pōt eleuari materia viscosa: ex q̄ virtute solis formātur talia aīalia. ¶ Ros aūt ē vapor subtilis: eleuatus a corporib⁹ bumidis vsq̄ ad infimā regionez aeris: q̄ frigiditate noctis aduenīēte cōuertit⁹ in aquā descendē dē p guttulas: adberētes herbis ⁊ foliis arborū. Et sic p3 q̄ ros differt a pluuia: q̄ pluuia generat⁹ ex vapore grossiori ⁊ alti⁹ ascēdente q̄ ros. ¶ Et⁹ aūt sunt q̄ttuor accidētia. ¶ Primū est: q̄ ros generat⁹ in locis tēperatis: ⁊ tpe tpato. ¶ Scōm est: q̄ est dulcis. ¶ Tertiuz est: q̄ blada collecta in roze putrefiunt: ppter caliduz agens in materiā viscosam. ¶ Quartum est: q̄ oues comedētes berbas rozidas sepe morīūtur ex fluxu ventris: et boc ppter viscositatem materie. ¶ Pruina vero est vapor subtilis debilē babens calorem: eleuatus a corporibus bumidis per calorem solis vsq̄ ad infimaz regionem aeris: in qua aduenīēte frigiditate noctis ⁊gelatur: ⁊ descendēs adberet berbis ¶ Et sic patz: q̄ pruina conuenit cum roze. Tum: quia tam ros q̄ pruina fiunt ex vapore subtili. Tum: quia fiunt tempore sereno. Tum: quia fiunt in infima regione aeris. ¶ Sed differt a roze: q̄ vapor rozis nō cōgelatur sicut pruine. Tum quia ros generatur tempore reinperato. Pruina vero tēpore frigido: ⁊ in loco frigido. Tum: quia ros generatur flante vento australi: pruina vero flante vēto boreali: ¶ Ipsi⁹ autem tria sunt accidentia. ¶ Primum est: q̄ generautr de nocte ⁊ aurora tempore frigido: et ī locis frigidis. ¶ Scōm est: q̄ fit ex materia frigida per cōuersionem exbalatiōis calide ⁊ ficce cum vapore. ¶ Tertium est q̄ materia pruine aliquando ascendit sursum. ⁊ cōuertitur in nubem: ⁊ est signum pluuie. sed quādo descendit est signum serenitatis. ¶ Nix vero est vapor calidus ⁊ bumid⁹: eleuatus vsq̄ ad mediā regionē aeris. vbi cōuertitur ī nubem: et nubes non in aquam: sed per congelationem in niuem. Et sic patet q̄ nix ⁊ pruina in boc conueniūt: q̄ fiunt per congelationem. Sed differūt: q̄ fiunt ī locis diuersis: ⁊ ex diuersis vaporib⁹. ¶ Et⁹ aūt q̄ttuor sūt accīa. ¶ Primū est: q̄ nix est alba ppter ve

Causę impressionū būidaꝝ

Diffinitio pluuie.

Persecades. Labrocera. Pluuia. Signa pluuie

Accīa pluuie

descriptio roris.

Accīa roris.

¶ Descriptio pruine.

Ambus; ones iuūt ⁊ differūt ros ⁊ pruina.

Accīa pruine

Diffinitio niuis.

Accīa niuis.

hementiam frigiditatis. Secūdum est q ip
Diffinitio grā dinis. sa cadit aliquādo per quas guttas aliquan
do per magnas. Tertiū est q ipsa auget fru
menta qꝝ claudit pozos terre. Quartū est q
semper iuenitur nix in montib⁹ altis. Bran
do vero est vapoꝝ calidus ⁊ humidus eleua
tus a cozpozibus humidis vsq; ad mediam
Opinio antiquorum. regionez aeris in qua ꝓpter vehementiā fri
giditatis cōuertit in nubē ⁊ nubes in aquā
descendentē per guttulas que guttule p an
tipistasiz infrigidātur a caliditate infime re
gionis aeris ⁊ ibi fit cōgelatio que tāto ma
oꝝ est q̄to fit ꝓpius terrā. Ex quo pz q opi
nio illa est falsa que dicit q vapoꝝ non cōge
latus cōuertitur in minimas partes que nō
¶ Confutatio potentes cadere manēt in aere ⁊ congelant
⁊ ipse coadunate faciunt vnū globuz caden
tem deoꝝsum. ¶ Hoc eñ est unpossibile cuz
Opinio antiquorum.ij. non videamus cōgelata cōgregari. ¶ Ptz
insup illā opinionē esse falsam que dicit grā
dinez generari ex vapoꝝe grosso in media re
¶ Confutatio giōe aeris cōgelato. Et quia talis vapoꝝ nō
potest eleuāri in byeme ideo dicunt grandi
nes solum fieri in estate. ¶ Hoc eñ falsuz ē
Tum primo: quia in altis montibus non in
uenīūtur grandines: igitur nō generātur in
media regione aeris. Tū secūdo: qz tpe quo
generātur grādines apparēt nubes nigre ⁊
spisse ꝓpe terram in quibus fit magnus so
nus ⁊ aliquādo apparent tales nubes sine
sono: modo tales soni non audirētur si gran
do esset in media regione aeris. Tum tertio
quia grādo fieret figure rotūde. sed hoc est
Accidētia grādinis. falsum quia aliquando apparet late ⁊ aliqñ
angularis figure. Grādinis autem sex sunt
accidentia. Primum est q cadit deoꝝsum p
globos duros q̄ si plus cōgelarētur ex eis
fieret cristallus. Secundū est q mortificat
vegetabilia ꝓpter suam frigiditatem. Ter
tium est q tempoze grandinis audiūtur ma
gni soni facti ab exhalatione existente in nu
be grandinosa. Quartum est q cum grandi
ne aliquando cadit pluuia puta cum est par
ua antiparistasis. ⁊ non oēs partes conge
lātur. Quintum est q aliquando grando est
triangularis figure cū remotius a terra ge
neratur. Sextum est q in grandine aliquā
do apparent imagines animaliū.

E loco aūt et positione se
cundo post hunc. ¶ Iste est secū
dus liber metheoꝝ Ar⁹. i⁹ quo
determinat de impressionib⁹ aq̄
is: ⁊ continet iste liber tres tra
ctatus. In primo determinatur
de his que generātur ex vapoꝝe
In scōo de generatōe fontiū In
tertio de gñatiōe mar⁹. scōs icipit ibi De vētis aūt. ter
rn⁹ icipit ibi De mari ār. Prim⁹ tractat⁹ ptinet duo ca
pitula. Primū est de gñatōe roꝝis pluuie: niuis: ⁊ pru
ne. Et est sn̄ia capl'i talis. ¶ materia remota istaꝝ im
pssionū: ē cozp⁹ aqueū. Materia ꝓpinq̄ est vapoꝝ būi
dus et calid⁹ caliditate extrīseca ⁊ būiditate aq̄a. Cā
Xo efficiens remota est sol ⁊ alia astra. Causa Xo ꝓ
pinqua est media regio aeris per suā frigiditatez: vel
est frigiditas noctis. Finis Xo ꝓpinqu⁹ est generatio
aquaꝝ. Finis Xo remotus oꝝ bonū vniuersi. ¶ Pluuia
autem sic generatur. nam per calozem solis ⁊ aliozuz
astroꝝ a cozpozibus humidis ⁊ aqueis hic infer⁹ exi
stentibus eleuatur vapoꝝ calidus ⁊ humidus humidi
tate aquea vsq; ad mediam regionē aeris: vbi ꝓpter
loci frigiditatem ꝓdensatur ⁊ ꝓuertitur in nubē: ⁊ nu
bes in aquam descendentē p guttulas. Et si ille gutta
le sint que vocantur pſecades. Si Xo magne ⁊ grosse
vocantur labꝛocere. Si Xo sint mediocres: retinēt sibi
nomē cōe ⁊ vocātur pluuie. Unde pluuia pōt sic deſcri
bi: q est vapoꝝ calidus ⁊ humidus humiditate aquea
eleuat⁹ a cozpozib⁹ humidis hic infer⁹ exīnibus p ca
lozem solis ⁊ aliozꝝ astroꝝ: vsq; ad mediaz regionē ae
ris: vbi ꝓpter frigiditatē loci ꝓdēsatur ⁊ ꝓuertitur in
nubem: ⁊ nubes in pluuiā: descendentē p guttulas su
pra terram ꝓpter salutem animantiū. ¶ Pluuie autē
assignātur octo signa: ⁊ quinq; accña. Primū signū est
appitio nubis ⁊ ascensus vaporis sursum. Secūm ē di
minutio roꝝis ⁊ fontium: qñ enī ros ⁊ fontes diminuū
tur: tunc multi vapozes eleuantur ex quib⁹ generant
pluuie. Tertium est humectatio parietū ⁊ lapidū: tūc
enī viget ꝓstellatio ꝓuerſiua aeris ⁊ vaporis in aquaz
Quartum est: q lampades ardētes scintillant: tūc enī
aer circūdans oleum ꝓuertitur in aquā. vel est plenus
vaporib⁹ humidis. Quītū est rubedo matutina ⁊ pal
loꝝ radioꝝ solis. Pallor enī solis apparet p hoc q va
pozes sunt inter visum nostrum ⁊ solem. Rubedo ta
men serotina est signū serenitatis. Sextū signū est: q
tpe gñationis pluuie non videtur multa astra ꝓpter
vapozes impedientes. Septimū est cātus ranaꝝ ⁊ auiū
Octauū est q pulices ⁊ muſce fortius pūgunt et oues
auid⁹ comedunt: ⁊ aues diligētius nutrimentū q̄runt
quia tunc cozpa istoꝝ aīaliū sunt alterata: ⁊ tunc ex in
stinctu nature talia aīalia mouētur ad ꝓuidendū sibi
de necessariis. ¶ Primū accidēs pluuie ē: q pluuia de
scēdit p guttulas rotūdas: vt magis resistat aeri cali
doꝝ: p quē descēdit. Secōz est: q qñq; hmōi guttule sunt
grossiozes ⁊ qñq; subtiliozes qō ꝓtingit ꝓpter diuersi
tatē materie. Tertiū est: q pluuia qñq; est dulcis: ⁊ qñ
q; amara: qō ꝓtingit p diuersaz mixtionē vaporis. Cū
enī vapoꝝ est multū terrestris: tunc pluuia est amara:
⁊ qñ est multum aqueus: tunc est dulcis. Quartuz est:
q ater⁹ generat pluuia q̄ quecūq; impressio aquea: ex
quo cozpora humida faciliter eleuātur vsq; ad mediā
regionē aeris: q̄ est tpe āni ē sufficiēter dispositа ad ge
nerationē pluuie. Quītū accñs ē: q aliqñ cū pluuia ca
dūt pue rane ⁊ pisces: qt ꝓtingit ex eo: qa cuz vapoꝝe
aqueo eleuat exhalatio viscosa: q̄ virtute solis pōt trās
mutari ad suscipiendum formam viuentis. ¶ Ros au
tem sic generatur. Nam per calozem solis et alio
rum astroꝝum de die a cozpozibus humidis elcua-

¶ Cause impſſionum humidarum.

¶ Generatio pluuie.

¶ Differunt p secades: labꝛocere: ⁊ pluuie.

Diffinitio pluuie.

Signa pluuie

Accña pluuie

Gñatio roꝝis.

tur vapor subtilis ad ifimaz regionē aeris q̄ frigiditate noctis tpate aduenīte ꝓuertitur in aquā descēdētē per guttulas ⁊ adherentez herbis ⁊ foliis herbarum.

Accīa roris.

¶ Quita aūt sunt accidētia roris. Primū est q̄ generatur in locis tpatis ⁊ tpe tpato. Aliud est: q̄ ros quā doq̄ est dulcis. Tertiū est q̄ blada collecta in roze cito putrescūt qz hñt materiā viscosam ⁊ calidū agens in humidū viscosuz est cā putrefactōis. Quartū ē q̄ oues comedētes herbas rozidas moriūtur ex fluxu ventris ⁊ hoc ꝓpter viscositatē ipsius materie.

Q̄ ros differt a pluuia.

¶ Differt aūt ros a pluuia qz ros generaī ex frigiditate vapozet subtiliozi q̄ pluuia: ⁊ ille vapor minꝰ alte eleuaī q̄ vapor ex quo gñatur pluuia: ⁊ ideo ros in infima regione aeris generaī: pluuia vero i media.

Descriptio roris.

¶ Ros aūt sic describitur q̄ est vapor subtilis p calorē solis a corpozibus humidis eleuatus ad ifimā regionē aeris vbi ꝓpter frigiditatē noctis tpate aduenīte: ꝓuertit in aquā descendentē per guttulas: adherentē herbis ⁊ foliis herbarū.

Quō pruina generatur.

¶ Pruina aūt sic generaī. nam de die p calorem solis eleuatur vapor subtilis: debilem habēs calorem vsq̄ ad infimā regionē aeris: qui aduenīte frigiditatē noctis simul ingrossaī ⁊ ꝓgelaī: ⁊ descēdēs adheret foliis herbaꝝ.

¶ Descriptio pruine.

¶ Describit aūt sic pruina: q̄ ē vapor subtilis debilē habens calorē per calorē solis eleuatꝰ a corpozibꝰ humidis vsq̄ ad ifimā regionē aeris: in q̄ aduenīte frigiditate noctis ꝓgelaī: ⁊ descēdēs adheret herbis.

Quib⁹ ꝓueniūt ⁊ differūt ros ⁊ pruina.

¶ Ros aūt ⁊ pruina ꝓueniūt ⁊ dīnt. Primo ꝓueniūt: quia generāt ex vapore subtili. Scdo q̄ fiunt tpe sereno. Tertio qz fiunt in ifima regione aeris.

¶ Sed differūt ꝑmo: qz vapor ex quo generaī pruina cōuertitur in aquā ⁊ ꝓgelatur. Sed vapor ex quo generatur ros ꝓuertitur in aquā ⁊ nō ꝓgelatur.

¶ Scdo dīnt qz ros generaī tpe tpato ⁊ loco tpato. Sz pruina in loco frigidis ⁊ tpe frigido.

¶ Tertio differūt: qz ros generaī flante vento australi. ⁊ pruina generaī flante vento boreali: vt in pluribus.

Accīa pruine

¶ Pruine aūt aliqua solent assignari accidentia. Primū est q̄ generaī de nocte: ⁊ maxime in aurora: tempore frigido: ⁊ locis frigidis: quia requirit ꝓgelatōem. Scdm est q̄ fit ex materia fenida: cum fiat ex cōmixtione exhalatōis calide: cum vapore humido. Tertiuz est q̄ materia pruine quādoq̄ ascendit sursum ⁊ cōuertitur i nubez: tunc est signū pluuie. Quādo vero descendit: tunc est signū serenitatis.

Quō generatur nix.

¶ Nix aūt sic generatur. nam p calorē solis ⁊ alioꝝ astroꝝ eleuatur vapor calidus ⁊ humidus vsq̄ ad mediam regionem aeris vbi ꝓpter magnam frigiditatē ꝓuertitur in nubē: ⁊ nubes in nuez descendentez per ptes grossas: sic q̄ ante q̄ ptes nubis ꝓuertanī i aquā cōuertūtur in nuem: quia motus ꝓgelationis illaruz partiuz ꝓuenit mutationē nubis in aquam. Ex quo pz q̄ nix ⁊ pruina ꝓueniūt i hoc q̄ vtrūq̄ generaī per cōgelationez.

¶ Sed differunt: quia generātur in diuersis locis. Etiaz nix generaī ex vapore grossiozi q̄ pruina. Etiam nix habet nubem ꝓpriam. pruina vero non.

Accīa niuis.

¶ Ulū solent assignari quattuoz accidentia niuis. Primum est: q̄ est alba: ⁊ causa eius est quia est vehemēs frigiditas. Nam frigidum agens in humidum est causa albedinis. Scdm q̄ nix quandoq̄ cadit per paruas petias: ⁊ quandoq̄ per magnas. Tertium est q̄ nix auget frumenta: quia ꝓpter sui frigiditatem claudit poros terre: ⁊ calefacit terraz per antiparistasim. Quartum est q̄ ipa saluaī nix in mōtib⁹ altis ꝓpter defectuz caloris nimē calefactīs ⁊ liquefactīs. Text⁹.

Grando autem.

¶ Istud est scdm capituluz huiꝰ tractatus: in quo pbs determinat de grandine: et anteq̄ det modum quomodo generatur grando: mouet duas questiones. Prima est: vtrum grando minus debeāt apparere in estate q̄ in vere ⁊ autūpno: magis tamē q̄ i hyeme.

Questio.i.

¶ Secunda questio est: vtrum grando posset generari sursum. Et videtur q̄ non: quia vel vapor ꝓgelatur ante q̄ ex ipsa fieret aqua vel post. Primū non videtur possibile: nec etiam scdm: quia aqua ꝓpter grauitatē suā deberet descendere deorsum.

Questio scda.

¶ Ad hanc questionē respōdebāt quidā antiqui: q̄ vapor anteq̄ ꝓgelabaī cōuertebaī in minutissimas guttas aque: q̄ ꝓpter paruitatem suam nō pellebātur deorsuz: sed remanebāt in aere: ⁊ ille pue guttule ꝓgelate ꝓgregabātur deorsuz: ⁊ vniebāt in vnū globum cōtinuū: q̄ globus ferebaī deorsum.

Rōsio ātiquorum ad scdam questionem.

¶ Hanc autez opinionē improbat pbs sic: quia nunq̄ videmꝰ ꝓgelata ꝓgregari: ergo impossibile ē q̄ ille parue gutte ꝓgregarētur in vnū globum.

¶ Cōfutatio.

¶ Et ad primā questionem dicebant isti antiqui: q̄ grando generatur ex grosso vapore eleuato vsq̄ ad mediam regionem aeris: qui ibi ꝓgelatur. Et qz in hyeme nō ē tantus calor vt sufficiat eleuare vapores vsq̄ ad illū locū sed bene in estate: igitur in hyeme nō generātur grandines.

Rōsio ātiquorum ad primā questionem.

¶ Hanc opinionē improbat pbs trib⁹ rationib⁹. Prima est. grādines nō inueniūtur in altis mōtib⁹: ergo nō generātur in media regione aeris. Scda ratio ē quia q̄n generātur grādines: apparēt aliq̄n nubes nigre ⁊ picē ꝓpe terram: in quibus fit magnus sonꝰ terribilis: ⁊ a nobis bñ audibilis: ⁊ aliquādo apparēt nobis tales nubes sine sono: sed hoc non ptingeret sic si grando generareī in media regione aeris: qz tūc non possent audiri tales soni. Tertia ratio est. si grādo generaretur in media regione aeris: tunc per motū suuz fieret rotum de figure: sed videmus q̄ grando apparet quādoq̄ figure angularis siue late figure: ergo nō generātur in media regione aeris.

¶ Confutatio

¶ Sed ad videndū quomodo generatur grando supponit pbūs q̄ in estate media regio aeris est frigidioz q̄ in hyeme: quia in estate terra est multuz calida. ⁊ similiter infima regio aeris: ergo media regio aeris. ex quo maiori caliditate infime regionis aeris circūdatur in estate erit frigidioz q̄ in alio tpe. Et huiꝰ signū est q̄ in estate fontes ⁊ putei sunt frigidiozes q̄ in hyeme: quia in hyeme calor recedit ad interiora terre: in estate aūt frigiditas. Et inde est q̄ pluuia descēdit calidis diebus p grossiores guttas q̄ frigidis diebus. Et ide eriaz est q̄ in arabia fiunt multe pluuie multum vehementes: ⁊ hoc in estate ⁊ non in hyeme.

Diffinatio grandinis.

¶ Grando autē sic generaī. nā per calorez solis a corpozibus humidis calefactis: eleuatur vapor calidus ⁊ humidus vsq̄ ad mediam regionem aeris: vbi ꝓpter frigiditatem loci conuertit in nubem: ⁊ nubes in aquā descēdentē per guttulas: que guttule adhuc infrigidantur per antiparistasiz ꝓpter infimam regionem aeris calidam in tantum q̄ congelantur: ⁊ quanto illa congelatio magis fit ꝓpe terrā tanto fit magis subito ⁊ grādines fiunt maiores.

Rōsio p. ad p̄mā questionē

¶ Et ad primam questionem primus motum dicit pbs q̄ grādines magis fiunt in vere ⁊ in autūpno q̄ in estate et hyeme: quia in vere ⁊ autūpno est maior abundantia vapozum q̄ in estate vel in hyeme. Et adhuc magis fiunt in estate q̄ in hyeme: quia in hyeme non est sufficiens calor ad eleuandum vapozes sursum nec est tanta frigiditas in media regione aeris sicut est in estate.

So. ij. ātiois

¶ Quid autem sit dicendum ad secundā questionez: patet ex modo generationis grandinis prius dicto.

¶ Accidentia grandinis.

¶ Unde grandini solent assignari aliqua accidentia. Primū est q̄ grando cadit deorsum per globos duros ad modū cristalli. Scdm est q̄ grando sepe mortificat vegetabilia ꝓpter sui frigiditatem. Tertiū est q̄ tempore generationis grandinis, audiūtur magni soni: ⁊ hoc ꝓpter exhalatiōes in nube grādinosa existentes:

que petētes exitū monētur ꝙ nubē: ⁊ eam frangunt: et ex illa fractiõe causatur sonus. ¶ Quartũ est: ꝙ aliqñ cũ grādine cadit ꝓluuia: ⁊ hoc ꝓtingit qñ est parua antipistasis: eo ꝙ tũc nõ oēs gutte cõgelãtur. ¶ Quintũ est: ꝙ aliqñ est triangularis figure: ⁊ hoc qñ gñantur ꝓpe terrã. Quandoq; vo circularis figure: ⁊ hoc qñ generanē remoti⁹ a terra. ¶ Sextũ est: ꝙ in grādinib⁹ ali qñ apparēt imagines aialiũ. Sequitur q̃stio.

Argumẽta cõtra ꝓmã ꝓtez questi.

Quer̃itur. Vtrum pluuia gñetur in media regione aeris: ⁊ ros ⁊ ꝓuina generẽtur in infima. ¶ Arguitur cõtra ꝓmã ꝓtez: qr pluuia ⁊ aqua idẽ suut substantialiter: sed locus naturalis gñationis pluuie est spera aque: ergo nõ media regio aeris. ¶ Scõo arguit̃ in media regione aeris generãtur ꝓpressiones ignite: ergo in media regione aeris nõ generãtur impssiones aquee. Añs ꝓz ex scõo tractatu primi. Et ꝓña patz: qr pluuie ⁊ ꝓpressiones ignite habẽt ꝓtrarias virtutes: ergo non possunt habere eundem locum ḡnerationis.

Argumẽta cõtra scãm ptẽ questiõ.

¶ Contra aliã ptẽ q̃siti arguitur: ꝓbando ꝙ ros nõ generetur in infima regione aeris: sed in suprema: qr vapor ex quo generatur ros est subtilior q̃ vapor pluuie: igitur altius ascendit: sed vapor pluuie ascẽdit vsq; ad mediã regionẽ aeris: igitur vapor roris siue ex quo fit ros ascẽdit vsq; ad supremã regionẽ aeris. Añs notuz est. Et ꝓña ꝓsequentia tz: qr subtiliora ⁊ leuiora nata sunt altius ascẽdere q̃ minus leuia ⁊ minus subtilia. ¶ Scõo arguit̃: si ros generaret̃ in ifima regiõe aeris: sequeretur ꝙ nõ ꝓhiberetur eius gñatio a nubib⁹: et ita ros generaret̃ tpe nubiloso sicut sereno: qõ est contra Aristo. ⁊ experientiã. ¶ Tertio arguitur: nix se habet ad grādinẽ sicut ros ad ꝓuinã: vtrobiq; em est cõparatio subtilioris ad grossius: sed nix altius generat̃ q̃ grādo: vt patz in textu: igitur ros altius generat̃ q̃ ꝓuina. ¶ Quarto arguitur: ex rore vel cum rore generatur mel ⁊ manna: vt dicũt expositores: ⁊ illa, per solam digestionẽ a calido tẽperato generantur: cum sint dulcia: ergo sequit̃ ꝙ nõ generãtur in media regiõe aeris que est frigida: ⁊ ꝓ añs nec ros. Nec etiã in inferiori: qr inferiori vapor ascẽdit ꝓpter leuitatẽ ⁊ subtilitatem: ⁊ nõ fit vapor aqua grossa vbi ascẽdit: sed vbi terminatur eius ascẽsus: igitur generatur in suprema regione aeris.

In oppositũ est p. in ꝓio capi. primi tractatus huꝰ scõi. ¶ Prio solutione questionis

Differunt vapor nubes et caligo.

Sciendũ est: ꝙ scõm pbm̃ inter ista tria noia vapor: nubes: ⁊ caligo est differẽtia: qr vapor est fumꝰ calidus ⁊ humidꝰ: a corpibus humidis eleuatꝰ. Sed nubes est ille vapor ꝓpter frigiditatẽ medie regionis aeris infrigidatꝰ: ingrossatꝰ: ⁊ cõdensatꝰ. Sed caligo est nebula tenuis ⁊ sterilis: ex qua sic manẽte, nõ generatur pluuia. Vnde qñ nebula descẽdit: tũc est signum serenitatis: sed quãdo ascẽdit: tunc est signum future pluie: nisi calore solis cõsumatur. ¶ Causa aũt reiterationis pluuiarũ est (vt dicit phũs) qr a calore solis eleuatur vapor: qui cõdensatur ⁊ in aquaz cõuertitur descendentẽ deorsum: ex qua aqua iterũ eleuatur vapor per virtutẽ calefactiuã solis ⁊ aliorum astrorum: qui vapor condensatur ⁊ in aquam cõuertitur vt ꝓꝰ Suppositis modis generationũ istarum impressionũ causis: signis: ⁊ accidentibus earũ: ex expositione textus. Respondetur ad questionem: ⁊ sit illa

Prima cõclusio: pluuia tanq̃ in loco naturali generatur in media regione aeris. Probatur: qr ibi reperiũtur oẽs cause generationis pluuie scz vapor: ⁊ frigiditas medie regionis aeris: sufficiens cum virtute celi vaporem conuertere in nubem: ⁊ nubẽ in aquaz descendentes per guttulas: igitur.

Scõa conclusio ꝓ scõa parte questi. Ros et pruina generantur in infima regione aeris. Pty auctoritate philosophi primo capitulo primi tractatꝰ de cẽtis: ros ⁊ pruina sunt de his q̃ inferius generantur. ¶ Probatur etiam ꝙ non generãtur in suprema regione aeris: quia vapor vnde generantur ros ⁊ pruina est subtilis: non sufficiens retinere suũ calorẽ vt penetret mediam regionẽ aeris: igitur ibi nõ generãtur. Nec in media regione aeris: qr tũc vapor a tanta frigiditate deberet ingrossari: ⁊ in nubem conuerti: ⁊ tunc vel cõgelari vel descendere per guttulas: quod non est dicẽdum: igitur.

Dubitatur. Vtrum grādines magis debeãt fieri in vere ⁊ in autumno q̃ in estate ⁊ hyeme. ¶ Arguitur ꝓ ꝓio ꝙ nõ: quia grādo fit per magnam cõgelationẽ: sed talis ꝓgelatio magis viget in hyeme: igitur grādo debet magis fieri in hyeme. ¶ Scõo sic. nix maxime fit in hyeme: igitur ⁊ grādo: antecedẽs est notũ: ⁊ cõsequentia tenet: quia vtrũq; est aqua multo frigore cõgelata: ¶ Tertio arguitur: grādo cõgelatur a calido per antipistasim in media regione aeris: sed in hyeme media regio aeris est calidoor: igitur. ¶ Quarto sic: vel vapor cõgelaretur anteq̃ ex ipo fieret aqua: vel post. Non primũ: quia talis modus non videtur possibilis. Nec scõm: qr aqua ꝓpter grauitatẽ suã deberet deorsum descendere: igitur. ¶ In oppositum est Aristo. secũdo capitulo primi tractatus scõi libri. ¶ Ad dubiuz dr ꝙ in vere ⁊ in autũno magis fiunt grandines q̃ in estate ⁊ in hyeme: ⁊ adhuc magis fiũt grādines in estate q̃ in hyeme. ¶ Primũ ꝓbatur: qr i vere ⁊ in autũno est maior habũdantia vaporũ q̃ in estate: ⁊ media regio aeris est sufficiẽter frigida: ⁊ infima sufficiẽter calida: sed in hyeme raro media regio aeris est sufficiẽter calida: ⁊ infima regio sufficiẽter calida vt ꝓ antipistasim motus cõgelatõis ꝓueniat descẽsum guttaꝝ aque igitur. ¶ Scõm ptz: qr in estate media regio aeris est sufficienter frigida: ⁊ sepius vapores in estate sursum ascendũt ad mediam regionẽ aeris: quorũ in aquã conuersorum cõgelatio: frequẽtius ꝓuenit earũ descẽsum ꝓpter antipistasim q̃ in hyeme: ideo grando sepiꝰ fit in estate q̃ in hyeme. De causis generationis grādinis et eius accidẽtibus: ⁊ signis visum est in expositõe textus. ¶ Ad rõnes dubij. Ad primã cõceditur maior. et negatur minor. per ly talis demonstrãdo cõgelatõem sufficientẽ ad generationẽ grandinis. ¶ Ad scõam cõceditur añs: ⁊ negatur ꝓña: qr ad gñatõem grādinis multũ maior frigiditas requritur q̃ ad gñatõem niuis et grādo generat̃ etiã ꝓ antipistasim. ¶ Ad tertiã negatur maior. qr generatur ꝓ antipistasim a caliditate infime regionis aeris. Vnde ꝓmio vapor ꝓuertitur i nubem a frigiditate medie regionis aeris: deinde nubes in aquam ꝓ antipistasim a caliditate infime regionis aeris: ⁊ frigiditate medie regionis aeris ꝓgelat̃. ¶ Ad quartã ptz solutio ex expositione textus.

Ad rationes principales ante oppositũ questionis. ¶ Ad primã dr concedendo maiorem: ⁊ ad minorẽ dicitur: ꝙ duplex est locus generationis. Quidaz est locus generatiuus tantũ: ⁊ de illo negatur minor. Alius est generatiuus ⁊ cõseruatiuus: ⁊ in quo genitum naturaliter quiescit: ⁊ de illo conceditur minor. ¶ Ad secundam dicitur concedendo antecedens: sed hoc est de peraccidens ⁊ per antipistasim: ⁊ nõ de per se: ⁊ negatur ꝓña. Et causa est: quia idem est bene causa effectiuum diuersarum virtutum vnius de perse: et alius de peraccidens. ¶ Ad tertiã dicitur concedendo

maiorem:t negãdo ꝓiam:qz nõ est calor sufficiẽs in tali vapore ad eleuãdũ vsq; ad mediã regionẽ aeris:ũmo vapor est ita subtilis:t calor eius ita debilis:q; ꝓpter frigiditatẽ tẽperate noctis condensatur:t in aquã cõuertitur ꝓpe terrã. ¶ Ad quartã dr negando ꝓiam:et causa est qz quãdo aer est nubilosus:tunc de die sol nõ pot ita fortiter calefacere terrã:q; nocte aduenãte terra effumet vel corpora aquea ꝓpter calorẽ causatum in ipsis de die.i.q; ab ipsis corporibus aqueis hic inferius existentibus nocte aduenãte possit vapor subtilis eleuari:ex quo ros possit generari:ideo nubes ipediunt generationẽ roris. ¶ Ad quintã dr concedendo maiorẽ:t negando consequentiã:quia in aliquo est simile:t in aliquo est dissimile. In hoc em est simile:qz sicut grãdo est densior niue:ita etiã pruina est densior rore. Et sicut grando ex maiori frigiditate causat ꝙ nix: sic pruina ex maiori frigiditate ꝙ ros. Sed dissimile ẽ qz tam vapor ex quo generat grando: ꝙ vapor ex quo generat nix:sufficientẽ habet caliditatẽ t leuitatẽ.vnde potest eleuari ad mediã regionẽ aeris: absq; hoc q; in infima regione aeris ꝓdensat t in aquã cõuertetur. Sed nõ sic est de vapore ex quo generatur ros in ordine ad vaporẽ ex quo generatur pruina: quia intantuz est subtilior vapor ex quo generat ros: vapore ex quo generat pruina t eius caliditas est tam remissa: q; nõ potest vsq; ad mediã regionẽ aeris ascẽdere:nec resistere frigiditati infime regionis aeris sufficiẽter: quin in eadẽ cõdensetur t in rorem cõuertatur. ¶ Vel sic dr:q; cetera nõ sunt similia:ideo argumentũ nõ cõcludit:qz vapor ex quo generatur ros non eleuatur de die sicut vapor ex quo generatur pruina:ideo vapor ex quo generatur ros:nõ habet sufficientẽ caliditatem:sicut vapor ex quo generatur pruina. ¶ Ad sextã dr cõcedendo maiorẽ:sed nõ ideo ex rore fit manna:qz solus talis vapor est eleuatus per aerẽ:sed qz cuz tali vapore eleuatur exhalatio terrestris sicca subtilis:t non adusta: et tunc simul cum aere cõmiscetur:t a calore digeruntur digestione subtili t tẽperata:t generatur mixtum dulce t sapidũ:t sic cõceditur q; non in media regione aeris generantur:t negatur quin generentur in inferiori. ¶ Ad ꝓbationẽ cõceditur antecedens ꝓ prima parte:t negatur q; fiat aqua vbi terminatur eius ascensus:nunc ascẽdendo per infimam regionez aeris:a frigiditate aeris ille vapor cõdẽsatur t calor eius remittitur:qua remissione facta anteq; sic in aquã cõuertat descẽdit:t cõtinue in frigidatur t cõdensatur: t prope terrã in aquã cõuertitur:in signum cuius non videm; rorem guttatim descẽdere:quẽadmodum videm; pluuiam descendentem a media regione aeris.

¶ Scõus tractatus vnum capitulum habz in quo phũs determinat de gencratione fontium t fluuiorum.

Opinio antiquorum.

De generatione fontiũ t fluuiorũ dixerunt aliqui antiquorũ:q; aque fontales t fluuiales erant aque pluuiales:conseruate t recepte in foraminibus terre:ex eo q; videbãt fontes t fluuios in byeme esse maiores ꝙ in estate:t etiam aliquos fontes esse perpetuos:quia eorum receptacula sufficiunt ad recipiendum pluuiam ꝓ tota estate.

Confutatio.

¶ Sed hec opinio falsa est: quia multitudo aquarũ fontaliũ siue fluuialiũ decurrentium per totũ annũ:nõ pot esse sufficiens receptaculũ ad recipiendũ hmõi aquas.

Ymaginatio falsitatis t fluuiorum.

¶ Ideo dicendũ est:q; fontes t fluuij gnãntur ex aere incluso in ꝙcauitatibus terre qui ibi inspissatur t ꝙuertit in guttulas: descendẽtes per poros terre ad vnũ locũ in quo cõueniũt:t a quo fons t fluuius habẽt ortum.

¶ Istud ptz ꝓmo rõne:qz ꝓ calorẽ solis t aliorũ astrorũ eleuat multũ de humido a terra: et etiam multi vapores in terra existẽtes:igr in terra possunt esse tales ꝙcauitates.

¶ Probatur Rationibus.

¶ Itẽ sub vno mõte est qdã stagnũ vocatũ mare: cuius nullus vnq; potuit inuenire termios:t quẽ ingrediunt multi fluuij:qui nõ videntur fluere ex illo mõte:igr in mõtib9 sũt ꝙcauitates.

¶ Probatur Signis.

¶ Signis vero ꝓbatur. Primũ:qz fossores terre inueniũt aquã nõ cõgregatã in vno loco:sed videt eam descẽdere guttatim ꝓ diuersos poros. ¶ Scõm signũ ẽ: qz ꝓpe magnos mõtes inueniuntur magni fluuij ꝓpter hoc:q; ibi sunt magne ꝙcauitates:ergo signũ est q; fontes t fluuij modo ꝓdicto generãtur.

¶ Ex quo ptz:q; eadẽ loca terre sunt aliquãdo arida:aliqñ vo humida:probat istud corelariũ. Tũ ꝓmo:qz sicut est in aialib9 t plantis quo ad iuuẽtutẽ t senectutẽ:ita est de ptibus terre quo ad esse aridũ vel humidũ:licet sit differẽtia inb9 q; aial scdz qlibet sui iuuenescit vel senescit. Terra aũt non simul scdm qlibet sui fit arida vel aquosa. Sed eadẽ aialia ꝓr9 iuuenescũt t postea senescũt: ergo etiam aliq; ps ẽre pr9 est ficca:t posteri9 aquosa.

¶ Item celũ aliqñ supra vnã regionẽ adducit planetas humefactiuos:aliqñ vo desiccatiuos:igr eadẽ ps terre ꝓr9 ẽ aquosa: t postea ficca. Illud idẽ pbat experimẽtũ. Prima est qz terra egypti aliqñ facta est inhabitabilis et tñ nũc est ficca t habitabilis.

¶ Probatur Experimẽtis.

¶ Scda experientia est de duab9 ciuitatib9: quarũ vna erat habitabilis:alia vero nõ.t tñ ꝓ successionẽ tꝑis factũ est oppositũ: igr eadẽ ps terre que nũc est ficca pr9 fuit humida. Hoc etiã videt de egypto:q; videt esse qñ de nouo discooperta aqs. Nec valet ꝓmo dicere: q; non est memoria:hic vbi est terra habitabilis aliqñ fuisse aquã. Dicit q; hoc est:qz talis trãsmutatio fit ꝓ magnã successionez tẽporis:et ideo hoc nos latet: qz per bella: pestilentias aut sterilitatẽ terre boies alicuꝝ ptis pierũt

¶ Tollitur Exẽplũ.

¶ Nec valet scdo dicere:q; ad talẽ trãsmutationẽ oporteret totũ mũdũ trãsmutari. Hoc

enim falsum est: cū terra nullam fere habeat magnitudinē in ordine ad totum orbē.

¶ Tertius tractat⁹ vnū capitulum habet in quo agitur de gñatione maris: et eius perpetuitate et salsedine.

Opinio Democriti.

De gñatione maris dixerūt aliq̄ antiquoꝝ sicut Homer⁹ imaginātes terras et mare esse principaliores partes vniuersi: ex eo q̄ circa eas mouet celū q̄ ipz mare bz principia et radices suas i terra: ita q̄ terra p suos fōtes ē principiū maris. ¶ Sed hec opio falsa ē. Probat supponēdo q̄ aquarū q̄dā sūt fluxibiles vt fōtales et fluuiales. Alie sūt stacionarie siue īmobiles. Et fluxibiliū: q̄dā sūt fluxibiles spontanee sine arte. Alia vo sūt fluxibiles p artē: sicut aque fontales. ¶ Tūc sic arg: q̄ si essent aliq̄ principia maris: maxie essent fōtes et fluuij. Sz hoc nō q̄ fōtes et fluuij currūt extra sua loca: nō aūt mare. ¶ Jtē mltitudo fontiū et fluuioꝝ pua est in ordie ad mare. ¶ Nec valz dicere: q̄ aliq̄ aque fontales: puta ille q̄ sūt i paludib⁹ sūt stacionarie. Dr enī q̄ hoc ē nō ex natura aq̄ sz ppter puitatē eoꝝ. ¶ Nec valet dicere: q̄ mare natū est fluere vel refluere. Quia fluxus vel reflex⁹ maris nō est a principio īrinseco: sz extrinseco: puta a luna habente dīnium sup būida. ¶ Vel mare triplici de causa fluit et trib⁹ fluxib⁹: Pria cā: q̄ trāsit p loca stricciora. Scda eā: q̄ ad ipm multe aque descēdūt. Tertia cā est: magna pfunditas. ¶ Primus fluxus eⁱ⁹ fit p vētos: multas ptes maiores secū supⁱ⁹ eleuātes. Scdus fluxus ē ex ingressu fluuioꝝ in mare ex vna pte: et ex diminutōe eⁱ⁹ ex altera parte. Tertio fluit bis in die naturali. Et etiā dr fluere a septētrione i meridiē: q̄ in septētrione est magna frigiditas: et iō natū est ibi ee plus de aqua q̄ in meridie. ¶ Alij vo dixerūt: q̄ terra fuit olī cooperta aq̄s et postea p calorē solis et aliorū corporū calefactiuoꝝ paulati deficcata est: et illud q̄d est nūc bume factū dr mare. ¶ Tertij vo dixerūt: q̄ terra fuit olim tm calefacta a sole et ab alijs astris q̄ sudauit: et sudor terre dr mare: cū mare sit falsum sicut et sudor.

Flux⁹ maris et cā eoꝝdē.

Opinio secda.

Opio tertia.

Opinio iiij.

¶ Quarti vo dixerūt: q̄ mare est mater oīm aquarū: et q̄ oēs fluuij fluūt ad mare tāq̄ ad terminū: et tāq̄ ad principiū ex quo fiunt: et q̄ ipz mare colatū p terrā p quā trāsit: fit aqua dulcis et potabilis. Et mouebātur hac rōne: q̄ ad pseruatōez ignis et aliorū elemētoꝝ opz esse magnā q̄titatē ignis: vel aliorū elemēto rū in vna pte vniuersi: igr etiā ad cōseruatiōnē aque opz ee magnā pgregatōem eⁱ⁹ i vno loco. ¶ Sed hec opio falsa est: q̄ tūc oporteret mare ee simplicⁱ⁹ alijs aq̄s: cū principium debeat ee simplicⁱ⁹ principiato. ¶ Quinti dixerūt sicut Heraclit⁹ dixit: q̄ sol nutrit būido aq̄o eleuato ab istis īferioribⁱ⁹: et iō mouetur circulariē circa terrā et aquaz: aliq̄n circa septētrionē: et aliq̄n circa meridiē: vt sibi ministret nutrimētū. ¶ Sed hec quinta opinio falsa ē. Ptz. Tū pio: q̄ si sol nutriret tali bumido aqueo nō eet vn⁹ et idē sol i diuersis diebus: q̄d ē falsum. Tum scdo: q̄ ignis eleuās bumidū aqueū ab aqua nō nutritur illo: igit nec sol. Tuz tertio: q̄ tūc etiā alia astra deberēt būido illo nutriri: et sic tale bumidū nō sufficeret. Tū qrto: q̄ tūc sol et celū augmētarētur: et sic aliq̄n veloti⁹ mouerētur q̄ ante. Tū quīto: q̄ vapores eleuati a sole nō ptingunt vsq̄ ad solē: igr nō nutriūt solē. ¶ Sexti dixerūt sicut Plato: q̄ circa mediū mūdi ē magna multitudo aquarū: q̄ vocatur Tartar⁹: a quo babēt esse aque fluuiales et fontales: et ex illo pcedit mare tanq̄ ex principio: nam aq̄ ibi existēs ex illo nō bz locū i quo maneat īmobilis: iō illa quotidie fluit huc et refluit: aliq̄n ad nr̄m hemisperiū: aliq̄n ad oppositū: et p talē effusionē causat fluuios: fontes: stagna mare. q̄ accipiūt colorē et saporē a terris p quas transeūt. ¶ Sed hec opinio est falsa Tum pio: q̄ tūc semp deberet esse eadē q̄titas aquarū: q̄ q̄tuz aque recedit de illo tartaro: tm̄ ad ipm redit. Tuz scdo: q̄ tūc ille aq̄ successiue mouerent motibus p̄trarijs: puta fluxⁱ⁹ et refluxⁱ⁹. Tū tertio: q̄ tūc fluuij essent maiores in ortu suo: q̄ loge ab ortu suo: od ē falsum et cōtra experientiā. ¶ Septimi sicut Democritⁱ⁹ posuerūt terrā totaliter ee cooptam aquis: et in terra esse magnā voraginem: que magnā ptem aque absorbuit: et tandē totam absorbebit. ¶ Sed hec opinio est friuola. ¶ Jdeo dicendū est: q̄ in quo est mare: est locus naturalis aque scdm q̄ aqua: et est locⁱ⁹ maris scdz accidēs. Pria ps ptz: q̄ aqua naturalis locatur supra terrā. Scda pars ptz q̄ in mari sunt alique terrestreitates: que nō naturaliter locātur supra terrā: ergo ille locⁱ⁹ non est naturalis mari: misi scdm accidēs. Et ita ptz q̄ oēs fluuij naturalr fluunt ad mare: q̄ locus eius est valde bassus. Neq̄z p:o

Confutatio.

Diuisiones aquarum.

Confutatio.

Opinio quinta

Confutatio.

Opinio sexta

Confutatio.

Opinio. vij.

Confutatio.

Opinio phī.

pter hoc mare notabiliter augetur: cuz ab eo multe partes resoluantur.

¶ Tertius tractat⁹ duo capitula hz: in pmo agitur de ppetuitate ⁊ salsedine maris.

Conclo pma. E perpetuitate ⁊ salsedine maris: sit o pma cōclusio. ¶ Perpetuū est mare: ptz: qz ipm est ingnabile ⁊ incozruptibile: vt ex pdictis ptz: igitur ppetuū ē mare. Maria multiplicia. ¶ Multa tñ sunt maria: nam qdā est oceanuz: qd est intrāsmeabile. Aliud ē mediterraneū qd interdū iungit oceano. Et ppetuitas istoz pōt puenire ex luna babēte dñium supbūida: vt ptz p alīq signa. ¶ Primū ē qz ossa aialiū interfectoz sunt plenioza medullis in plenilunio qz in nouilunio vel decremento. ¶ Scōm est qz cōche ⁊ ostree sunt meliozes et grossiozes in plenilunio qz in decremento. ¶ Tertiū est: qz aialia plus habēt de sanguīe in plenilunio qz in alijs ptib⁹ lune. ¶ Quartū est: qz luna sua influētia pōt causare fluxū ⁊ refluxū maris: nam qñ luna ascēdit sup boriſonte vbi est mare: tūc ipm incipit influere quousqz luna veniat ad punctū meridiei: ⁊ postea refluit quousqz luna veniat ad punctū occidētis: ⁊ qñ recedit a pūcto occidētis mare fluit: quousqz luna veniat ad āgulū noctis: ⁊ sic circulādo. Et hui⁹ rō pōt assignari: qz cuz luna respicit mare mittit radios: qui ocurrēte medio densioꝛi frangūtur: ⁊ scōm qz radi⁹ reflexus magis accedit ad lineā ppendicularē scōm hoc radij magis vniūtur: fortificātur: et rarefaciūt ipm mare: ⁊ aqua sic rarefacta ebullit: ⁊ hoc facit luna qñ accedit ad punctuz meridiei ⁊ ad angulū noctis. Et multiplicantur isti fluxus intātū: vt in quolibet mēse sint plures fluxus in mari in duplo qz dies dēpt⁹ duob⁹ dieb⁹ cū dimidio. Et quo ptz qz in plenilunio fit maioꝛ fluxus qz alio tpe. Hoc ēn est: qz tūc luna hz maius dominiuz: ⁊ etiā iuuatur alijs planet⁹. ¶ Et si ḡrat aliqs. Quare aliq maria nō fluūt. Dicit qz hoc est: qz aliqd mare est ita grossum ⁊ spissum: qz luna nō sufficit ipm subtilare vt fluat. Aliud vo ē ita spissum vt luna nō possit ipm subtilare nisi p mensez vt fluat. Conclo scda. ¶ Scda cōclusio. Opinio pria. Opiniōes antiquoꝛ de salsedine maris non sunt vere: ptz hoc pmo. de opinione illoꝛ q̄ dixerunt: qz terra a principio fuit totaliter cooperta aqs et qz per calozē solis eleuatū est qd erat subtile ⁊ potabile: remānsit aūt grossuz ⁊ terestre a quo mare dr̄ salsū. Confutatio. ¶ Dec ēn opinio falsa est: qz aut mare pri⁹ erat salsum: ⁊ tunc debebat dari alia causa salsedinis ei⁹: vel nō erat pri⁹ salsum: ⁊ tūc mare nō sibi magis determinaret vnū saporē qz alterū. Falsum est etiaz qz terra aliqn cooperta aquis. ¶ Patz scdo de opinione illoꝛ qui dicebāt: qz multi fluuij fluentes ad mare ⁊ deferētes terrestreitates secum: illis terrestreitatibus causabāt salsedinez maris. ¶ Dec ēn opinio falsa est. Tuz primo: qz oporteret fluuios esse eque bn salsos: sicut mare. Tum scdo: qz tanta multitudo aque sicut est mare nō posset fieri salsa p terrestreitates p quas fluuij non fiunt salsi. Tum tertio: qz scōm hunc modū mare ē aque fluuiales que nō sunt salse: igitur mare nō dicitur salsum. ¶ Patz tertio de opinione illoꝛum: qui dixerunt mare esse sudoꝛem terre: ⁊ qz sudoꝛ est salsus: ideo dicūt mare esse salsū ¶ Dec aūt opinio falsa est. Tum primo: qz salsedo causat⁹ p resolutionē subtilis a grosso: vt ptz de vrina in vesica. Vel cōmixtione grossi terrestris cū subtili: vt ptz de aqua colata p cineres: sed nullo istoꝛuz modoꝛū mare est salsum: igitur. Tum scdo: qz si terra ante sudasset: deberet etiā nūc sudare. Tum tertio: qz cū terra sit eiusdē rōnis in oībus suis ptib⁹: si alique sudassent alie deberēt sudare. qd falsum est. ¶ Sit igitur tertia cōclusio: exbalationes terrestres adustē descēdētes ad mare permixte cū būido aqueo causant salsedinē maris. Probat⁹ pmo supponēdo: qz quidam est fum⁹ calid⁹ ⁊ būid⁹ qui vocat⁹ vapoꝛ Scdo supponēdo: qz licet mare maneat vnuz et idem scōm spēm: tñ variatur scōm partes Tertio supponēdo: qz sicut terrestre passum a calido: vel mixtū cū humido aqueo causat salsedinē: et eo qz siccū terre non est totaliter digestū ⁊ resolubile sed adustū: vt ptz per quatuoꝛ signa. ¶ Primū est: qz illud qd manet in stomacho facta digestiōe est amarū. ¶ Secūdū est de vrina que est amara. Tertiū ē de sudoꝛe. Quartū est de aqua colata p cineres Tunc ꝓbatur cōclusio septē signis. ¶ Primum est qz mare versus austrum est magis calidum: ex quo auster est vent⁹ calidus ⁊ multarum exbalationū. ¶ Scōm est qz mare est calidus alijs aquis ꝓpter admixtionez exbalationis calide. Nam quecūqz ignita fuerunt habent potestatez calefaciendi. ¶ Tertium est qz aqua intrans vas cereum in mare positū est dulcis: ⁊ similiter pisces in mari

Opinio scōa.

Confutatio.

Opio tertia.

Confutatio.

Conclusio. iij. cōtinēs opiones philosophi

Signa experimentalia.

Quecūqz fuerūt ignita habēt potestā calefaciendi ipis

nutriti sunt dulces. ¶Quartus est: q aq ua maris est grossior ⁊ grauior aljs: ⁊ minus pō dus ⁊ maiores naues sustinēs. ¶Quintus est: q in palestina est mare adeo salsum: q in eo pisces viuere nō possunt: neq; boies sub mergi. ¶Sextū ē q vestimēta lota in mari efficiunt sordida. ¶Septimū ē: q in arabia est quidā loc⁹ in quo nascūtur quidā calami ex quib⁹ cū aqua decoctis fit sal: igr mare p̄e dicto mō fit salsus. Ex p̄dictis seqtur: q aliq fontes ⁊ fluuij possunt esse salsi: q; p̄ vtutem solis ⁊ alioz astroz possunt eleuari a terra multe exhalatiōes: que q̄q eleuant. possūt etiā multe p̄ es terre desiccari a calido⁹ ⁊ adu rī: ⁊ ab illis fontes ⁊ fluuij possunt accipere sapores ⁊ colores: ⁊ p̄opter hoc aliq fontes sunt calidissimi: alij frigidissimi: alij dulces: alij amari. Et in italia est fons quo babitan tes vtunt tāq; aceto: ⁊ reddit fluuios ī quos intrat amaros. Jsti fontes tū nō būt būc sa porē a sua gñatōe ficut mare. sed a locis p q̄ trāseunt. ¶Et hec de salsedine maris.

De ventris aūt. ¶Iste est scōus tractatus huius libri in quo phūs determinat de ip̄ressionibus aqueis gñatis sub terra: ⁊ etiā aliqualiter supra terrā et cōtinet duo capitula. Primū est de fontib⁹ ⁊ fluuijs Scōm est de duratione eorum. Scōm ibi. Non autem. Opinio antiquorum. ¶In primo capitulo narrat opinionē antiquoz q; que talis est. Quidam em̄ antiquoz dicebāt: q; aque fontales ⁊ fluuiales erant tm̄ pluuiales: ⁊ cōseruate ⁊ recepte in quibusdā foraminib⁹ terre. Et hoc cōfirma bant duob⁹ signis. ¶Primū est: quia aque fontales ⁊ fluuiales in hyeme sunt maiores q; in estate. ¶Scōm est: q; quidā fluuij sunt ꝑpetui: ⁊ similiter fontes: eo q; eorū receptacula sufficiūt ad recipiēdū aquā fluuialez p̄o tota estate vsq; ad hyemē sequētē. Alie sunt aque fontales siue fluuiales nō ꝑpetue: eo q; nō habēt rece ptacula sufficiēna: igitur videtur q; aque fluuiales et fontales nō sunt nisi aque pluuiales recepte in visce ribus terre. Confutatio. ¶Contra hāc opinionē arguit p. sic: multi tudo aquarū fontaliū siue fluuialiū decurrentiuz p to tū annū est maior tota terra: ergo ītra terrā nō potest esse sufficiēs receptaculū administrans tantā aquam. Fluuij aūt ⁊ fontes isto mō gñantur. Nam in viscer ibus terre includitur aer: qui ꝑpter frigiditatē lateruz terre inspissatur: ⁊ cōuertit in guttulas per poros ter re descēdentes ad vnū locū in quo cōueniunt: ⁊ a quo fons oritur ⁊ fluuius. Gñatio fluuiorū ⁊ fontiuz vera ¶Jstud declarat p. duob⁹ signis Primū est: q; fossores terre nō reperiūt aquā in vno lo co cōgregatā: sed eā vident guttatim per diuersos po ros terre descēdere: ac ī terra sndaret. Probatur signis. ¶Scōm signū est: q; ex mōtib⁹ maxime oriūtur fluuij: eo q; in illis mō tibus sunt magne cōcauitates: in quib⁹ est magna fri giditas: sufficiēs ad ꝙuertendū aerē in illis cōcauitati bus existentē. Etiā prope magnos mōtes oriūtur ma gni fontes: ⁊ raro ī locis planis: ⁊ si sunt aliqui sunt tm̄ parui: ex quo ibi parū de aere in ꝙcauitatibus terre in cluditur. Q; aūt in terra sint ꝙcauitates: ptz: nam per calorē solis ⁊ alioz astroz eleuat multuz de humido a terra: ⁊ etiā eleuātur multi vapores in terra existētes. Etiā vt dicit p. q; sub causato monte est stagnuz quod vocatur mare a ꝓpe habitātib⁹ cuius term̄ nū nullus vnq; potest inuenire: ⁊ ipsuz ingrediūtur multi magni fluuij: qui non videtur effluere ex illo mōte: ergo signā est q; in illo monte sunt cōcauitates.

Non aūt semper. ¶Jstud est scōm capitulū huius tractatus in quo p. determiat de duratione fō tium: ⁊ p̄io ostēdit q; nō eadē loca terre semp sūt arida ⁊ humida siue aquosa. Quod sic ꝓbat p. q; sicut est in plātis ⁊ aīalibus q̄tū ad gñationē: senectutez: ⁊ iu uētutē: ita videt esse in terra: sed sic est q; videm⁹ aliq; plātas ⁊ aīalia aliqū habere iuuētutē: ⁊ aliquando se nectutē: ergo etiā ita est in terra: q; ipa aliqn est arida: et aliquādo aquosa. Etiā celū p̄o aliquo tpe adducit aliquos planetas qui habēt virtutē desiccādi: ⁊ alios alio tēpore qui habeut virtutē humectādi. Et sic p̄z: q; nō semp viget eadē influentia celestis supra eandem regionē terre: sed diuersis tēpor⁹ diuersē vigent in fluentie. Differentia tū est inter augm̄tū ⁊ defectū aīa liū ⁊ plātarū ex vna parte: ⁊ inter augmētū ⁊ defectuz terre ex alia parte: quia animal ⁊ planta fm quālibet partē augentur vel deficiūt: sed sic nō est de tota terra imo vna pars post aliā humectatur ⁊ desiccatur. ¶Et si dicatur: q; nulla est memoria: q; vbi nunc habitamus aliquādo fuerit mare. ¶Respondetur cū phō. q; talis trāsmutatio fit p longā successionez tp̄is: ideo ꝓpter longā durationē tēporis in quo fit: ⁊ brevitatē vite gē tium: latet talis trāsmutatio. Talis aūt trāsmutatio quādoq; venit p bella: quādoq; p̄ pestilēcias: quādo q; per sterilitatē: ita q; boies pereūt vel diminuunt pa tria. Dictum antiquorum Confutatio. ¶Dixerūt tamē quidā antiquorum: q; tales trans mutationes terre non poterant fieri: nisi per nouā ge neratōem totius vniuersi. ¶Hoc remouet p. primo di cēs: q; magnitudo totius terre nihil est in ordine ad to tū vniuersum: ergo ꝓpter mutationē in vna pte nō oz totū mūdū mutari. Etiā in q̄libet regione viget influē tia humectiua: sufficiēs augere pluuias per aliqua tē pora: ⁊ in aliqua parte viget influēcia deiccatiua: suffi ciēs diminuere aquaz. ¶Q; aūt terra aliq̄n sit arida fm aliquā sui ptem: ⁊ postea humida: ꝓbat p. experiē tijs. Experientie. ¶Prīa est: q; terra egypti aliq̄n fuit coopta aq̄s ⁊ inhabitabilis: ⁊ postmodum paulatim facta est sicca ⁊ habitabilis. ¶Alia experientia est de duabus regioni bus: quarum vna erat humida ⁊ multum vtilis p̄ ha bitantibus ⁊ non alia: ⁊ per successum temporis acci dit oppositus. Ex istis potest patere: q; aliqne aque cō tinue fluunt ⁊ refluunt: ⁊ hoc ꝓpter diuersas influē tias corporum celestium: ⁊ non ꝓpter diuersas con cauitates in terra existentes: in quibus aer ingrossat et in aquam conuertitur. Etiā istud idem patet de ter ra egypti: que videtur esse totaliter de nouo facta: et hoc maxime circa illam partem que dr̄ mare rubrum.

De mari aūt et que. ¶Iste est tert⁹ tracta tus huius libri fm diuisionem p̄ius datā (fm alios tamen hic incipit scōus liber. Et iste tractatus qui dr̄ tertius fm diuisionem datam est prima pars secundi libri fm alios) Et diuiditur iste tractatus in quo de terminatur de mari in quattuor capitula. In primo re citat opiniones de generatione ipsius maris: ⁊ cū hoc ponit causas fluxus ⁊ refluxus. In scōo determinat de loco ipsius maris. ⁊ de natura eius ibi. De generatiōe autem. In tertio de duratione ipsius maris. ibi. De p̄ petuitate autem. ¶In quarto determinat de salsedine maris ibi. De salsedine. In primo capitulo nar rat opiniones antiquorum de generatione maris. ¶Quidam em̄ antiquoz dixerunt: q; mare habet p̄o

Opinio scda.

Opio tertia.

Diuisiões aq̃rum.

Confutatio. prie opionis.

Cause flux9 ⁊ refluxꝰ maris

Opinio anti quorum.i.

Confutatio.

Opinio anti quorum.ii.

Confutatio.

Opinio anti quorum.iii.

Confutatio

Opinio Democriti.iiij.

Confutatio

prios fontes in terra qui sunt principia: ⁊ radices eiꝰ ita q̃ terra p suos fōtes ē principiū maris. Et isti vlterius dicebāt terrā ⁊ mare esse nobiliores partes totꝰ vniuersi: ⁊ q̃ propter hoc celū mouebat circa ipam. Huiꝰ aūt opinionis fuit homerus. ¶ Alia fuit opinio antiquorū dicentiū: q̃ terra fuit quondā cooperta aquis: ⁊ postea p calorē solis ⁊ aliorū corporum calefactiuorū paulatim deficcata est: ⁊ continue desiccatur: ⁊ illō qō remanet humectatū ⁊ nō desiccatū dicitur nunc mare. ¶ Alij vero dixerūt q̃ terra fuit semel adeo calefacta a sole ⁊ ab alijs astris q̃ tñ sudauit vt mare ex illo sudore ortū haberet: ⁊ ita mare est sudor terre. Et hoc p babāt per signū: q: mare est salsum sicut ⁊ sudor. Primā aūt opinionem improbat p. duabꝰ rōnibꝰ: primittēs aliquas diuisiones aquarū. ¶ Quarū pria est: q̃ aquarum quedā sunt fluxibiles: vt fontes ⁊ fluuij. Alij sūt stationales siue īmobiles: sicut sunt aque paludū. Fluxibiles sunt duplices: quedā sunt fluxibiles spōtanee siue sine arte. Alie sūt fluxibiles artificiose. Similiter stationarie sunt duplices. Quedā sunt stationarie spōtanee: sicut sunt aque in palude existētes. Alie sūt stationarie artificiose: vt aqua putealis. ¶ Isto supposito sit prima ratio: ad pbandū q̃ mare non habet fontes existētes in terra tanq̃ principia eiꝰ quia si esset aliq̃ principiū maris maxime esset aqua fontalis siue fluēs sed oēs tales fluunt extra locū ppriū nisi detineātur mare vero non igitur. Etiam tales aque sunt in minimis pua multitudine vt ex eis gñaretur mare: q̃ mare nō generatur ex fontibꝰ. ¶ Sed diceret aliq̃s: q̃ alique aque fontales sunt stationarie vt in paludibꝰ: ergo nō oēs tales fluunt extra locū earū. ¶ Similr mare fluit: ergo male dictū est q̃ mare nō fluit extra locū ppriū eius. ¶ Ad primā dr: q̃ licet alique aque sint stationarie: hoc tñ est propter paucitatē aque. ¶ Ad scdaz dr q̃ licet mare fluat: tñ hoc est a causa extrinseca et nō intrinseca: aque vero fontales sunt a principio intrinseco naturaliter fluxibiles. ¶ Quare aūt mare fluat: tres possunt assignari cause. Prima est: eo q̃ trāseat p loca stricta. Scda est: multitudo fluuiorū descendentiū ad mare. Tertia est: maxima pfunditas loci. Illa em̄ q̃ sunt in loco minꝰ pfundo fluūt ad loca pfundiora. ¶ Quattuor aūt modis inueniuntur fluere. Unomō p ventū: si em̄ vētus pnue flat mouet secum multū de ptibus superioribus maris: ⁊ sic mare aliquando dr fluere. ¶ Aliomō dr fluere: ex eo q̃ in vno latere augentur aliq̃ fluuij: ⁊ ex alio diminuuntur. ¶ Aliomō dr fluere motu fluxus ⁊ refluxus: ⁊ hoc bis in die naturali. ¶ Et supadditur quartꝰ modꝰ. s. q̃ mare dr fluere a septētrione versus meridiē. Septētrio em̄ multū distat a sole: ⁊ ideo ibi est magna frigiditas potēs cōuertere aerem in aquam: ⁊ quia meridies multuz accedit ad solem: ideo ibi viget magna caliditas: sufficiens cō sumere multum de aqua: ergo mare fluit a septētrione versus meridiem.

De generatione aūt. ¶ Istud est scōm capi.

Opinio anti quorum.i.

huius tractatus: in quo p. determinat de natura ipsi⁹ maris: ⁊ primo narrat opiniones antiquorum. ¶ Quidam em̄ antiquorum dicebant mare esse principiū oīm aquarū: ⁊ ideo mare dicitur quasi mater aquarū. Alterius dicūt: q̃ fluuij non solum ad mare tanq̃ ad terminū fluunt: sed eriaz fluunt ex ipo tanq̃ ex principio Et licet aqua maris sit salsa: colata tamē p terram fit dulcis ⁊ potabilis. ¶ Et ratio istoꝝ fuit: quia sicut ad cōseruationē elemēti requiritur in aliquo loco magna quātitas eiusdē: que est principiū partiū existentiū in diuersis locis: ita rōabile est: q̃ alicubi sit magna multitudo aque q̃ dicitur mare: ⁊ est principiū omniū alia rum aquarum. ¶ Sed contra istam opinionem arguit phūs sic. q̃ principium debet esse prius ⁊ simplicius principiato: ergo mare cū sit salsuz ⁊ turbidū: nō est principiū oīm aliarum aquarū. ¶ Alia fuit opinio antiquorum: dicentium q̃ sol nutritur humido aqueo eleuato ab istis inferioribus: ⁊ ideo mouetur circulariter circa terram ⁊ aquā: ita q̃ quādoq̃ vertitur ad septētrionē et quādoq̃ ad meridiē: quia vna pars maris nō potest sic sufficiēter ei ministrare nutrimentū. ¶ Hanc opinionem improbat p. quinq̃ rationibus. Prima est: quia si sol nutriret humido aqueo: sequeretur q̃ non solū eēt alius ⁊ alius sol in diuersis diebus: sed q̃ fieret continue alius ⁊ alius: sicut est alia ⁊ alia flāma cōtinue accensa: igitur. Scda rō est: ignis eleuans humidum ab aqua calefacta: non nutritur illo humido eleuato per ipsum: ergo nec sol nutritur ab illo humido eleuato p ipsum. ¶ Tertia ratio est: si sol nutriretur tali humido eadez ratione alia astra deberent nutriri tali humido et sic illud humidum quādoq̃ non esset sufficiens: igr ¶ Quarta ratio est: si sic tunc sol ⁊ celū augmētarent. et per ꝓns velocius mouerētur: sed hoc est falsum: igr ¶ Quinta ratio est. vapores eleuati nō perringūt vl q̃ ad solem: sed iterū descendunt deorsum: igr. ¶ Tertia opinio fuit aliquorum dicentiū: q̃ circa mediū mundi est magna multitudo aque q̃ Tartarus dicitur: a quo tartaro oēs aque fluentes ⁊ nō fluentes veniunt: ⁊ ipsum mare ab illo tanq̃ a principio ꝓcedit. Nam aqua ibi existēs nō habet locū in quo maneat īmobilis: sed illa aqua cōtinue fluit ⁊ refluit. Aliq̃n em̄ mouetur versus hemisperiū nostrū. aliq̃n vero versus oppositum: et tamen per talē motū in multis locis facit magnuz sonum: causando stagna: fluuia: ⁊ mare: ⁊ aque fluentes ab illo principio retinēt calorē: vaporē: ⁊ omia accidentia terre per quā trāseunt. ¶ Hanc opinionē improbat p. tribus rōnibus. Prima seq̃retur q̃ semp deberz esse eadē q̃titas aquarum: q̃ q̃tum de illo tartaro de aqua fluit: tñ iterum ad ipm refluit. ¶ Scda est: sequeretur q̃ ille aque mouerentur motibus cōtrarijs: quia aliq̃n mouerētur motu fluxus ⁊ aliq̃n motu refluxus. ¶ Tertia: sequeretur q̃ in principio fluuij essent maiores q̃ in fine: cuius oppositum experiētia docet: igitur. ¶ Quarta opinio fuit Democriti: dicētis q̃ terra prius fuit cooperta aquis: ⁊ q̃ natura terre est vorago: q̃ primo absorbuit magnā ptem aque: ⁊ tandez absorbebit totū mare. ¶ Istā opinionē dicit p. esse friuolā: nec improbandā ab inquirētibus veritatē. ¶ Cōsequenter dicit p. q̃ locus in quo est mare est locus naturalis aque et est locus maris scōm accidēs. Primū pz: quia aqua naturalr locatur supra terrā: cum ibi viget virtus gñatiua ⁊ cōseruatiua aque: igitur. Scōm patet: q̃ in mari sunt quedam terrestreitates que magis debent locari in terra q̃ in mari: ergo locus in quo est mare est locus maris fm accidens siue partem. Mare tamen in suo loco existēs nō est fm se totū gñabile ⁊ corruptibile: sed solū fm partes: cum quelibet pars maris sit corruptibilis. Cōsequēter infert p. q̃ oēs fluuij naturaliter fluunt ad mare. Ptz q̃ locus maris est locꝰ aquaꝝ etiam ille locus est basius: igitur oēs fluuij ad eū fluūt ¶ Sed tūc diceret aliquis: q̃ mare notabiliter deberet augeri per ingressuz maiorꝝ fluuiorꝝ. ¶ Ad b dicitur: q̃ verū est si nihil a sole iterum eleuaretur: sol em̄ p suaz caliditatem eleuat aquas subtiles maris: ⁊ dimittit grossas ⁊ terrestres: ⁊ ex illis subtilibus fiunt nubes: et ex nubibus fiunt pluuie.

Deinde de salsedine autem. ¶ Istud est tertium capitulum huius tractatus: in quo p. determiat de quadam ꝓpietate maris: scz de perpetuitate eius

Maria multi plicia.

dicens pmo: q̄ mare est ppetuū: ex quo est ingñabile ⁊ incorruptibile. ¶ Consequenter subiūgit q̄ maria sūt in multiplici differētia. Nam qōdam vocatur mare magnū: qō est mare oceanum: ⁊ illud est intransmeabile. Alia sunt maria mediterranea: ⁊ illa in aliquib⁹ suis ptibus iunguñ oceano. ¶ Quereret tamē aliqs vtrū luna possz mouere hūida. ¶ Respōdetur ꝑm p. q̄ luna p̄ influentiā spālem mouet ipsa humida. Ptz q̄ experientiā: nam ossa aīalīū perfectoꝝ in plenilunio sūt plenioꝝ medullis: q̄ in nouilunio vel in decremēto: igit̄. Similiter cōche ⁊ hostree sunt meliores ī plenilunio q̄ in decremēto. Etiā tūc aīalia plus habēt de sanguine: igitur. Etiā luna p̄ influentiā suā ⁊ mediātibus radijs luminosis causat fluxū ⁊ refluxū maris. Unde qñ luna ascēdit supra orizōtem vbi est mare: tūc totū mare incipit fluere: quousq̄z luna venit ad pūctū meridiei et postea refluit quousq̄z veniat ad pūctum occidētis: et qñ luna recedit a pūcto occidētis: mare fluit quousq̄z luna venit ad angulū noctis qui opponitur puncto meridiei: ⁊ qñ luna declinat ab angulo noctis iterum refluit quousq̄z venit ad pūctum orientis. Et horum ratio est: qz cū luna respiciat mare emittit radios qui occurrentes medio dēsiori frangūtur: ⁊ ꝑm q̄ radi⁹ fractus magis ascēdit ad lineā ꝑpēdicularē: scōm hoc ractus magis vniuntur ⁊ fortificātur ⁊ calefaciūt aquam maris: ⁊ aq̄ sic calefacta ebullit ⁊ vndiq̄z refluit: ⁊ istud facit luna quāto plus accedit ad pūctū meridiei ⁊ ad angulū noctis. ¶ Sed q̄ret aliquis quare sunt maiores fluxus in vno tempore q̄ in alio: puta in plenilunio: ⁊ in cōiunctione lune cuz aliis planetis. ¶ Respōdetur q̄ causa est: quia tunc luna habet maiorē virtutem q̄ in alio tempore. ¶ Sed q̄ret aliquis: quare aliqua maria semel in mēse fluit ⁊ aliqua nō. ¶ Respondetur q̄ hoc est ꝓpter diuersam dispōnem manuum in densitate ⁊ subtilitate. Nam aliqō est mare ita densuz et grossum: q̄ luna non est sufficiēs subtilare vt fluat. Aliud est mare tam spissuz: q̄ luna agit ꝑ medū mēsez anteq̄ faciat illō fluere: ⁊ tale dī fluere semel in mēse.

Opinio antiquorum .i.

De salsedine aūt. ¶ Istud est quartū capitulum hui⁹ tractatus in quo p. agit de salsedine maris: primo narrās opiniones antiquorū. ¶ Nam quidā dixerunt terrā a principio totaliter esse coopertā aqua: et per calorē solis eleuatū est quod erat subtile: ⁊ grossum terrestre mansit deorsum: a quo mare. hz salsedinem. ¶ Hanc opinionē improbat p. sic: qz vel mare primo erat salsum vel nō. Non primum: qz tunc erat dare aliā causam quā antiqui dederūt. Nec scōm: qz tūc nō plus determinaret sibi vnū saporē q̄ aliū. Etiā tota terra nunq̄ fuit cooperta aquis: igitur. Etiā vapores eleuati sursum cōuertūtur in aquas deorsum cadētes q̄ fluunt ad mare: igitur. ¶ Alij dicebāt: q̄ terra erat causa salsedinis maris. Nam fluuij mare ingrediētes defe rebant secum suas terrestreitates: que erant cause salsedinis maris. ¶ Hanc opinionē ip̄robat phūs tripliciter. Primo sic: qz tunc oporterz fluuios ita bene esse salsos sicut mare: ex quo transeunt per meatus terre: qō est cōtra experientiā: igitur. ¶ Scōo sic: impossibile ē tantā multitudinē aquarum quanta est multitudo aq̄rum maris fieri salsam per admixtionē terrestreitatū: igitur. ¶ Tertio sic: ꝑm hanc opinionē mare nō ē aliud q̄ aque fluuiales cōiuncte: ergo si mare est salsum: tales aque similiter erunt salse: quod est falsum: igitur.

Confutatio.

Opinio anti quorum .ij.

Opinio Empedocles .iij.

¶ Alij aūt dicebāt: q̄ mare nihil aliud est q̄ sudor terre: ⁊ qz sudor est salsus: ideo mare est salsum. ¶ Hanc etiam opinionē improbat phūs tribus rōnibus. Pria est: omnis salsedo causatur per resolutionem subtilis a grosso terrestri: vt ptz de vrina invesica: que est salsa ꝓpter resolutionē subtilis a grosso. Vel causatur ꝓpter cōmixtionē terrestris cum subtili: vt ptz de aqua colata per cineres: sed nullo istoꝝ modorū est dicendū igitur. ¶ Scōo: si terra ante sudasset: videtur q̄ etiam nūc deberet sudare: qō nobis nō apparet: igit̄. ¶ Tertio sic ex quo terra est eiusdē rationis in omnibus suis partibus: ideo si alique sue partes sudaueruñt: etiam et alie: igitur. ¶ Consequēter ponit p. veram rationez salsedinis maris. ¶ Primo supponens: q̄ duplex ē fumus: quidam est calidus ⁊ humidus: ⁊ ille ꝓprie dicitur vapor. Alius est calidus ⁊ siccus siccitate terrestri ⁊ calore extrinseco: ⁊ ille dicitur ꝓprie fumus.

Opinio ꝓpria

¶ Secundo supponitur: q̄ licet mare maneat vnum ⁊ idem scōm speciem: variatur tamen ꝑm numerum ⁊ secundum partes sue q̄titatis. ¶ Tertia supponitur: q̄ siccum terrestre passum a calido ꝑmixtum humido aqueo: causat salsedinem: eo q̄ siccum terrestre nō est totaliter digestum a calido: sed est adustum supra humidum vnde causatur salsedo. ¶ Istud probat phūs quattuor signis. Primum est de illo quod remanet in stomacho facta digestione: quod est grossum amarum siue salsum. Scōm est de vrina que dicitur esse salsa. Tertium est de sudore. Quartuz est de aqua colata ꝑ cineres. ¶ Tunc p. ponit talem cōclusionem exhalationes terrestres aduste descendentes ad mare: ⁊ permixte cum humido aqueo causant salsedinem maris. Probat phūs aliquibus signis. ¶ Primum est: q̄ mare versus austrum est magis salsum: eo q̄ auster est vētus calidus ⁊ multarum eleuationum eleuatiuus: igitur.

Conclosio de salsedie maris

¶ Scōm signū est: qz aqua maris est calidior aliis aquis quod est propter mixtionem exhalationis calide ⁊ sicce: adhuc retinentis virtutem signis: Nam vt dicit p. quecūq̄ ignita fuerunt; habeut potentiam caliditatis in ipsis. ¶ Tertium est: si aliquis ponerent vas cereum in mari subtile vndiquaq̄ clausum: tunc aqua ꝑ poros ingrediens erit dulcis: ⁊ hoc esset ꝓpter seclusionem terrestrium causantium salsedinez. Similiter pisces in mari nutriti nō sunt salsi: igitur. ¶ Quartum ē quia aqua maris est grossior ⁊ grauior aliis aquis: et ideo maius pondus portat. Nam naues onerate ī mari supernatāt: tamen si essent in fluuio non salso nō supernatarent. ¶ Quintum signum est: quia est quoddā mare in Palestina ita salsuz: vt nullus piscis ibi viuere possit. Etiam est ita grossum q̄ homo supernataret et non submergeretur. ¶ Sextum est: quia vestes lote in mari ratione terrestreitatum efficiuntur fordide.

Quecūq̄ ig ta fuerunt habūt potētiam caliditatis in ipsis.

¶ Septimum est: quia in arabia est quidam locus vbi nascuntur calami: quibus cōbustis ⁊ decoctis: boies cōmiscent cineres ipsorum aque: ⁊ totum decoquitur simul: ⁊ vna parte aque euaporata residuū efficitur salsum sicut sal. Ista autem omnia sunt signum: q̄ corp⁹ siccum terrestre adustum permixtum cuz humido aqueo causat salsedinem. Sed tunc quereret aliquis: vtrum ne fontes aliqui ⁊ fluuij possunt esse salsi. ¶ Respondetur q̄ sic: quia per virtutem solis ⁊ aliorum astroꝝ in terra generātur multe exhalationes que quādoq̄ inflāmātur: ⁊ inflāmant quasdam partes terre: ⁊ sic ptes terre passe a calido diuersas acquirunt dispōnes: et aque per hmōi terras transeuntes: diuersos habēt sapores: colores: ⁊ virtutes. ⁊ ꝓpter hoc quidā fontes reperiūtur calidissimi: ⁊ quidā frigidissimi: ⁊ quidā medij: ⁊ alij dulces: ⁊ alij amari: ⁊ alij salsi. Quod probatur sic. Nam in Sicilia est quidam fons quo habitātes vtuntur tanq̄ aceto: ⁊ reddit fluuiū dulcem quem ingreditur amarum. Fluuij tamen ⁊ fontes non sunt in tātū salsi sicut mare: ex quo sunt stricti: ideo nō recipiūt exhalationes descendentes sicut mare. ¶ Ulteri⁹ q̄ret aliquis. Quare aliqui fontes cōuertūt corpora

terrestria in ipsos proiecta in lapides. ¶ Respõdetur q̃ hoc est ꝓpter virtutem mineralẽ in tali aqua existẽtem: quã aqua illa contraxit a suo loco generatõis vel a loco per quã transiuit: t hac de causa aliqui fontes et aque habẽtes quasdã virtutes minerales infijciũt potãtes. ¶ Ulterius quereret aliquis. Quare alique aque faciũt oues nigras ex ipsis potãtes albas. ¶ Respondetur q̃ hoc est: q: illa aqua est multũ frigida: humida: t subtilis: ideo ipa potata a calore naturali pellitur ad pellẽ quã laxat t humectat.: t per ꝯns dealbificat: quia ad pellis variationem in colore fit variatio p: lox. Et ecõtra: si aqua fuerit multum calida: tũc ipsa pulsa per sudores adustos facit pellẽ nigrã: t cõburit eam: igitur ꝛc. ¶ Ulterius q̃reret aliquis. Quare aliq̃ aque potate faciunt strumas in collo. ¶ Respondetur q̃ hoc est ꝓpter magnã frigiditatẽ earũ: ideo dum sepe bibunt faciũt supfluitates a cerebro descendere: q̃ cõgregate adinuicẽ faciũt strumas. ¶ Finaliter quereret aliquis. Que sunt saniores. ¶ Respõdetur q̃ aque fluentes sunt saniores aquis stantibus: t inter fluentes ille que fluũt versus orientẽ: deinde que fluũt versus aquilonẽ. Deinde que fluunt versus occidẽtẽ. Deinde que fluũt versus meridiez. Aqua em̃ ꝓ suũ decursum purgatur a vaporibus: saporibus: t virtutibus: in ea acquisitis ex locis terre ꝑ que trãsit: t ad talem purgationem iuuat ventus. Etiaz quãto aque magis distãt a loco suo originis (ceteris pibus) tãto sunt saniores: ex quo sunt magis purgate. Similiter fluentes per lutum sunt saniores fluentibus per loca arenosa: q: in locis arenosis vigent aliq̃ virtutes minerales. Unde vliter aque leuiores sunt saniores.

Queritur. Utrũ aque fontiũ t fluuioꝝ generentur in terra. ¶ Arguit q̃ nõ: q: aqua pluuialis terre imbibit: t nõ vr vbi tanta multitudo aque remaneret: nisi iterũ ingrederet ꝑ fontes t fluuios: igitur fontes t fluuij generãtur ex pluuia: t non ex aere incluso in terra. ¶ Scõo sic: aque fluuioꝝ non sunt naturaliter infra terrã: q̃ veniũt ab extrinseco t nõ vr vñ veniunt nisi ex pluuijs: igitur. ¶ Tertio sic: terra ẽ naturaliter sicca: q̃ nõ est generatiua aque: que est naturaliter humida: t ꝑ ꝯns aque nõ generãtur in terra: sed ibi veniunt ab extrinseco. ¶ Quarto arg. fontes t fluuij sũt maiores in tẽporib9 pluuiosis q̃ in alijs: igr aque fontales t fluuiales proueniunt ex pluuijs t non ex terra. ¶ Quinto sic: si aque fontales generarentur in terra. Uel gñarent ex terra. vel ex aqua. Uel ex vapore: vel ex aere: q: nõ videt ex quo alio possint generari. Non ex terra: q: ibi nõ videtur quid ibi cõuerteret terraz in aquam. Etiã cito esset ibi tota terra interius percauata t cõsumpta: cuz tanta multitudo aquaruz exeat ex fontib9. Nec ex aqua: q: quereretur iterũ de illa aqua ex quo fuisset genita: quia vel ex aqua vel aliquo alio Non ex aqua: quia iterum quereretur de illa t sic in infinituz. Nec ex vapore: quia oporteret illum vaporem fieri ex aqua: de qua quereretur etiaz ex quo fuit ibi ꝓducta. Nec ex aere: quia non videtur vnde veniret ibi aer: cum ille non sit locus eius naturalis. Etiam si ibi esset naturaliter ascẽderet ex sua leuitate vt exiret de terra: ideo ex eo non posset ibi aqua generari. ¶ Et cõfirmatur: q: si ex aere ibi incluso a frigiditate generaretur aqua fontanea t fluuiales: seq̃retur q̃ aque fontales t fluuiales essent maiores in estate q̃ in hyeme: quod est falsum: t cõtra experientiaz: quia ibi videm9 in hyeme t tẽpore pluuioso illas eẽ maiores: q̃ in estate t tẽpore sicco. Et ꝓz ꝑ ꝯns: q: in cõcauitatibus terre est maior frigiditas in estate q̃ in hyeme: vt ꝓz in cellarijs t caueis. ¶ Sexto arguitur: si ibi generarentur aque non videtur quid posset eas mouere sursum ad exeundum de terra: t ad fluendum super terram.

In oppositũ ẽ Ar⁊. in ꝓio capitulo scõi tractatus huius scõi libri. ¶ Pro solutione questionis.

Sciendũ est q̃ in terra oportet esse magnas cõcauitates in quibus sit aer: vel aliquod aliud corp9 ne sit vacuum. ¶ Q⁊ aũt in terra sint cõcauitates probat Ar⁊. tribus signis. ¶ Primũ est: q̃ multi fluuij absorpti sunt a terra: t hoc accidit in multis locis terre: vt circa arabiã sunt fluuij qui intrant terram: t postea valde diu exeũt a terra: igitur in terra sunt magne cõcauitates. ¶ Scõm signũ est: q̃ in Laucaso monte est quoddã stagnũ qõ vocatur ynaros ab habitantib9: in qõ multi fluuij: ꝓpter quos tamen nõ efficitur maior. nec alibi fluit: ergo opz q̃ sit magna ꝓcauitas in terra recipiens huiusmodi aquas fluuiales. ¶ Tertium signum est: quia circa logisticam absorbetur a terra quidam fluuius non minor rodano: t iterum regreditur ꝓ alium locum: ergo signum est q̃ sub terra sunt multe concauitates: t per quem modũ in talibus concauitatibus terre generentur aque fontales t fluuiales satis dictum est in expositione textus.

Probat naturates terre

Cõclusio respõsiua ad q̃stiũ. In viscerib9 terre gñant aque fõtales t fluuiales: ꝓz ex expõne text9

Dubitatur. Utrum vbi nunc est mare aliquãdo fuit aer: t posterius erit terra arida. ¶ Et videtur q̃ nõ: quia mare nunc est in suo loco: ergo non exit suum locum. consequẽtia ptz: quia nullum elementum naturaliter exit suũ locum naturalem. ¶ Scõo sic. si sic sequeretur q̃ per naturam fieri posset vniuersale diluuium: consequens est falsum: q: multi sunt montes mari altiores quattuor leucis. Mons enim ventosus a pede montis vbi est villa vocata Bedon: vsq̃ ad cacumen habet quattuor leucas prouinciales: que valent plusq̃ sex gallicane: t est ascẽsus rigid9 ita q̃ tres pedes plus faciunt q̃ vnus pes de vera altitudine: ergo sunt due leuce de vera altitudine supra planam terrã sibi contiguam. De quo monte loquitur Buridanus: t de altioribus loquitur Aristote.: t ita anteq̃ tota terra cooperiretur aquis: cum aliqne partes terre sint tã alte: oporteret valde magnam q̃titatem aeris cõuerti in aquam: viso q̃ decem pugilli aeri: vel forte multo plures: non ponuntur facere nisi vnum pugillum aque: t decem leuce vnam leucam: quo facto oporteret speram aeris remanere vacuam: quia non videtur vnde impleretur. Etiam non videtur: q̃ per motus celestes astra possint naturaliter taliter se habere: q̃ inde sequatur vniuersalis destructio equorum boum: t sic de alijs animalibus: cum non videtur a quo regenerãtur: quia non possunt naturaliter nisi a similibus generari: sed per vniuersale diluuium destruerentur omnia huiusmodi animalia: igitur nõ videtur vniuersale diluuium naturaliter posse fieri. Et patet consequentia principalis secundi argumenti: quia si vna regio possit permutari naturaliter de arido in humidum videtur etiam q̃ alia tota posset similiter permutari: et per consequens q̃ vniuersale diluuium posset naturaliter fieri. ¶ Tertio arguitur: nulla est memoria q̃ vbi nunc habitamus aliquãdo fuerit mare: ergo videtur q̃ eadem loca terre semper fuerũt arida. ¶ Quarto arguitur sic: si montes quos videmus altissimos fuerunt semper vbi nunc sunt: tunc nunq̃ ibi fuit mare et si semel fuit in posterum nunq̃ erit. Sed ita est q̃ sẽper fuerunt: et ita est q̃ semper erunt: quia non videtur modus per quem fuissent de nouo facti: igitur. ¶ Quinto arguitur sic. semper in loco naturali aquaꝝ

debet eē maxima multitudo aque:sicut videmus ō alis elemētis:terra:aere:t igne.sz dicit p.q loc⁹ quē occupat mare ē loc⁹ natural' aq̄:fm q aq̄:ḡ ibi debet esse sp maria multitudo aq̄e:t illa maria multitudo aq̄rū est ipm mare:nō sp ibi fuit ipm mare. ¶ Sexto arguiē. necesse ē sp mare eē in loco decliuiori q̄ sit terra habitabilis:ergo si illa declinitas t pfūditas maxima superficie terre fuerit sp vbi nūc ē mare t sp erit.seq̄tur q sp ibi fuit mare t nunq̄ fuit arida:t sp erit ibi mare:t huiusmodi pfunditas t pcauitas sp fuit vbi nūc ē:ḡ semper fuit ibi mare t sp erit: t nunq̄ arida. Probat ꝓña: qr si nō tūc oporteret dicere modum per quē ibi fuit facta talis t tanta concauitas et modus ille nō videtur possibilis:igitur.

In oppositū est ar⁹ in scdo ca. scdi tractatus huius secundi libri. ¶ Pro responsione ad dubiuz ponuntur aliq̄e conclusiones.

Cōclusio prima est. In multis locis fluuii antiqui desiccāt̄ t in alijs locis noui generanē: vel minores augenē:t sic de fōtib⁹ Cōclo pz p ar⁹.t p experientiā de Nilo:q̄ antiq̄t⁹ erat ita magn⁹ q̄ reddebat iuxta se totā patriā in egyptū paludosā ad totā distātiā nūc aūt ipo minori facto:ē iuxta ipm optima habitatio vbi est maxima ciuitas patrie ꝑstituta vocata Memphis. Be milo.pbat ar⁹.q̄nō sp fluxerit:qr tps ē ab eterno:sed nil⁹ ē ex tpe t nō ab eterno:ḡ nilus nō sp fluxit ex quo sequitur secunda conclusio.

Conclusio secunda. Per multū tempus multe regiones mutanē aliq̄ de aquositate in siccitatem:t alie ecōuerso:t ob hoc etiā mutanē de sterilitate i fertilitatē t ecōuerso. Hāc ꝓclonē q̄tū ad qr est.pbat ar⁹. per experiētias:quaz vnā ponit de egypto:vt pz i expōne text⁹. Cā aūt istaz duaz ꝓclonū pōt eē alia ꝓstellatio valde aquosa sup aliquā patriā vigēs utavt i ea sit magn⁹ excessus imbriū fact⁹ q̄si cathaclysm⁹.i.ptiale diluuiū. Sic enī sub deucalione ēperatore factus fuit cathaclysmus circa Elladā antiquam.

Conclusio tercia responsiua ad dubium vbi nunc ē mare:fuit vel erit:vel pōt eē terra arida:qr mare alicubi diminuiē:t sic terra ꝑus occupata mari ōsic caē t alicubi altificaē:ḡre occupat terrā ꝑus siccā: cū sp tēdat ad locā decliniorē. Hāc recitat Buridan⁹ se audiuisse a plurib⁹ scolarib⁹ de zelādia:q̄ maxima ps patrie eoz ē multo bassior mari: t nō opz ꝑmnue artificialiter laborare ptra mare ad expēsas patrie faciendo rampam ob stātē mari. Tale autem artificiale cū sit violentū nō pōt eē ꝑpetuū igit alīs mare occupabit illā terrā siccā. ¶ Itē ex fluuijs ꝓtinuaē t augeē mare:ḡ si ꝑmutenē tales fluuij sic q̄ nō fluāt vbi fluūt:t fluāt vbi non fluxerunt.ita maria opz ꝑmutari t esse vbi nō fuerūt et econtra:sed sic est de fluuijs vt dicebat prima cōclo ¶ Sed.p maiori declaratione presentis dubii.

Dubitaē. Utrū possibile ē naturaliter tātos mōtes q̄tu nobis apparēt destrui:t reuerti ibi terrā ad ad planiciē:t alios tātos mōtes fieri de nouo supponēdo cū ar⁹. q sp fuisset mūdus:t q sp de cetero erit: et q deus vellet mūdū sp durare:t modo naturali ꝓcedere sine miraculo:sicut nunc ꝓcedit. ¶ Arguiē q sit possibile naturaliter illos mōtes destrui: qr violētia ē q̄ simpliciter graue sit eleuatū in aere super aquas et super multum aerem:sed nullum violentum est ꝑpetuum:igitur. ¶ Item omni anno t sepe de montibus descendit multa aqua: sicut aqua pluuiarum t niuiū adducens secum aliquid de terrestreitatibus montiū: igiē opz mōtes minorari t tandem consumi. Cōña pz qr oē finitū ꝑsumiē per multiplicē finiti ablationem. ¶ Item arguiē q possint fieri alij montes:qr naturale est fundū maris altificari t repleri:qr per fluuios cōtinue multa terra cū fluuijs descendit in mare t ibi remanet:qr non terrestre sz subtile aquaz euaporatur a sole vt hz Ar⁹.giē. ¶ Itē ēra ē simpliciter grauis:igiē naturale est q̄ ipsa sit simpliciter deorsū:t ī medio mūdi:ita q̄ eius centruz sit centrum mundi: ḡ simpliciter violentum ē ꝓtra naturā est q̄ habeat sicvnā partem declinioremi t aliam altiorē. sed nullū violētū est ꝑpetuū:igitur. ¶ In oppositū arguiē:posita suppōe q ab eterno fuit mūdus:nō est naturale dicere q̄liquid naturaliter destructibile fuit semp:t si illi montes nō fuerīt semp.sequiē q̄ facti fuerunt:t non apparet modus p qnem possint fieri tanti:quia terra esset plana vbi sūt nonvidetur q̄ virtus naturalis posset apportare tātā terrā.s.duaz leucarū vecēvel ducdecī altitudinevl lōgitudine. Silr si posset repleri ꝓcauitas vbi est mare. sequiē q nō sp ibi fuit concauitas talis:quia nonvidetur quid ibi potuit facere talem concauitatez. ¶ Pro solutione dubij est.

Sciendū. q Albert⁹ ponit tres modos generationis montium. Primus est quia fluxus maris t aliarum aquaruz impetuosarum cauat aliquando terram:t de loco vbi cauat portat multam terram secum et accumulat in aliquo alio loco: t facit ibi apparere eleuationem per modum montis. ¶ Secundus est qr ventus puluerem vel harenam mouet:t cōgregat mlt̄ tam terram in vno loco per modum montis vel cumuli. Sed de istis duobus modis non est hic ad ꝓpositū. ¶ Tertius modus est quia per terre motus aliquādo eleuatur t subuertitur multa terra:t sic fit vallis vnde terra mouetur:t mons fit in loco ad quem vertitur. Opio alberti.

¶ Dicit tū Buridanus q non est possibile altissios mōtes fieri naturaliter:nili maxime ꝑ motū totalis terre simul. Et prima facie videtur q̄ hoc sit impossibile: qr dicit ar⁹.in secundo celi q̄ terra quiescit naturaliter in medio mundi:et oportet sic esse:quia grauia t leuia naturaliter quiescunt in locis suis naturalibus t non mouentur ab eis nisi per violentiam. Et nō potest assignari que virtus possit violentare totam terram:igiē ꝓ determinatione istoruz ponit Buridanus aliquas conclusiones. ¶ Prima cōclusio est. terra cooperta mari est grauior in eadem q̄titate ceteris paribus q̄ discooperta:quia discooperta magis calefit a sole:t est porosior. Secūda ꝓclo est. nō est idē centz magnitudinis totalis terre t grauitatis eius. ¶ Tertia conclusio est terra fm eius magnitudinem non est cōcētrica mūdo: sed est ecentrica. patet:quia illud dicitur concentricuz mundo:cuius centrum magnitudinis est idem cum cētro mundi:sed cētrū magnitdis terre non est idem cuz cētro mundi:terra enī non ē in medio mundi rōne sue magnitudinis:sed rōne sue grauitatis:nō fm suaz grauitatem equilibrat se ad centrum mundi:sicut in statera grauitates equales (licet magnitudinum inēqlium) equilibrat se ad inuicem. ¶ Quarta conclusio est:si totalis terra esset perfecte sperica:ita q̄ de⁹ eras ex montibus repleret valles:adhuc pars que est cooperta mari remaneret cooperta:t alia discooperta sicut nūc est. Immo si deus terra facta sperica:faceret mare vndiquaq̄ orbiculariter circundare terram:et permutteret ipsum fluere fm exigentiam sue nature et sue grauitatis:ipsum mare non cessare fluere a terra que nūc est discooperta ad oppositam partem: donec esset congregatum vbi ipsum nunc est: et quousq̄ terra que nunc est discooperta esset iterū discoopta. Et cā est:q Opi.buridā. Conclusio.i. Conclusio.ij. Conclusio.iij. Conclusio.iiij

aq̃ fluis naturalr ad ptē decliuiorē.s.ppīquiorē cētro mūdi:sz superficies medietatis terre grauiozis eēt declinior:t superficies medietatis leuiozis eēt altior:q̃ mare recederet a parte altiori t fluerz ad bassiorē. Ex quo seq̃tur q̄nō opz imagiari magnū mare eē in valle sub ꝓcauitate terre:sz supficiē terre decliuiorē:sz hoc opz bñ ꝓcedere ō marib⁹ ptialib⁹ stagnis t fluuijs:q: talia maria sūt īmediata terre leuiori t altioriadeo li ra eēt sperica illa flueret ad locū magni mar. ¶ Qui ta cōclo:nccē ē ptinue sp vl'alīs totā terrā sil'moueri. pz q: sp ptinue cū fluuijs cadēt ib⁹ ī mare multa terra ferē de medietate arida ī mare:q̃ post deicēdit ad fun dū maris:t ita posito q̄ tota terra nō moueret:tūc me dietas arida diuisa ptra aliā medietatē p cētrū mūdi diminueret:t sic fieret leuior t medietas coopta auge ret:t sic fieret grauior:t per ꝓns cētrū mūdi nō rema neret cētrū grauitatis terre:qō tñ falsū ē:q̃ falsū est q̄ total'terra nō moueat vt q̃ sp cētrū grauitatis terre si at cētrū mūdi.nccē ē q̄ q̃to medietas coopta augeā t efficiē grauior ipa total terra tāto magis moueat et eleueē versus partē aridā factā leuiorē. ¶ Sexta ꝓclo est.partes terre q̃ sūt ī fūdo magni maris veniēt alī ad centrū mūdi:t partes q̃ sūt ī cētroveniēt ad supfici em exteriorem aride : q: ptinue moueē terra arida ad oppositā partē ꝓpter ptinuū fluxū ptis aride ad fūdū maris. Ex quo pz q̄ partes terre q̃ sūt ī centro poterī aliq̃ corrūpi:cū alī venient ad superficiez. ¶ Septia cōclo ē:si mōtes alti eēnt destructi ita q̄ ex eis eēnt ī plete valles:tūc fierent itez mōtes alti sicut sūt:quia terra in vno loco solidior ē t lapidea t difficiliter diui sibilis:in alio aūt diuisibilior ē:q̃ cū eleueē terra semp ꝟsus aridā partez:ille partes terre in supficie aride q̃ sunt fragiliores fluūt magis ex fluuijs t pluuijs ad lo ca ꝺcliuiora.partes aūt q̃ sūt solidiores nō pñt sic flu ere: igiē remanentes eleuanē ī altū,ptinue. In cui⁹ sig nū videm⁹ q̄ in altis mōtib⁹ fūt plures rupes t lapi des q̄ in locis planis. ¶ Octaua cōclo ē in posterū de struerenē mōtes q̃ nūc sūt altissimi: q: lapides q̄tūcū q̄ durissimi:sunt alterabiles t ꝓsūptibiles.videm⁹ eī aquā lōgitudīe tpis cauare lapidē durissimū. ¶ Nona concl'o.rationabile est alīs fieri noua maria partialia vbi nō erant t corrūpi alia vbi erāt:q: si fiūt mōtes magni t noui vbi nō erāt:tūc in arida ꝓseq̃tur fieri multi tudinē fōtiū ex q̃b⁹ fiūt magni fluuij fluentes vbi non fluebant:t venire in magnū mare:t ita terram mediā inter illos mōtes repleri aqua: t ita fit aq̃s repleta:et sic ex paruis fluuijs dr stagnū: t si sit maior dr palus : et si sit valde lōga:magna t lata:dr mare:t b̄ si sit sal sum:mō quo dr in capitulo de salsedīe maris. Etiaz si fontes vñ fluuij veniūt ex q̃b⁹ resultat aliq̄ mare par tiale diminuunē:etiā diminuunt fluuij t illud mare: t si exsiccenē fōtes exsiccabunē fluuij t mare:sz b̄ ē pos sibile: igitur. ¶ Decima cōclo.rōnale est magnū mare ītransmeabile augeri aliquando valde notabiliter in vno latere:t diminui ī alio latere. Vñ hercules sciut terminos terre habitabilis: t fixit duas colūnas ere as in fine terre habitabilis.vnā versus orientē: t aliā versus occidentē:vltra q̃s non inuemebaē terra ficca nec insula t tñ dicē q̄ vna est lōge a man per magnaz distantiā:t alia lōgo tpe est corrupta a mari circūgirā te. Cā huj⁹ ē:q: ꝑ predicta possibile ē q̄ in terra que nūc est discooperta:gñabunē de nouo mōtes alti ver sus orientem:t corrūpenē aliq̄ alti versus occidentez ex quib⁹ ptingit fluuios augeri t multiplicari ad oriē tem:t diminui vel deficere ad occidentem: t ecōtra:et q̄ mare redūdet ex fluuijs ascēdentib⁹ ibi: q̃ necesse ē mare augeri vbi in ip̄m fluunt maiores fluuij vel etiā plura t maiora maria partialia: lz opz ipum diminui vbi fluunt pauciores fluuij:q̃ contigit mare ꝓdictom augerivel diminui. ¶ Undecima ꝓclo est.possibile ē in ordine ad celū empireū quiescens : medietatē terre q̄ nūc est habitabilis esse aliquādo coopertā magno ma ri:t totā terrā que nūc ē inhabitabil' fieri aridā:sz hoc nō pōt fieri nisi in maximo tpe. Ut si ponaē q̄ in decez milib⁹ ānoz mare ad oriētez augmētatū est p decē leu cas occupādo de terre ꝑmo habitabili:t tātū de terra amisit versus occidentē:possibile ē q̄ alio tāto tpe tm itez lucrabitur ad oriētē t perdet ad occidētē: t sic de inceps donec fecerit circuitū circa terrā. ¶ Duodecima ꝓclo.rōnabile ē ī marib⁹ eē mōtes t īsulas:q: terra e rat mōtuosa anteq̄ mare ibi esset. ¶ Tredecima ꝓclo est eandē ciuitatē possibile ē esse magis orientalem q̄ añ erat: vel occidentalē q̄ añ erat: q: magis oriental dr ciuitas ex eo q̄ est ꝓpinqor magno mari ꝟsus oriē tem ꝛc. Ex quo pz rñio ad ꝑmū dubiū. Argumentum aūt post oppositū vltimi dubij solutū ē:q: visus ē mo dus p quē pñt fieri mōtes in ꝓclusionib⁹ ꝓcedentibus ¶ Ad rōnes ꝑmi dubij. Ad ꝑmā cōcedit añs:et negat ꝓña. Et ad ꝓbationez distīguit. vel ꝑm se totū t simul et semel notabiliter:t sic ꝓcedit vel ꝑm partē t succes siue nō notabiliter:t sic negat. ¶ Ad scōaz negat ꝓña Ad ꝓbationē cōcedit sicut dictū ē in vltimo dubio. Et cū infert q̄ tota terra poterit cooperiri aq̃s: distingui tur.vel capiendo li tota cathegorematice t simi: t sic negat.vel sincathegorematice t successiue: t sic possi bile ē:nō tñ q̄ tota simul cooperiat: sed successiue ꝑm suas partes:ita q̄ cū vna cooperit alia discooperit: et sic non fit tōle diluuiū. ¶ Ad tertiā pz solutio i expssio ne terr⁹. ¶ Ad q̃rtā pz solutio ex dictis ī vltimo dubio ¶ Ad quītā ꝓceditur añs:sic q̄ extra illū locū nō totū simul exeat:nec ipsa ꝑm se totam simul illum locū exe at:sed non opz qui succedit illum locum exeat ꝑz ꝑm as partes posterius occupando locum sil'em. Uel dicit distīguēdo ꝓña. vel sic q̄ illū locū nō totū simul exit tendendo ad locū ꝓximū:t sic ꝓcedit. Uel q̄ exeat illū locū successiue tendēdo ad sil'ez locū:t sic negat. ¶ Ad sextam ꝓceditur añs:t negatur ꝓña. Ad ꝓbationē cō ceditur ꝓña:t negat añs scōe ꝓñe.et de isto antecedē te visum ē in vltimo dubio ad longum.

Conclusio. v.

Conclusio. vi.

Conclusio. vij

Cōclusio. viij.

Conclusio. ix.

Conclusio. x.

Conclusio. xi.

Conclusio. xij.

Conclusio. xiij

Ad rationes questionis. Ad ꝓmā cōcedit

maiores:t negat minores:immo aliquē partes aque plu uiales euaporantur a sole:t aliq̄ fluunt cum aquis fontalibus t fluuialibus:ex quibus augmentant fon tes t fluuij:t alique partes corrumpuntur per siccita tem terre:t alie per calorem solis t'aliorum astrorum in aerem conuertuntur. ¶ Ad secundam cōcedit añs: scilicet q̄ ibi nō sunt naturaliter sic q̄ ibi quiescāt na turaliter ꝑm naturam ꝓpriam: sed tamen ibi gene rantur naturaliter. Et cum infertur:ergo veniunt ab extrinseco:conceditur ad istum sensum q̄ materia ex qua generantur (scz aer) aliunde venit:sed causa effi ciens ipsius aque non venit aliunde:sed est ipsa frigi ditas terre. ¶ Ad tertiam cōceditur añs:t negat ꝓña: quia licet terra sit sicca:est tamen frigida naturaliter ideo per suam frigiditatem agendo in aerem ibi exīte corrūpit caliditatem eius t inducit frigidatez ad quā sequitur condensatio t corruptio forme aeris:t intro ductio forme substantialis aque:celo tamen principa li agente concurrente. ¶ Ad quartam negatur ꝓña: quia licet aque fontales et fluuiales augeantur a flu uijs:non tamen generantur ex ipsis. ¶ Ad quintaz di citur q̄ generantur ex aere. ¶ Ad primam ꝓbationez dicit q̄ aer ibi subintrat per foramina terre ne sit va cuū:quia leue descendit ꝑm naturam cōmunem ne sit vacuū. ¶ Ad secundam distingutur ꝓñs: vel secundū

naturā ꝓpam ei⁹:ꝛ sic cōcedit:vel ſm naturā vl'em:et sic negat. ¶ Ad confirmationē negat ꝓña ꝓpter duas cās. Prima ē:qꝛ in estate ꝛ tpe calido fit maiꝛ euapo ratio a sole ꝛ alijs astris q̄ tpe frigido:ō in estate ma gis diminuūtur fōtes ꝛ fluuij q̄ in hyeme. Secūda cā est:qꝛ fontes ꝛ fluuij tpe hūido augent ꝓ aq̄s pluuia les:q̄ (vt plurū) fiunt in hyeme. ¶ Ad.vi.negat añs: vñ.iiij.modis ꝓtingit aquā naturaliꝛ ascēdere. ¶ Primo mō si grauiꝰ descēdat in ea:vt si vas sit q̄si plenū aq̄ et ibi ponātur lapides ꝛ multū de terra tūc ascēdit in vase:qꝛ sicut graue iclinat ad eē subleuiorē:sic leuius ad eē supra grauiꝰ. ¶ Scō ascēdit aq̄ ꝓ euaporationes a calido:aq̄ enī facta vapoꝛ naturaliꝛ ascēdit:ꝛ ō istis duobus modis nō est ꝥ ad ꝓpositū. ¶ Tertiomō aq̄ ascēdit: ne sit vacuū vt ī phiala vitrea plena aere orificio appositō sup carbones calefacto aere subtiliato ꝓ caloꝛē ꝛ postmodū ꝑuerso in aquā frigidā aere interiꝰ cō dēsato ꝓ refrigerationē:aq̄ ascēd tvsq; ad repletionez medietatis phiale. Sic etiā socij bibūtvinū ꝑ calame lū de vaſeo attrahēdo aerē exūtē ī calamelo ꝓ foramē lupiꝰ ꝛ tūc vinū seq̄tur ne sit vacuū. ¶ Quartomō aqua ascēdit ꝓ equlibꝛationē: vt si sit nauis ī fluuio hñs puū foramē inferiꝰ ī fundo:aq̄ nō cessabit ꝓ illud foramen ascēdere in nauē: donec aq̄ erit ita alta ī naui sicut in fluuio. Sic etiā faciūt vāi fōtes artificiales ī domibus altis:ad quos ex ꝓfūdo ascēdit aq̄ ꝓ calamelos:sic etiam ascēdit aqua ex ꝓfūdo fōtis in fōtez:opꝛ enī iuxta fontē eē fontē altioꝛē a quo descēdat illa aq̄: q̄ cuz ibi sit altioꝛ fōte ꝛ nō inuenit exitū nisi ꝓ fūdū fontis vbi ē vena terre apte:ascēdit aqua per eum in fontē.

Queritur. Vtrū mare fuerit ꝑpetuū vl' aliq̄n factū:ꝛ ita gñabile ꝛ corꝛuptibile. ¶ Arguit̄ q̄ non sit ꝑpetuū:qꝛ oē q̄ hz materiā ē corꝛuptibile:ꝛ nullus corꝛuptibile ē ꝑpetuū:sed mare hz materiā:ḡ nō ē ꝑpetuū:fz gñabile ꝛ corꝛuptibile. Scō aꝝ. mare ē vnuꝫ elemētoꝛ vel ē mixtū ex elemētis:fz mixta sūt gñata: ex elemētis ꝛ ī ea sunt resolubilia:ꝛ elemēta adinuicē gñabilia ꝛ corꝛuptibilia vt ꝓz scō de gñatiōe:ḡ siue mare sit elemētū siue mixtū ex elemtis ē gñabile ꝛ corꝛuptibile. ¶ Tertio aꝝ. q̄libet pars maris ē corꝛuptibilis ꝑ euaporationē a sole:ḡ ꝛ ipꝫ mare. ꝓña tenet:qꝛ totū nihil ē ꝑter ptes. ¶ Quarto aꝝ. mare redundat ex fluuijs fluētib⁹ in ipm ꝛ fluuij veniūt ex fontib⁹ q̄ sunt gñabiles ꝛ corꝛuptibiles:igit̄ ꝛ mare. ¶ Quīto aꝝ. in multis locis inuēta sūt maria diminui:ḡ pari rōe posſent tandē exterminari. ¶ In oppositū aꝝ. qꝛ sp fuit celū ꝛ mūdiꝰ:vt ꝓz ꝑ aꝝ. ꝓio de celo ꝛ mūdo:ꝛ iste mūdiꝰ inferioꝛ gubernat̄ a celo:vt habeat ꝓmo huiꝰ:ḡ q̄ rōne est nūc mare eadē rōne fuit sp. ¶ Itē opꝛ sp in mundo eē adequatiōes elemētoꝛ ꝛ ꝓportionē adinuicē:ꝛ nō eēt ita si nō eēt sp talꝫ multitudo aq̄rū q̄ dī mare:igit̄. ¶ Item opꝛ sp mundū eē perfectū vt patet ꝓmo celi: ergo opꝛ sp eē partes mūdi principales ꝛ ptinētes ad ꝑfectionē vniuersi:sed mare ꝛ multa gñatio piscīū (q̄ nō pōt esse sine mari) sunt de magna ꝑfectione vniuersi:igitur sp fuit mare. ¶ Pro solutione questionis.

Sciēdū ē q̄ ex fide credēdū ē mūdū eē factū et terrā:ꝛ mare ꝛ oſa alia ꝑter deū: ita q̄ añ nihil erat nisi deꝰ:nō ſm fidē q̄stio nō hz difficultatē:fz dubitatio est de illa ꝓditiōali si eēt vera opinio aꝝ. de eternitate mūdi mare fuisset eternū. ¶ Secūdo supponedū ē ex logica q̄ iter istas ꝓpones ꝑpetuū ē mare: vel sēp est mare:ꝛ mare ē ꝑpetuū:vel mare fuit sp. est vāa:qꝛ ī duabus ꝓmis iste termiꝰ mare suppōit ꝓfuse tm:fz in duab⁹ secūdis li mare suppōit determiate:nō ad ꝛitatē vni⁹ secūdaꝝ:req̄rit̄ q̄ sit aliq̄ mare iō ī nūero q̄ fuit sp. ¶ Istis suppositis (ꝛ modis idētitatis positis in ꝓmo de gñatiōe vbi q̄rebat̄ vtꝛ auctū maneat idē ātē gñationē ꝓst) dī q̄ nullū mare fuit sp:loq̄ndo ō mari eodē ꝓmomō idētitatis:ſmo nulꝰ hō fuit sp nisi hō ille q̄ ē deꝰ:q̄ tm nō fuit sp hō. ¶ Scō dī silr de scōmō idētitatis nūeral' q̄ nullū mare fuit iō ꝛ ꝑpetuū. Silr nullꝰ asinꝰ fuit idē ꝛ ꝑpetuꝰ. nā ꝓtinue magne ptes ad ueniūt mari ꝑ fluuios incidētes:ꝛ multe ptes recedūt ꝑ euaporationē. Sed de tertiomō idēntatis dī idē fluuiꝰ (vt secana) fluxit parisijs ꝑ mille ānos. ¶ Aliter tm dicēdū ē de manbꝰ ptialibꝰ ꝑmeabilibꝰ:ꝛ aliter de magno ꝛ ꝑncipali mari ꝛ itrāsmeabili. Nā de manbꝰ permeabilibꝰ si vnū ꝓpo noīe vocat̄ a ꝛ alteꝝ b. dī q̄ nec a fuit sp:nec sp fuit a. Nec b. fuit sp:nec sp fuit b. qꝛ incipere pōt talia maria ꝛ exterminari sicut fluuij cadentes in ea:ꝛ de illꝰ ꝓcludebat vltimū argumentū añ oppositū. ¶ Sed si de magna ꝛ ꝑncipali mari loq̄mur:et vocet̄ d. ponit̄ ꝓclo. Sēp fuit. d. id ē sp fuit magnū mare:itelligēdo cōditiōaliꝛ. i. ꝥ addito huꝫa sit opinio aꝝ. et ꝑpetuū fuit d. id ē ꝑpetuū fuit mare. Et ꝓbat̄:qꝛ sp fuit motꝰ celi:ꝛ sp fuit vna ps terre declinioꝛ:ꝛ alia altioꝛ:ꝛ sp ī mediate declinioꝛ fuit illud mare: igit̄. Et si dicat̄ q̄ vbi nūc ē arida:ibi fuit alīs mare: ꝛ econtra. Rñr admittēdo añs:fz ista permutatio nō fuit ꝑ iterruptionē ex totali desiccatiōe: fz ꝑ ꝓtinuatōes ꝑtes alias:ꝑ alias. vt si ponam⁹ q̄ il ō magnū mare cōtinue augeat̄ ꝝsus oriēt̄:ꝛ ꝓtinue diminuat̄ ꝝsus occidēt̄:tūc ꝓtinue pmutabit locū sine iterruptōe ꝛ totali desiccatōe. ¶ Ne isto dcm ē ī solutōe cuiusdā argumēti ad q̄stionē ꝓncipalē sup ꝥ motā: ita q̄ sic ſm aꝝ. perpetuꝰ ē motꝰ:ſz nullꝰ motꝰ sit ꝑpetuꝰ:ꝛ perpetuū ē mare magnū:ꝛ tm mare magnū nō est perpetuum.

Dubitatur. vtꝛ aliq̄ maria debeāt permutari ꝛ fluere in alia maria. ¶ Arguit̄ q̄ nō: qꝛ vel hoc eēt rōne salsedinis:vel rōne aq̄. Nō primū:fz rōne salsedinis:qꝛ mare ē graue terrestre ꝛ ꝑ ꝓns munꝰ bū mobile. Nec secūdū:qꝛ locꝰ q̄ē occupat mare ē locꝰ naturalis aque ſm q̄ aquavt hz aꝝ. igit̄ debet naturaliter ibi quiescere. ¶ Secūdo arguitur. oſa maria sunt vidēt eiusdem rationis:sed multa maria non apparēt fluere:igit̄ nec alia debent fluere. ¶ Tertio sic. si hoc esset verum sequeretur q̄ locus a quo est fluxus deberet totaliꝛ euacuari:ꝛ locꝰ iq̄ē ē fluxꝰ repleꝛ:ꝛ ita ꝺberet cessare aliquando fluxus maris. ¶ In oppositū ē aꝝ. d. meo hꝺ fluere in pōtum ꝛ pontum fluere ī egeum:ꝛ egeū fluere in maria septētrionalia:ꝛ septētrionalia in australia. ¶ Pro declaratione dubij est.

Sciēdū q̄ maria iueniūtur fluere q̄ttuoꝛ modis. Quatuoꝛ modi fluxꝰ maris Unomodo per ventos continue ꝛ fortiter aerem per mare agitantes:in tantum q̄ aliquando opꝛ mare exire suos limites:ꝛ submergere magnam patriaz sibi propinquam. Secundo dicitur fluere per hoc q̄ ex vno latere fiunt ꝛ augentur fluuij:ꝛ ex alio diminuunt̄ vel totaliter desiccantur:ꝛ inde est q̄ mare ex vno latere aliquando fuit propinquus aliquib⁹ ciuitatibus:ꝛ ex alio latere fuit distātius ab alijs. Tertio dicit̄ fluere motu fluxus ꝛ refluxus bis in die naturali. Quarto dī fluere a saptētrione vsq; ad meridiē. Nā septentrio multū distat a sole:nō ibi ē magna frigiditas:ꝛ per cōsequens multa cōuertio aeris in aquā:ꝛ oppositū ē in meridie:ꝛ ideo fluūt maria septētrionalia versus australia. ¶ Tūc dī ad dubiū q̄ sic. ꝓz ex aꝝ. per rōnes ꝑ oppositum. ¶ Ad rōnes dubij. Ad primā negat̄ maiꝛ quia ille fluxus non sibi conuenit ab intrinseco:sed vl' sibi conuenit ꝑ ventos:vel quia vna pars est altioꝛ ꝛ alia declinioꝛ ꝛ sic de alijs causis tactis in notabili. ¶ Ad secundam distinguitur maiꝛ. Vel eiusdem rationis accidentalis:sic q̄ non differunt accidentaliter

et sic negaꝫ. Vel eiusd rōnis specifice essentialis: et sic concediꝫ. Vel aliter ꝓcedit maior ꝛ minor: ꝛ argumentū ꝓcludit ꝙ a principio intrinseco nō mouetur. ¶ Ad tertiam negaꝫ ꝓña: qꝛ in oī loco a quo est fluxus continue gñatur aq̄ vel redit ex fluuijs in locovere in quē ē fluxus ꝙtinue euaporaꝫ multa aq̄: ideo nunq̄ repletur ille locus: ꝛ hoc tō est qꝛ in primo loco ē valde magna frigiditas ꝛ in secundo magna caliditas.

Dubitatur vtrū mare deberet fluere ꝛ refluere. ¶ Arguiꝫ ꝙ non: qꝛ hoc vel esset naturaliter vl̄ violente: sed nullū istoꝝ ē dicēdū: igiꝫ. Nō scōm: qꝛ nō videtur a quo violētareꝫ tante aq̄ multitudo. Nec primum qꝛ natura determinata est advnū: sed ille mot⁹ fluxus et refluxꝰ ē ad oēm dr̄am pōnis: igiꝫ. ¶ Secūdo arguiꝫ aqua tendit naturaliter siue fluit in locū decliuiorez: igitur si naturaliter flueret hoc ideo esset: qꝛ ipsa ascēderet de loco decliuiori ad locū altiorē. ¶ Tertio sic: si sic sequeretur ꝙ aq̄ stagnales ꝛ fontales deberēt etiā fluere ꝛ refluere: cum sint eiusd spēi: sed ille aq̄ nō fluunt ꝛ refluūt: igitur nec mare siḿ maria mediterranea non fluūt nec refluunt: igiꝫ. ¶ Quarto sic. si mare flueret hoc maxime sibi cōueniret ſm cursū lune: sed hoc ē falsū: qꝛ cū luna sp eq̄liter moueaꝫ eq̄les deberēt esse fluxus vel refluxus: qō tamen est falsū: igiꝫ. ¶ Ad dubiū dicit ꝙ sic. vt pz in textu. Et dr̄ ꝙ luna per suū lumen ꝛ influētiā spāle quā hz sup humida: est cā fluxꝰ ꝛ refluxus maris: qꝛ posita luna cū tali ifluētia spāli i tali vel in tali pūcto fit talis fluxus vel refluxus maris igitur vnus fluxus fit luna veniēte ad pūctū meridiei et refluxꝰ fit luna eunte ad occasū. Alius fluxꝰ fit luna eunte ad angulū noctis. ſ. ad oppositam ptem meridiei: ꝛ refluxꝰ fit luna eūte ad ortū suū ad orientēt illi fluxus ꝛ refluxus retardātur de die in diem quasi p vnaz horā vel ꝓpeꝛta ꝙ si illi fluxꝰ sint hora decima ꝛ hora xij. ipsi erūt cras. xi. ꝛ hora. xij. ꝛ fluxus iste q̄ sic cōuenit luna aduenīete ad locū meridiei est maior ꝙ alter et multa alia dicerenꝫ q̄ sunt dicta in expōne textus ¶ Sed q̄reꝫ q̄re astrologi magis aspiciūt ī natiuitatibus hoīm de cōstellationibus ad stellas ascendētes supra orientē ꝙ ad stellas in pūcto meridiei. ¶ Dicitur ꝙ ceteris paribus stella fortꝰ agit cum est in orientē ꝙ cum est ī medio celi: sed tñ aliq̄ effectus nō sūt nati cito perfici: sed indigent lōgioꝝ actione: vt digestio vel decoctio ꝓueniens indiget lōga actione: cū ḡ tal' effectus incipt fieri a celo: stella q̄ ē in medio celi prꝰ recedit a celo ꝙ ille effectꝰ habeat notabilē pfectionē: illi aūt qui sūt in orieēte non minoꝝ tēpe manēt supra hemisperiū nostrū: ideo pñt plus agere ad pfectionē effectus. Ideo q̄uis luna maiorē habeat ⁊rutē supra mare vū est in pūcto meridie: ꝙ qñ est in puncto orientis vel occidentis. respiciūt astrologi in natiuitatibꝰ hoīz magis ad stellas ascēdentes ꝛc. ꝙ ad stellas in pūcto meridiei. ¶ Ad rōnes dubij. Ad primā distīguitur maior. Vel naturaliṛ ſm naturā ꝓpriam: ꝛ sic nō ē naturaḷ. Vel ſm naturā volem ꝛ p virtutē ꝛ influētiā lune: et sic sibi potest eē naturalis. ¶ Ad scōaz dicit siḿ. ¶ Ad tertiam negatur ꝓña: qꝛ lz cōuemāt subñaliter differunt tñ accñtaliter. Vltenꝰ cōcediꝫ ꝙ maria mediterranea non fluūt neq̄ refluūt: ꝛ sic negaꝫ ꝓña: qꝛ dr̄nt accñtaliter. Vñ talia ꝓpter habūdātiā terrestreitatū sūt ita densa: ꝛ ita spissa: ꝙ luna p suos radios nō pōt ptes illoꝝz dissoluere: nec in eis ebulationē facere. ¶ Ad quartā cōcediꝫ ꝓña: ꝛ negaꝫ minor: ꝛ ad ꝓbationē negaꝫ ꝓña: qꝛ lz motus lune sp sit eq̄lis: tñ eiꝰ lumē nō sp est equale ꝓpter quam causam maiores sūt fluxus et refluxus in plenilunio ꝙ in nouilunio.

Dubitatur. vtꝝ locus quē occupat mare: sit locus aque ſm ꝙ aq̄: ꝛ nō ſm ꝙ mare. ¶ Arguiꝫ ꝙ nō sit locus aq̄ ſm ꝙ aqua: qꝛ vnū qō ꝙ elemētū dz q̄escere in suo loco naturali: sed aq̄ ibi fluit: igiꝫ ille locꝰ non est naturalis aque ſm ꝙ aqua. ¶ Secūdo sic. oē elemē tū dz esse purū in suo loco naturali: sed aq̄ maris nō ē pura: igitur. ¶ In oppositū ē p. in textu. ¶ Ad rōes dubij. Ad primā distinguiꝫ maior. Vel nisi moueatur ab extrinseco ꝛ ereūdo totū locū. vel nisi augmentet ꝛ sic conceditur. Vel si ab extrinseco moueaꝫ vel augeatur et sic negaꝫ. ¶ Ad secundam ꝓcediꝫ maior si illud non fiat impurū p aliqō extrinsecū. Et si arguaꝫ qꝛ mari dz ꝙ mare debet assignari aliqs locus naturalis: sed nō videt q̄s locus sibi ꝓueniat: nisi ille in quo est: ergo vr̄ ꝙ ille sit locus maris ſm ꝙ mare. Añr negando maiorem: qꝛ mare nō est elemēt⁹ simplex: sed est mixtum ex aqua ꝛ sicco terrestri adusto: a quo hz salsedinē. Minor tio aūt nō debetur locus naturalis determinat⁹ ſm ꝙ ē est mixtum: sed sibi debetur locus naturalis rōne elementi predominantis.

Dubitatur vtrum mare debeat esse salsum. ¶ Arguitur ꝙ non: qꝛ omne salsū est calidū ꝛ siccum: sed mare nec est calidum nec siccum: ergo non est salsum. ¶ Secundo sic. mare non est aliud q̄ multitudo aquarum fluuialiū simul congregataꝝ: vt habetur in textu: sed tales aq̄ non sunt salse: igitur nec mare. ¶ Tertio sic. si mare esset salsum sequereꝫ ꝙ a simili stagna ꝛ paludes deberent esse salsa. quia ab eis eleuaꝫ subtile remanēte terrestri: sed hoc ē falsū vt pz ꝓ experientiā: ergo ꝛ illud ex quo seq̄tur. ¶ Quarto sic. si mare esset salsū seq̄reꝫ ꝙ salsedo maris ꝓtinue deberz intendi: qō ē falsū: ꝛ pz ꝓña cū ꝓtinue eleuaꝫ subtile remanēte terrestri. In oppositū ē ar⁹. in quarto ca. tertij trac. ¶ Ad dubiū dr̄ ꝙ sicut pz in textu. ¶ Ad rōnes dubij. Ad primā dr̄ ꝙ oē salsū est calidū ꝛ siccū: vel hz aliq̄d calidū ꝛ siccū admixtū. ¶ Vel dicereꝫ aliter distinguendo maiorē. Vel caliditate ꝛ siccitate actualib⁹: ꝛ sic negaꝫ. Vel caliditate ꝛ siccitate virtualib⁹: ꝛ sic conceditur. Intelligēdo ꝙ calidū caliditate virtuali aliq̄d potēs ꝓducere caliditatē applicatū passo disposito. ¶ Ad secūdā negatur maior. Nec hoc dicit p. nisi arguendo ꝓtra antiquos: ꝛ reprobando opiniones eorum. ¶ Ad tertiā negaꝫ ꝓña: ꝛ causa est: qꝛ sol nō tā diu moratur circa stagna ꝛ paludes sicut circa mare. Nec sūt tāte terrestreitates sicce ꝛ aduste ꝙ possūt in ipis causare salsedinē cū pmiscētur cū illis aquis: sed hūt cōtet aliqō exitus per quos exit aqua cū terrestreitatib⁹ et sunt aliqui cōductus ꝓ quos noua aqua dulcis aduenit. ¶ Ad quartam negaꝫ ꝓña: ꝛ cū dulci ꝛ subtili euaporato ꝓtinue alique partes grosse eleuātur: ꝛ etiā fluuij dulces cōtinue fluunt in ipm mare. ¶ Sed ꝓtra hoc arguitur: qꝛ si cū dulci euaporaretur salsū ꝛ terrestre seq̄reꝫ ꝙ pluuia q̄ fit ex illo vapore deberet eē salsa: qō ē falsū. ¶ Añr negādo ꝓñam. Tū ꝓmo: qꝛ salsuz eleuatū est paucū ī cōparatiōe ad dulce etiaz subtile. Tū secūdo: qꝛ si aliquod corꝰ sit alicuiꝰ saporis nō oz ꝙ vapor eleuatꝰ ab eo vel corꝰ genitū ex illo corpe sit eiusdē saporis: vt livinū euaporareꝫ in aquam non oporteret aquam esse eiusdem saporis cum vino.

Ad rationes principales ante oppositū: ꝑs solutio ex dictis. Et hec de secundo.

¶ Tertius liber metheororum quinq̄ tractatus continet. Primus tractatus vnuz capitulū hz in quo agitur de ventis.

E spiritibus aūt dicam⁹ quorū principiū ē exhalatio:nō q̄dē calida ⁊ hūida que eleuaf a sole vsq; ad mediā regionē aeris: et ibi ingrossaf ⁊ i nubē ⁊ tādē i pluuiā quertif:ſz ē exhalatio calida ⁊ ficca:eleuata a terra p calorē solis deficcata. Et ita effectuū vētoꝝ est sol:⁊ frigiditas medie regiōis aeris ē cā q̄re mouef lateraliter. ¶ Sed cā materialis vētorū ē exhalatio calida ⁊ ficca nō facile inflammabilf.vt pz p tria signa. ¶ Primū ē q; sicut fiūt maiores vl minores pluuie scd̄m maiorē vl miorē vaporē:ita fiūt maiores vl miores vēti scd̄z maiorē vl miorē exhalatōnē. ¶ Secūdū ē q; vēt⁹ facit cessare pluuias:q; p̄ncipiū pluuie ꝓtrariū ē p̄ncipio vētoꝝ. ¶ Tertiū ē q; i septētrione ⁊ meridie plures venti flāt q̄ in oriente vl occidēte:ex eo q; ples ibi eleuātur exhalatiōes calide ⁊ ficce q̄ incipiūt moueri supi⁹: vt pz p motū nubiū aīa flatum vēti:⁊ postea iferi⁹ repcutiunf. ¶ Ad videndū igitur materiā venti sit p̄ria ꝓclo. Vent⁹ nō ē idē qđ aer mot⁹:sicut dixerūt aliq;:dicētes aerē ⁊ ventū eē idē:⁊ q; oēs venti erant vn⁹ vent⁹ p diuersa loca motus. ⁊ silr q; nubes:aq;:vapor:⁊ pluuia fūt idē:ſz differāt rōne. ¶ Ista cōclo pz. Tū p̄rio:q; aer naturaliter ē calid⁹ ⁊ hūid⁹:sicut aq; ē frigida ⁊ humida.ventus aūt naturalr est calidus ⁊ ficcus igif nō est idem q; aer. Pz secūdo:q; tūc non videf vn⁹ vent⁹ moueref:nō enī moueretur sicut fluuij: q; venti nō originanf ab vno loco sicut fluuij. Neq; etiā moueref ad circūgirationē celi:q; tūc iter mōtes nō deberet eē vētus:cū aer ibi exīs nō possit a celo moueri.

¶ Secūda ꝓclo ē:vent⁹ est exhalatio calida et ficca:nō cito inflāmabilis:eleuata p calorem solis ⁊ aliox astroꝝ a corpibus terrestribus vsq; ad mediā regionē aeris q̄ ppter frigiditatē illi⁹ regiōis repcutif iferi⁹:⁊ ppē ei⁹ leuitatē nitif moueri sursū:⁊ sic mouef lateraliter. ¶ Tertia ꝓclo.sol ⁊ pluuia alīs faciūt cessare vētos:⁊ alīs cōmouēt vētos. pz: nā aliquādo terra est nimis ficca:⁊ aduenīte pluuia disponif ad fumādū. Aliq; etiam terra ē nimis frigida ita vt ab ea nō possint eleuari exhalationes:⁊ tūc p calorē solis disponif ad materiā ventoꝝ. Sed aliq; terra ē bene dispōsita ad exhalādū:⁊ tunc aduenīte pluuia indisponif. Silr aliq; sūt pauce exhalationes q; corrūpūtur per calorē solis nimis deficcātam terrā:ergo sol et pluuia aliq; cōmouēt ventos:⁊ alios faciūt eos cessare. ¶ Ex hac cōclusiōe seq̄tur p̄mo q; vētus boreal⁹ ⁊ vent⁹ austral⁹ flāt q̄n sol incipit recedere a nobis de die,⁊ nō de nocte. Nō enīz flant q̄n est in cancro:q; tūc est nimius calor Nec etiā de nocte:q; ē nimiū frigus:ſz ō die q̄n sol incipit a nobis recedere cū tūc sit sufficiens calor ad exhalādū. ¶ Secūdo seq̄tur: q; venti ppe suas origines sunt parui:et cōtinue crescūt. Boreas ei paruus ē ad⁹ septētrionē:⁊ Auster versus meridiē: sed i pce fluxu augētur tales vēti p accessū matie:sicut fluuij in principio sūt pui ⁊ cōtinue fiūt maiores. ¶ Quarta ꝓclusio:duodecī sūt vēti p̄ncipales quoꝝ q; plurimū distāt maxīe cōtrariaf.pz hec cōclo: q; i orizōte signef orientēs eq̄noctiale ⁊ sit b.tūc vent⁹ ab eo flās vocatur Subsolan⁹ siue appelioꝝes:et ē calid⁹ et siccus et cōplexionis colerice. Signētur āt circa b.duo pūcta.ſ.orientes estiuale et sit a: tūc ventus ab eo flans ē Vulturnus: calidus et humidus:dict⁹ grece Cecias. ⁊ alind pūctū puta c.sit orientes hyemale: tūc ventus ab eo flans est Eur⁹ calid⁹ ⁊ ficc⁹. ¶ Deīde in opposita pte signenf tria pūcta.d.occidens estiuale:e. occidens eq̄noctiale:f.occidēs hyemale:tūc vēt⁹ flās a d vocaf Circi⁹:grece trasquias. vent⁹ vo flās ab f. vocaf Fauoni⁹ grece tergestes.⁊ vent⁹ flās ab e: vocaf Zephirus. ¶ Deīde versus septentrionez signenf tria pūcta.g.h.⁊ i.tūc vent⁹ flās a g:vocatur Aq̄lo:grece messes. vent⁹ vo q; flat ab h:vocatur Boreas:grece apertias. ventus vero qui flat ab i:vocatur Chorus. ¶ Deīde versus meridiez signenf alia tria pūcta.ſcz l.m.n.tūc ventus flās a l:vocatur Not⁹ siue feuquias.ab l Auster.⁊ ab m Affricus: igf duo decim sūt venti p̄ncipales. Inter quos sub solanus dicitur:q; sub ortu solis nascif. Eurus vero:q; ab oriente flat:⁊ sic de alijs suo modo. ¶ Et si q̄rat aliq; an venti contrarij possint simul flare. Dicif q; non scd̄m eādez partem ¶. Et si querat iterū aliquis q̄nare i antūno non fūt venti australes. Dicif q; boc est: q; tūc calor solis est nimis debilis non sufficiens eleuare exhalationes.

De causis ventorum.

Cōclo pma cō tratiua opīo nō āt̄quorum

Cōclo.ij. cōtinēs vērā de esse nē venti.

Conclusio.iij

Cōclo.iiij. de nūero vētoꝝ.

Subsolanus.

Vulturnus.

Eurus.

Circius.

Fauoni⁹

Zephir⁹.

Aquilo

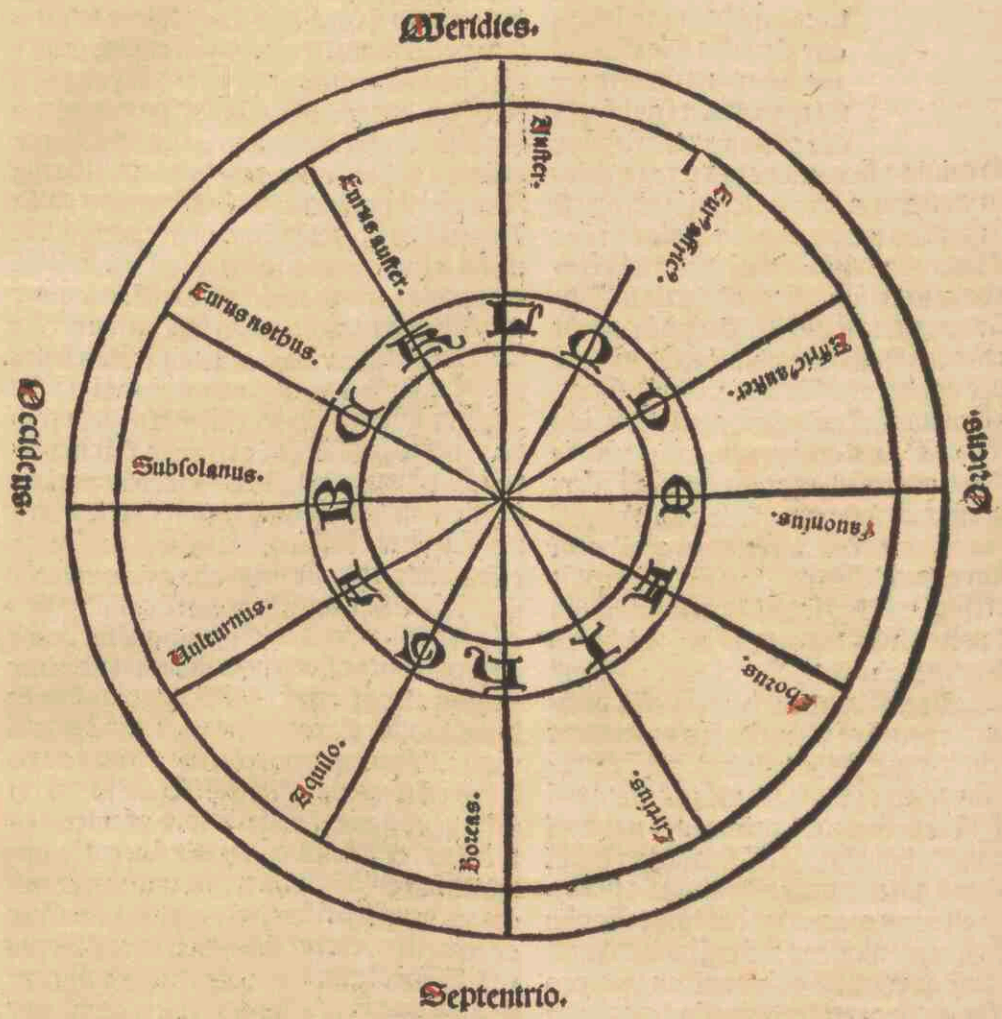
Boreas.

Chorus.

Notus.

Auster.

Affricus.

Espiritibus autem dicamus operibus segregationis huius predicto iam mō dicentes ¶ Iste ē tertius liber metheorum aristotelis in quo determinat̄ de his q̄ gñant̄ ex vapore sicco ⁊ terrestri: ⁊ de his que gñantur ex reflexione radiorū. Et diuidit̄ iste liber in quattuor tractatus. partes vidēbunt̄ in processu. In prīo tractatu agit de his q̄ gñantur supra terram. ⁊ cōtinet tria capitula. In primo agit de mō generatiōis vētorū: premittens prīo duas supōnes. ¶ Quarū prima est q̄ duplex est exhalatio. s. calida ⁊ hūida que dicitur vapor. Alia est calida ⁊ sicca que dicitur fumus. ¶ Secunda suppositio est q̄ p motū solis ⁊ aliorū astrorū p approximationē ei⁹ ad zenith capitis nostri eleuat̄ exhalatio: sēz calida ⁊ frigida: q̄ p frigiditatē medie regiōis aer ingrossat̄: ⁊ cōuertit̄ in nubē ex qua fiunt pluuie. Alia est calida ⁊ sicca. Huius suppōnis rō' est: quia nō solū sol eleuat humida: sed etiaꝫ terram desiccat. Ex dictis suppōnibus habetur sufficiens principium remotum ventorum. s. sol eleuās exhalationem a terra: ⁊ prīcipium propinquum. s. frigiditas medie regionis aeris Sol enim est principium effectiuum venti quo ad substantiam eius. Frigiditas autem medie regionis aer est principium effectiuum: quare ventus mouetur circulariter. Cā enim' materialis venti est exhalatio calida et sicca nō iflāmabilis faciliter. ¶ Quod ꝓbat p. trib⁹ signis. ¶ Primū est sicut fit maior vel minor pluuia: ita q̄ eleuatur maior vel minor vapor: ita sūr fiunt maiores vel minores venti ām q̄ maior vel minor exhalatio eleuatur. ¶ Secundum signum est principium ventorum facit cessare pluuias: et econtra: quod non esset nisi principia eorum essent contraria: sed materia pluuie est vapor humidus: ergo exhalatio calida ⁊ sicca est materia vētorum. ¶ Tertium signum est: plures venti fiant a septemtrione et meridie: q̄ ab occidente et oriente: quia, sol versus meridiem non ita communi

Decausis ventorum.

ter eleuat vaporem sicut exhalationē: ergo videt q vē
ti pro materia hñt exhalationē calidā ⁊ siccā. ¶ Non ē
tamen intelligendū q exhalatio calida ⁊ sicca sit causa
materialis illius rei q̄ est ventus: cū ipsa realiter sit
ventus: sed ē materiale significatum huius termi ventus.
Sed ad hoc q illa exhalatio dicatur ventus reqūrit
tur q moueatur lateraliter: ⁊ hoc importat ille termi
nus ventus de formali significato. ¶ Quod aūt vētus
lateraliter moueatur ꝓbat p. sic: quia exhalatio que ē
ventus ex quo est leuis tendit sursum: ⁊ quia etiaz est
calida repercutitur a frigiditate medie regionis aer.
et ideo resistit tantū q̄tū potest ratione leuitatis ei⁹:
et sic accidit motus lateralis eius. Incipit tamen ven
tus primo moueri superius: quia videmus nubes mo
ueri anteq̄ ventus nobis appareat. ¶ Unde dicebāt
quidā antiquoz q ventus non est nisi aer motus: ⁊ q
ventus ⁊ aer non differunt nisi penes moueri ⁊ quie
scere: et ex hoc vlterius inferebant q oēs venti erant
vnus ventus cum vnus ⁊ idē aer potest successiue mo
ueri per diuersa loca. Et subdit q multi populares me
lius dixerunt sine inq̄sitione: q̄ isti cum inquisitione.
Dicebant vlterius isti antiqui q ista essent eadē: vapor
aqua: ⁊ pluuia. ⁊ similiter aer: nubes: ⁊ ventus: tamē
est differentia ſm maius ⁊ minus. Nam dicitur aq̄ qñ
est grauis ⁊ existit deorsum. Dicitur autem pluuia quā
do guttatim descendit deorsum. Dicitur autem vapor
pro quāto subtiliatur ⁊ ascēdit. Dicitur aūt nubes qñ
superius ingrossat. Aer autem dicitur: quando est ra
ruset tranquilus. Sed dicitur ventus quando obli
que ⁊ lateraliter mouet. ¶ Istud improbat p. duplici
ter. Primo sic. Illa differūt substantialiter que differt
in accidentibus naturalibus ⁊ propriis: sed sic est de
predictis: igit̄. Minor patet: quia aer naturaliter ē ca
lidus ⁊ humidus: aqua vero naturaliter humida ⁊ fri
gida. Ventus autem naturaliter calidus ⁊ siccus: licz
aliquando sit frigidus ratione locorum per que trāsit
igitur ꝛc. ¶ Secūdo sit. si ventus esset idem q aer: non
videtur a quo posset moueri localiter. non enim mouē
tur sicut fluuij mouentur. non enī oritur in vno loco si
cut fluuius ⁊ vlterius concurrit. Nec etiam motu circu
lari celi mouetur: quia tunc aer detentus in montib⁹
non moueretur: ⁊ sic inter montes non essent venti.
¶ Generatur autem si ventus. Nam per calorez solis
et aliorum astrorum: eleuatur exhalatio calida ⁊ sicca
non ato inflāmabilis a corporibus terrestrib⁹ vsq̄ ad
mediam regionem aeris: que propter frigus medie re
gionis aeris repercutitur inferius: ⁊ propter leuitatē
nititur mouen sursum ⁊ sic mouetur lateraliter.

Latio autem. ¶ Istud est secūdum capitulū
huius trac. in quo p. determinat de cā commotionis ⁊
cessationis ventorum. Dicit enim phūs q pluuia ali
quando commouet ventos ⁊ aliquando facit cessare
ventos. Nam aliqñ terra est nimis siccauta q̄ ab ea
nulla exhalatio fieri potest: ⁊ aduenīte pluuia dispo
nitur ad hoc vt ex ipsa possit gñari exhalatio: que pōt
esse principium ventorum: siue ex ea potest fieri vent⁹. Sz
si terra sit bene dispolita ex ea possunt eleuari exhala
tiones calide ⁊ sicce: tunc aduenīte magna pluuia
multū frigida ⁊ humida destruit materia ventorum: et sic
pluuia facit cessare ventos. ¶ Similiter sol aliquando
est cā cessationis vētorum. Primo qñ nō sunt multe exha
lationes ⁊ sol cāt calore ualde intēsum: tunc ille exha
lationes cōsumūt ⁊ nō fiūt venti. Secūdo q aliqñ ca
lor solis ē ita vehemēs q̄ tñ desiccat terrā q̄ ab ea nō
pōt eleuari exhalatiōes: quēadmodū si quis pisceret
vuū paruū cōbustibile in magnū ignē: illud cōbureret
anteq̄ emitteret fumū. Etiam aliqñ cessant venti per
nimiā frigiditatē per quā cōsumit exhalatio calida et
sicca: vt qñ fit magnū gelu. Sol etiā aliqñ est causa cō
motionis ventorum: q: sol mediante calore ē sufficies ad
eleuandū exhalationē calidā ⁊ siccā a terra q̄ est mate
ria ventorum. ¶ Consr infert p. q ventus septētrionalis ⁊
borealis flant qñ sol incipit recedere a nobis: ⁊ flant ī
die ⁊ cessant in nocte: q: qñ sol est in cancro: tūc exha
latio que debet esse materia vēti ꝓpter nimiā caliditā
tem a sole ꝓducta cōsumitur. Sed qñ sol recedit a cā
cro siue a nobis: nō causat ita vehemēs caliditas a so
le: que sufficiat destruere exhalationē: ideo tūc pos
sūt gñari venti. Et q illi veniūt a locis in q̄bus niues
que de die liquescūt ⁊ fiunt materia vētorum ideo illi vē
ti flant de die. Et q de nocte nix congelat: ⁊ nō pōt a ter
ra eleuari exhalatio calida ⁊ sicca que pōt fieri ventus
ideo tales vēti nō flāt de nocte. ¶ Consr infert p. q oīs
ventus circa p̄cipiū sue originis est paruus: ⁊ q̄to pl⁹
recedit a principio tanto efficitur maior. Et isto infert
p. q boreas versus septētrionem est minor q̄ versus
austrum: ⁊ auster est versus austrum minor: q̄ versus se
ptētrionem.

De positione autem. ¶ Istud ē tertiū ca. hu
ius tractatus in quo p. determinat de natura siue q̄lita
te ⁊ contrarietate ventorum. ¶ Supponēs primo q orizon
ex vnus magn⁹ circul⁹ imaginatus in superficie terre vi
uidēs partē celi visam a parte celi non visa. ¶ Secun
do supponit q illa q̄ plurū distant sunt cōtraria. Sz lo
cum. ¶ Istis suppositis signetur vnū punctū in orizōte
scz. b. ⁊ sit oriens equinoctiale. ⁊ signetur aliud punctū. s. a.
et sit oriens estiuale. Deinde signet a liud. s. c. ⁊ sit ori
ens hyemale. Deinde ex opposita parte orizont⁹ signē
tur tria alia puncta: ⁊ sit primū d. q est occidēs estiua
le: ⁊ aliud sit e. qō sit occidēs equinoctiale: ⁊ tertiū f. qō ē
occidens hyemale. Deinde versus septētrionē signen
tur alia tria puncta: quoz vnū ē g. ⁊ aliud h. ⁊ aliud i.
Deinde versus meridiē alia tria puncta signen t. s. l. k. l.
et m. ¶ Unde in proposito occidens equinoctiale dicitur
punctus ille in quo occidit sol quando ē equinoctium.
Et p oppositū dicit oriēs equinoctiale: punctus ille in
quo oriē sol qñ est equinoctiū: Et hoc accidit quādo sol
est in ariete ⁊ in libra. ¶ Sed oriēs estiuale dr̄ pūct⁹ ī
quo oriē sol qñ est in solstitio estiuali: scz in cācro: quā
do scz maxime ascēdit vltra siue supra orizontē ad ze
nith capitis nostri: Et occidēs estiuale dr̄ pūct⁹ in quo
occidit sol qñ est solstitiū estiuale: qō ē qñ supra orizōtē
nostrū sol maxie accedit ad zenith capitis nostri in me
ridie. ¶ Sed oriēs hyemale dr̄ pūct⁹ in quo oritur sol
qñ est solstitiū hyemale: puta qñ sol est in capcorno.
Et occidēs hyemale est pūct⁹ in quo sol occidit: qñ est
solstitiū hyemale. qñ sol in meridie maxime recedit a
zenith capitis nostri ⁊ accedit ad orizōtē nr̄m. ¶ His
suppositis notant vētos. Uñ vēt⁹ q̄ flat ab oriēte equinoc
tiali: puta a pūcto b. Subsolan⁹ vocat latine: ⁊ grece a- Subsolan⁹
peliotes. Et vēt⁹ q̄ flat ab oriēte estiuali puta a pūcto a
vocat Vulturn⁹ latine ⁊ grece Lecias. Ali⁹ ē q̄ flat ab Vulturnus.
oriēte hyemali puta a pūcto c. ⁊ vocat Eur⁹ not⁹. ¶ Sz Eurus notus.
vēt⁹ q̄ flat ab occidēte estiuali a pūcto d. dr̄ affric⁹ au- Affric⁹ auster.
ster. Ille vo q̄ flat ab occidēte equinoctiali. s. a pūcto e. di
cit Fauoni⁹. Et ille q̄ flat ab occidēte hyemali: scz a pū Fauonius,
cto f. Chorus dr̄. ¶ Sz ille q̄ flat a pūcto g. qō mediat Chorus.
inter oriēs estiuale ⁊ septemtrionē dr̄ Aquilo. Et ille Aquilo.
q̄ flat a pūcto h. dr̄ Boreas siue septētrionalis. Et ille Boreas.
q̄ flat a pūcto i. qō mediat inter occidens estiuale et se
ptemtrionē dr̄ Circi⁹. Sz ille q̄ flat a pūcto k. quod me Circius
diat inter oriēs hyemale ⁊ meridiē dicit Eur⁹ auster. Eurus.auster.
Et ille qui flat a pūcto l. qui dicit meridies: dicitur Au Auster.
ster. Et ille qui flat a pūcto m. qō mediat inter occidēs

Opinio antiquorum.

Confutatio

Vera generatio venti.

Eurus affric⁹ hyemale et meridiē dicit Eur⁹ affricus. ¶ Unde qua
duplr pñt distinguiventi. ¶ Unomodo penes pūcta assi
gnabilia in circūferētia orizōtis: ꝛ sic eēnt infiniti vēti
¶ Aliomō penes pūcta assignabilia in circūferētia ori
zōtis notabiliter distātia abinuicē: ꝛ sic a naut| ponū
tur sexdecim vēti. ¶ Aliomō ſm ꝓbinationes q̄litatum p̄
maꝝ ꝛ sic sūt trīa quattuor qui flant a quattuor pūctis
principalib⁹ orizōtis. i. subsolanus: fauoni⁹: boreas:
siue septēntrionalis ꝛ auster. ¶ Quarto ſm ꝓcessum so
lis ꝛ alioꝝ astroꝝ sub zodiacoꝛ ꝛ penes partū principa
lium zodiaci distinctionē q̄ sunt. xij. signa sub quibus
sol hz virtutes ad eleuādū materiā eoꝝ: ꝛ sic sūt. xij. vē
ti priꝰ notati. ¶ Sed quereret aliquis an ne vēti ꝓpꝰ
notati pñt reduci ad quattuor ꝓncipales. Dr̄ q̄ sic: ꝛ il
li quattuor principales sumūtur penes principalia pū
cta orizōtis: vt priꝰ dictū est. Et distinguūt ſm ꝓbinatio
nes q̄litatū primaꝝ. ¶ Unde primus illoꝝ vētoꝝ ē sub
solanus q̄ flat ab oriente eq̄noctiali: ꝛ est calidus ꝛ sic
cus: ꝛ assimilat igni ꝛ ꝓplexioni colerice. ¶ Alius ē fa
uoniꝰ qui flat ab occidēte eq̄noctiali: ꝛ est humidꝰ ꝛ fri
gidus: ꝛ assimilat aq̄ ꝛ cōplexioni flegmatice. ¶ Ter
tius est auster qui flat a meridie ꝛ assimilat aeri: ꝛ cō
plexioni sanguinee: ꝛ est calidus ꝛ humidꝰ. ¶ Quartꝰ
est borealis ꝛ est frigidus ꝛ siccus qui flat a septēntrio
ne ꝛ assimulatur terre ꝛ cōplexioni melācolice. ¶ Conſr
infert p. q̄ venti ꝓtranſ nō pñt sil'flare: saltē ſm eanꝫ
dyametrū: q: se destruerēt. Etiam maiores vēti faciūt
cessare minores. ¶ Ulteriꝰ quereret aliquis quare vēti
boreales flant in autūno: ꝛ tñ venti australes nō flant
in vere. Causa est q: in vere calor solis adeo debilis est
q̄ nō sufficit exhalare terram: ꝛ sic nō sunt vēti austra
les. Sed in autūno calor sufficit eleuare exhalationē
et tunc flunt vēti boreales. ¶ Finaliter p. ponit tria ac
cidentia ventoꝝ. ¶ Primū est q̄ venti ꝓtranſ flant ſm
puncta ꝓtraria. ¶ Secūdū est q̄ aliq̄ venti sepe coinci
dūt ad inuice. ¶ Tertiū est q̄ venti flant ſm gyrum: id
est circulum: quia sol illo mō eleuando exhalationes q̄
sunt materie ventoꝝ.

Accīa vētoꝝ

Queritur vtrū vētus sit exhalatio calida ꝛ sic
ca: lateraliter circa terram mota. ¶ Arguit̄ primo q̄
non: q: tunc sequeretur q̄ tempoꝛe ventoꝝ deberet vi
gere magna caliditas quod est cōtra experientiā: igit̄
¶ Secundo si sic: tunc deberent vēti magis fieri i esta
te q̄ in hyeme ꝛ alijs tempoꝛibus. ¶ Tertio sic arguit̄
si sic: sequeretur q̄ plures venti deberent flare a meri
die ꝛ oriente: q̄ ab austro ꝛ occidente: cuius oppositu
dicit ar|. Et ꝓꝑña: quia plures deberent esse exhalati
ones calide ꝛ sicce in regiōib⁹ calidis ꝛ siccis. ¶ Quar
to sic. venti prosternunt magna edificia: si hoc facere
non possent si essent exhalatiōes eo q̄ essent faciliter
diuisibiles. igitur. ¶ Quinto sic. si ventus esset exhala
tio sequereꝫ q̄ deberet descēdere per particulas sic
pluuia: quod tamen sensui non apparet. ¶ Sexto ar
guitur. auster est ventꝰ calidus ꝛ humidus: boreas ve
ro frigidus ꝛ siccus: ergo non omnis ventus est exha
tio calida ꝛ sicca. ¶ Septimo. percipimus ventuꝫ esse
frigidum. vadimus enim ad ventum propter refrige
rationē: igitur non est calidus sed frigidus. ¶ Octauo
arguitur. exhalatio calida et sicca mota faciliter inflā
matur: sed sic non est de vento: igitur. ¶ Nono arguit̄.
vapoꝛ humidus refrigeratus cito cōdensatur ꝛ cōuer
titur in aqnam: igitur exhalatio calida ꝛ sicca refrige
rata debet conuerti in terram: ꝛ per ꝑñs si ventus sit
talis exhalatio debet in terram reuerti: et non diu fla
re. ¶ In oppositū ē ar|. i primo capitulo primi tractat⁹
huius tertij. ¶ Pro solutione questionis est.

Sciendū q̄ Seneca ꝛ multi sunt opinati q̄ non sit alius ventus q̄ aer motus: quam opinionē re
citat ar|. in textu ꝛ reprobat. Non enim potest hec opi
nio saluare apparentia sensui vt quare sunt multi vē
ti ꝛ fortes in vere ꝛ in autūno: pauci vero in hyeme et
estate: vt etnephie ꝛ turbines. Et q̄re fiunt plures ab
arcto. i. septēntrione q̄ meridie Ideo dicendum est q̄
ventus proprie et principaliter dictus non est idem q̄
aer motus. Dicebat enī ista opinio q̄ sicut ignis in sua
spera mouetur: ꝛ mare fluit ꝛ refluit: sic dicebat hec o
pinio rationabile esse aerem fluere ꝛ refluere: ꝛ hoc ē
ventus vt dicebat ista opinio. Hec tamen opinio relin
quitur falsa propter priꝰ dicta. Non est tanē quin ꝺ
nomen ventus transferatur aliquando ſm similitudi
nem ad significandum aerem motum: ꝛ multa alia q̄
non proprie ꝛ principaliter sunt venti. Undeventus
proprie acceptus: est de materia subtili: ꝛ non bene pe
ceptibili advisum propter subtilitatem: quia hoc no
men ventus connotus motum subtilis materie: ideo
ſm similitudinem in his conditionibus dicimus fol
les vel flabella ventare: cum multum aerem emittant
Non enim ibi est nisi motus aeris qui est subtilis: et
non perceptibilis visu: sic q̄ terminet visum. Et ita et
am dicimus euentari quādo in estate mouetur aer cir
ca facies nostras ad refrigerandum nos per pannos
lineos vel laneos vel alia instrumenta. sic etiam aerē
expiratum vocamus ventum: ꝛ etiam aerem vel fumū
id est spiritum subtilem vel inuisibilem ab aliquo eun
tem. Sed ad hoc q̄ sit ventus proprie ꝛ principaliter
dictus oportet q̄ sit corpus subtile in multitudine a
longinquo et ad longiuquum motum: et non per arti
ficialia instrumenta: sed per agentia naturalia non in
digentia arte: q̄uis per partem possumus ad quātum
ad aliqua loca parua aut partialia impedire: vel retar
dare siue diuertere flatum venti: ꝛ ventus sic propus
et principaliter dictus non est idem q̄ aer motus.
¶ Tunc sit.

opinio senece

Confutatio.

Prima conclusio responsiua ad quesitum.
Ventus est exhalatio calida ꝛ sicca. patet: quia nō est
aer motus vt visum est. Nec ignis: quia non staret i tā
ta frigiditate vel humiditate sicut videmus stare ven
tum. Nec est vapoꝛ aquosus nec exhalatio vapoꝛosa:
quia ille a frigido cito ingrossaretur ꝛ in nubem ꝛ plu
uiam conuerteretur: ideo ipsa (ꝓut dicit aristoteles)
esset principium materiale fluentis aque: sed ventus
non conuertitur in nubem vel aquam: sed flat sepe in
locis ꝛ tempoꝛibus aere existente ꝛ permanente sereno. ¶ Item etiam desiccat humectata quod non face
ret si esset vapoꝛ aquosus: igitur vētus non est vapoꝛ
aquosus. ꝛ per consequens relinquitur q̄ est exhala
tio sicca: cum manifeste desiccet humectata et diminu
at aquas fluuiales: fontales ꝛ stagnales. ¶ Itez etne
phie qui sunt venti venientes impetuose ex nubibus
expelluntur per antiparistasim ab humiditate aquo
sa: ergo oportet q̄ eoꝝ materia sit contraria huiusmodi humiditati aquose. ¶ Sed q̄ talis exhalatio q̄
est ventus sit calida. Ptz: quia talis eleuatur ab istis
corporibus inferioꝛibus terrestribus per calorem sub
tiliātē et leuificantē: ergo oportet illam esse calidam.
¶ Itē non esset possibile assignare cām ꝓpter quā tal
exhalatio ventosa q̄ue dr̄ ventus moueretur lateraliꝫ
nisi ponendo ipam esse calidam: vt patet in expositio
ne textus. Nam vt ibi dictum est: quia calida est. ideo
a frigiditate medie regionis aeris repercutitur ꝛ sus
terram. Et quia leuis est tendit sursum: et inde moue
tur lateraliter. ¶ Item comete sunt ex exhalatione ca

lida ⁊ sicca:⁊ tamē dictū est in principio:q̄ sunt signa ventorū:⁊ hoc nō ē nisi qz sunt ex simili fumo. ¶Item expertū est:q̄ cum in plenilunio intenditur frigiditas aeris:⁊ tēpus fuerit a quosum ⁊ nō vētosum vinee cōgelantur:⁊ cum ventus flat dicunt rustici q̄ pseruātur a cōgelatione tanq̄ a vento habēte calorē innatum:⁊ ob hoc etiā magis ꝯgelātur ⁊ pereūt in vallib⁹ magis q̄ in montib⁹:qz vent⁹ minus flat in vallibus.

Secunda cōclusio. Non ois exhalatio calida et sicca est ventus:qz hoc nomē ventus licz supponat ꝑ exhalatione calida ⁊ sicca:tñ cōnotat motū lateralē super terrā:a determiato loco ad determiatū locū vel situm:fm distantiā magnā ⁊ in longitudine:⁊ in latitudine. Unde sic pōt describi ventus. Uētus est magna multitudo exhalatiōis calide ⁊ sicce:mote lateraliter super terram ad multam distantiam.

Dubitatur. Utrū precise venti debeāt distingui in duodecim. ¶Arguitur q̄ nō:quia tot possunt distingui venti q̄ sunt puncta signabilia in orizonte:sed plura q̄.xij.sunt puncta signabilia in orizonte:igitur. Minor prz:qz mole dinari⁹ venti experitur: q̄ nullus pūctus signaretur in circūferētia sui orizōtis:quin alicui ab illo puncto appareat sibi vētus flare:igitur plura q̄.xij.imo.xx.centū ⁊ mille ⁊ sic sine statu:⁊ per ꝑns infinita sunt talia puncta. ¶Scōo sic: a qualibet parte terre pōt eleuari exhalatio calida ⁊ sicca non facilr inflāmabilis:sed talis exhaltio lateraliter mota est vētus:ergo sunt plures venti q̄.xij. ¶Tertio sic:sunt q̄tuor principales venti adinuicē cōtrarij: sed inter duos vētos cōtrarios possunt vari tres medij: vnus per equalē distantiā ab alijs:⁊ alij duo quorū vnus magis appropinquat ad vnum.⁊ alter ad alterum: igitur tē. ¶Quarto sic.solum sunt q̄ttuor qualitates prime: ꝯ cū venti distinguātur fm cōbinatōes q̄ttuor qualitatum primarū q̄ tñ sunt quattuor.sequit q̄ tñ erūt q̄tuor vēti. ¶Quinto sic.oēs venti dicūtur boreales vl̄ australes:igitur tñ sunt duo venti. ¶In oppositū est Ar⁹.in tertio ca pi.primi tractatus huius tertij. Unde rationabiliter posuit Ar⁹.duodecim vētos fm duodecim signa zodiaci:sub quibus sol decurrēs facit cessare ⁊ cōmouet ventos:⁊ sic distingūt Ptholome⁹:⁊ alij astrologi. Cōiter tñ oēs distingunt q̄ quattuor principaliores sunt. Boreas flans a polo versus equinoctialem:⁊ Auster flans ab equinoctiali versus polū. Et est auster maxime calidus ⁊ boreas maxime frigid⁹. Alij duo venti principaliores intersecātes p̄dictos ad angulos rectos de oriēte equinoctiali ad occidētem equinoctialē sunt Appelliores ⁊ zephir⁹:alij patēt in textu. ¶Ad rationes dubij. Ad primam distinguitur maior. Uel distinguendo fm signa zodiaci:⁊ sic negatur. Uel distinguendo a quibuscumq̄ partibus terre a quibus possunt flare venti ⁊ sic conceditur maior. ¶Uel aliter conceditur totus discursus:sed cum hoc stat q̄ tantū sunt duodecim:distinguendo fm signa zodiaci quō distinguit Aristo.⁊ sic intelligitur. ¶Ad scōam conceditur maior. Et dicitur vlterius sicut ad primam. ¶Ad tertiam distinguitur minor. Uel distinguendo scōm signa zodiaci:⁊ sic negatur minor. Uel aliter distinguendo penes hoc scilz q̄ est esse a locis distinctis ⁊ maxime distantibus secundum lineam rectam:⁊ sic conceditur. ¶Ad quartam distinguitur consequens:vel distinguēdo tantum scōm cōbinationes quattuor qualitatum primarum:⁊ sic conceditur. Uel distinguendo scōm duodecim signa zodiaci per que decurrit sol commouens ventos:vel faciens eos cessare: ⁊ sic negatur. ¶Ad qui ntam conceditur antecedēs impropie:⁊ sic negatur consequentia.

Ad rationes ante oppositum questionis.

¶Ad primā negatur ꝑna:qz tēpore multū calido consumuntur exhalationes per calorē solis vt dictū est in textu. ¶Ad scōam ⁊ tertiam dr̄ sicut ad primaz. ¶Ad quartā concedit maior:⁊ negatur minor. Et ad ꝓbationem:qz sunt faciliter diuisibiles. Respondet q̄ motus localis exhalationis preuenit motū diuisionis ei⁹ et ideo tūc ꝓpter magnū impetū euellit arbores ⁊ posternit edificia. ¶Ad quintā ꝯceditur ꝑna ⁊ ꝑns. Et hoc nō appareat sensui:hoc est ꝓpter subtilitatē talis exhalationis ⁊ partiū diuersarū. ¶Ad sextā distinguit añs. Uel substātialiter ⁊ sic negat. Uel denoiatiue rōne locorū vñ flant victi vēti:⁊ sic cōcedit. Unde aiistet dr̄ calid⁹:qz portat secū aerē calidiorē:⁊ Boreas dr̄ frigidus:qz ꝓportat secū aerē frigidiorē: cū sit aer delat⁹ ab arcto versus austrum. ¶Ad septimaz ꝯcedit añs.i. iudicam⁹ aerē frigidū:sed hoc est:qz affert nobis nouū aerē frigidiorē min⁹ calidū aere nos pri⁹ circūstāte: et ideo potest distingui. ¶Ad octauā negat ꝑna quia arguitur maiore pticulari in scōa figura. Uñ dictū est:q̄ nō ois exhalatio calida ⁊ sicca est vent⁹:exhalatio em calida ⁊ sicca habēs humidū pingue ⁊ aereuz faciliter inflāmatur:sed nō opz vētū esse talē exhalatōem:⁊ sic si maior fuerit vniuersalis:negat. ¶Ad nonam ꝯceditur añs:sed citius in aquā cōuertit q̄ exhalatio in terram:ꝓpter maiorē differentiā in raritate ⁊ densitate: inter talē exhalationē ⁊ terrā extrema pte:q̄ inter aquā et vaporē ex alia pte. Ilō est tñ negādū quin multe exhalationes sicce extinguātur ⁊ reuertant in terrā:sed hoc non sentitur:quia non reuertūtur ꝑ partes grossas sicut vapor in pluuiam.

¶Scōus tractatus vnū capitulum habet: in quo agitur de motu terre.

Opinio Anaxagore.

Ē motu ipius terre opinat⁹ est Anaxagoras:q̄ terra est spōgiosa icludēs in se aerē:qui petēs exitū mouz terrā

Confutatio.

¶Sed hec opinio est falsa:quia tūc nō posset reddi causa: quare mot⁹ terre poti⁹ fit in vno tpe q̄ in alio.

Opinio Democri.

Democritus vero dixit:q̄ aque fluuiales recipiūtur in viscera terre:⁊ cū ampli⁹ recipi nō possunt:oportet terram frāgi ⁊ moueri.

Confutatio. Opinio Anaximandri.

¶Sed hui⁹ opinionis falsitas pri⁹ patuit. ¶Anaximāder vō dixit terrā esse deficcatā a sole ⁊ ꝓpter nimiā siccitatē corrūpi:⁊ partes abinuicē distātes cōtīgi:ita vt tpe ficco oporteret terrā moueri.

Confutatio.

¶Sed hec opinio falsa ē:ptz. Tum prīo: qz tūc deberet apparere multiplex subuersio terre. Tum scōo: quia tunc nō magis in vna regione fieret motus terre q̄ in alia. Tuz tertio:quia tūc deberet cessare aliquādo motus terre:cum quotidie repleant fozamina terre.

Concio scōa. ostendēs veram gnatiōez terre motus.

¶Dimissis igit bis opinionib⁹ fit. Pria cōclusio. Per fumos ipsius terre fit mot⁹ terre Patet:quia licet terra de sua natura sit siccata tamē per pluuias fit humida ⁊ apta ad fumādum:igitur aliqū virtute solis ⁊ alioz astroz

generatur magna multitudo exhalationū in fra terrā q̄ petit exitus p̄ poros terre: & aliq̄ tota extra: & sic fūt vēti: aliq̄ vo tota retine tur: & sic fit mot⁹ terre: aliq̄ vo ptim retinet et ptim exit: & sic ptim fūt venti: & ptim mot⁹ terre. ¶ Hec cōclusio pbaf nouē signis. Pri mū est: q̄ tpe mot⁹ terre est magna trāquilli tas: q̄ ma teria ventoꝝ est inclusa infra ter rā. ¶ Scōm est q̄ plures fūt mot⁹ terre de nocte q̄ de die: & in meridie q̄ in alia pte diei q̄ tūc plures exhalatōes includūtur itra ter ram. ¶ Tertiū signū est: q̄ mot⁹ terre fiunt in locis spōgiosis & cauernosis. ¶ Quartū est: q̄ mot⁹ terre maxime fūt in vere: & in au tūno: q̄ tūc plures sunt exhalationes. Et ma gis fūt tpib⁹ pluuiosis q̄ siccis: q̄ ptes aq̄ ingredientes trā ipsūt exhalatōes ¶ Quin tū est: q̄ sicut spūs in corpe būano causāt bu mores & pulsus: ita spūs intra terrā causant tremorē terre ¶ Sextū est: q̄ aliq̄ apparue runt magni mot⁹ terre: q̄ nō cessarūt nisi p fra cturā terre: & tūc exierūt vent⁹ & flāma cum multis cineribus: ita q̄ ciuitates ꝓpinque fue runt cōbuste. ¶ Septimū est q̄ tpe mot⁹ ter re audiūtur parui soni in terra: causati a mo tu exhalationis intra terrā. ¶ Octauum si gnum est: q̄ ante motū terre apparet quedā nubecula significās q̄ vētus absorbeā a ter ra. ¶ Ultimū est: q̄ tpe eclipsis lune fūt mo tus terre: q̄ tūc deest lumē eleuās exhalatio nes. ¶ Scōa cōclusio: septē sunt accidentia mot⁹ terre: qui fit ex exhalatione calida & sic ca. ¶ Primū est: q̄ q̄nq̄ talis mot⁹ durat p tres dies: aliq̄ per duos: aliq̄ per vnū pro pter multitudinez exhalationū q̄ nō pōt exire ¶ Scōm est: q̄ aliq̄ tempore mot⁹ terre au diuntur magni soni in terra: & aliquādo ante. ¶ Tertiū est: q̄ tēpore mot⁹ terre aliquādo exit multitudo aque a terra ꝓpter vehemen tiam exhalationis aquā ꝓpellētis. ¶ Quar tum est: q̄ tempore mot⁹ terre aliq̄ factū est ꝓticulare diluuiū: q̄ aliq̄ vent⁹ & exhalatio mot⁹ fibiūuicē obuiant: & deferūt aliq̄s par tes maris. ¶ Quintū est: q̄ mot⁹ terre aliq̄ fit scōm quaz ptē terre: q̄ exhalatio ē debilis et nō pōt magnā ptē terre mouere. ¶ Sextū est: q̄ aliq̄ tāta est multitudo exhalationuz: q̄ cōprimit: & talis mot⁹ dī Tremor. aliquā do vero mouent sursum. & talis mot⁹ dī Pul sus: & vbicūq̄ fuerit fact⁹ talis mot⁹: egredi tur multitudo lapidū: sicut bulientiuz in cal

Signa terre motus.

Cuoclō. ij. di cens acciden tia motus.

darijs: vt patuit in euersione terre circa Pē tapolim: & in euersiōe cāpi flegrei circa ligu stică regionē. ¶ Septimū est: q̄ in locis hu midis sicut in insulis pōcis: raro fūt motus terre: quia humiditas ipedit exhalationes.

De agitatione aūt. ¶ Iste est scōus tracta tus huius libri: in quo p. determiat de motu terre. Et diuiditur in duo capitula. In primo capitulo ponit opi nionē antiquorū de motu terre. In scōo determiat de causa motus terre scōm opinionē ꝓpriā. In primo au tem capitulo ponit tres opiniones antiquorū. ¶ Pri ma est Anaxagore: dicentis terrā esse spongiosam: et infra terram ingrediendi aerem qui natus est ferri sur sum: & ꝓpter illum aerē & terre latitudinē: manet ter ra in medio elementoꝝ: & ille aer sic inclusus infra ter ram mouet terrā. ¶ Istam opinionem improbat phūs q: nō pōt reddi causa: quare motus terre magis fieret vno tpe q̄ alio: igitur: ¶ Scōa opinio est Democriti di centis aquā pluuialē in vtero terre recipi: & q̄ ampli⁹ recipi nō pōt frangitur per violentiā: & ex p̄ti fit ter remotus. Ista aūt opinio improbata est vbi tractabaf de fontibus & fluuijs. ¶ Tertia fuit opinio Anaxime nis: ponētis terrā multū desiccatā a sole: & postea per pluuiā dissolui & descēdere per ptes: & ex cōsequēti fa cere terre motū. ¶ Istam opinionē improbat phūs tri pliciter: q: tūc deberet apparere multiplex subuersio q̄ tñ nō apparet: igr̄. ¶ Scōo sic. q: tūc nō videretur ra tio quare magis fieret terre motus in vna regione q̄ i alia: exquo in qualibet parte terra desiccaf. ¶ Tertio sic: q: tunc tandē terre mot⁹ cessaret: q: ꝓpter exsicca tionem caderent ptes terre: q̄ aliq̄ replerēt oēs cōca uitates terre: sed hoc est falsum: q: nos non videmus nūc min⁹ terre motū fieri q̄ ante mille annos.

Opinio Ana xagore.

Confutatio

Opīo Demo.

Confutatio. Opinio Ana ximenis.

Confutatio.

Sed quoniā manifestū. ¶ Istud est scōm ca pitulum: in quo p. determinat de causa mot⁹ terre ſm opinionē ꝓpriā: supponēs primo: q̄ terra ex sua natu ra est sicca: & efficitur humida per pluuias per q̄s red ditur apta ad fumandū: & tunc virtute solis & alioꝝ astroꝝ q̄nq̄ generatur magna multitudo exhalationū infra terrā: que petit exitū per poros terre & aliq̄ to ta exit: & tunc ex illis exhalationibus fiunt venti: & ali q̄ tota detinetur: & fit mot⁹ terre. Aliq̄ vero partim exit: & ptim detinetur: & tūc fiunt parui venti: & parui motus terre. Scōo supponit: q̄ corpora subtilia sunt velocissime mobilia. ¶ Istis suppositis: mot⁹ terre sic gnatur. Nam per calorem solis & alioꝝ astroꝝ gnatur in viscerib⁹ terre exhalatio calida & sicca: & quia talis leuis est petit exitum: & mouetur de cōcauitate in con cauitatē: rūpens aliq̄ intermedia cōcauitatū: & in ta li motu causaf mot⁹ terre. ¶ Istud ꝓbat p. aliq̄bus si gnis. Primū signum est: quia tpe tranquillo fiunt ma ximi motus terre: & hoc est signum: q̄ exhalationes q̄ sunt materia ventoꝝ sunt incluse infra terrā. ¶ Se cundū est. quia plures maiores motus terre fiunt de nocte q̄ de die: & in meridie q̄ in alia pte diei: q: tunc tēpora sunt magis tranquilla: & exhalationes calide et sicce sunt magis incluse infra terram. ¶ Tertium si gnum: quia magni motus terre fiunt in locis spongio sis & cauernosis: quia in illis sunt multe exhalationes ¶ Quartum est: quia motus terre maxime fiunt in ve re & in autūno: & magis fiunt temporibus pluuiosis q̄ siccis. Ratio primi est quia in illis temporibus magis causantur exhalationes q̄ in alijs: quia estas est ni mis sicca: & hyems nimis frigida. Ratio scōi est: quia

Vera gnatio terre motus.

Signa terre motus.

tunc aque intrant terram: ⁊ exhalationes ibi existentes: tunc petunt exitum ⁊ cōpuimuntur. ¶ Quintū est: quia sicut in corpore humano spūs inclusi in venis faciunt tremorē pulsus ⁊ spasmos. i. subitas neruorū cōtractōes. ita multi spūs in terra inclusi faciūt motum terre. ¶ Sextū est: qz quādoqz apparuerūt magni motus terre: qui nō cessauerūt antequ terra rumperetur: in cuius ruptura exiuit vētus ⁊ flāma cum multis ignibus: ita q ciuitates ppe existentes fuerūt combuste. ¶ Septimum est: quia anteq audiuntur motus terre audiūtur parui mot⁹ in terra: ppter hoc q talis exhalatio mouetur circa latera cōcauitatis terre. ¶ Octauum est: q ante motuz terre apparet aliquādo quedā nebula ad modum lancee: ⁊ hoc est signū q vent⁹ absorbetur a terra: ⁊ quando aer agitatur p ventos: tūc ex partibus terre causabuntur nubes grosse: sed quādo est subtilis tunc apparent parue nubes. ¶ Nonum est: q tempore eclipsis lune multi fiunt mot⁹ terre ante tamē eclipsim. Nam si mot⁹ terre sit in principio noctis: tunc fit eclipsis in media nocte: ⁊ si eclipsis fit in aurora. tunc motus terre fit in media nocte: quia quādo luna eclipsatur: tunc deficit calor eleuās exhalationes. Et dicit p. q exhalatio inclusa infra terrā est calefactiua aeris: quia tēpore mot⁹ terre frigiditas viget.

Obiectio.

¶ Sed contra hoc arguitur: quia exhalatio infra terrā inclusa ⁊ exhalatio ventosa sunt eiusdē rōnis: ergo si exhalatio inclusa sit calida: etiam ⁊ ventus: ergo tempore vētoz dz esse magna caliditas: qđ est falsuz: igit.

Responsio.

¶ Respondet p. negando pñaz: quia licet vētus fm se est calidus: adducit tamen nobis aerē plenum vapore frigefactimo: ⁊ potest simul fieri ventus ⁊ motus terre quādo exhalatio partim exit ⁊ partim in terra manet.

Accidentia motus terre.

¶ Consequenter ponit p. septē accidentia mot⁹ terre. Primū est: q motus terre quandoqz durat per quadraginta dies: quādoqz per vnum annū: ⁊ quandoqz p duos annos. ⁊ hoc ppter multitudinē exhalationuz que non possunt faciliter exire terrā: ⁊ ppter indispositionem meatuū. ¶ Scōm est: q qñqz tēpore motus terre audiuntur magni soni in terra: ⁊ tunc terra dicitur mugire secundū vulgares. ¶ Tertiū est: q quādoqz tēpore motus terre exit magna aqua de terra: propter vehementiam exhalationis aquā pellētis. ¶ Quartum est: q aliquando cum motu terre factum est diluuium particulare: qz aliquando exhalationi velocissime mote obuiat vētus: ⁊ illa duo simul cōiuncta eleuātia aliquas ptes maris trāsferūt illas partes ad alia loca: ⁊ sic fit ibi diluuiū particulare. ¶ Quintum est: q motus terre sepe fit scōm paruā partē terre: quia exhalatio inclusa infra terrā non est tante virtutis: q magnā partem terre mouere potest: nec multū dilatare se pōt infra terrā. ¶ Sextū est: q quādoqz est tanta multitudo exhalationū: q terra mouetur adhuc ad latus: ⁊ talis motus terre proprie dicitur tremor. Aliquādo vo mouetur sursum: ⁊ talis motus dicitur pulsus. ¶ Septimū est: q raro fiunt terre motus in humidis: quia humiditas impedit exhalationē per quā fieret mot⁹ terre: ⁊ illa exhalatio a terra exiens est effectiua aeris.

Species terremotus. Ruina. Tremor Titubatio. Pulsus.

¶ Unde scōm aliquos septē sunt spēs motus terre. scz Ruina. Tremor. Titubatio. Pulsus. Perforatō. Subuersio. ⁊ Lesio. ¶ Ruina fit quādo terra cōcauatur: et inde est q aliquādo maxime ciuitates pereunt fundit⁹: quādo scz illa cōcauitas est ita magna: q tota ciuitas intrare potest. ¶ Tremor fit quando exhalatio non potest rūpere terrā ppter eius duriciē siue fortitudinē: sed tñ facit eam tremere. ¶ Titubatio fit quādo nunc terra eleuatur ex vno latere: ⁊ postea ex alio. ¶ Sed pulsus fit: qñ illa exhalatio eleuat terrā supra seita q remanet altitudo terre eleuate per modū mōtis. ¶ Perforatio fit quando terra habet venas debiles: quas exhalatio rūpit ⁊ exit per eas. ¶ Subuersio fit qñ infra terrā est tāta exhalatio: q vna ps terre pjicitur ad vnū lat⁹: ⁊ alia ps ad aliud lat⁹ ⁊ ps inferior fit superior. ⁊ ecōtra. ¶ Lesio aūt fit: qñ terra rumpitur in longū: absqz hoc q multū rūpatur in latum.

Perforatio. Subuersio. Lesio.

Queritur. Utrū exhalatio similis exhalationi ventose sit causa efficiēs terre motus. ¶ Et arguit q nō: ⁊ p. io q terre motus nō sit possibilis per naturā qz vel fieret a principio extrinseco: vel intrinseco. Nō primū: qz tunc terra naturaliter exiret suū locū. Nec secundū: qz nō videtur qđ possit violētare terrā. ¶ Scōo arguitur: pbando q talis exhalatio nō sit causa efficiens terre motus: qz talis exhalatio inclusa infra terrā potest faciliter exire p poros terre: cum ipsa sit subtilis: igitur suo motu nō deberet causare motum terre. ¶ Tertio arguitur sic: qz illa exhalatio nō mouerz terram nisi esse mota: sed nō videtur a quo posset moueri talis exhalatio: vt suo motu possit violente mouere terrā: igitur. ¶ Quarto sic. videtur q ab igne moueat et nō ex tali exhalatione: qz narrat Ar⁹. de quodā terre motu: q cuz terra rūperetur: multus exiuit spiritus qui fauillā ⁊ cinerem portauit ad liparioā ciuitatē existentē non longe: ⁊ oēm eaz incinerauit: ⁊ apparebat hic effect⁹ ignis: igitur videtur q nō moueatur ab exhalatione simili ventose. ¶ Quinto videtur q aqua sit causa illius mot⁹: qz dicit Ar⁹. Jam autē ⁊ aque erupe runt factis terre motib⁹. Et dicit Ar⁹. fortissimos terre motus fieri vbi mare est fluxibile: ergo aqua videt facere terre motū: ⁊ non exhalatio. ¶ Sexto arguitur: q ab aere fiant terre motus: qz vt narrat Ar⁹. ante terre motum vel cum eis auditi sunt soni: ⁊ cum son⁹ sit passio aeris vt habet Ar⁹. in de sensu ⁊ sensato: igitur videtur q ab aere fiāt terre motus. ¶ Septimo sic. exhalationes ventose valde sepe habundāt plus multo supra terrā q infra: ⁊ tñ nō possunt mouere terram: ergo nec ille exhalationes que sunt in terra possunt eleuare ⁊ subuertere terram.

In oppositū est pbūs in textu: de causa autē terre motus visum est in expositione textus. ¶ Unde nec est ad ppositum de motu paruarū partiū terre: vt puluerum super terrā: nec de motu partium terrestriū que per aquas fontales: fluuiales: vel pluuiales. rapiuntur ⁊ deferuntur. Tunc sit

Conclusio responsiua ad quesitū. Exhalatio sicca similis ventose est causa factiua motus terre: probatur: qz si est possibile q in terra congregetur ⁊ includatur multa talis exhalatio non inueniēs exitū: possibile est q ipsa moueat frangat ⁊ subuertat multā terram superiorē: sed possibile est q sic cōgregetur et includatur in terra: ergo maior declaratur: videmus eñ q ex nubibus velociter expulsa talis exhalatio prosternit edificia fortissima frangit: ⁊ eradicat penitus arbores grossissimas. ¶ Scōo: virtus talis exhalatiōis apparet in illis instrumētis vocatis machinis bellicis: a quibus per exhalationem ex modico puluere genita: grossa sagitta: vel grossus glubus plūbi: vel grossissimus lapis rotūd⁹ fortiter emittitur: sic q nulla arma possunt ipsum retinere. ¶ Tertio hoc etiā apparet in quibusdā hoīm egrotationibus: in quibus talis ppus spiritus ventosus sic vehementer mouet egrum: vt q multi hoīes simul tenentes vi tenere non possunt motum illorum infirmantium: ergo sic similiter magnus spiritus ventosus in terra existens: potest mouere magnam terram. Minoꝛ rationis principalis pbatur. s. q possibile est multam exhalationez siccam congrega

ri: ⁊ cõcludi sub terra per Aristo. dicit enim q̃ calor solis et astrorum: ⁊ alie virtutes eorum exhalatiue partium terre multiplicãtur in pfundũ terre ad multã distantiam: ⁊ possunt ibi generare tales exhalationes. ¶ Scõo probatur: exhalationes ventose ex terrestribus in aere leuate: reuertũtur in terram per antipistasim a frigiditate aeris supueniẽte: refugiẽtes in pfundum terre: vbi cõgregãtur ⁊ simul cõprimũtur p antipistasim ex qua cõpressione: congregatione: ⁊ eorum operatione: ⁊ agitatione: calescũt amplius: ⁊ tremescũt: ⁊ exhalationẽ flãtem' ex vno latere pingit impelli in terram a cõtrario fortiori pmanẽte superi⁹: vt in insulis ⁊ iuxta mare: si terra fuerit porosa ⁊ antrosa cõtingit exhalatões plures mari recedẽte eleuari ⁊ multiplicari super arenam maris: ⁊ illas reuertente mari ⁊ augmentato repelli a frigiditate ⁊ humiditate in terras ppinquas: ⁊ sic possunt ibi facere motũ terre: cum enim hmõi exhalationes fuerint sic in pfundũ terre congregate: possibile est q̃ nõ libere inueniãt exitũ: aut ppter frigiditatẽ circumstantẽ agentẽ per antipistasim: aut ppter aquas supueniẽtes ex pluuijs replẽtes poros terre superiores: aut etiã per altitudines maris ibi fluentis aut aliquo tali modo ⁊ necesse est tũc q̃ exhalatio sic invisceribus terre cõgregata: agitata: ⁊ amplius rarefacta: et tumescens moueat terram superiorem: vel tremore: vel eleuatione: sicut dicitur in textu.

Ad rationes ante oppositum questionis.

¶ Ad primã dicitur: q̃ hoc fit a principio extrinseco: ⁊ ad improbationem negatur: sed spũs inclusus vel multitudo exhalationis ventose sic violentãs partẽ terre ¶ Ad scõam dicitur: si poni magni essent apti vel si nõ sit antipistasis: vel aliquid aliud repellẽs talem exhalationem infra terram: de quo nuper dicebatur. ¶ Ad tertiã negatur minor: sed mouetur a sua leuitate tanq̃ a particulari mouẽte: ⁊ a celo tanq̃ a principali agẽte: ⁊ aliquãdo ppter ei⁹ caliditatẽ: ⁊ per antipistasim repellitur infra terram: ⁊ ibi cõgregatur: sicut pri⁹ dictũ est in questione. ¶ Ad quartam conceditur dictum Aristo. sed hoc fuit: quia exhalatio sicca agitata in visceribus terre ignicbatur: ⁊ ignita cõbussit multas terram ad hoc aptã: multe enim terre cum fuerint exsiccate ardent cum flamma clara: ⁊ aliqui illa vtuntur tanq̃ lignis. ¶ Vel põt dici q̃ in terra inueniuntur aliq̃ partes terre sulfurate: aduste: nigre vt carbones: que per motũ talis exhalationis vẽtose faciliter possunt ignirri: ⁊ sic potuit eẽ in illo terre motu in quo narrat Ar⁹. ¶ Ad quintã conceditur dictum Aristo. sed hoc nõ fuit quia talis motus terre factus fuit ab aqua: sed quia p talem exhalationem cum tali terre motu fracta est cõcauitas: in qua erat producta aqua ex aere ibi incluso ante fractionẽ terre. ¶ Ad scõam pbationem conceditur dictum Aristo. Et causa nõ est: quia aqua facit terre motum: sed causa huius dicta est in conclusione. ¶ Ad sextam cõceditur dictum Aristo. sed hoc non est quia aer faciat talem motum: sed quia pars exhalationis ventose velociter exit per strictũ exitũ: vel foramẽ et sic exundo casat sonum: ⁊ ita nõ soluz aer velociter mot⁹ ⁊ diuisus sonat: sed etiã exhalatio sicca. Et hui⁹ soni alia causa posset esse: quia supereuniẽte mari ad locum a quo recessit fit repulsio spiritus in terram per stricturas. i. strictas vias: tñ non opz tunc fieri motum terre: ⁊ cum fiant soni cum motu terre ppter terre motum: hoc est propter velocem motum exhalationis et exitum de cõcauitate: ⁊ cum tali exitu aliquando frangitur cõcauitas: ⁊ fit motus terre. ¶ Ad septimã conceditur maior: ⁊ negatur minor: imo aliqñ frangunt ⁊ mouent. Tñ aliter dr̃: q̃ nõ est simile: quia illa que est infra terrã nõ hz liberũ exitũ. alia vero habet. Et alie cause dicte sunt in cõclusione. ¶ Et si arguat: terra necessario qescit in medio mundi: ⁊ exhalatio inclusa in terra nõ posset mouere terrã. ¶ Dr̃ procedendo añs: ⁊ distinguẽdo pñam. Vel scõm ptẽ: ⁊ sic negat. Vel scõm totã: capiẽdo ly totã cathegoreumatice: ⁊ sic conceditur Põt tñ tota moueri p eq̃librationẽ. sicut dictum est.

¶ Tertius tractatus vnũ capitulum habet: in quo agitur de tonitruo: corruscatione: cuneo fulmĩs: etnephia: tiphone: ⁊ fulmine.

Opio Anaxa. ⁊ Democriti.

Et tonitruo ⁊ corruscatione dixerũt alii quidam antiquorum: q̃ in nubib⁹ est quidam ignis: qui scõm Anaxagoram descendit de spera ignis: ⁊ scõm Empedoclẽ causatur a radijs solarib⁹: splẽdor illi⁹ ignis est corruscatio: extinctio aũt ei⁹ in nube est tonitruũ: ita q̃ scõm eos Tonitruũ est extinctio ignis in nube.

Confutatio.

¶ Sed opinio falsa est: quia vel ille ignis descenderet de regione ignis: sicut dixit Anaxagoras: ⁊ tũc non posset dari causa ppter quã moueret deorsum. Nec ãre magis descẽderet tpe nubiloso q̃ sereno. Vel ille cãtur a radijs solaribus vt dixit Empedocles et tunc non posset dari causa ppter quã magis apparet corruscatio in vna pte q̃ in alia: cũ ad singulas ptes attingant radij solares.

Opio alia antiquorum.

¶ Alij vo dixerũt: q̃ corruscatio nõ est aliqd reale: sed solũ scõm apparentiam.

Confutatio

¶ Sed isti decepti sunt: quia nõ erant cõsueti videre refractiones radiorum.

Opio phi⁹a

¶ Ideo dicendum est: q̃ aliqñ cũ vapore qui postea in media regione aeris ingrossat: eleuat p calorem solis exhalatio calida ⁊ sicca: inclusa infra nubẽ in qua p antipistasim fortificat: ⁊ ipsa petẽs exitũ p cutit latera nubis causando sonũ. Sicut videm⁹ q̃ in ligno viridi p calorẽ ignis pellitur humor calidus exteri⁹: ⁊ illud qd̃ est aquosius exit p extrema ligni: ⁊ qd̃ est grossium ⁊ terrestre vnitur ad intra: ⁊ ipsum vnitus ⁊ calefactum dñ petit exitũ frangit lignum causando sonũ: ⁊ postea inflãmat.

Diffinitio tonitrui.

¶ Et sic. Tonitruũ est son⁹ fact⁹ in mõtib⁹ ex violẽta percussiõe exhalationis calide ⁊ ficce ad latera nubis.

Species Tonitrui.

¶ Et ei⁹ tres sunt spẽs. Nam qdã est tonitruũ. Tumultuãs: puta qñ exhalatio mouet p nubẽ nõ frãgendo eã. ¶ Scõm est: stridẽs cũ exhalatio frangit nubẽ: ⁊ occurrit sibi aliqd̃ frigidũ: vt cũ gutta aque ponit in oleo calido. ¶ Tertiũ est qñ exhalatio tãgit aliqua intermedia nubis: ⁊ nõ obuiat sibi aliqd̃ frigidũ. ¶ Tonitrua aũt diuersa sũt q̃tũ ad pericula: quia tonitruum cuius nubes est alba

Diuersa tonitrui pricula.

est timēdū:qz signū est ꝙ exhalatio est facile inflāmabilis. Si tñ illa exhalatio sit pua:non est multū timēdū. Sz tonitruū cuꝰ nubes est rubea:est multū timendū:qz signū ē: ꝙ exhalatio est magna ꝛ multū incēsa:frigidū aūt est paucū. Tonitruū ꝟo cuꝰ nubes est viridis: est multū timēdū: qz signū est: ꝙ exhalatio ē magna ꝛ frigidū magnū: ꝛ ideo pōt esse vehemēs motꝰ ꝛ inflāmatio. Diffinitio cozuscationis. ¶ Cozuscatio ꝟo ē exhalatio calida ꝛ ficca:a nube expulsa ꝛ iflāmata. Cum eñ exhalatio frāgit nubez pellit ab ea:ꝛ p velocē motū inflāmatur ꝛ ascēdit: et pcipit cozuscatio ante tonitruum:eo ꝙ visus anticipat auditū. Visus anticipat auditum. Quid Cuneꝰ fulminis. ¶ Sed Cuneꝰ fulmis sic causat:qz p calozē solis cū exhalatio calida ꝛ ficca pmiscetur humido: iba pōt ptinue indurari ꝛ causari vnꝰ lapis: q̄ vocat cuneꝰ fulmis:acutꝰ in pte anteriozi:qz qđ est subtilius in gñatione eiꝰ antecedit. Istud ptz:naz p calozē solis aliqđ molle pōt ītātum indurari: vt fiat lapis:sicut patet de lateribus.

Diffinitio Etnephie. ¶ Sed Etnephia est magnus ventꝰ:motus trāsuersiue versus terrā ꝓpter frigiditatem nubis. Nam aliqñ infra nubē valde frigidam includit exhalatio calida ꝛ ficca grossa ꝛ terrestris q̄ in nube fortificat ꝙ antipistasim: et ipsa petēs exitū tandē frāgit nubē ꝛ pellitur a nube:ꝛ qz nō pōt pelli vsqz ad terrā ꝓpter nimiā distantiā:ideo circa ipsaz mouet trāsuersiue ꝛ lateraliter. Effectꝰ Etnephie. ¶ Eius aūt duo sūt effectus. Primꝰ est obscurare aerē:qz est exhalatio valde grossa. Secūs ē adducere magnas pluuias ꝛ flare ante illas: ꝛ etiā qñ fiunt magna tonitrua. Quid Tipho ¶ Sed Tipho est puus vētus descendens ad terrā:ꝛ est pulsus ab ea circū giratiue motꝰ. Tipho eñ reflectit a terra:et in tali reflexione obuiat alteri ꝓti descendenti:ꝛ ideo se inuoluūt ꝛ circūgiratie mouētur. Diffit Tiphon Etnephia. ¶ Et sic ptz ꝙ differt ab Etnephia. nam tipho mouetur circūgiratiue: ꝛ causat ex duobus vētis sibi obuiātibꝰ. Etnephias aūt mouetur trāsuersiue ꝛ expellitur a nube. Similr qñ tipho incēditur vocatur Incēsio. Sed qñ Etnephias icenditur:tūc inflāmat ciuitates et regiones:ꝛ apparet magnꝰ ignis trāsuersalis:q̄ bene fit sine tonitruo:ꝛ per hoc differt a cozuscatiōe. Quid incēsio ¶ Tiphonis aūt effectꝰ sunt mouere puluereꝫ:ꝛ aliqñ eradicare arboꝛes Effectus Tiphonis. ¶ Sed fulmē est ignis subtilis i materia ra ra genitꝰ:a nube cū violentia deozsuz piectꝰ nam p calozē solis eleuatur exhalatio calida et ficca cū vapoze:qui cōuertit in nubē a qua illa exhalatio violēte mouetur:ꝛ per velocez motū inflāmatur. Spēs fulminis ¶ Eius aūt duo sunt spēs Nam qđdā est fulmē penetrās:ꝓpter subtilitatē materie. Aliud est adurēs:qđ ꝓpter dēfitatē materie ꝙburit corpa tacta:ꝛ ea nigre facit. Accidētia fulminis. ¶ Fulmis aūt quinqz sunt accidentia ¶ Primū est:ꝙ cōburit velociꝰ corpa dura et solida:q̄ mollia. Cōburit eñ boiez sine veste:ossa sine carne: ꝛ cultellum sine vagina. ¶ Secōm est ꝙ corpa fulmie pcussa mouent ante pcussionē:qz vētꝰ pcedit fulmē. ¶ Tertiū est:qz aialia fulmie pcussa si dormiāt iuenīūtur habere oculos aptos: qz excitātur et aperiūt oculos:ꝛ mortua sunt anteq̄ possint claudere. Sed si vigilāt inueniuntur habere oculos clausos: qz eos metu fulminis claudunt:ꝛ anteq̄ possint aperire mortua sunt. ¶ Quartū est:ꝙ corpa venenosa fulmie percussa purgātur a veneno:quia fulmen consumit humoꝛes quos iuenit: ꝛ alios immittit. ¶ Quintū est ꝙ corpa fulmie inflāmata cū difficultate extīgūtur:qz materia fulmis est multū viscosa ꝛ multū adurens.

De cozuscatione aūt. ¶ Iste est tertiꝰ tractatus huius libri:in quo p.determiat de exhalatione calida ꝛ ficca existēte in nube. Et diuidit in duo capitula in quoꝝ pmo determiat de cozuscatione ꝛ tonitruo secundū opinionē ꝓpriā:supponēs pmo:ꝙ duplex est exhalatio. s.calida ꝛ humida:q̄ vꝰ vapoꝛ. Alia est calida et ficca. Secō supōit:ꝙ vapoꝛ eleuatꝰ vsqz ad mediā regionē aeris ingrossat:ꝛ in nubē cōuertit. Tertio supponit:ꝙ nubes est fortioꝛ in supioꝛi pte ꝙ in iferioꝛi. Diffinitio Tonitrui vera ¶ Istis suppositis sic gñatur tonitruū. Nam aliqñ cuz vapoze eleuat exhalatio calida ꝛ ficca ꝙ calozē solis: que exhalatio postq̄ vapozes eleuati ingrossati sūt:ꝛ facti sunt nubes:includit in nube:ꝛ p antipistasim fortificatur:ꝛ ipsa petēs exitū ad latera nubis ꝓcutiens causat sonū:qđ vꝰ tonitruū. Diffinitio tonitrui. ¶ Ex quo ptz ꝙ Tonitruū est sonus factꝰ in nubib⁹:ex violenta ꝓcussione exhalationis calide ꝛ sicce ad latera nubis: qđ ꝓbat p.a simili de ligno viridi posito in igne. Nam p calozē ignis pellitur humoꝛ calidus exterius:ꝛ id qđ est aquosum exit per extrema ligni:ꝛ illud qđ est grossuz ꝛ terrestre vnitur ab infra:qđ vnitū ꝛ calefactū petit exitum:ꝛ frāgit lignū:ꝛ causat sonū. De diuersitate sonoꝝ tonitruoꝝ. ¶ Soni aūt tonitruoꝝ sunt diuersi:ex diuersa dispōne nubis in raritate ꝛ densitate partiū. Species Tonitrui. Quādo eñ exhalatio ad ꝓtem densiozē ꝓcurrit maioꝛ fit sonus ꝙ qñ ꝓcurrit ad partē minus densam. ¶ Unde sonoꝝ tonitrui tres sunt modi. Unus est tumultuās :ꝛ hoc cōtingit qñ exhalatio mouet p nubez nō frāgendo ipsam. ¶ Alius est dirupt⁹:ꝛ est qñ exhalatio frangit aliqua intermedia nubis: ꝛ nō obuiat sibi aliqđ frigidū. ¶ Alius vꝰ stridēs: ꝛ est qñ exhalatio frāgit nubē:ꝛ sibi obuiat aliqđ frigiduz:sicut qñ gutta aque ponitur inter oleū calidū:tūc illud oleū calidum vꝰ stridens. De cozuscatione. ¶ Sed cozuscatio sit qñ ꝓpter fortem motum exhalationis nubes frangitur:ꝛ exhalatio pellit

a nube: que ꝓpter velocē motū subtili inflāmatiōe accenditur. Ex quo ptz ꝙ corusca tio est exhalatio calida et sicca a nube expulsa ꝛ inflāmata. Sed tonitruū precedit corusca tionē. Et licet corusca tio ꝓ: ꝓcipiatur: hoc est ideo: q: visus anticipat auditū: eo ꝙ visibile, nō ꝓius tpe mouet mediuꝫ ꝙ oculū: sed sonus diffundit cū motu locali q̄ est successiu⁹. ¶ Consequēter notādū est: ꝙ tonitruū cui⁹ nubes est nigra: est parū timendū ꝙtū ad incēsionē: q: tūc est signū ꝙ exhalatio debilis ē et ꝙ nō est magna habūdantia vaporis. Sed tonitruū cui⁹ nubes est alba est timendū. Nam si exhalatio fuerit magna cito inflāmabitur. Sed si sit parua ꝛ alba: signum est ꝙ tonitruū nō est multū timendū. Sed tonitruū cui⁹ nubes est rubea: est multū timēdū quo ad incensionē: q: signū est ꝙ exhalatio est magna ꝛ multum intensa ꝛ frigidū est paruū. Sed q̄n nubes est viridis: tūc tonitruū est maxime timendū: q: tūc signū est ꝙ exhalatio est fort: ꝛ frigiditas est magna: ideo pōt esse ꝓcussio multum violenta et magna incensio.

Visus anticipat auditum

Diuerse tonitrui pricula.

Spiritus autem. ¶ Istud est scdm capitulū huius tractatus: in quo p. determiat de tonitruo ꝛ corusca tione ꝫm opinionem antiquoꝝ. ¶ Dixerūt em̄ antiqui: ꝙ in nubib⁹ includit quidā ignis: causatus (ꝫm Anaxagorā ꝛ Empedoclē) a radijs solarib⁹: ꝛ ille descēdit de spera ignis: ꝛ splēdor ei⁹ est corusca tio: ꝛ extinctio eius in nube est tonitruū. Et ideo diffiniūt sic. Tonitruū ꝙ est extinctio ignis in nube. Hanc opinionem ꝓbat p. q: si ille ignis veniret de regione ignis vt dixit Anaxagoras: tūc nō posset assignari causa ꝓpter quā moueretur deorsum. Nec quare magis descēderet tpe nubiloso ꝙ tpe sereno. Et si ille ignis essꝫ ex radijs solarib⁹ causatus vt dixit Empedocles: tūc non posset assignari causa: quare magis causatur corusca tio in vna parte nubis: ꝙ in alia parte: cuꝫ vtrobiꝙ ꝓ tingāt radij solares: igitur ista opinio non est vera.

Opīo Ana. ꝛ Empedoclis.

¶ Alia est opinio antiquoꝝ dicentiū corusca tionē non esse aliquid reale: sed solū ꝫm appentiā. Sed dicit p. ꝙ isti nō erāt cōsueti videre refractōes radiorum: siue ꝙ eis appareant refractōes radiorū. ¶ Unde notandum est: ꝙ Cuneus fulminis sic causatur. Nam sicut ꝓ calorem ignis aliq̄ molle pōt indurari in tantū ꝙ fiat lapis: vt ptz de lateribus: ita simliter q̄n est exhalatio calida ꝛ sicca presens alicui humido: q: cōtinue ꝓ calorē digerit: tūc pōt causari vn⁹ lapis q̄ vocatur cune⁹ fulminis. Et q: illud q̄ est subtilius in gnatione lapidis antecedit: ideo talis lapis est acut⁹ in parte anteriori ¶ Sed Etnephias sic generat. Nam q̄nꝙ infra nubez summe frigidā includit exhalatio summe calida: ꝛ sicca: grossa: ꝛ terrestris: q̄ per antipistasim fortificatur in calore: ꝛ mota continue inquirendo exitū: tandem frāgit nubē in debiliori parte: ꝛ tunc exhalatio calida a nube violēte mouetur lateraliter versus terrā. Ex quo ptz: ꝙ Etnephias est magnus ventus ꝓpter frigiditatem nubis motus trāsuersiue versus terrā. ¶ Et eius sunt duo effectus. Primus est obscurare aerem: eo ꝙ ē exhalatio multū grossa. Secūs est adducere pluuias: et flare cōiter ante magnas pluuias: ꝛ q̄n fiūt magna tonitrua. ¶ Sed Typho est paruus ventus descendēs ad terrā: expulsus a nube ꝛ circūgiratiue motus: ꝛ q: in hoc vento prima ps a terra reflectitur ꝛ alteri parti descēdenti obuiat: ideo seinuicem inuoluūt ille partes: ꝛ mouētur circūgiratiue: ꝛ ille vētus aliq̄n eleuat pulueres: ꝛ aliquando euellit arbores. ¶ Differunt tn Typho ꝛ Etnephias: quia typho est paruus ventus et magis subtilis ꝙ Etnephias. ¶ Secō: q: typho mouetur circūgiratiue: ꝛ Etnephias trāsuersiue. ¶ Tertio: quia Typho causatur ex duobus ventis subiunctē obuiantibus: sed Etnephias a nube expellit. Unde Typho q̄n incenditur vocatur incensio. Sed Etnephias quādo incēditur tūc fiunt magni ignes: ꝛ cōburuntur ciuitates. Incensio aūt fit sine tonitruo: ꝛ causatur ex motu circūgiratiuo exhalationis circa terrā. Coruscatio vero causatur ex percussione exhalationis ad latera nubis: ꝛ fit cū tonitruo. ¶ Sed quereret aliq⁹ Quid est fulmē. Dicitur ꝙ fulmen est ignis subtilis in materia rara genitus: cum violentia a nube deorsum proiectus. Et causatur sic. Nam per calorē solis causatur exhalatio calida ꝛ sicca: que cōuertitur in nubē frigidā: a qua expellitur exhalatio calida ꝛ sicca in magna violentia: que ꝓpter velocitatē motus intenditur et in ferius velocissime ꝛ impetuosissime mouetur. ¶ Unde quoddā est fulmen penetrans: scz q̄ habet materiaꝫ subtilē ꝛ raram: ꝛ velocissime mouetur. ¶ Aliud est adurens: quod ꝓpter densitatem materie colorat corpora que tangit moraꝫ trahendo in ipsis. ¶ Unde fulminis sunt quinq̄ accidentia. Primū est: ꝙ fulmē obuiat velocius corpora dura ꝛ solida ꝙ mollia. Nam quādoq̄ cōburit corpus hominis sine lesione vestis: ꝛ ossa sine cōbustione carnium: ꝛ cultellum sine cōbustione vagine. ¶ Scōm est: ꝙ corpora fulmine percussa ante percussionem mouentur: q: semꝙ vētus ꝓcedit fulmē. ¶ Tertium est: ꝙ animalia dormientia fulmine percussa inueniūtur habere oculos apertos: ꝛ si vigilēt inueniuntur habere oculos clausos. Ratio est: q̄n em̄ ꝓcutiuntur in sōno aperiūt oculos: ꝛ anteꝙ possunt claudere sunt mortuo. Et q̄n ꝓcutiuntur in vigilia claūdūt oculos: ꝛ sūt mortua anteꝙ possunt aperire. ¶ Quartum est: ꝙ corpora venenosa percussa fulmine purgātur veneno: quia fulmen consumit humores quos inuenit ꝛ relinquit alios. ¶ Quintum ē: ꝙ corpora inflāmata fulmine cum difficultate possunt extingui: eo ꝙ materia fulmis est multū viscosa ꝛ multum adurens.

Differūt incēsio ꝛ corusca.

Ōfinatio fulminis.

Due spēs fulminis

Accidētia fulmis stupēda.

De residuis aūt. ¶ Iste est quartus tractatus huius libri: in quo determinatur de his que generantur ex exhalatiōe calida ꝛ sicca: puta de Etnephia et Typhone. Incensione. ꝛ Fulmine. Et quia de omnibus istis dictum est ꝓcedenti capitulo: ideo nihil dicendum est de eis amplius.

Opīo Aristotelis.

Opinio. ij. antiquorum.

Ōfinatio cunei fulminis.

Ōfinatio Etnephie.

Queritur. Utrum tonitruum sit sonus fact⁹ in nubibus ex percussione exhalationis calide ꝛ sicce ad latera nubis. ¶ Arguitur primo ꝙ non: quia illa q̄ seinuicem percutiunt a seinuicem distant: sed exhalatio non distat a nube: ergo ꝛc. ¶ Secundo sic: alia est diffinitio tonitrui: scz ꝙ est sonus factus in nubibus ꝓ extinctionem ignis: ergo ista superfluit. ¶ Tertio sic: si presens diffinitio esset bona: sequeretur ꝙ simul possent eleuari vapor ꝛ exhalatio: sed hoc est falsum: cuꝫ cōtrarientur: ergo diffinitio non est bene posita.

Effect⁹ Etnephie.

¶ Ōfinatio Typhonis.

¶ Quarto: quia tonitruū cadit vrit ꝛ frangit sepe magna ꝛ fortia: talia autem non faceret sonus: qui ē vna qualitas: igitur. ¶ Quinto: vt dicit Aristote. ꝙ eadem materia in aere est ventus: in nube tonitruum: ꝛ in terra terre motus: hoc autem non est sonus sed exhalatio: igitur. ¶ Sexto: tonitruuꝫ est sonus valde magn⁹ Sed non fit valde magnus nisi ex solidis: duris: ꝛ plenis: vel cōcauis: vt habetur secundo de anima: cuius modi corpora non sunt exhalationes ꝛ nubes: igitur.

Ꝓnt Typho et Etnephias

In oppositum est Aristote. in textu. ¶ Ꝓ: o solutione questionis

Sciendū est: ꝙ ꝙtū ad q̄d nois ide intelligim⁹ ꝓ hoc nomē tonitruū: ꝛ ꝓ hāc oronē. Son⁹ fact⁹ in nube oēs em̄ dicūt se audire tonitruū ꝛ nō se audire exha

lationē:vel nubem:vel coruscationē:quod autē ꝓprie et perse auditur est sonus:supponunt eñ hec nomina sonus ⁊ tonitruus ꝓ eodem in ꝓposito:sed hoc nomen tonitruū ꝓnotat q̄ fiat in nube. Si eñ fieret q̄tū cūq; magnus sonus alibi:non vocaretur tonitruus:nisi valde dissimilitudinarie. ¶ Ex quo infertur: q̄ quandocūq; tonitruū est ipm est sonus factus in nube:⁊ q̄ etiam omne tonitruū fit ab aere:vel aqua vel ab igne: vel ab exhalatione:vel a vapore:quia nō apparēt alia concurrere que sunt apta nata ibi facere talem sonū. ¶ Scōo infertur:quia non sufficit ad faciendum tonitruum aer:⁊ vapor.vel aqua: quia hec tria in omnib⁹ pluuijs concurrūt: ⁊ tamen multe sunt pluuie magne sine tonitruis:⁊ si illa sufficerēt sequeretur q̄ fierēt in hyeme sicut in estate. ¶ Tertio infertur:q̄ ad faciēdū tonitruum requiritur exhalatio calida ⁊ sicca: probat quia tria non sufficiunt:ex quo nunq̄ vel rarissime fit tonitruum sine coruscatione:que est inflammatio exhalationis:vt dictum fuit: ⁊ propter hoc etiam non fiunt tonitrua in temporib⁹ ⁊ regionibus frigidis sicut in calidis:quia in tēporibus ⁊ regionibus frigidis nō sunt ille exhalatiōes sicce ⁊ calde:ex quib⁹ vel p quas nata sunt fieri tonitrua:⁊ nō sufficit quecūq; exhalatio sicca (vt scz vēţosa non inflammabilis) quia sepe videmus fieri magnos ventos:⁊ magnas pluuias:et ex nubibus descendere etnephias: ⁊ tamen non fieri tonitrua:hoc etiam apparet:quia nō fiunt similiter tonitrua sine coruscationibus que sunt inflāmationes: ergo requiruntur exhalationes calide ⁊ sicce: ⁊ apte inflammari. Et causa huius est:quia ad faciendū talez sonum:requiritur valde velox motꝰ exhalationis: nō pōt aūt sic esse velox motus nisi sit valde magna antiꝑistasis:que etiam nō potest esse nisi exhalatio sit multum sicca ⁊ multū calida:vel nisi habeat intensam cōtrarietatem ad nubē aquosam. ¶ De mō aūt quo fiunt tonitrua sunt diuerse opiniōes. Prima dicit tonitrua fieri ꝑ obuiationē ventoꝝ ⁊trariorꝝ. Cui⁹ signū est:quia aliqñ ⁊tra ventū pui⁹ flantē eleuātur nubes:⁊ solēt se qui inde tēpestates magne ⁊ magna tonitrua. ¶ Contra istam opinionē arguitur primo:quia sepe fiunt vēti cōtrarij quorū vnus fortior repellit debiliorem vel ambo cōueniūt in ventū tertiū: ⁊ tñ nō fiūt tonitrua. Scōo quia videmus ventos impetuosos flare contra arbores ⁊ muros:⁊ nō facere tales sonos:sed solū sonos sufflatiuos:aḡr. ¶ Alia est opinio:q̄ tonitruus fit ꝑ extinctionē exhalationis ignite in nube aquosa. Et hec opinio est ꝓbabilis. ¶ Prīo q̄ Ar|. in libro posteriorū sepe vtit hac diffinitiōe tonitrui Tonitruū est extinctio ignis in nube aquosa ꝑ exēplo. ¶ Scōo:q̄ videmus q̄ cū ꝑiscim⁹ aquā in ignē ad extinguēdū facit magnum sonū: ⁊ etiā qñ magnū ferrū ignitū submergim⁹ in aquā facit magnū sonū ⁊ tumultuosū. ¶ Tertio:q̄ nō fit tonitruū sine coruscatōe p̄cedēte:naz opz prius exhalationē inflāmari ⁊ ex ea generari ignē q̄ille ignis extinguatur. ¶ Et si dicat aliquis:q̄ sepe audit tonitrua ⁊ nō videtur coruscationes. ¶ Respōdet ista opinio:q̄ hoc nō appet verū de nocte: sed de die ⁊ est rōnabile:q̄ maius lumē offuscat min⁹ lumē:⁊ si aliqñ de nocte nō appeant hoc est apud pua tonitrua:q̄ coruscatio est debilis flāme ⁊ ita fortis in ꝑfunditate nubis:q̄ non potest lumen suuz multiplicare ad nos. ¶ Et istam opinionem videtur tenere p.in antiq̄ trāslatione:dicit eñ sic:auditur eñ sonus stridēs:sicut est strido ferri ignīti submersi in aquā. Iterū paruz post dicit:fit eñ tonitruū ex extinctione ignis in vētre nubis. Sed tñ in noua translatione videtur ponere aliā opinionem ⁊ reprehendere Empedoclem de hoc q̄ ponebat tonitruum esse extinctionem ignis in nube. Et ad Anaxagoram ꝑbantem: q̄ tonitruū nō sit talis extinctio ignis videtur ponere talē rōnem:sonus qui fit ex extinctione ignis ab aqua: ꝓuenit ex ebulitione aque:⁊ ebulitio aque non faceret tñ sonū sicut est tonitruū:maxime in nubib⁹:vbi non est aqua magna cōtinua:sed sunt ibi parue gutte diſperse: que buliendo non possunt sic velociter moueri q̄ faciant talez sonū fit eñ sepe magnus ictus tanq̄ vni⁹ corporis magni cōtinui:⁊ etiam aqua sic ebulliens ab igne calefit vehemēter:nos autem non videm⁹ ex nubibus tēpestuosis cadere aquā calidam: sed potius frigidissimam in grossis grādinibus coagulatā. ¶ Ar|. vero ponit illam rationem:scz q̄ magnus sonus qui dicitur tonitruum sic fit:quia exhalatio sicca ⁊ multum calida inclusa inter partes nubis aquose vt valde velociter mota: ascēdens ad cōtinētes nubes facit percussuram cuius sonus vocatur tonitruū. Et apparet q̄ nō est inconueniens cōcedere hāc opinionē:⁊ precedentē esse ꝟas ambas:nō tñ vlr:scz vtrūq; ꝑticulariē:⁊ indefinite sic:q̄ fit son⁹ qui dr̄ tonitruum aliqñ per talem motum:qualis apparet sonus quādo proiicimus aquaz in ignem vel submergimus ignem aut ferrum ignituz in aquam:⁊ aliquādo per motum exhalationis qui ignitur ⁊ q̄ iaz ignita est:⁊ percussuram eius violentem ad cōtinētes nubes:Et vt apparet maiora tonitrua fiunt scōo mō: scz vt ponit Ar|. ¶ De diuersitate sonoꝝ tonitrui dicit: et primo de magnitudie ⁊ paruitate: q̄ sonus ceteris paribus apparet nobis maior.ex eo q̄ nubes ē nobis ꝓpinquior:sed fm rei veritatē sonus fit maior. si ceteris parib⁹ exhalatio sit maior ⁊ nubes spissior ⁊ aquosior.vel etiaz ceteris paribus si motus exhalatōis sit velocior.tūc fit percussura velocior. Est aūt sonus tonitrui nō continu⁹ nec regularis:sed irregularis ⁊ interrupt⁹:propter irregularitatem nubis ⁊ motus exhalationis. Mouetur eñ exhalatio diſrūpendo nubē modo hac:mō illac:fm quod inuenit exitū aptiorez:⁊ qñq̄ reflectitur:⁊ quādoq̄ longe procedit:ita q̄ prius audiamus ictum recte:⁊ alios magis sup nos ⁊ alios postea a longe:vel ecōtra:licet vnica fuerit coruscatio Et diuidit sepe exhalatio ꝓpter qō etiam ad diuersos situs simul auditur tonitruū ⁊ coruscatio. Aliquando aūt auditur vnus sonus magnus:⁊ hoc est:quia exhalatio sic velociter mota exit a nube impulsa deorsum: et tūc fit fulminatio:⁊ tūc est valde ꝑiculosum tale tonitruū maxime si simul apparet cū coruscatōe vel valde cito post:q̄ est ꝓpe:ideo cadit fulgur in illū locum vel ꝓpe. Aliqñ etiā audit son⁹ ꝑ modū fracture panni au tele multū fortis:⁊ hoc est: q̄ exhalatio mouet vel euadit ꝑ fracturā multū longā ⁊ strictā. Et aliquā do auditur son⁹ quasi sibilatiu⁹:quod ideo est:q̄ exhalatio nō potest nubem rūpere magna ruptura:sed perforat eā:⁊ illa exhalatio continue mota per foramen facit sonū continuū ⁊ acutū per modum sibilationis. Sic etiā aliquādo audimus in igne sonum hic inferi⁹ quādo fum⁹ intra lignum genitus ⁊ multiplicatus inuenit exitum per paruū foramen. Aliquādo etiam auditur son⁹ quasi sufflatiu⁹:quia exhalatio exiens per amplum foramen vel latam ruptura nubis: ⁊ non mota valde velociter non potest facere magnū sonum. Aliqñ etiam audit sonus per modū fracture:q̄ exhalatio diuisa in multas minutas partes ⁊ non potens exire extinguit. Et oīno (sicut dicit Ar|.) diuersimode fiūt soni ꝓpter irregularitatem nubiū:⁊ diuersos ventos:⁊ diuersas rupturas earū ad quas ꝓcutiunt:⁊ ad qs trāseūt tales exhalatōes. ¶ Istis notatis sit

Cōclusio respōsiua ad q̄situ. Diffinitio tonitrui pui⁹dicta est sufficiēs. Et vt ista diffinitio sit suffi-

Opinio ꝓpria.

Opinio secda.

Opinio ꝓbi

Cōcordia opinionū duaruz vltimarum.

De diuersitate sonoꝝ Tonitrui.

cienter causalis apponatur illa particula ex percussura violēta: ptz cōclusio per cōditiones bone diffinitionis ꝛc. ¶ Sed quereret aliquid an simul tēpore fiunt coruscatio ꝛ tonitruū. Uel qō eorū fit prius. ¶ Ad hoc dicit scōa opinio: ꝙ prius fit coruscatio: ꝛ hoc est verū quādocūꝙ fit tonitruū per illū modū. Sed tertia opinio ponit ꝙ tonitruū precedit: qz ex motu ꝛ ictu exhalationis fit inflāmatio: ꝛ hoc etiam est notū: quādocū ꝙ per talē motum fit tonitruū. Tamen considerandū est: ꝙ post coruscationē sequūtur multi ictus tonitrui et aliqū notabilē interpausationem habētes: quia ille ignis genitus nō cōtinue. sed interrupte inuenit ptes nubis sufficiētes aquolitatis ad faciendū talem sonū. ¶ Quereretur vlterius quare maiores tempestates ꝛ maiora tonitrua fiunt de die ꝙ de nocte. ꝛ maiores coruscationes ecōuerso. ¶ Respondeť ꝙ maiores tempestates etiam antiparistases fiunt quādo nubes est in aere calidiori: tunc eñ fiunt maxime grandines: et constat ꝙ aer de die est calidior ꝙ de nocte: sed de nocte apparent maiores coruscationes licet non sit ita: quia maius lumē de die offuscat minus lumē. ¶ Quereretur vlterius: vtrū semper fit tonitruum cum coruscatione ꝛ econuerso. ¶ Dicitur primo: ꝙ sepe videm⁹ coruscationes in nubibus: ꝛ tamen non audimus tonitrua: vt cum nubes sunt longe a nobis: quia a maiori distantia videmus de nocte debiliores illuminationes ꝙ audiamus debiles sonos aut etiaz magnos. Et etiam forte ꝙ nube existente supra nos sunt debiles soni ꝛ inflammationes tali modo ꝙ videmus inflammationes ꝛ non audimus sonos. ¶ Dicitur secūdo: ꝙ etiam sepe audimus tonitruum: ꝛ non apparēt nobis coruscationes: quia oportet de die coruscationes esse valde fortes si debeant videri: ꝓpter hoc ꝙ maius lumen de die offuscat minus lumen. Etiam possibile est ꝙ de nocte inflammatio sit satis debilis: ꝛ si fit ꝓfunde infra nubem ꝙ lumen eius non potest notabiliter ad nos multiplicari: sicut nec lumina a lune vel astrorum. ¶ Dicitur tertio: ꝙ sepe fit sonus qui est tonitruū et auditur manifeste: quādo non est lux inflammatōis que dicitur coruscatio: quia cito euanescit illa inflammatio: ꝛ tamen remanet ignis longo tempore qui genitus est ex huiusmodi inflammatione per cuius motum vel extinctionē fit sonus tumultuosus longo tēpore post desitionem illuminationis. ¶ Dicitur quarto probabiliter: ꝙ non fiunt in nube coruscationes nobis notabiles sine sonis magnis: vel preuenientibus: vel sequentibus: licet non audiamus eos. Nec etiā fiunt in nube soni nobis notabiles: quin fiāt in ea inflāmationes precedentes vel subsequentes: licet non videamus eas. ¶ Primum istorum patet: quia per inflāmationem generatur ignis qui habet valde magnam contrarietatam ad nubē per quam de necessitate operatur in nubem: sed ignis imersus aque in aquam fugit velociter dividendo nubem ꝛ percutiendo: ꝛ sic facit sonum. ¶ Scōo persuadetur: quia si fiat sonus per extinctionem necesse est ꝙ precedat ignitio: que fit ꝓ inflammationē: ꝛ si fiat nobis sonus valde notabilis per motum localem exhalationis: oportet illum esse valde velocē: ꝛ non est ita velox nisi exhalatio sit multum calida ꝛ sicca: ꝛ per consequens bene disposita ad inflammationem: quibus existentibus necesse est per motum ita velocem fieri inflammationem: ꝛ vtrumꝙ eorum ꝙtum ad quia est videmus ꝛ experimur quando hec contingunt de nocte ꝛ prope.

Dubitatur. Utrum tiphones: ꝛ etnephie: et incensiones: ꝛ fulmina sint eiusdem speciei: vt dicitur in textu. ¶ Et arguitur ꝙ non: quia incensio ꝛ fulmen sunt impressiones ignite: tipho aūt ꝛ etnephias non: igitur. ¶ Scōo sic. diuersitas in motu ostendit diuersitatem in specie: sed etnephias mouetur transuersiue tipho autem circulariter: igitur. ¶ In oppositū est ꝓ. in textu. Pro solutione dubij

Sciendum est ꝙ Tipho id est turbo: ꝛ Etnephias sunt quidam venti. Tipho eñ est quidam ventus circulariter motus: ꝛ ideo inuoluens puluere: et aliquando aliqua maiora portans ꝛ mouens ea circulariter secum. Etnephias est ventus impetuosus flās cum nubibus vel a ventre nubiu: ꝛ non ante cessans nisi cum cessatione vel recessu nubium. De modo autē quo generantur visum est in expositione textus. *Effect⁹ Etnephiarum*

¶ Sunt aūt Etnephiarū effectus: prosternere domos castra: ecclesias: ꝛ hmōi. simil⁹ eradicare arbores magnas: ꝛ vehemēter facere in mari inundationes: subuertere naues magnas: ꝛ ducere quo non volunt naute ire ad longam distantiā: sed non longo tempore durant sic etnephie. Si autem exhalatio inclusa in nube fuerit minor ꝛ exeundo protendatur in longitudinem et contingat ꝙ prior pars exhalationis inueniat obstaculum. ꝛ reflectatur a parte posteriori insequente: ita incuruatur exhalatio: ꝙ pars prior copulatur pti posteriori: ꝛ sic tota exhalatio fit vn⁹ circulus: ꝛ ꝓ impetum sibi impressum a repulsione mouetur circulariter et tūc inuolut in se alia corpa: que potest mouere: tūc hoc vocatur tipho seu turbo. ¶ Ad rōnes dubij dī: ꝙ illa habent eandem materiā ſm substantiam: sed differunt penes accidentia diuersa.

Ad rationes ante oppositum questionis.

¶ Ad primam dicitur: ꝙ exhalatio in vna parte nubis distat ab altera: ꝛ ideo potest moueri ꝛ facere sonum. ¶ Ad scōam dicitur: ꝙ opinio ponens illam diffinitionem non est vera vniuersaliter: quia tunc tonitruum deberet audiri in serenitate aeris: eo ꝙ tunc multe exhalationes extinguuntur. ¶ Ad tertiam dicitur: ꝙ nō est impossibile illas duas exhalationes simul eleuari: sicut simul permiscentur humidum ꝛ calidum in terra exhalabili. ¶ Ad quartam dicitur: ꝙ hoc nō facit son⁹ sed exhalatio: ꝛ hec attribuim⁹ tonitruo: eo ꝙ cum talibus fractionibus auditur tonitruum. ¶ Ad quintam dicitur: ꝙ in expōne textus debet esse p̄dicatio causalis: ꝛ est sensus vna ꝛ eadem exhalatio est causa terremotus tonitrui ꝛ venti: que est eadem ſm spēm: ꝛ ibi non est predicatio formalis ¶ Ad sextam dicitur: ꝙ bene fit magnus sonus sine corporib⁹ solidis cū violenta fractione: sed non sine violenta a fractione.

¶ Quart⁹ tractat⁹ tria capitula bz. In prio agitur de quibusdam ḡnalibus ad sequētia cognoscenda: ꝛ etiam de balone.

Conclo pria.

Habendam noticiaz de apparitōe et figura balonis. ¶ Sit prima pclusio: radius visualis refrangit ab aq̄ vel ab aere ꝛ a corporibus planam superficiem habentibus: vnde radius visualis ē lumen procedēs a corpore luminoso multiplicatum per medium: ꝛ est duplex quidam est perpēdiculares qui cadēs supra aliquam superficiē relinquit ex vtraq; pte angulos eq̄les: alius est obliquus qui relinquit angulos inequales: ꝛ iter istos angulos perpēdicula

ris est fortior: ideo non refrangitur sed reflectit. Dicit enim radius reflecti qñ ab aliquo corpore repercutit versus corpus luminosū a quo procedit: sed dicit refrangi qñ vlterius procedit recedendo a ꝓpēdiculari vel accedendo ad ꝓpendicularē. vnde triplex ē radius visualis: scz reflexus: refractus: et recte multiplicatus Radius reflexus ē q̄ reuerberat ab aliquo corpore dēso ꝙsus corpus luminosū causādo cū superficie corpis dēsi angulū reflexōis eqlē angulo incidētie. Est aūt angulus incidentie angulus causatus ex linea procedēte supra aliaz lineā vel supficiē exīte in corpe a q̄ pōt fieri reflexio: sed angulus reflexiōis ē angulus causatus ex linea reflexa vel supficie supra quā ꝓmo incidit versus corpus luminosū. radius aūt refractus ē q̄ occursu medij rarioris vel dēsioris procedit vlterius deuiando a primo processu Et hoc accedēdo ad lineā ꝓpendicularē et occurrat medium dēsius vel recedēdo a perpēdiculari si occurrat medium rarius. et ex isto radio cuius superficie medij causat vnus angulus q̄ dicitur angulus refractionis per quē res videt in catheco. Catheca aūt ē radius visualis procedēs ab aliquo corpore lūinoso vsq; ad illud punctū ad qđ cōcurrit radius visualis reflexus si recte cadat supra superficiē a qua reflectit. sed radius recte multiplicatus ē q̄ libere procedit per medium. ¶ Secūdaꝛcko ē. aliq̄ sunt specula ita parua q̄ ꝓpter eoꝝ paruitatē apparet solū colos et nō figura: et etiā ipse colos aliqñ apparet clarior et aliquando obscurior ꝓpter diuersitatē ꝓpeculoꝝ. ¶ Tertia cōclusio est. balo est quidā circulus apparens aliqñ circa lunā aut aliqđ aliud astrū cuius materie est vapor ingrossat. hec cōclo pz: qz qñ balo ingrossat fit pluuia et qñ marcescit fit seremitas et cū i vna parte distrabatur fiunt venti. Generat ergo balo nā qñ a terra eleuat vapor humidus vsq; ad mediā regionē aeris: et ibi ingrossat sub aliquo astro: tūc radius ꝓpendicularis illius astri q̄ fortissim ē facit ipz vapore medium fluere circulariter versus partes extremales. et ita refrangūtur radij ad lineaz perpēdicularē. et tūc circulus q̄ nobis apparet dr balo. ¶ Quarta ꝓcko. balo ē circularis figure. Probat rōe mathematica: et rōne naturali. ¶ Pro rōne mathematica: supponit. Prio q̄ oīm duoꝝ triāgulorum quorum duo latera vnius sūt eqlia duobus alterius: et angulus illis cōtēti sūt equales et latera se respicientia sūt equalia: tunc basis vnius ē eqlis basi alterius: et reliq̄ anguli alijs āgulis: et totus triāgulus toti triāgulo. ¶ Scdo supponit q̄ oīz duoꝝ triāguloꝝ quoꝝ duo latera vnius duobus lateribus alterius fuerit eqlia: et basis vnius basi alterius. necesse est angulos illis lateribus cōtentos esse eqles. ¶ Tertio supponitur q̄ plures linee recte q̄ due a diuersis punctis ꝓcedētes fuerit eqles: et in idē pūctū cecederint: tunc tale pūctū ē cētrū circuli: et linea tangēs extremitates illarū linearū ē circularis ¶ Istis suppositis ponatur q̄ sol sit b. et visus noster a. et ꝓtrahat linea per pēdicularis a.b.ꝓ mediū caliginis qđ est c. Deīde signent tria pūcta in caligine eque distātia: scz g.d.z a q̄bus refrāgant radij luminosi ad lineā ꝓpēdicularē vt cōcurrant in puncto a. tūc ibi sūt tres triāguli: scz a.b.g. a.b.d. a.b.z. qui sūt eqles vt patet per secundam suppositionez: qz linea a.g. linea a.d. et linea a.z. sūt eqles. Silr linea b.g. linea b.d. et linea b.z. et basis a.b. cōmunis ē oībus triāgul: ergo āguli eoꝝ laterib⁹ contenti erūt eqles et totus triangul⁹ toti triangulo. Vlterius ducant alie tres linee perpendiculares ab illis punctis in caligine signatis supra lineam a.b. supra punctum c. que linee sint d.c. z.c. g. et z. et constituātur tres parui trianguli qui sūt a.g.c. a.d.c. a.z.c. quorum duo latera vnius scilicet a.g. et a.c. sunt equalia duobus alijs: scz a.d. et a.c. et a.z. et āguli contenti sunt equales: ergo trianguli erunt equales per primam suppositionez. Et vlterius arguitur sic. iste tres bases: scilicet g.c. g.d. g.z. sunt equales vt ducuntur a diuersis punctis in idem punctum: et sunt plures q̄ due: ergo linea tangens ipsas erit circularis: et illa est balo: igitur balo est circuliris figure. ¶ Ratione naturali probatur sic. ¶ Radius corporis luminosi perpendiculariter cadit supra caliginem eiusdem rationis in raritate et densitate: ergo facit illam fluere orbiculariter: ita vt radij obliqui ad lineā perpendicularem eqliter refragantur: et per consequens balo est circularis figure. ¶ Quinta conclusio. ¶ Sex sunt accidentia balonis. ¶ Primum est: q̄ videtur habere colorem album circa quem apparet quedam nigredo: quia balo apparet ꝓpter lumen incidens supra vaporē: ideo pars supra quam cadit apparet alba, et pars circundās

Conclusio. ij.

Conclusio. iij.

Conclusio. iiij

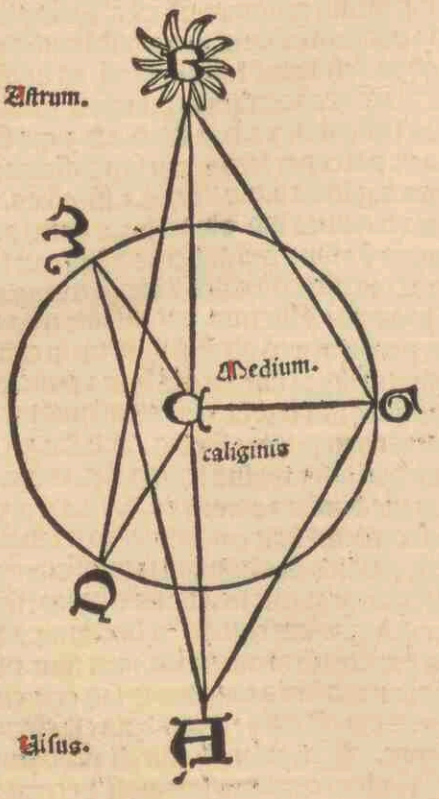
Rō mathematica.

Rō naturalis

Conclusio. v

Accidētia balonis.

nigra. ¶ Secūdū accidēs ē ꝙ halo apparet plus in pncipio autūni: ꝙ in estate: vl byeme qz reqrit calorē tempatū. ¶ Tertiū est ꝙ nō apparet flante vento: qz ventus disgregat vaporem ex quo deberet fieri halo. ¶ Quartum est ꝙ halo magis apparet de nocte ꝙ d die: z minus in meridie ꝙi alijs ptib⁹ diei: qz tūc viget nimia caliditas. ¶ Quītū ē ꝙ halo apparet frequētius supra lunā ꝙ supra solē: quia sol nimiū calefacit. ¶ Sextum est ꝙ halo apparet per modum circuli circa solem lunam: vel aliud astrum.

De Iride.

Conclusio i.

Et iride ponitur pma cōclo. A corporibus planis cuiusmodi sūt aer z aq̄ aliquādo refrangit radius visualis. ¶ De aere patet: pmo de Antiphone: q̄ ambulans videbat idolū ex aduerso ipm respiciens ppter hoc ꝙ debilis erat visus ipsi⁹. Pz secūdo: qz mali in mari videtur esse maiores q̄ sint. Pz tertio: qz flante euro oēs magnitudines videntur esse maiores q̄ sint: z q̄ videantur non flante euro. Pz quarto: quia astra in ortu z occasu videntur esse maiora q̄ in medio celi: igitur ab aere fit refractio. Et cū aqua sit dēsior sequtur etiā ꝙ ab ea fiet refractio. ¶ Secūda cōclo. Iris z halo cōueniunt z differunt. Cōueniūt enī ꝙ apparent p refractionem. Sed differūt qz halo apparet circa astrū. Iris autē in opposito solis. Sil⁹ quando halo apparet: fit refractio a nube rara z de prope: sed quando iris apparet fit refractio a nube dēsa. Conclusio. ij.

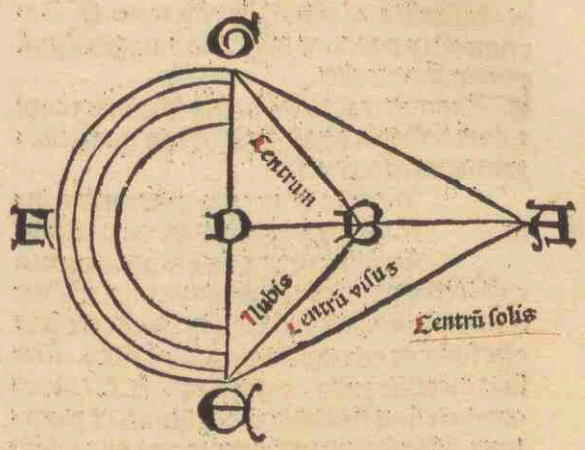
Conclusio. iij.

¶ Tertia cōclo: fulgidū visum per nigrū apparet puniceū: hec cōclo patet primo de igne viso per fumū. ¶ Patz secūdo de sole viso per vapores. ¶ Quarta cōclo. Iris ē apertio triū colorū in nube rorida opposita sibi: aut alicui astro. apparētiuz inq̄: scdm ordinē. ad modū figure semicircularis aut minoris portionis semicirculi. hec cōclo pz: qz ir̄ fit ex eo ꝙ aliquādo nubes aquosa et rara apparet ex opposito solis vl lune ad quā pertingūt radij solares vl lunares qui nō potentes penetrare ipam reflectunt a nube ad oculos nostros: et tunc apparent tres colores scdm periferias nubis: vbi enim est lumē magis abūdās apparet color puniceus: vbi ẋo nigredo magis superabundat: apparet color alurgus: vbi vero lumē medio medio mō se bz: appet color viridis. ¶ Quita cōclo. In iride apparēt tres colores: z aliquando quattuor. prima pars pz: supponendo prio ꝙ fulgidū visū per nigrū apparet puniceum. Secūdo supponēdo ꝙ visus multum ptensus est debilior. Tertio supponēdo ꝙ nigrum se habet vt negatio albi. Et hinc ē ꝙ q̄n deficit visus apparet color niger. Hinc etiam est ꝙ ea que a longe apparent videnī nigriora. ꝙ etiam nubes videntur nigriores aspicientib⁹ obliq̄ ꝙ recte. et ꝙ etiā res in speculis videntur nigriores q̄ sint. ¶ Tunc pbatur prima ps: qz vbi est fortior refractio lumis apparet color puniceus: vbi ẋo ē debilior apparet color alurgus. z vbi est medius appet color viridis. igitur in iride apparēt tres colores. ¶ Scda pars pz: qz per iuxtā positionē illoz triū colorū aliquādo apparet color sanguineus qui dr̄ xantos vt patet per tria signa. ¶ Primum est quia cum nubes est nigerrima tūc appet color viridis multū intensus: z tūc etiā appet xantbos. ¶ Secūdū est quia cum iris marcescit deficit puniceus color: z mutatur in xantbos. ¶ Tertium est ꝙ flores variantur in colore secundū apparē

Conclusio. iiij.

Conclusio. v.

tiam p iuxtapositionē luminimis lucerne:r p
pter hoc frequēter decipiunt colligētes flo
res ad lucernam:igitur per iuxtapositionem
maioris coloris iridis potest apparere tan
tos. ¶ Sexta conclusio. Iris superior r iris
inferior differūt in suis coloribꝫ. pz pmo:qz
iris superior est magis obscura qꝫ inferior p
pter maiorē distātiam eius a visu. pz scdo:qz
in illis iridibus colores opposito modo si
tuantur. nam in iride inferiori apparet color
aurgus in inferiori periferia:quia ibi est mi
nima reflexio luminis in media vero est color
viridis ppter mediocrē reflexionez lumis:r
in suprema color punniceus ppter paruā re
flexionem luminis. Sed in inferiori perife
ria iridis superioris est color punniceus: qz ē
ibi sufficiens lumē ad causandū illū colorem
In media vero color viridis r in suprema co
lor aurgꝫ. ¶ Septia cōclusio. Iris apparz
p modū semic ircularis figure:pbaꝫ ratione
naturali:r mathematica: ¶ Kōne naturali
sic. qz cētrū iridis est punctus:quē tangit ra
dius pcedēs acētro solis vel corpis lumiosi
per oculū videtis iridē ergo si sol sit in pūcto
orietis maior est iris qꝫ pōt esse:r centrū eius
est in pūcto orizōtis in oppositā pte solis vl'
lune: sz tūc nō relinquiꝫ nisi semicircul' supra
orizontem: igiꝫ iris ē semicircularis figure.
¶ Sed pro rōne mathematica supponiꝫ pri
mo qꝫ ocul' mediat inter centrū solis r cētrū
iridis. ¶ Secūdo supponiꝫ: qꝫ linea recta ca
dēs recte supra lineā rectā causat āgulos re
ctos:aut equales duobꝫ rectis. Sit igiꝫ cen
trū solis:a. centruz oculi: b. centrum nubis in
qua apparz iris:d:r per illa tria pūcta ptra
baꝫ linea. a.b.d:tūc signēt tria pūcta eque di
stātia a cētro nubis. a cētro oculi:r a cētro so
lis qꝫ sūt. e.f.g. r ab istis ptrabanꝫ tres linee a
centro oculi:et a centro solis:tunc ibi itelligū
tur tres magni triāguli scz. a.b.g. a.b.f. r a.b
e. qui sunt eqles: qz latera eorū sunt eqlia: et
bases sūt eqles igiꝫ. Deinde intelligūtur tres
qui triāguli scz. b.g.d. b.f.d. b.c.d. quorū duo
latera vnius sunt eqlia duobus laterib' alte
rius r āguli illis laterib' ptenti sūt eqles igi
tur bases eorū erūt equales. r p cōsequēs li
nea tāgens illas erit semicircularis cū cen
trum earū sit cētrū nubis. Sed iris ē huiuſ
mōi igiꝫ iris ē semicircularis figure. Octa
ua cōclusio. Iridis sex sūt accidētia. Primū
est qꝫ nūqꝫ apparz ad modū circuli: vel maio
ris portiōnis circuli. ¶ Secūdū est: qꝫ in ori
tu solis apparz sub portione maiori sub qua
potest apparere:r qñto sol magis accedit ad
medium mundi tanto apparet minor. ¶ Ter
tium est qꝫ in autūno iris potest apparere in
qualibet parte diei: sed in estate nō apparet
circa meridiem. ¶ Quartū est: qꝫ non appa
rent simul plures irides qꝫ due. ¶ Quintum
est: qꝫ quelibet iris est tricolor. ¶ Sextum
est qꝫ raro iris fit de nocte a luna: ex eo qꝫ lu
men lune est nimis debile: et p pisū non fit su
fficiens reflectio. r si apparet sub luna: boc ē
quando est in plenilunio.

¶ De parabelijs et virgis.

Irge sunt radij solis protensi per nu
bē solē circumdantem: ac si eslēt corde tentorij solis. ¶ Et causaꝫ dupliter. ¶ Primo: quādo nubes est vndiquaqꝫ continua: subtilior tamen in aliquibus partibus qꝫ in alijs: tunc enim transeunt radij solares per partes subtiliores. ¶ Alio modo quādo nubes est grossa et discontinua. tunc enim radij solares penetrant nubem: et aliquādo apparent virides: et aliquando tēdentes ad rubedinem: vel alterius coloris: secundum diuersam permixtionem luminis cum opaco nubis. ¶ Sed parabelius est imago solis. Et dicitur a para quod ē iuxta: et belios qđ est sol: quasi iuxta solem apparens: apparet enim iuxta solem ad latus Et causaꝫ p interpositionē nubis inter visum nostrū r solem: cum

Ōclo. vi.

Ōclo. vij.

Ratio naturalis

Rō mathematica.

Ōclo viij. Accidentia Iridis.

Ōnatio ix garuz.

Ōnatio pa rabelij.

enim nubes est rotunda: et in aliquo loco p̄ forata: ad illum congregantur radij solares qui per refractionem diffunduntur ad visum nostrum: et sic apparet ibi esse vn⁹ sol. ¶ Pa relioz autem sex sunt accidentia. ¶ Primū est q̄ semper sunt et latere solis ⁊ nunq̄ dire cte sub sole vel ex oppositio eius. ¶ Secūdū est q̄ non fiunt in nocte. ¶ Tertiuz est q̄ ap parent circa solem non multum longe: nec mul tum remote: nam si essent multum prope so lem: sol destrueret illos vapores: si vero esset multum remote: tunc propter debilitatez ra diorum solarium nonviderentur. ¶ Quar tum est q̄ multum apparent in ortu vel occa su solis. ¶ Quintum est q̄ sunt magis signa pluuie q̄ virge: quia nubes pareliorum ẽ ma gis dispositia ad pluuiā q̄ virgarum. ¶ Se xtum est q̄ parelius australis ẽ magis signū pluuie q̄ borealis.

¶ Ultimus tractatus huius libriuuz capi tulum habet in quo agitur de bis que gene rantur infra terram.

Accñapabelij

m Ineralia et metalla generantur in fra terram ex exhalatione calida et sicca: decocta a caliditate vaporis calidi et būidi. Et bec sunt multiplicia. Que dam enim sunt fossibilia ⁊ a domio terrestria que fiunt ex exhalatione calida ⁊ sicca. Alia sunt metallica: et a domino aquosa. Et istoz̄ quedam sunt fusibilia et ductibilia vt plum bum. Alia sunt ductibilia tantum que calefa cta possunt extendi: sed non fiūt flexibilia bu mefactiua vt ferrum. ¶ Unde mineralia fos sibilia generantur ex exhalatione terrestri in clusa infra terram que ibi condensatur. et in tantum decoquitur a caliditate vaporis: vt aliquando conuertatur in lapidem: vel aliqd̄ aliozum fossibiliū. ¶ Metallica vero ex ex halatione vaporosa generanturq̄ lōgo tē pore decoquitur et per frigiditatem loci re stringitur. Et bec de tertio metheoroz̄um.

Hñatio fossi bilium.

Hñatio metal lorum.

¶ Quart⁹ p̄ritu famatissime Parisioz vni uersitatis in cursu artium non legitur.

De balone autez ⁊ iride. ¶ Iste est quintus tractatus huius libri in quo p. determinat de bis que fiunt per reflexionem ⁊ refractionē. s. de halone: ⁊ inde: virgis ⁊ ceteris. (Et fm opinionem cōmunē. hic in cipit tertius liber.) Et diuiditur iste tractatus in quat tuoz capitula. In primo ponit quedaz generalia que valent ad cognoscēdū sequētia. ¶ Primū est q̄ radi⁹ visualis refrangit ab aqua: ab aere: ⁊ a corporib⁹ pla nam superficiez habentibus. ¶ Unde radius visualis est lumen. pcedēs a corpore luminoso multiplicatum per medium que multiplicatio non fit per motum lo calem: sed per continuam generationem. ¶ Unde ra diozum visualium. Alius est perpendicularis: ⁊ est il le qui cadens supra aliquā superficiē reliquit abvtra q̄ parte angulos equales. Alius est obliquus: ⁊ est il le qui relinquit angulos inequales: et inter oēs radi os perpendicularis est fortissimus: et ideo non fran gitur: sed reflectitur in se. Tunc enim radius dicit re flecti quādo ab aliquo corpore reuerberat versus cor pus luminosum a quo processit. Sed quando radi⁹ vi sualis vlterius procedit recedendo a perpendiculari vel accedēdo ad perpendicularez dicit refrangi. ¶ Se cundo diuiditur radius visualis per radium reflexum: refractum ⁊ recte multiplicatum. ¶ Recte multiplica tus est ille qui libere procedit per medium. ¶ Reflex⁹ est qui ab aliquo corpore denso reuerberatur vers⁹ cor pus luminosum: causans cum superficie corporis dēsi angulū: qui vocatur angulus reflexionis equalis ān gulo incidentie. Unde angulus incidentie est angul⁹ cau satus a linea procedente a corpore luminoso ⁊ caden te sup aliam lineam ⁊ superficiem existentez in corpe a quo potest fieri reflexio. Sed angulus reflexionis: ẽ qui causatur ex eadem linea reuerberata a supficie su per quam cadit primo versus corpus luminosuz. ¶ Re fractus dicitur ille qui in occursum medij rariozis vel densioris vlterius pcedit deuiando a primo processu et hoc. Uel reuenīēdo ad perpendicularē: sicut cuz oc currit mediū dēsius: vel recedendo a medio perpendi culari: sicut cum occurrit medium rari⁹. Ex isto aūt an gulo cum superficie incidentie causatur vnus angul⁹ qui dr̄ angulus refractionis: per quam refractionē vi sualis videtur cum catheto. Est aūt Cathetus radius visualis procedens ab aliquo corpe luminoso vsq̄ ad punctum: ad quem pcurreret radi⁹ visualis reflexus si recte caderet supra superficiē a qua reflectit. ¶ Scēz preambulum est q̄ sunt aliqua specula ita parua q̄ p pter paruitatem ipsoz̄um apparet solum color rei visi bilis et non figura. ¶ Tertium ẽ q̄ color aliquando ẽ clarior et aliquando obscurior ꝙtum ad apparentiaz visus in speculo propter claritatem vel obscuritatem speculi.

Quid radi⁹ vi sualis.

Diuisio radij.i.

Quid radium reflectī ⁊ refrā gi.

Diuisio radij.ii.

Quid angul⁹ incidētie ⁊ re flexionis.

Quid cathet⁹

Primo autem. ¶ Istud est secundum capi tulum huius tractatus in quo p. determinat de balo ne. Unde halo est quidam circulus circa lunam vel so lem apparens: vel aliquod aliud astrum. Et materia eius est vapor modicum ingrossatus: in quo frangun tur radij corporis lumunosi: quod patet sic: quia quan do halo ingrossatur fit pluuia: ⁊ quando marcescit fit tunc serenitas: ⁊ quando in vna parte distrabitur fiūt venti: ergo signuz est q̄ vapor est materia balonis. Un de halo sic generatur. Nam quandoq̄ terra eleuatur vapor humidus vsq̄ ad mediam regionem aeris vni formis dispositionis in raritate ⁊ densitate: ⁊ ingrossa tur in media regione aeris sub aliquo astro luminoso: et quia radius perpendicularis est fortissimus facit ipsum vaporem humidum fluere circulariter versus p tes extremales: et tunc radij refranguntur versus per pendicularem: et circulus qui nobis tunc apparet vi citur halo. Halo autem apparet circularis figure: qd̄ probat philosophus ratione mathematica ⁊ natura li. ¶ Pro ratione mathematica supponit primo q̄ om nium duoz̄um triangulorum: quorum duoz̄um latera vni⁹ sūt eq̄lia siue adeq̄ta duob⁹ laterib⁹ alteri⁹: duoq̄ anguli illi eq̄slaterib⁹ ptēti eq̄les fuerit: ⁊ duo latera sese respicientia eq̄lia fuerit: tūc basis vni⁹ erit eq̄lis ba

Quid halo.

Hñatio halo nis.

si alteri⁹:t totus triangulus toti triangulo. ¶ Scdo supponit q̄ omniū duorum triangulorum quorū duo latera vnius duobus lateribus alteri⁹ fuerint eq̄lia:t basis vnius basi alterius:necesse est angulos illis lateribus contentos esse equales. ¶ Tertio supponit q̄ si plures linee q̄ due a diuersis lineis precedētes essent equales:t in idē punctū cecidērint: tunc tale pūctum erit centrū circuli:t linea tangens extremitates illaꝝ linearū erit circularis. ¶ Supponēdū est vlteri⁹ q̄ caligo sit vniformis dēsitatis vel raritatis. ¶ Istis suppositis:ponitur q̄ sol sit b.t visus noster a.t prahat linea perpendicularis a.b. per mediū caliginis:quod ē c.t deinde signentur tria pūcta in caligine eque distātia:que sunt g.d.z.a quibus refragantur radij luminosi solis ad lineā perpendicularem:t concurrant in pūcto a.tunc ibi sunt tres magni trianguli: scilicet a.b.g a.b.d.a.b.z. qui sunt equales vt patet per secundam suppositionē:qr linea a.g.t linea a.d.t linea a.z. sunt equales. Silr linea b.g.b.d.et b.z. sunt equales:t basis a.b.est cōis tribus triangulis: t sic illi tres triāguli sic se habent q̄ duo latera vnius sūt equalia duobus alterius lateribus:t basis vnius basi alterius:ḡ anguli illi equi lateribus contenti sunt equales: t quilibet triangulus alteri triangulo. Deinde ducantur tres linee perpendiculares ab illis punctis in nube signat: supra lineam a.b.ad punctum c.que linee sunt d. c:g. c:t z.c.tunc ibi constituuntur tres parui triāguli qui sunt a.g.c.a.d.c.t a.z.c.quoꝝ duo latera vni⁹: scz a.g. et a.c.sunt equalia duobus lateribus aliorum: scz a.d.a.c.et a.z.t anguli qui sunt supra c.sunt equales: ergo bases sūt equales:t per ꝯis triangli sunt equales. ꝯña pz per primā suppositionem. Et tuncvlterius arguitur sic. iste tres bases. s.c.g.t c.d.t c.z. sūt equales:t ille linee ducuntur ex diuersis punctis in idē pūctum:et sunt plures q̄ due:ergo tale punctum est centrum circuli:t per ꝯis linea tangens extremitates illarum linearū erit circularis figure:vt pz per tertiam suppositionē:t per ꝯis halo erit circularis figure.

Rō naturalis ¶ Ratione naturali probat sic:quia radius corpis luminosi perpendiculariter cadit supra vaporem siue caliginem eiusdē dispositionis in raritate t densitate:t ideo facit vaporem fluere orbiculariterversus partes extremales:et aliqui radij ex omni parte equaliter ad lineam perpendicularem refranguntur: ideo halo apparet circularis figure. Et hoc etiam pz sensibiliter: si lapis perpendiculariter incideri⁹ supra aquam planā stantem:sensu apparet q̄ ibi fiunt inundationes circulares:t ita est imaginandū de figura balonis ¶ Unde multa sunt accidentia ipsius balonis. ¶ Primū est:qr videtur habere colorē album circa quem apparet nigredo:quia halo apparet propter lumen incidens supra vaporē:ideo pars vaporis supra quam cadit lumē apparet alba:et pars circunstās apparet nigra. ¶ Secundum est q̄ halo magis apparet in principio autumni:q̄ in estate vel hyeme:qr requirit calorem temperatum. ¶ Tertium est q̄ non apparet flante vento: quia ventus destruit vaporē q̄ deberet fieri halo. ¶ Quartum est q̄ halo minus apparet de die q̄ de nocte:t minus in meridie q̄ in sero:quia aliquādo et specialiter in meridie viget nimia caliditas: non autem sic est de noctevel de sero. ¶ Quintum signum est q̄ halo apparet per modum totius circuli:t apparet circa solē lunam:t alia astra. ¶ Sextum est q̄ sepius apparet circa lunam q̄ circa solem:quia sol per calorem suum citius dissoluit caliginem siue vaporē q̄ luna. ¶ Ex istis apparet quare denarius positus in aquā apparet maior q̄ extra aquam:hoc enim prouenit propter radiuz refractum a perpendiculari in principio: et post iteruz tendentem ad perpendicularem.

Iris autem. ¶ Istud est tertium capitulum huius tractatus in quo p.determinat de coloꝝ⁹ irridis t iride:premittens primo q̄ ab oībus corporibus planis (cuiusmodi sunt aer t aqua) potest refractio fieri radij visualis. Quod pbat p.ō aere q̄ttuor signis. ¶ Primum est quia ptingit aliquando ꝓpter debilem visum aliquem in aere videre faciem suam:sicut Antipho dicit q̄ ambulando videbat q̄ imago ex opposito eum respiciebat: t hoc erat ideo quia habuit debilem visum:et ideo radius visualis ad ipsum refrangebat. ¶ Secundum signum est:quia aliquando mali nauiuz videntur in mari grossiores q̄ sint. ¶ Tertiū est q̄ omnes magnitudines videntur maiores flāte Euro q̄ eo non flante. ¶ Quartum est q̄ astra in ortu t occasu apparent maiora q̄ i medio celi:t hoc propter refractionem radiorum a vaporibus: tunc sursum eleuatis. ¶ Q̄ ab aq̄ fit dcā refractio. ¶ Q̄ autem ab aqua fiat refractio patet:quia aqua ē densior aere:sed ab aere fit refractio:igitur t ab aqua ¶ Secundo supponit p.q̄ halo t iris apparent per refractionem:iris tamen apparet in opposito solis. Halo vero circa solem vel alia astra. ¶ Tertia suppositio ē q̄ halo et iris differunt in varietate coloris:quia quādo halo apparet fit refractio a nube rara t de prope. Quando vero iris apparet fit refractio a nube densa: et ideo halo apparet clarior q̄ iris. ¶ Quarta suppositio est q̄ fulgidum visum per nigruz apparet puniceū Hoc patet primo de igne viso per fumum qui apparet rubeus siue puniceus. Secundo patet:quia sol visus pervapores apparet puniceus. ¶ Causatur enim iris Bñatio iridis sic:quia quando aliqua nubes aquosa t rorida apparet ex oppoſita parte solis vel lune ad quam attingūt radij solis vel lune qui non potentes penetrare ipsaz reflectuntur a nube ad oculos nostros:tunc ibi apparent tres colores siue tres periferie nubis.t vbi maꝝ lumen recipitur causatur color magis accedens ad albedinem qui dicitur puniceus. Et quando nigredo nubis superabundat apparet color magis accedens ad nigredinem qui dicitur alurgus. Et quando lumē medio modo se habet:tunc apparet color viridis. Unde iris est apparitio trium colorum in nube densa opposita soli aut alicui astro fm ordinem habentium se ad modum semicirculi aut portionis minoris semicirculi ¶ Iris autem apparet tricoloz. Pro cuius probatione supponit philosophus tres suppositiones. ¶ Prima q̄ fulgidum visum per nigrum apparet puniceum ¶ Secunda est q̄ radius visualis quando plus protenditur tanto fit debilior:et etiam visus. ¶ Tertia est q̄ nigrum se habet vt negatio albi:quia quando visus t radij visuales deficiunt:tunc apparet color niger: et inde prouenit q̄ illa que de longe videntur apparent nigriora:planiora:et minora. Etiam nubes apparent aspicientibus in aquam nigriores:q̄ eas recte intuentibus. ¶ Etiam in speculis res videntur nigriores q̄ si sine speculis viderentur:cum talia videntur visu debili:et ideo apparent debiliter colorata. ¶ Istis suppositis ostendit philosophus: q̄ sunt diuersi colores in iride:quia vbi est fortior reflexio luminis apparet color puniceus:et vbi est debilior apparet alurgus vbi vero mediomodo se habet:apparet viridis. Et sicut ad tria distincta loca fit reflexio: sic similiter apparēt tres colores distincti: quāuis tamen apparet adhuc alius color per iuxta positionem siue compositionem aliorum colorum:qui dicitur xantos. ¶ Q̄ autem talis color apparet: probat philosophus tribus signis. ¶ Primū ē q: cū nubes t nigerrima:tūc colores iridis apparēt multū intēsi:t maxie xantos solet apparere,

¶ Scōm est q̄ quando iris marcescit: tunc deficit puniceus et mutatur in xantos. ¶ Tertium est q̄ flores variantur secundum apparentiam per iuxta positionem aliorum corporum: vel per iuxta positionē lumis lucerne: ergo siliter colores iridis p iuxta positionē eorum variari possunt. Et dicit p. q̄ multi coligentes flores ad lucernā sepe decipiunt: accipiētes flores vnius spēi pro floribus alterius. Hic tamē non capit color propter q̄litas causata ex cōmixtione quatuor q̄litatū primarū: sz capit hic communiter vt sub se ꝓprehendit lucē ¶ Unde aliquādo solēt apparere due irides Una superior: et Alia inferior iter quas est dr̄ia. ¶ Primo: quia iris superior est magis obscura q̄ inferior: quia nubes superior plus distat a visu q̄ inferior ergo radius reflexus est debilior: et per cōsequēs iris superior debet apparere obscurior. ¶ Scōo dr̄ī: quia ille irides habent colores opposito modo sytuatos: quia in inferiori iride apparet color alurgus a parte ꝓpinq̄ori centro iridis inferioris scz in īferiori parte nubis et punice⁹ apparet in superiori pte t viridis i medio. Et ratio hui⁹ est: q: colores viridis apparēt p reflexionē radiorū sol' cū ergo radi⁹ ꝓpēdicularis sit fortissim⁹: sequit̄ q̄ ipse incidēs circa periferiā iridis multū illumiat sic q̄ radij frāgūt nubē: sz ꝓpter spissitudinē nubis vbi lumen medio mō reflectit causat color viridis: et in superiori parte color puniceus: t ex quo in pte īferiori est minima reflexio nec lumē in nube īcorporat: ideo apparet alurg⁹. Sed in iride supiori opposito mō situant̄ quia in īferiori periferia est lumē sufficiēs ad causādū colorē puniceū: t in media ad casandū colorē viridē: t in supiori ad causādū alurgū. Unde alurgus in iride īferiori causat̄ ex dñio luis supra nubem: et in iride superiori causat̄ ex dominio nubis supra lumē: cum lumen propt̄ sui debilitatē nō sufficiēter reflectitur. ¶ Tertia dr̄ia est: q: iris supior est remissior in coloribus q̄ inferior: q: lumē cadēs supra iridē supiorē est magis remissus q̄ illud qd̄ cadit supra iridē īferiorem. Ideo colores apparēt ōbiliores. ¶ Quererz tū aliqs: vtz duo boles possūt eandē iridē videre. ¶ Rñdetur: q̄ non: q: radi⁹ reflexus est eq̄lis radio incidētie: et anguli ex eis cāti sūt eq̄les: t cum ad aliū t ad alium hominē ali⁹ t alius radius reflectat̄: t iris appeat p reflexionem: sequitur q̄ est alia et alia iris quā plures vidēt. ¶ Quererz etiā aliquis quare iris apparet vt in pluribus in summitate nubis: et non in medio. ¶ Rñdet̄ q̄ hoc est ideo: quia in medio nubis nigrū nubis vincit lumen. ¶ Deinde ꝓbat p. q̄ iris apparet per modū semicirculi aut portionis minoris semicirculo: qd̄ ꝓbat p. rōne naturali: t rōne mathematica. ¶ Primo sic quia cētrum iridis est punctus quē tāgit radius ꝓcedēs a cētro solis per oculū videntis iridē: tgit̄ si sol sit in oriēte maior est inis que apparere possit: t cētrū eius erit in puncto orizontis ex opposita pte corpis luminosi et sic non relinquitur nisi semicirculus ex opposita parte supra orizontem. ¶ Ratione mathematica ꝓbat sic supponēs. Primo: q̄ oculus sit mediās inter centrum solis et iridis. Secūdo supponit: illas ꝓpones: quas supponit ad p bandū figurā ipsius balonis. Tertio supponit: q̄ si linea recta ceciderit supra lineā rectā: causabit āgulos equales duob⁹ rectis. ¶ Istis suppositis fiat figura: t sit centrū solis a. et centr̄ oculi b. et centrū nubis in q̄ apparet iris d. et per ista tria puncta trahatur linea a. b. d. Deinde signent̄ tria puncta in b. eque distantia a cētro nubis: ab oculo: et a sole: que sūt e. f. g. t ab istis protrahantur tres linee ad centrum nubis: et ad centrū oculi: et ad centr̄ solis: tūc ibi intelligūt tres magni trianguli: quor̄ vnus est a. b. g. et alius a. b. f. ali⁹ a. b. e. qui sunt equales: quia latera sunt aq̄lia: t bases equales: vt ptz ꝓ scōam suppōnē prius factā: et p ꝑns illi trianguli sunt equales. Deinde intelligūt ibi tres parui trianguli. scz b. d. e. b. d. f. t b. d. g: quor̄ lata vnius sūt equalia duob⁹ laterib⁹ alterius: t anguli equi latenbus cōtenti sunt equales ergo p ꝓpositionē. Euclidis bases sunt equales: t sic sequit̄ q̄ linea tangēs extremitates illar̄ trium linear̄ erit semicircularis: ergo iris apparet p modū semicirculi aut portionis minoris semicirculo. ¶ Iridis aūt solent assignari aliq̄ accidentia. ¶ Primū est: q̄ nūq̄ apparet per modū totius circuli aut portionis maioris semicirculo. ¶ Scōm est q̄ in ortu solis vel in occasu iris appet sub maiori portione circuli sub q̄ posset apparere. ¶ Tertiū est: q̄ in autūno iris potest apparere omni hora diei: sz in estate nō apparet circa meridiē. ¶ Quartū est: q̄ nunq̄ apparent simul plures irides q̄ due. ¶ Quintū ē: q̄ quelibet iris est tricolor. ¶ Sextū est q̄ colores superioris iridis sunt remissiores q̄ inferioris. ¶ Septimū est: q̄ raro fit iris de nocte a luna: q: lumē lune est nimis debile: ideo raro ꝓpter ipsā potest fieri sufficiens reflexio. Et q̄n apparet sub luna: hoc maxie est quādo ipsa est in plenilunio.

Dñt Iris superior t inferior

Kō naturalis

Kō mathematicalis.

Accña iridis.

Eadem enim. Istud ē quartū ca. huius tractatus in quo p. determinat de virg' t parelijs: q̄ apparēt ꝓpter eadē causas: scz ꝓpē refractionē radiorū visualiū. ¶ Unde virge dicūt radij solis: t directe, ptēsi ad nubes stātes circa solē: ac si esset corde tenētes tētoriū sol: t ideo vulgariter solēt vocari tētorij sol'. ¶ Et virge ita fiūt: q: radi⁹ sol' icidit infra nubes: t refrāgit ab aliquo humido circa nubē t ideo videt̄ nubes incolorate intuentib⁹ sm rectū aspectū: sed aspicientib⁹ in aquā videnē plene virgis: t videt̄ ibi color nubis. Hoc aūt ptingit q̄n nubes est irregularis in dēsitate t raritate: t tūc ꝓpter diuersā cōmixtionē luminis cū opaco oritur quādoq̄ color puniceus: q̄nq̄ color viridis: et q̄nq̄ xantos. ¶ Sed parelius dicit imago solis. Unde dicitur a para qd̄ est iuxta: t elios qd̄ ē sol: quasi iuxta solē apparēs: quia apparet iuxta solē ad latus. Nam parelius causat̄: quādo est nubes rotūda in aliqmo loco ꝑforata: tunc radij solares in illo foramine ꝓgreganē: t p refractionē diffundunē a dvisū: et sic ibi apparet tāt splendor actū esset sol. ¶ Unde parelij sūt aliqua accidentia. ¶ Primū est: q̄ parelij sunt in latere solis: ita q̄ nunq̄ sūt recte sub sole: nec recte sub opposito solis. ¶ Scōm est: q̄ nō fiūt de nocte. ¶ Tertiū est: q̄ semper apparēt iuxta solē: non multū ꝓpe nec multum longe. Nā si esset nimis ꝓpe: tūc sol destrueret illos vapores: Et si essent nimis remote: tūc ꝓpter debilitatē radior̄ solis nō viderenē. ¶ Quartū est: q̄ maxie apparent in ortu vel occasu solis: t ꝓpter vehemētē calorē nunq̄ i meridie. ¶ Quintū ē: q̄ parelij sūt magis signa pluuie q̄ virge: qa nubes parelior̄ est magis dispositia ad pluuiā. ¶ Sextum est: q̄ parelij⁹ australis ē magis signum pluuie q̄ borealis.

Bñatio ꝓgaz.

Bñatio para.

Accña paheli

Quecumq̄ autem in ipsa. Istē est sext⁹ tractatus continēs vnū capitulum in quo ꝓbs agit de his que infra terram generant̄. ¶ Supponēs primo q̄ vapor est exhalatio. Quedam est calida t sicca que communi nomine dicitur fumus. Alia est calida t humida que dicitur vapor. Et sicut vtraq̄ istarum exhalationū reperitur extra terraz: ita similiter infra terram. Secūdo, supponit: q̄ illa que infra terraz generantur. Quedam sunt fossibilia. Quedam autem metallica. ¶ Metallica ꝙo sūt duplicia. Quedā sūt fusibilia t ductibilia sicut plūbū. Alia sunt ductibilia tm: q̄ calefacta possūt extendi sic ferrū ¶ Unde fossibilia generātur ex exhalatiōe sic fumosa terrestri iclusa infra terrā: q̄ cuz non hz

Bñatio fossibilium.

existū ꝓdēsat a frigiditate loci:t post talē ꝓdēsationez ꝙuertit in lutū t decoctur mediāte caliditate vaporis adnuxti exhalationi fumose t terrestri:in tm q alīs fit lapis vel aliqō alioꝝ fossibiliū. ¶ Sed metalla gñant ex exhalatiōe vaporosa:q postq̄ i terra lōgo tpe decocta est:per frigiditatē loci ꝓstringit. Ex septē sunt gña metalloꝝ.s.auꝝ:argentū:plūbū:ferrū.cuprū:stānū: et es. ¶ Aurū enī gñatur ex sulfure t argēto viuo purissimūdis ꝙcurrente sole. ¶ Argētū vero gñatur ex sulfure t argēto viuo puris t mūdis ꝙcurrēte Luna:q est frigida t hūida p influentiā. ¶ Plūbū Ro gñat ex grosso sulfure t argēto viuo Saturno ꝙcurrēte. ¶ Stannum vero gñatur ex grosso sulphure:t argento viuo. Ioue ꝙcurrente q̄ ē calid9 t hūid9. ¶ Cuprū aūt t Es gñant ex sulphure grosso t argentoviuo ꝙcurrente Uenere. ¶ Ad gñationē aūt argenti viui ꝙcurrit Mercurius:q est frigidus t siccus. ¶ Ferrū aūt gñatur ex sulfure terrestri t argentoviuo lutoso: ꝙcurrēte Marte q̄ est calidus t siccus. Et de istis minerabilib9 determinat p. specialiter in quarto huius:q̄ habet tractare de digestionibus t spēbus digestionū:q̄ cā breuitatis (et ꝓ rītu vniuersitatis parisiensis) omittitur.

Gñatio metal lorū t nota eo rundem.

Argentum.

Plumbum Stannum.

Cuprum.

Argētū viuuz

Ferrum.

Queritur. Utrū radius visualis frangitur i occursu medij rariozis:t in occursu medij densiozis.

¶ Arguit q̄ neutromō:q radi9 perpēdicularis nō pōt frangi in occursu cuiuscūq̄ medij:ergo nec radi9 obliquus:q̄ ꝓcedūt ab eodē lucido:q̄ sūt eiusdē rationis.

¶ Secūdo sic.si radius visualis frāgeret i occursu medij rariozis:seq̄ret q̄ nulla res appareret in loco ī quo est:neq̄ subvera q̄titate:q illud qō apparz per refractionē apparet maius t alibi q̄ sit. ¶ Tertio sic.si radius visualis frangeret in occursu medij densiozis:cum oculi nostri sint densiores q̄ dēsiozes q̄ aer exterior: sequeret q̄ radij visuales frangeretur:t sic oēs res apparent maioꝝ q̄ sint.

In oppositū est. Ar7. dicēs q̄ quidā igitur vi sus refrangitur sicut t ab aqua sic t ab aere: t ab oīb9 habentibus superficiem planam ex eis que circa visū extensa sunt:opz accipere fidem. Pro solutione.

Quid radi9 visualis.

Sciendum est q̄ per radium visualē nihil ali ud debemus intelligere nisi speciem colozis vel spēm lucis que est lumen:que quidē spēs multiplicatur vsq̄ in oculum:non per motum sed per generationē. ¶ Ulterius est aduertendū q̄ licet ari7.in isto libro non ponat differentiam inter reflexionē t refractionē (immo largeytendo nomine refractionis vocat totum refractionem) cum expedit ad maiozem declarationē vti illis noīb9 magis propie t ponere inter significationes eoꝝ differentias. videlicet q̄ radius dicatur recte incidere:quando de corpore lucido vel colorato radi9 incidit vsq̄ ad visū fm lineam rectam. Dicitur autem incidere reflexe vel refracte:quando ō corpore lucido vel colorato incidit ad oculum per lineas:angulū vel angulos in ītermedio facientes. Et superficies corporis in qua vl̄ per quā fit āgulus refractōis vl̄ reflectiōis: solet vocari Speculū. Et tūc vocatur Reflexio. quādo ab obiecto radi9 icidēs ad speculū nō potēs trāsire speculū propter ei9 dēsitatē reuertit ad partē illi9. Sicut pila proiecta cōtra lapidē:q̄uis nō sit penit9 simile:q̄ pila reuertit per motū localē et non radius sicut dictū est. ¶ Sed refractio vocat quādo radius incidēs supra speculū procedit vltra speculū: sed nō ī directū imo vl̄ ad vnā partē vel ad aliā cōstituit angulū in superficie speculi:qui vocat angul9 incidētie. ¶ Est autē angul9 incidētie ille:qui proucit ex radio incidēte ab obiecto

Quid speculm.

Quid reflexio

Quid ꝓfractō

Quid angul9 incidentie.

super speculuz: et ex supficie speculi ex illa pte:ex qua obiectū declinat ad superficiē:et est angulus acutus: et illa etiā linea cadens oblique supra speculum vocatur linea incidentie:sed linea ex alio latere vocatur linea reflexionis:et constituit cuz superficie speculi angulum reflexionis equalē angulo incidētie:et oculus videns obiectū per talam lineam reflexam non iudicat q̄ ipsum sit vbi est:immo obiectum apparet esse vltra superficiem speculi:vbi linea reflexionis terminata ad oculum pertingeret:si protraheretur in rectum vltra superficiē speculi in occursu catheti id est linee perpendicularis cadentis ab obiecto. ¶ Ulterius etiam aduertendum:q̄ aliter frangitur radius si incidat de medio densiozi in mediū subtiliuz:et alter si ecōuerso Ilam si de medio subtiliozi veniat in medium grossi9: frangitur ad perpēdicularē:vt si veniat de medio grossiozi in medium subtilius:frangitur a perpendiculari. Etiam sepius radius in occursu medij grossiozis partim reflectitur:t partiz refrangitur:vt si in camera ponas peluim plenam aque:t sol radiat super eaz per fenestram:tunc aliquis existens ab illo latere aspiciens in peluī:videbit solem et magnam lucem eius per radios reflexos a superficie aque ad oculos ei9: t tamē cum hoc multus radius solis transit per superficiem aque in peluim multiplicans seq̄z in fundum:aliter ille sic aspiciens non videret fundum peluis:aut denarium in fundo positum. Sic etiam in stagno videntur lapides in fundo propter radios solares transeuntes vsq̄ in fundum stagni:q̄ non totaliter reflectuntur a superficie aque stagni ad extra. Tunc ponitur.

Cathetus.

Conclusio responsiua ad quesitū. ¶ Omis radius trāsiens per media diuerse dyaphoneitat7 frāgitur in ocursu medij:si super ipsuz cadat obliquetnō si cadat ppēdicularīter:sed tamē nō opz refractōem eē ad sensuz notabilez:nisi sit magna differentia :mediorum in rantate et densitate:seu dyaphoneitate maiori vel minoꝝ:quod apparet per illō q̄vitul9 dicit se expertū fuisse de quibusdā aquis claris inter paduam t placentiam:quarum ad aerem non erant refractiōes ad sensum notabiles:et hoc est bene notandum. Et dicitur cōmuniter q̄ non frangūtur radij nisi sint media diuerse dyaphoneitatis:sed vndiq̄ multiplicantur secundm rectum incēssum nisi reflectantur. Hec conclusio patet per experientiam

Dubitaturvtruz sint specula in quibus vl̄ ex quibus apparent colozes solum et non figure. ¶ Arguitur primo q̄ non:quia multi ponunt omnem colorem esse magnitudinem t figuram:tūc arguitur sic ex positione.iste color apparet:iste color est figura:ergo figura apparet. ¶ Secundo sic.quod appa ret visui apparet visui apparet sub aliquo angulo:t omnis angulus est aliquantule q̄titatis:t alicuius certe magnitudinis.et secundum determinatam q̄titatez anguli apparet res determinate q̄titatis: ergo omne quod videtur apparet esse alicuius determinate q̄titatis: qō non esset nisi appareret q̄titas rei cum ceteris terminis terminata:t hoc est apparere figurā:ergo in omni visione opozet apparere figuram. ¶ In oppositū est aristoteles et experientia:quia si videas solem per reflexionem in aliqua aqua quiescente:et regulariter se habente in superficie manifeste appebit color:scilicet lux clara et alba:et apparebit cum hoc nigredoꝝ figura talis qualis appareret si ex directo sine reflexione aspiceres solem:sed si aqua moueretur et superficies multipliciter fiat irregularis:adhuc apparebit lumen

et claritas tanꝯ albedo:ſz nihil poterit notari de certa magnitudine vel figura. Pro ſolutione dubij.

Sciendū eſt:q̄ differt dicere q̄ homo apparet & apparz homo. poſſibile enī eſt q̄ homo nō ē ſz lapis ō apparz:& cū videt nō apparz eſſe lapis ſz homo Et ſiliter ſi video ſolē:ſol terra videt maior:& tñ non videt maior terra:imo videt bipedal:& triāgulare videt:& tñ videt ē rotūdū & non triangulare:ſicut dicit Ar|. nō ſequit veniētē cognoſco:ḡ cognoſco venientē Et ita pōt eſſe q̄ figura hois apparet:& nō apparet figura hois:ſed leonis. Et non curamus ī ꝓpoſito vtrū homo vel aſinus vel circulus nobis apparet:ſed curamus vtrum homo vel aſinus vel circulus:quia nec aliter pſpectiui curant de apparentijs. ¶ Uterius eſt aduertēdū q̄ hoc nomen color ꝓut hic accipit:extēdit ſe ad lucē. ¶ Ulterius eſt aduertendū:q̄ eiuſdē rei aliquā do ſunt diuerſe apparentie:alia ſm genꝰ:& alia ſecundū ſpeciem. & aliquādo apparentia ſm genus eſt vera et apparentia ſm ſpēm eſt falſa. vel forte q̄ nulla ē apparentia ſm ſpēm ſed ſm genus: vt de eo q̄ videmus in campis de longe:iudicamus q̄ ē aīmal:nihil iudicātes an aut equꝰ aut aſinus. Et aliquādo iudicamus q̄ eſt animal:et q̄ eſt equus:et verum eſt q̄ eſt animal et falſum eſt q̄ eſt equus:quia ē aſinus. Sic ergo de figura iudicamus q̄ eſt figura:& verum eſt q̄ eſt circularis et eſt falſum:quia eſt triangularis et iudicamus q̄ eſt rectum et tamen eſt curuum. ¶ Sed quereret aliquis:vtrum aliquis poſſit iudicare per ſpeculum magnitudinem rei:et non poſſit per illud ſpeculum iudicare figuram. ¶ Ad hoc dicit q̄ ſic:et hoc, poteſt ꝓtingere tribus modis. ¶ Uno mō:quia cum aliquis videt aliquā rem:tunc iudicat ipſam eſſe magnam:quia videt ptes eius extra ſeinuicem ſituatas. et tamē nō poteſt aliquādo iudicare an eſt figurata. Et cauſa huius eſt:quia aliquādo magnitudo obiecti excedit viſum in tñ q̄ viſus nō poteſt apprehēdere termios illius magnitudinis. vt eſſet aliquis valde ꝓpe longū murum: et aſpiceret directe muruz:tunc nō videret toti⁹ muri longitudinē. Species enim repſentatiue totius lōgitudinis nō poſſūt ſimul recepi in oculo:immo ſpecies partis eius occupabit totum oculum:& ſic bene percipiet murū eſſe magnū:quia peiperet ipſum habere ptes extra ſeinuicem ſituatas:ſed nō peiperet ipſum eſſe figuratum:quia non peiperet terminos ipius muri. Scōo ꝓtingit ꝓpter paruitatē ſpeculi: videlicet quia ſpeculū eſt ita paruū q̄ nō pōt ab eo reflecti in oculum ſpecies totius obiecti. ¶ Tertio modo ꝓtingit ꝓpter diffoꝛmitatē ſpeculi in eius ſupficie. vt ſi proijciatur lapis in ſtagnū:tunc ꝓpter turbationē ſuperficiei aque nō plꝰ poterimus iudicare de figura ſolis. ¶ Ulterius quereret aliquis:an poſſemus perſpeculū vel ſpecula aliquando iudicare colorem:et non iudicare figuram. ¶ Ad hoc dicitur q̄ ſic:patet ſic. quia quando lapis ꝓiicitur in ſtagnum: tunc propter turbationem ſuperficiei aque nō iudicamus de figura ſolis:et tamen bene iudicamus de colore. ¶ Ad rationes dubij. Ad primā ꝯcedit:q̄ ſi omnis color eſt figura:bene ſequit colorem video:ergo figuram video:ſed non ꝓpter hoc ſeq̄tur:video colorem:ḡ video figuram:ſicut dictū ē in notabili. ¶ Ad ſecundam dicendū ḡ q̄ oculus nō pōt iudicare terminos obiecti niſi videat vltra illos:ideo ſi obiectum ſit ita magnū q̄ occupat totam capacitatē oculi:tunc imago per hāc viſionem nō poteſt iudicare an illud obiectuz ſit adhuc vltra extenſum:neq̄ ꝑtuz ſit vltra extenſum:ideo non poteſt determinare an ſit figuratum:vel qualiter ſit figuratum.

Dubitatur quare eſt q̄ cum viſus poteſt aliquādo iudicare et decipi tam de colore ꝙ de magnitudine & figura rei. Unde ꝓtingit aliquando q̄ vere iudicat de oībus:& aliquādo falſe de oīb⁹:& aliquādo falſe de vno & vere de alio. Cauſe decep tionis viſus

¶ Ad hoc dī q̄ cauſa quare iudicat falſe de colore:aliquando eſt ꝓpter indiſpoſitionem oculi ſeu organi. Et ſi oculus ſit bene diſpoſitus: tunc poteſt decipi multis modis. Primomō ꝓpter nimiā diſtantiā. Secūdomodo ꝓpter opacitatem mediī Tertio propter videre diuerſos colores iuxta ſe inuicem. Quarto mō ꝓpter incidētiā radioꝝ alienoꝝ cum radijs obiecti de quo iudicamus multipliciter ſimꝫ cōfuſe. ¶ Sed cauſa quare aliquis decipitur iudicādo ō magnitudine:aliquādo eſt magna diſtantia: eo q̄ res apparet minor de longe ꝙ de prope:vt q̄ ſol eſt maior valde terra:& tamen non apparet viſui maior ꝙ bipedalis ꝙtitatis:ꝓpter multam et magnam diſtantiam Et cā ponitur:quia radij ab extremitatibus rei viſe cōgregantur in oculum ad minorem angulum de longe ꝙ de prope:& ad aerem de prope. ſecundum aūt q̄ res ſub maiori angulo apparet ipſa apparet maior:& ſcōz ꝙ ſub minori minor. Et hoc etiam patet q̄ ꝓpter ni miam remotionez viſus non ſolum decipitur circa magnitudinem obiecti terminantis viſum:animo etiā circa magnitudinem diſtantie. Uiſus enim nullam iudicat ꝙtitatem diſtantie de luna vſq̄ ad ſolem. Et ſi tu videas vnam arborem longe ad vnam leucam:& aliaz longius per dimidiam leucam:tūc tu iudicabis illas eſſe ſimul:vel modicū diſtare. Et ſicvulgares non iudicantes de ꝙtitate diſtantie vltra nubes iudicant nubes eſſe in celo:indem:coruſcationem ſtellas cadentes & ſic de aliis. ¶ Adhuc etiaz de ꝙtitate aliquis decipitur ꝓpter diuerſitatem coloꝝ:albiores enī vident propinquiores:& nigriores remotiores: ꝙus ſit eadē diſtantia. Et hoc bene ſciunt pictores qui cum in eaō plana ſuperficie volunt facere q̄ alique partes picture appareant eminere aliis:depingunt eas albiores: ita vt appareant leuate extra ſuperficiez parietis. Cā autem eſt:quia ideꝫ (ceteris panbus) fortius mouet viſum de prope ꝙ de longe:& hec imaginatio eſt expta. Idcirco etiam iudicat q̄ fortius mouet albuz ꝙ nigrum:quia plus de luce participat:ergo album apparet minus diſtare. Sed quis decipitur iudicando ō magnitudie viſa per reflexionem a ſpeculo conuexo:q̄ repreſentat illam minorem ꝙ eſt:& etiam a ſpeculo concauo:q̄ repꝛeſentat illam maiorez q̄ ē:ſed non a ſpeculo plano:quia res apparet tanta ꝙta apparz recto aſpectu:ſi oculus eſſet vbi linee ab extremitatib⁹ obiecti per puncta reflexionū ad oculum ducte in rectū vltra ſpeculū cōcurrēt:& hoc ē tñ vltra ſpeculū: ꝙtū oculus eſt citra:& hoc intelligendo ſi non ſit magna diſtantia obiecti vel ſpeculi ad viſum:ſicut eſſet de ſole: vel etiam ſi non obſtet aliquitas habendi ad inuicem obiectum et ſpeculum. Etiam aliquis poteſt decipi iudicando de figura:ſi partes rei viſe videantur per media diffoꝛmia:non ſolum ſi ſint diffoꝛmia ſm ſuas ſuperficies:vt patet ſepe de rebus viſis per vitrum: ſed etiam ſi ſint diffoꝛmia ſm raritatem et denſitatem:vt baculus rectus apparet fractus:ſi vna pars eius ē in aqua:& alia in aere. Etiam (vt dicit ar|) ſummitates refracte videntur in mari. Et cauſa eſt:quia aer eſt multo groſſioꝛ in ſuperficie prope aquaz ꝙ ſuperius:& ita ꝓpter magnam refractionem vel reflexionē apparent inferius turres vel montes groſſiores vel latioꝛes ꝓportionabiliter ꝙ longiores. Ita etiam poteſt decipi aliquis iudicando de figura:ex eo q̄ oculus ſe habet oblique ad ſuperficiem. ſic enim circulus apparat oblongus:et quadratus altera parte longioꝛ. ¶ Ad rationes queſtionis.

Ad rones qstionis. ¶ Ad primaz dr q radius perpẽdicularis equaliter respicit supficiez supra quã residet. ió nõ plus pt frãgi ad vnã ptem q ad aliã sed bene pt phiberi ne vlteri9 pcedat: t ió pot reflecti siue refrãgi t p radiũ visualem intelligit lumen directe multiplicatũ per mediũ ab aliquo corpe luminoso. Refractio aũt t reflexio sic abinuicem differũt: qz radius qñ ab aliquo corpe opaco reuerberat. t resilit versus corp9 luminosuz a quo pcedit: tũc dr reflecti. sz qñ pcedit vlteri9 deuiãdo a pmo pcessu: t accedẽdo ad ppendicularẽ. vel recedẽdo a ppendiculari tũc dr refrãgi. ¶ Ad scdaz negat ona: qz illud qđ appet per refractiõem ad perpẽdicularẽ in occursu medy rariozis apparet maiq9 q sit: t a ibi: sz si sit mediũ vniforme inter videntem t rez visam: tũc res appet in sua ppa quãtitate: t loco suppositi deteriata distãtia. Et nota q qñ aliquis radi9 inflectit. opz q sp anguli reflexiõis sint eq̃les angulo incidentie: t econtra. Et per hoc pz solutio ad tertiam.

Queritur vtz halo debeat appere circul9? ¶ Et arguitur q non. dicẽte aristotele de halone t iride cã aũt eaz oim eadẽ oia aũt hec reflexio sunt: sz nũq iris apparet circul9: ergo nec halo dz appere circul9 ¶ Scdo modo sic. Ar|. dicit specula q̃daz sunt fm que fit halo nõ nata repsentare figurã. sz colozem solũ: circulus aũt est figura: igr. ¶ Tertio sic. subtili9 min9 refrangit t densius pl9: sz nubes non semp est equaliter densa circũquaq lunã: imo Ar|. (scdo hui9) dicit nubem esse densiorẽ in supiori pte: ideo superi9 dz magis fieri refractio eius: t sic pl9 extenderetur halo: t sic dz fieri oblõga. ¶ Quarto arguitur ecõuerso: q magis debeat fieri refractio inferius: qz ppter hoc sol: luna: t stelle apparẽt in ortu maiores vel in occasu: q̃ qñ magis eleuãtur super9: igitur.

In opposituz est Ar|. t apparet ad sensum
Pro solutione questionis.

Casus q̃b9 nõ apparet halo

Scienduz est q sunt aliqui casus manifesti fm quos halo nõ apparet circul9. ¶ Prim9 est: si luna sit ita ppinqua terre q alia portio circuli si ptrahere tur caderet sub orizonte ¶ Scdus casus est: si nubes ex aliquo latere lune euanescat vel fiat inepta ad talẽ refractiõem vel reflexiõem: remanẽte ipa apta ex alio latere. ¶ Tertius casus est: si luna nõ fuerit plena: sed forte dimidia: nõ esset ad tãtam distãtiaz fieret illa reflexio a pte qua luna caret lumine: sicut si nõ careret: sz iste defect9 rotũditatis nõ notatur ad sensum: qz paru9 defectus rotũditatis nõ notatur in valde magno circulo qui notaretur in paruo ¶ Quart9 casus est: q si caligo per quã vel in qua appet. sit in suis partib9 difformis in raritate aut densitate: tũc opz q halo non fit pfecte rotũditatis: sz dz magis extẽdi de vno latere q de alio ppter maiorem nubis densitatẽ t raritatem: vel grossitatez t subtilitatem: t certũ est q iste casus sepe cõtingit: scz q caligo attenuat t incipit marcescere pri9 ex vno latere q ex alio: tñ donec incipiat halo dispere semp ad sensum t ad mẽsuras mathematicas apparet circul9: t hoc credẽdum est esse: qz nõ per refractiõem principaliter: sz p reflexiõem appet halo. ¶ Quintus casus est: qz quãdocunq fit halo t luna nõ est in nostro zenith: sz forte esset eleuata sicut sol hora tertia diei: t tũc radij cadũt obliq supra nubẽ: t obliqui9 est ex vno latere magis q ex alio: obliq9 em cadũt ihus zenith q ihus orizõtẽ. put cõiter declarat. t tũc seq̃t q ex eadem distãtia ad dyametrũ ptracta de luna ad oculuz non fiunt ex vtroq latere: t similiter ad equales ãgulos reflexos vel refractos ad eũdem oculũ: qđ tñ oporteret si deberet halo extẽdi vndiqz qualiter circa lunam. Istis suppositis ponitur.

Conclusio respõsiua ad qstuz: si hoc nomen halo capit pro eo q halo occupat ad visum de supficie circuli halo est vere circul9 non tñ plan9: sz speralis: qz tale est illud qđ de supficie celi occupatur p halonez q̃ est nubes: nec oz q appareat alteri9 magnitudinis vel figure ppter nubẽ esse ppinquiorem vel remotiorẽ terre ppinquiorem oculo aut distãtiorem: aut vnã ptem propinquiorez t aliã remotiorẽ. aut etiã nubẽ esse maioris pfunditatis aut miozis. imo sp opz q appeat halo circul9 circa astrũ: siue ihum ad albã periferiam ppinquã astro: siue ihuz ad nigrã vel oppositã periferiã siue ihum ad totũ halonẽ. pz in exponẽ text9.

Dubitatur vtz vidẽs iridẽ videat veros et pprie dictos colores puniceũ: album: nigrũ: t ceteros ¶ Arguit pro q sic: qz illos vocat Ar|. simplr colores: igr. ¶ Scdo sic: sensus nõ decipit circa suũ ppriũ obiectum: sz color est obiectũ visus: ergo visus non decipit circa colores ¶ Tertio sic: ad vez colorez sufficiũt duo principia: scz formale: qđ est lumen: t perspicuũ: qđ est materiale: sz hec duo reperiũtur in coloribus iridis: igr ¶ In opposituz arguit. qz ver9 color est qualitas scda causata p actiones qualitatũ pmaz: fm deteriatam p portiõem eaz: sz hoc nõ inuenit in coloribus iridis: qz solum apparet p reflexiõez luminis a nube: ergo nõ sunt veri colores. ¶ Pro declaratione.

Sciendum est q differt dicere veri colores vidẽtur in iride: t In iride vidẽtur veri colores: quia ista In iride vidẽtur veri colores est vera. Et ista Colores veri vidẽtur in iride ẽ falsa: hoc etiã pz de sole: qui apparet rube9: t tñ ibi nihil est puniceũ qđ videatur: t ideo iste simul stãt. Videor colorem: t tñ nullum colorem video. Vel saltem video notabilem t intẽsum colorem: t tñ nullũ colorez notabilẽ intensum videor: hoc pz: qz qñ astrũ vel solẽ video: video albũ. ¶ Istis notatis dr ad dubium: q in iride: siue nube fm quã apparet iris nõ sunt colores puniceus: viridis: alurg9: quia tũc simul essent indistincti fm situ per totam nubem. ¶ Hec cõclusio pz: per argumẽtum post oppositum. Nec opz ad vnionez iridis q colores videãtur: hoc pz ex notabilib9 sz tñ videãtur veri colores: puniceus: viridis t alurg9: non tñ vere vidẽtur esse ibi tales colores: est eñ apparẽtia falsa. **Conclusio**

Ad rones dubij ¶ Ad pmam dr q ea q̃ sic apparent vocat Ar|. colores: non qz sint colores: sed qz apparẽt colores. ¶ Ad scdaz dr q aliqñ hoc nomen color capit large: put se extẽdit ad lucem: t sic non decipit visus de colore qñ color. Et expositio huius autoritatis dz videri scdo de ala. ¶ Ad tertiam distinguit maior. Vel capiẽdo hoc nomen color large: et sic concedit. Vel stricte: t sic sic negatur.

Dubitatur vtz iris debeat appere tricolor id est habens tres colores: t qñ apparent due irides vtrum superior sit obscurior q inferior. ¶ Arguitur contra primã partẽ q non: qz inter colorẽ viridẽ t puniceum mediat color qui dr xanthos: ergo in iride debent apparere quatuor colores. ¶ Scdo sic. qua rõne ponitur color inter viridem t puniceuz: eadem rõne pt poni inter viridem t alurguz: ergo in iride essent quinq colores. ¶ Deinde arguitur contra scdam ptem: qz sol orbiculariter diffundit lumen suũ in omni pte nubis: et equaliter: t per ois colores iridis sunt equaliter intẽsi in qualz pte nubis. ¶ Scdo sic. iris superior magis accedit ad solez q inferior: ergo recipit maius lumen t per ois tẽ. ¶ Tertio sic iris superior magis a centro q inferior: ergo radij solis possunt min9 penetrare nn bẽ: ergo magis reflectũtur q in iride: inferiori. ¶ Pro solutõe dubij.

Sciendum est q̄ in iride possunt dupliciter apparere colores. Uno modo per reflexionem radiorū solis: ⁊ tunc in iride solū apparent tres colores. Alio modo per iuxta positionem aliorum colorum: ⁊ sic in iride apparent quatuor colores: scz punice⁹: viridis: alurgus: ⁊ ranthos. ¶ Ad dubium dicitur q̄ sic. Ad primā rōnem p̄o prima parte dicitur q̄ rō bene arguit de colore qui apparet per iuxta positionem. ¶ Ad secūdam negatur p̄ña: quia viridis ⁊ alurgus magis distant q̄ viridis ⁊ puniceus. ¶ Ad primam p̄o secūda parte dr̄ q̄ non quelz diffusio luminis facit apparere colorem: nec vbicz causat angulus rectus in superficie iridis. ¶ Ad secundam dicitur: q̄ sol est oppositus nubi in qua apparet iris non tamen supra: ideo in orizōte est altior sole taz pars superior q̄ pars inferior. ¶ Ad tertiam dr̄: q̄ radij inferiores sunt magis ꝓtensi ideo cau sant remissiores colores.

Ad rōnes ante oppositum. ¶ Ad primam dr̄ q̄ Izram iris q̄ halo sit refractio. i. reflexio: tamen (vt dicit Ar|.) differūt: fit em̄ halo per reflexionem a nube apparente eleuata super orizontem. Iris autem a nube apparente in orizōte. ita q̄ iris si ꝓtraberetur circulus: medietas vel maior pars abscinderetur ab orizonte: ⁊ hoc est: quia nubes halo est inter hominem ⁊ solem: ⁊ homo qui est in superficie terre est inter nubem iridis ⁊ solem. ¶ Ad secundam dr̄ q̄ speculum a quo fit halo bene representat se⁊ figuram suam ⁊ apparet circulus: sed non representat corpus ⁊ figuram speculanti: ⁊ hoc in periferijs apparentibus circa corpus solis aut lune: de alijs duabus rōnibus dictum est satis in expōne text⁹. ¶ Questio addita p magistrum Thomez britcot sacre pagine ꝓfessorem.

Queritur vtrum terra sit minor oībus alijs elementis. ¶ Et arguitur q̄ non: quia qua ratione aqua esset maior tota terra: eadem rōne aer ⁊ ignis essent maiores aqua: ⁊ p p̄ñs ignis qui est maxime actiuitatis ꝓpter suam caliditatem ⁊ excedit alia elementa in q̄titate corrumperet ea: quod est falsum. ¶ Secūdo sic. si terra esset minor alijs elementis: vel esset minor in decupla ꝓportione: sicut Ar|. videtur dicere: q̄ ex vno pngillo terre fiunt decem aque. Vel in aliqua alia ꝓportione. Non secundum: quia non potest dici que sit illa ꝓportio. Nec dicendum est primum: quia tunc aqua in ordine ad terram solum se haberet sicut decem ad vnuz: ⁊ aer qui est in decuplo maior aqua se haberet sicut centum ad vnum: ignis autem sicut mille ad vnum: ⁊ per p̄ñs tota spera generabiliuz ⁊ corruptibilium non esset nisi mille centum ⁊ decem ad vnuz quod est falsuz. Nam ptolomeus demonstrat semidyametrum spere generabilium se habere ad semidyametrum terre: sicut. xxxiiij. ad vnuz: ductis aūt. xxxiij in se cubice erit ꝓportio spere generabilium ad terrā in magnitudine que est sicut. xxxix. milia cum aliquo pluri ad vnum: ergo non soluz aqua est maior tota terra in decuplo: nec alia elementa sunt in eadem ꝓportione maiora suis inferioribus ¶ Tertio sic. aqua non est maior tota terra: igitur antecedens p̄z: q̄ non videtur vbi tanta multitudo aque essz locata cum aqua sit tota locata in terra nec sint alique aque summis montibus altiores.

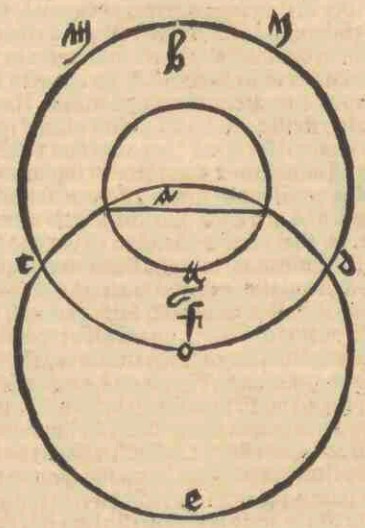
In oppositum arguitur: quia eadē est ratio de ꝑte ⁊ toto: sed aqua facta ex eadem materia ex qua prius erat terra est maior ipa terra: igitur etiaz tota aqua est maior tota terra. Et eadem est rō de alijs elementis superioribus ad terram ⁊ aquaz: igitur. ¶ Itē nisi sic. non esset verum dictum ptolomei quod prius allegatum est. In ista questione tres erunt articuli. In primo ponentur notabilia. In secundo conclusiones. In tertio dubia.

Sciendum est p̄rio: q̄ circa titulū q̄stionis sunt tres difficultates: que tacte sunt in trib⁹ argumētis. ¶ Prima est: vtrum elemēta sint equalia q̄tum ad qualitates actiuas. ¶ Secunda est. vtrum sint equalia q̄tum ap ad q̄titatem. ¶ Tertia est. de situ ipsius aque. ¶ Circa quam est aduertendum: q̄ circa istaz materiam est varius modus vicendi. ¶ Quidem enim dicunt: q̄ non est idem centrum grauitatis terre: ⁊ medium mundi: sed centrum grauitatis aggregati ex aqua ⁊ terra est medium mundi. Dicunt enim in terra esse aliud centruz grauitatis: ⁊ aliud magnitudinis: quia enim terra in aliquibus suis ꝑtibus continue lenificatur a sole: vtpote in partibus discoopertis: ideo accepta tanta q̄titate versus illam partem q̄ta ex alia ꝑte que est cooperta aquis minor erit grauitas in p̄ma parte q̄ in secunda. ¶ Dicunt vlterius: q̄ non est idem medium mundi: ⁊ centrum grauitatis terre: quoniam terra in partibus coopertis est grauior: ⁊ ideo grauitas terre ⁊ aque pellūt partes terre discopertas: quousq̄ medium grauitatis aggregati ex terra ⁊ aqua fiat medium mundi. Ex quo sequitur: q̄ nec terra nec aqua est naturaliter locata: quoniam nullius illorum elementorum centrum est medium mundi. Alij tamen bene concederent: q̄ aggregatum ex terra ⁊ aqua est naturaliter locatum in medio mundi: ⁊ q̄ aliquod aggregatum est naturaliter locatum: cuius tamen nulla pars est naturaliter situata. ¶ Et ꝑm istos dicenduz esset: q̄ aqua est locata in terra: vel supra terram p̄o magna parte sui: ⁊ p̄o alijs partibus est recepta in concauitatib⁹ terre. ¶ Sed quoniam est eis difficile fz hūc modū saluare q̄ aqua sit (ad num⁹ in decuplo) maior ipsa terra: ad illius solutionem adducunt duo ꝓbabilia. ¶ Primum est: q̄ magna pars aque est resoluta in vapores ⁊ fumos ⁊ aeris cōmixta: que pars si converteretur in aquam redderet aquam longe maiorem q̄ sit mare. ¶ Secundum est: q̄ terra si esset denudata a metallis minerabilibus existentibus in ipsa esset longe minor q̄ sit: ⁊ tunc facile esset videre quomodo aqua longe sit maior q̄ ipsa terra. ¶ Alij vero dicunt: q̄ terra est in medio vniuersi q̄tum ad centruz suum: vel magnitudinis vel grauitatis: ⁊ q̄ aqua in sua prima ꝓductione fuisset sperica ⁊ concentrica terre ⁊ ipsi vniuerso: q̄ tamen oportuit terram esse discoopertam p̄o salute animantium: ideo aqua seruans suam rotunditatem suum habuit centrum, extra centrum vniuersi: sicut ꝑm astronomos centrum quorundam orbium planetarum est separatum a centro vniuersi: ⁊ tales orbes dicūtur egredi cuspidis: ita aqua habet suum ꝓprium centruz: ad quod omnes aque naturaliter inclinantur: sicut omnes partes terre naturaliter inclinantur ad centrum terre: ⁊ ꝓpter hoc non omnes aque sunt congregate in vnum: licet inclinentur equaliter ad suum centrum: nec aqua cooperit totam terram: sed aliq̄ partem dimittit discoopertam ꝓut requirit distantia centrorum adinuicez: ꝓpter hoc etiam cōmuniter terra ⁊ aqua sunt equalis altitudinis: ⁊ tamen eundo in mari ꝑ elongationem a terra mare est altius q̄ montes in terra: quia super montes stabunt aque. Et ad hec declaranda potest poni talis figura.

p̄im⁹ articulus.

ꝓpio. b.

Oppalia.

¶Hec figura facta est ad oñendñ qđ pri⁹ dictū est: q̄ uis em̄ cor⁹ mathematice ꝯsideratū nō possit in sup̄ficie plenarie pñtari. tñ sufficit recte imaginātī Sit ergo in hac figura centrū terre a qđ est ēt centrū vniuersi: t sit spa terre b.d.g.e. sup centrū a. t sit spera aq̄ antep̄ terra esset discoopta m.n.o. tūc aq̄ circūdabat oīmode terrā. qz ptes ei⁹ eq̄liter tendebāt ad centrū terre qđ ē centrū vniuersi. Sz ꝓpter salutē aīantiuz terra discoopta ē. t eius spera sit nūc f.c.d.e.q̄ quidē spera ē equalis spe p̄ori scz m.n.o. sit ergo centrū aq̄ post terre discooptiōez f. qz ipa est ecētrica terre. Pz: igr in hac figura: q oēs aq̄ vbicūq; fuerint sub celo ad sperā aq̄ sunt virtualiter ꝯgregate: t q̄ q̄lz hz equalē indiationē ad suū centrū scz f. q̄p aliq̄ impediātur ne fluāt ad suū locū naturalē. sicut aliq̄ ptes terre suspēdi pñt ne moueātur ad centrū terre. Pz insup: q aqua nō tota coopit terrā. hz aliq̄ ei⁹ ptez dimittit discooptā. Ilaz arc⁹ d.e.g. ē discoopt⁹ ab aq̄s: vt pz in hac figura q̄ est hz aliquos fere q̄rta ps terre: hm alios miōr ps hz alios maiōr: qđ p nūc relinq° cosmographis discutiēduz Pz etiā in hac figura: q hz i ripa maris terra t aq̄ in eo dē loco ꝯcurrāt vt puta in d. ꝓcēdo tñ in mari p elōgatiōez a terra: mare sp est altri⁹ terra: qz si ꝓcedat vsq; ad locū c. ascēdetur. Scōm hūc modū satis facile ē videre quō aqua maior est ipa terra q̄uis nō tota terra cooperiatur aquis.

Opinio.i. Confutatio

**Sciendū est scdo q scdz aliquos qđlz elemētū inferi⁹ ē min⁹ suo elemēto supiore in decuplo solū. Cui⁹ rō ē. qz eadē est rō de toto t pte: hz ex vno pugillo terre fiūt. x. aq̄: t ex vno pugillo aq̄ fiūt. x. aeris: ḡ aq̄ ē in decuplo maior terra: t aer i cētuplo maior ea: ignis aūt i millecuplo ¶ Sz hec opio stare nō pt. ppter scdaz rōnez añ oppositū: vt em̄ ibi dicebat tota magnitudo spe gñabiliū t corruptibiliū se hz ad terrā sicut. xxxix. milia ad vnū. Diuide ḡ illū nūex in. iiij. nūeros ꝓtinue ꝓportiōales: quoz minim⁹ sit vnitas: hēbis ꝓportiōez oiz elemētoz adinuicē in q̄titate: t p ꝓñs i raritate erit ḡ terra vnū: t aq̄ fere. xxxiij. aer āt mille. lxxxix. t ignis fere. xxxvj. milia: t sic ꝓportio elemēti supiozis ad inferi⁹ erit fere sic. xxxiij. ad vnū aqua ḡ erit in illa ꝓportiōe maior ipa terra: nō quidē capiēdo terrā vt distingui tur ꝓtra mineralia t lapides: hz vt icludit oīa exña in ipsa. ¶ Et p hoc pz solutio ad scdaz rōem. Nec; ar⁹. assignauit illā ꝓportiōez decuplā elemēti supiozis sup inferi⁹ tāq̄ pcisaz ¶ Cōtra tñ hāc resolutiōez sunt aliq̄ rōnes. Prio qz agēs libeq̄ pt corrūpe magnā aquā ꝓcidō in magnū ignē: t tūc nō ē necesse q tm̄ de aere corrūpat in aquā. Itē etiā plāete calidi t sicci aliq̄n ꝓportant in suis actiōib⁹: plāetis hūidis t fridis debilitas ergo nō sp elemēta manēt in illa ꝓportiōe q̄ dicta est. ¶ Itē si illa ꝓportio esset q̄ dicta ē. tūc raritas ignis multo esset maior q̄ raritas aeris: t p ꝓñs radi⁹ obliq̄ cadēs de spa ignis in spera aeris deberet multū t notabiliter frāgi. ¶ Ad has tñ rōnes rñderi pt. Ad pmā ꝓcederet ꝓñs: scz q elemēta nō manēt pcise sp in eadē ꝓportiōe: hz ē magna latiudo vltra quā natura nō sineret ipa exire. ¶ Ad scdaz rōem diceret q fractio radij nō fit solū ex dīa mediox i raritate: hz ex indyaphoneitate. Nec oz q radi⁹ sit dyaphoni⁹. nā vitrū t cristall⁹ sunt multis alijs rariozib⁹ dyaphoniora. Vel diceret q elemēta calida (sic ignis t aer) multū differūt in raritate ab elemētis frigidis: nō aūt multū differrēt iter se: t p ꝓñs nō tm̄ distarēt in raritate q̄tuz distāt in magnitudine: q̄tuz tñ distēt in raritate t magnitudine solus de⁹ scit certitudinaliter: q̄uis hec q̄ predicta sunt sint ꝓbabiliter posita.

Obiectio.i. Obiectio.ii. Solutio.i. Solutio.ii.

**Sciēduz ē tertio q hz elemēta nō sint eq̄lia i pfūditate t extēsiōe. tñ ꝓbabile ē dicere q sunt eq̄lia hz suas p̄mas q̄litates: q̄ sūt caliditas: frigiditas: hūiditas t siccitas: sic em̄ ignis dr ꝓprio calid⁹: aer ꝓprio hūidus: sic t aq̄ ꝓprio frigida: t terra ꝓprio sicca. Et hoc itel ligēdo de q̄litatib⁹ x̄tualib⁹ elemētox: t nō actualib⁹ qm̄ q̄litates x̄tuales sunt eis naturaliores q̄ q̄litates actuales: sic ḡ ignis ē ꝓprio calid⁹: qz ē in sūmo gradu caliditatis: ita eadē rōne aer erit ꝓprio hūid⁹ t hēbit hūiditatē in sūmo: aq̄ ꝓprio frigida t hēbit frigiditatē in sūmo: terra ꝓprio sicca: t hēbit siccitatē in sūmo. Et cū imaginētur ipa elemēta hr̄e eq̄liter de materia t q̄lz hz de vna q̄litate q̄tū elemētū ē capax: seq̄tur q eq̄liter ē de caliditate in igne: t de frigiditate in aq̄. Et hec ē rō. q̄re nō sequuicez corrumpūt. ¶ Et si arguat. q caliditas ignis ē extēsior. t cū hoc ē actiuior. Et p ꝓñs ignis deberet alia elemēta corrūpe. ¶ Ad hoc rñdet q hz caliditas sit actiuior tñ alie q̄litates sunt magis resistitiue: hz etiā ipa sit extēsior tñ alie q̄litates sūt magis vnite: t sic vnū per alterū cōpensat. qz ḡ elemēta inferiora sunt dēsiora q̄ superiora. iō magis resistūt t eq̄lis vī eē ꝓportio actiuitatis t resistētie eox adinuicē. hz ei ignis sit actiuior q̄ aq̄. tñ aq̄ ꝓpter ei⁹ dēsitatez ē resistētior: sit ḡ actiuitas ignis vt sex t actiuitas aq̄ vt tria: t econuerso sit aq̄ resistitiua vt q̄tuor: t ignis vt duo: tūc ē eadē ꝓportio actiuitatū ad resistētiā. sex ad tria: t q̄tuor ad duo. iō erūt eq̄ distātes actiōes elemētox adinuicez. ¶ Et si arguat. qm̄ in nobis dñant multū terra t aq̄ vt pz ex grauitate t hūiditate: t tñ in nobis maior ē x̄t⁹ caliditatis q̄ aliaq̄ q̄litatū elemētox: qz vita ꝓsistit i calido t hūido: ḡ a fortiori vbi tm̄ vel pl⁹ ē de igne q̄ de terra vel aq̄ dēret eē maior x̄t⁹: t p ꝓñs elemēta nō sunt eq̄lia hz x̄tutes ¶ Ad hoc rñdet negādo ꝓnaz: qz ꝓpe in nobis nō ē x̄t⁹ ignis neq; aer | neq; x̄t⁹ aq̄ vel terre. Sz i nobis sūt aliq̄ x̄tutes silles x̄tutib⁹ elemētox: t pl⁹ dñant in nobis terra vel aq̄ q̄tū ad soliditatē vel grauitatez. ex eo q hītam⁹ sup terrā t ex fructib⁹ ipi⁹ nutrimur: qz tñ magis egem⁹ x̄tutib⁹ silib⁹ x̄tuti ignis t aeris: iō de⁹ dedit nobis x̄tutes illas t q̄tū ad caliditatē t spūs: pl⁹ dñant in nobis ignis t aer: q̄ aqua t terra. ¶ Et p hoc pz solutio ad pmā rōem añ oppositū. Istis notatis sit. ¶ Pria ꝓclo. elemēta nō sunt eq̄lia i magnitudie t quitate aut pfūditate pz ex dictis ¶ Scda ꝓclo elemēta nō sunt eq̄lia q̄tū ad x̄tutes actiuas t resisti-

Scōs articu. Conclo.i. Conclo.ii.

Conclusio .iij

tiuas: pz ex dictis in scdo notabili. ¶ Tertia ꝓcl'o est ꝓ
babile ẽ elemẽta eẽ eq̃lia q̃tuz ad materiã. ita q tm̃ sit
de materia in vno elemẽto q̃tuz in alio pz ex dictis.

Tertius arti.

Dubitaꝫ ꝓmo vtz lumẽ a tota spẽ sit calefa-
ctiuũ. Et arg. ꝓmo q nõ: qz tũc caliditas nõ essz de ꝑmis
q̃litatib⁹: sz lumẽ essz ꝑ q̃litas. ¶ Itẽ tũc oĩa astra es
sent calida: cũ sint lucida ¶ Itẽ tũc vbi essz lumẽ intẽ-
si⁹ eẽt maior caliditas. qõ pz eẽ falsuz de media regiõe
aeris. et qz nõ oĩa lucida sunt mag⁹ calefactiua: vt pz
de squamis piscũ ¶ Scõo sic. vel lumẽ hẽret q eẽt cale
factiuũ ex eo q trãsit ꝑ mediũ cẽlidũ: et hoc nõ: qz eadẽ
rõne eẽt frigefactiuũ: cuz eẽt trãseat ꝑ mediũ frigiꝺ vel
hẽret q eẽt calefactiuũ ab aliq⁹ alio: et nõ vr̃ q̃d sit illõ.
¶ In oppm̃ arg. ꝑ expiẽtiã de lumine solis qõ calefacit
terrã: acrẽ: et aquã ¶ Pro solutõe dubij ẽ aduertẽdũ q

Conueniũt et differũt lux et lumen.

lux et lumẽ conuenũt et differt. Cõueniũt ĩ hoc: qz vtrũq;
eoz est q̃litas: et nõ ſba: lux eñ ẽ ꝓse sensibilis nõ aũt
sic ſba. Etiã in igne lux ẽ accñs: q̃ et ĩ aliꝭ. qz qõ vere. ẽ
nulli accidit. Assumptũ ptz: qz si eẽt foꝛa ſbalis ignis
vel eẽt foꝛa specifica: et tũc q̃cũq; hẽrent lucẽ eẽnt eiusdẽ
spẽi: vel eẽt foꝛa ĩpfecta exñs in potẽtia ad aliã for
mã: et tũc eẽt foꝛa ſbalis alic⁹ corꝑis celestis: in q⁹ nul
la ẽ foꝛa ſbalis ĩpfectioꝛ foꝛa elemẽtaꝛi: et sic hr̃ inten
tũ ¶ De lumie ẽt q nõ sit ſba satis pz: qz vel eẽt substã
tia corꝑalis vel spũalis. Nõ spũalis: qm̃ est extẽsibile.
Neq; ẽt corꝑalis: qz tũc duo corꝑa possent eẽ sil' ĩ eodẽ
loco qõ ẽ ipossile. ¶ Differũt ãt qz lux ẽ q̃litas inherẽs
corꝑi lucido ꝓpe visibili: et nõ depẽdet ẽ sno ꝑseruari
a q̃litate alteri⁹ corꝑis a q̃ dyaphonũ corꝑi lucido ꝓpi
quũ illumĩnet. et mouet ad motũ corꝑia lucidi: lumẽ ve
roẽ q̃litas inherẽs corꝑi dyaphono depẽdens i suo ꝑser
uari a luce: quõ aũt lumẽ sit spẽs luc⁹ videbit in lib:o
de aĩa. Istꝺ notato sit. ¶ Pria ꝓ⁹. neq; lux neq; lumẽ ẽ
foꝛaliter caliditas: de luce ptz: qz tũc astra eẽnt foꝛal'r
calida. Itẽ squame piscũ frigide sunt lucide De lumi
ne pz ẽt: qz lumẽ multiplicaĩ intẽsiue ꝑ spas celestes ĩ
q̃b⁹ nõ ẽ caliditas: et ꝑ mediã regiõez aer⁹ in q̃ est ma
gna frigiditas. ¶ Scõa ꝓ⁹. lumẽ ẽ calefactiuũ: ptz ꝑ ex
piẽtiã: qz ꝑ multos radios sil' aggregatos sup speculũ
ꝓcauũ fit ignis cõburẽs: igr̃. ¶ Tertia ꝓ⁹. lumĩa astroꝝ
sunt calefactiua. pz ꝑ Ar⁹. ĩ libro de ptib⁹ aĩaliũ dicẽtẽ
q noctes ĩ plenilunio calidiozes sunt q̃ in nouilunio:
et si ꝟ ẽ vez de luna: eadẽ rõne ꝟ erit vez de alijs astris
qz sic hr̃ in de ꝓpetab⁹ elemẽtoꝝ: oĩa astra recipiũt lu
mẽ a sole sic et luna ¶ Et si dicaĩ q astrologi dicũt mul
ta astra eẽ frigida. Itẽ corꝑa frigida hic inferi⁹ exñtia
gubernãt a superioꝛib⁹: q̃ illa corꝑa sunt frigida ¶ Ad ꝟ
ꝓcedit cũ auicẽna: q corꝑa celestia sunt frigida ẋtuali
ter ꝑ snã influẽtiã et ẽt calida ꝑ suũ lumẽ. neq; hoc ẽ in
cõuenies. Et si dicaĩ vlteri⁹ q oĩa luĩa eẽnt eiusdẽ rõis:
ex q⁹ oẽs calores fũt eiusdẽ rõis negaĩ ꝓña: qz a causis
diuersaꝝ spẽꝝ bñ pñt pducere effect⁹ eiusdẽ spẽi. Itẽ ẽm
aliquos nõ oẽs calores fũt eiusdẽ spẽi spãlissime: vt pz
de caloꝛe febrili et caloꝛe naturali. ¶ Ad rões añ oppo.
dubij. Ad ꝑmã ꝓcedit q caliditas nõ ẽ pria q̃litas sim
pl'r. sz ẽ pria eaꝝ q̃ fiũt ex actiõib⁹ alemẽtoꝝ ediminez.
¶ Ad aliã negaĩ ꝓña: qz lumẽ nõ ẽ caliditas foꝛaliter.
¶ Ad aliaz ẽt negaĩ ꝓña: qz aliq̃n lumẽ impedit ꝑ ꝓtra
riã qualitatẽ ne ꝓducat caliditatem. ¶ Ad scõam rõ-
nem ꝓncipalem: ꝺr q lumen habet a tota specie q̃ sit
calefactiuum.

Dubitaꝫ scõo vtz corꝑa celestia agãt ĩ hec ĩ
feroza ¶ Et arg. q nõ: qz mouẽs et motũ debẽt eẽ sil'. vij.
phisi. sz corꝑa superioza nõ sunt sil' cũ istis inferioꝛibus.
igit. ¶ Itẽ vel ager ẽt ꝑ motũ localẽ. vel ꝑ aliq̃ formã
ꝑmanẽtez. Non ꝑmũ: qz tũc mouerenĩ ad hec inferioza
et sic, hec inferioza essent fines suoꝝ motuũ. Neq; ꝑ ali-
q̃ formaz permanẽtem: qz tũc celo cessante moueri ꝺ
huc ipm aget in inferioza ista: qꝺ est falsuz. ¶ In oppo
sitũ arg. per Ar⁹. in ꝑmo et tertio mẽheoꝛoꝝ. ¶ Ad istud

Prima ppõ.

dubiũ rñdetur ꝑ aliq̃s ꝓpões. ¶ Pria est: corꝑa supi-
oza agũt in hec inferioza: puta in elemẽta in mixta aĩa-
ta et inaĩata: et in irrõnabilia. ¶ In elemẽta habẽt du-
plicem actiõem: alteraꝛiõez: et gñatiõem. Naz accedẽte
sole et aliꝭ stellis calidis ad zenith alicui⁹ regiõis: ele
menta supioza: scz ignis et aer augẽtur: et inferioza scz
terra et aq̃ minuũtur et ꝓuertũtur in supioza: recedente
etiã sole et accedentib⁹ stellis effectiue frigidis (sicut
sunt saturn⁹ et mercuri⁹) accidit gñatio elementoꝝ aq̃
et terre. ¶ Et si dicaĩ q tũc aqua essz in vno tpe minoꝛ
q̃ alio: et similiter aer: et ꝓñs fieret vacuũ qñ aer esset
minoꝛ et aqua maioꝛ: qz eq̃lis materia sub forma aq̃ nõ
tm̃ occupat de loco q̃tum sub forma aeris ¶ Rñdetur
negãdo ꝓñam: qz sicut in vna regiõe recedẽte sole: aq̃
et terra augẽtur: ita eodẽ tpe in alia regiõe minuũtur
et augẽtur ignis et aer. Agunt etiã corꝑa celestia in ele
mẽta q̃tuz ad motũ localem: qz deferũt secum supmaz
regiõez aeris in qua fiũt comete. Et luna causat in ma
ri motũ qui vocaĩ flux⁹ et reflux⁹: et ipa hz dominiũ sup
humida sicut: sol sup sicca. Nam sup q̃cunq; regionem
eleuaĩ luna aqua maris ascẽdit directe tanq̃ ẋpus su-
am cãm: ita q aqua maris in illo loco qui directe sup-
ponit centro lune ẽ altioꝛ q̃ in quocũq; alio loco: et vo
catur tumoꝛ aq̃. Quõ aũt fiat talis flux⁹ aliquonĩ ta-
ctũ est Albumazar ei. ꝛ⁰ libro maioris ĩroductoꝛij ꝺr

Opio Albu mazaris

q luna hz virtutẽ quãdaz sibi cõnaturalez ad attrahẽ
duz ad se aquas maris sicut magnes attrahit ferrum.

Opio cõis.

¶ Sz alia opio q̃ videt esse cõioꝛ: est q ille flux⁹ vel re-
flux⁹ ẽ ꝓpter diuersitatẽ angulоꝝ quos facũt radij lu
ne sup aquas in principio ort⁹ lune et medio exñtis. Et
isto ptz q tumoꝛ maris ille q̃ dici⁹ est sp esse in directo
lune vbicũq; luna sit: circuit totã terrã in tãto tpe quã
to luna circuit suũ ozbẽ ꝑ motũ firmamẽti: scz fere per
xxv. horas. ¶ Jn mixta etiã habẽt corꝑa celestia actio
nem: naz q̃daz mixta generãtur ab ipis: qz generãt i-
pssiones ignitas: et aq̃as: et de illis pñt astrologi iudi-
care si scirẽt qualitates et ẋtutes celoꝝ et stellaꝝ cõcur-
rentiũ ad talem effectũ. ¶ Generãt etiaz corꝑa celestia
mixta inaĩata: sicut sunt metella. ¶ Itez agũt in aĩata
irrõnabilia. ꝑ quãto talia corꝑa alterãt ad qualitatez

Conclo .ij.

conuenientez vel discõuenientez. ¶ Scõa ꝓcl'o. corꝑa cele
stia nõ solum suo motu aut lumĩe: sz etiã suis influẽti-
is agũt in hec inferioza: pz qz aliq̃ sunt stelle frigefacti
ue: sz ille nõ frigefaciũt per lumen aut motũ: qz vtrũq;
illoꝝ est calefactiuũ. igitur per influẽtiaz. ¶ Et si dicaĩ
q omne agẽs agit fortiꝭ in ꝓpinquũ q̃ in distãs: igit
si corꝑa celestia agãt per influẽtiam frigefactiuaz: illa
fortiꝭ aget in aerem et ignem: q̃ in aquã et terrã. ¶ Ad
hoc ꝺr: q sine dubio influẽtia frigefactiua fortioꝛ est in
igne vel aere: q̃ in terra et aqua distãtioꝛib⁹ a celo: qz
tamen in aere et igne impedit talis influẽtia a suo effe
ctu: mõ aũt in terra et aqua: ideo fortiꝭ agit in hec ele-
menta inferioza q̃ in supioza. ¶ Ad rões dubij. Ad ꝑ
mam ꝺr: q corꝑa celestia sunt ꝑ sua lumina aut suas in
fluentias simul cum ipsis motis. ¶ Ad cõfirmationez
ꝺr: q corꝑoza celestia agũt in hec inferioza: et per motũ
et per qualitatem permanẽtem. Ad primã improbatio
nem cõcedit. q corꝑoza celestia mouẽtur ꝓpter hec in
feroza tanq̃ ꝓpter fines secũdaria intentõe: non aũt
primaria intentione. Ad aliã improbatiõem concedi
tur q hoc dicit Aristo. qz reputabat impossibile celuz
non moueri. Vel ꝺr q influentia et lumen in agendo de
pendent a motu. ¶ Ad rationes questionis patet so-
lutio ex dictis

¶ Incipit primus liber de anima vnum tractatum ⁊ vnum capitulū habens: in quo narrantur opiniones antiquoꝝ.

Conclo prīa.

b

Omnium bonorabiliū noticiā opinātes: magis alteram altera bonorabilez dicimus: q̄ sit certioꝝ: melioꝝ: ⁊ mirabilioꝝ. ⁊ ꝓpter hec scia de aia est alijs scientijs naturalib⁹ nobilioꝝ cum sit de substantia aie ⁊ eius opationib⁹: que a nobis cognoscūtur ꝑ experientiā. Et hec prima cōclusio. ¶ Scda conclusio. Scia de aia est multū vtilis: patz: qz ipsa multū valet ad cognoscendū veritatē: cum sit de aia ⁊ ei⁹ opationibus cōibus ⁊ ꝓprijs: modo aia est causa veritatis: ergo scia de ipsa valet ad veritatem cognoscendam. ¶ Tertia cōclusio. Scientia de aia est difficillima: ptz: qz in ipa tractātur multe difficultates: ¶ Prīa: vtrū in oibus sit vna methodus ad inuestigandū q̄ q̄d est: sicut ad sciendum passiones de suis subiectis: an sit alia ⁊ alia in diuersis scietijs vt cuiꝝ em̄ sit difficile est talē methodū inuenire. ¶ Scda difficultas est: suppositā methodo qua inq̄renda est diffinitio aie: queritq̄ d est genus aie: an sit substātia: qualitas: an q̄titas: an actus: an potētia: differūt em̄ nō parū actus ⁊ potētia. ¶ Tertia difficultas an aia sit diuisibilis: an indiuisibilis: an omis aia sit ofm̄i aie eiusdē spēi: an nō: ⁊ vtrū omes sint eiusdē spēi: illi em̄ qui fecerunt mentionem de aia humana: visi sunt opinari omnes aias eē eiusdez spēi. ¶ Quarta difficultas est: an dabilis sit vna diffinitio cōis ofm̄i aie sicut datur vna diffinitio cōis omni animali vel an sit danda diffinitio ꝓpria cuilibet aie sicut datur diffinitio ꝓpria cuilibet animali. Alia em̄ est diffinitio equi: alia asini: ⁊ sic de singularibus: qz aial vniuersale aut nihil est aut posteri⁹. ¶ Quinta difficultas est: si nō ponatur nisi vna aia: an prius sit de substantia ei⁹ determiandū: q̄ d suis potētijs: ⁊ ꝑus de potētijs q̄ de opationib⁹: ⁊ prius de opationib⁹ q̄ de obiectis. ¶ Videt em̄ q̄ prius sit determinādū de substātia aie: cum sit necessariū qd quid est cognoscere ad cognoscēduz causas accidentiū: sicut i mathematicis necesse est cognoscere q̄d linea: ⁊ quid rectū: ad cognoscendū q̄ anguli triāguli sūt cōles duobus rectis. Videtur etiā ex alia parte: q̄ prius determinandū sit de potētijs ⁊ opationib⁹: q̄ de substātia aie: qz accidētia magnaz partē cōferūt ad cognoscendū q̄ quid est modo omne demōstrationis principiū est quod quid est: alias tales diffinitiōes essent vane: si ꝑ eas nihil cognosceret: ergo videt q̄ prius sit determinandū de accidentibus aie q̄ de substantia eius. ¶ Sexta difficultas est: an oēs passiones aie sint cōes anime ⁊ corpori. ¶ Videtur em̄ prio q̄ sic: de sensationibus: qz sensus ab excellēti sensibili corrūpit. scdo de intellectōe: qz ad eam concurrit fantasia q̄ non est sine corpe. Item etiam si aia haberet aliquā opationez non cōem corpori posset a corpore separari. ¶ Sed in oppositum videtur: q̄ non oēs operationes anime sint cōes anime ⁊ corpi. Tum: qz tunc aia non posset separari a corpe. Tum: qz tunc de ipsa aia nō esset scōm se determinandū. ¶ Sed ad banc difficultatē dici posset: q̄ multe sunt opationes aie cōes aie ⁊ corpi vt ptz de ira: timore: odio: ⁊ verecūdia: a quibus necesse est corp⁹ pati. Et dato q̄ oēs opationes anime fierēt mediante corpore: adhuc tū multe sibi cōuenirent scōm q̄ aia est: sicut multa cōueniunt recto scōm q̄ rectū est: ⁊ curuo scōz q̄ curuū est: licet curuū ⁊ rectum non possint esse sine corporibus naturalibus. ¶ Ex hac solutione sequitur Quarta conclusio. Ad phīcum spectat determinare de aia: ptz: qz ad ipsum spectat determinare de illis formis: quarum opationes fieri nō possunt sine motu corpis Sed sic est de opationib⁹ anime: igit. Maior ptz: qz phīc⁹ ⁊ dyaleticus sic differūt: qz phīc⁹ diffinit aliqū ꝑ causam finalē solū: vt cū dr̄ domus est quid nos ptegēs a vētis et pluuijs. Aliqū per materiā solū: vt cum dicitur: q̄ domus cōstituitur ex lignis: lapidib⁹: et laterib⁹. Aliqū vero per finē ⁊ materiaz si mul: sicut scietie practice diffinūt per materiam ⁊ formā in ordine ad opationē volutariam: ⁊ sicut mathematicales abstrahendo a motu. ⁊ methaphīficales a motu ⁊ materia sēsibili. dyaleticus vero diffinit per gen⁹ ⁊ differentiā: dicit enim q̄ Ira est appetitus vindicte: vbi naturalis dicit q̄ ira est accensus vel feruor sāguinis circa cor. Cum ergo opationes anime fiant mediāte corpore sequit q̄ de ipsa anima habet phīcus determinare. ¶ Et hec de primo libro de anima. Residuū em̄ de opinionibus antiquorum.

¶ Accidentia magnā ptem cōferūt ad cognoscēdū qd quid est.

¶ Qđ demonstrās prīapiū est qd q̄d est.

Dubitatō. vi.

Solutio.

Conclo ārta.

Phīc⁹ ⁊ dyaleticus differunt in diffiniendo.

Diffinitiones domus.

Diffinitiones ire.

Conclo scda.

Cōclo tertia.

Dubitatio.i.

Dubitatio.ij.

Dubitatio.iij.

Dubitatō.iiij.

Vial vle aut nihil est aut ē posteri⁹ suis singularibus.

Dubitatio. v.

Onozuz bonozabiliū noticiā opinātes ꝛc. ¶ Iste est prim⁹ liber de anima qui prima sui diuisione diuiditur in ptem phemialē: ꝛ in partem executiuā. Pars executiua incipit ibi. Principiū aūt. In phemio tria facit. Primo reddit auditores suos benuolos: ostendēdo bonitatem ꝛ honorabilitatē huius scie: ꝛ cum hoc vtilitatē. Scdo remouet ignorantiā pure negationis: ꝛ reddit auditores dociles p hoc q ponit consideranda in ista scientia ꝛ ordinē cōsiderandoꝝ: ibi. Inquirim⁹ autem. Tertio reddit auditores attētos p hoc q ostēdit hui⁹ sciētie difficultatē: ibi. Oīno aūt ꝛ penitus difficilimorum est. Intendit ergo ꝓbare prīo istam cōclusionem

Concło prīa. ¶ scia de aīa est ponēda aliis sciētijs naturalibus: ꝓpter nobilitatē ꝛ certitudinē: ꝓbat p. q. vna scia reditur nobilioꝛ alia: aut ꝓpter nobilitatē cōsideratoꝝ: aut certitudinē demōstrationū. Sed scia de aīa inter alias scias naturales de rebus nobilissimis cōsiderat et certissimū modū ꝓcedēdi: hz. cum ꝓcedit ex his que sūt nobis nota expimētaliter: q̄ scia de aīa q̄tū ad cer

Concło scda. titudinē ꝛ honorabilitatē est aliis sciētijs ꝓponenda.

T. Ōn aūt. ¶ Scda conclo est: scia de aīa est multū vtilis: q. valet multū ad oēz ventatē cognoscēdā: eo q ipsa est de intellectu ꝛ opationib⁹ eius: de sensu ꝛ sensibilibus: mō ille intellect⁹ siue ipa aīa est principium aīalis: ꝛ scia cause vtilis ad sciam cāti: igit scia de aīa est multū vtilis. T. Inquirim⁹ aūt. ¶ Hic p. ponit de terminada in ista scia di. q inquirēdū est de substantia aīe: quid sit ipsa aīa diffinitiue: ꝛ de passionib⁹ ꝛ opationibus eius: ꝛ istarū opationū quedā sunt ꝓprie ipsi aīe: alie sunt cōes coꝛpi ꝛ aīe. Per ꝓprias intelligit phūs illas passiones ꝛ opatōes ad q̄s exercēdas non indiget oꝛgano coꝛpeo: sicut ille q̄ solū ꝓuenīūt hoīb⁹ et p cōes itelligit illas passiones ad q̄s exercēdas in-

Cōclo tertia. diget oꝛgano coꝛpeo nō solū ꝓueniētes hoībus: ſz etiā cōueniētes brutis. T. Oīno aūt. ¶ Tertia cōclo est: q hec scia est valde difficilis. Hāc ꝛcl'onem declarat p. mouēdo dubitatiōes ꝛ difficultates in hac scia ꝓsiderandas. ¶ Prīa dubitatio est de mō inuestigādi qdditatē siue diffinitionē aīe: ꝛ est talis. Utrū in oībus sit vna method⁹ ad inueniēdū q q̄d est: sicut est vna methodus ad sciendū passiones de suis subiectis q̄ vocatur demōstratio. Vel vtrū in alia ꝛ in alia spē: sint alia et alia method⁹ ad inquirendū q quid est: ꝛ si in omnibus sit vna methodus: tūc difficile est dare illā. Si ño sit alia ꝛ alia in diuersis spēbus: tūc adhuc difficili⁹ erit

Dubitatio.ij. in vnaq̄q spērū aīe inuenire ꝓpriā methodū ꝛ ꝓpriam artē ad diffiniēdū. T. Si manifestū aūt. ¶ Hic p. mouet dubitationē de ptibus in diffinitōe aīe ponendis di. q q̄uis manifestū sit ex libꝛo posterioꝝ aut ex aliq̄bus libꝛis quō debēt fieri demōstratōes ꝛ diffinitōes: tū restat dubiū: q̄ sunt p̄dicata in diffinitōe aīe ponēda cū prīo oporteret scire de quo gñe sit: vtrū sit substantia: q̄titas: q̄litas ꝛc. Deinde opz scire vtrū sit act⁹ vel potentia: cuz actus ꝛ potētia multū differūt. T. Cōsiderandū aūt. ¶ Hic p. mouet dubitationē de differentia ptiū aīe di. q cōsiderandū est vtrū aīa sit diuisibilis vel indiuisibilis. Deinde vtrū oīs aīa sit omni aīe eiusdem spēi vel nō: ꝛ si nō vtrū oīs sit eiusdē gñis. Quidā em̄ antiq credebāt oēs aīas esse eiusdē spēi determinātes solū de aīa hūana ꝛ hāc determinationē crediderūt

Dubitatō .iij. esse sufficientē. T. Fauere aūt. ¶ Hic p. mouet dubitationē de vnitate diffinitōis aīe di. q dubitabile est: vtrū sit vāda diffinitio cōis oī aīe: sicut datur vna diffinitio cōis eentialis oī aīali: vel vtrū vnicuiq̄ spēi aīe sit vāda alia ꝛ alia diffinitio aīe: sicut cuilibet spēi aīalis est vāda ꝓprie diffinitio. Nā alia est diffinitio equi et alia diffinitio asini: ꝛ alia diffinitio aīalis hois: ꝛ sic de aliis. q. vt dic̄ p. Rō aīalis fm vnūq̄q aīal est altera ꝛ altera. Et ad ꝓbandū q nō pōt dari vna diffinitō vlis sumit p. istā ꝓpōnē. Aīal vle aut nihil est aut posterius est. Et simlr dicēdū est de quolibet alio cōi. Et q. diffinitio dz dari p ꝓpria ꝛ dz esse prior diffinito: q̄ videtur q ipa nō dz esse ipsi⁹ vlis. T. Ampli⁹ autez. ¶ Hic p. ponit dubitationē de ordie ꝓcedēdi determinādo de aīa ꝛ est talis. Si non ponat nisi vna aīa q tñ hz plures potētias: dubitandū ē: vtrū prīo sit determinandū de ipa aīa ꝛ postea de ipis potētijs vel ecōtra. Deīde dubitatur vtrū sit pri⁹ determinādū de suis potentijs q̄ de opationib⁹ vel ecōtra. Et vtrū prīo determinandū est de opationib⁹ q̄ de obiectis vel econtra.

Rō aīalis fm vnūq̄q aīal est altera ꝛ altera.

Aīal vle aut nihil est: aut posterius est.

Dubita.iiij.

T. Videtur aūt. ¶ Hic p. assignat cāz dictaꝝ dubitationū di. q pri⁹ est determinādū de substātia aīe q̄ de suis potētijs ꝛ opatōib⁹ aīe: q. potētie ꝛ opatōes aīe sunt accidētia aīe de ipa aīa p demōstrationē scibilia: sed in demōstratione ꝓpter quid ꝛ potissima q. q̄d est siue diffinitio rei ꝓcedit ei⁹ potētias ꝛ opatōes. ¶ In oppositū aī: q. potētie ꝛ opatōes sūt nobis notioꝛes q̄ substātia siue q q̄d est: ꝛ valēt ad cognoscendum q q̄d est. Dicit em̄ p. q Accidētia magnā ptē ꝓferūt ad cognoscēdū q q̄d est: mō de nobis notioꝛib⁹ pri⁹ determinandū est: q̄ prī⁹ determiandū est de potētijs ꝛ opationib⁹ aīe q̄ de ipa aīa. Et infert p. q si p diffinitionem subiectoꝝ accidēna nō possunt cognosci de suis subiectis: tūc ille diffinitōes sunt dyaletice ꝛ vane. T. Dubitationē aūt hūt. ¶ Hic p. mouet dubitationē de passionib⁹ aīe: ꝛ est talis. Utꝝ oēs passiones aīe sint cōes aīe ꝛ coꝛpi: vel aliq̄ sint ꝓprie ipi aīe. T. Videt. Hic phūs dat solutionē dicte dubitatōis di. q plurime sūt passiones ꝛ operatōes manifeste cōes ꝛ anime ꝛ coꝛpoꝛi: tales aūt nō fiunt sine coꝛporis mutatione vl' motu. Videmus em̄ q coꝛpora pallent ꝛ rubescunt: et q sensus ab excellenti sensibili coꝛrūpitur. Sed inter ceteras operationes intelligere magis videtur esse ꝓprium anime: sed tamen ad intellectionē cōcurrit fantasia siue sensus qui non est sine coꝛpoꝛe siue oꝛgano coꝛpoꝛeo: ꝛ sic videtur q in nobis nulla est opatio aīe quin in illa indigeamus coꝛpoꝛe. T. Si quidē igitur

Obis demōstratois prīa ē q̄ō q̄d ē.

¶ Accīa magnā ptē cōferūt ad cognoscēdū q̄ō q̄d ē.

Dubitatio .v. Diffinitiones dyaletice vane sunt ad demōstranduz

¶ Hic phūs subdit q si anima nullā habeat opationē sine coꝛpoꝛe: tūc videtur q ipsa nō ē separabilis a coꝛpoꝛe: sed semp ei inherēs: sed si habeat operationē sine coꝛpoꝛe vel habere posset: tūc ipsa est separata vel separabilis. ¶ Sed diceret aliquis: si anima non sit separabilis: tunc nullas habet passiones ei secunduz se conuenientes. igitur non est determinandū de ipa aīa scōm se. ¶ Hoc remouet p. dicens q licet rectū ꝛ curuū non sint sine coꝛporibus naturalibus: tamē multa cōueniunt recto scōm q̄ rectum: ꝛ curuo scōm q curuum Ita similiter licet anima non sit separabilis a coꝛpoꝛe. tamen multa conueniunt anime scōm q anima. T. Videtur autem. ¶ Hic p. declarat solutionez prīus dictam dicēs: q in multis passionibus anime manifestū est: q. non fiant sine coꝛpoꝛe ꝛ motu coꝛpoꝛeo: sicut patet de odio: ꝛ sic de aliis: videm⁹ em̄ in his passionib⁹ coꝛpora sepe mutari in coloꝛe ꝛ in gestu. Unde aliqua coꝛpora ex cōplexione habēt: q facliter timēt. Ex his ptz q tales passiones nō solū cōueniunt aīe: sed etiaz coꝛpoꝛi. T. Si aūt sic. ¶ Hic p. infert q ad phīsicuz ꝓtinet determiare de aīa: ptz q. ad naturalē p. ptinet determiare de forīs naturalib⁹ quaꝝ opatōes ꝛ passiōes fiunt p mot⁹ coꝛpoꝛ: ſz sic ē de aīa: igr. Et q. nōdū ostē sum est: q oīs aīa hēat tales coꝛpeas passiōes: iō concludit p. sic q phīsicus dz cōsiderare de oīa aīa: vel de aliqua. T. Drūter aūt. ¶ Hic pbs. gīa dicti coꝛrelatiꝫ

Diffinitiones naturales et dialectice differunt.

Diffinitiones ire.

Tres modus diffiniendi.

Diffinitiones horum.

ponit duas inter diffinitiones naturales t dyaleticas dicēs q̄ physic⁹ siue naturalis diffinit p cām materiā lez t agētez: silr t p cām finalē. Sz dyaletic⁹ diffinit p gen⁹ t dr̄iam: t talis diffinitio ab antiq̄s solet vocari diffinitio formalis: t ō dicit p. dyaletici est diffiniri p formā. Dicit ēt dyaletic⁹ q̄ ira est appetit⁹ vindicte. Naturalis ẋo dicat q̄ ē feruor sanguinis aut calidi circa cor. T. Nō quidē ēt. ¶ Hic p. enumerat tres mōs diffiniēdi. ¶ Prim⁹ mod⁹ ē p formā vel p finē t dat exemplū de tali mō dicēs: q̄ dom⁹ est cooprimētum prohibens corruptōes a vētis nubib⁹ t caumatib⁹. ¶ Alia ē diffinitio q̄ dat p materiā: t dat p. exēpluz q̄ dom⁹ est lateres lapides t ligna cōgregata. ¶ Alia est q̄ p̄tinet istas ābas: sicut dom⁹ est lateres lapides t ligna ꝯgregata ad p̄hibnedum corruptionem tē. T. Si igr̄ naturalis. ¶ Hic p. includit q̄ diffinitio naturalis dr̄ dari p vtrāq̄ cām: scz p materialē t per formalē in ordie ad motū naturalē. T. Circa quas cūq̄s ¶ Hic p. dat modū diffiniēdi in aliis sciētijs: q: aliq̄ scie diffiniūt p materiā t formā in ordine ad opatōez volūtariaz: t talis diffinitio p̄tinet ad artē practicā. Alie vero scie abstrahūt a motu: sicut mathematica. Alie ẋo abstrahunt a motu t a materia sensibili: sicut metaphisica. T. Sz redd̄ēduz. ¶ Hic p. subdit q̄ exq⁹ multe sunt passiōes aie t corpi q̄uenientes multe sunt dubitatōes de aia. ō vidēduz ē in isto libro de istis dubitatiōib⁹ t ātiquoz opiōnib⁹ t si in eis aliq̄d bñ dictū inueniat illud accipiat t mun⁹ bene dictū dimittat.

Principiū aūt. ¶ Hec ē scda ps executiua huius libri in qua p. pseq̄tur intētuz suū. Et diuidit in tres libros ptiales q̄ videbūtur in pcessu. In primo libro Ar⁹. nō facit aliud q̄ narrare opiones ātiquoz t ī probare. ō totū residuū huius libri cū nihil doctrinaliter dr̄. sz disputatiue dimittitur.

Queritur vtz scia de aia sit de nūero bonorabiliū t difficilimoz. ¶ Et vr̄ primo q̄ de aia nō sit scia q: si de aia essz scia vel illa essz demōstratiua: vel diffinitiua: vel demōstratiua t diffinitiua simul. Nō demōstratiua: q: demōstratio pcedit p cām t ex pse notis: sed de aia nō p̄nt hr̄i hmōi ppones pse note. igit̄. Nec diffinitiua: q: aia ē insensibilis a nobis: ergo nō pōt distincte cognosci: t p ꝯs de ipa nō pōt hr̄i noticia diffinitiua. ꝯtra p̄ma p̄z: q: nihil est in intellectu q̄n prius fuerit in sensu. Nec pt hr̄i noticia diffinitiua t demōstratiua simul: q: nulli⁹ eiusdē est diffinitio t demōstratio vt dicit p. sc̄do posterioz: ergo de aia nō est scia. ¶ Secūdo sic. aia nō est cognoscibilis: ergo ipa non est scibilis: añs p̄z: q: si ipa essz cognoscibilis: vel hoc essz cognitōe sensitiua vel intellectiua: sz nulloz ē dicēdum: igit̄. Minor p̄z de sensitiua: q: ipa nō cadit sub sensu. De intellectiua p̄z: q: aia nō est sensibilis. igr̄ nec intelligibilis. ꝯtra p̄z: q: cognitio intellectiua dependet a sensitiua. ¶ Tertio sic: q: si aia cognosceret vel cognosceret seipa vel cognitōe ab illa distincta. Nō seipa: q: soli intellectui diuino q̄uenit q̄ sui ipi⁹ sit formalis cognitio. Nec pt dici scōm: q: tūc q̄reretur de illa. vtz essz cognoscibilis a se vel ab alia. Non p̄mū: q: nihil sui ipi⁹ est formalis cognitio adeq̄ta. Nec scōz: q: tūc essz p̄cessus in infinitū. ¶ Quarto sic. si de aia esset scia mathematicalis essz scia naturalis: sz hoc nō: igr̄. Minor p̄z: q: scia naturalis est de ente mobili: mō aia nō est ens mobile: cū sit indiuisibilis. igr̄ de aia nō est scia naturalis ¶ Quinto sic. nulli⁹ opinabilis ē scia: sz aia est opinabilis: igr̄ nō est scibilis. añs p̄z: q: de aia diuerse sunt opiones: vt p̄z p. p. in p̄mo libro p̄mi tractat⁹ vbi de aia multas narrat opiones: t ꝯa patz: q: scibile differt ab opinabili. ¶ Sexto sic, si de aia essz scia hoc essz tanq̄ de subiecto attributionis hui⁹ scie. sz hoc non: igit̄. Minor p̄z: q: corp⁹ aiatuz ē subiectū hui⁹ scie: cū oia q̄ p̄sideratur in hac scia habēt attributiōez ad ipm corp⁹ aiatuz: t non ad ipam aiam. ¶ Septimo sic. aia excedit mechas h⁹ scie: ergo nō est subiectū. añs p̄z: q: aia verificatur de aia sepata a corpe: t hic solū cōsiderat t deteriatur de aia q̄ est actus corpis aiati. ¶ Octauo sic: arguit q̄ nō sit de nūero honorabiliū. q: nulla scia est de nūero honorabiliū. igr̄ scia de aia non est de nūero honorabiliū. añs p̄z: q: illud est honorabile cui debet honor. sz honor nō debetur scie: sz deo t hoib⁹: cum honor sit exhibitio reuerētie in signū virtutis: igit̄ añs vex. ¶ Nono sic. q̄ nō sit de nūero difficilimoz: q: scia de aia est facilima ex pte rei cognoscende. igr̄ est facilima ex pte rei cognoscētis. ꝯa p̄z: q: est vnū t idē cognoscēs t cognitum. añs p̄z: q: ipa inter res pure naturales est maxie perfectōis: t p ꝯs maxime cognoscibilitatis. ¶ Decimo sic. scia de aia est multū delectabilis: nō nō est multum difficilis. ꝯa p̄z: q: difficultas ꝑportat quādaz penalitatē. añs p̄z: q: oīs scia est de nūero delectabiliuz. ¶ Undecimo sic. scia libri de aia est certissima. igit̄ nō difficilima. ꝯa p̄z: q: difficultas arguit incertitudinez t ō solet dici q̄ p̄incipia sunt facilima exquo sunt certissima. añs p̄z p. p. in hoc libro dicētez: q̄ scia de aia p ter certitudinē eius aliis sciētijs dr̄ esse p̄eponenda. ¶ Duodecimo sic. si scia de aia esset difficilima hoc maxime esset quo ad p̄sideratōem q̄ est de ipa: sz hoc non: igit̄. Minor p̄z: q: ipa faciliter cognoscibilis est ab intellectu ex quo ipa maxime pns est intellectui. ¶ Xiij. sic. scia q̄ est de opabilibus ipius aie est facilis. igit̄ et scia de aia. ꝯa p̄z p cōmentatorez dicētez q̄ opatio arguit formā sicut trāsmutatio materiā. añs p̄z p experiam habem⁹ ēt in nobis metipis opatiōez ipi⁹ anime percipim⁹ ēt visiōem audituōem t sic de aliis. ¶ Xiiij. si scia de aia esset difficilima: vel hoc essz de sciētia habita: vel de scia habēda. Non de scia habita: q: scia de aia habita facilis est: cū bñs eā faciliter exit in actuz p eam. Nec etiā de scia habēda: q: illud q̄ nō est: nō est difficile: scia vero habēda nō est: igitur,

In oppositū est pbūs tradēs nobis sciam de aia quaz dicit esse difficilimā. Et ethi. vj. dicit oēm virtutē esse de nūero honorabiliū modo scia de aia est quedā virt⁹ intellectualis: igit̄ scia de aia est de nūero honorabiliū. Pro solutōe q̄stionis.

Sciendū est p̄o: q̄ de ipa aia pōt esse scia dupliciter. ¶ Uno modo p terminos absolutos t q̄ditatiuos siue essentialiter p̄dicabiles de p̄pone ipam aiam demonstrāte: t istomodo p̄siderat de aia in metaphisica ¶ Alio modo pt esse scia de aia ꝑm terminos conotātes motū t mutatōez. cuiusmōi sunt isti termini natura: mobilis: actiua vel passiua. ¶ Et hoc cōtingit dupliciter. Uno mō ꝑm rōes t ḡales: t sic p̄sideratur de aia in phia naturali. puta in octo libris phīcoz: cum ipa aia sit natura t p̄incipiuz mouēdi t q̄escendi. ¶ Alio mō ꝑm rōnes spales connotātes motū t opationes vitales viuētis: siue ipius aie q̄ est viuētis p̄incipium. ¶ Et hoc contingit dupliciter. Uno mō practice: t sic scia moralis p̄siderat de aia bōna: t de eius passionib⁹. Silr de aliqbus aie passionib⁹ p̄siderat rethorica. ¶ Alio mō speculatiue. Et hoc ꝯtingit dupliciter. Uno mō descendēdo ad deteriatas spēs aiatoruz. puta aialium vel plātaz: ꝑm q̄ sunt diuersaz spēz aliez t alie p prietates: t sic deteriatur de aia t opationib⁹ aie in libro de aialibus in libro de vegetabilib⁹ t plātis. ¶ Alio mō non descendēdo ad determiatas spēs aialium t plātaz. ¶ Et hoc cōtingit dupliciter. Uno mō p̄siderādo de aia t de eius passionib⁹ t opationib⁹ eius: vt se tenēt

diuerse cōsideratōes aie

ex parte corporis ⁊ organoꝝ corporeoꝝ: pro quãto requirũt aliã ⁊ aliam qualitatiuã dispõnez vel cõplexionem: ad aliã ⁊ aliã opationem vitalẽ exercendã. sicut alia complexio reqritur in oculo ad vidẽdum: ⁊ alia in aure ad audiẽdum: ⁊ hoc modo cõsideratur de aĩa in diuersis libris quoꝝ naturalium. ¶ Alio modo cõsideratur de aĩa de passionibus ⁊ opationibus illius put se tenẽt ex pte anime. Et isto modo cõsideratur de anima in isto libro. ¶ Iste cũ termin⁹ anima (vt ad ppositum sufficit) capit dupliciter. Uno modo vt est termin⁹ absolutus omnem aĩam que est forma corpis animati significãs: ⁊ hoc modo non capitur in ista scientia: cum sit termin⁹ methaphisicalis. ¶ Alio modo capitur vt est termin⁹ cõnotatiu⁹: qui de materiali significato omnes aĩas corporum animatoꝝ importat: ⁊ de formali cõnotat illas res esse viraliter actuas ⁊ passiuas: mobiles aut motiuas: ⁊ hoc modo de aĩa considerat in ista scia tanq̃ de subiecto attributionis hui⁹ scientie: ⁊ eius ppria passio est hoc cõplexum. Ens vitaliter mutabile inherens materie. Unde ois aĩa corpis viuẽtis est pncipaliter formaliter viuificatiua ⁊ ecõtra dicitur pncipaliter: ppter calorez naturalẽ. Dr formaliter: ppter pmaz cãm ⁊ alias substãtias sepatas q̃ vificãt effectiue ⁊ nõ naturaliter.

De subiecto ⁊ passione pscientis scie.

Quõ scia dr facilis vel difficilis.

Sciendũ est scdo q̃ scia non ppie dr facilis vel difficilis: cũ facilitas ⁊ difficultas ppie reperiũtur in potentijs actiuis ⁊ passiuis: sed improprie dr facilis aut difficilis: qr talis scia difficulter aut faciliter acquiritur: puta cum magno labore. Et ista difficultas potest pcuenire. Uno modo ex pte intellectus nostri. Alio modo ex pte rerum scibilium. Tertio modo ex pte sensuum nostroꝝ ⁊ corpoꝝ. ¶ Ex parte cõi intellect⁹ nostri q̃tum est ex pte sui nulla est difficultas: qr intellectus noster ad oẽm sciẽtiam acquirẽdaz naturaliter inclinatur: tanq̃ perfectibile ad suam ppriam pfectionem. ¶ Ex pte rei considerate illa sciẽtia dr difficilis: non difficultate que puenit ex resistentia rei considerate ad intellectum: cum quelz res q̃tuz pot se obijcit potentie cognitiue: sed quia talis res dr modice entitatis. Et illa dr facilis ex parte rei cognite: que considerat res que sunt magne entitatis siue perfectiõis. ⁊ isto modo sciẽtia de aĩa non dr difficilis. ¶ Ex parte vero sensuum nostroꝝ scientie dicũtur difficiles: ppter indispõnem organoꝝ tam interioꝝ q̃ exterioꝝ: et etiam ex quo intellectus cognoscit mediãte cognitione sensitiua: ideo scientia que est de insensibilibus dicitur quodãmodo difficilis: cum intellect⁹ difficulter mediãte sensu potest puenire in cognitiõem talis rei. ¶ Scientiam vero de aĩa esse faciliter aut difficulter acquisibilem pot dupliciter intelligi. Uno modo quo ad se totam ⁊ qualibet partem: ⁊ hoc modo ipa est difficilis. Alio modo quo ad aliquas ptes. Et hoc dupliciter. Uel ad scientiam pncipioꝝ: ⁊ sic ipsa est facilis ad acquirendum hominib⁹ aptis ad scientiam: cuz pncipia huius scientie per experientiam hĩi possint. Alio modo quo ad conclusiones. Et hoc dupliciter. ¶ Uno modo quo ad conclusiones ppinquas pncipijs: que sine magno pcessu ex illis possunt deduci: ⁊ quo ad illas cõclusiones faciliter est acquisibilis sciẽtia de anima ab hominib⁹ aptis ad scientiam: qr tales cõclusiones per cõsequentiam euidẽtem nobis ex pncipijs manifestis sine magna deductione ⁊ longo pcessu deduci possunt. ¶ Alio mõ quo ad cõclusiones multũ distãtes ab illis pncipijs: ⁊ quo ad illas scia de aĩa est difficulter acquisibilis: etiam ab hoĩe apto ad sciam: ⁊ hoc ppter multitudinem deductionũ vel discursuum qui reqruntur ad hoc q̃ tales conclusiones ex pncipijs motis huius scientie deducãtur. Istis notatis fit.

Conclusio responsiua: scia de aĩa est de nũero honorabilium ⁊ difficilimoꝝ.

¶ Prima pars pz: qr omnis virtus est de numero honorabilium: sed scia de anima est virt⁹: ergo scia de anima est de nũero honorabilium. Etiã illud q̃ recta rõne appetitur sm se est de nũero honorabilium: scia de anima est hmõi: igitur ¶ Scda ps pz: qr scientia de aĩa magnam multitudinem pmet conclusionum difficulter deducibiliũ ex pncipijs notis in hac scia. Etiã magnaz multitudinẽ cõclusionum ⁊ dubitationũ difficulter solubilium pmet: circa quas dubitatiões diuersi phi diuersimode opinãtur ad vtrãq̃ partem contraditiõis: ⁊ fortes adducunt rõnes: igitur scientia de aĩa est de nũero difficilimoꝝ: saltem inter sciẽtias naturales q̃ non sunt de pncipijs et nobilissimis entibus: scia de aĩa quo ad magnã eius q̃tem est difficilime acquisitoꝝ.

Dubitatur prio vtr oĩs noticia sit bona et honorabilis.

¶ Et videtur q̃ non: qr aliqua noticia hz malum pro obiecto: ergo talis nõ est bona. consequentia pz: qr noticia hz bonitatem vel maliciã ab obiecto: ⁊ antecedẽs pz: de noticia q̃ est de peccatis. ¶ Secũdo sic: omnis noticia est in aĩa: ergo nulla est bona vel mala. consequẽtia pz auctoritate p. vj. ethicoꝝ ⁊. vj. methaphisice dicẽtem q̃ bonum ⁊ malum sunt in reb⁹ ad extra: verum ⁊ falsum in anima. ¶ Tertio sic: multe sciẽtie sunt a lege phibite: ergo tales non sunt bone. antecedens pz de nigromãtia piromãtia ⁊ astronomia: de iuditijs. cõsequentia tñ pz: qr bonum non phibetur. ¶ Quarto sic. noticia incantatiua non est bona: igitur consequẽtia pz: quia ipa est quedã noticia. antecedẽs pz: qr imperficit habẽtem. ¶ Quinto sic. in mathematicis non est bonum neq̃ finis: ergo scientia mathematicales non sunt bone: igitur. ¶ Sexto sic illud non est bonum qõ additum malo reddit ipsum peius: sed multe scientie sunt huiusmodi: igitur. maioꝝ patet per regulam topicã: ⁊ minoꝝ patet: quia multi heretici non essent ita mali nisi haberent scientiam per quam suos errores defendere possunt. ¶ Septimo sic. multaꝝ noticiarum fines sunt mali: ergo tales non sunt bone: cõsequentia patet per maximam. Cuius finis malus est ipsum quoq̃ malum est: antecedens patz primo de scientia sophistica: cuius finis est deceptio siue vana gloria. Secundo patet de medicina docente facere egritudinem: cum oppositorum sit eadez disciplina. Tertio patet de arte faciendi venenũ ⁊ arma inuasiua. Quarto patet de noticia qna efficitur aliquod triste ¶ Octauo arguitur: q̃ nõ omnis noticia est honorabilis: quia non oẽs scientes sunt honorãdi: igitur non oĩs scia est honorabilis. ꝓña pz: qr si sic tunc oẽs sciẽtes ex quo haberent aliqõ honorabile erũt honorãdi. añs pz: qr solum boni sunt honorandi: cum honor sit premium virtutis: sed non oẽs scientes sunt boni: igitur ¶ Nono sic per suas scientias hoĩes vituperãtur: ergo tales scientie non sunt honorabiles. ¶ Decimo sic: qr aliqua scia est laudabilis ⁊ vtilis: ergo nõ honorabilis. ꝓña pz: qr delectabile: honestum: ⁊ vtile diuidũt bonũ. ¶ In oppositũ arguitur ad quãcũq̃ noticiã hz aĩa naturale desiderium: ergo oĩs noticia est bona. añs pz per p. primo methaphisice dicẽtem. Omnes homines naturaliter scire desiderant: ⁊ consequentia patz: quia omnia naturaliter bonum appetunt vt habetur primo ethicoꝝ. ¶ Pro solutione questionis supponendum est primo ex libro posteriozum diuisio noticie. Unde vt ad prioꝝ positum sufficit: aliquid potest dici bonum dupliciter. An o modo simpliciter ⁊ sine addito. Alio mõ cuz ad

dito:puta isti vel illi. ¶ Isto supposito dicit ad dubiū q̄ oīs notitia siue vera siue falsa vel erronea est bona simpliciter:t hoc loq̄ndo de bonitate entis:q̄ oē volitum a deo est bonū simplr:sed oīs notitia est quoddā volitū a deo:ergo oīs notitia est bona simplr ¶ Scdo dicitur:q̄ oīs notitia ap̄hensiua:t oīs notitia adhesiua veri sunt homi habenti eas bone de se:p3:q̄ oēs tales sunt pfectiue intellectus.nam notitia ap̄hensiua sensitiua ē pfectiua potentie sensitiue:t notitia ap̄hensiua intellectiua est pfectiua ipsi⁹ intellect⁹:t sīliter notitia adhesiua. ¶ Dicit notāter de se:q̄ per accidēs tales scientie sunt male habēti eas:q̄ bñ impediūt bñtes eas ne fiant boni moraliter:t aliq̄n habentes eas:vtunt eis ad malū finez. ¶ Tertio dicit:q̄ oīs noticia adhesiua falsa vel erronea est homi habēti eam mala de se:p3.quia oīs talis est impfectiua potentie cognitiue:cum impedit eam a sua perfectione. ¶ Quarto dicitur:q̄ quelibz intellectualis notitia ap̄hensiua ē bona moraliter:cū est delectabilis:vtilis:t honesta:cuz quelibz talis appetitur ab intellectu tā q̄ ꝓueniēs:cuz sit pfectio intellect⁹:appetit etiā tanq̄ ordinabile in aliud ꝓsequendū: etiam appetit si nihil aliud sequerek.Silr est dicenduz de noticia adhesiua veri. ¶ Ex quo p3 q̄ oīs ars siue oīs scia est de numero bonoz honorabiliū:t delectabiliū:aut vtiliū: cuz q̄libet talis sit notitia intellectiua adhesiua veri vna aut plures:cum hoc tamē stat vnaz sciam alia esse delectabiliorem:aut vtiliorem:aut honorabiliorē:sm q̄ ē magis ꝓueniēs:aut pfectior:sm q̄ ordinatur in aliq̄d melius consequendū. Aliqua tamen notitia vera adhesiua est tristabilis de;paccidēs:p q̄ to ad ip̄az sequit̄ dolor vel tristitia:vt p3 de notitia q̄ aliquis sit patrē suū esse mortuū:vel se amisisse pecunias suas. ¶ Quito dicitur:q̄ nulla notitia erronea q̄tum est de se est bona moraliter:puta bonū honestū:delectabl'e autvtile simpliciter:licet aliq̄ talis sit vtilis aut delectabil'sm q̄d. ¶ Prima ps p3.quia nulla talis sm dictamē recte rationis est appetibilis ꝓpter se:aut ad aliud bonū consequendū:t est impfectiua intellectus:ergo nulla talis est bonū honestū:delectabile:t vtile simplr ¶ Scda ps patz:quia errantes siue heretici sepe delectātur inordinate in suis errorib⁹:etiam notitia erronea: aut opiniones false:sunt aliq̄n occasio ad deueniendū in vez Et ideo dicit pbūs scdo Metaphisice: non soluz est regratiandū illis a quib⁹ veras aliq̄n habemus opiniones:sed etiam falsas:cuz false opiniones sunt sepe posterius occasio speculandi t inquirēdi veritatē. ¶ Ad rōnes ꝓncipales dubij. ¶ Ad primā dr negando ꝓnaz Et ad pbatōem eius dicitur:q̄ non a quocūq̄ obiecto scientia capit malicia. Unde scire malū non est maluz sed volūtarie facere malū est malū. Unde sciētia de vitijs t peccatis est de malo:tanq̄ de obiecto remotissimo:docens malū fugere:t nō docens ꝓsequi mala. Si vero scientia docens malū ꝓsequi doceat malū ꝓncipaliter:talis diceretur mala habenti eaz:et etiā diceretur mala moraliter. ¶ Ad scdam dicitur negādo cōsequentiā. Et ad pbatōez dicit:q̄ pbūs vult dicere q̄ verum t falsum:ex quo ꝓprie sunt ꝓpones mentales sunt in intellectu:loquēdo de veritate creata:t simlr de falsitate. Bonū eīm t malū nō solū reperiūtur in intellectu:sed etiam extra intellectuz. ¶ Ad tertiā dicit negando ꝓnam:quia leges non ꝓhibēt tales sciētias nisi ꝓpter abutētes:nō quia de se male sunt. ¶ Ad q̄r tam dr ꝓcedēdo q̄ noticia erronea nō est bona habēti eam:loquēdo de iudicativa. ¶ Ad q̄ntaz dicit q̄ dupliciter pōt intelligi:q̄ in mathematicis non est bonū neq̄ finis. Uno modo q̄ sciētie mathematice nō sunt bone neq̄ ordinātur ad aliquē finez:t hoc nō negat aūs nec hoc mō capit p illam ꝓponez. Alio mō q̄ scie mathematice nō ꝓsiderāt res p q̄to ordinant ad aliquē finem:siue fm rōnez scōm quā dicūtur bone aut male t isto mō ꝓcedit aūs:t negat ꝓnia ¶ Ad sextā dr q̄ maior hz veritatez de illo qō de se t ex sua natura reddit alteꝝ pcius. Et ad pbatōem dr q̄ aliq̄ scie per accidēs reddūt habentes eas peiores. ¶ Ad septimaz dr. q̄ hz nīlt̄aꝝ noticiaꝝ adhesiuaꝝ fines ad quos ordinant nō recta intentōe sunt mali:sicut sunt fines accīntales: nō tñ fines ad quos ordinātur recta intentōe:cuiusmodi sunt fines essentiales scie. Et ad primā pbatiōez añcedentis dr q̄ pcedit de scia sophistica causata p argumentatōez sophistica:q̄ est notitia erronea t no bona hñti eaz:sed nō pcedit de scia sophistica q̄ est causata per verā demōstratōez de syllogismo sophistico:cū tales ꝓncipaliter ordinant ad cauendū deceptōes:t nō ad decipiendū. ¶ Ad scdam pbatōem dr:q̄ finis ꝓncipalis medicine est causare sanitatē t fugere egritudinem:sed a malo aliq̄ scia aliq̄n ordinat ad egritudinē causandū. ¶ Ad tertiā pbatōem dr:q̄ hz fines ꝓncipales t essentiales taliū artiū sunt boni: fines tñ accīntales sunt mali ¶ Ad quartā dr:q̄ aliq̄ notitia paccidēs bene est tristabilis. ¶ Ad octauā dr pcedendo aūs: et negando ꝓnam.q̄ soli boni sunt honorādi t nō mali: licz habeāt sciam t hoc ꝓpter malicias. ¶ Ad nonā dr q̄ hz aliq̄ vituperātur ꝓpter suas artes vel scias a malis:nō tamē a bonis. ¶ Scie eīm non inimicū:nisi ignorantē:t tales mali sunt ignorātes:t q̄ tales scie sunt circa materiā multū vilē: aut q̄ habētes illā sciaz (vt in plurib⁹) sunt mali:ideo illi a malis t vicīosis vituperātur. ¶ Ad decimā dr negando aūs: t ad pbatōez dicit:q̄ diuisio nō datur p mēbra,disparata ad diuersas res importandas:sed datur p membra easdez res diuersis rationib⁹ significantia.

Dubitatur scdo. Utrum scia de aia excedat alias scias in nobilitate t pfectōe.

¶ Pro solutōe dubij est aduertendū: q̄ vna scia dr nobilior alia multis modis. Uno modo ex pte obiecti ꝓsiderati in illa scia: t sic illa sciētia (ceteris paribus) est pfectior alia:q̄ est de nobiliori t pfectiori obiecto:vt scia de deo est perfectior scia que est de creatur. ¶ Scdo modo ex pte certitudinis t firmitatis. ¶ Tertio mō:quia ꝓsiderat res magis p rōnes spāles. ¶ Quarto mō: q̄ ꝓsiderat res p rōnes mun⁹ ꝓnotatiuas siue absolutas. ¶ Quito mō q̄ ꝓsiderat res p rōnes positiuas. ¶ Sexto mō:q̄ ꝓsiderat illa p que deueniunt⁹ ad summā felicitatez. Isto supposito dr ad dubiū: q̄ metaphisica est nobilissima scia de aia:primo⁹:quarto⁹:et sexto⁹. Et silr scia moral' sexto⁹,ē nobilior scia de aia. Sz iter scias naturales de reb⁹ mobilibus:gñabilib⁹:t corruptibilib⁹: q̄ tradite sunt:t ī cōi vsu nro sunt:scia de aia est nobilior primo⁹ t tertio mō. ¶ Dr notāter q̄ tradite sunt: t q̄ sunt ī cōi vsu nro:.q̄ pt tradi scia natural' de primo motore sm rōnes spāles:t silr de intelligētijs motricib⁹: sicut ē data scia de aia:t tal eēt melior primo mō vl' forte tradita ē. t nō ē nob trāslata.si trāslata est:nō tñ ē ī nro cōi vsu.

Quomō vna scientia dr nobilior alia.

Ad rōnes ꝓncipales q̄stionis. Ad primam

dicit:q̄ totalis scia libri de aia est diffinitiua t demonstratiua. Et ad pbatōem ei⁹ p3 solutio ex primo posteriorū. ¶ Ad scdam dr negādo aūs. Et ad pbatiōez ei⁹ dicit:q̄ aia cognoscit cognitōe intellectiua. Et ad improbatōem dr:q̄ hz oīs cognitio intellectiua dependeat a sensitiua eiusdē rei vel alteri⁹: nō tñ ex cognitōe sensitiua eiusdē rei q̄ cognoscit p notitiā intellectiuā ¶ Ad tertiā dr:q̄ ania cognoscit p cognitōem distinctam ab ipsa:t illa notitia etiā cognoscit p aliaz:et pōt ibi fieri ꝓcessus in notitijs in infinitū. ¶ Ad quartā dicitur

negando minorē: t ad pbatōez dicitur q̄ ly anima est immobilis motu locali per se: nō bene ē mobilis p accidens. Etiam bene est alterabilis: t cū hoc motua localiter. ¶ Ad quintā dicit negando pñam: t ad pbationez pz solutio ex libro posteriori. ¶ Ad sextā dr negādo q̄ corpus aiatū sit subiectū hui⁹ scie. Et ad pbationem dr negādo: q̄ oia q̄ cōsiderātur in hoc libro, cōsiderātur put hñt ordinē t attributōem ad ipm corp⁹ aiatum: nō corp⁹ aiatū non est pncipaliter cōsideratū: sed ipsa anima. ¶ Ad septimā dicit: q̄ hic solum cōsiderat de aia q̄ est actus viuentis: t nō de aia in tota sui cōitate. ¶ Ad octauā dr: q̄ duplr capit ille termin⁹ honorabile. Uno mō p illo cui attribuit honor: t sic scia nō est honorabilis. Alio mō capit p illo rōe cui⁹ alicui attribuit honor: t sic scia bñ ē honorabilis. ¶ Ad nonaz dr pcedēdo alias: t silr pñs q̄tuz ē ex pte intellect⁹: sed negatur pña q̄tum est ex pte sensuū. Aliter dr dicī cōcedēdo q̄ ex pte cognoscētis scia de aia quo ad aliquā ei⁹ partē ē facilima: sed nō quo ad se totā. ¶ Ad.x. dicitur: q̄ scia de aia est delectabil' quo ad possessionē t nō difficilis: sed tamē quo ad acq̄sitiōez ē difficilis. ¶ Ad xi. dicit pcedendo: q̄ scictia de aia quo ad aliq̄ est certissima: puta quo ad pncipia: cōparādo eā ad scias pure naturales nobis traditas: et etiaz certissima ex pte obiecti remotissimi: t quo ad illa nō est difficillima: sz non est certissima ad multas cōclusiones difficulter deducibiles ex pncipijs notis hui⁹ scie. ¶ Ad.xij.dr: q̄ ē difficilima quo ad cōsideratōez: siue quo ad acquisitionē cōsideratōis de ipsa aia. Et ad ipobatōez illi⁹ dicit q̄ ly ipsa' sit maxime pñs intellectui realiter: nō tñ obiectiue. ¶ Ad.xiij. dr pcedēdo q̄ scia de aia quo ad aliqua est facilis: quo ad aliqua tñ est multuz difficilis. ¶ Ad.xiiij. dr q̄ nec scientia habita nec scia hñda est difficilis: sed acquisitio scictie hñde est difficilis: siue scictia habenda difficulter acq̄ritur.

Queritur. vtrum noticia accidentiū conferat ad noticiā substantiaz. ¶ Et arguitur q̄ nō. qz accidentia sunt min⁹ nota substātijs: ergo nō cōferūt ad noticiā substātiaz. ꝓña pz. quia min⁹ notū nō cōfert ad noticiam magis noti sed ecōtra. añs pz. quia accidentia sunt posteriora ēm noticiā ipsis substantijs: vt pz per pbm. vij. metha. dicentē: q̄ suba est prior accidente in noticia diffinitōne t tpe. ¶ Et cōfirmatur: qz subē sunt priores accītib⁹ ēm esse: ergo etiā ēm cognitōez. ꝓña pz quia dicit phūs scdo metaphisice: sicut se hz res ad eē ita se habet ad cognosci: t añs pz. quia substātie sunt cause accidentiū: sz cause sunt priores suis effectib⁹: igr ¶ Scdo sic. si sic sequeret q̄ in demōstratōib⁹ esset circulatio t petitio pncipij. cōs est ctra pbm pmo posteriori. ꝓña pz. quia demōstratōis pncipiū est q̄ q̄d est si ue suba: ad demōstrandū accidētia t passiones de suis subiectis: vt habetur scdo posteriori: modo si fiat econuerso erit circulatio et petitio pncipij. ¶ Tertio sic: si illud esset in demōstratōe. Uel esset in demōstratōe p pter quid: vel quia est. Nō primū: quia in demōstratione ppter quid ꝓcedit a causa ad suū effectū: mō substātie sunt cause accidentiū: t nō ecōtra. Nec in demōstratōne quia in illa ꝓceditur a nobis notioribus: mō multe subē mītis accītib⁹ sunt nob notiores. ¶ Quarto sic. si noticia accītiuz ꝓferret ad noticiā subaz, hoc esset causando noticiā subaz: sed hoc nō igit. Minor pz. quia intellect⁹ olim suaz noticiaz intellectualiū est causa t noticia. Etiā noticia accidentiū est impfectior noticia subaz: t cū nihil agit vltra gradū sue pfectōis seqtur q̄ noticia accidētiū nō est causa noticie subaz. ¶ Quinto sic. vel hoc esset rōne pueniētie: vel rōe oppositionis. Non primū: qz accidēs t suba sunt ꝑmo diuersa. Nec rōne oppōnis: cū accidens t suba sint simul ex quo accidēs subē per se inheret t opposita nō sunt simul. ¶ Sexto sic. si sic vel hoc esset distincta repsentatione: vel p discursuz. nō primū: quia accidēs t substātia differūt genere generalissimo: sed taliū vnū nō repsentat directe t distincte aliud: igit. nec scōm: qz ꝑ maxime esset inferēdo ex esse accītis eē subē: t tal' discursus non valz: exquo nō est euidēs. ¶ Septimo sic. noticia accidentiū ducit nos in errorē substātiaz: ergo non ꝓfert ad verā noticiā eaz. añs pz: qz noticia de colore subē facit sepe aliquē credere cuprū esse aurū. ¶ Octauo sic. de nullo accidēte habem⁹ sciam: ergo noticia accidentiū non cōfert ad noticiā subaz. añs pz: qz si sic: hoc esset p tanto: qz apparet nobis: q̄ de accidēte aliquā habem⁹ noticiā: modo nō sequit: appet: ergo ita est. ¶ Nono sic. accidētia ducerēt nos in cognitōez substātie. vel ꝑ esset vex de oībus accidētib⁹: vel de aliquibus taliquib⁹ nō. Nō primū: quia infinita sunt accidētia: t intellect⁹ est capacitatis finite. Non scōm: qz nō videt maior ratio de vno q̄ de alio. ¶ In oppositū est phūs in pheimio hui⁹ dicens: qz accīa magnā pterz cōferunt ad cognoscendū q̄ quid est. ¶ Pro solutōne.

Sciendum q̄ in ppōsito per illū terminuz accidens possunt intelligi termini ꝓnotatiui accītaliter ꝓdicabiles de suis subiectis. Et tunc ille termin⁹ substātia siue q̄ quid est capit scdm intentionaliter: t etiā li accidēs. Et tunc sensus q̄stionis est iste. vtr ꝓceptus accidētales: siue cognitōes accidētales rez ducūt nos in cognitōes substātiales rez: ita q̄ pri⁹ res cognoscūtur ꝓceptib⁹ accidētalibus: q̄ ꝓceptib⁹ substātialib⁹ t essentialib⁹. ¶ Alio mō pōt capi ille termin⁹ accīs pri me intētionaliter p forma accidētali realiter iherēte alicui subiecto: t q̄ q̄d est p suba p se realit existēte: t rūe sensus questionis est iste. Utrū noticia formaz accidētaliū ꝓferat ad noticiā substātiaz p se existentiū. Et in vtroq̄ sensu' nō est dubiū q̄n sic: sed de modo quo confert est difficultas. ¶ Quartuor tñ solēt poni modi in generali. Primus est elicitiue siue eliciēdo vnū ex alio: sicut ouis ex motu t figura lupi: elicit cognitōem appetēdentē lupū esse inimicū: sic etiā ex cognitiōe accidēt⁹ intellect⁹ pōt elicere cognitōez subē. ¶ Scōs mod⁹ est q̄ sensus simul ꝓcipit substātiā t accīs indistincte: et tunc intellect⁹ tanq̄ virt⁹ supior distinguit vnū ab alio faciendo diuersas notitias illoz duoz. ¶ Tertius mod⁹ est p pticipatōez vel similitudinē: quia accīa sunt effectus subaz: t effect⁹ gerunt sil'itudinē sue cause: t cū ꝺ quodāmodo repsentant suam cām: ergo ex notitia accidentis pōt causari noticia subē. ¶ Quart⁹ modus ēt q̄ sicut in naturalib⁹ nunq̄ forma introducitur in materia: nisi sit disposita: ita silr nunq̄ venim⁹ in notitiā subaz nisi ex cognitōe accidētiū: vel nūq̄ cognoscim⁹ subas ēm ꝓcept⁹ absolutos: q̄n ꝓpius cognoscim⁹ ēm cōceptus ꝓnotatiuos t accītaliter ꝓdicabiles. Istis notatis sit ꝓclusio ꝑma rūsiua ad quesitum.

Conclusio prima. Noticia formaz accidētaliū multū ꝓfert ad noticiam substantialē. patz ꝑmo per experientiā: quia per colorē: figuram et motum cognoscim⁹ hoc esse asinū: equū vel lapidē. Silr per saporem: odorē: t figurā: cognoscim⁹ hoc esse pomū: illō esse pirū. ¶ Scdo pz: quia dicit p. primo hui⁹: q̄ primo determinandū est de operationib⁹ anime: q̄ de ei⁹ potentijs: eo q̄ cognitiones operationū valent ad cognitiones potentiaz. ¶ Tertio patet per commentatorez ꝑmo phisicoz dicentē: q̄ operatio notificat formam sicut trāsmutatio materiā. ¶ Quarto pz per p. octauo phisicoz: t. xij. Metaphisice: q̄ ex notitia primi motus inuit scientiā de ꝑmis motoribus t substātijs sepatis

et tamen illi motus se habent vt accidēs in ordine ad illa.

Cōclusio scōa Notitie accītales rerū multū conferunt ad notícias essentiales siue quidditatiuas earundez: p3. quia ex cognitionibus propijs accītalibus venimus in cognitionē differentiarum propriarum rei: et per abstractionem in cognitionez quidditatiuam et essentialem: ergo notitia accītium multum confert ad notitiam substantiarum.

Dubitatur primo vtrum vlia aut mbil sint ante sunt posteriora suis singularibus. ¶ Ad dubium dicitur prout ad propositum sufficit: q in proposito p. intelligit dictuz suum de vniuersalibus in essendo: eo modo quo plato posuit vniuersale (vt sibi imponitur) t hoc satis ip3obat p. septimo metha. Et hoc idem tangit p. primo posteriorum: quando dicit gaudeāt genera et spēs monstra enim sunt si sic sunt: quasi dicerz q sunt quedam figmenta: quibus non est cozrñdentia in rebus. Et quando subdit p. aut sunt posteriora singularibus: intelligit p. de vlī in significādo vel predicādo: quod (vt in pluribus) posterius est rebus singularib9 ad extra: a quibus est cusatū tanq̄ ab obiectis. ¶ Vel ōt dici: q soluz intelligit de vlibus in pdicādo vel repūtando q sez illa nihil sunt: aut sunt posteriora apō itellectū nostrū fm naturalem ordinē intelligendi singularibus vagis ipsis tñ cozrñdentibus de isto tamē visum est in primo phi.

Ad ratiões q̄stionis. ¶ Ad p̄mam dicitur: q licet aliqua accīa aliq̄bus substātijs sunt min9 nota. Tamē accīa aliqua aliq̄bus substātijs sunt magis nota: Et ad pbationē añis 3z q dictū phi. itelligit ō p̄portate notitie 3z pfectōez itaq subña pfecti9 cognoscit q̄ñ cognoscit cōceptu absoluto t q̄ditatiuo: q q̄ñ cognscitur cōceptu accītali t qualis ipsa est. ¶ Et ad cōfirmationē dicit negādo ꝯsequētiā: t ad pbationē dicit: q licz pfectiora fm esse sunt priora fm cognitionē in pcessu demōstratiuo ppter q̄d: nō tamē in pcessu demōstrtiuo q3 est. ¶ Ad secundā dicit: q bene, contingit fieri circulationē in demonstrationib9: variādo genus demonstrationis. ¶ Ad tertiā dicit: q nō oportet q fiat hoc per demōstrationē ppter quid: vl demōstrationē q̄a est: tamē potest fieri alijs modis sicut vsuz est in notabili. ¶ Ad quartam dicitur q notitia accītalis concurrit actiue et instrumentaliter ad notitiam substantiarum: sed non principaliter. ¶ Ad quintam dicitur q ratione conueniētie vl' rōue similitudis nō in esseudo: sz in representādo. Et cū dicitur q sunt primo diuersa. Dicit q lz sunt primo diuersa in essendo: non tñ in representādo. Et si est sermo de termis accidētalib9 q illa sunt primo diuersa quo ad modos eius essendi: sed nō quo ad modos representādi ¶ Ad sextā dicit: q distincta siue diuersa repūtatiue: t etiā per discursuz accīa valēt ad cognoscēdū subñam. Et ad improbationē primi dicit: q lz sint primo diuersa i essendo sez quo ad modos ēndi: nō tñ in repūtando. Et ad improbationē scōi dz: q talis discursus est sat3 euidēs naturali pho. ¶ Ad septimā dicit pcedēdo: q noticia accītiū aliq̄n duxit in errorē substātiaz: cum hoc tamē stat q aliq̄n ducit in cognitionē substātiarū ¶ Ad. viij. dicit negando añs: loquēdo de euidentia q̄ sufficit naturali pho. Et licz nō sequit hoc appet nobis ergo ita est in re: loquēdo de apparētia nō hñte corrñdentiā in re: tamē valet loquēdo de apprētia hñte correspōsionē in re. ¶ Ad nonā dz: q nō oīa accīa pferūt licz cōferre pñt: diuersimode tamē. q3 accīa ppria cōferunt ad notitiā distinctā subñe: t accīa cōmunia ad noticiā confusam et indeterminatam.

¶ Secundus liber dī anima: in quo determinat aristoteles de ipsa anima: qui diuiditur i quattuor tractatus: in primo determinat t i quirit diffinitionē anime in primo capitulo. hoc idem facit vt patet in sequenti.

q Le quidem igitur a p̄oríb9 tradita de anima dicta sunt Nos autem ex principio redeamus tentantes determinare quid sit anima cum ipsa videatur esse substātia

Diuisio p̄ma.

¶ Primo ergo ponitur talis diuisio. Substantiarum alia est materia. que nō ē secundū seipsā hoc aliquid alia ē forma que est actus spēs et endelichia. alia ē totum cōpositum. ¶ Secunda diuisio est. Actuum quidā est actus primus alius est actus secundus. ¶ Tertia diuisio est. Substantiarum: quedā est corporea: et quedam incorporea. Quarta diuisio est. Corporum: quedā habent vitam que per seipsa sumit alimentum Alia vero nō habēt vitā: que per se ipa alimētum non sumunt. Sit igit prima conclusio. Anima est actus corporis naturalis patet q3 non est corpus phīsicum: cum ipsa sit in subiecto: corpus auten phīsicū est sicut subiectū et materia: ergo anima est substantia seu species corporis phīsici. Secūda cōclusio Anima est actus primus patet: quia anima se habet ad suas operationes. sicut scire habituale ad cōsiderationē actualem sed scīa habitualis in ordine ad cōsiderātionē actualem est actus primus: igitur et anima. ¶ Tertia conclusio. Anima est actus corporis organici. patet: q3 ē actus corporis viuentis: et oē viuens habz organa debita: maz plāte habēt coperimentū et fructus: t ra dices. Et simil9 aialia habēt diuersa organa. ¶ Patet igitur q non oportet quererе: quare vnum est aīma et corpus sicut neq̄ cera et figura: neq̄ ōmino vniuscuiusq̄ materia. et id cui9 ē materia vnum enim t eē cū multipliciter dicanturq̄ p̄prie est actus est. ¶ Quarta cōclusio Anima est actus substantialis: patet quia viuēs est illud quod est per animam igit: anima est actus substantialis. consequentia patet. quoniam si esse dolabram esset esse substantiale tunc illud quo aliquid esset dolabra esset ac-

Diuisio scōa.

Diuisio tertia

Diuisio q̄rta.

Cōclo prima.

Cōclo scūda.

Cōclo tertia.

Cōclo quarta

Illō ē q̄rendā rō q̄re exactu et potētia fiat cōpositum

tus substātialis. Similiter si oculus esset animal: aīal essz ipsius visus tanꝯ actus. ergo
Concko .v. aīa est actus substātialis. ¶Quinta cōclusio est. Anima est actus habētis vitam in potentia. pz. quia ex aīa cum corpore habente vitam in potentia fit corpus viuens. sicut oculus fit ex pupilla et visu. patz ergo quare anima non est sepabilis a corpe licz de ea nō
Concko. vi. sit manifestū adhuc vtrū sit potētia vel actus ¶Sexta cōclusio. Est alia diffinitio anime. per quā diffinitio data demonstrari potest. ¶Prima pars buiꝰ cōclusiōis patz: quia anima diffinit ꝙ est vnius: sentimus: nutrimur: mouemur scōm locum: et q̄ intelligimꝰ primū ¶Patz hec diffinitio: q̄ aīata differūt ab inatis per animā: et tamē nō differūt ab eis nisi per opationes vitales: igit. ¶Opationes autē vitales sūt multiplices. Nā quedā sunt intellectꝰ: sicut intellectio: Alie sūt ipsiꝰ sensus sicut sēsatio. Alie sunt potētie motiue scōm locū: sicut pgressio: volatio: natatio: dilatatio ꝛ cōstrictio. Alie sūt potētie vegetatie sicut est sumere alimētū per qd̄ crescūt vl̄ decrescūt vegetabilia. ¶Et differūt isti modi viuēdi abinuicē: q̄ motus nutritionis vl̄ augmētationis inuenit in plātis: sine sensu. ꝛ itellectu: ꝛ sine motu de loco ad locū: sed motus saltem pgressiuus: non inuenit sine sēsu nisi fortassis in aīalibus affixis terre: in quibus ellectus autem numꝯ inuenit sine sensu ¶Secūda pz cōclusionis patet. q̄ ex incertis scōm naturā certioribus ād quo ad nos: fiunt nota nobis
Questio .i. certiora secundū naturam. Sed hec diffinitio datur per effectꝰ. alia vero per causas ergo per istam potest alia demōstrari. ¶Sed
Solutio circa predicta queritur primo: An dictarū potentiarum sit vna totaꝰ anima: ita ꝙ ipse sit partes vnius totalis anime. ¶Ad hāc questionem dicitur: ꝙ aliquibus est tantum vna aīma: sicut in plantis et siliter in pluribus aīmalibus: licet ibi sint plures anime in potentia: quia partes illarum plātarū: vel animali
Questio .ij. um viuūt: nam ptes animalium ānulosorum si pungantur tristātur. ¶Secundo dubitatur. An ille diuerse partes anime sint septe
Solutio. abiuicem rōne solū: an loco ꝛ subiecto ¶Ad
Intellectꝰ separatur a corpe licꝫ perpetuū a corruptibili. banc dubitationem dicitur. Primo de intellectu: ꝙ ē dubium an possit separari a corpore: videntur enim esse ab eo separabilis sicut perpetuum a corruptibili. ¶Secundo dicitur ꝙ potentie anime vegetatiue in eodē nō distiguūtur subiecto: q̄ rami i terra positi suscipiūt nutrimētū augmentū et decremeotū. ¶Tertio dicitur ꝙ anima vegetatiua ꝛ sensitiua in eodē non distinguūtur subiecto: patet quia partes animaliū ānulosorū viuūt vita vegetatiua: et tamē sentiūt: et mouētur secundū locū: ꝛ per consequēs babent appetitum seu desiderium alicuiꝰ in rōne cōuenientis. ¶Septima cōclusio. quibusdam viuentib⁹ insūt oēs gradus viuēdi: quibusdō plures: ꝛ alijs vnꝰ solum: Patet per simile: quia quedā aīalia bīt oēs sensus: quedā plures ꝛ alia vnicum solum. ergo etiam quedam viuentia baben quatuor gradus viuendi: sicut homines ꝛ quedam plures. scz aīalia perfecta: quedam vero duos sicut animalia impfecta et quedam vnicū scz plante. ¶Et quo patet ꝙ anima est quo viuimꝰ ꝛ sentimꝰ. Non quidem quo viuimus tanꝯ per subiectum sz tāquam per formā: sicut corpus ꝙ aliquam partem sanatur tanꝯ per subiectum: et eo ꝙ actus actiuorū sunt in patiente bene dispōsito et tamen per sanitatem sanatur formaliter. ¶Ex predictis cōclusionib⁹ inferūtur tria corrolaria. ¶Primū est: ꝙ anima est forma: patet q̄ est substantia: ꝛ nō est materia: cum non sit potentia sed actus: nec ꝓpositū: igit ē forma. ¶Secūdū ē: ꝙ antiqui bene opinati sunt in hoc qd̄ dixerunt animā nō esse corpꝰ: licet nō sit sine corpore. ¶Tertiū ē: ꝙ anima est actus corpis phisici organici in potentia vitaz babentis: et sic antiqui non determinātes subiectū aīe de ipa īsufficiēter locuti sunt

Actus actiuoz sūt i patiente bene dispōsito.

Corrolariū primum

Corrola. ij.

Corrola. iij.

Ele quidam igitur a priori-
bus tradita de aīa dicta sunt ꝛc.
¶Iste est secundus liber de aīa: in quo Ar⁹. postꝙ narrauit opiniones antiquorum de ipsa anima: determinat de anima ꝛ potentia anime: puta de potentia vegetatiua ꝛ de potentijs sensitiuis. Et contiq
um iste liber quattuor tractatus. In primo determinat de ipsa anima. In secundo determinat de potentijs ipsius anime. et de potentia vegetatiua: ibi potētiarū autez anime. In tertio determinat de potentijs sensitiuis exterioribus: ibi. Determinatis autem bis In quarto determinat de sensibus interioribud: ibi. Quoniam autem. Primus tractatus continet duo capitula. In primo inuestigat primam diffinitionez anime. In secundo secundam diffinitionem anime et ipsa inuestigata demonstrat vnam diffinitionez per aliam nobis notiorē scōm ibi. Ex his aurem. Dicit ergo primo sic: ꝙ cū recitate sunt opiones ātiquoz de ipsa

aĩa:redeundũ est a ꝓncipio(ac si in eis nihil boni essz inuentũ)t inquirẽda est diffinitis aie cõissima. T. Dicim⁹ iraqs. ¶ Hic phũs ꝑmittit aliqs diuisiones valentes ad inuestigatõem diffinitiõis anime. ¶ Prima diuisio est:diuisio entis in substantiã t accidẽs. Et solum noiat substantiã:innuẽs ꝙ hoc ꝙ anima sit substãtia. T. Hui⁹ aũt. ¶ Scda diuisio est:diuisio substãtie in materiã t formã:t totũ ꝯpositũ. Et subdit p.ꝙ materia ꝑ se ipam non est hoc aliq̃d:t forma est ꝑ quã est hoc aliquid. Sed ipz ꝯpositum est hoc aliquid. Et subdit p.ꝙ materia est quedaz potentia: forma ẋo est spẽs seu eudelechia:id ẽ actꝰ. T. Et hoc dupliciter. ¶ Tertia diuisio est ipsius actus:in actũ ꝑmũ:et actũ secundũ. Per actũ primũ in ꝯposito itelligitur forma vel habitꝰ:quã vel quẽ ꝙsequitur aliqua operatio. Et per actũ scõm:intelligit mot⁹ vel opatio ꝙsequẽs formam vel habitũ:vt sciam dicim⁹ esse actũ primũ: t cõsiderare siue ꝙsideratõez actualẽ actũ scõz. T. Substantie aũt marie. ¶ Quarta diuisio subẽ est:ꝑ subam corꝓeã:t subam incorꝓeã:t inter subas:subẽ corꝓoree maxime videnẽ esse subẽ:t hoc ꝑz opimonẽ vulgariũ:licet ꝑm rei veritatẽ incorꝓoree sint nobiliores t ꝑfectiores. T. Hec cñ. ¶ Quita diuisio est:corporum aliud est naturale:aliud est artificiale. Et subdit phũs ꝙ naturalia sunt ꝓncipia artificialiũ. T. Phi sicoruz aũt. ¶ Sexta diuisio est. Corꝓa naturalia:q̃dã habẽt vitã:t quedã nõ hñt vitam. Ũñ illa hñt vitam: que ꝑ seipsa sumũt nutrimentũ augmentũ t decremẽtum:vt sunt aĩalia. Alia ẋo sunt q̃ non habẽt vitaz:sicut sunt lapides t metalla. T. Ñ̃are oñe corꝓus. ¶ Hic p.subdit ꝙ oñe corꝓ⁹ phisicũ habẽs vitaz ẽ substantia ꝯposita t ꝑ se subsistẽs. T. Cñ aũt ẽ corꝓ⁹. ¶ Hic p.ponit talẽ ꝙclusionẽ:ꝙ aĩa est actꝰ corꝓis phisici.i.actus corꝓis naturalis.ꝓbat sic phũs: qz aĩa nõ est corꝓ⁹ phisicũ:cum corꝓ⁹ phisicũ nõ est in subiecto:t cũ ꝑ aduentũ aie i materia fit corꝓ⁹ viuẽs: t aĩa etiã nõ est materia:cũ materia sit subiectũ:t aĩa est in subiecto:ergo sequitur ꝙ aĩa est actꝰ corꝓis phisici. T. Hoc aũt ꝺr. ¶ Scda ꝙclusio est:ꝙ anima est actꝰ ꝑmꝰ. Probat sic phũs:qz sicut se habet scientia ad ꝙsiderare:ita anima ad suas operatões:sed scientia est actus primꝰ in ordie ad ꝙsiderare:siue ad ꝙsideratõez actualem:ergo anima est actus primꝰ in ordine ad suas operationes. Ex isto ꝓz ꝙ phũs non vult dicere:ꝙ aĩa sit actus ꝑmus simplr:vel ꝙ sit priꝰ in materia:ꝙ sit aliquis alius actus secũ existens in materia: sed est actꝰ primus in ordine ad opatões suas. Simlr est actꝰ primus prioritate ꝑfectionis:in ordine ad dispositões ex parte eiꝰ in materia requisitas. T. Tale aũt. ¶ Tertia ꝙclusio est.ꝙ aĩa est actus corꝓis organici.ꝓbat sic phũs.quia anima est actus corꝓoris viuentis:t omne tale est organicũ habens partes diuersarũ rationum: ad diuersas operatões exercendas: t ad diuersa officia deseruiẽtes:vt plante habent folia ad cooperimẽtum fructuũ:t radices ad suscipiendũ alimentum. Et simuliter animalia habent corꝓedes:manꝰ:ad diuersas operatõnes deseruientia:ergo anima est actꝰ corꝓoris organici. Et subdit phũs ꝙ cõmune est omni animeꝙ sit actus primus corꝓoris phisici organici. T. Unde non oꝓortet. ¶ Hic phũs subdit ꝙ nõ oꝓortet q̃rere vtrum anima t corꝓus sunt vnum sicut nec de cera t de figura:nec de actu t potentia:cum actus t potentia ex suis naturis habeant ꝙ vniantur ad inuicez t constituant vnum totum compositum. ¶ Ex isto solz elici ista communis auctoritas:ꝙ nõ est querenda causa(saltem intrinseca toti composito)quare ex actu et potentia fiat vnum:nisi quia hoc est actus:t illud potentia. T. Universaliter ꝙdem igitur. ¶ Quarta cõclusio est:ꝙ anima est actus substãtialis siue substantia. Probat sic phũs:quia illud est actꝰ substãtialis sine suba:ꝑ qđ suba est actu illud qđ est:sed ꝑ aĩaz suba est actu illud qđ est:ergo aĩa est actꝰ substãtialis. Adiozez declarat phũs per duo exempla. ¶ Primũ est:mã si dolabruz esset substantia:vel de ꝓdicamento substãtie:sicut nomina rerum animatoꝝ: tunc dispositio ꝑm quã aliquid dicitur dolabra erit actus substãtialis: et quãdo talis dispositio remoueat:non dicẽt amplꝰ dolabra:nisi equiuoce:ergo illud ꝑm ꝙ substãtia est actu illud qđ est:est actus substãtialis. T. Cõsiderare autem. ¶ Aliud exemplũ est. Aza oculis dicitur actu oculus per visum:ita ꝙ visu interrupto nõ diceretur amplius oculus nisi eq̃uoce:sicut oculus lapideus:vel pictus:ergo si hoc nomen oculus:esset nomen substãtiale:visus esset actus substantialis visus:t per ꝑs illũ est actus substãtialis per qđ aliquid dicitur actu substantia:vel ꝑm ꝙ suba est actu illud qđ est. Sic est de anima.aliqua esti res nõ dicitur homo nisi per animã rationalẽ:ergo anima est actus substãtialis. T. Est autem abiciens. ¶ Quinta conclusio est.anima est actus habentis vitam in potentia. Per istud enim non intelligit phũs:quin per animã fit actu aliquid viuens ꝑm actum primũ:sed est in potentia ꝑm actum scõm. Probat sic phũs per simile:sicut se habent semẽ t fructus:ita se habent anima:et habẽs animã:et operatio anime:sed semen t fructus sic se habent ꝙ habens semen se habet in potẽtia ad fructum:ergo similiter habens animã habet se in potentia ad vitam. ¶ Unde in ꝓposito capitur vita nõ ꝓ actu primo qui ẽ ipsa anima:quia tunc anima t vita sunt idem:sed capitur ꝓ operatione vitali. Et subdit phũs:ꝙ sicut visus t pupilla sunt oculus:ita anima t corꝓus sunt animal. Ex isto textu patz manifeste:ꝙ partes simul sumpte sunt ipsum totum. ¶ Ulterius subdit phũs:ꝙ anima nõ est separabilis a corꝓore: nisi(forte) anima intellectiua: que nullius corꝓis videt esse actus. Nondũ tamen manifestum est:vtrũ talis intellectus(puta anima intellectiua)sit actus corꝓoris per inherentiã:vl ꝑ apꝓpriationem siue assistentiã: sicut nauta dicitur actꝰ nauis:quia regit eam.

Quoniam autem. ¶ Istud est secundũ capitulum huius primi tractatus:in quo philosophus inuestigat secundã diffinitionem anime:premittens primo intentum suum dicens:ꝙ per ea que simpliciter et secundum naturam sunt minus certa:nobis tamẽ magis certa(cuiusmodi sunt effectus) certificantur nobis ea que secundum naturam sunt notioza et certioza:cuiusmodi sunt cause. ¶ Secundo dicit philosophꝰ ꝙ duplex est diffinitio anime. Una est causalis siue data per causas. Alia vero per effectus. Diffinitio vero per effectus notioz est: et per eaz potest nobis notificari alia que datur per causas. ¶ Tertio dicit: ꝙ vna diffinitio potest demonstrari per aliam(vt dictum est in libro posteriorum)cum vna sit diffinitio que est principium demonstrationis:alia conclusio: et tertia tota demonstratio positione differẽs. Et dat philosophus exemplũ in tertio de tetragonismo:cuiꝰ due sunt diffinitiones. ¶ Prima est:tetragonismus est figura alterra parte longioz:et ista non explicat causam. ¶ Alia diffinitio est: tetragonismus est inuentio medie rei et ista dat causam. ¶ Textus. Dicamus igitur principium. ¶ Hic philosophus prosequitur intentum suum: Et declarat nobis diffinitionem notiozem: dicens ꝙ anima est principium quo viuimus id est quo aliquid viuit siue operationem vitalem exercet cuiusmodi est nutritio: sensatio: vel intellectio: Aut queuis

Vna diuisio.

Scda diuisio.

Tertia diuisio.

Quarta diuisio

Quita diuisio.

Sexta diuisio.

¶ Cõclusio.i.

¶ Cõclusio.ij.

¶ Concio.iij.

Nõ est q̃renda cãa ex actu et potẽtia fiat compositus.

¶ Concio.iiij.

¶ Exẽplũ de dolabra.

¶ Exẽplus de oculo.

¶ Cõclusio.v.

Diffinitões de tragonismi.

alia vitalis opatio. Istud ꝓbat p. quia aīata ab inaīatis differūt in viuēdo: hoc est in hoc ꝙ exercēt opationes vitales: ⁊ cum aīa sit ꝓncipiū per qō aīatū differt ab inaīato: sequitur ꝙ anima est ꝓncipiū a quo hmōi opatōes vitales ꝓcedunt: ⁊ per ꝯns anima est ꝓncipium quo aliquid viuit. T. Multipliciter aūt. ¶ Hic phūs enumerat opa vite dicēs: ꝙ opa vite hoc est opationes vitales sunt multiplices: quia quedā est intellectus. i. intellectio: ⁊ quedaz sensus. i. sensatio: ⁊ q̄dā mutatio scōm locum: que est a ꝓncipio intrinseco a cōtrario loco in contrariū locū: vel in ꝙtrarios situs: cuiusmodi sunt motus alimenti: ⁊ augmētationis ⁊ viminutōis. Unde vegetabilia omia ex eo videtur viuere: quia in se ipsis habent potentiā ⁊ principiū per qō augmentū ⁊ decrementū suscipiūt: ⁊ partes scōz loca ꝙtraria quodāmodo mouētur. Similiter est aliq̄ opatio motus localis ꝓgressiui volatiui ⁊ natatiui. Similiter est motus dilatatōis ⁊ ꝓstrictōis: et omne habēs aliquē dictoꝝ modoꝝ viuēdi viuit ⁊ habet aīam. T. Et separari. ¶ Hic p. distinguit modos viuendi: ꝙ aliquis istoꝝ modoꝝ viuendi possunt separari ab aliis et non econuerso. Nam nutritio ⁊ augmentatio reperiūtur in plantis sine sensu: ⁊ intellectu: et motu de loco ad locum: sed nunq̄ inuenitur sensus vel motus localis sine nutritōe: nec etiaz intellectus sine sensu: saltē in animalib⁹ mortalib⁹. Sil'r in aīalibus impfectis reperitur sensus tactus sine alijs sensib⁹: sed nō ecōuerso. Simil'r in aīalibus terre affixis iuenitur sensus sine motu locali de vno totali loco ad aliū totalē locum non tamen inuenitur ecōuerso. T. Nunc autē. ¶ Hic phūs infert diffinitōez amme: dicēs ꝙ ex predictis patet: ꝙ anima est principiū quo viuim⁹: sentim⁹ intelligimus: nutrimur: ⁊ scōz locū mouemur primū. Ex isto patet ꝙ oīm operationū vitaliū aīa est principiū. ¶ Ex ista diffinitōe potest haberi quid ē anima vegetatiua: vel potentia vegetatiua. Unde anima vegetatiua est principium quo vegetamus primum. Anima vero nutritiua: est principiū quo nutrimur primo. Anima vero sensitiua est: qno sentim⁹ pmo. Anima intellectiua quo intelligim⁹ pmo. Et aīa motiua est principiū quo mouemur scm locum primo. Iste tamen diuerse descriptiones terminoꝝ non arguūt tot diuersas animas: qz ille descriptōes vni ⁊ eidē ꝓuenire possunt. T. Utrū autem vnūqōq̄. ¶ Hic phūs mouet duas dubitatōes: quarū prima est: vtrū quelibet dictarū animaꝝ sit vna anima totalis: aut pars vni⁹ aīe totalis. ¶ Scōa questio: si dicte potentie anime in eodez ponātur esse partes aīe: vtrū ille sint separate ab inuicē solū rōe: aut loco. T. De q̄busdā aūt. ¶ Hic phūs soluit questiones motas: dicens ꝙ in aliquib⁹ non est difficile videre: sicut in plantis: ꝙ est actu vna potentia siue anima. potentie vero plures. vnde in plantis ante decisionē nō sunt due aīe: ꝫ post decisionē sunt due anime. Sil'r in animalibus quibusdā post decisionē oēs partes apparent sentire ⁊ moueri ꝫ locū: dolere ⁊ tristari si pungātur. T. De intellectu. ¶ Hic phūs subdit ꝙ de intellectu nondū manifestū est vtꝝ sit sepatus vel non: videl. eīm sepabilis eē a cōrpe: sicut ppetuū a cōruptibile: qō verum est simpliciter de intellectu diuino: ⁊ de intellectu substantie sepate. T. Relique autez. ¶ Hic phūs vult ostēdere: ꝙ ille ptes anime q̄ non sunt sepabiles: sunt abinuicē distincte ratōne hoc est habent diuersas rōnes: fm quas ipsam animaz important: quia operationes sunt distincte: ⁊ nomina potentiaꝝ animas important in ordine ad opatiōes: ergo per termios illas operationes importātes debent diffiniri: ⁊ per ꝯns diuerse sunt rōnes illoꝝ terminoꝝ animas siue potētias importantiū. T. Q̄ aūt quibusdā. Hic phūs subdit ꝙ quibusdā aīalibus oīa ista ꝓueniūt, puta oēs potentie aīe: siue nōia potentiaꝝ per ꝓdicatōem: aliquib⁹ vero animalib⁹ quedā ꝓueniūt: aliquib⁹ aūt vnū solum ⁊ p hoc sumitur differētia aīalium. causa tñ hoꝝ posterius videbitur. Sil'r aliqua aīalia oēs sensus hnt aliq̄ vero quosdā ⁊ non oēs: aliqua ꝛo solū vnū hnt cuius causa posteri⁹ videbit. T. Ām aūt. ¶ Hic phūs ꝙ diffinitōez iā positā: ꝓcludit ⁊ demōstrat aliā diffinitōez ꝓus positā: scz ꝙ aīa est actus corpis sic ꝑnt ⁊c. qz illō quo viuim⁹ intelligim⁹ sentim⁹: mouemur ꝓmū est actus ꝑmi corpis ⁊c: sed aīa est hmōi: igit̄. ¶ Dicit tamē phs ꝙ duplex est principiū quo scim⁹: scz aīa ⁊ scientia Nam scim⁹ per aīam tanq̄ ꝙ subiectū scīe: ⁊ ꝙ sciaz scimus formalr: ita ꝙ scia est act⁹ ꝓceptiui et scientis: cū in materia dispōsita ad talem actū actus actiuoꝝ videtur eē in patiente bene dispōsito. ¶ Sil'r duplex est ꝑncipium quo sanamur: vnum tanq̄ subiectum scz corp⁹ vel membrū. Aliud tanq̄ act⁹ quo formaliter dicimur sani puta sanitas. Ita simil'r duplex est principiū quo sumus animati ⁊ viuētes. Unū tanq̄ subiectū: ⁊ hoc est corp⁹ phisicū ⁊ organicū. Aliud est sicut actus ⁊ forma qua formaliter dicimur aīati. T. Triplicit eīm. ¶ Hic phūs ꝓbat ꝙ aīa ē act⁹ corpis: qz suba ꝛ triplr: vt prius patuit: ⁊ ipsa aīa nō est materia: nec totū compositum: ergo relinquit ꝙ est actus: ⁊ cum non sit sine corpore: nec est corpus: sequit̄ ꝙ est actus corpis. T. Et ꝓpter hoc in corpore. ¶ Hic p. infert diffinitōez aīe prius datā: dicens ꝙ anima est act⁹ ꝓmus subalis corpis phisici organici in potentia vitā hñtis. Nam cuz aīa sit act⁹ corpis: nō tñ cuilibz corpis ania est act⁹: qz diuersi actus substātiales requirūt diuersas materias ꝓprias ⁊ diuersimode dispositas. Et materia ꝓpa anime est corp⁹ phisicū organicū hns in potentia vitaz: ⁊ cum forme naturales p sua subiecta ꝓpa debeāt diffiniri: seq̄tur ꝙ ista diffinitio aīe est ꝓueniens.

Actꝰ actiuoꝝ sunt i patiēte ꝑdispōsito.

Diffinitio aīme. ij.

Queritur. vtrum diffinitio aīe sit bona: in q̄

dicitur: aīa est actꝰ primꝰ substantialis corpis phisici organici in potentia vitā habentis. ¶ Et arguitur primo ꝙ nō: quia aīa hz rōnez passi: ergo, nō est actꝰ. ꝓa pz. quia actꝰ hz rōnez forme agētis ⁊ nō passi. añs pz: qz sensus est virtꝰ passiua: ⁊ sil'r intellectꝰ: ⁊ tñ sensus est aīa: ⁊ sil'r intellectꝰ. ¶ Scōo sic. aīe nō repugnat recipere: ergo aīa nō est actꝰ. ꝓa pz auēte ꝓmentatore in libro de suba orbis dicētis: ꝙ actui repugnat recipe. añs tñ pz. qz aīa intellectiua recipit scias ⁊ intellectiones. ¶ Tertio sic. aīa ē potētia: ergo nō est actꝰ. ꝓa pz ꝑ cōmentatorē dicentē: ꝙ actꝰ ponia sunt drīe maxime oppositē. añs pz: qz omne actiuū vel passiuuz ē ponia: vt pz per p. v. methaph. diuidentē potentiā actiuā ⁊ passiuam. Sz aīa est actiua vel passiua: igit̄. ¶ Quarto sic. Aīa est ꝙpositā ex actu ⁊ potētia: ergo aīa nō est actꝰ. ꝓa pz: qz ꝙpositū nō est altera ꝑs ꝙponentiū: cū ps nō sit totū. añs ptz ꝑ cōmētatorē tertio huiꝰ dicentē: ꝙ aīa nra est ꝙpositā ex intellectu agēte ⁊ possibili. ¶ Quinto sic: aīa nō est opatio que ab agēte ꝓducit: ergo aīa nō est actus. ꝓa patet: quia actus idem est ꝙ operatio agentis. ¶ Sexto arguitur sic. probando ꝙ anima non est actus substantialis: quia anima inest subiecto: puta ipsi materie: ergo non est substantia: ⁊ per cōsequēs nec actus substantialis. ¶ Septimo sic. diffinitio accidentis conuenit anime: cuz ipsa potest adesse ⁊ abesse ꝑeter materie corruptionem. ergo non est actus substantialis. ¶ Octauo sic. anima aduenit subiecto in actu: ergo non est actus substantialis sed accidentalis. Añs patz. quia aīa recipitur in materia organizata: ⁊ dispositōibꝰ primis actuata. ¶ Nono arguit̄ ꝙ non sit actꝰ corpis: auctoritate p. scōo huiꝰ dicēt. nihil phibet

Diffinitiones ſpāles aniaꝝ.

Diffinitio aīe sicut ꝓpetuū a cōruptibili.

Intellectꝰ sepaꝝ a cōrpe

Solutiones.

Due' mouētur questiones.

Mōi viuētiū.

Opationes vitales.

quandã aiam esse que nullius corporis est actus. Etiã de⁹ ⁊ icelligẽcia sunt anime: ⁊ tamen nõ sunt act⁹ corporũ. ¶ Decimo sic aia humana sepata a corpe est aia: ⁊ tamen nõ est actus corpis: cũ nõ sit in corpe: nec per opatoez: nec p informatoez siue p appropationẽ ¶ Undecimo arguit q aia non est actus ꝑm⁹ corpis: q esse actum ꝑmũ solt deo ꝓuenit: ergo non q̃libet anima est actus primꝰ. ¶ Duodecimo sic: multi actus sunt prius in materia vel corpoze q̃ ista aia vel illa: ergo ista non est act⁹ ꝑmus corpis. Añs pz: quia ania ẽ forma mixti: sed forma mixti requirit q̃litatiuã dispõnem in materia disponentẽ ipsaz materiã ad anime introductiõez ¶ Decimotertio sic. aia vegetatiua est oĩm aliarũ aiarum ꝑma: vt pz per p. in vto secũdo: ergo alie aie non sunt actus ꝑmi. Etiam dicit p. in libro de animalib⁹: q embrio prius viuit vita plante q̃ vita animalis. ¶ Decimoq̃rto sic: aia est actus ab agente, pductus: ergo nõ est act⁹ ꝑm⁹. ꝓña pz: quia phũs in isto scõo distinguit actũ primũ ab actu scõo. ¶ Decimoq̃sto sic: q ania non est actus corporis organici: quia corꝑ⁹ organicũ non ẽ simplex: ergo anima non est actus eius. añs patz quia corpus organicũ hz diuersas partes diuersaꝝ rationũ ꝓña patz: quia aia est forma simplex ⁊ forma simplex debet habere subiectũ simplex: cuiusmodi non est corpus organicũ. ¶ Decimosexto sic. quelibet ps anime est anima: ⁊ tamen nõ quelibet ps aie est actus corpis organici: ideo diffinitio insufficiẽs. Minor pz de aia q̃ est in parua parte carnis homogenee. ¶ Decimoseptimo sic. solus substantie composite est diffinitio: sz anima non est substantia ꝓposita: vt pz per p. in ꝑmo tractatu: ergo ipsius anime nõ est diffinitio. Maior pz: quia sola substantia ꝓpoſita habz differentiã essentialem. ¶ Decimoctauo sic. absolutũ non debet diffiniri p respectiuũ: cum in ꝛceptu absoluti nõ includitur cõceptus respectiui: sed anima dicitur q̃d absolutũ: ⁊ act⁹ quid respectiuũ: igit. ¶ Decimonono sic. nulla substãtia debz diffiniri per additamentũ: ⁊ per ꝓñs male ponitur in diffinitõe anime act⁹ corporis organici. Maior pz per pbm. vij. methaphisice. ¶ Uicesimo sic. dicta diffinitio est supflua: igitur non est bona. añs patz quia supflue ponitur ille termin⁹ phisici: ex quo nõ cõtrahit nec̃ specificat illũ terminũ corpus cui additur ex quo omne corpus est phisicum. Et si non poneretur supflue: poneret ad differentiaz corporis artificialis: sed hoc non: cuz talẽ differt a naturali: igitur. ¶ Uicesimoꝑmo sic. ista diffinitio nõ cõuenit aie intellectiue: cum ipsa nõ sit act⁹ corpis organici: ex quo ipsa nullum corpus requirit ad exercendũ suas opatões: vt pz p pbm tertio hui⁹ dicentem: q intellectus nõ est virtus organica. ¶ Uicesimosco sic. Idem nõ debet diffiniri per seipm: sed anima ⁊ vita sunt idem. cum viuere i viuentibus est esse: ergo male ponitur in diffinitione iste termin⁹ vita. ¶ Uicesimotertio sic. aia est actus corporis habentis vitaz in actu: ergo male ponitur q est actus corporis habentis vitaz in potentia. añs pz: quia anima est actus animati: ⁊ oĩe animatũ habet vitam in actu quia actu viuit: igitur. ¶ Uicesimoquarto sic. Actus non debz diffiniri per potentiã: sed econtra: sz anima est act⁹: ergo male diffinitur per hoc nomẽ potentia. Maior patz: quia dicit p. ix. metaphisice: q actus est prior potentia ꝼm rationem: hoc est diffinitionem. ¶ Uicesimoquinto sic. dicta diffinitio ꝓuenit forme substãtiali seminis: similiter forme substãtiali grani frumenti: cum quelibet talis est act⁹ primus substãtialis corporis organici phisici in potentia habẽtis vitam: igitur. ¶ Uicesimosexto sic. anima humana sepata est anima: ⁊ tamen non est actus corporis organici phisici: igitur diffinitio est insufficiens.

In oppositũ est philosophus in primo capitulo primi tractatus. ¶ Pro solutione questionis est.

Sciendum q̃ iste terminus actus capit̃ multipliciter. ¶ Uno modo pro omni illo q actualiter ⁊ ꝑsentialiter est: ⁊ sic quelibet res mundi diceretur act⁹ quia omis res mundi est ꝑsentialiter ⁊ actualiter existens. ¶ Scõo modo capitur actus pro dispositione vl forma actualiter inherẽte alicui subiecto: sicut albedo dicitur actus parietis: quia est forma inherens parieti. ¶ Tertio modo capitur actus pro operatione procedente ab ipso agente: et hoc modo capit philosophus illum terminũ actus secũdo huius: quando dicit q actus actiuorum sunt in patiẽte dispoſito. ¶ Quarto modo capitur actus pro principio actiuo vel passiuo alicuius opationis: et tunc actus trñ valz sicut agens vel patiens. Unde illa res que est anima est actus: primo modo capiendo illum terminum actus: et scõo modo capiendo illum terminũ actus: nõ omnis anima est actus: quia anima separata non est actus: cum nõ sit forma inherens: sed forma non separata bene est actus. Etiam non omnis anima est actus: capiendo illuz terminuz actus tertio modo: quia aliqua est anima iam diu producta. omnis tamen anima inherens vel nata inherere est vel fuit actus: capiendo illum terminũ actus tertio modo: sed omnis anima est actus: capiendo illum terminum actus quarto modo: cum quelibet est principium actiuũ vel passiuũ alicui⁹ operationis. Unde in ꝓposito per actuz substantialem intelligim⁹ partem essentialem et intrinsecam alicuius substantie cõposite: que dat cẽ formaliter et essentialiter toti composito.

Acceptiones actus.

Sciendu⁹ secundo. q̃ aliquis actus dicitur prim⁹ multipliciter. ¶ Uno modo simpliciter: ⁊ exponendo li primũ affirmatiue: ⁊ sic ille dicitur actus primus que omni alio actu est prior: ⁊ sic sol⁹ deus est actus primus. Scõo modo dicitur actus primus: qui primo inheret materie: ⁊ illo modo qualitatiue dispoſitiones disponẽtes materiã ad introductionẽ forme substãtialis possunt dici actus primi. ¶ Scõm autem istũ modum quidam dicunt: q anima est actus primus: sicut illi qui ponunt q in corruptione substantiali fit resolutio vsq̃ ad materiam primam: taz ex parte formarum substantialiuz q̃ accidentaliũ: ⁊ q̃ subiectuz accidentiuz materialiũ non est materia sola: sed compoſitum substantiale ex materia ⁊ forma. ¶ Ista autem opinio videtur satis esse improbata in primo libro de generatione. Ideo ibi conformiter dicendũ est: q nulla anima est actus primus isto scõo modo: quia dispoſitiones prius ipsi inherent materie: q̃ ipa aia. ¶ Tertio modo capitur actus primus pro actu perfectiori in ipsa materia existente: ita q illud q̃ est primũ via pfectionis in materia est actus prim⁹: ⁊ isto modo ipsa anima est actus primus ipsi materie: cum ipsa sit act⁹ perfectior existens in materia. ¶ Quarto modo capit̃ actus primus pro illo a quo procedunt operatiões vitales: puta pro principio actiuo vel passiuo: vel pro actu productiuo operationuz vitaliuꝫ: ⁊ sic anima bene est actus primus: ex quo ab ipsa bene procedit aliqua operatio que respectu eius dicitur actus secundus: et isto modo debet capi in diffinitione anime. ¶ Quinto modo capitur actus primus pro illo: ratione cuius aliquid dicitur primo aliquale: ita q prius sine illo fuit in potentia: ⁊ isto modo etiam anima est actus prim⁹ viuentis: quia viuens ratione anime dicitur viuere: ⁊ sine ipsa non diceretur viuere: sed esset solum in potẽtia ad viuendum.

Acceptiones actus primi.

Acceptiones corporis organici.

Scienduz tertio: q̄ hoc complexū Corp⁹ organicuz capitur dupliciter. ¶ Uno modo cōmuniter ꝓ omni re que hz diuersas ptes diuersimode complexionatas: t deputatas ad diuersa officia vel opatōes exercēdas. vel ipsamet est vna pars illi⁹ corpis: t ꝺ modo debet capi in diffinitiōe anime. ¶ Alio capitur ꝓpe: t sic corpus organicū dicitur qō hz diuersa organa: diuersimode ꝓplexionata: t ad diuersa officia exercēda deputata: t sic totū corpus hoīs ꝺicit esse organicū. Isto tñ modo non ꝺz capi in diffinitiōe anime: cum sit aliq̄ pars illius aīa (puta illa q̄ est in prima pte carnis) q̄ tamen nō est act⁹ corpis organici: capiendo sēcō nō hoc complexū corp⁹ organicu: sed tñ est actus corpis organici capiendo hoc ꝓplexū ꝑmo modo.

Acceptōes illi⁹ termi. Vita

Sciendum quarto: q̄ iste termin⁹ vita capit dupliciter. Uno modo ꝓ actu ꝑmo: scōm quez intrinsece t essentialiter dicitur viuēs: t sic vita idē est q̄ aīa vltra tamen illum terminū aīa acceptū ꝓnotatiue cōnotat duratōem vt ꝺz per p. in libro de morte t vita dicentem: q̄ vita est mansio id est duratio anime. ¶ Alio modo capitur ille termin⁹ vita ꝓ opatione vitali. Uñ vitalis opatio est opatio per quā cognoscim⁹ differētiam viuētis a non viuente. Unde vita ꝑmo modo est principiū actiuū vel passiuū vitaliter mobile: vel motiuū: ꝓductiuū: vel receptiuū opationū vitaliū ꝓdurabile. Et vita secundo modo est actus eius: sicut sentatio: nutritio: intellectio: t sic de aliis.

Quid operatio vitalis.

Acceptōes illi⁹ termi. Vita.

¶ Similiter iste terminus anima capitur tripliciter. ¶ Uno modo largissime pro omni forma spirituali: siue per se existat: siue cum materia faciat vnum ꝓ se: que est ꝑncipiū operationū vitaliū: t sic deus intelligentia t forma substātialis aīator dicūtur anime: t isto mō nō capitur in ꝓposito ille termin⁹ aīa. ¶ Alio mō capitur ꝓ omni forma spirituali: que ē principiū operationū vitaliū: et cū hoc nata est facere vnū per se t hoc aliquid cum materia: t isto mō ille termin⁹ anima dicit tam de anima cōiuncta corpori: q̄ de anima separata a corpore. ¶ Tertio modo capitur ꝓ omni forma spirituali: siue diuisibili: siue indiuisibili actualiter inherente materie: t constituit vnum hoc aliquid p se cum materia que est principiū operationū. Unde si ille terminus anima capiat ꝓ diffinito scōo modo: tunc ꝺz poni in diffinitōne anime: hoc complexum actualiter vel aptitudinaliter inherens. De isto tamē modo non videtur phūs dare suam diffinitionem de isto termino anima: sed de tertio modo. ¶ Istis notatis sit.

Expō ꝑme diffinitōis aie.

Conclusio responsiua ad quesitum. Diffinitio aīe data a pho in textu est sufficiēter assignata. ꝓz per conditōes bone diffinitōis. Et ꝺz diffinitio sic intelligi. Anima est actus ꝑmus substātialis inherēs actualiter corpori organico phisico ꝼm cursum nature: potenti potentia ꝓpinqua exercere operatōes vitales. Ista autem diffinitio sic intellecta: est causalis t descriptiua. Causalis: quia datur per terminos explicantes causam materialem in qua ipsius diffiniti remoti: q̄a ille termin⁹ corporis organici phisici: explicat causaz materialem in qua ipsius anime. Descriptiua vero: q̄ datur per accidentalia. Et dicitur notanter organici: ad differentiaz inorganici. Et additur naturaliter: q̄ supernaturaliter anima potest esse actus corporis non organici. Et dicitur phisici ad explicandum rationem ꝼm quam anima est actus corporis: anima enim nō ea ratione qua artificiale est actus corporis est: sed ea ratione qua est phisicum t naturale. ¶ Alia autem diffinitio quam dat phūs scilz q̄ anima est principiuz quo viuimus: sentimus: intelligimus: aut mouemur ꝼm locum primum: est diffinitio quid nominis t sic intelligitur. Anima est principium principale: intrinsecum et formale: actiuum vel receptiuū operationum vitaliuz puta nutritionis: sensationis: t intellectionis: aut motionis localiter. Et per hanc diffinitionem quid nominis phūs notificat aliam diffinitionem tanq̄ per nobis notiorem.

Expō scde diffinitōis aie.

Dubitatur. vtrum in homine ꝓpter diuersas operationes vitales sit ponenda anima sensitiua realiter distincta ab intellectiua. ¶ Et videtur q̄ sic. ꝑmo: quia impossibile est in eodez instanti: q̄ contraria sunt simul in eodem: sed si anima intellectiua t sensitiua in homine non distingueretur realiter: contraria essent in eodem: ergo videtur q̄ distinguūtur realiter. Minor patet: quia in homine simul et semel est actus appetendi aliquid: et actus renuendi illud: t isti act⁹ sunt contrarij: et non insunt homini nisi per animam: ergo si in homine non est nisi vna anima: contraria essent in eodem. Maior istius pro silogismi patet: quia aliquis appetit vnum ꝼm sensum: t renuit illud ꝼm intellectum. ¶ Secundo sic. eadem forma substantialis non potest simul habere duos actus appetendi respectu eiusdez obiecti: sed frequenter in homine sunt duo actus appetēdi simul: puta illud quod appetit appetitu sensitiuo: aliquando etiam ap petit appetitu intellectiuo: ergo illi appetitus nō sunt in eadem forma substantiali: t per consequens anima sensitiua ab intellectiua distinguitur. ¶ Tertio sic. eadem forma numero non elicit simul t semel actuz appetendi naturaliter aliquid: t actum appetendi libere: sed in homine voluntas, vult sibi libere appetere aliquid et appetit⁹ sensitiuus appetit illud naturaliter: igitur non ē vna t eadem forma que est volūtas t appetitus sensitiu⁹ t per consequens alia est forma que dicitur voluntas t alia que dicitur appetitus sensitiuus. ¶ Quarto sic. sensationes sunt subiectiue in anima: mediate vel immediate: t non in anima intellectiua: ergo in aīa sensitiua: t per consequens in eodē anima sensitiua distinguitur ab intellectiua. Maior patet quia nihil potest assignari subiectum sensationis in animali nisi potentia anime: t sic actus anime q̄ dicitur sensatio erit subiectiue in anima. Minor patet: quia aliter omnis apprehensio sensitiua siue sensatio esset intellectio: cum esset subiectiue in anima intellectiua. ¶ Et confirmatur: quia tunc anima separata posset sentire: quia sensatio esset in anima intellectiua, consequens est falsuz ergo t antecedens. Consequentia patet: q̄ ex quo sensatio est subiectiue in anima intellectiua: t deus potest conseruare omnes actus in aliquo subiecto existentes alijs remotis: sequitur q̄ deus potest seruare sensationem in anima intellectiua corpore separata: t per cōsequens ipa potest sentire quod est absurdū. ¶ Quinto sic. nisi sic: sequeretur q̄ eadē forma in numero esset extensa t non extensa: materialis t immaterialis: cōsequens implicat contradictōem: igitur. ꝓsequētia tamen ꝓz: quia anima sensitiua est extensa: t intellectiua non est extensa: cuz ipsa est tota in toto: t tota in q̄libet parte: igitur. ¶ Sexto sic. homo generādo hominem ꝓducit animā sensitiuā t non intellectiuam cuz illa creatur: ergo in homīe anima sensitiua distinguitur ab intellectiua. Antecedens patz: quia nisi sic: sequeretur q̄ homo esset ignobiliorzis cōditionis de se quo ad actum generandi t continuandi suaz speciē q̄ alia animalia: hoc non videtur rationabile: igitur.

¶ In oppositum arguitur sic: auctoritate augustini in libro de ecclesiasticis dogmatibus dicentis: in eq̄ duas animas dicim⁹ in homine: sicut aliqui scribunt vnam animā qua corp⁹ animet̄ que mixta sit sanguini: t alī

am spūalem q̄ rōnem ministrat. sz dicim⁹ vnam t eandem esse aiam: q̄ corp⁹ sua societate viuificat t in se arbitrij libertate hz: t seipam sua rōne disponit. ¶ Scōo sic auctoritate eiusd̄ decimo sup genesiz dicētis: q̄ aia rōnalis nō solū carni p̄bet aialem vitā: vez etiā sm ipsam caro aliq̄d cōcupiscit: t si ipa aia lez vitā prebz: seq̄tur q̄ pter ipam fruitra ponit aia sensitiua. ¶ Tertio sic. auctoritate Damasceni in libro scōo dicētis: q̄ aia rōnalis organico vtit corpe: t est vite augmētationis: sensus: t gñatōis tributiua. ¶ Quarto dicit Augusti. q̄ excepta forma mēbroz q̄ diuersis generib⁹ aiantiuz tributa ē. homo non differt a pecore nisi spū rōnali. Et intelligit de dria specifica: t tūc si in hoie esset aia sensitiua distincta ab aia itellectiua: illa erit eiusdē rōis siue spēi essentialis: cū aia pecoris: t cū quelz forma substātialis ꝓstituat rem in esse specifico: seq̄tur q̄ hō vel ps er⁹ erit aliud aial ab hoie puta asin⁹: vel aliq̄d tale q̄ reputat incōueniens. ¶ Confirmat. q̄ si talis aia in formaret materiā sine aia rōnali cōpositum resultans esset q̄dam aial brutū: t idem p aduentū aie intellectiue nō mutat spēm: t p ꝓs postq̄ aia rōnalis aduenit erit eiusdē spēi sicut āte: t p ꝓs cū xp̄s carnem assumpsit beluā siue brutū assumpsit: q̄d videt absurdū. ¶ Quinto sic. si in hoie essent plures aie (scz sensitiua t intellectiua) seq̄retur q̄ hō essz cōpositū ex aia rōnali t aiali. t per ꝓs homo nō essz aial: q̄d videt esse falsum: igit t añs. Prima ꝓña p̄z: q̄ ps hois esset cōpositum q̄dam ex corpe t aia sensitiua: t q̄lz tale ē aial igitur. Et cōfirmat. q̄ si tale ꝓstitutū remaneret absente aia rōnali ipm viueret t sentiret: t p ꝓs esset aial. Scda ꝓña principalis p̄z: q̄ ex quo aial est ps hois: et nulla ps est suum totū: seq̄tur q̄ hō non essz aial ¶ Circa hāc dubitatōez sunt due opiones ex libro de gñatione derelicte: q̄ pro nūc sunt declarāde: in hoc cōuenientes: q̄ in nullo aiato alio ab hoie: ꝓpter opationum diuersitates ponēde sunt plures forme substātiales (puta aie totales) realiter iter se distincte: puta sensitiua a vegetatiua: sz est vna t eadē forma substātialis q̄ dr sensitiua: t aia vegetatiua. Sz differūt in hoc: q̄ in homine aia sensitiua sm vnā opionem dr realiter esse distincta ab aia intellectiua: nō a vegetatiua in eodem. Scōm altā vero opionem: sensitiua in hoie nec distinguit ab intellectiua: nec vegetatiua. Ista opinio ponēs illas animas realiter esse distinctas dicit: q̄ aia sensitiua in hoie ab agēte naturali ꝓducitur: t aia intellectiua creat. t tamen q̄n primo aia sensitiua ꝓducitur in materia: etiā ꝓducitur anima intellectiua: t q̄n remouetur aia intellectiua corrūpitur anima sensitiua: ita q̄ aia sensitiua sudordinat anime intellectiue: ad exercēdum opatiōes mediātibus organis corpalib⁹: t est dispositio materie ad receptiōem ipius aie rōnalis non tñ tpe p̄existēs in materia: sz natura tñ: t hec aia sensitiua materialis t extēsa est. Aia vo itellectiua est immaterialis t inextēsa. Et sic hec opio ad hāc q̄stiōez respōdet: q̄ ꝓpter diuersas opatiōes vitales in hoie: opz ponere aiam sensitiuā realiter distinctā ab aia intellectiua. Hoc ꝓbat ista opio q̄ rōnes āte oppositum. ¶ Et ad primā rōnez alteri⁹ opionis dr: concedēdo auctoritatem augustini. Illā augustin⁹ p illā ꝓpōnem nō videt excludere aiaz sensitiuā ab hoie: sz magis videt velle dicere: q̄ pter aiam rōalem est alia aia puta sensitiua: t hoc tāgit cū dicit: q̄ t corp⁹ sua societate viuificet: ibi p illū ablatiuū societate nihil videt intelligere nisi aiam sensitiuā. Et sic p̄z q̄ auctoritas augustini nō est ꝓtra opionem istā: sed ꝓtra opionez illoz contra quos arguit: qui dicunt q̄ erāt due aie intellectiue in hoie. ¶ Ad scōam dr cōcedendo auctoritatē augustini sed illa dr sic intelligi: q̄ aia rōnalis cū sua societate: puta anima sensitiua: non solū carni p̄bet animalez vitā. sed etiā sm illā caro aliq̄d cupiscit: hoc ē aia rōnalis mouet ad appetendū illud q̄ aia sensitiua appetit: t vlteri⁹ negat ꝓña: q̄ aia rōnalis non p̄bet vitam aialem sine societate puta aia sensitiua. ¶ Ad etrtiam dr cōcedendo auctoritatē damasceni: sed tñ illa dr intelligi q̄ aia rōnalis mediāte anima sensitiua vtit corpe: t mediāte ipa exercet sensatiōem: augmētatiōez t generatiōem. ¶ Ad quartā dr. q̄ augustin⁹ per spiritum rōnalem intelligit spiritū rōnalem cū sua societate: puta cū sua naturali dispōne puta cū aia sensitiua. ¶ Aliter ꝑt dici cōcedendo dictū augustini: t vlteri⁹ cōcedendo q̄ per pec⁹ intelligit aliq̄d cōpositum ex materia t aia sensitiua subordinatū aie rōali: sicut dispositio ꝑua dr subordinari forme substātiali introducende ad hoc vt sit i materia: t mediātib⁹ illis dispōnib⁹ suas debitas opationes pōt exercere. Et vlteri⁹ negat q̄ illa ps essz equus: asin⁹: vel aliq̄d aliud aial brutuz q̄ ab aia sensitiua subordinata alteri pti principaliori p modū dispōnis nō sumit spēs essentialis hui⁹ generis aial. sz solū ab aia sensitiua nulli alteri pti principaliori in eadē materia subordinata. ¶ Et ad ꝓfirmationem dr negādo ꝓñam: qua infert q̄ illud essz aial brutū: q̄ ab aia sensitiua nō fit denoiatio sm aliquam spēm aialis. Et iā aia sensitiua non est totale cōponibile formale nec principale: q̄d tñ opz si ab ea dr fieri denoiatio specifica: siue p̄dicatio sm aliq̄ spēm hui⁹ generis aial: t sic negat vlterius q̄ xp̄s assumens carnem assumpsit brutū tāq̄ totale assumptū: q̄ illd nō dr brutum ex quo ab illa forma nō sumitur spēs aliqua hui⁹ generis aial: ex quo nō est forma, p̄ncipalis t act⁹ vltimus q̄is tñ illud compositū est ps hūanitatis. ¶ Ad quintā dr negādo primā ꝓñam t vltimā: t ad ꝓbationem prime ꝓntie dr vno modo q̄ lz ps hois sit compositū ex corpore t aia sensitiua: tanq̄ ex forma min⁹ p̄ncipali: t subordinata alteri forme p̄ncipaliori (sicut dispositio: vel act⁹ non vltim⁹ subordinat forme substātiali p̄ncipali introducēde) non tñ tanq̄ ex forma principali t vltimo actu. ¶ Scōo dr q̄ lz pars hois sit cōposita ex corpora tanq̄ ex vna pte totali cōponibili materiali: t anime sensitiua tāquam ex alia pte compōibili partiali formali nō tamen ex pte formali totali ¶ Et ad confirmatiōem dr q̄ si illud cōpositum absente aia rōnali remaneret: (quod tñ non pōt fieri naturaliter: licet possz fieri supnaturaliter) concedit q̄ ipz viueret t essz aial: puta animal brutū talis spēi cuius spēi dicūtur esse hoies silue stres: qui ꝓpter magnā similitudinem in figura t corpibus t opationib⁹ dicētur hoies: carent tñ anima rōnali. Et si tūc vlterius diceretur: q̄ si illud tūc esset animal: prius fuisset animal ¶ Dicitur negādo ꝓñam: q̄ illa forma a qua iam denoiatur aial esset iam principalis t nō subordinata alteri forme p̄ncipaliori: t prius nō fuit forma p̄ncipalis: sz subordinata erat alteri forme principaliori. ¶ Alia opio est non ponens distinctiōem in hoie inter aiam intellectiuā et sensitiuā: dicēs q̄ est vna t eadē forma substātialis in hoie que dr anima sensitiua t aia intellectiua: licz sit alia rō hui⁹ complexi aia sensitiua: t alia hui⁹ cōplexi aia intellectiua. Dicitur enī illa forma aia vegetatiua: pro quāto ipa est principiū intrinsecū principale t substātiale vegetādi. Et dr aia sensitiua: pro quāto est p̄cipium intrinsecū principale t substātiale sentiendi in potētia ꝓpinqua. Et dr aia intellectiua pro quāto est principiū intrinsecū principale t substātiale intelligēdi in potētia ꝓpinqua. Et ista opio ad dubitatiōem respondet q̄ ꝓpter opationuz diuersitatē non oz pōere aiam sensitiuā realiter distinctā ab itellectiua. Et hoc ꝓbat ista opio q̄ rōnes post oppositū. ¶ Et ad primam

fl.j.

Opio.i.

Opio.ij.

Soluūtur rōnes p⁹ opositū dubij que sunt pro scda opione.

Soluūtur rōnes añ oppositū dubii que sunt p prima opione.

rationem ante oppositū ſm iſtam opinionez reſpōdetur q̄ lz actus appetit⁹ ſenſitiui quo appetit ſenſus: t actus renūcdi eiuſdē contrariātur. Similiter act⁹ appetēdi intellect⁹: t actus renuēdi eiuſdē contrariātur. Tamen act⁹ appetēdi ipius intellect⁹ t actus renuēdi ipius ſenſus nō opponūtur: nec ecōtra. ¶ Ad ſcām ōz negādo maiorem: q̄ vn⁹ talis actus ſit ab illa forma mediāte orgāno corpali ĩmediate cōcurrēte ad formatiōem ei⁹: t talis vocāt appetitus ſenſitiu⁹: capiendo illum terminū appetit⁹ pro actu t nō pro potētia: t ille act⁹ q̄n ſit nō concurrente ĩmediate orgāno corpali ōz appetitus intellectiu⁹. ¶ Ad tertiā ōz negādo maiorem: q̄ vn⁹ actus appetēdi naturaliter ſit mediāte orgāno corporeo ĩmediate ad ſui formatiōem cōcurrēte t p̄ſupponit cognitiōem intellectiuā t ſenſituā. Alī⁹ vero act⁹ appetēdi libere ſit ſine orgāno corporeo ĩmediate ad ſui formatōez ꝓcurrēte: t p̄ſupponit cognitionem intellectiuā. ¶ Ad quartā ōz negādo miorem: loquēdo de ſenſatiōe hois: t ad ꝓbatiōem eius ōz negādo añam: q̄ intellectio ōz actus intellect⁹ ad cuius ꝓductionem nō concurrit ĩmediate organū corporeum: q̄ō tñ concurrit ad ſenſatiōem. Et ad cōfirmatiōem ōz diſtinguēdo: q̄ aīa ſepata pōt ſentire. Vel capiēdo illā in ſenſu cōpoſito: ī quo ſenſu hic deſeruit ad ꝓpoſitū t ſic negāt q̄ aīa ſepata poſſz ſentire: q̄ ſenſus ei⁹ ē iſte Hec eſt poſſibilis aīa ſepata ſentit: modo hoc ē falſum t impoſſibile: cuz implicat q̄ aīa ſit ſepata a corpe ſm eſſe: t q̄ ipa ſentiat: q̄ ſi ipa ſentiat ipa eſt in corpe habente orgāna: mediātibus quib⁹ actū ſentiēdi cauſet. Et ad ꝓbatiōem añie: q̄n ōz deus pōt actū illum cōſeruare in ſuo ſubiecto: lz in aīa ītellectiua a materia ſepata: ōz q̄ tūc ille act⁹ deſinit eſſe ſenſatio. Vel pōt cōpi illa ꝓpoſitio in ſenſu diuiſo: t q̄ ille termin⁹ ſepata ſit determinatio ſubiecti: negāt añā: t vlteri⁹ cuz ōz q̄ deus pōt conſeruare ſenſationē cōcedit. Iz q̄n illa cōſeruatur lz nō ſit ſenſatio: tñ bene pōt eſſe ſenſatio: q̄ aīa pōt reuniri corpori: t tūc talis actus. pōt continuari mediāte orgāno corpali ſicut prius. ¶ Ad q̄ntam ōz negādo añam: q̄ aīa vegetatiua t ſenſatiua in homine eſt inextenſa t immaterialis: non q̄ nō eſt in materia: ſz quia non hz ptem extra partez nec perſe nec paccidēs ¶ Ad ſextam ōz negādo añs quo ad primā eius ptem t ad ꝓbatiōem ōz q̄ dupliciter poteſt ītelligi: q̄ homo quo ad actū generādi ſit ignobilis cōditiōis. Uno modo: q̄ ignobiliorem entitatez ꝓducit: t ſic ꝓcedit. cum hō in generatiōe non ꝓducit niſi diſpōnes reſitas in materia ex pte anime rōnalis. Aliomodo: q̄ ad ignobiliorem finē tendit: ſiue ꝓpter ignobiliorez finē operāt. t ſic negatur: q̄ hō agit ꝓpter aīam rōnalez: alia vero aīalia nō. Et ſic pz: q̄ homo in gñatione ſua (eomodo quo hoī attribuit generatio actiua) nobiliori mō ſe hz nobilitate finis q̄ alia aīalia: t nō nobilitate effect⁹ ab eo ꝓduci.

Acceptiones potētie.

Ad rōnes. Ad primā ōz negādo añiam: q̄ vnū t idem reſpectu diuerſorum pōt dici act⁹ t potētia. ¶ Ad ſcām ōz negādo añam: t ad cōmentatorem ōz: q̄ commētator nihil aliud intelligit: niſi q̄ actui ſubſtātiali vel forme repugnat recipere aliū actū ſubſtātialem: non tñ repugnat ſibi recipere aliū actū accidētalem. ¶ Ad tertiā ōz concedēdo añs: capiēdo illū terminum potētia pro potētia actiua vel paſſiua: t vlteri⁹ negatur añia. Et ad ꝓbationem ōz q̄ lz potētia ad eſſe diſtās ab actu opponit actui: pro modo capiēdo illū terminū act⁹: non tñ potentia actiua vel paſſiua opponit ei. ¶ Tñ (vt ad ꝓpoſitū ſufficit) ille termin⁹ potētia q̄ tuor mōis accipit. ¶ Uno mō pro poſſibilitate qua res pōt eſſe q̄ de facto non eſt: t ſic ille termin⁹ potētia tñ valet ſicut res q̄ nō eſt: potens tñ eſſe: t iſto modo iſte termin⁹ potētia: t iſte termin⁹ act⁹ capiēdo primo mō illū terminū act⁹ ſunt dīe oppoſite. ¶ Aliomō capit ille termin⁹ potētia: vt tñ valet ſicut res potens eſſe: ſiue illa ſit ſiue nō ſit: t hoc modo ſolet dici: q̄ act⁹ t potentia in quolz p̄dicamēto repiūtur: cū cuiuſlibz p̄dicamēti dicibilia p̄dicātur de aliquib⁹ ſubiectis mediāte hoc ꝟbo eſt: t de alijs mediāte hoc verbo pōt. ¶ Tertio mō capit ille termin⁹ potētia p ſubiecto cui realiter ĩheret aliq̄ fo⁹a: ſiue ſit ſubſtātialis: ſiue accidētalis: et ſic materia prīa ōz potētia. ¶ Quarto mō capit p p̄nci pio actiuo⁹ paſſiuo: motiuo vel mobili: p reſpectuz ad opatiōem: t hoc mō capit p. q̄nto metaphi. q̄n diuidit potētiaz in actiuā t paſſiuā. Similiter pōt capi potētia pro potētia paſſiua p reſpectū ad agēs. ¶ Ad q̄rtaz ōz negādo añs: t ad ꝓbatiōem ōz vnomō. q̄ ſi ꝓpoſitio cōmētatoris capiat in ſenſu ꝓprio ē negāda: q̄ ē iſte: q̄ aīa intellectiua eſt realiter cōpoſita ex vna entitate: q̄ ōz intellect⁹ agens: t ex alia entitate realiter diſtincta ab ea q̄ ōz intellect⁹ poſſibilis: modo ille ſenſus eſt falſus Sz ſi capiat in ſenſu ꝓprio qui ē iſte: q̄ aīa intellectiua eſt oīm rez cognitiōem potēs recipe: t ſic cōcedit dictuz cōmentatoris. ¶ Aliter ſolet dici negādo auctoritatē cōmentatoris: q̄ ipe intelligebat p intellectū agentem intellectū ſepatuz a corpe: t p intellectum poſſibilez formā conūctaz corpori. ¶ Ad q̄ntam pz ſolutio ex notabilib⁹. ¶ Ad ſextā ōz q̄ lz aīa ſit in ſubiecto puta in materia: nō tñ ſicut accidēs eſt in ſubiecto. Eſt enī accidēs in ſubiecto tali q̄ō manet hoc aliq̄d p⁹ ſepatiōem eius: ſiue manere pōt: non eſt autez ſic de aīa ¶ Ad ſeptimaz ōz q̄ ſi illa diffinitio exponat localiter non cōuenit aīe cum illa res q̄ eſt aīa non eſt nata p̄dicari accidētaliter t nō eſt p̄dicabile. Si vero exponat de rebus: t ꝓprie capiēdo illū terminū accidēs adhuc non cōuenit ſibi cū ille termin⁹ ſubiectum capitur in illa diffinitione pro eute cōpleto t perfecto. Si tñ accideus caperet generabiliter: t ſubiectuz pro omni illo cui realiter aliquid inheret: tūc bene diffinitio accidētis conuenit aīe: ſed tūc vlteri⁹ negatur añia qua infertur: ergo eſt act⁹ accidētalis t nō ſubſtātialis: cum aliſ quod accidēs (cōiter capiēdo illum terminū accidēs) bene ōz actus ſubſtātialis alicui⁹. Non enī aīa ōz act⁹ ſubſtātialis materie: q̄ eſt ps ſubſtātialis eius: ſed q̄ cum materia cōſtituit vnū perſe: q̄ō eſt hoc aliquid: cuius ipa anima eſt pars eſſentialis t ſubſtātialis. ¶ Ad octauā ōz q̄ lz aīa aduenīat enti in actu accidētali: nō tamen in actu ſubſtātiali: hoc eſt anima aduenit materie in qua ſunt forme accidētales poſt anime aduētum in materia permanētes. Non tñ aduenit materie habēti formā ſubſtātialem ante ipius aīe ꝓductionez: t poſt anime aduētum permanētem. ¶ Ad nonā ōz q̄ p. loq̄tur de aīa ſepata puta intelligētia vel deo: t capit illū terminū anima primomō. ¶ Ad decimā ōz q̄ lz aīa humana ſepata ōz aīa ſcōmodo capiēdo illū terminum aīa vel primomodo: nō eſt tñ capiēdo tertiomodo illū terminū anima. ¶ Ad vndecimā pz ſolutio ex notabilib⁹: t ſimiliter ſolutio ad duodecimam. ¶ Ad tredeci ōz q̄ dupliciter pōt intelligi: q̄ aīa vegetatiua ſit prima Unomodo via cōitatis: ſic q̄ in plurib⁹ reperit anima vegetatiua q̄ aliqua alia aīa t ſic concedit. Aliomō q̄ aīa vegetatiua prius eſt in materia: t poſtea aduenit alia aīa permanēte vegetatiua: t ſic negat q̄ eſt prīa. ¶ Aliter pōt dici: q̄ lz aīa vegetatiua ſit prīa via generatiōis ſiue tpe: nō eſt tñ prima via pfectionis. Et ad ꝓbatiōem ōz q̄ dictū p. ōz ſic intelligi q̄ in embrione prius apparēt opatiōes aīe vegetatiue tales: quales plātis conueniūt: q̄ appareāt operatiōes aīe ſenſitiue vel intellectiue. ¶ Ad decimāquartā ōz negādo añam: ca

piendo actum tertiomodo. ¶ Ad.xv. dr q lz anima sit simplex quātuz ad essentiā. non tñ ēm virtutē t operationem. ¶ Ad.xvj. dr distinguēdo minorez: vel capiendo hoc complexū corp⁹ organicū large: t sic negatur: vel stricte: t sic concedit. ¶ Ad.xvij. dr q lz solius substātie cōposite sit diffinitio quidditatiua siue essentialis: nō tamē diffinitio descriptiua siue causalis. ¶ Ad xviij. dr q lz absolutū non dz diffiniri per respectiuum diffinitione q̄dditatiua t essentiali. tñ bene pt diffiniri diffinitiōe descriptiua t causali: t vlteri⁹ negatur q̄ iste termin⁹ aīa (vt in ꝓposito capitur) est termin⁹ absolut⁹. ¶ Ad decimānonam dr q lz in diffinitiōe quidditatiua t essentiali substātia non diffinit̄ per additamentū. tñ bene diffinitiōe descriptiua t causali. Et lz res q̄ est anima sit substātia: tñ ille termin⁹ aīa (vt in ꝓposito capitur) non est termin⁹ de genere substātie. ¶ Ad vicesimā dr q ille termin⁹ phīsici ponit̄ ad speci ficādum ꝓpriā rōnez cause materialis in qua ipi⁹ aīe. ¶ Ad vicesimāprimā dic. k. q lz aīma intellectiua nullu corpus organicū requirit ad exercendū opationes suas: que sunt intelligere t velle que quidē organa immediate cōcurrunt ad ꝓductiōem talis opationis: tñ bene indiget organo corporeo ad excercēdū alias operatiōes: q̄ sunt nutritio: t sensatio. Et istomodo intelligitur dictū philosophi tertio de aīa vicētis: q̄ intellectus nō est virtus organica: hoc est aīa intellectiua cōparata in ordine ad operatōes respectu quaz dr intellectus: cuiusmodi sunt intellectōes: non dr esse virtus organica: hoc est nō vtitur aliquo organo immediate concurrēte ad formationem talis actus: tñ bene indiget organo in ordine ad alias opatiōes respectu quarum dr aīa sensitiua: vel vegetatiua. Et sic pz q̄ ꝓpositio assumpta: scz q̄ aīa intellectiua nullū organuz requirit est negāda. ¶ Ad vicesimāsecūdam ptz solutio ex notabilibus. ¶ Ad vicesimātertiam dr q̄ omne aīatum bz vitam in actu: capiēdo vitā pro ipsamet aīa: nō tamen capiēdo illū terminū vita pro operatiōe vitali. ¶ Ad vicesimāquartā dr concedēdo q̄ act⁹ non dz diffiniri p potētiam: capiēdo illū terminū potētia primomodo: similiter illū terminū actus: scz ecōuerso: q̄ illo modo actus est prior potētia diffinitione: scz tñ capiēdo aliomodo illū terminū potētia: bene pt diffiniri actus per potētiaz. ¶ Ad vicesimāquintā dr q lz forma substātialis seminis sit act⁹ habētis vitā in potētia remota: non tñ in potētia ꝓpinqua. ¶ Ad vicesimāsextā dr q̄ aīa sepata nō ptinētur sub diffinito: cū hic capit̄ ille termin⁹ aīa tertiomodo pro diffinito.

¶ Scōs tractat⁹: ī quo determiatur ī gñali de potētia aīe, t de potētia vegetatiua: t cōtinet vnū capitulū: in quo agit̄ de ꝓdictis.

Potētiaz aūt aīe q̄ dicte sunt aliis q̄dā bazz: quibusdā vero vna sola. Sūt aūt potētie aīe: vegetatiuū: sensitiuū: appetiuū motiuū scōm locū: t itellectiuū modo plātis solū ineſt aīa vegetatiua: aīalib⁹ aūt ꝓter vegetatiuam ineſt sensitiua. Sensitiua aūt nō est sine appetiua: et hoc loqndo de appetitu sensitiuo q̄ diuidit̄ in cōcupiscibilē t iracibilē. t nō de itellectiuo q̄ est volūtas: de bis igr̄ potētijs sit pria conclo. ¶ Oē habēs sensuz bz appetitū p batur. Tuz prio: qz oibus habentib⁹ sensum insunt delectatio t tristitia: cū delectatō causet ex ꝓiūctione cōuenientis cū conuenīti t tristitia ex tristitia: igr̄ oib⁹ habētib⁹ sensuz cōuenit appetit⁹ q̄ nō est nisi ꝓcupiscētia vel desiderii rei cōcupiscibilis. Ptz scdo: qz oibus habentib⁹ sensuz cōuenit sensus alimēti: puta tact⁹: ergo eis ꝓuenit fitis vel esuries: q̄ sunt appetit⁹ calidi t ficci: frigidi: t humidi t p ꝓns eis cōuenit appetit⁹. ¶ Scda ꝓclo quibuscūqz ieſt potētia motiua scōz locū: in sunt etiā vegetatiua t sensitiua: t quibuscūqz in ē potētia itellectiua insunt t dicte potentie: nisi illud fit bonorabilis⁹ boie. ¶ Tertia ꝓclo: conueniēs fuit dare vnā diffinitionem cuilz aīe cōuenientem: q̄ nulli aīe esset ꝓpria: pbatur. Tuz prio: qz in figuris ita ē sicut in aīabus ex pte triū. ¶ Primo: qz sicut non est figura cōis ꝓter singulares: ita non est danda aīa ꝓter vegetatiuā t sensitiuam. ¶ Scdo: qz sicut triangul⁹ est prima figura rectilinea: t postea quadratū. ita aīa vegetatiua ē pria potētia: t deide sensitiua. ¶ Tertio: qz sicut figura prior includitur in posteriore: puta trigon⁹ in quadrato: ita potentia vegetatiua icluditur in sensitiua: vel intellectiua. Sz conueniēs ē dare vnā diffinitiōez cōem cuilz figure q̄ nulli figure sit ꝓpria: igitur ꝓueniens est etiā dare vnā diffinitiōem cōem cuilz aīe q̄ nulli anime sit ꝓpa. ¶ Ptz secūdo eadem conclusio: qz riduculū esſz dare diffinitionez cōem aīe que nulli anime cōueniret: igit̄ dāda est diffinitio cōis cuilibz anime: t etiā dāde sunt diffinitiones spāles Una q̄ conueniat potētie vegetatiue: q̄ inuenitur sine alijs lz non ecōuerso: sicut sensus tact⁹ inuenit̄ sine alijs sensib⁹: t non ecōuerso. Alia sensitiue: q̄ inuenitur sine motiua localiter: t sine intellectiua. Alia itellectiue: q̄ nō inuenit̄ sine alijs et q̄ē q̄d vltimū t minimū. ¶ Prio ergo videndum erit de vegetatiua: t pri⁹ de opationibus eius q̄ de ipa: t prius de obiectis q̄ de opationib⁹. ¶ Sit igit̄ quarta ꝓclo: pri⁹ determinānduz ē de potentia vegetatiua q̄ de alijs. Et adhuc pri⁹ determinādū est de alimēto t opationibus eius. ¶ Pria ps ptz: qz potētia vegetatiua prior est t cōmunior alijs: igitur de ea pri⁹ est determinādum. ¶ Scda ps ptz: qz priores potētijs act⁹ t opationes scōm rōnem sunt: ergo pri⁹ deteriandū est de alimēto t opera

Quid Esuries t Sitis.

Conclusio.j.

Conclo.ij.

Conclo.iij.

Tres similitudines inter aias t figuras

Conclo.iiij.

tionibus vegetatiue: q̄ de ipsa potentia.

Conclusio .v. ¶ Naturalissimū inter opa viuētū est generare sibi simile.

¶ Quinta ꝯclo. naturalissimū opeꝝ ī viuētib⁹ est: quecūq; pfecta: ⁊ nō obstata: aut gnationem spontaneā nō habētia facere alterū quale ipm est: puta aīali facere aīal: ⁊ plāte plantā. ꝑz: q; per hoc vnūqdq; viuentiū assimilatur ꝓmo ꝓncipio inq̄tuz pōt qd tamen est valde desiderabile.

Concło. vj.

¶ Sexta ꝯclo. aīa ē cā corporis in genere cause formalis: efficientis: ⁊ finalis. ꝑz primo de causa formali: q; per aīam corpus est ⁊ viuit: cū viuere sit in viuentib⁹ esse: igr̄. De cā finali ꝑz: q; gr̄a eius fiūt instrumenta in corporib⁹ phificis ergo est cā finalis illoꝝ: duplr̄ tamen est finis: scz finis gratia cui⁹: ⁊ finis quo. De cā efficiente ꝑz: q; ipa est ꝓncipiū mot⁹ localis: augmentatiuois: ⁊ diminutiōis.

Viuere viuentib⁹ ē esse

Quis finis q° ⁊ gr̄a cui⁹.

Concło. vij.

¶ Septima cōclo: opio Empedoclis dicentis: q augmētatio: nutritio viuentiū fiunt ꝑ virtutes elemētoꝝ: ita q terra attrahit alimentū ad radices: ⁊ ignis ad supiores ptes est irrationabilis: ꝑz. Tum ꝓmo: q; tūc oia ossa in aīalib⁹ deberēt descēdere ad pedes ꝓpter eoꝝ terrestreitatem. ꝑz scdo: q; Empedocles male dixit assignādo radices deorsum: cū se habeāt sicut os in aīalibus. ꝑz tertio q; si ignis: qui videt esse maxie ꝓncipiū nutritōnis: ex eo q combustibilia sibi apposita in suā naturam cōuertit: essz ꝓncipale ꝓncipium augmentōis in viuentib⁹: tūc viuentia non deberēt esse determiate q̄titatis. nā ignis ī infinitū cresceret quousq; fuerit cōbustibile: sz hoc est falsuz: natura em̄ constātium oīm termin⁹ est ⁊ ratio magnitudis et augmenti que sibi conuenit ratione aīe. igr̄ elementa non sunt ꝓncipia augmentantia.

Radices ī plātis tunc sursū rami vero deorsuſ.

Ignis ī infinitū cresceret si appōerent cōbubilia.

Nām natura cōstātiū cert⁹ est termin⁹ augmēti ⁊ decre

¶ Octaua cōclusio. alimēti qd est subiectū vegetatiue debēt esse quatuor cōditiones.

Concło. viij. cōmunes q̄tuor conditōes alimenti.

¶ Prima est: q alimētum ꝺz esse quodāmodo contrariū alito. Et sic ꝑz solutio ad dubitatiōem qua q̄rit. An alimentum ꝺz esse simile alito: cum simile auget per additōem similis: vt aqua per additōem aque. Dr̄ enim q alimētum in ꝓncipio debz esse cōtrarium alito: quia debz conuerti in substātiam aliti per alteratōem: que est de cōtrario ī contrarium: sed in fine debz esse simile. Secūda cōditio: alimentum ꝺz esse sic contrariū alito: vt ex eo alitum possit partialiter generari.

¶ Tertia est q alimētum ꝺz esse actu quantum.

¶ Quarta est: q alimētum non ꝺz nutriri ex alito: sed econtra.

Conclusio .ix.

¶ Nona cōclusio: nutritio: augmētatio: ⁊ generatio: sunt tres diuerse opationes potentie vegetatiue ꝑz: q; nutrio fit per hoc: q nutritū conuertit alimentum in sui naturam: ⁊ iō nutrimētum nutrit. inq̄tum est substātia ⁊ hoc aliq̄d: sed per augmētationez corpus fit maī: ideo alimētum agmentat inq̄tum est q̄tum: generatio autem fit ex simili cū nutrimento ex quo fit nutritio: q; fit ex superfluo nutrimēti.

q̄d Nutritio.

¶ Et sic ꝑz q Nutritio est ꝓuersio nutrimēti scōz q ipm est in potētia corpus aīatum in ipm corpus aīatum: per potētiam vegetatiuam aīe: ꝓpter salutem ipius viuētis.

Tria req̄sita ad nutritōem

¶ ꝑz etiam q ad nutritionem concurrūt tria: scz nutriens: qd est potentia vegetatiua: corpus aīatum: ⁊ id quo aliquid nutritur: scz alimētum.

¶ Ultima conclusio: potētia vegetatiua non solum ꝺz diffiniri per nutritionez: q est potentia nata conuertere nutrimentum in potentia aīatum in ipm corpus aīatuz ꝓpter salutem viuentis: sed etiam ꝺz diffiniri per generatiōem: ꝑz: quia generare est finis potentie vegetatiue: modo a fine omnia appellari iustum est: ergo potentia vegetatiua debz diffiniri ꝑ generatiōem: puta q est ꝓncipium generatōis: nō quidem ꝓncipiū motum sicut est calor vel spirit⁹: sep ꝓncipiuz non motum.

A fine appellari oia iustuz est.

Potentiarum autem ¶ Iste est scōs tractat⁹ huius libri in quo p. determiat in generali de potētijs: ⁊ de potētia vegetatiua: ⁊ continet iste tractat⁹ duo capitula. In primo determiat de potentijs in generali. ¶ In scōo determinat de potentiat vegetatiua ibi. quare ꝓmo. Dicit ergo primo sic: q potētiarum aīe quibusdā insunt oēs: aliquib⁹ vero q̄dam: ⁊ quibusdā vna sola. Potētie aūt aīe siue noīa potētiarum sunt ista vegetatiuū: sensitiuū: appetitiuum motiuuz ſm locū: ⁊ intellectiuū. T. Ineſt aūt. ¶ Hic p. ponit ordinem potētiaꝝ: ⁊ ꝓmo de vegetatiua: sensitiua: ⁊ appetitiua dicēs: q q̄busdā viuētib⁹ (puta plātis) solum ineſt potētia vegetatiua. Alijs vero (puta aīalibus) ꝓter vegetatiuā ineſt sensitiua. Sensitiua autem nō est sine negatiua. Ex quo ꝑz: q plurib⁹ cōuenit aīa vegetatiua q̄ sensitiua ⁊ de plurib⁹ ꝑdicaī istō predicatū vegetatiuuz q̄ istud ꝑdicatum sensitiuū. Et subdit p. q sensitiuū nō est sine appetitiuo. Duplex est tamen appetit⁹: scz sensitiu⁹ cōcupiscibilis: quem vocat p. desideriū: ⁊ irascibilis quez vocat p. iram: ⁊ illi duo dicūtur appetit⁹ sensitiui. Ali⁹ est appetit⁹ qui ꝺr voluntas: ⁊ solet vocari appetitus intellectiu⁹: ⁊ de isto nō loquit p. qñ dicit q sensitiuū nō est sine vegetatiuo ¶ T. Animalia aūt oīa. ¶ Hic p. ꝓbat duab⁹ rōnibus illud qd iam dictū est: q oē habēs sensum hz appetitū. Prima rō talis est: oē habēs sensuz ꝑt apphendere cōueniens vel disconueniens: sed ex epphensione cōuenientis vel disconuenientis consurgit delectatio vel tristitia: sed delectatio ⁊ tristitia sunt actus appetitus

ergo omne habens sensum hz appetitum. T. Adhuc autem alimẽti. ¶ Secũda rõ est. oẽ habẽs sensum hz tactum: t oẽ habẽs tactũ hz sensum alimenti: cum alimẽtum sit siccũ vel humidũ calidum vel frigidum t aliqñ indiget tali alimẽto: ergo aliqñ hz appetitum alimẽti: puta esuriem vel sitim. Esuriens quidẽ est appetit⁹ calidi t sicci. Sitis vero est appetitus frigidi t humidi: ergo oẽ habẽs sensum hz appetitum. Et p. excusans se subdit q de hijs magis tractabiẽ in tertio libro: puta per q̃d potentia vegetatiua põt esse sine alijs t nõ ecõuerso. T. Quibus dã autem. ¶ Hic p. dat ordinẽ potẽtie intellectiue: sensitiue: t motiue ſm locum. dicens q quibus inest potẽtia motiua ſm locũ: eisdem inest potentia sensitiua vegetatiua: t non ecõtra: t quibusdam (puta hoibus) inest potẽtia intellectiua in quib⁹ etiam alie potẽtie repiũtur. Et subdit p. q si intellect⁹ inueniat in aliquib⁹ sine alijs potentijs illa sunt nobiliora hoibus cui⁹ modi sunt de⁹ t intellegẽtie. T. Manifestũ igit. ¶ Ponit p. talẽ ꝛdonem: q ꝓueniẽs fuit dare vnã diffinitiõem ꝓueniẽtem cuilz aie q̃ nulli aie esset ꝓpria. Probat quab⁹ rõnibus ¶ Prima est: sicut est in figuris: ita ẽ in alijs: sed in figuris repitur vna rõ cõis q̃ ꝓuenit oĩbus figuris t nulli ẽ ꝓpria: ergo in alijs dabilis est vna diffinitio cõis q̃ oĩbus alijs cõuenit: t nulli est ꝓpria. Quarez phat ponẽdo tres similitudines inter alias t figuras. ¶ Prima est: q sicut nõ est aliqua figura cõis ꝑter triãgulũ circulũ t sic de alijs: ita nulla est alia cõis ꝑter alam vegetatiuam: sensitiuam: t intellectiuã. ¶ Secũda similitudo est. nam sicut triãgulus est prima figura rectilinea: t postea quadratũ secũda: t sic ꝓsiter: ita anima vegetatiua est prima deinde sensitiua: t postea intellectiua. ¶ Tertia similitudo est: sicut figura prior includiẽ in posteriore: ita anima prior in posteriore sicut eſm trigonum includiẽ in tetragono: t tetragonum in penthagono: ita vegetatiuũ in sensitiuo: t sensatiuũ in intellectiuo. ¶ Secunda rõ est: ridiculum est querere rõnem pluribus cõmunem que nulli eorum cõueniret: ergo ridiculũ esset querere rõnem cõmunem alie que nulli alie cõueniret. ¶ T. Quare t ſm. ¶ Hic p. infert q vnicuiq; alme ſm speciẽ est dãda diffinitio specialis: t similiter sunt dã de diffinitiões potentiarum spãles. Et subiungit philoso. q per ea q̃ prius dixit: scilz q vegetatiuũ reperiẽ sine sensitiuo t nõ ecõtra. t q sensus tactus sine alijs sensib⁹ reperiẽ. t non ecõtra: t q in aliquib⁹ alimalibus inuenitur sensus: sine motu locali de vno loco totali ad alium locũ totalem (licz illa moueanẽ dilatando siue constringẽdo se) t in aliquibus omnes potentie reperiunẽ sine intellectu: puta in brutis. Intellect⁹ vero non sepatus a materia nõ reperiẽ sine istis. Vocat enim p. intellectũ vltimum t minimum protãto: q in pauciorib⁹ reperiẽ intelletus quã alique alie potẽtie. Etiam in aliquib⁹ animalib⁹ nõ inueniẽ fantasia: t quedam sunt animalia habẽtia fantasiam a quã sola viuũt: sic q nõ habent potentiã superiorem: de qua postea videbiẽ. T. Necessariuz autem. ¶ Hic p. dat ordinem determinãdi de predictis potẽtijs dicens: q penit⁹ oportebit de vnaquaq; potẽtia scire quid est (saltem quid nominis) t postea determinare de alijs. Hz tamen opz adhuc pri⁹ de operatiõibus cõsiderare istarum potentiarum: q̃ potẽtie debent diffiniri per opationes: t adhuc oportebit prius ꝓsiderare de obiectis illaz potẽtiaz. Et quo pz q pri⁹ determinãdum est de obiectis: deinde de operationib⁹: t postea de potẽtijs.

Quid esuries t Sitis,

Tres similitudines inter alias t figuras,

Quare primo de alimento ¶ Istud est scõm cap. hui⁹ tractat⁹ in quo p. determinat de potẽtia vegetatiua. Et primo premittit intentum suũ, Secũdo ꝓsequiẽ ibi. quoniã autem.

In primo premittit duo preambula. Primum est q̃ inter ceteras potentias prius est determinãdum de potẽtia vegetatiua: t adhuc prius de alimento t generatione. ¶ Prima pars pz: quia potentia vegetatiua est prior t communior. ſPrior: pro quãto nobis prius apparent operatiões anime vegetatiue. Communior: q̃ in pluribus reperiẽ anima vegetatiua siue potẽtia vegetatiua: q̃ alia anima siue potentia: ideo prius determinandum est de illa potentia q̃ de alijs potentijs ¶ Secunda pars pz: quia prius determinãdum est de obiectis: t operatõnibus: q̃ de potentijs: sed generare [saltem ex semine] est opus potentie vegetatiue: t alimẽtum ẽ obiectuz potẽtie vegetatiue: igiẽ. T. Naturalissimuz esſ. ¶ Hic p. ostit illud qõ suppõit: scilz q generare sibi simile [saltez ex semine] est opus naturalissimũ potentie vegetatiue: quia omnib⁹ animatis perfectis: non oratis: nec spontaneã generatiõem habentibus conuenit generare sibi simile ex semine: t nullis alijs vt pz inductiue: ergo generare est opus naturalissimũ potentie vegetatiue. Unde ad hoc q aliquid generet sibi simile ex semine: requiriẽ q sit perfectum in quãtitate: t qualitate: t ꝓpter hoc pueri non generãt. Secũdo requiriẽ q non sit defectuosum in mẽbris genitalibus. ¶ Dicit notãter ex semine: q̃ habentibus spõtaneam generatõem natura non ordinat potentiã generatiuã ex semine. Unde illa dicũtur habere spontaneam generatiõem in ꝓposito: que sine semine t ex putrefactione generanẽ. cuiusmodi sunt muscẽ vermes Et dicit illud naturalissimuz opus inter opera potẽtie vegetatiue pro tanto: q̃ antecẽ res tales operationes excerceat maiorem requirit pfectionem: quaz requirit antecẽ primum potest exercere opus potentie nutritiue: vel augmentatiue: cum oz talem rem esse perfectã in quãtitate t qualitate: qõ non requiriẽ ad alias operationes excercendas. T. Quatenus ipso. ¶ Hic philosophus dat cãm finalem t ꝓpinquam per quam viuentib⁹ conuenit operatio illa: scz generare sibi simle quia omnia appetũt assimilari primo enti t inquãtuz possunt: quod est incorruptibile: t perpetuum: t cũ corruptibilia non possunt perpetuari eadem in numero: sed solum eadem in specie: ideo natura dedit eis potẽtiam generatiuã per quã ſm speciem perpetuari possunt. Et subdit philoso. q duplex est finis: scz finis gra cuius: t est deus: t finis quo: t ille est vniuscuiusq; rei naturalis forma vel operatio. T. Est autem anima. ¶ Hic p. ponit scõm preãbulum: q anima est cã sine ꝑ cuius corpus viuentis ſm triplex genus cause: scilz efficientis: formalis: t finalis. Et q sit cã formalis probat sic philosophus: quia ꝑ ipam animã aiatum est in actu per se existens t habens esse. Nam per animã viuit: t viuere in viuentibus est esse: ergo anima est cã formalis ipsius animati. Tex. Manifestum autem. ¶ Hic philosophus ostendit q anima est cã finalis ipsius animati: quia illud est cã finalis gra cuius fiunt organa corporea in ipsis animatis: sed sic est de anima: igiẽ. T. Anima vero. ¶ Hic p. ostendit q anima est causa efficiens: quia anima in animatis est principiuz mouens motu locali: motu augmentatiõis: t motu diminutionis: t motu nutritionis. Et similiter est cã sensationis: t intellectõnis: que sunt alterationes quedã igiẽ. ¶ Et istomodo pz: quia anima actiue cõcurrit ad sensationem: t intellectõem. Unde cum dr q aia est cã formalis corporis viuentis: si capiaẽ ꝓprie cã formalis. debz capi corpus viuens pro cõposito ex corpore t anima cuius aia est pars formalis. Si vero capiẽ large cã formalis: pro forma realiter inherẽte alicui subiecto quod per eã formaliter ẽ tale: tũc corpus viuens debet capi pro materia dispposita in se habente vitam

Primus preãbulum.

¶ Naturalissimũ inter opa viuẽtiũ ẽ gña re sibi simile.

Oia appetũt ꝓpetuari t assimilari eẽ viuo.

Quis finis q⁹ t gra cuius. Scõz preãbulum.

Viuere viuẽtib⁹ ẽ esse.

Oia ī phisica corpa aie sunt instrumẽta.

Radices ī plātis sunt sursū rami vero deorsum.

Ignis amgm tū in infinitū ē quouscz fuerit cōbustibilis.

Oim natura pstātiū certū ē terminus ī rō magnitudis augmēti ī decremēti.

Cōditōes alimenti.

ī ipsa anima ōr cā finalis huius corpis pro quanto est cā finalis dispōnum existētium in tali corpe: ī sic ōr cā efficiens eiusdem: vel totius cōpositi: pro quāto est cā effectiua operationum ī motuū. ¶. Empedocles aūt ¶ Hic p. circa dicta narrat opinionem Empedoclis: et improbat eā. Dicit enim Empedocles q augmentatio ī nutritio fiunt principaliter p virtutes elementoꝝ: ita q terra trahit alimētum deorsum: ī sic augmentatur ī nutriūt radices: ī ignis trahit sursuz: ī sic augmētatur rami. Sed illud apparet manifeste falsuz [vt dicit cōmentator] qr tūc omnia ossa in aīali ꝓpter terrestreitatem deberēt descendere ad pedes: ī nō deberent esse ossa in capite. ¶. Neqz essū sursum. ¶ Hic p. improbat opinionem Empedoclis tribus rōnibus. ¶ Quarum pria est. qr Empedocles male sumit in plātis sursum ī deorsum: dicens radices esse deorsum: ī ramos esse sursum: qr radices in plantis se habent sicut os in animalibus fm naturaz viuentis: sed os siue caput ōr sursum fm naturaz viuentis: licz in ordine ad loca naturalia grauium ī leuium radices sunt deorsum: ī rami sursum. ¶. Adhuc autem. ¶ Secunda rō est: si solum fm virtutes elementoꝝ moueret alimētum: tunc nisi esset aliquod detinens siue ꝓhibens graue moueret ad suum locum: ī leue ad oppositum locum: hoc tamen est falsum: ergo in animato est aliquod detinens graue cuz leui quod est cā alimenti ī augmenti: ī hoc est anima: igitur. ¶. Videt autem quibusdā. ¶ Tertia rō est: q ignis simpliciter non est cā augmentationis ī nutritionis: sicut aliquibus videbat q ignis augmentabatur ī nutriebat a combustibili sibi apposito [Hoc improbat philo. quia calor qui est virt⁹ ignis nō est cā principalis in augmentatione ī nutritione cum calor igneus de se non ē figurativus membroꝝ: nec determinat se ad certā magnitudinem: qr ignis quātum est de se si non prohiberetur ab alia materia appositō combustibili in infinitum augmentaret. ī tamen omnia viuentia sunt naturaliter determinata ad certam magnitudinem: ī cum hec determinatio non potest fieri principaliter ab igne vel a calore ignis: oportz q sit principaliter ab alio principio: ī illud est anima: ī per ꝑns elementa siue virtutes elementoꝝ non sunt principia principalia opationum vitaliū. ¶ Ex ista rōne habet ista cōmunis auctoritas. Omniū natura constātiuz certus est terminꝰ augmēti ī decremēti: que sic intelligit Omniū rex natura constātium que est aīa: est certꝰ terminus augmentationis: hoc est aīata rōne aīe habent certuz terminū magnitudinis. ¶. Qm aūt. ¶ Hic p. ꝓsequit intentū suū principale: ī prio determinat de obiecto potentie vegetatiue. Scdo de opatione eius. Tertio de ipsa potentia vegetatiua: ptes videbunt in ꝓcessu: premittit ergo prio intentū suum dicēs: q cum sit eadē potentia vegetatiua aīe ī generatiua cuiꝰ obiectū est alimētum: ideo determinādu est de alimēto: ī reperit illa potētia separata ab aliis potentijs: scilz in plātis: ī similiter opatio eius ¶. Videt. ¶ Hic p. ponit quatuoꝝ conditōes ipius alimenti in ordine ad alium siue nutritum. Prima est q alimētum ōr esse quodāmodo contrariū alito: qr alimētum cōuertit, in substantiā aliti per alterationem: que quidē alteratio est de ꝓtrario in cōtrariū. ¶. Non oē aūt. ¶ Scda ꝓditio est. q alimētum ī alitū debēt esse talia cōtraria: q vnū sit ex alio generabile: saltē ptialiter: qr alimētuz ōr cōuerti substātialiter in alitū. ¶. Et ī augmētuz. ¶ Tertia ꝓditio est: q alimētum ōr esse tale q ex ipō alitū fit natū augeri: qr ex eodē alimēto viuēs nutrit. ī tpe augmētationis auget. ī sic oꝑ alimētum esse actu ꝑtum ¶. Fiunt essū. Quarta est: q alimētum ī alitū nō debent sic se habere: q indifferenter vtrūcz ex alio possit nutriri ī augeri: sed corpus viuēs ōr nutriri ex alimēto: ī nō econuerso: sicut videmꝰ fieri in simplicib⁹ igne nutriri ex aqua: id est ex aliquo humido: ī non econuerso: ī hoc improprie capiendo illum terminum nutrire. ¶ ¶. Dubitationem aūt. ¶ Hic p. mouet vnā dubitationem: vtz alimētum sit contrariū alito vel simile. Et videt q sit simile: qr ex eodē aliquid nutrit ī auget. sed simile per additiōem similis auget vt aqua per additionem aque: ī nō per additiōem ignis auget. ergo simile a simili nutrit. ¶. Alijs aūt sicut dicimꝰ. ¶ Hic p. arguit q alimētuz ōr esse contrariū qr ante qz nutritio oꝑ alimētum mutari ī alterari: ī talis alteratio est de contrario in cōtrarium: igit. Etiā alimētum patitur ab alito: sed nihil patit nisi a suo contrario: igitur alimētum contrariat alito. ¶. Utruz aūt sit. ¶ Hic p. soluit dubitatiōem dicēs: q alimētum in principio est contrarium alito: ī in fine est simile. Ꝑz: qr alitum trāsmutat alimētum de coquēdo ī digerendo donec ipsum in sui naturā conuertat: modo talis trāsmutatio est a contrario: ergo in ꝓncipio est dissimile siue contrariū: ī cum post trāsmutationem est tale quale est agēs: sequit q in fine est simile. ¶. Qm autem. ¶ Hic p. determinat de opationibus potentie vegetatiue: ī ꝓmo de nutritōne dicens: q nutritio fit per hoc q nutritum existens actu aīatum conuertit in eius substātiam nutrimentum: qō erat potentia aīatum. ¶. Est autem. ¶ Hic p. determinat de augmentatiōe: ponens talem differentiā inter augmētationem ī nutritiōem dicens q alimentum fm q est hoc aliquid ī substātia nutrit: ī fm q est ōtum augmētat: ī sic vnum ī idē est subiectum nutritionis ī augmentationis: licz sit alia rō fm quam ōr subiectum nutritiōis: ī fm quā dicitur subiectum augmentatiōis. ¶. Et generatiōis. ¶ Hic p. determinat de gnatione di. q gnatio fit ex eodē alimēto siue simili: ex quo fit nutritio siue augmētatio: non essū est gnatio eius qō nutrit. sed sibi similis in specie. Hec etiam est eadē portio alimenti ex qua fit nutritio ī ex qua fit augmētatio. Illā ex supfluo fm ōtitatem fit gnatio ī nō ex supfluo fit nutritio. ¶. Quare huiusmodi. ¶ Hic p. determinat de potētia vegetatiua prio describens nutritiōem dicēs. q Nutritio est conuersio nutrimenti fm q ipm est potētia corpus aīatum in ipm corpus aīatum: per potentiā vegetatiuā ipius aīe. ꝓpter salutem ipius corpoꝛis viuentis. ¶ Ex quo ꝑz: q potentia vegetatiua est potentia potēs couertere alimētum in potentia aīatum in ipm corpꝰ aīatum: ꝓpter salutē ipsius corpis alati. ¶. Qm autem sunt. ¶ Hic p. subdit q ad nutritiōem tria concurrūt scz ipm alens: ī est anima vegetatiua: ī illud qō alitur: puta corpꝰ aīatuz ī illud quo aliquid alit ī illud est alimētuz. ¶. Qm autem ī sine. ¶ Hic p. ostēdit q potētia vegetatiua debet etiā diffiniri: per generare: qr generare ē finis potentie vegetatiue: scz iustuz est vnūquodq a fine appellari siue diffiniri: igitur gnare autem nō est finis vltimus potētie vegetatiue: scz est finis quo ī similiter nutrire: siue nutritio. ¶. Est aūt. ¶ Hic ꝑbus subdit q duplex est illud quo corpꝰ alitur actiue. Unū est tanq principiū mouēs ī nō motum: ī hoc est aīa vegetatiua Et aliud est mouēs secūdario motū ī regulatū ab aīa: cuiusmodi est calor siue spūs.

Aqua ē alimētū ignis.

Dubitatio.

Aīa ad partes oppositas

Solutio

Tria augmentatiōis ī nutritiōis.

Qd Nutritio.

Quid potētia vegetatiua.

Tria requisita ad nutritiōem

A fine appellari oīa iuituz est.

Nota diligenter.

Queritur prio vtz in animato potentie distinguātur realiter ab ipa aīa ¶ Et videt q sic: qr potētie aīe sunt multe in vno eodē. ī tñ aīe non sunt multe igit anima ī potētia aīe realiter distinguūtur. ¶ Scdo sic. ipius aīe non est aīa. ī tñ ipius aīe est potētia: igit potentia aīe non est aīa. ¶ Tertio sic. ipius aīe nō sunt plures aīe: ī tñ ipius aīe sunt plures potētie: igit potē

lie distinguũtur ab aĩa. ¶ Quarto sic. idem non est in seipo: sed potẽtie aĩe sunt in anima: vt p3 per p. secũdo de aĩa dicẽtem: tria esse in anima passiones: habitus ⁊ potentias. ¶ Quinto sic. idem nõ denominat seipm: sz potentie anime denominãt ipam animã. ergo potẽtie anime nõ sunt aĩa. Minor p3: qr ẽm potentiã sensitiuam aĩa denominat sensitiua: ⁊ ẽm vegetatiuã denominat vegetatiua: igr. ¶ Sexto sic. potẽtie anime sunt medie inter aĩam ⁊ operationes: cum ipa aĩa mediãti bus ipsis potẽtijs exercet suas operatiõis: igr potentie distinguũtur ab ipsa. ꝓña p3: qr media distinguunt ab extremis. ¶ Septimo sic. in eodem aĩato potẽtie distinguunt loco ⁊ subiecto: aĩa vero nõ. igit potẽtie anime distinguũtur ab ipa anima. añs p3: qr in vna parte corporis est potẽtia visiua: ⁊ in alia potẽtia auditiua. Etiã alia ẽ potẽtia cordis: ⁊ alia cerebri: ⁊ alia stomachi: ⁊ sic de alijs mẽbris. ¶ Octauo sic. potentie aĩe distinguunt inter se in vno ⁊ eodem in quo nõ sunt plures anime. igr etiã distinguunt ab ipa anima. añs p3: qr de potentijs predicata cõtradictoria verificãtur: cũ de potẽtia intellectiua: verum est dicere q̃ est cogniti ua de nutritiua vero nõ. Similiter potẽtia vegetatiua ⁊ sensitiua sunt potẽtie corporales ⁊ corruptibiles: intellectiua vero. Nam dicit p. q̃ potẽtia intellectiua separat ab alijs tanq̃ perpetuũ a corruptibili. ¶ Nono sic. aliqua potẽtia aĩe est indicatiua: aliqua non. similiter aliqua est potẽtia libera: alia vero nõ. ergo potentie anime iter se distinguunt. ⁊ per ꝓñs distinguunt ab ipsa aĩa. ¶ Decimo sic. idem nõ rebellat sibi ipsi: sed appetitus sensitiu⁹ rebellat intellectiue: vt p3 per p. phĩ ethicorũ: ergo appetit⁹ intellectiuus ⁊ sensitiu⁹ inter se distinguunt. ⁊ per ꝓñs distinguũtur ab ipsa anima. ¶ Undecimo sic. act⁹ ⁊ potentia diuidunt ens ⁊ qõlibz genus entis: ergo ad idem gen⁹ entis reducit actus ⁊ potentia: ⁊ per ꝓñs si actus nõ est in genere substãtie: nec etiã potentia. Etiã actus qui est operatio anime nõ est in genere substãtie: ergo nec potentia ad talem operationem est in genere substãtie: ergo ipsa distinguit ab ipsa anima: cum aĩa sit in ꝑdicamẽto substãtie. ¶ Duodecimo sic. anima ẽm suã substãtiam est actus: ergo si ipsa potentia anime essz immediatũ principiũ operationis: tũc actu habẽs animã semper haberet opa vite: sicut actu habens animã est semp viuum q̃diu hz aĩam sed hoc est falsum: igit potẽtie anime distinguunt ab ipsa aĩa. ¶ Xiij. sic. substãtie separate diuidunt inessenti am: virtutez: ⁊ opatiõem: vt dicit dionysius de diuinis noĩbus scõo capitulo: ergo etiã in anima aliud ẽ essentia ⁊ aliud potẽtia. ¶ Xiiij. sic: potẽtia est de scõa specie qualitatis: ergo est accidẽs distinctum a substãtia: ⁊ p ꝓñs distinguũtur ab anima. ¶ Xv. sic: potentia est subiectiue in composito: anima vero in ipsa materia: ergo potentia anime ⁊ ipsa aĩa realiter distinguunt. añs ꝑ prima ꝑte p3: qr operationes potentiarum sensitiuarũ sunt totius compositi: vt p3 per p. in libro de somno ⁊ vigilia dicẽtem: q̃ neq̃ enim anime ꝓprium ẽ sentire neq̃ corpori: sed ãbobus simul: ergo potentie anime sunt subiectiue in toto composito. ꝓña p3: qr cuius est potentia tanq̃ subiecti illius est actus dicit p. in libro de somno ⁊ vigilia. ¶ Xvj. sic: potentia sensitiua realiter distinguit ab ipsa anima: ergo similiter ⁊ alie potẽtie. Antecedens p3: qr potentia sensitiua est composita ex corpore ⁊ anima: igit. Maior p3: qr omne in quo recipit sensatiõ subiectiue est potẽtia sensitiua: sz sensatio recipit in composito subiectiue ex corpore ⁊ anima: igit compositum ex corpore ⁊ anima est potentia sensitiua. Minor p3 per Augu. dicẽtem: q̃ visio ita cõtinet aliq̃ corpus: vt ẽtiã in corpore fiat: ⁊ per corpus est in anima: fit enim sensatio illa que neq̃ sine corpore est neq̃ sine anima. ¶ Xvij. sic dicit Augu. super genesim capitulo duodecimo: q̃ delectatio carnis est in carne ⁊ spiritu: ⁊ talis delectatio pertinet ad appetitũ sensitiuum: ergo appetitus sensitiuus includit carnez ⁊ animaz: ⁊ similiter pari rõne alie potentie sensitiue includunt carnem ⁊ animam: ⁊ per cõsequens realiter distinguunt ab ipsa anima. ¶ Xviij. sic: nisi sensatio esset subiectiue in composito ex corpore ⁊ anima: sed solum ipsa anima: tunc instrumentum siue organum sentiendi non esset perse requisitum ad sentionem: cũ nullam causalitatem habeat respectu sensationis si nõ sit subiectum eius: sed illud est falsuz: ergo ⁊ illud ex quo sequitur: scz q̃ sensatio esset solum in anima: ⁊ non in composito. ¶ Xix. sic. anima est per eius essentiam: et tamen non est per eius potentiam: cum ipsa sit per potentiam dei: ergo anima realiter distinguitur a sua potentia. ¶ Xx. sic. anima non est potẽtia actiua vel passiua: ergo ipsa distinguitur a potentia. Antecedens p3 primo: quia non est causa efficiens: ergo non est causa actiua. antecedens: p3: quia anima non est principium extrinsecum: sed intrinsecuz totius compositi: ergo nõ est causa efficiens. Secundo patet q̃ non sit actiua: qr agens in agendo repatitur: sed anima non repatitur in agendo: ergo anima non est potẽtia actiua. Minor patet per philosophum secundo huius dicentem: necesse est esse animam. impassibilem: ⁊ per illud dictuz patet: q̃ anima non est potentia passiua. ¶ Xxj. sic: anima seipsa non est potens: ergo ipsa non est sua potentia. antecedens patet: quia quicquid est potens a sua causa efficiente est potens: sed nihil est causa efficiens sui ipsius: ergo ipa anima seipsa non est potẽs. ¶ Xxij. sic: idem non denominat seipm: sed si anima esset sua potentia idez denominaret seipm: igitur anima nõ est sua potentia.

In oppositum arguitur: omne principium actiuum operationum vitalium est potentia: sed aĩa est ꝑncipium operationum vitalium: igitur anima est potentia. Secundo sic. sicut se habet potentia materie ad ipsam materiam: ita potentia anime ad ipsam animam: sed potentia materie sic se habet ad ipsam materiam q̃ ipsa est ipsa materia: igitur potentia anime est ipsa anima. Minor patet: quia si potentia materie nõ esset ipsa materia: tunc esset aliquod existens in ipsa materia ad quod ipsa materia esset in potentia: ⁊ tũc queritur de illa potentia que est in potentia ad suam potentiam: vtrum ipsa sit ipsa materia vel distincta a materia si sit ipsa materia: ergo similiter alia potẽtia est ipsa materia cum non sit maior ratio de vno q̃ de alio. Si sit distincta a materia: tunc actu erunt infinita accidentia siue entitates in ipsa materia: quod est adsurdum: igitur potentia materie est ipsa materia.

¶ Tertio sic. potentia actiua caliditatis est ipsa caliditas: ergo potentia actiua anime est ipsa anima. consequentia p3 per simile. Antecedens ptz: quia si potẽtia actiua caliditatis non esset ipsa caliditas: tunc essz aliquod accidens realiter inherẽs ipsi caliditati quo ipsa caliditas diceretur formaliter potẽs: sed hoc est falsum cum vnum accidens non est subiectum alterius: ex quo esse subiectum accidentis soli substantie conuenit

Pro solutõne questionis.

Sciendum est: q̃ circa banc q̃stionem sunt diuerse opiniones. ¶ Una est opinio ponentium q̃ potentie sunt quedam qualitates. Unde potentia sensitiua vel vegetatiua est quedam qualitas realiter inherens cõposito ex corpore ⁊ anima: non existens in corpore tãtum: nec in anima tantum: ⁊ igitur est qualitas realiter distincta ab ipsa anima: ⁊ potẽtia intellectiua

Opio ꝑma. Thomistaꝝ.

est quedam qualitas accidentalis de secunda specie qualitatis: realiter & essentialiter distincta ab ipsa anima: inherens ipsi anime sicut accidens suo subiecto. Istud ꝓbat ista opinio per vndecimum argumētum: & quatuor argumēta sequentia. ¶ Contra tamen istam opinionem arguitur sic. omne per qđ sentiēs sentit primo est potētia sensitiua: sz aīa est illud ꝑ qđ sensitiens sentit primo: vt ꝑz ex scđo huius vbi dicit q aīa est illud quo sentimus primum: ergo aīa est potentia sentiua. ¶ Ad hoc dicerē ꝑm dictā opponez: q ꝑz anima sit primum principiuz opationis: non tn̄ primum: sz hoc est ipsa potētia. ¶ Contra hoc arguit sic. q si aīa non essz immediatū & primū principiū sentiēdi: possibile esset q aliqđ inaīatum vere sentiret. ꝓns est falsum: ergo & añs. ꝓna ꝑz: q deus pōt conseruare potentiā illā sensitiuam q̄ est immediatū principiū sentiēdi: & in quo est sensatio in ipo corpe remota anima: quo facto iaz essz sensatio: sicut si fieret calor in corpe absq forma substāntiali: ille calefaceret sicut si essz i forma substātiali. Nā sicut forma substātialis mediante caloze calefacit: ita corpus mediante potentia excercet suas operationes: ꝑm dictā opinionez: ergo sicut calor sine forma substātiali similem operatōem pōt exercere sicut excercebat cum forma substātiali: similiter potētia anime sine ipsa anima conseruata in corpe potest excercere similem operationem sicut excercebat cum anima: & sic inanimatum sentiret. Sed qđ hoc sit falsum ꝓz: quia carēs anima caret operationibus vitalibus: sed illa potētia siue corpus habens illā potentiā sine anima caret ipa anima: ergo caret operationibus vitalib⁹: & ꝑ ꝑns non potest sentire. ¶ Et ꝓfirmāt. q: qua rōne alique opationes potentie sensitiue possunt fieri sine anima. etiā eadē rōne alie opationes aliaꝝ potentiaꝝ: & ꝑ ꝑns aliquis carens anima pōt dolere: tristari: & timere. Sed hoc videt esse cōtra intentionem Augu. qui cōtra vnū hereticum negātem xp̄m habere animam arguit sic. Christus voluit & esuriuit: ergo vere habuit animā: et per cōsequens tales opationes: scilz dolere: & tristari: & sic de aliis: non possunt cōuenire alicui nisi habenti animā. ¶ Secundo sic: si alqua potētia (puta visiua) sit tale accidens existēs in composito ex organo visiuo & anima sequeretur q ad destructiōem organi sequeretur destructio potentie visiue: sed cōsequens est contra Augu. dicentem q alia est lux que sentitur oculis: & alia que agitur per oculos vt recenseat: illa enim est in corpore: puta illa que oculis sentitur hec autem que per oculos agitur q̄uis per corpus ea que sentit accipiat: in anima tamen est. Etiam non est necessitas ponere tale accidens superadditum: cuz experientia hoc non doceat nec auctoritas alicuius autentici: nec ratio euidens hoc demonstrat: ergo non est ponendum tale accidens. Hec autem opinio dicitur esse opinio thomistarum. ¶ Alia est opinio Scotistarum dicentium: q potentia sensitiua est quoddam cōpositum ex corpore & anima: ita q potentia sensitiua ꝑm istam opinionem non est accidens: sed substātia composita ex corpore & anima habens se sicut totum ad ipsam animam. Et illud ꝓbat dicta opinio per decimā sextam rationem: et tres alias sequentes. ¶ Sed contra istam opinionem arguitur primo sic. si sic tunc sensatio esset in toto composito primo ꝑm istam opinionem: sed hoc falsum: igitur. Minor patz: quia tunc sensatio esset in qualibet parte ipsius compositi: sed hoc ē falsum: igitur. Minor patet: quia omne illud cui realiter inheret sensatio sentit: sed corpori quod est altera pars compositi inest sensatio: cum sensatio cuilibet corpori inhereat: ergo corpus quod est altera pars compositi sentit: sed consequens est falsum: ergo & illud ex quo sequitur.

Confutatio

Euasio. Confutatio

Opio Scotistarum.

Confutatio.

¶ Secundo sic. ꝑm dictam opinionem sensatio est accidēs reale & materiale: & tale nō potest ēsse alicui substātie immaterialis: cuiusmodi est anima rationalis in homine: igitur sensatio non inest illi toti composito primo: cum illud dicitur inesse primo alicui: quod inest sibi secundum quālibz partem: & p cōsequens illud totuz compositum nō est potentia sensitiua. Istud idem argumētum pōt fieri cōtra primam opinionem: cum ipsa in hoie nō ponit nisi vnam animā. scz rōnalem que est immaterialis. ¶ Tertio sic. aīa humana est memoria: ergo quelibz alia potētia hominis ē ipa anima. ꝓna ꝑz: q idem est iudicium de vna potentia sicut de alia. añs ꝑz primo auctoritate Augu. dicentis: q anima est ipsa memoria. ¶ Etiam dicit Augu. in sermone de imagine q anima ē intellectus: anima ē memoria: anima ē voluntas. ¶ Etiam dicit Augu. x. de trinitate: q hec tria: scilz memoria: intelligentia: & voluntas: non sunt tres vite: sed vna vita: nec tres viuentes: sed vnum viuens nec tres substātie: sed vna substātia. ¶ Alia est opinio ꝓ nunc tenenda: que dicit q duplices sunt potentie anime: scz principales & instrumentales. ¶ Potētie ꝑncipales sunt ipsamet aīa que ē principale ꝑncipiuz ꝑticulare operationum vitaliū. ¶ Sed potentie instrumentales sunt organa siue dispōnes organoꝝ: quibus anima vtitur in exercendo opatiōes vitales: modo potentie ꝑncipales anime nō distinguūtur realiter ab ipsa anima. Et inter has quedā sunt totales & quedam partiales. Totales autem a ptialibus realiter distinguuntur & ecōtra: sicut totum a ꝑte: & reperiunt̄ iste distincte in animatis: aliis ab homine: & in homine (ꝑm opinionem ponentium solum vnam formā substantialem in homine) non sunt potētie totales principales & essentiales distincte a partialibus. Secunduz vero ponentes animam rōnalem distinctam a sensitiua in homine est bene potentia sensitiua ꝑncipalis totalis & potentia sensitiua ptalis realiter distincte. Et similiter ē de vegetatiua: sed nō de intellectiua. ¶ Potentie vero instrumentales ab ipsa anima distinguuntur realiter. Istis suppositis sit.

Opio Termi nistaruz.

Quid potētie principales & instrumētales

Conclusio responsiua potentie ꝑncipales in aīato nō distinguūtur ab ipa aīa. sz bene potētie instrumētales. ¶ Prima ꝑs ꝑz: q ꝑncipia ꝓncipalia & intrinseca aīatoꝝ quib⁹ aīata opationes vitales exercēt non distinguūtur ab aīa: sz potētie ꝑncipales sunt huiusmodi: ergo potētie ꝑncipales nō distinguūt ab ipsa anima. ¶ Scđe ꝑs ꝑz: q: organū vel complexio organi distinguitur ab aīa: sed organū vel potentia organi est potentia instrumētalis: ergo potētia instrumētalis realiter distinguitur ab ipa aīa. ¶ Quereret tamē aliqs An aīa intellectiua habeat potētias instrumētales q dicantur intellectus & volūtas: quib⁹ potentijs instrumentalibus intellectiōem & volitionem causet. ¶ Ad hoc dz q non loquēdo de potētijs instrumentalibus q immediate cōcurruut ad formatiōem taliū actuum: tamen bene dz potentias instrumētales concurrētes mediate ad ꝓductōem talium actiuum: q diu est in corpe puta organa sensuum. Hec tn̄ organa post separationez aīe a corpe non sunt amodo potentie instrumētales ipsius anime: ꝓter ista organa dz aīa intellectiua aliq̄ aliqua instrumenta quib⁹ exit in actum intelligendi vel volēdi: cuiusmodi sunt habit⁹ intellect⁹: vel cognitio intellect⁹: mediāte qua anima exit in actum ꝓducendi cognitōem vel volitionem: sed ista nō sunt ꝓprie potētie: vt patuit in ꝓdicamento qualitatis: ergo aīa intellectiua nō dz potētias instrumētales: q vocantur intellect⁹ vel volūtas immediate ad formatiōem alicuius actus intellect⁹ vel volūtatis concurrentes.

Questio Solutio

Dubitatur Utrum potentie distinguantur per actus ⁊ obiecta. ¶ Et arguitur primo q̄ nō: q̄ per illa q̄ nō sunt nō distinguūtur potentie: sed multe potentiarum actus non sunt: igit̄ potentie per suos act⁹ non distinguūtur. Minor patz: q̄ multe sunt potentie calefactiue: que non calefaciunt Similiter multe sunt potentie sensitiue: que non sentiunt: igit̄. ¶ Secundo sic: si nulli actus potentiaꝝ essent: adhuc potentie iter se distinguerent̄: ergo potentie non distinguunt̄ p act⁹ ¶ Tertio sic: potentie, sunt priores actibus: ergo non distinguunt̄ per actus: ꝓña patz: q̄ ꝓra non distinguūtur per posteriora: sed potius ecōtra: ⁊ añs patz: q̄ potētie sunt cause ⁊ p̄ncipia actiua opationū vitaliū: igr̄ ¶ Quarto sic: diuersaꝝ potentiaꝝ ipē aut genere ē idē actus: ergo potentie non distinguunt̄ per actus. Antecedens patz multipliciter: ꝓmo: q̄ potentie cōtrarie: sicut sunt virtutes elementoꝝ in eandem materiam ꝓducunt eundem effectum scz formā mixti. ¶ Secundo sic lux: caloꝝ: ⁊ motus: q̄ dñt spē causant eundem effectū fm spēm: scz calorē. ¶ Tertio sic: q̄ idez est actus quo visus videt: ⁊ visibile videtur: ⁊ tū visus ⁊ visibile sūt diuerse potētie. ¶ Quarto sic: q̄ scōo phi. dr: q̄ homo ghnat hoiem ex materia ⁊ sol: igit̄. ¶ Quinto sic: plures asini ⁊ equi eūdem currū trahūt: ergo diuersaꝝ spēruz est vnus ⁊ idem actus. ¶ Sexto sic arguit̄: ex distīctione actuum non arguit̄ p̄ncipaliter distinctio potentiarum: ergo potentie non distinguunt̄ per suos actus: cō sequentia patz: q̄ non videt̄ p quē modū potentie distīguātur per actus nisi arguitiue: ⁊ añs patz: q̄ eiusdem potentie numero possunt esse actus spē aut genere distīct: igit̄ añs vez. Añs tū patz ꝓmo: q̄ omēs actus q̄ tuncūq; sunt diuersi fiunt ab vna potentia: scz a ꝓma causa. Secundo patz: q̄ potentia rōnalis pōt in effect⁹ oppositos. Tertio: q̄ eadem qualitas est actiua calefactionis: ⁊ rarefactionis: ⁊ leuefactōis. Quarto patz q̄ ab eadem anima que est potentia: ꝓcedunt opationes vitales inter se multum distincte: cuiusmodi sunt nutritio: sensatio: intellectio. Etiam hoc ē: q̄ materia est potentia passiua respectu multaꝝ opationū: actuuz ⁊ formaꝝ accidentaliū: igit̄ vnius potentie in numero sunt plures actus distincti ¶ Septimo sic arguitur p̄ncipaliter: potentie non distinguūtur p obiecta: q̄ per illa non distinguunt̄ potentie quibus non existentibus potentie nō minus distinguunt̄: sed obiectis nō existentibus non minus distinguerent̄ inter se: igitur potentie non distinguunt̄ per obiecta: minor patz: quia q̄uis nulli sint montes aurei adhuc intellectus intelligentes montes aureos distinguunt̄. ¶ Septimo sic: diuersitas potentiaꝝ non argui diuersitatem obiectorum: ergo potentie nō distinguunt̄ per obiecta: añs patz q̄ eadem potentia est multoꝝ obiectoꝝ genere aut spē distinctoꝝ: puta potentia visiua est albi: ⁊ nigri: ⁊ mediocoloꝝ. Similiter potentia tactiua est calidi frigidi: humidi: sicci: duri: ⁊ mollis. Similiter idez sensus interior (scz sensus cōis) est oīm sensibiliū, tanq̄ obiectoꝝ. Etiam diuersarū potentiaꝝ spē aut genere bene est idem obiectum: vt patz de sensibus cōibus. Similiter color est obiectum potētie equi: canis: ⁊ añs: que dñt spē. Similiter idem est obiectum potentie visiue ⁊ intellectiue. ¶ In oppositum arguitur auctoritate p. secundo huius ⁊ ix. metaphi. Pro solutione dubii est.

Que dr' diuersa intrinsece ⁊ extrinsece

Aduertendum q̄ aliqua dicuntur esse diuersa dupliciter. Uno mō intrinsece. Alio mō extrinsece. ¶ Extrinsece tripliciter. Uno mō p causas extrinsecas scz: causam efficientem: ⁊ finalem. Scōo mō p accīa q̄ ꝓueniunt illis reb⁹. Tertio mō p actus in quos pūt tales res. Et fm quēlibet istoꝝ modoꝝ ꝓtingit adhuc dupliciter. ¶ Uno mō secluſa cognitiōe nostra: ⁊ hoc mō res intrinsece distinguunt̄ ab aliis seipsis: vel p suas partes essentiales ⁊ formales: scz sunt substātie compositē: ⁊ per causas extrinsecas: puta efficientes: ⁊ finales: q̄ eadem sunt p̄ncipia effectiua quibus res est ⁊ quibus est diuersa ab alia. Et hoc modo non distinguunt̄ res per accidentia: actus: ⁊ obiecta eorum: vt bene ꝓbant primū secundum ⁊ tertium quartum ⁊ sextum argumenta ante oppositum. ¶ Alio modo quo ad cognitionem nostram: ita q̄ ex cognitionibus rerum extrinsecarum: accidentium: actuum: vel obiectoruz venim⁹ in cognitionem distinctionum reruz: ⁊ hoc modo ex cognitionibus diuersarum rerum venimus in cognitionem distinctionum earum. Similiter ex cognitione distinctionis causarum extrinsecarum venimus aliquādo in cognitionem distinctionis rerum hoc modo. Unde per hoc q̄ cognoscim⁹ q̄ iste cause sunt diuerse: ⁊ vna ꝓducit aliquem effectum quem alia ꝓducere non potest: nec sibi similez in specie: ⁊ econtra: cognoscim⁹ qui effectus distinguuntur specie. Similiter ex cognitione distinctionis specifice causarum vniuocarum: cōcludimus distinctionem specificam effectuum vniuocorum. Similiter ex distinctione ipsorum actuum accidentaliū: vel obiectorum venimus in cognitionem ipsarum potentiarum. ¶ Dupliciter tamē potest intelligi: q̄ ex cognitionibus distinctionum ipsorum actuū venimus in cognitionem distinctionum suarum potētiarum. ¶ Uno modo de rebus que sunt potentie: act⁹ ⁊ obiecta: ita q̄ illi tres termini scilicet actus: potētia: ⁊ obiectuz: capiuntur primo intentionaliter: ⁊ hoc modo ex cognitione diuersitatis actuum ⁊ obiectoruz venimus in cognitionem diuersarum potentiarum hoc modo: talis actus fit a tali potentia: puta ab anima. Similiter tale obiectum percipitur a tali potentia puta ab a ⁊ nullus actus similis in specie fit ab alia potētia: puta a. b. nec illud obiectum nisi sibi simile; percipitur ab illa potentia: puta. b. ergo iste potentie: puta a. ⁊ b. distinguuntur. Non enim sufficit ad hoc q̄ cognoscimus distinctionem potentiarum: cognoscere q̄ act⁹ sunt diuersi: vel obiecta sunt diuersa: cuz non sequitur obiecta sunt diuersa: ergo potentie sunt diuerse vt bene probant quintum ⁊ septimuz argumenta ante oppositum. Sed vltra hoc q̄ cognoscimus actus esse distinctos: oportet cognoscere: q̄ talis actus fit a tali potentia: ⁊ nec ille: nec sibi similis fit a tali potētia. Et similiter tale obiectum percipitur a tali potentia: et nec ipsum nec sibi simile in specie percipitur ab alia potētia: ⁊ econtra de illa potentia: ergo ille potentie distinguuntur specie. Similiter ex hoc q̄ cognoscim⁹ q̄ iste actus fit a tali potentia: ⁊ non ab alia: vel ab hoc q̄ tale obiectum percipitur ab illa potentia: ⁊ non ab ista: concludimus q̄ potentie numero differūt. ¶ Alio modo potest intelligi q̄ sit sermo de nominibus potētiarum: de nominibus actuum: ⁊ de nominibus obiectorum: ita q̄ illi tres termini scilicet obiectum: actus: et potentia: capiuntur secundo intentionaliter. ¶ Et adhuc illud contingit dupliciter. ¶ Uno modo q̄ nomina significantia res p modum potentiarum ꝓportionabiliter multiplicant̄: sicut nomina actuum: ⁊ nomina obiectorum: ⁊ hoc modo etiam potentie obiectorum: distinguūtur per actus ⁊ obiecta. ¶ Sed tunc quereret aliquis: quare nomina potentiarum ꝓportionabiliter multiplicantur magis. ¶ Dicitur q̄ causa est: quia actus possimus cognoscere non cognoscendo potentias. Et licet illas res que sunt potentie possumus cognoscere non cognoscendo actus et obiecta: non tamen possumus cognoscere q̄ tales res sunt tales vel tales potentie: nisi ex cognitionibus actuum: ⁊ obiectorum: non enim possumus cognoscere q̄ aliquid sit

potentia visiua: nisi cognoscamus actum videndi. Et similiter dicendum est de alijs potentijs. ¶ Alio modo intelligitur: q nomina potentiarum distinguũtur ſm suas rationes ⁊ diffinitiones per nomina actuum ⁊ potentiarum: ita q nomina potentiaruz diffiniuntur per nomina actuum ⁊ obiectorum: ⁊ nomina potentiaruz p se inferiora ad hoc nomen potẽtia: diffiniunt p nomina actuum p se inferiora ad hoc nomen actus: sicut hoc complexum potentia visiua: per istuz terminũ videre ⁊ hoc complexum potentia auditiua per istum terminũ audire: ⁊ sic de alijs noibus potentiaz. Et sicut ponunt noia actuum in diffinitionibus: ita debent poni noia obiectoz. Et ad rões dubij ante opposituz patent solutiones ex dictis.

Ad rationes questionis. ¶ Ad primaz dicit q licz potentie instrumentales aie in eodem subiecto sunt multe: nõ tñ potentie ꝓncipiales aie in eodẽ sunt multe ſm sensum ꝓpriu: licz in sensu impropio pos sunt dici multe: qui est talis: potẽtie aie sunt multe: id est aĩa est potens multas opationes exercere. ¶ Ad secundã dr distinguendo minoz: vel loquendo de potẽtia instrumentali: ⁊ sic ꝺeditur minor: vel ꝓncipali et sic negat: nisi locutio illa trãsitiua ponat loco intrãsitiue: puta loco istius ipa aĩa ẽ potentia. ¶ Ad tertiã dicitur similiter. ¶ Ad quartã dr distinguendo minorem: vel capiendo illum terminũ potentia ⁊ inesse scõe intentionaliter: ⁊ sic ꝺeditur minor cum sensus eius est potentie aie sunt in aĩa: hoc ẽ noĩa potentiarum ꝓdicãtur denoiatiue de aĩa. Et hoc modo intelligitur dictũ p. secũdo ethicoz vbi dicit: q passiones: habitus: ⁊ potentie sunt in aĩa: hoc est termini q̃ sunt passiones: termini habitus significãtes: ⁊ termini potentias importãtes ꝓdicãtur denoiatiue de illo termio aĩa. Alio mõ possunt capi illi termini ꝓmo intentionaliter: ⁊ sic negatur minor: nec illo modo intelligit p. dictũ suũ. Sensus eñ minoris tunc est iste: q ille res que sunt potẽtie sunt realiter in ipa aĩa: quod tamen falsum est. ¶ Ad quintã dr: q licet idem non denominz seipsuz denoiatione logicali: cum idem non est terminus abstract⁹ respectu alicuius: ⁊ terminus ꝺcretus respectu eiusdem tamen vnũ ⁊ idem denoiat seipsum denoiatõe reali: ita q est vna ⁊ eadem res que denominatur talis: ⁊ a seipsa denoiatur talis: scz aliquid denoiatur idem a seipso. Et ad minorem dr: q noĩa potẽtiaz bene denominant aĩam denominatione logicali: siue denoiatiue ꝓdicãtur de illo termino aĩa. Similiter illa res que est potentia: siue ꝓncipalis siue instrumentalis: denominat illam rem que est aĩa denoiatiõe reali: cum sit res a qua aliquid denominat tale. ¶ Ad sextã dr: q licz potentie instrumentales sint media inter aĩaz ⁊ aliquas opatiões eius: non tamen potentie ꝓncipales. ¶ Ad septimã dr: q ꝺcludit de potentijs instrumẽtalibus: et non principalibus. Potentia eñ visiua principalis altius animati est in qualibet pte eiusdem. Et similiter potentia auditiua principalis: in certa tamen parte corporis: siue mediãte certa pte exercet suas operationes: cum illa pars sit disposita ⁊ complexionata vt mediante ipa anima exercet suas operationes. ¶ Ad octauã dr negando antecedens de potentijs ꝓncipalibus: ⁊ ad ꝓbatiõem dr ꝺcedendo: q aĩa intellectiua est cognitiua: ⁊ etiam concedendo: q aliqua anima nutritiua non est cognitiua: sed tamẽ anima nutritiua q̃ est in eodem in quo est anima intellectiua est cognitiua: licz non ea rõne qua est nutritiua: sed ea rõne qua est intellectiua vel sẽsitiua. Alterius ꝺceditur: q aĩa vegetatiua ⁊ sensitiua sunt organice: hoc est vtentes organis. Et licz intellectiua non vtatur organo imediate concurrente ad ꝓducendũ actus in ordine ad quos dicitur intellectiua: tamen bene vtitur organo ad opationes respectu quaruz dr sensitiua vel vegetatiua: et hoc ſm ponentes aĩam intellectiuã nõ distingui a sensitiua ⁊ vegetatiua. Sed ſm ponentes aĩam intellectiuam distingui a sensitiua: ⁊ vegetatiua tũc dr q aĩa intellectiua nõ est organica: ⁊ q potẽtia intellectiua realiter distinguitur a sensitiua ⁊ vegetatiua tam ꝓncipali q̃ minus ꝓncipali: ⁊ tunc vlterius dr q sunt plures aĩe in eodem. Alterius dr q potentia vegetatiua ⁊ sensitiua sint corpales: ex quo vtunt organo corpeo immediate ꝺcurrente ad ꝓductiõem sui actus: ⁊ in alijs ab hoie sunt potentie corruptibilis. In hoie vo (ꝺz ponentes solum vnã aĩam) dr q sunt corpales ⁊ incorruptibiles: ⁊ potentia intellectiua quo ad opatões vegetatiuas ⁊ sensitiuas est corpalis ⁊ corruptibilis: sz quo ad opatões intellectiuas est incorruptibilis ⁊ incorpalis. Acõm vo ponentes duas aĩas in hoie: potentie vegetatiua ⁊ sensitiua sunt potentie corpales ⁊ corruptibiles. ¶ Ad nonã dr ꝺcedendo: q aliqua est potens tentia iudicatiua ꝓncipalis: ⁊ alia non iudicatiua ꝓncipalis. Sed in eodem si potentia principalis est iudicatiua nõ est aliqua alia que est iudicatiua: licz aliquẽ actum qui non est iudicium exercet: sicut aĩa sensitiua exercet nutritiõem: ⁊ cum hoc est iudicatiua de sensibilibus. ¶ Ulterius dr ꝺcedendo: q est aliqua potẽtia libera aliqua nõ est libera: ⁊ hoc in diuersis. Sed i vno ⁊ eodem non ponẽdo plures formas substantiales: si potentia ꝓncipalis est libera: nulla est potẽtia ꝓncipalis in illo eodez que non est libera: licet tñ illa aliquas opatões non libere exercet: puta illas opatões quas mediãte organo exercet Sed ponendo plures formas in eodem: tunc ꝺcedit: q in eodem potentia principalis est libera: ⁊ alia potentia principalis non est libera ⁊ distinguũtur realiter: quẽadmodũ vegetatiua ab intellectiua. ¶ Ad decimã dr: q dupliciter pt intelligi q appetitus sensitiu⁹ rebellat intellectui. Uno modo q ipse ꝓtrariat intellectui: ⁊ sic negat. Alio mõ q ꝓducit actum inclinãtem ad oppositum illius ad qđ inclinat actus ab intellectu siue a voluntate ꝓductus: ⁊ sic ꝺcedit. ¶ Ad xj. dr: q dupliciter põt intelligi q actus ⁊ potẽtia diuidũt ens: ⁊ qõlibet genus entis. Uno mõ q ille terminus potentia: ⁊ ille termin⁹ actus diuidũt illum terminũ ens: ⁊ qõlibet ꝓtentuz sub eo: siue illud qđ est potentia: ⁊ illud qđ actus diuidũt illuz terminũ ens ⁊ qõlibet inferius ꝓtentũ sub ente: ⁊ sic negat añs ⁊ ꝓia tunc est bona. ¶ Alio mõ intelligit sic q ens de aliquo ꝓdicat mediãte hoc ℞bo est: ⁊ de aliquo mediãte hoc ℞bo pt siue possibiliter: ⁊ similiter qõlibz contentum sub illo termino ens: de aliquo dicibili ꝓdicat mediãte hoc ℞bo est: ⁊ de aliquo mediãte hoc ℞bo pt: ⁊ sic conceditur antecedens: ⁊ similiter ꝓñs capiendo illum terminũ potentia ⁊ illum terminũ actus eodem modo sicut in añte. Et cum vlterius dr q actus non est in genere substãtie: si capitur actus ibi ꝓ opatõe sic cõceditur: ⁊ vlterius negatur: q illa res que est potẽtia non est in genere substãtie: cum illo modo capiẽdo illos terminos non or z q illud qđ est actus ⁊ illud quod est potentia ponãtur in eodem ꝓdicamento. Sed si capitur actus ꝓ termino qui ꝓdicat mediãte hoc ℞bo ẽ: tunc aliquis actus non est ꝓdicamento substãtie: et similiter aliqua potentia non est in ꝓdicamento substãtie: capiendo illuz terminũ poña ꝓ termino ꝓdicabili mediãte hoc ℞bo pt. Sz si capit ille termin⁹ actus pro termio significãte rem agere: ⁊ poña ꝓ termio significãte rem posse agere: tunc sicut ille terminus actus est in ꝓdicamento actionis: sic et ille terminus potentia. ¶ Ad xij. dicitur negãdo consequentiaz. ¶ Ad de

cimam tertiam dicitur distinguendo antecedens. Vel capiendo ipsum in sensu proprio qui est iste: q substãtia separata diuiditur in quandam entitatem que est essentia: t aliam entitatem que est virtus: t aliaz que est operatio: t sic negatur. Vel capiendo ipsum in sensu improprio qui est iste: q substantie, separate sunt eẽtie: t virtutes potentes exercere operationes: t sic cõceditur antecedens: et negatur consequentia: capiendo consequens in sensu proprio prout deseruit ad propositum. ¶ Ad decimam quartam dicitur distinguendo antecedens et consequẽs: eo q ille termin⁹ potẽtia potest supponere simpliciter: vel materialiter: t sic cõcedit añs t ꝓñs: vel personaliter t sic concedit añs t negatur ꝓñtia. ¶ Ad.xv. dr negãdo añs ꝑ ꝑmã parte loquendo de potentijs principalibus: t ad ꝓbatiõem eius dr negãdo añs: t ad p. dr: q dictũ p. sic intelligit: q aĩa non sentit sine corpore: nec corpus ꝓduxit sensationem sine aĩa: sed requirit aĩa t corp⁹: aia tanq̃ ꝑncipale ꝓducens: nõ tamen totale: tanq̃ totale recipiẽs siue subiectum t corpus t tanq̃ instrumentũ in quo recipitur spẽs sensibilis. ¶ Ad.xvj. dr: negando añs: loquendo de potentia ꝑncipali: t ad ꝓbatõem eius dicitur: negãdo maiorem: t ad ꝓbatiõem dr negãdo minorem. Et ad ꝓbatiõem eius dr: q dictũ Augustini debz sic intelligi: q visio non fit ab aĩa nisi mediãte corpe: ex quo aĩa est in corpore: ideo visio est in aĩa mediate. ¶ Ad.xvij. dr procedendo dictũ Augustini in isto sensu: q delectatio carnis est mediãte carne: hoc est materia t mediante spũ: hoc est aĩa sensitiua. Vel sic: delectatio carnis fit ab anima sensitiua mediante carne: et vlterius negat ꝓña. ¶ Ad.xviij. dr distinguendo ꝓñs Vel tanq̃ causa ꝑncipalis siue essentialis ꝓs causę ꝑncipalis: t sic procedit ꝓña: vel tãq̃ causa instrumentalis t sic negat. ¶ Ad.xix. dr q licz aĩa per potentiã dei sit effectiue t conseruatiue: tũ est seipsa formaliter. ¶ Ad xx. dicit negãdo añs ꝑ vtrãq̃ ꝓte. Et ad ꝓbatõnem ꝑ ꝑma parte añtis dr: q lz aĩa sit ꝑncipiũ intrinsecũ totius compositi: t non causa effectiua illius sic q ꝓducat ipm: tamẽ bene est causa effectiua opationũ eiusdẽ Ad scõam ꝓbatiõem ꝑme ꝓtis dr: q lz agẽs phisicum cui ꝓueniũt ꝓditões posite in ꝑmo de generatõe in agẽdo repatiatur: non tamen agens cui non ꝓueniunt ille ꝓditões posite. Et ad ꝓbatõem scõe ꝓtis dr: q licz aĩa sit impassibilis passione corruptiua: est tamen bñ passibilis passione pfectiua. ¶ Ad.xxj. dr: q licz aĩa sit potens a sua causa effectiue: ipa tamen est potens seipsa formaliter. ¶ Ad vicesimam secũdam dicitur sicut ad quintam.

Queritur Vtrum in qualibet parte corporis animati sit tota anima.

¶ Et arguitur q non: quia anima in aĩato alio ab hoie est extensa extensione corporis: igit non in qualibet ꝓte corpis aĩati est tota aĩa consequentia ꝓtz: q: forme extense in materia vna ꝑs est in vna ꝓte materie: t alia ꝑs in alia parte materie Antecedens ꝓtz: q: ois forma educta de potentia materie est forma extensa ad extensionem materie: sz aĩa est hmõi: igit. ¶ Scõo sic: si sic sequerer q absciso pede equi corrumperet equus: t remoueret tota aĩa: consequens est falsum: ergo t añs: ꝓña ꝓtz: q: abscisso pede equi t corrupto corrumpit forma eius: scz aĩa: cum illa aĩa non manet sine materia: nec trãsit de vna materia in aliam. ¶ Tertio sic. Si sic sequerer q quelibet ꝑs ꝙtitatiua equi esset equus ꝓñs est falsuz: ergo t antecedens: cum tunc vnus equus esset infiniti equi ꝓña tamen patz: q: si in qualibet ꝓte corpis equi esset tota aĩa equi: quelibet ꝑs equi esset subsãtia aĩata sensitiua: ergo quelibet esset aĩal consequentia ꝓtz ꝑ diffinitionem aĩalis: t non aliud aĩal q equus igit. ¶ Quarto sic: vngues: capilli: sanguis sunt ꝓtes corpis aĩati: t tamen in istis non est tota anima: igit. Minor patet quia si sic: tunc qui extraheret sanguinem de corpore: vel remoueret vngues vel capillos: remoueret aĩam: quod non videt dicendum. ¶ Quinto sic: si esset talis aĩa: maxime esset aĩa intellectiua: sed hoc non: igitur. Minor patz: q: aĩa intellectiua est indiuisibilis: ergo non habet ꝓtes: t ꝑ ꝓñs non est tota in toto: t in corporis qualibet ꝓte. ¶ Sexto sic: si sic sequerer q idez distaret a seipso: consequens est falsum: igit t añs. consequentia ꝓtz: q: anima intellectiua in pede hois distaret a seipsa in capite. ¶ Septimo sic: si sic sequerer q idem moueretur t quiesceret: consequẽs falsum ergo t antecedens: consequẽtia ꝓtz: q: stat pedem hois moueri capite quiescente: t sic aĩa mouebit in pede: t q̃escet in capite. ¶ Octauo sic: sequerer q idez esset in diuersis locis: consequens est falsum: igit t añs. ꝓña tũ ꝓtz: q: anima intellectiua esset in pede t in manu que distant localiter. ¶ Nono sic: si sic sequerer q idez moueret motibus ꝓtrijs. ꝓñs est falsum igit t añs ꝓña tamen ꝓtz: q: stat pedem moueri sursum t manũ deorsum: t in vtrãq̃ ꝓte esset eadem aĩa: igit ipa moueret motibus contrarijs.

In oppositum arguitur auctoritate phi dicentis q ptes aĩe non distinguũtur loco t subiecto: sz dirit rõne.

¶ Secundo sic: si aliq̃d aĩe esset in vna ꝓte corporis quod nõ est in alia: sequit q vna ꝓte abscisa in pede non remaneret eadem aĩa que ꝓius fuit: ꝓñs videtur esse falsum: cum tunc non maneret idẽ aĩatum siue idem aĩal: quod est cõtra cõem modum loquendi ꝓña tamen ꝓtz: q: illud nõ manet idem: cuius ꝓtes nõ manent eedem. ¶ Tertio sic: in qualibet ꝓte corporis aĩati alterius ab homine est aĩa habẽs partes: igit in qualibet tali ꝓte est tota anima. ¶ Quarto sic: aĩa intellectiua vel est tota in qualibet ꝓte: sic q nihil eius sit in vna parte quin etiam sit in alia: t sic habetur ꝓpositũ vel est tota in vna ꝓte: sic q nihil eius est in alia: et sic non quelibet pars animati esset animata: quod videt absurdum: vel esset partim in vna t partim in alia: sz hoc non potest esse cuz ipsa anima intellectiua sm fidẽ ponatur indiuisibilis. Pro solutione questionis est.

Sciendum Q; vt ad ꝓpositum sufficit: duplices sunt ꝓtes: scz ꝓtes eẽntiales: t ꝓtes integrales siue quãtitatiue. ¶ Pars essentialis est illa que non ẽ eiusdem rõnis essentialis cum illo cuius est ꝑs: vt ꝓtz de materia t forma que non sunt eiusdem rõnis essentialis cum illo cuius sunt partes. ¶ Sed pars integralis siue quãtitatiua est pars eiusdem rõnis cum illo cuius est pars. Quidam tamen dicunt q pars ꝙtitatiua includit in se partes essentiales: scz pars ꝙtitatiua hominis includit in se materiam t formam: t pars integralis dicetur eiusdem rõnis cuz illo cuius est pars: sive illa sit composita ex partibus essentialibus siue nõ Et sm istum modum materia non haberet partes ꝙtitatiuas: licet bene haberet ꝓtes integrales: t silr forma extensa: t sic pars ꝙtitatiua diceretur inferius in ordine ad hoc complexum scz pars integralis. Cõiter tamen solent accipi vt sunt termini sinonymi. ¶ Alterius est aduertendum q duplices sunt anime. Quedã sunt educte de potentia materie mediantibus dispositõnibus qualitatiuis ab agente naturali: t tales sunt extense ad extensionez materie. Ilam ex eo forme accidẽtales dicunt extẽse: q: ab agẽte educte sunt de potẽtia materie: t ꝑmovna ꝑs in vna ꝓte materie: t postea alia in alia ꝓte: cũ ab agẽte naturali nõ põt ꝓduci forma de subiecto in subiectum simul: ergo similiter aie sunt extense: quia sunt ꝓducte ab agente naturali de

Quid ꝑs eẽntialis t ꝙtitatiua.

Forax' quedã sunt educte de poña materie t quedã non.

potentia materie: quod quidam agēs non pōt formā simul ꝓducere de subiecto in subiectū. ¶Alie sunt aie supernaturaliter create a ꝑma causa: que creando infundit illas corpibus: ⁊ tales non sunt extense: ſ3 sunt indiuisibiles ⁊ immateriales: non q̄ non sunt in materia: sed q̄ non sunt educte de potentia materie: nec habent partem extra partem.

Quadruplex sensus tituli q̄stionis

Sensus ꝑmus.

Sciendu3 scō: q̄ titulus questionis habet quatuor sensus: ſm q̄ ille terminus totū pōt capi quatuor modis. ¶Uno mō capiē vt tm̄ valet sicut ens bn̄s ptes. Et tūc sensus questionis est iste. Utrū in q̄libet pte corporis animati sit anima habens partes. Et secūdum istū sensum est dicendū ad questionē q̄ nō ꝓpter aiam intellectiuā que nullā hz ptem. Sed loquēdo de aliis aiabus dr: q̄ in qualibet pte corpis aiati: loquendo de ptibus q̄titatiuis ipsius totius cōpositi: siue integralibus ipsius materie corpis aiati) est aia habēs ptes: cum q̄libet ps q̄titatiua corpis aiati alterius abhoie: est composita ex corpe ⁊ aia extensa ad extensionem materie. Similiter in qualibet pte integrali materie eiusdem corpis aiati: est aia habēs ptē extra ptē. ¶Alio mō capiē totū vt tm̄ valet sicut pfectū q̄ non ē ps q̄titatiua vel integralis. Et sic sensus questionis ē iste: vtrū in qualibet pte q̄titatiua vel integrali corpis aiati sit aia pfecta: q̄ non est ps integralis vel quātitatiua. Et ad istum sensum dicendū est q̄ nō: puta in brutis non in qualibet pte ipsius bruti est aia pfecta: que non est ps quātitatiua siue integralis: immo in nulla.

Sensus. ij.

Etiam in ptē integrali que est ipsa aia non est aia pfecta: nec3 imꝑfecta: sed in qualibet parte integrali siue quātitatiua hois est aia pfecta: puta aia intellectiua: ⁊ etiā sensitiua: ⁊ etiā vegetatiua ꝓ3 ponentes solū vnā aiam in hoie. Sed ſm ponētes aiam sensitiuā siue vegetatiuā realiter distingui ab ipsa intellectiua ⁊ vegetatiua: tūc eodē mō dicendū est de aia sensitiua siue vegetatiua in hoie: sicut de aia sensitiua siue vegetatiua in bruto.

Sensus. iij.

¶Alio mō capiē ꝑti totū vt tm̄ valet sicut quelibet ps integralis. Et tunc sensus q̄stionis est iste: vtr in qualibet pte integrali siue quātitatiua aiati: sit quelibet ps integralis aie. Et ad istū sensum dicendu3 est simpliciter q̄ nō: immo in nulla parte corporis animati est quelibet pars integralis anime: cum hoc tamen stat q̄ in qualibet parte corporis animati alterius ab hoie est aie quelibet pars.

Sensus. iiij.

¶Alio modo capiē ꝑti totuz vt tm̄ valet sicut nihil ipsius quin hoc. Et tūc sensus q̄stionis est iste: vtrum in q̄libet parte corporis animati sit anima: ⁊ nihil ipsius est quin sit in illa. Et ad istum sensuz dicē: q̄ si est sermo de anima rationali q̄ in q̄libet pte corpis aiati qō est hō (loquēdo de ptib⁹ quātitatiuis ⁊ integralib⁹) est tota aia rōnalis ſm ponentes solum vnā aiam. Sed ſm ponentes duas: tūc in q̄libet pte quantitatiua hois: ⁊ in qualibet pte integrali materie est tota aia rōnalis: sed non in qualibet pte integrali ipsius aie sensitiue: immo in nulla. Si vo fit sermo de aliis aialibus ab aia rōnali: tunc dr ad questionem: q̄ in qualibet pte quātitatiua corpis aiati: et in q̄libet pte integrali materie eiusdē (alteri⁹ tm̄ ab hoie) est tota aia: cum in qualibz tali est aia: ⁊ nihil ipsi⁹ aie est quin sit in illa. Istis notatis.

Conclusio responsiua. ¶Non in qualibet pte corpis aiati est tota aia: capiēdo totum ꝑmo mō: secundo mō: ⁊ tertio mō: sed in qualibet pte corpis aiati (loquēdo de ptibus quātitatiuis totius ⁊ ptibus integralibus materie) est tota aia: capiendo totū quarto modo. ¶Prima ꝓs ptz de hoie in quo non ē tota aia capiendo totū ꝑmo vel tertio mō. Similiter de ptibus equi ptz: capiendo totū scō mō. ¶Secūda pars ptz q: q̄libet ps aiati est aiata: ergo q̄libz ps aiati habet aiam tanq̄ ptē eius: ⁊ nihil ei⁹ anime est quin sit in ea: igit scūda pars vera.

Dubitatur ꝑmo: vtruz quelibet ps aialis sit aial. ¶Et videtur q̄ sic quelibet pars aialis est cōposita ex corpe ⁊ aia sensitiua: ergo q̄libet ps aialis est animal. Similiter quelibet pars hois ē composita ex aia intellectiua: ergo quelibet pars hois ē hō. ¶In oppositum tamen arguit: q̄ non quelibz pars aialis nata est sentire: ergo non quelibz pars aialis est aial. Ꝓns ptz de ossibus: q̄ ꝓpter terrestreitatē non sentiūt. Etiā non quelibet ps hois est risibilis: cum non quelibet ps hois nata est ridere: igit. Etiā tūc sequeret: q̄ ꝓduces vnū hoiem infinitos hoies ꝓduceret: qđ videt esse absurduz: puta de maria v̄gine. ¶Ad dubiū dr: q̄ illi termini homo ⁊ aial: ⁊ ꝑsimiles termini ꝑdicamenti substantie: substātias compositas ex ptib⁹ diuersaz rōnū importantes capiunt dupliciter. ¶Uno mō tanq̄ termini absoluti: hoc est loco terminoz incomplexoz absoluto3: quos non habem⁹: ⁊ tūc iste termin⁹ aial debz sic diffiniri: q̄ est substātia aiata sensitiua. Et hō sic diffinitur: q̄ est aial rōnale siue substātia cōposita ex corpe ⁊ aia rōnali. Et isto mō dr ad dubiū: q̄ quelibz ps quātitatiua aialis composita ex corpe ⁊ aia est aial: et similiter quelibet ps quātitatiua hois est homo.

Distinctio hoc na ter3 sub stātialium.

¶Et ad rōnem post oppositum dr: q̄ sentire est opatio siue ꝓprietas aialis totalis. ¶Et si dicat aliq̄s: q̄ ex quo q̄libet ps q̄titatiua aialis est aial: ipsa est sensitiua siue sensibilis: ⁊ ꝑ ꝑs esset apta nata sentire.

Acceptōes Sensibilis.

¶Ad hoc dr: q̄ ille terminus sensibile siue sensitiuū (put est passio illius termini aial) capiē dupliciter. ¶Uno mō vt tm̄ valz sicut ens habens aiam: q̄ue est apta nata ꝑducere actum sentiendi: ⁊ sic quelibet ps aialis est sensibilis. ¶Alio mō vt tm̄ valet sicut ens habens aiam sensitiuā potens in potentia ꝓpinqua sentire: ⁊ sic non q̄libet ps aialis est sensibilis: ꝑmo mō capiendo illū terminuz sensibile: est passio illius termini aial absolute capti: scō mō non.

Acceptōes Risibilis.

¶Et simuliter dicere3 de illo termino. Risibile q̄ dupliciter capiē. ¶Uno mō vt tm̄ valet sicut ens habens aiam rōnalem potentez causare actū ridendi: ⁊ sic quelibet ps q̄titatiua hois dr risibilis: ⁊ ille terminus risibile est ꝓpria passio illi⁹ termini hō absolute capti. ¶Alio mō capiē risibile vt tm̄ valet sicut aptum natum ridere: ⁊ sic non quelibz ps hois est risibilis: hec isto mō risibile est passio illi⁹ termini hō absolute capti. Et vlterius dr: q̄ non est inconueniens: q̄ ꝑducens vnū hoiem totalem ꝑducat infinitos homines ptiales. ¶Alio mō capiunt isti termini homo ⁊ aial ꝓnotatiue: ⁊ vt important totalitatē: ⁊ sic ꝓpe nō ponunt in ꝑdicamento substantie: sed potius in ꝑdicamento ad aliq̄d: ⁊ tūc iste terminus aial debet sic diffiniri. Animal est substātia totalis composita ex corpe ⁊ aia sensitiua. Similiter homo est substātia totalis cōposita ex corpe ⁊ aia intellectiua. Et sic dr ad dubiū: q̄ non q̄libet ps q̄titatiua hois est homo nec quelibet ps q̄titatiua aialis est aial. Et ad argumentū ante oppositū dr: q̄ ꝓ̄a non valet: sed cōmittit fallatia ꝓ̄tis: q̄ compositū ex corpe ⁊ aia sensitiua est in plus q̄ ille terminus aial ꝓnotatiue captus. Similiter compositū ex corpore ⁊ anima intellectiua ē in plus q̄ ille terminus homo cōnotatiue captus.

Dubitatur scō: ex quo dictū est ꝓius q̄ in eodem composito sunt plures anime ptiales loco ⁊ situ distincte ab inuicem: quō debet dictū ꝑ. in scō huius intelligi: q̄ potentie siue ptes aie non distinguūtur loco aut subiecto: sed solum rōne. ¶Dicit q̄ dictū ꝑ̄ dr debet intelligi de ptibus integralibus ipsius aie: que

Solutio.

realiter vnã totalẽ aiam ꝓstituũt: siue q̃ sunt in diuersis aiatis: sed debet intelligi logicaliter de ptibus in modo respectu illius termini aĩa: ita q̃ sensus dicti ẽ iste. Potentie siue ptes aĩe nõ distinguũt loco aut subiecto: hoc est noĩa potentiarũ q̃ sunt ptes in mõ respectu illius termini aĩa: cuius modi sunt ista complexa potentia vegetatiua: potentia sensitiua: et potẽtia intellectiua non supponũt ꝓ diuersis aĩabus in diuersis ptibus eiusdẽ aiati existentibus: sed supponũt ꝓ vna et eadem aĩa: vel si ꝓ diuersis supponũt existẽtib⁹ in eodẽ aiato: ille nõ distinguũt subiecto aut loco: et cũ hoc iste ptes in mõ hñt diuersas rõnes siue diffinitiones.

Dubitatur tertio. Vtrum ossa in aĩalib⁹ sint sensitiua. ¶ Ad dubiũ dr q̃ dupliciter aliq̃d dr sensitiuum. Uno mõ q: põt sentire potentia ꝓpinqua: et sic ossa nõ dicunt sensitiua ꝓpter nimiã ossiũ terrestreitatem. Non enim est ꝓueniens dispositio alicui⁹ organi sensitiui siue mediante quo põt fieri sensatio. ¶ Alio modo capit sensitiuũ ꝓ illo q̃ hz in se aĩam sensitiuã tã q̃ ptẽ essentialẽ eius: et sic ossa bene dr sensitiua ¶ Et si dicat aliq̃s q̃ aĩa dr sensitiua: q: põt sentire: sed illa existens in ossibus non põt sentire: ergo nõ ẽ sensitiua ¶ Ad hoc dr negãdo minorẽ: sed q̃ non sentiat non est defectus ex pte eius: sed ex eo q̃ nõ hz ibi organũ ꝓueniens ad sensatiõez: nec etiã idiget i ossib⁹ tali organo.

Dubitatur quarto: vtr tantũ sint tres opatiões potentie vegetatiue: scz nutrire: augmentare: et generare sibi simile. ¶ Ad dubiuz dr: q̃ dupliciter põt intelligi q̃ alique opatiões sint opatiões potentie vegetatiue: siue alicuius viuentis. ¶ Uno mõ q: fiunt ab aĩa vegetatiua: siue a forma viuẽtis: et a nullo alio possunt ꝓcedere tanq̃ a ꝓncipali et ꝑticulari agente q̃ ab aĩa vegetatiua siue a forma viuentis. Et isto mõ dr ad dubiũ: q̃ solũ sunt tres opatiões potentie vegetatiue hoc est sunt tres termini cões ꝛc. ¶ Alio mõ aliq̃ opationes dicunt potentie vegetatiue vel forme viuentis q: ꝓncipaliter fiunt a forma viuentis vel a potẽtia vegetatiua: lz ille opatiões vel eaz similes possunt fieri ab aliis agẽtib⁹ non aĩatis: et isto mõ sunt plures opationes aĩe vegetatiue q̃ tres: scz digerere nutrimentũ alterare ipm: et corrumpere ipsum.

Dubitatur quinto: vtr inter opatiões vitales: generare sibi simile ex semine sit opus naturalissimũ. ¶ Et arguit q̃ non: q: nutrire in viuentib⁹ est opatio naturalior q̃ generare sibi simile. añs ptz q: nutritio est magis ꝓpria viuentib⁹ et minus sepabilis ab illis: q̃ generare sibi simile. ¶ Scõo sic: oĩb⁹ viuentib⁹ maior: alibus et solũ illis ꝓuenit nutrire: et ꝓ maiori ꝑte vite: generare ẽo non: igit. ¶ Tertio sic: non omni viuenti ꝓuenit generare sicut nutrire. añs ptz de aĩalib⁹ orbat⁹. similiter de semib⁹ plurib⁹ et pueris. ¶ Quarto sic illud est naturalib⁹ q̃ cõ vita ꝓfortat et ꝓfuat: q̃ illud q̃ cõ debilitat et alienat: sed nutritio est mutatio q̃ cũ vita ꝓfortat: sed generatio est trãsmutatio q̃ cũ vita debilitat: igit. Scõa ps minoris patz q̃ p. in libro de longitudine et breuitate vite dicentẽ: q̃ aĩalia multum coẽntia sũt breuis vite: et ꝓ ꝓns multũ generatiua q̃ coitũ sunt breuis vite. ¶ Quinto sic: frequẽter generatio similis q̃ coitũ infrigidat et desiccat: sed frigiditas et siccitas sunt cã corruptiõis: vt patz q̃ p. in libro de longitudine et breuitate vite: igit generatio sibi similis non est opus naturalissimũ. ¶ Sexto sic: illud ẽ naturali⁹ de quo natura magis solicitat: sed sic est de nutritione: igit. Minor patz: q: natura magis ꝓtinuat nutritiõem: q̃ non videt ex alio nisi magis sollicita ẽ de ipa. ¶ Septimo sic. Illud est naturalius q̃ naturaliter est appetibilius: et ꝑm rectũ dictamẽ rõnis eligibilius: sed sic est de nutritione et non de generatõe: igit.

Maior patz: q: illud videt esse naturali⁹ q̃ est melio⁹ Minor patz: q: in necessitate hoies et bruta dimittũt simultis generatõem: et tñ natura nõ dimittit nutritõem Ertiã ꝑ nutritõem aĩatũ ꝓfuat se: et ꝑ generatõem. pducit aliq̃d aliud a se: mõ hz rectũ dictamẽ rõnis q̃libz teneãt sibiipsi plus bonũ facere q̃ alteri. Juxta illud semper tibi ꝓmi⁹ esto. Ertiã caritas recte ordinata incipit a seipso. ¶ Octauo sic: un hoĩb⁹ intelligere et velle sunt opatiões nobiliores: q̃ generare sibi simile: igit sunt naturaliores. Añs ptz: q: sunt fines aliaz opationũ vitaliũ: mõ finis est melior et nobilior ordinatis in finem Scõo ꝓbat añs: q: ꝑ ista opa viuentia magis assimilãtur ꝓmo eutr: q̃ ꝑ generare: vt ptz ꝑ p. decimo ethicoz dicentẽ: q̃ hõ ꝑm intellectũ operãs: deo amãtissim⁹ et simillim⁹ esse videt. Tertio ptz añs: q: in illis opationibus ꝓsistit humana felicitas: igit tales opatiões sũt nobiliores et meliores igit. ¶ Nono sic. generare sibi simile non ẽ naturale: igit añs ptz: q: illud ꝓpter q̃ homines laudant vel vituperant non ẽ naturale: sed generare est hmõi: igit. Minor ptz: q: ꝓpter filios aliq̃ aliq̃n laudant: et aliq̃n aliq̃ vituperant. Jn oppositũ ẽ p. in quarto ca. scõi tractatus scõi li. Prio so. dubij

Sciendum est ꝓmo: q̃ duplex est generatio similis subiãtie ꝑm spẽm. Quedã ẽ ex materia extrinseca: et ꝑ alteratõem puiã trãsmutata: sicut est gñatio ignis ex lignis: et de tali gñatõe non ẽ hic ad ꝓpositũ ¶ Alia est gñatio ex materia quodã mõ intrinseca ipi generãti sibi simile: et ista solũ ꝓuenit viuentib⁹: q: ex alimento ꝓpinquo et ꝛuperfluo: q̃ est dispositũ ad suscipiendũ formã generãtis: non tñ est sub forma generãtis: nec est ps generãtis: lz sit in via et dispõne ad recipiendũ ipsius generãt| formã sibi similẽ: et ista gñatio ꝓuenit viuentib⁹. ¶ Ista tñ gñatio est duplex. Quedã est ꝓtialis q̃ dr nutritio vel augmentatio: et de illa non est hic ad ꝓpositũ. ¶ Alia est totalis: q̃ est ꝓductio substãtie simulis: et de ista gñatõe est hic ad ꝓpositũ. Ista enim gñatio ꝑ ꝓpagatõem semis: dr opatio vitalis viuẽti ꝓuenies rõne potentie vegetatiue: et ista gñatio põt cõpari ad oẽs alias opatiões vitales: vel solũ ad opationes aĩe vegetatiue. Jn ꝓposito aũt debet fieri spãliter cõpatio generatõis ad opatiões potẽtie vegetatiue: cuius modi sunt nutritio: et augmentatio.

Divisio gñatõnis.

Sciendum scõo: q̃ multis modis aliq̃d dicitur esse naturalius. ¶ Uno mõ: q: ẽ magis necessariuz et minus sepabile. ¶ Alio mõ: q: ẽ mag| ꝓpriũ. ¶ Tertio mõ: q: ẽ pluribus cõibus: et istis modis non capit in dicto p. ¶ Quarto mõ: q: est ꝑfectius siue nobilius: vt ad nobiliorẽ finem magis imediate ordinatũ. ¶ Alterius est aduertendũ: q̃ iste terminus generare põt capi concretiue: puta ꝓ ipo generãte. Et hoc dupliciter. ¶ Uno mõ ꝓ generãte ꝓncipali solũz. Et similitet isti duo termini: scz nutrire: et augmentari: ꝓ nutriente et augmentante ꝓncipali solum. Et sic dr ad dubiũ: q̃ aliquod nutrire siue augmentari aliquo generare est nobilius: puta aĩa hoĩs: q̃ dr nutriens ꝓncipale et augmẽtans est ꝑfectior aĩa vegetatiua asini: q̃ est generãs ꝓncipale: et ꝓtra aliq̃s generare aliquo nutrire est nobilius. vt ꝑz de aĩa generatiua in hoĩe: q̃ est nobilior aĩa vegetatiua in plantis: sed in vno⁹ eodẽ generans ꝓncipale nõ est ꝑfectius substantialiter et essentialiter q̃ nutriens ꝓncipale siue augmentans et isto modo non capit ꝓ. istum terminũ generare. ¶ Alio modo capit ille terminus generare ꝓ omnibus illis que actiue cõcurrunt ad generationem: et similiter nutrire et augmẽtari ꝓ omnib⁹ illis que concurrunt actiue ad augmẽtationẽ vel nutritionẽ. Et tũc dr ad dubiũ: q̃ gñare to-

Naturalius multipliciter.

Distiguũt generare: nutrire et augmẽtari.

tale ꝓncipale ꝓticulare est ꝑfectius: qñ pōt exercere actum qui dr gnatio: q ipm nutriens siue augmētās: cū plures ⁊ ꝑfectiores dispositiōes requirunt in aīato ad exercendum actum qui dicitur genaratio: (ex quo animatum debet esse ꝑfectius in qualitate ⁊ ꝙtitate) q ad exercendum illum actum qui dicit nutritio vel augmentatio. ¶ Alio mō pōt capi ille termin⁹ generare abstractiue: puta ꝓ forma que generat terminatiue. Et sic dr ad dubiū q generatio viuentis est vel erit ꝑfectior q nutritio siue augmentatio: saltē accidentaliter: sicut vnū totale cōpositū dr accidētaliter ꝑfectiꝰ q cōpositū ptiale qđ est ps ꝙtitatiua alicuⁱ⁹: ⁊ nō essentialiter: cuⁱ⁹ forma vnⁱ⁹ est ita ꝑfectā essentialiter sicut forma alterius: ⁊ materia vnⁱ⁹ sicut materia alterius: sed totū cōpositū est ꝑfectiꝰ in q̄litate ⁊ ꝙtitate: cū totū cōpositū ꝓ suas q̄litates pōt exercere opatōes sibi rōne forme ꝓuenientes. Totū aūt ptiale tales opatōes se solo exīte nō posset exercere. Illud tñ qđ imediate ꝓducit a viuente (puta ipm semē) non ē nobiliꝰ q illud qđ ꝑ nutritionē siue augmētatōem ꝓducit totalitatiue cū illud semen est in aīatuⁿ: ⁊ qđ ꝑ nutritionē siue augmentatōem acquirit est aīatum. ¶ Ex istis ptz: q ipa nutritio: similiter ipa augmentatio ⁊ gnatio sunt ſba liter ⁊ essentialiter ꝑfectiones q itellectio aīe rōnalis: siue alteriꝰ aīe create: vel volitio eiusdē. ¶ Istis suppositis ponitur.

Conclusio talis ꝓ dubio. Inter opatōes potentie vegetatiue gnare sibi simile ē opus naturalissimū. ptz: qr illud est opus naturalissimū qđ exerceri nō pōt nisi in statu ꝑfectionis: ⁊ cuⁱ⁹ agēs totale ꝑfectiꝰ est: ⁊ finis nobilior est: sed sic ē de gnatōe: igit. Et itelligit istud de gnatōe vniuoca ⁊ nō equoca. ¶ Et ad ꝓmā rationē dr q ꝙcludit capiēdo illū terminū naturalissimū ꝓmo mō aut ſcdo mō. ¶ Ad ſcdam dr q ꝓcedit capiendo illū terminū naturaliⁿ⁹ ſcdo aut tertio mō. Et similiter dr ad tertiā. ¶ Ad quartā dr q ly gnationes inordinate facte abbreuiāt vitā: nō tñ ordinate facte. ¶ Et similiter dr ad quintā: q ly gnatio inordinate facta ifrigidat ⁊ desiccat: non tñ ordinate facta. ¶ Ad sextā dr q ꝙcludit capiendo illū terminū naturalius ꝓmo mō. ¶ Ad. vij. dr q ꝙcludit capiendo illū terminū naturalius ꝓmo mō. Et vlterius dr: q ly ab vno ꝓticulari viuēti magꝭ debeat eligi nutritio q gnatio: tñ a tota natura viuentiū debet magis eligi gnatio: hoc ē tota natura alicuⁱ⁹ spēi debet magis eligere gnatiōem q nutritōem: cū p gnatōez natura specifica saluet: hoc ē manet semp res talis vel talis spēi p ꝓtinuā gnatiōem: et p nutritiōem solū vna res vnⁱ⁹ spēi ꝙseruat ad tempus ¶ Ad octauā dr: q in titulo questionis est cōpatio gnationis ad alias opatōes potentie vegetatiue. ¶ Ad nonā dr negādo añs: ⁊ ad ꝓbatōem dr: q ly boues laudant vel vituperant p accns ꝓpter gnatiōes: non tñ p se. Res enī ꝓducta de se bona est: sed laudat vel vituperat ꝓpter bonas vel malas opatiōes eiusdem.

Ad rationes questionis. ¶ Ad ꝓmā dr distinguēdo ꝓns: vel capiendo totū ꝓmo vel quarto modis: ⁊ sic negat ꝓna: vel ſcdo ⁊ tertio modis: ⁊ sic ꝓceditur. ¶ Ad ſcdam dr: ꝓcedēdo q remouet aīa ptialis que dr tota aīa: capiendo ꝓmo vel quarto modis: non tñ ē tota aīa capiēdo totū ſcdo ad tertio modis. ¶ Ad tertiā ptz solutio ex ꝓmo dubio. ¶ Ad quartā dr negādo: q sanguis vngues: ⁊ capilli sint ptes corpis. Sanguis enī est nutrimētū ꝓpinquū. Capilli vo sunt q̄dam superfluitates: ⁊ non augmētant augmentatōe ꝓprie dicta: sed improprie dicta q ꝓuenit inaīatis: cū reptū est q capilli in hoībus mortuis crescebāt siue augmentabant augmentatōne ꝓprie dicta: ⁊ ideo ꝓpter capillos augmentatōem non ē dicendū q capilli sunt ptes aīalis. Si tamē ꝓcederet q sanguis esset ps corpis aīati: tūc diceret q remouens sanguinē in brutis: remoueret aīam ptialē. ¶ Ad quintā dr negādo minorē: ⁊ ad ꝓbatōem dr q ꝙcludit capiendo totuⁿ ꝓmo mō. ¶ Ad sextā dr negādo ꝓnam: ⁊ ad ꝓbatōez dr negādo q aīa intellectiua in pede hois distat a seipsa in capite: cū solum corpalia dicunt distare: siue illa q̄ sūt circūscriptiue in loco: ⁊ non illa q̄ sunt diffinitiue. ¶ Ad septimaz dr negādo ꝓnam. Et ad ꝓbatōez dr q aīa mouet in pede: ⁊ ꝓpter q mouet: ⁊ vlteriⁿ⁹ ꝓcedit: q quiescit in capite: sed negat ꝓna qua vlterius inferꝭ q igit quiescat cum ibi sit aliquid a pte in mō ad suū totum equiualenter negatiue. ¶ Ad octauā dr ꝓcedendo q vnum ⁊ idē est in diuersis locis diffinitiue: sed non circūscriptiue ⁊ naturaliter. ¶ Ad nonā dr ꝓcedendo: q vnum ⁊ idez immateriale bene mouet diuersis motibus p accidēs: sed non vnū ⁊ idē materiale. ¶ Ad rōnes post oppositum. ¶ Ad ꝓmā ptz q̄d sit dicendū ex dubio. ¶ Ad ſcdaz dr q non manet vnū ⁊ idem totaliter ⁊ ꝓmo mō capiēdo idem numero: bene tamē manet vnū ⁊ idē ſcōz aliquē aliū modū. ¶ Ad tertiā ⁊ quartā ptz solutio ex dictis.

¶ Tertius tractatus: in quo agitur de sensibus exterioribus: ⁊ ꝓtinet septē capitula.

In ꝓmo agitur de sensu ⁊ sensibili in gnali.

Determinatis aūt bijs: dicam⁹ communiter de oi sensu: ꝓ quo fit ꝓma cōclusio. ¶ Sensus est ⁊tus passius pbaꝭ duabⁿ rōmbⁿ. Prima est: qr sensus exercendo suam opatiōem patiꝭ ⁊ alteraꝭ a simili vel dissimili: vt dictū est in libro de generatōe: ergo sensus est ⁊tus passiua ¶ Secunda rō est: qr alias nō posset reddi rō q̄re sensus non sentit sine obiecto exterioris: cum tñ organū sensus nō fit denudatū a qualitatibus sensibilibus sensu tactus: hoc enī non videt eē: nisi qr sensus sine obiecto exterioris non est sufficienter in actu: sed solū in potentia: ⁊ reducit in actū p spēm obiecti exterioris: sicut cōbustibile habēs aliquē calorē non cōburit se: ſz indiget igne cōburēte. Est tñ ꝓ maiori noticia huius rōnis ponenda secunda ꝓclo que est hec. Sicut aliq̄d dr dupliciter in actu sentire siue habere sensū: ita similiter aliq̄d dr dupliciter sentire: siue habere sensum in potentia. ¶ Primū ptz: qr aliquid dr ꝓmo sentire in actu q̄n opaꝭ scdm sensuz: ⁊ est in actu scdo. Alio mō q̄n habz actu potentiā sensitiuā: licet ꝑ eam non opeꝭ sed solum est in actu ꝓmo. Similiter aliquid dicitur habere sensum vel sentire in potentia dupliciter. Primo modo: quia potest habere animam sensitiuam: et tale reducitur in actum a gnante. Alio modo aliquid dr habere sensum in potentia: quia pōt vti potentia sensitiua: ⁊ tale reducit in actuz ab obiecto:

Lōcō.i.

Loncō.ij

Quid sentire in actu

Quid hr̄e sensum in actu.

Quid hr̄e sensum in ꝓna

Quid sentire in potentia.

Declaratō per simile.

vel spē eī: qz oīa patiūtur ⁊ mouētur ab actiuo ⁊ actuāte Ista distinctio ptz p sile Primo: qz puer nouiter natꝰ est in potētia ad actū pmū: q̄ dz scia: ⁊ reducit in actū a doctore. Sed bñs sciam: est in potentia ad actum scdm q̄ est considerare: qz volēs pōt cōsiderare nisi aliq̄d phibeat exterꝰ. Ita etiā potentia sensitiua ē actus pmꝰ et sensatio actꝰ scdꝰ.

Cōclo.iij.

¶ Tertia concło: sensus non est potētia passiua passione corruptiua: q̄ fit p abiectionē cōtrariꝰ: sed solū passione pfectiua: q̄ fit sine receptōne contrarie dispositionis.

Cōclo.iiij.

¶ Quarta ꝯclusio: sentire ⁊ itelligere differunt: ptz pmo: qz sentire est mediāte obiecto exteriori: intelligere vero nō. Tū scdo: qz singulariū scdz actū est sensus: scia aūt vniuersaliū: que quodā mō sunt in aīa. Tertio patz qz intelligere in nobis ē cū volumus: sentire aūt non est in nobis: necessariuz eīm est sensibile: igit.

Singularium est sensus vniuersaliū autez scia. Alia intelligit duz vult sed non sentit dum vult

Cōclo.v.

¶ Quinta cōclusio: sensibilia p se differunt a sensibilibꝰ p accns. Et sensibilia ppria a sensibilibꝰ cōibꝰ.

Quid sensibile ꝓprium

¶ Ptz scda ps: qz Sensibile ppriū est: qđ non cōtingit alio sensu sentiri: ⁊ circa qđ non contingit errare: vt visus non decipit qm̄ est coloris neq; auditus qm̄ est soni. Sed sensibilia cōmunia scz motus: quies: numerus: figura: magnitudo: plurib⁹ sensib⁹ pcipi possunt: magnitudo eīm est p visum ⁊ p statū sensibilis.

Sensus nūq̄ errat circa sensibile ꝓprium Quid sensibile cōe et quot sunt.

Ptz scdo eadem ps: qz sensibilia ppria magis sunt sensibilia p se q̄ sensibilia cōia: eo q̄ scdm distinctionem sensibiliū ppriorꝫ ⁊ nō cōmuniū distinguūtur sensus.

¶ Sed pma ps pbatur: qz a sensibili p accns: sicut est Diarri filiꝰ si fit albus nihil patit seusus: patit aūt a sensibilibus per se.

Cōclo pma

¶ Scdm caplm in quo agitur de visu et eī obiecto.

DE potētia visiua ⁊ eī obiecto ponunt alique cōclones. ¶ Prima est color est visibilis p se: non quidē recte: sed qm̄ habz in se causaz vt fit visibilis mediāte tm̄ lumie.

Cōclo scda.

¶ Prima ps pz: qz ois color ē motiuꝰ dyaphani scdz actū dyaphani: ⁊ est ipius natura: igit ois color est scdm se visibilis.

¶ Sed q̄ non sit visibilis sine lumine patz: qz color est actus dyaphani scdm actū: nō actꝰ dyaphani est lumen. Itē etiā si corpꝰ coloratū ponatur sup̄a pupillā non videt: qz illa non est lucida.

¶ Scda cōclo: corpa dyaphana sunt visibilia non quidē simpliciter: sed ppter extraneum colorē. ptz hoc de aere ⁊ aqua quibus ꝓuenit esse dyaphanū: non scdm q̄ aqua: neq; scdm q̄ aer: sed qm̄ ē natura eadē in vtrisq; ⁊ militer in corpib⁹ celestib⁹.

Conclusio.iij. ponēs diffinitionē luminis

¶ Tertia concło lumē est actꝰ dyaphani scdm qđ est dyaphanū. ptz: qz lumē facit corpꝰ transparens in potentia esse dyaphanuz in actu: vt p ipam possit color videri: ergo est actꝰ dyaphani scdz qđ dyaphanū.

Conclusio. iiij ꝓtra antiquoꝝ opionem

¶ Quarta cōclo lumē non ē corpꝰ p minutas ptes ꝓcedens a corpe luminoso vsq; ad corpꝰ dyaphanuz ptz: qz tūc duo corpa simul essent: puta lumē ⁊ corpus dyaphanū qđ non cedit lumini sed hoc est ipossibile. Sicut eīm impossibile ē lumen ⁊ tenebras simul esse in eodē: ita impossibile est duo corpa esse in eodē: ⁊ ita ptz antiquos q̄ dictā opinionē tenebāt male sensisse.

Non ē possibile duo corpora ee in eodez loco.

¶ Quinta ꝯclusio: opinio Empedoclis de multiplicatōe luminis nō videt esse vera dicit eīm Empedocles lumē a deo velociter multiplicari: vt illa multiplicatio successiua non ꝓcipiat a nobis. ptz hec cōclo: qz nō videtur q̄ a tāto spacio sicut est ab oriente in occidentez possit fieri multiplicatio imperceptibilis.

Conclusio. v. Contra Empedoclem.

¶ Sexta cōclo: mediū videdi debet esse sine colore: pz qz mediū audiendi debet esse sine sono: ergo ⁊ mediū videndi sine colore.

Cōclo.vj.

¶ Septima cōclo: sunt aliq̄ lucētia quorum lux videtur de nocte. color autē de die. pz de quercu putrida de cornu. de capitib⁹ piscīū. de squamis ⁊ oculis cattoꝝ. boꝝ eīm lux de nocte videtur. qz sufficiēs est ad imutandū mediū ⁊ nō de die. qz per maꝝ lumē offuscatur. Color aūt taliū corpoꝝ videtur de die ⁊ nō de nocte. qz nō pōt videri sine lumie Nā opz colorē mouere corpꝰ actu dyaphanum. ⁊ ꝓpter hoc color existēs in pupilla nō pōt sentiri. qz nō imutat mediū. Nihil eīm ip sozuz tāgēs sensitiuū facit sensuz.

Cōclo.vij.

Sensibile positū supra sensum non facit sensatōem.

¶ Octaua cōclusio. Opinio democriti de modo videndi nō est sufficiēs. dicebat eīm mediuz ipedire visionē. ⁊ q̄ si iter celū ⁊ terrā eēt vacuū musca ibi existēs videretur. hoc enim est falsum. quia opoꝛtet sensibile pꝛi imutare mediū q̄ sensuz modo si esset vacuum nullum esset medium. Assūptū pz tā in lucidis q̄ in coloratis. lucida eīm videtur per ppria lumina. vt pz de igne viso in nocte. Alia vero per species mediante lumie.

Cōclo.viij. ꝓtra Democritum.

¶ Ex dictis pz q̄d est visus ⁊ q̄d est obiectum eius: ⁊ quod est

Epilogat

medīū vidēdi. Sicut essī medīū audiēdi est aer:ita ⁊ medīū videndi. Et sicut alij sensus requirunt medīū:ita ⁊ visus.

¶ Tertium capitulum in quo agitur de audiū ⁊ eius obiecto.

Conclusio.i. Hinc aūt primū de sono ⁊ olfactu p:o quo sit pma cōclusio. Sonus vel sonans d:z tripliciter: pmo aliquid d:z sonare in poña:⁊ hoc mō spōgia:lana:⁊ plius: dīr nō habere sonū. Alio mō aliquid d:z sonare: q:z bene sonat. Tertio mō aliqd d:z sonare in actu bene: vel male. ¶ Scda conclo:ad gñatōez soni ꝯcurrūt pcutiens:pcussum:⁊ medīū:⁊ debēt esse pcutiens ⁊ pcussum lenia:dura:⁊ cōcaua: q:z concaua ex repcussione faciunt multos ictus:⁊ in eis melꝰ retinet aer pcussus. ¶ Tertia conclo:sonus gñat ex violenta fractōne medij retenti a pcusso ⁊ pcutiente ꝓuemente diuisionē naturaliter ipsiꝰ medij:opz ei p:eoccupare motū ferentis fracturā aeris vt debeat gñari sonus. ¶ Quarta ꝯclo: echo fit gñat: q:z aer motus in quo est sonus reflectitur ab aliquo co:pe:⁊ cū illo etiā reflectitur sonus:⁊ tūc si sit reflexio notabilis: auditur sonus echo: si aūt non sit notabilis nō audit sicut si lumen notabiliter reflectat ipm non videt. Ex pdictis ptz:q aliquo mō verū dixerunt antiq:dicētes vacuū esse medium audiēdi: q:z reputauerūt illud esse vacuū in quo non ē nisi aer. ¶ Quinta cōclo:ad audiēdū sonū opz medīū qd est aer vel aq esse motuz ⁊ organū auditus esse quiescēs. ¶ Prima ps ptz: q:z aeris cōtinui vna ps pmo mouet ⁊ deinde alia:⁊ sic consequenter: quousqz sonus vel spēs eius ꝓueniat ad organū auditus. Et sic ptz q aer p se est insonabilis nisi violente detineat:⁊ frāgat. ¶ Scda ps ptz q: audimus in aqua ꝙdiu ipsa nō ꝓuenit ad organū auditꝰ: sed cū ꝓuenit tūc sicut pupilla in pelle laborat: etiā sic mirīga. ¶ Oz quereret aliqs: qd ꝓprie sonat an pcutiēs pcussum an medīū. ¶ Ad hoc pōt dici q vtrūqz pōt dici sonare diuersimode. ¶ Sexta conclusio: differētie sonoz q̄ sunt acuties ⁊ gravitas non auditūtur sine sono actuali ptz q:z nec videt colores sine lumīe: gue aūt ⁊ acutum de sonis dicūtur p similitudinē ad tāgibilia: nā acutū d:z qd cito pungit auditum: ⁊ graue qd tarde pungit ipm. ¶ Septima cōclusio. Color est sonus causat⁹ in aere respirato p aterīā vocalē: ab aīa ibi exīte: ꝓpter ꝯceptū mentis exp:imendū. ¶ Dicit notāter in aere respirato: ad denotandū q aīalia non habentia sanguinē q̄ nō respirāt nō vociferāt. ¶ Dicit notanter p aterīā vocalē: ad denotadū organū respiratōis q̄ est ipsiꝰ pulmonis attrabentis ad se aerē frigidū ad refrigerationē sui: ⁊ cordis. ¶ Dicit notanter ab aīa ad denotandū q inaīata non vocifert: lz eoz sonus vocī assimilet̄ in melodia duratōe: ⁊ distinctōe. ¶ Et dicit notāter ꝓpter ꝯceptū mentis exp:imendū: q:z hec ē causa finalis vocis. Et ita ptz: q aīa vtit aere respirato ad duo: scz ad refrigeratōez cordis: ⁊ ad formationem vocis.

¶ Quartum capitulum: in quo determinat de olfactu: ⁊ eius obiecto.

Conclusio.i. Odore aūt ⁊ olfactibili minꝰ bene determīabile est dictis. p:z: q:z babemus hunc sensuz minꝰ certū ⁊ peioꝛē multis aīalibꝰ: p:aue ei odo:at bō: ⁊ hoc q:z nō odo:at sine letitia vel tristitia: q̄ impedīt iudiciū sensus. Et etiaz organū olfactꝰ ē ꝓpe cerebꝝ: a quo multuz infrigidat ⁊ p frigiditatē hebetat talis sensus. De ipo tū fit pma cōclo. ¶ De ipo olfactu determīnādū est ꝓportionabiliter scz de gustu: ꝓbat sic: q:z spēs odoris sequunt̄ species saporis: sed gustꝰ ē in nobis valde certus: igit p ꝓportionē ad ipsum dicēdum est de olfactu. Maioꝛ p:z: nā sicut aliq sapores sunt delectabiles: quidā amari: qdā austeri: ⁊ quidā acuti. Ita etiā quidā odores sunt amari: qdā dulces: qdā acuti: ⁊ qdaz austeri. Et sicut sunt aliq sapores medij: ita etiam ⁊ odores similibus noibꝰ noīati. Minoꝛ ptz q: gustus ē quidā tactus: sed babemꝰ tactū certissimū ⁊ melioꝛē multis aīalibus: cuiꝰ signum est: q: bō est ꝓuidentissimū aīaliū mō scdm tactū cognoscit ingemoſitas vel duricies. Duri eīm cum carne inepti mēte molles aūt bene sunt apti: ergo gustus in nobis est valde certus. ¶ Secunda conclusio: olfactꝰ nō solum percipit odo:abile: sed etiā nō odo:abile: sicut visus non solum pcipit lumen: sed etiam tenebras. Dicitur autez non odo:abile: vel q: nullum habet odo:ē: vel q: habet parum: vel quia habet p:auum. ¶ Tertia conclusio: medius per qd sentit odor est aer vel aqua. De aqua ptz: quia pisces sentiunt a longe nutrimentum; et non nisi per olfa-

[illegible] peioꝛes odo:atuz bñe multi aīalibꝰ.

Conclusio.i.

Gustꝰ est q̄daz tactꝰ que iter cetera aīalia habemus certissimum

Homo est ꝓudētissimū aīaliū

Duros carne mente ineptos molles autem aptos esse dicimus

Conclusio.ii. Acceptoes nō odo:abilis

Conclusio.iii.

Conclusio.iii. Conclusio.iiij. Conclusio.iiij Conclusio.v. Conclo.vj. de diuisijs sonoꝝ. Conclo.vii. ⁊ ē diffinitio voci

Questio

Solutio

Concio.iiij.

Concio.j.

Concio.ij.

Concio.iij.

ctuz. Et de aere pz ꝙ aialia bñtia sanguinẽ.
¶ Sz circa ꝓdicta qrit: an aialia nõ bñtia sã guinẽ sentiãt odores. ¶ Et arguit ꝙ nõ. qz nõ ꝙcipiunt odores nisi respirendo. sz talia aialia nõ respirãt: igr. ¶ In oppositũ arguitur: qz talia ledunt ⁊ corrumpunt a multis odoribꝫ: ergo sentiũt odores. ¶ Ad hoc dr ꝙ sicut sunt aliqua aialia bñtia palpebras supra oculos: ⁊ talia nõ videt sine motu palpebre. Alia vo q̃ inter oculos duros nõ bñt talẽ palpebrã. Sic etiã sunt q̃dã aialia q̃ habent sanguinez ⁊ non odorãt nisi respirãdo: qz opz pelliculaz q̃ est supra organũ olfactꝰ aperiri. Alia vo non habet talem pelliculaz supra organum ⁊ odorant non respirando.
¶ Quarta ꝙclo. organũ olfactꝰ dz esse ĩ potentia ad odores: pz: qz organũ gustꝰ dz esse in potẽtia ad sapores: igitur.

¶ Tertũ capitulũ: in quo agitur de gustu ⁊ gustabili.

Gustabile ẽ qddã tãgibile. pbar. Tũ prio: qz ipm nõ sentit ꝙ mediũ extraneũ sz untraneũ: sicut tãgibile: pz scdo: qz gustabile nõ tangit sine bñditate q̃ est tãgibilis: ergo gustabile ẽ qddaz tãgibile. Ex quo seqtur ꝙ gustꝰ ẽ q̃daz tactꝰ pz: qz gustꝰ ꝙcipit sine medio extraneo sicut ⁊ tactꝰ. nã si esset sapor vel corꝑ sapidũ in aqua supposita linguecillũ ꝙciperem. nõ aũt sic ẽ de alijs sensibꝫ: qz colore posito sup visuz nõ fit visio. Et hec sit pria ꝙclo. ¶ Scda ꝙclo est: sicut visus ẽ ꝓceptibilis: visibilis: ⁊ nõ visibilis: ⁊ auditꝰ audibilis ⁊ nõ audibilis: gustus ẽ ꝓceptiuꝰ gustabilis ⁊ nõ gustabilis: sive tale nõ gustabile dicat ꝙd nõ bz sapores: sive qz bz prauũ sapores: sive qz bz paruũ sicut potabile bz magnũ saporẽ in ordine ad cõmestibile: gustꝰ eĩ magis ꝙcipit potabile: ⁊ nõ potabile: q̃ cõmestibile ⁊ nõ cõmestibile: qz potꝰ bz rõez bũidi: mõ sapor ẽ passio bũidi: igr. ¶ Tertia ꝙclo: organũ ipiꝰ gustꝰ dz esse denudatũ ab bũiditate pz: qz oz recipies esse denudatũ a natura receptiui: sz organum gustꝰ ẽ receptiuũ saporis: qui ẽ passio humidi: ergo dz esse denudatũ ab bũiditate. Et ita pz: ꝙ organũ gustꝰ non dz esse nimis humidũ: neq; nimis siccũ: lingua eĩ infirmorum q̃ est nimis bũida male iudicat de saporibꝫ: ⁊ si fuerit nimis sicca nõ pt ꝙcipere sapores. ¶ Quarta ꝙclo. spẽs saporũ sunt sapor dulcis: ⁊ sapor amarꝰ: ⁊ iter eas mediãt sapor pinguis propinquus dulci: ⁊ salsus propinquus amaro: inter quos mediant sapor austerus: acetosus: stipticus: ponticus: ⁊ acutus. ¶ Quinta ꝙclo: organum gustus dz esse in potẽtia ad recipiẽduz sapores. pz qz gustabile est actuũ actus gustãdi mediãte spẽ recepta in organo.

Concluſio .v.

¶ Septimũ capitulũ: in quo agitur de tactu ⁊ tangibili.

Questio .j.

Circa tactũ due mouẽtur q̃stiones.

¶ Pria ẽ. vtrũ sensus tactꝰ sit vnꝰ sensus respectu omniũ tãgibilium. ¶ Et arguit ꝙ nõ. qz vnꝰ sensus dz eẽ vnꝰ totrarietat̃. sz sic ẽ ꝙ tactꝰ ẽ pluriũ ꝙtrarietatũ. puta calidi ⁊ frigidi: bũidi ⁊ ficci: igr nõ est vnꝰ sensus. ¶ In oppositũ arguit: qz visus est bñ perceptiuꝰ pluriũ ꝙtrarietatũ: ⁊ mchilominꝰ bene est vnꝰ sensus: igit ⁊ tactus ¶ Scdo sic. qz est idẽ mediũ percipiẽdi oia tangibilia: ergo est idẽ sensus quo ꝙcipiunt oia tãgibilia. ¶ Tertio: qz est idẽ organũ in quo multiplicãtur oes tãgibilium spẽs: igit idem ẽ tactꝰ quo oia tãgibilia percipiũtur.

Anus sensus vnꝰ est ꝓtrarietatis.

¶ Scda q̃stio ẽ. vtz caro sit organũ tactus vel aliq̃d ꝓportionabile carni. Et arguit ꝙ sic. qz q̃cito aliq̃d ponit supra carnẽ tangit igitur caro ẽ organũ tactꝰ. ¶ Ad istas q̃stiones rñdet per aliquas ꝙclones. ¶ Pria ẽ ꝙ nõ est vnꝰ sensus tactꝰ respectu oĩm tãgibiliũ. sz plures. Pz per rõnem factã pro pte affirmatiua. ¶ Et ad primã rõnem in oppositũ dr. ꝙ ꝙtrarietates quaꝝ visus ẽ ꝓceptiuus reducũtur ad vnum genꝰ ꝓpinquũ: puta ad colorez: mõ non sic est de tãgibilibus. ¶ Ad scdam dr. ꝙ visus ⁊ auditꝰ habẽt idẽ mediũ. ⁊ tñ nõ sunt vnꝰ sensus. ¶ Ad tertiã dr. ꝙ gustꝰ ⁊ tactꝰ habent idem organũ: ⁊ tñ non sunt vnꝰ sensus. ¶ Scda ꝙclo est: caro non est organũ tactꝰ: sz mediũ eiꝰ. ¶ Prima pars pz: qz sentitiuo tacto: neq; ibi: neq; hic fiet sensus: hoc ẽ sensibile positũ supra sensum nõ facit sensationem: sed tãgibile positum supra carnem sentit. igitur caro non est organũ tactus. ¶ Scda ps pz: quia caro requiritur ad tangendum non vt organũ igitur vt medium. ¶ Tertia ꝙclo. corpora dura nõ possunt se tãgere in aere: pz: qz non possunt se tangere in aqua: qz inter ea spũ illa mediat: igr nec in aere cum aer sit subtilior. ¶ Quarta ꝙclo: gustus ⁊ tactꝰ ab alijs sensibus differũt: pz: qz alij sensus non sentiunt

Concluſio.i. rñsiua ꝓte q̃stionis.

Soluunt rõnes oppoſite.

Concio.ij. rñsiua scõe queſtio.

Sensibile positũ supra sensum non facit sensatiõem.

Concio.iij.

Concio.iiij.

nisi per medium valde extraneum: sed gustus
& tactus sentiunt sine medio extraneo: q; si
aliquis pcutiat boiem habētem clipeum sibi
comūctum: nō mīn⁹ lederet ipm sine clipeo:
igitur gust⁹ & tactus ex ptē suoꝝ mediorꝝ ab
alijs differūt. ¶ Quinta cōclusio: tact⁹ est
Conclusio .v. perceptiu⁹ qualitatum primarꝝ: que conue-
niunt generabilibus & corruptibilib⁹: nō qui-
dem manentium in suis excellentijs: & etiaꝫ
perceptiuus est non tangibiliū. ¶ Pria ps
ptz: q; qualitates tāgibiles sunt obiecta ta-
Excellēs sen- ctus. ¶ Scda ps pz: q; excellētie illaꝝ qua-
sibile corrum pit sensum. litatū corrūperent organū tact⁹: qđ cōsistit
in quadam pportione qualitatū primarum.
¶ Tertia ps pz: q; visus est pceptiu⁹ visibi-
lis & nō visibilis: sicut tactus pceptiu⁹ est tā-
Concl'o. vi. gibilis & nō tāgibilis. ¶ Sexta concl'o. orga-
num tact⁹ est quidā neru⁹ extēsus p totum
corpus aialis ad modū retibis: existēs in p-
portiōe qualitatū primarꝝ: qui est receptiu⁹
specierum qualitatū tangibilium.
¶ Octauū capitulū in quo p. determiat de
immutatione sensuū.

Concl'o. f. Oportet aūt vniuersaliter de oi sen-
su accipe: qm̄ sensus est susceptiu⁹
specieꝝ sine materia: vt cera annuli
siue a ferro & auro recipit signū: accipit er-
go aureū aut ereum signum: sz nō accipit au-
rum nec es. Sic etiā sensus patitur ab babē
te colorem aut humorē. sz nō inquātum hūi-
dus: sed solū recipiēdo spēm ei⁹: & hec sit pri
Concl'o .ij. ma concl'o. ¶ Secūda conclusio: organum &
sensibile sunt vnum & idem. sz esse eoꝝ sit al-
terum. ptz: q; magnitudo est quodammodo
sensus qui patitur dum spēs magnitudinis
in organo recipitur. ¶ Et ex hac conclusio-
ne pz quare sensus ab excellēti sensibili corꝝ-
rumpitur: q; pportio ei⁹ consistit in debita
pportiōe: q̄ corrūpitur ab excellēti sensibili
sicut simphonia & son⁹ pcussis fortiter cor-
dis. ¶ Ptz scdo quare plante non sentiunt:
licet habeant quādam partē animalem: & pa
tiantur a tangibilib⁹ ex eo q; calescūt & frige
scunt: tamen nō habent pportiōem qualita-
tum que requiritur ad sentiēdum. ¶ Sed cir
Questio. ca istas concl'ones pro dubitatur. vtrū nō
habēs sensum possit pati a sensibilib⁹. ¶ Et
arguitur q; nō. q; omne qđ patitur ab odore
habet olfactum: igitur omne patiens a sensi-
bili hz sensum. Ans pz: q; agens & patiens
dicūtur correlatiue: sed omne agens in olfa
ctum est odor. igitur omne patiens ab odo-
re hz olfactum: vel est olfactus. ¶ Secūdo
sic: sonus solum agit in auditum: igitur oīne
qđ patitur a sono ē auditus. aīs ptz: quia si
sonus ageret in aliud q; in auditum: maxime
boc esset verum de tonitruo: qđ videt agere in
arbores: sz boc non: q; boc non facit sonos
sed exalatio. ¶ In oppositum arguitur: q;
inanimata que non habent sensum patiūtur
a caliditate & frigiditate que sunt sensibiles:
igitur. ¶ Ad banc dubitationem dr q; non
habentia sensum bene patiunt a sensibilibus
Solutio
ptz de aere. qui patit a sensibilibus recipi
endo speciem. Et sic pz q; odorare vel audi-
re non est idem qđ pati ab odore vel sono:
sed est idem qđ odorem vel sonum percipe.
Concl'o .iij. q; ¶ Tertia cōclusio: quinq; sunt sensus exte
quinq; sunt sen sus exteriores riores & non plures: scz visus: auditus: olfa-
magor ctus: gustus: & tactus. ¶ Ptz pmo: q; visus
est omnium visibilium perceptiu⁹: & tactus
omnium tāgibilium: ¶ Patz secundo: quia
ppter tales sensus habemus omnia media:
puta medium intraneum: quod est caro: & me
dium extraneum: qđ est aer vel aqua. ¶ Pa
tet tertio: quia ppter illos quinq; sensus ha
bemus omnia organa: puta organum quod
est a domino vel natura aque: & est organum
visus: & organum de natura aeris: scz orga-
num auditus: & organum olfactus in respi-
rantibus: sed in non respirantibus est de na
tura aque: & organum de natura terre: puta
gustus vel tactus. ¶ Patz ergo q; nullus il
lorum quinq; sensuū deest alicui perfecto. Et
Videt talpa sub pelle oculos habēs. Concl'o .iiij. licet talpa nō videat habere oculos: tamen
habet oculos sub pelle. ¶ Quarta cōclusio
non sunt plures sensus exteriores q̄ quinq;
istud pbatur ex parte sensibilium cōmuniū
tripliciter. ¶ Tum primo: q; nullū sensibile
habens sensum ppriū est pceptibile alio sen
su. sed sensibilia cōia sunt pceptibilia plurī-
bus sensibus: igitur ppterea non sunt po-
nendi plures sensus ppij. ¶ Pz scdo: quia
si motus sentiret sensu ppio: tūc non posz
percipi alio sensu: igitur ppter ipm non op3
ponere vnum sensum ppium. ¶ Pz tertio
q; ad sentiēdum sensibilia cōmunia sufficit
sensus cōmunis: igitur ppterea nō sunt po-
nendi plures sensus ppij: sed sunt soluz po
nendi quinq;: & preter eos ponēdus est sen-
sus cōis: vt possimus ponere differentiam
inter sensibilia ppria.

Determinatis autem ¶ Iste est tertius tractat⁹ hui⁹ libri in quo p. determinat de sensib⁹ exterioribus: ⁊ cōtinet iste tractat⁹ octo capitula. In primo determiat de sensib⁹ in generali. In scō determinat de insibilibus: ibi. Dicēdum autē. In tertio determiat de visu ⁊ visibili ibi. Cui⁹ ād ḡ. In ḡrto determiat de auditu ⁊ audibili: ibi. Hūc autem. In quinto determinat de odore ibi. De odore autem. In sexto de gustabili ⁊ gustu ibi. Gustabile aūt. In septimo determinat de tāgibili ⁊ tactu ibi. De tāgibibili autem. In octauo determinat de mutatōe sensuū: ⁊ sensibilibus: ⁊ de nūero sensuum exterior ibi. Opz autē. In primo capitulo duo p̄incipaliter facit. Prio ostēdit q̄ sensus est potētia passiua. Scō quō sensus⁹ reducit in actuz. Dicit ergo sic. q̄ determinādo de potētijs sensitiuis prio determinādum est in generali de oī sensu: ex quo a cōioribus ad min⁹ cōia p̄cedēdum ē. T. Sē sus autem. ¶ Hic p. ponit 2cl'onem q̄ sensus est virt⁹ passiua. Probat p. duab⁹ rōnib⁹: quaꝝ prīa est: q̄ illa virtus est passiua que exercendo suam operatiōem patitur: sed sensus est hmōi: igitur. Minor ptz: qz sensatio que ē passio ipius sensus nō fit a sensu nisi ipe patiatur. Unde organum sensus patit recipiendo sensationem. Et subdit p. q̄ in sermonib⁹ vniuersalib⁹ hoc est in libro de generatiōe visum est: vtz passio fiat a simili vel a dissimili. T. Hz aūt. ¶ Hic p. ponit scōam rōnem mouēdo talem dubitatiōem: quare sensus nō sentit sine obiecto exteriori: cū habeat obiectū sibi cōiunctum. Nam organū tactus nō est denudatū a quatuor qualitatib⁹ primis: vel a qualitate cōplexionali: ⁊ iste qualitates sunt sensibiles sensu tact⁹: sed sensibili approximato sensui videt q̄ habeat fieri sensatio. ¶ Rn det p. q̄ hoc est. qz sensus nō est sufficienter in actu ad formādum sensatiōes nisi actuet per spēm sensibilez ab obiecto exteriori a quo causat spēs in organo sensitiuo. Et isto pz q̄ sensus ē potētia passiua ⁊ dat p. exēplum: qz cōbustile habēs in se quēdā calorem ad cōburendū non cōburit se: ex quo ille calor nō est sufficiētis actiuitatis ad cōburēdum. T. Nūn aūt. ¶ Hec ē scōa ps capituli: in qua p. ostēdit quō sensus reducitur ad actum: premittendo distinctiōem de sensu ⁊ sentire in actu ⁊ in potētia vi. q̄ q̄nq̄ aliq̄d dr sentire in actu: q̄n sez operat̄ p̄m sensuz: ⁊ est in actu scō. Et aliq̄n dr sentire in potētia: vt dormiētem q̄nq̄ diam⁹ esse videre: ex eo q̄ non est cec⁹. ¶ Similiter de sensu dicim⁹: q̄nq̄ aliq̄d hre sensum in actu: qz hz aīam sensitiuā lz actu nō sentiat. Et aliq̄d dicim⁹ hre solū sensum in potētia vt semen cū nōdum hz aīam sensitiuā. sed est in potentia ad habēduz eaz: ⁊ sic prio ibi ē potētia ad aīam sensitiuā. ⁊ scō est aīa sensitiua q̄ iam est actus prim⁹: ⁊ ē in potētia ad actum scōm: puta sensatiōez. tertio ē act⁹ secūdus: scilz ipa actualis sensatio. T. Primū quidē. ¶ P. hic dicit: q̄ habēs sensuz i potētia reducit in actū a generāte siue pducēte aīam. Sed sentiens in potentia qui hz aīam sensitiuā reducit ad actum sentiēdi a sensibili mediante spē a sensibili cāta. Et hoc infert p. q̄ oz sensum quodāmodo alterari ab obiecto. nā ab obiecto causat spēs in organo: ⁊ mediāte illa spē causatur sensatio in ipa potētia sensitiua. T. Dicendum aūt. ¶ P. hic declarat illud qđ dixit p similē de scīa et scire: dicens q̄ duplex est act⁹: scz prim⁹ ⁊ secūdus. Primus est forma vel habit⁹ a quo pcedit aliqua opatio. Secūdus est operatio pcedēs ab hmōi forma vel habitu. Ita etiā duplex est potētia. Una est ad actum primum: sicut puer primo nat⁹: est in potētia ad scīētiam qui dr act⁹ prim⁹ in ordine ad cōsiderare. Alia est ad actum scōm: sicut habēs scīam nō actu cōsiderans: est in potētia actu cōsiderādum. Potētia vero ad actū primum q̄ est forma: est ipa materia siue subiectū in ordine ad habitum. Hz potentia ad actū scōm non est ipsa forma vel habit⁹. T. Aut ābo. ¶ Hic p. dicit q̄ potentia ad actū primū qui est scīa reducit ad actū a doctore Et potētia ad actū primū q̄ est forma: puta ipa aīa reducitur a generāte ad actum. Hz potētia scōa q̄ est ad actū scōm reducitur ad actum per remotiōem pdhibētis: vel p p̄sitiam obiecti vel per actum voluntatis. Sciens em̄ cum vult cōsiderat: nisi aliquid pdhibeat. ¶ T. Non est aūt. ¶ Hic p. ex quo prius dixit q̄ sensus est potētia passiua ostēdit quō est potētia passiua: ponendo distinctiōem de passione dicens: q̄ quedam est passio corruptiua: sicut est passio cum obiectiōe ctrarij vt calefactio vel frigefactio. Alia est passioque solum est receptio pfectiōis sine abiectiōe ctrarie disp̄onis: ⁊ ista solet vocari passio perfectiua. ¶ T. Speculans autem. ¶ Hic p. subdit q̄ passio qua patit sciēs vel sentiens non est passio corruptiua: hz pfectiua sicut domificator qñ erit in actum domificādi: exit prius in actū volendi edificare: ⁊ tamen illa passio nō est sibi passio corruptiua. T. Sensum vero. ¶ Hic p. scō subdit: q̄ sensus est actus prim⁹ sicut scīa: ⁊ sentire actus secundus: sicut 2siderare. lō sicut nō habēs scīam reducitur ad actum a doctore: sic nō habēs sensum reducit ad actū a generāte: ⁊ sicut habēs scīaz reducit in actū considerādi mediāte actu volendi: sic etiā habēs sensum reducit ad actum mediāte sensibili. T. Differt autem. ¶ Hic p. ponit diam inter sentire ⁊ intelligere ¶ Primo: qz sentire est mediante obiecto exteriori: intelligere vero nō. ¶ Scōa dria est: qz sentire solum est singularis tanq̄ obiecti. ita q̄ sensatio ē cognitio qua aliq̄d singulariter cognoscit. Intelligere vero est vniuersaliū: hoc est cognitio intellectiua est cognitio qua intellectus cognoscit, vniuersaliter. ¶ Ex isto passu alii qui eliciūt: q̄ intellect⁹ solum cognoscit vniuersaliter ⁊ nō singulariter: qđ tū ex textu hri nō pt. ⁊ etiā falsuz est: qz ita bene intellectus cognoscit singulariter sicut vniuersaliter: sensus tū solum cognoscit singulariter. ¶ Tertia dria pt assignari: qz habēs intellectum pt intelligere cū voluerit: sed tū habēs sensum non pt sentire cum voluerit: sed indiget obiecto exteriori: siue specie ab illo obiecto cāta. T. Similiter autez. ¶ Hic p. cōparat scīam singulariū ipsi sentire dicēs q̄ sicut nō est in potestate nostra sentire sine p̄sentia obiecti exteriorus: ita etiam nō est in potestate nostra scire rem hz cōceptum singularez sine subiecto exteriori: siue sine p̄sentia illius rei singularis. Et istud dz intelligi de intuitiua cognitione: per quā firmiter possumus iudicare ipsam rem esse: sicut est cōceptus quo singulariter cōcipitur ipa albedo actualiter p̄s sensui. Per illā enim cognitionem possumus firmiter iudicare an illa albedo sit vel nō. In absentia tamen illius albedinis possum⁹ habere cōceptum singularem de illa eadem albedine sed tū per illum nō possum⁹ iudicare nec̄ euidēter cognoscere an illa albedo sit vel nō.

Dicendum autem ¶ Istud est scōm capitulū huius tractatus in qno p. determinat de obiectis sensuum in generali. ponēs talem diuisionem: q̄ sensibiliuz quedā dicūtur sensibilia per se: ⁊ q̄dā sensibilia per accidēs. Et sensibiliū pse: ⁊ q̄daz sunt ppria: ⁊ quedā sunt sensibilia cōia. T. Dico autem. ¶ Hic p. ondit q̄ sunt sensibilia ppria dicens: q̄ sensibile ppriū est: qđ aliquo sensu pcipitur: ⁊ nō alio alterius spēi: vt color percipitur visu: ⁊ nō alio sensu q̄ visu qui est alterius spēi spāliss̄ime potētie sentiue. Et subdit p. q̄ sensus circa suum ppriū obiectū non decipit nisi faciēdo compatiōem vt visus appbendēdo colorem singulariter nō decipit. tū iudicando hoc est sic

Conclusio.

Dubitatio.

Solutio

Ad Sensus ⁊ Sentire i actu ⁊ in potētia.

Ad Act⁹ p̄m⁹ ⁊ scōs ⁊ potētia ad vtrūq.

Quid passio corruptiua et perfectiua.

Dīe iter Sentire ⁊ Intelligere.

Sensus ē singularium Intellect⁹ vero vniuersaliuz.

Dia intelligit duz vult sz nō sentit dū vult

Quid Sensibile ppriū.

Sensus nūq̄ decipit circa sensibile ppm.

Quinq; sensibilia cõia mot⁹: q̃es: nũer⁹ magnitudo ⁊ figura.

color: vel hoc esse ibi. bñ decipiẽ. T. Cõe autem. ¶ Dic p. ostendit que sunt sensibilia cõia di. q̃ Sensibile cõe dr q̃ oĩbus sensibus exterioꝛib⁹ vel plurib⁹ est sensibile: vt mot⁹: quies: nũer⁹: magnitudo: ⁊ figura. Añ isti quinq; termini ex eo dicũtur sensibilia/cõia: qꝛ plures res significãt: q̃ꝫ vna vno sensu percipiẽ ⁊ alia alio sensu: ⁊ nõ est intelligẽdum q̃ sit aliqua res significata q̃ plurib⁹ sensib⁹ pcipiẽ. vel oĩbus pse: ⁊ nõ ꝓpõ q̃ est de actu exercito dꝛ capi pro ꝓpõne de actu signato. T. Scõm accidẽs añt. ¶ Hic p. declarat aliã diuisionez di. q̃ Sensibilia perse sunt illa que iam dicta sunt: scilicet sensibilia ꝓpꝛia: ⁊ sensibilia cõmunia. Sꝫ sensibilia paccidẽs sicut sunt diarij filij⁹ paccidẽs sentitur si sit alb⁹. Et differũt a sensibilib⁹ pse: qꝛ a sensibilibus paccidẽs nihil patiẽ sensus: sed a sensibilib⁹ pse patitur sensus: ita q̃ ſm diuersitates sensibiliũ pse diuersificãtur sensatiões in sensu: vt puta ſm diuersitatẽ color: sonoꝛ: ⁊ figuraꝛ: ⁊ magnitudinũ: diuersificãtur sensatões: ⁊ etia spẽs in oꝛganis. T. Sensibiliũ añt. ¶ P. hic compat sensibilia ꝓpꝛia ad sensibilia cõia di. q̃ sensibilia ꝓpꝛia magis sunt sensibilia pse q̃ cõia: qꝛ ſm eoꝛ specificã vel genericã diſtinctiõez sumit distinctio generica vel specifica sensuũ: ⁊ variãtur dispositiones oꝛganoꝛ sensuã exterioꝛ: non añt sic est de sensibilibus cõibus.

Quid sensibile pse ⁊ p accidens.

Cuius quidem est visus ¶ Istud est tertiũ capitulũ hui⁹ tertij tractat⁹ in quo p. determiat de visu ⁊ visibili dicens: q̃ obiectũ visus est visibile. Et ponit vnaz diuisionem visibilis. Nam qõdam visibile ẽ color aliud est innoiatum: ⁊ est illud quod de nocte apparet lucere ⁊ nõ de die. de quo postea dicẽt. ¶ Dicit ergo p. q̃ color est ſm se visibilis non rõne: sꝫ qñ in seipo hꝫ rõnem essendi visibile. Circa qõ est aduertẽduz: q̃ p. ibi nõ capit ſm se: vt idez est q̃ solitarie ⁊ seoꝛsuz: qꝛ color non est seoꝛsum visibilis color eñ sine lumĩe videri non ꝑt: sed intẽdit dicere q̃ ista ꝓpõ est pse. color est visibilis. Et cũ dicit non rõne vult dicere q̃ nõ est ī ꝓmo modo dicẽdi pse: in quo ꝑdicatũ est de rõne subiecti: ⁊ ita relinq̃tur q̃ ẽ in scõo mõ Et qñ dicit q̃ color hꝫ in se cãm essendi visibile: vult dicere: q̃ color est cã effectiua sue visionis. Qõ ꝓbat sic: qꝛ oĩs color ẽ motiu⁹ dyaphani ſm actũ dyaphani. dyaphanũ añt est motiuũ oꝛgani visus: q̃ color mouet oꝛganũ visus. ¶ Ubi est aduertẽduz q̃ p dyaphanũ intelligitur coꝛp⁹ trãsparens: per cui⁹ mediũ ꝑt fieri visio: ⁊ qꝛ per tale coꝛp⁹ non ꝑt fieri visio: nisi sit actu illuminatum. iõ lnmẽ dr act⁹ dyaphani ſm qõ dyaphanum. Et ita cũ dicit p. colorem esse motiuũ dyaphani ſm actuz intelligit color est alteratiu⁹ coꝛporis trãsparentis illuminati: p hoc q̃ color in eo imꝓmit suã spẽm: ⁊ hec est natura coloris: scz vt in coꝛpe trãsparente ꝓmat suam spẽm. Ex qno infert p. q̃ nihil est visibile sine lumine. lmo oĩs color est visibilis in lumĩe. ¶ Deinde ibi aliq̃d igit dyaphanũ. ¶ P. deteriat de dyaphano. Añ dyaphanũ est visibile. nõ tñ simpliciter ⁊ ſm se. sꝫ propter extraneũ colorẽ. per qõ nõ est intelligẽdum q̃ dyaphanũ possit videri. nam q̃quid videt termiat visum dyaphanũ añt nõ terminat visum. Sꝫ dr visibile propter extraneũ coloreꝫ: qꝛ p ipm fit visio extranei coloris: ⁊ nõ qꝛ ipm videaẽ. sicut p medium aeris videt color parietis. ¶ Et subdit p. q̃ aer ⁊ aqua ⁊ multa coꝛpa solida: sicut sunt vitrũ: cristall⁹: ⁊ multi lapides ꝑciosi sunt coꝛpa dyaphana: qꝛ per mediũ ipoꝛ ꝑt fieri visio: verũtamen istis coꝛpib⁹ dyaphanis nõ ꝓuenit dyaphaneitas rõne aeris: nec rõne aq̃. sꝫ ꝓpter hoc q̃ eadẽ natura reperiẽ in aere: in aqua: in coꝛpib⁹ mixtis dyaphanis: ⁊ in coꝛpoze celesti. Q̃ autẽ coꝛpus celeste sit dyaphanum pꝫ: qꝛ nisi sic seq̃retur q̃ nos nõ possem⁹ videre astra firmamẽti: qꝛ inter firmamẽtum ⁊ nos mediẽt septem oꝛbes planetarum. ¶ Textus. Lumen autem. ¶ P. determinat de lumĩe dicẽs: q̃ lumen est act⁹ dyaphani ſm qõ dyaphanũ. Cui⁹ diffinitiõis sensus ẽ. lumen est qualitas inherẽs diaphano: ſm quã dyaphanum est actu trãsparens. diaphanũ eñ q̃tuz est de se ẽ tenebꝛosuz: ⁊ nõ ẽ luminosuz nisi ab alio coꝛpe. Et subdit p. q̃ lumen est quasi color dyaphani ſz q̃ actu dyaphanũ per qõ nõ vult hr̃e: q̃ lumen sit color ⁊ dyaphanum coloratũ: sed vult dicere q̃ sicut p colorem coꝛp⁹ terminatum est actu coloratũ. ita coꝛp⁹ dyaphanuz est actu dyaphanũ. T. Qõ quidez igit dyaphanũ. ¶ P. remouet errores quoꝛundã antiquoꝛ circa lumen: q̃ quidem antiqui credebãt lumen esse coꝛp⁹: credebant eñ q̃ coꝛp⁹ lucidũ resolueretur in ꝓtes minutas: q̃ quidẽ partes minute miscebãtur dyaphano: ⁊ tũc erat lumen obscurum. ¶ Hãc opionem reꝓbat p. qꝛ si essz vera seq̃retur q̃ duo coꝛpa essent simul in eodẽ loco: ſz ꝓñs est falsum: igit. dicit eñ text⁹: nec eñ possibile ẽ duo coꝛpoza in eodẽ esse. ꝓña pz: qꝛ in eodẽ successiue lumen ⁊ tenebꝛa. nã priuatioꝛ hit⁹ bñt fieri circa idẽ. ⁊ tenebꝛa est priuatio luminis: ſz tenebꝛa est in coꝛpoze dyaphanoꝛ: ergo lumen est simul cũ coꝛpe dyaphanoꝛ: ⁊ ita si lumen sit coꝛp⁹. duo coꝛpoza erũt simul in eodem. T. Et non recte Empedocles. ¶ Remouet p. aliã apionez ſz Empedoclis dicentis. q̃ lumen in medio successiue multiplicaẽ. sed tñ ista multiplicatio successiua est ita velox: q̃ a nobis nõ pcipiẽ. ¶ Contra quã sic arguit p. qꝛ ſz talis successio nõ pciperetur in paruo spacio: tñ in magno spacio (sicut est spaciũ abozière in occidẽs) non lateret nos: immo q̃tumcũq; essz velox: nulla successio pciperetur sensibiliter in tãto spacio: ⁊ tñ non appꝛet successiue multiplicari: ímo ita cito q̃ sol est supꝛa nostrũ hemiſperiũ: totus aer qui est supꝛa nostrum hemiſperiũ est illuminatus. T. Est añt coloꝛis ſuscepti uum. ¶ Determinat p. quale dr esse dyaphanum dicẽs q̃ tale dyaphanũ dr esse sine coloꝛe. naz sicut est de medio per qõ percipiẽ sonus. ita est de medio per qõ percipiẽ color. sed mediũ per qõ percipiẽ sonus est absonum. i. sine sonoꝛ: igitur. Unde dyaphanum qñ tenebꝛosum est nõ ẽ actu dyaphanuz: sed ſm potẽtiam tñ: est autem actu dyaphanum: qñ est actu illuminatum. ¶ T. Non omnia autem visibilia. ¶ P. determinat de nocte lucentibus dicens: q̃ nõ omnia lucida videntur in lunune sub sua luce: immo aliqua suut lucida: quoꝝ sua lux non videtur in die: sed in die videntur sub suo coloꝛe: ⁊ de note vidẽtur sub sua luce: sicut sunt putredines quercus: capita piscium ⁊ squame: ⁊ oculi catoꝛum: ista enim non habent vnũ nomen sibi cõmune: ſz aliquãdo vocẽtur nocte lucentia. T. Unde non videtur. ¶ Probat p. rõne ⁊ signo: q̃ color non ꝑt videri sine lumine. ¶ Ratio talis est: qꝛ coꝛlor est motiu⁹ diaphani ſm actum: actus autem dyaphani est lumen: igitur. ¶ Signo sic. naz si q̃s ponat immediate supꝛa oculos coꝛpus coloratũ: non videbit illud: ⁊ hoc est: qꝛ ſz pupilla oculi sit dyaphana: tamen nõ est luminosa: ergo color non potest videri sine lumine. T. Non enim bene. ¶ P. reꝓbat opinionem Democriti dicentis: q̃ medium impedit visionem: ideo dicebat q̃ si spacium inter visum ⁊ rem visam esset vacuũ: visibile q̃tumcũq; ꝑ paruum videretur in q̃tacũq; distãtia: ⁊ ita si illud qõ est inter celum ⁊ terram esset vacuũ ⁊ esset formica in celo dicit q̃ possemus videre formicã in celo. ¶ Istã opinionem reꝓbat p. qꝛ ad hoc q̃ fiat visio oꝛ colorem immutare mediũ ⁊ sensum: modo si esset vacuum nihil esset medium: ergo si esset vacuum nihil videret

Diffinitio luminis.

Oꝓio antiquoꝛum.

Confutatio.

Nõ est possibile duo coꝛpa esse in eodem loco.

Oꝓio Empe.

Confutatio.

Oꝓio Demo.

Confutatio.

T. Ignis autẽ. ¶ Hic p. determinat qualiter ignis videtur. dicens q̃ ignis videtur tam in tenebꝛa q̃ in lu

mine. In tenbra quidem: quia ꝓpter suã lucez sufficit immutare medium. In lumine etiam: quia habet lucem ita fortem ꝙ non obfuscatur a tali lumine. T. Eadem autem ratio. ¶ P. comparat visum ad alios sensus dicens: ꝙ sicut visibile positũ supza visum non potest videri: ita est de sono ꝛ odore: similiter de tactu et de gustu. quia Sensibile positum supza sensum nõ facit sensationem: licz de istis duobus vltimis magis lateat ꝙ de pzioribus. ¶ Comparat etiam visum ad auditum ꝛ odoratum ꝙtum ad media dicens: ꝙ medium per quod sonus multiplicatur est aer. ꝛ mediuz per qõ odo: multiplicatur est unominatum: est enim qõdam cõmune aeri ꝛ aque: sed dyaphanum est medium coloris. Unde ꝙ odozes multiplicentur per aquam ꝓbat philoso. quia animalia aquatica per odoratum insequuntur alimentum suum: sed animalia gressibilia et terrestria non odorant nisi respirando: cuius causa dicetur inferius.

Sensibile positũ supza sensum non facit sensatiõem.

Nunc autem pzio de sono. ¶ Istud est quartum capitulum huius tractatus. In quo p. determinat de audibili ꝛ auditu. Et primo determinat de sono ꝙtum est ad eius generationem: ꝙtum ad immutationem medij: ꝛ organi: ꝛ ꝙtum ad eius differentias. Secundo determinat de voce: secũda pars ibi. vox autem Dicit ergo primo sic. ꝙ post determinatiõem de visibili determinãdum est de audibili: scilicz de sono: postea de odore. cõsequenter de gustabili ꝛ tangibili. De sono autem ꝛ sonante ponit talem distinctiõem: ꝙ sonus ꝛ sonans dicũtur aliquãdo ex eo ꝙ sunt in potentia ꝓ pinqua ad bene sonãdum: licet actu nõ sonãt. Aliomodo dicuntur: quia sonant in actu licet male: ꝛ talia dicimus nõ sonare: quia male ꝛ inepte sonant: ꝛ isto modo isti termini scilz sonãs ꝛ sonare dicunt potentiã ad bene sonãdum: ꝛ nõ sonãs dicit potentiam ad male sonãdum. Alio mõ capitur sonus siue sonãs pro actu sonandi: siue hoc sit bene vel male. T. Fit autem ꝼm actum. ¶ Hic p. enumerat principia requisita ad generationem soni. Ad generatiõem enim soni requiritur percutiens: percussum: ꝛ mediuz: ꝛ hoc vel formaliter distincta si debeat bene fieri sonꝰ: vel ꝙ sint equiualẽter cum nõ est necesse ꝙ ad generatiõem soni aliud cõcurrit ꝙ aer velociter motus: ꝛ aliquod violente findens ipsum aerem. Tex. Sicut iam diximus. ¶ Hic philoso. ostendit qualia debent esse percutiens ꝛ percussum ad hoc vt perfecte fiat sonus: dicens ꝙ illa debent esse dura: leuia: ꝛ concaua. Dura quia mollia cedunt ꝛ recruuãt se contra ictum: ꝛ sic tarde fit diuisio aeris siue medij. Leuia quia aspera non tangunt se ꝼm magnas partes: sed quasi punctualem Concaua: quia plana vel gibbosa non bene retinent aerem motum: sed concaua bene ipsum aerem retinent cum magna reuerberatione. ¶ Textus. Hoc autem simpliciter ¶ Hic philosophus dicit ꝙ sonus sic causatur. Nam ꝓ hoc ꝙ aer medius nõ potest faciliter cedere percutienti detentus a percusso resistente aut obuiante oportet aerem velociter ꝛ violente findi cum motus percutientis preueniat diuisiõem naturalem aeris: ꝛ sic ibi causatur sonus. Textus. Echo autez ¶ Hic p. ostendit quomodo generãtur soni ꝓ reflexionem dicens: ꝙ sonus ꝓ reflexionem que vocatur echo fit isto mõ. Nam ꝓ hoc ꝙ aer motus in quo generatus est sonus inuenit obstaculum ꝓpter quod reflectitur vnde mouebatur: sic sonus in illo aere existens etiam reuertitur: ꝛ ille sonus qui sic reuertitur dicitur sonus echo. Et subdit philoso. ꝙ talis sonus fit quãdo aer sequens habet aliq̃ resistentiam ad aerem precedentem: ꝓpter quam aer precedẽs aliquo modo reflectitur nõ tamen fit equaliter notabilis ꝓpter debilitatem repulsionis: ꝛ est simile de multiplicatõe luminis ꝛ soni. Sum per enim lumen multiplicatum aliquo modo reflectitur: licet aliquando perfectius ꝛ notabilius: puta ab aqua ꝛ aliis coꝛpozibus lenibus ꝛ opacis: aliquãdo veꝛo nõ reflectitur notabiliter: sicut ab aere. Sic etiaz sonus ab aere multiplicatus aliquãdo reflectitur: ꝛ tũc perfecte aparet sonus echo: sicut in nemoꝛibus: vel aliis bene concauis: aliquando valde debiliter reflectitur: ita ꝙ non bene percipitur. Et subdit philoso. ꝙ dictum antiquoꝛum dicentium ꝙ vacuum est ꝓpzium medium per quod audimus: licet nõ sit simpliciter verum: tamen apud ipsos verum sensuz habuit: quia aer est ꝓpzium medium ꝛ idoneum: vt soni fiant: ꝛ multi reputant illud in quo non est nisi aer vacuum: igitur ꝼm illos sensum verum h.. ouit. T. Sonantium quidem igitur. ¶ Hic p. ostẽdit quomodo sonus immutat medium ꝛ organum: dicens ꝙ sonantium siue percutiens mouet aerem existẽtem vnum ꝛ continuum vsq̃ ad auditum: ita ꝙ percutiens mouet vnam partem aeris: ꝛ illa aliam vsq̃ ad auditum: ꝛ in organo auditus est quedam dispositio: siue ipsum organum est bene dispositum ad suscipiendum sonum. Textꝰ. Perse quidem. ¶ Hic p. ostendit qualiter oz esse ille aer: dicens ꝙ aer pse. i. solitarie acceptꝰ est insonabilis: ex quo ex natura sua faciliter cedit: ꝛ ideo debet esse violente motus ꝛ violente fractus. Sed organum auditus debet esse quiescens vt melius possit distinguere sonos. Istud declarat p. per duo signa. ¶ Primuz est: quia in aqua audimus quãdo aqua non ingreditur vsq̃ ad ꝓpzium organum auditus: sed quãdo peruenit ad illud organum perturbat ipm: ꝛ tunc nõ bene audimus: ergo signum est ꝙ organum auditus debz esse in quiete. ¶ Secundum signum est: quia quãdo organum auditus mouetur sine sono exteriozi ꝓpter motum spiritũ ex infirmitate: vel ꝓpter aliquam aliam causam: tunc non bene audimus: ergo ad bene audiendum requiritur ꝙ organum non sit motum saltem alio motu ab illo quo species causatur in ipso. Tex. Utrum autem. ¶ P. hic mouet vnam questionem circa generationem soni. vtrum percutiens sonat vel percussum. ¶ Respõdet p. ꝙ vtrũq̃ sonat differenter tamen. percutiẽs enim sonat actiue mouendo ꝛ pellendo aerem: ꝛ percussum sonat detinendo aerez: ꝛ sic aer inter percutiens ꝛ percussum velociter frangitur. Tex. Differentie autem. ¶ Hic p. determinat de differentijs sonoꝛum vel sonãtium: dicens ꝙ sicut coloꝛes non percipiuntur sine lumine actuali: ita nec differentie sonantium sine sono actuali. Differẽtie autem sonoꝛum sunt: acutum: ꝛ graue. Et dicuntur hec nomina de sonis ꝼm similitudinez ad tangibilia. Nam est similitudo talis: ꝙ sicut tangibile acutum mouet ꝛ pungit velociter tactum: sic etiaz sonus acutus cito mouet auditum. Et sicut tangibile graue non cito mouet tactum: sic etiam sonus grauis non cito mouet auditum. Textus. Uox autem. ¶ P. hic specialiter determinat de voce: et primo assignat causam efficientem principalez vocis dicens: ꝙ anima est causa principalis effectiua vocis: ex quo vox est sonus animati: ꝛ nullum inanimatum vociferat. Et licet aliqua instrumenta musicalia ab aliquibus dicantur vociferare: tamen non ꝓpte facunt vocem: sed similem voci. Talis enim sonus assimulatur voci in tribꝰ. scilicet in duratione: in melodia siue consonantia: et locutione: hoc est distinctione. Textus. Multa autem animalium. ¶ Philosophus hic ostendit causam materialem vocis. ꝛ primo ostendit que animalia non vociferant: dicens ꝙ animalia non habentia sanguinem non respirant: ꝛ etiam animalia sanguinez habẽ

Redsita ad sonum.

Cõditiões bñ sonãtium.

Diffinatio soni

Diffinatio Soni Echon.

Diffe sonoꝝ.

De cã efficiẽte vocis.

De cã materiali vocis.

cuiusmodi sunt pisces continue in aqua existentes ex quo nō suscipiunt aerem inspirando: ideo talia animalia non vociferant: cum vox non fit sine aere inspirato. Et ꝛ aliquādo faciunt sonos: tamen illi soni nō sunt voces: cum non fiant mediante aere inspirato.

¶ Tex. Vox autem. ¶ P. hic dicit: q vox est sonus animalis fm illam partem fm quā suscipit aerem ꝛ emittit: inspirando ꝛ exspirādo: ideo sola animalia respiratiua vociferāt: ꝛ per cōsequens subiectum vocis est aer inspiratus: ꝛ postea expiratus. T. Jam enim aere. ¶ Hic p. subdit: q natura vtitur aere inspirato ad duos fines: scilz ꝓpter necessitatem vite: scilz ad refrigerationez caloris naturalis ipsius cordis. Secundo ad vociferādum. Sicut natura vtitur lingua principaliter ad gustādum: ꝛ secūdario ad loquendum.

Diffinitio vocis.

Tex. Organum autem. ¶ Hic p. dicit: q organum formatiuum vocis est vocalis arteria ꝓcedens ab ore vsq; ad pulmonem per modum fistule: ꝛ pulmo est causa principalis quare vocalis arteria est formatiua vocis: q; pulmo ad refrigerium caloris sui ꝛ cordis attrahit aerem: ꝛ cum aer calefactus est expellit eum per vocalez arteriam. Ex istis infert p. diffinitionem vocis dicens: q vox est percussio aeris inspirati ad vocalem arteriam moti ab anima que est in illis partibus.

De cā finali vocis.

T. Non est omnis. ¶ P. hic dat causam finalem vocis: dicens q causa finalis vocis est: significare alteri conceptum mentis. Non em̄ omnis sonus animalis dicitur vox: sz oportet q anima cum imaginatiōe significandi certis modis moueat aerem respiratum per vocalem arteriam: cū multum inspirātes nō vociferant: sed detinētes aerem ꝛ claudendo vocalem arteriā. ꝛ istomō frangūt aerem: ꝛ tūc vociferant.

De odore autem. ¶ Istud est quintū capitulum: in quo p. determinat de odore ꝛ olfactu: ꝛ primo determinat de obiecto olfact⁹: scilz de odore: secūdo de medio: tertio de organo. Dicit ergo primo sic. q difficile est bene determinare de odore: quia sensum olfact⁹ minus certum habem⁹ ꝝ alios sensus: cum multa animalia melius odorāt ꝝ nos. ꝙ autem sensum olfactus min⁹ certuz habemus: patz: quia nos non odoramus nisi delectando vel tristādo: sed delectatio ꝛ tristitia impediunt rectum iudicium. Eidem⁹ tamen sepe ꝛ audimus nō delectando vel tristādo. Etiam organum olfact⁹ est ꝓpe cerebrum a quo nimis infrigidatur: ex quo habemus cerebrum magnum ꝛ frigidū. ideo nō faciliter percipimus odores: sicut aliqua animalia habētia oculos duros: hoc est min⁹ bene dispositos ad videndum non ꝙ cipiunt paruas differentias colorum: sed solum percipiunt colores terminatos ꝛ intensos. Alia sunt animalia habētia oculos bene dispositos: ꝛ tales puas differentias colorum pcipere possunt.

Multa alia melio⁹ odorant hoīb⁹.

T. Videtur enim. ¶ P. hic ostendit quō olfactus habz quādam similitudinem cum gustu: dicens q ꝓportionabiliter est dicendū de olfactu sicut de gustu: q; ꝓportionabiliter se habent spēs odoꝝ ꝛ saporum: ita q species odoris sequūtur sapores: sed sapores sunt nobis experti siue noti: ex quo gustus est quidam tactus ꝛ tactum inter cetera animalia habemus certissimū. ꝙ sic declarat p. quia tactus consistit in quadam ꝓportiōe qualitum primarum formaliter vel equivalēter: sed in homine est melior ꝓportio ꝝ in aliquo alio animali: cum homo habeat melioꝛem complexionem habz ꝝ aliquod aliud animal: ideo inter cetera animalia habem⁹ tactum certissimuz

Gust⁹ ꝛ quō tact⁹ quē ꝑceteris habem⁹ certissimū.

Ex isto infert p. q inter cetera animalia homo est prudentissimum animalium: cum habeat certissimum tactum: non tamen ex eo: quia per tactum, plus adscit ꝝ per alios sensus: sed ideo quia bonitas tact⁹ est signū melioris complexiōis: cum per hūc sensum (puta per sensum tact⁹) distinguim⁹ in genioſos ab aliis: ꝛ non fm alios sensus: ergo illi qui habent meliorem tactum sunt magis ingenioſi: sicut illi qui habent carnes molles mollicie aerea ꝛ sanguinea: ꝛ nō mollicie aquatica ꝛ fleumatica: sicut est mollicies carnis mulieris: ꝛ ideo dicit phūs: q duri carne dicūtur inepti mēte: ꝛ molles carne mollicie aerea ꝛ sanguinea bene digesta dicūtur apti mente.

Duri carne ineptī mēte molles aūt carne bñ apti.

T. Est autem. ¶ P. hic ostēdit quō sunt sumēde spēs odoris dicēs: q spēs odoris sumende sunt ꝓportionabiliter ad spēs humoꝝ ꝛ saporum: ꝛ similib⁹ nominibus nominātur. Nam sicut quidam sapores sunt delectabiles siue dulces: ꝛ quidam amari: ꝛ quidā austeri: ꝛ q̄dā acuti. Sic sunt q̄dā odores delectabiles: ꝛ quidam amari: ꝛ quidā austeri: ꝛ q̄dam acuti. Et similiter odores medij (qui sunt magis immanifesti) solum nominantur nominibus saporum mediorum.

De spēb⁹ odoris.

Causa autez cōuenientie odoris ꝛ saporis est: similis modis generationis odorum ꝛ saporum: vt patz ex libro de sensu ꝛ sensato.

Acceptiones nō odorabilis

T. Adhuc aūt. ¶ P. hic subdit q olfactus potest percipere non odorabile. quia visus percipit tenebram: ꝛ auditus silentium: licet hoc fit per accidens: ergo olfactus percipere potest non odorabile percidens. Tripliciter eniz dicitur non odorabile. vnomodo quia nullum odorem habet. Secundo: quia paruum odorem habet. Tertio: quia pauum odorem habet.

De medio olfact⁹.

T. Est autem. ¶ P. hic determinat de medio olfactus dicens: q medium per qō sentitur est aer vel aqua: cum mediāte aere contingat odorare ꝛ mediante aqua. De aqua patz: quia pisces existētes in aqua ꝓsequūtur a longe alimentum: ꝛ non per visum: igitur per olfactum. De aere patz: de animalibus sanguinem habentibus ꝛ respirantibus.

Dubium.

¶ T. Unde ꝛ dubium. ¶ P. hic mouet dubitationem que talis est. vtrum animalia non habentia sanguinem sentiūt odorem per olfactum: vel per alium sensum: ꝛ videtur q non per olfactum: quia non respirant: ꝛ perceptio odoris fit cum respiratione in habentibus olfactum: igitur. Sed q non per alium sensum patet: quia qui percipiunt odorem ꝛ non per olfactum: percipiunt per alium sensum: sed sic est de non habentibus sanguinem: igitur.

Solutio

¶ T. Sed impossibile. ¶ P. hic soluit dubitationem dicens: q animalia non respirantia percipiunt odorem per olfactuz: quia talia animalia quādoq; corrumpūtur ꝛ leduntur malis odoribus: ergo signum est q talia animalia percipiunt odores: sed non simili modo percipiūt sicut animalia non habētia sanguinem: ꝛ non respirantia. Quod declarat p. per vnū simile: quia queō animalia habēt palpebras ad cooperiendum oculos: ꝛ talia non videant nisi mouēdo palpebram. Alia sunt animalia non habentia palpebras sicut sunt habentia duros oculos: et talia vident sine palpebrarum motione. Ita similiter sunt animalia habentia super organum olfactus pelliculam: ꝛ talia non possunt odorare sine apertione illius pellicule: q quidem apertio fit per respirationem: ideo talia animalia odorant respirando. Alia sunt que non habent pellliculam super organum olfactus: ꝛ odorant sine apertione pellicule et talia odorant non respirando.

De organo olfactus.

¶ T. Est autem odor. ¶ P hilosophus hic determinat de organo olfactus: dicens q sicut organum gustus est in potentia ad sapores siue ad recipiendum species sapoꝝ. ita organū olfact⁹ est in potētia ad odorem hoc ē in potētia ad recipiēdum spēs odoꝝ.

Bustabile autem. ¶ Istud est sextum capitulum huius tractatus in quo philosophus determi-

nat de gustu ⁊ gustabile. Et primo determinat de medio. secūdo de obiectis: tertio de organo. Premittit ergo primo talem conclusionem q̄ gustabile est quodā modo tangibile. pbat philo. duabus ratiōibus. Quarum prima est q̄ illud quod sentitur siue percipitur sine medio extraneo est tangibile: sed sic est de gustabili: igitur. Textus. Et corpus. ¶ Secūda ratio. Illud quod percipitur cuz humido vel in humido est quodā modo tangibile: cum humiditas sit causa tangibilis: sed gustabile est huiusmodi: igitur. Minor patz: quia non gustatur nisi sapor: ⁊ sapor est de natura humidi: igitur gustabile percipitur cuz humido in humido. Et cum gustabile est quodammodo tangibile: sequitur q̄ gustus est quodammodo tactus: ita q̄ gustus ⁊ tactus conueniunt in medio sentiendi. cum vterq̄ sentit sine medio extrinseco. Etiaz gustus non sentit quin tactus sentiat. Textus. Et si. ¶ P. hic declarat exemplariter: q̄ gustus fit sine medio extraneo: quia si quis esset in aqua: ⁊ esset quidam sapor commixtus siue corpus sapidum commixtum ipsi aque: ⁊ illud mixtum poneretur supra linguam perciperemus ipsuz: quod tamen non est sic de alijs sensibus. Nam colore posito supra oculum non fit sensatio: ergo gustus fit sine medio extraneo. Etiam per gustum non percipimus saporem sine humiditate: quia sal positum supra linguam non sentimus per gustum sine humefactione: ⁊ ideo natura dedit in linguam saliuam vt mediante illa posset p̄cipi sapor. Textus. Sicut autem. ¶ P. hic determinat de obiecto gustus: dicēs q̄ sicut visus est perceptiuus visibilis ⁊ inuisibilis: ⁊ auditus audibilis ⁊ inaudibilis: ita gustus est perceptiuus gustabilis ⁊ non gustabilis. Dicitur enim non gustabile: vel quia caret sapore: vel quia habet saporem remissum: vel quia habz saporem multum malum licet intensum: et hec omnia gustu percipimus. Subdit tamen p. q̄ gustu magis p̄prie percipimus potabile ⁊ non potabile. q̄ commestibile ⁊ non commestibile: quia potabile dicitur ratione humidi: ⁊ commestibile ratiōe sicci: ⁊ sapor est passio humidi. Etiam potabile habet saporem magis intensum ⁊ bonum: ergo sequitur q̄ gustus magis p̄prie p̄cipit potabile ⁊ non potabile: q̄ commestibile ⁊ non commestibile. Textus. Quoniam autem humidum. ¶ Hic philosophus determinat de organo ipsius gustus. Et primo determinat de ipso in ordine ad gustabile ſm q̄ est humidum: q̄ organum gustus non debet esse actualiter humidum: quia recipiens debet esse denudatum a natura recepti: ⁊ cum organum gustus sit receptiuum specierum gustabiliū: sequitur q̄ erit denudatum ab humido: vt posset humidum percipere et cognoscere. Nec debet esse organum gustus siccum ⁊ durum a dominio: quia tunc non posset bene humectari ab humido: ⁊ tamen non posset fieri sensatio nisi ipsum organum aliqualiter humectetur. Textus. Signum autem. ¶ Philosophus hic declarat signo: q̄ oportet organum gustus non esse nimis siccum: nec nimis humidum: quia cum lingua sit multum sicca: non percipit saporem nisi fuerit humectata. Similiter cuz lingua sit multum humida: ⁊ multum alterata per fortes sapores non bene iudicat de saporibus: ergo organum gustus non debet esse multum humiduz nec multum siccum. Ex quo patet: q̄ infirmi habentes multaz humiditatem ⁊ amaram supra linguam iudicant omnia amara. Text. Species autem humorum. ¶ Hic philosophus determinat de organo ipsius gustus in ordine ad gustabile ſm q̄ est sapidum ⁊ primo numerat species saporum dicens: q̄ sunt due species extreme: scilicet dulce ⁊ amarum: ⁊ media horum: sed species propinquior dulci est pingue. ⁊ propinquior amaro est salsum: ⁊ medie species istorum sunt austerum: et acetosum: acutum: stipticum: ⁊ ponticuz. Et subdit philosophus: q̄ organuz gustus debet esse in potentia ad recipiēdum species saporez qui sapores nati sunt cau sari in ipm organum.

Conclusio.

De obiecto gustu.

Acceptiones nō gustabilis

De organo gust⁹.

De spēb⁹ gustus

De tangibili autem ¶ Istud est est septimum capitulum huius tractat⁹. in quo philosoph⁹ determinat de tangibili ⁊ tactu. Et primo determinat de medio. Secundo de obiecto ⁊ organo. Premittit ergo talem suppositiōem: q̄ sic est de tangibili ⁊ tactu: sicut de alijs sensibus ⁊ eorum obiecto. Unde sicut visus est duorum contrariorum perceptiuus: ⁊ mediorum inter contraria illa: sic sensus tactus est duorum contrariorum ⁊ inter mediorum perceptiuus Isto supposito mouet philosophus duas questiones. ¶ Prima est. vtrum sensus tactus sit vnus sensus vel plures. ¶ Secunda est. vtrum organum tactus sit caro in habētib⁹ carnē ⁊ aliq̄d ꝓportionabile carni in nō habentibus carnem vel sit aliud a carne: puta neruus existens in carne. Textus. Omnis etenz. ¶ Hic philosophus prosequitur primam questionem soluendo ipsam dicens: q̄ sensus tactus est plures sensus: quia vnus sensus debet esse vnius contrarietatis perse: sed tactus est plurium contrarietatum perse ⁊ plurium ꝓportionum: quarum vna est inter calidum ⁊ frigidum: ⁊ alia inter humidum ⁊ siccum: ⁊ vtraq̄ istarum contrarietatuz est prima: ergo sequitur q̄ sunt plures sensus tactus: quorum vnus est perceptiuus calidi ⁊ frigidi: ⁊ alius humidi ⁊ sicci. Tex. Habet autem. ¶ Hic philosophus remouet solutionem antiquorum ad dictam dubitationem. Dicebant enim antiqui quidam: q̄ diuerse qualitates circa tactum: non arguunt diuersitatem sensus tactus: quia alij sensus plures contrarietates percipiunt: ⁊ tamen propter illas plures contrarietes non sunt ponendi plures sensus. visus enim plurium contrarietatum est perceptiuus: ⁊ tamen ꝓpter illas plures contrarietates non sunt ponēdi plures sensus visus: igitur. ¶ Ad hoc respondet: q̄ nō est simile: quia omnium colorum est vnum subiectum: id est vnum genus ꝓpinquum: scilz color: ⁊ omnium sonorum vnum genus propinquum: puta sonus: sed ista quatuor: scilz calidum: humidum: frigidum: ⁊ siccum: non habēt vnum genus ꝓpinquum. Et licet a visu vel aliquo alio sensu percipiantur peraccidens siue tanq̄ sensibilia communia: vt magnitudo ⁊ paruitas: nō tamen perse ⁊ tanq̄ sensibilia ꝓpria. Textus. Utrum autem hoc. ¶ Hic philosophus soluit aliam questiōez ⁊ primo remouet motiuum ꝓpter quod posset apparere. q̄ caro esset organum tactus. Dixerunt enim quidā carnem esse organum tangendi ⁊ non mediuz: eo q̄ q̄ cito aliquod tangibile ponatur supra carnem sentitur sine perceptione intermedij. Textus. Etenim nunc. ¶ Philosophus hic dicit q̄ non sequitur: quando aliquod tangibile pōitur supra carnem sentitur: ergo caro est organum. Nam in simili non sequitur: quia si q̄s extendat tenuissimam pelliculā supra carnem: ⁊ ponatur tangibile: puta calidum supra ipam adhuc illud calidum percipietur: ⁊ tamen illa pellicula non est organum tactus. Similiter color applicatus oculo distanti statim videtur per aerem: ⁊ tamen ꝓpter hoc non sequitur q̄ ille aer sit organuz visus. Textus. Propter quod autem. ¶ Hic philosophus remouet aliam cauillationem ꝓpter quam aliqui voluerunt dicere q̄ esset vnus sensus tactus: quia est vnum medium per quod sensus tactus percipit calidum: frigidum: humidum: ⁊ siccuz. ¶ Ad hoc dicit philosophus: q̄ consequentia

Due q̄stiōes.

Solutio p̄me q̄stiois.

Vn⁹ sensus ē tm̄ vni⁹ ꝓtrarietatis.

Solutio antiquoꝝ.

Cōfutatio.

Solutio sēde q̄stiōis.

Remouet alia cauillatio

Quid medium tactu⁹ intrinsecu⁹.

tion valet: quia visus: auditus: ⁊ olfactus: percipiunt sua obiecta per idem medium: et tamen manifestum est: ꝙ illi sensus sunt multi: igitur illa consequentia non valuit. Textus. Ex aere enim. ¶ Hic philosophus ostendit: ꝙ caro est medium intrinsecu⁹ dicens ꝙ omnem sensationem oportet fieri per medium: cum sensibile positum supra sensum non facit sensationem sed caro non est organum tangendi cum sensibile positum supra carnem sentitur: ⁊ ipsa caro est pars animalis: sequitur ꝙ caro est medium intrinsecum tangẽdi. Et iste terminus caro in proposito capitur vt se extendit ad cutem. Tex. Demonstratur autem. ¶ Hic philosophus ostendit ꝙ ista consequentia non valet qua aliqui voluerunt probare: ꝙ esset vnus sensus tactus sic. organum tactus est vnu⁹: ergo sensus tactus est vnus: quia non valet in simili. nam est vnum ⁊ idez organum gustus ⁊ tactus: ⁊ tamen non sequitur ꝙ est vnus ⁊ idem sensus gustus: ⁊ sensus tactus: ⁊ hoc capiendo sensum gustus ⁊ sensum tactus. pro dispositionibus existentibus in organo: ⁊ dispositione requisita ad gustandum: ⁊ dispositiõe requisita ad tangendum ¶ Textus. Dubitabit autem. ¶ Philosophus hic determinat de medio extraneo ipius tactus: premittens vnam conclusionem valentem ad propositum que talis est. Q| corpora dura ⁊ sicca sibi inuicem approximata non se tangunt in aere immediate. Probat sic philosophus: quia talia corpora non tãgunt se in aqua quãdo ponuntur in aqua: cum inter illa corpora inueniatur aqua media quãtumcunq; sint approximata: ergo nec tangunt se in aere. Consequentia patet: quia aer est multo subtilior ꝙ aqua: ergo si aqua potest mediare inter illa corpora: etiam ⁊ aer. Tex. Utrum autem. ¶ Philosophus hic remouet vnam questionem que talis est. Utrum sensibilia simili modo sentiuntur scilz per medium extraneu⁹: vel modo dissimili: ita ꝙ gustus ⁊ tactus sentiũt tangendo ipm sensibile: ⁊ alij sensus non tangendo. Tex. Nocaut non. ¶ Philosophus hic soluit dictam dubitationem: dicens ꝙ omnes sensus sentiũt per medium extraneum: sed sensus gustus ⁊ tactus sentiunt per medium non multum extraneum vel saltez possunt sentire. Sed alij sensus puta visus: auditus: olfactus: sentiunt multum medium extraneo. ¶ Textus. Sed differt. ¶ Philosophus hic ostendit: quomodo sensus gustus ⁊ tactus differenter sentiunt per medium extraneum: ⁊ alij sensus dicens: ꝙ medium extraneum pure accidentaliter se habet ad sensationem que fit per gustum ⁊ tactum: quia si de facto non esset tale medium non minus fieret sensatio: sicut aliquis percutiens hominem supra clipeu⁹ sibi adiunctum non minus lederet siue percuteret eum sine clipeo: sed magis: ideo clipeus nõ requiritur perse ad percussionem. Sic similiter medium extraneum non requiritur ad sensatõem tactus aut gustus. Ex quo patet: ꝙ gustus ⁊ tactus possunt exercere suas operationes sine medio extrinseco: sed sic non est de aliis sensibus ¶ Textus. Omnino autem. ¶ Hic philosoph⁹ iterum probat: ꝙ caro in gustu ⁊ tactu est medium sentiendi: quia nullum sensibile positum immediate supra sensum facit sensationem: ⁊ tamen sensibile positu⁹ supra carnem facit sensationem: ergo caro est medium tangendi siue gustandi: sicut aer est medium videndi ⁊ audiendi ¶ Textus. Tangibiles autem. ¶ Hic philosophus determinat de obiecto ipius tactus: dicens ꝙ obiectum ꝓprium ipius tactus: siue obiecta propria sunt qualitates prime: que sunt differẽtie corporis generabilis ⁊ corruptibilis: non quidem differẽtie essentiales: sed differentie accidentales ¶ Textus. Sensitiuum autem. ¶ Hic philosophus determinat de organo tactus dicens: ꝙ organum tactus debet esse in potentia ad recipiendum species qualitatum sensibiliu⁹ ⁊ debz esse i proportione media illarum' qualitatum. ¶ Ex isto infert philosophus: ꝙ calidum et frigidum secundum eorum excellentias non sentimus: quia sensus tactus consistit in media proportione: et ab excellentijs illarum qualitatum corrumpitur. ideo illas excellentias non percipit: vel non ita bene percipit sicut qualitates excellentes ¶ Textus. Amplius autem. ¶ Hic philosophus subdit: ꝙ sicut visus est visibilis ⁊ non visibilis. ita tactus est tangibilis ⁊ non tãgibilis. Dicitur enim non tangibile: vel quia non potest tangi: vel quia debiliter tãgitur: sicut habens qualitatem valde remissam: vel quia est corruptiuum tactus: sicut ignis dicitur intãgibilis: quia aggrauat tactum ⁊ ledit.

Conclo ꝓ medio extraneo tact⁹.

Questio

Solutio

De obiecto tactus.

De organo tactus.

Excellẽs sensibile corrumpit sensum.

Acceptiones notangibiles.

Oportet autem. ¶ Istud est octauum capitulum: in quo philosophus determinat de immutatione sensuum a sensibilibus: ⁊ de numero sensuum exteriorum. Et primo determinat de inmutatione sensuum dicens primo sic: ꝙ sensus est susceptiuus specierum siue materia: quod sic potest exponi: ꝙ organum sensus est susceptiuu⁹ speciei ipius sensibilis: ⁊ tamen non est susceptibilis ipius obiecti realiter sicut cera recipit figuram sigilli: ⁊ tamen non recipit ipsum siue materiam ipius sigilli realiter in se ¶ Textus. Sensitiuum autem primo. ¶ Philosophus hic comparat organum ad sensum ⁊ sensibile dicens: ꝙ organum ⁊ sensibile sunt vnum: quod sic intelligitur. Organum est in potentia ad recipiendum speciem sensibilis: ⁊ species sensibilis se habet vt actus: similiter ex sensu ⁊ organo fit vnum: sicut ex forma substantiali et materia fit vnum substantialiter. ¶ Aliter tamen ex specie ⁊ organo fit vnum: ꝙ ex sensu ⁊ organo. Nam ex sensu ⁊ organo: fit vnum simpliciter: non autem ex specie ⁊ organo: sed ipsum organum est in potentia ad recipiendu⁹ speciem: sicut subiectum ad recipiendum suum accidens. Ex subiecto tamen ⁊ accidente quod est forma realiter inherens non fit vnum: sed denominatiuum de formali significato speciem importat: ⁊ de materiali ipm organuu⁹: ⁊ sic organum ⁊ species possunt dici vnũ hoc est per vnum terminum denominatiuum significãtur: organum tanq; subiectum ⁊ materiale significatum: species vero tanq; realiter inherens ipi organo ⁊ formali significato. Textus. Manifestum autem. ¶ Hic philosophus infert duo corrolaria. Quoru⁹ primum est: ꝙ manifestum est quare sensus corrumpitur propter excellentias sensibilium: quia organum exigit certam proportionem qualitatum: que proportio ab excellenti sensibili destruitur: ⁊ sic organu⁹ sensus aliquando corrumpitur ¶ Textus. Et propter quid. ¶ Secundum corrolarium est: ꝙ plante non sentiunt: quia ad sensationem requiritur organum dispositum ad hoc ꝙ animal posset exercere sensationes: ⁊ recipere debito modo species sensibilium sine materia: modo non est sic in plantis: igitur. Textus. Dubitabit autem. ¶ Philosophus hic mouet vnam dubitationez que talis est. Utrum non habens sensum potest pati a sensibili: vel omne quod patitur ab eis habet sensum. Et arguit philosophus pro: ꝙ oẽ quod patit ab odore habet olfactum: quia agens ⁊ patiens dicuntur correlatiue adinuicem: ⁊ omne agens in olfactum est odor ⁊ odorabile: ergo omne patiens ab odore est olfactus vel olfactũ habẽs. Tex. Similiter autez. ¶ Hic philosophus secundo arguit ad idem. Sonus non agit nisi in

Dubium

Arguit ad pteꝫ affirmatiuam.

auditum:ergo omne quod patitur a sono est auditus vel habens auditum:similiter est de aliis sensibus:ergo omne quod patitur a sensibili habet sensum. Maior patet:quia si sonus ageret in inanimatuz maxime esset sonus qui diceretur continuum:qui ab aliquibus dicitur frangere arbores: quod tamen nō fit ab illo sono:sed ab exalatione violenter mota: ergo sonus non agit nisi in sensum qui dicitur auditus. ¶ T. Tangibilia autem. ¶ Hic philosophus arguit ad partem oppositam:quia aliqua sensum non habentia patiuntur a sensibilibus:ergo nō habens sensuz potest pati a sensibilibus.antecedēs patet:quia caliditas ⁊ frigiditas sunt sensibilia sensu tactu:⁊ tamen ab illis patiuntur inanimata:cum aliquis lapis calefit ⁊ aliquis frigefit. ¶ T. Igitur nō omne corpus. ¶ Hic philosophus soluit dubitationem dicens: ꝙ non omne quod patitur a sensibili habet sensum:quia medium extraneum patitur a sensibili:puta aer recipiendo speciem coloꝝ:⁊ tamen non habet sensuz. T. Quid ḡ est odor. ¶ Hic philosophus ponit instātiam que talis est:ex quo odorare vel audire est pati ab odore vel sono: quare non omne quod patitur a sono vel odore audit,vel odorat. ¶ Dicit hpi.ꝙ odorare non soluz est pati ab odore:sed cū hoc est odores sentire modo nihil potest odores sētire nisi quod habet animā sensitiuam.

Quotq; sūt sus exteriores Do gor

Quod autem non. ¶ Hec ē secūda pars huius capituli ī qua philosophus determiat de numero sensuum exteriorum dicens:ꝙ sunt quinq; sensus exteriores ⁊ non plures:scz visus:auditus:olfactus:gust? ⁊ tactus:hoc est quinq; sunt termini communes. Et lz sint duo tactus spē distincti: tamen p.hic capit sensuz tactus tanq; vnum:⁊ hoc vel ꝓpter vnitatem organi: vel ꝓpter modum loquendi consuetum:⁊ sic ille terminus tactus essz spēs subalterna. ¶ T. Si vis. ¶ Hic p.ostendit ꝙ nō sunt plures sensus ꝙ quinq;:⁊ hoc sic quia si aliquis nobis deficeret: oporteret ꝙ aliqō organum nobis deficeret:sed nullum organuz deficit nobis erge nec aliquis sensus. Maior patz:quia sensus tactus quem habemus est omnium tangibilium perceptiuus:⁊ sensus visus omnium visibilium ⁊c.sed qōlibet genus sensibile debet habere organum ꝓprium sue dispositionem ꝓpriaz in organo: ergo si deficiat nobis aliquis sensus circa aliquod genus sensibile:deficiet nobis ⁊ organum. Minorem ꝓbat sic p.scz ꝙ nullum organum deficit nobis. Et primo ꝓbat ꝙ nullum medium deficit nobis quia habemus mediuz intraneū:per quod fit sensus tactus:⁊ sensus gustus: puta carnem:⁊ habemus medium extraneum:puta aerē requisitum ex parte sensationū maioꝝ sensuum. ¶ Ex parte organoꝝ ꝓbat sic: quia organa a quibus fit sensatio sunt alicuius elementi a domino:sed illud qō est de natura aque a domino habemus:cuz illud sit organum visus. Et similiter illud quod est de natura aeris a domino:scz organum auditus. Similiter organū gustus ⁊ tactus:quod habet cōditiones terre. Similiter organum olfactus quod est de natura aeris in respirātibus:vbe natura aque in non respirantibus: ergo videtur ꝙ nullum oganum nobis deficit. T. Dēs igit sensus. ¶ Hic p.infert:ꝙ in animalibus perfectis nullus sensus deficit. ¶ Et si dicat aliquis:ꝙ talpa non videtur habere organum visus. ¶ Ad hoc dicit p.ꝙ talpa videtur habere oculos sub pelle. T. Et vero nesc. ¶ Hic p.ostendit ꝙ non sunt plures sensus ꝙ quinq;:ex parte sensibilium cōium tribus rōnibus. Quarū prima est:nullum sensibile habens sensum ꝓpriuz debet sentire per se alio sensu: sed sensibilia pluribus sensibus per se percipiuntur:ergo non debent habere sensum ꝓprium. Sensus autem minoris est iste:ꝙ sensibilia communia significāt res que pluribus sensib? percipiuntur. Et sensus maioris est iste: ꝙ nulla spēs sensibilis significans sensibilia nata percipi a sensib? vnius spēi:significat sensibilia nata percipi a sensibus diuersaꝝ spēꝝ sensus. T. Sic enim esset. ¶ Secūda ratio talis est:si motus sensu ꝓprio perciperet: sequeretur ꝙ motus ab alio sensu perciperet: sicut dulce percipit visu:hoc autem falsum est:igitur non est sensus ꝓpri? motus. Maior sic intelligitur si omnia sensibilia mota que per istum terminum motus significant solū cognoscerētur sensibus vnius spēi istius generis sensus tunc nulla illoꝝ possunt sentiri sensibus alterius spēi illius generis sensus. Quod aūt hoc fit falsum patet: quia colores motos percipimus visu caliditates motas percipimus tactu. T. Cōmunū aūt. ¶ Tertia ratio est ad sentiēdum sensibilia cōia sufficit sensus cōmunis: ergo non oportet ponere sēsum ꝓprium ꝓ sensibilib? cōibus. T. Inquireret aūt aliqs. ¶ Hic p.soluit vlterius dubitationem que talis est: quare plures sensus habemus ⁊ non vnum solum. ¶ Respondet phūs ꝙ hoc est vt ꝓpiamus differentias inter sensibilia ꝓpria ⁊ sensibilia communia.

¶ Queritur vtrum sensus sit virtus passiua.

¶ Et arguitur ꝙ non: quia nulla forma substantialis est ⁊tus passiua:sed sensus est forma substantialis:ergo sensus non est ⁊tus passiua. Maior patz per phm scō phisicoꝝ dicentem:ꝙ causa finalis coincidit cum alijs causis dempta cā materiali. ¶ Secūdo sic:visus fit extramittendo ergo visus nō est ⁊tus passiua. Antecedens ptz:qz aliqō aial videdo interficit aliud animal:quod non esset nisi qz visus essz ⁊tus actiua. Antecedens ptz de basilisco ⁊ muliere mēstruosa. ¶ Tertio sic: si sic seqretur ꝙ sensus visus aliqñ deberet eē rubeus:aliqñ albus:ꝓns est falsuz:ergo ⁊ añs.ꝓña pz qz sensus debet esse talis in potentia qualis est visibile in actu:sed visibile est actu album vel rubeum siue alio colore coloratum:ergo visus debet esse in potentia talis. Et cōfirmatur:quia agens pure naturale agit vt assimilet sibi passum:sed visibile est agens mere naturale:igit aget in visum vt sibi assimilet: ⁊ p ꝓns visus debet esse aliqñ albus: ⁊ aliqñ rubeus vel alio colore coloratus. ¶ Quarto sic:si sic sequeret ꝙ potentia sensitiua esset ignobilior ꝙ potentia vegetatiua: ꝓns est falsum:igitur ⁊ antecedens:consequentia patet:quia potentia sensitiua esset ⁊tus passiua:⁊ potentia vegetatiua esset ⁊tus actiua: cum ipa nutrit ⁊ augmentat ipm animatum:modo omne agens est prestātius passo:igitur: ¶ Quinto sic:dicit philosophus secundo huius ꝙ anima est causa corporis in triplici genere cause:scz efficientis:finalis:⁊ formalis:ergo anima est ⁊tus actiua:⁊ per consequens non est virtus passiua. ¶ Sexto sic:sentire est agere:ergo sensus est virtus actiua ⁊ non passiua:Consequentia patet:naz si sensus esset virtus passiua:tunc sentire esset pati ⁊ non agere hoc autem videtur esse falsum:ergo ⁊ illud ex quo sequitur. ¶ Septimo sic: sentire ⁊ intelligere dicuntur actiones imanentes ⁊ actiones non dicunt imanentes qz manēt in passo: cū tunc quelibet actio diceretur actio imanens:ḡ videt ꝙ dicuntur actōes imanētes quia manent in agente: ergo sensus ⁊ intellectus vi-

Ff ad ptē oppositam

Solutio.

Instātia

Solutio.

Videt talpa sub pelle oculos habere

euntur virtutes actiue respectu sensationis ⁊ intellectionis. ¶ Octauo sic: dicit tertio huius q̄ sensus appetitus ⁊ intellectus sunt potentia motiua ipsius animalis ī locum: ergo sensus ē virtus actiua. ¶ Nono sic: si sensus esset virtus passiua in sentiendo: tunc sensibile esset causa actiua sensationis: sed hoc est falsum igitur ⁊ antecedens: falsitas consequētis ptz quia tūc sensibile esset nobilius sensu: ex quo agens est nobilio⁹ ⁊ prestantius passo⁹.

In oppositum est phūs tertio tractatu ī p̄mo huius secūdi probans q̄ sensus sit virtus passiua. ¶ In ista questione supponunt illa que dicta sunt p̄us de potentijs anime.

Sciendum est primo: q̄ in titulo questionis potest esse sermo de sensu in ordine ad sensibile: ⁊ hoc dupliciter. Vel est sermo de sensu: qui est instrumentū siue sensus instrumentalis vel de sensu principali qui est ipsa anima. Si enim fit sermo de sensu instrumētali qui est ipsum organum: tunc ille dicitur virtus passiua in ordine ad sensibile de per se: ita q̄ ab ipō sensibili recipit speciem ad quam producendam solum ꝯcurrit passiue ⁊ non actiue: licet illud qō est potentia sensitiua instrumentalis est bene virtus actiua de peraccidens in ordine ad sensibile: quia aliqua talis potētia aliquando aliquam qualitatem producit in ipsum sensibile: que tamen qualitas nihil facit ad sensationem ⁊ quam etiam produceret si non esset organum sensus sicut patet de oculis mulieris menstruose ⁊ basiliſco: q̄ per organum visus non causant aliquam qualitatem in ipō visibili: que aliquid faciat vt ipsa mulier vel basiliscus causat sensationem: sed quo ad illas qualitates requisitas ad hoc q̄ aliquod sensibile causat sensationes: non producuntur actiue ab organo ipsius sensibilis alique qualitates: sed ipsum pure passiue se habet ad talem qualitatem recipiendam: ⁊ ipsum sensibile est causa actiua. ¶ Alio mō potest intelligi de sensu principali qui ē ipa anima: ⁊ sic sensus in ordine ad sensibile ea ratione qua dicitur sensus: non producit aliquid in ipō sensibili: cum nec producit speciem ex q̄ illa species sine sensu causari potest in medio ⁊ organo: nec etiam producit in ipsum sensibile sensationem cum anima sensitiua non agat illas operationes in extrinsecum: sed in seipsam: ex quo sunt actiones immanentes. Similiter ipsum sensibile non agit in ipsum sensum ipsam sensationem vel speciem sensibilem: cū species sensibilis solum fit in organo ⁊ medio: ⁊ ipsa sensatio non est actio transiens sed immanens: ergo sensus principalis qui est ipsa anima: non habet se vt virtus passiua respectu sensibilis: sic q̄ sensibile tanq̄ cā ꝓncipalis immediate aliquid causat ī ipsum sensum: licet causat tanq̄ causa instrumentalis ⁊ sine qua non ⁊ mediate: quia sensibile est causa speciei ⁊ conseruat speciem: sine qua specie non potest fieri sensatio. Nec etiam est virtus actiua respectu sensibilis ea ratōne q̄ dicitur sensus. ¶ Alio modo potest comparari sensus ad actum sentiendi: ⁊ tunc sensus qui est potentia instrumentalis in ordine ad illum actum dicitur potētia actiua instrumentalis: ⁊ sine qua non ⁊ ipse sensus ꝓncipalis qui est ipa anima respectu actus sentiendi est virtus passiua passione perfectiua: pro quāto ipa actū sentiendi in se recipit: sicut subiectum recipit formam accidentalem sibi realiter inherentem: ⁊ cuz hoc in ordine ad eundem actum sentiendi est virtus actiua p̄ncipalis: cum ipsa est principalis causa actus sentiendi ita q̄ ipa anima mediante specie in organo causat in seipsam actum sentiendi.

Sciendum secundo q̄ sentire nō est idez cōuertibiliter cum hoc complexo speciez sensibilis in se recipere: cum tuncaer sentiret ex quo speciem obiecti sensibilis in se recipit. Nec sentire est idem quod spēm rei sensibilis producere: quia sic obiectuz sensibile sentiret: cum ipsum speciem sensibilis producit. Nec sentire est idem quod principaliter sensationem producere: saltem edequate: quia tūc deus sentiret ex quo ꝓncipaliter sensatōnem producit. Nec sentire est idez qō recipere actualiter in se sensationem: quia post q̄ sensatio producta est adhuc animal per ipsam sentit: ⁊ tamen pro tunc non recipitur actualiter sensationz. Nec sentire est ꝙuertibiliter idem cum hoc quod habere in se sensationem: siue illam entitatem que dicitur sensatio: quia illa entitas existēs realiter in animali: potest per dei potentiam poni in lapide: sic q̄ inhereat lapidi: ⁊ tunc de lapide esset verum dicere: q̄ in se haberet subiective sensationem: siue entitatem eiusdem rationis essentialis cum illa re que dicitur sensatio: ⁊ tamen non sentit. Sed sentire est in se habere sensationem subiective: actualiter vitaliter ipsum subiectū immutantem. Et sentiri est idem quod sensatione cognosci. Et ipa sensatio est cognitio quam sensus producit in seipm mediante specie illius sensibilis in organo existente. Istis notatis sit.

Nota bñ dd sic Sētire. Sētiri: ⁊ Sētatio.

Conclusio responsiua sensus est virtus passiua. Patet: quia omne recipiens in se aliquid est potētia passiua: sed sensus est huiusmodi: igit. Minor ptz quia sensus qui dicitur organum recipit in se speciem: ⁊ sensus qui est anima sensitiua recipit in se sensationem. ¶ Quereret tamen aliquis: vtruz ne oporteat ponere sensum actū: sicut ponitur sensus passiu⁹ ¶ Ad hoc dicitur: q̄ in ordine ad sensationem oportet ponere sensum agentem qui tamen non distinguitur realiter a sensu passiuo sed est vnus ⁊ idem realiter qui dicitur sensus actiuus ⁊ sensus passiuus respectu sensationis. Sed dicitur actiuus pro q̄to potest producere sensationem. Et passiuus pro q̄to est receptiuus sensationis.

Dubitatur vtruz sensus decipiatur circa suum proprium obiectuz sensibile. Et videtur q̄ sic: quia intellectus qui est virtus nobilior ⁊ certior q̄ sēsus p̄t decipi circa suum proprium obiectū: ergo ⁊ sensus. antecedens patet: quia aliquando intellectus propositō nibus falsis assentit. ¶ Secūdo sic: visus decipitur circa suum proprium obiectum: ergo ⁊ sensus. antecedēs patet: q̄ species rei visibilis per potetiam dei possunt conseruari ⁊ repzesentare visui rem visibilem ipa revisibili corrupta vel annihilata: ⁊ tunc visus iudicās illud visibile eē decipitur. ¶ Tertio sic visus iudicat solem esse bipedalis quantitatis (vt docet experientia) ⁊ tamen tūc decipitur: cum sol est maior tota terra (vt dicunt astrologi) ergo visus decipitur. ¶ Quarto sic: visus iudicat aliquando solem esse rubeum: et tamen non est rubeus sed lucid⁹. Similiter de mane iudicat solem esse maiorem q̄ in meridie: ergo visus decipit. ¶ Quinto sic: visus iudicat' iridem esse diuersorum colorum: ⁊ tamen non est ita: ergo visus decipitur. ¶ Sexto sic: auditus circa suum audibile decipitur: ergo et sensus. antecedens patet: quia auditus vnius iudicat sonum esse delectabilem quem auditus alterius iudicat esse tristabilē: q̄ vnius audit⁹ decipit: cum vnus

Ar de visu.

Ar de audit⁹.

t idem sonus non est delectabilis t tristabilis: igitur. ¶ Septimo sic: existens ppe sonum iudicat sonuz esse maiorem t intensiorem q̄ existēs remote ab ipo sono ergo alter eorum decipitur. ¶ Octauo sic: aliquando iudicamus de sono ipo sono, non existēte: ergo tūc auditus accipitur. Eīs ptz: quia existens ab vna pte aq̄ satis magne: iudicat de sono causato ab alia pte post q̄ est corrupt⁹: igitur. ¶ Nono sic: infirmis apparet q̄ audiunt tonitrua: quando tamen nulla sunt tonitrua: ergo auditus illorum decipitur. ¶ Decimo sic: aliquando iudicamus sonum in aliquo loco in quo non est: vt ptz de sono echo: ergo sensus audit⁹ decipit. ¶ Undecimo sic: gustus aliquādo decipitur: ergo t sensus. antecedens ptz: q: illa que sunt stiptica aliquibus apparent dulcia aliis: ergo gustus iudicando illa decipitur ¶ Duodecimo sic: infirmus cibaria dulcia iudicat esse amara: ergo sensus gustus circa suum ppriuz obiectū decipitur. ¶ Xiij. sic: asini iudicāt tribulos t cardones esse boni saporis: t tamen oppositio modo iudicat homo: ergo gustus homis vel asini decipitur. ¶ Decimo quarto sic: homo intrans balneum calidum in principio iudicat ibi esse intensam caliditatem: t tamen post q̄ per tēpus⁹ fuerit in balneo iudicat caliditatem ibi esse remissiorem: licet balneum ante t post maneat eq̄ caliduz: ergo tactus decipitur. ¶ Decimo quinto sic: tactus aliquando iudicat aliquam rem aliquando esse duas res: vt ptz de faba tangendo digitis cancellatis: ergo tactus decipitur in iudicādo. ¶ Decimo sexto sic: olfactus sepe decipitur circa suum ppriuz obiectum: igitur: t antecedens ptz: q: homo iudicat aliquando duos odores esse bonos t ꝓuenientes: quos tū vnus alter non iudicat esse bonos t ꝓuenientes: ergo vnus eorum olfactu decipitur. ¶ Decimo septimo sic: canes iudicant cadauera fetida esse boni odoris: t homo iudicat talia esse mali odoris: ergo canis vel homo decipitur. ¶ Decimo octauo sic: mundatores locorū turpiū iudicant materiam quam deponunt non esse fetidam: t tamen alij oppositum iudicāt: ergo aliqui eorum decipiuntur. ¶ In oppositum videtur esse phūs in scō capitulo tertij tractatus: vbi videtur phūs velle dicere: q̄ sensus non decipitur circa suum ppriuz obiectū Pro solutione dubij est.

If de gustu

If de tactu

If de olfactu

Quid iudiciū sensus vagū: quid⁹ vagū et discretum

Sciendum ꝑmo q̄ triplex est iudicium sensus de suo sensibili. ¶ Quoddam em̄ est iudicium sensus de suo sensibili generale: sicut iudicium generale ipi⁹ visus dicitur illud quo iudicat aliquod esse coloratum. Et non dicitur istud iudiciuz generale siue vniuersale: q: est plurium sensibiliuz repzesentatiuū: sed q: vnius solū tamen non discrete t terminate. Et istō iudiciū solet alio nomine vocari cognitio sensitiua singularis vaga: nam per illam sensus bene cognoscit suum sensibile singulariter: t tamen per illam non sufficit discernere: vtrum sit talis vel talis spēi: sicut per visum aliquando cognoscimus aliquod esse coloratum: t tamen nescimus discernere si sit album vel nigrum: vel alicuius alterius spēi determinate. ¶ Aliud est iudicium sensus speciale t magis discretiuum: vt est iudicium quo visus iudicat aliquid esse album vel nigrū siue aliquid habere albedinem siue nigredinez: t illō iudiciū dicitur esse cognitio sensitiua min⁹ vaga. ¶ Aliud est iudiciuz magis speciale: quo sensus iudicat discrete hoc esse album: ita intense vel ita remisse.

Cōditōes req̄ site ad verum iudiciuz sēsus de ꝓpo sensibilis

Sciēdum est scō: q̄ ad hoc q̄ sensus bene iudicat de suo ꝓpzio sensibili sic q̄ nō decipiatur circa suum ꝓpzium obiectum: alique conditiones requirūtur. ¶ Prima est: q̄ non sit nimia excellentia sensibilis vltra organum sensus: ita q̄ excellens sensibile nō corrumpit organum sensus. ¶ Secūda conditio est q̄ organum sit debite dispositum: vnde ꝓpter indispositionem organi: sensus aliter iudicat de obiecto q̄ se habz obiectum: t ꝓpter hoc infirmi male iudicāt de sapido ¶ Tertia conditio est: q̄ medium per quod debet fieri multiplicatio spērum a sensibili sit bene dispositū: ita q̄ non sit aliquod impediens ipas spēs multiplicatas in medio: quin possint repzesentare res sensibiles, debite. ¶ Quarta conditio est: q̄ sit debita distātia inter obiectum t sensum: ita q̄ obiectum non nimis distet a sensu: nec nimis approximetur ipsi sensui. Unde si sit nimia distantia sensus: sepe male iudicat. Similiter si sit nimia ꝓpinquitas sensus: non bene iudicat: cū sensibile positum supza sensuz non sentitur. ¶ Quinta est q̄ obiectum t sensus se habeāt conformiter. Unde si obiectum vna vice moueretur: t alia vice quiesceret: t similiter sensus: tunc sensus potest aliter t aliter iudicare. ¶ Istis suppositis dicitur ad dubiuz: q̄ sensus q̄ tum ad iudiciuz generale nunq̄ vel raro decipitur circa suum ꝓpzium obiectuz. Et hoc videtur velle phūs cum dicit q̄ visus non errat circa colores quin color ē: nec auditus circa sonum quin sonus est: t sic de aliis sensibus. ¶ Similiter sensus qui ad iudicium speciale circa ꝓpzium eius obiectum non decipitur in multo in pauco autem decipitur: cum non potest ita bene percipere t punctualiter iudicare sicut res se habet: puta non potest ita distincte iudicare q̄ intensa ē albedo vl remissa. Et hoc videtur velle commentator secūdo huius dicens q̄ sensus non decipitur circa suum ꝓpzium obiectum in maiori parte nec in multo. ¶ Ex isto patet differentia inter sensibilia per se: t sensibilia per accidens. Circa sensibilia per se enim sensus non decipit: in maiori parte siue in multo: circa tamen sensibilia p accidens decipitur. ¶ Et ad rationes dubij ¶ Ad ꝑmā dicitur: negando consequētiam: t hoc obseruatis ꝓdictis conditionibus: quia non est simile eo q̄ intellectus iudicat de intelligibilibus in eorū absentia: t diu post eorum absentiam: t sensus exterior iudicat de sensibili quo ad eius ꝓsentiam: vel saltē non iudicat de sensibili diu post eius absentiam. ¶ Ad secundam dicitur: q̄ licet sensus visus obseruatis illis quinq̄ conditionibus posset decipi supernaturaliter: non tamen naturaliter. ¶ Ad tertiam dicitur: q̄ ibi deficit vna cōditio ꝓzius nominata: puta quarta. ¶ Ad quartam dicitur: q̄ ibi deficit tertia cōditio. Unde ex eo sol de mane iudicatur rubeus: quia de mane sunt multi vapores grossi t nigri sursum eleuati in aere existentes inter nos t solem: t quia lucidum visum per nigrum iudicatur rubeum: ergo sol de mane iudicatur rubeus. ¶ Si quereret aliquis causam illius quare lucidum visum per nigrum apparet rubeum ¶ Respondetur q̄ causa est ista: quia species lucidi t species nigri per eandem lineam peruenunt ad oculum: t mutuo se impediunt ita q̄ visus non potest iudicare siue percipere luciduz siue nigrum: sed iudicat de medio colore. ¶ Ad quintam dicitur: concedendo: q̄ sensus ibi decipitur ꝓpter indispositionem medij. Unde videndo iridem secundum rei veritatem videmus solem siue lumen solis q̄ lumen reflexum a nube aquosa. ¶ Ad sextam dicit negando antecedens obseruatis conditōnibus. Et ad ꝓbationem eius dicitur: q̄ si vnus iudicet sonuz simpliciter esse delectabilem: t alius nō iudicet eum esse simpliciter delectabilem: tūc vnus eorum deciperetur: sed

obseruatis conditionibus vnus eorum non sic iudicat: sed vnus iudicat q talis sonus est sibi delectabilis: t alius iudicat q talis sonus nō est sibi delectabilis t sic nullus eorum decipitur. Et diuersitas illorum iudiciorum prouenit ex diuersitate complexionum. Si tamen ille qui iudicat illum sonum non esse delectabilem sibi vellet ex hoc inferre: q nō est delectabilis ille deciperetur: cum a pte in mō ad suum totum nō valet ꝓña negatiue: sed talis deceptio magis attribueretur intellectui q auditui. ¶ Ad septimā dr: q vnus illoꝝ decipitur ꝓpter defectum quarte ꝓditōis: ex quo est ibi nimia distātia. ¶ Ad octauā dr: q licz ibi sensus auditus decipiat iudicando sonum esse: non tñ decipitur in multum: cum immediate ante hoc sonus fuit: licz ꝓpte dr iudicare illum sonum fuisse. ¶ Ad nonam dr ꝓcedendo q ibi decipiunt ꝓpter defectum scde ꝓditionis. ¶ Ad. x. dr: q ille decipit ꝓpter defectum tertie cōditōis cum medium non sit bene t vniformiter dispositum: cum aliter sit dispositum illud a quo fit reflexio spēi soni: ita q ille spēs vlterius in rectum diffundi non possunt q sit alia ps medij. ¶ Ad. xj. dr negando añs obseruatis ꝓditōibus. Et ad pbatōem eius dr: ꝓcedēdo q vnus iudicat sibi non esse stipticum: t vter q bene iudicat fm diuersitatem complexionum: t tūc negatur ꝓña q vnus eoꝝ decipiat. Si tñ vnus vellet inferre ex hoc q ergo nō sit stipticū decipet p fallam ꝓñtis nec ex illis duobus iudicijs sequit q vnum t idem sit stipticum t non stipticum. ¶ Ad. xij. dr: q ille decipit ꝓpter defectuꝫ scde ꝓditōis. Unde si ille iudicet cibaria recepta esse amara fm se: tunc decipit ꝓpter indispositionem organi: cum infirmus supra linguam habeat humorem amarū: qui miscet cuꝫ ipo cibo: si vo iudicat q ipe sapit aliqd amarū: tūc bene iudicat. ¶ Ad. xiij. dr: q tam homo q asinus bene iudicat: vn⁹ iudicādo tribulos esse boni sapozis sibi: t alius iudicādo ipos nō esse boni sapozis sibi: t hoc ꝓuenit fm diuersitatez cōplexionum. ¶ Ad. xiiij. dr: q ille decipit ꝓpter defectū scde ꝓditōis. Nam qñ hō intrat balneum calidum: tūc organum eius est bene dispositum: t postea indisponitur p caliditatem: que realiter introducit in ipm organum. ¶ Ad. xv. dr: ꝓcedendo q sensus tactus aliqñ decipitur ꝓpter indebitaz applicatōem sensibilis ad sensum: vel organi a sensibile. Causa aūt quare sensus tactus ita decipit est ista: q: qñ vn⁹ digit⁹ ponit extra debitum situm suum: tūc spēs rei sensibilis cāte in illo digito t spēs cāte in alio digito diffundūtur ad sensum cōem: ac si essent spēs diuersoꝝ sensibilium. Si tñ digitus bene situaret: iam ille dispōnes diffunderent ad sensum cōem p modū vnius spēi: sicut species recepta in duobus oculis diffundit ad sensum cōem per modū vnius spēi: si tamē oculi ponerent extra situ tunc vna res aliqñ appareret esse due res simili de cā sed qñ debite situant non apparent due res. ¶ Ad. xvj. dr: negādo añs: obseruatis ꝓditōib⁹: t ad pbatōem dr: q vter q bene iudicat fm suam complexionem: vnus iudicādo tales colores sibi esse bonos: alius iudicando tales colores sibi esse malos. ¶ Ad decimam septimaz dr: q si canes iudicent illa simpliciter esse boni odores t homines non iudicent illa esse simpliciter mali odores: tunc est deceptio vnius. Sed si vnus iudicet illa esse boni odoris sibi: alius vo non iudicet illa esse boni odoris sibi: tunc vter q bene iudicat fm diuersitatem cōplexionum. ¶ Ad. xviij. dr: q mūdatores locoꝝ turpiū decipiunt ꝓpter indispositionem organi.

¶ Ad rationes. Ad ꝑmā dr negando maiorez t ad pbatōem eius dr: q lz causa formalis t materialis ex qua non coincidat: tñ bene causa formalis t materialis circa quam vel in qua. ¶ Ad scām dr: q lz visus causet aliqd de peraccns ad extra: nihil tñ faciens ad sensationem eiusdem viuētis: non tñ de p se causat aliquid ad extra in ipm medium extrinsecum valens ad sensationem eiusdem rei viuentis. ¶ Ad tertiā dicitur negando consequentiam: t ad pbationem eius dr q dupliciter potest intelligi q sensus debz esse talis q le sensibile est in actu. Uno modo q sensus est receptiuus similis qualitatis in spē cum qualitate sensibilis: t sic negatur. Alio modo q sensus ē in potentia ad recipiendum illam qualitatem qualem sensibile pōt in ipm causare: t sic conceditur. Et ad confirmationez dr q licz omne agēs mere naturaliter viuentium assimilet realiter sibi passum: non tamen agens equiuocum: modo sensibile est agens equiuocum respectu spēi cuiusfate in organo: assimilat tamen sibi organuz intensiue: cum ipm organum causat quādam intentionē siue speciem naturaliter repñtantem illud quod est sensibile formaliter. ¶ Ad quartaz dr q dupliciter pōt intelligi q omne agens est prestantius suo passo. Uno modo q nobiliori modo se habeat in agendo q passuz in patiēdo: t sic negatur vltima consequentia. Alio modo intelligitur q illa res que est agens est nobilioz t perfectioz substantialiter: q illa res que est passuz: t hoc est falsum: cum tamen in omni actione ocurrit aliquod agens puta ꝑma causa que est substātialiter t essentialiter pfectior q sit passum. ¶ Ad quintā dr ꝓcedendo: q sensus est xtus actiua: loquendo de sensu ꝓncipali: t negatur consequentia: quia infertur q non est xtus passiua: cum respectu eiusdem est xtus passiua partialis t actiua totalis. ¶ Ad sextam dr ꝓcedēdo q sensus sit xtus actiua: t negatur vlterius consequentia: qua infertur: q non est xtus passiua. ¶ Ad septimam dr si militer: t similiter ad octauā: q: sensus respectu alicuius opationis est xtus actiua t nō passiua: cum hoc tñ stat q respectu alicuius opationis (puta sensatōis) est xtus actiua t passiua. ¶ Ad nonā dr: q sensus ē xtus passiua in ordine ad sensationem: t cuz hoc actiua t non ipm sensibile nisi p quanto mediante spē instrumentaliter ocurrit ad pductōem sensatōis.

Queritur vtrum sensibilia cōmunia sint sensibilia per se. Et arguitur ꝑmo q non de magnitudie: quia si sic sequeretur q omnis magnitudo esset sensibilis: consequens est falsum: igitur t antecedens: cōsequētia ptz: q: per se videtur presupponere de ofñi: falsitas ꝓñtis ptz: q: magnitudo aeris nō ē sensibilis: cuz antiqui vocabant aerem vacuum. Item magnitudo materie: q: materia secluſa omni alio accīte si solitarie existeret: esset extensa: t tamen non esset sensibilis. ¶ Secundo sic: numerus t figura que enumerat p. inter sensibilia communia non sunt sensibilia: ergo sensibilia communia non sunt per se sensibilia. antecedēs ptz: q: illa sunt entia mathematicalia que sunt abstracta a motu t a materia sensibili: igitur non sunt sensibilia. ¶ Tertio sic: sensibilia cōmunia sunt sensibilia per aliud: ergo non sunt sensibilia per se. antecedens ptz: q: sunt sensibilia per sensibilia ꝓpria quibus sunt ꝓiuncta. Item s. sentiantur sentiunt per eoꝝ spēs: ergo per aliud. ¶ Quarto sic: numerus nō est nisi res numerate vel actus numerandi ipsius anime: sed ista nō sunt sensibilia per se: cum substantie (que sunt res numerate) non sunt sensibilia per se. ¶ Quinto sic magnitudo et numerus nō possunt causare species in medio: & nō sūt sensibiles p se. añs ptz: q: sūt ꝓtitates: t ꝓtitates nō sūt de nūero xtutū actuaz igitur. ¶ Per

lo sic:nulla eoꝝ q̄ phūs dicit eē sensibilia cōia sunt sen sibilia a pluribus sensibus: q̄ non sunt sensibilia cōia. añs ptz:qz magnitudo coloris non pcipit nisi a visu:t magnitudo caliditatis aut frigiditatis non pcipit nisi a tactu:t sic de alijs sensibus:igit̄ nulla magnitudo a pluribus sensibus pcipit:t p ꝓns nulla magnitudo ē sensibile cōmune. Et similiter posset argui de alijs sen sibus communibus.

Quid sensibile p se: ꝓpm me t quot sūt

In oppositum est p. in scdo capitulo tertij tractat⁹ hui⁹ scdi. Pro solutione q̄stionis ē.

Sciendum q:vt ad ꝓpositū sufficit:sensibile p se dr res pceptibilis ab vnius spēi sensuum sensu ꝑm aliquam rōnem:ad cuius rōnis variationem talis sensus suum iudicium variat. Et sensibile ꝓprium (in ꝓposito) dr terminus significans sensibilia: solum ab vnius spēi sensuum sensu pceptibilia. Et sensibile cōe dr terminus significans sennbilia a diuersaꝝ spēꝝ sen sensuum sensibus pceptibilia. Et talia ꝑm p. ponuntur quinq; scz magnitudo:motus:quies:figura:t numer⁹ Et debet capi ille terminus numerus: put est termin⁹ sinonymus cum illo termino multitudo: ita q̄ non cō notat actum numerādi. ¶ Albacen t Aristotiles in suis pspectiuis multo plura enumerant sensibilia cōia: cuz ibi enumerant distātiam:situm:corpeitatem: figuraz: magnitudinem:ptinuitatem:distinctōem:numeri:mo tum:quietem:asperitatem:leuitatem:raritatem:t dēsitatem:diaphoneitatem:t spissitudinem: soliditatez pulchritudinem:t turpitudinem:similitudinē:t dissimilitudinem. Quilibet tñ istoꝝ terminoꝝ diuersa sensibilia diuersis sensibus ꝑm spēm sensuuz pceptibilia significant.

Opinio pspectiuorum

Sciendum scdo q̄ scdm ponentes magnitudinem figuram ⁊c. accñtia distincta esse inter se t substantijs:illa res que dr magnitudo essz sensibus diuersarum spēꝝ pceptibilis:t ꝑm istam opinionem sensibilia cōia essent realiter distincta a sensibilibus p se pro prijs. Sed ex quo visum est q̄ magnitudo non distinguitur a re magna. Figura a re figurata. Numerus a re numerata siue a reb⁹ numeratis:t sic de alijs. Ideo dr:q̄ ꝓpō data de actu exercito debet capi loco vnius de actu signato:puta loco istius sensibilia cōia sunt di cibilia significantia:⁊c. Vel in sensu impropprio:qui est iste:q̄ cōe est oībus sensibus vel pluribus:q̄ eoꝝ quilibet pcipiat suum obiectum magnuz: sicut visus pcipit suum colorem magnum:tactus caliditatem magnam: similiter auditus pcipit sonuz magnū: similiter visus pcipit colorem figuratum:tactus caliditatem vel frigiditatez figuratā:t sic de alijs sensibus:t iste sensus co incidit cum ꝑmo de actu signato. ¶ Uel (vt ad ꝓpositū sufficit multiplicit pōt intelligi q̄ aliq̄d sit sensibile p se. Uno modo:qz sensibile p̄dicatur p se de ipo: vel de ꝓnole demonstrāte aliquaz rem. Et isto modo iste terminus sensibile nō p̄dicat p se de isto termino magnitudo:licet p̄dicat p se de ꝓnole aliquaz magnitudinē demonstrante:puta de ꝓnole demonstrante magnitudinem que est color. ¶ Alio mō dr aliq̄d sensibile p se: qz per suam naturam multiplicat spēm in medio et in organo sensuum:t sic aliqua magnitudo dr sensibilis per se:aliqua figura:aliquis numerus: t sic deinceps ¶ Tertio mō dr aliquid sensibile p se: qz ꝑm aliquam rōnem est sensibile: ad cuius rōnis variatōem variat iudicium sensus:t isto mō aliqua magnitudo est sensibilis per se:similiter figura:t sic de alijs:t isto mō capitur in ꝓposito. ¶ Quarto mō dr aliq̄d sensibile p se qz pcipitur a sensu sine discursu: t sine memoria sēsus interioris:t isto modo etiam aliqua magnitudo ē sensibilis per se: ꝓprie tñ illud dr sensibile p se qđ est sensibile p se tertio mō. Istis notatis sit.

Conclusio respōsiua sensibilia cōia sunt sensibilia p se. patz: qz importāt res sensibiles a diuersis sensibus:quaꝝ quelibet est sensibilis p se:ergo sensibilia cōia sunt sensibilia per se.

Dubitatur ꝓmo vtrum situs et magnitudo sint sēsibilia cōia. Et arguitur ꝓmo q̄ non de situ: qz illud qđ non est actiuum alicuius spēi in organum sensus non est sensibile:sed situs ē hmōi:igit̄. Minor ptz qz nec agit spēm coloris:nec spēm odoris nec spēm alterius spēi ꝓprij: nec spēm distinctam a spē sensibilis ꝓprij:cum tunc situs posset pcipi a sensu absq; hoc q̄ aliquod sensibile ꝓprium sentiatur:quod tñ falsuz est Nam (vt dicit commentator) sensibilia cōia sunt ꝓiuncta sensibilibus ꝓpr̄ijs: hoc est mediantibus speciebus sensibilibus ꝓpr̄ijs: pcipiunt̄ illa que significant̄ p sensibilia cōia. ¶ Secūdo arguit̄ sic:pbando q̄ magnitudo non sit sensibile cōe:qz omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti:sed sensus non ē denudatus a magnitudine:ergo non est receptiuus magnitudinis: siue spēi eius. ¶ Tertio sic:corporeitas ē magnitudo:t ñ non est sensibilis:ergo nec magnitudo. Minor ptz: qz corporeitas ꝑm perfectiuos dr profunditas:que non pcipitur sensu. ¶ In oppositum arguitur:qz illa ad quoꝝ variationē variat iudiciū sensus sunt sensibilia p se:sed situs t magnitudo sunt huiusmodi:igitur:t non sunt sensibilia ꝓpria:cum nō solum a sensibus vnius spēi pcipiunt̄ situs t magnitudines:sed a sensibus diuersaꝝ spēꝝ sensuum:ergo sunt sensibilia cōia. Pro solutione dubij est.

Sciendum ꝓmo q̄ in ꝓposito situs non est aliud q̄ res taliter se habens ad alia corpa ꝑm ꝓpinq̄tatem vel remotionem: t situs qui pcipitur visu dr ee color sic situatus:t situs qui percipitur tactu:est qualitas tangibilis taliter vel taliter se habens in ordine ad locum:t sic ꝑm q̄ sensibile ꝓprium (puta color vel q̄litas tangibilis) aliter t aliter situatur ꝑm hoc aliam t aliam spēm causat in organo:ad quaꝝ spēꝝ variationem variatur iudicium sensus. Ex quo ptz:q̄ sensus pcipere situm non est aliud:q̄ sensum pcipere aliq̄d sensibile taliter vel taliter situatū. Unde (vt dicit Albacen in scdo libro sue pspectiue) spēs rez sensibilium p quas res videntur sunt in organo distincte localiter t extendunt̄ ad extentionem organi:t ꝑm positionem t ordinem spēꝝ in organo ipoꝝ sensibilium ꝓpr̄ioꝝ: percipimus ipa sensibilia esse sic vel sic situata: sicut ꝑz ordinem t positionem diuersaꝝ spēꝝ in speculo:pcipim⁹ res per illas species repñtatas taliter vel taliter situatas:puta que res est a dextris t que a sinistris:ita similiter est de spēbus in organis existētibus. Unde si duo visibilia cārent duas species in oculo:tunc illa res cuius spēs est altior in oculo iudicaretur esse altior in situ:t alia bassior. Et illa res cuius species recipit a dextris:vel versus partem dextram:iudicatur esse a dextris:t illa cuius species est a sinistris in organo iudicatur esse situata a sinistris. Ex quo ptz q̄ ꝑm diuersitatem specieꝝ ipoꝝ sensibiliū in organo diuersimode situatoꝝ pcipiunt̄ sensibilia aliter t aliter situata. ¶ Ex istis potest reddi causa: quare aliq̄s existens in planis campis:iudicat partes remotiores altiores q̄ partes ꝓpinquas:qz spēs ptiuz magis distantiū situāt̄ur supra spēs ptium ꝓpinquaꝝ:igitur ptes remote vident̄ altiores ptibus ꝓpinquis. Et eadē possz assignari causa:quare turris ꝓpinquior apparet altior q̄ turris remotior:cum tñ sint eque alte:qz superior ps speciei turris ꝓpinq̄oris:situat̄ in organo supra supiorem

partem spēi turris remotioris.

Sciendum est scdo: q̄ ex quo magnitudo nō est aliud q̄ res magna ideo sensum percipere magnitudinē non est aliud: q̄ percipere suum sensibile eē extensuz ⁊ magnū. Unde sensus visus percipit colorē eē magnū: ⁊ sensus tactus qualitatē tangibilem esse magnā: ⁊ sensus pcipit suū obiectū esse extensuz p spēz existentem in orgāno extenso q̄ representat rem extensē. Unde rem aliquā pcipere esse magnā siue supra suum sensibile esse extensum ⁊ magnū: est pcipere longitudinem ⁊ latitudinem ipsius sensibilis. Longitudo enim ⁊ latitudo ipsius sensibilis non solum iudicat ꝑm quātitatez anguli sub quo fit visio (Visio fit ꝑm pyramidē cuius conus est in oculo basis in re visa: mō i magnitudinem ⁊ quitatē ipsius anguli non dz iudicari longitudo vel latitudo ipsius sensibilis: cum ille angul⁹ augmentat vel diminuat ꝑm remotoēz vel ꝓpinquitatē ipsius sensibilis) Sed debet latitudo vel lōgitudo iudicari tanta ꝑm quātitatem anguli in cōpatōne ad distantiā. Sed corporeitas (que ponit sensibile cōmune a pspectiuis distinctum a magnitudine cuz ipsi perspectiui p magnitudinem intelligāt longitudinē ⁊ latitudinem: ⁊ p corporeitatem ipsam ꝓfunditatem) nō pcipit p q̄titatē anguli in cōpatōe ad distantiā: sed pcipitur ꝑm multitudinem ⁊ quātitatē superficiez clauden tium ipm corpus. Uñ magnitudo ꝓpe dicta pcipitur a visu ⁊ a tactu: ⁊ non ab aliis sensibus: licz ab auditu et similiter ab olfactu pcipiat magnitudo ip̄opīe dicta Uñ p audītū pcipimus sonū esse magnū: non q̄ē multum extensus ꝑm longitudinē ⁊ latitudinē: sed q̄ species eius multū mouet sensum: q̄ causat fortē spēm in orgāno sensus. Et similiter olfactus iudicat odoreż eē magnū: qui causat spēm fortem in orgāno olfact⁹. Sēsus ℞o iudicando de magnitudine q̄tum ad iudicium vniuersale non decipit in multo: q̄ tū tñ ad iudiciū pticulare al q̄ bene decipit: cum deficiat aliq̄ ꝓditio ꝓs posita. Uñ licz sensus non iudicet pūctaliter q̄ta res ē q̄ tñ iudicat ꝓpe q̄ta res est non dz sensus decipi: sed q̄ñ iudicat remote a quātitate rei dz decipi: vt si sēsus iudicat sensibile esse trīū pedū: qđ est sex vl octo pedū: dz decipi qđ ptingit aliq̄n ꝓpter distātiam: cum remote iudicat a quātitate rei. Sed tñ res non essz multo maioris quātitatis vel multo minoris q̄ iudicat a sensu: sensus non diceret decipi: licz tñ in rei ℞itate iudicat decipi ⁊ decipiat. ¶ Ex his notatis dz ad dubiū: q̄ situs et magnitudo sunt sensibilia cōia. ptz: q̄ significant sensibilia diuersaz spēz sensibus ꝓceptibilia: igit sunt sēsibilia cōia. Etiam sensus visus pcipit suū visibile esse magnū ⁊ situatū: ⁊ similiter sensus tactus pcipit suuz obiectū esse magnuz ⁊ situatū: igit situs ⁊ magnitudo sunt sensibilia cōia. ¶ Et ad rōes ante oppositū. ¶ Ad ꝓmā dz: negādo minorē. Et ad ꝓbatōem dī q̄ aliquis situs causat spēm coloris ⁊ alius spēm qualitatis tāgibilis: puta caliditatis: humiditatis: frigiditatis: vl siccitatis. ¶ Ad scdam dz ꝓcedēdo maiorē: ⁊ negādo minorē: nam ipa magnitudo que a sensu pcipit non est in sensu: siue in orgāno sensus: sed spēs repsentans illā rē que est magnitudo: extensa tñ ad extēsionē orgāni: et ex quo illa spēs est extensa ideo repsentat suū obiectum esse extensum. ¶ Ad tertiā dz: q̄ in ꝓposito capit magnitudo p longitudine ⁊ latitudine: ⁊ non p corporeitate: cum magnitudo (vt ad ꝓpositū sufficit) que ē lōgitudo vl latitudo aliter pcipit a sensu: q̄ corporeitas que dz ꝓfunditas: vt ptz ex ꝓs dictis. Posset tñ in ꝓposito capi ille terminus magnitudo large: vt sub se cōprehēdit corporeitatē: ⁊ tūc magnitudo q̄ dz corporeitas non sic pcipit a sensu sicut longitudo ⁊ latitudo.

Dubitatur scdo: vtz figura ⁊ numerus sint sensibilia cōia. Et arguit ꝓmo q̄ non de figura: q̄ figura non est qualitas actiua cum sit de quarta spē qualitatis: ergo non est sensibilis: ꝓña ptz: q̄ oīe sensibile debet cāre spēm in orgāno. ¶ Scdo sic: orgānū sensus non est denudatū a figura: ergo figura non est sensibilis: ꝓña ptz: q̄ ante q̄ sensibile causet spēm in orgāno opz orgānū esse denudatū a tali sensibili. ¶ Tertio sic: ad variationē siue destructioēz figure non variat iudiciuz sensus: ergo figura non est sensibilis p se: ⁊ p ꝓns non sensibile cōe. a fis patz: q̄ si ps qua⁊ figura remoueatur: iam mutat spēs figure: iñ ꝓpter hoc nō mutat suum iudiciū: ergo figura non ē sensibile p se. ¶ Quarto sic: numerus non est ꝓceptibilis a sensu: igit non est sensibile cōe. a fis pz: q̄ sensus non numerat: alias gallina sciret numerꝫ ouoꝝ pullorꝫ. ¶ Quinto sic: numerus non est aliqđ vnū sensibile: q̄ non est sensibile cōe. a fis ptz: q̄ est plura sensibilia. ¶ Sexto sic: illud non ē sensibile cuius ptes non sunt sensibiles: sed ptes numeri non sunt sensibiles: cum sint vnitates que nō sunt sensibiles ex quo sunt indiuisibiles: ergo numerus non ē sensibilis. ¶ In oppositū ē p. in scdo capitulo tertij tractatus enumerās numerꝫ ⁊ figurā inter sensibilia cōia

Pro solutione ꝓbij est.

Quid figura et diuisio eius

Sciendum ꝓmo: q̄ figura: in ꝓposito: nō est aliud q̄ ꝓtinuū extensum cuius ptes ordinant aliqualiter adinuicem ⁊ ad totum. Et est duplex figura: scz superficialis: ⁊ corporalis siue solida. ¶ Figura superficialis dz que linea vel lineis claudit: sicut figura circularis vel triangularis: ⁊ talis figura repit in manitudinib⁹ distinguendo magnitudinez ꝓtia corporeitatē. ¶ Figura ℞o corporalis siue solida dz que superficie vel superficiebus claudit. Exemplū ꝓmi vt figura corpis sperici. Exemplū scdi: vt figura taxilli. ¶ Uñ sensum cognoscere figurā est sensum cognoscere suum obiectū sic figuratum. Nam sensus visus cognoscit colorem sic figuratum: ⁊ sensus tactus cognoscit caliditatē: frigiditatez humiditatē: vel siccitatem esse figuraz. ¶ Dupliciter tñ ptingit q̄ sensus cognoscit figurā siue de figura iudicat. ¶ Uno mō ꝑm iudiciū gñale: ⁊ sic ꝑm illud iudicium sensus non decipit: puta q̄ iudicat suum obiectū esse figuratū. ¶ Alio mō ꝑm iudiciū pticulare: puta q̄ iudicat suum obiectum esse triangularis figure vel q̄drangularis figure: ⁊ isto mō bene ptingit sensum decipi. Uñ duobus modis sensus iudicat iudicio pticulari de figura. ¶ Uno mō de ptibus circūferentialibus: ⁊ tales ptes iudicant sic vel sic esse figurate p ptes ipēi existentis in orgāno extremales: que sic repsentant partes illas extremales sicut se habēt. ¶ Alio mō iudicādo de partib⁹ mediis rei figurate: puta percipiendo cōcauitatē: vel ꝓuexitatē: vel planiciem. ¶ Unde sensum percipere ꝓcauitatē: est ipm percipere partes sensibiles medias esse depressas ⁊ magis distates ab orgāno sensus q̄ partes extreme eiusdem sensibilis. ¶ Et sensum percipere ꝓuexitatē est ipm percipere partes medias sensibilis esse magis ꝓpinquas orgāno sensus q̄ sunt partes extreme ¶ Et sensum percipere planiciem est sensum percipere partes medias sensibiles nō esse magis elcuatas vel depressas vel magis distātes vel minus distātes q̄ partes extremales: sed equaliter se habentes in ordine ad orgānuz sensus. Et sensus non percipit istā ꝓcauitatē: ꝓuexitatē vel planiciē mediante spē existe in orgāno q̄ sit ꝓcaua ꝓuexa vel plana: sed mediante spē in orgāno exīte q̄ quo ad partes eius est mag⁹ intēta vel min⁹ intēta vel eq̄ intēta. ¶ Uñ tūc aliqđ sensibile iudicat eē ꝓuexū: qñ ipz in orgāno sensus causat spēm cuius spēi partes medie sunt magis inten

Quo diuersi mode sensus cognoscat figurā

se. Et tūc iudicat sensus suū sensibile esse concauū: qñ ptes medie spēi cāte a tali sensibili in orgāno sunt minus intense q̄ ptes extremales eiusdē spēi. Et tūc sensus iudicat suū sensibile esse planū qñ ipēs exñs in orgāno cāta a tali sensibili: est vndiq̄q; eq̄ intensa. ¶ Ex dictis sequit: q̄ maior deceptio ptingit circa ptes medias rei figurate q̄ circa ptes extremales: cum multotiens iudicam⁹ rem planā esse ꝓcauā. Sicut t aliq̄ res plana in ptib⁹ extremalib⁹ hz colorē magis mouentez orgāuū visus q̄ color exñs in ptibus extremalibus: tūc illa res iudicaret̄ ꝓcaua: puta si in medio essz valde alba: t ptibus extremalibus essz magis remisse alba. Et iaz p̄t res q̄ē cōuexa appere ꝓcaua t aliq̄n plana: t m qō ptes extremales fortiorē cānt spēm siue intentionē q̄ ptes medie ¶ Ex dictis ptz: q̄ valde difficile est certitudinaliter t ad punctum iudicare de figura cū ad remotōez ptis in sensibilis a figura variat figura: t ifi iudicium sensus nō variat: t sic sensus decipit. Hz ad hoc q̄ sensus nō dicat decipi in iudicādo de figura sufficit ipm iudicare q̄ sensibile declinat ad talem vel talē figurā: ita q̄ nō deficiat de multo.

Sciendum scdo: q̄ Numerus in ꝓposito nihil aliud est q̄ res numerate: siue res numerabiles: et sic aliq̄s numerus puta subitātia; separata; non cognoscitur sensu. Numerus tñ sensibiliū p se sensu cognoscitur. Dupliciter tñ p̄t sensus cognoscere numez Uno mō in vlitio. s. q̄ ꝑcipiat multitudinē rez: t earūdē discretōem: t sic oīs sensus visus: t tactus ꝑcipit numez Alio mō in ꝑticulari. Et hoc dupliciter. Uno modo q̄ sensus iudicet multitudinē esse paucā vel multā: t hoc mō sensus cognoscit numez. Alio mō q̄ iudicet illam multudinē esse binariā: aut quaternariā: t sic sol⁹ sensus non p̄t ꝑcipe numez: cū sensus non iudicat aliquez numez esse binarū: sed sensus cū intellectu hoc bñ facit. ¶ Distinctio xo sensibiliū (que dr discretio) ꝑcipit a visu q̄ntor modis. Uno mō p lucē interpositā iudicamus eliq̄ esse duo. Aliq̄n p colorē inter positū: sicut si esset nigredo inter duas albedines: tūc sensus iudicaret ibi esse duas albedines. Aliq̄n ꝓpter obscuritatez intermediā. Aliq̄n ꝓpter ordinatōez superficiez: mā sensus visus ꝑcipit distinctōem inter panē t mensam per hoc q̄ superficies coloris non eodē mō ordinat. Tactus xo ꝑcipit discretōem p distātiam mediā: capiendo q̄litates ꝓmas inter duas res. Auditus xo ꝑcipit discretionē iter sonos ptēs mediū: vel p̄ hoc q̄ ꝑcipit oñaz inter acutiē t grauitatē. Et similiter ptingit in aliis sensibus. ¶ Cōtinuatio xo a sensu ꝑcipit p̄ quatōem dulā tie: magis tñ decipit sensus circa ptinuatiōem q̄ circa discretōez: q: illa que sensus iudicat discreta (vt ī pluribus) sunt discreta: non tñ sic est de ptinuatiōe. Nam sensus aliq̄n ꝓpter parūā distantiā q̄ non ꝑcipit ab eo iudicat ptinuitatē vbi est discretio t hoc tam in tactu q̄ in visu. ¶ Istis notat| dr ad dubiū: q̄ figura t numerus sunt sensibilia cōia. pz: q: pluribus sensibus ꝑcipitur numerus: t pluribus sensibus ꝑcipit figura: ergo numerus t figura sunt sensibilia cōia: cū hoc tñ stat q̄ nullus numerus ꝑcipit pluribus sensib⁹ diuersis spēbus sensuū: similiter nulla figura: t sic numer⁹ t figura sunt sensibilia cōia: capiēdo illā de actu exercito loco vnius de actu signato. ¶ Et ad rōnes dubij. Ad ꝓmā dr: q̄ Iz non oīs figura est q̄litas actiua spēi sensibilis: tñ aliqua figura q̄ est sensibilis p se ē q̄litas actiua spēi sensibilis. ¶ Ad scdaz dr: q̄ Iz organū sensus non ab oi figura sit denudatū: tñ est denudatū a figura que est q̄litas sensibilis p se t ab ipō sensu t a spē eiusdez anteq̄ ipm recipet. ¶ Ad tertiā dr: q̄ Iz nō sp ad variationem figure variet iudiciū sensus: puta q̄ non ē notabilis variatio figure: sed parua q̄ non ꝑcipit a sensu tñ ad notabilē variatōem figure q̄ est sensibile p se: sequit variatio iudicij p se nisi sensus decipiat. ¶ Ad q̄r tam dr negādo q̄ numerus nō est vnū sensibile cū sensibile dicat indiuiduū tā de vno q̄ de multis. Aliter p̄t dici ꝓcedendo q̄ numerus est plura sensibilia: t cuz infertur g̃ non est sensibile cōe: negat ꝓna: q: ꝓns nō capitur in sensu ꝓprio sed in sensu impꝛopꝛio ꝓm quem non sequitur ad aīs. ¶ Ad quintā dr negādo aīs: et ad ꝓbatōem dr negādo q̄ ptes numeri sunt insensibiles t vlterius negat q̄ sunt indiuise siue nō diuise. ¶ Ad sextam ptz solutio ex dictis.

Dubitatur tertio vtz mot⁹ sit sensibile cōe Et arguit q̄ non: q: motus non est sensibilis: g̃ non est sensibile cōe. aīs patz: q: sensatio fit in instāti: motus aūt non: igit. ¶ Scdo sic: nihil ꝑcipit a sensu nisi illud qđ est ꝓns: ex quo sensus exterior non est x̄t⁹ reseruatiua: sed de motu nihil est ꝓns: g̃ motus nō est sensibilis: t p ꝓns non est sensibile cōe. ¶ Tertio sic: nul⁹ motus est ꝑceptibilis a pluribus sensibus: g̃ nullus mot⁹ est sensibile cōe. aīs pz: q: visus non ꝑcipit nisi motuz coloris t tactus nō ꝑcipit nisi motū q̄litatis tāgibilis igitur. ¶ In oppositum est p. enumerās motum inter sensibilia cōia. Dio solutione dubij est.

Sciendum ꝓmo q̄ sensum cognoscere motū est sensum cognoscere aliqđ sensibile p aliqđ tps ꝑceptibile ꝓmo sic se habere in ordine ad aliqđ quiescēs t postea aliter se habere in ordine ad illud quiescens. ¶ Dr notāter p tps ꝑceptibile: q: si tps essz imꝑceptibile: siue q̄ non ꝑcipeī ꝓpter ei⁹ puitatē: tūc sensus non iudicaret rem moueri: cū non ꝑcipet rem ꝙcessiue se aliter t aliter habere Ex isto patz q̄ sensus non ꝑcipit motū: nisi ꝑcipiat plures res sensibiles: q: sensus non pōt ꝑcipe rem situatā: nisi ꝑcipiat eā in cōparatōne ad aliam: t non pōt ꝑcipe motū nisi ꝑcipiat sensibile diuersi mode ꝙcessiue situatū: g̃ non pōt ꝑcipe motū siue sensibile mouerī: quin ꝑcipiat ipz sensibile t alia sensibilia in ordine ad que sensibile motū alr t alr se habet.

Sciendum scdo q̄ visus iudicat motū siue rem moueri ꝓpter duo. Primo q: ꝑcipit sensibilia se alr t alr habere inter se ꝑm ꝓns t posterius. Alio mō q: ꝑcipit sensibilia aliter t aliter se habere ī ordine ad ipm visum ꝑm ꝓpinq̄tatē t elongatōem. Et adhuc q̄libet istoz modoz p̄tingit dupliciter. Uno mō q̄ spēs moueat in orgāno q̄escente: sicut q̄n orgāuū visus q̄escit: t res visa moueat de vno latere ad aliud lat⁹: tūc species in orgāno mouet̄ ab vna pte in aliā ptē siue continue in diuersis ptibus alia t alia cāt: t aliq̄n ipz orgāum insequitur motū rei sensibilis. Alio mō ꝑcipit motus: q̄n nec orgāuū nec spēs in orgāno mouet̄: sicut q̄n res elōgat vel approximat: tūc nec orgāuū mouet̄ nec spēs sensus: t tñ sensus tunc iudicat rē moueri: ex quo sēsus ꝑcipit sensibile cū quodā āgulo: t ille angulus p elongatōem decrescit. t p approximatōem crescit. Similiter spēs intendit p approximatōnem: t remittit p elongatōem: t ꝑcipit sensus maiorē vel minorē distantiā ¶ Ex isto pz ꝓmo: q̄ si motus essz q̄dā fluxus de sua natura ꝙcessiu⁹ (vt q̄dā dicūt) non essz visibilis p se hoc ptz: q: si essz visibilis p se: maxie videret̄ q̄n esset ꝓns visui ꝑm debitā distātiā t aliis ꝓditōib⁹ obseruatis: sed hoc est falsum igit. Minor pz de hoibus simul in naui mota exñtib⁹. Aīs si quilibet illoz seipm vel alium respiciat non ꝑcipit motū: t tñ motus est ꝓsens: t ibi obseruātur oēs ꝓditōes: g̃ si motus essz vn⁹ fluxus ipe non essz p se visibilis. Scdo ptz: q: si sensus ex motu approximationis vel elongationis non ꝑcipiat di-

Quid sēsus cognoscere motum

Quare visus iudicat rē moueri

Quō sēsus cognoscit nūez

Quō a visu ꝑcipit discretio

Quō a visu ꝑcipit ptinuatio

stantiã: tũc p elongatõnem nõ iudicaret rẽ diminui: et per approximatõem rẽ augeri: ꝓpter decrementũ vel crementũ ipius anguli sub quo fit visio: Silr econtra: si res quiescat ⁊ augeaꝯ: apparebit sensui q̃ distantia diminuiꝯ: ⁊ si res diminuaꝯ q̃ distãtia augetur.

Quõ ad percepti onẽ motꝰ a sẽsu req̃ritur memoria ⁊ reminiscentia.

Sciendum est tertio q̃ motus non percipiꝯ a sensu nisi mediante memoria: q̃ iudicare aliq̃d moueri: est iudicare illud aliter se habere q̃ ꝑus habuit: sed hoc non põt fieri nisi memorãdo q̃ ꝑus aliter se habuit: nec põt iudicare iam esse in alio situ: nisi p comparatõem ad situm ꝑorem. Nec autẽ compatio non ꝑt fieri nisi per ☧tutẽ cognitiuã vtriusq̃: ergo motus nõ cognoscit̃ a sensu nisi mediãte memoria ⁊ ☧tute distinctiua. ¶ Tripliciter tñ ꝓtingit q̃ sensus cognoscit motum ꝓcurrẽte memoria ⁊ ☧tute distinctiua. ¶ Uno mõ sine reminiscentia: ⁊ hoc mõ aliq̃s sensibile percipiꝯ a sensu moueri: puta illud q̃ motum satis velociter in quolibꝫ tpe sensibili ptrãsit spaciũ sensibile: ita q̃ sensus non indiget longa reseruatõe spẽi. ¶ Alio mõ cum reminiscentia a longo tpe: ⁊ hoc mõ motus solis nõ ꝑcipiꝯ a nobis nisi ꝓcurrat reminiscentia: cum motuꝫ solis non ꝑcipimus nisi intelligendo q̃ ꝑ magnũ temꝰ fuit ibi: ⁊ hoc ꝓpter tarditatẽ motus: cuꝫ sensibile per talem motum tpe sensibili ptransit spacium q̃ non ꝑcipiꝯ a sensu. Et ex quo ad ꝑcipiendũ talem motũ req̃ritur longa spẽi reseruatio: sequit̃ q̃ ad cognoscenduꝫ talem motũ ꝑ sensuꝫ requirit̃ reminiscentia. ¶ Tertio mõ q̃ vltra memoriã ☧tutẽ distinctiuã ⁊ reminiscẽtiã req̃rit̃ opatio intellectus: siue ipe ĩtellectus: ⁊ hoc mõ motus octaue spere quo moueꝯ in centum annis vno gradu: ꝑcipiꝯ a sensu ꝓcurrente memoria ⁊ reminiscẽtia: ⁊ intellectu: ⁊ non sufficit memoria hoĩs: ſꝫ vltra ꝑ opꝫ habere scripta vel diuersas memorias diuersoruꝫ ¶ Ex dictis ꝑz q̃ aĩalia impfecta (que non ꝑcipiũt nisi pñtia) ⁊ oĩ memoria carentia non iudicant, aliquid moueri: aliq̃d approꝑinquari: aliq̃d elongari: augeri: vel minui: calefieri: vel frigefieri. Uno mõ quilibꝫ motus ab aliquo sensu percipitur: sed motus qui est realiter illa res que est sensibile per se: que quidez res mota causat speciem in orgaño.

Quõ sensus i pceptiõe motꝰ decipiꝯ.

Sciendum est quarto: q̃ multis modis sensus in ꝑcipiendo motũ decipiꝯ. ¶ Uno mõ: ꝓpter motꝰ puitatem: ⁊ tũc sensus ꝓpter tẽs insensibile iudicat suum sensibile non moueri. ¶ Scõo mõ: ꝓpter nimiam motus velocitatem: ita q̃ sensibile tpe insensibili pertransit spaciũ sensibile: ⁊ tunc sensus aliq̃s iudicat illud sensibile ptransire illud spaciũ subito: ⁊ nõ successiue. ¶ Tertio mõ: q̃ñ ꝓpter nimiã velocitatez motus ipm sensibile iudicaꝯ quiescere sicut, si aliqua ps troci velociter moti: in supiori pte eẽt alba vel nigra ad modum circuli: tũc illa ps apparet quiescere, ꝓpter nimiã motꝰ velocitatẽ: ⁊ tñ ſm reiveritatẽ moueret. ¶ Quarto mõ accidit deceptio ꝓpter hoc: q̃ visibilia eodẽ mõ se habent adinuicem ⁊ ad visum: vt si aliq̃s esset in naui mota non respiciens nisi ad res in naui exĩtes: non ꝑcipiet illas moueri ꝓpter hoc: q̃ eodẽ mõ se habent adinuicem ⁊ ad visum. ¶ Quinto mõ accidit deceptio circa motuꝫ ꝓpter hoc q̃ spẽs visibilis moueꝯ in orgaño: sicut in infirmis ⁊ ebrijs. Tales eñ ꝓpter motum spẽi visibilis existentis in oculo: iudicãt res moueri q̃ tñ quiescũt: ⁊ tñ ꝓpter talez motũ spẽi apparent stelle scintillare: ⁊ moueri: ⁊ hmõi spẽs moueꝯ a spiritib⁹ visibilib⁹ a corõ ad orgañ emissis. ¶ Sexto fit deceptio ꝓpter augmẽtũ vel diminutõem. Añ q̃ñ res augmẽtatur: aliq̃s iudicat sensus q̃ res approximaꝯ: ⁊ q̃ñ diminuiꝯ q̃ elongaꝯ: qđ tñ non est sic in rei ☧tate. ¶ Septimo accidit deceptio ꝓpter indispõnem sensus siue organi sensus: sicut si orgaño tactus frigefieret alia videreꝯ calefieri. ¶ Octauo accidit deceptio circa motum ꝓpter distãtiam: vt motus solis licet sit valde velox: tñ ꝓpter eius distãtiã spẽs solis in oculo mouetur insensibiliter: ⁊ describit tpe sensibili spaciũ insensibile: ⁊ sic apparet quiescere. ¶ Nono accidit deceptio ꝓpter nimiã tarditatẽ: sicut est augmentatio iuuenũ ilã ex quo in notabili tpe non ꝑcipiꝯ notabiliter q̃ augmẽtaꝯ: ideo iudicamus eos aliq̃n non augmentari. ¶ Decimo accidit deceptio: ꝓpter quiescens interpositũ sicut si homo vadit iuxta muruꝫ: ⁊ a longe videat arborem tunc si ille hõ non cogitet de motõe ꝓpria eius: ⁊ ꝑcipiet muꝫ quiescẽtẽ iudicabit arboꝛẽ moueri. ¶ Similiter quies ꝑcipiꝯ a sensu mediante ☧tute distinctiua. Añ ꝑ hoc q̃ sensus iudicat suuꝫ sensibile quiescere cum cognoscere sensibile quiescere non est aliud q̃ cognoscere sensibile in eodem situ esse ꝑ notabile tẽpus Et sicut ad cognoscendũ motũ opꝫ sensum plura sensibilia cognoscere: ita etiam ad cognoscendum quietem ¶ Iſtis notatis dr̃ ad dubiũ: q̃ motus est sensibile cõmune. ꝑz: q̃ motus sensibilia diuersaꝝ spẽꝝ sensuum sensibus perceptibilia imꝑtat: ergo est sensibile cõmune. ¶ Etiam pluribus sensibus ꝑcipiꝯ motꝰ: cũ plures sensus sua sensibilia ꝓpria ꝑcipiant moueri. ¶ Et ad ꝓmã rõnem dubij dr̃ negãdo añs. Et ad eius ꝓbationem dr̃: q̃ licet sensatio fiat in instãti: hoc est in tpe indiuisibiliter: tñ bene ꝑ tẽs cõseruaꝯ: ⁊ ꝑ illud tẽs fit motus. ¶ Ad scõam dr̃ negãdo minorẽ: ⁊ hoc capiẽdo pñs ꝑ tpe pñti ꝑ qđ põt fieri motꝰ ¶ Ad tertiã dr̃ distinguendo pñs vel capiendo ipm vt ẽ de actu signato: ita q̃ sensus eius sit: iste terminus motus est sensibile cõmune. i. nullus motus significaꝯ ꝑ sensibile cõmune: ⁊ sic negaꝯ pña: vel capiendo ipaꝫ vt est de actu exercito ⁊ in sensu ꝓꝓrio: ⁊ sic ꝓcedit̃ pña ⁊ pñs sed ex hoc non sequit̃: q̃ motus non est sensibile cõmune: capiẽdo illam vt est de actu signato: vt valet istam: iste terminus motus significat sensibilia pluribus diuersis sensibus perceptibilia.

¶ Ad rationes questionis. ¶ Ad ꝓmã dicitur negãdo ꝓñam. Et ad ꝓbatõem dr̃ q̃ non ꝓpositio ꝑ se est de oĩ. ¶ Ad scõam dr̃ negãdo añs. Et ad ꝓbatoem eius dr̃: q̃ dupliciter põt intelligi q̃ entia mathematicalia sunt abstracta a motu ⁊ materia sensibili. Uno mõ q̃ in diffinitõibus mathematicalibus non ponunt̃ termini explicantes motũ aut materiã sensibilem: ⁊ sic ꝓcedit̃: q̃ sunt abstracta a motu ⁊ a materia sensibili. Alio mõ: q̃ nõ sunt mobilia nec sunt nata eẽ in materia sensibili: ⁊ sic negatur. ¶ Adtertiam dicitur negãdo antecedẽs: ⁊ hoc capiendo ipm: vt est de actu signato: ita q̃ sensus eius est. Sensibilia cõia significant res que non sunt sensibiles nisi ꝑ aliud: ⁊ ad ꝓbatõem eius dr̃: ꝓcedendo q̃ non sunt sensibilia illa que significant ꝑ sensibilia cõia: nisi ꝓpter sensibilia ꝓꝓria: sed negaꝯ pña qua inferꝯ: q̃ ipa sunt sensibilia ꝑ aliud: cum sit vnũ ⁊ idem qđ est sensibile ꝓꝓrium ⁊ qđ sensibile cõmune. ¶ Ad quartã dr̃: ꝓcedendo q̃ nõ ois numerus est ꝑceptibilis sensu: sed numerus qui ẽ sensibilis ꝑ se. ¶ Ad quintã dr̃: q̃ licz nõ oĩs quãtates sint ☧tutes actiue: tñ aliq̃ bene sunt ☧tutes actiue. Añ q̃tates que sũt sensibilia ꝑ se nate sunt causare spẽs in medio: ⁊ in orgaño: ⁊ alique non solum causant species: sed etiam qualitates eiusdem speciei essentialis: cuiusmodi est quantitas que est caliditas vel frigiditas. ¶ Ad sextam dr̃ ꝓcedendo añs: ⁊ distinguendo cõsequens. Uel capiendo ipsum in sensu ꝓꝓrio qui ẽ iste q̃ non est aliqua res que non est signum: de qua veruꝫ est dicere q̃ est sensibile commune: ⁊ sic ꝓcedit̃. Uel capiendo ipm in sensu impꝛopꝛio: vt est de actu signato:

ita q̄ sensus ei⁹ est iste q̄ null⁹ est termin⁹ significās sensibilia diuersoꝝ sensuū ꝑm spēm: ꝛ sic negaꝛ ꝓna.

Querit vtꝝ color sit ppriū ꝛ adequatū obiectū visus. ¶ Ar. ꝓio q̄ nō. qꝛ null⁹ color ē obiectū adequatū visus: igr̄ color nō est obiectū adequatū visus: añs pz: qꝛ quocūq; colore demōstrato aliō ab illo ē obiectū visus. ¶ Scdo sic. nō oīa visibilia sub colore cōtinenť. igr̄ color nō est obiectū adequatū visus. ꝓna pz: qꝛ ad hoc q̄ aliq̄d sit obiectū adeq̄tuz visus requiriť. q̄ sub ipo oīa visibilia ꝓtineanť. añs pz: qꝛ lux ē visibilis: ꝛ tñ nō ꝓtineť sub colore. ¶ Tertio: lux ē ꝑmū obiectū visus: ḡ nō color. ꝓna pꝛz: qꝛ vn⁹ potēcie nō sunt duo obiecta ꝓria. añs pz: qꝛ illō ē ꝑmū obiectū visus q̄ ꝑ seipm ē visibile: ꝛ sine quo nullū aliud ē visibile ſz sic est de luce. cū lux ꝑt videri sine colore. ſz nō econtra. ¶ Et confirmať. qꝛ cā est naturalr ꝑor suo effectu: ſz lux est cā quare color videť. ḡ lux est ꝑor colore: ꝛ per ꝓns lux ē ꝑmū obiectū visus: ꝛ nō color. ¶ Quarto sic aliq̄d est visibile q̄ non est colorat̄ū siue color. ḡ color non ē obiectū adequatū. Añs pz: qꝛ nūerus ternar⁹ ē visibilis: ꝛ tñ non ē color nec colorat̄ū: cum non sit aliquod vnum.

In oppositū aꝛ. naz: vt dicit cōmētatoꝛ scdo huj⁹: color ē visibilis: sicut hō est risibilis: ꝛ hō ē risibilis ꝓio: ḡ color ē visibilis ꝓio: ꝛ sic oē visibile ē color: ꝛ oīs color ē visibilis: ꝛ p ꝓns color ē obiectū adeq̄tum ipius visus. ¶ Scdo sic. vnicuiq; sensui assignať ꝑ obiecto gen⁹ ꝓtinēs ꝓtraria ab illo sensu ꝓceptibilia: ꝛ cū sensus vis⁹ ē aliquoꝝ ꝓtrariorꝝ ꝓceptiu⁹: sequiť q̄ gen⁹ illoꝝ ꝓtrariorꝝ ꝑ obiecto vis⁹ dz assignari: ꝛ illō gen⁹ ē iste termin⁹ color: igr̄. Pꝛo solutiōe q̄stionis est.

Sciēduz q̄ obiectū visus ī ppōsito: dr̄ esse aliq̄d sensibile: natū cāre spēm in organo visus: ꝓcepti bile ab ipo visu: ꝛ eodēmō dr̄ visibile: ita q̄ ista duo sinonime se hñt. ¶ Añ titul⁹ q̄stiōis duos hz sensus: ꝑm q̄ ille termin⁹ ꝑmū. ꝛ silr ꝑm q̄ ille termin⁹ adeq̄tum ꝑt capi scdo intētionaliter: ita q̄ ꝑmū tñ valz sic ꝑm q̄ ipm: siue ꝓpō vlis vltate posterioꝛistica: ꝛ silr capiť ille termin⁹ adeq̄tuz: ꝛ tūc hoc totū color ē obiectū visus dz suppōere materialiter vel simplr. ꝛ sensus q̄stiōis ē iste. Utꝝ illa ꝓpō color ē obiectum visus sit ꝓpō vlis vltate posterioꝛistica. Et dz capi ille termin⁹ color in ꝓposito large ꝑ oī visibili: ꝛ nō vt distinguiť ꝓtra lumen ꝛ lucē. ¶ Aliter ꝑt capi ille termin⁹ ꝑmū ꝛ silr ille termin⁹ adeq̄tuz ꝓio intētionaliter. ¶ Et hoc dupliꝛ. Unomō sincatego. ꝛ vt faciūt ꝓpōem modalē diuisaz: ꝛ tūc sensus q̄stiōis ē iste. Utꝝ aliq̄s color: siue aliq̄d de quo vez ē dicere q̄ ē color: est ꝓio ꝛ adeq̄te obiectū visus. ¶ Aliomō pōt capi catbe. sine ꝑtim catbe. ꝛ ꝑtim sincatbe. ¶ Et hoc adhuc dupliꝛ. Unomō vt ꝑmuz dicit ꝓioritatē tpis: ꝛ tūc sensus q̄stiōis ē iste. Utꝝ color ꝑ⁹ tpe sit obiectū visus vel visibilis: ꝛ quo ad hūc sensuz dr̄ q̄ color q̄ est in rez natura dr̄ ꝑ⁹ tpe obiectū visus ī ordie ad colorē qui posteri⁹ ē in rez natura. ¶ Aliomō nō pōt dicere ꝑmū ꝓioritatē nature: ꝛ tūc sensus est iste. Utꝝ color ꝑ⁹ natura sit obiectū visus: ꝛ ad istum sensuz dr̄ q̄ si capiať ille termin⁹ color stricte vt distinguiť ꝓtra lucē ꝛ lumē: q̄ color nō est obiectū visus ꝑmū ꝛ adeq̄tuz: vt bñ ꝓbat tertiū argumētū añ oppositū. Si tñ capiať color large: vt sub se cōꝓhēdit ꝛ lucem ꝛ lumē. sic aliq̄s color ē ꝑ⁹ natura obiectū visus: vt pz de luce: non tñ oīs color ē ꝑ⁹ natura obiectū visus. ¶ De istis aūt duob⁹ sensib⁹ vltimis nō ē hic ad ꝓpositū: ſz de duob⁹ ꝑmis. Añ aliq̄ dicūt q̄ extra aīam ē aliq̄d q̄ est obiectū adeq̄tuz ipi⁹ visus: ꝛ hoc dicūt eē essentiā generica significatā ꝑ istū terminū color: ꝛ hāc naturā dicūt a sensu ꝓcipi ꝓut a visu: ꝛ tñ nihil ꝓcipitur a visu nisi sub rōne ei⁹. Cōtra istos pōiť talis ꝛcko.

Concko Nulla res q̄ ē color ē obiectū visus ꝑmū ꝛ adeq̄tuz. ſz obiectū visus ꝛ color sunt termini ꝓuertibiliť se hñtes. ¶ Pria ps pz: qꝛ si essz aliqua talis res: vel essz res singularis vel natura vlis. Nō aliq̄ res singularis: qꝛ nulla talis ē q̄n alia res ab illo sentiu visus ꝓcipi ꝑt: ḡ nulla talꝛ ē obiectū ꝑmū ꝛ adeq̄tuz visꝰ. Nec natura vlis: qꝛ talis nō est ponēda: vt videbiť. v. metaphi. Etiā sensus nō cognoscit nisi sensibile: ꝛ per ꝓns nō cognoscit vle. ḡ vle nō est ponēdū obiectū ꝑmū ipi⁹ sensus: cū ipossibile ē aliq̄d esse obiectū ꝑmū ipsi⁹ sensus: ꝛ tñ ꝓio nō cognoscaꝛ a sensu: nec essz cognoscibile. Q| aūt nō essz cognoscibile ꝓz: qꝛ a sensu nō ꝓducit aliq̄s act⁹ nisi sit ipi⁹ singularis: sic q̄ ipz cognoscibile cognoscaꝛ singulariter: ḡ ipi⁹ sensus nō est aliq̄s act⁹ quo natura vlis cognoscit. vel q⁹ aliq̄d cognoscit vlr. Etiā est dria cōis īter sensuz ꝛ itellectū: q̄ sensus sit singulariū: ꝛ intellect⁹ vliuz. ¶ Scda ps ptz: qꝛ de quocūq; vez ē dicere q̄ ē obiectū visus siue visibile de eo ē vez dicere q̄ ē color. ḡ cōuertibiliť se hz color et obiectū visus siue visibile: ꝛ ꝓ ꝓns ista ꝓpō. Color est obiectū visus siue visibile: ꝛ ꝓ ꝓns ista ꝓpō. Color est obiectū visus siue color ē visibile est ꝓria ꝛ adeq̄ta siue vlis: vltate posterioꝛistica.

Dubitať ꝓio vtꝝ ad videduz colores req̄rať lumē ꝑpter colores vel ꝑpter mediū Et aꝛ. ꝓio q̄ nō. qꝛ lumē nō req̄riť ad videduz colores: igr̄ Añs pz qꝛ lumē nō plus req̄ritur ad videduz colorē q̄ req̄ritur ad sentiēdū aliq̄d sensibile: ſz lumē nō requiriť ad sentiendū aliq̄d sensibile. ḡ nec ad colores. Min⁹ pz: qꝛ lumē nō requiriť ad sentiēdū calidū vel frigidū. ¶ Secūdo sic. nullū lumē req̄ritur ad videdū colores: ḡ non requiriť lumē. añs pz: qꝛ quocūq; lumīe dato vez ē dicere q̄ sine eo ꝑt videri color. ¶ Tertio sic. illud q̄ ipedit visionē nō requiriť ad visionē. ſz lumē est hmōi: igitur. Min⁹ pz: qꝛ lumē solis ipedit ne stelle de die videant. ¶ Quarto sic. si lumē req̄reret ad videduz colores vel hoc essz lumē ꝑmū vel alienū: ſz nullū istoꝝ ē dicē duz: igr̄. Min⁹ pz ꝓio q̄ nō. ꝑmū: qꝛ vel hoc req̄reretur in oīb⁹: vel in aliq̄b⁹ ꝛ in aliq̄b⁹ nō. Non in oīb⁹ vt motū est: cū non oīa corꝑa sunt nata cāre lumē. Nec etiā in aliquib⁹ ꝛ in aliq̄bus nō. cū nō videať rō diuersitatis. Q| nō per lumē alienū pz de luce. ¶ Quinto sic aliq̄ videtur sine lumīe: sicut ligna putrida: ꝛ squame piscū: igr̄ ad videdū colorē non requiriť lumē. ¶ Sexto sic. q̄ lumē rreq̄riť ꝑpter mediū: nisi qꝛ sic seq̄reť q̄ possz fieri visio sine illumi natōe medij: ſz ꝓns ē falsuz igiť ꝛ añs. ꝓns pz. naz si lumē nō requireret ꝑpter mediū tūc siue mediū illuminaret siue nō adhuc fieret visio: falsitas ꝓntis ē manifesta. ¶ In oppositū ꝛ aꝛ. qꝛ sine lumīe cadēte supra colorē. tñ ab ipo reflexo: nō ꝑt color cāre spēm in medio: nec mediū ꝑt susci pe spēz colozis: ḡ ad videduz colores req̄riť lumē. vel ꝑpter colores: vel ꝑpter mediū. ¶ Ad dubiū dr̄ q̄ in ꝓposito ē sermo de colore ꝑprie capiēdo illū terminū color: ꝛ q̄ ad videdū colores requiriť lumē alienū cātum a corꝑe lucido: ꝛ ꝑpter mediū: ꝛ ꝑpter colores ¶ Propter mediū: qꝛ ipm mediū non ē susceptiuū spēi colozis nisi sit illuminatū. ¶ Etiā colores nō pñt multiplicare siue cāre spēs ꝑ mediū nisi cadat lumē alienū supra colorē. et reflectať ab ipo colore versus orgnū visus: ḡ ad videndū colorē requiriť lumē ꝛ ꝑpter colores ꝛ ꝑpter mediū. ¶ Q| aūt color sine lumīe cadēte supra ipm nō pōt cāre spēm ꝑ mediū: pz: de colore exñte in vmbra supra quē nullū cadit lumē. ¶ Q| etiā ipm mediū nō ꝑt susci pere spēm sine lumīe. pz de illo qui multū distat a colore supra quē cadit lumē. ita q̄ lumē nō ꝑt ꝓtingere ad organū ei⁹: ꝛ tñ nō est tāta distātia q̄n si totū medium

esset illumin3tã bene ꝓaperet: nisi q3 mediũ existens iuxta orgaⁿũ illi⁹ nõ recipit spẽm: cui⁹ non est assignãda alia cã nisi q3 in illo medio nõ est lumẽ ¶ Ad rõnes dubij. Ad primã dr negãdo istã ꝓiam: lumen nõ reqrit ad sentiendũ calidũ vel frigidũ: ḡ nõ reqrit ad sentiendã colores. ¶ Ad scdaz dr negãdo ꝓiam: q3 a suppõne ꝓfusa t distributiua opposita suppõni determinate: ad suppõem ꝓfusaz t distributiuã oppositã suppõni ꝓfuse tñ. vel ad supõez ꝓfusaz tñ. nõ vz ꝓia. ¶ Ad tertiã dr q3 lz lumẽ excellẽs impediat visionẽ. tñ lumẽ bene ꝓportionatũ nõ impedit. ¶ Ad ãrtaz dr q3 in aliquib⁹ reqritur lumẽ ꝓpriũ: sicut sunt corpa lucida: t in aliqb⁹ lumen alienũ sicut color ꝓpe dict⁹ p lumẽ alienũ videt. Et si diceret aliqs q3 color nõ essz visibilis pse: cũ videt mediãte lumẽ. dr q3 nõ ẽ visibilis pse. i. solitarie: ista tñ ꝓpõ est pse: color ẽ visibilis. ¶ Ad ãrtaz dr q3 lz aliqua videanẽ tanq3 lucida sine lumẽ alieno: nõ tñ videtur tanq3 colorata siue tanq3 colores sine lumẽ alieno ut ligna putrida de die videtur tãq3 colorata: t de nocte videnẽ tanq3 lucida. i. videt lux eor. ¶ Ad sextã dr q3 lumẽ reqrit ꝓpter mediũ t ꝓp colores: t nõ ꝓp colores solũ: cũ nõ ꝓt fieri visio sine medij illuminatiõe.

Oplo. I.

Dubitat scdo vtz sit vn⁹ t idẽ son⁹ q̃ a plurib⁹ audit. ¶ Pro solutiõe dubij ẽ aduertendũ: q3 circa sonũ siue ei⁹ obiectũ sunt due oplones. ¶ Una est: q3 sonus nõ est subiectiue in aere: vel in medio qõ frangit qñ son⁹ causat. sz ẽ in illo a quo effectiue ꝓducit. ita q3 est aliqñ in percutiẽte: t aliqñ in passo: t aliqñ in vtroq3. Et hoc ꝓbat ista oplo sic. Son⁹ est subiectiue in illo qõ audit mediãte sono: sz illud nõ est aer vel mediũ: sz percutiẽs vel pcussuz: vel ãbo simul: igr son⁹ ẽ in percutiente: vel passo: vel ambob⁹. ¶ Scdo sic. nihil videtur nisi p colorem: vel lucẽ sibi realiter inherẽtem: ergo nihil audit nisi p sonũ sibi realiter inherẽtez. ꝓia pz p similẽ. sz percutiẽs t pcussuz auditur: ḡ in eis ẽ sonus. ¶ Tertio sic. illud qõ sonat hz in se sonũ: sz corp⁹ percutiens: vel pcussuz ẽ hmõi. igr. Et ad ꝓseruatiõem soni in illis corporib⁹ sonãtib⁹ reqrit q3 sonãtia moueãtur: et sint dura: t q3 aer expellat vt deferat spẽm illi⁹ qualitatis. Et sm istã oplonem ẽ dicẽduz q3 sicut ẽ vn⁹ t idẽ color q̃ videt directe. hoc ẽ per spẽm nõ reflexã ab aliquo corpore terlato ꝛsus ipm organũ visus: directe cadens supra ipm organũ: t reflexe: hoc ẽ per spẽm nõ directe cadẽtez supra organũ. sz reflexã ab aliquo corpe opaco ꝛsus ipm organũ. Sic etiã essz vn⁹ t idem son⁹ qui percipit per spẽm recte cadẽtem supra organũ: et per spẽm reflexã. sz qñ percipit per spẽm recte diffusaz dr son⁹: quãdo ꝛo per spẽz reflexã dr son⁹ echo. ꝓi⁹tamen percipit son⁹ sm spẽm nõ reflexã: t posterius sm spẽm reflexã: t sic vn⁹ t idem ꝑt bis percipe vnũ t eundem sonũ. In ꝓia etiã perceptiõe raro decipit sensus audit⁹. In scda vt in plurib⁹ decipit cũ iudicat sonum esse in alio loco q3 est: puta i loco opposito. ¶ Et sz ista oplonem diceret ad dubiũ: q3 fiunt vn⁹ t idem color a plurib⁹ videt per vnã t eãdem spẽm totalẽ ab ipo colore orbiculariter in ipm mediũ cãtam: diuersis tñ spẽbus partialib⁹ in diuersis ptib⁹ medij existẽtib⁹: t diuersis spẽb⁹ totalib⁹ in diuersoꝛ organis existẽb⁹. Sic est etiã vn⁹ son⁹ in nũero causans orbiculariter in ipz mediũ suã spẽm: qui percipit a plurib⁹ holb⁹ per vnaz totalẽ spẽm in totali medio existẽtem: diuersis tñ spẽbus partialib⁹ in diuersis ptib⁹ medij existẽtib⁹: t diuersis spẽb⁹ totalib⁹ in ipis organis existẽtib⁹ percipitur. Et sicut ad visionem coloris ꝓpe dicti reqritur q3 mediũ sit illuminatũ vt diffundat spẽs coloris: ita etiam ad auditũ reqritur q3 mediũ moueat vt diffundat spẽs vsq3 ad organũ audit⁹. Et quo pz: q3 mediũ immobile siue corp⁹ non mobile recte: non est mediũ conueniẽs ad audiẽdũ. ¶ Alia ẽ opio (q̃ cõiter tenet) q̃ dicit q3 son⁹ ẽ in ipo medio qõ violẽte diuidit siue a percutiẽte t a percusso frãgitur: t q3 nõ sit in percutiẽte t pcusso: intelligẽdo per percussuz illud qõ retinet mediũ ne defluat. Et ista opio cõiter tenet. ¶ Et ad rõnes alteri⁹ opionis. Ad primã dr sz percutiẽs siue percussuz auditur tanq3 cã principalis vel instrumẽtalis: nõ tamẽ tãq3 illud in quo est son⁹. Et naz nõ opz q3 audiat illud in quo est son⁹: sz ipe son⁹ auditur: t nihil aliud ab eo ꝑse. ¶ Ad scdam dr similiter: q3 lz nihil videt nisi per colorẽ. t lucẽ. Hoc est nihil videt q̃n sit color vel lux tñ illud cui lux vel color inheret nõ dr ꝓpe videri: t sic etiam illud cui inheret son⁹ non dr audiri: sz ipe son⁹. Et lz percutiẽs audiat tanq3 cã soni. sic. q3 mediante sono venim⁹ in cognitiõem percutiẽs: tamen non audit tãq3 illud cui⁹ spẽs est in organo: t tanq3 sensibile perse. ¶ Ad tertiã dr q3 lz percutiẽs sonat. i. sonũ facit: nõ tamen sonat. i. spẽm repsentatem sonũ causat: t per medũ diffundit: cũ hoc soli sono ꝓueniat ¶ Et dicit vlterius ista opio: q3 lz sit vn⁹ t idem son⁹ totalis qui a plurib⁹ audit. tamen est ali⁹ t ali⁹ son⁹ partialis: t illi diuersi soni partiales causant diuersas spẽs partiales p medũ extraneũ. ¶ Totalis tamen son⁹ vnã totalẽ spẽciem causat: lz in diuersis organis sint diuerse spẽs. Et sm hãc oplonem dr vlteri⁹: q3 si subiectũ ipius soni. qõ mouet localiter a pcusso t percutiẽte reflectat ab aliquo cope terminato: ita q3 percipiat son⁹ per reflexionem: tũc son⁹ reflexus (qui dr son⁹ echo) causat spẽm in ipz organũ. differt realiter a sono nõ reflexo. Et ꝓt percipi simul illi soni: lz tamen illi soni sint vnus son⁹ totalis. ¶ Si vero nõ reflectat subiectũ soni. sz reflecta tur spẽs: tũc est vnus t idẽ sonus qui prio perapit per spẽm directe diffusaz ad organũ: t postea per spẽm reflexe diffusam ad organũ. Et sicut iste termin⁹ color dr obiectũ adeqtuz visus. Sic etiã son⁹ dr obiectum adequatũ ipius audit⁹. Odor ipius olfact⁹. Sapor ipius gust⁹. Tangibile ipius tactus.

Ad rõnes q̃stionis. ¶ Ad primã dr cõcedẽdo añs: t negãdo ꝓiam cũ ibi arguitur a suppõne personali ad simplicicem vel materialẽ. t sic cõmittit fallacia equiuocatiõis. ¶ Ad scdam dr. q3 lz non oia visibilia contineantur sub illo termino color ꝓprie capto: tamen bene cõtinentur sub illo large capto. ¶ Ad tertiam dr distinguẽdo añs: vel capiẽdo ly primũ secũdo intentionaliter: t sic negat. cum tũc sensus eius est ille termin⁹ lux est termin⁹ cõuertibilis cum hoc cõplexo obiectũ visus vel q3 ista ꝓpositio lux est obiectũ visus est ꝓpõ vniuersalis vniuersalitate posteriozitica. Vel capiendo illũ terminũ primũ primo intẽtionaliter t thegozeumatice: vt dicit ꝓpositatem nature: t sic ꝓcedit añs: t similiter ꝓiae: eodẽmodo capiendo primũ. Et si primũ in ꝓsequẽte caperetur secũdo intẽtionaliter: tũc negat ꝓsequẽtia ꝓpter fallatiã equiuocatiõis. Et ad ꝓfirmatiõem dr. q3 ꝓprie capiẽdo illũ terminum primũ: conceditur vt dicit ꝓpositatem nature. ¶ Ad ꝗtam dr negando añs. Et ad ꝓbatiõem dr q3 ternarius rex ꝛeparatum abinuicem non est visibile: lz sit visibilis: modo ille termin⁹ visibilis pure adiective tentus non est passio illi⁹ termini color cũ dicatur de termino supponẽte prio colore: t de terminis supponẽtib⁹ p coloꝛib⁹: sz ille termin⁹ visibile est passio illi⁹ termini color capiẽdo visibile vt dictũ est in notabili.

Querit vtz in vno t eodẽ boie sit vn⁹ sensus tactus vel plures. ¶ Et videt q3 sit vn⁹: q3 in boie non est nisi vnica aia tactiua: ergo in bomie nõ est nisi vnus sensus tact⁹. ꝓia pz: q3 aia tactiua est sensus ta-

ctus. ¶ Secūdo sic. si in vno ⁊ eodem esset plures sensus tact⁹: hoc esset ex eo: qz essent plures ꝓtrarietates tangibiliū: vt videtur velle phs. in textu: sed hoc non: igitur. Minor pz: qz sensus visus est pluriū ꝓtrarietatū perceptiuus: ⁊ tamen ꝓpter ꝓtrarietatū pluralitatez nō ponūtur plures sensus visus in vno ⁊ eodē. igr. ¶ Tertio sic. si essent plures sensus tact⁹ i vno ⁊ eodē hoc essz ꝓpter diuersitatem obiectoꝝ: sz hoc non: igit. Minor pz: qz visus ꝑcipit obiecta magis diuersa ⁊ distincta q̄ tact⁹: cum ꝑcipiat lumen corpis celestis: et colorem existētem in corpore mixto: q̄ plus differūt inter se q̄ qualitates tāgibiles: ⁊ tamen ꝓpter hoc non ponūtur plures sensus visus: igit etiam non sunt ponē di plures sensus tact⁹. ¶ Quarto sic. si ponerētur plures sensus tactus: hoc essz ꝓpter diuersas dispositōes qualitatiuas quib⁹ diuersa sensibilia percipiūtur: sed hoc non: igit. Minor ptz: qz visus non percipit omnia visibilia ſm vnam dispōnem qualitatiuam: ex quo ꝑcipit colorem cum lumine extrinseco: ⁊ lucez sine lumine extrinseco: ⁊ tñ ꝓpter hoc nō ponunt⁹ plures sensus visus: ergo ꝓpter illas diuersas dispōnes nō sunt ponendi plures sensus tactus. ¶ Quinto sic: si essent plures sensus tactus in vno ⁊ eodem: hoc essz ex eo: qz aliter iudicat sensus de caliditate ⁊ frigiditate humiditate ⁊ siccitate: sz hoc non: igit. Minor ptz: qz organum tact⁹ nō est denudatū ab illis qualitatib⁹: cum cō sistat in ꝓportiōe illaꝝ qualitatū primaꝝ: igit tact⁹ nō ꝑcipit illas qualitates.

In oppositum arguitur auctoritate Arſ. qui oppositum huius videt determinare. Pro solutione questionis est.

Opio ādam inuitata.

Sciēdum primo: q̄ ad istam q̄stionem p̄t dari resp̄sio ſm modum non vsitatum: qui est iste: q̄ in vno ⁊ eodem homine non sunt plures tactus (loquendo de tactu principali ⁊ totali) cum nō sit nisi vna ⁊ eadem anima in homine: scz rōnalis: que est sensus tact⁹ principalis: ⁊ hoc ſm ponētes solum vnam formā substantialem in homine. Vel sensus tact⁹ principalis in homine est aīa sensitiua totalis realiter distincta ab anima intellectiua: ⁊ hoc ſm ponentes duas formas substantiales in hoīe. Similiter in homine nō est nisi vnus sensus tactus instrumētalis: qui dr organum totale: licz sint plures sensus tactus instrumentales partiales. Et ni istis duobus ꝓpactis omnes cōueniūt. tam ponentes plures sensus tactus in vno ⁊ eodem homine. q̄ vnum solum sensum tactus ponētes. Similiter est vnus sensus tactus totalis: capiēdo sensum tactus pro dispōne totali que est in toto organo: q̄ quidez dispositio est qualitas complexionalis: per quam organum est dispositū vt ipa anima sit in illo organo: ⁊ vt mediāte illo organo exerceat suam opationem: ita q̄ per illam qualitatem organum est dispositum ad recipiendum species qualitatum tāgibilium. ¶ Et per hoc differt iste modus dicendi a modo dicendi cōmunium expositorum Aristo. Nam cōes expositores Aristo. duas diuersas dispōnes ponūt in vno organo tactus: sed ex qno frustra fit per plura quod p̄t fieri eque bene p pauciora: ⁊ omnia possunt saluari ponēdo solum vnam dispōnem videt q̄ non sint ponēde plures tales dispōnes in vno ⁊ eodem organo. ¶ Et ſm istum modum dr ad dictū Arſ. q̄ aris. solū loq̄tur dubitatiue. Dicit enim sic q̄ oīs sensus videt esse vni⁹ cōtrarietatis: vt visus albi ⁊ nigri ꝛc. In tāgibili autem multe sunt ꝓtrarietates: puta calidū: frigidum: humidū: siccum: dur: mole. Modo ex ista ꝓpone non videt posse ꝙcludi: q̄ sint plures sensus tactus. Et ad ipam ꝓponez in se dr q̄ lz in tāgibili sint plures cōtrarietes medie: medietate cō tente sub hoc genere tangibile: tamen nō est nisi vna ⁊ eadem ꝓtrarietas immediate cōtenta sub hoc genere tangibile. Debet enim tangibile sic diuidi. Tangibilia quedam sunt tangibilia maioris actiuitatis q̄ passibilitatis. Quedā sunt tāgibilia maioris possibilitatis q̄ actiuitatis: ⁊ ad ista duo membra oēs qualitates tāgibiles reducūtur.

Opio cōis. Acceptiones tactus.

Sciendū est scdo q̄ talia est opio que cōiter tenetur. Pro quo notādum est: q̄ ille termin⁹ actus (ꝓ ut ad ꝓpositū sufficit) capitur quatuor modis. ¶ Uno modo pro ipa anima tāgente vel sentiente. ¶ Secundo modo capit pro ipso organo mediāte quo aīa nata est exercere suas operatiōes. ¶ Tertio mō pro dispōne qualitatiua: qua organū dispon̄t ad recipiēdum qualitates tāgibiles. ¶ Quarto mō pro actu tāgendi. Primomodo ⁊ scdomō capiēdo oēs conueniūt: q̄ nō est nisi vnus sensus tact⁹: qui est aīa vel organum: ⁊ nō est pars alteri⁹ sensus eiusdem spēi. Similiter quartomō capiendo illū terminū tactus: in vno ⁊ eodem simul ⁊ semel sunt plures sensus tactus: cum vnus ⁊ idem homo diuersa tangibilia loco ⁊ situ distincta ꝑcipit. Sz de tertiomodo est hic principaliter ad ꝓpositum. De quo ponitur Conclusio resp̄siua ad q̄situm ſm istam opionem secūdam que dr esse Aristo. ⁊ suorum expositorum cōmunium.

Conclusio Q̄ in vno ⁊ eodem homine sunt plures sensus tact⁹: hoc est plures dispōnes qualitatiue sunt in vno ⁊ eodem organo quaruz vna consistit in media ꝓportione inter calidum ⁊ frigidum: alia in media ꝓportione inter humidum ⁊ siccum. Ista cōclusio patet per rationem Aristo. que satis clare patz in expositione textus.

Dubitatur pro vtrum sensibile positum supra sensum faciat sensatiōem hoc est vtrum sentiatur. ¶ Et videtur q̄ sic: quia omne agens naturale fortius agit in ꝓpinquum q̄ in distās: sed sensibile respectu sensus est agēs naturale: ergo quāto magis fuerit applicatum sensui tāto meli⁹ sentiet. ¶ Secūdo sic. visus ꝑcipit motum existētem in organo suo: ergo sensibile positum supra sensum suum sentit. Antecedens pz: quia homo existens in naui mota aspiciēs arbores in littore stantes: iudicat illas moueri: ⁊ tamen visus nō ꝑcipit motum arboꝝ: ⁊ q̄ sic iudicat hoc non est nisi ꝓpter species motas in organo: ergo ꝑcipit motum in organo. ¶ Tertio sic. homines senes dicunt se videre paruam nigredinem vel maculam in oculo suo: ⁊ tñ illa macula non est in aere: ergo est in organo suo: ⁊ p consequens sensibile positum supra sensum sentitur. ¶ Quarto. Color alicuius oculi videt ab eodem: ⁊ tamen ponit supra sensum: cum ille color est in ipo oculo igitur. Maior patz: quia si quis ante oculos suos speculum ponat: tunc suorum oculorum colores percipiet ¶ Quinto sic. auditus ꝑcipit sonum existētem in suo organo: ⁊ hoc non potest esse nisi sensibile ponatur supra sensum: igitur. Maior patet: quia multociens homines ꝑcipiunt sonum in auribus eorum. ¶ Sexto sic quando aliquis alte clamat ad aurem alterius fit sensatio: ⁊ tñ ponit tūc sensibile supra sensum: igit. ¶ Septimo sic. gust⁹ ꝑcipit sensibile positū mediate supra organū suum. igit sensibile positū supra sensum sentit. Añs pz: qz gust⁹ percipit sopozem positū supra linguā vel qui est in lingua: cum infirmi iudicant cibaria esse amara: ⁊ tñ illa amaritudo non est in cibarijs: orgo videtur q̄ sit in lingua. ¶ Octauo sic. ignis positus immediate supra neruum q̄ est organū tactus sentit. igitur. Añs pz: qz si ille neruus nō sentiret ignem vel aīa existēs in neruo: tunc ille neruus nō differret a neruo

mortuo: ⁊ si sentiat habeꝫ ꝓpositus. ¶ Nono: sic. si nerus diuideretur. tunc scindēs siue diuidēs neruum bene ꝓciperetur ⁊ tñ ponereꝫ supra organum tactꝰ: igiꝫ. ¶ Decimo sic. Tactꝰ percipit caliditatem vel frigiditatem in suo organo existētem: igiꝫ. Añs ꝑz: qz ex illo causaꝫ dolor vel tristicia: vt si pes sit multū infrigidatus: ex hoc causaꝫ dolor in sensu: si vero sit multū calefactus: etiā causaꝫ dolor. si vero mediomō. tūc causaꝫ delectatio. ¶ In oppositū est p. in septimo capitulo tertij tractatꝰ in quo p. determinat de tactu ⁊ tāgibili. d. ipso autem sensitiuo tacto: neq; hic neq; ibi vtriq; fiet sensus vt si quis ponat corpus albū in oculi vltimum. ꝓ solutione dubij est.

Sciendum q̄ hic non capiꝫ sensus ꝓ organo: sed ꝓ dispōne qualitatiua disponēte ad receptōez spēi sensibilis ꝓprij. Et capiꝫ in ꝓposito sensibile pro re apta nata ꝓcipi sensu exteriori ⁊ causare spēm in ipsum organū. ¶ Unde dupliciter pōt intelligi sensibile ponit supra sensuz siue organū. ¶ Uno modo mediate: ita q̄ sit aliq̄ corpꝰ medias inter ipm organū ⁊ ipsum sensibile: per q̄ dz diffundi spēs ipius sensibilis in ipsuz organū. ¶ Alio modo q̄ ponatur immediate supra sensum siue organū sensus: ita q̄ nō mediat aliq̄d inter sensibile ⁊ ipm organuz: per q̄ posset diffundi species in ipm organum. ¶ Isto suppositō dz ad dubiū: q̄ sensibile imediate positū supra organūnō faē sensationem: hoc est nō sentit: saltem ꝼm illaz ptem organi ꝼm quaz ponit. hoc ꝑz auctoritate p. ꝓius allegata. ¶ Secundo ꝑz: qz nō videmus colorez existētem in oculo nostro saltem directe: hoc est p spēm directe diffusam in ipm organū. Etiam nō videmꝰ lumen causatū in oculo nostro. ¶ Similiter coz est valde calidū: ⁊ tñ non ꝓcipimus eiꝰ caliditatem: ergo sensibile positū immediate supra organum nō facit sensatiōem: hoc est non sentitur ꝼm illam ptem ꝼm quā ponit supra sensum. ¶ Dr notāter ꝼm illaz ptem. tē. qz sensibile positū supra vnā partem organi: iz non ꝓcipiaꝫ ab illa pte. tñ bene ꝓcipitur ab alia pte organi supra quaz nō ponit. ¶ Etiam ꝑz istud dictū auctoritate Cirurgicoꝝ dicētium se esse exptos: q̄ cuz os ⁊ neruꝰ fuerint denudata: non sentiebant pūcturam ꝼm illaz ptem neruī: ⁊ nō videtur alia causa: nisi qz sensibile immediate ponit supra sensum ¶ Et ad primā rōnem dubij dr q̄ maior est simpliciter falsa: ex quo ille terminꝰ distās stat confuse ⁊ distributiue: ex quo sequit compatibiliuz mediāte illa dictiōe q̄ ⁊ sic maior infert istā ꝓpōnem: q̄ omne agēs in q̄libz distans agit: q̄ tñ est falsum. ¶ Et si dicaꝫ q̄ illa ꝓpō est cōis animi acceptio loquēdo de agētibus naturalibus. ¶ Dr q̄ vez est: dūmodo ꝓpinquū ⁊ distās sint infra sperā actiuitatis agētis: ⁊ obseruatis aliis ꝓditionibus ad actionem req̄sitis: puta q̄ sit debita applicatio. Et vlteriꝰ ad minorem rōnis dr. ꝓcedēdo eam: ⁊ similiter ꝓbām: suppositō q̄ sit debita applicatio sensibilis ad sensum ꝼm debitā ꝓpinquitatem ⁊ distātiam. ¶ Ad scōam dr negādo añs. Ed ad ꝓbatiōem eius dr negādo ꝓbām. Nam sensus tūc decipiꝫ cū iudicat rem quiescētez moueri q̄ nō mouecꝫ. Et iz hoc fit ꝓpter motum spēi in organo. nō tñ illum motū cognoscit. ¶ Ad tertiā dr q̄ illi decipiuntur ꝓpter indispōnem organi. nam in illis aliqua ps oculi ē terrestris facta ꝓpter cō sumptiōem humoris: sic q̄ q illaz non pōt recipi spēs sine lumine: ⁊ sic sensus iudicat q̄ ibi ē nigredo vel macula in oculo. ¶ Ad quartā dr q̄ iz color videaꝫ reflexionē tñ directe: modo prꝰ dicta debēt intelligi de sensatione facta ꝑ spēm nō reflexam. ¶ Ad q̄ntam dr q̄ ille sonus nō ponitur supra organū audituꝰ: iz ille sonus sit in aere existēte in tenuositatibꝰ. ¶ Ad sextā dr similiter q̄ iste sonus non diffunditur realiter vsq; ad organum auditꝰ. ¶ Ad. vij. dr q̄ sapor ponitꝰ supra linguaz nō immediate ponit supra organū gustꝰ: cum gustꝰ habeat mediū intraneū puta carnem. ¶ Ad. viij. dr q̄ nō fit sensatio ꝼm illam ptem neruī. Et ad imꝓbatiōem dr negādo ꝓbam: q̄ neruus mortuꝰ nō est in potētia ꝓpinquia ⁊ in actu ꝓio ad sentiēdum. ¶ Ad. ix. dr q̄ scindens siue diuidēs neruū ꝼm illā ptem neruī nō percipitur: iz bene ꝼm aliaz ptē. ¶ Ad. x. dr q̄ iz sensus tactꝰ percipiat caliditatē vel frigiditatez existētez in aliqua parte organi: ꝼm aliquā ptem eiusdem organi totalis: non tamen ꝼm illam partem in qua est realiter caliditas vel frigiditas.

Dubitatur scōo vtz spēs sensibiliū ctrariorum sint ctrarie. ¶ Et videꝫ q̄ sic. qz ctrariox ctrarie sunt cause: ergo etiā causaꝝ ctrariaꝝ debēt esse effectꝰ cōtrarij: ⁊ spēs albedinis ⁊ nigredinis sunt effectꝰ causarum ctrariaꝝ: igiꝫ cōtrariātur. ¶ Scōo sic. sicut inter colores extremos sunt medij colores. ita inter spēs colox extremox sunt spēs medie: iz media sunt media aliquox oppositox: vt videꝫ velle p. decimo metaphi. ergo spēs colox extremox sunt contrarie. ¶ Tertio sic. ille forme sunt adinuicez contrarie: q̄ nate sunt fieri in eodem subiecto successiue: ꝼm esse intensum vel remissum: ⁊ nō possunt simul fieri in eodē intense nisi ꝼm diuersas partes eiusdem: iz sic est de spēbus albedinis ⁊ nigredinis: igitur. Addinor ꝑz: qz illa q̄ non habēt adinuicem ctrarietatem nō impediūt se: ergo illa q̄ impediūt se habēt adinuicem ctrarietatē. ¶ Etiam nō videtur rō. quare vna forma remittat aliaz: ⁊ non pmittat eam simul cū ea: nisi qz ei contrariaꝫ. iz ille spēs remittunt seinuicem: ⁊ nō permittunt se simul esse in eodez: vt ꝑz de albedine. Nam si albedo solitarie videatur ꝑfectam causat spēm in organo visus. Si tamen eādem lineam diffunderet spēs nigredinis: ⁊ eādem ptem organi visus: tūc vna spēs remittit aliā. ¶ In oppositum arguiꝫ. qz vnūquodq; sensibile iz cōmunes phos diffundit spēs immediate orbiculariter ⁊ possibile est q̄ qualitates cōtrarie sensibiles: puta albedo ⁊ nigredo sic sunt applicate adinuicem: q̄ vna quez earuz sit infra speram immutationis alterius: ergo earum spēs sunt in eodez medio: ⁊ per ꝑns nō contrariātur. ¶ Ad dubium dr q̄ nulle spēs sensibilium sunt contrarie: iz alique earum sint causatiue cōtrariozum: tanq̄ causo equiuoce ⁊ non vniuoce. Et similiter sunt repsentatiue formaꝝ ctrariarum: ꝑz: qz permittunt se in eodem subiecto: igitur nō sunt cntrarie. ¶ Et ad primam rōnem dubij dr q̄ aliquarum causarum contrariarū effectus sunt contrarij: puta effectus vniuoci: non tamen omnium causarum cōtrariarum omnes effectus sunt contrarij. ¶ Ad secundam dr distinguendo maiorem: quia dupliciter potest intelligi: q̄ sint species medie. Uno modo in sensu ꝓprio qui est iste: q̄ sunt quedaz species colorum extremorum: ⁊ q̄ inter illas species sunt aliqne spēs habētes quādam conuenientiam ⁊ repugnātiam cum spēbus extremis: ⁊ sic negatur maior. Alius sensus improꝓrie est: q̄ inter spēs repsentantes colores extremos: q̄dam sunt repsentantes colores medios: ⁊ sic ꝓcedit. Et ad minorez q̄ est dictū Arīs. dr q̄ intelligitur de medijs trāsmutationum de vno extremo in aliud extremum ⁊ nō de illis q̄ ex eo dicūtur media qz repsentāt illa media. ¶ Ad tertiā dr negādo minorem. Et ad ꝓbatiōem dr q̄ ille spēs non remittunt se: nec vna impedit aliā ne sit in medio vel in organo: sed qz sensus nō iudicat de pluralitate sensibiliuz nisi ꝼm diuersas spēs in diuersis ptibus organi existētes: ⁊ ꝑz spēm in vna pte existētem iudicat rem vnā esse. iō cum

diuerse species ſm vnam t eãdem lineam diffundũtur ad organum. Iz ſint intẽſe t pfecte in organo t Iz nõ impediũt ſe quo aõ eſſe in eadem pte organi: tñ impediũt ſe quo ad hoc qõ eſt repñtare potẽtie viſiue ſiue ſenſitiue illa ſenſibilia ſiue viſibilia diſtincte quoꝝ ipe ſunt ſpẽs: ita q ipa alia mediãtibus illis ſpẽbus non ꝑt cauſare diſtinctas noticias de illis ſenſibilib⁹: ſed ſolum vnam noticiam cauſat non de aliquo per aliquã illarũ ſpẽꝝ repſentatio: ſed de medio.

Multiplex imaginatõ re ſiſtẽtie in motu.

Dubitatur tertio vtz mediũ aliqualiter reſiſtat multiplicationi ſperũ. ¶ Ad hoc dr: q multiplciter põt imaginari reſiſtentia in aliquo motu vel mutatiõe ¶ Unomõ: qz nõ põt eſſe motus vel mutatio ſine corrptione alteri⁹: t illud quoddent corũpi reſiſtit illi mutationi: cum: vnũquodq; ſe diligit pmanere in eſſe. ¶ Scõmodo: qñ ſunt duo agẽtia nata agere effect⁹ cõtrario: eidem ſubiecto ſufficiẽter applicata: tũc vnũ reſiſtit alteri: t impedit altez. ¶ Tertiomodo eſt reſiſtẽtia ex cõtinuitate corpoꝝ: cum eñ corp⁹ eſt continuum ipm naturaliter appetit manere in ſua cõtinuitate: cũ ipm continuũ ſit fortius t magis reſiſtit ſuis cõtrarijs t nociuis: t tũc illud reſiſtit agenti intẽdenti ipm diuidere. ¶ Quartomodo: qñ aliqñ corp⁹ naturaliter quieſcit in ſuo loco: tũc reſiſtit corpori intendenti mouere ipm extra ſuũ locum: t de iſtis reſiſtẽtijs non eſt hic ad ꝓpoſituz. ¶ Quintomodo dr eſſe reſiſtẽtia: ex indiſpõne ſubiecti ad recipiẽdum actionem agẽtis: vt ſi ſubiectum indigeat aliqua diſpõne ad receptiõem alicuius forme: ſine quat nõ poteſt illam recipe: vel ſaltem nõ faciliter t intenſe: tũc oppoſita diſpoſitio diceretur illi generationi reſiſtere t impedire ne naturaliter generetur: vel ne cito vel intenſe generet. Et illo mõ medium bene reſiſtit multiplicationi ſpẽz. Nam ad multiplicatiõem ſiue receptionem ſpẽi vel luminis: requiritur in aliquo ſubiecto diaphaneitas: t opacitas diaphaneitati oppoſita reſiſtit t impedit multiplicatiõez luminis vel ſpẽi. Unde ſi ſit multa opacitas: ſic q nulla ſit diaphaneitas: tũc ex toto illud corpus opacũ impedit vlteriorẽ multiplicatiõem luminis vel ſpẽi t fit reflexio ab illo. Sed ſi medium non ſit ex toto opacum ſed ꝑticipat de diaphaneitate: tũc quãto illud mediuz plus de opacitate participat: tanto lumen vel ſpẽs minus intenſe per ipm multiplicatur t ad maiorez diſtãtiam. Et quãto plus ꝑticipat de diaphaneitate t min⁹ de opacitate: tãto lumen vel ſpẽs magis intenſe multiplicatur: t ad maiorem diſtãtiaz per ipm multiplicat. Ex iſto pz q aqua dr magis reſiſtere multiplicatiõi luminis q aer: t aer turbid⁹ q aer purus.

Dubitatur vtrum ois viſio omni viſioni ſit eiuſdem ſpẽi ſpãliſſime eſſentialis. ¶ Ad dubiuz dr q non: qz viſio hois ſpecie eſſentiali differt a viſione alterius aialis: eo q viſio hois eſt qõdam accidẽs indiuiſibile exiſtẽs in ſubiecto indiuiſibili: viſio vero alterius aialis eſt eiuſdẽ ſpẽi eſſentialis cũ viſionib⁹ aliorum aialium ab hoie: t ſunt tales viſiones accidentia extenſa ad extenſionem ſuoꝝ ſubiectoꝝ: t ſm ponẽtes ſolum vnã formam ſubſtantialem in hoie: qz ſm illos potẽtia: ſenſitiua principalis in hoie diſtinguitur ſpẽ eſſentiali a potẽtia ſenſitiua alteri⁹ aialis. Sed ſm ponentes duas aias in hoie (puta aiam ſenſitiuaz t aiaz rõnalem) tũc viſio in hoie eſſz eiuſdez ſpẽi eſſentialis cum viſionib⁹ aliorum aialium.

Ad rõnes q̃ſtionis. ¶ Ad primam dr q cõcludit capiẽdo illum terminũ tactus primodo. ¶ Ad ſcdam dr q non ex eo dicũtur eſſe plures ſenſus tact⁹: qz ſunt plures contrarietates tangibiliũ: ſed ꝓpter diuerſas diſpõnes in organo exiſtentes: per quas organum diſponitur ad ſuſcipiendum diuerſas ſpẽs. ¶ Ad tertiam dr q non ponũtur plures ſenſus tactus preciſe ꝓpter diuerſa tangibilia: ſed ꝓpter diuerſas diſpõnes ad tangẽdum requiſitas. ¶ Ad quartã dr q Iz viſus non participat oĩa viſibilia ſm vnam t eãdem diſpoſitionem exiſtẽtem in medio: bene tñ ſm vnaz t eãdem diſpõnem exiſtẽtem in organo requiſitã ad ſuſceptionem ſpẽz. ¶ Ad quintam dr q Iz ſenſus dz eſſe denudatus a ſenſibili: ſic q in ipo nõ erit illud vel eq̃ intenſuz: non tñ oz q ſit denudatũ ab oĩ ſenſibili.

¶ Quart⁹ tractat⁹: in quo agit de ſenſib⁹ interioribus duo capitula hz: primũ capitulũ in quo agit de ſenſu cõi.

Preter ſenſus exterioꝛ eſt ponẽd⁹ ẽ ſenſus cõis pz Tuz prio: qz ꝑcipim⁹ nos videre: audire: t ſic de aliis: mõ hoc nõ ꝑt fieri ꝑ viſum exterioꝛẽ. neq; ꝑ auditũ igr̃ per ſenſum cõem. ¶ Et ſi dicat aliq̃s q per viſuz percim⁹ nos videre: ex quo omnis ſenſus ꝓceptiuus luminis, dicẽdus ẽ viſus Euaſio Confutatio.

¶ Ad hoc dr q nõ ſoluz ꝑ viſum exterioꝛẽ. ſed etiã interioꝛẽ percipim⁹ lumen t obiecta alioꝝ ſenſuum ꝓpriozꝝ: t ꝑ ipm tñ nõ ſolũ ꝑcipimus talia obiecta: ſz etiã act⁹ alioꝝ ſenſuum. Queſtio .i.

¶ Sed circa hoc prio quẽrit. vtz ſit idẽ actus audit⁹ t audibilis: ex quo audit⁹ recipit ſpẽm audibili: t ſi ſic: quare audibile non eq̃ bene ſentit ſicut auditus. Solutio

¶ Ad hoc dr q idem eſt act⁹ auditus t audibilis: Iz eſſe ipoꝝ non ſit idem: qz tñ actiui t motiui act⁹ ſunt in patiẽte: ſicut actio t paſſio ſunt in patiente t non in agente. iõ ſenſibilis t ſenſitiui actus eſt in ſenſitiuo: quare ſenſus patit a ſenſibili: t nõ econtra. Queſtio .ii. Solutio

¶ Secũdo querit. vtrum ſenſus t ſenſibile ſimul generãtur et corrũpuntur. ¶ Ad hoc dr q ſenſus t ſenſibile ſcõm actuz ſimul corrũpuntur t generãtur: ſed non ſcõm potẽtiaz. Et ſic pz multos phõs erraſſe: dicẽtes nihil eſſe album vel nigrum ſine viſo: neq; humorem ſine guſtu: nõ eñ bene diſcernebãt inter actum t potẽtiaz

¶ Tertio querit quare aliqua ſenſibilia corrumpũt ſenſum: t ei triſticiam inferunt alia vero quãdam delectationem. ¶ Ad hoc dr q b ẽ: qz aliq̃ ſenſibilia nimis excedũt ꝓportionem organi ſenſus: t talia ledũt ipm ſenſuz: alia vero non nimis excedũt: t iõ neq; ledunt neq; corrũpunt ſenſuz. ¶ Poſt hec ſit pria concluſio. Senſus exterioꝛ bene percipit dr̃as vnius generis ſenſibilis: ſz non ꝑt percipere dr̃as ſenſibilium diuerſoꝝ ſenſuum. ¶ Prima pars pz: qz ſenſibilia diuerſa eiuſdez generis cauſant diuerſas ſpẽs in or

Queſtio .iii. Concluſio .i.

gano visus: ergo sensus exterior pōt illa cognoscere sub diuersis rōnibus. ¶ Scōa ps patet: qz nullus est sensus exterior: qui pcipiat sensibilia diuersoz sensuum: igit nullus est qui inter ea possit ponere diam: quia nullus pōt ponere diam inter aliqua: nisi vtrūqz illoz cognoscat. Conclusio .vj. ¶ Scōa conclo. ponē dus est sensus cōmunis distinctus a sensib⁹ exterioꝛib⁹ pz: qz ponimus diam inter sensibilia diuersoz sensuū: t non solū per intellectum: qz hoc etiā faciunt bruta: nec etiaz p sensum exteriorem: qz nullus est sensus exterior qui percipiat sensibilia diuersoz sensuum: puta album t dulce: igitur hoc est p sensum cōem: qui est receptiu⁹ spērum sensibilium diuersoꝛum sensuum. ¶ Neqz valet primo dicere: qz ponimus diam inter album t dulce p plures sensus exteriores. Quia nullus est sensus exterior qui simul illa duo cognoscat: t per ꝓns per plures sensus exteriores non possumus diam inter illa ponere. Tollit euasio pria. Tollit euasio scōa. ¶ Neqz valz scōo dicere: qz sensus cōmunis est vnus t idem: t ideo non pōt simul percipere album t iligrum: ex quo tūc moueretur motib⁹ contrarijs qđ est impossibile. ¶ Ad hoc enim dz primo qz sensus cōis est quodammodo vnus t idem: puta scōm subsātiam: t quodāmodo alter t alter scōm diuersas species. ¶ Et adhuc restat dubitatio: cuz nihil idem simul recipiat contraria. licet sit in potentia ad contraria quomodo simul pōt recipere sensus cōis spēs albedis t nigredinis. ¶ Ideo scōo dz qz sicut scōz mathematicos centrum circuli ē quodāmodo vnū. a quo tres diuerse linee ad circunferētiam ptrahuntur ita sensus cōis ē vt⁹ ad quem a diuersis organis sensuū exterioꝛ spēs diffunduntur.

¶ Secūdum capitulū in quo determinatur de fantasia.

Quoniam aūt duab⁹ differentijs differunt maxie aīam: motu quidem scōz locum: t in eo qđ est intelligere: t sentire. ¶ Videtur enim antiquis esse idem sentire: t intelligere. Tum primo: qz per vtrūqz illoz aīa iudicat q̄ sunt. Tum scōo: qz Empedocles dixit volūtatem mutari ad motū sensibilium sicut t sensus. Tuz tertio quia dicebat homerus: talis enim intellect⁹ est in terrenis hominib⁹ qualez ducit in diem pater virōrūqz deoꝛūqz. Tum quarto: qz dicebāt nihil intelligi nisi a suo simili: cū igitur intellectus res corporeas intelligat: opz ipm esse corporeū sicut ē sensus. Opīo ātiquoꝝ. Opīo Empedocles. Opīo homeri. Conclusio .i. ¶ Sz contra istos: t proveritate sit prīa conclo. Antiqui nō dederūt sufficiētem modum cognitiōis nostre pz: quia dixerūt similitudinem solū esse cām cognitionis: t ita nulla est cā deceptiōis: qđ est falsum. magis enim est ppriū aīalib⁹: t plurimum tps in hoc pficit aīa: scz in deceptōe. Deceptio ē ignorātia magis ppe ē t pficit in aīalib⁹ q̄ scīa ¶ Nec valet dicere: qz nihil ē deceptio: cum omnia q̄ apparent vera sint. ¶ Hoc enim falsum ē. vt ꝓbat in quarto metaphisice. ¶ Secunda rō. Scientia ē contrarioꝝ: t tm nihil ē simile ꝓtrarijs: igitur conclo vera. Eadē est scīa ꝓtrarioꝝ. Conclo .ij. ¶ Scōa conclo. sentire nō est idem qđ sapere vel intelligere pz. Tum primo: qz oibus aīalibus cōuenit sentire: intelligere aūt in paucis aīalibus est neqz enim intelligere est recte iudicare sicut est prudentia: sciētia aut opio vera: aut non recte iudicare sicut fit in cōtrarijs hoꝝ. ¶ Pz scōo: qz sensus semper ver⁹ est: intellectus vero aliqn falsus est: t nulli inest cui nō insit rō. Conclo .iij. ¶ Tertia conclo. fantasia nō est idē qđ opio pz. Tum primo: qz fantasiamur cū volumus: sed nō opinamur cū volum⁹: nisi assit rō ꝓbabilis. Pz scōo: qz opinamur sic esse vel nō esse. sed p fantasiam nos bohem⁹ sicut si consideram⁹ aliqua in pictura. Conclo .iiij. ¶ Quarta conclo. fantasia nō est habit⁹ intellectualis: sicut dixerūt aliqui dicentes fantasiaz esse habitū. per quem formam⁹ fansmata: hoc enim falsum est: qz fantasia neqz est prudētia: sciētia: neqz opinio: neqz habit⁹ oppositus istis. ¶ Quinta conclo. fantasia nō est sensus pz Tuz: qz nō est sensus in actu: alias nō fantasiaremur in somno. Neqz sensus in potētia: qz per illum nihil nobis apparet. Pz scōo: qz si esset sensus in potētia: tūc sp nobis adesset sicut sensus in potētia: qđ est falsuz. Pz tertio qz si esset sensus in actu posset inesse cuilibet aīali: qđ est falsum: cum nō insit formice: aut api: aut vermi: lz enim talia aīalia dolcant aut tristentur in ꝑsentia obiecti. non tm in absentia ideo nō habent fantasiam. Pz quarto: qz sensus circa suū ppriū sensibile vt in plurib⁹ est ver⁹: fantasia vero vt in plurib⁹ est falsa Pz qnto: qz cū aliqđ sentim⁹ deteriate iudicam⁹ qz ita ē. Iz nō cū fantasiamur. Sensus circa ppriū sensibile ē ver⁹ Conclo .v. Conclo .vj. ¶ Sexta conclo. fātasia nō ē scia neqz intellect⁹: pz qz intellect⁹ t scia sp sūt verī: fātasia aūt vt i plurib⁹ ē falsa. Intellectus t scia sp sunt verī Conclo .vij. ¶ Septia conclo: fātasia nō ē opinio pz. Tum primo: qz opinioni sp adest fides

non autem fantasie. Ptz scdo: qz fantasia in-
est multis brutis: opio aūt solis boibus in-
est. ¶ Octaua cōclo. fantasia nō ē qd'cōpo
situ ex sensu t opione pz: qz de aliquo babe-
m⁹ sensuz fallū de quo bēm⁹ opioez verā: pu
ta de q̄titate solis: igr illa duo non cōponūt
fantasiam. ¶ Nona pclo: fantasia fit ex eo q
a sensibilib⁹ exteriorb⁹ diffundūtur intelle
ctiōes ad sensuz interiorez: q̄ quidē spēs re-
seruātur i absentia sensibiliū t faciūt suā ap
pitiōez in absentia eor. Et sic pz quare cuz
sensus vt i plurib⁹ sit ver⁹ circa suū obiectū
fantasia tñ vt in plurib⁹ est falsa: qz iudicat
de suo obiecto in absentia ei⁹. ¶ Decima cō
clusio: fantasia est mot⁹ a sensu factus scdm
actū. Et dr a phos grece: qđ est lumen latine
qz p bāc fātasiā multe bestie ducūt vitā sine
intellectu: t etiam boies dormiētes ex forti
passione aliqñ per fantasiaz mouent. Et bec
de scdo de anima.

Quoniam autem santim⁹. ¶ Iste est quar-
tus tractat⁹ huius libri: in quo p. determinat de sensi
bus interiorib⁹. Et continet duo capi. In primo deter
minat de sensu cōi. In scdo de fantasia: t incipit ibi.
Quoniam aūt duab⁹. In prio capi. ostēdit q sit ponē-
dus sensus cōis ex duobus. Primo ex hoc q pcipimus
operationes sensuū exteriorū. Scdo ex hoc q ponimus
driam inter obiecta diuersor sensuuz exteriorū. Gratia
primi pmittit talem suppōnem: q nos sentim⁹ nos vi-
dere vel audire (vt docet experiētia) t ideo est dubita
tio. ¶ Utr p visum percipiam⁹ nos videre: t per audi
tum nos audire. ¶ Et arguit primo p. duab⁹ rōnib⁹ q
sic. Quarum prīa est: q visu pcipim⁹ nos videre: t au
ditu nos audire: t sic de alijs sensib⁹ exteriorib⁹ par
ticularib⁹: igitur visu pcipimus nos videre: t auditu
nos audire: t nō per aliū sensum. T. Ampli⁹ aūt si.
¶ Secūda rō est: si alio sensu a visu percipem⁹ nos vi-
dere: seq̄retur q esset pcessus in infinitū. sed pcessus
talis nō est ponēdus: ergo vn⁹ t idem sensus exterior
percipit suam opationem: t p pñs visu videm⁹ nos vi
dere. T. Habz autem dubitatiōez. ¶ Dic p. arguit ad
oppositum sic: nihil videtur nisi color vel colorat⁹ a
visu qui est sensus exterior. sed visio non est color neq;
colorat⁹: ergo visio nō videtur a visu: t per pñs non
percipim⁹ nos videre visu. T. Manifestum igitur.
¶ Dic p. soluit dictam dubitatiōem dicēs: q si oēm sen
sum pceptiuum luminis aut colorīs vocem⁹ visuz: opz
ponere duplicē visum. Unuz exteriorem: qui nō sentit
nisi presente obiecto exteriori: vel non multū absente.
Et alium interiorem: qui obiecto diu absente iudicat
de eo: t ille interior dr sensus cōis. Uñ sensus cōis pro
p̄to mediāte specie diffusa ab organo visus cognoscit
visibile pōt vocari visus interior: t pro quāto iudicat
de sono mediāte spē diffusa ab organo audit⁹: pōt dici
audit⁹ interior. T. Ampli⁹ aūt. ¶ Dic p. soluit rōnez
primā ante oppositū: pcedēdo q visu interiori videm⁹
nos videre visu exteriori: hoc est sensu cōi percipimus
nos videre visu exteriori. ¶ Et ad rōnem post oppositum
dr q lz nihil videtur a visu exteriori nisi color vel
coloratum: itñ bene aliqd videt visu interiori qō nō est
color nec coloratū: nisi ille termin⁹ color capiat large
p̄o similitudine colorīs. T. Sensibilis aūt. ¶ Dic p.
iuxta dicta mouet aliquas dubitatiōes. Et prīo suppo
nit q est idem act⁹ auditus t audibilis: nam audit⁹ pa
titur ab audibili recipiēdo spēm: modo est idē act⁹ acti
ui t passiui. Isto supposito dubitaret aliqs: ex quo vn⁹
t idem act⁹ est audibilis t audit⁹: quare audibile non
audit sicut auditus. T. Si igitur. ¶ Dic p. soluit istā
questionem dicēs: q mot⁹ est in ipo mobili: t nō in mo
uente: nisi per accidēs: ideo ille act⁹ qui est audibilis t
audit⁹: recipit in auditu t nō in audibili: ergo audit⁹
audit t nō audibile. T. Uñ autem vn⁹. ¶ P. hic mo
uet aliam questionem q̄ talis est. vtrum sensus t sensi-
bile simul corrūpuntur t generātur. ¶ Respōdet p. q
sensus t sensibile dicta fm actū simul fiunt t corrūpū
tur: fz tñ dicta fm potētiam nō simul fiunt t corrūpun
tur: qō dz sic intelligi. Sēsus t sensibile dicta fm actū
rc. hoc ē simul t semel sens⁹ sentit t sensibile actu sen
titur. vt simul t semel visibile videt t visus ē videns.
Similiter q simul visibile desinit videre t sensus de-
sinit esse vidēs: t hoc ex eo: qz ē vn⁹ t idem act⁹ vtriusq;
fz dicta fm potētiaz nō simul fiunt t corrūpunt. hoc
est nō simul fit color qui pōt videri: t visus qui pōt vide
re. Et p istud reprehēdit p. ātiquos qui credebāt q si-
mul fiebāt color t visio: t credebāt colorem nō esse qñ
non videt. exquo nō distinguebāt inter actū t potētiā
hoc est inter colorē qui actu videt. t inter colorem qui
pōt videri. T. Si aūt q̄dā. ¶ Dic p. mouet aliā dubita
tionez q̄ talis ē. quare sensibilia aliqua corrūpunt sen
sum: t quādaz tristiciā sibi inferūt: t alia delectatiōez.
¶ Respōdet p. q organū cuiuslibz sensus exteriorīs cō
sistit in quadam ppoztiōe: t qz aliqua sensibilia mul-
tum excedūt istā ppoztiōez: t iō corrūpunt ipm sensuz
siue organū: t illoz sensibiliū spēs in organo cū tristi-
tia recipiūtur. Alia sunt sensibilia nō multū excedētia
illā ppoztiōez: t illa nō multū corrūpunt sensuz: fz in-
ferūt delectatiōez. T. Unusquisq; igr. ¶ Dic p. oñdit
sensuz cōem esse ponēduz ex hoc q ponim⁹ driam iter
obiecta diuersor sensuū exteriorū: t prīo ostēdit quas
drias pōt percipere sensus exteriores. dicēs q vnusquisq;
sensus exterior est vni⁹ generis sensibilis pceptiu⁹: qz
senbilia vni⁹ generis pñt causare suas spēs in organo
vni⁹ sensus: nō illa possunt cognosci ab illo sensu: t cuz
sensus cognoscat illa diuersa diuersis rōnibus: iō pōt
ponere driam inter illa. T. Uñ autem. ¶ Dic p. ostē
dit quas drias non pōt pcipe sensus exteriores dicēs: q
drias diuersas sensuum exteriorū nō percipit aliqs sen
sus exterior. puta inter albū t dulce: hoc pbat p. sic: qz
null⁹ sensus pt percipere driam inter aliqua diuersa:
nisi prī⁹ cognoscat illa: sed nullus vn⁹ sensus exterior
cognoscit albū t dulce hoc ē albedinem t dulcedinez:
vt pz inducēdo in exteriorib⁹: ergo null⁹ sensus exte-
rior ponit driam inter illa. T. Neq; vtiq;. ¶ Dic p. in
fert q opz ponere sensum cōem ppter hoc: q discerni-
mus inter sensibilia diuersor sensuū pz: qz ponim⁹
driam t cōueniētiam inter sensibilia diuersor sensuuz
t nō per intellectuz: sicut pz in alijs brutis: nec eti
am per aliquem sensum exteriorem: ergo p aliquē sen
sum interiorez: t iste vocat sensus cōis. Minor quo ad
scdam ptem pz: qz hoc non pt fieri vno sensu exteriori:
vt prī⁹ ostēsuz est: qz null⁹ talis vn⁹ pt percipe sensibi-
lia diuersor sensuū exteriorū: nec simul nec successiue.
Nec pōt dici q plurib⁹: qz nulla plura pñt pōere driam
inter aliqua duo: nisi qōlibet illoz cognoscit illa duo
vel in eodem tpe vel diuersō: sed hoc non pt fieri igit:
T. Q autem. ¶ Dic p. dicit q sensus cōis bene reci-
pit spēs obiectoz diuersor sensuum exteriorū: qz sensus
cōis ponit driam inter obiecta illoz sensuū: ergo in or-

Loncło. viij.

Loncło'. ix.

Loncło. x. qđ sit fantasia.

Dubitatio ad cui⁹ pte affir-matiuaz prīo arsmē.

Ratio prīa.

Ratio ij.

Ad pte ne-gatiuā.

Solutio

Soluūtur rō nes.

Idez ē act⁹ ac tiui t passiui.

Questio .j.

Solutio

Questio .ij.

Solutio

Questio .iij.

Solutio

Necessitas sē-sus cōis.

Dubitatio.

gano eiꝰ possunt recipi spēs illoꝝ obiectoꝝ. T. Ut vero impossibile. ¶ Hic p. mouet dubitatiōem: q̄ talis est ex quo albū ⁊ nigrū sunt ꝓtraria: ⁊ sensus cōis ē vnus ⁊ idem: videl q̄ non p̄t simul ⁊ semel percipere albū ⁊ nigrum: cū impossibile est vnū ⁊ idem motib⁹ ꝓtrarijs moueri. T. Ergo similiter q̄dem. ¶ Hic p. soluit dubitatiōem dicēs: q̄ sensus cōis est quod dāmodo vnus ⁊ idem: ⁊ quodāmodo alter ⁊ alter. Unꝰ vero ⁊ idē realiter. diuersas tñ hz spēs: ⁊ hz vnā spēm sit sensatio de albedine: ⁊ ꝑm aliaz de nigredine. T. Igitur nō possibile. ¶ Hic p. instat ꝓta solutiōem dicens: q̄ hz vnū ⁊ idem in nūero sit in potētia ad recipiēdum ꝓtraria. tñ nunq̄ idem in nūero ꝑm idem sui recipit simul contraria: ergo adhuc stat dubitatio. ¶ Ideo p. dat aliuz modum soluēdi per quādam similitudinez de pūcto in circulo. Unde mathematici imaginātur pūctum in circulo tanq̄ centrū: ⁊ q̄ multe linee possunt ab ipo ꝓtrahi ad circūferentiam: ⁊ tūc illud centrum est vnū ⁊ idem simpliciter: ⁊ aliud ⁊ aliud ꝑm rōnem: qz ꝑm aliam rōnem ille pūctus est termin⁹ vni⁹ linee: ⁊ ꝑm aliam terminus alterius. Ita similiter sensus cōis q̄tuz ad organum ei⁹ se hz sicut centrū respectu organoꝝ sensuuz exteriozum: ⁊ est termin⁹ eoꝝ. ita q̄ a diuersis organis sensuum exterioꝝ ꝓtendūtur nerui vsq̄ ad organum sensus cōis: per quos quidē neruos ab organo sensuū exterioꝝ: siue a speciebus in ipis receptis diffundūtur spēs ad organum sensus cōis ⁊ ecōtra ab organo sensus cōis ad organa exteriora diffundūtur spūs vitales tanq̄ a fonte ⁊ p̄ncipio. ¶ Et p istam solutionem bene ostēdit: q̄ sensus cōis siue organū eius est vnū ⁊ idem sed nihil dicit ad dubitatiōem. ¶ Soluno vero dubitationis stat in hoc: q̄ hz albedo ⁊ nigredo ꝓtrariētur: tñ species earꝝ contrariātur.

Solutio

Instātia

Alia Solutō

Quoniam aūt. ¶ Istud est scōm capitulum

Opīo ātiquoꝝ.

huius tractat⁹ in quo p. determinat de fantasia. Et p̄mo ponit vtilitatem inter sentire ⁊ intelligere: premitens primo opinionem antiquorum circa hoc. ¶ Dicebant enim antiqui: q̄ idem erat sentire ⁊ intelligere. ¶ Tuz primo ꝑpter conuenientiam quam habēt sentire ⁊ intelligere: ex quo vtrūq̄ est cognoscere. ¶ Tum secūdo: qz ꝑm diuersitates temporum videbāt volūtatem hominis mutari: ⁊ crediderūt q̄ intellectus ⁊ volūtas erant virtutes corporales subiecte corporibus celestib⁹: ⁊ ad eorum mutatiōem mutabiles. ¶ Etiā credebāt q̄ simile simili cognoscit. modo intellect⁹ itelligit res corpeas ergo videtur q̄ dz esse corporeus. Et huius opinionis fuit Empedoclis ⁊ Homerus. dicebat enim Empedocles sic. q̄ tam in brutis q̄ in hoībus volūtas augetur ad presens: hoc est incitatur ad agēdum ꝑm distinctionem temporis p̄sentis: cum hoīes ⁊ bruta in diuersis temporib⁹ diuersimode agant: ergo sentire ⁊ intellige re sunt idem. Homerus vero dicit sic. talis est intellectus in hominib⁹ terrenis qualem pater virorum deorumq̄ ducit in diem: ergo videtur q̄ intellectus patitur a corpore celesti: ⁊ per consequēs est corporeus: et sentire est idem qđ intelligere. T. Et tamen oportuit. ¶ Hic p. ostendit opinionem ātiquoꝝ esse insufficientem: qz assignauerunt cām cognitōis esse similitudinem cognoscentis ad cognitum: ⁊ non assignauerūt causam deceptionis: ⁊ hoc sic: quia deceptio magis in est aīalibus q̄ cognitio: cum in maiori tempore aīa est in deceptione q̄ in cognitione veritatis: ergo antiqui p. assignantes causam cognitōis debuissent assignasse causam deceptionis: quod tamen non fecerunt. ¶ Ad istud dicebant antiqui: nullam esse deceptiōem: cuz dicebant omnia q̄ apparēt esse vera: ⁊ sic non oportebat loqui de deceptione. ¶ Istud dictum improbat ꝑbus quarto metaphisice. ¶ Alij dicebant: q̄ cognitio ⁊ scientia fiunt ratione similitudinis: ⁊ deceptio siue error ratione dissimilitudinis. ¶ Hanc responsionem remouet p. sic: qz eadem est scientia contrariorum: ⁊ tamen nihil est simile ambobus contrarijs: ergo responsio illa nulla. T. Quidem igitur. ¶ Hic p. ostendit q̄ nec̄ sapere nec̄ intelligere est idem quod sentire: capiēdo sapere vt idem est quod iudicare ⁊ intelligere: vt idem est quod per intellectum apprehendere. ꝑbat p. duabus rationibus. ¶ Prima est: qz omnib⁹ animalibus conuenit sentire paucis vero sapere ⁊ intelligere conuenit ergo sapere ⁊ intelligere non sunt idem qđ sentire. T. Nec̄ est. ¶ Secūda ratio est: quia sensus (vt in pluribus) est verus: circa suum ꝓprium sensibile: sed contingit intelligere aliquando recte: ⁊ aliquando non recte: igitur intelligere ⁊ sapere non sentire. ¶ T. Fantasia enim. ¶ Hic p. ostendit q̄ fantasia non est opinio duabus rationibus: quarum prima est: quia fantasiamur cum volumus: sed non opinamur cum volumus: ergo fantasia non est opinio. Minoꝝ ꝓz: quia in opinione indigemus ratiōe ꝓbabili: modo sepe nō est in potestate nostra talem rationem inuenire. T. Amplius autem. ¶ Secunda ratio est fantasiando nō credimus: sed opinando credimus aliquid esse in re: ideo si quis opinetur practice statim mouetur ad fugiendum illud prosequendum: sed hoc non fit fantasiando: sed fantasiando habemus nos ac si in pariente picturas videremus. Tex. Sunt autem. ¶ Hic p. vult ostendere q̄ fantasia non est sensus: ⁊ primo premittit numerum habituum: intellectualium: dicens q̄ differentie siue genera habituum intellectualiuz sunt scientia: prudentia: opinio: et horum contraria de quibus determinatum est sexto ethicorum. De intelligere autem ⁊ sentire dictum est quomodo differunt. Et quia fantasia ab istis differt: ideo determinanduz est. ¶ Textus. Si igitur fantasia. ¶ Hic philo. ponit motiuum antiquorum ꝑpter quod credebant: q̄ fantasia erat quidam habitus intellectualis vel sensus: quia fantasia est qua formamus in nobis fantasmata: ⁊ apparentias rerum: que videtur esse vere vel false: ideo fantasia videtur esse quidam habitus secundum quez discernimus verum a falso: sed habitus secundū quez discernimus verum a falso sunt scientia: opinio: ⁊ eorum contraria: ideo aliqui credebant quod fantasia esset aliquod illorum. Textus. Quod quidaz. ¶ Hic philosophus rep̄robat illam opinionez ponendo aliquas conclusiones. ¶ Quarum prima est q̄ fantasia non est sensus: probat philosophus quinq̄ rationibus ¶ Quarum prima est: quia fantasia non est sensus in potentia: vel sensus in actu: ergo non est sensus. antecedens ptz: q̄ non sit sensus in potentia: quia sensu existente in potentia: nihil nobis apparet. Q̄ autem non sit sensus in actu: patet: quia fantasiamur in somnis nostris: ⁊ tamen tunc non est sensus in actu: igitur fantasia non est sensus in potentia nec in actu. Et hic est sermo de sensu exteriori. Textus. Et postea fertur. ¶ Secunda ratio talis est ad probandum q̄ non sit sensus in potentia: quia sensus in potentia semper nobis adest: fantasia vero non. Et capitur hic fantasia pro actu fantasiandi ¶ Textus. Si vero actu. ¶ Tertia ratio ad probanduz q̄ non sit sensus in actu est omni animali potest conuenire sensus in actu: non autem fantasia. cum fantasia non conueniat formice nec api. ¶ Et si dicat aliquis q̄ philoso. prius dixit q̄ omni animali inest dolor vel tristicia vel potest inesse. sed

Opīo Empedoclis ⁊ Homeri.

Insufficiētia Opionis

¶ Deceptio ⁊ ignorātia magis ꝑpe est ⁊ pficit in aīalibꝰ q̄ scia.

Eadē ē scia cōtrariorū.

Q̄ fātasia nō est opīo.

Opīo ātiquoꝝ.

Conclo. 1.

ista non sunt sine fantasia: igit̄ omni animali ineſt fā-
tasia. ¶ Dicitur q̄ non omni aīali ineſt fantasia pfecta
que fit in absentia sensibilū: lz insit fantasia cōiter dic-
ta: que iudicat de ꝓuenientī vel discōuenīēti obiecto:
ad qō iudiciuz sequitur dolor vel letitia. ¶ T. Post hi
quidem veri. ¶ Quarta rō talis est: sensus circa suum
ꝓprium sensibile: vt in pluribꝫ est verus: fantasia aūt
sepius est falsa q̄ vera: igitur sensus non est fantasia.
¶ T. Amplius aūt. ¶ Quinta rō est: qñ aliq̄d p sensuz
cognoscimus: tunc assentimus q̄ ita est: sed cuz fanta
sia nos non dicimus determinate q̄ ita sit: sed dicim⁹
q̄ hoc nobis ita videtur: ergo fantasia non est sensus.
¶ T. Ar xo necꝫ. ¶ Hic p. ponit scōam ꝯclusionez que
talis est: q̄ fantasia non est scia: necꝫ intellectus: ꝓbat
p. sic: q: intellect⁹ et scia semꝑ sunt verox. Fantasia ve-
ro est falsi: ergo fantasia non est intellectus necꝫ scia.
¶ T. Relinquit igit̄. ¶ Tertia ꝯclusio est: fantasia nō
est opinio: ꝓbat p. duabus rōnibus: ꝓma est q̄ opioni
semꝑ adheret fides non aūt fantasia: ergo fantasia nō
est opio. T. Bestiaz aūt. ¶ Scōa rō est: fantasia mul
tis brutis ineſt: opio solum hoibus: ergo fantasia non
est opio. ¶ T. Manifestū ergo. ¶ Hic p. ponit quartaz
ꝯclusionem que talis est: q̄ fantasia non est aliq̄ cō
positum ex sensu et opione: ptz: q: sepe habem⁹ sensuz
falsum de aliquo dequo habem⁹ opionē verā: cum sol
ꝑm sensum videt esse bipedalis: et tñ ꝑm opionē credi
mus ipm esse maiorem tota terra: sed fantasia non est
hmōi: igitur. T. Sed qñ est ¶ Hic p. oñdit quō fit fā
tasia: nam a sensibus exterioribus diffundunt spēs si-
ue intentiones ad sensum interiorem: et sic fantasia q̄ est
spēs reseruata in organo sensus interioris cātur a sen
su exteriori. T. Et verā. ¶ Hic p. oñdit quō fantasia
aliqñ est vera: et aliqñ falsa: q: fantasia dependet ex
sensu ꝓut in actu facto: sed sensus exterior respectu sui
ꝓprii sensibilis verus est: et rarissime est falsus: et pro-
pter hoc ptingit fantasiam esse veraz et exquo fantasia ē
(vt in pluribus) de absentib⁹: ideo plus est falsa q̄ ve
ra. Data est em̄ fantasia aīalibus vt in absentia rerum
possint agere et pati. T. Si quidem igitur. ¶ Hic p.
ponit diffinitiōez fantasie dicens: q̄ si ꝓdicta sint vera
tunc fantasia est motus a sensu factus ꝑm actuz. Et sub
dit p. q̄ fantasia deriuat ab illo noie lumen: cuz fanta-
sia dr a phos grece: qd̄ est lumen latine. Alteri⁹ subdit
q̄ multa aīalia viuūt siue vitam ducunt non habentia
intellectum p fantasiam: sicut bestie sunt. Et similiter
aliqua aīalia habent intellectum velatū: tamen ex for
ti passione vel infirmitate ducunt vitam per fantasiaz
vt ptz de freneticis: et de dormientib⁹ habentib⁹ sōnia
Et hec de expōnibus huius scōi.

Conclusio. ij. Intellectus et scia sp̄ ē vero-rum

Cōclo. iij.

Cōclo. iiij

Diffio fātasie.

Queritur Utruz ꝓter quinqz sensus exterio-
res sit ponēdus sensus interior: q̄ dr sensus cōis. ¶ Et
arguit̄ ꝓmo q̄ non: q: si talis ponerēt: vel ponerēt ꝓ-
pter sensibilia cōia: aut ꝓꝓa: sed nullū illoz est dicen-
dum: igitur. Minor ptz: q: tam sensibilia cōia q̄ ꝓꝓa
ꝓcipiuntur sensib⁹ exterioribus: ergo ꝓpter eoz cogni
tiones non opz ponere sensuz cōem. ¶ Scōo sic: oīs
vnus sensus debet esse vni⁹ generis sensibilis ꝓcep-
tiuus: sed si ponerēt sensus cōis ille esset plurū ꝓcep-
tiuus: ergo talis non est ponendus. Minor ptz: q: si nō
ꝓciperet plura genera sensibilium: non diceretur ma-
gis cōis q̄ sensus exterior. ¶ Tertio sic: vn⁹ sensus de
bet esse ꝓceptiuus vnius ꝓtrarietatis: sed si poneretur
sensus cōis ille esset ꝓceptiuus plurium ꝓtrarietatum
cum ꝓciperet calidū: dulce: et sic de aliis: ergo talis nō
est ponendus. ¶ Quarto sic. Si esset ponēdus sensus
cōis: vel igitur eius organum poneretur in capite: vel
in corde: sed nullum illoz est dicendum: igitur, Maior
ptz: q: quilibet determinās de organo sensus cōis po
nit ipsum in corde vel in cerebro. Minor ptz q̄ non: in
corde: quia leso cerebro leditur iudicium sensus cōmu
nis: igitur. ¶ non in cerebro: patet per phm̄ in libro
de Sensu et sensato: ponentem cor vel aliquod ꝓpor-
tionabile corde: esse organum sensus cōmunis. ¶ Quin
to sic. Si poneretur sensus communis non posset sen-
tire: ergo frustra poneretur. Antecedens patet: quia si
posset sentire maxime sentiret colorem: sed hoc nō igi
tur. Minor patet: quia color nō multiplicat suam spe-
ciem nisi per medium diaphanum: sed organū sensus
communis non indiget tali medio: igitur. ¶ Sexto sic
si poneretur sensus cōmunis: sequeretur q̄ frustra po
neretur quinqꝫ sensus exteriores: consequens est fal-
sum: igitur et antecedens. Consequentia tamen patz
quia sensus communis potest sentire omnia sensibilia
exteriora: ergo ꝓpter eorum sensationem non oportet
ponere quinqꝫ sensus exteriores ab inuicem distinctos
cum frustra fit per plura: quod eque bene potest fieri p
pauciora. ¶ Septimo sic. Omis sensus est communis:
ergo non oportet ponere sensum communez distinctū
Antecedens patet: quia omnis sensus est pluriuz pce
ptiuus: igitur communis. ¶ Octauo sic. Si sensus cō-
munis esset ponēdus: hoc maxime esset ꝓpter ꝓuenīē
tias et differentias: quas animata ponūt inter sensibi-
lia diuersorum sensuum exteriorum: sed hoc est falsuz
igitur. Minor patet: quia tunc oporteret q̄ sensus cō
munis actu in se haberet ꝓtraria: cuz ꝓtrariox spēs vi
dentur eē ꝓtrarie: q: ꝓtrarietas causaz videtur argue
re ꝓtrarietatem effectuum. ¶ Nono sic. Si ꝓpter hoc
esset ponendus sensus communis: sequeretur q̄ simul
et semel moueretur motibus ꝓtrarijs: quod tamen est
falsum: igitur. consequentia patz: q: aliter mouet sen
sus communis quādo iudicat de dulci: et aliter quādo
iudicat de amaro⁹.

In oppositum est phūs in ꝓmo ca. quarti tractat⁹.
ꝓro solutione queſtionis.

Quid sensus exterior et interior ꝓncipalis et minus ꝓncipalis

Sciendum ꝓmo: q̄ sensus interior ꝓncipa-
lis dr ille q̄ iudicat de sensibili: ꝑsupponēs sensatio
nem sensus exteriozis. Et sensus interior minus ꝓnci-
palis qui est organum dr ille: qui non immutatur nisi
organum sensus exteriozis fuerit immutatum. ¶ Sed
sensus exterior principalis dicitur ille: qui in sua co-
gnitione non ꝑsupponit aliam cognitionem: ita q̄ im
mediate suum obiectum cognoscit p spēm in suo orga-
no receptam: non ꝑsupponens aliquā aliam spēm vel
in aliquo organo receptam. Et sensus exterior minus
ꝓncipalis qui dr organū: dr ille qui immediate ab obie-
cto recipit spēm: sic q̄ non mediante aliquo alio orga-
no. ¶ Unde si capiat̄ sensus interior similiter exterior
p poſa sensitiua ꝓncipali: tūc ē vn⁹ et idē sensus q̄ dr in
terior et sensus exterior: sed alia rō dr sensus interior
et sensus exterior: vt ptz p rōnes iam datas. Sed si ca-
piant̄ p organis: tūc sensus interior et exterior realiter
distinguunt̄. Nā sensus exterior dr eē organū recipiēs
spēs ab obiecto: que q̄dez spēs post absentiā sensibilis
non diu manet in ipo organo. Sed sensus interior qui
est ipm̄ organū non pōt immutari a sensibilib⁹: nisi ꝑus
fuerit immutatū organū sensus exteriozis: et ꝑt diu reti-
nere spēs receptas post remotionem sensibilis.

Opio ꝓma

Sciendum est scōo: q̄ est vna opinio multū
solēnis: tenens q̄ illud qō recipitur in sensu interiori:
est alterius spēi essentialis q̄ illud qō recipit in orga-
no exteriori: et solet ꝓpo noie vocari intentio: intentio
xo ꝑsupponit aliq̄ sensatōem esse factā in sensu exte-
riori: et ē diuturnior: et pmanētior q̄ spēs Etiā intentio

non requirit medium diaphanum: aliquetamen species requirunt. Ex quo patet: q illud quod in sensu exteriori accipitur: debet vocari species: et mediante illa specie causatur vna qualitas que vocatur intentio: et illa diffunditur mediantibus spiritibus vitalibus per neruū siue venā, vsq; ad organū sensus cōis: in quo organa sensuū exteriorū vniunt: et vlteri⁹ diffundit vsq; ad cor: et iste intentiones sic se hñt: q q̄dā repñtāt obiecta: et q̄dā ipam sensatōez factā in sensu exteriori: et sic sensus cōis mediātib⁹ istis intentōib⁹ iudicat de obiectis sensuū exteriorū: et de actib⁹ sensuū exteriorū. ¶ Hz est alia opio dicēs: q illō qō recipit in organo interioris est eiusdē spēi ēntialis cū illo qō recipit in organo sensus exterior. Et hoc pz de cōniatib⁹: q iudicāt spēs sensibiliū exteriorū: vel ipamet sensibilia exteriora sentiri: qō nō essz nisi i organo sensus interioris recipent spēs: q eēnt naturales silitudines sensibiliū exteriorū Et q; vaī⁹ rei nō est nisi vna naturalis silitudo (saltez fm spēm) Ideo dicendū est: q naturalis silitudo recepta in organo interiori repñtās sensibile exteri⁹ ē eiusdē spēi cuz naturali silitudie recepta in organo sensus exterioris. Et ad illō qō dicit ꝓma opio dz: q hz spēs recepta in organo interiori sit ꝓmanēt⁹: q recepta i organo exteriori: hoc tñ est ꝓpter dispōnē subiecti: et non ꝓpter distinctōez essentialem: vt pz p sile: nā spēs recepta in organo exteriori ē ꝓmanēt⁹: q recepta i medio: puta in aere: vel in aq̄: et tñ est eiusdē spēi cū ea Similiter organū sensus interioris qō dz eē dyaphanum aut ptcipās naturam dyaphani: sufficit ad hoc q recipiat spēm sensibilē et qō diu maneat i eo sic dispoito q̄ libet aūt hax opionū est ꝓbabilis: hec tñ vltima cōiter tenetur. Isto notato sit.

Alia opio

Conclusio responsiua ꝓter quinq; sensus exteriores: dz poni ⁊tus ⁊cognitiua interior i aīali pfecto q̄ quidē ⁊t⁹ est sensitiua. ¶ Prima ps pz: q̄ libet audiēs vel vidēs: ꝓt cognoscere se videre vel audire qō non facit p sensum exteriorē: cū auditio et visio īmediate ponunt supra organū: nō nō ꝓnt pcipi a sensu exteriori. ¶ Etiā sensib⁹ exterioribus ligatis multa cognoscim⁹ in sōno: g ponēda ē ⁊t⁹ cognitiua interior: aīs pz p experientiā tā in brutis q̄ in hoīb⁹. Etiā ouis viso lupo elicit spēm inimicicie: et cognoscit ipm esse īimicuz: et hoc non facit p sensum exteriorē: g p sensum interiorē: et ille vocat cōiter sensus cōis. ¶ Etiā nos iudicam⁹ de sēsibilib⁹ valde diu absentib⁹: et hoc nō ꝓt fieri p sensū exteriorē g p interiorē. ¶ Scōa ps pz: scz q talis ⁊t⁹ sit sensitiua: q̄ oīs ⁊t⁹ cognitiua ē sensitiua vel ītellectiua: sed talis cognitio interior nō est intellectiua: cū reperiat i brut nō hñtib⁹ ītellectū: g relinq̄t q ē sēsitiua

4/

Dubitat ꝓmo vtz in aīali pfecto debeat poni aliq̄ ⁊t⁹ sensitiua interior: distincta a sensu cōmuni ¶ Circa hāc dubitatōem sunt due opies. ¶ Una ē opio que dicit q cū sensu cōi adhuc ponende sunt .iij. ⁊tutes alie iferiores: scz fantasia: elicitiua: mēoria: et imaginatiua: et vult ista opio q iste ⁊tutes distinguunt i situ ventriculoꝝ. ¶ In situ sic: naz fm istā opionē cerebrū in duas ptes diuidit: scz in ptez anteriorē: et posteriorem. Pars anterior in duas ptes diuidit: in ptē dextrā: in q̄ ponit sensus cōis: et in ptē sinistrā in q̄ ponit fantasia. In pte vo posteriori ponit ⁊t⁹ memorativa: et ꝓpter hoc cōiter dr: q illi q̄ hñt magnū occiput sunt bñ mēorativi: et inter istas duas ptes cerebri ponunt due celule: in q̄rū vna ponit ⁊t⁹ elicitiua: q in hoīb⁹ vocat cogitativa: et in brutis vocat estimativa: in scōa vo ponitur ⁊t⁹ imaginativa: et ponunt iste due in medio: vt alie ⁊tutes istis magis deseruāt. ¶ Ex pte vo opatio-

Opio ꝓma de sensib⁹ īteriorib⁹

num sic differūt isse ⁊tutes: naz sensus cōis hz cōpare sensibilia diuersoꝝ sensuū exterioꝝ: adinuicē: ponēdo q̄uenientiā et dr̄iam inter ea: et cū hoc hz cognoscere sēsationē: sed fantasia ē reseruatiua spēꝝ sensibiliū: et hz iudicare de sensibilib⁹ tam ꝓsēt⁹ q̄ absentib⁹ p spēs refuatas. Hz ⁊t⁹ elicitiua (que i oīb⁹ dz cogitativa: et in brutis estimativa) hz elicere ex spēb⁹ rez sensatarū spēs rez insensatarū. Hz ⁊t⁹ imaginativa hz cōponere et diuidere spēs rez sensibiliū ad inuicē: et etiā spēs rerum insensatarū. Hz ⁊t⁹ memorativa iudicat p spēs reseruatas de reb⁹ aliis sensatis: et etiā de tpe quo tales res sentiebant. Et sic fm istā opionē essent quinq; potentie interiores: quaꝝ vna q̄ dz fantasia: et alia que dz memoria: essent ⁊tutes reseruatiue spēꝝ siue intentionum: et alie tres non essent reseruatiue: quelibz tñ earū est virt⁹ cognitiua. ¶ Aliq̄ tñ q̄ insequūtur hāc opionē ponūt solū duas virtutes cognitiuas: scz sensum cōem et cogitatiuā: et duas virtutes solū receptiuas: scz fantasiā et memoriaz. Unde fantasia (fm istos) reseruat spēs sensibiliū siue intentōes sine dr̄ia tpis ꝓteriti vel futuri: et mēoria cū dr̄ia tpis ꝓteriti: et sensus cōis cognoscit sensibilia p spēm reseruatā sine differentia tēporis ꝓteriti vel futuri Cogitativa vero cognoscit per spēm reseruatā cū differētia temꝑis ꝓteriti vel futuri. Hanc opionē tenēt Albertiste: Thomiste: Scholiste: et eoꝝ sequaces. ¶ Alia est opio ꝓ nūc tenenda: q nen ē ponenda aliq̄ ⁊t⁹ interior actiua: et cognitiua cognitōne sensitiua alia a sensu cōi: sed bñ ponēda est vna potentia sensitiua passiua interior: scz ipa fantasia: que est organū deputatū ad recipiēdū intentiones siue spēs sensibiliū et sensationū ¶ Probat ꝓmā ptē sic ista opio q̄ oīa cognoscibilia sufficienter ꝓnt cognosci p intellectum et sensuz cōem: et p sensus exteriores: g nō opz ponere aliq̄ aliā ⁊tutē cognoscitiuā interiorē: distinctaz a sensu cōi. ¶ Scōo sic: si esset ponēda aliq̄ ⁊t⁹ cognoscitiua interior. Vel hoc essz ad ponendū q̄uenientiā et differentiā inter sensibilia sensuū exterioꝝ. Hz hoc nō: cū hoc ꝓt facere sensus cōis. Vel ad iudicandū de sensibilib⁹ in eoꝝ absentia. Hz hoc nō: q̄ p hoc differt sensus cōis a sensu ꝓticulari exteriori. Vel ad cōponēdum siue diuidendū: et ad eliciendū spēs insensatas rez insensatarū. Et hoc non: cū hoc etiā ꝓt sensus cōis Vel ad memorandū: sed hoc nō: q̄ phūs dicit in libro de Memoria et Reminiscentia: q mediāte illo memoramur: mediante quo cognoscim⁹ tps: et mediāte illo cognoscim⁹ tps: mediāte quo cognoscim⁹ motū: sed motū cognoscim⁹ p sensum cōem: g mēoramur p sensum cōem ¶ Scōa ps pz: q̄ alias non possem⁹ saluare modū sōniandi: et modū reminiscendi: q̄ somniū et reminiscentia nō ꝓnt fieri nisi p spēs reseruatas ¶ Hz q illa ⁊t⁹ distinguat a sensu cōi pz: q̄ si spēs sensibiliū reseruarent in sensu cōi: tūc sensus cōis p illas spēs semp essz in actu iudicādi: cum spēs reseruate in organo sensus cōis: et ipe sensus cōis sufficiūt ad formādū iudiciū: q̄ positis causis efficientib⁹ ponit eius effect⁹: igit ē ponenda ⁊t⁹ distincta. ¶ Et dicit ista opio: q ipa alia dz sensus cōis: p quāto ponit differentiā inter sensibilia ꝓpa diuersoꝝ sensuū: et cognoscit scensibilia in eoꝝ absentia: sine differentia tpis ꝓteriti: vel futuri: ac si illa essent ꝓsentia. Et vocat cogitatiua in hoīb⁹: et estimatiua in brutis: p q̄to ex intentōib⁹ rez sensatarū elicit intentōem rez non sensatarū: et cōponit intentōes rerū ad inuicē: et p q̄to cognoscit sensibilia in eoꝝ absentia cū dr̄ia tpis ꝓteriti vel futuri etiā ꝓt dici cogitativa: tū vocat cōiter mēorativa. Hz ⁊tus illa reseruatiua q̄ dz organū: p q̄to reseruat spēs sensuū siue intentōnes sine dr̄ia ꝓteriti tpis vel futuri dr̄ fantasia: et subseruit ipi anime: p q̄to est sensus cōis: et p.o q̄to illa eadem

Alia opio

virtus reseruatiua reseruat spēs sensibiliuz cum ozña tpis ptēriti:t spēs rez nō sensataz elicitas ex sensatis vocat memozia: t deseruit virtuti sensatiue interiozi cognitiue p ḡrto ōz cogitatiua siue memozatiua.¶ Et vlteri9 ꝑm istā opionē est dicendū: q iste termin9 fantasia multis modis capit. Uno mō p ipo ozgano reseruatiuo spēz sensibiliū. Alio mō p spē reseruata in ozgano. Tertio mō p poña cognitiua:q̄ mediantib9 illis spēbus ꝓt iudicare de sensibilib9:pura p sensu cōmuni. Quarto mō p iudicio cāto p tales spēs a tali potentia cognitiua:t isto ḡrto mō capit scōo huius: qñ dr q fantasia est mot9 a sensu fact9 ꝟz actū. i. fantasia ē act9 cognitiu9 ꝛtutis sensitiue interiozis:puenīs a sensu exteriozi facto ꝑm actū. ¶ Sil9 iste termin9 fantasma capit triplr. Uno mō p vna spē: siue illa fuerit reseruata siue nō:t hoc mō capit p. tertio huius: vbi dr. Opz quēcūq̄ intelligētē fantasmata speculari. ¶ Alio modo capit p spē reseruata q̄ rē sensatā post sensatōnem pōt repētare:t isto mō solet cōiter accipi. Tertio modo p cognitōe facta mediāte tali spē reseruata: t isto mō capit in libro de sōno t vigilia: vbi dr q sōnū ē fātasma factū in sōno ¶ Et sic iste termin9 fantasia capit qnadrupliciter: ita ꝓt capi iste termin9 mēoria. ¶ Cū ꝑm istā opionē ꝛr9 cognitiua interior hz duo ozgana vnū immediate ꝓcurrēs ad cognitōem ei9 mediāte intētione recepta in ipō:t illō dr cor saltē ꝓncipale t instrumentale dr ps cerebri in qua vnuntr ozgana sensuum exteriozꝝ. ¶ Aliud ē ozganū realiter distinctuz ab istis duob9: dispositū ad recipiēdā intensionē tā rez sensatax ꝙ rez nō sensatax: t illud vocat mēoria siue fantasia. ¶ Et ꝑ maxio argumēto hz ista opio illud dcm cōe non ē ponēda pluralitas sine necessitate. Etā ẓr. nō videt ponere in fine huius nisi duas potētias interiores: scz sensum cōem: t fantasiam.

Receptiōes fātasie

Receptiōes fātasmatis

Ad ratiōes questionis. Ad ꝑmā ōz q sēsus cōis ponit ad ponendū ꝓuenientiā t ozñam inter sensibilia diuersoz sensuū: t ad iudicandū de ipis in eoꝝ absentia. ¶ Ad scōam ōz: q hz ois sensus exteriox debz esse vn9 gñis sensibilis ꝓceptiu9: nō tñ interioꝝ. ¶ Ad tertiā ōz: q hz sensus exteriox debet esse solū vn9 ꝓtrarietatis ꝓceptiu9: nō tñ sensus interioꝝ. ¶ Ad q̄rtā ōz: q ozganū ꝓncipale quo fit iudiciū est cor: t instrumentale est in cerebro vbi ꝓuenīūt ozgana sensuū exterioꝝ ozganū ꝛvo reseruatiuū est etiā situatū in capite: et est distinctū situ ab ozgano instrumentali mediāte quo fit iudiciū a corde vsq̄ ad illud ozganū ꝓtendit quidda neru9 siue vena: p quē nerū post iudiciū factū a sensu exteriozi: t iudiciū sensus cōis a spē siue intentōe recepta in corde: nō diu pmanente p spūs vitales infundit intentio ad ozganū reseruatiuū: t in illo illa intētio cōseruat: t ex quo illa intētio nō est ita fortis sicut illa q̄ diffundit a sensib9 exteriozib9 immediate ad cor nō sensus cōis non exit ita velociter in actū p illā: sic ꝙ intentionē immediate cāram a sensu exteriozi: t ab illa intentione sic reseruata aliqū in sōno diffundunt intētōes ad cor: t fiūt iudicia ¶ Ad. v. ōz negādo añs: t ad ꝓbatōem ei9 ōz: q hz spēs colozis (ꝓpe capiendo illū terminū color) reḡrit ad ei9 multiplicatōem dyaphanitatē: non tñ intentōes. Uel ōz (ꝑm alios) q ē aliqđ ꝓportionabile dyaphano. ¶ Ad. vi. ōz negando ꝓñaz: t ad ꝓbatōem ei9 ōz: q hz sensus cōis possit ꝓcipe oīa sensibilia exteriora mediātib9 sensib9 exteriozib9: non tñ sine sensib9 exteriozib9. ¶ Ad. vii. ōz: q in ꝓposito non ōz sensus cōis: q: plura cognoscit t ponit ozñam inter illa plura: hz q: olim sensuū exteriox sēsibilia cognoscere ꝓt: t ponere ozñas inter illa. ¶ Ad. viii. ōz negando mio: t ad ei9 ꝓbatōem ōz negādo ꝓñam: q: spēs ille nō ꝓtrariant: nec iudicia q̄ sunt circa diuersa ꝓtrariant. ¶ Ad. ix. ōz negādo ꝓñaz: q: illa iudicia q̄b9 sensus cōis iudicat aliq̄d esse amax: t aliq̄d esse dulce nō sunt vn9 t eiusdē obiecti: sed diuersoꝝ obiectoꝝ.

¶ Tertius liber de aīa tres tractat9 ꝓtinet. Primus tractat9 tria capitula habet. In primo capitulo agitur de intellectu passibili.

D

Ē parte autez aīe qua cognoscit aīa t sapit: siue sapibili etīnte siue nō sapibili a magnitudine nisi scdm rōem: ꝙsiderādū ē quā differētiā hz ab alijs: t q̄d sit intelligere: t an differat a sentire ¶ Sit igr̄ ꝓma ꝙclo: intelligere ē quo dāmō pati. pz: q: sētire ē pati: igit t intelligere. ¶ Scōa ꝙclo: intellect9 nō ē passibilis passiōe corruptiua. pz: q: sēsus ē hoc mō ipassibilis. ¶ Tertia ꝙclo: intellect9 ē imixt9: ita q̄ nō est ẋt9 corpea. ptz: q: intellect9 cognoscit res corpeas recipiēdo: mō recipiēs hz esse denudatū a natura recepti: igit intellect9 nō est ẋt9 corpea. ¶ Quarta ꝙclo: intellect9 añ actuale intelligere nō est aliquo mō i actu. pz q: ē sicut tabula rasa i qua nihil depictū est. ¶ Et sic pz: q intellect9 nō ē virt9 corporea si cut sensus: sēsus ei ab excellēti sensibili corrūpit: sz intellect9 ab excellēti, intelligibili nō corrūpit: sz magꝛ corroborat. ¶ Pz etiā q̄ intellect9 ꝓt esse i actu vl i poña ad sciam: nā intellect9 hīs actū intelligēdi est i actu: sicut hīs ꝙsideratōnez actualez: sz intellect9 hīs soluz speciez intelligibilez est i actu: sicut hīs sciaz habitualez. ¶ Quita ꝙclo: intellect9 differt a sēsu. pz: q: eē carnis differt a carne: t eē magnitudinis a magnitudie: ergo intellect9 etiā q̄ apphēdit carnis vel magnitudinis eē differt a sensu q̄ apphēdit carnē vel magnitudinē. Intellect9 añt nō apphēdit carnē: aut magnitudinē: neq̄ singlare nisi ref lexe ¶ Sed circa ꝓdicta q̄rit ꝓmo: vtr intellect9 possit intelligere. Et ar q̄ nō. Tū ꝓmo q: ē ipassibilis. Tū scōo: q: nō cōicat i matia cū reb9 corpeis igr̄ non ꝓt res corporeas saltez cognoscere. ¶ Ad boc ōz q intellect9 ꝓt pati: q: añq̄ habeat actuale intelligere est i poña ad species intelligibiles: t act9 intelligendi. ¶ Et ido ad rōnes ōz: q licz intellectus non sit passibilis passiōe corruptiua: tamen est passibilis passione pfectiua. ¶ Scōo querit: vtrum intellectus sit intelligibilis. Et arguitur q̄ non: quia vel intelligeretur p se vel p aliud. Non

Cōclo. i.

Cōclo. ii.

Cōclo. iii.

Cōclo. iiii

Alia ē sic tabula rasa in qua nihil est depictum.

Cōclo. v.

Questio. i.

Solutio.

Questio scōa.

p se:q3 tūc etiā alie res seipis intelligerētur Neq3 per aliud:quia tūc nihil p seipm intelligeretur:t sic esset pcessus in infinitū in itellectōib9. ¶Ad hanc dubitatōem dr:q3 itellectus ē intelligibilis sicut alia intelligibilia nam in sepat9 a materia idem est scia t scibile:ex eo q3 virt9 immaterialis pt reflecti supra seipam.

Solutio.

¶Scdm capm:in quo agit de intellectu agente:t eius opatōnibus.

Lōcło.i.

Quoniā autē sicut in omni natura ē materia t agens:ideo ponendus ē intellect9 agēs pter intellectū passibilem:vt intellect9 passibilis fit oim receptiuus t intellect9 agens fit intellectionū pductiuus:t se habeat ad illas itellectiōes sicut habitus t lumen ad colores. Et hec sic pma cōclo. ¶Scda cōclo:ex sunt cōditōes itellectus agētis. ¶Prima ē:q3 ipe est separabilis a matia:t ab organo corporeo. ¶Secunda est:q3 est ipassibilis t imixt9. ¶Tertia est:q3 est in actu per suā substātiā ptz:q2 agens debet esse nobilius passo: sed due pme cōditōnes cōueniūt intellectui passibili: igitur pter illas cōuenit ei tertia conditio. ¶Quarta est:q3 in intellectu est eadez res: siue idē est scia in actu:t res scita. ¶Quinta est:q3 in vno t eodē scia in posita est por q3 scia in actu. ¶Sexta est:q3 intellect9 est separat9:t q3 est incorruptibilis t perpetuus ¶Et si queratur aliqs: q2re ergo nō reminiscimur post mortē. ¶Dicēdū est q3 hoc est: q2 intellectus passiu9 corrūpit. ¶Tertia conclusio:due sunt operatōes intellect9. ¶Prima est simplex apphensio ¶Scda ē cōpositio vel diuisio: hoc ptz:q2 scdm Empedoclē in rebus ad extra est dare aliqua simplicia: t etiā aliq cōposita ex simplicib9:nā natura pmo fecit scorsum multa capita t multos pedes:deinde ex eis, fecit aliq cōposita. in qb9 q3diu manebat cōcordia:manebat t cōpositio:igit etiā ex multis cōceptib9 simplicib9 pt fieri cōpositio vel diuisio: in qua est veritas:cū est cōcordia:t falsitas:cū est discordia. ¶Quarta cōclo. Indiuisibile dr multipliciter. ¶Uno mō dr indiuisibile:qd nō pt diuidi. ¶Alio mō qd nō est in actu diuisuz sz possit diuidi: t boc: q2 tale est indiuisibili apphensione cognoscibile:sz ēm magnitudo sit diuisibilis in plures partes:t pus invnā q3 in aliā:q2 tñ sic pt apphēdi q3 nō pus vna pars cognoscat q3 alia:tō ē idiuisibilis quo ad apphēsionē:t sic ptz:q3 tale diuisibile est eodē mō cognoscibile ac ti essz penit9 indiuisibile. ¶Et sicr indiuisibile scdz spēm qd ē plura indiuidua eiusdē spēi:indiuisibilit cognoscit:ita q3 eodem cōceptu oia talia simul cognoscūtur: pz ergo opionē illā esse falsam q3 dicit totā magnitudinē simul itelligi nō posse:eo q3 opz vnā ptem ei9 ante alias intelligi Lōcło.v.

¶Quinta cōclo. Indiuisibile simplicit sicut est punct9:vel instās cognoscit p suū habitū pz:q2 migrū nō pt intelligi sine albo: neq3 tenebre sine lumine. ¶Sexta ꝯclo:pma opatio intellect9 t scda differūt: patz q2 in scda opatōne semp est veritas vel falsitas:sed in pma opatōe sp ē vitas:nō tñ sicut in scda. Lōcło.vj

¶Tertiuz capm in quo pbūs determinat de cōpatione intellectus ad sensum.

Lōcło.j. de similitudinib9 intellect9 ad sensum.

Dē cōpatōe intellect9 ad sensum sit p ma cōclo. ¶Decē sunt similitudines intellectus ad sensum. ¶Prima ē:sicut intellectus reducit in actū p intelligibile:ita t sensus p sensibile. ¶Scda ē sicut sēsus recipiendo sensatōem non patit passione corruptiua ita nec intellect9 recipiēdo intellectōez. ¶Tertia ē:sentire est sicut discere:vel intelligere ¶Quarta ē:q3 tā in intellectu q3 in sensu est tristabile: vel delectabile affirmatio:vel negatio:prosecutio:vel fuga. ¶Quinta est:tā in intellectu q3 in sensu:ad apphensionē alicui9 sub rōne ꝯueniētis vel discōuenientis seqtur in appetitu delectatō vel tristitia:amor:vel odiū. ¶Sexta est:tā i intellectu q3 in sensu est vnū,t idē:qd ē psecutiuū t fugitiuū. ¶Septima est:sicut sensus exterior nō apphendit sine sensibili:ita neq3 itellect9 sine fantasmate. ¶Octaua ē:sicut pter sensus exteriores opz ponere sensum cōem:ad ponendū differentiaz inter sensibilia diuersor sensuū cui attribuūt diuerse rōnes:ita ē qdā intellect9 practic9:t qdā speculatiu9:cui diuerse rōnes ꝯueniūt. ¶Nona ē sicut sensus iudicat de sensibili qd ē psequendum vel fugiēdū:ita t intellect9 de intelligibili:licz sensus solū videat pītia:t idō aliqn decipit: intellect9 vo futura ppter qd nō tā cito decipitur. ¶Decima est taz i intellectu q3 in sensu est practicum:t speculatiuū:practicum qd adactionem mouet:speculatiuum vero nō. ¶Scda ꝯclusio:intellectus differt a sensu pz. Tū pmo:q2 itellect9 abstracte co/ Lōcło.ij.

Lōcło.ij. ptīnēs ser ꝯditiones itellectus agētis.

Lōcło.iij. de duab9 opatōibus intellect9

Lōcło.iiij. de acceptōib9 idiuisibilis.

gnoscit ⁊ vniuersaliter:sensus vo solū singulariter.pz scdo: qz intellect⁹ intelligit seipm sensus vero non sentit seipm:⁊ per hoc videtur esse separatus a magnitudie:sed de hoc cōsideranduz posterius. ¶ Tertia conclusio. que sequit ex dictis:aīa est quodāmodo oīa ptz:qz ipa scdm sensuz est oīa sensibilia: ⁊ secundū intellectū est oīa intelligibilia: ergo ē quodāmō oīa. Assumptū pz. ¶ Cū pmo:qz sequat scia:⁊ sensus in res. ¶ Scdo:nam sicut aliqd dr sentire vel intelligere in actu:et aliud in potentia:ita aliqd dr sentiri vel intelligi in actu:⁊ aliud in potentia: ⁊ p ons sensus ⁊ intellectus sunt idem cū sensibili ⁊ intelligibili scdm pportionez. ¶ Scdo ptz:qz sicut manus deseruit oīb⁹ alys mēbris: ita sensus deseruit oībus sensibilib⁹ ad recipiē dum spēs eoz:⁊ intellect⁹ ad recipiendum spēs intelligibiliū: ⁊ p ons aīa scdm sensum simul est sensibilib⁹:⁊ scdm intellectū intelligibilibus: non qz intelligibile in se recipiat: non em lapis est in aīa sed spēs: sed qz sicut manus est organuz organoz:ita intellectus spēs est intelligibiliū:et sensus spēs sensibilium. ¶ Quarta cōclo: intellect⁹ intelligendo dependet a fantasmatib⁹ licet nō fit ipa fantasia. ¶ Prima ps ptz:qz res sensibiles non sunt sine magnitudine:ideo non apphēduntur ab intellectu nisi mediantib⁹ fantasmatib⁹ abstis a sensu:nihil em sentiet:nihil addiscet:aut intelliget:et p ons cum intellectus speculetur necesse est ipm simul aliqō fantasma speculari. ¶ Secunda ps ptz: qz neqz prima opatio intellectus est fantasma:licet ipm pponat neqz scda:cū in tali sit veritas et falsitas:non aūt in ope fantasie:igitur intellectus differt a sensu.

Conclo. iij. q aīa ē quodam mō oīa.

Secat, scia et sensus in res

Lapis nō ē in aīa sz spēs ei⁹ Dam⁹ ē organum organoz

Cōclo quarta

Cū intellectus speculat ncēe est ipm fantasma speculari.

Ē parte autez anime qua cognoscit aīa. ¶ Iste est tertius liber de aīa:in quo phūs determiat de aīa intellectiua ⁊ motiua scdm locū ⁊ cōtinet iste liber tres tractatus. In pmo determiat de potētia intellectiua. In scdo de potentia motiua scdm locū:ibi. Cūm aūt oīa. In tertio determinat de opatōe potentiaz aīe ad inuicē:ibi. Uegetabile aūt. Primus tractatus cōtinet quinqz capitula. Primū est de intellectu possibili. Scdm est de intellectu agēte:ibi. Cūm aūt sicut. Tertiū est de oparōibus intellectus:ibi. Indiuisibiliū aūt. Quartū est de notitia quam facit intellectus p opatōem ad sensuz:ibi. Uidetur aūt sensibile. In quinto recapitulat:ibi. Nunc aūt de aīa. Dicit ergo pmo sic:qz psiderandū est de pte aīe qua aīa cognoscit ⁊ sapit:siue illa sit separabilis exīs sive non separabilis exīs a magnitudine. Etiam psiderandum est quā differentiam habet:⁊ quō intelligit. Et p li cognoscit dat phūs intelligere (scm cōmentatorem) opatōez speculatiuā ipsius intellectus:⁊ p li sapit opationem practicā T. Siue separabili exīte. ¶ Hic p. ponit tres qstiones. Prima est vtz potētia intellectiua sit separata ab alijs scm magnitudinem:aut soluz scm rōnez

Questio pma

Questio scda.

T. Considerādū aūt. ¶ Scda questio est: vtz iste potentie differant ab inuicē:⁊ quō differant. T. Et quō quidem. ¶ Tertia questia ē:p quē modū fit intellectio siue actio intelligendi:⁊ qd sit. T. Si igit est intelligere. ¶ Hic p. determinat de natura ipsius intellectus possibilis:ponens aliquas pdutōes ipsi intellectui possibili puenientes: ⁊ pmo ponit talem pclusionez:qz intelligere est aliqd pati vel aliqō simile: pbat sic p. qz sicut est de sentire:ita pportionabiliter de intelligere sed sentire est sensum pati:ergo intelligere est intellectū pati ab intelligibili aut aliquo alio hmōi. ¶ Ex isto textu habet:qz intellectus est passibilis passiōe pfectiua:quēadmodū ⁊ sensus. T. Impassibile aūt. ¶ Hic p. infert aliam pclusionez que talis ē:qz intellectus nō est passibilis:⁊ hoc passione corruptiua: pbat sic p. qz sicut se habet sensus ad sensibilia:ita intellectus ad intelligibilia:sed sensus non est passibilis passione corruptiua siue ppie dicta:ḡ nec intellectus. T. Necesse vtiqz est. ¶ Hic p. ponit tertiam conclusionem que talis est:qz intellectus est immixtus: id est non est corp⁹: nec xtus corporea. pbat sic p. qz intellectus pōt intelligere oīa: ḡ debet esse immixt⁹: pōa ptz: qz intellect⁹ cognoscit recipiendo:⁊ recipiens debet esse denudatū a natura recepti:cum intus apparēs phibet extraneū igitur debet esse immixtus. Unde organum sensus dicitur esse alterius nature:qz sunt receptibilia ab illo sensu ⁊ debet esse denudatum ab excellentijs receptibiliuz ab eo. quibus si esset immixtum: siue realiter tale:sensus non peiperet:ḡ similiter videtur qz intellectus debet esse immixtus ⁊ separatus ab illis que cognoscuntur ab ipo. T. Quare neqz. ¶ Hic p. ex dictis infert aliaz conclusionem que talis est:qz intellectus ante intelligere actuale non est in actu scm aliquam formam:sed ē in potentia ad recipiendum spēs siue actus intelligendi:quibus tales res pōt cognosci ptz: qz nullam qualitatem vel organuz corporeum sibi determinat:⁊ tamē pōt recipe actus intelligendi:ḡ non est in actu ante actuale intelligere:sed in potentia. T. Unde neqz immisceri. ¶ Hic p. infert:qz rōnabile est ipm intellectum esse immixtum: hoc est non habere organum corpale: sed intellectus est locus spēz vt antiqui dicunt:nam sicut locus reseruat locatum: ita intellectus ptinet spēs siue actus intelligendi siue habitus. Et subdit p. qz nō est ex toto simulis impassibilitas ipsius sensus ⁊ intellectus:qz sensus est virtus organica: que potest corrūpi ab excellenti sensibili:⁊ pōt impediri ne post cognitionem sensibilis excellentis distincte pcipiat debilia sensibilia. Sed intellectus non est xtus organica:hoc est xtus vtēs organo producendi actum intelligendi Nec potest corrumpi ab excellentia sui obiecti: sed magis confortatur ⁊ redditur magis aptus ad intelligendum: licet potest aliquando impediri a sua operatōne ex lesione alicuius organi corpalis: cuz intellectus ad pducendum cognitionem intellectiuam indigeat aliquando cognitione sensitiua:que non potest fieri sine organo:⁊ cum organuz fuerit lesum non fit sensatio p illud:⁊ per pōs nec intellectio:ad quam producendā requiritur talis sensatio. ¶ T. Cū aūt sic. ¶ Hic phūs ostendit quō intellectus reducitur ad actum dicens:qz intellectus fit in actu sicut sciens. Unde sicut sciens p scientiā est in actu:sic intellectus per actum intelligen

Conclo. ij.

Conclo. iij

Int⁹ apparēs phibet extraneum.

Conclo. iiij

Intellect⁹ ē locus spēz.

di actu intelligit T. Hoc autez confestim. ¶ Hic phi. subdit: q sicut sciens, potest considerare, cum voluerit per seipsum: sic etiaz ītellectus habēs actū intelligēdi ¶ T. Est quidem igit. ¶ Scdo subdit p. q sicut intellectus exīs in actu p sciaz: est in poña ad addiscere siue inuenire: cum est in potentia ad considerare: ita etiaz intellectus est in potentia ad actum intelligēdi cū vnū actum intelligendi vel habitū habeat. T. Et ipe aūt seipm. ¶ P. hic vlterius subdit: q intellectus, seipz intelligere pōt. T. Cum aūt aliud est. ¶ P. hic ostēdit quō xtus sensitiua differt ab intellectiua sequēdo verba platonis: dicens q aliud est magnitudo t magnitudinis: esse aqua t aque eē: t sic in multis alijs: nō aūt in oībus: cum in quibusdā idem est esse carnis t caro. Unde p. per magnitudinem t carnem intelligit singulare, vel rem singulariter apphensam: t p magnitudinis esse: similiter p carnis esse intelligit vniuersale: vl rem vniuersaliter apphensam. Unde Plato (vt sibi ipōnit) dicebat in rebus naturalibus vniuersale t indiuiduum differre: t q vniuersale erat esse singularium Sed in sepatis a materia: dicebat vniuersale non distingui a singulari: idō p. vult dicere q si vniuersale et singulare sic differūt tanq̄ due res extra intellectū sic exītes in rebus naturalibus: tūc alia xtute intelligeretur vniuersale: t alia xtute intelligere singulare. ¶ Uniuersale quidē ab ipo intellectu. Singulare xo a sensu. Uel q vnū t idē aliter t aliter cognosceret ab intellectu. Res xo cognoscit singulariter reflexe: quod aliqui sic exponūt: q singulare cognoscit reflexe: cū intellectus pmo t directe itelligit vniuersale: deinde respiciendo ad fantasma: t ad sensum intelligit singulare. Ista aūt expō videt esse inutilis: q: res pus ab itellectu cognoscit singulariter q̄ vniuersaliter. Idō illō debet sic exponi: q singulare cognoscitur ab intellectu circunflexe: hoc est cognoscitur ab intellectu res cum ꝓprietatibus indiuiduātib⁹ ꝓceptu singulari: et res cognoscit ꝓceptu vniuersali sine talib⁹. ¶ Ex quo ptz differentia inter intellectū t sensum. Sensus enim cum talibus accidentibus indiuiduātibus cognoscit. Intellectus vero sine illis pt cognoscere. T. Dubitabit aūt. ¶ Hic p. monet duas dubitatōes quaz pma est. Utruz intellectus posset intelligere. Et arguit p. q nō q̄ non pt pati: ergo nec intelligere añs ꝓbat p. dupliciter. Primo quia intellectus est impassibilis: vt patz ex dictis. Secūdo q agēs t patiēs debēt cōicare i materia: sed intellectus (cū sit imaterialis) non cōicat in materia cū intelligibili: igit non patit ab intelligibili ¶ T. Amplius aūt. ¶ P. hic monet scdam dubitatōem que talis est. Utrum intellect⁹ est intelligibilis. Et videtur q non: q: si esset intelligibilis hoc essz p seipm: sic ita videret esse de alijs intelligibilibus: qō tñ ē falsum. Uel intelligibilis: p aliud: puta p spēm vel actuz distinctū ab ipo intellectu: t tūc sicut ipe nō intelligit se p se: nec etiam aliq̄d aliud intelligeret se p se: cuz nō videt esse maioz rō de vno q̄ de alio. T. Aut pati fm cōe. ¶ Hic p. soluit pmā dubitatōem: t rōem factaz ad ipam: dicens q lz intellectus sit impassibilis passione corruptiua (vt pus dctm ē) tñ bñ ē passibilis passione pfectiua. Et subdit p. q intellectus ante q̄ itelligat nō hz in se aliquē actū siue spēm repñtantem intelligibile: sed est quodām nō poña intellectiua: hoc est in potentia ad recipiendum spēs repñtantes intelligibilia. Et ideo dicit p. q intellectus ante actuale intelligere ē tā q̄ tabula: in qua nihil est depictū depigibilis tñ xtutibus t scientijs. Et p istud remouet opionē naturaliter loquētiū: qui ponebant alam cōponi ex oībus: vt oīa i telligeret. Et iam opinionē platonis dicentis: aiam nostram esse creatam cum virtutibus t scientijs: sed ꝓpter vnionem eius cum corpe tradidit obliuioni: t sic dicebat q nostrum addiscere non erat nisi quoddā reminisci. Ex isto passu Ar. elicitur ista cōis auctoritas q aia in principio sue creatiōis: est sicut tabula in qua nihil est actu depictum: depingibilis tamen scientijs t virtutibus. T. Et ipe quidē. ¶ Hic p. soluit secundaz dubitationem: t rationem eiusdez dicens: q intellect⁹ est intelligibilis sicut alia, sunt intelligibilia: hoc est intelligit seipm per intellectionem ab ipa distinctam: sicut intelligtt lapidem per spēm siue actum distinctum ab anima t lapide. Et subdit p. q in separatis a meteria commune est: q possunt se ipa intelligere: t in hoc differunt a substantijs materialibus. ¶ Ulterius subdit p. q idem est scientia speculatiua t scibile: t hoc in separatis a materia. Unde aliquis intellectus separatus a sua scientia: t est ipm scibile, puta intellectus diuinus: sed de ista, scientia t scibili non videtur p. hic loqui. Ideo illud dictum p. debet sic intelligi: q scientia t scibile idez sunt: hoc est scientia est in scibili: siue scientia actualis t scibile ꝓpinquum idem sunt: sed in habentibus materiam vnūqōq̄ est solum in potentia intelligibile siue scibile: ex quo in illis non est intellect⁹ t fiunt actu intelligibilia per ipm intellectuz. Unde dicit commentator: q p. per illud dictum scibile t scientia idem sunt: vult probare q intellectus noster intelligit per intellectōnem superadditam: t realiter ab ipo distinctam: quia nisi sic intelligeret tunc in eo idem esset scientia scibile: ita q illa res que est scientia existēs in anima: esset ipm scibile quod tamen est falsum: et hoc loquendo de scientia ipius anime t de scibili quod est anima. Et ex quo alie res ab anima non habēt in se intellectionem: ita q non sunt nate causare intellectōem in se: ideo non intelligunt seipsas, sicut ipsa anima

Dubitatio. j.

Dubitatio. ij.

Solutio. j.

Intellectus i principio sue creatōis ē tāq̄ tabula rasa in q̄ nihil ē depictū: depigibil' tñ scietijs t xtutibus.

Solutio. ij.

Quoniam autem. ¶ Istud est secundus capitulum huius tractatus: in quo p. determinat de itellectu agente: t primo ostendit intellectum agentē esse ponendum. Et deinde ponit alias conditiones eius. ¶ Probat ergo pmo istam conclusionem: q intellect⁹ agens est ponendus sic: quia in omni genere generabilium t corruptibilium debet poni actiuz t passiū sed in nobis generantur intellectiones reruz: ergo debet poni principium actiuum t passiuz huiusmodi intellectionum: t vnum scz passiuū dicitur intellectus passibilis: actiuum vero intellectus agens. Et subdit philosophus: q intellect⁹ passibilis potest omnia fieri: hoc est potest recipere omnium rerum intellectiones t intellectus agens potest omnia facere: hoc est oīum rerum intellectōes potest pducere. Unde intellectus agens se habet vt habitus: hoc est vt forma cuius est agere: t se habet ad res intelligibiles sicut lumē ad colores. Nam sicut colores non possunt mutare medium sine lumine: ita res non possunt agere intellectionem in intellectu passibili nisi mediante intellectu agente. ¶ T. ¶ Et hic intellectus. ¶ Hic p. ponit quatuor conditiones intellectus agentis. ¶ Prima est: q ipe est: separabilis: puta a materia t organo corporeo: sic q nō indiget organo corporeo immediate concurrente ad suam actionem: que dicitur intellectio. ¶ Secunda est q est impassibilis: t hoc passiōe corruptiua. ¶ Tertia est: q est immixtus: t per istas tres conditiones cōuenit cum intellectu passibili. ¶ Quarta est: q est in actu per sui substantiam quod non attribuitur intellectui passibili. Et debet sic intelligi: intellectus agēs formatur intellectionem: t p tanto dicitur agens. Et intellect⁹ passibilis p quāto dicitur passibilis recipit ipaz: ita q est alia rō hui⁹ cōplexi intellect⁹ passibilis: t alia rō huius cōplexi intellect⁹ agēs. Et istaz quartā ꝓditionem.

Cōclō q itellectus agēs ē ponendus

Intellect⁹ possibil ē oīa fieri. Hz itellect⁹ agēs ē oīa facere.

Quatuor ꝓditiones intellectus agentis.

Sēp honorabilio⁹ ē agēs pati ē pacius materia.

probat sic p. quia agens debet esse honorabilius t dignius passo siue conditionez nobiliorem habere: t cū intellectui agenti cōueniunt omnes ꝓditōes intellectus passibilis: videl q sibi dz ꝓuenire aliq ꝓditio nobilior q est aliq ꝓditionū ꝓuenientiū intellectui passibili:ea rōne qua dr passibilis. T. Idē ät. ¶ Hic p. ponit alias ꝓditōes ipsi⁹ intellect⁹ exīntis in actu. ¶ Prima est:q in intellectu idem est scia in actu: t res scita. Ista aūt ꝓditio si vareł de intellectu diuino clax esset: cum ibi idē est scia t illud qđ scit. Sed si exponerel de intellectu hūano:dz sic intelligi:q in vno t eodē ē scia habit⁹ t act⁹ intelligendi. Vel sic:q in intellectu idē ē cognitio actualis q̄ dr apphensio:t scibile ppinquum ¶ T. Que xo. ¶ Scda ꝓditio est:q in vno t eodē:scia in poña est por tpe scia in actu:q: intellect⁹ est por tpe in poña ad sciendū q̄ actu sciat:t hoc loquendo de intellectu hūano. Simplr tñ loquēdo: scia l actu est por q̄ scia in poña:puta scia q̄ est pma cā:que est of alia re ab ipa por: est por tpe illo qđ est in poña ad sciendum loquēdo de poña distāte ab actu. T. Sed non aliqñ ¶ Tertia ꝓditio est: q intellect⁹ in actu intelligit sem per q̄ diu est in actu:t p intellectū in actu intelligiē intellectus habēs actu intellectōem in se. T. Separatis aūt. ¶ Hic p. colligit ꝓditōes gñales itellectui ꝓueniētes:scz q est sepat⁹:t q est illō qđ vere est:qđ etiā est i corruptibil' t ppetu⁹ Has ꝓditōes aliqđ attribuūt itellectui diuino q̄ p suā sbam intelligit. Scōm tñ rei veritatē pōt attribui intellectui hūano: sic q ipe est sepatus:hoc ē sepabilis:t post q̄ sepat⁹ est:ē vere p se exīs t est incorruptibilis t ppetu⁹ in futuro:cuz non desinit esse. T. Non reminiscimur aūt. ¶ Hic p. soluit q̄stionez talem:q̄re non reminiscimur post mortē di. q intellectus passiu⁹ corrūpit:sine quo intellect⁹ agēs nō intelligit Et p intellectū passiuū intelligit xtutē cogitatiuā que ꝓpter eius excellentiā t ꝓueninitiā quā hz cum intellectu solet vocari intellectus passibilis:sicut solem⁹ dicere canē intelligere dñm suum.

Indiuisibiliuz. ¶ Istud est tertiū ca. huius tractatus:in quo p. determiat de opatōib⁹ intellect⁹ declarādo ipas:t cōpando illas adinuicē. Ponit igit duas opatōes intellect⁹:quax vna vocak indiuisibilū intelligentia:t simpler apphensio sine diuisiōe vel cōpositōe plurū ꝑceptuū adinuicē. ¶ Scda opatio intellectus est cōpō vel diuisio plurū ꝑceptuū adinuicē:pma ē sine xo t falso scda ē cū xo t falso. T. Sic Empedocles. ¶ Hic p. declarat dictas opatōes intellectus d. q sicut in rebus ad extra est dare simplicia: t cōpositā ex simplicibus vt ptz p Empedoclē dicentē: q natura facit multa capita seorsuz sine collis:t multos pedes sine tibijs:t sic de alijs mēbris:t postea cōponit illa:t pmanēt illa simul stāte ꝑcordia. Sic etiā in intellectu sunt aliq opatōes simplices: t alique cōpositē ex his simplicib⁹:t qñ est correspondētia in re:tūc opatō cōpositā siue cōplexa dr xa:t qñ nō est dr falsa. Et harum opationū quedā est affirmatiua:t qđā est negatiua. Sili qđā est de xbo pñti:t qđā de xbo futuri tpis: t qđā est de xpo pteriti tpis. T. Indiuisibilis enim ¶ Hic p. oñdit quot modis dr indiuisibile: t quot modis intelligit dicens q indiuisibile dr dupl'r. Uno modo dr indiuisibile qđ non pōt diuidi. Alio mō q non est actu diuisum:sed pōt diuidi. Et indiuisibile scdo mō intelligit simplici intellectōne:t tpe indiuisibili: hoc est sine interruptōe tpis: ita q hz magnitudo habeat ptes t'siliter tpis in quo intelligit:tñ non ꝑus tpe intelligit vna ps magnitudinis q̄ alia:sed simul t semel intelligit tota magnitudo simplici ꝑceptu. Pōt tñ intellect⁹ ꝑmo intelligere vnā ptē:t postea aliā. Et p isto remouet p. opiones antiquox dicentiū nos non posse intelligere totā magnitudinē nisi nos ꝑus intelligam⁹ vnaq̄ ptē t postea aliā:t cū ille ptes magnitudinis sunt infinite:sequit q̄ intellect⁹ nō possz intelligere totam magnitudinē. Hāc opionē remouet p. p hoc vcñ q̄ ofis partes simul t semel intelligunt. T. Nō ät nō. ¶ Hic p. oñdit q̄liter indiuisibile ꝑm spēm intelligit d. q eodē mō intelligit sicut diuisibile ꝑm q̄titatē. s. simplici intellectōe t tpe indiuisibili. Indiuisibile ꝑm spēm (qđ dr indiuisibile alt hz p.) est plures res eiusdē spēi:que sub vno simplici ꝑceptu ꝓcipiunt oēs simul: sic q vnū non ꝑus alio hz intellect⁹ ꝑus tpe itelligere possit vnā rem tpe quā aliā:ꝑm ꝑcept⁹ singulares. T. Inest ät. ¶ P. hic oñdit quō intelligit indiuisibile simplr:cuius modi dñr pūct⁹ t instās q̄ ab aliqb⁹ ponunt indiuisibilia d. q tale pōt cognosci p suū habitū:hoc est ille terminus punctū q̄ subordinatē ꝑceptui ꝑuatio includit in se ꝑceptū positiuuz:p quē pōt cognosci. Et hoc declarat p. q malū hz cognosci p bonū:t nigrū p suū ꝓtrariū siue ꝑuatiue oppositū:t hoc capiendo nigrū p obscuritate siue corpe obscuro:qđ est ꝑuatū lumine. T. Est ät dictio. ¶ P. hic ꝓpat istas duas opatōes intellect⁹ adinuicē:t dicit q dictio: hoc est intellectio cōplexa:sicut ē affirmatio vel negatio est xa vel falsa. Alia xo opatō intellectus puta simplicū intellectio nō est xa vel falsa vt veritas attribuit ꝓpōnib⁹:tñ semp est vera:q: si bi semp correspondet aliq̄d in re: ita q̄ significat rem que est:vel pōt esse:vel potuit esse.

Uidetur autem. ¶ Istud est quartū ca. huius tractatus:in quo p. determiat de ꝓpatōne intellectus ad sensum:t ponit p. duodecim ꝓpatōes siue silitudines. ¶ Prima est q̄ sicut sensus reducit in actuz p sensibile:ita intellectus p intelligibile. Et hoc loquendo de illo qđ ꝓmo intelligit ad intellectu. T. Nō essi patit. Scda ꝓpatio est:q̄ sicut sensus non patit recipiēdo sensationē alteratōne corruptiua:ita nec intellect⁹ patit siue alterak alteratōe corruptiua recipiendo itellectionē:q: vtrūq̄ recipit suā pfectōem sine obiectōne sui ꝓtrarij. Sentire q̄dē. ¶ Tertia silitudo est:q̄ sensatio est sicut dicere vel intelligere:hoc ē sicut ꝓma opatio intellect⁹: nihilomin⁹ tñ tam sensus q̄ intellectus pñt cōplexe iudicare. T. Et est delectabilis ¶ Quarta ꝓpatō est:q tā in itellectu q̄ in sensu est delectable t tristabile affirmatio:negatō: pfectio:t fuga. T. Cū ät delectabile ¶ Quinta ꝓpatio ē:q tā i sensu q̄ in itellectu ad apphēsionē obiecti p modū ꝓuenientis vl' discōuenientis boni vel mali psequit in appetitu delectatō vel tristitia:amor vel odiū. T. Et non ꝑm. ¶ Sexta silitudo est:q tā in intellectū q̄ in sensu est vnū t idē qđ est pfectiuū t fugitiuū:licz alia sit rō pfectiui t alia sit rō fugitiui. T. Intellectiue ät. ¶ Septia silitudo est:q sicut sensus (saltē exterior) nō sentit sine sensibili. ita nec intellect⁹ sine fantasmate:hoc est sine aliquo repñtante sensibile:qđ q̄dē repñtās vl' repñtat vliter vel singulariter. T. Sicut el aer. ¶ Octaua silitudo est:q sicut pōter sensus exteriores opz ponere sensum cōem:ad ponēdū, dñam inter sensibilia diuersox sensuū:t tñ ꝑm aliā rōem accipit in ordine ad vnū sensibile:t ꝑm aliā in ordine ad aliud:ita est vn⁹ itellectus potēs oīa intelligibilia intelligere:cui diuerse rōnes attribuunt:cū ille aliqñ vocak practicus:aliqñ vero speculatiu⁹ T. Spēs q̄dē igit. ¶ Nona silitudo est q̄ sicut sensus p hoc q̄ mouet a sensibili siue p hoc q̄ cognoscit ipm iudicat ipm esse ꝓsequendū vel fugiendum:sic etiam intellectus cū fantasmatibus:hoc ē cuz cognoscit rem repñtatam per fantasma iudicat esse p̄ sequendam vel fugiendam: sensus tamen non respicit ad futurū sicut intellectus:t ꝓpter hoc appetit⁹ sensi

Ꝓditōes itellectus in actu

Ꝓditōes gñales intellect⁹

Duplex opatō intellectus

Priuatio cognoscit p habitū:t ꝓtrariū p suū ꝓtrariuz

Simpliciū. intelligentia ſē per vera est

Duodecim silitudines itellect⁹ ad sensum.

Ꝓma

Scda

Tertia

Quarta.

Quinta

Sexta

Septima

Octaua.

Nona

tiuus aliqñ obuia rōni ꝓ tāto: qz sensus ꝑcipiens suū obiectū pñtialr apphēdit ipm ꝓ modum ꝓuenientis: ⁊ intellectus respiciēs ad futura iudicat illud idē aliqñ ꝓ modū diſcōuenientis. T. Dino in actiōe. ¶ Hic p. ponit decimā ſimilitudinē qne talis eſt: q tam in ſenſu q̄ intellectu ē iudiciū aliqñ ꝓacticū: aliqñ ſpeculatiuū vel falſum. Practicū: ꝓ q̄to natū eſt mouere ſiue dirigere ad ꝓſequendū vel fugiendū. Speculatiuum: ꝓ q̄to non mouet aliqō ad agēdū: ſcz ad ꝓſequēdū vel fugiendū: ſed ad ſpeculādū ſolū: ſz vtrobiq; iudiciū vez ōr bonū ⁊ falſum ōr malū. ¶ T. Abſtracōe ām

Undecia. ¶ Undecima ꝓpatio: q̄ eſt penes dr̄ñam ē talis: q intellect⁹ abſtracte a materia intelligit: ſenſus x̄o non: hoc eſt intellect⁹ intelligit vl̄iter: ſenſus x̄o ſolū cognoſcit ſingulariter. T. Dino ām. ¶

Duodecia. Duodecima ꝓpatio ē: q̄ ē penes dr̄ñam q intellect⁹ intelligit ſeipm: ſz tñ ſenſus non ſentit ſeipm. T. Utz aūt ꝓtingit. ¶ Hic p. ſubdit q determiare vtz intellect⁹ non ſepat⁹ a magnitudie pōt intelligere res ſepatas ꝑtinet ad aliam ſciaz: puta ad metaphiſicam.

Nunc autem. ¶ Iſtud ē quintū ca. hui⁹ tractatus: i quo p. recapitulat ea q̄ dicta ſūt. Et ꝑmo ꝑmittit iſtā ꝛcl̄onē: q aīa ē quodāmō oīa: quam ꝓbat ſic: qz oīa aut ſunt ſenſibilia: aut intelligibilia: ſed aīa ſm ſenſum ē oīa ſenſibilia: hoc ē ꝑ ſenſum pōt oīa ſē ſibilia cognoſcere: ⁊ ſm intellectū eſt oīa ītelligibilia: hoc ē ꝑ intellectū oīa intelligibilia pōt cognoſcere. ¶ T. Qualr ām hec. ¶ Hic p. declarat illō idē ꝑ duos modos Primus mod⁹ eſt: q: q̄cūq; ꝓportionabilr diuidunt ad inuicē illa ſunt eadē ſm ꝓportionē: ſz ſenſus ⁊ ſenſibile ꝓportionabiliter diuidunt: ſilr intellect⁹ ⁊ intelligibile: ḡ ſenſus ⁊ ſenſibile ſunt in eadē ꝓportiōe: ſilr ītellect⁹ ⁊ intelligibile.

Scīa ⁊ ſenſus ſecāt ſicut res

Adinoꝛ ptz: qz ſicut ſenſibile ōr in actu: q̄ actu ſentit: ⁊ in poſſa q̄ pōt ſentiri. Ita ſenſus ōr in actu: qz actu ſentit: ⁊ in poſſa qz pōt ſentire ⁊ ſilr ē de intellectu. T. Neceſſe ē ām. ¶ Scōs mod⁹ eſt: q aīa eſt oīa ſm ſimilitudinē: qz ſm ſenſum aīa ē ſil̄is ſenſibili: cū in organo ſit ſpēs repñtatiua ſenſibilis ⁊ in ipa aīa ſenſatio eiuſdē repñtatiua: non ei lapis ē in aīa ſz ſpēs lapidis. Et aīa ꝑ intellectū eſt ſil̄is intelligibili: cum intellectu ē ſpēs ſiue cognitio repñtatiua intelligibilis. Ētiā ſenſus ⁊ intellect⁹ ſilr ſe hñt ad ſentire ⁊ intelligere: ſicut ſenſibile ⁊ intelligibile ad ſentiri ⁊ intelligi. T. Quare ām. ¶ Hic p. infert quandā ſilitudinem dicens: q ſicut manus ē organū organoꝝ cuz ipſa ſubſernit oīb⁹ alijs mēbris corpoꝛeis: ita intellect⁹ eſt ſpēs intelligibiliū: ⁊ ſenſus ſpēs ſenſibiliū: hoc ē aīa ꝑ organū ſenſus pōt cognoſcere oīa ſenſibilia ⁊ aīa ꝑ intellectū pōt cognoſcere oīa ītelligibilia.

Lapis nō ē in aīa ſz ſpēs ei⁹

Manꝰ ē organū organoꝝ

T. Quā ām nequ ¶ Hic p. oñdit quō intellect⁹ dependet a fantaſmatib⁹ in intelligendo dicens: q ſenſibilia non ſunt ſepata a magnitudine: ⁊ ꝓ q̄ñs nō ꝑcipiunt ab ītellectu niſi mediante ſenſu ⁊ fantaſmatib⁹: ⁊ iō ſi deficiat aliq̄s ſenſus alicui: deficit ſcia ſenſibilis ꝓpꝛij illius ſenſus cuz intellect⁹ ſine fantaſmatib⁹ non pōt intelligere: ⁊ iō in telligēti ncēe ē fantaſmata ſpeculari: hoc ē intellectus non pōt intelligere niſi ꝑ ſpēs repñtantes res.

Intelligenti ncēe eſt fantaſmata ſpeculari

T. Eſt aūt. ¶ Hic p. ponit dr̄ñam inter fātaſiā ⁊ intellectū: qz fantaſia ſiue fantaſma non ē vez vel falſum: ⁊ tñ aliq̄ opatōes intellect⁹ ſunt vere vel falſe: puta ꝓpō ⁊ diuiſio: etiā ꝓma opatio intellect⁹ nō ē fantaſma q̄ō ē ſpēs exñs ī organo: ſz tñ aliq̄ opatio nō pōt eē ſine fātaſmate puta intellectio q̄ eſt cognitio ītuitiua ſingular q̄ non pōt fieri ſine pñtia rei: ⁊ cū cognitiōe ſenſitiua eiuſdē.

Queritur Utrum intellect⁹ ſit x̄t⁹ paſſiua. ¶ Et aī ꝓmo q nō: qz intellect⁹ eſt ꝑpaſſibilis: vt ptz ꝑ p. iij. hui⁹: ḡ nō eſt x̄t⁹ paſſiua. ¶ Scōo ſic: intellectus non eſt mobilis: ḡ nō eſt x̄t⁹ paſſiua. añs ptz: qz ē indiuiſibilis. ¶ Tertio ſic: intelligere nō eſt pati: ḡ intellectus non eſt x̄tus paſſiua. ꝓña patz: qz ſi intellect⁹ eſſz x̄t⁹ paſſiua: hoc maxīe eſſz ꝓpter intelligere. añs ptz: qz intellectio ē actio īmanens: ḡ intellectus actiue cōcurrit ad intellectiōnem: ⁊ ꝓ q̄ñs intelligere eſt agere. ¶ Quarto ſic: ſi intellect⁹ eſſz x̄t⁹ paſſiua: hoc maxime eſſz reſpectu intelligibiliū: ſz hoc non igr̄. Adino: ptz: qz ītelligibilia (vt lapides ⁊ ligna) ſūt min⁹ nobilia q̄ intellect⁹: ⁊ cū agēs dr̄ eē pt̄ū⁹ paſſo: ſequit q illa in telligibilia non poſſunt agere in intellectū. ¶ Quinto ſic: res ad extra ſunt diuiſibiles: ⁊ intellect⁹ eſt indiuiſibilis: mō diuiſibile nō agit in indiuiſibile: ḡ intellect⁹ non ē x̄t⁹ paſſiua reſpectu intelligibiliū. ¶ Sexto ſic: ſi ſic: ſeq̄ret q intellect⁹ pateret ab intelligibili: ſz hoc non: igr̄. Adinoꝛ pz: qz vel pateret ab oī: vel ab aliquo ⁊ aliquo nō. Non ab oī: qz intellect⁹ intelligit materiā ꝑmā a qua tñ nō patiť: cū illa nulli⁹ ſit actiuitat. Ētiā intelligit res q̄ non ſunt mō ab illis q̄ non ſunt intellectus nō patiť. Nec pōt dici q patiať ab aliquo ⁊ ab aliquo non: cū nō videť rō diuerſitat. ¶ Septimo ſic: intellectus non cōicat cū intelligibili: ergo non patiť ab eo: ꝓña ptz: qz illa que debent agere ⁊ pati ab inuicem debent cōmunicari in aliquo.

In oppoſitū eſt p. in ꝓmo huius tertij. Pro ſolutōne

Sciendū ē: q hic nō ē ſermo de intellectu diuino: vel angelico: ſz de intellectu hūano. Silr non eſt ſm de x̄tute moꝛali: q̄ habentē phcm ⁊ opus ei⁹ bonū reddit: nec de x̄tute intellectuali: cū ille nō inſint a natura: ſz hic eſt ſm de x̄trute q̄ eſt poſſa actiua vel paſſiua. Similiter in ꝓpoſito nō eſt ſm de paſſione coꝛruptiua ipius aīe: ſed hic eſt ſm de paſſiōe pfectiua: ita q intellect⁹ quādā diſpōnē in ſe pōt recipe: q ſi eſſet in eo eſſz pfectio ipi⁹. Ētiā ꝓ tanto intellect⁹ ōr pati: qz ē receptiu⁹ alicui⁹ accūtis. Ētiā intellect⁹ aliqñ patitur paſſione doloꝛoſa: cū aliq̄ intellect⁹ recipiat in ſe ītellectiones ſibi diſconuenientes ex q̄b⁹ cauſať errꝛ vel falſa opīo: ⁊ talis paſſio eſt paſſio impfectiua: aliquando etiā hz ī ſe doloꝛē. Ētiā intellect⁹ aliqñ patiť paſſione coꝛruptiua alteri⁹ diſpoſitōis ſicut ītellect⁹ habēs habitū erroneū ſiue actū erroneū: aliqñ patiť recipiendo actū vel habitū: ad cuius receptōem ſeq̄tur deſtructio errꝛis vel actus ꝓꝛis. Iſto ſuppoſito ſit.

Concluſio reſponſiua. ¶ Intellect⁹ non eſt x̄tus paſſiua: paſſione coꝛruptiua ſui ipi⁹: ſz ſit x̄t⁹ paſſiua paſſione pfectiua: ſiue doloꝛoſa: vel coꝛruptiua alterius diſpōnis. Prima ps ptz: q: intellect⁹ eſt ꝑpetuꝰ a pte poſt vt fide credim⁹: ḡ non patiť paſſione coꝛruptiua ſuiipſius. Scōa ps ptz ex dictis.

Dubitatur ꝓmo Utz opz intellectū eſſe denudatū ab eo q̄ intelligit. ¶ Et videť q non: qz intellectus pōt intelligere ſeipm: ⁊ tñ non eſt denudat⁹ a ſeipo igr̄. ¶ Scōo ſic: deus ⁊ intelligentia intelligūt ītelligibilia: ⁊ tñ ante intellectōem non ſunt denudata ab intelligibilibus: qz vt dicit auctoꝛ de cauſis: intelligēntie ſunt plene formis. Ētiā deus ⁊ intelligētia intelligunt ſeipa: ⁊ tñ a ſeipſis nō ſunt denudata: igr̄. ¶ Tertio ſic: ſicut ſe hz ſenſus a ſenſibilia: ita intellect⁹ ab intelligibilia: ſed ſic eſt de ſenſu: q non opz ipm eſſe denudatū a ſenſibilibus ante ſenſationē: ſicut ptz de ſenſu tactus q̄ ꝑcipit q̄litates ꝓmas a q̄b⁹ nō eſt ex toto denudatus. Similiter viſus ꝑcipit coloꝛes: ⁊ tñ viſus nō eſt totaliter denudatus a coloꝛibus. Similiter viſus ꝑcipit magnitudinem: ⁊ tñ oꝛganū viſus nō eſt denudatum a magnitudine: ergo ſimiliter non eſt neceſſe intellectum eſſe denudatū ab omni illo quod intelligit.

¶ In oppositū est phūs in pmo capitulo in tertio huiꝰ vbi dicit q opz intellectū esse imixtū:cū intꝰ existēs,p bibet extraneū. ¶ Pmo solutione dubij.

Sciendū pmō q duplex est itellectꝰ:quidam est intellectꝰ itelligēs seipso t nō p itellectionē sibi additā cuiusmodi est itellectꝰ diuinꝰ:q est sua itellectio: et de isto mō nō est hic ad ꝓpositū. ¶ Aliꝰ est itellectꝰ intelligēs p itellectōem sibi additā: q itellectio realr distinguit ab ipo:cuiusmodi est intellectꝰ hūanꝰ:et de isto itellectu est hic ad ꝓpositū. ¶ Silr aliq recipiēs dr esse denudatū ab alio duplr. Uno mō fm substātiaz illiꝰ qō itelligit vel recipit:ita q nō hz illud substātialiter in se:nec est ipm met qō recipitur:sicut itellectus cognoscēs lapidē dr esse denudatꝰ a substātia lapidis cū in se nō habeat lapides:nec est lapis. ¶ Alio mō q sit denudatū a spē t silitudine illiꝰ:sicut itellectꝰ ante intellectionē lapidis est denudatꝰ a lapide vtroq mō sed postq hz in se spēm lapidis t silitudinē dr denudatꝰ ab eo pmomō tm. ¶ Aūt recipiēs sit denudatū a substātia alicuiꝰ ꝓtigit triplr. Uno mō q sit denudatū ab illo t a sibi sili in spē:in gñe: t in gradu. ita q nō hēat aliq eiusdē spēi:vel eiusdē gñis:nec aliq eiusdē gradus ita itensum:sicut illud qō dz recipi: t hoc mō corpus celeste dr esse denudatū a caliditate cū nō habeat caliditatē nec aliq q̄litatē eiusdez spēi essentialis:nec eiusdē gñis ꝓximi sicut est caliditas:t isto mō nō opz recipiēs esse denudatū: naz sensus tactꝰ istrumētalis recipit spēm caliditatis:t silr spēz frigiditatis:t tñ nō est sic denudatꝰ fm genꝰ ab aliquo illoꝝ:cuz q̄litates eiusdē gñis sint in eo. Silr illud organū hz in se q̄daz q̄litatē tāgibilē. Silr illud qō est calidū pōt fieri frigidū:t tñ illud nō est denudatū a frigiditate fm genꝰ:ꝫ est nō est sic denudatū a frigiditate:q nō habeat aliq in se eiusdē gñis cū frigiditate. Scdo mō aliq dr esse denudatū:qz lz habeat aliq eiusdē gñis:tñ nō hz ipm nec aliq eiusdē spēi vel gradꝰ cū eo: sicut calidū dr eē denudatū a frigiditate in spē t in gradu: t nō hz genꝰ cū caliditas sit eiusdē gnis cū frigiditate: sed non est eiusdē spēi nec eiusdem gradꝰ cū frigiditate:t isto mō etiā nō opz recipiēs esse denudatū a natura illiꝰ qō dz recipi:saltē vlr:qz calidū vt duo pōt recipe caliduz:vt q̄ttuoꝝ.t tñ caliditas vt duo t caliditas vt q̄ttuoꝝ sunt eiusdē spēi eēntialis. ¶ Tertio mō q sit denudatus ab eo in gradu:sicut habēs caliditatē vt duo ē denudatū ab habēte caliditatē vt q̄ttuoꝝ:cū caliditas vt duo:et caliditas vt q̄ttuoꝝ sunt alteri t alteriꝰ gradꝰ:t isto mō oē recipiēs ad minꝰ dz esse denudatū in gradu,pdu cibili ab illo a quo recipiēs est denudatū:si debeat aliquid recipe:t ꝫ maxīe loquēdo de ꝓtentijs sensitiuis et de recipientibus materialibus.

Quid notia sit intuitiua: abstractiua: et discursiua.

Sciendū scdo q triplex ponitur cognitio in intellectu. Quedā vocat directa t obiectiua siue intuitiua:t est illa q̄ statiz gnātur post cognitionē sensitiuā de sensibli ꝑse ꝓncipaliꝰ existēte. ¶ Alia est cognitio abstractiua ipsiꝰ itellectꝰ: t dr illa quā itellectꝰ formatabstrahēdo vel eliciēdo ex alijs cognitionibꝰ. ¶ Alia ē cognitio ipsiꝰ itellectꝰ discursiua:t illa itellectio non imediate ꝓcedit siue causat mediātibꝰ spēbꝰ ab obiecto existēte i ꝓspectu itellectꝰ cognoscētis. ¶ Isto supposito dr ad dubiū q loquēdo de cognitōe directa siue intuitiua t ꝓpria ipius itellectꝰ:tūc itellectꝰ dz eē denudatꝰ ab illo qō itelligit:t āte actualē cognitōez dz eē denudatꝰ a spēbꝰ illoꝝ itelligibiliū:cū illa q̄ sic cognoscūtur ab itellectu directe t intuitiue t cognitōe ꝓpria sunt sensibilia ꝑse:q intellectꝰ cognoscit cognitōe intellectiua directe siue intuitiua t ꝓpria:quādo sensus cognoscit illa ipsis sensibilibus ꝑsentib. ¶ Dr notāter directa:qz intellectus pōt reflexe itelligere suas intellectōes cognitione intuitiua quas hz in se. ¶ Dr etiā intuitiua:qz intellectus pōt cognoscere cognitione abstractiua vel discursiua illa q̄ hz in se. ¶ Dr notāter ꝓpria:qz intellectus cognitione intuitiua directa cōissima (cāta tñ mediātibꝰ cognitionibus sensitiuis sensibiliū) ꝑse pōt cognoscere seipsum: t ola q̄ hz i se ipso. ¶ Sed loquēdo de cognitione abstractiua:vel discursiua:nō opz intellectū esse denudatū ab illo qō intelligit:qz pōt seipm itellig ere: a quo tñ nō est denudatus. ¶ Et ad primā rōnē dnbij:ptz solutio ex dictis ¶ Ad scdam dr:q hic est sermo de intellectu humano et nō de itellectu diuino:t ad ꝓpōnē auctoris de causis dr:q dz sic intelligi q intelligētie oim rerū similitudines siue spēs hūt in se:vel ipsemet sunt. ¶ Ad tertiā dr:q sensus tactꝰ ad minꝰ est denudatꝰ a sensibili in gradu:t silr organū visus est denudatū ab illo colore quē pcipit in gradu:t silr est denudatū a magnitudine quā pcipit in gradu essētiali:t negat vltimꝰ ꝓpōnā qz nō est silē de sensu t itellectu: qz sensus nō cognoscit abstractē vel discursiue sicut intellectus.

Quō virtꝰ dr organica.

Dubitatur scdo. Utrū itellectꝰ sit virtꝰ organica. ¶ Et vr q sic. qz intellectꝰ ad exercēdū suas opationes indiget organis corporeis t mīsterio sensus:q est virtus organica. ¶ Scdo sic. sensus est virtꝰ organica:igr t intellectus:ꝓpa pz:qz est vnū t idē qō ē sensus t intellectꝰ. Jn oppositū vr esse p.in tertio huius di.intellectū esse imaterialē t imixtū qō nō esset si intellectꝰ esset virtꝰ organica. ¶ Pmo solutione dubij est aduertendū q virtꝰ pōt dici organica duplr. ¶ Uno mō qz hz organa diuersimode ꝓplexionata ad exercenduz suas opatōes imediate ꝓcurrētia: t hoc mō forma alicui vel bouis dr esse virtꝰ organica. ¶ Scdo mō dr aliquid virtꝰ organica:qz lz nō hz organa ad talē vel talem opationē imediete ꝓcurrētia:tñ ad exercēdū suas opationes reqrit aliq organa:siue illa ꝓcurrūt mediate siue imediate. ¶ Et hoc cōtingit duplr. Uno mō:q nullā pōt exercere opationē nō ꝓcurrēte ad hoc organo corporeo siue mediate:siue imediate. ¶ Alio mō:qz sine organo corpeo nō pōt aliqs opationes exercere qs iam exercet. ¶ Istis suppositis dr ad dubiū: q itellectus nō est virtus organica primo vel scdo mō: sed bene tertio mō. ¶ Pria ps ptz quo ad primā ptē:qz intellectꝰ est inextēsus imaterialis: t indiuisibilis:igr. ¶ Quo ad scdam ptē ptz:qz itellectꝰ pōt ꝓponere:diuidere:t sillogisare nullo organo corpeo imediate ad talē actū ꝓcurrēte. Etiā intellectꝰ post hāc vitā cognoscere pōt nullo ꝓcurrēte organo corporeo. ¶ Scda ps principalis ptz:qz itellectꝰ nō pōt intuitiue cognoscere exīs in corpe sine sensibꝰ exteriorib:cū in cognitione intuitiua directa indigeat fantasmata. Et ad rōes dubij ante oppositū dr:q ꝓcludūt q est virtus organica tertio mō:sed nō primo vel scdo mō. Et ad auctoritatem p.post oppositū pōt dici. q illa dicta intelligūtur de itellectu sepato:vel de intellectu humano sic q nō sit virtus organica primo aut scdo mō: cuz hoc tñ stat q sit virtus organica tertio modo.

Ad rationes questionis. ¶ Ad primā patz solutio ex dictis ¶ Ad scdaz dr q licet intellectus nō sit mobilis motu ꝓprie dicto:tñ bene est mobilis motu cōiter dicto. ¶ Ad tertiā dr:q intelligere capit tripliciter. Uno mō vt idē significat sicut intellectionē p ducere:t sic intelligere est agere. Alio mō vt idē est q intellectionē recipe:siue intellectōem habere in se:et sic itelligere esset pati:t istis duobus modis nō capit in ꝓposito. Alioꝰ vt idē est q ꝓ itellectōez cognoscere t sic itelligere ē agere:t quocūq mō capit ꝓha nō valz

cum intellectus respectu intellectōis est virtꝰ actiua et ẋtus passiua. ¶ Ad q̄rtā dr̄ q̄ lz agēs dz nobili⁹ se habere q̄ passz:nō tñ opz q̄ sit nobili⁹. ¶ Ad quintā dr̄:q̄ lz diuisibile tāq̄ agēs pricipale nō agat in ipsz indiuisibile:tñ bñ pōt agere tāq̄ instrumentale:ꝛ sine quo nō. ¶ Ad sextā dr̄:q̄ itellectꝰ ab aliquo intelligibili patit̄ tāq̄ ab agēte sine quo nō:ꝛ ab aliquo nō. Et rō diuersitat̄ ē:qꝛ aliq̄ obiecta sunt sensibilia pse:ꝛ ab illis bñ patit̄:ꝛ qꝛ aliq̄ sunt isensibilia:nō ab istis mbil patit̄. ¶ Ad septimā dr̄ q̄ lz agēs ꝛ patiēs,ppꝛie dicta et phisica (q̄bus ꝓditōes in libꝛo de gñatōe assignate ꝓueniūt) debeāt cōicare i materia: nō tñ oz de illo qđ agit spūaliter:siue tanq̄ agens equiuocum.

Queritur Vtrū intellectꝰ bñanus sit forma substātialis bñani corꝑis. ¶ Et aī ꝓio q̄ nō:auctoritate p.dicētis:q̄ mbil ꝓhibet quādā ptē aīe separari q̄ nulli⁹ corꝑis ē actꝰ:rgr̄. ¶ Scđo sic.dicit p.tertio hui⁹ q̄ sensitiuū nō est sine corꝑe: ꝛ tñ hic est sepatꝰ: ꝛ p ly hic demōstrat p.aīam itellectiuā siue itellectū. ¶ Tertio sic.itellectꝰ cognoscit oēs forās materiales:igitur nō est fōra materialis:ꝛ p ꝑs nō est fōra corꝑis bñani:ꝑa ptz:qꝛ fōra materialis nō pōt oīm formaꝝ materialiū spēs recipe:cū recipiēs dz eē denudatū a materia recepti. ¶ Quarto sic.itellectꝰ itelligit forās immateriles:g̃ itellectus est fōra sepata: ꝛ p ꝑs nō est fōra corꝑis bñani:ꝑa ptz:qꝛ dēt oppositū.s.q̄ sit forma materialis:tūc ipa nō pōt recipe aliq̄d inextēsum: cū extensum nō recipiat nisi extēsuz:ꝛ p ꝑs nō pōt recipe spēs formarū inextēsarū:sicut sunt formе sepate et hic nō poterit itelligere substātia inextēsas. ¶ Quinto sic:itellectꝰ nō ē ẋtus organica:g̃ est fōra imaterialis:ꝛ p ꝑs nō est actus corꝑis bñani:ꝑa patz:qꝛ q̄libet ẋtus materialis cognitiua bz aliq̄ō organū:vt pz inducēdo p oēs sensus exteriores ꝛ iteriores. ¶ Sexto sic.itellectus est ifatigabilis in sua opatōe: g̃ ē virtus imaterialis ꝛ sepata:ꝑa ptz:mā q̄libet virtus materialis cognitiua ex eius opatōe ē fatigabilis. Pz sic. inductiue de sensibus exterioribus ꝛ iterioribus. Et añs ptz:qꝛ postq̄ itellectus itelligit aliq̄ facilius itelligit plura qđ nō esset si esset fatigabilis in itelligēdo. ¶ Septīo sic:itellectus non debilitat̄ nec corrūpit̄ ab excellēti eius obiecto:g̃ itellectus nō est ẋtus materialis:ꝑa pz:qꝛ q̄libet ẋtus materialis cognitiua ab excellēti eius obiecto debilitat̄:ꝛ aliq̄n corrūpit̄:vt pz inductiue de sensibus iterioribus ꝛ exterioribus.añs ptz Nam postq̄ itellectus itellexit magna facilius itelligit pua:qđ nō esset si ꝓpter excellētiā obiecti debilitaretur. ¶ Octauo sic.itellectus est ẋtus reflexiua supra suū actū:g̃ itellectus est ẋtus imaterialis ꝛ separata:et p ꝑs nō ē fōra corꝑis ꝛc.ꝑa ptz: qꝛ nulla ẋtus materialis cognitiua est reflexiua:vt ptz iducēdo p sensus interiores ꝛ exteriores. Etiā ꝓpter ꝟ posuit Arist̄.sensum cōem:qꝛ visus exterior nō pōt pcipe suā visionez añs ptz:qꝛ itellectus cognoscit se ꝛ suaz opationem. ¶ Nono sic.itellectus nr̄ bz aliq̄ opatōem in q̄ nō dependet a corꝑe:nec ab obiecto materiali: g̃ est virtus materialis:ꝑa ptz:qꝛ oīs ẋtus materialis cognitiua quo ad eius opatōnez dependet a materia: antecedēs ptz p ꝓmenta. Dicit em̄ ꝓmenta.q̄ aliq̄ reuelatiōes fiunt cū dormimus q̄ nō dependēt ex.prius sensatis:ꝛ ab intelligētijs ꝛ supcelestibus. ¶ Decio sic:itellectus intelligit dūmō vult:g̃ est ẋtus imaterialis:añs notum est de se:ꝛ ꝓsequētia ꝓbat̄:qꝛ ẋtus materialis cognitiua indiget vt moueat̄ ab alio puta ab obiecto: ꝛ sic nō est de itellectu cū in absentia obiecti itelligat sicut si esset in ꝑsentia. ¶ Undecimo sic. itellectus itelligit vniuersaliter tam incōplexe q̄ ꝓplexe:g̃ est ẋtus imaterialis nō vnita corꝑi:ꝓsequētia ptz:qꝛ p nullā ẋtutē materialē cuiusmōi est sensus iterior vel exterior pōt haberi alia cognitio:q̄ cognitio singularis. ¶ xij.sic. itellectus discernit ꝛ discurrit q̄liter virtus materialis discurrere nō pōt:g̃ nō est ẋtus materialis:antecedens ptz:qꝛ p itellectū nūeram⁹:nō aūt p sensuz ꝝ ẋtutē materialē:vt ptz in brutis. ¶ xiij.sic:itellectꝰ est potētia libera:g̃ nō est ẋtus materialis:ꝑa pz:qꝛ virtus materialis ꝛ ꝓplexionalis ducit̄ p ẋtutē sup celestem et regit̄ p illā:vt pz p p.ꝓio metheoroꝝ.intellectꝰ ẋo nō ducit̄ neq̄ regit̄ p illā quin posset ad opposituz:vt ptz p dictū Ptholomei dicētis : vir sapiens dñabitur astris.ꝛ etiā p dictū p.dicētis:q̄ ꝓpter ꝟ Empedocles dicit itellectꝰ esse imixtū ꝛ imaterialē vt iperaret per suā libertatē. ¶ xiiij.sic intellectꝰ bñanus nō est educ| tus de potētia materie:g̃ nō inheret corꝑi bñano:cō sequētia ptz:qꝛ de rōne formе inherētis est q̄ sit educta de potētia materie siue sui subiecti: ꝛ añs patz:qꝛ intellectꝰ bñanus creat̄ vt fide tenemus:g̃ nō educit̄ de potētia materie:ꝓsequētia ptz:qꝛ creare est ꝓducere aliquid non de potentia materie

In oppositz añ auctoritate fidei et rōne sic. oīs aīa est actus corꝑis organici ꝛc. ſz intellectus est aīa:igr̄ est actus corꝑis ꝛ nō est actus alicuꝰ corꝑoris| alterius niſi corꝑoris bñani:igr̄ est actus corꝑis bñani.Etiā illud est fōra substātialis hoīs p qđ hō formaliter ꝛ intrinsece distinguit̄ ab alijs aialibꝰ:ſz sic est de intellectu bñano:qꝛ p ipm hō distinguit̄ specifice:formaliter:intrīsece:ꝛ essentialiter ab alijs animalibus: igitur. ¶ Pro solutione quęstionis est

Sciendū q̄ circa hāc q̄stionē sunt tres opiniones. Prima est ipsius Alexādri:ꝛ est talis q̄ intellectus bñanus est forma substātialis ipsius hoīs: inherens realr̄ materie hoīs:sicut anima sensitiua materie brutī:ꝛ anima vegetatiua materie plāte:ꝛ q̄ ē virtus materialis:ex quo est fōra educta de potētia materie:ꝛ q̄ intellectus non est ꝑpetuus nec a pte ante: nec a pte post:sed incipit esse p generatōem:ꝛ desinit esse p corꝛuptionē:sicut alie formе aliorū viuentiuz.ſ. aīa sensitiua in brutis:ꝛ aīa vegetatiua in plāris. Et dicit vlterius q̄ intellectus est fōra ꝓplexionalis:ꝛ q̄ ſm meliorē vel peiorē ꝓplexionē hoīs itellectus eius ē subtilior vel grossior q̄tū ad eius opationes:ꝛ q̄ itellectus est extēsus sicut ꝛ ipa materia in qua est: sicut ptz etiā de aīa sensitiua in equo. ¶ Q| aūt itellectꝰ sit generabilis ꝛ corꝛuptibilis.ꝑbat Alexāder auctoritate p.tertio huius dicētis:q̄ itellectus passibilis corꝛuptibilis est:itellectus ẋo agēs non. ¶ Scđo cōfirmat auctoritate p.in scđo capi.libri de lōgitudine ꝛ breuitate vite dicētis.q̄ scia corrūpit̄ ad corꝛuptionem sui subiecti:ꝛ ad ꝓseruātis ipsius corꝛuptōez:ꝛ q̄ aīa corrūpitur ad corꝛuptionē aialis. ¶ Etiā ꝓfirmat auctoritate p.in scđo capi.de adaliq̄d circa quartā ꝓpꝛietatē adaliq̄d dicētis:q̄ scia cnr̄rupit̄ ad corꝛuptōem aialis qđ tñ nō esset verū niſi ad corꝛuptōem aialis corrūperetur aīa. ¶ Secluſa tamē fide: q̄libet p. naturalis sic deberet dicere:cū rō naturalis dictat itellectuz esse in corꝑe humano:ꝛ tamē nulla ratio naturalis dictat q̄ sit indiuisibilis:seꝑabilis:non educibilis de potētia materie.perpetuus tamen a parte post. Et ad rationes que fiunt de immaterialitate siue seꝑabilitate intellectus diceretur ſm istam opinionem: q̄ concludunt de intellectu diuino:ꝛ non de intellectu bñano. Et istius p.opinio ꝓuenit cū fide i ꝟ q̄ itellectus ē fōra existēs in materia: In ꝟ tamē dr̄:qꝛ ponit itellectū eē eductū de potētia materie gñabilē:corꝛuptibilē extēsū:diuisibilē:nō seꝑabilez a materia. Fide vero te

Opinio Alexandri.

Opio cõmẽt.

nemus q nõ sit eductus de potentia materie:sed creatus non corruptibilis licet anihilabilis:inextẽsus:immaterialis:separabilis a materia.

Confutatio opinionis:

Sciendũ scõdo q alia est opinio cõmenta. ponẽtis q ītellect⁹ est ppetu⁹ a pte ante:t a pte post nõ eductus de potẽtia materie nõ extẽsus nõ diuisibilis: nec inherẽs corpori hũano:licet corpori hũano appropriat⁹:q̃tũ ad ei⁹ opationẽ q̃ est intellectio sicut ītelligentia mouẽs orbẽ est appriata orbi q̃tũ ad ei⁹ opationem q̃ est mouere localiter. Et ſm hãc opinionẽ ītellectus nõ est forma substãtialis corporis hũani. Et istud pbat hec opinio rõnib⁹ ante oppositũ factis. ¶ Scd ista opinio ẽ simplr ꝓtra fidẽ:cũ fide tenem⁹ aiaz hũanam eẽ creatã:t silr ītellectũ hũanum:t p cõs nõ eẽ ppetuũ a pte añ. ¶ Itiã ista opinio est ꝓtra illud qõ dictat rõ naturalis:dictat em rõ naturalis: q ītellect⁹ ẽ ps essentialis hois:cui⁹ oppositũ tz ista opinio.

Sciendũ est tertio. q alia est opinio media inter istas duas di. q ītellectus hũanus est forma iherens materie:nõ tñ est educta de potẽtia materie:ppetua a pte post:t nõ a pte ante:inextẽsa:t indiuisibilis Unde p hoc q ponit aiam esse formã realiter inherentem:conuenit cũ Alexãdro:t p hoc q ponit eam nõ esse eductã de potẽtia materie:inextẽsam:indiuisibilẽ:t ppetuã a pte post:differt ab Alexãdro:t conuenit cũ Cõmenta. t p hoc q ponit ītellectũ nõ eẽ ppetuũ a pte ante ihherentẽ ipsi materie differt ab opinione cõmẽta. Isto notato sit cõclusio ſm istam tertiã opinionem.

Conclusio Intellect⁹ est forma substãtialis corporis hũani: ptz ista cõclusio auctoritate fidei. Etiã ptz p diffinitionẽ aïe. ¶ Aliter ptz sic:aïa est ps essentialis hois:t nõ materia:q̃ est forma inherẽs materie. Cõsequẽtia pz:qz q̃libet ps cẽntialis hois est illõ cui aliq̃d inheret:vel qõ alteri inheret. ¶ Et ad rões que ponũtur p opinione Alexãdri dr:q dictũ p. in pdicamentis intelligit de corruptõe ppriissime dicta:ita q sensus illi⁹ dicti est iste. Si aïal corrũpitur ad corruptionẽ forme substãtialis scia corrũperetur. Si tñ phi. caperet illũ terminũ corrũpit large: tũc dictũ suũ non nõ esset verũ:cũ oppositũ fide tenem⁹. ¶ Ad alia argumenta ptz solutio ex passibus allegatis.

Dubitat primo. Utruz aïa intellectiua sit ppetua. ¶ Et arg q nõ:qz cuiuslibet forme sepatio a materia est ei⁹ corruptio:sed aïa ītellectiua est sepabilis a materia:q̃ est corruptibilis: Maior ptz: qz forme materie inherentes corrũpunt ad corruptionẽ sui subiecti. Minor ptz:qz cũ hõ corrũpitur siue moritur:aïa ītellectiua separat a materia. ¶ Scõo sic:nisi in corruptione hois aïa ītellectiua posset sepationẽ ei⁹ a materia corrũperet:sequretur q in corruptione hois nõ plus corrũperet q̃ in diuisione cõtinui:sed hoc vr esse falsum:igitur:ꝓa ptz:qz sicut in vna diuisione ꝓtinui: sola vna ps sepatur ab alia:ita in corruptõe hois si aïa homis esset ppetua:vna ps soluz separaret ab alia puta aïa ab ipa materia. ¶ Tertio sic.si aïa ītellectiua esset ppetua:cũ materia hois sit etiã ppetua t nõ sit aliõ q̃ illa duo:sequeret q hõ est ppetuus:ꝓsequẽs est falsũ: igitur. ¶ Quarto sic.si sic sequeretur q iam esset multitudo infinita aïaz intellectiuaz:ꝓns est falsum:q et añs:ꝓsequẽtia pz:qz ſm p.mũdus fuit ab eterno.t sic infiniti hoies mortui sunt:t cum cuiuslibet hois aïa maneat sequitur q iaz sint infinite aïe. ¶ Quinto sic:nihil infra orbẽ lune est ppetuũ:q̃ cuz aïa ītellectiua est infra orbẽ lune:sequitur q nõ est ppetua:añs ptz:qz orbis lune separat mortalia ab imortalib⁹. ¶ Sexto sic. intellectus passibilis est corruptibilis:vt dici p.q̃ non nõ est ppetu⁹. ¶ In oppositi est p.in isto tertio di. separatur em hoc (scz intellectiuũ) ab illo (scz sensitiuo) tã q̃ ppetuũ a corruptibili. ¶ Ad dubiũ dr.q ſm Ar. et fidẽ ītellect⁹ est ppetu⁹ a pte post:sz nõ a pte ante: ¶ Et ad primã rõnẽ dr negãdo maiorẽ: lz ſ sit verũ de formis pure materiali⁹:q forma nõ sepatur a materia nisi forma corrũpat. ¶ Ad scõam dr negãdo ꝓnam q in corruptõe hois ad minus corrũpit dispõ req̃sita ex pte aïe in materia. Etiã ſm ponẽtes duas aïas i homine:corrũpit aïa sensitiua in corruptione hois ¶ Ad tertiã dr negãdo ꝓnam:qz lz materia t forma sint ppetue:tamẽ nõ manẽt ppetuo vnite: qõ cõ req̃rit ad ſ q hõ esset ppetu⁹. ¶ Ad q̃rtã dr negãdo maiorẽ. t ad Ar. dr negãdo ꝓnam in illo passu:cũ oppositũ sit de tenem⁹ ¶ Ad quĩtã dr negãdo añs:t ad pbatõem dr preceden-do q orbis lune separat mortalia ab imortalib⁹ sic q illa q̃tinẽtur sub orbe lune sunt mortalia: lz nõ cõtinent materia nõ sit mortalis:nec aïa rõnalis:t vltr⁹ negat ꝓna. ¶ Ad sextã dr q p.p intellectũ passiuũ intelligit xtus totẽ cogitatiuã instrumẽtalẽ:vel principaliter ſm ponẽtes duas aïas in hoie:sed ſm ponẽtes solum vnã in hoie:virtus cogitatiua principalis nõ est corruptibilis:lz desinet exercere suas sensationes.

Dubitat scõ. Utrũ sit vnus intellectus in numero in oibus hoibus. ¶ Et vr q sic: qz intellect⁹ ẽ ppetuus:q nõ sunt plures intellect⁹: ꝓsequẽtia ptz: qz ppetua nõ multiplicãtur sub vna spẽ:q̃ si intellect⁹ est ppetu⁹ est solũ vnus ītellect⁹. ¶ Scõo sic. nullũ ppetuũ multiplicat ad multiplicatõem gñabiliũ t corruptibiliũ:sed ītellectus est ppetu⁹ hoies xo corruptibiles:q intellect⁹ nõ multiplicat sicut hois multiplicantur. ¶ Tertio sic. ītellect⁹ est imaterialis t idiuisibilis ergo est solũ vn⁹ ītellect⁹: ꝓña ptz:qz vt vr velle p.in septio methaphi. nõ fit multiplicatio sub vna spẽ nisi p diuisionẽ q̃titatiuã materie. ¶ Quarto sic. si in oĩb⁹ hoibus sufficiat vn⁹ ītellect⁹:nõ opz ponere plures intellect⁹: sz in oĩbus sufficit vn⁹ ītellect⁹ imaterialis t inextẽsus:q̃ nõ sũt plures. Minor ptz:qz sicut ītelligẽtia a magnitudine sepata sufficiẽter pot esse ps̃ens et imediata p idistãtiã toti orbi.t cuilibz pti ei⁹: ppt qõ pot agere in totũ orbẽ t in q̃libet ei⁹ ptẽ: ita ītellectus hũan⁹ q̃ est imaterialis potent eẽ ps̃ens cuilibet hoi t opari circa quẽlibet hoiem. ¶ In oppositũ tñ arr auctoritate fidei. Etiã tũc seq̃ret q in vno t eodẽ ītellectu essent simul ꝓtraria:ꝓns est falsũ:igr t añs: ꝓña ptz:qz duo hoies possunt sic se hr q vn⁹ opinet vnaz ptẽ ꝓtradictõis eẽ verã t alⁱ aliã:t ille opiniones cõtrariãtur t essent in ipo ītellectu:q si nõ eẽt nisi vnus intellect⁹ oĩm hoĩm ꝓtraria essent in eodẽ. Etiã vn⁹ et idẽ ītellect⁹ simul t semel esset felix t miser:bonus et malus:ꝓns ẽ falsũ:igr t añs: ꝓña ptz: qz vn⁹ ītellect⁹ haberet simul t semel habitũ bonũ:puta prudẽtiaz et habitũ malũ:puta hitũ ꝓtrariũ prudẽtie: ¶ Ad hãc dubitationẽ dicit cõmẽto. q ẽ vn⁹ t idẽ ītellect⁹ oĩm hoĩm q̃ ps̃ens est cuilibet hoi:t cuilibet materie hois: nulli tñ materie hois iheret. Et dr ille ītellect⁹ intellectus Gor. vel Plato p q̃to exit in actũ ītelligẽdi mediantib⁹ spẽb⁹ vel fantasmatib⁹ Gor. vel Pla. ¶ Sed quia hec opinio ꝓtradicit fidei. Ideo aliter ad dubiũ dicendum est. q nõ est vn⁹ t idem intellect⁹ in omnib⁹ hoibus:sed diuersi hoies diuersos habẽt intellect⁹: quorum nullus est eductus de potẽtia materie:cũ ad nullius intellect⁹ pductõez materie ꝓcurrebat in suo genere causandi:ex quo ipe ītellect⁹ a prĩa cã pducitur: siue pduci pot materia prĩa nõ exĩte. ¶ Et ad primaz rõnẽ dr. q lz ppetua nõ pũt multiplicari sub vna spẽ naturali:tñ bene possunt multiplicari supnaturaliter

Opinio commentatoris

Multiplicatio vero indiuiduoꝝ eiusdē spēi ponit ad ꝓseruationē rei in esse specifico: q̄ quidē nō posset saluari p vnū idiuiduū corpale: sz saluat̄ p plura: ⁊ si vnū illoꝝ eēt ꝓpetuū sufficeret ad saluatōem spēi. ¶ Ad secundā dr̄ negādo maiorē: cū instātia habeat de materia et aīa rōnali: vt fide tenem⁹. ¶ Ad tertiā dr̄ q̄ lz nō fiat multiplicatio sub vna spē indiuiduoꝝ q̄ sunt substātie naturalr̄ nisi p diuisionē materie: pt̄ tn̄ fieri supnaturalr̄ sine diuisioe materie. ¶ Ad q̄rtā dr̄ negādo maiorē: ⁊ ad ꝓbatōez dr̄ negādo q̄ sic est de itellectu: cuz nō pñt oīa saluari ō mir de itellectu ponēdo solū vnuz itellectū loīb⁹ hoīb⁹: vt pz p rōnes post oppositū.

Ad rōnes oppositionis. ¶ Ad primā dr̄ q̄ p. ibi loquit̄ de intellectu diuino. Aliter dr̄ q̄ dictū p. sic intelligit̄ q̄ nihil ꝓhibet q̄dā aīam esse formā eductā de potētia materie. ¶ Ad secundā dr̄. q̄ dupliciter pōt dici aliquis itellect⁹ sepatus. Uno mō qr nō est in materia: ⁊ isto mō itellect⁹ nō est sepatus. Alio mō qr nō idiget organo corpeo īmediate ocurrēte ad itellectōez: ⁊ isto mō itellect⁹ bene dr̄ sepatus: sed vlterius negat̄ ꝓña. ¶ Ad tertiā dr̄ distinguēdo ꝓñs: q̄ multiplr̄ dr̄ aliqua forā materialis. Uno mō: qr est materia: ⁊ hoc mō negatur ꝓña: ⁊ ad ꝓbatōem ei⁹ dr̄ negādo maiorē. Alio⁹ dr̄ forā materialis: qr est extrēa siue sibi determiāt organū īmediate ocurrēs ad opationē puta ad itellectōnem: ⁊ sic ꝓcedit̄ ꝓña. ¶ Ad q̄rtā dr̄ distinguēdo ꝓñs: q̄ dupliciter dr̄ aliq̄ forā sepata. Uno mō: qr nō est i materia: et sic negat̄ ꝓña loquēdo de itellectu hoīs. Alio mō: qr nō vtit̄ organo īmediate cōcurrēte ad itellectōem: et sic ꝓcedit̄ ꝓña. ¶ Ad q̄ntā dr̄ distinguēdo ꝓñs: q̄ dupliciter dr̄ xtus īmaterialis. Uno mō: qr non est in materia: et sic negat̄ ꝓña. Alio mō: qr nō idiget organo īmediate cōcurrēte ad suā itellectionē: ⁊ sic ꝓceditur ꝓta ꝓña: ⁊ negarur vltima. Et simlr̄ soluūtur alie rōnes.

Queritur. Utrū in itellectu sit ponēda spēs distincta ab actu itelligēdi. ¶ Et vr̄ q̄ nō: qr si poneret̄ talis spēs distincta ab itellectōe vel illa cāretur ab intellectu: vel ab aliquo alio: sed istud nō est dicēdū: igr̄. Minor ptz: q̄ nō ab intellectu: qr itellect⁹ est cā ipius intellectōis: g̃ vr̄ q̄ nō sit cā illi⁹ spēi. Nec ab alio: qr nō vr̄ q̄d eēt illud qō causaret hmōi spēm. ¶ Scōo sic. oē illud p qō itellect⁹ itelligit est cognitio: sz intellectus itelligit p spēs: g̃ spēs est cognitio siue itellectō. Maior ptz p sile: qr p qōcūq; aliq̄d est albū illud ē albedo: g̃ a sili p qōcūq; itellect⁹ itelligit illud est intellectio. ¶ Tertio sic. si spēs distinguerētur ab actu itelligēdi: vel g̃ spēs itelligibilis ꝓsupponeret actū intelligendi: vel actus itelligēdi ꝓsupponeret spēm. Non scōm: qr tūc seqretur q̄ q̄nq; spēs itelligibilis actu existens in itellectu nō moueret intellectū actualr̄: ⁊ tamen act⁹ itelligēdi q̄n ē in itellectu mouet intellectū qō tn̄ vr̄ esse falsum p ꝓta pte: qr spēs itelligibilis existens in intellectu nata est mouere intellectū ⁊ nō hz ipedimētū: g̃ vr̄ q̄ sp mouet intellectū. ¶ Quarto sic. si sic tūc spēs intelligibiles marie deberēt ꝓcedere intellectionē: sed b̄ est falsū: igr̄. Minor ptz: qr tūc eēt ꝓcessus in infinitū in ipis spēb⁹ intelligibilibus: cū q̄libet eaꝝ est qōdā intelligibile: qō p aliā spēm dz cognosci. ¶ Quinto sic: aliq̄ intelligūtur ab intellectu siue spē intelligibili: g̃ frustra ponūtur spēs intelligibilis in intellectu: ꝓña ptz: nō ponit spēs intelligibilis nisi ꝓpter itellectōem. Añs pz: qr materiā primā itelligim⁹ et silr̄ substātias sepatas: q̄s tn̄ nō itelligim⁹ p spēs.

In oppositū ar̄ q̄ intellectio est cognitio ipsius intellectus quā facit intellectus p spēm intelligibilem: g̃ videtur q̄ spēs intelligibilis distinguitur ab intellectione. ¶ Scōo sic: sicut se hz sensatio ad spēm sensibilem: ita intellectio ad spēm intelligibilē: sed sensatio a spē sensibili realiter differt: g̃ intellectio realr̄ differt a spē itelligibili. ¶ Pro solutoe q̄stionis est

Sciendum primo q̄ iste terminus species: vt ad ꝓpositū sufficit) capitur quadruplr̄. ¶ Uno modo ꝓ omni forma ad noticiā intellectiuā cocurrente: et hoc mō res que noscit̄ dr̄ spēs. Silr̄ sensatio: ⁊ species sensibilis: ⁊ actus intelligēdi. ¶ Alio mō capitur ꝓ omni forma que aliquo mō est ratio cognoscēdi aliq̄ rez: ⁊ isto mō habitus in aīa existēs possunt dici species. ¶ Tertio mō ꝓ qualibet forma que est simulitudo vel imago rei: per quā res illa cognoscitur: ⁊ b̄ mō noticia actualis diceretur species. ¶ Alio modo capit̄ ꝓ forma: que est simulitudo vel imago rei cognite q̄ non est formalis cognitio rei ⁊ actualis: manens post q̄ anima desinit actualiter cognoscere: apta nata ducere animam in noticiam rei cuius ipsa est imago vel simulitudo.

Acceptiones dely spēs.

Sciendū est scōo. Q̄ aīa intellectiua triplr̄ cognoscit res cognitione intellectiua. ¶ Uno mō cognoscit res cognitione intellectiua intuitiua. Et hoc contingit dupliciter: quia quedaz sunt res cognite sic ab intellectu que sunt extra animaz existentes cuiusmodi sunt sensibilia perse. ⁊ ad cognitionez intellectiuam intuitiuam talium rerum: intellectus nō indiget specie intelligibili existente in ipso orgāno: realiter distincta ab intellectione. sed indiget cognitione sensitiua que se habet respectu talis intellectionis sicut obiectum ꝓpinquum: ⁊ res cognita per talem sensationem sicut obiectum remotum. ¶ Alie sunt res q̄s aīa intelligit cognitione intellectiua intuitiua existentes in ipso intellectu: cuiusmodi sunt actus intelligendi ⁊ tales res cognoscit intellectus cognitione intuitiua sine specie intelligibili existente in intellectu realr̄ distincta ab actu intelligendi. ¶ Alio modo intellectus cognoscit res abstractiue. alio modo discursiue. Et istis modis intellectus indiget quadā intellectione: mediante qua causat aliam intellectionem in seipso abstrahendo: vel causat aliam intellectionem discurrendo: vel indiget habitu existente in ipsa anima: mediante quo potest exire in actum intelligendi: ⁊ non indiget specie intelligibili in actu existente: distincta ab actu intelligendi ⁊ ab habitu tam perfecto q̄ imperfecto. Habitus enim imperfectus solet ab aliquibus vocari species: ⁊ illa species perficitur ⁊ fit habitus perfect⁹ per hoc: q̄ anima exit multotiens per illam speciez in actum intelligendi. Unde cum anima aliq̄ intellectio nez ꝓducit: post illam intellectionem aliquid manet et illud solet vocari species ab aliquibus: ⁊ potest vocari dispositio que multotiens reiterando actum sumilem intelligendi: perficitur illa qualitas: ⁊ intenditur et fit habitus. Istis notatis ponitur.

Conclusio responsiua. In intellectu nō est ponenda species realiter distincta ab actu intelligendi: vel sentiendi: vel habitu perfecto vel imperfecto: patet: qr oīa que dicuntur de intellectu ⁊ actibus intelligendi: possunt saluari non ponendo talem spēm: igitur talis species non est ponenda: cum hoc tamen bene stat q̄ in intellectu sunt ponende species: cū omnis conceptus intellectus dr̄ esse species. etiā ipa sensatio dr̄ species. Similr̄ habit⁹ impfectus ab aliquib⁹ solet vocari spēs. cum dr̄ spēs quarto modo capiendo illum terminū spēs. Simliter habit⁹ pfectus dicitur species: cum qōlibet istoruz ex sua natura naturaliter est repzesentatiuum alicuius rei.

Dubitatur primo. Utrū res sensibiles intelligantur a nobis naturaliter. ¶ Et arguit q nō. prio auctoritate p.in hoc tertio: phantis q aīa ē quodā mō oīa. Et declarat sic. qz oīa aut sunt sensibilia aut insensibilia: sed aīa p sensum est quodāmō sensibilia: per intellectum vo itelligibilia. Ex quo ptz: q aīa p intellectū nō apprehēdit sensibilia: alias p solū intellectum esset tam sensibilia q itelligibilia: t p ꝑns supflue addidisset p. q aīa est quodāmō sensibilia p sensum. ¶ Item nullū singulare apphenditur p intellectū: t oē sensibile est singulare: igr. Minor est nota: t maior ꝑbatur p differentiā quā assignat p.in diuersis locis inter sensū et intellectū dicens q sensus est singulariū: intellect⁹ vero vlium. ¶ In oppositū arguit auctoritate eiusdē p.in isto tertio dicentis q itellectus intelligit oīa: t iō opz eum imixtū esse. Sup quo dicit cmentator: q intellectus recipit omnes formas materiales: t p ꝑns sensibiles. ¶ Scdo arguit rōne: qz si intellect⁹ nō itelligeret sēsibilia intellectus oīno nihil intelligeret: ꝓsequēs ē falsum: igr ꝓsequētia ꝑbat: qz nullū in sensibile pōt itellectus apprehēdere nisi prius factus fuerit in actu t apphēderit aliqō sensibile: igr. ¶ Itē de sensibilib⁹ mltas habem⁹ scias: vt puta philosophisticas: ḡ illas apprehēdim⁹ p intellectū: cū scia ꝑprie dicta ad solū intellectū ptineat. ¶ Pro solutione dubij

Triplex notitie diuisio.

Sciendū est primo q noticiarū: q̄dā est simplex: t quedā ꝯplexa q̄ vō affirmatio vel negatio. ¶ Et eorū q̄ simplici noticia cognoscūtur. Aliq̄ sunt ad que hmōi noticie imediate obiectiue termiant. Quedam vero ad que nō imediate terminātur sue noticie: ꝛ ad eorū spēs seu imagines in aīa exītes. ¶ Item quedā est noticia sensualis: t quedā itellectualis. ¶ Noticia sensualis est ad quā pse cōcurrit virt⁹ aliqua sensitiua aut aliq̄d existēs in ea. ¶ Intellectualis est ad quā cōcurrit intellect⁹ t nō virt⁹ sensitiua: aut aliq̄d existēs in ea t hoc imediate. ¶ Utrū aūt in hoīe noticia sensualis siue sensitiua t intellectualis distinguātur est duplex opinio. ¶ Una est que dicit q omnis noticia sensitiua est intellectiua licet nō ecōtra. Probat sic: qz aliqua noticia sensitiua est itellectiua: t nō est maior rō de vna q̄ de alia: ḡ si vna est itellectiua: quelibet erit intellectiua. Maior ꝑz: qz noticia intuitiua ipius sensus est noticia intuitiua ipsius itellect⁹. Tūs patz: qz nisi sic seqretur q in aliquo eodē simul t semel essent due noticie eiusdem rei diuersarū rationū: quarū vna nō esset pars alterius nec includēs aliā: t per ꝓsequēs possent esse infinite noticie simul t semel in eodē: ꝑns ptz: qz qua rōne due possunt simul esse t infinite sicut arguit p. q̄rto phisicoꝝ: si duo coꝝpa possunt esse in eodem loco: eadē rōne t infinita. ¶ Et ꝛ hec opinio sit ꝑ babilis t euidēter ipbari nō possit: tñ alia opinio videt ꝑbabilior esse. ¶ Pro cuius intellectu.

Opinio ꝓria.

Opinio scda.

Dra Noticie Sensitiue et Intellectiue

Sciendū est scdo q differentia est inter noticiam sensitiuam t intellectiuaz talis: quia noticia sensitiua producitur sine organo imediate concurrēte ad eius productionem: noticia vero intellectiua non. Unde si noticia dicatur intellectiua cuius principale principium est anima intellectiua verum concluderet predicta opinio: sed non sic consueuimus accipere noticiā intellectiuā. Sola eñ noticia dicitur intellectiua cuius principale principium est intellectus non currēte aliquo organo immediate ad eius productionem. Ideo dicitur ꝛm hanc opinionem: q noticia sensitiua non est intellectiua: nec ecōtra. Patet hec opinio ex differentia posita inter noticiam sensitiuam et intellectiuam. ¶ Et ad rationem alterius negatur maior. et ad probationem concesso antecedente negatur consequētia: quia posse recipere simul t semel plures noticias est perfectionis: t non imperfectionis: ideo potentia que pōt plures noticias simul recipere est perfectior q̄ illa que nō potest simul plures recipe: t negatur q infinitus possit recipere: dato q plures recipiat. ¶ Hec est simile de con ꝛquentia Aristote. quia equalis repugnantia est q duo coꝝpora sint simul t q infinita: nō aūt repugnātia est: sed perfectio q plures noticie sint simul t nō ītinite: qz subiectū nō est capax infinitarū noticiarū. ¶ Istis notatis respōdetur ad dubium per tres conclusiones: quarū prima est ista.

Conclusio prima. q de rebus sensibilib⁹ habemus vel habere possumus noticiaz sensualem tam simplicem vel complexā. ¶ Prima pars patet: qz frequenter experimur nos aliqua sensibilia apprehendere: puta audire sonos: videre colores: nihil affirmantes aut negantes de ipsis: igitur. ¶ Scda pars patet: quia multa euidenter enunciamus de istis sensibilib⁹ quum sunt presentia sensibus nostris: quorum carētes sensibus non possunt scienter t euidenter talia enunciare: ḡ scda pars vera. ¶ Et ꝓ maiori ꝑbatur hui⁹ secūde partis cōuenīēter queritur An animalia irrationalia habeant noticiam compleram de sensibilib⁹ quia q habeant simplicem non est dubium. ¶ Respondetur q ex his que percipimus de ipsis: arguere possumus q habeant de sensibilibus noticiam cōplexaz Et hoc primo conuinci potest: quia videmus aliquando bꝛutum apprehendere aliquod sensibile (puta panem) t moueri ad ipsum: t aliquando etiam nō moueri ad ipm: ergo motus iste cum sit per appetitum animalem: t talis appetitus sequatur apprehensionem: presupponit preter simplicem apprehensionem sensibilis: iudicium quo iudicat illud vtile vel necessariuz. ¶ Scdo probatur idem de canibus venaticis: qz cū feram fugientem insequuntur si ad biuium veniāt: odorant vnam viarum: in qua si non percipiant odorē fugientis: immediate per aliam viam pergunt: qō non videtur aliunde contingere nisi quia iudicant ferā nō transiuisse per illam viam: ergo h abent iudicium complexum. ¶ Item disciplina non fit sine noticijs cōplexis: sed quedā aialia sunt disciplinabilia: vt experientia docet: igitur. Ex istis patet q secunda pars conclusionis vera est.

Conclusio scda. De sensibilibus habem⁹ noticiam sensualem simplicem: qua res sensibilis immediate sentitur t ꝛm se: t aliq̄ qua mediante aliquo cognoscitur. ¶ Prima pars patet de sensibus exterioribus: per quos immediate sensibilia ipsa sentimus puta colorem in pariete: nec experimur nos intueri p visum aliquod medium: mediante quo intueamur colorem in pariete: si enim intueremur per visum aliquod medium inter ipm: t colorem experiremur nos videre illud: sicut experimur nos videre colorem: qō nō cōtingit. ¶ Secūda pars patet: quia de sensibilibus absentibus habemus cognitionē scz recordationē: t memoriam sensualem. igitur habemus noticiam nō immediate ab ipsa sensibilia terminatam. Antecedens per experientiam patet q̄tum ad hoc q de sensibilib⁹ habeamus memoriam. ¶ Sed q illa sit sensualis probatur. Primo: quia memoria est potentia sensitiua. ¶ Secundo: quia leso aliquo organo nō memoramur. et ipso sanato rememoramur. ergo memoria est potentia sensitiua. Et consequentia predicte rationis patz: quia illud quod non est: nō terminatur imediate aliq̄ cognitio: sed de illo quod non est t fuit: habem⁹ memoriam igitur.

Conclusio tertia. q̄ de sensibilibus possum⁹ habere noticiam intellectualem tam simplicem q̄ cōplexam. ¶ Probatur: quia de sensibilibus possum⁹ habere noticiam vniuersalem complexam ꝛ intellectualem: ergo de sensibilibus possum⁹ habere noticiam intellectualem simplicem ꝛ complexam. Antecedens ꝓbatur: quia in sciētijs phisicis tam quo ad principa q̄ quo ad conclusiones habemus noticiam vniuersalem complexam: ꝛ sunt propōnes vniuersales de sensibilibus: ꝛ consequentia patet: quia noticia vniuersalis complexa nō potest haberi sine noticia particulari cōplexa: ꝛ noticia cōplexa non potest haberi sine noticia incomplexa. ¶ Item per intellectum cognoscimus sensum errare iudicando de aliquo singulari sensibili: igitur per intellectum cognoscimus singulare sensibile. Consequentia patet: quia nisi illud cognoscerem⁹ nō iudicaremus sensum errare circa illud sensibile: ꝛ antecedens est de se manifestum. ¶ Item sm Aristo. prīcipia scientiarū fiunt nobis nota per experientiam: et per cognitionem singularium: ergo est eadem virtus que cognoscit illa singulana siue singulariter ꝛ vniuersaliter: ergo de sensibilibus singularibus habere possumus noticiam intellectualē. ¶ Et ad rōnes ante oppositum dicitur q̄ Aristo. nō vult negare sensibilia nō cognosci per intellectum: sed vult negare q̄ precise cognoscuntur per intellectum.

Dubitatur secundo. Utrum' necesse est ponere intellectum agentē ad hoc q̄ homo intelligat. ¶ Et arguitur q̄ non: quia nō est necesse ponere sensum agētem ad hoc q̄ homo sentiat: ergo nec est necesse ponere intellectū agentem ad hoc q̄ homo intelligat: consequentia tenet a simili. Antecedens patet per philosophum scōo huius dicentem: q̄ sensus est virtus passiua. ¶ In oppositum est phūs in scōo capitulo primi tractatus huius tertij ponens intellectum agentem. ¶ Ad dubium dicitur q̄ sic: primo quia necesse est ponere primam causam si homo debet intelligere: cuius ipse ad omnes effectus actiue concurrit. ¶ Etiam preter intellectum diuinum ponendus est intellectus agens in homine: quia nisi sic: tunc sensus nobiliori modo se haberet ad sensationem q̄ intellectus ad intellectionem: quod tamen non est dicendum: igitur in homine est intellectus agens actiue concurrēs ad intellectionem. ¶ Etiam non apparet diuersitas intellectuz tanta q̄ta nobis apparet si intellectus diuinus esset totalis causa intellectuum: quia quidam habent noticiaz veram de aliqua ꝓpositione: alij erroneam: ꝛ alij ignorantiā puram: ideo propter istas diuersitates intellectuz preter intellectum diuinū oportet ponere in homine intellectum agentem siue actiue concurrentem: ad productionem intellectionis. Iste tamē intellect⁹ agens non est realiter distinctus ab intellectu passibili: quia illud quod actiue ꝛ principaliter concurrit ad productionem intellectionis est ipsa anima que est intellectus passibilis. Alia est tamen' ratio intellectus agentis ꝛ intellectus passibilis. ¶ Et ad rationem dubij negatur antecedens. Et ad probationem concedit q̄ Aristo. probat sensum se habere passiue recipiendo speciem vel sensationem: sed ex illo non sequitur quin actiue se habeat ad producendum illam sensationem.

Dubitatur tertio. Utrum intellectus human⁹ potest seipsum intelligere. ¶ Ad dubium dicitur q̄ duplex est intellectio. Quedam est generalis ꝛ confusa: cuiusmodi est conceptus transcendēs vel aliquis alius conceptus communis: ꝛ hoc modo intellectus potest seipsum intelligere cum habeat in se conceptum qui exprimitur per illam vocez ens: sed de isto modo intelligendi non est hic ad propositum. ¶ Alia est intellectio propria ꝛ determinata que est conceptus principaliter singularis: ꝛ talis est duplex. Quedam est intellectio singularis quidditatiua ꝛ intuitiua: ꝛ tali intellectione intellectus non potest seipsuz naturaliter intelligere: cum de nulla re intellectus habet talem cognitionem nisi de sensibilib⁹ perse ꝛ actibus intellectus. ¶ Alia est intellectio singularis non quidditatiua ꝛ intuitiua: cuiusmodi est conceptus accidentalis et propri⁹: ꝛ isto modo intellectus bene potest seipz intelligere: ꝛ hoc per discursum: ita q̄ ex noticijs aliarum rerum (puta actum intelligendi) possumus venire in noticiam ipsius intellectus: cum venimus in noticiam illius quod est causa illarum intellectionum: sicut Aristo. in octauo phisicorum ex perpetuitate motus deuenit in noticiam prime cause. Ipse tamen intellectus non intelligit seipsum per suam propriaz essentiam: nec per speciem distinctam ab actu intelligendi vel ab habitu. Primum patet: quia tunc anima semp intelligeret se. ¶ Etiaz est articulus parisien. q̄ actus intelligendi siue habitus intelligibilis sit ipsa anima erroꝛ. ergo anima non intelligit se per suam essentiaz: sic q̄ ipsa essentia anime sit ipsa formalis cognitio. ¶ Secundum patet: quia nulla talis species pōt causari vel haberi de aliqua re nisi mediante sensu: modo ipsa anima non est sensibilis: ergo de ipsa non pōt haberi spēs dicta ab actu intelligendi.

Ad rōnes questionis. ¶ Ad primam dō q̄ in intellectu bene ponitur species intelligibilis distincta ab actuali intellectiōe: que causatur ab intellectu mediante actu intelligendi: sed non ponitur species realiter distincta ab actu intelligēdi habitu perfecto: vel imperfecto: vel actu sentiendi. ¶ Ad scōam dicit concedendo q̄ aliqua species est ipsa intellectio: aliq̄ tamen non. ¶ Ad tertiam dicitur. q̄ aliquis actus intelligendi presupponit speciem que est habit⁹: ꝛ aliqs presupponit speciem que est intellectio: ꝛ aliquis speciem que est sensatio. Similiter aliqua species pōsupponit actum intelligendi: sicut est species que est habitus perfectus vel imperfectus. Similiter species q̄ est intellectio per discursum acquisita presupponit alium actum intel'igēi: mediante quo intellectus in se aliam cognitionem causat. Similiter species que est noticia abstractiua presupponit aliquando aliam cognitionem a qua fit abstractio. ¶ Ad quartam dicitur concedendo. q̄ potest esse processus in infinitū in speciebus intelligibilibus: cum non tot species siue intellectiones ab intellectu fieri possunt: quin intellectus plures posset facere species siue intellectiones. ¶ Ad quintam dicitur concedendo. q̄ intellectus intelligit aliq̄ rem sine specie ītelligibili representatiua eiusdē rei: que sit distincta ab illo actu intelligendi. ¶ Et ad rationes post oppositū dicitur. q̄ licet intellectus faciat actum intelligendi per speciem qui est habitus: vel actus intelligendi representatiuam eiusdem rei vel alterius: non tamen per speciem intelligibilem distinctam ab his. ¶ Et ad aliud dicitur: q̄ non est simile de sensu ꝛ intellectu: cum sensus nunq̄ cognoscit sine specie eiusdem rei quam cognoscit distincta a cognitione. Intellectus vero aliquando cognoscit discurrendo siue abstrahendo sine specie representatiua eiusdem rei distincta ab illa cognitiōe: iz ītellect⁹ ad ītellectionē ꝓducēdā idigeat: vel cognitiōe sensitiua: vel intellectiua: vel habitu pfecto: vel imperfecto: ad hoc q̄ exeat in actum intelligendi.

Quid intellectio cōfusa et propria.

¶ Secundus tractatus vnuz cāpitulum cō tinet. in quo philosophus determinat de po tentia motiua scdm locuz ipsius anime: ⁊ de potentia appetitiua.

Quoniam autem anima scdm duas dif finita est potentias: quarum vna est cognoscitiua de qua dictuz est. ⁊ alia est motiua scdm locum. Idcirco dicendū est de ipsa potentia motiua: an sit anima: an ps anime. ⁊ quomō distinguitur ab alijs poten tijs: que videtur esse infinite scdm distinctio nes obiectoꝝ. ¶ Quidā em̄ dixerūt q̄ po tentiarū anime: quedā est rōcinatiua: alia est irascibilis: alia vero cōcupiscibilis. ¶ Alij vero diuidebant potētias aie per rōnalez et irrōnalē: sed ꝓ veritate sit hec ꝓia cōclusio. Conclo ꝓia.

¶ Diuisiones date ab antiquis de potētijs aie non sunt sufficiēter assignate. ptz. Tum ꝓmo: qz potentia vegetatiua ⁊ sensitiua q̄ cōstituūt diuersa genera viuentium plus dif ferūt q̄ potētia irascibilis: ⁊ cōcupiscibilis: que diuersa genera viuentiuz nō cōstituunt. erat ergo anima ꝓius diuidēda ꝓ vegetati uam ⁊ sensitiuā: q̄ per irascibilē ⁊ cōcupisci bilem. Item potentia respiratiua neq̄ ē ra tionalis: neq̄ irrōnalis: igitur scda diuisio mala. ¶ Ptz scdo: qz fantasia est quedā po tentia anime: ⁊ tm̄ nō ꝓtinetur sub cōcupisci bili nec irascibili: nec etiam cōtinetur sub rō nali: cum differat ab intellectu. nec sub irrō nali cū oībus ꝙueniat: igitur. ¶ Tertio sic. voluntas est potētia anime: ⁊ tm̄ non videt sub quo mēbro cōtineatur. igitur. Tum quar to: quia tunc nō posset assignari principium motiuum scdm augmentum: cum tale conue niat plantis quibus non cōueniunt differen tie ꝓius assignate. Item nō possent assigna ri potentia vegetatiua: respiratiua: ⁊ somnia tiua. Conclo scda

¶ Scda ꝙclusio. potētia vegetatiua nō est motiua scdm locū: ptz. Tum ꝓio: qz potē tia motiua scdm locum in aialibus semp est cū fantasia ꝓsecutionis vel fuge: nō aūt po tentia vegetatiua: cū talis inueniatur in plā tis. Ptz scdo: qz si potētia vegetatiua eēt mo tiua scdm locū: tūc plāte haberēt potētiā mo tiuā scdm locū: sed hoc est falsum: qz nō bīnt ptem organicā ad illuz motū deseruientem. Conclo tertia

¶ Tertia cōclo. potētia motiua scdm locuz nō est potētia sensitiua: ꝓz: qz cū aialia habe ant potētiā sensitiuā: oīa talia haberēt potē tiā motiuā: sed b̄ est falsuz: qz multa sunt aia lia q̄ nō habēt organū deseruiēs ad motum: qđ nō esset si haberēt potētiā motiuaz. natu ra em̄ nihil facit frustra: neq̄ deficit ī neces sarijs: nisi in oꝛbatis ⁊ iperfectis: mō multa aialia q̄ nō bīnt organa ad motū deseruiētia sunt perfecta. cuj signū est q̄ habēt ꝓnci piū augmēti ⁊ decremēti. Natura nihil facit frustra: neq̄ deficit in necessarijs.

¶ Quarta cōclo. potentia ītellectiua nō est potētia motiua se cundū locū. Conclo q̄rta.

¶ Ptz ꝓio de ītellectu speculā tiuo: qz speculatiuj intellectj nihil speculat agibile: neq̄ aliq̄d dicit de fugibili ⁊ ꝓsequibi li: semp aūt motj aut fugiētis aut ꝓsequētis aliq̄d. ¶ Ptz etiā de ītellectu ꝓactico vl̄i: qz ad iudiciū vl̄e ꝓacticū nō seq̄tur motus: nō em̄ ītelligēs terribile aliq̄d semper timet.

¶ Ptz tertio de ītellectu ꝓactico cōsiderā te ꝓticularit̄: qz talis ītellectus aliq̄n iudicat aliq̄d eē ꝓsequēdū: qđ tm̄ fugim̄: igr̄ potētia ītellectiua nō est potētia motiua scdm locū.

¶ Quinta cōclo: appetitj sensitiuj nō ē po tētia motiua scdz locū: ptz: qz ꝓtinētes scdz appetitū sensitiuū multa ꝙcupiscūt: q̄ tm̄ ipsi nō ꝓsequūtur. Conclo quīta

¶ Sexta ꝙclusio: ītellectus ⁊ appetitj cū obiecto appetibili sunt ꝓncipia motj ꝓgressiui in aiali: ꝓbat: qz motj ꝓgres siuus fit ad ꝓsequēdū vel fugiendū aliq̄d: qđ ꝓj opz apphēdere tanq̄ bonū vel malū: et postea īclinet coꝛpj ad illud ꝓsequēdū vl̄ fu giendū: sed talis apphēsio fit ab ītellectu: et inclinatio ab appetitu: obiectū aūt qđ mouz potētiā cognitiuā ē illud qđ apphendit sub rōne boni vel mali: ⁊ aliqđ seq̄tur desideriuz vel odiū: ergo seq̄tur q̄ ad motū ꝓgressiuum req̄runt illa tria. Conclo sexta

¶ Septia cōclo: aliq̄n sen sus vel fantasia: que tm̄ differūt ab intellectu cōcurrūt ad motū ꝓgressiuū loco ītellectus. Cōclo septia

¶ Prima ps buj cōclonis: puta q̄ ītellectj differt a sensu ⁊ fantasia: ptz: qz ītellectj vt ī plurib̄ est verj: non aūt sensus vel fantasia.

¶ Scda ps ptz: qz aliq̄n ītellectj iudicat ali quid eē ꝓsequēdū qđ est verū bonū: ⁊ tm̄ nō ꝓ sequit illud: sed illud qđ sensus iudicat eē ꝓ sequendū ꝓpter delectationē ꝓsentē: qđ ē so luz appareter bonū: ꝓ nos tm̄ opabile. Obiectio.

¶ Et si dicat aliqs ꝓtra ꝓdicta: q̄ tūc neq̄ intelle ctus est primū motiuū: cū aliq̄n vincat ab ap petitu: neq̄ etiā appetitj sensitiuj: cū aliq̄n vincatur a rōne. Solutio

¶ Dicendū est q̄ intellectj q̄n vincit est primū motiuū: sed cuz appetitj vincit est primū motiuū. Conclo. viij.

¶ Octaua cōclo. ad motū ꝓgressiuū aialis ꝙcurrit duplex mo

uens. ¶ Primū est mouens ímmobile: puta ipm appetibile qđ est vnū. ¶ Aliud est mouens motum ⁊ ímediatū. s. appetit⁹: inter qđ et primū sunt aliqua mouẽtia media. Et ab istis sic fit mot⁹ aialis: qz opz mẽbrū motuz moueri supra aliud mẽbrū qescẽs: ⁊ est mot⁹ supra iunctură in qua inuenitur qđdam concauū: ⁊ illa iũctura ẽ cõis mẽbro moto: ⁊ mẽbro qescẽti: ⁊ fit talis mot⁹ cũ pulsu ⁊ tactu. Et est talis mot⁹ ğsi circularis: cuius cẽtrũ est iniũctura. ¶ Nona cõclo. oĩbus aialib⁹ cõe est q principiũ motiuuz est appetit⁹ cuz fantasia. Sed ista virt⁹ cognitiua est multiplex. Nam quedã est rõnalis q̃ q̃uenit hoĩb⁹ Alia vero sensualis que repitur in aialibus. Conclo. ix.

Questio ¶ Et si ğratur. an in aialib⁹ affixis terre sit fantasia: cum talia delectentur ⁊ tristẽtur: dilatentur ⁊ constringãtur. ¶ Ad hoc dr̃ q si Solutio cut talia aialia mouentur indeterminate scdz locũ: ita habẽt fantasiã ímpfectaz: sed aialia Conclo. x. que determiate mouentur scdm locũ habent fantasiã pfectã. ¶ Decima qclo. rõ ⁊ intellectus in hoĩbus sunt principiũ mouẽs: ptz: qz rõ deliberat quid sequẽdũ: an delectabile an vtile: an honestũ: ⁊ ex plurib⁹ vnũ concludit. Item intellect⁹ est supioz ad appetitum sensitiuum: ergo nisi sit defect⁹ ex pte voluntatis est principiũ mot⁹: sed si volũtas qsentiat appetitui sẽsitiuo: tũc appetit⁹ sensitiu⁹ est principiũ mot⁹. ¶ Ex isto ptz q in motu ordinato tria iueniũtur. Nam prio est iudicium intellect⁹ ⁊ inclinatio scdm ipm. scdo rõ deliberat: ⁊ tertio detinet appetitũ sensitiuũ ¶ Sed in motu non ordinato est inclinatio passionis ad bene agendũ. Scdo iudiciũ sensus ad male agendũ: ⁊ tertio opatio volũtatis ad appetitũ sensitiuũ. ¶ Scdo infertur. q intellect⁹ nõ est principaliter motiuũ inq̃tum est speculatiu⁹: sed inq̃tũ est practicus: nõ quidẽ hũs iudiciũ vle: sed pticulare.

¶ Tertij tractat⁹ vnij capitulũ continet in quo p. determinat de cõparatione potentiarum anime adinuicem:

Conclo prima. PRo cõparatione potẽtiarũ anime: sit prima conclo. ¶ In oĩnib⁹ viuentibus gñabilibus ⁊ corruptibilib⁹ inuenit aia vegetatiua: ptz qz oĩnib⁹ talibus inuenit potentia nutritiua: ⁊ augmẽtatiua: vel diminutiua: igr̃ ⁊ aia vegetatiua. ¶ Scda cõclo. nõ in oĩnib⁹ viuẽtib⁹ inuenit potẽtia sensitiua: ptz: qz nõ in oĩbus inuenit sensus Conclo scda. tactus: sine quo alij sensus esse nõ possunt: et qui corpi simplici inherere nõ põt: igitur nec aia sensitiua. ¶ Tertia cõclusio In oĩnibus aialib⁹ inuenit aia sensitiua. ¶ Ptz prio de aialib⁹ pgressiuis: qz talib⁹ dat⁹ est mot⁹ pgressiu⁹ ad q̃rendũ alimentũ. qđ intelligere nõ possunt sine sensu: cũ ergo natura nihil faciat fruſtra: seqtur q eis dat⁹ ẽ sensus. ¶ Nec valet dicere. q aial posset sine sensu q̃rere alimentũ: puta p intellectũ: hoc esset falsum ẽ: qz in gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ nõ inuenit intellect⁹ sine sensu: alias si essent talia nõ indigerent organo: sicut demones: quos aliq̃ fingũt habere intellectũ sine sensu: organo non indigent. ¶ Ptz scdo de animalib⁹ terre affixis: qz talibus dat⁹ est mot⁹ dilatatiuus ad se dilatãdũ vt in psentia alimẽti q̃uenientis: et motus q̃strictiuus ad resistendũ nociuis: sz boc facere nõ possũt sine sensu: igit talibus datus est sensus. Conclo. tertia. ¶ Quarta qclo. sensus tactus est necessarius omni animali: sed nõ alij sensus a sensu tactus. ¶ Prima ps patz: qz sine sensu tactus nõ potest psequi conuenies: ⁊ fugere disconuenies: igit sensus tact⁹ est omni animali necessarius. ¶ Secunda pars patet: qz visus: auditus: ⁊ olfactus dãtur animalibus ad q̃rendũ alimẽtũ a lõge: ita q obiecta eoz primo mouẽt mediũ: ⁊ medio immutato mouent sensum: sicut in motu locali mouẽs primo mouet corpus sibi ppinquũ ⁊ deinde corpus remotũ: ⁊ nõ fit immutatio p egressuz alicuius a sensu sicut aliq̃ dicũt: sz aliq̃ sunt animalia que non indigẽt q̃rere alimentũ a longe: igit talibus non sunt necessarij visus: auditus: ⁊ olfactus. sed solũ tactus et gustus qui est quidam tactus. ¶ Quinta concło: impossibile est corpus animalis esse simplex puta aquam: terram: vel aerem. ptz quia tactiuuz oĩe corpus animatum est: ex quo impossibile est animal esse sine sensu: et sensum esse sine tactu: sed tactus non potest esse in corpore simplici. Tum: qz licet organa aliorum sensuum sint de natura alicuius elementi alterius a terra: non tamen organũ tactus qđ immutatur per medium intraneum ¶ Tum: quia quodlibet corpus simplex hz aliquã qualitatem in summo que repugnat dispositioni organi ipsius tactus: igitur nullum animal potest esse corp⁹ simplex. ¶ Ex ꝓdictis seqtur q ossibus ⁊ capillis ⁊ huiusmodi ptibus non sentimus: quia sunt de nat⁹ Gustus ẽ quidam tactus. Conclo quinta

Conclusio.vi. Omnes quemē tā r dram tactus cuz alijs sensibus.

tura terre: ꝓpter hoc etiā plāte nō bīt tactū: et ꝓ ꝯs neq; aliū sensū. ¶ Sexta cōclo sensus tact⁹ cōuenit, r differt cum alijs sensibus ¶ Prio: qz si aial paruek sensu tactus: opz q moziak: qz alij sensus nō pīt ee sine tactu: et etiā aial nō pōt ee q̄n habeat sensū. ¶ Cōuenit etiā i hoc q tā tact⁹ q̄ alij sēsus p excellētiā sui sēsibilis corrūpunt ¶ Oz differt ꝑmo qz excellētia tāgibiliū nō solū corrūpit tactū sed etiā aial: nō aūt excellētie alioz sēsibiliū ¶ Secūdo differt: qz aialia bīt tactū ꝓpter necessitatē ee: sz bīt alios sensus ꝓpter bene ee: bīt enī visuz r olfactuz: vt a lōge possint p cipere nutrimētū: auditū aūt vt eis significe tur aliq̄d. linguā vero vt alijs aliq̄d significēt Et hec de tertio de anima.

Excellētia sensibiliū corrumpit sensū tm excellētia: tāgibiliū sensuz et aial simul.

Quoniā aūt. ¶ Iste ē secūd⁹ tractat⁹ huius libri in quo p. determinat de potētia motiua fm locū ipsius aie: r de potētia appetitiua. Et cōtinet tria ca. In primo determinat disputatiue de potentia motiua fm locū. In secūdo oñdit q̄d sit ꝑmū motiuū ipsius aialis: ibi. Videk aūt. In tertio oñdit qūo diuersa sūt principia in diuersis aialib⁹: ibi. Dino q̄dē. Premittit ergo ꝑmo ītētū suū dicēs q exquo sūt due potētie ipi⁹ aie. s. potētia cognitiua r motiua: r de potētia cognitiua q̄ est sensus vel intellect⁹ iā dictū ēnō restat ꝺterminare de potētia motiua fm locū vtrū ipsa sit aīa vl pars aie: r vtrq; potētia motiua sit distincta a potēta sensitiua fm locū r subiectū vel solū fm rōnē. T. Habet aūt dubitationē. ¶ Hic p. disputat de distinctione potentiaz d. q est dubitatio qūo distinguūtur ptes anime r quot sūt: qz quodāmodo videnk infinite fm distinctionē obiectoz. Quidā tū direrūt q potētiaz aie q̄dā erat rōcinativa: q̄dā irascibilis: r q̄dā appetitiua siue cōcupiscibilis. Alij sic distinguebāt potētias dicētes q potētiarū aīe: alia ē rōnalis: alia irrationalis. T. Scōm enī vras. ¶ Hic p. ītendit distinctiones istas tribus rōnib⁹: q̄z ꝑma tal' ē: qz sensitiua r vegetatiua plus differūt q̄ ꝓcupiscibilis r irascibilis: q̄ magis oz diuidi potentia p illa duo mēbra. s. sensitiuū r vegetatiuū q̄ penes ꝓcupiscibile r irascibile. ¶ Etiā secūda distinctio nō valet: qz potētia vegetatiua nec est rōnalis nec irrationalis: r tū ē potētia aīe: agit ¶ T. Addhuc aūt. ¶ Secūda ratio talis est. fantasia est q̄dā potentia aīe: r tū nō apparet sub quo mēbro diuisiōis cōtineatur: cū nō apparet q magis cōtineak sub ꝓcupiscibili q̄ irascibili: nec est potētia rōnalis cū differt ab intellectu: nec irrationalis qz rōnalib⁹ cōuenit. ¶ T. Addhuc aūt appetitiua. ¶ Tertia rō talis est. potentia appetitiua q̄ est volūtas vel est aliqua istaz potentiaz vel nō. Si non: tunc diuisio est insufficiēs. Si sic: nō videtur quare magis deberet cōtineri sub vna q̄ sub alia: igit ¶ T. Et etiā de quo. ¶ Hic p. disputat de principio motiuo dicens q fm antiquos nō potest assignari potentia motiua fm augmētum: qz illa cōuenit plātis: quibus non ꝓueniūt vre predicte assignare ab antiquis. Etiam nō essent assignāde potētie generatiue vegetatiue respiratiue sōmatiue: r sic de alijs. Te. Sed de motu aūt. Hic p. disputat de mouēte fm locū ꝓmittēs intentū suū dicēs q considerandū est de ꝑmo principio motiuo aialis fm motum progressiuū: ponēdo aliq̄s conclusiones. Quaz prima talis est q potentia vegetatiua non est motiua fm locū. ¶ Probat p. duabus rationibus. Quaz prima talis est: quia mot⁹ oz locum in aialibus est sp cum fantasia: hoc est cuz aliq̄ cognitione r appetitu ad aliquid prosequēdū vel fugiendum: sed hoc non pertinet ad potentie vegetatiue: cū non pertinet potētie vegetatiue in plātis: ergo nō omnis potentia vegetatiua est potentia motiua oz locum. T. Ampli⁹ r plante. ¶ Secūda ratio est. Si omnis potentia vegetatiua eēt motiua fm locū: seq̄retur q in plantis (in quibus est potentia vegetatiua) eēt potentia motiua fm locum ad diuersas dīas positionum: hoc tamē est falsū: igitur. Minor patet qz cū natura non deficit in necessarijs: nec abundat in superfluis: natura dedisset plantis organa ad motū localē progressiuū deseruientia: qō tamen non fecit. igitur falsū est q in plantis est potentia motiua fm locū ꝓgressiuum. T. Silr aūt nec; sensu. ¶ Secūda cōclusio talis est q potentia motiua fm locū non est potentia sensitiua. ꝓbat sic p. quia nisi sic sequereē q omnia animalia haberent potentiam motiuam fm locum: cum omnia habent potentiam sensitiuam: qō tamē est falsum cum aliqua animalia inueniuntur affixa terre. Nec potest dici q habent virtutem motiuā: sed quiescunt propter defectum organi requisiti ad motum localem: qz natura nihil facit frustra nec deficit in necessarijs nisi in orbatis r in imperfectis in tota specie: ergo si aīalia haberent potentiā motiuā: natura dedisset eis organa ad motum localem deputata: vel defecisset i necessarijs non dando illa organa: vel fecisset frustra potentiam motiuā cum non posset exire in suum op⁹. In orbatis vero aliqñ ex violētia: vel ex impedimēto nature deficit aliquādo aliq̄ mēbrum. Similiter in imperfectis alīs ex in dispositione materie: vel ex impedimēto concurrente: vel ex defectu in ꝓplexione requisita ad operationes debitas illi aīali fm suā naturā debitam. T. Advero neq;. ¶ Tertia ꝯclusio est q potētia motiua fm locum non est potentia intellectiua. ꝓbat p. ꝑmo de intellectu speculatiuo: qz ille nihil cōsiderat de agibilium in quod agibile: ergo nihil prohibet prosequi vel fugere r tamen motus localis est cū prosecutione vel fuga: igitur. ¶ Q; aūt non sit intellectus practicus: pz primo de intellectu cōsiderātevniuersaliter: quia intellect⁹ sic considerans r non descēdens ad aliq̄ singulare: non mouet ad prosequendū vel fugiēdū cū non opz si loquamur de terribilibus q timeamus vel fugiamus. De intellectu practico considerante singulariter pz: qz alīs iudicamus p eum h ee fugiendum: r tamen per appetitum sensitiuum nō fugimus illud: sed ꝓsequimur. Etiā medicus q̄is habeat scientiā r intellectū ad sanandū: non tū prosequit nec semp sanat. T. Advero neq;. ¶ Quarta conclusio est: appetitus sensitiuus nō est principiū motiuuz fm locum. ꝓbat sic p. qz homines cōtinētes habēt aliqñ fortes ꝯcupiscētias fm appetitū sēsitiuū: r tū nō mouētur fz illas: fz trahūt se ab ill' per iudiciū rōnis.

Conclo prima

Natura nō deficit in necessarijs nec abundat i supfluis

Conclusio.ij.

Conclusio.iij.

Cōclusio.iiij.

Videtur aūt duo hec. ¶ Istud ē secūdū capitulū huius tractat⁹ in quo p. ostendit quid sit principium motiuum animalis fm locum: r ostendit numerū et ordinem mouentium fm locum. Et primo ostendit principia motiua ex parte anime: dicens primo sic: q in omni animali mouente se secundum locum principia motiua sunt intellectus r appetitus: r hoc capiēdo intellectum vt se extendit ad omnem virtutem cognitiuam. ꝓbat p. qz oīs motus progressiuus aīal' fit aliquid fugiendū vel ꝓsequēdū quod oportet pri-

mo apphendi tanq̃ bonũ aut malũ ꝛ ꝓnter ĩcliare cor pus ꝛ mẽbra ad ꝓsequẽdũ vel fugiẽdũ: sed apphẽdere siue cognoscere ẽ per ĩtellectũ fantasiã vel sensũ. Et inclinare est p appetitũ: q̃ iste due potẽtie sũt ꝓncipia motiua aĩalis. Et subdit p. q̃ hic ẽ sermo ō intellectu practico. T. Appetibile enĩ mouet. ¶ Hic p. oñdit ex parte obiecti qđ ẽ ꝓncipiũ motiuũ aĩalis dicẽs: q̃ appetibile ꝓmo mouet intellectũ (hoc ẽ potẽtiã cognitiuam) sub ratione boni vel mali: ꝛ ad talẽ cognitionez sequitur desiderũ vel odiũ: q̃ appetibile ẽ ꝓmo mouẽs intellectũ vel appetitũ: ꝛ p ꝰ̃s illa duo mouẽtia (scz intellect⁹ ꝛ appetitus) reducũtur advnũ mouẽs ꝓmũ extrinsecũ: puta ad appetibile. T. Intellect⁹ qđem. ¶ Hic p. ponit dr̃am inter intellectũ ꝛ fantasiã siue sẽ sum: dicẽs q̃ intellectus sp ẽ rectus nisi ꝓueniat falsi tas iudicij ꝓpter ignorãtiã aliquarũ circũstãtiarũ: aut ꝓpter defectũ iudicij sensus: aut ꝓpter malitiã ex appetitu sensitiuo ꝓuenientẽ. Et hoc vult p. ꝓmo ethicoꝝ dicẽs q̃ rō sp vergit ad optima. Sed fantasia sensus siue appetit⁹ aliquãdo deficiũt: ꝛ alĩ nō. iudicãt enim alĩ aliquid esse, ꝓsequẽdũ ꝓpter pr̃ẽ delectationem: q̃ ōtĩ ẽ valde malũ, ꝓpter sequẽtes circũstãtias: ꝛ ideo appetibile alicui est bonũ simplr̃: ꝛ aliq̃ apparz bonũ et nō est bonũ. Et subdit p. q̃ nō oẽ ꝓ nos agibile ẽ bonũ vel apparens bonũ mouet appetitũ ad ꝓsequẽdũ vel fugiendũ: sed opz q̃ tale sit per nos agibile. Alterius subdit p. q̃ mo uens est ꝓtingẽs ꝛ nō necessariũ: q̃ oẽ ꝓ nos agibile ẽ cõtingens. Concludit p. ex dictis q̃ appetit⁹ ẽ potẽtia motiua. T. Diuidẽtibus aũt. ¶ Hic p. ostendit q̃ diuisio antiquoꝝ qua diuidebãt potentiã aĩe non ẽ suffi ciens: q̃ si diuidaĩ aĩa ſm suas operationes erũt mul to plures potentie q̃ antiqui ponebãt: q̃ illoꝝ diuisio est insufficiẽs. T. Qñ aũt. ¶ Hic p. soluit vnã rõnẽ p quã antiqui arguebãt ꝓtra modũ determinatũ. Dictũ enim est prius q̃ neq̃ sensus neq̃ appetitus ẽ ꝓncipium motiuum aĩalis ſm locũ: nec etiã ĩtellectus: quia alĩ sensus impedit intellectũ: ꝛ ecõtra alĩ appetitus sensitiuus ꝛ sensus nõ hñt potestatẽ mouẽdi, ꝓpter in tellectũ: ꝛ ideo sensus ꝛ appetitus sensitiu⁹ vincũt in tellectũ ꝛ iõ tẽ sunt ꝓncipia motiua ſm locũ. Quãdo vero ecõtra: tunc intellect⁹ est ꝓncipiũ motiuũ. T. Spẽ qđẽ igitur. ¶ Hic p. oñdit qđ ẽ ꝓmũ mouẽs dicẽs: q̃ primũ mouẽs est obiectũ appetibile: nõ vnũ ſm nu merum: cũ aliud appetit sortes ꝛ aliud plato: sed est vnũ in specie: hoc est in modo causãdi sive mouẽdi: cũ appetibile mouetur ad modũ finis. T. Qñ autem. ¶ Hic p. enumerat ꝛ ordinat mouẽtia dicens q̃ ẽ vnuz primum mouens ꝛ aliud est mouens motuz mediãte quo ꝓmũ mouẽs mouet vltimũ motũ. ꝛ aliq̃ inter ꝓmũ mouẽs ꝛ vltimũ motũ sunt mouẽtia subordinata. Similiter quoddã ẽ mouẽs ĩmobile: ꝛ hoc est illud qđ primum mouet cuiuslmodi ẽ obiectũ appetibile. Aliũ est mouẽs motũ: ꝛ ẽ iliũ mediãte quo ꝓmũ mouẽs mo uet vltimũ motũ: cuiuslmodi ẽ appetitus. Unde obiectũ appetibile ex eo dr̃ ĩmobile: q̃ ad hoc q̃ moueat sẽ sum vel intellectũ non opz q̃ moueaĩ ab alio. T. Nẽ autem. ¶ Hic p. declarat modũ mouendi dicẽs q̃ ĩ mo tu aĩalis aportet membruz mot̃ũ moueri supra aliud membrũ quiescẽs: ꝛ est motus supra iunctur̃ã in q̃ in uenitur quoddã cõcauũ ꝛ puexũ: ꝛ illa iunctura est cõ uenies membro moto ꝛ mẽbro quiescenti: ꝛ fit cũ pul su ꝛ tractu: ꝛ ille motus est quasi circularis: ꝛ ei⁹ centrum est in iunctura.

Voluit rõ antiquoꝝ.

De ordine mo uentium.

Modus mo uendi.

Omnino aũt. ¶ Istud ẽ tertiũ capi. bui⁹ tra ctatus ĩ quo p. oñdit qũo ĩ diuersis aĩalib⁹ sũt diuersa principia: ꝛ ꝓmo oñdit qđ sit cõe oĩb⁹ aĩalib⁹ dicens q̃ oĩb⁹ aĩalib⁹ ẽ cõe: q̃ ꝓncipiũ motiuũ ẽ appetit⁹ q̃ non ẽ sine fantasia. i. sine virtute cognitiua. Et capit p. in p̃ posito fantasiã cõiter ꝓ virtute cognitiua: ꝛ postea di uidit eã dicẽs q̃ qđã est fantasia rationalis ꝛ qđã sen sualis: sensualis vero in oĩbus reperitur. T. Cõsidez randũ. ¶ Hic p. dicit q̃ sidez ãdũ est vtrũ in aĩalib⁹ im perfectis: nõ habentibus nisi sensũ tactus reperiant ista ꝓncipia. s. appetit⁹ ꝛ fantasia. Et dicit p. q̃ sic. q̃ ĩ eis apparet delectatio de ꝓplacentia ꝓueniẽtis: ꝛ iõ apenũt ꝛ dilatãt se: ꝛ etiã ĩ eis reperiẽ tristitia de di scõuenẽte: ꝛ iõ cõstringunt se. Et subdit p. q̃ sicut ta lia aĩalia mouẽtur indeterminate: ita hñt fãtasiã ide termiatã. ¶ Unde fantasia determiata ẽ per quã aĩal apphẽdit determiatũ locũ tanq̃ terminũ intrẽsũ: ꝛ de terminata media p q̃ citius ꝛ melius põt ꝓuenire ad il lum locũ: ꝛ hoc solũ cõuenit aĩalibus perfectis. ¶ Hz fantasia indeterminata ẽ: ſm quã aĩal nõ sic apphẽdit determiatũ locũ vel determinata media: hz solũ appre hendit ad pr̃tiã sensibilis ꝓuenietia ei⁹ vel discõuenie tiam. ꝛ ꝓpter hoc solũ mouẽt dilatãdo se vel ꝰstringẽ do se. T. Sensibilis quidẽ. ¶ Hic p. oñdit qđ est pri mũ mouẽs in boĩbus dicẽs: q̃ rõ ꝛ intellect⁹ sũt mo uens ꝓprium in boĩbus: q̃ illa est deliberatiua vtruz illud est faciendũ vel illud. ꝛ etiã ratiocinaẽ qđ melius quid peius: ꝛ ꝓparat adiuicẽ diuersa: puta quo ad de lectationẽ tristitiã vtilitatẽ vel inutilitatẽ: honestatez vel inhonestatẽ ꝛ ex pluribus ꝓcludit vnũ: q̃ non fa cit sensus cũ sensus non considerat que opz conside re in sic ratiocinãdo. Et subdit p. q̃ ꝓpter hanc causã credimus bruta nõ habere op̃ monẽ: cũ opinio reqrat ratiocinationẽ et sensum. T. Uncit aũt. ¶ Hic p. oñ dit qualiter se habet ĩtellectus ad appetitũ sensitiuũ dicens q̃ rõ. i. intellectus est principalioz ꝛ superioz ꝛ ideo nata ẽ dñari supra appetitũ sensitiuũ: et per ꝰ̃s est principiũ mouens boiem. Aliquãdo enĩ est defect⁹ ex parte volũtatis: ita q̃ sensus vincit intellectũ: ꝛ tũc intellectus nõ mouet sz sensus. ¶ Et subdit p. q̃ ĩ mo tu bene ordinato in aĩa triplex reperitur motus. Prio enĩ mouetur sensus ꝛ appetitus sensitiuus: postea fit q̃dam inclinatio ſm iudiciũ sensus: postea mouet in tellectus rationãdo ꝛ iudicãdo qđ sit faciendum. Po stremo intellectus quietat ꝛ detinet appetitũ sensitiuum. ¶ In motu vero inordinato (sicut ĩ incõtinẽte) est primo mot⁹ ipsius volũtatis ad bene agendũ. Po stea est motus ipsius sensus ad male agendũ ꝓpter errorẽ iudicij sensus. Postea est motus ipsius volun tatis que per iudicium sensu inclinaẽ ad ꝓsequẽduz illud ad quod inclinaẽ sensus. T. Scientificũ autẽ. ¶ Hic p. dicit q̃ intellectus speculatiuus non mouet boiem ea ratione qua est speculatiuus: sed intellect⁹ practicus non considerans vniuersaliter sed singulari ter: q̃ rõ vlis est quiescẽs hoc est nõ variatur: hz sp ꝑm illã rõnẽ intellectus eodẽmodo iudicat: sed ratio pti cularis bñ variaẽ: nõ illa dr̃ eẽ principiũ motus.

Vegetabile quidem igiẽ. ¶ Iste est vltimus tractatus huius libri in quo philosophus comparat potentias anime adinuicem ꝛ ad diuersa genera viuẽ tium. Et diuiditur in duo capitula. In primo facit qđ dictum est. In secundo infert quedam correlaria. secũ dum ibi. ¶ Quia autem. In primo capitulo ponit aliquas conclusiones quarum prima tal est: q̃ in oĩbus viuẽti bus gñabilibus ꝛ corruptibilibus reperitur aĩa vege tatiua. ꝓbat p. q̃ in oĩbus aĩalibus reperitur potẽtia nutritiua: cũ omne viuens nutritur a principio sui eẽ vsq̃ ad finem: ꝛ in principio augetur et in fine dimi=

Fantasia viui dat in rõnales et sensuales.

Quid fãtasia determiata et indeterminata.

Conclusio. i.

Conclusio.ij. nuĩ: ergo in oĩbus viuentibus est potentia vegetatiua. T. Sĕsus aũt. ¶ Scda cõclo q nõ ĩ oĩbus viuẽtibus repit aia sensitiua. pbat sic p. qz aia sensitiua nõ repitur in plãtis: cũ ĩ plãtis nõ reperiaĩ sĕsus tact⁹: sine quo nullus ali⁹ sensus reperit. Et subdit p. q nullũ corpus simplex hz tactũ: t p ons nec aliqs alias potẽtias sensitiuas. ¶ T. Dial' aũt. ¶ Tertia cõclo ẽ q ĩ oĩbus aialib⁹ repit aia sensitiua. p hui⁹ pbatõe pmittit p. q nihil frustra facit natura. Isto supposito pbat p. suã cõclusionẽ de aialib⁹ pgressiuis sic: qz oĩb⁹ aialib⁹ pgressiuus dat⁹ ẽ mot⁹ localis ad q̃rendũ nutrimẽtuz sibi necessariũ: sed sine sensu per talẽ motũ nõ põt iuuenire alimẽtũ: t cũ talis motus nõ ẽ dat⁹ frustra: vt pz per suppõnẽ: igit oĩb⁹ aialib⁹ pgressiuis ineſt sensus.

T. Manifestũ q̃dẽ. ¶ Hic p. pbat suã cloneẽ de aialib⁹ terre affixis q nõ indiget alimẽtũ a lõge q̃rere: cuz habeant ipis affixũ: qz talib⁹ aialib⁹ dat⁹ ẽ motus dilatationis t pstrictionis. Dilatatiõis ad ãplectẽdũ ꝓuenies. Restrictionis ad resistẽdũ discõuenięti: sed ista nõ põt fieri sine sensu discretiuo cõuenientis t discõuenientis: igit. ¶ T. Hũc aũt. ¶ Hic p. remouet cauillationẽ que talis est. Diceret enĩ aliqs q aĩal progressiuũ nõ indigeret sensũ: cũ per intellectũ põt moueri sine sensu. ¶ Ad hoc respõdet p. q hoc nõ potest eẽ: qz nullũ gñabile vel corruptibile habet intellectũ sine sẽsu discretiuo q̃litatũ corruptiuaz. Etiã nullũ ingñabile si sit corporeũ (sicut aliq̃ fingebãt quoslda demones habere intellectũ sine sensu) hz intellectũ sine sensu ĩmo si ita esset tũc frustra haberet corpus: cũ intellectus nõ indiget organo corporeo nisi p q̃to idiget ministerio sensus. ¶ T. At vero si. ¶ Hic p. oñdit q in oĩ aiali sive mobili motu locali pgressiuo sive nõ: necessarius ẽ sensus tactus: t pmo supponit q oẽ hũs sẽsũ est corpus: qz sensus indiget organo corpeo. Secũdo supponit q impossibile ẽ corpus simplex hre tactum. Tertio supponit q impossibile est sine tactu eẽ alium sensũ. q aũt sensus tactus sit necessarius aniali pbat p. sic: qz sine tactu nõ põt aĩal pseq̃ ꝓuenies: t fugere discõueniens fm q̃litates tangibiles a quib⁹ aĩal statim corrũpereĩ si essent multũ excellẽtes: ĝ sensus tactus est necessarius omni animali. T. Son⁹ autẽ. ¶ P. hic ostendit q alius sensus a sensu tactus non ẽ oĩ aiali necessarius: putavisus: auditus: t olfactus: qz aliqua sũt aĩalia nõ indigẽtia q̃rere alimẽtũ a lõge: ergo illis nõ sũt necessarij isti sensus. Aliqbus tũ aialibus (puta mobilibus motu pgressiuo) sũt isti sensus necessarij ad querẽdũ alimẽtũ a longe: t exquo gust⁹ ẽ q̃dã tactus: nõ aliqb⁹ aialib⁹ est necessari⁹ sensus gust⁹ quo ad bene eẽ. Etiã nulla obiecta aliox sensuũ a tactu sunt corruptiua ipius aialis. T. Hoc aũt. ¶ P. hz dat modũ per quẽ aialia sentiunt a longe dicens q hz fit hoc modo. Ilã obiectũ pmo immutat mediũ: t medio imutato imutatur sensus: sicut in motu locali mouens mouet corpus sibi ppinquũ: t p illud mouet aliud distans. T. Unde t de repcussione. ¶ Hic p. subdit q rõnabilius est dicere visipnẽ fieri illomõ quo dictũ ẽ. s. q visibile; multiplicet spẽm per mediũ vsq ad organum q̃ q fiat visio per egressionem radiorum avisu: sicut dixerunt antiqui.

Conclusio.iij. Dña tactus ab alijs sensibus

Cauillatio.

Solutio.

Dña aĩalinecessarius ẽ sẽsus tactus.

Gustus nccio ẽ q̃dã tactus

Nõ videm⁹ exclamittẽdo: sz intus suscipiẽdo.

Impossibile ẽ corpus aĩalis ẽ simplex elementum.

Quod aũt impossibile. ¶ Istud est secũdum

capitulum isti⁹ tractat⁹ in quo p. ponit q̃dã correlaria Et primo oñdit illud q̃ prius supponit. s. q impossibile est corpus aĩalis esse simplex puta terrã: aerẽ aquã vel ignẽ. Probat sic p. qz impossibile est aĩal eẽ sine sẽsu tactus: t impossibile est corpus simplex habere sensum tact⁹: ĝ ipossibile ẽ corpus aĩalis eẽ simplex. Dña pbat sic p. qz impossibile est aĩal esse sine sensu: vt ostensum ẽ ꝓus: t impossibile est aliquẽ sensuz eẽ sine sensu tactus: cũ alij sensus nõ separaneĩ ab illo: t ipse bene separaĩ ab alijs. igitur maioz vera. Minoz probat sic p. ꝓmittẽdo dñam ĩter tactũ t alios sensus que talis est q nõ repugnat organis alioz sensuũ eẽ ỗ natura elemẽtoz alioz a terra t tamẽ nullũ illoz potest esse organũ sensus tactus. Sil'r alij sensus sentiunt p media extranea: tactus vero non. ¶ Isto supposito, pbatur mio: sic. Nullũ corpus simplex põt habere sensũ tactus: cũ q̃libet tale corpus simplex determinat sibi aliquã vel aliquas qualitatũ tangibiliũ in summo q̃ est ꝓtra dispõem organi: ĝ nullũ corpus simplex põt habere organũ sensus tact⁹: t per ons nec sensũ tact⁹ ¶ T. Et ꝓpter hoc. ¶ Hic p. infert vnũ correlariũ tale: q in capillis t ossib⁹ nõ sentimus: qz illa sũt de natura terre cuiusmodi sũt plãte: mõ talia sunt inepta ad sentiendũ. T. Manifestũ igit. ¶ Hic p. pparat sens⁹ adinuicem in ordine ad aĩalia ponẽs tres conclones. Prima est q necesse est si aĩal priuetur sensu tactus q̃mo riaĩ: cũ sine illo nõ sũt alij sensus: t aĩal nõ põt eẽ sine sensu: igit. sed tũ non est necesse q si aĩal priuet alijs sensibus exterioz⁹ q̃ moriaĩ: qz sine visu auditu olfactu t ceteris põt hõ viuere si ei alimentũ ministretur. T. Et ꝓpter hoc q̃dẽ. ¶ Secunda comparatio est ꝑmo fm similitudinẽ: secundo fm dissimilitudinez. ¶ Penes similitudinẽ sic: quia omnis sensus per excellentiã sui sensibilis corrumpitur: puta visus ab excellenti lucido: auditus ab excellenti sono ꝛc. ¶ Penes dissimilitudinem sic: quia excellentie tangibilium non solũ corrumpunt sensum tactus: sed etiam ipsum animal: cuz animal sine sensu tactus esse non possit: sed excellentie alioz sensibiliũ: licet corrumpant sensum: non tamen corrũpunt animal nisi de peraccns: sicut son⁹ tonitrui ratione sui subiecti: puta ratione exhalationis aliquãdo destruit animal. T. Alios autez. ¶ Tertia comparatio est q aĩalia habent sensum tactus ꝓpter esse: cum sine illo esse non possunt: et habent alios sẽsus ꝓpter bene esse. Visũ enim vt in aere t in aqua possint a longe alimẽtum ꝓueniẽs ꝓcipere. Et sil'r olfact⁹ cõuenit animali: vt a longe percipit t inueniat alimẽtum nõ visũ. Et gustus datus est animali ad iudicãdũ de cõuenienti vel discõuenienti alimẽto: t auditus datus est aĩali: vt nobis significeĩ aliq̃d ab alijs. Et data est nobis lingua vt alteri aliquid significet t ꝺ quo ad bene esse: t vt mediante ipsa aĩal discernat ĩter nutrimentum ꝓueniens t discõueniens: t hoc quo ad eẽ et permanere ipsius animalis.

Dña tactus ab alijs sensibus

Ꝑria ꝛcl'o de cõparatiõe sẽ suũ adinuicẽ.

Concl'o.ij.

Excellẽs sensibile corrũpit sensũ tm̃. Sed excellens tangibile sensum et aĩal simul.

Conclusio.iij.

Queritur vtrum potentia mouens ipm aĩal

sit potentia vegetatiua: sensitiua vel intellectiua. Et arguitur primo q non de potentia vegetatiua: qz motus localis progressiuus nõ fit sine fantasia: sz potentia vegetatiua est sine fantasia: igit nõ est potẽtia motiua localiter. ¶ Secũdo sic: si sic sequeretur q in plantis esset potentia motiua fm locum. ꝓsequẽs est falsũ igitur t antecedens. ꝓsequentia patet: quia ibi est potentia vegetatiua. Falsitas conseq̃ntis patz: quia plãta nõ mouet seipam vevno loco totali ad alium locum totalẽ. ¶ Tertio sic de sensu: quia si sensus esset prĩcipium motus localis sequeretur q omne animal haberet potentiam motiuã fm locum. ꝓns est falsum igĩ t antecedẽs. ꝓna patet: qz omne animal habet sensum: et falsitas ꝓntis patet de animalibus terre affixis: q̃ non sufficiunt seipsa movere de vno loco totali ad alium locum totalem. ¶ Quarto sic de intellectu: quia

aliqua mouenť loqualiť motu ꝓgressiuo:et tñ nō hñt ītellectū:igiť.añs pz de brutis ¶ Quīto sic ad idē.qr aliqñ intellect⁹ iudicat aliq̄d eē ꝑsequēdū qō tñ fugim⁹ igiť ītellect⁹ non est potētia motiua ſm locū. ¶ Sexto sic:aīal nō mouet ab aliq̄ tali,potētia:ḡ poña mouēs aīal nō ē aliq̄ illax.añs pz.qr q̄cq̄d mouet localiť motu recto naťalit mouet ſm naturā elemēti pdūantis in ipo:sed elemētū pdūans in ipo aīali:nō ē ipa aīma igiť. ¶ Septimo sic:sol⁹ appetit⁹ sufficit ad motū aīalis:igiť nō req̄rit aliq̄ alia poña. añs pz: qr qñ aliq̄s aīal appetit moueri:t non hz ꝯpedimētū ſtati mouet

Inoppositum arguit auctoritate p.dicentis: q in animali mouente se motu progressiuo sūt duo nā cipia illi⁹ motus.s.ītellect⁹ appetitus. Et per ītellectum intelligit oēm potentiā cognitiuā ipsius animalis. Pro solutione questioni s

Sciendū est:q in aīali triū spērū motus repe

Triplex mot⁹ aialis.

ri ſñt.s.mot⁹ naturalis:motus violentus et mot⁹ progressiuus. ¶ Motus naturalis est:q̄ fit a principio intrinseco passo cōferente vim:sicut qñ aīal per suā grauitatem mouet deorsum. ¶ Motus violētus ē qui fit a ꝑncipio extrinseco:passo nō cōferēte vim sicut si aīal moueret sursū:sed de istis duob⁹ motib⁹ nō est hic sermo. ¶ Ali⁹ est motus ꝓgressiu⁹:t de tali est hic ad ꝓpositū:t ille nō fit sine fantasia. Dnplex tñ repit fantasia. Quedā ē fātasia pfecta t ꝑprie dicta:t ē potētia discretiua inter cōuenīēs t discōuenīēs:elicitiua conueniētis:t fugitiua discōueniētis cū cognitiōe vtriusq̄: t illa fātasia solū repit in aīalib⁹ pfect| ¶ Alia est fantasia cōiter dicta:q̄ potētia apꝓhēsiua ꝓuenientis t discōueniētis:elicitiua cōueniētis t fugitiua discōueniētis: sine cognitione determiata t pfecta vtriusq̄ et talis repit in aīalib⁹ imꝑfectis:sicut suntapes:t vermes:et alia aīalia terre affixa. Ēt vbi ē pfecta fātasia ibi ē ꝑpe potētia motiua de vno loco ad aliū locū:t vbi ē fantasia imꝑfecta ibi nō ē ꝑpū ꝑncipiū motiuū de vno loco ad aliū locū:t sic ḡto aīal pfectiorez hz fantasiā:tāto hz pfecti⁹ ꝑncipiū motiuū de vno loco ad aliū locū. Et capit hic fātasia ꝓ oī potētia cognitiua ipi⁹:aīaliset cognitiōe sensitiua eiusdem.

Quid fātasia ꝑfecta t imꝑfecta.

Duplex motus questionis.

Sciendū scdo.q dupliť ꝑt intelligi titulus q̄stionis.. ¶ Uno mō ꝑt intelligi de ipsamet anima:ita q sensus sit iste:vtrū aīma que est potēs mouere aīal motu,ꝓgressiuo sit aīma q̄ ē potētia vegetatiua:vl aīa que ē potētia sensitiua:vel aīa q̄ est potētia intellectiua. ¶ Et tūc pōt dici ad q̄stionē ſm istū sensū q aīa q̄ ē potentia sensitiua t vegetatiua. Et in hoībus ē aīa q̄ est potentia vegetatiua sensitiua t intellectiua. Ex ponentes solū vnā aīam i hoīe:vel ſm ponētes plēs animas:ē aīa q̄ est potētia vegetatiua vel sensitiua:t aīa que ē potētia intellectiua. ¶ Aliomō pōt intelligi q̄stio de appetitu potētie:siue de actu appetēdi t inclinādi ad motū:ita q sensus q̄stionis ē iste. Utrū ꝑpter appetitū potētie vegetatiue vel appetitū potētie sensitiue vel ꝑpter appetitū potētie intellectiue aīal moueat ꝓgressiue. ¶ Et tūc pōt dici ad q̄stionē q nō sp ꝑpter appetitū potētie vegetatiue aīmal mouet ꝓgressiue: nec sp ꝑpter appetitū potētie sensitiue:nec sp ꝑpter appetitū potētie intellectiue. Et hoc vult p.in ꝑmo capitulo secūdi tractatus hui⁹ tertij:lz aīal aliqñ mouetur,ꝑpter appetitū sensitiuū: t aliqñ ꝑpter appetitū intellectiuū. Istis notatis sit hec.

Conclusio ꝑm a scōm ꝑmū sensuz q oīs po

tētia aīalis motiua eiusdē,ꝓgressiue: siue ad diuersas dīas positionū:ē potētia vegetatiua t sensitiua:vl potentia vegetatiua t sensitiua vel intellectiua. ¶ Pria ps pz in brutis. Tria enī bruti ē principiū actiuū motus,ꝓgressiui ipius bruti:t ipa ē potētia vegetatiua t sensitiua:cū ipsa ē ꝑmū principiū quo bruta vegetant et sentiunt. ¶ Secūda ps pz ī hoīe:qr principiū motus localis hois ē aīa sensitiua:q̄ etiā ē aīa vegetatiua et intellectiua ſm ponētes solū vnā aīam in hoīe. Ut⁹ pz alios ē aīa sēsitiua q̄ ē vegetatiua t ipa aīa ītellectiua

Cōclusio secūda p secundo sensu: ꝑpter ap

petitū sensitiuū vel ītellectū ꝑcedētē cognitione obiecti aīal mouet ꝓgressiue. pz qr mot⁹ localis ꝓgressiu⁹ non fit sine apꝓhensione ꝓuenientis vel discōuenientis cū appetitu ꝓsequēdi vel fugiendi. t illis positi aīa mouetur nisi sit impedimētū:igiť ꝑpter appetitū sensitiuū vel intellectiuū aīal mouet ꝓgressiue. Ūns ista cōclusio solet poni sub istis verbis. Fātasia cū appetitu ꝑsequēdi vel fugiendi:ꝓuenīēs vel discōueniens est principiū motus ꝓgressiui ī aīalibus: qō ē idē dicere sicut appetitus ꝑsequēdi vel fugiēdi cū cognitione obiecti ꝑcedēte ē cā motus ꝓgressiui aīalis.

Dubitať ꝑmo vtz oīs conceptus simpleꝛ sit

verus. Et arguit q non:qr si sic seq̄retur q omnis vox significatiua subordinata cōceptui simplici esset vera ꝓns est falsum:igiť t añs. ꝓnatia patet: qr verū et falsum invocē reperiunť rōne vel falsi in mente. Falsitas ꝑsequētis patet per p.in primo periarmenias dicētem q in sola cōpositione t diuisioae est veritas et falsitas. ¶ Secūdo sic. ornes alie ab indicatiua non sunt vere nec false:ergo nec conceptus simplices. ꝓña pz per locū a maiori. ¶ Tertio sic.isti termini chymera et hyrcoceruus nō sūt veri:ḡ nec conceptus simplices quibus subordinātur. tañs pz:qr pro nullo supponūt ¶ Quarto sic.supposito q nulla sit rosa tunc cōceptus correspōdēs illi termino rosa est simplex t tñ nō est verus:cū nō habeat correspondentiā in re:igiť. ¶ Quinto sic.falsitas non pōt fieri in conceptu simplici:ḡ nec veritas. ꝓña pz:qr verum t falsum sunt contraria que habent fieri circa idem. ¶ Sexto sic. si sic sequereť q intellectus humanus nō posset ītelligere impossibile ꝓns videť esse falsum:igiť t añs. ꝓña pz: qr intellect⁹ non potest habere verum conceptum de impossibili. ¶ In oppo.est p.in fine tertij libri ponēs differentiam inter primā operationem intellectus t secundā:videlicet q secunda operatio intellectus aliqñ est vera t aliqñ falsa:sed ꝑma non est falsa:lz sit vera. ¶ Pro solutione dubij est aduertendum q tripliciter aliquis conceptus dicitur verus. ¶ Unomō dicit verus veritate entis:t sic ly verū capit primo intentionaliter:t istomodo omnis conceptus simplex siue compositus est ver⁹ ¶ Aliomodo dicitur conceptus verus veritate propositionis:ita q verum est ꝓpositio vera:t istomō nullus conceptus simplex est verus:cum nullus talis sit ꝓpositio vera. ¶ Tertiomodo aliquis conceptus dicitur verus:quia sibi correspōdet aliq̄d pro quo potest supponere. ¶ Et hoc contingit adhuc dupliciter. Uno modo quia sibi correspondet aliquid pro quo supponere potest respectu alicuius illarum quinq̄ differentiarum tpis.s.est fuit erit:possibiliter est: t imaginať. ¶ Alio modo:quia sibi correspōdet aliq̄d pro quo supponere potest respectu alicuius quattuor differentiarum temporis:scilicet est fuit erit possibiliter est.

Deveritate cō ceptus.

¶ Isto notato dicitur ad dubium: q omnis conceptus simplex qui non est propositionalis siue propositio est verus primo modo teitij modi: sed non secundo modo:quia omnis talis potest supponere pro illo

qō significaꝫ ꝑ ipz respectu q̄ꝝ dr̄ax tpis:igr̄. ¶ Qz aūt nō ois talr̄ sit ver⁹ scdom̄o pz:qz nō ois talr̄ pt supponere respectu alicui⁹ istax q̄ttuor dr̄ax tpis.s.ē fuit erit ꝫ possibiliter ēigr̄. ¶ Sz ois ꝛcept⁹ simplex q̄ nō est ꝓpōnal:nec ꝛplexus ē ver⁹ vitate tertiom̄o dicta fm ābos mōs:cū q̄libet talr̄ pt supponere respectu alicui⁹ illax dr̄ax tpis:igr̄. Cōcept⁹ tū talr̄ē talis nature q̄ per ipm nō possum⁹ ꝛcipere nisi res q̄ sūt fuerūt vel possibiliter sūt:sed ꝑ ꝛceptū ꝓpositū ꝓpōnalē vel per ꝓpōnalē possum⁹ intelligere illa q̄ nec sunt erūt: nec possibiliter sūt:lz imaginātur eē:ꝫ talē cōceptū cāt intellect⁹ī se.alū ꝑ discursū:alū ꝑ ꝓpositionē:ꝓponēdo duos ꝛcept⁹ adinuicē quoꝝvnus se hz vt determiable et alⁱ⁹ vt determiatio q̄ dē determiatio nō pōt ꝛuenire suo determiabili sicut ꝛcept⁹ q̄ exp̄mit ꝑ hoc cōplexū hō rudibilis. ¶ Et ad p̄mā rōnē dubij dr̄ negādo numoz:capiēdo ly vez tertiomō. ꝫ ad ꝓbationē dr̄:q̄ ꝓcedit de vero capiēdo verū scōmō:ꝫ eodē mō dr̄ ad scōaz. ¶ Ad tertiā dr̄ q̄ illi termini.s.chimera ꝫ hyrceruus nō subordinātur ꝛceptib⁹ simplicibus:sz ꝛpositis ex determiatiōe ꝫ determiabili: q̄ dē ꝛcept⁹ lcz sint veri fm p̄mū modū tertij modi:nō tū fm secūdum eiusdē. ¶ Ad q̄rtā dr̄ q̄ lz ꝛcept⁹ q̄ exp̄munt ꝑ illuz terminū rosa:nō habeāt cozrñdētiā in re ꝑ tpe p̄ntī:tamē bñ bñt cozrespondētiā in re ꝑ tpe p̄terito: futuro vel possibili. ¶ Ad q̄ntā dr̄ q̄ lz verū ꝫ falsū vt attribuunt ꝓpōib⁹ ꝛtranāt:nō tū capiēdo verū p̄momō vl̄ tertiomō ꝛtrariaꝫ huic termino falsū. ¶ Ad sextā dr̄ negando ꝓñam: qz lz talis ꝛceptus nō sit ver⁹ fm secūdnm modū tertij modi:bñ tū ē verus fm p̄mū moduz tertij modi.nec oꝓtet q̄ talis ꝛcept⁹ sumaꝫ a re cui⁹ ē ꝛceptⁿ:lz cātur ī intellectu ꝑ discursū siue ꝓpositionē.

Dubitaꝫ secūdo vtrū nō ens itelligat. ¶ Ad dubiū dr̄ q̄ nō ens capiꝫ dupl̄r. Unomō scde intētiōaliter ꝫ vt sinonyme se hz cū illo termio falsū: ꝫ sic non ens intelligiꝫ. ¶ Aliomō capiꝫ p̄me itentional̄r. ¶ Et hoc dupl̄r. Unomō materialiꝫ ꝫ sic nō ens intelligitur: cū de illo ꝛplexo ōt intellect⁹ formare ꝛcept⁹. Aliomō accipiꝫ personaliter. ¶ Et ꝟ dupl̄r. Unomō,put illa negatio nō capiꝫ negāter:ꝫ sic illa ē falsa nō ens intelligiꝫ. Aliomō ifinitāter. ¶ Et hoc dupl̄r. Unomō,put infinitaꝫ ille termin⁹ ens solū ꝑ p̄ntib⁹:ꝫ sic adhuc non ens itelligiꝫ:cū illud q̄ nō ē actual̄r ens intelligatur Aliomō,put ifinitaꝫ ille termin⁹ ens,ꝑ oīb⁹ dr̄ntijs tē poz:ꝫ sic ista ē falsa:nō ens itelligiꝫ:cū sensus ei⁹ ē illud q̄ nō ē ens:nec fuit nec erit:nec pōt esse:nec imaginaꝫ eē intelligiꝫ:mō iste sensus est falsus.

Ad rōnes q̄stionis. Ad p̄mā ꝫ secūdā dr̄ q̄ ꝛcludūt q̄ aliq̄ potētia vegetatiua nō ē potētia motiua localiter ꝓgressiue. ¶ Ad tertiā dr̄ q̄ ꝛcludit q̄ nō oīs potētia sensitiua ē potētia motiua fm locū motu ꝓgressiuo. ¶ Ad q̄rtā dr̄ q̄ nō oīs potētia localiter et ꝓgressiue motiua:est potētia intellectiua. ¶ Ad q̄ntā dr̄ q̄ ꝛcludit q̄ nō sp ꝓpter appetitū itellectiuū aīal mouet ꝓgressiue:sed alū ꝓpter appetitū sensitiuum. ¶ Ad.vi. dr̄ q̄ lz aīal moueatur recte sursū vel deorsū fm naturā elemēti ꝓ dñantis:tū motu ꝓgressiuo mouet ab ipa aīa. ¶ Ad.vij. dr̄ q̄ si capiaꝫ ille termin⁹ appetitus ꝑ ipa aīa actu appetēte ꝫ inclināte ad motū: et sic cōcediꝫ añs:sed capiēdo illū terminū appetitⁿ ꝑ actu appetēdi sine cognitiōe p̄uia:ꝫ sic negaꝫ añs: cū talis actus nō pōt esse in aīa sine cognitione p̄uia: cum ipsa aīa illum actum cāt ī se mediāte apprehēsione ipsius appetibilis:Et hec de tertio libro de anima

¶ Finis de anima.

¶ Fata regunt finem: ſpero diſ cepta ſecundent.

¶ Liber de sensu ꝫ sensato q̄ diuidiꝫ in ꝓbemiū ꝫ tractatū. In ꝓbemio ꝺtermiat pbūs ꝺ operationibus aīe siue virtutibus ꝑut se tenent ex parte cozꝑis.

q Uoniā aūt de aīa scdz ipsā determiatū:ꝫ de q̄libet virtutū ex pte ipi⁹ cōuemiens ē facere cōsideratiōē de aīalib⁹ ꝫ vitā bñtib⁹ oībus q̄ sūt ꝓpꝛie ꝫ cōes operationes eoꝝ. Que igr̄ dicta sūt de aīa supponātur: de reliquis autē dicamus. ¶ Sit igiꝫ p̄ma cōclo de operatōibus aīe.s.de sensu mēoꝛia ira desiderio gaudio ꝫ trisꝫitia habet pbic⁹ determiare:nō solum vt se tenēt ex parte aīe: sz etiā vt se tenēt ex parte cozꝑis. ¶ Probaꝫ:qz de illis operation⁹ bq̄ cōes sūt aīe ꝫ corꝑi ꝫ fere oībus aīalibus cōuemūt: nō solū determinādū ē vt se tenēt ex parte aīe:sed etiam vt se tenent ex parte cozꝑis:sed operatiōes ꝓdicte sūt huiusmodi:igiꝫ. Minoꝛ pz:qz oēs tales opationes fiunt cū sensu sicut gaudiū ꝫ trisꝫitia desideriuz ꝫ ira.vel per sensum sicut memoria. vel in habitudine ad sensum sicut sōnus ꝫ vigilia.sil̄r iuuētus ꝫ senectus:egritudo et sanitas.sensus enī melius se habēt ī iuuētute ꝫ sanitate q̄ in eaꝝ oppositis:sed sēsus ē ꝛtus organica:igiꝫ tales opatiōes sūt cōes aīe ꝫ corꝑi:ꝫ ꝑ q̄s de illis hz pbic⁹ determiare,put se tenēt ex pte cozꝑis. ¶ Nec vz si dicaꝫ q̄ medicus cōsideraꝫ,put se tenēt ex pte cozꝑis:igiꝫ nō pbicus. ¶ Dicēdū ē ei q̄ medic⁹ cōsideraꝫ de illis in ꝑticulari ꝫ practice pbicus ꝛo inuli ꝫ speculatiue:ꝫ ideo finit vbi incipit medicus. ¶ Scēda cōclo.sicut aīali necessarius ē sēsus sic ꝫ necessarij sūt gustus et tactus. Prima pars pz:qz ꝑ sensum distinguiꝫ aīal a non aīali. ¶ Secūda pars pz: qz ꝑ tactū aīal discernit alimētuz cōuenies a discōuenient:igiꝫ tact⁹ necessarius ē aīali:ꝫ ꝑ ꝑns gust⁹ q̄ est q̄dā tactus. ¶ Tertia cōclo.sicut visus audit⁹ ꝫ olfact⁹ insūt multis aīalib⁹ nō bñtibus itellectū ꝓpter salutē vite sic sūt:necessarij aīalibus bñtibus prudentiā ꝓpter ītelligentiam. ¶ Prima pars patet: quia mlta talium animalium non habent alimentū sibi conjunctū:sed idigēt illud q̄rere a lōge:q̄ fit ꝑ istos tres sensus. ¶ Secūda pars patz

Receptio.

Concło ꝑma.

Vbi ꝺfinit pbicus icipit medicus.

Conclusio.ij.

Conclusio.iij.

Cōclusio. iiij. ¶ Visus ē melior auditu.

q; multas dīnas ⁊ multitudies rez tales sē sus intellectui demōst rāt: igit necessarij sunt et vtiles ppter itelligētiā. ¶ Quarta conclusio: lz visus scdm se sit melior ad cognitionez q audit⁹: ⁊ ñ audit⁹ de per accīs est melior.

Visus plures dīnas rerū q audit⁹ nobis ostendit.

¶ Prima pars pz: q; visus plres dīnas nobis oñdit q audit⁹: oñdit enī fere quasi omia corpora: q; oia corpora colore participāt oñ dit etiā motū figurā ⁊ magnitudinē. Audit⁹ aūt solū ē percept⁹ sonoz ⁊ sonātiū: igitur visus de pse ē melior q audit⁹. ¶ Secūda pars pz: q; sermo audibilis ē cā disciplie nō scdm se: lz scdm accīs: ex noib⁹ eī cōstat. Nomiñ vniq dq symbolū ē: igit audit⁹ de p accidēs melior ē ad sciam. Et quo seqtur sapientiores eē illos q a natiuitate sūt ceci audientes: q qui surdi sūt ⁊ mutividētes.

Sermo audibilis est cā disciplie.

A natiuitate ceci audiētes sapiētiores st surdis ⁊ mut|

Uoniam aūt de aīma. Iste ē liber de sensu ⁊ sensato Ar|. cuius subiectū attributionis circūloqui mur p hoc cōplexū. Corpus sensitiuuz. Et passiones eī⁹ sunt tāgibile et gustabile. Et diuidit iste liber in partē. phemalē: ⁊ ī ptē executiuā.

Secūda ibi. In qb⁹ āt. In pma pte dicit pmo sic q cuz in libro de aīa determiatū ē de aīa ⁊ de q libet vtute ac opationib⁹ ipi⁹ aīe. put se tenēt ex parte aīe. Consequēter determiandū ē ō hmōi operationib⁹ put se tenēt ex parte corpis. Et pmo determinādū ē de pncipiis: hoc ēvtibus fm ōes vniuersales nō descēdēdo ad determiatas spēs aīaliū vel plātaz. T. Videnē aūt. ¶ Hic p. ponit talē cclusionē q de passiōib⁹ ⁊ operatio nib⁹ aīaliū opz cōsiderare ex parte corporis vltra cōsideratiōnē caz ex parte aīe tradītā ī libris de aīa. pbat p. q; passiones ⁊ operatōes aīaliū sūt cōes corpori ⁊ aīe ergo vltra cōsiderationē ex parte aīe opz cōsiderare ō il lis ex parte corporis. ñā pz per additionē maioris ō bis q sūt cōia aīe ⁊ corpori: nō solū opz considerare ex parte aīe sicut factū est ī libro de aīa: sz etiā ex parte corporis. T. Sensus ⁊ mēoria. ¶ Hic p. enumerat a liquas passiones de qbus cōsiderandū ē in ista scīa: puta sensus mēoria ira ⁊ desideriū: gaudiū tristitia vigi lia sōnus iuuētus senectus respiratio ⁊ expiratio. Ām de vnoquoz istoz cōsiderandū est q de cā accidit. // T. Uerū phīci. ¶ Hic p. remouet dubitationē q talis est. Quereret enī aliqs ex quo nō solū de illis passionib⁹ determinādū est in phīca: sed etiā de sanitate ⁊ infirmitate quod tñ ad phīsicū nō videt pertinere: cū perti neat ad medicū cōsiderare de illis. ¶ Ad hoc rñdet p. q naturalis considerat de illis speculatiue quo ad pn cipia ex qbus puenūt: ⁊ hoc supponit medic⁹ a phō naturali: sed ad medicū spectat determinare quō per artē nostrā sit ī potestate nostra iuuare ⁊ cōseruare natu rā ⁊ sanitatē. T. Aūt. Hic p. declarat ppositio nē quā assūpsit ad pbādū cclonē: puta q passiones sūt cōes aīe ⁊ corpori: q; oēs tales passiones fiunt per sē sum cū sensu: vel in habitudine ad sensum: sed sensus indiget organis corporeis: q tales passiones sūt cōes aīe ⁊ corpori: cū sensu eī fiunt nobis gaudiū: tristitia ira: desideriū. per sensum aūt fit nobis memoria: sōn⁹ vero ⁊ vigilia sūt passiones sensus. iuuētus vero ⁊ se

¶ Ubi desinit phīcus icipit medicus.

nectus quādā habēt habitudinē ad sensū: cum sensus melius se habet in iuuētute q in senectute. Etiā aliq cozrūpūt sensū puta egritudo ⁊ moz: ⁊ aliq saluāt se sum sicut vita ⁊ sanitas. // T. Sed de sensu. ¶ Hic p. ponit quasdā suppōes q necesse est oē aīal habere sē sum: q; habere sensū est. pp̄a differētia ipsius aīalis p quā aīal discernim⁹ a nō aīal. // T. Prope aūt. ¶ Alia suppō est q oī aīali tactus ⁊ gustus sūt necessarij. Eā aūt necessitatis tactus patz in libro de anima. Causa aūt necessitatis gustus est ad discernēdū cibum cōue mentem a non cōuenienti vt conueniētē prosequaē: et disconueniētē fugiat animal: exquo oē aīal idiget cibo. T. Sensus. ¶ Tertia suppositio est q visus au ditus ⁊ olfactus insunt multis animalibus nou habē tibus intellectum. ppter salutem vite: quia multa ta lia animalia non hūt alimentum cōiunctum: ergo in digeut ipsum querere a longe: ⁊ per ñs indigent sen sib⁹ a longe percipientib⁹ alimētū: cuiusmodi sūt victi sensus q percipiūt sua obiecta p media extranea. T. Et hūmbus aūt. ¶ Quarta suppō q p̄dicti sensus sūt necessarij: hoc ēvtiles aīalibus hūtibus prudētiaz: ⁊ est intellectū: q; illi sensus annunciāt sensui plres dif ferētias sensibiliū: fm qs itellect⁹ pōt discernere spe culabilia ⁊ agibilia. T. Dez āt. ¶ Hic p. ꝓparat visuz ad auditū: dicēs q visus est melior auditu: q; visus ꝑz seva let ad acq̄sitionē scīe: auditus vero peraccidens. ¶ Prima pars pz. q; visus plures dīnas rez ostendit exquo oīa corpora colore ptīcipant: large capiendo il lum terminū colorvt se extendit ad lumē lucem ⁊ colo rem. p̄pe dictum. Sed auditus de se solum est percep tiuus sonoruz ⁊ sonantiū: modo plura sūt colorata q sunt sonivel sonantia. Etiam per visum citius iudica mus de sensibilibus ꝓmunibus q̄ de auditu: vt de nu mero magnitudine ⁊ motu. ¶ Secunda pars pz: quia auditus est perceptiuus sonoz ⁊ vocum per quas oēs res significari possunt: cum omnes res mundi per vo cem significari possunt: ḡ auditus per accidēs pluriuz rez differentias nobis ostendit: ⁊ per ñs per accidēs melior est visu ad acq̄sitionē scientie. T. Quare. Hic p. infert vnum corrolarium q ceci a natiuitate haben tes auditum inueniuntur prudentiores q̄ surdi a na tiuitate habentes visum: quia surdi per doctrinam ab alio addiscere non possunt: ceci vero audiētes pos sunt: ⁊ cū plus ab alijs adiscere possumus q̄ ex nobis sine adiutorio alteri⁹: ideo ceci habentes auditum vi cuntur prudētiores surdis visum habentibus. Ex isto patet q auditus simpliciter plus confert ad scientiaz acquirendam ab alio q̄ visus.

Visus melior est auditu.

Visus plures rez dīas ostē dit q̄ audit⁹.

Sapiētiores a natiuitate: sūt ceci mutis et surdis.

Queritur vtrum omni animali sint necessarij gustus et tactus. Et videtur q non: quia si sic hoc essz ad fugiendum nocium: ⁊ ad prosequendū bonuz: ñs est falsum: igitur ⁊ añs. minor patet quia multa sunt animalia terre affixa sicut sunt conche ⁊ ostree: q non possunt predicta fugere: ergo talibus animalibus p dicti sensus non sunt necessarij. ¶ Secūdo sic. non oī animali visus est necessarius: ergo nec gustus nec ta ctus. ñā patet: quia visus est sensus nobilior et plu res rerum differētias nobis annūciat. vt dicit in fine primi capituli huius libri. Antecedens patet: q; mul ta sunt animalia non habentia visum. ¶ Tertio sic. si predicti sensus essent animali necessarij: vel hoc essz inq̄tum animal est corpus viuens: vel corpus mixtuz non primo modo: quia tunc cuilibet viuenti essent ne cessarij. Nec secundomodo: quia tunc cuilibet mixto essent necessarij: quod est falsum: igitur. ¶ Quar to sic. Si tactus esset necessarius animali: hoc esset: quia excellentie tangibilium corrumpunt animal

ñs est falsū:igr̄ ⁊ añs.ꝓña ptz:qz illā cām assignat p.tertio de aīa.Falsitas ꝓntis pz:qz tūc pari rōne tactus esset necessarius plātis: ex quo excellētie tāgibilū ipas plātas corrūpūt:sicut aīalia. ¶Quito sic:si sic hoc esset ad percipiēdū q̄litates tāgibiles.ꝓñs ē falsū igit̄ et añs.ꝓña pz: qz ꝓpter nihil aliud natura dedit aīalib⁹ tactū.Falsitas ꝓntis pz:qz si sensus tactus p: ciperet qualitates tāgibiles: tūc deberet eē ōnudat⁹ ab hmōi q̄litatib⁹:qō tñ ē falsū:qz tactus cōsistit ī me dia,ꝓportione earū.ꝓña tamē pz:qz sensus tact⁹ reci pit in se p̄dictas q̄litates p̄cipiēdo eas. Nō recipiēs debet eē denudatū a natura recepti:vt pz in secūdo d aīa. ¶Sexto sic.si aīali esset gustus necessari⁹ hoc eēt qz aīal indiget nutrimēto:vt dicit p.ī textu.ꝓñs tamē est falsū cū etiā eēt necessarius plātis ex quo etiā indi geant nutrimēto. ¶Septimo sic:ille sensus nō est aīa li necessari⁹ sine quo aīal p̄viuere ⁊ nutriri:sz sine gu stu aliqua aīalia possūt eē hmōi:igit̄. Minor pz:qz fe tus siue embrio viuit ⁊ nutrit̄ ī vētre matris:⁊ tamen nō habz os in quo debet esse gustus: sed nutrit̄ p vm bilicū:igitur. ¶Octauo sic:ille sensus nō ē aīali necessarius quo p̄uato non est necesse ipm mori:sed si ani mal esset p̄uatū gustu non esset necesse ipz mori:igr̄ Minor patet:qz solo tactu remoto necesse est aīmal mori:vt dicit p.in libro de aīa:ergo sensu gust⁹ p̄uato:non est necesse ipsum mori.

In oppositū est p.in p̄mo ca.but⁹ libri. Pro
solutione questionis.

Receptiones necessarij

Sciendū q̄ iste termin⁹ necessariū p̄me intētionaliter captus capitur tripliciter vt ad ꝓpositū suf ficit. ¶Unomō pro necessario simpliciter:⁊ sic necessa riū est qō ipossibile ē nō esse:siue aliter se habere: et b modo capitur ī proposito. ¶Aliomō capit̄ p illo sine quo aliq̄d nō pōt eē:⁊ sic aīa dr̄ necessaria hoī ⁊ simil̄r corpus. ¶Tertiomō dr̄ illud necessariuz sine quo res nō pōt diu permanere vel bene esse ſm cursū nature:⁊ sic nutrimētū ē necessariū aīali: qz iz aīal aliquo tēpe posset viuere sine nutrimento:nō tamē diu. ¶Silr iste termin⁹ tact⁹ ī ꝓposito capit̄ duplr. ¶Unomō ꝓ actu tangendi:⁊ hoc mō,est necessarius aīali capiendo ne cessariū tertiomō:⁊ nō secūdomō. Aliomō capit̄ ꝓ po tentia tactiua. Et illomō capit̄ duplr. ¶Unomō ꝓ po tētia tactiua p̄ncipali q̄ ē ipsa aīa:⁊ tūc tactus ē necessari⁹ aīali:capiēdo necessariū scōmō. ¶Aliomō capi tur pro potētia tactiua instrumētali:q̄ est dispō organi:⁊ hoc modo capiendo illū terminū tactus est ne cessari⁹ aīali tertiomodo. Silr ille termin⁹ gustus ca pitur duplr. ¶Unomō ꝓ actu gustādi. Et hoc duplicit Unomō ꝓ actu discernēdi sapores:⁊ istomō capiendo illū terminū gustus:nō oī aīali necessari⁹ est gust⁹:sed aīalibus pfectis(puta hoībus)tertiomō capiēdo illū terminū necessariū gustus est necessarius. Aliomō capitur ꝓ actu discernēdi alimētū ꝓuenies a discōue nienti:⁊ istomō capiēdo illū terminū gust⁹ cuilibz aīa li ⁊ ē necessarius tertiomō ¶Scōo mō capit̄ ille termi nus gust⁹ ꝓ potētia gustatiua. Et hoc duplr. Uno mō ꝓ potētia gustatiua p̄ncipali. Et hoc duplr. Unomō ꝓ potentia gustatiua p̄ncipali q̄ est discretiua sapor:⁊ b modo capiēdo illū terminū gustus non oī aīali necessari⁹ ē gustus:sz solū aīalib⁹ pfectis(puta hoīb⁹)capiendo illū terminū necessari⁹ scōo modo. Aliomō capitur ꝓ gustatiua p̄ncipali q̄ ē discretiua alimēti ꝓuenientis a discōuenienti:⁊ hoc mō capiendo illum ter minū gustus cuilibet aīali necessarius ē gust⁹ scōmō cū in quolibet aīali est aīa sensitiua tanq̄ pars essen tialis ei⁹:q̄ est discretiua alimēti ꝓuenētis a disconue nīēti. Aliomodo capit̄ ꝓ potētia gustatiua instrumēta li. Et hoc duplr Unomō ꝓ dispositione mediāte q̄ dis cernūtur sapores:⁊ sic nō oī aīali necessarius est gu stus cū nō oē aīal sapores discernit. Sed aīalib⁹ pfec tius(cuiusmodi sūt hoīes)sensus gustus ē necessa rius:capiēdo illū terminū necessariū tertiomō. ¶Alio modo capit̄ ꝓ dispositione mediāte q̄ aīa sensitiua di scernit nutrimētū ꝓueniens a disconuenīēti:⁊ hocmō gustus cuilibet aīali necessarius est:capiendo illū ter minū necessarium tertiomodo.

Tripler gen⁹ aīalium.

Sciēdū secundo q̄ q̄dā sunt aīalia būtia nutrimentū cōiunctum:sicut embrio in vtero matris:⁊ il lud alimētū est naturaliter ꝓuenīēs:cū per potētiā gu statiuā matris separatū est alimētū discōuenīēs ⁊ res natū est cōueniēs ad nutritionē ipsius matris ⁊ ipsius embrionis:⁊ ideo embrio nnn indiget virtute discernē te de alimēto per qō nutrit̄ inventre matris:tū idiget tali virtute puta potētia gustatiua: vt postq̄ sit extra ventrē matris vtarur ea:⁊ sic licet nō vtatur in ventre matris tali potētia:hz tamē eā. ¶Alia sūt aīalia ter re affixa:habētia etiā alimētū cōiunctū: sed tamen ꝓpt superuenīētia idigēt tactu discernēte nimis calidū vel frigidum:aut nociuum a nō nociuo:vt nociuo aduenī enti possint se claudere siue constringere ⁊ ꝓuemente aduenīente possint se aperire ⁊ dilatare: ⁊ iste sensus gustus principalis est ipa aīa sensitiua: ⁊ gustus istru mētalis eit tactus instrumētalis per totū corpus extē sus:⁊ non indigent sensu cognitiuo sapor. ¶Alia sūt aīalia perfecta:que,ꝓpter subtilior̄ ꝓplexionē ipor ī digent nutrimēto subtiliori ⁊ meliori: ⁊ illis dedit na tura vltra sensum tact⁹ principalē ⁊ instrumētalez sen sum gustus instrumētalē distinctū a sensu tactus p̄n cipali ⁊ instrumentali:qui est discretiuus sapor:⁊ iste gustus solet dici gustus ꝓpr̄ie dictus. In istis tamen aīmalib⁹ perfectis: est etiā gustus qui nō ē discretiu⁹ sapor:sed precise alimenti ꝓuenientis a discōuenīēti et est idem cū sensu tactus:sed distinguit̄ a gustu ꝓpr̄e dicto:⁊ iste dr̄ gustus cōiter dict⁹. Istis notatis sit.

Cōclusio cuilibet aīali sūt necessarij tactus ⁊
gustus cōiter dictus:secūdomodo capiēdo necessariū vel tertiomodo.patet:qz sine illis nō pōt animal esse: vel bene permanere in esse ſm cursum nature:igr̄ cui libet aīali tales sensus sunt necessarij.

Dubitatur vtz sensus auditus plus cōferat
ad sciam q̄ sensus visus vel aliquis illoz sensuuz. Et arguitur q nō:qz ille sensus plus facit ad sciam q̄ fa cit nos plura cognoscere:sed visus est huiusmodi:igit̄ Maior pz:qz omnis scientia est cognitio quedā. Mi nor est p.in primo capitulo huius libri. ¶Secundo sic ille sensus pl⁹ confert qui spiritualiter ab obiecto im mutatur:sed visus est huiusmodi:vt dicit p.in secūdo de anima:igitur. Maior pz:qz scientia est notitia ma xime spiritualis. ¶Tertio sic. visus plus facit ad inuē tionē scie q̄ auditus:igitur visus plus confert ad scīē tiam q̄ auditus.ꝓña pz:quia non potest esse scientia: nisi p̄cedat inuentio.⁊ añs patet: qz inuentio scien tie fit per visuz. ¶Quarto sic:ille sensus plus facit ad scientiam quem magis diligimus: sed visus ē hmōi. igitur. Maior pz:qz sensuz diligim⁹ ꝓpter scientiam. Minor pz:qz sensum visus pre alijs diligim⁹ vt dicit ī pheumio methaphisice. ¶Quinto sic.sensus tactus plus facit ad scientiā q̄ sensus auditus:igitur. ante cedens pz:quia ille sensus plus confert ad scientiam quem pre alijs habem⁹ certior̄: sed tactus est hmōi: igitur. Maior patet:quia scientia est habitus certus.

Minor pz. p ptin secūdo de aīa dicēt q habemus gustū certiorē alijs q ē qō tact⁹ ¶ Sexto sic. ille sēsus pl⁹ cōfert ad sciam sine quo scia nō pōt acqri: sed tact⁹ est hmōi: igit. Maior pz: qz illud multo plus ofert ad acquisitionē scie sine quo scia non pōt acquiri q̄ aliud. Minor ptz. qz si nō haberem⁹ sensū tactus nullū aliū sensū haberem⁹ z si nullū aliū sensū haberem⁹ nō possemus acqrere sciam. ¶ Septimo sic. ille sensus plus ofert ad sciam p quā iudicamur magis ingenios: sz sēsus tact⁹ ē hmōi: igit. Maior pz: qz ingenioſi plus alis i scia pficiūt. Minor pz: qz molles carne aptos mēte eē dicim⁹: vt dicit p. secūdo de aīa. ¶ In oppositum arg. qz parua ē scia quā p nosmetipsos acqrere possumus i ordine ad sciam quā cū adiutorio alioz acqrere possemus: sz visus solū ofert ad sciam quā p nosmetipsos acqrere possum⁹: auditus vo ad illā quā cū alio acqrere possum⁹: igr auditus plus ofert ad scias q̄ visus. ¶ Ad dubiū dr q scia dupliciter in nobis acqri potest. ¶ Uno mō p inuētionē ppriā sine adiutorio doctoris extrinseci: z ad talē sciam sensus visus pl⁹ ofert q̄ sensus auditus: cū pluriū rez sciam acqrere possumus p visū q̄ per auditū. ¶ Alio mō acqrit scia per doctrinaz siue mediāte doctore extrinseco: z ad talē sciam plus ofert auditus q̄ visus: qz per auditū pluriū rez scias acqrere possum⁹: illo mō q̄ p visū: ex quo q̄libet res mūdi pervocē q̄ auditu percipit significari pōt. ¶ Sed videret aliqs q per scripturā q̄libet res mūdi significari potest q̄ scriptura visu pcipit. ¶ Dr q sine auditu non possumus cognoscere q̄d scripture significēt: nec p solū visum possumus venire in cognitionē eoz q̄ scriptura significant. ¶ Et ad rōnes añ oppositū dicit q ꝓma concludit de scia q̄ per iuentionē acqrit. ¶ Ad secūdā dr negando maiorē: z ad pbationē dr negando ꝓñam. ¶ Ad tertiā dr q cōcludit de scia per ppriā inuētionē acq̄sita. ¶ Ad quartā dr negādo minorē: z ad pbationem dr q lz sensū visus magis diligim⁹ ꝓpter nutrimenti acq̄sitionē: z qz plus ofert ad sciam per iuentionē acqrendā. ¶ Ad q̄ntā dr negādo añs: z ad pbationez ei⁹ dr q lz sensum tactus habeam⁹ certiorem aliis animalib⁹: nō tñ habemus ipm certiorē alijs sensibus nris. ¶ Ad sextā dr negādo minorē: z ad pbationē ei⁹ dicit q lz illud plus cōfert ad acq̄sitionē scie sine quo scia nō pōt acqri q̄ illud sine quo scia pōt acqri: nō tñ q̄ illud sine quo etiā scia nō pōt acqri. ¶ Ad septimā dr negādo minorē: z ad pbationē eius dr q lz ingenio si plus pñt, pficere si sensus applicēt ad sciaz: puta vi sum: z maxime auditū nō tñ si nō applicēt cū plus valet diligētia z bona applicatio sensuū cū pua ingenio sitate q̄ magna ingeniositas sine diligentia z sensuū applicationem.

Quo scia acqrit in nobis

Dubitatur secūdo Utz ceci a natiuitate bñtes auditū debeant eē sapiētiores q̄ surdi a natiuitate bñtes visū. ¶ Ad hoc dr q quo ad artes manuales z practicas q̄ sine visu exerceri ñ pñt. tñ bñ sine auditu surdi bñtes visū sunt sapiētiores. Alie sūt artes puta locutionis q̄ sine auditu non pñt acqri: z quo ad illas ceci sunt sapiētiores surdis. Sed quo ad scias naturales q̄ per principia z per experiētiā z inuētionē ppaz acqrunt videntes sūt sapiētiores surdis. Quo ad illa tamē q̄ sine experientia debēt cognosci p rōes in scia naturali ceci sūt sapiētiores ipsis surdis videntib⁹. Sz in scientijs logicalibus grāmaticalibus z silib⁹ q̄ pl⁹ per auditū acqrunt q̄ per visū: ceci audientes sunt sapientiores surdis a natiuitate videntibus.

Ad rōnes q̄stionis. ¶ Ad pmā dr negando maiorē. z ad pbationē dr q lz talia alia nō pñt fugere nociuū z pseq̄ conuenies motu locali q̄ ē de vno loco totali ad aliū locū totalē: bñ tñ pñt fugere motū ꝓtractionis z clausionis: z pseq̄ motu dilatōis siue aptionis: ¶ Ad scām dr negādo ꝓñam: z ad pbationē dr itez negādo ꝓñam. ¶ Ad tertiā dr q illi sensus sūt necessarij aīali inq̄tū aīal: capiēdo ly inq̄tū vt dicit ꝓcommutantiā. ¶ Ad q̄rtā dr negādo minorē: z ad pbationē ei⁹ dr q nō ē sile de plātis z aīalibus: qz aīalia sunt nobiliorīs oplexiōis q̄ plāte: z ideo facili⁹ corrūpunt et nobiliori indigēt nutrimēto: z pōs maiorem indigēt discretōe alimēti q̄uenientis a discōuenienti. ¶ Ad q̄ntā dr negādo minorē: z ad pbationē dr negādo ꝓñam: qz plāte nō indigēt ita subtili nutrimento: nec ita cito corrūpūtur. ¶ Ad vij. dr distinguendo minorez vel capiendo illū terminū gust⁹ ppie. p sensu discretiuo sapoz: z sic cōcedit minor. Uel. p sensu discretiuo alimēti q̄uentis a discōuenienti: z sic negat minor. ¶ Ad octauā dr distinguēdo minorē vel loq̄ndo d gustu proprie dicto: z sic concedit: vel de gustu cōiter dicto: et sic negatur minor.

¶ Primus tractatus quattuor capitula cōtinet in primo agitur de organo visus.

In q̄bus aūt bñt fieri corporis instrumenta: nūc q̄dē q̄ scdm elemēta corporum: nō potētes aūt ad q̄ttuor quinq̄ exñtib⁹ coaptari e cupiūt d̄ q̄nto sup quoz oppositōib⁹ fit pria ꝓclo. Opinio plōnis circa naturā organi visus nō ē rōnabiliter posita. dicebat ei plato q̄ organū visus ē de natura ignis, ppter istud signū. nā si in tenebris palpebre oculi sint clause: z percutiat oculus vr cōstrigat: apparet q̄dā lux vel fulgor per modū scintillatōis: et illa nō videt eē nisi ex igne intrinseco ipi oculo: igit. ¶ Sed ar. cōtra eū qz si ignis eet in organo visus posset videre illū oculo quiescēte: sicut oculo moto cū nō fit maior rō de vno q̄ de alio. ¶ Nec valet dicere sicut dicūt Plato z Empedocles q̄ oculus ē dñio igne⁹: z per exitū luis ab illo igne res visibiles videtur: qz tūc seqret q̄ nos videremus in tenebris illud lumē sicut in luce: eo q̄ parūm lucidū magis diffūdit lum suū i tenebris q̄ in luce: cū mai⁹ lumē offuscet min⁹. ¶ Nec valet scdo dicere q illud lumē igneū recedēs ab oculo extinguit: z ꝓpter hoc nōvī i tenebr⁹ hoc eni falsū ē: qz ignis ꝓpter tenebras nō extinguit: sz a cōtrario corrūpit. s. a frigido vel humido. ¶ Nē etiā ignis ōbilis i carbonib⁹ vel in flāma magis apparet in tenebris q̄ in lumine: igit ꝓpter tenebras non extinguit: sed fit magis apparens. ¶ Ideo ad rōnē platonis ꝓmo idnctā dr q tal fulgor apparz ex eo q̄ oculus violente cōprimitur: z tūc superficies eius lenis exist̄s incuruat: et vna pars

Conclusio. i. Opinio Platonis.

Arguit cōtra Platonez.

Tollitur cuasio prima

Tollitur cuasio secunda.

Soluitur ratio Platonis.

refrāgīt supra altā: ⁊ tūc vna ps pupille videt aliā refractā p qddā lumē puū qđ sup ipsaz icidebat: ⁊ bmōi refractio appet p modū ignis p b̄ q ptes pupille se refrāgentes sunt in motu ppt̄ earū violētē ꝓpressionē. ¶ Secūda ꝯclo: opinio Empedoclis de natura organi visus nō est sufficiēs: ptz qz fere est eadē cū opione plonis. ¶ Tertia ꝯclo: q̄ q̄ democrit⁹ male dixerit in b̄ q dicebat visiones eē fulgorē: in hoc tm̄ bene dixit: q asseruit organū visus eē ō natura aque. ¶ Prīa ps ptz qz si fulgor esset ipa visio: tūc illud in quo eēt talis fulgor videret: sz b̄ est flm: qz tūc speculū in quo ē fulgor videz qđ ē flm. Scđo ptz illud: qz visio ē in vidēte: fulgor aūt est extra vidētē: igīt fulgor nō est talis visio. ¶ Scđa ps ptz. Tū prīo: qz organū visus dz eē pspicuū siue dyapbanū: vt recipiat lumē ⁊ spēm colorīs: igīt dz esse de natura aeris vel aq̄: sz nō opz ipm esse de natura aeris: qz min⁹ reti neret spēm: igīt opz ipm esse de natura aque. Ptz scđo: qz si eruat oculus vl̄ pforet exibit aqua: ergo signū est q̄ ocul⁹ ē de natura aque Ptz tertio: in iuuenib⁹ oculi sūt maxīe clari ⁊ frigidi: mō claritas ⁊ frigiditas sūt de natura aq̄. Ptz q̄rto: qz ī būtib⁹ sanguinē circa illud qđ assignat de natura aq̄: natura ordinauit qđdā albū ⁊ pīgue: qđ tm̄ resistit ꝯgelatōi et ī nō būtib⁹ sanguinē ordīauit pellē duram ad ꝓseruationē ipi⁹: igīt vī esse de natura aq̄. ¶ Quarta ꝯclo. Opiones antiquoz de mō viuēdi nō sūt ꝓuenīēter assignate: ptz de illa q̄ ponebat visionē fieri p extramissionē luīs ab oculo vsq̄ ad res visibiles. ¶ Hec em̄ nō est rōnabilis: alias oporterz oculū diffundere lumē vsq̄ ad astra: qđ vī ipossibile. ¶ Pz etiā de illa: q̄ dicit visionē fieri p extramissionē luīs vsq̄ certā distātiā medij: qđ ꝯiūgitur cū spē rei visibilis. ¶ Hec em̄ opio stulta ē. Quid em̄ est lumē ꝯiūgi lumini vel quō boc possibile est eē: Nō em̄ qđlibz ꝯiūgīt cuilz: et iterī⁹ exteriozi quō miringa em̄ interius est

¶ Quīta ꝯclo: visio nō pōt fieri sine luīe. pz qz aer nō pōt recipe spēm visibilē sine lumīe.

¶ Sexta ꝯclo. organū visus ē de natura aq̄ ptz: qz ipz ē pspicuū ⁊ clarū sicut aq̄. ¶ Nec tm̄ ppt̄ b̄ imaginādū ē: visionē solū fieri ī exteriozi supficie oculi. ¶ Hoc em̄ ptz eē flm p signū sensibile. Jam em̄ q̄busdā vulneratis i bello iuxta tpa: ita vt absciderent̄ ꝓza ocli accidit fieri tenebras sīc fit lucerna extincta: eo q̄ q̄si lāpas q̄dā abscissum fuit pspicuum vocatū pupilla. ¶ Septīa ꝯclo: si organa sē suū quattuoz elemētis coaptare velim⁹ opz organū olfact⁹ eē de natura ignis: ⁊ organū gust⁹ vel tact⁹ eē de natura terre. ¶ Pz hec cōclo: qz organū audit⁹ est de natura aeris: ⁊ organū visus de natura aq̄: igīt opz organuz olfact⁹ qđ īmutat cū quadā fumali euaporatiōe q̄ fit ab igne esse de natura ignis: ⁊ ppt̄ hoc situatū est ppe cerebrū frigiduz vt ⁊ ei⁹ frigiditatē tēpet ⁊ ab illi⁹ frigiditate tēperetur: ⁊ p ꝓns gust⁹ ⁊ tact⁹ erūt de natura terre q̄ terra de se non ē sensitiua: nō tales sensus a corde calorē suscipiūt.

¶ In quibus autem. ¶ Ista est pars executiua hui⁹ libri q̄ diuidit in duos tractat⁹. In prīo determinat de organis sensuū. In scđo mouet aliq̄s dubitationes: scđa ibi. Obiciet aūt. Prim⁹ tractat⁹ ꝑtinet q̄tuoz ea q̄ videbūtur in ꝓcessu. In prīo determinat de organis sensuū: ⁊ prīo hoc facit ꝑm opinionē antiquorū. Scđo descēdit spāliter ad visum de quo antiq̄ magis lnq̄bant̄. Dicit ḡ prīo sic: q antiq̄ organa sensuum coaptabāt ipīs elemētis: ⁊ qz sunt q̄nq̄ sensus ⁊ tātū q̄ttuoz elemēta erat apud ipos dubitatio cui elemēto quintū sensuz coaptarēt. T. Faciūt aūt. Hic p. spāliter descēdit ad visum: ⁊ prīo tractat opiones antiquorū de substātia organi. Scđo de mō vidēdi: ibi. Rōnabile aūt de substātia organi visus erant tres opiones. Prīa erat opīo plonis: ⁊ est talis q̄ organū visus ē de natura ignis: hoc ꝓbat plato sic ꝑ signū: si ī tenebris palpebra oculi clausa oculus pcutiāt siue ꝓstringāt: apparet quedā lux p modū scintillatōis: ⁊ illa lux nō videtur fieri nisi ex igne intrinseco ipsi oculo. T. Habz aūt dubitationē. Hic p. arguit ꝓtra istā opinionez sic. si ignis est in organo visus ⁊ visus pōt videre ipm seqr̄tur q̄ visus ita bene videret illū ignē q̄escēte oculo sicut oculo moto: cū nō vī maioz rō de vno q̄ de alio: cō sequēs est falsum: igīt ⁊ añs. T. Causa quidā huius. ¶ Hic p. soluit motiuū platonis: ⁊ stat solutio in hoc: q̄ q̄n oculus violēte cōprimīt: tūc supficies ei⁹ existēs lenis incuruāt: ⁊ sic vna ps refrāgit supra aliā qđdam lumē puū qđ supra ipam ꝛcendebat: ⁊ sic vna ps pupille videbit aliā refulgētē: ⁊ ecōuerso: ⁊ bmōi refulgentia appet p modū stipule scintillarū ignis: ꝓpter b̄ q pupille refulgētes sūt in motu ꝓpter earū violētā cōpressionē. T. Nūm si. ¶ Hic destruit ꝑdictā opinionē narrās prīo: q̄ dicit plato di. q̄ plato ⁊ sūi Empedo. dixerūt ocl̄m eē ignē a dñio: ⁊ q̄ p exitū luīs ab illo igne ad res visibiles res ipe videbātur. ¶ Cōtra b̄ arguit p. sic: qz si ita eēt seqr̄ēt q̄ nos videremus in tenebris illō lumē sicut in luce: qđ tm̄ est flm: ꝓña ptz. qz puū lucidū magis dz diffūdere suū lumē in tenebris q̄ in lumine: cū maiz lumē offuscat min⁹ lumē. ¶ T. Dicere autem. ¶ Phūs hic ponit solutōez pla. ⁊ ipīobat eā. Dicebat em̄ plo: q̄ illud lumē igneū egrediēs ab oculo extīgue bāt in tenebris. ¶ Cōtra b̄ arguit p. Prīo sic: qz ignis ꝓpter tenebras nō extīg mīt: sz a ꝓtrario puta a frigidovel hūido. ¶ Scđo sic: qz ignis debilis in carbonib⁹ vel in flāma magis appet in tenebris q̄ in lumīe: ḡ ꝓpter tenebras nō extīguīt: sz fit magis appens. T. Empedo. aūt. ¶ Hic p. recitat opionē Empe. ⁊ est eadē cū opione plonis: ⁊ sic dimittit eā ipīobatā ex dictis. ¶ T. Democrit⁹ aūt. ¶ Hic p. recitat opinez Demo. di.

Conclo. vij.

Cerebrū ē frigidissimū cui oppōīt cor calidissimum.

Opīo plonis

Arguit cōtra Platonez.

Soluit motiuū platonis

Euasio plois

Confutatio.

Opīo Empe.

Opīo Demo.

Conclo. sexa. Confutatiua opinionis Empe. Conclo. iij. cōfutatiua Democriti.

Conclo. iiij. cōfutatiue Antiquoz de mō videndi.

Conclo quīta

Conclusio. vj.

Approbatio Democriti.

q̄ Demo. dicit visum esse a dño aque: ⁊ in hoc verū dicebat: sed vltra ꝑ dicebat q̄ visio erat fulgor apparēs: et in ꝑ deficiebat. ℣. Hoc eñ accidit. ¶ ℙ. hic ꝓbat q̄ fulgor ille nō est visio duab⁹ rōmb⁹. Quarū pria est qꝫ visio ē in videte: fulgor extra: cū sit repcussio luis si ue refractio a supficie oculi ꝓpter lenitatē ei⁹. ℣. In cōgruū: ¶ Scōa rō. si ille fulgor essꝫ visio: seq̄ret q̄ vbi esset talis fulgor q̄ illud videret: sꝫ talis inuenit ī speculis: cū a speculis ꝓpter eor lenitatē, refrāgat lumē: sicut refrangit a supficie oculi: ḡ specula videret: qđ ē falsuꝫ. ℣. ℚ| visus. ¶ ℙ. hic approbat Demo. in illo in quo bene dicebat. ſ. q̄ visus est a dño aque. Probat phūs rōe ⁊ trib⁹ signis. ¶ Rō talis est: organuꝫ visus dz esse pspicuū siue dyaphanū vt recipiat lumē ⁊ spēz color: ū: ḡ dz eē de natura aq̄ vel aeris a dño: ⁊ ex quo aqua meli⁹ recipit: ⁊ retinet spēm coloris atq; seruabi lior est aere ꝓpter eius maiorez spissitudinē: seq̄tur q̄ dz eē de natura aq̄ ⁊ nō aeris. ℣. Et ꝑ est. ¶ ℙ. hic ꝓ bat idē a signo. Primū signū est: qꝫ si eruat ocul⁹ ⁊ pfo retur exibit aqua ex illo. ℣. Et in oño. ¶ Scōm si gnū est q̄ in iuuenib⁹ oculi inter ceteras ptes sūt cla ri ⁊ frigidi: mō dantas ⁊ frigiditas sūt ꝓprietates aq̄ ¶ ℣. Et albū oculi. ¶ Tertiū signū ē: nā in hūtib⁹ san guinē circa illud qđ assimilat aq̄ ordīauit albū ⁊ pigue qđ bene resistit ogelatōi: ⁊ ī nō habētib⁹ sanguinē ordi nauit pellā durā ad ꝑseruatōem materie: igr̄ vr̄ esse de natura aq̄. ℣. Irrōnabile aūt. ¶ Hec ē scōa ps ca. in qua p. ptractat opiones antiquor de mō videdi di. q̄ erat opinio ātiquor q̄ visio debat extramittēdo ꝑ ꝑ q̄ qđā lumē exibat ab oculo x̄us res visas: ⁊ hec erat duplex. ¶ Una erat opio: ponēs q̄ illud lumē exiēs ab oculo ꝓtēdebat vsq; ad res visibiles. Sz dicit Ari|. q̄ hoc est valde absurdū: q̄ ita puū ⁊ debile lumē ꝓtēda tur circūq; vsq; ad astra. ¶ Alia erat opinio q̄ dicit p. min⁹ malā: q̄ lumē ab oculo exibat vsq; ad aliq̄ distā tiā: ⁊ ibi lumē ꝓcedēs a visibili iūgebat lumini ꝓcedē ti ab oculo: ⁊ sic fiebat visio. Dicit tñ p. q̄ hec opio est stultra: qꝫ nō appet mod⁹ ꝑ quē possꝫ hoc fieri. ℣. ℚ| quidē igr̄. ¶ ℙ hic deteriat de organis sensuū: ſm opi nionē ꝓpriā: ⁊ prio deteriat de mō videdi di. prio q̄ nō possum⁹ videre sine lumīe. Scōo dicit: q̄ siue sit lumē siue aer: siue q̄cūq; alia res q̄ est media īter rē visā ⁊ vi suꝫ: dūmō a visibili moueat fit visio ꝑ illō mediū. Visi bile eñ ꝑ illud mediū multiplicat suā spēm vsq; ad or ganū visus: ⁊ sic fit visio. ℣. Et rōnabilr̄. ¶ ℙ. ꝓ agit de substātia organi ipsi⁹ visus: ꝓbās q̄ ocul⁹ ē a dño ā: q̄ est iterius clarus ⁊ pspicu⁹. ℣. Illō eñ ī vltio. ¶ Hic p. remouet vnū dubiū: crederet eñ aliās q̄ visio fieret in supficie oculi: hoc remouet p. di. q̄ nō exter⁹ est potētia visiua. sꝫ interi⁹ in pfundo: q̄ oculus nō ē solū ad extra pspicu⁹: sꝫ etiā ab ītra. ¶ ℚ| aūt x̄tus vi siua nō fit solū ab extra: ꝓbat p. a signo sic: q̄ quidam vulnerati in bello iuxta tpa hēbāt neruū fractū ⁊ ab scissuꝫ venētē a cerebro ad ꝑfundū oculi: ⁊ fiebāt de illo ceci: ⁊ tñ organū nō erat tūc lesuꝫ exteri⁹ sꝫ iteri⁹: ḡ signū ē q̄ x̄tus visiua ē iteri⁹ ⁊ nō ad extra in supfi cie. ℣. Igit̄ si quiđ. ¶ Hic p. deteriat de alijs sensib⁹ di. q̄ cū visus sit de natura aq̄: vt declaratū sit: ⁊ audi tus de natura aeris vt ptz in scōo de aīa opz q̄ si veli mus q̄ttuor elemētis adaptari organa sensuū olfactū eē de natura ignis. Arguitur eñ p. ꝺditionalr̄: q̄ hmōi adaptatio nō est simplr̄ ꝓcedēda: vt patebit postea: ḡ ꝛc. ℣. Nō eñ actu. ¶ Hic p. oñdit q̄ organū olfact⁹ sit in potētia ignis: q̄ passuꝫ dz eē tale ī potētia quale agēs est in actu: sꝫ olfact⁹ patit̄ ab odore q̄ ē ignis vel ab igne: cū fit cū fumali euaporatōe q̄ est ab igne: ḡ ol fact⁹ ē talis in potētia: q̄lis ē odor in actu: ⁊ ꝓ pns ē in potētia ignis ℣. Propter qđ. ¶ Hic p. ifert correla. qđ est tale: q̄ organū olfact⁹ rōnabilr̄ situatū est iuxta cerebrū: q̄ illud qđ est in potētia ignis ē actu frigidū: sed tale bene ꝑseruat a cerebro: cū cerebrū sit mēbruꝫ in alali frigidissimū ⁊ hūidū. ℣. Tactiuū aūt. ¶ Hic phūs deteriat de organo tact⁹ ⁊ organo gust⁹ di. q̄ or ganū tact⁹ īter cetera organa est magis de natura ter re ⁊ silr̄ gust⁹: cū gustus sit quidā tact⁹: ⁊ ꝺ organū gu stus hz prīcipiū suū a corde: cū terra sit frigida ⁊ sicca et nepta ad sentiendū nisi aliū de calore recipiet: pu ta a corde. qđ est mēbrum calidissimum.

Cerebrū hūdi⁹ ⁊ frigidus est oībus pti bus corporis

Organa gustus ⁊ tactus sunt de natura terre.

Lor oppositū ē cerebro ⁊ calidissimū partiū corpis.

Querit. Utrū organū visus sit de natura aq̄

¶ Et vr̄ q̄ nō: q̄ de illo elemēti natura dz esse organū visus: qđ est magis susceptiuū luis ⁊ magis dyapha nū: sꝫ ignis est hmōi: igr̄. Maior ptz: q̄ organū visus nō videt nisi mediāte luīe: qđ opz diffundi ꝑ corp⁹ dya phanū. Minor ptz: q̄ ignis īter cetera elemēta ē ma gis rar⁹ ⁊ trāsparēs: ḡ lumē siue spēs color ꝑ ipm me lius multiplicari pōt. ¶ Scōo sic. organū visus est de natura aeris: ḡ nō ē de natura aque. Añs ptz. q̄ eius nature dz eē mediū ⁊ organū: sꝫ mediū vidēdi est de na tura aeris: vt ptz scōo de aīa. ḡ ⁊ organū visus. ¶ Ter tio sic. visus est de natura illi⁹ elementi in quo magis ꝓsistit vita: sed aer est hmōi: igr̄. Maior ptz: q̄ visus ē in pte in q̄ plures vigēt vires sensitiue: ⁊ minor patet q̄ aer est calid⁹ ⁊ hūidus: mō in caliditate ⁊ hūiditate ꝓsistit vita. ¶ Quarto sic. Illud est de natura aer| cui⁹ maior ps est de natura aeris: sed maior ps organi vis⁹ est hmōi: igr̄: Maior ptz: q̄ a maiori pte dz fieri deno miatio. Minor ptz: q̄ organū visus est oculus cuius maior ps est albū ⁊ pingue: ⁊ oē illud est de natura ae ris: cū illud pingue sit calidū ⁊ hūidum: igr̄. ¶ Quinto sic: organū visus est de natura terre: ḡ nō ē de natura aque a dño. Añs ptz: q̄ oē mixtū pfectū est de natura terre a dño: vt dicit p. ārto methe. sed visus est hmōi: cū sit ps mixti pfecti: igr̄. ¶ Sexto sic: organuꝫ visus ē de natura illi⁹ elemēti ad cui⁹ motū moueꝫ: sed orga nū visus moueꝫ ad motuꝫ terre: ḡ est de natura terre. Maior ptz: q̄ oē mixtū moueꝫ ad motū elemēti ꝑdo minātis vt dicit p. prio de celo. Minor ptz: q̄ oculus depositꝰ de capite: moueꝫ deorsum. ¶ Septio sic. si vi sus esset de natura aque seq̄reꝫ q̄ non possem⁹ videre aquā: ꝓns est falsum ⁊ ꝓtra experientiā: igr̄ ⁊ añs: ꝓntia tñ ptz: q̄ si visus videret aquā in organo visus recipe ret spēs aque: qđ tñ vr̄ esse falsum ⁊ ꝓtra p. q̄ oē reci piens dz esse denudatū a natura recepti: vt ptz tertio de aīa. ¶ Octauo sic: si sic hoc esset q̄ aqua est corpus dyaphanū: sed hoc nō: igr̄. Minor ptz: q̄ eadē ratione dz esse de natura ignis vel aeris.

In oppositū est p. in prio capi. primi tracta tus. ¶ Prio solutione questionis est

Sciendū q̄ dupliciter fulgo apparet in oculo. ¶ Uno mō in oculo proprio: quādo scz oculus pro prius violēte ꝓmitur. ¶ Alio mō in oculo alieno et hoc isto mō: q̄ oculus alterius est multū lenis ⁊ ter sus: ⁊ sic ab eo pōt refrangi lumē vel spēs color: is: quā do ptes illius oculi vniformiter iacēt sicut ptes specu li. ¶ Dupliciter tñ pōt refrāgi lumē. Uno mō dispersē: et tūc lumē multū debile dispse refractū ad oculū: non est sufficiēs repsentatiuū ad videndū. ¶ Alio mō refrā giē vnite: ꝓpter lenitatē corpis refrāgētis: ⁊ debitam vniformitatē eiusdē: ⁊ cū virt⁹ vnita est fortior seipsa dispsa: tūc illud lumē est sufficiēs repsentatiuū ad vi dendū: ⁊ pōt illud lumē videri: qđ tñ sine tali refractio ne nequaq̄ videri posset. Et sicut ab oculo alteri⁹ ha bētis oculos lenes pōt refrāgi lumē vnite: q̄n ptes vni formiter ⁊ debite iacēt: ⁊ tūc appet fulgor. Sic etiā q̄n ptes ocli vniformit iacēt: ita q̄ lumē pōt vnite refrāgi

De refractiōe luminis.

Approbatio Democriti.

De mō videdi

Opi. ī. Anti.

Opinio. ij.

Organū visꝰ ē de nata aq̄.

Organū auditus ē de natura aeris.

Organū olfactus est de natura ignis.

Questio ab vna pte ocli cõpssa versus aliã partẽ:tunc etiam in illa ꝓpressione videt lumẽ in oculo siue fulgor. ¶ Sed q̃reret aliqs q̃re lumẽ refractũ nõ vr in oculo nõ pcusso siue cõpresso:sed q̃escẽte. ¶ Dr q oculus rotundus existẽs (saltẽ hois) refrãgit lumẽ totũ a dextra: t nihil in se:nec vna ps versus aliã: imo oculus nõ videt lumẽ in seipo qñ q̃escit:sed qñ icuruat pcutit vel ꝓprimit:tũc vna ps refrãgit lumẽ ẋsus aliã ptez:t ecõtra et ex quo oculꝰ hois rotũdꝰ est:t ab eo nõ refrãgit lumẽ:ita vnite sicut ab oculo catti:iõ debile lumẽ qõ sine refractõe videri nõ põt refractũ ab oculo hois:non vr ab alio sicut vnite refractum ab oculo catti. ¶ Iste tñ fulgor siue lumẽ qõ vr nõ est in oculo:sicut nec facies siue imago q̃ vr in speculo est in speculo:lz aliqñ sit inter palpebrã t oculũ. ¶ Quereret tñ aliqs vñ venit illud lumẽ quãdo oclus est clausus. ¶ Respõdetur q̃ venit a ppio colore palpebre:vel a luce exteriori multiplicato p palpebrã cũ illa palpebra nõ sit tãte dẽsitat vel obscuritatis:quin p eã aliqliter trãseat lumen vt docet expiẽtia. Illã si claudat oculꝰ t pñet ignis bñ lucidꝰ ꝓcipietur:t melius ꝓcipietur ĩ obscuro q ĩ lumie. Ex dictis ptz:q spes q̃ in oculo vr sicut fulgor nõ ẽ visio:cuz visio sit in oculo:spes ẋo siue fulgor non.

Solutio

Questio

Solutio

Opio Empe. Sciendũ est scõdo: de mõ quo fit visio fuerũt tres opiones antiquoꝝ ꝓuenientes in b: q visio fit extramittẽdo. ¶ Dria tñ erat iter istas opiones: q opio Empe. erat:q organũ visus erat de natura ignis:et q sicut in lucerna ponit cãdela ne eiꝰ lumẽ extinguatur sic organũ visus qõ est de natura ignis voluit in quadã pellicula oculi ne iõm lumẽ extiguat. et ab isto oculo mittũtur qdã radij lumiosi vsq ad rem visibilez ad modũ piramidis:cuiꝰ conꝰ est ĩ oculo: t basis est in re visa. ¶ Sz si ista opio eẽt ẋa:tũc ita bene videremꝰ de nocte sicut de die:qõ tñ est ꝓta expientiaz:igr. Etiam tũc nõ videremꝰ ꝑ corpa hũida vel aquea: q cũ lumẽ est de natura ignis extiguent:igr. ¶ Alia fuit opinio Pla. q̃ posuit q visio fit extramittẽdo:sicut Empe. Sz tamen dr in b:q dicit lumẽ non multiplicari vsq ad visibilia:sed ꝺiungitur illud qõ emittit luĩ exteriori. ¶ Si ẋo plato ĩtelligat q visio fiat extramittendo:sic q ꝑ ipm mediũ ꝑ qõ sit visio (cuiusmodi ẽ aer vel aq̃) causatur aliqõ lumẽ vel spes a potentia visiua:mediã te quo lumie iõa potẽtia visiua videat: in hoc nõ verũ dicit:vt satis Ar. ꝺprobauit. Si ẋo intelligat q visio fiat extramittẽdo:sic q nõ põt fieri visio quin ab organo pricipali sensatiois fiat aliqua emissio: puta quando a corde emittãtur aliq spũs:ad organa exteriora t cõiungãtur illi organo in quo spes cãta a visibili ẽ recepta:verũ dicit. Qñ sine illis spiritib nõ põt fieri visio:q qñ nõ emittũtur a corde tales spũs:cessant opationes in organis exteriorib. Qñ ẋo emittũtur ad organa exteriora fiũt opatões:t isti spũs a dño sunt de natura ignis:ex quo fũt calidi:t ad eoꝝ ꝺseruationem calore indigẽt:iõ plato dicẽs organũ visus esse de natura ignis loquẽdo de organo pricipali puta de corde a quo fit emissio:vel de spiritib q̃ emittunt bene dicit ¶ Sed democritus ab illis dr in b:q dicit q ab oculo ad visibilia emittebãtur q̃dã corpa athomalia:t ꝑ illa fiebat visio. ¶ Sed hec opinio nõ videtur rõnalis:cuz tũc oculus ꝓtinue diminuereꝰ. Ex dictis ptz q visio nõ fit ꝑ emissionẽ ab oculo in mediũ ꝑ qõ fit visio:t ꝑ consequẽs relinq̃tur q fiat ꝑ intus susceptionẽ. ¶ Sz tũc q̃reret aliqs qd est illud q intus suscipit. ¶ Ad hoc cõmuniter dr:q est spes visibilis q̃ est q̃litas spũalis et ũmaterialis. Visibile essi causat in medio (puta in aere vel in aqua) vnã q̃litatẽ spũalẽ:t mediãte illa causatur q̃dam q̃litas in oculo q̃ dr spes visibilis median te qua fit visio:t hoc fm ponentes species.

Opio Empe.

Confutatio.

Opio plato.

Confutatio.

Opio Demo.

Confutatio.

De oculo: tunicis:t humoribus eius.

Sciendũ est tertio: vt dicit cõmentꝰ. in suo libro de sensu t sensato) oculus est istramẽtũ visus:vel subst̃tia sperica ex tribus humoribus:t quattuor tunicis ꝓposita:t ꝓponitur sic. Nam ab extremitatib cerebri ꝓcedunt duo nerui:qui cõcurrunt in parte anteriori cerebri se mutuo diuidẽtes:t ille q ꝓcedit a pte sinistra ẋtitur ad dextrã partez:t ille q ꝓcedit a parte dextra ẋtitur ad sinistrã:t vnus ꝓtenditur ad vnũ oculũ:t alr ad aliuz. t illi nerui a puncto inceptionis sunt cõcaui:vsq ad oculũ:t ꝓpe foramẽ capitis dilatantur ad moduz clepsidre:sic q ꝓpe foramẽ capitis ẽ quedã spera rotũda ex tribꝰ hũoribꝰ t q̃ttuor tunicis ꝓposita (vt dicũt pspectiui) vel septem tunicis [vt dicũt medici] t ista spera dr oculus:cuius pria tunica pcedendo ab extra vocatur ꝓsolidatiua:secũda carnea: tertia uuea:quarta tela aranea. Prim humor dr albugines:scõus vitreus:tertius glacialis:in quo incheat visus:t est principalis humor. q illo humore destructo nõ põt amplius fieri visio:qõ nõ est sic de alijs humoribus. Et ex quo organuz visus dz esse receptiuum spẽrum:iõ dz esse dyaphanũ t quodãmõ rarũ vel densum:t cum est pars animati:t est animatũ:ideo ipsuz organũ visus nõ est aliqõ elementuz simplex:cũ nulla tale sit animatũ. ¶ Istis notatis sit

Cõclusio. Organũ visus est de natura aque a dño: ptz q debet esse dyaphanũ t determiato mõ rarum vel dẽsum:sic q sit bene ꝓportiuũ:sed talia cõuenunt aque:t nõ terre ꝓpter spissitudinẽ: vel aeri t igni ꝓpter eoꝝ raritatez: q̃ est a dño de natura aque: sic intelligẽdo q ꝓuenit plus cum aqua q̃tum ad b q est esse dyaphanũ t debite ꝓseruatiuuz spẽi:q̃ cuz aliquib alijs elementis. Quãtum tamen ad calorez sensus est a dño de natura ignis:q sensus nõ põt sentire nisi p spũs emissos a corde q̃ sũt calidi:t plus cõueniunt cum igne quo ad illã q̃litatẽ:q̃ cum alio. ¶ Quereret tamen aliqs:q̃re duo nerui oculoꝝ sunt concaui: ¶ Dr q hoc est ideo:quia visus indiget lumine t spiritibus:t ideo vt lumen siue spes libere posset ad intra diffundi:t spũs a corde ẋsus organa exteriora :nerui sunt facti cõcaui. ¶ Quereret aliqs vlterius:q̃re oculi magni citius ifirmantur q̃ parui. ¶ Dr q hoc est ideo: q sunt rare ꝓpositionis:t ideo faciliter recipiũt accidentales dispões. Parui ẋo oculi melioris sunt ꝓpositionis. t ideo difficilius recipiũt dispões nocentes ¶ Sili q̃reret aliqs:q̃re positus in loco obscuro videt existentez in lnmine:t nõ ecõtrario. ¶ Dr q hoc est iõ: q radius visualis q̃to magis distat ab organo suo tãto magis est debilis:t inde est q nõ ita pfecte videm remota sicut ꝓpinqua:t ideo cũ radius visualis ꝓcedens ab eo q̃ est in obscuro puenit ad locuz clarũ splẽdore solis vel lumine ꝓtinentis disgregatur:t ꝓpter remotionẽ a sua origine ad locũ existentem in lumine multiplicatur vnite t sufficiẽter ad visionẽ:ergo exñs in loco obscuro videt existentẽ in lumie. ¶ Alteri quereret aliqs. quare aliqui vident melius t pfecti de ꝑ q̃ de lõge:t alij ecõtra. ¶ Dr q hoc est ideo:q actꝰ videndi diuersificantur fm diuersitatem spiritnuz:ita q illa animalia que habent spiritum visibilem multũ et clarũ t perfecte recipiunt spẽm visibilem:talia aialia vident remote t perfecte discernunt:cuiusmodi sũt aialia exrapinis viuentia. Alia sunt que habẽt spũm paucum t turbiduz:t illa nec vident remote nec perfecte discernũt. Alia sunt q̃ habent spũm paucum t clarum:t illa vident ꝓpinqua cuz discretione t nõ remota. Alia sunt q̃ habent spirituz multum t turbidum:t illa vident tã remota q̃ ꝓpinqua: neutrũ tamen bene

discernūt. ¶ Ulterius quereret aliquis: quare existentes de die in puteis ꝓfundis vident stellas. ¶ Dr̄ q̄ b̄ est ideo: q̄ tunc lumen diei non cadit supra visum eorum: disgregans radios causatos a stellis siue dispergens lumen causatum a stellis qđ cōtingit in aere extra puteum. Quereret etiaz aliqs quare aliqua aīalia vident de nocte ⁊ nō de die sicut bubo. ¶ Dicit̄ q̄ hoc ideo est: q̄ ꝓsuetudo est altera natura: ⁊ soluti sunt volare de nocte: ⁊ nō de die. Possz etiā dici q̄ hūt oculos debiles: ⁊ ī lumē solis eorū corrūpit oculos.

Dubitaꝯ ꝓmo. Utrū audit⁹ sit de natura aeris. ¶ Pro solutione dubij est. Aduertendū: q̄ organū audit⁹ in ꝓposito est ps corꝑis: mediāte qua audim⁹ recipiēs spēs soni q̄ quidā ps ē ꝓposita ex quadā subtili pellicula: ⁊ aliquo corꝑe incluso in illa pellicula qđ quidē corꝑ⁹ est bene receptiuū soni vel vocis: ⁊ aliqualiter diu retinentiū illi⁹ spē. Et nō est hic sermo de auditu principali: qui est ipsa aīa: nec de illa ptē exteriori circa caput: q̄ apud vulgares dr̄ auris: q̄ licz illa ps deseruiat ad audiēdū: tñ ipa remota adhuc possemus audire: lz difficili⁹. Istud eñ organū audit⁹ quod pri⁹ descriptū est: dz esse īmobile: ⁊ insonabile: ⁊ mediante isto organo fit isto mō auditio: q̄ a corꝑe sonāte mouetur aer in quo son⁹ est causat⁹: ⁊ mediāte illo aere sonus multiplicaꝯ vsq; ad aurē intrās ꝑ foramē capitis: ⁊ tūc in organo audit⁹ causaꝯ spēs soni: q̄ causata statī fit auditio. ¶ Isto supposito dr̄ ad dubiū: q̄ organū audit⁹ ē de natura aeris a dño. Non eñ ē aer substāt̄ialiter: sed ꝓuenit cū aere quo ad aliquas ꝓditōes: puta quo ad hoc q̄ est esse bene receptiuum sicut aer. Q[aūt nō sit substāt̄ialiter aer: ptz: q̄ est ps mixti habens aīam tanq̄ ptem essentialē eius: igitur nō ē substāt̄ialiter aer: nec aliq̄ simplex elementū. ¶ Sed diceret tūc aliq̄s: ex quo sonus realiter venit ad organū auditus: ⁊ sensibile positū supra sensum nō facit sensationē videtur q̄ nō dz fieri auditio. ¶ Ad hoc dicit̄: q̄ in cōcauitate auris puta in introitu auris est quidā aer qui nō est organū qui etiā nō est de essentia aīalis et in illo sonus realiter est ⁊ mediāte illo causatur species soni in organo audit⁹: ⁊ nō diffunditur sonus realiter in ipm organū. ¶ Quereret vlterius aliquis: quare sonus melius auditur de nocte q̄ de die. ¶ Dicit̄ q̄ ideo est: q̄ de nocte est maior tranquillitas ꝓpter absentiam solis q̄ de die: modo in tpe trāquillo son⁹ melius ꝑcipitur. ¶ Alia causa est: q̄ in die corꝑ⁹ mediante intellectu magis intendit circa exteriora: ⁊ ideo ꝓpter impedimentū minus ꝑcipitur sonus ⁊ de nocte intellectus est quietus ⁊ magis sedat⁹. ¶ Ulterius q̄reret aliquis: quare ꝓtinēs anhelitū magis audiūt q̄ nō cōtinētes. ¶ Dr̄ q̄ causa est: q̄ cū emittim⁹ anhelitum emittitur quidā aer causans sonū ꝑturbantē organū audit⁹ modo meli⁹ sonū ꝑcipimus nullo alio sono existente: quod fit qñ ꝓtinetur anhelit⁹. ¶ Silr q̄reret aliquis: quare auris apponit capiti. ¶ Dr̄ q̄ causa est: q̄ auditio fit mediāte aere moto: ⁊ aer mot⁹ aliqualiter retinetur ꝑ aures: ⁊ sic melius diffundit species soni ad organū audit⁹: ⁊ ī nō habētes aures nō ita bene: et faciliter audiuit sicut habētes aures. Ex quo patz: q̄ auris nō est ꝓpter necessitatē: sed vt meli⁹ ⁊ faciliꝰ fiat auditio. ¶ Ulteri⁹ q̄reret aliq̄s: quare auris ꝓponitur ex cartillagine ⁊ carne. ¶ Dr̄ q̄ ideo est: q̄ si tñ cōponeret ex carnibus: tunc esset nimis flexibilis: ⁊ propter eius flexibilitatē obstrueretur foramen capitis. Si esset etiā tñ ex cartillagine: tūc nimis cito ledereꝯ ab aliquo extrinseco puta frigido. ¶ Ulteri⁹ quereret aliquis: quare in aure sunt ille tortuositates ⁊ cōcauitates. ¶ Dr̄ q̄ causa est vt aer motus diuti⁹ ꝓseruetur et ne son⁹ intēsus ⁊ magn⁹ directe ad aurē veniēs ledet aut corrūpat organū audit⁹. ¶ Ulteri⁹ q̄reret aliquis: quare illud foramē audit⁹ factū sit in osse ⁊ non in carne. ¶ Dr̄ q̄ ideo est: q̄ tūc faciliꝰ obstrueretur.

Dubitaꝯ. Utrū organū olfact⁹ est de natura ignis. ¶ Pro solutione dubij dicitur primo: q̄ organū olfactus est quedā subtilis cartillago: situata in sūmitate nasi circa cerebrū. Causa aūt quare est situata circa cerebrū est ista: quia odor est naturaliter in calido ⁊ sicco: ⁊ etiā odor ⁊ suas spēs habēt quādā vim calefactiuā: per quā veniētes ad cerebrū tēperāt frigiditatē et humiditatē cerebri ¶ Organū tñ olfact⁹ in diuersis aīalibus diuersimode est dispositū. Nam q̄dā sunt aīalia pfecte respirātia: ⁊ in illis organū olfactus ē coopertum quodā subtili velamīe: qđ nisi auferatur nō pt fieri sensatio: ⁊ in istis fit olfactus isto mō. Naz per inspirationem aeris p nasuz leuatur velamē: ⁊ discooꝑitur organū: ⁊ causaꝯ spēs odoris in ipm organū: ⁊ tunc fit olfactus. Alia vera sunt aīalia nō respirātia: sicut sunt pisces: ⁊ in illis organū olfact⁹ nō est velatum: ⁊ talia aīalia pñt odorare sine respiratōe . ¶ Isto supposito dr̄ ad dubiū: q̄ organū olfactus in aīalibus respirantibus: ⁊ in aere habitantibus est de natura aeris a dño magis tñ est cōmixtū q̄ organū audit⁹: tñ quo ad hoc qđ est recipe spēs odoris ⁊ retinere eas magis conuenit cū aere q̄ cum aqua. Sed in aīalibus ꝑfectis et nō respirantibus est de natura aque a dño. ¶ Sed diceret aliq̄s q̄ Ar⁹. vr̄ dicere: q̄ organū olfact⁹ est de natura ignis. ¶ Dr̄ q̄ p. loq̄batur ꝓditionaliter. Si organa sensuū debēt adaptari q̄ttuor elemētis sicut antiq̄ dixerūt: tūc organū olfactus dz adaptari igni. Sed ex quo opinio antiquoꝝ nō est vera: cū tūc organum olfactus cito corrūpeꝯ ꝓpter subtilitatē eius: nō illud dictū est tenendū. ¶ Quereret etiaz aliq̄s: q̄re in hyeme minus odoram⁹. i. min⁹ lōge q̄ in estate. ¶ Dr̄ q̄ aer in hyeme est magis īmobilis ab odore ꝓpter ei⁹ frigiditatē. Et etiā in hyeme est magis densus q̄ in estate: nō odor nō pōt ita bene multiplicari ꝑ aerē i hyeme sicut in estate. ¶ Ex isto etiā ptz: q̄re flores in hyeme fortiorem odorē causant ꝓpe se q̄ in estate: q̄ in hyeme aer est densus: ⁊ ideo odor nō tñ dispgitur in hyeme sicut in estate qñ aer est rarus: ideo odor manet magis vnitus in hyeme q̄ in estate: ⁊ ꝑ ons est fortior ꝓpe odorabile in hyeme q̄ in estate: cū xtus vnita fortior est seipsa dispersa. ¶ Quereret vlteri⁹ aliq̄s: q̄re vina q̄to diutius teneꝯ in corꝑe tāto magis fetet: ⁊ econtra est de stercore. ¶ Dr̄ q̄ hoc est ideo: q̄ q̄to stercus diutius retinetur in corꝑe tanto magis desiccaꝯ: ⁊ nō minus fetet: sed vina q̄to diutius retinetur [cum sit humida] tanto magis putrescit: q̄ magis fetet.

Dubitatur tertio. Utrū organū tact⁹ sit de natura terre a dño. ¶ Pro solutione dubij est aduertēdum: q̄ organum tactus est quidam neruus: extensus per totum corꝑus animalis ad modum rethis: procedens radicaliter a corde: recipiens spēs qualitatū sensibilium. Et istud organum in ordine ad organa aliq̄ sensuum: magis cōuenit cum terra q̄ aliquod aliud organū aliorū sensuū: saltē triū predictorum: non tñ debet esse substāt̄ialiter terra: cum sit mixtum ⁊ habens aīam tanq̄ ptem essentialez eius: sed quo ad aliquas cōditiones magis cōuenit cum terra: q̄ aliquod organum aliorum trium sensuum predictorū: cum ipm debet magis forte ⁊ grossum: ⁊ valet ad cōseruatōem animalis. Sed gustus qui est quidam tactus: est nervus extensus per totam linguam: qui quidam neruꝰ est vn⁹ et idem numero cum sensu tactus in lingua. Sed aliam dispositionem habet secundum quam percipit sa-

poꝛes:vel recipit spēs saporū ⁊ aliaꝫ ſm q̄ recipit species qualitatū tangibilium:⁊ istud oꝛganū magis conuenit cū terra sicut ⁊ oꝛganū tact⁹ q̄ oꝛgana triū aliorum sensuum. Ex isto ptꝫ q̄ oꝛganū tactus ⁊ oꝛganum gustus in oꝛdine ad alia oꝛgana alioꝝ sensuuꝫ sunt de natura terre a dñio:qz magis cōueniūt cum terra q̄ oꝛgana aliorū sensuū. Unde isti duo sensus gustus ⁊ tactus exercent suas opationes per medium intrinsecū Alij vero sensus per mediū extrinsecū. ¶ Dr̄ aūt in ꝓposito mediū intrinsecum:qđ est ps coꝛporis siue aīalis:⁊ illud in istis duobus sensibus est caro. ¶ Mediū vero extrinsecū dr̄:qđ nō est pars coꝛporis siue aīalis habentis sensum:sicut sunt aer vel aqua. ¶ Quereret eñ aliquis:quare oꝛganū tactus extenditur p totum coꝛpus:⁊ nō oꝛgana alioꝝ sensuū. ¶ Dicit q̄ causa est: qz animal in qualibet parte eius indiget tactu: eo q̄ inter obiecta sensuum obiectū tactus est magis coꝛruptiuū:⁊ spāliter calor ⁊ frigus: ideo necesse est q̄libet partem aīalis (saltem exteriorē) habere tactū vt possit nociua fugere:⁊ ex quo plāte sunt duriozis cōplexionis ⁊ grossioris q̄ animal:ideo nō ita cito coꝛrūpunt a qualitatibus primis sicut aīal:⁊ p ꝯns nō indigent sensu tactus sicut aīal. ¶ Ulterius quereret aliquis: quare homo magis incurrit terroꝛem si tangatur ab alio:q̄ si seip̄m tangat. ¶ Dr̄ q̄ causa est: qz homo magis pcipit extraneū q̄ seip̄m. ¶ Ulterius quereret aliquis:quare homo magis perturbatur quādo tāgitur sub ascellis q̄ in alijs ptibus. ¶ Dr̄ q̄ hoc est ideo:qz illa cutis est ibi multū subtilis:⁊ ideo melius pcipit. Etiā boues sunt incōsueti ibi tangi:modo incōsuetus inducit titillatōem. ¶ Ulterius quereret aliq̄s: quare coꝛpora in hyeme tacta magis sensiuntur calida q̄ in estate. ¶ Dicitur q̄ hoc est ideo:qz i hyeme calor naturalis repercutitur ad interioꝛa ⁊ nō exalatur:⁊ sic per antipistasim fortificat. Sed in estate exalatur ꝓpter apertionem poꝛoꝝ:⁊ ideo in coꝛpoꝛe debilitat calor naturalis:ideo coꝛpa in hyeme [saltem viuentia] sunt calidioꝛa q̄ in estate.

¶ Ad rationes questionis ante oppositum.

¶ Ad primam dicitur negando maioꝛem:sed cum hoc requiritur q̄ sit retentiuum specierum coꝛporum: cuiusmodi non est ignis ꝓpter eius raritatez. ¶ Ad secundam dicitur negādo antecedēs:⁊ ad ꝓbationē ei⁹ dicitur:q̄ licet mediū ⁊ oꝛganū cōueniāt quo ad aliq̄s conditiones:non tamen quo ad omnes. ¶ Ad tertiaz dicitur distinguendo maioꝛem:vel quo ad cōditiones requisitas ad hoc vt forma substātialis sit in materia et duret:⁊ sic conc editur maioꝛ:vel ad cōditiones requisitas quo ad operationes sensitiuas puta receptōem et cōseruationem specierum sensibiliuꝝ:⁊ sic negatur maioꝛ. ¶ Ad quartā dicitur concedendo maioꝛem: dū modo illa ps sit principalis:⁊ negatur minoꝛ. Et ad ꝓbationem dicitur:q̄ album pingue nō est pars essentialis:sed solū humoꝛ inclusus in pellicula. ¶ Ad q̄ntam dicitur negādo antecedens:⁊ ad ꝓbationē dicitur:q̄ nō oporꝛet omne mixtum perfectū ad q̄libet p tem eius esse de natura terre a dñio:sz sufficit q̄ sit de natura aque vel terre: cuiusmodi est oꝛganum visus. ¶ Ad sextam dicitur negando minoꝛem⁊ ad ꝓbationem dicitur q̄ oculus existēs supra aquā nō mouebit deoꝛsum simpliciter:sed deoꝛsum in respectu. ¶ Ad septimā dicicitur negādo q̄az.⁊ ad ꝓbationē eius dr̄ q̄ oculus est sic denudat⁹ a spē aque:q̄ nō est cōposit⁹ ex tali spē quā recipit. ¶ Ad octauā dr̄:q̄ nō solum ex eo:qz aqua est coꝛpus dyaphanū: oꝛganū visus est de natura aque:sed quia dyaphanū faciliter cōmutabile et competenter retentiuum.

¶ Tertiū capm̄ i quo determiat de coloꝛe

Ꝺ E sensibilib⁹ aūt his q̄ sez vniq̄dq̄ sensitiuī:puta de coloꝛe,sono:⁊ odoꝛe:⁊ gustu:⁊ tactu:vl̄iter dictuz est:q̄ fit actio ipoꝛ i libꝛis de aīa. Nūc aūt dicēdū est q̄d coloꝛ:q̄d son⁹:q̄d odoꝛ:q̄d sapoꝛ:⁊ sil̄r q̄d tāgibile. Sz ꝓio dicenduz est de coloꝛe.

¶ Sit igr̄ hec ꝓia ꝑclo. Coloꝛ est extremitas ꝑspicui i coꝛpe termiato. ¶ Q̄ aūt coloꝛ sit extremitas ꝑspicui ptz:qz vel est extremitas ꝑspicui:vel in extremitate ꝑspicui:et eo q̄ sez pithagoꝛicos coloꝛ ē epiphania siue supapparitio: ergo coloꝛ ē extremitas ꝑspicui:nō tm̄ sic q̄ sit i coꝛpe ꝑspicuo:qz ꝑspicuū:vt aer ⁊ aqua:nō bz coloꝛē:nisi ineptum iuxtaponāt coꝛpi termiato:vt i auroꝛa solis sed ver⁹ coloꝛ ē in coꝛpe termiato:vt nigredo q̄ se bz ad albedinē sic tenebꝛe ad lumē.

Conclo ꝓia:

¶ Nigredo se bz ad albedinē sic tenebꝛe ad lumen.

¶ Scda ꝑclo. Opiones antiquoꝝ de gñatione coloꝝ medioꝝ nō sūt sufficiētes. Dicebāt eñ antiq̄ ꝓio:coloꝛes medios gñari ex eo:q̄ coꝛpa diuersoꝝ coloꝝ adeo pua vt discerni nō possent:p suos coloꝛes iuxta se ponebant p quoꝝ iuxta pōnē apparebat medi⁹ coloꝛ ⁊ sez q̄ illi coloꝛes diuersimode iuxta ponebant:fiebāt diuersi mediⁱ:⁊ cū illi coloꝛes extremi bñ ꝓportionabāt reddebāt vnū coloꝛē mediū ad videndū. ¶ Sco° dicebāt coloꝛes medios gñari p hoc q̄ vn⁹ coloꝛ supponit alt̄i:⁊ spēs eoꝝ ꝓfuse multiplicant vsq̄ ad oculū:⁊ tūc neuter videt:sz apparet coloꝛ medi⁹:sicut lucidū visū per nigrū apparz rubeū. ¶ Ue aūt opiones: ꝓio errant in hoc q̄ dicūt visionē fieri per defluxionē coꝛporis ab oculo:hoc eñ falsuz est:qz fit visio p mlt̄iplicatōez spēi obiecti ad oculū. ¶ Secūdo errāt i hoc:q̄ dicūt magnitudines cē in diuisibiles:⁊ īsensibiles: bui⁹ eñ oppositus antea ostēsū est: ¶ Sz i hoc verū dicūt q̄ q̄n vn⁹ coloꝛ alteri supponit:tūc neuter seoꝛsum videt. ¶ Tertia ꝑclo:coloꝛes mediⁱ gñant: per mixtionē coloꝝ exterioꝝ:nō q̄dez p mixtionez q̄ fit p solā iuxtapōnez sz p mixtōez q̄ quā vn⁹ coloꝛ i alt̄i⁹ naturā quertit:⁊ sez diuersas ꝓportōes illoꝝ coloꝝ extremoꝝ diuersi coloꝛes mediⁱ gñant. Ptz:qz ita est de gñatōe coꝛpoꝝ medioꝝ siue mixtoꝝ sic de gñatōe coloꝝ medioꝝ:sz coꝛpa media extremoꝝ cū mixtōe nō solū per solā iuxtapōnez: sed etiā per eoꝝ in alteri⁹ naturaz cōuersionem gñantur:igitur ⁊ coloꝛes mediⁱ.

Conclo. iij. explicās opionem ꝑbi.

De sensibilibus autem. ¶ Istud est scōm capitulū hui⁹ tractat⁹:in quo p.determiat de sensibilib⁹ siue de obiectis sensuū. Et prio de colore di.prio sic.q postq̄ in libro de aīa dictū est gñaliter de sensibilibus quō agāt in ipos sensus:t sensus dr duplr.s.in actu t in potētia:t ei⁹ est duplex act⁹.s. primus t scōus: nūc dicendū est qd color:qd sonus:qd odor:qd sapor.t sil⁹ de obiecto tact⁹:t prio dicēdū est de colore. T. Quē admodū ḡ. ¶ Hic p.subdit q in libro de aīa dictū est:q lumē est color dyaphani fm actū:hoc est lumē est act⁹ dyaphani:sicut color est act⁹ corpis termiati t opaci. Et subdit p.q dyaphanū siue perspicuū nō est ppriuz aeri vel aque:cū ꝯueniat multis alijs corpib⁹: licz alia sunt magis pspicua:t alia min⁹. T. Quedā ergo. ¶ Hic p.inquirit diffinitōez coloris. Et prio ostēdit q pspicuū est termiatū:q; oē corpus est terminatū et finitū:ḡ t pspicuū est termiatū. T. Qm̄ aūt. ¶ Hic phūs ostēdit q color est extremitas pspicui di.sic q color est in extremitate pspicui:vel est extremitas pspicui:sed nō est extremitas pspicui: ḡ est in extremitate pspicui. Adnotandū phat auctoritate pithagoꝝ.q̄ colores vocabāt epiphaniā.i.sup apparitionē:q;.s.color insuperficie appet. Et subdit p.q color non est extremitas pspicui:sic q sit i ipo pspicuo: sed est in corpe termiato:q; si corp⁹ pspicuū haberet in se colorē:tūc cū ꝯuenimus ad illū locū vbi appet color ꝯuenirē realis color q̄ tū nō repitur in aere vel aqua:ḡr. T. Quare color. ¶ Hic p.ꝯcludit diffinitionē coloris di.q color ē extremitas pspicui in corpe terminato. ¶ Dr notāter in corpe termiato ad differētiā lumis t spērum coloris:q̄ sunt in corpib⁹ interminatis:t si in corpibus pspicuis aliqs color sit:hoc nō est nisi ea pte qua est termiatus.

Diffinitio coloris.

¶ T. Est ergo ineſſe. ¶ Hic p.determiat de spēbus colorū:t prio de extremis di.q sicut in corpib⁹ ītererminatis se habēt lumē t tenebre:ita in corporib⁹ termiatis se habēt album t nigrū.i.albedo t nigredo. Ex isto tertu vr p.velle:q nigredo sit priuatio albi:qō tū non est verū ppie capiēdo illū terminū priuatio: sed p tāto pōt dici priuatio albedinis:q; est qlitas minoris pfectionis. T. De alijs aūt. ¶ Hic p.determiat de colorib⁹ mediis fm opinionē antiquoꝝ:dicēs q imaginabātur colores medio fieri:q; corpa alba t corpa nigra sunt ita pue ẽtitatis:q nō sunt seorsum visibilia:ponūtur iuxta seinuicē:t simul fiūt ẽtitatis sufficientis ad mouendū visum:t cū sic iuxta seinuicē posita sunt: totū aggregatū ex eis nō appet nigrū nec albū:ſz apparet sub medio colore. T. Est quidē ḡ. ¶ Hic p.subdit:q p tanto sunt diuersi colores medij:q; extremi sec mdū diuersas ꝓportiones t multifarias adinuicem cōbinari pñt:ꝑa tū extrema nullā ꝓportionē in se includūt:sed se hñt sicut supabundātia t defectus. T. Eodē itaq; mō. ¶ Hic p.subdit:q sicut soni bene ꝓportionati reddūt melodiā delectabilē:t auditū letū:t soni male ꝓportionati reddūt auditū tristē:sic etiā ex coloribus⁹ in bona ꝓportiōe colorꝝ extremorꝝ reddit color delectabilis visui:t ꝑ malā ꝓportionē color nō delectabilis visui. T. An⁹ si quidē. ¶ Hic p.ponit alium modū gñatiōis medij coloris q̄ est iste:q vn⁹ color suppomē alteri:t sic vn⁹ vr p alterū:t sic multiplicātur spēs eoꝝ simul ꝓfuse ad visuz:sic q neuter color appareat distincte sub ꝓpria spē:ſz appet medi⁹ color:t isto mō faciūt pictores. Sic etiā sol apparēs lucid⁹ qñ est clarū tōs appet rubeus vel punice⁹:qñ lumē ei⁹ diffūdit ꝑ nubē. T. Dicere aūt sicut antiq̄. ¶ Hic p.reprobat dictas opiones antiquoꝝ quo ad illud in quo peccāt di.q iste opiones peccāt prio: qr dicūt q defluxio corpalis est coloris:ita q visus fiat p hoc q ab oculo defluunt aliqua localiter vsq; ad visibile: vel ecōtra:t sic visio fieret p ꝯactū radioꝝ exeuntiū a visu ad ipm visibile t ecōtra:vel vtroq; radioꝝ adiuicē. Sz meli⁹ est dicere:q visio fiat p ꝯactū visibilis ad mediū:t medij ad sensuz:ita q a visibili cātur spēs in medio t p medium cātur spēs in organo. ¶ Scōo peccāt:qr ponūt magnitudies idiuisibiles q̄s dicūt nō posse videri ꝓpter earū puitatē:t sic etiā ponūt corpa idiuisibilia t īsensibilia:cui⁹ oppositū est oñsum.vi.phili. T. Hec qdam vtiq;. ¶ Hic p.subdit:q dicte opiones quō ad hoc bñ dixerūt:q qñ vn⁹ color supponit a'teri:t spēs vni⁹ diffunditur p aliū colorē:apparet seorsuz vn⁹ medius:lz ibi fm rei ẽritatē nullus sit color medi⁹. T. Si aūt ē ꝑmixtio. ¶ Hic p.determiat de coloribus⁹ mediis fm opinionē ꝓpriā:t qr colores medij dicūtur gñari ex ꝑmixtione extremoꝝ:t mixtio ꝓpria est corporū:ideo ostendit q̄lis sit ꝯa mixtio corporū di.q quedā est mixtio p solā iuxtapōnē corporū paruoꝝ:t in illis nō q̄libz ps mixti est mixta. Alia est ꝓprie dicta q̄ ē incōtinuis:vbi nō est solū mixtio per solā iuxtapōnē sz per totū:ita q quelibet ps mixti ē mixta:t hec est mixtio ꝓpriissime dicta:de qua determiatū est in primo libro de gñatōe.

Opio ꝓpria

¶ T. Simul aūt. ¶ Hic p.dicit q sicut ꝛingit corpora p totū misceri t nō solū per iuxtapōnē:sic etiā colores cōsiliter miscētur:t fm diuersas ꝓportiōes extremoꝝ fiūt diuerse spēs colorū. Et subdit phi.q qua de causa species colorum sunt finite et non infinite videbitur posterius.

Queritur. Utrū diffinitio coloris sit sufficiens in q̄ dr:color ē extremitas pspicui i cope termiato ¶ Et vr q nō:qr si sic tūc lux eēt color:oñs est falsum: cū sint diuerse q̄litates:ḡ t añs:oña tū ptz: qr lux ē extremitas pspicui i corpe termiato:vt ptz de luce solis ¶ Scōo sic.si sic tūc corpa nō termiata nō eēnt colorata:oñs ē flm:vt pz de roze t nube:in q̄bus vr p. dicere esse colorē:oña tū pz:qr color ē extremitas pspicui termiati:mō ista sūt corpa ītermiata. ¶ Tertio sic:si sic tūc corp⁹ in ꝓfundo nō eēt coloratū:oñs ē falsū:vt pz de lapide albo:q nō solū albus est exteri⁹:sed etiā īterius:oña tamē ptz:qr color ē extremitas corpis termiati. ¶ Quarto sic.si sic tūc corpa celestia essent colorata:oñs ē falsū:igr t añs. Falsitas ꝟsequntis pz:qr colores gñantur ex mixtiōe elemētoꝝ siue q̄litatū pmarum:q nō reperiē i corporib⁹ celestib⁹:oña tamē pz:qr in celo ē dare extremitatē perspicui in corpe termiato vt pz de sole t luna:ḡ ibi ē color. ¶ Quinto sic.si sic tūc idē eēt perspicuū t termiatū. oñs ē falsum:igr t antecedens. Falsitas cōsequētis ptz:qr tūc idez esset trāsparēs t nō trāsparēs:ꝟsequētia pz:qr color eēt passio corpis perspicui t termiati q̄ opponūtur. ¶ Sexto sic. illud qō extēsū p totū corp⁹ nō ē extremitas corporis: sed color est extēsus p totū corpus: vt ptz de carbone q̄ nō est solū niger exterius:sed etiā vbiq; īterius:ḡ color nō est extremitas corporis. ¶ Septio sic. si sic ſequretur q color esset in perspicuo t in corpore termiato: ꝟsequēs est falsuz:igr t añs:oña ptz: qr extremitas pspicui est in ipo pspicuo:ſz color ē extremitas pspicui: ḡ est in ipo perspicuo: t cū b⁹ dr cōter q est in corpore terminato. ¶ Octauo sic:diffinitio ꝟuenit ꝙlibz a diffinito:igitur. Antecedēs ptz:qr ꝟuenit sapori:qui est in eodē corpore:cū hoc colore:cum sapor est extremitas perspicui in corpore terminato.

In oppositū videtur esse p. in scōo capitulo primi tractatus. ¶ Prio solutione questionis est

Dñnt lux t lumen t color.

Sciendū primo q lux t lumen inter se differunt. ¶ Primo:quia lux reddit corpus terminatum:in

men vero nō. ¶ Scō differūt:qz lux est infra corpori lucido:t mouet ad motū eius:nec dependet inesse ab alio corpe:sed ecōuerso est de lumīe. Lumē eñ non est infrā corpi:nec dependet esse ab illo corpore in quo ē: sed a corpore lucido pricipalr. ¶ Tertio differūt:quia lux generat lumē in corpore trāsparēte:lumē vo non: nisi per reflexionē. Unde lux sic se vr habere ad lumen sicut color ad suā spēm. ¶ Sed lux t color differūt a lumine:qz lux t color terminat corpora in q̄bus inuenīt tur:t reddūt ea nō trāsparētia:sz lumē nō termiat corpus in quo est:sed relinqt ipm trāsparēs. ¶ Sed lux t color sic differūt:qz lux est q̄litas nata mouere solitarie dyaphanū t visū:sine aliqua alia q̄litate occurrente causando lumen in medio qō est spēs repsentās lucez et etiā invisum. ¶ Sed color nō est natus mouere dyaphanū t visum nō occurrēte luce vel lumine. Et licz lux nō sit ppria color:tamē lux pura mouēs per se t solitarie visuz apparet albedo:t iō sol videtur albus:sz ibi ppria nō sit color:sed solū lux. Silr quādo lux sine lumine est absens apparet nigredo:sicut paries albedie coloratus sine lumine vel luce apparet niger. Aliquā do vero lux est simul cū colore:puta in eodē subiecto: sicut ptz in ferro ignito:t in carbone ignito:t tūc videtur medi⁹ color: sz sm rei veritatē nō sit color.

Triplr dr corpus termiatū aut iteriatū.

Sciēndum est scō:q aliqō corpus dr triplr iter termiatū t similiter interminatū. ¶ Uno mō dicitur termiatū:qz est finitū sm quātitatē. Et per oppositum dr interminatum:qz est infinituz sm quātitatem ¶ Scō mō dr corpus terminatū illūd: qō est solidum et firmū nō fluxibile. Et per oppositū dicitur intermiatum:quia nō est solidum nec firmū:sed est fluxibile sicut aqua. Et de istis duob⁹ modis nō est hic sermo de corpore termiato. ¶ Tertio mō dicitur corpus termiatum:quod terminat visum:ita q̄ vltra ipm siue p ipm nō possim⁹ videre alia corpora. Et per oppositū dr interminatū:qz p ipm possum⁹ videre alia corpora cuiusmodi ē corpus dyaphanū siue trāsparēs. Corpora eñ termiata tertio mō terminātur p lucē vel per opacitatem. Per lucē vt sol. Per opacitatē vt lapis lignum: ¶ Dria tñ est inter lucē t opacitatē:qz lux nata ē multiplicare suā spēm ex sui natura p corpus dyaphanuz ex sui natura sibi ꝓiunctū. opacitas vo nō. ¶ In b tamen ꝓuenīūt:q vtrūq; phibet trāsparentiā in illo in quo est. Unde iste terminus opacitas: aliquādo capit pro loco tenebroso:t sic opacitas nihil aliud est q̄ tenebrositas:t sic opacū t opacitas eēnt noīa sinonima sicut tenebrosum t tenebrositas:isto tamē mō non capitur in ꝓposito:alio mō capit p q̄litate alia a luce:p q̄ corpus reddit termiatū t nō trāsparēs. Et isto mō capiēdo illñ terminū opacitas est duplex opīo de opacitate. ¶ Quedā eñ dicit:q opacitas est q̄litas disponens substantiam ad receptionem coloris. Color enīz nūq̄ est pfecte intensus in corpore trāsparente:sicut in corpe perfecte terminato. ¶ Alia est opīnio:q opacitas non est alia qualitas a calore:t sicut corpus aliquod terminatur luce sibi aduenīēte: ita aliquod corpus terminatur colore sibi aduenīente. Prima opinio cōiter tenetur. Scōa opinio tñ magis artificiosa est. ¶ Similiter de dyaphanitate sunt due opīones. Una est q̄ dicit:q dyaphanitas nihil aliud est:q̄ corp⁹ trāsparēs nō termiatum:siue substātia corporea carēs luce t opacitate:t sic ille termin⁹ dyaphanitas eēt terminus priuatiu⁹:t tale corpus per aduentuz coloris vel lucis posset fieri terminatū:t illud q̄ est termiatū per remotionez lucis siue opacitatis siue coloris trāsparens. ¶ Alia est opinio q̄ dicit:q dyaphanitas est q̄daz q̄litas positiua inherēs ipi substātie corporee:sm quā ipa substātia corporea redditur formaliter trāsparēs:t ē q̄litas ꝓtraria luci t opacitati:t hoc mō capiēdo illū terminū dyaphanitas nō est subiectū lucis t colozis vel luminis:sed dyaphanū bene est subiectū luminis t aliqō tale pōt fieri subiectū lucis aut colozis.

Lux t opacitas ꝓuenīūt t differunt.

Opinio .i. de opacitate.

Opinio .ij.

Opinio .i. de dyaphanitate.

Opinio .ij.

Acceptiones coloris.

Sciendū est tertio:q iste termin⁹ color accipitur triplr. ¶ Uno mō cōiter p omni q̄litate visibili:t nullo alio sensu pceptibili:t isto mō lux eēt color t silr lumē. Et isto mō vr p. capere qñ dicit:q oē corp⁹ colore pticipat:siue est coloratū:t qñ dicit q lumē ē color dyaphani sm actū. ¶ Alio mō capit color pprie p q̄litate visibili t nullo alio sensu pceptibili:nō potēte pse mouere mediū vel visū:distincta a luce t lumīe t isto mō est hic pricipalr sermo de colore. ¶ Tertiomō capitur ille termin⁹ color p aggregato ex lumīe:colore:et luce:existētib⁹ in eodē subiecto:visu t nullo alio sensu pceptibilib⁹:vel in diuersis locis t situ distinctis:ita q vnū diffundat spēm p aliud:sicut in carbone ignito est nigredo:t lux q̄ silr diffūdūt spēs p mediū vsq; ad organū visus mutuo se impediētes:ita q nec pcipit nigredo:nec pcipit lux distincte:sz apparet rubedo t sic oculus decipit. Silr qñ lumē solis trāsit p nubē: tūc spēs ille mutuose impediūt:sic q visus nō pōt distincte pcipere lumē siue lucē solis:nec nigredinem nubis:sed iudicat de medio colore:puta rubeo vel puniceo.

Diffinitio coloris.

Sciendū est q̄rto:q aliq̄ credētes istud complexū. s. extremitas pspicui i corpe termiato eē veram diffinitōez colozis dicebāt corp⁹ termiatū t opacū eē actu coloratū in pte exteriori:siue in supficie: t nō i p fundo ipi⁹ corporis:sz fit i pfundo bū termiatū i potētia t coloratū:t fit actu coloratū i pfundo per b q̄ viuidat. ¶ Istud tñ nō est verū vt docet experiētia: qz si lapis alb⁹ diuidat:istati apparebit albedo in partib⁹ q̄ fuerūt i pfundo. Sz illa albedo non puenit ibi ex eo: q̄ ille partes fuerūt in potētia ad albedinē:qz corp⁹ vt ride ita bū ē in potētia ad albū vel nigrū sicut i potētia p tes in pfundo existētes:t tñ si partes diuidant i pfundo existētes nō sunt albe:sz sunt virides. Nec ex eo fiunt albe:qz partes extremales sunt albe:ex quo i aliq̄ bus corporib⁹ sm partes exteriores ē color vni⁹ spēi: et tñ sm partes iteriores ē color alteri⁹ spēi. Nec etiaz ille color pducit a diuidēte:qz colores sūt q̄litates se cūde pūtes mixtionē q̄ttuoz q̄litatū pmaz:t ex quo est vna t eadē ꝓmixtio ante diuisionē t post:seq̄t q̄ ante diuisionē erat talis q̄litas q̄lis erat post diuisionez. Ex isto pz:qz ista oro. s. extremitas perspicui i corpore termiato nō est diffinitio vel descriptio coloris cū nō ꝓueniat oi colori:puta colori existēti i pfundo: sz est q̄daz oro data a p. exprimēs aliq̄ req̄sita ad b vt color videatur. ¶ Ad b eñ q̄ color videat req̄rit q̄ sit subiectū in corpore termiato:t b capiēdo scō mō illū terminū color. ¶ Scō mō req̄rit aliud corp⁹ perspicuū siue trāsparēs illi corpori termiato ꝓiunctū t ptiguū: per qō q̄ dē corp⁹ perspicuū:spēs coloris diffundit vsq; ad visū et sic sensus oronis p. est iste q̄ color ē in corpore termiato:t b capiēdo scō mō illū terminū color. ¶ Ultra tñ illa duo req̄rit lumē in illo corpore perspicuo:cū color de se nō est sufficiēs diffundere spēm p mediū:misi ipm mediū sit illuminatū Color añt dz sic describi. Color est passio corporis opaci alteratiua visus de potētia ad actū. Uel sic. Color ē q̄litas scōa:ex ꝓmixtōe q̄ttuoz q̄litatū pmarū delicta:alteratiua visus de potētia ad actū. Istis notatis sit

Conclusio respōsiua Ad q̄sitū. Q extremitas perspicui i corpe termiato nō est descriptio vel diffinitio coloris. Ptz:qz nō ꝓuenit offō ꝓtento sub diffi-

ñto: vt patz de colore existēte in pfundo: igitur.

Opinio pria.

Dubitaf pzio. Utrū lux vel lumē sit de essentia coloris. ¶ Ad hāc q̄stionē q̄dā dicūt q̄ color substā-tialiter est ꝯposit⁹ ex opacitate ⁊ luce: ⁊ vbi ē plus de opacitate ⁊ min⁹ de luce illud ē nigr⁹: ⁊ vbi ē plus de luce ⁊ min⁹ de opaco illud est albi⁹. Et ꝫ patz ex eo: q̄ lux pura apparet alba. Et cū dī istis: q̄ ita bene vī color de nocte sicut de die: cuz lux de se ē motiua dyapha ni. ¶ Ad ꝫ dicūt q̄ lux intrans cōpositionē coloris de-bilitaf ⁊ extinguiř per opacitatē sibi adiunctam: ita q̄ nō pōt perse lucē nec in medio lumē siue spēm causare sine adiutorio lumis extrinseci. ¶ Gz ꝺtra istā opinio-nem aī multis experiētijs. Argentuz est multo magis opacū ⁊ terminatuz q̄ coznu: cum coznu sit dyaphanuz et trāsparēs si attenueř: ⁊ tñ argentū est albi⁹ q̄ coz-nu: ⁊ coznu nigri⁹: ꝫ illō q̄ plus hz de opacitate ⁊ mi-nus de luce nō est nigri⁹: ⁊ per oppositū aliud albius.

Confutatio.

¶ Ātiā lapides sunt valde opaci ⁊ termiati: ⁊ tñ sunt albi ⁊ nō nigri. ¶ Ētiā aliq̄ lapides suut albi: ⁊ ferrum ignitū vel carbo ignit⁹ nō: ⁊ tamē ferrū ignitū magis hz de luce q̄ lapis nō ignit⁹: cū ferrū ignitū vī in tene bris: ⁊ p suā lucē sufficit mouere dyaphanū: causando lumē siue spēm p ipm dyaphanū ī organū visus: lapis ꝟo ignit⁹ nō sufficit hoc facere. Ētiā videm⁹ q̄ lux nō extinguiř in carbone ignito vel ferro ignoto: nisi p fri giditatē vel hūiditatē: ꝫ non extinguiř p opacitatem.

Opinio scōa

¶ Alij dicūt q̄ color ꝓstituitur ex dyaphanitate ⁊ luce vel lumine: ita q̄ vbi est magis de dyaphanitate ⁊ mi nus de luce: illud est nigri⁹ ⁊ vbi ecōtra: illud est albi⁹.

Cōfutatio.

¶ Sed ꝺtra hoc aī multis expientijs: q̄ videm⁹ cor-pus multū opacū ⁊ nullo mō trāsparēs eē multū albū sicut est argentū: ⁊ multa alia corpa: nō ita alba. q̄ ha-bēt plus de dyaphanitate ⁊ luce: ꝫ dyaphanitas ⁊ lux siue lumē nō sūt de essentia coloris. ¶ Ētiā vitrū plus hz de dyaphanitate ⁊ lumīe q̄ hz lapis alb⁹: ⁊ tñ illō vitrū nō est albius q̄ lapis talis: ꝫ dyaphanitas ⁊ lux nō sūt de essentia coloris. ¶ Istis suppositis dī ad du-biū: q̄ lux siue lumē nō est de essentia coloris: capiēdo ꝓprie illū terminū color ⁊ scōo mō: quia illo mō color est qualitas simplex: nō ꝓposita ex ꝓtib⁹ essentialibus diuersarū rōnū essentialiū: ꝟis mixtionē q̄ttuor quali-tatū primarū. Sed tertio mō capiēdo illum terminum color lux siue lumē: bene ē de essentia eius: sicut pars alicui⁹ multitudis vel alicui⁹ aggregati ē de essentia illius multitudinis siue aggregati.

Dubitatur scōo. Utrū colores medij generatur ex cōmixtione colorū extremoꝝ. ¶ Ad dubiū dicit q̄ dupliciter dī color medi⁹. Uno mō scōm rei veritatē Alio mō ſm apparentiā. ¶ Colores ꝟo medij ſm ap-parentiā ⁊ nō ſm rei veritatē apparēt dupliciter. Uno mō per cōcursuz lucis cū colore in eodē subiecto: sicut in carbone ignito: vel q̄n lux p carbonē videtur siue p corpus opacū: sicut lux solis p nubē grossam ⁊ densaz tunc appet rubedo. ⁊ tñ ſm rei veritatē nō est rubedo Uō sic ꝓtz: q̄ carbo ignit⁹ ita bene videtur p medium tenebrosum lumīe extrinseco de nocte sicut de die: mō sic est de rubedie: cū nullus color est de se sufficiēs mo-uere mediū ⁊ visum sine lumine extrinseco. ¶ Alio mō appet medi⁹ color p iuxtapōnem corpoꝝ extremoꝝ co lorū ſm minutas partes: quō pictores ꝓmixtionez fa-ciunt ⁊ tūc appet medi⁹ color ꝓpter ꝓfusionē spērum coloris. Etiam si blaueū p croceum respiciaf: appare-bit viri de corpus q̄ p illa duo corpa videtur: ꝫ ipsuz esset albū. Color ꝟo medius nō fit ex cōmixtiōe coloꝝ extremoꝝ ſm actōes ꝓprias ipoꝝ: q̄ colores extremi non sunt qualitates actiue ⁊ passiue adinuicem: ergo nō possunt ꝓmisceri adinuicē cōstituendo mediū colo-rē cū illa q̄ debēt misceri adinuicē debent a se remitti: ita q̄ vnū remittat reliquū: ⁊ ecōtra: sic aūt nō ē de il-lis q̄litatib⁹ aīgr. Sed causanř medij colores ex ꝓcur-su causaꝝ extremoꝝ coloꝝ. Color eīm in hūido q̄ est be-ne intēsus: dūmō illud sit hūidū ꝓmixtū sicco terrestri causat nigredinē: ⁊ hūido ꝓsumpto agēs in siccū: cau-sat albedinē: vt ꝓtz de lignis lapidib⁹ ⁊ ossib⁹. Frigidi tas ꝟo agēs in hūidū causat albedinē: ⁊ agēs in siccū nigredinē: ⁊ p actionē colorus de albo in nigroꝝ ꝓce-dit p rubeū vel croceū: ⁊ p actōem frigiditatis itur per pallidū: fuscū: ⁊ blaueū: ſm diuersas ꝓmixtionē haruz q̄litatū. ¶ Quereret aliq̄s q̄re aues in vna ꝑte penne habēt albedinē: ⁊ in alia ꝑte nigredinē: vel in vna pen na nigredinē: ⁊ in alia albedinē. ¶ Dī q̄ hoc ꝓuenit: q̄ cōpleta digestione nutrimēti multiplicaī nutrimentū ad singulas ꝑtes corporis: vna ꝑs ad vnam: ⁊ alia ad aliā: ⁊ ſm diuersitatē nutrimēti in humiditate ⁊ licci-tate: caliditate ⁊ frigiditate: resolutur ab eo fum⁹ su pfluus: ex quo pēne gñanř in illis aub⁹: ⁊ ꝑter illaz diuersaz cōmixtionē illaruz q̄litatū: diuersi colores ibi causanř. ¶ Uter⁹ q̄reret aliq̄s: vnde ꝓuenit colouis diuersitas in hoībus: cū aliqui sint albi: ⁊ aliqui nigri. ¶ Rñdetur q̄ hoc ē ꝓpter diuersas ꝓplexiones hoīs ꝺ pendētes ex ꝓmixtione q̄ttuor q̄litatū primarum.

Ad rōnes q̄stionis. ¶ Ad primā dī q̄ licet lux sit color large capiēdo illū terminū color ⁊ priomō nō tñ scōmō: ⁊ etiā ꝓcedit: q̄ illa oīo ꝓuenit alicui lu ci: ex quo etiā ꝓcedit q̄ nō est diffinitio. ¶ Ad scōaz dī ꝓcedēdo: q̄ corpa nō termiata nō sunt colorata: capiē do coloratū: vt est ꝓcretū illi⁹ termini color primomō accepti. ¶ Ad tertiā dī negādo ꝓnam: ⁊ ad ꝓbatiōem dī: q̄ illa oīo nō est diffinitio: ſz exp̄icat aliq̄ q̄ req̄run tur ad hoc: q̄ color videaf actualr. ¶ Ad q̄rtā dī: q̄ ꝟz corpa celestia sunt colorata capiēdo coloratū vt ē con cretū isti⁹ termini color primomō: nō tñ scōo mō: ⁊ vlte rius ꝓceditur: q̄ illa oīo ꝓuenit luci existenti in celo. ¶ Ad quintā dī negādo ꝓnam: q̄ pspicuū ⁊ termiatū nō hūt idē subiectū: ſz diuersa: vt patuit ī explicatiōe illi⁹ oīonis. ¶ Ad. vj. dī ꝓcedēdo totū argumētū. ¶ Ad septimā dī negādo ꝓnam. Et ad ꝓbationē dī: q̄ color (ꝓprie capiēdo illū terminū color) nō est in extremi tate pspicui intrinseca: puta in aliq̄ ꝑte pspicui: ſz est in ꝓtib⁹ extrīsecis: hoc ē in ꝓtibus extremalib⁹ q̄ non sunt ꝑtes illi⁹ pspicui extremales: ſz corpis ꝓtigui ip si pspicuo. ¶ Ad. viij. dī ꝓcedēdo q̄ illa oīo ꝓuēit alijs a color: ⁊ iō etiam cōceditur q̄ nō est diffinitio.

¶ Quartum capitulum: in quo determinat philo. de sapore.

De odore vero ⁊ sapore dicēdū ē. Fe-re eīm eadē est passio: non in eisdē au tem est vtrūq̄z eoꝝ: q̄ tamē sapor ē nobis manifestior odore: ex eo q̄ olfactū ha bem⁹ min⁹ certū q̄ alia aīalia. Gustū aūt ha bem⁹ satis certū: eo q̄ gust⁹ est quidā tact⁹: ideo ꝓpio de sapore dicendū est. ¶ Sit igiř ꝓpia ꝓclo. Opiones antiquoꝝ de gñatione saporū nō sunt ꝓuenientes. ¶ Ptz primo de illa q̄ dicit: q̄ oēs sapores fiūt ex aqua ⁊ q̄ i aqua sūt pua corpa de quolibet gñe saporuz per quoruz segregationē apparent sapores qui ante nō apparebāt. ¶ Hec enim opinio

Concle. i. ostatia antiquo rū de gñatiōe saporum.

que est Empedoclis ē falsa: qz p calorē digerentē ⁊ adurentē sine aduētu cuiuscūqz noue aque in eodē variant sapores. ¶ Pz scdo de illa q̄ dicit q aq̄ scdm eⁱ⁹ partes ē vle semē sapor: ⁊ q ex illis ptib⁹ diuersi generātur sapores. ¶ Hoc ei falsū est: qz invno ⁊ eodē cibo: nullo aduenīēte extrinseco diuersificant sapores. Pz tertio de illa q̄ dicebat q diuersi sapores gnant ex diuersa actiōe caloris ī aquā ¶ Hoc enī falsū ē: qz corp⁹ sapidū req̄rit aliquā grossitiē: sz aq̄ iter oēs būores ē subtilissima: lz minus cōseruet in manu q̄ oleū ,ppter viscositatē olei: igit ex actione caloris ī aquā nō gnantur sapores. Conclusio.ij. Vlt̄or assūpta ptz: qz aqua ad ignē posita nō igrossat sicut alij būores: igit ē subtilissima. ¶ Scda cōclo. terra ē cā gnātionis sapor. Pz. Tū prio qz terre nascētia puta diuersa poma ⁊ alij terre fructus lz sint eiusdem spēi diuersos tū bnt sapores. Pz secūdo: qz aq̄ colata p cineres efficit amara q̄ erat dulcis. Pz tertio: qz fontes accipiunt sapores a terris p q̄s trāseūt. Pz q̄rto qz sicut aqua a corpe sibi cōiūcto accipit talē saporē vel calorē: ita siccū terrestre passiuz ab igne effectiuū sapoꝛī būido. qñ illd būidū miscet cū sicco ⁊restri: qd̄ mltū q̄uenit cū ⁊ra igit ⁊ra cōcurrit ad gnationē sapor. Conclusio.iij. ¶ Tertia concl̄o. sapor est passio būidi facta a ficco terrestri passo ab būido calido: alterativa gustus de potētia ad actū. Est diffinitio saporis. ¶ Prīa ps pz: scz q sapor req̄rat būidū ⁊ siccū: qz sapores sūt instructi a natura ad discernēdū nutrimētū: cōuenīēs a discōuenīēte: modo nutrimēta cōuenientia nō sūt corpora simplicia: sed mixta: q̄ nō sūt sine būido ⁊ ficco. vñ iter ista nutrimēta dulcia sūt maxime cōuenīētia: qz oīa nutriūtur dulci. Dicit enī vidēm⁹ q per calorez solis ⁊ alioꝛ astroꝛ eleuatur subtile: ⁊ dimittit terrestre vt pz in marinis aīa ad nutriēdū attrahit qd̄ ē subtili⁹ ⁊ relinq̄t grossi⁹ ⁊ mittit ad feces. Dia nutriunt dulcia vel simpliciter vel cū mixtio. ¶ Et si q̄ratur q̄re ergo sal ponit ī cibarijs cū nutriamur dulci. ¶ Dr̄ q sal ponitur in cibarijs p modū cōdimenti vt faciat ipm dulce descēdere ad locū digestionis ⁊ nō supnatet. Conclusio.iiij ¶ Quarta cōclusio. sapores se bnt sicr quo ad generationē ⁊ cōmixtionē sicut et colores. ¶ Prima ps pz: qz sicut ex cōmixtione albedis ⁊ nigredinis fiūt colores medij: ita ex cōmixtiōe dulcis ⁊ amari fiūt sapores medij. ⁊ scdm q sunt diuerse cōmixtiones: fiunt diuersi medij sapores. ⁊ sicut nigrū ē p̄uatio albi: ita dulcedo est p̄uatio dulcedis: ¶ Scda ps pz: qz sicut sūt due spēs extreme color: puta albedo ⁊ nigredo: iter q̄s ,ppe albedinē ē pallidū ⁊ croceū: ⁊ iuxta nigredinez fuscū ⁊ blaueū: ⁊ iter illa rubeum ⁊ viride. Ita due sūt extreme spēs sapor. amaritudo ⁊ dulcedo: iter q̄s iuxta dulcedinē ē pigue ⁊ acutū iuxta amaritudinē salsū ⁊ acetosū: iter q̄s mediant stipticū ⁊ pōticū. ¶ Quīta cōcl̄o. opinio democriti de mō imutādi sensū nō ē q̄uenīēs. Dicebat enī democrit⁹ sensibilia sentiri p ⁊tactū: ita q̄ a corporibus sensibilib⁹ vsq̄z ad sēsū emittebātur que ptes: ⁊ sic fiebat sensatio. Cōclusio.v.cōtra democritū ¶ Hoc enī falsū ē. Tū prīo qz oēs sensus excedūt sēsū tact⁹. Tū scdo: qz sēsatio nō fit extramittēdo. ¶ Sexta cōcl̄o. Antiq̄ reducētes sēsibilia ,pp̄a ad cōia: ⁊ vtētes sēsibilib⁹ ,pp̄ijs ,p cōib⁹ nō sūt rōnabil'r locuti. Cōclo.vi.ptra antiquos. Pz prīo: qz tūc visus q̄ ē maxīe discretiu⁹ sensibiliū cōiuz: puta magnitudis ⁊ figure eēt maxime discretiu⁹ sapor: si scdz sensibilia cōia distinguerētur sapores. Pz scdo: qz tūc gustus optīe discerneret figuras ⁊ magnitudies: cū bn discernat sapores. Pz tertio: qz sensibilia ,pp̄a adiuicē cōtrariātur: vt albū ⁊ nigrū dulce ⁊ amarū. nō aūt sensibilia cōia sicut figure et magnitudines. Pz q̄rto: qz si distīguerent sapores penes figuras: tūc in infinitū p̄nt distingui sapores sicut ⁊ figure qd̄ falsū est.

¶ De odore aūt. ¶ Istud ē tertiū capitulum huius tractatus in quo p. determinat de saporib⁹. Et p̄mo narrat opiniones antiquor de saporis generatione. Deinde ost̄dit veritatem: ⁊ vltimo determiat ō speciebus saporis. Dicit ergo primo sic q̄ iam restat vicere de odoribus ⁊ saporibus q̄ sunt passiones satis p̄pinque: lz non sit eadē passio: ⁊ q̄ sapores sunt nobis notiores odoribus: ideo prius determinādū est de saporibus q̄ de odoribus. T. Que quidē ē. ¶ P. h determinat de gnatione saporū ſm opiniones antiquor narrans tres opiniones. ¶ Prima ē q̄ omnes sapores sunt ex aqua: ita q̄ in aqua sūt corpa īsensibilia ,pp̄ parvitatē eorum de omni genere saporis ⁊ per segregationem aliorum corporum ab aqua: et per congregationem illorum corporum adinuicem apparet distincte ille sapor: qui prius non apparebat in aqua illa. Opinio p̄ma. T. Naturam esse talem. ¶ Secunda opinio est q̄ aqua ſm diuersas partes est vniuersale semen saporum: puta q̄ ex alijs ⁊ alijs ptibus gnant alij ⁊ alij sapores: lz non actu sint in aqua. T. Vl'nullā habēte. Opinio.ij. antiquorum. ¶ Tertia opinio est q̄ diuersi sapores nō fiunt ex diuersis ptib⁹ siue ,ppter dr̄am partium aque: sed ex diuersa actione ignis siue caloris in aquam. T. Horum autē. ¶ P. h improbat primā opinionem que dicitur esse Empe. q̄ per calorem digerētē siue adurētē sine noua aq̄ aduēniente successiue diuersificātur sapores in vno et eodē subiecto: ergo nō diuersificātur ,ppter exitum paruo- Opinio.iij. ¶ Cōfutatio prime opinionis

Cõfutatio. 1ª opinionis.

rũ corpoꝝ extra aquã. // T. Silr ꝛ q̃dẽ. ¶ P. hic improbat scõam opiõnẽ sic: ex uno ꝛ eoꝺ cibo uideꝫ diuersos sapores gñari: ꝙ aq̃ ꝑm diuersas ptes eiꝰ nõ est vl'e semẽ saporis. // T. Restat ãt. Hic p. ip̃robat tertiã opiõnẽ sic. oĩa saporosa maiorẽ req̃rũt grossitiẽ q̃ est in aq̃: et aq̃ sine ꝛmixtoe cũ aliquo corpe aliquo corpe ꝓcurrẽte nõ põt tm̃ ĩgrossari: siẽ req̃rit corꝑ sapidũ: ꝙ ignis ꝛ aq̃ nõ sufficiũt ad gñatõnẽ sapor. Et subdit p. q oĩz hũidoꝝ aq̃ ẽ subtilissima. ¶ Sz dicẽt aliq̃s q oleũ dr eẽ subtiliꝰ aq̃: ex quo magis late ꝓdiẽt. ¶ Ad ꝟ diẽ p. q hoc nõ ẽ ꝓpter subtilitatẽ: sz ꝓpt viscositatẽ. Aq̃ ei nõ ẽ viscosa sz fragil'. Et subdit p. q ꝓpter viscositatez meliꝰ obꝺuaꝝ oleũ ĩ manu q̃ aq̃. T. Qm̃ autẽ calida. ¶ Hic p. declarat q aq̃ ẽ aliꝭ hũoꝛibꝰ subtilioꝛ: qꝛ ipa sola posita ad ignẽ nõ ĩgrossaꝝ: sz ꝑ ꝰeuaporaꝝ. Et subdit p. q oẽs sapores maioꝛez hñt grossitiẽ q̃ ẽ grossities aq̃: ꝛ hꝰ grossitiei calidũ ẽ cãtiuũ. T. Apparẽt ãt ¶ Hic p. declarat ꝟitatẽ de gñatõe sapis. Et ꝓio ostẽdit q terra ẽ cã gñatõis saporis ptial: qõ ꝓbat sic p. qꝛ terre nascẽtia siue fructꝰ terre: sz sint eiuꝺẽ spẽi: sũt tm̃ diuersoꝝ saporꝝ ꝑm diuersitatẽ terraꝝ. Etiã aq̃ colata p cineres dr amara. Etiã fœtes ĩuenĩũt amari: vl'acuti: vl'alteriꝰ saporis: ꝑm diuersitatẽ terraꝝ ĩ qbꝰ gñanꝫ siue p q̃s trãseũt: ꝙ terra facꝫ ad gñationẽ saporis vl'sapoꝝ. T. Rõnabiliꝫ itaq;. P. ꝟ oñdit qũo terra ꝛcurrit ad gñationẽ saporis di. q ad gñationẽ saporis ꝛcurrit hũidũ aq̃ũ qõ patiꝫ a terra ꝛ ab igne ꝓpter quã passionẽ gñaꝫ sapor ĩ tali hũido. T. Quẽadmodũ ꝙ. ¶ Hic p. ꝛcludit modũ gñatiõis saporis di. q siẽ illi q̃ lauant colores ĩ aq̃: vel sapores faciũt aquã hẽre talẽ colorez vel saporẽ: sic siccũ terrestre passũ ab igne ẽ effectiuum saporꝝ ĩ hũido q̃ illõ humidũ miscẽt cũ illo sicco terrestri: vel ecõtra. T. Et hoc ẽ ¶ Hic p. ifert diffinitionẽ saporis di. q sapor ẽ passio hũidi a sicco mediãte calore alteratiua gustꝰ de poña ĩ actũ. T. Ducit ei. ¶ Hic p. dicit q gustꝰ ãteq̃ sentiat ẽ ĩ potẽtia ad actũ sẽtiẽdi et ẽ ĩ actu ꝑmo: ꝛ sic sẽtire nõ ẽ sicut adiscere (cũ addiscere sit ꝓcessus ad actũ ꝑmũ: puta ad sciam q̃ dr actꝰ ꝑmꝰ ĩ ordie ad ꝛsiderare siue speculari) sz ẽ sicut speculari. Speculari vero dr actꝰ secꝺs ĩ ordie ad sciam: sic sentire dr actꝰ secũꝺꝰ in ordie ad sẽsũ: ita q sapor nõ reducit gustũ de poña ad actũ ꝑmũ: sz ad actũ secũdum. T. Qm̃ aũt. ¶ Hic p. declarat q sapor req̃rit hũidũ et siccũ sic. Sapores ĩstituti sũt a natura ꝓpter discretionẽ nutrimẽtoꝝ: ꝛ iõ nõ cõueniũt nisi nutrimẽtis. Nutrimẽta enĩ ꝰueniẽtia designãtur p sapores malos: modo simplicia nõ sũt nutrimẽta: sz solũ mixta: ꝛ maxime dulcia eo q oĩa nutriunt dulci. Dulce aũt nõ ẽ sine cõmixtione sicci ꝛ hũidi: iõ ad saporẽ req̃rit siccũ ꝛ hũidũ terrestre. T. Oz q̃dẽ. ¶ Hic p. declat illõ qõ assũpsit: sz q oĩa nutriunt dulci sic. Sicut ẽ ꝺ calore extrĩseco puta solꝛ alioꝝ astroꝝ: ita vꝛ eẽ ꝺ calore naꝉali: sz sic ẽ de calore solꝛ alioꝝ astroꝝ q a coꝛpibꝰ terrestribus et aquosis attrahit supiꝰ quoꝺꝺã vlce ꝛ dimittit salsũ et amarũ: sicut ex mari salso vapoꝛ dulcis eleuaꝝ: q vapoꝛ naturaliter ĩtrĩsecꝰ attrahit ad nutriẽdũ mẽbra illõ qõ est dulce: ꝛ dimittit illõ qõ ẽ salsũ ꝛ amarũ: sicut sũt feces ꝛ superfluitates iutiles q̃s naꝉa emittit p vigestiões p vrinã p sudoꝛes: q̃ superfluitates sũt salse ꝛ amare: ꝛ p ꝑs oĩa nutrũtur dulci. T. Cõmiscenẽ ãt. ¶ P. ꝟ remouet dubiũ qõ ẽ tale. Dicẽt ei aliq̃s si solũ dulce nutriret: q̃re q̃ ponim̃ sal ĩ cibariꝭ nr̃is ꝛ salsas de spẽbus acutis facim̃. ¶ Rñdet p. ꝓio ꝓpter cõdimẽtum ¶ Secũdo vt ꝟ dulce descẽdat ad fũdũ stomachi: qꝛ ip sum dulce ẽ piguez supnatatiũ: ꝛ iõ ponũt tales spẽs p modũ ꝺimiñti faciẽtis ipm̃ dulce descẽdere ad locũ digestiõis. T. Quẽadmodũ ãt. ¶ P. ꝟ determinat de multitudie spẽꝝ saporis di. q sicut medij colores fiunt ex ꝛmixtione albi ꝛ nigri (hoc ẽ ex ꝛmixtiõe caussaꝝ albedis ꝛ nigredis) ita medij sapores fiũt ex ꝛmixtiõe dulcis ꝛ amari: hoc ẽ ex ꝛmixtiõe cãꝝ dulcedis ꝛ amaritudis. Et sicut ꝑm diuersas ꝛmixtões albedis et nigredinis cãꝝ cãnt diuersi coloꝛes medij: sic etiã ex diuersa cõmixtione dulcedis ꝛ amaritudis cãnt diuersi sapores medij. T. Qui q̃dẽ igr̃. ¶ P. ꝟ enũerat spẽs saporꝝ ꝓportionabiliꝫ ꝑm spẽs coloꝛis sũt enĩ octo spẽcies coloꝝ: puta due extreme: vt albũ ꝛ nigrũ. Jurta albũ ẽ pallidũ ꝛ croceũ. Jurta nigrũ fuscũ ꝛ blaueũ: et media istoꝝ sunt viride ꝛ rubeũ. Jta sũt octa spẽs saporis duo extrema. s. dulce ꝛ amaꝝ: ꝛ iuxta dulce ẽ pingue ꝛ acutũ. Jurta amaꝝ salsũ ꝛ acetosũ: ꝛ ĩ medio sũt stipticuꝫ ꝛ poticũ. Ar̃. tm̃ nõ ponit nisi septẽ cũ non distinguit ĩter fuscuꝫ ꝛ nigrũ. S̃lr ĩter salsũ et amaꝝ: et vocat pallidũ blaueũ: ꝛ croceũ alurgũ: et rubeũ vocat puniceum blaueum ciarium: ꝛ fuscũ luridũ. ¶ Te. Et quẽadmodũ. ¶ Hic p. ꝓparat extremos coloꝛes adiuuẽ p ꝓparationẽ ad coloꝛes medios di. q sicut ĩ ꝑspicuis nigrũ ẽ priuatio albedinis: sic etiã amarũ ẽ priuatio dulcis: ita q̃ hẽ nigꝝ siue nigredo ẽ q̃litas multũ imꝑfecta in ordie ad albedinẽ: sic etiã amarũ: vl'salsum siue amaritudo ẽ q̃litas multũ diſcõueniẽs nutrimẽto ꝰueniẽti. T. Democritꝰ aũt ¶ P. ꝟ narrat opiões ãtiquoꝝ circa dicta. Dicebãt enĩ antiq̃ oĩa sensibilia sẽtire ꝓtactũ: ita q a coꝛpibꝰ sensibilibꝰ muttebanꝫ ꝙ ptes vsꝝ ad sensũ: ꝛ tũc fieret sensatio vel ecõtra: ꝛ sic oẽm sensũ dicebãt eẽ sẽsũ tactꝰ. Et circa hoc dicit p. q est ĩpossibile: ꝛ nõ ẽ difficile ĩprobare: cũ ista sint ꝑ ĩm probata. s. q sensatio nõ fit extra muttendo: nec etiã a sensibili muttũtur ꝙ ptes ꝛ sus sensũ. Etiã antiq̃ ꝓbãt sensibilibꝰ cõibꝰ tanq̃ ꝑpis. Sũt ei sẽsibilia cõia: magnitudo: figura: aspersũ: lene: acutũ: obtusũ ꝛ coꝛporibꝰ ꝓactꝰ: ꝛ nulla sũt cõia solũ tactu ꝛ visui: ꝛ circa ista cõia fit deceptio: circa ꝙ ꝑ vero nõ: ꝛ iõ antiq̃ dicẽtes sensibilia ꝙ reduci ad cõia deficiebãt. ¶ Jtẽ aliq̃ dicebãt aliq̃ eẽ albũ: ex eo q est aspersu. ꝛ sic dicebãt sapores reduci ad figuras. Sẽsibilia ꝛo cõia debẽt reduci ad ꝙ cũ nõ videẽt magnitudo nisi sit ꝛiũcta luci vl'colou. T. Quãuis ãt. ¶ Hic p. ꝛtra opiniõnẽ reducẽtiũ sensibilia ꝙ ad cõia arguit sic tribꝰ rõnibꝰ. Quarũ ꝑma ẽ: qꝛ si sic seq̃reꝫ q sẽsus visus eẽt maxie discretiuꝰ saporis cũ sẽsus visus ĩter alios sẽsus sit maxie discretiuꝰ sensibiliũ cõiuz. s. figuraꝝ magnitudinũ: ꝛ sapores ꝑm istos distiguunt ꝑm diuersitatẽ figuraꝝ igr̃. Etiã seq̃reꝫ q gustꝰ maxie discerneret figuras. ex quo optime discernit sapores: qõ tũ ẽ falsũ. T. Amplꝰ sensibilia. ¶ Scõa rõ talis ẽ: ꝙ hñt adiuicẽ ꝛtrarieta tẽ sicut albũ ꝛ nigrũ: dulce ꝛ amaꝝ: figura aũt nõ. T. Amplius aũt. ¶ Tertia rõ ẽ. si sapores distiguerentur ꝑm diuersitatẽ figuras: seq̃reꝫ q sicut figure ĩ infinitũ ꝙt multiplicarẽtur ita etiã ꝛ sapores. ꝙs ẽ falsum: ꝙ et añs. Et subdit p. q ꝓter hãc cõsiderationẽ de saporibꝰ est alia ꝛsideratio de eis in libro de plãtis.

Querit vtrũ hũidũ sit ꝓpriũ subiectũ saporis. Et videt q nõ: qꝛ tũc coꝛpa magis hũida eẽnt magis saporosa. ꝙs est falsũ: ꝙ ꝛ añs. Falsitas ꝙntis ꝑz qꝛ aer ꝛ aq̃ sũt coꝛpa maxime humida: ꝛ tm̃ nõ sũt saporosa: vt ꝑz ex littera p. igr̃. ꝙa tenet: qꝛ ad ĩtẽsionẽ subiecti accẽntis ĩtẽdit accẽns. ¶ Scõo sic. si sic: tũc coꝛpora q̃ nõ sũt humida nõ eẽnt saporosa. ꝙs est falsuz vt patet de pipere ꝛ cineribus que sũt multũ sicca. ꝙa ꝑz: qꝛ nullũ accẽs inuenitur sine ꝓprio subiecto. ¶ Tertio sic. illud nõ ẽ ꝓpriũ subiectũ saporis ꝙ cuiꝰ ꝙsũptionẽ ĩtẽdit sapor: sz hũidũ ẽ hmõi igr̃. maioꝛ ꝑz: qꝛ nullũ accẽs videt intẽdi ad diminutionez subiecti. Minoꝛ ꝑz qꝛ fructꝰ multã hũiditatẽ hñtes q̃ desiccã

Octo spẽs coloꝝ.

Octo spẽs saporis.

Opiniões antiquoꝝ.

Oĩa nutriunt dulcia vl'simpliciter vel cũ mixto.

Ter modꝰ generationis saporis.

Diffi. saporis.

tur p solē efficiunt melioris saporis. ¶ Quarto sic: vel hoc erit humidū aereū vl' aqueū. Sz nullū istor ē dicēdū igit. Dior pz: qr sapor dz erī substātia aliqliter grossa: mō aq est oīum liquidor subtilissima vt videt p. dicere in. iij. ca. primi trac. Q| nō sit aereū ptz: qr aer est subtilior aq. ¶ Quīto sic. hūidū ē effectiuū saporis: g nō est ppriū subiectū ei⁹. ona ptz: qr materia t effect⁹ nō coincidūt. vt pz ī secūdo phi. t añs pz: qr videm⁹ q mlta sūt insapida q postq sūt humectata efficiūtur sapida. vt ptz de sale t pipe. ¶ Sexto sic. si sic: tūc oē hūidū esset sapidū. oīs ē falsū: g t añs. Falsitas pīntis pz: qr subiectū accītis nō iuenit sine illo. ¶ Septio sic. si sic vel esset humidū simplex vel mixtū. Nō simplex vt dictū est. Nō mixtū: qr q rotiōe hūidū mixtū esset subiectū: eadē rōne siccū mixtū esset subiectū.

In oppositū ē p. in. ij. ca. huius primi tracta-tus. Pro solutione questionis sē.

Sciendū q purū siccū sine hūido nō est actu sapidū cū tale positū supra līguā sine aliquo hūido nō percipit cuiusmodi tū ē actu sapidū. ¶ Silr pure hūidū nō ē actu sapidū sine aliquo sicco: qr sapor requirit p subiecto subñam grossiorē: q ex subña humida sine aliqua siccitate. ¶ Sed vtrūq istor dr habere saporē ī potentia ppīqua. diuersimode tū: qr hūidū ē in potētia ppīnq ad insipiēdū saporē: vt pz de aq pura q si colata fuerit p cineres: actu acq̄rit saporē: quē p⁹ nō habuit. Et ipm siccū ēt potētia cāndi saporē ī ipm hūidū: t nō hūidū in ipm siccū: qr hūidū ē receptiuū t indrīs: ad oēs sapores: vt pz de aq: Sz siccū nō ē sic indrīs: sed ipm mixtū cū aq t hūido nō hīte saporē actu cāt ōter minatū saporē ī ipm: vt pz de pipere hīte saporē acutū. Silr sal saporē salsū. Et etiā pz aliter: qr natura ordinauit saliuā humidā super līguā indifferētē ad oēs sapores: t sic siccū mixtū saliue determiat ipam ad certū saporē. ¶ Duplex tū iuenit efficiēs saporis. s. Remotū: t ē caliditas vel calidū qđ digerit ipm siccū. ¶ Aliō est ppīquū: t ē ipm siccū nō siccitate ignea: cū siccitas ignea aquā purā nō redderet sapidē: Sz dz eē siccū siccitate terrestri: digestū siue coctū a caliditate: et ab isto sicco hūidū imediate recipit saporē. Nō tū illud siccum terrestre ē totalis cā: sed etiā req̄rit calidū vel frigidū: vel remisse calidū: qr tūc sapores fructuū nō diuersificarent ī eor maturationib⁹: misi cōcurreret caliditas: cū ibi sit eadē siccitas terrestris. ¶ Sed diceret aliq̄s: q siccitas ē q̄litas passiua vt pbat p. q̄rto metheor ergo nō ē actiua saporis. ¶ Sc̄o sic. qr tūc terrestria essent magis sapida: qr talia sūt magis sicca: b tū ecōtra experiētia: igit. ¶ Ad primā dr q Sz siccitas sit mi⁹ actiua q caliditas vel frigiditas magis tū ē resistiua siue passiua: tū cū hoc ē q̄litas actiua. ¶ Ad sc̄dam dr negādo ñam: qr siccitas terrestris nō ē totalis cā saporis: nec etiā q̄libet siccitas terrestris: Sz siccitas terrestris passa siue digesta a calido. Et dictis pz quō Sz reiecta tē gñat saporē: gñatur ei sic. Nā cor⁹ caliduz agit in aliqđ cor⁹ terrestre siccū: digerēs ipm t volteri illud siccū mixtū cū hūido ī grossat: t saporē cāt vt docet experientia ī pipere t sale. In mixtis aūt sic cātur. Nā ibi ī mixto ē aliqđ eq̄lēs sicco terrestri, t eq̄lēs hūido: t ea pte q̄ eq̄alet sicco terrestri: cāt saporē ī ipo ea parte q cōuenit cū humido cōcurrente calore digerente ipm siccū terrestre. Istis notatis sit.

Conclusio respōsiua ad q̄stiū: ppūz subiectū saporis ē humidū nō simplex Sz mixtū cū sicco terrestri pz: qr illud ē in potētia ad recipiēdū saporē: Sz sine cōmixtione cū sicco ē nimis subtile: igit humidū mixtuz cū sicco est subiectū saporis. Ex isto sequit q elemēta simplicia non sūt saporosa: nec mixta simpliciter, sicca vel calida. Qualitas autē cātiua imediate saporis. Cq ab aliqbus vocat saporitualis. De subiectiue in ipso sicco terrestri passo a calido.

Dubitatur primo vtrū diffinitio saporis ī q dr sapor est passio humidi facta a sicco: alteratiua gustus de potētia ad actū sit bona. ¶ Ad dubiū dr q sic: Et dz diffinitio sic intelligi. sapor ē passio hūidi a sicco terrestri passo a calide: alteratiua gust⁹ de potētia ad actū. Dr notāter hūidi: ad explicādū subiectū saporis. Dr notāter a sicco terrestri passo: ad explicādū cāz efficiētē ppinquā. Et dr a calido ad denotādū cām efficiētē remotā. Et dr alteratiua gust⁹ tnō motiua: ad denotādū q gustatio fit p alteratiōnē: t nō p defluxionē sigue p motū localē puor cor por exeūtiū a sensibili vsq ad sensūvl' ecōtra. ¶ Quereret' ei aliqs circa pdicta q re fructus añ maturatōnē sūt frequēter stipticī: aceto si: vel insipidi: t tū p lapsū tpis efficiūtur dulces. Dr q hoc ē: qr hūiditas fruct⁹ nō ē satis digesta a caliditate et iō remanēt sapores a frigiditate siue caliditate remissa igē ti: per lapsum vero tempis calor illā humiditatē digerit. ¶ Alter⁹ q̄reret aliqs q̄re fruct⁹ iuuenū plātarū sūt saporis magis discōueniētis q̄ arbor antiquarū. Rūr q hoc ē ideo: qr ī arboribus iuuenib⁹ sunt multe humiditates idigeste ppter earū tenuitatē: nō etiā fruct⁹ sil'em hūiditatē capiunt: t tales humiditates indigeste t impure cauſāt saporē discōuemētez Sed in plātis antiqs talis hūiditas ē magis digesta ppter pcessū tpis: tā a calore ptinētis q̄a calore ppō plāte: t ideo in ea fructib⁹ sapor est magis cōueniēs et dulcis. Ulterius q̄reret aliqs quare fruct⁹ plātaruz siccarū in locis declinātibus ad siccitatē t caliditatez sūt melioris saporis illis qui crescūt ī locis aquosis. ¶ Rūr q hoc ē ppter hūiditatē loci: qr sicut locus talis est multū hūid⁹: sic etiā t fruct⁹ sic q humiditas nō pt bene digeri a calore naturali fructus t a calore loci: Sz in locis siccis talis humiditas bene digeritur.

Dubitat secundo vtrū dulcedo t amaritudo sint sapores extremi. ¶ Ad dubiū dicit q attēdēdo sapores ex parte q̄litatū primarū: sic tenet dulce gradū medīū iter amarū t salsū ex vna pte: t ex alter pōticū siue stipticū ex alia parte: Sed q̄tū ad digestionē nutrimēti bom siue mali: dulcedo t amaritudo sūt sapores extremi: cū nutrimētū maxie pueniēs dz eē dulce: Sz nutrimētū maxie repugnās nutritōi dr amarū. Quereret ei aliqs q̄re sudor ē salsus. Dr q hoc ē ideo qr vnlce qđ ē in nutrimēto ē aereū t puertit ī cor⁹. Illud aūt qđ relinq̄t nō puersū ē quodāmō ī digestū t terrestre: cū sit mixtū aquositati: t illud cāt saporē salsū: t iō sudor ē salsus. Et silr dicēdū de vrina t supfluitate cor pis aq̄a ¶ Silr q̄reret q̄re sordes ī auribus exīs est amara. ¶ Dicitur q hoc ideo qr hmōi sordes est sicut humor putredus modo putredū ē salsū t postea efficitur amarum ppter consumptionem humiditatis aquee.

Ad rōes q̄stiōis. Ad pmā dr negādo ñam. Et ad pbationē⁹ dr negādo añs vt ad ppositū ō fuit. ¶ Ad sc̄dam dr negādo maiorē. Et Sz illa hīt saporem virtualē nata cāre saporē actualē: ñ tū hīt saporē actualē: ¶ Ad tertiā dr distīguēdo mīorē. Vel possūptionē humidi nō pportionati t sic procedit mīor. Vel hūidi pportionati t sic negat. ¶ Ad q̄rtā, dr negando minorē. Et ad pbationē ei⁹ dr q̄ procedit de hūido simplici aereo: vel aqueo: sed nō de hūido mixto terrestri. ¶ Ad q̄ntā dicit negando añs: t ad pbationē ei⁹ dicitur: negādo q humida causant saporē sed bene recipiūt saporem. ¶ Ad sextā dr negādo ñam t ad pbationem dicitur q simplex humidū nō ē propū subiectū saporis: Sz hūidū ñ mixtū sicco. ¶ Ad. vij. dicatur: q illud humidum

Obiectio. i.

Obiectio. ij.

Solutio ñi. e

Solutio sc̄de.

Vera gñatio saporis.

Declatio diffinitionis sapor|

est ꝓmixtū siccor: ⁊ ad ꝓbationē eius dicit ꝙ ipm humidū ē receptiuū saporis a sicco: ⁊ non ecōtra.

¶ Quintum capitulum de odore.

Conclo ꝑma. Diffinitio odoris.

Odē vero mō opꝛ intelligere ⁊ circa odores. oð enī facit ī būido siccū: hoc facit in q̄ñe alio enchymū būid ū ī aere ⁊ in aq̄ fil'r. Cōe aūt de bis nūc q̄dē dicim⁹ pspicuū: qð nō ē odorabile scōm q̄ pspicuuꝫ ſz scōm q̄ lauabile vl' emūdabile enchyme sicc itatis. Est tñ ī ediū pcipiēdi odores: sicut ⁊ colores: Nā pisces ī aq̄ odorāt ⁊ aialia respirātia ī aere: de odore igr̄ fit ꝑma ꝙclo. ¶ Odor ē passio enchymi ab būido aq̄o vl' aereo alteratiua olfact⁹ de potētia ad actū. ¶ Prima parſ ꝓz. Tū ꝓio q̄ elemēta de se sūt īodorabilia: nisi habeāt aliūde mixtionē ⁊ b ē: q̄ nō sūt enchyma. Ꝑtz scdo: q̄ sal ē odorabil⁹ nitro: cū oleū factū ex sale fit magis odorifex q̄ ex nitro. ⁊ hoc ē: q̄ sal hz siccitatē terrestreꝫ magis admixtā būido. Ꝑz tertio: q̄ lapides nō sūt multū odorabiles: q̄ nō hnt siccitatez admixtā būido. Ꝑz q̄rto: q̄ ligna ⁊ plāte sūt odorifere eo q̄ hnt terrestre ꝑmixtū aq̄o. Ꝑz quīto: q̄ plāte aeree sunt magis odorifere q̄ plāte aquee: q̄ ī plātis aereis ē maior dige stio būidi cū ficco. Ꝑz sexto: q̄ aurū qð ē maxime achymū ē mīme odorabile int̄ metalla igr̄ odor ē passio achymi ab būido.

Conclusio .ij. ꝓra ātiquos.

¶ Scda cōcl'o: opiniones antiquoꝝ ð natura odoris nō sūt vere. Ꝑz ꝓio de opiniōe eraclti q̄ dicebat odorē eē fumalē euaporationē ⁊ q̄ si oīa cēnt fum⁹ nares pciperēt: hoc ei falsū ē: q̄ tūc in aq̄ nunq̄ esset odor: cū ī ea nō sit exhalatio manēs exhalatio. Ꝑz scdo de opione illoꝝ: q̄ dicebāt odorē eē euaporationē būidā ⁊ aqueam: hoc etiā falsū ē: q̄ tūc cuz aq̄ euaporaret a sole ipsa odoraret. ¶ Tertia concl'o. odor gñat ex sicco terrestri passo ab būido ⁊ calido agente in ipm. Ꝑz: q̄ sapores ⁊ odores mlt̄ cōuenūt: ⁊ aliquo mō differūt: igr̄ sicut ad gñationē saporꝫ cōcurrūt būidū siccū terre stre ⁊ calidū: ita ad gñationē odoris: ſz ī hoc sit dfa q̄ būidū ē subiectū saporis: ⁊ siccū est subiectū odoris: ſz ad vtrūq̄ cōcurrat calidū insignū cuj⁹ videm⁹ q̄ frig⁹ ⁊ coagulatio de struūt sapores ⁊ odores.

Conclusio .iij.

Conclusio .iiij.

¶ Quarta cōcl'o: duplices sūt odores: q̄dā sūt odores cōsequētes sapores: sicut sūt odores flox ⁊ rosarū. q̄ scōm se sūt delectabiles: vt ꝓz q̄ empedoclem vituperāt: Tracū ⁊ dicētē ei. Oū lentē deco quis nō ifundas myrtion. Si ei cibariis addā tur herbe odorifere: hoc ē ad imutādū simul duos sensus. s. gustū ⁊ olfactū. ¶ Quīta con clusio: odores nō cōsequntes sapores sūt boi bus appropriati. alijꝫ o sūt oīb⁹ aialib⁹ cōes.

Conclusio .v.

¶ Ꝓria ꝑs ꝓz: q̄ boies hnt cerebrū magnuz et frigidū: iō datū ē eis sentire odores scdz se delectabiles ad ꝙfortādū eoꝝ cer ebꝝ. ¶ Itē boies hnt ī capite sāguinē subtilē ⁊ facile ifri gidabilē: a quo cārent oēs ifirmitates ⁊ reu mata: nisi frigiditas cerebri ꝑ tales odores tēperaret. ¶ Necvalet q̄ alij dicūt mlta mu trimēta hn odorifera gñare reumata ⁊ dolo res in cerebro. hoc enī nō factūt odores: ſz ci bi in nimia q̄ntitate sūpti: ¶ Sexta cōcl'o. nō solū aialib⁹ respirantib⁹: ſz etiā nō respirāti bus cōuemt odorare. ¶ Ꝓria ꝑs ꝓz: q̄ ī aia lib⁹ respirātib⁹ fit ascēs⁹ odoris vsq̄ ad cere brū ⁊ tūc aprit pellicula supra organū olfact⁹ ꝑ respirationē q̄ nar̄ a vtr̄ ad refrigerū cord et sic fit sēsatio. Scda ꝑs ꝓz: q̄ pisces apes t muscе a lōge, ꝓsequunt̄ nutrimētū: ⁊ nō ꝑ vi sū: igr̄ ꝑ olfactū: ſz tñ ī talib⁹ aialib⁹ non opꝛ cooprimētū aprīri: cū talia illud non habeant.

Conclusio .vi.

Conclusio .vij

¶ Septia ꝙclo: ſz bruta aialia sētiāt odores scdz se delectabiles: ð eis tñ ñ curāt. ¶ Ꝓria ꝑs ꝓz: q̄ bruta aialia a talib⁹ odorib⁹ fugiūt rōe q̄litatū ꝑmixtaꝫ cū ill' odorib⁹ q̄ caput et oculos graue pūt. ¶ Octaua ꝙclo. Olfact⁹ est sēsus medi⁹ int̄ oēs alios sēsus. ꝓz q̄ ꝑue nit cū visu ⁊ auditu ī hoc q̄ ē ꝑcipere ꝑ mediū extraneū. cū gustu in hoc q̄ odores ⁊ sapores magnā hnt affinitatē cū tactu. q̄ ē sēsus calidi būidi frigidi ⁊ ficci: ex eo q̄ odor ab ill' gñatur. Ex p̄dictis ꝓtz illos errare q̄ dicūt multa aialia tā in aere q̄ī aqua et odore nutrīri: q̄ opꝛ nutrimētū esse grossius q̄ sit odor.

Conclusio .viij.

¶ Eodē vero. ¶ Istð ē q̄rtū ca. bu. tra. ī quo ꝑ. determinat de odore ⁊ spēbus eius dicēs ꝓmo sic q̄ sicut sapor ⁊ passio humidi a sicco: ita ecōtra odor est passio sicci ab humido: ⁊ illud humidū vocat ꝑ. enchymū. i. humiditas interior. T. Cōmune aūt. ¶ Hic ꝑ. ponit modū gñatiōis odoris dicens q̄ cū aer ⁊ aq̄ sūt susceptibiles spērū colox ⁊ odorū: hoc tñ nō est fm eā dē dispositionē: sed colox fm q̄ sunt dyaphana: ⁊ odo rum fm q̄ sunt lauabilia ⁊ mundabilia enchyme sicci tatis: hoc ē, ꝑ q̄to siccitas disiccata cōmiscetur eis ꝑ modum lauationis. T. Non enim solū. ¶ Ꝑ. hic subdit q̄ non solū per aerem: sed etiā per aquam mltipli catur odor: cum vtrobiq̄ sint aialia percipientia odo rem. T. Si quis ergo. ¶ Ꝑ. hic concludit diffinitio nem odoris dicens q̄ odor est materia enchymi ficci ī humido, siue aqueo siue aereo: ⁊ hec nō est diffinitio o doris ꝓprie dicta. Text⁹. At vero. ¶ Philosoph⁹ hic ostendit q̄ ad odorem requiritur enchimum: b est humiditas vel siccitas cōplexionalis: q̄ elemēta non

Diffinitio odoris

sunt odorabilia: ex quo sūt Enchyma: ⁊ dr̄ ab a qō ē sine ⁊ chymos qō ē ꝓplerional humiditas ꝫ est sūt sine hūdo nutto siccō: ⁊ aliq̄ elemēta naturaliter sūt sicca sine hūdo: vl naturalr hūida sine siccō: nisi ipa aliū de habeāt admixtionē: qō dr̄ ꝓpter mare qō hz odorē ꝓpter terrestreitatē admixtā, ꝓpter quā efficit salsuz. Etiā sal ē odorabilius nitro: ex quo magis hz siccita tem terrestrē admixtā hūido aqueo q̄ nitrū ⁊ hoc erit manifestū si ex vtroq; fiat oleū. Oleū eni ex sale ē magis odorifer ū q̄ oleū qō fit ex nitro. Et p. subdit q̄ lapides (vt ī pluribus) nō sūt odorabiles: qr sūt nimis terrestres: etiā carēt calore digerēte siccū cum hūido.

¶ Ulteri⁹ subdit p. q̄ ligna ⁊ plāte sūt odorifera: quia hñt humidū ꝓmixtū siccō: ⁊ hūidū digerit̄ p calorē naturalē: ⁊ per calorē solis. Ligna tñ aq̄tica ⁊ silr plante aq̄tice sūt min⁹ odorifere q̄ plāte aeree. qr ī plātis aereis fit magis digestio ⁊ ꝓmixtio sicci cū hūido a calore. ¶ Et subdit p. q̄ inter metalla aurū est inodorabile qr nō hz enchymū: ⁊ iō ꝓplexio auri est difficilīe resolutionis. Unde aurū non ꝓsumit̄ igne sicut alia metalla ꝓsumūtur. Ferrū eni silr stānū ⁊ argentū sūt odorabilia: cū illa sint resolubilia ⁊ ī illis ē aliq̄liter ꝓmixtio humidi cū sicco. T. Videt aūt. ¶ Hic p. narrat opinionē antiquoꝝ dicēs q̄ aliq̄ antiquoꝝ dixerūt odorē esse fumalē euaporationē. s. exhalationē siccā: ⁊ iō dicit Eraclit⁹ q̄ si oīa entia eēnt fumi nares ea omīa cognoscerent. ¶ Alii vero dixerūt odorē ē euaporationē hūidā puta aqueā. Et subdit p. q̄ hoc nomē exhalatio aer: ⁊ tre ē cōe: tñ potⁱ⁹ dz dici cōe terre ⁊ igni. T. Sed neutrū hoꝝ ¶ Hic p. ꝓbat dictas opiniōes sic: qr vapor est ipsius aq̄. Sed si tota aq̄ ab igne vel sole euaporaret nō sentiret odor: iō odor nō est vapor. ¶ Silr exhalatio nō est in aq̄ manēs exhalatio: ⁊ tñ in aq̄ sūt odores quos pisces sentiūt: igr odor nō ē exhalatio. ¶ Etiam exhalatio ⁊ euaporatio sūt corpales defluxiones ptiū a corporibus aquosis vel terreis. Sz illi q̄ dicūt sēsationes fieri p tales defluxiones nō bñ dicūt. igr nec isti. T. Qñ ergo cōtingit. ¶ Hic p. excludit q̄ cū hūidū siue in aq̄ vel in aere possit pati a sicco ⁊ cōtra: igr versibile est q̄ p ꝓplexionē pueniētia calido coopāte gñantur odores sicut sapores. T. Adhuc aūt. ¶ Hic p. ꝓfirmat idē p affinitatē odoris ad sapores: hñt enim affinitatē talē q̄ odores sepe enūciāt nobis odor siue cibor⁹ sapore q: ⁊ sepe silib⁹ noīb⁹ noīanr̄: ⁊ ꝓsequuntur se dulcis odor ⁊ dulcis sapor. silr amarus siue fetidus odor ⁊ malus sador: q̄ verisimile est q̄ hñt simile gñationē. Sapor ei cātur fm passionē humidi a sicco terrestri: ita q̄ hūidū miscet siccō: q̄ silr generat odor. ¶ Dra tñ est: qr sapor est passio hūidi a sicco: odor vero ecōuerso: ⁊ vtrobiq; repit calidū coagēs ⁊ dirigēs hūidū cū siccō: ⁊ siccū cū humido. Ex isto pz q̄ frigus ⁊ congelatio destruūt sapores ⁊ odores: nisi capiat frig⁹ p remisse calido. T. Spēs ār. ¶ Hic p. determiat ō spē b⁹ odoris: ⁊ dat duos mōs distinguēdi odores dicens q̄ sunt due spēs: id ē duo modi gñales odor: de qb⁹ nūc determinādū est: ⁊ hoꝝ q̄dā sunt ꝓportionaliter distincti. sicut sapores: sic q̄ ādam odores dicūtur delectabiles: ⁊ q̄dā nōnō tamē fm se: sed fm accūs: ⁊ p istos odores iudicamus hoc ꝫē dulce: ⁊ illud amarū: ⁊ illud pingue ⁊ illud acetosū: ⁊ isti odores sunt connexi saporibus. T. Quidā autem. ¶ Hic p. ponit aliū modum dicens q̄ alij sunt odores fm seipos delectabiles: sic sunt ꝓpter odores herbarū ⁊ florū: ⁊ tales nihil cōferūt ad saporē: cū per talem odorē non iudicam⁹ rē esse boni saporis ⁊ hoc dicit Tracius reprehēdēdo Empe. qñ lentū decoqs non infundas myrō hoc ē qñ decoqs porretam tuam non imponas spēs bene odoriferas et tñ non bene sapidas. T. Qui aūt. ¶ Hic p. remouet dubium circa dictum tracij: ⁊ circa fm modū odoris: qr sic tles odores non conferūt ad escābel saporē quare mlti coci sepe eas ponunt in suis cibarijs. ¶ Rñdetur q̄ hoc nō faciunt ꝓpter melius ex pte cibi vel nutritōis sed vt quādā delectationē violētā faciant in duob⁹ sensibus: puta in sensu gust⁹ ⁊ in sensu olfact⁹. T. Hoc quidē. ¶ Hic p. ꝓparat odores ad inuicē dr̄. q̄ odores q̄ consequūtur sapores sūt cōes hoibus ⁊ alijs aīalibus cū vtriscz inferūt delectatiōes ⁊ distinguūtur sicut sapores. Alij sunt odores appropriati solū hoibus qui nō sequūtur sapores: ⁊ tales hoibus solū inferūt delectationes. T. Lā aūt. ¶ Hic p. assignat cāz quare illi odores sunt sic appropāti hoibus dr̄. q̄ hoc ē q: ꝓfert hoibus ad sanitatē cerebri: cū eni hō habeat magnuz cerebrū ⁊ frigidū in ꝓparatione ad alia aīalia: ⁊ etiam ad alia mēbra: ⁊ etiā hoīes habēt in capite sanguinez subtilem ⁊ faciliter infrigidabilē. ꝓpter qō sepe fumi et vapores ex cibis ⁊ potib⁹: ascēdētes ad caput: ⁊ ibi infrigidati ⁊ ingrossati: gñant infirmitates: sicut reuma ⁊ ideo illi odores sic sūt hoibus appropāti ⁊ hñtes quādā virtutē calefaciēdi vt pent frigiditatē cerebri ⁊ ipm cōfortēt: ⁊ ad talē finē natura ordiauit illos odores hoibus eē delectabiles T. Propter qđ ⁊ cibi ¶ Hic p. remouet vnū dubiū qō est tale. dictū ē eni q̄ odor cōfortat caput ⁊ cerebrū cui⁹ tñ experimur qr sepe multi cibi bene odoriferi gñant reumata ⁊ dolores in cerebro. ¶ Ad hoc rñdet p. quod illud nocumētū nō facit odor fm se: sed cibus in nimis magna q̄titate sumptus a quo multi vapores eleuātur vsq; ad cerebrū: q̄ non potētes digeri infrigidanr̄ a cerebro ⁊ ingrossant et sic fit reuma cum difficultate digestibile vel curabile. T. Et propter hoc. ¶ Hic p. dat modum odorandi et primo in respirantibus dicēs q̄ in hoibus et in aliis aīalibus respirātibus: sic fit odoratio. Ifali eni respiranti odor ascendit vsq; ad cerebrum: et pertingit vsq; ad organū olfactus iuxta cerebrum: in quo organo causat̄ species odorū mediāte qua vlterius fit sensatio. Ulterius dicit p. q̄ natura vtitur ad duo respiratione. Primo et principaliter ad refrigerū caloris naturalis in corde. Secundo ad deferendū species odoris: ad organum olfactus ⁊ ad cerebrū. T. Propter hoc enim. ¶ Hic p. vlterius subdit q̄ odores qui nō cō sequuntur sapores: ex eo sunt appropāti hoibus vt calor talis odoris temperet excellentiā frigiditatis cerebri maiorem in homine q̄ in alijs animalibus. T. Ex. Alijs vero. ¶ P. hic declarat modum odorandi in non respirātibus: dicēs q̄ multa animalia non respirātia sentiunt odorem. patet quia a longe prosequunr̄ ⁊ in ueniunt alimentum: ⁊ non per visum: ergo non videt fieri nisi per sensum odoris cuiusmodi sunt pisces: muscē: ⁊ apes. T. Que vero non. ¶ P. hic remouet talē dubitationem: vtruz animalia non respirantia habēt olfactum ⁊ videtur q̄ non: quia nos non possumus odorare nisi respirando: ergo ita videt esse de alijs odorantibus: ⁊ p ꝓns non respirantia non odorant. ¶ In oppositū arguit: qr sentiunt odorem: ergo hñt olfactū T. Sed nō forte. ¶ P. hic soluit dubitationē motā: dicēs q̄ illa aīalia hñt olfactum: sed aīalia respirātia hñt supra organū olfact⁹ cooperaculū ad salutē illius organi: ⁊ illud organū apiri opz p respirationē. Nō respirātia nō hñt hmōi coopaculū: ergo sine respiratiōe pñt odorare. Et est silē sicut multa aīalia hñt palpebrā supra oculū ad cōseruādū oculū ⁊ alia non hñt: puta habentia oculos duros. T. Silr autem. ¶ P. hic mouet aliam dubitationem q̄ talis est. vtrū bruta sentiāt odores fm se delectabiles q̄ nō cōsequūtur sapores. Et vr̄ q̄ nō: qr nō cōsequunr̄ bonos ⁊ suaues vt sunt sapores arborum nec fugiunt fetidos. ¶ In oppo

Opi. antiquoꝝ

Cōfu. earūdē.

De spēb⁹ odoris ꝑm⁹ mod⁹.

Secus mod⁹.

Mod⁹ odorādi in respirantibus.

Mod⁹ odorādi in non respirantibus.

Dubium.i.

Solutio

Dubium.ij.

Solutio.

sitū tñ arguitur: qz bruta patiunt ab aliqb⁹ odoribus et fugiūt ab eis: puta a sulfureis ⁊ fumosis. igr ¶ Ad hanc dubitationē dr q bruta illos odores sentiūt: sz nō cnrāt nisi de ꝓferētib⁹ ad escā vel gustum: ⁊ ex quo fumus sulfureus: hz q̄litates tāgibiles annexas gue grauāt caput ⁊ oculos: nō bruta fugiūt ab eis nō rone odoris: sz rōne q̄litatū tāgibiliū annexaꝝ. ¶ Videt aūt. ¶ P. hic ꝓparat sensū olfactus ad alios sēsus: dicens q sensus olfact⁹ videt ee medi⁹ sensus iter alios sensus. Participat enī cū visu ⁊ auditu in pcipiendo lōge p mediū extraneū: puta p aquā et aerē. Et pticipat cū gustu quo ad hoc q odores ⁊ sapores magnaz habēt affinitatē vt dictū ē. Etiā pticipat cū tactu: qz tactus ē humidi: sicci ⁊ calidi: a q̄bus gñat odor olfact⁹ tñ ei⁹ ītimutat ab obiecto q̄ gust⁹ ⁊ tactus: ⁊ gust⁹ q̄ visus ⁊ auditus. ¶ Qō aūt. ¶ Hic p. remouet errorē dicētiū q multa alalia tā ī aere q̄ in aqua nutriūt odoribus: ꝑbat ee incōueniēs: qz opz nutrimētū ee grossū ⁊ corpulētū vt possit querri in subñam vi uētis: odor aūt nō ē hmōi: igr. Etiā cibus nutritiuus mittt ad locū deputatū: puta ad stomachū vel stom acho ꝓportionabile ad quē nō mittunt odores: sed mittunt ad orgaū olfactus situatū iuxta cerebrum.

Errores pythagoricoꝝ.

Querit vtrū siccū sit ꝓprīū subiectū odoris

¶ Et arguit q nō: qz tunc odores nō essent in aere: vl in aqua: ꝫñs videt ee falsū: ergo ⁊ añs. ꝫña pz: qz talia sunt būida. ¶ Secūdo sic. si sic: tūc nō omē sapidū eēt odoriferū. ꝫñs ē falsū: g ⁊ añs. ꝫña pz: qz subiectū saporis est humidū ⁊ sic ꝑm eēt odoriferū: tūc odor non esset ī sicco: sed in humido. ¶ Tertio sic: humidū ē subiectū illi⁹ qō ē passio nutrimēti: sed odor non ē passio nutrimenti: igr. Maior pz: quia nutrimētū debet esse aliq̄liter humidū ¶ Quarto sic. flores sunt magi odoriferi cadēte pluuia: g videt q subiectū odoris ē būidū.

Ju oppositum ē p. in q̄rto ca. ꝑmi tractatus.

Pro solutione questionis est sciendum.

Sciendū q ꝓprīū humidū nō est subiectū odoris

: sicut aqua vel aer purus. Similiter nec puruz sic cū: sicut terra vel ignis: siue corpora multū terrestria: vl ligna: qz odor ē passio nutrimēti cōuenientis ⁊ discōuenientis: ⁊ ordinat ad hoc vt nutrimētū ꝓuenies mediāte odore discernat ꝑ sensū a discōueniēte mō nutrimentū nō est pure būidū: nec pure siccū: g pure siccum vel pure būidū nō est subiectū odoris. Nec etiā cōlibz mixtū ⁊ humido ⁊ sicco est subiectū odoris: sicut mixtum ex pura aq̄ ⁊ terra: nō est odoriferū: sicut docet experientia. ¶ Istis notatis sit.

Conclusio. Siccū cōmixtū humido: digestū a

calido est subiectū odoris. Pz: qz nec humidū purū est subiectū: nec siccū purū: vt pz ex dictis: nec humidum ꝑmixtū siccō: cū tunc odor esset sapor: ex quo eēt idem subiectū eadēq̄ cā ꝓpinqua ⁊ remota odoris ⁊ saporis: ergo relinq̄tur q siccū mixtū cū humido passū a calido est subiectū odoris. ¶ Odor aūt sic diffinit. Odor est passio sicci facta ab humido: passo a calido: alterātiua olfactus de potentia ad actū. ¶ Unde per hoc q dicit sicci tangit subiectū. Et per hoc q dr ab humido tangitur causa efficiēs odoris propinqua. Et per ꝫ q dicit a calido tangitur causa efficiens odoris remota. Humidū ei nō est effectiuū odoris in sicco: nisi sit passum a calido. Dicitur notāter alteratiua ⁊ nō motiua ad denotādū q ad perceptionem odoris non opz fieri defluxionē corporum ad homalū ad orgaū olfactus ¶ Odor tamē ꝑ aliquā partē medij: multiplicatur per quedā corpora pua resoluta a corpore odorifero: quoruz quodlibet vocatur fumalis euaporatio. Hoc pz per experientiā. Nā videm⁹ corpa odorifera Cputa' pomaꝝ vel piraꝝ diminui emittendo odorē: q̄ nō esset nisi odor multiplicaret per quādā partē medij mediante quadā fumali euaporatiōe. ¶ Etiā videm⁹ multa nō emittere odorē nisi sint calefacta ab igne: vt pz ō thure. ¶ Etiā videmus multitudinē odoris ipediri a veniento q̄ nō videret si solū odor mltiplicaret spūaliter: sine tali fumali euaporatione: g odor per aliquā partē medij multiplicatur realiter: ¶ Sed diceret aliquis q tē ille odor non faceret sensationē infra illud mediū per q̄ multiplicatur realiter: cū sensibile positū supra sēsum non facit sensationē. ¶ Ad hoc dr negando ꝫñz q qñ odor realiter multiplicat vsq; ꝑpe orgaū olfactus: tunc causat spēs odoris in ipm orgaū: ⁊ nō realiter ipse odor. Odor aūt sic multiplicatus ꝑ medium realiter confert ad sanitatē cerebri: ꝑ q̄to illa fumal euaporatio q̄ est calefactiua tpat frigiditatē cerebri. ¶ Etiam odor per aliquā partē medij multiplicat spiritualiter: q odor aliquando multipli at ad tantā distantiam: ad q̄tā corpus odoriferū nō pōt extēdi. etiā si totaliter resolueret ī fumalē euaporationem subtilissimā: ergo ꝓter multiplicationē odoris per hmōi fumalē euaporationē requirit multiplicatio spūalis. Añs pz per experientiā de vulturibus veniētib⁹ a quibus gentis milianbus per olfactum ad cadauera mortuoꝝ in bello troiano: ⁊ tamē si oīa illa corpora fuissēt resoluta in fumos non extēdissēt se ad tantā distātiam. ¶ Bz q̄reret aliquis quare res odorifere exītes ī motu sunt magis odorabiles q̄ si non mouerētur. ¶ Rñdetur q hoc ideo est qz talib⁹ corpibus motis: permagnū aeris spaciū cātur fumalis euaporatio a talibus corporib⁹ q̄ dispgitur vndiq̄q; nō tales res magis sunt odorabiles qñ mouētur q̄ qñ nō mouētur. ¶ Ulteri⁹ q̄reret aliq̄s q̄re tpe hyemali ⁊ frigido veterius odoram⁹ q̄ tpe calido. ¶ Dr q hoc ē ꝛō: qz tpe frigido meā diū redditū ī mobili⁹ q̄ tpe calido. Etiā ꝓstringit et ingrossatur: ⁊ sic multiplicatio odoris nō eodēmō pueuit ad orgaū olfactus: nec ita bene in tpe frigido sic in tpe calido. Et inde ē q frigus ebetat odores ⁊ quietat. ¶ Ulterius q̄reret aliq̄s q̄re terra versus orientez aliq̄liter declinās ad meridiē aliq̄liter ē melioris odoris q̄ alia pars terre. ¶ Dicit q illa pars hz humiduz et siccū meli⁹ ꝓportionatū: ex quo illa terra est sufficienter calida: ⁊ humiditas illi⁹ terre ꝓpetēter digerit a calido: ⁊ sic fit tpata ꝑmixtio sicci cū humido. ¶ Ulterius q̄reret aliq̄s q̄re fetida dū comedunt nō apparent fetere. ¶ Dr q hoc ē ideo: qz orgaū olfactus circa palatū velociter repletur vapore putrido: ita q sensus nō directe percipit. ¶ Ulterius q̄reret aliq̄s q̄re aliq̄ sudores ꝑ alios sūt multū fetidi. Rñr q hoc ē ꝛō: qz materia talis sudoris est multū indigesta: ideo sudor ē multum fetidus. Eadē de cā aliqua alalia fetēt magis alis sic cōiter accidit de hoīb⁹ ꝑ pinguib⁹ ⁊ carnosis. ¶ Ulteri⁹ q̄reret aliq̄s q̄re fetida calefacta magis fetēt q̄ si fuerint infrigidata. ¶ Dr q hoc ē ideo: qz odor multiplicat ꝑ fumalē euaporationē ꝑm aliquā ptē medij: sz talis euaporatio fit per caliditatem ⁊ non ꝑ frigiditatem: igr. ¶ Ulterius quereret aliq̄s quare os vel ābe litus ieiunantium magis fetet q̄ post sumptionem cibi. ¶ Respondetur q hoc est ideo: quia tunc ventet ieiunantis est multum calidum habens paucuz de cibo et tunc per caliditatem fit dissolutio humiditatū fleumaticarum. vel colericarum: quibus fumantibus fit fetor in anhelitu. ¶ Q; autem venter eorum sit calidus hoc apparet: quia tunc magis sitiunt: modo sitis causatur a calido desiccante humiditatem. Sed post comestionem mitigatur calor ventris: et suffocantur

Cōparat olfactus alios sensus.

Diffi. odoris.

ſumositates sic ascēdētes. ¶ Alteri⁹ q̄reret aliq̄s q̄re oca circa acellas: r vl'iter oīs locus multū tect⁹ circa quē accidit ptūp fricatio magis fetet. ¶ Rn̄deť q hoc est ideo: q talis locus nō multū euētat: nec fit varia tio aeris: r ille aer ꝓtinue sic remanēs est cā fetoris: r inde est q loca bñ euētata non fetent. ¶ Alteri⁹ q̄rer aliquis q̄re hoīes incuruati: sicut sūt strumosi vel gibbosi vt in pluribus habēt anhelitū fetidū. ¶ Rn̄deť q hoc est ideo: q in talibus locus circa pulmonē nō est rectus per quē exit aer vel anhelitus: r tūc in illa curnatione manet per longū tempus r putrescit: igit̄ ex illo causatur fetor.

Dubitať vtrū bō habeat peiorē odoratū alīs aīalib⁹. ¶ Pro solutione dubij supponiť ꝑmo q aliq̄ organū pōt dici bonū aut malū dupliť. ¶ Anomodo nō ꝓparādo ipm ad aliquē actū vel obiectū. Alio mō ꝓparādo ipm ad suū actū vel obiectū. ¶ Siliť potē tia passiua pōt imagīari melior vel peior i ꝓportiōe ad obiectū tripliť. ¶ Primomō ex eo q plures obiecta pcipit ¶ Scōdomō q facili⁹ īmutať a suo subiecto. ¶ Tertiomō: q organū est meli⁹ dispositū r ꝓportionatum. ¶ Etiā olfact⁹ hoīs pōt dici melior vel peior: i ꝓparatiōe ad olfactū alteri⁹ aīal' ab hoīe. ¶ Aliomō i ꝓparatione ad alios sensus hoīs. ¶ Isto supposito dī ad vltimū q olfact⁹ hoīs i se ē melior olfactu alteri⁹ aīal: q olfactus hoīs ē ps hoīs: r hō ē melior aliis aīalibus: igit̄ r olfactus hoīs. r hoc capiēdo olfactū ꝑ potētia ꝓncipali q̄ ē ipsa aīa. Vel ꝑ materia taliter dispositā. Vel ꝑ potētia instrumētali: q̄ ē dispositio materie ad recipiendū spēs odoris: ex quo dispō in hoīe ē nobilior q̄ dispō in aliis aīalib⁹. ¶ Scōdo dī q olfact⁹ hoīs ē melior olfactu aliox aīaliū quo ad pceptionē plurīū obiectoz: q olfact⁹ hoīs pcipit odores ꝓsequntes sapores et etiā odores nō ꝓsequētes sapores: quos alia aīalia nō ita pfecte pcipiūt: igit̄. ¶ Tertio dī q hō hz peiorē olfactū q̄ aliquē sensū alioz: q organū olfact⁹ hoīs difficili⁹ īmutatur a suo subiecto q̄ aliqs alioz sensuū hoīs: ex quo organū olfact⁹ ē multū frigidū r humidū nō hūiditas r frigiditas ipediūt pceptionē odorum. ¶ Quarto dī q hō hz peiorē olfactū aliis aīalibus: quo ad hoc qđ ē difficili⁹ īmutari a suo subiecto: q aliā aīalia a multo maiori distātia pcipiūt odores quaz hoīes: q (vt dicit cōmētator scōdo de aīa) vultures a q̄dringētis miliarib⁹ venerūt ad cadauera mortuoꝝ: r hoc nisi ꝑ odores quos hō nō potuissz pcipere ad tā tā distātiā: q olfact⁹ hoīs difficili⁹ īmutať q olfact⁹ alterius aīal'. Etiā istud pz de canib⁹ venaticis. ¶ Queroret etiā aliqs q̄re fleumatici sūt peior olfact⁹. ¶ Rn̄deť q in istis sūt mēbra multū frigida r humida: cum ꝓplexio flegmatica hūiditatē r frigiditatē req̄rit: sed hūiditas r frigiditas sūt cause mali olfact⁹: ex quo impediūt odorem: igit̄. ¶ Alteri⁹ q̄reret aliqs: q̄re hō inter cetera aīalia hz maius cerebrū sm ꝓportionē sui corporis. ¶ Rn̄deť q cā ē: q i cerebro vigēt virtutes sensitiue siue aīales r inter cetera aīalia hō hz virtutes sēsitiuas interiores meliores r magis distīctas: cū tales in hoīe subseruiūt intellectui. In alijs aūt aīalib⁹ non est sic: cū alia aīalia nō hūt intellectū: nō ꝓpter meliorē distinctionē hz maius cerebrū. ¶ Aliomō pōt assignari cā: q cerebrum tpat caliditatem cordis per ei⁹ frigiditatē: modo hō inter cetera aīalia hz cor calidū: q necessariū fuit ipsum habere cerebrū maius: vt calidi tas cordis posset melius temperari.

Ad rōnes q̄stionis. ¶ Ad ꝑmā dī cōceden do q odores nō sunt i puro aere vel pura aq̄ tanq̄ in subiecto: sed bene in puro aere vel pura aqua tanq̄ in loco. ¶ Ad scōam dī negādo ꝓnam: r ad ꝓbationē ei⁹ dī q odor nō ē i sapido tanq̄ i subiecto ea pte q̄ pticipat hūiditatē: sed ea pte q̄ pticipat siccitatē: lz ea pte qua ē hūidū ē actiuū odoris: sicut illud qđ ē subiectuz odoris ē causatiuū saporis. ¶ Ad tertiā dī negādo q hūidū sit subiectū odoris: ea rōne q̄ ē hūidū: lz sit subiectū ea rōne q̄ est siccū. ¶ Ad q̄rtā dī q flores pluuia cadēte meli⁹ pcipiūtur quo ad odores: ꝑ tāto: q illud hūidū ē cā sapor⁹ r nō ꝑ tāto: q ē subiectū odoris.

¶ Secūd⁹ tractat⁹ mouet tres dubitatiōes: et bz tria capitula. in primo q̄ritur an q̄litates sint in infinitum diuisibiles.

¶ Circa p̄dicta mouētur tres dubitationes. Prima vtrū q̄litates sensibiles sicut sūt sapor calor odor grauitas r frigiditas: sint i infinitū diuisibiles. Questio ꝑma ¶ Et arguiť ꝑmo q nō. Tū prio q: tūc sēsus eēt i infinitū diuisibil'. Sēsibile enī mouēs sensuz dz eē fortis⁹ sensu moto: ergo quādo sensibile diuidiť vt ipm maneat fortis⁹ opz sensū diuidi: sed ꝓms est falsū: q aīa ad sentiēdū req̄rit organa diuersa i q̄litate r q̄ntitate determīata. ¶ In oppositū arguiť: nisi passiōes sensibiles essent in infinitū diuisibiles: cū corp⁹ sit in infinitū diuisibile: seq̄reť ꝑmo: q eēt dādū corp⁹: qđ nec eēt calidū nec frigidū qđ ē falsum. Arguiť ad p̄tē oppositam. Seq̄reť secūdo q corp⁹ sensibile eēt cōpositum ex corporibus non sensibilibus et sic corpus naturale esset compositum ex corporibus mathematicis r abstractis a sensibilibus. Sequereť tertio: q ille magnitudines insensibiles nō cēnt a nobis cognoscibiles ꝑ intellectū: sicut nec ꝑ sensū. Nec enīz intelligit intellect⁹ q̄ exteri⁹ sūt nisi cum sensu ¶ Necvalet dicere q nec magnitudines: nec passiōes sūt i infinitū diuisibiles. nā oppositū buī⁹ ē ꝓbatū sexto phīsicoꝝ. ¶ Ideo dī ꝑmo ad dubiū q sūt finite ptes subiectiue colorū et saporꝝ. Patz: q colorꝝ r saporꝝ dant finite spēs extreme: inter ās sunt solū finite medie ¶ Dicitur scōdo q cōtinuū nō ē in infinitū diuisibile i ptes eiusdē q̄titatis: sed solū i partes eiusdē ꝓportionis. ¶ Dicit tertio q lz passiones sensibiles sint diuisibiles i ifinitas ptes i etītes: nō tū q̄libet illaꝝ ē distincte sēsibilis: lz sit cū alia sensibilis. ¶ Dicit q̄rto q licet passiones sint in infinitas partes diuisibiles: nō tū q̄libet earū ē nata ꝑ se subsistere. ¶ Dī q̄nto q ex quo sēsus nō ē i ifinitū fortificabil': nō passiōes sēsibiles ñ sūt divisibiles in ifinitas ptes q̄ꝝ q̄libet sit distincte sēsibil'. Nihil est i intellectū q̄n ꝑ fuerit in sēsu. Sol. q̄stionis.

Secūdū capitulū in quo queritur vtrū visibile prius tpe moueat medium q̄ visum.

Questio. Dubitatur vtr̄ visibile ꝑius tpe moueat medium q̄ visū. Et arguit̄ pmo q̄ sic q2 odor̄ ⁊ son⁹ pr̄⁹ tpe mouent medium q̄ sensū: igit̄ ita ē ō visibili: vt ꝑz ꝑ Empedoclē. Secūdo arguit̄ sic. opz fieri motuz de visibili ad visū: vel ecōtra: sed oīs mot⁹ q̄ fit in tpe prius fit scōm ptē ppinq̄oz ē q̄ rem oti oz̄: igit̄ visibile pr̄⁹ mouet medium q̄ visum.

Nec valet dicere vt dicūt alīq̄ antiquoz q̄ totus sonus simul sentit̄: ⁊ etiā tot⁹ odor̄: de boc enī nō fit q̄stio. Nec etiā valet dicere sicut alij dicūt q̄ de ꝓpe aliq̄d citius sentitur q̄ de lōge. Hoc etiā nō q̄rit q̄stio. Ideo dr̄ ad dubitationē q̄ differētia ē inter multiplicationē lumis ⁊ alioz̄ sensibiliū: q2 lumē multiplicatur ꝑ alterationē: ex parte cuius nō repugnat diſpōnē scōm oēs partes eq̄ cito acq̄ri: sed sonus ⁊ odor̄ multiplicātur ꝑ motū localē ex parte cui⁹ repugnat oēs partes simul pertrāsiri: ⁊ ita nō opz ita ē de visibili sicut de audibili: ⁊ odorabili: Cōtingit enī simul totū alterari ⁊ nō dimidiū prius: velut aquā sil̄ omnem coagulari: sed non ita de motu locali.

Cōtigit totuz sil̄ alterari: et nō ꝑus vidiū.

Et ſ̄ querat aliquis an idem sonus audiatur a propinquioz̄ ⁊ remotioz̄. Dicitur q̄ sic: licet non secūdum eandem speciem.

Tertium capitulū in quo queritur an aliquis possit simul plura sentire.

Questio. Tertia dubitatio. vtrū aliq̄s sil̄ possit plura sētire. Et arguit̄ q̄ nō. Pr̄imo supponēdo q̄ motus maiores apud intellectū faciunt latere miores: sicut attenti vehemēter circa aliquē sonū aliud pcipere nō pūt. Secūdo supponēdo q̄ vnumq̄dq̄ magis sētitur simplex q̄ ꝑmixtū alteri. Tūc sic arguit̄. si plura possent sil̄ sentiri: vel illa essent cōmixtibilia sicut colores ⁊ sapores: vel non. Si primum: tūc vel sūt adiuicē eq̄lia: aut vnū est magis altero: ⁊ ꝑ ꝙns vel semuicē impediunt vel vnū impedit alterū. Si scōm tunc vel sūt equalia: ⁊ tunc neutr̄ sentit̄ i ꝓpa forma: vel vnuz ē maius altero: ⁊ sic ipedit illud Secōo arguit̄. nos nō possumus vno sēsu plura sentire: etiā eiusdē spēi: ergo neq̄ plura diuersarū spērū. Ans ꝑz: q2 vna potentia nō bz simul nisi vnū actū. Tertio sic arguit̄. si alq̄s sil̄ ⁊ semel posset plura sentire: tūc vel illa eēnt eiusd̄ spēi: ⁊ sic nō cārent nisi vnū actū in pōia sensitiua. Vel essent diuersarū spērū: et sic causarent motus cōtrarios: qui in eodē simul eē non pūt: Vel sunt diuersarū specierū eiusdem gn̄is: ⁊ sic min⁹ poterūt sentiri q̄ illa q̄ sūt eiusd̄ spēi: nec valet dicere q̄ plura nō sil̄ sentiūtur: ſz videntur sil̄ sentiri ꝓpter paruitatē tpis. Hoc enī falsum est. Tū ꝓmo: q2 aliq̄d totū tpe: ⁊ aliquā totā magnitudiez sine interruptione pcipim⁹: igitur q̄libet ei⁹ partē pcipim⁹. Tū scdo: q2 si aliq̄ ps magnitudinis vel tpis ꝓpter eius paruitatē eēt insensibilis seq̄ret q̄ nulla magnitudo pcipere tur nisi rōne ptis. Nihil etiā pciperet eē i tpe nisi scōm partem: q2 dabil̄ ess̄ i tpe aliq̄ pars insensibil̄. ꝑz ergo q̄ magnitudo sic ē sensibil̄ q2 q̄libet pars eius est sensibil̄ saltē indistincte Et sic adhuc restat dubitatio prius facta vtrū cōtingat plura sentire. Ad hāc dubitationē ꝓmo pōt dici q̄ sicut illud qđ sentit̄: puta albū vel nigrū. est quodāmodo vnū: q2 indiuisū: ⁊ quodāmō plura q2 habet plures partes. Sic organū recipiēs spēm sensibilē: vl̄ a partibus eiusd̄ spēi: vel diuersarū spēz ē quodāmō vnū ⁊ quodāmō aliud. Nec valet dicere sicut dicūt aliq̄ q̄ sēsibilia diuersaz̄ specierum nō solū simul pūt sentiri a diuersis sēsibus: sed etiā ab eodē sensu: mediātibus pluribus sensib⁹ ꝓpr̄ijs. Hoc enī ē falsū patz: Tū prio: q2 de reuisa ꝑ duos oculos nō habemus nisi vnū iudiciū: qđ nō esset nisi illi duo oculi concurrerēt in aliquo cōi organo. Tuz scdo: q2 oēs scie sil̄ sūt in eodē intellectu. al's nō possemus ponere dr̄am inter diuersa scibilia igit̄ oēs sensationes sūt in eodē sensu ⁊ non i diuersis. Tertio ꝑz: q2 sensibilia eiusd̄ gn̄is ab eodē sensu ꝓprio pcipiūtur: ergo ⁊ sensibilia sensuū particularium ab eod̄ sensu cōi. ꝑz q̄rto: q2 nisi eod̄ sensu cōi perciperent albū ⁊ dulce: tunc inter ea non posset poni dr̄a. Dr̄ scdo ad dubitationē: q̄ sicut in eodez subiecto sunt albedo ⁊ dulcedo: ita in eadem aīa pūt esse species diuersoz̄ sensibiliū ꝑ q̄s diuersa sensibilia sētiri pūt. Ex predictis infertur q̄ si esset indiuisibile in cōtinuo ipm esset sensibile ⁊ insensibile. Patet: q2 esset finis maxime distante: a qua visibile videri pōt et per ꝙns videri posset. ipm etiam esset principium distantie a qua visibile videri nō posset: ⁊ per ꝙns non posſz videri. al's non possemus ponere differentiam inter diuersa sensibilia.

Solutio.

Solutio.

De sensitiuis quidem igitur ⁊ sensibilibus: quam naturam habeant ⁊ cōiter secūdū vnūquodq̄ sensitiuum dictum est.

Et hec de sensu sensato.

Obijciet autem aliquis ¶ Iste est scōs tractꝰ huius libri in quo p. determinat aliquas dubitatiōes: t diuidit in tria ca. fm tres dubitatōes q̄ videbūtur in ꝓcessu. In ꝓio ca. mouet talē dubitatōez: ex quo oē corpꝰ ī infinitū est visibile. vtz similiter q̄litates sensibiles sunt ī infinitū visibiles: cuiꝰ mōi sunt iste: color: sapor: odor: grauitas: leuitas: caliditas: frigiditas: duricies: t mollicies. T. Quare necessariū. ¶ Hic p. arguit q nō dupliciter. Prio sic qz tūc seqret q etiā sensus essz ī infinitū visibilis. ꝑns est falsuz: igr t aīs. Falsitas ꝑntis ꝑz: qz aīa ad sentiēdum req̄rit organa deteriata in q̄titate t q̄litate. ꝑna tñ ꝑz: qz sensibile mouēs sensuz dz esse fōrtiꝰ sensu motoꝝ: g̃ q̄n sensibile diuidit̄ ne ipm maneat fortiꝰ sensu: opz sensum dīdi. ¶ Scōo sic. seqret q oīs magnitudo essz sensibilis: t nulla ꝓpter sui puitatez insensibilis: eo q sīue magnitudie nō sentiē qualitas: hoc tñ est falsum: igr. T. Si eñ nō. ¶ Hic p. arguit ad oppositum prio sic. si passiōes senbbiles nō essent in infinitū visibiles: cū tñ corp sit in infinitū diuisibile: seqret q essz dandū corpꝰ: qō nec essz calidū nec frigidū: nec graue: nec leue: qō tñ est falsum: cū illud essz insensibile: igr. ¶ Scōo si sic seqret q corpꝰ sensibile esset cōpositū ex corpib⁹ nō sensibilib⁹. t sic corpꝰ naturale essz cōpositū ex corpib⁹ mathematicis: scz abstractis a sensibilib⁹: hoc aūt est inconueniēs: igr. ¶ Tertio sic. seqret q il le magnitudies insensibiles nō essent cognoscibiles ab intellectu: qō est inconueniēs: igit. ꝑna ꝑz: qz nō cognoscitur sensu: g̃ nec p intellectū. ꝑna ꝑz: qz intellectꝰ nō itelligit res q̄ exterꝰ sūt sine sensu. Et isto textu bī hec auctoritas. Nihil ē in itellectu: q̄n prīꝰ fuerit ī sensu: q̄ sic intelligit. nihil ē qō apꝓhendat intuitiue ab itellectu exñs extra aīam: q̄n prīꝰ apꝓhendat a sensu. T. Ꝟz si hoc būt. ¶ Hic p. ꝓit resp̄siōnē antiquoꝝ ad dicta dicētiuz: q nec passiōes magnitudies sunt in infinitū diuisibiles. ¶ Cōtra hoc dicit p. q in sexto phisi. determinatū est oppositū de magnitudinib⁹. T. De solutiōe aūt. ¶ Hic p. soluit dictaz q̄stiōez q ad ptes subiectiuas dicēs: q sunt finite spēs colorꝫ: saporꝫ: sonorꝫ: t sic de alijs sensib⁹. Qō sic ꝓbat p. qz fm q̄lz ē dare q̄litates ꝓtrarias siue spēs extremas: g̃ media sunt finita ꝑna ptz: qz extremis deteriatis media sunt deteriata. Aīas ꝑz: qz fm quēlz sensuz ē dare q̄litates ꝓtrarias q̄ se habēt vt vltia. T. Cōtinuū q̄dē. ¶ Hic p. soluit q̄stionez quo ad ptes q̄titatiuas: ponēs talē ꝛcl'oem: q cōtinuū ē in infinitū diuisibile in ptes adinuicē inequales: hoc est in ptes eiusdē ꝓporciōis: sed nō in ptes eiusdē q̄titatis. Et subdit p. q illud qō fm se nō est ꝓtinuum. est bñ diuisibile in spēs nō infinitas: ꝫ finitas. T. Qm ergo. ¶ Hic p. soluit q̄stiōez quo ad ptes inexīstes. di. q q̄lz ps inexistēs corpi ē sensibilis cū alijs indistincte sez ad sensatiōem totiꝰ: sed non q̄lz ps inexīs corpi ē sensibilis distincte ab alijs. sic q sensus p̄t distinguere inter eam t alias ptes. Ex quo ꝑz q corpꝰ sensibile nō est in infinitū diuisibile in ptes distincte sensibiles ab alijs: ꝫ bene ē in infinitū diuisibile in ptes distincte sensibiles ab alijs vel indistincte. Ille aūt q̄ distincte dicūtur sensibiles sunt in actu sensibiles. Ille vo q̄ sunt indistincte: in potētia. Eñ mille'ma ps grani milij sentiē in potētia sīue indistincte: t nō in actu sīue distincte: ꝫ ipa sit pñs sensui. T. Sepate aūt. ¶ Hic p. soluit q̄stionem quo ad ptes sepatas: dicēs q nō ꝓtingit sensibile diuidi in infinitū in ptes sepatas: possibiles manere naturaliter t notabili tpe: ex quo aliqua ps ꝓpter nimiaz puitatē eiꝰ nō potēs resistere corrūperet in corpꝰ ꝓtines: vt minor saporꝫ infusus mari: ꝙuerteret̄ in saporez maris. T. Quminimo. ¶ Hic p. subdit q sensus meliorꝫ pōt sentire minorē magnitudinem distincte: ꝫ ex quo iste sensus non est in infinitum fortificabilis. non est possibile q sentiat in infinitū minorē magnitudinē in actu t distincte: ꝫ in infinitū paruā magnitudinem sentiat in potētia t indistincte. T. Q̄ q̄dez igit. ¶ Hic p. ꝓcludit q ex quo sunt q̄dā magnitudines sensibiles indistincte cū alijs q̄ latēt: t magnitudines q̄ fuit sensibiles distincte nō sunt infinite puitatis: sequit q passiones sensibiles in infinitū sunt diuisibiles: nō in ptes quarum q̄lz est sensibilis distincte t in actu: sed in partes quaꝝ q̄lz est sensibilis cū alia: siue ipa sit sensibilis actu: siue in potētia.

Obijciet aūt vtiq;. ¶ Istud ē scōm ca. buiꝰ tractaꝰ in quo p. mouet ultā q̄stiōem. Utz visibile ꝓtius moueat tpe mediū q̄ visuz. Et arguit p. ꝓio q sic p simile: qz odor t sonꝰ ꝓtiꝰ tpe mouēt mediū q̄ sensuz: g̃ similiter est de visibili. T. Quēadmodū. ¶ Hic p. ꝓbat hoc idē auctoritate Empedoclis dicētis hoc idem. T. Purabīt aūt. ¶ Hic p. tertio ꝓbat illud idē. qz oz fieri motū vel mutatiōez de sibili ad visuz: vel ecōtra. t oīs motꝰ vel mutatio q̄ est inter terminos distātes ē in tpe: t per prīꝰ in vna pte spacij q̄ in alia: g̃ videt q visibile prīꝰ mouet mediū q̄ sensuz T. Et si oē. ¶ Hic p. remouet opiones ātiquoꝝ ad istā rōnez respōdentium. Quidā eñ dixerūt totū sonū simul sentiri: t similiter totū odorē. t nō prīꝰ vnaz ptem q̄ aliā. ¶ Dicit p. q hoc non q̄rit q̄stio. ¶ Alij dicebāt q illud qō a remotiori spacio sentiē apparet minꝰ vel remissius: ita q nō apparet ita distincte de remote sicut de ꝓpe: ꝓpter variatiōem medij. ¶ Ꝟz illud nō tacit aliq̄d ad ꝓpositū (vt dicit p.) cum q̄stio q̄rat. vtz prius visibile moueat mediū per qō ꝓpinquiores prīꝰ videt q̄ remotiores q̄ organū visus. T. Vel circa. ¶ Hic' p. soluit q̄stionem ponēdo diam inter multiplicatiōem luminis t aliorꝫ sensibiluum: dicēs q sonꝰ multiplicat per quēdam motum localē areis: t similiter odor: ꝫ lumen nō multiplicatur per motū localem: ꝫ per in esse. i. per solaz pñtiam lucidi multiplicat lumen p diaphanuz. T. Ꝓpter qō. ¶ Hic p. interpōit vnā q̄stionez q̄ talis ē. vtruz sit vnus t idē sonꝰ quem audit ꝓpinquꝰ t quē remotꝰ ¶ Respōdet q est idez sonꝰ in nūero: sed nō est eadem spēs in nūero: ꝫ eadē in spē. Et similiter dicēda est de coloribꝰ t odoribꝰ. Et subdit p. q ꝓpter p̄dictū nō oz credere q soni t odores sint corpa: ꝫ sunt corpoꝝ passiones. T. Qīno aūt. ¶ Hic p. ponit aliam diam dicēs q nihil ꝓhibet q̄tum est ex pte alteratiōis oēs ptes incipere alterari: t hoc si alterās sit eq̄ bene approximatuz vni sicut t alteri: ꝫ ꝓpter impossibilitatē penetrationis corpoꝝ: repugnat q per motū localē totū simul pertrāseat aliq̄d signū vel perueniat ad aliq̄d signuz. ¶ Ex isto ꝑz: q nō oz ita esse de visu sicut de auditu et olfactu: immo nō ꝓhibet ex pte visus t visibilis: q̄n simul tpe t nō prīꝰ vnū q̄ altez immutat mediū t sensuz qō nō est ita de alijs.

Est aūt. ¶ Istud est tertiū ca. buiꝰ tractaꝰ in quo p. pertractat talem q̄stiōem. Utrum aliqs possz simul plura sentire. Et arguit p. ad dictam q̄stionem p̄ mittens duas suppōnes. Quaꝝ ꝓma est: q motꝰ maiores apud sensum facīt latere minores: vt docet experientia. Aliq̄ eñ valde attēti ad sonum: vel ad aliq̄ delectabilia vel tristabilia: vel timētes nō percipiūt ea q̄ ante oculos trāseunt vel q̄ ante aures dicunt T. Et q vnūqōq;. ¶ Scōa suppō est. q aliq̄d multō melꝰ percipiē simplex q̄ alteri cōmixtuz: vt vinū simplex q̄ mixtū cum aqua. T. Si itaq; maior. ¶ Hic p. arguit q nō simul sentim⁹ duo, diuersa: qz vel illa sunt cōmiscibilia: vt colores vel saporos: vel nō sunt cōmiscibilia. Si primū: vel sunt admiscē equalia: vel vnū est al

Queritur ad ꝓmā negatiuā.

Ad ptē affirmatiuā.

Nihil ē in itellectu q̄n prīꝰ fuerit ī sensu

Respōsio ātiquoꝝ.

Confutatio eiusdem

Solutio opiōnis quo ad ptes subiectiuas.

Solutō q̄stionis quo ad ptes q̄titatiuas.

Solutō q̄stionis quo ad ptes inexīstes.

Solutō q̄stionis quo ad ptes sepatas.

Questio

Solutio questionis.

Alia q̄stio.

Solutio

Cōtingit totū simul alterari nō diuidū prius.

Questio

Mot⁹ maiores impediunt minores

tero maius: ꝛ per ꝓns vnū impedit aliud. Si vero non sunt cōmiscibilia: ꝛ tūc vel sunt equalia: ꝛ tūc neutruꝫ eoꝝ percipiē in ꝓpria forma. Si vnū est maꝝ alio: tūc vnuꝫ impedit aliud. T. Adhuc si. ¶ Scōa rō est: qꝛ magis videē q̄ vno sensu plura possim⁹ sentire q̄ duo bus diuersis sensib⁹ simul: ex quo sensibilia vnius sen sus magis sil⁹ mouēt visuꝫ q̄ duo sensibilia diuersoꝝ sensuū: ergo si plura sensibilia vn⁹ sensus nō possim⁹ simul sentire: nec etiā sensibilia diuersoꝝ sensuum. Q| vero sensibilia vn⁹ sensus nō possim⁹ simul sentire b videē ex eo: qꝛ vna potētia nō hz nisi vnū actū simul ꝛ semel: ꝛ si essent due sensatōes erūt duo act⁹ vn⁹ potē tie: qđ nō vr possibile. T. Videē em. ¶ Dic p. pōit ter tiaꝫ rōnem q̄ talis ē. Si aliqs sensus sentiret plura si mul ꝛ semel vel illa plura eēnt eiusdē spēi. vel diuersa rū spēꝝ eiusdē tū gn̄is: vel diuersoꝝ generꝝ ꝓportiona bilia adinuicez. vel nō ꝓportionabilia: ſz nullū istoꝝ ē dicendū. igr. Minoꝛ pz ꝓio: qꝛ duo agētia in idē pas sum nō agūt nisi vnū actū: vt duo ignes nisi vnā calidi tatez: g̃ duo alba solū vnū actū facerēt i visuꝫ: ꝛ p ꝓns nō distincte ꝑciperētur. T. Ampli⁹ si. ¶ Nec ē dicen dum scōm: qꝛ tūc illa eēnt ꝓtraria: ꝛ sic facerēt mot⁹ vl' act⁹ ꝓtrarios: q̄ nō pñt esse in eodem sensu: vel facerēt vnū actū mixtū mediāte quo nō possz aliqđ illoꝝ distin cte cognosci T. Erūt ei simul. ¶ Nec ē dicendū tertiū qꝛ illa pl⁹ distāt q̄ illa q̄ sunt eiusdē spēi: ꝛ per ꝓns ma gis se impediūt: ꝛ p ꝓns si illa q̄ sunt eiusdē spēi pñt se inuicez impedire: etiā ꝛ illa q̄ sunt al: er⁹ ꝛ alter⁹ spēi

Solutio anti quoꝝ. T. Q| aūt dicūt. ¶ Dic p. ipꝛobat quādaz solutiōem falsam quā ꝓio recitat: ꝛ ē talis: q̄ nō sentiūtur plura simul: ſz videtur simul plura sentiri ꝓpter puitatem ꝑtis intermedij: qđ quidē ꝑs nō percipiē ꝓpter sui p uitatem: hoc aūt dicebāt antiqui ꝓingere in auditu so noꝝ: ꝛ visu coloꝝ. Aut hoc non vez. ¶ P. hic ipꝛo

Confutatio eiusdē. bat dictā solutiōem duab⁹ rōnib⁹. Quaꝝ prima talis ē est: qꝛ aliqđ totū sentim⁹: sicut aliq̄ totā magnitudinē ex quo ꝑcipim⁹ in ꝑte ꝓtinuo sine ei⁹ interruptiōe ali qđ esse: g̃ aliq̄ ꝑtez ꝑtis percipim⁹. T. Ampli⁹ non. ¶ Scōa rō talis est: si essz ꝑs insensibile ꝓpter sui pui tatez vel etiā magnitudo: seqūretur q̄ sentiree fm se: ſz solum fm ꝑtem ꝓio q̄ro aliqđ ei⁹ sentiree. Etiā seq̄ retur: q̄ nihil sentiree in aliquo ꝑte nisi qꝛ in aliqua p te ei⁹ sentiretur. ꝓns ꝫ falsum: igit ꝛ añs. ꝓa. tū princi palis pz: qꝛ illud qđ sentiē in ꝑte sit a. b. ꝛ sit g. signuꝫ diuisionis: ita q̄ g. b. sit insensibile ꝓpter sui puitatem tūc a. b. nō sentiēt nisi rōne ptis. T. Ora quis igit ¶ Dic p. ꝓcludit q̄ quelz pars magnitudinis percipit. sed nō distincte: nō etiā sensus nō q̄ qualz parte iudi cat q̄ta sit: qꝛ etiā non iudicam⁹ vere: delonge q̄ta sit totalis res q̄ videē. vt apparet de sole. Sol em appa ret dnoꝝ pedum: qui tū est maioꝝ tota terra. Ex isto pz q̄ est dare sensibile idiuisibile in ꝑtes: quaꝝ quelz na ta est distincte sentiri. T. De pri⁹ aūt dicta. ¶ P. hic

Resumit̄ que stio resumit̄ itez q̄stionem pri⁹ factam: ſz vtrum ꝓtingit si mul plura intelligere. Et dicit p. q̄ per simul intelligit ꝑs illud in quo vnū sentiē. nec est distinctum a ꝑte in quo aliud sentiē. T. Primū quidē. ¶ P. hic ponit duo

Primꝰ modꝰ soluendi modos soluēdi. Primꝰ est: q̄ sicut illud qđ sentitur (puta albū ꝛ nigrū) est quodāmodo indiuisibile: hoc est indiuisuz: ex quo est ꝓtinuū ꝛ quodāmodo diuisibi le: ex quo hz partez extra ptem q̄ ambe ꝑtes simul sen tiūtur cum totū sentiē. ita etiā ex parte sensus organū est quodāmodo vnū ꝛ indiuisuz: cū est cōtinuum ꝛ quo dāmodo est plura: qꝛ hz partem extra ptem: ergo fm plures partes ipius sensibilis sentim⁹ q̄ sunt eiusdem spēi: ꝛ per ꝓns plura sensibilia eiusdē spēi vel diuersa rum spēꝝ possunt simul ꝛ semel ꝑcipi ab eodē sensu: ex quo spēs vn⁹ fit in vna ꝑte organi ꝛ spēs alter⁹ i alia

Ter. Si autem. ¶ P. hic dat aliū modū soluēdi ꝛ est talis q̄ sensibilia diuersoꝝ generꝝ contingit simul sentiri: nō solū q̄ diuersis spēbus ꝓpriis: ſz ab vno sen su cōi. ſz hoc fit mediantibus pluribꝰ sensibus ꝓpriis. Istud ꝓbat p. quatuoꝛ rōnib⁹. Quaꝝ ꝓia est: qꝛ de re visa per duos oculos nō habem⁹ nisi vnum iudiciū de rius: qđ nō essz nisi illa diuersa organa vnarentur in aliquo vno organo: ꝛ sicut illa duo organa vn⁹ sensus vniūtur in aliquo organo vtriq̄ cōi. ita oīa vniūtur ad aliqđ vnum organū omnib⁹ cōe. T. Ampli⁹ ꝛ sensus ¶ Scōa rō est: oēs scīe sunt in eodē intellectu: cum ali as non possemus ponere diam inter diuersa intelligi bilia: ergo etiam oēs sensatiōes sunt in eodē sensu: cū alias nō possemus ponere diam inter diuersa sensibi lia. T. Si hoc autem. ¶ Tertia rō est: ab vno sensu ꝓpio possunt simul sentiri sensibilia eiusdē generis: ergo sensibilia diuersoꝝ generꝝ vno sensu cōmuni senti ri possunt. T. Si itaq̄. ¶ Quarta rō est. si non vno

De vnitate sē sus cōis. sensu ꝓpio vel cōi sentim⁹ albuꝫ ꝛ dulce: nō poterim⁹ ponere diam inter illa duo: qđ tñ est falsum: igit. T. Igitur fm q̄ indiuisibile. ¶ P. hic ostēdit quō sensus cōmunis dz dici vn⁹ ponens duos modos. Quoꝝ pri mus ē: q̄ ille sensus cōmunis ē vnus numero cōmunis tamen pluribꝰ diuersis sensibus ꝓpriis mediāte quo rum vno sentit album: ꝛ mediāte alio dulce. T. Vel quēadmodum. ¶ Secūdus modꝰ est: q̄ sicut in re non repugnat: q̄ in eodem subiecto ꝛ in eadem perte eius est albedo ꝛ dulcedo: ita etiam non repugnat q̄ in aīa vel in eadem potentia eius sunt simul spēs ullarū me diantibus quib⁹ vn⁹ sensus simul percipit illa: ſz hoc esset fm diuersas spēs. T. Ad̄n. autez. ¶ P. hic infert vnum corelariuꝫ: q̄ est tale: q̄ indiuisibile non est sen sibile. Probat sic p. qꝛ seq̄retur q̄ ipm simul sentiretur ꝛ non sentiretur. ꝓns est falsum: igitur ꝛ añs. ꝓa tā men pz: quia sensibile nō a qualz distātia sentitur: er go est dare spaciuꝫ in quo si esset nō sentiree. ꝛ tūc si in cōtinuus essz dare indiuisibile: tūc illoꝝ spacioꝝ idē indiuisibile esset termin⁹ siue finis vn⁹ ꝛ principium alterius: ꝛ esset in vtroq̄ illoꝝ: ꝛ tūc si ponatur in il lo indiuisibili qđ est sensibile: tunc illud videbit. qꝛ in parte spacij est qđ totū percipiē. ꝛ etiā illud nō videree qꝛ est in ꝑte spacij qđ nō videē. T. De sensitiuis aūt. ¶ Dic p. recapitulat dicēs q̄ de sensitiuis hoc ē de ogs sensuū ꝛ sensibilib⁹ dictuꝫ est: ꝛ similiter de sen sibilib⁹. iam restat determinare de memoria ꝛ remi scentia: ꝛ postea de somno ꝛ vigilia.

Q| idiuisibil. nō est sensibi le.

Queritur vtꝝ qualitates sensibiles sint in infinitū diuisibiles.

¶ Et videē q̄ non: qꝛ tūc seq̄retur: q̄ sensus in infinituz esset augmentabilis. ꝓns est falsuz ergoꝛ añs. ꝓa pz: qꝛ quilz sensus est virt⁹ finita: ergo q̄ro sensibile sit minus tanto sensus dz fieri fortioꝛ si debeat ꝑcapere illud: ergo si sensibile in infinituz po test diminui: sensus in infinitum pōt augeri ꝛ fortifica ri. ¶ Secundo sic. ille qualitates non sunt in infinituz diuisibiles: in quibus est dare minimum: ſz in qualita tibus sensibilibus est dare minimū: ergo nō sunt in in finitum diuisibiles. Minoꝛ pz: qꝛ in qualitatib⁹ sensi bilibus est dare partes ita paruas: q̄ non sentiūtur: et ille videtur esse minime: igitur. ¶ Tertio sic. illud qđ ꝓpter sui paruitatem resoluitur in contnens ꝛ corrū pitur: non est i infinituz diuisibile: sed qualitas sensibi lis est hmōi: igitur. Minoꝛ pz: qꝛ dicit p. in ꝓio ca: scōi tractat⁹: q̄ si' minim⁹ sapoꝛ mari adheret resolueree in cōtinens. ¶ Quarto sic. si sic seq̄retur q̄ nulla esset magnitudo insensibilis ꝓpter sui puitatē. ꝓns est fal sum: ergo ꝛ añs. ꝓa patz: qꝛ quelz magnitudo hz in se aliq̄ qualitatē sensibilē. ergo si qlz qualitas sensibilis

in infinituz posset diuidi: tūc quaelibz data posset dari minor. ⁊ sic quelz ps magnitudinis diuise haberet qualitatez sensibilē. ⁊ p ꝓns essz sensibilis.

In oppositū arg. qz quelz qualitas sensibilis est ꝑtinua: ⁊ in infinitū ꝑtinuū est diuisibile: ergo in infinitum qualitas sensibilis diuisibilis est. Ꝓz solutione questionis ē.

Triplex intellectꝰ Tituli ꝙstionis.

Sciendū q titulꝰ q̄stionis pōt triplr intelligi. ¶ Uno mō de diuisione in ptes subiectiuas. Et de ista diuisione dicit Ar|. q qualitates sensibiles non sunt in infinitū diuisibiles: hoc est nō sunt infinite spēs eētiales q̄litatuz sensibiliū: qz vt dicit p. in quolz gñe q̄litatū sensibiliū sunt duo extrema ꝑtraria: mō deteriatis extremis nō est possibile media esse infinita. ¶ Aliomō pt intelligi de diuisione in ptes graduales: ꝑm q̄s ptes fit intēsio vel remissio: ⁊ istomodo q̄lz q̄litas sensibilis in infinitas ptes diuidi pt: ⁊ de istis duobꝰ modus non est hic ad ꝓpositū. ¶ Tertio mō intelligitē de diuisione in ptes q̄titatiuas. Et hoc itez ꝑtingit dupl'r Uno mō absolute sine cōparatiōe ad sensum. Alio mō p cōparatiōem ad sensuz. ¶ Quelitates ꝛo sensibiles ꝑm se sumpte: ⁊ nō in cōparatiōe ad sensuz in quo pcipiūtur p potētiaz supnaturalē sunt in infinitū diuisibiles in ptes ꝓprie dicta. Ꝓz: qz per potētiam supernaturalē due partes pñt separari a ꝑtinuo ⁊ cōseruari tres: q̄uor: ⁊ sic deinceps. Sz qualitates sensibiles nō sunt in infinitum diuisibiles p potētiam naturalē in partes q̄titatiuas seorsum a toto existētes: ⁊ per notabile tps sic permanētes: ꝓz per tertiā rōnem ante oppositū. De isto tñ sensu nō est principaliter sermo: sz de alio sensu: cōparando qualitates sensibiles ad sensum a quo pcipiūtur: ita q sensus q̄stionis sit iste. Utz quacūq; qualitate sensibili data quam sensus pt sentire sepatam a suo toto q̄lz minorem pt sentire distincte siue sepatam a toto. Et ꝑm istum sensum ponitur.

Conclusio respōsiua qualitates sensibiles nō sunt in infinitū diuisibiles in cōparatiōe ad sensuz in partes q̄ distincte pcipiūtur a sensu lz sint in infinitū diuisibiles in ptes q̄ distincte vel indistincte pcipiūtur ab eo. ¶ Ꝓma pars ꝓz: per primā rōnem ante oppositū. ¶ Scōa pars cuiꝰ sensus est. quacūq; q̄litate sensibili data in existēte toti quam sensus pt sentire: adhuc q̄lz ea minorē pt sentire ꝓz: qz nisi sic: seqret. q nulla tota superficies possz videri. ꝓns tñ reputat falsuz. igit ⁊ añs. ꝓna ꝓz: qz eadē rōne qua vna ps ꝓpter eiꝰ puitatez alteri ꝓiūcta nō sentiret. nec etiā alia: ⁊ per ꝓns nulla: ⁊ cū partes q̄ reputant sensibiles nō sunt aliud q̄ iste parue ptes simul sumpte: q̄ ꝓpter eoꝝ paritatē reputātur insensibiles: sequit q si nulla talis pua ps sentitur: nec etiā pars cōposita ex illis. ¶ Est tñ aduertendū. q ꝓtingit dare maximā partē quā sensus nō pt distincte sentire: ⁊ tamen qualz maiorz illa est data aliqua minor quā pōt sentire.

Dubitatur ꝓmo vtz possibile est aliqd totū simul ⁊ semel alterari. ¶ Ꝓz solutiōe dubij suppōitur ꝓmo: q quedā alteratio fit cū abiectiōe forme contrarie sicut calefactio: frigefactio: ⁊ sic de aliis. Alia est q̄ fit sine abiectione forme ꝓtrarie: sicut illuminatio medij. ¶ Scōo supponitur q alterationū quedā fit a principio intrinseco: sicut ꝓz de frigefactiōe aque calefacte. Quedā vero fit a principio extrinseco: vt ꝓz de calefactione aque ab igne. ¶ Tertio supponit q pt intelligi titulus q̄stionis de simultate partiuz q̄titatiuaꝝ: ita q sensus q̄stionis est iste. vtz possibile est aliqd totuz q̄titatiuū alterari: sic q vna ps q̄titatiua nō citius alteretur q alia. ¶ Aliomō pt intelligi de simultate ꝑtiuz q̄titatis cuiusmodi sunt gradꝰ: ⁊ tūc sensus questionis est iste. Utz possibile sit aliqd totū alterari. ita q nulla pars forme ante aliā acq̄rat. sed tota simul. ¶ Quarta suppositio. q accipiēdo titulū q̄stionis i ꝓmo sensu: q̄ ē de partibus q̄titatiuis: pt adhuc dupl'r intelligi. ¶ Uno modo de ꝑtibus sumptis ꝑm duas dimēsiones: scz ꝑm longitudinē ⁊ latitudinē. ita q sensus sit talis. Utrum possibile sit aliqd totuz q̄titatiuuz alterari: ita q nulla ps q̄titatiua sumpta ꝑm longitudinem ⁊ latitudinem citiꝰ alteraret q̄ alia. ¶ Aliomodo pt intelligi de partibus sumptis secundum tres dimensiones: puta ꝑm lōgitudinez: latitudinez: ⁊ pfunditatē simul: ita q sensus q̄stionis ē iste. Utz possibile est aliqd totuz q̄titatiuū alterari: ita q nulla ps q̄titatiua accepta ꝑm lōgitudinem: latitudinem: ⁊ pfunditatē citiꝰ alteret q̄ alia. ¶ Isto supposito dr ad dubiū: q non ꝓtingit ab alterāte extrinseco totum q̄titatiuum simul alterari. simultate ptium ꝑm oēm dimēsionem: ita q nulla ps q̄titatiua sumpta ꝑm longitudinez: latitudinem:: vel p pfunditatē citiꝰ alteret q̄ alia: ⁊ hoc loquēdo de alteratione ꝓprie dicta. Ꝓz: qz talis alteratio fit per agēs naturale: qđ pꝰ agit in ꝓpinquuz q̄ in distās. Sz ab alterante intrinseco ꝓtingit aliqd totuz q̄titatiuuz alterari: ita q nulla ps q̄titatiua sumpta ꝑm longitudinem vel latitudinem citiꝰ alteretur q̄ alia: ꝓz: ꝓ: possibile ē q duo corpora plana: habētia qualitates ꝑtrarias actiuas ⁊ passiuas applicētur adinuicem: ⁊ tūc vnum eq̄cito agit in reliquū ꝑm vnam ptem sicut ꝑm aliaz: que partes sumūtur ꝑm longitudinē ⁊ latitudinem. ¶ Secundo dr q ab agente intrinseco contingit aliqd totuz q̄titatiuum alterari: sic q nulla ps q̄titatiua illiꝰ ꝓriꝰ alteret q̄ alia: siue illa ps sumat ꝑm longitudinē ⁊ latitudinē ⁊ pfunditatem: siue non: qz tale agens cuilz parti est equaliter approximatū: ergo nō videt q citius agit in vnam ptem q̄ in aliam. Sed tñ non contingit aliqd totum q̄titatiuum alterari ab agente extrinseco vel intrinseco: ita q nulla ps gradualis citius acq̄ratur q̄ alia: qz iam non essz alteratio: ex quo non fieret in tpe. Etiam tunc forma de sua natura successiue acquisibilis ps post partem tota simul acquireretur p agens naturale: quod est falsum: igit. Possz tamen illa forma abgente extrinseco supernaturali produci simul ⁊ semel quo ad omnes gradus: sic q vnus gradꝰ non ꝓius ꝓduceret q̄ alius: nec illa qualitas priꝰ ꝓs ducerēt in vna parte subiecti q̄titatiua q̄ in alia: sed illa mutatio non essz alteratio ꝓprie dicta. ¶ Tertio dr ad dubium: intelligendo titulum dubij de alteratione que fit sine abiectione forme contrarie successiua (cuiusmodi est illuminatio medij siue multiplicatio spēi) q totum q̄titatiuum nō alteratur simul ⁊ semel quo ad omnes partes q̄titatiuas: sed ꝓius alteratur vna ps q̄ alia: qz quādo fit illuminatio medij. vel quando cauſatur spēs visibilis in medio: hoc fit p ꝓximationem corporis luminosi vel visibilis ad ipm medium vel per remotionem prohibentis. Sed vtroq; istorum modorum est successio ex parte partium q̄titatiuaruz ipsius medij: ergo ipsum medium non alteratur: totū simul. Sz si corpꝰ luminosum vel visibile supernaturaliter ꝓsentaretur medio: simul ⁊ semel omnes ptes medij alterent. dūmodo medium essz vniforme: qz tunc agens naturale essz sufficienter approximatū passio bene dispositio: ergo ageret in ipm: non tñ eq̄ intensiz q̄litatem cāret in ꝑtibꝰ distātibus sicut in ꝑtibus ꝓximis. ¶ Ex isto ꝓz: qz nō repugnat lumi siue spēi visibili. Nec etiā medio q̄n lumen vel spēs in instāti possz multiplicari p totum medium. Et hoc intēdit p. cū dicit in secundo ca. scōi tractat: q lumen vel spēs colozis non ꝑ us tpe recipit in medio q̄ in visu: hoc est nō repugnat

lumini q̄ simul tempore recipiatur in medio ⁊ in visu sed tamen ꝑ̄ concursum naturalem siue potentiam naturalem hoc fieri nō potest. ¶ Sed diceret aliquis si sensibile prius moueret medium q̄ sensum: tunc potest esse sensatio preteriti ⁊ nō presentis. ꝓña pz: quia sensus nō sentit nisi spēs recipiatur in organo: ⁊ si prius tpe recipiat in medio: possibile est q̄ sensibile corrūpatur anteqū spēs medij causet spēs in organo. ꝓ̄s tñ videtur esse falsum: cum tūc sensatio nō differret a memoria. ¶ Ad hoc dr negando ꝓñam: q̄ ꝓ̄s sit falsum. Ad ꝓbationē dr negando ꝓñam: qz memoria est solum preteriti: sensatio etiam est ꝑsentis. Etiam memoria est in illo qō diu ꝑteritum est: ⁊ per modum ꝑteritionis. Sensatio vero non est de illo qō diu preteritū est: nec p modum ꝑteritionis. sed est de illo qō est preteritū tanto tpe q̄to durauit multiplicatio spēi. Istud pz clare de sono: qui per aliq̄ ptem medij multiplicat realiter ⁊ corrupt⁹ est: anteqū spēs perueniat ad organum auditus. ¶ Quarto dr q̄ lumen vel spēs visibilis non multiplicat quo ad oēs partes graduales simul ⁊ semel ab agente naturali: ꝛ posset fieri ab agente supnaturali: sed tūc illa alteratio non esset successiua: sed potius diceretur creatio.

Dubitatur scdo vtrum contingit nos plura sensibilia simul sentire. ¶ Ad dubiuz dr q̄ per plures sensus exteriores possumus plura sentire simul ⁊ semel. Similiter per eūdem ⁊ vnum sensum exteriorez possumus plura sensibilia eiusdem generis sentire simul ⁊ semel cum per vnum ⁊ eūdem sensum ponimus differētiam inter sensibilia eiusdem generis. Sed tamen sensibilia diuersor̄ sensuum nō possunt simul nec successiue percipi ab eodem sensu exteriori: cum vnus sensus exterior non iudicat de sensibili ꝓprio alteri⁹ sensus. Sed tamen sensibilia diuersorum sensuum ab eodem sensu interiori simul ⁊ semel ꝑcipiuntur: quia vnus ⁊ idem sensus interior natus est ponere differētiam inter sensibilia diuersorum generum. ¶ Secūdo dr ad dubium: q̄ non cōtingit solum vnum sentire: ita q̄ nō sentiantur plura: qz omne qō sentitur hz ꝑtes q̄ etiam sentiunt quando illud totuz percipit. ergo quā docūq̄ vnum sentit. plura sentiunt. ⁊ per ꝓ̄s non cōtingit solum vnum sentire. Etiaz illa plura simul sumpta eque perfecte sentiunt sicut illud vnuz: quod est totum: pz: quia illa plura simul sumpta sunt ip̄m totum ergo si totum perfecte sentit. etiam ⁊ illa plura perfecte sentiunt. ¶ Sed tamen non est possibile qōlibz illorum plurium qui simul sentiunt sentiri ita perfecte perse: sicut illud totum sentit perse: qz illius toti⁹ sunt aliqe partes ita parue: q̄ non possunt sentiri distincte: ⁊ tamen totuz sentit distincte. Possibile est tamen q̄ aliquis percipiens ⁊ totum ⁊ partez: perfectius sentiat partem q̄ totum: quia possibile est totum esse ita magnum: q̄ extremitates eius non manifeste ꝑ̄sentantur visui: ⁊ tamen vna pars illius totius est bene proportionata visui. Quando tamen plura sentiuntur simul diuersis sensibus: possibile est vnum illorum non ita perfecte sentiri sicut si solitarie sentiret. hoc pz de illo qui ita diligenter attendit ad cantum vel vocez: q̄ non bene percipit ea que occurrunt visui. ¶ Ad rationes questionis ante oppositum pz solutio ex dictis.

¶ Finis de sensu ⁊ sensu.

¶ Liber de memoria et reminiscentia: duo capitula cōtinet. Primū capitulū: in quo ꝑ determinat de memoria.

Et memoria autem ⁊ memorari dicendum est quid est et ꝓpter quam causam fit: et cui animē partium hec accidat passio: ⁊ reminisci: qz non idē est memoria ⁊ reminiscentia: nam rudes sunt bene memoratiui. ingenioſi vero sunt bene reminiscitiui. ¶ Sit igitur prima conclusio. Memoria non est futuri neq̄ ꝑsentis sed preteriti ⁊ principaliter de actu preteriti. ¶ Prima pars patet: quia nullus dicitur memorari de futuris: sed potius illa opinari vel sperare: ⁊ ita de futuris potius est scientia diuinatiua vel speratiua q̄ memoratiua. ¶ Secūda pars pz: qz nullus dr memorari quod ꝑsentialiter vidz: sed potiꝰ hoc dicit se sentire. ¶ Tertia ps pz: qz quis dicit se memorari de hoc quod prius audiuit aut intellexit. ¶ Ex quo pz: q̄ memoria est passio vel habitus alicuius cum factum fuerit tempus. Presentis enim est sensus futuri vero spes. facti vero memoria. ¶ Secūda conclusio: memoria est passio primi sentitiui ꝑse ⁊ ipsius intellect⁹ ꝓaccidens. ¶ Prima pars pz. Tum qz spēs reseruata in memoria mouet sensum cōem ⁊ mediante sensu cōmuni mouet intellectum. Tum secundo: qz intellectus nō intelligit sine fantasmate ⁊ sine sensu: ⁊ ideo non perficit indiuisibilia ⁊ sepa-rata a magnitudine nisi p discursum: igitur cū memoria sit perse de sensibilib⁹: sequitur q̄ ipsa est perse ratio sensus: ⁊ peraccidēs ipsius intellectus. Tum tertio: qz non aia animalia habent intellectuz ex eo q̄ multa sunt que non cognoscūt futura: sed solum presentia: ⁊ tamen multa illorum habent memoriā igitur memoria est perse ipsius sensus: ⁊ ꝓ accidens ipsius intellectus. Patet quarto: quia non memoramur perse nisi que cadunt sub fantasia: intelligibilia vero memoramur peraccidens: igitur memoria est perse sensus et peraccidens ipsius intellectus.

¶ Tertia conclusio: q̄q̄ in memoria presens sit species rei sensibilis: tamen de illa passione non fit memoria: sed de re absente.

Rudes sunt bñmemorari ui: ingenioſi vero bñ reminiscitiui Londo. i.

Ꝑtis ē sens futuri ꝛo spes ⁊ fal memoria Londo. ii.

Londo. iii.

¶ Prima ps pz: qz sicut pictura pñs in pariete repñtat qđ lõgo tpe pteritũ ẽ. ¶ figura figilli remanẽs i cera repñtat figillũ. ita illđ qđ reseruaf in memoria repñtat rẽ alias cognitã. ¶ Et đ pz p aliq̃ signa. ¶ Primũ est q̃ illi q̃ sũt i magno motu virtutũ interiox p pter passiones fiẽ egrotatiui: ebriosi: ¶ timorosi: nõ bñ memorant. qz ppter tales mot' impediunf spẽs ne faciãt suas appitões. Itez pueri pp etatẽ ¶ nimiã nutritõem nõ bñ memorant. Itẽ senes nõ bñ memorant. qz pp nimiã siccitatẽ nõ sũt bñ receptiui spẽz. ¶ Aliđ signũ ẽ. illi q̃ sũt nimis veloces ad intelligẽdũ nõ sũt bñ memoratiui: qz nõ bñ retinẽt illi x̃o q̃ sũt tardi ẽt nõ bñ memorãtur: qz nõ bñ recipiũt: igf ad memorãdũ req̃rif spẽs q̃ repñtet rẽ alias cognitã. ¶ Nec valz dicere q̃ bẽm' memoriaz de illa passiõe pñte. ex eo q̃ memorari ptinet ad sensum cõem. Sẽtire aũt nõ ẽ nisi pñt. ¶ Tũ. qz respiciẽtes ad picturã in piete pr' videm' picturã q̃ rẽ pictã igf etiã aspiciẽtes ad illã passionẽ pr' videm' eã. ¶ Tũ scđo: qz si sem' cõis fiẽ ẽ memoria pcipiat nõ pñtia: ita poterit dici de sensib' exteriorib': qđ ẽ falsũ. ¶ Vñ est ei. q̃ memoremur đ passiõe: alias memoria essz pñt. ¶ nõ pteriti. iõ dicẽdũ est q̃ passio q̃ ẽ pñs pt ꝙsiderari vl vt est q̃dã res i se. ¶ sic cognitio ipius ẽ memoria. Verbi gf̃a: spẽs reseruata in fãtasia pt ꝙsiderari: vl vt est res i se. ¶ sic cognitio ei' nõ est fãtastica: vl vt ẽ imago alteri': ¶ tũc vl talis spẽs est mõ facta vel ẽ pr' reseruata: si sit pr' reseruata vel p eã appbẽdim' rem tãq̃ pñtez: ¶ sic nõ est memoria. vl p eam appbẽdim' rem tãq̃ visaz: vl auditã. ¶ sic ẽ memoria. ¶ Quarta ꝙclo. meditationes memoriã saluãt in reminiscendo: boc est per boc augetur memoria q̃ frequenter intuemur spẽm in fantasia reseruatã. Et istis pz qđ est memoria: q̃đ est obiectũ ei': ¶ cui' potentie aie sit passio.

Concło.iiij.

¶ Scđm capitulũ est de remiscentia.

Concło.f.

Dd reminisci aũt reliquũ ẽ dicere. Primũ q̃dem igf q̃cũq̃ in argumentatiuis rõnib' x̃a sunt. opz suppõere vt vera. Tũc fit pria ꝙclo. ¶ Neq̃ de nouo sentire vel intelligere: neq̃ memorari est idẽ qđ reminisci. ¶ Pria ps pz: qz remiscentia fiẽ ¶ memoria psupponit tps pteritũ. ita q̃ fiat interruptio iter actũ cognoscẽdi de quo est memoria vel reminiscentia: ¶ inter actũ memorandi ¶ reminiscendi. Et iz memoremur: ¶ reminiscamur de illis q̃ scim': boc est tñ p accidens inq̃tũ memoramur: vel reminiscimur nos illa sciuisse: iz pria acceptio sensus vel scie non ꝑsuppõit talem iterruptõez: igf reminisci nõ est idẽ qđ pr̃io sentire vel scire. ĩmo nõ est idez q̃ aliq̃d iterato cognoscere: qz si aliq̃s iterato videat boiem quez nõ cognoscit se vidisse non đz de illo memorari.

Concło.iij.

¶ Scđa ps pz Tuz qz reminiscentia est resumptio memorie. Tuz qz ad memorari sufficit nouisse illud ¶ postea cognoscere se boc nouisse. Sed ad reminisci vltra boc req̃ritur oblitio: igf nõ est idem reminisci qđ memorari. ¶ Scđa ꝙclo. ordo rez maxime cõfert ad reminiscẽtiã. Pz: qz si velim' de aliquo reminisci oz de prioꝛib' memorari: ¶ tũc ex memoria illoꝛ poterim' deuenire in reminiscẽtiam q̃sitoꝛ. ppter dependentiã: ordinem: vel cõsuetudinem. Sicut eñ se habẽt res ad inuicem in eo q̃ cõsequenter: sic ¶ mot': ¶ iõ si memoremur de rebus prioꝛibus: tunc vel ppter dependentiã: cõsuetudinez: ordinẽ. vl habitudinẽ ꝓtrarietatis: aut similitudis: poterim' de reb' posterioꝛib' reminisci.

Questio.

Sed circa ꝓdicta mouenf aliq̃ dubitatiões. ¶ Pria est: quare est q̃ bene reminiscimur de illo qđ longo tpe trãsiuit: ¶ tamen nõ possum' reminisci de illo qđ bodie vel heri fuit factũ.

Solutio

¶ Ad boc đz q̃ reminiscẽtia fit p boc q̃ appbendim' aliq̃d ad cuius appbensionem seq̃tur appbensio alterius: modo possibile est nobis venire ad apprehensionem alicui' ad cuius appbensionem sequif appbẽsio illi' qđ longo tpe trãsactum est: ¶ non illi' qđ nuper est trãsactum igitur. Et sic pz: q̃ optima fit reminiscentia incipiendo a pncipio rez: qz sicut res se habent. ita ¶ appbensiones: ¶ ppter boc meli' ordinata meli' reminiscũtur q̃ mordinata: ¶ meliorem habemus ꝓcessum ¶ memoriaz de ꝓcessu mathematico q̃ de alio: qz in alio processu conclusiones sunt inordinate. Ptz tertio: qz reminisci non est idez qđ addiscere: qz reminisci est per aliqđ pncipiũ reuerti ad memoriã obliti addiscere vero nõ.

Dubitatio.ij.

¶ Scđa dubitatio: quare q̃rens ¶ laborans ad reminiscendum non pt reminisci: ¶ postea non q̃rens reminiscitur.

Solutio

¶ Rñdetur q̃ boc est: qz q̃rẽs reminisci aliq̃n bz multas appbẽsiões q̃ nõ sunt pncipia reminiscẽdi illi' qđ q̃rit. et

tamen non pōt ab illis apprehensionib⁹ discedere. Dz qñ non ḡrit reminisci; vidz aliqñ simile illi de quo dz fieri reminiscētia: ⁊ tunc venit ad memoriā obliti. ¶ Et sic pz prio q̄ volēs reminisci dz recurrere p loca i quib⁹ p⁹ us fuit: ꝓsiderādo q̄d fecerit i illo vel in alio ¶ Scdo pz: q̄ dz ꝓsiderare filitudines vn⁹ cū alio: ꝑ hoc ei q̄ ꝓsideram⁹ de lacte ꝓsideram⁹ de albo: ⁊ q⁹ audiuim⁹ q̄ aer ē alb⁹ ꝓsideram⁹ de aere: postea de estate: postea de vere: ⁊ de autūno: ⁊ de bis q̄ in illo tpe facta sūt. ¶ Tertio pz: q̄ ad reminiscēdū debem⁹ ꝓcedere p modū disiōis vt si q̄s dimiserit cu tellum vel aliq̄d aliud in domo, ꝓsiderare dz quid in tali domo fecerit, postea dz deuenire ad alium locū in quo sciat q̄d fecerit: ⁊ sic confeq̄nter vsq⁹ ad intētum. ¶ Quarto pz: q̄ ad reminiscēdum debem⁹ incipe a pncipio negocij: vt facilior fiat reminiscētia. ¶ Ter

Dubitatō .iij. tia dubitatio: quare aliq̄ habētes pncipium ꝙuemēs ad reminiscendū nō reminiscūtur. ¶ Rñdetur q̄ hoc est: q⁹ illud pncipiū est indifferēs ad multa: vt si a. sit indifferens ad b. ⁊ c. ⁊ aliq̄s ꝓsueuerit trāsire ab a. i b. ⁊ obli tus sit ipm c. tūc ipe ꝓpter ꝓsuetudinē pcedit ad b. ⁊ sic nō ꝓcedit ad c. ¶ Quarta du-

Dubitatō .iiij bitatio quare aliq̄n defectuose reminiscimur

Solutio ¶ Rñdetur: q̄ sicut in ope nature aliqua accidūt mōstra. ita etiā in opere nostro ꝓpter simlitudinē eueniūt monstra: vt si aliq̄s velit memorari de noīe alicui⁹: ⁊ recordaī q̄ tale nomen sic terminaī. puta in dus: vel in tus tūc si aliquis ꝓferat aliud nomen terminatū in tus: iudicabit illud esse nomen illi⁹. ¶ Ter

Conclo .iij. tia ꝓclo. Ād reminiscendum opz cognoscere tps preteritum: ⁊ maius ⁊ min⁹ in tpe cōfuse vel distincte. ¶ Prima ps pz: q⁹ reminiscentia est preteritoz. ¶ Secūda pars pz: q⁹ per spēs ⁊ intensiones cognoscimus magnitudinem rei: ⁊ non per potentiam: ita q̄ oporteat esse tam magnā sicut est res cognita: sed per intensionem vel remissionem spēi: igitur etiā opz cognoscere tps mai⁹ vel minus. ¶ Q⁹ aūt cognoscamus ipm aliq̄n confuse pz: q⁹ decipimur de eo iudicando sicut de alijs rebus: cū enim cōponimus spēs preteritoz cū intentione presentis: apparet in nobis illas res esse pntes: cum vero cōponimus species rez ꝑsentium cū intentione preteriti: apparet nobis q̄ de illis rebus memoremur: ⁊ tūc solum tps apprehendimus confuse. Sed si velim⁹ memorari distincte: q̄ hoc agnoscimus in tali hora vel in tali die: opz distincte apꝑbendere tps. ¶ Quarta ꝓclo. memoria ⁊ reminiscentia differunt. Pz. Tuz primo: lz vtraq⁹ requirat tps preteritum: tamen reminiscentia requirit oblionem: memoria vero non. Patet secundo: q⁹ memoria bene conuenit alijs animalibus ab homine sed reminiscentia: que requirit discursum p⁹fectum qui solum conuenit hominibus: non conuenit alijs ab homīe. ¶ Quinta conclu-

Conclo .v. sio. reminiscentia est passio coꝛporea. Patz Tum primo: q⁹ multi non potentes reminisci adhibentes diligentiaz turbantur: ⁊ acq̄runt dolores capitis: ⁊ non possunt discedere ab apprehensionibus que sibi fiunt: ⁊ ambulantes cogitant ⁊ transeuntes percipiunt de illo⁹ de nocte somniant: sicut pz in melancolicis vbi impssiones sunt fortiores. ¶ Et huius causa est: quia sicut non est in potesta te illius qui iecit lapidez vt faciat illū quiescere. ita nō est in potestate illi⁹ qui fortiter mouet imaginationem: q̄ quietet illos motus. Et maxime impotētes ad hoc fiunt qui habent organum humidū: q⁹ humidum motum ꝓpter fluxibilitatez ei⁹ non pōt cito cessare. Et similiter melācolici ꝓpter coꝛ velocitatem plus turbātur q̄ humidi. ¶ Istud etiam patet per duo similia. Primum est: q̄ irati ⁊ timentes nō possunt se cito pacificare. ꝓpter motus interiores quibus mouentur. ¶ Scōm est: q̄ aliquando ꝓpter fortem imaginationem aliquoꝛ nō possum⁹ ab eis cessare. vt pz de illis qui sine aliqua consideratione aliq̄d dicunt vel cantant. ¶ Ptz secundo: q⁹ habentes superiora nimis grossa in ordine ad alia membra nō fiunt bene reminiscitiui: q⁹ habēt nimiam humiditatez in capite ꝓpter cui⁹ continuū fluxuz non possunt ad q̄situz recte ꝓcedere. ¶ Tertio pz: q⁹ pueri nō sunt bene reminiscitiui ꝓpter nimiam nutritiōem: ⁊ augmentatōem: ⁊ sunt variabiles: ⁊ instabiles. Senes etiā nō sunt bene reminiscitiui: ꝓpter nimiam diminutōem: ⁊ sic citatem: igitur reminiscentia est passio coꝛporea.

¶ Et hec de memoria et reminiscentia

Fregnter' memorabiliores ꝙ tardi Remi nuscibiliores ar ꝙ veloces ꝛ bñ discentes.

Diuersitatem notꝫ meorie.

Diffinitio memorie.

E memoria autem ꝛ memorari. ¶ Iste est liber de memoria ꝛ reminiscētia ꝓtinēs duo capitula. Primū est de memoria. Scōz de reminiscētia: scōz ibi. de reminisci ar. Dicit ergo ꝓio sic. ꝙ de memoria ꝛ memorari dicēdum est q̄d est. ꝛ ꝓpter quā cām est: ꝛ cui⁹ ꝓtis aīe est hoc est cui⁹ potētia aīe est passio: ꝛ postea dicēduz ē de reminisci. Et subdit p. ꝙ nō est idē memorari ꝛ reminisci. Q̄ō declarat: qz q̄ sunt bñ memoratiui nō sunt bene reminiscitiui: nec econtra qz tardi ꝛ rudes sunt valde memoratiui: cū difficulter recipiāt. Sz ingenioſi ꝛ bñ discētes sunt bñ reminiscitiui cū illi faciliter recipiāt: sz nō bñ retinēt. ¶ Primū quidē. ¶ Dic p. ꝓseqūtur intentū suū: ꝛ ꝓio ostēdit q̄d est memoria. Scōo cui⁹ potentie aīe ipa est passio ibi. Q̄ñ aūt. Tertio oñdit cām memorādi: ibi. Dubitabit aūt. Et ꝓio oñdit cui⁹ obiecti sit ipa memoria: dicēs ꝙ ipi⁹ futuri nō est memoria sz spēs vel opīo: qz null⁹ dicit se memorari de futuro: sz dicit hoc se opiari vel sperare. Q̄ñ sciam diuinatiuam de futuro nō vocam⁹ memoratiuā. sed spatiuam. ¶ Ideꝫ pñtis. ¶ Dic p. oñdit ꝙ memoria nō est pñtis: sed sensus est p̄sentis: qz null⁹ dicit se memorari illud qō p̄sentialiter videt vel audit: sz dicit se hoc audire vel videre. ¶ Memoria aūt ¶ Dic p. oñdit ꝙ memoria sit ꝑteriti nō solū obiecti exteriꝰ: sz act⁹ cognoscēdi ꝑteritū: ꝓz: qz nullus dicit se memorari Virg. nec ꝙ vid. ꝛ Virg. vel ꝙ scit triāguluz hr̄e tres āgulos: sz memoratur ꝙ audiuit loq̄ de Virg. vel memorat se sciuisse talem ꝓpōnem. Ex quo ꝓz ꝙ memoria principali⁹ est de actu q̄° cognouim⁹ ꝑteritū. ¶ Est quidē. ¶ Dic p. ifert diffinitōem memorie dicēs: ꝙ memoria est habit⁹ vel passio alicui⁹ cū factū fuerit tps. Q̄ñ per habitū intelligit p. illud qō in virtute memoratiua reseruat. Et per passiōem intelligit actū cognoscēdi memoratiuuz qui fit mediāte illo qō est in potētia memoratiua reseruatum. Et per alicui⁹ intelligit p. actum sciēdi vel actum opīnādi: quia memoramur ꝙ sic vidim⁹: vel ꝙ sic opinabamur: vel ꝙ sic intellexim⁹. Et per hoc ꝙ dicit: cuz factū fuerit tps: intelligit p. ꝙ ille actus cognoscēdi de quo ē memoria fuerit ꝑteritus. ¶ Q̄ñ aūt. ¶ Dic p. vult declarare cui⁹ potētie aīe sit ipa memoria passio. Et supponit primo illa q̄ dicta sunt in libro de aīa de fantasia scz: ꝙ sine fantasmate (hoc ē sine cognitione sensitiua: non cōtingit intelligere: ꝛ ꝙ sensus est cōtinuoꝝ: cū nihil intelligim⁹ sine noticia: ꝛpis: mot⁹: vel magnitudinis: q̄n p̄cesserit noticia ꝛpis mot⁹ vel magnitudinis siue habētis magnitudinē. ¶ Propter ꝙ ¶ Dic p. remouet vnū dubiū. diceret enī aliq̄s si intellect⁹ nō intelligit sine fantasmate ꝛ sensu: ꝛ tñ sensus nō sentit sine cōtinuo motu magnitudine vel tpe: quō tūc est possibile ꝙ intellect⁹ intelligat indiuisibilia ꝛ separata a magnitudine. ¶ Ad hoc rñdet p. ꝙ sicut intellect⁹ p. abstractiōem intelligit ea q̄ sunt ꝑta nō considerando certaz ꝑtitatez siue deteriatuz sitū. ita p. discursum ducit ad intelligēdum ea q̄ nec sunt sensibilia nec fantasiabilia. ¶ Magnitudine aūt. ¶ Dic p. declarat intentū suū: scz ꝙ memoria ē passio primi sensitiui i. sensus cōis pse: ꝛ ipi⁹ intellect⁹ paccidēs: qz memoria q̄ est spēs reseruata in fantasia mouet sensuz cōem ad cognoscēdum res: ꝛ mediāte sensu cōi mouet intellectū. ¶ Unde ꝛ alter. ¶ Dic p. confirmat dictū suuz si gno: qz videm⁹ plura aīalia intellectū nō habētia hr̄e memoriā. qō nō essz ita si memoria essz pse ipius intellect⁹: ergo videt dicēduz: ꝙ pse mouet sensuz: ꝛ p accidēs intellectū. ¶ Hoc ꝛc. ¶ Dic p. ifert vnū corre. quod est tale: ꝙ non oīa aīalia habēt memoriam. Cui⁹ cām assignat p. qz aliqua aīalia nō hūt sensuz tpis ꝑteriti: sz nihil sentiūt vel cognoscūt nisi illud qō est pñs. ¶ Cui⁹ quidē. ¶ Dic p. subdit ꝙ ex quo memoria est passio sensus cōis pse ꝛ paccidēs ipi⁹ intellect⁹: ō memorabilia pse sunt q̄ sub fantasia ꝛ sensu cōi cadūt: ꝛ paccidēs alia intelligibilia intelligūt: eo ꝙ sine sensu nō intelligūtur: cū eoꝝ cognitio ꝓsuppōit aliq̄ cognitiōem eiusdē rei vel alteri⁹ rei in nobis. ¶ Dubitabit aūt aliq̄s. ¶ Dic p. intēdit declarare cām memorandi moues talē dubitatōez. Propter q̄d passione p̄sente (hoc est intētione rei memorabilis reseruata) re tamen absente habem⁹ memoriā de re absente: ꝛ non de passione illa pñte. ¶ Manifestū eñ est. ¶ P. hic ōdarat illud qō dubitatio suppoit: scz ꝙ passio est pñs in fantasia. Et ostēdit ꝙ quem modū fit in ea: dicens ꝙ sicut p̄sens pictura in pariete rep̄sentat illud qō longo tpe ꝑteritum est. Et similiter figura sigilli remanet in cera remoto sigillo: ita in fantasia imp̄mitur ꝛ reseruatur spēs siue intētio sensibiliū: post remotionem sensibilium ꝛ sensatiōem siue actum sentiēdi: ꝛ istud reseruans ōr memoria: capiēdo memoriam ꝓ potētia. Et illud qō reseruatur ōr memoria capiēdo memoriā ꝓ habitu. Et cognitio inde sequēs ōr memoria capiendo memoriam ꝑ actū memoratiuo. ¶ Q̄ñ ꝛ his. ¶ Dic p. adducit q̄dam signa ad declarāduz illa dicta. ¶ Primum est: ꝙ illi qui sunt in magno motu virtutū inferiorum ꝓpter passiones: sicut egrotatiui: ebrioſi: ꝛ timorosi: nō bene memorātur: qz ꝓpter tales motos ꝛ alterationes intentiones siue spēs impresse in fantasia omnino pereūt ꝛ perturbātur: ita ꝙ nō habēt virtutez mouēdi sensum cōem ad aliq̄ determinatam appēhensionem ꝑteritoꝝ. Similiter ꝓpter etatē pueri nō sunt bene memoratiui: qz ꝓpter nutritiōem multam ꝛ augmentationem oꝛgana sensuum valde alterantur: ita ꝙ spēs sensibilium reseruate pereunt vel impediūtur ne bene mouerent sensum cōem. Similiter senes sunt male memoratiui: qz iam sunt dure carnis ꝛ inepte ad recipiēdum impſſiones. Etiam oꝛgana in senib⁹ ꝓpter diminutiōem impediūtur: sicut oꝛgana in iuuenib⁹ ꝓpter augmentionem. ¶ Aliud signū est: ꝙ multum veloces ad cito intelligendum ꝛ subtilia suscipiendum. Et similiter multum tardi non sunt bene memoratiui Illi enim qui sunt multum veloces habent oꝛgana nimis mollia ꝛ subtilia: ꝛ ꝑ ꝓns male retentiua spēz. Qui vero sunt multum tardi: habēt oꝛgana nimis dura ꝛ compacta: ꝓpter q̄ in eis spēs non possunt imp̄mi: ideo nō faciliter memorātur. ¶ Si quidā. ¶ Dic p. resumit dubitationem sic cum dictum sit ꝙ in fantasia siue virtute memoratiua manet quedam passio q̄ ōr habitus spēs: vel intentio rei reseruata post actum sentiendi. Utruz ergo habem⁹ memoriam de illa passione: vel de illo a quo facta est talis passio. ¶ Si q̄dem. ¶ Dic p. arguit ꝙ non habemus memoriam de illa passione: qz tunc memoria esset p̄sentis ꝛ non ꝑteriti: q̄d est contra dicta. ¶ Si vero. ¶ Dic p. arguit ꝙ habem⁹ memoriam de re p̄senti triplici rōne. ¶ Prima ratio est: qz memorari pinet ad sensum cōem vt ꝓz ex dictis: ergo memorari est sentire: sed sentire non est nisi p̄sentis: igitur. ¶ Et si est simile. ¶ Secūda ratio est. Spēs reseruata per quā memoramur est in fantasia sic pictura in pariete: sz aspiciētes ad parietē ꝓio ꝙ cipimus picturam p̄sentem: sz rem absentem per picturam rep̄sentatam etiam ꝓcipiamus: ergo primo debemus habere memoriā de spē p̄sente reseruata in memoria. ¶ Quare aūt. ¶ Tertia rō talis est. Si sensus cōmunis ꝑ sentire non p̄sens: cū ad ipm pertineat actus memorādi: videt ꝙ ita possibile essz de sensib⁹

exteriobus q̄ percipiamus mediantibus ipsis non presentia: qō videt inconuenīēs igit. ¶ T. Opz autem suscipere. ¶ Hic p. soluit dictā dubitationem: t stat solutio in hoc q̄ imago siue intentio reseruata in fantasia est q̄dam res de se: t cum hoc repsentatiua rei a qua causata est: modo si sensus cōis vel intellectus cognoscat illam spēm sm qō est res cognoscit rem psentem t iudicat illam esse fantasma. Si vero sensus cōis vel intellectus capit illā spēm tanq̄ magnitudinem repsentatiuam alterius: tūc appēhendit illud alterq̄ ipm sit absens: t tūc si sensus vel intellectus mediāte illa specie cognoscat rem pscialiter: tūc illa cognitio nō est memoratio: sed si mediāte illa specie cognoscit rez t actum cognoscendi pteritum per modum preteritionis qui actus habebatur de illa re: tunc ē memoratio. ¶ T. Et ob hoc. ¶ Hic p. declarat cās quozūō accidentium dicens q̄ multipliciter possum⁹ nos habere ad fantasma. Uno modo possum⁹ inspicere ad fantasma alterius rei: t non vt est signuz alterius. Aliomodo possumus nos habere ad fantasmata vt sunt signa siue imaginationes aliozum. Et hoc contingit dupliciter. Uno modo quando illa fantasmata sunt pscialiter facta. Aliomodo quādo sunt a preterito reseruata: t vtroq̄ modo contingit ea aliquādo componere cum tpe pscienti: t tunc iudicamus nos actu sentire res quarum illa fantasmata sunt spēs: sicut sepe contingit in somnis. Aliquādo contingit ea componere cum tpe preterito: t tunc iudicam⁹ nos memorari siue habere memoriaz aliozum: puta talia vel talia vidisse: vel audiuisse: que nunq̄ audiuimus vel vidimus: t hoc venit: q̄ fantasma pscialiter factum aspicimus tanq̄ imaginem alterius: t cum intentione preteritionis componimus et non est vera memoria. Tunc enim est memoratio quādo intentionem ex preterito reseruatam tanq̄ imaginem alicuius rei aspicimus: et eam componimus cum intentōe preteriti per modum preteritionis. T. Meditationes autem. ¶ Hic p. subdit q̄ memorie saluantur siue intenduntur p frequentem meditationem scilz multotiens inspiciendo intentionem reseruatam tanq̄ imaginem per modū preteritionis: t ipa anima magis habituatur ad sic aspēhendēduz per hoc q̄ multotiens memoratur. Ex dictis concludit philosophus q̄ patet ex dictis quid est memoria: quid memorari: et cuius est passio: puta q̄ ē passio pmi sensitiui: t q̄ ē obiectum eius.

Meditatōes memoriā saluant.

De reminiscī. ¶ Istud est secūdum capitulum huius libri. In quo p. determinat de reminiscētia. Primo ꝓponēs intētū suū dicens: q̄ dicēdum est de reminiscentia: quid est: t q̄ reminiscētia modo argumētatiuo ꝓcedit: ideo illa q̄ de argumentationibus dicta sunt: sunt supponēda. T. Non enī est. ¶ Hic p. ꝓsequitur intentum suum dicens: quid sit reminiscentia t q̄d non sit dicens: q̄ de nouo sentire vel intelligere nō est memoria vel resumptio memorie: t per ꝓns nec reminiscentia: q̄ resumere memoriam ꝓsupponit memoriam fuisse: modo ante primū sentire vel intelligere nō fuit de hoc aliqua memoria. T. Cum enim. ¶ Hic p. ostendit q̄ memoratio non est pria acceptio sensus vel scientie: q̄ memoratio t similiter reminiscentia requirit tps preteritum T. Adhuc. ¶ P. hic dicit q̄ ad reminiscentiam requiritur interruptio temporis inter actum cognoscendi de quo est memoria: t actum memoratiuuz: quia si continuetur actus cognoscendi nō dicimus nos de illo habere memoriam. sed dicimus q̄ nos scimus vel sentimus: t hoc idem requiritur ad reminiscentiam. Et subdit philosophus q̄ nihil phibet nos habere memoriam de aliquib⁹ que scimus: lz hoc sit per accidens: q̄ nos memoramur non ea iam scire: sed ea scuisse. T. Amplio⁹ manī. ¶ P. hic oñdit q̄ memorari t reminisci differūt: q̄ ad memorari sufficit ꝓus nouisse: et iterato postea cognoscere se hoc scuisse prius: sz ad reminisci req̄ritur q̄ interueniat oblivio: ita q̄ reminisci est memorari post oblivionem. In hoc tamen conuenīūt: q̄ vtrobiq̄ reperitur tempus preteritum: t interruptio actus siue temporis. ¶ Textus. Neq̄ ita. ¶ Philosophus hic ostendit q̄ ad memorari siue reminisci plus requiritur q̄ iterato prius cognitū cognoscere: q̄ aliquis iterato eundem hoīem videt vel audit: t tamen sic eum videre non est memorari: sz opz nos ꝓcipere eum alias vidisse vel audiuisse. T. Contingit aūt. ¶ P. hic dat modū reminiscēdi dicens: q̄ si aliquid scimus vel vidimus t non memoramur de illo tunc nos debemus recurrere ad aliqua priora de quibus memoramur: t ex illis poterimus reduci in memoriam illius obliti: t hoc aliq̄n ꝓuenit ꝓpter ordinem siue dependētiam naturalem rei. ita q̄ vna res sequitur aliam: vel ꝓuenit ex cōsuetudine: sicut pz de illo qui ꝓpter consuedinem dicēs vnā versum scit postea dicere sequētem: quem tñ nesciret incipere nisi prior dixerit T. Cum igit̄ reminiscam⁹. ¶ P. hic specificat dictum modum di. q̄ appēhensiones que sunt in anima nate sunt consequi se vna post aliam per species in fantasia reseruatas: ꝓpter ordinem rerum appēhensarum: vel ꝓpter consuetudinem appehendendi hoc post aliud: vel ꝓpter alīq̄ habitudinez hmōi ad aliud conuenientis aut similitudinis: aut quia hoc est pars vel passio illius: t sic de aliis habitudinibus: cum de priori cogitamus de posteriori memoriaz habemus. Ex quo patet: q̄ volentes sic reminisci debent sic silogistice ꝓcedere. T. Nihil autem. ¶ P. hic terminat aliqua dubia. Primum est quare est q̄ bene reminiscimur de illo quod lōgo tempore pertransiit t tamen non possumus reminiscentiaz habere de illo quod hodie vel heri fuit. ¶ Cuius cām assignat philosophus quia reminisci de aliquo est per alīq̄ appēhensionez nobis aduenientem ad quam consequitur vel consueuit sequi appehensio obliti: modo possibile est q̄ nobis aduenīat appehensio eius quod longo tpe pertransiuit: t non eius quod hodie vel heri transiuit: t ideo reminiscimur istius t non illius. Textus. Unde velocēs. ¶ Hic philosophus infert duo corelaria quorum primum est: q̄ cito t bene reminiscamur ab illo principio a quo reminiscenda inceperunt: quia sicut res cōsequenter se habēt: ita motus in anima consequenter se habent: ergo melius venimus per priora ad reminiscēdum de posterioribus q̄ econtra. ¶ Textus Si magis ¶ Secundum corelarium est: q̄ bene ordinata melius reminiscimur q̄ inordinata: et ideo meliorem habemus reminiscentiam de processu mathematico q̄ de alio processu quia in illo processu conclusiones sunt ordinate adinuicem: et vna nata est sequi ad aliam. ¶ Textus. Et in hoc. ¶ Hic philosophus subdit: q̄ reminisci differt ab iterum addiscere: quia reminisci est per principium memoratiuum reuerti ad memoriam obliti: sed iterum addiscere non requirit iterum reuerti ad memoriam obliti. ¶ Textus. Multotiens autez. ¶ Hic philosophus mouet aliud dubium: scilicz quare querens t laborans ad reminiscendum non potest reminisci: t post non querens reminiscitur. ¶ Causa est: quia aliquando querens reminisci habet multos motus anime t multas appehensiones que non sunt ꝑtes ꝓpie reminiscendi illius quod quetitur: t tamen abiis appehensionibus non potest recedere ex quo putat per illas reminisci. Sed quādo non querit aliquā do videt aliquid simile principio illius per quod debz

Dubium

Solutio

Dubiū solaſ

Solutio

fierꝫ reminiscentia: ꝛ tunc cito venit ad memoriã obliti. Et subdit p. q volẽs reminisci dz recurrere ad loca in quibus prius fuit: ꝓsiderando q̃d fecit in illo vel in illo: imo aliq̃n ꝓpter modicam similitudinẽ vn⁹ cum alio remiscitur de eorũ q aĩa nata est transire de vnius ꝓsideratione ad alteri⁹ ꝓsiderationẽ: vt si videm⁹ lac ꝓsideram⁹ de albo: ꝛ cũ ab aliquo vidim⁹ q aer eẽt albus: incipimus ꝓsiderare de aere: ꝛ postea de humiditate: ꝛ postea de autumno: et postea reminiscimur de his q̃ facta sunt in autumno. ¶ T. Videtur autẽ. ¶ P. hic dat modũ reminiscẽdi p modũ diuisionis: vt si aliquis dimiserit cultellũ vel aliq̃d aliũ in aliqua domo aliquo die: ꝛ nesciat in qua: videbit vbi fuit in illo die: ꝛ quid in tali loco fecit: ꝛ postea deueniet ad aliũ diez ꝛ cogitabit q̃d in illo die fecit ꝛ q̃d in illa domo egit ꝛc. Et ponit p. istũ modũ in litteris ꝛ sit dies martis c: domus sortis d: dies ẽ lune sit g: dom⁹ iohãnis sit z: dies dñica sit a: ꝛ dom⁹ alteri⁹ sit b. Isto supposito debemus a quodã vl̃i ꝑncipio incipe: hoc est debem⁹ de aliquo prius memorari: ꝓ diuisionẽ veniem⁹ in intentũ ¶ T. Eius autẽ. ¶ P. hic declarat aliud dubium q̃ ẽ tale: quare aliq̃n aliq̃ hũtes ꝑncipiũ ꝓueniẽs ad reminiscendum nõ ꝑt aliq̃n remisci. Cã est: q: illõ ꝑncipiuz indifferẽs ẽ ad multa: vt si a sit indifferẽs ad b ꝛ ad c: ꝛ aliq̃s ꝓsuevit ab a ꝓcedere in b: ꝛ oblitũ sit ipz c: tũc ille ꝓpter ꝓsuetudinem ꝓcedit ab a ad b vlteri⁹ ꝓcedendo ꝛ nõ veniet ad c. T. Nota autẽ. ¶ P. hic monet aliud dubium. s. quare aliq̃n defectuose reminiscimur. ¶ Dicit q cã est: q: sicut i ope nature accidũt aliq̃ a casu: rõne quoz venit difformitas: ita etiã in ope nr̃o q̃ tumcũq; ꝓsueto põt aliq̃s impediẽs incidere: vt si aliquis velit reminisci de nole alicui⁹: ꝛ sit memor: q talle terminatur in cus: tũc põt ꝓtingere q aliq̃s ꝓferat istud nomen hereti⁹ vel aliq̃s aliud: ꝛ tunc cũ nõ põt aliud nomẽ inuenire terminatũ in cus: cõcludit q illõ est ꝓprium nomen eius. T. Maxime autẽ. ¶ Hic p. dat modũ remiscendi ex pte tpis: dicẽs q maxime opz cognoscere tp̃s ꝑteritũ: eo q memoria et reminiscẽtia sunt apphensiones ꝑteritoz: ꝛ q̃nq; tp̃s ꝑteritum apphendit determinate: ꝛ aliq̃n indeterminate. T. Et autem. ¶ Hic declarat quõ cognoscitur maius ꝛ quõ cognoscitur minus: siue hoc sit in tpe: siue in magnitudine: dicẽs q maiora ꝛ minora cognoscimus mediãtib⁹ interioribus⁹ spẽbus vel habitib⁹ eis ꝓportionabilibus nõ tñ oportet potentiã cognitiuã moueri ad res cognitas: sicut aliq̃ dixerũt sensum moueri ad res sensatas: quia nos cognoscim⁹ magnitudinẽ maiorẽ celo: ꝛ cum nulla talis est potẽtia cognitiua nõ mouek ad illã magnitudinem. Istud etiaz declarat p. in litteris q̃ patẽt in textu. ¶ T. Luz igitẽ. ¶ Hic p. declarat q opz cognoscere tp̃s ꝑteritum: ꝛ etiam cognoscere ipm esse ꝑteritum: quia sicut de aliis reb⁹ ꝓtingit nos false iudicare ita etiam de tpe: sed falsuz ꝓtingit nos iudicare sic: q̃n spẽs nobis põtes componim⁹ cum intentõe preteriti: ꝛ putamus nos habere memoriã de aliquibus que tñ nunq̃ cognouimus. hec esti cognitio non est memoria sed deceptio. Aliq̃n etiam spẽs ꝑteritoz componimus cum spẽbus pñtis: ꝛ tunc videtur nobis totũ pñs: sicut sepe contingit in somnijs: ꝛ talis cognitio etiaz nõ est memoria nec reminiscentia: ergo relinquit q ad memorandum vel reminiscendũ opz q sit temp⁹ ꝑteritum: ꝛ q nõ lateat nos illud fuisse ꝑteritum. Etiaz oportz apphendere ea que alias cognouim⁹ ꝛ q de facto ea alias cognouim⁹. ¶ T. Que vero. ¶ Hic p. subdit q memorantes ꝛ similiter reminiscẽtes aliq̃n iudicãt cũ certa mẽsura temporis: vt q vidi sortem anno ꝑterito in tali mense tali die memoror: ꝛ reminiscor. Aliq̃n vero iudicant sine certa mensura: sicut aliquis iudicat se vidisse sortem: sed nescit quo mense: aut quo die. T. Quidam igitur. ¶ Hic p. ponit differentiam inter memorari ꝛ reminisci. ¶ Prima dr̃ia est ꝑm tp̃s. quia licz vtrũq; sit circa ꝑteritum: tñ reminiscẽtia requirit oblitionem in tempore intermedio q̃ nõ requirit memoratio. ¶ Alia differẽtia est: q memoratio bñ conuenit aliis aĩalibus ab hole: reminiscẽtia vero nõ. Cui⁹ causam assignat p. q: remiscentia pfecta req̃rit argumentatiõem sine discursum: sed discursus non ꝓuenit aliis aĩalibus ab homine: ꝛ hoc loquendo de discursu ꝓticulari: ideo reminiscẽtia nõ conuenit aliis aĩalib⁹ ab homine: memoria vero non requirit discursum: ideo ipa bene ꝓuenit aliis aĩalib⁹ ab homine. T. Quod autẽ cor. ¶ Hic declarat p. trib⁹ signis qualis passio est reminiscentia: dicens q reminiscentia est passio corpea. Istud pbat p. tribus signis. ¶ Primũ signũ: q sepe nõ potentes multũ reminisci adhibẽtes tñ diligentiã ꝑturbãtur ꝛ acquirunt doloꝛez capitis: nec põt discedere ab apprehẽsionibus quas sibi fecerunt ad apprehẽdendum: ꝛ euntes ꝛ transeũtes cogitant ꝛ nõ percipiunt: ꝛ de nocte de illo somniãt. Et istud maxime cõuenit melãcolicis: q: impssiones sunt illis fortiores ꝛ minus auferibiles: ꝓpter frigiditatẽ ꝛ siccitatẽ complexionis. T. Causa autẽ. ¶ Hic p. dat cãm dicti signi dicens: q sicut nõ est in potestate illius qui proiecit lapidem facere ipm quiescere posit retessum: ita etiaz non est in potestate illius q̃ fortiter mouet imaginationem ad reminiscendũ vt quietet illos motus. T. Maxime autẽ. ¶ Hic p. subdit q tales sunt maxime impotentes q̃escere: siue q̃etare illos motus: qui habent organum humidum: quia humidũ motũ ꝓpter fluxibilitatem eius nõ põt cito pausare. ¶ Sed dicez aliquis q prius dictum est melancolicos maxime per istos mot⁹ ꝑturbari: qm tamen sunt ficci. ¶ Ad hoc dicit: q melãcolici maxime perturbanẽ propter fortez impressionẽ in sicco. Humidi vero maxime turbãtur: ꝓpter facilez motuz organi: ꝛ melancolici longiori tempore perturbãtur ꝛ humidi minori tempore. T. Bene et. ¶ Hic p. ꝓfirmat dictam causam per duo similia. ¶ Primum est: quia irati ꝛ timentes nõ possunt se cito pacificare ꝓpter motus corporales quibus intus monẽtur. Aliud est simile: quia aliquando ꝓpter fortem imaginationez aliquoz nominũ vel rationũ non possum⁹ cessare ab eis: sed sine memoratione aliquando cantamus ꝛ aliquando illa nomina m⁹ que bene auisati nomina re non vellemus. T. Sunt autem. ¶ Aliud signum est: q habentes supioza nimis grossa in ordine ad alia membra (sicut sunt gnami) non sunt reminiscitiui sive memoratiui: quia habent nimiã humiditatem i capite: ꝓpter cui⁹ ꝓtinuũ fluxum nõ põt bene impssio remanere: nec põt recte ꝓcedere ad illud q̃ quẽritur: igitur nõ sunt memoratiui nec remiscitiui. T. Penu⁹ autẽ noui. ¶ Tertiũ signũ ẽ: q pueri ꝛ senes nõ sunt bñ memoratiui: nec bñ remiscitiui: q: mltũ monẽtur ꝛ alterãtur eoz corpa ꝛ organa. Pueri quidẽ alteranẽ ꝓpter multã nutritionẽ ꝛ augmẽtationẽ. Senes vo ꝓpter diminutionẽ ꝛ resolutiõem. Etiã eadẽ de cã pueri sunt valde variabiles ꝛ instabiles quousq; ꝓuenerint ad ꝑfectam etatẽ. Et subdit p. q ex dictis pz q̃d est memoria: q̃d memorari: q̃d obiectũ ei⁹: ꝛ cui⁹ potẽtie est. Silr q̃d ẽ reminiscẽtia: ꝛ q̃d remisci: ꝛ ꝓpter quã causam aliq̃ reminiscunẽ. Et hec de expõne textus.

Queritur, vtrum obiectum memorie sit preteritum.

Et videtur q non: quia ꝑteritũ nõ est ergo nõ est obiectũ. Añcedens pz: quia tunc esset ꝓsens. ꝓña pz: q: illud q̃d nõ est nulli⁹ videtur esse obiectuz. ¶ Sedo sicut illud est obiectũ memorie, de quo memora

Modus reminiscendi q modũ diuisionis

Modus reminiscendi ex pte tpis.

Differunt memorari ꝛ reminisci.

mur:sed de pñtib⁹ memoramur:ḡ pñs est obiectum memorie. Añs pz p simile:quia illud est obiectū sensus qđ sentit:ꝛ illud itellectus qđ intelligitur. minor pz: qz quilibet expitur se habere memoriā de re existente postea:puta q̄ als eaz vidit vel cognouit. ¶ Tertio sic illud est obiectū memorie qđ mouet memoriā:sed pre sens est hmōi:igit. maior pz:qz oē obiectū alicui⁹ potentie dz illā mouere ad actum mō memoria est q̄dam potentia:minor pz:qz mouēs aīam est spēs in aīa vl in organo reseruata q̄ est pñs. ¶ Quarto sic:illud est obiectum memorie qđ est obiectū x̄rutis cogitatiue:sz pñs est hmōi ꝛ nō pteritū:igit. maior pz:qz ad actum memorādi ꝛcurrit act⁹ virtutis cogitatiue. minor pz p expientiā. ¶ Quinto sic:pteritū est obiectū sensus exte riozis:igit nō est obiectū memorie. Añs pz:qz nihil vi demus nisi actu pñs. ꝓña pz:qz obiectū virtut⁹ ꝓprie ē etiā obiectū x̄rutis posteriozis:cū x̄rus posterior non cognoscatur nisi mediāte x̄rute ꝓpria:ꝛ x̄rus sensitiua est ꝓpria virtute memorie:igit. ¶ Sexto sic:si sic hoc eēt p ḡrm memoria ē x̄r⁹ reſuatiua vel repñtatiua sz nul lū eoz est dicendū:igr. minor pz q̄ nō imḡtū repñtatiua qz tūc etiā pteritū eēt obiectū fantasie:qđ nō ē flm Rec imḡtuz reseruatiua:qz illud qđ reſuatē est pñs. ¶ Se ptimo sic:mēoria ē spēs reſuate siue rei repñtate p spe ciē:sz qđlibz illoz pos. est eē pñs:ḡ mēoria nō ē pteriti

Nota p intellectu ꝓmentatoris.

In oppositum est p. in primo capitulo huius libri.

Pro solutione questionis.

Sciendum est:p:lo q̄ ꝓmentator in suo libro de me moria ponit q̄ttuor virtutes interiores que nō ex eo dicūtur interiores: qz sunt in ītetiori pte aīalis:cū tunc q̄libet virtus sensitiua, diceret interior sed ex eo dicūtur interiores: qz nō imediate mouent a sensibili extrinseco:sic sensus exteriores mouent a sen sibilibus extrīsecis mediātib⁹ sensib⁹ exteriozib⁹. Iste autē q̄ttuor x̄rutes sunt sensus cōis:imaginatiua siue fantasia:cogitatiua q̄ est i bzutis estimatiua:ꝛ memoria. Unde p ista q̄ttuor dicibilia pōt cōmētator intelligere q̄ttuor naturales ponās specifice iter se distictas ꝛ essentialiter:ꝛ ab aīa:ꝛ ab organo:ꝛ a dispōne organi. Isto mō dictū suū nō est ꝓcedendū vt visuz ē in. iij. de aīa. Si x̄o p ista q̄ttuor dicibilia itelligat q̄ttuor or gana diuersoz generꝫ siue dispōnes illoz organoz: sic bñ ꝓceditur dictū ꝓmētatoris. Organū x̄o qđ ē sensus cōis est cor flm p. saltē originale ꝛ pncipale:ꝛ min⁹ pn cipale est in anteriori pte cerebri vbi oēs sensus exte riores ꝓuenīt:ꝛ in illo recipiūtur oēs spēs sensibilū exteriozꝫ:ꝛ vlteri⁹ diffundit vsq; ad cor:imagiatio ve ro siue fantasia ē organū ordinatū ad reseruādū spēs sensibilū:ꝛ est in extremo anteriozis ptis cerebri. Sz cogitatiua siue estimatiua ē organū ordinatū i media cellula:siue in ꝓpria media pte cerebri. Sz memoria est organū situatū i posteriori pte cerebri. Iste autē sensus ꝓmētatoris cōiter ꝓceditur. ¶ Vel pōt ꝓmē. intelligere vnā ꝛ eandē rē p illos q̄ttuor termios:q̄ alia ꝛ alia rō ne dz sensus cōis dz imaginatiua siue fantasia. Et hoc duplr. ¶ Unomō q̄ loq̄tur de x̄rute instrumētali:q̄ ē ip sum organū qđ alia ꝛ alia rōne dz sensus cōis: imagia tiua:siue fantasia. Dicit etiā sensus cōis p ḡrm media te sensu exteriori recipit spēs sensibilū exteriozꝫ. Et p ḡrm reseruat illas spēs dz imaginatiua siue fantasia:ꝛ p ḡrm cū illis spēb⁹ reſuat spēs actuū sentiēdi ꝛ tpis: tūc dz memoria. Et p ḡrm mediāte ipo fit discursus me diāte aīa elicitur spēs rei nō sensatꝫ puta spēs amo ris vel odij:tūc dz cogitatiua in hoib⁹ et estimatiua in brutis. ¶ Vel pōt cōmentatoꝛ intelligere dictū suū de x̄rute pncipali q̄ est ipsa aīa:q̄ ex eo dz sensus cōis:qa iudicat de sensibilib⁹ et actibus sensuum exteriozum ꝛ compat sensibilia illoꝝ sensuū adinuicē. Et dz imagi natiua vl fantasia:p ḡrm mediante spē reseruata exit iterum in actum per aliam spēm rei sensatꝫ nō exīte. Et dz cogitatiua:p ḡrm cognoscit oīa q̄ cognoscit mes diantib⁹ sensib⁹ exteriozib⁹:et elicit cognitionez amo ris vel odij. Et dz memoria p ḡrm exit in actū memorā di de pteritis. Et istis duob⁹ modis capit dictū ꝓmen tatoris:vt clar⁹ visum est in scđo de aīa.

Acceptiones memorie.

Sciendum secūdo q̄ iste terminus memoria (vt ad ꝓpositum sufficit) capit q̄ttuor modis. ¶ Uno mō p x̄rute reſuatiua sensibiliū ꝛ act⁹ pteriti q̄ dz or ganū:ꝛ isto mō capiēdo illū terminū mēoria hō hz me moriaz a ꝓncipio:cū memoria ille mō est ps naturalis aīalis debite dispōsita ad recipiēdū spēs:sed isto mo do mēoria nō ē habit⁹ aut passio ꝓmi sensitiui: ex quo organū distinguit a passione ꝛ habitu eiusdē. ¶ Scđo mō capit p spē siue intentōe reseruata in tali organo per quā pōt exire in actū memorādi: ꝛ isto modo capi endo memoriā est subiectiue in organo illo: et est cāta sibilia exteriora vel act⁹ sensuū exterioꝝ: vl quo pone bat dr̄am inter sensibilia exteriora: et isto mō pōt dici passio cause ꝓmi sensitiui: hoc est ꝓmi sensus cōis: ficut effect⁹ dz passio sue cause. ¶ Tertio mō p actu memo rādi mediāte quo aliq̄d apphendit se aliq̄d audiuisse vl vidisse:ꝛ isto mō capiēdo illū terminū memoria est passio ꝓmi sensitiui: sic q̄ realiter ꝫheret ꝛ cātur ī strumētaliter ab organo qđ dz memoria: mediāte spē res uata in illo:q̄ q̄dē spēs instrumētalr ꝓcurrit. ¶ Quar tomō capit p ipa poña exercēte actū memoratiuū:q̄ q̄ dez poña est ipa aīa:ꝛ isto mō memoria nulli⁹ ē passio vel habit⁹:vt hic ē sermo de passiōe vel habitu:sed ē q̄dā forma ſualis materie aīalis inherēs. ¶ In proposito aūt capit ille termin⁹ memoria tertio mō. s. p actu me morādi:ꝛ ad istū actū faciendū tria repñtatiua req̄rū tur:ꝛ tria repñtatiua.

Requisita ad memoriam.

¶ Primū repñtatiuū repñtat rē al's cognitā vel circa quā aliq̄s act⁹ in ꝓterito fact⁹ est ¶ Scđm repñtatiuū repñtat actū quo res illa fuit co gnita:vel q̄ circa illā rē fact⁹ est. ¶ Tertiū repñtatiuū repñtat tps ꝓteritū i quo talis res cog̃scebat: vel talis act⁹ circa rē fact⁹ ē. Primū repñtatum ē res ipa q̄ ē fuit vel erit. Scđm repñtatuz dz act⁹ q̄ fuit. Tertiū repsen tatum est tps ꝓteritū. Istis notatis sit.

Conclusio responsiua. Obiectū ꝓpinquū memorie est ꝓpō de ꝓterito significās aliquē actū ine fuisse in tpe ꝓterito alicui rei:siue illa res existat siue nō. Sed obiectū remotū est repñtatiuū illi⁹ rei:ꝛ repsentatiuū act⁹ ꝓteriti:ꝛ repñtatiuū tpis ꝓteriti. Sz ob iecta remotissima sunt illa tria repñtatiua. ¶ Ptz p ex perientiā:qz aliq̄s memoꝛ aē q̄ alias vidit talem rem ergo memoria ei⁹ p obiecto ꝓpinquo hz ꝓpōnem de ꝓterito:ꝛ p obiecto remoto ptes talis ꝓpōis:ꝛ p ob iecto remotissimo illa q̄ repsentatur p obiectum ꝓpin quū ꝛ remotū. Et inter illa obiecta remotissima. Unū est de quo aliq̄d memoramur:ꝛ est res ipsa. Aliud est qđ memoramur de illo ꝛ est actus ꝓteritus.

Cōclusio secūda. Obiectū ꝓpinquū et ob iecta remota sunt ꝑsentia. Silr obiectū remotissimuz de quo aliq̄d memoramur pōt esse pñs. Sz obiecta re motissima que memoramur de aliquo sunt preterita ꝛ non pñtia. Prima pars ptz:quia actus memorādi est quoddā iudiciū:siue actus iudicatiu⁹ sed act⁹ iudica tiuus requirit obiectū ꝓpinquū pñs:qđ est ꝓpō ꝓpōsi ta ex incomplexis:ergo obiectū ꝓpinquū ꝛ obiectū re motum memorie sunt ꝓsentia. ¶ Secunda pars pa tet: quia obiectum ꝓpinquū aliquando formatur

de re circa quā in tpe ꝓterito aliq̄s actus factus est vt docet expientia: g̃ sc̃da ps x̃a. ¶ Tertia ps ptz: qz memoria non est ꝑsentis nec futuri: vt satis ꝓbat Ar'. g̃ relinquit q̄ est ꝓteriti tanq̃ obiecti remotissimi: t tanq̃ illius qō memoramur de alio. Et de isto itellexit p. qñ dixit: q̄ memoria est ꝓteriti tanq̃ obiecti remotissimi t tanq̃ illius qō memoramur de alio. Et hoc pōt patere p descriptionem memorie: capiēdo memoriā p actu memorativo. Actꝰ effi memorativꝰ est iudiciū de actibus ꝓteritis p modū ꝓteritionis.

Quid oblinio totalis t ptialis

Dubitat vtz ad reminiscentiā req̄rat oblinio. Pro solutiōe dubij est aduertendū q̄ duplex ē oblinio. s. totalis t talis vocat corruptio vel remotio spēi vel intentionis ꝑtis exñtis in memoria. ¶ Alia est oblinio ptialis: t est remissio spēi vel turbatio intentionis ita q̄ illa spēs non est sufficiēs ad hoc vt ꝓpōte possemus habere memoriā de re repīta ta p illā spēm: sz cū hoc idigem⁹ memoria alteri⁹ spēi. ¶ Isto supposito dī ad dubiū: q̄ oblinio totalis nō req̄rit ad remissē tiam: qz tūc reminisci essz itez de nouo addiscere: qñs est falsum igit t añs. Sed ad reminiscētiā req̄rit oblinio ptialis. Patz qz reminiscendo de aliquo nescimus ꝓpōte indicare q̄ ita fuit: sed indigemus ꝓcessu ex aliis memoratis: g̃ ad reminiscentia req̄rit oblinio ptialis. ¶ Ex isto ptz dr̃ia inter reminiscentiā t memoriā: qz ad memoriā req̄rit spēs siue habitus mediāte quo aliq̄s ꝓpōte t faciliter exire in actū memorandi. Sz ad reminiscentiaz req̄rit spēs siue habitus mediante quo non possum⁹ faciliter t ꝓmpte exire in actū reminiscendi. ¶ Ad actum x̃o reminiscendi requirūtur duo actus ꝓcedentes vltra spēm remissam. ¶ Primus est aliquo⁹ memoria: t ille se habet vt ꝓncipiū actꝰ reminiscendi. ¶ Sc̃o req̄rit ꝓcessus rōcinatiꝰ ab illo actu memorandi cū spē remissa ad actum reminiscēdi

Quid actꝰ reminiscendi

¶ Unde actus reminiscēdi est resumptio memorie: nō totaliter sed ptialiter oblit: p ꝓcessum ex memoratis ad inuenīendū illud ptialiter oblitū: ita q̄ reminiscentia non est aliud q̄ actus memorādi: cātus ex actu memorādi alteri⁹ rei t spē remissa: quem actū p solā speciem remissam in nobis cāre non ꝓtuim⁹ de re repīta p illā spēm issam

Ad rationes questionis. Ad ꝓmā dr negando ꝓñam: qz ille terminus obiectuz ꝓt supponere tā p illo quod est q̄ ꝓ illo quod non est. ¶ Ad secundam patet solutio ex secunda conclusione: t similiter ad tertiam t ad quartam. ¶ Ad quintam dicitur negando consequētiam: qz sensus interiores sunt ꝓfectiores q̄ sensus exteriores. ¶ Ad. vj. dr negādo ꝓñaz ꝓmā: t ad ꝓbationē falsitatis ꝓñis dr: ꝓcedendo q̄ fantasia ꝓt reseruare spēm rei ꝓterite: capiēdo fantasiam p organo: licet hoc non sit de re rōne illius termini fantasia. Et similiter illud qō est fantasia capiendo fantasiaz p ñtute cognitiua bene habet p obiecto ꝓteritū: loquēdo de obiecto remotissimo. ¶ Ad. vij. ptz solutio ex secunda cōclusione. Et hec de memoria t reminiscentia.

¶ Finis de memoria t reminiscentia.

¶ Liber de somno t vigilia duos tractat⁹ continet: ꝑmus tractatus habet vnum capitulum: in quo agitur de somno t vigilia.

D

E somno autez t vigilia ꝙsiderandū est qd sit: t vtz aīe vel copi ꝑpa sint vel cōta et si cōta: cui⁹ ꝓticle aīe vl corꝑis: t ꝓpter quā cām insunt aialib⁹: et vtz oīb⁹ aialib⁹ pīt ꝙuenire sōn⁹ t vigilia: vel vtz aliq̄b⁹ semp ī sit sōn⁹: t aliq̄b⁹ sp īsit vigilia. Postea vero determināduz ē de somno: sit igr ꝑma concl̃o.

Cōcl̃o.i.

¶ Sōn⁹ vigilia fiūt circa idē subiectū. Ptz: qz sōn⁹ t vigilia ꝓuatiue opponūt: mō ꝓuatiue oppōsita bñt fieri circa idez. ¶ Sc̃da cōcl̃o: sōn⁹ t vigilia sūt passiōes sēsus. Ptz: qz p sēsū iudicam⁹: mō iudicātē de rebus ad extra dicimus vigilare: t nō iudicāte dormire

Cōcl̃o.ij.

¶ Tertia ꝙcl̃o: sōnus t vigilia sūt passiōes cōes aīe t corꝑi ptz: qz sūt passiōes sēsus q̄ ē ꝑt⁹ organica: t q̄ nō imutat nisi mediāte organo corꝑeo: igr sūt passiōes aīe cōes t corꝑi. Et sic plāt nō ī sūt sōn⁹ t vigilia: cū ill non ī sit sēsus.

Cōcl̃o.iij.

¶ Quarta ꝙcl̃o: nullū aīal sp dormit: vel sp vigilat: sz oñe aīal sp dormiat vel vigilet: nisi ī sit ī firmitas ꝓhibens sensatōem. ¶ Pat multū aīal sp vigilet. ptz qz ois poña fatigabil'i suo ope idiget q̄escere a suo ope: sz sensus est hmōi: igr sensus idiget q̄escere a suo ope. ¶ Nō sōn⁹ est ipoña sentiendi ꝓpt excessū vigilādi: igr oñe aīal idiget sōno. ¶ Sz q̄ nullū aīal sp dormiat ptz: qz sōnus t vigilia sūt passiōes potentie sensitiue q̄ nata est sentire: t nō ꝓpetuo frustrat: igit aliq̄ sentit: igit oīa aīalia aliquādo vigilāt.

Cōcl̃o.iiij.

¶ Et ꝙfirmat istō qz videm⁹ aliq̄ aīalia p sequ ꝙueniens: t fugere dissōueniens t tūc vigilāt: videm⁹ etiā aliq̄ aīalia non ꝑcipere ea q̄ añ oculos eoz trāseūt: t tūc dormiūt: qz sōnus est īmobilitas sensus: vigilia aūt est solutio sensus: t ꝓpt̄ b plāte non bñt sensuz: qz nec bñt leticiā nec tristitiā.

Cōcl̃o.v.

¶ Quīta ꝙcl̃o sōnꝰ ast passio oīm sensuū exteriozꝝ ptz: qz in sōno oñs sensus exteriores ligāt: non ei aīal vno sensu dormit: t alio vigilat: igitur somn⁹ est passio oīm sensuū exteriozꝝ. ¶ Sext ꝙcl̃o: ꝓter sensus exteriores ponend⁹ est sens⁹ cōis ptz. Cū ꝑmo: qz ꝓpter actꝰ ꝓꝑos ponim⁹ sensus ꝓꝑos: igit ꝓpter actus cōes ponendus

Cōcl̃o.vj

est sensus cōis. Tū scdo: qz pcipimus actus sensuum exterioz: z non nisi p sensum cōem

Cōclo. viij

Tū tertio: qz pcipim⁹ albū z dulce: z non nisi p sensum cōem igit. ¶ Septima cōclo somnus ē passio sensus cōis. Pz. Tū pmo: qz sē sus cōis ē pncipal⁹ sensus: z ē isepabil⁹ ab alijs: igit sōn⁹ ē ei⁹ passio. Pz scdo: qz nisi eēt passio sensus cōis nō oporteret oēs sensus exteriores in sōno ligari: qd ē falsuz. Pz tertio: qz illi⁹ sēsus sōn⁹ ē passio quo passo opz oēs alios pati: sed sensus cōis ē hmōi: igit. Pz q̄rto: qz sōn⁹ est ipōia sentiendi ex natura pueniēs: sz talis ipōia ē a sensu cōi q̄ nō pt emittere spūs z calores ad organa sēsuū exteriora: igit: Pz q̄nto: qz i illis q̄ bīt, colluz ligatū apphendunt vene īsensibiles: z nō nisi p defectū spūs z caloris a sensu cōi: igitur

Cōclo. viij.

¶ Octaua cōclo: sicut salus aīalis est finis remot⁹ sōni: ita vigilia ē ei⁹ finis ppinquus ¶ Prima ps pz: qz oī potētie fatigate i suo ope ppter suā salutē nccia ē q̄es: igit oī aīali ppter suā salutē nccius ē somn⁹. ¶ Scda ps pz: qz vigilia melior ē sōno: finis vero est optim⁹: igit vigilia ē finis sōni. Et ita pz oī aīali esse necessariū sōnū: nō q̄dē simplr: sed ad hoc vt delectabilr exerceat suas opatōes

Cōclo. ix.

¶ Nona cōclo: cū cor fit pncipale pncipiū sētiendi: pueniēs ē vt sōn⁹ fit pma passio cordis. ¶ Prīa ps cōclonis pz: qz idē est pncipiū mot⁹ localis z act⁹ sentiēdi: ex eo q̄ motus localis ꝓsupponit sensatōez: sz i oīb⁹ aialib⁹ cor vel ꝓportionabile cordi est pncipiū mot⁹ localis: vtpote cor i hītib⁹ sanguinē: z in nō hītib⁹ sanguinez aliq̄d ꝓportionabile cordi: igit cor est pncipale pncipiū sentiēdi. minor pz: qz cor ē pricipiū calor⁹ z spūum: z in signū hui⁹ est i medio alioz mēbroz locatū: z refrigeratōe idiget: igit est pricipiū motus localis vel saltez aliquid ꝓportionabile cordi: sicut i ēthomis z i nō suscipientib⁹ spiritū: ibi essi ē aliq̄d ꝓportionabile cordi: puta spūs ifīas z residēs sicut videm⁹ i vespis z apib⁹: z musc⁹: q̄ mouent a tractōne spūs offendēt⁹ succinctoz̄ totaloz: z ꝓpter hoc strepit⁹ z bōbos emisisse videt. ¶ Scda ps pz: qz sōn⁹ est prio passio sensus cōis: igit et cordis qđ ē ei⁹ principale organuz. ¶ Et si arguat aliq̄s: qz tūc sōmātes deberēt bñ cognitōez exteriorē: ex quo i sōno sensus cōis est ligat⁹ qđ; videm⁹ esse falsum ꝓ opa ipoz opant ei sicut vigilātes. ¶ Rndet: q̄ tūc sē sus cōis nō est ligat⁹ nisi q̄tū ad sensationē cōem. ¶ Et si q̄rat q̄re sōmiātes nō memorā tur de bis q̄ agūt ad extra. ¶ De hoc dicet i

Cōclo. x.

ꝓblematib⁹ Decia ꝓclo ad vidēdū cām effi cientē sōni sūt aliq̄ supponēda. Prio supponendū est: q̄ oī aīali necessariū est nutrimentū suscipe. Scdo supponendū est: q̄ in hūtibus sanguinez: ppinquū nutrimentū est sanguis i alijs vero aliq̄d ꝓportionabile sāguini Tertio supponit: q̄ vene sūt receptacla sanguinis p q̄ sāguis mittit ad mēbra. Quarto supponit: q̄ pricipiū venaz ē cor. Quīto: q̄ nutrimētū de for⁹ susceptū i sāguinē ꝙuertit z ad singulas ptes corpis mittit. Sexto: q̄ nō ois ipōia sentiēdi ē sōn⁹: vt pz de illa q̄ ex ifirmitate pueīt puta ex extasi vel letargia.

Cōclo. xi.

¶ Undecia ꝓclo. sōnus fit ex euaporatione nutrimēti ascendēt⁹ ad caput: a quo cor z spūs expellit ad cor. Pz prio: qz necessariū est nutrimentū, digestū euaporari: z vaporē ipulsū a frigiditate cerebri īgrossari: et īgrossatū ad cor reflecti: ꝑ cuius reflexionē opz spūs z calores nō posse ad exteriores emitti. ¶ Istō etiā pz septē signis. ¶ Primū: qz a magna comestiōe fit magnus sōn⁹ quia ab ipa fit magna euaporatio i cerebro.

Septez signa bene notanda Primū.

¶ Scdm signū est: oīa sōnifera excessiue sūpta aggrauāt caput qz tūc spūs moti reflectunt z repcutiūt ad cor. ¶ Tertiū signū ē: labores ꝓuocāt sōnū: ex eo q̄ calefaciūt humores fumosos z viscosos: z faciunt ipos vsq; ad caput ascendere: vbi ifrigidati descēdūt: z illi sunt sicut nutrimentū indigestum. ¶ Quartū signū egritudies faciūt magnus sōnū ꝑ idigestionē cibi q̄ multū euaporat ¶ Quītū signū est: pueri multū vtunt sōno ex eo q̄ vtunt multo nutrimento: z qz plus mittit ad superiora membra q̄ ad inferiora. In cuius signū primo videm⁹ superiora puerorum plus augeri q̄ inferiora. Scdo videm⁹ pueros multum fieri epilenticos ꝑ vapores ascendentes ad cerebrū q̄ obstruūt meat⁹: et ꝑ hoc iclinati ad illā ifirmitatē nō debent esse dediti sōno. Preterea etiā puer⁹ nō dz dari vnū qđ est nimiū euaporabile. Neq; etiam nutricib⁹ nisi sit aq̄ticū z moderatū: dñt enim nihil forsitā ipos libere vl nutrices. Tertio videm⁹ pueros i pmis mensib⁹ nō posse colla voluere: ꝑ nimiuz nutrimentū ibi susceptū ¶ Sextū signū est: bītes magna capita sicut gnani amāt sōnū: ꝑ multoz vapoz̄

Pro pueris signa optima.

Pueris nō cōferunt vina ne q̄ nutriabus.

De melancolia.

¶ Septimū signū melācolici nō sunt multū somniolēti: qz cū sint sicce et frigide ꝓplexiōis nō ſt multi vapores: et ꝓpt̄ hoc ipi sunt duri et tardi et magni cōmestores ꝓpt̄ multi sibi idigesti missionē ad posteriora. Sūt ēt pax fruentes letitia q̄q̄ aliq̄ eoz iuenīatur multū excellētes ī phia et astrologia. ¶ Duodecima ꝓclo. Sōn⁹ ē q̄dā cōuēt⁹ caloris ītrinsec⁹ et naturalꝭ reciprocatō ꝓpt̄ frigiditatē cerebri a quo vapores ifrigidatur et reuerberant ad coz. Istō pz: qz in sōno ptes superiores fiūt frigidiores q̄ inferiores ꝓpt̄ hoc q̄ repercutiunt calores et ipīs ad coz. ¶ Sz circa ꝓdicta q̄ritur ꝓmo: quō vapores q̄ st calidi pīnt cāre somnū q̄ fit p infrigidatōez. ¶ Ad hoc ꝓmo pōt dici: q̄ capite denudato ptes agūt adinuicē et fit maior calor q̄ si cerebrū sit plenuz vaporib⁹: qz tūc ptes agūt i illos vapores: et fit mīor calor. ¶ Scdo dici pt̄ q̄ vapores ascēdētes ad caput attrahūt calore naturalē exītez ī orgāis sensuū exteriorū et ꝓpt̄ defectū caloris i illis orgānis fit somn⁹. ¶ Tertio pt̄ dici: q̄ sicut ligna posita super ignē repellūt iferi⁹ calorē et debilitāt ipm ignē: donec ignis sup ea vī obtineat: ita multi vapores eleuati ad caput ipedīūt ascēsuz caloris ad caput: sz cū reuertit⁹ ꝛsus cor calor diminuit⁹ et fit sōn⁹: et ꝓpter hoc boēs recte stare volētes cadūt ī somno ex defectu spirituuz. ¶ Quarto dz melius: q̄ aīa somnū emittunt vapores vsq̄ ad cerebrū: q̄ ibi īgrossant et infrigidātur a frigiditate cerebri: et repercutiūt caloꝛē iferi⁹ sicut humidū eleuat⁹ a sole et īgrossatur ī media regiōe aeris: et ipz dimissuz iferi⁹ ī aquā cōuertit⁹: et in signū hui⁹ videm⁹: q̄ q̄n̄ē supflua emissio vapoꝛ: ita vt natura non possit ipos digerere gñantur reumata: sz cū nō ē supfluitas vapoꝛ fit reqes sensuū. ¶ Ultima ꝓclo: tūc aīalia exꝓgefiūt: q̄n̄ digesti fiūt vapores repcussi a cerebro vsq̄ ad coz. Ptz q̄z ꝓmit⁹ generatur sanguis ī epate q̄ est impur⁹ et mittitur ad coz q̄d ē ꝓncipiū caloris vt ꝓfecte ipm digerat: et tūc generātur spūs vitales sensitiui q̄ mittūtur ad singula membra: et q̄n̄ a sanguīe īpuro reseruato ī cellula cordis ascēdūt vapores ad cerebrū fit somnus: q̄ cū sint digesti fit exꝓgefactio: et mittit⁹ ad ptes superiores sanguis purissim⁹: dēsissimus ꝛo et turpidissim⁹ ad ptes inferiores.

Conclo. xij. q est diffinitio somni.

Questio.

Solutio.i.

Solutio.ij.

Solutio.iij.

Solutio.iiij

Vltima ꝓclo

Et somno autez et vigilia eō ꝛderandū est ꝛc. ¶ Iste est liber de somno et vigilia: ꝓtinēs duos tractatus. Primꝰ est de somno et vigilia. Scōs est de somnio: et incipit ibi. Post hec autem. Primꝰ tractatꝰ ꝓtinet tria capla. In primo oñdit quoz somnus et vigilia sunt passiones: et quoz nō. In scdo determiat de ca materiali et cā finali, somni: ibi. ḡre aūt dormunt. In tertio determiat de cā actiua somni: ibi. ꝓs aūt: In ꝓmo capitulo ꝓponit ꝓmo dicenda: in isto libro: dices q̄ determinandū est de somno et vigilia q̄d vtrūq; istoꝝ: et vtrū sunt ꝓpe passiones aīe vel corꝑis vel cōes aie et corꝑi et si sint cōes et cuiꝰ principie aīe. i. cuiꝰ pone aie sunt passiones: et etiā cuiꝰ principie corꝑis: et ꝓpter quā cām ꝓquiūt aīalib⁹: et vtrū oia aīalia aliqn dormiūt et aliqn nunq̄ dormiūt et determinādū ē de somnio: et hoc quo ad scōm tractatū ꝓpter quā cām aliqn somniāt et aliqn non: vel vtꝝ sp somniāt iz nō memorent: et vtꝝ ꝓtingit diuinare de futuris p somnia: et vtrū omia somnia fiūt in nobis p actōes nr̄as: et nr̄a: vel aliqn p actionem demonū: et vtrū fiant p naturam vel a casu. T. Primū quidē igitur. ¶ Dic p. pseq̄ intentū suū ponēs aliqs ꝓclones. Prima est q̄ circa idē subiectū fiūt somn⁹ et vigilia ꝓbat sic p. q̄ ꝓtiue opposita nūt fieri circa idē subiectū: iz somn⁹ et vigilia sunt ꝓtiue opposita: cū somn⁹, sit ꝓtio vigilie: sicut cecitas visus: turpitudo pulchritudis: egritudo sanitatis: debilitas fortitudinis: surditas auditus. T. Ampliꝰ aūt. ¶ Scda ꝓclo est: q̄ somn⁹ et vigilia sunt passiones sensus. pz: qz illi⁹ ponē somn⁹ et vigilia sunt passiōes p quā actu iudicam⁹ aīal vigilare vel dormire sed sensus est hmōi: igit. Minor pz q̄ dicimus sentientē rē ad extra vel se ipsum vigilare non sentientez vero dormire. T. Textꝰ cū aūt. ¶ Tertia ꝓclo est: sōn⁹ et vigilia sunt passiões cōmunes anime et corꝑi. Probat sic p. q̄ sunt passiones sensus: vt pz p ꝓclusionē ꝓcedentē: et sensus est cōmunis anime et corꝑi: igitur. Minor ptz: quia sentire reqrit anima. Vnde inaiata nō sentiūt: exquo non habēt aiam. Etiā reqrit corꝑ: qz sensibilia exteriora non immutāt sensum nisi sm determiata organa corꝑa: vt sonus sm aures: color sm oculos. T. Luz aūt. ¶ Dic p. ex dicta ꝓclone infert: q̄ somn⁹ et vigilia nō cōuenīt plātis: qz plāte nō hūt sensum. Nam (vt dicit p. i scōo de aīa) vegetatiua poña repit̄ separata ab aliis: aliē tamē nō repiunt separate ab ea. T. Silr aūt. ¶ Quarta conclo est: q̄ nullū aīal semp dormit vel sp vigilat: sed vtrūq; sibi ꝓuenire pōt: vnū post aliū: tñ de hoc postea videbit. T. Neq; etiā. ¶ Quinta cōclusio: oē aīal dormit aut vigilat: hec aūt ꝓclusio pz ad sensum: dum tamen non sit infirmitas, phibēs sensatōem: quia quando sensus sunt ligati: sine ifirmitate: ita q̄ nō sentiūt obiecto p̄sente aīal dormit: et si non sint ligati animal vigilat. T. Non contingit autem. ¶ Dic p. pbat q̄r tam ꝓclusionez. primo q̄ nullum animal semp vigilat: et hoc sic. Ois potentia in ope suo fatigabilis si excesserit debet quiescere ab illo opere: sed sensus est huiusmodi: ergo aliquando debz quiescere a tali opere: sed quiescere ab opere sensus quod est sensatio est dormire: ergo animal aliquādo debet dormire: et p ꝓns non semper vigilat. ¶ Ex isto infert p. diffinitionē somni dicens: q̄ Somnus est impotentia sentiēdi, ꝓpter excessuz vigilādi. Vñ aliqn est excessus vigilie ꝓpter egritudinē: et aliqn sine egritudine. Ita etiā ipotentia sentiendi est aliqn ab egritudine: et tūc non est p̄prie somn⁹

Conclo. i.

Conclo. ij.

Conclo. iij.

Conclo. iiij.

Conclusio. v.

Probat scda ps q̄rte ꝓclusionis.

Diffini. somni

Aliqñ ẏo sit sine egritudie. s. a natura ꝛ tūc ē ꝑpe somnus T. Sili᷑ aūt. ¶ Dic p. ꝓbat scdaz ptē. s. q᷑ nulluz aial sp dormit: qz somn⁹ ē q̄es: ꝛ lingametū ponē sēsiti ue q̄ q̄dē ponā sēsitiua p̄t sentire ꝛ cōsētire nō sit aliud q᷑ vigilare: seq̄t q᷑ aial p̄t aliqñ vigilare: ꝛ cū illa ponā aliqñ reducīt ad actū: eo q᷑ nulla ponā pure naturalis a tota spē fruſtrek: seq̄t q᷑ aial aliqñ vigilabit T. Alia q̄dē igīt. ¶ Dic p. declarat illud idē inductiue: qz aia lia aliqñ appent sētire: cū aliqñ ꝓsequūt cōuenīēs ꝛ fugiūt nociuū: ergo aliqñ vigilāt. Silr aialia oculos hñtia: ꝛ cū hoc hñtia palpebras aliqñ claudūt oculos. Et si nō hūt palpebras: aliqñ aliq̄ trāseunt āte oculos eoꝝ ꝑpter q̄ nō mouēt ꝛ tñ mouerent si sentirent illa: ergo v᷑ q᷑ aialia aliqñ dormiūt ꝛ aliqñ vigilant. ¶ Ex dictis infert p. q᷑ sōn⁹ aliqñ ꝙuenit aialib⁹: qz oīb⁹ illis ꝙuenit sōn⁹ aliqñ q̄ hūt sēsū cuiuſmodi sūt aialia: igīt Etiā sōn⁹ ē īmobilitas siue viculū sens⁹: ꝛ vigilia ē remissio siue solutio sēsus: T. Plāta᷑ aūt. ¶ Dic p. ꝓbat corre. qđ p⁹ dixit. s. q᷑ plāte nō hñt sēs⁹: qz q̄b⁹ ieſt sēs⁹ illis ieſt aliqñ leticia ꝛ aliqñ triſticia: ſz talia ñ ſiūt plā t|: igīt. Etiā op⁹ plāte p̄t fieri ſñ sēsu: cū plāta ꝓncipali ter hz nutrire ꝛ augere se: ergo plāta non idiget sēsu.

Concl'o.i.

Quare autem dormiunt ¶ Iſto ē. scdz capl'z huj⁹ tracta. i quo determiat de cā materiali: ꝛ ō cā finali sōni: ꝛ ꝓio oñdit cui poñe aīe ꝙuenit sōn⁹ Scdo determinat de cā finali sōni: ubi. ꝑpter q᷑ cām Tertio oñdit cui⁹ ꝓtis corpis sōn⁹ ꝛ vigilia sūt passiones. ¶ T. Mñ vero. ¶ In ꝓma pte ponit tres ꝓcloes q᷑ ꝓma ē: q᷑ sōn⁹ ē passio oiz sēsuū exterioꝝ sil sūptoꝝ. pz: qz illoꝝ sēsuū sōn⁹ ē passio q̄b⁹ aial ñ pōt sētire qñ dormit: ꝛ q̄b⁹ sētit qñ vigilat: sed oīb⁹ sēsib⁹ exteriorib⁹ aial nō sētit cū dormit: ꝛ oīb⁹ p̄t sētire cū vigilat: igīt T. Mñ aūt. ¶ Scda ꝓclo ē: q᷑ oīm sēsuū exterioꝝ ē vn⁹ sensus cōis. ꝓbat p. trib⁹ mediis. Primū ē. qz ꝑpter act⁹ ꝓpos sensuū arguim⁹ plures sēsus ꝑ ꝓtios: vt ꝑpter videre visū: ꝛ ꝑpter audire auditus ꝛ sic de aliis: ḡ ꝑpter actus cōes arguim⁹ sensum cōm.

Concl'o.ii.

¶ T. Nō enī visū ¶ Scdm mediuz ē nos iudicam⁹ non videre ꝛ non ꝑ visum: ꝛ similiter nos iudicamus nos audire ꝛ nō ꝑ auditū: cū virt⁹ corpea ñ reflectāt supra suū ꝓꝓiū actū ḡ hoc ē a sēsu cōi T. Et ꝑpter discernere ¶ Tertiū mediū ē: nullus sēs⁹ exterioꝝ ponit diuz et conuenientiā inter albū ꝛ dulce: cū nullus sēs⁹ exteri

Concl'o.iii.

oꝝ vtrūq; ꝓticipat ꝛ tñ iter illa ponim⁹ diam ꝛ ꝙuenīēt am: ḡ hoc ē ꝑ sensū cōez a quo sēsibilia sēsuū exterioꝝ ꝓcipi pūt. ¶ T. Nā ē q̄dā sēs⁹. ¶ Tertia ꝓclo ē: q᷑ sōn⁹ ꝑ mo ꝛ ꝓncipaliter ē passio sēs⁹ cōis. ꝓbat p. q̄tuoꝝ rōi bus. Prima ē illi⁹ sēs⁹ sōn⁹ ē ꝓncipal⁹ passio q᷑ ē ꝓncipalis iter oēs sēs⁹ ꝛ oīb⁹ aialib⁹ ꝙueniēs: sed sēsus cōis ē hmōi: igīt Maioꝝ pz qz sōn⁹ ꝛ vigilia distingunt̄ pe nes sētire ꝛ ñ sētire: ḡ oz attribui ꝓncipali sēsui. Minoꝝ pz: qz sēs⁹ cōis iudicat de actib⁹ sēsuū exterioꝝ: ꝛ de oī bus sēsibilib⁹ eoꝝ. Etiā maxime cōiūgīt tactui: ḡ oī aialī talis sēsus ieſt. T. Sz enī eo. ¶ Scda rō ē si sōn⁹ eēt ꝑmo ꝛ ꝓncipaliter sensuū exterioꝝ passio seq̄ret q᷑ nō opporteret oēs sēs⁹ simil' ligari in sōno: nec sil' absolui in vigilia: ꝑñs ē falsū: igīt añs. ꝑña pz qz sēs⁹ exteriores sūt diuersi⁹ vn⁹ in sua opatiōe nō dependet ab alio ergo nō oz eos sil' ligari: ꝛ sil' absolui. T. Quēadmodū. ¶ Tertia rō talis ē: illu⁹ sēsus sōnus est passio ꝑmo ꝛ ꝓncipaliter quo passo necesse ē alios sēsus sil' pati: ꝛ nō ecōtra: ſz sēs⁹ cōis ē hmōi cū oēs sēs⁹ exteriores ad ipm ꝙueniūt tanq᷑ ad ꝓncipiū: igīt ¶ T. Manifestū aūt ¶ Quarta rō talis est: somn⁹ ē i potētia sentiēdi ex natura ꝙueniēs ligās sil' oēs sēsus: ſz hoc nō ꝑt fieri nisi ꝑ passionē ꝑmi sensitiui: ad qō oēs sēsus exteriores hūt vmenē ꝛ sine quo nō ꝑūt sentire: ḡ sōn⁹ est passio sēs⁹ cōis. Etiā si in collo aliq̄s fortiter ligek: ita q᷑ vēne suū claudank: tā cetere ꝓtes corpis reddent̄ ī sensitiue post aliq̄ tulu ꝛ tps: ꝛ hui⁹ nō videk alia cā: nisi qz ligatur sensus cōmunis: sic q᷑ non emittit spūs ꝛ calores ad diuersa organa exteriora. T. Propter quam nos. ¶ Dic p. determinat de cā finali somni ponens ꝓmo talem conclusionem q᷑ somnus est in aialibus necessarius ꝑpter salutem ipōrum. ¶ Probat sic p. qz omnib⁹ natis mouere vel agere longo tpe continue sine fatigatione natura ordinauit requiem ꝑpter eoꝝ salutem: ſz aialia sunt hmōi. igitur natura aialib⁹ ordinauit requiem ꝑpter salutem ipōrum: ꝛ illa reqes est somn⁹: igitur. Et subdit p. q᷑ somnus dicitur metha ꝓhorice requies.

Prima cōclusio de cā finali somni.

Concl'o.ii.

¶ T. Vigilia vero finis ¶ Dic p. pōt aliam ꝓclusionez que talis ē q᷑ vigilia est finis somni. ꝓbat sic p. qz in rebus naturalibus optimū est finis aliox: ſz in habentibus sensuz vel intellectū optimum est sentire vel intelligere: vel saltē sentire ꝛ intelligere dicūt actus nobiliores q᷑ eorum priuatiōes ꝛ tales act⁹ cuiuſmodi sunt sentire ꝛ intelligere sunt vigilia: ḡ vigilia est finis ḡestis ꝛ ꝑ ꝑñs finis somni. T. Q| aūt. ¶ Dic p. declarat siue dat intellectum ꝓclusionis p̄cedētis d. q᷑ somn⁹ nō est simpliciter necessari⁹ aiali: cum somn⁹ p̄t esse nō esse: sed est necessarius ex suppōne vel cōditione. Ille est se est eñ aial aliquādo dormire si debeat bene ꝛ delectabiliter sensib⁹ vti ad suas vtilitates cuz aial sine q̄ te sensuum interdū ꝓtingente non p̄t longo tpe vti sensibus sine fatigatiōe modo somn⁹ ordinatur naturaliter vt sensus restaurati possent postea apte ꝛ delectabiliter suas opationes exercere. ¶ T. Ampli⁹ autem. ¶ Dic p. oñdit cuius ptis corpis somnus ꝛ vigilia sunt passiones: ꝛ ꝓio ꝓmittit interim suū d. q᷑ inquirēdum est per quales mot⁹ corpeos ꝓtingunt somn⁹ ꝛ vigilia ꝛ circa qas ptes corpis T. Alys quidez igīt. ¶ Dic p. ꝓmittit talē suppōnem: q᷑ aialia nō habētia sanguinez ueq̄ coꝝ hūtia tñ aliq̄d ꝓportionabile sanguini ꝛ aliquid ꝓportionabile cordi habēt somnū: ꝛ ꝑ ꝑñs illa passio q̄ oꝝ somn⁹ in oibus aialibus cōungit circa similes ptes corpis vel ꝓportionales. ¶ T. Q| quidē igitur. ¶ Dic p. ponit duas cōclusiones. Quaꝝ ꝓma talis ē. q᷑ ꝓncipium ꝓncipale sensus est coꝝ vel ꝓportionabile cordi. ꝓbat sic. p. qz idem est principiuz ꝓncipale sensus ꝛ motꝰ localis in aialibus: sed ꝓncipium ꝓncipale motꝰ localis in aialib⁹ est coꝝ: ergo coꝝ est principium ꝓncipale sensus. Maioꝝ ꝓbat sic p. qz aial nō mouek localiter nisi ꝓncipium sensitiuū fuerit ꝑus alteratum: hoc est factū sit in actu sentiendi: ad quem actum sentiendi: sequitur actus appetendi vel fugiendi ꝑpter quem aial mouetur: ergo vnū ꝛ idem est ꝓncipium ꝓncipale sensus ꝛ motus localis. Minoꝝ ꝓbat sic philoso. scz q᷑ coꝝ est ꝓncipium ꝓncipale motus localis: quia illud a quo diffundūtur calores ꝛ spiritus mediantibus quib⁹ operatiōes fiunt est in medio corporis: ergo illud videtur esse coꝝ. ¶ Etiam coꝝ indiget refrigerio ad tpandum calorem: ergo videtur q᷑ est ꝓncipium calorꝭ ꝛ spirituum. ꝛ ꝑ consequens est principium motus localis. Et in non habentib⁹ sanguinem est aliquid ꝓportionale cordi: a quo diffunduntur spiritus vitales ad mēbra exteriora: ꝛ talia non indiget respiratione. ¶ T. Si non est somnus. ¶ Dic ponit aliam conclōem q̄ talis est: q᷑ somn⁹ est primoꝝ ꝓncipaliter passio cordis. ¶ Pz: qz somn⁹ ē coꝝ ꝓio ꝛ ꝓncipalis passio ꝓmi sensitiui: sed hoc ē coꝝ vel in corde: ergo somn⁹ est passio cordis vel ꝓportionalis cordi. ¶ T. Mouetur autem. ¶ Dic p. remouet dubium qđ est tale: quare aliqui dormientes vadunt: ꝛ mouētur aliqñ exercentes opa vigilātium: ꝛ hoc nō possunt facere sine fantasia: ꝛ aliqua sensatione interiori: et cum sen-

sus exteriores sunt ligati ⁊ nō sentiūt: sequit q̄ ille sensus interior nō sit ligat⁹: ⁊ pñs videt q̄ somnus nō est passio primi sensitiui. ¶ Ad hoc dicit phi. q̄ hoc solui tur postea. ¶ Alterius mouet aliam dubitationem quare exercētes opa vigilantiū non memorant de his que extra fecerūt: ⁊ tñ bñ memorant de sōnijs q̄ñ exp gefacti sunt. ¶ Dicit p. q̄ hoc solutū est in problematibus. Cā tñ hui⁹ est: q̄ sensib⁹ exterioribus ligatis non pñt spēs opationū exterioꝝ diffundi ad sensum cōem: ita q̄ sensus cōis cognoscat illas opatōes ⁊ postea reseruetur spēs vel habitus illaꝝ opationū: hoc tñ fit bñ de somnijs. Spēs aūt somni bene reseruant in memoria sensibus exterioribus clausis.

Sex suppōes.

Consequens aut bis ¶ Istud est tertiū ca. in quo ni. Et primo determinat de cā actiua sōfactōis. Et primo premittit aliq̄. Primū est: q̄ animali necessariū est suscipe alimentū ⁊ nutrimētū. T. Nutrimētum siue principiū nutrimentū est sanguis: ⁊ in nō ba bentib⁹ sanguinem est aliq̄d ꝓportionabile sanguini. ¶ T. Locus xo. ¶ Tertio supponit q̄ vene sunt loca ⁊ receptacula sanguinū: cū p ipas sanguis ad singla mēbra mittat. T. Vna principiū. ¶ Quarto supponit: q̄ principiū venaꝝ est cor. T. Defectus q̄dē. ¶ Quito supponit: q̄ nutrimentū susceptū in stomacho digerit: et tandē i sanguinē puertit ⁊ p venas mouet a corde ad diuersas ptes corpis. ¶ T. Non enī. ¶ Sexto suppōit q̄ non ois impotentia sentiendi est somn⁹: cū aliqñ ē ipoña vel ab egritudine: vel a lesione: ⁊ tūc nō ē ppe somn⁹. Sed tñ dicit p. q̄ aliqs posset dubitare: q̄re aliquib⁹ exūtib⁹ in extasi sibi apparuerūt multe fantasie que vident esse sōnia: cū fiant sensib⁹ exteriorib⁹ ligatis ⁊ clausis: hanc dubitatōem non soluit p. T. Sed somn⁹ fit ex euaporatōe nutrimenti ascendente ad caput: a quo repellit ad cor: q̄ necessariū est nutrimētuz p digestionē calefactā euaporari: ⁊ vapoꝛē ipz infrigidari ⁊ ingrossari: ⁊ itez reflecti: ⁊ mediante illo calores ⁊ spūs itez reflectunt ad cor: ⁊ tūc sensus exteriores esse somn⁹. T. Et ideo maxie. ¶ Hic p. declarat dictā cām p. vij. signa. Primū est: q̄ a multa potatōe vel cōmestione fit cito magn⁹ somn⁹: q̄ tūc fit multa euaporatio nutrimenti sursum q̄ ingrossat a frigiditate cerebri: ⁊ repellit calorē: ⁊ facit dormire. T. Signū autē hoc. ¶ Secm signū est: q̄ ola somnifera siue somnuz puocātia si excessiue sumant aggrauant caput: ⁊ tunc spūs motiui repcutiunt ad cor: ⁊ inde cātur sōn⁹. ¶ T. Amplius aūt ex laboribꝰ. ¶ Tertū signū est: q̄ labores cōiter puocant somnū: q̄ labores ⁊ mot⁹ calefaciunt ⁊ resoluūt humores viscosos ⁊ fleumaticos: ⁊ eoꝝ vapores ascendūt ad caput: ⁊ infrigidati descendūt ⁊ repcutiunt spūs aut calorē ad cor: ⁊ tūc fit sōn⁹. Et subdit p. q̄ illi humores sunt sicut nutrimentū indigestuz q̄ multū euaporat dū est calidū ⁊ nō frigidū. T. Et egritudines. ¶ Quartū signū: quia egritudines faciūt multū somnū: q̄ in illis abūdat humiditas indigesta ⁊ multū euaporabilis: ⁊ etiā abūdat caliditas naturalis sed non digerens sed solū euaporās. T. Amplius aūt. ¶ Quintū signū est: q̄ pueri multū vtunt somno: q̄ vtunt multo nutrimento. Et plus de nutrimēto mittitur ad supiora mēbra q̄ ad inferiora: ideo cuz multa euaporatio est in eis refrigidata a cerebro: sequitur q̄ vtunt multo somno. T. Signū xo. ¶ Hic p. declarat q̄ in pueris multū nutrimentū fert ad mēbra supiora: tribus signis. Primū est: q̄ in pueris supiora plus augetur ꝓportionabiliter sicut caput ⁊ spatule: sed hoc non pt esse nisi pr plus nutrimenti ferat ad illuz locum T. Propter hanc xo cām. ¶ Secm signū est: q̄ pueri multotiens sunt epilentici: ⁊ hoc puenit ppter vapores multos ⁊ grossos ascendentes ad caput: ⁊ cuz in grossant ⁊ non bñ digerunt obstruūt meat⁹ p quos fit aspiratio ⁊ sic morit hō dormiēdo. Ex quo pz q̄ dispositi ad illā infirmitatē debent se abstinere a sōno T. Et ideo pueri. ¶ P. hic infert vnū corelariū qđ est tale q̄ pueris non ē dādū vinū ex quo est nimis fumosum ⁊ euaporabile: nec etiā est dandū nutricib⁹: q̄ dicit p. q̄ nihil differt pueros biberevinū vel nutrices. Patz: q̄ ex vino lac nutricis fit magis fumosuz ⁊ magis euaporabile: ⁊ maxie cū illud vinū sit grossuz ⁊ nigrū. Si tñ debeant potare vinū: hoc dz esse modicū ⁊ aquaticum T. Ita ab. ¶ Tertū signū est: q̄ pueri in quinq̄ primis mensibus non pñt bñ vertere collū ppter multaz corpulentiā nutrimenti missi ad ptes supiores: ⁊ ideo mres non sentiūt pueros moueri in vtero nisi in sexto mense. T. Et ideo amatores. ¶ Sextū signū pncipale est: q̄ habentes magna capita sicut gnani: ⁊ etiā habētes venas strictas sunt amatores somni. ¶ Causa primi est: q̄ in hūtibus magna capita multa euaporatio ꝓgregat in capite: ⁊ ibi infrigidata non faciliter digeritur. ¶ Causa scdi est: q̄ vapor a cerebro ingrossat⁹ nō pōt faciliter per illas strictas venas reuerti: ⁊ descēdere vt digerat p calorem naturalē: sed in hūtib⁹ amplas venas vapor sic ingrossat⁹ pt libere descendere p illas ad locū vbi digerit. T. Necp melācolici. ¶ Septimū signū ē: q̄ melācolici nō sunt multū sōnoleti: q̄ sunt frigide ⁊ sicce cōplexionis: ⁊ p pñs nō fiunt multi vapores q̄ sunt cā somni. ¶ Et subdit p. q̄ ipi melācolici sunt duri: hoc ē tardi ⁊ pigri: ⁊ hoc ē ppter defectū caloris: ⁊ multi eoꝝ etiā sunt magni cōmestores: nō q̄ bene digerūt: sz ppter defectū caloris digerentis multus cib⁹ indigestus mittit ad feces: ideo in eis reḡit plus de cibo. Sunt etiā tristes ⁊ paucfruentes letitia ⁊ loco: ⁊ hoc est: q̄ letitia ⁊ appetit⁹ loci puenūt ex depuratōne sanguinis ⁊ subtiliatōe spūum: q̄ fiunt p calorem satis fortē. ¶ Dicit tñ p. in libro de pblematib⁹: q̄ aliq̄d melācolici bñt sensus valde pfectos excellentes: ita q̄ fiunt magni in phia ⁊ astronomia ⁊ in aliis artibus subtilibus: ⁊ hoc puenit ex eo: q̄ in corde ē satis fortis calor: ⁊ in aliis mēbris abundat melācolia: q̄ a corde calefit ⁊ tēpat melācolia. Sed q̄ñ ad senectutem puenūt ⁊ minoratur calor cordis tūc alle humor melācolicus reuertit ad suā naturā scz frigidā: ⁊ tunc illi fiunt frenetici vel infatuati. T. Quare. ¶ P. hic infert diffinitōem somni dicens: q̄ somnus est immobilitas sensuum ppter frigiditatem cerebri: a quo vapores infrigidātur ⁊ reuerberātur ad cor: ⁊ ppter reuerberatōez caloris naturalis. Subdit tñ p. q̄ in dormiētibus sunt multi mot⁹ interiores: ⁊ q̄ partes supiores in somno fiunt frigidiores q̄ inferiores: ⁊ hoc puenit ex eo: q̄ obstructi sunt meatus per quos calor diffunderetur ad partes superiores T. Quanq̄ vtiq̄. ¶ P. hic mouet dubitatōem: quomodo istivapores possunt esse causa somni: cum isti vapores sunt calidi: ⁊ somn⁹ fit per infrigidationem. T. Utrum ergo. ¶ P. hic soluit dictam dubitationem quatuor solutiōibus. Prima est: quia capite denudato partes eius agunt' ad inuicē: ⁊ fit maior calor q̄ quando est plenum vaporibus: sed quando est repletum vaporibus: tunc partes agunt in illos vapores: et sic fit minor calor a quo prouenit sōnus. ¶ Textus. Quemadmodum. ¶ Secunda solutio est: quia vapores ascendentes ad caput attrahunt calorem naturalem existentē in' orgauis sensuum exteriorum: et sic propter defectum caloris in illis orgauis fit somnus. T. Amplius autem multo. ¶ Tertia solu-

Sōn⁹ q̄dā mō est epl epsia

Pueris nō cōferūt vina neq̄ nutricibus.

Septimū

De melancolicis

Diffi. somni

Questio.

Solutio.

Solutio.ij

Solutio.iij.

Cā actiua somni.

Septez signa bene notanda primū.

Secm

Tertium

Quartum.

Quintū i quo sōnū de puer

tio'ē:q̄ sicut ligna posita supra ignē repellūt inferi⁹ ca lorem ⁊ debilitatē ipm: donec ignis obtineat victoriā supra illa ligna:ita multo⁹ vapore,eleuato ad caput: ⁊ capite repleto non ꝑt amplius vapor ascendere:sed re uertit ad cor ⁊ secū pellit inferi⁹ calorē q̄ faciebat ipm ascendere:⁊ sic diminuit caliditas cerebri ⁊ fit sōnus. Et subdit p.q̄ hoies q̄ sunt naturaliter recte state: cadūt in sōnū ex defectu vaporis: qz q̄n calor ⁊ vapor reuertunt fit insensibilitas: ⁊ post digestionē fit fanta sia siue sensibilitas. T. Vel dicte q̄dē. ¶ Quarta so lutio q̄ vera est:est talis:qz a calore cordis ⁊ mēbroꝝ i teriorꝝ nutrimentū euaporat:⁊ nutrimētū ascendit sur sum ad caput:⁊ ꝓpter frigiditatē cerebri infrigidatur ⁊ ingrossat: ⁊ mittit deorsum:pellens calorē ad cor: ⁊ sic debilitat calor in capite:⁊ obstruunt meat⁹ ⁊ sequi tur sōnus. Sicut aliq̄n a sole humidū i terra vel aq̄ ca lefit ⁊ ascēdit vapor sursum:⁊cū venerit ad mediā re gionē aeris exītis frigidā frigefit:⁊ ingrossat:⁊ fit aq̄ descēdēs deorsum. Et subdit p.q̄ q̄n superflua vel nimia copia vaporꝝ mittit ad cerebꝝ: ita q̄ natura nō bz dñium ꝓpter excessum ciborꝝ ⁊ potuū:ita q̄ ille vapor non ꝑt digeri gñant reumata ⁊ egritudines. Bz cū nō ē sup fluitas ⁊ natura bz dñium:tūc vapor ascēdens infrigi datus reuertit ⁊ secū pellit calorē ad cor: ⁊ tūc fit q̄es sensuū ⁊ digerit vapor ille ⁊ fit nutrimētū subtile T. Expgiscunt. ¶ P.hic determīat de cā expgefactōis di cens q̄ aīal expgiscit q̄n facta ē digestio vaporꝝ repcus soꝝ a capite ad cor:vbi p calorē naturalē digerūt T. Est aūt. ¶ P.hic declarat illō qđ dixit dicēs:q̄ pīnitus sit gñatio sanguinis i eptate: sed ille sanguis ē adhuc impurus ⁊ indigestus:⁊ tunc mittit ad cor qđ est ꝑnci piū caloris ⁊ vite:⁊ ibi pfecte digerit:⁊ digestione fac tā gñant spūs vitales sensuū ⁊ motuū: q̄ ad singulas ptes corpis mittunt: ⁊ in corde sunt cellule q̄dā: ita q̄ purior ⁊ subtilior sanguis ē in vna cellula:⁊ grossior in alia:⁊ ab illo sanguine impuro ascēdūt grossi vapo res ad caput ⁊ cānt sōnū: sed cū ille sanguis fuerit pu rus ⁊ vapores digesti: tūc a corde ad exteriora mēbra mittit sanguis nutritiu⁹ ⁊ spūs calidi:⁊ tunc fit expge factio. Sanguis tñ q̄ ad caput mittit ⁊ ad ptes supio res est tenuissimus ⁊ purissim⁹. Ille vo q̄ ad ptes infe riores mittit est densus ⁊ turbid⁹: hic enim est ꝓmo de expgefactione naturali.

Solutio.iiij.

De cā expgefactionis

Queritur vtruz organum sensus cōis sit ce rebrū vel cor. Et ar̄ q̄ sic cerebrum: auctoritate Galieni ponētis organū sensus cōis in cerebro: ⁊ dicenti Ar⁹. fuisse magne ꝑsumptōis:qz posuit ipm in corde. ¶ Se cundo sic:nisi sic seqꝛet q̄ lesa anteriori pte cerebri si ue cellula sensus cōis nō lederet: qđ ē falsum:vt docet expientia in freneticis:bz ꝓa pz: qz nō videt vnde le deret sensus cōis si nō poneret in cerebro vel nisi cere brū essz ꝓpium organū. ¶ Tertio sic illud est organum sensus cōis:cui⁹ sōn⁹ ⁊ vigilia sunt passiones:sed cere bri ⁊ nō cordis sōn⁹ ⁊ vigilia sunt passiōes:igit. Mior pz:qz ꝓuocatiua sōni ꝑncipaliter ponunt in capite ⁊ non in corde:q̄ videt q̄ sōn⁹ ⁊ vigilia sunt passiōes ce rebri. ¶ Quarto sic: virtutes interiores ponunt in cere bro tanq̄ in organo: igit ita videt ee de sensu cōi.ꝓa pz:qz non videt rō q̄re aliq̄ ponunt in cerebro ⁊ aliq̄ no:añs pz ꝑ cōmentatorē in suo libro de sōno ⁊vigilia ¶ Quinto sic: nisi sic seqꝛet q̄ motus ⁊ motū non eēnt simul:ꝓa videt esse falsum: vt pz ex.viij.phīcoꝝ:igit ⁊ añs:ꝓa pz:qz sensus cōis imediate mouet a sensi bus exteriorib⁹ ⁊ virtutes reseruatiue imediate a sensu cōi recipiūt spēs ⁊ intentōes quas reseruāt: ⁊ itez ille spēs manētes in absentia sensibiliū mouēt sensū cōez: mō tales spēs sunt reseruate in cerebro ⁊ nō in corde: in quo ꝑ aduersariū ponit sensus cōis:mō magna ē di stantia inter cor ⁊ cerebrū. ¶ Sexto sic: si tale organū poneret in corde:tūc statim corrumpet.ꝓa patz:qz vt dicit p.scdo de aīa:excellētie sensibiliū corrumpūt sen sum:mō in corde est maxia caliditas:cū ipz sit ꝑncipiū calorīs:igit ab illo deberet sensus cōis corrūpi.

In oppositum est p.in scdo cap.ꝑmi tractat⁹ libri. Pro solutōne questionis est.

Scienduz q̄ duplex est organū sensus cōis: De duplicior organo sensus cō qđā est in quo vniunt organa sensuū exteriorꝝ. Aliud est organū mīn⁹ ꝑncipale:⁊ organū magis ꝑncipale. Orga num est in quo ꝓueniūt organa sensuū exteriorꝝ qđ po nitur in cerebro est min⁹ ꝑncipale. Aliud est ꝑncipale ⁊ originale: cū ab illo diffundunt spūs ⁊ calores sensi tiui vsq̄ ad cerebrum:vbi ꝓueniūt oīa alia organa sen suū exteriorꝝ:⁊ vlterius ꝑ diuersos neruos ad diuersa organa sensuū exteriorꝝ mittuntur tales spūs:⁊ ecōtra mittunt spēs sensibiles mediantib⁹ sensib⁹ exteriori bus ad cerebrū: vbi ꝓueniūt oīa alia organa sensuum exte riorꝝ:⁊ illa spēs vlterius ꝑ neruū descendentē a capite vsq̄ ad cor diffundit:⁊ ibi sit cōpletū iudiciuz siue sen satio. Ex quo ꝓz q̄ q̄n illud organum exīs in cerebro claudit nō ꝑmittit diffundi spēs sensibiliū exteriorꝝ ad ipz cor:⁊ tūc reddit sensus cōis impotens ad sentiendum munus munus

Isto notato sit.

Conclusio tesponsiua organū ꝑncipale sen sus cōis est cor vl ꝓportionabile cordi: hui⁹ ꝓclusiois ꝓbatio pz ex expōne textus. ¶ Aliter etiā ꝑt ꝓbari:qz in formatione embrionis ꝓmū mēbrū apparēs est cor ⁊ ante apparentē formatiōez aliorꝝ mēbroꝝ embrio bz vitā ex quo nutrit ⁊ auget:⁊ cū nō sit planta bz aīal re quirit q̄ habeat aīam sensitiuā ꝙ sensum: ḡ sensus est in corde vel in aliquo ꝓportionabili cordi.

Dubitatur primo vtruz somnus sit ꝓuatio vigilie. Ad dubiū dr q̄ iste termin⁹ somn⁹ capit duplr ¶ Uno mō vt de materiali significato omēs sensus exte riores significat:siue ipm sensuz cōem:⁊ de formali cō notat ipos non potentes sentire vel ipm nō potentem sentire. Et ꝓ oppositū iste terminus vigilia vt de mate riali significato sensus exteriores ꝑportat: vt de for mali significato ꝓnotat ipm sentire vel ipos sentire:⁊ sic iste termin⁹ somnus est termin⁹ ꝓuatiue oppositus respectu illius termini vigilia: ⁊ hoc mō capit p.illum terminū somn⁹ in ꝓmo capitulo. ¶ Alio mō capit ille termin⁹ somn⁹ vt de materiali significato spūs sensitiuos significat: ⁊ de formali cōnotat illos vnitos circa cor:⁊ nō expānsos ad organa exteriora. Et iste termin⁹ vigilia calorē ⁊ spūs sensitiuos de materiali significa to significat:⁊ de formali ꝓnotat eos esse expansos sia ue expulsos ad organa exteriora: ⁊ isto mō capit phi. istū terminū somn⁹ qñ dicit:q̄ somn⁹ est ꝙuent⁹ calor⁊ ⁊ reciprocatio ei⁹ ad cor. Et isto mō iste termin⁹ sonus non ē termin⁹ ꝑpe ꝓuatiue oppositꝰ ifti terminovigi lia:nec isto mō capit p.istū terminū somn⁹ in ꝓmo capi tulo ꝑmi tractat⁹:qñ ꝓbat q̄ somn⁹ ⁊ vigilia bñt fieri circa idē. ¶ Uñ ꝓmo mō capiendo illū terminū somn⁹ somnus cātur sic:nam ꝑ calorem ꝓuenientez radicali ter a corde decoquitur ⁊ digerit nutrimentuz: ⁊ in hu iusmodi digestione resoluitur ab eo multus vapor: q̄ ꝓpter caliditatē ⁊ subtilitatē ascēdit ad caput ⁊ ibi,ꝑ pter frigiditatem cerebri,infrigidat:⁊ ingrossatus re uertitur versus cor:⁊ secuz pellit calores ⁊ spiritus vi tales versus cor:⁊ sic in corde et in membris digesti-

Acceptōes de ly somn⁹ et de ly vigilia.

Quō cātur so

uis fit magnus ꝓuentus caloꝝ ꝛ spūum:ꝛ fortificatur digestio ꝛ spūum gñatio:ꝛ per illos vapores obstruū-tur meaꝝ ne a corde ad mēbra exteriora possunt mitti spūs sensitiui:ꝛ tunc est somnus.

Dubitatur scdo. vtrū omnibus animalibus somn⁹ ꝛ vigilia sunt passiones ꝓueniētes. ¶ Ad dubiū dr:q capiēdo illū terminū passio scde intētionaliter:et illū terminū sōnus vt est termin⁹ priuatiue oppositus illi termino vigilia:sic sōnus ꝛ vigilia sunt passiones illius termini aīal. ¶ Sed capiēdo illū terminū passio prime intentionaliꝝ:p qlitate inferēte passionē vel derelicta a passione:ille terminus sōnus nō est passio illius termini aīal. ¶ Q| aūt isti termini sunt passiones illius termini aīal ei succedentes. ¶ Ptz prio de illo termio sōnus:qz ex multo vsu sensuū exteriorꝝ accidit fatigatio in aīali:g opz aīal aliquando cessare ab vsu sensuuz exteriorꝝ:sed illa cessatio siue quies est sōnus:g sōnus est passio ꝓueniēs aīali. Q| aūt iste terminus vigilia sit passio illi⁹ termini aīal. Patz:qz opz aīal aliqñ vti sensib⁹ exteriorib⁹:cuz alias tales potē tie sensitiue essent fruſtra:g opz aīal aliqñ vigilare:cō sequēria tz:qz sentire p sensus exteriores est vigilare. ¶ Sed si capiaꝫ ille termin⁹ sōnus p ꝓuentu caloꝝum et spūum circa cor:ꝛ ille termin⁹ passio prie ītentionaliter:p re causata a passione vel nata iferre passionē: tunc sōnus ꝛ vigilia sunt passiones aīalis:qz in omni aīali sano ꝛ bene dispōsito est cor vel ꝓportionabile cordi:a quo caloꝝ ꝛ spūs mittunꝫ ad exteriores ptes: ꝛ reuerberāt̄ xꝑus cor:g sōnus ꝛ vigilia sunt passiones aīalis:ꝛ etiā soli aīali ꝓuenit habere cor vel ꝓportionabile cordi:a quo caloꝝ ꝛ spūs sensituui mittuntur ad mēbra exteriora:igr somnus ꝛ vigilia soli aīali cōueniūt. ¶ Quereret tñ aliqs:quare in vigilia nō ita bene fatigaꝫ xtus nutritiua in opando: sicut xtus sensitiua. ¶ Dr qz opa xtutis vegetatiue siue nutritiue ordinātur ad ꝓtinuationē vite aīalis:ꝛ p talē gñationē ꝓtinue gñatur nouus caloꝝ ꝛ nouus spūs vitales:ideo per talē opationē nō fatigatur nec debilitaꝫ. Bz ī opatione sensuū:opz caloꝝ ꝛ spūs mitti ad orgāna exteriora ꝑ opationib⁹ xtutis sensitiue exercendis: ꝛ talis coloꝝ ꝛ spūs p diuturnā actōez diminuūtur:ꝛ talis diminutio spūum ꝑ exhalationē eoꝝ siue cōsumptōem in orgānis sensituis est fatigatio aīalis. ¶ Sed diceret aliqs ꝓtra dicta ad dubiū:nō oīa aīalia habent cor cerebrū:ꝛ sensum cōem:g nō oībus aīalibus ꝓueniūt sōnus ꝛ vigilia. ¶ Scdo sic:sōnus ꝛ vigilia ꝓueniunt plantis:g nō solū aīalib⁹. Añs ptz: qz illis ꝓuenit sōnus in qbus est reciprocatio caloris naturalis de exteriorib⁹ ad interiora:cū sōnus sit ꝓuent⁹ caloris ꝛ reciprocatio eiusdē ab extrinseco:sed istud repitur in plātis:igr. ¶ Ad primā dr q oē aīal bz cor vel aliquid ꝓportionabile cordi:ꝛ simlr sensuz cōem: vel ꝓportionabile sensui cōmuni:simlr cerebrū vel ꝓportionabile cerebro. ¶ Ad scdam dr:q ꝓuent⁹ caloris intrinsec⁹ siue reciprocatio nō sufficit ad sōnū:sed req̄rit̄ q illa reciprocatio caloris ꝛ spūum ꝓueniat ex vaporib⁹ eleuatis ad caput:ꝛ iterū ꝓpter frigiditatē cerebri descendāt ad cor postq̄ sint ingrossati:qui quidē vapores obstruunt meatus siue orgāna sensuū exteriorum.

Nō sōnus ꝛ vigilia sūt passiones aīalis

Obiectio .i.

Obiectio .ij.

Solutio prīa

Solutio scda

Dubitatur tertio. Vtrū sōnus sit prio ꝛ principaliter passio sensus cōis. ¶ Ad dubiū dr:q sic vt videtur velle p.qz sensus cōis est ille qui primo ꝛ principaliter ꝛ ꝓprie est potens sentire ī vigilia:ꝛ impotēs sentire in sōno. Nam sensus exteriores nō sentiunt nec qz de sensibilib⁹ iudicāt:nisi sensus cōis iudicet ꝛ sentiat. Et hoc pōt patere p hoc:qz si oculus sit sanus:et tñ est interius ipedimentū ne spēs deferaꝫ siue ꝓsentāt̄ sensui cōi:tñc nō fit iudiciū: sicut pz de patiēt̄ib⁹ frenesim. Et iā cū sensus cōis occupatur in ꝓfundum cogitationib⁹:tūc hō nō capit ea q̄ sibi dicuntur vel q̄ ante oculos sibi ꝓsentāt̄ur. ¶ Ex quo ptz: q sensus exteriores ex eo fiunt ipotēs:qz sensus cōis fit impotens:ideo potētia vel impotētia sentiēdi ꝓprio ꝛ principaliꝝ dz attribui sensui cōi. Et b est q dicit p. q sensu cōi patiente :necesse ē alios sensu pati. Añ licz sensus cōis in sōno sit ipotens sentire:tñ nō est qñqs ipotēs fantasiari:qz sensatio est apꝓhensiuo sensibiliuz p sensus exteriores:q quidē ap ꝓhensio est ipius sensus cōmunis. Nō pōt tñ fieri sensatio in sōno: eo q nō potest fieri nisi p orgāna sensuū exteriorꝝ per q̄ deferunt̄ species sensibiliū ad sensum cōem:mō, hoc nō pōt fieri in somno:igit̄. Sed fantasia est apꝓhensio sensibiliū per spēs reseruatas in fantasia mediātib⁹ quibus sensus cōis in sōno potest exire aliqñ in actū:ꝛ sic potest fantasiari:ꝛ ꝓpter tales actus iteriores ꝓuenit: q aliqñ dormientes exercent opera vigilantium puta q aīal aliquando mouetur:ꝛ hoc ꝓuenit ꝓpter operationes interiores puta imaginationes.

Dubitatur quarto: vtrū sōnus causet̄ ex euaporatione nutrimēti. ¶ Ad dubiū dr:q sōn⁹ causaꝫ ex euaporatioe nutrimēti in frigidata a cerebro:qz sōn⁹ fit per remissionē caloris naturalis ad interiora sed talis nō nisi fit ex euaporatione nutrimēti infrigidata a cerebro:ergo euaporatio nutrimenti est causa somni ¶ Unde causa efficiens somni dicitur caloꝝ naturalis cordis euaporans nutrimentū:ꝛ frigiditas cerebri in grossans et repercutiēs illam euaporationē. Et causa finalis est salus animalis. Causa vero materialis dicitur illud:quod ille terminus somnus de materiali significato significat. Et euaporatio nutrimenti reducitur ad causam efficientem. ¶ Ex isto ptz q somnus est passio naturalis:ꝛ conuentus caloris ītrīsecus:vel naturalis reciprocatio facta ex euaporatione vaporū a nutrimento ingrossata a frigiditate cerebri:ꝓpter salutem animalis tuendam.

¶ De causis somni.

¶ Diffinitio somni.

Dubitatur quinto vtrū animalia debēt experfectio facta digestiōe nutrimēti. ¶ Ad dubiū dr:q duplr ē expergefactio:scz naturalis ꝛ īnaturalis. ¶ Expergefactio naturalis ꝛ ꝓueniens aīali:fit facta digestione nutrimēti. Patet quia illo tempore debet fieri expergefactio naturalis ꝛ animali cōueniens:quo caloꝝ naturalis ꝛ spiritus mittunt̄ de interioribus ad exteriora hoc autem:contingit facta digestione nutrimenti: igitur. Minor patet:quia facta digestione caloꝝ ē multum fortis et generati sunt multi spūs:ꝛ consūpti sūt vapores per quos claudebantur organa sensuum exteriorum:igitur ¶ Sed expergefactio īnaturalis aliquā do fit ante cibi digestionē. Nā aliquando fit per consuetudinem. Aliqui enim sunt consueti parum dormire: et illi cito expergefiunt. Aliqñ ꝓuenit ꝓpter complexionē naturalē vel etatem:vt melācolici ꝛ senes citius expgefiūt:ꝛ aliqñ āte digestionē. Aliqñ ꝓuenit expgefactio ab egritudine:qz sicut alique egritudines generant sōnū longū:ita alique gñant somnum breuem ꝛ fit expgefactio ante cibi digestionē. Aliqñ fit expgefactio ꝓpter q̄ntatē vel qualitatē nutrimenti sūpti puta si nutrimētū sit multū calidū ꝛ siccū:vel frigidum ꝛ siccū. Et iā ꝓuenit expgefactio. ꝓpter āplitudinē venarum vel ꝓpter paruitatē capitis. Ptz. quia istoꝝ cōtraria causāt magnū sōnū ꝛ multū:ergo ista causāt velocē expgepactionē. Aliqñ enī ꝓuenit ex diligēti ītētione circa res arduas. Aliquando etiam ꝓpter somnia terribilia :ꝛ aliquando ꝓpter sensibiles extensiones excellentiam.

Quid expgefactio naturalis.

Quid expgefactio innaturalis.

Ad rationes ḡstionis. ¶ Ad primā dr̄: q dictū Aliem intelligit de organo sensus cōis min⁹ principalis in quo ꝓmūt organa sensuū exteriorū. ¶ Ad scōam dr̄ negādo ꝓñam: qz fit ꝑ impedimētū ne spēs diffundatur ad cor. ¶ Ad tertiā dr̄ negādo minorē. Et ad ꝓbationē ei⁹ dr̄: q licz aliq̄ q̄ occurrūt ad somnū se tenēt ex pte cerebri: nō tñ ibi est principale organuz sensus cōis. ¶ Ad quartā dr̄ ꝓcedēdo: q sensus cōis hz in capite organū min⁹ p̄cipale sicut alie virtutes interiores. tñ organū principale est cor. ¶ Ad quintā dr̄ negādo ꝓñam. Et ad ꝓbationem ei⁹ dr̄: q illa caliditas nō est excedēs debitā dispōnem nature. Unde aliqñ aliq̄ ꝓplexio requiritur ad recipiendum spēs sensibiliū: z alia req̄ritur ad iudicandum.

¶ Scōus tractat⁹: i quo pbūs determiat de sōnio: z hz q̄ttuor capitula. Capitulū primū: in quo p. oīndit cui⁹ ptis aie sōnū est passio.

Conclo prīa. POst hoc aūt q̄rendum est de sōnio: de quo fit prima conclo. ¶ Somnium ē passio aie scōm potētiā sensitiuā: ptz qz somniū ē q̄dam cognitio siue ap̄hensio: sz ap̄hensio est potētie cognitiue: igr̄. ¶ Secūda cōclo. Sōniū nō est passio sensus exteriorīs: patz: qz in sōnio sensus exteriores nihil ap̄hendūt: igr̄ somniū non ē passio sensus exteriorīs. ¶ Tertia cōclo. Somniū non est passio virtut⁹ opinatiē: ptz: qz p somniū nō solū nobis appet q aliq̄s ē bō vel equ⁹: sz etiaz q ille bō est alb⁹: vel ille equus ē pulcher: sed sic iudicare de singularib⁹ ꝓtingentibus non spectat ad opinionē sine sensu p̄cipaliter: cuz per somniū iudicem⁹ nos videre: vel audire: et etiā cū bruta q̄ nō habēt opinionē etiā somniant: igitur. ¶ Quarta cōclo. nō oīs apparitio in sōnio est somniū: ptz: qz studiosi in sōnio sillogisant de cōclusionib⁹ vltibus z de subtectis sepatis: z etiam per intellectū aliqñ sōniant de his q̄ sensata sunt in vigilia: sed de talib⁹ nō ē somniū: igit nō oīs apparitio facta in somnio est somniū. Ptz scōo: sicut videm⁹ vigilātib⁹ q aliqñ decipiūtur p sensum: et tñ illā deceptionē p intellectum corrigūt: ita in dormiētibus etiā sep⁹ q̄ in vigilantib⁹ ē error in sensu: q̄ per intellectū corrigit: sed tale iudiciū intellectus nō est somniū: igitur non oīs apparitio facta in sōnio ē sōniū. ¶ Quīta cōclusio. Somniū est passio primi sensitiui Ptz: qz somniū ē quedā apparitio: z nō ē sensus exteriorīs: vt ostēsum ē: nec virtutis intellectiue: ergo ē passio p̄imi sensitiui. ¶ Sexta conclusio. Somnio ē passio p̄imi sensitiui scōm qō fantasticū: ptz qz primū sensitiuum dr̄ inq̄tum tale mouetur a sensibilib⁹ exteriorib⁹: z dr̄ fantasticū inq̄tū imutat a spē reseruata in sensu interiori: sed ut somnio fit apparitio mediante tali spē: z nō mediātib⁹ sensibus exterioribus: igitur somnium est passio primi sensitiui scōm qō fantasticum.

¶ Scōm capitulū: in quo pbūs determinat de q̄busdā ꝓambulis valētib⁹ ad inq̄rendum quid sit somniū z quomō fiat.

Conclo scōa. Conclo tertia. Conclo q̄rta. Conclo quīta. Conclo sexta. Conclo septima. Conclo octaua. Conclo nona. Conclo decima. Conclo vndecima. Conclo duodecima. Conclo tertiadecima. Conclo quartadecima. Conclo quintadecima. Conclo sextadecima. Conclo septimadecima. Conclo octauadecima. Conclo nonadecima. Conclo vigesima. Conclo vigesima prima. Conclo vigesima scōa. Conclo vigesima tertia. Conclo vigesima quarta. Conclo vigesima quinta. Conclo vigesima sexta. Conclo vigesima septima. Conclo vigesima octaua. Conclo vigesima nona. Conclo trigesima. Conclo trigesima prima. Conclo trigesima scōa. Conclo trigesima tertia. Conclo trigesima quarta. Conclo trigesima quinta. Conclo trigesima sexta. Conclo trigesima septima. Conclo trigesima octaua. Conclo trigesima nona. Conclo quadragesima. Conclo quadragesima prima. Conclo quadragesima scōa. Conclo quadragesima tertia. Conclo quadragesima quarta. Conclo quadragesima quinta. Conclo quadragesima sexta. Conclo quadragesima septima. Conclo quadragesima octaua. Conclo quadragesima nona. Conclo quinquagesima.

Conclusio. vi.

Conclusio prīa.

HOc videndū quid sit somniū: z quomō fiat: ponūtur sex cōclusiones. ¶ Prima cōclusio scōm quodlibet sensitiuū sensibilia facit somniū. Ptz. Tum primo: qz pisciens nō mouet ꝓiectū ad locū remotum: nisi qz mouet aerē ꝓpinquū qui vltra mouet aliū vsq̄z ad certā distantiā: igit etiā sensibile mouet mediū sibi ꝓpiquū: z illud mouet aliū mediū: z tandē mouetur sensus exterior. z inde interior: Ptz scōo. p simile de calefactiuo: qd prius calefacit ꝓpinquū q̄ remotū. ¶ Secūda cōclusio. passio ipressa a sensib⁹ in sensu manet aliquo tēpore sensibili remoto: patz quinq̄ experiētijs. ¶ Prīa est: si de loco claro veniam⁹ ad locū tenebrosum: nihil possimus videre ꝓpter passionē ipressam a lumine in organo visus: donec illa passio euanescat: igitur illa sensatio remanet remoto sensibili. ¶ Scōa experiētia est: si numiuz aspiciamus ad clarū colorē: puta ad albedinē vel viriditatem: z mutemus visum ad alium locū videbitur totū paruo tpe esse illius coloris. ¶ Tertia experiētia: si ad solē aspiciam⁹ z ȳtamus nos ad nigrū: illud prio videt splēdidū vel album: deinde puniceū: z tandez apparebit nigrū. ¶ Quarta experiētia est: si cōtinue aspiciamus ad aliqua mota z ȳtamus oculos apparebunt oīa q̄escētia moueri. ¶ Quinta experiētia est: boues a magnis sonis fiunt quasi surdi: ita q̄ a magno tpe post audire non possunt. Relinq̄tur ergo: q̄ passio ipressa a sensibilib⁹ manet i sensu remoto sensibili. ¶ Tertia cōclusio ē. Sicut ȳtutes sensitiue cito modicas differētias sentiūt: sic speculū i quod agit organū sensus aliqñ facile recipit maculam z ifectionē. Istud ptz: qz mulier mēstruosa sepe ificit visu speculū: z si speculū sit bene mūdū z politū: macula difficulter tergetur: si vero imundū fuerit facile deponit. Sic etiaz

sensus nō occupat⁹ alijs: facile apprehēdit debiles fantasias: nō aūt qñ est vehementer occupat⁹ circa alia. Hui⁹ aūt exēpli causa ē: qr nō solū res visa agit in oculū: sed etiā oculus qui est de numero splēdidoꝝ agit in aerem sibi ꝓpinquū: ꝛ meditāte illo in aliud: mō oculi mulieris mēstruose sūt porosi ad quos a sanguine mēstruoso mittūtur vapores qui exeūt p oculū: ꝛ se aggregāt in speculo: ꝛ facilius vidētur i speculo mūdo q̄ i imūdo: sicut vestes q̄ maxime sunt mūde citissime inquinātur: speculū em̄ tersuz diligēter monstrat q̄cquid excepit: si vero eo q̄ planū sit q̄lemcūq; tactū maxime sentit: ꝛ hoc qr qñ speculuz est mundū ꝛ politū nō est aliq̄ q̄litas resistēs impressioni talis macule: ideo facile ipꝛimitur ficut oleū ꝛ vina facile inficiunt ab imundicijs sibi iuxta positis. ¶ Quarta conclusio: existentes in passionib⁹ facile decipiunt circa sensus. Ꝓbz pꝛio: qr timētes ꝛ amātes de quocūq; moto credūt esse bostes vel amicuz Eodē vero mō ꝛ in ira: ꝛ in oibus cōcupiscētijs facile decipiūtur oēs: ꝛ magis q̄tocūq; in passionib⁹ magis fuerint: ideo ꝛ febricitātib⁹ interdū aialia vidētur in parietib⁹ a modica linearū similitudine ꝓposita. ¶ Quīta cōclusio. sicut ex passionib⁹ aliqñ decipiunt: ita scdm talia iudicia aliqñ mouētur cuz passio est fortis. ¶ Istud ꝓbatur: qr scdm tactū iudicam⁹ lapillū vnū esse duos: ꝛ tñ p visum illud corriginus: qr visus est dignioꝝ tactu. Huius aūt ratio est: qr fantasmata rerū sensibiliū āliqñ manēt i absentia sensibiliū: ꝛ etiā aliqñ organū sēsus nō ꝺficit: ideo iudicam⁹ terrā moueri q̄ tñ ꝺficit: vt pz de nauigātib⁹ ¶ Tertiū capitulū: in quo ostēditur quid sit somniū ꝛ quomō fiat.

Conclo ꝓria.

De modo quo fit somniū sit ꝓria cōclo

¶ Licet nō semp in somno fiāt sōnia ipa tñ possunt fieri in sōno. ¶ Scda ps ptz: qr nō solū in vigilia: sed etiā in somno sensus cōis pōt moueri a spēbus reseruatis in fantasia: imo in sōno pōt sensus cōis magis moueri a debilioꝛib⁹ spēbus q̄ in vigilia eo q̄ mot⁹ maiores ipediunt minores: ꝛ lux maioꝛ minoꝛē: ergo in somno possunt fieri sōnia. ¶ Ꝓria ps ptz: qr ita est de fantasmatibus sicut de simulacris in aqua appentibus sed sic est q̄ si aqua ꝺficēte q̄s eaz ītucatur videbit spēz suā ꝛ figuras alioꝝ puras: si vero ipa modicū moueat: tūc apparebunt figure modicū reflexe: si vo multū moueat nihil apparebit: ergo etiā qñ fantasmata ꝓsentant sensui cōi sedata pturbatōe vapoꝛū: tūc fiūt sōnia pura: si vo nō sit oīno sedata: tūc fiunt sōnia distoꝛta: si vo illa pturbatio sit minus fortis tūc nulla fit appitio. ¶ Scda ꝓclo. in sōnio apparet nobis q̄ videm⁹ vel audim⁹: ptz: qr nō solū reseruate sunt spēs sensibiliuz sed etiā act⁹ vidēdi ꝛ audiēdi. ¶ Tertia conclusio: in sōnio apparēt nobis multa esse vera: q̄ tñ nō sunt vera: ꝛ iudicam⁹ nō eē vā. Ꝓz Tum ꝓio: qr cuz naues mouent apparet nobis terra moueri: ꝛ tñ p vtutē supioꝛē illum erroꝛē corrigim⁹: ergo ita est in sōnio. Ꝓbz secundo: qr videm⁹ vigilātes passionatos decipi cito ꝓpter nimios mot⁹: igit etiā in sōnio ꝓpter pturbationē vapoꝛū ascēdētiū ad cerebꝛū pōt fieri deceptio. Ꝓz tertio: qr si digitus ponat in oculo appebit q̄ sunt duo oculi: licet hoc vtus superioꝛ corrigat: igitur ita potest fieri in sōnio. Ꝓbz quarto: qr multi expergefacti iudicāt sua sōma fuisse falsa: igit.

Conclo tertia.

Conclo ꝗrta.

¶ Quarta cōclusio: sōnium est fantasma in somnio factū. ¶ Ꝓbz hec cōclo: qr somnium nō est oīs apparitio facta in somnio: vt patz de illa quā bz dormiēs q̄ audit ad se loquentes: ꝛ eis respōdet ꝛ sentit muscas pungētes Ꝓbz etiā de appitione itellectiua in sōno: igitur somniū est solū appitio fantastica in somno facta. ¶ Quīta cōclusio. Aliq̄ sunt qui p totā vitā suā nō somniāt. Alij vo solū in senectute sōniāt. ¶ Ꝓria ps ptz: qr aliq̄ tñ bnt calorē vt pꝛ⁹ expergefiāt q̄ vapores sint digesti: ꝛ turbatio vapoꝛum sedetur q̄ nō pmittit spēs facere suā apparitionē ¶ Scda ps ptz: qr aliq̄ sūt quoꝝ calor in senectute diminuitur: ita vt non pꝛius expergefiāt q̄ sit pturbatio vapoꝛuz sedata. Et ideo tales in senectute somniant.

Conclo .v.

¶ Ultimū capitulum: in quo agitur de diuinatione per somnia.

Reliquum est de diuinatione per somnia dicere. Ꝓpo quo sit ꝓpma cōclo.

Mot⁹ maiores ipediunt minores

¶ Neq; incōueniēs est de diuinatōe per somnia ꝓfiderare: neq; facile est de ipsa determinare. ¶ Ꝓria pars ptz: nam qd oēs vel plures existimāt somnia habere aliquaz significatōem: ꝓestat fidē tanq̄ dictū ab experiētia: ꝛ q̄ de quibusdā fit in somnijs diuinatio nō est incredibile: bz em̄ aliquā rōnez.

Conclo ꝓria.

Fama quam oēs famāt in toto non deperditur.

¶ Scda pars pz: qr difficile est scire an som

nia significēt futura ex eo q̄ sūt emissa a deo sicut dicūt aliqui: quod nō videtur esse verū ex eo q̄ somnia tam bonis q̄ malis cōueniūt Alia somnia sūt significatiua futurorū ex altera causa: p quo sit. ¶ Scda cōclusio. somniorū. Quedā sunt cause humanorū actuum Quedam ꝟo sunt signa eorū q̄ fiunt. Alia ꝟo casualiter ⁊ indistincte se habēt ad actus humanos. ¶ De primis ptz: vt sōniare interpositionē lune inter oculos nostros ⁊ solē: hoc eīm est causa: quare sol apparz nobis eclipsari. ¶ De scdis ptz: vt ꝓpinquitas lune ad solem mote ꝟsus solē est signū q̄ sol eclipsabit ¶ De tertijs pz de sorte ambulante vel somniante solē eclipsari. ¶ Tertia cōclusio. aliq̄ sunt sōnia que sunt cause vel signa humanarū dispōnum. Ptz: qz multi medici dicūt esse diligenter cōsiderandū ad somnia infirmi: ex eo q̄ fantasmata per que fiunt sōnia capiūt fortitudinē ab humore predomināte in corpore: ⁊ ideo Fleumatici credūt se vti melle. Coloꝛici ambulare per ignem. Melancolici videre demones nigros. ⁊ Sanguinei videre humanū sanguinē: igitur somnia aliquādo sunt cause vel signa humanarū dispōnum vel humanorū actuū. ¶ Scdo ptz idem p alium modum. qz aliq̄ multū cogitant de aliquo et accipiūt de illo fortē spēm: que i somno vltra omnes alias facit apparitionē. Et aliqū faciunt ita fortē ⁊ surgamus ad solita facienda. ¶ Quarta cōclusio. Plurima sunt somnia q̄ impertinēter se habent ad actus humanos. Ptz. Tum: quia de multis sōniamus que nec sunt in potestate nostra nec ad nos attinent: vt de nauali bello. Tum: quia memoramꝰ de aliquibus auditis nō ptinentibus ad actum nostrū. Tum qz multa sōniamꝰ de quibꝰ nihil videmꝰ euenire: igr. ¶ Quinta cōclo. nō omnia somnia sunt a deo emissa: ptz ꝛqz bruta et pueri somniant: sed talia nō sūt a deo emissa: cum actus brutorū vel puerorū nō possunt in deum dirigi: igit. ¶ Sexta cōclusio: aliq̄ sūt somnia q̄ insunt nobis a natura siue a natura li ꝓplexione. Ptz qz naturalis complexio est loquar ⁊ confortat spēs sibi conuenientes. Hinc est: cꝫ si abūdet colera somniamꝰ de sulphure ⁊ igne Fleuma somniamus de aqua vel pluuia: ⁊ ad ista somnia debēt medici attendere: qz aliquādo ita euenit sicut somniamus sicut si aliquis ad aliqd̄ signū ꝓiiciat simul multos lapides: aliquis illorū attinget signū

¶ Nec tñ est inconueniens multa somnia ex naturali cōplexione nō euenire: ptz. Tum: qz licet vigeat influentia ventorū: tamē possunt nō euenire venti ꝓpter influentiam superuenientē. Item licet dispoſuerimꝰ de aliquo futuro negocio: ipm tñ aliqū nō eueniet ꝓpter circūstantias superuenientes: igitur ita ē de somniatis a natura. ¶ Septima conclusio. aliqua sunt somnia que ortum habent ex virtutibus celestibus: ptz quia corpora celestia sunt influētia in corpora sibi ꝓpinqua: ⁊ mediantibus illis possunt emittere suas virtutes ad nos: ⁊ mouere sensum cōmunē ad cognoscendū ea que futura sunt. ¶ Ultima cōclusio: cum possumus aliquando de futuris per somnia diuinare: ille dicendus est bonus interpres somniorū: qui bene potest similitudines cognoscere. ¶ Prima pars ptz. Tum prio: qz sensus cōmunis potest moueri a virtutibꝰ celestibus: ⁊ per similitudines ipressas possumus de effectibus earum iudicare Tum scdo: qz ab humore existente in nobis potest similitudo representatiua confortari: et tunc per somnia poterimus de humore habundāte iudicare. ¶ Tuz tertio: quia rectꝰ somniamus de nobis notis q̄ ignotis. Tum quarto: quia melancolici aliquādo recte somniant: eo q̄ ipsorū fantasie ad diuersa transmutantur: ⁊ sic vna apparitionum fit vera.

¶ Scda pars patet: quia ad diuinandū per somnia oportez cognoscere an talia somnia sint: vel a naturali cōplexiona: vel a virtutibꝰ celestibus: ⁊ sic de alijs: ⁊ vtrum fiant per turbatione vaporuz sedata: an non: igitur oportet similitudines cognoscere. ¶ Et hec de libro de somno ⁊ vigilia.

¶ Post hoc autem. ¶ Iste est secūdus tractatus huius libri in quo phūs determinat de somnio: et continet quattuor capitula. ¶ In primo ostēdit cuius partis aīe sit somnū est passio. In scdo determinat de quibusdam valētibus ad inquirendū quid sit somnium: ⁊ quomō fiat somniū. In tertio ostēdit quomō fit somnium: ⁊ quid sit. In quarto determinat de diuinatione per somnia: ptes patebūt in ꝓcessu. ¶ In primo capitulo ponit sex cōclusiones. Quarū prīa talis est: cꝫ somnū est passio aīe sm potentiā sensitiuā vel intellectiuam Pz: qz sōnū est q̄dā apphēsio siue cognitio: sed apprehensio siue cognitio est potētie sensitiue vel intellectiue: igitur somnū est potentie sensitiue vel intellectiue. ¶ Si itaq̄. ¶ Scda cōclusio est. somnū nō est passio sensus exteriorꝰ. Patet: quia somnium non est passio illius sensus q̄ nihil apphēdit in somno: sed sensus exterior nō apphendit aliquid in somno: ꝙ somnū non est passio sensus exteriorꝰ. Maior pz: qz somnuz est apprehensio q̄ non fit nisi in somno. Minor ptz: quia

Conclo. ii. de diffinitōe sōniorum.

Conclo tertia

Conclo quarta.

Conclusio .v.

Cōclusio. vi.

Conclo. vij.

Conclo. viij.

Conclo prīa.

Conclo scda.

Ꝯclo tertia. sensus exteriores in somno sunt clausi. T. At vero neq;. ¶ Tertia cōclusio est: somniū nō est passio opinionis siue virtutis opinatiue q̄ est ꝟtus intellectiua: ptz qr per somniū nō solū nobis apparet q̄ hoc est hō vel equus: sed etiā q̄ ille hō est albus: r ille equ⁹ est pulcher: sed sic iudicare simplr de sensibilib⁹ r pure ꝓtingentibus nō spectat ad opinionē sine sensu: agit. Etiā per somniū iudicam⁹ nos audire vel videre tanq̄ adueniēs: hoc est tanq̄ apparens presens in aspectu sensus: sed hoc nō ptinet ad opinionē: igitur. Etiaz bruta somiant r tñ nō habēt opinionē: igitur somniū non est passio virtutis opinatiue. T. Amplius ꝑter somniū.

Ꝯclo q̄rta. ¶ Quarta conclo est: nō ois apparitio in somno est sōniū: ꝓbat p. duab⁹ rōnibus. ¶ Prima est: qr somnium nō est appitio per intellectū vel opinionē: r tñ in somno aliq̄ fiunt appitiones q̄ nō possunt ptinere ad sensum: igitur nō ois appitio in sōno est sōnium. Minor ptz: qr studiosi in somno aliq̄ sillogizant de cōclusionibus vlbus r de substātijs sepatis: r sillogisatio nō pertinet ad sensum: sed ad intellectū. Etiam in vigilia ex sensatis r fantasiatis mouet intellectus ad intelligendum alia: ergo similiter in somno ex appitionibus fantasticis pōt intellectus moueri ad intelligendum: cum intellectus non est virtus organica nec ligata in somno: r per ꝯs pōt exire in actū intelligendi: quādo per sensum cōem aliquid sibi p̄sentatur. ¶ T. Palam aūt est. ¶ Hic p. ponit scām rōnē supponēs duo. Primū est: q̄ nō est mirū si in somno decipimur ex fantasmatibus: cum vigilantes decipiūtur ex fantasmatib⁹. ¶ Scō supponit: q̄ sani vigilātes qui decipiūtur per sensus exteriores iudicāt siue corrigūt illā deceptionem non per sensum sed per intellectū. ¶ Istis suppositis aī sic. sicut est in vigilātib⁹ ita videtur esse in dormientibus: sed in vigilātibus sic est q̄ aliq̄ decipiunt et nō corrigūt illā deceptōem nisi per intellectū: et cuz dormiētes aliq̄ decipiūtur si habeāt somnia falsa et iudicāt illa somnia esse falsa seq̄tur q̄ illō iudiciū pertinet ad intellectū: r per ꝯs nō ois appitio in somno est sōniū. ¶ T. Quod quidē. ¶ Quinta cōclusio est. Sōniū est passio primi sensitiui: qr sōmū est queō apparitio: r nō est apparitio sensus exteriorus (vt pr⁹ ostensum est) nec virtutis intellectiue: ḡ est passio primi sensitiui. Et cōfirmat p. q̄ nō sit passio virtutis intellectiue: qr cōuenit bꝛutis. T. Nā vero de fantasia. ¶ Sexta conclo est. Somnū est passio primi sensitiui ſm qō fantasticū: ptz: qr primū sensitiuū ex eo dr sensitiuū: qr imutatur a sensibus exteriorib⁹ actu sentientibus: r etiā actu dr sensatio: sed primū sensitiuū vocaī fantasticū: r ei⁹ appitio vocatur fantastica: cuz immutaī a specie reseruata in fantasia cum absentia sensibiliū: mō in sōno sensus cōis non mouetur a sensibus exteriorib⁹ cum tales sensus sint clausi: ergo mouetur a spēbus reseruatis in fantasia: r p ꝯs sōnium est passio primi sensitiui inq̄tū est fantasticum.

Ꝯclo quīta. Ꝯclusio. vj.

Quid autem est somnium. ¶ Istud est scōm capi. in quo p. determinat de quibusdā pambnlis valē tibus ad inquirendum quid sit somniū: r quō fiat: r ponit sex ꝯclusiones ꝓmittēs intentū suū vi. q̄ cōsideran dum est: quō fit somniū: r quid sit. ¶ Prima ꝯclo quaz ponit est ista. q̄ ſm qōlibet genus sensibiliū sensibilia faciunt somniū: declarat p. per duo similia: r spāliter declarat modū per qnē sensibile agit in sensum. ¶ Primū est: qr pjciens non mouet proiectum ad locum remotum: r sic q̄ maneat simul cum eo: sed pjectum mouet aerem ꝓpinquū: qui vltra mouet aliuz aerem vsq̄ ad certā distantiā. Ita similiter sensibile mouet medium sibi propinquū: r illud mouet aliud mediū: r tandem mouet sensus exteriorr r deinde interior. ¶ Scōm simile est calefactiū primo calefacit ꝓpinquū: r illud vltra calefacit aliud: ergo similiter sensibile prius mouet mediū sibi ꝓpinquū r postea aliud. T. Ideo passio est. ¶ Scōa cōclusio: passio impressa a sensibili in sē su manet in aliquo tēpore sensibili remoto: ꝓbat p. quinq̄ expientijs. ¶ Prima experiētia est si de loco claro deueniam⁹ ad locū tenebrosum nihil possum⁹ videre: aut saltem nō bene: ꝓpter passionem impressam a lumine ipi organo ipsius visus: donec talis passio euanescat: ergo passio illa manet remoto sensibili. ¶ Ter. Si ad vnū. ¶ Scōa expientia est. si multū ad claruz colorem aspicia mus: puta ad albedinē vel viriditatē et postea mute mus visum ad aliū locū: videbitur nobis parno tēpore totum esse illius coloris. T. Si ad solem. ¶ Tertia experientia est. si ad solem respiciamus vel ad aliquod splendidū: r vertamus nos ad aliquod fuscum vel nigrū: illud videtur nobis primo splēdidū vel albū. deinde puniceū vel purpureū siue rubeū: r tā dem cum illa passio euanescit apparebit nigrum. T. Et ab his que mouentur. ¶ Quarta experiētia. si cōtinue respiciamus ad aliqua mota: puta ad fluuiū vl ad aliquid aliud: r vertamus oculos ad quiescētia apparebunt quiescētia nobis moueri. T. Fiūt aūt. ¶ Quinta experiētia: qr homines a magnis somnis fiūt quasi surdi: ita q̄ in breui tpe paruos sonos ꝓcipere nō possunt: r similiter ab intensissimis odoribus fiūt difficulter odorātes: ita q̄ debiles odores per aliquod tēpus percipere nō possunt: ergo relīquitur q̄ passio impssa a sensibili in sensu: manet per aliqō tēpus remoto sensibili. ¶ T. Nō aūt. ¶ Hic p. ponit duas alias cōclusiones. Quarum prima est. q̄ virtutes sensitiue cito modicas differentias sentiunt. ¶ Alia est: q̄ organū sensitiuū agit sepe aliquid extra se. ¶ Has cōclusiones declarat p. per quoddā signū. Nam mulier mēstruosa sepe inficit speculum aspiciēdo: r si speculū fuerit munduz r nouum difficulter tergitur: r si fuerit īmunduz statim deponīt: r hoc est signū: q̄ qñ sensus est purus et nō alijs, passionibus occupat⁹ retinet cito r recipit passiones a puis r debili⁹ obiectis: quas nō ita cito reciperet r retineret si pluribus passionibus esset occupatus. ¶ T. Causa vero. ¶ Hic p. assignat causam remotam dicti signi: qr nō solū res visa agit in oculum. sed etiā ecōtrario: quia splēdiduz agit in aerē sibi ꝓpinquū: r mediāte illo in remotū: r oculus est de nūero splendidor: igitur agit in aerem ꝓpinquū. Oculus tñ nō est sic splēdidus q̄ sit de se splendidus siue lucidus: sed ꝓpter leuitatē suā apparet splendid⁹: ex quo refrangit lumē: hec tñ nō est cā ꝓpria q̄re mulier menstruosa inficit speculū. T. Quare quid. ¶ Hic p. dat causam ꝓpriā vi. q̄ oculi sunt ran r porosi. iō per eas faciliter exeunt fumi: r vapores superflui: sed in mulere menstruosa: fumi r vapores a sanguine menstruoso tendente ad putrefactionem causati: ꝓpter supabūdantiā ascēdūt ad caput: r existētes per oculos multiplicāt se per aerem vsq̄ ad speculum: r inuenientes obstaculū cōgregank supra speculum. ¶ Sed q̄ illud cito appareat in speculo mūdo: hoc p simile declarat: quia in veste mūda cito apparet aliqua īmundicies. Ita similiter cum speculū sit mūdū modica passio p aerē delata apparet. ¶ Q| aūt talis macula a nouis speculis r mundis difficulter deponitur. Causa est: quia in tali speculo non erat aliena qualitas resistens impressioni: igitur fortiter talis impressio imprimebatur quia illud speculū est planum r lene: ideo recipitur cōtinue r regulariter impressio vndiquaq̄. T. Nā quidam. ¶ Hic p. cōfirmat dicta sua per ea que apparent circa vinū: oleum: et alios liquores mundos: r purost

Ꝯclo scōa. Experiētia .i. Scōa. Tertia. Quarta. Ꝯclusio .v. Ꝯclo tertia. Ꝯclo ꝗrta. Quare menstruosa inficit speculum.

quia talia cito alterãtur et ĩficiũtur ab ĩmundicijs
iuxta positis:recipiẽdo ab eis odores vel sapores ex-
traneos:ergo similiter est de speculo. T. Ad ea3 xo.
Conclusio .v. ¶ Quãta conclo est.q eristẽtes in passionib9 faciliter
iũme notãda decipiũtur circa sensus:pbat sic p.q timẽtes ex audi
tu alicuius in nemore credũt hostes venire. Simlr si
de nocte stramẽ moueat timẽt q sint spũs maligni.et
passionati amore ex modica voce credũt audire perso
nam quã amãt.t ex modica simulitudine visa credunt
videre eã. Simlr irat9 oẽ qđ videt vel audit credit esse
in despectũ sui. Simlr febricitãtes t spãliter acceden
Conclusio. vi. tes ad frenesim:de parietib9 vel pãnis ad parietẽ po-
sitis credũt eẽ aĩalia mala. T. Et hij quidẽ. ¶ Sexta
conclo talis est:q aliqñ iudicam9 illud esse falsum:qđ
tñ nobis ex passionib9 apparet:si tñ passio sit fortis et
diuturna:tũc mouemur ẽm ipam: hoc est putam9 eẽ vex
qđ apparet eẽ. Probat istud sic p.q illud qđ p sensum
interiorẽ iudicam9 esse t decipimur:p potẽtiã superiorẽ
iudicam9 esse falsum:vt p sensum tact9 vnus lapillus
apparet esse duo:t p visum iudicam9 ß esse falsum: ĝ il
la q apparẽt nobis ex sensib9 iudicam9 qñq esse falsa.
¶ T. Mentiẽdi aũt. ¶ Hic p.dat cãm q̃re sepe falsum
est qđ nobis apparet ex fantasmatib9: q fantasmata re
seruata siue spẽs reseruate post sensationẽ sensus cõ-
munis circa sensibilia exteriora manẽt ĩ absentia sen-
sibiliũ:t p illa apparẽt oĩa ac si essent p̃sentia. ¶ Etiaz
aliquãdo decipimur in vigilia:3 sensibile sit p̃sens eo
q sensus aĩa passione afficitur p quã ipeditur a vero
iudicio vt nauigãtibus videt terra moueri:eo q oculo
mouet ad motũ nauis. Et similiter ĩfirmis illud qđ est
dulce appet amarũ ,ppter infectionem lingue.

Quomõ fiũt somnia. Ex his aũt. ¶ Istud est tertiũ capi.in quo p.
ostẽdit quõ fit somũ t qđ sit somũ. Et pmo ostẽdit quõ
fiãt sõnia dicẽs q in sõno fiũt appitiões sõniales siue sõ-
nia ex fantasmatib9 reseruat| mouẽtib9 sensũ cõem.t
hoc declarat p.p istũ modũ:qr nõ solũ ĩ vigilia 3 etiã
in sõno põt sensus cõis moueri a simulachris: hoc est
spẽbus in fantasia reseruatis:t pue siue debiles spẽs
magis possunt facere apparẽtias suas in sõno q̃ in vi
gilia:qr sicut magn9 ignis siue magna lux offuscat mi
norẽ:ita q minor nõ appareat:sicut ,ppter magnã lu-
cem siue magnũ lumẽ solis nõ videm9 astra de die. Et
sicut magne tristicie vel delectatões offuscãt mĩores:
ita fortes mot9 sensuũ a sensibilib9 in vigilia offuscãt
apparẽtias debiliores spẽrũ reseruatarũ: t ideo in vi-
gilia nõ sequimur appentias fãtasmatũ: nec ẽm illas
iudicam9 eẽ verũ. 3 in sõno sensus cõis est pur9 t nõ
occupat9:nõ puas apparẽtias pcipit t iudicat ẽm illas
Et iõ qñ turbatões recedũt ex vapoꝛib9 surſũ ascẽden
tibus ,pueniẽtes:tũc spẽs possunt multiplicari a fan-
tasia ad pmũ sensitiuũ:anteq̃ sensus exteriores absol
uant a ligamẽto sõni.t tũc fiũt somnia. T. Opz ãt.
¶ Hic p.ostendit cãm q̃re aliqñ in sõno nulla sunt som
nia t aliqñ fiũt distorta t aliqñ pura t claro di. q opz
imaginari q sicut est de simulachris siue de spẽbus in
aqua appentib9:ita est de spẽb9 in fantasia reseruatis
sed sic est de spẽbus ĩ aqua apparẽtibus:q si aqua ĝe-
scẽte aspicies eã vides spẽm tuã t alioꝛ formas siue fi
guras puras t claras:t si aqua modicũ moueat appa
rebũt tibi ille figure modicũ reflecti ,pter turbationẽ
aque:ĝ sĩr est de spẽbus in fantasia reseruatis: q cuz
p digestionẽ turbatio saporũ fuerit sedata ante exper
gefactõem naturalẽ:fantasmata repsentabãtur pure
et clare sensui cõi:t tũc fiũt somnia pura t clara:3 cuz
manet adhuc pturbatio nõ tñ nimia:tũc apparẽt som
nia distorta:cũ ,pter reflexiones fantasmata multipli
cãt se ad sensũ cõem tortuose:3 qñ illa pturbatio ẽ ni
mis fortis:tũc nulla fit appitio. T. Propterea quidẽ
¶ Hic p.ostẽdit quare est q in somno apparet sepe no
bis q̃ hec videm9 audimus t gustamus. ¶ Rõ est:qr
hec fantasmata a visu facta:fuerũt in fantasia:t reser
uata est spẽs debilis ipsius rei:t itẽtio repsentãs actũ
videndi:nõ apparet nobis q illud videm9. Et sili dicẽdũ
est de auditu t aliis sensib9. T. Quia aũt. ¶ Hic p.
repetit quedã pri9 dicta.s.q in sõno multa apparẽt q
nõ sunt:sicut in oculo moto in naui appet q terra mo-
netur:t ex digitoꝛ mutatione vnũ appet duo:t hmõi
apparẽtijs assentiremr nisi xtus supioꝛ oppositũ iudi
caret. Etiã qñq iudicam9 nõ eẽ verũ: q in sõno nobis
appet ¶ T. Quẽadmodũ. ¶ Hic p.vlteri9 declarat il-
la dicta di.q nõ est mirũ si dormiẽdo decipimur:cũ tũc
in nobis multi fiunt mot9 t multe passiones interio-
res cũ etiã in vigilia passionati cito decipiũtur. Ãn sã-
guine calore t spiritibus ad cor descẽdẽtibus in sõno:
cõdescẽdũt simulachra reseruata in fãtasia:t sedata p
turbatõe vaporũ repsentãt se sensui:t appet res esse
p̃sens q̃ tñ nõ est p̃sens:t sic fit tũc sepissime mutatio
de vna apparitione in aliam:qr diuerse spẽs multipli-
cãt se simul:t cito vna post aliã:t p ꝓns fit cito trãsit9
de vno ad aliũ:3 nõ sit ita in re. Et sõni potestas tan
ta est:q iudicaremus ita esse sicut sõniuz repsentat:si
potẽtie superioris iudiciũ ad oppositũ nõ aduenirent:si
cut si aqua ponerẽ in vino apparẽt ramunculi descen
dẽtes t successiue descẽdũt:t cessant: t supueniũt alij
ita etiã est imaginãdũ de spẽbus multiplicat| a fanta-
sia vsq̃ ad cor p sanguinẽ depuratũ t ipũs ¶ T. Quẽ
admodũ. ¶ Hic p.declarat p exemplũ q aliqn iudica-
mus nõ eẽ verũ qđ sõniati ue appet:qr si ponam9 digi
tũ in oculo:ita q mutet situs oculi appebit de vno q
sint due. Sed si xtus supioꝛ illã mutatõem pcipiat iu
dicat illud nõ esse duo. Ita sili est in sõno: qr p somnũ
appet nobis aliqđ sic se habere:t tñ xtus supioꝛ iudi
cat illud nõ sic se habere. T. Qñ aũt. ¶ Hic p.decla
rat quõ ĩ sõno apparẽt nobis q̃ nõ sũt vera:qr expgefa
cti memoriã habẽtes de sõnijs multotiens iudicãt illa Diffinitio iiij.
esse falsa:igr. T. Ex his itaq. ¶ Hic p.concludit diffini
tionẽ somnij di.q Sõnium est fantasma in somno fa-
ctum.i.apparitio fantastica in somno facta. Q; autez
somnũ sit apparitio ab oĩbus pceditur. Sed q sit fan
tastica ptz:qr si fieret appitio p ĩtellectũ nõ esset som-
niũ. T. Iam ẽm primũ. ¶ Hic p.ostẽdit q somnium non
est oĩs apparitio in somno: qr aliquando hõ in somno
debili (puta quãdo nõ perfecte dormit) audit loquen
tes iuxta se:sentit muscas eum pũgentes:t aliquãdo
ad ĩterrogata respondet:t expgefactus iudicat tales
audiuisse. sed hec apparitio nõ est sõniuz: sed sensatio
debilis t ĩperfecta per sensus exteriores facta. T.
Jam xo quibusdaz. ¶ Hic p.assignat cãm q̃re aliquis
per totã vitã suam nõ somniat:t aliqs in senectute sõ
niat q̃ nũq̃ in iuuẽtute sõniauit:3 hoc ptingit in pau-
cis:qr aliqui ,ppter fortitudinẽ caloris:t spũum ascẽ
dentiũ ad caput nõ obstãtibus vaporũ turbationibus
citius expergefiũt q̃ vapores illi sunt digesti: t q̃ sit p
turbatio vaporũ sedata:que nõ permittit spẽs appa-
rere:ideo nunq̃ tales somniant. Sed aliis hoc ꝙuenit
in iuuentute t ĩ senectute diminuit ille calor:ita q̃ nõ
põt se per illos vapores dispergere ad exteriora suffi-
cienter ad expergefaciendũ:nisi ꝓius digesta fuerit t
sedata vaporũ perturbatio:t ideo tales incipiũt som
nare cum tales fuerint senes.

De diuinatione aũt. ¶ Istud est quartũ ca.
huius tractatus in quo p.determiat de diuinatõe per
somnia. Et primo p̃mittit intentũ suũ:di.q nõ est con-
ueniens omittere consideratione3 de diuinatione per

Qđ cõis fama famat nõ oĩno depdit.

Diuisio somniorum.

somnia:nec facile est de hoc cõsiderare. ¶ Prima pars ptz:qr qđ oẽs vel plures dicũt hoc videtur habere aliqua veritatẽ tanq̃ ab experientia dictũ:sed oẽs vel plures dicunt somnia habere significatiõem:ergo videtur habere aliq̃ virtutẽ:r p ꝓns ꝓsiderandũ de diuinatõe per somnia. ¶ Ex isto tertio habetur ista cõis auctoritas qđ cõis fama famat nõ oĩno depditur. ¶ Scõa ps ptz:qr nulla videtur esse sufficiẽs rõ quare somnia videntur significare futura:vt si qs somniat de historia troiana:vel de his q̃ fiũt rome:cũ ipe sit albi:nõ appareat rõ quare illud somniũ dz significare aliquid de illis q̃ sunt futura:sicut aliq̃ dicũt q̃ hoc est eo:q̃ talia sunt emissa a deo vel reuelata. ¶ Etiam ita bene mali somniant sicut boni:r tñ nõ est verisimile q̃ deꝰ vellet indifferenter reuelare futura bonis r malis: ꝙ hoc nihil videt valere. T. Necesse. ¶ Hic p. ꝓsequit intentum suũ ponẽs vnã diuisionẽ somnioꝝ:q̃ talis est:q̃ aliq̃ sõnia sunt causa actuũ humanorũ:r aliq̃ sunt signa eoꝝ q̃ fiũt:r aliqua sunt casualiter accidentia:r indifferenter se habẽtia ad actus humanos. ¶ De casua libꝰ accidentib⁹ dat p. tale exemplũ:vt sorte somniante solem eclipsari. De causa vt interpositio lune inter oculũ nostrum r solem. ¶ Exemplũ de signo:vt ꝓpiq̃tas lune mote versus solẽ:est signũ q̃ eclipsabitur. Similr aspitas lingue est signnz febris T. Sed insunt. ¶ Hic p. declarat q̃ quedã somnia sunt causa vel signa actuum seu dispõnum humanarũ. Ptz p signũ: qr boni medici dicũt bene esse attẽdendũ ad somnia infirmoꝝ:ad inq̃rendũ causam r locũ infirmitatis:qđ nõ esset nisi somnia essent signa dispõnis infirmi. ¶ Etiã aliq̃n somnia eueniũt ex certa dispõne corporũ: qr somnia ꝓueniũt ex fantasmatibus reseruatis in fantasia:q̃ ꝓpter debilitatẽ in vigilia manẽt offuscata fortioribus motibus aduenientib⁹:r in somno possunt mouere sensuz cõez et fortitudinẽ mouẽdi accipe possunt in somno ex passione corpis vel aĩe:vt si tenuis humor fleumaticꝰ fluat ꝑ vias illoꝝ fantasmatum:credimꝰ nos vti melle r dulcib⁹. Si vero fluat humor coleric⁹ tenuis credimꝰ ambulare p ignẽ:r sic aliter r aliter somniamꝰ ꝑm diuersitates humoꝝ:qui humores sunt principia egritudinis:r sic p hmõi somnia possunt medici prenosticare de dispõne ad talẽ vel talẽ infirmitatẽ. T. At vo. ¶ Hic p. dat modũ quo aliqua sõnia sunt cause actuũ humanoꝝ:qr fortiter ꝓsiderãtes ad aliquid: ipi munt in fantasia spẽm fortẽ q̃ vltra oẽs alias spẽs in somno pot causare sõnũ:r tũc illud sõniũ est signũ:q̃ multuz cogitam⁹ de illo:r illa somnia sũt aliq̃n ita fortia q̃ faciũt nos expgisci:quo facto vadimꝰ ad simulia faciẽda et sic sõnia sunt cause eoꝝ q̃ fiunt. T. Plurima vero. ¶ Hic p. oñdit q̃ multa sõnia accidẽtaliter se habẽt ad dispõnes nrorũz corpoꝝ r actꝰ nrosꝫ ita q̃ nec sũt cause nec signa ꝓbabilia illoꝝ:qr de multis sõniamꝰ q̃ nihil ptinẽt a nos:nec sunt in potestate nra sicut de naturali bello:r de his q̃ remote accidũt a nobis Etiã memorantur de aliquib⁹ auditis nihil ad actũ nostrũ ptinentib⁹:r tñ de illis aliq̃n habemꝰ sõnia. Etiaz multa sõniamꝰ de q̃bus nihil videmꝰ euenire:ꝙ ex talib⁹ non est facile ꝓbare hoc euenire. T. Oĩno añt. ¶ Hic p. ostendit originẽ sõnioꝝ dr. q̃ sõnia nõ sunt ĩmediate a deo emissa:qr bruta somniãt:r similiter pueri non habẽtes vsum rõnis:sed ista nõ videnẽ esse a deo emissa. qr hoc dicẽtes dicũt ex eo sõnia esse a deo emissa:vt p ea dirigam⁹ actꝰ nostros in deũ: sed hoc nõ pot fieri p ipa sõnia:igitur. T. Sed quoꝝcũq̃. ¶ Hic p. ostenditq̃ aliq̃ somnioꝝ nostrorũ sunt a natura nostra:quia natura loquax est:hoc est naturalis ꝓplexio ꝓmouet r cõfortat spẽs sibi ꝓueniẽtes:ita q̃ si abũdat colera sõniamꝰ de fulgure r igne:r si abũdat fleuma tũc sõnia-

mus de pluuia:r ista somnia sunt a naturali dispõne vel ꝓplexione:r ad talia medici debent bene attẽdere et etiã debẽt aliq̃n aliq̃ euenire sicut somniamꝰ:sicut si aliqs ad aliqđ signũ ꝓiciat multos lapides simul r se mel:aliq̃ illoꝝ attingeret signũ: ita etiã aliq̃n eueniet sicut sõniamꝰ. T. Qñ vero. ¶ Hic p. ostẽdit q̃ nõ est incõueniẽs multa q̃ per somnia naturalia significanẽ nõ euenire:ꝓbat p. ꝑ simile de celo. Aliq̃n enĩ viget cõstellatio significãs vẽtos r pluuias: r tñ illa nõ euenunt:qr est aliqua cõstellatio fortior q̃ est signum vel causa oppositi. Simlr aliqua bene ꝓsulta a nobis ĩ futurũ fieri:dimittũtur oĩno ꝓpter circũstãtias aliquas supueniẽtes:ꝓpter qs est melius res aliter euenire:ꝙ illa q̃ significanẽ p somnia naturalia possunt non euenire. T. De his. ¶ Hic p. ostẽdit q̃ aliqua somnia nõ habẽtia ortũ a nobis:rõnabile est habere ortũ a virtutibus celestib⁹:ptz qr corpa celestia influũt aliq̃n virtutes in corpa sibi ꝓpinqua:r mediãtibus illis tales virtutes vsq̃ ad nos ꝓueniũt:r possunt mouere sensum cõem ad ꝓuidendũ aliqua: que p tales virtutes fierent in mũdo:r vt in plurib⁹ tales virtutes veniũt ad nos de nocte pfectus q̃ de die ꝓpter serenitatẽ noctis. Etiã in dormitione sensus cõis est minus occupatus alijs motib⁹. T. His vero. ¶ Hic p. distinguit sõnia penes hoc q̃ est p ea iudicare dr. q̃ possibile ẽ ex sõnijs ꝓuidere aliqua futura:qr ꝓtingit sensuz cõem moueri a virtutib⁹ celestib⁹:a quibus eueniũt effectus in istis inferioꝝ ad similitudines illoꝝ effectuũ:r p illas similitudines possumꝰ iudicare de talibus effectibus. ¶ Simlr ab humore in nobis existẽte põt moueri sensus cõis ad illiꝰ humoris similitudinẽ:r possumꝰ videre egritudinẽ futurã:r ista sõnia magis debent in esse nobis a natura q̃ a deo emissa: cum talia somnia ita bene ꝓueniunt ideotis sicut ꝓrudẽtib⁹ qđ tñ nõ eẽt si a deo essẽt causata. T. Quosdã aũt recte. ¶ Hic p. subdit q̃ rectꝰ sõniamꝰ de nobis notis q̃ de nobis ignotis:qr nobis nota causant nobis apparentias siue spẽs eorũ nobis notiores. T. Melancolici aũt ¶ Hic p. subdit q̃ melãcolici aliq̃n recte sõniãt:qr illi transferunt se ad multas r diuersas apparẽtias ꝑ fantasmata reseruata:ita q̃ aliq̃n vna illarũ apparentiarũ ẽ aliq̃n similis ꝓplexioni eius:r tũc illa appentia fortificatur p ꝓplexionẽ r influentiã:ita q̃ offuscat alias apparentias:r tũc fit sõnum p qđ põt fieri ꝓnosticatio. T. Artificiosissim⁹. ¶ Scõo hic subdit q̃ optimꝰ iudex sõnioꝝ est ille qui põt bene similitudines inspicere. Cã est:qr nõ semp fiunt nostra somnia recta r plana:cum tũc faciliter quilibz posset iudicare: sed aliq̃n fiũt somnia distorta ꝓpter vapores motos: r tũc nõ apparẽt bene illa quoꝝ illa sõnia sunt similitudines:vtrũ hois vel equi:r tñ ꝑm silitudinẽ hꝫ opz iudicare:nõ multũ valet bñ scire silitudines. Finalr ꝯcludit p. q̃ ex dictis ptz quid est somnꝰ:qđ sit somniũ:r ꝓpter quã cãm vtrũq̃ eoꝝ fit. Alteriꝰ etiã ptz:quomõ p sõnia fit diuinatio.

Queritur vtrũ somniũ sit fantasma.i. apparitio facta in somno. ¶ Et arg̃ ꝓmo q̃ nõ:qr tũc seq̃ret q̃ somniũ essz in fantasia:r non in sensu cõi. ꝓns ẽ flz: ꝙ r añs:ꝓna ptz:qr fãtasmata ẽ ĩ fãtasia r nõ ĩ sensu cõi. ¶ Scõo sic. si sic tũc nũq̃ sõnia fierẽt ex hũoribꝰ superfluis in corpe:ꝓns est falsum:ergo r añs:ꝓsequẽtia ptz:qr talia sõnia facta ex abundantia humoꝝ:nõ sunt fantastica:nec causata ex fantasmatibus reseruatis. ¶ Tertio sic:si sic seq̃retur q̃ nõ sõmaremus nisi de sensibilibus:ꝓns videtur esse falsum:ergo r añs: ꝓsequẽtia ptz qr aliarũ rerum somnia non possunt causari a specieb⁹ nec fantasmatibus reseruatis. Falsitas consequentis ptz:qr sepe fiunt nobis apparentie de deo r intelligẽ-

tis que nō sunt sensibilia. ¶ Quarto sic. si sic nō somniaremus nisi de his q̄ prius sentiebamus: ꝓs est falsum: ꝙ ꝛ antecedēs: ꝓsequētia ptz: qz tūc somnuz non causaretur nisi a speciebus sensibilium in fantasia reseruatis. Falsitas consequentis patz: quia multotiēs somnia habemus de mōte aureo vel de aliqua alia re ouam nunq̄ sentiebamus.

In oppositum est p. in textu ponens illā diffinitionē. Pro solutione questionis est

Acceptiones fantasmatis.

Sciendū q̄ iste terminus fantasma: vt ad p̄positū sufficit ꝯcapitur vuplr. ¶ Uno mō p spē reseruata in fantasia ex actu sentiēdi siue cognoscendi sensus cōis mediātibus sensibus exteriozibus: ꝛ isto mō capiendo istū terminū fantasma sōniū nō ē fantasma: cum somniū sit actualis rei cognitio. ¶ Alio mō capit fantasma ꝓ actuali cognitiōe ipius sensus cōis: q̄ fit per spēm in fantasia reseruata: ꝛ ista cognitō solet vocari cognitio fantastica: ex eo q̄ fit mediante spē reseruata in fantasia: ꝛ isto mō capit in ꝓposito qñ dr̄: q̄ somniū est fantasma. i. appitio fantastica.

Acceptiones Somnij.

¶ Silr iste terminꝰ somniū capit vuplr. Uno mō large: ꝛ tūc ille terminus sōniū dicit nobis actualē cognitionē nō intellectiuam de materiali significato ꝛ cōnotat q̄ talis fiat in sōmo siue illa cognitio fit de sensibilibus p̄sentialr: siue sub p̄teritione: ꝛ sic sōniū sub se ꝓhēdit actū memozādi q̄ fit in sōno: sicut in sōno apphendim⁹ aliq̄n nos talia vidisse: talis apphensio fit a sensu cōi: mediātibus speciebus refuatis in memoria q̄ quidē memoria est eadē cum ipa fantasia. Sed ꝓ q̄to repzesentat res sensatas sub dr̄ia tpis p̄teriti dr̄ memoria. Et ꝓ q̄to habz in se spēm repsentātem res p̄sentialiter siue sub dr̄ia tpis p̄sentis tūc dr̄ fantasia. ¶ Aliomō capitur ille terminus sōniū ꝓ actuali cognitiōe q̄ fit in sōno: mediāte specie reseruata in fantasia repsentāte res sub differētia tēporis p̄sentis: ꝛ isto mō vr̄ capere p. istū terminū somniū qñ dicit q̄ sōniū est passio sensus cōis inq̄tū fantasticus: sed primomō vr̄ ꝓ. capere qñ in prio capi. scōi tractatus ostēdit q̄ nō est passio sensuū exteriozū: nec itel lect⁹: ꝛ nō excludit actū memozādi q̄ fit in sōno.

¶ Quō causat somnium.

¶ Uñ somniū quocūq̄ mō capiatur est in sensu cōi: ꝛ fit isto⁹ Nam spēs reseruata in fantasia vel in memoria: repzesentat se sensui cōi: ꝛ tunc sensus cōis iudicat p tales spēs de sensibilib⁹: ꝛ si tales spēs repsentāt sub tpe p̄senti: tūc sensus cōis iudicat: ac si talia sensibilia p tales spēs repsentata essent p̄sentia. Si vo iudicat per spēs reseruatas in memoria: tūc iudicat de sensibilib⁹ p̄teritis: vel de actib⁹ in tpe p̄terito factis circa aliq̄s res sensibiles. Ista tū iudicia nō possunt fieri sine multiplicatione spērū ad organū sensus cōis: puta ad coz Sed fiūt ꝓ multiplicatiōē spērum ꝓ viā mediaz inter fantasiam ꝛ coz. ita q̄ pri⁹ illa via q̄ est inter fantasiaz et coz appitur: q̄ via media inter coz ꝛ organa sensuū exteriozū. ¶ Et si diceret aliq̄s: q̄ si sōniū fieret ex multiplicatione spēi a fantasia vsq̄ ad coz: seq̄ret q̄ in vigilia fierēt sōnia: hoc tū est falsum: igitur: ꝓña patz: qz in vigilia possunt multiplicari spēs a fantasia vsq̄ ad sensum cōem. ¶ Ad hoc dr̄ negādo ꝓñam: qz in vigilia fiunt mot⁹ maiozes ipsi⁹ sensus cōis q̄ in sōno a sensibus exteriozib⁹: ꝛ illi motus maiozes ipediūt mot⁹ minozes q̄ fiūt a spēbus refuatis in fantasia. ¶ Sed queret aliq̄s: quare ille spēs i sōno aliq̄n faciūt appitionē ꝛ aliq̄ādo nō. ¶ Dr̄ q̄ hoc est ideo: qz via media inter sensum cōem ꝛ fantasiā est q̄nq̄ clausa vaporibus Etiā aliq̄n fit magnus mot⁹ sanguinis: siue est magn⁹ calor ꝓpter quē est ꝓturbatio inozdinata: ꝛ ꝓfundunt spēs reseruate: ita q̄ nullā faciūt appitionem. Etiam aliq̄ādo spēs sunt ita debiles: q̄ nō sufficiūt mouere sensum cōem: ꝛ illa eadem de causa aliquando alique spēs mouent sensum cōem: ꝛ causant somnium ꝛ alie non. ¶ Ulterius q̄reret aliquis: quare spēs multo fozziozes aliis nō faciūt cōtinuā apparitionē: sed succedunt somnia aliarū spērum minus fozti. ¶ Dr̄ q̄ ille spēs reseruate multiplicanē ad sensum cōem: cum sanguine ꝛ spiritibus: ꝛ ille spēs ꝓtinue variāt suos situs et variatio talium spirituū fm situz facit variationem in spēbus: sic q̄ modo vna mouet sensum cōez ꝛ modo alia. ¶ Ulterius quereret aliquis: quare facto' somnio quādoq̄ recoꝛdamur de ipo: ꝛ quādoq̄ nō. ¶ Respōdeē q̄ causa est. qz quādoq̄ sunt q̄dam spēs fozres mouentes sensum cōem fozziter ꝛ intēse: ꝛ inducētes somniū et tūc ꝓpter fozte impssionē in sensu cōi recoꝛdamur' ō somnijs p̄teritis Alie sunt spēs debiliter mouentes sensum cōmunem: ꝛ somniozum a talibus speciebus ꝓuenientium non recoꝛdamur: cum faciliter desinit motus illaruz specierum: ꝛ non potest causari spēs in virtute memoratiua. Istis notatis sit

Conclusio responsiua ad q̄situm. somniū est fantasma id est appantio fantastica facta i sōno. Huiꝰ cōclusionis ꝓbatio ptz ex expositione textus.

Dubitatur circa dicta. vtrū possibile est ꝓbabiliter p somnia diuinare siue p̄enosticare futuruz

¶ Ad dubiū dr̄. q̄ si fiat sōnium de spēbus reseruatis sine aliqua fozrificatione: tunc illud somnium nō valz ad p̄nosticandum de futuris: qz talia somnia respiciūt solum p̄terita ꝛ habēt oꝛtum ex p̄teritis. Si vo species reseruata fozrificetur ex passione siue cōplexione coꝛporis: tūc pōt medicus sapiens p̄nosticare: q̄ talis humoꝛ vel talis qualitas excedit ꝓpoꝛtionez sanitati debitā. Etiā pōt p̄nosticare de causa infirmitatis. Si vero spēs fozrificentur ex passione aīe: tunc per talia somnia pōt quis videre ad quid ipe est affectat⁹: puta vel ad iram: vel ad timoꝛē: vel ad amoꝛez: ꝛ sic de aliis Si vero fozrisicatio ꝓueniat ex influentia celesti: tūc per somniū pōt aliquis iudicare ad quid faciendū m'e lum habet influentiam. Difficile est tamē videre ꝛ discernere: an tale somniū fiat ex tali vel tali causa: quo tamen nō cognito nihil valeret iudiciū. Et quo ptz q̄ difficile est bene per somnia ꝓbabiliter p̄nosticare: et specialiter per illa que a celo ꝓueniunt: quia vigente vna influentia siue cōstellatione potest aduenire alia fozrioz impediens primam.

Ad rationes q̄stionis. ¶ Ad primā ptz solutio ex notabili. ¶ Ad scōam dr̄ negādo consequētiā. Et dr̄ q̄ p. non voluit dicere q̄ somnium ꝓueniret ab illis humoꝛibus principaliter: sed a speciebus reseruatis que quidē species aliquando fozrificantur per humoꝛes. ¶ Ad tertiam dicitur negando q̄ ꝓñs sit falsū. Et ad improbationē dr̄: q̄ tales apparitiones nō sunt somnia: sed potius intellectiones. ¶ Ad quartam dicitur negando consequentiā: ꝛ q̄ cōsequens sit falsum. Et ad ipobationem dicitur. q̄ licet non videm⁹ mōtez aureum vel aliquod tale hmōi: tamen montē vel aurū videmus: ꝛ spēs montis ꝛ species auri reseruate in fātasia possunt cōponi adinuicem a sensu cōmuni: ꝛ ille cōposite possunt cōplexe repzesentare quod non est nec vnq̄ fuit: modo somnium fm spēm incōplexaz vel simplicem est de sensibilibus: licet somniū per speciez complexam posset esse de insensibilibus. In tali autē somno apprehendūtur sensibilia p partes illius somni cū illud somniū sit cognitio complexa: cuius vna ps vnum sensibile repzesentat ꝛ alia aliud.

¶ Finis de Somno ꝛ Uigilia.

¶ Liber de longitudine ⁊ breuitate vite vnū capitulū habet: i quo phūs toti naturali philosophie finē tribuēs: determiat de lōgitudine ⁊ breuitate vite: ⁊ de causis earum.

D

E eo autem qđ est hoc q̄dem esse lōge vite aialiū. hoc aūt breuis vite: ⁊ de vite totalit lōgitudine: ⁊ breuitate cōsiderandum causas: q̄ non est notuz vtrū oīb⁹ aialibus: ⁊ plātis sit eadem causa lōge vite vel breuis: neq̄ notū est: vtrū eadē sit causa lōge vite ⁊ sanitatis: cū lāguida sint breuis vite. Jdeo postq̄ dictuz est de sōno ⁊ vigilia: ⁊ anteq̄ dicat de morte ⁊ vita: dicēdū est de longitudine ⁊ breuitate vite: p̄o quo fit p̄ia ꝯclusio. ¶ Aliē tia distinguūtur in hoc qđ est esse lōge vel breuis vite. Aliqua scōm genera: ⁊ aliq̄ scōm suas spēs tm̄. Alia ℞o scōm ꝯplexiones idiuiduales: vel loca habitationū: boies em̄ sunt longioris vite q̄ equi: ⁊ qui in calidis regionibus morātur sunt lōgioris vite: ⁊ q̄ melioris sunt ꝯplexionis sūt lōgioris vite. ¶ Secūda cōclo: sicut inter corpa naturalia elemēta sunt gñabilia ⁊ corruptibilia: ita q̄litates p̄ie inter qualitates sunt maxie corruptibiles. ¶ Prima ps ptz: q̄ videm⁹ q̄ q̄to aliq̄ mixta magis ꝯueniūt cū elemētis ꝓpter q̄litatū cōtrarietatē sunt magis corruptibilia. ¶ Scđa ps ptz: q̄ ille q̄litates corrūpunt. et a suis cōtrarijs ad corruptionē subiecti et ad corruptōem cōseruātis. Alie ℞o q̄litates vt lumē: scia: ⁊ sanitas corrūpunt ad corruptionē subiecti vel ꝯseruātis. Corruptis em̄ aialib⁹ corrūpunt. ⁊ scia ⁊ sanitas q̄ sunt in aialib⁹. Alia ℞o sicut aia nō corrūpunt nisi ad corruptōem subiecti. ſ. corporis. ¶ Sed cōtra istā cōclusionē arguit de igne qui i suo loco videt esse īcorruptibilis: ex eo q̄ ibi nō bz cōtrariū. ¶ Sed ad hoc dici pōt q̄ ignis ibi est corruptibilis: q̄ pōt corrūpi a cōtrario vel ad decisionē cōseruantis. ¶ Ex p̄dictis inferūtur aliq̄ corrolaria. ¶ Primū est q̄ magn⁹ ignis cōsumit minorē: q̄ alimētum qđ est pua flāma in multo tpe cōsumit fumū. ¶ Scōm corrolariū: oia corpa iferioza sunt in cōtinuo motu alteratōis: ⁊ in cōtinuo corrūpi vel gñari. ¶ Tertiū est: q̄ cōtinēs quo ad gñationez vel corruptionem cooperatur. ¶ Quartū est: q̄ corpora sunt longioris du rationis vel breuioris ꝓpter suum locum. ¶ Quintū est: q̄ eterna nō habēt cōtrariuz alias essent corruptibilia. ¶ Sextum est: q̄ materia bz cōtrariū. ¶ Tertia cōclusio: neq̄ magnitudo: neq̄ puitas: neq̄ esse aial: neq̄ esse plāta: neq̄ habere sanguinē: neq̄ esse in terra: neq̄ esse in aqua sunt cause sufficiētes longioris vite. ¶ Prima ps ptz: q̄ non oia maioza sunt lōgioris vite q̄ minoza. Nec omnia minoza q̄ maioza sunt longioris vite Nec omnia animalia sunt longioris vite q̄ plāte. Nam palma ⁊ cupressus in plātis sunt lōgioris vite. Neq̄ oēs plāte oībus aialib⁹ sunt lōgioris vite. Nec oia habētia sanguinē sunt lōgioris vite nō habētib⁹ sanguinē: nec ecōtra. Nec oia habitātia in terra sunt omnibus exīstētib⁹ in aqua lōgioris vite: licet hec videātur habere habitudinē ad lōgitudinem vite: ex eo q̄ grossissima aquatica videtur cē lōgioris vite: igitur talia nō sunt cause efficientes longe vite. ¶ Quarta cōclusio: calidū et būidū sunt cause lōge vite. frigidū ℞o ⁊ sic cū sunt cause breuis vite. ¶ Prima ps patz q̄ calidū ⁊ humidū maxie vigēt in iuuētute. ¶ Scđa ps ptz: q̄ frigidū ⁊ siccū maxie vigent in senectute. ¶ Quinta cōclo: quattuor sunt cōditiones būidi qđ est causa lōge vite. ¶ Prima est: q̄ illud bz esse pingue: nō desiccabile: nec putrefactibile. ¶ Scđa est: q̄ bz esse multū vt meli⁹ resistat desiccatōi. ¶ Tertia est: q̄ bz esse calidū ⁊ nō cito infrigidabile ¶ Quarta est: nō bz esse supfluū vt extinguat calorē naturalē. ¶ Sexta cōclusio. Tres sūt cōditiones calidi qđ est cā longe vite. Prīa ē q̄ sit pingue ⁊ nō īfrigidabile. Scđa est: q̄ sit firmū ne facile corrūpat: Tertia est: q̄ nō sit supfluū: q̄ alias nimis desiccaret. ¶ Qāt siccitas sit cā mortis ⁊ breuitatis vite: patet p̄ tria signa. Primū est: q̄ aialia multū coeuntia citius senescūt q̄ alia: ⁊ iō mulus est longioris vite q̄ equus: ⁊ in passeribus femelle sunt longioris vite q̄ masculis: ꝓpter nimiam desiccationē. ¶ Scōm est: q̄ multū laborantes sunt breuioris vite: q̄ nimius labor causat nimiū calorē qui nimis desiccat. ¶ Tertium est: q̄ masculi sunt lōgioris vite q̄ femelle: q̄ habēt calidū magis ꝓportionatū: ⁊ q̄ sūt būiditate firmiores. ¶ Septia ꝯclo aialia bitātia i locis calidis sunt lōgioris vite. dūmō talia loca nō sint nimis ficca. Ptz. Tū p̄o: q̄ vita ꝯsistit in calido ⁊ būido: q̄ꝫ com

Conclo p̄ia.

Conclo scđa.

Corrupti aialibus corrūpitur scia ⁊ sanitas.

Aia corrūpit corruptio corpore.

Sex corrolaria.

Conclo tertia. Que nō sunt cause lōgitudinis ⁊ breuitatis vite.

Palma ⁊ cupressus sunt lōgissime vite Elephas ⁊ elephas lōgissime sūt vite

Conclo q̄rta, q̄ sūt cause lōgioris vite.

Conclusio .v.

Conclo .vj.

Aialia multuz coeūtia citiꝰ senescūt ⁊ breuioris sūt vite

Multū laborates sūt breuioris vite. Masculi longioris sūt vite femellis.

Conclo. vij.

plexio taliū locoꝝ est cōuenies aialib⁹: saltē si sint frigidiores calliditas eoꝝ a frigiditate loci corrūpat. Ptz scdo: qz in locis calidis inueniūtur serpētes magni. ⁊ in mari rubro inueniūtur maiores pisces q̄ alibi. Ptz tertio qz multa aialia exanguia q̄ inueniūtur i mari vel in terra versus septētrionē sūt calidiora q̄ illa q̄ ꝯsus meridiē inueniūtur. ¶ Octaua cōclusio: aialia sumētia multū alimēti sūt breuioris vite. Etiā aquatica sunt gressibilibus breuioris vite: ⁊ exanguia sanguinē bīntibus

Cōclo. viij.

¶ Ratio primi est: qz calor illoꝝ cito consumitur: ⁊ natura reddit ipura. ¶ Ratio scdi qz būidū aquaticū ē magis aqueū. ¶ Ratio tertij: qz i habētib⁹ sanguinē humidū magis cōseruat sanguinē q̄ in alijs. ¶ Nona cōclo: aliq̄ plāte sunt multis aialib⁹ lōgioris vite.

Cōclo. ix.

Ptz prio: qz aliquarū plārū būidū nō ē faciliter cōgelabile: sed est tenax ⁊ viscosum et calidū earūm est tam parū q̄ nō pōt cōsumere būidū: ⁊ iō tales sūt lōge vite: sicut plāte habentes humidū aqueū ⁊ nō firmū facile desiccabile sunt breuioris vite. Scdo ptz: qz licet multa aialia desecta adhuc viuāt nō tm diu viuunt postea: sed plāte abscise in plures ptes adhuc viuūt: ⁊ nouos ramos radices generāt: ⁊ si pereāt illi rami reuiuiscūt: qz si replā tenē adhuc resumūt radices: ex eo q̄ in eis ē potētia sufficiēs resumēdi radices: ⁊ vt fiat

Cōclusio. x

noua arbor: igr plāte ex pte reuiuiscente sūt longioris vite q̄ aialia. ¶ Decima ⁊ vltima cōclusio: tam in aialib⁹ q̄ in plātis illa q̄ bīnt grossa supiora sūt lōgioris vite q̄ que habēt minora. Ptz. Tum prio: qz in illis q̄ habent supiora grossa est multū de calido cuz būido Ptz scdo: qz masculi cōiter sūt lōgioris vite q̄ sue femelle: et eo q̄ habēt supiora grossiora. In cui⁹ signū videm⁹ plures gnanos q̄ habent supiora grossiora i masculis q̄ femellis Ptz tertio: qz plāte q̄ bīnt grossiores radices sūt lōgioris vite: ⁊ tm ille radices cōparant

Radix est sup eri⁹ ⁊ caput plante.

capiti i aialib⁹: supi⁹ em plāte ⁊ caput radix ē. De bijs xo plātis dico: q̄ i arboꝝ erigūt lōgoꝝ tpe durāt: nō aūt de bis q̄ epitee sunt annueꝝ duratōis: ille nimirū velut q̄dā herbe tpe breuissimo ex semīe pdeūt crescūt: semina q̄ suū pariunt atq̄ rapti itereūt. Et hec q̄ de lōgitudīe ⁊ breuitate vite nup dixim⁹ iā dicta sufficiāt. ¶ Textus Aristotelis sup naturali phīa p magistrū Thomā bricot sacre theologie pfessorē nup abbreuiat⁹ finit.

Eo autez qđ est hoc quidem animaliuz esse longe vite: ⁊ cetera. ¶ Iste est liber de lōgitudine ⁊ breuitate vite. Cui⁹ subiectum attribucionis pōt assignari Corp⁹ viuens. Et passio hoc pplexū longe vel breue durabile naturaliter in vita. Et cōtinet q̄ttuoꝝ capitula. Primū capitulū est phemū in quo dicit ꝑmo sic: q̄ in hoc libro cōsiderādū est ꝓpter q̄s causas aliq̄ viuētia sunt longe aut breuis vite. ¶ T. Pincipiū aūt. ¶ Hic p. mouet duas q̄stiones terminādas. ¶ Prima est: vtrū aialib⁹ et plātis sit vna causa vel diuerse cause essendi breuis vel longe vite. Et vtrū in diuersis spēbus aialiū sit eadem causa lōge vel breuis vite. ¶ Scda q̄stio est: vtrū sit eadē natura ꝓpter quā aliq̄d est sanū ⁊ est longe vite: et vtrū sit eadē causa ꝓpter quā aliq̄d sit lāguidū: ⁊ est breuis vite: vel illa q̄ sunt naturaliter lāguida non sunt lōge vite. ¶ T. De somno aūt. ¶ Hic p. dat modū ꝓcedēdi. dicit q̄ cū determīatū est de sōno ⁊ vigilia. Illuc determīādū est de cā longitudinis ⁊ breuitatis vite. Et postea determīādū est de morte ⁊ vita. Et etiā de sanitate ⁊ egritudine q̄tū ad naturalē sciam spectat. Reliquum autem relinquendum est medicine: cum medicus incipiat vbi naturalis desinit.

Primū q̄stio.

Scda q̄stio.

Gunt autem. ¶ Istud est scdm capitulū huius libri: in quo p. ponit q̄dā pambula valentia ad inquirendum causas lōgitudinis ⁊ breuitatis vite ⁊ postea infert quedā corrclaria. ¶ Primū pambulū ē istud: q̄ in essendo lōgioris vel breuioris vite: aliq̄ distinguūtur fm sua gña: aliq̄ fm suas spēs: vt hoīes cōiter sūt longioris vite q̄ equi vel asini. Aliq̄n etiā in eadē spē distinguūtur q̄tū ad lōgitudinē vite: eo q̄ in diuersis regionib⁹ habitāt. Nā habitātes i regionib⁹ calidis sūt lōgioris vite q̄ hītātes i regionib⁹ frigidis: ceteris paribus. Et adhuc iter habitātes in eadē regiōe est diuersitas fm diuersitatē ꝓplexionis: vel alias circūstātias spāliū. Et sicut reperitur diuersitas in aialib⁹: sic etiā in plantis T. Oportet aūt. ¶ Scdm pambulū est: q̄ iter corpa naturalia elemēta sūt magis adiuicē gnabilia ⁊ cozruptibilia: ꝓpter suarū q̄litatū ptrarietatē. Et mixta q̄to magis cū aliq̄bus elemētis ꝓueniūt: tāto sunt magis cozruptibilia ab illis a q̄bus talia elemēta sunt cozruptibilia. Et iter formas q̄litates prie cozrūpūtur a suis ptrarijs: ⁊ etiā forme cozrūpūtur ad cozruptionez sui subiecti. Aliq̄ etiā cozrūpūtur ad remotionem causaꝝ pseruātiū eas sicut lumē in aere: scia q̄ obliuio nē: sanitas ꝑ excessuz vel defectū a debita ꝓportione q̄litatū ꝓmarū siue humoꝝ in q̄rū q̄litatū certa ꝓportione ꝓsistit sanitas. T. Propter qđ. ¶ Hic p. circa iā dicta mouet duas dubitatōes. ¶ Prīa est. vtrū aīa habeat duplicē cozruptionē sicut scia: sanitas: ⁊ egritudo. ¶ Ad hāc dubitatōem rndet p. q̄ nō: qz aīa nō cozrūpit nisi ad cozruptōem cozporis: sz scia: sanitas: ⁊ egritudo cozrumpūtur ad cozruptionē subiecti cōseruātis

Primū pambulum.

Scdm pambulum.

Dubiū ꝓmuz

Solutio

Aīa cozrūpit cozrupto cozpore.

¶ Ex isto videtur p. velle q̄ aīa est cozruptibilis: ⁊ q̄ ē forma pure materialis educta de potentia materie: et sic aīa rationalis fm ipm nō esset forma indiuisibilis: sed diuisibilis: nec incozruptibilis: sz cozruptibilis qđ tñ est falsum. ¶ Pōt tñ dici q̄ Ar⁹. loquitur particulariter ⁊ nō vniuersaliter: ita q̄ dictū suum potest verificari de anima vegetatiua vel sensitiua que nō est rōnalis. T. Forte aūt. ¶ Scda dubitatio vtruz sit aliquis locus in quo cozruptibile si esset esset incozruptibile. ¶ Et arguit p. q̄ sic: quia ignis qui est cozruptibilis nō est cozruptibilis in cencauo orbis lune ex quo ibi non habet contrarium: igitur. ¶ Textus. Aut hoc sic.

Dubiuz scdm

Solutio.

¶ Dic p. solut dictā dubitationē dicēs q ignis quodā modo est corruptibilis ⁊ quodāmodo non: qđ sic intelligitur. Ignis est simplr corruptibilis: sed non corrūpit in suo loco a suo contrario: lz corrumpi posset a cōseruante per hoc q cōseruans desineret ꝑseruare. ¶ Prima ps pz: qz ignis hz cōtrariū ⁊ ꝑseruās sine quo permanere nō potest: ḡ ē corruptibilis. ¶ Scōa ps pz per argumentū primus factum. Uñ licet ignis i sua spera siue in concauo orbis lune nō corrūpat tamē possibile ē q ignis ſm aliquā ſui partem a celo vel a constellatione celi remittat in caliditate ⁊ leuitate ⁊ tūc aliq partes ignis descēdēt ⁊ tendāt ad locū in quo ꝑfit corrūpi: ex quo tendēt ad locū in quo viget ꝑtrariū. T. Propter quod. ¶ Dic p. infert septē correlana. Primum ē q maior ignis extinguit minorē sibi propinquū: eo q magnus ignis quandā ꝑtrarietatē hz cū paruo. ¶ Mod? autem extinctionis est iste: quia magnus ignis iuxta paruū positus ꝑsumit materiam i q̄ paruus ignis diu fuisset conseruatus: ⁊ sic paruus ex defectu materie extinguit. T. Propter quod. ¶ Scōm correlariū est q omnia corpora inferiora sp sunt in motu alterationis in fierivel corrūpi simplr vel ſm quid: ⁊ hoc vel ſm ſe tota vel ſm partes eor: loquēdo de corporibus q̄ sunt tota ⁊ non partes. ¶ T. Continens autem. ¶ Tertiuz correlariū est q ad generationē ⁊ corruptionē corpus continens iuuat: qz si calidum sit approximatum frigido vt habeat potentiam corrūpendi ipm: si tunc frigidum conseruatur frigefactio iuuat ad conseruationem frigidi. Si vero sit in loco calefactino: tunc ille locus iuuat ad destructionem frigidi. Similiter si celuz sit in constellatione frigefactiua cōcurrit ad conseruationē frigidi: ⁊ si sit in cōstellatione calefactiua ad destructionē frigidi. ¶ T. Si ꝑpter. ¶ Quartū correlariū est q aliq̄ corpora corruptibilia sunt lōgioris durationis vel breuioris ꝑpter locum. Jn locoveio ꝓuenienti sunt lōgioris durationis: ⁊ in loco disconueniēti sunt breuioris durationis. T. Eterna aūt. ¶ Quītū correlarium est q eterna sicut deus intelligentiat corpora celestia nullū hñt ꝑtrariū cū tūc essent corruptibilia. T. Confestim aūt. ¶ Sextū correlariū est q materia hz ꝑtrariū i se: puta formā q̄ alteri ꝑtrariat. T. Quare. ¶ Septimuz correlarium est q sicut materia vl subiectum est receptiuū ꝑtrariorū sic etiam permutabile. Si enī habet cōtrariū ſm qualitatē est mutabile ſm qualitatē: si ſm vbi est mutabile ſm vbi.

Videsepte correlana.

Primum.

Secm.

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum

Septimū

Que non sūt cause longitudinis ⁊ breuitatis vite

Erant autem. ¶ Istud est tertium capitulum huius libri in quo p. determinat de causis lōgitudinis et brevitatis vite. Et primo oñdit que nō sunt cāe sufficientes: dicēs primo sic: q magnitudo non est cā longitudinis vite: nec parvitas: pz quia non oīa magna siue maiora sunt longioris vite paruis: cum eq̄ maiores homīb? nō sūt lōgioris vite q̄ hoīes. Nec etiā omia minora sūt lōgioris vite q̄ maiora: cū nō oēs parui homines sūt lōgioris vite q̄ magni. ¶ Silr eē plantā nō est cā lōgioris vite nec eē aīal. Prima ps pz: qz nō oēs plante sūt lōgioris vite aīalibus: vt pz de plātis p breue tps durantibus. Secūda pz qz nō oīa aīalia sūt lōgioris vite q̄ plante. vt pz de aīalibus p breue tps durantibus. ¶ Silr habere sanguinē non ē causa sufficiens longitudinis vite: nec etiā nō habere sanguinem. Prima pz: qz apes sanguinē nō habentes multis aīalibus sanguinē habētibus sunt lōgioris vite. Scōa pars patet: quia multa aīalia sanguinem habēnt alicuibus nō habentibus sanguinem sunt lōgioris vite. ¶ Silr eē in terra nō est cā sufficiens longioris vite: nec etiā in aq̄. Prima pars pz: qz nō oīa in terra habitātia sunt habitantib? in aq̄ lōgioris vite. Secūda ps pz quia non omnia habitātia in aquis habitantib? in terris sunt longioris vite. ¶ Et licet dicte habitudines aīalium vel plantaz cōferant ad longiorē vel breuiorem vitam non tamen sūt cause sufficientes. Alique enim plante quibusdā aīalibus sūt longioris vite. Nam vt dicit textus. palma t cypressus sunt lōgissime vite. Similiter aliqua animalia sanguinē habentia quibusdā aquaticis sunt longioris vite. T. Lansant autē ¶ P. hic assignat causas sufficientes longioris vite ponēs talem cōclonem q̄ cause longevite (ceteris paribus) sunt calidum ⁊ humidum. Cause vero breuis vite sunt frigidum ⁊ siccum. ¶ Prima pars patet: quia ille qualitates que magis abundant in iuuentute sunt cause longevite: sed caliditas ⁊ hūiditas sūt hmōi: igitur. Secunda pars patet: quia ille qualitates que magis abundant in senectute ⁊ circa mortem sunt cause breuitatis vite: sed frigiditas ⁊ humiditas sunt hmōi: igitur. ¶ T. Propter quod. ¶ Dic p. ponit conditiones q̄ debent conuenire humido quod est causa longe vite. Prima conditio est q illud humidū debet eē pīgue: qz illud humidū non dz esse faciliter deficcabile nec pu trefactibile: modo tale est pingue: igit. T. Rursū aūt. ¶ Secūda conditio est q illud humidū debet esse multum: quia paucum est citius deficcabile ⁊ minus resistens corruptioni: ⁊ ideo habentia plus de hūido sūt longioris vite. T. Non solum. ¶ Tertia conditio ē q illud humidū debet esse calidum: qz nisi esset calidum tunc esset: cito infrigidabile ⁊ per ꝓns esset cā brevis vite. Quarta conditio additur q ipm humidū non sit superfluum: qz humidū superfluū est cā mortis: cū tūc extinguit calidū. ¶ T. Est aūt. ¶ Dic p. ponit cōditiones que debēt cōuenire calido, qō est cā longevite. ¶ Prima est q illud calidū sit pingue: qz pingue ē minus infrigidabile. ¶ Secunda cōditio est q calidum, sit firmū: qz si non esset firmū cito corrūperet. T. Igitur aūt. ¶ Tertia conditio est q ipm non debet esse superfluum: qz ois superfluitas est ꝑtraria ⁊ corruptiua nature. Etiam calidum in iuuentute debet esse bñ ꝑportionatū in iuuentute humido: ne humiduz extinguat calidum ex quo elicitur. ¶ Quarta conditio q illud calidū sit humidū vt calidum ꝑseruet humidū. vnde calidum superfluū nimis deficcat: ⁊ siccitas est cā brevis vite ⁊ mortis. ¶ Hoc declarat duobus signis. Primū qz aīalia multū coeūtia citius senescūt q̄ alia aīalia: qz excessiua emissio semis deficcat: ⁊ ideo dicit p. q̄ mul? est longioris vite q̄ equus vel asinus ex quo gemit? est eo q non sit coitiuus: ⁊ eadē de causa aliq̄ femelle suis masculis multum coitiuis sūt lōgioris vite: sicut pz de passeribus. ¶ Secundū signum est qz multum laborantes sūt breuioris vite: cū labor superfluus calorem igneum cāt: q̄ qđē calor nimis multū cōsumit ⁊ desiccat. Dicit tū p. q̄ coīter masculi sūt lōgioris vite femellis: ex quo sūt calidiores ⁊ humiditate firmiores. T. Cadē aūt. ¶ Hic p. determinat de causis longe vite in ordine ad extrinseca ponens aliquas conclusiones. ¶ Quarum prima talis est q aīalia eiusdem spēi communiter sūt longioris vite in locis calidis q̄ i frigidis dummō illa loca non abūdant nimis in siccitate: quia vita consistit in calido ⁊ humido: ḡ si dispō loci sit conueniens cōplexioni locati fortificat eam: ⁊ q̄to magis ꝓueniens est: tanto magis cōfortat: sed cum locus est calidus ⁊ non multum siccus magis conueniens est q̄ qñ est frigidus: igitur. Et subdit p. q istud maxime habet veritatem de animalib? naturalr frigidis: qz locus frigidus cito extingueret calorem dictoz aīaliū. ¶ Probatur etiā dicta cōclo signo quod ē tale: qz in locis calidis inueniunt spētes notabilier magni: ⁊ in mari rubro ꝑpter eius caliditatem inueniunt pisces maiores

Palma et cypressus sūt lōgissime vite.

Lōclo q̄ sunt cause longitudinis ⁊ breuitatis vite.

Lōditiōes q̄tuoz hūidi vitalis.

Lōditiōes q̄tuoz calidi vitalis

Aīalia multuz coeūtia citius senescūt ⁊ breuior sūt vite. Multuz laborantes sūt breuioris vite.

Conclusio.

q̄ alibi. In locis aūt frigidis humidū aīaliū est nimis aqueū t cito cōgelabile nō aīalia p lōgū tps nō pñt durare in illis locis frigidis. ¶ Aliud signū ē qr multa aīa ex anglia q̄ inueniūtur versus septēt monē tā ī mari q̄ in terra sunt minora q̄ illa que versus meridiē inueniuntur. T. Alimētū aūt. ¶ Scda cōclusio est q̄ aīalia que nō sumūt alimētū cito corrūpunt. Hec ꝛclo ptz p experiētiā. Rōe pz sic: qr calor cito cōsumit nisi p alimētū restaureť: t sīl ī ipm hūidū: sicut ignis fortis ꝛsumit cito: misi p̄ obstibilia ꝛseruet: q̄ aīalia q̄ nō sumūt nutrimētū cito corrūpūtur. T. Aūtlia aūt. ¶ Tertia cōclo ē q̄ in pluribus aūtica sūt gressibilibus breuioris vite: qr humidū ipor ē magis aūticū: ió ē minus ꝛseruatiuū caloris naturalī. ¶ T. Exāguia aūt. ¶ Quarta cōclo q̄ in pluribus exāgua hūtib⁹ sanguinē sūt breuioris vite: qr humidū in exangub⁹ ē magis cōgelabile t minus ꝛseruatiuū caloris naturalis q̄ in hūtibus sanguinē: igitur.

Conclusio cōclo.i. Conclo.ii. Conclo.iii. Conclo.iiij.

Jn plātis aūt. ¶ Istud ē vlti. ca. bu. tra. ī quo p. determiat de lōgitudie t breuitate vite ī plantis ex pte duor. s. ex pte caliditatū t ex pte reuiuiscētie. Ponit ḡ p̄mo talē ꝛclonē q̄ alique plāte aliqbus aīalibus sūt lōgioris vite. Probat sic p. qr taliū plātar sine arbor humidū nō ē aquosū: ió nō ē faciliter cōgelabile: sed ēvisciosū tenar t firmū: t calor nō ē multū intēsus in illis: nec p̄t facilr cōsumere humidū ī plātis illis: ḡ tales plāte nō sūt faciliter corruptibiles: t p ons sunt lōgevite: sed tñ plāte hūtes hūidū aq̄um t nō firmum q̄ est cito cōgelabile t per calorē desiccabile sūt breuioris vite. ¶ T. De ḡ aūt. ¶ Hic p. declarat illud idē ex pte reuiuiscētie dicēs q̄ aliq̄ plāte p plures ptes abscise viuūt t nouos ramos generāt: t si aliq̄n pereāt stipites t rami: tamen radices manentes nouos gñant ramos t stipites. hec aūt multis aīalib⁹ nō cōueniunt ergo plāte aliqbus aīalib⁹ sūt lōgioris vite ex parte reuiuiscētie. T. Assimlātur aūt. ¶ Hic p. ponit quādā cōuemētiā t dīam inter aliq̄ aīalia t plātas. ¶ Lōueniētia enī talis ē q̄ aliq̄ aīalia t plāte aliquo tpe viuunt aliqb⁹ ptib⁹ decisis. ¶ Sed dīa ē: qr aīalia nō diu viuūt aliqua pte abscisa: puta capite. Plāte vero diu viuūt q̄cūq̄ pte decisa: qr radices ramis abscisis nouos gñantur sibi ramos. Sīlr rami abscisi gñant sibi nouas radices si replātenť. Et cū aliq̄ ptes plante senescūt alie reuiuiscūt. Ex quo patz q̄ ille plāte nō manēt eedē totalr: sed ām ptinuitatē nouar partiū succedentiū t aduemētiū ad ptes q̄ senescūt t corrūpūtur. T. Modice aūt. ¶ Hic p. declarat ꝑdicta ex parte replantationis dicēs q̄ lōgitudo vite appet per ḡ q̄ ramus abscisus replātat: ī terra resumit radices t fit magna arbor: t sic apparet q̄ ramus ille nō amisit vitam Cā aūt resumēdi sic radices aut ramos ē ista: qr ī quo libet modo est potentia actiua sufficiēs ꝑducere radices aut ramos: sicut pz in semie: nō ei est sic in aīalibus: ngit. ¶ Dīa tñ aliq̄ ē inter replātationē t nouā generationē sine abscisione: qr in replātatōe fit aliud superpositū, ꝓpter diuisionē: sed ī nouā gñatiōe siue germinatione, ꝑducitur nouū suppositū. Ex isto pz q̄ plāte sunt lōgioris vite p reuiuiscētiā. T. Accidit autē. ¶ Hic. p. ponit aliā cōuemētiā inter plātas t alia aīalia q̄ talis ē: q̄ cōiter plante t alia aīalia sūt lōgioris vite q̄ hūt grossa supiora minora. pz qr p multū calidū et humidū fit viuens magnū: t fit p oppositū parū: ḡ multū hūtia de calido t humido sunt maiora t grossiora superi⁹ q̄ inferi⁹: ḡ illa q̄ hūt maiora supiora sūt lōgioris vite alijs: ex quo plus hūt de calido et humido. Dictā cōclonē ꝓfirmat p. qr masculi cōiter sūt lōgioris vite femellis: qr illi hūt maiora supiora t femelle maiora inferiora. T. Signo aūt. ¶ P. hic declarat signo qr plures inueniunť gnaui masculi q̄ femelli: q̄ tñ cū masculis ꝓueniunt in ḇ q̄ habēt maiora supiora ¶ Lō firmat etiā dictū suū in his que apparēt in plātis. Radices enī in plātis sūt sicut caput in aīalib⁹: t partes iuxta radices exītes vocātur supiora: t plāte hūtes illas partes grossiores sūt lōgioris vite q̄ habentes illas partes paruas sicut sūt herbe. ¶ Textus. Nunc aūt. ¶ P. ḇ recapitulat dicēs q̄ nūc dictū ē ō causis lōgitudis t breuitatis vite ī aīalib⁹ t plātis: t ī sequētibus restat ꝓsiderare de iuuētute t senectute: t ꝑr de morte t vita: t sic habebiť methodꝰ de aīalib⁹ q̄rū spectat ad quos libros naturales. Et ḇ de expōne textꝰ.

Queritur vtr calidū t hūidū sint causa sufficiens lōgevite. ¶ Arguiť q̄ non: qr illud nō ē causa lōgevite quod est desiccatiuū t cōsumptiuū humidi: sed calidum est hmōi: igr. Maior pz: qr per cōsumptionē hūidi corrūpiť vita: sicut pz de corruptōe cādele; ꝓsumpta pinguedine. ¶ Secūdo sic. illud non est causa lōgevite quod est segregatiuū partium et herogenearū: sed calidū est huiusmodi: igitur. Maior pz: qr per segregationē fit dissolutio partiū. Minor est p. quarto metheororum. ¶ Tertio sic de humido. illud non ē cā longevite quod est fluxibile: solubile male retentiuuz caloris: t de facili congelabile: sz humidū t hmōi: igr. Maior pz: qr tales dispositiones multū faciunt ad vite abbreuiationē. Minor pz: qr humidū nō terminat termino proprio sed alieno: ergo ipm est fluxibile: t ipsum est subtile: ergo faciliter dissoluitur et male retiet caliditatem: t facilr̄ cōgelatur: cum non multū resistit coagulanti. ¶ Quarto sic. vel illud humidū eēt aereum vel aqueum. Non aereū: qr illud est faciliter inflāmabile: vt patz de oleo: t per ons faciliter corrupti bile. Nec aqueū: quia cū illo nō stat calidū quod req̄riť ad longitudinē vite. ¶ Quinto sic de calido t humudo Simul si calidum t humidū essent cā lōgitudis vite: tē viuētia calidiora t humidiora eēnt longioris vite. cōsequns est falsū: qr multa aīalia aliqbus plātis calidiora t humidiora sūt t tñ eisdē sūt breuioris vite: vt patz de paslerib⁹ in ordie ad quercū. ꝓña pz: qr maior habūdātia in p̄ncipijs vite: videl arguere habūdātā in vita. ¶ Sexto sic. si sic tunc oēs sāguinei essent lōgioris vite q̄ melācolici: qđ tñ est falsum cū oppositū doceat experientia: ꝓña ptz: qr sanguineus ē humidior t calidior melācolico. ¶ Septio sic. si sic: seq̄retur q̄ herbe essent multis aīalibus pfectis lōgioris vite qđ tñ falsū est gñalr: cū herbe p modicū tps durāt. ꝓña pz: qr herbe multū crescūt t augmētātur: ḡ multū hūt de calido t humido: t p ons sūt lōgioris vite. ¶ Octauo sic. calidū t humidū sunt cāe putrefactionis: vt pz per p. q̄rto metheororum: ergo nō sūt cause lōgioris vite ¶ Nono sic frigida t sicca sunt longioris vite q̄ calida t humida: ergo frigidū t siccū sūt cā longioris vite: t p ons nō calidū t humidū. añs pz de metall⁹ t lapidib⁹: q̄ diu durāt t nō corrumpūtur, ꝓpter eor frigiditatē t siccitatē. ¶ In oppositū ē p. in tertio ca. libri de lōgitudine t breuitate vite. ¶ In ista q̄stione supponūtur illa que dicta sunt in tertio t q̄rto capitu. huius libri.

Conclusio rñsiua ad quesitū. Jn viuentibus calidū naturale t humidus naturale q̄bus cōueniunt ꝑditiōes posite a p. in tertio ca. sūt cause instrumentales lōgevite. Duꝰ ꝓclonis ꝓbatio pz ex expōne textꝰ. Cā enī principalis vite est ipa aīa t cause instrumēta sunt qualitates. s. calidū t humidū.

Alia cōueniētia.

Masculi lōgioris sunt vite femellis.

Dubitať ꝓmo, vtrum calidū qđ est causa lon

gevite:vz eē igneū'vel aereum. Et videtur q̄ debet esse aereum:quia calidum qō est causa longevite debet eē cum humido:ex quo vita consistit in calido t humido sed calidū qō est būido ꝑmixtū ē aereū t nō igneū:igr ¶ Secūdo sic.dicit p.q̄ illud calidū vz esse pingue:sed illud est aereū t nō igneū.igit. ¶ Tertio sic:locꝰ naturalis debet eē silis locato:sed nihil viuit in igne:t mlta viuūt in aere:g calidū cōueniēs viuēti debet eē aereum t nō igneū. ¶ Quarto sic.pisces naturaliter viuūt i aq̄ et tñ ibi nō potest manere calidū igneū:ex quo cōtrariatur frigido aq̄o:g in pisce nō ē calidū igneū:ꝓter ꝓns ibi est calidū aereū. ¶ In oppositū ar. vita natural'exigit maiorē caliditatem q̄ sit calor naturalis aeris:cū omni tpe ad remediādū ꝓtra frigus vigilādo t dormiendo nos in aere viuētes induimus t coopimus nos: sz calor maior calore aereo ē calor igneus t non alter igit. ¶ Secūdo sic. vita ꝓtinuat̄ p vigestionē alimenti et nutritionē t illa vigestio fit a calido fortī decoquente. Talis enī ē calor igneꝰ t nō aereꝰ:cū calor aereꝰ sit minus debilis ad cōuertendū nutrimētū in alteꝰ substātiā:igit. ¶ Ad dubiū dr̄ q̄ calidū qō ē cā lōge vite non est aereū nec igneū sed ē calidū cōplexionale qō habet aliqs ꝯditiones aereas:puta q̄ sit pingue humidū:non adustiuū neq̄ supfluū. Silr hz aliqs cōditiones ignis: scz q̄ sit forte decoctiuū t ꝑputrefactibile: t istud calidū nō hz ortū ab aere vel ab igne:sed ab aīa t a corpibus supiorib⁹. Ab aīa enī hz q̄ sit mēbroꝝ figuratiuū nutrimēti vigestiuū sine adustione t nutrimēti i diuersaꝝ ꝯplexionū mēbra cōuersiuuz. ¶ Et ad rōnes dubij ante oppositū dicitur q̄ bene cōcludūt q̄ illud calidū habet aliquas conditiones aeris. ¶ Et ad rōnes post oppositū dicitur q̄ bene cōcludūt q̄ illud calidū habet aliquas cōditiones ignis.

Dubitatur secūdo vtrū humidū quod est causa longevite sit aqueū vel aerū. Et videt q̄ vz eē aq̄um q: ē munꝰ inflāmabile t magis resistēs colori consumēti:modo tale ē humidū aqueū t nō aereū:igit. ¶ Secūdo sic.illud qō ē cā lōgevite vz eē grossū t spissū t mūdū vt sit bñ cōseruabile. Tale aūt ē magis humidum aq̄um q̄ aereū:igit. ¶ Tertio sic.ex simlibꝰ sumꝰ t nutrimur:sz ex grossis nutrimur cuiusmodi nō est aer:g humidū qō ē cā lōge vite debet eē grossū:t ꝑ ꝓns aq̄ū et non aereū. ¶ In oppositū arguit̄:q: illud būidū vz esse pingue t non cito cōgelabile:sed tale ē aereū t nō aqueū:igit. ¶ Ad dubiū dicit̄ q̄ illud būidū qō ē causa lōgevite non vz esse simpliciter aqueū nec simpliciter aereum:sed est humidū cōplexionabile:qō hz aliqs ꝓpetates aque.s.q̄ sit bene ꝓtinuatiuū:t q̄ sit grossū:t habeat aliqs ꝓpetates aeris:puta q̄ sit pingue t non cito cōgelabile. Et istud būidū hz ortū ab aīa t a celo:t non ab aq̄ vel ab aere. In viuētibus tñ pfectis (cuiusmodi sūt hoies) illud būidū vz magis cōuenire cū aere q̄ cū aq̄. Sed in plātis t vermib⁹ vz magis ꝓuenire cū aq̄. ¶ Et ad rōnes añ oppositū dr̄ q̄ cōcludūt q̄ illud humidū debet habere aliquas cōditiones similes conditionibus aque. ¶ Et ratio post oppositum cōcludit q̄ illud humidū hz aliqs cōditiones aeris.

Dubitatur tertio. Utrū aīalia i locis calidis habitātia sūt lōgioris vite habitātib⁹ i locis frigidis. Et videt q̄ nō:qr calor extrinsecus ē cōsūptiuꝰ būidi: g sequit̄ mors:t sic ē cā brevioris vite:ꝓna pz:qr ex cōsūptione būidi cogāvitā. ¶ Scdo sic.caliditas cōtinētis est cā putrefactionis t corruptionis.vt dicit p.q̄rto metheorozū: ergo caliditas loci nihil facit ad lōgitudinē vite. ¶ Tertio sic.calore extraneo appropriato calori naturali benē ꝓportionato fit calor naturalis excessiuus t supfluus:mō calor excessiuus t supfluus nō est cā longevite vt dicit p.in tertio ca. huius libri. ¶ Quarto sic. dicit phūs in tertio libro politicorum q̄ in regionibus frigidis inueniuntur hoies maiores t audaciores: sz minus discreti q̄ in regionibus q̄ sunt calide:ergo videt̄ q̄ frigiditas loci est cā lōgioris vite. ¶ In oppositū videtur eē p.in isto libro. Et ratione ꝓbatur sic. Ad conseruationē vite oportet calidū naturale conseruari:sz hoc magis potest conseruari in locis calidis q̄ in frigidis:ergo aīalia habitātia in locis calidis sunt lōgioris vite q̄ habitātia in locis frigidis. ¶ Pro solutione aduertendū est q̄ dupliciter contingit mors inviuētibus ab extrinseco. ¶ Unomō per cōsūptionem caloris naturalis siue radicalis siue per exhalationē a calido: et talis vocatur marcedo. ¶ Aliomodo per corruptionez caloris naturalis a suo contrario: puta a frigido vel humido superfluo:t talis vocatur extinctio ¶ Marcedo enī conuenit hominibus habitātib⁹ in locis excessiue calidis:t non cōuenit illis extinctio cū ibi non abundat humidū vel frigidū:sed in illis locis viget maxima siccitas. ¶ Sed extinctio ꝓuenit hoibus habitantibus in locis excessiue frigidis:quia in illis locis magis vigent cause extinctiue caloris:scilicet frigiditas et humiditas. Et sic pz q̄ habitantes in locis frigidis diutius viuūt vita opposita morti:que dicit̄ marcedo. Et habitantes in locis calidis diutius viuūt vita opposita morti que dicitur extinctio. Sed habitantes i locis medijs diutius conseruantur abstracq̄ morte q̄ habitantes in locis extremis:qr in locis medijs melius conseruatur humidū radicale et calor naturalis. ¶ Ulterius est aduertēdū q̄ duplicia sunt aīalia. Quedam sunt aīalia multum caloris ē habētia t magnam humiditatem: t talia diutius viuunt in locis frigidis q̄ in locis calidis cum in illis locis melius conseruatur calor naturalis:qui a loco frigido per antiparistasim cōfortatur:t exquo in illo loco nō viget materia siccitas ideo ibi bene conseruatur humidū radicale. Alia sūt animalia debitū calorem habētia:t talia diutiꝰ viuūt in locis calidis q̄ in locis frigidis:quia in locis frigidis cito calor naturalis corrūpitur ꝓpter eius debilitatem. Aīalia enī perfecta que sunt in magni caloris essent longioris vite in locis nō excessiue frigidis:nec excessiue calidis:cum in illis melius conseruarent̄ calor naturalis t humidū radicale:cum talis locus conueniat cōplexioni animalis. Et hoc videtur p.velle in libro politicorū vi.q̄ septēntionales homines sunt mlt̄ audaces ꝓpter intensum calorez:sed non sūt mlt̄ tum prudentes. Australes vero sunt prudentes t subtiles:sed non sunt multum audaces. Medij vero iter istos sunt sufficienter discreti t satis audaces. ¶ Unde inter homines quidā sūt debilis caloris t debilis siue subtilis dispositionis in corpore:t tales sunt lōgioris vite in locis calidis q̄ frigidis:cum in locis calidis calor eorum naturalis confortat̄:t in locis frigidis destrueret̄:cum ꝓpter eius debilitatez non posset resistere frigido. ¶ Alij sunt homines fortis ꝯplexionis t dispositionis in corpore:t tales sunt longioris vite i locis frigidis q̄ calidis:quia tales in locis frigidis possūt resistere frigiditati loci:ne frigiditas eorum corpa penetret:nec calorem naturalem extinguat:sed calor naturalis est per antiparistasim confortatus et est mlt̄ tum digestiuus:et eadem de causa homines in regionibus frigidis habitantes sunt magni:aīosi:fortes et valde longevite. Silr hoies in locis altis habitantes sunt longioris vite habitantibus in locis paludinosis ceteris paribꝰ:quia in locis altis minus accidit putrefactio:cū ꝓ serenitatē aeris corpa bene euentantur. Et

Quomō cōtingit mors in viuentibus.

oppositū ꝓtingit in locis paludinosis. ¶ Silr hoies q̄ sūt calide ⁊ sicce nature diutꝰ viuūt in locis frgidis q̄ viuerent in locis calidis: vtputa colerici: qz in loc frigidis nō ita cito cōsumit humiditas eoz̄ū: nec accēdit calor: sed equaliter ad tpamētū se reducūt: cuꝰ oppositum accideret si in locis calidis habitarent. Silr fleumatici diutius viuūt in loco calido q̄ frigido: qz humiditas eoz (superflua quodāmodo) temperatur in talibꝰ locis per caliditatē ⁊ siccitatē loci. ¶ Istis notatis dr̄ ad dubiū: q̄ aliq̄ aialia habitātia in locis calidis sunt lōgioris vite aialibꝰ habitātibꝰ i locis frigidis: ceteris similibus: vt pz de aialibus q̄ hūt debilē calorē naturalem. Et ad primā rōnēꝫ dubij dr̄ q̄ licet calor extrinsecus in illis que habēt magnū calorem natura ē sit cōsumptiuus ⁊ cā breuitatis vite: nō tamē in illis q̄ habēt debilē calorē naturalē. ¶ Ad scōam dicit cōcesso ante cedēte: negādo ꝓsequēs: qz humiditas viuētis satis bene ꝓseruat se ⁊ diutius in loco calido q̄ in alio se cōseruaret. ¶ Ad tertiā dicit q̄ cōcludit de his que habēt magnum calorē. Et simuliter dr̄ ad quartam.

Dubitatur quarto. Cuius cōplexiōis hoies sunt longioris vite. ¶ Pro solutione dubij supponit q̄ quattuor sunt cōplexiones. s. Sanguinea Colerica Melancolia ⁊ Fleumatica. et sm Galienū ponitur q̄nta: scz Ēperata. ¶ Isto suppolito dicitur ad dubiū q̄ si essent hoies ꝓplexionis tēperate illi essent lōgissime vite ⁊ lōgioris q̄ hoies aliarū ꝓplexionū ceteris paribus. Deinde sanguinei sūt lōgioris vite cū in illis calidū ⁊ humidū sūt post hos melius dispolita. Deinde colerici cū magis cōueniāt in principio vite cū alijs. s. in calido. ¶ Deinde fleumatici: qz post dictas ꝓplexiones magis conueniūt in principio vite. s. in humido. ¶ Sz diceret aliquis q̄ illi suut lōgioris vite q̄ hūt multū ō humido tarde desiccabili a calido: sed sic est de fleumaticis: igitur sunt lōgioris vite q̄ sint colerici: dr̄ q̄ maior est vera dūmodo illud humidū sit bene ꝓportionatum calido: ⁊ sibi cōueniant cōditiones posite a phō. Postremo melācolici sūt breuissime vite: qz illis cōueniunt q̄litates que sunt cause mortis. Et debēt ista intelligi ceteris paribus: qz si cetera nō essent paria alū contingeret q̄ melācolici vel fleumatici diutius viuerent q̄ colerici.

Dubitatur quīto. vtrū plāte debēt esse lōgioris vite q̄ aialia. ¶ Dicit plātarū diuersa sūt genera. Quedā sunt plāte puta herbe q̄ in maturatione suoz fructuū tam in stipite q̄ in radicibus tpe calido corrūpuntur corruptione q̄ dicit marcedo ex quo calidū cōsumit totum humidū: et iste plāte nō sunt lōgioris vitē q̄ aialia. Alie sūt q̄ in estate nunq̄ corrūpunt si eis ministretur humidū nutritiuū: sed tēpe frigidoz sicco corrūpūtur ꝓpter ōbilitatē caloris naturalis: ⁊ ꝓpter cōgelationē humiditatis ⁊ iste etiā non sunt lōgioris vite q̄ aialia. Alie sunt q̄ nec corrumpunt tpe frigido nec tpe calido in suis radicibus: sed rami extra terraz corrūpūtur: ⁊ aduenīēte estate radices ꝓducūt nouos ramos ⁊ stipites. Cuius causa est: qz in radicibus ē satis fortis caliditas ⁊ humiditas satis firma ⁊ solidata: ⁊ ideo radix non corrūpitur in hyeme: ⁊ in istis ꝓpe est reminiscētia. Alie sunt plante cuiꝰ partes possunt diuidi ⁊ quelibet crescit ⁊ gñantur sibi radices ⁊ rami Cuius cā est: qz in talibus plantis q̄libet nodus ꝓportionatur cordi: ideo tales possūt se augmētare: ⁊ i aialibus non est nisi vna pars q̄ habet virtutē cordis: ideo in aialibus partes decise non sufficiūt se augmētare et nutrire. Et de plantis istis duobus vltimis modis dictis verū est q̄ diutius viuunt siue viuere possūt q̄ aialia: lz non maneat plāta ita perfecte eadem sicut aial.

Ad rōnes q̄stionis. ¶ Ad primā dicitur negando minorē: loquendo de calido naturali cui cōueniunt cōditiones date ab ar. ¶ Ad scōam dicitur q̄ lz calidum extrinsecū segreget etherogenea: non tñ calidum naturale ⁊ cōplexionale. ¶ Ad tertiā dicitur negando minorem: loquēdo de humido radicali: cui conueniunt conditiones date a phō. Et ad ꝓbationem minoris dicitur q̄ ꝓcedit de humido aqueo vel aereo: et non de humido radicali vel cōplexiōali. ¶ Ad quartā dicitur q̄ illud nec est aqueū nec aereū: vt patet ex secundo dubio. ¶ Ad quintā dicitur ꝓcedendo q̄ñam: dā modo cetera sunt paria. Et ad ꝓbationez falsitatis cō sequētis dicit q̄ ꝓcedit vbi cetera non sunt paria. ¶ Ad sextam dicitur, concedendo q̄ñ a ceteris paribꝰ Et ad ꝓbationē falsitat q̄ñis dicitur q̄ ꝓcedit vbi cetera non sunt paria. ¶ Ad septimā dicitur concedēdo q̄ alique herbe (puta que reuiuiscūt) sunt aliquibus aialibus longioris vite: de alijs autem non oportet. ¶ Ad octauā dicitur q̄ licet calidum ⁊ humidum extrinseca sint cause putrefactionis nou tamen calidum et humidum intrinseca complexionalia. ¶ Ad nonam dicitur negando antecedens: qz illa non habent vitā puta lapides ⁊ metalla ex quo illa non conuertuntur aliquid in eorum substantiam.

¶ Fata regunt finem: spero dij cepta secundent.

¶ Non viribus: aut velocitatibus: aut celeritate corpoꝝ res magne gerūt, sed consilio sententia et autoritate.

¶ Georgij Noīalij interpretis acutissimi. Cursus iste totius Phisices Aristotelis vna cū textu Egregij sacrarum litterarum professoris Magistri Thome bricot: finit feliciter.

¶ Metastichon.

Qui mutilus fueras: ego te mi dulce Georgi,
Ad limā redigens tua nigra in cādida verti.
Sed alijs mihi non: gratū erit illud opus
Sed alijs mihi non: cōmoda multa patēt.
Sed alijs mihi non: alleuiatur onus.
Sed alijs mihi non: complacet iste labor.

Tabula.

¶ Tabula questionū ⁊ dubioꝝ cursus totius phisices Georgij luce clariꝰ s indicatiua.

¶ Imprimis ponūtur tituli questionū primi libri phisicorum Aristotelis.

¶ Questio ꝓma: vtrū ō reb⁹ naturalib⁹ sit scia speculatiua ab alijs distincta. ⁊ dr̄ q sic. folio.iij.

¶ Tituli dubioꝝ ꝑdicte q̄stionis.

Primū dubiū vtꝝ ex cognitione ꝓncipioꝝ cāꝝ ⁊ elemētoꝝ contingat intelligere ⁊ scire p̄cipiata causata et elementa. dr̄ q sic. fo.iij.

Scōm v. vtꝝ vlia sint nobis notiora singularib⁹. ⁊ dr̄ q sic in scia toti cōitati tradenda. iij.

Tertī. v. sit possibile nos aliq̄d pfecte cog̃scere. v.

¶ Mō. secūda: vtrū sit tm̄ vnū ens ⁊ immobile. Et dicitur q non. vij

Primū du. v. q̄titas sit res distincta a q̄ta. et dicit̄ probabiliter q non. vij.

Scōz v. illō sit vez qō p. dr̄: si ens eēt solū substā ⁊c. vij

Tertiū v. illud sit vez qō p. dicit: si illud ens esset accidens tm̄ ⁊c. viij.

¶ Mō tertia v. totū ⁊ sue ptes simul vnite sint idem realiter. ⁊ dr̄ q sic. viij.

Primū du. v. substā sit diuisibilis p se. viij.

Scōm v. ptes diffinitionis sunt subste. viij

¶ Mō q̄r. v. infinitū fm qō infinitū sit nobis ignotū vel infinito magnitudine ⁊ multitudie si eēt. dr̄ q sic. ix.

Primū du. v. qōlibet sit in qōlibet. dr̄ q nō. ix

Scōm v. ad hoc q totū ꝓpositū cognoscat̄ req̄ratur q oēs eius ptes cognoscātur. ix.

Tertiū. v. sit dāda minima caro. x.

Quar. v. entia naturalia sint determiata ad maximū. x

Quī. v. entia nat̄alia sint determiata ad mīmū. x.

¶ Mō q̄nta. v. p̄ncipia rez naturaliū sint ꝓtraria ō p̄ncipijs quo ad fieri ꝙcurrētia. dr̄ q sic. xiij

Primū du. v. transmutationis naturalis p̄ncipia īmediata sint contraria. xiij.

Scōm v. tm̄ sint tria p̄ncipia rei naturalis. xiij

¶ Mō sexta v. oē qō fit fiat ex subiecto ꝑsupposito: de illo qō fit naturaliter totalitatiue dr̄ q sic. xv.

Primū du. v. ex nō ente possit aliq̄d fieri. xv

Scōm. v. materia ⁊ priuatio sint vnū nūero ⁊ differāt ratiōe. dr̄ q sic. xv.

¶ Mō septia. v. materia ꝓma sit ens īactu. dr̄ q sic loquēdo de actu p̄fectibilitatis. xvij.

Primū dubiū: v. materia sit potētia ad formā recipiendā. dr̄ q sic loq̄ndo de potētia passiua p̄ncipali. xvij

Scōm. v. ꝓuatio sit mā ꝓuata. dr̄ q̄ ma. for. ꝓua. xvij

¶ Mō. viij. v. materia appetat formā. dr̄ q sic appetitu naturali nō aūt aīali. xviij.

Primū du. v. gñatio subñal' sit forma subñal'. vl' materia vel totū ꝓpositū vel aliq̄s accñs supadditū. dr̄ q gñatio subñalis est forma subñalis. xix.

Scōm vt. forma subñal' añ ei⁹ gñationē habeat aliq̄s eē subñale īmateria distictū a materia. dr̄ q nō añ generationē totalē: sz bñ añ partialē. xix

¶ Sequūtur tituli q̄stionū scōi libri ꝓhicoꝝ.

¶ Mō. i. v. diffinitio nature sit īextru bñ assignata. dr̄ q sic ad intellectū datū. xxi.

Primū du. v. res artificiales distīguāt̄ a rebus naturalib⁹. dr̄ q nō. xxi.

Scōm. v. dra posita ab ar|. ⁊c. dr̄ q sic. xxi.

¶ Mō secūda. v. figura sit res distincta a re figurata. dr̄ q non. xxij.

Dubiū hui⁹. q. v. in substātijs materialib⁹ forme sbñales sint p̄ncipal' actiue ⁊ ꝓductiue motuum illarum substantiarum. xxij.

¶ Mō. iij. v. phīc⁹ differat a mathematico xxiiij.

Primū du. hui⁹. q. quot ⁊ que scie sūt medie inter phicā ⁊ mathematicā sciam. dr̄ q tres: musica: astronomia perspectiua. xxiij.

Scōz. v. scie medie pl⁹ bēāt dici naturales q̄ mathematice. dr̄ q mag| mathematice fm ꝓmētatoē xxv.

¶ Mō. iiij. v. finis sit cā opatiōis agētis. dr̄ q sic. xxvi.

Primū du. v. ad hoc q aliq̄d sit cā finalis requīt̄ q habeat eē reale extra aīam. dr̄ q nō. xxvij.

Scēm. v. tm̄ sint q̄ttuor gña cāꝝ. dr̄ q sic. xxvij.

¶ Mō q̄nta. v. diffinitio fortune sit bñ assignata. dicit̄ q sic. xxix

Pri. d. v. casus ⁊ fortūa sint cāe agētes. dr̄ q sic respectu effectuū casualiū ⁊ fortuitoꝝ. xxix

Scōm v. casus ⁊ fortuna reperiant̄ in contingenti ad vtrumlibet. xxix.

¶ Mō. vi. v. natura ꝓducēs mōstrū ītēdat mōstrū. dicit̄ q natura mōstrū ītēdit: sz nō intēdit mōstrū. xxxij.

Pri. du. vt. necessitas ī reb⁹ naturalib⁹ pueniat ex pte materie: vl' ex pte finis dr̄ q ex pte finis. xxxij.

Scōm v. natura agat ꝓpter finē. dr̄ q sic. xxxij.

¶ Tituli q̄stionū tertij libri phīcoꝝ.

¶ Mō. i. v. ignoratio motu necesse sit ignorare natur̄ā dr̄ q necesse ē ignorato motu ignorare natur̄ā. xxxv

Primū du ꝑdicte. q. ē. v. mot⁹ sit res successiua a q̄libz re pmanēte distincta. dr̄ q non. xxxvi

Scōm|on. ē. v. mutatio subita distīgatur a re pmanente. dr̄ q non. xxxvi

¶ Mō secūda v. ad alterationē ꝑtinet dicta req̄rat̄ fluxꝰ ⁊c. dr̄ q nō. xxxvi

Primū du. v. q̄litas fm quā ē alteratio req̄rat̄ tota sit' vel| pars p⁹partez. xxxvij.

¶ Mō tertia. v. i alteratōe ꝑtinet dicta ps q̄litatis q̄ primo acq̄rit ⁊c. dr̄ q sic. xxxviij.

Du. v. gradus q̄ adueniūt gradui ꝓpus acq̄sito dr̄nt realiter ab eo. xxxix.

¶ Mō. q̄r. v. forma pure materialis intēdat. dr̄ q forma intēdit ꝓtinue. xxxix.

Du. i. v. forma intēdat p depuratiōnē a suo ꝓtrario et remittat̄ p admixtiōnē sui ꝓtarij dr̄ q nō. xxxix.

Du. ij. v. q̄litates ꝓtarie possint se simul ꝓpati. dr̄ q nō p eodē tpe ⁊ fm eandē ptē naturaliter. xl.

¶ Mō q̄nta. v. motꝰ localis sit res distincta a mobili ⁊ a loco. dr̄ q non. xli.

¶ Q. vi. v. diffinitio motꝰ data a p. sit bona. dr̄ q sic ad intellectum datum. xli.

Primū du. v. motus sit de essentia termini ad quē. dicitur q non. xlij.

Scēm dubiū. v. motus sit eiusdē spēi eēnatis cū termino ad quem. xlij

Tertiū dubiū. v. oīs actio sit passio. dr̄ q oīs actio pure naturalis est passio. xlij

¶ Mō. vij. v. sit aliquod corꝰ sensibile actu infinitum dr̄ q non. xlvi.

Pri. du. hꝰ. q. v. possibile sit eē aliq̄s corꝰ sēsibile actu infinitū. dr̄ pbabiliter q non. xlvi

¶ Mō. viij. v. oī numero dato sit sp dabilis numer⁹ maior. dr̄ q sic ī reb⁹ adinuicē sepatis: nō aūt in reb⁹ adinuicē cōtinuatis. xlvij

Dub. i. v. in quolibet ꝓtinuo sint infinite ptes q̄ sic loquēdo de pnb⁹ ꝓportionabilib⁹. xlvij.

Du. ij. v. possibile sit aliquā multitudinē actu sepatoꝝ adinuicē eē infinitā. dr̄ q non. xlvij.

¶ Mō nona. v. implicet ꝓtradictionē infinitū eē īactu R̄ñr per tres cōclones. xlviij.

Du. i. v. infinitas magnitudinis saluari possit sine contradictione. dr̄ q sic. xlviij

Dubiū secūdū qūo ꝑt saluari ſm ar⁹.q nou ſit infinita multitudo aiaꝝ. xlix
Dubi.tertiū v.ſuſtineri poſſit q motus localis ſit res ſucceſſiua diſtincta a reb⁹ pmanētibus. xlix.
¶ Tituli q̄ſtionū q̄rti libri phiſicoꝝ.
¶ Mō.i.v.diffinitio loci ſit bñ data.dr̄ q ſic. liij
Primū du.v.locus ſit īmobilis. dr̄ q locus eſt īmobil̄ per accidens. liij.
¶ Mō ſcōa.v.vltima ſpera ſit i loco.dr̄ q no n. liij
Dubiū pmū v.locus ſit eq̄lis locato.dr̄ q ſic ſm cōtinētiam ſed nō ſm dimēſionē. liiij
Quartū du.v.locus ꝑpius terre ſit ſupficies concaua aq̄.dr̄ q nō bz locū ꝑpium ſz cōem. liij
¶ Mō tertia.v.poſſibile ſit vacuū eē ꝑ aliquā potētiaz dr̄ q ſic ꝑ potētiā ſupnaturalē. lvij
Pri.du.v.i motib⁹ grauiū ⁊ leuiū tota ſucceſſio ꝓueniat ex reſiſtētia medij.dr̄ q nō i ſenſu ꝑpo. lvij.
Scōm du.v.ſi vacuū eēt corp⁹ graue ⁊ leue ⁊c. lix.
¶ Mō q̄rta.v.cōdēſatio ⁊ rarefactio ſint poſſibiles.dicit q ſic. lix.
¶ Mō q̄nta.v.tp̄s ſit motus.dr̄ q ſic. lxiij.
Pri.du.v.iſtās ſit q̄dā entitas ſucceſſiua īdiuiſibilis ſm durationē diſtincta a tpe ⁊ ipo mobili.q nō. lxiij.
¶ Mō.vi.v.diffinitio tp̄is ſit bñ aſſignata.dr̄ q ſic lxv
Pri.d.v.cuiuſz mot⁹ tp̄s ſit mēſura.dr̄ q ſic. lxv.
Scōz d.v.poſſibile ſit eē tp̄s aīa nō exiſte.q nō. lxvi
¶ Mō.v.tp̄s ſit mot⁹ localis celi.Rñr per tres concluſiones. lxvi
Pri.du.v.vacuū poſſit eē naturaliter. lxvi
Scōm d.v.graue poſitū i vacuo moueret i iſtāti. lxvij.
¶ Tituli.q.quīti libri phiſicoꝝ.
¶ Mō ꝑma.v.gñatio ſit mot⁹.dr̄ q nō ⁊c lxix
Primū du.v.ad ſubñiam ſit mot⁹.dr̄ q nō ⁊c. lxix.
Scōm v.oīs mutatio ſit ex quodā i quodā. lxix
¶ Mō.ij.v.ſolū ad q̄titatē q̄litatē ⁊ vbi ſit ꝑ ſe motus dr̄ q ſic. lxix.
Primū du.v.i adaliq̄d ſit mot⁹ ꝑ ſe. lxx.
Scōm dubiū.v.ad actionē paſſionē ⁊ motū ⁊c.ſit motus per ſe. lxx.
¶ Mō.iij.v.advnitatē mot⁹ req̄rat vnitas mobil̄ vnitas tp̄is vnitas diſpōnis ſiue termi ad quē.q ſic. lxxij.
Dubiū hui⁹ q̄ſtiōis ē.v.iſta tria ſufficiāt ad vnitatē ſpecificā motus.ſ.vnitas ⁊c.dr̄ q nō:ſed etiā req̄rit vnitas ſpacij. lxxij.
¶ Mō.iij.v.mot⁹ ⁊trariet motui ⁊ q̄eti.dr̄ q ſic. lxxiij.
Primū du.v.mot⁹ q̄ ſūt ex ⁊trarijs termis ad mediuz illoꝝ ⁊trariorꝝ ſūt ⁊trarij. lxxiij
Scōm v.ſit aliq̄ gñatio natural̄ ⁊ aliq̄ violēta. lxxiij
¶ Mō.v.tm̄ ad tria predicamēta ſit ꝑ ſe motus.dr̄ per diſtinctionem. lxxiiij.
Dubiū pmū.v.ad ſubñiam ſit ꝑ ſe mot⁹ ſtricte capiēdo motū.dr̄ q non. lxxv.
Dub.ij.v.iſte ſint de rigore logice ꝓcedēde.Eſt ꝑ ſe motus ad relationē.⁊ ſic de aliis. lxxv.
Du.iij.v.advnitatē mot⁹ req̄rit vnitas. ſubiecti. lxxv.
¶ Tituli.q.ſexti libri phiſicorum.
¶ Mō.i.v.pūcta ſint res indiuiſibiles in linea exiſtes. dr̄ q non. lxxvij.
Dubiū h⁹.q.ē.v.i eoꝝ corpe lōgitudo ſit res diſtincta a latitudīe ⁊ pfūditate.dr̄ q nō ſi ſint totales. lxxvij.
¶ Mō.ij.v.añ oē mutari ſit mutatū eſſe ⁊ econtra.dicitur q ſic. lxxxi.
Primū du.v.ipm nūc ſit indiuiſibile. lxxxi.
Scōm du.v.ſit aliq̄ mutatio inſtātanea. lxxxi
Tertiū du.v.oē q̄d mutat ſit īdiuiſibile. lxxxi
Quar.du.v.illud in quo aliq̄d primo mutatū ē ſit indiuiſibile. lxxxij.
¶ Mō.iij.v.poſſibile ſit aliq̄d moueri. lxxxij.
¶ Mō.v.magnitudo ꝓponē ex ſp diuiſibilibus.Rñr ꝑ tres concluſiones. lxxxiij
Du.v.i q̄libet magnitudie ſint īfinite ptes ꝓportionales capiēdo īfinite cathegoreumatice. lxxxiij.
¶ Tituli.q.ſeptimi libri phiſicoꝝ
¶ Mō.i.v.oē q̄d mouet mouet ab alio.dr̄ ꝑ duas concluſiones. lxxxvi.
Primū du.v.demōſtratio phi ⁊c. lxxxvi.
Scōm v.v.i mouētib⁹ ⁊ motis poſſit eē ꝓceſſus in infinitū.dr̄ q ſic in accītaliter ſubordinatis. lxxxvij.
Du.iij.v.i oī motu mouēs ſit ſimul cū moto. lxxxvij.
Quar.du.v.q̄litates ꝑme ſecūde aut q̄rte ſpēi ſit motus per ſe ⁊c. lxxxviij
¶ Mō.ij.v.ſeptē regule de ꝓpabilitate motuuz a phō tradite ſint vere dr̄ q ſic. lxxxix
Du.i.v.ad ꝟ q aliq̄ ſint cōpabilia adiuicē req̄rat ⁊ ſufficit q ipa vniuocēt i ſpē ſpāliſſima.dr̄ q nō. lxxxix
Du.ij.v.ꝓportio velocitatū motū attēdit penes ꝓportionē poñax motuax ad ſuas reſiſtētias lxxxix.
¶ Mō.v.i mouētib⁹ ⁊ mortis ꝓceſſus i īfinitū.rñr per ꝓcl̄ones. lxxxix.
Du.v.oē q̄d moueatur ab alio mouet. xc
¶ Tituli.q.octaui libri phiſicoꝝ.
¶ Mō.i.v.pm⁹ mot⁹ ſit etern⁹.dr̄ q ſic. xci.
Du.hui⁹.q.ē.v.iplicet ꝓtradictionē mūdū fuiſſe factū ab eterno. xcij
¶ Mō.ij.v.aīal moueat a ſe ⁊ nō graue ⁊ leue iaiatū. De aīali dr̄ q ſic de aliis vero q nō. xcv.
Du.v.mot⁹ icepit ſic q̄ntea null⁹ fuerit mot⁹.Dicēdū q ſm reiveritatē icepit eē ꝑ creationē. xcv.
Du.ij.v.graue exiſs ſurſū remoto phibēte moueat deorſum per ſe. xcvi.
¶ Mō tertia.v.oē q̄d reflectit in pūcto reflexionis q̄eſcat.dr̄ q ſic. xcviij.
Pri.du.v.mot⁹ naturalis ſit velocior in fine q̄ in principio.dr̄ q ſic. xcix
Scōz du.v.inſtās trāſmutationis debeat attribui poſteriori paſſioni. xcix
¶ Mō q̄r.v.piecta poſt receſſū a pmo ꝓjiciēte moueā tur a medio vel ab aere. ci.
Du.hui⁹.q.ē.v.oīs ipet⁹ ſit eiuſd̄ ſpēi ſpāliſſime eſſentialis.dr̄ q nō. ci.
¶ Mō.v.iplicet ꝓtradictionē mūdū fuiſſe ab eterno cū ſuis diſpōnib⁹ naturalib⁹.rñr ꝑ tres ꝓcl̄ones. ci.
Du.v.ſm Ar⁹.mūd⁹ ē fact⁹ ab eterno. cij
¶ Tituli.q.pmi libri de celo ⁊ mundo.
¶ Mō.i.v.vn⁹ corꝑis ſimplicis ſit tm̄ vn⁹ mot⁹ localis ſimplex.dr̄ q ſic.fo.iij.i A.B.C.magno v ſcꝫ i finē operis veinceps ptenſo. iiij
Du.i.v.mixtū moueat ſm naturā elemēti pdñant⁹.iiij
¶ Mō.ij.v.celū habeat materiā.dr̄ q nō. iiij
Du.i.v.mot⁹ circularis celi hēat ⁊trariū:dr̄ q nō. iiij v.
Scōm du.v.mūd⁹ ſit pfect⁹:dr̄ q ſic. v.
¶ Mō.iij.v.poſſibile ſit eē ples mūdos:dr̄ q ſic ꝑ potētiā ſupnaturalē. viij.
Du.hui⁹.q.ē.v.ſi eēnt ples mūdi terra vn⁹ moueretur naturali ad mediū alteri⁹. ix.
¶ Mō q̄r.v.oīs potētia terminet ad maximū.rñr ꝑ q̄tuor cōcluſiones. xi.
¶ Mō q̄nta.v.potētia paſſiua terminet ꝑ maximū.rñr per quattuor cōcl̄ones. xij.
Du.i.v.oē corruptibile corrūpet neceſſario: xiij.
Scōm du.v.oē gñabile gñabitur. xiij.
Du.iij.v.aliq̄d de nouo genitū poſſit ꝑpetuari. xiij.
Quartū du.v.gñabile ⁊ corruptibe ſint termi cōuertibiles. xiij
¶ Tituli.q.libri ſecūdi de celo ⁊ mūdo.
¶ Mō.i.v.i corꝑe celeſti inemātur ſex dr̄e poſitionū ex natura rei diſtincte.dr̄ q non. xvi
Du.hui⁹.q.ē.v.celū moueat cū fatigatōe.dr̄ q ſic. xvi.

¶ Mō.iij.v.motꝰ celi sit regularis.dr̄ q̄ sic. xviij.
Dubiū hꝰ.q.v.ser ꝓne quas ponit pb̄us. xviij
Dubiū.v.sint octo spere celestes: ita q̄ nec plures nec plures.r̄nr per quiq̄ ꝯclusiones. xxi.
¶ Mō.iij.v.astra moueanē motu,pp̄o.q̄ nō. xxi
Primū dubiū.v.celū ⁊ astra calefaciāt ista ifertora.dicitur q̄ sic. xxi.
Scōm du.v.ad saluādū ea q̄ ī motib⁹ planetaꝝ appēt opz ponere epicyclos ⁊ ecētricos.dr̄ q̄ sic. xxi.
Tertiū.v.spe planetaꝝ moueāt plib⁹motib⁹. xxi.
Quartū vtꝝ oīa astra ⁊ oēs spere celestes sint eiusdez speciei specialissime. xxi
Quītū dubiū vtꝝ oē astrū aliud a sole lumē suū recipiat a sole. xxij.
¶ Q.q̄r.v.total'terra sp q̄escat ī m edio mūdi. xxiij.
¶ Mō q̄nta.v.intētio ar|. sit cētrū grauitatis terre eē centrū mūdi. xxiiij
¶ Tituli questionū q̄rti libri de celo ⁊ mūdo.
¶ Q.i.v.aliq̄d sit simplr graue ⁊ aliq̄d le.q̄ sic. xxvi.
Primū du.v.aliqō elemtū ī suo loco ꝓpo sit graue. dr̄ q̄ elemtū ī loco,ꝓpo hz grauita tē hītualē ñ actu.xxvij
Scōm du.v.aer ī igne:⁊ silr ī ,ppa regiōe habeat grauitatē.r̄nr per distinctionē. xxvij.
Tertiū dubiū.v.ex pte q̄litatū motiuaꝝ posset ꝯcludi numerꝰ q̄ternariꝰ elemētoꝝ.dr̄ q̄ sic. xxvij.
¶ Mō.ij.v.loca naturalia grauiū ⁊ leuiū sint cāe ⁊ p̄ncipia suoꝝ motuū.r̄nr p duas ꝯclones. xxvij.
Primū dubiū.v.grauitas ⁊ leuitas sint forme naturaliter mobiles.dr̄ q̄ sic. xxviij.
Scōz.v.aer motꝰ ad motū p̄iecti moueaṫ nāl̄r. xxviij.
¶ Mō.v.si corpꝰ ifinitū eēt ipum eēt mobile.r̄nr p tres ꝯclusiones. xxviij.
Dubiū.i.v.oē gñabile de ncitate gñabiṫ ⁊ etiā oē corruptibile de ncitate corrūpaṫ.r̄nr per tres ꝓpositiones. xxviij.
Dubiū scōm vtꝝ in corpib⁹ celestib⁹ p onēdi sūt epycicli et ecentrici. xxix.
¶ Tituli q̄stionū p̄mi libri de gñatiōe.
¶ Mō p̄ma vtꝝ aliq̄d simplr gñeṫ..dr̄ q̄ sic. xxxij.
Primū du.v.si ñ p̄t eē gñatio ñ p̄t eē alteratio. xxxij.
Scōm du.v.oīm hītiū trāsmutationē ⁊c. xxxij.
Tertiū du.v.gñationi⁹ sit corruptio alteri⁹. xxxij.
¶ Mō.ij.v.gñatio sit alteratō.r̄nr p distictionē. xxxiiij
Primū du.v.i corruptiōe subñe ⁊c. xxxv.
Scōm du.v.maneat eaꝺ q̄litas ī geni to q̄ pꝰ fuit ī corrupto.dr̄ q̄ sic. xxxvij
Tertiū du.v.idē effectꝰ in numero a plurib⁹ agētiū quolibet gñari possit. xxxviij
¶ Mō.iij.v.ciꝰ qō augeṫ q̄libet ps augeaṫ. xl.
Dubiū hꝰ.q.est.v.illud qō augeṫ maneat vnū ⁊ idē añ augmētationē ⁊ post. xl.
¶ Mō q̄r.v.augmētatio fiat p̄m ptes formales ⁊ non materiales.dr̄ q̄ sic. xli.
Primū du.hꝰ.q.v.augmētatio sit motꝰ cōtin uꝰ. xli.
Scōm du.v.augmētatio sit gñatio.dr̄ q̄ sit. xli.
¶ Mō.q̄nta.v.simile agat ī sibi silē. xlvi
Primū du hꝰ.q.v.oē agēs agit per cōtactum. xlvi
¶ Mō.vi.v.oē agēs in agēdo repatiatur. xlvi.
¶ Mō.vij.v.mixtio sit possibilis.dr̄ q̄ sic. xlix.
¶ Mō.viij.v.forme substātiales elemētoꝝ maneāt formaliter in mixto.dr̄ q̄non. xlix
¶ Tituli q̄stionū scōi libri de gñatione.
¶ Mō.i.v.cuilibet elemēto ꝓueniat p̄tio aliq̄ q̄tuoꝝ q̄litatū p̄maꝝ.dr̄ q̄ sic. lij.
Primū du.v.caliditas ignis ⁊ aeris sint eiusdē spēi essentialis.dicit̄ q̄ sic. lij.
Scōm du. v.i elemētis sint ponēde x̄tuales q̄litates dificte a q̄litatib⁹ actualib⁹ ⁊ a formis subñalib⁹ elementoꝝ.dr̄ q̄ nō. liij.
Tertiū dubiū.v.possibile dare puꝝ elemētū. liij.
¶ Mō.ij.v.q̄libet elemētū ex quolz gñari possit. lv
Primū du v.ī elemētis hītib⁹ limbolū sit faciliꝰ trāsitus q̄ in nō hītib⁹ simbolū. lvi.
¶ Mō.iij.v.ex q̄buscūq̄uob⁹ elemētis ñ hītib⁹ simbolū posset tertiū gñari.dr̄ q̄ sic lvij
Dubiū.v.aer p̄t gñare ignē ex terra.dr̄ q̄ sic. lviij.
¶ Q.q̄rta.v.ad gñationē mixti pfecti exītis circa medium mūdi ꝯcurrāt q̄ttuoꝝ elemēta.dr̄ q̄ sic si sit mixtuꝝ perfectum. lix.
Dubiū.v.q̄litates p̄me sint p̄ncipia actiua. lix.
¶ Mō q̄nta.v.oēviuēs habeat determinatā periodum sue duratiōis.dr̄ q̄ sic. lxi.
Primū du. vtꝝ q̄libet corruptibile aliud ab hoīe habeat determiatā periodū.mltiplex r̄nsio. lxi.
Scōm vtꝝ tp̄s gñatiōis rei sit eq̄le tp̄i corruptionis eiusdē,mltiplex r̄nsio. lxij.
Tertiū.v.corruptū possit redire idē ī nūero: lxij.
¶ Mō.v.a plurib⁹ agētiū quolz ⁊ i plurib⁹ ītātiū quolz idē effectꝰ i nūero possit,pduci.r̄nr p tres ,ppōes. lxij.
Pri.du.v.iō effectꝰ i nūero naṫal̄r possit repari. lxiij.
Scōm du.v.dabile sit mixtū tpatū ex elemētis.r̄nr p quattuoꝝ ꝯclones. lxiij.
¶ Tituli q̄stionū p̄mi libri metheororum.
¶ Mō.i.v.ncēe sit hūc mūdū inferiorē latiomb⁹ supioribus eē cōtinuū ⁊c.dr̄ q̄ sic. lxv.
Primū dubiū.v.motꝰ localis sit calefactiuus. lxv.
Scōm vtꝝ media regio aeris sit sp frigida. lxvi.
Tertiū.v.calor possit frigefacere. lxvi
¶ Mō.ij.v.oēs metheorologice ipressiōes ignite sint eiusdē spēi specialissime.r̄nr duabꝰ cōclonib⁹. lxx.
Pri.du.v.de nocte serenitate exīte appere debeāt in celo hyatꝰ tvoragines ⁊ sanguinei colores. lxx.
Scōz.v.cometa sit de natura celi.dr̄ vt in textu. lxxi.
Tertiū vtꝝ galatia sit de natura elemētari.dr̄ q̄ ñ. lxxi
¶ Tituli q̄stionū secūdi libri metheororum.
¶ Mō.i.v.pluua gñeṫ ī media regiōe aeris. lxxiij.
Pri.du.v.grādines magis debeāt fieri ivere ⁊ antūno q̄ in estate ⁊ hyeme.dr̄ q̄ sic. lxxiij.
¶ Mō.ij.vtꝝ aq̄ fontiū ⁊ fluuioꝝ gñantur in terra.dicitur q̄ sic. lxxvi.
Pri.du.v.vbi nūc ē mare alī fuit aer ⁊c. lxxvi.
Scōm.d.v.possibile ē naturalr tātos motos ⁊c.lxxvij
¶ Mō.iij.v.mare fuerit ppetuū.dr̄ q̄ nō. lxxviij.
Primū dubiū vtꝝ aliq̄ maria debeant pmutari ⁊ fluere in alia. lxxviij.
Scōm.v.mare dēat fluere ⁊ refluere.dr̄ q̄ sic. lxxviij.
Tertiū.v.locꝰ quē occupat mare sit locus aq̄. lxxviij
Quar.v.mare debeat eē salsū.dr̄ q̄ sic. lxxviij.
¶ Tituli q̄stionū tertij libri metheororum.
¶ Mō.i.v.ventus sit exalatio calida ⁊ sicca.dr̄ per duas cōclones. lxxx
Du.huius.q.ēvtꝝ vēti debeāt distīgui penes.xij. signa zodiaci.dr̄ q̄ sic. lxxxi
¶ Mō.ij.vtꝝ exalatio similis exalatōi vētose sit'cā sufficiēs terre motꝰ.dr̄ q̄ sic. lxxxij.
¶ Mō.iij.v.tonitruū sit sonꝰ factꝰ in nubib⁹ ex pcussione exalationis calide ⁊ sicce ad latera nub. lxxxiij.
Du.q.v.typhones ⁊ etnephie incēsiōes ⁊ fulmina sint eiusdē spēi. lxxxiij.
¶ Questio quarta vtrū radius visualis frangatur ī occursu medij rariorus.dicitur q̄ sic. lxxxvij.
Primū dubiū vtꝝ sint specula in q̄bus apparent colores ⁊ non figure. lxxxviij.
Scōm dubiū q̄re est q̄ cūvisus aliq̄n iudicet tā de colore q̄ de magnitudine rei ⁊c. lxxxviij.
¶ Mō.v.vtꝝ halo debeat appere circulus. lxxxix
Primū dubiū vtrum videns in dē videat veros colores dicitur q̄ non. lxxxix.

Scōm vtꝝ iris ōbeat appere tricolor. dr̄ q sic. lxxxix
¶ Quenr̄ vtꝝ terra sit miꝛoꝛib⁹ alijs elemētis. Rr̄n p tres conclusiones. lxxxix.
Primū dubiū. q. vtꝝ lumē a tota spē sit calefacti uū. respondeť per tres ꝯclones. xc.
Scōm dubiū vtꝝ corpa celestia agāt in hec inferiora. rn̄deť p duas ppōnes. xc.

¶ Tituli questionū pmi libri de aīa.

¶ Questio pma vtꝝ scīa de aīa sit de nūero bonoꝝ honorabiliū. dr̄ q sic. xcij.
Primū du. v. oīs notitia sit bōa ⁊ honorabilis xcij
Scōz. v. scīa de aīa excedat alīs scīas ī nobilitate. xciij
¶ Nō. ij. vtꝝ notitia acchitū faciat aliq̄d ad notitiaz subñaꝝ. rn̄r p duas ꝯclones. xciij.
Dubiū vtrūvlia nihil sint. xciiij

¶ Tituli questionū secūdi libri de aīa.

¶ Nō. i. vtꝝ diffinitio aīe sit bona. dr̄ q sic. xcvi.
¶ Nō. ij. vtꝝ ī hoīe ppter diuersas operatiōes vitales sit ponēda aīa sēsitiua distincta ab itellectiua: defēditur vtraq; pars. xcvi
¶ Nō tertia. v. ī aīato potētie realiter distīguūtur ab aīa. dr̄ q nō p̄ncipales ſz instrumētales. xcix.
Dubiū huius q̄stionis ēvtrū potētie distīguanť p actū et obiecta. ci.
¶ Nō. iiij. v. ī q̄libet pte corpis aīati sit tota aīa. cij
Primū dubiū. v. q̄libet ps aīalis sit aīal. cij.
Scōm dubiū: qꝛ dictū ē p̄us ⁊c. quo dꝫ dictū p. intelligi q̄ potētie siue ptes aīe nō distīguūtur loco aut subiecto: sed solū rōne. cij.
Tertiū. v. ossa in aīalibus sint sensitiua. ciij.
Quartū. v. tm̄ sint tres opatōes aīe vegetatiue. ciij
Quītū. v. inter opatōes vitales gn̄are sibi simile sit opus naturalissimū. dr̄ q sic. ciij.
¶ Nō quta vtrū sensus sit xbt⁹ passiua. dr̄ q sic. cix.
Dubiū h⁹ q̄stiōis ēvtrū sensus decipiať circa suū p̄pꝛ obiectū sēsibile: dr̄ q nō quo ad iudiciū gn̄ale. cix.
¶ Nō. vi. v. sēsibilia cōia sint sēsibilia p se. q̄ sic. cx.
Primū du. v. sit⁹ ⁊ magitudo sint sēsibilia cōia. cxi.
Scōm vtrū figura ⁊ nūer⁹ sint sēsibilia cōia. q̄ sic. cxi.
Tertiū vtrū mot⁹ sit sensibile cōe. dr̄ q sic. cxij.
¶ Nō. vi. v. color sit obiectū p̄pꝛ ipi⁹ visus. cxiij
Primū du. vtrū ad videdū req̄rať lumen ppter mediū vel ppter colores. cxiij.
Scōm vtrū sit vn⁹ ⁊ iō son⁹ q̄ a plurib⁹ audiť. cxiij.
¶ Nō. vij. v. ivno ⁊ eoꝺ hoīe sit vn⁹ sēs⁹ tact⁹ ⁊c. cxiij
Primū. v. sēsibile positū supꝫ sēsū faciat sēsatiōez. cxiij
Scōz. v. spēs sēsibiliū ꝯtrariꝝ sint ꝯtrarie ⁊c. cxiij.
Tertiū. v. mediū aliquo⁹ resistat multiplicatōi spēi. cxv
Quar. v. oīs visio oīvisiōi sit e⁹ spēi eēnal. dr̄ q n̄. cxv
¶ Questio octaua vtrū p̄ter q̄nq; sensus exteriores sit ponēd⁹ sensus exteriꝛ. dr̄ q sic. cxvij.
Du. h⁹ q̄nis ēvtrū ī aīali pfecto debeat poni aliq̄ xt⁹ interiꝛ. dr̄ q non actiua: ſz bñ passiua. cviij.

¶ Tituli questionū tertij de anima.

¶ Nō pma. v. itellect⁹ sit virt⁹ passiua. cxx.
Primū dubiū vtrū opꝫ itellectū esse denudatū ab illo qō intelligit. cxx.
Scōm. v. intellectus sit virtus organica. cxxi.
¶ Questio secūda vtrū itellect⁹ bñan⁹ sit forma subñalis corpoꝛis bñani. dr̄ q sic. cxxi.
Primū dubiū vtꝝ aīa itellectiua sit ppetua. cxxij.
Scōm vtꝝ sit vn⁹ ⁊ idē intellectus nūero ī oībus hoīnibus dicitur q̄ nō. cxxij.
¶ Nō tertia vtrū in intellectu sit ponēda spēs distincta ab actu intelligendi dr̄ q non. cxxj.
Primū du. v. res sensibiles intelligantur a nobis naturaliter. rn̄detur per tres conclusiones. cxxij.
Scōm vtrū sit necesse ponere itellectū agētē ad hoc q̄ hō itelligat. dicitur q̄ sic. cxxij.
Tertiū. v. itellect⁹ hūan⁹ possit seipm̄ itelligere. cxxij.
¶ Nō q̄rta. v. potētia mouēs ipm̄ aīal sit potētia vegetatiua sēsitiva vel itellectiua. rn̄r p duas ꝯclones. cxxvi
Primū dubiū vtrū oīs cōceptus sit verus. cxxvi.
Scōm vtrū nō ens intelligatur. cxxvij

¶ Tituli q̄stionū libri de sensu ⁊ sensato.

¶ Nō pma. v. oī aīali sint necāij gust⁹ ⁊ tactus. cxxvij.
Primū dubiū vtrū sensus auditus plus cōferat ad scientiam q̄ sensus visus. cxxviij
Scōm vtꝝ ceci a natiuitate hūtes auditū debeāt esse sapientiores q̄ surdi a natiuitate. cxxviij.
Nō. ij. v. organū vis⁹ sit ō naťa aq̄. dr̄ q sic. cxxix.
Primū du. v. audit⁹ sit de natura aeris dr̄ q sic cxxx.
Scōm. v. organū olfact⁹ sit de natura ignis. cxxx.
Tertiū vtꝝ tact⁹ sit de natura terre a dominio. cxxx.
¶ Nō tertia vtrū diffinitio coloris sit bñ assignata. dr̄ q non est diffinitio coloris. cxxxj.
Primū dubiū vtrū lux vel lumē sint de eēntia coloris. dicitur q̄ non. cxxxj.
Scōm vtꝝ colores medij generāt̄ ex cōmixtione coloꝝ extremoꝝ. cxxxij.
¶ Q. q̄r. v. hūidū sit p̄pū subcm̄ sapor⁊. rn̄r q̄ sic. cxxxiij
Primū dubiū vtrū diffinitio saporis sit bona. dicitur q̄ sic. cxxxiij.
Scōm vtrū dulcedo ⁊ amaritudo sint sapores extrēi: dr̄ q sic q̄tū ad digestionē nutrimēti. cxxxiij
¶ Nō. v. vtꝝ siccū sit p̄pū subiectū odoris. q̄ sic. cxxxv
Primū dubiū vtꝝ hō habeat peiorem odoratum alijs animalibus. cxxxvi.
¶ Nō. vi. v. q̄litates sensibiles sint ī ifinitū diuisibles q̄ nō respcū ptiū distincte a sensu pceptarū cxxxvij.
Primū dubiū vtꝝ possibile ē aliq̄ totū sil⁊ semel alterari. q̄ nō ab alterante extrinseco cxxxviij.
Scōm. v. ptigat nos pl⁊ sensibilia sil⁊ sētire. cxxxviij

¶ Tituli q̄stionū libri de mēoria ⁊ remiscētia.

¶ Nō pmavtꝝ obiectū mēorie sit ptentū. cxl.
Dubiū q̄stiōis ēvtꝝ ad remiscētiā requirať oblīuio: dicitur q̄ req̄ritur oblīuio partialis. cxlj.

¶ Tituli q̄stionū libri de sōno ⁊ vigilia.

¶ Nō pmavtꝝ ppriū organū sēsus cōis sit cor vl̄ cerebrū. dicitur q̄ cor ē p̄ncipale. cxliij.
Primū dubiū vtꝝ son⁹ sit p̄uatio vigilie. cxliij.
Scōm vtꝝ oīb⁹ aīalibus sōn⁹ ⁊ vigilia sint passiones cōuenientes. cxlv.
Tertiū vtꝝ sōn⁹ sit p̄mo ⁊ p̄ncipaliter passio sēsus cōmunis. dr̄ q sic. cxlv.
Quartū. v. sōn⁹ causeť ap euaporatiōe nutrimti. cxlv.
Quītū. v. aīalia debeāt expgefieri facta digestione nutrimēti: q̄ sic de expgefactiōe naturali. cxlv.
Questio. ij. vtꝝ sōniū sit idē qō apparitio facta in somno. q̄ sic. cxlviij.
Dubiū q̄stionis ēvtꝝ pbabile sit p sōnia diuinare ō futuris. cxlviij.

¶ Tituli q̄stionū libri de lōgitudie ⁊ breuitate vite.

¶ Nō pma vtꝝ calidū ⁊ hūidū sint cā lōgitudis ⁊ breuitatis vite: q̄ sic de calido ⁊ frigido naturalib⁹. cli.
Primū du. v. calidū qō ē cā lōgevite dēat ee igneū vel aereū: q̄ sic cōplexiōale hns aliq̄ vtriusq;. cli.
Scōm vtꝝ hūidū qō ē cā lōgevite sit aqueū vel aereuꝫ dr̄ q sit cōplexionale hns aliq̄d vtriusq;. cli.
Tertiū vtꝝ aīalia in locis calidis habitātia sint lōgioris vite q̄ habitātia in locis frigidis. dr̄ q sic de aliquibus animalibus. cli.
Quartū cui⁹ cōplexionis hoīes sūt lōgioris vite. cli.
Quītū. v. plāte dēant ee lōgioris vite q̄ aīalia. cli

Primus arti. Opinio, i.

Confutatio.

Solutio dñe cõfutationis.

Opio hẽrici gãdensis.

Secundus articulus.

Cõclusio ꝓma Gaudensem.

Euasio.

Confutatio.

Cõclusio cõtra primã opinionem.

Tertius articulus.

Queritur primo. Utrum totalis habit⁹ qui metaphisica dr sit vnus nũero. ¶ Arguitur primo q sic: qr nisi sic seqret q duaꝝ ꝯclusionũ metaphisicaliuz nõ magis erit vn⁹ habit⁹ q ꝯclusiõis metaphisicalis ⁊ geometricalis: ꝓns ẽ falsuz: igitur ¶ Et ꝓfirmat qr nõ maior: ẽ vnitatẽ hz hit⁹ corpalis q intellectualis: sz hit⁹ corpalis (vt albedo) ẽ vn⁹ nũero. g⁹ ⁊ hit⁹ intellectualis ẽ vn⁹ nũero. ¶ Scdo sic. hitus ꝯclusionũ metaphisicaliũ nõ est alius ab hitu pncipioꝝ: g⁹ tot⁹ hitus metaphisice ẽ vn⁹ nũero. Añs pz: qr si esset alit⁹: tũc posset intẽdi hit⁹ ꝯclusiõis nõ intẽso hitu pncipioꝝ: sz ꝓns ẽ falsuz: qr cõclusio nõ cognoscit nisi p pncipia: igit. ¶ Tertio sic añ. sicut se hz potẽtia ad obiectũ ⁊ ad oĩa ꝓtẽta sub eo: ita ⁊ hit⁹: sz oĩm ꝓtẽtoꝝ sub o biecto est vna potẽtia nũero ergo oĩm cõtentoꝝ sub hit u ẽ vnus hitus nũero.

In oppositũ añ. qr nõ est idẽ act⁹ scdz spẽz oĩm ꝯclusionũ metaphisicaliũ: g⁹ nec vn⁹ hitus nũero ꝓna pz: qr ex diuersis actib⁹ fm spẽz diuersi hit⁹ gñantur. Añs pz: qr nõ est idẽ iudiciũ in spẽ quo iudicamus materiã eẽ poñaz: ⁊ deũ eẽ sine magnitudie. ¶ In hac qstione erũt tres articuli (sz multa ptinẽtia ad hãc qstionẽ habeãtur in plogo logice q hic supponũtur: nõ illic qrãtur si placet ea videre). In pmo ponẽtur notabilia. In scdo rsidebitur ad qsitũ. In tertio mouebunt dubia. Quãtum ad primum articulum.

Sciendũ est pmo: q totalis metaphisica ẽ hitus multaꝝ ꝯclusionũ. Quidã enim dixerũt q hmõi diuersaꝝ ꝯclusionũ hit⁹ nullã hz vnitatẽ nisi aggregatõ omis: ⁊ vnitatẽ ordis: sicut exercit⁹ dr vn⁹: qr ẽ ab vno pncipe. Dicũt enim q si essz ibi aliq vnitas: aut illa essz ꝓpter vnitatẽ subiecti: aut ꝓpter reductiõez aliquoꝝ ad aliqd vnũ: aut ꝓpter vnã cõem rõem subiecti fm q oĩa scibilia illi⁹ scie in tali scia ꝓsiderãt. Nõ primũ: qr tũc oẽs scie eẽnt vna scia. Nec fm: qr tũc scia subalternãs ⁊ subalternata eẽnt vna scia. Nec tertiũ: qr metaphi. nõ solũ ꝓsiderat entia fm cõez rõem: sz etiã fz alias quas rões spãles: ꝓsiderat enim accẽtia distincta a subiectis. ¶ Sz hec opio nõ videt ẋa: vt pz p primã rõem añ oppositũ. imo fz hãc opioem seqret q oẽs scie pnt dici vn⁹ hit⁹: qr possent aggregari in eodẽ intellectu. ¶ Nec sufficit vnitas ordis depẽdẽtie: qr tũc scia subalternãs ⁊ scia subalternata eẽnt vna scia: qd ẽ falsum: ꝓna pz: qr scia subalternata ordinẽ hz ⁊ depẽdentiã ad subalternãtez sibi. ¶ Defendẽdo primã opioem q certe ꝓbabilis ẽ multis mgris: dicerẽt ad rõem pdictã negãdo ꝓnam: qr totalis scia nõ dr vna aggregatõe exp te subiecti inhesiõis i qua ẽ subiective: sz rõne subiecti attributõis ei⁹: qd ẽ primũ duplici ꝓnitate: scz adeqti onis respectu toti⁹ scie: ⁊ attributõis respectu scibiliũ talis scie. ¶ Et ad ei⁹ ꝓfirmatõez ꝓcedit. ꝓns sine incõueniẽti: q scia subalternãs ⁊ scia sibi subalternata essent vna scia totalis: nec plus ꝯcludit vt videtur.

Sciendũ est scdo: q alioꝝ opio est: vt benrici (de gãdauo) q hit⁹ ꝓsideras q tumcũq multa attributa ad vnũ subcm sub vna rõne spãli ẽ vn⁹ fm nũez: ⁊ ẽ vna forma simplex: sicut quilz hit⁹ corpalis. Et hoc sic declarãt. nã (vt dicũt) p primũ actũ gñatiuũ hitus acqrit tota subña scie vel eẽntia hitus fz gradũ impfctũ ⁊ p alios act⁹ intẽdit ⁊ pficit. hitus em acquisit⁹ p actũ adhesiuũ circa pncipiũ auget p actũ circa ꝯclusionẽ ⁊ acqrit respectũ ad illã: ⁊ q̃to ad ples ꝯclusiões hz respectũ tanto plurisũ ꝯclusionũ est hitus. ¶ Ex quo pz: q fm hãc opioez oĩm ꝯclusionũ metaphisicaliuz ẽ vnus habitus nũero: ⁊ oĩm pncipioꝝ metaphisicaliũ est vn⁹ hit⁹ nũero: ⁊ etiã pncipioꝝ ⁊ ꝯclusionũ metaphisicaliũ est vn⁹ hitus nũro. Quãtum ad fm articulum cõtra ꝓfatam opinionem sit.

Conclusio pria: nõ oĩm ꝯclusiouũ metaphisicaliũ est vn⁹ hitus nũero: pz: qr si sic seqret q quicũq sciret vnã ꝯclusionẽ geometrie sciret oĩs: sz ꝓns est falsuz: igit. ꝓna pz: ⁊ gra exẽpli a sit hitus pme ꝯclusionis geometrie exñs in intellectu sort | ⁊ b sit hit⁹ oĩz ꝯclusionũ geometrie exñs in intellecu platonis. Tũc añ. sic a ⁊ b. sunt eiusdẽ rõnis ⁊ spẽi: ergo in quẽcunq actũ põt b. in eũdem fm spẽm põt a: sz non eq intẽse vt possz ꝓbari de coloꝛib⁹ magis ⁊ min⁹ intensis: sz in actũ scidi quãlz ꝯclusionez geometrie põt b. ergo ⁊ a. ꝓna pz: qr in quẽcunq effectũ põt aliqd in simile fm spẽm põt oẽ illud q ẽ eiusdem rõnis cũ eo: qõ pz p cõmenta. tertio celi dicẽtem: certũ est q de causis gñ natura ẽ eadem nõ differũt nisi fm magis ⁊ min⁹ nõ sequũtur diuersi effect⁹ nisi fm magis ⁊ minus. ¶ Itẽ si fic seqret q idẽ hitus possz intẽdi duabus intẽsionib⁹ spẽ distinctis: scz per act⁹ circa primã ꝯclusionẽ: ⁊ p actus circa alias: sz hoc ẽ impossibile: igit. Mino: pz: qr vel pillas intẽsiones acqreret idẽ in spẽ vel diuersuz. Si fm seqtur q ille hitus totalis est cõpositus ex partib⁹ diuersaꝝ rõnum: ⁊ q non est vn⁹ hitus simplex vt ipũ dicũt. Si primũ: sequit q in quẽcũq actũ põt aliqs habitus intẽsus p vnã intensionẽ. poterit etiã hitus intensus p aliã. ¶ Ad hoc ñdent negãdo ꝓnam: ⁊ dicũt q illa diuersitas effectuũ puenit ex diuersitate respectuum. ¶ Cõtra hoc añ. sic: dicit Commẽta. pmo celi q sermo d. q ꝓpter aliũ ⁊ aliũ respectuz puenit alia ⁊ alia opatio fm spẽm ẽ sermo extra naturã. ¶ Item fm hoc seqret q impossibile essz q ille qui acqsiuit respectum circa scdam ꝯclusionẽ p primã obliuiscerẽt scde retẽta prima pz: qr talis hz respectũ quẽ ponũt: ⁊ impossibile est eum nõ hẽre: cum sit impossibile eum nõ acqsiuisse scdam ꝯclusionẽ p primã. ¶ Tertio sic principaliter añ. noticia habitualis alicuꝝ conclusionis repugnat errori eiusdẽ. sz cum scia pme ꝯclusionis stat ignorãtia ⁊ error circa tertiã quartã ⁊ quintã ꝯclusiones: igit hitus vnius nõ est idẽ cũ habitu alterius.

Conclusio scda: totalis habit⁹ metaphisicalis nõ solũ est vnus vnitate aggregatiõis: sed vnitate generis. pria ps ꝓbari rõnib⁹ positis in primo notabili. ¶ Pro ꝓbatiõe scde partis ẽ aduertẽdum: q ad hoc q aliquaꝝ ꝯclusionũ hitus simplices ꝯuictim sint vna scia genere requirũtur duo. ¶ Primũ est q sint vni⁹ generis scibilis. ¶ Scdm ẽ. q tales ꝯclusiões sint demõstrabiles p eadẽ pncipia pria: vt pz ex pmo posterioꝝ vna em scia est (vt dicit Aristo.) q est vni⁹ generis scibilis ptes ⁊ ꝓprietates ⁊ quecũq est eisdẽ primis pncipijs cõsiderat. ¶ Dicũtur aũt ille esse vni⁹ generis: quarũ perse subiecta ab eis fm vnam cõem rõem vel conceptũ: vel analogiã: ad aliqd primũ considerãtur: vt habetur quarto metaphisice: quarũcunq aũt scia est hmõi idẽ genus subiecti: illaꝝ sunt eadẽ pncipia: qr opz pncipia scie esse vnigenea perse subiecto eiusdem: non tñ opz q oĩm ꝯclusionuz quaꝝ ẽ idem genus subiecti sit vnius habitus genere: qr de eodẽ subiecto fm eãdem rõnem potest haberi scientia ⁊ opio modo scietia ⁊ opio nõ sunt vnus habit⁹ genere illa vnitate de qua intelligitur: cum et eaꝝ sint diuersa pncipia. Quantum ad tertium articulum.

Dubitatur pmo: vtz pncipioꝝ metaphisicaliũ hitus sit idẽ nũero cũ hitibus ꝯclusionum. ¶ Ad dubiũ dr: q nõ. qd ꝓbat sic. ⁊ accipiat gra exempli vna conclusio que ex decẽ pncipib⁹ ꝓbetur. Si igitur hit⁹

strius vndecime conclusionis sit habitus suoꝝ princi-
pioꝝ: aut ergo est habitus oim: aut tm̃ est habit⁹ duoꝝ
per q̃ immediate demõstratur. Non fm: qz cũ illa duo
principia deꝑdent ex duob⁹ immediate p̃cedentibus
sequitur q̃ illoꝝ ⁊ principioꝝ ex quibus dependet erit
idem habit⁹: ⁊ cũ itez illa per priora demonstrãtur: se
quitur itez q̃ eaꝝ ⁊ ipoꝝ principioꝝ primoꝝ est idez
habit⁹: ergo de p̃mo ad vltimũ sequit̃. q̃ si hitus pri. cõ-
clusionis ẽ idẽ cuz hitu duoꝝ principioꝝ a quib⁹ imedi
ate deꝑdet: q̃ etiã erit idẽ cum hitu oim principioꝝ p̃-
cedentiũ a q̃bus dependet mediate vel imediate. Nec
põt dici primũ: qz vel eoꝝ hoc mõ essz vn⁹ hitus: sic q̃
hitus primi principij semp sit hitus oim̃ cõclusionũ se-
quentiũ: ita q̃ a tali hitu p act⁹ circa alias cõclusiões in
tendat̃. ⁊ hoc nõ vt iam̃ pbatũ est. aut hitus p̃ie ꝓpõ
nis esset ali⁹ ab habitu scõe: ⁊ scõs esset ita pfectus q̃
posset in actũ primi hit⁹: hoc aũt nõ põt dici: qz vel ad
uenĩẽte scõo cooꝝpetur prim⁹ vel nõ. Si nõ. sequit̃ q̃
ibi tũc erũt. ꝛ. hit⁹ supflui: qz p. xj. sufficiẽter poterit eli
ci habit⁹ pfect⁹ circa oĩs principia. Nec põt dici primũ:
qz si sic tũc null⁹ possz obliuisci cõclusiõis q̃n obliuisce-
retur p̃ncipij: qõ ẽ ꝟa expiẽtia. ℙz ꝑia: qz nõ obliui
scitur cõclusiõis nisi p cooꝝpriõem hitus ei⁹: sz si talis
habit⁹ cooꝝpak̃ cũ etiã sit hitus p̃ncipij: seqũtur q̃ ob-
liuiscere⁊ p̃cipij. ¶ Scõo ad idẽ aꝛ. sic: noticia p̃ncipi
oꝝ est cã noticie cõclusiõis: g⁹ noticia p̃ncipij ẽ alia noti
cia cõclusiõis: g⁹ hitus cõclusionũ alicui⁹ ẽ ab hitu p̃nci
pioꝝ. ¶ Itẽ seqũr. q̃ oĩs scia essz intellect⁹: ⁊ q̃ oĩs sci
entia subalternata essz scia subalternãs: qõ ẽ impossi-
bile. ¶ Preter hec põt dici: q̃ fz Oliz põt eẽ idẽ hitus
principioꝝ ⁊ cõclusiõis: sicut idẽ act⁹ adhesiu⁹ quo assẽ
tit cõclusioni ꝓpter p̃missas: sicut est idẽ act⁹ volũtatis
quo socrates edit petrũ ⁊ diligit deuz. q̃ denoiatur nolle
respectu petri. ⁊ velle respectu dei: ⁊ talis hitus nolit̃
sapiẽtia: ⁊ ẽ simplex. Nõ negat tm̃ quin etiã p̃cipioꝝ ⁊
conclusionis põt esse diuersi habit⁹ ⁊ actus adhesiui
quoꝝ vn⁹ erit cã alteri⁹. ¶ Aliter tm̃ dicit Brego. ari-
minẽsis q̃ necesse est q̃ sint diuersi act⁹ iudiciarij p̃nci
pioꝝ ⁊ cõclusionis: eo q̃ obiecta actuuz sunt diuersa cõ
plere significabilia: quoꝝ vnus est causa alteri⁹. Et di
cit scõo q̃ sapientia non est simplex habitus sed cõpo-
situs ex habitu principioꝝ ⁊ cõclusionis. Et vtraq̃ opi-
nio est ꝓbabilis.

Opĩo oliam.

Opĩoꝝ grege ⁊ rij.

Dubitatur scõo: vtz principioꝝ metaphisi
calũ sit vn⁹ hitus nũero. ¶ Ad dubiũ dr. q̃ nõ. qz taliũ
aliq̃ vnũ est pse notũ: aliud vero p experientiã notum
est. ¶ Itẽ vnũ eoꝝ aliq̃ est ꝓpõ mediata: ⁊ aliud pro-
põ immediata. Itez noticia vni⁹ põt stare cũ errore et
ignorãtia alteri⁹: igit̃. ¶ Itẽ aliquoꝝ principioꝝ meta
phisicaliũ q̃daz sunt talia quoꝝ vnũ nõ cognoscit̃ p ali
ud: ergo eoꝝ nõ ẽ vn⁹ hitus: ꝑia tenet: qz distinctoꝝ
obiectoꝝ spẽ quoꝝ neutrũ p altez cognoscit̃ nõ est
idẽ hitus nũero: alias quarũcunq̃ cõclusionũ q̃tumcũ
q̃ dispar̃ posset esse vn⁹ hitus nũero. ¶ Itẽ p̃cipio
rum aliq̃ vnũ est affirmatiuũ ⁊ altez negatiuũ. vnuz
vniuersale ⁊ altez ꝑticulare: sz nõ est idẽ hit⁹ assentiẽ
di affirmatiue ⁊ negatiue. vlr ⁊ ꝑticulariter: igitur.

Dubitatur tertio: vtz principioꝝ ⁊ cõclusi-
onuz sit idẽ hitus. ¶ Aꝛ. q̃ sic: qz vno actu põt intelligi
ꝓpõ ⁊ termini ex q̃bus ꝟstituitur: ergo vno actu põt co
gnosci cõclusio ⁊ p̃ncipia: ergo eoꝝ est vnus hitus: ꝑia
tenet: qz põt esse vnus actus eoꝝ: ergo põt eẽ vnus habi
tus. ¶ Scõo sic: sapiẽtia ẽ vnus habitus: ⁊ tm̃ ipa est tã
principioꝝ q̃ cõclusionum: vt ꝑz p. vj. ethi. vbi dicit q̃
opz sapiẽtem nõ solũ q̃ ex principijs sunt scire: sz etiam
circa p̃ncipia rez dicere: eq̃ vtiq̃ erit sapia intellect⁹ ⁊
scientia. ¶ Itẽ sicut se hz finis ad ea q̃ sunt ad finẽ quo
ad bonitatẽ. ita p̃missa ad cõclusiõez quo ad vitatez. sz
in medijs ad finẽ nõ est bonitas ex se sz solũ ex fine: er
go neq̃ in cõclusiõe est vitas nisi ex p̃ncipijs: ⁊ p q̃ñs i
tellectus nõ ferẽt supra cõclusiõez nisi q̃ supra p̃missas
ferebat̃. ¶ Quarto sic' si nõ essz eadẽ nũero intellectio q̃
ferẽt intellectus supra p̃ncipia ⁊ cõclusiões: seq̃tur q̃ in
tellectus p̃cise imuĩret vitatẽ in cõclusiõe: q: ipossibile
est intellectũ ad aliq̃d terminari p̃cise q̃n in illo sit vi
tas p̃cise: sz in cõclusiõe p̃cise nõ est vitas: sz vt est ũcta
veritati p̃ncipij: igit̃. ¶ Ad dubiũ rñdetur q̃ nõ. Iz op-
positũ sit ꝓbabile: vt ꝑz in fine primi dubij. ¶ Ad rõ-
nes. Ad primã negat̃ ꝑia quicq̃d sit de añre: q: signi-
ficata termiõꝝ claudũtur in significato ꝓpõis: sz signi-
ficata p̃ncipioꝝ nõ claudũtur in significato cõclusiõis.
nã possibile essz cõclonez cognosci absq̃ cognitõe p̃mis
sar: qz certũ est q̃ intellect⁹ ferẽt supra cõclusiõez ⁊ nõ su
pra p̃ncipia sz impossibile est ipm̃ ferri supra cõclusiõez
q̃nin ferat supra termiõs eius: igit̃. ¶ Ad scõam nega
tur q̃ sapiẽtia sit vn⁹ habitus nũero. imo sapia ẽ vn⁹
hitus totalis includẽs intellectũ ⁊ sciaz: ⁊ differũt ab
eis sicut totũ a pte. ¶ Ad tertiã dr. q̃ bonitas appetit⁹
⁊ mediorꝝ est ꝓpter bonitatẽ finis: est tm̃ vtriusq̃ alia
bonitas: ita etiã est de veritate p̃ncipioꝝ ⁊ cõclusionuz
¶ Ad quartã dr. q̃ siue vitas cõclusiõis sit ũcta vitati
premissaꝝ siue nõ est tm̃ alia vitas cõclusiõis a vitate p̃
missaꝝ: qz alia ⁊ alia est noticia ⁊ alius: ⁊ alius habi
tus: sz vnus fortassis sit cũ eis cõnũctus.

Ad rõnes q̃stiõis ¶ Ad primã ptz solutio
ex dictis. ¶ Ad ꝑmatõez ꝓcedit̃. q̃ q̃lz habit⁹ intelle
ctualis ẽ vnus nũero: nõ tm̃ ex hoc seq̃tur q̃ oĩm cõclusi
onũ metaphisicaliũ sit vn⁹ hitus nũero. ¶ Ad scõaz ne
gat̃ ꝑia: qz lz hitus cõclusiõis sit ali⁹ ab hitu p̃missaruz
nunq̃ tm̃ põt elici act⁹ circa cõclusiõez: q̃n elicit̃ circa p̃
missas. ¶ Ad tertiã negat̃ maiorez: qz põt esse vna ꝑia
nũero obiectoꝝ formaliꝛ distinctoꝝ: sz nõ põt eẽ vnus
hitus circa diuersa obiecta formaliꝛ distincta.

O

Omnes hoies natura sci
re desiderãt. Signũ aũt
est sensuũ dilectio: seclu-
sa eĩm vtilitate ipos dili-
gimus: ⁊ maxime visum.
Non eĩm solũ vt agamus
sz ⁊ nihil agere debẽtes
ipm̃ videre ꝓe oĩbus: vt
ita dicã: alijs eligimus.
Tuz: qz inter oĩs sensus nos maxie cogno-
scere facit. Tuz etiã: qz multas differẽtias
demõstrat rez. Aialiꝫ aũt oiꝫ cõem ẽ sen-
suz hẽre. Ipoꝝ aũt ꝓter sensuz q̃dã non hũt
mẽoriã: ⁊ talia nec sũt prudẽtia nec disciplĩ
nabilia. Alia sũt q̃ cũ sensu hũt mẽoriaz. Et
istoꝝ q̃dã hũt visũ nõ auditũ vt apes ⁊ sunt
prudẽtia nõ tm̃ disciplĩabilia. Alia aũt sũt q̃
cũ hijs hũt auditũ: talia sũt prudẽtia ⁊ disci
plinabilia vt eq̃ ⁊ canes ⁊ sic de alijs. ¶ Ex
quo ꝑz dria inter boiem ⁊ alia aialia. Nam
alia aialia ab homine imaginationibus et

Aristo. marie cognoscere fa. cit ⁊ multa re. rum dias no bis ostendit. Diuersi gra⁊ dus aialium.

hoim genus arte venit et rationibus. Conclusio .i.

memoriis viuūt: exprimēti aūt pariter pticipāt boiz aūt gen⁹ arte ⁊ rōib⁹. ¶ Pro ist⁹ igit. Sit hec pria ꝯclo. Ex multis meoriis i boib⁹ fit exprimētus. Pz qz eiusdē rei multe meorie vni⁹ exprietie potētiā faciūt ⁊ fere videt esse eē exprimētus scie ⁊ arti. ¶ Scda ꝯclo. Ars ⁊ scia p exprietiā fiūt in boib⁹. Pz qz sicut ait ptholome⁹ recte dicēs. exprietia quidē artē facit inexprietia casū. Ars em̄ fit: cū ex multis exprimētalib⁹ ꝯceptoib⁹ vna fit vlis cōceptio de silib⁹. Verbigra hēre ꝯceptōez q̄ hūt vtile platoni ⁊ socrati hac egritudine laborātib⁹: ⁊ ita de alijs singularib⁹: exprimēti est. Sz accipe q̄ hō ptulit oib⁹ hac egritudine laborātib⁹ scōz ppaz cōplexiōem vt flegmaticis aut coleric⁹ aut estu febricitāti b⁹ art⁹ ē. ¶ Tertia ꝯclo. Ars ⁊ exprietia nō drīt quo ad agere. Pz qz agūt quo ad effect⁹ eiusdē rōis. ¶ Quarta ꝯclo. Expti certi⁹ opātur artificib⁹ iexpt⁹. Pz qz exprietia est singulariū cognitio ars vo⁹ liuz Sz ois opatio ē circa singlaria. Vedic⁹ em̄ nō sanat boiem nisi scōz accīs: sz Callia aut Sortez: aut aliquē aliorz cui cē boiez accidit p se sanat. Et sic pz: q̄ si q̄s fine exprimēto rōnez bēat: ⁊ vle cognoscat: ⁊ tm̄ nō cognoscat singlare: multoties peccabit: qz singulare mag⁹ curabile ē. ¶ Quita ꝯclo. Artifices nō expti sūt sapiētiores q̄tū ad cognitiōez nō expt⁹. ¶ Pz. Tū prio. qz illi q̄ sciūt cām ⁊ pp qd sūt certiores illis q̄ solū cognoscūt qz ē. sz artifices cognoscūt cām rei. Nō aūt expti. g⁹ artifices expt⁹ sūt sapiētiores Pz ꝯsequētia qz ñ existimam⁹ architectores cē mag⁹ sciētes ⁊ bonorabiliores manu artificib⁹ nisi qz architectores cās cognoscūt fctōr: Ma manuartifices vo opāt fiē q̄dā iaiata nec opātur sciētes q̄ faciūt: vt ignis exurit. sz iaiata vniq̄q̄z faciāt natura: artifices vo pp ꝯsuetudinē. ¶ Tū scōo: qz artifices pūt docere alios: nō aūt expti. igr artifices sūt sapiētiores. Sciēt⁹ ei signū ē posse docere. ¶ Pz tertio eadē ꝯclo. nulla cognitio sensitiua est sapia: g⁹ null⁹ expt⁹ ē sapiēs. Ans pz: qz ois cognitio sēsitiua ē circa singlaria q̄ pp q̄d ō nullo dicūt. ¶ Ex q⁹ seq̄t prio: quālz artē i uemētē aliq̄d vltra cognitiōez sensus cē dignā miratōe: nō solū ppter aliquā inuētoz vtilitatē: sz qz mag⁹ pticipat rōem sapiētie: ¶ Pz scōo: q⁹ iter scias ille q̄ repte sunt pp introductōez seu scie speculatiue ⁊ nō pp necessaria vite hūane: sunt sapiētiores illis q̄ ppter vsū hūanū repte sūt. Pz qz tales nec ad voluptatē nec ad necessaria scia⁹ repte sunt vt sūt scie mathematice: q̄ primū repte sunt a sacerdotib⁹ egypti qui ibi vacare dimissi sūt ⁊ a publico victū hēbāt. ¶ Pz tertio: q⁹ sapia circa pmas cās ⁊ pricipia ꝟsatur. Pz qz hīs exprimētū certiorē hz cognitionez eo qui solū hz sensuz ⁊ artifex etiā expertis architector aūt manuartifice ⁊ speculatiuus actiuo sapiētior est.

Q⁹ sacerdotes egypti expensis publicis mathematicis vacabāt disciplinis.

Querit scdo vtz oēs boies natura scire desiderēt. ¶ Ar. q⁹ nō. qz seq̄rek q⁹ boies haberēt scias ⁊ nō haberēt: pz ꝟña: qz boies inq⁹ ū appetūt s. ias hūt sz inq⁹tū desiderāt nō hūt: ergo oēs desiderēt hēre scientiā seq̄tur q⁹ oēs nō hūt scias. ¶ Cōfirmat. q⁹ si sic seq̄retur q⁹ remoto impedimēto oēs boies scirēt: qđ ē falsuz ⁊ pz ꝟña p simile de igne respectu motu sursuz. ¶ Secūdo sic: nihil appetit nisi rōne boni: ergo appetit⁹ nō inclinat ad vez. Itē volūtas ꝓtra naturā distinguit. ergo cū appetit⁹ se teneat ex pte volūtatis: seq̄tur q⁹ ipli cat dicere appetūt naturaliter scire. ¶ Tertio sic: aliq̄ sunt q̄ desiderāt ignorare cū sit aliq̄ ignorātia affectata: igit. ¶ Et ꝟfirmat: qz q̄ nō appetūt media ordinata in aliquē finē nō appetūt talē finē. sz plures nō appetūt naturaliter labores ⁊ studia q̄ sunt media ad acq̄rendū sciam: igit. Minor pz p Ar. prio retho. dicētez studia: solicitudines: ⁊ conat⁹: sunt tristes ⁊ naturale ē tristiciā fugere: igit. In oppositū est Ar.

Sciēduz ē prio q⁹ iste ē liber metaphi. Ar. in quo ipe determiat vlr ō oib⁹ entib⁹ ꝟm q⁹ entia sunt Et diuidit in. xij. libros pciales. primus diuidit in phemū ⁊ tractatū: tractat⁹ incipit ibi. qñ aūt. phemiū diuidit in tria ca. In prio oñdit q⁹ hec scia ꝟsatur circa cās ⁊ principia. In scdo oñdit circa quas cās: ⁊ circa q̄ pricipia ꝟsatur. In tertio oñdit q̄lis sit hec scia. In p mo duo facit: prio ponit q̄das preābula. scdo infert conclusionē pricipaliter intētaz: ⁊ adhuc prio ponit dignitatē phīe: rōne cui⁹ ponit vnā ꝓpōem p quā apparet phīe dignitas: ⁊ ē ista. Oēs boies natura scire desiderāt. i. naturali. Hāc ꝓpōez pbat a signo: qz secluso oī vtilitate quā possum⁹ hēre p sensus nros: adhuc diligim⁹ eos pp seipos: ⁊ inter illos visuz maxie diligim⁹ nō solū vt eo mediāte agamus ad extra: sz nihil agere volētes ipm videre (. i. ipz visuz) maxie diligim⁹. Tū prio: qz inter oēs sensus facit nos maxie cognoscere. i. certissime qđ ꝓtigit pp eius puritatē ⁊ imaterialitatē. Tū scdo qz plures rez dias nobis oñdit: qđ ꝓtigit pp eius cōitatē. igr oēs boies naturali scire desiderāt.

Textus.

Visus maxie cognoscere facit et multas rez differentias nobis oñdit.

Sciēduz ē scdo q⁹ duplex ē appetit⁹. Quidā est sine ꝑuia cognitōe appetētis sicut lapis appetit moueri deorsuz sine ꝑuia cognitōe ipi⁹: ⁊ ille appetit⁹ dr naturalis. ¶ Alius fit cū ꝑuia cognitōe appetētis: et dr aialis. ¶ Et iste ē duplex. Quidā fit cū ꝑuia cognitōne sensitiua: ⁊ dr sensitiu⁹. ¶ Alius fit cū cognitōe ꝑuia intellectiua ⁊ dr intellectiu⁹. ¶ Et q̄lz istoz adhuc ē duplex. Quidā ē fcūs mediāte cognitōe ꝟfusa ⁊ ipfecta: sicut appetit⁹ q⁹ desideram⁹ bitudinē quā imꝑfecte cognoscim⁹: ⁊ talē appetitū nō ē nēce intēdi cognitōe: ꝑt em̄ q̄s imꝑfecte cognoscere bōa exteriora ⁊ ea appetere nec ē nēce q⁹ ꝓto magis cognoscit tāto magis ea appetāt. imo oppositū ꝓtingit. Sz q̄ñ ex intēsiōe cognitois seq̄tur intēsior appetit⁹: signū ē pfectois ⁊ appetētis: ⁊

Diuisio appetitus.

illius qđ appetit. vt ꝯto magis cognoscam⁹ sciam⁹ virtutes tanto magis eas appetim⁹. ¶ Alius ē appetitus qui fit mediāte cognitōe distincta ꝛ pfecta: vt appetitus virtutis pfecte cognite. ¶ Tunc sit.

Cōclusio .i. oēs appetūt scire appetitu naturali. pz qz nulla pexūti cognitōe in nobis circa ipm adhuc intellect⁹ naturaliꝫ inclinat ad scire tanꝫ ad suam ꝓpriā pfectiōez. Unūqđq; em̄ naturaliter appetit suā perfectionē. ¶ Ex quo pz q; nō oīs appetit⁹ intellectus ē intellectiuus: ſz solū ille qui fit mediāte cognitione intellectiua.

Cōclusio .ij. nullus appetit scire appetitu quē p̄cedit pfectā cognitio: ſz bñ appetitu quē p̄cedit cognitio ꝓfusa. ¶ Pria ps pz: qz desideriuz ē respectu nō hūi. ¶ Scōa ps pz: qz aliq̄ hñt principia ad q̄ aduertūt ꝛ cognoscūt ꝙ ex eis est aliq̄d seq̄ns. ꝛ desiderāt illud scire: igit. ¶ Itē vnuſqſq; de dubijs noticiaz appetit: ſz dubia nō sunt oīno icognita: igit. ¶ Ex q⁹ pz q; ſz oīs intellect⁹ scire appetat naturali appetitu: eo q; naturaliter inclinat ad assētiēdū ꝟitatib⁹ p̄lox p̄ncipioꝝ tāꝫ illa cognoscat: nō tñ appetitu aliq̄ p̄supponēte cognitiōez illoꝝ p̄ncipioꝝ: sicut nec appetitu sēsitiuo q̄ refugit naturaliter media ad sciam: scilicz libros: studia: ꝛ labores: vt satis cōstat p experiētiam: igitur.

Dubitat primo: vtrz appetit⁹ quo oēs boīes naturaliꝫ scire desideꝛāt sit ipe⁹ volūtat⁹ aut itellect⁹. ¶ Arg. q; volūtat⁹. qz desideriū seq̄ns cognitiōez ꝛ pcedēs sūt eiusdē spēi: cū sint eiusdē obiecti: ſz desideriuz cognitiōez seq̄ns ē ipe⁹ volūtat⁹: g⁹ ꝛ pcedēs. ¶ Itē volūtas inclinat oēs poñas ad suos fines: ſz nō inclinat ad tales fines nisi eos appetēdo: igitur. Maioꝛ pz: qz oē mouēs supi⁹ inclinat ꝛ mouet inferiora mouētia i suos mot⁹ ꝛ fines. ¶ Itē sic se hz itellectio ad intellectū: sic volitio ad volūtatē. ſz oīs itellectio ē ipius itellect⁹: g⁹ oīs volitio ē ipius volūtat⁹. ¶ In oppositū arg. qz si itellect⁹ eēt sine volūtate adhuc eēt pfectibilis scia: g⁹ eaz naturaliꝫ appeteret. ¶ Et ꝓfirmat: qz icliari i ꝓpriā pfectiōez ē cā appetēdi i inaiat⁹. ergo ꝛ itellect⁹: qz ipe⁹ itellect⁹ ē aliq̄ ꝓpa pfectio q̄ ē magꝭ pfectibilis ꝙ inaiatū sit pfectibile sua pfectiōe: ꝛ talis pfectio ē ꝙ aliquo tpe sibi icognita: ergo eā naturaliꝫ appetit. ¶ Ad rōes dubij. Ad p̄mā negat arg. qz desideriū seq̄ns cognitōez ē act⁹ elicit⁹: ſz p̄cedēs nō ē idē act⁹. imo q̄dā naturalis icliatio. Et cū dr sūt eiusdē obiecti: ergo sūt eiusdē spēi. negat ꝓna: qz poña visiua ꝛ act⁹ videndi sunt eiusdē obiecti: ꝛ tñ nō sūt eiusdē spēi. ¶ Ad scōaz negat miꝛ. et si ꝓbetur. qz si poña supioꝛ iclinet poñam inferiorē in suū finē. neꝛe ē ꝙ finis poñe ſferioꝛ sit finis poñe supioris. Si itelligat ꝙ sit finis ei⁹ pficiēs respectū c⁹ ē naturale desideriū: negat ꝓna. Si ꝟo dicat ꝙ sit finis indigēs p̄cedit. vocat aūt finis idigēs alic⁹ q̄ eget tali agēte ad hoc ꝙ illd c⁹ ē pfectio seq̄t. Uñ illa rō militat cōtra arguētē. nā si volūtas incliaret oēs poñas i suos fines: aut hoc eēt ſz naturā vl̄ ꝓtra naturā. nō ſz: qz tūc violētaret eas. Si ꝓmū: seq̄ret ꝙ i eis eēt icliatio naturalis ad illd ad qđ mouerēt a supioꝛi mouēte: ſz talis icliatio nō ē aliū ꝙ appetit⁹: igr. ¶ Ad terciā p̄cedit maioꝛ de volitōe elicitiua ipi⁹ appetitus: ſz nō de volitōe q̄ est appetitus naturalis extēso nōe volitiōis.

Dubitat scōo: vtrz iter oēs sēsus marie diligam⁹ sensū visus. ¶ Arg. prio q; magꝭ diligam⁹ sensuz tact⁹: qz ē magꝭ neceſſari⁹ ad vitā: igr. Itē ꝓpatioez tactus magꝭ odim⁹ ꝙ ꝓpatioez visus: ergo tactū magꝭ diligimus ꝙ visū. ꝓna pz ex illo ꝓncipio: qz magꝭ fugiendū magꝭ eligēdo oppoit. Itē tact⁹ plures rez vtas oñdit ꝙ visus: cū tact⁹ sit duaꝝ ꝓtrarietatū visus nūquā tñ. Itē aliq̄d odit p visuz ꝛ oñdit p tactū: cuz ꝟtates tāgibiles sint p̄cie ꝟtates iter oēs. Et ꝓfirmat. qz tact⁹ ē certissimi iudicij in hoīb⁹ cū hō sit tpatissime cōplexiōis in ꝟtatib⁹ ꝓpriis. ¶ Scōo sic arg. de auditu qz audit⁹ nobis oñdit mediātib⁹ vocib⁹ significatiꝫ oīm rez tā materialiū ꝙ imaterialiū: igit. Et ꝓfirmat. qz plura scim⁹ p doctrinā demōstratiuā ꝙ p inuētiōez ſz auditus ē sensus docti⁹ ie: igit. ¶ Pro solutōe dubij ē aduertendū q; sensuū nr̄oꝝ exterioꝝ duplex ē vtilitas. Una ē ad necessitates: ꝛ hoc mō gust⁹ ꝛ tact⁹ sūt vtiliores alijs. Alia ē ad cognitōez: ꝛ hoc mō visus ꝛ audit⁹ sunt vtiliores: ꝛ ꝙto ad altioꝛ cognitiōem valēt tāto sūt digniores. Ex quo seq̄t q; visus ꝛ audit⁹ in hoībus digniores sūt visu ꝛ auditu i brut⁹: qz in hoīb⁹ valēt ad cognitiōez itellectiuā. In bꝛutis ꝟo solū ad sensitiuā. Silr sensus dr valere ad cognitōez dupliꝫ: Uno mō prout ꝓpriꝫ rē ipaz ituemur. Alio mō p accūs ꝛ hoc mō audit⁹ magꝭ vz ad sciaz p doctrinā hūtā ꝙ visus: qz p audit⁹ voces apl̄oꝝ. edim⁹ q̄ signa sūt rez p eas significatax. ¶ Ad dubiuz r̄ndet: q; iter oēs sensus visus de pse maxie ꝓfert ad sciaz pz: qz visus imediate fert sup res ipas de q̄bus accipit cognitio: g⁹ ē certissim⁹ ꝛ obiectū eius est certissimū. nō etiā plura facit nos scire ꝙ aliq̄s alioꝝ sensuū. ¶ Ad p̄mā rōez dubij negat p̄na: qz magis necessaria nō sūt sp dignioꝛa nec magis eligenda. Pria ꝓfirmatio solui⁹ in prio dubio. ¶ Ad aliā dr: q; ille vna vtia ꝟtatū q̄z ē visus i plurib⁹ repit ꝙ ille vna ē tact⁹. ¶ Ad aliā dr: ꝙ ꝟtates tāgibiles sint p̄cie inter ꝟtates q̄ insūt p̄oꝝib⁹ fm ꝙ gñabilia ꝛ alterabilia: nō tñ sūt p̄cie iter ꝟtates q̄ insūt coꝛpib⁹ fm ꝙ coꝛpoꝛa vel ſz ꝙ sēsibilia. ¶ Ad q̄ntā dr ꝓcedēdo ꝙ tact⁹ i hoībꝰ ē certioꝛis iudicij ꝙ tactus in alijs nō tñ est certioris iudicij ꝙ visus ipsius hois. Rōnes de auditu solute sunt ex dictis.

Utilitas sensuum exteriorū nostrorum.

Dubitat tertio: vtrz vez sit ꝙ illud ē magꝭ eligēdū c⁹ ꝓpatio ē magis fugiēda. ¶ Arg. q; nō. de visu ꝛ ꝓpatōe ipius visus. Itē ꝓpatio vite ē magis fugiēda ꝙ ꝓpatio bōe vite: ꝛ tñ bona vita ē magꝭ eligēda ꝙ vita: igit. Silr dicerēt de eē ꝛ nō eē. bñ esse ꝛ nō bñ esse. ¶ Pro dubio ē aduertēdū: q; bonoꝝ se hūtiuz fm magꝭ ꝛ min⁹. Quedā sunt quoꝝ vnū aliud icludit vt bñ viuere icludit viuere: ꝛ in talib⁹ ꝓpatio boni icluſi infert ꝓpatiōez bōi includētis: vt bñ seq̄t a nō est: g⁹ a nō bñ ē. Alia sunt dispata: quoꝝ neutꝝ icludit alterꝝ: vt ꝟtutes ꝛ diuitie. ¶ Aduertēdū est vlteri⁹: q; si vnū cōparetur ad multa pēs maioꝛitatē ꝛ minoꝛitatē: cauēdū est ne ꝓpatio multoꝝ bonoꝝ cōparet indebite ꝓpationi vnius boni. Unde si ꝓpatōes multoꝝ bonoꝝ disiūctiue sūpte cōparētur ad ꝓpatōez vni⁹ boni fallit cōpatio. Si copulatiue sumātur tenet cōpatio: vt si meli⁹ sit eē sanū ꝛ hñe diuitias ꝙ hñe amicuz: nō ncēe est: q; sit deteri⁹ nō hñe sanitatē ꝛ diuitias: ꝙ nō hñe amicū. ¶ Tūc r̄ndetur ad dubiū: q; in bōis nō se includētibus: illius qđ ē magis eligēduz ꝓpatio ē magis fugiēda: pz qz ꝓpatio boni est mala: igit quāto ē maioꝛis bōi tāto est ꝓpatio peioꝛ. ſz quāto aliq̄d ē peri⁹: tāto ē magis fugiēdū. Et hoc intelligit de peioꝛitate formali vel causali. vt nō hñe virtutes est peius ꝙ nō hñe diuitias: qz sūm obiectū est melius: igitur. ¶ Scōo dr: q; in bonis se includētibus non opz ꝙ ꝓpatio melioꝛis sit magis fugiēda: pz: qz in talibus bonū includēs est melius: cū cōtineat bonitatem inclusi: ꝛ tñ p̄uatio boni inclusi vt dictū est infert p̄uationez includētis. Hoc aūt ꝓtingit: qz p̄uatio boni includētis videt esse p̄uatio duoꝝ bonoꝝ. ſz inclusi: ꝛ eius qđ includens addit super inclusum: sed talis p̄uatio nō est p̄uatio eoꝝ cōpulatiue sumptoꝝ

sed disiũtiue tñ. Nã nõ bñ viuere nõ dicit copulatiue negationẽ vite ⁊ bonitatis: sed disiũctiue solũ: põt eñ ista ꝓpõ hõ nõ bñ viuit hr̃e duplicẽ cãm. s. vel qz nõ viuit: vel l qz ei⁹ vita nõ ẽ bona: ⁊ ita ibi ẽ ꝓpatio vni⁹ bõi ad multa: quoꝝ ꝓuatões disiũctie sũpte ꝓpanẽad priuationẽ vni⁹ boni. Et si dicaẽ q ẽ regula Ar⁹. ꝓio ꝓiorum mai⁹ maiori opponit in bõitate ⁊ malicia Rñr q illa regula nõ ẽ vlr vera nec l ꝯtrarie oppositis nec ꝓuatiue siue ꝯtradictorie: q̃uis Ar⁹. semp exẽplũ põat de ꝯtradictoriis: vt ꝑz inspiciẽti textũ. ¶ Dr̃ tertio: q si hmõi bõa quoꝝ vnũ iclu dit alteꝝ p possibile vel ipossibile sepenẽ abiuicẽ ⁊ qõlibet illoꝝ integre priuet tũc semp priuatio melioris est deterior: vt si esset visus sine tactu priuatio visus esset deterior q̃ priuatio tact⁹. ¶ Rõnes dubij soluunẽ ex dictis.

Ad rões ꝑncipales añ oppositũ questiõis.

¶ Ad ꝓmã dr̃: q soluta ẽ ex dict⁹ quo ad ꝓmaz ptẽ. Sz quo ad scõaz ptẽ dr̃: q talis ꝓia essz bõa si tale desideriũ eẽt ad actũ fz sciendi quẽadmodũ desideriũ ignis ad eẽ sursuz: sz nõ vz de desiderio ad actũ primũ: vt ꝑz de materia respcũ fore subñalis Ad scõaz negaẽ ꝓia q viuere bñ hz rõnẽ boni respectu intellect⁹cũ sit ei⁹ p fectio. ¶ Ad primã ꝓfirmationẽ ꝓcedit: q volũtas vt libera ẽ distinguiẽ a natura fz nõ vt natura ẽ ipa tñ est ipropa ⁊ falsa de x̃tute fmonis: si tñ p eã itelligaẽ ista mot⁹ volũtat⁹ nõ ẽ naturalis tũc ꝓcedit ad hũc sensuz: q̃ null⁹ act⁹ elicit⁹a volũtate ẽ naturalis: ⁊ iñ ẽ q desiderũ. i. volũtas siue velle quo appetit p p̃mã opatõez nõ ẽ act⁹ ab ea elicit⁹: sz q̃dã naturalis icliatio. Deiñ ẽ tñ supra q tal⁹ appetit⁹ nõ ẽ ipi⁹ volũtat⁹ sz appetit⁹ intellect⁹. ¶ Ad ꝓfirmationẽ ꝓcedit q natura ẽ deteriata ad vnũ. Vel dr̃ q sic deteriata ẽ ad vnũ qõ nõ põt in oppositũ: cũ hoc tñ stat q ꝑt i multa. ¶ Ad tertiã dr̃ q nõ ẽ icũueniẽs oẽs hoies desiderio naturali appetere scire: ⁊ desiderio elicito a volũtate deprauata appetere ignorare. Dr̃ vlteri⁹ q null⁹ appetit ignorare nisi p accñs Nã illi q̃ videẽt appetere ignorare appetũt pse q̃etẽ a laboze cui dãt opaz: ad qõ seq̃t pse ignoratia. Ad ꝓfirmationẽ negaẽ maior: ⁊ marie de appetitu naturali. Nã stat aliq̃ẽ eẽ icliatũ ad aliq̃d: ⁊ tñ p deprauatã volũtatẽ fugere illud per qnod posset illud conseq̃.

Querit tertio: vtz prudentia insit brutis.

¶ Ar̃ q nõ: q⁹ prudẽtia icludit ꝓuidẽtiã de futuris ex mẽoria ꝓteritoꝝ: sz hoc nõ ꝑt eẽ sine collatiõe pñtis ad futuꝝ: ⁊ illa collatio solũ rõis ẽ q̃ nõ ẽ i bzut⁹. igit bruta nõ bñt prudẽtiã. ¶ Scõo sic: prudẽtia ẽ circa rõ agibiliũ: vt hẽẽvi. etbi. sz bruta nõ bñt rõnẽ: ergo nec prudẽtiã. ¶ Tertio sic: circa nociuũ ⁊ vtile ẽ prudẽtia: sz bruta nõ cognoscũt nociuũ ⁊ vtile: cũ nociuũ ⁊ vtile nõ sint sensibilia cõia nec ꝑa: igit bruta non habent prudentiam. ¶ In oppositum est p. in textu.

Sciẽdũ ẽ ꝓmo q postq̃ Ar⁹. oñdit q omẽs

hoies naturaliter scire desideraẽt. ꝓiter oñdit modum acq̃rendi sciam i nobis ⁊ circa hoc oñdit ex quib⁹ gñaẽ ars ⁊ exprimẽtũ. Et ꝓmo ponit vnũ in quo oia aialia cõueniũt d. q oia aialia ex sua natura bñt sensũ. Deiñ distinguit diuersos grad⁹ aialiũ d. q q̃dã sũt q̃ cũ sensu nõ bñt mẽoriã ⁊ talia nõ bñt prudẽtiã. Alia sũt q̃ cũ sẽsu bñt mẽoriã. Et ista sũt duplicia: qr q̃dã sũt q̃ bñt visum: sz nõ auditũ: vt apes: ⁊ talia sũt prudẽtia sz nõ sũt disciplinabilia. Alia sũr q̃ cum bis bñt auditũ: ⁊ talia sũt prudẽtia ⁊ etiã disciplinabilia: vt eq̃ canes ⁊ sic de aliis. ¶ Et si dicaẽ: q q̃ apes' exeũt rustici pulsant peluim ad eas ꝯgregãdas: sz p hoc nõ ꝯgregarẽt eas nisi audirẽt: igit apes bñt auditũ. ¶ Ad hoc rñr: q pulsatio illi⁹ peluis nõ fit vt apes sonũ audiãt sz vt moueaẽt aer: qz aer cõmot⁹ retrahit apes a volatu. Ex p̃dictis ẽ fert p. excellẽtiã hoĩs supra oia alia aialia: qz oia alia aialia imaginatiõib⁹ ⁊ mẽoriis viuũt: hoĩm aũt gen⁹ arte ⁊ rõib⁹. ꝓñr oñdit p. gñationẽ exprimẽti ⁊ artis d. q in hñtib⁹ mẽoriã ex mẽoria fit exprimẽtũ. Probat nam multe mẽorie eiusdẽ rei vni⁹ expientie poñam faciunt Et subdit p. q exprimẽtũ fere ẽ sile scie ⁊ arti. Deiñ dat gñationẽ artis d. q ars ⁊ scia p exprimentiã fiũr. ꝓbat qz vt ait q̃dã p. rẽ di. expiẽtia artẽ facit inexpiẽtia casuz. Fit ei ars: cũ ex multis cognitõib⁹ exprimẽtalib⁹ fit vna cognitio vlis de silib⁹. Nam hr̃e cognitionẽ q hoc fuit bonũ Callie Socrati ⁊ multis aliis laborãtib⁹ tali egritudine exprimẽti ẽ: hr̃e aũt cognitionẽ q illud ꝓtulit oĩb⁹ febricitãtibus fleumaticis aut colericis i estu febricitantibus artis est.

Hoĩm gen⁹ arte viuit ⁊ rõnibus

Expiẽtia facit artẽ Inexpientia casum

Acceptões ꝓudentie.

Sciendum est q secundo ꝓudentia capitur

dupliꝛ. Vnomõ ꝑpe ꝓut ẽ rcã rõ rex a nobis agibiliuz: ⁊ sic bzut⁹ nõ inest prudẽtia: qz bruta carẽt rõni. Cui descriptõi addẽdũ ẽ si dẽat eẽ sufficiẽs mediãte ꝓpõe ꝓtigẽte vlia vel ꝓticulari. Et sic dicẽdũ ẽ de descriptõne artis ꝑpe dicte: alioqn indubitanter logica ⁊ alie artes practice eẽnt prudẽtia: cũ sint de agibilib⁹: ⁊ de ꝓceptibus: ⁊ nr̃is actib⁹ sicut moralis phia. Immoetiã logica est de factibilib⁹ ext⁹a nos. s. de vocib⁹ ⁊ scriptur⁹: sicut ⁊ grãmatica: qõ nõ ẽ vez: cũ sint scie: vt sat⁹ ptz p. diuisionẽ habituũ intellectualiũ, veridicoꝝ vi. etbi. positam: ⁊ ꝓmo posterioꝝ: vbi scia ponit⁹ distingui spẽ ab arte ⁊ prudẽtia. Nec vz dicere q Ar⁹. capit ibi sciam: pro scia speculativa: qz tũc opz q scie practice eẽnt artes vl⁹ prudẽtie ⁊c. Aliomõ capit⁹ prudẽtia metaphorice ꝑ q̃dã ꝓuidentiã futuri ex mẽoria ꝓteriti: ⁊ hoc mõ bruta bñ bñt prudẽtiã: faciũt ei act⁹ silꝛs actib⁹ prudẽtie in hoĩb⁹: qõ ptz: qz prudẽtie act⁹ in hoĩb⁹ sunt p certã deliberationẽ: vt euitare incõmoda: ⁊ futura cõmoda cõsequi. Talia aũt facere pñt bruta: nõ p deliberationez Qõ declarant quidam dicentes: qz in bzutis ẽ sensus exteriozis: ⁊ fantasia refuãs spẽz sensibilẽ: ⁊ etiaz estimatiua q̃ ex spẽb⁹ sensatis elicit spẽs nõ sensatas: ⁊ ẽ memoria reseruatiua spẽz elicitaꝝ nõ sensataꝝ: ⁊ sunt ibi duo appetitus: scz eppetitus sequens apꝓhensionẽ sensus: ⁊ appetitus sequens apꝓhensionem estimatiue. Si igitur brutum in absentia sensibilis fantasiet de sensibili: fantasiabit de sensibili quod est tristabile Et licet appetitus sensus non impellat aial ad ꝑsequendum obiectum: appetitus tamen fantasie impellit: quia est ꝓueniens quare virtute memozie ⁊ estimatiue ꝑsequitur obiectum. Et in hoc actus bzutoꝝ est simulis ctui prudẽtie in nobis: neq; ibi aliquid deest nisi deliberatio. Et licet bruta ex cognitione multa faciant comodo quo fiunt ab homine cognoscente per discursum rationis: non opoꝛtet tamen q similez discursum habeat: quia ab ipsomet homine posset elici sine deliberatione scilicet solum ex illo appetitu sensitiuo: igitur.

Quõ in brutis est prudentia.

Conclusio. i. bruta de sensibilibus habẽt no

ticiam complexã. Probat: qz canis aliquando apꝓhẽdit sensibile: puta cibum: ⁊ mouet ad ipsum: aliquãdo vero apprehendit ipsum: ⁊ ad ipsum non mouetur: ergo ꝓeter simplicem noticiam oportet q habeat aliquam noticiam complexam qua aliquando iudicet ipsum esse vtile: ⁊ aliquando non. ¶ Secundo probatur hoc idem de cambus venaticis cum bestiam fugientem insequuntur si ad biuium veniunt: odozant vnaz viarum: in qua si non percipiant odozem bestie fugiẽtis: subito sine ampliozi odozatione currũt per alteraz: quod potest contingere: nisi q iudicant bestiam non

Textus

Diuersi gradꝰ animalium

transire p illã viã q̃ adozauerſit: ⁊ ex hoc q̃ſi diſcurrẽ-
tes iudicãt illã trãſire p aliã ¶ Item diſciplina non fit
ſine notitijs cõplexis: ſed quedã aĩalia ſunt diſciplina-
bilia vt aues: igit ¶ Item ſm auicẽnã ſexto naturaliũ
ouis per eſtimatiuã iudicat q̃ ab hoc lupo eſt fugiẽdũ
⁊ illa eſt notia complexa: igitur.

Concluſio.ij.lz prudẽtiã ꝑpe dictã bruta ñ
habeãt: hñt tñ prudẽtiã metaphorice dictã. ¶ Prima ps
pz: q̃ nõ poſſunt ꝓpare ꝓterita ad futura: ergo nõ hñt
deliberationẽ: g̃ nec prudẽtiã ꝑpe dictã. ¶ Et ſi dicaẽ
q̃ p mẽoriã ꝓteritoꝝ poſſũt videre futura: ergo poſſũt
ꝓferre ꝓterita futuris. ¶ Ad hoc rñdeẽ: negãdo ꝓñam
q̃ ꝓferre ꝓterita futuris nomĩat ꝓpationem ꝓteriti ad
futuꝝ ſm circũſtãtias ꝓteriti ⁊ futuri: ẋbigra: ſi fugia-
tur aliq̃d tanq̃ diſcõueniẽs: q̃ hẽtur memoria q̃ alias
fuit nociuũ: ibi ẽ ꝓuidẽtia futuri ex mẽoria ꝓteriti: ⁊ ſi
refuteẽ aliq̃d tanq̃ diſcõueniẽs: q̃ hẽẽ mẽoria q̃ illud
ſcõm oẽm circunſtãtiã eodẽmõ ſe hñs fuit alicui ſcõm
oẽm circunſtãtiã eodẽmõ ſe habẽti nociuũ: ibi ꝑpe eſt
collatio ꝓteriti ad futuꝝ. ¶ Scda ps pz ex dictis. ¶ Nõ
eſt tñ intelligendũ: q̃ bruta prudentiã habeant reſpe-
ctu eoꝝ que ex inſtinctu naturali opanẽ. ¶ Tũ ꝓmo: q̃
hec nõ opanẽ ex mẽoria: formica eñ generata in eſtate
colligit granaꝝ ⁊ tñ nõ mẽoraẽ hyemis ꝓterite ¶ Tum
ſcõo: q̃ illa q̃ ex inſtinctu naturali fiũt ꝓſequunẽ totaz
ſpẽm: ſed prudẽtia ẽ circa illa q̃ aliter ⁊ aliter fieri pñt
Ideo prudẽtia neſt eis reſpectu eoꝝ que agunt ex me
moria ꝓteriti: ⁊ per que fit ꝓuidentia futuri.

Dubitaẽ pñouꝝ ex exꝑimẽti ſgenereẽ ars
¶ Arguiẽ q̃ nõ: q̃ (vt hẽẽ in textu) in multis ſingula-
ribus hẽre q̃ ſic ẽ exꝑimẽti ẽ: hẽre aũt q̃ i oĩbus eſt ar-
tis: ſed de multis non pñt oĩa ꝓcludi: igitẽ. ¶ Itẽ exꝑti
ſciunt ſolũ q̃ eſt: artifex ẋo ꝓpter q̃d: ſed ex cognitõe
q̃ eſt nõ generaẽ cognitio ꝓpter q̃d: igitẽ. ¶ Itẽ queriẽ
quã circunſtãtiã dicit hec ꝓpõ ex. Nõ cauſe materia-
lis vel formalis: q̃ exꝑimentũ nõ eſt ps artis. Nec effi
cientis: q̃ vel vnuoci vel equuoci. Non ꝓmuz: q̃ ars
⁊ exꝑimẽtũ nõ ſũt eiuſdẽ ſpẽi. Nec eq̃uoci: q̃ tunc exꝑi
mentũ eſſet nobilius arte ¶ Item exꝑimentũ includit
multas ſingulares notitias exſtres in eadẽ poña: ſz ta
les ſunt eiuſdẽ ſpẽi: ergo multa accña eiuſdẽ ſpẽi erũt
in eodem ſubiecto. ¶ In oppoſituz eſt Ariſto. in textu
Ꝓo ſolutione dubij:

Notandũ ẽ primo: q̃ in nobis duplciter gene
raẽ ſcia: ſcz p doctrinãꝝ inuẽtionẽ. Et inter illas: illa ẽ
ꝑfectioꝝ ⁊ prioꝝ q̃ eſt p inuẽtionẽ. Dis aũt gñatio ſcie i
nobis fit mediante cognitiõe ſenſitiua. Doctrina vero
p terminos ſignificatiuos quos audire opz: ⁊ ſignifica
ta ꝓcipe. Ea aũt de q̃bus ſcia ꝓſiderat: vel ſunt ſenſibi-
lia: vel non. Si ſic: tunc eoꝝ notitia acquiriẽ mediante
ſenſu. Si non: tunc eoꝝ notitia acquiriẽ mediante ap
ꝓhenſione alioꝝ ſenſibiliũ p q̃ cognoſcuñẽ: ⁊ hoc quo
ad notitiã incõplexã: ⁊ ſic ex iſtis ſingularibus ſic acce
ptis: põt intellectus ẋtute ꝓpria ꝓpoſitões ⁊ diuiſio-
nes formare: que ſi ſint principioꝝ primoꝝ vel cogno-
ſcamus eas cognitis terminis: vel ex cognitõe exꝑimẽ
tali ſenſitiua: p hoc eñ q̃ frequẽter videm⁹ terminos
alicuius principij: vt quia viſus videt frequẽter totali
tatem: ideo intellectus aſſentit huic principio: oñe to
tum eſt maius ſua parte. ¶ Preterea eſt.

De gñatõe ſci
entie in nobis

Aduertenduz q̃ artis et ſciẽtie duplicia ſunt
principia. Quedã ſunt ſingularia: ⁊ talia ſũt nobis no
ta p ſenſum: aut memoriã: aut p experientiã. Senſu vt
Iſte ignis quẽnũc tango eſt calid⁹. Memoria vt talis
hõ fuit curat⁹ tli morbo p talẽ herbã. Exꝑimẽta: vt ille
ignis quẽ nũc tetigi ẽ calid⁹: ⁊ tale exꝑimẽtũ fit ex mẽo

De principijs
ſingularibus

ria quã nunc habeo: q̃ ſimules ignes quos tetigi erãt
calidi. Et eſt exꝑimentum iudicium de aliquo: ꝓpter
multas memorias conſimilium ꝓtius ſenſatoꝝ.
¶ Alia ſunt principia vniuerſalia: ⁊ iſtoꝝ quedaz ſunt
quoꝝ termini ſeinuicẽ includũt vel excludũt manifeſte
vt Omis homo eſt aĩal. Nullũ album eſt nigrũ ¶ Alia
ſunt principia quoꝝ termini (ſaltẽ quo ad quid nois)
non ſe includunt vel excludũt: ⁊ talia ſunt nota p expi
entiam: vt cum intellectus ꝓcipit in pluribus ſingula-
ribus ita fuiſſe: ⁊ nullo ꝓcipit inſtantiam: tunc p ſuam
naturalem inclinationem ad veritatez aſſentit ꝓpõi
vli: ita q̃ requrunẽ, plures vel pauce ſenſationes aut
exꝑientie ſm naturam principij. ⁊ intellect⁹ ꝓſideran
tis. ¶ Ad rationes dubij. Ad ꝓmã dr: q̃ q̃ ita cogno
ſcit eſſe in re: ⁊ non habeẽ inſtantia: ꝓcludit ita eſſe in
oĩbus: q̃ inducẽtes in multis opz ꝓcedere vle: vel va-
re inſtantiam: aliter querſe rñderent: ⁊ hoc tenẽdo no
titiam exꝑimentalem eſſe circa vle deductũ ex ſingula
ribus: q̃ ſunt aliqui dicentes ipam eſſe ꝓiunctim oñis
noticiaas ſenſus vel mẽorie ¶ Ad ſcdaz dr: q̃ cogniſcio
q̃ eſt non ꝓpter hoc cognoſcit ꝓpter q̃d: ſed daẽ occa
ſio inueſtigandi: ⁊ ita poſſet ſolui prima ratio: tenẽdo
q̃ exꝑimentũ ſolum eſt circa ſingularia: cognitio eñ q̃
ita eſt in multis: daẽ occaſio inueſtigandi ꝓpter quid
ideo ꝓcludiẽ ita eſſe in oĩbus. ¶ Ad tertiam dr: q̃ ly ex
dicit circunſtantiam cauſe efficientis: non principalis
ſed occaſionalis: intellectus aũt eſt cauſa principalis.
¶ Ad quartã dr: q̃ ꝑñs non eſt inconueniens.

De principijs
vniuerſalib⁹.

Dubitatur ſecundo de modo quo ex experi-
mento fit ars. Videẽ eñ q̃ nullus ſit modus poſſibilis
q̃ non habeẽ ars ſine cognitione cauſe: ſed p effectum
ſenſibilez non põt haberi cognitio eẽ: ergo nec exꝑime
tum artis. ¶ Item ſi ex exꝑimento generareẽ ars vel
hoc eſſet ẋtute iſtius principij. Natura ſimiliter: opaẽ
in oĩbus: ſed illud principium eſt falſum: cum natura
ſit inꝑedibilis: vel hoc erit ẋtute huiꝰ ꝓncipij. Quic
quid ineſt multis individuis alicuius ſpẽi p aliquod
cõmune: illud ineſt oĩbus individuis talis ſpẽi: ⁊ tunc
quecũq̃ minoꝝ aſſumeẽ erit eque dubia ſicut ꝓclo. Eſt
eñ eque dubium: q̃ hoc inſit multis p aliquod cõmune
ſicut q̃ ineſt tali ſpẽi. ¶ Ꝓo dubio eſt aduertenduz: q̃
primũ neceſſarium quod eſt in nobis ad acquiſitionez
ſcientie eſt rex ſenſatio. Secundum eſt rerũ ſenſtaarũ
memoria. Tertium eſt: exꝑimentum ex frequenti rerũ
memoria genitum: quod quidem exꝑimentũ valet ad
principia ⁊ ꝓcluſiones. Ad principia quidem: quia in
tellectus videt ita eſſe in multis ⁊ in nullo ꝓcipit iſtã-
tiam: tunc comparat ſingularia inter ſe penes ꝓximẽ
tiam ⁊ differentiam: ꝓpter cuius comparationis defe
ctum multi credunt habere verum exꝑimentũ qui nõ
habent. Videntes eñ q̃ hec herba ſanauit ſoẽ ⁊ plas
tonez ⁊ multos alios: inferũt vniuerſaliter: q̃ hec her
ba eſt ſanatiua talis egritudinis: ⁊ in hoc decipiuntur
cum non comparant omnia ſingularia' in comparatõe
in qua ꝓueniunt: qõ ſi comparaſſent inueniſſent q̃ hec
herba ſolũ eſt ſanatiua febꝝ in hoib⁹ talis cõplexio-
nis qua cõpatione facta intellectus accipit ꝓpoez vni
uerſalem cui ꝓpria ẋtute luminis aſſentit. Et p hunc
modum dicendum eſt de exꝑimento q̃tum ad notitiaz
concluſionum: facta enim comparatione quemadmo
dum dictum eſt: ex tali intellectus inquirit ꝓpter q̃d:
quo reperto concludit ꝓpoſitionem vniuerſalez: ⁊ tũc
habet artem vel ſcientiam: ſed ſi primomõ accipiat p
poſitionem vniuerſalem cum non inuenerit ꝓpter q̃d
tunc acceptio talis ꝓpoſitionis non eſt niſi opinio vel
fides: quia enim ita eſt in iſtis: ⁊ in nullo reperitur in
ſtantia: probabile eſt ita eſſe in omnibus: ſed non eſt

Neceſſaria ad
ſcie acqſitõez

necessarium. ¶ Ad rōnes dubij. Ad primam dr: q per viam insepabilitatis t prioritatis habeꝫ cognitio causę. verbigratia: videꝫ q quicq̄d videt apprehendit delectabile: t per prius apprehendit delectabile q̄ videat ideo concludo hoc esse causam illius. ¶ Ad scām dicitur: q per nullum illoꝝ principiorū generaꝫ ars que est ex experimento: quia non est necesse q prius accipiaꝫ ppō vniuersalis q̄ ppter q̄d eius Sustinēdo tñ illuz modū dicendi dr: q lz natura sit impedibilis: impediꝫ tñ vt in paucioribus. iō virtute illius principij pñt prō babiliter assentire ppōni vniuersali. ¶ Ad tertiā partem illi⁹ rōnis dr. q si sit prīo inuētum q illa deductio petit principiū nisi prīa inuētio sit ppter quid t cā talis passionis: vt bene ꝓbat ratio.

Dubitur tertiovtrū noticia experimētalis sit noticia ppōnis vniuersalis accepte ex multis singularib⁹: vel sit multe memorie multoꝝ singulariū. Videꝫ q̄ noticia experimētalis cadat supra ꝓōem vsēm: qz dicit Ar⁹. in p̄cedēti passu: q bruta paꝝ experimēti ptcipāt lz bruta pfecta noticiā hñt singulariū: g⁹ experimētuz p̄ter noticiā singulariū dicit noticiā vniuersalis. Itē aliqua principia cognoscūtur p experiētiam solū: t talia sunt vniuersalia: igiꝫ. Itē si experimētuz nō esset noticia ipius vniuersalis: seq̄retur q in generatōe artis ex experimēto dāda esset aliqua noticia cōplexa: q̄ neq; esset experimētuz neq; ars: lz ꝓñs ē falsuz: t pz ꝓña, qz ponatur q habeātur multoꝝ singulariū memorie: t ex illis nondū reptum sit ppter q̄d t accipiaꝫ vniuersale: tunc acceptio ipius vniuersalis nō est experimētum: cū nō sit circa singularia: neq; ars cuz ignoreꝫ ppter q̄d. ¶ Pro dubio est Aduertēdum q aliqua noticia dr experimētalis tripliciter. Uno modo. qz formaliter ē experimētum: Scōo: qz genita est mediāte experimēto. Tertio qz genita est ex experimēto t nō scitur ppter q̄d. Scōo mō ars pōt dici noticia experimētalis: qz ad eius generationez cōcurrit experimētum. Tertio mō illa noticia de qua arguit tertia rō dubij: diceret noticia experimētalis: hic aūt loquimur de noticia experimentali prīomodo. De cuius rōne due sunt. Primū est: multe memorie singularium. Scōum est: compatio illoꝝ singularium: q̄ compatio fit ab intellectu mediātibus his q̄ apprehenduntur a sensu. Et tūc respōdetur ad dubium: q experimētum non cadit supra vniuersale: lz circa multa singularia: quod pz p Aristo. secūdo posterioꝝ dicētez: q multe memorie nūero sunt vnū experimētum. Et in hoc ꝓhemio dicit sic: fit autē ex memoria hoībus experimentum: eiusdē nanq; rei multe memorie: vni⁹ experiētie potētiam faciunt. Et paulopost subdit differētiam inter experiētiam t artem in hoc: q experimētum est circa multa singularia: ars autem est circa omnia: etiam circa vniuersale eoꝝ: qō sic declarat Aristo. fit autem ars: cū ex multis experimētalibus cōclusiōib⁹ vna fit vniuersalis de similibus acceptio. Acceptionem eñ habere: q Callie t Socrati hac egritudine laborantibus sanitatem cōtulit: t ita esse in multis singularibus: hoc experimēti est. Q⁹ autem hmōi distinctis scōz spēm hac egritudine laborātibus sanitatem contulit: artis est. Et postmodū subdit: q experiētia quidem est singulariū: ars vero vniuersaliū cognitio. ¶ Ad rōnes dubij. Ad primam dr: q bruta parum experimēti participāt non quia nō habeant cognitionem singularium: sed quia non habent collationem siue compationem singularium inter se: quod requiritur ad completam noticiam experimenti. ¶ Ad scōam dicitur: q oliqua principia cognoscūtur p experientiam occasionaliter t prīuatiue: sed principaliter cognoscūtur p habitum qui dicitur intellectio. Non enim cognoscuntur per experientiam: sic q noticia illa que dicitur experientia sit noticia qua formaliter cognoscūtur: sed est causa occasionalis generatiua intellectus de his. per hoc enim q intellectus videt terminos in multis esse coniunctos: mouetur ad inuestigādum quod querit: t tūc virtute luminis sui cognoscēs predicatū immediate inesse subiecto: t sic illud esse ppter q̄d. accipit noticiā vniuersalem principij qui nō est experimētuz: sed est noticia experimētalis secundo vel tertiomodo dicta. ¶ Ad tertiam dr: q ad generationem experimēti primo reperiendum est ppter quid q̄ accipiendum sit vniuersale: cognitio enim q ita est in isto: t in illo: t in multis aliis. mouetur intellectus ad inquirendum ꝓpter quid quo inuento concludit vniuersale: t concesso antecedēte conceditur consequens: talis enim noticia non erit experimentum: sed erit noticia experimentalis tertio modo dicta.

Ad rōes questiōis due prīe soluūtur ex dictis. ¶ Ad tertiam dr: q lz nocuum t vtile non cognoscūtur p sensum exteriorem: possunt tamen cognosci p interiorem a virtute existimatiua: que ex specieb⁹ sensatis elicit species non sensatis.

Queritur quarto vtr exptus nō artifex certius opetur artifice non expto. ¶ Arguiꝫ primo contra suppositum: quia ars acquiriꝫ p expientiam: et maxime ars manualis: vt ars citharisandi et fabricandi ergo nullus est artifex inexpertus. ¶ Et confirmaꝫ. quia non minus se habet ars ad expientiam q̄ prudentia: sed nulla est prudentia sine expientis. Ideo dicit Aristo. sexto ethicorum q non ptingit iuuenes esse prudētes: quia non sunt expti. Etiam sequereꝫ q artifex non haberet cognitionem vniuersalis: sed solum singularis: ergo cognitio eius esset confusa: t p̄sequens exptus esset magis sciens q̄ artifex. ¶ Secundo sic arguitur: sicut se habet ars ad factibilia: sic se habet prudētia ad agibilia: sed nullus circa agibilia melius se habet q̄ prudens: ergo nullus circa factibilia melius se habet q̄ artifex. ¶ Et confirmatur: quia agens per cognitionem tanto certius opatur: sed artifex magis cognoscit q̄ expertus: cum causam cognoscat: igitur. ¶ Tertio sic: ille certius operatur qui causas cognoscit q̄ qui causas non cognoscit. Tum primo: quia vt dicit Aristo. primo ethicorum. nullus potest recte agere nisi cognoscat causam: sicut nec recte sagittare nisi cognoscat signum. Tum secundo: quia egritudo in se ex aliquibus causis prouenit: ad cuius curationem cōtraria remedia apponenda sunt: sed artifex cognoscit causas et nō expertus: ergo. ¶ Et confirmatur iq: quicunq; perfectius scit quidditatem alicuius perfectius scit illud: sed artifex scit quid est sanare: ergo perfectius scit sanare. ¶ In oppositum est Aristoteles in textu.

Sciendū est prīo: q Ar⁹. cōparat experientiam ad artem: t hoc quantum ad tria. Primo quantū ad substantiam actionis. Secūdo quātum ad modum agendi. ¶ Tertio quantum ad cognitionem entium. ¶ Quātum ad prīmum dicit Aristo. q ars t expientia non differunt quo ad agere agunt eñ quo ad effectus eiusdem rōnis. ¶ Quātum ad 2m dicit: q nos videm⁹ exptos proficere magis. i. certius opari artifitibus nō expertis. Probat: quia experimentum siue experientia est singularium cognitio: ars vero vniuersaliū: sed ois operatio est circa singularia: igitur. Minorem ꝓbat qz medic⁹ perse sanat. Callias aut. Socrates cui

Quō noticia dr experimentalis.

Textus.

Expiētia ē cognitio singulariū: ars vō vniuersaliuz. Act⁹ t gñationes omēs circa singularia sunt.

esse hoiem accidit: nō sanat autem hoiem nisi p accūs.
¶ Ex quo infert q si quis sine experimento rationem habeat t vniuersale cognoscat: in hoc aūt singulare non cognoscat multoties in curatiōe peccabit. Illā singulare magis curabile ē. ¶ Quantū ad tertiū dicit phūs q artifices sapiētiores sunt exptis tanq̄ prudētes sequētes scire in aliquo t nō opari: hoc pbat trib⁹ rōnibus

¶ Artifices exptis sunt, sapientiores t architectores manu artifice

¶ Pria est: q artifices sciūt ppter quid: experti xo q tm: ergo artifices exptis sunt sapiētiores ꝓiam pbat: q nos existimam⁹ architectores esse honorabiliores manu artificibus: t nō nisi q architectores cās factorum cognoscūt: illi vero operātur sicut q̄daz inaiata. Differunt tn ab inaiatis: q inaiata vnūquodq̄ faciūt natura. Sed manu artifices hoc faciūt per cōsuetudinem. ¶ Scōa ratio: artifices pnt docere alios: experti vero non: ergo artifices sunt sapiētiores. ¶ Tertia rō est: nulla cognitio sensitiua ē sapiētia: ergo nullus exp̄tus est sapiēs: añs pz: q3 oīs cognitio sensitiua ē circa singularia: de quoz nullo dr ppter quid: ergo nulla talis est sapiētia. ¶ Ex p̄dictis infert duo corelaria per q̄ tangit duas cōpationes artis ad experimētum. ¶ Prima est q oīs ars inueniēs aliquid vltra cognitionem sensus est multū digna admiratiōe: nō solū ppter aliquā vtilitatem inuētoz: sed q3 magis participat rōnem sapientie. ¶ Secūda compatio est inter artes mechanicas t alias: t est talis: q scie q̄ repte sunt ppter introductiōez: t nō ppter necessaria vite hūane: sapiētiores sunt illis q̄ ppter vsum humanū repte sunt. Pz q3 tales neq̄ ad voluptatē neq̄ ad necessitatē ordinate: reperte sunt oībus alijs repertis.

Sciendum est secundo q̄ de operationibus

Quid scire practicū t speculatiuum.

potest haberi duplex scire scilicet speculatiuum st practicum: practicum est duplex scilicet scire ordinatum ad opatiōem: t scire operari. ¶ Scire operari est scire oīa que requisita sunt de necessitate ad opationem debite faciēdam: t scire taliter qualiter ad habēdu3 opationez req̄ritur. ¶ Sz scire ordinatū ad operatōem est cognitio vniuersalis habitualiter directiua: opationis debite applicata ad pticularia opabilia: a qua debita fit actio: hmōi aūt applicatio nō est de rōne artis: ideo ptingit nō exptos sepe errare in hmōi applicatione: t iō artificis non expti operatio sepe errozi cōmixta est. ¶ Ex p̄dictis pz: q̄ artifex circa operatiōez particulare vniuersalē cognitōez habz: t etiā circūstantias operatiōes tn per cām cognoscit: t meli⁹ scit docere q̄ exper⁹: nō est sapiētior Sz expertus in mēbris quādā promptitudinē hz: t particulater cognoscit illud circa qō est operatio: t circunstātias illoz q̄ ad operatiōem req̄rūtur: quare meli⁹ scit manū conducere: t est habitualior: t in operatiōe sua certior. ¶ Ex p̄dictis seq̄tur q nō omnis artifex perfect⁹ est expertus: q3 omis artifex pōt pfecte t complere habere quecūq̄ sunt de ratione artis: nullo particulari cognito cum ars fit vniuersalium cognitio: vt habetur in prima ratione superius posita: ergo potest esse pfectus artifex sine hoc q sit expertus. ¶ Scōo seq̄tur: q nulle sunt artes que nō sunt possibiles sciri sine vsu t experimēto: pz: q3 in talibus ppter quid p doctrinam cognosci pōt. ¶ Tertio seq̄tur: q ad nullam artem sequitur membrorū habilitas: pz: quia ars nō est directiua operis nisi habitualiter: ergo ad eam nō requiritur mēbrorum habilitas. ¶ Item de ratione artis nō est dare mēbrum p qō possit artifex operari: ergo neq̄ de cōplemēto eius est habere habilitatem. Añs pz: q3 aliter sequeretur: q p fectus citharista per abscisionem manꝰ desineret esse citharista perfectus: qō est falsum: igitur. ¶ Item angelus pfecte oēm artem cognoscit: t tamen nec mēbra nec assuefactionem in mēbris habet: igit. ¶ Est tamen aduertēdum q perfectum artificem possumus dupliciter intelligere. ¶ Primo illum qui perfecte habet omnia q̄ sunt de essentiali integritate artis: sine cognitione principioꝝ: t applicationem eoꝝ ad cōclusiones. ¶ Alio modo possum⁹ intelligere illum qui cū predictis cognoscit applicationem artis sue ad pticulares operationes: t sm hūc modum bene est verū q̄ non est perfectus artifex sine experimento: t hoc maxime in hominibus.

Conclusio prima. ¶ Artifex non expertus

sapiētior est experto nō artifice: pz ex dictis.

Conclusio secunda. Expert⁹ nō artifex certius opatur artifice nō experto: pz ex dictis.

Dubitatur primo vtrum possit aliquis esse

artifex sine experimēto. ¶ Arguit̄ ꝓmo q̄ non: quia nullus est artifex nisi sciat omnes circunstantias singulares: sed nullus scit omnes circunstantias singulares nisi expertus: igitur. ¶ Item ad omnem artem requiritur habilitas mēbrorum: quam nullus habet sine experimēto: igitur. ¶ Tertio de arte cantādi: fabricandi: t citharizādi: quarum nulle videntur posse acq̄ri sine experimento: hoc etiam patet p Tullium qui ex pōse hoc asserit in multis locis sue rethorice. ¶ Quarto: ars generatur ex experimento: ergo nullus est artifex nisi expertus. ¶ In oppositum arguitur per ea que dicta sunt in secūdo notabili. ¶ Et confirmatur p Tullium in veteri rethorica dicentem minimū est de arte loqui quod bene t ingeniose facit Hermagoras: sed maximum est ex arte dicere: quod eum potuisse minime omnes videmus. Ex quibus verbis clarissime concedit Hermagoram fecisse artem rethorice sine experimento. ¶ Item Aristo. artem rethorice perfecte cognouit: t tamen non multam operam dedit eius exercitio: cum continue fuerit scientijs speculatiuis occupatus: igitur. ¶ Ad dubium dicendum est (vt prius) q̄ aliquis potest esse perfectus artifex sine experimento: licet non possit vti arte nec applicare eam ad opus prompte t facile sine experimento. ¶ Ad primam rationem dubij dicitur: q̄ artis est cognoscere circunstantias singulares: nō simpliciter: sz vniuersaliter. ¶ Secunda t tertia solute sunt. ¶ Ad quartam dicitur: q̄ loquitur de arte vt applicabilis est ad operatōez. ¶ Ad quintam dicitur: q̄ ars potest generari ex experimento: t etiam sine experimēto. Nam medici prius artem acquirunt q̄ sanitatem curent: modo non omnis artifex est expertus.

Dubitatur secundo. vtrum oēs actus t opationes sint circa singularia.

Ostēdit quō act⁹ t opationes sunt circa singularia

¶ Arguitur q̄ non de actu intelligendi: quia est circa vniuersale. Nam dicitur secundo de anima: singulare enim sentitur vniuersale vero intelligit̄. ¶ Secundo sic: sequeretur q̄ iste passiones generabile: corruptibile: t sic de alijs non essent demonstrabiles de aliquo vniuersali: cum solum insint singularibus. ¶ Tertio sic: si omnes actus sint circa singulare: tunc circa diuersa singularia essent diuersi actus t diuerse potentie: quia ad diuersitatem actum sequitur diuersitas potentiarū. Quarto sic: actus sentiēdi t appetendi sunt circa vniuersalia: q3 cū equꝰ appetibilia quaz: nō magis appetit istam q̄ illaz: ergo actus sunt circa vniuersalia. ¶ In oppositū est p. ¶ Pro dubio. Notādum est: q̄ propositio p. intelligitur soluz de operationibus distinctis ab habitualibus: t de operationibus transeuntibus in actum exteriorem. Sed vt videamus vtrum sit vniuersaliter vera. Notandum est: q̄ hec ꝓpositio. Circa potest dicere triplicem

habitudinē. Una est actus ad ꝓncipiū effectiuū. Scōa est actus ad suscepciuū. Tertia est actus ad obiectum Si dicat habitudinē actus ad ꝓncipiū effectiuū vl ad susceptiuū: tūc omis actus ē circa singulare: r nō circa vle: qđ debet intelligi de actu intelligēdi q̄ fit ab aliq̄ specie intelligibili: r recipiē in hoc itellectu singulari Et isto mō pōt ꝓcedi ꝓpō ar⁹ vl⁹: q oīs actus r gñatio est circa singularia: r nullus circa vlia. Et posset ꝓbari inductiue de actibus sensus r intellectus: eo q fiūt a determiato agēte: r in determiato passo. ¶ Si dicat habitudinē actus ad significatū termini vel significata: r tunc ꝓpe nō hz dictū Ar⁹. in hijs intelligi: qz possibile est q actus intelligendi sit circa vle: nō in essendo (cū nihil sit) sed in p̄dicando: vt actus intelligēdi qui exp̄mit p'ly aial: nō distincte: repūtat vnū aial: sed multa indifferēter. ¶ Ex quo ptz: q nō oīs actus intelligendi fit ab illa re: cuius est actus: ptz de ꝓceptu materie q̄ nō efficit a materia: cū nō sit actiua Silr ptz de ꝓceptu aialis quē hēo: q̄ nō fit ab aialib⁹ q̄ sunt rome. ¶ Et sic ptz dīa inter actus sentiendi r intelligēdi: qz actus sentiendi q̄libz ē circa singulare tanq̄ rē signifi catā. Sz sic nō est de quolibet actu intelligēdi: vt patz de ꝓceptibus cōibus. Et sic dicēdū ē de actu, pmissiuo r obligatorio: r de actibus volūtatis circa res volitas. Et si dicat q Ar⁹. dicit actionē eē circa singlare ¶ Rñr q sic intelligit: qz quodāmō se hz determinate ad aliq̄ vnū ita q nō se hz indrīr ad oīa ꝓsilia: vt iste ignis determinate se hz ad istā cādelā in cōburēdo qz cōburit eā: r nō alias ꝓsiles. ¶ Ad rōes dubij. Ad ꝑmā iaz dictū ē. ¶ Ad scōam dr: q tales passiones sunt demonstrabiles de aliquo vl⁹ de quo ꝑmo dicit sicut de subiecto adeq̄to: nō tñ dicit ꝓ se sed ꝓ significat⁹. ¶ Ad tertiā dr: q hz diuersitas potēciaꝝ seq̄t ad diuersitatez specifica actuū: nō tñ seq̄t ad diuersitatē nūeralē. Ad q̄rtā dr: q dictū p. itelligit in actib⁹ trāseūtibus r nō i actib⁹ imanētib⁹ sic̄ sūt, pmittere appetere r sic de aliis

Dubitat tertio. Utrū sensus sit circa singulare. ¶ Ar⁹ q nō: qz vel eet circa singulare ꝑm se: vl circa singulare abstractū. Nō ꝑmuz: qz nō eet circa aliq̄ singulare. Si scōm: seq̄t q est circa vle: qz a singulari abstractū est vle. ¶ Scđo sic: q̄cq̄d ineſt mult⁹ vniuoce ꝑm se r nō vni p altez: opz q inſit alicui cōi ꝑmo p cuius naturā insit oībus aliis: sz mouere visuz ineſt huic colori r illi: r nō vni p altez: ergo ꝑmo ineſt alicui cōi tale aūt ē vle: igit. ¶ Et hoc ꝓfirmat p Ar⁹. ij. posteriorū dicentē q sensus ē vlis (vt hois) sentire xo singularis. ¶ Item si sensus nō eet ꝑmo vlis: nō posset assignari rō quare albedo r dulcedo nō ita bñ mouent visum. sicut albedo r nigredo. Nulla eī videt posse assignari rō: nisi q albedo r nigredo ꝓueniūt i aliquo cōi qđ ē rō formalis mouēdi visuz: sz nō albedo r dulcedo ¶ Ad dubiū dicēdū ē: q oīs poña: siue actiua: siue passiua: est circa vle: r nō circa singulare simplr: q̄n quodāmō se habeat circa oīa eiusdē gñer⁹: vl spēi: r indifferēter r ptz inductiue. poña visiua nō ē determiata ad istū colorē: imo pōt indrīter istū r illū r quēlibz eiusdē spēi vl gñis videre. Silr potēcia calefactiua ignis: nō est de se determinata ad istud lignū: sz indifferens ē ad qđlibz lignū vl ad cōbustibile. Silr poña passiua aque indrīs est ad hoc q calefiat abhoc igne vel illo: ita q indrīter ab oī ꝓsimili igne posset calefieri ¶ Ad rationes dubij ꝓcedunt tanq̄ ꝓbantes q sensus sit circa vniuersale vt dictum est prius:

Ad rōes questionis: prima soluta ē ex dict⁹

¶ Ad ꝓfirmationez negat maior: qz prudentia req̄rit x̄t item quā non requirit ars. Uirtus eīm non pōt esse sine actib⁹: qui actus nō p̄nt esse sine expientia. prudētia x̄o dicit compationē habitus ad opationē quā ars nō dicit: nō ad prudētiā mag⁹ req̄rit expiētia. Ad aliā ꝓfirmationē dr: q cognitio artificis ē distincta cognitio respectu cognitionum artis: sz forte ꝓfusa respectu singulariū que sub illis subsumi pōt: cū hoc tñ stat q artifex ꝓfectionē hz cognitionē q̄ exptus. ¶ Ad aliam dr: q non est oīno sile: qz prudētia gñat ex actib⁹ nīs ideo nullus est prudēs q̄n sit exptus. Sz ars posset generari ex exprimento r disciplina: nō est aliq̄s artifex q̄ non est exptus. Et ideo hz artifex optime se habeat circa artificialia q̄tū ad cognitionē: nō tñ q̄tū ad opationem. ¶ Ad ꝓfirmationē ꝓcedit q agēs p cognitionem tāto certius opat: q̄to magis cognoscit illud circa qđ est opatio pse. illud aūt est singulare qđ magis cognoscit ab expto q̄ ab artifice. ¶ Ad tertiā dr: q exptus cognoscit cās exprimētaliter. ¶ Ad ꝓfirmationē dr: q si p̄ nisse intelligant de scire p: actico ordinato ad opationem. ꝓña nō valet: qz in ꝓdone de x̄tute sermonis accipit scire, p scire opari: q: q̄cūq̄ hoc x̄bū scire ad tūgit x̄bo significāti opari: tūc accipit p scire opari. Si aūt in p̄missis accipit scire p scire opari tūc p̄misse nō vident intelligibiles: qz in p̄missis termini q̄b⁹ addit hoc x̄bū scire magis significāt speculationē q̄ p: axim

¶ Capitulum scōm: circa quas causas et principia versatur metaphisica.

Quoniam autem sciaz hanc querimus que vere dr sapiētia: et scia inquirendū est circa quales cās et q̄lia principia ipa versat quod erit magnifestū si accipiat aliq̄s existimationes q̄s de sapiente habem⁹. ¶ P: o quo fit p: ima cōclo. Sex sunt cōditōes sapiētis ¶ P: ima ē scire oīa vt cōtingit id ē eo mō quo possibile ē. ¶ Scđa est: difficilia cognoscere: qz non dicimus illum sapientem qui facilia cognoscit et leuia. Sentire enī ē cōe et nō sopbon. ¶ Tertia ē: ꝑm habere sciaz certiorem alijs. ¶ Quarta est: posse reddere cās quesitoꝝ. ¶ Quinta ē: habere sciam que sui ipius gratia est vel cā sciēdi. ¶ Sexta est: habere sciam principaliorem: nō enī ordinari sed sapientez ordinare opz nec ab altero suaderi sed alios suadere. ¶ Secunda cōclusio necesse est habenti sciam ineſſe istas sex ꝓditiones. ¶ De ꝑma patet: quia hic nouit oīa aliqualiter subiecta. ¶ De secunda patet: qz maxime vniuersalia sunt hominibus difficilima ad cognoscendū: a singularibus enīz sunt remotissima. ¶ De tertia patet: qz scientiarum ille certissime sunt: que maxie ꝓmuniorꝝ sunt: qz que fiūt ex paucioribus certiores sunt ex additōne dictis vt arithmetica et geometria ¶ De quarta patet: qz illi maxie docent: qui cās de singulis dicūt: igit ille maxime docere pōt qui hz sciam que est de ꝑmis causis. ¶ De quin

Cōclo ꝑma de sex ꝓditiōib⁹ sapientis

Cōclo scōa dictoꝝ ad ꝓpositū applicatia.

Maxime vniuersalia quia a sensu remotissima: cognitu sūt difficilia.

Maxie docēt qui cās dicunt de singulis

ta patet:qz qui scire querit ppter se: maxie debet querere maximam sciam: talis aũt ẽ que maxie scibilis est:sed illa est circa pmas causas. ¶De sexta patz:qz illa scia est maxime pncipalis que cognoscit cuius causa sunt agẽda singularia: ergo illa scia erit pncipalissima que est circa bonũ totiꝰ vniuersi:sed talis est scia que est circa pmam causam aut optimũ in natura:igit. ¶Tertia ꝛclo: sapiẽtia simpliciter dicta seu metaphisica, bz ꝓsiderare pmas cãs ꝛ pma pncipia: ptz qz verissima sapientia est quã babẽti maxime ꝙuenit ꝙatões sapiẽtis:sz ille ꝙueniunt babenti sciam que est circa pmas causam ꝛ pncipia:igitur.

Conclusio.iij.

¶Capitulum tertiuz in quo ostendit: qualis scia sit metaphisica.

a

Videndã qualis scia sit metaphisica. ¶Sit pma ꝛclo: metaphisica ẽ scia speculatiua: pbat. Tũ primo:qz illa scia que solũ ppter scire querit:ẽ speculatiua: sz metaphisica ẽ hmõi. Nã ppter admirari boies nunc ꝛ primũ inceperunt philosophari: ꝛ primo murabant pauciora dubitabiliũ:deide paulatim sic pcedẽtes ꝛ de maioribꝰ dubitantes:vt de eclipsi lune:ꝛ solis:ꝛ astroꝝ:ꝛ de gnatione vniuersi inceperũt philosophari. Qui vero dubitat:admirat ignorare videt ergo bec scia prima quesita ẽ ppter fugiendam ignorantiã:ꝛ p cõs ppter scire:ꝛ sic ẽ speculatiua. Ex quo pz:q Philomites siue amator fabulaꝝ quodãmõ est phũs:fabula nãq ex miris ꝓstituit. ¶Tuz scõo probat ꝛclo:qz metaphisica inqri cepit post sciam Cũ practicaꝝ acqsitionẽ:puta illaꝝ que acquirebant ꝓpter necessaria vite: aut ꝓpter voluptate:aut eruditionẽ:ergo signuz est q ipa ẽ speculatiua: cũ ꝓpter nullũ pdictoꝝ acqrat. ¶Scõa ꝛclo:metaphisica est scia libera. Ptz:qz bõ liber ẽ qui suimet ꝛ nõ alteriꝰ causa ẽ: sz bec sola scia ẽ suimet causa:ergo bec sola scia ẽ libera. Ex quo pz q iuste ꝙcedit sapiẽtiã nõ esse boim possessionẽ. Multipliciter eñ boiz natura serua est:ꝓpter qõ dicebat Symonides:solum deũ hãc sciam possidere: cũ nõ sit humana possessio:ꝛ q deus inuidebat querẽtibꝰ eã ꝛ ideo inuidiose eã sibi retinuit. Ex quo pz q si deus natꝰ esset inuidere: ipe in boc bominibus inuideret:deum tamẽ inuiduz esse non ꝙuenit:sed scõm puerbium:multa mentiuntur poete. ¶Tertia ꝛclo:metaphisica est scia bonoꝝabilissima. Patz:qz est maxie diuina. Tum:qz deus eam possidet. Tuz:qz est diuinoꝝ considerativa:ꝛ sic est dca scia rum:ꝛ vtiqz sui qua est diuinoꝝ. Deus aũt oĩbus videtur causa esse ꝛ principium qdam. Necessarioꝛes quidem igitur:omnes ipsa:dignioꝛ vero nulla. ¶Quarta conclusio:metaphisica pcedit ex notitia causaruz admirabilũ. Ptz:qz oĩs mutatio ẽ de ctrario in contrariũ:siue de opposito in oppositum:sed philosophantes inceperunt ab admiratione vt dictũ ẽ:que pcedit ex ignoratia causaꝝ:ergo bec scia debet pcedere ad notitiam causaꝝ. Oportet eñ ecõtrario ꝛ ad dignius. Juxta puerbioꝝ:consimum mare. Minoꝛ ptz:qz ante aduentũ sciaꝝ admirabant ꝓioꝛes de effectibus si erãt casualia vt puta de ꝙuersionibus solis:ꝛ de incõmẽ surabilitate dyametri ad constã vir aũt geometricus nibil ita murabat q̃ si cõmensurabilis fiat. Que quidẽ igit sit nature scie dictum est:ꝛ que sit intentio quam oportet adipisci questionem ꝛ totam methodum.

¶Ät bec de primo metaphisice.
Residuum quia tantum de opinionibꝰ Antiquoꝝ est Parisij non legitur.
Queritur tertio. Utrum metaphisica sit sapientia. ¶Arguit q nõ:qz in opere sapientie consistit humana felicitas:sed in opere metaphisice non consistit humana felicitas:cuz multi metaphisici possint eẽ mali:igitur. ¶Et confirmatur:quia nulla scia est sapientia:cum scia ꝛ sapientia sint habitus distincti. Sed metaphisica est scia:igitur non est sapientia. ¶Secõ sic:metaphisica non est certissima: ergo non est sapiẽtia. Antecedens patet. Tum primo:quia hominis ipsa est difficilima. Tum secundo:quia mathematice scientie sunt certissime:vt habetur pmo posterioꝝ. Tuz tertio:quia vt habetur in ꝓhemio de anima:scia de aĩa ẽ certissima:tam ex parte obiecti q̃ ex parte modi pcedendi:igitur metaphisica non est certissima. ¶Et confirmatur:quia quarto ethicoꝝ dicit phũs: q scientia de virtutibus sm communes rationes est incerta: et fit certioꝛ quando deuenitur ad speciales rationes earum. ¶Tertio sic: omnis sapientia est prima phia sed metaphisica non est prima philosophia:igitur nõ est sapientia. Minoꝛ patet. Tum primo:quia oportet prius scire modum loquendi per grammaticam:et argumentandi per logicam q̃ venire ad metaphisicam. Tum secundo quia scientie faciliores debẽt prius addisci:sed multe sunt scie faciliores metaphisica igitur ipa nõ ẽ pma ¶Et confirmat:qz phisica ꝓsiderat oĩa ẽtia sicut metaphi. ꝓsiderat.s.de gnali ꝛ ingnabili corruptibili ꝛ incorruptibili p termios q̃ ꝓ oĩ ente supponũt igitur metaphi. non est prima. In oppositum est Aristoteles in textu.

Deũ inuidũ eẽ nõ ꝙuenit Ad ꝓ ta meritum po ete.

Conclusio.iij. Metaphisica dca scia:sola diuinoꝝ est Necessarioꝛes sunt alie scientie metaphisice:ꝛ nõ ca:illa.

Conclusio.iiij.

Qui dubitat:ꝛ admirat ignorare videtur

Aliqliter philomites p.est.

Conclusio. ij. Nõ lib suimet et nõ alterius est causa:

Boim nã mkti plr est serua.

Textus

Scieduz ẽ prio:q in scdo capło oñdit Arſ. circa quas causas ẽ hec scia. ⁊ circa hoc ꝓbat hãc ꝓclusionẽ. Sapiẽtia simplr versaℓ circa primas cãs: ⁊ pria principia. Pro qua ꝓclusiõe ꝓbãda ponit duas suppões ¶ Pria ꝓtinet sex ꝓditões sapiẽtis ¶ Pria est scire oĩa vt ꝓtingit qõ exponit dicẽs: accipiam⁹ aũt nõ singulaꝛem sciam eoꝝ habẽtez: q ꝓ nullã sciam eoꝝ contingit oĩa scire. ¶ Scda est: posse cognoscere difficilia: nõ em̃ dicim⁹ illũ sapiẽtem: qui leuia ⁊ facilia cognoscit. Sẽture em̃ cõe est: quare facile ẽ ⁊ nõ sophon. i. nõ sapienꝛtiale. ¶ Tertia ẽ habere sciam aliꝭ certiozẽ. ¶ Quarta est: posse reddere cãs ⁊ docere. ¶ Qui in ta est: habere sciam q̃sit sui ipi⁹ gr̃a: ⁊ nõ gratia alicui⁹ vtilitatis. ¶ Sexta ẽ: habere sciaz pricipaliozẽ ⁊ nõ subseruiẽtez q nõ opz sapiẽtem ordmari sz potius ordinare: nec ab altero suaderi sz suadere. ¶ Scda suppositio hz sex ꝓ prietates sm q oñdit illas ser. ꝓpetates ꝓuenire habẽti sciam vl̃em. i. sciam de primis ⁊ vniuersalib⁹ causis ¶ Primã relinquit notã. ¶ Scdaz ꝓbat: q q̃ sunt maxime vl̃a sunt pdifficilia hoĩb⁹ ad cognoscẽdum: eo q a sensu remotissima. ¶ De tertia ꝓbat: q scia⁊ ille sũt certissime: q maxime cõioꝝ sunt: q q̃ sunt ex paucioꝛibus certiozes sunt ex additõe dictis vt arithmetica c erꝛtior est geometria. ¶ Quartã ꝓbat: q illi maxime docent qui cãs de singulis dicũt: igiℓ ille maxime docere põt: qui hz sciam q̃ est de primis causis. ¶ Quintã ꝓbat: q illa scia est maxime gratia sui q̃ est eius qõ maxime scibile est: sz sic est q pria principia sunt maxime scibilia. Nam alia p ipa ⁊ nõ ipa p alia cognoscim⁹: igitur. ¶ Sextã ꝓbat: q illa scia est principalissima: que est illi⁹ gratia cui⁹ sunt agẽda singula: q illud est bonum vnuscuiusq; qõ est optimũ oĩm in natura: sz scia de primis causis est hmõi: igitur.

Nõ opz sapiẽtem ordinari sed ordinare. Scda suppositio dictoꝝ ad ꝓpositum applicatiua: Maxime vniuersalia a sensu remotissima et cognitu difficilia

Sciẽduz est scdo: q vt ꝓz ex dictis sex sunt cõditiões sapiẽtis: q oẽs ꝓueniũt habẽti hãc sciam: hz em̃ cõsiderare principia in oĩ scia: que ex terminis cõibus cõstituta sunt: ⁊ etiaz primas cãs: ⁊ pria principia entia entiuz cognoscere. Rõne primi. habẽs hãc sciam scit omia vt ꝓtingit. i. in vli. Rõne scdi. hũs hãc sciam scit difficilima ⁊ certissima: ⁊ põt assignare cãs rerum põt docere: põt alios ordinare: ⁊ hz sciam q̃ est gratia sui ipsius. ¶ Dictũ est aũt prio posterioꝝ sm quos modos aliqua scia dicatur certissima: ⁊ quib⁹ modis hec scia certissima sit. Est em̃ certissima ex firmitate ⁊ immutabilitate reꝝ quas cõsiderat: ⁊ euidẽtia principiorum suoꝝ: q̃ ab oĩbus aliis sunt ꝓsuppositа ⁊ ꝓcessa. Est etiã certissima ex facilitate q̃tum ad illã ptez q̃ est de principijs cõissimus ⁊ de ente: ⁊ de suis passionib⁹: hz nõ q̃tuz ad illã ptem que est de primis causis. Jstis notatis sit.

Cõclusio pria. Vniuersalia sunt difficilima ad cognoscẽduz. pz rõne text⁹ supius posita. ¶ Aduertẽdũ est tñ: q duplicia sunt vl̃ia. Quedã sunt in causando: de q̃bus Arſ. intelligit hic. Alia sunt vl̃ia in ꝓdicãdo: de q̃bus dictũ est circa ꝓhemiũ primi phisicoꝝ.

Conclusio scda. Inter oẽs scias metaphisica maxime dicẽda est sapiẽtia: pz ex dictis.

Dubitatur prio vtrum metaphisica sit scia practica vel speculatiua. Arguiℓ q sit practica: q ẽ vt boni efficiamur. i. ad felicitatez ordinata immediate. ¶ Et cõfirmaℓ. q ordinare est act⁹ scie practice: sz hec scia hz ordmare alias: igitur. ¶ Scdo sic. ipsa est cõis tam sciẽtijs speculatiuis q̃ practicis: ergo nec est speculatiua nec practica. ¶ Tertio sic. oĩs sciẽtia considerans aliquid circa qõ põt esse opatio que ordt praxis est practica: sed metaphisica est hmõi: q cõsiderat deum circa quem potest esse dilectio nostra que est praxis. ¶ Confirmaℓ. q in hac scia oñditur deũ esse optimum infinitũ: ⁊ oĩm principem vnicũ: sz ad hoc seq̃tur ipum maxime esse diligẽdum: igiℓ hec scia est directiua praxis: scz dilectõis. ¶ In oppositũ ẽ Arſ. in tertu. ¶ Pro dubio est aduertẽdum: q in hoc tertio ca. Arſ. ostẽdit qualis sciẽtia sit metaphisica: circa qõ ponit quattuoꝛ cõclusiones. ¶ Prima est. Metaphisica est scia speculatiua. ꝓbat rõne ⁊ signo. ¶ Ratione sic. illa sciẽtia est speculatiua: que est solũ ꝓpter scire quesita: sz sic ẽ de prima phia: igiℓ. Minoꝛem ꝓbat: q ꝓpter admirari inceperũt hoies philosophari: ⁊ prio mirabãtur de mioꝛibus: scdo de maioꝛib⁹: vt de ente et passionib⁹ entis: ⁊ de his que fiũt circa solẽ ⁊ astra. Sz qui dubitat ⁊ admuratur ignorare videℓ. quare hec scia quesita est ꝓpter ignorãtiam fugiẽdaz: ⁊ p ꝓñs ꝓpter scire. ¶ Signo ꝓbat sic. q prima phia cepit inquiri oĩbus fere inuentis q̃ necessaria erãt ad vitam ⁊ ad voluptatẽ. igiℓ ipa non q̃ritur ꝓpter aliquaz vite necessitatem: ⁊ per ꝓñs q̃ritur solũ ꝓpter scire. ¶ Conclusio scda. Metaphisica est scia libera: ꝓbaℓ: q homo liber est qui suimet gr̃a ⁊ nõ alteri⁹ est: sz hec sola scia est gr̃a sui ꝓpius igiℓ hec sola scia est libera. ¶ Ex quo infert q iuste ꝓceditur hãc sciam nõ esse humanã possessionez. ꝓbat: q hoĩm natura multipliciter serua est: sz hec scia est libera. ꝓbat etiã auctoritate Simonidis: poete dicẽtis q sapiẽtiam sol⁹ possidet de⁹. hũc em̃ hz honoꝛem. Et subdit q si: p hoc intelligat q deus nat⁹ est inuidere: falsum dicit: q deum inuidũ esse non cõuenit. Sz sm ꝓ uerbium cõe: multa mentiũtur poete. Ex his pz respõsio ad dubiũ. ¶ Ad primã rõem dubij negatur añs: loquẽdo de fine extrinse. Ad ꝓbatiõem cõceditur: q est ordinata q̃tũ ad illam ptem scz felicitatez q̃ est ꝓcẽpla tio primi entis: sz nõ q̃tum ad opationez volũtatis circa ipm: que opatio est dilectio. Ad cõfirmatiõem ꝛ ꝓcedendo q ordinare per modum habit⁹ directiui est actus scie practice: sz nõ ordinare p modu finis Ad scdaz negatur ꝓña: q practice scie bene depẽdẽt a speculatiuis. ¶ Sz pro solutiõe tertie rõnis.

Textus.

Conclusio. j.

Propter admirari primũ hoies inceperunt philosophari. Conclusio. ij.

Hoĩm natura multipliciter est serua. Deũ inuidum esse nõ ꝓuem⁊ Multa mẽtiuntur poete.

Dubitatur scdo. vtruz oĩs noticia directiua praxis sit practica. Et videtur q sic q noticia ꝛ practica a praxi: nõ q sit eius factiua: sz q est eius directiua ⁊ p ꝓñs oĩs noticia directiua praxis est practica. ¶ Pro dubio ẽ aduertẽdum: q illa sola noticia ẽ ꝓprie practica: que sm se ẽ formaliter praxis directiua. Ptz per p. vi. ethic. ca. prio dicẽtem: q ad hoc q electio sit studiosa: opz rõnem esse verã: ⁊ appetitũ rectum: et hãc eandez (scz rõem) dicere hũc vero (scz appetitũ) psequi hec aũt mens est veritas practica. Mẽs igitur practica dicit ⁊ enũciat hoc vel illud esse agẽdum. ¶ Ex hoc sic arguiℓ. oĩs noticia enunciãs hoc vel illud esse agendum ẽ formaliter praxis directiua: sz oñis noticia practica enũciat hoc vel illud esse agẽduz: vt ꝓz ex ꝓdicta auctoritate: igitur omnis noticia practica ẽ formaliter praxis directiua. ¶ Ex quo seq̃tur primo: q nulla noticia incomplera est practica. patz: q nulla talis est formaliter praxis directiua. ¶ Secundo sequiℓ: q nulla noticia directiua praxis ꝛtualiter ⁊ remote: solum est practica. ptz: q tũc phisice: metaphisice: ⁊ mathematice noticie essent practice. Nam p multas ꝓclusiones geometricas medici iuuanℓ in suis opibus ¶ Et similiter etiaz pscientias phisicas habenℓ multa principia artium mechanicaꝝ. Et etiaz metaphisica est principaliter directiua opatiois voluntatis nostre circa primã cãm. Nã p hanc ꝓclusionẽ deus est optimus: infinitus: ⁊ oĩm finis: eque bene dirigimur ad amandũ eum sup

Que noticia dicatur ꝓprie practica: et q non.

omnia sicut medic⁹ dirigitur ad cansam duz sanitatez per hoc principiū: sanitas est debita humo⁹ ꝓportio. ¶ Tertio sequit̄. q nulla noticia virtualiter directiua praxis de primo ē practica. Pz. naz iste noticie sunt virtualiter & de primo directiue praxis: scz sanitas ē debita humo⁹ tēperies: & hec herba ē talis virtutis: & tñ tales nō sunt noticie practice: igitur. maior pz: q̄ cum medic⁹ nouit q̄ sanitas est debita humo⁹ ꝓportio seu tēperies: ex hoc ꝛcludit q̄ opz oēs humores regulari. Nouit etiam medic⁹ q̄ oēs humores frigidi dant: ex quo ꝛcludit: q̄ virtute alicuius potētis frigidum remittere: temperādi sunt humores. Nouit etiaz q̄ hoc medicamē est remissiuū frigidi: ideo ꝛcludit q̄ tale medicamē adhibēdum est: & ꝓ hūc modum: a sanitate q̄ est inata fit sanitas extra in materia: vt habetur septimo metaphisice: per sanitatez aūt in aīa intelligit dissimilitudinem & noticiā quidditatis ipi⁹ sanitatis ¶ Ex hijs pz respōsio ad dubium. ¶ Et tūc respōdetur ad pm̄ōnem precedētis: vbi negando maiorem: quia si illa esset vera: tūc omnis scientia mūdi esset practica. Ideo dicitur q̄ illud non sufficit ad scientiam practicam: sed opoz q̄ talis scientia sit directiua operationum nostrarum circa illud. ¶ Et ad confirmationez dicitur q̄ licet noticia illius deus est optimus sit virtualiter directiua praxis: non tamen formaliter.

Textus
Concluſio. ij.

Dubitatur tertio. vtruz metaphisica sit honorabilissima.

¶ Pro dubio est aduertēdum: q̄ consequēter Aristo. ponit tertiam ꝛclusionem q̄ est. Metaphisica est honorabilissima: & patet: q̄ aliqua scientia dicitur diuina dupliciter. ¶ Uno modo: q̄ de⁹ eam maxime habet: & hoc cōuenit metaphisice. ¶ Alio modo: quia ipsa sola est diuinorum: & hoc etiam cōuenit metaphisice: ꝓbat: q̄ de⁹ videtur cōmunicare oībus et esse principiū quodāmodo: cū ergo hec scientia sit de primis causis: sequitur q̄ ipa est diuina. Ex hoc infert p. q̄ necessariores quidem oēs sunt: digniores vero nulla.

¶ Necessariores sunt alie scie metaphisica: nulla vero dignior.

Concluſio .iij.

¶ Quarta ꝛclusio est. q̄ hec scia procedit ad noticiam causaz admirabiliuz: ꝓbat: q̄ oīs ꝓcessus dz esse de contrario in ꝓtrarium digni⁹. Nam opz in cōtrariuz et ad digni⁹ (iuxta puerbium) cōsummare: sed philosophātes inceperūt ab admiratiōe que ꝓcedit ex ignorantia causaz: ergo hec scia dz ꝓcedere ad noticiā causarum per quā cessat oīs admiratio. minorez ꝓbat. nā anteq̄ hoīes possent speculari cās rez admirabantur quasi essent āthonomatica. i. casualia: & admirabanē etiā puersiones solis: & nō cōmensuratiōes diametri. igitur. ¶ aūt per noticiā causaz cessent admiratiōes ptz: q̄ nihil ita admirabit vir geometric⁹: q̄ si diamet cōmēsurabilis fiat ¶ Est tñ aduertēdū q̄ cū hec scia sit honorabilissima ipa est dicēda ꝓia phia ꝓmitate dignitatis: q̄ cōsideratprimas cās entiuz q̄ dignissime sunt. Est etiam ꝓia phia ꝓmitate cōitatis: nō quidē per ꝓdicatiōem: sed ex pte sui subiecti & principioz ei⁹ fm tenētes ens ūq̄tum ens esse subiectū. ¶ Et si dicatur: q̄ fm hoc seq̄tur q̄ esset indignissima: q̄ ens ūq̄tū ens ē ūmpfectissimū: cū nō includat aliq̄ perfectiōez quāt illa includatur in entib⁹ pticularibus & nō econtra. ¶ Ad hoc respōdetur concedēdo: q̄ hec scia nō hz q̄ sit dignissima ex pte sui subiecti attributiōis: sed ex parte principioz & partiū sui subiecti attributiōis: que sunt ꝓie cē rez. ¶ Ulteri⁹ seq̄tur q̄ hec scia ē ꝓia ꝓmitate cōplete acquisitiōis: q̄ hz alie scietie q̄tum ad aliquid ꝓius acquirāt̄ur: nunq̄ tñ cōplete & pfecte acquisite sunt: sic q̄ nulla de eis maneat dubitatio. nec circa cōclusiones: nec circa principia: nisi p metaphisicam. per eam enī ꝓbat phisicus sua principia vt patet ꝓmo phisicorum.

Quō metha. dz ꝓia phia.

Ad rōnes q̄stionis. Ad primam: scdm aliquos: cōceditur q̄ in ope sapiētie cōsistit hūana felicitas originaliter & nō cōpletiue. ¶ Dr̄ ulteri⁹: q̄ q̄ non pōt haberi pfectū op⁹ sapiētie sine virtuosis opatiōib⁹ iō felicitas hūana requirit aliq̄d aliud a sapiētia. non in quo cōsistat: scz sine quo nō ꝓsistit in ope sapiētie: eo q̄ sine tali nō pōt haberi op⁹ completū & pfectuz sapiētie. Nō ei pōt hō esse liber neq̄ vti libere actibus sapiētie: nisi supatis passionib⁹ & malis inclinatiōib⁹. ¶ Et ad ꝓfirmatiōez dr. q̄ sapiētia noīat habitū principioz et cōclusionuz: & differt a scia sicut totū a pte. iō ꝓceditur q̄ capiēdo sciam ꝓ habituum⁹ ꝛclusiōis nulla scia est sapiētia: scz capiēdo sciam vt aggregat habit⁹ principiorū & ꝛclusionū: aliqua scia (scz metaphisica) est sapia nec hoc mō sunt distincti habit⁹. ¶ Ad scdaz dr: q̄ scientie mathematice sint certissime ex pte modi demonstrādi. scz etiā scia de aīa sit certissima inter scias naturales: simpliciter tñ loquēdo hec scia est certissima ex pte firmitatis & inmutabilitatis sui obiecti. ¶ Ad cōfirmationem, dr: q̄ talia scia est incerta quo ad opatiōez humanā: nisi maiorem euidētiam suaz cōclusionū haberet: sicut illa que est de virtutib⁹ fm particulares earum rōnes. ¶ Ad tertiā pz solutio ex dictis. ¶ Ad vltimam ꝓfirmatiōem ꝓceditur: q̄ nō considerat entia immutabilia q̄tum ad cōpatiōnem quā habēt ad motum sed quo ad ꝓprias passiones vt & entia sunt. Finit primus liber metaphisice.

Residuum q: tñ de opinionib⁹ antiquoz̄ est. Parisij non legitur.

¶ Scdi libri metaphisice primū caplm de facilitate & difficultate acquisitōis ṽitatis

Conclusio .i.

Ex veritate quidē theoria. Sit ꝓma cōclusio: cognitio veritatis ē quodāmodo facilis: & quodāmō difficilis. ¶ Pz tuz ꝓio: q̄ null⁹ potuit digne ipaz adipisci: q̄re ē difficil. Etiā null⁹ ē qui n aliq̄d ṽitat̄ cognoscat sz vnusquisq̄ aliq̄d de natura dicere pōt. q̄re ē quodāmō facilis. ¶ Tū icdo q̄: null⁹ p ꝓpriā inuentōez ꝑt venire ad euidētem cognitionez veritat̄. scz qō ē a multis reptū pticulariter facit magnitudinē aliquā veritatis. ¶ Pz tertio sicut puerbialr dicim⁹. In fozib⁹ qs delinquet: ita nec ī pricipijs: & quo ad hoc cognitio veritatis ē facilis. Sz nō posse simul hēre ꝛclusiones & pricipia oia ei⁹ difficultatez ondit. ¶ Scda ꝛclusio. q̄uis difficultas cognitōis ṽitat̄ possit puenire ex pte agēt̄ & patiēt̄ ipa tñ puenit ex pte itellect⁹ nri. Pz q̄ sicut oculi nicticoracis se hūt ad lucē dieī ita itellectus noster ad ea q̄ sunt nature manifestissima. Cuz ergo oculi nocticoracis ꝓpter coz̄ debilitatem nō possunt lucē solis

In fozib⁹ qs delinquet ita nec ī pricipijs

Sicut nicticoracis oculi se hūt ad lucē dieī ita nr̄ intellect⁹ ad ea q̄ sūt nature manifestissima.

comphēdere: sequit̄ q nec intellect⁹ nr̄ pōt manifestissima oīm siue causas primas cognoscere. ¶ Ex quo ptz: q nō solū iustū est bijs dicere gr̄am qui nobis veras opiones tradiderūt. Sz t bijs q̄ aliq̄d superficialit̄ de reb⁹ tetigerūt etenī nobis aliq̄d ꝓtulerūt et intellectū nr̄m exercitauerūt. Nā si Thymotheus nō fuisz: multā melodiā nō habuisse⁹ t si Phrinis nō fuisset thymotheus nō fuisset. Et licet tales habuerūt opiones falsas nec tetigerūt ṽitatē: fuerūt tñ alijs causa pscrutandi t inuenīdi ṽitatē ¶ Tertia ꝓclo. hec scia dz vocari scia ṽitat⁹ ptz. Naz theorice finis ē ṽitas t practice op⁹: licz ei practice scie speculāt quomō se hīnt res ad cās rerū. Nō tñ ꝓsiderāt eas scōm se: sz vt a gant: sed hec scia ē speculatiua: ergo eius finis ē ṽitas. ¶ Tū scōo. q̄ hec scia de veris simis ꝓsiderat: ergo est maxie scia ṽitatis. Añs patz: q̄ nescim⁹ verū sine cā: ergo illō maxie ē verū qđ ē posteriozib⁹ cā vt ṽa sint q̄ vnūquodq̄ ē maxie tale: a quo alia hīnt q̄ sint talia: vt ab igne q̄ est calidissim⁹: iō ē alijs cā calozis. Quare t verissimū qđ posteriozibus ē cā vt sint ṽa. ¶ Tū tertio: semp existentiū ꝑncipia sunt ṽa: sz hec scia ē de semp existētib⁹: igr̄ eī⁹ ꝑncipia sunt ṽa: igr̄ ipa est scia ṽitat⁹. Añs ptz: q̄ ꝑncipia eoꝝ nō sunt q̄ñq̄z ṽa: t q̄ñq̄z nō ṽa: sz sunt semp ṽa: nec illis ē aliq̄ cā vt sint vera: sz alijs ē cā vt sint vera: ex quo ptz: q̄ sicut vnū qđq̄z se hz vt fit siue ad esse: sic t ad veritatez.

Conclusio .iij.

Finis theorice est ṽitas practice ṽo opus.

De semp veris

Sic vnūqđq̄z se hz ad ee ita ad veritatem.

E veritate quidez theoria.

Circa scōm librum Metaphisice. Querit̄ ꝑmo: vtr̄ difficultas in cognitione veritatis rer̄ parū de actu habentium ꝓueniat ex ꝑte rerum: vel ex ꝑte nostri intellectus. Et ꝓbatur q̄ ex ꝑte nostri intellect⁹: qa ille res sunt facilius cognoscibiles alicui intellectui: igitur difficultas in eis cognoscendis. ꝓuenit ex ꝑte intellectus nostri. ꝓña tenet: q̄ ille res ad quēcunq̄ intellectū compenit semp sunt eedē: ergo si difficultas ꝓueniat ex ꝑte earū erūt eque difficulter cuilibet intellectui cognoscibiles ¶ Secundo sic. nō est difficultas ex ꝑte rei in illo qō immediate consequit̄ rem: sed intelligibilitas immediate consequit̄ rem: q̄ ꝓsequit̄ ens in q̄tum ens: igit̄ ex ꝑte rei non est in cognitione difficultas. ¶ Tertio sic. oēs cē naturaliter agentes eodē mō se habēt ad suos ꝓpos effectus: sed obiectum est cā naturalis respectu sue notitie: ergo esse subiectum (siue sit multe entitatis siue parue) eodem mō se habebit ad causandum noticiaz in intellectu. ¶ Confirmatur quia sicut se habet ꝑuus ignis ad maginū respectu calozis ꝓducendi: ita res ꝑue entitatis ad res multe entitatis respectu cognitionis: sed ꝑuus ignis eque facile cāt calozē sibi ꝓportionatum sicut magnus: igit̄ res potentiales eque facile cānt sui notitiaz in intellectu: sicut res multū actuales. ¶ In oppositū arguit̄ p Cōmētat. supra passuz pūtem.

Textus.

Cōclo. j.

Cōclo. ij.

Cōclo. iij.

Theorice finis est ṽitas practice ṽo opus

Desemp veris

Vnūquodq̄z sicut se hz ad ee ita ad veritatē

Sciēdum ē ꝑmo q̄ in hoc secūdo li. Ar⁹. determinat de facilitate t difficultate que ē i cognitione veritatis: t hz tria ca. In ꝑmo determinat de facilitate t difficultate cognitionis entium. In secūdo remouet opionem ponentiū ꝓcessum in infinitum in causis In tertio declarat ꝓtingentia in cognitione veritatis ¶ Circa ꝑmū ponit tres ꝓclusiones: q̄rū ꝑma est. Cognitio veritatis est vno mō facilis. alio mō vero difficilis ꝓbatur duobus signis t vno simili. ¶ Primū signum est: q̄ nullus cōpletam notitiaz potuit adipisci de entibus: q̄uis nullus fuerit oīno exps hmōi cognitionis ¶ Scōm signum est: q̄ illud quod est inuentū p vnuz est plū: q̄uis illud quod est a multis reptū ꝑticulatim t congregatim in vno faciat aliq̄ magnitudinē ¶ Tertio ꝓbat a simili: q̄ sicut in fozibus domus nullus deliquit: q̄uis ipe delinquet: ita nec in ꝑncipijs: t q̄tum ad hoc cognitio veritatis est facilis: sed non posse simul habere totū t ꝑtem. i. ꝑncipia t ꝓclusiones signū est difficultatis. ¶ Secunda⁹ conclusio que ostendit vnde ꝓueniat difficultas in cognitioe ṽitatis est hec q̄uis difficultas in aliqua opatione possit ꝓuenire exp te duoꝝ. s. agentis t patiētis: tamē causa difficultatis in cognitione veritatis non est ex ꝑte rei: sed ex ꝑte nostri intellectus. ptz: quia sicut nitidozacis oculi se hīnt ad lucem die: ita noster intellectus ad ea que sunt nature manifestima. Ex quo infert: q̄ non solum debem⁹ gratias referre illis q̄ quibus veras opiones suscepimus: sed etiam illis qui de rebus aliquid superficialr tetigerūt. ꝑbat: q̄ tales aliq̄d ꝓtulerunt nobis: t excitauerūt intellectū nr̄m qđ ꝑbat exemplariter⁹. Nam si timotheus non fuisset multam melodiam nō habuisset Phrinis. Si autem nec Phrinis: nec Timotheus tāta melodia non fuisset. ¶ Tertia ꝓclo. Hec scia debet vocari scia veritatis. ꝑbat: q̄ finis theorice scie. i. speculatiue est veritas practice vero opus: quod ꝑbat q̄ ꝙuis practice scie speculanē quod āmō se habent ad causas rer̄: non tamen eas pscruantur fm se: sed vt agāt ¶ Secunda ratio est: illa scia est maxime veritatis: q̄ est ō maxime veris: sed hec scia est hmōi: igitur ¶ Minor ptz: q̄ cuz non sequatur ver̄ sine causa: illud ē maxime ver̄ quod est causa posteriozib⁹ vt vera sint. ꝓña tenet: q̄ vnūqōq̄ est maxime tale a quo alijs inest vnivocatio: id est a quo alia hīnt vnitatem q̄ sunt talia: vt ignis est calidissimus quia est causa calozis in alijs. ¶ Tertia rō. semp exīntiuz ꝑncipia sunt verissima: sed hec scia ē de semp exīntibus: igr̄ ꝑncipia eius sunt verissima: t ꝑ ꝓns ipa ē maxie scia ṽitatis. ¶ Maiorem ꝑbat dupl̄r. Primo: q̄ talia semp sunt vera: nec illis cā est vt sint vera sz illa alijs: igr̄. Scōo: q̄ sicut vnūqōq̄ se habet ad esse: ita se habet ad veritatem: igitur.

Sciendum est secundo q̄ difficultas in cognitione subñaꝝ abstractaꝝ non ꝓuenit ex parte rerū

quia (vt dicit Commentator) tales subñe de se sunt intelligibiles t naturaliter: t non iōo intellecte quia facimus eas intelligibiles: quemadmodum contingit in formis naturalibus in quarum cognitione difficultas ꝓuenit magis ex se q̄ ex nobis. ¶ Sed in hoc quidem reprehendunt Commenta. dicentes difficultatem cognitōis nullo mō ꝓuenire ex ꝑte rei. ¶ Pro quo est aduertendū: q̄ oīs res est naturaliter motiua intellect⁹ ad sui notitiam: quedā aūt̄ motiue sunt ad notitiā excellētioze alijs: t hoc ex gradu⁹ sue entitat⁹: sic oīs ignis est causatiu⁹ calozis: maioz tū maiozis est: minoz vero

minoris. Jō pōt ītelligi duplr: difficultatē illā puenire ex pte rei. ¶ Unomō ḡtū ad eē cognitōis pfectū: et tūc ppie loq̄ndo ibi nō ē difficultas: ſz ipossibilitas: t ſi dicaī difficultas: concedīt q̄ puenit ex parte rerum Certū est cīm: q̄ materia nō est tāte entitatis sicut substantia abstracta: iō non ē cognoscibilis cognitōe eā⁹ pfecta. ¶ Alio nō pōt ītelligi: q̄ difficultas q̄ ē in cognitione cōpetēte sibi ſm gradū sue entitatis pueniat ex pte rei. t tūc ōz q̄ nō: sed puenit ex pte intellect⁹ nr̄i. Ān si cognitio qua aliq̄ res potētialis ſm potētiā pōt cognosci sit b. t cognitio qua res abstracta pōt cognosci sit a. tūc ille res potētiales eā facile motiue sūt ītellect⁹ ad cognitionē b. sicut res actuales ad cognitionē a. ¶ Nec vz dicere: q̄ ille res poñales nō sūt actu ītelligibiles: ſz fiūt ītelligibiles p hoc q̄ abstrahūtur a materia ¶ Quicq̄d sit de hoc (q̄ ē valde dubiū) ōz q̄ hoc nō puenit ex pte rei: ſz ex pte intellect⁹. q̄ ptz: q̄ aliquo alio intellectu a nr̄o pōt cognosci sine hmōi abstractōe. ¶ Nec vz ite dicere: q̄ difficultas opatōis puenit tā ex pte agēt| q̄ ex pte patiēt|. ¶ Tā ſz ipossibilitas actōis aliq̄s pcedat ex pte agētis: vt ipossibile est ignē frigefacere lignū: t aliq̄s ex pte patiet|: vt ipossibile ē ignē frigefieri ab aq̄: loquēdo tm̄ in nr̄o ītellectu difficultas actōis nūq̄ puenit ex pte agēt|: ḡtū ſz ad gradū actōis q̄ sibi puenit ſm ppam ei⁹ naturā: q̄ sit gradus b. Uel ergo difficultas ptingēdi ad talē gradū se tenet ex pte ei⁹ qđ ē extrinsecū agēti. Uel ītrinsecū Si ītrinsecū: tūc ab illo t nō ab agēte ē difficultas. Si extrinsecū: tūc aī sic. b. ē grad⁹ ad quē actio ppa t naturalis agēt| nata ē ptingere: ergo agēs ſm ppam naturā ferret i. b. ergo ferret ipaz sine cūcta difficultate ponitz: q̄ natura spagit ſz vltimū sui posse. Istis notat| sit

Conclusio pma. In reb⁹ abstractis difficultas ī cognitōe ẋtat| pueit ex pte ītellect⁹ nr̄i. pz: q̄ ille res sūt de se maxie ītelligibiles: igr̄ si eas ītelligere non possum⁹ hoc ē ppter debilitatē nr̄i ītellectus.

Conclusio secūda. difficultas in cognitōne rei potētialiū ḡtum ad pfectū gradū cognitionis simpliciter pueniт ex pte rei: ptz ex dictis.

Dubitaī pmo: vtrū subīe sepate cognoscāī a nobis. ¶ Ār q̄ nō: q̄ aīa nr̄a nihil intelligit nisi p abstractionē a fantasmatib⁹: ſz subīe sepate nō| faciūt fāta smata: nec ex his q̄ faciūt fantasmata cognosci pūt: igr̄: maior: ptz. Tū pmo: q̄ leso organo fantasie: impedīt intellect⁹ ad adiscēdū in cognita. Tū scđo: q̄ cuz volumus aliq̄d ītelligere formam⁹ in nobis, idolū, illi⁹ qđ intelligim⁹. Tū tertio: q̄ vt habeī tertio de aīa fantasmata, se hñt ad intellectū sicut sensibile ad sensuz. Minor ptz. Tū pmo quo ad pmā ptē: q̄ nō cadūt sub sensu. Quo ad scđam ptē pz: q̄ nō pūt cognosci nisi p effectus: ſz tales nō sūt adeq̄ti hmōi subst̄atys: ergo p eos nō pūt ītelligi q̄ddītates subīaz sepataz. ¶ In oppositū aī p Cōmētatorē vi. q̄ hmōi ppatio quā facit Ar|: non demōstrat res abstractas ītelligere eē nobis impossibile: q̄ si ita eēt tūc natura occiose egisset: q̄ fecisset ſm illd qđ ē in se naturaliter ītellectuz ab alio nō intellectū. sicut fecisset| solē nō appārēsum ab aliquo visu. ¶ Ad dubiū rūr q̄ de subst̄atys abstractis nō soluz cognoscim⁹: q̄ sunt: vel q̄ nō sūt. ptz: q̄ de eis hēm⁹ multos ꝛcept⁹ tā simplices q̄ cōplexos: vt de pmo ente cognoscim⁹ q̄ est īmaterialis: q̄ est ẋtutis īfinite: q̄ est p̄ductiu⁹ rei. ¶ Et ꝛfirmat: q̄ de his hēm⁹ notitiā cōplexā: igr̄ t incōplexā. ¶ Ad rōnem dubij distinguīt maior: q̄ vel sensus est: q̄ aīa nihil intelligit nisi ei⁹ cognitionem sumata fantasia. t tūc ꝛcedīt maior. Uel sensus est: q̄ aīa nihil| intelligit| nisi illō cui⁹ spēs ſm se prius fuit ī fantasia: t tūc maior est falsa: q̄ aīa intelligit seipa act⁹ suos t potētias suas: t īn illa nullam spēm faciunt in sensu. pbationes autem alioꝝ pcedunt scđm primū sensum.

Dubitaī scđo. Utruz subīe sepate sint a nobis quidditatiue cognoscibiles. ¶ Uidet q̄ nō: q̄ (vt hēt in textu) sicut se hz oculus vespertilionis ad lumē solis: ita intellectus ad ea q̄ sunt manifestissima in oī natura: ſz oculus vespertilionis nō pōt solē intueri: ergo ne q̄ intellectus nr̄ subīas sepatas. ¶ Itē plus distat intelligibile ī creatū| ab intellectu nr̄o: q̄ intelligibile creatum a sensu: ſz sensus nō pōt appārendere intelligibile creatū: igr̄. ¶ Itē sequit q̄ hō ex pncipijs naturalib⁹ posset ptingere ad bītudinē: qđ est ipossibile. ¶ Itē obiecti ad poñam debet esse ppoꝛtio: ſz dei ad intellectum nulla ē ppoꝛtio: q̄ finiti ad īfinitū nulla ē ppoꝛtio: igit.

Cognitio simplex t cōplexa

Sciendum est: q̄ duplex ē cognitio: scz simplex: t cōplexa. Cōplexa pſupponit simplicē: q̄ si nulla simplex eēt nobis possibilis nec⁹ etiā cōplexa Constat autē q̄ philosophi antiq̄ multas notitias cōplexas de deo habebāt. ḡre t simplices. ¶ Ideo ad videndū q̄lē notitiā simplicē de deo hre possum⁹. Est aduertenduz q̄ triplr aliq̄d pōt cognosci q̄ddītatiue. ¶ Uno mō per hoc q̄ īmediate intuet in se. ¶ Scđo mō est hre ppam spēm siue ppium ꝛceptū repñtatiuū eius naturaliter. ¶ Tertio mō: q̄ habemus de deo ꝛceptus ppos t simplices: vel ppos nō absolutos: sed ꝛnotatiuos. ¶ Primus modus nō est nobis possibilis in pñti statu: quia possem⁹ eē beati ī hac vita. ¶ De scđo videbīt in tertio dubio. ¶ Sz p tertio sit ꝛclusio pma. Pria cā ē cognoscibilis in aliquo ꝛceptu cōpositō sibi ppo. ptz: q̄ posumus aliquē ꝛceptū de deo ppuz cōponere ex ꝛceptibus simplicibus abstractis ex alijs rebus: t illū attribuere enti pticulariter accepto: dicēdo Ens necesse eē. Ens summe bonum est infinite poñe simplr loquendo

Conclusio.i.

Conclusio.ii.

¶ Conclo scđa. pma cā est cognoscibilis in aliquo ꝛceptu simplici ꝛnotatiuo sibi ppo: ptz: q̄ aliq̄s ꝛcept⁹ cōnotatiu⁹ (scz cui| cōrñdet ista vox creatiuū) est ppius deo: t pdicari pōt de ente pticlariter sumpto: talis aūt ꝛceptus est simplex q̄uis plura significet. sicut iste terminus albū ē terminus simplex q̄uis vnū significet et aliud ꝛnotet ¶ De tali aūt ꝛceptu ꝛnotatiuo dicūt aliq̄: q̄ nō ē naturaliter significās ſz ad placitū: sic ē t qđlibz signū vocale: q̄ ꝛceptus naturaliter significās pōt se rē significat p q̄ supponere pōt: q̄ hmōi ꝛceptus est talis in eē ficto q̄lis ē res ī eē reali. ¶ Ex his ptz q̄ pma cā ē cognoscibilis q̄ddītatiue p ꝛceptus q̄ddītatiuos ab alijs rebus. Scđ aūt determinatū ē de pria cā ōz intelligi de alijs substantijs| sepatis t abstractis.

Ad rōes dubij. Ad pmā ōz: q̄ illa cōpatio ī telligit de notitia ītuitiua vel de notitia q̄ddītatiua p ꝛceptus absolutos: ſz nō intelligit de notitia q̄ddītatiua per ꝛceptus nō q̄ddītatiuos. ¶ Ad scđaz ꝛcedīt maior ḡtū ad modū eēndi. Uel distinguīt intelligibile in creatū plus distat. Uel ī eēndo t sic ꝛcedit. Uel ī moueē do: t sic negat: q̄ ītelligibile ī creatū ē mag| cognitū in ītellectu nr̄o q̄ ītelligibile ſz sensū: cū ītelligibile creati ad ītellectū nr̄z ē maior ppoꝛtio motor| ad mobile: q̄ ītelligibile creati ad sēsū: q̄ subīa separata pōt hre rōem motoris respectu intellectus: ſz intelligibile creatū nō pōt hre rōez motor| respectu sensus. Tertia rō soluta ē ex dict|. ¶ Ad q̄rtā ꝛcedīt: q̄ ōz eē ppoꝛtio motoris ad mobile in mouendo ſz nō in mō eēndi.

Dubitaī tertio. Utrū possum⁹ subīas sepatas cognoscere per ꝛceptus absolutos ppios et naturaliter repñtatiuos. ¶ Ar arguitur q̄ sic: quia omnes homines naturaliter scire desiderant: sed desideriuz naturale nō est frustra: ergo ea possumus intelligere

¶ Et ꝓfirmaꝫ quia in ꝓsideratiõe altissimaꝝ causarum consistit felicitas: sed non est possibile hoiem aḋ suam felicitatem ptingere: igitur. ¶ Item substantia materialis a nobis põt ḋditiue itelligi: ergo ꝛ subña sepata. ꝯña tenet. qꝫ subña materialis non magis cadit sub sensu: qꝫ subñe sepate: cũ nõ cadat nisi ꝑ accña eiꝰ ¶ Itẽ possumꝰ intelligere accña vlia: quis sola singularia cadãt sub sensu: ergo etiã ꝛ subñas sepatas possumꝰ itelligere quis nõ cadãt sub sensu. ¶ Itẽ ꝓceptꝰ bõi ẽ ꝓceptꝰ simplex. ꝑpus deo: ꝛ illo ꝓcepto põt intelligi: igr. ¶ Ꝓo dubio sit ꝓma ꝓclo. Prima cã nõ est cognoscibilis in aliquo ꝓceptu simplici absoluto sibi ꝓprio: qꝫ sit naturaliter repñtatiuꝰ eiꝰ: ꝓbaꝫ qꝫ talis ꝓceptus ẽ effectꝰ ipius rei cuiꝰ ẽ: ergo nihil ẽ cognoscibile ꝑ talẽ ꝓceptũ: nisi qđ imediate ꝛ in ipo fuit ꝓcognitum igr. Ex quo sequiꝫ: qꝫ subña nõ ẽ in aliquo tali ꝓceptu simplici ꝑpo ꝛ absoluto cognoscibꝫlis. ¶ Ꝑtz ꝑ eandẽ rõnẽ subña essi cognoscr in aliquo ꝓceptu ꝑpo negatiue: quale ẽ ens naturaliter ꝑse siue nõ in alio: quẽ cõceptũ ꝓbamꝰ de ante pticulariter sumpto: ex eo qꝫ nõ est ꝓcessus in ĩfinitũ: qꝫ vnũ ẽ in alio subiectiue: nõ est aliqđ ens qđ nõ ẽ in alio. ¶ Scḋa ꝓclo. ꝓma cã põt cognosci in aliquo ꝓceptu simplici absoluto: nõ ꝑpo: ꝛ cõi. ꝑtz: qꝛ ois ꝓceptꝰ cõnotatiꝫus aliquẽ ꝓceptũ absolutum ꝓsuppouit: cui mediate vel imediate attribuit: sicut albũ attribuit absoluto. Aliqđ essi ẽ qꝫ vñ albũ: vt lignũ vel lapis. Et hoc põt ꝓbari ex rõne vel diffinitione explicante qđ significet talis ꝓceptus: vt rõ huius nois albũ. albũ essi ẽ informatiũ albedine: ꝑtz aũt qꝫ quilibet talis rõ alicui ꝓceptui absoluto attribuit: cum ergo ꝓma cã sit cognoscibilis in aliquo ꝓceptu qđditatiuo sequit qꝫ ẽ cognoscibilis in aliquo ꝓceptu absoluto: ꝛ est ꝓceptus entis vel substantie. ¶ Ex hac aũt rõne ꝓcludunt aliqꝫ: qꝫ necesse ẽ esse aliquẽ ꝓceptũ deo et creature cõem: ꝑdicabilẽ in qđ de deo: ꝛ creaturis: ido aliter deus nõ posset ex creaturis cognosci.

Conclusio.j.

Conclusio.ij.

Ad rõnes dubij. ¶ Ad primã cõcedit ꝯña de noticia qꝫ habet ꝑ ꝓceptꝰ cõnotatiuos: sz nõ de illa que habet ꝑ ꝓceptꝰ ꝑpos ꝛ absolutos. ¶ Scḋa rõ soluta est ex dictis. ¶ Ad tertiã ḋr qꝫ intellectus abstrahit vle a singulari. nõ ꝑ hoc qꝫ sentit singulare põt intelligere vle. Unde abstrahere vle ẽ cognoscere conceptu vli: ꝛ sentire singulare: ẽ cognitio significatiua singularis. ¶ Ad qrtã ḋr: qꝫ ꝓceptus boni põt dupliꝛ intelligi. Uno mõ cũ ꝓcisione cuiuslibet alterius ꝓceptus: et sic talis ꝓceptus est cõis. ꝛ in tali ꝓceptu nõ cognoscit distincte ꝓma cã. sed ꝓfuse. Alio mõ põt intelligi ꝓma causa cũ additione alicuius alterius ꝓceptus affirmatiui vel negatiui: ita qꝫ iste terminus bonum significet tm̃ qꝫ: ũ hec oratio impfecta: omni alio bono maius bonum: vel tm̃ sicut ista: bonũ summũ: ꝛ tũc talis ꝓceptꝰ non ẽ absolutus sed cõnotatiuus nõ ẽ etiã ꝓceptꝰ simplex sz ꝓceptꝰ ꝓplex. ¶ Alie rões solute sũt ex ꝑdictis.

¶ Capitulum scḋm: in quo ostendit qꝫ non est ꝓcessus in infinitũ in causis.

A vero qꝫ sit principiũ quoddã: ꝛ nõ ꝓcessus in infinitũ in causis nec in directã tbeoricã: nec scḋm spẽm palã. Ꝑtz primo in causis naturalibus: vt si caro fiat ex terra: terra ex aere: aer aũt ex igne impossibile est in ifinitũ ꝓgredi. ¶ Exẽplũ in gñe cause efficiẽtis: vt si dicamꝰ hoiem ab aere moueri: aerẽ ḋo a sole: solẽ a luce: ꝛ hmõi nullũ esse finem

Inductio i qꝫ finor gñiꝝ cãrum ꝓ ordinez

¶ Exẽplum in causa finali: in qua nec in infinitum ire est possibile: vt si iter siue ambulatio sit cã sanitatis: sanitas ḋo felicitatis: et felicitas ꝓpter aliqđ aliud. ¶ Et similiter diceret de qõ qđ erat esse siue de cã formali. ¶ Sit igit prima ꝓclo. In causis efficiẽtibus nõ est ꝓcessus in infinitũ. ¶ Ꝓo cuius ꝓbatõe supponit qꝫ sint mlta puta tria ordinata scḋm priꝰ ꝛ posteriꝰ: illõ qꝫ ẽ principium ẽ cã posterior ⁊ ꝑtz: qꝛ vltimũ nulliꝰ est cã: medius ḋo vniꝰ soluz: puta vltimi. Neqꝫ differt si sint plura media vel vnũ tm̃: finita vel infinita. Tunc ꝓbat ꝓclo qꝛ si eẽnt infinita efficiẽtia cẽntialit subordinata oia eẽnt eqliter media: ꝛ nullum eoꝝ eẽt principium: ꝛ cuz soluz principium sit cã oĩm posteriorꝝ vt ꝓbatuz ẽ: seqt qꝫ illoꝝ nulla ẽ cã Scḋa ꝓclo. In deorsum siue cãis materialiꝰ nõ ẽ ꝓcessus in infinituz ipo sursuz habẽte principiuz: vt ex igne fieri aquã: ex aqã ḋo terrã: ꝛ ita semꝑ aliqđ aliḋ fieri geniꝰ ¶ Dr̃ãt dupliꝛ aliqđ fieri ex alio secludẽdo illum modũ quo aliqđ fit post aliḋ vt ex ista bumis olimpbia. Ꝑtio mõ: sicut ex puero mutato fit vir. Alio mõ: sicut ex aqã fit aer. Et dr̃ãt isti mõi. Ꝑtio: qꝛ ex puero fit vir quẽadmodũ ex eo qđ factuz ẽ: ꝛ pficit: sz ex aere fit aq̃ tãq̃ ex aliquo corrupto. Sꝑ ei ẽ medium inẽ eẽ ꝛ nõ eẽ gñatio: ita ꝛ qđ fit exñtis ꝛ nõ exñt. ¶ Scḋo dr̃ãt: qꝛ i ꝓtio nõ fit reflexio nã ex viro nunq̃ fit puer. ¶ Sz i scḋo ẽ reflexio: qꝛ dicimꝰ aquã fieri ex aere ꝛ ecõtra Tunc ꝓbat ꝓclo de matia ꝓtio mõ dicã: qꝛ deinniat ⁊ extremis ipossibile ẽ media eẽ ifinita: sz matia se bz: vt mediuz inter duo extrẽa: ergo est finita. Tũc scḋo ꝓbat de scḋo mõ. Tuz ꝓtio: qꝛ ibi fit reflexio: altiꝰ ei corruptio alterius est generatio. Tum scḋo: qꝛ materia est sempiterna: ꝛ sic non potest corrumpi. Impossibile enim est primuz sempiternuz corrumpi ꝛ sic non sunt ponende ifinite matefie. ¶ Tertia cõclusio. In causis finalibꝰ nõ est ꝓcessus in ifinituz. Ꝑtz: Tuz primo: qꝛ est aliqđ gña cuiꝰ omnia alia fiunt ꝛ qđ nulliꝰ est cã: ergo non est ꝓcessus in ifinitum in finibus. Tuz scḋo: qꝛ qui in finituz faciunt remouent cãm boni: ex quo remouent finem qui est cã boni. Tum tertio: qꝛ tũc nulliꝰ deberet conari aliqđ facere ex quo ad fines ꝛ ĩmuniz nõ eẽt ꝓuenturi. Cũ qr̃to: intellectꝰ practicus non agit nisi ꝓpter

Conclusio ꝓma ḋ causis efficientibus

Concl'o secunda de causis materialibus

Sꝑ ẽ medium inter eẽ et nõ esse gñatio

Altiꝰ corruptio alterius ẽ generatio

Cõcl'o tertia ḋ cãis finalibus

Qui ḋstruit finẽ ḋstruit oẽ bonum.

finē. Nā cā alicuī semp facit q̄ ītellectū hz
ſz boc nō eſſz ſi eſſz ꝓceſſus in ifinitū in fini
bꝰ igit̄. ¶ Quarta ꝓclō in cauſis formali-
bꝰ nō ē ꝓceſſus in ifinitū: ꝓz ¶ Tū ꝑmo: q̄ eſt
ſtatꝰ ī diffinitōibꝰ: forma eī p̄ior semp eſt
magꝭ ēs boc ē cōmunio: ⁊ cā posteriorꝭ: q̄
ſi posteriora ſūt nccē ē ꝓra eē: ⁊ nō ecōtra
Sz vbi ē p̄rꝰ ⁊ posteriꝰ nō ē infinitū: igitur
¶ Tū scdo q̄ qui ponūt ifinitū deſtruūt ſcire
Nō ei pōt ſcire p̄ruſq̄ ad īdiuidua ꝓueniat
hec ē ad ſpēz ſpecialiſſimā. Sz ſi forme ſint
ifinite nō ꝓueniem⁹ ad īdiuidua: igit̄ nihil
ſciem⁹ diffinitiue ¶ Tū tertio: q̄ illi deſtruūt
cognoſcere. Nā que ſic ſūt ifinita quomō cō
tingit ītelligere. Sicut ipoſſibile ē diſticte
cognoſcere oēs ptes linee inq̄tū ē infinita
ſz bñ cognoſcit vno ꝓceptu inq̄tū ē finita.
¶ Tū q̄rto q̄ illi qd̄ terminat ifinitū nō dz at-
tribui ifinitas: ſz materiā cui attribuit infi
tas termiat forma igit̄. ¶ Quīta ꝓclo. In
ſpēb⁹ cauſaꝝ nō ē ꝓceſſus in ifinitū. ꝓz: q̄
tūt nihil poſſem⁹ ſcire Scire ei arbitramur
cū cās nouerim⁹: ſz nō ē poſſibile ptrāſire ī
finitū: ergo ſi ille cauſe ſint infinite nō pote
runt ptranſiri: ⁊ ſic nihil ſcietur.

Conclusio. iiij de cauſis formalibus.

Conclusio. v.

Tūc eniz ſcire putam⁹ cū cās ipaſ nouerim⁹

¶ Secūdū capitulū in quo enumerant̄ ipe
dimenta cōtingētia in cognitōne veritatis.

Sicut ꝓſueui-
mꝰ ita dici de-
ſiderantur.

Absurdū ē ſil
querere ſciam
⁊ modū ſciēdi

Ontingūt aūt ipedimēta multa in
cognoſcēdo veritatē. ¶ Primū eſt
ꝓpter ꝓſuetudinem audiendi falſa.
Nā ſicut ꝓſueuim⁹ aliq̄d audire: ita volum⁹
illd̄ dici: ⁊ ſi dicat nobis eozū oppoſita vi-
dent extranea. Cōſuetū ei notiꝰ. Quātā au
tē vim hēat ꝓſuetudo leges oīdūt: ī q̄bꝰ fa-
bularia ⁊ puerilia magꝭ valēt ad cognitōez
⁊ hoc ꝓpt ꝓſuetudinē. ¶ Aliō ipedimētuz
eſt ex natura. Alij ei volūt rōnes matbema
ticas ⁊ demōſtratōes. Alij exēplarit̄ dicta
Alij teſtes. Alij poetas q̄ iſti ſunt debilis
iudicij: ⁊ ſe cōmittunt alti⁹ iudicio Alijs di
ligēs diſcuſſio ꝓbitaꝭ ⁊ boc aut ꝓpt ipoten
tiā cōꝑhēdēdi rōnē ſubtilē: aut ꝓpt micro
logiā boc ē mīmā rōtinationē. Et ad euitā-
dū iſta opz q̄ hō p̄io eruditat̄ ī logica ī ſin
gulis mōis ſciēdi: ⁊ eruditi quo mō ſingula
ſūt recipiēda Absurdū ei ē ſil q̄rere ſciaz et
modū ſciēdi: ē āt neutrū facile accipe. Scdo
opz ad euitādū iſta nō expetere ī oīb⁹ rōnē
matbematicā acribologiā ſeu demonſtrati
uā: q̄ ī nō hūtib⁹ materiā nō fiūt demōſtra
tiones: ꝓpt̄ qd̄ nō naturalis ē modꝰ. Quīs
eni forſan natura materiam habet:
Querit̄ ſcdo. Vtr in cauſis efficientib⁹ ſit
ꝓceſſus ī ifinitū. ¶ Aī q̄ ſic: q̄ ſortes habuit p̄ez: ⁊ il
le aliū: ⁊ ille ite⁊ aliū: ⁊ ſic in ifinitū: cū ꝫm Ar⁹. gñatō
nes ſint ꝓpetue: igī. ¶ Et confirmat: q̄ cū iter q̄cūq⁹ ex
trema ifinita pōt eē diſtātia iter ea pūt eē infinita me
dia efficientia: ſz inter p̄mū efficiēs ⁊ qlibz aliō eſt ī
finita diſtātia: ergo iter ea pūt eē ifinita media efficiē
tia. ¶ Scdo ſic: infinite ſūt ptes materie q̄ qlibz ē ma
teria: ergo ī cauſis materialib⁹ ē ꝓceſſus in ifinitum.
¶ Tertio ſic: oē totū q̄titatiuū dependet ex medietati
bus ſuis tanq̄ ex cā materiali: ⁊ qlibz illaꝝ medieta-
tum ē ex ſuis medietatibus: ⁊ ille ex alijs: ⁊ ſic in infi-
nitum: igit̄ ⁊c. ¶ In oppoſitum eſt p.

Omis natura forſan materiam habet.

Textus.

Scīēdū ē p̄imo: q̄ in boc tertio capīo Ar⁹.
oñdit q̄ nō ē ꝓceſſus in ifinitū in cauſis: nec ſcom dire
ctū: nec ſcom ſpēm ꝓbat p̄mo īductiue. Nā in materia
libꝰ nō ē poſſibile carnē eē ex terra: terrā aūt ex aere:
aerē ex igne. ⁊ ſic in ifinitū. Nec ī formalibꝰ ſiliter. De
inde ad maiorē declaratōez ponit aliās ꝓclones. Pri
ma ꝓclo ē: q̄ ī cauſis efficiētibꝰ nō ē ꝓceſſus in ifinituz
¶ Pro hac ꝓclone ſupponit: q̄ ſi ſint mlta (puta tria)
ordinata ſcom p̄us ⁊ posteriꝰ: id qd̄ ē p̄mū ē cā poſte-
rioꝝ. ꝓbat: q̄ vltimū nullī⁹ ē cā: medium ꝛo ſolū vnī⁹ ē
cā: ergo p̄mū ē cā oīm ⁊ nihil differt ibi eſſe plura me
dia vel vnū tm̄: finita vel ifinita. Aī tūc ſic. vbi nihil ē
p̄mū, nihil ē qd̄ ſit cā oīm posteriorꝝ: ſz in ifinito nihil ē
p̄mū: igī. Minorē ꝓbat: q̄ oēs ptes infiniti medie ſūt
igit̄ in eo nihil ē p̄mū. Scda ꝓclo ī cauſis materialib⁹
nō ē ꝓceſſus in ifinitū. ¶ Pro iſta ꝓclone declaranda:
pōit vnā diſtinctionē q̄ ē: q̄. ꝓtingit hoc fieri ex hoc du
plr (ſecludēdo illū modū quo aliq̄d dī fieri ex alio: qa
fit poſt aliud vt ex iſrhimijs olimpia) Vno mō cum ex
puero fit vir. Alio mō cū ex aq̄ fit aer. Tū aūt ex puero
fit vir nō ſolū fit hoc poſt hoc: ſed ē aliq̄d ſubiectū idez
quod ē ſub vtroq⁹ termio. Et dīſt duplr iſti duo mōi.
¶ Primo q̄ ex puero fit vir: quēadmoduz ex eo qd̄ fa-
ctū ē: vel ex eo qd̄ ꝓficit fit ꝓfectū: ſz ex aere fit aq̄ tāq̄
ex aliquo corrupto. ¶ Scda dīſa ē: q̄ in p̄mo nō fit re
ſpectio. nā ex viro nūq̄ fit puer. ꝓbat q̄ ex gñatōne nō
fit id qd̄ fit: ſz termin⁹ gñatōis in illis ſe hz vnū vt gña
tio: qd̄ ſcz eſt ꝓfectū. ⁊ aliud vt termin⁹: ⁊ hoc mō ſe hz
dies ad auroꝝ q̄ poſt hāc. nec auroza fit ex die. Sz in
ſcdo mō fit. reſpectio: vt ex aqua pōt aer gñari. Tūc, ꝓ
bat ꝓclonē ſuā de p̄mo mō: q̄ neceſſe ē medioꝝ eē finē
⁊ terminū: ergo ibi nō ē ꝓceſſus in ifinitū. ¶ De ſecun
do mō ꝓbat, duab⁹ rōnib⁹. Prīa ē: q̄ in eo ē reſpectio:
nā alteri⁹ corruptio ē alteri⁹ gñatio: igī. Scda rō eſt
neceſſe ē id ex quo corrupto p̄mo aliq̄d factū ē nō eſſe
ſempiternū: ſz materia ē q̄d p̄mū: ⁊ q̄d ſempiternū: er
go ex materia nihil fit p̄mo tanq̄ ex corrupto: ergo in
materia non eſt ꝓceſſus in infinitum.

Conclusio.

Conclusio. ij.

Multiplices cauſe agentes

Sciendū ē scdo: q̄ cauſe agētes ſunt ī mul-
tiplici dīſa. Quedā ei ſunt ꝓſiliatiue. Alie occaſiona
les. Alie inſtrumentales: ⁊ alie p̄ncipales. ¶ Itē que
dā ſunt mediate: quedā īmediate ¶ Itē quedā ſunt ꝑ
ſe: alie aūt ꝑ accīs Ar⁹. aūt non loquit̄ hic de cauſis ꝑ
accīs: nec occaſionalib⁹: ſz ſolū de cauſis ꝑſe ⁊ p̄ncipa
lib⁹ ¶ Pōt aūt duplr ītelligi ꝓceſſus in ifinitū ¶ Vno
mō deſcendēdo: ſcz q̄ ſortes ſit cā platonis: plato Lal
lie Lallias ſocratis: ⁊ ſic de alijs. ¶ Scdo mō aſcēden
do. Et tunc hoc adhuc pōt duplr intelligi. ¶ Vno mō
pōt ītelligi q̄ ſit ꝓceſſus in ifinitū ad diuerſos effect⁹

successiue ꝓducēdos: ⁊ sic infinitas vocatur infinitas successionis: ⁊ hmōi ꝓcessus ē ꝓcedēd⁹ ponēdo cū Ar⁹. eternitatē mūdi: ⁊ tūc ꝓcessus in infinitū vocat ꝓcessus cās accītaliter ordiatas. ¶ Aliomō ꝑt intelligi: q sit ꝓcessus in infinitū in causis eētialr subordiat⁹ ad ꝓductōes vn⁹ ⁊ eiusdē effect⁹ simul ꝓcurrētib⁹: ⁊ hoc nō est verū. ¶ Ñ cause eētialr subordiate sunt ille: q ad ꝓductōes alicui⁹ cāti sic se hñt q posterior dependet a ꝓori in cāndo: sic q ipossibile ē eā cāre q̄n ꝓor causet ⁊ nō ecōtra. ¶ Et dr i cāndo: q nō oz q dependeat ab illa in eēndo. Si ei dependeret i eēndo ⁊ nō in cāndo: tūc nō eēnt eētialr subordiate. Illa aūt dependet eētialr in cāndo ab alia: quā ipossibile ē cāre: altera nō cānte ⁊ nō ecōtra. Ex quo ptz: q tales cās sic subordiatas oz esse simul. q̄re si eēnt infinite essz dabile actu infinitum. Et in hoc sensu intelligit Ar⁹. suas ꝯclusiones.

Que ē eētialiter subordinate.

Cōclusio pria. In causis accītalr subordiatis pōt esse ꝓcessus in infinitū. Pz: q⁹ infinitū ē⁹ potē tiā possibile ē in reb⁹ eē. sz ꝓcessus in infinitū pōere in accidētaliter subordinatis ē solum ponere in infinitū ē⁹ potentiam: igitur.

Cōclusio scda. In causis eētialr subordiatis nō est ꝓcessus in infinitū. pz ex dictis.

Dubitat prio vtz in aliis gñib⁹ cās possit esse ꝓcessus in infinitum. ¶ Ar⁹. prio q sic de formis: q⁹ eiusdē materie ꝑñt eē infinite forme: igit. ¶ Cōfirmat q⁹ in nūeris ē ꝓcessus i infinitū: sz nūeri sūt forme: ergo i formis ē ꝓcessus i infinitū. ¶ Itē q̄cq̄d ē. est p formā. ergo i formis ē ꝓcessus in infinitū. ꝓña tz: q⁹ cōpositū est. g⁹ p formā. ¶ Itē illa forma ē. ergo p aliā & ita: ⁊ itez illa p aliā ⁊ sic i infinitū. ¶ Scdo sic de causis finalib⁹: q⁹ nō est dabilis aliq̄s finis i quo sit vltimate stādū. g⁹ ē ꝓcessus i infinitū. Añs pz: q⁹ si sic marie essz pria: sz hoc ē falsum: igit. Minor pz: q⁹ prie cause ē aliqua opatio: ergo ē aliq̄s finis. ꝓña tz per illud q̄ dr scdo celi ⁊ mūdi. vnūq̄q̄ cui⁹ ē opus ē gr̄a illi⁹. ¶ Prio dubio ē aduertēdum. q ꝓñr Ar⁹. pbat q i causis formalib⁹ ⁊ finalib⁹ non ē ꝓcessus in infinitū. Et circa hoc ponit tres ꝯclusiones. ¶ Pria ē in causis finalib⁹ non ē ꝓcessus in infinitū: pbat quatuor rōibus. ¶ Pria ē. vbi cūq̄ ē aliq̄d gr̄a alicui⁹: ⁊ ipm gr̄a nulli⁹: ibi non ē ꝓcessus in infinitū: sz in causis finalib⁹ ē aliq̄d gr̄a cui⁹ alia sunt: ⁊ ipz gr̄a nulli⁹ ē. igit. Minor ē pbat: q⁹ in eis nichil essz tale: tūc in rebus null⁹ essz finis. ¶ Scda rō. si essz ꝓcessus i infinitū: tūc auferret⁹ natura boni: sz hoc est inconueniēs: igit. ¶ Tertia rō. seqret⁹ q null⁹ conatur aliq̄d facere ꝓpter finē. pz q⁹ nūq̄ peruenit⁹ essz ad terminū: null⁹ em conabit aliq̄d facere ad terminū nō futur⁹ puenire. ¶ Quarta rō ē. q⁹ seqret⁹ q nullū esset agēs per intellectū. Nam agēs per intellectū sp aliq̄d facit gr̄a alicuius q̄ ē termin⁹ ⁊ finis ei⁹. ¶ Scda ꝯclusio ē. In causis formalib⁹ non ē ꝓcessus in infinitū. pbat quatuor rōibus. ¶ Pria ē. non ē ꝓcessus in infinitū in diffinitōibus: ergo nec in formis. añs pz: q⁹ ꝑdicatorū positor in diffinitōib⁹ q̄ ꝓora sunt magis sunt: q⁹ si posteriora sūt: necesse ē ꝓora eē. ⁊ nō ecōtra: sz vbi nō ē pri⁹ ibi non ē posteri⁹: g⁹ si in diffinitōib⁹ sit ꝑmū pri⁹ ⁊ posterius: seqtur q in eis non ē ꝓcessus in infinitum. ¶ Scda rō ē. si essz ꝓcessus in infinitū ipossibile essz scire: q⁹ nō ꝓtigit scire quousq̄ deueniat ad indiuidua. i. ad rōem spēi spālissime. ¶ Tertia rō ē. ipossibile ē infinita cognoscere: ergo ponētes ꝓcessum in infinitū i formis destruūt scire. ¶ Et si dicat q linea ē a nobis cognoscibilis: ⁊ tñ ē in ñinitū diuisibilis ¶ Ad hoc rñdet p. q linea non ē intelligibilis a nobis vt infinita ē. vñ dicit text⁹: nō enūerabit sectiones qui p infinita ꝓcedit sz linea ē aliq̄d vnū ⁊ etiā diuisibile plurib⁹ fimt⁹ diuisibilib⁹ i ptes eiusd ꝗtitatis: ⁊ fm hos ꝓcept⁹ ꝓtingit eā intelligere. ¶ Quarta rō ē. In oī eo q mouet nccē ē intelligere materiā q̄ hz rōem infiniti cui infinito ꝓuenit eē nichil: ergo p oppositū illud cui ꝓuenit eē non ē infinitū: q⁹ infinitū non ē in finito. ¶ Tertia ꝯclo ē. in spēbus cās nō est ꝓcessus in infinitū: pz: q⁹ tūc nichil posse m⁹ cognoscere: pbat: q⁹ tūc scire putam⁹ aliq̄d cū cās ei⁹ cognoscim⁹: sz infinitū fm adiūctōes nō pōt ptrāsiri: igit. ¶ Ex his pz rñsio ad dubiū ¶ Pria rō dubij prio bat de ifinito fz poñaz. sz nō fz actū. Et silr scda ¶ Ad tertiā ꝓcedit maior si ītelligat de cōpositō ex materia ⁊ forma. Si aūt intelligat vlr negat ad hūc sensum: q⁹ quicq̄d ē. est p formā a se realr distinctā q⁹ forma seipa est formalr: q̄ sz sit p formā nō tñ p formā a se realr distinctam. ¶ Ad aliā pz solutio ex scdo celi ⁊ mūdi.

Tūc essi scire putam⁹ cū cās ipsas nouerimus.

Dubitat scdovtz infinitū sit cognoscibile a nobis. ¶ Ar⁹. q sic: q⁹ de⁹ ē infinit⁹: ⁊ scit a nobis eē infinit⁹: ⁊ tñ ē a nobis cognoscibilis: igr. Et ꝓñr mat. q⁹ p oēs cās fit cognitio: ergo p primā: sz illa ē infinita: igr. ¶ Itē infinitū diffinit ⁊ hz passiones de eo assignatas: ⁊ imponim⁹ nomē ad significādū illud: g⁹ ipm cognoscimus. ¶ Itē spēs quorūcūq̄ nūeror⁹ vel genez sunt ītelligibiles a nob⁹: sz spēs nūeror⁹ sūt infinite: g⁹ infinitum est cognoscibile. ¶ Prio dubio ē aduertēdū: q⁹ infinitum capit dupl⁹ ¶ Uno modo ꝑ cōi intētiōe infiniti: ⁊ sic attribuit reb⁹ carētib⁹ principio ⁊ fine. Scdo modo accipit ꝑ rebus hmōi quib⁹ hec cōis intētio attribuit. Si accipiat scdo modo: tūc nō pōt intelligi sub rōne infiniti. Hoc tñ hz duplicē sensū scz q⁹ nō possit intelligi sub rōne infiniti ¶ Uno modo. q⁹ nō pōt cognosci rō infiniti de eo: qđ falsū est: de deo ei cognoscim⁹ q⁹ ē infinit⁹. ¶ Aliomō pōt intelligi q⁹ nō ꝑt intelligi sub rōne infiniti. i. q⁹ nō ē possibile q⁹ intelligam⁹ illud fm oēs acceptōes ei⁹: sicut impossibile ē ītelligere ifinitas acceptōes linee: ⁊ sic verū est. ¶ Et tūc rñr ad dubiū: q⁹ rō infiniti bñ ē a nobis cognoscibilis: pz scda rōne dubij. ¶ Dr scdo: q⁹ infinitū pt cognosci sz eē infinitū a nobis. ¶ Dr tertio: q illud q⁹. ē infinitū pt cognosci q̄tū ad multa pdicata siue passiones q̄ sibi insunt. pz nā de deo cognoscim⁹: q⁹ ē incorporeus: eter⁹: ⁊ sic de alijs. ¶ Dr quarto: q⁹ illud qđ ē infinitū nō ē a nobis cognoscibile fm oēm ei⁹ pfectōem. pz prio auctē Ar⁹. in pñti passu. dicētis q⁹ si fore essent infinite nichil ꝓtingeret scire. ¶ Item prio phicoz ꝓtra Anaragoram dicit. q⁹ si eēnt infinita principia nichil esset cognoscibile. ¶ Itē cōmēta. ait. Si q̄s imaginat⁹ fuerit lineā eē infinitā nō intelliget eā rōne. ¶ Itē sic ar⁹. oē cognitū ab intellectu ē ptrānsitum: infinitū nō pōt pertrānsiri: ergo nec ab intellectu cognosci. ¶ Ad rōes dubij pria ⁊ scda solute sūt. ¶ Ad tertiā dr: q⁹ spēs nūeror⁹ sunt ifinite poñalr ⁊ eos mō quo sūt ifinite nō sūt intelligibiles. ita q⁹ null⁹ ē q̄ possz cōphēdere oēs spēs nūeror⁹ q̄ ꝑñt eē. Et si dicat⁹ oīs spēs nūeri ē diffinibilis: ergo cognoscibilis: ꝓcedit añs. illa eī spēs data ē finita. iō q̄lz talis ē diffinibilis ⁊ cognoscibilis.

Textus. Conclusio. ij. de causis finalibus.

Textus. Conclusio. j. de causis finalibus.

Dubitat tertio quot sūt ipedimēta i ñitat⁹ inq̄sitiōe ꝓtingētia. ¶ Ad dubiū rñr fm Ar⁹. q⁹ sūt duo ¶ Primū est ꝓsuetudo. Nā vt ꝓsueuim⁹ audire aliq̄d: ita volum⁹ illud dici: ⁊ si aliqua dicātur nobis ꝓtraria his q̄ ꝓsueuim⁹ audire: nō videtur nobis ñsimilia: sz ꝓpter ꝓsuetudinē nim⁹ nota ⁊ magis extrenea. naz dicit text⁹. Quantā em vim habeat qđ cōsuetū est leges ostendūt: in quib⁹ quedā fabularia ⁊ puerilia magis queđ valēt cognitiōe de eis ꝓpter ꝓsuetudinē. ¶ Scdz impedimentū est: puenit ex natura: q⁹ quid nichil reci pit nisi dicat eis p modū mathematicū. i. demōstrationū. Et hoc ꝓtingit ex forti imaginatōe ⁊ intellectu eleuato. Aliqñ tñ ꝓtigit ꝓpter diuturnū studiū in mathe

In symbolis illiberale ē q̄ libet quo computare.

Absurdū ē simul q̄rere scientiam et modum sciendi.

Forsaz oīs natura materiā habet.

maticis. Alijs mōstratur exēplarit. Alij volūt auctoritatē alicui⁹ poete vel auctoris. Alij volunt oīa inq̄rere p certitudinē. Alijs vero ē tristabilis inq̄sitio⁊ certitudo. Et hoc ptingit dupl'r. Vnomō ppter ipotētiam cōplectēdi ⁊ cognoscēdi. Aliomō ppter micrologiā. i. pua⁊ rōcinatiōez q̄ odiosa ē aliq̄⁹. Sicut in symbolis illiberale ē quelz pua cōputare. ¶ Ex istis infert pueniētez modū in inq̄sitiōe vitatis eo q̄ oz prio eruditi quō singula sunt recipiēda: circa qđ ponit duo documenta. ¶ Primu ē. q̄ absurdū est simul q̄rere sciaz ⁊ modū sciendi: i. logicā. q: pri⁹ acquirēda est logica q̄ aliq̄ alia scia. ¶ Scōz ē. q̄ acribologia mathematica. i. certa demōstratio nō est in oib⁹ expetēda: sz prio in nō h̄ntibus materiā nō fiūt demōstratiōes p eam: q: in talib⁹ nō ē naturalis modus demonstrādi: q: forsan oīs natura. id est oīs res naturalis materiā h̄z.

Ad rōnes q̄stionis. Pria pbat pcessum scōz

successionē in causis accidētaliter subordinatis q̄ pcessus pcedit. ¶ Ad pfirmatōem negat maior. naz inter ptraria immediata ē magna distātia: ⁊ tñ inter ea nō pñt eē aliqua media: maior ergo si sit vā intelligit de distātia locali. si aūt intelligat de distātia formali negat. ¶ Ad scōam negat pña. q: ille ptes nō sunt ī actu actualitate separatōis: sz cōponūt aliqđ totū qđ ē vnū nūero: ⁊ iō non ē pcessus in infinitū. ¶ Ad tertiā dr. q̄ ptes q̄t itatiue non h̄nt verā rōem cāe respectu toti⁹: nec h̄nt in toto aliā causalitatē a toto: ⁊ iō dicūt ibi eē solū in pōña: q: nullā h̄nt opatiōem ppter opatiōez totius: iō nō sunt cause materiales ppie dicte.

Finis secūdi metaphisice.

Tertius liber q: nihil in eo resolutorie dictum est parisij non legitur.

Eceſſe eſt ad queſitaz ⁊c.

¶ Querit. vtrum inq̄rēti sciaz veritatis necesse sit primū dubitare. ¶ Arguit q̄ nō. q: noticia pclusionū de qua ē scia sufficienter accipit p principia demōstratiua ei⁹: ergo ad inq̄rendū sciam vitatis ei⁹ nō ē necessaria dubitatio nec ncce ē inq̄rēti dubitare. ¶ Scōo sic. in mathematicis nulle sunt dubitatōes: ⁊ tñ de eis acq̄ritur certa scia: igit. ¶ Tertio sic. dubitatio hz se vt. qđ dā vinculum mētis: ergo magis impedit nos in acq̄sitione veritatis q̄ iuuet. ¶ In oppositum ē phūs.

Sciendū eſt prio: q̄ in hoc tertio libro Ar⁹.

disputat q̄stiones difficiles hui⁹ scie: ⁊ ptinet duos tractatus. In prio mouet q̄stiones difficiles. In scōo docet disputare cas. Primus ptinet duo capl'a. In primo oñdit intētiōem suā. In scōo mouet hmōi q̄stiōes. Circa primū pbat hāc pclusiōem: añ inq̄sitionem vitatis oz disputatiue inq̄rere de q̄stiōibus difficilibus. pbat quatuor rōibus. ¶ Prima ē. posterioz inuestigatio est prius dubitatoz solutio: sz soluere non ē ignorātis vinculum: sz sciētis: ergo ad hoc q̄ bñ possumus inuestigare vitatem q̄ consistit in soluti ōe prius dubitatoz: opz tales dubitatiōes p̄cognoscere. ¶ Scōa rō est. q̄rētes veritatē nō prius psiderādo dubitatōem sunt similes illis qui nesciūt quo vadāt: sz hoc ē indecens inq̄renti veritatem: igitur ¶ Tertia rō ē. nō predubitās ignorat finem sue dubitationis: talis aūt nō cognoscit oñ invenit q̄situm: ⁊ q̄n nō. q: finis sui non ē sibi manifestat⁹: ergo inq̄rentem sciam veritatis necesse ē primū dubitare ¶ Quarta rō. ad bñ iudicāduz oz hr̄e oēs rōes aduersarioz: sz qui prius nō dubitat ignorat hmōi rōnes igit. ¶ Consequenter in scōo capl'o Ar⁹. mouet q̄stiones

Conclusio.

terminādas in hac scia: ⁊ sunt in multiplici pria. Quedam sunt de consideratōe huius scie. Alie sunt de cōsideratis in hac scia. De cōsideratiōe huius scie q̄stiōes sunt in triplici differētia. Quedā sunt circa cās ⁊ principia. Alie circa substātias. Alie circa accidētia. ¶ Circa cās ⁊ principia due sunt q̄stiones. ¶ Pria ē vtr eiusdem scie sit considerare oēs cās: vel diuersaz causarū diuerse sunt scie. ¶ Secūda ē. vtr ad istā sciam solum pertineat considerare principia substātiaz vel cū hoc etiam principia doctrine. ¶ Circa psideratōem substantiarum sunt q̄stiones alique. ¶ Prima ē. vtr sit eadem scia circa omēs substātias: vel circa diuersas diuerse. ¶ Scōa ē. si sint ples vtr sint cognate. i. vni⁹ gn̄is: aut aliq̄ eaz dicēde sunt sapiētie. Aliq̄ vero aliqđ aliud dicēde sint. ¶ Circa istaz q̄stiōem Ar⁹. intermiscet duas questiones de cōsideratis in hac scia. ¶ Pria ē. vtrum pter substantias sensibiles sint aliq̄ alie substantie. ¶ Scōa ē. si sint aliq̄ tales substātie: vtrum sint vnius generis aut sint. multa genera taliū. ¶ Circa psideratiōez accidētiuz mouet tres q̄stiones. Prima ē. vtrū hec scia habeat cōsiderare accidētia substātiaz. ¶ Secūda ē. vtr debeat psiderare de eodē ⁊ diuersis: simili ⁊ dissimili. ptrarietate prioze ⁊ posterioze: et sic de aliis cōibus intētionibus: de quib⁹ considerāt dyaletici ad quos spectat cōsiderare de oībus. ¶ Tertia ē. vtrū ad hanc sciam solum spectet psiderare quid vnūqđq̄ huiusmodi accidētium vel cū hoc accidētia eoz: ⁊ vtr tñ vni vnum sit contrarium.

Sciendū eſt ſcōo. q̄ circa cōſiderata in hac

scientia mouet Aristo. aliquas questiones. ¶ Prima vtrum principia sint genera vniuersalia. vel particularia. Scōa ē. si sint vniuersalia vtrum sint genera supma vel spēs subalterne ¶ Tertia ē. vtr pter materiam sit alia causa sz forma. Quarta ē. si pter materiam sit ponēda forma vtrū sit separabilis a materia: ¶ Quinta: si sit sepata a materia: vtrum sit vna tātuz vel plures. Sexta est. vtrum vniuersale sit aliqđ pter singulare ⁊ sinolon. i. simul totum. ¶ Septima est: si sint vniuersalia pter singularia q̄ sint illa Octaua vtrū prima principia sint eadez vel diuersa nūero: specie: vel genere. Nona est: vtr corruptibilium vel corpaliū: ⁊ incorruptibilium vel incorporaliū sint eadem principia vel diuersa. ¶ Decima est. vtrum ens ⁊ vnuz sint substātie rez: vel aliquid vnuz: vel aliquid subiectum eis. i. aliquid de quo dicatur ens ⁊ vnum. Undecima ē. vtr principia sint singularia vel vniuersalia ¶ Duodecima. vtr sint potētia vel actu. Decimatertia: vtr prima principia sint prima in mouēdo solū vel in eēndo. ¶ Decima quarta ē. vtr linee: nūeri: ⁊ figure sint substātie vel non. Decima quinta ē. vtr vniuersalia sint sepata a sensibilibus vel non. Ex quo patz: q̄ Aristo. in toto mouet quindecim q̄stiones. ¶ Et ē aduertēdum q̄ lz Ar⁹. non obseruauerit in sciētijs modū mouēdi q̄stiones quem in hac obseruat: q: in aliis sciētijs pter q̄ in sciētia de aīa nō videtur mouisse simul omnes q̄stiones. In oībus tamen sciētijs q̄n aliqua q̄stio grauis ē pertractanda: predubitauit rōnibus ad vtrāq̄ partem ante q̄ vitatem q̄stionis terminaret q: tamen ista scia ē generalis ⁊ etiā iste questiones apud antiquos p. erant in diuersis locis diuerse: ⁊ nō in eodem ordine quo ipse ad inquisitionem veritatis prioz cedebat: q: pcessit a sensibilibus ad insensibilia. alij vero econtra. Ideo omnes questiones enumerat vt aperte videatur circa que versatur intentio huius scientie. Tunc sit.

Concluſio pria. rōnabile ē inq̄rentē ſciam

veritatis primo dubitare. ptz cōclusio ex dictis:

Conclusio scda.rōnabile est oēs ꝗstiones terminādas in hac scia simul poni.pz ex dictis.

Questio.j.

Dubitaꝫ vtz eiusd̄ scie sit ꝓsiderare oia genera cāz. ¶ Aꝝ.q nō.duab⁹ rōibus. ¶ Pria ē.ad nullā sciam ptinet ꝓsiderare diuersa pncipia nō ꝓtraria: g⁹ ad nullā sciaz spectat oia gña cāz ꝓsiderare Scda rō multa sūt vbi nō insūt oēs cē.g⁹ nō ad ꝗlz sciaz ad quā spectat deteriare de causis spectat deteriare de oibus. Añs pz:qz in imaterialib⁹ nō est aliq̄d efficiēs:neq; finis:igit̄. De fine ꝓbat triplr. Prio:qz oē qd̄ ē bonū pse ꝛ pp suā naturā est finis ꝛ iō finis ē cui⁹gña cetera sunt ꝛ fiūt.g⁹ finis alicui⁹ act⁹:lz ois act⁹ ē cū motu:in⁹imobilib⁹ ꝟo nō est mot⁹: g⁹ neq; finis neq; bonū pse. Secūdo:qz mathematice scie p cāz finalē nihil demōstrāt neq; p meli⁹ vel deteri⁹. Tertio ꝓbat auctoritate Aristippi q̄ sic neglexit mathematicas scias.q dicebat artes liberales puta histrionicas ꝛ cozinarias eē dignio res:qz rōem faciūt de meliori ꝛ deteriori mathematice nō:igit̄ ē. ¶ In oppositū est Aꝝ|.duab⁹ rōib⁹. ¶ Pria est.qz aliq̄d idē inuenit̄ hīe oia gña cāz:g⁹ scia de illo ꝓsiderās dz oia gña cāz ꝓsiderare. ¶ Scda ē.si diuerse scie diuersas cās ꝓsiderarent:essz magnū dubiuz q̄ eaz essz dicēda scia ꝛ sapia. Quibusdā ei videt̄ q scia de fine sit sapia:qz finis ē antiq̄or cā.i.principalior. Alijs vero videt̄.q scia de forma sit sapia:qz illa cā maxie q̄ ritur circa generatiōes ꝛ corruptiōes. ¶ Conseq̄nter di sputat scdam ꝗstionez q̄ ē.vtz eiusd̄ scie sit ꝓsiderare substātiā ꝛ pncipia cōplexa demōstratiōis:ꝛ si nō:lz di uersaz:q̄ eaz erit pria sapia. ¶ Aꝝ.q non.qz oēs scie ꝓsupponūt illas dignitates:ergo vel oīm erit eas cō siderare:vel nulli⁹:lz non ē dicēdū q oīm:ergo⁹ nulli⁹. ¶ Scda rō.de hmōi dignitatib⁹ nō ꝑt eē scia:igr. Añs pz: qz oēs ptes vtūtur eis tanq̄ notis. ¶ Tertia rō ē.si de eis posset eē scia:oporteret q̄ haberēt aliq̄d cōe subiectū q̄d̄ hēret passiōes ꝛ q̄d̄ hēret alias dignitates eis priores q̄d̄ ē impossibile. Aꝝ| aūt non habeāt aliq̄d cōe subiectū:pz:qz si sic illud essz ꝓpriū alicui scie.ꝛ sic nō oēs scie vterētur talib⁹ dignitatib⁹ ¶ In oppositū aꝝ. sic:qz si ꝓsiderare dignitates ꝑmas ꝛ substātias ad diuersas scias spectaret:nō possz assignari cā quare alia qua eaz essz pria. ¶ Scda rō ē.ad p.spectat de vtrisq; ꝓsideratio:igit̄ ad eādez sciam. Añs pz:qz si nō tūc nō posset assignari ad quē aliū artificē ptineret eaz ꝓsideratio ¶ Ad primā ꝗstiōez rūr.q cā capit̄ duplr ¶ Uno mō pro cōi intētione cē.ꝛ sic ad eandē sciam ptinet oēs cās ꝓsiderare fm intētōez cāz:oñendo q̄d sit cā.ꝛ q̄d sit vnaq̄q; cāz. ¶ Aliomō capit̄ ꝓ re cui attribuit̄ intētio cē.ꝛ sic ad aliq̄ sciam spectat oēs cās ꝓsiderare:puta ad naturalē.ꝛ aliq̄ nō puta ad illā cui⁹ subiectū non depēdet ex oīb⁹ causis fm rōem fm q̄ ē, subiectū: vt ē de subiecto mathematice scie. ¶ Altra ē aduertēduz q̄ metaphisica nō solū ꝓsiderat intētiōez cōem cē.sz etiā oñdit cui attribuit̄. Et dr̄ a phisica:qz metaphisica oñ dit cui attribuit̄ vlr intentio cē entis:phisica ꝟo oñdit cui attribuit̄ intētio cē cozpis naturalis. Et ꝓ hoc solui tur scda rō dubij. ¶ Ad pmā dr̄.q lz cē nō sint ꝓtrarie: q̄uenīt tn̄ in rōne cōi cē ꝓpter q̄d̄ cadūt sub eadē scia. ¶ Ad scdaz ꝗstiōez rūr.q pncipia cōia vel ꝓpa ꝓderā tur dupliꝛ in aliqua scia. ¶ Uno mō ꝓsiderādo alia ꝓ ea ꝛ sic cadūt sub ꝓsideratiōe cuiusz scie. ¶ Aliomō consi derando de eis q̄ vera sint. Et hoc dupliciter. Uno mō a ꝑte ꝛ demōstratiue ꝓpter q̄d:ꝛ sic ad nullā sciam ꝓ tinēt. Aliomō elēthice ꝛ ꝓ significatiōes termi⁹:ꝛ sic pertinēt ad hāc sciam.ꝛ ad hāc ptinet ꝓsideratio sub stātiaꝝ. Et per hoc soluūtur rōnes dubij.

Solutio pr̄ie questionis.

Solutio scd̄e questionis.

Dubitaꝫ scdo.vtz eiusd̄ scie sit oēs substātias ꝓsiderare. ¶ Aꝝ.pr̄io q̄ non:qz tūc nō posset bñ di ci que illaz pertineret ad hanc sciam. ¶ In oppositum arguit̄ sic.qz si sic talis scia essz oīm accidentiū sensibi liū:ꝛ oēs alie scie supfluerēt.ꝓna pz:qz ois scia circa su um ꝓpriū obiectū accīs speculat̄. Deide disputat ꝗstionez circa ꝓsideratiōez accītiuz. Utz scz eiusd̄ scie sit substātias ꝛ accītia ꝓsiderare. ¶ Aꝝ.q nō:qz subne ē diffinitio:accītis ꝟo demōstratio:lz nō ē eadē scia diffinitiua ꝛ demōstratiua: igit̄ nō ē eadē scia de accītib⁹ ꝛ substātijs. ¶ In oppositū aꝝ.sic: qz si eēnt diuerse nō possz assignari q̄ illaz speculet̄ accidēs ꝛ q̄ substātiam.

Dubitaꝫ tertio.vtz ꝑter substātias sensibiles sint ponēde aliq̄ alie substātie. ¶ Aꝝ.q sic rōibus i prio libro positis. ¶ Pria ē.habet̄ scia de reb⁹ ꝛ nō de singularib⁹:igit̄ de vniuersalib⁹. Minoꝝ ē.ꝑbat qz res singulares sunt in ꝓtinuo.fluxu. ¶ Scda rō est.de reb⁹ habētur diffinitiōes: ꝛ nō de reb⁹ singularib⁹: qz sunt in ꝓtinua trāsmutatiōe:igit̄ de vl̄ibus: q̄.vl̄ia appellātur idee ꝛ spēs siue forme sensibiliū ꝛ exēpluz nature:fm quas ꝛ ꝓpter ꝗs eē dicebātur sensibilia. ¶ Tertia rō ē.vniuoca noīa significāt multa individua fm p ticipatiōez eē:siue cōis intētionis: ꝛ hec ptcipatio fm noīa trāsmutatur: sz hoc nō; pōt saluari nisi ponerētur alie res a sensibilib⁹:igit̄ ¶ In oppositū aꝝ.p.ī hoc ter tio caplo:qz q̄ posuerūt ideas sepatas posuerūt eas tā q̄ hoies ꝛ asinos sempiternos. Ad hoc ei coacti fuerūt vt saluarēt sempiternitatē spēz in hoc mūdo:sz hoc est impossibile q̄ sit sempiternitas: qz ē valde difficile q̄ idē fm naturā suā ꝛ eiusd̄ spēi sit corruptibile ꝛ incorruptibile. ¶ Arguit ꝓpr̄ ꝓtra ponētes figuras mathematicas sepatas a sensibilibus:ꝛ hoc quatuor rōibus. ¶ Pria ē.qz si sic seq̄ret̄ q̄ ꝑter lineas sensibiles ꝛ ideales oporteret ponere lineas medias: ꝛ sic oporteret ponere tres diuersas geometrias: ꝛ silr̄ inter celū sensibile ꝛ ideale essz aliud celū mediū: ꝛ sic eēnt ponēde res astrologie:sz ista sunt absurda: qz tale celū nō essz mobile cū essz sepatū:nec imobile:qz astrologia nō curat nisi de mobilib⁹. ¶ Scda rō ē.qz silr̄ oporteret dicere de illis de q̄b⁹ ꝓsiderat phisica ꝛ pspectiua ita q̄ essent forme. ¶ Tertia rō ē. tales posuerūt dupliceꝫ sciaz de magnitudinib⁹ mēsurādis:vnā de sensibilib⁹ quaz geodosiaz appellāt.alia de sepatis q̄ dixerūt geometriā.sz hoc ē absurdū:qz tūc oporteret pōere duplicem medicinā.vnā sensibiliū:ꝛ alteraz sepataꝝ. ¶ Quarta rō est.nō ē vez q̄ geodosia sit de corruptibilib⁹ magnitudinib⁹:qz tūc corrūpetur illis corruptis: ꝛ hec rō militat sz eoꝝ dicta ¶ In oppositū arguit p.qz in p̄dictis sensibilib⁹ nō sunt ponēda talia pūcta qualia demonstrat geometria:nec tales linee: demōstrat ei de recta lz describat tortuosaz:ergo ꝑter istas lineas oz ponere alias. ¶ Cōseq̄nter arguit ꝓtra ponētes mathematica lia ꝓpūcta sensibilib⁹ lz sint ab eis sepata. ¶ Pr̄io:qz se q̄retur q̄ nō min⁹ eēnt ponēde idee in sensibilib⁹ q̄ in mathematica: qz vbiq; sunt eedē rōnes. ¶ Scdo seq̄re tur q̄ duo corpa eēnt in eodē scz corp⁹ sensibile:ꝛ aliō corp⁹ de quo ē mathematica ¶ Tertio:qz dixerūt talia esse imobilia:qd̄ ē ipossibile si sint in corpibus motis. ¶ Silr̄ ꝗtuor incōueniētia adducta pr̄i⁹ ꝓtra ꝑē opinionē inducūt ꝓtra ipaz. Erit em̄ celū ꝑter hoc celū: nō tn̄ extra:sed in eodē loco qd̄ ē impossibile.

Ad rōnes ꝗstiōis. ¶ Ad pr̄imā negaꝫ ꝓna qz dubitatio valet ad acq̄rēduz pncipia demōstratiua

Ad scdaz dr̄.q dictū Aristo.intelligit̄ in ꝗstionibus ad vtrāq; ptem sustinibilib⁹: ita q̄ si ꝗstiones mathematice sunt tales: dubitatio in eis ē necessaria. Ad tertiā dr̄.q lz dubitās sit ligat⁹:qz tn̄ p dubitatiōem cognoscit ligamen:qd̄ pr̄ius non cognoscebat̄ qn̄ erat pure ignorās:nō dubitatio nō impedit:sed iuuat ad inq̄sitionem veritatis.

Quaritur vtz genera ⁊ spēs sint principia rez vel ptes ex qb⁹ vnūqōq; cōponitur. ¶ Ar. q genera sint principia rez trib⁹ rōib⁹. ¶ Pria ē. q sunt principia diffinitionū sūt principia diffinitoz: sz gña: ⁊ spēs sūt ꝑn cipia diffinitionū: igr ⁊ diffinitoz ¶ Scōo sic: scia h̄ de reb⁹ p cognitiōez principioz: sz accipim⁹ sciam spēz per genera: igit ipsa sunt principia spēz. Tertio sic: illi qui ponūt vnum ⁊ ens: magnum ⁊ paruum principia entium vtuntur eis tanq; generibus: ergo genera sunt principia rerum.

In oppositū ar. quatuor rōibus. ¶ Pria ē principia vocū sunt littere ⁊ syllabe ex quib⁹ cōponuntur voces: ⁊ nō hoc cōe vor: igit. ¶ Scōa rō est. demonstratiōes poste riores resoluūtur in priores: quaz premisse sunt principia ⁊ nō aliqua vniuersalis demōstratio: igit. Tertia rō ꝛm Empedoclē. elemēta sunt principia rez: illa aūt nō sunt genera: igit. Quarta ratio principia domus sunt lapides et ligna: ⁊ non domus vniuersalis: igitur.

Sciendū est ꝓio q ꝓ̄ Ar⁹. disputat q̄stiones motas circa ꝓsiderata in hac scia. Pria ē illa que immediate disputata ē. Scōa ē. si principia rez sint vniuersalia. vtz sint ga suprema vel spēs spālissime. Circa qō disputat primo: q aliqua nō sunt vniuersalia vl genera: q: si magis vniuersalia sint magis principia: ens ⁊ vnū erunt marime principia: cū sint marie vniuersalia: sz hoc ē falsuz: q: nō sunt gña. qō ꝓbat sic: q genera hñt ōdias de quib⁹ nō ꝑdicātur: ens aūt ⁊ vnū de oībus ꝑdicantur: igit. ¶ Scōa rō. si gña sint principia genera intermedia erūt principia: sz hoc ē falsuz cū sint ex alijs cōposita. Tertia rō est. ōie sunt principia sicut ⁊ genera: sz ōie sunt infinite: igit ⁊ genera ⁊ principia. Lōsequenter directe disputat q̄stionez. Et prio q spēs debeat magis dici principiū: et sunt tres rōes. ¶ Prima ē. principia pria debēt esse simpliciora: sz spēs sunt simpliciores generib⁹: igit. ¶ Scōa ratio ē. in spēbus dabile ē vniuersale separatum ⁊ nō in generib⁹: ergo spēs magis hz rōem puncip ij q̄ gen⁹. ¶ In oppositum arguit p. q gen⁹ magis habeat rōem principij siue q̄ditatis: q: de rōne principij ē esse distinctū a principiato: est aūt distinctū hoc qō est separatum: sz aliquid est separatum per hoc q ē vniuersale: ergo quod ē magis vniuersale ē magis principiū. ¶ Lonsequenter disputat aliā questionē. vtz p̄ter singularia necesse sit ponere vniuersalia. ¶ Et arguit p. q sic. q aliter non posset haberi scia de rebus: singularium em̄ non ē scia: q sunt infinita: ergo ꝑter singularia oportet ponere vniuersalia. ¶ In oppositū arguit p. q: si ꝑter singularia essent vniuersalia ipa essent principia: igit. ¶ Secundo sic. q vel in oībus singularibus esset ponēda vniuersalia. vel in nullis: vel in aliquibus ⁊ in aliquibus non. Non primū. Neq; tertiū: ergo neq; scōz. ¶ In oppositum arguitur per p. ad ptem affirmatiuam duabus rōnibus. Prima ē. q: tūc nihil erit intelligibile: quia omnia erunt sensibilia quare nullius erit scientia: nisi quis dicat sensibiliū esse sciam. ¶ Secunda ratio est. sequeretur q nihil esset sempiternum ⁊ incorruptibile: q: oia sensibilia corrūpuntur ⁊ in motu sunt ⁊ si nihil ē sempiternum: nulla erit generatio: igit. Arguit cōsequenter q non sint vniuersalia separata tribus rationibus. Prima ē. q absurdum ē q sit dom⁹ ꝑter domos particulares. ¶ Scōa rō est. q: vniuersale ꝑdicatur substātialiter de oībus: sed illa sunt vnum quoz substātia ē vna: ergo omnia singularia erunt vnum Tertia ratio ē. sicut materia ē diuisa in singularibus: ita ⁊ forma: ergo ambe nature compositi sunt

Ens ⁊ vnū nō sunt genera.

singulares: ergo non est ponendum vniuersale ꝑter singularia: consequentia patet: q: non ponitur vniuersale separatum tanq; forma.

Sciendū est scōo q ꝓ̄ Ar⁹. q̄rit vtz singulariū nūero differētium principia sint eadem numero

Arguit prio q sic. q: si essent diuersa nūero sequeretur q sicut principiata sunt infinita: ita principia eēnt infinita. ⁊ sic de rebus nō esset scientia. ¶ In opposituz arguit p. duabus rōibus. Prima ē. si hec syllaba ba. componit ex b. ⁊ a. ⁊ nō sit nisi vnicuz b. ⁊ vnicuz a. nō erit nisi vnica syllaba ba: ergo si sint due syllabe erūt duo b. ⁊ duo a. ¶ Scōa rō. si oīm singulariū esset idem principium nūero ipm esset singulare: ⁊ p̄ consequēs oia essent singularia: ergo nō est ponēdum vniuersale ꝑter singularia. Prio dubio ē aduertēduz: q plato posuit vniuersalia esse formas rez singulariuz quas ꝛm aliquos ponebat sepatas ab eis: ꝛm alios vero non.

Hanc opinionem reprobat Aristo. in multis locis. Tunc sit.

Conclusio pria. genera ⁊ ōie sunt principia diffinitionū: pz q: diffinitio spēi cōponitur ex genere ⁊ ōia tanq; ex principijs cōponentibus.

Conclusio scōa. principia rez sunt res singulares ex quibus vnaquaq; res cōponitur: pz rōibus superius positis.

Dubitatur primo vtrum corruptibiliū ⁊ incorruptibiliū sint eadem principia. Et arguit q non q: si sic nō posset assignari rō quare aliqua sunt corruptibilia: ⁊ aliqua incorruptibilia. Nec valet dicere (vt dicebat Hesiodus ad populū predicās) q vil vtuntur nectare: ⁊ cibis delectabilib⁹: ideo sunt incorruptibiles: q: si sint incorruptibiles nō egent cibo. Si ꝯo sint corruptibiles nō possunt ꝑpetuari p hmōi cibos. Nec valz dicere (vt dicebat Empedocles) q odiuz est causa corruptionis: ⁊ amicitia perpetuitatis: ideo cum aliqua participant de odio sunt corruptibilia: que vero nihil sunt incorruptibilia: q: si liti appropriaretur corrupcō amicitie appropriabitur generatio: quod tamen ē falsum ꝛm ipsum. Tum primo: quia sequeretur q deus esset infelicissimus: et ignorans: cum nihil participaret de lite: ⁊ sic non cognosceret litem. Lonsequentia tenet: quia ꝛm eum simile simili cognoscatur. Tum secundo: quia dicit litem successiue regnare: et tamen huius nullam assignat rationem: igitur. ¶ In oppositum arguit philosoph⁹: q: si sint diuersa: aut ergo principia corruptibilium sunt corruptibilia vel incorruptibilia. Non primum: quia tunc essent ex alijs principijs de quibus quereretur vt prius: ⁊ sic tandem esset processus in infinitum. Tum secundo: quia tunc aliquando corrumperentur: ⁊ ita nihil remaneret nisi perpetua. Si autem dicatur q sunt incorruptibilia: tunc reuertitur prio: dubitatio: quare aliqua sunt corruptibilia ⁊ aliqua non. Ad dubium respondetur primo: q idem est principium corruptibilium ⁊ incorruptibilium: patet de prima causa. Dicitur secundo: q corruptilium ⁊ incorruptibiliū principia sunt diuersa. Dicitur tertio: q stat omnia principia alicuius esse incorruptibilia: ⁊ tamen ipm esse corruptibile. patet de materia: ⁊ de anima rationali: que sunt principia hominis per quorum dissolutionem corrumpitur. Ideo dicitur q causa quare aliqua sunt incorruptibilia est: q principia eorum sunt incorruptibilia ⁊ indissolubilia. Alia vero sunt corruptibilia vel quia principia ipsorum sunt corruptibilia aut alterum eorum: vel si ambo sint incorruptibilia sunt tamen dissolubilia ⁊ separabilia.

Dubitaꝫ scdo vtꝝ ens ⁊ vnū sint substantie rez. ¶ Aꝛ. q sic duab⁹ rōnib⁹. Prīa ē. si ens ⁊ vnū sunt sbe seqꝛeꝯ q nullū vle erit sba ⁊ sic nō erūt nisi res singulares. qre nō erit scia de reb⁹. ¶ Scda rō ē. si natura vni⁹ essz sepata a singularib⁹: seqꝛeꝯ q natura nūeri ñ essz in singularib⁹: ꝯa tz: q: nūer⁹ nō ē aliud q̄ vnitates: nec vnitas ē aliud q̄ ipm vnū. ¶ In oppo. aꝛ. q̄nq; rōnibus text⁹. ¶ Prīa ē. si ens ⁊ vnū eēnt sbe sepate a singularib⁹: oē singulare essz diuersuz ab ente. ¶ Scda rō ē. si sic seqꝛeꝯ q nō eēnt plura entia: pz q: nulla sba sepata essz sba oīm: fz quocūcq; sba est vna illa sunt vnū substātialiter. igr. Ex quo infert q nūer⁹ nō ē sba sepata: q: vnū nō est sba sepata ¶ Tertia rō. seqꝛeꝯ q nō essz nūer⁹. ꝯns ē falsuz: igr. pz ꝯa: q: vnū ⁊ ens ꝑdicanꝫ de seinuicē. g⁹ oē ens essz vnū. Sz nūer⁹ ē vnū ⁊ aliud ab illo: g⁹ cū nihil sit aliō ab ente: nihil erit aliō ab vno: g⁹ nihil essz nūer⁹. ¶ Quarta rō est. Si vnū sit vnū ē indiuisibile: fz īdiuisibile nihil ē. igr. Dinoscē ꝑ bat rōne zenonis. oē ens additū alicui reddit ipz mai⁹ fz īdiuisibile additū enti: nō reddit ipz mai⁹: igr. Nec tū rō deficit duplr vt dicit Aꝛ. Prīo: q: ꝓcedit ac si oē ens essz q̄tū. Scdo: q: lz īdiuisibile nō faciat maius facit tū pl⁹. ¶ Quinta rō ē. q: vnū fm eos ē indiuisibile ⁊ sepatū: ergo ex eo nō ꝑt fieri magnitudo. nec ex eo pōt fieri nūer⁹ nisi aliō ꝯcurrat. Nec oz dicere. q ex illo vno ⁊ quodā alio nō vno qō vocabāt inequalitatem fiebat nūerus: q: nō videt posse assignari modus possibilis. ¶ Ad primā rōem dubij dr. q incōueniēs primū non ē impossibile. Ad scdam ꝓceditur ꝑsequētia.

Dubitaꝫ tertio: vtꝝ nūeri: superficies: linee: ⁊ pūcta sint sbe: vel nō. ¶ Aꝛ. q sint sbe rōibus tertius. ¶ Prīa ē. oīa alia a corpe videtur eē accītia. q̄b⁹ circūscriptis nō remanet nisi corp⁹: ergo corp⁹ ē sba. Secūda rō. aer: aqua: ⁊ ignis: sunt sbe: ⁊ tū sunt principia corruptibilia: igr. ¶ Tertia rō. corp⁹ ē sba: ergo linee: superficies: ⁊ pūcta: sunt sbe. ꝯa tz: q: ista sunt ꝑdicata corpe. pz ꝓ: q: linea differūt ꝑ pucta: ⁊ superficies ꝑ lineā: ⁊ corp⁹ ꝑ superficiē. Tū scdo q: destructis pūctis destruūtur linee: ⁊ silr destructis lineis destruūtur superficies: ⁊ nō ecōtra. Quarta rō. antiq̄ dixerūt corpa esse sbas rez: ⁊ oīa alia eē accītia posteriozes Xo ⁊ sapiētiozes dixerūt nūeros eē sbas rez: igr. ¶ In oppo. arguit p. linee: superficies: ⁊ pūcta: mutātur sba manēte eadē: ergo nō sunt sbe: sicut terra mutat figurā ipa substātialiter remanēte. Scda rō ē. linee ⁊ superficies dicūtur de substātijs inq̄tū sunt mēsure earū: igr. ¶ Tertia rō. oīs sba est hoc aliq̄d ⁊ pse subsistēs: hoc aūt nō ꝓuenit superficiebus ⁊ lineis: igr. Quarta rō ē. oīs sba q̄ hz eē aut nō esse corrūpi. fz pūcta hūt eē aut nō eē. ⁊ nō gnanē nec corrūpunt. ergo nō sunt sbe. Prīa ps minozis pz in diuisiōe sbe: vbi desinit esse superficies: q: ipa diuidi. Secūda ps minozis pz: q: oē qō gnaꝫ est cōpositū: pūctuz nō est cōpositū: igr. Maioꝛ ꝑbaꝫ ꝓ: sic. q: oē qō gnaꝫ tur: gnaꝫ in aliquo. Scdo sic. sicut ē de nūc in tpe ita de pūctis i linea: fz nūc nō gnaꝫ nec corrūpi. ergo nec pūctū. ¶ Lōseqnter disputat. vtꝝ respectu mathematicaliū sint ponēde idee videt q sic: q: sensibiliū sunt ponēde idee: g⁹ ⁊ mathematicaliū. ꝯa pz: q: in vtrisq; eadez rō repi. In oppo. aꝛ. q: seqꝛenꝫ tūc incōuenientia pri⁹ illata q̄ū disputabaꝫ ista q̄stio. Vtꝝ ꝑter sbas sensibiles sint ponēde aliq̄ alie. ¶ Lōseqnter q̄rit vtrū principia sint in actu vel in potētia: videt q nō sunt in actu: q: eis eēnt aliqua ꝓpria ꝑncipia: qō ē incōueniēs.

In oppo. aꝛ. q: si essent solū in potētia: seqꝛeꝯ q nō essent. ꝯa tz: q: qō solū nō est in potētia. non ē. Queritur ꝯnr. vtꝝ principia sint vlia vel singularia. Aꝛ. q non sunt vniuersalia: q: tūc nō essent subsātie. ꝯa tz q: sba ē hoc aliq̄d: nullū aūt vle ē hoc aliq̄d. ¶ In oppo. aꝛ. de singularib⁹ nō ē scia. g⁹ ipa nō sunt ꝑncipia.

Ad rōnes. ¶ Ad primā dr. q maioꝛ ē vera de diffinitiōib⁹ physicalib⁹ ꝓstitutis ex termīs obliq̄s fz nō de diffinitoibus logicalib⁹. Ad scdam dr. q gña sunt principia diffinitiua: fz nō sunt ꝑncipia realiter rez cōponēcia. ¶ Ad tertiā dr. q illi q̄ ponūt ens ⁊ vnū eē principia rez: nō bñ vtūtur eis tanq̄ generibus.

Dubitaꝫ quarto: vtꝝ gña ⁊ spēs sint vlia in rez natura in ipis singularib⁹ exīntia: vel extra singularia subsistātia. ¶ Ad dubiū rndent aliq̄. q talia vlia formalr sunt signa naturalia vel volūtaria q̄ sunt accidētia ⁊ nō sbe. Sz fundamētaliter ⁊ denoiatiue: illa q̄ ꝓio denoiaꝫ vlia ꝑ talia signa: sunt res de se cōes p indifferētiam ad oīa īdiuidua sue spēi. sic q non repugnat de se nature hūane q̄ ē in sorte: q̄n sit eadē in plastone: ⁊ in alijs hoib⁹ pp suā indifferentiā: fz (vt aiūt) nunq̄ poterit esse in eo pp idētitatez quā hz cū oīa in diuiduali sortis. Nec seqꝛtur (vt dicūt) natura mea de se indifferens ē ad eē in te. ergo pt eē in te. imo causaꝫ fallatia fz q̄d ad simplr. Et cā dicta ē pri⁹. ¶ Dicūt secūdo q iō sunt ponēde nature tales sic de se cōes ꝑter opatiōez aīe tanq̄ principia formalia denoiatiua eēndi vt puta hūanitas sortis ē principiū formale quo sortes formaliter ⁊ eēntialiter denoiaꝫ hō. Nō tū est ꝑncipiū informatiuū sicut albedo in pariete: nec ē principiū materiale: nec efficiēs: nec finale: fz solū eēntiale: ita q est vna tertia entitas distincta a materia et forma sortis cui⁹ sunt ptes eēntiales. ¶ Dicūt tertio q de tali natura hūana abstractiue significata nulla ꝑdicata ꝓcreta aut abstracta realia ꝑdicantur nisi idē de se. vt hūanitas ē hūanitas. imo nō ē aīalitas: nec aīal: nec ens: nec entitas: q: talia nō sunt sibi idētica: fz distincta formaliter: tū ꝓcedūt q bñ ꝑdicātur ista ꝑdicata intelligitur cognoscit. amaꝫ. cōicabile: ⁊ sic de alijs. ¶ Ista q̄stio ē multū difficilis: eo q multi doctissimi viri p multa secula ꝓtēderūt: quoꝝ aliq̄ defecūt vnā ptez ꝑcedētez: et fundāt se in multis auctoritatib⁹ Aꝛ. ⁊ alioꝝ: ⁊ adducūt multas rōes ꝓbabiles: q̄ patēt in logica sup ꝑdicabilia: ⁊ multis alijs locis: q̄ omittunt hic cā breuitatis ⁊ q: facile soluunt ex his q̄ postea dicētur Jō ꝓtra ꝑdictā opionez ponunt aliq̄ ꝯclusiōes. ¶ Prīa ē. q gña et spēs q̄ sunt vlia vocalia ⁊ scripta sunt exta aīaz sicut accidētia: vt vocalia: ⁊ scripta sunt sbe saltē q̄ naturaliter exūt fz mētalia sunt in aīa subiectiue. hec ꝯclo satis ptz ex q̄d nois termioꝝ. Scda ꝯclo. q talia vlia sunt res q̄ ꝓtingēter sunt signa: ⁊ nō necessario. puta vocalia ⁊ scripta ad placitū ꝑ volūtatez hūanaz: ⁊ mētalia ꝓprie dicta sunt naturaliter de se sine volūtate hois, fi gnificatiua: q̄diu sunt vitalr aīaz īmutātia: cōtingēter tū. pz ꝯclo: q: talia pūt eē ⁊ nō īmutabūt vitalr potētiam vitalē: vt satis ꝯstat de mētalib⁹ si ponaꝫ in lapide de alijs pz añ eoꝝ ipōes: igr. ¶ Tertia ꝯclo. q illa q̄ prime denoiaꝫ pistas intētiōes scdas: gen⁹: spēs: et vle: sunt res q̄ sūt signa mētalia ⁊ vocalia ⁊ scripta. mētalia tū principalr ⁊ alia scdario. Pz: q: nulla res extra aiam q̄ non ē signū ꝓportiōabile ē denoiatū gen⁹ vel spēs: cū nulla talis sit nec possit eē. igr. Añs ptz. plire i ꝑdicabilib⁹: ⁊ adhuc postea patebit. nā cōitas ⁊ vlitas rez sufficiēter saluaꝫ p voces scripturas: ⁊ ꝓcept⁹ in repūtando ⁊ significādo: absq; hoc q ponaꝫ hmōi natura tali mō cōes: vt alij opinātur. Lōfirmaꝫ etiā: q: talis opio ē ita difficilis vel pl⁹ sicut positio de trinitate eo q pōit q res vna (puta hūanitas sortis) ē pl'es realitates ⁊ formalitates: nō realr distincte: fz formalr tm ¶ Itē etiā negat silogismos multos expositorios esse bonos in termīs creatis: puta tales. Nec natura sortis

Opinio scotistarum.

Conclusio.j.

Conclusio .ij.

Coucluſio.iij.

Cōclusio .iiij.

formaliter est natura: ⁊ hec natura sortis est dīa indiuidualis sortis: ergo differētia individualis sortis formaliter est natura sortis ⁊ sibi similes. ¶ Quarta conclusio. q̄ omnia vniuersalia ⁊ omnia entia (creata saltem) sunt res singulares in essendo: ꝫ reruꝫ que sunt signa ꝓpositiōabilia aliqua sint signa vlia: ⁊ alia signa singlaria. Pīa ps pz: q̄ quelz res ē vna ⁊ nō plures pse exītes: gͦ est vna nūero. ꝑña pz a diffinitiōe ad diffinitū. ¶ Alie ptes patent de istis signis hō: sortes: ⁊ sibi similib⁹. Quare sūt dicunt signa vlia ⁊ singularia pz in p̄dicabilib⁹. ¶ Et si aī. ꝓtra p̄dictā ꝟclusiōem sic. oīs ꝟcept⁹ ē res singularis: igit nullus est vlis.

Argumēta cōtra ꝟclusionē primum.

Scōm.

Tertum

Scōo sic. tali ꝟceptu vli nihil cōcipit. igitur: aīs pz: q̄ p eūdem nō magis concipit vnū singulare q̄ aliud: nec oīa per ipz ꝟcipiūtur: igr. ¶ Tertiomō talis ꝟcept⁹ non pt supponere ꝓ reb⁹ ad extra: igit nō est vlis. Aīs pz: q̄ nec ex suppōe: cū non ivonit ad significāduꝫ. Nec naturaliter. Tuꝫ pīo: q̄ differt gñe gñalissimo a talib⁹ rebus ad extra: cū sit qualitas ⁊ tales res (fortassis) sūt sbe: igit nō erit eaꝫ naturalis simulitudo. Tuꝫ scōo: q̄ conceptus huiⁿ vocis hō exīs in sorte. ē magis similis ꝟceptui eiusō spēi exīti in platōe: q̄ sit similis sortivel platoni: ergo si ratione similitudinis supponeret ꝓ reb⁹ ad extra: potiⁿ deberet suppōere ꝓ alijs ꝟceptib⁹ eiusō spēi.

Quartus

Quarto aī. sic q̄: seqūtur q̄ totū p̄dicamentum sbe essꝫ de p̄dicamēto q̄litatis: eo q̄ cōceptus sunt qualitates de p̄dicamēto q̄litatis. ¶ Et confirmaī. q̄: seqūtur q̄ nobis deficeret p̄dicamentū sbe quo ad spēs spālissimas ⁊ gña subalterna: igr. Pz ꝑña: q̄ nullos haberem⁹ cōcept⁹ simplices absolutos q̄ sunt gña vel spēs q̄ est multū inconuenīēs: igit nō sunt ponēda talia vlia in signis aīe.

Solutiones.

Ad ꝓmū ꝟcedit q̄ oīs ꝟcept⁹ aīe ē res singularis in essendo: cū hoc stat q̄ multi sint ꝟceptus vlis in significādo: p̄dicādo: vel supponēdo. Dī vltra q̄ lvle eq̄uoce appellat qñ addit huic substātiuo res ⁊ illi termio ꝟcept⁹ vel signū. Ad scōm dr q̄ oīa singularia significant ꝓ talez cōem ꝟceptū ꝟfuse ⁊ idistincte solū. ¶ Ad tertiū ꝟcedit q̄ ē maior: ꝟueniēcia illoꝫ ꝟceptuū q̄tuꝫ ad essentiā. ꝫ nō q̄tū ad repñtatōez. vñ ꝟcept⁹ dz esse talis in esse fict⁹: quale est ſuū significatū in esse realiſita q̄ ꝟcept⁹ hoīs vōt dici hō fict⁹: ꝫ nō ver⁹: q̄ hoc est de rōne signi: vt ꝓbus dictū est. Et q̄ cōcept⁹ nō est fictio alteriⁿ eiusō spēi. ꝫ rex significataꝫ ideo nō dr ꝑpe signū ei⁹ nec supponit ꝓ eo adequate: ꝫ soluꝫ ꝓ reb⁹ q̄ꝫ est fictio. ¶ Vel dr q̄ ꝟcept⁹ supr̄ōit soluꝫ ꝓ illo vel illis a quo vel quib⁹ vel sibi similib⁹ cātus est: ꝫ sic est q̄ ꝟcept⁹ causatꝫ a reb⁹ ⁊ nō a ꝟcertibus alijs similib⁹: igr est signū rex ⁊ nō ꝟceptuū. Ad aliā dr q̄ aliq̄ signa dicunt duplr esse in aliquo p̄dicamento. Vnomō. q̄ de ipīs materialiter acceptis x̄ificatur supmus gen⁹ illius p̄dicamenti: ⁊ sic ꝟcedit ꝑñs argumenti. Aliomō. q̄ de ipīs psonaliter captis x̄ificatur tale gen⁹: ⁊ sic oīa noīa q̄ ordinantur in gñe sbe sunt de illo gñe: ⁊ sic de alijs. Ad quintū ꝟcedit ꝑñs ꝓbabiliter ꝫ habeam⁹ bñ voces absolutas: ⁊ ꝟcept⁹ imꝓpe dictos eaꝫ ⁊ sic loco illoꝫ ꝟceptuū quos si haberem⁹ essent absoluti habem⁹ aliquos termios ꝓtrarios vel ꝓnotatiuos q̄bus ꝓ simplicibus ⁊ absolutis vtimur. Dī vltra: q̄ ē multū difficile ꝓ ista via hīre cuiusc̄ q̄s rei ꝟceptū absolutū simplicē tam cōem q̄ singlarē. ⁊ hec dicūtur ꝓbabiliter. ¶ Alia pūcta p̄ie opionis de hac materia in q̄stione seq̄nti confutabūtur.

Dubitatur quinto: an quelz res mūdi sit seīpa singularis ⁊ individua: vel an sit talis p alīq̄ differentiam individuālē tanq̄ per principiū individuationis. ¶ Pro solutiōe dubij ē. aduertendū q̄ in ꝓposito

Conclusio .v.

duplex ē principiū individuoꝫ. Ꝏdaz ē illatiuū p modum argumentatiōis distinctiōis individuoꝫ inter se. Aliud distinctiuū realiter illoꝫ. Hoc suppposito ponātur ꝟclusiōes de ꝓncipio illatiuo hmōi distinctiōis individuoꝫ. ¶ Pīa q̄ illa accidētia sunt illatiua distinctionis individuoꝫ q̄b⁹ discernim⁹ vnū individuū materiale ab alio de genere sbe. Pz q̄: intellect⁹ nr̄ pro hoc statu ē ita sensibilib⁹ colligatus: q̄ nō cognoscit aliq̄ sbam materialē extra nos immediate in seīpa: ꝫ solum eius accītia ⁊ circumstātias accītales cognoscit q̄bus ipas sbas materiales cognoscit: ꝫ talīū collectio exītium in vna sba materiali: nunq̄ in alia nūero sba eadez i nūero repiūtur naturaliter vt satis ꝟstat per Porphīriū. igr.

Conclusio .ij.

Scōa ꝟclō. q̄ termiⁿ significās huiusmōi collectōez accītuꝫ: ꝑt esse medīū ꝟcludēdi vnū individuū: nō esse aliud: in silogismo negatiuo hīte ꝓmissas veras vt in pluribⁿ. pz ex p̄dicta ꝟclone. Dr notāter significās collectiōez ⁊c. q̄: si significaret collectōez duorum vel triū: talis terminⁿ nō essꝫ medīū sufficiēs illatiuū distinctōis vnius individui a quolz alio. ¶ Dr vt in pluribus hīte ꝓmissas veras: q̄ alia accītia pñt esse media ad ꝟcludēduꝫ vnū nō esse aliud: ꝫ freq̄nter altera ꝓmissaꝝ esse falsa: vt si a. significz collectiōez huiusmodi circūstātiaꝝ sor. a. erit medīū ad ꝟcludendū distinctiōem sortis a quolz alio noīe. Ilaz si ego velim ꝓbare cuiuscūq̄ hoīs distinctiōez a sorte capiēdo a ꝓ medio silogism⁹ habebit ꝓmissas veras: si assumaī albuꝫ ꝓ medio sepe altera ꝓmissaꝝ erit falsa.

Conclusio .iij.

Tertia ꝟclō: q̄ hmōi accītia nō sunt ꝓncipia individuātia distinctiua vnius individui ab alio. pz: q̄ per possibile vel ꝑ possibile circūscriptis his oībus accītibus forma: figura loco: patria ⁊c. vnū esset distinctū ab alio ꝓ ꝓncipia sua intrinseca: scz p materiā ⁊ formā. Confirmaī. q̄ talia accidētia nō sunt ꝓncipia essendi: igitur nec distinguēdi: ꝑña tz per Arl. eadē sunt ꝓncipia essendi ⁊ distinguendi: primo de aīa. ¶ Item ipsa aduenīūt hīti esse cōpletum: aut ergo substātie cōi: aut singulari. Non primuꝫ cū nulla sit talis: igitur dādum ē scōm: ⁊ sic habetur q̄ est individua prius ¶ Itē collectio hmōi accītuꝫ exītiū in vno lapide: eadez cīno fm essentiā repiri pōt in alio lapide: igitur ⁊ in hoīe. Item brachiū vnius hominis non distinguitur essentialiter ab alio per quam cūq̄ collectiōem accidētium. alias sequereter q̄ deus non pōt ponere duo brachia in vno ⁊ eodem loco vtriq̄ ꝓprio nisi identificaret illa realiter: quod ē absurdum igitur ⁊ē.

Opinio scotistarum.

Dubiuꝫ tīū est. an sit ponēda dīa individualis tanq̄ ꝓncipiū formale ⁊ essentiale distinctiuū vnⁱ individui ab alio eiusdē spēi. ¶ Rñdent q̄daꝫ q̄ sic. et dicūt q̄ principiū individuatōis ē aliq̄d intrinsecū essentiale individuo: q̄b⁹ vocāt hecceitatē. dicētes q̄ natura de se cōis sorti ⁊ platoni: ꝓt abitur tanq̄ potētialis ad esse sortis per talem dīam individualem: que ē eadē realiter secū. distincta tū formaliter ab ea: ⁊ ꝓ ꝑie non cōponit aliq̄d per se vnum: cū non sit ibi potētia ⁊ actus: sed singularizat talem naturam ⁊ facit denominatiue: non tū effectiue: quia ē agens talem naturam esse vnam nūero: que de se ē vna minori vnitate: scilz specifica. ꝓbat sic: quia secluso quocunq̄ alio non essentiali individuo tale individuuꝫ ē individuū ⁊ singulare. sed talis natura non est de se incōmunicabilis igitur talis individuationis principium intrinsecum est differentia individualis. Dicunt vlterius q̄ illius differentie individualis quedam sunt ꝓprietates

Proprietates die individualis.

¶ Prima q̄ ei repugnat diuidi in quascūq̄ partes subiectiuas: ⁊ hoc idem repugnat toti cuius est pars per ipsam. Secunda q̄ ē primo diuersa ab omni entitas-

Cōfutatō opinionis.

te quidditatiua:ideo vt dicūt nō pōt ꝓstituere totuz in esse q̄dditatiuo:sz ꝓstituit ipm in esse nūerali ⁊ ꝓtracto ¶ Tertia.q̄ est ꝓ̄ma diuersa a quocūq; alio ¶ Sz certe hec opio multa falsa ⁊ volūtaria ꝓtinet. Jō ꝓtra tertiam ꝓpietatē hmōi dīe aī.sic. dīe indiuiduales sortis ⁊ platonis plᵒ conueniūt fm p̄dictos opinātes etiā eēntialr inter se.q̄ cū differētijs indiuidualibᵒ brunelli ⁊ mozelli:ergo nō sunt ꝓ̄ma diuerse a quolz alio.ꝓ̄na tz:qz q̄cquid ē diuersū a quolz illud equaliter a quolz differt:eo q̄ sic differt q̄ nullo mō ꝓuenit.aīs patz:qz quibuscūq; ē aliq̄ passio cōis q̄nō ē alijs cōis illa plus eēntialiter ꝓueniūt:⁊ maxie si nō ꝓbetur aliūde maior cōitas in alijs q̄ in istis:sz differētijs oībᵒ ꝓstitutiuis indiuiduoꝝ sub natura hūana ē aliqua passio cōis q̄ nō ꝓuenit differētijs indiuidualibᵒ ꝓstitutiuis indiuiduoꝝ sub natura eq̄ ⁊ asini: igit. Minor pz: qz hec ē passio cōis: vnibilis nature hūane specifice q̄ ꝓuenit eis ⁊ nō differentijs alijs q̄ nature humane specifice: igit. Silr ista ꝓstitutiuū indiuidui hūani. ¶ Ex his ptz ꝓtra p̄dictos opinātes: q̄ pt esse aliqs ꝓcept⁹ cōis q̄dditatiuᵒ oībᵒ differētijs indiuidualibᵒ:natis eādez naturam ꝓtrahere ⁊ actuare. Ptz: qz fm tales ois passio cōis ꝓsequtur aliqd cōe nō accidentale:ergo essentiale. Pz secūdo:qz hec hecceitas non ē ꝓ̄ma diuersa ab alia hecceitate.pz:qz diuersis differētijs ē aliquis cōceptᵒ quidditatiuus cōis. Pz tertio: q̄ differētia indiuidualis non ē de se minus cōis q̄ natura specifica:immo eq̄ est diuisibilis in ptes easd̄ in quas diuisibilis est talis natura:cū sit realiter eadē. ¶ Contra ꝓclusionē ꝓ̄ncipalem p̄cedentis opinionis arguit̄.q̄ nō sit ponēda talis entitas indiuidualis:qz materia ⁊ forma insormā te ipam materiā omni alio secluso substātia cōposita ē ⁊ non cōis:qz tūc esset vniuersale platonicum:ergo singularis ē ⁊ vna nūero. ¶ Item vnitas nūeralis consequit̄ ens inq̄tuz ei⁹ passio:ergo nō est q̄renda cā vnitatis talis rei alia ab ipa re. Jtē ptz:qz vnum nūero ē passio conuertibilis cum ipo ente:vt ptz in metaphisica. ¶ Item q̄ritur de ea si sit diuisibilis aut indiuisibilis. Si primum vel in ptes diuersarum rōnum:qō non est dicēdum:cum ille sint materia ⁊ forma:⁊ sic faceret perse vnum:vel in ptes earūdez rōnuz:qz vel ille sunt distincte loco ⁊ situ:vel non. Non scōm.qz tūc esset res spūalis. Etiam quelz pars sufficeret ad hoc q̄ esset indiuidū:ergo reliq̄ superfluerēt. Jtē etiam vnū indiuiduum posset esse plectᵒ eēntialiter magis indiuiduuz altero. Si distent ptes localiter seq̄tur q̄ erit extensa ad extensionem totius compositi. Si sit indiuisibilis. Aut ē tota in toto ⁊ tota in qualibet pte:⁊ tūc quelz ps compositi erit eadem nūero cum toto:qō ē absurdum. Aut tota in toto ⁊ in nulla eius pte:⁊ tūc nulla ps compositi esset simplex:qō ē absurduz. Nam tūc q̄rerez de entitate cōpositi: vbi esset: an sit diuisibilis vel indiuisibilis. ¶ Ex his rñdetur ad vubiū fm probabiliorem opinionem q̄ quelz res seipa ē singularis ⁊ indiuidua Non tñ secluditur cā efficiens a qua effectiue res ē singularis:sz secludit̄ causa fundamēralis:quocūq; nō a re ipa ⁊ partibus eius distincta: ita q̄ ad hoc q̄ res sit singularis non requiritur aliquid qualitercūq; a re ipsa distinctum:sed posita re ponitur singularis:quocūq; alio per possibile vel impossibile secluso:ptz conclusio.nam vt patuit res non dicitur formaliter singularis ab aliqua differētia indiuiduali: nec ab aliqua accidēte: igitur necessario sequitur q̄ a seipa formaliter est singularis ⁊ indiuidua.

Opio Noiali

¶ Finit tertius liber metaphisice.

¶ Primi tracta⁹ quarti libri primū caplm q̄ hec scia bz deterīare de ente inq̄tū ens.

St scia q̄dā q̄ speculat̄ ens inq̄tum ens ⁊ q̄ huic insunt scōm se. ¶ Quo supposito sit hec. Pr̄ia ꝓclo. Scia cōsiderās ens inq̄tū ens nō est scia spālis Pz. Tuz p̄mo:qz nulla scia spālis ꝓsiderat de ente vlr inq̄tuz est ens:sz b̄ scia ꝓsiderat vlr de ente inq̄tuz ens:igr̄. Tū scōo.qz ois scia spālis abscidit sibi aliq̄ ptē subiectiuā ent⁹ p subiecto cuⁱ⁹ considerat passiōes: vt scie mathematice:sz scia ꝓsiderās ens iq̄tū ens ñ accipit ptē entis p subiecto: cū ꝓsiderat ipz ens vlr. igit. ¶ Scōa ꝓclo. hec scia bz ꝓsiderare p̄mas cās ent⁹ inq̄tū ens pz: qz b̄ scia bz ꝓsiderare p̄mas cās⁊ p̄ia p̄incipia:sz illa sūt cē entis inq̄tū ens: igr̄. ¶ Tertia ꝓclo ē. scia ꝓsiderās ens inq̄tū ens ē vna scia. Pz: qz ñ sol⁹ ē vna scia eoꝝ q̄ dīr scōz vnū b̄ ē vniuoce:sz ēt eoꝝ q̄ dīr ad vnū. b̄ ē analogice:sed ens lz multipl̄r dicat̄ tñ oia reducūt̄ ad vnū ⁊ ad vnā naturā: igit̄. Pz mīoꝝ exēplariter: qz sicut Salubre dr. aut qz ē ꝓseruatiuū sanitatis:aut qz ē effectiuū sanitat⁹. aut qz est signū sanitat⁹ vt vrina: aut qz ē susceptiuū sanitat⁹. Silr ens multipl̄r dr q̄dē: sz oia reducunt̄ ad vnū p̄incipiū:puta ad substāz eoꝝ ei aliq̄ sūt subīe: alia ꝙo passiōes: alia ꝙantiones:alia q̄litates:aut effectiua: aut gnatiua subīe:aut ad sbam: aut quozūdā boꝝ negatiōes q̄re ⁊ nō ens cē nō ens dicim⁹: ergo sicut oīm salubriū vna ē scia ita ⁊ oīm entiuz. ¶ Quarta ꝓclo. hec scia bz ꝓsiderare p̄incipia ⁊ cās subīe. Pz: qz scia q̄ ē de dict⁹ analogice ad vnū primū. bz ꝓsiderare de illo p̄mo:sz hec scia ē de entib⁹ q̄ dīr p attributōnez ad sbam: igit̄ ¶ Quīta ꝓclo. hec scia bz ꝓsiderare oēs spēs entis inq̄tū ens. qz idē est sensus alicuⁱ⁹ obiecti sensibilis:⁊ oīm suaz spēz: vt grāmatica oēs speculat̄ voces: sz hec scia ē de ente: igit̄ bz considerare oēs spēs ent⁹ inq̄tū ens. ¶ Sexta ꝓclo. ad hāc sciam spectat determiare de vno. Ptz: qz vt ꝓbatum ē. ad hāc sciam ptinet deterīare de ente: ergo ⁊ de vno. Ptz ꝓ̄na: qz ens ⁊ vnum sunt idē ⁊ vna natura: sz nō vna rōne ostēsa. Q⁹ sint idē pz. Tum p̄mo:qz nihil differunt: ens hō. vnⁱ⁹ homo:⁊ hō ⁊ nō diuersuz aliqd oñditur. scōm repetitā dictiōez ipm ē hō et

Conclusio.j.

Conclusio.ij.

Conclusio.iij.

Ens multipl̄r dr sicut Salubre.

Non ens esse non ens dicimus.

Conclusio.iiij.

Conclusio.v.

Conclusio.vj.

Ens et vnum sunt vna natura:sz non vna rōne ostēsa.

¶ Jō sunt hō vnⁱ⁹ hō:⁊ ens homo.

Eadē sūt quorum gñatio ⁊ corruptio est eadem.

homo:⁊ vn⁹ hō. Tuz scdo: qz ens ⁊ vnū non sequantur in gñatiōe ⁊ corruptiōe. Tum tertio:qz qlibet oī accidēte circūscripto ꝑ suam substātiaz ē ens:⁊ etiā vnum:qz nihil ad vnum ꝓter ens aduenit. Ex quo ꝓz ꝓio. q tot sunt spēs vn⁹ quot sunt spēs entis:de q

Tot sunt spēs vn⁹ quot sūt spēs entis.

bus ē eiusdē scie speculari:⁊ de eodē simlr ⁊ de oībus talib⁹. Pz scdo: q tot sunt ptes phie quot substātie, q necesse ē esse aliq ꝑ nam:⁊ has būtem. Septīa ꝙclo. ad hāc

Cōclusio .vij.

Eiusdez scie ē opposita speculari.

sciam ptinet cōsiderare de multitudine. Pz qz eiusdē scie est opposita speculari: sz vni de quo determiat hec scia opponit plurali-

Cōclusio .viij

tas siue multitudo:igit. Octaua ꝙclo. ad hanc sciam ptinet cōsiderare de negatiōe ⁊ priuatiōe:qz vtraq ē de rōne vn⁹:qz vnum dicit negatiōez diuisionis cū sit indiuisum.

In priuatiōe ē subiecta natura ꝺ qua ꝺz priuatio.

Et differūt ꝓuatio ⁊ negatio:qz negatio simpliciter ꝺz absentia. Sz in priuatōe est q̄dā natura subiecta de qua ꝺz ꝓuatio. Nona

Conclusio.ix.

conclusio.ad hanc sciam ptinet considerare hec nomina diuersum:dissimile:simile:⁊ generaliter omnia que dicuntur scdm pluralitatem. Patet: quia vni pluralitas opponitur. Et etiā bz considerare de cōtrarietate:qz ꝓtrarietas est q̄dā dīa, differētia aūt est quedā diuersitas. Et sic ꝓz q cū vnū multipliciter dicatur:etiā ⁊ ista q̄ sibi opponūtur:attamen vn⁹ oīa cognoscere. Pz secundo:q determinādo de istis illa erūt distinguenda:cum oīa ad primū referātur.

Conclusio.x.

Decima ꝙclo. ad metaphisicū ptinet ꝙsiderare accidētia cōia entis ⁊ vn⁹. Pz:qz aliqs bz considerare istas tres q̄stiones, vtz socrates sit idē qd socrates sedēs: vtruz vnū vni sit contrariū:⁊ quotiens ꝺz vniqdq taliuz. Sed null⁹ intromittit se cōsiderare illas q̄stiones q̄ sunt de accidētibus cōibus entis ⁊ vn⁹:nisi metaphisicus:igit. Pz scdo con-

Eiusdez scie ē ꝙsiderare subiectum ⁊ suas passiones.

clusio.qz eiusdem scie est considerare subiectum ⁊ passiones: sz hec scia determinat de ente ⁊ vno: ergo ⁊ de passionib⁹ coz. Et iō antiqui volētes philosophari nō peccauerunt inq̄ptum de eis determinauerūt. Sz qz nō dēterminauerūt de substātia: de qua primum est dicere. Pz tertio, qz ad arithmeticam pertinet cōsiderare accidētia per se numeri: sicut sunt paritas ⁊ imparitas:mensuratio:equalitas:excedētia et defectio:et ea q̄ scdz se insunt nūeris. Similiter phisica cōsiderat accidētia entis mobilis: vt de leui ⁊ graui:igitur etiam metaphisica habet cōsiderare accidentia entis inq̄ptum ens. Patz quarto: qz dyaletici ⁊ sophiste qui eandem subinduunt figuram philosopho siue metaphisico disputant de bis accidentibus: ergo etiam metaphisicus. Nam circa idem genus versatur ⁊ sophistica et dyaletica cum philosophia. Differēter tamen:quia dyaletici solum de bis ꝑbabiliter disputant. dyaletici enim de omnibus ꝑbabiliter disputāt Sed metaphisicus habet causas predictorum accidentium demonstrare. Ā sophistica autem differt mathematica vite proberesi seu electione. Sophistica autem est apparēs phia. Ex oībus istis infertur.

Circa idē genus versat̄ metaphisic⁹ dyaletic⁹ ⁊ sophista.

Conclusio.xi.

In decima conclusio:q ad metaphisicum pertinet de omnibus cōsiderare. Patet:quia ad cum pertinet determinare de vno ⁊ ente: sz ad vnum et ens omnia reducuntur: quia scdm antiquos oīa fiunt ex contrarijs: que reducūtur ad multitudinem: cū differentia sit diuersitas:⁊ diuersitas est quedā multitudo. Reducūtur etiam ad vnum q̄tum ad subiectum: cum cōtraria fiant circa idē subiectum: ⁊ reducūtur ad ens ⁊ non ens: quia vnum contrarium semper est perfecti⁹ alio. Perfectum autem bz rationem entis. Imperfectum vero ratione non entis:ergo omnia reducūtur ad ens,non ens, vnum.⁊ multa. Et ideo geometre non est speculari quid contrariuz:quid pfectuz:aut vnum: aut ens diuersum:nisi ex conditione: scilicet supponendo a metaphisico. Et sic patet q non solum substantiarum: sed accidentium eadem est theoria.

Tractatus secundi primum capitulum: q de principijs completis habet hec scientia considerare.

Scēdum aūt. Utrum vnius aut diuerse scientie est cōsiderare de substātijs:⁊ de dignitatib⁹:siue principijs cōpletis. Sit ergo ꝓia ꝙclusio. Ad hāc scientiam pertinet cōsiderare de primis principijs. Patet: Tum primo:qz talia sunt appropriata omnib⁹ generibus entium:⁊ nulli ꝓpria: igitur. Tum secundo: quia omnes scientie vtuntur illis principijs:sed hec scia est omnibus cōmunis: igitur ad eam pertinet de illis considerare. Alie autem scie vtūtur illis principijs cōtractis.

Substātiaz ⁊ accidētiū eaꝺ est theoria.

Conclusio.i.

Tuz tertio

nullus illoꝝ qui particulariter intendūt nititur dicere aliquid de eis si vera aut nō: neq; geometr: neq; aritbmeticus nisi aliq̄ phyſicoꝝ: q̄ credebāt phisicam solam de natura intendere: ⁊ de ente: ⁊ ipam esse omnium scientiarum superiorem: est autem so phia quedam physica sed non ꝑma. Alij au tem qui voluerūt ꝑdicta ꝑncipia demōstra re: boc fecerunt ꝓpter defectuz logice: quia credebāt circulo demonstrare: ⁊ in infinituz ꝓcedere. Tum quarto: quia bec scientia est certissima ⁊ cōissima: ergo congruit q̄ ipsa consideret ꝑncipia cōissima ⁊ firmissima.

Phica non est ꝑma phia.

Conclusio.ij. Tres ꝑditoes ꝑmi ꝑncipij

¶ Secunda conclusio: alique sunt conditio nes ꝑmi ꝑncipij. Prima est: q̄ circa ipsuz mentiri est impossibile. Patz: quia circa ea que ignorant decipiuntur omnes: sed null⁹ potest decipi circa primuz ꝑncipium. Notis simū enim esse est necesse: igitur. ¶ Secun da conditio est: q̄ primū ꝑncipiuz non est conditionale: boc est non ſnpponit aliud ꝑn cipium. patet: quia quod necessarium est ba bere quodcūq; entium non est conditionale Tertia est: q̄ est firmissimuz. ¶ Tertia con clusio ꝑmuz ꝑncipium omniū firmissimū est istud: impossibile est idem simul esse ⁊ nō eē scōm idez: ⁊ sic de aliis particulis que in lo gica determinata sunt. Patz bec conclusio quia illi ꝓpositioni cōueniunt tres conditō nes ꝑmi ꝑncipij. ¶ De prima patet: quia i- possibile est contraria esse simul in eodē sub iecto: sed opiniones contradictoꝝ oꝝ sunt contrarie. Contraria enī est opinio opinio- ni que contradictōnis: igitur opiniones cō tradictorie non possunt esse in eodem: quod tamen oporteret si circa ꝑmuz ꝑncipiū erra remus. Et licet Eraclitus negauerit illud oꝛe non tamen mente. Quia non est necesse que aliquis dicit bec existimare. ¶ De ter- tia conditione patet: quia illud nō est condi tionale in quod omēs conditiones reducun tur: sed demonstrantes in bāc reducunt vlti mam opinionem. natura nāq; ꝑncipium ⁊ a liarum dignitatum bec omniū.

Opiniones cō tradictorioꝝ sunt ꝓrarie

Nō ē necesse q̄ aliqs dicit exi stimare

Conclusio.iij.

Et scientia quedam que spe culatur ens inq̄tū ens ¶ Circa hūc textum queritur. vtrum subiectum metaphisice sit ens inq̄tum ens. ¶ Arguitur primo q̄ non: quia sub iectum in scientia debet esse diffini bile: sed ens non est diffinibile: igi- tur. maioꝛ patet per diffinitionem subiecti ¶ Et confir matur: quia passiones debēt demonstrari de subiecto sed ens non habet ꝑncipia neq; passiones: igitur ¶ non habeat passiones patet: quia passio distincta est a subiecto: sed nihil est ab ente distinctum: quia tunc il lud non esset ens: igitur. ¶ Item ens continet omnia scibilia tam in hac scientia q̄ in aliis: continet etiaz nō scibilia: sicut fortuita ⁊ casualia: igitur. ¶ Secundo sic arguitur: deus in hac scientia est subiectum: ergo non est ens. Antecedens patet. Tum primo: quia bec scien tia denominatur diuina a deo. Tum secūdo: quia bec scientia distinguitur ab aliis per hoc q̄ considerat de substantijs abstractis (vt habetur sexto huius) qua- rum principalissima est deus: igitur. Tum tertio: quia omnia considerata in hac scientia habent reductionē ad deum: ergo deus est hic subiectuz. ¶ Tertio sic: sub stantie sepate non sunt nobis omnino incognite. cū de eis signa multa habeamus: ergo cognitio earum in a liqua scientia traditur: non naturali ergo metaphisi- cali. ¶ In oppositum est Ar'. in textu scz in hoc quar to dicens: est autem scientia quedam que speculatur ens inq̄tum ens: ⁊ cui bec insunt sm se.

Sciendum est primo in hoc quarto libꝛo q̄ Ar'. incipit determinare questiones motas in tertio. Et diuiditur iste liber in duos tractatus: primꝰ est de consideratione huius scientie circa incomplexa. Secū dus est de consideratione huius scientie circa comple xa: primus continet tria ca. In primo ostendit: q̄ bec scientia habet considerare de ente ⁊ de partibus eius In secundo ostendit q̄ habet considerare de vno. In tertio q̄ habet cōsiderare de passionibus entis ⁊ vni⁹ Circa primum ponit vnam ſnpositionem cum quinq̄ conclusionibus. ¶ Suppositio est ista: q̄ est aliq̄ scien tia que speculatur ens inq̄tum ens: ⁊ ea que insunt ei sm se. ¶ Tunc ponitur ꝑma conclusio. Hec scientia nō est scientia particularis. ꝓbat p. quia nulla scientia p- particularis intendit de ente vniuersaliter: sed aliquā p- tem eius abscindēs circa eam speculatur entia. ¶ Se- cunda conclusio: bec scientia habet considerare ꝑmas causas entis inq̄tum ens. patet: quia hec scientia de bet considerare primas causas ⁊ prima principia: sed tales sunt cause ⁊ principia entis inq̄tum ens: igitur. ¶ Tertia conclusio. Hec scientia que est de ente inq̄- tum ens est vna scientia. ꝓbat: quia licet ens dicatur multis modis: omnia tamen entia reducuntur ad vnū ideo ens non dicitur equiuoce sicut ⁊ salubre dicitur equiuoce: hoc enim est salubre: quia est conseruatiuuz sanitatis: ⁊ illud: quia est effectiuum sanitatis. Aliud est: quia est signum sanitatis. Aliud vero: quia est su sceptiuum sanitatis: ⁊ hec omnia reducuntur ad sani tatem. Similiter omnia medicabilia ad medicationē Ita etiam ens multipliciter dicitur: sed omnia redu- cuntur ad vnum principium. eoꝝ enim aliqua sunt substantie: alie vero passiones: alie vero ad substan- tiam: vt generationes ⁊ corruptiones aut ꝓuatōnes aut qualitates: aut effectiua: aut generatiua substan- tie: aut horū negatōes: qua ꝓpter dicimus nō ens esse non ens. ¶ Tunc arguitur sic: omnium salubrium est vna scientia: quia omnia ad vnum reducuntur: ergo etiam omniuz entium est vna scientia: quia omnia ad vnum principium reducuntur: non enim eoꝝ q̄ sunt sm vnum in actu est vna scientia: sed etiam dictoꝝ ad vnam naturam. ¶ Quarta conclusio est: ista scien- tia principaliter debet considerare causas substantie: patet: quia scientia multoꝝ debet esse principali- ter illius ad quod alia reducuntur: igit. ¶ Quinta cō- clusio. ad hāc sciaz spectat determinare de oīb⁹ spēb⁹ en tis inq̄tū ens. ptz: q: idē est sensus alicui⁹ obiecti sen-

Textus

Suppositio

Conclusio.j.

Conclusio.ij

Conclusio.iij.

Ens dr multis modis sic. salu- bre.

Conclusio.iiij

Conclusio.v.

sibilis: ⁊ omniū suaꝝ speciex: vt coloris ⁊ speciex eius ergo est vna scientia que est alicuius generis scibilis: ⁊ omnium suarum specierum.

Opio scotistarum

Sciendū ē scdo: q̄ de rōne subiecti p̄mi sunt varie opiniones. Quidā em̄ dicūt: q̄ rō p̄mi subiecti ē ꝓtinere x̄tualiter in se p̄mo oēs x̄itates hūt⁹: qō pbāt sic: q̄ p̄mū subiectū ꝓtinet ꝓpōes imediatas: ⁊ in eis subiectū ꝓtinet: ōdicatū: ⁊ ille ꝓpōes imediate ꝓtinēt ꝛcl̄ones: igr̄. ¶ Scdo sic: cā adeq̄ta ꝓtinet x̄tualiter totū effectū: sed obiectū se, hz ad habitū vt cā adeq̄ta ad effectū: igr̄. ¶ Tertio sic scibilia alicui⁹ scie hūt eēntialem ordinē inter se: ergo dabilē ē vnū p̄mū a quo oīa alia dependēt: tale aūt ē subiectū: igr̄. ¶ Hec tū opinio reꝓbat p̄mo: q̄ seq̄ret q̄ oīs passio eēt res alia a subiecto: hz p̄ns ē falsum: pz ꝓna: q̄ si eēnt vna res tūc vnū non plus ꝓtineret noticiā vni⁹ q̄ ecōtra. Mino⁹ patz: ⁊ gr̄a exēpli sumat hec passio q̄ est corruptibile: aut ergo ē res alia a corruptibili: vel nō: si nō: habeꝫ intentū si sic: cuz sit passio cuiuslibet corruptibilis ipa inherebit cuilibz corruptibili: aut ergo ipa erit corruptibilis vel non. si nō: ergo nec subiectū ei⁹: ⁊ ita subiectū corruptibile erit incorruptibile. si sic: tūc ergo aliq̄ corruptibilitate erit corruptibilis: ⁊ itez illi⁹ corruptibilitatis erit corruptibilitas: ⁊ tūc erit ꝓcessus in infinitum ¶ Nec valet dicere q̄ ē corruptibilis tanꝫ quo: hz non tanꝫ qō: q̄ illō de quo x̄e ōr nō ē posꝫ fuit: est corruptibile tanꝫ qō. Sz de corruptibilitate p̄mo ōr est: postea ōr nō est: igr̄. Mino⁹ patz: q̄ subiecto exīte x̄e ōr de eo q̄ ē vel nō est: hz nō ōr q̄ nō est: ergo x̄e ōr q̄ est. Mino⁹ patz: q̄ tūc nō ens eēt passio entis. posset etiā argui de passiōib⁹ entis q̄ nō realiter distinguūtur ab ente. ¶ Scdo sic: multe sunt passiones ꝓnotantes res distinctas a subiecto: q̄x rex subiectū nō ꝓtinet noticiā Ut informabile ꝓnotat formā: cui⁹ materia nō ꝓtinet noticiā Et eclypsatio ꝓnotat interpōnē terre: cui⁹ luna non ꝓtinet noticiā: ergo p̄mū subiectū nō ꝓtinet x̄tualiter noticiā cuiuslibet passionis. ꝓna ptz: q̄ q̄cūq̄ ꝓtinet x̄tualiter noticiā ꝓtinet noticiā cuiuslibz sine quo talis noticia haberi nō pōt. ¶ Tertio sic: seq̄ret q̄ oīs ꝓpō in q̄ pdicaret ꝓpa passio de ꝓpo subiecto eēt p̄se nota: q̄ cognosceret cognitis suis terminis: immo cognito vno solo. s. subiecto. ¶ Itez est eadē scia gn̄is et spēi: ⁊ tn̄ noticia gn̄is nō ꝓtinet x̄tualiter noticiā spēi q̄tū ad passiōes ꝓpas: hz bn̄ q̄tū ad passiōes gn̄icas: q̄ nō pōt cognosci ꝓpō in q̄ x̄ificat passio gn̄is de spē nisi cognoscāt noticia incōplexa spēi. Sz noticia incōplexa spēi non ꝓtinet x̄tualiter in ea, ergo gen⁹ quo ad passiōes cōes ⁊ gn̄icas nō ꝓtinet noticiā spēi: ergo male ōr q̄ illa ē rō p̄mi subiecti. ¶ Ad p̄mā rōem p̄me opinionis negat aūs. ad ꝓbationē negat assumptū si intelligat vl'iter: multe em̄ ꝓpōes sunt imediate q̄ nō cognoscūt nisi p experiētiā: vt calor ē calefactiu⁹ ¶ Ad secundā negat: mino⁹ hītus em̄ causat ex noticijs q̄ sūt cōclones: ⁊ ille cānt ex p̄missis: ō obiectū nō est cā adeq̄ta hītus. ¶ Ad tertiā negat maio⁹: si intelligat vl'iter de oīb⁹ vex est tū: q̄ aliq̄ eēntialiter subordinant aliis sed nō opz in eēntialiter subordinatis sp̄stare ad vnū p̄mū totale: sed sufficit q̄ sit status ad multa parcialia quoꝝ tn̄ vnū nō dependet ab alio. Tunc sit.

Conclusio p̄ma: ratio p̄mi subiecti ē habere oīa attributionē ad ip̄m: ꝓpter q̄ pfectius cognoscendū ꝓsiderant: ptz ꝓpdicōes subiecti attributōis: q̄ oēs sic sumpte ꝙuertunt cum hac rōne.

Conclusio scda: Ens inq̄tū ens ē subiectū metaphisice: ꝓbat sic: q̄ idē ē subiectū hūt⁹ ⁊ p̄moꝝ p̄ncipioꝝ hūt⁹: sed subiectū p̄moꝝ p̄ncipioꝝ metaphisice ē ens: igr̄ ens ē subiectū metaphisice, mino⁹ pz de isto p̄ncipio impossibile ē idē simul eē ⁊ nō eē. ¶ Itē idē ē subiectū hūt⁹ ⁊ p̄me passionis: sed subiectū p̄me passionis (sz vnitatis) ē ens: igr̄. Hoc etiā ptz auctoritate Ar⁹. in p̄ncipio hui⁹ quarti post oppositū allegata. ¶ Item cōissime scie subiectū debet eē cōissimū: sed metaphisica ē scia cōissima igit. ¶ Itē, dyaletica: ⁊ metaphisica: ⁊ sophistica (vt habeꝫ sexto hui⁹) ꝙueniūt in subiecto qō est ens simpl'r: igr̄. ¶ Itē enti inq̄tū ens ꝙuenit rō p̄mi subiecti respectu hui⁹ scie: igr̄. ¶ Et ē aduertendū q̄ hec dictio inq̄tū non tenet reduplicatiue: q̄ oē ens esset subiectuz: sed tenet specificatiue: ita q̄ specificat rōnem fm quā ens est subiectum metaphisice.

Textus

Dubitaꝫ p̄mo vtz ad hāc sciam spectat de vno determinare. Pro dubio ē aduertendū q̄ ⁊ Ar⁹. oñdit passiones de qb⁹ dz hec scia determinare: ⁊ ponit q̄nq̄ ꝛcl̄ones. ¶ Prima ē. ad hanc sciam spectat determinare de vno: ꝓbat q̄ ens ⁊ vnū ꝙuertunt: ⁊ significant vnā naturā: hz nō vna rōne oñsam: igit. Añs patz tripl'r. Primo q̄ iste voces vn⁹ homo: ens homo nihil diuersuz significant: ita q̄ nihil p vnā significat quod non significet p alterā. Secundo sic: vnū ⁊ ens non sepant in ḡnatione ⁊ corruptōne: ita q̄ non pōt ḡnari vl' corrūpi ens sine vno nec vnū sine ente. Tertio sic: qōlibet p suam subñam oī accīte corrupto est ens ⁊ vnū: et vnū nihil dicit ꝓter ens: nec ecōtra. ¶ Ex quo infert tria corelaria. Primū est: tot sunt spēs vnius quot sūt spēs entis Scdm est: q̄ de hmōi spēbus ad hanc sciam spectat considerare: vt de eodē ⁊ simili: ⁊ aliis talibus Tertium ē: q̄ tot sunt ptes ꝓpie quot sunt ptes subñe.

Conclusio.i. Ens ⁊ vnū cōuertunt

Conclusio.ii.

¶ Secunda cōclusio ad hanc sciam spectat considerare de multitudine. ptz: quia eiusdem scie est opposita speculari: vnitati aūt opponit pluralitas: igit ad hāc sciam spectat de multitudine considerare.

Dubitaꝫ scdo vtz vnū dicat aliquā entita- tem supadditā enti. Et arguit q̄ sic. primo: q̄ si nō tūc esset negatio dicendo vnū ens vel ens vnū: sed p̄ns ē falsum: igit. Et confirmat: q̄ vnuz pdicat denoiatiue de ente: ergo dicit aliq̄d supadditū enti. ¶ In oppositum ē Ar⁹. in hoc quarto dicens. ens ⁊ vnū sunt vna natura: sed non vna rōne oñsa. ¶ Pro dubio ē aduertendum: q̄ isti termini ens ⁊ vnū eadē rem significāt sub diuersis tū rōib⁹: q̄ ens significat illā rem vt ē quedā natura in se: sed vnū significat eā vt ē in se idiuisa. Dīcūt illud indiuisum esse in se: qō ē vnū ⁊ nō multa quorum vnū non sit aliud: sicut aīa nō est aliq̄ multa quoꝝ vnū non sit aliud. Sed aceruus lapiduz est multi lapides quoꝝ vnus non est alius: ideo est in se diuisus ¶ Ex quo ptz q̄ ponentes totū dicere aliquā entitatez ꝓter ptes simul sumptas: nullū hūt ꝓcedere vnū totuz esse indiuisum: q̄re nec vnū: ⁊ p̄ns nec ens: sed entia qō multi eoꝝ ꝓcedunt. Ideo addūt aliq̄ rōne hui⁹ hāc pticulam ⁊ diuisum a quolibet alio. Sz non opz eā addere: q̄ si esset solū vnū ens ip̄m esset vnū: ⁊ tn̄ a nullo alio distingueret vel esset diuisum. ¶ Tunc rūdet ad dubiū: q̄ vnū non dicit aliquā naturā enti supadditaz ¶ Ptz p̄mo auctoritate p. sup hoc allegata ꝓtra Auicē nā. habet em̄ ibi p. fm em̄ ip̄m vnū qōq̄ est ens ⁊ vnuz p suam eēntiam. ¶ Secundo sic: si ens esset sine quacūq̄ entitate sibi supaddita adhuc esset vnum: ergo ens non est vnū p aliquam entitatem sibi supadditaz. añs patet: quia esset in se indiuisum: igitur assumptum ptz q̄: non esset multa quoꝝ vnum non esset aliud: igit eēt in se indiuisum ⁊ per consequens vnum. ¶ Tertio sic: ens seipsum est a quolibet alio diuisum: ⁊ hoc si sit aliud: ergo si sit aliud ab omnibus est in seipso indiuisum. Antecedens patet: quia seipso et non aliqua entitate superaddita habet q̄ non sit aliud ens. Ideo

esse q; hō est hō ido non est asinus. ¶ Quarto sic: si eēt unus hō p entitatem sibi supadditā: t poneret sine ea p possibile vel impossibile: tunc ista esset falsa hō non est asinus vtroq; existe: ptz sic: hō non est diuisus ab asino: gr̄ hec est falsa hō non ē asinus. assumptū ptz: q; hō non est unus: t sic seq̄tur q; hec erit vera: hō est asinus. ¶ Jtē q̄to aliq̄d ē magis simplex tanto est magis vnū: sz q̄to aliq̄d pticipat pauciora vel intrinsece vel extrinsece: tanto est magis simplex illa simplicitate q̄ ex his vel simplicitate q̄ ex cum his: ergo nihil ē unus p aliquā entitatē sibi supadditā: q; tunc auferret illaz simplicitatem. ¶ Jtem talis entitas supadditā vel eēt una vel nō Si non: tunc non esset ens. Si sic: aut ergo hoc est p aliā entitatem: vel p seipam. Si scōm ita dicē duz erit de ente. Si pmū erit pcessus in infinitū. ¶ Et confirmat illa entitas supadditā: tō p̄cise ex una: q; nō ē plura quoz unus nō sit aliōz: cum ergo hoc repiat in ente secluso oī extrinseco: seq̄tur q; ens seipō ē unus ¶ Et si dicat q; illa unitas non est una: sz est id quo aliq̄d ex unum. ¶ Cōtra bñ seq̄tur non est sanus nec egrū: ergo non est aīal: q; sanus t aīal pueniunt: q̄uis sanitas sit id formaliter quo aliq̄d est sanus: q; tñ nō est sanus: nō non est aīal: ergo si unitas nō est, una: ipa non erit ens t si ipa non est ens: tunc non est aliq̄d: t p cōs nihil est. t sic habet intentus: q; unus nihil addit super ens ¶ Ad rōnē dubij negat cōa: q; ens t unum rone differūt ¶ Ad confirmationem negat cōa: q; q; uno denotatiue p̄dicet de altero: non pungit q; significato unius insit res p altez significata: sz q; p̄dicatus pnotat aliq̄d qō non est de essentia subiecti: sz ipm non esse multa: hoc autem non ponit in diffinitione entis.

Dubitat tertio ut; ens t unū cōuertant̄ Et ar̄ q; non: q; nullum dividens puertit cum diuiso: sed unum diuidit ens: gr̄. ¶ Secūdo sic: q; multitudo eēt non ens: qō pz: q; multitudo non est aliq̄d unū. ¶ Tertio: q; ens est cōe oibus gn̄ibus: sed unū est de gne q̄titatis: ergo non puertit cum ente. ¶ Quarto: q; si puerteret sicut hec est xa. Tñ ens est: ita hec esset xa. Tñ unus est: qō reprobat̄ pmo phicoz ab Ar⁹. ptra pmi dē t melissum. ¶ Ad dubium dr̄ q; ens t unum puertunt̄: q; de quocūq; dr̄ ens de eodez dr̄ unum: t de quo cunq; dr̄ unum de eodem dr̄ ens multa esse nō dñr ens sed debēt dici entia: q̄rit: ergo q̄ plura sunt: aut plures sbe: aut plura accia: aut plura entia: t q̄cūq; dicat semper seq̄tur intentum: q; ex duobus pmis membris seq̄tur tertium: sicut ergo ista est falsa: plures homines sunt unus hō: tenēdo plures homines collective t non diuisiue: ita hec plura multa sunt ens ¶ Et si querat de multitudine utr̄ sit ens vel entia. Rñdent illi qui ponunt multitudinem distinctā a rebus numeratis: t esse aliq̄d unū pter unitates: q; multitudo est una t ens Aristo dicūt: q; nō ē aliō a reb⁹ mult⁹ dicūt dñr: q; sic res multe sunt entia t non ens: ita t multitudo. ¶ Secunda difficultas est an unus addat aliq̄d reale sup ens q̄ soluta est in p̄cedenti dubio. ¶ Ad rones dubij. Ad pmā dr̄ q; ens capit dupliciter Uno mō vt sibi correspondet pceptus vlis indrūs aō singularem numez t pluralē: t sic ens diuidit in unum t multa: sed hoc modo unū non est eius passio. Alio mō accipit ens sub mō signi candi singularem numez determinate: t sic non diuiditur in unum t multa. ¶ Ad scōaz pz ex dictis ¶ Ad tertiam pcessa minore negat cōa: q; unū non sit cōe oibus entibus p̄dicationem ēntialem est tñ cōe p p̄ dicationez denotatiuā: nec hoc repugnat sibi p hoc q̄ est esse determinati gn̄is. ¶ Ad quartaz pcedit añs si sit exclusio gn̄a alietatis.

Ad rones questionis. Ad primam negatur maior. Ad pbationem dr̄ q; q̄n iste passiones nō sunt pmo note opz eas de subiecto demōstrare. Dr̄ vlteri⁹ q; quando subiectum non est diffinibile: tunc inter passiones est aliqua pma que est indemōstrabilis: t p eā omnes alie demonstrantur ¶ Ad confirmationem dr̄: q; licet ens non habeat pncipia diffinitiua: habz tamē pncipia demonstratiua. prima enim passio est pncipiū demonstrandi alias passiones de ente. ¶ Ad cōfirmationem de passione negatur assumptum sufficit eñ ad hoc quod aliq̄d sit passio alicuius: q; sit termin⁹ puertibilis cum eo cuius dr̄ passio. ¶ Ad scōaz confirmationem dr̄ q; omnia contenta sub ente p hanc scientiaz scibilia sunt sub cōmuni rōne entis: licet non sm quālibz rōnem specialem. ¶ Ad scōam dr̄: q; hec scientia denominatur diuina a deo non tanq̄ a subiecto sed tanq̄ a parte pncipali subiecti. Ad scōam pbationē dr̄: q; ista diuisio non est per opposita immediate: sed reductiue quia hec scientia considerat de abstractis t non alier ideo hec scientia cōsiderat aliqua sub aliqua rōne sub qua alie non considerant. Ad tertiam pbationem cōceditur maior: vbi scientia nobilitatem accipit a pncipaliori parte subiecti. ¶ Ad tertiam conceditur: q; cognitio substantiarū sepataruz traditur in hac scia: nō tamen habent rōnez subiecti attributionis: sed habēt rōnes pncipaliores subiecti.

Queritur utrum possibile sit aliqua esse eā dem realiter t differre rōne. Et arguitur q; sic de ente t uno que sm phm̄ sunt una natura: sed non una rōne offensa Idem etiam dicit de causa t pncipio. Jtem tertio phisicoz vult exīsse: q; idez actus numero sm rem sed distinctus sm rōnem est actio t passio. Et dicit agere t pati esse idem: non tamen tanq̄ rōnem unā quod quid erat esse dicentem. Jtem commentator secundo metaphisice dicit: q; forte in his q; sūt sine materia dispositio t dispositum reducunt̄ ad unum in re: duo in consideratione. Jtem subdit: q; intellectus est nat⁹ dividere coadunata in re. non autez diuidit diuisione reali: sed solum ratione: ergo aliq̄d unum realiter est duo rōne. ¶ Secundo sic: sortes est idē realiter sibi ipi t tamen differt a seipo: t nō realiter: igitur rōne. Addit ptz per porphirium dicentē: q; sortes senex differt a seipo puero. ¶ Tertio sic: esse t essentia sunt idē realiter: t tamen differunt rōne: igitur,

In oppositum arguitur: nulla res differt a seipa rōne: nisi per hoc q; habet distinctas rones: sed hoc non sufficit ad hoc q; differat rone a seipa: igr̄. minor ptz: quia distinctio realis non minus immediate conseq̄tur rem q; distinctio rōnis rōnez: sed per hoc q; aliqua res habet inter se duas diuersas res: ipa non ē a seipa distincta realiter: ergo per hoc q; eadez res habeat duas distinctas rōnes: ipa non est a seipa ratione distincta.

Sciendum est primo: q; pīr Ar⁹. ostendit il la que sunt de consideratione huius scientie: t ponit tertiam conclusionem huius capituli que est. ad hanc scientiam ptinet considerare negationem t puationē pbat: quia utrūq; est de rōne unius. Est autem dupler negatio: sz simpler: quia simpliciter dr̄ hoc non inest illi: t negatio alicuius generis per quam absolute negatur aliquid: vt cecum dr̄ aliq̄d quod nō habet visuz pōt tñ habere. Et hec negatio dr̄ puatio. Et dr̄ negatio t puatio q; negatio tñ dicit absentiaz. in puatōne aūt ē quedā materia subiecta de q; dr̄ puatio. ¶ Quarta pclusio. ad hāc sciam ptinet psiderare diuersuz: dissimile: inequale: t generaliter quecunq; dicuntur sm

Textus
Conclusio. iij.

Conclusio. iiij

Concl'o. v.

pluralitatem ꝛ vnitatez. Et ſimiliter ad hanc ſcientiã ptinet conſiderare de contrarietate: quia contrarietas eſt quedam differentia: et differentia eſt quedam diuerſitas. ¶ Quinta concluſio, determinãdo de hijs ꝓdicta nomina dicenda ſunt. patet: quia multiplicit̃ dicit̃ vnum. Et ſi dicatur ꝙ ex hoc ſequitur ꝙ non omne vnũ cadit ſub eadẽ ſcia. Rñdet negãdo ꝓnaz: qz oĩa q̃ vnũ dñr ad vnũ ꝑmũ referunt. nõ em̃ (vt dicit textus) ſi multiplr inq̃d alterꝫ ẽ ſcire: ſed ſi nec ſm vnuz nec ad vnũ rões referunt alterꝫ ẽ ſcire. ¶ Aũt de oĩb⁹ ꝓdictis habeat ꝓſiderare. ptz: qz ſi nõ: q̃s inueſtigabit ſi ẽ idẽ ſocrates ſedẽs: ꝛ ſocrates ſtãs: aut ſi vnũ vni ẽ ꝓtrariũ. ¶ Cõſequẽter in tertio capl'o ꝓbat ꝙ metaphiſici ẽ ꝓſiderare accũtia cõia entis ꝛ vni⁹: ꝛ hoc trib⁹ rõnibus. ¶ Ꝑtia ẽ eiuſdẽ ſcie eſt ꝓſiderare ſubiectũ ꝛ paſſiones eius: ergo eiuſdẽ ſcie eſt ꝓſiderare de ente ꝛ de accũtibus eius. ꝓña tenet: qz ſicut numer⁹ hz aliq̃s ꝑtias paſſiões. ita ꝛ corp⁹: ꝛ ſilr ens inq̃tũ ens. ¶ Secunda rõ eſt: qz dyaleticus ꝛ ſophiſta eandẽ induũt figurã. Sophiſtica eſt ſolũ apparẽs ſcia. dyaletica ẽ de oĩbus diſputãt: oĩb⁹ aũt ẽ cõe ens. diſputãt em̃ de hijs que ſunt phie ꝓpa. Vlaz circa idẽ gen⁹ ẽ ſak ſophiſtica ꝛ dyaletica cũ phia. Sed dr̃ phia a dyaletica: qz phia põt demõſtratiue oñdere paſſiões de re. dyaletica vero ſolũ ꝓbabiliter. A ſophiſtica ẽ dr̃ vite, pheneſi. i. ſm electionem vite: eligit em̃ apparẽtez ſciam. ¶ Tertia rõ: oĩa ſunt ꝓtraria vel ex ꝓtrarijs: ſed ad metaphiſicũ ſpectat determiare de ꝓtrarijs: igr̃ de oĩb⁹ maior. ptz: qz fere oẽs ꝓfitent ens ꝛ ſ'bam cõponi ex ꝓtrarijs: oñdentes rex̃ ꝓncipia eſſe ꝓtraria.

Circa idem gen⁹ ẽ ſak ſophiſtica ꝛ dyaletica cũ phia

Sciendũ eſt ſcõ ꝙ multoꝝ opio eſt: ꝙ aliq̃ res vna hñs multas rões accepta ſm vnã rõnem dr̃ rõne a ſeipa accepta ſm aliã rõem. ¶ Sed hec opinio eſt falſa: qz bñ ſeq̃tur: hec diſtinguuntur rõne: ergo vel hoc nõ eſt idẽ illi: vel hec rõ non ẽ illa. vel rõ hui⁹ non eſt rõ illius. Sed ꝓma ps diſiũctiue eſt falſa: qz ſupponitur ꝙ ſit vnũ realiter: ergo hoc ẽ illud. Scõa ps etiã eſt falſa: qz talia ſũt res diuerſe: ꝛ nõ rões. Et ſilr tertia qz hoc ꝛ illud ſunt vna res: ergo oĩs ratio q̃ eſt vni⁹ eſt etiã alteri⁹. ꝓña tenet ꝑ dicta illi⁹ opionis ꝓ fundamento ſuppoſitis ꝙ illa res habeat duas rões: ergo quelibet illaꝝ rõnũ eſt hui⁹ rei: ꝛ ꝑ ꝓs hec ẽ ẋa ratio vni⁹ eſt rõ alteri⁹. ¶ Scõo ſic: q̃cũq̃ diſtinguũtur ſunt plura diſtincta: ſed nulla plura diſtincta ſunt vnũ realiter: ergr̃ maior ptz: qz vel talia q̃ diſtinguunt̃ ſunt plura. i. plures res: vel plura. i. plures rões. Si ꝓmũ ſeq̃tur ꝙ ſunt diſtincta realiter. Si ſcõm ſequit̃ ꝙ nõ ſunt idẽ realiter: cum ipe ſint rões q̃ nõ ſunt res ad extra. ¶ Et ſi dicat̃ ꝙ talia ſunt plures res: nõ ſm rem ſed ex rõem. ¶ Cõtra hoc arguit̃: qz vel intelligit̃ ꝙ ſunt plures res ex rõem ita ꝙ rõ faciat illã pluralitatẽ rex̃: ſic ꝙ añ opationẽ intellect⁹ nõ eſt talis pluralitas rex̃ q̃ ẽ poſt opationẽ: ꝛ hoc ẽ falſuz: qz intellect⁹ nõ põt vnam rem multiplicare in plures res: aut itelligit̃ ꝙ illa res iudicat̃ eſſe plures res rõne: ꝛ tũc tale iudiciũ erit falſum: cũ a ꝑte rei nõ ſit plures res. Itẽ nullũ ens rõnis diſtinguit̃ a ſe realiter: ergo nullum ens reale diſtinguitur a ſe rõne. Tunc ſit.

Opiones quaꝝ tuoz de eſſe et eſſentia.

Cõfutatio duaꝝ ꝑmaꝝ opionum

Concluſio ꝓma: quecũq̃ diſtinguunt̃ rõne etiam diſtinguunt̃ realiter: ptz ſatis ex dictis.

Concluſio ſcõa: nulla eadez realiter ſunt diſtincta rõne: ptz ex dictis. ¶ Vñ eſt aduertendũ ꝙ ens ꝛ vnũ ꝑſonaliter ſumẽdo ſunt vnũ realiter ꝛ rõe. Sũt quidẽ vnũ realiter: qz ſunt vna natura. Sũt etiã vnuz rõne: nõ qz illa natura nõ hẽat plures rõnes: ſz qz oĩs rõ que eſt entis ẽ etiã vnius ꝛ ecõtra. Si aũt ſumãtur materialiter. tũc vnũ ꝛ ens diſtiguunt̃ realiter ꝛ rõne realiter quidẽ: qz ſunt voces diuerſe quaꝝ vna nõ eſt altera. Rõne ẋo: qz rõ ſiue diffinitio iſti⁹ termini ens nõ eſt rõ ſiue diffinitio hui⁹ termini vnũ. ¶ Aliq̃ tamẽ põt dici vnuz realiter dupliciter. Uno mõ: qz ſunt vna res. Alio mõ: qz ſignificãt vnã rem ꝓdicti aũt termini ſunt idẽ realiter ſcõo mõ: ꝛ hoc mõ intelligit ꝑ. ꝙ ſunt vna natura: nõ tñ vna rõne oſtenſa. Et ſilr dicendũ eſt de eſſe ꝛ eſſentia.

Dubitat̃ ꝓmo: vtz in eadẽ re eẽ realiter diſtinguat̃ ab eẽntia. Et arguit̃ ꝙ ſic: qz eſſe ẽ accñs eẽntie. Vñ ſcõo poſterioꝝ dr̃: eẽ nõ ẽ ſ'ba rei. Et dicit Boetius: ꝙ diuerſuz eſt eſſe ꝛ id qõd eſt ꝛ. ¶ Cõfirmat̃: oẽ qõd fluit ab alio diſtinguit̃ ab eo a quo fluit: ſz eẽ fluit ab eẽntia: igit̃. ¶ Scõo ſic: ſi aliq̃ ſunt idẽ realiter impoſſibile ẽ oppoſitũ vni⁹ ꝓdicari de altero: ſz oppoſitũ eſſe ꝓdicat̃ de eẽntia. nam q̃cq̃ hec ẽ ẋa. Eſſentia non eſt: igr̃. ¶ Tertio ſic: eſſe nõ ꝑõt redire in nihil: ſed eẽntia ꝑõt in nihil redire: igr̃ eſſe nõ eſt idẽ cũ eẽntia mior ptz: qz ſicut albedo non ꝑõt fieri nigredo: ita eẽ nõ ꝑõt fieri nõ eſſe. ¶ In oppoſitũ añ: qz magis videt ꝙ vnuz aliquã entitatẽ addat ſupra ens: q̃ eſſe ſupra eẽntiam. ¶ Pro dubio ẽ aduertendũ: ꝙ de diſtinctiõe eẽ ab eẽntia varie ſunt opiniones. Quidã dicũt ꝙ eſſe addit ſupra eẽntiã aliq̃ rẽ abſolutã. Alij ꝙ eẽ addit vltra eẽntiam aliquẽ reſpectũ realẽ ad agẽs. Alij dicũt ꝙ rõne ſolũ diſtinguunt̃. Alij ẋo dicũt ꝙ ſolũ grãmaticaliter qz eẽntia ſignificat ipam noialiter: ꝛ eẽ ſignificat ẋbaliter. ¶ Sz ꝓma ꝛ ſcõa opinio ſunt falſe: qz ſi eẽ addet entitatẽ aliquã ſupra eẽntiã: ſiue abſolutã ſiue reſpectiuã: aut illa eẽt: aut nõ eẽt: ſi eſſet: ergo haberet aliq̃d eẽ exñtie quo exiſteret: ꝛ itex̃ illud' hẽret aliud: ꝛ ſic ꝓſequenter: q̃re eẽt ꝓceſſus in infinitũ. Si nõ exiſteret tũc nõ eẽt accñs eẽntie: qđ eſt ꝓtra eos. Itẽ ſi nõ exiſteret eẽt nihil: ꝛ p ꝓs nihil eẽt accñs eẽntie. ¶ Itẽ vel ipm exiſtere eẽt ipa eẽntia vel nõ: ſi nõ: ergo nihil eſt qz qđ nulla eẽntia ẽ nihil eſt: ſi ſic ergo ẽ aliquo nõ diſtinguunt̃ eẽ ꝛ eẽntia. ¶ Itẽ eẽ vel eſt ſ'ba vel accñs. Non ſ'ba: qz vel eẽt materia vel forma vel cõpoſitum. Non cõpoſitũ. Nec materia: vt notũ eſt. Nec eẽt forma qz tũc eẽt actus eẽntie: aut ergo eẽntia eſt in poſſa ſimpliciter: vel ſm qđ: ſi ſimplr tũc erit ẋa materia ꝛ etiã ẋa forma: ꝛ tũc in eodẽ erũt due materie ꝛ due forme ſ'bales: ſi ſit potẽtia ſm qđ reſpectu ipius eẽ: tũc ꝑter eẽ exñtie hz eẽ ſimplr: qz potentia ſm qđ ꝑſupponit eẽ ſimplr: ergo ꝑter eẽ exñtie eẽntia ꝑexiſtit. Nec ẽ accñs: qz oẽ accñs ꝑſupponit illũ eẽ: ꝛ ita ſine eſſe eẽntia erit: qđ eſt impoſſibile. ¶ Ad ꝓmã rõem dubij dr̃: ꝙ accñs capit dupliciter. Uno mõ ꝑ forma realiter inherẽte alteri ꝛ ſic eẽ nõ ẽ accñs eẽntie. Alio mõ capit ꝑ ꝓdicato qđ non ẽ eẽntiale: ꝛ ſic eẽ bñ ẽ accñs. ¶ Ad ſcõaz negatur maior: ꝓuatio em̃ ꝛ materia realiter idẽ ſunt: ꝛ tñ hec aliq̃n ẽ ẋa: materia nõ eſt ꝓuata. Dr̃ vlteri⁹: ꝙ lz eẽ neget de eẽntia ſubiecto ꝑ nullo ſupponẽte: nunq̃ tñ nõ eſſe affirmat̃ de eẽntia. Nec eẽ de eẽntia negat̃ ꝑ ſubiecto aliquo ſupponẽte. Eadẽ em̃ rõne ꝓbari poſſz: ꝙ ſortes a ſorte diſtinguere ẽ: qz hec aliq̃n eſt ẋa: ſortes non ẽ ſortes. ¶ Ad tertiã negat̃ maior. ad ꝓbationem ꝓcedit: ꝙ ſicut albedo nõ fit nigredo: ita eẽ nõ fit nõ eẽ ſed rõ dr̃ redire in nihil: qz qđ ꝓus erat deſinit eſſe.

Dubitat̃. Vtrũ eſſe ꝛ eẽntia ſolũ rõne differant. Et añ ꝙ nõ: qz plus differũt eẽ ꝛ eẽntia in creatis q̃ in ente increato: ſz eẽ ꝛ eẽntia in ente increato dr̃ rõne: ergo in creatis pluſq̃ rõne differũt. ¶ Frez pillõ non differt eẽ ab eẽntia qđ ẽ indifferens ad eſſe ꝛ non eſſe: ſed rõ eſt indifferẽs ad eẽ ꝛ ad nõ eẽ: igr̃ rõne nõ differt eſſe ab eẽntia. ¶ In oppoſitum arguitur eſſe ꝛ eſſentia differũt ꝛ non realiter: ergo ſola ratione differunt. ¶ Pro dubio eſt aduertendum: ꝙ eſſentia illa

dicitur eē que est posita extra nihil. Jn hoc aūt qđ dicitur essentia posita extra nihil: duo dicunt: scz ipa eētia: ꝛ ipa positio extra nihil. Quidā igit voluerunt dicere: q esse est ipa positio extra nihil: ꝛ ita ipa positio extra nihil non est alia res a re ipa posita: licet sit bñ alius ꝛceptus ꝟz quē ꝛcipit vt res ꝛ fm quē ꝛcipit: posita extra nihil: sic q ꝛceptus scōus videt pure accidē talis ꝑmo: q: pōt res ꝛcipi pure oīno: sine hoc q ꝛcipiatur duplici ꝛceptu. Et ideo solet dici q eētia ē idrñs ad esse ꝛ non esse: non q eētia eadē re manens ꝑmo sit ꝛ postea non sit: aut ecōtra: sed q: rei ꝛcepte fm rationem essentie: accidit q sit vel nō sit: ꝛ vt sic ꝛcipit. ¶ Alij tñ dicūt q ipm existere ipa essentia existens: nec ē res alīq absoluta vel respectiua ꝛ inherens: sed esse ē aliquā essentiā existere. hoc aūt (puta aliquam essentiam existere) oīno nulla res ē: nec hō nec subīa. Ex quo ptz q oēs iste ꝓpōes ꝟz pdicta opionē sunt false. Esse flunt ab essentia. Essentia pticipat esse. Bñatō subīalis terminat ad esse. Sz p ꝑmā debet intelligi q p eadē ꝑncipia per que essentia ē: essentia existit. Per scōam ℞o debet intelligi q essentia creata aliqñ ē: et aliqñ nō est: nō q: sit ex se sed ab alio habeat q sit. vel pōt intelligi q essentia pticipat esse diuinū. Per tertiā ℞o debet intelligi non q esse sit: vna res acq̄sita in eētia p gñationem: sed q: p gñationem fit essentia exīs que non erat existens.

Dubitat tertio: quot sunt ꝯditōes ꝑmi ꝑncipij. ¶ Pro dubio ē aduertendū: q Ar'. in hoc tractatu determinat de ꝑncipijs complexis: ꝛ circa hoc oñdit: q metaphisicus debet ꝯsiderare de ꝑmis ꝑncipijs complexis. Secundo manifestat qđ sit ꝑmū ꝑncipiū cōplexum: ꝛ disputat ꝯtra negātes ipm. Circa ꝑmū dicit: q ad hāc sciam spectat ꝯsiderare de ꝑmis ꝑncipijs. Probat: ad hanc sciam spectat ꝯsiderare de hijs que cōia sunt oībus gñibus entium ꝛ nulli appropriata: sed sic est de ꝑmis ꝑncipijs: igit ¶ Secunda rō: ꝑncipijs illis oēs vtunt: ergo ptinent ad hanc sciaz que est omibus cōis. Et si dicatur q quelibet scia debet vti ꝓprijs ꝑncipijs: sed ista sunt cōia: igit. Ñdet q scie spēales nō vtunt istis ꝑncipijs in sua cōitate manentibus: vtunt tñ eis contractis. ¶ Tertia rō: nullus antiquoꝝ determinare voluit de hijs in aliqua spēali scia: igit de eis est determinandum in scia cōi que ē metaphisica. licet aūt alīq naturales voluerunt ista tractare in scia naturali: hoc tñ erat q: credebant sciam naturalem esse primam philosophiam. Reꝑhendit etiam eos q̄ volebāt demonstrare ea dicens: q non ꝓtingit circulo demonstrare: neq; in demonstrationibus in infinitū ire: ideo ꝑma ꝑncipia non sunt demonstrabilia. ¶ Quarta rō ē ad sciam certissimā ptinet ꝯsiderare ꝑma ꝑncipia: sed hec scia est certissima: igit. ¶ Consequēter declarat cō ditōnes ꝑmi ꝑncipij: ꝛ oñdit quid sit ꝑmuz ꝑncipium. Sunt autem tres conditiones ꝑmi ꝑncipij. ¶ Prima ē q circa ipm non ꝓtingit mentiri. i. mente errare. ¶ Secunda est: q non sit ꝯditionale. i. q non sit concessum ex ꝯditione alterius ꝑncipij. ¶ Tertia ē q non acquiratur p demonstrationem: sed quasi adueniat p naturam. ¶ Tūc dicit: q ꝑmū principium est illud Jmpossibile ē idem ineſſe ꝛ non ineſſe eidem respectu eiusdē in eodem tempe: ꝛ sic de alijs cōditionibus ad ꝓtradictionem requisitis. ¶ Q' ista ꝓpō sit ꝑmū ꝑncipiuz p bat p primam conditionem: quia impossibile ē contraria esse simul in eodem subiecto: ergo impossibile ē existimare aliquid idem simul ineſſe ꝛ non ineſſe eidem consequentia tenet: quia talis haberet opiniones contrarias. ¶ Et si dicatur q Eraclitus negauit illud ꝑncipium. ¶ Respondetur q vez est voce sed non mente Q' non sit conditionale patet: quia non ꝑsupponit aliquod concessum. De tertia conditione ꝓbat: q illud non acquiritur p demonstrationem in quod oēs demonstrationes reducuntur: sed in hoc omnes reducuntur: igitur.

Ad rationes questionis patet solutio in declaratōe questionis. Et similiter dicitur de causa ꝛ ꝑncipio: actione ꝛ passione. Si em pdicta sumantur personaliter tunc nec re nec ratione differunt. Si autem sumantur materialiter: tunc ꝛ re ꝛ ratione differunt: quia sunt voces diuerse quarum diuerse sunt rationes sic q ratio vnius non est ratio alterius. ¶ Ad auctoritatem primam Commentatoris dicitur: q per dispositionem intelligit pdicatum ꝓpōnis: ꝛ per dispositum subiectum: ꝛ tunc dicit q sunt vnum in re: non q sunt vna res: sed quia idem significant ꝛ ꝑ eodem supponunt: sed differunt in intentiōe: q: eoꝝ diuerse sunt rationes. Et loquitur de dispositione ꝛ disposito in deo. ¶ Ad aliaz auctoritatem dicitur q intellectus coadunata in re diuidit: non quia ponit aliquam distinctionem in re. vel fm rem vel rationem: sed quia eidem rei fm diuersas rationes diuersa imponit noīa que licet eandē rem significent: tamē seipis differunt et etiā per suas diffinitiones'. ¶ Ad Porphirum d cit q ista sortes senex ꝛē. non accipitur in sensu ꝓpō: sed p eam vult dicere q sortes aliter se habet cum est senex ꝛ cuz est puer. ¶ Ad tertiaz dicitur: q si essentia ꝛ esse ꝑsonaliter sumantur tunc nec re nec ratione differūt. Si materialiter tunc re ꝛ ratione differunt.

¶ Secūdi tractatus scōm capm: in quo disputat ꝯtra negantes ꝑmū ꝑncipiuz.

Sunt autem quidam qui vt dicimus dicebant contingere idem esse ꝛ nō esse ꝛ existimare ita ad fugiendas difficultates q̄s dissoluere non poterant. Nos autē nūc accipimus quasi impossibili existente simul esse ꝛ non esse: ꝛ ꝓpter hoc ostendemus q firmissimuz omniū principioꝝ est. ¶ Sunt autē quidam qui volunt hoc demonstrare ꝓpter ineruditionem. Est enim ineruditio non cognoscere quorum oportet querere demonstrationem: ꝛ quorum non: totaliter quidem enim omniuz esse demonstrationem est impossibile. nam in infinitum ꝓcederetur: nec ita esset demōstratio. Et sic patet q ipm nō est demonstrabile: sed bene elentice ꝓbabile. Et ex dictis eoꝝ redarguendi sunt si aliquid dicant. Si vero nihil dicant: contra eos non est disputandum magis q̄ contra plantam: derisio enim est querere rationem ad nullam habentem rationem. similis enim plante talis est. ¶ Pro istoꝝ repro batione ꝓmo supponitur q oratio respondentis aliquid significat sibi ꝛ alijs: hoc em necesse est si dicat aliquid. Si enim non cuz tali vtiq; non erit sermo siue disputatio. Si quis autē hoc dederit arguitur sic. iste con

Opinio ꝑma.

Opinio.ij.

Tertius

Conclusio

Tres ꝯditōes ꝑmi ꝑncipij

Auctoritas pulchra

cedit oꝛōem ſuā illud ſignificare: ⁊ negat eā illud nō ſignificare: ergo ꝓcedit ꝑmū ꝑncipium. ¶ Secundo ſupponit᷑ q̄ oīi nomini apud intellectum coꝛꝛūdet vna intentio q̄ explicat᷑ ꝑ diffinitionē q̄d nois. Ꝓz: qꝛ vt boc nomen hō ſignificat vnā intentionē vel plures. Si ꝑmū habeat᷑ intētū. Si ſcōz: vel ſignificat intentiones finitas: ⁊ habeat᷑ ꝓpoſituꝫ qꝛ tūc intellect⁹ poterit illas diuidere. Vel infinitas ⁊ boc non qꝛ ſi infinita ſignificare dicat: palam q̄ non vtiq; erit ratio. Nā non vnū ſignificare nibil ſignificare eſt: ⁊ tunc non fiet diſputatio. ¶ Nō ſignificātib⁹ eīm nomīb⁹ auferet᷑ diſputare. Scōm ꝟitatē aūt ⁊ ad ſeipm. nibil eīm ꝓtingit intelligere niſi intelligētem vnū. ¶ Tertio ſupponit᷑: q̄ nomen ſignificans aliquā intentionē nō ſignificat ſibi oppoſitā. ¶ Quarto ſupponit᷑ q̄ iſta noīa hō ⁊ nō hō non ſignificāt idez apd intellectū. Ꝓz: qꝛ tunc ſeqꝛet᷑ q̄ rōnes eoꝝ que ſunt oppoſitite eſſent eedē ⁊ q̄ illa noīa eſſent ſinonyma: qd̄ falſum eſt: qꝛ plus diꝫnt quo ad rōnes hō ⁊ non hō q̄ hō albū: ⁊ muſicum: ſed iſta hūt diuerſas rōnes: ergo hō et non hō. ¶ Iſtis ſuppoſitis arguit᷑ ꝑmo ſic neceſſe eſt boiem eſſe aīal bipes: qꝛ eſt eius diffinitio: ergo impoſſibile eſt ipm non eſſe aīal bipes. ⁊ ſic non pōt ꝟe dici: q̄ idē ſit᷑ et non ſit. nam boiez eſſe: ⁊ nō boiez eſſe alteꝝ ſignificat. ¶ Et ſi arguit᷑: qꝛ alia ē ratio hominis: ⁊ alia albi: ⁊ hō ſcōm rōnem boīs eſt aīal bipes: non aūt ſcōm rōnem albi: igitur iſte erūt ꝟe: homo eſt aīal bipes: homo non eſt aīal bipes. ¶ Negatur conſequentia: qꝛ ad hoc q̄ homo ſit aīal bipes ſufficit q̄ homo ſcōm aliquam rōnem puta, hominis ſit aīal bipes: ⁊ ideo affirmatiua eſt concedenda: negatiua autem neganda. ¶ Secundo arguitur: ſi omnia eſſent ſimul vera ſequeretur q̄ nulla eſſēt ꝑdicata quidditatiua: boc eſt falſum: igitur. Ꝓz ꝓña: qꝛ in ꝑdicatione quidditatiua ſubiectum ⁊ ꝑdicatum debent idem ſignificare: ergo ꝑdicatum non poteſt negari de ſubiecto. Falſitas conſequentis ꝓz ꝑmo: qꝛ tunc nullum eſſet ꝑdicatum in ꝑmo modo dicendi perſe. ¶ Secundo: qꝛ eſſz ꝓceſſus in infinituz: qꝛ omnia ꝑdicata cēnt accidentalia. ¶ Tertio arguit᷑. ſi contradictoria eſſent ſimul ꝟa ſequeret᷑ q̄ oīa eſſent vnum ⁊ idem. ¶ Secūdo ſequeretur q̄ nullum contradictoꝝ eſſet verum. Ꝓz: ꝑmū

Nō nō vnū ſignificat nibil ſignificat

Prima rō

Obiectio

Soluto.

Secūda rō.

Tertia rō

patet: quia ſi bomo eſt animal ⁊ non animal bomo nec eſt bomo nec animal: ⁊ ſic nec eſt murus nec lapis nec trieris: ⁊ ſic de aliis. Secundum patet: quia ſi bomo eſt bomo et non eſt bomo: ſequitur q̄ nec eſt bomo nec ē non bō: cū iſte contradicant aliis. ¶ Quarto arguitur: vel omnia contradictoria erūt vera vel aliqua et aliqua non. Si ſecundum ſequitur q̄ ꝑmum ꝑncipium erit verum in aliquibus. Si ꝑmum aut boc eſt ꝓiunctum: et tunc ipſe dicens boc non dicit boc: tunc etiam omne quod eſt nibil eſt null⁹ etiā loquitur vel vadit. non entia autem quomodo vtiq; ꝓnunciabunt aut ibunt. Sequitur ꝓterea q̄ omnia erunt vnum ⁊ idem. Idem ergo erit bomo: ⁊ deus: ⁊ triremis: ⁊ boꝝ contradictiones. Si diuiſum ſequuntur ea que dicta ſunt. Sequitur vlteriꝰ q̄ omnes dicunt veruz. Tertio ſequitur q̄ omnes mētiuntur. Quarto ſequitur q̄ boc dicens cōcedit ſe mentiri: et ipe idez falſum dicere cōfitebitur. Quinto ſequitur q̄ cum nullo ē diſputandum. ¶ Quinto arguitur: dicens cōtradictoria eſſe ſimul vera habz concedere contradictoria eſſe aliquid et nibil: quia ab eo q̄ res eſt vel non eſt oꝛatio dicitur vera vel falſa. ¶ Sexto arguitur: quia nullus dicit eque bonum cadere in puteum: ſicut nō cadere: aut in toꝛrentem: ſed vadit domum. Neq; etiam verum credit eque bonuz ſed recedit a puteo: ergo cum in agibilibus veritas ſit determinata ad vnam partem: etiaz et in ſpeculabilib⁹. Et ſi qui neſciāt ad quā ptem ſit determinata illi debent laboꝛare ꝑ addiſcendo ſicut infirmus ad ſanitatez: qꝛ dubitans ſe habet ad ſcientem ſcōm aīam ſicut ſanus ad infirmū. ¶ Septimo arguitur duos boīes eſſe mille boīes: nō eſt eque verum ſicut boīes eſſe mille boīes: qꝛ ē magis remotum a vero: ſed quod eſt remotum a vero eſt falſum: igitur alteꝝ contradictoꝝ eſt falſum.

Quarta rō.

Quintō.ar

Sexta rō

Septima rō

¶ Tertium capm̄ in quo ſpecialiter arguitur ꝓtra negantes ꝑmū ꝑncipium.

e

Et autem opinio pythagoꝛica ſimul illi que negat ꝑmum ꝑncipium. Nam dicit omnia apparentia eſſe vera: ad quod ſequit᷑ duo ꝓtradictoria eſſe ꝟa: qꝛ vnum apparet vni ⁊ alteꝝ alteri. ¶ Non eſt autem idē modus diſputandi contra omnes negantes

primū pncipiū. Quidā eīm negāt ipz ppter rōnem quā nesciūt soluere. Et isti curantur si eis soluatur ratio ⁊ adducatur persuasio Sophiste aūt negant pncipiū gra disputatiōis ⁊ sui dicti sustinēdi: ⁊ illi non desistūt nisi vi redargutionis. ¶ Arguebat aūt sic Anaxagoras: qz videm⁹ ex eodē fieri ptraria: vt aquā ⁊ ignē ex aere: ⁊ ex nō ente nihil fit: ergo ibi pfuerūt ptraria puta caliditas ignis ⁊ frigiditas aque: ⁊ sic ptraria erant in eodē. ¶ Ad hoc dr qd isti nō discernebāt inter ens in actu ⁊ ens in potentia. Potentia nāqz ptingit in eodē esse ptraria: actu vero nō. Itē etiā ipe arguit ac si oēs res eēnt transmutabiles, qd falsum ē. ¶ Sz pythagoras sic arguebat. Nā qd videt, sanis dulce ⁊ sapidū videt infirmis amarz ⁊ insipidū. Nec in hoc ē credēdū sanis plus qz infirmis igit oē qd apparet ē verz: ad qd sequit ptraria dictoria esse vera. Patz minor: qz si crederet sanis plus qz infirmis: vel hoc eēt qz sūt plures sani: ⁊ hoc nō: qz si cras sint plures egri illud qd est hodie verz cras eēt falsuz. Item etiā sol eēt minor tota terra: qz hoc videtur pluribus. Vel hoc eēt qz sani hūt organum melius dispositū: ⁊ hoc nō: qz cardones apparent asino boni saporis: boibus vo mali Et etiaz idē in diuersis tpibus appet i vno bonū in alio malū vt ignē in estate fugimus in hyeme vo querimus. Multi aūt eorū in hoc decipiebant: qz credebant intellectum esse vtutē organicā: sicut ⁊ sensum: ⁊ mutabilē scdm dispositionē mutationū corporaliuz. ¶ Sed ptra hos arguit: qz si in rebus nō sit determinata vitas. Fatuū essz philosophari ⁊ de his inquirere vitatē. Nā vitatem inquirere: erit psequi volantia. Isti aūt credebant oia esse sensibilia ⁊ indeterminata ppter materiā que est in potentia ad oppositā. Credebant pterea oia esse in ptinuo motu. Et ideo dixit Cratillus: qz nullus debebat loq ne mentiret. Et cū dixisset Eraclitus: qz idē equus nō pōt bis intrare fluuiū ppter motus eius: dixit Cratillus qz nō debebat dicere bis: sed neqz semel. ¶ Scdo arguit contra illos: quia si oia semp moverent: tunc ista esset vra: nihil manet continue in sua dispositione ⁊ contradictoria eius ē falsa: ergo non oia contradictoria sunt simul vra. ¶ Tertio: qz scdm eos hec est vra. aliqd est: ⁊ ista est falsa nihil est: igit. ¶ Quarto: qz licet oia moueant scdm qualitatē vel vbi: non tamen scdm substantiam vel quantitatem: ergo ppter hoc non est neganda determinata vitas. ¶ Quinto: qz hec inferiora sunt parua in ordine ad totum vniuersuz: ergo dato qz ipa moueant nō dicēda sunt oia moueri: neqz est neganda diuinitas. ¶ Sexto: qz septimo physicoz ostensum est: non oia semp moueri. ¶ Septimo, dicētes oia esse vera habent dicere omnia esse in omnibus: ⁊ omnia esse vnum: ergo illi nō possunt dicere qz res continue moueant. ¶ Contra pythagoram ponitur talis conclusio: nō oē quod apparet est verum. ¶ Tum pmo pbatur: quia fantasia est de re absente: ergo potest esse falsa. ¶ Tum secundo: qz est mirabile dicere: qz ita bene iudicemus de remoto sicut de ppinquo: vel qz eger ita bene sicut sanus: quod tamen scdm eos oporteret dicere. ¶ Tum tertio: qz sic dicentes consiliantur de futuris a sapientibus ⁊ nō a quibuscunqz: ergo non omne quod apparet est verz. ¶ Tum quarto: qz nullus eque credit sensui de sensibili alterius: sicut de sensibili ppio: igitur non omne apparens est verū ¶ Tum quinto: per sensuz nunqz iudicam⁹ idem esse dulce ⁊ non dulce p eodē tpe: et si hoc iudicemus in diuersis tpibus: hoc ē ppter mutationē rei vel indispositionem organi. ¶ Tum sexto: qz scdm eos nullum essz pdicatum necessarium: qz omnia contingeret aliter se habere: necessarium autem non contingit aliter se habere: ⁊ sic illi destruūt pdicata necessaria ¶ Cū septimo: qz sequeretur qz animatis nō existentibus nihil eēt verz cum tūc nihil appareret Sed hoc ē falsum: qz posterioribus ablatis non oportet priora auferri. Animata aūt sunt posteriora, mouens eīm moto pus est natura, sensibilia aūt mouent sensum: ⁊ illa sunt alia a sensu. Non eīm sensus suimet est sed est aliquid alterz pter sensum qd pus ē est necesse: igitur. ¶ Nec valet dicere: qz dubiuz est qs sit sanus ⁊ quis eger: qz quem vnus iudicabit sanum alter iudicabit egrū. ⁊ sic non pōt sciri veritas. ¶ Dr eīm assimilant illis q dubitant vtz dormimus aut vigilamus: quod non est dubitandum. ¶ Octauo arguitur: qz isti ponunt oīm scibiliuz esse demonstrationes: quod falsum est. demonstratiōis eīm principium non est demonstratio nec per

Motiuū anaxagore.

Cōfutatō eiusdem.

Motiuū Pythagore.

Prīa rō ptra illos

Secunda rō

Tertia rō

Quarta rō.

Quinta rō.

Sexta rō

Septima rō.

Conclo contra Pythagoram

Prima rō

Secunda rō

Tertia rō

Quarta rō.

Quinta rō.

Sexta rō

Septima rō

Euasio

Confutatio

Octaua rō.

se notoꝝ.rōnem autē querūt quoꝝ non ē rō

Cōtra ꝓcedentes ꝓtradictoria gra disputatois pria rō. ¶Contra eos q̄ gratia disputatiōis dicūt ꝓtradictoria esse v̄a.Arguit̄ p̄mo sic:tales incidunt in redargutionem ad quā nitūtur ducere alios: igr̄ nō est arguendū ꝓtra eos

Secunda rō. ¶Scđo: qz q̄ dicit oīa q̄ appent eē v̄a oīa facit adaliq̄d. Nā qđ apparet alicui appet: sed hoc est falsum:cuz q̄dā sint scđm se.Qui aūt volūt dictū suū sustinere:debent dicere: q̄ oē qđ appet est vez illi cui appet: q̄n apparet:vbi appet:z sic de alijs.Si cñ absolute ꝓcederēt oīa q̄ appent eē v̄a ducerēt statim ad redargutionē.Tact⁹ cñ duo dicit in digitoꝝ variatōe:visus aūt vnū:igr̄.

Tertia ratio. ¶Tū tertio:si nulla cēnt v̄a nisi scđz appentiā ad sensum:tūc oīa diceret relatiue ad sensuz z tūc nihil cēt nisi apperet sensui: hoc aūt est falsuz:ergo ꝓpter hoc nō ē negandū p̄mum p̄ncipiū.

Quarta ratio ¶Quarto arguit̄:si nihil ē nisi inq̄tum ē appens aut opinatū nihil ē nisi put dr̄ relatiue ad opinās:sz opinās nō dr̄ relatiue ad opinās:z opinās dr̄ relatiue ad opinatū:ergo si nihil ē opinās nihil ē opinatuz z sic si nihil ē opinās:nihil ē qđ est falsū. Et sic ptz q̄ p̄mū p̄ncipiū ē oīm firmissimū ꝓz scđo:qz ꝓtradictoria nō possunt simul eē v̄a.

¶Quartū caplm in quo arguit̄ ꝓtra dicēcentes ꝓtradictoria esse simul falsa.

Ꝓma rō a Et vero ꝓtradictōis mediuz nihil eē ꝓtingit: sz necesse ē vnā ptē eē verā z aliā falsaz. ¶Ptz Tum p̄mo: quia dicere ens nō ee:aut nō ens esse: falsum ē:sz ens eē:z nō ens nō esse vez ē:ergo q̄ dicerit ita eē aut nō vez dicet

Secunda rō. aut mentiet̄: z nō erit necessariuz. ¶Tum scđo:qz si nulla ꝓtradictoria vez eēt v̄a sequeret̄ q̄ nunq̄ fieret mutatio de vno ꝓtradictorio z in aliud:sz boc ē falsuz: qz ex nō albo fit albū z ecōtra: ꝙna tū pz:qz si ābo ꝓtradictoria sint v̄a:tūc iste due sunt false:a ē albuz:a nō ē albū:z sic a nec ē albuz nec nō albū:sz si a non ē albū:nō mutabit̄ de albo in nō albū.

Tertia rō ¶Tū tertio:necesse ē ita eē sicut mēs affirmādo vel negādo dicit:vel nō eē ita. Si p̄mū dicit vez.Si scđm: mentit̄.

Quarta rō ¶Quarta rō:si in aliq̄ ꝓtradictōe eēt mediū:etiā in q̄libet:qđ ē impossibile:qz tūc dicēs hoc ꝙfiteret̄ se nō dicere vez:nec nō vez.Tū scđo:qz ipe nec eēt ens nec nō ens. Ꝓz tertio:qz eēt aliq̄ gñatio que neq̄ eēt gñatio neq̄z corruptio:cū nec eēt de eē ad nō esse:nec de nō eē ad esse.

Quinta rō ¶Quinto arguit̄:qz esset aliqs numerus qui nec eēt par nec impar:qz nec eēt par nec nō par z per q̄ns nec impar.

Sexta rō ¶Tū sexto: qz si inter contradictoria sit mediuz: tūc ꝓtinget illud mediū affirmare: z sic illi⁹ erit mediū:z sic in infinitū.

Septima rō ¶Septimo:si i terrogeret̄ quis:vtz boc sit albuz: vel dicit q̄ sit:z tunc concedit affirmatiuā: vel q̄ non:z tunc ꝓcedit negatiuā: igit̄ inter cōtradictoria non est mediū. ¶Venerūt aūt aliqbus tales opiniones:q̄n soluere nō possunt orationes contentiosas annuentes oratōi cōfirmāt vez esse qđ est sillogisatū: igit̄ hȳ talem causam dicunt: illi ꝙ ꝓpter oēm rōem inquirendā:Et si quis velit contra tales argumentari: debet supponere sermonē suuz aliqd significare sibi z alteri:qui pōt exp̄imi p̄ diffinitionē qđ nois.Oratio nāqz cui⁹ nomen est signū diffinitio est

Opinionis Eraclīti cōfutatio ¶Videt̄ aūt Eracliti opinio esse, oīa esse v̄a z oīa falsa.

Prima rō ¶Cōtra quem ar̄ p̄mo: qz isti ponūt ābas opiones q̄ iā reꝓbate sūt: g⁹ si ille opiones sūt f'le z ista.

Secunda rō ¶Scđo:qz tales recedūt a puteo ne interi⁹ cadant: putātes nō eque bonū cadere interi⁹ sicut nō cadere.

Tertia rō. ¶Tertio falsum est dicere non esse:qđ est:aut esse quod non est:z non pluribus modis contingit:igit̄.

Quarta rō. ¶Tum quarto:qz ad quālibet questiouem ꝓpositam respondemus q̄ ita est: aut non est:z non alio modo.

Quinta rō. ¶Quinto:qz tales concedunt ꝓtradictoꝝ sui dicti: et sic concedunt suam positionem esse falsam

¶Contra dicentes oīa semp quiescere arguitur:qz tunc omnia vera semp essent v̄a: z omnia falsa semp essent falsa:quod falsuz est. Nec etiam omnia semp mouentur: quia tunc nihil maneret idem aliquo tēpoze. Sequeretur etiam q̄ nihil esset: z sic nihil esset verum:ergo omnia falsa:sed ostensum est qz impossibile. Item etiam ens permutari est necesse,nam ex aliquo in aliud fit permutatio. Nec oīa quiescūt aut mouent̄:est tū aliq̄ qđ semp mouet̄: z etiaz est p̄mū mouens im mobile ad ipsum.

Queritur tertio,vtrum hoc p̄ncipium im

possibile est idem simul esse z non esse sit firmissimum Arguitur p̄mo q̄ non:quia est falsum: igitur. antecedens patet:quia omnia alia a contradictoriis possent inesse eidem:ergo z ꝓtradictoria:cum includant in alijs. Assumptum ptz ex scđo topicoꝝ: cuicūqz cñ inest

genus ⁊ spēs aliqua: sed scutū pro media pte albū ⁊ p media pte nigrū est coloratū: ergo albū vel nigrū: sed nō est maior rō quare sit albū q̄ nigrū. igit est simul albū ⁊ nigrū. De relatiuis pz: qz aliq̄d simul est duplū ⁊ dimidiū. igit. ¶ Scdo sic. illo pricipio aliq̄d est notius igit nō est firmissimū. ꝓña pz: qz affirmatio notior ē negatiōe ex isto quarto: scz illud principiū est negatiuum igit. Itez. Ar⁹. pbat ipum in hoc quarto: igit eo aliq̄d est notius. ¶ Tertio sic. contingit de prio principio dubitare: igitur non ē firmissimū. ¶ In oppositum ē Ar⁹. in hoc libro.

Tertus.

Sciendū est prio q ꝓ Ar⁹. incipit disputare ꝓtra negātes hmōi primū principiū. Et prio narrat duos errores. Primꝰ negātiuz ipm ore scz nō mēte ⁊ hoc ptingebat: qz nesciebāt quasdā difficultates in disputatiōibus soluere. iō dicebāt possibile idē simul esse ⁊ nō esse. Scōs error ē volētiuz ipm demōstrare. Contra quos dicit Ar⁹. q nō est pbabile demonstratiue: sz elētice solū. Primū pbat: qz tūc vel fieret demōstratio circularis: vel in demōstratiōibus procederet in infinitū

Quid elētice disputare.

Circa pm oñdit qd ē disputare elētice dicēs: q ē facere elēchum ex dict⁹ ⁊ ꝓcessis eox quo elēcho redarguim⁹ ipos. ¶ Cōsequnter disputat ꝓtra negātes primū pricipiū septē rōibus. Prio pria suppōit quatuor suppōnes.

Quatuor sup pōnes preambule.

¶ Pria ē. oro aduersarij significat aliq̄d intelligibile sibi ⁊ alijs. Si em negat hoc: nō erit cū eo disputāduz ⁊ tūc ex hoc sic ar. Aduersarꝰ cōcedit vocē suaz aliq̄d significare: ⁊ nō cōcederet ipam nō significare: igit ip se ꝓcedit primū principiū ¶ Scda suppō est. oē nomen significat aliquid vnū. i. aliquā vnā dictā intētionem apud intellectū: q̄ intētio pōt explicari p diffinitiōez dicentem q̄d nois: qz si nomē plura significaret (saltē finita) posset cuilz istox pluriū suū nomen iponi. ¶ Tertia suppō est. nomē significās aliquā intentiōem apud aīam nō significat oppositā. qz dictū ē q nomē tm vnā intentiōez significat. ¶ Quarta suppō ē q hec noia hō ⁊ non hō: nō significāt idē apud intellectū. pz: qz seqr tur q rōnes opposite essent eedē q̄d ē impossibile: ⁊ q illa noia eēnt sinonyma q̄re pari rōne oīa noia essent sinonyma. Qz aūt ipossibile sit plures rōnes esse casdez pz: qz plus opponūtur hō ⁊ nō homo: q̄ albū ⁊ musicū sed albū ⁊ musicū habēt diuersas rōnes: igit hō ⁊ non homo. ¶ Et si arguaꝫ ꝓtra primū principiū: qz alia ē rō hois: ⁊ albi: qz hoi pm rōem hois ꝓuenit esse aīal ⁊ bipes: ⁊ nō pm rōem albi: igit iste sunt ve hō est aīal bipes: ⁊ nō est aīal bipes. ¶ Rñdetur negādo ꝓñam: qz cū sic q̄ritur: vtz hō sit aīal bipes: non q̄ritur vtz hō scz q̄libet rōem q̄ sibi ꝓuenit sit aīal bipes. iō si sibi ꝓueniat pm aliq̄ ꝓcedēda ē affirmatiua. ¶ Tunc sit pria rō. necesse ē hoiem esse aīal bipes: qz hec ē eius diffinitio ⁊ non ē possibile ipz nō esse aīal bipes: igit ipossibile ē idē simul ee ⁊ nō esse. ¶ Scda rō. qz si ꝓtradictoria essent simul va: seqretur q nulla essent pdicata ꝓtradictoria. ꝓña ē falsa: igit ꝓña pz sic: qz in pdicatiōe q̄ddi tatiua pdicatuz ⁊ subiectū dicūtur idē significare: sic q predicatū nō cōnotat aliq̄d extraneū subiecto: igit in tali pdicatōe pdicatuz nō pōt negari de subiecto: qz absurduz ē dicere idē negari de seipo. Falsitas ꝓñtis pz: si oīa pdicata eēnt accidētalia nullū essz pdicatū vle. i. in primomō dicēdi pse: ⁊ tūc perirēt diffinitiōes. Tum scdo: qz in pdicatōibus essz ꝓcessus in infinitū. ¶ Tertia rō ē. si ꝓtradictoria essent simul va seqret q essent vnū ⁊ idē. ⁊ q nulla ꝓtradictoria possent eē va. ¶ Primū incōueniēs pbat: qz si homo ē aīal: ⁊ nō ē aīal: nec est hō nec aīal: ⁊ p ꝓña hō nec est mur⁹ nec lapis: ⁊ sic hō non ē mur⁹ nec lapis: homo ē murus ⁊ lapis: qz cō tradictoria sunt simul va. ¶ Scdum incōueniēs pbat qz si est hō ⁊ nō homo: seqretur q nec est hō nec est nō homo: pz ꝓña. qz iste due cōtradicūt duab⁹ priorib⁹.

Ratio. j.

Ratio. ij.

Ratio. iij.

¶ Quarta rō ē. vel oīa ꝓtradictoria sunt simul va: vel aliqua ⁊ aliqua nō. Si pm: seqtur q primū principiū ē vez in aliqbus ⁊ cū nō sit maior rō de aliqbus q̄ de aliis: seqtur q erit ꝓcedēduz in oībus. Si primū: aut hoc ꝓiūctim aut diuisim. Si primū seqtur q ipse dicēs hoc nō dicit hoc. Seqtur scdo q oē q̄d est nihil ē. Tertio sequit q null⁹ loqtur vel vadit. Quarto seqtur: q omia sunt vnū ⁊ idē. Sz diuisiz sequunt ea q̄ dicta sūt. Scdo seqtur q oīs dicit vez. Tertio sequit. q aliqs mentit. Quarto sequit. q hō dicēs hoc ꝓcedit se mētiri: g⁹ seq tur q non ē cū aliquo disputāduz: qz nihil diceret distinctim. ¶ Quinta rō ē. ꝓcedēs ꝓtradictoria hz ꝓcedere q̄d libet eē aliq̄d ⁊ nihil: qz ab eo q res ē vel non ē oro dr vera vel falsa. Et silr oēs dicerēt vez ⁊ mentirenr ⁊ sic nō differrēt a plātis. Sz hec oīa sunt incōueniētia: igit.

Ratio. iiij.

Ratio. v.

¶ Sexta rō ē. in agibilib⁹ ē veritas deteriata: ergo ⁊ i speculabilib⁹. añs pz: qz nemo opinat eq̄ bonū esse cadere in puteū: sicut ⁊ nō cadere. ¶ Septima rō ē. duos hoies eē mille hoies nō est. eq̄ vez sicut duos hoies eē duos hoies: nec illud ē eque remotius a vero: ergo est falsum: qz oē q̄d ē remotū a vero ē falsum.

Ratio. vj.

Ratio. vij.

Sciēduz ē scdo. q ex ꝓditiōib⁹ pmi pricipij in pcedēti q̄stiōe positis sequūr aliq̄ correlaria. ¶ Primuz ē. q nulla ppō cathegorica de inesse de pūt: est p mū pricipiū: pz qz vel subiectū ei⁹ suppōit p deo: ⁊ sic nō ē cōissima: vel suppōit p aliq° alio: ⁊ sic aliqn ē falsa. Item nulla talis ē notissima: cū null⁹ talis oppīn includat euidētez ꝓtradictōez. Itē etiā cuilz tali possz intellect⁹ dissentire. ¶ Seqtur scdo: q pmū pricipiū nō ē ꝓditiōale vel hypoteticū: pz qz in pmū pricipiū oēs demōstratōes sunt reducēde: sz nō oēs reducūtur in vnū ꝓditiōale vel hy poteticū: igr. ¶ Tertio seqtur: q pmū pricipiū non ē de copulato vel disiūcto extremo: pz p rōnes de mere cathegoricis hec em ē falsa: oīs chimera ē ens vel non ens. Et silr ista de copulato extremo: chimera ē ens ⁊ nō ens. Tunc sit.

Cōclusio pria: nulla ppō scit eē pricipiū mi si sciat eē necessaria: pz qz vel talis ppō scit necessaria Impossibilis Vel ꝓtingēs. Vel nulla. Si pmū hr intētum. Nō alia duo: vt notum ē de se. Si quartū tūc non assentiet firmissime: sic q nō existimet possibile aliter se hre. ¶ Itē pria posterior q̄cquid scit estimat possibile aliter se hre. g⁹ etiā quicq̄d intelligit ipossibile ē aliter se hre. ꝓña tz: qz maior firmitas dz esse in pncipio: cui⁹ ē intellect⁹ q̄ in pclone cui⁹ ē scia. Ex quo seqtur: q ppō modalis de necessario vel ipossibili magis explicite ꝓtinet ꝓditiōes pmi pricipii q̄ ppō cathegorica de inesse: ⁊ p ꝓña magis hz rōem pmi principij.

Cōclusio scda. pmū pricipiuz ē istud: ipossibile ē idē esse ⁊ nō esse: ⁊ ē firmissimū: qz quilz apphendēs significatōem terminox firmissime sibi assentit: tā q̄ necessario clare apphēso. ¶ Est tū aduertēdū: q nilti pbabiliter substinēt: q intellect⁹ nō solū pōt nō assentire prio pncipio clare apphenso. imo plus dissentire: ⁊ ei⁹ opposito assentire: ⁊ hoc mediāte iperio volūtatis mote aliquo puo motiuo. Immo aiūt: q pōt voluntas ipedire intellectū ne assentiat ppōni pbabili dyaletice ostēse cū formidie. sz cū certitudie tāta sicut assentiret pclōni demōstrate. Nec valet ꝓña (vt aiūt) ꝓbigit dissentire prio pncipio ⁊c. ergo non ē pse notū: sz bñ valeret apud illū qui sic dissentiret. Nec valet dicere: q ipm ē ex suis termis euidēs vel natū fieri euidēs simpliciter: ergo nō ē dubitabile nec dubitatū: aut obiectū dissensus: qz talis dissensus nō ꝓuenit ab eo: qz de se ē

satis clax intelligẽti significationes terminox: sed ex imperio volũtatis q̃ etiam facit errare intellectũ circa prima p̃ncipia practica: vt dicit Aristo. vj. ethicox. Sz restaret dubiũ bonuz suppositia tanta volũtatis efficacia: q̃ ipa posset etiam ducere intellectũ cum quo motiuo vt nõ assentiat ꝓclusioni demõstrate ab eo clare apprehense: ita q̃ qualiscũq̃ fuerit appẽtia in intellectu de ꝓclusione: ipe tñ non necessario assentiet. imo forte dissentiet: quod quidã doctor fatetur: ꝛ sic seq̃tur q̃ scientia erit assensus liber ꝛ non naturalis: quod negatur cõmuniter.

Textus.

Dubitatur. vtz oĩa que apparẽt sint vera.

¶ Pro dubio ẽ aduertẽduz q̃ p̃ter Ar. spãliter disputat ꝓtra aliquas opiones: ad quas seq̃batur negatio p̃mi p̃cipij. Erat aũt opio pithagore q̃ oĩa q̃ apparent sunt vera. Cuz ergo vnũ appet vni: ꝛ oppositũ alteri: seq̃tur ꝓtradictoria esse xa. Sunt alij qui negãt primũ p̃ncipiũ ꝓpter rõem quã nesciebant dissoluere. Alij sunt qui negãt ipm gra disputatõis ꝛ sermonis sui sustinẽdi. ĩõ non ẽ idẽ modus disputãdi cõtra oẽs. Sedi eñ curãtur si rõ facies eos errare soluatur. Tertij aũt non curãtur nisi vi redargutiõis. Consequenter declarat motiua quarũdaz opinionũ. Et ꝓio motiuũ anaxagore dicẽtis ꝓtraria inesse eid ẽ. ad qđ seq̃tur cõtradictio.

Motiuum Anaxagore. Confu. eiusdẽ

¶ Fuit autem motiuũ eius istud: contraria sunt in eodez: puta aqua ꝛ ignis in aere: igit ẽ ꝛ ꝓtradictoria sunt simul in eodẽ. ¶ Dicit Ar. q̃ hic sunt duo defect⁹. Primus: q̃ nõ distinguit inter ens in actu ꝛ in potẽtia: si eñ ꝓtradictoria fiant ex eodẽ. nõn ꝓpter hoc seq̃tur q̃ sint in eodẽ actu: z solum in potẽtia. Scds defectus ẽ. q̃ isti loquũtur ac si oẽs res essent transmutabiles: qđ tamen ẽ falsuz. ¶ Cõsequenter declarat motiuũ pithagore dicẽtis oĩa q̃ appent esse xa: q̃ qđ apparet sanis sapidũ apparet infirmis insipidũ: igitur. ¶ Et si dicat q̃ credẽdum est sanis. Tuz prio: q̃ sunt plures. Tuz secũdo: q̃ in eis organum ẽ melꝰ dispositũ ¶ Contra p̃mũ arguitur sic. si veritas sit pluralitate iudicanda et sint nunc plures sani q̃ egri: tũc de re nõ mutata illud qđ ẽ hodie vez erit cras falsum: ergo veritas non ꝓsistit in apparentia. Item seq̃retur: q̃ sol essz multo minor terra: q̃ hoc apparet pluribꝰ. ¶ Contra sm arguitur sic: contraria apparẽt sepe habẽtibus sensum bñ dispositum: vt cardones appent asino boni saporis: alijs vero non. ¶ Item vnꝰ ꝛ idẽ homo iudicat aliq̃d esse bonũ ꝛ malũ in alio ꝛ alio tpe: vt ignẽ esse bonum in hyeme: ꝛ malũ in estate. ¶ Causa aũt predicti motiui ẽ. q̃ credebant omne qđ apparet intellectui esse vez. Credebant autem intellectũ ꝛ sensum esse eiusdẽ nature: ĩõ p̃ter credebãt q̃ omne qđ appet sensui sit vez: ꝛ in hoc multi errauerũt credẽtes intellectum esse virtutem organicam ꝛ per p̃ns mutabilem sm mutatõem dispositionũ corruptibiliũ siue in nobis siue in celo. ¶ Contra dicit Aristo. q̃ si in rebus nõ sit veritas determinata fatuũ erat eis mãrere veritatẽ q̃: philosophari essz sicut pse qui aues volãtes cũ sit mãrere veritatez: q̃ non põt inueniri. Credebãt pterea oĩa esse sensibilia: ꝛ non omĩa esse indeterminata ꝓpter materiaz: q̃ ẽ in potentia ad vtrũq̃ oppositoruz. Credebãt vlterius: oĩa esse in cõtinuo motu: ex qua pullulauit opinio. Democriti et seq̃cium eius de que ꝛ nũero fuit. Cratillus qui dicebat q̃ nullus oz loqui ne mẽtiatur: ꝛ solum mouebat digituz volens signo ꝛ non verbo expmere ꝓceptum. Et cũ heraclitus dixisset q̃ non ꝓtingit bis aliquẽ intrare fluuium rep̃hendit euz Cratillus: q̃ nõ debebat dicere bis sed neq̃ semel.

Motiuũ pythagore.

Cõfutatio dicti motiui.

Dubitatur scdo. vtz oĩa cõtradictoria sint

simul vera. ¶ Pro dubio ẽ aduertendũ: q̃ p̃ter. Ar. disputat ꝓtra negãtes primũ p̃ncipiũ ꝓpter rez mobilitatem: ꝛ hoc sex rõibus. ¶ Pria si oĩa semp mouẽtur hec negatiua essz vera: ꝛ necessaria nihil manet cõtinue: in eadẽ dispõne ꝛ cõtradictoria eius falsa: ergo non oĩa ꝓtradictoria sunt simul vera. ¶ Scda ratio ẽ. cum sm eos ꝓmue fiant generatões ꝛ corruptões ista est vera ꝛ necessaria aliq̃d ẽ. ꝛ hec ẽ falsa nihil ẽ. igit ẽ aliqua ꝓtradictoria nõ sunt simul vera. ¶ Tertia rõ ẽ. licet oĩa semp moueãtur sm locũ: vel sm qualitatẽ vel sm substãtiaz: non tñ deberet vniuersaliter negari veritas determinata. ¶ Quarta ratio ẽ. cũ inferiora sunt parua ps in compatiõe ad totũ vniuersum: ergo ꝓpter hoc q̃ ipa sunt generabilia ꝛ corruptibilia: non debẽt vniuersaliter oĩa eẽ generabilia ꝛ corruptibilia: ꝛ nullam esse veritatem vniuersalẽ de reb⁹. ¶ Quinta rõ ẽ. in septimo phisicox demõstratum ẽ non oĩa semp moueri: igitur. ¶ Sexta ratio ẽ. dicentes oĩa esse vera habent dicere oĩa esse in oĩbus: ꝛ oĩa esse vnum. ergo magis habent dicere oĩa esse immobilia q̃ mobilia. ¶ Cõsequẽter disputat contra dicẽtes omnia apparentia esse vera octo rõnibus. ¶ Prima rõ fantasia apprehendit rez in absentia sensibilis vt pz in somnijs: ergo potest esse falsa. ¶ Secũda ratio: non eque bene iudicamus de remoto sicut de ꝓpinquo: neq̃ egri: ita bene iudicant sicut sani. Similiter non ita bene iudicat dormiens: sicut vigilans: neq̃ debemus credere apparentijs factis ĩ somnijs: igitur. Tertia ratio ẽ. de futuris petũtur consilia a sapiẽtibus ꝛ non ab insipientibus: ergo non oĩa que apparent sunt vera. ¶ Quarta ratio est. nullus eque bene credit sensui de sensibilibꝰ alterius sensus: sicut de ꝓpijs: igitur. Quinta ratio ẽ. nunq̃ per quẽcunq̃ sensuz simul iudicam⁹ aliquid esse dulce ꝛ nõ dulce: ꝛ si hoc iudicemus in diuersis tpibus: hoc ẽ vel ꝓpter mutationem subiecti de dulci in amarum: vel ꝓpter mutationem dispositionum: ergo cõtradictoria nunq̃ sunt simul vera. ¶ Sexta ratio ẽ. Si illa opinio sit vera nullũ erit predicatuz necessarium: q̃ omne p̃dicatum sm eos contingit aliter se habere. Septima rõ ẽ. si sola apparentia essent vera sequeretur q̃ animatis non existẽtibus nõ esset veritas. patz consequẽtia quia nihil appareret. ¶ Octaua ratio ẽ. sequitur q̃ nihil posset sciri neq̃ demõstrari. sed hoc ẽ falsum vt patet primo posteriorum. Cõsequenter disputat cõtra eos: qui gratia disputatiõis dicunt contradictoria simul esse vera: ꝛ hoc quatuor rationibus: ¶ Prima ẽ. quia tales incidunt in illud inconueniens ad quod nituntur ducere aduersarium: scz ad redargutionem. ¶ Secunda ratio ẽ. si non omnia sunt ad aliq̃d: non omnia que apparent sunt vera: sed non omnia sunt ad aliquid: igitur. Tertia ratio est si nihil est verum nisi sm apparentiam ad sensum: et ꝓpter hoc negatur primum principium: tunc omnia dicuntur relatiue ad sensum: sic q̃ nihil est nisi quod apparet sensui: sed ista sunt absurda. ¶ Quarta ratio est. si nihil est nisi inquantum est opinatum: nihil est nisi in respectu ad opinans: sed opinans non dicitur in respectu ad opinans: ergo nihil est opinans et per consequens nihil est opinatum: et si nihil est opinatum nihil est: ergo nihil est nihil quod apparet nihil. ¶ Ex predictis infert: q̃ contradictoria non possunt inesse eidem simpliciter: quia tunc contradictoria essent simul vera: sed bene secundum quid: vt scutum ꝓ media parte albuꝝ et ꝓ media parte nigrum.

Tertꝰ in quo obstant nece tes pmũ pria pũ ꝓpter rez mutabilitatẽ.

Cõfutãtur dicentes oĩa apparentia esse vera.

Cõfutatio cõcedentiũ ꝓtradictoria gra disputatiõis.

Dubitatur tertio.

Utrum contradictoria sint simul falsa'. ¶ Pro dubio est ad,

uertendum: q Ar⁹. in hoc vltimo capitulo disputat cõtra ponẽtes ꝓtradictoria esse simul falsa. Circa qõ dicit primo: q ꝓtradictionis mihi nõ medium: immo necesse ẽ vnam partem esse veraz alteraz falsam: quod ꝓbat septem rõnibus. ¶ Prima ẽ falsum ẽ dicere esse quod non ẽ vel non esse quod ẽ. ergo omne qõ enũciatur ẽ vez vel falsum ⁊ neutrũ simul. Secunda rõ ẽ. si neutra contradictoriaꝝ esset vera: seq̃tur q nunq̃ fieret mutatio de vno contradictorio in alterz: sed ꝓns ẽ falsum: quia ex non albo fit albũ ⁊ econtra: igitur ꝓna pz: quia si iste sint false a. est album a. non ẽ albuz: tũc nec a. est album nec a. non ẽ album: ergo non põt fieri mutatio de non albo in albũ. ¶ Tertia ratio ẽ. necesse est ita esse sicut mens affirmãdo vel negãdo dicit: vel non esse ita. Si ẽ ita dicit verum. Si non ẽ ita: dicit falsum. Quarta ratio ẽ. Si in aliqua ꝓtradictiõe esset medium pari rõne ⁊ in qualz: sed ꝓns est impossibile. Tum primo quia hoc dicens confitetur nec dicere verum: nec dicere non verum. Tum secundo: q ipsemet nec esset ens: nec non ens. Tum tertio: q mutatio per quam aliq̃d fieret nec esset ad esse: ⁊ tũc nõ esset generatio: nec ad nõ esse: ⁊ sic nõ esset corruptio: q esset aliqua mutatio que neq̃ esset generatio neq̃ corruptio. ¶ Quinta rõ ẽ. Si sic seq̃tur q aliq̃s esset nũerus q̃ non esset par neq̃ impar. Pz ꝓna: q ternari⁹ nõ esset par: neq̃ non par: ergo neq̃ impar cuz bñ sequatur nõ est non par. ergo nõ est impar. Sexta rõ. Si intercõ tradictoria esset mediuz: cũ illud mediũ ꝓtingat affirmare ⁊ negare seq̃tur q illius adhuc erit mediũ: ⁊ tũc erit ꝓcessus in infinitum. ¶ Septima rõ est. Si interrogetur aliq̃s. an hoc sit albũ. Vel rñdetur q sic. ⁊ tũc ponet affirmatiuam. Vel q non: ⁊ tũc ponet negatiuã igitur. ¶ Consequẽter disputat cõtra illos qui dicebãt oĩa simul esse vera: ⁊ simul falsa: ⁊ hoc quatuor ratiõibus. ¶ Prima ẽ. q isti ponũt ambas oppositiones que improbate sunt. Scda ratio ẽ. isti recedunt a puteone interius cadãt: ergo non concedũt esse eũ bonuz cadere in puteum: ⁊ nõ cadere. ¶ Tertia rõ ad quãlibet questionem si velimus determinate rñdere: opz rñdere q sic est vel non est: vel esset dicere q ita est vel non est. Quarta rõ est. dicens ambo contradictoria esse simul vera hz concedere cõtradictoriuꝝ sui dicti: igitur contra eum nõ est disputãdum. ¶ Consequẽter probat q non oĩa semper quiescũt: q tũc oĩa vera semper essent vera: ⁊ oĩa falsa semp essent falsa: sed hoc est falsum: igitur. Consequẽter ꝓbat: q non oĩa semp mouentur sic q nullomodo aliud moueat ideꝛ: q si sic nihil vnq̃ esset: sed hoc est falsum: q ꝑm eos aliquid cõtinue mutatur: igitur.

Consutanẽ dicentes oĩa simul esse vera ⁊ simul falsa.

Ad rõnes q̃stionis. ¶ Ad primaz dr: q̃ scutum illud nõ est coloratum: sz potius colorata. Aliter dicunt aliqui q quicq̃d denoĩatur a genere denoĩatur a specie vel spẽbus: ⁊ hoc vel simpliciter vel ꝑm quid. ¶ Ad secũdam partem dr: q duplum ⁊ dimidium simpliciter non includũt opponem cõtradictoriam: sed solum respectu eiusdẽ. Ad scdam rõem dr: q illud principium equipollet vni ꝓpositioni affirmatiue: sez huic impossibile est idem non simul esse ⁊ nõ esse. Ad cõfirmationem conceditur q Ar⁹. ꝓbat ipm elentice ex concessis a respondente: sed non demõstratiue. ¶ Ad tertiam negatur antecedẽs: quia ilz antiqui dixerint oppositum voce: non tamen mẽte. Vel ipsi poterãt dissentire: ipsi principio clare apprehenso mẽtaliter: iudicãdo non ita esse: sicut adequate tale principium significaret significatione totali. Potuerunt tñ circa multas ꝓpositiones formatas de ꝓpio principio dubitare: ⁊ illis dissentire enunciãdo multa predicata de ꝓpio principio: propter aliquas rationes sophisticas multum apparenter cõcludẽtes tales ꝓpones: ꝓpter quas: q eas soluere nõ valerent: coguntur dissentire ipis: puta isti ꝓpositioni potuerũt dissentire: primum principiuz non est mihi euidẽs: nec est ꝓpositio modalis affirmatiua: ⁊c. vel isti potuerũt dissentire: talis ꝓpositio qõlibet est vel non est: non est primum principiũ vel non est mihi perse notum ⁊c.

Et hec de quarto metaphisice.

¶ Quinti liber prim⁹ tractatus: de noĩb⁹ pertinẽtibus ad causas ⁊ principia.

Principium. p Rincipium dicitur: aliud quidem vnde aliquis rem moueat vt termin⁹ vie est principiũ motus localis. Aliomodo dicitur principium: a quo facilius incipit motus: q̃is aliq̃i sit posterius scdm esse: vt ĩ doctrinis. Nam non a primo rei principio inchoãdum est aliq̃i: sed vñ oportunius distat. Tertiomodo dr: ex quo aliquid fit tanq̃ ex prima pte: vt nauis sedile: ⁊ dom⁹ fundametum Et aĩalium alij dicũt coz esse principium: alij cerebrũ: alij qõcunq̃ taliuz suscipiunt. Quartomodo dr principium: a quo aliquid fit: ⁊ vñ primo motus nat⁹ est initiari: ⁊ etiaz ꝓmutatio: vt puer ex patre ⁊ matre: ⁊ bellũ ex cõuitio. Quintomodo dr principium: scdm cuius volũtatem aliqua mouẽtur: sicut principatus: ptates: ⁊ imperia: et tyrannides: dicuntur principia ciuitatum. Sextomodo dr principiũ: a quo res fit nota: siue per qõd alia cognoscũtur ꝓio: vt suppositiões in demõstrationib⁹. Septimo dr de illis de quibus dr hoc nomen cã. Omẽs eĩ cause principia ¶ Et sic pz: q oĩm principioz est cõe esse primũ: vel primũ vñ res est: vel vñ res fit: vel vñ cognoscitur. Pz secundo: q natura est principiũ: ⁊ elementuz: ⁊ mens: ⁊ volũtas: ⁊ forma: ⁊ finis. Multoz eĩ ⁊ cognitionis et motus principium est bonum et malum.

Causa. c Causa vero dr. Uno q̃dem mõ ex qua fit aliq̃d cum ĩsit: vt res statue. ⁊ argentuz pbiale est cã materialis Alia vero est cã formalis: que est spẽs: ⁊ exẽpluz vt nũerus ⁊ ꝓportio dupla respectu dyapason: ⁊ ptes in diffinitione. Alia est cã efficiens: que est primũ principiũ mutatõis ⁊ q̃tis vt cõsiliator est cã cõsiliati et pater puer: et oĩno faciens facti et cõmutabilis mu-

tans. Alia est causa finalis gratia cui⁹ aliquid fit vt ambulatio ē cā finalis sanitat⁹. Vnde si q̄ratur: quare iste ambulat? dicim⁹ vt sanetur: et dicētes ita: putam⁹ reddidisse cāz Et hic dicūtur multa de causis sicut in secūdo phīco⁹ q̄ hic dimittūtur.

Elementum. Elemētum vero dr exquo aliquid componitur p̄mo: in exīte indiuisibili spē e in aliam spēm: vt vocuz litterata⁹ elementa sunt littere: ex quib⁹ cōponitur vox: et in q̄ diuidit vltimo. Similiter aer: ignis: terra: et aqua: scdm aliquos: pūt dici elementa: quia sunt p̄ma inter corpa cōposita. Similiter demonstratōes q̄ fiunt ex p̄missis p se notis et immediatis: dicūtur elementa respectu posteriox q̄ in alias resolui pūt. Et transsumptiue dr aliquid qđ est paruū: et ad multa vtile. Et sic vnitates: et puncta: sunt elemēta nūero⁹ et magis vtia min⁹ vtium. Et q̄ elemētum p̄prie dictū est indiuisibile ideo illud qđ est p̄mū et indiuisibile respectu cōpositox dr elemētum: et gen⁹ magis est elemētum q̄ dria q̄n vle magis genus. Nam cui dria inest et gen⁹ id sequitur. Sed cui genus inest: non inest omni differentia. Et sic patet q̄ omni elemento cōmune est q̄ sit p̄mum.

Natura. Natura vero dr. Vnomodo nascētium n gīiatio Scdo mō dr natura: ex quo fit illud qđ nascitur ipo inexistēte. Tertio dr p̄ncipium mot⁹ et quietis illius in quo est. Illa autez dicūtur nasci: q̄ ab aliquibus recipiūt augmētum et nutrimētum in tāgendo: vt embrio. Quartomō dr spāliter de materia: vt statue et vasox creozum es est materia et natura: et ligneox lignū. Quinto mō dr spāliter de forma sicut apud Empedoclē compositio vel mixtio rex ex elemētis dicerēt natura eaz Et sic pz q̄ cōpositus ex materia et forma est natura: siue habens in se naturam. Sexto modo dicitur natura vnius cuiusq⁹ essentia.

Necessarium. Necessarium dr: sine quo nō contingit n esse vel viuere: vt cib⁹ et spirare aialibus sunt necessaria. Vnde sine his aial esse est impossibile. Scdo dr necessarium sine quo aliquid nō potest bene esse: vel facile malum repelli: et sic infirmo necesse est bibere farmacum vt non laboret: et indigenti ire ad forum vt pecuniā recipiat. Tertio modo dr necessarium qđ fit ex violentia quādo enim quis ad aliquid faciendum est coactus dicitur ad hoc necessitat⁹. Et oē tale est triste sicut zenonus ait. Omis enī res necessaria lamentabilis est facta: et vis necessitas quedam: et dicit Sophocles sed vis ea me facere coegit: et tale necessarium nō est culpabile: quia hoc est cōtra volūtatem. Quarto modo dr necessarium: quod non cōtingit aliter se habere: sicut in demonstratiōibus: demonstratio enī p̄cedit ex necessarijs: que impossibile est aliter se habere. ¶ Et sic patet p̄mo q̄ aliqua res p̄pter seipsaz est necessaria: quia nullam habet causam sue necessitatis: sed p̄opter ipsum alia sunt ex necessitate. Pz scdo: q̄ tale summe necessariuz est simplex. Pz tertio: q̄ si aliqua sunt entia sempiterna et immobilia nihil est eis violētum: vel contra volūtatem.

¶ Tractatus scds de noibus ptinentibus ad subiectū et ptes subiecti.

Vnum. Num dr: aliud scdm accidens aliud se v cundum se. Scdm accidēs quidem: vt Coriscus est idem cū musico: q̄ musicum accidit Coriſco. Secundo modo: musicum dr idem quod Coriscus: q̄ Coriſco accidit musicum. Tertio musicum dr vnum cū iusto: quia ambo accidunt Coriſco. ¶ Secundū se vero aliqua dicuntur vnum: eo q̄ continua sunt. Et hoc vel secundū artem: vt duo ligna colligata vinculo. Aut secundum naturam. Et talium quedā habent flexiones vt crus et tibia in genu. Alia vero non habent flexiones. Continua autē per naturam magis p̄prie sunt vnum: q̄ continua p artē Continuz vero dicitur cuius motus vnus secundū se: et non possibile aliter. Secundo modo dicuntur aliqua vnuz secundum subiectum: siue p̄muz: siue vltimuz: vt omnes liquores dicerentur eidē secundū subiectū p pinquū quod est aqua vel aer. Nam aqua et aere oia hec fiūt. Tertio modo dicūtur vni secundū genus p̄pinquū: quod est determinatū p differētias oppositas eo modo quo substantiuū subiicitur adiectiuo determinabili. Dicūtur etiā aliqua vnū secūduz genus superius: licet non secūdum inferius: vt isoceles isopleurus dicūtur eadez et vna figura: quia ambo triangul⁹. Sed non dicuntur idem triangul⁹. ¶ Quarto modo dicuntur aliqua vnuz quoꝝ ratio est indiuisibilis. Omnis enī ratio scdm se est indiuisibilis: li

cet fit ab alia diuiſibilis. Quinto modo aliqua dicũtur vnum quoꝝ intelligentia eſt indiuiſibilis intelligẽs quid erat eſſe: ⁊ non poteſt ſeparari neq; tempore: neq; loco: neq; ratione: maxime boc vnũ et borum quecũq; ſubſtantia. Sexto modo aliqua dicũtur vnũ inq̃tum non habent diuiſionem: vt bomo in q̃tum non habet diuiſionez: ꝺr vnus bomo Si vero inq̃tum alal vnum animal: ⁊ ſi inq̃tum magnitudo: vna magnitudo. Septimo aliqua dicuntur vnum per attributionez ad vnum: vt exercitum ꝓpter vnum ꝓncipiꝑ em dicimus vnum. Illa vero maxime dicũ tur vnum: quoꝝ ſubſtantia vna. Octauo modo dicuntur vnum: quia perfecta ſunt vt domus vna: quia perfecta eſt. ¶ Unius au tem due ſunt ꝓꝓrietates. Prꝛa ẽ qꝛ vnuz eſt ꝓncipium numeri. Prꝛma nanq; menſura ꝓncipium. Nam quo prꝛmo cognoſcimus boc eſt: eſt prꝛa mẽſura cuiuſlibet generis. Secunda eſt eſſe indiuiſibile vel ſecundum ſpeciem: vel ſecũdum genus: vel ſcꝺm q̃tita tem. Secundũ q̃titatem autez quod eſt ſine poſitione in continuo: ꝺr vnitas: quod autez babet poſitionẽ. dicitur pũctum: quod autẽ ſecundũ vnuz linea: quod vero ſcꝺm duo ſuꝑficies. Nono alia dicũtur vnum ſcꝺm nu meꝝ quoꝝ materia vna. Decimo aliqua dicũtur vnum ſpecie: quoꝝz ratio eſt vna. Undecimo dicũtur vnuz genere: quoꝝ eſt eadem figura ꝑdicationis. Duodecimo dicũtur vnũ ſcꝺm ꝓꝓrtionez: que ſe babẽt vt aliud ad aliud. Semꝑ aũt poſteriora ſequũ tur ꝑcedentia: quia quecunq; ſunt vnũ nũe ro ſunt vnũ ſpecie. Sed non ecõtra. Et que cunq; ſunt vnũ ſpecie ſunt vnũ genere. que cunq; vero genere non oꝝa ſpecie: ⁊ quecũq; ſunt vnuz genere ſunt vnum ſcꝺm ꝓꝓrtio nem: ſed non ecõtra. ¶ Et quib⁹ ꝓz qꝛ tot modis dicitur boc nomen multa quot mo dis dicitur boc nomen vnum.

Proprietates vnius.

Multa.

Ens.

Ns dicitur boc quidẽ ſcꝺm accidens e illud vero ſcꝺm ſe. Scꝺm accidens q̃ dem vt iuſtum muſicum eſſe dicimus et bominez muſicum. id eſt muſicũ bominẽ. et ſimiliter dicimus muſicuz edificare. Se cundo dicitur ens de decez ꝑdicamentis. Tertio modo dicitur ens idẽ quod verũ: et non ens idẽ qꝺ falſum. Quarto mõ diuidit ens in ens in actu: ⁊ ens in potẽtia.

Ubſtantia dicitur ⁊ ſimplicia coꝛpo Subſtantia.
ſ ra: vt terra: ignis: ⁊ aqua: ⁊ q̃cunq; ta lia ⁊ vl̃r coꝛpoꝛa ⁊ ex bis conſtantia Scꝺomodo ꝺr ſubſtantia ens: per qꝺ aliq̃d eſt actu exiſtens: ſcilicet de forma. Tertio modo ꝺr de materia. Quarto mõ ꝺr ſubſtã tia q̃ddꝛtas q̃ ſignificaꝝ per diffinitionem. Quinto modo ꝺr de ſubſtãtia vniuerſali: et aliqñ de ſubſtantia ꝑticulari.

Adez vero dicũtur: bec q̃dez ſcꝺz ac Eadem.
e cidens: vt albũ et muſicum idẽ. Eadẽ vero ſcꝺm ſe dicuntur: ſicut vnuz ſe cundũ ſe: eſt eñ identitas vnitas.

Juerſa vero dicũtur quoꝝ aut ſpeci Diuerſa.
ꝺ es plures: aut materia: aut rõ ſubſtan tie: et oĩno oppoſite eidẽ.

Jfferẽtia ꝟo dicũtur: quecũq; diuer Differentia.
ꝺ ſa ſunt idẽ aliquid entia.

Jmilia vero dicũtur: q̃ idem ſunt oĩno Similia.
ſ paſſa ſcꝺm vnam paſſionez. Secũdo dicunt paſſa diuerſa ſil'ia: qꝛ ſunt paſ ſa paſſionibus ſimilib⁹. Tertio quia eis cõ uenit vna qualitas ſcꝺm ſpẽm. Similia eñ dicũtur quoꝝ qualitas vna. Quarto qꝛ ba bent plures qualitates eaſdẽ.

¶ Et oppoſito modo ꝺr diſſimile. Diſſimilia.

Ꝓpoſita dicũtur ꝓtraria: contradicto Oppoſita.
ria: relatiua: ⁊ ꝓpatiua: ⁊ etiã aliqua di cunt oppoſita rõne ſuoꝝ terminoꝝ vt gene ratiões ⁊ coꝛruptiões. ¶ Contraria aũt di cunt ꝓio q̃ non ꝑñt ſimul eidẽ adeſſe ⁊ dif Contraria.
ferũt genere. Scꝺo modo dicũtur cõtraria maxie differẽtia ſub eodẽ genere. Tertio q̃ maxie differũt in ſubiecto. Quarto ꝺr̃ia re ſpectu eiuſdẽ ꝟtutis vel poteſtatis. Quin to mõ dicũtur ꝓtraria quoꝝ eſt maxia ꝺr̃ia: aut ſcꝺm gen⁹: aut ſcꝺz ſpẽm. Sexto dicunt contraria ſcꝺz attributionẽ: ſicut aliq̃ ſunt cauſe vel ſigna contrarioꝝ.

Oniaz aũt ens et vnũ multipliciter ꝺr̃ia ſpecie.
dicũtur neceſſe eſt q̃ ſcꝺm ea dicũtur etiã dici multipl'r: ſicut idẽ ⁊ diuerſuz ⁊ ꝺr̃ia ſpẽ. q̃ vno mõ dicũtur q̃ ſunt ſub eodẽ genere ⁊ nõ ſunt ſubalterna. Scꝺo mõ dicũ tur ꝺr̃ia ſpẽ. q̃ cõtinent ſub diuerſis differẽ tijs diuidẽtib⁹ idẽ gen⁹. Tertio dicunt ꝺr̃ia ſpẽ maxie ꝓtraria. Quarto mõ dicunt ꝺr̃ia ſpẽ q̃ bñt diuerſas diffinitões. Quinto mõ quecũq; in eadẽ ſba entia ꝺr̃iam bñt. ¶ Et oppoſitis modis dicũtur eadẽ ſpecie.

Priora posteriora.

Priora ꝙ posteriora dicūtur ꝓmomō scdz locū Scdo scdz tps: ⁊ tūc vtimur ꝑnte nūc tanꝙ ꝓncipio. Et in futuris illud dr ꝓr⁹: qd est ꝓpiquꝰ ipi nūc. Et in ꝑterito illud dr ꝓr⁹ qd est nimis remotum a nūc vt bella troiana sunt ꝑora medis. Tertio mō dr ꝓr⁹ vel posteri⁹ scdm motū ꝓpinquꝰ eīm ꝓio mouēti est ꝓr⁹: vt puer viro. Quarto mō dr ꝓr⁹ scdz ordinē q deteriate distāt scdm rōem: vt parastata ꝑor est tricostata. Quintomō dr ꝓr⁹ quo ad cognitiōez quo ad naturā: vel quo ad nos: scdm sensum vel intellectū. Nā scdm rōem vlia ꝑora: scdz aūt sensuz singularia. Et scdz rōem accidēs toto ꝓr⁹ vt musicū musico boīe. Sextomō dr ꝓrius vel posteri⁹ scdm attributiōem: vt rectitudo leuitate: boc eīm linee passio: illud vero supficiei. Septio dr ꝓr⁹ scdm naturaz quecūqz cōtingit esse sine alijs: ⁊ nō alia sine illis: ⁊ sic substātia ꝑor est accidēte: dimidietas seu ps toto: ⁊ materia forma.

Uniuersalia ẽm rōem sunt priora singularia ꝙ ẽm sensum.

Potestas.

Potestas dr boc quidē ꝓncipiū motus aut mutatiōis seu trāsmutādi alterꝫ: vel seipm inqͭtuz alterꝫ: vt ars edificatiua respectu dom⁹: ⁊ ars medicinalis que existit in sanatoꝛ nō inqͭtuz sanatū ē. Scdo mō dr ꝓncipiū trāsmutādi ab altero aut a se inqͭtuz ab altero. Tertio dr passio scdz quā aliqd pōt resistere corruptiuis Et quādoqz extēditur ad posse bene agere vel pati. Quādoqz eīm ambulātes aut loqn tes: non bene aūt: nec vt vellent: dicim⁹ non posse loqui aut ambulare.

Potēs.

Potens vero dr vnomō scdm potētiaz actiuam: qr potest alteruz mouere vel quietare. Secūdo modo dr scdm potētiaz passiuam: ⁊ qū est in actu non dr amplius potens: sed agēs vel patiēs. Tertio modo dr potens qui bz potentiaz resistitiuaz nocuis. Et quādoqz restringit ad posse bene agere vnde lyrā male sonātem aliqn dicimus non sonare.

Impotentia.

Impotentia aūt est ꝓuatio potētie ⁊ est carentia potentie in subiecto apto nato habere. Secūdo qr est carentia potētie actiue: passiue vel resistitiue. Tertio modo dr carentia dispositionis in subiecto nato habere. vnde puerū vir ⁊ eunuchuz dicimus impotentes generare.

Impossibile.

Impossibilia vero scdm eas impotētias dicuntur. Secundo modo dicit impossibile cuius cōtradictoꝛium de necessitate est verum: vt dyametrum cōmensurabilem esse impossibile: quia contradictoꝛiuz eius non solum est verum: sed etiam necessarium. Necesse enim non cōmensurabilem esse.

Possibile.

Possibile vero dicitur: qr nō de necessitate est falsuz nec eius opposituz de necessitate veruz: vt sedere bominez possibile.

Quantum.

Uantum vero dicitur quod est diuisibile in ea que insunt: quoꝛum vtrunqz aut singulum vnū aliquid ⁊ boc aliqd natū est esse.

Species q̄tis tatis.

Et diuiditur q̄titas in multitudinē ⁊ magnitudinē. Multitudo est q̄tū aliqd si fuerit nūerabile. Magnitudo vero si fuerit mēsurabile. Et est diuisibilis in ꝑtes sibijnuicē ꝓtinuas non aūt multitudo Magnitudinis vero spēs sunt iste: linea diuisibilis scdm longum. Superficies diuisibilis scdm latum. Corpus secūdum tres dimensiones. Scdo diuidit q̄titas in q̄titatem pse: ⁊ q̄titatez paccidēs: vt linea est q̄ta scdm se: musicum vero paccidens. Coꝛuz vero q̄ sunt q̄ta scdm se: qdaz sunt de ꝓmo modo dicendi pse: vt linea. Alia ꝙ in scdo: vt multū: paucū: breue: latū: strictū: pfundū humile: graue: ⁊ leue: ⁊ alia talia. Quātoruz autē peraccidens. Alia sunt quāta pure ꝑ accidēs: vt musicū. Alia vero dicūtur quāta paccidens q̄ quodāmodo sunt quāta pse: vt ea q̄ predicant de quātitate pse scdomō vt tps ⁊ motꝰ. Motus eīm est quātus ꝑ terminū: ⁊ tps per motū.

Quale.

Uale dr vno qdem modo differentia substantialis vt si queratur qualis est homo: dicitur animal bipes: equꝰ quadrupes: ⁊ circulus agonus. Secundo dicitur de qualitate circa substantiam existente vt de figura ⁊ forma. Primū aūt ⁊ cōpositū solidum ⁊ sic de alijs dicūtur qualitates numerozum. Dicitur autē numer⁹ solidus qui ē ductꝰ bis in se vel in aliū vt ter triater: quater quatuoꝛ quater.

Bis tria non sunt sex: iz sex mel sex sunt sex.

Sed nūer⁹ superficialis dr qui est ductꝰ semel in se vel in alium vt bis duo: bis tria: bis tria aūt nō sunt sex sed semel sex sunt sex. Tertio modo dicitur qualitas: passio ⁊ passibilis qualitas: vt calor ⁊ frigiditas: albedo ⁊ nigredo: grauitas ⁊ leuitas. Quarto modo dicit habitus et dispō: vt virt⁹ et viciū: ⁊ oino bonū et malū. Et reducūtur isti mōi ad duos. Nā ad ꝑmū reducit secūd⁹: et adtertium quartus.

Ad aliquid

Modi relatiõr

Modi ipsius pncipij.

Ad aliquid dicuntur. Alia vt duplum ⁊ dimidium: ⁊ triplum ad tertiam partem: ⁊ totaliter multiplicatum ad multiplicati partem ⁊ continens ad contentum. ⁊ hoc dupliciter: Aut simpliciter ⁊ indeterminate: aut determinate: ⁊ tunc vel est ppõrtio numeri ad vnum vt tria ad vnũ: aut est ppõrtio numeri ad numerum determinatum. ppõrtio sesquialtera emiolium ad subemiolium vt superparticulare ad supparticulare. ⁊ hec omnia dicuntur ad aliquid scõm numerum aut numeri passiones. ¶ Alia vero sunt relatiua scõm vnum: vt idem quod dicitur ppter vnitatem substantialem. Equale ppter idẽtitatem in quantitate. Simile: etiam ppter idẽtitatem qualitatis. Similia enĩ dicũtur quorum qualitas est vna. Vnitas vero: est numeri pncipium ⁊ metrũ. Et sic potest patere pmus modus relatiuorũ qui sumitur penes numerum ⁊ ppõrtiones numerorũ ⁊ magnitudinũ. ¶ Secundus vero modus relatiuorum: attenditur penes actiuum et passiuum: motiuum ⁊ mobile: ⁊ sumũtur ista relatiua secundum potẽtias actiuas ⁊ passiuas: ⁊ scõm effectus eorum: qui sunt actio ⁊ passio: quia vt calefaciens dicit illud calefactibile: quia eorum vnum agit: ⁊ aliud patit. Secans ad sectum. diuidens ad diuisum. ¶ Et differt iste secũdus modus relatiuorum a pmo: quia primus sumitur scõm separationes a motu et actione: quare mathematicorũ est. Secundus vero sumitur scõm rationem agendi et patiendi: que ad motus pertinent: vt pater hoc modo dicitur ad filium relatiue: hoc enim faciens: et illud passiuus quid est. Et ista diuidunt secundum tempa Quedam enĩ referunt secundum pñs tẽpus: vt faciens ad id quod fit. Aliquãdo secundum pteritũ: vt quod fecit ad qđ fiebat. Quãdoq; vo scõs futurũ: vt factus ad faciẽdum. Aliqua vero relatiuorũ iportãt priuationẽ potẽtie: vt ipossibile inuisibile et quecunq; sic dicunt. ¶ Tertius vero modus sumit scõm mensurãs ⁊ mensuratum: quia predictis differt: quoniaz alia relatiua que sumũtur penes numerũ aut potentiam actiuam vel passiuam sunt perse referibilia: Ista vero solum peraccidens: vt mensurabile non dicit ad mensuram: nisi quia ipsius ẽ mensura: ⁊ scibile quia ipsius est scientia et visibile ad visum eodem modo. Ex quo ptz q visibile non refertur ad videntez: sicut ad visum. Nam tunc idem diceretur ad multa. Et horum trium modorum relatiua per se referunt: sic q non alterius ratione. ¶ Nũc vero dicendum est de his que scõm alterũ referũtur quorum sunt tres modi. Quãdoq; enĩ referunt spẽs ad id: ad quod referuntur eorum genera: vt medicina refert ad scibile: quia ad ipsum dicitur scientia. Secundo: abstracta relatiue dicunt quia ad eorũ concreta referuntur: vt equalitas: quia eqle ⁊ similitudo quia simile refertur. Alia vero scõm accidens vt homo dicitur ad aliquid: q; ei accidit duplum esse: et hoc ẽ ad aliqd.

Rincipium dicitur aliud ¶ Circa quintum Metaphisice Aristotelis: queritur pmo. Utr necessaria habeant causaz ¶ Arguitur pmo q sic: per illud qđ dicitur in hoc libro capitulo de necessario. Quedam vtiq; alteram causam habẽt vt necessaria. Aliqua vero horum nullã: sed ppter hec omnia alia sunt ex necessitate. Et in octauo phisicorum dicit: q ipius quod semper est voluit causam querere in quibusdam: ⁊ in quibusdam non. Triangulus enĩ habet tres angulos equales duobus rectis: ⁊ tamen perpetuitatis altera causa est. Item secundo metaphisice dicit: q semper existentium pncipia esse verissima necesse est: igitur necessaria habent causam. ¶ Secundo sic. Si deus pduceret ex necessitate ⁊ naturaliter esset in aliquo necessarium habent causam: igitur. licz autem aliter pducat: tamen potest pducere causaz necessariam: consequentia tenet: quia modus pducendi non variat naturam pducti. ¶ Tertio sic: in cognitione entis necessarium est simpliciter nobilius non necessario: igitur nobiliorum est causa necessaria: ⁊ p cõsequens nobilissima causa necessario causat: ⁊ sic est aliquis effectus necessarius: ⁊ per consequens habens causam. ¶ In oppositum arguitur: quia quicquid habet causam est factum sed necessarium non est factum igitur. Minor patet: quia quicquid est factũ est ex materia: sed necessaria non habent materiam: igitur.

Sciendũ est pmo: q Aristoteles in hoc qnto: incipit determinare de consideratis in pma scietia ⁊ distinguit multiplicia ad hanc scientiaz pertinentia ⁊ habet tres tractatus. Primus est: de nominibus pertinentibus ad causas: ⁊ principia. Secũdus est: de nominibus ptinentibus ad subiectum: ⁊ partes subiecti. ¶ Tertius est: de partibus ad passiones. ¶ Circa pmũ distinguit ista quinq nomina causa: principiuz: elemẽtum: natura: ⁊ necessarium. ¶ Circa primũ dicit q pncipium dr sex modis. Primo modo dr pncipium eius a quo incipit motus: sicut puatio ẽ pncipium generationis: ⁊ terminus vie dr pncipiũ motus localis. Secũdo modo dr pncipiũ a quo facilius incipit fieri mot⁹: ⁊ tũc idem est q pncipiũ doctrine: quod aliqñ nõ est pus re sed posterius. Tertio mõ dr pncipium: a quo in exĩte aliquid fit: ⁊ hoc modo materia ⁊ forma dicunt princi

pia. Quarto mō ꝺr ꝓncipium illud ex quo fit aliq̄d tā ꝙ ex pte ꝙtitatiua: ⁊ est tanꝙ fundamentum aliorum quēadmodū ex fundamento dicimus fieri domū: ⁊ cor hoc mō est ꝓncipium aīalis. Quinto mō ꝺr ꝓncipiū eē ꝓmuz vnde motus: ⁊ sic ꝺr ꝓncipium de efficiente vt de patre ⁊ matre. ¶ Sexto mō ꝺr ꝓncipiuz doctrine: ⁊ est illud quod ꝓmo cognoscit ⁊ ꝙ quod alia cognoscū tur: siue sit ꝓus in esse: siue non: ⁊ hoc modo ꝓmisse di cuntur ꝓncipium demonstrationis in scia. Principiuz aūt ꝺr tanꝙ ꝓmū. Uel quia est ꝓmū vnde res est. Uel quia ē primū vnde res cognoscit. ¶ Consequenter po nit modos huius nois. Causa: que oīno eodem mō po siti sunt hic: sicut in secundo phisicoꝝ. ideo causa breui tatis omittitur. ¶ Aristo. consequenter. ponit modos Elementi: ⁊ ꝓmo describit ipm dicens: ꝙ Elementum est ex quo componitur aliq̄d: ꝓmo: inexistentie: indiui sibili spē in aliam spēm. ¶ Dicit ex quo cōponit: ad dif ferentiam compositoꝝ: que non sunt elementa. Et dici tur inexīte: ad differentiam causaꝝ extrinsecaꝝ. Et di cit ꝓmo: ad ꝺrām illaꝝ ptium: que non sunt ꝓme: sed ex alijs composite: ideo materia ꝓma vere ⁊ ꝓprissime ꝺr elementū. Aer aūt ⁊ Aqua non sunt ꝓpe elemē ta: sed sic vocata sunt a vulgo: vt dicit cōmentator. Et ꝺr indiuisibili spē: ad sciendum ꝙ elementū non ē diui sibile in ptes diuersaꝝ rationū: nihil tñ ꝓhibet ipsum esse diuisibile in ptes eiusdem rōnis. ¶ Dicitur aūt ele mentum duobus modis: ꝓpe scz: ⁊ transsumptiue Pri mo mō ꝺr tripliciter. Primus modus est ſm quē litte re dicunt elementa syllabaꝝ. ¶ Secundus ē ſm quem aliquid ꝺr elementuz non simpliciter: sed in aliquo ge nere: vt aer ⁊ aqua dicunt elementa mixtoꝝ. ¶ Terti⁹ modus est: ſm quam demonstrationes que fiunt ex p̄ missis pse notis dicuntur elementa: quia oīs demon strationes posteriores in ipas resoluūtur. ¶ Elemētū aūt transsumptiue ꝺr oīe quod est puum indiuisibile ⁊ simplex ad multa vtile: ⁊ inde est ꝙ multi dixerunt vnum esse elementum numeroꝝ: ⁊ punctum lineaꝝ. Et ob hoc quidam dixerūt magis vniuersalia: esse elemē ta minus vniuersalium. Et subiungit ꝙ cōmune omni elemento est principium: vel ſm quid: vel simpliciter Natura aūt ꝺr sex modis. ¶ Primo mō ꝺr natura nascē tium generatio: siue natiuitas. ¶ Secundo mō ꝺr na tura illud: quo inexīte fit illud quod nascitur. ¶ Ter tio mō ꝺr natura ꝓncipium motus: ⁊ quietis eius cui⁹ est ꝓmū: ⁊ non ſm accns. ¶ Quarto mō ꝺr de materia quam dicit esse inoꝝdinatam. i. non de sua natura for mā habentem. Dicit etiam eam imutabilem termina tiue: q: est ingenerabilis ⁊ incorruptibilis. ¶ Quinto mō ꝺr spāliter de forma: nullus ēm ꝺr actualiter ho mo nisi habeat formā: ideo forma est natura. Et subdit ꝙ compositum ex materia ⁊ forma ꝺr natura: quod ve rum est si natura sit ablatiui casus. i. a natura. ¶ Sex to mō ꝺr natura metaphorice de vnuscuiusꝙ ēntia.

Excusatio de modis ſcē.

¶ Modi eleñti

¶ Modi nature

¶ Modi ncārij

Sciendum est secundo: ꝙ Necessariū ꝺr q̄n ꝙ modis.

¶ Primo mō ꝺr necessarium: sine quo alteꝝ non pōt esse aut viuere: vt respirare est necessariū aīali. ¶ Secundo mō ꝺr necessarium sine quo alteꝝ nō po test bene esse: vt vestis est necessaria homini. ¶ Ter tio mō ꝺr necessarium: quod fit per violentiam: ⁊ hoc mō in actionibus voluntarijs omne necessarium ē tri ste: ⁊ tale non est culpabile. ¶ Quarto mō ꝺr nece ssarium: quod impossibile est non esse: ⁊ hoc mō deus est summe necessarius. ¶ Quinto mō ꝺr necessarium gña liter oīe illud: quod non cōtingit aliter se habere: et hoc mō in ꝓpōnibus demonstratiuis dicuntur alique necessarie: q: non est possibile aliter esse ꝙ significent ¶ Ex isto infert p. tria corelaria. ¶ Primū est: ꝙ aliq̄ res ꝓpter seipam est necessaria: q: nullam causam ha bet sue necessitatis: alie vo sunt res necessarie ꝓpter aliquam causam: vt celum ⁊ intelligentie. ¶ Secūdū corelarium est ꝙ ꝓmū ꝓncipiū est summe necessariuz ⁊ simplex hoc ēm est ipe deus qui ē simplex: quia nec compositus nec alteri componibilis. ¶ Tertiuz corela riuz: si aliqua sint entia sempiterna nihil est eis vio lentum: q: violentum est quod est contra naturalem inclinationem: quod aūt est cīno imutabile nihil reci pit contra suam naturalem inclinatōnem: igitur.

Conclusio ꝓma. Necessaria bene habēt cau sam finalem. ptz: auctoritate p. secundo metaphisice ꝓius allegata: que de causa finali intelligitur.

Conclusio scda. Necessaria non habent cau sam efficientem: ptz rōne post oppositum que ſ altem ꝓbat ꝙ materia ꝓma ⁊ intelligentie (tenendo ꝙ sint necessaria) non habent causam efficientez: q: ꝑz Ar|. omne quod factum est: factuz est ex aliquo: sed p̄dicta non sunt facta de aliquo vt de se clarū est: igit. Et hoc sequendo opinionem Ar|. ponentis aliqua necessaria ⁊ cum hoc oīe quod fit fieri ex aliquo: licz ſm Ar|itatē non sit nisi vnuz necessarium: cuius nulla est causa: ne ꝙ efficiens neꝙ finalis: licet etiam aliquid ex nihilo posset fieri.

Dubitatur ꝓmo quot sunt modi vni⁹. Pro dubio est aduertendū: ꝙ ñr in hoc scō tractatu Ar|. distinguit terminos ad subiectum huius scie pmanen tes: ⁊ ꝑz ca. ſm nouez terminos scz vnum: ens: subña: idem: diuersum: ꝓus: posterius: ptās: ꝙtum: quale et ad aliq̄d: ¶ Dicit ergo ꝓmo sic: ꝙ vnum diuidit in vnū pse: ⁊ in vnū paccns. Unde aliq̄ ꝺr vnū paccns tripli citer. Uno mō: q: vnum accidit alteri vt sortes ⁊ musi cum. Secundo mō aliq̄ ꝺr vnū: q: vnū accidit alicui de quo alteꝝ ꝺr: vt musicum ⁊ sortes. Tertio mō: quia ambo accidunt vni tertio: vt grāmaticum ⁊ musicum sunt vnum numero: q: accidunt sorti. ¶ Aliqua autez ꝺr vnū pse octo modis. Uno mō q: sunt ꝓtinua. Con tinuoꝝ aūt quedaz sunt colligata p̄ artem vt ligna col ligata vinculo. Alia sunt ꝓtinua p̄ naturā. Et ista sunt duplicia: quedam ēm sunt que hñt fractionē vt crus ⁊ tibia in genu. Alia vo non. Secūdo mō aliq̄ ꝺr vnuz ſm subiectum: sic ꝙ hñt idem subiectum sibi: saltez in eis subiectum est eiusdez rōnis vt oīa gñabilia ꝺr vnum in materia. Tertio mō aliqua dicunt vnum ſm genus: siue sit ſm genus ꝓpinquū: siue remotū Et sub dit ꝙ aliq̄ sunt que ꝺr vnū gñe: non q: solum sub eo dem gñe ꝓtinent: sed q: eandem ꝺrām gñis pticipāt vt isocheles ⁊ isopulerus ꝺr eadē figura: sed non idē triangulus: q: non pticipant eandem ꝺrām triangu li. Quarto mō aliq̄ ꝺr vnum q: sunt eiusdem rōnis quidditatiue: quoꝝ scz est eadē rō: oīs aūt rō est indi uisibilis ſm se: licz a quolibz alio rōne diuisa sit. Qui to mō aliq̄ ꝺr vnū: q: eoꝝ ratio est indiuisibilis: siue intellectus: quēadmodū sunt oīa singularia que signi ficant idem ſm eandem rōnem. Sexto mō aliqua ꝺr vnum in eo in quo non habent diuisionem: vt diuerse ptes linee ꝺr vnuz in linea. Septimo mō aliqua ꝺr vnum ꝑattributōnem ad aliquod vnum: vt exercitus ꝑattributionem ad vnum ducem. Octauo aliquid ꝺr vnum q: est pfectuz vt domus vna: quia pfecta. ¶ Cō sequenter ponit ꝓpetates vnius. Prima est: ꝙ vnum est: principium numeri: vt si vis cognoscere ꝗtus ē nu merus videndum est quot habet vnitates. Secunda ꝓpetas est ꝙ vnum vt sic est indiuisibile. Et hoc Uel ſm numeꝝ Uel ſm spēm Uel ſm genus. Unde indiui sibile ſm ꝙtitatem est vnitas et punctus. Sed vni tas non habet positionem in continuo: punctus autez habet pōnem in ꝓtinuo ¶ Consequēter supaddit qua-

¶ Modi vnius.

Proꝑietates vnius.

tuor modos positos in logica dicens q vnum ꝺr ꝗuor modis:scz nūero:spē:gñe:ꝛ analogia. ¶ Illa sunt vnū numero:quor materia ē vna. Et intelligit de materia in qua:ꝛ non ex qua. Illa sunt vnū spē quor rō est eadem. ¶ Illa sunt vnū gñe quor est eadem figura ꝓdicabilis.i.que hñt eandē modū ꝓdicandi. ¶ Illa sunt eadez ſm analogiā:quor vnū attribuit ad alterꝝ ¶ Cōparat aūt ꝓdictos modos dicens q quecūq sunt vnū numero sunt vnum spē:ꝛ non econtra:ꝛ quecūq sunt vnū spē:sunt vnū gñe:ꝛ quecūq sunt vnū gñe:sūt vnū analogia:sed nō ecōtra. Sz hec intelliguntꝝ de vno numero diffinitione:ꝛ non de vno numero realiter.

Modi entis

Dubitatur scḋo:quot sunt mōi entis. ¶ Ad dubium rñdet p.in lra:q diuisio entis est sicut diuisio vnius. ¶ Entiuz esn. Aliud est ꝑse. Aliud paccūs. Ens aūt paccūs:ꝺr ſm triplicem ꝓdicationem paccūs. Una est:qñ accūs ꝓdicat de subiecto. Scḋa est:qñ subiectū ꝓdicat de accīte. Tertia ē:qñ accūs ꝓdicat de accīte. ¶ Ens ſm se diuidit in decem ꝓdicamenta. Et p̄mo de illis ꝺr. Secundo modo ꝺr ens de ꝺo:ꝛ non ens de falso:ſm q ꝺr secundo posterioꝝ:q illud quod non ē id ē falsum nō contingit sciri. Tertio modo accipit ens:ꝑ illo quod actualiter existit. Quarto modo accipit ens ꝑ eo quod est in poſia

Modi subñe.

Subña aūt accipit tribus modis. Primo modo accipit subña ꝑ oppn eo quod est ꝑse exīs. Secundo modo ꝺr subña de forma:que est illud ꝓpter quod aliq̄d est ꝑse exīs. Tertio modo ꝺr de materia que est subiectum talis forme. Quarto modo ꝺr quidditas siue quod q̄d erat esse:illud scz quod ꝑ diffinitionem q̄ddītatiuā significat. Oēs aūt subñe reducunt ad duas:scz ad vlēs:ꝛ singulares.

Modi eiusḋē

Eadem aūt dicunt dupliciter : scz ſm se:ꝛ ſm accūs. ¶ Eadez ſm accūs tripliciter dicunt:sicut vnum ſm accūs. Eadem etiam ſm se dicunt sicut vnum ſm se. Idētitas (vt dicit lra) est idētitas plurium in essendo. Aliqñ intellectus vrītur vno vt plurib⁹: vt qñ dicit aliq̄d idē sibiꝑsi tunc esn vtitur eodem vt duobus. Consequenter ponit modos diuersi dicēs q diuersa dicūtur : quor spēs sunt plures: aut natura:aut rō subñe est altera ꝛ gñatio. ¶ Diuersum dicit oppositis modis quibus ꝺr idez differentia ꝺa dicunt quecūq diuersa sunt aliq̄d idē entia de differentia:sed quecunq exītia aliquid idez id est conuenientia in aliquo:ꝛ hoc vel numero:vel spē: vel gñe:vel ꝓportione. Secundo modo illa dicuntur ḋña:quor genus est diuersum. Tertio modo dicūtur ḋña:quor gña sunt cōtraria. Quarto modo dicuntur ḋña:quecunq hñt diuersitatem in subiecto:sed tamē sunt diuersaꝝ ḋñaꝝ: ꝛ sunt eiusdem gñis. Conīr ponit modos. Similis dicēs q Simulia dicunt:que idē sunt oīno passa ſm vnam passionem. Secūdo dicunt passa diuersa simulia: quia sunt passa passionibus similibus Tertio q eis ꝓuenit vna qualitas ſm spēm. Similia esn dicunt quor q̄litas est vna. Quarto:q hñt plures q̄litates eaſḋē. Opposita ꝺa:similibus dissimilia.

Modi ḋñtis

Modi Silis.

Dubitatur tertio: quot mōis dicūtur opposita. ¶ Knīr q quatuor mōis:scz ꝓtraria:ꝓtradictoria: relatiua:ꝛ ꝑuatiue opposita : ꝛ quinto modo aliq̄ ḋñr opposita rōne fuor terminor:q: semp fiūt ex terminis oppositis in terminos oppositos:vt generatio ꝛ corruptio. Contraria aūt ḋñr septem modis. Primo mō ḋñr ꝓtraria:que non ꝑtit eidē adeē:ꝛ ḋr̄t gñe vt corruptibile ꝛ incorruptibile. Secundo mō ḋñr ꝓtraria maxie ḋña sub eodem gñe. Tertio mō ḋñr ꝓtraria:maxime ḋña in eodem susceptibili. Quarto mō. ḋñr cōtraria: maxime ḋña sub eadē ptāte. Quinto mō ḋñr ꝓtraria: quor est ḋña maxima siue ſm spēm : siue ſm genus siue alio mō. Sexto mō dicunt ꝓtraria ſm attributionē vt due vtute significatiue ꝓtrioꝝ. Septimo ḋñr contraria: q habent talia: q susceptiua: vel susceptiua: vel passiua:vel agentia:vel patientia:vel obiectiones: vl actiones:vel habitus:vel ꝑuatiōes talium.

Modi diuersum spē.

¶ Deinde distinguit hoc nomen diuersum spē. ¶ Primo mō aliqua dicūtur diuersa spē:que sub eodem genere sunt ꝛ vnū non ꝓtinetur sub altero. ¶ Secundo mō que continentur sub diuersis differentijs diuidentibus gen⁹: siue sint ꝓtrarie:siue non. ¶ Tertio mō que ꝓtinentur sub differentijs ꝓtrarijs eiusḋez generis. Quarto mō dicūtur differentia spē spēi vltime: id est specialissime ¶ Quinto mō dicuntur quecunq existentia in eadem substantia differentiam habent. ¶ Assignat consequēter modos prioꝝ ꝛ posteriorum. Et p̄mo ponit rōnem cōmunem ipoꝝ dicens:q rō prioris consistit in hoc: q est esse ꝓpinquius alteri p̄mo:ꝛ hoc simpliciter:vel in aliquo p̄mo. ¶ Sunt autem octo modi prioris. ¶ Primo modo dicitur prius ſm locuz. ¶ Secundo mō dicitur ſm tempus vt in futuris illud dicit prius quod est ꝓpinquius ꝑsenti nūc. ¶ In ꝑteritis vero dicitur prius quod est a ꝑsenti nunc remotius. ¶ Tertio modo dicit prius secunduz motum: ꝛ tunc illud est prius quod est ꝓpinquius termino ad quez. ¶ Quarto modo dicitur prius ſm potestatez: vt illud quod in alios exercet potestatem ꝺr esse prius : tale autem mouet magis ꝛ minus ſm p̄mi voluntatez:sic q eo non mouente:alia nō mouent. ¶ Quinto mō ꝺr p̄us ſm ordinez:quod est p̄mus in aliquo ordine. ¶ Sexto modo ꝺr p̄us:scḋm cognitionem seu viam doctrine. ¶ Et illa sunt duplicia. ¶ Quedam sunt p̄ora scḋm rationem: vt vniuersalia. ¶ Alia sunt p̄ora scḋm sensum: vt singularia. ¶ Similiter accidens etiam scḋm rōem: est p̄us composito ex subiecto ꝛ accidente:quia ratio accidentis:est pars totius rōnis compositi. ¶ Septimo mō dicunt prioꝝ:q sunt passiones subiectoꝝ porum. ¶ Octauo mō dicunt prioꝝ:scḋm naturaz ꝛ subñiam:que ꝓtingunt esse sine alijs:ꝛ alia non ꝓtingunt esse sine his:ꝛ scḋm hec substantia ē prior accidente. ¶ Similiter etiaz potentia ē prioꝝ actu. ¶ Et scḋm potestatem dimidictas est prior totalitate:ꝛ pars toto:ꝛ materia forma.

Modi posꝝ ꝛ posterioꝝ

Ad rōnes questionis. ¶ Ad p̄mā ꝺr:q auctoritas intelligitur de necessarijs omplerīs: que habent causam ꝑ quam demonstrant. Et similiter scḋa ꝛ tertia auctoritates intelliguntꝝ de principijs:in genere cause finalis: sed non de p̄ncipio in genere cause efficientis. ¶ Ad scḋam ꝺr:q implicat contradictionē deū ꝓducere aliquid ad extra necessitate nature:nec conditio necessitatis potest alicui effectui inesse ¶ Ad tertiam ꝺr q necessitas nullam habens contradictionem est ꝑfectionis:sed non necessitas contradictionem includens.

Queritur vtrum relatio sit vera res extra aīam ꝓter opationem aie exīs. Et arguitur p̄mo q nō omnis relatio est quedam habitudo media inter duo extrema que intellectus ad inuicem ꝓiungit ꝛ cōnectit vt ptz ꝑ cō. tertio phi. dicentē q relatio est vna dispositio exīs inter duo que ad inuicem referunt : sed nulla res exīs in natura est sic media:igitur. ¶ Secūdo sic nulla res ē talis qualis denoīantur esse ꝑ ḋicationē relatiuam:puta simulis vel equalis: pater. vel filius: ꝓter opationem aie:igitur. antecedens ptz. Tum p̄mo quia formalis effectus relationis est vnam rem referri ad aliam hoc autem non contingit sine opatione anime:igitur. Tum secūdo: quia relatio aduenit alicui sine mutatione eius: igitur non est res extra animam Tum tertio:quia entium quedam sunt que non sunt sine aīa:vt tēp⁹ : cū ergo relatio habeat esse debilissimū sequit q nō est ꝓter aīaz. Maior ē Ar[.vel cōmētator]

quarto phisicoꝝ. Modoꝝ ẽ eiusd ẽ. xij. metaphisi. ¶ Tertio sic de silitudie. Aut em silitudo fũdat i cõi natura ꝗlitatũ: ꝛ hoc nõ qz in tali natura nõ icludit relatiuuz Aut funda t in duab⁹ singularib⁹ ꝗlitatibus: q̃ sunt i re ad extra: sed hoc nõ: qz fũt distinctissime. silitudo aũt est quedã indistinctio: igr. Tũ etiã: qz eadẽ relatio fũdat in duob⁹ subiectis distãtib⁹: ergo fundat sup aliq̃ obiecta apphensa quo ad eẽ amboꝝ: sz tale seq̃t opationem aie: igr. Silr pbat q̃ paternitas nõ sit res extra aiam: qz nulla res depẽdet a nõ re: sz paternitas a genuisse depẽdet qđ nõ ẽ res: igr ¶ In oppositũ ẽ Ar⁹. in multis locis q̃ ens reale diuidit in decẽ ꝑdicamenta.

Modi ptãtis. Sciendũ est p̃mo: q̃ ꝯ Ar⁹. ponit modos ptãtis: ꝛ sunt tres. ⁊ Primo oꝝ ptãs de potentia actiua: que est p̃ncipiũ mot⁹ vl mutatõis in altero: aut in q̃tũ alteruz: ꝛ talis poña aliq̃n est extra passum vt ars edificatiua nõ est in edificato. Aliq̃n ẋo ẽ in passo: vt ars medicinalis in sanato: sz hoc ẽ p accẽs. Scdo mõ dicit poña in q̃tũ est ab altero. Tertio mõ oꝝ poña resistitia vnde ẽ q̃ q̃ nõ p̃t resistere dr̃ ipotẽtes. ¶ Lõsequẽter ponit modos potẽtis. Prio mõ oꝝ potẽs fm poñam

Modi potentis actiuã. Scdo mõ fz poñam passiuã. Et subdit q̃ potẽs est aliq̃n qđ carz actu: ꝛ qđ actualiter agit nõ oꝝ potẽs agere: sz agẽs Tertio mõ oꝝ potẽs qđ hz poñam resistitiuã. ¶ Impotẽtia oꝝ duob⁹ modis. Uno mõ p̃uatiue: ꝛ sic ipotẽtia ẽ carẽtia poñe i subiecto apto' nato habere tpe p quo natũ ẽ habere. Scdo dr̃ ipotẽtia p oppositũ ad poñam. ſ. qz est carẽtia poñe actiue vel passiue vl re

Modi Impotẽtis. sistitiue ¶ Impossibile aũt oꝝ p̃mo: qđ carz potẽtia Secũdo mõ oꝝ ipossibile id cui⁹ ⁊tradictoriũ ẽ necessariũ: ꝛ sic ipossibile q̃ẽit p̃ẽib⁹. ¶ Possibile em oꝝ id cui⁹ ⁊tradictoriũ nõ ẽ necessariũ. Scdo mõ oꝝ id qđ ẽ verũ. Tertio mõ oꝝ id qđ ẽ ꝓtingẽter vez. ¶ Lõsequẽter põit

Modi q̃ntitat⁹ modos q̃titat⁹: ꝛ p̃mo diffinit ipm q̃tũ: di. q̃ q̃tuz ẽ qđ est diuisibile in ea q̃ insunt illi: qnoꝝ singulũ natũ ẽ eẽ vnũ hoc aliq̃d. Dr̃ diuisibile: qz nullũ indiuisibile ẽ q̃tũ. Dr̃ in ea q̃ insunt illi. i. in ea q̃ sunt de sua integritate ad remouendũ diuisionẽ gnis in suas spẽs. ¶ Consequẽter assignat spẽs q̃titat⁹: ꝛ dicit q̃ sunt due. ſ. mul-

Spẽs q̃titat⁹. titudo ꝛ magnitudo. Est aũt multitudo q̃tum aliq̃d si fuerit numerabile. Magnitudinis tres sunt spẽs: scz linea: superficies: ꝛ corp⁹. ¶ Itẽ q̃toꝝ: q̃dã sunt q̃ta fm se. Alia fm accẽs vt musicum. ¶ Itẽ q̃toꝝ fm se. Alia sunt q̃ta eẽntialr. Alia sunt passiões hoꝝ: vt breue et longũ ¶ Itẽ q̃toꝝ p accẽs: quedã sũt q̃ta pure paccẽs vt musicũ. Alia dr̃ q̃ta p alteꝝ vt tps ꝛ mot⁹. Motus

Modi q̃litatis eẽ q̃t⁹ p terminũ: ꝛ tps p motũ ¶ Lõsequẽter assignat mos ꝗlitatis ꝛ sũt q̃tuoꝝ ¶ Prio mõ oꝝ ꝗlitas dr̃a sub stantialis. Scdo mõ oꝝ de ꝗlitate circa subñam exñte: scz de figura ꝛ forma. Tertio mõ de passiõib⁹ ꝛ passibilib⁹ ꝗlitatib⁹. Quarto mõ oꝝ de habitib⁹ ꝛ dispõnibus Et oẽs isti modi reducunt ad duos. ſ. ad p̃mũ ꝛ tertiũ. ꝗlitates em de q̃rta spẽ accipiunt p differẽtijs subñalibus: sz ꝗlitates de p̃ma spẽ reducunt ad scdam: fm q̃ tales valent ad trãsmutiões: p hoc q̃ determinãt corpus ad bene vel male opandũ. ¶ Lõsequẽter põit mo-

Modi ad aliquid dos ad aliq̃d: ꝛ dicit q̃ sũt tres. Primus attendit penes ꝓportionẽ nũeroꝝ ꝛ magnitudinũ: vt dimidiũ ꝛ duplũ ꝛ ecõtra ꝓtinẽs ad ꝓtẽtũ. Et hoc dupl̃r Uno mõ simpl̃r ꝛ indeterminate. Alio mõ determinate. Et vtrobiq̃ dupl̃r: qz vel est ꝓportio nũeri ad nũez: vel nũeri ad vnũ exẽplificat de ꝓportione indistincta nũeri ad vnuz: vt suppticulare ad suppticularẽ. Nũer⁹ aũt oꝝ suppticularis ad alteꝝ q̃ ꝓtinet ipm ꝛ ei⁹ vnã ptẽ Et si ꝓtineat ipz ꝛ medietatẽ ei⁹: oꝝ: sesquialter⁹ siue hemiolius: vt tria ad vnũ. Si ẋo ꝓtineat scdaz ꝛ tertiã ptẽ: oꝝ sesq̃terti⁹

Modi relatiuorum Si aũt ꝓtineat ipm ꝛ q̃rtã ei⁹ ptẽ oꝝ sesq̃quart⁹ ¶ Lõsequẽter assignat relatiua dcã fm vnũ: cui⁹ mõi sunt idẽ eẽle silẽ. Idẽ ei oꝝ ꝓpter idẽtitatẽ subñalẽ siue eẽntialem. Silẽ aũt oꝝ ꝓpter vnitatẽ specificã in ꝗlitate. Eq̃le ẋo ꝓpter vnitatẽ i q̃titate. Et oppositio mõ oꝝ Diuersum Dissilẽ ꝛ Ineq̃le. ¶ Scõs mod⁹ relatiuoꝝ attẽdit penes actiuũ ꝛ passiuũ: siue motiuũ ꝛ mobile. Sumũt em relatiua hmõi fm poñas actiuas ꝛ passiuas: ꝛ fm actus eoꝝ q̃ sunt agere vel pati: actio vl passio. Differt aũt iste mod⁹ a p̃mo: qz p̃mus attendit fm relationez sepatam a motu: ꝛ iõ ptinet ad mathematicas. Scõus ẋo attendit fm rõem motus ꝛ ꝗetis. Et diuidũt relatiua hmõi penes tpa. Aliq̃n em referunt fm p̃ns tps: vt faciens ad id qđ mõ fit. Aliq̃n fm futuꝝ: vt factur⁹ ad faciendũ. Aliq̃n fz ꝓteritũ: vt quod feci ad id qđ fiebat: ꝛ hoc mõ refert pater ad filiũ. Noia aũt relatiua sumũt aliq̃n fm ꝓuationez poñe: vt impossibile inuisibile. ¶ Lõr ponit tertiũ modũ sumptũ penes mẽsurã ꝛ mensurabile: q̃ differt a ꝓcedẽtib⁹: qz in ꝓcedẽtibus vnũ relatiuoꝝ oꝝ pse ad reliquũ. In isto ẋo solũ paccidẽs: vt mensura oꝝ pse ad mẽsurabile: nõ tñ oꝝ pse ad mensurã: imo ex eo solo q̃ ipius ẽ mensura. Nec scibile dr̃ pse ad sciam: sed ex eo solo q̃ ipius ẽ scia. ¶ Ersi quer⁹: vtr intellect⁹ referat ad intelligentẽ: sicut ad intelligibile: ꝛ visus ad videtẽ: sicut ad visibile. ¶ Rñdet p. q̃ nõ: qz tũc idẽ dr̃ret ad plura. ¶ Lõr assignat modos termioꝝ q̃ dicunt ad aliq̃d fm alteꝝ. ¶ Prim⁹ mod⁹ est: fm quẽ spẽs oꝝ ad aliq̃d: qz gen⁹ eius oꝝ ad aliq̃d vt medicina oꝝ ad scibile: qz scia refert ad ipm. ¶ Scõs modus ẽ: fz quẽ abstracta dr̃ ad aliq̃d: vt eq̃litas oꝝ ad aliq̃d: qz eq̃le oꝝ ad aliq̃d. ¶ Tert⁹ modus est fm accẽs: vt hõ oꝝ ad aliq̃d: quia ei accidit duplus quod dicitur ad aliquid.

Sciendũ est scdo: q̃ opinio, multoꝝ ẽ: q̃ relatio nõ est res ꝑter opationem aie. Et isti sunt baptiti. ¶ Quidã em dixerũt q̃ nulla res ẽ actualiter talis ꝗlis denoiat eẽ p ꝑdicationẽ relatiuã absq̃ opatione intellectus: misi p quãdã hitudinẽ mediã: q̃ hitudo nõ ẽ ẋa res extra aiam: sz ab aia solũ. Dicũt vlterius q̃ seclusa oñi opatione aie nihil ẽ formaliter pr̃ vel filiꝰ: sz solũ fundamẽtaliter. Et rões istoꝝ posite sunt añ oppositũ Alij dicũt: q̃ licet seclusa q̃cũq̃ opatione intellect⁹ illa que referunt sunt talia q̃ꝗlia denoiant p ꝑdicationẽ relatiuã: tñ nulla res q̃ nõ ẽ signũ est relatio Dicũt em q̃ solũ termini sunt ad aliq̃d: q̃ pbãt sic: ois res realiter distincta ab alia re: q̃ꝝ neutra ẽ ps alteri⁹ põt intelligi alia nõ intellecta: sz ipossibile ẽ relationẽ aliq̃ intelligi nõ intellecta relatõe opposita q̃ nõ ẽ ps ei⁹: igr relatio non ẽ res extra aiam. Minoꝝ pbatur: qz si forma cum sua silitudine põt intelligi nõ intellecta opposita silitudine: tũc posset sciri sortẽ eẽ simulẽ ignorãdo cui esset similis Cõfirmat p Ar⁹. in pñti dicentẽ: q̃ relatiua dicunt aliquoꝝ sub aliq̃ hitudie casuali. Itẽ dic: q̃ oia relatiua dr̃ ad q̃uertẽtia: sz aliquoties fm casus dr̃ñt. Dicũt vlteri⁹: q̃ aliquoties noia fingere nccẽ est si nõ sit nomẽ impositũ: ad qđ q̃uemẽter assignat: hoc aũt non q̃uenit reb⁹: sz noib⁹: igr relatiua nõ sunt res sed noia

Conclusio nõ solũ termini sunt ad aliq̃d: pz nihil cui iponit nomẽ ad significãdũ ipm ẽ termin⁹: sz relatiuis iponit vel iponũt noia ad significãdum ipa igr nõ sũt termini: sz res. Minoꝝ pz: p cõmẽtatoꝝ in p̃sentis ca. de ad aliq̃d dicẽtẽ: vnũq̃q̃ relatiuũ redit p q̃uersionẽ cũ accipit p sua natura. Et subdit: q̃ cũ non hẽ⁹ nomẽ relatiũ significãs rẽ: nccẽ ẽ iponere nomẽ Et licz sint aliq̃ termini absoluti: ꝛ alij relatiui: hoc tñ nõ ꝓtingit: qz solũ termini sint absoluti vel relatiui: sz q̃ vna res adẽ res ẽ ad aliq̃d ad sez aliq̃d ad aliũ ꝛ iõ eadẽ res ẽ absoluta ꝛ relatiua: sic̃ sortes ẽ hõ ad se: ꝛ pr̃ ad aliũ: ꝛ ad hoc distincte significãdũ iponũt noia relatiua ꝛ absoluta. Absoluta sunt q̃ significant aliquid

ad se Relatiua ꝛo vocant q̄ ipam rē significāt scōm q̄ est ad aliud. Et q:ipa res diuersimode est ad se ⁊ ad aliud:ideo etiaz diuersis nominibus est significanda.

Conclusio scda. Relatio est vera res extra aiaz exīs.pz:q: si nō: nulle res eēnt distincte res actu aliter p̄ter opationē intellect9:nec sil'es: nec cālles. et ptz ꝓña:q: si nō essent distincte res p̄ter aiam:nihil distinctū eēt p̄ter aiam. Etiā tūc p̄ter aiam nulla eēt rerū pluralitas:⁊ p ꝓñs oia eēnt vnū. Itē nulla eēnt sil'ia:⁊ p ꝓñs nihil eēt tale q̄le ē aliud:⁊ p ꝓñs nō eēnt duo alba sil'ia. ¶ Ad hec illi rñdent: q̄ nulla essent distincta p̄ter opationē aie formaliter: ſz bene fundamētaliter. ¶ Cōtra. si hoc eēt vez: aut ergo eēt vez dicere: q̄ hoc esset sil'e vel distinctū actualiter:vel nō. Si sic: tūc seq̄tur q̄ illud est sil'e formaliter: q: si sit actualiter sil'e: ē aliq̄d sibi sil'e:hoc aūt ē in esse relatiuo eē sil'e: ergo formal'r erit sil'e. Vel nō est actual'r sil'e:ſz solū potential'r tū c seq̄t q̄ duo alba ante ap̄hensionē aie nō sunt nisi potential'r sil'ia. Sil'iter seq̄tur:q̄ res ante ap̄hensionem aie nō sunt nisi ꝓnaliter distincte. ¶ Sz dubiū ē: an necesse sit ponere talia entia respectiua extra aiam que nō sint absoluta:quoz al:q̄ sunt extrinsecus aduenientia quēadmodū ponūt aliq̄ opinātes de entib9 significatis p termios sex vltimoz p̄dicamēroz. Et alia sunt entia intrinsecus aduenientia significata formaliter (vt aiūt) p termios de gñe ad aliq̄d. ¶ Rūr q̄ non q: noīa illoz p̄dicamēroz supponūt bñ.p eisdē ꝑ q̄bus supponūt noīa absoluta:si res appellate p ipos adiaceant reb9 ꝑ q̄b9 supponūt eo mō quo appellant:⁊ sm hoc sufficienter saluaē q̄ idē est ens absolutū ⁊ respectiuū. Et p̄ōt sic efficaciter ꝓbari. nam p̄cisa cā ꝓpter quā ipi opinātes ponūt tales respect9 reales ⁊ rōnis ē ad denoiandū sua subiecta formal'r talia:puta sil'iaꝝ eq̄lia tē.sed in deo repiunt tales denoiatones (vt ipi bene p̄cedūt) nam deus ve ⁊ realiter secluſa opatōe aie dr creator mūdi:gubernator:cā effectiua ⁊ p̄incipiū Sil'r dr dñs creaturaꝝ rōnaliū:ergo in deo debēt poni tales respectus reales:⁊ rōnis intrinsece deo inherentes:q̄ ē erroneū:cū deo nihil adiacere possit. Nec valet dicere (vt ipi dicūt) q̄ deus denoiaē denoiatiōe extrinseca a relatōe eñte in creatura:cū vtrobiq̄ sit relatio ⁊ habitudo mutua: sicut in creaturis inter se. ¶ Et ꝓfirmaē:q: vtrobiq̄ manet eadē cā.s.in deo ⁊ creaturis:igitur simili modo debent esse tales denoiationes vel nulle erunt:quod videtur verius.

Dubitaē p̄mo:vtz ens ad nō ens:⁊ non ens ad ens possit realiter referri. ¶ Et arguiē q̄ nō:q: relatiua sunt quecūq̄ hoc ipm eē q̄ sūt aliozꝝ dñr: ergo oē q̄ referē est hoc ipm q̄ ē ad aliud: ⁊ illō ad q̄ referē est aliud ab eo. Sz nullū nō ens ē hoc ipm q̄ ē. Nullū etiā nō ens ē aliud ab altero:igr. ¶ Itē oē terminās realē dependentiā alteri9 est vez ens in rez natura exīs: sed oē illō ad q̄ aliq̄ res referē terminat ei9 dependētiam:igr. ¶ Itē entis ad nō ens nō p̄ōt esse aliq̄s ordo realis: ergo nec relatio cuz oīs relatio sit ordo q̄dam. ¶ In oppositū ar. Imago herculis eo nō exīte est ita vere imago herculis sicut eo exīte: imago aūt dr relatiue:igr nō ens ad ens p̄ōt referri. ¶ Itē aliq̄d ē realiter memoria alio nō exīte puta p̄terito: sed mēoria dr relatiue:igr. ¶ Itē scōm Ar|. in pñti ca. quedā dñr ad aliq̄d sm poñam actiuā ⁊ passiuā: vt calefactiuū ⁊ calefactibile. Et statim post dicit:q̄ quedā taliū dñr sm p̄teritū vel futurū vt q̄ fecit ad fcm: ⁊ factuꝝ ad faciendum. Tunc sic.aliq̄ l ē realiter factiuū siue p̄ductiuū ⁊ non ē p̄ductiuū p̄ducti:ergo p̄ducibilis: sed p̄ducibile est nō ens:ergo aliq̄d referē ad non ens. Scōa ps dubij ꝓbaē sil'r.nā aliq̄d est realiter p̄ducibile vel factibile:ergo sil'r aliq̄d nō exīs ē finis alicuiꝰ actus ita facti:sicut foliozꝝ finis ē fructꝰ. ¶ Pro dubitatōne ē aduertendū q̄ referri realiter nihil aliud ē q̄ vere referri p̄ter quācūq̄ opationē aie: ita q̄ oē illō dr referri realiter quod nō apphensuz ab aia vere referē. Illa aūt dñr referri sm rōnem q̄ talia sunt p opationē aie. Relatiua aūt sunt in triplici dñia. Quedā sunt q̄ non ꝓficari nisi p illis q̄ existūt: vt pater ⁊ filꝰ: dñs ⁊ seruus. Et q̄dā sunt q̄ nō p̄ūt verificari nisi cū illis q̄ non sunt: vt faciendū ⁊ factibile. Alia vo indr̄ter tam p his q̄ sunt q̄ p his q̄ nō sunt. vt cognitū:imaginatum: p̄us ⁊ posteriꝰ. Tūc dr ad dubiū:q̄ in relatiuis scōo et tertio mō dictis nō ens realiter referē ad ens: ⁊ econtra:ptz ex dictis. ¶ Ad p̄mā rōem dubij dr q̄ relatiuū esse idipm q̄ est alterius p̄ōt intelligi dupliꝛ. Uno mō q̄ de quolibet relatiuo verificē idipm q̄ ē. i.aliquod ens ⁊ sic falsum ē. Alio mō q̄ de quolibet relatiuo verificē id q̄ ē ipm in compatione ad aliud vt creabile ē ipm q̄ ē:scz creabile ab alio ⁊ sic vez ē. Nec seq̄tur ex hoc q̄ sit aliq̄ ens:negatio eñ ē idipm q̄ ē:scz negatio respectu affirmatōis:⁊ tñ negatio non est ens. Ad tertiā ptē dr: q̄ ly alioz sumiē large: vt dr tam de exīstibus q̄ nō exīstib9. ¶ Ad scōam dr q̄ aliq̄d dr depende re ab altero dupliꝛ. Uno mō ꝓpe q̄ nō est posteri9 altero:⁊ tñ nō p̄ōt esse sine eo:⁊ sic maior est ña:⁊ minor falsa. Alio mō dr aliq̄d dependere ipropē: q̄.s.nō p̄ōt esse tale nisi alteꝝ sit tale:vt socrates nō p̄ōt esse dñs:nisi sit aliq̄s seruꝰ:⁊ sic negaē maior:⁊ conceditur minor. ¶ Ad tertiā dr:q̄ si ordo sumaē p̄pe:non oīs relatio ē ordo. si aūt sumaē impropē ꝓ oī hītudine vniꝰ ad alterum:tūc entis ad non ens bene est ordo.

Dubitaē scdo:vtz cuiuslibz cē realis ad sum causatū sit relatio realis. Arguiē p̄mo q̄ nō: q: q̄cunq̄ ad seinuicē realiter referunē debēt esse eiusdez ordinis:sed sic nō est de cā ⁊ cāto:igr. Maior patz:q: relatio sensibilis ad sensum nō est relatio realis:quia sensibile ⁊ sensus nō sunt eiusdē ordinis. ¶ Itē oē realiter relatū ad aliud est realiter ordinatū ad illud:sed oē realiter ordinatū ad aliud dependet ab illo:⁊ oñe dependens est impfectum: sed p̄ma causa non est impfecta: igr. ¶ Itē in p̄ma cā nihil ē q̄ aliq̄d aliō a se exigat:q: illo corrupto necesse eēt p̄mā cām corrūpi: ⁊ sic vel essent plura esse sempiterna: vel p̄ma cā non esset sempiterna:ergo ipa nō referē realiter ad aliud. ¶ In oppositū arguiē: q: quelibet cā est realiter ꝓductiua sui effectus:vt p̄ma causa est creatiua ⁊ realiter ꝓductiua rez:igr. ¶ Item si referaē ⁊ non realiter:seq̄tur q̄ solum referē sm rōnem.aut ergo referē ptingenter cum non est ꝓductiua rez nisi p opatōem aie:⁊ tūc implicat ꝓtradictionē:q: q̄cq̄d est ꝓductiuū ē ꝓductiuus alicuius:ergo est ꝓductiuū relationis. ¶ Ad p̄mā rōnem dubij negaē maior:q: si illa esset ña:tunc causatū non realiter referreē ad ipam causam. Ad ꝓbationez dr:q̄ sicut sensitiuū realiter referē ad sensibile:ita sensibile realiter referē ad sensitiuū:q: sensibile est realiter sensus sensibile. ¶ Ad scōam negaē maior accipiēdo ordinatū p̄pe:sed ꝓceditur accipiendo ordinatum impropē:⁊ in hoc sensu negatur minor.

Dubitatur tertio:vtrum idem realiter referatur ad seipm. Et arguitur q̄ non p Ar|. in hoc quinto dicentem q̄ quādo intellectus dicit aliquid esse idez sibijpsi:tunc vtiē vnovt duob9: ergo talis relatio nō ē p̄ter opationem intellectus. ¶ Item relatiua sunt quibus hoc ipm esse est ad aliud quodāmodo se habere: sed idem nō est aliud a se:igitur. ¶ Item terminus absolut9 differt a relatiuo per hoc q̄ termin9 ablolutus significat rem ad se:relatiuus ño ad aliud:sed idētitas significat rem ad se:ergo est terminus absolutus ⁊ nō

relatiuus. ¶ In oppositū arguit: qz sortes secluſa oñi opatiõe intellect⁹ est sibi ipsi idẽ realiter: igitur. ¶ Ad ꝓmã rõnem dubij dz: q Ar⁹. ibi vult dicere: q duplex ẽ idẽtitas. Prima ẽ eoz q̃ sunt plura: vt idẽtitas gñis vl spẽi. Alia ẽ vnius scz numeralis: iõ põt intelligi dupliciter q intellect⁹ vtaĩ vno vt duobus. Vno mõ q vtaĩ vno ꝓ duob⁹. Alio mõ q vtaĩ vno idẽtitate numerali sicut vtiĩ duob⁹ idẽtitate generica: ꝛ sic ẽ vex. ¶ Ad secundã dz: q nõ opz q illud qõ ẽ ad aliq̃d referaĩ ad illud qõ ẽ realiter ad aliud: sed sufficit q referaĩ ad aliq̃d acceptũ sub alia rõne. ¶ Ad tertiã dz: q aliq̃d dz significare rem ad se duplr. Vno mõ q significat eam sine compatione: ꝛ tunc talis termin⁹ ẽ absolutus. Alio modo: qz significet eam cum compatione ad seipam: ꝛ sic talis terminus ẽ relatiuus.

Ad rõnes questionis. Ad ꝓmã negaĩ añs. nulla eñ talis habitudo media ẽ necessaria ad hoc q aliquid referaĩ ad aliud. Ad ꝓbationẽ dz: q illa accepta in ꝓpa significatõe ẽ falsa: sed ꝑ eam vult cõmentator dicere: q ad hoc q aliq̃d dicaĩ relatiue reqrĩ aliq̃d aliud ab eo. ¶ Ad scõam negaĩ añs. Ad ꝓbationẽ dz: q formalis effectus relationis ẽ esse relatiuũ: sicut formalis effectus albedinis ẽ esse album. aliq̃d autem põt esse relatiuũ sine opatione aie. Ad scõam ꝓbationẽ negaĩ añs: sed dicit Ar⁹. q ꝓtingit eñ altero mutãte vex esse altex nihil mutans: ꝑ qõ intendit q ꝓtingit vnũ eoz referri ad aliud de nouo: sine hoc q relatiuuz referaĩ de nouo: hoc aut fit sine noua acq̃sitione relationis in eo qõ non mutaĩ. Ad tertiam ꝓbatõnem dz: q relatio dz habere esse debilissimũ: non q sit minor entitatis q aliq̃s alioz: sed q eẽ ad aliq̃d nõ ẽ esse aliq̃d fm se: sed ad aliud. ¶ Ad tertiã dz: q fundaĩ in ptibus eq̃libus: q̃ lz sint distinctissime numeraliter: sunt tñ indistincte specifice. ¶ Ad aliã ptẽ dz: q ꝓpe loquẽdo nec pater nec paternitas fundaĩ sup genuisse licet nihil sit pater nisi genuerit: ꝛ nihil sit filius nisi sit genitus. Unde fundamentũ relatiui in ꝓposito ẽ terminus absolutus vel termin⁹ ꝓnotatiu⁹ q̃ relatiuũ: supponẽs ꝑ eodẽ ꝑ quo supponit ipm relatiuũ: vt ly aial eẽt fundamentũ huius termini relatiui pater: ꝛ ly hõ huius termini dñs: et hoc in creatis reb⁹. ¶ Ad ꝓmaz rõnem post oppositũ in scõo notabili dz: q q̃libet relatio põt vere intelligi nõ intellecta oppositа relatione sed vex est q relatio non põt intelligi esse vel relatiuũ esse relatiuũ: nisi termin⁹ ei⁹ intelligaĩ. ¶ Ad auctoritates dz: q ille sunt vere sed nõ ꝓpter hoc seq̃ĩ intẽtũ: qz noĩa hmõi nõ sunt relatiões: neq illa q̃ dñr referri ad aliud: sed nolã sunt ipoz relatiuoz que ad aliõ dñr

¶ Tertij tractatus: qui est de nominibus ptinentibus ad passiones huius scie: ꝓmuz capl̃m de hoc nomine ꝑfectum.

Perfectum.

Erfectũ dz aliq̃d ꝓmo modo scõm quãtitatez q̃ extra aliq̃d non est accipere aliquã pticulã vt tempus vite dz ꝑfectũ cum ẽ tñ q̃ non eẽt melius vltra viuere. ¶ Secũdo mõ dz ꝑfectũ scõm qualitatẽ: cui nulla deficit dispõ qualitatiua: quam habendo diceretur ꝑfectius: vt aliqs est ꝑfectus medic⁹ ꝛ ꝑfectus fistulator: q̃ scõm spẽm ꝓpe ẽtutis in nullo deficiunt. Et iste mod⁹ transfertur ad mala vt aliquẽ dicimus ꝑfectũ calũpniatorẽ aut ꝑfectũ latronẽ. Nec hoc miruz fit si dicamus ꝑfectũ latronẽ: cũ scõm eãdẽ significationẽ dicam⁹ aliquẽ eẽ bonũ latronem: ꝛ bonũ calũpniatorẽ. ¶ Tertio dz ꝑfectum aliquid: q̃ hz ꝓpam dispõnem sibi debitã: vt q̃ hz ẽtutẽ. Est eñ ẽtus ꝑfectio q̃dam: vnũqdq añt tunc ꝑfectuz: ꝛ subña ois tunc ꝑfecta: q̃ scõm spẽm ꝓpie ẽtutis in nullã deficit ptem scõm naturam mensure. Quarto aliq̃d dz ꝑfectũ ex pte finis: cuius scz finis est studiosus etiã illõ dz ꝑfectum: quod ꝑuenit ad illõ vltimũ ad qõ ordinatur ꝛ illud est finis. Nam finis vltimoz aliquis est. Et iste modus transferĩ ad maia: vt dicim⁹ aliquẽ esse ꝑfecte ꝑditũ aut corruptũ q̃ nihil deest corruptioni in malo sed in vltimo est. Ex dictis ptz: q per metaphoram moz dz finis eo q est vltimũ sicut finis. Et scõm quẽlibet modoz ꝑdictoz dupliꝛ aliq̃d dz ꝑfectũ. Primo simpliciter ꝑfectum: qz in nullo dictoz excedit: nec qualitate aut ẽtute quẽadmodum deus ꝛ nihil plus. Secundo mõ aliq̃d dz ꝑfectũ in genere: aut spẽ: qz in illo genere non excedit ab alio: vt hõ dicitur ꝑfectus: qz in suo genere non habet byperbolẽ siue excessum.

Soluũt argumẽta alterius ptis.

¶ Capitulũ scõz de isto termino terminus.

Terminus.

Erminus dz nouem mõis. Primo mõ cuiusl̃bz quãtitatis vltimũ vt punctũ dz terminus linee. Secundo mõ dz terminus: extra quod nihil est accipere rei terminate vt vltima spera dicitur termin⁹ mundi. Tertio modo dicitur infra quod sunt omnia ꝓmi: id est rei terminate. Quarto modo terminus dicitur forme magnitudinis: vel habentis magnitudinez. Quinto dicitur finis ad quem tendebat motus. Sexto dicitur illud a quo incipiebat motus. Septimo dicitur terminus finis: gratia cuius aliquid fit: quia illud quodãmodo habet rationem vltimi. Octauo dicitur forma substantialis quia illa terminat materiam ad certam speciem. Nono termin⁹ dicitur quod quid erat esse: id est diffinitio quidditatiua: ꝓ tanto q illa continet totum conceptum diffiniti. Et breuiter tot modis dicitur termin⁹ quot modis dz ꝓncipiũ: licet termin⁹ ꝛ ꝓncipium non ꝙuertant. Nã termin⁹ est in plus q̃ ꝓncipiũ: qz aliqua puta vltima dicunt termini que tñ non bñt rõnẽ ꝓncipij: vt moz vel corruptio dz terminus ꝛ non ꝓncipium.

¶ Tertiuz capitulū de multiplicitate buī complexi scdm quod ꝛ scdm se.

Scdm quod

f Ecūduz qđ dr multiplr. Prio vt designat cām formalē: vt bonū dr scdm bonitatē. Scdo designat cām materialē: vt aliqđ ē coloratū scdz supficiē. Tertio īportat cāz finalē: vt iste venit scdz argētū id ē pp argētū. Quarto significat cāz efficiētē: vt dicim⁹ aliquē ee palogisatū scdz cquocatiōez. Quīto denotat pōnē siue quo mō aliqs vadit: aut stetit: vt iste vadit scdm ripā.

Scdm se.

¶ Silr ēt multiplr capit scdz se. Prio em diffinitio alicuī de ipo: vl de suis iferioribꝫ scdz se pdicat. Scdo ps diffinitōis vt aīal de callia pdicat scdz se: aīal ei qđā callias. Tertio passio pdicat scdz se de suo subiecto ꝛ iferioribꝫ ei⁹. Quarto mō aliqđ pdicat scdm se: qm illi⁹ pdicatiōis nō ē alia cā siue qm idē pdicatur de seipo vt bō ēbō. Qui tomodo secūdū se vel pse idem est quod solitarie: vt sortes viuit secūdum se.

Habitus

¶ Quartū capitulū de modis habitus.

Abit⁹ dr uno quidē mō tāqm actio qđā b bīnt ꝛ bīti: siue put agēs dr bre passiuz qz. s. bz ipm i sua ptāte. ꝛ sic habit⁹ est dispō media iter moues ꝛ motū. Nā qn b q dē facit illud ẋo fit ē apesys siue dispō media. ꝛ ita ifra būtez idumentū: ꝛ bītū idumētum itermedi⁹ est bit⁹. Scdo mō dr bītus siue bre scdm quod vestītū dr bre vestē. ꝛ sic nō debem⁹ dicere qm aliquis bēat habitū: qz bēret ipm p habitū mediū: ꝛ sic in infinituz iret: si bīti esset bītū. Tertio mō dr bit⁹ dispō secūdū quā aliqđ materiale dr dispositū aut secundū se: aut ad aliud vt sanitas est bītus quidā siue dispositio.

Passio.

¶ Capitulū quintū de ly passio.

Assio dr qdruplr. Prio dr qlitas scdz p quā alterari cōtingit: vt albū ꝛ nigrū: dulce ꝛ amarū: grauitas ꝛ leuitas: ꝛ q cūqz sūt talia. Scdo dr alteratio scdz hmōi qlitates. Tertiomō passiōes dicunt alterationes nociue: ꝛ mot⁹ maxie tristes: ꝛ maxie lamentabiles. Quartomodo passiones dicuntur magne calamitates ꝛ miserie.

Priuatio.

¶ Capitulū sextū de modis priuatōis.

Riuatio dr septē mōis. Prio dr carētia dispōnis in aliquo: q nata ē bēre: lz p nō ab illo quod dr puari: vt plāta puatur oculis. Secūdo mō puatio dr carētia dispōnis i aliquo: i quo nata ē inueniri: vel saltem in ei⁹ genere vt bō priuatur visu: ꝛ talpa etiā: qz lz illa nō sit nata bēre visuz: tū bn aliqđ sui gnis. Tertiomō dr puatio carētia forme in subiecto quod est natū bēre illā tēpore determiato: vt dicim⁹ aīal ee cecū. Cecitas ei priuatio qđā est: lz cec⁹ nō est scdm oēm etatē: sed i qua aptū natū est bēre si nō bz. Quarto mō dr puatio ablatio alicuī⁹ rei p violentiā. Quīto mō dicit aliqđ puari: qz bz aliquā dispōem: lz turpē vel turpiter vt dicim⁹ illū nō bēre colorē: qui bz turpē colorem: sicut dicim⁹ illū nō bēre pedes: qui bz turpes. Sexto mō dicit aliqđ puari aliquo si pauz bz de illo: vt illud dicim⁹ puari caliditate quod puā bz caliditatē. Septio dicit puari aliquo qđ difficulter recipit: vt lignum dicim⁹ īsecabile: nō solū: qz nō secat. lz qz nō facile aut qz nō bn. Octio mō aliqđ dicit priuari aliquo: qz nullomō illud bz: ꝛ natū ē bēre: vt ille dicit cec⁹: qz nullo ocl⁹ videt. Cec⁹ em nō dicit monocul⁹: sed qz in ābob⁹ nō bz visuz: ppter quod nō ois bon⁹ aut mal⁹. aut iust⁹ aut iniust⁹ est: sed est mediū.

Habere

¶ Capitulū septimū de habere.

Abere multiplr dr. Uno mō bēre ē ducere scdm ipetū suū. ꝛ sic febris dicit b bēre boiem. ꝛ tyrān⁹ ciuitatē. ꝛ induti vestimentū. Scdo mō capit vt subiectū dr bēre formā sibi inberētez: vt es bz spēm statue: ꝛ corpus infirmitatē. Tertiomō idē est quod ꝛtinere. Nā ꝛtentū dr haberi a cōtinēte: vt lagenā bēre vinū dicim⁹: et ciuitatem boies. ꝛ naues nautas: ꝛ silr totuz hoc modo bz suas ptes. Quartomodo bre est phibere alteꝛ ne moueat vel opetur. Et b modo dicim⁹ colūnam habere pōdus suppositum. Et poete dicūt Atlātem bre celū: tanqm casuꝛ supra terrā: si nō phiberet. b etiaz modo ꝛtinēs habet ꝛtentū.

Esse in aliquo

¶ Et quot modis dr habere tot dicitur esse in aliquo siue contineri illa eīm opponūtur.

Ex aliquo.

¶ Capitulum octauum de modis quibus dicitur ex aliquo esse.

Ex aliquo esse dr. Uno quidē mō tanqm c ex materia. Et hoc dupl r. Aut scdm gen⁹ primū. velut ex ere statua. Aut scdm genus vltimū: vt oīa fluida sunt ex aq. Scdo mō dicitur aliquid esse ex aliquo tanqm ex efficiēte vt pugna ē ex cōuitio. hoc eīm est principiū pugne. Tertiomō dicitur aliquid esse ex aliquo si in ipm diuidatur alte-

rum: ⁊ sic lapides sunt ex domo: ⁊ versus ex iliade. Quarto mō dr aliquid esse ex aliquo: si ex eo cōponatur alterū, ⁊ sic syllaba est ex litteris. Quinto mō aliquid dr esse ex aliquo: qz est ex aliqua pte eius: ⁊ sic puer est ex patre ⁊ matre. Sexto aliqd dr esse ex aliquo: qz fit post illud: vt ex die fit nox: ex estate byems: et ex dyonisijs tragilia: quia hec fiunt post dyonisia.

¶ Capitulū nonū de modis ptis ⁊ totius.

Pars

Ars dr quatuor modis scdz quod quadruplex est ps. Quedam em̄ est pars integralis vt duo sunt partes trīū. Alia est ps subiectiua: vt spēs sunt ptes generis. Alia est ps ēntialis: vt spere ence aut cubi erei es dr ps. Quarta est ps diffinitiua: vt gen⁹ est ps speciei: lz aliomō species dicatur pars generis.

Totum

¶ Totū vero dr dupl̄r. Primo aliquid dr totum: qz est perfectū: qz sicz nulla deest eius ps. Secundomodo dr totū: quia hz ptes: et est duplex qz qdam est totū integrale. Aliud est totū vniuersale: qd continet multa in pdicari de vnoquoqz: vt hō: equus: ⁊ de⁹: qz oia aialia. Et differt totū ab omni. Nam qdam sunt tota in quib⁹ requiritur certus ordo partium qui non pōt mutari specie manēte: vt vestis ⁊ in illis vtimur hoc nomine totum. Non em̄ dicimus ois vestis: sed tota vestis cōsumitur. Alia vero sunt tota in quib⁹ diuersa dispositio partiū nō variat spēm: vt aqua ⁊ numer⁹: ⁊ in illis vtimur hō noie ois. Nā dicim⁹ ois aqua ⁊ nō tota aqua: nisi metaphorice.

¶ Capitulū decimū de pditiōibus colobō siue rei in aliqua sui parte diminute.

Colobon.

Ad hoc qd aliqd totuz dicatur colobon a decem pditōes requirūtur. Pria est qd habeat partes. Secūda cōditio: qd habeat plures partes duabus: ⁊ ideo bina rius non potest colobari. Ablata enim vnitate remanens non habet partes. Tertia qd sit aliqua pars ab eo ablata mino⁹ residuo. Quarta qd retineat nomen speciei quod habebat ante ptis ablationem: ⁊ propter hoc nullus numer⁹ potest colobari: qz parte ablata variatur species numeri. Quinta est: qd non sit omogeneum: sed habeat partes dissimiles. Sexta est: qd sit tale totum qd partium positio faciat ad differētiam eius. Septima est: qd sit continuum. Octaua quia pars ablata nō sit de principalioribus. Nona qd ps ablata sit de exterioribus: ⁊ nō de interioribus: ideo calix nō diceretur colobon si pforaretur: sz bñ si pderetur auris eius. Decima est: qd illa ps non sit nata regenerari. Et ppter hoc calui ⁊ rasi non sunt colobi: qz capilli regenerātur.

¶ Undecimū capitulum de genere.

Genus.

Genus vero dr quadrupliciter. Primo modo dr genus generatio cōtinua eorum q̄ sunt de vna specie: sicut solitū est dici: dum est genus hominum. Secundo modo dicitur principium alicuius generationis: sicut dicimus ellines esse de eodem genere: quia ab elline. Similiter iotice: quia ab iotie descenderunt. Et magis denominatur aliqua generatio a patre: qd̄ a matre: licet quandoqz a matre denominentur tanqd̄ a genere vt dicimus homines genitos a pyrrha. Tertio dicitur genus cōmune subiectū passionum vel formarum: vt superficies genus est figurarū. Quarto modo dicitur genus illud quod ponitur in primo loco diffinitiōis quidditatiue: ⁊ huiusmodi generis differentie dicuntur qualitates.

Diuersa ghe.

¶ Diuersa autem genere dupliciter dicuntur aliqua. Primo dicuntur diuersa genere phisico: q̄ scilicz non resoluūtur in eandem materiam. sicut substantie spirituales et corporales. Secundo modo dicuntur diuersa scdm genus logicum: quia sunt de diuersis predicamentis. Aliqua enim significant quid est: alia quale quid.

¶ Duodecimū capitulū: de modis falsi.

Falsum.

Falsuz dicitur sex modis. Primo quia significat componi que non sunt composita: et diuidi que non sunt diuisa: ⁊ sic diametrum esse commensurabilem coste est falsum: vel te sedere. Secundomodo dicitur aliquid falsum: quia licz ipsum sit ens tamen apparet aliud qd̄ est. vel tale quale non est: et sic somnia dicuntur falsa. Tertio modo dicitur de diffinitione eo qd differentia apposita generi: est ei incompossibilis. Quartoindo diffinitio dr falsa: quia attribuitur alteri a diffinito: vt si diffinitio circuli enunciaretur de triangulo. Quinto modo homo dicitur falsus: qui ex electione asserit propositiones falsas: et maxime si hoc sepe faciat: et in hoc delectetur. Sexto

modo dr homo falsus: qr pfert falsa: sed nō ex intētione. imo credit illa esse vera.

¶ Ultimū capitulū de accidēte.

Accidens.

Accidēs aūt dr vno modo pdicatū qđ inest alicui extra semp ⁊ frequēter: vt inuenire thesaur⁹ respectu fodientis.

Scdomodo dr accidēs qđ inest pse alicui: sz nō est de eius diffinitiōe: ⁊ sic habere duos angulos rectos accidit triangulo.

Et hec de quinto libro.

Queritur vtrum relatio sit entitas ab omni entitate reliter distincta. ¶ Argnt̄ q sic. qr ql̄bz relatio a qualz entitate absoluta pñtialiter distinguntur ergo ⁊ realiter. ¶ Confirmat̄. qr inter extrema eiusdē spēi nō possent esse relatiōes distincte: qđ est falsum. nam inter calorē ꝓducētem ⁊ ꝓductū fundatur relatio similitudis: ⁊ relatio passiui ad actiuū. seq̄retur etiam q oēs relationes distincte sup rebus spē distinctis essent spē distincte qđ tū est falsum: nam similitudo eadem fm spēm est albi ad nigrū: ⁊ nigri ad albū. ¶ Secūdo arr. sic: impossibile ē eandē rem nūero simul desinere esse ⁊ nō desinere esse: augeri ⁊ nō augeri: multiplicari ⁊ nō multiplicari: sz relatio alicui⁹ pōt desinere esse nullo desinēte absoluto: pōt etiam intēdi nullo absoluto intēso: ⁊ multiplicari nullo eius absoluto multiplicato: igit̄. Minor pz. Et gr̄a exēpli ponit̄ q Sortes ⁊ Plato sint albi eēntialit̄: tūc si corrūpat albedo platōis similitudo sortis corrūpetur nullo ei⁹ absoluto corrupto: qr adhuc remanebit alb⁹. Si vero intēdatur albedo platonis sic q fiat equalis albedini sortis: intenditur nullo eius absoluto intēso. Si vero cicero de nouo fiat alb⁹: tūc similitudo sortis nouiter multiplicab̄. nulla eius re absoluta multiplicata: igit̄. Et ꝓfirmatur: qr tūc opposita essent eadē res: ⁊ similitudo ⁊ dissimilitudo essent eadē albedo. ¶ Tertio sicar̄. nihil est fundamentū sui ipius: sz res absoluta ē fundamētuz relationis: igitur. ¶ Confirmat̄. qr si relatio non esset res a re absoluta distincta tolleret⁹ ois causalitas causar⁹ scdarum: ⁊ ois compō: ⁊ ois vnio. ꝓma tenet quo ad primū: qr ad causalitatē cār⁹ scdar⁹ req̄rit̄ approximatio: ergo si approximatio sit res approximate: seq̄tur q ita bene ille res sunt ꝓductiue effect⁹ qñ nō sunt approximate: sicut qñ sunt: ⁊ talis approximatio nihil pōit in eis: seq̄retur etiā q res distantes erunt eque vere vnite ⁊ cōpositē sicut res coniūcte: qr vnio ⁊ cōpositio nihil ponunt in ipsa re.

In oppo. argui. qr si silitudo cēt alia res ab albedie: tūc albū sile essz cōpositū albo: sz hoc ē falsū.

Tertio.

Sciendū est pmo: q ꝓnter Ar⁹. in isto tertio tractatu distinguit terminos ptinētes ad passiōes subiecti: ⁊ sunt. xvj. nōia que distinguūtur: scz pfectus: terminus: fm q: per se: dispō: habit⁹: passio: priuatio: hēre ex alio: ps: totū: colobon: gen⁹: diuersa: falsum: ⁊ accidens. ¶ Potuit ergo p. primo modos pfecti q̄ sunt quīq.

Modi pfecti.

Primo modo dr perfectū extra qđ nō est accipere aliqđ quod sit eius ps: vt tps dr perfectū cui nihil deest qđ sit ps eius. Scdomodo dr perfectū cui nulla dispō qualitatiua deficit fm quā dicim⁹ aliquē sciētem vel perfecte virtuosum: ⁊ iste mod⁹ trās fertur ad malū fm quē dicimus aliquē esse perfectū latronē: Tertiomō dr perfectū qđ attingit ad virtutē vel ꝑpriā operatōez eius. Quarto mō dr perfectū: qđ pertinet ad finē ꝑpriū. Et iste modus trans fertur ad malam significationem: qr dicim⁹ aliquē esse pfecte corruptū: ⁊ quilz istoz modoz dr dupliciter. qr vel dr pfectū simplr. qr scz in pdictis a nullo excedit̄. vel in aliqua spē. qr. s. a nullo talis spēi excedit̄. Quito mō dr aliqđ pfectū: qr hz aliqđ eoz q̄ dicta sunt: vel qr est signū effectiuū alicui⁹ eoz. ¶ Terminus aūt dr nouē mōis. Primomodo dr vltimū rei. Secūdomodo dr vltra qđ nō ꝓtingit aliqđ accipe. Tertio modo dr in quo sunt oia rei terminate. Quartomō dr forma magnitudis: vt figura. Quintomō dr finis ad quē tendit mot⁹. Sexto mō dr a quo mot⁹ exit vel incipit. Septiomodo dr termin⁹ finis grā cuius aliqđ fit. Octauomō dr subña. i. forma subñalis. Nonomō dr terminus qđ qđ erat esse. i. diffinitio qđditatiua. ¶ Secūdum q aūt dr quinq⁹ modis. Primo modo dr fm q spēs id est forma rei. Scdomodo dr de subiecto alicui⁹ forme: vt dicimus hoc esse elemētum fm superficiem. Tertiomodo dr de cā efficiēte. Quartomodo dr de cā finali. Quinto vt significat compōem vt fm q cepit: fm q vadit. ¶ Perse aūt dr quinq⁹ mōis. Prim⁹ modus est: qñ diffinitio qđditatiua predicatur de diffinito: vel de aliquo eius supposito. Scds modus ē. qñ ps diffinitionis pdicatur de diffinito. Terti⁹: qñ pdicatū inest subiecto primo. i. tanq̄ passio eius. Quarto mō dr pse qđ inest alteri ⁊ non p aliq̄ cām: vt hō perse est hō. Quinto modo accipit̄ pse primo solitarie: vt hō perse. i. solitarie ambulat. ¶ Dispositio aūt dupl̄r capit̄. Unomō primo ordine ptium inter se. Aliomō primo ordine ptium ad locū. Et hoc cōtingit dupl̄r. Unomō qr vl̄ dicit ordinē partium poñalium. i. omogeneaꝝ vel actualiū. i. etherogenearum. ¶ Habit⁹ aūt dr quatuor mōis. Primomodo accipitur vt actio hīntis ⁊ habiti mouētis ⁊ moti: ⁊ ē act⁹ qđdam aut motus: naz qñ hoc agit ⁊ illud patit̄ est dispō intermedia. Scdomodo dr habitudo media inter cōtinens ⁊ ꝓcentū: vt inter vestē ⁊ vestitū. Tertiomodo dr habitus dispō fm quā aliqđ se hz bñ vel male. Quartomodo accipit̄ primo pte talis dispōnis: quare virt⁹ partium dr habitus. ¶ Similiter passio dr quatuor mōis. Primo primo qualitatibus fm quas fiūt alterationes corporum. Scdomodo primo alteratiōe q̄ fit fm hmōi qualitates. Tertiomō primo alteratione tristi ⁊ nociua. Quarto modo ꝑ magna calamitate. ¶ Priuatio aūt dr septem mōis. Primomodo dr carētia alicui⁹ dispōnis in aliquo q̄ nata est hēri ab aliquo: sz eā non habeat: vt plāta dr priuata visu. Scdomodo dr carētia dispōnis in aliquo q̄ nata est inueniri in aliquo sui gn̄is vel sue spēi. Tertiomodo dr priuatio carētia dispōnis q̄ nata ē hēri ab eo primo tpe primo quo nata ē hr̄i. Quartomodo dr priuatio ablatio alicui⁹ rei per violētiaz. Quitomodo dr hēre aliq̄ dispōem scz turpē. Sextomō dr ꝓuatio pauꝝ hēre de aliqua dispōne. Septimo dr priuatio cuz difficultate haberi hmōi dispōem. Ex quo infert q non quilz homo dr iustus vel iniust⁹: qr iusticia ⁊ iniusticia nō sp nate sunt inesse hoi. sz solū qñ hz vsum rōnis. ¶ Habere aūt dr quatuor modis. Primomodo hr̄e ē alterꝝ fm imperiū ducere: vt febris hz hoiem. Scdomodo aliqđ dr hēre formā sibi inherētem. Tertiomodo dr aliquid habere sicut ptinens cōtentū. Quartomodo dr habere aliquid qđ ꝓhibet ipm moueri: vt colūna hz pond⁹ superpositū. ¶ In aliquo dr tot modis quot modis dr hēre. ¶ Ex aliquo dr sex modis. Primomō aliqđ dr eē ex aliquo tanq̄ ex materia siue propinqua siue remota. Scdomodo tanq̄ ex agēte. Tertiomodo sicut ps ē ex toto: vel sicut totū ex ptibus Quartomodo sicut ex genere ⁊ dria. ¶ Quitomō: qr ē ex aliq̄ parte eius: vt puer dr esse ex patre ⁊ matre. Sextomodo: qr ē post illud vt ex mane meridies.

Modi ipsius terminī

Modi fm q.

Modi perse.

Modi dispōis

Modi habit⁹

Modi passiōis

Modi priuationis.

Modi hēre.

Modi ex aliquo.

Sciendū est scdo. q opinio antiquoꝝ ost. q vnūqđq est formaliter relatiuū p aliq̄ entitatem sibi realiter inherētez. ¶ Cōtra quos dr primo q ois res est

Opinio antiquorum.

absoluta: ⁊ omnis res est relatiua. Per rem autem absoluta ⁊ intelligit ois res que ẽ aliquid ad se. i. sine respectu ad alterum: vt homo dr ad se homo ⁊ equus dr ad se equus. Sed illa res dr relatiua que ẽ aliquid ad alterum: vt seruus ẽ seruus domini: ⁊ pater ẽ pater hij. Ex quo sequitur q̃ hꝫ eadem res significetur per terminum absolutũ ⁊ terminũ relatiuũ multe tamen ꝓpositiones ꝓcedẽde sunt de terminis absolutis que negande sunt de relatiuis: ⁊ ecõtra. ⁊ hoc maxime qñ illi termini ponũtur a parte ꝑdicati: vt hꝫ sortes ⁊ pater vnã rem significẽt: ista tamen ẽ vera. Hoc desinit esse pater: ⁊ ista falsa. Hoc desinit esse sortes. Sꝫ si termini ponãtur a parte subiecti: tũc eadem veritas ꝓpositionum esset in sensu ꝓprio: vt si ista sit vera: pater desinit esse ista etiaꝫ ẽ vera: sortes desinit esse. ꝓpter tñ imperitos in logica: ꝓpões in quib⁹ subijciũtur hmõi termini ꝓm sensum ꝓprium ⁊ improprium: distinguẽde sunt. In sensu ꝓprio significãt rem importatã per ꝑdicatũ inesse rei importate p subiectũ: vt ista pater desinit esse significat q̃ res que ẽ pater desinit esse. Alio modo accipiũtur in sensu improprio: ⁊ tũc significãt q̃ predicatũ determinatum ⁊ restrictũ per terminuꝫ qui est subiectũ ꝓuenit rei importate per subiectũ: vt sensus istius pater desinit esse est iste: hoc desinit esse pater: ⁊ in isto sensu concedenda ẽ ꝓpositio: ⁊ similiter põt distingui de ista. Hec similitudo intenditur. Unus sensus ẽ. q̃ hec res fit intensior. Secundus sensus est q̃ fit intensior similitudo.

Conclusio nõ ois terminus relatiuus significat rem realiter inherẽtem illi de quo dr: pꝫ: qꝫ cũ dr sortes ẽ distinctus a platone: non denotatur q̃ aliqua entitas insit sorti: sed solũ significatur q̃ tam sortes q̃ plato sunt: ⁊ q̃ sortes non ẽ plato. per istam autem copulatiuã nõ denotatur aliq̃d inherere sorti: igitur nec per primam. ¶ Item seq̃retur q̃ ad generationem minime entitatis totus mundus mutaretur. Et similiter ad subitã imaginationem mutatiõis ⁊ cogitatiõis: pꝫ qꝫ ab illa entitate nouiter genita quelibet pars mundi distinguitur: ⁊ sic in qualibet generatur entitas illa que dicitur distinctio. ¶ Est tamen aduertendum q̃ aliquod relatiuum ẽ formaliter relatiuum per aliq̃ entitatem sibi realiter inherentem: patet quia sciens est formaliter sciens scientia: ⁊ similiter simile ẽ formaliter simile qualitate: et equale formaliter equale quãtitate: igitur.

Conclusio relatio nõ est entitas ab omni entitate absoluta realiter distincta. patet sic: si distinctio qua sortes ẽ distinctus a platone: sit alia res a sorte: sequitur q̃ ipsa aliqua distinctione a sorte distinguitur: ⁊ iterum illa distinctio ab huiusmodi distinctione alia distinctione distingueretur: et sic erit ꝓcessus in infinitum. ¶ Respondẽt ad hanc rationem aliqui: q̃ huiusmodi distinctio seipsa a sorte distinguitur: quod ꝓbant: qꝫ distinctio sortis a platone nõ põt esse sine huiusmodi distinctiõe distinctiõis a platone: nõ ẽ sibi eadem: sed sortes bene põt esse sine distinctiõe sui a platone: ideo sortes a tali distinctione distinguitur. ¶ Cõtra hoc sic arguitur: sortes potest esse sine distinctione eius a platone: ergo põt esse sine distinctione distinctionis a platone. Et gratia exẽpli. ponam⁹ q̃ sortes distinguatur ab illa distinctione q̃ sit c. Tũc sic arguitur: sortes põt esse sine c. ergo distinguitur a c. per aliaꝫ distinctionem q̃ sit a. sine qua iteꝫ sortes põt esse: ergo iterũ per aliam distinguitur: ⁊ sic erit ꝓcessus in infinitum. ¶ Item si similitudo esset alia res a fundamẽto seq̃retur q̃ idem intenderetur simul et remitteretur: patet ꝓña: sit plato albus in sex: ⁊ sortes in decez: ⁊ cicero in quatuordecim: ⁊ remittat albedo sortis. Tunc sic arr sortes ẽ filior platonis: ⁊ min⁹ silis ciceronis: ergo eadẽ res simul intendit ⁊ remittit: qđ ẽ ipossibile. ¶ Item identitas sortis ad platonẽ non ẽ res alia formaliter a sorte qua sortes idẽtificat platoni. ꝑtꝫ: qꝫ eo precise aliqua sunt eadẽ quia sũt vna eẽntia: vt ꝑtꝫ in q̃nto capitulo de eodẽ. Tũ scõo: qꝫ per nullũ magis diuersum a platone q̃ ẽ sortes: sortes ẽ idez platoni: sed hmõi idẽtitas (cũ sit accns ꝼm eos) ẽ magis diuersa a platone q̃ sit sortes: ergo p eam sortes ẽ idem platoni.

Dubitat ꝓmo. Quot sunt modi totius ⁊ ptis. ¶ Ad dubiũ dr: q̃ ps dr q̃nq; modis. Primo mõ de pte aliquota: que aliquoties sumpta mẽsurat suũ totum. Scõo mõ dr ps de pte q̃titatiua. Tertio mõ de pte subiectiua. Quarto mõ de materia ⁊ forma respectu cõpositi. Quinto mõ de pte diffinitionis vt genus ⁊ dfa. ¶ Totũ añt dr duobus modis. Prio mõ dr totũ qđ est pfectum. Scõo mõ ofie illud qđ hꝫ ptes. Et iste modus diuidit in totũ qđ sub se multa ꝓtinet: ⁊ totum integrale: qđ ex suis ptibus ꝓponit. ¶ Cõfr ponit dr añaz inter totum ⁊ omne. dicens q̃ vtimur isto termino totum prio illis que habent ptes: quaꝫ diuersitas in situ subñal⁹ diuersificat ipm: vt dicimus tota domus Sed vtimur isto termino ofie: qñ illud hꝫ ptes quaꝫ diuersitas in situ non diuersificat ipm: vt dicimus ois aqua Utimur vero vtroq; termino in illis que hñt ptes q̃ñ diuersitas in situ non diuersificat ipm subñal⁹. sed solum accidentaliter vt de ligno quadrato vel triangulo dicimus omne ⁊ totum.

Pars

Totum

Dubitat scõo: quot sunt ꝓditiões colobon. ¶ Prio dubio ẽ aduertenduꝫ: q̃ ꝓñr Ar|. ponit mõs colobon. Colobon effi (vt dicit cõmentator) ẽ illo qđ est diminutũ in aliquo mẽbro. Ponit ergo ꝓditões requisitas ad hoc q̃ sit colobon. Prima ẽ: q̃ opꝫ colobon eẽ q̃tum. Scõa ẽ: q̃ sit ptibile in multas ptes p realem separationez partis a parte. Tertia ẽ q̃ aliqua pars ab eo ablata sit minor eo. Quarta ẽ: q̃ remaneat eiusdez spẽi post ablationem partis. Ex hoc ꝑtꝫ q̃ nũer⁹ nõ dr colobon per hoc q̃ auferẽ ab eo vnitas. Quinta ẽ q̃ sit totum etherogeneũ. Sexta ẽ: q̃ sit tale totum cuius ptium positio faciat dr̃am ad eius esse. Septima est q̃ sit ꝓtinuꝫ ⁊ inde ẽ q̃ armonia nõ dr colobon. Octaua q̃ pars ablata nõ sit de pncipalioribus. Nona q̃ pars ablata sit de exterioribus ⁊ non de interioribus. Decima ẽ q̃ illa pars nõ sit nata regñari. ¶ Cõfr ponit modos gñis ⁊ sunt q̃nq;. Primo mõ dr collectio eoꝝ q̃ adinuicez gñant sub aliqua spẽ. Scõo mõ dr illud a quo multi descendũt: vt patet. Tertio mõ capit̃ p subiecto respectu passionum. Quarto mõ p materia cõi eorum que adinuicem habent transmutationem. Quinto mõ dr genus quod ꝓmo ponit̃ in diffinitiõe quidditatiua ¶ Diuersa xo genere dicunt dupl⁹. Uno mõ aliqua dicunt diuersa genere ꝼm genus naturale quod ẽ materia. Alio mõ ꝼm genus logicum qꝫ ꝓtinent sub diuersis generibus.

Colobon

Genus

Dubitatur tertio quot modis dicitur falsuꝫ ¶ Ad dubium dicitur q̃ quatuor modis. Primo modo dicitur falsum in propositionibus. Aliqua autem oratio dicitur falsa dupliciter. vno modo quia significat ea componi que non sunt composita: vt hec oratio sortes sedet quando non sedet. Alio modo quia significat illud componi quod est impossibile componi: vt dyametrum esse commensurabilem coste quadrate. Secundo modo dr falsum de re falsa. Contingit autẽ dupl⁹ rem eẽ falsam. vno mõ quia non est. aliomõ: qꝫ

Falsum

Solutio.

Confutatio.

qz ly sit: nō tñ est talis qualis vt apparet: vt descriptio vmbrosa q̄ apparet esse hō ōr esse falsa ⁊ similiter somnia. Talia aūt nō debēt dici falsa simplr. ꝫ cū additione vt auricalcū nō dz dici falsum es: ꝫ falsuz aur. Tertio mō ōr falsum de diffinitōibus. Cōtingit aūt diffinitionē esse falsaz duplr. Vnomō. qz apparet diffinitio et nulli⁹ est diffinitio: ⁊ hoc ꝓtingit: qz vna ps est alteri repugnās. Aliomō ōr diffinitio falsa nō simpliciter: sed respectu illi⁹ cui assignat. vtsi diffinitio hois assignet equo: tūc est falsa diffinitio eius. Ex p̄dictis infert p. q̄ diffinitio ē qnodāmodo vnum: ⁊ quodāmodo multa. multa q̄dem ꝯtuz ad terminos ex q̄bus cōponit. Una vero ꝯtum ad rem ꝓ qua supponūt termini. Quarto mō ōr falsum in hoibus. Et hoc cōtingit duplr. Vno modo aliq̄s homo ōr falsus. qui ex certa intētione asserit alijs falsas rōnes: ⁊ hoc cum quadā intētione fallēdi. Scdo modo ōr hō falsus: qui ꝓfert rōnes falsas: ly non ex intētōe fallēdi. Ex quo infert q̄ nō ōr hō falsus qui potest mētiri: qz tūc idem esset verus ⁊ falsus. Secūdo sequitur ꝓtra aliquos q̄ nō est melior: immo deterior: qui volūtarie mētitur eo qui mētitur per ignorātiam. ¶ Nec valet dicere: q̄ claudicās volūtarie ē melior claudicāte non volūtarie: qz licet sit melior ſm pfectionem naturalem: non tñ ſm pfectionem mor. ¶ Accidēs capit duob⁹ modis. Vnomō ꝓ illo qō ineſt alicui sed nō de necessitate ineſt: neq̄ vt in pluribus: ⁊ tale est cōtingens ad vtrūlibet: vel vt in paucioribus: vt sunt casualia ⁊ fortuita. Et subdit q̄ aliq̄n actus ſm se est perse intētus: sed ē casualis quo ad circūstantias vt natura intendit perse quinq̄ digitos in manu: sed non tales vel tantos. Secūdomodo ōr per accidēs qō non ineſt perse neq̄ est de substantia siue quidditate subiecti. Et differt iste modus a primo: quia illa que sunt accidentia isto secūdo modo possunt esse perpetua: ꝫ accidentia primomodo non.

Ad rationes questionis. ¶ Ad primam dicitur q̄ licet termini absoluti ⁊ relatiui predicamenta liter distinguātur non tamen res absoluta ⁊ respectiua. ¶ Ad confirmationem dicitur. q̄ alique relatiōes dicūtur distincte specifice dupliciter. Vnomodo: quia in aliqua specie est vna in qua non est altera: ⁊ sic conceditur consequētia. Aliomodo: qz sunt in plurib⁹ speciebus: ⁊ sic eadem res bene pōt esse distincta specie. Ad aliud inconueniēs conceditur consequēs. Ad probationem dicitur: distinguēdo ꝓsequēs: quia habet duplicem sensum. Unus est: q̄ similitudo albi ad album ⁊ similitudo nigri ad nigrum sunt vna entitas specie ⁊ sic negatur. Alius: q̄ ille relationes sunt in eadem specie relationis: ⁊ sic conceditur. ¶ Ad secundam cōceditur maior ⁊ negatur minor: vtrāq̄ capiendo in sensu ꝓpio. Ad ꝓbationem primi dicitur: q̄ in dicto casu hec est falsa de virtute sermonis. Similitudo sortis corūpitur: sed est vera in sensu impropꝛio: vt scz signi ficat q̄ similitudo sortis desinit esse similitudo sortis. Similiter ad ꝓbationem secūdi dicitur: q̄ hec de virtute sermonis est falsa. Similitudo sortis intēditur: licet hec sit vera. Similitudo sortis sit intensior similitudo: ⁊ omnes similes ꝓpositiones concedūtur de re absoluta. ¶ Ad confirmationem dicitur: q̄ similitudo ⁊ dissimilitudo non opponūtur: quia nullam habēt repugnantiam. ¶ Ad tertiam dicitur q̄ res absoluta nō habet rationem fundamenti respectu rei relatiue nisi per fundamētum intelligatur subiectum: sed terminus significās rem vt absoluta est: habet rationem fundamenti respectu termini significātis eam: vt relatiua. ¶ Ad confirmationem negatur consequētia: ⁊ cum dicitur q̄ talis approximatio nihil ponit in eis. concedi tur: ⁊ negatur consequentia: quia per eam sit q̄ interagens ⁊ patiens non sit spacium intermedium actionem impediens. Ad probatiōes ad secundā ⁊ tertiam negatur consequētia: quia licet compositio sit res que componūtur: ⁊ vnio res que vniūtur: tamen non qualitercūq̄ se habētes componūtur: ꝫ solū quādo vnum est forma siue actus: alterq̄ vero est potētia.

Et hec de quinto metaphisice.

¶ Sexti libri primum capitulū. in quo ostēditur quomodo hec scientia habet considerare de ente. ⁊ ponitur distinctio huius scientie ab alijs.

p Rincipia et cause querūtur entium. palam autem quia inq̄tuz entia. ¶ Ad sciendum autem que sciētia hmōi causas et principia cognoscat. sit ꝓma cōclusio. hec sciētia q̄ metha phisica dicitur hz cōsiderare principia ⁊ cās entiū: scdm qd entia sunt. Probat. qz alicui⁹ scie est p̄dicta cōsiderare. ⁊ nō scie pticularis: qz vnaq̄q̄ ꝓsiderat aliqd gen⁹ spāle entis vt medicina principia sanitatis ⁊ qualescētie. ¶ Et quo sequitur ꝓio. q̄ nō est demōstratio ipi⁹ qd q̄d est ꝫ est alt⁹ mod⁹ ostēsionis ¶ Scdo seq̄tur q̄ nulla scia oīdit si est de suo subiecto. Pz qz nulla scia ostendit q̄d est de suo subiecto: igitur nec si est Et iō si ille scie diffiniāt sua subiecta non tñ declarāt demōstratiōe diffinitiones illoz. ꝫ hoc ptinet ad sciam cōem. ¶ Pro cui⁹ maiori declaratiōe ponit. Secūda ꝯclusio. scie phisice tres sunt ꝓprietates. ¶ Pria ē. q̄ ipa nō est factiua aut actiua. Pz qz ois scia factiua vel actiua ē de rebus: quaz principiū est in faciēte. Sz ea de quib⁹ ē phisica habēt principiū sui mot⁹ in seipis: ⁊ nō in agēte: igit. ¶ Maior pz: qz principiū factiuaz: aut ē ars aut intellect⁹: aut potētia q̄daz in agēte etiis. Sz principiuz factiuaz ē in faciēte ꝓpheresis. Idē eiī agibile ⁊ eligibile. ¶ Scda cōditio est: q̄ phisica est scia speculatiua. Pz qz nec est factiua nec actiua: igitur speculatiua. ¶ Tertia cōditio ē. q̄ phisica est scia spālis. Pz: qz ē circa vnā partē determiataz entis: puta circa ens mobile. ¶ Tertia cōclusio. due sunt cōditiones mathematice. ¶ Prima est q̄ ipa est de abstractis scdz rōem a motu ⁊ materia sensibili. Pz: qz ipa diffinit sine motu et

Conclusio. ſ.

Nulla scia oīdit q̄d est de suo subiecto nec si est.

Scda ꝯclusio de ꝓprietatibus phisice.

Tertia cōclo de ꝓpetatib⁹ mathematice

materia sensibili. diffinitio enim mathematica assimilatur diffinitioni concaui: in qua non ponitur materia determinata. Est enim ꝯcauitas depressio superficiei. Sz diffinitio phisica est similis diffinitioni simi in quo explicatur materia. Est eñ simꝰ habēs nasum curuū: ⁊ simitas nasi curuitas. Et similiter diffiniūtur a phisico ꝑ materiā hec oīa nasus: oculus: facies: caro: cor: tex: aīal: plāta. ¶ Quarta conclusio. ꝓter phisicam ⁊ mathematicā est ponēda alia scia speculatiua: cōsiderās de ente immobili: sempiterno: ⁊ sepabili. Pz: qz de illis nō pōt esse phisica: qz soluz est de mobilibꝰ ⁊ cōiūctis materie. Nec etiā mathematica: qz illa est de abstractis solum scōm rōem. ¶ Ex ꝓdictis sequitur: ꝙ sunt tres ptes phie: mathematica: ꝑ phisica: ⁊ theologia. ¶ Quinta ꝯclusio. metaphisica q̄ est scia vniuersalis est honorabilissima sciaꝝ. ¶ Pz pria ps qz ipa non est circa aliq̄ partem entis sicut alie scīētie sed est circa ens in sua cōitate. ¶ Scda ps pz: ex quo enim est speculatiua: est honorabilior ꝓcticis. Et quia est de substantijs nobilioribus alijs: scilicet de sepatis est nobilior scientijs speculatiuis: igitur. ¶ Ex omnibus ꝓdictis sequitur ꝙ si ꝓter res naturales nō est aliquod ens immobile: phisica erit prima scientia: ⁊ potissimum ꝓcticis: theorice alijs scīētijs qñ desiderabiliores sunt. Si autem est aliqua substantia immobilis scia de illa considerās est honorabilissima: qualis est ista scīētia.

Conclusio .iiij.

Conclusio .v.

¶ Capitulum scōm de ente paccidēs

Ed qñ ens dicitur multipliciter: quorum vnūquidem est accidens: ⁊ aliud quasi verum: ⁊ non ens quasi falsum. Primū de eo qđ scōm accidēs est dicēdum est. ¶ Pro quo sit prima conclusio de ente peraccidēs nō est scia. ꝓbatur rōne ⁊ signo. ¶ Signo: qz nulla scia cōsiderat de eo nec ꝓctica nec theorica: vt domificator nō cōsiderat illa que possunt accidere domui: puta illam esse bis voluptuosam illis autez tristem. Nec geometer considerat accidentia figuraꝝ: an sit pulchra aut turpis. ¶ Rōne ꝓbatur sic: qz de eo quod non est: non est scientia: sed entia paccidens videntur ꝓpinqua non entia: igitur de eis non est scia. Probatur minor primo auctoritate platonis dicentis. sophisticaz esse de non ente eo ꝙ est de ente paccidens. Nam sophiste sepe arguunt ꝙ fallaciam accidentis vt sic arguūt. ponatur eñ casus ꝙ cōiscus beri factꝰ est musicus: ⁊ hodie grāmaticus. Tūc ꝓbāt ꝙ nō sit idem grāmaticus ⁊ musicus: qz que sunt idem eadē generatione fiūt: sed nō fiebat simul grāmaticus ⁊ musicus: igitur non sunt idē. ¶ Similiter arguūt sic: ꝙcquid est ⁊ nō semp fuit illud factū est: grāmaticus musicus est ⁊ nō semper fuit: igitur grāmaticus musicus factus est: quod tū falsum est casu posito: qz qđ factum est vera factione factū est. Grāmaticus autem musicus nō vera factione fiebat: sed prius fiebat musicus q̄ grammaticus. Secundo probatur minor: quia eius quod est: est aliqua factio: sed entis peraccidens puta grammatici musici non est aliqua factio: igitur ens peraccidens non est. Secundo probatur sic conclusio: quia non est scientia nisi eoruz que sunt semper: vel vt in plurib⁹: sed ens paccidens est extra semper ⁊ frequēter: igitur de eo nō est scientia. ¶ Secunda conclusio entis ꝑaccidens nō est causa determinata. Probatur. Tum primo: quia ens paccidens est extra semper ⁊ frequenter: igitur non habet causam determinatam. ¶ Tum secundo: cuiuscunq; est cā determinata illius est scia. sed entis peraccidens non est scientia: igitur nec causa determinata. ¶ Tum tertio: quia si entis paccidens essent cause determinate ille essent cause peraccidens que tū non sunt cause determinate. ¶ Tertia conclusio ens paccidens dicitur illud: quod neq; semp neq; frequēter fit: vt si sub cane fuerit hyems: illud est paccidēs: sed non si fuerit estuatio calor: quia hoc fit semper aut scōm magis: ⁊ hominem esse album est accidens. Nec eñ semp nec scōm magis hoiem vero esse aīal non scōm accidēs: ⁊ edificatorem sanitatem facere est peraccidēs: qz nō est natus hoc facere edificator: sed medicꝰ. sicut accidit medicum esse edificatorem. ¶ Ex predis sequitur: ꝙ non omnia de necessitate eueniunt: vt dicebat plato. Nec etiam omnia sunt paccidens. ¶ Prima ps patet. Nam si sic nulla essent entia peraccidēs cuius oppositum dicebatur. ¶ Secunda pars ꝓbatur: quia entis peraccidēs causa est agens vt in pluribus: vt statim dicetur.

Conclusio .j.

Conclusio

Conclusio .iij.

Conclusio. iiij ¶Quarta conclusio:entis p accidens duplex est causa. ¶Prima est ipsa natura q̄ē in potentia ad suscipiendum contraria. Nā ꝓpter rerum mutationes opposita successiue p̄dicantur de eodem: ⁊ hoc facit ens p accidens. ¶Secunda causa est. agens vt in pluribus ꝓpter eius indispōem aut aliquid hmōi fit ens paccidens: vt domifactor qui vt in pluribus est causa domus per accidens sanat:et medicus edificat Intellectus etiam vt in pluribus est causa veritatis:et peraccidens falsitatis

¶Capitulum tertium et vltimum de ente vero.

Cōclusio pria. ENte autem sumpto ꝓ vero et non ente sumpto ꝓ falso. ¶Sit prima conclusio.cuius libet contradictionis vna pars ē vera:et alia falsa. Patet:quia omnis cōtradictio est in composito: vl' in disiuncto: sed composito affirmatiua est vera et negatiua falsa.in disiuncto vero ecōtra: igitur semp

Conclusio. ij. vna ps est vera ⁊ alia falsa. ¶Secunda cōclusio. Verum ⁊ falsum sunt in mente scōm compositionem ⁊ diuisionem conceptuum.

Bonū et malū sunt in reb⁹:sz vez ⁊ falsum i anima. Ptz qz verum ⁊ falsum non sunt in reb⁹ extra animā:sicut bonum ⁊ malum: ergo sunt in anima:⁊ non circa simplicem apꝓhensionem in q̄ non est veritas neq falsitas: igit sunt circa compositionem vel diuisionem intellectus ¶Tertia conclusio.ens prout dicitur de vero est alterum ab ente: prout diuiditur in decez predicamenta. Ptz:qz ens prout dicitur de vero consistit in compositione aut diuisione anime que quidem compositio nec est quid:aut q̄le:aut q̄tum: ⁊ sic de alijs p̄dicamentis

Conclusio. iij. Conclusio. iiij ¶Quarta conclusio ens peraccidens ⁊ ens verū abijcienda sūt a principali consideratione huius scientie. Ptz primo de ente peraccidens. Nā hic agitur de principijs ⁊ causis determinatis: tales autem causas non habet ens peraccidens. ¶Secundo ꝓbatur de ente vero:qz hic principaliter agitur de ente extra animā cuiusmodi non est ens verum:q̄ꝓpter illa pretermittātur:perscrutāde vero sūt ipsius entis cause ⁊ principia inquātum ens Palā autem in quibus determinauimus quoties ens vnūquodqz dicitur:qz multipliciter dr ens. Significat enim hoc quod quid est et hoc aliquid.illud vero q̄le quid:aut aliorum vnūquodqz predicamentorum.

Hec de sexto metaphisice. et per consequens de tota metaphisica in cursu artium Parisij legi ꝓsueta.

Principia ⁊ cause querūtur. ¶Circa sextum metaphisice queritur p̄mo vtz ad solam metaphisicaz ptineat considerare quidditates ommū rerū in pticulari. Et arguit̄ p̄mo q̄ sic p Ar'.in textu dicentem q̄ nulla scia facit rōnem de quod quid est: sz eo suppositio declarat aliquas passiones de suo subiecto. ¶Secundo sic omnis scia considerans de aliquo subiecto considerat de speciebus eius descendendo vsqz ad specialissima sed metaphisica est de ente in q̄tum ens: ergo etiā de omni ente. ¶Tertio sic:potentia superior fertur in obiectum potentie inferioris ꝑm oēm eius rōnem: ergo similiter de habitu: sed metaphisica est habitus prior omni alio habitu: ergo si habit⁹ inferiores cognoscūt quidditates rerum in pticulari:sequit̄ q̄ metaphisica eas cognoscit in pticulari.

In oppositum arguit̄ p boc q̄ dr primo huius:sapientis est cognoscere oia vt cōtingit. Et statim Ar'.se exponens dicit:accipiamus nō singularē sciam eorum habentem.

Textus. Sciendū est primo q̄ in hoc sexto Ar'.ostē dit quō scia habet determinare de ente. Et diuidit in tria capla. In p̄mo oñdit quō scia habet determinare de ente:⁊ ꝑm quem modum hec scia habz tractare de entibus:gratia cuius oñdit dr̄ām sciaz inter se. In secundo determiat de ente p accīs. In tertio de ente qō significat vez. ¶Circa p̄mū ponit istam ꝓclonem. Ad hanc sciam spectat cōsiderare causas ⁊ principia entiuz in q̄tum entia sunt. Probat: ad aliquam sciam ptinet considerare causas ⁊ principia entis in q̄tum ens:sed hoc non ptinet ad scias speciales: qz vna queqz considerat causas ⁊ principia sanitatis:⁊ mathematica p̄incipia entium mathematicalium considerat. ¶Ex quo infert duo correlaria. Primum est q̄ non est demōstratio subn̄ nec ipius quod quid est: sed quidaz alius modi notificationis. ¶Scōm est. nulla scia oñdit si ē de subiecto. ptz. Eiusdem rōnis est oñdere si est ⁊ quid est. sz nulla scia oñdit q̄d est de subiecto :ergo nec si ē. ¶Cōsequenter oñdit distinctiones huius scie ab alijs rōne cuius oñdit ꝓditiones phisice que sunt tres. ¶Prima est:q ipa non est factiua vel actiua ꝓbat ois scia factiua vel actiua est de rebus quarum p̄incipiū est in faciēte:sed ea de quib⁹ est phisica hūt p̄incipiū sui in seipis ⁊ nō in agēte:igit. Maior ptz:qz factiuaz p̄incipiū aut est ars: aut intellectus: aut potentia quedam in fa-

Conclusio. Nulla scia oñdit de suo subiecto si est nec quid est. Tres ꝓditōes phisice

ciente exñs: actiuaꝝ vero ꝑncipium est in agente ꝓpe resis. i. electio. Idem eñ agibile ꝛ eligibile. ¶ Secunda conditio est: phisica est scia speculatiua. ptz qz oīs scia vel est actiua vel factiua vel speculatiua: sed phisica nec est actiua nec factiua: ergo est speculatiua.

¶ Tertia conditio est: phisica est spēalis scia. ptz: qz ē circa aliquod determinatuz genꝰ entis. ſ. circa ens qđ possibile est moueri: ꝛ circa illam subñam que non est sepabilis ſm rōnem: saltez ꝑ maiozi pte: ꝛ hoc dicit ad

Cōditōes mathematice.

dram aīe rōnalis. ¶ Consequenter declarat cōditōes mathematice. Prima est mathematica ē de abstractis a motu ꝛ a materia sensibili. ꝓbat qz ipa est de hijs q̄ in suis diffinitionibus nec motū nec materiam sensibilem includunt: ergo est de abstractis (saltē ſm rōez) a motu ꝛ materia sensibili. Et in hoc dñr diffinitiōes phisice ꝛ mathematice: qz diffinitiones phisice sunt sicut diffinitiones simi que est ꝑ materiam sensibilem. Simū eñ est nasus curuus. Sed diffinitiones mathematice sunt sicut diffinitiones cōcaui que nō est ꝑ materiam. Ex quo infert ꝙ diffinitiones entium materialium debent dari ꝑ aliquod habens habitudinem ad motum. ¶ Secunda conditio est ꝙ est speculatiua. ꝓbat: qz licet non sit adhuc ostensum ꝙ ipa sit de his q̄ vere sunt īmobilia: certum est tñ ꝙ considerat ea vt īmobilia ꝛ sepata: ergo ipa est speculatiua. ¶ Conſter oñdit nūez scia speculatiua ꝙ dicēs: ꝙ sunt mathematica metaphisica ꝛ phisica. ꝓbat: qz si est aliquod īmobile sepabile ꝛ sempiternū eius est aliqua scia sempiterna: que neq̄ est phisica neq̄ mathematica: sed alia ab eis ꝛ ꝑ oz ipis: sed est aliquod immobile sepabile ꝛ sempiternū: igit. maioz quo ad ꝑmā ptez est nota: sed quo ad scām ptem ꝓbat: qz phisica est de mobilibus ꝛ sepabilibus. Mathematica vero licet nō sit de īmobilibus: forsan tñ est de insepabilibus a materia: cū ergo talia nec sint mobilia nec sepabilia a materia: seq̄t ꝙ nec de his est phisica nec mathematica: sed alia est scia. Minoz ptz: qz necesse est aliquas causas esse sempiternas. ¶ Ex quo infert ꝙ hec scia (que theozica dicitur) est nobilissima ꝛ honozabilissima. ptz: qz si ē a quod diuinū in natura ipa considerat de eo. ¶ Secundo sequit ꝙ est delectabilissima: ꝓbat qz theozice scie sunt delectabiliozes alijs: hec aūt est delectabilissima inter theozicas: igit. ¶ Et si querat vtrū metaphisica sit scia spēalis vel gñalis. Rñdetur ꝙ metaphisica et alie scie sunt circa aliquod determinatū genus entiuz metaphisica tñ est oibus cōis. Et subdit ꝙ phisica est ꝑma phia si non est aliqua subña ꝑter res naturales: ſz si ꝑter res naturales sit aliq̄ subña immobilis: tūc scia de illa erit ꝑma: que erit de hmōi subña īmobili: ꝛ ad

Opio q̄dā cuz suis motiuis.

eam spectabit considerare de ente in̄ꝑtum ens.

Sciendum scđo ꝙ opinio aliquoz est: ꝙ ad metaphisicam spectat considerare quidditates reruz sic ꝙ nulla scia ꝑticularis quidditatem in rōe q̄ditatis hz considerare: sed circa eam ꝓsiderat accītia, ꝑpa Tum ꝑmo: qz oīs scia esset subalternata metaphisice Tum secundo: qz ꝑma cognitio de aliquo est de illo ꝙ ꝑmo sibi inest: sed metaphisicus ꝑmā cognitionem de vnoquoq̄ hz: ergo metaphisicus cognoscit quicq̄d vni cuiq̄ ꝑmo inest: illud aūt ē sua quidditas: igit. ¶ Ista tñ motiua non sunt sufficientia. Primū eñ nō ꝓcludit qz scia subalternata accipit ptes ꝛ ꝑncipia ꝑpa a scia subalternāte: sic non se hz metaphisica ad scias ꝑticulares: igitur. ¶ Nec scām motiuū concludit: qz cognitō ꝑma est duplex. ſ. ꝓfusa ꝛ distincta. Et sil̄r entis vtraq̄ cognitio est duplex. Una quidditatis q̄ inferi⁹ cognoscitur in suo supioz essentialiter. Alia ē ꝑ cōceptus cōnotatiuos: qñ aliq̄d cognoscit in suis accidentalibus. Tunc ōz: ꝙ si habeatur cognitio ꝑma ꝛ distincta ꝛ q̄ditatiua: cognoscitur rei quidditas: ꝛ talem non habz metaphisicus. Si vero ē cognitio ꝑma confusa ꝛ q̄ditatiua: tunc non ꝑpter hoc cognoscitur quidditas: sed aliqua p̄dicata quidditatiua ꝑius cognoscuntur: ꝛ sic etiam metaphisicus de hoc cognoscit ꝙ ē ens ꝛ vnū.

Conclusio ꝑma metaphisica non cōsiderat

quidditates oīm rez in ꝑticulari. ptz: quia si sic sequeretur ꝙ scie ꝑticulares supfluerent. ¶ Ad hoc rñdent aliqui negando ꝓñam: quia scie spēales cōsiderant ꝑ ꝑia accītia rez: licet non considerent earum quidditates. ¶ Contra. vel illa accītia insunt rebus mediate vel imediate. Si immediate sequit ꝙ sunt idemſ abilia. quod est falsum. Si mediate, ergo insunt ꝑ quidditatem immediate: aut ꝑ aliud a quidditate. Si ꝑimū sequitur ꝙ ad metaphisicum spectat cōsiderare et demſare hmōi passiones. ptz ꝓña: quia mediū ꝛ extrema sunt eiusdem generis: sed talis quidditas ē de cōsideratōne scie metaphisicalis: ꝛ ipa ē medium demōstrandi passiones: ergo ipa ē passio in metaphisica demonstrabilis de suo subiecto. Si aūt insit ꝑ aliud tunc illud ē accns: ꝛ queritur ꝑ quid insit: ꝛ tādē deueniet ad vnū quod immediate ꝑ quidditatem cognoscitur: quare illud ptinebit ad hanc scām. Et quia illud erit medium respectu illius quod mediate inest ꝑ quidditatem: sequit ꝙ illud quod mediate inest erit de consideratione huius scie: ꝛ ita oīs scie supf luerēt. ¶ Itē in nulla eius ꝑte considerat quidditatez cuiuscūq̄ rei in ꝑticulari: nisi ꝑmaꝝ subñaꝝ separataꝝ ptium entis: q̄ ſm Ar|. in multis locis spectat ad hanc scām de ente ergo si debeat metaphisicus considerare oēs hmōi q̄ditates: a nullo tradita ē sufficienter: immo ab Ar|. tradita est diminutissime.

Conclusio scđa scie speciales habent consi

derare quidditatem suoz subiectoz in ꝑticulari. ptz: qz si supponerent eam sequeret ꝙ oīs scie essent metaphisice subalternate: quod ē falsum. ꝛ ptz ꝓña: qz oīs scia acciperet sua ꝑncipia ꝑpa a metaphisica: igitur. Antecedens patet: qz ꝑpō in qua p̄dicat diffinitio de diffinito est ꝑncipium demōſandi passiones de subiecto ꝛ illa accipetur a metaphisica: ergo quelibet scia acciperet sua ꝑncipia ꝑpa a metaphisica. ¶ Item considerans aliquid sub aliqua rōne considerat omīa que insunt illi ſm illam rōnem: sed oīs ꝑpe passiones insunt rei ꝑ ꝑpam quidditatez eius: ergo si metaphisicus cōsiderat quidditatem rez in ꝑticulari considerabit oēs passiones: vel si ea non considerat: ergo neq̄ quidditatem ꝛ ꝑ oīs quidditatū cōsideratio ptinet ad scias ꝑticulares siue speciales.

Dubitatur ꝑmo vtrum de ratione habit⁹

practici sit esse actiuū ꝛ causatiuū eius de quo ē. Et videtur ꝙ sic ꝑ Ar|. dicentem: ꝙ scie actiue vocant practice: igitur. Et eas vocat cōmentator opatiuas. ¶ Itē sexto ꝛ septimo metaphisice ōz: ꝙ a domo que in aīa ē fit domus extra aīam. Et ꝙ talis actuitas non solus ꝑ modum directiui: sed etiam ꝑ modum causatiui ꝛ producentis intelligenda fit. patet: quia si quis haberet pfectam sciam naturalem: cognosceret pfecte omnes transmutationes ꝛ omnia ꝑncipia quibus rosa potest generari: ꝛ tamen non haberet noticiā practicam: igit hoc aūt non contingit ꝑpter defectū habitus directiui cum noticia sua sufficienter directiua sit respectu ꝓductionis rose: ergo hoc contingit; quia rem ꝓducere non potest ¶ Confirmat ꝑ p. sexto metaphisice ō. ꝙ illa scia est practica que respicit res quaꝝ ꝑncipiuz est in agente intellectus aut ars: aut aliqua alia virtus.

Opinio scotistarum.

¶ Pro dubio est aduertendū: q opinio quoꝝ dā est q opz habitū illū esse practicū qui ē de obiecto ✠tualiter ꝓtinente ✠itatē directiuā opationis circa ipam: circa etiam rectitudinē opatōis respectu voluntatis. ¶ Contra quā opinionē sic arguit: q si sic sequit q metaphisica ꝑtū ad illā ptem q est de ꝑma cā esset practica. ptz ꝓña: q prima cā ſm illā opinionē cāt noticiā hoꝝ ꝑdicatoꝝ de se. s. q est actus ꝑmus ens summe pfectū: necessariū: infinitū que oīa demōstrātur in metaphisica. ꝓtinet etiā noticiā hui⁹ veri ꝑma cā est summe diligēda. Hec aūt noticia ē directiua opatōnis volūtatis circa ꝑmā cām. ¶ Itē sequeret q de nulla re mūdi posset haberi scia speculatiua: q nulla res mūdi que ē: non ē bona: ꝙ ꝑñs omis res ꝓtinet ✠tualiter ꝙ aliquā noticiā directiuā volūtatis. ¶ Itē ſm hūc doctoꝝ noticia ī cōplexa rei directiua ē: ergo noticia ꝓplexa q̄ cognoscitur q res ē bona: vel talis: aut talis: est magis directiua.

Alia opinio.

¶ Alia ē opinio dicētiū: q rō practica nō cōpetit habitui ex obiecto ꝑpinquo solo: sed ex obiecto remoto.

Confutatio

¶ Sed hec opinio ꝑmo sic ꝙimprobat: eo q aliq̄ scia ds practica nō eo est actiua: sed eo ꝑcise ē actiua: q ē directiua ex ꝑpa ꝙ formali rōne: ꝙ nō q ē in tali subiecto vel tali hz q sit directiua: igit. minoꝝ ptz: q ex natura sua ē ꝑncipiū directiū praxis. ¶ Itē peritus statuifica cū depdit manū ꝑ hoc nō depdit artē quā habuit: ne q illa ars quam habuit de practica fit speculatiua: aliter idē habit⁹ successiue eēt practic⁹ ꝙ speculatiu⁹. ¶ Itē sequeret q ipossibile esset eundē de eadē re hre simul habitū practicū ꝙ speculatiuū: qđ ē manifeste falsū: et ptz ꝓña: q: vel sciens hz potentiā ꝓductiuā obiecti vl' non. Si nō null⁹ habit⁹ quē hz de illo obiecto ē practicus. Si sic: ois habitus quē hz de illo obiecto ē practicus.

Opinio ꝑpa.

¶ Ideo aliter ē dicēdū: q si loq̄mur de vno habitu simplici: ille habitus est practicus: q̄ mediante actu suo elicito est formalr directiuus praxis. Si ✠o loquamur de habitu ꝑ aggregationē: tūc ds q si ꝓtineat solū habitus speculatiuos ꝑ modū ꝑncipioꝝ: ꝙ habit⁹ practicos ꝑ modū ꝛclonū: q̄ quemētiā hīt in gñe subiecti: tunc ds q talis habit⁹ est magis dicendus practicus q̄ speculatiuus. ꝑma em̄ phia. moralis ds practica q̄uis nullos habit⁹ speculatiuos ꝓtineat: ꝙ simulr medicina. ¶ Hoc etiā ptz ꝑ cōmentatorē sc̄o metaphisice dicentē: q scia nō est digna dici practica q̄ speculatur de causis rex: ꝙ de diffinitōib⁹ eaꝝ vt scientes hīt. ¶ Ad ꝑmā rōnem dubij ds: q scia practica ds opatiua nō cause saliter sed directiue. ¶ Ad sc̄dam ꝛcedit maioꝝ: negat aūt minoꝝ. Ad ꝓbationē ds q noticia talis nō est ꝑductiua causaliter: sed solū ✠tualiter: q ex talibus ꝛclonibus tanq̄ exꝑncipijs formari pñt ꝑpones tanq̄ practice. ¶ Ad ꝓfirmationē ds: q loq̄tur de ꝑncipio nō effectiuo sed directiuo.

Dubitat sc̄o vtz de ente paccīs possit eē scia.

Et arguit ꝑmo q sic: q Ar⁹. in hoc sexto determinat de ente paccīs: ꝙ in sc̄o phīcoꝝ de causis paccīs: igit. ¶ Itē hec scia ē de ente mḡtū ens: ergo de oī ente sed ens paccīs ē ens: igr. ¶ Et ꝓfirmat: q hec scia est de decē ꝑmis gñibus: sed ens paccīs in aliquo illoꝝ ꝓtinet: igitur. ¶ Tertio sic ens paccīs ē aggregatū ex duobus quoꝝ vnū accidit alteri: ꝙ de tali bū est scia: vt de figurato coꝛpe: igr. ¶ In oppositū est Ar⁹. in textu. ¶ Pro dubio ē aduertendū q Ar⁹. in hoc sc̄o capło. affert ens paccīs a sua ꝓsideratōe dicēs q nulla ē de ente paccīs speculatio. Probat rōe ꝙ signo. ¶ Signo sic nulla scia vel ars aliq̄d de eo ꝓsiderat: faciens em̄ domū nō ꝓsiderat q̄ accidūt domui facte: q talia infinita sūt vt q ipa sit voluptuosa istis: illis ✠o nociua. ¶ Ratione sic: illius qđ nō est: nō est scia: sed sic ē de ente ꝑ

Tert⁹ de ente paccīs nulla ē speculatio

accīs: igr. Mīnoꝝ ꝑbat dupliꝛ. Prio auctoꝛitate Platonis q̄ dicit sophisticā eē de nō ente: q: rōes sophistiꝛ sunt maxie circa accīs. Sicut hec rō: q̄q̄d ē ꝙ non semp fuit factū est: grāmaticus musicus ē ꝛc. ergo grāmaticus musicus fact⁹ est: sed ꝑñs ē falsum: posito q ꝑus factus sit musicus ꝙ post grāmaticus: siue ecōtra q̄ qđ factū est vnica factione factū est: music⁹ grāmaticus nō est factus vnica factōe: igr. Sc̄o ꝓbat minorem ꝓdictā: q: entis ꝑse ꝙ ꝑpe dicti est generatio ꝙ coꝛruptio: sed entis paccīs nō est gñatio ꝙ coꝛruptio: igr. Et subdit q tñ dicēdū ē: q̄ sit natura. i. rō entis paccīs: ꝙ tūc faciliter appebit ḡre eius nō ē scia. ¶ Ad dubiuꝫ rñdet: q ens paccīs accipit dupliꝛ. Uno mō ꝑ cōi intētione hui⁹ qđ est eē ens paccīs. ¶ Alio mō ꝑ illo qđ de nota eē ens paccīs. ¶ Sc̄o tñ alios accipit q̄ntū mo dis. Prio mō ꝑ oī eo qđ nō ē suū: ꝙ sic de eo bñ ē scia Sc̄o mō ꝑ aggregato ex subiecto ꝙ accīte imsepabili. Tertio mō ꝑ illo qđ nec eēntialiter inest: nec ē vt in pluribus. Quarto mō ꝑ ꝑpōne ✠a ꝓtingente. Quinto mō ꝑ aggregato ex subiecto ꝙ accīte sepabili. ¶ De aliquo etiā est scia dupliꝛ. Uno mō tanq̄ de obiecto ꝓpinquo. Alio mō tanq̄ de obiecto remoto. ¶ Tunc ds: q de ente paccīs ꝑmo mō est scia. ptz rōe ante oppositum. ¶ Sc̄o ds q de ente paccīs sc̄o mō ꝑtū ad rōnem entis paccīs ꝑmo mō accepti est scia'. Ptz: q: ens paccīs ꝑmo mō in scia q̄ est de ipo supponit ꝑ eo sc̄o mō accepto. ✠bigr̄a subiectuꝫ istiꝰ ꝑpōnis. oē ens per accīs est extra semp ꝙ frequenter supponit ꝑ hoc qđ est grāmaticus musicus hō albus edificatoꝝ sanat: igr. ¶ Tertio ds q de ente aggregato ex subiecto ꝙ accīte sepabili qđ nō inest nec semp nec vt in pluribus bū est scia ꝑtū ad accīntia ꝑpa. patz: q: in medicina oñdit q ois febricitās est calidus: ꝙ sic de multis aliis: febricitans tūc ds aggregatum ex accīte sepabili ꝙ subiecto. ¶ Dr̄ q̄arto: q de ente paccīs. i. de ꝑpōne ✠a paccīs non ē scia tanq̄ de obiecto scie. Patz q: tales ꝛclones nō sunt demōstrabiles. ¶ Rones dubij solute sunt.

Opinio scotistarum.

Confutatio

Alia opinio.

Confutatio

Opinio ꝑpa.

Rones sophistaꝝ sunt circa non ens

Acceptōes entis paccīs

Dubitat tertio: vtz entis paccīs causa sit ens vt in pluribus.

Et arguit ꝑmo q nō: q: q̄q̄d habz cāz q̄ ē vt i plib⁹ illō ē vt i plib⁹ ꝛz nullū ens paccīs ē vt i plib⁹: igr. ¶ Itē ex cā iserr effectus: ergo si cā sit i pluribus ꝙ effectus. ¶ Pro dubio est aduertendū: q ꝓter Ar⁹. declarat naturam ꝙ rōnem entis paccīs. circa qđ ponit duas ꝛclones. ¶ Prīa est: entis paccīs cā nō est illud qđ determinate est: sed ens qđ est vt in pluribus ratione cui⁹ ꝑmo diffinit ens paccīs: dicens: q ens paccīs est qđ neq̄ est semp: neq̄ vt in plurib⁹: vt si i diebus canicularibus fit hyems ē paccīs. Si ✠o fuerit calor nō est paccīs: q: hoc ꝓtingit vt in plurib⁹. Silr hoc esse albū est paccīs: q: nō ē vt in pluribus: sed aīal eē albū nō est paccīs: q: ꝓtigit q aliqđ aīal (puta cign⁹) vt in pluribus est alb⁹. Silr edificatoꝛ sanare est per accīs: q: ꝓtingit medicū esse edificatoꝛ: nec hoc facit vt edificator: sed vt medicus. Ex hac aūt deductōe ptz satis q causa entis paccīs: est ens vt in pluribus. Et subdit q natura entis paccīs est: q scz est aliq̄d: quod neq̄ est semp: neq̄ vt in pluribus: vt materia q̄ est ī potentia ad oēs dispositiones. ¶ Consequēter mouet⁹ alias q̄stiones. Prīa est: vtz oīa sint possibilia aliter se hre. Rñdet: q entiū quedā sunt semp quedā sunt magis: quedā sunt ꝛz accīs: vtrū tñ sint aliq̄ sempiterna post scrutabit. ¶ Sc̄a ꝛclo. de ente paccīs nō est scia q: ois scia est de eo qđ semp fit vel vt in pluribus Sed neq̄ ens paccīs semp fit: neq̄ vt in pluribus': ergo de ente paccīs nō est scia. Maioꝝ ptz: q oē illud de quo est scia est diffinibile: sed nō ꝓtingit diffinire q̄ insunt semp nec vt in pluribus: igr. ¶ Ad dubiū rñdet q du-

Textus

Prima concio

Conclusio.ij.

pliciter pōt intelligi: quod est vt in plurib⁹ eē cām entis paccīs. Uno mō ꝙ sit eius cā totalis q̄ posita ipm ponitur: ⁊ sic falsum est: ⁊ in hoc sensu ꝓcedunt rōnes dubij. Scdo mō pōt intelligi ꝙ sit cā entis paccīs: licz non totalis ⁊ necessaria. ⁊ hoc est vez vt inductiue ꝓbat Ar⁊. Nam domificator est p se cā vt in pluribus domificationis: ⁊ paccīs sanitatis: ⁊ corpus vt in plurib⁹ est cā voluptatis: ⁊ paccīs sanitatis. Sed intellectus vt in pluribus est cā ✠itatis ⁊ paccīs falsitatis:

Ad rōnes questionis. Ad ꝑmam dr: ꝙ scie non faciunt rōnem de qō q̄d est. i. demonstrationē: q: quod quid est non ē demōstrabile de eo cuius est: sed per aliquē aliū modū oñdit: qō tetigit scdo posterior. Et hoc ē quod dicit statim post: ꝙ subūe non ē demonstratio: nec eius quod quid ē: sed ē alius modus oñsionis. ¶ Ad scdam concedit maior ꝗtum ad passiones cōes generis: sed non ꝗtum ad ꝓpas spēz. Illa eī rō si esset alicuius ✠tutis ꝓcluderet oñs scīas supf luere ¶ Ad tertiam negatur ꝓña: quia poña fertur in oia cōtēta sub obiecto suo fm ꝓpas rōnes sed habitus ferē in ipam fm cōem rōem ꝑmi subiecti.

Queritur scdo vtrum ad veritatez catbego rice de inesse mere de p̄senti. requiratur ꝙ subiectum ꝑ aliquo supponat. Arguit ꝑmo ꝙ non: p Ar⁊. in q̄rto huius dicentem: ꝙ non ens ē non ens: ⁊ tamen nō ens non existit: igitur. ¶ Et confirmatur: oñs ꝓpōnes demonstrationem ingredientes sunt necessarie: ⁊ tamē aliquando subiecta eaꝝ ꝑ nullo supponūt. Antecedēs ptz. Tum ꝑmo: quia demonstratio ē ex necessarijs. Tū scdo: q: tales ꝓpōes sunt in materia naturali: ergo necessarie. ¶ Et confirmatur: quia ī talibus ē essentialis p̄dicati ad subiectuz continentia: ergo sunt necessarie ¶ Item hec ē semp vera rosa ē rosa: quia nulla ē p̄dicatio verior illa in qua idem p̄dicatur de seipo. ¶ Secūdo sic: bene sequitur: nullus homo currit: ergo sortes non currit sorte mortuo: sed ista ꝓña non valet nisi in ✠tute huius sortes est homo: ergo sorte mortuo ista ē vera: sortes ē homo.

In oppositum arguitur ꝑ auicēnā ꝑmo sue metaphisice dicentem: de non ente absolute non enūciatur aliquid affirmatiue. Et post subdit fatuum ē homines esse qui dicunt ꝙ aliquid ē aliquid: ꝗuis nō habeat esse. Isti autem sunt de vnitate eorum qui sciunt ¶ Ratio autem qua ꝓbat ē ista: quia vel id quod dicit de nonente ē aliquid vel nihil. Si aliquid: tunc non ens habebit dispōnem qua ē. Si nihil sequitur ꝙ illō non erit in ente: sed si non sit in ente: oppositum erit vez: ⁊ illud quod enunciat aliqd de non ente falsum. Pro solutōne questionis.

Text⁹ in quo remouet opinio dicētium oia de necessitate euenire.

Sciendum est ꝑmo ꝙ consequenter Ar⁊. vult remouere quādam falsam opinionem circa p̄dicta ⁊ est: ꝙ omnia que eueniunt de necessitate eueniunt. Et hec opinio fundatur in duobus. Primum ē: ꝙ non ē possibile aliquid fieri: nisi ꝓcedant cause sufficiētes eo modo quo sufficiunt ad hoc ꝙ illud fiat. Secundum ē ꝙ positis causis sufficientibus alicuius effect⁹ eo modo quo sufficiunt ad ꝓducendum effectum: ꝑducitur talis effect⁹. Dicit ergo: ꝙ ꝓncipia ⁊ cause generabiliū ⁊ corruptibiliū aliqū sūt sine hoc ꝙ ⁊ ex eis sequat gñatio. ptz: q: si nō: oia de necessitate eueniunt qō ē impossibile qō ꝓbat sic: q: ois effectus habet aliquam cām p se ex qua de necessitate seqt. Et ita seqtur ꝙ iste de necessitate morietur. vel p infirmitatē vel p violētiā. Nā ex necessitate seqret ꝙ si exiret domū ad hūdā aquā ⁊ si comederet mo: diate morere tur. Ex p̄dictis infert ꝙ cāz q̄dā sunt ex qb⁹ de necessitate seqt effect⁹ Alie vo sūt ex qb⁹ nō de necessitate sequit effect⁹. Uñ aūt ꝓuenit ꝙ ex aliqb⁹ causis nō sp seqt effect⁹: aut ex materia: aut ex fine: aut ex agēte indiget alia ꝑscrutatōe ¶ Lōseqnter ī tertio caplo determinat Ar⁊. de vero ⁊ falso: ⁊ ꝓio oñdit in quo ꝓsistant Scdo oñdit diaz veri ab ente. Circa ꝑmū dicit ꝙ ens acceptū ꝑ vero: ⁊ nō ens ꝑ falso ꝓsistūt in compone ⁊ diuisiōe intellect⁹: ⁊ facit supple ꝓtradictōem: q: cuiuslibz ꝓtraditōis altera ps ē vera: ⁊ altera falsa. Qō ꝓbat: q: in oi cōpositio affirmatiua ē vera: ⁊ in oi diuisiō cto negatiua ē falsa: igit. Qō exponit cōmētator dicēs ꝙ affirmatiua cōpōem significat in entib⁹ negatiua vero diuisionē. ¶ Et si q̄rat vtz vez ⁊ falsuz q̄ sunt oppositaꝑ sūt simul eē in aīa. ¶ Rndet ꝙ ꝑ sunt simul eē ⁊ etiā sepatim: q: simul ꝑ sūt formari oppositē ꝓpōnes: ⁊ succcssiue. Differūt aūt bonū a ✠o: q: bonū ⁊ malū sunt in reb⁹: vez aūt ⁊ falsuz sunt in mēte siue in intellectu: nō tñ in quolz actu eī⁹: ſz in illo actu q̄ dr cōpositio vel diuisio. Et hoc ꝓbat: q: cōpositio ⁊ diuisio sunt in mēte ⁊ nō in rebus. Ex quo infert: ꝙ ens acceptū ꝓvero differt ab entibus incōplexis: q̄ sunt decē p̄dicamēta: scz q̄d: quale: ꝗtuz: ⁊ sic de alijs. Ex p̄dictis ꝓcludit ꝙ ens acceptū ꝓvero: ⁊ ens ꝑ accidēs ꝑmuttēda sunt. ꝑz q: alteri⁹ eoꝝ. s. entis paccidēs non ē causa determinata. Alterius vero ē aie passio.

Bonū ⁊ malū sunt in rebus verū ⁊ falsuz in mente.

Sciēdū est scdo ꝙ de veritate ꝓpōnuz sunt multe opiniones. ¶ Quidā ponūt essentias reruz esse eternas: quare ꝓcedunt ꝓpōnes de materia naturali esse perpetue veritatis ¶ Sz hec opio ē falsa: q: seqr tur ꝙ essent multa eterna oīno indepēdētia. i. ꝙ nulla noua entitas fieret in reb⁹: ⁊ ꝙ eadē materia nūero esset ps multoꝝ: ⁊ ꝙ etiā nihil corrūperet ꝑ destructiōez alicui⁹ partis: ſz hec oia sunt absurda: igit. Q̄ aūt essz eadem materia nūero multoꝝ hoīm ꝑz: q: vel essentia sortis ab eterno ē composita ex materia ⁊ forma: ⁊ tūc si nūc corrūpatur: in materia sua introducet noua forma: q: corruptionū⁹ ē generatio alteri⁹ aut g⁹. fora sortis remanebit in ea: vel non. Si non: seqtur ꝙ essentia sortis dissoluit. ⁊ ita non erit perpetu⁹ in esse essentie. Si sic: seqtur ꝙ illa materia simul erit ps sortis ⁊ platonis. ¶ Ideo alij dicūt ꝙ ꝛz essentie rez non sint perpetue: multe tamen ꝓpositiones sunt necessarie ꝓpter necessariā habitudinem predicati ad subiectum. ¶ Cōtra vel illa habitudo est ī ipsis rebus vel in ipsis terminis. Si in rebus cum possint non esse: sequitur ꝙ illa habitudo possit non esse: ⁊ sic non ē necessaria Nec ꝙ in terminis: quia veritas ꝓpositionis supponit ita esse in re sicut per ꝓpositionem significatur: ergo nulla habitudo existens in terminis ē sufficiens causa veritatis ꝓpositionis. ¶ Item pari ratione ista esset necessaria: omnis causa ē effectus: omnis materia ē forma. Patet ꝑsequentia: quia inter causam ⁊ effectum: materiam ⁊ formam: est necessaria habitudo: que necessaria habitudo ad necessitatem propositionis (vt dicunt) sufficit ¶ Item ipsi ꝓcedunt istā ē necessaria materia ē informata forma: nulla anima vel forma existente: ⁊ negant istam: materia ē forma: sed hoc non ē ꝓpter diuersitatem habitudinum: quia nulla ē habitudo materie ad formam: nisi ꝓpter habitudinem materie ad formam: ergo habitudo illa non sufficit.

Opīo realiuz Confutatio.

Opinio scoti starum. Confutatio.

Conclusio ꝑma. ad veritatem ꝓpositionis non sufficit predicatū esse de intellectu subiecti: ꝑz q: tūc omnes iste essent vere: homo ē anima rōnalis: asi

nus risibilis ẽ risibilis: asin⁹ volãs habet alas: sz ꝓñs est falsum. igr ꝓña ptz: qz in oibus illis ꝑdicatũ est de intellectu subiecti. ¶ Aũt ꝑdicte sint false ptz: ꝛ gra exempli sumaꝫ vna illaꝝ: puta ista: asinus risibilis est risibilis. Tũc bene seq̃tur: asinus risibilis est risibilis ergo asin⁹ ẽ risibilis: ꝛ p ꝟsionẽ seq̃tur: ergo aliq̃ risibile ẽ asin⁹ risibilis: mõ illa ẽ falsa cũ ꝟtradictoria eius ẽ vera. s. ista nullũ risibile ẽ asin⁹ risibilis. ¶ Itez ista est falsa asinus risibilis ẽ asin⁹ hñs risibilitatẽ: ergo ꝛ ꝓma: añs ptz qz ista oꝝ o asinus, hñs risibilitatem est oꝝ falsa: ergo nullus ẽ rõ. ꝓña tz ꝑ Ar⁹. in. v. hui⁹ dicentẽ. falsa aũt rõ nullus ẽ simplr rõ: sed qõ nulli⁹ ẽ rõ de nullo ỽ: ergo ista ẽ falsa: ois asin⁹ risibilis ẽ asinus hñs risibilitatẽ. Itẽ bene seq̃tur ois asinus risibilis ẽ asin⁹: ergo asin⁹ ẽ asin⁹ risibilis. ꝓcio ẽ falsa: igr.

Conclusio scda. cuiuslibet ꝓpois catbego / ricevere de ineẽ ꝛ merc de ꝓnti subiectũ ꝑ aliquo supponit. patz: qz talis ꝓpõ significat aliq̃d inesse alicui: aut ergo significat rem ineẽ rei: aut ꝛceptum ꝛceptui: aut rem nõ inesse rei vel econtra: aut ens nõ enti. Non tria vltima: qz qõ nihil ẽ ipm nulli ineſt. nec sibi aliq̃d ineſt. Nõ ꝓmũ: qz subiectũ ꝑ nullo supponit: ergo ipm nõ accipiẽ ꝑ aliqua re cui insit ꝑdicatuz. Nec scõm: qz vel ꝛceptus illi supponũt ꝑ se vel ꝑ alios. Nõ scõm qz nihil ẽ tale ꝑ quo supponant. Si ꝓmũ tũc falsum erat q̃ subiectũ ꝑ nullo supponit. falsum ẽ etiã ꝛceptũ subiecti eẽ ꝛceptũ ꝑdicati. ¶ Itẽ ois ꝓpõ vera cathegorica mere de ꝓnti significat taliter eẽ q̃liter ẽ: sed si subiectũ ꝑ nullo supponat nõ ẽ in re taliter q̃liter. significat: igr. Minor ptz: qz aliq̃liter eẽ vel diminutũ ꝓsupponit eẽ simplr: ergo quod nõ aliq̃liter ẽ nõ ẽ. ¶ Item suppoſito q̃ nichil eẽt ꝑter deũ: ſi iſta ſit vera: ſortes ẽ hõ: ipa ſignificat aliq̃d de aliquo: vt ptz ꝑ diffinitõez ꝑ põnis affirmatiue: aut ergo ſignificat aliquid de deo: aut de alio a deo. Non de deo: qz ſortes nõ ſupponit ꝑ deo nec ſignificat illa ꝓpõ q̃ deus ſit hõ. Neq̃z de alio a deo cũ nihil ẽ tale. ¶ Itẽ ſorte exñte: iſta ꝓpõ ſortes eſt hõ ſignificat rẽ illã q̃ eſt ſortes eſſe hoiem: aut ergo illud idẽ ſignificat qñ ſortes nõ ẽ aut aliud. Si aliꝺ: ergo ꝓpõ ſine noua ipõne mutabit ſuã ſignificationem. Si idẽ ſignificet ſeq̃t q̃ ipa ẽ falſa. ¶ Itẽ ois affirmatiua vera (vt habeẽ in textu) ſignificat cõpõnẽ in entib⁹ que cõpõ ẽ cã ſufficiẽs veritat⁹ eius: aut ergo talis ꝓpõ eſt ꝓpõ vocis cũ voce: ꝛ hoc nõ qz ſi hoc ſufficeret: ſeq̃ret q̃ ois ꝓpõ affirmatiua eẽt vera: qz in oi tali ẽ cõpõ vocis cũ voce. Aut ẽ ꝓpõ ꝛceptus cũ ꝛceptu: ꝛ tũc pariõne ois mentalis affirmatiua eẽt vera: qz in oi tali ẽ hmõi ꝓpõ. Tũ etiã: qz re exñte ꝓpõ nõ ſignificat ꝓpõnem ꝛceptũ: ergo nec re non exñte: qz ſi ſic hoie albo corrupto adhuc deberet ꝛcedi q̃ hõ ẽ albus. tenet ꝓña qz talis ꝓpõ nõ ampli⁹ ſignificat ꝓpõnẽ rei cũ re: ſz cõceptus cũ ꝛceptu: ergo relinquit q̃ affirmatiua vera ſignificat ꝓpõnẽ rei cũ re: ꝛ hoc ſignificat cũ dicit (ſignificat compõnem in entibus) quare vbi termini ꝑ nullo ſupponũt ꝓpoſitio non eſt vera.

Dubitaꝫ ꝓmo vtz veritas ꝓpois ſit entitas a ꝓpõne vera diſtincta. Et arguiꝫ ꝓmo q̃ ſic: qz ſi veritas eẽt ꝓpõ vera: ſeq̃ret q̃ aliq̃s ſimul vez ꝛ falſum ꝑ ferret: qz q̃ ꝑfert iſtã nullus hõ ẽ aial: ꝑfert iſtã hõ eſt aial: ſed ꝓmaẽ falſa: ꝛ ſcda ẽ. ¶ Itẽ eadẽ oꝝ ſil̃ eẽt vera ꝛ falſa. ꝑz: qz illa q̃ ſignificat nullũ hoiem eẽ aial põt aliq̃ẽ ꝑm aliud ydioma ſignificare hoiez eẽ aſinũ: igr. ¶ Itẽ anteq̃ mũdus eẽt vez erat dicere deũ eẽ: ꝛ tñ nulla erat ꝓpõ: igr. Et ꝓfirmaꝫ: qz veritas ꝓpois põt deſinere eẽ oꝛõne remanẽte: igr. ¶ In oppoſitũ arguitur eo ꝑcise aliq̃d ẽ vez: qz q̃liter cũq̃ ſignificat ita eſt: igiꝫ. ¶ Ꝓo dubio ẽ aduertendũ: q̃ q̃dã dicũt q̃ veritas est accñs exñs in ꝓpõne quo formaliꝛ ꝓpõ ỽ vera: qõ q̃dẽ accñs ipius oꝛõnis ẽ taliter eẽ qualiter ꝑ ꝓpõem ſignificaẽ. ¶ Contra quã opinionez arguiꝫ ſic: ꝛ capiẽ gra exẽpli hec oꝛõ vocalis hõ ẽ albꝰ ipa ẽ vera cũ formidine ſibi inherente: aut ergo illa ꝟformitas ẽ diuiſibilis aut indiuiſibilis. Si ſcõm: vel eſt in tota oꝛõne: ſic q̃ in qualibet eiꝰ ꝑte: vel in aliqua determinata ꝑte eiꝰ vel in aliquo indiuiſibili. Si ꝓmũ ſequiẽ q̃ q̃liber ꝑs ꝓpõis erit ꝟformis rei: ꝛ p ꝓñs tam ſyllabe q̃ littere ſunt ỽe. Nec põt dici ſcõm nec tertiũ: qz nõ ẽ maior rõ q̃ magis ſit in vna ꝑte q̃ in alia aut in vno indiuiſibili magis q̃ in altero. Si dicaẽ q̃ ſit indiuiſibilis: tũc oꝛ q̃ diuerſe ꝑtes ꝟformitatis ſunt in diuerſis ꝑtibus oꝝ omis: ꝛ ita in ſubiecto illius ꝓpois erit aliqua ꝑs cõformitatis: ſed q̃libet ꝑs ꝟformitatis ẽ ꝟformitas: ergo i illa eſt cõformitas: ergo illa ſimplex dictio eſt ỽa: ꝛ iterum talis cõformitas exñs in tali dictõne extẽſa erit ꝑ ſyllabaz: quare in ſyllaba ꝛ littera erit ꝟformitas ꝛ ꝑ ꝓñs ſyllaba erit ỽa: ꝛ ſil̃ littera: q̃ eſt abſurdũ: igitur ¶ Itẽ ſi hoc eẽt vez ſequiẽ q̃ intellectus formãs ꝓpõnem mentalem ꝑduceret aliq̃d ad extra. ꝛ ptz ꝓña: qz q̃ſi format enũciationẽ cãt ꝟformitatẽ in ea q̃ formaliꝛ ỽ cõformis ſed q̃ eſt cõforme alicui eſt ꝟforme: ergo etiã intellectus cãbit cõformitatẽ in re ſignificata per hmõi enũciationẽ que etiã ipa dicek cõformis ¶ Ideo aliq̃ dicũt ꝛ melius q̃ ỽitas ꝓpõis ẽ cõformitas ſigni ꝓpleri ad ſignatũ: ſed talis ꝟformitas non eſt aliud q̃ ipm ſignũ cõforme q̃ ideo ỽ cõforme: qz ita eſt ſicut ipm ſignificat. ¶ Alij dicũt: q̃ ỽitas nõ eſt ipa ꝓpõ: cõformis: neq̃ aliqua entitas ſibi inherẽs: ſed ſignificare taliter ꝑm totaleẽ eiꝰ ſignificationẽ qualiter eſt: hoc aũt neq̃ ẽ ꝓpõ: neq̃ res ſibi inherẽs: qz nulla oꝛõ entitas eſt. ¶ Ad ꝓmã rõem dubij ỽ: q̃ q̃ ꝑfert iſtã: nullus hõ ẽ aial ꝑfert etiã iſtã hõ eſt aial: nõ ꝑ modũ oꝝ onis: ſed ꝑ modũ ptis oꝛõnis vt ſic aut⁹ neq̃z eſt ỽa neq̃ falſa. ¶ Ad ſcõam ỽ: q̃ illa oꝛõ nõ eſt eadẽ niſi eq̃oce: ideo nõ ẽ inconueniẽs eã hãe duos ſenſus ꝑm quoꝝ vnũ ſit ỽa: ꝛ ꝑm altez falſa. ¶ Ad tertiã ỽ: q̃ vez erat deũ eſſe denolatõne extrinſeca: qz enũtiatio illõ ſignificãs eẽt ỽa ſi eẽt: ſed nõ denolatiõe intrinſeca. ¶ Ad quartã ỽ: q̃ oꝛõne remanente veritas eius non deſinit eſſe: ſed oꝝ que erat ỽitas ꝑ mutationem rei deſinit eſſe veritas.

Dubitaꝫ ſcõo vtz ſignificatũ totale totius ꝓpois ſit vna res extra aiam. ¶ Et arẽ q̃ tale ſignificatũ totale ꝓpois ẽ cã ỽitatis ꝓpois: ergo ab eo q̃ res ẽ vel nõ eſt oꝛõ ỽ ỽa vel falſa: igiꝫ. ¶ Itẽ quicq̃d ẽ in re eſt ỽa res extra aiam ſed hmõi ſignificatũ totale eſt in re: qz iõ oꝝ ẽ vera q̃ ſic ẽ in re ſicut ipa ſignificat: igr. ¶ Itẽ ſignificata totalia ꝑmiſſaꝫ ſũt cauſe ꝛcõnis: ergo ipa ſunt vere res. ¶ In oppo. arẽ: qz ois entitas vel eſt ſubña vel q̃ſitas vel q̃litas ꝛ ſic de aliis: igiꝫ nullũ tale eſt aliqua entitas. Minor ptz q̃ nihil quod ẽ ſubſtantia qualitas vel q̃ſitas ꝛ ſic de aliis affirmatiue ỽ: vt habeẽ in ꝑdicamentis ſed cõplexe ſignificabilia vñr affirmatiue: igr. ¶ Itẽ in hoc ſexto dicit Ar⁹. q̃ verum eſt paſſio entis ꝛ non eſt ens quod eſt extra aiam. ¶ Ꝓo dubio eſt aduertendũ: q̃ aliqui dicunt: q̃ hmõi complexe ſignificabilia ſiue ſignificata ſunt vere res extra animam. diſtincte a rebus ſignificatis per terminos a quibus cauſantur veritates in oꝛõnibus. ¶ Sz hec opinio eſt falſa: quia vel eſſent res ſimplices: vel complexe. Si ſimplices ſequitur q̃ eruntvere ſubſtantie: vel q̃ſitates: ꝛ ſic de aliis vt ꝓius arguebatur Sequeretur etiam: q̃ eſſent quidditates diffinibiles: et q̃ compoſitio in mente non coꝛreſponderet compo-

Opinio ꝓma.

Opinio ſcda.

Opinio. iij.

Opinio Bregozij.

937013

sitioni in re. Si cõplexe: tũc vel cõponerent ex rebus simplicibus significatis p subiectũ vel p̃dicatũ quod ẽ falsũz. Tũ p̃mo: qz q̃rere ꝯ q̃d facit hmõi cõpõnẽ: ꝛ maxime in ꝓpõnibus necc̃ariis. Tũ scõo: qz res significata p terminos ꝓpõnũ negatiuaꝫ eẽnt necc̃arie ꝛ ꝓpetue. Tũ tertio: qz aliq̃d eẽt a pte rei: qõ deus non posset destruere: qõ ẽ absurdũ ¶ Jdeo dr aliter ꝙ hmõi ꝛplexe significabilia nõ sũt aliq̃ res neꝙ extra aĩaz: neꝙ i aĩa subiecti ue: sz solũ obiectiue: qz sũt cogita ab aĩa: aĩa ei cognoscit hoiez eẽ aĩal ꝛ subñam. Vel dr aliter ꝙ idez est significatũ ꝛplexe p totã oõnẽ: ꝛ sigificatũ incõplexe p termios diuisim q̃ sũt subiectũ ꝛ p̃dicatũ: ꝛ sic oẽ significabile ꝛplexe ẽ significabile incõplexe. ¶ Ad p̃mã rõnez dubij dr: ꝙ significatũ totale eẽ cãm Xitat; p põis põt intelligi dupl'r. Vnomõ: qz ipm ẽ res ꝓductiua vel cãtiua hmõi Xitat;: ꝛ sic maior ẽ falsa. Aliomõ põt intelligi ꝙ sit cã ipropẽ: qz nũq̃ oro ẽ Xa q̃n taliter sit q̃liter significat oro: ꝛ sic maior ẽ Xa ꝛ ꝑña nõ valet. vl dr cã in iferẽdo tm̃ ¶ Ad scõaz dr ꝙ aliq̃d eẽ in re dr dupl'r. Vnomõ: qz ẽ aliq̃ entitas vel in aliq̃ entitate extra natũrã: ꝛ sic ꝛcedit maior ꝛ negat minor. Aliomõ aliq̃d dr eẽ in re: qz ita ẽ a pte rei vt hoiem eẽ aĩal ꝛ sic negat maior. ¶ Ad tertiã dr ꝙ significata totalia p̃missarum sunt cauſe ꝛcl'onis: non qz sint ꝓductiua ꝛcl'onis: sz qz eẽ ita sicut significat p p̃missas ꝑña naturali ꝛ a priori infert ita esse sicut significat p ꝛcl'onem.

Dubitat tertio: vtꝫ ꝓpõni cozrñdeat aliq̃d significatũ totale a significatis suoꝝ terminoꝝ distinctũ Et videt ꝙ nõ: qz tale significatũ nihil ẽ vel aliq̃d. Si aliq̃d: vel ẽ subña q̃titas vel q̃litas: ꝛ sic de aliis: qõ ẽ iaz iprobatũ. Si nihil cũ tale ponat obiectũ scie: seq̃t ꝙ nihil erit obiectũ scie. ¶ Jtẽ hoiem eẽ est ipe hõ: ergo tale significatũ nõ ẽ aliũ a significatis, termioꝝ. aĩs ptz: qz oĩa lio circũscripto ab hoie hõ est: ergo homo ẽ hoiem eẽ. ¶ Jtem si nihil eẽt ĩmũdo: adhuc sortes nõ eẽt asinꝰ: ergo sortẽ eẽ asinũ nihil ẽ. ¶ Jn oppositũ arguit: qz ab eo ꝙ res ẽ vel nõ ẽ oro dr Xa vel falsa: sz nõ accipit ibi res p re incomplexa: qz p hoc ꝙ hõ ẽ: hec nõ est vera hõ ẽ albꝰ: igr. ¶ Pro dubio ẽ aduertendũ ꝙ significabile incoplexe ẽ illõ: qõ p terminũ incõplexũ significari põt. Significabile ꝛplexe ẽ qõ p oõem ꝛplexã põt significari: hõei est entitas q̃dã q̃ p terminũ incõplexũ significat: hõ aũt ẽ aĩal: hõ ẽ albꝰ: hõ ẽ risibilis Et ista oĩa dr̃ ꝛplexe significabilia: qz significabilia sunt vocibꝰ ꝛplexis. Et sic nõ seq̃t: chimera ẽ significabile: ergo chimera ẽ. ita nõ seq̃t etiã: hoiez eẽ aĩal ẽ significabile: ergo hoiem eẽ aĩal ẽ aliq̃ entitas. Manifestũ ẽ aũt ꝙ hoiem eẽ aĩal ꝛ hoiem eẽ asinũ: sunt distincta enũciabilia: qz distinctis oõibꝰ sũt significabilia ¶ Q; aũt hoiem eẽ aĩal nõ sit hõ. ptz: qz sic duo ꝓtradictoria idem significarẽt: qz hec oro hõ ẽ aĩal: ꝛ hec oro nullꝰ hõ ẽ aĩal significãt ãbe hoiem: ergo ꝓtrarie adeq̃te significarẽt idẽ. ¶ Jtẽ hoiem eẽ asinũ est ipossibile Sz hoiem eẽ nõ ẽ ipossibile: ergo hoiem eẽ nõ ẽ hoiem eẽ asinũ: ꝛ p ꝑñs hõ nõ ẽ hoiem esse ꝛ hoiem eẽ asinuz Ultra hoiem eẽ nõ ẽ hoiez eẽ asinũ: ergo hõ nõ ẽ hoiez esse: ꝛ hoiem eẽ asinũ: qz ex opposito ꝑñtis seq̃t oppositum ãntis. ¶ Ad p̃mã rõnem dubij dr ꝙ res: eus: aliq̃d accipiunt tripl'r. Vnomõ cõissime put significãt aliqõ enũciabile siue ꝛplexe siue incõplexe siue vere siue false: ꝛ sic significatuz tale est aliq̃d fm ponẽtes tales entitates cõplexas q̃ nõ sunt incõplexe. Alio mõ accipiunt ꝙ oĩ significabili vel cõplexe vel incõplexe: ꝛ sic hmõi significata Xa sunt aliq̃d. Alio mõ accipiunt ꝓ entitatibus vel eẽntiz ꝛ sic nihil sunt. Et cũ infert: ergo nihil est obiectũ scie: negat ꝑña fm sic opinãtes: sz bene seq̃t: ergo illud qõ est nihil est obiectuz scie: cum hoc tñ stat ꝙ cuiuſ libet scie aliq̃d ẽ obiectũ. ¶ Ad secũdam negat añs. Et ad ꝓbationem negat ꝑña: qz sz hõ non existat p aliquã entitatẽ sibi supadditã: hoiem tũ existere nõ ẽ hõ: qz nõ est aliq̃ entitas: alia soluit ꝓ distinctionẽ post oppositũ. ¶ Põt tñ ꝓbabiliter sustineri ꝙ nõ sunt ponenda tali mõ significata totalia ꝓpõnuz a quibꝰ denoiant vere vel false imo ꝙ idẽ est ꝑcise qõ significat p totã ꝓpõem ꝛ suos termios: sed dr̃iter: vt idẽ est significatũ huius oõnis hõ est aĩal: ꝛ significata termioꝝ. ꝓpõ tñ verificat iuxta suppõnẽ suoꝝ termioꝝ p significatis suoꝝ termioꝝ. si nõ hẽat talis ꝓpõ supza se relexionẽ: qz alias aliter esset dicendũ.

Ad rãtões questionis. Ad primã dr ꝙ scõz cõmentatorẽ in ista pte Ar'. intendit dicere de intelligibilibus in p̃mis ꝛ scõis intentionibus q̃ sunt res logice: ideo capit nõ ens ꝓ negatione q̃ est intentio scõa Jsta essi est Xa: negatio ẽ negatio. ¶ Aliter possz rñderi: ꝙ Ar'. p illã intelligit ista negatiuã nullum ens est non ens: ꝛ ꝙ ita sit ptz p textũ alteri⁹ trãſ latõis i quo sic dr. Et silr dicimus de illo qõ nõ ẽ ens vnũ ꝙ non est ens. ¶ Ad ꝓfirmationẽ dr ꝙ ille nõ sunt mere de p̃ti: qz eaꝫ copule absoluunt a tpe: neꝙ sunt ꝓpões de materia naturali nisi p suppõnem naturalẽ fm quãl copula ꝓpõis absoluit a tpe. ¶ Ad scõam' negat ꝑña: sz bñ sequit ꝙ ꝓditionales composite ex extremis sunt necessarie vel ipe cathegorice p absolutionẽ Xbi a tempe ¶ Ad p̃mã ꝓfirmationẽ negat ꝑña. Ad aliã dr ꝙ qñ rosa nõ est: neꝙ est eadẽ neqz diuersa: nõ in tali p̃dicatõe non p̃dicat idẽ de seipo. ¶ Ad tertiaz ꝛcedit maior: et negat minor. Et dr ꝙ ꝑña illa tenet Xtute huiꝰ ꝓditionalis: si sortes est sortes ẽ hõ. Sz in aliis ꝑña nõ tenet Xtute huius cathegorice. vt ista oĩs hõ currit: ergo sortes currit: tenet in Xtute, istius cathegorice sortes est hõ: ꝛ ad eam non sufficeret ꝓditionalis Et rõ huius ẽ: qz negatiua nihil ponit: iõ ꝑña qua infert sufficienter fundat in conditionali. Affirmatiua Xo aliq̃d põit: nõ ꝑña qua infert fundat in cathegorica. Si aũt predicta ꝑña fundaret in cathegorica: seq̃ret ꝙ ista eẽt Xa: sortes, est exñs ipo nõ exñte. ptz: qz bene seq̃t: nullũ exñs currit: ergo sortes non currit. Illa aũt non põt fundari: nisi in ista cathegorica: sortes est exñs. Et ꝙ ꝑña sit bona ptz: qz ex oppõsito ꝑñtis infert oppositũ ãntis. s. sortes currit: ergo aliquod existens currit.

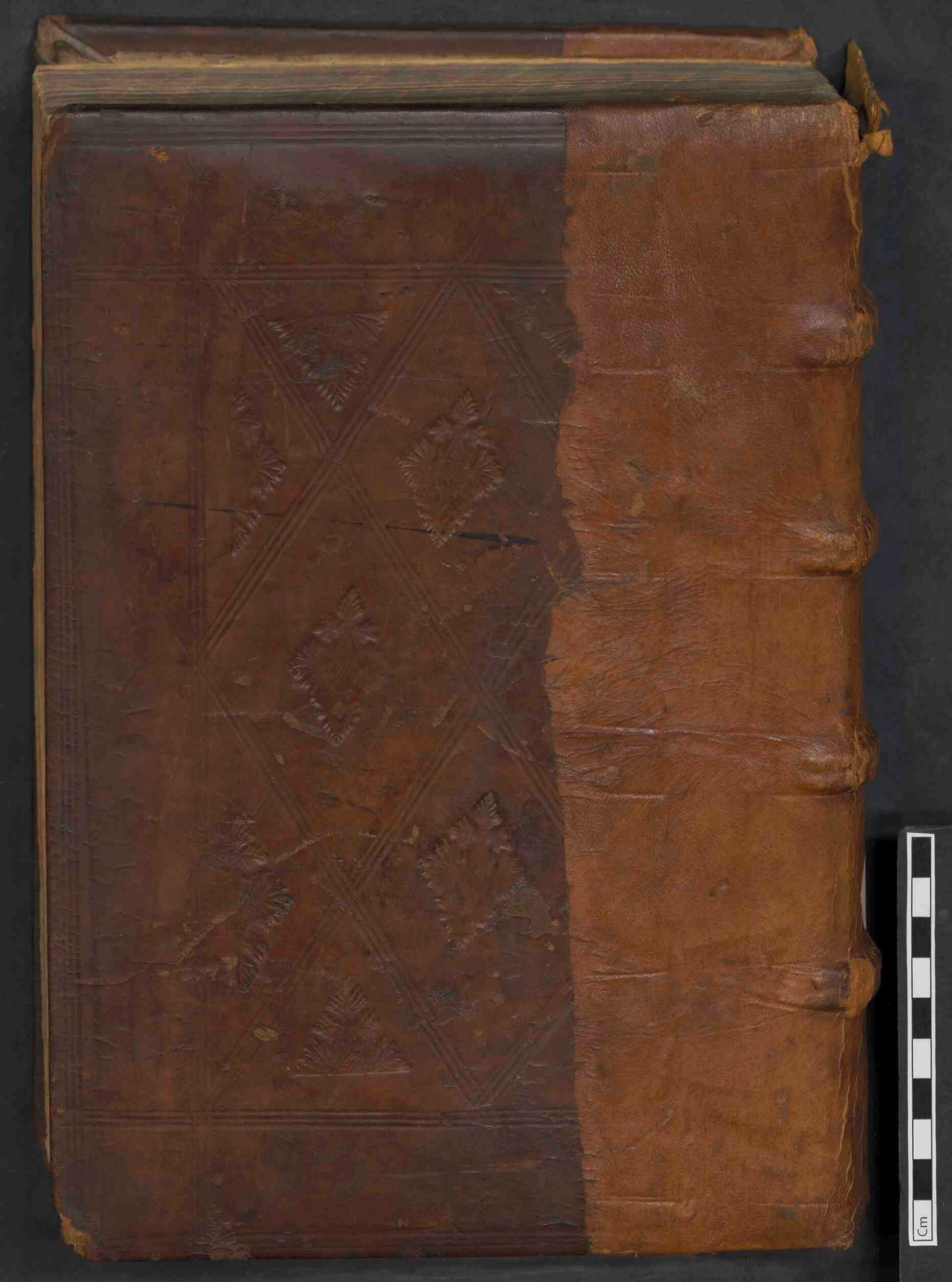
Quidi ĩcõplexe ꝛ cõplexe significabile.

Questiões iste sex liboꝝ Metaphisices: vna cũ textus explanatiõe: feliciter impresse sunt Lugõ. Anno redemptiõis nostre. lxxxvj. post mille quadringẽtos Jdibus Aprilis.

Distichon.

Qui ducis vultus: ꝛ non vides ista libenter
Omnibus inuideas liuide: nemo tibi.

dñs nr
accipere· priuſ tẽp
ſtimuloſ debemuſ ſ
Deniq· prẽdicatur mo
eugẽm priuſ uoham
tizatuſ ſeceſſit inde
ibiq· quadraginta di
noctib; ieiunanſ triq
temptationẽ diaboli
ac inde egreſſuſ amb
uixta mare galileę·
preſens lectio narra
elegit· t——oſ numu
hoc facto inſtruen
ſi uolumuſ bonum a
priuſ amalo debem
nare· eſt enim ordo
uuendi· ut priuſ utu
qui uirtutes uult ac
quia ſuperato diabol
diſciploſ eligere uolu
oſtendere· nobiſ tunc
culmen poſſe accipere
quando temptationẽ d
fortiter ſuperauerimuſ
ſicut ait apoſ tribula
patientiam operatur·
uero probationẽ· pbati
ſpem· ſpeſ uero non co
quia caritaſ dẽ diffu
incordib; nrīs· p ſpm ſ
datuſ eſt nobiſ· Sed d
one——e locuturi p

colorchecker DIGITAL SG
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
A
B
C
D
E
F
G
H
I
J
K
L
M
N
calibrite
X-rite ColorCheckerSG S/N:151021-1259 Data 15.10.21 Item No.:MX-7181
mm
0
1
2
3
4
5
6